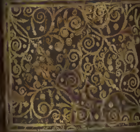

PARACE
OPERA

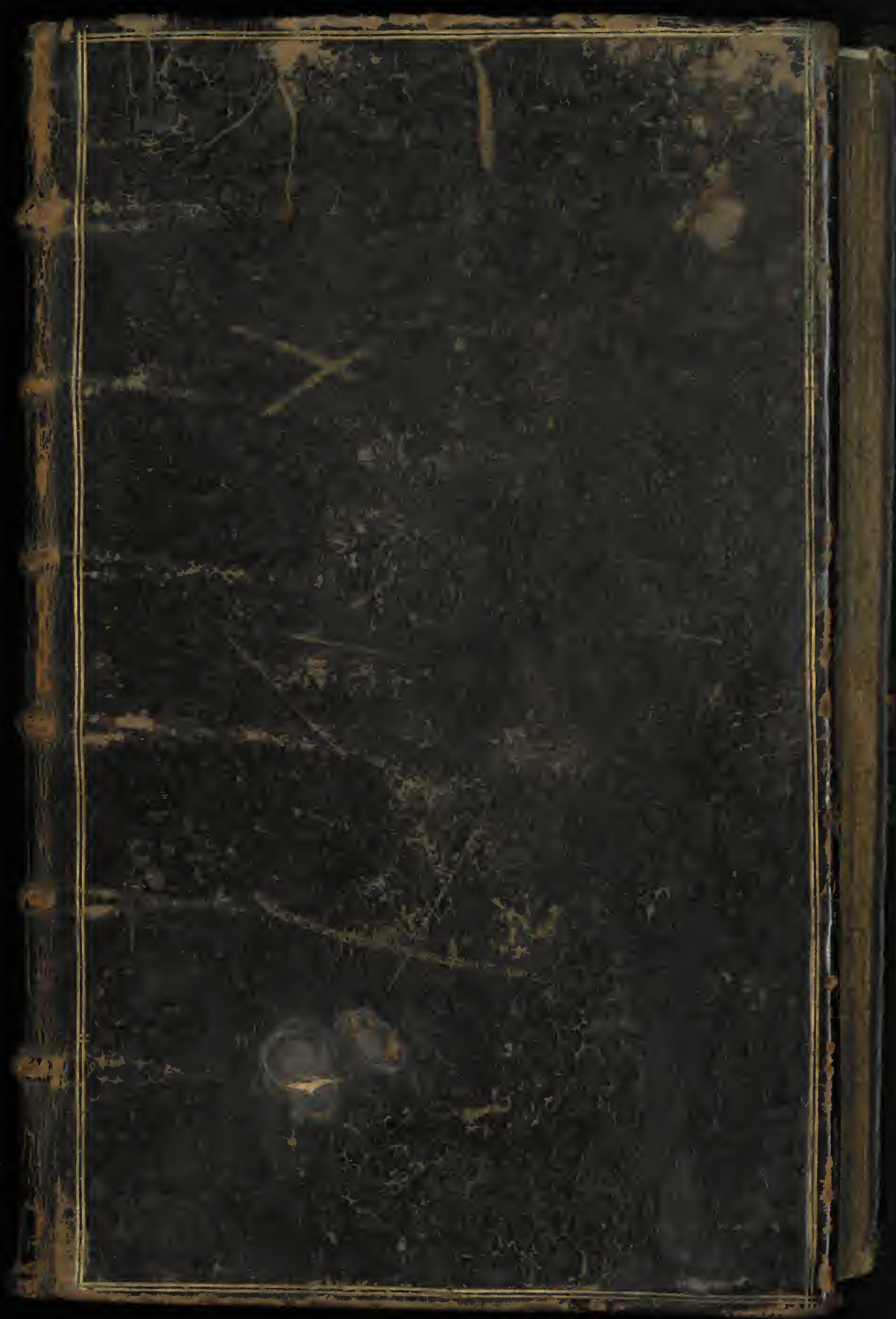

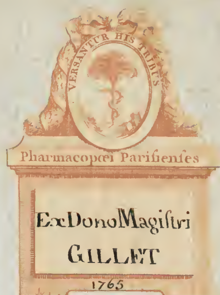

VERSANTUR HIS TRIBUS
Pharmacopœi Parisienses
Ex Dono Magistri
GILLET
1765

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

AVREOLI PHILIPPI THEOPHRASTI PARACELSI BOMBAST AB HOHENHEIM

MEDICI ET PHILOSOPHI CELEBERRIMI,
Chemicorúmque PRINCIPIS,

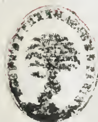
Operum

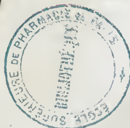
VOLVMEN SECVNDVM

OPERA CHEMICA ET PHILOSOPHICA
Complectens,

PRÆFATIONE, LIBRORVM ELENCHO
& INDICE *generali instructum.*

GENEVÆ,
Sumptibus Ioan. Antonij, & Samuelis De Tournes.

M. DC. LIIX.
CVM PRIVILEGIO.

FRIDERICI BITISKII

AD LECTOREM

Præfatio Secunda, in qua impugnantur errores Galenicorum & defenditur PARACELSVS.

VAM facilè existimationi nostræ fœda aspergatur labes, Lector Candide, & quantum sine fine discrimen famæ honestissimi cuiusque nequitia inuidorum, concepto semel odio, intentet, illustri THEOPHRASTVS docet exemplo. Fatendum quidem virtutem, innocentiam, & rerum peritiam, de superatis ac domitis inuidia, calumnia, & inscitia, tandem trophæum erigere; sed id non nisi diuturna post prælia, nec proprio semper Marte, minimè diffitendum. Vtrinque acriter pugnatur, & hac orci progenie in subsidium Acheronta mouente; illis cœli filiabus, sæpe inermibus, Olympi Moderator Heroes quosdam Tutores suscitat, Herculea qui authoritatis suæ claua fertilem monstrorum cædunt atque prosternunt syluam, illas autem clypeo suo contra densas venenatorum telorum segetes tegunt. Talium virorum debetur laboribus, & Principum quorundam curæ PARACELSI nomen; cum scriptorum inæstimabili gazâ, non numerari inter ea quæ fuerunt; qui & publicas gratiarum actiones à genuinæ Physices Medicinæque assertoribus promerentur; quòd magnanimi aggerem cęco ardentis odij posuerunt impetui, & istos ingenij partus vindicarunt à crudelioris sententiæ executione. Vsque adeò periculosæ res plena est aleæ supra vulgum sapere, & erroneo palantis plebeculæ labyrintho pedem explicasse, vt exitiosum plurimis Greciæ antiquæ eximiisque exstiterit viris, & æternam ferè ignominiæ notam PARACELSO impresserit. Erat iste ingenio ad summa quæuis natus; institutioneque Parentis & Præceptorum Doctissimorum instructione, vix Ephœbus, vniuersâ liberaliori disciplinâ imbutum animū ad medicam appulerat facultatē; quam fluxis niti videns fundamētis deseruerat, circumueniendis artem hanc putans inuentam mortalibus, donec Christi verbis, vt ipsemet in Præfatione ad Chirurgiam testatur, sanos non egere Medico sed ægros, dicentis reuocatus, denuoque illi se addicens, diurna nocturnaque assiduitate latentia multis abhinc sæculis priscæ Medicinæ rudera detexit, & partim ex illis, partim ex nouâ à se inuentâ & aduectâ materie exstructo ædificio, suis id exornauit coloribus. Alta verò itentidem clamabat voce, Galenicam artem, suâ magni æstimatam tempestate, neutiquam posse, quam sibi arrogauerat, nominis maiestatem adimplere; nihil esse quod requisitæ sustineat formæ decus; pictis præstigiis mortalium imponere oculis; &, si fucatis cornicula spoliatur pennis, turpissimam pudendamque manifestis experimentis detegi nuditatem. Frequentibus scripta sua perspergebat admonitionibus, vt relictis Medici libris, Naturę rerum studerent, reipsa deprehensuros, nullam aut imperfectam corporis humani Anatomen sibi acquisiuisse notitiam; Pathologiæ, morborum, cum causis, symptomatibus, signisque, minimè perspectam intus & in cute essentiam; Vulgari Methodo medendi potestatem sanitatis inimicos ab arce corporea arcendi, aut forte stratagemate negligentiaque custodum illapsos certò, tutò, citóque abigendi, falsò attributam; Pharmacologiam tandem remediorum delectum, facultatum cognitionem, ingeniosamque grauissimis in depellendis affectibus spectatam

Principes viri Paracelsum imprimi curarūt.

Parac. deseruerat Medicinam

Vnde Medicinam suā desumpsit.

Quos defectus in Medicina vulgari notabat.

Odij causa. præparationem, gloriosè magis, quàm verè, iactare. Quæ sola causa inuidiam, odium, persecutionesque Medentum in eum mouit, deturbari se ab eminentibus, quas tanto cum gloriæ splendore tenuerant, sedibus ægrè ferentium. Respondebant enim adhortationibus nostri authoris Courtin verbis: *Nullus est tam incultus in medicinâ locus, qui non sit fructuosissimus, & veterum diligentiâ bene subactus. Nullus tam obscurus tamque desertus, qui non veterum lepore splendescens, frequentique satione luxurians, nos ad opes legendas inuitet. Nihil est in quo pedem ponere, nihil in quo possis elaborare, quod non sentibus & elenchorum spinis à veteribus accuratè repurgatum enitescat.* Queis idem addit: *Fremant licet omnes, dicam quod sentio; Quidquid conamur, quidquid agimus, si quid noui nos afferre, quod intactum veteribus prætermissumque fuerit putamus, amore nostri nimium occæcati peccamus, in iudicando fallimur, & cogitando malitiosius erramus; actum agimus, immutamus, deprauamus, inuertimus, transponimus, contrarietates inter se, similitudines, dissimilitudinesque committimus, tabulam suis coloribus exquisitè depictam, aliquot lineis temerè superinductis deformamus &c.* Et vt paucis comprehendam, quæ ille diffusâ prosequitur oratione: Nihil intactum, nihil non inuentum ab antecessoribus suis Galeni Asseclæ Paracelsi temporibus sibi aliisque persuadebant. Author noster, aliorum credulitati suum iungere assensum nolens, videbat ingentem morborum incurabilium catalogum apertæ vanitatis & iactantiæ eos arguere, & crassissimæ ignorantiæ in singulis Medicinæ partibus conuincere: vnde excellentissima quæque remedia, his curandis accommodata morbis, altissimis delitescere adhuc tenebris, nec ab antiquitate in lucem esse protracta, feliciter augurabatur. Neque enim persuaderi poterat, infinitæ bonitatis & totum ex maternis affectibus compositum Deum voluisse genus humanum tam crudelibus torqueri languoribus, absque vlla remedij spe, atque illam peccati sobolem in malis luxuriasse producendis, Altissimi exhaustam virtutem, extinctum amorem, potentiam defectuosam, in armis victricibus vitæ hostium cudendis, exstitisse. Ille, inquam, Deus, qui filium vnigenitum ex beatitudinis sinu in hanc miseriarum vallem misit, innumerisque calamitatibus & morti ignominiosæ submisit, vt animæ in peccatis moribundæ vitam restitueret, non medicinam è terra creasset, grauioribus affectibus, in filios hominum, suas delitias, sæuientibus, depellendis? Subodoratus igitur, quod res erat, Medentes in principiis noscendi curandique morbos fuisse lapsos, nec ignorans minimum impedimentum initio radij visiui oculo integrum montem occultare, vt experientia optica eleganti demonstrat artificio; Gnarus quoque Philosophos indesinenter clamare: vno posito falso infinitas in quauis vera scientia vel arte (si Regulam Falsi & diuinam Algebram exceperis) sequi falsitates; vno absurdo, plurima absurda; vno commisso errore, ingentes errorum copias, tanquam ex Equo Trojano, in excidium veritatis, prodire; principia atque radices, tam Physicæ quàm Medicæ facultatis, sedulò contemplanda censuit. Vidit vtriusque fundamenta dubia, vacillantia, falsa, Medicisque ac ægris, in illorum spem ædificantibus, ruinosa. Perspexit, nihil scholas præclari verique in his scientiis nisi per transennam vidisse, & mouisse antiquos Scholarum patres in illas pedem, promouisse aut parum, aut nihil. Quæ ratio illum ex lycæo abegit, aliamque semitam sciendi medendique inquirere coëgit. Istâ tandem tot sudoribus & vigiliis repertâ, turbam deviantem in regiam naturæ viam & admonitionibus, & increpationibus, reuocare nitens, quò faciliorem ad obsequium haberet, dicteriis quibusdam tanquam stimulis excitare, negligentiam in inquirendis naturæ mysteriis, delirantem de possessa omnium rerum cognitione persuasionem, aucupium leuissimæ gloriolæ ponderosiq; metalli, exprobrare vix vnquam cessabat. Non sufficere, frequens aiebat, præproperâ manu immaturam Doctoratus lauream decerpsisse, nec licere opinione falsa se in Apollinis filios adoptatos sibi persuadentibus, nullâ interim firmatis & fultis experientiâ, mortalibus illudere, & de corio humano liberè & absque vllo conscientiæ scrupulo solo Doctoris sub nomine ludere. Certiorem corporis humani notitiam, quam quæ hactenus per cadauerum anatomiam obtenta fuerat, aliam causarum indagationem, medendi methodum, certiorem scientiam virtutum & potestatum medicaminis vniuscuiusque, tum præparationum

Medici veteribus totam Medicinam cognitâ putarũt.

Deus cuique morbo suum remediũ creauit.

Ex Principiis falsis multa sequuntur falsa.

Admonet Paracelsus Medicos de defectibus Galenic. artis.

parationum rationis requiri; ac ista vniuersa apud ipsos esse incerta, dubia, incognita. Quandoquidem vero admonitiones has & alias aduersarij aut Idiotismo authoris, aut iactantiæ adscripserunt, ideòque contempserunt, præcipue quod earum nullas solidas afferat rationes, idcirco nobis hic singula diligentiùs pensiculanda veniunt, & euidentissime demonstrandum, Philosophos naturæ lumine instructos videre quamplurima, quæ illis à scholâ tarda sæculorum reuolutio tandem detegit. Propositio præfationis.

PARACELSVS pluribus monumentorum suorum locis Medicos instigat, vt, derelictâ mortuorum corporum Anatomiâ, viuæ studeant; quod in extinctis, vitalium facultatum sedes, origines, progressus, functiones, in quarum scientia, regimine, conseruatione, atque restitutione, totus Medicinæ cardo versatur, cum vita abierint; præcipitque vt maiorem mundum anatomizando, cum minori conferant; similitudinemque obseruando, in curationibus applicent. At gloriosi illi Thrasones, nihil exactissimos cadauerum scrutatores latere; totam Aruspicinam iam Galeni sæculo detectam; plenis buccis, ad astra vsque, certitudinem Anatomiæ suæ extollere; arcem longâ annorum serie firmatam, & iam inexpugnabilem asserere: donec nostra ætas, albo ea propter notanda calculo, cæcitatemne anatomicorum an deceptionem passiuam appellem, omnium oculis, & quorumlibet risui exposuerit. Affirmabant Medentes PARACELSI tempestate, omnibusque retroactis sæculis, Chylum per Mesaraicas in portam, ac inde in hepar deportari: sed vaniloquentiæ, vel imposturæ, eos conuincit ocularis demonstratio, felix anni, supra millesimum sexcentesimum, quinquagesimi inuentum, quæ luce lucidius exhibet, chylum per lacteas in receptaculum sub Mesenterij medio deriuari, atque ex inde non ad venam portæ, vel hepar, sed ad cor rectâ tendere. Iactabant, adhuc octennio abhinc, Hepar sanguificationis esse officinam: at hodie cordi hanc gloriam deberi, nemo nisi pertinaciter insulsus, vel planè anatomes ignarus, dubitat. Constanter asseuerabant, vrinam in hepate à sanguine separari, attrahentibus renibus: at laudando Pecqueti, aliorumque post illum, constat experimento, illam mox à Chyli receptaculo ad Renes, per emulgentes, deferri. Mordicus tenebant defendebantque sententiam, à centro corporis sanguinem per venas, veluti tubos, ad circumferentiam, partibus in alimoniam, ferri: nunc a peripheria ad centrum his semitis tendere nemo non fatetur. Persuadebant vulgo, ipsi antea persuasi, bilem atque melancholiam secundæ digestionis esse excrementa: hodie in tertiis consistit, quibus secundus à Principe non conceditur locus. Olim sanguini solum arterioso, seu in hepate confecto inque corde spiritu vitali impregnato, domicilium erant arteriæ: hodierno die canales sunt cruoris primigenij è sola cordis culina prodeuntis. Antehac exordium venarum statuebatur hepar: nunc extremitates arteriarum radices illis præbent. Præterito sæculo nullum arteriarum erat commercium cum venis: nostro, mutua amicitiæ vbique figunt oscula, & matricum sibi loco, eiectum inuicem excipientes recondentesque sanguinem, existunt. Nuper hepar principem obtinebat locum in chylo digerendo atque pingendo: iam infimæ sortis muneri dicatum, transcolatorio scilicet, iniustè vsurpatum Diadema Regium amittit, cordique in triumphum cedit. Hinc videre est, qui omnem scientiam anatomicam ad vnguem se tenere putabant, in alphabeto allucinatos esse, nutrimentorumque domicilia, vias, motum, præcipuorum viscerum vsum atque facultatem, ac denique totam humani corporis œconomiam, ignorasse. Dum scribo, stupeo, (& fortassis aliqui eorum mecum) mirorque, tam constanter, tam intrepidè, vnâque omnium sæculorum voce, ipsos asseruisse, tam erronea, tam falsa, tam sensibus obuia; vt nesciam an decipere mundum ipsis fuerit animus, cum de certa horum cognitione oculorum testimonio confirmatâ gloriabantur; an ipsimet decepti oculorum vsum neglexerint. Et tamen illi sunt, qui, albæ se filios gallinæ æstimantes, cristas arrigunt, supercilium attollunt, Paracelsum Chymicosque despiciunt, doctrinam eorum ratione suæ nuce cassa habent, admonitionesque sinceras & amicas rident & aspernantur. Respondent præterea, PARACELSVM eodem cum ipsis errore fuisse, circulatione sanguinis illo viuente nondum repertâ, nec verâ sanguificationis officinâ

Anatomia veterum cur reijcienda.

Ætas nostra errores veterum Anatomicorũ detexit.

Enumerantur errores veterum vt & recentiorum experimẽta.

Veteres Anatomiæ Alphabetũ nesciuerunt.

Excusatio Galenic.

cognitâ

Resp. cognita. Quibus nos: non eâdem Philosophos indagando naturæ abdita incedere semitâ, quâ vulgus; & potuisse THEOPHRASTVM ista nosse ex notitiâ, quâ excellebat, Processus generalis Matris Naturæ, quæ mediante circulatione alimenti omnia sua producta nutrit. Neque enim vaporum in aërem attractio, concretorumque in aquam relapsus, aliud quidpiam est, quam circulatio perpetua. Vt & fontium ortus ex mari, per venas terræ expressio, ac per fluuios iterum in mare recursus, nihil est quam plantarum atque mineralium alimenti circulatio; nam aqua tam pluuialis, quam fluminea, sanguis terræ est, generatorumque cunctorum & materia & nutrimentum. Profert quoque PARACELSVS in Tractatu de Phlebotomia non obscura indicia circulantis notitiæ sanguinis. Ibi locorum rationem reddens non effluentis è vena sauciata, quod sæpe fit, cruoris, defectum venti in venis accusat, quo absente sanguinem ineptum esse ad exitum refert; additque, *quòd istarum venarum sanguis viam intrò, non foràs, conuertat.* dicit autem *venarum istarum,* quò illas distinguat ab atteriis, quas etiam venas Germani appellant. Et ibidem, postquam per venæ sectionem morbus aliquis est mitigatus, impediendum iubet sanguinem, ne retrolabatur in corpus, vt fit per continuum illius circuitum. Circulationis & effectum, & transcolatorium jecoris munus, manifestius quoque asserit per triplicem, quam statuit, vrinam; vnam vocat cruoris, quòd ista cum sanguine circulata per venas ad hepar cum eodem venit, vbi separatur, in renesque & vreteres protruditur; atque de hac loquitur quoties ex lotio de hepatis constitutione iudicat: hæc n. albam crudamque (de qua mox) vrinam, absque hepatis contactu in vesicam delabentem, in flauedinem tingit. Cordis sanguificationem eum cognouisse ex plurimis scriptorum suorum locis animaduertere licet. In prędicto enim tractatu de phlebotomia dicit: sanguinis mittendi indicationem non desumi ab hepate, nec tam leuem causam, qualis refrigeratio est hepatis, scalpello inhibendo sufficere; quod sanè nunquam protulisset, si fontem sanguificationis in iecore credidisset. Confirmat hanc notitiam Tractatu de Purgatione in phlebotomia: vbi, phlebotomiam cælestibus morbis, purgationem terrenis, destinat. Cælestes vero morbos vocat, qui in venis consistunt. Cor enim fabricat sanguinem cælestium ope influentiarum quas in aspiratione trahit; istæ, si infectæ, sanguinem quoque inficiunt, & morbos generant. Morbi terrestres ex cibis oriuntur, terræ productis, atque in ventriculo, mesenterio, & intestinis hospitantur; ideoque purgatione expellendos atque curandos imperat. Quî vero potuit clarius asserere cor sanguinis officinam, & malè meritum hepati adimere munus, quam cum in Fragmentis de modo Pharmacandi, Tractatu secundo, de varietate digestionum agens inquit: *Post digestionem stomachi sequitur alia, quam vbi sit nemo nouit, & tamen adscribitur hepati, minus vere; Per hanc vrina producitur.* Cruda ista est vrina, quæ per Diabeten, in compotationibus largioribus, & mox post digestionem stomachi prodit, atque cruori nunquam miscetur: hanc fieri in Receptaculo Chyli,) ita vt statim inde ad renes & vesicam, minimè hepar transiens, per emulgentes tendat) cùm nouissimis Anatomiæ obseruationibus constet, illis obscura olim Theophrasti sententia patescit & effulget. Deinde pergens: *prædictam digestionem alia sequitur,* (inquit) *illa nimirum, qua sanguis efficitur; huius verò excrementum est interior mucus pulmonis & pectoris. Hoc stercus à sanguine est, eo loco genitum & separatum à natura ex emunctoriis suis.* Nonne astitisse videtur Pecqueto curioso Receptaculi Chyli, separationis vrinę, nec non officinæ sanguificationis indagatori; ille enim mucus, qui screatu & tussi proiicitur, generatur, cum sanguis è dextro cordis ventriculo per venam arteriosam in pulmones ascendit, ac hinc per arteriam venosam in sinistrum cordis sinum descendit, quo itinere læues arterias subiens, inde per asperam expellitur. *Quot enim digestiones* (ait) *tot separationes, & tot stercora.* Non video qua ratione aliquis Philosophico stylo solis scientiæ filiis scribens apertius hæc dicere potuisset, nisi planè detegere illa (vt sunt hodie) animus fuisset, quod quidem illi nunqam in mentem venit. Alia inueniet non obscura vestigia huius notitiæ, (vt cum asserit vrinam a circumferentia ad vesicam peruenire quod Helmontius imperite tribuit Idiotismo & sanguinem ex musculis in venas meare, vt sentit quoque Pecquetus &c.) quicunq; dili-

Marginal notes: Paracels. nouit circulationem sanguinis. — Et sanguificationem cordis.

diligentius ſcripta ipſius euoluet. Quod ſi non apertius ſententiam ſuam explicuit, ligonem dicendo ligonem, familiari attribuendum eſt rationi ſcribendi, quæ hæc talia in plebem ſeminari prohibebat. Satis tamen aperte vulgarem Anatomiam in corporibus iamdiu defunctis diſſecandis occupatam non approbaſſe tum aliis teſtimoniis cõſtat, tum quod ſæpius inculcet, ex viuis de viuis debere iudicari & inſtructionem deſumi: Quæ doctrina quam veritati ſit conſentanea, patet, quod Galenici hodierni procul dubio veterum errorum tenebris occęcati in hunc diem manſiſſent, niſi Pecquetus experientias ſuas in canibus adhuc ſemiuiuis feciſſet. Non ergo abſque ratione Aruſpicinam & Atuſpices ignorantiæ & inaduertentiæ taxauit Theophraſtus, quamuis illi publicè priuatimque olim de iniuriis his conquererentur. Et quomodo, obſecrõ, non erraſſent, Galenum non minus elatum, quam inexpertum ſecuti ducem, centies & ſedecies à Veſalio excellenti Anatomico nunquam cadauer humanum diſſectum conſpexiſſe, ſed ſimię fortaſſis, (è cuius cerebro plexum illum, ſeu rete mirabile, emendicauit, ac in hominis caput mendaciter intruſit) diſpertiuiſſe, conuictum. Incognita autem præcipua corporis humani anatomia, quo, cedo, cauſæ morborum ſcholis patuiſſent modo? Allubet in eorum origines diligentiori mentis conatu inquirere. Traduntur celebrati illi quatuor humores omnium contra naturam affectuum fontes, è quorum temperatâ proportione proſpera valetudo, diſproportione aduerſa, ab illis deriuatur. Quærenti cur non plures vel pauciores quam quatuor ſtatuerint, reſponſum dant: Ex quatuor elementis omnia conſtare mixta, & ex his, à nobis in cibum aſſumptis, virtute naturali & ſeparatoria noſtræ digeſtionis totidem humores, vt ſinguli cum ſingulis elementis ſymbolizent, nec plures nec pauciores conſtitui. Sed inſtet non nemo: ſeparatrix hominis facultas plures quatuor è cibis ſecernit: nempe, præter ſanguinem, phlegma, vtramque bilem, alui quoque fæces, vrinam, ſerum, &c. cuius hæc elementi ſymbola, & cur in catalogum humorum non referuntur? Sunt quidem excrementa nobis, ſed non ratione mixti comeſti, cuius pars erant eſſentialis; ideoque partes elementi cuiuſdam, cum iſta ſint ſimplicia, nulliſque excrementis ſordida. Quid quod flaua bilis ſub hepate purum eſt excrementum, cum nullam corporis partem, ne quidem veſiculam ſuam alat; & tamen humoris dignitate à vobis æſtimatur. Si vſum hæc habet, quod excretionem promouendo aluum lubricet; nec ſcoriæ penitùs illo fruſtratæ, dum ſua mixtione impediunt ne penetranti fel amarore lædat inteſtina, vel Lienteriam, Dyarrhæam, Dyſenteriam, morbum Choleram, producat. Quapropter imperitè aut iniuſtè ex humorum ſede alui excrementum ejicitur, commodiùs & veriùs nomen remque ſuſtinens humoris terreſtris, ſanguine melancholico; in terram enim facilè conuertitur, eam ſtercorat, impinguat, & fertili ſegete luxuriare efficit; cum ex oppoſito ille acidus tellurem fermentet, corrodat, ſterilem, & fructibus ferendis ineptam, reddat. Referent illi ſe loqui de ſecundæ digeſtionis fabrica quatuor humorum, interrogabunturque, cur fluidam inde expellant vrinam, & an non eodem iure ſibi titulum vendicet humoris, quo flaua bilis. Habet vtraque ſuam veſicam, è corporis Oeconomia ambę totæque excernuntur, hæc excrementa alui euehit, illa renum mucilaginem tartaream, vreterumque & veſicę ſordes, hęc amaritiè, illa acredine pungit, gaudet vtraque eodem ſeparatore Iecinore, & tandem tam hęc quam illa eadem digeſtione producitur. Quod ſi ſubtiliſſimo & actuoſiſſimo elementorum ſuum in corpore humorem deficere piaculum rentur, quare non potius vrinę illud munus decernunt, quæ vno gradu calidior, vt pote acria inter relata, ſalem Spagyriâ prodit, cui ſubtilitate & vi vrendi nihil par natura, vel ars, hucuſque reperit? Sed quid in oppugnatione quaternarij humorum diutius laboro, euertunt illi ipſi aſſertionem ſuam; dum, nunc ſex, nunc quinque, ſibi contradicentes ſtatuunt: tres nimirum ſuccos laudabiles, cum quarto ſanguine, in venas protrudendos; duos autem planè excrementoſos, ideoque totâ ſui indole à tribus (ſecundum aliquos) vel quatuor nutrientibus liquoribus differentes; horum tamen, terreſtrem lieni alendo plurimi aiunt eſſe aptum, igneum cyſtidi ſuę planè ineptum. Et hac ratione numerum quaternarium, tam commodè in Medicinam introductum, tam ſpecioſè elementis protectoribus ſtabilitum, multiplicant:

Galenus nunquã vidit Anatomiã humani corporis

Galenicis quatuor humores cauſæ morborum.

Ratio quaternarij numeri

Oppugnatio numeri quaternarij.

Flaua bilis tota excrementitia.

Comparatio cũ fæcibus alui.

Comparatio vrinę cum felle.

Sal vrinæ vim habet vrendi.

Inconſtantia Galenicorum.

multiplicant, nec non plura inuehunt elementorum symbola, quorum quędam nutrire possunt, quędam autem non. Humor quippe biliosus, seu Ignis Microcosmicus in sanguine latens, nutritioni est accommodatus; alter, in vesicula, nequaquam. Neque enim responsio, quam afferre possent, quia fel gradu stat nimis eminenti, & corporis nostri temperamentum excedenti, vt idcirco assimilari ipsi nequeat, quicquam valet ad biles has vniendas sub identitate specifica, & effugiendũ multiplicationem humorum: quia, siue opinionem foueant, nec in formis, nec qualitatibus elementorum magis minusque admittentium, siue illorum qui gradus agnoscunt, vtrinque vapulant: nam secundum priorem vtraque bilis erit alendo, aut nulla; vno scilicet ambę genitore prognatæ, germanæ sorores, & vniuocæ substantiæ? vel secundum aliam intensus gradus fellis poterit remitti, atque hoc in alimentum tandem conuerti, & ille in venis biliosus succus in excrementum degenerare: atque ita non nisi superfluitate peccabit fel, vt a venoso igne distinguatur, quod globus Medentum negat; aut diuersis symbolizabunt cum elementis, quod nemo ipsorum concedit; aut tandem duplicem statuent in natura ignem, vnum excrementitium, alium nutrientem, vt duo bilis flauæ fundamenta, quod falsum & absurdum. Sic inter se & cum seipsis pugnant Galeni milites, & Galenus ipse Dux, sui immemor, quadrangularem suam destruit aciem, fulctum humorum, a quaternario elementorum in cibis desumptum, disrumpens, inquiendo, comestum mel (corpus experientiâ testificante perfectè mixtum) à calido iecore in meram bilem conuerti. Vbi astruit iecur præcipuam causam quatuor humorum; atque hac consecutione temperatum iecur ex euchymis escis, v.g. pane triticeo fermentato, non nisi sanguinem conficiet purum, lienque alimento destitutus ieiunabit; aut hepate calido, nutrimentis in bilem meram cõuersis, sanguineæ partes omnes famelicę sensim flaccescent & extenuabuntur, nutritionis penu à caloris gradu excedenti combusto, & in bilem mutato; iuuabit quoque extenuationem venter iusto liberior, ab abundante cholera stimulatus, & cibos semicoctos ad excretionem cogens. Ex aduerso, hepar frigidum ex bubulâ, ceruinâ, pane azymo, aliisque cibis melancholicis, nullam bilem generabit, atque ita scoriæ alui nunquam exturbabuntur, vesicula fellis, aliàs semper turgens, concidet, morbusque ileus, dolores capitis, aliaque symptomata, continuò affligent: quæ quam falsa & experientiæ contraria sint quis non palpando sentit? Stetere tamen celebres hucusq; scholastici, & omnium morborum causam facilè inde deduxere: sed quam verè, exempla aliquot adducta patefacient. Febris tertianæ exquisitæ rogati causam, bilem flauam, superuacaneam, putrescentem, in capsula sua vel circa illam hospitantem, producunt. Quo quid per Deum immortalem a veritate alienius dici potest? Bilem flauam, humorem igneum, ideoque siccum & calidum, nec non sincerum & non permistum, putredinis iniuriam persentire, quis concipiat? ignem, quis fidem adhibeat, vel fomitem in humana natura igneum humoremq; siccum & calidissimum, corruptione putridâ fœtere, absque vlla humidi mixtione? quam si admittunt, iam non erit exquisita tertia, sed in compositarum & notharum febrium classem referenda. Cui quoque fidem faciant, quartanam sinceram ex terreo, siccissimo & frigido, humore putrefacto nasci affirmantes? Quomodo enim in summo gradu sicca putrefierent? Quem denique inducant, vt existimet, hypochondriacum morbum ex vaporibus terrestris humoris, ad cor & caput expirantis, progenerari? cum certum sit, siccissimam & fixam terram tam leni calore, qualis in hypochondriis, non posse subleuari. Causas periodorum statutarum in febribus intermittentibus interrogati, vnus ad diuersam, qua quilibet humor putrescit, rationem confugit; alius, tot phlegmatis vno die, quot bilis flauæ duobus, aut ternis nigræ, coaceruari, quasi ponderum prǽfectus in humano fuisset corpore, perperam effatur; alius denique, in latibulis, tanquam in ignorantiæ asylo, abditarum causarum se occultat, & satisfecisse officio suo existimat, si dixerit, quod quiuis è triuio rusticus, occultam febrilis circuitus latere causam. Podagræ, opprobrij medicorum, scaturiginem, caput aliqui existimant; tenui inde pituita per summa corporis in articulos deflua, & commoditate loci intra hos stabulante; quidam, ab errore viscerum prognatum aiunt humorem, inque venas

Marginal notes: Bilis alimentaria differt specie ab excremẽtitia. — Ergo plures quam quatuor humores. — Galenus destruit numerũ quaternarium humorũ. — Absurda ex Galeni sententiâ. — Causas morborum nesciit schola. — Causa scholarũ febris tertianæ falsa & absurda. — Quartanæ absurda. — Item Melancholiæ Hypochõdriacæ. — Pugnant in Causis periodorum febrium. — Diuersi in causis Podagræ.

venas cum sanguine eluttiatum, robore partium expellentium in ignobilem deponi locum; nonnulli tandem, subtili ligamentorum, nec minus acri, excremento peccatum attribuunt: atque sic dubij quouis vento feruntur, mutuis vulneribus dogmata & sectam suam conficiunt, certant, & adhuc, grauissima & periculosissima sub mora, sine iudice lis est. Vnde sæpissimè reprehenditur Galenus ab Arabibus, & Neotericis, præsertim Fernelio horum Principe, quod nunc ab Hippocrate, Platone, nunc a veritate discesserit; iste ab aliis, diuerso nomine, & inter alia, propter bilem inter Paralysis causas relatam; hi iterum censores aliorum vexantur censura, & fit, quod adagio fertur: Altercantibus Medicis ægrum plerumque fatis concedere. Tam incertis & fallacibus causis, certiora ne sequuntur signa? Quantæ Deum bonum hallucinationes & dubia in morbis compositis & implicitis, imo in simplicibus, non communibus! Quoties symptomata infirmitatum pauperes ægri melius sentiunt, quam Doctores sciunt! Quoties cadauer dissectum partem affectam, nomenque morbi, inutiliter medicantibus aperuit, cum antea corpus spirans diu frustraneis medicationibus afflictum fuisset! Aut quot ipsorum ignorantias cœmeteria tegunt! Quàm sępè mola, intumescente ventre, hydropisin mentita: & contrà quàm sæpè Ascites, vel Tympanitis, euan dum conceptum, simulauit! Venti colum inflantes tumidi lienis ludicra indicia non semel prębuerunt: & hepati error attributus, qui à stomacho patratus erat. Pertinax renum vel vreterum obstructio, calculum vesicę imitata, crudele ferrum, exploratorem, interfęmineo inflixit, & inutili vulnere ægrotum miserè afflixit: ita vt non mirum, si Medicorum collegium ad consultandum confidens opinionibus plerumque longissimè diffideat. Nec de nihilo Michael de Monte, Author Gallus emunctæ naris, Medentes falsè ridens amissorum assimilat pręconibus, notas rei perditę perfectè scientibus, at rem ipsam, si reperta illorum oculis exponatur, minimè agnoscentibus.

Galen', Arabes, Neoterici pugnant.

Signa morborum fallacia.

Michael de Monte ridet Medicos.

Destructis igitur quatuor humorum columnis, totum ruit causarum ædificium: hoc cadente, tota medicorum Galenicorum ars concidit. Cum enim contrarietatem inter illos fingentes, ex iustæ proportionis temperatione sanitatem, ab excessu vero vnius vel alterius, in qualitate aut quantitate, atque inde consequente victoria, acies morborum suspicarentur; numero hoc destructo deinceps imaginaria humorum pugna duplexque duellum cessabit, & alibi causæ morborum in posterum quærendæ, aliaque palæstra instituenda ad hostes laruatos, & ne de nomine quidem bene notos, cædendos. Incognitis enim naturâ, robore, virtute, numero, statu, loco, armis, pugnandique genere, hostium, inconsultè & stolidè ambiguum prelium cum illis committitur: sic ignotis morborum causis, ratione, potestate, sedibus, cum monstris pugnatur imaginationis vi exsculptis. Ferarum vestigia dum vertagi acuto non discernunt odoratu, operam perdunt in lustro inuestigando: & Doctores, signis affectuum pathognomicis nequaquam cognitis, frustra ad non visum collimant scopum. Forte fortuna tamen (dubitando quispiam tacitè secum sermocinari posset) in reliquis Medicinæ partibus Galenici Doctores Medicorum partes melius egerunt: imo ferè peius, & ad minimum æquè vacillanti & lubrico gradu ad remedia accedunt, quam ad morborum indagationem. Herbæ sunt paucissimę ex quorum figura de nomine ipsis constet, cum plurimas, aliter Plinius, aliter Dioscorides, aliter Theophrastus &c. describat, vnde hic illam Plinij, alius Dioscoridis, &c. esse dicit: ideoque non nisi dubitabundi eam adhibent, ac nescij an hæc vel illa sit plãta, cui Dioscorides tantas virtutes tribuat, & an certum ex illius vsu sperandum sit auxilium. Nolo his immorari, Herbaria exactiora qui vult euoluat, ad aperturam fere libri altercationes cuius sit authoris planta, quoue nomine proprio gaudeat, reperiet Verùm postquam passibus ambiguis in horto medico perquam diu errarunt, & quęsitam Galeni aut Dioscoridis herbam inuenerunt, ipsâ repertâ, & compositis de nomine pugnis, è forma externa internam cum vniuersis, (cogitet æger aliquis Galenici opem expectans) facultatibus agnoscunt, quandoquidem intima Naturæ penetralia summi morborum artifices adierunt; aut ad minimum, si cum aliquibus pharmacis, in quibus causæ occultæ pręsidarij milites Medicorum curiositatem ab introitu arcent, nullum ipsis est commercium, primas secundasque, qualitates

Ruit tota ars Galenica.

Remedia apud Galenic. æquè incerta.

Disputāt de herbarum figura ex herbariis desumpta.

qualitates, vt liberos suos, norunt, viresque illarum per euidentia rationum momenta probant & stabiliunt. Sed, heu pudet effari, in obscura adhuc cognitio hæc latet abysso, & fidei alienæ credulas aures præbentes, Botanicorum veterum iussis subscripserunt in aliquibus; in aliis continuo adhuc prælio pugnant; fluctuantibus interim in hanc vel illam partem, pro spe victoriæ, discen-

Regula Galenicorum pro noscendis qualit. prim.

tium animis. Didicerant ab antiquis, primas qualitates gustu indicante notescere; atque sic dulcia, salsa, amara, acria, in calidorum numerum; acida, austera, acerba, infrigidorum, adscripsêre. Quæ quidem regula aliquandiu generalis absque exceptione stetit: at post, mutato consilio, eam coarctârunt & communi suffragio è grege amarorum, acrium, salsorum, nonnulla ad frigida ablegantes ar-

Except.

menta, horum auxerunt quantitatem ampliato stabulo. v.g. Opium, missis aliis, amaritudine insuaui & insigni, quartæ classi frigidorum imposuere, gummi camphoræ singulari acrimonia, vno subsellio inferiùs, in tertiam constituentes. At rationem tam longinquæ proscriptionis nullam hucusque validam & philosopho dignam attulêre. Miseret deplorandi illorum fati quamplurimos, frustra

Iniuria fit exceptis.

causam tam inhumanæ sententiæ inuestigantes. Dolent opium amarum, sulphureæ substantiæ, & inflammabilis olei plenum, imo totum fere combustibile, ab igneæ familiæ productis exclusum, & in exiliũ relegatũ. Afficiuntur plures intimo animi dolore, Camphoram pungentem & vrentem, gratissimum flammæ pabulum, aquæ supernatando aëris vel ignis naturam æmulantem ac referentem, ab ipsa quoque aura sensim sine sensu, tanquam à simili, attrahi atque resolui solitam, idem expertam fatum, ac pari violentiâ nemine patrocinante damnatam. Quæ ista Tyrannis obnoxios ciues patrio expellere solo? aut quæ tam grauis causa pœnæ? leuissima aliàs ipsis semper habita, nempe experientia: Opium enim est somniferum, atqui non nisi frigida soporem conciliant. Camphora dosi minimâ frigidis vnguentis admista vehementer virtutes exaltat infrigidantium: E. concludunt, ista eximiè sunt frigida. Non vacat nunc dispicere an ad lydium satis examinatæ lapidem istę experientiæ, causam veram manifestauerint; quærere saltem libet, quo impulsu ad experientiam tanquam sacram anchoram

Medici Dogmatici hîc Emperici fiunt.

confugiant Medici Dogmatici, nulli doctrinæ nisi per suas causas demonstratæ adhęrere profitentes? Nonne explosionẽ promeruerunt ab equis ad asinos desultantes? Qui in prima acie Dogmaticorum pugnarunt, nunc transfugæ, in Empiricorum iam olim illis contempta se recipiunt castra! Itane tacitè recipitis palam reiecta, & rationibus obnubilare assueti sensus, nunc experimentis vestras euerti-

Contrarij in assignandis primis qualitatibus mixtorum Exẽpla

tis ratione stabilitas regulas? Non pauca alia sunt de quibus minime conueniunt, motibus contrariis agitati, & quorum qualitates sapor hucusque detegere absque controuersia nequiit. Fumaria amara, ab aliquibus frigida inter refertur vegetantia, ab aliis calida habetur. Nicotiana nonnullis secundo, aliis tertio, quibusdam quarto, calida; non paucis vero frigida censetur. Rorem Solis perpetuo rore, etsi feruentissimo Soli expositum, madentem, hoc frigidis accensente, ille quarto calidorum reponit, adeo vt & internum prohibeat vsum. Rubia Tinctorum pudore rubescit nescia an tingendo calefaciat vel frigefaciat. Borax his in calidorum, illis in frigidorum ordinem reponitur. Argentum viuum hucusque tremulum stetit & incertum, an sub Cancro vel Capricorno, natalitiorum locũ sibi

Nõ merentur fidem quãuis inter se conueniant.

designaturi essent. Eodem censu reliqua metalla habeas, & sexcenta alia, nec in aliis quibuslibet mixtis facilè nostram sub iugum mittent fidẽ, quamuis ea vnanimici voce inter frigida vel calida reponant, cùm his exemplis & plurimis aliis hîc non commemorandis fallacias regularum suarum nobis detegant; ita vt etiam ad Experientiam rerum magistram nobiscum confugere non erubescant.

Galenus ipse fit Empiricus.

Tametsi Galenus iam olim Empiricus factus, & nouis huic sectæ suppetias tulit copiis, docendo purgatricium facultates Medicamentorum non nisi Experientiâ Doctore apprehendi, & vires queis certum alliciunt humorem à tota mixti substantiâ exeri, ideoque qualitatum occultarum sedibus locari. Non omnes quidem huic placito calculum adijciunt; sunt enim, qui à vehementi & exuperanti calore pharmacorum humores dissolui atque liquefieri, & deinde ab eodem innata sibi virtute attrahi, quatenus omne eximiè calidũ aduocare humores, asserunt; quia vero medicamentum naturę molestum, ab illa extra corpus,

cum

cum attracto humore, exturbari. En nouę pugnę, instructa hinc & inde acie prælianturs, posterioris sententię sectarij sub Ducibus Aristotele, Erasistrato, & veteribus aliis; primi sub Galeno, & copiosiori Medicinæ procerum manu. At vtrinque non nisi cum vmbris pugnas cient. Nesciuerunt quidem alias, in hunc vsque diem, Medicorum turba pharmacorum purgantium causas; at ambę falsę fictęque, & posterior, si foret, periculi plena. Quippe, si pharmaca totâ sui substantiâ, quę ex elementorum coalescit connubio, cum humore purgando conueniunt, tam primis & secundis qualitatibus, quam tertiis (& quartis secundum aliquos) assimilari necesse est, sed frequentior posterioris falsitas probatur productione plurimorum medicaminum primis & secundis qualitatibus, nempe calore, frigore, &c. sapore, colore, consistentia, ab humoribus diuersorum; Quare Galenus causa cadit. Senna, omnium concessu, humorem melancholicum, id est, frigidum & terrestrem, nigrum & acidum, purgat, illa tamen est calida, vt omnia purgantia, tenuis substantię, extrà viridis, internè sanguinis instar rubra, & gustu ab acido longissimè remoto. Polypodium sapore suaui, & calido dulcore, cum aërea leuitate, introrsumque rubens, eundem expurgat humorem, in tanta primarum secundarumque qualitatum inter purgans & purgatum diuersitate. Nihil hîc de dulcedine mannę, acrimoniâ Scammonij, bilem amaram expurgantibus, & plerisque aliis, sensu iudice, cum humore purgando pugnantibus, quę Galeni opinionem falsitatis redarguunt. Istud, quod maius atque euidentius, quæram: cum inueniantur quę diuersos, imo contrarios, eiiciant humores vna eademque purgatione, an & ista totâ naturę substantiâ cum vtroque humore absurdissimâ absurditate conuenire affirmabunt? Quę calori eminenti in purgationibus primas tribuit opinio, prętterquam quod vero contrariatur, discriminis quoque est plena. Etenim, si excellenter calidum facultate pollet dissoluendi, liquefaciendi, (quod verum si addidissent dispositam materiam, nam calor indurat lutum) separandi heterogenea, conuenientia & disconuenientia attrahendi, illaque, si naturæ noxia, expellendi; cur anisum tertio, vel piper quarto, calidum, non laxatiuis accensentur? si respondent, requiri præterea vt calidum purgaturum sapore vel odore sit ingrato, naturæque humanæ non ferendo, oppono, & naribus appono, asam fœtidam, tertio calidèsiccam, exspuendam gustanti, odoranti fœtentem, gummosam scammoneæ instar; causam nunc promant defectûs purgatorię facultatis: quę si illos latet, aut incognitam occultamque faciunt ream, iam in eandem incurrunt reprehensionem quâ Galenum notârunt. Sed demus sanè proximam & immediatam purgandi effectricem esse caliditatis exuperantiam, hęc certè in proximum subiectum agens, intenso gradu, obuia quæque alimenta dissipabit, quò calidum humorem sibi familiarem, vel consanguinitatis fœdere iunctum, attrahat, atque eo fruatur: vel quemuis alium aduocando vi illâ quâ calida omnium etiam dissimilium sunt attractiua, hac ratione optimum sanguinem corrumpet, in cadauerosum fœtorem fundet, euchymos succos dissoluet, & tandem naturæ acceptum alimentum subtrahens, occultisq; cuniculis, hostili animo, in pomœria corporis se insinuans, illud totum vastabit, diruetque. Patet igitur ex istis quàm bene atque tutò illi, qui scientiæ opinione per ora plebis volitant vulgaris auræ lati alis, quæstuosæ artis suæ posuerint fundamenta; imo quam imbecillibus & flexibilibus eam sustineant fulcimentis, ex prædictis plus satis patet. Sequitur vt videamus laudatam eorum methodum, singulari dubio procul certitudine nec minori artificio dispositam. Difficile licèt sit creditu tota fere Reipublicæ humanæ directione, vt supra monstratum & mox amplius patescet, ignotâ, causis præcipuis & signis, nomine, facultateque pharmacorum incertis, applicationem debitam, certam in quouis morbo remedij quantitatem, vtendique rationem, ex consideratione speciei affectûs, symptomatum impetu, temperamento ægri, & partis cui insidet conditione, dependentem, nosse ac perspexisse. Non permittit Theophrasti suscepta defensio tacitè ista præterire, sed an euidentius quid, & mortalium conseruationi vtilius, hîc repererint, inquirere iubet. Gloriantur quidem complures, vnicuique morbo suum dari remedium, & tot remediorum genera, quot morborum constituunt, vnde versiculus: Mille mali species, mille salutis erunt. at spes hæc

Nouæ pugnæ Dogmaticorum.

Galeni opinio refutatur.

Aristot. Erasist. & aliorum veterum assertio refellitur.

Inductiones.

Absurda & pericula ex admissione opinionis secundę.

Methodus medendi necessario incerta quando Anat. causæ, signaque morb. & facult. remed. incognita & incerta sunt.

hæc hucusque ægros delusit, ac efficax hianti ore pharmacum expectantes auræ euanida pauit. Sileo iam de morborum remediis, de quibus apud illos altum est silentium, sc. Cancri, Lepræ secundi tertiique gradus, Epilepsiæ (nondum 25. annorum natum sola natura sæpe curat) Scrophularum, Hydropisis confirmatæ sub schirroso iecinore, febris quartanæ, Podagræ, &c. quibus nedum hodie remedium repererunt, plerisque ipsorum prædicta mala è curandorum albo expungentibus, ita ut methodus non sit, vbi nulla sunt remedia.

Morbi, quos Galenici fatentur incurabiles.

In illis, quorum falsò curandi notitiam sibi arrogant, nimirum tot Febrium, Vlcerum exedentium in cruribus, Paralysis, Odontalgiæ, Hemicraniæ, Phthisis &c. methodi veræ haud fuisse gnaros, curationum susceptarum infelix exitus testatur.

Hos falso sibi curabiles gloriantur.

Confirmat idem trepida, in quibuscunque affectibus, generaliorum remediorum, purgationis & phlebotomiæ præscriptio, vbi semper in defectu quam excessu peccare malunt, quia certum medium nescientes extremum periculosissimum fugiunt, quod in obscuro corporis humani carcere laborantibus, non omnia sint pellucida, nec quæ via tenenda illuni nocte pateat.

Methodus incerta in Phleb. & purgat.

Quanta verò apud illos est controuersia, quo pharmacum purgans tempore in febribus adhibendum? In duas hic diuisi partes medici, aduersa fronte pugnant. Conspiciamus eorum hac in lucta primò inter se, & deinde cum veritate, congressum. Ex vna parte, in accessione febrium nihil mouendum, sed abstinendum esse, cum Hippocrate multi sentiunt, nec tum pharmacum porrigere audent. Ex alia, purgandum tunc temporis esse reclamant, tuto scilicet purgationem fieri, quando materia turget, turget autem in accessione, quod natura tum expulsionem moliatur, quæ sapientissima nihil moueret, nisi materia cocta, separata, & ad expulsionem apta foret; quocirca tum commodissime naturam iuuari dicunt. Illi, naturam imbecillem vix morboso insultui resistere, & victricem euadere, atque idcirco alium inimicum illi oppugnandum adiicere, traditoris esse, non medici; omne autem medicamen purgans naturæ esse hostem, illamque debilitare, experientiâ confirmant. Isti respondent, Medicum, naturæ ministrum, illi in adiutorium debere venire, purgationemque adhibere, hâc viam monstrante, & sæpe in initiis febrilium symptomatum per vomitum, in fine per sudorem se exonerante; adduntque verendum nisi in accessibus commota euacuetur materia, ne in partem aliquam principem ruat, & in cerebro delirium, in corde syncopem, in venis febres continuas excitet & pro se experientiam stare vrgent. Illi, nesciri quò motus naturæ rendat, idcircóque sæpius à medicamento in contrarium trahente impediri, frustraneamque reddi saluberrimam eius intentionem: & sic puguant pugnabuntque quamdiu mundus durabit.

Controuersia Galenicorũ an in accessione febrium purgandum.

De crudis morbis agentes aliqui dicunt, in his nihil mouendum, quia non obsequuntur morbi nondum cocti, & separati: replicant alij, vacuationem in principio adhibendam, quamuis crudâ existente materiâ, vt natura melius reliquum vincat.

An crudis morbis purgandum

Hi clamant quâuis posse institui horâ diei purgationem in febribus, quia quâuis horâ mouentur humores, vt ex accessibus quarumcunque febrium constat: Certas quilibet humor, referunt illi, motus, prędestinationes, certumque tempus habet, teste Soreno Ephesio, & post illum Galeno; sanguis sc. ab hora noctis nona ad tertiam matutinam, inde bilis, vsque ad nonam, dominium exercet; ab hac, vsque ad tertiam pomeridianam, melancholia; & hinc, ad nonam phlegma: ideoque terminos hos, vt motus naturæ adiuuemus, noctu sanguinem purgando, manè choleram &c. in medicamentis præbendis obseruandos pręcipiunt.

An quauis hora diei purgandum litigant.

Iterum, alij statuunt in intermittentibus rectè præcipi venæ sectionem, quod causa morbi in minoribus venis & habitu corporis contenta, secundum Galenum, ita euacuetur: Non rectè fit, inquiunt plurimi, quia huius generis febrium causa est extra vasa, in capacitate ventris, circa precordia, vt docet Fernelius: qui fatetur, ob incognitam veram causam, eiusque sedem, ad suum vsque æuum, nullius intermittentis febris veram curationem esse perceptam; sed solutionem spontè potius, quam arte successisse: quod de totâ morborum legione, fortè haud mendax, affirmare potuisset.

Item, an in intermittentibus vena secanda. Fernelii ingenua confessio.

In pleuritide inquiunt Arabes, inconsiderate in affecti lateris brachio tunditur vena, quia euacuatio humorem in latus id, iam affectum & debile ideoque obnoxium incursui malorum (quia naturæ assuetum in debiles partes se exonerare

Controuersia inter Arabes & Galenũ de phlebott. in pleurit.

rarè per fluxionem allicit. Galenus cum toto hodie agmine reclamat,&c,ſolui ſic, ſi tempeſtiue, minui, ſi tardiùs adhibeatur clamat. Et vt finem his imponam, tẽpus enim volẽtem contradictiones in medendi methodo proſequi me deficeret, ad alia pergens dico; commiſeratione ægros, ſcommatibus medicos, eſſe dignos, quod nihil adhuc de tertianâ febri, quotidiano nobis hoſpiti, inter ſe certi ſtatuerint: ſanguinis miſſionem enim approbant alij, parte mali abſcedente ex venis cum ſanguine: diſſuadent alij, quod ſanguinem frænum bilis (quam febris huius ſtatuunt materiam) eſſe conſtet. Vidimus inter ſe belligerantes medicos; videamus nunc concordes cum natura & veritate caſtra conferre. Scalpellum admittunt vno ore in phlegmonibus, pleuritide, peripneumoniâ, meningum, hepatis, lienis, cæterarumque partium inflammatione, in ſynochis putridis, vt etiam è puro ſanguine accenſis, in omni continua febri, denique, vbi vel vacuandus humor in venis contentus, reuellendus, aut deriuandus eſt: Ego, veritate ſuffultus, in nullo horum affectuum, præterquam in ſimplici plethorâ è ſincero ſanguine, id conuenire ſtatuo; imò noxium eſſe, aut ſi quandoque profuit felicem illum euentum plane fortuitum, cauſa non cognita, fuiſſe aſſero. Quo autem planius hæc deducantur, notandum primò, quam confusè vocabula illa deriuationis & reuulſionis, cauſas nimirum, ſi Deo placet, ſolutionis morborum adhibeant, vt rem ipſam dubiam maioribus confuſionibus inuoluant. Pulmonis inflammationes reuelli atque deriuari, ſectione interioris venę cubiti ſiniſtri aſſerunt, quod originaria ſit ex ſiniſtro latere. Pectoris & Diaphragmatis inflammationi, reuellendo atque deriuando, eandem, ſi aperiatur, venam conferre. Et tamen reuulſio atque deriuatio terminos habent contrarios & oppoſitos. Reuulſio enim eſt humoris ab illa, in quam naturæ ſuæ impetu fertur, parte reuocatio; deriuatio vero à recto tramite & prono alueo leuis deductio, vel vlterior, quam natura pellit, prolectatio. Et dum inquiunt capitis dolores, ſcapulis humero applicatis, & capitis vertiginem præſciſſis, quæ pone aures ſunt, arteriis deriuari, annon falluntur? reuelli longè tutius dicerent illos; ſpiritibus vero viam præcidi in caput meantibus, arteriis diſſectis, cum veritate loquerentur. Sed iam ad rem. Impugnârunt aliqui periculoſam hanc praxin, qua cruentiſſima victoria leuiſſimi interdum morbi ſuperantur, argumentis & validis & firmis: ego vnico, ex nupera obſeruatione circulantis ſanguinis deſumpto, inuicto nimirum, & oculis & ſenſibus ſtabilito, illud hic locorum euincam. Cacochymiam in venis contentam non abſque effuſione ſani cruoris cum corrupto fieri nemo illorum negare audet, cum nunquam tota ſanguinis maſſa ſit corrupta,, niſi omni vitæ ſpe decollata, atque ſic, cum vna vel altera vncia tabi, ſex vel ſeptem boni ſanguinis euacuantur; quod eſt crudeli manu amicos tres vel quatuor iugulare, vt vnum cum ipſis perdas inimicum. In praxi ordinaria, venam aperiunt plerumque verſus extrema, (v.g. in pleuræ inflammatione) vt reuulſionem faciant, & ſanguinem detrahunt donec color mutetur; tum coniiciunt officio ſuo ſatisfeciſſe, extincta inflammatione, & extrauaſato ſanguine in venas iterum elutreato, huiusq; colorem certũ ſua opinione indicem faciunt. In lienis obſtructione ſaluatellam (vt vocant) vulnerant. Capitis affectus à plenitudine retrahendo exhauriunt, inter pollicem & indicem venis ſauciatis &c. At inſignem iſta omnia ſanguinei circuitus inſcitiam arguunt, & ſummum patiens hac methodo coniicitur à medico in diſcrimen. Nec enim pertusâ venâ vnquam parte ab affecta, qualiſcunque ſit reuulſio; quia ſanguis ſemel emenſas nunquam repetit vias, vt ſol nunquam a meridie in orientis plagas, niſi ſupernaturali virtute, regreditur; animaduerti hoc poteſt ex brachio vinculo arctiſſimè conſtricto, vbi venę verſus extremitates quidem intumeſcunt, verſus humerum vero tantum inflari abeſt, vt potius ſubſideant, & non niſi leuiſſimas præſentiæ notas præ ſe ferant. Mouetur enim (vt ſupra dictum;) ſanguis à circumferentia per venas verſus centrum, ab exterioribus ad interna, non verò contrario motu, vt hucuſque creditum; Itaque variatio cruoris quæ nonnunquam conſpicitur venâ inciſâ progredi, ex cordis immatura, nec ſatis accuratâ, ob anguſtias temporis, concoctione procedit. Quandoquidem enim exhauſtis ſanguine venis arteriæ vbera præbent, & copioſior effuſio has quoque vacuat, cor potentiſſime è lacteis chylum attrahens, temporis interuallo

In tertianaad ſanguis mittendus diſputant.

Galenicorũ cõcordium pugna cum Veritate.

Quibus morbis adhibeat phlebot. Galenici.

Galeni confundunt deriuat cũ reuulſ.

Argum. vnicum inuictũ.

Galenici amicos iugulant vt vnum hoſtem perdant.

Nunquã in venæ ſectione fit reuulſio.

Vnde variatio cruoris in pleuritide & aliis.

conuertendi eum in ſanguinem prærupto, in arterias effundit indigeſtum, hæque talem in venas; vel etiam ex vena caua craſſiorem arreptum ſanguinem, nondum vitalis ſpiritus mixtione attenuatum, protrudit, qui in patinam receptus mutatione ſui inflammationem diſſolutam Medicis imponit. In nulla itaque inflammatione viſcerum, vel interiorum partium, ſanguis, eo quo præſcribũt loco, miſſus quidquam profuit; quia nunquam reuellitur niſi metu vacui, quod tota abhorret natura; nec vllum hîc timendum, quamdiù in arteriis habitat ſanguis, & cor officio ſuo fungens, ſyſtolemque & diaſtolem perficiens, attrahendo & expellendo materiam iſti profluuio ſubminiſtrauerit. Iam cum in crure, Phagedæna exiſtente, varices prope genu præſciderunt ſuam protulerunt ſimiliter ignorantiam, putantes viam præſcidiſſe nutrici vlceris corrupti; neſcientes, remeare iam ab vlceris regione ſanguinem verſus internum cubile, non vero hinc illuc proficiſci. In affectibus venarum domicilium tenentibus minus commodè venæ ſectio adhibetur, ſi corruptionis vitio ſunt inquinati; quia, plus boni ſucci (vt ſupra) quam mali euacuando, naturam debilitat: In reliquis verò, radice extra vaſa exiſtente, vt febribus quibuſdam, aut aliis morbis, humore ventriculum, meſenterium, pancreas, regionem hepatis, lienis, renum, &c. vel etiam peripheriam corporis occupante, atque excluſo è venis hoſpitante, ſcalprum vetat periculũ, ne, deficiẽte intra cor ſanguine, ex meſaraicis lacteis chylus vi rapiatur & euellatur, hę vero ex ſtomacho, & inteſtinis; vel cor ex venâ cauâ, hęc autẽ ex iecore, cyſti fellis, liene, arripiat putredinoſos ſuccos, & in vno angulo latens virus per totum corpus ſpargat. Ergo in ſola ex puriſſimo ſanguine plethora, quę omniũ rariſſima viſitur, ægrorum vtilitas atque euidentes ſuadent phlebotomiam rationes. Nam in quocunque morbo, etiam in hac, quam liceat exquiſitam plethoram nominare, purior ſanguis primus elicitur, vt pote, qui nunc primùm ex cordis cohobatione & rectificatione (ſit vocibus chymicis venia) tanquam ex officina, vbi & confectus & interpolatus fuit, per arterias in venas effuſus prodit, nec ad interiora membra, morborum hoſpitia, adhuc, à depuratione cordis, gradum retulit. Quapropter nihil hucuſque intempeſtiuis cruoris effecerunt profuſionibus, quàm vitæ theſaurum exhaurire, & ægros ſæpè in ſyncopem animi, pulſuum deprauationem, & repentinam mortem, vt non ſemel vidimus, coniicere, prauis humoribus per id tempus in cor affatim ruentibus, vitæ ſedem inquinantibus, herumque interficientibus. Exulet igitur frequentior venæ ſectio ab eorum praxi quibus bona exiſtimatio, conſcientiæ puritas, rationis dictamen, ſaluſque cordi eſt ægrorum. Secunda nunc prodeat veritatis acies, & cum purgantibus, & vacuandi per pharmaca methodo, laureatas à recenti victoria manus conſerat. Non conuenire ſtatuunt illi in frigidis morbis purgationem, & inde tacitè, ac nil minus cogitantes morbum nullum frigidum, quoad talem, poſſe curari affirmant; Quippe in calidum mutatus tota ſpecie à priori differet, cùm calidum, frigidum &c. in morbis, apud illos, fere differentias ſpecificas conſtituant. Quin & contra illos addimus, feliciorem eſſe in frigidis purgationem, & minus incommodi ſecum ferre, quam in calidis; Quando enim omne, ſecundum illos, purgans eſt calidum, humorem, corpuſque ab iſto iam calefactum, exagitans, & acceſſione ſui calorem præter naturam intendens, inflammationes partium nobilium, ſynochum, cauſum, producet: in frigido nihil tale verendum, quia pharmacum, calore ſuo, concretum frigore morbum temperat, calefacit, liquat, ac tandem eundem tutò excludit. Idem tenendum de crudis, queis purgatione interdicit Galenus; cum enim ſint magis naturæ inimica coctis, illa libentiùs in hæc inſurgit, ac è finibus ſuæ ditionis excludit. Expectandam concoctionem in morbis longis ſectarij Galeni, nec feſtinanti manu purgans poculum propinandum, exiſtimant. Sed qua ratione morbi melancholici omnium pertinaciſſimi concoquentur, vt faciliori ſint obſequio trahenti medicamento? cum ex craſſa & terrea progeniti materia, diutius cocti magis ſicceſcant ac indurentur, donec acredinem ex nimio calore contrahentes, in aduſtam, non naturalem, atram bilem degenerent, quæ nunquam ſine noxa corporis humani excernitur. Qui autem dicunt, concoctionem illam fieri mixtione humoris alicuius medicamentoſi per Syrupos, Iulepos, &c. eò delati, craſſitiemq; & frigiditatem temperãtis,

Perperã in vlceribus crurum varices pręſcinduntur.

Phlebot. non cõuenit in morbis quorum cauſa in venis.

Nec in illis quorũ cauſa extra venas.

In omni phlebot. purior ſanguis exit morboſo manente.

Damna ex frequenti phlebotom.

Pugna naturę & veritatis cũ Galenicis quo ad methodum purgãdi.

Tutior & melior purgatio in morbis frigidis quam calidis.

An in morbis chronicis concoctio ad purgationẽ expectãda. Melancholia nõ concoquitur.

ſcientiam

scientiam inconsultè pharmaciȩ tribuunt noscendi sedes humoris sibi infesti, vt rectâ ad illum debellandum tendant, præteritis omnibus aliis in via obuiis. Accedit, cum melancholiæ in splene habitaculum contigerit, longum syrupo spatium emetiendum, & per stomachum, duodenum, glandulas mesaraicas, lacteas, cor & arterias, atque hinc, per venas in hepar meandum, vt per illud, tanquam militum præfectum, legetur in splenem, vbi inimicus humor stationem elegit, cum mandato, vt, si nequeat hostem superare pugnando, amicitiæ nomine se cum illo misceat, venturum potentiorem Polyphæmum, purgans videlicet, & ambos iam amicos eiecturum. Quin & suspicandum, per tot digestiones, quibus itinere durante subijcitur antequam ad lienem perueniat, illum plane antiquam naturam exuere, si melancholiæ ibi residenti initiò forte esset temparandæ. Verum enimuero, leuiores hȩ sunt velitationes, ad ipsum robur militiæ accedamus, & reseruatos veteranos, vincere hucusque assuetos, aggrediamur: particularia hæc, ad generaliora pedem moueamus. Absque omni sanitatis damno & periculo, imò cum emolumento, humores noxios in circumferentiâ, minoribus & maioribus venis, totoque corpore diffusos, in renibus, hepate, liene, inflammationibus quoque pleuræ, pulmonis, cerebri, &c. post concoctionem, medicamento aluum soluente exturbari, & optime ac tute hucusque factum esse vnanimes Galenici asserunt: ego, cum insigni & euidenti vitæ sanitatisque discrimine morbi causa in prædictis partibus existente, per inferiora vel superiora purgationem institui, veritate adstipulante, affirmo. Ratio est, quod tetri illi humores, acres, amari, putrescentes, corrupti, fætidi etiam à concoctione, & sæpius venenosi, non aliam habeant semitam ad stomachum nisi per cor, retrogradiendo nimirum ex circumferentia in venas, atque inde in cor, donec ad intestina veniant per mesenterium; atque ideò non possunt non inficere nobile viscus substantiâ suâ infectâ & contaminatâ, dum illius sinus subeunt, & euidens minitari grauissimorum morborum periculum, dum cor impressâ impuritatum labem seruat, atque illâ postridie vel aliquot abinde diebus, perlabentem purum sanguinem inficit, totoque corpore humoris morbosi semina spargit; vnde etiam semper nonnisi aliquot à purgatione diebus, debile corpus pristinum robur colligere animaduertimus. Sin autem morbi quædam subleuatio persentitur, fit id ex accidente, & præter metam Medico propositâ, nec non ex ignota ipsi ratione; nimirum quatenus humor tota latitudine corporis disiectus, facilius seipsò vnito domatur, & insensibiles per transpirationes à natura efflatur. Transire vero necessariò prædictis viis, humorem purgandum, nec non penetrare necesse est, cum nullæ aliæ pateant, omnesque Galenici vna voce, ante detectam circulationem sanguinis, & sanguificationem cordis, ex venis ad hepar atque inde per venas mesaræas in intestina eum deuolui affirmarint, reuocare non audebunt nunc sententiam, nouosque excogitare canaliculos, quamuis iecori cum mesenterio nullum intercedere commercium, & illos turpiter lapsos esse, exactior anatomia detexerit. Solæ igitur ægritudines in gula, oesophago, ventriculo, intestinis ac Mesenterio, commodè & nullo discrimine Galenicis purgantibus emunguntur, quod vicinior stomacho materia in primis viis existens, cor nulla molestia afficiat, nec qualitate inimicâ vitale promptuarium inficiat. Neque verò si fortè dicant, bilem per orificium, quo in intestina exoneratur, à tractrice medicamenti facultate pellici, aut lienis excrementa per vas breue, quo ille acorem in stomachum euomit, trahi, quicquam se respondisse existiment. Naturæ vias, potentiam, & partium mutua officia obeuntium imperium, ignorare se testantur, qui talia proferunt. Ratum enim habeant stomachum aliis partibus concreditum nutrimentum, seu vitiosum, seu laudabile fuerit, nulla aliâ posse repetere viâ, quam eadem quâ misit, etsi illud ea ipsa superioritatis vi è postliminio ipsi accersere licet quâ ab legauit: at cum iam semel bilis flaua in cystide sua fixit tentorium, hospes vesiculæ in expellenda illa totus sui iuris est, nec stomacho, per obliquam, seu oppositam viam illam reuocanti, aures præbet. Eadem fit de splene sententia, quod ille nutritur, ventriculò debet; quod hic gratam aciditatem fruitur, illi gratias agit, & beneficium totum agnoscit acceptum. Hæc genuina corporis est Oeconomia, ita Respublica humana subsi-

Via syruporũ ad splenem lēga.

Digestionibus ipsorum facultas mutatur.

In quibus affectibus nō conuenit purgatio.

Ratio.

Cur interdum subleuatio quædā post purgat in dictis morbis.

In quibus affectibus conuenit purgat.

Quæ potestas sit stomachi in purgat.

Quem ſtatum politicum referat corpus humanum.

ſtit; quælibet nimirum pars ignobilior principi partim ſubiacet, partim ſui eſt iuris; ignobiliſſimæ, vtriſque obediunt, domeſticæ tamen vtilitati proſpiciunt, & ſic Corpus humanum minime Monarchiam, ſed ſtatum Monarchico-Ariſtocratico Democraticum refert. Patet id, quod vitia primæ digeſtionis non emendantur in ſecunda, nec huius in tertia, vel aliis. Si occultas vias Galenici, vt vim argumentorum noſtrorum effugiant, quærunt; quibus tracti humores ſuperflui ſtomachum petant, permittimus libenter vt in illis cuniculis ſe abdant, nobis patenti & regia via incedentibus obſcuri non placent labyrinthi, nam de abditis non diſputat, aut ſtatuit genuina quidpiam Medicina.

Obiect. aduerſ.

Audire mihi hîc videor aduerſarios murmurantes: Quandoquidem, per te, purgantia nocent in omnibus corporis humani affectibus, ſtomachi, Oeſophagi, meſenterij, panniculi & inteſtinorum exceptis; & ſanguinis profuſio damnoſa, præterquam in plethora exquiſita, THEOPHRASTVS & Chymici quoque peccarunt, dum purgationes in morbis à materia dependentibus, & vltra cor prouectis, præſcripſerunt; ac ferrum in aliis, quam plethora pura adhibuerunt.

Reſponſ.

Aperiant hîc aduerſarij oculos, & quam diuerſa ab illis, ſecuriorique inceſſerint ſemita, animaduertant.

Qualia purgantia Chymici adhibuerunt.

Purgarunt noſtrates, id eſt veri Chymici, (neque enim turbam illam abſque naturæ cognitione, ſola praxi diſtillatoria inſtructam, hoc nomine comprehendo) nonnunquam in morbis quibus purgationem haud conuenire demonſtraui; at qualia, obſecro vos, adhibuerunt purgantia? ſane nullatenus tractrice vi humores inuitos rapientia, verùm, naturæ grauatæ & torpeſcenti ſtimulos addentia, alacriter vt in morbum inſurgendo eum expelleret, non in ventrem accerſitis cauſis, more Galenicorum, ſed per proximam & commodiſſimam ſcientiæ ſuæ notam viam. Vnde quotidie videmus Antimonialia, Vitriolata, Mercurialia &c. vſitata illis remedia, diuerſas in diuerſis ſuppoſitis, & corporum morborumque diſpoſitionibus, exhibere vires; ac nunc vomitus ciere, nunc per aluum deiicere, iam copioſiorem profundere vrinam, ſæpe per ſudores euacuare, ac non raro per tranſpirationes inſenſibiles grauiſſimos extrudere affectus; imò idem pharmacum, eadem doſi, eodem in morbo, iiſdemque perſonis ſæpius exhibitum, diuerſiſſimas, & diuinas plane, obſeruauimus exerere virtutes.

Vires ad mirãdæ purgatiuorum Chimicorum.

Initio enim, dum in ſtomacho aut primis viis noxium quid hæret, vomitione aut deiectione pellit; his mundatis, in diureticum abit, & tandem Diaphoreticum confortatiuumque euadit. Ludit ſic benigna mater natura cum homine & in homine, vt ſemper diuerſam ſe exhibeat, votiſque, beneplacito, & voluptati præcipui artis ſuæ ſpeciminis complaceat. Nota ſunt quę dixi, & notiora quam vt probatione vlteriori indigeant, vel inimicorum vereantur oppoſitionem ac refutationem.

In phlebotomia Chymici cauti.

In Phlebotomia quam caute THEOPHRASTVS & Chymici procedant, & quam rariſſime morbos ſanguine purpurato ſuperari velint ſcalpello, cognitum; quod nihil fere aliud in ore habeant, quàm vitæ Theſaurum in ſanguine contentum conſeruandum, aliiſque modis morbi mineram effodiendam; & nihil magis noſtratibus ſtomachum moueat, vel THEOPHRASTO anſam reprehendendi Galenicos præbeat, hâc ipsâ frequentiori venæ pertuſione. Adeo vt non abſque ratione autumare liceat eum circulationem nouiſſe ſanguinis, & cordis munus, licet ea clariſſime non explicuerit; vt etiam plura, in hunc diem in eius ſcriptis obſcura, tandem clara dies aperiet.

Cur in dictis morbis interdũ phlebot. adhibuerunt.

Si tamen nonnunquam in prędictis morbis noſtrates ſanguinem profuderunt rariſſime nec niſi ſemel factum, exiguoque pondere, nimirum vt ſciſcitarentur quonam in corpore ſanguis modo valeret, & an nulla corruptionis, inflammationis &c. veſtigia in illo apparerent, quò certiùs & faciliùs opem medicam quibuſuis morborum affectibus, de ſtatu ſanguinis certi, adhibere poſſent. In illis igitur non pro ſalutis adminiculo cruoris effuſionem acceperunt, ſed tantum pro ſigno; nempe vt iſtis veſtigiis morbi eſſentiam, locum, poteſtatem, &c. inueſtigarent.

Exploſis iam præcipuis in arte Galenica remediis, purgatione ſcilicet, & venæ ſectione, abuſuque, periculo, & temeritate, in methodo practicandi vulgari detectis; ſpeculemur nunc vtrum alterantia ratione euidentiori, & ſucceſſu meliori, adminiſtrarint. Tantum abeſt, vt, ſi, cæcæ fortunæ ductu in illis a veritate deducti, proſperos ſunt experti aliquando curationum ſuarum euentus; in his

plane

plane Deæ illius infensam senserunt contrarietatem; adeò vt quos ibi in sinu vtroque amplexos lacerto molliter fouerat, illis tergum hîc irata vertat, & in tantam lucem protrahat gypsatam hucusque scientiam; vt fucus nemini non facilis sit cognitu. Exemplis monstraui superius fallaces frigiditatum, caliditatũ &c. notas, suo se Medentes mutuò iugulasse gladio, & loquacem dentibus momordisse linguam, dum destruere particularis experientia videtur, quam vniuersalis regulam absque exceptione fecerat: sed hîc sole nullis nubibus obscurato clarius demonstrabo, eos inscitiâ crassissimâ, fere nunquam infrigidasse cùm id agere propositum erat; & non raro calefecisse cum morbus frigidum remedium postulabat; aut ad minimum casu metam, vt cæci iaculatores, attigisse, si tamen attigerunt; eosdem non rarò obstruxisse cum resoluere tentabant; incrassasse cum incidere conabantur; &, contrà, morbo attenuantia indicante non semel compressisse & infarsisse &c. nisi quantum experientiam secuti, illius beneficio interdum ab erroribus exempti Empiricos egerunt; quoties verò doctrinã suam & theoremata sequi constituerunt à vero eos aberasse, vt inextricabilibus erroribus inuoluti diuturnas aut mortiferas infirmitudines reddiderint; palam hîc faciam. Duo accipiamus exempla communissima, Iecoris intemperiem calidam, & splenis obstructionem. Chronici sunt morbi, patienter remedium expectant, extra sentiuntur; ita vt externa adiutoria internorum aduocari possint, & effectus vel symptomata habent tam fæda in vultu, vt curatio ab ægrotis magno redimeretur pretio. Notæ autem patentes calidi hepatis sunt facies, præcipuè vero nasus, intensè rubens, crebrisque pustulis asper; obstructionem lienis plumbeus subliuidusq; color prodit, omittens alia signa minus oculis obuia. Volo hîc vt in præcedentibus, semperque alias, inducere exempla vulgaria, cuicunque obuia, etiam plebi nota, vt hæc quoque tam euidentibus conuicta demonstrationibus manus det; atque à remediis Galenicorum abstemia ad meliores pecuniam vsus, quàm ad deprauatores suæ sanitatis ditandum adhibeat: quoad enim vulgi crumena auaris ipsorum manibus patebit, eousque splendida Galenicæ artis circumuentio subsistet, hâc occlusâ, solidæ Medentes scientiæ, Deo, conscientiæ, hominibusque approbandæ, & cuius, vbiuis, & cuiuis, poterunt cubicas reddere rationes, operam nauabunt. Ad hepar iam & lienem reuersi dicimus, ad nostra vsque tempora in hepatis refrigerio oleum eos adhibuisse, & perdidisse; in liene autem ab infarctione eluendo laterem continuò lauasse, rerum teste magistra. At vnde hoc? artisne ægritudines hæ superant media, an in desperatorum sedem referendæ? minime verò, sed ignorantiæ suæ Doctores soluunt tributum, digni qui rubore ægroti erubescant. Iactant illi pro refrigeratione hepatis suum Cichorium, tanquam arcanum sympatheticum hepati refrigerando, laudant gramen, acetosam; endiuiam lactucamque conditas adhibent, & eidem vsui fotus & epithemata conficiunt ex rosarum endiuiæ &c. aquis aceto permixtis. Extollunt pro lienis extenuatione lupulum, fumariam, thamaricis corticem, trochiscos è capparibus, syrupum scolopendrij, illitus ex oleo de capparibus, & ingentem segetem: nec tamen pustulas morphæamque ex facie etiam Topicis adhibitis auferre norunt, ruboremque diminuere, vel saturnino colore abacto roseum restituere. Quid causæ quod ista frigida, conuenientia, & hepatica, suum viscus non refrigerant? aut illa splenetica non infarctu liberant lienem? Digestiones sunt tam stomachi quam aliarum partium, quas nunquam intellexerunt, & quibus minimè gentium attenderunt, nescientes digestionem plane rem immutare, & fere nouum ens producere, quanto magis qualitates primas vel secundas conuertere in alias. Etenim cum digeruntur siue potentia siue actu calida vel frigida, nequaquam talia permanent, qualia ante fuerant. Si saltem vinum, poma, vel alios quoscunque fructus obuios considerassent, perspicue vidissent, immaturas uvas austeras, astringentes, frigidasque esse, quæ tum externa solis digerentis virtute, tum interni spiritus coctione dulcescunt, calefiunt, laxant. Cernitur idem in omni crudiori fructu sensim per digestionem incalescente: & ecce prima digestio. Secunda in dolio fit, iam expresso vino, & spiritu liberiore compedibus botri soluto digestionem perfectiorem efficiente, expulsis impuritatibus & fæcibus: per hanc vinum redditur purum & limpidum,

Galenici non feliciores in alterantibus quã purgantibus.

Raro scopum attigerunt.

Duo exempla quæ id conuincunt.

Quando verè Medicinæ studebãt Galenici.

Refrigerantia Hepatis Galen.

Attenuantia splenis.

Ratio cur prædictos morbos curare nesciuerint.

Vis digestionum.

Vuarum & vini exemplum.

Digestio prima.

Secunda

nutritioni aptum, confortans, & cordiale. Accedente tertiâ digestione fit acetum, leni iuuante externo calore, & spiritu in interiora se abdente. Nam non penitus euanescit, vt falsa plurimorum est opinio, siquidem ex aceto ingeniosè, per expertum Chymicum, nouâ mediante digestione, spiritus ardens potest separari, vt ex vino, & tamen acetum iam longè alius est naturæ quam merum, frigidum scilicet, astringens, tenue, penetrans, incidens, minimeque nutriens: Diuersæ igitur digestiones, diuersas, imò fere contrarias, qualitates producunt, ad quod aduertendum erat hepatis refrigeratoribus, lienisque ianitoribus. In stomacho enim naturâ suâ calida sæpe in frigida abeunt; & contra, hæc illorum assumunt naturam. Exemplum de vino per simplicem digestionem nullo accedente fermento id satis demonstrat. De stomachi vero digestione arduum quid magis sentiendum. Hîc iterum Galenicus populus in plusquam Cymmeriis tenebris hucusque est versatus, dum, præcipuum primumque naturę humanæ operationis modum ignorans, (quid de implicatioribus putandum?) digestionem hanc solo calore stomachi perfici contendit; ideoque calidum stomachum, optimè digerentem; tardum verò in digestione, frigidum vocauit. Verùm insigniter decepti Doctores fuerunt: Non enim calor ventriculi, sed acor ex liene (qui tantùm famis causa ipsis hucusque fuit) in eum eructatus, principem locum in digerendo obtinet. Exemplis res clarescet. Struthiocamelus ferrum deglutitum digerit, non certè calore stomachi, cum illud ne quidem violentissimis flammis, mille struthionis stomachos in fauillas redigentibus, cedat; sed illa aciditate, quâ melancholicum animal abundat. Atribilares (sic nominant scholæ) quis scobem chalybis crudum ventris calore dissoluere contendat? Dissoluunt autem, multiplici experientiâ teste, & illo obstructiones hepatis & lienis soluunt, abundant enim succo illo acido, lienis ob molem, quæ in huius temperamenti hominibus magna. Acida vero dissoluere ferrum constat, ex aceti ad puluerem chalybis affusione, & huius in crocum reductione. Crocus ferri astringens diuturnis vstus flammis, Antimonium reuerberatum in rubedinem, vel fixum album, magnum experta ignem, dum admirandas in corpore exerunt facultates, an calorem ventriculi illa de potentia in actum deducere sanus quis asserat? Aciditas igitur præcipua digestionis est causa, quæ alterantibus illis hepaticis & aliis permixta, cum illisque digesta, qualitates eorum alterat, obtundit, infringit, immutat; acida quippe non solum calidis contrariantur, sed etiam frigidis non paucis: imo vna aciditas alteri bellum infert; vnde in mixtione duarum aquarum acescentium tanta vidimus prælia, vt non solum vas continens, antea frigidum, tenentis manus usserit, sed etiam ex aquis flamma, nouo prodigio, exilierit. Digestionum igitur ratione scholis incognita, non mirandum si frigefecerint frigida, & adusserint antea calida: ac credant pro certo, quòd, quam diu numerum digestionum, causas efficientes, loca, modumque ignorabunt, tamdiu in medicinę hærebunt limine; & quamuis cani & edentuli, semper tamen tyrones erunt; Illa vero nunquam cognoscent nisi Chymiæ nomen dent, & sub vexillis eius militent. Hęc n. sola est, quæ naturam, tam in Macro quam Microcosmo laborantem, in digestionibus, separationibus, transmutationibus, exaltationibus, in dissoluendo & coagulando, præparando, fermentando, & nutriendo, perfecte imitatur, & absque huius intimâ (non superficiariâ quam vulgares Chymici possident) cognitione Physicum velle aut Medicum agere, idem est, ac velle nare sine cortice. Extremum quod pensiculandum restat, compositiones sunt pharmacorum, quæ an labenti naturæ restaurandæ efficaciora præparatione sua fecerint, quam natura mater produxit, hîc examinandum foret; verùm, latissime hac se diffundente parte, breui stylo nunc perstringi nequit, cum iam constitutos præfationis limites excesserim, materia sub calamo crescente; alibi fortè spatiosior campus huic amplitudini exponendæ dabitur. Quapropter Colophonem imponam prędationi, postquam admonuero lectorem, de litibus & pugnantibus Galenicorum opinionibus, nec non à veritatis norma aberrationibus, etiam in quibus optime conueniunt, hîc leuiter transeundo attactis, singularem facillimè posse exarari librum; quæ, si liberet, plenius prosequi, liceret, propiori vestigio omnes illorum in medicina gressus premendo, in apricumque

Ex aceto aqua vitæ elicitur.

Longe difficilior cognitio digestionis stomachi.

Non calor præcipua causa digestionis in stomacho sed acor.

Acida etiam frigidis & aliis acidis contrariantur.

Chymia quid præstet.

Nullus verus Physicus vel Medicus absque Chymiâ.

De præparationibus Galen. remediorum alibi tractabit præfator.

Errores Galenicorum innumeri.

cúmque singula errata in curatione singulorum morborum commissa producendo, non minus apertè quam verè demonstrare, vix tot infirmitates quot ostia sunt Nilo debita methodo conuenientibusque pharmacis fuisse medicatas. Alterum est, certiorem vt faciam legentem, me nequaquam animo offendendi totum Medicorum corpus hæc scripsisse; noui enim permultos, qui sectæ Galenicæ nomen dederunt & adhuc sustinent, secretò Chymicorum castra sequi; inter amicos pro his tanquam pro laribus suis pugnare; tam in methodo practicandi horum statuta sequi, quam medicaminibus propinandis segnitiem Galenicorum stimulo aliquo è spagyria mutuato excitare; vel etiam in morbis obstinatis nonnisi huius manu præparatis vti remediis, &, tandem, reipsa esse puros putos chymicos, nomine verò tenus Galenicos, quòd vix alius, quàm qui Doctoratus scholastici pileolo insignis, licet aliàs doctoribus doctissimis longè doctior, in classes aggregatorum Medicorum admittatur. Non cum his, aio, mihi res est, sed cum illis, qui nasuti sibi ipsis videntur, quique, dummodò velis opinatione adeptæ Medicorum scientiæ turgidis per plebeias ferantur vndas, mox superbo gradu doctorem notante incedentes, in holosericis togis more pauonum in lucidissimis plumosi choragij speculis, se ipsos contemplantur, adspiciunt, & suspiciunt, Chymicos expertissimos caracalla indutos, & fumo carbonum tetros, ipsamque Chymiam Vulcani scholam, abominantur, reiiciunt & despiciunt; qui fauore vel numerata pecunia, sæpe adepti lauream, iam Æsculapium multis stadiis à tergo reliquisse sibi imaginantur, ex tripode loquuntur, & dicta sua vniuersa pro oraculis, absolutissimi Dictatores Recipe, volunt obseruari. Istis, inquam, hæc scripta volo, qui vigilando insomniis omniscientiæ sibi blandientes PARACELSVM & Chymicos Cyclopum famulos, ignarum & non nisi luto & cineribus tractandis assuetum vulgus, prę se nihili æstimant, cum tamen ipsimet requisita cognitione, ad genuinam Medicinæ Theoriam vel Practicam spectante, omnino sint orbati. Non ignorantes hîc noto, verùm superbiæ cum sua inscitiâ nubentes, quosque litera (secundum Apostolum) inflat, reprehendo. Optans interim & vota faciens vt retrogradi ex illa inferni ianua ad Chymicam lucernam artis suæ scabiem & vlcera agnoscant, ex chymiatriaque petitis remediis curent; aureum sic sperans rediturum sęculum, si illi nobiscum, nos cum illis iunctis animis & spiritu, omnes pariter, in mutuam concordiam, morborum excidium, ægrorum salutem, Medicæ facultatis emendationem & perfectionem, in Diuinæ tandem Bonitatis Gloriæque manifestationem, conspiremus.

Non omnes hic taxat Galenicos præf.

Galenici plurimi reipsâ sunt Chymici.

Superbos notat Galenicos.

Votum.

FINIS.

ELENCHVS LIBRORVM
IN SECVNDO VOLVMINE OPERVM
Theophrasti Paracelsi contentorvm.

De Sulphure

Astronomia

Horum omnium librorum extat Index generalis in fine secundi voluminis qui (secundùm editionem Francofurtensem) inscribitur: In libros Sex Posteriores Medico-Chimicos.

NOBILIS-

NOBILISSIMI, CLARISSIMI ac probatißimi Philosophi & Medici,

D. AVREOLI PHILIPPI

THEOPHRASTI BOMBAST, AB HOHENHEIM, DICTI PARACELSI.

Operum Medico-Chimicorum

SIVE

PARADOXORVM, Tomus Genuinus Sextus,

E Chymicis Primus, Continens, Processus & præparationes Spagyricas rerum naturalium ad vsum Medicinæ: multáque alia de Tinctura Physicorum, & cœlo Philosophorum: de Cœmentis item & gradationibus.

Recenter Latinè factus, & in vsum Assectarum Nouæ & Veteris Philosophiæ foràs datus.

a ELENCHVS

ELENCHVS OMNIVM
LIBRORVM IN SEXTA PARTE
OPERVM PARACELSI CONTENTORVM.

ARCHIDO-

ARCHIDOXORVM D. THEOPHRASTI PARACELSI,

LIBER PRIMVS.

De Mysterio Microcosmi.

Miseria humana quanta.

SI miseriam nostram consideremus Charissimi filij, per quam in graui domicilio moramur, & obscuro, iami, nec non plurimis vndiquâq; ac variis accidentibus obiecto, quibus obruimur, & circumdamur, vt florere nobis minimè, imò vix viuere licuerit hactenus, quamdiu Medicinam ab antiquis præscriptam imitati sumus. Nam multis subinde calamitatibus aliisque circumuallabamur conditionibus, ac diris detinebamur catenis, indies quoque peiùs omnia cessura nobis erant, vt plurimis aliis, qui pari nobiscum bilance ponderati sunt, quos etiam antiqui suis iuuare libris minimè potuerunt hactenus, aut sanare. Varias itaque eius mali causas hoc loco non adducimus: hoc solum dicimus Doct. plurimos, eâ scriptorum veterum viâ sibi diuitiarum plurimum, cùm iis verò laudis, aut honoris acquisiuisse ac meruisse minimum, sed mendaciis vtique meris tantas opes comparasse. Quo considerato Memoriale nostrum hoc opusculum elaborare conscriberéque voluimus, vt ad maiorem, fœliciorem, practicam peruenire possemus, vbi occurrunt nobis illa, quæ magis admiranda quàm vt inuestigari possint vnquam Naturæ Mysteria. Quapropter nobis considerandum venit quînam ars ipsa cum naturæ Mysteriis conueniat, contra hos qui ad artem peruenire minimè potuerunt hactenus.

Medicinæ veteris incómoda & imposturæ.

Mysteria Naturæ sublimia.

Mysterij Naturæ vires non aliter suis corporibus impediuntur, quàm vinculis & compedibus in carcere detentis fit: cuius animus liber est. Operibus námque Mysterium hoc, simile est igni cupiam in ligno viridi, quod ardere cuperet, verùm ob humiditatem nequit.

Mysteria Naturæ qui se habeant. Alchimiæ præstantia

Cùm igitur impedimentum à rebus illi proueniat, ab eis vt liberetur videndum erit: quo libero, non aliàs ars ista separationum ad Aromatariorum artem, quàm lumen ad tenebras comparanda est. Quod quidem non cum arrogantiâ dicimus, sed quia pessimè nos habent enormes illæ nequitiæ quæ fiunt in pharmacopoliis, & Medicis instituuntur. Quamobrem non immeritò vocamus tenebras, aut latronū & impostorum speluncas: cùm in eis plurimi curentur ob pecunias per ignaros homines: quas si non haberent, sani vel in principio illicò iudicarentur, cum sciant illi, nullum in suis consultationibus esse remedium vel auxilium.

Medicorū veterū auaritia notatur.

Ars quæ verè fit.

Cùm igitur ars illa sit meritóque dici debeat, quæ naturæ Mysteria docet scil. per Quintam essentiam curare contracturam atque sanare dierum spatio 4. quæ quidem aliàs in mortem vsque perseueraret: item vulnus horis 24. ad curæ suæ finem perducere, quod fieri totidem dieb. per corpora nequiret: Mysteriorum naturæ separationem ab impedimentis corporum per experientiam alacriter iam deinceps aggrediamur. Primò autem est considerandum, quidnam homini sit omnium vtilissimum, & quid excellentiss. nempè Naturæ Mysteria cognoscere, per quæ perpendere potest, quidnam Deus, & quid homo sit, quid in vtroque valet vsus cognitionis eorum, cœlestis videlicet æternitatis, infirmitatísque terrenæ. Ex quibus Theologiæ, Iustitiæ, veríque (*al. Rhetoricæq;*) notitia perbellè nascitur: item quòd Mysteria naturæ solùm vita sunt hominum, & hæc tamen imitanda; quæ ex Deo tanquam æterno bono sciri, nec non impetrari possunt. Nam etsi miranda quædam in Medicina, ac in Mysteriis naturæ longè maiora deprehendantur, nihilominùs post hanc vitam æternum est Mysterium, cuius quod aut quale sit, aliud nullum habemus fundamentum, quàm per Christum nobis manifestatum est. Indè quidem oritur ignara Thheologorum stolitidas, eorum, qui Dei Mysteriorum interpretationes depromere conantur, ex eo, cuius minimum apicē non intelligunt, quódq; nobis hominibus innotescere minimè potest, quænā fuerit voluntas eius, qui dedit. Verùm illi verbū eius ad superbiam & auaritiā contorquent, vnde seductiones ortæ sunt, ac indies magis inualescunt, vt in Monarchiā ponimus. Quare nos Rationem minimè fundatam in Mysteriis visibiliter, vilipendimus, imò nihili facimus. Itidem Iuristæ iuxta suas opiniones leges sanciunt, vt ipsis nihil depereat, licet Reipub. prorsum in periculo vtilitas versetur.

Mysterio[rum] cognitiō[n]e nihil excellē[n]tius.

Mysteriū æternū, &c.

Theologi taxantur.

Iuristæ reprehenduntur.

Cùm igitur in huiusmodi facultatibus tā vana negotia præter æquitatem veniant in vsum, eas missas faciamus in suum vsque tempus. Nec eorum stultiloquia curemus, qui plura de Deo loquuntur, quàm ipsis ille patefecit, eúmque pariter intelligere volunt, ac si fuissent à consiliis eius, nos interim vilipendentes, naturæq; Mysteriis detrahentes, nec non Philosophiæ, quorum tamen omnium toti ignari sunt. Clamor improbus horum potissima scientia est, quo sese fore præsumunt illos, à quib. fides integrè dependeat, & sine quib. cœlum atque terra perirent. O hominum vesaniam nec non

imposturam maximam, cuius loco potius æquum foret se nullos inutilésque seruos vt existimarent. Quamuis & nos per vsum hos imitantes, vnà cùm ipsis nostri Doctoris & Conditoris vnici verbum ad superbiam nostrã inflectere, facilè discere possemus. Verùm, cùm verbum non exactè nobis cognitum, solâ fide sit apprehendendum, & nullâ terrenâ, quantumuis apparente ratione stabilitum sit, hoc onus, imò iugum potius abiiciamus, & naturæ Mysteria inuestigemus, in quibus finis veritatis fundamentum approbat nec ista solùm, verùm etiam illa Mysteria, quæ summam charitatem adimplere docent. Atque iste thesaurus ille summi boni est, quem in ista nostrorum Archidoxorum conscriptione materialiter intelligimus, & spirituale Monarchiæ nostræ committimus.

Archidoxa quid. consideterent.

Ex prædicto fundamento Medicinam depromimus per experientiam, quâ certi reddimur ad oculum cernentes rem ita se penitus habere. Practicam igitur aggredientes, Archidoxorum librum hunc nostrum decem in partes diuidemus, nobis ad memoriæ subsidium quoddam, vt ea non obliuiscamur, & simul ita loquamur apertè, vt intelligi queamus à nostris, & non à plebeis, quibus vltrò ista minimè volumus esse manifesta. Nostrum siquidem animum, cogitationes, & cor surdis illis aperire nolumus, vt nec impiis hominibus, sed arcana istis muro procludere forti clauéque studiosè conabimur. Et si fortè labor hic noster ab istis Idiotis, qui verarum artium omnium sunt inimici, tutus satis non foret, decimum librum de præcedentium vsibus minimè scriptum esse volumus, ne filiorum panem canibus exhibeamus. Nihilominùs alij nouem à nostris abundè satis intelligentur.

Archidoxa quibus scribantur.

Theoph. decimũ librũ cur nõ scriptus sit.

Et vt de his loquamur artibus apertiùs, in hoc de Microcosmo tractatu sciendum est, in eo probari demonstrarique singula tum ea quæ continet, medicinámque recipiunt, tum quæ huic permiscentur. Item ille non aliter à Medicinâ vincitur ac regitur, sequens eam, quam sequitur ducentem frenatus equus, aut vinculis constrictus canis rabiosus. Ad hunc modum intelligo Medicinam attrahere naturam, ac omne quod vitam habet. In eo tria nobis occurrunt, quæ demonstrant, quibus talia viribus compleantur & fiant. *Primò*, quâ ratione quinque sensus à naturæ mysteriis adiuuentur, cùm à naturâ non proueniant, nec oriantur naturaliter, vt herba quæpiam ex suo semine: verùm ibi materia non est, quæ producat illos. *Secundò*, corporis mobilitas consideranda venit, vnde nam procedat; & à quo moueatur vel agitetur, & quo modo subueniatur ei? *Tertiò* virium omnium in corpore diuisionis cognitio necessaria, & quænam vnicuique membro conueniant, & iuxta naturam eiusmodi membrorum transmutentur, cùm tamen ab initio natura sint vnica.

In Microcosmo quæ cõsideratu digna sint.

De his itaque primùm dicemus prout de visu, auditu, tactu, gustu, & odoratu, Exemplũ tale docet. Oculi materiam habent ex quâ constant, vt de corporis compositione traditur. Sic etiam de aliis: Verùm ipse visus non est ex eo semine, de quo procedit oculus: nec auditus ex tono, vel ex eo, de quo nascuntur aures, neque tactus ex carne, gustus non ex linguâ, neque odoratus ex naribus, non magis quàm ex cerebro prouenit ratio sed organa sunt illa corporea, vel scrinia potius in quibus nascuntur sensus. Nec etiam intelligendum eos à creatoris gratiâ dependere, sicvt non sint ex natura hominis, sed infusa solum à gratia Dei præter naturam omnem, hoc fine, vt, si quandoque cæcus nascatur, magnalia Dei nobis innotescant. Hoc loco non ita censendum. Nam prædicta suum corpus habent insensibile, impalpabile, sicut cæterum corpus tangibile contrà existit. Omnis enim homo ex duobus componitur, ex corpore materiali videlicet, ac spirituali. Materia corpus, sanguinem & carnem dat: Spiritus autem dat auditum, visum, sensum, tactum & gustum. Quùm ergo surdus nascitur, ex domicilij defectu id fit, in quo debet morari auditus. Nam spirituale corpus operationem suam non perficit in loco malè disposito, cuius causam de generationibus hominum ponimus.

Sensuũ q æ materia.

Cæci cur nascatur.

Homo ex duobus corporibus constat.

Surdi cur fiant.

In eo cognoscuntur ergo Magnalia Dei, quod corpora duo sint, æternum videlicet, & corporale in vnum conclusa, prout etiam patet de generatione Hominum. Medicina autem in domum operatur, eam repurgando, quo spirituale corpus actiones in ea suas perficere queat, non secus ac si beta in munda vel incontaminata camera.

Postmodùm ad motiuam facultatem corporis venientes, inquiremus, vnde ea sit, & suam originem accipiat, quod scil. corpus vniat se medicinæ, vnde virtus augetur motiua. Res sic intelligenda est. Omne quod viuit, suum à natura motum habet. Hoc satis per se probatum est, quoad naturalem motionem. Sed motus ille, quem putamus, declarandus est, vt qui fit ex arbitrio, prout si bracchium subleuem, quibus viribus id fiat quæri potest, cùm organum aliquod non videam, quo ipsum attraham, sed tantùm id ita fiat, quâ sic fieri cupiam. Simile de saltationibus, ambulationib. & cursu, nec non aliis iudicandum est, quæ contra vel præter naturæ motum fiunt: cùm ex propria natura nil, sed ex accidente fiat. Hæc originem habent ex eo, quod intentio magistra potens existat supra motum meum, ad hunc modum scil. Intentio vel imaginatio incendit virtutem vegetatiuam, sicut ignis lignum, &c. vt de imaginatione peculiariter scribimus. Nullibi ergo potentior est in alio quopiam operationes adimplere suas, quàm in proprio suo corpore, cui inest, & in quo viuit. Item in omni corpore nihil incensu facilius est anima vegetatiua, quod ista per se currat & vadat, & ad hæc diposita sit. Sicut enim coopertus aut sepultus ignis, quamprimùm nudatur, aërémque habet, ardet: Sic & meus animus ad rem aliquam videndam intendit. Non possum oculos dirigere manibus quò velim, sed imaginatio mea conuertit eos, quocunque respicere mihi libitum est. Idem & de itione iudicandum est. Si enim progredi cupiam, idque arbitrariò mihi proponam: iam meum corpus dirigitur ad hunc aut locum illum mihi præsumptum. Et quo magis id in imaginatione cogitationeque meâ fuerit impressum,

Motiua vis vnde.

Imaginationis vis quãta ad motum.

Imaginatio promouet corpus.

impressum, eò celerius curro. Hàc ratione mei cursus imaginatio est motrix. Non secus medicina corpora mundat, quibus inest spirituale, quò fit vt illa motio faciliùs perficiatur.

Tertiò intelligendum est, in corpore distributionem fieri, in omnia membra, ex omnibus illis, quæ aut foris aut intùs offeruntur. In distributione illa fit mutatio, quâ res ita cõmutantur, vt pars vna complexioni cordis inseruiat, alia cerebri naturæ accommodetur. Et sic etiam de reliquis. Duobus autem modis corpus ad se trahit, internè scilicet, externéque. Internè attrahit, quicquid per os assumitur. Externè attrahit aërem, terram, aquam & ignem. Res autem ita constituenda & definienda est. Ea quæ introrsum recipiuntur, haud sunt scriptu necessaria, cùm per naturæ fundamentum nota sint, quæ distribuantur, prout infra de diuisione. Exteriùs verò sic intelligendum est, quod corpus ab externis quatuor elementis per totã cutem attrahat sibi necessarium. Quod nisi fieret, internum alimentum haud sufficere posset ad sustentationem hominis. Quandoquidem humor, in corpore non inexistens per consuetudinem, per ipsum extrahitur ex aquâ, prout etiam fieri potest, vt quamdiù quis in eã steterit aut sederit, sitim vt extrà non sit opus extinguat. Non quidem eo modo hoc fit, quòd per aquam extinguatur calor, velut ignis; sed calor internus attrahit humorem extrinsecum ad se, bibitque non aliter, ac si foret intrinsecus. Hinc fit, quòd vaccæ per integram æstatem in Alpibus absque potu manere valeant: aër siquidem illis potus existit, vel eius supplet vices. Idem & de homine statui debet.

Tractio corporis duplex.

Vaccæ in alpibus tota æstate non bibunt.

Natura præterea hominis etiam absque cibo sustentari potest, cùm pedibus in terrã plantatus fuerit. Sic vidimus quendam qui sex mensibus absq; cibo vixit, eóque solo sustentatus fuit, quòd super stomachum terræ partem glebámq; gestaret, eàque siccatâ nouã & recentem subinde assumeret. Is eo tempore integro nunquam famere se protulit: cuius rei causam de appetitu naturæ ponimus.

Famis remedium terræ vẽtri imposita.

Sic & per medicinam vidimus, quendam seipsum sustentasse multis annis, per quintam scilicet essentiam auri, sic vt in singulos dies vix, ℈ß. illius assumeret. Hinc fuerunt etiam alij multi, qui plurimis annis, vt viginti nihil ederunt, quales temporibus nostris vidisse memini. Probitati pietatiq; personarum hoc ipsum, atque etiam Deo solet à nonnullis tribui, quod impugnare minimè cupimus, aut iudicare. Naturale tamen hoc est, vt pote mœstitiam, melancholiam animíque desponsionem famem atque sitim adimere, sic vt per corporis attractionem ad se multis annis istud sustentari valeat. Quandoquidem cibus & potus ita non sunt ordinati, vt necessariò panem aut carnes edere, vinum aut aquam bibere debeamus, verùm etiã aëre, nec non terræ glebis vitam sustentare nostram possumus: & quicquid in cibum ordinatum est, id vt tentemus & gustemus, factum esse credendum est: quod latiùs in Monarchiã Dei declarabimus. Quamuis id concedamus, fieri non posse propter labores nostros & similia, vt temporali corporalique cibo careamus, idque plurimis de causis. Quare cibus ordinatus fuit ad hoc, vti medicina contra morbos.

Inediæ exempla.

Mœstitia famẽ ac sitim sedat.

Cibus non tantum panis, vinũ aut aqua.

Cibo cur homo carere nequeat.

Distinctionem rerum in corpus intrantium, ad hunc modum igitur faciemus, quòd per eius partes omnes distribuantur, non aliter quàm si vinum ardens in aquam effundatur, tota concipit odorem illius, quia per totum corpus eius diffusum est: itidem cùm atramentum in vinũ inijcitur, nigrum hoc illo totum efficitur. Sic etiam in humano corpore humor vitæ statim diffundit ea quæ recepta sunt, ac citiùs quàm exemplis istis proposuimus. Qua forma verò transmutetur assumpta substantia, huius natura solùm consistit in membris, quæ recipiunt, eámque digerunt in sui similitudinem, non aliter quàm si panis traijciatur in hominem, caro fit hominis, & in piscem, caro fit piscis, &c. Similiter intelligendum, quòd à naturæ, membrorum viribus assumptæ res transmutentur, iuxtaque naturam assumentium partium approprientur. Id ipsum de medicinis similiter etiam iudicandum est, istas in membra transmutari secundum horum proprietates. Nam suas vires & virtutes à propriis medicinarum substantiis accipiunt, iuxta bonam aut malam dispersionem earum, subtilémue aut rudem, prout medicina fuerit. Vt si est de Quinta Essentia, fortior potentiórque transmutatio eius futura est. Si vero crassa, talis etiam manet, non aliter quàm imago suum à coloribus ornatum, pulchritudinem, vel deformitatem habet: qui si nobiles fuerint, & illa similis erit. Quapropter vt experientias nostras in illis, qui nobis occurrerunt, in similibus colligamus, ac in delectioné memoriámq; nostram congeramus, vt cùm indiguerimus illis, in promptu nobis sint: Nouem hos libros conscribemus, decimum in occipitio nostro clausum reseruantes propter ingratos idiotas. Nostris autem nihilominùs hæc satis declarata erunt. Et nemo nostræ doctrinæ scholam admiretur: quæ licèt contraria sit cursibus ac methodis antiquorum; in experientia tamen, quæ rerum omnium est magistra, per quam etiam artes omnes probari debent, firmissimè fundatur.

Forma rei trãsmutãda vnde pendeat.

Finis Prologi & Microcosmi Libri primi Archidoxis ex Theophrastia.

LIBER SECVNDVS ET TERTIVS ARCHIDOXIS EX THEOPHRASTIA PARACELSI THEOPHRASTI.

De Separationibus Elementorum.

PRIVSQVAM elementorum separationum declarationem aggrediamur, quædam (etsi de generationibus rerũ scripta, separationibus etiam elementorum non vsque adeò consona sint) pro maiore & clariore eiusmodi separationem intelligentia explicabimus. Conuenientiùs namq; res omnis ad finem suum perducitur, vbi maturo prius intellectu, quis finis eius existat, consideretur. Eò siquidem practica dilucidior euadit. Dicimus igitur in omnibus rebus Elementa quatuor vna existere, ex quibus cuilibet oritur prædestinata sua res. Qua ratione tamen ista quatuor elementa sibi mutuò contraria, concordate, símulque morari citra

Elemẽta 4. rebus omnibus insunt, & quomodo.

citra sui destructionem queant, ad hunc modum intelliges. Cùm elementorum mixtio in prædestinatione ita vnita & corroborata est: talis existat in eis nullum pondus habetur, sed vnius quàm alterius in rebus dominatio maior existit. Ex quo quidem intelligitur, quòd in digesto fermentóque prædestinationis, fortissimum prædominetur, aliaque vincat & subiuget elementa. Hoc modo tria cætera elementa ad suam perfectionem minimè perueniunt, sed ad illud perfectum Elementum se habent, tanquam in ligno leuis materia. Quapropter Elementa vocanda non veniunt, cùm perfecta non sint omnia, sed solùm vnum. **Non igitur**, cùm de quatuor elementis **loquimur**, **quæ** finaliter rebus omnibus insint, definitiuè sic intelligendum est, quòd quatuor in eis perfecta sint, sed finitum vnum tantùm inest, reliquis imperfectis manentibus propter vires præcellentis elementi. Hinc fit, vt ea simul conuenire & consistere possint, quòd in tribus nulla sit perfectio. Quare nec vlla corruptio per contrarietates dominari potest. Præterea, quod Elementum in vno genere prædominatur, id in hoc prædestinatum est. Et ideò nulla corruptio neque permixtio potest eis adhærere, prout de generationibus ponimus.

Cùm ergò tantùm vnicum in vnaquâque re sit particulariter elementum non opus est, in rebus elementa quærere quatuor, cum tria non sint in perfectione posita. Finaliter itaq; nobis intelligendum est 4. in omnib. elementa rebus existere, sed non actu 4. complexiones. Res ita se habet. Substantia continet elementum Aquam, & tunc Nenufar est. Præter hoc in ipso nulla terra, nec aer, neque ignis existit. Item in eo nulla similitudo caloris neque siccitatis est. Peculiarem enim nullam operationem habet, sed eius prædestinatio est Aqua, ac vnicum elementum aquæ est, sub quo nulla siccitas, **nulla** caliditas est secundum agnatam suam **naturam. Quanquam** autem ita se hæc omnia **habent**, adhuc tamen penes ipsum tria sunt **alia elementa**, sed non **ex** tribus illis, quæ scilicet perfecta non sunt enata, neque principium aut auxilium ex ipsis habentia, sed ortum suum nanciscuntur ex prædestinato Elemento, quod ei generi vnitum, & impressum est.

Et quamuis id contra communem Philosophiam pugnet, videlicet prædestinatum vnum Elementum ex suâ naturâ cætera tria habere sibi adhærentia: credibile tamen est, quòd elementum & substantia sint inter se differentia. Idque sic intelligendum: Substantia non est ex illo Elemento, quod substantiam tingit ac elementat: nec etiam hæc Elementa ex substantia sunt, sed pariformiter simul conueniunt, vt corpus & anima. Iam verò vnumquodque corpus veluti crescentis alicuius, complexionem habet: similiter & Elementum. Quanquam Elementum ipsum in crescentis corpore visibile non est, nec tangibile, nec demonstrabile, ideò, quia Elementum hoc propter suam subtilitatem fortius est, & crescentis alia Elementa subiugat. In corpore tamen omnia insunt, sed imperceptibiliter, vti cùm aqua permisceretur aceto, huic illa similis fit. Et licèt acetum illius immutârit essentiá omnem, aquæ tamen complexio nihilominus incorrupta manet, nec est aceti eâ de causâ, verùm æquè ac priùs aqua. Et quamuis aquæ virtutes non exerat, per hoc tamen non stat, quin eas adhuc habeat.

Istis propositionibus declarare cupimus, quâ viâ separationes Elementorum fieri debeant, vbi duæ practicæ nobis intelligendæ veniunt: vna, cui conuenit Elementi prædestinati separatio, quam in libro de Quintâ Essentiâ declarabimus. Altera, ad quam Elementa quatuor substantialia pertinent in crescentibus existentia. Per id intelligitur, prædestinatum Elementum Quintam Essentiam existere, nec à sese mutuò separari posse, tantùm à tribus Elementis, vt infrà de Quinta sequitur Essentia. Verùm vbi de quatuor Elementorum separationibus loquimur intelligimus quatuor illa, quæ sunt in corpore essentialiter. Hinc varij surrexerunt errores, quòd in prædestinato Elemento quatuor Elementa quæsita fuerunt, & præterea etiam Quinta Essentia, quod minimè potest fieri. *Separationis practicæ duæ sũt.*

Porrò sciendum est etiam, cùm Elementa corporũ separanda sunt, vt vnum ignis existat, aliud aqua, tertium aëri simile sit, quartum verò terræ, iuxta suas complexiones, quòd Elemẽta interdum cũ suis formis appareant nonnunquã cum cõplexionibus, ceu aqua velut aqua, aër vt aër, terra vt terra, & ignis prout ignis. Hæc subtiliter intelligenda sunt, tum demum per similitudinem benè fieri posse, si illa pro vnione sumantur Elementorum, non visibiliter aut in actu, neque iuxta naturam ignis Elementi, sed vt complexio calida & sicca, tanquam ignis. Hoc modo cuique Elemento sua natura, essentia & conditio tribuitur, non corrupta proprietate. Non enim putatur, quia calida plurimùm herba quæpiam sit, vt vrtica, quòd ob id plus ignis in se contineat, sed potiùs existimatur, ipsius Quintam Essentiam esse calidiorem Essentiâ Quinta chamomillæ, quæ quidem caloris minùs habet. Verùm Elementa corporis minùs aut magis accipiunt ex sua substantia, prout lignum plùs ignis in se continet quàm herbæ: similiter lapides habent in se plùs siccitatis & terræ, quàm resinæ. *Vrtica quo modo chamomilla calidior.*

Notato itaq; pariter gradus multitudinem & quantitatem in Quinta Essentia oriri ex Elemẽto prædestinato. Et intensió gradus Elementorum corporalium emergit ex specie substantiæ, quæ dissimulis est.

Sed ad separationis corporalium Elementorum à cæteris rebus omnibus faciendæ practicam veniendum est, quæ duplex habetur: Vna quidem ex puris Elementis tria elementa docet elicere, vt ex igne ardente, inuisibili aëre, ex vera terra similiter ex aqua naturali, quæ similem originem, vt præcedentia non habent. *Practica separationis duplex.*

Altera quidem est eorum, ex quibus illa quatuor existunt, vt supra diximus, cum differentia tamen tali, quòd hoc plùs exhibet elementi ignis, aquæ, terræ, vel aëris, cum essentialium elementorum formæ similitudine. Cùm ad hunc modum separata fuerint non possunt dissolui ampliùs vnquam, vt scilicet

licet corrumpantur vltra complexiones.

Elementorũ Essentiæ formales per separationẽ inueniũtur.

Animaduertendum etiam Elementa, per separationem ad similitudinem essentialium elementorum inueniri formaliter. Nam aër vt aër apparet, qui minimè concludi potest, quod aliqui falsò putant, hac de causa, quia statim in momento separationis exaltat se, nec non ventus erumpit aliquando, cùm aqua sursum ascẽdit, cum terra nonnunquam & aliàs cum igne. Exaltatio siquidem aut eleuatio in aëre plurimum est admiranda. Veluti si ex Essentiali aquę elemento aër separandus sit, bullitione illud fit. Qua quidem incipiente, mox ab aqua separatur aër, secúmque leuissimam aquæ substantiam defert, & quantùm minuitur aqua, tantùm ipse aër etiam iuxta suam proportionem & quantitatem imminuitur.

Aer ab aqua separatur bullitione.

Notandum igitur hic est, nullum Elementorum citra aërem concipi vel haberi posse, licèt aliorum quoduis sine alio. Quare non suscipimus onus aërem separandi seorsum, cùm sit in aliis tribus, vt in corpore vita. Nam à corpore cùm separatur, omnia pereunt, vt clarè de separationibus docemus in sequenti practicâ. Quatuor hoc loco viæ considerandæ sunt: vna quidem est in aquosis corporibus, id est herbis, quæ plùs aquæ quàm aliorum Elementorum vllum habent. Secunda est in igneis corporibus: talia sunt ligna, resinæ, olea, radices, &c. quæ plùs in se continent igneæ substantiæ, quàm aliorum. Tertia de Terreis corporibus est intelligenda, quæ sunt lapides, luta, nec non terræ. Quarta verò de aëreis, & hoc in tribus aliis omnib. vti meminimus. Pariformiter etiam de puris elementis totidem viæ considerandæ sunt, ad modum eundem vt supra de quatuor præcedentibus dictum est.

Aer elementorũ vita.

Hinc iam cognitu facile est, quænam Elementa, & quî separanda sint. Inter quæ primùm ex metallis elementorum separationes occurrunt, quibus prædestinatæ virtutes insunt peculiares quæ Elementis cæteris deficiunt. Etsi enim Elemẽta similia sint omnia, formâ, caliditate nempe, frigiditate, humiditate, siccitatéq;: Non tamen in vno prout in alio siccitas aut humiditas, vel caliditas & frigiditas eadem existit: nam in aliquibus est Appropriatiua, in aliis verò Specifica, variis ad hunc modum viis, vti sunt in vnoquoque genere quæque naturatæ peculiariter, & essentialiter: cùm nullum genus elementorum virtutibus alteri simile sit.

Separationes metallorum &c.

Elemẽta quomodo inter se similia & dissimilia.

Sic etiam de separationibus Marchasitarum statuendum est, quæ similiter in practicâ, nec non elementari naturâ differunt ab aliis. Nam vnum quodque genus est in peculiari separatione positum, & particulariter practicari debet. Postea lapides & gemmæ sua demonstrare debent elementa, nulla similitudine cum aliis apparentia.

Separat. Marchasitarum, lapidum &c.

Deinde Salia peculiaris existunt & excellentissimæ naturæ, plurium etiam proprietatum, quàm in aliis percipiantur. Est & in Herbis essentia diuersa, quæ cum ipsis mineralibus nulla via conueniunt: nec possunt similia esse, quod ad ipsorum naturam attinet. Postea lignorum, fructuum, corticum, & similium, singularis est proprietas: item carnis, potuum, & ciborum omnium comestibilium, & non bonorum atque mundorum, malorum & impurorum, quæ separari debent in Elementa.

Salium proprietates plurimæ Herbarũ & mineraliũ natura diuersa.

Istius separationis, quam putamus duæ reperiuntur viæ: quarum vna fit separatione cuiuslibet elementi, per se in peculiare vas cõclusi præter virium ipsius corruptionem, aëre excepto.

Separationis reiũ vt duplex.

Altera separationis via est puri ab impuro quatuor in Elementis, ad hunc modum scilicet. Postquam Elementa separata sunt, vnum ab alio nempè, crassam habent substantiam adhuc, ea de causa alia quidẽ separatorũ elementorum eiusmodi sequitur separatio. Quare practicam istarũ omniũ declarare volumus. Primò namque sciendum, rerum Quintam Essentiam hac via separandam & extrahendam esse: quòd scilicet elementa ex corporibus in Essentiæ Quintæ natura non subiugentur, sed cum eis relinquantur. Itaque illa tingere potest Elementa, vel fortiùs vel leuiùs. Hoc ita intelligendum venit, quòd elementis vires ob id non depereant, cùm prædestinatum elementum, hoc est, Essentia Quinta extrahitur, quæ pariter & ipsa elementalis existit, & separabilis, quoad formam elementalem, sed non quoad diuersas naturas, vt patet de quinta essentia.

Ess. c. natura.

Per eiusmodi separationes, omnes elementales infirmitates ex vna simplici curari possunt, ad hunc modum videlicet, si prædestinationes illæ contra istas pugnant, vti de prædestinationibus ponimus. His itaque satis initium separationum deteximus; quapropter ad practicam earum est accelerandum, quarum decupla est varietas: Vna *Metallorum*; secunda *Marchasitarum*; tertia *Lapidum*; quarta *Oleaginosorum*, quinta *Resinarum*, sexta *Herbarum*, septima *Carnium*, octaua *Succorum*, nona *Vitreorum*, decima verò *Fixorum*. Ad istas elementorum separationes viæ tres habentur: vna per *Destillationes*: secunda *per Calcinationes*: tertia *per sublimationes*. Huc faciunt omnia exercitia, vt manuum applicationes ad ignem, atque labor, & quæ necessaria alia ponentur in sequentibus.

Separationis practicæ sunt.

Separationis modi 3. Metalla soluendi ratio.

De separationibus Elementorum ex Metallis.

AD Elementorum separationem ex metallis, opus est optimis instrumentis, labore, diligentia, cum artis experientia, manuum ad opus hoc aptitudine.

Aq fortis ad metallorum solutionẽ.

Primò fac aquam fortem ad hunc modum.

Accipe *salnitrum, vitriolum, & alumen æqualibus partibus*, *quæ destillabis in aquam fortem.* Hanc rursus ad suas fæces affundes, iteratóque in vitro destillabis. In hac aqua forti clarifica argentũ, & postea in ipsa sal Ammoniacũ solue. His peractis: accipe *metalliũ in laminas redactũ & in aquã resoluas ibidem, id est, in eadem aqua: tandẽ separa per balneũ Mariæ: rursum affunde, hoc itera toties donec in fundo repertum sit oleum, ex Sole vel auro spadiceum, ex Luna lazurium, ex Marte rubeum & valdeobscurum: ex Mercurio album, ex Saturno liuidum atque plumbeum, ex Venere viride prorsus, & ex Ioue flauum.*

Præparatio diuersarũ metallorum diuersa.

Quanquam non omnia metalla sic in oleum reducuntur, nisi quæ præparata prius fuerint, vt *Mercurius est sublimandus, Saturnus calcinandus, Venus florificanda, ferrum crocificandum, Iupiter reuerberandus*: at Sol & Luna facilè se dedunt.

Postquam ad hunc modum in liquidam substantiam reducta metalla fuerint, eáque se disposuerint ad elementorum suorum disiunctionem (quod in metallica natura minimè fieri potest: nam vnaquæque res prius ad vsum cui conuenit præparanda, postmodum ad huius olei partem vnam adde, recentis aquæ fortis partes duas, & simul optimo vitro clausa, ponas in fimum equinum per mensem. Indè pòst igne lento prorsum destillabis, vt materia coaguletur in fundo, Et aqua fortis, quæ ascendit, si per balneum destilletur ad hunc modum, duo simul elementa inuenies. Sed non ex omnibus metallis eadem Elementa relinquentur. Nam ex auro manent in balneo terra & aqua, sed aër est in omnibus aliis tribus, & elementum ignis manet in fundo, quia substantia, nec non tangibilitas auri ex igne coagulata est: ergo substantia conueniet in substantiali. Ex Lunâ manebit in fundo elementum aquæ & in balneo elementa terræ & ignis. Nam ex frigido & humido enascitur substantia, nec non corporalitas Lunæ, quæ quidem est fixæ naturæ, quæque non potest eleuari. Ex Mercurio manet ignis in fundo, & terra & aqua sursum eleuantur. Ex Venere manet etiam ignis, & ambo nempe terra & aqua manent in balneo. Ex Saturno manet elementum terræ in fundo, ignis & aqua habentur in balneo Ex Ioue manet aër in fundo, & ignis aqua & terra eleuatur ab eo.

Auri quę elemēta subsidāt.

Argenti quæ Elementa.

Mercurii quę Elementa Veneris quæ elementa Saturni, Iouis &c.

Notandum igitur, aërem in Ioue corpus præstare, & in nullo alio quoquam metallo: cuius quamuis aliqua pars etiam vnâ ascendat, ac inseparabiliter tribus cæteris Elementis permixtus maneat: is tamen corporalis non est aër, sed aliis adhærens & concurrens, ac ab eis inseparabilis.

Iam notandum est emanentiam illam, hoc est, elementum corporale, quod in fundo remansit, cum forti aquâ recente per balneum in oleum reduci debere. Et sic perfectum erit hoc elementum, quod seruabis pro parte vnâ. Cætera per balneum hoc modo separabis. Ea pones in arenam, vrgebísque leuiter, primò quidẽ eleuabitur ac exibit aqua, postmodùm ignis, quod ex colore dignoscitur, vbi illa duo supersunt. Verùm si elementa terra & aqua remansissent, primò sursum ascendet aqua, posteà verò terra. Si tamen terra & ignis forent, primò terra, postmodùm eleuatur ignis. At si aqua, ignis & terra simul essent, aqua primò sursum ascendet, pòst ignis, & postremò terra. Hæc elementa peculiaribus vitris ita seruari poterunt, quodlibet secundum suam naturam: vt ex Sole calidum & siccum, sine quâuis aliâ proprietate: similiter frigidum & humidum, & frigidum atque siccum. Sic de aliis intelligendum. Ignorandum non est, corrosiuam aquæ fortis naturam extrahendam ita esse, prout in libro de *Quinta essentia* tradimus.

De separationibus Elementorum ex Marcasitis.

Marcasitarũ solutionis modus.

POsitis antea separationibus elementorum ex Metallis, ad eas quæ de marcasitis fieri possunt, est vt veniamus, quæ tales existunt.

Accipe *Marcasitæ cuius speciei velis, siue Bisemuti seu talci vel cobalti, aut granati, vel cuiusuis alterius libram vnam: salis nitri tantundem, contunde minutissimè, adurendóque simul deduc per alembicum extra cucurbitam, & quicquid liquoris ascenderit, serua.* Quod autem in fundo manet, hoc tritum aqua forti resoluatur in aquam, huic prius aggregatam aquam affundes, & in oleum destillabis, sicuti priùs de metallis dictum est. Eodem processu separabis etiam elementa. Sic erit aurea marcasita prout aurum intelligenda, nec non argentea sicut Luna, Bisemutica sicut plumbum: Zinetus, vt cuprum, Talcum vt Iupiter, Cobaltum vt ferrum, &c. Hæc de separatione marcasitarum sufficiant in omnibus generibus.

De separatione elementorum à lapidibus.

Lapidũ solutionis ratio.

LApidum & Gemmarum elementorum separatio hac via venit intelligenda. Accipe *lapidem optime tritum, cui duplum viui sulphuris addes, & mixta omnia simul in lebete lutato ponantur in Athonar horis quatuor, vt sulphur prorsum absumatur: postmodùm abluatur quod superest à fæcibus & sulphure, & siccetur.* Calx eiusmodi lapidea, in aquam fortem etiam ponatur, & cum ea procedatur, vt *anteà de metallis diximus.* Comparantur itaque lapides metallis: vt claræ gemmæ, non albæ, nec fuscæ auro comparantur, albæ, ceruleæ, glaucæque argento seu Lunæ: posteà communiores lapides aliis metallis, vt *Alabastrum Saturno, marmor ferro, silex Ioui.* Dulech autem Mercurio.

De separatione elementorum ab oleaginosis.

Oleaginosa vt separentur.

OLeaginosa reputantur omnia *olea, ligna, radices, semina, fructus*, & similia, quæ naturam flagrabilem & incensioni idoneam habent, Estque duplex eorum separatio, corporum scilicet oleaginosorum & oleorum purorum,

Oleaginosorum corporum separatio talis est.

Accipe corpus hoc tusum, tritum, aut quocunque modo poteris comminutum, id inuolutum linteo, ligatumq; ponas in fimum equinum donec omnino putrefactum sit, quod in vno quàm in altero citiùs accidit. Postquam putrefactum erit, in cucurbitam ponatur, eique superfundatur communis ardentis aquæ tantùm, vt superemineat quatuor digitis latis, & in arena destilletur omne quod ascendere poterit. Nam ascendunt omnia præter ipsam terram, elementa, quæ cognosces ex coloribus, sed tamen ascendat primò ardens aqua, postmodùm aër, deinceps aqua, & postremò ignis, & in fundo terra manebit. De puris oleis tamen intelligendum ista non indigere putrefactionibus, sed solitaria absque additione esse destillanda, postmodum eorũm elementa, *prout supra de aliis dictum fuit*, separanda, quæ suis etiam coloribus dignoscuntur. Non aliter cum Resinis liquidæ substantiæ faciendum est, vt *pice, resina, therebentina, gummi*, similibúsque,

ſimilibúſque. Sed quæ reſinæ corporales exiſtunt velut ſulphur, prius præparandæ ſunt hoc modo.

De ſeparatione elementorum in reſinis corporalibus.

Reſinæ corporales vt ſoluātur.

ACcipe *Sulphur minutißimè contritum, hoc in duplo olei lini coquatur in hepaticum, quod conteres, & incluſum veſicæ pones in fimum equinum ad putrefaciendum quatuor ſeptimanis. Poſtea deſtilletur per alembicum lentè ſuper nudum ignem. Aër & aqua primùm aſcendunt diuerſis & pallidis coloribus aucto poſtmodum igne, ſurſum aſcendit ignis, terra verò manet in fundo.* Colores apparent puri, vt aër flauus: aqua ſpiſſi lactis inſtar, vt à lacte vix dignoſci queat: ignis vt Rubinus ardens cum tranſparentiâ, & omnibus igneis indiciis: terra verò nigra prorſum & aduſta. Et quatuor elementis ad hunc modum ſeparatis, quodlibet eſt in ſuâ elementali complexione perfectum, & abſque permixtione, ſicuti ſupradictum eſt.

De ſeparatione elementorum ab herbis.

Herbæ vt ſeparentur.

SIc & in herbis elementum aquæ plurimùm habetur, quùm frigidæ eæ ſunt, at vbi fuerint aëreæ, prædominatur id elementum. Similiter de igne etiam intelligendum eſt. Eorum elementorum ſeparatio talis eſt.

Accipe *Saluiam & eius folia contere, poſtmodùm in putrefactionem pones, vt antea dictum eſt, indè per ventrem equinum deſtillabis, & primum aſcendet elementum ignis, tamdiu donec immutentur colores, & aquæ ſpißitudo: poſtea terra ſuccedet, ac eius aliqua pars in fundo manebit, quæ quidem fixa eſt.* Hanc aquam in Sole deſtillato ſex diebus, & poſtea in balneum ponito: tùm aſcendet elementum aquæ primùm, quod paucum eſt, guſtúque percipitur: poſtquam variatur color, aſcendit elementum ignis, donec etiam guſtus alteretur: tandem pars terræ ſurſum eleuatur, valde pauca tamen quæ cum aëre permixta reperitur in fundo. Itidem de aëreis & aquaticis herbis intelligendum eſt, quarum aër primus aſcendit, poſtmodum aqua, & poſtremò iuxta proceſſum de ſaluiâ poſitum, ſequitur ignis.

De ſeparatione elementorum à Carneis.

Carnea vt ſeparentur.

ELementorum à carneis corporibus & illis quæ cum ſanguine viuunt, ſeparatio ſic intelligenda venit, quòd prædominans in illis elementum copioſiùs & potiùs reperiatur poſtremò, vt in piſcib. aqua, & in vermibus ignis: item in [commeſtibilibus] carneis aër, principalia ſunt elementa, prout nos de generationibus animalium ſcribimus.

A piſcibus ſeparatio elementorum talis eſt.

Piſciū ſeparatio quæ.

PVtrefac *optimè piſces poſtea deſtilla per ventrem equinum, & aquæ plurimùm aſcendit, putrefactionem hanc atque deſtillationem iterabis ac augebis, donec aqua nulla velit ampliùs aſcendere. Quod reliquum eſt, poſtea deſtilla per arenam, tum demum aſcendit ignis in olei formâ, terra verò manet in fundo.* Sic tota piſcium ſubſtantia ſeparatur in elementa. Nulla de pinguedinibus atque medullis eſt habenda conſideratio, ſed vnum quodq; ſeparari per putrefactionem, & in elementa ſua diuidi iudicandum eſt. Pariter etiam de vermibus intelligendum, excepto quod ex eis aquæ tantùm non exeat, ſed ignis plus, niſi vermes aquei forent, vti ſerpentes, quorum in deſtillatione plura obueniunt admiranda, quàm dici queat. De commeſtibilibus animalibus ad eundem modum intelligendum erit, quæ ſua peculiariter etiam patefaciunt elementa per ſeparationem.

Vermes ſūt ignei. Serpentū diſtil at'o mirabilia prodit.

De ſeparatione elementorum ex vndoſis.

Vndoſa quæ ſint, & vt ſeparētur.

DE ſuccoſorum vel vndoſorum ſeparatione in ſua elementa, vel eorum quæ formam vndoſitatis habent, vt vrina, ſtercus, aqua, &c. hunc notato proceſſum.

Recipe *vrinam eámque prorſum deſtilla: ſimul aſcendent aqua, aër atque terra, in fundo verò manet ignis. Confunde poſtea ſimul omnia, deſtilláque rurſus & quater ad hunc modum, & in quartâ deſtillatione, primò ſurſum aſcendet aqua, demum aër & ignis, terra verò manet in fundo.*

Concipe *tandem aërem & ignem peculiari vaſe, quod ponas in locum frigidum, & congelabuntur ſtiriæ,* quædam, *quæ ſunt elementum ignis.* Quamuis inter deſtillandum illæ etiam congelentur, in frigore verò magis.

De ſeparatione elementorum ab aquâ.

Aqua.

BVllire fac aquam per ventrem equinum, & in fundo ſubſidet ipſa terra, quod aſcédit putrefiat ſuo tempore, & poſtea deſtilletur per balneum, & aſcendet aqua priùs, & poſtmodùm ignis. Stercora vitriolum, tartarum, & quod huiuſmodi ſuccorum eſt, vt *alumen, ſalia,* & id genus alia per cinerem deſtillanda ſunt, eo calore, ac tamdiu, donec aſcendere nolint ampliùs, & aſcenderūt aqua & aër, terra manſit in fundo: poſtea per ignem aſcendet ignis. Notandum hoc loco, quod licet elemēta quatuor ſeparata ſint in terrâ tamen maneant adhuc elementa quatuor occulta, tanquā fixa: prout à vitriolo manet caput mortuū, hoc ipſum ſublima cū ſale Armoniaco, ſic prodibit oleum, in quo ſunt aqua & ignis, & ipſa terra ſubſtātialiter manet: ſepara quæ ſurſum aſcenderunt, aſcendétq; rurſum aqua, & ignis manebit in fundo. Sic etiam de tartaro nec non de ſalibus intelligendū erit. Et quamuis liquorū plures ſeparationes exiſtant, latiùs tamen illas de tranſmutationibus declarabimus. Notandum enim, in corroſiua terrâ plura Elementa ineſſe, quàm in cinere. Separatio ergo facienda eſt per ſublimationem, vti demonſtrabimus.

Stercora, &c.

Caput mortuū.

De ſeparatione elementorum à vitris & eis quæ vitrea ſunt.

Vitrea vt ſeparentur.

PRout ſupra ponimus de reſolutionibus marcaſitarum, hoc loco pariter de vitris intelligendum, ac ſummè conſiderandū eſt videlicet, vt cum ſulphure prout lapides calcinentur, poſtmodum abluantur, & cū ſale petræ & aquâ forti, &c. prout antea declarauimus, &c. Eorū elementa cognoſcuntur etiam per colores in deſtillationibus non vt oculis ſe exhibent, quibus iſta concluſa volumus.

De ſeparatione elementorum in fixis.

Fixa vt ſeparentur.

FIxorum elementorum ſeparatio fit per ſublimationem, vti de ſalibus & liquoribus docemus, hoc diſcrimine tamen, quòd iſta cū ſale nitro calcinanda ſint, & poſtea ſublimanda. Et quanquam alia multa ſunt quę non ponuntur hoc loco, nihilominùs intelligendum eſt rerum

omnium

omnium separationes his decem viis iam declaratis fieri debere. Latiùs de separationibus quatuor elemētorum notandum est, quodlibet iterum separari posse, scilicet ignem vt ignē, aërem vt aërem, aquam vt aquam, & terram vti terram, prout sequitur de singulis illorum separationibus.

De separatione ignis.

Elemēta separata vt denuo separentur. Ignis, &c.

SCiendum etiam ex elemento ignis elementa quatuor separari posse ad hunc modum. Quùm ignis violētissimè incēditur vel ascendit, receptaculo vel reseruaculo optimè clauso excipe, & pone in fimum equinū per mensem, & in vno reperies elemento quatuor elementa, quæ aperto vase, in Recipientem indito, sic ascendet vapor atque aër in vas recipiens. Postea quod superest per balneum destilla, sic ascendet aqua: deinde per cineres ascendet ignis, & terra manebit in fundo. Quæ elementorum horum vires existant, & quare hoc loco sic declarentur, aliis libris exponemus latiùs.

De separatione aëris.

Aer, &c.

AEris elementum optimo vitro receptum & per sigillum Hermetis conclusum, Soli per integram æstatem est exponendum, ac dirigendum: circulando permutatur aër in aquositatem indies magis crescentem. Quantitatem hanc separabis ad hunc modum, Putrificetur in fimo equino septimanis quatuor, postea per balneum destillabis, vt ignem. De ipsius viribus alibi plura dicuntur.

De separatione aquæ.

Aqua, &c.

IAm vitro pleno prorsum, nec tantillum vacuo, per sigillum Hermetis concluso calido Soli per mensem exponas, vt quotidianum similémque calorem habeat, ac si bulliret, verùm propter plenitudinem haud potest. Eo tempore transacto putrefiat quatuor septimanis, post aperi, destilláque per alembicum triū rostrorum: hâc viâ tria separantur elementa, & in fundo manet eius aquæ terra. Huius natura virtutum plurimarum in casibus multis esse prædicatur.

Alembicum triū rostrorū.

De separatione terræ.

Terræ, &c.

TErræ processus idem, vt in aquâ seruandus est, excepta solùm destillatione. Similis enim est hęc illi quę fit in igne, & eâdem viâ perficitur. Hanc elementorum separationem hoc loco multis de causis ponimus, non tantùm quòd in Philosophiâ, verùm etiam in Medicina valde sit vtilis. De separationibus elementorum hactenus abundè satis scripsimus, licèt plura scribi queant, haudquaquam verò necessaria admodum.

Iam separationem puri ab impuro, secundum decreti nostri propositum declarabimus: Quæ quidem fit eâdem viâ, quàm de Arcanis & Auro potabili docemus: quare huc non adducenda. Quamuis iste processus ab initio, prorsum idem non sit cum eo qui de arcanis & magisteriis ponitur, nihilominùs præparationis viam eandem finaliter assumo per elementorum separationem. Quandoquidem ista separantur, hoc loco, postmodum quodlibet ab immunditiis existentibus in eo repurgatur, vt ex eis nullum deforme oriatur aut impedimentum, quod alias facilè fieri posset.

Finis Archidoxorum Libri Secundi & tertij, de separationibus Elementorum.

LIBER QVARTVS

ARCHIDOXIS EX THEOPHRASTIA PARACELSI MAGNI.

De Quintâ Essentiâ.

Essentia Quinta quid.

ANTEA mentionem fecimus Essentiæ Quintæ, quæ rebus inest omnibus. Iam initio huius tractationis intelligendum, quidnam ea sit. Est igitur Essentia Quinta materia quædam, ex omnibus, quæ natura produxit & ex vnoquoque vitam in se habente corporaliter extracta, & ab omnibus impuritatibus, & mortalitate separata, mundata subtilissimè, nec non ab omnibus elementis separata. Ex his patet vtique, Quintam Essentiam esse tanquā Naturam, vim, virtutem, & medicinam, rebus quidem olim inclusam, sed iam domicilio & extraneâ incorporatione omni liberam. Eadem est etiam color, vita, proprietatésque rerum. Est Spiritus similis spiritui vitæ, hoc discrimine, quòd spiritus vitæ rei permanens est, hominis verò mortalis. Vnde colligi potest, ex hominis carne vel sanguine quintam Essentiam extrahi non posse: hâc de causâ, quòd spiritus vitæ, qui spiritus etiam virtutum est, moritur, & in animâ vita existit, quæ deinde in re non est.

Homo & animalia Quintā Essentiā nō dant.

Eadem ratione & animalia quia spiritum suum vitæ amittunt, ideóque omnino mortalia sunt, & Quintam Essentiam nullam exhibent. Nam Essentia Quinta spiritus est rei, quæ quidem ex sensatis extrahi non potest prout ex non sensatis. Spiritum enim vitæ habet in se Melissa, qui virtus eius existit, vísque atque medicina: & quamuis à sua radice separata sit, adhuc tamen inest ei vita virtutésq;, hac de causa, quod fixæ illa prædestinatio sit. Quapropter ab ea potest extrahi Quinta essentia, nec non cum vita conseruari sine corruptione, prout æternum iuxta suam prædestinationem. Si verò nos ad hunc modum præter corruptionem vitam cordis extrahere possemus, vt ex insensatis possibile nobis est, absque dubio, mortis, morborúmque perceptione perpetuò viuere possemus, quod fieri minimè potest. Quare nobis ex eo mors expectanda venit.

Quinta Essentia quomodo rebus insit.

Cùm igitur essentia Quinta rerum virtus existat, primò nobis dicendum venit, qua forma virtus & medicina rebus insint, ad hunc modum. Vinum in se continet magnam essentiam quintam, à qua illud mirandas operationes habet: operationis tamen tantum non est, quantum vini, vt patet. Fel in aquam iniectum, totam reddit amaram, etsi fel quantitate centuplicata superetur ab aqua. Sic croci pondus minimum, ingentem copiam aquæ tingit, quæ tota tamen crocus non est. Sic pariter est statuendum de Essentia Quinta ipsius paruam esse quātitatem, in ligno, herbis

Quinta Essentiæ rerũ qua si hospes est.

herbis, lapidibus, aliísque similibus hospitis instar latentem. Reliquum est purum putum corpus, de quo scribimus lib. de Separationib. elementorum. Nec putandum est Quintam Essentiam Quintum Esse quoddam supra elementa existere, cùm ipsamet Elementum sit.

Quinta Ess. non est ens supra quatuor Elemẽta, sed ipsamet Elementũ. Quinta Essentia non est temperata.

Posset etiam existimare quispiam, temperatam eam Essentiam fore, non frigidam, non calidam, non humidam, neq; siccam, cum tamen talis non existat. Nihil enim est, quod in temperaturâ tali consistat, per quam ab elementis prorsus alienetur: sed omnes Essentiæ Quintæ secundum Elementa naturam habent, vt Essentia Quinta Auri secũdum ignem, Lunæ secundum aquam, Saturni secundum terram, & Mercurij secundum aërem.

Quòd autem Essentia Quinta morbos omnes curat, non fit ex temperaturâ, sed ex insitâ proprietate, magnâ munditiâ puritatéque, quâ admirando modo corpus alterat in munditiam, & immutat. Sicut enim ab oculo macula, vel pellicula, tollitur, qua prius occæcatus ille erat: sic etiam vitam Essentia Quinta mundificat in hominem. Nec vnius & eiusdem omnes Essentiæ necessariò inter se naturæ sunt. Nec quæ igneæ sunt, ob id easdem operationes edunt, ratione complexionis: veluti si quis existimaret, Anacardi Quintam Essentiam similem ac eandem operationem habere, cum Auri Quinta essentia, quòd ambæ sunt igneæ: is longè seduceretur: quia virtutum discrimen facit prædestinatio & dispositio. Sicut enim animal omne spiritum in se vitæ continet, attamen in omnibus eadem virtus non existit, ideò quòd ex carne & sanguine constent omnia: sed vnum ab altero differt, vt gustu, ita virtute: Sic & quinta Essentia se habet: quæ virtutem non accipit ab elementis intelligendo simpliciter, sed ex proprietate in elementis existente, prout etiã de generatione rerum ponimus. Inde quidem fit, stypticas esse nonnullas Quintas Essentias, aliquas Narcoticas, Attractiuas alias, aliquas verò somniferas, amaras, dulces, acetosas, stupefactiuas, & aliquas in iuuentutem renouare corpus, alias eius esse conseruatiuas in sanitate, purgatiuas, aut constipantes alias, &c. quarum virtutes innumeræ sunt, hîc quidem non comprehensæ sed tamen à medicis optimè cognoscendæ.

Quintæ Essentiæ virtus vn de depẽdeat. ʃ. Essentiarũ quę differentiæ.

Quùm igitur Essentia Quinta separetur à non Essentia Quinta, vt anima à suo corpore, & ipsa intrò in corpus assumatur: quænam infirmitas huic tam nobili naturæ, puræ, potentíque resistere poterit, aut nostro corpori vitam adimere, præter mortem, quæ prædestinata corpus & animam nostram separat? vt de vita & morte docemus. Hoc loco pariter considerandum, vnumquemque morbum indigere sua peculiari Quinta Essentia: quamuis aliquas doceámus, quæ ad morbos omnes aptæ sunt. Qua ratione tamen id fiat, suo loco dicetur.

Quint. Essent nullus morbus resistere potest. Essentiæ Quintæ duplices vniuersales & particulares.

Porrò autem testamur, Quintam essentiam auri quantitate minimam existere, quod reliquum est eius, leprosum corpus existit, in quo dulcedo nulla, nec acetositas nulla virtus neq; vis remansit, præter mixtionem quatuor elementorum. Et hoc arcanum latere nos minimè debet elementa nempè ipsamet sine Quinta Essentia nulli posse morbo resistere, sed hoc solũ & aliud nihil efficere, quàm absque viribus vllis calefacere vel frigefacere, prout si morbus calidus foret, frigiditate is pellitur, at non à viribus destituta, vt aqua, niueque frigidis: quæ licet frigidæ satis existant, in eis tamen Quinta Essentia non habetur, cuius viribus morbus expelli posset. Quapropter auri corpus inualidum est per seipsum, at eius Essentia Quinta solum, existens in eo corpori, nec non suis elementis, vires in ipso conditas, præbet. Sic etiam in aliis omnib. rebus, Quinta solum est earum essentia, quæ curat, sanat, ac tingit corpus totum, vt Sal cibum aliquem optimè condit. Est igitur Essentia Quinta quæ colorem exhibet, vti est: virtutem, & postquam aurum suo colore priuatum est, Quinta simul Essentia idem caret. Non secus de cæteris intelligendum est metallis, quod vbi color eis ademptus fuerit natura sua priuata sint.

Auri ʃ. Essentiæ mola exigua.

Nullus morbus sine ʃ. Essentia pellitur.

Essentiæ ʃ vis & laus.

Color Essent. ʃ. substantia est.

Similiter in lapidibus & gemmis, vt Essentia Quinta corallorum est cum rubedine pinguedo quædam, & corpus eorum album. Item Smaragdi Quinti Essentia, succus est vridis, & corpus eius etiam album. Non aliter de cæteris omnibus lapidibus iudicandum est, eos nempe naturam suam, essentiam & proprietates cum coloribus amittere, prout in extractionibus illorum docemus peculiariter.

Id ipsum & de herbis, plantis, & aliis productis crescentib. intelligi debet. Itidem de carne sanguinéque, de quibus nulla Quinta Essentia potest elici, ex rationibus antea positis. Sed tamen similitudo quæpiam Essentiæ Quintæ potest ab eis extrahi per nos, ad hunc modum. Carnis frustum, vitam adhuc habet in se, quia caro est omni sua natura viribúsque adhuc instructa. Quapropter in ea vita est, quæ licèt vera vita non sit, nihilominùs est vita præseruata, tamdiu, donec putrescat. Quare discrimen hoc notandum venit: quò quidem herbæ siccæ, similiáque carnis loco habenda sunt. Nam eis deperiit spiritus ille viridis, id est, vita. Possunt igitur emortuæ res ad emortuam Quintam Essentiam assumi, prout caro potest omnes suas de se virtutes emittere, peculiariter in partem vnam segregatas à suo corpore, sic & sanguis, ac herbæ siccæ. Quæ quidem, etsi non sint viuæ Quintæ Essentiæ: nihilominùs demonstrant, quomodo emortua Quinta Essentia aliquas virtutes exerat. Metalla verò, nec non lapides, perpetuam in se vitam & Essentiam habent nec moriuntur, sed quandiu metalla sunt, aut lapides, tamdiù ipsorum vita durat. Quare perfectas etiam Quintas Essentias exhibet, quæ pariter ex illis extrahi possunt.

Ess. ʃ. similitudo vt ex carnib. extrahatur. Vita qualis in carne.

Metalla semper viuũt & ob id perfectas Essent. ʃ. dant.

Qua via iam Essentia Quinta sit extrahenda porrò videndum. Multæ quidem viæ sint: aliquæ fiunt per Additiones, vti per spiritum vini: aliæ per Balsamita: quædam per separationes Elementorum, ac plures alios modos, quos hic seorsim non percensemus.

Essent. ʃ. quot modus extrahãtur.

Quocunque autem modo fiat, Essentia Quinta non debet extrahi per mixtionem rerum non conuenientium, aut per additionem: sed elementum Quintæ Essentiæ solùm est extrahendum à corpore separato: similiter

ſimiliter per ſeparatum id, quod extractum eſt. Varij modi reperiuntur, per quos Eſſentia Quinta poteſt extrahi, videlicet per Sublimationem, Calcinationam, per aquas fortes, per corroſiua, per dulcia, per acerba, &c. quâcunque viâ fieri poteſt. Vbi hoc ſimul curandum eſt, vt omne, quod ad Eſſentiam ʓ. admixtum fuerit ob neceſſitatem extractionis, id ipſum rurſus extrahatur, & ita maneat Eſſentia ʓ. ſola, nullis coinquinata rebus aliis aut permixta. Fieri namque nequit, vt à metallis, & præſertim ab auro, quod non per ſe poteſt ſuperari, extrahatur Eſſentia ʓ. quin adhibeatur corroſiuum aliquod aptum, quod ab eo poſtmodum ſeparari iterum valeat. Sic Sal, quod aqua fuit, iterum ab aquâ extrahitur, vt hæc ſale careat. Vbi hoc conſiderandum tamen venit, ſcil. omne corroſiuum ad hoc idoneum non eſſe quòd non omnia ſeparari poſſunt.

Eſſ. ʓ. extrahitur contrariis.

Si enim Vitriolum aut alumen aquæ permiſceatur, neutrum ab eâ poſtmodum abſque detrimento vel corruptione ſeparari poteſt iterum, quin aſperam poſt ſe remanentiam relinquant, eâ de causa quod aqueum vtrumque ſit ac ſimilia duo concurrant: quod hoc loco fieri non deberet. Quapropter ſatagendum eſt, vt aquoſum ad aquoſum non aſſumatur, aut oleatum nullum ad oleatum reſinatum nullum ad reſinatum; ſed contrarium vtique ſeparare debet ʓ. Eſſentiam, & extrahere illam prout aquæ, oleaginoſorum Quintas Eſſentias (vti de metallis traditur) exrrahunt, & oleaginoſa Quintas Eſſentias aquoſorum, ceu de Quintis Herboſorum Eſſentiis diſcere poſſumus.

Ol. ab oleo, & aqua ab aqua æ_re ſeparatur.

Sunt igitur poſt ſeparationem & extractionem Eſſentiæ ʓ. ſeparanda iterum corroſiua: quod factu facile fuerit. Nam oleum & aqua leuiter ſeparantur: at oleum ab oleo non, nec aqua ſimiliter ab aquâ ſine permixtione extrahi poteſt: quod quidem relictum in Eſſentiam ʓ. damnum inuehere poſſet maximum. Oportet enim Quintam Eſſentiam claram & immaculatam, abſque permixtione cuiuſuis eſſe collectam, ut vniformem ſubſtantiam habeat, qua totum penetrare corpus valeat.

Eſſ. ʓ. debet eſſe ſolitaria

Subtilitas etenim eius & vires inueſtigari funditus nequeunt, non magis, quàm eius origo vnde primò proceſſerit, plenè cognoſci poteſt. Multos enim illa gradus habet: vnum contra febres, vt opiatorum: vnum contra hypoſarcam, vt Eſſentia Tartari: vnum contra Apoplexiam, vt Auri: vnum contra Epilepſiam, vt vitrioli: quorum numerus infinitus, & per experientiam inexplorabilis eſt.

Eſſ. ʓ. gradus quot.

Quamobrem ſummè conſiderandum ac elaborandum, vt vnicuique morbo ſuus verus inimicus aſſignari queat. Sic enim incredibile Natura præſtabit auxilium: quod in ſequentibus meliùs declarabitur. Non poſſumus de gradibus eius loqui, prout ſimplicibus medicinâ gradus aſſignantur, ea de cauſa, quòd Eſſentiæ ʓ. graduum ad ſimplicium gradus nulla fieri comparatio poſſit, nec debeat.

Eſſ. ʓ gradibus carent.

Sed cùm gradantur, vnius quàm alterius excellentia ac virtus maior innuitur, & non complexio. Nec enim ſtatuendum eſt, ʓ. Eſſentiam Anthos eſſe calidiorem Eſſentia quinta Lauendulæ, vel ʓ. Eſſentiam Veneris, Lunæ Quinta ſicciorem Eſſentia: ſed gradus alicuius rei ex magnis & excellentioribus virtutibus decerni debet, ad hunc modum videlicet: Eſſentia Quinta Antimonij lepram curat, & Eſſentia ʓ. corallorum ſpaſmum & torſiones pellit.

Eſſ ʓ. gradus vnde decernãtur.

Antimonij Eſſẽt. curat lepram: cora lis ſpaſmum.

Vt iam cognoſcatur, vtra nam harum meliùs & altiùs gradata ſit, aliud iudicium eſſe non poteſt, quàm Antimonij ʓ. Eſſentiam eſſe potiorem & altiorem, ex eo quòd lepra grauior infirmitas exiſtat, quàm colica ſit cum ſuis annexis. Iuxta proprietatem igitur, quam habet contra morbos diuerſos, gradus eius conſiderantur. Quin etiam in vno & eodem morbo. Sic enim Eſſentia vna alterâ ad lepram curandam validior eſt. Ipſam námque & Eſſentia ʓ. Iuniperi pellit, & ʓ. Eſſentia Ambræ, & ʓ. Eſſentia Antimonij, nec non Auri Quinta Eſſentia.

Lepra vt curetur ab Eſſẽt. Iuniperi.

Iam etſi quatuor iſtę Eſſentiæ omnes curent lepram, cum differentiâ tamen id præſtant, cùm ad eiuſmodi curam in eodem gradu non exiſtant. Nam Eſſentia Iuniperi morbum hunc pellit per ſummam repurgationem & mundationem, quam inducit in ſanguine: & ita venenum conſumit vt non tam perceptibile ſit. Itaque in iſtius curæ primo gradu numeratur.

Ambræ.

Quinta Eſſentia Ambræ venenum etiam adimit, & magis. Pulmonem enim córque & membra lepræ ſubiecta mundat. Quare ſecundus ei gradus tribuitur.

Antimonij

Antimonij ʓ. Eſſentia vltra ambas virtutes iam dictas etiam mundat cutem, & corpus totum acuit ac renouat mirum in modum. Quamobrem tertium gradum obtinet.

Auri.

Solis antem Eſſentia Quinta has operationes omnes exequitur ſola, tum radicitùs omnia lepræ ſigna tollit, ac renouat corpus, vti mel & cera mundantur, & à ſuo fauo repurgantur. Hâc de cauſâ quartum gradum occupat.

Hoc modo gradus Eſſentiæ ʓ. cognoſci, & vnus ab alio diſcerni poteſt, hoc eſt quænam eorum altior ſeu excellentior exiſtat. Item ſimplicia ſuis in proprietatibus cognoſci debent. Qualis enim ipſorum proprietas in ſimplici forma talis etiam ipſorum eſt Eſſ. ʓ. non ignauior ſed multò fortior & præſtantior.

Eſſ ʓ. differentiæ quæ.

Porrò iam autem Eſſentiarum Quintarum cognoſcamus differentias. Nam aliquæ Iecinori, morbis eius omnib. reſiſtendo, plurimùm inſeruiunt: nonnullæ capiti, renibus aliæ, pulmoni quædam, & aliquæ ſpleni, ſimilibúſque: item in ſanguine quædam ſolùm operantur, aliæ ſolùm in phlegmate, quædam in melancholiâ tantùm, aliæ ſolùm in choleram quædam aliæ ſuas operationes tantùm in humoribus habent: quædã in ſpiritu vitæ: nonnullæ in ſpiritu nutritiuo, quædam in oſſibus operantur, in carne quædam aliæ, quædam in medullis, in cartilaginibus aliæ, quædam in arteriis, ſunt & aliæ quæ ſolùm contra quoſdam operantur morbos & contra nullos alios, vt contra paralyſim, caducum, contracturam, contra fluores, hydropiſim, &c. Narcoticæ quædam etiam reperiuntur, aliæ quidem anodinæ, quædam ſomniferæ, quædam attractiuæ, purgatiuæ, mundificatiuæ, incarnatiuæ, confortatiuæ, regeneratiuæ, nonnullæ ſtupefactiuæ, &c.

Quædam aliæ reperiuntur, quæ renouant & reſtaurant, hoc eſt, corpus, ſanguinem & carnem tranſmutant. Aliquæ pro conſeruatione.

diuturnitatis,

diuturnitatis vitæ, quædã pro retinẽtia & seruatione iuuẽtutis, quædam per trãsmutationẽ, aliquæ per accensionem. Quin hoc etiam intelligendum est aliquas habere formam specificam, alias appropriatam, influentem alias, alias naturalem. Summatim, plures earum virtutes existunt, quas describere valeamus: & earum operationes in medicina plurimum admirandę nec non imperscrutabiles, vti variis modis contingit, aliquas Essentias ʒ.100. annorum hominem, reddere similem ei qui vigenarius tantúm existit, idque suis viribus & potentiã. Quisnam verò inter homines tanti mysterij posset originem inuestigare? Vel vnde naturaliter oriantur materiæ primæ perquirere? Supremi nostri Creatoris est, ista vel ita facere, vel omittere. Quis enim instruet nos vt cognoscamus, quibus viribus Antimonij ʒ. Essentia pilos eiiciat, & nouos excitet? Item cùr essentia ʒ. Melissæ dentes eruat, vn gues manuum, pedúmque eradicet, ac nouos reddat; & Essentia ʒ. Rebis cutem distringat & renouet? Chelidoniæ verò Ess. ʒ. corpus immutet & renouet in bonum & melius, non secus ac imaginem colores renouant. Longè plures his sunt & aliæ, quas hîc omittimus, capitulísque suis propriis declarandas reseruamus.

Ess. ʒ. vis & operationis modus imperuestigabilis.

Antimonij Ess. crines veteres destruit & recentes albos generat Ess. ʒ. Melissæ &c. Ess. ʒ. Rebis, &c Chelid. Ess. ʒ. &c

Qua ratione tandem fieri posset, vt nobilem istam Philosophiam atque Medicinam possemus relinquere, cum Natura nobis in & ex eis tam admiranda præbeat experimenta; quibus Facultates reliquæ omnibus destituuntur, adeóque nuda in cauillatione positæ sunt; Cur nos hoc ipsum non delectet, nempe quòd ʒ. Essentia Carlinæ vires adimit alteri, præbétque eas huic, qui vtitur ea? Item quòd Auri ʒ. Essentia leprosum totum inuertit, ac lauat, vt intestinum aliquod in macello abluitur, & cute pariter eum scabra expoliat, nouámque reddit, soluit organa vocis, totam leprosam complexionem aufert, & efficit talem, ac si recens ex sua matre prodiret.

Carlinæ Ess. vis quæ Auri Ess. ʒ. vis quæ contra lepram

Quapropter ad eiusmodi Quintarum fabricationem Essentiarum animum conuertemus, Viam extractionum seu compositionum earum dirigentes, vnam ad Metalla, aliam ad Marchasitas, aliam ad Salia: ad Lapides & Gemmas aliã; aliam ad Ardentes, aliam ad Crescentes, aliam ad aromata, aliam ad comestibiles & potabiles quas omnes cũ suis annexis iusta serie declarare conabimur. Notandũ tamen, in quintarũ Essentiarũ practica, Theorices & Naturaliũ bonã cognitionẽ requiri, sed Theoricè tamen, videlicet rerũ proprietatum ad naturales morbos. Nec etiã ignorãdũ, inter ʒ. Essentiã Aurũ potabile, Arcana, Magisteria nec nõ idgenus alia differentiã esse, talẽ videlicet, quòd Essentia ʒ. nõ possit iterum in suum corpus reduci: at Aurum potabile bene in suum corpus metallicum rursus transmutatur: quare longè nobiliores in Essentia Quinta virtutes existunt, quàm in aliis.

Ordo tractandorum ʒ. Essentiarum.

Ess. ʒ. cur auro potabili præstantior.

Dũ ita de ʒ. Essentia loquimur, vnius ad alterã cognoscenda est differẽtia, tũ etiã quid ipsa sit. Ac quãuis antea satis eã explicuerimus: tamen practica aliã nos viã euocat, per quã ipsã quoq; Essentiæ ʒ. conditio atq; natura inueniri potest. Quamuis enim istæ non apparent in forma ʒ. Essentiæ, nec etiã ad eundẽ fiãt modũ, nec solũ in vno consistãt elemẽto, prout Essentiã ʒ. esse decet: nihilominùs tamen de istarum rerum ʒ. Essentia iudicandum est, quòd plùs sit, quàm vt Essentia ʒ. vocari debeat. Et potius appellãda est arcanũ & mysteriũ quoddã de quo plura scribẽda forent, quàm de quinta scripsimus essentia. Cũ tamen id in libris Paramiri declarauerimus, hoc loco præterimus. Arcanorum & Mysteriorũ artis eiusmodi numerus est infinitus & imperscrutabilis, ac eorum viæ multæ occurrunt hominum ingeniis perspicacissimis attẽdendæ. Inter quæ arcana tamen quatuor huc adducimus. Arcanorum istorum primũ est Mercurius vitæ, secundũ est materia prima, tertium est Lapis Philosophorũ, quartũ verò Tinctura. Quãquàm verò hæc Arcana relatu magis Angelica quàm humana sint, nihilominùs tamen ab eis non abhorrebimus, sed potius indagare Naturæ vias conabimur, & omne quod ex Natura procedit, naturaliter etiã intelligi posse statuemus. Profitemnr ergo de Mercurio vitæ, quòd non sit Essentia ʒ. sed Arcanũ, quia in eo multæ virtutes ac vires existũt, quæ præseruant, restaurãt, ac regenerãt, vti libro de Arcanis scribimus.

Arcana quadruplicia.

Arcanorum operatio diuina.

Merc vitæ cur sit Arcanũ.

Similiter etiã prima Materia non saltẽ in viuentibus, verùm etiã in mortuis corporibus ad modũ eundẽ plus, quàm naturaliter fieri posse putatur, operatur. Itidẽ & Lapis Philosophorũ efficit: qui corpus tingens id iã ab omnibus subleuat morbis, vt metalla quæuis à suis impuritatibus emundãtur. Sic etiã tinctura: quæ sicut Lunam in Solem transmutat, non aliter morbum mutat in sanitatem. Hæc ipsa pariter & alia Magisteria faciunt, & Elixiria, nec non Aurum potabile, de quibus singulis suis libellis agitur.

De Extractione Quintæ Essentiæ ex Metallis.

Breuibus itaque Quintarum Essentiarum extractionem à metallis absoluemus. In eis enim multi plurima tẽtãrũt & experti sunt nostris temporib. quib. tamen occurrerunt multa, vt aliàs eãsq; varias vias ingredi coacti fuerunt. De metallis igitur intelligendũ, ea duas in partes diuidi, scil. in suã quintam essentiã. & in suũ corpus, ambo liquida & potabilia sunt, quæ simul non permiscẽtur, sed impurũ corpus ʒ. Essẽtiã eiicit ad suã superficiẽ, prout à lacte colostrũ. Fiũt hac via duæ pinguedines aut viscosi liquores ex metallis, qui separãdi sunt. Corporis pinguedo alba semper existit ex metallis omnibus, at eorum Essentia ʒ. colorata, sicut anteà de metallis septem explicuimus. Habent etiam processum eundem omnes, qui talis est.

Metallorum partes duæ sunt.

Metallum in aquam soluatur, postmodùm hoc solutum per balneum destilletur & abstrahatur, putrificetúrque tamdiu donec in oleum reducatur, quod è phiolis paruis aut cucurbitulis per alembicum destilletur, & pars vna metalli manebit in fundo, hoc iterum in oleum vt priùs, reducatur, ac destilletur tam diù, donec omne metallum ascenderit: postea putrificetur iterum per mensem: lento demum igne rursus destilletur, & vapores primùm ascendent, atque defluent in Receptaculum, quos amouebis. Tandem ascendent obscuri duo colores, vnus albus, alter verò iuxta metalli naturam & conditionem. Et cùm ascenderint omnino, separantur in recipiente, sic vt essentia quinta maneat in fundo, calor

Processus extractionis essentiæ ʒ ex metallis.

autem albus corporis natet superius. Hæc duo separato per tritorium, ac phiolâ aliâ excipe 5. Essentiam, cui vinum ardens affunde purificatum, & maneat cum ea tamdiu, donec prorsus acuatur, postea coletur vel separetur ab Essentia Quinta, & recens iterum affundatur: hoc toties feceris donec acuitatem nullam percipias ampliùs. Tandem aquam bis destillatam affundas, quâ quidem abluatur, & ad suam dulcedinem perducatur: Ita asseruato. Hâc viâ præparatur Essentia Quinta metallorum. Album verò si reduxeris, habebis inde malleabile corpus album & metallicum, quod cognosci nequit, sub qua specie contineatur. Plures aliæ viæ reperiuntur ad extractionem Essentiæ Quintæ, quas quidem subticemus, quòd à nobis extractiones veræ Quintarum Essentiarum non existimentur, sed tantùm transmutationes, in quibus extractio nulla fit nec venit in vsum.

De Extractione Quintæ Essentiæ ex Marchasitis.

Ess 5. extrahēdæ modus ex marchasitis.

IN marchasitis etiam variæ reperiuntur ad earum Essentiæ Quintæ extractionem, quas tamen Essentias Quintas veras minimè iudicamus. Et tametsi maioris virtutis illæ existant, quàm earum Essentia Quinta, prout etiam de Arcanis, Magisteriis, & Elixiriis docemus: Noster tamen hic 5. Essentiam ab omnibus metallicis marchasitis extrahendi modus & vsus, est similis metallorum veris extractionibus. Cur autem antea dixerimus, 5. Essentiam esse rerum supremas vires, cum tamen econtrà hîc de Arcanis inculcemus, quòd maiora ipsis Essentiis Quintis existant, ratio hæc est, quòd Arcana omnia contineant in se 5. Essentias, & vltrà tantam ad subtilitatem & acuitatem reducta sint, vt inde virtutē accipiant Essentiâ quintâ longè maiorem. Idē statuitur etiam propter Appropriatum eorum & specificū. Processus autem extractionis Quintæ Essentiæ ex Marchasitis talis est.

Ess 5. extrahēdæ modus ex marchasitis.

Accipe *Marchasitæ minutissimè contritæ libram vnam. Comedentis aquæ libras duas. Simul in Pellicano permixta maneāt in digestione mensib. duobus aut tribus: & reducentur in liquorem: hunc destillabis omnino per ignem & transcendet in oleum, quod vnà putrificabis in ventre per mensem: postea destilla sicut metalla: & duo pariter, vt ex illis, colores ascendēt, albus vnus, alter Essentiæ 5. genuinus.* Album relinque, nisi sit ex Bisemuto aut alba marchasita tum à spissitudine cognoscas vnum ab altero. Inferius accipe, & ad suam dulcedinem redige, *vt supra de metallis.* Ad hunc modum extraxisti Essentiam Quintam à Marchasitis, absque virium aut virtutum vlla corruptione.

De Extractione Quintæ Essentiæ ex Salibus.

Ess 5. ex trahēdæ modus ex salib.

QVintam Essentiam à salibus extrahendi modus, fit peculiari via quadam, vt eorum vires non imminuantur, ad hunc modum.

Accipe salia, *quæ calcinabis optimè: si volatilia sint, adures:* postmodum resoluantur in tenuitatem, & in aquam destillentur. Aquam hanc in putrefactionem ponito per mensem, & per balneum destillato, & ascendet aqua dulcis, quam abiice. Quod ascendere noluerit, iterum in digestionem ponas per mensem alium, & destilla sicut priùs, ac toties, donec ampliùs dulcedo nulla percipiatur. Hâc viâ iam habes 5. Essentiam Salis in fundo, ex adusta vel calcinata salis vnâ librâ, vix duas vncias. Huius salis ad hunc modum extracti, etsi commune fuerit, vncia semis plùs condit cibos quàm alterius libra semis. Nam eius Essentia quinta duntaxat adest, & corpus ab ea per liquidam solutionem abstractum est.

Excalcinati salis ℔ j. vix ℥ ij. Ess. extrahūtur.

Hac ratione Quinta separatur Essentia salium omnium. Sed ab Alumine Vitrioloque per aliam viam extrahitur, ad hunc modum. Ista calcinari se non permittunt ad fluorem, ceu salia: Quapropter post eorum calcinationem opus est vt aduras ea, resoluásque iuxta practicæ tenorem: & postquam resoluta sunt, aquas iterum affunde, quæ processerunt ab eis, & iuxta processum de salibus datum progredere. Nam Essentiæ multum ascendit cum humiditate, quæ sic iterum ad fundum residet in compositione & putrefactione, & ita simul in vnū conueniunt.

Ex alumine & vitriolo.

De Extractione Quintæ Essentiæ ex lapidibus, gemmis; & vnionibus.

EX lapidibus gemmis & vnionibus quorum omnium processus idem est, 5. Essentiam extrahendi modus omnium excellentissimus, & admodum subtilis ac industrius existit in opere. Minima quantitas istius Essentiæ Quintę potest haberi ex gemmis: & quantò gemma subtilior ac purior, tantò Essentia paucior. Vix, labore dignum est, ex crassis magnis vilioribúsque lapidibus, vt Essentiam quintam extrahamus, cùm in eis parùm virtutis existat, quo fit etiam, vt parùm admodùm ab eis exeat. Processus autem eiusmodi est. Accipe *gemmas aut margaritas, vel vniones, contundas in fragmenta crassiuscula, non in puluerem, & in vitrum positis acetum radicis affunde, vt quatuor aut quinque digitis latis supereminet, & integro mense digerantur in Ventre Equino, quo peracto, materia tota Liquida apparebit.* Hanc alio radicato leuabis aceto, concutiendóque simul permisceto: sic recipit acetum in se lapidis colorem. Coloratum in vitrum aliud effundes, acetum rursus affunde prout antea toties donec ampliùs non coloretur. In isto colore continetur Essentia Quinta, residuum est corpus. Accipe deinde colores, & in siccitatem lentè coqui sinito, postmodùm aquâ destillata sæpiùs ablutio, quousque dulce id fiat, vt supra. Tandem hunc puluerem super marmor solui permitte: gemmarum & vnionum ad hunc modū habebis 5. Essentiā. Est autem quod animaduertas in vnionum colorib. ipsæ nāq; resoluuntur in colorē spissi lactis, & corpus eorum est arenosū & viscosū: Eo dignosci potest vnū ab alio. Simile de Crystallo etiam statuendum: eius Essentia 5. supereminet, viscoso corpore quodam remanente, ex quo extractionum eiusmodi sufficientia cognosci poterit.

Ess. 5. extrahēdæ modus ex gemmis.

De Extractione Quintæ Essentiæ ex Ardentibus.

Ess 5 extrahēdæ modus ex ardētibus.

ARdētia dicuntur omnia, quę nec ad cibū, neq; potū vsui sunt, & ex sua natura ardēt & ignē alūt in substātia corporali. Quorū Essētiæ 5. processus extractionis hic est. Accipe *corpus minutissimè concisū, & in ollā vitreatā pone, vt plena sit, sigillóque sapientiæ ipsam occlude ne expiret, igne circulatorio per viginti quatuor horas vrito, sic vt in æquali calore maneat, olla candente prunarum instar. Ab igne postmodum extractum, putrificetur in fimo septimanis quatuor, postea destilla, quicquid ascendere volet hoc in equino ventre ponatur ad humiditatem ab eo omnem destillandū, & rur-*

Ardētia quæ dicantur.

& rursus ad putrificandum, quousque nulla humiditas amplius exeat: cuius tum denum, quod acceperas Essentia Quinta manet in fundo. Hàc viâ extrahitur Essentia quinta ex omnibus rebus oleum in se continentibus, aut resinam, picémue aut similia, prout ex Terebintho, Abiete, Iunipero, Cupresso &c. similiter & ex seminibus omnibus, fructibus & similibus. Notandum longè plures extrahendi quintam Essentiam ab istis, alibi tradi, quoque vias atque modos quibus illa odorifera, subtilis & clara prorsum exit. Verũ isti modi non sunt extractiones Essentiæ quintæ, sed Magisteria quædam earundem rerum, per quas ex parte aliqua Quinta simul Essentia in permixtione sursum ascendit. Non est tamen Essentia Quinta perfecta. Lignorum enim essentia pinguedo quædam est, aut resina spissaque Substantia, vnde in Magisteriorum forma non extrahitur. Sed huius rei & hæc causa est: nempe quinta Essentia Terebinthi arboris sanat vulnera, sed vbi modo supradicto fuerit extracta ab aliis Magisteriis, ea non curat, quod fundamentum Essentiæ quintæ non habeat in se. Magisteria siquidem à Quintis Essentiis hac ratione separantur quòd solùm complexiones & eleméta quatuor concernant, quæ tamé Essentiarũ Quintarum natura non est. Itē illa spiritualiter istam recipiunt, & non in essētia propria materialiter, vt patet in capitulis.

Essentia & Magisteria vt differát.

De Extractione Quintæ Essentiæ ex Crescentibus.

Crescentia quæ dicantur.

CRescentia dicuntur hoc loco nobis illa, quæ decidunt, & rursum crescunt, vt herbæ, frondes & similia: quorum Extractionis Quintæ Essentiæ varij modi etiam reperiuntur per aliarum additionem rerum. Sed absque mixtione vllius extrahi debent, ita vt retineatur ipsorum gustus, color, nec non odor, ac in ipsis augeatur, non diminuatur. Sic ex Musco, Ambra & Zibeto, si Essentia Quinta extrahitur, eorũ corpus fœtet postea, sic vt nullius mométi sit amplius, neq; in gustu, nec in odore, nec in natura. Sic de cæteris eius generis omnib. intelligendũ est, quoad 5. Essentiarũ extractioné. Sed de Musco, Ambra & Zibeto hoc capitulo nō disserimus ideò, quia de illis peculiariter alibi scribamus, ac solùm de crescentibus agimus in præsentia, prout sunt Liliũ, Spica, folia, quorum extractionis Essentiæ talis est processus.

Ess. 5. extrahédæ modus ex cresc. centibus

Recipe *Crescētia cōtusa per quā optimè, quæ ponas in vas aliquod aptū & hoc in ventrē equinū septimanis quatuor. Postea destilla per balneū: iterum ponantur in fimū equinum dieb. octo, & rursus per balneum Maris destillentur. Ita ascendet Essentia 5. per alembicū, corpus verò manebit in fundo. Si quid Essentiæ 5. restitisset in fundo, putrefiat vlteriùs, & fac vt prius.* Accipe tandé *aquā destillatā hāc, eāq; ad crescens hoc iterum adde, ac ita per pellicanum digerantur simul diebus sex inde color spissus fiet, quem per balneum maris abstrahes, & recedet corpus, in fundo Quintā Essentiā remanente. Hanc separa iuxta retortiuum processum, aliàs Pressorium à fæcibus, & finito Quintam Essentiam hanc digeri diebus quatuor.* Ad hunc modum habebis eam in odore, succo, gustu, virtutéque perfectam, & in spissa substantia consistentem.

Essentiæ 5 extrahendæ modus ex aromatibus.

De extractione Quintæ Essentiæ ex aromatibus.

QVintam Essentiam ex Aromatibus, vt Musco (*al. Muscato*) zibeta, camphora, similibúsq; modū extrahendi iam docebimus. Primò Essentia Quinta debet in aliā formā redigi, & ab ea tandem separari. Quinta Essentia reperitur in eiusmodi separatione, prout sequitur.

Accipe *oleū amygdalinum, cui corpus aromaticum admisceatur, & in vitro simul digerantur in sole, suo tempore, donec in pastam redacta sint: Postmodum à suis fæcibus exprimantur. Ad hunc modum separatum est corpus à Quinta Essentia, quæ sic oleo permiscetur,* ab eóque hac via separatur.

Accipe *vinum ardens rectificatum, quo perfundatur oleum supradictum, & in digestione sex diebus relinquantur, postmodùm per cineres destillentur: ascendet vinum ardens & Essentia Quinta cum eo, remanebit oleum in fundo sine omni Essentiæ Quintæ remanentia. Postremò destilletur vinum hoc per balneum maris, & in fundo manebit Essentia Quinta in olei forma à similibus omnibus separata.*

De extractione Quintæ Essentiæ ex comestibilibus & potabilibus.

Essent. 5. extrahéd. modus ex comestibilib.

ESsentia Quinta comestibilium non aliter esse debet, quàm simili forma cum ipso, quo nempe cibandum est, vti carne. Nam essentia Quinta comestibilium optimum est nutrimentum. Et quamuis à carne, prout antea diximus, nulla Quinta Essentia trahi potest: nihilominùs ab ea bene possumus extrahere, quoad suum esse, quod æquipolleat Essentiæ Quintæ, prout sequitur.

Accipe *comestibile concisum, & in vas aut cantharum optimè lutatum ingere, & bullire sinito per tres dies, postea quod in cantharo fuerit cola,* & per balneum destilla. Ita, *ascendet primò quædam aquositas, quæ postquam tota pertransiuerit, in fundo relinquetur Essentia Quinta.* Summum est hoc nutrimentum præ cæteris omnibus, quæ ponere possimus vel declarare. Et respectu nutricationis, id Essentiæ Quintæ simile est. Potest etiā ex potabilibus extrahi Quinta Essentia variis modis: at verus hic est processus, quem ad opus hoc potissimum existimamus idoneum & commodum.

Accipe *quoduis potabile, pellicano conclusum, vt est cum tota sua substantia, digeríque, per mensem in equino fimo permitte, melius tamen erit per annum aut ampliùs & inuenies in pellicano digestum quid. Hoc ipsum per balneum separato, postmodum per cineres, & postremò per ignem.* Ad hunc modum habebis tres Quintas Essentias, quæ pariter omnibus potabilibus insunt, multis de causis, vti de generationibus eorum ponimus.

His tribus Quintis Essentiis extractis, & peculiari quaque suo vase reposita, duæ posteriores latiùs digerantur, & in balneum inde Mariæ ponantur, & ascendet plus essentiæ Quintæ prioris: idipsum toties facito, quousque prioris ampliùs nihil prorsus ascendat, hoc modo per quam optimè separatæ sunt. Quod ita breuiter Quintam essentiam docuerimus omnium, breuémque viam extractionis eius, non est quòd miretur quispiam festinanter currentem manum aut calamum nostrum. Quándoquidem singula bene & sufficienter ita tradita sunt, & non ita succinctè Quinta per nos Essentia scripta est, quin opus & labor ad eam necessaria, clarissimè demonstrentur. Quid multis opus est scriptis, quæ nobis atque lectoribus nauseam excitent, si non consideremus exercitium &

vſum, docere ſingula. Quàm autem admirandæ virtutes atque vires eius exiſtant, ſi prædicto extracta modo fuerit, etiam ex parte aliqua nos docuimus, & latiùs vltimis libris quod ad hanc Archidoxorum partem attinet elucidabimus: & ita Quintam rerum omnium Eſſentiam abundè ſatis enarrauerimus. Et quamuis ante nos multi, variis documentis grãdia quædam ſcripſerint de Quintis Eſſentiis, nihilominùs eorum ſcripta pro Quinta non exiſtimamus Eſſentia, cuius cauſam antea ſatis adduximus. Ex illis etiam percepimus, æris viride Quintam Eſſentiam Veneris exiſtimatam eſſe, cùm non ſit: ſed Crocus Veneris eſt Quinta Veneris eſſentia, ſic intelligenda. Flos æris eſt trãſmutatio cum ſubſtantia, craſſa & ſubtilis ſimul, & ex omni cõplexione Venerea extracta. Quare nulla Quinta poteſt eſſentia eſſe, ſed crocus Veneris, vt docuimus, vera eſt Quinta Eſſentia, cũ ſit potabile quid, ſine corroſione permixtioneq́; diuiſum à corpore, valde ſubtile, magis etiam quàm hoc loco ſcribere lubet, ad euitandam prolixitatem. Sic etiam crocus Martis & eius ferrugo pro Quinta fuit Eſſentia hactenus exiſtimata, cum non ſit. At crocus Martis eſt oleum Martis. De his plura ponimus de transmutationib. in noſtra Philoſophia. Eſſentia ſ. quidẽ ad hunc modũ intelligenda eſt, eã ſcil. aliud nihil eſſe, quàm ſeparationẽ quandã virtutũ à corpore, vbi medicinæ virtus omnis ineſt & eſſentia. Quid verò flos æris, & Martis exiſtant, ac ſimilia plura, loco de Magiſteriis traditur.

Æris viride non eſt Quinta Eſſentia Mercurij.

Crocus Veneris eſt ipſius Eſſentiæ Quintæ.

Crocus Martis nõ eſt Eſſẽtia Quinta.

Non aliter etiam de vegetabilibus ac herbis & ſimilibus iudicandum eſt, quàm de Metallis. Et quamuis arduas admodum multáſque Eſſentiæ Quintæ virtutes propoſuerimus nihilominus earum virium & qualitatum pars minima recitata fuit, ſed hoc præcipuè declarauimus, quînam intelligenda iſta ſint: omnium autem minimè, quæ quantæque vires & virtutes earum exiſtant. Ex quo innoteſcere poterit maxima poteſtas, quam habemus in manibus, modò ea probè ſciamus vti. Hinc etiam cauſa patet, cur homo creatus, & ei cuncta ſubiecta ſint in terris, item cur nullum, ſiue bonum ſiue malum ſine cauſa proueniat, quod nos de rerum natura clariùs declaramus. Iſtud namque fundamẽtum fidem ſecum adfert in creatorem intẽtam, & ſpem eius erga nos amoris, tanquam optimi patris erga ſuos filios. Quare nobis nulla alia vmbratilis & vana fides arripienda eſt, ſed ſolũ Deum, naturam & artem naturæ nos intueri fas eſt. Quapropter meritò eum ſolum in hac vita, nec non in perpetuum inuocamus, idque ſolùm credimus, quod videmus ita eſſe: nihil quod naturæ non conuenit, aut præter ipſam eſt, recipientes, aut approbantes.

Finis Quintæ Eſſentiæ: Libri Quarti Archidoxis.

LIBER QVINTVS ARCHIDOXIS EX THEOphraſtia Paracelſi Magni.

De Arcanis.

DECLARATIS Eſſentiis Quintis, ad Arcana conferemus nos ex ordine conſcribenda, cum de his plus intelligamus quàm Eſſentiarũ Quintarum viribus, inter quas nos docet experientia, differentiam eſſe maximam ob potentiſſimas operationes, per quas nobis apertiſſimis demonſtratur indiciis, quæ meliora ſint, vtiliora, vel minora viribus. Poſſumus itaque vnum alterius loco iuxta rei competentiam pro medicina aſſumere. Sæpiùs quidem veteres iudicãrunt, Arcana eſſe Quintas Eſſentias, qui longè ſubtiliora viderent ea craſſioribus ſubſtantiis, ac ſubtili natura mirum in modum eadem operari cognoſcerent. Error tamen hic fuit eorum, non à ratione, ſed practices inopiâ potius ortum habens, cùm determinatæ graduum altorum differentiæ notitia nulla penes eos fuerit, ſed quemuis altiorem aut ſupremum gradum Quintarum Eſſentiarum loco habuerint. Quod tamen non ſolùm ex practica, verùm etiam & potius ex Medicinæ operationibus cognoſci ac definiri debet.

Arcana & Eſſentia vnde differant

Error veterum circa Arcana.

Priuſquàm igitur Arcana tractemus, videndum atque ſciendum, cur ita vocentur, & quid Arcanum ſit, cùm tam excellens nomen habeat, habereque non immeritò debeat. Arcanum autem vocatur incorporeum, immortale, vitæ perpetuæ, ſupra omnem Naturam intelligibile, cognitúque non humanum. Ad corporea ergo noſtra comparata quidem Arcana, iudicanda ſunt incorporalia, nec non eſſentiæ noſtra longè excellentioris, quale diſcrimen eſt inter album ad nigrum. Poteſtatem habent ea nos tranſmutandi, alterandíque, & reſtaurandi, ſicut arcana Dei iuxta ſuam inductionem. Et quamuis in noſtris arcanis æternitas, aut cœleſtis illa ſymphonia non ſit, nihilominùs ad nos comparata, veluti cœleſtia iudicanda ſunt: cum noſtra corpora magis quàm naturæ ſit poſſibile vel perſcrutabile, conſeruent, in eiſque mirum in modum operentur ſuis virtutibus. Non aliter igitur naturalia hæc Arcana, quod ad Medicinam attinet, ad corpora noſtra, quàm arcana Dei, ad illa comparanda ſunt. Nec etiam verebimur ſcribere hæc Arcana nobis ipſis ſuperiora eſſe, maioráque, ac in nobis vitam inſtaurandi poteſtatem habere maximam, vt illa quatuor quæ ponemus teſtantur. Neque fabulas inanes inutilium iſtorum Deunculorum mancipiorũ quicquã curabimus, exiſtimãtes eos non magis intelligere, quã cœcos videre. Vnũ ergo eſt arcanũ in Vna Eſſentia. Alterũ eſt arcanũ ipſius Naturæ. Arcanũ enim eſt omnis virtus rei millies iſtã excellens. Poſſumus itaq; citra trepidationẽ differere, arcanũ hominis eſſe omne eius donũ & virtutẽ, quã retinet in æternum: ſicut in altero libro huius Archidoxis docemus. Duobus ergo mod. arcanũ intelligẽdũ venit: vnũ eſt perpetuũ, alterũ verò pro perpetuo. Hoc quaſi perpetuũ ſimile iudicamus perpetuo iuxta ſui exiſtimationẽ & prædeſtinationẽ. Arcanorũ autẽ 4. ſolũ nob. à puerilib. annis innotuerũt, quib. libellũ cõplebimus hũc, nobiſq; ſatis laudabilem memoriã efficiemus, vt horũ nũquã obliuiſcamur, ſupremum Deum orantes, vt humanam noſtrã carnẽ, ad multos annos peruenire concedat ſuâ miſericordiâ, quò poſſimus ætati noſtræ longæuã & mitem requiem ponere, fideliter in eo ſperare, nullaque ratione dubitare, quin ipſe, cum humanitatem aſſumere dignatus ſit, eâ nos frui daturus ſit, vt ſpe noſtra nequa-

Arcanũ quid & cur ita dicatur.

Arcanorum vis & diuinitas.

Arcana ſunt maiora homine.

Arcani duo genera.

Arcanũ hominis quod ſit.

Arcana 4. tantũ Theoph. notæ.

quaquã frustremur, quod firmiter expectamus.

Arcana 4. quibus conueniant. Hac itaque spe freti principiò declarabimus, quænam sit inter ista quatuor arcana differentia, cùm secundum laborem, tùm artem, denique virtutes. Ad hæc vniuscuiusque virtutum cognitio finalis & conclusiua requiritur, hoc modo. In genere primùm corpus in sanitate conseruant, ab eo morbos arcent, ac pellunt, exhilarant mœstum animum, hunc ab omni tristitia liberantes: præseruant ab ægritudinibus omnibus, corpúsque suam in prædestinatam vsque mortem feliciter perducunt, quæ nullum terminũ habet, nisi per consũptionis diminutioné, vti de vita & morte ponimus.

Arc. 4 quibus differăt. Et quanquam virtutes eorum generaliter iam declarauerimus, atque naturam; nihilominus inter se particulariter & maximè differunt, vt nullum alteri consimiliter operetur, aut suas virtutes perficiat, sed modo formaque diuersis, quódque nempe sibi propriis, & peculiaribus. Est itaque prima Materia primum

Arcanorum 4. nomina. Arcanum: secundum Lapis philosophorum: tertium ést Mercurius vitæ: quartum verò Tinctura, prout etiam eorum practicam ex ordine ponemus, postquam eorum operandi modos exposuerimus, vt sequitur.

Primæ materiæ vis & natura. Principiò de prima notandum est materia, quòd suam prædestinationem, adquam prædestinata est integram, primaque ab origine ad finem vsque descriptam, vel exemplificatam præbeat, Vt semen herbam integram dat ex se cum ronouatione virtutum omnium, & consumptione veteris essentiæ, sic vt inueterata substantia, natura, nec non essentia, operationem nullam ampliùs habeat: Ita nos de materia prima loquimur, quòd ex semine vno nascamur, velut crescens in agro secundum naturam crescitiuam. Iuxta prædictum exemplum, prima materia nouã iuuentuté homini introducit, veterem absumendo, non secus ac noua herba à nouo semine ęstate noua & ãno emergit.

Lapidis philos. vis ac natura. *Lapis philosophorum*, qui secundum arcanum existit, operationes suas in aliã formâ perficit, in hunc modum videlicèt. Prout ignis extrinsecus adurens maculatam Salamandræ cutem, hanc prorsus mundam efficit vt recenter

Salamãdrę squalor igne emendatur. natam: sic etiam Lapis hic Philosophorum totum corpus humanum repurgat, & mundat ab omnibus suis immundiciis, introductione iuniorum & nouarum virium, quas naturæ hominis adiungit.

Mercurii vitæ vis & natura. Halcyon quotannis deplumatur. *Mercurius vitæ*, qui tertium est arcanum, suarum operationum demonstrationes eis similes exhibet, quas Halcyon patefacit: quæ quidem auis annuo tempore suo renouatur, plumísque nouis induitur. Non secus arcanum hoc ab homine manuum & pedum abiicit vngues, pilos, cutem, ac omne quod ei subiectum fuerit: vtque iterum crescant efficit, corpúsque totum renouat, vt supra de Halcyone dictũ est.

Tincturę vis & natura. *Tinctura verò*, quæ quartum à nobis arcanum ponitur, suas operationes ad Rebis modũ patefacit, quod ex Luna & metallis aliis Aurum seu Solem efficit. Non enim aliter hominis corpus Tinctura tingit, eique suam corruptionem & impedimenta adimit: omnia transmutat in summam puritatem, nobilitatem, atque permanentiam, &c.

Quâ ergo ratione tandem fieri posset, vt à nobili medicinâ recederemus, aut ab ipsa Philosophiâ, cum tamen luculenter earum vires ac potestatem videamus, quæ solæ nos confirmant, vt fidem eis maximam adhibeamus, & meritò. Non enim ad ea credendum, addiscendum, aut imitandum induximus animum, quæ verissimis ac certissimis, cùm experientiâ, tùm practica coniunctis rationibus probari confirmarique nequeunt. Quo tempore Christus in cruce pependit, si non compassione quâdam affecta fuissent Sol & Luna, ita, vt lumine suo priuarentur, obscurarentúrque, terráque ipsa simul horrendo concussa tremore fuisset: & cætera signa per ipsius natiuitatem non manifestata essent: nemo vtique verè in ipsum iam crederet. Ipsum tamen Videre & Scire, naturaliter nos docent, Iesum Christum esse Deum, & humanitatem assumpsisse. Idem etiam dicere possumus de his Arcanis, ea nos credentes efficere, cogeréque, vt ab eis in mortem vsque non recedamus, sed strictè potiùs & assiduè multis interpellationibus, singulis diebus pergamus Deo gratias agere. Sic neque Eclipsis, neque Luna quicquam nobis detrahet. Practicam igitur & elaborationem apponere volumus quatuor istorum Arcanorum, quibus accidentia & corruptelas pellere valeamus nostræ iuuentutis, nec non in eis gaudere, prout æternum nostrum Arcanum in æterna vita sua iubilat, &c. Theoph. non credit, quæ non experitur.

De Arcano primæ materiæ.

Materię primę quod fundamentum sit. POstquam de Materia prima satis, vnde proueniat, & quidnã ea sit, indicauimus: intelligendum est, ipsam nedum super homines, verùm etiam omnes creaturas corporales fundatam esse, hoc est, super omne quod ex semine quopiam nascitur. Vnde concludi potest eam, si quouis in cteato corpore suam operationem habeat, & perficiat, ut antea declarauimus, arbores etiam à corruptione ne pereant, herbas ab exiccatione, metalla pariter ab ærugine ferruginéque præseruare posse, de quibus hoc loco non aliter quàm de hominibus, & brutis intelligitur. Arbor itàque iam ætate consumpta ferè, nec non ad sui corruptionem indies magis vergens, non ex defectu radicis, neque nutrimenti, sed propriæ virtutis, à materia sua prima renouari potest, vti nos de cute Salamandræ locuti sumus, & ita etiam ad alteram ætatem peruenire, iuxta suam prædestinationem, etiam in tertiam, quartam & plures. Hac ratione virtutes illi contribuendæ sunt, videlicet, vt eius corruptio destructióque longo temporis successu subinde renouetur. Non minus id etiam de herbis intelligendum, quæ per annum tantùm vnum durant, quòd earum prædestinatio longior non sit. Illæ enim: & quum exiccari iam incipiunt, per primam suam materiam, renouantur, vt virides atque recentes maneant in alteram ætatem annuam, & tertiam, quartámve & vltra. Idipsum de animalibus etiam intelligito brutis, prout ouibus antiquis, &c. quæ renouari possunt in alteram ætatem, virtutibus, lacte, lanaque iuuenum ouium receptis. Pariter & homo potest ex vna in aliam ætatem adduci, prout antea diximus. Notandum iam ex hisce est, quidnam materia prima sit, quoad suam Materiæ primæ quæ facultates. Salamãdræ renouatio

Materia prima quid sit. Essentiam. In creatis corporeis insensatis, cuiusq; rei semen est. In creatis corporeis sensatis, eorum sperma est. Sciendum etiam, non esse materiam primam assumendam ab eo, de quo creatum hoc productum est, sed ex producta generataque materia. Tales namque vires habet materia prima, vt non permittat corpus in consumptionem transire, quod natum est ex ea, sed abundè satis exhibet in complementum necessitatis omnis. Quandoquidem ex destructione solùm, vel infectione spiritus viui mors oritur. Ille quidem ex spermate vel semine crescit, & spermatica prorsus materia est. Quare simili potest ei subueniri. Nam vbi simile datum est auxilium, introducitur ætas noua multis de causis, quas hoc loco minimè ponimus, at in Philosophia nostra declaramus. Porrò quamuis de sustentationibus & renouationibus arborum hoc libro scribere non proposuerimus, cùm medicinam humani corporis tantùm tractandam susceperimus: illa de arboribus ac idgenus aliis transmutationibus ponantur; parabolicè tamen, & per exempla nostram intentionem clariorem intellectúque reddere faciliorem conabimur. Seminis vrticæ (al. Lauendulæ) Quinta essentia, si ad herbæ suæ radicem affusa fuerit, vt ista tincturam eius recipiat, eâq; tingatur, altero permanet anno prout priore, non putrescens, donec annus alter completus fuerit. Res, vt per Essen. sint cōseruādæ.

Itidem & Quinta Essentia seminis Citoniorum vbi fuerit ad radicem affusa Citoniæ, virens permanet arbor ad alterius anni finem, flores quoque producit & fructus. Pariter Quinta cerasorum Essentia duabus ætatibus, arbores eorum bis fructus edere suos efficit, vna cerasorum æstiuorum arboris, est æstas media: reliqua medietas, æstas altera priori similis est. Cerasus quomodo bis fructus ferat, vno ãno.

Non solùm igitur de Quinta spermatis Essentia loqui nos decet, verùm etiam de spermatis Arcano, ex quo longè admiranda magis prodeunt, iam prout indicauimus.

Practices huius processum itaque primò declaremus. Is primò inter homines, ac bruta similis existit. Secundò ex prima Materia solùm fit ad hunc modum vti iam sequitur.

Recipe *Materiam primã flacco digeri permittas, in digestione resolutiua per mense. Cui tum additio Monarchiæ iungatur, æquali pondere, digeríque finantur iterum ex vno in mensem alterum. Postmodum hanc destilla materiam, tu . per & quod ascenderit, arcanum erit materiæ primæ,* de quo scribimus hoc loco. Nec est quod admiretur quispiam ob viã aut processum adeò breuem. Multitudo namque multum erroris adfert. Arcani primæ materiæ qualis practica sit.

De Arcano lapidis Philosophorum.

Lapidis Philosoph Arcanũ. Illius Philosophorum lapidis, qui describitur ab aliis diuersimodè, auctor non sum, nec executor, minùs indagator in eo, tanquam de hoc loquerer ex auditu vel ex lectura. Quare cùm eius nullam certitudinem habeam, processum illius relinquens meum prosequar, vt eum qui à me, cùm per vsum, tùm practicam repertus est. Eúmque voco lapidem Philosophorum, quòd instar illius hominum corpora tingat, vti de suo scribunt illi. Verùm meus iuxta processum eorum præparatus non est, cùm illum hoc loco non intelligamus, nec etiam cognoscamus. Lap. Philos. aliàs decantatus Theophrast incognitus.

Operationis processum in hac nostra practica minimè ponimus, cùm antea meminerimus eius principio libri, quum scriberemus vires, & operationes eius, quas habet ex separatione.

De hoc vtique latiùs notabitis penetrationis ingressum, quo totum corpus ac omnia, quæ huic insunt, ille penetrat. Ista namque penetratione restaurat & renouat illud: non quòd amoueat prorsus, & nouum introducat in locum: aut quòd vt prima materia, spermaticum Arcanum suum etiam infundat, sed quòd vetus ita purgat, vt Salamandræ cutis absque læsione tamen vel defectu mundatur, & nihilominus antiqua cutis in essentia formáque manet. Similiter lapis hîc Philosophorum corpurgat omniáque membra capitalia, nec non intestina medullas, & quicquid ipso corpore continetur. Non permittit aliquem in corpore pullulare morbum, sed ab eo fugiunt Podagra, Hydropisis, Icteritia, Colica passio, nec non à quatuor humoribus ægritudines omnes prouenientes eiicit, corpora quoque repurgat, vt similia reddantur, ac si tùm primò nata essent. Refugit omne quod naturam destruere conatur. Non aliter quàm vermes ignem: ita infirmitates quæcunque renouationem hanc fugiunt. Lap. Phil arcani quæ facultas. Quos morbos fuget.

Huiusmodi vires Lapis hic philosophicus habet, quibus tot ac tam admirandos morbos expellit, non ex suâ complexione, vel ex formâ specifica, neque suâ proprietate, vel accidentali quâpiam qualitate, sed ex subtilis practicæ viribus, quæ induntur illi à Præparationibus, Reuerberationibus, Sublimationibus, Digestionibus, Destillationibus, & postmodum variis Reductionibus, & Resolutionibus, quæ quidem operationes omnes eiusmodi Lapidem in tantas virium subtilitates & acuitates adducunt, vt mirum sit. Non quòd ab initio habuerit eas, sed quòd ipsi tum demum attribuantur. Simile quid intelligendum in melle quod Eleuationibus suis omni aquâ forti & corrosiuo longè fit acutius; ac sublimato quouis penetrantius. Talem à Natura proprietatem acuitatis non habet, verùm ex Eleuatione, quæ totum hoc mel immutat in corrosiuum. In efficacibus istis Arcanis etiam animaduertendum, eos qui vtuntur illis, velut & liberos ab eis progenitos, postea tanta sanitate præditos viuere, vt in eorum corporibus ægritudo nulla, neque contrarietas, aut simile quid accidere vitii possit: Verùm ita subtili mundaque naturæ complexione, conditionéque prorsum ornantur, vt nobiliorem complexionis conditionem minimè possibile sit induci. Nam istiusmodi medicina selectissima, nec non excellentissima plurimùm instaurat, mundat incorruptibilémque vitam introducit, quæ nullâ vitâ contaminari possit. Nihil quicquam ea flaccescere sinit, sed vt in summa nobilitate Naturæ homines vt viuant, efficit, ac eorum prolem, ad decimam vsque generationem prouehit. Lapis ille philosophorum non solùm pondus vnum transmutat, sed istud mutat iterum aliud, & hoc porro aliud, &c. ita vt in infinitum penè mutationes illę extendantur, prout etiam vnum lumen accendit aliud, & Lap. Philos. arcani vnde. Mel eleuando corrosiuum fit.

istud

istud iterum aliud. Pariter de hoc Lapide philosophorum intelligendum est, quoad sanitatem: vt etiam ex arbore bona semen bonum & surculi nascuntur boni, è quibus iterum arbores bonæ producuntur. Vis atque potentia lapidis philosophici mirum in modū exaltatur, vt indagari minimè queat, quînam id ipsum naturaliter fieri possit. Et nisi paterent oculis euidentissima signa, incredibile foret, homines talia támque miranda perficere posse cum virtus istius operis ex generatione trāseat in generationem sine corruptione. Dei contra misericordia in vno corpore consistit, ac tandem aliis iuxta meritum eorum vel denegatur, vel ex gratia conceditur.

Iam nostri lapidis Philosophici processum ponamus ad hunc modum.

Lap. Phil. præparatio quæ.

In nomine Domini: Sume Mercurium aliàs elementum Mercurii, & separa purum ab impuro: postmodùm reuerberetur vsque in albedinem, quam sublimato per sal Armoniacum, tam diù, donec resoluatur: id calcinetur & soluatur iterum, ac in pellicano digeratur vno mése, tandem coaguletur in corpus: hoc non vritur amplius, nec vllo modo consumitur, sed in eodem statu permanet. Corpora quæ penetrat, per cineritia permanentia sunt, & in nihilum reduci minimè possunt, aut alterari, sed lapis à sensilibus & insensilibus, vt supra narrauimus, qualitatem omnem superfluam adimit. Et quamuis breuem admodum viam posuerimus, laborem tamen prolixum requirit multis circumstantiis difficilem, ac nullo tædio affectum operatorem, sed summè diligentem & expertum exposcit.

De Mercurio vitæ.

Mercurii vitæ quãta præstantia sit?

DEinceps etiam scribere de Mercurio vitæ volumus, cuius virtus, duorum præcedentium virtutes longè superat. Non enim in arte virtus ista, nec in opere, sed in Mercurio vitæ ipso consistit cui simile simplex nullum cognouimus, quòd vspiam existat. Quandoquidem agnata illi natura ac proprietas illa existit, non ex viribus Essentiæ Quintæ, nec elementorum, sed ex specifica suæ prædestinationis qualitate. Non quòd solùm virtutes habeat personas nec non alia essentialia transmutandi, verùm etiam ex veteri qualitate in nouam renouandi crescentia quæuis, & similia: in hunc modum videlicet, quòd Mercurius vitæ Martem in Materiam primam suam reducat, iterúmque suam in materiam perfectam ita transmutet, vt ex eâ ferrum iterum fiat. Eodem modo Aurum etiam renouat, quod in Mercurium proprium atque tincturam reducit, iterúmque digerit in aurum, vt metallum priori simile euadat.

Mercurii vitæ quæ virtutes sint.

Nec verò in metallis tantùm, verùm etiam in aliis, vt herbis similiter operatur. Quum radices earum eo perfunduntur, flores atque fructus secundos adferent. Si primum semen deciderit, illo tempore si perfundantur illæ eodem, vt supra, flores & fructus secundos proferent, absque respectu temporis vllo.

Non aliter de brutis, quàm de hominibus & aliis hoc etiam est intelligendum; quibus vbi Mercurius hic fuerit applicatus, eorum membra singula renouat inueterata consumptaque, ac in iuuenile corpus vel domicilium vires deficientes & amissas refundit, ita vt in anubus menses atque sanguis æquè ac in iuuenibus mulieribus naturaliter fluant. Item vetulas ad similem naturæ perfectionem reducit, in quâ iuniores existunt.

De Arcano vitæ latiùs notandum est, eius vires in forma specifica tam potentes existere, vt vetus à recenti, vel senectutem à iuuentute separent, quam posteriorem augent, ac ita renouant ætatem. Vnde colligitur, iuuentam eiusque vires in senectutem minimè deficere, sed in senibus æquè atque in iunioribus existere. Verùm corruptio, quæ penes iuuentutem excrescit, ita roboratur, vt isti vires adimat, vnde vetustas cognoscitur.

Postquam igitur eiusmodi corruptio separatur à iuuenta, hæc postea iterum manifestatur citra inimicitiam, ac impedimentum. Ad hunc modum intelligendum, id est, scilicet, vbi (al. cadauer) corpus aliquod putrefit, non est hac de causâ Quinta Essentia eius putrefacta, sed recens & inconsumpta est, ac separatur in aërem à cadauere, nōnunquam in terram aut in aquam spargitur, vt in illum locum deueniat. Nam Essentiæ Quintæ nulla destructio fieri potest, quod summè notandum & in admirationem trahendum est, prout nos de corruptione & generatione docemus. Sic etiam rosa in fimum putrefacta, retinet in se vel in fimo suâ Quintam Essentiam. Etsi fœteant omnia putridáque sint, nihilominùs in separatione puri ab impuro, Quinta viuit Essentia sine defectu vel maculâ:, corporáque fœtida sunt cadauera. Ita ergo de Mercurio vitæ constituimus, eum separare corruptionem, vt à ligno, quod putridum est, separatur. Tam potens est etiam in homine, vt, postquam corruptum ab eo separatum fuerit, moueatur iterum Essētia Quinta, viuátque prout in suâ iuuentâ. Sic nimirùm hoc est intelligendum: non quòd Mercurius vitæ nouam Essentiam excitet, prout nonnulli nostram opinionem & experientiam interpretari malitiosè possent, sed quòd Essentia, iuuenilísque spiritus, ex quo vires iuueniles exeunt, nihilominus manent inconsumpta, quãuis oppressa pro mortuâ habeatur. Mercurius itaque vitæ semouet impurum, quo fit, vt inueterata vita suas, vt antea, vires efficacissimè recuperet. Quandoquidem supra de Halcyone loquentes indicauimus, istam autē post mortem renouari, hâc de causa, quia non recedit à suo domicilio eius Quinta Essentia. Quòd si hospitiū id à putredine dissoluatur, tunc Essētia 5. in id recipitur, supra quod iacet. Quare sæpiùs admirandæ reperiuntur in crescentibus naturæ conditiones, non ex eorum existentes naturâ, sed ex accidente simili, sicuti de generationibus ponimus. Hâc viâ quidem hoc est intelligendum. In fimo variæ corruptiones concurrunt, & accumulantur, vt ex herbis, radicibus, fructibus, aquis, & similibus aliis rebus. Vndè fit, vt ex eo pingues & fertiles reddantur agri, non propter corruptionem, sed propter Quintam Essentiam existentem in eo, quæ se recipiens in radices, vires exhibet crescētibus, euanescente quidem corpore, hoc est, fimo, & in nihilum redacto, nec non in substantia sua consumpto. Quapropter humanum stercus ma-

Essent. 5. cadauerum non putrefit aut destruitur.

Halcyonis renouatio post mortem fit.

Fimus cur fertiles reddat agros

Stercus humanũ cur magnarum sit virtutum.

magnarum est virtutum, quia nobiles in se cõtinet Essentias, vt cibi & potus, de quibus admiranda scribi possent. Nam corpus aliud nil ab eis præter nutrimentum recepit, non autem essentiam, vt nos de nutrimentis scribimus.

Proprius igitur iam ad vitæ Mercurij praxim accedemus, qui prout antea diximus, modo admirando suas operationes perficit, velut manuum & pedum vngues eiiciendo, & pilorum canorum radices euellendo iuuentutem roborat, vt corruptio senectam per signa ea demonstrare nequeat, nisi ad sequentem ætatem vsque iterum descendatur.

Practicam eius aggredientes iam, cum Alchymistis agamus paucis. His enim scribere multa, concionarique prolixè non est opus. Prætensores autem ac insipientes excludemus prorsum. Eius practicandi modus hic esto.

Mercurius vitæ vt præparetur.

R. *Mercurium Essensificatum, quem ab omni superfluitate suá separato, sicut purum ab impuro: postmodum sublima cum antimonio sic vt ascendant ambo, nec non vnum fiant. Deinde resoluantur super marmor, & ad quartam vsque vicem coagulentur. Eo peracto, Mercurium vitæ, quem antea declarauimus habebis, quo quidem senectutẽ nostram consolabimur tanquam Arcano.*

De Arcano Tincturæ.

NOn secus Arcanum Tincturæ venit intelligendum, id nempè tollere senectutem omnem inconuenientem, quoscunque morbos, quicquid sanitatem corrumpit, & contra hanc inclinatum est. Istud Arcanum Tinctura quædam existit huiusmodi proprietatum & cõditionum, vt operetur, & sanitatem introducat, non eodem, quo præcedentia tria, modo, sed iuxta nomen suum. Tinctura enim bonum & malum tingit, crassum & subtile. Non secus ista quoque in corpore suas operationes perficit, vt corruptas & indispositas complexiones in sanas transmutat, instar tincturæ, quæ ex Mercurio Lunam efficit, malum ab ea non separat, verum tingit bonum atque malum, vt simul optima finaliter euadant. Sic etiam Tinctura hæc tingit hydropicum & ictericum corpus in sanum: non quòd hydropisis tollatur, origo pellatur vel separetur à bono, sed in bonitatem transmutatur, prout ipsam oportet in summo suo gradu nec non optimo constitutam esse, quemadmodum fimus corruptus per subtilem artis corruptionem in Elixir adduci potest, quod corruptionem pellat omnem, istâ quidem non separatâ, sed integrâ substantiâ transmutatâ in aliam qualitatem atque naturam.

Tinctura quid.

Tincturæ efficacia vnde

Idipsum de Tincturâ hac quoque censendum est, eam tingere corpus citra omnem à bono mali separationem, aut expulsionem essentiæ primæ hominis, sed per istius renouationem.

Attamen sciendum est, corpus illud tinctum in veteri forma non amplius viuere, sed instar metalli transmutari in aliud, veluti cuprum aut aliud. Item Saturnus veterem qualitatem in se non habet, sed ipsius tincturæ. Non aliter sentiendum etiam est de tinctis corporibus, quæ tincturam ad se Tincturæ iam receperunt, vt non ampliùs in vita pristina, à qua per tincturam transmutata sunt, existant, sed longè nobilior, melior, & sanior corporis & formæ sit conditio, quàm eius origo natiua fuit, ac instar auri à Natura per tincturam ex ferro facti, vt etiam de transmutationibus scripsimus. Si igitur Tinctura hæc transmutatrix est corporum ad melius, sicut illa metallorum, paucis cognita & explorata: tot iam ac tam variæ eiusmodi corporeæ tincturæ erunt, quot sunt metallicæ: quarum vt vna semper melior est altera: sic & corporales. Animaduertendum est, aliquas à natura tingere tincturasque esse, prout crocus, flos, sulphur: nonnullas arte factas, vt lapis, realgar, &c. Hæc intellectu summè necessaria, quòd initium ad illas, & introitum exhibeant non exiguum. Notandum insuper, tincturas istas fieri debere pro septem membris principalibus, & vnicuique suam proprietatem attribui daríque, vt cordi, quæ huic inseruiunt; cerebro, quæ illi conueniunt, eásque parari ex metallis, herbis, & similibus, quæ propria sunt. Sic fiet, vt per istas integrum corpus tingatur. Nec per vnam tingi solùm tincturam satis erit: sed prout vna tinctura tantùm vnum metallum tingit, ita idem etiam de his iudicandum est. Tincturæ practica talis esto.

Tincturarũ differentię.

Recipe *Membrorum essentiam, à qua separabis elementa: postmodum ignem eorum in digestione positum relinques tantisper, donec in fundo nihil amplius resideat, ibidémque nulla materia penitus eius appareat substantialiter:* Deinceps *accipe materiam & vitrum ad hunc modum perlutatum luto Hermetis, & in locum humidum frigidúmque repone, in quo quidem iterum in materiam visibilem resoluentur.* Ista materia, visibilis est ea, de qua scripsimus. His paucis concludimus. Nam si plura de hac scriberemus, Stoicis derisionis ansa illa forent: qua nos exemptos & solùm Alchimistis esse locutos volumus.

Tinctura vt præparetur.

Finis libri Quinti Archidoxis ex Theophrastia de Arcanis.

LIBER SEXTVS ARCHIDOXIS EX THEOPHRASTIA PARACELSI MAGNI.

De Magisteriis.

PRÆCEDENTIBVS de medicamentis excellentissimis absolutis libellis, hunc de Magisteriis tradentem addere proposuimus: & primò declarare quid sit Magisterium. Est igitur hoc id, quod præter separationem, aut elementorum præparationem omnem à rebus extrahi potest: at tamen per alicuius rei additionem vires atque virtutes rerum in illam materiam atrahuntur, & conseruantur. Ex natura minimè procedunt, quod ad operationem attinet, neque ex specifica virtute, sed permixtione, qua vires extrahuntur eiusmodi. Si acetum in vinum effusum totum istud reddit acetum: hoc iam est magisterium. Vbi vinum ad mel affusum fuerit, in hoc illud non omninò transmutatur: quare magisterium non est. Ea ergo cosideranda sunt, quæ ad magisterium perti-

Magisterium quid sit?

pertinent, vti quæ vina ad acetum. Nam quæ perfecta, vel, vt esse conuenit, ad hoc apta minimè sunt, ea nec magisterium possunt efficere. Quapropter naturæ considerandæ rerum veniunt. Extractionum pariter magisteriorum differentia notanda, prout ex metallis, marchasitis, lapidibus, herbis, & similibus materiis, per ea quæ metallica non sunt, nihilominùs similia metallis fiunt, non secus ac vinum aceto simile efficitur viribus, virtutibus & sapore. Quod vinum ab aceto non apparet alienum, eius causa quidem est, quòd aceti natura similis ibidem etiam existit: quo fit vt eadem sit earum naturarum apparentia. Si metallorū natura simili modo pura foret, pariformiter apparet in magisteriis: cuiusmodi tamen ea non est proprietatis.

Magisteriorum subiecta varia.

Porro autem tradendum est, de additionibus. Ea, quæ hunc in vsum assumentur, etsi non sint vnius & eiusdem complexionis, potestatis vel actus, nihilominùs in præparatione conueniunt, quòd appropriatum, & non complexionatum sit illud quod ex eiusmodi viribus resultat. Per ista, sua magisteria præbent ipsa metalla, quæ quidem non minùs, quàm Essentiæ Quintæ sunt existimanda iuxta suas virtutes. Aurum in magisterium deponit omnem suam qualitatem, & complexionem in vnâ Essentiâ. Propterea non existimandum, quia corpus nullius est momenti, reliquum etiam infectum eo fore: nam illius lepra minimè hoc loco nocet, verùm id integrè bonum est. Saccharum nimirum est integrè dulce, dum adhuc in suo corpore manet, ac nō separatū est: potest etiam in dulcedine suâ persistens ita præparari, vt longè dulcius & efficacius euadat, quā antea fuit: verùm abstracta Quinta Essentia dulcior non est, quàm in vel cum suo corpore. Quare hoc illi minimè damnum infert. Attamen eius separata virtus à corpore, nobilior est quàm in vel cum eo præparata: magisteriū autem id magis emendat, quam naturæ tribuendum sit.

Magisteria efficatiùs infirmiora nō sunt.

Magisteria rerū qualitates augeant.

Idipsum de lapidibus etiam ingredientibus magisteria, nec non de corporibus eorum est intelligendum, nempè, quod assumitur in eorum vsum, virtute suâ non deficere, sed forte satis magisterium esse. Hoc ita intelliges, velut quū sulphur accenditur, prorsumque exuritur minimum est id, quod adurit illud: ita & lapides ceu est crystallus, quum in magisterium reducitur, omnes lapides in primam suam materiam adducit, conteritque mirum in modum non secus ac ipsius Essentia hâc de causâ, quòd tingatur corpus per Quintam Essentiam, & pro Essentiâ possit haberi, non aliter quàm acetum & vinum, quorum vnum aliud sibi simile præter omnem defectum efficit. Pariformiter, in lapidibus non solùm, verùm etiam in metallis eiusmodi tinctura fit: vt Auri Quinta Essentia, corpus omne suum in puram Quintam Essentiam tingit, quod quidem magnum, & nimis magnum existimamus, nempe lumē Secretorum omnium Archidoxis nostræ. Quapropter alacri carbones accendimus animo, vt finalem conclusionem istorum Naturæ Magnalium inuestigemus. Instructionem ex comprobatis experientiâ nobis exemplis depromimus, vt in Magisteriis, & potissimum auri, quod corpus & Quintam essentiam continens, æquè ac Essentia Quinta est ab eo tracta. Quapropter peculiaribus dotata viribus nobis Magisteria nota sunt, & ea conscribimus, nobis etiam ad laudem in mortem vsque.

Itidem etiam de Herbarum loquimur Magisteriis, quæ quidem efficacia sunt adeò, vt eorum vna semis plùs operetur quàm ipsarū corporis vnciæ centum, ideò quòd vix centesimā pars Essentia Quinta sit. Quare cùm istius tam pauca sit quantitas, illius maior foret adhibenda moles, quod in magisteriis nōn requiritur. Nam in istis integra quantitas herbarum in magisterium reducitur, quod tum non est inferius ipsâ extracta vera per suum artificium Essentia Quinta naturali iudicandum. Huius vna pars adhibita plùs prodest quàm partes centum similis corporis, ea ratione quia præparata sunt magisteria, tum ad summum acuta facta, & ad Essentiæ parem qualitatem adducta, quibus vires omnes & potentiæ corporis insunt, & suum huic oritur ex eis auxilium. In eis namque penetrabilitas & vis integri corporis existunt, ex permixtione cum eo facta. Nam corpus nihil cū desiderio recipit horum, præter quàm ea, quæ ad ipsum spiritualia sunt. Quo fit, vt Magisterium istud attrahat, & cum eo se permisceat, non aliter quàm aurum ipsum vitæ Mercurium ad se trahit, ac ei commiscetur (quod ferrum non facit, ideò quòd inter se conuenientia non sunt in compositione) sic et corpus eius & magisterium hoc simul amalgamentur vnúmque fiant: cuius quidem exempla multa reperiuntur, hoc loco non adducenda.

Rei vix centesima pars Essentia est.

Magisteria cur tantopere efficacia.

Marchasitarum etiam aliquæ sui medicaminis operationem ad eundem modum perficiūt, licèt cum differentia, videlicet, quia suum corpus deserunt, & optimum ex eis, vt succus, extrahitur, & nihilominus magisterium existit, etsi corpus ab eo separatum est. Est tamen intelligendum, corpus illud non esse Marchasitæ, sed potius terræ vel mineræ, cui quidem inest marchasita. Virtus eius, ita non est efficax per seipsam, vt separaretur à terra vel minera, sed in ea remanet prout in marchasita, qualis etiam existimatur. Quapropter ad magisterium declarandum, quid sit, ex quo fiat, & quibus virtutibus præditum, volumus practicam eius in sequentibus adferre, nec non artificium præparationis describere. Processus tamen hic vna generali explicatione concludi nequit, sed particulariter de singulis tractandum est, vti de metallis per se, de marchasitis etiam peculiariter, item de lapidibus & herbis.

Magisteriorum conficiendorum quę series. 1. 2. 3. 4. 5.

De Sanguine pariter singulare magisterium habetur, quod etiam peculiari forma docetur & modo. In eo consideratur, quæ virtutes ac vires hominis existant, & quid eius in se natura contineat, in quibus defectum pariatur, &c. sine diminutione tamen creationis ipsius naturalis, sed vt ceu partibus suis completum & perfectum opus, vt auis cum plumis suis omnibus consideretur.

De extractione magisterii ex metallis.

PRincipiò Magisterium ponemus è metallis, idque declarabimus, quod miris virtutibus

ſeſe palam facit, iuxta ſuæ Eſſentiæ tenorem cognoſcendis. Eorum proceſſus fieri citra omnia corroſiua debet, ac omnia quæ contra metalla complexionata ſunt. Nam ex contrariorum coniunctione mixtionéve corrumpuntur Eſſentiæ, ſic vt ob hunc errorem virtutum nihil exerant, alio vincente prædominantéve contrario.

Magiſterium metallorum vt præparandum. Et cur.

Cùm ergo maximè concordantiæ ſit habenda ratio. Solum temperatum ei conueniet. Iam ergo quid temperatum ſit, ſciendum eſt, Eſt autem Temperatum complexionatum quid. Hoc in ſe ipſum recipit aliud, & incorporatur cum eo, cui fuerit adiunctum, ſic vt veterem & ſuam complexionem haudquaquam patefaciat amplius, ſed virtutes tantùm illius, quod ei fuerit additum. Sic nimirum vinum ardens in ſe plenam atque perfectam complexionem habet. Sed quod in ipſum imponitur, id multò vberiùs, vt ita loquar, complexionat, operationem ſuam ita perficiens ſecundum illius, quod impoſitum erat, vires.

Temperatum quid ſit?

Cùm igitur alienas virtutes attrahat ſuáſque domet, hâc ratione temperatum eſſe dicitur, & meritò vocatur. Hic cùm differentiæ quædam notandæ veniant, elementa tantùm intelligimus, ſic vt poſſumus de oleo etiam loqui, quod alienas ad ſe naturas trahit, elementúmque ſuum abſcondit. Ex ſimili quopiam his, Magiſterium fieri debet, vt metallorum vires in eiuſmodi temperatum tranſeant, & cum eo mundentur ac purificentur, in terminumque ſuum deſtillentur. Simile Magiſterium poſtquam perfectum fuerit, potabile vocabitur, ideò quòd in potum aſſumi valeat: quo fit, vt auri magiſterium Aurum potabile nominetur: Lunæ autem Argentum potabile: ſic & ferrũ; plumbum, argentum viuum, &c. potabilia fieri dicíque poterunt, & iuxta ſuas complexiones deſcribi: ſecundũ quos proceſſus operationes habent longè maiores, quàm nos ſcribere deceat. Ad hunc modum vnico temperato vnóque proceſſu, nec non vnâ practicâ, ſeptem metallorum Magiſteria omnia confici poſſunt. Sed practica talis eſt,

Magiſterium potabile quid? Aurum potabile quid ſit, &c.

Recipi *circulatum optimè, nec non ad ſummã Eſſentiam repurgatum., cui tenuiſſimas laminas metallinas impones, aut limaturas, cuiuſcunque metalli libuerit optimè ſutibliſſiméque melleati, nec non mundati.* Hæc duo ſimul pondere ſufficienti congeſta ſeptimanis quatuor circulentur, & per Temperatum hoc laminæ reducentur in oleum, & formam pinguedinis ſupernatantis, iuxta conditionem ſui metalli coloratæ, quam per Attractorium agenteum ſeparabis à circulato. Hoc ipſum eſt Aurum, vel Argentum potabile. Simile cum cæteris metallis etiam extrahetur, quod abſque detrimento ſumi poteſt in potum, vel vna cum cibo.

Magiſterij Auri, &c. potabilis quæ præparatio.

Extractio Magiſterij ex perlis vel vnionibus, & corallis atque gemmis.

MAgiſterium ex lapidibus pretioſis ad eundem modum intelligendum, prout ex metallis quoad virtutes, quas vnuſquiſque lapis iuxta ſuam naturam habet. Notandum autem eſt ad lapides opus non eſſe Temperato, nec Additione quapiam, quòd iſtorum ſolutio nõ ſit eadem cum reſolutione metallorum, ſed aliâ viâ magiſterium eorum extrahitur. Quorum in practicâ tres proceſſus intelliguntur, vnus ad gemmas, alius ad marchaſitas, & ad coralla tertius: ſecundùm quos lapidea creſcentia quæque ſuum in Magiſterium adduci poſſunt. In proceſſu lapidum colores obſeruandi non ſunt, nec etiam claritas exiſtimanda, cùm eorum omnia magiſteria colorem album habeant. Similiter & vniones, exceptis corallis, quæ ſuum in magiſterio colorem ſingulariter retinent. Quare color in eis maximè notandus. Nam iſtorum Magiſterium vnâ cum corpore nec non elemento, ac eſſentiâ totâ abſque corruptione extrahitur per additiones: & nihilominùs tamen in ſuam perfectionem reſtitui poſſunt iterum. Quare quoad generationem & naturam, lapidibus comparari nequeũt, lapideam tamen conditionem habent. Fieri tamen & hoc poteſt, vt ex corallorum corpore totus color extrahatur in aliud medium, & poſtmodum ex eorum corpore forma confletur vel formetur prout ex luto: poſtque formationem hanc iterum color infundi poterit, vt corallum ſit æquè ac prius. Hoc de perlis aut vnionibus fieri minimè poteſt, nec de gemmis, quæ ſimili ratione in ſuam perfectionem redire non poſſunt amplius, ſed in magiſterio manent eſſentiâ ſuâ non corruptâ. Vidimus etiam, iſtam penetraſſe vitra, nec non inſtrumenta, iuxtáque ſuam naturam ea informaſſe. Nempe Magiſterium Magnetis ad ſe traxit, forma modoque Magnetis materialis: & poſtmodum in vitrum fixit, illúdque tinxit, vt hoc etiam attraxerit acus atque paleas. Non ſecus de reliquis intelligendum. Quare conſeruanda ſunt auro ſolo. Plura horum quàm credibile ſit occurrerunt nobis, quorum nos memoriale hîc tantùm condimus, vt hoc ductu plures etiam inueſtigentur artibus ac Magiſteriis. Cum ergo peculiarem præter alias extractiones demõſtrationem exhibeant: iſtorum practicam iam docebimus ad hunc modum. Primò dicemus de Gemmis.

Temperatum cum lapidibus extrahẽdis opus non ſit. Lapidũ tres ordines. Corallorum quæ vnionũ alia conditio.

Recipe, *Gemmas primò contritas, & calcinatas iuxta reuerberatoriam conditionem, & ſalnitrum commune, pondere quidem æquali, nempe libra, quæ ſimul in calcem optimè combarantur, & poſtmodum abluantur ardente vino tamdiu, donec ampliùs materia nulla ſuperflua ſit reperta. Poſt ablutionem rurſus hanc materiam calcina, & per omnia fac, vt prius, & ſic totum in vinum ardens tranſit.* Hoc per bullitionem euaporare finito, ſic habebis Alcali, quod reſolutum in aquam, ſeruato. Huius adminiſtrationis vſum non eſt, quod abhorreas, licèt vtcunque ſit acutum & calcineum, cùm eâ quidem acuitate ſolum in id operetur, quod ſibi reluctatur: eſtque tam ſubtile, vt gutta vnica ſola totum corpus tingat in ſingularem virtutem.

Magiſterium Gemmarum quale. Alcali.

Vniónes etiam in aquam reducendi ſunt, ad hunc modum videlicet. ℞. *Correctum acetum, cui tritos vniones imponito, pérque menſem in eo digeri ſinito: ſic in aquam reſoluentur. Deſtilla tandem & per balneum, acetum ſeparato, quo peracto reperies vniones in fundo reſolutos in aquã: hoc eſt magiſterium Perlarum vel vnionum.* Et quamuis huius practices via breuis, & facilis pro-

Magiſterium vnionum vt fiat.

processus existat, experto nihilominùs adhibe fidem. Mirifica siquidem ipsorum est operatio, non tamen fit per artem hæc virtutum actio, sed in naturâ ipsarum posita est, quæ occultatur in substantiâ crassâ, propter quam operari non potest, sicut mortuum corpus, sed resolutione facta viuificabitur eius corpus: de quo satis: Coralla tamen conterenda calcinandáque veniunt ab initio cum sale nitro, postmodum, vt gemmæ præparanda, resoluenda quoque: Sic habes Magisterium corallorum, cuius ego maximè peculiariterque virtutes admiror, quas Deus crescenti huic tribuit, quæque tam potenter operantur & admirandè, prout etiam crescunt.

Magisterium corallorum vt fiat.

De hoc vide Tomo 3.

Extractio magisterij ex Marchasitis.

DE Magisterijs Marchasitarum hoc est scitu necessarium, eas tantum esse Mineras. Quare minerale non adducitur in suum magisterium, sed solùm vera Marchasita, prout de metallis, etiam constat, quæ non transeunt in suum magisterium, nisi prius à suis mineris separata sint. Et quamuis Marchasitæ non benè possint ab eis separari, nihilominùs in magisterijs tamen id fieri potest. Genera Marchasitarum quidem varia sunt, vt aurea, argentea, talch aureum, album & purpureum, stannea seu Bisemutica, antimonium, granatina, similiaque alia, quorum tamen omnium vnica extractio conuenit omnibus. Ipsorum similiter vires & potentiæ quoque in medicinâ iuxta metallicarum operationum conditiones ferè exerunt. Et quamuis metalla non existant, nihilominùs tamen earum proprietates habent. Quare hâc de re pauca iam ponimus, quòd eius latior de extrinsecis mentio fiat. Differentia quidem est notanda, prout simul particulariter conueniunt & concordant, vt aurum & marchasita, antimonium & plumbum, quæ quidem in sui fabricatione constellationéque sibi mutuò comparantur: in virtute nihilominùs separantur. Nam in nonnullis marchasitis plùs virtutum existit, quàm in consimilatis metallis. Hoc videmus accidere plumbo, & Antimonio, quorum hoc curat, leprosos, Morpheam, Alopeciam, & similia, scabies omnes & cicatrices, Leoninam, Elephantiam, Tyriam, &c. quod plumbi seu Saturni magisterium non efficit. Quare proprietates huiusmodi notandæ sunt, quæ non tantùm in magnis, verùm etiam in minoribus quandoque latent abundantiùs. Rationem ergo hanc inuestigare pergamus, cur antimonium plùs virtutum habeat, quàm suum metallum. Corpus nimirum eius fixum non est, & non satis in sui perfectionem digestum, vt Saturnus, vnde volatilem proprietatem assumit. Verùm ipsa materia, ex qua nascitur (vti de generationibus ponimus) spoliatiua est, & mundificatiua à naturali sua proprietate, quę ita remanet incorrupta. Hinc fit, vt aurum & argentum purget magis quàm ignis aut aliud elementum. Indéque prouenit, vt corpus mundet ac purget, prout argentum & aurum ab omnibus impuritatibus suis per ipsum liberantur. Magisterium antimonij lepram expellit magis, quàm de ipso credibile sit. Non secus de aliis etiam intelligendum.

Marchasitarum quot genera

Antimonium quos morbos curet.

Antimonium cur suo metallo plus virtutum habeat.

Iam practicam aggrediamur, qua Magisterij ex iis omnibus præparationes doceamus, ad hunc modum:

Recipe *Marchasitam subtilissimè tritam, & aquæ Soluentis tantum, vt sex digitis latis supereemineat, soluatur, & postea putrefiscetur vno mense, destilletur postmodum & separetur, vti de metallis docuimus.* Quo peracto, magisterium habebis eius marchasitæ quam acceperis.

Magisterij Marchasitarũ præparatio qualis.

Extractio magisterij de substantiis pinguedinosis.

NOn aliter de pinguedinosarum substantiarum Magisterii extractione censendum est, vt sunt pinguedo Carabis, Resinarum, oleorum, ac aliorum, vt in similibus substantiis materialibus apparent: De quibus etiam ad extractionem eiusmodi magisteriorum viæ tres habentur: peculiaris vna de carabe, de resinis alia, & alia de pinguedinosis, vt oleis, seuis, butyro similibusque. Carabe námque pati minimè posset extractionis pinguedinosorũ processum, quòd vires eius ita perirent. Similiter ipsa Resinata carabis ferre practicam non valerent, quòd eis damnosa foret. Tribus ergo modis præparationes istorum magisteriorum docebimus, cùm tam excellentes in pinguedinosis virtutes appareant, & hoc multifariam. Vbi nihil operari possunt essentiæ, iuuant ipsa pinguedinosa, cùm habeant eam rationem propter virtutem specificam, & sibi appropriatam, quæ in aliis non ita perfecta reperitur, nec est: non secus ac de corallis ad gemmas comparatis, sic de illis etiam intelligendum est: quorum practica talis est, & primò de carabe.

Pinguedinosorum tres ordines & processus.

Recipe *Carabis optimè triti quantum videbitur, & circulati, quod sufficiat, in Flacco digerantur in cineribus diebus sex. Postea destilletur inde circulatum, & rursus affundatur: toties id fiat, quousque reperiatur oleum in fundo, quod quidem est carabis magisterium.* Hoc nobis admirandas suas virtutes patefecit. Sic maneat.

Magisterij carabis processus quis.

Ipsa resinata suum ad magisterium hoc modo reducuntur.

Recipe *Terebinthinæ, gummi, vel Resinæ, quantum voles. Id lutatum in vitrum positum mense digeratur per se in digestione calida: postea coquatur in ardente vino media tantùm horâ, cum aqua soluente mixtum. Deinceps per alembicum cæcum destilla, die tandem vno stent.* Sic inuenies olea quædam in seipsis distincta, quæ separato: quodlibet enim est magisterium in suâ naturâ.

Magisterij Resinatorũ processus qualis

Sed oleorũ magisteria fiunt, citra aquarum soluentium additionem, quæ similiter vires habent suæ materiæ virtutibus correspondentes.

Magisterii oleorum. quis processus.

Extractio Magisteriorum ex Crescentibus.

SI de crescentibus loquimur: Crescentia quidem intelligimus ea, quæ virent & postmodum arescunt, iterúmque suo tempore virent vt priùs, tum etiam illa, quæ florent vt arbores, herbæ similiáque. Horum diuersimodè Magisteria fiunt, & ab eis extrahuntur, vt ex arboribus aliter, aliter & ex herbis: quorum differentia indè pendet, quòd hoc est Lignum, aliud verò putrefactibile. Folia igitur floresque præparantur vt herbæ: Quapropter hæc magisteria ponemus separatim. Lignorum autem præparatio magisterij talis est.

Crescentia quæ.

Recipe *lignum minutè satis concisum, quod in ollam vitreatam & in igne constantem & optimè cooper-*

coopertam positum, igne carbonum horis 4. aduratur, exemptúmque putrificetur in vitro per mensē, post per cineres vrgeatur vsque ad vltimos spiritus, quibus perceptis mox cessa, ne magisterium fœtorē ab igne concipiat. Hâc viâ ligni magisterium eius habebis, quod præparandum susceperis.

Magist. Lignorū quale fit.

Item radicum corticū &c.

Sic semina possunt etiam, radicésque & cortices, & similia, quæ continent oleum in suâ materiali substantiâ, extrahi. Maius in extractionibus istis latet artificium quàm dicitur aut intelligitur, quamuis integrè processus hîc demonstretur.

Magisterij Herbarum quis modus.

Herbæ verò, nec non id genus alia, sunt ardenti vino permiscenda, ac cum eo putrefienda per mensem vnum. Postea per balneum maris destillanda: quod verò destillatum est iterum affundendum, sicque tam diu procedendum, quousque tota quantitas ardentis vini quater succis herbarum minor sit. Hoc ipsum destilla per pellicanum nouis cum additamentis vno mense, tandem separato. Quo peracto Magisterium eius habebis materiæ vel herbæ, quam accepisti.

Extractio Magisterij in vino.

VIni Magisterium declarare iam volumus, quod quidem innumeris virtutibus dotatum apparet: cum eiusmodi naturam à plurimis in terrâ latentibus virtutibus accipiat, vti de vini generatione ponimus. Iam sciendum huius magisteria duabus viis fieri, quanquā vnā silentio præterimus, quia cōmunis existit eius processus, quali in multis vinis extrahēdis vtimur. Nōnullæ viæ practicæ magisterij vini hîc ponuntur. Aliqui dum adhuc recens est vinum & ebullit, extrahere conantur inter purgandum. Alij sepeliūt centúmque diebus *(al. annis)* ita relinquunt. Plerique illud citra ignem separant. Quocunque modo fiat id, scribere hîc minimè volo. Tradam saltem eam quam experientiâ comprobatam viam habeo. Primò sciendum in vino spiritum valde subtilem, at paucum, & multo phlegmate contentum esse. Et quamuis hic Essentia Quinta sit, nihilominus ex eo fit magisterium, sed maiori practica processuque adhibito.

Magisterij ex vino extrahendi ratio duplex.

Vini extrahendi multi modi.

Sciendum etiā, plures maiorésque vires in eo vino existere, quod Tartarum suum nondum posuit, cum in tartaro nonnunquam plus virium existat, quàm in vino ipso. Vetustas etiam vini laudabilior quam iuuenta, vel eius recentia, quod spiritus magis digeratur successu temporis longioris quàm paucioris. Animaduertendum præterea est vinum, hunc in vsum conferendum esse, defodiendum in terram frigidam, vase interius ac superius optimè concluso absque vllo respiraculo. Sic multis centenis annis absque tartaro conseruatur. De prolixo quidem tempore loqui hîc nolumus, cùm tædiosum id foret, nihilominùs memoriæ id mandetur. Non est etiam vini magisterium, quod ex musto vel recenti vino trahitur, sed musti. Nec est artis id, cum fæcibus aut phlegmate suo destillare, prout vinum ardens, quod hâc via spiritui vires depereant, quæ sunt in eius essentia. Hoc ipsum fieri minimè conuenit. Sic quo sæpiùs acetum optimum destillatur, eo remotius à vini spiritu recedit. Quapropter animaduertendum summâ diligentia, ne quo modo Quinta corrumpatur in magisteriis Essentia, sed potiùs, vt viribus augeatur atque fortificetur. Quum etiam sine igne separatum est, haudquaquam potest esse, Magisterium, quòd ei substantia deficiat. Sciendum itaque vini spiritum cum substantia esse conseruandum, & non cum phlegmate. Nam in vino duæ substantiæ reperiuntur, vna quidem vinosa, cui, Spiritus inest vini, & à qua separi non potest: altera phlegmatica est quæ fæcibus & aqua dulci permiscetur, quæ à vera substantia separari debent, vt à sua minera vel terra metallum.

Vinum extractionum quod optimum

Vinum vt 100. annis tartaro conseruatur.

Vini substantia duplex.

De vino sciendum est fæcem, phlegmáque eius esse mineram & vini substantiam esse corpus in quo conseruatur Essentia, prout auri in auro latet essentia. Iuxta quod practicam nobis ad memoriam ponimus, vt non obliuiscamur, ad hunc modum.

Fex & phlegma vini minetam &c.

℞. Vinum vetustißimum & optimum quod habere poteris, colore saporéque ad placitum, hoc in vas vitreum infundas, vt tertiam eius partem impleat, & sigillo Hermetis occlusum in equino vētre mēsibus quatuor, & in cōtinuato calore teneatur, qui non deficiat. Quo peracto, hyeme, quum frigus & gelu maximè sæuiunt, his per mensem exponatur, vt congeletur. Ad hunc modum frigus vini spiritū vnà cum eius substantia protrudit in vini centrum, ac separat à phlegmate. Congelatum abiice: quod verò congelatum non est, id spiritum cum substātia esse iudicato. Hunc in pellicanum positum in arenæ digestione non adeò calida per aliquod tempus manere finito. Postmodū eximito vini magisterium, de quo locuti sumus. Qui plures existunt processus, & in vsum veniunt, latiùs cum de Elixiriis agemus, declarabimus, & hîc finem imponentes. quorumuis aliorum processuum vini, qui minimè placent, obliuiscemur.

Vini preparatio.

Extractio Magisterij ex sanguine.

NOstram etiam opinionem de sanguine explicare volumus, cui plurimæ virtutes insunt ac admirandæ supra quàm credibile sit, & satis omnino euidentes, ideò maximè, quòd sanguis ex optima radice fontéque potiori cordis existat (vti nos de compositione hominis declaramus) in quo defectus nullus existit, nec esse potest, cum iuxta cordis naturam suas conditiones habeat, & naturæ totius, ac eius omnis, quod in ea viuit, præciosus thesaurus sit. Hîc instare quis possit sanguinē scilicet vbi ex venis profluxerit, eiusmodi viribus, quæ sanguinem renouant & sustētant necessariò priuatum iri; sed hoc non est. Nam in essentia conseruari potest, vt infra trademus. Nos ergo consideremus, paucos homines corpore & sanguine sano viuere. Quare videndum, vt eiusmodi homines in renouatam qualitatem & essentiam adducantur per Arcana & Quintam Essentiam, vt meminimus antea, quo sanguis incorruptus & sanus ab eis effluat. Nec solùm de sanguine loquimur hominis, verùm etiam de sanguine spermatis quem in secretis nostris describimus, cui nullus morbus inest, nec alteratio, sed plurimùm admirādus ex hominis spermate sanguis

Sanguinis cur admirādæ vires sint.

Sanguis alius hominis, aliꝰ spermatis, alius panis.

ſanguis, quem hoc loco ſumere prætendimus, & hoc multis de cauſis, hîc non appoſitis. Loquimur etiam de ſanguine panis, qui ad eundem vſum,& pariformiter aſſumendus eſt.Sunt enim in eo virtutes quas perſcrutari vix poſſumus,nec etiam id ad ſummum faciendi onus ſuſcipimus. Itidem intelligi poteſt de nutrimentis aliis, & comeſtibilibus, in quibus omnibus habetur ſanguis, quamuis hunc in illis non videamus, non magis quàm in pane, qui nihilominus per putrefactionem, vt in ſtomacho & hepate, ſanguis fit. Sic pariter omne, quod cum eo ſumitur in obſonium, ad eundem modum immutatur, vt in corpore. Hoc de ſanguine latiùs aut prolixiùs ſcribere nolumus,præſertim quod nemini rem gratam eo facere poſſe, quàm nobis ipſis videamus. Quieſcere dormientes itaque volumus, éque ſomno dulci poſtmodum expergefacti. hoc de ſanguine loqui pergemus. Valeat quodlibet,quantum poteſt in ſuis viribus,& quantū in eo fuerit.Nā ex bono boni multū ſequitur,quod nobis conſiderandum ſemper proſtat. Nec verò ſolum de ſanguine comeſtibilium,ſed etiam potabilium, quæ ſimpliciter corpori noſtro ſanguinem exhibent, loquemur. Poſſunt etiam ex ſanguine Quintæ Eſſentiæ, non minùs quàm Arcana trahi,de quibus hoc loco minimè loquimur, ſed ſolum de magiſteriis agere propoſuimus, & hoc vno ſingula concludere, ℞. *ſanguinem, quem pellicano concluſum, tranſcendere ſuper ventrem equinum tamdiù ſinas, donec tertia pellicani pars impleatur, nam ſanguis omnis in ſua rectificatione dilatatur iuxta quantitatem,& non ſecundum pondus. Hoc tempore peracto, rectificabis ipſum per balneum. Hac via phlegmata recedunt, in fundo Magiſterio manente, quod quidem Retortâ ſigillo Hermetis concluſa nouies deſtillato, prout libro de præparationibus docuimus.* Hac viâ ſanguinis Magiſterium habebis.

Magiſterij ſanguinis quæ ratio ſit.

Finis Libri Sexti Archidoxis ex Theophraſtia de Magiſteriis.

LIBER SEPTIMVS ARCHIDOXIS, EX THEOPHRASTIA PARACELSI MAGNI.

De Specificis.

SVPEREST iam de ſpecificis etiam loquamur,quibus admirandæ plurimum & magnæ virtutes inſunt, quæ non ex naturâ ſuam ſumunt originem, quatenus calidæ ſunt, neque frigidæ, ſed præter iſtas qualitates vnicam habent Naturam & Eſſentiam, prout multis locis meminimus. Specificum eiuſmodi ſumit originem ſuam ab externis, vt quum lignum aliquod in ignem proiectum vritur, id iam non eſt propriæ naturæ eius, ſed lignum eſſe. Naſcuntur itaque etiam ſpecifica ex coniunctione, prout vbi maſtix & colophonia ſimul diriguntur, fit attractiuum, quod neutrum eorum eſt per ſeipſum:aut cùm therebenthina coagulatur, inde fit lapis qui ferrum inſtar magnetis ad ſe trahit. Similia plura ſunt, quæ tales virtutes habent tamen à ſuis compoſitionib. & ab extra. Elleborus etiam ex liquore lapidis & terræ compoſitus eſt. Per iſtorum duorum compoſitionem emergit ſpecificum. Sic ceraſorum oleum cum aceto poſt ſuam digeſtionem fiunt laxatiuum, quorum ex ſuâ naturâ neutrum tamen laxat. Quare ſpecifica eiuſmodi naſcuntur ex propriâ ſuâ natura per compoſitionem elementorum & propriæ materiæ, non ſecus ac tinctura colórue, qui non ex frigore, & calore oritur, ſed compoſitione, prout gallæ cum vitriolo producunt atramentum, cùm neutrum ipſorum nigrum exiſtat. Sic etiam ſal armoniacum & vrina colorem nigrum efficiunt, cùm tamen ambo ſint alba. Idipſum de ſpecificis intelligendum eſt, ea ſuam originem pariformiter ſcil. accipere, ſed quædam, quæ ab extra eiuſmodi virtutes aſſumunt, in qualibet herba exiſtere queunt, non in vno genere tamen, quod ad hunc modum intelligendum eſt. Vbicunque Magnes creuerit, quoddam attractiuum eſt, vt colocynthis purgatiuum, & papauer anodynum. Hoc prouenit ex compoſitione in eis exiſtente. Quo fit vt Magnes omnis attractiuus exiſtat & colocynthis quæuis purgatiua. Non ita ſe verò res habet cum ab extra ſpecificis. quorum conditio talis eſt. Nempe ſi Magnetis virtutes haberet ſilex, & alius ei ſimilis non haberet eas,iam hoc ſpecificum foret externum.

Specificorum vires vnde depēdeant.

Maſtix & colophonia attractiuum ſūt.

Helleborus purgat.

Ceraſorum ol. & cum aceto laxat.

Accidere autem rarò ſolet, peculiarem in vnâ herbâ reperiri conditionem, & non tamen æquè in alia ſibi ſimili. Tum etiam, licèt ſpecifica multa ſimilia ex Influentiis oriantur, nihilominùs tamen ex eiſdem illa procedere aut non procedere, nos hîc multis minimè diſputabimus: ſed hoc ſuis locis in Phyſica reſeruare,& hîc ſuperſedere malumus. Porrò Specifica multa reperiuntur, vt odorifera. quæ ſuam originem ex compoſitione, digeſtionéque ſumunt, vt aqua vitrioli cum ſale armoniaco deſtillata,muſci refert odorem, quorum tamen ſimilem per ſe neutrū habet.Plura talia ſunt, quæ fiunt odorifera,cùm antea non eſſent,odorémq; nobilem concipiunt, vt roſa vel lilium, quibus ab initio nullus odor ineſt, at labore, digeſtione, ſeparationéque tandem excitatur. Similiter vaccinus fimus, eſt excrementum fœtens, quod ſi tamen eleuatum fuerit, ambræ concipit odorem: verùm in fundo reſidua materia manens, humano fœdiùs oleto fœtet,

Specif. multa genera.

Specifica odorata.

Specifica nonnulla ſunt diaphoretica ſudorem prouocantia, quæ ſimilem ex compoſitione virtutem accipiunt; vt ardens pruna pingui terræ ſuperpoſita vaporem emittit. Ita & zingiber in corpus traiectum, vrit, exſtinguitúrque, vt calx aquâ perfuſâ.

Specif. diaphoretica.

Calor hic zingiberi contingit ex acuitate vel aſperitate, quam in ſe continet, ac cum elemento calido coagulatur tanquam lapis, qui per ignem ad eiuſmodi calorem adducitur. Diaphoreticum omne ſiquidem eſt calx liquoris terræ, vti de generationib. ponimus. Pariter ex compoſitione prodeunt ipſa purgatiua, prout Reubarbarum, quod etiam calx liquoris exiſtit, certâ tamen differentiâ interueniente, vt enim Tartarus hauſtus in aquam reſoluitur, & cum eo quicquid liquidi ſecum habet, vbi loco repoſitum humido fue-

Diaphoretica ſunt calx liquoris terræ.

rit: sic etiam de Rhabarbaro, nec non aliis purgatiuis iudicabis, quæ suam originem, vt calx terræ multifariam accipiunt. Nonnulla siquidem soluunt choleram, vt Rhabarbarum: quod simile est Tartaro calcinato: Quædam soluunt phlegma, vt *Turbith*, ideò quod defuit verbum in authographo cum eis realgar soluitur, & non aliud. Alia melancholiam, vt *sena*, quod intelligendum, videlicet est ad nitri modum, quod secum lapides resoluit, & non aliud. Nonnulla sanguinem, vt Manna, instar Arsenici, quod resoluit sublimata. Sic de rerum istarum differentia censendum est, vti sunt in seipsis diuisæ, quod iam meminimus. Quædam etiam confortatiua, oriuntur ex compositione, vti sperma carens virib. ex quo nihilominùs per naturam glandula nascitur ex suâ prædestinatione. Sic ergo ipsum confortatiuũ est prædestinatum quoddam ex prædestinatione compositionis. Verùm *Carlina*, quæ non ad hunc modum nascitur, aliarum ad se virtutes herbarum trahit, eisque vires adimit, quas tum sola possidet, prout sol humorem ad se trahit è ligno, sicut latiùs de generationibus declaramus.

Specif. purgatiua.

Specif. confortatiuá.

Carlinæ consideratio.

Pariter aliqua etiam mundificatiua per suam compositionem eiusmodi virtutem acquirunt, vt mundificent, velut cùm calx terræ transmutatur in aliam formam per liquidum, ceu *Resinam, mel, gummi, picem &c.* Florib. Veneris similes ex alterationes existiunt, qui primò purgatiuum sunt, vti calcem esse decet postmodum igne reducuntur in stypticũ, sic vt purgandi vi amissâ mũdificent. Corrosiua etiã similiter habẽtur, quæ salia sunt, & aliquando calcinata in terra aliquando iterum substantionata (vt ita loqui liceat) in vnam materiam, vt nos de generib. salium ponimus. Variæ multæque sunt eiusmodi proprietates in rebus, quas de proprietatib. rerum tractamus, & hoc iam loco satis declarauimus. Et cur nonnulla dura, mollia contra quædam existant, hîc detegere nolumus. Nec enim nostræ Archid. tractant de toto principio, sed de specificis tamen componendis & ad supremum naturæ gradum adducendis, de quib. iam consequenter agemus, eorum experientias nobis proponentes, & angulares illos concionatores post tergus relinquentes, qui de Deo loquuntur, & aliud nihil intelligunt præter hypocriticos ritus ac similes fabulas, qui his arcanis & artibus addictis sunt inimici, capitib. mersi quidem in gloria mundi, fabulantes & cauillantes multiloquio præditi, quo ferunt in vtroque (vt aiunt) humero, adulantúrque, ac sese tanquam sapientes existimant, cùm stolidi sint, & fatui, nec non hominum impostores ob mundanas opes. Iam deinceps nos de specificis agere pergamus, prout nobis in vsu sunt, & Vniuersitatum illos Medicos, qui tantùm legunt ac opinantur, siue benè siue malè succedat, in nos fremere dentibus, vt volent sinamus.

Specif. mundatiuæ.

Specif. corrosiua.

De Specifico odorifero.

IAm ergo de specificis odoriferis loquamur, qua via formáq; fiant: & primò quod ad vires eorum attinet. Est itaq; specificum odoriferum, materia, quæ morbos ægris aufert, non secus ac Zibeta stercora pellit suo odore. Notandũ vtiq; specificum hoc malo odori sese permiscere stercoris. Et stercoris fœtor nec nocere, nec manere potest: sed odore bono tingitur hic fœtor eius, vt, quantum antea fœtuit, tantũ iam odore bono valeat, cùm nihil sit, quod zibetæ vel musco bonum odoré adimere possit: transmutatur tamen vt multis probamus locis. Quo fit vt aliquãdo musco nonnihil admisceatur oleti, quòd hoc penetret magis lilio quouis promptiùs cum omnib: operationibus suis. Quandoquidem notum est plùs odoris mali quàm boni reperiri. Prout etiam Tyrus in Theriacam assumitur ad summè penetrandum statim omnia mẽbra cum aliorum viribus: ita similiter etiam de specifico censendum odorifero putamus.

Specif. odorifera quid sit.

Stercus moschi vehiculum.

Tyrus cur Theriacæ indatur. Odoriferis magni morbi pellũtur, & qui.

Iam constituendũ hîc est, per odorifera pelli morbos ab eis, qui medicamenta ferre minimè possunt, prout in Apoplexia, vel Epilepsia: multi siquidem odores existunt, qui releuant Epilepticum, ac multi qui subleuant Apoplecticũ, non quòd omnino curent, sed viam tamen præparent. Nam vis eiusmodi: quæ corpori præbetur, statim odore sanguinem excitat, & hunc ad cor protrudendo magis quàm scribi possit, refocillat. Quapropter proponemus odoriferum, ex quo fundamentũ accipiamus ad alios morbos omnes odorifera componendi, cuius processus hic est:

Specif. odoriferi præparandi exẽplum.

℞. *Liliorum alborum.*
Anthos,
Basiliconis, (Carbon)
Cardamomi,
Rosarum ana M. j.
Spicæ M. ij. Contunde crasso modo in pastam. Cui addantur succi pomorum arantiorum duæ quartæ. Hæc omnia simul in pellicanum posita mense vno digerantur, postmodum à suis fæcibus manib. vel pressorio, quod melius est, separentur. Huic in pellicanum rursus posito statim addantur.

Macis,
Caryophyllorum,
Cinnamomi ana ℥ j.
Ambræ ℥ ß.
Musci ʒ ij.
Zibetæ ℥ j. Terenda minutissimè terãtur, & in dictum pellicanum posita cum aliis in fimo degerantur. Deinceps adde gummi Arabici *dissoluti* ℥ ß.

Tragacãthi etiã dissoluti ℥ j. & ita clauso vitro cum clareto albuminis ouorum indurescant. Mox atq; videris ad modum vitri factum esse, exime fracto vitro lapidem hunc, & specificum odoriferum, de quo iam scriptum satis, habebis. Quamuis addere bonum foret, aurum potabile.

De specifico Anodino.

AD scribendum etiam de Specifico hoc Anodino multæ causæ nos inducũt: Cùm nobis morbi quidã occurrerint, in quibus Arcana quæuis deseruêre nos, accepto solũ Anodyno specifico: quod miraculosa præstitit. Nec id ipsum admiramur, cùm videamus aquam ignem extinguere: non aliter Anodynum specificum extinguit morbos, & hoc multis de causis, quas iam quiescere sinimus.

Specificorum Anodynorũ mira efficacia.

Quod enim quiescit vel dormit, non peccat etiã naturaliter. Paroxysmus si dormit, non sentitur: si verò non dormit, eius operatio, perficitur.

ficitur. Consolamur autem nos in eo, quòd anxiæ multæ sollicitudines & melancholiæ dormitione tollantur.

Notandum vtique hoc loco, dormire non debere necessariò hominem, sed morbum ipsũ. Quare specificum quod contra morbum solum pugnet componimus, & non cõtra plenum hominem, sicut de febribus intelligitur, & in illis vsurpatur. Nos verò proponimus, quæ sunt in pleno homine mortalia, sed in pleno morbo salutifera. Quapropter morbum ipsum aggredimur, & hoc elaboramus, vt is in corpus nullam operationem habeat, nec habere possit, ad hunc modum:

Specifici Anodyni præparatio.

℞. *Opij Thebaici* ℥ j.
Succi pomorum aranciorum,
Citoniorum ana ℥ vj.
Cinnamomi,
Caryophyllorum an. ℥ ß. Contusa perquàm optimè simul omnia, mixtáq; ponantur in vitrum cum suo coopertorio cæco, digerantur in sole vel in fimo per mensem, postmodum exprimantur & imponantur iterum cum sequentibus.

℞. *Musci scrupulum semis.*
Ambræ scrup. iiij.
Croci ℥ ß.
Succi corallorum, & magisterij perlarum ana scrup. j ß. Commisce, pòstq; digestioné eorum mense factam, adde 5. Essentiæ auri scrupulum vnum & ß. qua permixta cæteris Anodynum specificum erit ad auferendum quoscunque dolores internos & externos, vt nullum torqueatur vel corripiatur membrum vlterius.

De Specifico Diaphoretico.

Specificũ Diaphoreticum quid sit. Cassatũ 20. annor. sanatum specif. diaph.

IAm de specifico Diaphoretico loquamur, quo morbus omnis curatur, qui potest vel debet ex sua natura proprietatéq; sanari sudoribus. Is hoc præ cæteris medicamento pellitur. Diaphoretico siquidẽ frigidus morbus incalescit, & eo calore tollitur. Sæpiùs enĩ vt nobis cõtigit, Cassatũ annorum 20. per Diaphoreticũ sanatum fuit, ac alij morbi plurimi, quos intercutaneos vocãt, aut qui in medullis hæret, in quibus Essentia Quinta nihil effecit & minùs Arcanũ confortatiuum: ea de causa præcipuè, quòd in corde nullus tã potens existat vigor, quo cassatum pelli queat nisi Diaphoretico solo id fiat. Nam vti sol calefacit gelatũ lapidem, & glaciem duram liquefacit, non secus Diaphoreticũ suas vires exerit in morbũ, qui nullis potest aliis curari viribus quantumcunq; nobilib. & bonis. Et quamuis Flãmula calidissima sit herba, nihilominus calor eius ad Solis naturæ minimum punctum, haudquaquam est comparandus: non secus maximè inter se differunt calida quæuis & ipsa diaphoretica. Quamobrem hoc loco specificum diaphoreticum ponimus, quod diapho reticas virtutes comprehendimus.

Specif. diaphor. exemplũ & compositio.

℞. *Zingiberis* ℔ j.
Piperis longi,
Nigri, ana ℥ ß.
Cardamomi ʒ iij.
Granorum paradisi ℥ j. Conterantur in puluerem & ponantur in vitrum cum vncia semis optimæ tritæ camphoræ, nec non aquæ soluentis vnciis duabus. Sigillato vitro maneat in arena pro suæ digestionis consumationis tempore. Separa tandem ab eis aquam Soluentem, & putrefiat vno mense, vnáque septimana circuletur. Postmodum exprimes atque seruabis: hoc est, optimum & potentissimum diaphoreticùm vehementiùs agens quàm sit credibile, tum in cassatis, tum in aliis morbis grauissimis, de quo satis.

De specifico purgatiuo:

Est etiam quòd scribamus de Specifico purgatiuo. Et licèt complexiones considerandæ quidem forent ac similia: nihilominùs fundamento solidiori corroboramur, accipientes eá quæ morbos tollunt, & nõ particulariter vnum aut alterum, sed omne malũ auferunt. Vnde colligitur, quicquid ex cholera superfluũ est, nulliúsq; momenti, per id recedere. Similiter etiam de phlegmate, melancholia, sanguineq; peccãtibus intelligendum erit, velut & apostematibus, ac aliis corruptionib. quæ iuxta cõplexiones purgari nõ possunt, nec purgationib. resolui prout eiusmodi morbi multi reperiuntur.

Quare materiam peccantẽm solùm extrahere conamur, siue corrupta sit, siue non, siue sit cum apostemate, siue complexione, siue quacũque permixtione. Medicorum autẽ Vniuersitatũ prolixos & inutiles sermones minimè curantes, sanitatem ipsam expendemus, & pro hac nostra medicaměta exstruemus. Tale sci. est Tartarum, quod ex sua natura proprietatéq; putrefactiones omnes tollit, & nõ inclinatur ad choleram, nec melancholiam, nec phlegma, neq; sanguinem, sed omne quod inutile est corpori, nec non huic inferre damnũ potest, aufert. Pariter vitriolum tales occasiones omnes, è quibus infirmitates multæ nascuntur, purgat. Considerandum vtique nobis, colocyntidem omnem choleram non expurgare vel quicquid oritur ex ea. Neq; etiam Reubarbarum id facit. Nec Turbith omne quod ex phlegmate procedit, arripit, nec euacuat: neq: lapis Lazuli melancholiæ quæuis impedimenta: neque Manna sanguinem contrarium totum expellit: sed ista duo, nec non alia plura hîc non assignata specifica purgatiua nostra id faciunt, principaliter in his omnib. putrefactionibus, & superfluis fæcibus corporis, vndecunque proueniant, quas non aliter purgant quàm aqua pannos abluit lineos, & sapo eos clarificat à nocumento, & impedimento cuiuscunque naturæ. Sic enim Singulariter in singulos morbos agunt. Et ita pharmacum specificum ponamus quoad nostrum sensum iam dictum ad hunc modum.

Tartari facultas. Vitrioli quæ facultas. Colocynthis & Rhabarb nõ omnem bilẽ purgant sic nec &c.

Specifici purgatiui compositio.

℞. Magisterium Tartari, Magisteriúmque vitrioli, quæ simul in vnum commisceto, postmodum adde partes æquales Essentiæ Quintæ croci: demùm pellicano contenta per mensem in arena digerantur, & pharmacum, de quo dixi per quam diligentissimè seruetur. De cæteris ad hæc necessariis apud eruditos quàm ignaros intelligentia maior existit.

Nec solùm homines ad hunc modum, sed arbores etiam & herbæ repurgari possunt à suis morbis & superfluitatibus. In crescentibus enim æquè ac in personis infirmitates habentur, & eis etiam remedia sua creuerunt, prout alibi meminimus. Anthos defectus, cùm non perfectè vegetari potest, vitrioli magisterium sanat, & vt egregiè

Vitrioli magisteriũ medicina Anthos.

egregiè creſcat poſtmodum efficit, vti de plantis ponimus. His paucis igitur iſta iã concludimus.

De ſpecifico Attractiuo.

VT antea de ſpecifico cœpimus Attractiuo dicere, iam deinceps ſciendum. Specificum Attractiuum omne quod in corpore ſuperfluum eſt ad ſe trahere, quódque huic adhæret mali, vt multis locis ponimus educere vt ſæpiùs accidit & probabilibus demonſtrationibus conuincitur. Attractiua pariter ſpecifica nonnulla ſic ad carnem appropriata fuerunt, vt centum libras carnium ad ſe traxerint, non ſecus ac magnes ferrum. Euenit etiam tempore noſtro, vt attractiuum ſimile pulmonem è corpore traxerit in os & ita hominem ſuffocauerit. Item accidit, vt alteri pupilla fuerit oculi de ſuo loco tracta vſque ad naſum, & inde nunquam moueri potuerit. Non enim ſolùm ad ferrum attractiua ſunt & reperiuntur, ſed etiam ad lignum, herbas, carnes & aquas. Vidimus enim emplaſtrum quod attraxit aquæ tantum, vt labrum impleri poſſet, ac non aliter quàm à tecto quopiam domus ab emplaſtro aqua deflueret. Similiter plumbum, ſtannum, cuprum, argentum, & aurum per attractiuorum compoſitionem attrahi poſſunt. Fieri poteſt etiam, vt his attractiuis ab arboribus rami lacerentur, aut in altum vacca ſubleuetur, & multò plura quæ noſtris in ſecretis indicauimus pro Theſauro, vt nos tantùm in his admiraremur illum ſolum, & veneraremur, qui ſingula tam admirando creauit artificio, vt res tam variæ reperiantur, incredibilia demonſtrantes opera, longè naturam, prout eſt in ſeipſa illa conſtituta, ſuperantia.

Specif. attractiui quæ virtus ſit.
Specif. attract. quæ differentiæ ſiat.
Attract. miræ operationis.

Quapropter ad corpus nonnullas virtutes ponemus attractiuas, quibus ex eo malum & corruptum extrahi, nec non à bono ſeparari poſſit, ad hunc modum videlicet, vt attractiuum ſuper emunctorium ponatur eo loco quidẽ: vbi defectus apparuerit, aut ſuper vlcus, quod pro emũctorio habetur ſimiliter, & ſi glãdula oboriatur, ipſa emunctorij inſtar priùs aperienda eſt. Experientiâ enim notum eſt nobis, attractiuum eiuſmodi peſtilentiam extraxiſſe magis quàm ſcribere nos deceat hoc loco. Ab hoc medicamento nullus æger vnquam interiit, quantumuis graui morbo laboraret. Receptum attractiui ſpecifici hoc eſt.

Attract. in peſte vtilia.
Specif. attract. deſcriptio.

℞ *Quintæ Eſſentiæ gummi omnium in omni genere ana quartam vnam.*
Magiſterij Magnetis quartam ß.
Elementi Carabis ignei ℔ j
Elementi ignei, maſticis,
Mirrhæ, ana quartam j *&* ß.
Elementi Scamoneæ ℥. x.

Fiat inde cerotum cum cerâ, gummi tragacanto, & terebinthinâ, hoc vtere ſicut ſupra dictum eſt.

De Specifico ſtyptico.

Stypticorum ſpecificorũ multæ differentiæ ſunt.

NVnc de ſpecifico ſtyptico loquendum, cuius multæ virtutes exiſtunt, ac plures quàm de aliis intelligitur. Cùm enim admiranda naturæ nobis opera qualitatéſque rerum eiuſmodi præ oculis obuerſentur, gaudio ſummo quidem exhortantur nos vt ab eis non deſiſtamus, ſed eorum potius omnium, quæ nobis oblata ſunt ab artibus ipſis, memoriam recolamus. Et ſi fortaſſis de rerum naturâ quidpiam ab antiquis Medicis & Philoſophis ſcriptum reperiatur (quod nobis minimè conſtat) id tamen haudquaquam nos commouet, cùm cœca ſint omnia, quæ ſcripſerunt, ſed in ipſa Naturâ Magna, quæ ſeſe nobis ad manus offert delectamur: & illorum veterum labores, qui pro cœcis habendi ſunt iure negligimus, vt multis meminimus locis. Non autem admiremur ſtyptica tam vehementia eſſe, quæ ſuis in Quintis Eſſentiis, Arcanis & Myſteriis tantas vires habeant, vt ferri duo fragmenta ita agglutinent, quæ poſtmodum niſi per ignem ſeparari nequeant; Quod autem maius, eſt, cuprum vnum etiam alteri cupro per ſtyptica ſimilia ſic agglutinatur, vt nec amplius igne ſe iungi, nec aquâ poſſint; Item attractiuo ſimili ſtyptico lapidum aceruus in molem ingentem rupis inſtar conglutinari poteſt. Similiter arena cálxque per eiuſmodi ſtyptica poſſunt in compactionem concreſcere æternam, ipsóque marmore duriorem. Hæc de duris diximus. Agamus etiam iam de aliis. Vidimus eâdem ratione folia ſimul coniuncta, quæ pro naturali concreto fuerunt habita, prout lilij folium cum folio roſarum in vna compactione. Itidem fabri ferrarij ſua ferramenta ſimul conſolidârunt ſuaſu meo, ita compactè ac ſi verâ conſolidatione conglutinata fuiſſent.

Stypticorum miræ vis.

Vidimus etiam, per ea, ſtyptica ſpecifica, labia oris ita contracta fuiſſe lotura ſola, vt poſtmodum non niſi inſtrumentis aperiri per vim potuerint ſanguine, latè promanante. Anus etiam nonnullis ioco per iſtiuſmodi ſtyptica fuit compreſſa adeò, vt propter neceſſitatem exonerationis opus fuerit ipſam aperiri terebris. Non ſecus in vulneribus & in ruptura veſicæ talem vidimus compactionem, vt iſtius poſtmodum nulla meis & illorum temporibus apertura reperta fuerit amplius. Quodcunque membrum ſtypticum hoc materiale contigerit, os ipſum aut nudas carnes ita contrahit, vt abſque limâ deradi minimè queat. Nam aqua nulla emollit eiuſmodi ſtypticas vires, quarum quidem longè plures exiſtunt quàm ponimus. Verùm quod ad medicinam attinet, ſtypticum ſpecificum ponemus, vt ſequitur.

Labia ſtypticis glutinata.
Anus ſtypticis tota occluſa.
Specifici ſtyptici deſcriptio.

℞ *Quintæ eſſentiæ boli, item Ferri,*
Quintæ eſſentiæ Carabis (alias cathebes) ana libram vnam. Digerantur in cineribus vno menſe: poſtmodum tartari exiccati libram impone ſemis. Corpus eo curato, vbi opus. Hoc & ſimilia ſtyptica ſuis in corporibus non perſcrutabilia ſunt, at in ſeparatis ſubſtantiis ſupra quam credibile ſit, attrahunt, natura conditionéque ſuæ maximæ ſiccitatis. Quare ſtyptica ſpecifica dicuntur tanquam ſtyptica ſupra quæuis alia.

De ſpecifico corroſiuo.

NVnc ſpecificum corroſiuum deſcribere addereque volumus, cui mirandæ vires inſunt à naturâ. Mirabile ſiquidem hoc eſt ad antiqua corroſiua comparatum, quòd metalla prorſus in nihilum abſumat, vt in eis nullum corpus amplius inueniatur, prout lignum

Specifici corroſiui quæ facultas.

lignum disparet in igne. Quamuis aquis fortibus metallorum etiam consumptiones fiant, manent ea nihilominus pondere suo non imminuta, & essentiâ non mutata, sic vt iterum igne reduci possint in primum suum corpus atque materiam, id verò non fit post consumptionem à corrosiuo specifico factam, eâ de causâ, quòd nulla materia hoc loco reperiatur ampliùs, quæ valeat vllâ reduci via ratione que ad metallicam naturam, non magis quàm cineres ad ligna Sciendum præterea, corrosiuum hoc in carnem operari, sic vt nullum ei comparari queat. Nam velocitas eius in momento manum perforat instar subulæ.

Hæc pro Medicinis hoc fine recensemus, quod in corpore carnis putridæ supercrescentisque plurimum vlcerum. (vt fistularum, cancri scrophularum) oriatur quod omne per eiusmodi corrosiua curari potest. In eo siquidem styptica virtus existit maximis cum viribus, per quas peculiares curandi proprietates acquirit. Quanquam ignis potius vocari, quàm medicamentum posset, cum ferreas catenas consumat, & feras promptius quàm credibile sit aut scribi queat. Quapropter ei breuissimè receptum hoc assignamus.

Ignis Gehennæ.

℞. *Aqua fortis à capite mortuo rectificatæ libram vnam.*
Mercurij sublimati quartam semis.
Salis armoniaci ℥ ij. Hæc omnia simul permixta consumi finito, deinceps aquam admisceto mercurialem æquali pondere seruato. Nullus huic adamas corrosiuo resistere potest. Quanquam etiam idipsum de Quintâ Essentiâ, & Arcano potest intelligi, videlicet vt cuipiam istiusmodi cauterio cutis adimatur, & eius loco noua superducatur, vt in lepra, morpheâ, serpigine, lentigine, panno, &c. Contra quæ specificum hoc in vsum venit corrosiuum, sed ob eius vehementiam omittimus, & mixturam hanc assumimus, quâ cutis ablui debet, sic decidit ac nudatur: postmodum consolidari prout moris est, potest. Mixtura talis esto.

Specif. corrosiui descriptio. Adamas etiā corrosiuo specifico solubilis.

℞. *Succi flammulæ* ℔ j.
Cantaridum iiij. ß.
Ignis gehennæ prædicti ʒ ij. *Permisceto & fac vt supra.*

De Specifico Matricis.

Specifica matricis, quæ & quot sint.

Dicendum tandem est etiam de specifico matricis, & hoc variis de causis, propter varios affectus eius. Verùm hoc loco minimè loqui volumus de elementis calefacientibus eam aut refrigerantibus, cum ista per magisteria nec non arcana facienda sint. Hîc verò duo specifica ponimus, vnum in suffocatione matricis, alterum in menstruis prouocandis aut restringendis. Intelligendum itaque suffocationem alio nullo quàm specifico renouari posse, licèt non elementato nec ad hoc præparato, sed in communi formâ vel essentiâ, vt crescit, in vsum assumpto, prout est ficus cutis. Quamprimum fumus huius per vulnam intrat, morbus expulsus est. Quod sanè miratu maximè dignum est ob hoc vile simplex, quod etsi præparatum fuerit, non deperit tamen fumi eius essentia, cum virtus in ea sola sit.

Ficus cutis remedium suffocationis.

Verum ad menstrua prouocandum, specificum ex splene castrati bouis in magisterium vel Quintam essentiam adducto remedium est, cuius prouocatio cùm in iuuenibus, tùm in antiquis excellentissima est.

Splē castrati bouis ad prouocāda menstrua.

Sic etiam ad restrictionem, Quintam corallorum Essentiam, aut oleum ferri, vel ferrum potabile, quod præ cæteris mirum in modum restringit, excellentissimum fore sciendum est remedium. Plures istiusmodi proprietates scribere minimè necessarium est, quòd in Archidoxis nostris nimis id prolixum foret. Notandum, sub antedictis compositionibus tamen incarnatiuis, conglutinatiuis & specificis comprehendi laxatiua, mundificatiua, nec non similia, sub ipsis purgationibus, sic de cæteris vt deoppilatiua, sub purgatiuis & attractiuis. His libellum de Specificis conclusum esse volumus, in subsidium memoriæ, ne horum obliuiscamur. Confortatiua similiter etiam in singulis capitibus percensentur.

Mēstrua suppressa quæ curent.

Finis Libri Septimi Archidoxis, ex Theophrastia Paracelsi Magni de Specificis.

LIBER OCTAVVS ARCHIDOXIS, EX THEOPHRASTIA PARACELSI MAGNI.

De Elixiriis.

Post multa secretissima naturæ mysteria, de Elixiriis etiam per compendium scribere volumus; nec frustra, quòd videamus in eis maximam conseruationem latere, quæ nos cogit animum ad ea conuertere sine reqnie. Nam vnumquodque Elixir est corporis præseruatiuum internum in Essentia suâ, quod arripuerit, non secus ac balsamum extrinsecum est præseruatiuum extrinsecum corporum omnium à putrefactione, & à corruptione, quod manifestò patet in balsamo; hoc nempe; conseruationem existere corporum, vt ista multis annis centenis & millenis sine corruptione vel mutatione maneant.

Elixiriorum natura qualis.

Cùm igitur simile donum videamus in balsamo, quod mortua corpora præseruat & conseruat in incorruptibilitate; pariter intelligendum est in hoc ipso dono siue mysterio sanum ac viuum corpus longè meliùs ac vtiliùs commodiúsque præseruari posse. Hoc verò iuxta naturam non habemus, vt Mysteria naturæ supráque naturam constituta, quibus corpus intrinsecus & extrinsecus ab omni contrarietate conseruare possimus, cognita nobis existant: sed in illis multa nobis occurrunt aliis occultissima.

Sciendum vtique de Elixiriis, ea suas operationes à naturâ non habere, nec à complexione, sed mysteria esse magis quàm specifica, summam in Conditoris admirationem per multas demonstrationes. In ipsâ naturâ tamen plantata sunt, vt in ea sint, prout in balsamo videtur. Si sit ergo possibile, mortua præseruare corpora, multò magis ipsa viuentia. Nec est in eo, quod curemus aduersariorum verba vel argumenta, sed vt nostra soluamus, quò nos ad verum in-

Elixiria vnde suas operationes habeant.

trinſeci balſami fundamentum ſtudemus dirigere non curantes eorum nugas inutiliáque verba, qui de termino mortis, & eius prædeſtinatione loquuntur, & eam ſuis determinatis punctis concludunt. Nam Deus pater noſter, vitam nobis tribuit, & cum eâ medicamenta, quib. eam defendere ſuſtentaréque valeamus. Si terminus ergo mortis ad præciſa puncta poſitus eſſet, alterum fore falſum oporteret, quod non eſt. Verùm quamdiu poſſumus ac ſcimus, poteſtatem habemus vitam ſuſtentandi noſtram. Adam enim ad tantam peruenit ætatem non ex propriâ naturâ ſuæ proprietatis, ſeu conditione, ſed eâ de causâ tantùm, quòd tam doctus ac ſapiens fuerit Medicus, qui ſingula cognouit in ipſa naturâ, quibus etiam tanto ſe tempore ſuſtentauit. Sic pariter alij plurimi, qui ſimilibus vſi remediis fuerunt.

Mortis termin⁹ ad præciſa puncta nullus.

Adã cur ad tantã ætatem peruenerit.

Multi mortui ſunt Adæ temporibus, qui ad eius ætatem non peruenerunt, & nonnulli noſtram ætatem non attigerunt, prout iam poſt diluuium conſtituti ſumus, qui non ſecus ac nos mortui ſunt, ideò quòd has artes ignorauerint (quo factum, vt ante ſua tempora vitâ priuati fuerint, nec iuuerunt ipſos cibi neque potus) quas Adam & cæteri calluerunt.

Adę ætatem cur non omnes attingant.

Cùm igitur ex ſimilibus inuenire naturaliter poſſimus, quòd vita vetus ex natura procedat: inueſtigare volumus quid natura donúmque Dei ſint. Aliqua ſiquidem corpus mortuum conſeruant à putrefactione tantùm vnum annum, vt *oleum laterinum.* Alia decem, vt *oleum Philoſophorum correctum.* Nonnulla viginti, prout *aqua mellis.* Quædam alia quinquaginta, vt *præſeruatiuum deſtillatum.* Aliquæ verò ſeruant in perpetuum ſine fine, prout *balſamus.* Nonnulla ſolùm diebus octo, ſicut *ſal.* Alia per noctem, vt *aqua deſtillata.* Diutiùs aliqua, prout *vinum ardens.* Sunt etiam alia quædam quæ præſeruant à corruptione corpus, in eſſentia recenti fortíque natura, quum homo iuxta ſuam complexionem eis confirmatur, vt *aloës citrinum & myrrha.* Nonnulla corpora à putrefectione tuentur, ob maximam ſuam tinctarum duntaxat, quæ tam potens exiſtit, vt mali nihil admittat, aut creſcere, vel ſubintrare ſinat, vt *Aurum Saphyrus, vniones, arcana, magiſteria,* nec non ſimilia, prout anteà de his ſcriptum eſt.

A putrefactione corpus præſeruãtia varia.

Præſeruatiuum igitur ſcribere volumus contra corporis viui corruptiones omnes atque mortui. Conſideratur autem, præſeruatiuum corporis viui, ſumendum eſſe per os, ac totũ corpus penetrare debere, ſic vt nullum in corpore membrum ſit, quod non eiuſmodi præſeruationem percipiat, eiúſque donum attrahendo per idipſum informetur. Notandum inſuper, ſpiritus ſtercorum in inteſtinis exiſtentes æquè vehementes eſſe, vt contra præſeruatiuum pugnent, eâ de causâ, quòd putrefactũ nullum balſamari, vel præſeruari poſſit. Non habet enim eſſentiam in ſe, veluti recens caro mortua, quæ balſamatur: at illud cum præſeruatiuo non aliter conuenit, quàm vermes optimis cum herbis, & putrefactum cum incorruptibili. Putridum enim corrumpi non poteſt, nec alterari, cùm nullius momenti ſit. Contra præſeruatiuum putrefieri minimè poteſt: nam inſtar auri quod æruginem haud cõcipit vnquam, exiſtit. Separantur à ſe mutuò, ſic vt quodque ſuam proprietatem adimpleat. Hæc enim ideò dicta ſunt, quia ſtercora ſucceſſu temporis præſeruatiua ſuperare vincerèque valent, quod in mortuis corporibus fieri non poteſt, quia ſunt infecta, vel ſi nondum infecta, coagulata quidem à morte, prout ſanguis recedens à venis coaleſcit.

Præſeruatiuũ corporis viui per os ſumendum.

Stercora in inteſtinis cõtra præſeruatiuum cur pugnẽt.

Stercora ſucceſſu tẽporis præſeruatiua ſuperare poſſunt.

Vocamus hoc præſeruatiuum Elixir, tanquam fermentũ, quo panis fermentatur, quem corpus digerit. Eius virtus eſt præſeruatiua corporis, in eo ſtatu quidẽ, in quo hoc ipsũ inuenit, eiſdem in viribus & eſſentia. Quandoquidem hæc eſt natura præſeruatiuorum, videlicet vt à corruptione tueantur, nihil tamen emendando, ſed præſeruando ſolùm. Quod autem ipſa morbos etiam tollunt, hoc fit per ſubtilitatem quam habent. Item non ſolùm præſeruant, ſed etiam conſeruant. Eſt enim duplex labor, vt pote preuenire morbis, & eſſentiam ipſam in ſtatu ſuo conſeruare. Nec ſolùm in corporibus humanis exiſtunt, verùm etiam in omnib corporibus ſenſibilibus. Emortuum enim lignum æquè poteſt à corruptione præſeruari, vt à Balſamo conditum aliquod corpus. Non minùs etiam herbæ conſeruari poſſunt in eſſentia ſua, quàm viuum corpus aliquod. Quandoquidem illæ conſeruationes, quæ fiunt ad herbas, conſeruant eas in eadem eſſentia, in qua illas arripiunt, ſic vt vireant, ac recentes æquè maneant, prout in agris, hortis, &c. in quintam aut ſextam ætatem: ſi cum floribus eas arripuerint, illos etiam conſeruant: ſi cum fructibus, iſtos.

Elixir quid ſit. Virtus eius'quę. Præſeruatiuorũ natura.

Ligna vt à putrefactione præſeruanda Herbæ quomodo in ſua eſsẽtia conſeruãdæ.

Nec iſta mireris, cùm poſſibile ſit emortuum lignum rurſus viuere, nec non figi ferrum, vt ferruginem amplius non concipiat, ſimiliter incombuſtibile fieri ſulphur, quæ contra ſimplicis hominis intellectum ſunt. Cauſam horum omnium ponimus de conſeruationibus latiùs ac fundatiùs. Nec impoſſibilia ſunt exiſtimanda, ſed multò plura, quæ iudicantur impoſſibilia, fieri maximè poſſunt. De Balſami conſeruatione volumus igitur per diſtinctiones ætatum loqui, prout ſequetur.

Impoſſibilia fiunt poſſibilia.

De præſeruatione & conſeruatione per Elixiria.

DE primo iam Elixirio ſcribere volumus, quod corpus in ea conſeruat eſſentia, prout ipſum reperit, putrefieri non permittit, nec infirmari, ſed in ſpiritu vitæ conſeruat, vt nullum accidens ei ſuperuenire queat. Item in tertiam aut plures ætates adducit. Quoad vſum alia eſt operatio quidem in mortuis corporibus: illa ſiquidem noctes atque dies in balſamo iacere debent, cum viua ſanáque hoc minimè facere debeant aut poſſint. Quare hoc Elixir ad vitam vſui fore ſolum intelligendum, ad cor, & ea loca potiſſimum, in quibus vita maximè viget, quod eſt ad ſpiritum vitæ per vniuerſum corpus diſperſum, & cuſtodit Spiritum vitæ in hac virtute, qua corpus vel cadauer mortuum à putrefactione cuſtoditur: quia ſi vulnus, aut vlcus extrinſecùs poteſt à putredine & malo cuſtodiri, ita etiam intrinſecum corpus ab

Elixiriorũ in corporibus mortuis & viuis diuerſus vſus.

Elixiri operatio qualis.

ab omni aduersitate custodiri dispositum est. Quamobrem ordinamus Elixir, quod in spiritum vitæ, non secus ac fermentum in pastã operatur, & in corpus, vti quum arbor in radice tingitur, sic vt nunquam eiusmodi color ab eo recedat. Ad hunc modum corpus totum custoditur, cum in cuncta membra tinctura magis aut minùs spargitur & penetrat, non secus ac metallum totum in aurum tingitur, & fit, aut ab ærugine custoditur. Sic etiã in corpore conseruato nullum membrum habetur, quod non Elixirio plenum sit.

Postquam per totum corpus dispersum, illius virtutem receperit, & iamiam operationem per ipsum exercet: nihil ei per appositum accidere corruptionis potest, quod vniuscuiusque membri vita plena sit Elixirio, prout corpus tinctum Balsamo plenum est. Intelligendum vtique non opus fore, vt corpus totum balsamatum sit per assumptum Elixir. Nam vbi spiritus vitæ solũ in sua radice circundatus fuerit, quoad ad corporis conseruationem sufficit.

Corpus non totum Elixirio balsamandum.

Iam ad practicam eius veniendum est, primùmque tradendum de Elixirio, quod Balsami virium conditionibus, totum corpus defendit à putredine. Deinde de eo quod salis potentialibus viribus præseruat corpus. *Tertiò*, de Elixirio dulcedinis, quod in conseruatione sustentat. *Quartò*, docebimus de Elixirio, quod Essentiæ quintæ viribus humanum corpus ingreditur. *Quintò*, subsequetur aliud, subtilitatis suæ maximæ viribus verè nobile. Inimicis enim resistit Naturæ omnibus: qua resistentia corpus in morbos dilabi permittit neutiquam. Colophonis loco addemus illud, quod ex propriæ suæ naturæ viribus, eiusmodi conseruationibus donatum est.

Ratio methodi.

De Elixirio primo, Balsami scilicet.

Elixirii balsami præparatio & facultas.

RECipe, *veri ac optimi Balsami nobis optimè cogniti libram vnam, hoc ponatur in vitrum coopertum alembico cæco, & vna cum eo duas vncias Essentiæ Quintæ auri, & Essentiæ circulati maioris vnciam semis infundas, quæ simul omnia digerantur igne lento, sic vt noctes atque dies vapores ascendant. Postmodum augeatur ignis, vt guttæ quædam adhæreant, decidántque guttatim, duobus mensibus. Tandem in equino fimo quatuor mensibus maneant, vt absque intermissione suam digestionem habeant.* Quo peracto completum est Elixir. Intelligendum hoc balsamum aut Elixir, fieri fermentum, quod in radice vitæ coquitur & immiscetur, potestatémque regendi vitam habet in Essentia bona, sic vt natura nulla resistere valeat. Non secus ac arsenicum naturam in malum vincit, Elixir hoc in bonum ex aduerso illam superat, corpora defendens. Mortuum corpus ab odore tutum est eo, sic vt putrefieri minimè valeat, quum in sepulturam positum cooperitur, ne possit euaporare. Multò magis viuo corpori suæ virtutes manent, quod hoc loco satis explicuisse volumus.

De Salis Elixire, cuius viribus conseruatur corpus.

Elixirii salis præparatio & facultas.

NOn minor sali vis atque virtus inest quàm balsamo, de quo diximus, ea de causa, quòd caro sale conseruatur à putrefactione, dies, annos atque tempora multa. Idque variis modis. Vna etiam magis alterâ. Eodem fundamento possibile fuerit conseruare corpus & præseruare: non quòd sale velimus, eo modo, quo in mortuis carnibus vti, sed inde Salis Elixirium componere oportet, quod spiritum vitæ penetrat materialiter, vt in sale viuat, prout caro salsa. Nam Elixirium hoc adeò est subtile, vt spiritui vitæ comparari queat. Ista duo adeò arctè in vnâ coniunctione conueniunt, vt etiam vnum altero ad perfectionem temperetur, æquè ac sal cibum aliquem perficit ad saporem, sine quo aliàs perduci minimè ad perfectionem in vnitatem posset. Est itaque notandum, Salis Elixirium esse fermentum, in quo tinctura quædam existit, per quam totum corpus penetratur. Est etiam res inconsumptibilis, quæ cum naturalibus in corpore per digestionem haudquaquam absumitur, sed est fixa velut in igne vitrum, quod coctione minimè perit. Elixir hoc fixum ita corpus fixat, vt in vitã permaneus fiat, non aliàs, quàm vbi metallum aliquod figitur, vbi nulla postmodum humiditas, corrosiuum nullum, aut simile quid ei nocere potest, aut in æruginem adducere. Colligi potest igitur ex his, Elixir esse corpus fixum vt aurum, in quod nihil immundum penetrare potest, quod ei nocere queat. Practicam itaque Salis Elixirij ad hunc modum ponere volumus.

Elixir quid.

Accipe *Sal optimè præparatum, albiss. & mundissimum: hoc in pellicanum ponatur cum aquæ soluentis tanta quantitate, quæ sexies pondus illius superet. In fimo digerantur equino simul vno mense: postea separetur aqua soluens per destillationem & rursum affundatur ac separetur vt priùs, idque toties, donec sal in oleum conuertatur: cui quidem auri quintæ iungatur essentiæ pars octaua, simúlque digerantur in pellicano & in equino ventre per quatuor menses, & postmodum circulentur per mensem, addatúrque pars altera vini circulati. Sic maneant in ascensione per mẽsem adhuc.* Eo tempore peracto, salis elixir habebis, de quo nobis memoriale per canonẽ fecimus ad antiquos dies nostros subleuandos.

De tertio Elixire nempe dulcedinis.

Elixirii dulcedine præfocatio & facultas.

CErtò nobis constat, per dulcedines à corruptione præseruari posse corpora. Verũ quib⁹ id viribus fiat, tradimus de *generationibus mellis, saccari, mannæ, throni, ac similiũ, quæ hoc loco recẽsere nolumus ob antiquorũ scripta.* Possumus itaq; dulcedines in Elixir trãsmutare, cuius præparatio corpus viuidũ conseruat magis, quã languidum in essentia conseruatâ. Nam proprietas est omniũ specificarum dulcedinũ, vt non corrumpantur, nec etiam corrumpi sinant hoc, nisi per contraria fiat obnoxia corruptioni, prout ex melle & pane vermes & formicæ nascuntur: itidem ex saccharo & lacte coagulato: ex mannâ & aquâ fit instar fimi corruptio: Plures eiusmodi cõpositiones fieri possunt, quibus dulcedines in corruptionẽ transeunt. Vt huic obueniatur, est hæc intẽtio nostra, nec nõ experientia, videlicet vt in ista cõpositione tale quid assumatur, quod essentiâ sua propria manere dulcedinẽ haud impediat, & sine rerum aliarũ corruptione sit. Hac via virtutẽ balsami habet ad mortua cadauerum corpora carnea, vel alia conseruandũ. Nã simi-

Dulcedinũ specificarum proprietas quæ. Vermes ex melle & pane. Formicæ ex melle & aqua.

lis dulcedo balsamus est terræ, & aliæ nonnullæ roris, quod in eis originem ducat. Iam igitur ex Throno ponemus Elixir, ideò quòd nulla dulcedo comparari huic valeat, plura quoque mysteria contineat, quàm credatur, prout in Generationibus ponimus. Ex istius præparatione colligi viæ possunt aliarum dulcedinum præparationis: Throni talis esto.

Elixirii dulcedinis laus.

℞. *Throni quantum voles, quod in pellicano positum sit ad digestionem in Sole duobus mensibus, melius tamen per æstatem. Postmodum addatur Essentiæ Quintæ auri pars quarta, & ita simul circulentur duobus mensibus. Hoc serua.* Quamuis hæc via breuis admodum existat, nihilominùs admirandum hoc per eam factum Elixir est in valdè senibus.

De quarto Elixirio, quod est Essentiarum Quintarum.

SImiliter Essentiæ Quintę possūt in Elixir adduci, quod instar balsami viua, nec non mortua corpora conseruet: eius hoc loco mentionē admodum paucam facimus, quòd antea in de Quintis Essentiis processu demonstratū sit. Quare latiùs progredientes ea ponemus, quorum ad præseruationem & conseruationem facientium sumus memores. Postmodū ex istorum processuum Elixiriis, vnius Elixirij compositionem docebimus, æquè ac tria præcedentia corpori proficui. Intelligendum vtique hoc Essentiarum Quintarum Elixir arcanam in se virtutem habere quæ quidem indies ad restaurationem tendit & corpus totum renouare conatur ac restaurare. Quare magis quàm conseruationem operatur, quod etiam renouet, non tamen ita perfectè, prout suprà de Quintis Essentiis & Arcanis meminimus, sed virib. minoribus, ideò quod istorum conseruatio & renouatio, simul existere minimè valeant, sed hâc via renouatio disponitur in conseruationem, ad hunc modum:

Elixir Essent. Quint. qualesit

Elix. Ess. præparatio & vsus.

℞. *Quintæ Essentiæ chelidoniæ,*
Melissæ ana ℥. ij.
Quintæ Essentiæ auri,
Quintæ Essentiæ Mercurij ana ℥ ß.
Quintæ Essentiæ Croci.
Mirobalanorum omnium ana ℥. j.
Omnia permixta simul in digestione Solis clausa cœco maneant alembico mense bino. Postmodum adde.

Quintæ Essentiæ vini, & eius magisterij ana ℥ j. ß. & iterum digerantur per mensem vt suprà: tandem in Thesaurum seruato, nec dum ad præseruationem tantùm, sed etiam ad restaurationem.

Quintum Elixir, dicitur Subtilitatis.

MOdò puritatis vel subtilitatis Elixir ponendum esse duximus, quòd magnæ mūditiæ suæ viribus conseruat, vt est *Oleum Philosophorum correctū*: hoc nihil putrescere sinit, quod eo fuerit inunctum. Idem *Oleum* efficit *laterinum correctum*, & pleraque alia, quibus tamen proprietas non est, vt à putrefactione præseruent, at hoc ipsum acquirunt, & in proprietatem assumunt ex præparatione laboréque: prout vinum adustùm & correctum etiam putrefieri non permittit, neque digestum, igne minimè tamen immutatur hoc.

Elixir subtilitatis quomodo operetur.

Aqua mellis præparatione sui putrefactioni resistit, quod ad sensibilia corpora pertinet, id eius cruda substantia non efficit, sed putrefactioni subiicitur omni. Quare subtilitatis Elixir ponimus, quoquidem, (non aliter quam ipse Mercurius, qui volatilis existit, aqua sua figitur permanénsque fit) corpus humanum etiam fixatur in constantiam: & permanentiam. Quamquam hoc ipsum per alia plura, quàm ponimus, fieri potest, nihilominùs ea solùm adducemus, quæ per experientiam nobis cognita sunt. Nec ea de causa volumus aliis quicquam detrahere: tantùm hoc dicimus, ad nostram notitiam experientiámque ea omnia nondum peruenisse. Huius Elixirij hîc esto processus:

Aquæ mellis vis.

Mercurius ab aqua propria figitur.

Elix. subtilitatis præparatio & vsus.

℞. *Olei oliuarum,*
Mellis,
Vini ardentis ana ℔. j.

Destilla secundum Alchimisticum vsum omnia simul, & hoc ter. Postmodum separa phlegma totum ab oleis, quæ coloribus distinguuntur multis. Hæc olea omnia in pellicanum ponas, & ijs addas Essentiæ Quintæ Melissæ, Chelidoniæque tertiam partem, digerantur vno mense: Postea seruabis ad vsum. Sensibile corpus nullum ei resistere potest, nec insensibile, multas ob causas & proprietates, quas hoc loco minimè ponere volumus.

Sextum Elixir quod Proprietatis est.

PAriter ex rebus naturalib. elici potest Elixir perfectum vt ex *Myrrhâ, Croco, & Aloèpatico.* Sed ex quibus viribus id proueniat, ponimus de generationibus eorum. Processum hîc tantū adferimus, origine relicta de qua alibi frequenter tradimus.

Elix proprietatis compositio & vsus.

℞. *Myrrhæ,*
Aloèpatici,
Croci ana quartam vnam, quæ simul in pellicanum & in arenam posita mensibus duobus ascendant lenissimè. Separa tandem per alembicum oleum à fæcib. præter adustionem. Oleum hoc vnà cum circulato per mensem digeri permitte, pōdere quidem æquali, post serua. In hoc virtutes omnes balsami naturalis insunt, quin & virtus conseruatiua in senibus ampliùs quàm assignare fas sit: quia non vna tantùm ætas ab eo procedit, sed quatuor, septem, vel decem, &c. Vim & naturas eius exprimere, vix possibile: sed quò ad nostrum ingenium, satis à nobis dilucidatum est, ampliore interpretatione id indigere non putemus.

Finis octaui libri Archidoxis.

LIBER NONVS ARCHIDOXIS, EX THEOPHRASTIA PARACELSI MAGNI.

De Extrinsecis.

POSTQVAM de morbis intrinsecis præcedētibus tractauimus libris, iā de his quæ extrinsecus emergūt est quod scribamus ac ad eos ponamus remedia. Quamuis de morborū istorum origine cùm internorum tùm externorum his libris nihil inseramus: origines tamen medicamentorū eorum nihilominùs ponemus, & postmodū remediorum similium ad morbos externos cōpositiones. Nonnulla sunt ad vulnera tantū, quibus vulnus vigintiquatuor horis curari possit: quod sic intelligendū. Incusū vulnus alio nō indiget, quàm

Argumētū libri.

Vulnera curandi quis modus.

quàm vt iterum connectatur vel coniungatur, eo modo, quo quidem asseres duo colla connectantur. Nullo modo vulnera patere sinas, sed ea replere carnibus coneris: nam rusticum hoc potiùs quàm medicum est. Considera, cùm vulneris labia prout asseres collâ cohærentes iuncta sunt, ea iam medio plùs sanata fore: quod medicamento quodam fieri necessarium est, vtrumque latus ita simul contrahente, vt meliùs aptiúsue id fieri nequeat. Indè sequitur, vbi labia sese contingunt naturam iuuante medicamenti compressione, sanationem complere, sic vt nullum vulnus in quo fractum os non fuerit, adeò prauum sit quod non 24. horis facilè sanetur. Verùm ossa non permittunt se, prout carnes, connecti, quare de illis hoc loco minimè loquimur. Exemplo rem sic intelliges. Cùm aliquod membrum planè præcisum est, priusquam venæ mortuæ sint, calentes adhucatque recentes eæ, mox isto medicamento humectentur vulnúsque coniungatur, & sic eius latera non aliter connectentur, quàm baculi duo collâ conglutinati, sanantur & coalescunt. Hoc operatur medicamentum, quod natura tam citò curet ob eiusmodi resiccationem, vique sanet eâ, de quâ antea diximus.

Vulnus omne 24 horis sanari potest. Præcisorũ membrorum qualis cura.

Non ignorandum etiam, ad vulnera medicamentum incarnatiuum esse minimè debere, non mundificatiuum, nec attractiuum, quòd ista fluxus putridos omnes in multam saniem extrahant. Præterea pator seu cauitas vulneris carnib. replenda est, quod tardissimè fit, & per consequens valdè periculosè, ac sine magisterio. Id ipsum in vlceribus antiquis etiam intelligendum, quæ longo tempore fluxibus onusta sunt, quo fit vt non sine multis accidentibus difficultatéque maxima curari, quandóque nunquam possint. Quapropter eorum maximè fore deberet medicamentum ex eis, quæ diximus, quæque similiter vi quâdam cutem & amplitudines comprimunt.

Vulnera quæ medicamẽta requirant. Vulnerũ cauorũ quęcura. Vlcera antiqua cur curatu difficilia.

Similiter considerandum in vlcerum curationib. carnis generationem esse necessariam, quod istud fieri compressione minimè queat, sicut de vulnerib. diximus, tam in vlceribus, quam in fistulis & similibus: quæ quidem omnia per vim eiusmodi medicamentorum curanda veniunt. Quare curationum eiusmodi fundamenta duo ponimus ad cutis apertionem, alterum est incarnatiuum, alterum exiccatiuum.

Vlcerum cauorum quæ cura.

Vulnerũ omnia remedia duplicia.

Iam de cutis etiam deformitatibus cæteris loquamur, vt sunt *cicatrices*, *morphea*, *serpigines pannus*, *maculæ*, *nec non lepra*, ac similes morbi prouenientes ex cute, quos ad hunc modum curari volumus. Primò quidem auelli cutem ordinamus, vt vitulo solet caro nudari: postmodum nouam indui conuenienti medicamento. Colligitur enim medicamento quodam auferri debere cutem, & nouam alio puram immaculatam, colore quopiam generari, prout eo quod sequitur, vt carnis humorísque non multum attrahatur eo, sic maculæ quæuis, vt iam exposuimus, auferuntur. Earum originis ablationis hoc loco per nos mentio nulla fit ab exordio, quæ alibi tractata sit, ac nobis ad hanc nostram intentionem vel doctrinam vtilitatis nihil adfert, neque damni. Sunt & alij morbi veluti cancer, bubones & istiusmodi, quæ peculiare suum requirunt medicamentum ad originis extractionem, & immunditiarum omnimodam expurgationem, quæ specifico perquam optimè fiunt attractiuo: postmodùm opus est consolidatione, quam de Fistulis aliísque similibus posuimus.

Cutis morbi & deformitates vt curentur.

Ossium rupturæ tamen ac similia, styptico solum attractiuo consolidari debent, quod hic recensere nolumus, cum alibi dictum sit. Similiter crescentiæ multæ superfluæ reperiuntur, prout strumæ, glandulæ, &c. quæ quidem euacuari primò debent, ac posteà curari.

Ossiũ fractorũ quæ cura.

Chirurgiam igitur diuidemus in tres partes aut curas: vnam ad vulnera, aliam ad vlcera, tertiam ad maculas referentes. Cancrum autem curabimus attractiuo specifico solùm, postmodùm his quæ docebimus infra medicamentis.

Externorũ morborum genera tria.

Remedium ad vulnera.

SI tale medicamentum haberi debeat, quod ex propriâ naturâ labia vulnerum aut latera connectat non aliter quàm colla duos asseres: id per maximam siccitatem atque stipticitatem fieri necessum est, quæ solùm ad carnem inseruiat, vt sequitur.

Accipe *Samech optimè combustum & in albedinem calcinatum, cui circulatum adde minus. Destilla postmodum, vt siccissimum caput maneat in fundo mortuum, vtq; vitrum omnino candeat. Postea recens affundes iterum vt prius: tamdiu id feceris, donec circulatum ab eo dulce prorsum recedat, vt est in seipso: tandem resolui sinas per seipsum.*

Vulnerũ remediũ est Balsamus. Balsami quæ præparatio.

Quod resolutum erit, hoc est remedium ad vulnus, quod balsamum ad vulnus intitulari potest, quia in vulgari nostro sermone Germanico, Balsam idem est, ac si dicatur, Baldt-zusammen/ hoc est, *mox coniunctum*, & non iuxtà Latinorum idioma. Istius medicamenti virtutes hîc singulariter prædicare nolumus, sed generaliter ad omnia vulnera id facere, asserimus, vt quo per solam ablutionem centena multa vulnera curauimus, supra quam per naturam fieri credibile sit.

Balsamus cur ita dicatur Germanis.

Remedium ad vlcus.

VLcera quoque pariter comprimenda esse vi medicamenti simul cum virtute generatiuâ nobis intelligendùm est, nec scripta veterum nobis imitanda fiunt, vt quæ malitiosa quidem sunt & nequam. Hoc igitur considerandum videlicet: Intrare compelle, idque ad hunc modum.

♃. *Dicti priùs ad vulnera Balsami, nec non ex rubigine facti similiter Balsami, prout ex Samech ana* ℔ j. *simul his permixtis adde libram semis olei ferri.* Mixta simul omnia superponantur vlceribus, istáque lauentur indies, vt expedire videbitur, & emplastrum consolidatiuum apponatur, quod nos ad vlcera docemus. Ligaturas itaque prosequeris in finem vsque sanationis. Animaduertendum etiam, ligamentis esse comprimenda membra, quod quidem aliis locis amplè satis docuimus. De vlceribus dictum sit hactenus.

Vlcerum remedij præparatio.

Remedium

Remedium contra Maculas.

Macularũ cura corrosiuum specificum.

CVtis auulsionem de corrosiuo specifico satis explicuimus, & penes illud cauteriũ, quod postmodum faciendum, & in vsum assumendum est. Postquam ablata cutis & macula cum eâ fuerit, eius cura talis est, vt sequitur.

℞. *Supradictum balsamum ad vlcus, huic addes,*
Terebinthinæ lotæ,
Lumbricorum ac ouorum oleorum partes æquales.

His nudatam suâ cute carnem lauabis omnem. Post curam hanc nulla requiritur ampliùs. Eius námque medicamenti proprietas est, vt nouum cum cute nouâ colorem inducat, ac duritiem naturalem, sic vt præcedentibus maculis contaminari latiùs nequeat.

Quanquam autem aquis multis eiusmodi maculæ tolli queant, vt ex *floribus fabarum, sigillo Mariæ, similiúmq;, nec non stercore humano:* hæc tamen instituti nostri non sunt, cùm intentio per illa non semper à nobis obtineatur: & multò perfectiùs maculæ omnes istis auferantur, quæ iam posita sunt.

Nec est, quòd miretur quispiam, nos totius chirurgiæ tam pauca, támque breuia remedia ponere, cum chirurgicas vias non imitemur, quas antiqui scripserunt, & moderni iam vt illi suos in vsus assumpserunt. Quandoquidem per eiusmodi medicinam, cùm nos eam sequeremur, fundati nihil néque certi reperiri potuit vnquam aut percipi. Verùm secundum experientiam vsi nostris fuimus remediis, & hâc viâ comperimus optima totius chirurgiæ medicamina, prout hoc loco tribus tantùm comprehendimus.

Medicina vetus incerta.

Et quamuis plures morbi reperiantur quã hîc meminimus, vt bullæ, alopecia, &c. sub maculis nihilominus & cicatricibus concluduntur, & iuxta processum eorum curari debent, multis de causis hîc non adductis, at apud nostrum vsum relictis: non tamen obliuiscimur earum. Nam postquam viderimus vulnera (quorum centena & millena multa præ manibus habuimus) tam citò his remediis & admirandè plurimum sanata fuisse: cur igitur longos antiquorum processus imitabimur inanes, obliti proximorum nostrorum? Quare mundificatiuis, loturis, suturis, ligaturis, corrosiuis & similibus vtemur, quæ quidem omnia vulnerib. inimica sunt, ac ea miserrimè deprauant & perdunt; causas libro de vulneribus amplè satis explicamus. Quid est quod emplastra diuersa, cerota, vnguenta, & similia, vel in vlcerum curam assumimus? item ligationes, vnctiones, &c. quæ recensere tædet, cùm non nisi prolixam, intricatam, & fatuam viam ingredi (cuius finis est multa per fatuitatem accidentia quærere, nec non inuenire) doceant, ex eo quòd antiquis fidem per nostram superstitionem adhibuerimus? In chirurgiâ siquidem considerare, quid fistula, cancer, quid vlcus, & similia sint: item vnicuíque suum peculiare medicamentum assignare, vaniloquium & scripturæ frustranea, quæ papyri iacturam compensare nunquam possunt, cùm vnico tantùm omnia medicamento satis exactè curari sanaríque valeant, vt lepra exterior, alopecia, serpigo, macula, nec non alia similia, pustulæ, pruritus & cicatrices, quæ per vnicum abundè satis medicamentum & vnicà tantùm practicâ tolluntur: item artetica, iaculationum, telorum, & globulorum ac alia vulnera. His paucis Chirurgiam nostram conclusam esse volumus, eíque finem imposuisse.

Veterũ remedia vana & inidonea.

Finis libri Noni Archidoxis ex Theophrastia Paracelsi Magni. de Extrinsecis.

LECTORI SALVTEM.

EN tibi beneuole Lector decimum Archidoxorum librum iam pridem Philochymicorum votis expetitum, nec tamen hucusque operibus Paracelsi insertum, quòd paucorum manibus tritus, tanquam thesaurus pretiosissimus & arcanis refertissimus inter secreta habitus fuerit. Olim quidem Moguntiæ vernaculâ authori linguâ fuit excusus, sed inuidia quorundam qui toruo oculo mysteriorum in eo patefactorum reuelationem intuebantur maiorem partem exemplarium suppressit, & plurimos artis chymicæ & scriptorum Theophrasti studiosos ipsum describere coëgit. Nos vt publicis commodis consuleremus, cum latio à viro tam linguæ germanicæ quàm rerum tractatarum peritissimo donatum, nouem libris antehac editis subiungere consultum duximus, vt in posterum describendi labore ingenia scientiæ huius cupida supersederent, & Archidoxa omnibus numeris absoluta prodirent. Negârat author diuersis huius operis locis se librum hunc conscripturum, ne vniones ante sues proiiceret, nec arcana hæc ad notitiam indignorum & impiorum peruenirent; sed sententiam mutauit suasu atque precibus amicorum, qui æquâ lance incommoda ob mysteria hæc in vulgus emissa cum commodis ex communicatione eorum in genus humanum deriuandis examinantes, hæc illis longè præponderare viderunt; ideóque vt paucis quibusdam sibi familiaribus ea traderet tandem obtinuerunt. Patet id ex præfatione quam præfixit, in quâ sacramento omnes & singulos quibus copia huius libri fieri posset

possit obstringit vt secretissimè tantum naturæ & artis thesaurum custodiant, nec cum auaris chymicis, aut ambitiosis & inuidis Galenicis communem habeant. Nec absque ratione author diuulgationem eius prohibuit, cùm iure merito clauis titulo gaudeat, quâ obseratæ præcedentium librorum fores recluduntur, & repagula remouentur, quò omnibus aditus ad sacra & secretiora diuinæ artis chymicæ penetralia pateat. Minimè tamen putandum, quemlibet leuiter saltem in Vulcani scholâ versatum hoc libro tradita concepturum, qui nihil præclari in nobilissimâ hâc arte nisi per transennum vidit, aut eius fructus non nisi primis labris degustauit, falsâ opinione seipsum nequaquam decipiat, nec sibi hæc scripta esse nimiâ credulitate persuadeat. Non igitur præscriptis formulis receptorum in effectum deducendis manum admoueat, nî cum phrygibus serò sapere audire velit. [Nemo cibum planè & plenè sibi hoc libro præmansum putet, nucem æquè hoc atque alijs nostri authoris scriptis frangere debet qui nucleum esse vult, & tandem dulcissimos Chymiæ fructus degustabit.] Non tyro, sed veteranus miles; non leuiter tinctus, sed planè encheiriis chymicis imbutus; non puluere scholastico, sed fumo carbonum & cineribus sordidus; non vanis & subtilibus magis quàm proficuis velitationibus asuetus, sed veræ & sanioris Philosophiæ gnarus & praxeos chymicæ peritissimus his rebus exequendis se accingat, profanum verò vulgus quàm longissimè recedat. Genuinum hunc esse authoris fœtum si quispiam est qui dubitet, huic stylus & ratio scribendi Theophrasto peculiaris omnem scrupulum eximere debet; cùm & in promissa in præcedentibus libris facta, atque hîc præstita id euincant & extra omne dubium ponant. Nec quenquam moueat quòd decimum librum in scrinio pectoris, aut vt verbis ipsius vtar, in occipitio se conseruaturum dixerit, sententiam enim tum charitas tum amicorum preces mutare suaserunt. Tu igitur beneuole lector de hoc legitimo Theophrasti pignore certus, labore & munere tanti viri fruere, ac studium nostrum in conquirendis Magni nostri Doctoris opusculis atque in lucem emittendis grato animo accipe. F. B.

THEOPHRASTI PARACELSI
BOMBAST AB HOHENHEIM, &c.

CLAVIS,
SEV DECIMVS ARCHIDOXORVM LIBER
è M. S. Codice germanico vetustissimo.

PRÆFATIO.

VAMVIS Archidoxa nostra, nec non libros alios Medicinam concernentes, paulò quam factum est clariùs dilucidiùsq; conscribere nobis animus fuerit, quia tamen arcana summa medica vniuersalia sine veris chymicis Encheirijs parari ac in expetitam graduum exaltationem deduci nequeunt; notum verò sit plurimis, quomodò totus ferè Mundus diuitijs opibúsque mundanis deditus Tincturas duntaxat & Metallorum transmutationes vt Auri Argentique plurimum corradant, magna vi insectetur, ad quod assequendum veris præparationibus chymicis oppidò egerent, quas in Archidoxis nostris breuiter & sine opera inuenire lubenter vellent. Eapropter vt huic tanto, quod inde posset oriri malo simulque eorum malitiæ obuiam eatur, sententiam nostram in libris illis, pro veteri consuetudine philosophica & cabalistica ratione celauimus: probis nihilominus ac perfectis clarè, contemptoribus verò & impijs obscurè illam satis ostendentes.

Absque Chymicis encheiriis arcana medica præparari nequeunt. Cur obscurè scripserit Ratio

Etsi non solùm Auro inhiantes Lachrymistæ, sed & Galeni ac Auicennæ pars sectatorum maxima, in causa quoque sint cabalisticæ nostræ scriptionis philosophicæ: namque libenter Medicaminibus & arcanis nostris vterentur, vt chronicos Morbos, sibi alias more galenico incurabiles, depellerent, si modò ad illorum præparationem & administrationem, breuem, certam ac facilem methodum, nedum abnegato veteri Ethnicorum & Pseudo Christianorum errore, reperire, & honores, famam, diuitiasque quas inde obtinerent, solùm scriptis galenicis, sibique tribuere, indeque ex inuido animo meum nomen ac præclarè gesta supprimere, suisque scriptis vendicare, remque ipsam, quod scilicet ars illa ex me proficiscatur, clam habere possent.

Auaritia chymicorum. 2 Inuidia & ambitio Galenicorũ.

Etenim

Etenim ipsi, tanquam veteres Doctores, videri nolunt ac si crassioris Heluetij ac iunioris Discipuli (cui omnes inuident, quod eorum fundamenta subuertat) iam pronecta ætate Discipuli esse deberent & se tales publicè profiteri. Ob hanc illorum pigritiam, ambitionem, inuidiam & odium, nec non ingratitudinem, in archidoxis & aliis meis libris, modo præfato, mihi placito, quemque coram Deo & Conscientia mea in nouissimo die probabo, docui & philosophatus sum, vt, ij qui ad fundamentum Archidoxorum meorum pertingere volunt, se Theophrasticos publicè dicant, me suum Monarcham agnoscant, me laborando sequantur, scholam meam frequentent, & viceuersa veteres suos Patres sub scamnum abiiciant. Licèt autem clanculum à misero quodam simplici Rusticulo vel aliunde Experimentum aliquod nanciscantur, magna tamen Medicamentorum meorum administrandorum arcana non intelligent, atque adeò plus dedecoris quàm honoris inde consequentur. Quocircà quamuis ab Aniculá ostensum sit eis, Hyrundinum pullos, Cranium, viscum, quernum &c. certam esse Caduci curam, vt est re verâ, hoc ipso tamen non curabis. Vnde hoc, & quæ causa est? illud scilicet, quod modum administrandi & magnum Ilech non intelligis, neque ex Galeno tuo addisces, nisi scholam meam frequentaueris, ac didiceris Philosophiam secundum Christum & non secundum Fiscum. Cùm ergo viscus quernus opem tibi non præstat, putas illum per se nimis esse debilem, quapropter cum aliis herbis illum corrigis, compositúmque magnum conficis ex sexaginta vel pluribus partibus, quas digeris & stercus purgas, Morbum verò hoc ipso non expelles, quia neque simplex, neque Compositum, neque administrationem intelligis.

Absque cognitione magni Ilech medicina infelix.

Si verò Doctrinam meam cum gratiarum actione accepissent & rubrum Pileolum vel Morionum Pallium, à Galeno acceptum, retrò Ianuam abiecissent, simúlque se sub mea Disciplinâ submisissent, ego illis meliorem Pileolum, imò Fortunati ipsius, in quo plus artis quàm in aliis omnibus scriptis latet, imposuissem. Vt coram nemine opus habuissent eum deponere, sed Morbos chronicos æquè ac Fortunatus Regis filiam restituit, curare potuissent.

Verùm indigni sunt illi melioribus, suæq; noxiæ insimulandi, quod nempe nihil nouerint de Magnalibus ac Mysteriis sanctuarij Naturæ, neque de cœlesti Thesaurinella quæ vltimis istis gratiæ temporibus supernè mihi liberaliter reuelata est, quæquidem verum Adamum & Paradoxum Medicum, secundum Enochianos dies, faciunt, in noua generationis intellectu. Isti verò Ignorantes gloriosi id recusarunt, quare illorum me porrò non miseret, sed illos in Ignorantia sua relinquo.

Cælestis Thesaurinella supernè authori reuelata.

Quia verò indubium est, in tanta multitudine Hominum, de quibus mentio fit in Esdræ quarto, Dominum Deum sibi paruulum Electorum quorundam numerum reseruaturum, qui cupidi erunt Theophrasticæ meæ Doctrinæ fideliter sectandæ, veritatis amandæ, adiuuandorúmque Proximorum in suis necessitatibus ac Morbis, ex vero Christiano & non ficto, amore, neque ob lucrum vel ambitionum, sed ob amorem Dei purum, nec non vt ex Naturæ quoque lumine Dei mirabilia manifestò appareant (licet non omnes sub tali Constellatione nati sint, vt librorum nostrorum sensum, quamuis incumbant sedulò, absque Dei auxilio, percipere possint.) Propter synceram ipsorum intentionem & amorem, vt verum fundamentum præcipuorum nostrorũ scriptorũ & arcanorum Medicinæ comprehendã, perueniántque ad finem felicem, nec preciosissimus Naturæ Thesaurus, quem mihi Deus reuelauit, apud me planè sepeliatur, hunc idcircò libellum illis conscribemus, & in eo fundamentum nostrorum Archidoxorum & vniuersalium, clara luce ostendemus, docebimúsque singularia arcana, Quintam Essentiam, Prima Entia, & Magisteria præparare.

Qui veri medici.

Quæ autor hoc libro docebit.

Ne autem hoc ipsum clarum lumen ad Ingratos & Indignos perueniat, hortor omnes quibus huius libri sit copia, maximo sacramento & Iureiurando quod Deo in Baptismate dedisti te adstringens, vt omnia hæc clanculum & velut nobilissimum Naturæ Thesaurum abscondas; nec vllum Indignum, admittas, sed vt illo ipso venereris, tanquam beatissimo Talento, & Proximo in necessitatibus eo subuenias.

Deus benedictionem & gratiam largiatur, vt quilibet huius particeps, eo rectè vtatur.

DECIMVS LIBER ARCHIDOXORVM THEOPHRASTI,

in decem separatis Capitulis comprehensus.

CAP. I.

De separationibus Elementorum,

IN omnibus rebus commixta sunt, iuxta se, quatuor Elementa, sed in in re quâlibet vnum ex illis quatuor perfectum ac fixum est. Illud est Elementum prædestinatum, in quo Quinta Essentia, virtus & Qualitas habitat; reliqua verò Elementa sunt imperfecta, & simplex Elementum, in quibus nulla alia virtus est quàm in alio simplici Elemento; súntque illa omnia tanquam habitaculum veri, fixi ac perfecti Elementi, quare etiam Res qualificatæ appellantur. Quòd verò quidam opinantur Corpus verum Elementum & qualitatem esse, nec non virtutem veri Elementi aliquo modo ostendere, ea quidem Causa est, quòd Corpus, vt & tria Elementa imperfecta, à fixo, perfecto & prædestinato Elemento, vel Quinta essentiâ, velut Incola suo, tinctum & qualificatum est, quodlibet secundum suam Naturam.

Elementum prædestinatũ quid?

Exempli gratiâ, in quibusdam prædominatur Elementum aquæ, in aliis corporibus præcellit Ignis, in nonnullis Terra, in aliis quoque aër. Si igitur fixum prædestinatum Elementum separandum sit, opus est vt domus confringatur

confringatur: hęc autem Domus confractio seu dissolutio multis modis peragitur, sicut in Metamorphosi meâ de Morte rerum clarè dicitur. Si Domus per aquas fortes, calcinationes & similia dissoluitur, semper obseruandum est, quòd dissolutum sit à fixo, per vulgares distillationes separandum: Tum enim Quintæ Essentiæ Corpus in modum Phlegmatis transcendit, Elementum verò fixum in fundo permanet. Sed cùm parum de Domo seu habitaculo simus solliciti, solum Incolam perquirentes, illum in fixo prædestinato Elemento inuenire oportet, indéque secundum Quintæ Essentiæ modum extrahere, adeò vt fixum istud Elementum, per alia validiora artificia quàm per Calcinationes, sublimationes &c. dissoluatur & purum ab impuro separetur: Purum est Quinta Essentia; Impurum verò est superfluum tartareum, quod in quacunque generatione permixtum est, de quo vide librum de Morbis Tartareis.

Modi separandi elementum fixũ à quintâ essentiâ.

Cùm autem Theoria mea in aliis libris Archidoxorum, Metamorphoseos, Paramiri generationum &c. prolixiùs diducatur, idcircò nolo, ne minimum quidem tędium afferre, sed Practicam breuiter ostendere. Metallum, iuxta processum de Morte rerum præparatum, reduc in liquidam substantiam cum aquâ forti, secundùm modum quem in libro separationis Elementorum docuimus; & separa per plurimas cohobationes & putrefactiones, tria imperfecta Elementa; túmque Elementum fixum permanet in fundo, cuiuscunque generis sit, & sic Elementa illa quatuor rectè separata sunt.

Modus separandi elementa in metallis.

CAPVT II.
De Quinta Essentia.

ABstrahe volatile (quod in Elementorum separatione transcendit) sępius à fixo, vt Quinta Essentia quæ partim cum Phlegmate fuit eleuata, iterum coüniatur. Accipe fixum Elementum, quod post trium imperfectorum separationem permansit, cuiuscunque sit generis; deinde solue in aqua sua appropriata, quodcunque secundùm suam naturam, quemadmodum de Quinta Essentia in Archidoxis diximus, contine in Putrefactione maxima; distilla per cohobationem, reliquum per descensum; Putrefac adhuc parum, distilla & coniunge omnia, & distilla in Balneo Mariæ ad oleositatem. Tum corrumpe cum subtili spiritu vini, bulliendo; decidet impurum in fundum, & purum supernatabit; illud separa per tritorium, vtque naturam aquæ fortis simul amittat, maiorem spiritus vini quantitatem affunde, quem sæpiùs abstrahe, donec Quinta Essentia dulcis euadat. Postremò ablue aquâ communi frigida. Pari ratione intelligendum est de Marchasitis, Lapidibus, Resinis, Herbis, Carnibus, vndosis & fixis, vt primùm juxta Doctrinam libri separationum, tria imperfecta Elementa separentur; posteà cum Elemento fixo, secundum Doctrinam libri Quintæ Essentiæ vlterius procedatur.

Qua Essentia qui extrahatur.

Sub aquâ comedente vel corrodente, intellige acetum cum spiritu vini mixtum, & qui sæpe à salis nitri spiritu abstractus in acetum facescetit. In eo fixa Marchasitarum Elementa solui debent, putrefieri & per alembicum eleuari; ac demùm cum spiritu vini corrumpi, vt impurum decidat in fundum, & à puro se separet.

Aqua corrodẽs quid?

Marchasitarum essentia.

Circa Gemmarum Essentiam, sub aceto radicato intellige, vt acetum acre aliquoties ab aceti Matrice tartarisatâ cum lateribus correctum habeas. Gemmas primò per sulphur calcinatas, in eo soluas, putrefacias, & tunc purum ab impuro per corruptionem cum spiritu vini separes.

Gemmarum.

Ex fructibus, Herbis & Radicibus Essentia facilè perficitur, adeò vt imperfecta Elementa per summam arcanam Putrefactionem summi coloris dissoluas; deinde in fimo putrefices, per descensum omnia quæ exire possunt expellas; indecorpus humiditatis nociuum imperfectũ per distillationem in Balneo abstrahas. Tum remanebit in fundo Elementum prædestinatum; illud separa ab impuro superfluo per corruptionem cum proprio spiritu, vel cum spiritu vini, quem abstrahe & habebis Quintam Essentiam puram.

Fructuũ & Herbarum.

Quintæ Essentiæ extractio è salibus (puta ☉. ☽. ⊕ ♀. &c.) fit hoc modo. Cohoba cum proprio suo liquore vel aquâ sæpiùs, putrefac cum Phlegmate, & inde corpus abstrahe in modum Phlegmatis vsque ad spiritum fixum. Hunc solue in aquâ vel vnda sua propria & in feruore separa, cum spiritu vini, purum ab impuro.

Salium

CAPVT III.
De Magisteriis.

MAgisteria meritò appellāda sunt Mysteria ob magnas tincturas quas ostendunt in appropriato, nēpe in aceto, in vino: & sicut ibi mentionem fecimus, ita etiam hîc præcipimus solùm esse attendendum ad concordantias quę ad Magisteriorum extractiones cõmodæ sunt. Etenim si acetum distillatum acceperis, non aquam, sed vinum tinges in acetum, siquidem Tinctura vel acetum ex vino confectum fuit. si Aceti Magisterium benè rectéque cognoueris, librum etiam Magisteriorũ satis intelliges.

In Magisteriis conficiẽdis ad concordantias attendendum.

In Aceti Magisterio considerandum est, vt ex vino corrupto, per fermentum quod illi ex natura cognatum est, exempli gratia per tartarum, Tincturam primò, idest Acetum conficias; deinde cum exiguâ quantitate eiusdem Aceti maximam copiam vini anteà corrupti & putrefacti, breui tempore, in optimum acetũ prorsus tinges. Si ergo Metalla intendis in Magisterium conuertere & totum corpus planè in Essentiam tingere, oportet vt accipias præcipuum & apertum Metallum, cui reliqua omnia in naturâ cognata sunt. Idque in sua Matrice, quæ in aqua sita est & Mater omniũ Metallorum appellatur, corrumpas, à superfluis Elementis expurges, & in primum Ens liquidum reducas, hoc est acetum acerrimum metallicum. Quoties in eo Metalla omnia digeruntur, necessariò per id in acetum, id est in Quintam Essentiam transmutantur. Quemadmodum verò vinum iam ante quodammodo corruptum esse debet, si quidem bonum acetum inde citò parari debet; pariter & metallica Corpora ante quoque corrupta seu putrefacta & mortificata esse debent, prout in Metamorphosi de Morte rerum dictum est,

Magisterium aceti.

Similitudo.

Applicatio ad metalla.

tumque verè potabilia appellantur.

Magisteria Marchasitarum. Hoc modo quoque Magisteria Marchasitarum, in quibus plus ferè virtutis quàm in Metallis reperitur, sicut & alia Magisteria paranda sunt; & sub aquâ soluéte nostrâ, aqua salis intelligenda est.

Gemmarum. Magisterium verò è Gemmis est, vt illas primùm cum sulphure calcines per quatuor horas, reuerberes ac posteà cũ nitro comburas, demùm cum aqua simplici coquas horis octo, filtres, coagules & cum vini spiritu extrahas.

Resinarum. Magisterium ex Gummis & Resinis, exépli gratiâ, ex Terebinthinâ & Carabe, hoc modo fit, Primò coque in spiritu vini: deindè corrumpe in nouo spiritu vini aquæ soluenti, putà salis, commixto, inde distilla.

Herbarum. Magisterium herbarum similiter, item & omnium aromatum fructuúmque ita peragitur. Imprimis instar Musti fermententur; abstrahe posteà spiritum velut à vini fæcibus. In eo spiritu herbam putrefactã digere sæpe cum nouis herbis renouatam, quousque spiritus quantitate quadrupla euenerit. Quoniam autem in Archidoxis nostris sæpius mentio fit Primornm Entium, cumque fundamentum præcipuũ in iis sit absconditũ, hîc vnà breuiter adiungemus præparationem aquæ nostræ salis Circulati quæ illic requiritur & obmissa fuit.

Præparatio salis Circulati.

In aliis nostris libris satis ostendimus & declarauimus, quod verum Elementum sit aqua seu Mare, tanquam vera Mater omnium Metallorum, & ex suo Primo Ente sperma trium Primorum accepit, cuius nemo ante me fecit mentionem, sed modò ex sulphure & Mercurio Principia sua posuerunt, Tertij Principij, videlicet salis, quod in Mari jacet, neglecta mentione. Quoniam verò experimentis edoctus ego, in aliis quoque libris attigi Primum Ens, seu Quintam Essentiam Elementi aquæ esse Centrum Metallorum & Mineralium, & alibi quoque adiunxi quòd quilibet fructus mori debeat in eo in quo vita est, vt nouam postea vitam meliorem recipiat, & sic per depositioné veteris corporis in primum Ens reducatur. Idcircò hîc extractionem Centri aquæ, in qua Metalla corpus amittere debent, adiiciemus. (Primũ Ens aquæ est centrum metallorum.)

Recipe primò verum Elementum aquæ, vel eius loco aliud sal quod nondum planè ad siccitatem coctum sit, vel etiam sal gemmæ depuratum: affunde partes duas aquæ mixtæ cum modico Raphaui succo; putrefac in digestione accuratâ, quò longiùs eò meliùs; sine postea congelare & putrefac denuò per mensem; deindè per retortam distillâ; residuum per ignem validum vrge, vt fluat; reuerbera in retortâ igne continuo; solue in marmore; aquam hinc defluentem affunde desuper, & putrefac iterũ; distilla denuò vsque ad oleositatem; coniunge cum spiritu vini & impurum in fundo decidet, quod separa; purum verò in frigido cristallisetur; affunde iterum distillatum & toties cohoba, donec oleum fixum in fundo remaneat, & nihil dulce posteà transgrediatur. Digere porrò per Mensem, deinde distilla tamdiù donec arcanum salis per alembicum transcendat. Nec peniteat diutini laboris, namque hæc est tertia pars omnium arcanorum quæ in Metallis & Mineralibus abscondita sunt, & sine quâ nihil frugeferi, nihilq; perfecti perfici potest. (Absque sole circulata nihil frugi in Metallis & Mineralibus fit.)

Quanquam autem plures sint viæ ad extrahendum Ens primum salis, hæc tamen vtilissima & expeditissima; & post hanc, alia illa via est, cuius de Elixire salis mentionem fecimus. Vt nempe sal recens cum aqua soluente, quæ est spiritus salis distillatus, permixtum putrificetur, & tamdiu distilletur, donec tota salis substantia soluatur ac in oleositatem perpetuã reducatur, corpore Phlegmatis in modum ipsi subducto. Hac quoque ratione arcanum vel Magisterium vitrioli & Tartari conficiendum docetur, vt & ex omnibus aliis salibus.

CAPVT IV.

De primis Entibus, & primò de Extractione Quintæ Essentiæ, seu primi Entis Mercurij vulgi.

SI Mercurius vulgi in primum Ens liquidũ reduci debet, tunc est antè mortificandus, & ex formâ suâ deducendus: idque fit per varias sublimationes cum vitriolo & sale communi, vt postremò fiat instar fixi cristalli. Deinde solue illum in suâ matrice, nempe in primo Ente salis; putrefac per mensem; corrumpe cum nouo arcano salis, vt impurum eius in fundũ præcipitetur; purum verò in cristallos vertatur. Lapillos sublima in Reuerberio clauso; cum sublimatum est, inuerte semper quousque in ruborem deueniat. Sublimatum hoc extrahe cum spiritu vini ad summum rectificato; separa spiritum vini; reliquum solue super marmore & digere per Mensem, affunde nouum spiritum vini, digere ad tempus & distilla. Tunc arcanum primi Entis Mercurij in liquida substantia transcendet, quod à Philosophis acetum acerrimum metallicum, & in nostris Archidoxis circulatum maius appellatur. Idémq; de Antimonio, Gemmis & Herbis intelligendum est. (Acetum acerrimũ philosophorum.)

CAP. V.

De Arcanis.

QVod de Arcanis dicimus, ita accipiendum est, vt ea nihil aliud sint quàm Quinta Essentia graduata, Magisterium vel Ens Primum. Et sub primò arcano primæ Materiæ, intelligi volumus primam Materiam siue primum Ens Limbi humani. Item primam Materiam Mercurij salis, námque ipsa proximè conformis est. Quapropter secundùm processum Primi Entis, cuncta in liquidam substantiã reduces, ac deinde cum Monarchiâ, tanquam cũ viuente rei istius corpore irreducto denuò cõiunges & ad distillationem promouebis. (Arcana quid.) (Arcanũ primæ materiæ.)

Quid de Lapidis arcano sentiamus, in sequẽti Practicâ declarabitur. Sub Mercurij vitæ verò arcano Ignem viuenté innuimus, adeò vt Mercurius vulgi cum Quinta Essentia salis essentificetur, & cum primo Ente antimonii, tanquam cœlesti vitâ viuificetur. Arcanum autem Tincturæ seipsũ explicat, quare hîc omittimus. (Mercurius vitæ Paracelsi quid.)

CAP. VI.

De arcano Lapidis siue cœli Metallorum.

QVod hinc inde theoricè de Lapidis arcano proposuimus, hîc omittimus, solúmq; dico (Lapidis arcanum in ♀ Antimæ.)

Lapidis arcanam ☿ Antim. dico hoc arcanum non in rubigine, quam multi flores falsò nominauerunt, sed in antimonij Mercurio quærendum esse. Isque antimonij Mercurius, cum ad perfectionem suam perductus est, nihil aliud est quàm Metallorum Cœlum, quòd semper sua ipsius virtus vitalis est, nihilq; aliud nisi perfecta pura Quinta Essētia; quapropter & in Diluuio nulla virtus vel efficacia illi adempta fuit; Cœlum enim, tanquam ipsa vita potest à nullo minori destrui. Huius præparationem breuiter hîc appono.

Accipe Antimonium, purga à scoriis & realgare, in vase ferreo, quousque Mercurius coagulatus Antimonij, albus & insignis appareat. Et quamuis sit Elementum Mercurij, & in se veram vitam occultā habeat, hæc tamen omnia in potentiā sunt & non in actu.

Si verò in actum deducere vis, opottet vt illā vitam suscites cum suo simili Igne viuente, vel aceto Metallico, in quo Igne à pluribus Philosophis multifariam processum fuit. Quoniam verò in fundamento consenserūt, omnes tamē ad scopum destinatum peruenerunt. Etenim vnus ex Mercurio coagulato Quintam Essentiā labore multo extraxit, & cum illo Antimonii Mercurium in actum deduxit; alii verò perspexerunt vniformem essentiam in aliis rebus mineralibus, exempli gratia, in fixo vitrioli sulphure, in magnetico lapide, indeque eandem Quintam Essentiam extraxerunt, & eādē Mercurium suum vel Cœlum maturauerunt, seu in actum deduxerunt. Et quoniam Essentiam suam quintam ex lapidea Materia extraxerunt, idcircò Magisterium istud Lapidem appellauerunt, eorumq; opinio recta quidem est. Ignis tamen ille seu corporalis vita, in vulgi Mercurio multò perfectiùs ac sublimiùs reperitur, quod manifestè suo fluxu testatur, esse nempe in eo summum Ignem cœlestémque vitam absconditam: Quapropter quicunque metallicum suum Cœlū ad summum graduare cupit, & in actum reducere, ipse debet primò ex corporali vita (Mercurio vulgi) primum Ens liquidum, (tanquam cælestem Ignem) Quintam Essentiā solis, & acerrimum acetum metallicum extrahere, per solutionem cum suā Matre, id est, arcano salis, & cum stomacho Anthionis, id est spiritu vitrioli, permiscere, in eo Mercuriū Antimonij coagulatum soluere, digerere & postremò in cristallos reducere, vt similis fiat cristallo flauescenti, de quo in Manuali nostro mentionem fecimus.

Ignis viuēs seu Acetum metallicum.

Ignis cœlestis in ☿ vulgi.

CAPVT VII.

De Arcano Mercurij vitæ.

Qvemadmo dum ex herbis, veluti ex vite Essentia temperata educitur, qua ex omnis generis herbis & radicibus Essentia sua extrahi potest, adeò vt Mercurius vini, non suam propriam naturam, sed eius cum quo essentificatur, ostendat; pari ratione ex Metallis & Mineralibus; similis enim Mercurius vel spiritus ex aperto & medio Metallo (Mercurio) extrahitur. Si cum eo ipso spiritu ex perfectis Metallis Essentia extrahitur; tunc posteà iste Mercurius essentificatus, cum cœlesti Quintæ Essentię Balsamo coniungitur, in Reuerberio clauso, per quod vitam impetrat, & idcircò Mercurius vitæ appellatur. Cuius virtutes nobis admirabiles videntur, & quominus contemnantur, à nobis taceri & abscondi debent.

Cū spiritus ☿ extrahitur Essentiam ex metallis.

CAPVT VIII.

De Composito magno secretorum nostrorum in Medicinā maximo.

IN scriptis nostris Paramiricis clarè satis, quantum scilicet Philosopho vel Medico opus est, declaratur, si totum corpus humanum, non solum in corporali terreaq; suā massa, sed & in cœlesti balsamica parte præseruari & curari ab omnibus cœlestibus & terrestribus Morbis debeat, quòd in Medicamento talis cōpositio sit oporteat, quę non in numero ingredientium consistat. Exempli gratiā, si quis putaret aquam & vinum confundēdo veram mixtionem esse, hoc falsum; námque pars vna ab alterā sine læsione alterutrius separari potest; quod in composito nostro magno secus est: Hîc enim fit vniformis & concordans mixtio, adeò, vt duo natura & proprietatibus distincta vniantur, & neutrum ab altero sine læsione separari queat, ob insignem concordiam; sicut accidit in semine Masculino & Fœminino. Si ergo tale compositum, quod homini proportione cœlestium & terrestrium conforme in statu, parari debet, considerare conuenit nomē Microcosmi, & quòd homo sit paruus Mundus. Quare si vniuersaliter ab omnibus Morbis curari debet, id suo simili fieri necesse est. Circā quod Hermes Trismegistus dixit, oportere eū qui hoc compositum intendit facere, nouum Mundum creare: & quemadmodū Deus Cœlū & Terram creauit, sic & Medicū debere Mundū Medicinalem fabricare, separare & parare. Et vt discipulis suis fideliter satis ostenderet, qua ex re, seu Materia, hoc compositum fieri oporteat, & quomodo cœlestium virtutum concordātiæ quoque apud nos in valle tenebrarū reperiantur, paulò pòst adiicit verè & prudenter. Quod est inferius esse sicut superius, & inferiora cum superioribus se habere vt virum & vxorem; & melioris Intellectus gratia, docet cœlum per se conuenire cum Elemento aquę, quod primam suam Materiam spermaticam in aqua habuerit, & quod Elementum terrę eius ex spiritualitate in corporalitatem & terrestreitatem coagulatū seu mutatum, sit simile Planetis & aliis stellis, quæ Materiam suam spermaticam quoque ab origine in Cœlo sortitæ, & indè per separationē, ex cœlesti pellucida natura, in corpus densū coagulatum transierunt seu mutatę sunt.

Microcosmus ab omnib⁹ morbis suo simili curatur.

In prima Creatione superiora, & inferiora; superius & inferius Cœlum seu aqua; superior coagulata natura seu astra, & inferior terrestris, omnia in vnum commixta & res vna fuerunt. Deus verò subtile à crasso separauit, vt ex vna aqua duę fierent; superior aqua erat subtilis, masculinus sexus æstimandus ad inferiorem crassiorem fœmininam aquam. Quemadmodum verò Deus aquam superiorem vlteriùs diuisit & separauit, vt subtilis aërea pars in stellas ordinaretur, adeò vt corpora cœlestia seu stellę ad Cœlum se habeant velut filij ad Patrem: pari quoque ratione Deus concordantem cū superiori separationem instituit in Corporibus crassioribus, fœmininis videlicet aquis, in valle tenebrarum; illásque in duas etiam partes diuisit. Septimam clariorem partem appellauit aquam, reliquas

Aqua superior masculo inferior fœminę accōpatur.

Aqua Septima pars terræ.

reliquas sex partes exiccatas, seu coagulũ appellauit Terrã, quæ in se comprehẽdit omnes specificatos fructus & planetas, qui originẽ primã in aquâ, velut cœlo suo habuerunt. Sicut Metalla, Mineralia, Gemmæ quæ respectu aquæ censentur velut filiæ respectu Matris suæ. Ita superius Cœlum sui similem naturam & proprietates habet in fœminina sua natura, Cœlo nẽpe inferiore seu aquũ, nec nõ superiora corpora terrestria vel astra, tanquam filij Patris (id est Cœli) parem concordantiam & cognationem cum sororibus corporibus terrestribus habent. Et quantum propinquâ cognatione superiora cœlestia Corpora vel astra Patri suo Cœlo coniuncta sunt: pari quoque seu æquali cognatione inferiora terrestria Mineralia & Metalla Cœlum suum tanquam Matrem aquam attingunt. Inde veritas sententiæ Hermetis patet, quàm & nostris Doctrinæ filiis hisce commendamus, quòd scilicet totus Microcosmus, quantùm ad massam comprehensibilem, & ad viuentem, mouentem, corporeum, generantem spiritum attinet, ex inferioribus istis Elementis, tenebrosis aquis, nobilissimis suis Essentiis cogi & componi debeat. Quoad verò arcana mentalia, per quæ Mens sana in corpore sano consistat, illa ipsa ex superioribus cœlestibus aquis, earúmque astralibus Influentiis spiritualiter, modo mentali, per mentem Imaginis, & eiusmodi Gamahelis attrahi, & si minùs nobis placent, declinari debent. Prout hæc in libris de vitâ longâ prolixè & clarè satis nostris demonstrauimus. Quoniam & aliis in locis, præsertim in Paramiris, magni huius compositi Theoriam complexi sumus, idcircò his acquiescimus & ipsam potius Practicam adiungimus, quomodo videlicet Mundus inferior seu Cœlum cum Terrâ suâ, vel sol cum Cœlo vniri & componi debeat. Quia verò cœli præparationem anteà præmisimus & sub arcano lapidis docuimus, eam hîc omittimus. Cùm autem per se solum, sicut virile semen, nullam vtilitatem in humano corpore possit afferre, sed solùm partes cœlestes, humorem nempe radicabilẽ seu Balsamum vitæ restauret, ea propter cum massâ suâ terrestri corporali coniungi oportet & in concordantiam deduci, vt & massa carnalis in homine reficiatur & restauretur, & non solùm Membrum vnum, sed totum corpus sanitati restituatur. Idcircò corporalis massa talis accipiatur, quæ in naturâ æqualis sit soli superiori, & omnium stellarum proprietates in se comprehendat. Impossibile quippe est stellas omnes subterraneas, coagulatáque corpora simul in numero Ingredientium comprehendere. Coagulata hæc Cœli essentia, id est sol, in essentiâ suâ & Elemento temperato adeò eleuata & graduata est; vt etiam proprium domicilium, id est, Elementa superflua, secum figat, ita vt à nullo Elemento possit destrui, & Incola seu Balsamus, corporalis in eo absconditus possit æternus permanere. Si ergo verè, vt antea dictum est, Microcosmus totus curari debet, corporalis coagulatus Balsamus cum spirituali Cœlesti Balsamo coünandus est, & inter Elementa solis discordia concilianda, adeò vt Elementa superflua à fixo prædestinato separentur prorsúsque moriantur, & æternum fixũ Elementum, velut suum Incolam, solum relinquãt. Si hoc solis corpus mortuum, à superfluis posteà mundetur, & in volatilem spiritualem naturam deducatur, tunc verus Mercurius sublimatus & resolutus solis (non verò horezontalis ille quem multi cum Mercurio vulgi & sale ammoniaco parare conantur) perfectus est.

Similitudo cœli cum aquâ.

Corporea hominis ex aquâ inferiori.

Mentalia ex cœlesti constant.

Virile semẽ quid vtilitatis corpori præstet.

Vt totus Microcosmus curetur quid regendũ?

☿ us sublimatus Solis.

CAPVT IX.

De Balsamo corporali, seu Mercurio solis.

VT discordiam inter Elementa solis, vel domicilij auri concitare possis deducas oportet solem in solutione forti per Ignem phlegmaticum seu Quintam essentiam Tartari, in feruorem proprium. Per quod Elementum aëris in sole maximè augetur, & per aërem aggredientem fixum solis Elementum, ceu proprius Ignis, adeò graduat, vt reliquorum trium domicilium vincere & destruere possit. Putrefac destructionem hanc, cum Quintâ essentia Tartari & struthione, per propriam sublimationem in materiam Mercurij conuerte, & tunc permanebit fixum mercuriale Elementum solis, solum absque domicilio. Quoniam verò adhuc cum Tartaro suo superfluo permixtum est, idcircò hic indè amouendus est. Solue ergo in aquâ salis circulatâ, corrumpe, & Tartarus præcipitabitur. Purum sublima in Reuerberio clauso Athanoris; solue super marmore, & putrefac. Sic Mercurius sublimatus, graduatus & in primam materiam solis resolutus, ac in summo gradu præparatus est.

Quomodo aurũ soluendum.

Ignis Phlegmaticus etiam quinta E. Tartari.

CAPVT X.

De compositione Balsami spiritualis & Balsami coagulati corporis.

SIcut in Manuali commemoratum est, compositio hæc fit in ouo Philosophorum. Et ita huic operi magno in Dei nomine, ad eius laudem & gloriam, finem imponimus.

FINIS.

LIBER DE RENOVATIONE ET RESTAVRATIONE, THEOPHRASTI, GERMANIÆ PHILOSOPHI ET MEDICI, dicti Paracelsi Magni.

PRINCIPIÒ quid *Restauratio Renouatióque* sint, quæ sint ea, quæ instaurant ac renouant, quid etiã in hoc sit quod renouari queat ac instaurari quarumuis in creatione rerum intelligendum nobis venit. Mineralia quidem omnia sic ad iuuentutem adducuntur, innouantur, & instaurantur, vt ferrum æruginosum in recens ferrum iterum possit reduci & ærugo vel æris flos rursum in suum cuprum; item minium in plumbum, & Saturnus in Mercurium. (al. calx. Iouis in stannum.) Est igitur hoc loco renouatio & instauratio, quæ destructum aut æruginosum aut consumptum

Renouatio quid? Renouatio est multiplex.

ptum ad iuuentutem atq;perfectam suã Essen. reducit. Hæc renouatio tamen quã adduximus comparari minimè potest restaurationi renouationiue,quam prætendimus exponere: Nam etsi ferrugo vel ærugo non sit metallũ: nihilominus in suâ essentia metallica nondum penitus periit vel consumpta est. Quapropter in cõparationem assumi hoc loco non potest ad explicationem de restauratione renouationéque institutam illa renouatio,quòd in humano genere ferrugines tales minimè contingant, nec ablutiones. Quo fit, vt eiusmodi reductione prorsus non indigeant homines.

Ad hunc modum si decrescentia homini seni vel decrepito velut ferrugo quædam substantiæ eius accidere intelligatur, tunc non secus istius corpus à decrepito suo gradu reduci poterit ad iuuentutem, ac à morbo quouis in sanitatem est reductio:de hâc tamen re in præsentia scribere nolumus. Porrò pro quâdam restauratione id etiam poterit existimari, cum ex sale, sulphure, Mercurióque fit metallum naturaliter. Adimpletâ perfectione hâc & in metallum perfectùm adductâ, benè poterit istud iterum in sua prima tria redire, vt sal,sulphur & Mercurius eius iterum appareant, prout in sui prima generatione fuerunt, sic vt essentia metallica prorsum transeat, nullúmque metallum sit amplius. Sic etiam accidere potest, vt materia trium primorum in metallum redeat vti prius, videlicet si ex tribus primis cupri, rursus cuprum fiat, &c. Hæc in metallis etiam est restauratio vel renouatio, cùm regeneratio quædam existat ex completo prius metallo rursus in perfectum & completum. Sed non est ista renouatio neque restauratio, si comparetur ad hominem, existimanda, quòd in tria nostra prima reduci minimè queamus, aut redigi in sperma nostrum, ex quo iterum possemus renouari & instaurari prout supra de metallis. Sic enim fieret, vt potestatem haberemus emendandi nos per secundam generationem, meliorem quàm prima fuit, vel vt ferrum quod in sua tria prima reducitur, & postmodum in argentum vel in aurum, & incorruptibile fit hoc ipso: vel vt Saturnus, qui rursum ad Mercurium suum reducitur,in metallum incorruptibile tandem mutatur. Non secus & nos in corruptibilem creaturam ex nobis efficere vel creare possemus, cuius tamen nullam habemus potestatem. Eiusmodi enim materia primâ caremus & in irreducibilem constituti, retrorsum ire non possumus sed progredi nos oportet vt incepimus, & nullâ ratione hoc ipsum recuperare vel habere, ex quo processimus, valemus.

Renouatio impropriè de homine dicitur. Homo ad sua tria prima non redit.

Est ergo Restauratio vel Renouatio duplex: Vna quam de metallis attulimus ac declarauimus: Altera cũ imago vetus nouis coloribus renouatur,vt recens & noua,sicut priùs fuerat, appareat. Non ea de causa tamen intelligendum hoc loco materiam ex veteri nouam esse factam, sed palliatam esse veterem imaginem vt appareat noua: quare hæc etiam restauratio dici non potest, iuxta renouationem & restaurationem hominis. Ad hunc autem modum Restauratio & Renouatio debent intelligi, vt radicalis eius humor, vitæ spiritum agens & exercens non diminuatur vel retrorsum agatur, sed potiùs viribus augeatur & promoueatur, vt arbor cui datur auxilium ad florum & fructuum suorum productionem quibus decidentibus atque transactis, iterum vt priùs procreantur alij. Quamuis autem omni ex parte hoc assumptum exemplum,prætensam opinionem declarare nostram non valeat, nihilominùs tamen intelligentiam exhibet humoris vitæ radicalis promotionem faciendi, prout in arbore demonstrauimus. Nos vtique restaurationem & Renouationem ad hunc intelligi modum volumus, eam scilicet in humore radicali non fieri, sed in eo quod ex humore dicto nascitur, ac suam originem ducit materialiter & corporaliter. Vti enim campana per fusionem formata, clangorem ex tono minimè recipit, sed ex corpore: sic Restauratio vel Renouatio suam operationem in spiritu vitæ non accipit, sed in eo quod ipsum efficit, hoc est vnum est materiale, substantiale alterum. Vbi tamen hoc omne cui radicalis humor inest, mandatum fuerit, eius tonus pariter mundabitur, & quantò melior tonus eius exstiterit corpus tantò melius erit. Et quando dicimus, radicalem humorem ex corporibus & membris procedere id hunc in modum intelligimus, quòd humor ipse radicalis, & id quod ex eo prouenit, existant, non secus ac radix & arbor, quorum vnum sine altero minimè potest viuere, aut subsistere.

Restauratio quotuplex.

Restauratio hominis quid.

Renouatio in quo fiat.

Pariter hîc intelligendum, hæc duo sic esse vnita coniunctáque,vt separari nequeant. Humor itaque radicalis: & spiritus vitæ, cum humore vitæ, corporibus & membris inest, prout in metallo tonus qui non videtur, sed auditur solùm. Verè enim ita etiam insunt corporibus vitæ spiritus,& radicalis humor. Fatuũ ergo foret, si conaremur eum emendare,vel per ipsum renouare corpus:sed æquum est corpus & materiam, quæ ex & cum ipso nascuntur & oriuntur restaurari & renouari. Colligi potest inde, restaurationem & renouationem esse membrorum transmutationẽ existentiũ in corpore ex superfluitate:sic vt omne quod ex corpore, nec non ex humore radicali prouenit, decidat, & nouum eius loco renascatur, prout intelligimus de arbore,de qua frõdes omnes,flores, fructus,atque fungi decidunt & nascuntur iterum, & tamen ipsum lignum nihil mutatur,vt etiam decidat & aliud renascatur, sed manet: ita manet humor etiam radicalis, hoc est in corpore vita,& corpus cum ea reiiciunt à se capillos,vngues,dẽtes,& similia postmodũ ea renascuntur. Hæc est ergo Restauratio & Renouatio, qua hoc ipsum quod restaurandum & renouandum est, restauratur, & renouatur. Nam vnaquæque Restauratio, & Renouatio, fit in superfluitatibus,& in illis,quæ ex substantia oriuntur,atque nascuntur. Quanam via corpus ergo restaurari renouariq; valeat, satis intelligi potest, ex demõstrationibus quas fecimus,& à superfluitatibus, quæ quidem in materias non excrescunt, vti capilli,dentes,cutis & vngues:sed in corpore sunt vt superflua quædam, quæ non in materias aut substantias corporales abeunt sed sua manent in essentia, prout complexiones (al. humores.) 4: existunt, quarum vna prouenit ex

Humor radicalis & vita vt membris insideât.

Renouatio quid.

Complexiones 4. vnde.

frigiditate & humiditate, quæ retenta eſt in toto corpore,nataque peculiarem non habens locum, neque aliquod exordium aut initium à quo proueniat, vti de 4. probatur complexionibus. Alia prodit ex priori contrariis, videlicet ex calore & ſiccitate, quæ & ipſa in corpore ſimiliter eſt, & peculiarem non habet manſionem aut originem, ac liquorem etiam facit. Tertia quidem eſt frigida & ſicca, via enaſcens eadem. Quarta calida & humida, prout aliæ procedens & ipſa.

Humores omnes non sẽper in omnib⁹ corporibus. Vita etiã ſine humorib⁹. Humores ſunt fœces corporis. Complexiones ſunt in nullo corporis mẽbro.

Hîc notandum eſt accidere, vt quatuor humores iſti non omnes in omnibus corporibus ſemper exiſtant, ſed nonnunquam vnicus tantùm, aliquando duo, tres quandoque, aliàs quatuor. De his etiam animaduertendum, eos in renouatione & reſtauratione conſumi expellique, hâc de causâ, quòd natura, hominiſque vita bene perſiſtere valeant abſque ipſis, & eis prorſus non indigeant, cum ſuperfluitates tantùm exiſtant, non ſecus ac fæces in vino, vel ſpuma tempore vindemiarum ab eo defluens.

De quatuor itidem complexionibus apparentibus in homine cenſendum eſt, eas non renouari neque reſtaurari, quòd ex nullo membrorum neque maiorum, neque minorum oriantur. Non ſunt etiam in ſanguine, neque in carne, vel in ſimilibus aliis. Nec verum eſt, ſanguineam complexionem ex hepate ſanguinis copiâ plurimùm abundante procedere, aut *Melancholiam* ex ſplene, vel *Choleram* ex felle: nec non ex cerebro *Phlegma*, ſimilibuſque, prædicta ſiquidem membra nulli præbent homini ſuam complexionem, ſed complexiones adueniunt in ipsâ natiuitate, ac in mortem vſque permanent. Quæ quidem hoc loco diſputanda non ſuſcipimus, cùm à textu noſtro de Renouatione Reſtauratione que nimiùm aliena ſint.

Cùm igitur nulla complexionũ quatuor in dictis corporibus locum aut originem habeat. Sed exiſtant illæ in ſpiritu vitæ & humore radicali, renouari non poſſunt, vtique nec reſtaurari complexiones. Verùm vbi corpus clarificatum fuerit, earum etiam natura clarificatur.

Cõplexiones nullæ in ætate, humoribus &c.

Textu noſtro pariter hoc quoque ſignificamus eomplexionum diuiſionem ſecundùm ætatem, regionem, & regimen haudquaquam curandam eſſe, quòd ex his tribus corpori nullę complexiones imprimantur. Euenire quidem poteſt, vt ſenectus corporibus triſtitiam inferat, non eſt tamen complexio. Phlegma Regio etiam ſimiliter inducere poteſt, non eſt tamen propterea complexio illa phlegmatica. Bilis etiam efficere poteſt, vt quis flauum colorem concipiat, quæ tamen hoc loco minimè diſcutienda veniunt, cùm declarentur vbi de conſtructione corporis agitur. Ad huiuſmodi diuiſionem peculiaris intellectus requiritur, quo notandum, non eſſe tantùm humores, ſed aliquando etiam Mineralia, quandoque corruptiones, quæ quidem omnes contra naturam & virtutem ſuperfluitates exiſtunt. Similiter de membris principalibus dicendum, quæ renouationi reſiſtunt, & reſtaurationi, hâc viâ ſcilicet quod eas non percipiant: nam ad ſe illas non recipiunt: at omne quod per ea tranſit, & cum eis præparatur, non aliter quàm nutrimentũ ſuſcipiunt, & non medicamentum. Vbi autem fortaſſis humores aut.ſuperfluitates in eis fierent expellerentur. Sic de cæteris membris, æquè etiam intelligendum erit, oſſibus nempè, medullis, cerebro, corde, iecinore, pulmone, renibus, liene, ſtomacho, inteſtinis, cartilaginibus, muſculis. Et de ſanguine ſciendum eſt corruptionem vel ſuperfluitatem in ipſo eſſe, quod tantùm eſt accidens. Ac ſic æquè etiam de carne. Hoc accidens vtique purgatur in renouatione & reſtauratione. Non quòd alius fiat ſanguis ſed quòd prauum ab eo amoueatur & bonum præſeruetur ac prædominetur. Idem etiam de carne iudicium eſt.

Breuibus vt explicemus, quænam illa ſint, quæ reſtaurari nec non renouari queant, *Lepra*, *Caducus*, *Mania*, *Puſtulæ*, *Podagra*, *Chiragra*, *Arthetica*, nec non alia plura ſimilia, tolluntur in renouatione reſtauratione que, ni fortè morbus aliquis foret, ex natiuitate ſumens exordium. Is non auferetur.

De leprâ verò,aut ſi quis alius morbus eâ grauior exiſtat ſcire conuenit eiuſmodi fieri tranſmutationem in corpore, non vt fit puri ſeparatio ab impuro, ſed quòd lepra conuertatur in ſanitatem, prout cuprum aut ferrum in aurum. Ob quam quidem conuerſionem haud mirari quiſpiam debet. Nam renouatio & reſtauratio conſumunt, non aliter quàm ignis in argento vel in auro ſuas falſitates vel impuritates, eâque munda relinquit. Eâdem viâ Caducus & Podagra tolluntur: nam renouantur ibidem omnia quæ ſunt in toto corpore, ſanguis & caro cum cæteris, quæ concluduntur in eo. Vt enim Alcali mundat leproſum Mercurium in optimum argentum ſic etiam renouatio & reſtauratio corpus in bonam tranſmutant eſſentiam, vt ſupra dictum eſt.

Lepræ renouatio qualis.

Renouatio caduci & podagræ qualis.

Superfluum igitur in corpore quodque nec non incongruum naturæ pellit renouatio & reſtauratio, mutâtque hoc omne, quo natura non indiget, aut momenti nullius, quod fuerit in bonum: Item omnia reſtituit, & vt creſcant iterum efficit, vt ſuprà diximus, integrum corpus in iuuentutem reducit,&c. hâc de causâ, quòd eis nihil, eorum quæ ſunt in ipſa natura, queat reſiſtere.

Renouationis vis quanta.

Qua via iam reſtauretur ac renouetur corpus, videndum eſt: accenſione videlicet renouantis & reſtaurantis medicamenti,quam habet in ſpiritu vitæ & in humore radicali, per quam accenſionem operationes præſcriptæ fiunt, vrticæ virium inſtar adurentium. Quis tam ſagax eſt, qui vires eiuſmodi ritè queat inueſtigare, cùm nobis actu non appareant materialiter, prout ſenſibiliter deprehenduntur. Ad hunc modum etiam ipſa renouatio & reſtauratio naturæ ſunt acceſſiones,virib. à nobis haud exprimẽdis factę. Id verò palã nobis innoteſcit, omne videlicet quod eſt

Renouatio vnde & qui fiat.

est visibile, mundari per ignem & repurgari. Natura siquidem exigit, hoc ipsum per ignem, & non per quidpiam aliud fieri posse. Quare duplicem ignem intelligimus, vtpotè materialem & essentialem, materialis operatur per flammam: Essentialis per essentiam atque virtutes, instar cantharidum, cutem adurentium & in bullas eleuantium, prout violentissimus ignis facit, cùm tamen ignis minimè sint, nec vt ignis sensu percipiantur. Idem facit etiam Flammula ac vrtica, ceu sæpiùs diximus.

Ignis causa renouationis.

Pariter nobis constat, renouationem & restaurationem hac viâ suas operationes quùm in corpus veniunt, aut in eo per vnionẽ coniungũtur, perficere, quod similis fiat ibidẽ operatio, vt in Mercurio Saturni aut Martis fit, qui suis cum realgaribus mittuntur in ignem, & quamuis neutrum eorum calidum aut igneum existat, vt lignum tamen aduruntur, & in fundo metallum perfectum inuenitur, quod priùs omnino leprosum apparuit.

Item quis penitus idipsum indagare vel inuestigare poterit, qua ratione fiat, vt quum *Migdalio* per vitriolum vehementissimè liquefactum fuerit, cuprum fiat, in omnibus & per omnia cupro verò similis, cùm tamen cupri nullam prius similitudinem habeat. Non aliter renouatio & restauratio nobis intelligendæ sunt, quàm quòd suas operationes perficiant, vt calx, quæ per aquam extinguitur, seipsamque purificat, & eius vires ac acrimonia per ignem essentialem tolluntur & extinguuntur.

Halcyon quotannis renouatur.

Renouatio & restauratio nostræ naturæ nõ aliter se habet, quam in Halcyone, quæ quidem auis renouatur ex propriâ sua natura. Hinc & alia plura similia reperiuntur, quæ potestatem id faciendi habent, quorum diuersimodè nostris in Archidoxis mentionem facimus, & multò magis in Secretis nostris, ex quibus possent adduci plurima, nisi nimium à textu nostro de renouatione & restauratione distarent, vbi quæ demonstramus, eadem & hoc loco pariter de renouatione veniunt intelligenda dum iterando dicimus, nõ satis cognoscere nos posse, quînam ignis operetur, etsi videamus eum absumere lignum, quòd is nempe vehementi suo calore superet quæuis alia, & absumat. Sed hoc relinquentes, iam aliò nos conferamus.

Postquã abundè satis de renouationis & restaurationis initio locuti sumus hactenus: deinceps iam demonstremus etiam ea, quæ renouant & restaurant illa, quidem in Archidoxis præparare scriptis docuimus, & suis nominibus intitulauimus, vt cognoscantur atque notentur. Iam compositiones ponere volumus eorum, & primò quidem pocessus. Dum autem de Simplicibus & Arcanis docemus, intelligẽdum est, eorum operationes diuersimodè fieri: Quædam enim inueniuntur, quæ violenter mundant per renouationem & restauratio em lepram, & latiùs nullum alium morbum: Ent tamen nihilominus in renouatione & restauratione perfecto sunt, præterquam in distinctionibus morborum huius generis sunt *Essentia Quinta, Magisterium, & Elementum Antimonij,* quod corpus à lepra mundat, non aliter quàm argentum & aurum in ipso liquefacta, in quibus immundi nihil relinquit.

Arcana varie operantur. Renouatur arcanorum Catalogus. Lepræ curatio quibus perficiatur.

Similiter Elementum Solis, & eius Essentia Quinta, nec non oleum einsdem, & Aurum potabile lepram vnà cum omnibus morbis auferunt, renouant, & restaurant. Sic etiam Quintæ Essentiæ Ellebori, Chelidoniæ, Melissæ, Valerianæ, Croci, Mannæ, & Betonicæ renouant corpus exceptis iis morbis quorum supra meminimus: hos enim haudquaquã diminuunt.

Item Quinta Essentia Perlarum, vel vnionum, Smaragdorum, Saphyrorum, Rubinorum, Granatorum, Hyacinthorum, corpus etiam renouant & restaurant in omnem perfectionem: tollunt morbos Tartareos, vt calculum, arenam, podagram, chiragram, artheticam, & congelata ac coagulata, ac similes morbos omnes ex tartaro ortos. Sic etiã Quinta Essentia Magisteriáque Mineralium & Liquorum, totum corpus renouant & restaurant, absque defectu quopiam ac liberant à Caduco, Syncope, Suffocatione, ac omnibus morbis, qui cum priuationibus sensuum incidunt, vt Mania, vitista & similibus.

Tartari Arcana quę sint. Sensus priuati arcana quę sint

Magisteria & Essentia Tartari, nec non Alcali corpus etiam renouant cum perfectione restaurationis, Apostemata quæuis tollunt, & Humorum putrefactiones ac grossitiem emendant.

Apostematum arcana quæ.

Essentiæ pariter, Extractiones & Magisteria de pharmacis maioribus integrum corpus renouant & restaurant, febres vtpote quotidianas, quartanas, Synochas, Ephemeras tollunt. Item primæ Submargaritarũ possunt renouare & restaurare corpus totum, & mulieribus omnes morbos tollere cum eorum accidentibus, & fœcundum hominem vtrumque reddere, nempè virum & vxorem. Arcana eadem similiter omnes diuturnos & incurabiles morbos auferunt per renouationem & restaurationem corporis in supremas suas vires.

Febrium arcana quæ. Fœcũditatis arcana quę

Non secus Essentia quoque Quinta de Balsamo tracta renouat ac restaurat corpus: item pleureses & pestilentias tollit admirandis operationibus & perficiendi viribus. Huius census alia plura sunt, quæ alibi etiam recensentur, multò virtutis maioris, quàm ipsis attribui possit.

Pleures. & pestis arcana.

In his tamen animaduertendum ac intelligendum compositiones sedulò obseruanda esse. Nam etsi plurimæ illarum sunt, nulla tamen in genere sufficiens est omnes per se curare morbos, qui per ea medicamenta renouationis pellendi sunt. Modum igitur & practicam intentionis nostræ demonstrare volumus ad finem. Quamuis omnes processus minimè ponamus, quòd id necessarium non sit. Qui nos enim intelligit, scripta nostra percipiet: qui verò non, scriptis nostris docibilis non est, nihilominùs abundè satis omnes processus ponemus. Verùm graue nobis foret, scribere videlicet ea, quæ per multos scripta sunt, aut sciuntur iam antè. Melius tamen doctrina hæc omnis tradi nequit quàm per Ens primum, cui singularis inest in corpus operandi natura, tum Essentiam eius transmutandi. Ipsum namque primum Ens est compositum im-

Ens Primũ quid

imperfectum, ad finem aliquem certum, & materiam corporalem prædestinatum. Et quia perfectum non est, potest omne, cui fuerit incorporatum, alterare, vt Mercurius qui similis est Enti primo imperfecto quoad imperfectionem. Is quamquam determinatus sit ac finitus, nihilominùs ab imperfectione non mutatus est, sed in eâ finitur.

Mercurius cui similis.

Mercurij mira vis laxatiua & alteratiua.

Mercurius potestatem etiam habet corpus totum renouandi, quòd in eo sit admiranda maximè vis laxatiua, nec non alteratiua, quæ satis indagari nequit. Et tamen nihilominùs imperfectus totus, & inutilis in operatione suâ est, quia scilicet Mercurius est, & primum Ens eius in corpus aliud prædestinari non debet. Nam qualis is est, eius talis est perfectio. Nos tamen loquimur de primo Ente, quod perfectum est ad renouandum & restaurandum corpus totum, vt est Primum Ens Auri: idque hâc de causa, quòd Auri spiritum prorsum occupat, & subtilissimum existit, ac ipso corpore vero, scilicet auro, longè subtilius.

Ens primũ auri subtilissimnm.

Hinc Etiam Ens primum Solis vel Auri est penetrabile, prout Mercurius in metallis, & in se non continet spiritum Salis, per quem coaguletur. Spiritus enim Salis, Primum Ens coagulans, vires tantas accipit, vt aurum pro centesimâ parte, non sit ita potens in suis viribus, ac ipsius Ens Primum est. Non secus & vinum generosum gelu coagulatum ad pristinas vires denuò non redit.

Spiritus Salis aurũ multis partibus minuit.

Vt autem perfectè loquamur de renouatione & restauratione, scribamúsque, sciendũ est, Ens primũ, id est, auri primã cõpositionẽ, quę liquor adhuc existit nondũ coagulatus, renouare ac restaurare quicquid arripit; nec solùm hominem, verùm etiam omnes pecudes, fructus, herbas & arbores. Quod non aliter intelligendum venit, quàm alicuius metalli minera, quæ longè maioribus virtutibus est suo metallo dotata: cum in eâ sit spiritus Arsenici & Salis Sulphuris & Mercurij, quæ quidem in purgatione metalli recedunt omnia, manente solùm in vna essentia dicto metallo.

Ens auri primum omnia obuia renouat.

Idipsum similiter etiam intelligendum est de primis Entibus Marcasitarum, vt Antimonij, quod non minùs quàm auri primum Ens est cognoscendum. In Antimonij siquidem Ente primo talis virtus existit, vt omne, quod arripit, hoc ipsum per se ex propria natura transmutet, non aliter quàm Antimonium ipsum per ignem efficit. Nam eiusmodi virtus à corpore separat omne, quod ex humore radicali nascitur, corpúsque dictum penitus renouat ex vero fundamento: quod ipsius Ens primum in ea prædestinatione situm sit, vt eo ex talis essentia procedat, ac exeat, vt calor ex igne. De Resinarum Ente primo non aliter intelligendum est. Primum Ens Sulphuris est integra quasuis in renouationes & restaurationes corporis transmutatio: quòd ita vehemens existat, vt omnia metallorum Entia prima tingat in suã essentiam, eorum operationes adimat, iterumq; ad primam suam materiam reducat, & postmodum in corpus perfectũ nouum reducat. Quandoquidem Ens primum ex Sulphure productum, in corpus hominis tantas vires habet, vt humores in eo radicales omnes renouet, in quibusuis eius locis atque partibus.

Entis primi Antimonij quãta vis.

Ens primũ Sulphuris quale.

Pariformiter etiam de primis Gemmarum Entibus loqui possumus, quæ quidem essentia prima sua potentissimè corpus totum suis viribus pristinis restituunt, idque emendant ab omnibus impuritatibus ac renouant & restaurant, non aliter quàm ignis plumbum in vitrum mutat purissimum. Smaragdi namque primum Ens seipsum regenerat, & renouat, quod ab initio perfectum corpus exstitit. Prout Marmor viride, quod ex prædestinatione propria naturam talem habet, vt ipsum se renouet ab omnibus immunditiis & impuritatibus, secundóque se coagulet, quousque purum euadat: quandoque sic tertiò quartóque sese renouat & reducit in iuuentutem: & quantò sæpiùs ad hunc modum se regenerat ipsum, tantò purius fit & constantius. Quantum ergo mihi primorum Entium virtutes cognitæ sunt, istæ certè cæteras omnes longè præcellunt.

Entis primi Gẽmarũ quæ vis.

Smaragdi Ens primum seipsum renouat. Marmoris viridis natura.

Sic etiam de primis Entibus Salium notandũ est, iuxta spirituales vires, quàm in sua perfectione longè esse maiora. Sic primũ ens Vitrioli, alba quæcunque metalla permutat in rubea, nec non hæc in alba, superatque ac vincit omnes, perfectiones, in ipsis comprehensas: renouat & restaurat omnia corpora metallorum imperfecta, vt stannum in suum primum Ens, & iterum in stannum, cui plus virtutum inest quàm in stanno veteri.

Entia prima Salium Entis vitrioli vis quæ.

Ad eundem modum reducit in humorem radicalem, quicquid ex humoribus radicalibus prouenit, ac renouationem restaurationémque ipsam perfectiorem, copiosiorem & pleniorem efficit. Nullum enim aliud in humorem radicalem tam vehementer operatur.

Non diuersa etiam herbarum & arborum Entia prima sunt, quæ ante quàm suum corpus, caulem siue truncum acceperunt millies potentiora suis in virtutibus sunt quã incorporata. Prout Melissæ primum Ens rerenouat & restaurat corpus totum, longè potentiùs quàm in naturalibus videtur posse fieri. Noscendum enim est, Halcyonem ex sua natura sic non renouari nec restaurari, sed quia natura eius talis est, vt nutriatur & viuat ex primis entibus, ad hunc modum: Vbi corporibus herbarum, aut seminum vescitur ac similium, stomachus eius per digestionem ad primum Ens illa reducit, & postmodum ex Ente primo, suæ renouationis & restaurationis operationes perficit. Nam eius digestio solùm ad Entia prima prædestinata fuit naturaliter, quo fit vt cibum suum & potum omnem priùs in primum Ens transmutet. Quamobrem etiam iis corporibus tantùm vescitur, quæ regenerant, atque restaurant, quibus etiam ab initio exclusionis suę semper præparatur, & alitur à parentibus. Ipsius interim natura hæc est, vt post mortem renouetur & restauretur, ideò scilicet quia entia prima progessum in aue suum, dum viuit, habere minimè possunt, cùm

Entia prima arborum & herbarum qualia.

Halcyon quomodo renouetut.

Halcyon quibus vescatut.

cum auis huius vita vires illius omnes adimat, illas in sanguinem & carnem conuertendo. Quùm verò moritur, iuxta tempora viret annua. Et non aliter quàm Entia prima sese proferunt in terrâ: sic pariter & in ipsa aue sese tunc exerunt, adeóque renouant, & restaurant mortuam cutem, quod quidem in ipsâ natura est admirandum maximarum virium, atque virtutum ipsius argumentum. Quæ nisi paterent oculis, incredibiles forent, etsi multis describerentur. Hâc de causâ etiam euenit, quòd inæqualibus temporibus Halcyones, sese renouent, aliquæ tempestiuiùs, aliæ tardiùs, prout Entia prima tardiùs aut citiùs comederint. Nam aliis aliæ etiam citiùs vel tardiùs nascuntur & prodeunt. Item plurimi vermes renouantur & restaurantur, eâ de causâ, quòd ex primis Entibus aluntur & nutriuntur, dum in terrâ sũt adhuc imperfecti. Miranda multa nobis occulta sunt ac longè plura quàm innotescunt, aut palam explorata sunt, de quibus etiam copiosiùs scribi posset, nisi remotè nimis à textu libri de Renouatione, & restauratione distarent.

Vermiũ regeneratio vnde.

Et quamuis nos Entia prima, sicut scripsimus, non vsque adeò bene possumus accipere, vel in eadem essentia, prout antea demonstrauimus, habere, nihilominùs est tamen id nobis possibile. Nam si cognoscimus vbi minera lateat auri, primum Ens etiam eius inueniemus ibidem, si ante perfectionem venerimus. Signa siquidem habentur, ex quibus cognosci potest, quomodo metalli forma sit posita. Sic nimirum dum adhuc est in primo suo Ente, frugiferas arbores, & fundum, nempe terram fertilem efficit, renouat arbores veteres, quæ à viginti iam annis fructus nullos produxerunt. Vbi enim Auri primum Ens arripuerit eas, aut radices, iterum incipiunt viuere florereque sicut priùs. Etsi verò multò plura de primo Ente auri admiranda fiant, quàm scribimus: ad Entis primi demonstrationem tamen sufficiunt hæc illud ibidem esse.

Entis primi signa quæ.

Ens primum auri arbores steriles fœcũdat.

Verùm vbi flammæ vel scintillæ visæ fuerint, iudicandum est atque notandum, ex Ente primo fieri metallum, quod in coagulationem sese receperit. Signa hæc de origine mineralium habentur, quæ ad aurum, ad argentum, vel ad alia metalla pertinent. Similia etiam aliorum habentur Entium primorum signa de origine ipsorum, &c.

Quùm huiusmodi signum visum aut inuentum fuerit, intelligendum est, hoc ipsum Ens primum in vno minimè congregatum aceruo esse, vt est quùm in suâ perfectione iacet: sed per totam terram in eo loco dilatatũ. Quare terra hæc est in viribus Entium primorum, ex quâ quidem ista eliciuntur: vti de chelidonia, quum nondum est composita, primum Ens eius est in terra, in qua situm habet. Hac de causâ terra similis accipi debet, ac ab ea tandem extrahi, vti de chelidoniæ viribus demonstrauimus. Notandum est inter Ens primum, & perfectionem, esse differentiam hanc, videlicet quòd primum Ens renouare possit ex rationibus antea dictis. At perfectum virtutes Naturarum tantùm habet, vt eò propendeat, non tamen perfectè. Inde colligendum est, si virtutes eiusmodi primorum Entium ab istis haberi velint, tum necesse est, vt à sua coagulatione remoueantur corrumpantúrque, prout in Arcanis & Quintis essentiis demonstratur. Quod tamen omne in Ente primo vires maiores habet. Nec hoc miretur Philosophus, quòd etiam ex terra quadam, in qua herba nascitur essentialiter, antequam incorporetur. herbæ illius omnes virtutes extrahi possint, ita, vt virtutes asseruentur, & terra in suum locum reponatur, ita, vt deinceps mera terra sit nec vllam fœcunditatem in se habeat, quòd ei primum Ens iam ademptum sit, quod in terra latuerat.

Ens primum & perfectio vt differant.

Entis primi mira extractio.

Inde fieri solet, vt Entis primi vis eiusmodi vitro concludatur, eóque perducatur, vt in seipsa crescat eiusdem herbæ forma citra omnem terram: & postquàm omnino creuit, corpus nullum habeat, at corpori tamen simile quid formatum: cuius causa est, quòd terræ liquorem nullum habeat. Quo fit, vt stirps ipsius non sit aliud quàm apparens visui quiddam, quod rursum in succum obteri digito possit, instar fumi, qui substantialem formam demonstrat, sed nullo tactu perceptibilem. In eiusmodi crescentibus est Essentia Quinta prorsus incorrupta, & in summa perfectione, prout in terra.

Entis primi vis in vitrũ cogi potest.

Quamobrem ex Ente primo Auri nascitur ad hunc modum aurum conclusum, quod tactu simile est aquæ rubeæ, commouetúrque & exaltatur in modum auri.

De his hactenus: Ad practicam eorum deinceps nos conferamus, quæ renouant & restaurant, si præparentur ex artis possibilitate & præscripto. Quæ licèt breuiter à nobis conscripta sint satis intelligentibus tamen patefecta, qui scilicet Medicinæ Philosophiæque bonam instructionem habent.

Cognoscenda sunt igitur ea primùm quæ renouant & instaurant, vt etiam demonstrauimus, eorúmque primum Ens extrahendum, & per id renouandum atque restaurandum est. Pro argumenti huius deductione Mysteria quatuor proponimus, scilicet Mineralium, Gemmarum, Herbarum, atque Liquorum, vt sequitur.

Mysteria summa 4.

Primum Ens Mineralium.

Entis mineralium præparatio qualis.

Accipe *mineralis Auri vel Antimonij minutißimè triti libram vnam. Salis circulati libras quatuor. Mixta simul digerantur in equino fimo per mensem: inde fiet aqua, cuius ab impuro separetur purum: hoc in lapidem coagulato, quem vino cenisiato calcinabis, & separabis iterum, & super marmore solues. Aquam hanc putrefieri sinito per mensem, inde fiet liquor, in quo signa fiunt omnia, vt in Ente primo Auri, vel Antimonij. Quare meritò primnm Ens vocamus earum rerum. Non secus de Mercurio, nec non aliis intelligendum erit.*

Primum Ens Gemmarum.

Entis Gemmarum præparatio.

Accipe S*maragdorum optimè tritorum ℥j. calcina in sale soluto quousque in albedinẽ cõuertantur: postmodum soluatur, & in phiolâ Hermetis luto clausa ponãtur super nudũ ignẽ, vitro nudo materiáque suspẽsa in altũ, vt fundũ nõ attingat, idq; tã diu, donec à spirituali naturâ conditioneq; decidat* ad

ad fundum in corpus, vt liquor mellis. Hoc exhibet Smaragdi virtutes. Quare primum Ens Smaragdi iure vocari potest.

Primum Ens Herbarum.

Entis herbæ præparatio.

Accipe *Chelidoniam vel Melissam, & in pultes tontusas, vitróque luto Hermetis clauso recònditas; in fimum equinum per mensem digerendas pone. Post modum separa purum ab impuro: purum in vitrum effundes cum sale soluto, quod clausum exponatur soli per mensem, quo tempore finito, reperies in fundo liquorem spissum, & sal desuper natans, hoc separato, Melissæ vel Chelidoniæ virtutes habebis vt in Ente primo suo sunt, quæ Melissæ vel Chelidoniæ prima quidem Entia dicuntur & sunt.*

Primum Ens liquorum.

Entis liquorum præparatio.

Accipe *mineram Sulphuris & Salis soluti, & per se resoluantur in aquam omnino, quam destillato quater: primò sursum ascendit albedo quædam, quæ virtutes omnes Entis primi sulphuris demonstrat. Quare meritò loco primi Sulphuris entis eam habere possumus, ac ita nominare.*

Entium summorũ quis vsus.

Scriptis itaque primis 4. Entibus in suo genere, porrò etiam notandum est, quinam vsus arripiendi sint ad eorum virtutes percipiendũ, ad hunc modum videlicet, vt eorum Entium primorum quoduis in vinum bonum ponatur, tantâ quantitate, vt eo tingatur: quo facto, præparatum est in hoc regimen. De hoc vino singulis diebus manè bibatur circa auroram, donec decidant primò digitorum in manibus, postmodũ in pedibus vngues inde pili détésq;: postremo cutis exiccetur, & noua renascatur.

His peractis omnibus ab isto medicamento vel potione cessandum est. Et iterum nascuntur vngues recentes, pili, dentésque noui, nec non cutis noua recedúntque morbi corporis & mentis, vt supra declaratum est. His libellum nostrum de Renouatione & Restauratione conclusum volumus.

LIBER DE VITA LONGA.

Argumétum & introitus libri.

CVM reperiantur Medicinæ, quæ corpus humanum in alteram & plures ætates conseruent ac à morbis, corruptionibus superfluitatibus & aliis diminutionibus optimè præseruent, nec non vbi similes infirmitates & corruptiones iam irrupissent, auferant: summoperè cuiuis eæ medico sunt considerandæ, fundatissiméque perdiscendæ. Multi siquidem & innumeri morbi prolixissimi, nec non accidentia plurima, per vitæ longæ conseruationem auferuntur, & radicitùs exstirpantur.

Vitę longę præcepta duplicia sunt. Vita an prolõgari possit.

Quare cùm de præparatione scribere proposuerimus, ad vitam longam duobus id modis facere nos intelligendum est: vno theoricè, practicè quidem altero: quibus viis ambabus vitæ longæ substantia potest intelligi. Nec est quòd quispiam vel Medicus admiretur vitam prolongari posse, duabus de causis: vnâ quòd nullus terminus positus sit nobis, vt aliquo determinato mori die nos oporteat, nec hocipsũ in potestate nostra sit relictum: alterâ, quòd Medicinam habeamus ab eo, qui nos creauit, ad conseruandum corpus nostrum in suâ sanitate creatam, aut ab eo morbos expellendum.

Vnde colligi potest, mortem nullum introducere morbum, aut huius causam esse: nec contra morbum vllum efficere mortem. Et quamuis ambo simul forent, sunt nihilominùs sibi mutuò comparanda non magis neq; minùs quàm ignis & aqua. Nã familiariùs & amiciùs illis vtrisq; inter se minimè conuenit. Naturalis enim ægritudo mortem odit, ac omne corporis membrum ipsam fugit. Diuersum quid igitur à morbo mors est. Quod ad hanc nostrã intentionem attinet, cum nostris tamen hîc iã loqui volumus per experientiam, quibus etiam rerum proprietates cognitæ sunt, quæ maximis tantùm artibus, & vsu cotidiano reperiũtur ab eisdem. At putatitiis & præsumptuosis Medicis illæ occultæ sunt prorsus & incognitæ. Quare nostris duntaxat & nõ illis hæc scribimus. Certo certius est, restaurationem & renouationem fieri, quibus totum corpus in melius transmutari potest. Similiter oculis manifestũ est, omnia corporã metallorũ purgari, vt ab ærugine tuta sint: item ligna corporáq; mortua cadauerum balsamari, sic vt non putrescant amplius.

Morbus & mors dissentiunt instar ignis & aquæ.

Restaurationẽ esse probatur exemplis Naturæ.

Quapropter si talia in dictis artibus factu possibilia naturę sint, non est cur scripta nostra cum suis exemplis, etsi breuiter posita, quisquã abhorreat, aut ab eis se retrahat, quia corpora metallorum & hominum inter se cõparamus: Nec enim putamus vnum & idem illa esse, sed longè diuersa: verùm in ambobus eandem esse conseruationis atque præseruationis viã: quod etiam per experientiam ratum est: si nempe corpus mortuum balsamo conseruari, quantò magis viuum potest.

Vitæ lõgæ diuisio secũdùm tres ætates.

Primò sciendũ igitur, conseruationes quoad hominem in tres ætates diuisas considerari, videlicet in iuuentam primam, in mediam ætatẽ & in postremam: in quibus differentia faciẽda est, quoad illa quæ cuique magis conueniunt. Ex his namque debet intelligi, cur à iuuentute sit incipiẽdum, ab ætate media, vel à senectute, nullo temporis vel ætatis expectato quopiã termino determinato. Breuiter intelligendum est, vitam longam in tres partes esse diuisam, vt supra de tribus ætatibus dictum. Vita iuuenis aliquando corrumpitur in ventre matris, nonnũquam in cunabilis, aut in crescendo, vel per inordinatum cibum & potum, quibus natura sic deprauatur, viribúsq; suis destituitur, vt ad verã hominis ætatem pertingere minimè valeat. In eiusmodi iuuene corpore cùm à Medico simile quid perceptum erit, eius ætas senectuti cõparanda venit, quod æquè ac ista sit illa defectuosa, naturaq; diminuta. Cum igitur, (vt sæpiùs euenire solet,) infantes in ventre matris viribus diminuti nascuntur imbecilles, mox atq; prodeunt in lucẽ, conseruatiuis sunt imbuẽdi, matris vberibus illis perlitis, prout in sua practica dicitur latiùs. His æquè benè vires & ætas protrahi possunt, ac senibus, quibus simile quid ab infãtia minimè contigit: Verùm iuxta vires, dierum terminus antiquorũ est intelligendus, & sui iuuenilis tẽporis ætatem, in qua nonnũquam ita corrumpuntur, vt ad senectutẽ peruenire non possint, nisi tẽpus hoc eis fortificetur.

Ætas iuuenilis quæ sit?

Vitæ lõgæ cura in pueris.

Ætas medici quæ sit.

Ætas media consideratur, cum corpus cre-

Vitæ lõgæ quæ conseruatio in ætate media.

cere desiit vsque ad canitiem: eo tempore si quid inciderit, quo debilitatetur aut corrumperetur hæc ætas, inordinato quopiam exercitio, crapula, vel simili petulanti corruptione, præternaturale damnum: cum similibus incipiendum erit ante senectam. Quandoquidem sidiu tiùs expectetur, istam vix attingere poterunt quòd serum ipsis auxilium sit futurum.

Ætas vltima quę sit.

Ætas postrema sumit exordium à canitie nec non durat in mortem vsque. Si hæc ætas in debilitate vel corruptione reperta sit, cum ea vt supra de aliis tempestiuè scilicet agendum erit: Verùm eorum vbi natura virésque sanæ, fortes & validæ fuerint, conseruatione iuxta necessitatem vtendum erit. Est igitur vitæ partitio triplex, vt meminimus, & in quacunque ætate vsus conseruationis inceperit, noua pariter ætas incipiet à iuuentute, singula tempora per suos terminos discurrendo.

Eius quę conseruatio.

Obiectio.

Porrò etsi quidem cum nostris loquamur, tamen inter cætera ab Empiricis hoc argumentum obiici nobis posset. Cum nos eiusmodi media habeamus ad vitam longam attingendũ, item ad morbos atque mortem pellendum: quînam fiat, vt tot principes moriantur ante maturum tempus, Imperatores, Reges & alii multi potentes viri plures, quàm ad ordinariã hominum huius sæculi perueniant ætatem, vt morte nondum matura non liberentur? Item cur infirmitatibus quàm sanitate magis abundent, cùm tamen hanc auro nec non argento redimere, atque mortem accelerantem tardare vellent? Idiotica nimis hæc obiectio, necnon illiterata nostros haudquaquam mouet, cum eis optimè caussæ notæ sint cur id fiat, ac tam ignari prorsus argumenti solutio non lateat. Verùm vt illis ex æquo respondeamus, qui similia quærunt: Nos temporibus nostris minimè vidisse, nec antea præteritis hactenus legisse vel audiuisse, Principem aut Regem his remediis, pręter vnicum Hermetem Trismegistum vsum esse, dicimus. Et quamuis alij plures extiterint, prout supra de restaurationes meminimus, terrenis tamen ignoti sunt. Nec ista volumus in argumenti solutionem esse, vel existimari, sed hoc videlicet, Imperatorum, & aliorum Principum Medicos, longè minùs intelligere medicinam ipsis Rusticis in agris degentibus: quo fit vt sæpiùs ad mortem quàm ad vitam suos Principes vel Heroës promoueant ac ducant. Cùm igitur similium vtantur consilio Medicorum, impossibile foret eos ad suam ætatem peruenire posse: hæc solutio concernit Medicorum ignorantiam, qui solum nomen gerunt. Nec satis eorum argumentum solutum esse hâc responsione volumus, sed etiã inordinatam vitam Principum adducimus, quâ sibimet eam partim abbreuiant: quandóq; punitionis præmio magis, quàm pietatis. Alij multi etiam Principes repetiuntur, quibus hęc & similia minimè cognita sunt remedia.

Responsio. Reges & Princeps cur hodie moriantur.

Quare tubus istis occasionibus argumentum soluimus nobis obiectum.

His quæ proximè dicta sunt, indicare volumus, nedum illam tripartitam ætatum diuisionem tantùm esse considerandam, verùm etiam aliud longè fortius quid ac maius, idque duabus viis: vnâ videlicet, quâ corpora sese morbis afficiunt per vitam inordinatam, vnde prodeunt Hydropysis, Icteritia, Podagra, Caducus, Pleuresis, & similes alij plures morbi, diuturni, vel acuti. Hæc non est ætatum partitio, sed quisque morbus per se peculiariter intelligendus est.

Morborũ causæ quæ sint.

Alterâ viâ quidem à tempore, nec non accidentibus in vitam inordinatã incidunt morbi, vt pestilentia, mania, similésque vitam pariter adimentes. His duabus viis, per vitę longæ processum præuenitur. Ad hæc intelligendum, qui morbi proueniant ex naturâ, quique ex naturalibus extrinsecis? tum qui suam originem præter naturam habeant, vt ex incantationibus & superstitionibus, de quibus vltimis plura forent intelligenda. Nam vbi talis morbus accidit, ad pœnam immitti quandóque iudicandus, & eâ de causa non curabilis est. Excipimus igitur, & nostros admonemus, vt à similibus abstineant. Quod autem ex natura procedit, hoc ipsum iuxta naturam curare conseruaréque docemus.

Quanquam scimus & recordamur annulorum, imaginum & similium, quæ omnia præseruant à morte vitam: hoc tamen loco non ponimus, sed præterimus, quòd Astronomiam concernant. Verùm aliàs loquimur de his, aliáque viâ procedimus optimè notandâ.

Morbi non prouenientes ex natura corporum, vel ex debilitate, sed aliunde, prius tollendi sunt, ante conseruationis vsum: item ægritudines occultæ pertransiuisse debent. Si morbi tamen fuerint vt Podagra, Chiragra, Caducus, &c. non eâ ratione tollendi illi, sed conseruatiuis assumptis curandi sunt. Morborum itaque differentiæ tres habentur: longorum vna conditio est, vt febrium, Hyposarcæ, Icteritiæ, nec non similium: alia morborum egestorum, vt Pestilentiæ, Pleuresis, Apostematum, &c. Tertia morborum diuturnorum, vt podagræ, caduci, ac similium aliorum. Primos pertransire necessum est: alteros curari: tertios in conseruationem ordinari, conseruatiuis vt absumantur.

Morborum triplex cõditio & quæ cuiuslibet cura.

Non prætereundi morbi qui proueniunt ex mentibus, & æstimatione propria, ex imaginationibus, alterius, ex incantatione, ex superstitione, & similibus.

Horum diuisio talis intelligenda, quî se habeant in conseruatione, videlicet, vt qui procedunt ex mentalibus, mentali modo pariter & forma simili tollantur: qui sunt ex æstimatione propria, per obiecta: qui ex imaginatione, per imaginationes: qui ex incantatione, per incantationes contrà directas: & qui ex superstitione, per superstitiones contra superstitiones curandi sanandíque, sunt. Et postquam à corporibus eiusmodi fuerint ægritudines expulsæ, mox inde sequantur septem conseruationes: vna quidem ad naturales vires aut imbecillitates: alia contra morbos casuales vel accidentales, & similes ad arcendum eos in futuris: tertia contra mentales ægritudines: quarta contra incantationes: quinta contra imaginationes: sexta contra æstimationes: & septima contra superstitiones.

Morbis similia remedia debẽtur.

Nullam

Nullam in his complexionum fieri mentionem haud miremini, cùm totius corporis ad vitam longam conseruatio non consistat in eis, nec in suis proportionibus at in virtute naturæ solùm, ex quâ reliquæ virtutes omnes oriuntur. Nam vnica virtus est, quæ resuscitat ac refocillat humores, quos 4. esse dicunt, & quorum in medicinâ ratio nulla habenda est. Nemini meliùs comparari Medicus potest, qui naturæ viribus ex complexionibus medetur, quàm extinguenti flammam ignis, prunis ardentibus adhuc relictis. Magis enim consideratu dignum est, quomodo arboris ipsam radicem possis conseruare, quàm ramos, cùm ex illâ vires proueniant. Si casu tamen ramis quid eueniat (prout radici vitæ potest ex complexionibus & humoribus, hoc ipsum est accidens, quod sanitatem nullo modo præbet, sed aufert: id arcendum esse diximus, vbi de tribus morborum generibus locuti sumus, cum intentione resuscitandi refocillandiq; vitam radicis, nec non vnà ramis ex istâ suum alimentum sumentibus prout complexæ qualitates remedia sua demonstrant. Cùm vitam breuem ad longam conferre debeamus, scitu necessarium est, quid vita, & vbi sit, quo minui vel augeri queat: item eam esse rem quandam auditui similem visui, tactui, gustui ac odoratui. Iuxta naturam impossibile scire nobis foret, quidnam illud sit, quod visum efficiat, & quînam id præstet, prout benè de corporalibus rebus ponimus, quæ per naturam & ex ea explorari possunt, vnde corpus habeant. Non sic de vitâ, cum ex semine naturali minimè nascatur, sed ex eo spiritualiter oriatur, naturali tamen origine. Sicuti cum silex ad chalybem concutitur, ignis prosilit, cùm in eorum neutro sit ignis, attamen inde oritur: igneæ naturæ non sunt etiam, neque ex elementis, neque ex complexionibus non sunt etiam adustibilia corpora, sed igni resistunt magis, quàm alij lapides aut vlla metalla, prout videtur de transmutationibus, vbi nullus ignis elicitur, nec haberi potest. Non aliter vita suam originem sumit ex re quâpiam, cui nulla tamen inest, vt ex semine, radice, spermate, similibúsque, vt ignea scintilla quædam ex silice per vim Entis, & non Esse. Sic etiam ex Ente hominis vita prouenit.

Medicus complexionalis cui similis?

Vitæ origo vnde?

Iam in considerationem venit vtrum ea produci queat, emendari, vel fortificari cùm sit incorporea, résque volatilis, igni perquàm similis, cui quanto plùs ligni datur, tantò vehementiùs flagrat. Vita similiter quò plùs humoris vitæ habet, eò magis in vitâ vitæ spiritus abundat. Quâ ratione quidem ignis à re quâpiã in qua nullus inest prosiliat, scire nobis impossibile: quamuis multi putent ex duritie procedere; quæ tamen sit causa, quòd illa de se præbeat id, quod in ea minimè continetur, hoc loco non declaratur, in quo de vita solùm agendum.

Cum igitur vitam esse videamus, vt ardentem ignem atque viuentem, hoc ipso materialiter nobis præfiguratur & ocularite, quod vita sit sub igne, & cognoscimus ignem in ligno viuere, pariter in resinis & oleaginosis. Non aliter hominum vita iuxta bonitatem aut malitiam est recens aut imbecillis: quicquid ignis ibidem vt in ligno boni maliue sit, ex natura possumus emendare, vel addere hoc in quo gauisus erit aut refocillabitur, iuxtáque placitum nostrum regere, forte fortiúsq; dare, cum vnum defecerit, aliud in locum surrogare, non secus ac ignis qui recenti ligno renouatur, etsi ferè prius ad scintillas vsque fuerat extinctus, iterum accenditur, ac magis ardet quàm antea: per additiones idipsum augetur, & per aliquod registrum ex arbitrio nostro.

Vita igni similis.

Vt ignis ligno: sic vita adiectis humoribus attenditur.

Nec est quòd existimemus nos oportere præcisè hoc vel illo die mori, pòst vel antè, cũ à Christiano sit alienum putare, non posse neque debere nos vitam nostram producere medicamentis, ad hoc nobis à Deo creatis. Imò prorsus idololatricum, & idioticum est, non credere, hoc ipsum in potestate nostra situm esse, prout suprà de igne locuti sumus. At solùm defectus noster est, quòd minimè ligna cognoscamus, per quam vitam accendere nostram possemus. Non est contra naturam nos viuere vsque in mundi renouationem, at solùm vltra contráque nostrum intellectum. Pro maiori parte priuamur sapientiâ, sicvt iudicare nequeamus quid vtile nobis existat, præsertim cùm potestatem nostram hac in re penitus ignoremus. Adam, quem inter mortales omninm sapientissimum existimamus, harum rerum optimam notitiam habuit. Quanquam autem ligno vitæ postea priuatus sit: non tamen ad Theologiam, sed Medicinam id referri debet: Est enim lignum naturaliter, quáuis etiam animæ lignum sit.

Vitę prorogatio est in hominis potestaţe sita.

Vita hominum cur breuis?

Adam omniũ sapientissimus.

Cum itaque de vita longa scribamus ac doceamus hoc loco deinceps etiam sciatur, quòd regna, regiones, ciuitates, & valles hę nempe illis ad vitam longam plùs minúsue conferant, aliis & vtiliora, plúsq; producant gaudij, aëris, & humorum ipsi vitæ salubrium. Penes quæ nonnullæ etiam causæ nobis ad hoc intelligendæ sunt, nempe terræ, elementorum, ventorũ, astrorum, &c. quorum omnium cuilibet ex sua natura possibile est longiorem vitam efficere, quàm sit communis hominum ætas. Ex terra námque nascitur omne quod corpus nostrum alit & sustentat: item quod hoc destruit ac interimit. Inde colligitur malum non solùm corpori nostro creatum esse prout venenum & opiata, verùm etiam id, quod ab istis maximè tuetur, vt aurum & melissa. Nec solùm indicandum, ad morbos creata esse medicamenta vt Tyrus contra venenum: aliàs concluderetur, in sanis corporibus nullam operationem habere. Sciendum igitur, ad corpus in sanitate sua conseruandum, æquè benè creuisse multa, vt ad sanitatem auferendum. Possumus etiam cibis atq; potibus cotidianis vt labefactare vitam nostram, ita etiam augere pariter, & sanam conseruare secundùm vsum aut abusum. Quo quidem vtimur ex elementis, iuxta receptionem vtile nobis aut nociuum est. Nam omne quod in nobis absumit ignis adurendo, id restituit ignis extinguendo. Quicquid vterq; nobis damni profert, aër ipse compensat, qui vitam nullo pacto recusat, nec deserit nos, at ipsi nos ipsum, ab eo recedentes: Hâc ratione quod nobis vnũ aufert elementũ, aliud

Terra vna altera salubrior.

Terra nõ minus remedia quam venena gignit.

Elementum vnũ alterius damnũ pensat.

aliud conseruando restituit: & per eiusmodi vicissitudinem temperantur, vt nobis nocere minimè, sed prodesse possint.

Cœlum & Elementa vitã hominis & lædunt & conseruant.

Et quamuis aër nos etiam interimere valeat infectione suâ, quâ nonnunquam contaminatur, id tamen in eo cognoscere, ac ad bonum alio nos conferre possumus. Nam is est particularis & vniuersalis, vno bonus, alio verò loco malus, prout etiam terra quædam altera melior existit. Cum aquâ non secus comparatum est, quæ & ipsa nobis vt aër aliquando fugienda venit, item ignis. Nam ex vno ligno melior saniórque flamma prosilit quàm ex alio. Sic etiam Influentiæ, nec non astra superna cognosci debent, quæ potestatem habent vitam nostram diuersimodè corrumpendi, nobisq; sanitatem adimendi. Similiter in his notandum, ea sanitatem adferre, vitámq; producere posse. Nam secta nulla, species aut genus nullum est æquè malum quin bonum etiam existat: licèt ea pro nostro torquere superaréq; non possimus arbitrio, sicut nobis louem appropriare valeamus, & reiicere Martem, aut alias nobis eligere stellas vtiles & commodas, prout in herbis, quas jam eligimus, jam abiicimus. Eiusmodi potestatem in superiora non habemus, eadem vel arcendi vel conducendi: verùm id bene possumus, videlicet ex eorum inclinatiuâ virtute per medium aliquod efficere, vt operentur & postmodum in nos vti per annulos planetarum, imagines & alia, quæ latiùs & clariùs scribentes explicabimus. Vlteriùs etiam considerandum expræd ictis ac similibus vitam nostram aliquando pendere, minui vel produci posse. Volumus ampliùs dicere quid boni maliúe nobis ex eis euenire valeat, vt possimus Dei virtutes & creationem intelligere cognosceréque, non quòd eas funditùs perscrutari præsumamus, aut ab origine satis contari, sed ab eis dispersè decidere.

Influentiæ vim vt homo effugere possit.

Consideràndum latiùs de vitâ longâ quâ forma vel essentia regimen, medicinæ, regiones, & superiora suas in nobis operationes adimpleant, quò valeamus virtutibus, quas in se continent, potiri, vitámq; producere nostram, ac intelligere quæ sint virtutes eorum, & quî prodesse nobis valeant auxiliarique. Virtus eorum nostram longè superat, eò, quòd subiecta minùs existat virtuti sensibili, nos quoque iuuet vt lignum quod ardere non potest, nisi oleitatis aliquid superstes habeat. Dictatum rerum virtutes nostras longè superant in summis etiam viribus ad hunc modum. Earum essentia proprietásque, natura & qualitas incorruptibiles & permanentes existunt, sic vt non moriantur prout sensibilia corpora, vel vt homo qui vitâ priuatur & virtutibus omnibus exuitur, corpore facto cadauere. Sed herbæ similiáque non pereunt in Essentia sua. Nam istarum substantia rerum & materiali corpore putrescente, manet essentia quidem in terra non corrupta, rursum in suum simile transiens vsque in consumptionem terræ remanentis: verùm in vsum assumptæ sunt, earũ essentia transit per putrescentia corpora similiter in terram. Virtus autem, essentia, nec non proprietas humana haud in cadauere manent, sed à putredine recedunt.

Astrorũ virtus qualis ad hominẽ.

Ex his colligitur nos herbarũ Essentiam & similium in corpora nostra concipere posse, quarum virtutibus augeantur & nutriantur illa: non quòd istarum proprietates ita vnà recipiant, vt si quis Ellebori Quintæ Essentiæ libram sumat, corpus quoque id similiter laxet, vt herba hæc, aut si comedat aurum, propterea etiam corpus fiat aureum. Haudquaquam: duæ nàmque differentiæ sunt ibidem, appropriata scilicet vna, & altera materialis in corpore, in quo virtutes eius omnes manent. Hæc est essentia, non proprietas, sed Esse quoddam, ex quo nascitur Essentia multis & variis proprietatibus & appropriatis naturalibus pollens. Talis essentia postquam corpus ingressa est, permiscetur humoribus ad spiritus vitæ sustentationem. Est itaque hæc Essentia humor, in quo vita rei consistit, & hac ratione duo cõcurrunt humores in vnum, & concordant in permixtione, sic vt intrinsecùm recipiat extrinseci esse. Hoc illi per incorporationem vinitur inseparabiliter, vt vinum alteri vino commixtum. Notandum insuper ex eo corpore prodire consumptionem, quòd humores humani semper mortales & consumptibiles existant: quo fit vt Essentiæ maculentur & in Posterum debilitentur. Sunt igitur in hoc vno duo contraria, quorum vnum corruptibile est, vt humor vitæ: reliquum verò fixum Essentiæ rerum sunt, humores atque liquores. Fixum hoc tamdiu iuuat, donec absumatur, non aliter quàm Talcum, cui nocere nihil potest ignis, temporis nihilominùs longo successu consumitur aliâ ratione. De vitâ longâ plurimùm conquerimur, quòd priuati simus intellectu, sic vt ignoremus quid nobis assumendum sit, vbi debilitas fixam substantiam arripit, ac imbecilles simus leonis instar, qui nimiâ pugnâ fessus est, & ampliùs nullo robore pollet, aut quùm igni deficienti non habemus quod addamus lignum. Quapropter ad perpetuum est quod conferamus nos, & hoc describamus in posterum.

Essentiis rerum corporã nutriuntur.

Essentiæ corpus inutriẽs quid sit.

Talcum igne inviolabilẽ

Haud nobis ignotum est, quasdam esse medicinas & regiones in quibus rerum nullus est interitus, in aliis tardus, & ætates longissimæ sunt, ideò quòd concordantiæ producentes vel prolongantes humorẽ vitæ, sint in eiusdem locis abundantissimæ. Quanquam inibi nonnulli mortales quidem sint sed longissimè tamen viuunt, de quibus hoc loco scribere nolumus latiùs. Sciendũ etiam immortales quosdam esse: ex quo mortale quid sit, & immortale cognoscendum est. Item qui mundi gradus magnæq; vires naturales eius existãt, & quàm egregiè homo vitâ longâ beetur. Duobus modis id intelligendum: nempe mortale hoc est, quod mundi consumptionem expectare non potest: & immortale, quod consumptionem expectare potest quamuis ipsa mortalia sint. Interium mundus nihilominus permansurus est ad terminum in sua substantia: quòd in ipsis tamen est ac nascitur, vt mortale nec non immortale diuiditur iuxta naturalia loquen-

Mortale & immortabile quid sit.

do. Non tamen ex æquali mũdo hoc prouenit, sed ex regionum partitionibus, vt Paradisus & Externus: in quo posteriore viuimus ex gratiâ, & spe, prout possumus. At in Paradiso qui mundus alter existit, nullus est interitus: non ex miraculo quopiam, sed naturaliter, quod eius natura hoc ipsum possit. Prout aurum nostrum à leprâ conseruat & præseruat, sic Paradisus à morte, non per miracula. Neq; sic intelligendum hoc est, ac si mortuum corpus resurgeret, quod miraculum foret, sicuti de cœlo & mundo ponimus. Hoc scitu maximè necessarium est, nempè quòd in Paradiso nascitur, id æquè in suâ substantiâ immortale esse. In externi porrò Essentiâ nihil habemus, præter essentiam fixam & corruptibile corpus, quæ quidem ambo conseruantur in Paradiso. De hoc tamen scribere multa nostræ non est experientiæ, vltra quam docet nos Essentia terræ quæ centrum præbet. Non est etiam de his disputandum quæ in eo sunt, cum nostram longè peregrinationem superent, ac omne quod ordinem Paradisi cognoscere vult in terris. At spirituali modo potius in somnio de hoc loquimur quàm vigilantes, ea ratione tantùm, vt hoc loco significaremus, vitã eius esse perpetuam, vsque ad consummationem vel vltra fortassis, hoc tam nobis occultum est.

Quicquid igitur est ex Paradiso, immortalem nobis vitam efficere potest, nisi Nilus idipsum ablueret, eâque virtute nos priuaret. Sumus itaque materialibus & regione artibusq; vi quadam priuati sumus quare non est quod vlterius de his scribamus. De vita longa tamen quantum in nobis erit inquirere studebimus ac docebimus in sequentibus, illa relinquẽtes quæ habere nõ possumus, ac vniuscuiusq; rei prædestinationẽ considerantes potiùs.

Sanitatis ratio est a Mente & Ente.

Vt fundatiùs de vita longa scribamus, ponderantes omne quod vitam longam in sanitate conseruat, eámque tuetur, vtiq; sciendum quòd antea docuerimus, duas esse vias, quibus vel adimitur sanitas aut conseruatur, vtpote Mens & Ens: In his duobus totius vitæ nostræ sanitas consistit & omne quod exercemus. Ex mente regunt nos ea quæ sua sunt, & ex ea nascuntur, vt incantatio, imaginatio, æstimationes, & influentiæ, quæ quidem in hac operantur. Ex Ente nos gubernant quæ ex Ente nascuntur complexiones, qualitates, membra ossa. Sciendum vlteriùs ac intelligendum, incantationem, æstimationem, & imaginationem in animo nostro submergi, quum nostræ cogitationes ita copiosæ fortesque sunt, vt rationem & animum superent. Sic etiam ex potentissimis viribus imaginationis, æstimationis, & incantationis ratio submergitur, velut odor ex rosa: quo fit vt syncopem & amentiam in influentias introducat, ac in mente sic regnet, hanc superet ac dominetur ei: non quòd in mente nata sit, prout aliæ tres illæ præcedentes: sed in ea tam potenter inclinat, vt illam in bonum aut malum vertere possit, prout Sol qui vitrum aliquod penetrans, id iuxta suam naturam tingit, quod illo continetur: non aliàs animus noster transmutatur secundum naturalem vitam nostram, instar à Sole glaciei liquescentis. Ex Ente verò quæ procedunt, corporales infirmitates nobis adferunt ex complexionibus & qualitatibus: quæ complexiones ab exordio nascuntur ex Ente, quod ab humoribus conseruatur, vt de constructione corporis.

Haudquaquam necessarium est eiusmodi morbos considerare, neq; mentis & entis origines, vel initia, seu effẽctias: nec etiã quid cholera sit, phlegma, sanguis; aut melancholia, sed in genere tantùm procedere, prout infra demõstrabitur. Prius igitur practicam nostram aggrediemur & naturalia, quòd ista mentalibus nihil conferant, nec econtrà. Quare iam corporalibus in substantia Medium suum assignabimus, ac demonstrabimus, tantisper de mentalibus tacentes, quoad curam. Intelligendum igitur, substantiam corpoream in solo humore vitæ esse conseruandam, vt in quo vita est, & ex quo cęteræ complexiones reguntur, &c. Non sunt complexiones aut qualitates renouandæ, neque purgandæ, hepatis vel splenis damna consideranda: Nam conseruatio hæc omnia tollit, & extinguit vitia quæque similia, nec non omne quod in corpore superfluum est, ac id ad æqualitatem redigit. Eiusmodi conseruatio sic non operatur ex magno suo specifico, sed ex essentia sua plurimùm incorruptibili.

Conseruatio qua vi agat.

Superiorum igitur obliuisci tantisper volumus, & practicam vnà cum ordine suo demonstrare, cui suum primò regimen seruandũ est, postea corporis dispositio consideranda: tertiò medicina: iuxta hæc tria conseruatio instituenda est. Regimen à quo sumimus exordium quoad regiones minimè venit in vsum inter alia, cum ex tribus istis minimè curæ conseruationis existant, sed solùm ordo cõueniens, ac dispositio medicinæ. Spem itaque nostram in ea medicina, quæ non solùm in iuuentute cõseruat, vti hominem arripit, sed etiam animalia bruta, positam habemus. Eiusmodi magna quidem essentia, duæ rebus naturalibus inest, tam excellenti virtute corpus accendit, vt fortitudo nulla, neque virilitas ei deficere queat: item morbus nullus incidere vel accidere possit, cum nihil putrefieri sinat ob iuuentutis conseruationem, ex qua putrefactio nulla, morbúsque nullus oritur. Non permitit etiam excrescere superfluitates: quo fit, vt ex abundantia morbus aliquis procedere non possit: corrumpi similiter non sinit, & ita nihil ex corruptione mali potest oriri: Corpus deniq; adeò tuetur, vt affluentes morbi nequeant in illud per imaginationem aut impressionem intrare. Similiter ex tartaro prouenientes adhærere minimè possunt, & si quid adhæserit antea, prorsum auellitur. Recepta quę proponimus ad vitam longam, non est quod ex communi sensu cupias intelligere, cum nos intentionem tantùm nostram patefaciamus illis, qui bonam artis atque magnam cognitionem habent.

Conseruationis quæ facultas.

Theophr. quibus scribat.

Iam practices artem & vsum, quantò breuiùs fieri poterit, explicabimus, etsi communioribus non intelligibiles. His enim solùm scribimus, qui magis quàm communi pollent igenio.

Eius Practica talis est, vt istius conseruationis drachma sumatur vna singulis mensibus semel in optimo vino, si natura non vsque adeò per senectutem debilitata sit. At in declinationem si illa venisset, singulis septimanis drach-

Conseruationi, quæ dosis & vsus.

Conser- uationis dosis quibus augẽda. drachma sumatur vna: pariter si nonaginta vel centum anni attingantur, singulis ternis diebus tantundem sumendum erit, vt supra. Summè notandum est, si quis viribus destitueretur virilibus, vt pondus iuxta necessitatem augeatur. Nam vis naturæ hominis in suo gradu virilis est, in vno magis quàm in alio potentior ad patiendum: conseruationibus considerandum venit, eâ de causâ, quam in præcedentibus indicauimus. Aliquoties hominis propria natura tam imbecillis est, vt conseruari nequeat, velut in illis qui bonum à natiuitate fundamentum non habent, neque radicem. Et vt spongia non potest ceu lignum ignem admittere: ita nec illi prout alij bene fundati conseruationem admittunt. Quare licèt medicina perfecta sit, tamen ob defectum compositionis & perfectionis in subiecto, quæ requiruntur ad naturam, operatio debilitatur.

De fœmineo sexu pariter intelligendum, interea dum illis confortatiuum hoc adhibetur, menstruum in alteram ætatem non deficere, nec fœcunditatem ad concipiendum & pariendum, dum tamen ex suâ naturâ mulieres ad hoc aptæ sint. Spiritus enim vitæ qui in ipsis est, expellit ab eis quod contrarium existit; & conformat omnia prout oportet.

Similiter de fœtu nondum nato iudicandum est, si nascatur in simili conseruatione, maximè sanam acquirere complexionem contra morbos omnes, & in conseruationem longam.

Vita lõga in tribus con. sistit. Cùm igitur vita longa nostra consistat in tribus, vt in spiritu vitæ, qui nobis omnibus vitam conseruat: in humoribus vitæ, qui renouant illum: vnde post modum oriuntur aliæ complexiones & qualitates, non secus ac truncus & rami ex vnâ radice: receptum conseruationis in eo solùm fundamus, & hoc ipso conamur spiritum rationis per naturæ conseruationem ab accidentibus defendere, quæ possent ex complexionibus illis procedere, prout mœstitia vel nimia lætitia, prouenientes ex eis, quæ sunt ex humoribus, quos quatuor ponunt, vt complexiones & qualitates, &c. Item sciendum peculiarem his non adhiberi medicinam: quo fit, vt si spiritus vitæ solus conseruatus est etiam humores alij vitæ conseruati sint, quibus absque defectu quopiã existentibus, inde peruersi nihil oriri potest, vti complexiones. Hac ratione corpus bonũ ac sanum redditur, & omne quod est in eo. Quo fit etiam, vt spiritui rationis accidere mali nihil possit ex aggrauatione corporis, sed in Esse bono conseruatur & natura, sicuti de visu, auditu, gustu, &c. simpliciter intelligi potest, videlicet ad hunc modum in æquali proportione conseruari. Processum igitur conseruationis, cuius antea meminimus, duabus viis conscribimus: vnâ de simplicibus: alterâ de arcanis. Quanquam simplicia minimè separata fore cupimus ab arcanis, at illa simul iungimus, cùm per se quidem eiusmodi simplicia virtutes ac vires hbeant admirandas, vt nonnulla quadraginta conseruent annis, alia centum, quòd æquiparamus virtutibus arcanorum quoad conseruationem. Es-

Conser. proces sus via duplex.

Simplicia quas vires habeant.

sentiam eiusmodi simplicium tantam ætatem exhibentium arcano haud minorem existimamus, vt *folia Dauræ*, quæ non ante centum & viginti annos mori sinunt eis vtentem, quorum virtutes de naturâ rerum ponimus, & hoc loco pro maiori parte reticemus ob hominum incredulitatem. Non secus flos Sectæ Croæ centum annos adfert vtentibus eo, minoris ætatis & maioris. Horum longè plura sunt non minùs suspicienda, quæ non ponimus hoc loco. Arcana verò maiores conseruandi vires habent, quàm simplicia quæ diximus, eò quòd magis confortent ac nutriant radicales humores illis, nempe simplicibus: non aliter ac caro & herbæ, quæ nutriunt hominem, sed inæqualiter, cum vnum plus virium habeat altero, sic vt natura magis gaudeat illo quàm isto; maiorique id recipiat vtilitate. Receptum igitur conseruationis ad duas vel tres ætates in viris & mulieribus ponimus ad hunc modum, qui sequitur.

Dauræ folia 20. annis hominẽ conseruant.

Arcana quas vires habeant.

Conseruationis præparandę modus.

℞. *Florum sectarum* ℥ j.
Foliorum Dauræ ℥ v.
Essentiarum auri,
Perlarum an. ℥ ß.
Quintæ Essentiæ. *Croci,*
Chelidoniæ,
Melissæ an. ʒ v. Mixta simul omnia secundum Artistarum morem, & in compositum vnum, organis vitreis ad vsum, vt supra, seruabis. Hæc medicina sufficiens est etiam ad curam expulsionis morborum accidentalium, qui veniunt in futuris.

Iam de Mentalibus est quod loquamur, cuilibet causæ peculiarem curam assignantes. Morbi siquidem ex mente, vel in mentem venientes rationibus diuersis, inter se differentibus, accidere possunt & inæqualibus, vt meminimus antea. Primò de mentalibus agemus, quibus morbos ex astris prouenientes concludemus. Et quamuis originem & naturam exactè superiorum cognoscere non possimus, cùm nostris inuisibilia sint oculis & suis mansionibus, & per consequens virtutibus: nihilominus de his tantùm loquimur, quæ videmus per ipsa, nec non illorum operationes, quas nobis demonstrant: & iuxta has practicam nostram ponimus; dicentes, eorum operationes in spiritu mentis fieri tantùm (vt meminimus aliàs) sic vt in eis mens nostra mergatur, &c.

Cœlestibus cursum impedire suum nolumus neque possumus, sed illis resistendi potestatem habemus, non secus ac murus fortis bombardis atque tormentis, idque duobus modis: non aliter quàm Sol Influentiam in lapidem imprimit, quòd si iacuerit in aqua lapis ille, non poterit in eum Sol vires suas immittere, & hac ratione lapis est præseruatus. Similiter in hominem Influentia dupliciter intrare potest: vno modo per informationem impressa, quæ non potest impediri, tum prout gramen in pratis absque Sole superiorum vegetari crescereque minimè potest, cuius causam alio loco ponimus: pariter est vna quæ nos conseruat & sustentat Influentia, tanquam nutrimentum corpus, non secus & con-

Cœlestibus quot modis homo resistere possit.

constellationes. Altera quidem est accidentalis, quæ potest nocere nobis impediendo priorem, sic vt in nos exercere suas operationes huud valeat, vti de Planetis & similibus scimus, contra quos præseruationes & conseruationes opponimus, vt effectus earum in nobis nihil possint. Eiusmodi conseruationes fiunt Planetarum annulis & imaginibus secundum influentias constructis. Quos nos de Imaginationibus ponimus, notandum est: sic vt annuli Planetarum vires atque naturam habeant nos ab accidentibus tuendi, quod ad vitam longam attinet. Verùm non placent variis de causis. Hoc sciendum, influentiam ex mente nempe dirigendam in aliud: prout si Mars perdere me dispositus foret, inclinatióque foret eius in mente meâ, quà possem in mentis ægritudinem incidere: homunculum exstruo meum, vt illius operatio huius in imaginem transeat, quò liber euadam. Nam in homunculo facilius est subiectum, in quod Planeta cum delectatione suam leuiùs potentiam absque resistentiâ complere potest. Quare se dirigit in facilius, relicto difficiliore, cum vna sit materia per apertionem, ad quam inclinatus est vt meam perdat naturam: ideò sumit exordium à faciliori, sed in eo satiatur ac manet. Quamuis causæ plures huius assignari queant, quas non adducimus, cùm ad conseruationem in vitam longam sint inutiles.

Homunculi quæ vis sit.

Hâc via Mentis igitur fit conseruatio, videlicet vt superiora torqueantur in aliud minùs resistens, vt animo liberemur à superiorum graui iugo, per quod sæpiùs mors irrumpit.

Contra Incantationes etiam aliquid proponere volumus, ne per eas vita longa nobis adimi queat. Eiusmodi remediorum aliis multis locis meminimus, non tamen quòd conseruationes existant, sed curæ potius Incantationum. Idem autem hîc intelligimus, quod suprà de Mente ex astris peruersis, ad eundem scilicet modum Incantationes auertendas esse, vt Influentias priùs in homunculum. Similis operatio fit per contrarium, quæ mentes nostras, ac membra mentalia, necnon entalia nostra constringit, cuius fundamentum est in animo nostro, prout de incantationibus dicimus: in aliud subiectum etiam dirigenda est, & non in illud quod habemus de astris, sed ad incantationem suam in hunc modum. Homunculum ex cera iuxta meum vsum exstruo, quem suo loco repono. Iam quicquid incantatiuè contra me attentabitur, id in hac imagine complebitur. Nam ex mea mente id progreditur, item & Incantatione ex sua mente, sic vt mentes concurrant, & ab vtraque parte nihil in alterutram damni fiat, aut operationis. Iam hac forma declarauimus per imagines incantationibus resistendi præueniendíque modum.

Incantatio vt auertēda per homunculum.

Homunculi præparatio & vsus.

Non secus imaginatio per contra directam imaginationem destruitur. Accidere potest, vt per alterius imaginationem occidar: talis imaginatio quæ compleri debuisset in me, torqueri debet aliò, ne sanitas & longa vita mihi per eam adimantur, quod hoc exemplo sic declaramus. Si quis inimicitia maxima contra me sic foret affectus, vt summo desiderio mortem assiduò meam optaret, nec esset incantator, sed inuidentissimus inimicus, quod quidem ignotum foret mihi, ac eius contra me pessimus animus occultus: Ego verò contrà, pono meum animum in suam requiem quam maximè possum, hac ratione vindictam quærens, vt nemini sim infensus, nec alicui noceam: propter eiusmodi pietatem, inuidia magna hæc adimpleri minimè potest, quæ contra me dirigitur. Est itaque pietas contra prauas imaginationes maxima summáque conseruatio, quæ fieri queat.

Imaginatio vt per imaginationem auertatur.

Pietas summa conseruatio cōtra imaginationem.

Æstimatio quoque pariter operari potest, quæ est in nobisipsis. Vt quùm æstimo plùs quàm mea ratio ferre potest, mihi talis æstimatio, rationis meæ submersio erit, sic vt cum æstimatione rationem amittere possim ex inordinata permixtione, prout etiam de æstimatione diximus alibi. Contra similes æstimationes optima conseruatio est, rationi plura non imponere quàm ea ferre possit, qua via tales æstimationes adimplentur. Aliā conseruationem ponimus: vt quum de Deo æstimaremus, quod rationem superaret nostram, ad homunculum contra astra positum confugiamus, qui est eiusdem naturæ, cuius & nos sumus, & ita speculatio nostra superflua transit in homunculum, quæ nos corrumpere posset. Nam ibidem nulla resistentia fit, quin eiusmodi speculationes sine damno compleantur, ex repartitione sensuum existentium in me & in homunculo, cum differentia perfectionis & imperfectionis.

Æstimatio vt cōseruetur.

Per æstimationes & imaginationes adimplentur multæ superstitiones, quæ non sunt impressiones, non incantationes neque æstimationes, sed superstitiones, exemplo simili quidem intelligibiles. Hac superstitione me pono imbutum, vt quum super tecto meo crocitare coruos audiam, indicium fore mortis alicuius æstimarem (similia multa repe-riuntur exempla non recitanda) superstitio hæc ægrotum reddere me potest, aut ægrum occidere, cuius causam ponimus de Superstitionibus. Mea conseruatio hæc est, nempè vt eiusmodi crocitationem credam esse naturalem, & non iuxta stultam opinionem hominum & meam operari: hoc ipso iam superstitio mea destruitur: nam in dubio posita est cum stultitiæ meæ tribuò. Nihil enim superstitiones magis destruit, quàm considerare ipsam meram stultitiam esse. Ita iam ablata noxa erit. Nam consensus facit actum, qui hac ratione labefactatur, dum simplicitatem considero meam, & fatuitatem inanis eiusmodi fidei. Nec solùm de coruis id euenire solet, verùm etiam de aliis omnibus, hoc loco de vita longa recitatu minimè necessariis, nec vtilibus. De conseruationibus satis hactenus dictum sit.

Superstitionis quæ cura & conseruatio sit.

Quod autem de his difficulter intelligimur, hoc solùm illis accidit, qui nec nos, nec naturam ipsam percipiunt, in quibus momenti tamen nullum situm non est. Nam qui

qui non intellexerint nos, de vitâ longâ, nolumus eos docere clariùs. His tamen qui fundamentum habent, processus nostros scripsisse, nec non abundè satis aperuisse nudéque detexisse voluimus.

Conseruatio vt fiat per cibum & potũ.

De cibi ac potus regimine si quid scribendum est, hoc solùm ponemus, quod ad vitam longam facere scimus, reliquum locis aliis & alio modo tractandum reseruantes. Primò sciendum vtique cibos iuxta processum alium, veluti cum Medicinâ præparatos esse debere, vt possint superfluitates humorum expellere, qui latent in corpore, necnon in eo crescunt. Isti per conseruationem cum cibo & potu prorsum auferuntur. Postmodum scitu necessarium est, internarum ægritudinum omnium curas conuenientibus medicamentis accelerandas ac promouendas esse, vel etiam 5. Essentiis. De morborum originibus, & medicamentis hîc nihil ponimus, quòd in Physicâ multis locis exstent: hoc solùm tradimus, quòd ad vitam longam regiminis optimus ordo sit, moderata diæta, quam non declaramus, cùm vnicuique medico satis illa nota sit. Vnicum hoc addemus, videlicet à sua separandos esse immunditia cibos, vti de separationibus elementorum docuimus. Separatorum eiusmodi ciborum vsus cum moderata diæta, vitæ longæ miram sustentationem & conseruationem exhibet, carnem atque sanguinem instaurat, vt morbus nullus per cibos externos corpori damnum adferre valeat: quod quidem alij cibi & potus minimè faciunt. Ciborum eiusmodi separationis vsum, ad vitæ longæ fundamentum pro illis ponimus, qui vitam longam viuere cupiunt, multis de causis, hoc loco scriptu minimè necessariis. Hoc affirmamus hîc, regimen esse, quo sanguinis & carnis complexiones aluntur. Conseruatio tamen ad vitæ spiritum, & eius humorem pertinet. His regimini vitæ longæ fecisse satis nos arbitramur.

Diæta vitæ longę mater.

Separationes autem ciborum & potuum in Archidoxorum nostrorum tractatu describimus de Separationibus Elementorum, & puri ab impuro: similiter de Regimine ponimus ibidem, quod sit id ad vitamlongam optimè commodissiméque tenendum. Hoc loco non repetimus quod de illo satis abundè scriptum sit alibi.

Qui tamen aër, & quæ terra nec non elementa meliora sint, ad hunc modum indicabimus, videlicet in ignis elemento, nullum aquaticum oriri posse morbum, nec è contrà: sic de terra nec non aëre idem etiam est intelligendum. Item quod in igne viuit, liberum est ab aliis infirmitatibus, præterquam ignis.

Quapropter consideranda venit, & in vsum assumenda necessariò est æqualitas aliqua mediis ex elementis petita, in qua vita longa sit. Quod quidem in labore Sophiæ tantùm consistit, in quo fiunt operationes Elementorum cum virium suarum perfectione, sic vt conclusus ignis homini morbos omnes adimere valeat, ac ab eo pellere nec non quàm longissimè arcere. Laborem Sophiæ tamquam huius mundi paradisum alterum existimamus, in quo morbus nullus pullulare potest, nec manere, nullum venenosum animal habitare, nec intrare: neque sanitas vlla corrumpi. Hoc optaremus à Domino Deo nobis concedi videlicet, vt liberè, ac sine Idiotarum contemptu de labore Sophiæ liceret scribere ea solùm, quæ nos docuit experientia. Verùm propter istos nobis tacendum est cum patientia de miraculis, & magnalibus Sophiæ Laboris, in quo terra reseruatur. Cum igitur ea tacere nos oporteat, in secretis nostris ista describere dumtaxat volumus, vt in perpetuum nobiscum sepulta maneant absque termino vitæ. De vita longa dictum sit hactenus, pro nostris ac illis Philosophis, qui felici nec non subtili sunt ingenio prædіti.

Labor Sophiæ est alter paradisus.

Finis Libri de Vitâ longâ.

THEOPHRASTI EX HOHENHEIM VTRIVSQVE MEDICINÆ DOCTORIS, DE VITA LONGA, Liber Primus.

CAP. I.

Argumẽtũ quod huius libri. Vita quid sit.

SI de Vita longa Theophrastum philosophari fas est, Necessarium primò, scitúque dignum, quid vita sit, existimo, maximè verò immortalis: quem locum Prisci prorsus integrum reliquerunt, credo incognitum, aut non satis intellectum. Hinc est cur alteri solùm, mortali scilicet, consultum voluerint hactenus. Verùm vt tandem quid vita sit, definiam: Nihil, me herclè, vita est aliud, nisi Mumia quædam Balsamita, conseruans mortale corpus à mortalibus vermibus & eschara, cum impressa liquoris salium commistura. Præterea vita nostra, vita nempe longa est, quam nec spiritus, nec lumen naturæ breuem esse aiunt. Ignorantium verò breuis, cum arte longa. Breuius arte quid? Vita verò quid longius, inter mortales saltem non superstitiosos? Portò diutius, sanis, viuaciúsque quid Balsamo? Velocius, debilius, mortalius corpore Physico quid? Temperamentum quippe est breue à longo, & à breui rursus longum. Cur longa igitur vita & cur breuis? Veruntamen ea vita, quæ supercœlestis Physica, apud nos canones non habet, nostræ auctoritatis pompa, mortale solum corpus indicat, ac regulatur (vt sic dixerim) ab arte in tertium vsque terminum, imò quartum etiam & quintum. Hæc de viuo. Quid inde de morte? Mors namque quid est? Nihil certè aliud, quàm balsami dominium, Mumiæ interitus, salium vltima materia.

Vitaquorum sit breuis, & longa

Mors quid.

Quibus ex immortalibus separatis à mortalibus, mortalium membrorum transiturum inducit regressum. Hæc itaque est vita longa ab exordio dicta. Hæc etiam est vita breuis, de morte videlicet dicta. Mors apud nos mors est, non vita. Longior verò hâc morte ars. Hæ res vitæ dissolutiones, digestæ quoque separationes puri, longæ & sanæ, cùm mortalis, tum immortalis, quam dies natalis coniungit ac copulat, idque ab vtrisque corporibus

ribus. Nam omnis coniunctio rerum mortalium, maximè diuersarum, adfert secum dissolutionem. Quemadmodum omnem coniunctionem rerum naturalium, & earum quæ præter naturam sunt, sequitur dissolutio. Sic vitæ quæ coniuncta est, comes est dissolutio. Mortis enim causa bellum empiricum est, non aliud ferè, nisi duellum quoddam, ductum à mortalibus & immortalibus. Atque hoc est planè quod dicitur, Pugnat quisque pro patriâ. Morbus verò quasi ia lulum, & Anthos belli lorica, præter lites in his, quid aliud? Hinc est huius mali fons & origo, generatio morbi; quam continuò insequitur mors. Ex quibus facilè colligere licet, quid vita sit tum mortalis, tum immortalis, Quâ ratione vtraque conseruari debeat, id quod infrà etiam in fine Physici corporis latiùs patebit.

Morbus quid.

CAPVT II.

Svpradicta omnia vt clariùs innotescan, principiò de Physico corpore dicendum esse existimo. Omnium quippe quæ tractantur pernostra argumenta, sustentatio, Physici corporis causa est. Atqui generalis quidem praxis in Physico corpore in hunc fieri modum oportet. Principiò considerantur partes eius, & hæ ex locali anatomiâ per locum totius Physici corporis cum intellectu medullarum, conditionum, vsus ligamentorum, formarum ossium & cartilaginis, neruorum, carnis proprietatum, septémque principalium membrorum virtutum, idque vniuersum, vt quid acturus sis in Physico, teipsum intelligas ad hanc regulam. Principiò oportet probè cognitam habeamus vniuersam rationem atque naturam, cùm Physici corporis, tum Physicæ vitæ. Corpus siquidem vitáque physici, mortales. Ex mortali verò nihil potest elici, quod pariat vitam longam, sed ea quæ possunt haberi ex his, sanum reddunt corpus, & sic neque corpus, neque vita mortalis, in hac nostra monarchia debent considerari pro sententia Arcani, vel Elixir. Extra namque corpus est vita longa, & à corpore conseruatur, corpúsque inferius ab eâ. Præterea interueniente corpore, exoritur dissolutio vitæ vtriusque. Vbicunque enim mortalitas non est coniuncta immortalitati, illic dissolutio esse nequit. Hoc loco plurimum laborauit empirica Musa, & Sophistæ Medici, Spagyrorúmque, quâ scilicet ratione corpus tanquam balsamum conseruarent, ne causarentur mortem, cùm balsamum sit vitæ Mumia, non corporis, haud memores interim in vita mortem non esse. Nihil enim aliud vitæ mors est, nisi dissolutio quædam ab immortali, quæ vbi accidit, tum demum moritur corpus. Atqui huc omnia sua excerpta retulit Hippocrates, corpusculúmque illud præ manibus sumere, tanquam subiectum longæ vitæ, & mortale mortali conseruare decreuit: cùm in eo nulla vnquam fuerit vita, quæ ex illius fonte manârit. Corpus enim creatura est, at non vita, nihilque minus mortis filia. Igitur ex Archâ ea descendit, quæ est immortalis. Non prorsus referenda est, inquies. Hippocratica Musa, ad mortalitatem. Esto; at multò faciliorem viam ad sanitatem inuenias, quandoquidem è superis descendit Magnale istud. Nihil enim præter ea quæ creaturæ sunt, Hippocrati tribuit Deus, imò nec ei ea planè, quæ creaturæ sunt, insignia Mysteria dedit: sed ad rem. Huic corpori Deus adiunxit aliud quoddam, puta cœleste, id quod in corpore vitæ existit: de quo THEOPHRASTVS Ego: Hoc opus hîc labor est, ne in dissolutionem quæ mortalium est, & huic soli adiuncta, erumpat. Etsi in corpore isto caduco accidere potest dissolutio, atque adeò colligi ex ea amissio cœlici corporis, tamen vitæ longæ obesse nequit, propter restaurationem, quæ subinde fieri debet, vt prorsus omni defectu careat corpus. Sicut enim ignis tantisper, dum ligna adsunt, viuit: sic vita longa dum adest corpus ex archâ; quod corpus vt corpus conseruandum est, interueniente corpore, quod extrinsecus conualescit. Inde enim conseruari potest. Nihil enim aliud est corpus, nisi subiectum, in quo longa vita corporis æterni gliscit.

Mortale immortale nihil facit.

Vita longa tes est extra corpus.

Vitæ mors quid sit. Hippocr. tâgitur.

Vita non est c ea tura &c.

Corpus Physicū cœlico sustentatur.

Corpus quid sit.

CAP. III.

HActenus de Physico corpore: nunc quâ ratione materiam huius ab omni corruptione conseruari oporteat dicendum. Principiò, quicquid in seipso corpus corrumpit, idem alieno corpore est recuperandum, ita, vt monarchia Spagyrorum non admittat peruulgatam balsami naturam, qua corpus conseruare laborat. Sicut enim fieri nequit quin lignum absumatur igne: ita fieri non potest quin corpus aliquando corrumpatur vita. Quare minùs admittendi sunt Essentialium rerum periti, qui longam vitam balsamo comparari autumant. Cùm potiùs hęc sit natura balsami, vt corpus à corruptione eiusdem conseruet, ne in corpore vacuum insit. Nam omne vacuum eius loci morbus est, siue ægritudo in corpore, & quasi atrophia quædam vitæ longæ. In perfecto enim corpore locum habet vita longa: In imperfecto in continuum defectum ad mortem vsque dissoluitur. Scimus enim physicum corpus sustentari posse à morte, & illud ipsum ex vi suæ mumię innatæ. Hæc ad vitam sanam, non longam, qui terminus pro physico est corpore. Operę pretium autem est, antequam vitam longam declaremus, sanam vitam exhibeamus ac præstemus. Sunt autem illa, quæ à morbis defendunt. Vt in Persico igne perit membrum non citra dispendium vitæ, quandoquidem iste morbus membri est mors; deinceps causa vitæ cordis, & hoc ab accidente, potest tamen & per physicum balsamum tolli. In Mola & Herniâ eleuatur vita longa tantisper, dum desinit idem humor. Similiter in carbunculo, & saphyro plus æquo gliscit. Obseruandum igitur est corruptionem à corpore auferendam, & quod in vita longa exarsit, in refrigerium denuò redigendum. Quare hoc loco Specifica Naturæ, quę in hoc sunt adornata, corpus vndecunque morbo confectum, muniant necesse est, id quod Medicorum esse debet. In vitâ autem longâ nihil eiusmodi requiritur. Leonina enim ad vitam longam, ex æquo cum eo, qui à morbis alienus est, potest reduci. Similiter Lithiasis & Tympanites: sed hæc de vita longa. Nunc ad breuem vitam (Testalem, scilicet)

Balsami natura qualis?

Vita quibus seruanda.

Testalis vitæ &c. remedia.

ſcilicet) Quicquid in Hypoſarcha ſuſtinet corpus, interueniente præcipiolo adminiſtrandum Ruſtenna ænea in epilepſia. Perla grandis in gutta. Sardiniana in matrice, & in id genus aliis. Teſiana in Thyra: Thutia in ophthalmia; Perſtitella in Eriſypela externa, Hypericon in aliis offenſionibus. Hæc atque alia, quamuis probè confecta & abſoluta, nihil tamen prorſus ad longam vitam faciunt, ſed in hoc ſolùm adhibentur, vt conualeat corpus. Parui enim refert, quod ad longam vitam attinet, conſulatur febribus necne, Ephemeræ, Cauſoni, Phthiſi, Ethicæ, & id genus aliis. Tantiſper enim dum ſpiritus naturæ manet, corpus cœleſte ſeruat, manétque vita longa vnà cum cruciatu morborum. Hîc non præſtò eſt mors. Quatenus enim corpus in tutelam medico committitur, mors eſt, at non cœleſte corpus. Ex corpore autem diffluit venenum in vitam, quam adeò accendit, vt prorſus in Eſcharam erumpat, quandoquidem à corroſiuis mors ducit originem, & arſenicale in vniuerſum quoddam Realgar eſt, ideò nec deſinit à naturâ veneni, quouſque ſatisfaciat ſuæ naturæ, donec & reddat conſumptum corpus, idque tamdiu, vſque in Eſcharam incineratum conuertat, nec poſt finem ceſſabit à ſuâ malitiâ in eâ. Quare duplex praxis aggredienda eſt. Hæc, vt vitam conſerues: alia vt reprimas corpus, ac places & idipſum in dies propter corruptionem, quæ quotidie accidit.

Vita corporis cõtagione afficitur.

Vitę longę praxis duplex.

CAP. IV.

CVm pro naturâ creationis corpus & eius phyſica vita tanquam vna pars in compoſitionem formæ tranſit, & quia phyſicum corpus dimidium eſt, cum cœleſti totum: plus igitur medico conſiderandum, vnde & ex quibus maior homo conſeruandus ſit. In maiore ſiquidem vitâ conſiſtit vita longa: At in minore, mortalitatis ſubiectum, & hoc inſeritur iuxta prædeſtinationem, cùm corpus, tum vita cœleſtis phyſico corpori, quæ velut indiuiduus comes ſequitur hanc coniunctionem. Ex quâ quidem de prædeſtinatione ſciendum, quòd quæ innumera ſunt, aliud coniunctio, aliud oportet, aliud rerum eſſe, aliud vita, aliud mors, omnia tamen illa abſque prædeſtinato termino vel puncto deputato, quandoquidem ſub manu priuilegiatâ hunc tenere conditor decreuit, vt ſtatutum apud ſe habeat, poſſitque abſque reuocato iudicio liberè, quod vult, quódque viſum eſt, diſponere. Porrò redactâ coniunctione aliâ harum duarum formarum, naturalis videlicet, & eius quæ præter naturam eſt in formam naturæ, idque omnino in cellâ matricis elicitur, genitores duos, filium vnum, genitrices etiam duas, & filiam vnam, has quatuor perſonas gignere. Parit hoc ſemen cœleſte cum mortali id animal, quod genitum apparet, elementale ſemen & ſuper cœleſte ſimul. Nam hoc loco verè operatur corporale ſemen, id quod in prædeſtinatione ductus naturalis conſeruari oportet. Ea autem quæ præter naturam eſt forma, in primis conſiderari debet, ita, vt per illa etiam, quæ præter naturam ſunt, ſeruentur. Sic duplicium bonorum hæres

Corporis phyſici quæ ratio generationis.

inſcribitur puer, Naturæ & Eſſentiæ, quæ à natura exiſtit, iuxta præſcriptum creationis quæ ſimul oboritur, idque ab eo, qui præter naturam eſt, parente, qui corpus regit ac gubernat. Ex duobus, quippe his parentibus ſuperius ſequitur matrimonij coniunctio diuinitus. Nam Adamus neque ex creatione eſt aliquid adſequutus, neque aſcendentibus ſignis, neque aliis rebus obnoxius factus. Nihil igitur ex Aſtris quatuor cum homine participes. Indiuiſa ſunt enim aſtra & homuncula; ſed ex eo quod præter naturam eſt vitam longam accepit. Verum vt habeat medicus, quod vſurpet, neque paſſim ſequatur imperitorum nugamenta, qui frigidiſſimè hâc de re ſcripſerunt, principiò admonendus Medicus, vt plùs ad ea, quæ præter naturam ſunt, quàm ad ea quæ ſecundum naturam fiunt, animum adiungat: Deinde vt prædeſtinationem pulcrè calleat. Ex hâc enim tanquam ex fonte potius ſcaturit ea Monarchia, quæ præter naturam eſt, quàm ſpecificum & Qualificatum. Atque hinc eſt peruulgatus ille error, quo non pauci inducti, ſic ſtatuunt conſulere corpori, vt multò plura corpori, quàm quæ corpori ſunt tribuant. Hæc vt clariùs innoteſcant, ſimilitudinem hanc cape. Videmus in eo quem ſomnus oppreſſit, vitam naturæ duntaxat ineſſe, fatúmque ſpirituum cum eo colludere vnà. Vbicunque igitur præſens vita exiſtit, non plenè, atque adeò citra vim exiſtit. Ea quamuis mortua ſit, quia non operatur, tamen corpori inſita eſt. Item in eo qui iugulum gladio præbet, ictus vitam longam aufert. Quicquid porrò in corpore ſubſultat viuum adhuc, ingenita vita naturæ eſt. Hæc prorſus non eſt obſeruanda, ſed ea quâ corpus reuiuiſcit. Præterea vita longa tanquam homo exiſtit nobis, vt igis lignò inſitus, quo redintegraſcit homo.

Medici eſt, plus conſiderare quæ præter quã quæ ſecundũ naturam ſunt.

Vita hominis ignis ſimilis.

CAP. V.

SEd vt magis dilucidè appareant ea quæ de parente diximus, qui præter naturam eſt, & naturali iuxta præfinitum inſitus. Quæ cauſa eſt duplicis vitæ, ac corporis Naturalis, & eius, qui præter naturam eſt, parentis. Ex quibus facilè liquet hominem duplici ſemine naſci. De his omnibus ſic breuiter habeto. Iam inde ab Adamo immutata eſt complexio vnà cum naturâ generationum in carne, propter importunas & intempeſtiuas operationes perſonarum in earum natura contraria. Palam enim eſt; neque melancholiam principiò nobis ingenitam, neque ſanguineum, neque cholericum, neque phlegmaticum fuiſſe. Ex melancholia enim & cholera, ſimiliter ex aliis, nulla vnquam orta eſt plena complexio. Nam ſemine contrario ſemel confuſo periit vnà natiua complexio: adeò, vt nemo cholericus plenè ac perfectè dici poſſit. Quod ſi ſola, & in gradu ſuo permanſiſſet, porrò etiam apud nos præcelleret cholera. Quare medicus prorſus de quatuor complexionibus nihil ſentire debet. In Adam enim non fuerunt, multò autem minùs in eius prole, & nec ſimul conſiſtere poſſunt iſta quatuor inter ſe diuerſa. Præterea ſicut interueniente partu intempeſtiuo ſingulæ complexiones corrumpuntur, &

Complexionarus homo nõ eſt natus.

Complexio Medicis negligẽda.

Complexio quid ſit.

idipsum non sine iacturâ liberorum (quid enim est complexio? parentis natura est, idque sine calido vel frigido, nigro, vel albo) sic etiam in eo, quod præter naturam est, corpore, semen quoddam hæreditarium existit. Et si duo eiusdem complexionis homines copulantur, tamen supernaturale semen, sub quo cùm sapientia, tum vita delitescit, nunquam verè coniungitur. Duplex ergo est matrimonium, aliud quod humana ratio persuasit, aliud quod Deus coniunxit. Illud proprè matrimonium non est, nisi quatenus oculi & captus naturæ sinunt. In illo, quamuis vndecunque dispiciat homo, quod sibi ac pueris prætexat, spiritum Dei qui eos copulârit, requirat, honestũ prætendat, nihil tamen nisi hypocrisis est. Argumento est subinde noua mutatio locorum. Hoc autem quod Deus coniunxit, propriè matrimonium existit, & ad vitam longam refertur, propter diuortium, quod hoc loco accidere nequit, id quod nemo nisi interuenientibus liberis, intelligit. Propterea multi, vel in vtero matris sunt sanctificati. Hi sunt, quos Deus copulauit, vt eam, quæ fuit Vriæ, & Dauid, quamuis ex diametro, (sic enim sibi humana mens persuadebat) cùm iusto & legitimo matrimonio pugnaret hoc. Quia tamen vterque præter id, quod naturæ erat, quasi hęreditariò vitam longam adeptus est, propter Salomonem, qui aliundè nasci non potuit, nisi ex Bethsabeâ, coniuncto Dauid semine, quãuis meretrice, coniunxit Deus. Adeò quicquid est præter naturam, velut naturæ thesaurus est Deo commissus, id quod apud Spagyricæ artis peritos palam est, vitæque longę mirum in modum consentaneum. Hæc præscribuntur in hoc, vt quæ præter naturam sunt, physico plenè appareant.

Matrimonium duplex est.

Bethsaba cur Dauidi iuncta.

Præter naturalia Thesaurus sũt Dei:

CAP. VI.

Diuisâ igitur duplici praxi, alia in physicam aliâ in longam vitam, quatenùs vtriusque inciderit vsus, ex fine indicabit physicus. De hâc autem vitâ, quæ præter naturam est, quade in præsentia loquimur, videndum num fieri possit, vt aliqua ratione adsequamur illam in physica vita, quando extra vires, quæ secundùm naturam sunt, existit, & sub illa longæ vitæ arcana delitescunt. Nam hoc loco palam fiunt impressiones, quæ præter naturam sunt, vt vt scilicet in supernaturalem vitã simul concurrunt, vt vt etiam firmamentum in corpus, quod secundùm naturam est, concurrit Et si Impressiones supernaturales appareant, tamen obscura est illarum cognitio. Hinc est cur Impressiones ab aliis dici cœperũt, ab aliis incantationes, ab aliis superstitiones, ab aliis aliter iuxta præscriptũ Magicæ artis. Nam ex his fluit ea, quę Græcis Magiria est, ea præter Impressiones, quas Incantationes & superstitiones appellant, aliud nihil tractat, & idipsũ in corpus supernaturale. Quare operęprętiũ est de corpore supernaturali in impressionibus suis loqui. Cũ totã Magiã ab Astronomis etiam in alienum vsum torqueri videam, & perperam ab omnibus applicari superstitiones, & pharmaceutriam quandam. Quemadmodum Necromantiam & Nigromantiam, hûc omnino retulerunt, vt vtraque Idololatria quædam esse credatur. Quæ, nisi interueniat Influentia, prorsus silescunt. Quamuis enim quaqua versum respondeant, aut loquantur Manes, tamen non nisi ea, quæ præter naturam est, Influentia interueniat, accidit: id quod perperam impostura Satanæ creditur: quia impossibile hoc sit homini, cùm facilè assequi liceat, vt in Exorcismis Phantasticorum spirituum fieri videmus. Nam tota Cabalistica Magia hoc in se claudit, vt palam faciat corpus, quod secundùm naturam est, à corpore quod præter naturam existit, & nobis velut imago insitum, sustineri & administrari, vt diuersos & longè dissitos sensus, puta Orientalem & occidentalem æquales, cogitationésque incognitas, cognitas absens reddat. Quanquam difficile admodum sit cognitu his, qui huius artis Cabalisticæ prorsus rudes ac imperiti sunt. Cùm ab his etiam, qui hanc artem apud omnes iactauerunt, longè erratum sit, id quod translatio eorum ex Hebræo & Spagyrorum canones indicant. Quare de praxi longæ vitæ concludimus in hunc modum. Ex Influentia supernaturali non modo Incantationes, verùm etiam imagines, & Gamahæas fluxisse. Hanc quidem Philosophastri in Astra firmamenti retulerunt, & ex carbonibus cœli Martem & Iouem finxerunt, qui corpus illud quod præter naturam est, regerent & administrarent: cùm tamen non sit iis porrò, nisi in res mortales, quæ prorsus nihil ad longam vitam faciunt. Quare ex supernaturalibus corporibus, non naturalibus, elicienda sunt, quibus ad longam vitam vtaris. Tota enim vis illa supernaturalis Magica est, & omnis Magus Influentiam, quæ præter naturã est, vnà cum corpore, sub quo vita delitescit, deprehendit. Corpus, inquam, quod in se gerit homo, inuisibile homini, quemadmodum de generatione habetur, &c.

Cabalistica Magia quid sit.

Influentię & Gamahææ ex Influentia supernaturali ortæ.

CAP. VII.

Vt autem exactè intelligas, ex quibus rationibus Incantationes, siue Manes superstitionum considerataæ sint, & quo pacto hactenus in abusum venerint, vt nec Manes dici, nec Superstitiones debeant: hæc est ratio, quia à protoplasto primum seducit exordium, qui corpus supercœleste & mortale, simul in vitam suam longam coniunxit: reliqui verò, qui memorantur, item: id quod ab aliis deinceps aliquatenus subintellectum, est, iuxta veram tamen rei naturam nondum satis, vt oportebat, cognitum. Eandem enim quoque artem agressi sunt, sed quia longè latéque errabant, sinistro sanè auspicio, hac eis via penitus non successit. Vniuersa nàmque Phantasia & Imaginatio, principale est ac præcipuum in corporibus supercœlestibus. Quemamodum se corpus mortale in sua conseruat substantia, sic supernum illud, in imaginatiua. Nam quicquid ad phantasiam attinet, ex eo duntaxat est corpore, quin & corpus ipsum est. Vbi sciendum, quod quicunque eiuscemodi corpus supercœleste aliquò coacturus est, probè cognitum habeat oportet, vt imaginationi quidẽ resistat. Quãtò enim frequẽtior est ei corpori cum

Incantationes vnde dici cœptę.

cum mortalibus consuetudo, tantò vertiginosius (*vt sic dixerim*) perniciúsque ea corpus comitantur. Hoc superârunt planè protoplasti illi. Cæterùm posteri illorum, cùm eius nullam habuerint solidam ac perfectam cognitionem, semetipsos infatuârunt & seduxerunt, proque deliris ac stultis, neque id immeritò, sunt æstimati. Præterea etiam corpus illud supercœleste, Astris quodammodo ex igne non vsque quaque dissimile est: ex quibus equidem inuisibilibus, nebula exurgit visibilis. Sic etiam proprietas ac natura corporum est supercœlestium, vt ex Nihilo planè imaginationem constituant corporalem, quod corpus esse solidum existimetur. Eiusmodi est enim Ares, vt si lupum speculatio referat, lupus appareat. Quod quidem vniuersum simile est generationibus ex quatuor elementis, ex quibus aliquid nascitur, quod primo tamen suo nequaquam æquale est, nihilo tamen ob id minùs ipsum Ares in se gestat. Huiusmodi quidem naturam & rei ingenium, rudes illi atque imperiti ex peruersâ artis persuasione toto errantes (quod aiunt) cœlo, cùm penitùs ignorarent, & fundamenti, & ortus eius nescij, Manes quasdam esse finxerunt, quas alij quidem Fatum appellârunt, posteriores verò Incantationes & Superstitiones. Ex hisce namque super cœlestibus corporibus, tàm Nigromantia, quàm Necromantia, suam ducit originem: similiter & Geomantia quoque & Pyromantia, Hydromantia, & ipsa denique Specula. Ad hunc itaque modum & virgulta efficiuntur: & ex hâc eâdem virtute se clauis quoque vertit, cribrúmque & eius generis, quæ de superstitionibus continentur, innumera alia.

Area naturę quę

Ares est natura prima rerum.

CAP. VIII.

SEd vt Physicus omnia habeat plenè, ac perfectè, videamus exempla seniorum, qui in hâc Magiâ plurimum laborauerunt, vt adsequerentur vitã longam, & idipsum citra omnẽ admistionem Hermaticæ repuerascentiæ, citráque artem Spagyricæ Experientiæ, quæ solius est corporis. Videamus ergo ætatem Adæ & Mathusalem, qui bona pars sunt principiorum Magicæ artis. Quanquam hoc vulgo persuasum est, maximam ętatem habuisse protoplastum, minimam habiturum hominem.

Spagyrica experientia in quo cõsistat.

Postremum id quod efficax argumentum est in scholis eorum, nullo tamen pacto approbari debet, quemadmodum de ætate virorum habetur. Tantæ ætatis Adami causa fuit Magia, ex cuius Influentiâ semper vixit. Miseram ergo & posteris semper deplorandam mortem Adæ: non tam propter lapsum, quàm propter scientiã, quæ vnà cũ illo interiit, qui Spiritũ summę vitę præter, id quod naturæ erat, solus retinuit. Itidẽ de Mathusalẽ, qui proximus Adæ fuit, iudicandũ. Quamuis alij non ignobiles viri maioris ætatis fuerint, vt Moses, qui centum & viginti annos compleuit, at non pro ratione Magiæ, sed potius physicæ vitæ, cui natura quædam valida ita fuit coiuncta, vt istuc ætatis nullo negotio attingeret. Iterum alij complures, quorum nomina hoc loco referre longum est, id quod etiam apud nos, vt ad nostra tempora veniam, fieri videmus, & porrò etiam videbimus, vsque in finem mundi. Alij, qui 150. annos transmiserunt, secundùm Magiæ verò naturam vixerunt. Sunt etiam qui plura transegerint sæcula, quàm pro ratione natura credi par sit: idque adiunctâ vi Naturæ, quæ plenè in metallis, cæterisque, rebus, quas Mineralia vocant, existit, quæ corpus supra complexionem & qualitatem ingenitam erigit, ac conseruat. Cuiusmodi est Tinctura, & Lapis philosophorum, quod (&) ex Antimonio elicitur. Similiter Quinta Essentia, quemadmodum in eorum præparationibus habetur. Hæc atque alia complura Spagyricæ artis Arcana reperiuntur, quæ corpus senectute confectum pristinæ iuuentuti quaqua versum restituunt, & ab omni ægritudine liberum reddunt, id quod huius monarchiæ peritis constat.

Longæuitatis Adami causa fuit Magna.

Longæuitatis Moysis causa fuit physica vita.

Tinctura, &c. Lõ. vitę hodie causa.

CAP. IX.

EST insuper alia ratio longæ vitæ cõseruãdæ, quam Mahumet secundùm Magiam populo suo præscripsit, & multis ãnis donauit, neque id ipsum ex Deo, sed ex eâ, quæ præter naturam est, Influentiâ. Hanc praxin quia Mahumet tanquam Magus imperito vulgo non sibi, aliquandiu exercuit, nomen immortalitatis meruit. Archeus aliquot annos supra centum seipsum conseruauit, id quod sibi vitio versum est, & inter idololatriam relatum. Ex æquo enim cum tribus Magis illis Sabœis, qui Magicâ non naturali, vi equorum ad Bethleemitas venerunt, Cabalisticæ artis peritus fuit: non solùm in eo, quod vitæ longæ erat sed eius etiam, qui præter naturam est Intellectus. Hęc omnia ex supernaturali Influentia, quæ corpus regit atque gubernat, fluunt. Hos Magos postea sunt secuti, qui se falso hoc nomine penè deuino vendicarunt, inter quos fuit Hippocrates, qui filiã suã quam maluisset in præsenti forma perpetuò permanere, extra naturalem Influentiam in corpus ab omni Natura alienum transformauit, id quod euidens argumentum Incantationis esse potest. Eodem modo Serellus longam vitam retinuit, & Metamorphosi naturę animum adiunxit. Istorum origo & scientia suis locis indicabuntur. Porrò in conseruatione eius, quod pręter naturam est, corporis, plerique fuerunt ęquales Mathusalem, sed in transformationibus longè errauerunt. Nam operatio eorum in Phantasticum corpus abiit, propter inscitiam rerum Physicalium. Quare multi sunt, quorum vita longa in nouissimum vsque diem existit: fiunt tamen eiusmodi metamorphoses citra longam Vitam. Quemadmodum in Lupis marinis accidere videmus eiusdem vitę cum reliquis Lupis. Id genus animantia, si pristinę formę restituuntur, mortalitati rursus obnoxia fiunt. Similiter & de corpore Phantastico iudicandum, interueniente cibo, aut hominis osculo. Hęc omnia Delticę Impressioni obnoxia fiunt. Priusquam tamen in Impressionem Delticam abeunt, non adest mors, nisi quatenus Phantasticum corpus admistum admittitur: id quod narcoticam formam gignit, perseuerantem in annum Ignis. Præterea vixerunt multi vitã alienã, idq; iuxta pręscriptũ Delticæ

Hippocrates incantatione filiam suã transformauit.

Serellus longæuus.

Corpus phantasticũ &c. Deltica impressio. &c.

Delticæ naturæ, inter quos fuit Styrus, qui cum de vitâ laboraret, robusti cuiusdam adolescentis, qui cum forte assistebat, vim atque naturam attraxisse dicitur: idque per Imaginationem sic est consecutus, vt sensus, cogitationes, denique animus ipse in alium transferretur. Per hanc imaginationem Archasius vniuscuiusque eruditi atque prudentis hominis scientiam atque prudentiam attraxisse dicitur. Tanta est vis animi, in quo supernaturalis ille vigor existit, vt aliquoties ardenti atque adeò gliscenti concupiscentiæ satisfiat. Hinc est contemptus ille Imaginum & Gamahæarum apud eos qui ad internecionem vsque hâc Imagine sunt abusi. Hinc sunt verba illa, characteres, signa, formæ ac figuræ manuum, imprecationes atque orationes, quæ potissima sunt causa Incantationis, atque edeò verborum, quæ vulgò ad vulnera cæterósque morbos adhiberi solent. Denique quicquid in hanc formam fieri potest, vi eius, quod præter naturam est, corporis nobis insiti fit. Porrò ex his quæ præter naturam sunt, impressionibus, erumpunt etiam Astra firmamenti, Venus & Saturnus, cæterique Planetæ, ita vt ea, quæ præter naturam est, Influentia, astra inferiora regat ac gubernet. Quicquid ergo in Gamahæâ & Imaginationibus fit, accedentibus Planetis ac signis, totum hoc quicquid est, ad superiora signa referri debet. Quare quæ caduca sunt corpora, atque adeò morti obnoxia, supernaturali illâ vi, à morte liberari facilè possunt. Donauerunt præterea Venus & Saturnus, Mars atque Mercurius, in superiori firmamento cursum suum exercentes, plerosque mortales immortalitate, & idipsum citra vllam operam humanam, accedentibus Imaginationibus. Ex quibus non pauci cùm in aquis, tum etiam in terris existunt visibiles & inuisibiles. Quorum aliqui per Delticas etiam Impressiones eò peruenerunt, neque prorsus Nymphæ: quéadmodum de generationibus animalibus habetur. Hactenus de his. Reliqua quę hoc loco requiruntur, alibi in Archidoxis indicabimus. Nunc ad duplicem praxin longæ vitę, in quâ, quæ ad Spagyricum attinebunt, plenè dicitur.

Styri historia.

Archasius, &c.

Corpora vt immortalia fiunt ab Astris.

FINIS LIBRI PRIMI.

DE VITA LONGA LIBER SECVNDVS.

CAP. I.

IN superiori volumine, quæ de vitâ longâ tractauimus in genere, hîc in specie tractabimus, puta singularem quandam medendi rationé, id quod internenientibus Arcanis specificis, & id genus aliis fieri consueuit, & extra vitam longam, vt in Apoplexiâ, Vulneribus, & id genus aliis. Integram enim, atque adeò sanam vitam longæ præferas necesse est, vt innotescat fundamentũ, cui omnis valetudo vitáque longa innititur. Est igitur huius secũdi libri status, ac summa, vt integra vita conseruetur, neque vnquam in corruptionem erũpat. Hinc est cur primo loco Virtus Arcani, deinde natura Balsami requiratur. Nã vniuscuiusq; Arcani comes est sanitas. In hâc sentétiã subiectũ vitæ longæ accipias oportet. Bifariam ergo distinximus librũ secundum: Aut enim firmum est, aut firmum corpus. Si firmum, in eâdem valetudine conseruandũ est: Sin infirmũ, aut aliqua ratio ægritudinis in illo delitescit, singula genera vnà cũ speciebus ad insigné aliqué canonem medicum, quem *Magisterium* vocant, reducas oportet. Ea est singularis medendi ratio, quamuis multo iustiore nomenclaturâ sed alia ratione Vniuersalis dici possit, propter species, quæ si sub vnum genus congeruntur, iam non singularem, sed vniuersalem curam conficiunt. Tamen communius quiddam est id, quod in calce huius libelli dicetur, quod omnia genera in vnum complectitur, quemadmodum particularia, species. Cuiusmodi est ratio medendæ febris, quæ in se includit Synocham, Ephemeram, Hecticam, Causona, cæterásque species. Similiter hydropiseos, quæ Asciten continet, Tympaniten & Hyposarcan. Item Guttæ, Lethargicum, Torturam, Paralysin, Apoplexiam. Magis vniuersale autem in se claudit Guttam, Febrim, Hydropysin cæterósque morbos vniuersos. Estque illud, Arcanum, quod in Archidoxis Parrhisiis dedicauimus. Et Tincturæ, quæ leprosũ humoré metallorum pellit, haud dissimiliter operatur, fulgétque ad elementum redactum quaqua versum, veluti ignis, qui quicquid corripit, consumit. Neque enim species vllæ sunt, neque genera vlla, quin igni corripiantur. Hũc respexerunt Spagyricæ artis professores, qui tum demum medicamina corpori accommodanda dixerunt, in Ignem redacta. Per hoc enim Elementum omnis ægritudo consumi debet à quolibet Medico. Quanquam aliàs de auro potabili, similiter de 5. Essentia mentio fiat, tamen hîc singula ad Cheyri, & ad Sapphyricũ Anthos referemus, id quod non paucos fellit: inter quos est Arnoldus vnà cum æmulis suis, qui sub Lunaria hoc produxerunt. Nos in hoc secundo lib. singularem medendi rationem in vtraque medicina, adiunctis rationibus, quibus inuenias illud, circa morborum originem descripturi sumus. Ad finem sunt adiecta Cheyri, Balsamúmque, quæ peritissimum huius rei Lectorem requirunt.

Argumẽtũ huius libri.

Vita sana Longa præstantior.

Arcanũ pater sanitatis.

Magisteriũ quid.

Ignis omnia consumit: ita etiam generale remediũ morbos.

Arnoldus carpitur.

De Podagrâ. Cap. I.

TRia sunt, quæ ad perfectam podagræ curam requiruntur: Purgatio, apertio, deinde cura, in hanc sententiam. Principiò purgetur omnis podagricus plena ac perfecta purgatione, & idipsum Arcano Corallino, quo interueniente, eliciuntur fluxus podagræ, adeò vt ne locus porrò relinquatur podagræ. In hoc Corallino quod ex Essentia auri est, tanta vis, ac virtus inest, vt eam, nisi hac puagatione à medico deprehendi impossibile sit. Fiat ista purgandi ratio sexies, aut septies pro vetustate siue duritia, siue natura podagræ. Porrò si supersunt reliquiæ, aut podagricus alioqui infirmior est, quàm qui purgationem hanc ferre possit, aperiatur in hunc modum: illic vbi centrum podagræ delitescit, aperi, & idipsum

Podagræ cura tribus rebus perficitur.

Arcani Corallini vis.

Alcali spirituũ, apertiuũ

idipsum interueniente Alcali Spirituum. Sub hanc apertionem continuò oritur tumor, subtus quem quicquid centro inseruit, confluit, & in abiectione Escharæ erumpit. Porrò vbi fluxus podagræ desiit, tum demum integram curam, atque adeò consolidationem aggredere, scilicet cataplasmatis, quæ sunt ex mumia Hæc sunt quę podagram medicantur. Quanquā Liquor ex mumia temperatus, si morbus recens est, neque indurauit, citra apertionem etiam curet, vi tamen natiuâ potiùs hoc fit, vt per Specificam Naturam.

Tertia ratio medendę podagræ est per mumiam reductam in vltimam materiam Alcalizatam & liquorem de mumiâ, in hanc sententiam: Indies podagricos artus inunge, idque ad vij. aut viij. hebdomadas pro ratione ac naturâ podagræ. Triplex ista medendi ratio quicquid mutilum, quicquid denique mancum est, pristinæ sanitati restituit. Noua hæc est, certò scio, pellendi morbi ratio, maximè apud insulsos & medicos indoctos, & contra canones eorum, vt isti cauillantur, qui medicâ professione præter inanem titulum, cæterùm nihil prorsus reportauerunt.

Guttæ species quæ.

De Guttâ. Cap. II.

AD propellendas ægritudines, quæ oriuntur ex Guttâ & speciebus Guttę cuiusmodi sunt morbus Lethargicus, Paralysis linguę, membrorum, &c. Apoplexia, Oris tortura, & aliæ species, requiritur cura generalis. Nam in his omnibus, nihil aliud præter vim naturæ considerari oportet. Neque purgatio, neque simplex confortatiua, neq; vnctio, neq; aliud quicquam, in quo tantopere laborauerunt, cùm Valescus de Tarantâ, tum etiam ii, qui ante Valescum fuerunt. Principiò igitur obseruandum, in qua valetudine naturæ vis illa qua Guttæ consultum volumus, reperiatur. Priusquam tamen ad illa peruenіamus, sciendum Guttam, quod ad quantitatem attinet, non plùs scrupulum vnum in se contineri Apoplexiam ad scrupulum I. non prorsus ascendere nihil igitur est, quòd obseruemus tam prolixos Auicennæ canones, cùm pauca admodum de substantia in se habeat morbus. Neq; fieri potis est, vt illius loca adque dolores comprehendantur. Quare ad hunc modum adornari debet confortatiua, quæ scilicet naturam expellat, & ex sui natura vincat. Quoties enim Gutta cannas in pulmone præfocat, toties apoplexia vnà cum præfocatione continuò sequitur, quam non nisi Arcana tollunt. Hinc satis liquere puto, vel tantillum in re medica Mysterij pluris fieri quàm vniuersas Auic. Fennas quàm vniuersum Myropolium, quàm vtraq; Lumina, & præpositum, vnà cum insigni Experientâ, quam Thesaurus præscribit, quibus hactenus penè vniuerso orbi illusum est. Sed vt redeamus ad Arcana: Duplex est Arcanum, aliud Vitriolatū, aliud Mercurius Auri, quem vulgus Salernensiū medicorū *Aurum potabile* falsò appellat, adducti opinione Hermetis, quā suæ ignorantiæ prætexunt, adeò vt Horizontē pro auro potabili acciperent, egregij scilicet homines, qui Hermetem ex eorum inscitiâ iudicant. Cætera Arcana extrinsecus vsurpanda, cuiusmodi sunt, Balsamū, Aloës, Myrobalanorum Chebulorum, Belliricorum, Indorum, &c. in Nucha sunt administranda. Hæc sunt quæ Arnoldini & Rupiscissani nunquam sunt assecuti, qui in additione extractionis Elementorum, quæ nulla sunt, frustrà sæpiùs laborauerunt. Qui ergo in hac re medicus insignis esse studeat, animum ad Separationem Spagyrorum adiungat, idque propter Extractionem Mysteriorum. Alioqui fieri nequit, vt consulatur cùm paralysi, tum speciebus quæ sunt de Gutta. In hanc sententiam propelle contractionem. Nam vtcunque morbum vi quadam sanari necesse est. Dosis Vitriolati, grana tria: Dosis Horizontis, grana quatuor.

Guttæ cura qualis sit.

Valesc. de Tarātā carpitur.

Guttæ quantitas ℈.j. non excedit.

Arcanū Guttæ duplex est. Salernēses carpuntur.

Dosis vitriolati & Horizontis quanta.

De Lepra. Cap. III.

SIngulę species Lepræ, Leonina videlicet, Elephantia, Alopetia, Thyra, Morpha, & Vndimia ad eandem medendi rationem, quæ est per regenerationem, referuntur. Omis enim Lepra frigidior existit natura, atque præpinguior: neque fieri potest, vt vnquam cum medicaminibus concilietur.

Lepra cura est per Regenerationem. Lepra quid?

Quod enim est oleum ad aquam, hoc idem est medicina ad lepram: quare plenam atque perfectam curam aggrediamur oportet, præparationem regenerationis, & idipsum iuxta præscriptum Spagyricæ Tincturæ, in hunc modum: Principio mundanda sunt metalla leprosorum interueniente Tinctura, in qua duplex Tinctura, & duplex Lepra delitescit, rubea scilicet & alba, hanc Lunarem, illam Solarem appellant Spagyrici: prior ex Tinctura Solis, posterior ex Tinctura Lunæ accipitur. Hîc non puto operæpretium esse obseruati ea, quæ veteres de origine lepræ scripserunt, cùm eadem Praxis adferat. Quare hoc loco Spagyricè agendum est, neque prorsus obseruandum, quæ de origine lepræ à veteribus scripta sunt. Porrò qui velit Spagyricè consulere lepræ, videat ne cum his, qui Mercurium Solis, quem plerique Spagyricorum primam materiam appellant (*aurum potabile*. falsò crediderunt) aberret. Quibus imposuit euentus, quemadmodum Archelaus habet: nos autem hoc loco asserimus rubeam lepram à Mercurio Solis, albam à Merc. Lunæ sanari. Hoc opus, hîc labor est, vt Mercurium exactè conficias. Postremò etsi Mercurius ad tingenda metalla non prorsus sufficeret: valeret tamen in corpore, vt illud sanitati restitueret. Sunt prætereà alia quædam Arcana, quorum alibi de vita longa fit mentio, quæ lepram ex æquo tollunt.

Trinctura Lepræ duplex.

De Epilepsiâ. Cap. IV.

PLena atque adeò perfecta medendæ Epilepsiæ ratio, bifariam fit, neque ipsum fit e peritissimo huius rei viro propter Arcana & Praxin Chirurgicam, quæ Epilepsiæ inseruiunt. Principio deprehenduntur arduæ quædam, atque adeò supernaturales Essentiæ, idque per præparationem, vt in *Vitriolo, Camphorâ Spodio Monocerote*, & id genus aliis, quæ citra hunc captum subtiliter nullo pacto eò redigi possunt: Maxi-

Epilepsiæ curatio duplex. I. Chirurgica quæ modis duobus fit.

Maximè verò bona pars in Narcoticis,& quædam alia, quæ extra Naturam & Essentiam supra naturalem Influentiam in paroxysmo epileptico vim suam exercent, ac habent: cuiusmodi esse potest Pæonia, Sanguis vnà cum membris, in quibus oritur morbus. Hæc omnia, vt vt sunt, curantur ad hunc modum, partim iuxta physicam rationem, partim iuxta chirurgicam, neque idipsum sine subtili captu Spagyrorum. Quod ad chirurgicam attinet, duplex ratio est, prior ad præparandum emunctorium caducum, posterior ad eliciendum humorem Epilepticum pertinet in hanc sententiam: Aperi cranium idoneis ad id instrumentis: Deinde argentea canna suo loco impositum consolida, vitæque pristinæ restitue. Iam omnis morbus caducus eiusmodi emunctorio adornatus in paroxysmum abire nequit. Hæc de priore via. Nunc ad posteriorem. Resolue membrum Epilepsia corruptum, aut superiorem partem membri, puta, ligamenta, arterias in circuitu, idquè corrosiuo Narcotico sale, corrodente citra dolorem vsque ad ossa. Deinde rursus consolida: nascuntur continuò ligamenta narcotica, arteriæ, denique caro ipsa, quæ porrò non finunt morbum in paroxysmũ erumpi. Hactenus de ratione chirurgica. Nunc ad physicam.

2. Physica.

℞. *Oleum vitrioli correctum & aurificatum, vel per phlegma formâ circulari temperatum, vel per oleum rubeum, siue viride, quod sub Colcothar delitescit: vtrumque liberat à morbo caduco*, id que præter eam ætatem, quam Hippocrates præscribit. Atque hinc colligitur Hippocrat. vnà cum interpretibus suis non satis intellexisse ea, quæ Epilepsiam pellunt. Porrò iuncta pars Memorialis Balsamo, quod est de Hederibus, idque post paroxysmum, similiter morbum pellit. Præterea inunctum occiput Balsamo Eleni, & idipsum in vehementissimo paroxysmo, morbum ex æquo sanat. Sunt insuper alia, quæ huic morbo nõ parum conferunt, vt Arcanum Sanguinis, cæteraque membra. Sed illa, quia quædam sunt quæ desiderantur, præteribimus, & in his solùm, quæ prima ac optima sunt, immorabimur.

Hippocratici reprehẽduntur.

Balsamũ de Hederibus cõtra epilepf. Bal. Eleni, &c.

De Febribus. Cap. V.

Febris cura quæ sit. Diaceltatesson &c. quãdo opus sit in cura febr.

DE febribus breuiter sic habeto: Principiò fiat purgatio febrilis: deinde cura Specifica, & minutio causalis, ita vt Diaceltatesson præcedat secundum medicamen. Nam hâc purgatione pellitur omnis febris in materiâ peccante. Porrò si non dilatatur morbus, iam neq; cura neq; minutio requiritur. Plerunque enim Diaceltatesson, integram curam complectitur. Sin in membra spargitur, sequitur continuò Opopyron Laudani, id quod febrim vnà cum dilatatione propellit. Minutio autem siue Saluatellæ, siue Cephalicæ, siue ea, quæ per spinam dorsi fieri consueuit, materiam peccantem in sanguine, idque intra cutem & carnem tollit. Quare hoc loco tria sunt, quæ sub vnam medendi rationem clauduntur, singula per se perfecta. Postremò ne plus minúsue, quàm par est, adhibeat medicus, diligenter obseruet, quid dilatatum, quid non sit dilatatum. Nolim quenquam hoc loco deterreant Canones medicorum, qui à nobis dissentiunt: neq; enim id permagni referre arbitror. Et quorum quemq; reperias eruditum medicum, qui his canonib. immoritur?

Opopyron Laudani, &c.

De Apostematibus. Cap. VI.

Apostemata duplicia sunt.

PRincipiò de Apostematibus obseruabis duplicia esse Apostemata. Quædam sunt, quæ vnà cum paroxysmo mortem inducunt. In his plurimum laborârunt medici, dum imponerent hominibus. Miseram ac credulam nationem mortalium, quæ tam apertis nugamentis, quæ de Epidemiis, & idgenus aliis Apostematibus annotata sunt, passa est se circumueniri. Alia sunt quæ paroxysmum citra mortem adferunt; ea medicinæ subiicimus. Vtraque in Anthrace concurrunt: similiter in Saphyro, in Carbunculo, in Pleuresi, in Peste, in Bubone & aliis compluribus. In quibusdam nulla mors inest. Vt in Cancere, & idgenus aliis Apostematibus: quæ in mammis mulierum sunt. In his omnibus sequitur cura in hanc sententiam: Præter Sonath, cui virtus expulsiua inest, cæterum nihil recipe. Huius enim virtute ac vi, singula Apostemata pelluntur. Hoc resoluit, mitigat, denique expellit Apostemata ex corde. Vnà ergò adsit oportet Chirurgica praxis, interuenientibus Maturatiuis, quibus in emunctoriũ redigas Apostema. Maturatiua autem cũ attractiuis ita sint coniuncta, & Expulsiuum Attractiuum sequatur. Directo igitur Sonath in virtutem suam Expulsiua sequitur Thyriaca, sub quâ delitescit Arcanum in omni veneno propter virtutem vsurpandum. Reliqua experimenta vndecunque corrasa relegamus ad eos, qui sese passim apud omnes homines venditant, & in hoc solum incumbunt, vt gloriolam aliquam per fas & nefas sibi aucupentur.

Apostematum, cura qui bus fiat Sonath, &c. in Apostemat.

De Hydropisi. Cap. VII.

Hydropisis cura quæ sit. Ess. ex Alandahal, &c. quila præcip. fit ex auro.

DVo sunt, quæ ad curandam Hydropisim requiruntur. Specifica purgationis, & specifica Tumoris. Elice principiò Essentiam ex Alandahal, vnà cum composito: deinde confunde cum Aquilâ præcipitatâ: porrò administra purgationem pro ratione morbi, & idipsum tantisper dum abit morbi origo. Interim administra etiam indies Essentiam Tartari, Vitrioli, & Diacubebe. Sub hæc adorna cataplasma ex Rebis Columbarum in aceto rosaceo. Deinde impone, dum prorsus consumatur morbus. Post hæc insequitur summum Specificum, Spiritus vitæ ex auro extractus, quo aliquandiu etiam vti licebit. Energia enim atque adeò vi naturæ sanari vult hydrops, quæ tum demum inquiritur, cum iam causa morbi desiit. Varia ac multa sunt huius morbi specifica, quorum maxima pars hoc loco nobis est annotata, quæ super hâc re empirici in medium adferunt, credo nemini non esse manifestum.

Rebis Columbarum, &c.

De Dissolutis. Cap. VIII.

Dissolutorum cura qualis.

IN dissolutis verò summum atq; adeò excellentissimum medicamen in Auro est, & in Laudano Perlato. Primum verò ac summum notabile apud medicos veros puto, de confortatiuis esse debet. His enim indiget natura in hoc morbo: quibus porrò sequatur Constrictiuũ.

Nam

per hunc modum eiuſcemodi morbus, ſiue Hypoſarcha, Icteritia, ſeu Aſcites expellitur. Deſcriptionem autem in confortatiuis talem habeto. Ex Auro non planato fit, nec permiſto re aliâ incongruâ, fitque per Athanar & Rubellam cum adminiſtratione rubeæ eſſentiæ. Doſis ex tribus Guttis componitur, vel ſecundùm diſpoſitionem ſubiecti. Ex hoc auro omnes dyſenteriæ ſpecies, Ictericiæ, & Diarrhœæ, atq; alij fluxus ventris, vel mineralium, iuxta, ritum medicum optimè curantur. Sed cura ex conſtrictiuis talis eſt: Recipe *Olei Martis ex croco drachmam* j. *Laudani ſcrupulum ſemis*, *Thyriacæ drachmam vnam ſemis*, *mumiæ ſcrupul.* j. s. *fiat Bolus*. Drachma ſemis eſt doſis. Hanc obſerua regulam in omnibus diſſolutis confortatiuum eſſe adminiſtrandum. Quia in principiis & Cacetia ſumma deliberatio, aliàs per conſtrictiua in ſecundam generationem alterius morbi abit.

In diſſolutis cõfortatiua quæ ſint Athanar, &c. Rubella &c. Quæ cõſtrictiua, &c.

De Vermibus. Cap. IX.

GEnera quoque vermium quocunque modo nata, vel ex ſpermate infuſo, vel alieno, ſiue ſpermatis reſoluti, ſiue putrefacti, ſeu tranſuerſi in ſuis regionibus, aut ex re minerali putrefacta aut chymo, aut eiuſmodi, etiam qui vermes de matricis natura ſunt. Omnium horum cura, res debet eſſe Specifica, nequaquam naturalis, idque in hunc modum: Recipe *Poroſi*, *Madennæ ana manipulum*: *liquefacito in bitumine*, *& ſuper fundum emunctorij huius generationis applica*: pellit enim vermes tam deorſum, quàm ſurſum, nempè iuxta orificium Emunctorij illius. Quòd ſi autem Emunctorium pro egreſſione non foret aptum, aut locus compreſſus, vermes neca cum ſpongiis ſyluanis, & putrefactum pelle per centauream, vel per peſſarium propter matricem, vel clyſterium propter inteſtina inferiora, vel per os propter ſtomachum & inteſtina ſuperiora. Optima verò eſt centaurea cum Poroſa commiſta, cum additionibus iuxta proceſſum medicum ex Collodio, vel Ellenio adiuncto.

Vermiũ cura fit per ſpecifica. Poroſũ. Madenna, &c.

Collodiũ, &c. Elleniũ, &c.

De Cancro. Cap. X.

POrrò cancri medela ſic ſe habet: primùm eſt rei renouatio, id eſt venarum ſeparatio ab impuris. Huius ſeparationis medicamen eſt tale. Accipe *expurgati Althoi & Minera plumbi* ℥ j. *Parthenionis ſucci* ℥ v j. *Plantaginis* ℥ x. *commiſceantur cum modico Alcohol vini, adminiſtra de ſexta in ſextam*. Madefacito periculum panno, vel ſpongiâ ex aqua Parthenionis ſuperpoſita: his peractis poſt triduum applica Oppodeltoch ex præparatis ſimplicibus confectis in cerotum mellinum abſque alumine rocho, donec in manſuetum dolorem abeat, & declinet à rubedine.

Cancri cura quæ ſit.

Eſt vinũ ardens rectificatum.

Tandem commune noſtrum Oppodeltoch ſuper locum applica à duodecim horis in ſequentes vſque. Porrò ſi laſciuum Eſthiomenum occurreret, cum liquoribus aſſignatis expelle, reitera proceſſum à centro in vlceris perditionem. Hæc curæ deſcriptio, fiſtularum, canceris ex hæmorrhoidibus, ex mammillis, prauæ tentiginis, Eſthiomenæ prauitatis, vera medicina eſt.

De Syronibus. Cap. XI.

SYronis cura ex hac fit ſententia. *Spermiolæ liquefactæ cape cum mucilagine lumbricorum de nitris, & oleo Squamino: facito ex his viſcum in loco frigido*, vtere ſic: Inunge locum & cataplaſma eius deſuper impone ad triduum, de hinc abſterge locum, cataplaſma, cutem, & Syrones depone, ac Oppodeltoch Meloum adminiſtra ab occaſu in auroram, quo facto, aduoca morbum in balneum albugineum; toties, donec album illud membrum fixúmque appareat. Hæc cura in Syronibus, Cicatricibus, ſpeciebus Morpheæ, cutis Leproſæ ſumma ac perfectiſſima eſt: quin & totam vngulam, pruritum, ſcabies, & primæ ſpecies alopeciæ tollit, pellítque roſaceam guttam.

Syronis cura quibus perficiatur. O cum ſquamino &c. Meloes, &c vermiculi.

De Puſtulis. Cap. XII.

IN ſpeciebus Gallici morbi, tria obſeruabis, purgationem, curam, & conſeruationem. De quibus hæc paucula notato. Purga principiò puſtuloſum Ceniotemio quo pellitur cauſa morbi, vnà cum materiâ peccante. Cauendum autem ne interim à doſi & quantitate huius purgationis longiùs, quàm pars eſt, aberres. Porrò ſi puſtulæ adhæſerint cuti extrinſecus, aut alioquin dolor iuncturarum altiùs inſederit corpori, inunge oleo, quod eſt ex Realgare, & conualeſcet ęgrotus. De vlceribus autem, nodis, tuberibus, ſiue extra corpus, ſiue in corpore, quę inde exoriũtur, iuxta præſcriptum Praxeos, quæ de Vlceribus eſt, agito.

Gallici morbi curatrib. perficitur. Ceniotemium, &c purgat Gallicos.

Ol. Realgaris, &c.

De Vlceribus. Cap. XIII.

PRincipiò quicquid eſt fluxuum, aut humorum, ſi ad Emunctorium erumpit, ad eandem medendi formam redigitur in hanc ſententiam: *Mortifica primùm: deinde mundifica: poſtremò conſolida*: De mortificatione ſic habe: Recipe *Alcali*, *quod eſt ex Realgare*. Hoc quicquid in corpore corruptum eſt ac mancum, mortifica. Mortificatum ab Eſcharâ libera gummi, liberatum priſtinæ ſanitati reſtitue, & idipſum interueniente Mumiâ. Quanquam ſunt vlcera quædam, quæ prorſus non indigent mortificatione. Alia, vt Eſthiomena mortificationem vehementiùs etiam deſiderant. Tamen hæc omnia, vt vt ſunt, Chirurgico exiſtimanda relinquimus. Sunt inſuper alia innumera medicorum Recepta, quibus, quia non ſemel hominibus impoſuerunt, ſuíſque inuentis perierunt ij, qui hæc commenti ſunt, non video cur vtaris. Hæc de vlceribus. Purgationem, quæ propter conſeruationem corporis iure prima eſſe debet, prudenti medico committo in eam ſententiam, quam ſupra de puſtulis præſcripſimus.

Vlcerum cura quæ ſit.

De Vulneribus. Cap. XIV.

TRiplex eſt ratio ſanandorum vulnerum. Naturalis, vt *Balſami*: Specifica, vt *Braſſidellia*: Characteriſtica, vt *Magorreo*. Priuſquam tamen ad illa perueniamus: principiò, quæ miraculi vice erunt his, qui harum rerum imperiti ſunt, indicabimus, neq; genus, neque locum vllum in vulneribus eſſe obſeruandum, id quod veteres diſputatione admodum prolixa

Vulnerũ curando rum modus triplex.

prolixa differuerunt: Num videlicet ea sint sananda nec ne, quæ sunt cerebri, intestinorum, item vesicæ: & idipsum hac ratione, quia videmus cùm confossa, tum alio modo confecta vulnera illic vbi vitæ locus esse nequit: nihilominùs tamen consequi mortem. Quare de Mortiferis vulneribus, nihil prorsus dicemus in præsentia, cum sua sponte sese offerunt illa. Porrò hæc prima cautio est, ne Chirurgicus ex eo, quod medicabile vulnus est, immedicabile atque adeò mortiferum faciat. Hoc igitur opus, hîc labor est, vt probè agnoscas triplicem hanc sanandorum vulnerum rationem, longè saluberrimam, neque interim audias eos, qui alicunde rogant, nescio quæ vanissima commenta, imò precibus etiam à Barbitonsoribus mediastynis cæterisque idgenus hominibus leuissimis, contendunt, inter quos sunt, Landfrancus, Pet. de Argilato, qui multa ac varia, vel nuce non æstimanda, de Vulneribus in vnum congesserunt. O verè pileatos Doctorculos, qui præter pileolum subrubrum, & titulum, cæterum nihil insigne geritis, qui ex pumice Nilum exundantem petitis. Cœcus sequitur cœcum, & cascus cascam. Hinc est, cur ij, qui montem Pessulanum sunt secuti, triplicem hanc medicinam, quæ est de Vulneribus, in alienum vsum verterint? Naturalem scilicet quæ Balsami est, in putrefactionem præposterè.

Landfrácus, Petrus de Argilato carpuntur.

Specificum ad ea loca, quibus minimè competit, non sine periculo torserunt. Characteribus ita sunt abusi circumforanei, vt in contemptum prorsus abierint. Nos autem quæ de his verè habentur, apertè trademus in hanc sententiam.

Balsamũ naturale ex quibus constet.

Balsamum naturale potionis vice administratum, aut alioqui vulneribus infusum, nihil aliud est, nisi hypericon, centaurea & prunella, quæ non modò ea, quæ extrinsecus, sed etiam quæ intrinsecus sunt, vulnera curat, & hoc propter virtutem, quæ in Balsamo existit.

Colatẽnæ vrinæ vis ad vulnera. Brassatella vis ad vulnera.

Quicquid autem est de Specifico, multis partibus superat Balsami naturam. Nam collatenna sub potione administrata cùm externa, tum interna vulnera sanat propter virtutem, quæ adeò firma atque adeò fixa inesse solet, & tantisper operatur, dum vulnus est apertum. Brassatella, si modò attigerit vulnus, neque porrò opus habet aliquo medicamine. Sunt præterea alia complura Specifica, quæ ad eundem modum operantur: neque id ipsum ad 12. aut 24. horas. Horum tanta vis est, vt fixum, atque adeò perpetuum medicamentum subministrent, vel semel vsurpata, & idipsum in finem vsque vulneris. Hoc loco Experimenta Specifica recensenda erant, de quibus quia in Archid. mentionem fecimus, prætereundum censeo.

Staraphaxat Rist & Riss. Synouiã sistunt.

De Characteribus, quæ tertia forma est, sic habeto. Characteres, Benedictiones, cæteráque idgenus vulneribus præsens, absens, adiuncta, singula vulnera sanant, & id ipsum citra omnem Synouiam. Sunt etiam quæ synouiam albam sistunt, cuiusmodi est *Staraphaxat*: alia sanguinem, vt *Rist* & *Riss*, & id genus alia innumera, quæ alibi in Archid. recensentur. Hæc sunt vel sola, quæ medicum nobilitant. Quare in hâc triplici sanandorum vulnerum ratione generalem curam iuxta præscriptum adhiberi oportet, neque interim eos, quæ vniuerso orbi imposuerunt, audire.

FINIS LIBRI SECVNDI.

DE VITA LONGA LIBER TERTIVS.

CAP. I.

POSTQVAM de particularibus Arcanis, quæ corpus morbis confectum pristinæ sanitati restituunt, diximus, inde vbi superiora desierint, auspicabimur. Vt ea, quæ in superioribus libris tradita sunt, tandem à nobis absoluantur, & corpus physicum tanquam Balsamum conseruetur, & si particularia Arcana & huius tertij libri materies ad idem corpus referuntur. Porrò etiam vna eadémque præparatio existit: tamen Praxis in hoc tertio Elixiro alia est à singulari illa medendi ratione. Quare in hoc tertio libro primas obtinent, Flos Cheiry, & Anthos. In hoc enim absoluitur Elixiridum Arcanum, & idipsum vi, atque adeò virtute totius Quintæ Essentiæ. Principiò igitur vt singula clariùs innotescant, quid Quinta Essentia sit, paucis indicabo in hanc sententiam. Quatuor Elementa procreat natura, ex quibus temperata quædam Essentia conficitur à Spagyro, quemadmodum Flos cheyri exprimit.

Flos Cheyri & Anthos, &c. Essentia 5. quid sit.

Hoc loco parui referre arbitror, quæ super hâc re ars Lullij habeat, cùm plus sedecim pedibus, vt dici solet, ab vniuersâ Monarchiâ, quam Archidoxa præscribunt, aberret. Aliud enim est Extractio, aliud Confortatio, aliud Melioratio, vt istorum hominum vocabulis vtar, quorum Raymundus in eo libello, qui inscribitur, Ars Lullij, meminit, & ex his falsò Quintam Essentiam æstimauit. Hæc quia magis sunt argutiæ, quàm vera, silentio præteribimus. Flos Auri autem, Flos Amethysti: denique quicquid est diaphineæ naturæ, Margaritarum, Sulphurearum, Cachymiarum, postremò etiam quicquid est Aluminosorum Zerebothinorum, & id genus aliorum, quæ aqua gignit, Carabarum, Corallorum: Hæc, inquam, omnia Quintæ Essentiæ sunt obnoxia, pro ratione temperationis, quæ interueniente corruptione Elementorum à Spagyro fieri consueuit.

Ars Lullij erronea.

CAP. II.

PORrò totius rei summa in hoc est, (quando ea, quæ hoc libro de Elixiro dicuntur, singula ad vitam longam sunt referenda) vt vniuersa natura redigatur in Spagyricam misturam, seu temperationem, quæ nihil aliud est, præter naturæ bonitatem, cui nihil, quod corruptibile est, nihil denique aduersi inest. Etsi aliâ ratione, ac variâ, eadem naturæ bonitas deprehenditur in Tinctura iuxta præscriptum naturæ, quæ in Lapide Philosophorum existit: in Antimonio secundum Corui naturam, in Sulphure iuxta Lunariæ effectum, & in idgenus aliis; tamen in his omnibus est vna eademque temperatio,

Eliviria tẽperata quæ sint.

temperatio, quæ inter metalla ſub Mercurio deliteſcit: (*Mercurium* dico, qui omnibus Metallis ineſt) inter Gemmas, ſub Cryſtallo: inter Lapides, ſub Zeloto, inter Liquores, ſub Carabe: inter Herbas ſub Valerianâ: inter Radices, ſub Peucedano: inter Amara, ſub Vitriolo: inter Silices, (rectius autem inter Marcaſitas) ſub Antimonio. Porrò ſicut ☿ metallis ineſt ſingulis, ſic Antimonium ſilicibus, (rectius Marcaſitis) Vitriolum Sali, Meliſſa Herbis. Hæc ſunt nomina Elixiri temperati. Obſeruandum igitur, in Elixiris inſequentibus Sulphur eorum, quæ iſti *Mineralia* vocant, Quintam Eſſentiam eſſe, *Mercurium Metallorum*, ex quibus elicitur natura corporis. Nam Cheyri Veneri præſtat, Anthos Marti: quorum vis ac natura eſt, non tam vt morbos pellant, quàm vt corpus illud vitæ longæ, quæ inferiori Influentiæ obnoxia eſt, reſeruent. In hanc ſententiam Elixira Longæ Vitæ, multis ac variis nominibus comprehendi volumus, cum vna eademque vis ſit eorum: Nobis autem (ſi forſan miraris, hanc tractandi rationem) viſum eſt interim ludere in vocabulis.

Cheyri Veneri, Anthos Marti præſtat.

CAP. III.

EX vniuerſis Elixiris ſummum ac potiſſimum eſt Aurum. De hoc igitur principiò tractabimus: Nam huius rationem ſi noueris, aliorum quæ à corpore ſeparantur, noueris. Reliqua, quæ à corpore non ſeparantur, infrà vbi de vino mentionem faciemus, iudicabuntur. De Elixiro igitur Auri, quod ad praxin attinet, ſic habeto: Reſolue Aurum vnà cum omni ſubſtantiâ Auri, corroſiuo, & idipſum tantiſper: dum fiat idem cum corroſiuo. Neque interim abhorreat animus ab iſtâ tractandi ratione: Auro enim quatenus Aurum eſt, corroſiuum præſtat, & citra corroſiuum mortuum eſt. Quare Quintam Eſſentiam auri citra corroſiuum inutilem eſſe aſſerimus. Sequitur ergo, reſolutionem denuò per putrefactionem eſſe remouendam, & ſi corroſiuum tenaciùs etiam adhæreat: nam ſi tanta vis Auri eſt, vt corpus ſeruet, ac liberum reddat ab omni ægritudine, neque id corrumpi ſinat, quantò magis ſeipſum, idque citra omnem infectionem? Corrigit enim, ac emendat, quicquid non eſt ſyncerum. Corroſiuum igitur in Auro nullo pacto corroſiuum appellari debet: Vis enim Arcani ſuperat omne Venenum: Nam omne Realgar moritur in elixiro Auri, & in Tincturam abit Medicinæ præſtantem. Atqui in hunc modum gignitur Aurum potabile poſt putrefactionem. Hanc doſim, ſeu mauis Harmoniam quandam præſcribit peruulgata Spagyrorum Praxis. Poſtremò obſeruabis de Elixiro, Cuicunq; confertur elixir, idem ita tranſmutat, vt haud diſſimiliter ſibi fixum porrò maneat.

Elixirii Auri præparatio.

Aurũ citra corroſiuũ nihil eſt, & mortuu.

Auriquæ vis ſit.

Corroſiuum auro nihil cur incõmodet.

Aurũ potabile quid ſit.

De Perlis. Cap. IV.

SEd vt ea, quæ de Quintâ Eſſentiâ diximus, clariùs eluceſcant, obſeruandum, nihil magis eſſe Auro propinquum Perlis. Quatuor igitur Elementa, quæ Perlis inſunt, eadem ratione cum Auro in temperationem redigas oportet, id quod verè exiſtit Quinta Eſſentia citra amiſſionem ſubſtantiarum. Porrò ſi iuxta præſcriptum Perlas in Quintam Eſſentiam tranſmutare velis, pro ratione Quintæ Eſſentiæ age, neque quicquam immuta præter principium, in quo vltimam materiam, quæ in conficienda Quinta Eſſentia Solis prima materia exiſtit, adiungi neceſſe eſt. Ea ex eiuſmodi Recepto elicitur. Principiò redige Limonem in liquorem, denuò reeleuatum, in quo Perlę calcinationem arripiunt, exiccatæ reſoluuntur, quæ reſolutio in Elementum, cui prorſus nulla complexio ineſt, erumpit. Eſt enim huius vis vniuerſa, ſimilis Quintæ Eſſentiæ. Nolim hoc loco admittas rationem Extractionis, quam Archelaus præſcribit, neque id genus alias ſeparationes Spagyricas: Nam ſuperior tranſmutatio non modo ea membra quæ debilia ſunt, priſtinæ valetudini reſtituit, ſed ea etiam quæ valida ſunt, ac robuſta, in eodem vigore conſeruat. Hinc eſt cur Perlæ pluris, quàm reliqua Spermata fiant: inter quas longè præſtantiſſimas Oſtrearum eſſe affirmo. Quanquã hoc loco non minimas partes ferat, quemadmodum Archidoxa habent, Homunculus, quem Necromantici Alreonam, Philoſophi Naturales, Mandragoram vulgò appellant: tamen non niſi in communem errorem abiit, propter chaos illud, quo iſti obſcurauerunt verum homunculi vſum. Origo quidem ſpermatis eſt: per maximam enim digeſtionem, quæ in ventre equino fit, generatur homunculus, ſimilis ei per omnia, corpore & ſanguine, principalibus, & minùs principalibus mẽbris, à quo prodiit. Quare hoc loco præteribimus huius virtutes, quandoquidem nõ vt Perlæ, apud huius rei peritos innotuit.

Perlæ auro proxime cognatæ.

Perlarũ Eſſent. ſ. præparatio.

Archelaus notatur.

Perlæ Oſtrearum præſtantiſſ.

Homunculi Alreonæ ſeu Mandragoræ vſu: quis.

Homunculus vnde & qui generetur.

De Extractione Quintæ Eſſentiæ ex Herbis. Cap. V.

SVprà mentionem fecimus Quintæ Eſſentiæ, quæ citra vllam Extractionem fieri debeat, id quod in hanc ſententiam accipias oportet. In Elixiro, quo de in præſentia mentionem fecimus, Quinta Eſſentia nullo pacto elici poteſt ex Herbis citra Extractionem, propter diuerſitatem Eſſentiarum, quæ vni ſubſtantiæ inſunt. Hæc ita ſunt ſegregãda, vt Herba maneat Herba, & Quinta Eſſentia maneat Quinta Eſſentia. Etſi in qualibet herba sũt quatuor Elementa duplata: Quinta tamen Eſſentia non adeſt duplata ſed altera pars ſolùm. Alterã, quæ eſt Subſtantiæ, relegamus ad eas artes, quæ particulares ſunt, & quod Elixiri eſt, tractabimus: id quod exẽplo Meliſſæ clariùs innoteſcet. Digere Meliſſã philoſophico mẽſe in Athanar, deinde ita ſepara, vt duplata elementa ſeorſum appareant, continuò eluceſcet Quinta Eſſentia, quæ Elixir eſt vitæ. Similiter vino generoſo, & idipſum variè: in Nepitâ acerba; in Lollio, lutea: in Tincio, nigricans: in Lupulo, tenuis ac alba: in Cuſcuta, auſtera: in aliis ſimiliter iudicandum, iuxta Experientiæ præſcriptum.

Meliſſæ Eſſ. ſ. præparatio. Athanar. eſt furnellus.

Porrò extracto ſpiritu iſto, & ab altero ſeparato, Ecce vinũ ſalùtis, in quo philoſophi aliquot ſæcula obnixè laborauerũt, nihil tamẽ vnquã ſunt aſſecuti. Et bona pars eorũ qui Raimundũ ſunt ſecuti,

Vinũ ſalutis quid.

ſecuti, aliquot dolia releuarunt, dum elicerent Quintam Eſſentiam vini, nihil prorſus tamen deprehenderunt præter vinum aduſtum, quo perperam pro ſpiritu vini vſi ſunt. Quæ hoc loco requiruntur, alibi in Philoſophia de Generationibus reperiuntur. Sufficit enim admonuiſſe Spagyrum, qua ratione Herbis Quinta Eſſentia inſit, denique quæ in his ſunt inueſtiganda.

De Antimonio. Cap. VI.

Antimonij vis quæ ſit.

SIcut Antimonium finit aurum, ſic eadem ratione, ac formâ finit corpus: in illo enim eſt Eſſentia, quæ nihil impuri cum puro confundi ſinit. Neque quiſquam Spagyricæ artis peritus, deprehendere potis eſt vim atque adeò virtutem Antimonij. Nam in principio rerum eò deuenit Antimonium, & inter Metalla, quæ aquæ ſunt, ſic eſt relatum, vt porrò etiam diluuio exacto vis huius genuina, atque adeò virtus permanſerit, ita vt ſeſe ex Influentiâ ſemper dirigat, neque aliquid de vi, ac virtute natiua vnquam deceſſerit. Merito igitur omnia quæ Mineralium ſunt, quorum ſummum, ac potiſſimum Arcanum in ſe claudit Antimonium, huic vni tribuimus. Mundat ſeipſum vnà cum reliquis, quæ immunda ſunt. Porrò ſi nihil omnino ſani adeſt, immundum corpus in mundum transformat. Quemadmodum in expoſitione Lepræ habetur: quæ omnia palam declarat, ac indicat Spagyrica praxis. Sed ne longiùs quàm par eſt digrediamur, & tandem ad præparandam Antimonij virtutem (cuius vel apex vnus, aut iota omnibus codicibus, qui in veſtra profeſſione ſunt, præſtat) perueniamus, ſic habe: Principio vide ne corrumpatur Antimonium, ſed totum hoc, quantum eſt, integrum maneat, citra vllam amiſſionem formæ. Sub hac enim deliteſci. Antimonij Arcanum, id quod per Retortum impelli debet ſine omni capite mortuo, ac denuò in tertium Cohob tertiam naturam reduci. Tum demum erumpit Doſis eius gr. iiij. Quintæ Eſſentiæ meliſſæ adminiſtrata. Huic præterea nihil tribuit Archeus terræ.

Antimonij virtus imperveſtigabilis.

Antimonij mira præ omnibus præſtantia.

Antimonij virtutis præparatio.

Antimonii præparatio Doſis gr. iiij.

De Sulphure. Cap. VII.

Balſami Natura quæ.

Sulphur pondus Balſami.

PRincipiò ardua res eſt, & nominibus celebranda, tantam ineſſe vim atque naturam terræ, quæ Balſamum procreet, cuius eſt hæc natura, vt porrò nihil putreſcere ſinat. At conſideres Reſinas, quarum potiſſima pars eſt Sulphur, nihil eſt quòd ſuperiora laudes. In ſulphure Balſamum eſt, quo de nemo non variarum artium ſtudioſus meminiſſe debet. Nam in eo ſunt Liquores Balſami, qui neque viuum, neque mortuum quicquam putreſcere ſinunt, ſed corpus ita conſeruant, vt nulla neque Influentia, neque naturalis corruptio, vel impreſſa in corpore deprehendi poſſit. Nemo miretur hoc loco tantam ineſſe vim in Reſinis terræ, neque maiorem prædicationem huius, quàm quæ Balſami ſit ſuper terram creſcentis, & huius vim atq; virtutum declarantis. Nam in his, quæ occulta ſunt multò plura deprehendũtur, quàm in his, quæ manifeſta ſunt. Sic in Sulphure multò plura deprehenduntur, quàm in cæteris Reſinarum partibus. De Sulphure autẽ, vt ad tractandi rationẽ perueniamus, ſic habe: Eleua Sulphur à Colcothar, Spagyrico more, idq; tantiſper dum nòn ſuperat ignis, id quod natura Colcathar Sulphuri tribuit, idem ſpiritus fixus eſt Balſamus terræ de quo hoc loco paucula admodum ſcribimus. Huius enim virtus experientia patet: & ſi aliqua de Gummi, quædam etiam ex Reſinis, cæteraq; id genus eiuſdem naturæ ſunt cum Balſamo, tamen inter illa primũ, ac optimum eſſe puto Sulphur, &c.

Sulphur reſinarũ præſtantiſſima.

Sulphuris præparatio Spagyrica.

De Mercurio. Cap. VIII.

ELixir ex Mercurio eâdem ratione, quâ ad transmutanda Metalla adornatur, confectum plurimum valet ad pellendam mortem. Nam eius Rubigo, quam Lullij ſectatores falsò Florem appellant, nil niſi mors eſt. Sicut enim Mors conſumit ac conterit corpus, ſic Rubigo metallum. Quicquid ergò Tinctura illa tingit, longæ vitæ plurimùm inſeruit, & idipſum tantò efficaciùs, ac fortiùs, quantò altiùs (abſit inuidia dicto) gradum Veneni attigerit, quantò acriùs etiam, ac ſubtiliùs in præparatione reiteratum fuerit. Neminem deterreant Rupiſciſſæ fabulamenta, qui ſuo more temerè, ac frigidè ſuper hac re ſcripſit, videl. in Tinctura corporis Aurum & id genus alia, quæ Mercurij ſunt: deniq; quicquid ex Spiritu Salis, aut Arſenici confectum eſt, prorſus eſſe fugiendum. Ad Tincturam Mercurij (cuius virtus eſt ex ſubtili acrimonia, quamquam à naturâ Archei habet) propiùs acceſſerunt Albertus, ac Thomas: in coagulatione autem nimia & gradu Reiterationis, quibus totum negotium obruerunt, falſi ſunt. Quamuis in adornanda Tinctura eorum quiddam eſt, quod veræ Tincturæ finitimum eſt, in hanc ſententiam: Sicut metalla transmutantur ac plenè figuntur, ſic etiam corpus ad hunc modum: Reduc Mercurium in eleuatione tantiſper, dum in fixum cryſtallum abeat: deinde in reſolutionem, ac coagulationem digere, & cum Auro coniunge, ita vt fermentum eius hoc ipſum fiat. Proinde iuxta præſcriptum Hermetis age vſque in finem lapidis, cuius doſis eſt granum 1. Huius vis, ac virtus corpus reſeruat integrum.

Elixir. ☿ non eſt Rubigo ſeu Flos Lullij.

Rupiſciſſa taxatur.

Albertus & Thomas circa Tinct. ☿ vbi lapſi ſint.

Elixir. ☿ præparatio & Doſis.

De Spiritu vini. Cap. IX.

SVpra vbi Eſſentiæ Herbarum memini, nihil aliud niſi vinum eſſe, oſtendi, id quod ſic accipias oportet. Spiritus vini à ſubſtantiâ eiuſdẽ prodit: nam huius ſubiectio exiſtit vinum, ſicut Marrubium proprij ac natiui vini. Quare vt ſpiritum vini tanquam Eſſentiam, quæ verè Elixir eſt, habeas, ſic accipe: Sicut Perſicariæ libra 1. ℈ ij. vini emittit: Sic vini libra 1. plus ſcrupulo 1. non capit. Reliquum eſt phlegma vini, id quod ad præſens Elixir parum confert. Porrò inquiſitio huius Eſſentiæ, fiat ad hunc modum: Digere vinum Pellicano infuſum fimo equino, idq; bimeſtre ſpatium continuò, videbis adeò tenue, ac purum, vt pinguedinem quandam, quæ ſpiritus vini eſt, in ſuperficie vltrò eliciat. Porrò quicquid ſub hâc eſt, Phlegma citra omnem vini naturam exiſtit. Pinguedo autem ſola phiolæ incluſa, & per ſe digeſta, ſummæ energiæ eſt ad vitam longam. Non modò autem ad vitam longam, ſed etiam ad alia Praxis illa torqueri poteſt, & idipſum interuenientibus Cinnamomo, Xylobalſamo,

Eſſent. vini extractio.

Xylobalſamo, Myrobalanis, & id genus aliis in hunc modum. Confunde, ac interueniente digeſtione ita coniunge, vt Elixiro, quo de hoc loco mentionem facimus, Auroque adiuncto medicina adornetur, quæ omnem contractionem tollit, ac membra reſoluit.

Extractio Mumiæ. Cap. X.

Mumia quomodo & vnde præparetur.

VIrtutum verò ex Mumiâ extractio magiſtraliter, vt eo verbo vtar fit per commiſtionem eius cum Eſſentia Vini, ex Chelidoniâ quidem ſumpti, nempe, ſi ad decem vſque dies ſic digeres, in quinque autem deſtilles. Porrò verò digeratur ex integro rurſus, eò vſque quò ſe Mumia in liquorem vertat: quo facto tam ſuperno, quam inferno, ſeparatis nempe ſeorſim à medio, addatur huic ſedecima pars Balſami de lignis, terræque ſigillatæ Pauladadi pondus duodecimum, ac tantundem Horizontis Liquoris: digerantur ſimul ad ſui menſis ſpatium, quo concluſum ita ſeſe reuerberet. Hoc enim pacto in ſummum vſque gradum aſſcendit. Quod quidem eorum omnium, quæ venenis dominantur, potentiſſimum atq; efficaciſſimum eſt.

Satyrionis extractio. Cap. XI.

Satyrionis extrahendi modus.

QVicquid autem ex Satyrione elici debet, per ſeparationem fiat neceſſum eſt. Vis namq; in Satyrione deliteſcit Saturniana, quæ quidem clam virtutem, qua de gloriari Satyrion debebat, ſuffuratur ac debilitat, fitque ſic eius Exaltatio triginta granis minor. Quo fit, vt non rarò opem vſurpatus deneget Satyrion. Quare in eius ſeparatione conſiderari operæ pretium eſt, vt non forma quidem, ſed virtus duntaxat ſeparetur, id quod in hanc fit ſententiam: Indigeratur in Pane ſiliginis Satyrion, idque ipſum in Ventre Equino ad ſuum nempe menſem: quo peracto, ipſum quidem è pane excipe, abiectis quippe fæcibus. Deinceps Sanguinem Satyronis probè digeri, deſpumarique ſinito: quo ſedato, tum demum medicinam nactus es, quæ cæteras, omnes quæ ad conceptionem attinent, facilè poſt tergum relinquat.

Extractio Primi Metalli. Cap. XII.

Primi Metalli extrahendi modus.

PEr Primum Metallum ſummæ atque adeò præcipuæ fiunt conſeruationes corporis, neque tamen ex natura propriæ ſuæ confortationis tam eſt efficax, ſed potius ex virtute mineralium, quæ in ſe continet. Nam vt vitam longam conſerues, ex principe mineralium hoc proficiſcatur neceſſum eſt, quandoquidem Mineralia Phyſicum corpus exiſtunt. Atque hoc temperamentum illud eſt, quod ſolum atque vnicum Corroſiuis reſiſtit, operaturq; tam per Chymicum, quàm Archeïcum Ares, squin etiã robuſtiſſimum quodque corpus cum debiliſſimo temperat in vno gradu. Robur ſiquidem præter roboris Ares perinde eſt, atque debilitas infra gradum Ares roboris exiſtens: firmiori quidem adimit, quod imbecilliori præſtet, ac vtrunque in medium tandem redigit diametrum, id quod in hunc modum fit: Liquorem Corallinum accipito, eum nempe qui probè diaphanus exiſtat, cui adiunge eius quidem Vitrioli, quod eſt ex Venere, quintam partem: digerantur in Balneo Maris ad menſem ſuũ. Hoc enim pacto ſeparat ſe vinum Metalli primi in ſummitatem, cæterum quicquid de fæcibus vini eſt, Vitriolum Veneris occupat. Sicque fit Primus ille Metallus, perſpicuum, diaphanum, ac rubinum planè vinum, cuius præcipua virtus, ac poteſtas in omnibus eſt Mineralibus totius Phyſici corporis.

FINIS LIBRI TERTII.

DE VITA LONGA LIBER QVARTVS.

CAP. I.

SEd ne in vita longa quicquam ſilentio prætereatur, in hoc libello obſeruari conuenit, quòd intra teſtam, vltra etiam Quintum illud Eſſe, concluſum eſt aliquid, ex quo coniunctio quædam cùm corporalis, tum eius quod præter corpus eſt, extra Quintum illud, in longam vitam corpus producit. De quo ſic habe: Nihil planè eſſe, ac inuiſibile: in ipſo tamen corpore eximium, quod non Microcoſmico ſolùm corpori longam vitam præſtat, ſed etiam ipſum Dardo in trigeſimum annum vſque integrum conſeruat, ipſumq; Anthos ac inſignem illum Cheyri vſque in tertiam cuſtodit ætatem. Hoc namque cùm Antheras, ac folia ſuſtentet Microcoſmicum, quod per vniuerſam quatuor Elementorum Anatomiam perdurare in ſua conſeruatione debet. Quocirca in hac quidem poſitione notandum medico eſt, quòd vniuerſa quatuor Elementorum Anatomia, in vnicam Microcoſmi Anatomiam contrahi debeat: non autem ex corporali, ſed potiùs ex eo, quod corporale conſeruat: quod quidem ſupra Quintum illud, cùm hoc, tum reliqua quatuor ſuſtentat. Et ſi Nomenclaturam ei iuſtam, ac veram dare oporteat, Balſamum ipſum vocare, ex quo vita conſeruatur iure poſſum, qui ſe à corporis Balſamo iure ſeparat: & talis eſt Balſamus, qui ipſam quoque naturam antecellat, idque ipſum tamen quoq; naturam antecellat, idque ipſum tamen per corporalem operationem.

Dardo, &c.

CAP. II.

POrrò eius quidem Balſami, quo de iam dictũ, qui longam exhibere vitam debet, declaratio duobus modis fit: Vno qui eiuſcemodi virtus clam, & à caſu accidens ex eo ſequitur, quòd pleriſq; longa quidem vita tribuitur, qui tamen ipſam, qualis, in ſe eſt, agnoſcunt minimè. Alter autẽ modus per artes fit, eis nempe, qui illam adipiſci coniunctionem poſſunt: neq; tamen idipſum fieri citra mediũ aliquod poteſt. In hoc enim planè ſita eſt rei ſumma, quòd in eo Iliaſtro, cùm longa, tum breuis etiam vita reperitur. Nã quæ Herbis adiuncta eſt, terminũ ſuum habet: Similiter etiã ſuum habet terminũ, quæ Mineralium eſt aquæ: eodẽ modo Terenia-bin quoq;, nec diſſimiliter & Noſtoch. Præter tamen hæc omnia, talis ac tanta ipſius eſt coniunctions vis atq; poteſtas, vt omne id, quodcunque ex quatuor Elementis productum fuerit, ſupra primum illum terminum ſuum conſeruetur: & is eſt terminus Iliaſtri. Quo

Tereniabin. &c. Noſtoch.

quidem etiam superatum volumus, subtilem illum virum, qui terminum transgredi non posse ait, quod quidem sin minùs fuerit, ac transgrediatur, fieret hoc vel in altero saltem. Eorum namque sunt duo: quorum alter quidem transgredi nequit (est enim terminus in Microcosmi naturam positus) alius autem etiam in naturam Elementorum, alius verò in Quintam Essentiam quoque, præterea & alius ex vltimo Iliastro. Ij quippe termini in medici potestate consistunt, qui in his mutare pro suo potest arbitrio quod vult, præter solum fixum, vbi finem vna cum suiipsius quoque mutatione expectare ipsum oportet.

Cap. III.

Iliaster triplex, &c.

HVnc itaque Iliastrum ad eum modum intellige, quandoquidem hîc triplices præter Quintam Essentiam virtutes reperiuntur. Est enim Iliaster Sanctitus: alter verò Iliaster Paratetus: tertius autem Iliaster ille Magnus. De priore sic accipe: Quòd Sanctitus ille longam vitam præstat, idque secundum eius qui ipso vtitur, industriã: alter verò id ipsum dispẽsat iuxta fauorem: Sed tertius illæsus, citraque noxam in vita longa consistit. Hinc igitur Iliastrũ hoc in loco comprehensum expende, quòd primus, secundus, & tertius simul omnes microcosmo subditi sunt, ita vt in vnum eos Gamonynum redigere possit. Alter verò cogitur nequaquam, sed quemadmodum fauori conuenit, acquiritur. In tertio perinde habet, vt in Enochdianis ac Heliezatis, non secus, atque de Aquastro patet. Primumque ita ex Elementis suam ducit originem, veluti testa concludit, ipsisq; Arcanis supra Quintum Ess. attribuitur. Secunda verò Magnalib. adscribitur. Et tertius ex propriis Specificis suis. Ex quo sequitur Terrelatos, Nymphydicas, Aërdados, Soladinos longam vitam suam accipere singulos in aliena Essentia. Illius enim tertij Iliastri mors est, & tempus & arbitrium: isque est, qui Spicæ vltrà, quàm ipsa quoq; per se natura ferat, tribuit, quin & Myrrhæ fragarantiã roburq; in Leris. Atqui vtut sese habeant, considerandum medico est, vt eiuscemodi coniunctio non dissimili modo contingat in corpore, nempe quemadmodum arbor maris, semel fixa, atque adeò sui iuris ab illo facta est, fususq; Cheyri probatus ac constans: si per eandem coniunctionem in Microcosmo idem quoque potest fieri.

Sãctitus. Paratet'. Magnus.

Gamonynum, &c. Enochdiani ac Heliezati. &c.

Terrelati. Nymphydicæ. Aëdadi. Soladini, &c.

Cap. IV.

Iliastri primi species vltra 1000.

CÆterùm de primo illo Iliastrò, pacto se habeat in hunc modum accipe, quòd eius vltra mille sunt species: non tamen quòd aliud præcellat alio, verùm potius iuxta hoc, vt quilibet Microcosmus peculiarem suam, atque adeò perfectam coniunctionem habeat, quilibet, inquam, vtrinque perfectam suam ac propriam virtutem. Tanta siquidem est Iliastri virtus ac potentia, vt per eum corpus quidem mortuum cõseruetur viuum, in eo nempè quò primus illo terminus transmutatur. Quæ quidem vitæ longæ conseruatio supra vires nostras existit, non autem præter vires superiorũ: fitq; sustentatio eius ad hunc modum, quòd vitã longam tribuit, citra tamen expulsioné morbi: vitam quidem præstat, non autem bonam valetudinem: nonnunquã verò & vtramq;. Sed eiuscemodi quippè vita longa, quæ ab illo proficiscitur Iliastro, annuatim quidem durat ac propagatur: vt alij quidem, in decimum vsque annum porrigitur, qui in quinto obiisse debuerat, alij in vigesimum, qui in decimo. Similiter in quinquagesimum, qui in trigesimo: nonnullis in octuagesimum, qui in quinquagesimo: aliis in centesimum, quos in octuagesimo, vel septuagesimo vitã oportuerat esse functos. Maximum autem in centesimum, ac vigesimum. Alij verò in tertium, quartum, vel quintum & sextum (sicq; deinceps indifferenter) vsq; diem, vltra suum terminum prolongatur: id quod vniuersum tum ex superiore, tum inferiore coniunctionibus, perinde atque hæ duæ conueniunt, accidit.

Iliast primi quæ natura & vis.

Cap. V.

SEd de vero illo Iliastro sic se res habet, quod eiusmodi quid, citra vel significationem, vel necessitatem quandam erga maiorem illum Iliastrum fieri nullo pacto potest. Quod quidem in hanc sententiam intellige, Iliastrum illum eiuscemodi vitam longam iam iam producturũ, præstare id minimè gentium posse illic, vbi eius vitæ longæ locus nullus est. Quare obserua, tale quid non nisi cum transmutatione tam loci, quàm elementorum, fieri, sic nempe: Quemadmodum quatuor elementa in testa mortalia sunt, omni momento nouam conficientes generationem, morti eam exhibent. Sic è regione alia quoque est in suo firmamento fixa, atque ideo inconcussa perdurans, quæ nec morbum causatur nec mortem. Quâ de re sic philosophari licet: Quod spiritus illi fixi nihil planè interire sinunt, quorum longa vita immobilis est ac firma vsquè in transmutationem eorundem, rursusq; in primam. Similitudò siquidem ex texta sumitur, quod secundùm fixationem (vt sic dixerim) firmamenti, longa vita in vno quidem confirmamento prolixior est, quàm in alio: tametsi ad primum solummodò terminum singula attinent. Veruntamen eiuscemodi transmutationem nonnulli quoq; comitantur incolæ (sic enim vocare libet) in decimam, vel duodecimam vsque. Quorum mors in destructionem quidem sequetur magni illius Firmamenti, quando vtraque corpora tam cœlestia, quàm terrestria commouebũtur, quin & supercœlestia quoque. Quanquam hoc citra Naturæ discrimen fit. In prima namque minuta, quando eiusmodi mutationes accidunt, naturæ orditur putrefactio, fitque superstite ac viuente adhuc corpore proprio.

Cap. VI.

VT autem porrò id quod maximè necessarium est in hoc processu erga Iliastrum describamus: Principiò, vt impurum animatum depuretur citra separationé Elementorũ, quod fit per tuam ipsius imaginationem, cùm ea in animi tui confirmamento consistit, præter omnẽ corporalem ac mechanicum laborem. Quæ quidem dispositio ex eo contingit, quo sese homo gradatur in animo, vt æqualis reddatur,

Enochdianis.

Enochdianis. Non quod Enochdianam agere vitam cupiat, animo tamen ab ea per diametrũ distet. Quare microcosmum in sua interiore Anatomia reuerberari oportet in supremam vsque reuerberationem. Per hanc enim reuerberationem sese impurum consumit: fixum autem, quod ab impuro destruitur, sine ferrugine permanet. Nec tamen ignis est, cui Salamandrina adesse possit essentia Melosinicúmve Ares, sed potiùs retorta quædam destillatio ex medio centri, supra omnes carbonum ignes. Facta autem eiusmodi reuerberatione in vltimo quidem termino fulmẽ exhibet physicum, non secus atque separant sese ab inuicem Saturni fulmen, & Solis. Itaque quicquid per hoc fulmen incedit vitæ longæ est, magni nimirum illius Iliastri. Atque hæc quidem fulminatio, & præcedens eius reuerberatio nihil quidem ponderi adimit, sed magis turbulentiæ corporis, idque ex colorum diaphinorum ratione.

CAP. VII.

PRæterea verò ab Iliastro primæ potestatis eiuscemodi vita longa non est. Inferiorem enim gradum præbet. Sed is tamen est, qui eo in loco separat, & perinde, vt res fixa non fixam seruare potest, à morte Microcosmum defendit: quandoquidem eius operatio non est, vt separet, verùm potiùs, vt per Arcana illa perspicua indigestum vincat, quò minùs succedat eius perditio: Similis ei, qui mala bonis superat. Velut Mumia, quæ vnà cum corpore à partu procedit, ipsa quidem per se bona, corpus autem malum ac putridum. Quamcunque igitur vitam corpus viuit, ex sola viuit Mumia: proprium enim eius ac natiuum est, vt putrescat, rursusq; in stercus, cuius membrum est, abeat, id quod continuum eius studium est. Cæterùm Mumia non item: nequitiam enim illi suam frangit, atque suo ipsum proprio conseruat arbitrio, quò minùs id quod conatur aliquando efficiat. Quamobrem sic sonat eius Receptum, quod mumia supercœlestis Microcosmum plùs, quàm propria eius Mumia sustẽtat. Quoties enim Mumia, totius item alius terminus: tametsi neque tempus, neque numerus in huiusmodi terminis repertus est: perdurat enim eò vsque quò secundam euitare generationem non potest ampliùs: nam in hoc peritus esse physicus debet, quòd quælibet prima materia vltimam quidem expellat. Quare generatio vermium hîc orditur, vbi vltima materia physici corporis sese ostendit: hunc igitur Iliastrum obserua, quod vermium generationem non modo non destruit, verùm etiam cùm earum adsit materia, generationem ne impediat quidem, quam tamen præuenire mumia debet.

Mumia supercœlestis hominem plus sustentat propria.

CAP. VIII.

AD horum omnium conclusionem, principiò nota, quod naturalis Mumia ex tribus illis Antimoniis componi debet, quò peregrinus Microcosmus physicum corpus gubernet: id quod extrinsecus fieri necessum est, siue per Elementum aquæ, velut per eius Metalla, salia, & id genus: seu per Elementum terræ, vt per eius herbas siue boletos: aut in Tereniabin, vel Nostoch: nam hæc omnia mansiones sunt rerum supercœlestium. Quamobrem nemo miretur, quòd ingentes passim Melissæ virtutes describuutur. Quando enim in hac supercœlestis coniunctio sese vnit, quis virtutem ei quantumuis eximiam abneget? Atque hæc quidem sunt Magnalia, quæ in se Bamahemi quoque continent, atque is planè Ilech est, qui ex vero compositus Aniado, eidem Elementato adimi nullo pacto potest, id quod fit per exaltationes vtriusque mundi: perinde atque vrticæ exaltationes adurunt, nitetq; ac splendet flammulæ color. In huiusmodi tamen exaltationibus virtus eorum traduci in aliud potest. Ad hunc igitur modum dignoscere exaltationes discite, quæ vrticâ longè potiores existunt, idq; ipsum, vt in vero Maio, vbi Aniadorum exaltationes ordiuntur, easdem colligatis. Neque enim virtutum exaltationes in matricibus duntaxat sitæ sunt, verùm etiam in supercœlestibus. Vulgaris quippe ac velut nihili Idæus is esset, qui vnam solummodo rem visui subiectam fabricare nôsset, nec præter ea, quæ tangi possunt, creasset maiora quædam. Enimuerò alium quẽdam Maium construxit, vbi se flores exaltant supercœlestes, in quo extrahi Anachmus debet, ac seruari, non secus atque muscus in pomambra: & sicut auri virtus in Laudano delitescit: cuiusmodi quidem Anachmi virtutes quando colliguntur, tum demum de longâ vitâ lætari meritò potes.

Mumiæ Naturalis compositio vnde

Bamahemi, &c.

Anachmus, &c.

FINIS LIBRI QVARTI.

DE VITA LONGA LIBER QVINTVS.

CAP. I.

SVPRA in primo libro fundamenta ieci vitæ longæ, ea hoc loco absoluemus. Non enim video, cur ea, quæ ad integram vitam atque adeò sanam pertinent, hîc denuò repetam. Cùm in superioribus libris, secundo & tertio, de his à nobis satis abundè dictum sit: quare in hoc quinto libro supremam manum imponam his, quæ supra in primo libro, de ea, quæ præter naturam est, vita, incœpimus: & idipsum pro ratione Theorica. Principiò proponimus vniuersis Spagyricis, cùm Adæ, tum Mathusalem ætatem, id quod in secundo capite sequenti indicabitur. Antequam tamen ad illa perueniamus, priùs de vita longa, quæ in ma[illegible]llius maximi Iiastri est, exactè dicemu[illegible] idque pro ratione Magnalium. Vbi plurima de libero arbitrio arripienda esse admoneo, quàm quæ nos ex Elementis administrare possumus. Hæc, vt clariùs ac rudiùs innotescant, principio oportet fingamus Enochdianos, quam Influentiam si in mente nostra, perinde ac ignem in ligno, non sine vulgari virtute gesserimus, fieri potest, vt ad hanc vitam perueniamus, vel nullo negotio: id quod exemplo Ioharnetis palam fit, cuius natura, neque vnam ætatem solùm, neque sæculum vnum duntaxat comprehendit. Sed ne his meis Paramiricis libellis præbeam calum-

Iohar netes, &c. lõgæuus.

mniandi anſam his, qui ſcripturas variè torquent: nihil certi hoc primo capite definiemus de vita ſummi Iliaſtis: num hic in corporalibus Elementis ſit, aut porrò etiam in Quinto viuat, vbi nullum corpus occurrit, vbi non modo ij, quibus de mentionem fecimus, viuunt, ſed etiam ij, quos ſomno ſepultos credimus. Hæc, inquam, omnia ſublimioribus ſpiritibus tantiſper exiſtimanda relinquimus, dum infrà ad illa venerimus. Porrò ſi impelletur Iliaſtes ille ſummus, aut aliquo ſaltem haberet opus, facile eò, quidquid eſſet Enochdianum perueniret, vbi vniuerſa vita noſtra lõga ſuis locis in æthere, ac nubibus collocaretur. Sed ſemel ſaturauit ſe Iliaſtes. vt porrò non careat, neque aliquo habeat opus. Quare in hoc libro vltimo ſingula pro ratione primi libri tractabimus.

CAP. II.

Vitę longæ terminus quis. Vires hominis ſunt duplices.

SEd vt tandem ad finem deducamus ea, quæ de vita longa tractare incœpimus, principiò indicabimus, quid vita longa ſit. Terminus vitæ longæ complectitur inter ſe 1000, aut 900. aut ad minimum 600. annos. De ſcaturigine autem huius, quæ præter naturam eſt, vitæ, ſic accipe. Duæ ſunt in hominis poteſtate vires; Vna Naturalis, qua de dictum eſt vſque ad natiuum finem: Alia aëria, in hac enim nihil eſt corporale. Quare incorporalia hunc noſtrum libellum abſoluunt. Miſeros hoc loco mortales, quibus primum ac optimum theſaurum (quem naturæ Monarchia in ſe claudit) natura recuſauit, puta, naturæ lumen. Ne porrò in hâc laboremus fruſtrà. In philoſophia autem, quia deſinit ac abit natura Aniadum, recordabimur, neque porrò mentionem faciemus philoſophiæ. Miſſas igitur faciamus res naturales, miſſa etiam facimus quæcunque ſunt ex Elementis inſuper etiam geſta Heliſemidan: deniq; quæcunq; ſupra diximus, quæ ſub chao id quod ſummus Iliaſtes exiſtit, deliteſcunt. Et in manus ea, quibus de mentionẽ in 1. libr. facere cœpi, tandem accipimus. Vt igitur ad annum Aniadin, aut etiam vltrà perueniamus, obſeruandæ ſunt regulæ ſequentes.

Nymphidida. Guarini. Saldini. Salamãdrini. Meloſina, &c.

Neminem offendant, quæ hoc loco de Nymphidida dicturi ſumus, quo loco ſimul indicabitur vis ac natura Guarinorum, Saldinorum, deniq; Salamãdrinorum, & quicquid eſt Meloſinæ. Porrò ſi quem præſens locus abalienaret, neminem offendat, ſed potiùs finem huius opuſculi adeat, vbi ſingula videbit.

CAP. III.

Vita longa quomodo à Natura Soli, Loci corporis, &c.

SEd vt ſimul innoteſcant cùm locus, tum corpus in his rebus, quod certâ quâdam cõcordantia ordinari debet, ac diſponi. Principiò obſeruanda eſt ſoli natura, quod Iliaſtis eſt: nam aliud ad 300. vſque ad 600. annos conſeruat, id quod ad eos codices relegamus, qui tractant de naturâ Elementorum. Porrò quicquid ex ſui natura ſimul etiam loci naturam admittit, haud diſſimiliter priori ſæculo in vnam concluſionem cogitur. Vbicunque verò coëũt, cùm loci tum corporis natura ſimul illic vel nullo negotio peruenitur ad 600. annum: quorum aliquot, qui iſtuc ætatis attigerunt, commemorare poſſem, niſi aliò properaret calamus. Sunt præterea, qui aliquandiu clam, atque adeò furtim ſunt ſeruati, idque per vitam longam. Quorum ratio, quia nulla, niſi quatenus Iliaſti tribuerunt, & hoc loco prætereundum cenſeo. Sic quicquid non eſt aëriæ vitæ, hoc loco tollitur. Sequuntur ergo qui vitam aëream vixerunt, quorum alij à 600. annis ad 1000. & 1100. annum peruenerunt, id quod iuxta præſcriptum Magnalium, quæ facilè deprehenduntur, ad hunc modum accipe: Compara Aniadum, idque per ſolum aëra, cuius vis tanta eſt, vt nihil cum illo commune habeat terminus vitæ. Porrò ſi abeſt iam dictus aër, erumpit extrinſecus id, quod in capſulâ deliteſcit. Iam ſi idem ab illo, quod denuò reuertatur, fuerit refertum, ac denuò in medium prolatum, ſcilicet extra id, ſub quo prius deliteſcebat, imò adhuc deliteſcit, iam vt res trãquilla prorſus non audiatur à re corporali, & vt ſolum Aniadum Adech, deniq; & Edochinum reſones. Porro etiam hæc tria, & quod in hæc tria vergit, non quatuor, ſed vnum ſint, habebis longiſſimam vitam deliteſcentem. Hinc eſt natiuitas magni illius Aquaſtri, qui præter naturam natus eſt. Hoc & ſi id quod intrinſecus erat, nequaquã deprehendere potuit: tamẽ hîc præbuit occaſionẽ id, quod extrinſecus Iliaſtes fuit, &c.

CAP. IV.

RЕſtat adhuc in hac Monarchia, cuius nos magnus ille Zenio maximopere commonefacit, videlicet longè aliam eſſe vitam ab eâ, nos plenè præſcripſimus: quæ tunc alia nos perſtringit, cùm ſingula tranſibunt, qui calcat, & qui calcatur, nihilominùs tamen vtraque manebunt, id quod non ſatis intellexerunt hactenus Aliani. Tum demum erit quando ſimul omnia deſinent, quæ vnà mecum indagaſtis, iam indè à primo ad nouiſſimum vſque. Sed par eſt, vt ſemel etiam probemus ea, quæ tractare incœpimus, idque non phyſica ratione, ſed Eſſentiâ ipsâ, quæ vel ſola hoc loci, cuius meminimus, plurimum valebit. Hoc loco quo de plenè loquimur, miraberis forſan, ac quæres: Num vita ſana poſſit eſſe coniuncta cum vitâ longâ? De hoc igitur hæc paucula notato. Duplicem eſſe Eſſentiam, alteri ſanitatem & fixam: alteri ægritudinem & ſimiliter fixam ineſſe. Quod autem ad locum & immutationes iſtorum attinet, nihil prorſus immutamus. Porrò quorſum attinet fruſtra his immori, quæ nobis lumen naturæ recuſauit? Præterea ille, qui ex animi libidine nobiſcum agit, indicat, ac rurſus hiantes nos deſerit. Quare hoc loco prætéribimus, quæ vires noſtras ſuperant, & creaturas aliquot, vitæ mirabiliter longæ, & eas ſine fato commemorare incipiemus. Inter quos ſunt Laureus, Siconius, Hildonius, & alij plerique, quorum natiuitatem, ſiue mortem naturalem nemo vnquam neque deprehendit, neque audiuit. Adde naturam & Eſſentiam illorum, & quotumquemque reperias, qui vel apiculum de his ſcripſerit? Quanquam Paramirica ſcripta nonnihil de his habeant: tamen ſicut ſemel hoc fuit, ac rurſus deſiit, ita etiam vnà intellectus abiit. His igitur

Zenio, &c. — *Aliani.* — *Vita ſana & longa an conga an cõiungantur?* — *Laureus &c. Siconi &c. Hildonius, &c.* — *Necroli ci, &c.*

igitur concludimus, quicquid est vitæ longæ, idq; extra Necrolicos, quemadmodum in sequentibus patebit.

CAP. V.

NOn pili fecerim eum. qui sub Lullianis artibus se falsò, vt Necrolicum vendidat, & improbat in quod id quatuor Scaiolis comprehenditur, & me vt summum Scaiolum prędicat, ita vt pro ratione Cedurinorum possim adoriri Necrolias artes. At ego vel hydros Scaiolis vnà cum æmulis inuideo. Quid dicam hoc loco de his, quæ Musa sagax in canonibus suis vnà cum matrice quatuor Scaiolarum complectitur, quæ vobiscum indormiscunt, temporaq; in vobis Anodynica reddunt. Et ego vos etiam atque etiam in tantum stuporem adduco, vt in notitiam papaueris redigamini. Sed missa facio illa, & in hoc solùm laboro, quod in superioribus lib. hactenus monui, in cosmographica scil. vita, vbi cùm locus tum corpus Iesihach apparent. Porrò etiam quæ præscribo, præter loci ac corporis vires, idque Spagyricæ præscribo, Hydromanticæ, & Pyrotenchus. Sed quid attinet hæc commemorare vobis omnibus, quorum ne nomina quidem noui? qui & si Necrolios agitis, & in Cyphanto nonnihil experti, tamen indormiscunt pulsatiles. Hæc omnia ego absolui, ea quisquis intelligit, optimo iure se Spagyri nomine venditet: ac tum demum quintum cap. ediscere laboret, in quo me plurimum offendunt Scaiolæ. Nam in his nulla inest mortalitas. Sub hæc igitur concludo totius rei summam, & affirmo eum esse immortalem, quicunque pro ratione Scaiolarum vixerit, id quod per Enochdianos, & sui sequaces probo. Neque hunc locum infringet Aquaster. Porrò si pro ratione Necroliorum Scaiolis insererer, esset quod excipiendum ducerem, id quod maximus ille Adech anteuertit, & propositum nostrum, at non modum deducit: Quod vobis Theoricis discutiendum relinquo. Atque ad hunc modum abiit è Nymphididica natura interuenientibus Scaiolis in aliam transmutationem permansura Melosyne, si difficilis ille Adech annuisset, qui vtrunque existit, cùm mors, tum vita Scaiolarum. Annuit præterea prima tempora, sed ad finem seipsum immutat. Ex quibus colligo supermonica figmenta in Cyphantis aperire fenestram. Sed vt ea figantur, recusant gesta Melosynes, quæ cuiusmodi sunt, missa facimus. Sed ad Naturam, Nemphididicam. Ea vt in animis nostris concipiatur, atque ita ad annum Aniadin immortales perueniamus, arripimus characteres Veneris: quos & si vos vnà cum aliis cognoscitis, minimè tamen vsurpatis. Idipsum autem absoluimus eò, quòd in prioribus capitibus indicauimus, vt hanc vitam securè tandem adsequamur, in qua Aniadus dominatur ac regnat, & cum eo, cui sine fine assistimus, permanet. Hæc atque alia Arcana, nulla re prorsus indigent. Et in hunc modum vitam longam conclusam relinquimus. (Melosyne, &c.)

Theophrasti ex Hohenheim, librorum quinque de vita longa finis.

FRAGMENTA LIBRI PRIMI DE VITA LONGA.

CAP. I.

ANTEQVAM de vita Longa Philosophari incipiam: Primò quid vita sit, scitu dignum existimo, maximè verò immortalis: Quem locum alij prorsum integrum reliquerunt; credo incognitum, aut non satis intellectum. Hinc est, cur alteri solùm, mortali scilicet, consultum voluerint hactenus. (Vita est duplex.)

Quæ omnia vt clariùs innotescant, Principiò de Physico corpore dicendum esse existimo. Generalis Praxis in Physico corpore fit ad hunc modum. Principiò considerantur partes eius, tot & tam variæ Medullæ, Ossa, Cartilagines Ligamenta, Nerui, Carnes, Membra: Denique quicquid est Principalium membrorum, Cor videlic. Hepar, Cerebrum, Vesica, Splen. Præterea quicquid est exteriorum membrorum, Musculi, Lacerti, & id genus alia, quæ Physicam vitam complectuntur. Sed ad ea priusquàm perueniamus, quid Mors sit, quid Ægritudo, paucis indicabimus. Mors est dissolutio vitæ, cùm mortalis, tum immortalis, quam dies Natalis coniungit ac copulat. Nam omnis Coniunctio rerum mortalium, maximè diuersarum, affert secum dissolutionem. Quemadmodum omnem coniunctionem rerum Naturalium, & earum, quæ præter Naturam sunt, sequitur dissolutio. Sic vitæ, quæ coniuncta est, comes est dissolutio. Hinc est huius mali fons & origo, generatio Morbi, quam continuò insequitur mors. Ex quibus facilè colligere licet, quid vita sit, tum mortalis, tum immortalis: qua ratione vitaque conseruari debeat: id quod infrà etiam in fine Physici corporis latiùs patebit. (Corpus Physicũ, quæ cõstituant.) (Mors quid.) (Vita quid v. traque sit.)

CAP. II.

PRincipiò oportet probè cognitam habeamus vniuersam rationem atque naturam cùm physici corporis, tum Physicæ vitæ: etsi neque corpus neque Vita corporis hoc loco considerari debent. Ex mortali enim nihil potest elici, quod pariat vitam longam. Extra corpus est vita longa, & à corpore conseruatur. (Mortale nullum ad vitã longam facit.)

Præterea interueniente corpore exoritur dissolutio vitæ vtriusq;. Vbicunque enim mortalitas non est coniuncta immortalitati, illic dissolutio esse nequit. Hoc loco plurimum laborauit Hippocritica Musa, qua sc. ratione corpus tanquàm Balsamum conseruaret, nec causaretur mortem, immemor in vita mortem non esse. Nihil enim aliud Mors est, nisi dissolutio quædam: quæ vbi accidit, tum demum moritur corpus. Atque huc omnia sua excerpta retulit Hippocrates, corpusculumq; illud præ manibus sumere, & mortale mortali conseruare decreuit: quum in ea nulla vnquam fuerit vita, quæ ex illius fonte manarit. Corpus est creatura, at non vita. Non prorsus referenda est, inquies, Hippocratica Musa ad mortalitatem: Esto: At multò faciliorem viam ad sanitatẽ inuenies; (Hippoc. conatus irritus, &c.) (Mors quid.) (Corpus est creatura non vita.)

nies. Nihil enim præterea, quæ creaturæ sunt, Hippocrati tribuit Deus. Sed ad rem. Huic corpori Deus adiunxit aliud quoddam, puta cœleste, id quod in corpore vitæ existit. Hoc opus, hic labor est, ne in dissolutionem, quæ mortalium est, & huic soli adiuncta, erumpat. Etsi in corpore isto caduco accidere potest dissolutio, atque adeò colligi ex eâ amissio cœlici corporis: tamen vitæ longæ obesse nequit: propter Restaurationem, quæ subindè fieri debet, vt prorsus omni defectu careat corpus. Sicut enim Ignis tantisper, dum ligna adsunt, viuit. Sic vita longa, dum adest corpus. Quod corpus, vt corpus, conseruandum est interueniente corpore, quod extrinsecus conualescit: Inde enim conseruari potest. Nihil enim aliud est corpus, nisi subiectum, in quo longa vita gliscit.

Vita, quã diu duret. &c.

FRAGMENTA.

LIBRI SECVNDI DE VITA LONGA.

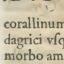
CAP. I.

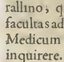
De Curâ Podagræ.

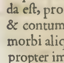
Podagræ cura, in quibus cõsistat.

AD perfectam podagræ curam tria requiruntur, nimirum Purgatio, cutis apertio, & eiusdem sanatio. Processus is est. Podagricus primò plenè perfecteque per Arcanum corallinum purgandus est. Per hoc fluxus podagrici vsque adeò expurgantur, vt locus illi morbo ampliùs non detur. In isto siquidem corallino, quod ex Essentiâ Auri præparatum est, facultas adeò insignis latet, vt impossibile sit, Medicum citra illam purgationem Podagram inquirere. Purgatio ea sexies vel septies interanda est, prout Podagra vel inueterata, vel grauis & contumax est. Quòd si tamen à purgatione morbi aliquid adhuc residuum fieret, aut æger propter imbecillitatem purgationi sustinendæ, non sufficeret: Cutis ei aperienda est, hoc modo. Vbi sedes præcipua vel centrum Podagræ est, ibi cutem aperi per Alcali ex spiritib. Apertionem illicò sequitur tumor, ad quem confluit, quod ad centrum Podagræ spectat: Illud postea effluit, si caro emortua remouetur. Fluxu porro podagrico desinente, curam reliquam accessoriam aggredere per Emplastra de Mumia. Et his remediis podagra curatur. Cæterùm Liquor ex Mumiâ contemperatus, etiam citra apertionem cutis sanat, morbo adhuc recenti existente, nec dum inueterato: & hoc ex singulari congenitâ Naturâ ac proprietate fit. Tertia curandi podagram ratio perficitur Mumia, si in vltimam materiam Alcalizatam reducitur, idque per Liquorem Mumiæ, hoc modo. Podagrica membra quotidie inunge spatio septimanarum septimanarum septem vel octo circiter, prout Podagræ conditio postulat. Et hisce tribus modis sanatur, quicquid contractum & dissolutum est. Hæc podagram sanandi ratio noua planè & inaudita est, imperitis cumprimis Medicis, qui per calumniam istam rationem medendi veris regulis aduersari clamitant, cùm tamen ipsimet interim nihil nisi inanem titulum Medicorum habeant.

Arcani corallini vis quæ.

Cutis aperitur Alcali ex spiritibus.

Podagrã curandi, alia ratio.

FRAGMENTVM ALIVD LIBRI SECVNDI DE VITA LONGA.

De Apostematibus.

Apostematum genera duo.

VT in Apostematibus curandis ex vero & genuino fundamento procedatur, hæc cumprimis tenenda Regula est, quòd Apostematum genera duo sint. Nonnulla sunt in quibus Mors & Paroxysmus vnà insultant. De his multi Medici anxiè laborârunt. Quòd si verò Morti manus ác pedes fuissent: vidissent illi vtique, quòd mendacia de Epidemiis scripta exstarent velut & de Apostematibus cæteris. Regula secunda est eorum Apostematum, in quibus mors cum paroxysmo non insilit. In hæc quæ potestas medici sit, deinceps subnectemus. Vtræque regulæ concurrunt in Anthrace, in Saphyro, in carbunculo, in Pleuresi, in Peste, in Bubone & cæteris. In nonnullis mors non concurrit, vt in cancro & similibus, quæ mammillas fœminarum affligunt. Horum omnium curæ modus is est, vt nihil adhibeatur, quàm SONATH, in quo virtus Expulsiua consistit. Hâc enĩ facultate Apostemata vniuersa expelli debet. Resoluit, mitigat, & à corde expellit. Huic adiungi debet practica Chirurgica, quâ per Maturatiuam Emunctoriũ materia coërceatur. Ea maturatiua debent simul etiã esse Attractiua, ita tamen, vt expulsiuũ attractiuũ sequatur Sonath hoc modo in virtutem expulsiuam directo, sequitur deinde de Theriacâ vitæ, in quo Arcanum omnium venenorum est, roborandi causâ vsurpandum. Cætera Experimenta hinc indè conquisita, medicis relinquimus, qui per illa suas culinas infarciunt, & hinc inde gratiam aucupantur.

Apostematum cura quali SONATH quæ facultas.

DE VLCERIBVS.

Vlcerum cura per quæ fiat.

OMnes fluxiones, humores, &c. sub curâ vnà comprehenduntur, si in Emunctorium per se incumbant, hoc est, si vlcera efficiant in locis illis, ad quem emunguntur. Omnium cura vna est, & talis quidem. Primò est Mortificandum. Secundò, Mundificandum. Tertiò sanandum. Mortificatio est, quâ per Alcali ex Realgar vlcera, & quicquid læsum est, mortificantur: deinde per Gummata ab Eschara liberantur: Deniq; per Mumiam consolidantur. Quanquam vlcera nonnulla mortificationem nullam poscant, vt sunt Vlcera Esthiomena. Quorum vtrum faciendum vel omittendum sit, decernendũ relinquimus chirurgis. Porrò etsi quidem vtrique illi Medici Remedia multa inuenta proposuerint: omnis tamen illorum doctrina ea fundamentis caret, & à desperatis Medicis, qui nec sibi, nec suæ arti fidere tutò possunt: proficiscitur. Sed hæc iam de omnibus vlcerum generibus dicta satis sint. Purgatio præcedat, loco conseruationis: quam peritis Medicis relinquo. Quæ de pustulis sequuntur, spectant etiam ad vlcera.

Vlcera quę mortificada.

DE PVSTVLIS.

Gallici morbi curaquę, cautemii vires quæ.

MOrbi Gallici species, & morbus ipse per se, curâ sui ad tria reuocat, ad purgationem, curationem, & conseruationem. Compendium

dium eſt, vt quilibet Morbo Gallico laborans, per Ceniotemium purgetur in principio. Ceniotemium enim omnem cauſam & materiam peccantem aufert. Modus iſte purgandi Medico probè cognitus eſſe debet, vt Doſin & quantitatem iuſtam præſcribat. Poſteà, ſi quid extrinſecus in cute erupit, vt ſunt puſtulæ: hæ per oleum ex Realgar illini & erodi debent. Quod ſi contractura manet: debet & ipſa oleo ex Realgare inungi & curari. Denique quotannis purgatione inſtituta, conſeruatio quærenda eſt. Vlcera, nodi, bubones, & excreſcentiæ ſimiles aliæ, remediis in Vlceribus nominatis curari debent.

DE VVLNERIBVS.

Vulnerū remedia tripiicia. Balſamus,&c. Braſſidellia, &c. Magorreo, &c.

SAnandorum vulnerum vniuerſorum Remedia tria ſunt: Naturale, vt Balſamus, Specificum, vt Braſſidellia: Characteriſticum, vt Magorreo. Hæc remedia priuſquam explicemus, ſciendum eſt de vulnerib. quòd ipſorum nec ſpecies nec locus conſiderandus ſit. Priſci quidem Medici, multa de vulneribus cerebri, inteſtinorum, veſicæ, &c. nugati ſunt, an curationem admittant, nec ne. Cùm tamen vſus doceat, etiam illa vulnera, quæ in partibus vitam non concernentibus hærent, mortem importare: nos de illis lethalibus vulneribus verba nulla faciemus, cùm de illis ipſe euentus teſtaturus ſit. Hoc ſaltem Chirurgus agat, vt quod vulnus lethale non eſt, lethale ne faciat. Diligenter ergo proceſſus illi cognoſcendi ſunt, per quos vulnera ad ſtatum meliorem reducuntur. Cæterum, Medici illi, qui in Academiis naſcuntur, magnam ſuæ ſcientiæ partem emendicant à balneatoribus & tonſoribus, nullius pretij hominibus, vt ſunt Lanfrancus & Petrus de Argillato, vnà cum huius formæ aliis Monachis, &c. qui nullos quidem curandorum vulnerum modos tractant, ſed ſolidi fundamenti penitus ignari ſunt. Horum rubri pilei multò rectiùs balneatores ipſos ornarent. Hi, quòd vno ore latè vociferantur, nullum vulnus ſine pure ſanandum eſſe: cùm rectiùs artem non didicerint, vitio id ipſis admodùm dare non poſſumus. Ex hac tamen ignorantia, triplex falſa vulnerum curatio enata eſt. Vnam commenta eſt Schola Monſpelienſis, naturalem ſcilicet ſanationem ex virtute Balſamea, ad putrefactionem cum * decocta. Similiter quod ſpecificum præſtat, à * chirurgis locis non conuenientibus, ac ipſi ſpecifico inepſis adhibitum. Sic etiam proceſſus charactericus à Campeſiis in falſa verba conſecrationes, & * commutatus eſt. Cùm verò proceſſus illi falſi * reperiantur: noſtrum eſt, imitari veros & genuinos, nimirum hos, quòd Naturalis Balſamus in vulnera infuſus, aut bibitus, nihil aliud ſit, quàm Hyptericon, Centaurea, Prunella, &c. quæ Balſamea virtute & potentia non externa ſolùm, verùm & interna vulnera conſolident. Specificum autem ſupra Balſamum eſt. Collatenna * enim bibita, quodlibet vulnus, internum & externum ſanat. Facultas namque & vis ipſius fixa & conſtans eſt, & operatur, quam diu vulnus apertum eſt. Braſſatella, ſi vulnus ſemel tantùm attigerit, illo ampliùs tractato opus non habet. Huiuſmodi operationem finalem ſpecifica multa habent, vt non 12. aut 24. horarum ſpatio applicata, ſed ſemel tantùm admota, vſque ad finem vulneris medicina fixa ſint. Et conueniret quidem huic loco, vt Experimenta illa ſpecifica exponerem. Sed cùm in Archidoxis illa recenſeantur, labori iſti hîc ſuperſedere volo. De vulnerum characteribus, ſicut proceſſus tertius docet, ſic ſtatuendum eſt, quod characteres, &c.

Landfrācus, & P. de Argillato carpuntur.

Balſam' vulnerarius quid ſit.

Collatēnę vires.

Cætera deſunt.

LIBER TERTIVS DE VITA LONGA.

CAP. I.

PRÆMISSIS hactenus particularibus Arcanis, corpus ægrum ad ſanitatem reducentibus: quod iam ſupereſt, hoc tertio libro de corpus præſeruantibus diſſeremus, quibus phyſicum corpus veluti Balſamo ita conſeruetur & præmuniatur, vt nullum in ipſo vitium oriatur. Etſi verò particularia Arcana & hoc tertij libri ſubiectum corpus vnū, vna præparatio ſit; hoc tamen diſtant, quòd practica in hoc tertio Elixirio aliter inſtituatur, quàm cura particularis docet. Quâ de cauſâ etiam Flos Cheyri & Anthos per hunc tertium librum prædominantur. Perficitur enim in eo Arcanum Elixiridum ex virtute totius Quintæ Eſſentiæ, vnde maioris intellectus gratià initiò docere viſum eſt, Quidnam Quinta Eſſentia per ſe ſit, nimirum, quòd Natura quatuor Elementa operetur, & ex quatuor illis Spagyrus temperatam Eſſentiam producat, ſicut Flos Cheyri demonſtrat. Nos quidem nihil afficit Raymundi Scientia, Ars Lullij appellitata. Raymundi namque methodus longè exorbitat extra Monarchiam, quæ de Archidoxicis ſcientiis tractat. Aliud eſt Extractio, aliud Confortatio, aliud Melioratio, de quib. Raymundus explicat. De Quintà autem Eſſentià is nihil intellexit: ſed in hoc lapſus eſt, quòd Extractionem, Meliorationem, &c. pro Quintâ Eſſentià habuit. Noſtrum ergo eſt, illius ſcripta non magni facere. Subtilitates enim iſtas Spagyrus pro ludicris admittit. Flos Auri, Flos Amethiſti, & quicquid in genere Diaphano eſt, velut & in Marcaſitis, quæcunque inquam ſunt Sulphureæ Cachymiæ, & aluminoſæ, Zerebothina, & quæ alia aqua genuit, vt ſunt Carabe & Coralli: hæc omnia Quintæ Eſſentiæ ſubiecta ſunt, ſecundum id tamen, quòd Spagyrus eadem per diſſolutionem Elementorum temperare poſſit.

Eſſ. 5. quid ſit.

Ars Lullij reprehenditur.

Quintæ Eſſentiæ quæ ſubiecta ſint.

CAP. II.

QVandoquidem ergo tertius hic liber Elixiriis ad vitam longam facientibus dedicandus eſt: ars in eo verſatur, vt Natura ad Spagyricam temperationem reducatur. Hæc temperatio nihil eſt aliud, quàm inſignis Naturæ bonitas, in qua nihil diſſolutionis aut contrarietatis eſt. Ea autem bonitas in multis reperitur: in Tinctura, ſicut Natura Lapidis Philoſophorum docet: in Antimonio, ſicut naturam

Elixiriorum tēperatorū quot ſint genera.

turam coruus habet: in sulphure, sicut Lunaria operatur: denique in aliis pluribus. Quotcunque verò sint, vnica illa est temperatio, quæ inter metalla consistit in Mercurio (Mercurium intelligimus illum, qui metallis omnibus inest) inter Gemmas in Crystallo: inter lapides in Zeloto: inter liquores, in Carabe, inter herbas in Valeriana: inter radices, in Peucedano: inter salia in vitriolo: inter Marcasitas in Antimonio. In his omnibus, sicut Mercurius in quibuslibet metallis latet, ita Antimonium in quâlibet Marcasitâ: vitriolum in quolibet sale: Melissa, in qualibet herbâ. Et hæc temperatorum Elixir nomina sunt. De his Elixiriis porrò sciendum est sulphur Quintam Essentiam esse mineralium, & Mercurium metallorum. Vnde genus & natura sui corporis desumenda est. Cheiri enim plùs est, quàm Venus, & Anthos plùs quàm Mars. Horum omnium vis non in curandis morbis posita est, sed in præseruando ad longam vitam corpore, secundùm vitæ longæ naturam, inferiori influentiæ subiectam. Sic ergo hoc libello, sub variis appellationibus, vitæ longæ Elixiria complectemur, quod Spagyrico admirationi non sit. Ita enim nobis nomina arrident, & tamen vis eadem est.

Sulphur est Ess. 5. mineral. & Mercurius Metallorum.

Cap. III.

De Auro potabili.

Auri potabilisque præparatio. Aurum sine corrosiuo est mortuum.

INter omnia Elixiria Aurum summum & maximum est. Ex hoc enim processu reliqui omnes intelliguntur, qui à corpore non separantur. Qui autem separantur, Magisteria de vino continent. In hoc Elixirio Auri processus & practicæ ratio hæc est. Initiò aurum cum omni suâ substantiâ per fortissima corrosiua resoluendum est, vt corrosiuo illi simile fiat. Hunc processum nemo formidet. Corrosiuum enim plùs est, quàm aurum per se. Vnde patet, aurum sine corrosiuo operationem nullam habere. Quâ de causâ etiam Quintam Essentiam Auri sine corrosiuo nullius pretij esse existimamus: sed & hinc colligitur, resolutionem illam per putrefactionem iterum remouendam esse. Quicquid tamen fiat, verum corrosiuum non adimitur, quod iure ita fit. Nam, si aurum corpus à dissolutione præseruare potest: multò magis seipsum à veneno præseruare potest. In principio enim corrigit in seipso, quod bonum non est. Vnde corrosiuum in auro corrosiuum vocandum non est. Arcana námque vis venenum quodlibet superat, Realgar enim quoduis in Elixirio auri moritur, & fit tinctura, potior quâuis Medicina. Itaque post putrefactionem Aurum potabile paratum est: cuius Dosin & ordinem triuiales Spagyrorum practicæ definiũt. Hoc Elixir rem quamlibet mutat & sibi assimilat, cum quâ concordat, illámque sui ipsius instar fixam reddit.

Quinta Ess. auri sine corrosiuo est nihil.

Corrosiua cur essentiæ Auri nõ obsunt.

Cap. IV.

De Perlis.

Perlarũ Ess. 5. vt fiat.

VT de Quinta Essẽtia adhuc clariùs doceamus, notandum est, auro nihil propiùs æquiparari posse, ac perlæ. Quatuor ergo Elemẽta, perlis insita, eodem cum auro processu reduci debent ad temperaturam vnam, quæ vera est Essentia perlarum, citra vllius substantiæ decessionem. Spagyrus autem si pro hac informatione perlas in Quintam Essentiam transmutaturus est, processum Essentiæ 5. Auri teneat, nihílque in illo mutet, quàm initium, vt vltimam materiam (quæ materia prima est) Quintam essentiam Solis faciat. Huius modus is est, vt Limonium in liquorem reducatur secundò reuelatum, in quo Perlæ calcinationem subeant, & deinde aridæ seipsas resoluant. Ea resolutio est id Elementum, in quo nulla complexio hæret, sed meræ vires insunt ad Quintæ Essentiæ similitudinem. Nequaquam verò Archelaicus processus extractionum & cæterarum Spagyricarum separationum adhibendus est. Ex hàc enim transmutatione non solùm morbida membra sanescunt, sed & sana in suo statu conseruantur. Itaque perlæ longè diligentiùs, quàm cætera spermata asseruantur. Et ex omnibus optimæ sunt Ostrinæ. Quanquam, quod Archidoxis tradit, Homunculum, quem Necromantici Alreonam nominant, Naturales, omnia confundentes Mandragoram certo errore vocitauerunt. Origo & causa etsi quidem spermati assignetur: abusus tamen ab arte pendet. Generatio enim Homunculi fit per magnam digestionem in ventre equino, & similis ille apparet ei, ex quo prodiit, secundum carnem & sanguinem pauciorum vel plurium membrorum. Cùm verò is non æquè ac perlæ apud artis conscios notus sit: virtutes eiusdem hoc loco describere omittimus.

Perlæ ostrearũ præstantissimæ. Alreona. Alreonæ ortus vnde.

Cap. V.

Extractio Quintæ Essentiæ ex Herbis.

DE Quinta Essentia antea dictum est, debere eam citra omnem Extractionem præparari. Id quidem ita intelligi debet, vt huc referri non possit. Hoc enim Elixir sine extractione Quintæ Essentiæ ex herbis comparari nequit. Causa hæc est, quòd duæ Essentiæ in substantia vna consistant. Duæ ergò illæ à se inuicem separandæ sunt, ita, vt herba velut herba, & Quinta Essentia velut Quinta Essentia seorsim maneat. Etsi autem in qualibet herba, Elementa quatuor geminata insint. Quintas tamen Essentias geminas non dant, sed ex dimidio in Essentia vna, ex altero dimidio in altera insunt. Quantum ad ipsam substantiam attinet: rem particularibus scientiis committimus. Ipsum Elixir nobis proponentes, Exemplum de Melissa afferimus, quæ initiò digerenda est in Athanare mense Philosophico, & posteà separanda, vt duplicata Elementa separẽtur: & præstò erit Quintæ Essentiæ Elixir instar vini nobilis, licèt varia forma & specie. Nam in Nepita erit acidum: in Lollio coccineè rubrum, in Tincto, rubrũ ex nigro: in Lupulo, subtile & cãdidũ, in Cuscuta, acre. Sic & varia specie in aliis, vt ipsa experiẽtia docet. Spiritu hoc extracto, & à spiritu cætero separato, Spagyrus vinum salutis promptum habet, quod multi Philosophorum inquirentes & captantes, turpiter errarunt. Raymundi etiã discipuli vini multa dolia inaniuerunt Quintam vini Essentiã inquirẽdo & præparando,

Vinũ salutis quid sit.

rando, sed nihil tamen inuenientes & tempus inutiliter triuerunt, & vinum adustum erroneè pro vini spiritu in ue[n]erunt. Quæ huc alia pertinent in Philosophia de Generationibus traduntur. Et hæc ita in gratiam Spagyrorũ dicta sint: quomodo Quinta Essentia in herbis lateat, & quid ibi quærendum sit?

CAP. VI.

De Magisterio Antimonij.

Antimonij facultas quæ.

QVemadmodũ Antimonium purgat aurũ: ita purgat etiam corpus. Continet enim in se Essentiam eam, quę nihil impuri relinquit in puro: nec vllus est vsque adeò in scriptis Archidoxeos peritus, aut tam insignis Spagyrus, qui vires & facultates Antimonij plenè indagare queat. In prima enim Yle Antimonium adeò exaltatum, & inter mineras Elementi a quæ prędestinatum est, vt facultas & virtus eius nullo diluuio instar cæterorum aqueorum crescentium imminuta aut absorpta sit, adeò quod his omnibus Antimonium longè præstet. In prędestinatione illud ita se habet, vt se Influentiæ accommodet, nulla facultate aut dote eius diminutâ aut infirmata. Itaque ex omnibus mineralibus summi Arcani laudem obtinet. Hoc seipsum purgat, & vnà secum etiam alia. Quòd si nihil boni in subiecto reperitur, impurum corpus transmutat in purum, sicut de lepra notum est: quod vniuersum per Spagyricam practicam comprobatur. Sed vt virtutes eius pręparare doceamus, iam diu absconditas, de quibus litera vnica omnibus vestræ professionis codicibus pręstantior est: sciendum est, processu ipsum tali tractandum esse, vt nihil in sua illud forma dissoluatur. Forma enim, ipsius arcanum est, quæ per Retortam transadigi debet citra omne caput mortuum, & ad tertium vsque Cohob deduci. Ita prępar ati Dosis est granorum 4. quale per se est, in Essentia Quinta Melissæ sumptorum. Plura Archeus terrę ei addere non potest.

Antimonij vires omnes imperscrutabiles

CAP. VII.

De Sulphure.

Balsami quæ natura.

SVblime hoc est Magisterium, quòd ex terra extrahitur Balsamea Natura, quę nihil putrescere permittit: ex quibus omnibus nihil est, nisi sola Resina. Omnium horum principale est sulphur, in quo Balsamus, de quo quilibet artifex tractare debet, latet. Sulphur enim Balsameos liquores in se continet, qui nihil putrescere sinunt, siue mortuum siue viuum sit, tantáque potentiâ corpus præseruant, vt nulla influentia aut naturalis corruptio corpori imprimi queat. Nemo autem admiretur, in terra Resina tantas vires conditas esse, nósque eam longè pluris facere, quàm vllum ex terra enatum Balsamum, qui suas quidem vires exserat. In absconditis longè plura, quàm in manifestis deprehenduntur. Sic etiam in sulphure plura, quàm in alia Resinarum parte, inueniuntur. Processus eius est, vt Spagyrico more de Colcothare sublimetur tam diu, donec ab igne non superetur, quod à conditione Colcotharis habet. Fixus ille spiritus est Balsamus terrę, de quo paucissima hîc commentamur. Ipsa enim experientia virtutes eius prodit. Et licèt quidem Gummata & Resinę aliquæ, ceu Mirrha, &c. Balsameam quoque Naturam habeant: inter illas tamen omnes principale sulphur est.

Balsami in sulphure plurimũ

CAP. VIII.

De Mercurio.

QVod ex Mercurio pręparatur Elixir, in practica Spagirica ea forma & specie, qua transmutatur, præseruandi à morte vim habet. Ipsius enim rubigo, quem Lulliani florem appellant, Mors iustiùs vocanda est. Est enim consumptio illius metalli. Vnde & mors hominis illi assimilanda est, quam tinctura ea sequitur. Medicus autem nullus nobis vitio det, quòd asseramus, omnia, quæ tingunt, quò altioris gradus veneni sunt, quóque acutiùs & subtiliùs in præparatione reiterantur, eò pręstantiora, nobiliora, & ad vitam longam accuratãdam potentiora existere. Et neminem deterreant inanes nugę Rupescissę, qui more suo temeraria & tumultuariâ scientia raptus, in tinctura corporis, ab Auro, & si quę alia Mercurialia sunt, aut ex salium vel Arsenicorum spiritibus prępara ta, sedulò cauendum & abstinendum esse, scripsit: hic autem in tinctura Mercurij, quæ omnem suam virtutem ex insigni subtilíque acrimonia adispiscitur, quam ex Natura Archei contrahit (sicut Albertus & Thomas malè hoc posuerunt) gradum reiterationis, & multitudinem coagulationis intendit. In prępara nda quidem tinctura earum quiddam est, quod veræ tincturę finitimum est, hoc modo. Sicut Metalla transmutantur, & perfectè fixantur, vt ita loqui liceat: ita & fixatur corpus, ea ratione, quòd Mercurius in sublimationem ad fixum Crystallum, &c.

Rupescissa carpitur.

Reliqua desiderantur.

DE PRÆPARATIONIBVS.

LIBER PRIMVS.

De Mineralibus Indigestis.

TRACTATVS I.

De Antimonio, Marcasitâ Argenti,
De Cachymia Alba & Rubea,
De Talko Fluido & Spisso,
De Thutia, Calaminari, Lithargyrio.

DE ANTIMONIO.

Antimonii vires quæ sint.

Virtutes Antimonij sunt in { Morphea, Lepra, Elephantia, Vulneribus, Vlceribus. }

Præparatio Antimonij in speciebus LEPRÆ *est ista.*

Antimonii præparatio ad Lepræ omnes species.

RECIPE Antimonij optime triti ℔ j. destillati fortissimè ℔ iiij. Tartari crudi albi ℔ ß. Reduc in puluerem subtilem ad instrumentum Phiolæ, distilla per Retortam & exibit oleum rubeum.

Antimonium alium subinde habet processum. Si enim ipso morbus alius curatur, alia semper præparatio requiritur, vt alia in Vulneribus, alia in Lepra. Et sic in cæteris. Namsi vsurpares Antimonium in Lepra, vt in Vlceribus, esset maximum erratum.

Præparatio ELEPHANTIÆ.

Est vt in Lepra Antimonii.

Præparatio Antimonii in MORPHEA.

Antimonii præparatio ad Elephantiã. Antimonii præparatio ad Morphæam

℞. Antimonii optime triti ℔ ß. Tartari calcinati, Aluminis, an. Fac stratum super stratum: reduc in ignem reuerberationis vsque ad quartum gradum: deinde distilla, & exibit oleum per se rubeum spissum.

Stratum super stratum quid.

Stratum super stratum est, quando series vna de Alumine & Tartaro, postea de Antimonio series alia ponitur.

Tertia Præparatio in VVLNERIBVS.

Ant. præp ad vulnera.

♃. Antimonii, Tartari calcinati, an. ℔ß. Alcool vini, Kist vnum. Fiat mixtura: destilla per Alembicum vsque ad resolutionem Rei: cuius Rei dissolutæ. ℞ ʒj. Alcool Vini ʒ iiij. Exsicca per coagulationem, reduc in oleum super porphyrium.

Nulla est præstantior Cura in Vulneribus; quàm ex Antimonio, exceptis vulneribus capitis. Debet autem ita præparari, vt Antimonium tamdiu sursum destilletur, donec inferiùs aquosum sit.

Ant. præp. ad vlcera.

Præparatio Antimonii in VLCERIBVS *est ista.*

♃. Antimonii, Colcotar, Floris æris, ana ad placitum, reduc S.S.S. ad gradum reuerberationis. Fiat extractio cum vino rubeo, reduc in Alcali.

Hoc Alcali cum oleo oliuæ in Vnguentum redige, & circa Vlcera illine, curat maximè.

ADDITIONES *Antimonii in* LEPRA.

℞. Huius Antimonii ℥j. Olei de fæcibus Vini ʒj. Olei Amygdalarum amararum, ad pondus omnium. Fiat mixtura.

Si Raucedo vocis abest, in septimana semel vel bis inungendum est. Si autem raucedo adest, nihil iuuat.

Additio in MORPHEA.

♃. Huius Antimonii ℥j. cum Kist. id est, Alcool vini, Tragaganti ʒij. Mucilaginis consolidæ regalis, seminis Psyllii, Gummi Arabici an. ʒij. Fiat in modum vnguenti.

In Alopecia & Morphea est vnus processus. Vnguentum illinendum est manenti in hypocausto, in septimana semel vel bis. Sic emerget crusta: quæ si deciderit, tunc cura cum isto Vnguento.

℞. Spermiolæ, Camphoræ an. ʒjß. Olei de cerussa, ad pondus omnium. Fiat vnguentum.

Post delapsam crustam locus hoc vnguento diebus octo illinendus est.

Additio in VVLNERIBVS.

♃. Huius Antimonii præparati ʒvij. Succi Tartari candi, Olei myrtillorum an. ʒv. Fiat mixtura.

Hanc alternis diebus semel illine, & nulla Accidentia metuenda erunt.

NOTA *In æstate Camphoram adde quid placet.*

In VLCERIBVS *Additio.*

℞. Antimonij huius præparati ℥ iij. Olei Colcotarini ℥ß. Olei Lentiscini, ad pondus omnium. Fiat Vnguentum.

Circumcirca inungendum est: sic non Cancrum, nec Elephantiam, nec Esthiomena curat. Oleum Lentiscinum est oleum ex Corticibus de Silere montano.

DE LITHARGYRIO.

Lithargyrii vires quæ.

Virtutes Lithargyrii sunt istæ: In
- CANCRO & FISTVLIS.
- TENTIGINE PRAVA.
- ESTHIOMENSIS.
- ICTERITIA RVBEA.
- IGNE PERSICO.
- VVLNERIBVS.

Lithar. præpar. ad cancrum.

Præparatio Lithargyrii in CANCRO est ista.

♃. Lithargyrii triti ℔ß. Aquæ salis, Aluminis, an. ℔j. Aceti albi ℔ iij. Reduc super carbones vsque in consummationem aquarum istarum: Cuius Lithargirii ♃. cum aqua fontis ana, reduc ad colores per noctem, & exicca.

Sic etiam in fistulis præparatum Lithargyrium istud, prodest.

Præparatio in ESTHIOMENIS.

Lithar. præpar. Esthiomen.

♃. Lithargyrii ℔ j. Tartari calcinati ℔ß. Aquæ fôtis vel fuliginis an. q.s. salis cõmunis fusi, Aluminis de rocho an. ℥ vj. Reduc in quartum gradum Reuerberationis cum aqua prædicta, in modum Alcali.

(Aqua Fuliginis est aqua ex fuliginosis tectis stillans tempore pluuiarum.

Præparatio in ICTERITIA *rubea.*

Litharg. præpar. ad icteritia rubea.

♃ Myrrhæ, Thuris an. ℥j. Lithargyrii ℥iiij. Aceti fortissimi ℔ß. Reduc in decoctionem.

Præparatio vulnerum.

Ad vulnera.

♃. Lithargyrii cum aceto quater albificati ℔ß. Succi partheniconis, Consolidæ minoris, Aristolochiæ rotundæ, an. Fiat mixtura cum mucilagine lumbricata.

Præparatio Lithargyrii in Tentigine praua.

Ad Tentiginem prauam.

Recipe Lithargyrii abluti ℔ j. Aluminis rochi ℔ j ß. Fiat mixtura: Optime trita pone ad quartum gradum reuerberationis, per horas 4. deinde extrahe Alcali cum aqua fontis cum reliquo Lithagyrio & Alumine rocho, ana: procede vt suprà, vsque in finem Lithargyrii.

Præparatio fit, quando Lithargyrium per horas quatuor in Alumine rocho ponitur. ♃. deinde huius Alkali distillati, aquarum fontis, fuliginis an. ℔ ß. misceantur simul.

Præparatio Lithargyrii in igne Persico.

Ad ignẽ Persicũ.

♃. Lithargyrii ℔j. Realgaris rubei ℥ ij. Salis armoniaci ℥ ß. Misceantur & diponantur ad Sublimatorium.

Hoc decies vel duodecies faciendum est. Tandem aqua calida infundatur, & separabitur lithargyrium.

Additio in Tentigine praua.

♃. huius Lithargyrii ℥ j. Realgaris communis ʒj. Succi vel aquæ Chelidoniæ q. s. Fiat in modum Vnguenti.

Hoc tenuissimè inungatur, & quater vel quin-

quinquies imponatur. Ita rubefiet cutis, & fœtor abibit. Postea hoc Recepto vtere.

♃. huius Lithargyrii ℥jß. mucilaginis de fœnograeco, de lumbricis nitri an.q.ſ. Fiat vnguentum.

(Lumbrici nitri ſunt vermes in fimo reperti.)

Additio in Vulneribus,

♃. huius Lithargyrii ℥iiij. Olei de Camphora ℈j. Croci Martis ℈iiij. Fiat in modum vnguenti.

Hoc in vulneribus vſurpandum eſt, quotidie ſemel, aut bis ad ſummum inunctum.

Additio in Eſthiomenis.

℞. huius Lithargyrii ℥iiij. Pulueris Chelidoniae, Gallarum an.℥ij. Fiat puluis.

♃. huius Lithargyrii ʒiij. Mucilaginis de conſolida, Mucilaginis de nitri lumbricis, Olei Myrthini an. q.ſ. in modum Vnguenti, deinde curatur.

Additio in Cancro.

℞. Succi Marrubii, Perſicariae, an.℥j. Lithargyrii praeparati ℥ij. Olei ex vitellis ouorum q.ſ. Fiat in modum Vnguenti.

Additio in Icteritia Rubeâ.

℞. huius Lithargyrii praeparati ℥ß. Aluminis de rocho vnc.ij. Aquae talis ʒjß.

Additio in igne Perſico.

℞. Vitrioli electi ℥iiij. Gallarum ℥ß. Thuris ℥j Lithargyrii praeparati ad pondus omniũ, Vini & Aceti quantum ſufficit.

Quamdiu aeſtuat, tandiu vſurpari debet. Et quò magis pes aeſtuat, eò meliùs eſt.

DE MARCASITA.

Marcaſitę vires quę ſint. *Marcaſita aurea vel argentea inſtar teſſerae angulata eſt.*

Virtutes Marcaſitę ſunt in { Reſtrictione Sanguinis, Menſtrui & Hęmorrhoidarũ.

Praeparatio Marcaſitae.

Marcaſitae praeparat. ℞. Marcaſitae ℥iiij. Picis, Colophoniae ℥vj. Reſinae abietis ad pondus omnium, reduc in calcem.

Reducere in calcem eſt, ſi in laterem poſita vritur, vt reſina effluat, bis vel ter, donec candeſcat.

Ad reſtrictionem. *Praeparatio in Reſtrictione.*

℞. Marcaſitae optimè tritae ℥ij. Olei lini ℥vij.

Si duo iſta coniunguntur, accendi debent & manebit vera materia.

Ad Haemorrhoidẽ. *Praeparatio in Haemorrhoidibus.*

♃. Marcaſitae ℥jß. Alcool vini optimè exiccati ℔j. Miſceantur.

Additio in reſtrictione ſanguinis.

℞ Huius Marcaſitae ʒj. Corallorum ʒß. ſem. Plantag. ℥ß. Fiat puluis ſubtilis.

Vulneribus inſpergendus, aut cum aceto permiſcẽdus, & infra vulnus deligandus eſt. ita cohibebit. Qui ex caſu ſanguinem ſpuunt, illum bibant.

Additio in Menſtruis.

℞. Huius Marcaſitae ℥ß. Olei Sandrachiae quantum ſufficit. Fiat in modum vnguenti.

Si Menſtruum nimis fluat, bis vel tertiò vmbilico inungatur.

Additio in Haemorrhoidibus.

℞. Huius Marchaſitae ʒiij. Salis gemmae, Mumię, an.ʒj. Fiat puluis.

Inſpergendus eſt haemorrhoidibus tumidis, priùs inciſis.

DE KAKIMIA.

Kakimię vires quae. Virtutes Kakimię ſunt in { Dyſenteria. Diarrhœa. Lienteria.

Praeparatio in Dyſenteria.

Kakimię praeparatio ad dyſenteriam. ♃. Kakimiae benè tritę ℥vj. Ferruginis ferri ℥ß. Reduc in ſecundum gradum ignis, per horas ſex aut ſeptẽ. poſtea excipe, reduc in Alcali.

Ad Diarrhœam. *Praeparatio [in Diarrhœâ].*

℞. Kakimię praepa[ratae vt] ſuprà, Olei nucis muſcatae q. ſ. pro incorpo[ra]tione, reduc ad ſecundum gradum in forma boli.

Praeparatio in Lienteria.

Ad Lienteriam. ℞. Kakimiae praeparatae, vt ſupra, Gummi Arabici diſſoluti in aquâ Plantaginis. Fiat Bolus, reduc ad ſecundum gradum.

Additio in Dyſenteria.

♃. Huius Kakimiae ʒß. columbae aſſatę q.ſ.

Additio in Diarrhœa.

℞. Huius Kakimiae ʒj. Theriacae ʒiij. Terrae ſigill. ʒß. Fiat Bolus doſis a ʒj. vſque ad ʒijß. tribue manè, meridiè & ſerò.

Triduò abſtine. Poſtea repete. Et ſic ter fac.

Additio in Lienteria.

℞. Kakimiae praeparatae ʒj. Croci Martis ʒij. Corallorum rubeorum ʒß. Theriacae q. ſ. Fiat Bolus: doſis a ʒij. vſque ad iij. vel iiij. manè & ſerò.

De hoc detur quotidie.

DE THVTIA.

Thutiae vires quae? Virtutes Thutiae sũt. { In Maculis oculorum. In Albugine & Nodis & Strumis.

Praeparatio ad Maculas oculorum.

Thut. ad pręparat. maculas oculorũ. ♃. Thutiae ℥j. Vitrioli albi, Succi Euphragię, ana. Fiat in modum Boli cum Gummi arabico, duc ad ſecundum gradum ignis.

Ad albug. oculi. *Fit vnguentum, quod prodeſt ad oculos.*

Praeparatio in Albugine oculorum.

Praeparatio eſt, vt Thutia in lacte extinguatur, & per noctem in aquam roſaceam ponatur. Haec aqua albugini impoſita, eam tollit.

Ad Strumas. *In Strumis.*

℞. Thutię ℥iiij. Salis fuſi, Calcis viuae, an. ℥vj. S.S.S. ad quartum gradum ignis, reduc in Alcali.

Additio in Maculis oculorum.

℞. Huius Vitrioli ʒß. Viſci Ranarum ʒij. Olei laterini ℈ß. Fiat collyrium.

Si maculae in oculo luteae apparent & ſplendent, reuertuntur.

Additio in Albugine.

℞ Huius Thutiae ʒj. Vitrioli albi ʒvij. Camphorae tritae ℈jß. Fiat mixtura cum aqua Roſarum vel Fœniculi.

Hic morbus animalia omnia, quae pedes habent, tentat. Albugo inuadit oculos in capris, & caeteris animalibus & hominibus. In hominibus cum Camphora, inflammatio ne accidat, adhiberi debet.

Additio Strumae.

℞. Huius Thutiae ℥j. Salis Anatri ſiue fellis vitri, Salis fuſi, an. ℥j. Vrinę diſtillatę ℔ß. & ℥iiij. Fiat mixtura.

Proceſſus eſt iſte, vt ſtrumoſis bibenda haec mixtura offeratur manè ac ſerò per ſeptimanas tres vel quatuor. Medicina haec ſtrumas omnes tollit praeterquam Griſonum.

DE TALKO.

Talci vires.

Virtutes Talk { In Vlceribus & Vulneribus humidis

Præparatio in Vulneribus.

Talci præparat ad vulnera.

♃. Talck ℔j. Cineris fabarum & auenæ, ana ad pondus par, reduc in quartum ignem per diem & noctem, ablue & exicca.

TalcKum exiccat fundum seu basin vulneris, vt in fistulam non abeat. Sic etiam in vlceribus potenter exiccat. Vltra triduum vsurpari non debet.

Additio in Vulneribus & Vlceribus.

℞. Huius Talck ℥j. Liquoris mumiæ, terebinthinæ lotæ an. q.ſ. pro vnguento.

Curat Esthiomena, Cancrosa, Vlceráque alia manantia.

DE CALAMINARI.

Calaminaris vires quæ.

Virtutes Calaminaris ad { Emplastra. Collyria & Ignem Persicum.

Tam vlceribus, quàm vulneribus adde calaminarem. In Emplastris, vbi incarnandum est. Ad Collyria, si nec Albugo, nec macula oculorum adsint, vt in rubentibus oculis, vbi summum Experimentum est,

Præparatio Calaminaris ad Emplastra.

Calamin præpar. ad Emplastra.

♃. Calaminaris abluti [id est puri] ℥j. Colcothar, Sulphuris viui, an. ℥jß. S.S.S. ad quartum ignem per diem & noctem, reduc in secundam ablutionem.

Præparatio ad vnguenta.

Ad vnguenta

℞. Huius Calaminaris præparati ℥iij. Olei de vitellis ouorum ʒj. Fiat bolus cum Gummi Arabico, reduc ad ignem secundi gradus per horas quatuor, reduc in ablutionem.

Ad Oculos.

Ad oculos.

℞. Calaminaris huius præparati ℥j. Aceti distill. ℥vj. Fiat extractio, dein exicca istud.

Præparatio in Igne Persico.

♃. Calaminaris crudi ℔ ß. Aquæ de nenuphar ℥vj. Aluminis plumosi ℥. ß. Reduc in digestionem vitri per spatium hebdomadæ, destilla.

Est descriptio Geberi: Errat in ista descriptione Petrus de Archilata: Est enim medicamen in pandaricia, non vtendum in combustionibus.

Ad ignẽ persicũ.

♃. Emplastri Apostolici ℥vj. huius Calaminaris ℥ß. Camphoræ ʒj. Fiat Emplastrum.

In Vnguentis.

♃. Vnguenti Agrippini ℥iiij. Vnguenti de flore æris ℥ß. Calaminaris huius ʒx. Fiat mixtura.

Optimum in Vlceribus, in Pruritu, in Scabie.

Additio in Collyriis Oculorum.

♃. Huius Calaminaris ℥j. Aquæ eufragiæ, fœniculi, rosar. an. ʒiij. Fiat collyrium per noctem.

Additio in Igne Persico.

℞. Huius Calaminaris ℥vj. Aquæ Vitrioli & Gallarum.

Nonnulli vsurpant atramentum Sutorium, etiam in Igne Persico & Icteritia Rubeâ.

TRACTATVS II.

DE HÆMATITE.

Hæmatitis vires quæ.

Hæmatitis virtutes vel arcana principaliora sunt hæc: In { Sanguinolentis Vlceribus, Menstruis Resolutis, Profluuiis Matricis non maturis, Dysenteria laxa, Diarrhœa.

Præparatio in Sanguinolentis Vlceribus.

Hæmatitis præparatio ad vlcera sang.

♃. Hæmatitis ℥iij. luti Lephantei, [id est, argillæ, ex qua cucurbitulæ fiunt,] boli Armeni, an. ℥iij. Fiat bolus cùm Traganto dissoluto in aceto: Reduc ad quartum gradum reuerberationis, deindè extrahe Alcali.

In Vulneribus, in Lupo, in Herpata fluente cruor Hæmatitis valdè prodest, Constringit venas, vt fluor desinat. Inspergitur partibus.

Præparatio Hæmatitis in Menstruis.

Ad Menstrua.

℞. Hæmatitis ℥iiij. Masticis dissoluti ℥x. Carabe ℥jß. Fiat mixtura, cum decoctione aquæ Aluminis, reduc in ablutionem.

Menstrua illa sistenda sunt, à quibus pallescunt vultus, vsus eius tutus est, & sanat Integrè. Decoctione facta ad horas 7. ex Hæmatite fit Lutum, ex quo fiant trochisci pro menstruis

Præparatio in Profluuiis non maturis est ista.

Ad profluuia non matura.

℞. Hæmatitis ℥j. Olei nucis muscatæ, olei de granis Actis, petrolei an. ℥iij. Reduc in compositum, dosis ∋j. Debet cum Aqua rosarum decocta cum radicibus plantaginis administrari, siue cum aqua plantaginis.

Hæmatites Profluuium, sine torsura sistit. Si autem torsiones adsint, est generatio lapidis.

Præparatio in Dysenteria laxa.

In Dysenteria laxa.

♃. Hæmatitis, corallorum rubeorum, Spodij, an. ℥.v.ß. Tanaceti, ad pond. omnium, fiant trochisci cum mucil. de visco botin, dosis ʒ.ß.

Præparatio in Diarrhœa.

♃. Aluminis glaciei, Hæmatitis, croci Martis ana. Fiant trochisci cum Gummi Arabico dissoluto in aqua plantag. Dosis a ʒ.j. vsque ad ʒj.ß.

Aqua Plantaginis a Radicibus & Herbis extrahatur. Carniolus si manu gestetur, sistit sanguinem non autem Hæmatites.

Additio in sanguinolentis. Vlceribus.

♃. Huius præparati Hæmatitis ʒ.ß. (al. ℥.j.) Gallarum ∋.ß. Seraphini ∋.j. ß. Olei de Kerua (Keyri) de floribus violarum q.ſ. pro incorporatione fiat vnguentum in vlceribus acutis.

Adde in loco olei Keyri liquoris mumiæ, vt est in herpeta, in Esthiomenis, in Cancrenis.

Additio in Menstruis.

♃. huius Hæmatitis ℥.j. Piperis longi, Nucis Muscatæ an. ʒ.ß. Cineris Ranarum foliculorum ∋.iiij. Fiant trochisci cum aquâ menthæ, dosis ∋.j. vsque ad ∋.ij.

Additio in Profluuiis non maturis.

♃. huius Hæmatitis ℥.j. & Traginam Kist, aquæ Marrubij, succi melissæ, an. ℥.j. Fiat mixtura, dosis ab ℥.ß. vsque ad ℥.j.ß.

Additio in Dysenteria.

Tribuatur Hæmatitis præparati in vino rubeo.

In ea extinguatur Ferrum, aut cum Tyriaca tribuatur.

Additio in Diarrhœa.

♃. huius Hæmatitis. ʒ. iij. Perlarum ∋.ß. Mumię liquefactæ, ad pondus omnium, Fiat mixtura, dosis a ʒ.iij. vsque ad iij. vel iiij.

DE

DE SAXIFRAGO.

Est lapis quilibet pellens Tartarum, Vsneam, Arenam, Pruinam.

Saxifr. vires quę.

Virtutes Saxifragi sunt quæ tollunt. { Arenam. Vsneam. Pruinam. Grandines & cætera Tartarea genera.

Saxifrag. quid proprié.

Saxifragus est propriè Crystallus pallens. Lapis Citrinolus vel citrinus dicitur, Citrinus Lapis est medius inter Crystallum & Berillum flauum. Fiat liquor in modum alkali Dosis ℈.ß. in vino bono.

Saxifr. præpa. rat. prima.

Præparatio Arenæ, Vsneæ, Pruinæ, Grandinis, prima.

℞. Saxifragi ℥j. Boracis ʒ.ij. Salis gemmæ ʒ. vj. Salis fusi ℥. j. Reduc S.S.S. ad ignem reuerberationis per 4. gradum ab occasu in auroram, reduc in alcali, dosis ʒ ß. cum vino albo.

Secunda Præparatio Vsneæ, Arenæ, Pruinæ, Grandinis.

Saxifr. præpa rat. secunda.

℞. huius Saxifragi ℥.j. Reduc per se ad quartum gradum reuerberationis: Cuius reuerberati ℞.℥.j. Cineris ex radicibus Raphani maioris ʒ j. Alcali ex radicibus Petroselini ℈.j. Fiat mix. per se: dosis a ℈. j. vsque ad ℈.iij. vel iiij.

Additio Prima.

℞. huius Saxifragi ʒ.j. Milii Solis ʒ.ij. Vini albi ℥.x. Dosis ab ℥.iiij vsque ad vj.

Additio Secunda.

℞. huius Saxifragi ʒ .j. ß. Seminis Apii, Erucæ an. ʒ.j. Medonis clarificati ℥.x. dosis ab ℥.iiij. vsque ad vj. vel vij.

Sub forma Tartari, quandiu vrina profluit, instandum est.

DE ARSENICO.

Arsenici vires. Arsenicus quid.

Virtutes Arsenici sunt in { Vlceribus Vulneribus & aliis Aperitionibus.

Arsenicus est fuligo ex metallis & præcipuè ex plumbo defluens, & est Realgar vel Fulgur (fuligo) à Metallis.

Præparatio prima, est reductio Arsenici in Mumiam.

In Præparatione Venenum auferendum est. Nulla res perfectiùs sanat Vlcera & Vulnera, quàm Arsenicus præparatus. Syrones etiam curat, ac omnia Vlcera, Cancrenas, Fistulas.

Arsenicus ex plumbo optimus est, & ex Luna, deinde ex Stanno est optimus Arsenicus. Postea, qui ex ferro effumat ac cupro similis est.

Secunda Asenici præparatio, est reductio Arsenici in Balsamum. Tertia, est reductio Arsenici in Liquorē.

Arsenici pręparat. triplex. Prima in Mumiā

Tres habet præparationes Arsenicus, in { Mumiam Balsamum, & Liquorem.

Prima præparatio est ista in Mumiam.

℞. Arsenici albi ℥.vj. Salis fusi, Colcothar an. ℥ j ß. Fiat mixtura, reduc ad secundum gradū reuerberationis, per horas tres vel quatuor, & excipe.

Quinquies vel sexies supernè auferendus, tundendus, & iterum præparandus, vt suprà est. Et hoc quinquies iterari debet.

Secunda in Balsamum

Præparatio Balsami.

℞. Arsenici albi ℥. x. Talci ℥. iij. Calcis vi-

uæ ℥.xv. Fiat mixtura subtilis, reduc ad 4. gradum reuerberationis per 24. horas.

Si adhuc superemineat, supernè tollendus est. Instar vitri est, & venenum in fundi calce haret. Quod supernè demptum est, teratur & indatur vitro, ponatur in cellam sic prodibit oleum siue Balsamum.

Præparatio Liquoris.

℞. Arsenici crudi aut albi ℔.ß. Salis nitri ℔.j. Salis gemmæ ℥.ß. Fiat puluis subtilis, reduc in Reuerberatorium apertum per horas 24. Oleum Arsenici siue Realgat. Tertia in Liquorē.

Si iuncta hæc ponantur ad ignem Reuerberationis, Arsenicus tribus horis ardet: postea liquescit. Liquefactus fundatur in aquā, & coaguletur in modū Alcali.

Additio in Mumiam Arsenicalem.

℞. huius Mumiæ ℥.j. Liquoris Myrrhæ, Botin an.ij Fiat in modum Olei.

Istud Oleum est optimum in Vlceribus & in Vulneribus. Siue enim sint Esthiomena siue alia Vlcera, maximum Mundificatiuum, & maximum Incarnatiuum est illud Oleum.

Additio Balsami.

℞. huius Balsami ʒ.iij. Olei Vitellorum ʒ.x Terpenthinæ distillatæ ʒ j. Fiat mixtura.

Vt Mumia, sic etiam Balsamus singulis horis 12. vsurpandus est.

Additio liquoris.

℞. huius liquoris ʒ.xv. Corticum granatorum ʒ.vj. Corticum thuris .ʒij. Mucilaginis de botin, ad pondus omnium, fiat mixtura.

DE AVRIPIGMENTO.

Auripigmentum est, Minera flaua vt Aurum.

Virtutes Auripigmenti in { Fistulis Cancro & Esthiomenis. Auripig. menti vires quæ. Aurip. præparat ad Fistulas.

Præparatio ad Fistula.

℞. Auripigmenti ℥.j. Tartari calcinati ℥.iij. Fiat S.S.S. reduc ad quartū gradum reuerberationis per horas 24. id est, per diem & noctē.

Si ita decoquatur, diffluit. Eximatur iterum, & cōtundatur ac effūdatur in aquam, & puluis albus in fūdum subsidebit, qui est præparatum Auripigmentum.

Si indatur in vitrum, oleum fiet, quod iniiciatur in fistulam, aut panno imposito applicetur. Puluere autem vlcera aspergantur.

Præparatio ad Cancrum. Ad Cancrum.

℞. Auripigmenti ℥.v. Fuliginis ℥.ß. Salis armoniaci ℥iij. Reduc ad quartum gradum reuerberationis per diem & noctem, reduc in Alcali.

Alcali in cancro summum est Arcanum.

Præparatio in Esthiomenis. Ad Esthiomena.

℞. Auripigmenti ℥.iij. Aluminis calcinati ℥.vj. Reduc ad ignem vt suprà, cum extractione Alcali.

Additio Fistularum.

℞. huius Auripigmenti præparati ʒ.ß. Resinæ pini ℥.j. Ceræ, ad pondus omnium, fiat in modum Ceroti.

In Fistulis id imponendum est.

Additio in Cancro

℞. huius Auripigmenti pręparati ʒ.v. de Cineribus fimi columbini, olei vitellorum ouorum q.s. in vnguentum.

Huius vsus in Cancro est.

Additio in Estiomenis.

℞. huius Auripigmenti ʒ.v. Liquoris mumiæ ʒ.ij. Olei rosacei ℥.j.ß. Mucilaginis sem. psylii ad pondus

pondus omnium, fiat in modum vnguenti aut cataplasmatis.

Si de ardore conqueruntur ægri, illinendum est oleum Camphoræ priùs, quàm remedium imponatur.

DE SVLPHVRE.

Sulph. vires quæ.

Virtutes sulphuris sũt in { Apostematibus peracutis, Asthmate, Conseruatione Sanitatis.

Apostemata peracuta sunt, Pleuresis, Pestis, & his similia.

Præparatio in Apostematibus Acutis est ista.

Sulph. præparat. ad Apost. acuta.

♃. Sulphuris viui ℔. j. Colcothar, Salis fusi, an. ℔. ß. Fiat puluis subtilis, reduc in sublimationem.

Si sublimatum semel est, sumatur, & denuò addatur, ac ter sublimetur vt supra.

Sulphur Viuum est, si in fragmentis cohæret, nec dum solutum est.

Præparatio in Asthmate.

Ad Asthma.

♃. Sulphuris fusi ℔. j. de Flaxis Sandalorum rubeorum, cupressi & pini, ana ad pondus sulphuris, fiat stratum, reduc ad ignem reuerberationis, tandem in alcali: Cuius alcali ♃. ℥. x. Myrrhæ ℥. v. Sublima.

Velut omnia Medicamina.

Præparatio conseruationis Sanitatis.

♃. Sulphuris ℥ iiij. Croci orientalis, Myrobalanorum chebulorum, belliricorum, an. ℥. j. Olei de gr. Iuniperi q. s. pro incorporatione, reduc in sublimationem igne lentissimo.

Additio in Apostematibus peracutis.

℞. Sulphuris huius præparati ℥. ß. Olei nucis Muscatę. ʒ. j. Aquæ Veronicæ præparatæ, ad pondus omnium. Fiat haustus.

Additio in Asthmate.

♃. huius Sulphuris ℥. ß. Thebani correcti ʒ. iij. Tyriacæ q. s. Fiat bolus: dosis ℈. j. vsque ad duas vel tres.

Additio in conseruatione Sanitatis.

℞. huius Sulphuris ℥. ß. Myrrhæ rubeæ, Croci orientalis, an. ʒ. ß. & ℈. j. Aloe epatici ad pondus omnium. Dosis a ℈. ß. vsque ad ℈. j.

TRACTATVS III.

De Gemmis perspicuis & non.
De Corallis.
De Magnete.
De Crystallo, Rubinis, Granatis.
De Sapphyris, Smaragdis, Hyacinthis, &c.

Gemma, est lapis quilibet, Virtutes in Medicinâ habens.

DE CORALLIS.

Corallor: vires quæ.

Virtutes Corallorum sunt ad { Menstruum & ad Profluuium. Venenum ab intra assumptum. Tonitruum, seu rugitum ventris. Incantatũ, si quis maleficiatus est. Obsessum, si quis Maniacus est. Timidum, si quis meticulosus est. Melancholicos, qui sibi sapere videntur, & stulti sunt.

Vna eadémque in eâ re est virtus & substantia. Virtus est res per se, Coralli simplices restringunt vrinam & sedes, post longum quoque tempus Menstrua sine præparatione. At præparatum subitò operatur & sine periculo.

Præparatio Corallorum ad restringendum Menstruum & Profluuium.

Corall. præpar. ad Menstruum.

℞. Corallorum ℥ ß. Olei Myrtillorum ʒ. j. (al. ℥. ß.) Olibani ℥. j ß. Salis fusi ℥. ij. Fiat mixtura, reduc in calcinationem per quartum gradum reuerberationis ad horas 12. vel vltra: postea reduc in ablutionem cum aquâ Plantaginis.

Coralli vrinam restringunt, nõ autem Menstruum.

Præparatio Corallorum contra Venenũ assumptũ.

Ad Venenum.

♃. Corallorum optimè [tusorum] tritorum ℥. ij. Aquæ Ligustici ℔. ß. Salis gemmæ, Vitrioli albi, an. ℥. ij. Reduc ad digestionem in secundum gradum ignis per mensem: Rubeum excipe & coagula.

In Venenis medicamen sine corpore sit. Nam & venenum sine corpore est. Rubrum quod in fundo subsidet, bonum est contra venenum.)

Præparatio in Tonitruis. Tonitrua id est rugitus intestinorum.

Ad Tonitrua.

♃ Corallorum ʒ vj. de cineribus. Cumini Romani, Fabarum, an. ʒ. iij. Aluminis præparati ad pondus, ana. Fiat mixtura, reduc ad digestionem cũ ℔. ß. Alcool vini exiccati ad digestionem per duos vel tres dies, exicca.

Vndiquáque fit slauum. Istâ præparatione Corallorum debet vti ad diacyminum. Ille est color Corallis præparatis, fit sanguineus. Separa & exicca.

Præparatio Corallorum contra Incantatum, Obsessum, Timidum & Melancholicum.

Ad Incãtationé.

♃. Corallorum ℥. iij. Visci quercini, Hypericonis, ana ℥. iiij. Storacis calamitæ, Laudani, gummi, an. ʒ. j. ß. Vrinæ destillatæ ℔. ij. Reduc in decoctionem clauso alembico, per diem & noctem, destilla, & resuperfunde vt supra.

Coralli si eo modo præparentur, rubescunt & valdè indurescunt. Ideóque primum terendi sunt.

Additio in Menstruis.

℞ Corallorum præparatorum ʒ. j. ß. Tanaceti Plantaginis. an. ℈ j. ß. Pip. longi, nucis muscatæ, an. ℈. ß. Fiat puluis: dosis ℈. j. in ouo temperato.

Cum Sale iniiciatur in ouum, & edatur, alias non iuuat.

Additio Corallorum contra Venenum.

℞. Corallorum præparatorum ℈. v. Theriacæ ℥. ß. Radicis lapathii maioris ad pondus omnium, Alcool vini exiccati ℔. ß. Reduc ad digestionem per septimanam: dosis a gr. xv. vsque ad ℈. ij.

Qui venenum hausit, ei propinentur Aqua prunellæ aut rosarum ʒ. ij id multoties iteretur, vt sudet, donec nihil amplius mali sentiat.

Additio in Tonitruis.

♃ Corallorum istorum ʒ. ij. Specierum Diacymini ℥. iiij. Sanguinis hirci præparati ad pondus omnium. Fiat tragea cum Saccharo, dosis ad placidum

Hircus quid.

Hircus est pullus cuniculi castratus apud Spagyros Educatur cum herbis diaphoreticis, deinde bonum est.

Additio in reliquis tribus speciebus.

℞. huius Coralli præparati ʒ. viiij ostrutti plantati. i. Angelicæ ʒ. v. Visci quercini ℥. j. ß. Fiat mixtura cum aqua Hypericonis: dosis ab ℥. ß.

℥.ß. vſque ad ʒ. vj.

Optimum medicamen in principio Tympanitidis.

DE MAGNETE.

Virtus in vulneribus & vlceribus cum flaxis & ramentis.

Magnetis vires quæ. Magn. præpar. ad vulnera, &c.

Præparatio in Vulneribus & Vlceribus cum flaxis aut ramentis.

♃. Magnetis ℥.j. Calcis ouorum ℥.ij. Fiat S.S.S. ad 4. gradum ignis reuerberationis per diem & noctem.

Aufer calcem ouorum.

Alia præparatio.

Accipe Magnetis ℥.j. Calcis ouorum ℥. vj. Fac S.S.S. in crucibulo, pone ad 4. ignem Reuerberationis per diem & noctem, & extrahe, eritque præparatus.

Alioquin non præparatus contudendo veram efficaciam extrahendi amittit. Sic verò priùs præparatus, deinde contuſus & mixtus Oppodeltoch, egregiè operatur.

Additio in Vulneribus & Vlceribus cum flaxis aut ramentis.

♃. Magnetis ℥. ß. Karabe ℥. ij. Fiat puluis ſubtilis cum Emplaſtro Oppodeltoch ſiue Emplaſt. Apoſtoliconis ℔.ß. Reduc in Vinum per agitationem.

Hoc Emplaſtrum impoſitum extrahit oſſa & glãdes bombardarum ex vlceribus & cæteris vulneribus. Si contundas non præparatum, tum Magnes perdit vires: ſi verò præparas, & deinde contundas & commiſceas Apoſtolico, extrahit per ſe: ſine præparatione nil facit.

DE GEMMIS.

Cryſtalli vis quæ ſit.

Cryſtallus hanc naturam habet, vt mulieribus propinatus ad intra, generet lac abundanter.

Gemmarum præparatio à Diaphanitate.

Gemmarum præp. eſt quadruplex.

Præparatio Gemmarum quadruplex eſt. Prima per reuerberationem. Secunda per Calcinationem. Tertia per eleuationem, & quarta per deſtillationem

Fœmina opus habet plus ℔. j. Criſtalli, antequam lac ſentiat. Itaque præparato Cryſtallo opus eſt.

Reuerberatio Cryſtalli.

♃. Cryſtalli ℔. j. Aquæ Entali ℔. ij. Fiat mixtura per imbibitionem. Reduc ad reuerberationem per 24. horas

Sic ex ℔. j. relinquitur verto (eſt genus ponderis.) Doſis ʒ ij.

Calcinatio Cryſtalli.

Cryſtalli reuerberatio. Cryſtalli calcinatio. Athanar quid. Cryſtalli eleuatio quid.

℞. Cryſtalli ℥. iiij. Maſticis, Colophoniæ, Sulphuris, an. ℥. ij. Reduc in Athanar: Doſis ʒ. j.

(Athanar eſt furnaculus, in quo res vruntur.)

Eleuatio Cryſtalli.

℞. Cryſtalli ℥. j. Salis armoniaci ℥. iij. Reduc in puluerem ad Sublimatorium.

Sublimatio hæc quinquies vel ſexies iteranda, & Cryſtallus ſemper adimendus eſt.

♃. huius eleuati Cryſtalli ℥.ß. Aquæ communis deſtillat. ℥. iiij. Reduc in Alcali. Doſis ʒß.

Cryſtalli deſtillatio.

Deſtillatio Cryſtalli.

♃. Cryſtalli eleuati ℥. j. Aquæ Nitri & Aluminis ſine deſtillatione, an. ℥. ij. Reduc in digeſtionem ad dies 3, vel 4. deinde deſtilla, & deſtillatum coagula, coagulatum reſolue.

Coagulatio debet fieri ſuper ignem lentum ac parum. Coagulatum hoc ſi ponatur in cellam, abit in aquam, quæ eſt vltima Cryſtalli præparatio. Doſis. ℈. j.

Et ſic de omnibus gemmis pretioſis præparatio, vt in Cryſtallo.

Rubinorum præparat vſus & Doſis.

Summa virtus in Rubinis eſt in Dyſenteriâ: & eius doſis eſt ℥. j. ſi fuerit crudum. Sed ſi reuerberetur, deinde doſis ʒ ij. Poſt calcinationem, doſis ʒ. j. Poſt eleuationem, doſis ʒ ß. Poſt deſtillationem ℈. j.

Granat. præparat vſus & doſis.

Item Granati ſic deſtillati, eſt potentiſſimum Collyrium ad maculas oculorum.

Smarag. præparat vſus & doſis

Smaragdi ſi fuerint præparati per deſtillationem proſunt Hæmoptoicis.

Sapphir. prep. vſus & doſis.

Sapphyri ſi fuerint præparati, ad tertiã vel quartam præparationem, tremorem cordis tollunt. Sapphyrus tremorem cordis, ſi fuerit præparatus in deſtillationem, tollit: doſis: gr. v. tollunt Synthenam & palpitationem. Sic etiam de cæteris gemmis. Bartholomeus Anglicus plura de Gemmis ſcripſit & pretioſis lapidibus.

Additiones; pro generatione Lactis Cryſtallorum.

℞. huius Cryſtalli præparati ʒ. ij. de ſpermate Cœti, Sem. Lactucæ ʒ. iiij. & ß. Fiat puluis cum adminiſtratione aquæ amygdalarum.

Additio Granatorum in Tremore cordis & Hæmoptoicâ paſſione.

Granatorum ℥.ß. Aloë hepatici ʒ. iij. Sulphuris præparati ʒ. j. ß. Fiat mixtura cum Zuccaro clarificato: doſis a ʒ. ij. vſque ad ʒ. iij.

Cum hâc Medicina inſtandum eſt, eâque continuanda etiam ad dies quinque, licèt tremor cordis abierit.

Additio Sapphyri.

♃. Sapphyri ʒ. iij. Ambræ diſſolutæ ʒ. j. ß. Storacis calamitæ ℈. j. Fiat mixtura: doſis a ℈. j. vſque ad ℈. j. ß.

Smaragdus. confortat mulieres in ſuis doloribus & eſt in illis ægritudinibus ſummum Arcanum ſi fuerit præparatus in deſtillatione vt Cryſtalli.

℞. huius Smaragdi præparati ℈ j. Liquoris Meliſſæ ʒ j. Abrotani ʒ ij Fiat mixtura, doſis à gutta tertia vſque ad ſextam.

Additio in Hyacinthum præparatum.

♃. Hyacinthi præparati ℈ j. ß Laudani, id eſt Gũmi ℈ j ß. Fiat mixtura. Eſt ſummum Arcanũ in febribus ex putrefactione aquæ & terræ.

Febres eiuſmodi ſi familiares ſint, bibant in nouilunio quinque aut quatuor guttas, tunc certi ſunt, quod non inficiuntur à febre bis in anno & ſemper in Nouilunio.

TRACTATVS. IV.

De Salibus.

De ſale Gemmæ,	*De ſale Nitri,*
De ſale Entalico,	*De ſale Anatron,*
De ſale Peregrinorum,	*De ſale Terræ,*
De Aluminibus,	*De Vitriolis,*
De Alcali.	

Omnia ſalia ſunt ex Elemento Aquæ: velut omnia Alumina ex Elemento Aquæ etiam ſunt.

DE VITRIOLO.

Vitrioli vires quæ.

Virtutes in { Speciebus Caduci. / Suffocationibus Matricis, / Siphirâ ſtrictâ, ſeu noctambulonibus, / Gutta, Corporibus plethoricis. }

Præparatio Vitrioli in ſpeciebus Caduci. (Id eſt. in Analentia, Catalentia, Epilentia, &c. Non eſt differentia in Vitriolo.)

Vitrioli præparat ad caducum.

♃. Vitrioli cupetoſi ℔. j. Reduc ad ſeparationem à phlegmate, cuius phlegmatis ſuas partes

tes reduc super Colcothar suum destilla Reitera in quartum gradum ignis: dosis a.℈ß. vsque ad ℈j. ante & post paroxysmum.

Si Morbus ex Elemento Vitrioli oritur, cura fiat per Vitriolum. In sale Vitrioli est morbus Caducus.

In die paroxysmi debet tribui medicina & sub paroxysmo. Epilepsia est morbus mineralis, cura etiam mineralis tota est in salibus Vitrioli atque spiritibus ante & post paroxysmum. Ante paroxysmum est in ebullitione corpus. Post paroxysmum dormiunt. Igitur post somnum danda est medicina, cum corpus adhuc bullit: cùm corpus est sanum, non danda est Medicina.

Ad Suffocationem vterinam.

Præparatio, in suffocatione Matricis, Vitrioli.

♃. Vitrioli à Phlegmate & Colcotar purgati ℥ ij. pulegii ℥iij. Alcool vini ℥ß. Reduc per destillationem: dosis ℈ß. vsque ad ℈j.

Et est potentißimũ medicamẽ in suffocatione Matricis.

Ad guttam & Siphitã.

Præparatio in Gutta & in Siphita strictâ.

In Gutta ♃. Vitrioli præparati prædicti ℥ij. Alcool vini ℥ ij. Aluminis lamentosi [instar cretæ cãdidũ est, & subdulce] ℥ß. Reduc in liquores per quartum gradum ignis: dosis ab extrà ʒß. ab intrà à gran. vj. vsque ad ix.

Ab extrà, super locum Syntheomatis. Et locus ille est, vbi morbus incipit, hoc est in pulsu. Hoc Syntheoma eius est. Quòd si tamen ægri nihilominùs ambulent, medicamen pulsui tum carpi, tum colli superligandum est.

In SIPHITA *parua, verberare, medicina quidẽ est. Sed in siphita stricta seu chorea viti, medicina id nõ est.*

In Gutta medicamẽ anteriori linguæ administrandum est. Paralysi ergo correpto, medicina ori & linguæ addenda est. Et istud est optimum medicamen.

Additio in Epilentia in speciebus Caduci.

♃. Vitrioli huius præparati ʒ j. Liquoris visci quercini cum Orisontis an. ℈ß. & gran. iij. Fiat mixtura.

Synthcoma Caduci est in Nucha. In iuuenibus post paroxysmum: in Nucha inunctio pinguedinis castorei, optimum medicamen.

Additio in Siphita stricta.

♃. Huius Vitrioli præparati ʒj. Hypericonis seminis ℥ß. Ambræ gran. vj. Reduc in mixt.

Semen hypericonis tollit Siphitam strictam.

Additio in suffocatione Matricis.

♃. Huius Liquoris vitrioli gran. vij. Granorum Actis ʒj. Alcool vini ad pondus omnium, reduc in compositum.

Sin locus est in vmbilico, ibi imponatur. Suffocatio cũ Vomitu si molestet, vsurpanda sunt cætera etiam medicamina ab intrà, vt dictum est in suffocatione Matricis.

Summa præparatio vitrioli est, vt separetur à colcotar, dein addetur alcool vini æqualis libra: Eo facto Panem adustum, (Panis iste est ex furfure sicalino, qui siccatur, vt in mortario teri possit) pone in liquorem Vitrioli, dein per mensem ad Fimum Equinum positũ, post separa à Pane per distillationem, denique præpara Alcool per Balneum primi gradus a Vitriolo. Si Vitriolum suam acetositatem perdidit, vis nulla superest.

DE VITRIOLO ALBO.

Sunt species exteriores, vt Scotomia & oculorum macula.

Vitrioli albi vires quæ. Neutha quid.

Virtutes vitrioli albi { Ad oculorum partes exteriores. In Neuthâ.

Est quando cuticula supernascitur aut oculis aut auribus in partu puerorum. Neutha sũt pelliculæ, ex partu vbicunque obnascentes, velut in facie, in vulua, in ore, in oculis, & cæteris.

Vitriolum album est summum medicamen in istis, in Neutha & ad exteriora oculorum.

Vitrioli præpar. ad oculorũ dolores, &c.

Præparatio ad dolores Oculorum Exteriores.

♃. Vitrioli albi ℥v. Olei de siligine ℥ß olei de camphora ʒij. Reduc ad putrefactionem per fimum equinum ad mensẽ, distilla per descensũ.

Oleum siliginis.

Oleum ex siligine fit, siligine in ferream candentem laminam imposita: tunc enim in circuitu pinguedo quadam oritur, quæ est oleum siliginis, ad oculorum dolores exteriores. Ex partu si pellicula oculo obnata sit, exactißimè tribuatur cum aqua Eufragiæ, rosarum aut fœniculi, cum istis aquis, illud lymphandum est.

Ad Neutham.

Præparatio Vitrioli in Neutha.

♃. Vitrioli albi ℥j. Olei tartari ʒ vj. Olei laterini ʒv. Distilla simul.

Neutham (Teutham) nemo erodere debet.

Additio in vitriolo ad exteriores dolores Oculorum.

♃. Præparati vitrioli. ℈j Liquoris Euphragiæ ℈ij. Papaueris rubei ʒj. Fiat collyrium.

Additio in Neutha.

♃. Huius Vitrioli præpar. ʒß. Liquoris iusquiami ʒ ij. Olei Nucis Muscatæ gran. vij. Fiat collyrium.

ALVMEN DE ROCHO.

Aluminis Rochi vires quæ.

Virtutes in { Vlceribus cauernosis, Scabie & pruritu, Esthiomenis, Vlceribus putridis & lasciuis: Vlceribus humidis.

Præparatio prima Aluminis ad omnia ista Vlcera.

Aluminis Rochi præpar. ad vlcera.

♃. Aluminis rochi ℔ ij. Aceti albi ℔ß. Salis fusi, vertonem vnum: fiat mixtura cum ebullitione vsque in coagulationem, destilla.

Vlcera cauernosa, si præparata hac aqua lauentur, est mirabile experimentum. Et quæ hac cura non sanantur, ea nulla alia sanantur.

Alia præparatio ad omnia ista Vlcera.

♃. Album. ℔x. Succi chelidoniæ, plãtaginis, an. ℔j. Parthenionis ℔ß. destilla. ♃. ℔j. istius aquæ, & aquæ communis ℔x. Fiat lixiuium.

Ad Alopeciam, Tineam & in Vlceribus, in ea admodum calida lauandum est.

ALVMEN PLVMOSVM.

Aluminis plumosi vires quæ. Alum. plumosi præp. ad paralysin.

Virtutes in { Paralysi Dorbo lethargico Membris stupefactiuis.

Præparatio in paralysi, Aluminis Plumosi.

♃. Alum. plumosi ℥vj. Colcotarini resoluti ℥iiij ß. Salis armoniaci ʒiiij. Reduc in resolutionẽ.

Ex plumoso Virtus insensiua oritur: igitur optimum Medicamen in Paralysi.

Additio in paralysi in morbo lethargico & membris stupefactis.

♃. Huius præparati aluminis ℥j. Sanguinis draconis ℥iij. liquoris Mumiæ ʒ vij. Fiat in modum vnguenti.

Locus est etiam in Occipite, in Nucha.

DE ENTALI.

Entali viresque Entali præpar. ad profluuium & hemorrh.

Virtutes in PROFLVVIO: HÆMORRHOIDIBVS.

Præparatio in Profluuio & Hæmorrhoidibus

♃. Tartari communis, Entali an. ℥ij. Karabe ʒj. Masticis ℥ij. ß. Reduc in reuerberationem ad secundum gradum: Postea reduc in alcali.

Locus in profluuio in vmbilico, locus in hæmorrhoidibus in spina dorsi.

Additio in Profluuio.

♃. Huius Entali præparati ʒj. boli adusti ʒiij, Hæmatitis correcti ʒ j ß. Fiat mixtura.

Additio

Additio in Hæmorrhoidibus.

♃. Huius Entali præparati ℥iij. Corallorum præparatorum ℈ iiij. Olei nucis muſcatæ q.ſ. in modum vnguenti.

Locus in ſpina dorſi, in fine vngendus eſt.

DE ANACHTHRON.

Anach. thron quid. *Eſt ſal, creſcens in Petris, & eſt in modum vſneæ. Ea vſnea ſi decoquitur, fit ſal, hoc eſt, fel vitri.*

Virtutes in { Fiſtulis, Çincilla vel cintillâ, (diarrhœa) Scropulis.

Cintilla ex diaphragmate eſt, & cura eſt ex puro Anatro.

Anachtri vires q. *Præparatio in Fiſtulis, in Cincillâ, & Scrophulis.*

Anath. præpar ad fiſtulas. ♃. Anatron ℥ vj. (al. ℨj.) Cinerum fabarum ℥ij. calcis ex teſtis ouorum ℥ iij. Reduc in quartum gradum reuerberationis ad horas duodecim, extrahe alcali.

Anathron cum axungiâ cerui mixta bonum ad Cincillas.

Anathron habet in ſe Mercurium volatilem, quem debemus corrigere, qui ſic corrigitur. (& eſt additio in fiſtulis, in Cincillis & ſcrophulis.)

℞. Huius Anathri ℥ ij. Butyri crudi ℨ iiij. Pinguedinis Murmētorum ℥ iij. Fiat vnguentū.

Et iſtud vnguentum eſt optimum ad fiſtulas, ad Cintillas & Scrophulas.

DE SALE GEMMÆ.

Sal Gemmæ eſt dictum ſal Granatum à Spagyricis & ſal lucidum.

Sal Gemmæ quid. Virtutes: { Laxatiuum ſalis acuti, id eſt, choleræ & eſt ſimilis Coloquintidi. Curat icteritiam, Curat Hydropiſin citrinam, & dolores ſuperuenientes ex ſanguine putrefacto.

Sal gemmæ vires quid. Sal Gem præpar ad Hydropem & icterit. *Præparatio ſalis Gemmæ in Hydropiſi & icteritiâ.*

℞. Salis gemmæ, ſucci Tithymali, id eſt, Eſulæ maioris [al. minoris] an. ℥j. Gummi ex Ceraſis ad pondus omnium. Fiat bolus, reduc in tertium gradum reuerberationis per horas duas, extrahe alcali, doſis à gran. viij vſque xij.

In loco diagridij potes vti, & addere trochiſcos alhandal.

Additio.

℞. Salis gemmæ ℈ ß. Rebotij (eſt vera mumia) liquoris centaureæ, an. ℈ iiij. Reduc in compoſitum, doſis a gran. iiij. aut v. vſque ad x. aut xij. in Ouo.

Præparatio in cæteris morbis.

♃. Huius Salis gemmæ ℥ j Succi Cataputiæ ℥ij. Farinæ tritici ad pondus omnium. Fiat panis toſtus, id eſt, concoctus, doſis a ℨ j. vſque ad ℨ ij.

DE SALE PEREGRINORVM.

Virtutes { In confortatione digeſtionis in Stomacho, Contra aëris infectionem. Contra Apoſtemata futura.

Deſcriptio Hermetis.

Sal. peregr: vires quæ. ♃. Salis nitri fuſi, ſalis gemmæ, an. ℨj. Galangæ, Macis, Cubebarum an. ℨ j. Fiat puluis, doſis in aurorâ gran. iij.

Hoc ſale qui in Mari vtitur, non vomit. Etiam ad ſenes vſui eſt ad Longam Vitam.

Sal. peregr. præparat. *Præparatio Salis Peregrinorum.*

♃. Iſtius Salis ℥ iij. alcool vini exiccati ℔ ß. Fiat extractio Alcali. Huius Alcali ℞ ℥j. Liquoris granorum Iuniperi, Kiſt vnum, reduc in compoſitum, doſis gr. j.

Illud eſt Præparatio & Additio Salis peregrinorū

DE SALE NITRI.

Virtutes in { Pleureſi Vlceribus Cauernoſis.

Sal. nitri vires quæ. *Præparatio in pleureſi.*

Sal Nitri præpar ad pleureſin. ♃. Nitri ſalis ℔ ß. Tartari crudi ℔j. Diſtilla in ſextū alembicū, Doſis a ℈j. vſq; ad ℈ jß. in Aquâ fōtis, vel bono vino, manè, nocte, in mediâ nocte.

Sæpè dandum eſt: per vrinam purgat.

Præparatio in Vlceribus Cauernoſis.

℞. Nitri Aluminis, an. ℔ ß. Aquæ fontis ℔ ij. Diſtilla in aquam.

Additio contra Pleureſin.

℞, Huius Nitri ℈ ij. Aquæ Cæſaris ſiue Regis ℈ ß. Alcool vini exiccati ℨ v. Fiat mixtura, doſis ℨ ß. vel ℨ j ß.

Additio in Vlceribus Cauernoſis.

℞. Aquæ plantaginis, chelidoniæ, de quercuum foliis an. ℔ jß. Fiat ad crura:

Id eſt, contra dolores crurum.

TRACTATVS V.

De Metallis.

De Auro, Argento, Stanno, Cupro, De Ferro, Plumbo, Mercurio.

DE AVRO.

Virtutes in { Paralyſi, Synthena, Febribus, Tremore Cordis. Doloribus Matricis Ethicâ, Peripneumoniâ, & in Acutis.

Præparatio ad paralyſin, & in tremore Cordis, & Synthena.

Auri pr ad paralyſin. tremorē &c. ℞. Auri puri & purgati à mineralibus ſuis ℨ ij. Aquę ſalis gemmæ ℥vj. Reduc in vnum cum ſeparatione alcool vini, deinde ♃. Croci ℨ ij. Alcool correcti ℨ vj. Fiat mixtura, doſis à granis tribus vel quatuor, vſque ad vj.

Præparatio in Febribus & in Acutis.

Ab Febres & Acutos, &c. ♃. Foliorum auri liquefactorum ex aquâ mellis ℨj. Alcool vini ℥ ij. Reduc in ſeparationem à melle, doſis a ℈ ß. vſque ad ℈j.

Præparatio ad dolores Matricis, Ethicam & Peripneumoniam.

Ad Dolores matricis, &c. ℞. Auri extincti ab aquâ chelidoniæ ℨ xiij. Myrobalanorum Indorum, Chebulorum, an. ℨj. Reduc ad digeſtionem per hebdomadam cum ſeparatione aquæ, aquoſitatis ſuperfluæ, doſis a ℈ j. vſque ad ℨj.

Additio in Paralyſi, Tremore Cordis, & Synthenâ.

℞. Huius præparati Auri ℈j. Aquæ lauendulæ cum alcool vini correcti, atque Spiculæ an. ℥j. Doſis ℈j.

Additio in Febribus & Acutis.

♃. Huius præparati Auri ℈ iiij. Succi centaureæ & ſaluiæ an. ℥ ij. Doſis a ℈ß. vſque ad ℈ß.

Additio in Doloribus Matricis, Ethica & Peripneumonia.

♃. Olei nucis muſcatæ ℥ß. Olei Caryophyllorum ℨ j. Huius auri præparati ℈ j Doſis à ℈ß. vſque ad integrum.

Aq. Salis Gemmæ deſcriptio. *Deſcriptio Aquæ Salis Gemmæ.*

♃. Salis gemmæ ℔ ß. Aquæ pluuialis ℔ j. Diſtilla

ſtilla per retortam vſque in conſummationem totius Salis ſubſtantię.

Purgatio Auri.

℞. Auri ℥ß. Antimonii ℥ij. aut iij. Funde in Regulum.

Hoc modo Antimonium aſſumit impurum & Aurum in fundo manet:

DE ARGENTO.

Argent. vires quę

Virtutes in { Doloribus Cerebri, Splenis, Hepatis, & Retentione profluuii.

Præparatio in doloribus Cerebri, Splenis & Hepatis.

Argent. præpar. ad dolores cerebri.

♃. Argenti laminati ʒ. iij. Salis gemmę ʒvj. Fiat S.S.S. Reduc ad quartum gradum reuerberationis per horas 24. & extrahe alcali.

Alcali hoc tribus vel quatuor diebus ponatur in vinũ ſublimatum, & argentum fiet inſtar vini ipſius. Stet & euaporet: ſic Alcali in fundo ſubſidebit, quod vitro exceptum, in loco frigido liqueſcat. Doſis a gr. v. vel vj. vſque ad xij.

Præparatio in profluuio.

Ad profluuium.

♃. Argenti limaturę ℥j. Reduc in calcem per aquam Regis. Huius calcis ℞. ʒij tartari crudi ʒiiij. Reduc ad quartum gradum reuerberationis cum extractione Alcali.

Deſcriptio Aquæ Regis.

Aq. Regis deſcriptio.

♃. Nitri Aluminis, vitrioli an. ℔ß. Deſtilla in aquam dulcem.

Modus extractionis Alcali.

Alcali extractio.

℞. Huius argenti q. ſ. Alcool vini, aquæ chelidoniæ an. ℥x. Reduc vt ſupra. Doſis a ℈j. vſque ad ℈jß.

Si profluuio rubeum exit, ſignum eſt, profluuium cohibitum iri. Et tunc huius Aquæ ʒj. proponenda eſt.

Præparatio Argenti ad omnia iſta, hoc eſt in cerebri, ſplenis, hepatis profluuio.

♃. Argenti laminati ℥j. Sulphuris purgati ℥iiij. Reſinæ pini ℥ij. Reduc in Bolum accende & reduc ad pręparationem cum aquâ fontis. Doſis ℈j. vſque ad ℈jß.

Præparatum hoc ad omnia prodeſt. Sed alterum eſt efficacius.

DE STANNO.

Stanni vires quæ.

Virtutes in { Icteritia, Aſclite, Vermibus.

Præparatio in Icteritia.

Stanni præparatio ad Icteritiá.

℞. Stanni calcinati ℔j. Salis ℥v. Cineris fabarum ℔ß. Reduc in Lithargyrium per ignem reuerberationis. Huius lithargyrii ℞ ℥x. Alcool vini ℔ß. poſt reſolutionem reduc in Alcali. Doſis a gr. vj. vſque ad gr. x. vel xij.

Præparatio in Aſclite.

♃. Stanni purgati ℥j. Antimo. ℥ij. Limaturæ cineti ad pondus omnium. Reduc in calcẽ per reuerberationem per horas 24. Deinde ℞. huius calcinatæ materię ℔j. Alcool vini ℔jß. Reduc in Alcali. Doſis a ʒj. vſque ad ʒjß.

Præparatio in vermibus.

℞. Stanni ℥iij. ſalis communis ℥iiij. Aſphalti ℥j. Fiat puluis cum aduſtione. Doſis a ʒß. vſque ad ʒiij.

Additio in Icteritiâ.

Ad Aſclitem.

♃ Huius præparati Stanni ℈iij. Aliptæ muſcatæ ℈j. Bdellii ℈ij. Doſis a ℈j. vſque ad ℈ijß.

Additio in Aſclite.

℞. Huius præparati Stanni ʒß. Sang. draconis ʒij. Liquoris tapſi ℥j. Fiat mixtura. Doſis ʒß.

Additio in vermibus.

Ad vermes.

℞. Huius Stanni præparati ℥j. Seminis colocinthidis, plantaginis an. ʒ vj. Fiat puluis. Doſis ab ℥j. vſque ad ℥jß.

DE CVPRO.

Cupri vires quæ.

Virtutes in { Vlceribus. Vulneribus. Vermibus. Oris Vlceribus.

Cupri præparat. ad Vlcera.

Præparatio in Vlceribus.

♃. Cupri ℔j Botri immaturi ℔. v. Aceti ℔. j. Salis Armoniaci ℥ß. reduc in digeſtionem clauſo vaſe per menſem, poſtea reduc in ablutionem, & in Salem Alcali.

Hoc eſt viride æris in vlceribus.

Præparatio in Vulneribus.

Ad Vulnera.

♃. Cupri ℔. ß. Terpentinæ deſtillatæ ℔j. Salis communis ʒ. j. Vitrioli ʒij. Fiat mixtura in vitrum clauſum per menſes tres.

Si ſumatur lamina cupri, & ita præparetur, Balſamus optimus fit. Poſtea ſumatur ʒ. j. Floris æris, & ℥ j. olei communis.

Præparatio in Vermibus.

Ad vermes.

♃. Veneris calcionati ℥. j. Aquę Hypericonis, centaureæ, an. ℥. vj. Aquæ plantaginis, vini acetoſi an. ℥. iij. Reduc in digeſtionẽ per dies 7. vel 8. Reduc in Alcali. Doſis a ℈. j. vſq; ad ℈. iiij. vel v.

Præparatio in oris Vlceribus.

Ad vlcera oris.

♃. Veneris laminatę (al. Cementatæ) ℥. ij. Cãdi Aluminis vſti, Rochi, an. ʒ. vj. Aceti diſtillati ℔. j. Fiat extractio Alcali per diem & noctem.

Additio in Vlceribus.

℞. Huius floris æris ʒ. j. vnguenti Agrippini ℥. j. Lumbricorum terreſtrium ʒ. iij. F. vnguentum ſecundùm formam.

Alia Additio in Vlceribus communibus.

℞. huius floris ʒ. v. Aq. Aluminis ℥. xv. F. mixtura in modum Lauamenti.

Additio in Vulneribus.

♃. Huius floris præparati ℥. j. Ol. Anethini ʒ. iij. Olei vitellorũ ouorum ℥. F. mixtura in modum olei.

Alia in Vulneribus.

♃. huius floris pręparati ʒ. ß. Aloë hepatici ʒ. j. Liquoris conſolidę ℥. iiij. F. in modum viſci

Additio in Vermibus.

♃. Huius floris æris ʒ. j. Zuccari Taberzet, Succi liquiritiæ an. ℥. ij. ß. F. puluis. Doſis a ʒ. ß. vſque ad ℈. i.

Additio in oris Vlceribus.

♃. huius pręparati floris ℥. j Aq. Chelidonię ℥. iij. Aq. Aluminis ℥ j. F. Gargariſmus vel lauamentum oris.

DE FERRO.

Ferri vires quæ.

Virtutes Ferri { Styptica. Conſtrictiua. Exiccatiua.

Ferri præp. Styptica.

Præparatio in virtute Styptica.

♃. Limaturæ ferri ℔ j. Salis communis ℔. v. Aq. fõtis q. ſ. pro incorporatione. reduc in ſpatium temporis ad menſem, deinde per reuerberationem vſque in formam pulueris.

Incorporatio quid.

Incorporatio eſt, qua cum aqua ſubigitur, vt formam pulris nanciſcatur.

Præparatio in Conſtrictiuis.

Ferri præp. cõſtrictiua.

℞. Limaturæ ferri ℔. ß. Aq. Aluminis ℔. j ß.

Aceti

Aceti distillati ℔.ß.Reduc in digestionem per mensem.Postea reduc per ablutionem, deinde per reuerberationem vsque ad formam croci.

Præparatio in Virtute Exiccatiua.

Ferri præp.exsiccatiua.

♃ Limaturæ ferri ℔ ij. Aq. vitrioli ℔.ß. Reduc in digestionem per mensem cum reuerberatione vsque in formam pulueris.

Virtus Styptica est,quæ claudit & exiccat, Fistulas, Cancros.

Constrictiua est in Lienteriâ, Dysenteria, Diarrhœa.

Exiccatiua, vt in Phlegmaticis.

Additio in virtute Stypticâ.

♃.huius croci ℥.j. Boli adusti ℥.iij. Terræ sigillatæ ℥.v. F.puluis.

Puluis hic in omnibus vlceribus & vulneribus incarnandi gratiâ administrari potest. Si intrinsecus sumendus est, eius ℥.j. bibatur.

Additio in Constrictiuis.

℞. huius Croci Martis ʒ.j. Myrrhę ʒ.ß. Croci Orientalis ℈j F. puluis. Dosis a ℈.ij. vel iij. vsque ad iiij.

Additio in Exiccatiuis.

♃. huius croci ℥ iij. Ba austatũ ʒ.j.Succi de Acaciis adpondus omniũ.F.in modũ Electuarii

DE SATVRNO.

Virtutes sunt *Pro Incarnatione.*

Præparatio Incarnationis.

Plumbi vires quæ. Plumbi præpar. ad incarnationẽ. Cerussa vnde fiat.

♃.Cineris Saturni(id est plumb.) Reduc ad decoctionẽ cũ aceto per horas tres vel quatuor.

Et est prima præparatio: Sanat vulnera, incarnat,& solidam carnẽ gignit. Cerussa quoq; ex plumbo fit, si cum aqua lauetur ad Solem. Ex cerussa in lebete decocta fit miniũ.Omnia medicamina in vulneribus & vlceribus, & præparatiuis sint ex metallis:& erunt optima.

DE MERCVRIO.

Virtus Mercurii est { Incarnatiua & Laxatiua.

Argenti viui vires quæ. Arg. viui præpar. ad incarnationẽ.

Præparatio pro Incarnatione.

♃.Mercurii præparati in puluerem ℥.ij.Aq. Cæsaris ℥.x.Reduc in destillationem balnei aliquoties per diem, & conuertetur in oleum.

Vlcera & vulnera incarnat citissimè. Cautelas duas habet:saliuã ciẽt,& cerussam gignit. Qua causa ferè reiicitur & fastiditur.Aliàs citò & rectè consolidat.

Ad Laxationem.

Præparatio Laxatiuorum.

℞. Mercurii coagulati ab alumine ouorum ℥.j.Aq.Aluminis ℥.vj.Reduc in destillationem per cineres,& f puluis.Dosis a gr.iij.ad iiij.vel v.

Quæ ægritudines oriũtur ex leprosa humiditate,sicut in pustulis,paralysi,speciebus gurtę, in hydropisi humida:in his potẽs purgatiuũ est.

LIBER SECVNDVS.

De Nutrientibus ex Terra.

TRACTATVS I.

De Præparationibus Terebenthinarum & Gummorũ.

Nomina sunt ista: Ex *Gummis*,Opopanacum, Galbanum, Serapinum, Bdellium, Storax vtraque,Laudanum, Mastix Mirrha,Thus.

Ex *Resinis*, Balsamum, Terpentina, Resina.

Resina est liquor Arboris. Terpentina est, quod ex arboribus stillat.

DE TERPENTINA.

Terpentinæ vires quæ. Eius præpar. ad vermes.

Virtutes in { Vermibus, Vlcerationibus vesicæ. Vlceribus. Vulneribus.

Præparatio in Vermibus.

℞. Terpentinæ ℔ j. Aq. Centaureæ ℔.ß.Reduc per ablutionem,cuius ℞.℥.j Agarici ʒ ij. Aloëpatici ʒ.ß.Fiat mixtura.Dosis a ʒ.j.vsque ad ʒij. vel ʒ.iij.

Præparatio in Vlcerationibus.

Ad Vlcerat. &c.

℞.Terpentinę ʒ. iij Succi Alkakengiæ ʒ.vij. Reduc per ablutionem cuius ℞.℥. iiij. Thuris ℥.ß.Gallar.℥ j.ß F.mixtura.Dosis a ʒ vsque ad ʒ.j.

Præparatio Terpentinæ.

♃. Terpentinæ ℔.j. Aristolochię rotundę ℥.iiij. Lumbricorum terrestrium ℥. vj. distilla.

♃.Terpentinę ℔.ij. Olei communis vetronem vnum.Ol. Lauri ℥j destilla.

Additio in vlceribus.

Huius Terpentinę ʒij.Olei destillati non ardentis ℥.j.ß.Visci lumbricorum terrestrium ℥.v. F. in modum vnguenti.

Additio in Vulneribus.

♃.huius Terpentinæ ℥ ij.Consolidę maioris ℥ ß.Aristolochię rotundæ recentis, Aloë epatici an.℥.iij.F.in modum Cataplasmatis.

Additio in Vlceribus & Vulneribus vesica.

♃.Terpentinæ destillatæ ℔.j.Croci Veneris croci Martis an.℥.j. Reduc ad digestionem per septimanam.

Vsus eius est, vt quotidiè bis superligetur.

DE MASTICE.

Virtutes Masticis in { Doloribus Stomachi / Vlcerationib. interioribus. / Doloribus Iuncturarum.

Masticis vires quę. Mast. præpar. ad dol. stomachi. Ad vlcera interna. Ad dol. iuncturarum.

Præparatio in Doloribus.

♃.Masticis ℥.iij. Alcool vini ℔.ß. Galangæ ʒ.j. Destilla per Alembicum Dosis ℈ß.

Præparatio in Vlceribus interioribus.

♃. Masticis ℥j ß. Hermodactylorum ʒ.ß.Distila simul.Dosis à gr.iiij.vsq; ad x.in bono vino.

Præparatio in doloribus iuncturarum.

♃. Masticis ℥.vj. Terpentinę ℥. ij. Galbani ℥.v.Destilla per Alemb.

Additio in doloribus Stomachi.

℞.Huius præparati Masticis ℥.ij. Masticis olei, croci Orientalis,Galãgę,an.℥.j.ß.Dosis a ℈.ß.vsque ad ℈.j.

Additio in Vlceribus interioribus.

℞.huius Masticis præpar. ℥ j. olei laterini ʒ.j Olei Masticis ℈.j ß. Dosis a gr.viij.vsque ad xij.vel ℈.j.

Additio in doloribus iuncturarum.

℞ huius Masticis ℥.vj. Ol.Lauri destillati ℥.j. Vini ardentis,aceti an ʒ.j.F.in modũ vnguenti.

Additio cõmunis in Vlcerib. interioribus & exterioribus.

℞.Masticis per se ℥.x.Terpentinę ℥.v.Petrolei ℥.j. Destilla simul. Dosis ad intra ℈.j.est, ab extrà manè & serò secundum vsum.

Reliqua desiderantur.

PROCESSVS ET PRAEPARATIO SPIRITVS VITRIOLI.

Quo morbi quatuor curantur,vt Epilepsia, Hydrops, Pustulæ & Podagræ.

Pro declinandis erroribus, à Philosophis,Artistis & Medicis admitti solitis.

EX vitrioli minera extrahitur spiritus per Colcothar,quod ineptũ & nullius artis est.Quod enim ipsi phlegma vocãt,id spiritus est omnium nobilissimus, cui virtutes omnes assignandę sunt.

Etsi verò oleũ de Colcothar plurimæ quidẽ virtutis sit in arena & Lithiasi,velut & in Alopecia,nullius tamen momẽti est ad prædictos morbos quatuor,quibus tamen adhiberi solet. Hip-

Hippocrates quidem, cui cæteri plerique adstipulantur, certas ætates & signa tradit, secundùm quæ Epilepsia, velut & podagra incurabiles censeri debeant. Qui tamen quoniam de spiritu vitrioli experientiæ nihil habuerunt: sermo ipsorum iure Vulturno committendus erit.

Principiò, extractio spiritus ex vitriolo fieri debet per potentem ignem in erecta cucurbita, ita vt in nouum Alembicum impellatur, & exquisitissimè per Reuerberium, in Athanari stantem diebus & noctibus 4. agatur. Sic spiritum vitrioli præparatum habebis.

Postea Colcothar per iacentem in Athanari phiolam ad triduum summo igne, lignis & carbonibus destillandum est tandiu, donec in Recipiente ex Colcotharis libra vna ℥.vj. appareant, quod coccineo colore tinctum sit.

Hoc præstito, ex capite mortuo extrahendum est Alcali, quod 4. vel quinquies resolutum, denique coaguletur. Sic tria quæ vitriolo insunt, extracta & separata erunt.

PROCESSVS.

IN epileptico morbo procedendum hoc modo est, vt semper à Paroxysmo ℈.j. ægro administretur. De oleo ex Colcothar manè & vespere propinetur dosis g.4. ex aqua pœoniæ. Et ordo iste seruandus vsque ad paroxysmum 15. est. Quòd si paroxysmi adeò præcipites non sint, dimidia dosi dies 30. insumendi sunt.

In podagra prædicta dosis 30. dierum spatio assumi debet. Postea locus dolens spiritu illo vitrioli vsque ad finem podagræ inungendus est. Si podagra inueterata est, spiritui illi vitrioli Liquor de Mumia parte quarta addatur, & pro membris podagricis inungendis asseruetur.

In Hydropisi spiritus vitrioli scrupulus semis ex liquore de Serapino propinari debet, dosi illa ter quaterue, plusue minúsue pro ratione morbi iterata. Si Serapini liquor fors desit, loco eius Liquor Tartari crudi substituẽdus est.

In pustulis is ordo & modus teneatur, vt omnes sedes & loca cutis affectæ spiritu vitrioli vsque ad diem nonum illinantur. Si verò cutis vlceribus squalet, oleum de Colcothar cum suo Alcali permixtum imponi debet secundum methodum chirurgicam, vinculis tamen ante diem sextum minimè religatis.

Regiminis & diętę ratio conditione personęaccommodari debet. Curę namque Rhombus omnis non in victu, sed Medicina positus est. Sedulò ergò Medicina Administretur. Hoc enim modo prænominari 4. morbi funditus & radicitus exscinduntur ac curantur.

DE NATVRA RERVM LIBRI NOVEM PHILIPPI THEOPHRASTI HOHENHEMII, DICTI PARACELSI.

HONESTO AC PRVDENTI VIRO IOANNI WINCKELSTEINER FRIBVRGENSI AMICO SVO INTIMO ac fratri charissimo, Teophrastus Paracelsus salutem.

AEquum est amice intime, & carißime frater. vt amicis ac aßiduis precibus ac petitionibus tuis, quibus me crebis literis tuis aggressus es, satisfaciam: & quoniam in postremis literis tuis summoperè & humanißimè rogas, vt adhuc semel ad te veniam si modò mihi sit commodum, non possum te profectò celare, quòd per multa impedimenta id fieri nequeat. Sed quod ad alteram petitionem tuam: quam à me petiisti, vt tibi de illa bonam & claram instructionem dẽ, non volo, neque possum tibi repugnare sed tibi in eo gratificari cogor. Optimè enim animum tuũ bonum noui: scio etiam, quòd libenter aliquid noui & mirabilis in hac arte audis & vides: scio quoque quod in vita tua multum in artes insumpseris, & maximam partem tui curriculi in illis consumpseris, &c. Quoniam igitur mihi non solùm beneuolentiam, sed & fraternam fidelitatẽ præstitisti, meritò huius fidei & beneficiorum obliuisci non possum sed gratus esse cogor, & tibi, si fortaßis te in persona mea non amplius videam, fraternũ vale relinquere, tibi & tuis in mei monumentum. Nam hic tibi non solùm ad illa puncta, de quibus me consuluisti, & vt frater rogasti, respondebo, & te clarè instituam: sed tibi propter illa puncta peculiarem librum dedicabo, quem nominabo, DE NATVRA RERVM. *& illum in nouem libellos diuidã. In hoc libro omnibus petitionibus tuis satisfit, & ampliùs quam à me petiisti. Quanquam summoperè de hoc miraberis, & fortasse multùm dubitabis, an hæc omnia se sic habeant, sicut hic describo. Sed id ne facias, imò credas non esse speculationes & theorias, sed praxin & procedere ab experientia. Et quamuis non omnia ipsemet expertus sim, tamẽ ab alijs & per alios habeo & probaui, & noui ea experientiâ, & ex luce naturæ. Si autem in quibusdam locis non satis quid dicam intelligas, & in vno vel pluribus processibus ampliorem à me requiras explicationem. Scribe ad me secretò, & clariùs tibi rem proponam, & sufficientem instructionẽ & intellectum dabo. Quanquam credam non opus futurum, & te alias benè intellecturum, cùm sciam te à Deo artibus & bono sensu tam egregiè dotatum. Præterea nosti animum & sensum meum. Quare me citò & facilè intelliges. Omnino autem spero, nec dubito, te præsens opus respecturum, & vt decet commendatum tibi habiturum, & prorsus non euulgaturum, sed solummodo pro te & tuis in magno secreto retenturum, sicut profectò occultus & magnus thesaurus, & nobilis gemma, & res preciosa est, quæ non obiicienda est suibus, hoc est Sophistis, & contemptoribus omnium bonorum naturalium, artium & secretorum, qui neque digni sunt vt legant, multò minùs vt habeant, sciant & intelligant. Et quanquam iste libellus, valde paruus sit, & pauca & breuia verba habeat, plenus tamen est multis magnis Arcanis. Nam hic non scribam ex speculatione vel theoria sed practicè, ex luce naturæ & experientia ipsa, nec te onerabo, & tædiosum reddam multis verbis &c. Quapropter charißime amice & intime frater, quoniam tibi soli ex amore hunc libellum scripsi, & nulli alii præterea, rogo te, velis eum, vt rem charam & secretam conseruare, & vsque ad mortem tuam à te non remouere, & ante mortem tuam simili modo tuis liberis vel hæredibus man-*

Omnia probata hic scribit.

Commendatio.

mandare, vt ipsi secreto hunc librum retineant, quod & ego singulariter ab ipsis peto, vt tantummodò in tua familia maneat, & nullo tempore tam vulgaris fiat, vt in Sophistarum & derisorum manus perueniat, qui omnia, quæ ipsis non consonant, contemnunt, & ad summum calumniantur. quib. & tantùm illud quod suum est, placet, sicut omnes stulti solent, quibus tantummodo sua claua, & sua tintinnabula placent, alterius autem non, qui & omnem sapientiam oderunt. Quapropter omnem sapientiam paruiæstimant imò pro stultitia reputant, maiori quam sua est, in suo scilicet capite: quia nihil ipsis prodest, nec sciunt vsum. Sicut vnus opifex alterius instrumenta tractare nescit, ita stultus nullus armis meliùs vti potest, quàm suâ clauâ, nec vllus suauior sonus est auribus eius, tinnitu suarum campanarum. Quare charißime frater fideliter esto monitus, sicut te rogaui, & fac id, quodde te spero, ita facies rectè & benè. Vale in tutela Dei. Datum Villaci, anno 1537.

DE NATVRA RERVM LIBER PRIMVS.

De Generationibus rerum naturalium.

Nat. rerũ generatio est duplex.

GENERATIO omnium rerum naturalium est duplex; vna quæ natura fit sine arte: altera quæ fit arte, nempe per Alchymiam. Quanquã in genere dici posset, naturâ omnia ex terrâ generari auxilio putrefactionis. Nã putrefactio est supremus gradus & primũ initiũ ad generationem. Putrefactio autem initiũ suum sumit ex humido calore. Nam perpetuus humidus calor parit putrefactionem & transmutat omnes res naturales à prima sua forma & essentia, similiter & viribus & efficaciâ, in aliud. Nam sicut putrefactio in ventriculo omnes cibos in stercus transmutat & redigit, ita etiam extra ventriculum putrefactio in vitro, omnes res transmutat ab vna forma in aliam, ab vna essentia in aliam, ab vno colore in alium, ab vno odore in alium, ab vna virtute in aliam, ab vna vi in aliam ab vna proprietate in aliam, & prorsus ab vna qualitate in aliam. Nam euidens est, & quotidianâ experientiâ probatur, multas bonas res, quæ sunt salubres & Medicina, post putrefactionem malas, insalubres & merum venenum fieri. Ita contra multæ sunt malæ, insalubres, venenosæ, & nociuæ res, quæ post putrefactionem suam fiunt bonæ, perdunt omnem suam malitiam, & fiunt nobiles Medicinæ. Quia putrefactio res magnas parit, sicut huius pulcrum exemplum in sacro Euangelio habemus vbi Christus dicit: Nisi granum tritici in agrum proiiciatur, & putrefiat, non potest centuplum fructum ferre. Ex hoc sciendum est, multas res in putrefactione multiplicari, ita vt nobilem fructum pariant. Putrefactio enim est mutatio & mors omnium rerum, & destructio primæ essentiæ omniũ rerũ naturalium, vnde nobis prodit regeneratio & noua generatio millies melior, &c.

Putrefactione omnia nasci. Putrefactionis caussa calor humidus. Putrefactionis vis & natura quæ. Putrefactio quid sit.

Cùm igitur putrefactio sit primus gradus & initium ad generationem; summè necessarium est, vt putrefactionem benè cognoscamus. Sunt autem multiplices putrefactiones, & vna generationem suam aliter quàm altera profert, vna quoque citiùs quàm altera. Diximus etiam humidum & calidum esse primum gradum, & initium ad putrefactionem, quæ omnes res procreat, vt gallina sua oua. Quapropter per & in putrefactione omne mucilaginosum phlegma & materia viua fit, quidcunq; tandem id sit. Exemplum videtis in ouis, in quib. est humiditas mucilaginosa, quæ quolibet perpetuo calore putrefit & animatur in pullum viuũ, non solùm calore gallinæ, sed quolibet tali calore. Nam in tali gradu ignis possunt oua in vitro & cinerib. maturari, & viua auicula fieri: etiam quilibet homo sub sua axilla ouum maturare potest, & pullum procreare tam benè ac gallina. Et hîc notandum est aliquid maius, nempè, si ista auis viua in sigillata cucurbita in puluerem vel cinerem comburatur tertio gradu ignis, postea ita clausa putrificetur putrefactione summa Ventris Equini in phlegma mucilaginosum, tunc iterum illud phlegma maturari potest, atque ita renouata & restaurata auis fieri: nempe si illud phlegma rursum in priorem suam testam vel receptaculum includatur. Hoc est mortuos reuiuificare per regenerationem & clarificationem quod quidem magnum & profundum miraculum Naturæ est. Hoc processu possunt omnes aues occidi & iterum viuificari, renouari & testaurari, & hoc est summum & maximum miraculum & mysterium Dei, quod Deus mortali homini patefecit. Sciendũ etiam est hoc modo posse generari homines sine naturali patre & matre, hoc est, non ex muliere naturali modo, sed per artem, & industriam periti Spagyrici potest homo nasci & crescere, sicut postea dicetur.

Putrefa est initiũ ad rerũ generationem. Putrefactio est multiplex.

Pullorũ gallinaciorũ generatio Artificialis. A cinerib. Ab axillis.

Resuscitatio mortuæ auis. Hominis generatio spagyrica.

Possibile etiam est naturæ homines nasci ex animalibus, & hoc habet causas naturales sed tamen sine impietate & hæresi id fieri nequit: nempe si homo commisceatur animali, & illud animal vt fœmina sperma viri cum appetitu & libidinem in suam matricem receperit, conceperit, & concluserit: tunc sperma necessariò putrescit, & per continuum calorem corporis rursum homo & non animal indè nascitur. Nam semper quale est semen seminatum, talis etiam fructus inde nascitur, & nisi hoc fieret, contra naturalem lucem, & contra Philosophiam fieret. Quare quale semen est, talis herba nascitur indè. Ita ex semine cepæ rursum gignitur cepa, non rosa, non nux, non lactuca, &c. Ita ex farre nascitur far, ex hordeo hordeum, ex auena auena. Ita fit & cum omnibus aliis fructibus, qui semen habent & seminantur, &c.

Hominis generatio per bruta.

Semen quale, talis fructus.

Similiter etiam est possibile, & non contra naturam, ex muliere & viro nasci animal irrationale. Neque est hîc de muliere iudicandum vt de viro, hoc est non propterea debet haberi pro hæretica, quasi contra naturam egisset, sed imaginationi ipsius id est tribuendum. Nam imaginatio ipsius est sæpissimè in causa. Et prægnantis mulieris imaginatio est tam efficax, vt in concipiendo semen in corpus suum, fœtum variis viis transmutare possit: quoniam astra ipsius interiora tam fortiter diriguntur in fœtum,

Imaginatio mulieris quid possit.

fœtum, vt pariant Impressionem & Influentiā. Quare infans in vtero materno in formatione suâ positus est in manu & voluntate matris suæ, sicut argilla in manu figuli, qui inde format & facit quod vult, & ipsi libet: ita mulier prægnans format fructum in corpore suo iuxta suam imaginationem, prout astra ipsius sunt. Ergo sæpè accidit, vt ex semine virili pecudes aut alia horrenda monstra gignantur, prout imaginatio matris fortiter in embrionem dirigitur, &c.

Sicut autem iam audiuistis per putrefactionem multas & varias res generari & viuificari, ita etiam sciendum est, quòd ex multis herbis per putrefactionem varia nascantur animalia, quod harum rerum periti sciunt. Hìc quoque sciendum est, quod talia animalia quæ in & ex putrefactione nascuntur & fiunt, omnia aliquid veneni contineant, & venenosa sint, attamen vnū longè plus & efficacius altero, & vnū in alia forma quàm alterum, vt videtis in serpentibus, viperis, bufonibus, ranis, scorpionibus basiliscis, araneis: apibus syluestribus, formicis, multiplicibus vermibus, vt erucis, muscis, bruchis, &c. quæ omnia in & ex putrefactione nascuntur. Nascuntur etiam multa monstra inter animalia. Sunt autem & monstra illa, quæ non per se ex putrefactione nascuntur, sed per artem fiunt in vitro, vt dictum est, quia illa sæpissimè in valdè mirabili specie & horrenda aspectu formâ apparent, vt sæpè cum multis capitibus, multis pedibus, multis caudis, multis coloribus, sæpè vermes cum caudis piscium, vel pennis præditi, & aliâ inusitatâ formâ, ita vt similes visi non sint. Propterea non solùm omnia animalia, quæ parentes non habent & ex sibi similibus non nascuntur monstra sunt, sed etiam quæ ex aliis rebus nascuntur. Ita videtis de Basilisco, qui etiam est monstrum, & quidem monstrum super omnia monstra, & quo nullum est magis metuendum, propterea quòd quemuis hominem solo aspectu & visu occidere possit: quia habet venenum super omnia venena, cui in toto mundo nihil comparari potest: & hoc venenum occulto modo gerit in suis oculis, & est imaginatum venenum, non valdè absimile mulieri menstruosæ, quæ etiam occultum venenum gerit in oculis, ita vt solo adspectu ipsius speculum maculas acquirat & inficiatur. Ita etiam si vulnus vel vlcus inspiciat, inficit illud simili modo, & curam eius prohibet: ita etiam suo afflatu, vt visu, multas res inficit, corrumpit & inualidas reddit, & sic tactu. Nam videtis si tractet vinum tempore menstrui, quod illud citò mutetur & pendulum fiat: acetum quod tractat, perit & nihil valet: ita etiam vinum ardens suam vim amittit: similiter zibetta, ambra, muscus, & similia benè olentia ab ipsarum mulierum gestatione & attractu suum odorem amittunt: ita etiam aurum, & coralli suum colorem, etiam multæ gemmæ. vt specula, inde maculantur, &c. Vt autem ad propositum meum redeam scribendi de Basilisco, qua ratione & quo modo venenum in suo aspectu & oculis gerat, sciendum est, quòd istam proprietatem & istud venenum habeat ab impuris mulieribus, vt suprà dictum est. Basiliscus enim nascitur & crescit ex maxima impuritate muliebri, nempe ex menstruo, & ex sanguine spermatis, si illud in cucurbita vitrea ponatur, & in ventre equino putrefiat, in qua putrefactione basiliscus nascitur. Quis autem est tam alacer & audax, qui velit eum facere, vel eximere, & rursum interficere, qui non prius se speculis vestiat & muniat? Nemini suaserim, imò omnes hîc monitos velim, vt sibi caueant.

Animalia ex putrefactione orta omnia venenosa.

Monstra quæ & quid sint.

Basilisci generatio artificialis.

Basilisci venenū incertissimum.

Mulieris mēstruosæ venenū quantum.

Sed vt in tractatione de monstris pergā, sciatis quòd monstra inter animalia, quæ ex aliis rebus & non ex sibi similibus nascuntur, rarò diù viuant, præsertim si iuxta vel inter alia animalia viuere velint: quoniam ex ingenità natura & diuina ordinatione omnia monstra odiosa sunt sibi similibus rectè natis animalibus, &c. Ita etiam monstra hominum, quæ ex hominib. nascuntur, rarò diù viuunt. Et quò sunt mirabiliora & honorabiliora, eò citiùs mors ea insequitur, ita vt ferè nullum excedat 3. diem inter homines, nisi statim in loca secreta portetur, & ab omnib. hominibus segregetur. Porrò sciendum est, Deum abhorrere ab eiusmodi monstris, & ipsi ea displicere, & quod nullum ex istis saluari possit, cùm non gerant similitudinem Dei: vnde nihil aliud coniici potest, nisi quòd à Diabolo ita sint formata, & quòd in Diaboli potiùs seruitium, quàm Dei sint nata, quoniam ex nullo vnquam monstro opus bonum fluxit, imò potiùs omne malū, omne peccatum, omnes astutiæ diabolicæ. Nam sicut carnifex notat suos filios, eo quod ipsis abscindit aures, oculos expungit, buccas exurit, digitos, manus, & caput amputat: ita & diabolus suos notat filios per imaginationem matrum, quam ex malis cupiditatibus, libidinibus & cogitationibus in conceptione hauriunt. Propterea omnes homines fugiendi sunt, qui membro vno abundant, vel eo carent, aut aliàs duplum membrum aliquod habent. Est enim id præsagium Diaboli, & certissimum signum occultæ nequitiæ & astutiæ, quæ ex ipsis sequitur. Quare & rarò absque carnifice. vel saltem nota à carnifice moriuntur.

Monstra non diu viuunt.

Monstra ex Diabolo nascuntur.

Monstra fugiēda.

Sed nec generationis Homunculorum vllo modo obliuiscendum est. Est enim huius rei aliqua veritas, quanquam diu in magna occultatione & secretò hoc habitum sit, & non parua dubitatio & quæstio inter aliquos ex antiquis Philosophis fuerit, an naturæ & arti possibile esset, hominem gigni extra corpus muliebre & matricem naturalem. Ad hoc respondeo, quòd id arti Spagyricæ & naturæ nullo modo repugnet, imò benè possibile sit. Vt autem id fiat, hoc modo procedendum est: Sperma viri per se in cucurbita sigillata putrefiat summa putrefactione ventris equini per quadraginta dies, aut tandiu donec incipiat viuere & moueri ac agitari, quod facilè videri potest. Post hoc tēpus aliquo modo homini simile erit, at tamen pellucidum & sine corpore. Si iam posthâc quotidie Arcano sanguinis humani cautè & prudēter nutriatur & pascatur, & per quadraginta septimanas in perpetuo & æquabili calore ventris equini conseruetur, fit inde verus, & viuus infans, habens omnia membra infantis, qui ex muliere natus est, sed lōgè minor. Hunc nos Homunculum vocamus, & is postea eo modo

Homunculi generatio artificialis.

ma diligentia & studio educandus est, donec adolescat & sapere & intelligere incipiat. Hoc iã est vnum ex maximis secretis, quæ Deus mortali & peccatis obnoxio homini patefecit. Est enĩ miraculum & magnale Dei, & arcanum super omnia arcana, & meritò in secretis seruari debet vsque ad extrema tempora, quando nihil erit reconditi, sed omnia manifestabuntur, &c. Et quanquam hoc hactenus, hominibus notum non fuerit, fuit tamen Syluestribus & Nymphis & Gigantibus ante multa tempora cognitum, quia inde etiam orti sunt. Quoniam ex talibus Homunculis cum ad ætatem virilem perueniunt, fiunt gigantes, pygmæi, & alij homines magni miraculosi, qui instrumenta sunt magnarum rerum, qui magnas victorias contra suos hostes obtinent & omnia secreta & abscondita nouerunt: quoniam arte acquirunt suam vitam: arte acquirunt corpus, carnem, ossa & sanguinem: arte nascuntur, quare etiam ars ipsis incorporatur & connascitur, & à nullo opus est ipsis discere, sed alij coguntur ab ipsis discere, quoniam ab arte orti sunt & existunt, vt rosa aut flos in horto, & vocantur Syluestrium & Nympharum liberi, ob id quod vt & virtute sua non hominibus, sed spiritibus similes sint, &c.

Syluestres Nymphæ Gigantes. &c. ex Homunculis.

Hic quoque opus esset dicere de generatione metallorum, sed quoniam in libello de generatione metallorum satis de illis scripsimus, breuissimè hîc rem tractabimus, & tantummodò quæ in dicto libello omisimus, hîc breuiter indicabimus. Hoc modo sciatis, quòd omnia septem metalla nascantur ex triplici materia, nempe ex ☿, Sulphure & Sale, attamen distinctis & peculiaribus coloribus. Ob id Hermes non malè dixit, ex tribus substantiis omnia septem metalla nasci & componi, similiter & tincturas & lapidem Philosophorum. Illas tres substantias nominat, spiritum, animam & corpus: sed non indicauit quomodo hoc intelligendum sit, aut quid per hoc velit, quanquam fortassis etiam tria principia potuit sciuisse, sed non facit eorum mentionem. Quare non dico eum hîc errasse, sed tantùm reticuisse. Vt autem istæ tres substantiæ distinctæ rectè intelligantur, nempè spiritus, anima, corpus, sciendum est, quòd nihil aliud significent, nisi tria principia, hoc est, Mercurium, Sulphur, salem, ex quibus omnia septem metalla generãtur. Nam Mercurius est spiritus, sulphur est anima, sal est corpus, metallum verò inter spiritum & corpus, de quo & Hermes dicit, est anima, quæ quidem est sulphur, quod ista duo contraria corpus & spiritum vnit & in vnam essentiam mutat, &c. Hoc autem non ita intelligendũ est, quod ex quolibet ☿, quolibet sulphure, & quolibet sale septẽ metalla illa generentur, aut similiter tinctura aut lapis philosophorum per Alchymistæ artem & industriam in igni, sed in montibus per Archeum terræ oportet generari omnia septem metalla: Nam Alchymista faciliùs metalla transmutabit quàm generabit aut faciet. Nihilominùs ☿ viuus mater est omnium septem metallorum & meritò mater metallorum dici debet. Est enim metallum apertum, & sicut in se continet omnes colores, quos in igni ex se reddit, ita etiam occultè in se omnia metalla continet, quæ extra ignem ex se non præbet, &c. Sed regeneratio & renouatio metallorum fit ita: Sicut homo in matris suæ vterum redire potest, hoc est in terram ex qua primus homo fuit, & ita denuò nasci in vltimo die: ita etiam omnia metalla in ☿ viuum redire possunt & ☿ fieri, & per ignem regenerari & clarificari, si per 40. septimanas in perpetuo calore, vt infans in vtero materno permaneant. Ita iam nascuntur, non communia metalla, sed tingentia metalla. Nam si ☽ vt dictum est, regeneretur, tinget postea omnia alia metalla in ☽, ita aurum reliqua metalla in ☉, & similiter de omnibus aliis metallis intelligendum est. Quòd autem Hermes dixit, quòd sola anima sit illud medium, quod coniungat spiritum corpori non ineptè sensit. Cùm enim sulphur sit illa anima, & sicut ignis, omnes res maturet & excoquat, poterit etiam spiritum ligare cum corpore & vnà incorporare & vnire, ita vt inde valdè nobile corpus gignatur. Quanquam non vulgare combustibile sulphur pro anima metallorum habendum est, sed anima est aliud quidquàm corpus combustibile & corruptibile. Quare à nullo igni comburi potest, cum sit tota ignis: & reuera nihil aliud est quàm Quinta Essentia Sulphuris, quæ ex reuerberato sulphure per spiritum vini extrahitur, & coloris rubei & pellucida existit sicut rubinus: quod quidem magnum & præstans Arcanum est ad transmutandum metalla alba, & ad coagulandum ☿ viuum in fixum & probatum ☉: hoc tibi pro thesauro ditescendi commendatum habeas, & meritò hoc vnico arcano in transmutatione metallorum contentus esse debes. De generatione minerarum & semimetallorum nihil aliud sciatur, quàm quod initio de metallis dictum est, nempè quòd simili modo ex tribus illis principiis, nempe ☿, sulphure, & sale nascantur, quanquã non vt metalla ex perfectis, sed ex imperfectioirbus & tenuioribus Mercurio, sulphure & sale, & tamen cum suis distinctis coloribus.

De tribus principiis. Mercurius Spiritus, Sulphur, Anima, Sal, Corpus,

Metalla an arte per ignẽ fieri queant.

Mercurius viuus metallorum mater.

Regeneratio metallorũ in tincturas.

Anima est mediũ quo spiritus corpori iungitur.

Anima metallorũ quid sit.

Metallorum generatio vnde.

Generatio gemmarum fit & fluit ex subtilitate terræ ex pellucido & Crystallino Mercurio, sulphure, & sale, etiã iuxta suos distinctos colores. Sed generatio vulgarium lapidum est ex subtilitate aque, ex mucilaginoso Mercurio, sulphure, sale. Nã ex mucilagine aquæ nascuntur omnes lapides, quin & calculi & arenæ inde in lapides coagulantur, quod oculis patet. Nam quiuis lapis in aqua positus citò ad se mucilaginẽ trahit. Si iam ista mucilaginosa materia à talibus lapidibus accipiatur, & in cucurbitâ coaguletur, fit inde lapis talis, qualis in ista aquâ (sed longo tẽpore,) per se nasceretur & coagularetur, &c.

Gemmarũ generatio vnde Lapidũ generatio quæ.

Lapidũ generatio artificialis.

LIBER II.

De crescentibus rerum naturalium.

SAtis manifestum est, & cuilibet notum, quòd per caliditatem & humiditatem omnes res naturales crescant & maturentur, quod satis demonstratur ex pluuiâ & sole consequente. Nemo enim negare potest pluuiam terram fæcundare, & fatendum est omnibus à sole omnes fructus maturari. Cùm igitur iuxta ordinationem diuinã hoc naturæ possibile

Calor & humiditas crescentium rerum caussæ. Artificiosa rerum maturatio.

ſibile ſit, quis repugnabit vel non credet etiam hominem hoc poſſe per prudentem & ſolertem ſuam induſtriam artis Alchymiſticæ,ita vt infrugiferum frugiferum, immaturum maturum reddat, & omnia creſcere & augeri faciat. Dicit enim ſcriptura, Deum homini omnia creata ſubieciſſe,& tanquam rem propriam in manus eius tradidiſſe. vt illis ad ſuam neceſſitatem vteretur, vt dominaretur piſcibus maris, volucribus cœli & omnibus reb. in terris,nullâ re exceptâ.Quare homo meritò gaudere debet,quòd Deus ipſum in luce Naturæ adeo illuſtrârit & donarit,vt omnes creaturæ Dei ipſi obedire & ſubditę eſſe cogantur,& pręcipuè tota terra,& omnia quæ in ea & ſuper ea naſcũtur, viuunt & mouentur.Quandoquidẽ igitur oculariter videmus,& quotidiana experientia docemur, quòd quo ſæpius & copioſiùs pluuia terram humectat,& illam Sol ſuo calore & feruore iterum exiccat,eò citiùs fructus terræ prodeant & maturentur, etiam omnes fructus ita creſcant & augeantur, quodcunque ſit tempus anni: nemo deinceps miretur, quòd Alchymiſta quoque multiplicibus imbibitionibus & diſtillationibus idem facere poſſit. Quid enim aliud eſt pluuia quàm imbibitio terræ? & calor & æſtus Solis, quid eſt aliud quàm diſtillatio Solis, qui tales humiditates rurſus attrahit? Propterea dico poſſibile eſſe per talem cooptationem in media hyeme pulchras virentes herbas, flores & alios fructus producere, per terram & aquam, ex ſemine & radice. Si iam hoc fit in herbis omnibus & floribus, fiet etiam in multis ſimilibus rebus,nempè in omnibus mineris, quarum imperfecta metalla per aquam mineralem maturari poſſint per Alchymiſtæ ſolertis induſtriam & artem. Similiter poſſunt omnes Marcaſitæ, Granati, Zineta, Arſenica, Talka, Cachimiæ, Biſemuta, Antimonia, &c. quæ omnia immaturum ☉ & ☽ ſecum vehũt, ita maturari, vt ditiſſimis auri & argenti venis æquari poſſint, tantùm per talem cooptationem, &c. Ita etiam Elixir & Tincturæ metallorum maturantur & perficiuntur.

Homini à Deo omnia ſubiecta.

Generatio artificialis fructuũ.

Maturatio minerarum.

Cum igitur vt dictum eſt, humiditas & caliditas omnia maturent & creſcere faciant, nemo miretur, quòd homini malefico in patibulo aut rotâ, poſt longum tempus, barba, capilli, & vngues naſcantur, neque pro ſigno innocentiæ ipſius habeatur,vt imperiti iudicant,hoc enim naturale eſt, & ex naturalibus cauſis fluit. Nam dum humiditas in homine eſt, creſcunt ipſi vngues,barba & capilli: & quod maius eſt, homini ſepulto in terra ipſa naſcuntur vngues, barba & capilli, vſque ad ſecundum annum vel vſque ad putrefactionem ipſius, &c.

Barba quid noret creſcent in mortuis.

Sciendum etiam eſt multas res in perpetuum creſcere & augeri in magnitudine, pondere & virtute, in aqua & terrâ, in quibus etiam bona & efficacia permanent, vt ſunt metalla, marcaſitæ, cachymiæ, talka, granati, antimonium, Biſemuta, gemmæ,perlæ, coralli,omnes lapides & argillæ. Ita etiam effici poteſt, vt ☉ creſcat & augeatur in pondere & corpore, ſi tantum modo in terra ☉ rientem ſpectante ſepeliatur, & ſemper recenti vrina hominis & ſtercore columbino fœcundetur.

☉ Augmentatio.

Poſſibile etiam eſt aurum per induſtriam & ſolertiam periti Alchymiſtæ eò impelli, vt in cucurbita more arboris creſcat,cũ multis mirabilibus ramuſculis & frondibus, quod quidem iucundũ aſpectu & valde admirabile eſt. Proceditur autem ſic:Aurũ calcinetur per aquã regis, vt fiat calx cretacea,quã impone in cucurbitam, & infunde bonam & recentem aquã regis,& aquã gradationis,ita vt quatuor digitos trãſuerſos ſupermineat, & iterum abſtrahe in tertio gradu ignis, donec nihil amplius aſcendat. Aquam diſtillatam, iterum ſuperfunde, & iterum diſtillando abſtrahe vt antea. Hoc tamdiu fac, donec videas ☉ ſurgere in vitro, & creſcere in forma arboris habẽtis multos ramos & frondes: atque ita fit ex ☉ mirabilis & iucundus frutex, quem Alchymiſtæ herbam auream & arborem philoſophorum appellant. Ita etiam proceditur cum ☽ & aliis metallis, ſic tamen vt calcinatio aliter fiat, & alia aqua fortis accipiatur, quod quidem tuæ experientiæ relinquo. Si Alchimiæ peritus es, rectè te in his geres.

Auri generatio in cucurbita vt fiat. Quomodo fiat arbor philoſophorum

Sciatis quoque quemlibet ſilicem ſumptum ex aquâ fluuiatili & poſitum in cucurbita, ſuperfuſa ſuâ aquâ fluuiali, vt impleatur cucurbita, quæ iterum inde deſtillando abſtrahatur dum aliqua gutta aſſcendit vſque dum lapis areſiat,& hac aqua cucurbita iterum impleatur,& rursũ abſtrahatur, & hoc tandiu fiat donec cucurbita ſit plena illo lapide.Hoc modo Alchymiſticè in paucis diebus valde magnum lapidem fieri poſſe videbis quod Archeus aquarum in multis annis vix faceret.Si poſtea vitrum in ſaxo frangas habebis ſilicem in forma cucurbitæ, quaſi in vitrum fuiſſet infuſus: & quanquam hoc tibi nil proſit, ſit tibi tamen pro re mira.

Formatio lapidis artificialis.

LIBER III.

De conſeruationibus rerum naturalium.

VT res conſeruari & à nocumento defendi poſſit,neceſſe eſt primùm omnium bene ipſius hoſtem cognoſci, vt ab illo præſeruari poſſit, ne ab ipſo lædatur & corrumpatur in ſua ſubſtantia,virtute,vi,aut quomodocunq; damnũ illud nominari poſſit.Multum igitur in hoc ſitum eſt,vt hoſtis omnium rerum naturalium cognoſcatur.Quis enim ſibi à damno & aduerſo caſu cauere poſſit, qui ignoret ſuũ hoſtẽ?nemo certè. Quare neceſſarium eſt, vt is benè ſit cognitus. Sunt enim multiplices hoſtes. Præterea tam neceſſarium eſt noſſe mala, quàm noſſe bona.Quis enim bonũ abſque cognitione mali cognoſcere poteſt? nemo profectò. Ita nemo ſcire poteſt, quantus theſaurus ſit ſanitas, qui nunquã ægrotauit.Quis ſcit quid gaudium ſit, qui nunquam mœſtus vel triſtis fuit?Et quis rectè ſciret,quid Deus eſſet,qui nihil ſciret de diabolo?Quare cùm Deus nobis notum fecerit hoſtem animæ noſtræ,nempe Diabolum, etiam nobis ſignificat hoſtem vitæ noſtræ, nempè mortem quæ eſt hoſtis noſtri corporis, noſtræ ſanitatis,hoſtis medicinæ & omnium rerum naturalium: notum etiam nobis facit, quomodo & per quid fugari debeat. Nam ſicut nullus morbus eſt,contra quem non etiam ſit creata & inuenta medicina, quæ illum curet & expellat: ita

Hoſtes rerũ cognoſcendi.

Mors rerum hoſtis.

Cõtrarie tas inuenitur in reb omnibus, z

ita etiam ſemper vna res eſt contra aliam poſita, vna aqua contra alteram, vnus lapis contra alterum, vna minera contra alteram, vnum venenum contra alterum, vnum metallum contra alterum: ita in pluribus rebus, quas non opus eſt omnes hic recenſere.

Conſeruatio rerum quibus fiat, & quomodo.

Quomodo autem & per quid quælibet res præſeruetur, & à damno cuſtodiatur, ſciendum eſt, multas res in terra conſeruari oportere, & præcipuè omnes radices in terra longo tempore efficaces & incorruptæ manent: ſimiliter & herbę & flores & omnes fructus in aqua incorrupti & virides manent: ita etiam multi alij fructus & poma in aqua conſeruari poſſunt, & præſeruari ab omni putredine, donec noua naſcantur poma.

Cõſeru carnis & ſanguinis quibus fiat

Ita etiam caro & ſanguis, quæ quidem citiſſimè putreſcunt & rancida fiunt in frigida fontana aqua conſeruari poſſunt, & non ſolùm hoc, ſed & cooptatione renouatæ & recentis aquæ fontanæ in Quintam Eſſentiam tranſmutari, atque in perpetuum à putredine & malo odore ſine omni Balſamo conſeruari. Non

Arcanũ ſanguinis hu. [illegible]

ſolum autem iſta carnem & ſanguinem conſeruat, ſed & alias carnes & ſanguines (vt ita dicam) conſeruat, & præterea corpus hominis ab omni putredine & multis morbis, qui ex putredine oriuntur, meliùs quàm vulgaris Mumia. Vt autem ſanguis per ſe à putredine & odore graui conſeruetur, & non vt Quinta Eſſentia, & ita vt etiam alium ſanguinem ſicut iam dictum, conſeruet, hoc proceſſu vtaris: Separetur ſanguis à ſuo phlegmate, quod per ſeſe mouetur, & in ſuperiorem partem expellitur. Hác aquam ſubtili inclinatione vaſis abſtrahe, & tantundem aquæ ſalis ſanguini adiice, quam quidem aquam in noſtra chirurgia docemus conficere: illa aqua ſtatim miſcetur ſanguini, & ita conſeruat ſanguinem, vt in perpetuum non putreſcat vel rauceſcat, ſed ſemper recens & egregiè rubens maneat poſt multos annos tam bene vt primâ die, quod quidem magnum miraculum eſt. Quod ſi aquam ſatis non ſcias conficere, vel non habeas in promptu; tantumdem optimi & præſtantiſſimi balſami ſuperfunde, qui idem præſtat. Talis iam ſanguis eſt Balſamus Balſamorum, & vocatur Arcanum Sanguinis, & eſt tam mirabilis & tantæ virtutis, vt incredibile ſit dictu: quare pro magno ſecreto in medicina occultabis.

Cõſeru. metallorũ quib. fiat

Metallorũ hoſtes qui.

In conſeruatione metallorum primùm cognoſcendi ſunt hoſtes ipſorum, vt eò meliùs à damno conſeruari poſſint. Sunt igitur præcipui hoſtes metallorum, omnes aquæ fortes, omnes aquæ regis, omnia corroſiua, omnia ſalia, ſulphur crudum, antimonium & mercurius. Vt autem ſpecialiter ſciamus, quomodo iſta omnia ſuam inimicitiã exerant, dico, quòd aquæ fortes, aquæ regis, corroſiua, & ſalia ſuam inimicitiam oſtendant in eo, quòd omnia metalla mortificent, diſſoluant, calcinent, corrumpant & in nihilum redigant. Sulphur crudum

Sulphuris fumus vt metalla afficiat.

ſuam inimicitiã oſtendit ſuo fumo: nã ſuo fumo adimit Veneri ſuum colorem & rubedinẽ, & albam reddit. Metallis albis vt Lunæ, Ioui, Saturno & Marti aufert ſuam albedinem, & rubefacit, vel colorem rufum ipſis inducit. Auro detrahit pulcram & amabilem ſuam flauedinem & aureum colorem, & nigrum reddit, & planè deforme, vt deformius eſſe non poſſit.

Antimonium

Antimonium ſuam inimicitiam in hoc oſtẽdit, quòd omnia metalla, cum quibus in igne liquefit, & cum quibus miſcetur ſpoliat, aufert & prædatur, & præterea non-abſimiliter ſulphuri, ſuo fumo metallis genuinum & naturalem colorem furatur & alium ſubſtituit.

Argentũ viuum.

Argentum viuum verò ſuam hoſtilem vim erga metalla in eo exercet, quòd metalla cum quibus coniungitur, inuadit & ſoluit, ita vt amalgama ex illis faciat: præterea fumus ipſius, quẽ nos fuliginem mercurij nominamus, omnia metalla immalleabilia, fragilia reddit & calcinat, & omnia rubra nec nõ aurei coloris metalla albat. Ferri autẽ & chalybis ſummus hoſtis eſt. Nam ſi ☿ vulgi perticam ferream attingat, vel illa oleo Mercuriali vngatur, illa pertica poſtea vt vitrum frangetur & decurtabitur, quod quidem magnum ſecretum, & valde occultandum eſt. Similiter & magnes à ☿ cuſtodiri debet & ſeruari: nam cum eo ſimiliter vt cum ♂ inimicitiam exercet. Nam quilibet

Magnes vt perdatur.

magnes, quem ☿ vulgi attingit, aut qui oleo Mercuriali vngitur, aut ſolummodo in Mercurio ponitur, poſtea nullum ferrum attrahit in perpetuum. De hoc autem nemo miretur. Habet enim hæc res cauſas naturales, nempe tales, quòd Mercurius extrahat ſpiritum ferri, quem magnes in ſe latentem continet: quare & ſpiritus ferri in magnete corpus ♂ ad ſe trahit: & hoc non ſolum in magnete fit, ſed in omnibus aliis rebus naturalibus, ita vt ſemper peregrinus ſpiritus, qui in alieno eſt corpore, quod non eſt naturæ ſuæ, naturæ ſuæ conueniens corpus attrahat: & hoc non ſolùm de magnete ſciendum eſt, ſed & de omnibus rebus naturalibus, vt mineris, lapidibus, herbis, radicibus, hominibus & animalibus.

Metallorum antipathia qualis.

Poſt hæc ſciendum eſt etiam, quòd metalla inter ſe inimicitias exerceeant, & ſe inuicem oderint ex ingenita natura, vt videtis in ♄, qui Solis ſummus hoſtis eſt, ex congenita natura: nam omnia auri membra diſrumpit, reddit illud deforme, inualidum, & perdit & corrũpit illud ad ſummum vſque ad mortem, pluſquam vllum aliud metallum. Stannum etiam odit, & hoſtis eſt omnium metallorum: nam reddit ea degenera, immalleabilia, dura, inepta, ſi miſceatur illis in igne & fluxu.

☉ Præſeruatio, vrinæ puerorũ.

Quoniam igitur iam audiuiſtis de hoſtibus metallorũ, cognoſcite porrò ipſorum præſeruatiua & conſeruatiua, quæ metalla ab omni damno & corruptione cuſtodiunt, & præterea in ipſorum natura & virtute confortant, & in colore altiùs graduant. Primò igitur de auro ſciendũ eſt, quòd non poſſit illud meliùs & pulchriùs conſeruari, quàm in vrina puerorum, in qua diſſolutum ſit ſal armoniacum, aut in ſolâ aqua ſalis armoniaci. In iſtis cum tempore tam altum gradũ coloris acquirit, vt altiùs peruenire nequeat. Argentum nõ meliùs præſeruari & cõſeruari poteſt, quam ſi coquatur in aqua vulgari vel aceto in quo tartarus & ſal ſint reſoluta: ita quodlibet argentũ vetus, denigratum & maculatum renouatur, ſi in his excoquatur. Ferri & chalybis conſeruatiua & pręſeruatiua optima & vtiliſſima ſunt recens lardũ non ſalſum ex ſue ☽ ♂

castratâ, quod quidem omne ferrum & chalybem à rubigine custodit, si singulis mensibus eo semel vngantur. Similiter si ferrum cum Arsenico fixo liquefiat, & aliquoties fluat, ita renouari & fixari potest, vt in perpetuum non contrahat rubiginem, sicut argentum. ♀ Cuprum verò conseruari & reseruari potest, si solummodo cum ☿ sublimatio misceatur, aut oleo salis inungatur, ita vt in æternum nullum vitriolum vel viride æris ex se præbeat aut virescat.

♄ Plumbum meliùs conseruari non potest, quàm in terra frigida & in loco humido, qualis est ipsius natura. In conseruatione autem magnetis nihil est melius limaturâ ferri vel chalybis: nam nullius magnetis vis, si in hac ponatur, infirmatur, imò quotidie augetur in virtute sua.

Magnetis cõseruatio limatio ferri.

Salium conseruatio.

De conseruatione verò salium & omnium eorum quæ salsæ naturæ sunt, & sub nomine salis comprehendi possunt, quorum quidẽ plus quàm centum sunt, sciendum est, quòd in calido & sicco loco conseruanda sint, & quidem in ligneis thecis, & bene ab aëre custodiri, & neq; in vitris, lapidibus, neq; in metallis reponi debeant. Nam in illis resoluuntur & fiunt aqua & amalgama, quod in ligno non fieri potest.

Liquorũ & oleorum cõseruatio.

Porrò etiam cognoscenda est conseruatio quarundam aquarum & liquorum ex herbis, radicibus, & omnibus aliis fructibus & crescentibus expressorum, quæ facilè situm & mucorem contrahunt ita vt quasi pelles ipsis inducantur. Istæ igitur aquæ vel liquores reponantur in vitro superiùs augusto, inferiùs amplo, & impleatur vitrum vsque ad summum, demum aliquot guttæ olei oliuæ addantur, ita vt aqua vel liquor totus contegatur: ita oleum supernatabit, & liquorem vel aquam per longum tempus à situ vel mucore conseruabit. Nulla enim aqua vel liquor, si oleo tegatur, vnquam potest mucida vel maleolens fieri. Possunt hac ratione etiam duæ aquæ, duo liquores, duo vina in vno vitro separatim conseruari, ita vt non misceantur, & non solùm duplicia, sed & triplicia, quadruplicia, quintuplicia, & adhuc plura si tantummodo oleum intersit: nam ab oleo discriminantur, vt à muto, qui non sinit ea coniungi & vniri. Nam oleum & aqua sunt duo contraria, & neutrum alteri misceri potest. Sicut verò oleum aquas vniri non permittit, ita contrà aqua olea non misceri sinit.

Vestes vt conseruandæ.

Conseruatio autem & præseruatio panni & vestium ne arrodantur à tineis, néue in illis habitent, nulla est melior, quàm mastix, camphora, ambra, muscus: optima verò est zibetta, quæ non solùm à tineis conseruat, sed & tineas vnà cum aliis vermibus, pulicibus, pediculis & cimicibus pellit & fugat.

Ligna vt conseruanda.

Possunt & omnia ligna, vt in ædificiis, pontibus nauibus, & vbicunq; sint, cõseruari, ita vt in æternum non putrescant, siue sint in aquis, siue sub aquis, vel extra aquam, etiam in terra, sub terra vel extra terram, siue sint posita in pluuia vel vento, aëre, niue vel glacie, æstatis vel hyemis tempore præterea ne cariosa fiant, néue vlli vermes in illis generentur, quandocunq; etiam sint cæsa. Conseruatiuum autem istud est magnum Arcanum contra omnes putrefactiones, imò tam insigne secretum, vt nullum ei comparari possit. Est autem nihil aliud, quàm oleum sulphuris, cuius processus talis est: Pulueriсetur vulgare flauum sulphur, & ponatur in cucurbita, cui superfundatur fortissimæ aquæ fortis tantum, vt quatuor transuersos digitos superemineat, hanc abstrahe per distillationem ter vel quater, vltimò vsque ad siccitatem. Sulphur quod in fundo remanet nigri & ruffi coloris, ponatur in marmore vel in vitro, & facilè in oleum soluetur: quod magnum secretum est in conseruatione ligni, vt in perpetuum non putrescat, & à vermibus præseruetur. Nam si sulphur eo modo quo dictum est, præparetur, & in oleum vertatur, tingit postea lignum eo perunctum, ita vt non possit ex illo elui. Possunt & multò plura in hoc oleo sulphuris conseruari & præseruari à putredine, & præcipuè restes & funes in nauibus & malis nauium, in curribus, retibus piscatoriis, nassis aucupum & venatorum, & omnia similia, quæ sæpè in aquis & pluuiis vsurpantur, & aliàs facilè corrumpuntur & franguntur, ita & linteamenta & alia multa similia.

Oleum sulphuris fixũ.

Potabilia quid sint, & vt conseruentur.

Est & notanda conseruatio potabilium, sub quibus intelligimus *vinum, cereuisiam, hydromel, acetum & lac.* Si iam ista quinque sine nonoxa & in sua virtute conseruare volumus, summè necessarium est bene nosse ipsorum summum hostem: qui quidem non est alius quàm impuræ mulieres tempore menstrui fluentis. Nam illæ dictas res, si eas tractent, circa eas versentur, eas inspiciant & anhelitu tangant, corrumpunt. Vinum enim mutatur & fit pendulum, cereuisia & hydromel acescunt, acetum infirmatur & acredinem suam amittit: lac etiam acescit & coagulatur.

Mẽstruosæ mulieres potabilium hostes.

Vinum conseruatur Sulphare, &c.

Hoc igitur bene sciendum est priusquàm specialiter de vniuscuiusque illorum conseruatione dicatur. Porrò vini summum conseruatiuum & præseruatiuum est sulphur & oleum sulphuris, per quod omne vinum diutissimè conseruari potest, ita vt nec fiat pendulum, nec alio modo alteretur.

Cereuisia conseruatur oleo garyophillorum.

Cereuisiæ conseruatio est oleum Garyophillorum, si aliquot eius guttæ iniiciantur, ita vt vna mensura tres aut duas guttas habeat: melius tamen est oleum Benedictæ Garyophyllatæ, quod cereuisiam ab acetositate præseruat. Hydromel conseruatiuum est oleum zuccari, quo vtendum est vt oleo Garyophyllorum vel Benedictæ.

Hydromeli cõseruatur oleo zuccari.

Acetum & lac, quibus conseruentur.

Aceti conseruatiuum est oleum zinziberis: lactis conseruatiuum est oleum amygdalarum expressum: ista duo, vt dictum est, vsurpari debent.

Caseorũ conseruatiuum est hyperico &c.

Caseorum conseruatiuum est herba hypericon vel perforata, quæ omnes caseos à vermibus tuetur & custodit. Nam si iuxta caseum ponatur & illum attingat, nullus vermis in illo nascitur & si iam aliqui ibi nati sunt & habitant, omnes emoriuntur, & ex caseo cadunt.

Mellis summus hostis panis.

Mel verò nullum peculiare conseruatiuum habet, nisi quod à suo hoste præseruandum est. Est autẽ summus ipsius hostis panis. Nam si panis ex farre parùm tantùm iniiciatur vel cadat, mel totum vertitur in formicas & totum perit.

LIBER

LIBER IV.

De vita rerum naturalium.

Aeris visus vita rerum. NEmo negare potest, aërem omnibus rebus corporalibus & substantialibus, quæ ex terra nascuntur & generantur vitam dare. Quid autem & qualis sit vita vniuscuiusque rei specialiter, sciendum est, vitam rerum nihil esse aliud quàm Essentiam spiritualem, inuisibilem & impalpabilem rem, spiritum & spiritualem rem. Propterea nihil corporale est quin habeat in se latentem spiritum, & vitam, quæ vt dictum est, nihil est aliud quàm res spiritualis. Non autem solùm viuit id quod mouetur & agitatur vt homines, animalia, vermes terræ, aues sub cœlo, pisces in mari, sed & omnes res corporales & substantiales. Nam hîc scire debemus, quòd Deus in principio creationis omnium rerum, nullum omnino corpus absque suo spiritu creauerit, quem occultè in se continet. Quid enim esset corpus absque spiritu? nihil prorsus. Propterea spiritus continet in se occultè rei virtutem & potentiam & non corpus. Nam in corpore est mors, & corpus est subiectum mortis, neque aliud in corpore quæri debet quàm mors. Potest enim variis modis perdi & corrumpi, spiritus verò non. Nam semper manet spiritus viuus, & est quoque vitæ subiectum. Viuum quoque suum corpus conseruat, sed in euersione corporis ab illo separatur & mortuū corpus relinquit, & redit in suum locum vnde venerat, nempe in chaos & aërem superioris & inferioris firmamenti. Ex his patet varios esse spiritus, sicut varia sunt corpora. Sunt enim Spiritus Cœlestes, Infernales, Humani Metallici, Mineralium, Salium, Gemmarum, Marcasitarum, Arsenicales, Potabilium, Radicum, Liquorum, Carnium, Sanguinis, Ossium, &c. Quapropter & sciatis spiritum esse verissimè vitam & balsamum omnium rerum corporalium. Iam verò pergemus ad species, & peculiariter cuiusque rei naturalis vitam vobis hîc quàm breuissime describemus.

Vita rerū quid sit. — Vita: quib. rebus insit. — Spiritus & corporis quæ diuersitas sit. — Spiritus nunquā moritur. — Spirituū diuisio secundū varietatē corporū. Spiritus est vita rerū corporearū.

Vita hominum quid. Vita igitur omnium hominum nihil aliud est quàm Balsamus quidem astralis, balsamica impressio, & cœlestis ac inuisibilis ignis, inclusus aër, & tingens spiritus salis. Euidentiùs appellare non possum, quanquam multis & pluribus nominibus proponi posset. Cùm verò præcipua & optima à nobis hîc indicata sint, reliqua minora reticebimus.

Vita Metallorum quid. Vita metallorum est latens pinguedo, quam à sulphure acceperunt: quod ostenditur ex fluxu ipsorum, quia omne quod in igne fluit ob occultam suam pinguedinem fluit. Nisi ea esset, nullum metallum in fluxum redigi posset, sicut videmus in ferro & chalybe, quæ minimum sulphuris habent & pinguedinis inter omnia metalla, quare sicccioris naturæ sunt, quàm alia metalla omnia.

Vita Mercurij quid. Mercurius est similis vesti pelliceæ, &c. Vita Mercurij nihil aliud est quàm interior calor & exterior frigiditas, hoc est interiùs is calefacit, exteriùs frigefacit, & meritò vesti pelliceæ comparari potest, quæ etiam vt Mercurius calefacit & frigefacit. Nam si talis ab homine eâ induto gestetur, calefacit eum & custodit eum à frigore. Si autem pars calua nudo corpori applicata gestetur, frigefacit & valet contra nimium calorem quare vetustissimis temporibus vsitatum fuit & adhuc in multis locis vsitatum est, vt tales vestes pelliceæ æstatis, simul & hyemis tempore gestentur, tam contra frigus, quàm contra calorem, in æstate partem glabram interiùs, pilosam verò exteriùs vertunt; tempore verò frigoris in hyeme, partem pilosam interiùs & glabram exteriùs gerunt. Sicut igitur iam de veste pelliceâ audiuistis, ita & de Mercurio vsurpari potest.

Vita Sulphuris quid. Sulphuris vita est combustibilis maleolens pinguedo. Nam dum flagrat & malè olet, potest viuum dici.

Vita Salium quid. Vita verò omnium salium nihil aliud est quàm spiritus Aquæ fortis. Nam abstracta ab ipsis aquâ, quod in fundo remanet, terra mortua dicitur.

Vita Gemmarum, &c. quid. Vita gemmarum & corallorum est solus color qui ipsis per spiritum vini adimi potest. Perlarum vita nihil est aliud quàm splendor earum, quem in sua calcinatione amittunt. Vita magnetis est spiritus ferri, qui ex ipso vino ardenti rectificato vel spiritu vini extrahi & auferri potest

Vita Magnetis quid. — Marcasitarū vita quid.

Vita verò silicum est materia mucilaginosa: vita marcasitarum, cachymiarum, talci, kobalti, zinzi, granatorum, zuuitter, Wismat, antimonii est tingens metallicus spiritus.

Realgaris, &c. vita quid. Arsenicalium, auri pigmenti, opermenti, realgaris & similium materiarum vita est minerale & coagulatum venenum.

Stercoris, &c. vita quid. Vita vndosorum, hoc est, omnis stercoris hominum & animalium, est ipsorum grauis & fœtens odor. Nam hoc amisso mortua sunt.

Aromaticar. rerum vita quid. Rerum aromaticarum vita, quales sunt muscus, ambra, zibetta, & quicquid fortem odorem, bonum & suauem præbet, est nihil aliud quàm odor ipse gratus: nam si hunc amittant sunt res mortuæ & inutiles.

Vita Dulciū quid. Vita rerum dulcedinosarum vt sacchari, mellis, mannæ, fistulæ cassiæ & similium, est tingens & subtilis dulcedo: nam si ipsis ista dulcedo distillando vel sublimando adimatur, sunt res mortuæ & fatuæ, quæ nihil ampliùs valent.

Vita Resinarum quid. Vita verò Resinarum vt carabæ, terebinthinæ, gummi, est mucilaginosa, nitens pinguedo, quæ omnia egregium vernicem dant, cum autem vernicem non ampliùs præbent, & nitorem suum amittunt, mortuæ sunt.

Vita herbarum quid. Herbarum, radicum, pomorum, & aliorum eiusmodi fructuum vita nihil aliud est quàm liquor terræ, quem sponte amittunt, si tantùm carent aquâ & terrâ.

Vita Lignorum quid. Ligni vita est resina quædam: nam quodvis lignum si resina careat non ampliùs virere potest.

Vita Ossium quid. Ossium vita est liquor mumiæ: carnis & sanguinis vita nihil aliud est quàm spiritus salis, qui ea à fœtore & putredine conseruat, & sponte, vt aqua ab ipsis separatur.

Vita Aquarum quid. De vitâ verò Elementorum sciendum est, vitam aquæ esse cursum eius. Nam cum per frigus firmamenti coagulatur, & in glacié congelatur, tum est mortua & malitia ei omnis adempta est, cum nemo ampliùs in ea suffocari possit.

Vita ignis quid.

Ita ignis vita est aër: nam aër ignem vehementiùs & maiori cum æstu flagrare facit. Procedit etiam ab omni igni aër quidam, ita vt candelam exstinguat, vel leuem plumam sursum agat, vt oculis patet. Quare omnem viuum ignem, hoc est, ignem flammarum, si obturetur, vel aërem suum emittendi facultate priuetur, suffocari necesse est.

Aëris & terræ vita quid.

Aër per se & ex se viuit, & omnibus aliis rebus vitam dat. Terra autem per se est mortua, sed elementum ipsius est inuisibilis & occulta vita.

LIBER V.

De Morte rerum naturalium.

Mors quid.

MOrs omnium rerum naturalium nihil aliud est quàm alteratio & euersio virium & virtutum, prædominatio malitiæ & bonitatis, oppressio & deletio prioris naturæ, & generatio nouæ & alterius naturæ. Nam sciendum est multas res in vita sua bonas esse & habere suas virtutes, mortuas verò nihil aut parùm virtutis suæ retinere, sed planè fatuas & inualidas apparere. Ita econtrà multa in vita sua sunt mala, sed in morte vel postquam mortificata sunt multiplicem vim & efficaciam ostendunt, & multum prosunt. Exépla multa hîc recensere possemus, sed id planè non est nostri propositi. Vt autem videatis me hîc non ex verisimili opinione meâ scribere, sed ex meâ experientiâ, oportet me afferre vnũ exemplum, quo sedabo & mutos faciam Sophistas qui dicunt, quòd ex rebus mortuis prorsus nihil accipi possit, nec aliquid in ipsis quæri vel reperiri debeat. Causa verò est, quòd Alchymistarum præparationes nihil æstiment, per quas multa eiusmodi magna Secreta reperiuntur. Nam inspicite Mercurium, Sulphur viuum & crudum, & Antimonium crudum, ita vt ex fodinis afferuntur, hoc est, dum viuunt, quàm parua sit ipsorum virtus, quàm leuiter & tardè efficaciam suam exerceant, imò plus mali quàm boni afferant, & potius venenum sint quàm medicina. Si verò per solertis Alchymistæ industriam, in prima suâ substantiâ corrumpantur, & prudenter præparentur (népe ☿ coaguletur, præcipitetur, sublimetur, resoluatur & in oleum vertatur: sulphur sublimetur, calcinetur, reuerberetur, & in oleum vertatur: similiter ♁ sublimetur, calcinetur, reuerberetur, & in oleum vertatur) videtis vtique quantam vtilitatem, quantam vim & virtutem, & quàm celerem efficaciam præstent & ostendant, vt nemo eam satis eloqui aut describere possit. Nam ipsorum multiplices virtutes sunt imperuestigabiles, nemoque omnes indagare potest. Quare quilibet Alchymista & fidelis Medicus, in his tribus rebus per totam vitam suam quærere debet, & vsq; ad mortem suam in his ludere & tempus terere. Nam certissimè omnes ipsius labores, studium & sumptus egregiè compensabunt.

☿ sulphuris ♁ & præparationes.

Sed ad specialia veniamus & specialiter scribamus, morté & mortificationem vniuscuiusq; rei naturalis, quid sit mors eius & quâ ratione mortificetur. Sciendum est igitur primùm de morte hominis quòd sine dubio nihil aliud sit, nisi finis operis diurni, ablatio aëris, euanescentia balsami exstinctio lucis naturalis & magna separatio trium substantiarum, corporis, animæ, & spiritus, & reditus in vterum maternum. Nam quoniam naturalis terrenus homo ex terrâ est, terra quoque mater eius erit, in quam redire eum oportet, & inibi terrenam naturalem carnem amittere, & ita in vltimo die in nouâ cœlesti & clarificatâ carne regenerari, vt Christus Nicodemo dicit, cum noctu ad ipsum veniret. Nam ita vt dictum est hæc verba sunt intelligenda de regeneratione.

Mors hominis quid.

Mors autem & mortificatio metallorum est ablatio compaginis corporis ipsorum, & sulphureæ pinguedinis, quæ ipsis multis modis adimi potest, vt per calcinationem, reuerberationem, resolutionem, cæmentationem, & sublimationem. Calcinatio verò metallorum non est vniusmodi. Vna enim fit per sal, vna per sulphur, vna per aquas fortes, vna per Mercurij fuliginé & Mercurium viuum. Calcinatio per sal est, vt metallum tenuissimè laminetur, & cum sale stratificetur & cæmentetur. Calcinatio verò per sulphur est vt metallum laminetur, cũ sulphure stratificetur & reuerberetur. Calcinatio per aquas fortes est, vt metallum granuletur & in aqua forti resoluatur & præcipitetur in ea. Calcinatio per Mercurij fuliginem est talis, vt etiam laminetur metallum: Mercurius verò ponatur in terreo vase superiùs angusto, inferiùs amplo, & postea in ignem mediocrem carbonum qui parùm sufflетur, donec ☿ incipiat fumare & alba nebula ex ore vasis egrediatur tũ laminatum metallum ori vasis imponatur, ita Mercurius vulgi penetrat metallum & fragile reddit sicut lapidé carbonarium. Calcinatio verò per Mercurium viuum est, vt metallum in paruas particulas scindatur, laminetur vel granuletur, & cum Mercurio amalgametur, postea per pellem Mercurius exprimatur, & remanebit in pelle metallum in forma calcis vel arenæ. Vltra has autem mortificationes metallorum, destructiones & albationes vitæ ipsorum, sciatis etiam alias plures esse mortificationes metallorũ. Nam præterquam quod ferrugo omnis ferri & chalybis mors est, alia sunt quæ pluris sunt facienda. Sciendum enim est quodlibet vitriolum, aut etiam æs vstum, esse cuprum mortificatum: quélibet præcipitatum, sublimatum, calcinatũ, cinnabarim, Mercurium mortificatum esse: quamlibet cerussam, quodlibet minium vel flauum plumbi, mortificatum plumbum: quemlibet lazurium mortificatum argentum: ita etiã quodlibet ☉, cui tinctura sua, Quinta Essentia, resina vel crocus, vitriolum vel sulphur detractum est, mortuum est, quia non amplius, formam habet auri, sed est metallũ album, simile ☽ fixæ.

Mors metallorũ quid.

Calcinatio varia metallorum.

Calcinatio per Sal quid

Calcinatio per sulphur: quid

Calc. per aquas fortes quid.

Calc. per Merc. vulgi quid.

Calc per Merc. viuũ quid.

Aliæ mortificationes metallorũ. Ferrugo mors ferri, &c.

Sed pergamus vobis proponere quâ ratione mortificatio metallorum fiat. Primùm igitur de ferro sciendũ, quòd hoc modo illud mortificetur & in crocum redigatur. Lamina tenuissimè chalybem, has laminas candefac & exstingue in optimo aceto ex vino, hoc fac toties donec videas acetum insignem rubedinem contraxisse: cùm verò satis aceti rubri habes, omne confunde & distilla inde humiditaté aceti, residuũ coagula in puluerem siccum. Is est valdè nobilis Crocus Martis. Est auté & alia ratio Crocũ Martis faciendi, quæ partim priorem superat, & longè minori

Crocus ♂ duplex & vtriusque præparat.

gè minori sumptu & labore fit, nempè ita: Stratifica tenuissimas laminas chalybis cum sulphure & tartaro ana; postea reuerbera, hoc parit pulcherrimum crocum, qui ex laminis demi debet.

Similiter sciatis quamlibet laminam ferri vel chalybis, si aqua forti illinatur, etiã pulchrũ crocum reddere. Ita etiã fit cũ oleo vitrioli, aqua salis, aqua aluminis, aqua salis Armoniaci, aqua salis nitri, Mercurio sublimato, quæ omnia ferrum mortificant, & in crocum redigunt, sed nullus ex istis modis superioribus duobus est comparandus: nam solummodò in Alchimia vsurpari possunt, & prorsus non in medicina, quare vtaris duobus primis modis, & reliquos omitte & fuge.

Mortif. cupri vt fiat.

Mortificatio verò cupri, vt illud scilicet redigatur in vitriolum, viride æris, vel æs vstum, etiam variis modis fieri potest: & sunt varij processus in hoc; attamen vnus longè melior altero, vnus vtilior altero. Quare opus erit optimos & vtilissimos hîc annotare, & reliquos reticere. Optimus igitur, facillimus & iustissimus modus cuprum in vitriolum redigendi est iste: Illinantur laminæ cupri aqua salis aut salis petræ & suspendantur vel ponantur in aëre, donec laminæ incipiant virescere, quod quidem citò fit, hanc viriditatem elue aquâ clara fontana, laminas sicca panno aliquo, & iterum inunge aqua salis, vel salis petræ & iterum fac vt anteà, tamdiu donec aqua planè viridis fiat vel multum vitrioli in superficiem emittat: tunc aquam inclinando remoue vel exhalando, & habebis nobile vitriolum ad medicinam. In Alchymia non est pulchrius, nobilius vel melius vitriolum, quàm quod fit per aquam fortem, aut aquam regis, aut aquam salis armoniaci. Proceditur autem ita: Inungantur laminæ cupri vna ex dictis aquis, & quàm primùm viriditas extracta fuerit, & laminæ siccæ fuerint, viriditas pede leporino, aut alia ratione pro libitu dematur, vt cerussa de laminis plumbi raditur: iterum inungantur vt antea, donec laminæ prorsus consumantur, inde fit vitriolum pulcherrimum, vt non possis non mirari.

Vitriolũ cupri duob. modis fit.

Aqua salis petræ & salis armoniaci, vt fiat.

Aqua verò salis petræ fit ita. Purifica sal petræ, liquefac & pulueriza postea in vesica in aqua bulliente per se resolue, ita habes aquam salis petræ. Aqua salis Armoniaci fit ita. Calcina sal Armoniacum, & super marmore in cella resolue, hæc est aqua salis armoniaci.

Viride æris duobus modis præparatur. Viridis æris medici præparatio.

Vt autem ex cupro fiat viride æris, sunt variæ quoque viæ, quas non opus est hîc recensere. Tantùm igitur duas describemus, attamen duplici præparatione, vnam scilicet ad medicinam, alteram ad Alchimiam. Viride igitur æris, quod in medicina vsurpandum est, talem habet processum: Accipe laminas cupri, quas inunge sequenti materia: Recipe mellis & aceti ana, & salis tantùm, vt ex his tribus pultem crassiorem facere possis, bene miscendo: postea pone in reuerberatorio aut furno figulino, tandiu donec figulus vasa sua torruerit, & videbis materiam adhærentem laminis nigram esse, sed hoc ne tibi pariat sollicitudinem nec te teneat.

Balsamus cupri.

Nam si aërem suspendas vel ponas laminas illas, tota materia nigra in paucis diebus viridis fiet, & fiet pulcherrimum viride æris, quod Balsamus cupri appellari possit, & summè laudatum est ab omnibus medicis. Sed neq; hoc mirari debes, quòd istud viride æris in aëre primùm viride fit, & quòd aër colorem nigrũ in tam pulchrum viridem transmutare possit. Nam hîc sciendum est, quod & quotidiana experientia in Alchymia demonstrat, quòd quælibet terra mortua vel caput mortuum quamprimùm ex igne in aërem venit, citissimè alium colorem acquirat & suum colorem quem in igne assumpserat, relinquat. Mutationes autem istorum colorum sunt variæ. Prout enim materia est, fiunt quoque colores quanquam plerunque ex nigredine terræ mortuæ fluant. Nam vos qui Alchymiæ periti estis, videtis quòd quælibet terra mortua pulueris fluxus, vel aquæ fortis, nigra ex igne veniat, & quò plura sunt ingredientia, eò magis variè ostendunt se colores in aëre: interdum videntur rubri tantùm, sicut quidem vitriolum facit, interdùm solùm flaui, albi, virides, cærulei: interdùm mixtum, vt in Iride vel Cauda pauonis. Isti colores omnes post mortem se ostendunt & ex morte: nam in omnium rerum naturalium morte videntur alij colores & à primo colore in alium mutantur, quilibet iuxta suam naturam & proprietatem.

Aer mutat colore rerũ vstarum.

Viridis æris Alchimici præparatio.

Porrò dicemus & de viridi æris, quòd Alchymiæ dedicauimus. Eius autem præparatio & processus talis est: Lamina tenuissimè cuprum, quod cum sale, sulphure & tartaro ana tritis & mixtis stratifica in tigillo magno posteà reuerbera viginti quatuor horis forti igne, ita tamen ne fluant laminæ cupri, postea exime, tigillum frange, laminas cum adhærente materià aeri expone aliquot diebus, & conuertetur materia in laminis in pulcherrimum viride æris, quod in omnibus aquis fortibus, aquis gradationum, & in cæmentis & auri colorationibus aurum & argentum alto colore tingit.

Æs vstũ vel croc' ♀ vt paretur.

Vt verò cuprum æs vstum fiat, quod & crocus cupri appellatur, tali modo procedendum est: Laminetur cuprum, & vngatur sale, cum optimo aceto in pultem redacto, postea ponatur in magno tigillo, & collocetur in furno venti & per quadrantem horæ forti igne vratur, ita tamen ne fluant laminæ: hæ laminæ ita candentes in aceto restinguantur, in quo sal Armoniacum sit resolutum, in libra aceti semper vna semuncia: iterum candefiant laminæ, & in aceto restinguantur vt antea: semper autem squamas, quæ post restinctionem adhærent laminis in acetum radito, vel pulsando deiicito, aut vt potes: Hoc tandiu fiat, donec laminæ cupri bonâ ex parte inde absumantur: iam verò destillando abstrahatur acetum, vel aperto vase exhalet, & in durissimum lapidem coaguletur. Ita habes summum crocum cupri, cuius vsus est in Alchymia: Multi quidẽ communiter æs vstum vel crocum Veneris ex ♀ per extractionem alcoolis (vini alij aceti) vt crocum Martis faciunt: ego verò laudo hunc modum longè magis.

Sublimatio Mercurij vt fiat.

Mortificatio verò ☿ vt sublimetur, fit per vitriolum & sal, cum his duobus misceatur, & inde sublimetur, ita durescit vt crystallus, & albescit vt nix. Vt autem in præcipitatum redigatur Mercurius, non alio modo pro-

do procedendum est, quàm vt in optima aqua forti calcinetur, postea graduata aqua fortis ab eo abstrahatur quinquies, plus minúsue, donec præcipitatus pulchrum colorem rubeum acquirat. Hunc præcipitatum dulcifica quantum potes: vltimo quoque rectificatum vinum ardens ab eo destilla septies vel nouies, vel toties, donec in igne candescat & non aufugiat: tunc habes Mercurium præcipitatum diaphoreticum. Porrò hic notandum est magnum Secretum de Mercurio præcipitato, si post colorationem suam cum aqua salis tartari dulcificetur, distillando eam inde, semper recentem toties quidem, donec aqua non amplius acris à præcipitato ascendat, sed planè dulcis fit. Tum habebis præcipitatum dulce vt saccarum vel mel, qui in omnibus vulneribus, vlceribus, & morbo Gallico summum Arcanum est, vt melius aliud sibi Medicus optare non debeat præterea exhilarat Alchimistas perditos. Est enim augmentum ☉, & ingreditur ☉, & cum ipso aurum constans & bonum fit. Quanquam autem multum laboris & sudoris requiratur ad hunc præcipitatum, satis tamen ea recompensat, & sumptus tuos tibi reddit: & præterea satis lucri inde habes, plus quidem quàm optimo artificio aliquo assequi posses: meritò autem de hoc lætari debes, & Deo & mihi ob id gratias agere. Vt autem Mercurius calcinetur, dixi iam in acri aqua forti oportere id fieri, quæ distillando abstrahatur, & præcipitatio fiat. Vt verò Mercurius in cinnabarim redigatur, oportet eum prius cum sale & sulphure flauo mortificare & liquefacere, & in puluerem album redigere, postea in cucurbita ponere, & superponere Aludel & sublimare in maximo fluxu, vt moris est, ita ascendit cinnabaris in Aludel, & adhæret durus, vt hæmatites.

Præcipitatus diaphoreticus fixus vt fiat.

Præcipitatus dulcis vt fiat Eius vsus.

Mercurius vt calcinatur. Mercurius vt in cinnabarim reducatur.

Cerussa duplex, & vtriusque præparatio.

Mortificatio plumbi vt redigatur in cerussam, est duplex, vna ad medicinam, altera ad Alchymiam. Præparatio verò cerussæ in medicina est talis: Laminas plumbi suspende in olla deuitreata super acetum forte ex vino, olla optimè obturata, ne spiritus exhalent: hanc ollam pone in cineres calidos, vel in hyeme post fornacem, tunc semper post decem vel quatuordecim dies inuenies optimam cerussam adhærentem laminis, quam pede leporis abradito: laminam verò reponito super acetum tandiu, donec satis cerussæ habes. Altera autem præparatio cerussæ ad Alchymiam est similis superiori, nisi quod in aceto multum optimi & pulcherrimi Salis Armoniaci solui oporteat, hac ratione pulcherrimam & subtilissimam cerussam habebis ad purgandum stannum & plumbum & cuprum dealbandum. Si verò ex plumbo minium conficere volumus, oportet priùs sale calcinari in cinerem, & postea in vitreata olla lateraliter aduri, semper agitando filo ferreo, donec rubescat. Hoc minium est optimum & carissimum, & in Medicina simul ac Alchymia vsurpari debet: alterum autem quod mercatores vendunt in tabernis, non valet. Fit enim tantum ex cineribus, qui in minerarum liquafactione de ♄ remanent, quod & figuli ad incrustandum vasa emunt, tale minium tantùm ad picturas, & neq; ad medicinam neque ad Alchymiam valet.

Minii ex plumbo præparatio.

Crocus ♄.

Vt autem plumbum redigatur in flauedinem, fit præparatio eius non absimilis præparationi minij. Nam plumbum hîc quoque sale calcinari, & in cinerem redigi debet, & postea continuò ferro agitari in lata patinâ probantium mineras, in mediocri igne carbonum, diligenter animaduertendo, ne nimium caloris sentiat, néue agitatio sit negligens, aliàs enim flueret & fieret vitrum flauum: atque ita habebis pulchrum flauum ex ♄.

Lazurius color ex argento vt fiat.

Mortificatio argenti vt ex eo fiat lazurium, vel illi simile aliquid, ita fit: Laminetur ☾, & cum Mercurio misceatur, & in vitreata ollâ suspendatur super acetum præstans, in quo prius auratæ coctæ sint, & postea in eo solue sal armoniacum & tartarum calcinatum: in reliquis omnibus age, vt de cerussa dictum est, tunc semper post quatuordecim dies habebis nobilissimum & pulcherrimum lazurium adhærens laminis argenti, quod pede leporino deterges.

Auri mortificatio, vt fiat.

Nat. rer.

Mortificationem auri vt redigatur in sua Arcana, vt in tincturam, ʒ. Essentiam, resinam, crocum, vitriolum & sulphur, & cætera præstantia arcana, quorum quidem præparationes multiplices sunt: quia maxima ex parte talia arcana in aliis libris iam satis tradidimus, vt extractionem tincturæ Solis, ʒ. ess. Solis, Mercurij Solis, olei Solis, Solis potabilis, resinæ Solis, croci Solis, & in Archidoxis & alibi, hîc non opus esse censemus repetere. Quæ autem arcana illic omissa sunt hîc indicabimus, vt vitriolum Solis, sulphur Solis, quæ quidem non sunt minima, & quemlibet medicum summoperè exhilarare debent. Vt autem vitriolum ex Sole extrahatur, ita procedendum est: Recipe auri purgati duas vel tres marcas, quas lamina & suspende super vrina puerorum mixta cum acinis vuarú, in ampla cucurbita vitrea superiùs bene sigillata, quam in feruentem cumulum acinorum vuarum, vt ex torculari sumuntur, infodias, vbi stet quatuordecim dies, vel tres septimanas: postea aperi & reperies subtilissimum colorem, qui est vitriolum Solis, adhærentem laminis Solis, quem pede leporino demes, vt de aliis metallis audiuisti, vt de ferri laminis crocum ♂, de cupri laminis vitriolum ♀ & viride æris, de ♄ laminis cerussam, de ☾ laminis lazurium, &c. sub vno processu comprehensis, sed non tamen vniusmodi præparatione. Quando igitur satis habes huius vitrioli ☉ coque ipsum bene in aqua pluuiali distillata, semper agitando spatula aliqua, tunc sulphur auri tollitur in superficiem aquæ vt seuum, quod cholerari demito. Ita etiam cum alio vitriolo agendum est. Postquam autem iam ablatum est sulphur, aquam illam pluuialem euapora vsque ad siccitatem & remanebit vitriolum ☉ in fundo, quod facilè per se in marmore in humido resoluere potes. In his duobus Arcanis nempè in vitriolo auri & sulphure auri latet virtus diaphoretica. Virtutes autem eorum hîc non describimus, nam in libro de Morbis metallicis, & in aliis libris eas satis indicauimus.

Auri sulphur & vitriolū, vt fiat.

Mortificatio & fixatio sulphuris, vt fiat.

Mortificatio autem sulphuris est, vt ipsi combustibilis & fœtens pinguedo adimatur, & in fixam substantiam redigatur, quod hac ratione fit:

fit: Recipe vulgare flauum ſulphur in tenuem puluerem redactum, & abſtrahe ab ipſo diſtillando aquam fortem valdè acrem tertiâ vice: poſteà ſulphur, quod in fundo eſt nigri coloris dulcifica dulci aquâ, toties ab eo diſtillando, donec aqua prorſus dulcis ab eo abſcedat, & non amplius ſulphuris fœtorem habeat. Hoc iam ſulphur reuerbera in reuerberatiuo clauſo ſicut Antimonium, tum fiet primò album: poſteà flauum: tertiò rubrum vt cinnabaris. Quando ipſum iã tale habes, gaudere debes: Eſt enim initium diuitiarum tuarum: Hoc reuerberatum ſulphur tingit altiſſimè quamlibet Lunam in præſtantiſſimum aurum, & corpus humanum in ſuam ſummam ſanitatem, plus quàm ſcribere licet, tantæ virtutis eſt hoc reuerberatum & fixatum ſulphur.

Salia vt mortificentur. Mortificatio omnium ſalium, & quicquid eſt naturæ ſalſæ, eſt ablatio & deſtillatio aquoſitatis & oleitatis ipſorum, & præterea ſpiritus ſalis. Nam ſi hæc auferantur, vocantur poſtea terra mortua vel caput mortuum.

Gemmæ vt mortificentur. Mortificatio gemmarum & corallorum eſt, vt calcinentur, ſublimentur, & in liquoré ſoluantur, vt cryſtallus. Perlarum mortificatio eſt, vt calcinentur, & in acri aceto reſoluantur in formâ lactis.

Magnes, vt mortificetur. Mortificatio Magnetis eſt, vt oleo Mercurij iniungatur, vel ☿ vulgi tangatur: nam poſtea nullum ferrum attrahit.

Silices, vt mortificentur. Mortificatio ſilicum, & lapidum eſt calcinatio.

Marcaſitæ. Mortificatio marcaſitarum, cachymiarum, talci, Kobalti, zinzi, granatorum, zuuitter, vuiſmut, antimonij eſt ſublimatio, hoc eſt, vt cum ſale & vitriolo ſublimentur, tunc vita piſorum, quæ eſt ſpiritus metallicus vnà cum ſpiritu ſalis aſſcendit. Quicquid autem in fundo ſublimatorij remanet, lauetur, vt reſoluatur ab eo ſal, & habebis terram mortuam, in quâ nihil eſt virtutis,

Realgária vt mortificentur. Mortificatio arſenicalium, auripigmenti, opermenti, realgaris, &c. eſt vt cum ſale nitro fluant, & in marmore in oleum vel liquorem vertantur, & fixentur.

Stercora, vt mortificentur. Mortificatio rerum vndoſarum eſt coagulatio aëris.

Aroma. ta. &c. Mortificatio aromaticarum rerum eſt ablatio boni odoris,

Dulcia, &c. Reſinæ, &c. Fructus, &c. Mortificatio dulcedinoſarum rerum eſt, vt cum corroſiuis ſublimentur & diſtillentur.

Mortificatio carabarum, reſinarũ, terpentinæ & gummi eſt, vt in oleũ vel vernicé redigantur.

Mortificato herbarum, radicum, & ſimilium eſt, vt ab ipſis oleum & aqua eorum diſtilletur, & liquor exprimatur torculari, & præterea alcali extrahatur.

Ligna. &c. Mortificatio lignorum eſt, vt in carbones vel cineres vertantur.

Oſſa, &c. Mortificatio oſſium eſt ipſorum calcinatio.

Caro. &c. Mortificatio carnis & ſanguinis eſt ablatio ſpiritus ſalis.

Aqua & ignis, &c. Mortificatio aquæ fit per ignem. Nam calor ignis exiccat & conſumit omné aquam: ita mortificatio ignis fit per aquã: aqua enim extinguit ignem & aufert ipſi ſuam vim & efficaciam.

Ita iam ſatis inſtructi eſtis breuibus quidem verbis, quomodò mors in omnibus rebus naturalibus lateat, & quomodò mortificentur, & in aliam formam & naturam redigantur, & quæ virutes ex ipſis fluant. Quicquid præterea hîc dicendum erat, ponimus in libro ſequenti de Reſuſcitatione rerum naturalium.

LIBER SEXTVS.

De Reſuſcitatione rerum naturalium.

RESVSCITATIO & reductio rerum naturalium non eſt minimum in rerum naturâ, ſed profundum & magnum Secretum, & potiùs diuinum & angelicum quid, quàm humanum & naturale. Volo autem hîc cum maximo diſcrimine intelligi, & non aliter, quàm mea eſt ſententia, & quàm natura quotidiè & manifeſtè oſtendit, & experientia probat, ne mendaciis & obtrectationibus pſeudomedicorum, meorum hoſtium, ſim expoſitus, (quæ aliàs omnia mea ſiniſtrè interpretantur) quaſi diuinam potentiam vſurpare velim, & naturæ hoc tribuere, quod nunquam illa præſtare potuerit. Quapropter hîc ſumma obſeruatione opus eſt, quandoquidem mors eſt duplex, nempe violenta & ſpontanea. Ab vna res poteſt reſuſcitari ab alterâ non. Quare Sophiſtis ne credatis, qui dicunt, quod ſemel mortuum ſit vel mortificatum, nunquam poſſe reſuſcitari, & reſuſcitationem & reſtaurationem nihili faciunt, qui quidem error ipſorum non eſt minimus. Verum quidem eſt, quicquid naturali ſuâ morte perit, & quicquid natura mordificat ex prædeſtinatione ſuâ, ſolus Deus reſuſcitare poteſt, aut ipſius iuſſu diuino hoc fieri neceſſe eſt. Ita quicquid natura conſumit, homo reſtaurare non poteſt. Quicquid autem homo deſtruit, reſtituere poteſt, & refectum frangere, vlterius homo nullam ex ſuâ conditione poteſtatem habet, & ſi quis amplius niteretur facere, is Dei potentiam ſibi arrogaret & tamen fruſtrà laboraret & confunderetur, niſi Deus eſſet cum eo vel haberet tantam fidem, quâ montes tranſponere poſſet. Tali etiam hoc poſſibile eſſet, & adhuc plura maiora: quia ſcriptura ait, & Chriſtus hoc ipſe dixit: Si habeatis fidem vt granum ſinapi, & dicatis iſti monti, abeas, & colloces te in illo, faciet & collocabit ſe, & omnia erunt vobis poſſibilia & nihil impoſſibile.

Reſuſcitatio poſſibilis cuta ſit.

Mors duplex.

Reſuſcitari quæ poſſint.

Sed vt ad noſtrum propoſitum redeamus, quid tandem ſit diſcriminis inter mori & mortificari, & vtrum ex his reſuſcitari poſſit, ita hæc intelligenda ſint. Quicquid ex naturâ ſuâ moritur; habet ſuum terminum ex prædeſtinatione, & ita fert Dei voluntas & ordinatio. Accidit tamen hoc quoque ex variis morbis & diuerſis caſibus, & hoc nunquam reſuſcitari poteſt, neque eſt vllum præſeruatiuum contra prædeſtinationem & connatum terminum vitæ vſurpandum. Quod auté mortificatum eſt, etiã reſuſcitari & reuiuificari poteſt, quod multis argumẽtis probari poſſet, quæ quidé in fine huius libri ponemus. Quare maximum diſcrimen eſt inter mori & mortificare, neque pro re vna ſub eodem nomine cenſeri

Quæ reſuſcitari poſſint, quæ nõ.

Aliud mori aliud mortificare.

censeri debent. Nam in ipsâ probâ longissimè distant. Nam videte de homine qui moritur morte naturali & prædestinatâ, quid amplius boni vel vtilis est in ipso? Nihil, tantùm in terram ad vermes coniiciatur. Est enim putridum cadauer & debetur terræ. De homine autem occiso, qui gladio vel simili modo violento mortuus est non similiter intelligendum est. Nam totum ipsius corpus est vtile & bonum, & in pretiosissimam mumiam præparari potest. Nam quamuis spiritus vitæ ex tali corpore excesserit, restat tamen Balsamus, in quo adhuc vita latet, qui quidem vt Balsamus alia corpora humana conseruat. Ita etiam de metallis videtis quando metallum mori vult incipit rubigine confici: & quod confectum est, mortuum est: & quando totum metallum rubigine absumptum est, totum emortuum est, & talis rubigo nunquam in verum metallum reduci potest, sed fit tantummodo scoria & non metallum. Mortuum est enim, & mors est in ipso, nec habet balsamum vitæ amplius, sed in seipso periit.

Differentia calcis & cineris metallorum.

Cinis metallorũ quid sit.

Calx metallorum quid.

Est & calx metallorum & cinis duplex, & est maxima differentia inter ista duo. Nam vnum reuiuificari potest & in metallum reduci, alterum verò minimè: vnum est volatile, alterum est fixum: vnum est mortuum, alterum mortificatum. Cinis est volatilis nec in metallum reduci potest, tantùm in vitrum vel scoriam. Calx autem metallorum est fixa & in suum metallum reduci potest. Vt autem differentiam & causam intelligatis, scitote, quòd in cinere minùs pinguedinis & plùs siccitatis sit quàm in calce, quæ quidem fluxum dat. Calx verò pinguior est & humidor quàm cinis, & adhuc secum habet suam resinam & fluxum, & præcipuè Sal, quod ex propriâ naturâ fluxibile est, & metalla fluere facit & reducit. Ex hoc iam sequitur, cineribus metallorum, vt in metallum non reduci possint; sal extrahendum esse, tunc perfectè sunt volatiles: & hoc quidem discrimen & caput est summoperè notandum, & non parùm in eo situm est. Nam apud falsos Medicos non paruus error exstitit, qui loco ⊙ potabilis, quintæ essentiæ auri, tincturæ ⊙, &c. leprosam calcem Solis dederunt hominibus, non considerato discrimine & malo inde consequente. Nam duo notabilia & necessaria hîc obseruanda sunt, nempè quod aut calcinatum vel puluerizatum ⊙, si detur hominibus in ventriculo in vnum cumulum congeratur, aut cũ stercore iterum per anum prodeat & ita frustrà sumatur & inutiliter: aut quòd magno interiori calore in corpore humano reducitur, & intestina & ventriculum incrustat & deaurat, qua re concoctio in ventriculo impeditur, vnde multæ variæq; ægritudines consequuntur, & tandem etiam mors. Sicut autem de Sole audiuistis, ita etiam de reliquis metallis septem intelligatis, nempe ne vllum metallicum Arcanum vel medicamẽtum intra corpus accipiatis, nisi priùs sit redditum volatile, & in nullum metallum reduci possit. Quare primus gradus & initium præparandi aurum potabile est hoc, postea tale volatile per spiritũ vini solui potest, vt ambo simul ascendat & volatilia & inseparabilia fiant. Sicut autem præparatis aurum, ita potestis etiam præparare ☽ ♀ ♂ ♃ ♄ & ☿ potabile.

Med. circa aurum error.

Arcana metallica quando nitro sumẽda

Quomodo fiant metalla potabilia & reducibilia.

Resuscitationis probatio sumpta à catulis leonum.

Sed vt ad nostrum propositum redeamus, & exemplis & sufficientibus rationibus probemus, quòd res mortificatæ non mortuæ sint, & in morte cogantur manere, sed reduci & resuscitari ac viuificari possint, & hoc quidem per hominem ex ductu naturæ & formulâ: videtis de leonibus, qui omnes mortui nascuntur, & primùm ab horribili clamore suorum parentũ viuificantur, quasi aliquis dormiens qui clamore aliquo suscitatur, ita etiam leones excitantur, non quòd sic dormiant (nam qui dormit somnum naturalem, eum necesse est resurgere) sed leones non ita: Nam nisi excitatio per clamorem illum fieret, mortui manerent, nec vnquam in illis vita reperiretur. Quare ex hoc satis intelligitur, quòd per clamorem vitam suam acquirant & viuificentur. Similiter etiam videtis in omnibus animalibus, quæ non nascuntur sed ex putredine oriuntur vt muscæ, quæ si in aquis suffocentur ita vt nulla amplius vita in ipsis reperiatur vel videatur, & si ita relinquerentur, mortuæ manerent, neque ex seipsis vnquam reuiuiscerent. Quòd si sale inspergantur & in sole calido vel post fornacem calentẽ collocentur, priorem vitam recuperant, & hæc quidem est ipsarum resuscitatio. Nam si hoc non fieret mortuæ remanerent. Ita etiam videtis in serpente, si in frustra secetur & hæc in cucurbitam ponantur, & in ventre equino putrefiant, totus serpens reuiuiscet in vitro in forma paruorum vermium vel vt semen piscium. Quòd si isti vermiculi, vt decet, in putrefactione educentur & enutriantur, multoties centum serpentes ex vno serpente nascentur, quorum quilibet tam grandis est vt primus, quod quidem sola putrefactio potest. Atque vt de serpente dictum est, sic multa animalia resuscitari, renocari & restaurari possunt. Iuxta hunc processum conati sunt, adiuuante Nigromantiâ, Hermes & Virgilius seipsos post mortem renouare & resuscitare, & denuò vt infantes nasci, sed non iuxta propositum ipsorum res cecidit, sed malè cessit.

Leonum viuificatio.

Muscarũ resuscitatio vt fiat.

Generatio multorũ serpentum ex vno.

Hermetis & Virgilii conatus irritus.

Sed vt exempla omittamus & praxim resuscitationis & restaurationis aggrediamur, necesse est & decet à metallis nos incipere: quandoquidem metallica corpora humanis corporibus sæpiùs assimilantur. Sciendum igitur, resuscitationem & restauratioñe metallorũ duplicẽ esse. Vnam quæ metalla calcinata per reductionem in suum primum metallicum corpus redigat: Alterã quæ metalla in suam primã materiam reducat, hoc est in argentum viuum: & ita quidem in posteriori proceditur. Calcina metallum per Mercurij fuliginem: hanc calcem & tantundem argenti viui pone in sublimatorio, stent aliquandiu, donec ambo in amalgama coagulentur: postea eleua Mercurium per sublimationem à calce, eleuatum iterum tere cum calce metallica, & sublima vt antea: hoc toties fac donec calx metallica tandem super candela vt cera vel glacies liquescat, tunc probè factum est. Hoc metallum ponatur in digestione ad suum tempus, & mutabitur totum in Mercurium viuum, hoc est in primam suam materiam, quæ quidem Mercurius metallorum

Metallorũ resuscitatio duplex est.

Reductio metallorum in Mercuriũ viuũ.

Mercurius philoſophorum appellatur, quem plurimi Alchymiſtæ quæſiuerunt, ſed pauci inuenerunt. Ita iam paratur Mercurius viuus ex omnibus metallis, nempe ☿ auri ☽ ♁ ♂ ♃ ♄.

Reſuſcitatio autem vel reſtauratio Mercurij calcinati fit per Retortarum diſtillationes: nam ſolus Mercurius viuus aſcendit in aquam frigidam & relinquitur cinis ♄, ♀, vel ſulphuris. Reſuſcitatio autem & reſtauratio Mercurij ſublimati fit in aqua feruenti: attamen oportet eum priùs minutiſſimè teri, ita aqua feruens ab ipſo reſoluet ſpiritum ſalis & vitrioli, quem in ſublimatione ſecum attollit, & Mercurius concurrit rurſum viuus in fundo aquæ. Si iam talis Mercurius denuò cum nouo ſale & vitriolo ſublimetur, & in aqua feruenti reſuſcitetur, & hoc ſepties vel nouies fiat, meliùs purgari & renouari nequit. Et hoc pro magno Secreto retine in Alchymia & Medicina, & de eo gaude ſummopere. Nam hoc modo aufertur à Mercurio omnis impuritas & nigredo ac venenoſitas. Reſuſcitatio & reſtauratio Mercurij calcinati ſine ſublimatione fieri non poteſt: nam niſi poſt calcinationem ſublimetur, nunquam reuiuificabitur, quare eum ſublimabis, & poſtea, vt alium ſublimatum, reduces.

Mercurij ſublimati reductio & purgatio ſumma.

Calcinati & præcipitati.

Reſuſcitatio cinnaberis lazurij, Auri muſici, etiam præcipitati, vt viuificentur iterum in Mercurium viuum, eſt talis: Recipe horum quoduis, minutiſſimè tere in marmore, & impaſta albumine ouorum & ſmegmate, poſtea fac pilulas magnitudine auellanæ, quas pone in firma cucurbita terrea: ad orificium eius pone laminam ferream quæ multa parua foramina habeat, ſitque luto agglutinata, atque diſtilla per deſcenſum igne forti, ita vt cadat in aquam frigidam, & habebis iterum Mercurium viuum.

Inſtauratio ligni cõbuſti.

Reſuſcitatio autem & reſtauratio ligni eſt difficilis & ardua, attamẽ naturæ poſſibilis, ſed ſine inſigni ſolertia & induſtria fieri nequit. Vt autem reuiuificetur, tali maximè modo id fit: Recipe lignum quod primũ fuerit carbo, poſtea cinis, & pone in cucurbita, vnà cum reſina, liquore & oleitate illius arboris, omnium ſit idem pondus, miſceantur, & in leni calore liquefiant, & fiet mucilaginoſa materia, atque ita habes tria principia ſimul, ex quibus ſcilicet omnia naſcuntur & generantur, nempe phlegma, pinguedinẽ & cinerem. Phlegma eſt Mercurius, pinguedo eſt ſulphur, cinis eſt ſal. Nam omne quod igni fumat & euaporat, eſt Mercurius: quod flagrat & comburitur, eſt ſulphur, & omnis cinis eſt ſal. Cùm iam iſta tria principia ſimul habes, pone ea in ventre equino & putrefac ad ſuum tempus. Si poſtea illa materia in pingue ſolum ſepeliatur vel infundatur, videbis eam reuiuiſcere & arborem vel lignum paruũ inde naſci, quod quidem in ſua virtute multò eſt nobilius priore. Hoc verò lignum eſt & vocatur reſuſcitatum lignum, & renouatum, & reſtauratum, quod ab initio quoque lignum fuit, ſed mortificatum, deſtructum, & in carbones & cineres & in nihilum redactum, & tamen ex illo nihilo aliquid factum & renatũ eſt. Hoc ſanè in Luce Naturæ magnum eſt Myſterium, nempe quòd res, quæ formam ſuam planè amiſerat & in nihilum redacta fuerat, eam recuperet, & ex nihilo aliquid fiat, quod poſtea multò nobilius ſit in ſua virtute & efficacia quàm primò fuerat.

Ligni phlegma eſt ipſius Mercurius: pinguedo ſulphuris cinis ſal.

Generalis ratio reſuſcitandi.

Vt autem generaliter de reſuſcitatione & reſtauratione rerum naturalium loquamur, ſciendum eſt, præcipuum hîc fundamentum eſſe, vt cuilibet rei reddatur cúmque eâ concordetur iterum id, quod ei in mortificatione ademptum fuerat & ab eo ſeparatum, quod difficulter hîc ſpecificè explicari poteſt. Quare hunc libellum concludemus, & in libro ſequenti de tranſmutationibus rerum naturalium latiùs hæc declarabimus.

LIBER VII.

De tranſmutationibus rerum naturalium.

SI nobis de tranſmutatione omnium rerum naturalium ſcribendum eſt, æquum & neceſſarium eſt, vt ante omnia oſtendamus primùm quid ſit tranſmutatio: ſecundò qui ſint gradus ad illam: tertiò per quæ media & quomodo ea fiat. Eſt igitur tranſmutatio cum res ſuam formam amittit, & ita alteratur, vt prorſus priori ſubſtantiæ & formæ ſuæ non ſit ſimilis, ſed aliam formam aſſumat, aliam eſſentiam, alium colorem, aliam virtutem, aliam naturam vel proprietatem, vt ſi metallũ fiat vitrum vel lapis: ſi lapis fiat carbo: ſi lignũ fiat carbo: argilla lapis fiat & later: pellis glutẽ: pãnus papyrus & talia multa ſimilia. Hęc õnia sũt trãſmutationes rerum naturalium. Poſt hoc ſummoperè quoque neceſſarium eſt ſcire gradus ad tranſmutationem, quotnam ſint. Sunt autem non plures quàm ſeptem. Nam quamuis aliqui plures numerent, plures tamen quàm ſeptem præcipui non ſunt, reliqui verò, qui etiam inter gradus recenſeri poſſunt, ſub iſtis ſeptem comprehenduntur: ſunt autem iſti.

Quid ſit trãſmutatio.

Septem gradus trãſmutationis principales.

CALCINATIO, SVBLIMATIO, SOLVTIO, PVTREFACTIO, DISTILLATIO, COAGVLATIO, TINCTVRA.

Si quis iam iſtam ſcalam aſcendat, is in tam mirabilem locum perueniet, vt multa ſecreta videat & experiatur in tranſmutatione rerum naturalium.

1. Calcinatio quid & quæ eius ſpecies.

Primus igitur gradus eſt Calcinatio, ſub qua & comprehenduntur Reuerberatio & Cęmentatio. Nam inter hæc tria parua eſt differentia quantum ad calcinationem attinet. Quare calcinatio hîc præcipuus eſt gradus. Nam per Reuerberationem & Cæmentationem etiam multæ res corporales calcinantur & in cinerem reducuntur & præcipuè metalla. Quod autem calcinatum eſt non propterea eſt reuerberatum vel cæmentatum. Per calcinationem igitur omnia metalla, mineralia, lapides, vitra, &c. & omnes res corporales fiunt carbo & cinis, & hoc fit nudo, forti ac aërem habente igne, per quem omnis tenax, mollis, & pinguis terra in lapidem induratur: omnes verò lapides in calcem rediguntur, ſicut videmus in furno figulorum, calcis & laterum.

2. Sublimatio quid, & quæ eius ſpecies.

Sublimatio eſt ſecundus gradus etiam valde principalis ad tranſmutatio-

nem multarum rerum naturalium: sub quo intelligitur, Exaltatio, Eleuatio, & Fixatio; estque non adeò dissimilis distillationi. Nam sicut ab omnibus phlegmaticis & aqueis rebus aqua in distillatione ascendit, & à suo corpore separatur, ita in sublimatione spirituale à corporali, volatile à fixo, in rebus siccis, vt sunt omnia mineralia, attollitur & subtiliatur, & purum ab impuro separatur. In sublimatione enim multæ bonæ virtutes & mirabiles res repetiuntur in Mineralibus, multæque res fixantur & constantes fiunt, ita vt in igni permaneant hoc modo: Sublimatum cum suis fæcibus iterum teratur & misceatur, & vt antea sublimetur, quod toties fiat donec non amplius sublimetur, sed omnia simul in fundo maneant & fixa sint. Ita postea fiet lapis & oleum quando & quoties velis, nempe si in frigidatum in aëre vel vitro ponas; ibi enim resoluitur statim in oleum. Si autem iterum in ignem ponas, iterum coagulatur in lapidem, qui mirabilis & magnæ virtutis est. Hoc autem habeas pro magno Secreto & mysterio naturæ, nec Sophistis manifestes. Porrò vt in sublimatione multa corrosiua dulcia fiunt in commistione duarum materiarum, ita contrà multa dulcia corrosiua fiunt: multa dulcia fiunt acerba & austera vel amara, & contrà multa amara dulcia vt saccharum. Notandum quoque hîc est, quòd quodlibet metallum, quod per sal Armoniacum in sublimationem perducatur, postea in frigore vel in aëre soluatur in oleum, & contrà, in igni coaguletur in lapidem. Quæ quidem vna est ex maximis & summis transmutationibus in omnibus rebus naturalibus, nempè metallum in lapidem transmutare.

Fixatio mineralium in lapidem, vt fiat.

Regula de sale Armoniaco.

3. Solutio quid, & quæ eius species.

Tertius gradus est Solutio, sub qua subintelliguntur dissolutio & resolutio, qui quidem gradus sæpiùs post sublimationem & distillationem sequitur, nempe, vt soluas materiam, quæ in fundo remanet. Est autem solutio duplex. Vna scilicet frigoris, altera caloris: vna fit extra ignem, altera in igne. Solutio frigida soluit omnia salia, omnia corrosiua, omnia calcinata. Quicquid est salsæ & corrosiuæ qualitatis, id resoluit, in oleum, in liquorem, in aquam: & hoc fit in humida & frigida cella, aut aliàs tantùm in aëre, in marmore vel vitro. Nam omne quod in frigore soluitur, continet acrem spiritum salis, quem sæpè in sublimatione vel destillatione acquirit & assumit. Et omne quod in frigore vel aëre soluitur, iterum calore ignis coagulatur in puluerem vel lapidem. Solutio verò caloris, soluit omnia pinguia & omnia sulphurea: Et quicquid calor ignis soluit, hoc coagulat, frigus in massã, & quicquid calor coagulat, hoc soluit rursus aër & frigus. Hîc quoque sciẽdũ est, quicquid aër vel cella resoluit, id est magnæ siccitatis, & in se abscõditũ habet ignẽ corrosiuũ: ita quicquid in igne & eius calore soluitur, habet in se dulcedinosã frigidatẽ extra ignẽ. Ita & nõ aliter solutio intelligenda est.

Solutio est duplex.

Solutio calida da quæ soluat

Duplex solutio caloris & frigoris.

4. Putrefactio quid & quæ eius species.

Putrefactio est quartus gradus, sub qua & comprehenduntur Digestio & Circulatio. Est autem putrefactio valdè principalis gradus, qui & meritò primus esse debebat, nisi contra iustum ordinem, & contra Mysterium, quod hîc latet, & paucissimis patet, id fieret: Isti enim gradus ita se inuicem, vt dictum est, sequi debent, sicut articuli in catena aut gradus in scala. Nam si vnus articulorum tolleretur, catena esset interrupta, & captiuus liberatus aufugeret: ita & de scala, si vllus gradus ex medio tolleretur, & in supremo vel infimo loco poneretur, scala quoque fracta esset, & multi in caput per eam deciderent, non sine corporis ac vitæ suæ damno & periculo. Ita etiam hîc intelligatis, quòd isti gradus iusto ordine se sequantur, aliàs totũ opus nostri Mysterij esset peruersum, & omnis labor & opera frustranea & inanis. Putrefactio autem tantæ est efficaciæ, vt veterem naturam aboleat, & transmutet omnes res in aliam nouam naturam, & alium nouum fructum afferat. Omnia viua in ea moriuntur, omnia mortua putrefiunt in ea, & omnia mortua putrefiunt in ea, & omnia mortua in ea recuperant vitam: putrefactio omnibus corrosiuis spiritibus salis acredinem adimit, & lenes ac dulces facit, transmutat colores, separat purum ab impuro, purum superiùs, impurum inferiùs, vtrunque segregatim locat.

De tincturis faciẽdis seruãdus dictus ordo graduũ.

Putrefactionis vis mira est.

5. Distillatio quid, & quot species habeat.

Distillatio est quintus gradus ad trãsmutationẽ omniũ rerũ naturaliũ. Sub ea autẽ subintelligũtur Ascẽsio, Lauatio, Imbibitio, Cohobatio & Fixatio. Per distillationem omnes aquæ, liquores & olea subtiliantur, ex omnibus pinguibus oleum extrahitur, ex omnibus liquoribus aqua, & ex omnibus phlegmaticis rebus oleum & aqua separatur.

Præterea multæ res in distillatione fixantur per cohobationem, & præsertim si res fixandæ aquam in se contineant, vt vitriolum. Quòd si fixetur, Colcotar vocatur. Alumen si propriâ aquâ fixetur, vocatur alumen Zuccari, quod & in liquorem resoluitur, qui si putrefiat per mensem, aquam parit dulcedine saccari, quæ quidem magnæ virtutis est, & præstans Arcanum in medicina ad restinguendũ ignem microcosmicum in hominibus metallariis, sicut in libris de Morbis metallicis latiùs scribimus. Et sicut audiuistis de vitriolo & alumine, ita etiã salnitrũ: & alia aquosa mineralia fixari possunt per cohobationem.

Cohobatio, &c.

Fixatio per distillationem.

Cohobatio autem est, vt caput mortuum sæpiùs suâ propriâ aquâ imbibatur, eaque per distillationem iterum inde abstrahatur. Porrò in distillatione multa amara, acerba & acria dulcissima vt mel, saccarum vel manna fiunt, & contrà multa dulcia, vt saccarum, mel vel manna austera fiunt, vt oleum vitrioli vel acetum, aut amara vt fel, aut gentiana, vel acria vt corrosiuũ. Multæ res vndosæ suum nimium fœtorem in distillatione amittunt, qui quidem in aqua egreditur: multa aromatica perdunt bonum suum odorem. Et sicut sublimatio res in sua qualitate & natura alterat, ita etiam distillatio facit.

Cohobatio quid. Distillationis vis in rebus trãsmutãdis.

6. Coagulatio quadruplex, & quid sit quælibet

Coagulatio est sextus gradus: Est autem duplex coagulatio, vna per frigus, altera per calorem, hoc est, vna aëris, altera ignis: & harum quælibet iterum est duplex, ita vt sint quadruplices coagulationes, duæ frigoris, & duæ ignis.

ignis. Ignis quidem coagulationes fixæ sunt: reliquæ frigoris non. Vna quidem solummodo à communi aëre fit, vel extra ignem: altera fit à superiori firmamento stellatum hyemalium, quæ omnes aquas in niues & glacies coagulant. Ignis verò coagulatio, quæ hîc sola notanda est, fit per artificiosum & graduatum ignem Alchymistæ, éstque fixa & permanens. Nam quicquid talis ignis coagulat, id ita permanet. Altera coagulatio fit ab Ætneo & minerali igne in montibus, quem quidem Archæus terræ regit & graduat haud absimiliter Alchymistæ, & quicquid per talem ignem coagulatur, etiam fixum est & constans, vt videtis in mineralibus & metallis, quę quidem initiò mucilaginosa materia sunt, & ab Ætnæo igne in montibus per Archeum terræ & laboratorem Naturæ coagulantur in metalla, lapides silices, salia, & alia corpora. Sciendum verò etiam est, ignem nullam aquam neque humiditatem coagulare, sed solùm liquores & succos omnium rerum naturalium. Propterea etiam nullum phlegma coagulari potest, nisi in principio fuerit materia corporea, in quam quidem industriâ periti Alchymistæ redire possunt. Ita quælibet mucilaginosa materia, vel spermaticus lentor per calorem ignis & in corpus & corporalem materiam coagulari, sed nequaquam in aquam iterum resolui potest. Et sicut de coagulatione audiuistis, ita etiam sciatis de Solutione, nempe quòd nulla corporalis materia in aquam resolui possit, nisi ab initio fuerit aqua, ita se res habet in omnibus rebus mineralibus.

Coagulari quę neque ant.

Solui, quæ non possint.

Tinctura est septimus gradus & vltimus, qui totum opus nostri Mysterij ad transmutationem concludit, & omnia imperfecta perfecta facit, & in nobilissimam Essentiam transmutat, & in summam suam sanitatem, ac in alium colorem alterat. *Tinctura igitur est materia nobilissima, quâ tinguntur corpora metallica & humana, & in meliorem Essentiam, & longè nobiliorem transferuntur, & in summam suam sanitatem & puritatem.* Tinctura enim colorat omnes res iuxta suam naturam & colorem suum. Sunt autem multæ & variæ tincturæ, & non solùm ad metallica & humana corpora: quoniam omne, quod aliam materiam penetrat, vel tingit alio colore vel Essentia, ita, vt priori non ampliùs similis sit, tinctura vocari potest. Quare multiplices sunt tincturæ, nempe metallorum, mineralium, humanorum corporum, aquarum, liquorum, oleorum, salium, omnium pinguium, & in summa omnium, quæ extra vel intra ignem ad fluxum perduci & reduci possunt. Nam si tinctura tingere debet, necesse est, corpus vel materiam, quæ tingenda est, apertam esse, & in fluxu stare, & nisi hoc fieret, tinctura operari non posset. Nam fieret, sicut si quis crocum vel alium colorem in aquam coagulatam, vel glaciem proiiceret: ita enim non tam citò glaciem suo colore tingeret, ac si in aliam aquam proiiceretur. Et quamuis tingeret, simul tamē glaciem in aquam resolueret. Quare etiam metalla, quæ

7. Tinctura quid & quotuplex.

Tingenda metalla fluere oportet.

tingere volumus, in igne liquefieri oportet, & à sua coagulatione liberari. Et hîc sciendum est, quòd quò calidiùs liquescũt, eò celeriùs ea tinctura transcurrit, sicut fermētũ penetrat, & totam massā acetositate inficit, & quò meliùs obuelatur, & quò calidiùs custoditur massa, eò meliùs fermētat, & eò meliorē panē dat: Est enim & fermentũ tinctura massæ farinaceæ & panis.

Notandũ quoq; quaslibet fæces fixioris esse substātię, quā suus potus, actioris quoq; & penetrātioris naturæ: sicut de vino ardēti videtis, quod fit ex fęcib. vini, de cereuisia ardēti, quæ ex cereuisię fęcib. distillātur, & sicut vinũ ardēs flagrat, & sicut sulphur incēditur. Similiter si de fæcibus aceti aliud acetum distilletur, sicut vulgò vinum ardens distillatur, fiet inde acetum tam igneæ & acerrimæ naturæ, vt omnia metalla, lapides, & alia, tanquam aqua fortis consumat.

Fæces dant fixiorem aquam.

Aceti radicati præpar. & natura.

Porrò tincturas metallorum necesse est esse naturæ fixæ, fluxibilis & incōbustibilis, ita vt si patũ eius laminæ metallicæ ignitæ iniiciatur, mox sicut cera fluat, idq; sine omni fumo, metallũq: penetret, vt oleũ papyrũ, vel aqua spongiam, omniáq; metalla in albũ & rubrũ tingāt, hoc est in ☾ & ☉ Hæ iam sunt tincturæ metallorũ, quæ necesse est per gradum calcinationis primũ in alcool verti, postea per secundũ gradũ sublimationis suũ facilē & leuē fluxũ nāncisci: deniq; per gradum putrefactionis & distillationis tinctura fit fixa & incombustibilis, colorísque immutabilis.

Quomodo fiant tinctura metallorum.

Tincturæ verò humanorum corporum, vt ea tingantur in summā suam sanitatē, & expellātur ab ipsis omnes morbi: vires autē & colores amissi reddātur, vtq; ea instaurētur & renouētur, sunt istæ, Aurũ, Perlæ, Antimoniũ, Sulphur, Vitriolũ, &c. & similia, quarũ præparationes in aliis libris multipliciter docemus. Quare nobis non necessarium videtur, hîc ea repetere.

Tinctura hominum.

De tincturis verò nihil ampliùs scribēdũ est, cũ quilibet extractus color tinctura dici possit, qui quidem permanenti colore res tingat, quæ non ingrediuntur ignem, vel in igne colores fixos seruant. Ista omnia sunt in manu & potestate tinctoris vel pictoris, qui eas iuxta suum placitum præparat.

Tincturæ opificium.

Summoperè quoq; in hoc libro necessariũ est scire gradus ignis, qui sanè multis modis graduari & intēdi potest, & quælibet gradus peculiarē habet operationē, & nullus, vt alter, effectũ dat, quem quilibet peritus Alchymista ex quotidiana experiētia & exercitatione artis nouit. Alius est enī ignis viuus & flāmeus, qui reuerberat & calcinat ōnia corpora. Alius iugis ignis cādelæ & lychni, qui fixat omnia corpora volatilia. Alius ignis carbonũ, qui cementat, colorat, & purgat metalla à suis scoriis, ☉ ☾ altius graduat, ♀ dealbat, & in sũma, omnia metalla renouat. Alius est ignis laminæ ferreæ ignitæ, in qua tincturæ metallorum probantur, quæque ad alia vtilis est. Aliter calefacit scobs ferri, aliter arena, aliter cinis, aliter balneũ maris, quo multiplices distillationes, sublimationes & coagulationes fiunt. Aliter balneũ roris, in quo multæ solutiones rerũ corporaliũ fiũt. Aliter venter equinus, in quo præcipuæ putre-

Gradus ignis Alchymistici quot sint.

factiones & digestiones fiunt. Aliter quoque operatur ignis inuisibilis, per quem radios solares intelligimus, quique per speculum ex chalybe, vel per crystallum manifestatur, & suam operationem & effectum ostendit, de quo igni veteres prorsus nihil scripserunt. Et hoc quidem igne tria principia ex qualibet corporali re in mensa separari possunt. Tam mirabilis virtutis est hic ignis, vt per eum metalla liquefiant, & omnia pinguia & fluxibilia in mensa absque igne, & omnia facilè combustibilia in carbones & cineres redigantur.

Ignis cœlestis.

Postquam igitur vobis proposui & aperui gradus artis Alchymisticæ, & gradus Alchymistici ignis: porrò vobis indicabo & describam in genere varias rerum naturalium transmutationes. Ante omnia verò de metallis loqui decet: secundò de lapidibus: tertiò de variis rebus in genere. Transmutatio igitur metallorum magnum Secretum est in natura, & difficulter fieri potest multorum impedimentorum, & aduersitatum causâ. Attamen non est contra naturam, neque contra Dei ordinationem, vt multi falsò loquuntur. Vt verò minora & impuriora metalla quinque, vt ♀ ♃ ♄ ♂ & ☿, in maiora & purissima, perfectáque metalla, vtpote in ☉ & ☾ transmutentur, absque tinctura vel lapide Philosophorum fieri illud nequit. Cum autem iam anteà in septem gradibus satis tincturarum secreta detexerimus & descripserimus, non est opus, vt ampliùs in hoc laboremus, quin potiùs in his, quæ in aliis libris de transmutationibus metallorum scripsimus, acquiescimus.

Transmutatio in ☾ vel ☉, vt fiat.

Sunt autem aliæ transmutationes imperfectorum & impurorum metallorum, vt transmutatio ♂ in ♀, quæ variis modis fieri potest, primum si limatura ferri in aqua vitrioli coquatur, aut laminæ ferreæ cum vitriolo calcinato cementetur: tertiò si candentes laminæ ferreæ oleo vitrioli extinguantur. His tribus viis ferrum in optimum & naturale ponderosúmque cuprum transmutatur, quod quidem optimè fluit, & suum pondus habet tam benè ac vllum natiuum cuprum. Potest quoque limatura ferri quasi in plumbum reduci & transmutari, ita vt prorsus mollesiat, vt natiuum plumbum, sed non facilè fluit, nempe ita: Recipe limaturæ ♂ & tantundem optimi pulueris liquefactitij, misceantur, ponantur in tigillo & in furno venti, fiat ignis fortis, talis tamen ne ♂ fluat, sed quasi in cemento stet integram horam: posteà fortifica ignem strenuè, vt candescat & fluat: denique tigillum per se frigefieri sinito, & inuenies regulum plumbi in tigillo, mollem & ductilem, vt natiuum plumbum esse potest.

Ex ferro cuprum.

Ex ferro plumbũ.

Vt autem ♀ in ♄ transmutetur, ita procedendum est: Primùm omnium cuprum ☿ sublimato & arsenico fixo in album redige, candidum vt ☾, posteà granulato: huius & boni pulueris reducti recipe ana, & primò quidem cementa, postremò in regulum funde, & habebis verum plumbeum regulum.

Ex cupro plumbũ.

Contrà verò vt plumbum in cuprum transmutetur facilè fit, neque opus est singulari industriâ, nempè sic: Laminas plumbi vitriolo calcinato, vel croco Veneris stratifica, cementa, & postremò liquefac, & videbis quodlibet natiuum plumbum in bonum, ponderosum & ductile cuprum transmutatum.

Ex plũbo cuprum.

Si iam tale cuprum vel quoduis aliud cuprum ita lamineretur, & cum Thutia & Calaminari stratificetur, cementetur, & postremò fundatur, in egregium electrum siue rubeum transmutatur simile auro.

Electrũ simile auro.

Si velis ♄ in ♃ transmutare, lamina ♄ & stratifica cum sale Armoniaco, cementa, & postremò funde, vt suprà dictum est; ita plumbo omnis sua nigredo & obscuritas tollitur, & in albedine pulcherrimo Anglico stanno similis fit.

Ex plũbo stannum Anglicũ facere.

Sicut autẽ audiuistis in breui summa aliquot transmutationes metallorum: ita porrò sciatis de transmutationibus Gemmarum, quæ quidem etiam variæ sunt & neutiquam similes. Videtis enim quanta transmutatio gemmarum in oleo sulphuris lateat. Quilibet enim crystallus in eo tingi & transmutari potest, & cum tempore distinctis coloribus graduari, vt Hyacintho Granato, vel Rubino similis fiat.

Oleum sulphuris transmutat gẽmas.

Similiter sciatis de Magnete, qui in decuplam potentiam & virtutem transmutari potest, nempe hoc modo: Recipe Magnetem, & in carbonibus candefac, ita quidem, vt calescat valdè, sed tamen non sit ignitus, quem statim in oleo croci martis, qui ex optimo Carinthio chalybe sit factus, extingue, vt imbibat quantum capere possit. Ita magnetem tam efficacem reddes, vt per eum claues ex pariete euellas, & similia mirabilia operari queas, quæ alius communis Magnes nunquã facere potest.

Magnetis transmutatio qui fiat. Meta confortatio magnetis.

Porrò in transmutationibus Gemmarum sciendum est mundum situm esse in duobus gradibus tincturæ & coagulationis. Nam sicut albumen oui croco tingi, & postea coagulari potest in pulcrum flauum succinum: fuligine pini in nigrum succinum: viridi æris in viride succinum, simili lapidi cyaneo vel Turcico: viridi succo in simile smaragdo: lazurio in succinum cœruleum, simile sapphyro: ligno Brasiliæ in rubrum succinum, granato vel rubino simile: purpureo colore amethysto simile: cerussâ alabastro simile. Ita alij quoque liquores omnes & præcipuè metalla & mineralia fixis coloribus tingi, & postmodum coagulari, & in gemmas transmutari possunt.

Similiter & perlæ fieri possunt veris in forma prorsus similes, ita vt splendoris & speciei ratione non benè à veris discerni possunt, nempe ita: Purga albumen ouorum per spongiam, quàm purissimè, in quod insperge & misce pulcherrimi albi Talci, vel conchæ perlatæ, aut ☿ per ♃ coagulati, & in alcool redacti, & simul in marmore optimè tere, ita, vt fiat densum amalgama, quod in sole vel post fornacem calidam siccetur eò vsque dum fiat, vt caseus vel hepar. Postremò ex hac massa forma Perlas quantascunque vis, quas setis suillis affige, & ita perforatas sicca sicut succinum, & parasti eas. Si verò non satis splendeant, exterius albumine ouorum inunge, & iterum sicca: ita fient pulcherrimæ perlæ in forma similes veris, sed non in virtute.

Falsæ perlæ quomodo fiant.

Falsi coralli vt fiant.

Simili ferè modo & coralli fiunt ab his, qui homines, vt & cum dictis perlis, fallere student, nempe ita: Cinnabarim cum albumine ouorum in marmore tere per horam, postea vt terram figulinam sicca: denique finge inde pilulas vel ramulos, prout vis: postremò ad summum sicca, & vt perlas exterius albumine ouorum inunge, & iterum per se sicca. Ita fiunt coralli natiuis in specie similes, sed non in virtute.

Vernix aureus & argenteus.

Sciendum quoque est, albumen ouorum per se in pulcherrimum vernicem coagulari posse, in cuius coagulatione Luna vel Sol inspergi possit.

Lignum qui lapis fiat.

Sunt aliæ multæ & variæ transmutationes rerum naturalium: quarum quas scio, & expertus sum, vobis obiter & breuiter iam proponam. Et primò teneatis, quòd lignum quoduis, si ad certum tempus in Aquam Salis Gemmæ; ponatur in lapidem certâ admiratione

Carbones ex lapidibus.

conuertatur. Ita & lapides igne Ætneo in Carbones transmutantur, qui lapidei Carbones vocantur.

Gluten ex pellibus. Papyrus ex lino. Sericum ex lino. Plumæ natiles, &c.

Similiter & ex pellibus gluten excoquitur: ex Panno lineo fit papyrus: ex lino in acerrimo lixiuio ex calce & cinere Isatidis herbæ cocto fit sericum. Ita si pennis detrahantur partes plumæ, & in tali lixiuio coquantur, neri & texi instar gossypij possunt. Quoduis oleum vel spermatica mucilago potest coagulari in vernicem: quilibet liquor in Gummi &c. Hæc omnes sunt rerum naturalium transmutationes: de quibus cùm hactenus dictum sit, hîc colophonem imponamus.

FINIS LIBRI SEPTIMI.

LIBER OCTAVVS DE SEPARATIONIBVS RERVM NATVRALIVM.

Chaos mundi materia.

IN mundi creatione prima Separatio à quatuor Elementis cœpit, cùm prima Materia Mundi esset vnum Chaos. Ex hoc illo Deus condidit Maiorem Mundum, in quatuor discreta Elementa separatum, nempe in Ignem, Aërem, Aquam, Terram. Ignis pars erit calida: Aër, tantùm frigida: Aqua humida: Terra denique pars tantum sicca Maioris mundi.

Separatio quænam hîc traditur.

Vt verò instituti nostri in hoc octauo libro rationem cognoscatis breuissimè: sciendum est, nos non proposuisse hîc de Separatione Elementorum omnium naturalium rerum tractare: quandoquidem, de Arcanis illis in Archidoxis de Separationibus Elementorum plenè perfectéque docuimus: sed hîc tradimus de Separatione rerum Naturalium, qua vnumquodlibet seorsim & separatim materialiter ac substantialiter separatur & segregatur, cum scilicet duo, tria, quatuor, &c pluráue in vnum corpus inuicem permixta sunt, & tamen non nisi vnica materia tangitur & videtur. Vbi hoc frequenter accidit, vt corporea eiusmodi materia à nemine cognosci aut expresso nomine designari possit, donec processus separationis instituatur. Tunc enim interdum ex vnica materia, duo, tria, quatuor, quinque vel plura prodeunt: sicut per quotidianam experientiam in Scientia Alchimica euidens fit. Exemplo vobis est *Electrum*, quod per se Metallum non est, sed tamen omnia Metalla in vno metallo & corpore recondit. Id si Alchimicâ industriâ Anatomizetur & separetur: omnia septem metalla, eáque pura & impermixta ex illo prodeunt; nempe *Aurum, Argentum, Cuprum, Stannum, Plumbum, Ferrum, Argentum viuum, &c.*

Electrũ quid?

Metalla quot numero.

Separatio quid?

Vt autem quidnam Separatio sit, intelligatur: notandum est, ipsam nihil esse aliud, quàm vnius ab altero segregationem, siue duo, tria, quatuor pluráue permixta sint; segregationem inquam trium principiorum, vt Mercurij, sulphuris, salis, & extractionem puri ab impuro, seu puri & nobilis Spiritus ac Quintæ Essentiæ à crasso, & Elementali corpore: & præparationem duorum, trium, quatuor aut plurimi ex vno: aut dissolutionem & liberationem rerum colligatarum & vinctarum, quæ naturæ aduersæ sunt, & perpetuò sibi inuicem contrariantur, nullo fine, donec sese mutuò perimant & destruant.

Separationis quot species?

Iam verò Separationes variæ & multiplices sunt, nobis quidem non omnes cognitæ. Quæ nobis ex Elementalibus dissolubilibus naturalibus rebus exploratæ sunt: hoc loco secundùm species constituentur & describentur.

1. Microcosmi.

Prima separatio, de qua loquimur, inchoari debet ab homine, quoniam is Microcosmus, minor mundus est, & ipsius causâ Macrocosmus, maior mundus, conditus est, vt scilicet illius Separator esset. Separatio autem Microcosmi à morte demum incipit. In morte enim hominis corpora duo à se inuicem separantur, Cœleste & Terrenum, hoc est, Sacramentale & Elementale. Horum vnum in sublime euolat vt Aquila: alterum deorsum ad terram, vt plumbum labitur.

Corpus hominis post mortem duplex.

Corpus Elementale quale fit.

Corpus Sacrament. quale sit.

Elementale putrescit, & consumitur, fit putridum cadauer, quod in terram defossum, denuò non prodit aut apparet. Sacramentale autem, hoc est, Sydereum & cœleste, non putrescit, non sepelitur, locum nullum occupat. Hoc corpus hominibus apparet, & post mortem etiam conspicitur. Hinc *Spectra, visiones, & supernaturales apparitiones.* Hinc à priscis Magis *Ars Cabalistica*, exstructa est, de qua in libris Cabaliæ fusiùs tractatur.

Cabalistica vnde.

Post hanc separationem factam, deinde per mortem hominis à se inuicem etiam separantur tres substantiæ, nimirum *corpus, Anima, & Spiritus*, quolibet ad suum locum tendente, ad Arcam, ex qua originaliter prodiit, corpore scilicet ad terram, ad primam Elementorum materiam: Animâ ad primam materiam Sacramentorum: Spiritu denique ad primam materiam aërei chai.

2. Macrocosmi.

Quod iam de separatione Microcosmi dictum est: idem etiam intelligi debet de mundo maiore, quem Oceanus magnus in tres partes segregauit, ita vt vniuersus orbis in tres sectus partes sit, in *Europam* scilicet *Asiam & Affricam*: quæ separatio, præfiguratio quædam est triũ principiorũ, quod ipsa de qualibet terrena & Elemẽtali re separari possint. Tria hæc principia sunt Mercurius, sulphur & sal: ex quibus tribus mundus conditus & compositus est.

Mundi tres partes.

3. Metallorum.

Ab hoc scienda etiam est separatio metallorum à suis montibus, hoc est, separatio metallorum & mineralium. Separatione in his instituta ex vna materia multæ prodeunt, sicuti videtis ex mineralibus prodire *metallum*, *scoriam*, *vitrum*, *arenam*, *Piritem*, *Marcasitam*, *Granatum*, *Cobaltum*, *Talcum*, *Cachinnam*, *Zinetum*, *Bisemutum*, *Antimonium*, *Lithargyrium*, *sulphur*, *vitriolum*, *æruginem*, *Chrysocollam*, *caruleum*, *seu Lasulum*, *Auripigmentum*, *Arsenicum*, *Realgar*, *Cinnabarim*, *Ferri argillam*, *Spathum*, *Gyphum*, *Tripolim*, *Rubricam fabrilem*, *&c.* & his similia alia plura: velut & deinceps horum cuiuslibet *aquas*, *olea*, *resinas*, *calcem*, *siue cinerem*, *Mercurium*, *sulphur & sal*, *&c.*

4. Vegetabilium

Vegetabilia in separatione sua dant *Aquas*, *olea*, *succos*, *Resinas*, *Gummata*, *Electuaria*, *pulueres*, *cineres*, *Mercurium*, *sulphur & sal*, *&c.*

Animalia in separatione sua dant *aquam*, *sanguinem*, *carnem*, *adipem*, *ossa*, *cutem*, *corpus*, *crines*, *Mercurium*, *sulphur*, *& sal*, *&c.*

Separatorem bonum quæ faciant.

Qui ergo eiusmodi rerum naturalium omnium separatorem se gloriatur, is longâ experientia & rerum naturalium omnium perfecta cognitione opus habet. Præterea oportet ipsum etiam esse peritum & exercitatum Alchimistam, vt sciat quid conflagrabile sit, vel non sit; quid fixum, quid volatile sit; quid fluat vel non fluat, quid altero ponderosius existat. Explorata etiam habere debet cuiuslibet rei naturalem colorem, odorem, aciditatem, austeritatem, acorem, amarorem, dulcorem, gradum, complexionem, & qualitatem.

Separationis qui & quot gradus: & quid separet Destillatio. Resolutio. Putrefactio. Extractio.

Nosse insuper etiam debet gradus separationis, vt sunt destillationis, Resolutionis, putrefactionis, extractionis, calcinationis, Reuerberationis, Sublimationis, Reductionis, Coagulationis, puluerisationis, lauationis. Per destillationem separatur aqua & oleum de omnibus rebus corporeis. Per Resolutionem separantur metalla à mineralibus, & metallum vnum ab altero, & sal ab aliis, & pinguedo, & leue à grauiori. Per putrefactionem separatur pingue à macro, purum ab impuro, puttidum à non putrido. Per extractionem separatur purum ab impuro, & spiritus ac essentia Quinta à suo corpore, & margarita à crasso.

Calcinatio. Reuerberatio.

Per calcinationem separatur. Aquea humiditas, pinguedo, naturalis color, odor, & quicquid aliàs combustibile est. Per Reuerberationem separatur color, odor, flagrabile, omnis humiditas, aquositas, pinguedo, quicquid denique fluxile & inconstans rei inest, &c.

Sublimatio.

Per sublimationem separantur à se inuicem fixum & volatile, spirituale & corporale, purum ab impuro, sulphur à sale, Mercurius à sale &c.

Reductio.

Per Reductionem separatur fluxile à solido, metallum à suo minerali, & metallum vnum ab altero, metallum à scoria, pingue à non pingui.

Coagulatio. Puluerisatio

Per coagulationem separatur mador ab humido, aqua à terra. Per puluerisationem separantur à se inuicem puluis & arena, cinis & calx, minerale à vegetabili & animali. Et pulueres omnes, quæ inæqualis ponderis sunt

Iaculatio.

separantur, in iaculatione, velut palea de frumento. Per Lotionem seu Ablutionem separantur cinis & arena, minerale à suo metallo, graue à leuiore, vegetabile & animale à parte minerali, sulphur à Mercurio & sale, sal à Mercurio.

Metallor. separatio multiplex.

Cæterùm vt missâ iam theoricâ, ipsam separationis practicam aggrediamur, ac ad speciem descendamus: notandum est, separationem metallorum iure omnium primam esse. Ipsam ergo deinde tali ratione trademus.

De Separatione Metallorum à suis mineris.

1. per pulueres liquefactorios.

Separatio metallorum à suis mineris, modis multis fieri potest, nempe Ebullitione seu excoctione, eliquatione per pulueres liquefacientes vt sunt sal Alcali, Lithargyrum, sal fluxum, Fel vitri, scoria, sal Gemmæ, sal petræ, &c. Indantur in fictile seu catinum, in fornace liquentur. Sic nimirum metallum, seu Regulus in fundum fictilis residebit: materia autem mineræ enatabit in sublime, & fiet scoria. Regulum hunc metallicum per Reuerberatorium in fornace vrgebis tam diu, donec metallum omne purum, & ab omni sua sorde & scoria liberatum sit. Hoc modo metallum probè digeritur, & ab omni sorde seu scoria (vt ita dicam) finatur seu expurgatur. Eiusmodi minera interdum, plus vno metallo continebit, veluti multoties accidit, vt cuprum & argentum, cuprum & aurum, plumbum & argentum, stannum & argentum, &c. in vno minerali inueniantur cuius rei signum est seu apparet si metallicus Regulus post reuerberatorium in capella debito modo & ratione resoluatur. In eo enim imperfecta metalla omnia separantur, vt sunt cuprum, ferrum, stannum, plumbum: & sic vnà cum plumbo, cuius duplo plus quàm Reguli esse in additamento debet, illa in fumum abeunt, solúmque finum argentum aurúmque in capella remanet. Idem similiter etiam deprehenditur, si metallicus Rex liquatur, & in glandes funditur. Eâ námque fusione metalla permixta separantur dum quod optimum & grauissimum est in fundum semper decidat, leuiore contrà supereminente &c.

2. per aquas fortes, &c.

Possunt etiam duo vel tria permixta metalla in acri fortíque aqua separari, vt vnúmque ab alio extrahi, extendi, & resolui: si autem vtraque metalla vnà resoluuntur, vnum eorum in ista Resolutione, velut arena aut calx cum sale, vt conuenit, diuerberari ac deprimi, & ita separari potest.

3. per Sulphur.

Præterea metalla etiam per fluxionem separari queunt, hoc processu. Fac metalla fluant. Si facta fluxilia sunt, optimè sublimari & purgati sulphuris pro qualibet libra metalli vnciam vnam iniice. Ibi id comburetur & eâdem opera alterum metallum, nempè leuissimum, in sublime trahet, grauius autem in fundo relinquet. Hoc modo vnà stent, vt refrigerentur. Ita in vno Regulo metalla duo inueniétur, nó vt priùs, mutuò permixta sed sibi opposita, & sulphure tanquam muro dirempta, sicut oleum duas aquas ita intercludit, vt iungi & commisceri non possint: ita & sulphur metalla. Sulphur itaque Arcanum singulare insigni laude dignum est.

Sulphuris vis mira in separãdo

Vola-

4. Per Mercurium viuum. Volatica & fugacia metalla, velut Aurum & argentum, si à mineris separanda sunt, quoniam nec in igne, nec in Aquis fortibus contineri & donari queunt, per Mercurium viuum Amalgamari, separari & extrahi debent. Mercurius autem viuus postea per gradum destillationis, à metalli, auri argentiue calce abstrahendus & separandus est.

Hoc modo cætera etiam metalla, vt Aurum, Argentum, Cuprum, Ferrum, Stannum, Plumbum, &c. velut & alia ex his parata, vt Electrum rubeum, Magnesia alba, aurichalcum, plumbum cinereum, Laton, æs Caldarium, pars cum parte, &c. & quæcunque huius generis transmutata metalla sunt, cum Mercurio viuo, in puluerisatione ab extraneis abstrahuntur & separantur. Ea enim Mercurij viui Natura & conditio est, vt cum metallis amalgametur, & totus vniatur, cum hoc tamen vel illo aut citiùs, aut tardiùs, prout metallum eius naturæ plùs minúsue cognatū est.

Hoc in censu præcipuum est Aurum finum, deindè finum argentum, tertium plumbum, quartum stannum, quintum cuprum, postremum ferrum. Sic inter transmutata metalla primum est pars cum parte, deindè plumbum cinereum, præterea Laton, insuper æs caldarium, porrò Rubeum, & nouissimum Album. Quanquam pro vna vice Mercurius plùs vno metallo non assumat, cum quo amalgametur. Illud tamen Amalgama postea semper per corium hircinum aut pannum gossypinum iniectâ (vt decet) chordâ, fortiter exprimendum est. Hoc enim pacto per corium aut pannum nihil præter solum Mercurium viuum transibit. Is quod attraxerat metallum, illud in corio aut panno remanet instar calcis, quod postea cum sale Alcali aut alio in corpus Metallicum eliquando reducere potes. Hoc autem ingenio Mercurius viuus ab vniuersis metallis multò expeditiùs & compendiosiùs, quàm per gradum destillationis segregatur, &c. Hoc per Mercurium viuum processu à perito & industrio Alchimista metalla omnia post calcinationem suam in puluerisatione, à se inuicem extrahi ac separari possunt. Eodem modo, facili admodum labore stannum etiam ac plumbum à cupro aut vasis cupreis, à ferro & chalybe stanno obductis, citra omnem ignem & aquam per solum Mercurij viui Amalgama, vt diximus, separari potest. Nihilominùs etiam rursum & foliatum aurum argentúmue, velut & molitum tritúmque quoduis metallum, penicillo aut calamo, pannis, membranis, papyro, corio, lignis, lapidibus aut aliis inscriptum illitúmque per Mercurium viuum resolui potest, vt tamen postea Mercurius ab illis metallis separari iterum ac segregari queat.

5. Per corrosiuas aquas. Separatio autem metallorum in aqua forti, Aqua Regis, & similibus aliis corrosiuis fortibus, hac ratione fit. Sumatur metallum permixtum, & alij coniunctum, & in laminas tenuissimas aut granula minima reducatur. Indatur in vas separatorium, & ei affundatur Aquæ fortis communis, quantum satis est, stent, & mutuò macerentur, donec metallum omne in pellucidam aquam resoluatur. Id si argentum est, & aurum in se continet, argentum vniuersum resoluetur in aquam, & aurum calcinabitur, & nigræ arenæ specie in fundo subsidebit. Eâ ratione duo metalla, aurum & argentum separata erunt. Si autem argentum solum sine gradu destillationis per aquam fortem separare, & in fundum instar arenæ deorsum agere, ac à resolutione in calcinationem reducere voles: tunc in resolutionem illam lamellam cupream iniice, & argentum in aqua illico subsidebit, ac instar niuis fundum occupabit vitri, & lamellam cupream paulatim consumere incipiet.

Argenti & cupri separatio per Aquamfortem communem, hoc modo fit. Cuprum, quod argentum, aut argentum quod cuprum in se continet, prædicta ratione in tenuissimas laminas aut granula reducito, & in vas vitreum indito, ac Aquæ fortis communis quantum sufficit, addito. Hoc modo argentum calcinabitur, & fundum petet instar calcis candidæ: cuprum verò resoluetur, & in pellucidam aquam conuertetur. Hæc aqua si vnà cum resoluto cupro per vitreum infundibulum ab argentea calce in vitrum peculiare abstrahatur, tunc resolutum cuprum in aqua cum communi aqua pluuia vel fluuiali, aut marina calida reuerberari ita poterit, vt instar arenæ fundum vitri occupet.

Separatio autem abditi auri à quolibet metallo, fit per Gradum Extractionis in Aqua Regis. Huiusmodi námque aqua metallum nullum, quàm solum aurum finum resoluere aggreditur, &c.

Eadem Aqua Regis separat etiam aurum finum ab inauratis Clenodiis. Illa enim si his illinatur, aurum abstergit & distringit, &c.

Præterea etiam cum cæmento per gradum Reuerberationis metalla duo permixta à se inuicem separari possunt, maximè verò, si non in simili Fixationis gradu consistunt, vt ferrum & cuprum. Quod verò metallum Fixationis quàm minimum habet, velut stannum & plumbum: id per gradum Reuerberationis in Cæmento vniuersum consumitur. Quò autem Fixius est metallum, eò minùs à cæmento affici ac consumi potest. 6 Per gradum Reuerberationis.

Sciendum itaque, aurum finum omnium fixissimum & perfectissimum esse metallum, quod à nullo cæmento consumi possit. Huic proximum est Argentum finum. Si verò aurum & argentum inuicem in vno corpore permiscentur, quod pars cum parte vocari solet, aut argentum in se aurum, aut aurum argentum continet: hæc inquam permixta si vnà in cæmentum data Reuerberentur, tunc aurum perpetuò integrum & inuiolatum manet, argentum autem per cæmentum consumitur, & ex fino auro extrahitur, ita, vt seorsim sit cuprum ab argento ferróque aut stannum à cupro & ferro, aut plumbum à stanno, &c. & sic deinceps. Pars cū parte quid sit.

De Separatione Mineralium.

POstquam Metallorum à sua terra & materia, velut etiam metalli vnius ab alio separationem hactenus explicuimus, & quâ fieri potuit, summâ, attamen accuratâ breuitate secundùm artem Alchimicam &

Experientiam proposuimus: fas vtique ac necessarium erit, nos deinceps quoque de illis rebus tractare, ex quibus metalla crescunt & generantur, vt sunt tria principia, Mercurius, Sulphur & Sal, velut & mineralia alia, in quibus primum Ens Metallorum, hoc est, spiritus metallorum reperitur, velut euidens est in Marcasitis, Granatis, Cachimiis, Talco rubro, Lazurio, &c. & similibus, in quibus primum Ens Auri per gradum sublimationis inuenitur. Sic in Marcasita alba, albo Talco, Auripigmento, Arsenico, Lithargyrio, &c. Primum Ens Argenti inuenitur. In Cobalto, Zinero, &c. Primum Ens Ferri. In Zineto, Vitriolo, Atramento, Viridi æris, &c. Primum Ens cupri. In Zineto, Bisemuto, &c. Primum Ens Stanni. In Antimonio, Minio, &c. Primum Ens Plumbi. In Cinnabari primum Ens Argenti viui reperitur.

De primo hoc Ente sciendum est, quòd sit fugax Spiritus, in volatilitate adhuc consistens, velut infans in fœminæ matrice latet, qui interdum Liquori, interdum Alcool assimilatur.

Quisquis ergo primum Ens cuiuslibet corporis talis habere, & separare satagit: huic multâ experientiâ & Spagyricæ scientiæ cognitione opus est.

Si enim in Alchimia non sedulò laborauit, nihil expediendo frustrà omnia tentabit. Quo verò modo primum Ens à quibuslibet mineralibus corporibus separandum sit: in libris Archidox. satis explicatum est, nec hîc cum tædio repeti debet. Quantum autem ad separationem Mineralium, notandum est, per gradum sublimationis huiusmodi multa separari, velut Fixum de non fixo, spiritualia & volatilia corpora de Fixis, & sic consequenter secundùm omnia membra, prout de metallis comprehensum est. Omnium enim mineralium vnus ac similis processus est per omnes gradus, sicut ars Spagyrica docet, &c.

De Separatione Vegetabilium.

Vegetabilia quot modis separentur.

SEparatio eorum, quæ ex terra crescunt, & combustibilia sunt, velut *fructus, herbæ, flores, folia, gramina, radices, ligna, &c.* multis quoque modis instituitur. Per Destillationem námque primùm ab illis separatur phlegma, postea Mercurius, post hunc oleum, quartò suum sulphur, denique Sal. Separationibus his omnibus secundùm artem Spagyricam factis, insignia & excellentia medicamenta multa prodeũt, cum intrò tum extra corpori adhibenda.

Medic. reprehens.

Cùm verò ignauia tantopere apud Medicos illos inualuerit, & opera omnis, omne studium ad insolentiam tantùm conuertatur: non miror equidem, præparationes eiusmodi passim negligi, & carbones tam vili pretio prostare; quòd si fabri eadem facilitate carbonibus in suis cudendis & tractandis metallis carere possent, quâ carent illis Medici isti in præparandis medicinis: Haud dubiò carbonarij omnes ad extremam egestatem iam pridem redacti essent. Interim debito suo Elogio Medicos Spagyricos iure effero & exorno. Nec enim otio illi & desidiæ dati, superbo habitu incedunt, holosetico induti, aut digitis an-

Spagyricorum laus, & quibus differant à cæteris Medicis.

nulos ostentantes, aut argenteos pugiones ex lumbis defigentes, aut nitidas Chirotecas manibus vertentes, sed laboribus suis sedulò vacantes, & noctes atque dies integras inter igneas fornaces desudantes. Hi non animi causâ exspatiando tempus fallunt: Sed oblectationem suam in Laboratorio captant. Vestibus induuntur coriaceis, aut scotteis, præcinctorium appendentes, quo manus tergant. Digitos suos immittunt in carbones, in lutum & stercus, non in annulos aureos. Instar fabrorum & carbonariorum fuliginosi & sordidi sunt, nec vultu nitido superbiunt. Apud ægros loquaces non sunt, nec sua medicamenta altè deprædicant: cùm perspectum habeant, ipsum opus artificem, non artificem opus laudare debere, verborúmque elegantiam ægrotum minimè sanare posse. Vanitatibus ergo his omnibus neglectis, gaudent circa ignem occupari, ac gradus scientiæ Alchimiæ addiscere. Huius classis sunt, *Destillatio, Resolutio, Putrefactio, Extractio, Calcinatio, Reuerberatio, Sublimatio, Fixatio, Separatio, Reductio, Coagulatio, Tinctura* & similia.

Alchimiæ quot gradus.

Cæterùm quomodo hæ separationes omnes secundùm Spagyricam & Alchimicam artem ope distinctorum graduum fiant: antea in genere dictum est. Itaque denuò idem hîc repeti vanum est. Vt verò ad Species nonnihil pergamus, & practicam istam breuissimè explicemus: sciendum est, non vno eodémque processu, *Aquam, Spiritum, Liquorem, Oleitatem, &c.* ex herbis, floribus, seminibus, foliis, radicibus, arboribus, fructibus, lignis, per gradum distillationis separari posse.

Alium enim processum requirunt herbæ, alium flores, alium semina, alium folia, alium radices, alium arbores, locustæ & caules, alium fructus, alium ligna, &c. Et in hoc distillationis gradu discreti quoque quatuor gradus Ignis considerandi veniunt. Primus gradus Ignis in distillatione est Balneum Mariæ. Hæc est destillatio facta in aqua. Alter gradus Ignis est distillatio facta in cinere. *Tertius*, in arena. *Quartus*, in libero Igne, sicut etiam per Aquam fortem & alias violentas aquas destillatio fieri solet. Sub primum ignis gradum spectant Herbæ, flores, semina, & similia. Sub secundum folia, fructus, &c. Sub tertium radices, rami & locustæ arborum, &c. Sub quartum ligna, & quæ his similia sunt. Horum tamen quodlibet minutim incidendum aut contundendum est, priusquàm in distillatorium indatur. Et hæc de distillatione Aquarum, & vegetabilium substantiarum dicta sint. Quantum autem ad separationem & distillationem oleorum attinet, processus idem tenendus est cum eo, de quo in separatione Aquarum iam diximus, nisi quòd ex parte per Descensum illa destillanda sint. Nec enim aquarum instar in Distillatorio sursum ascendere possunt. Itaque processus eorum hoc casu mutandus est. Cæterùm Liquores non vt aquæ & olea in distillatione separantur, sed sub prælo à corporeis suis substantiis exprimuntur. Et hîc sciendum est, non-

Ignis in destillãdo gradus 4.

Quæ res quo ignis gradu destillẽtur.

Aquam

Olea.

nonnulla quoque olea, eodem modo, quo Liquores, per prælum à suis corporeis substantiis exprimi & separari hac de causa, quia planè nullam vstionem aut Ignis calorem ferre possunt, sed ingratum ex illo odorem contrahunt. Huius census est oleum Amygdalarum, Nucum, durorum ouorum & similium. Notandum etiam hoc est, quod omnia olea, si secundùm Spagyricam & Alchimicam artem præparentur seu coagulentur, vernicem, Electuarium, Gummi aut resinam quandam fundant, quæ sulphur quoque vocari possunt, quòd si species; quæ in Distillatorio relinquuntur, calcinentur, & in cinerem redigantur, solâ ac simplici aquâ calidâ Alcali ab ipsis extrahi & separari potest. Cinis, qui relinquitur, vocatur terra mortua, nec ex illa quidquam amplius educi aut separari potest.

De Separatione Animalium.

Separationẽ animaliũ, Anatomiã præcurrere necesse est, vt seorsim sit sanguis, seorsim caro, seorsim ossa, seorsim cutis, seorsim intestina, seorsim tendines, &c. pòst, quodlibet horum per se spagyrica arte separandum est. Itaque hoc loco Separationes præcipuè quatuor sunt. Prima aquosam & phlegmaticam humiditatem à sanguine elicit. Sanguine námque hoc modo, secundum processum in libro de conseruationibus traditum, separato, Mumia nobilissima prodit, & specificum tam præstans, vt quodlibet recens vulnus, viginti quatuor horarum spatio, per vnicam ligaturam sanari & consolidari possit, &c.

Separat. animal. 4. modi seu gradus.

Mumia &c.

Altera Sepatatio est pinguedinis à carne. Eâ enim à carne humanâ separatâ, præstantissimus fit Balsamus, sedans dolores podagræ, contracturæ, & similes alios si membra affecta illo calidè inungantur. Prodest idem etiam tendinibus manuum pedúmue conuulsis, si quotidie inungantur. Sanat etiam scabiem, & omnes species Lepræ. Adeóque hoc specificum chirurgicum summum est, in omnibus casibus & vulneribus apprimè commodum, &c.

Balsamus &c.

Tertia separatio est aqueæ & phlegmaticæ humiditatis vnà cum pinguedine extractæ ex ossibus. Duo námque hæc si arte Spagyrica per gradum Destillationis ab ossibus humanis separentur: porrò verò ossa per gradum Calcinationis in candidissimum cinerem redigantur seu exurantur: Et denique tria hæc iterum debitâ ratione vniantur, ita vt butyrum referant: Arcanum id ac specificum admirandum erit, quo quamlibet ossis fracturam citra dolorem tribus sal em deligationibus curare integrè possis, modo fracturam ipsam ad præscriptum scientiæ chirurgicæ tractes componásque, & specificum tandem formâ Emplastri imponas, &c. Idem etiam vulnera cranij, & quamcunque aliam ossium contusionem expeditissimè persanat.

Quarta & vltima Separatio est Resinarum & Gummarum à cute, intestinis & tendinibus. Resina námque hæc per gradum extractionis Spagyrica arte est illis extracta ac separata, & ad Solis radios per se coagulata, viscum nitidum & pellucidũ euadit. Visco hoc, præscripto modo ex corpore humano præparato, extracto & separato, Arcanum ac Specificum stypticum præstantissimum prodit, quo vulnus aut vlcus expeditè conglutinari, ac labra eius adduci cogíque possunt, (non secus ac duæ tabulæ visco immisso agglutinantur) modo resoluti illius duas trésue guttas vulneri inijcias. Hoc etiam arcanum singulare est pro Ambustis, pro vnguium lapsu aut scabritie, si pennâ illinatur. Ita enim caro nuda cuticulâ inducetur.

Multæ hîc quidem aliæ quoque separationes horum, vel illorum recenseri possent. Quarum tamen cum mentionem in locis aliis fecerimus: illas otiosè hîc repeti, frustraneum foret.

Hîc illas saltem necesse est describi, quarum alibi mentionem non fecimus.

Denique verò in fine rerum terrenarum omnium fiet vltima separatio, in tertia generatione, die illâ magnâ qua filius Dei in Maiestate & gloria sua venturus est, cui præferentur non gladij, vincula, Diademata, Sceptra, &c. & thesauri seu clenodia regia alia, qualibus principes, Reges, Cæsares, &c. sese pomposè inferunt: Sed crux eius & corona spinea, & claui per manus ac pedes traiecti, & hasta, quâ latus eius perfossum est, & arundo ac spongia, quibus potum ei porrexerunt, & virgæ, quibus percussus & cæsus est. Hunc nulla equitum turma tympanis latè clangentibus comitabitur: Sed quatuor tubæ ab Angelis versus quatuor mundi partes inflabuntur, sonitu suo fremebundo omnes in viuis adhuc existentes, vno momento occisuræ, & hos iterum vnà cum defunctis sepultis confestim resuscitaturæ.

Separat. vltima. est iudicium extremum.

Iudicij quę ratio futura sit.

Audietur enim vox, *Surgite mortui, & venite ad iudicium.* Ad hoc duodecim Apostoli considebunt, sellis ex nubibus paratis, & duodecim Israelis familias iudicabunt. Eo loco Sancti Angeli malos à bonis, maledictos à benedictis, hœdos ab ouibus separabunt. Ibi maledicti instar lapidum & plumbi deorsum præcipitabuntur: benedicti autẽ velut Aquilæ sursum volabunt. Ibià tribunali Dei ad stantes in læua parte egredietur talis vox: *Abite maledicti in ignem æternum, quod Sathanæ ac Diabolis ab æterno paratum est. Nam esurij, & vos me non cibastis; sitiui, & potum mihi non porrexistis; Æger fui, & captiuus, & nudus, & vos me non visitastis, non liberastis, non vestiuistis, denique nullâ erga me misericordiâ tacti estis. Ideo nec hîc vllam misericordiam experiemini.* Econtra ad stantes in dextra parte sic loquetur: *Venite benedicti & electi in regnum mei patris, quod vobis & omnibus angelis ab initio paratum est. Esuriui enim & dedistis mihi manducare; sitiui & dedistis mihi bibere. Hospes eram & collegistis me. Nudus eram, & operuistis me; infirmus eram, & visitastis me; in carcere eram, & venistis ad me. Ideò & vos iam in domum patris mei recipiam, in qua multa sanctorum habitationes sunt. Miserati me estis: ideò & ego vos miserabor.*

Matth. cap. 25.

His omnibus completis & exactis, res Elementates vniuersæ ad primam materiam Elementorum redibunt, & in æternũ torquebuntur,

tur,nec vnquam consumentur,&c. Econtrà sacramentales creaturæ omnes redibunt ad primam materiam sacramentorum, hoc est, clarificabuntur, & in æterno gaudio Deum creatorem suum glorificabũt & venerabuntur, à mũdo ad mundum,ab æterno ad æternum.Amen.

FINIS LIBRI OCTAVI.

LIBER NONVS DE SIGNATVRA RERVM NATVRALIVM.

Hoc libro de signatura rerum Philosophaturis nobis ante omnia conuenit, vt à quonam signata sint, quisue signator existat & quot signata numerentur, prius expediamus. Sciendum ergo est signata esse triplicia. Signata prima Homo signat, Secunda Archeus. Tertia, Astra Supernaturalium.Itaque tres hoc modo signatores existunt:Homo, Archeus, Astra. Insuper notandum est,signa ab hominibus signata perfectam secum cognitionem,& iudicium absconditarum rerum afferre, earúmque virium & facultatum abditarum notitiam impertire.

Signata & signatores triplices.

Astrorum signa dant prophetias, præsagia, &c. rerúmque supernaturales vires indicant, & vera iudicia ac indicia promunt in Geomantia, Chiromantia, Physionomia, Hydromantia, Pyromantia, Necromantia, Astronomia,Berlistica,&c.& aliis scientiis Astralibus:

Vt autem signa omnia quàm rectissimè & breuissimè explicemus:ante omnia opus est,vt signa illa,quorum Homo ipse signator est proponamus. Illis intellectis cætera quoque tam naturalia quàm supernaturalia rectiùs assequemini.Notum itaque est,Iudæos signum flauum in pallio seu tunica circumferre. Hoc quid aliud est, quàm id signum,ex quo quilibet obuius ipsum Iudæum esse intelligat. Sic Lictor ex variegata tunica vel manica internoscitur. Sic magistratus quiuis suos ministros coloribus ac insignibus suis ornat.

Mechanicus opus suum peculiari signo designat,vt quilibet, quisnam opus fecerit, intelligat.Quo fine tabellarius sui domini aut ciuitatis insigne in pallio gestat, nisi vt ex illo pateat, quòd nuncius sit, quòd huic vel illi seruiat,quòd hinc vel illinc emigret, & sic transitum tutum impetret,&c.

Sic miles tesseram vel simbolum nigrum, candidum, flauum, viride, cœruleum aut rubrum gestat, vt ab hoste discerni possit. Ex eo dignosci potest, hunc esse Cæsarianum, illum Regum, hunc Italum, hunc Gallum, &c. Hæc signa sunt, quæ ad ordinem & officium spectant,quorum multa adhuc enumerari possent. Sed tamen, quoniam, alia signa, naturalium & supernaturalium rerum describenda nobis proposuimus, libellum hunc alienis sigis minimè infarciemus.

Vt ergo Signata illa, quæ homo signat, quæque non tantùm ad ordinem, officium aut nomen, sed etiam ad discrimen,notitiam,ætatem, dignitatem,gradum,&c. cognoscendum deducunt meliùs & clariùs explicemus: deinceps sciendum est,de moneta, quòd quælibet peculiarem suam probationem ac signum habeat, ex quo noscatur,quanti valoris sit, cuius domini sit, quo loco vsitata & accepta sit. Hinc à Germanis prouerbium iactatur: Numus nullibi gratior,quàm vbi cusus est.

Idem intelligendum etiam de signatis visitatis,quæ à iuratis & ad id constitutis prægressa debita inspectione signantur: cuius rei documento sunt panni, insignibus peculiaribus notati, ex quibus sciri potest, eos in examine bonos ac probos inuentos esse. Cur sigillum appenditur literis,nisi vt vis quædam sit,quam violare nulli liceat? Sigillum enim est confirmatio literarum,vnde illæ apud omnes homines ac iudicia ratæ habentur.Sine Sigillo Apocha mortua,irrita & inanis est.

Eodem modo paucis quoque literis, nominibus seu verbis res multæ designantur, vt libri, qui vno tantùm extrà verbo inscripti, quid intùs contineant,illicò produnt.

Eadem conditio etiam est vitrorum, & pyxidum in officinis medicinalibus, quę omnes peculiaribus nominibus seu chartis appensis discernuntur. Id nisi fieret, ecquisnam tot tàmque inter se diuersas Aquas, Liquores, Syrupos,olea,pulueres,semina,vnguenta,&c. denique ipsa simplicia omnia discernere posset.Eodem modo & Alchimista in Laboratorio suo, omnes Aquas, Liquores,Spiritus,Olea,phlegmata, Crocos, Alcali, pulueres, denique omnes Species singulatim suis nominibus & chartis notat, vt ex illis, si opus sit, quod velit eligere possit. Sine quo præsidio impossibile est,singulorum propriam memoriam habere,&c.

Sic etiam per numerum conclauia omnia,& ædificia hominum signari possunt, vt ætas cuiuslibet ex primo illicò ascripti numeri aspectu sciri possit.

Hæc & alia signata proponere vobis volui, vt his comprehensis,à vobis in cæteris eò dexteriùs intelligat, adeóque quorumlibet significatio planior,& euidentior fiat.

De Monstrosis signis hominum.

Multi homines monstrosis signis deformes in lucem eduntur. Sic alius digito vno abundat, alter vno deficit; ídque vel in manibus, vel pedibus. Nonnullis digiti omnes in vtero matris connascuntur. Alius distortum pedem, brachium, collum, &c. secum ex vtero fert: alius luxatum dorsum seu gibbum. Sic etiam nascuntur Hermaphroditæ, Androgyni, homines scilicet, vtroque pudendo, tam virili quàm fœmineo dotati, aut etiam vtroque priuati. Monstrosorum huiusmodi signorum multa tam in masculis quàm in fœmellis notaui, quæ vniuersa pro monstrosis signis arcanorum malorum Ascendentium habenda sunt. Vnde etiam prouerbium id inualuit: Quò distortior,eò nequior:Claude membra,clauda opera. Ea enim signa vitiorum sunt,rarò aliquid boni notantia.

Monstrosa signa varia sunt.

Monstrosa signa quid indicent

Vt suos

Vt suos filios infamibus signis carnifex notat: ita & mali Ascendentes, suos fœtus supernaturalibus malitiosis notis inurunt, vt eò dexteriùs caueantur, exemplo facinorosorum hominum, qui stigmata vel in fronte, vel malis, aut auribus, digitis, manibus, oculis, linguis, &c. præcisis ostentant.

Quodlibet horum infamium signorum peculiare vitium designat. Sic stigma in faciem mulieris, &c. inustum, aut aurium detruncatio plerunque furtum indicat. Digitorum detruncatio improbos aleatores: manus abscissio, violatores pacis: duorum digitorum amissio periuros: oculi elisio acuta & subtilia facinora tractantes: linguæ præcisio, blasphemos, calumniatores, &c. designat. Sic etiam Mamaluccos, (quos vocant) seu Christianæ religionis abnegatores ex cruce plantis pedum inusta dignoscere potestis, quòd scilicet Christum Redemptorem suum abnegauerint.

Mōstrosa signa à prægnantis imaginatione.

Sed, vt his missis ad malignorum Ascendentium monstrosa signa reuertamur sciendum est, non omnia monstrosa signa ex solo Ascendente oriri, sed frequenter etiam ex Astris humani animi, quæ iugiter ac omnibus momentis, cum Phantasia, Æstimatione seu Imaginatione ascendunt descenduntque, non aliter, ac in Firmamento superiore. Hinc vel ex metu vel terrore prægnantium multa monstra, aut liberi monstrosis notis in vtero signati nascuntur. Horum causa primaria est timor, terror, appetitus, à quibus Imaginatio suscitatur. Prægnans si imaginari incipit, tunc cœlum ipsius motu suo circumfertur, non secus ac Firmamentum superius, singulis momentis Ascendentibus vel fulgentibus, vel decumbentibus. Nam ad exemplum Firmamenti maioris Astra Microcosmi quoque per imaginationem mouentur, donec insultus quidam fiat, quo Astra Imaginationis Influentiam & Impressionem prægnanti conferant, non secus ac si quis sigillum imprimat, aut monetam effigiet. Vnde hæc signa & notæ geniales, inferiorum Astrorum Impressiones vocantur, de quibus multi multa philosophati, & ex illis homines solidè diiudicare conati sunt, quod tamen fieri minimè potest. Adhærent tamen illa, & imprimuntur fœtibus, prout Astra matris vel frequentia vel violenta in fœtus incumbunt, aut matris desiderio non satis fit. Nam si mater hunc vel illum cibum desideret, & eo potiri nequeat: Astra autem velut in seipsis suffocentur, & occidant: desiderium id fœtum per omnem vitam comitatur, vt illud nunquam satiare commodè possit. Eadem etiam aliorum ratio est: de quibus tamen hîc prolixiùs non disquiremus.

De Astralibus signis Physionomiæ in homine.

Physionomiæ origo quæ?

SIgna Physionomiæ ex Astris superioribus suum ortum consequuntur. Scientia hæc Physionomiæ à maioribus nostris & cumprimis ab Ethnicis, Tartaris, Turcis & c. aliisque populis, apud quos homines ad seruitia vendi motis est, summo loco habita fuit, & nec apud Christianos penitus extincta est. Cum ipsa tamen multi quoque errores vnà irrepserunt, hactenùs à nemine animaduersi, dum quilibet bardus & rudis indiscretè de quolibet iudicandi licentiam sibi sumpsit. Vbi admiratione dignum est, errores illos, ex operibus, factis, viribúsque hominum nunquam animaduersos esse.

Astra cur alios cogāt, alios minus.

Quòd si quis hoc loco contra nos argumentetur, dicens, Signa Physionomiæ ab Astris esse, Astra autem neminem cogendi, compellendi & incitandi potestatem habere: is quidem malè non loquitur: sed tamen discrimen aliquod in eo est cumprimis notandum, quòd alium Astra cogant, alium non cogant. Hîc iam sciendum est, quisnam Astra regere ac coërcere possit, aut quis ab Astris gubernetur. Itaque pro hoc notandum est, virum sapientem dominari Astris posse, nec verò illis subiectum esse: sed Astra sapienti subdita sunt, & ei obsecundare coguntur, non ipse Astris. Animalem autem hominem Astra cogunt, compellunt, coërcent, vt quò ducunt, sequatur, non secus ac fur patibulum, latro rotam, piscator pisces, auceps aues, venator feras sectatur. Hîc quid aliud in causa est, quàm quòd homo eiusmodi nec seipsum, nec suas vires aut nouit aut impendit, nec cogitat, sed minorem mundum esse, ac Firmamentum vniuersum cum suis viribus intra se conditum habere? Qua de causa animalis & insipidus homo vocatur, fœdæque seruitutis ac terrenorum omnium mancipium: cum tamen à Deo in Paradiso priuilegium acceperit, vt cæteris creaturis vniuersis imperaret & dominaretur, nec eis obediret. Ideò omnium quoque nouissimè ipsum creauit, cæteris vniuersis iam ante ipsum conditis. Hoc ius postea per lapsum homo perdidit. Ipsa tamen sapientia hominis seruilis minimè facta est, nec libertatem suam ille manumisit. Vnde opus est, Astra ipsum sequi, eique obedire, non ipsum Astris. Et licèt is quidem filius Saturni, Saturnúsque ipsius Ascendens sit: potest tamen seipsum illi subducere, & ita eum vincere, vt soboles Solis fiat, adeóque sese alij planetæ subiiciat, ac se eius filium faciat. Et idem ferè hîc euenit, quod fossori, qui fodinarum domino aliquandiu suam operam elocauit, & cum vitæ periculo prouinciam suam rectè administrauit, tandem verò hoc discursu rationem secum init: Ecquid tandem futurum de te sit vitam omnem sub terra transigas, & continuis laboribus vrgendis insuper etiam corpus ac vitam ipsam in discrimen voces? Dimissione à meo Domino impetrata, herum alium sectabor, vbi mihi vita suauis fluat, vbi cibi potúsque copia affluat, vbi vestes niteant, vbi nihil operæ, multum mercedis detur, vbi ab incumbente monte nihil oppressionis impendeat, &c. Hoc ille quidem medio seipsum dominum constituere potest, cùm aliàs per omnem vitam seruus & mercenarius mansurus fuisset, duris laboribus & victu tenui tabescens, &c.

Homo dominus omnium creaturarum.

Homo Astris sese subducere & submittere potest.

Porrò sicut iam percepistis, hominem Astris imperare, & maligno planetæ sese subducere, ac alij meliori subiicere, ex seruitute

uirtute ad libertatem penetrare, adeóque ex mali planetæ carcere sese eruere posse: ita animalis quoque homo, qui filius Solis, Iouis, Veneris aut Mercurij est, benigno sese planetæ subducere & Saturno Martíue subiicere potest. Huic similis est ille, qui ex religiosorum collegio aufugiens, & vitæ mollis impatiens miles fit, aut aliàs homo nauci, cui postea in dolore & ærumnis omnis vita ducenda est. Talis etiam est vir locuples, qui leuitate impulsus, bona sua iniquè dilapidat & consumit, aleis, comessationibus scortationibus &c. quibus inhiat tamdiu, donec vniuersis absorptis, tandem egeat, & cum infami egestate miserè conflictatus meritò risui & contemptui omnibus fiat, vt etiam à pueris in plateis audiendum sit: Ecce, homo nauci & nihili, qui cum dominus esse posset, dominio fastidito, maluit esse seruus, mendicus, seruorum mancipium, cùm ad dominium denuò ne aspirare quidem liceat. Et huc malignum Astrum seu ascendens ipsum adegit. Nisi fatuus & improbus fuisset, Astris tam certum in se dominium non reliquisset, sed illis omnino reluctatus fuisset. Et quamuis per se ipsum quidem resistere Astris minimè sciuisset: potuisset tamen animum ad aliorum exempla intendere, sic apud se cogitans: Ecce, quàm opulentus iste vir fuit: sed friuolis & pudendis negotiis, in meram se paupertatem coniecit. Item, iste vel iste splendidè vixit, & citra labores corporis insignes cùm bonum cibum, tum mercedem amplam adeptus commoditates eas ferre ampliùs non potuit. Iam parcè & sordidè viuendum, & vini loco potanda aqua est, interim laboribus indies cumulatis, mercede verò imminuta. Eiusmodi sortis homo quoties quæso secum ita sermones confert: Ecquid feci? quò me præcipitem dedi, rem collectam partámque tam turpiter prodigendo? Quam quis restituet? Si, quod periit, recepero: longè alia viuendi ratio instituetur, adeóque meo damno sapere discam, & malè facta consilio saniore recompensabo. Sed scire conuenit, neminem damno suo proprio sapere. Qui sapiens est, ab alieno exemplo sapit, non suomet. Qui enim suum prodegit semel, is prodiget etiam denuò. Qui semel perit, perit etiam denuò. Qui semel aleam iecit, iacit eandem & denuò. Qui semel furatus, patibulum effugit, furari conatur etiam secundò. Sic enim is apud se cogitat: Semel atque iterum successit molimen. Cur non & tertiò quartòue, &c. succedat? Si Deus semel, quod perierat, restituit, restituet etiam secundò, tertiò, &c. Si in miseria prima desertus non fui: non ero vtique etiam in secunda aut tertia, &c. Hæc omnia facit homo animalis, Astrorum seruus & mancipium, qui ab astris ceu arundo in vndis quoquò versùm agitur & impellitur. Hæc etiam causa est, cur in miseria vita ipsi exigenda, adeóque in infamia moriendum sit. Quis ergo fœdam illam seruitutem sustineat, & se ex tam squalido carcere non extricet? Nam sua propria sapientia accedente sui Astri ope quiuis sese inde eripere & liberare potest Rem sic expendite. Auceps suâ prudentiâ fretus, & Astri sui ope Astrum aliud vincens, vt aues ipse sectetur, opus non habet, sed hæ sequentur ipsum, etiam naturâ ipsarum reluctante ad loca insueta conuolaturæ. Sic piscatori suæ sapientiæ, à Deo datæ, vacanti, pisces vltrò adnatant, etiam vt manibus capiantur. Venator, sapientiam suam impendens, astro suo feras adeò cogit, vt non ipsas sectari opus habeat, sed ipsæ sectentur illum, etiam nullo Naturæ dictu ac impulsu. Et sic etiam de cæteris creaturis viuentibus, &c.

Sapit nemo damno proprio, sed alieno sapiés.

Pro horum ergo captu sciendum est, Astra esse duplicia. Terrena nempe & cœlestia: illa stultitiæ, hæc sapientiæ. Et velut mundi duo sunt, maior & minor, minórque maiorem regit: sic & astrum Microcosmi Astrum cœleste gubernat & vincit. Nec enim eo consilio Deus Planetas & cætera cœli Astra creauit, vt ipsa homini dominentur, sed vt eadem, ceu creaturæ reliquæ ipsi pareant ac seruiant. Et licèt Astra quidem superiora inclinationem dent, hominémque velut, & cætera terrena corpora signis naturalibus pro generationis modo signent: ea tamen potestas aut dominium nullum est, sed prædestinatum tantùm mandatum ac officium, quò nihil occultum & absconditum maneat, sed per exteriora signa vis & potestas interior prodatur.

Astra sũt duplicia.

Astrorũ finis hominum seruire non imperare.

Ceterùm, vt ad propositum nostrum de Physionomicis signis hominum reuertamur, sciendum est, ea duplicia esse, externa quidem specie similia, sed tamen viribus & affectu dissimilia. Alia sunt ex supernis astris cœli, alia ex infernis astris Microcosmi. Quicquid astrum superius signat secundùm generationem vsque ad ætatem mediam: id signatum est prædestinatũ, peculiaribus viribus minimè carens. Testatur enim de Natura & conditione hominis Quicquid autem inferius Astrũ Microcosmi à Generatione signat, ortum suum habet à patre & matre, quoties scilicet mater Imaginatione sua, aut Appetitu, timoréue aut terrore, per contractum fœtum suum in corpore signis supernaturalibus, quæ notæ maternæ seu vterinę vocãtur, effecit, de quibus cùm antea nobis dictum sit, iam iterationis labori meritò supersedemus, cùm nostri instituti sit saltem de signatis physionomicis tradere, vbi prædestinata saltem signata astri superioris proponemus, sub quib. intelligimus signata hominum illa, quæ neque pater neque mater eadem similitudine in corpore suo gestârunt. Huius classis sunt, nigri, cæsii, parui, magníue oculi, longus curuus & acutus nasus, foueæ in malis, maxilla surrecta, simus aut latus nasus, graciles vel vastæ aures, promissum collũ, oblonga facies, patens ac deductũ os, crassi, subtiles, multi seu densi, rari, nigri, flaui, rubri capilli, &c. Horum signorum si vnum pluráue in homine apparent, ea suis indiciis minimè carere sciendum est. Opus tamen est, vt secundum scientiam Physionomicam ea consideretis, & certam artis signatæ peritiam habeatis, quâ per externa signa internum hominem cognoscere possitis.

Signata sunt duplicia.

Signata physionomica quæ sint

Et vt ad nostri instituti Practicam descendamus, & nonnulla horum signa, velut & significationem eorum ex parte recenseamus: sciendum est, Nigros oculos præter constitutionem sanam, plerunque etiam indicare

Oculi Nigri quid notent?

indicare constantem animum, minimè ambiguum, haud meticulosum, sed vegetum & cordatum, veracem, & virtutis amantem.

Cæsij quid. Cæsij oculi indices sunt hominis dolosi, ambigui, inconstantis. Imbecilli oculi notant bona consilia, argutas & profundas deliberationes, &c. Lusci, qui sursum, deorsum, & ad vtrumque latus versatiles sunt, notant hominem falsum, callidum, decipi nescientem, infidum, laborum fugientem, otij studiosum, victum quærentem desidiâ, aleâ, fœnore, scortatione, rapinis & similibus &c.

Parui & profūdi quid. Oculi parui & profundiores, visum imbecillum & debilem, frequenter autem in senio futuram cæcitatem indicant; velut & fortes homines, bellicosos impauidos dolosos & agiles, factiosos, patientes fortunæ, quorum tamen vitæ exitus plerunque tragicus est, &c. notant.

Magni quid. Magni notant auarum, voracem, maximè si extra caput promineant.

Nictātes quid. Oculi assiduè nictantes, indicant visum debilem, & hominem timidum & sollicitum; oculi qui velociùs huc illuc mouentur ad aspectum hominum, indicant cor amatorium, prudens, & expeditæ inuentionis.

Mobiles quid. Deiecti quid. Oculi assiduè deiecti indicant hominem verecundum & modestum.

Rubei. Lucidi. Oculi rubei hominem audacem, fortem &c.

Lucentes oculi nec facilè mobiles indicant Heroem, magnanimum, fortem, alacrem, hostibus suis formidolosum, &c.

Aures magnæ quid. Aures magnæ indicant probum auditum, bonam memoriam, attentionem, diligentiam sanum cerebrum & caput. &c.

Depressę. Aures depressæ mali augurij sunt. Indicant enim plerunque hominem malitiosum, fraudulentum, iniquum, & malum auditum, malam memoriam, hominem impauidum, & facilè sese periculis exponentem.

Nasus longus quid. Nasus longus, & deorsum incuruatus boni signi est. Notat hominem strenuum, prudentem, occultum, immitem, & tamen iustum, &c.

Simus quid. Nasus simus indicat hominem malignum, falsum, libidinosum, mendacem, inconstantem, &c.

Acutuus quid. Nasus acutus, hominé versipellé, illusoré, &c.

Promiss⁹ quid. Nasus promissus, hominem tardum in omnibus negotiis, &c. odoratu tamen insigné &c.

Buccæ foueis excauatę quid. Buccæ, foueis excauatæ, loquacem, contemptorem, contentiosum, &c.

Mentum oblongū quid. Mentum oblongum cum facie longâ, hominem iracundum, ad labores tardum, &c.

Mentum fissum quid. Mentum fissum, hominem fidelem, officiosum, abditi & diuersi sermonis, iam hoc loquentem, & aliud tamen intelligétem, iracundum, irę pœnitentem, ingeniosum, & inuentiosum.

Os magnum & paruum. Os magnum amplúmque hominem voracem, insipidum, fatuum, impudentem intrepidum, &c. Os paruum, contrarium indicat.

Labra attracta quid. Labra attracta, vbi superius inferiore maius est, hominem iracundum, bellicosum, animosum, plerunque tamen crassorum & impudicorum morum, instar porci, &c.

Labra infernè magna quid. Labra infernè magna crassum, stultum, & bardum, &c.

Pili cur nihil arte designent. De crinibus vel capitis vel barbæ iudicia non admodum certa fiunt; quoniam vsus docet, eos miro modo variari posse, vt vel nigri, vel flaui, vel rubri, vel candidi & cani, vel crispi erumpant. Sic redduntur etiam molles vel duri, prout, quisque eos desiderârit. Et hinc factum est, vt multi, Physionomicæ scientiæ aliàs satis gnari, fallerentur turpiter, dum de crinibus iudicium temerè facerent, astris imputantes, quæ ipsis potius hominibus ascribenda fuerant. Negari tamen minimè potest, capillos firmiter in capite defixos, & capitis & totius corporis bonam valetudinem indicare. Hæc etiam causa est, cur equorum emptores caudam illorum vellant, vt hoc modo de sanitate eorum iudicare possint. Sic porci probantur ex setis, pisces ex pinnis & squamis, auis ex pennis, &c.

Collum proceruą quid. Collum si æquo procerius sit, & naturæ limites transcendat, notat hominem sollicitum, prudentem, attentum, &c.

Lati humeri quid. Lati humeri & dorsum, hominem robustum ad portandum & emouendum, &c.

Brachia lacertosa quid. Brachia lacertosa, hominem validum & robustum in verberando, tundendo, iactando, &c.

Manus duræ quid. Manus duræ, hominem laboriosum & mercenarium, &c. contrà verò molles.

Corpus, &c. Corpus breue, & longa crura, bonum cursorem, cibo potúque facilè satiabilem, plerunque tamen vitæ breuioris hominem notant.

Venæ magnæ quid. Venæ Magnæ & conspicuæ infra medium ætatis, hominem sanguineum & succi plenum, supra verò medium ætatis frequenter ægrotantem, viuacem tamen, &c.

Ex moribus nihil certi iudicari. Quantum verò ad mores & gestus spectat, ex illis homo cognosci tam facilè non potest, nec iudicari. Experientia enim docet, hos quouis momento mutari posse, vt Signatori fucum faciant, & ad erroneum iudicium ipsum deducant. Id quod ab Astronomis vniuersis quidem hactenus tam accuratè obseruatum non est. Signatoris ergo est, non semper ad mores & facta respicere, sed ad alia potius corporis signa, quæ fixa sunt, & nullà arte fucari aut mutari queunt. Nam si rubri crines, commotio frontis & palpebrarum, hilaris, erectus & immobilis vultus, frequens agitatio oris, validus & præmeditatus ingressus, & animus leuis, necessariò indicarent virum & militem generosum, strenuúmque talem vtique suâ industria quiuis se prestare facilè posset, vt in lustratione eò meliùs staret, & stipendium, amplius impetratet. Idem similiter etiam de cæteris moribus, qui sapientiam, stultitiam, veritatem, mendacium, fortunam, victoriam, &c. præ se ferunt, æquè iudicandum est.

De Astralibus Signis Chiromantiæ.

DE Chiromantiæ signis tenendum est ea ex superioribus Astris septem Planetarum oriri, & ex septem Planetis ea omnia cognosci debere ac iudicare. Est autem Chiromantia scientia, quæ non saltem manus hominum inspicit, & ex illarum lineis, locustis & rugis iudicium facit: sed insuper etiam omnes herbas, ligna, silices, terras, & flumina denique quicquid lineas, venas, rugas, &c. habet, considerat. Sed nec hæc scientia suis erroribus, quos Astronomi illi oggesserunt, caret. (Chyromantia quid.)

Digitos enim vtriusque manus Planetis & præcipuis Astris assignârunt, cum tamen digitorum in vnâ manu tantum quinque, in vtrisque decem sint, Planetæ tamen septem saltem numerentur. Quomodo ergo hæc inter se conuenire possint? Quod si digitorum in vna manu septem essent: tunc cuilibet Planetę digitum vnum assignari, concedi posset. Sed tamen frequenter etiam hoc accidit, vt quidam in vtraque manu septem tantum digitos habeant, cæteris casu quodam detruncatis. Vbi cum trunci adhuc supersint, nec illi tales nati sint: res vtique illa huc referri nequit. Et si quidem fieret, vt homo cum septenis digitis nasceretur, siue in vnâ siue vtrâque id manu esset: id tamen monstrum foret, præter naturæ ordinem productum, Astris minimè subiectum. Ideóque nec hîc vlla comparatio institui potest. Quòd si verò quinque omnino digitos in qualibet manu, & Planetas septem esse, ac hæc mutuò inter comparari oporteat. Conueniret vtique, vt planetæ sortes in vrnam mitterent, ad cognoscendum hoc, quinam duo Planetæ decedere debeant. Quod tamen cùm fieri non possit, Planetæq; nec tesseras, nec sortes in firmamento habeant: iure admiratio subit, ecquis hanc sibi potestatem sumpserit, vt Planetarum nomine sortiens, Veneri Pollicem, Ioui indicem. Saturno Verpum, Soli Annularem seu Medicum, Mercurio Auricularem assignârit & contulerit, Martem interim & Lunam quasi ex tribu & libertate sua eliminans. Quæ si ita se habent: ecquis iam admiretur, ex indignatione iusta Martem filios suos instigare, vt illi Sortiarium istum occidant, aut alias perpetuas simultates contra ipsum alant? Quis admiretur, cur Luna illi lusori aut cerebrum infirmet, aut rationem omnem elidat? Et hic primus iste error est, quem in Chiromantia committi diximus.

Digiti an Planetis assignati?

Digiti qui quibus planetis assignati.

Error secundus in hoc est. Frequenter accidit, vt originales naturalésque lineæ manuum per noxas aut casus fortuitos mutentur, aut maiores minorésue fiant, aut aliis locis appareant. Sicut enim, si via quædam trita à re quâdam obstruitur, aut ab illapso monte obtegitur, aut ab aquarum exundatione corrumpitur, homines viam ei propinquam aliam moliuntur: ita & lineis veteribus manuum accidit, vt interdum post sanationem vulnerum aut vlcerum vnà cum nouâ carne, nouæ etiam lineæ enascantur, veterésque penitus deleantur. Eodem modo & propter duros labores lineæ obliterantur aut, quæ primariæ sunt, grandescunt. Vbi idem euenit, quod de arboribus notum est. Si enim adolescens arbor vindiquâque frondes multas emittit: tunc præcisis multis, arbor ipsa grandior euadit.

Sed vt tandem ad practicam huius scientiæ Chiromantiæ digrediamur, & sententiam nostram breuibus aperiamus: scire vos velim, me quidem, quantum ad manus attiner, nihil quicquam ibi mutare, sed veterum obseruationibus & descriptionibus acquiescere. Institui tamen in hac Chiromantiæ practicâ de illis saltem scribere, de quibus veteres nihil commentati sunt, veluti de Chiromantia Herbarum, Lignorum, Lapidum, & similium. Et notari debet primum, herbas omnes, quæ vnius generis sunt, vnius & eiusdem quoque Chiromantiæ esse. Si autem lineæ illarum dissimiles sunt, & in aliis maiores minorésue apparent: id à senio ipsarum est. Expressè itaque profitemur, herbarum Chiromantiam ad nihil aliud conferre, quàm vt cuiuslibet herbæ aut radicis ætas sciatur & cognoscatur.

Chiromantia herbarũ, lignorũ &c. à veteribus non tradita.

Eiusquis vsus.

Posset hîc arguendo quispiam ita instare, & asserere, nullam herbam quamdiu radici suæ adhæret, adultiorem fieri 4. aut ad summum quinque mensibus, dum à Maio vsque ad autumnum supputatio inchoatur, quo tempore quælibet herba interit, & à radice sua deficit. Ad hoc ego respondeo, vnicam virtutem in radice existere, quæ primum Ens & spiritus herbæ sit, ex quo herba enascitur & sustentatur vsque ad prædestinatum suum tempus, adeóque vsque ad seminis productionem exaltatur. Et hoc signo seu indicio est, virtutem illam retrò in radicem illam commeare, & herbam ita exarescere. Quamdiu autem spiritus iste, qui herbæ summa vis est, in radice remanet, quotannis herba ea renouatur: nisi fiat, vt spiritus iste vnà cum ipsa herba auferatur & exolescat. Tunc enim herbæ illius renouatio nulla est. Radix enim emortua est, nec in se vitam amplius habet. Quo verò modo spiritus ille cùm herba à radice, aut cum radice à terra auferatur, vt virtus eius retrò, aut in radicem, aut à radice in terram abeat, hoc loco pendendum non est. Id enim sublime Naturæ Mysterium est, nec propter Sophisticos Medicos palam proferendum, vt quibus talia arcana non saltem ludo, sed etiam summo contemptui sunt. Hîc ergo quod omittimus, in Herbario trademus, &c.

Spiritus herbarũ quę conditio.

Porrò, quò herbæ iuniores, & minùs annosæ, eò plùs viribus ac facultatibus præstant. Sicut enim per senium homo eneruatur, & secundum vires naturales deficit: ita & herbæ.

Vt verò sciatur, quæ herbarum & rerum similium Chiromantia ac ætas sit: Experientia diuturna requiritur, cùm annorum numerus illis inscriptus non sit, sed ex solâ Chiromantiâ, vt dictum est, diuinetur. Chiromantia autẽ non numeros, non literas, non characteres, sed lineas tantùm, venásq; ac rugas &c. pro ratione cuiuslibet ætatis suppeditat. Quo enim quodlibet grandæuius: eò maiores & spectabiliores lineæ exhibentur, & virtus ac operatio rei ignauior est. Sicut enim faciliùs curatur morbus, vnius mensis vel anni, quã qui duorũ, trium, quatuor, quinque; &c. mensium vel annorum est: ita & herba, vnius anni morbum suũ citiùs curat quàm quæ duę duorum, trium &c. annor. est, Et hâc de causâ malis vetustis, herbæ iuuenculæ & minus annosæ: recentib. autẽ veteres herbæ & medicinę debentur. Vetus namq; si veteri iungitur, cœcus cœcum ducit, & vterq; in foueam cadit. Hæc causa est, cur multa medicamẽta nihil operentur. Sed intra corpus subsistant, & membra occupent, velut lutum adhęret calceis, vnde morbi postea duplicãtur, &c.

Morbis antiquis recentes herbæ &c. & contra debentur.

Quod

Quod quidem ab imperitis Sophistis hactenus minimè expensum est, dum per ignorantiam suam multò plures perdiderunt, quàm sanârunt. Cumprimis autem vos Medicos decet scire, quòd perpetuò medicinam morbo iuniorem esse oporteat, vt scilicet feliciùs vincat, & in expugnando malo robustior sit. Si enim medicina morbo potentior & valentior est, morbus expugnabitur, & vt ignis ab aqua extinguetur. Si potentior morbus est medicinâ, medicinam ille in venenum mutat, vnde morbi postmodum geminantur & ingrauescunt. Itaque si morbus ferreus est, oportet medicinam esse Chalybeam. Chalybs enim ferro vinci minimè potest. Potentius semper vincit, & ignauius domatur, &c.

Etsi ergo instituti quidem nostri ab initio non fuerit, hoc loco de medecinâ scribere: propter veros tamen ac genuinos Medicos hæc silentio præterire non potui.

De Signis Mineralibus.

Mineralia quibus differant.

MInerę quoque ac metalla extra quidem ignem & effossam materiam vera sua indicia & signa promunt, quæ simul & ab Archeo, & ab Astris superioribus acceperunt, quolibet suum genus discretis coloribus & terræ differentiis referente. Aliud enim est minerale auri, ab argenti minerali. Sic diuersum est minerale argenti, à minerali cupri. Diuersum est minerale cupri à minerali ferri. Sic etiam ferri à stanni & plumbi. Et sic deinceps. Inficiari nemo potest, quin per Chiromantiam fodinarum mineralia & metallica corpora omnia, quæ in terræ abditis latent, ex signis exterioribus cognoscantur. Ea Chiromantia est fodinarum, venarum, & ductuũ, &c. ex quibus non ea solùm, quæ interiùs condita sunt produntur, sed etiam certa profunditas, & fodinæ opulentia, ac metalli copia manifestantur. Et in hac Chiromantia tria scitu necessaria sunt: nempe Ætas, Profunditas, & Latitudo Venarum, sicut paulò antè etiam de herbis dictum est. Quò enim antiquiores Venæ, eò fodina metallis opulentiores & auctiores. De hac philosophandum ita est quòd metalla omnia, quæ in sua adhuc matrice latent continenter & iugiter crescant. Vnde & hoc liquet, rem quamlibet crescentem, etiam extra matricem suam positam, minorem fieri non posse, sed subindè augescere, hoc est, multiplicari, & secundum suam substantiam, mensuram, & pondus vsque ad tempus prædestinatum increscere: Prædestinatum hoc tempus est tertia pars destinatæ ætatis omnium mineralium, vegetabilium & animalium, quæ omnium rerum terrenarum tria summa genera sunt. Quod autem in sua matrice adhuc versatur, tamdiu crescit, donec matrix in seipsa emoriatur. Nam & matrici prædestinatum suum viuendi & moriendi tempus est, si modò illa externis Elementis subiecta est. Illis quod subiectum non est, nullum tempus, nullum terminum habet alium, quàm Elementa ipsa habent, cum quibus id etiam in die nouissimo (qui illorum terminus est) interibit. Hinc sequitur, omnia, quæ infra terram sunt, externis Elementis minimè subiici. Nec enim calorem nec frigus, nec humiditatem, nec siccitatem, nec ventum, nec aërem, a quibus destrui possint, sentiunt. Eiusmodi itaque corpora non possunt putrescere, sitúmue & putorem contrahere, aut emori quamdiu infra terram in suo Chao consistunt. Sed & hæc iam de metallis & lapidibus dicta sunt: ita sciendum est, hoc modo multos etiam homines in montium Cauernis centenis aliquot annis sese sustentâsse, veluti fuerunt Gigantes & pygmei, de quibus singularem libellum conscripsimus.

Rerum omnia genera summa tria sunt.

Elementorum quis terminus. Infra terram degentia sunt incorruptibilia.

Vtverò institutum nostrum pertexentes, ad practicam Chiromantiæ fodinarum breuissimè docendam digrediamur: sciendum est, venas, quò profundiores & latiores, eò vetustiores esse. Vbi verò venarum tractus longissimè exporriguntur, & tandem fatiscunt, nec absconduntur, signum id malum est. Sicut enim venarum ductus fatiscunt: ita illarum etiam fodinæ fatiscunt, quas profunditate illæ indicant. Etsi interdum fodinæ bonæ inueniantur, quò tamen profundiùs descenditur, eò subindè magis magisque illæ vanescunt, vt labor non nisi cum dispendio vrgeri possit. Vbi autem venæ illæ nobis subindè aliis accessoriis augentur, aut aliàs sæpiùs abscinduntur: id tum signum faustum est, indicans, fodinas bonas non in propinquo tantùm esse, sed easdem etiam in profunditate augeri & multiplicari, & tandem plerunque fodinæ opulentiores redditæ metallum purum, adeòque thesaurum amplissimum promant.

Extra rem quidem non est, quòd multi metallarij laudent illas venas quæ in profundum diriguntur, & ab oriente in occidentem vergunt. Tum & ipsa fodinarum ratio experientiáque docet, venas persæpè, quæ à Solis occasu versus ortum, aut à meridie versus septentrionem, aut econtrà à septentrione in meridiem tendunt, non minus cæteris metallis abundare. Nulla ergo vena alij præponenda est: nec etiam de hâc re longiùs disquiri conuenit, &c.

Quantum ad cætera interioris terræ signa aut mineralium colores attinet, de illis breuiter ita constituimus. Quoties fossores in terram argillosam incidunt, qui puri & recentis metalli venam prodit, signum id admodum probum est, certò indicans, metallum id, cuius vena ea est, iam procul indè non abesse.

Metalla terræ quib indiciis explorentur.

Similiter si terra effossa metallo caret quidem, sed pinguis est, colorisque albi, nigriúe, aut lutei, aut rubri, aut viridis, aut cyanei &c. tunc id quoque bonum signum est probi ibi latentis metalli. In operis ergo inceptis sedulò pergendum est, nec à fossione desistendum. Metallarij enim cumprimis ad nobiles, nitidos & primarios colores respiciunt, vt sunt terra viridis seu Chrysocolla, viride æris, Lazurium, Cinnabaris, Sandaraca, Auripigmentum Lithargyron auri & argenti &c. Horum ferè quodlibet peculiare plerunque metallum ac minerale indicat. Sic viride æris, Chrysocolla, terra viridis, plerunque cuprum & cupreum metallum indicat. Sic lazurium, siue Arsenicum album aut Lithargiron argenti, metallum cupri notat.

 Sic

Sic Cinnabaris & Sandaracha, interdum aurum, interdum argentum, aut vtraque permixta perdunt. Sic Aurip. Sulphur rubrum ſeu Lithargyron auri, aurum plerunque portendit. Sic vbi Chryſocolla cum Lazurio, aut Lazurium cum Chryſocolla & Auripig. commixta & confuſa reperiuntur, plerunque minerale præſtans & opulentum indicant. Vbi lapides aut terræ reperiuntur, colore ferrugigineo, minerale ferreum certò deſignant.

Notandum autem eſt, fieri etiam interdum, vt Archeus terræ per occultum cuniculum ex terrâ inferiore metallum quoddam protrudat ac eructet. Id ſignum apparens bonum eſt. Foſſoribus ergo deſiſtendum non eſt cùm certa ibi inſignis metalli latentis ſpes ſit. Quòd ſi inſuper etiam tenuia folia ex metallis, Talco ſimilia, lapidibus aut ſaxis adhæreſcant, ſignum id fidele & probum eſt.

Coruſcationes in fodinis quid indicent.

Quantum verò ad coruſcationes: ſedulò illæ ac ſtudioſæ obſeruandæ ſunt. Indices enim ſunt certiſſimæ latentis alicuius ductus metallici, velut & eiuſdem porrectionis, & metalli ipſius generis. Vbi tamen hoc quoque notandum eſt, eiuſmodi metalla ad perfectam maturitatem nondum perueniſſe, ſed in primo Ente adhuc verſari. Et quòcunque coruſcatio tendit, eòdem tendit etiam ductus metalli, &c.

Coruſc. ſunt triplices.

Præterea ſciendum etiam eſt, coruſcationem coloris triplicis eſſe, veluti candidi, flaui & rubri, inſtar Lunæ ſcilicet candidæ. Vnde metalla omnia, quæ nobis indicant, cognoſcuntur. Coruſcatio enim candida, metalla candida indicat, vt ſunt ſtannum, plumbum, argentum &c. Coruſcatio rubea, rubra metalla notat, vt cuprum & ferrum, &c. Flaua coruſcatio, metalla aurea, &c. reuelat. Adde, quod coruſcatio tenuis & ſubtilis, optimum ſignum ſit. Nam, veluti etiam in arbore videtis fieri, vt quò flores pauciores ſunt, eò maiores, meliores & ſapidiores fructus enaſcantur: ita & paruæ ſubtiléſque coruſcationes ſubtilia & præſtantia metalla indicant, vt contrariæ contraria. Ad hæc ſciendum eſt, quòd quamdiu effulgeſcentiæ illæ apparent ſiue magnæ, ſiue paruæ, huius aut illius coloris ſint, metallum id in ſua minera perfectum nondum ſit & maturum, ſed in primo adhuc Ente conſiſtat, non aliter ac ſperma viri in matrice mulieris.

Coruſc. ſeu ſcintillatio quid.

Cæterùm, vt quidnam coruſcatio ſit, hoc etiam loco à nobis expediatur: ſciendum eſt, eam in fodinis noctu apparere inſtar ſcintillantis ignis, non ſecus, ac puluis pyrius ſecundum longam ſeriem ſparſus ac anteriore parte accenſus, ignem protractum exhibet. Eodem enim modo & coruſcatio ſeu ſcintillatio tractu ſuo fertur, iam ab Oriente in Occidentem, aut viciſſim ab Occidente in Orientem; à Meridie in ſeptentrionem, aut econuerſo, &c. adeóque à qualibet hora aut parte compaſſi montani directa linea verſus horam proximam oppoſitam, compaſſum, qui in 24. horas ſeu partes diuiſus eſt, diſcindit.

Coruſcationes hæ omnes vtcunque appareant, ductuum metallicorum certiſſima indicia præbent, vt ex illis cognoſcantur, & metalla, ceu certa Dei Dona, ex terra eruantur. Quicquid enim Deus in hominum vſum creauit, id ceu proprietatem in manus ei ingeſſit, vt nec abſconditum maneret. Et licèt illud quidem abſconditum fecerit: peculiaria tamen eaque externa ſigna addidit ad inueſtigationem ducentia. Ex quo prædeſtinatio eius mira cognoſci debet. Eodem modo ipſi etiam homines, ſi theſauros defodiunt certis notis additis, locum ſignant, & vel ad limites, vel ſtatuas, vel fonticulos, vel aliud quid eoſdem ſepeliunt, vt, ſi opus ſit, ipſos rurſus inuenire & eruere poſſint. Veteres Chaldæi ac Græci, ſi bellorum temporibus; (expugnationis & eiectionis metuentes) theſauros ſuos defoderunt, locum iſtum aliter non deſignàrunt, quàm vt certam diem, horam, & minutiam anni ſibi præponerent, & quonam Sol aut Luna vmbram iactaret, attenderent, ac eò theſauros conderent ſeu defoderent. Hanc artem *Sciomantiam*, hoc eſt, artem vmbræ vocitàrunt. Ex vmbrabilibus illis multæ artes exortæ, & res occultæ multæ reuelatæ ſunt, vtpote quibus omnes ſpiritus & ſyderea corpora cognoſcuntur. Hæc enim ſunt ſignata Cabaliſtica, fallere neſcia: itaque diligenter obſeruanda.

Deus nihil e catum latere vult.

Chaldæi, &c. quo theſauros defoderunt.

Sciomantia quid.

Virgulæ diuinatoriæ incertæ.

Sedulò ergo opera danda eſt, vt ne vos per diuinationes artium incertarum ſeduci patiamini. Ea enim vanæ & irritæ ſunt, cumprimis virgulæ diuinatoriæ, quæ multis metallariis fucum fecerunt. Semel enim ſi quid rectè oſtendunt, decies vtique viciſſim fallunt. Similiter & aliis fraudulentis diaboli ſignis, quæ noctu & inconuenienti tempore contra omnem naturam fiunt ac apparent, velut ſpectra, viſiones &c. fidendum minimè eſt. Scire enim vos velim, diabolum quoque ſigna edere, ſed ex merâ fraude & dolo. Sic nullum templum exſtruitur, ad quod ſacellum ſuum diabolus non collocet. Sacellum nullum exſtruitur, cui ille arulam non inferat. Semen bonum nullum ſeminatur, cui ille lolium non interſerat. Eadem omnino etiam conditio eſt viſionum & apparitionum ſupernaturalium, in Cryſtallis, Berillis ſpeculis, vndis &c. ſicut illis hactenus præter omne mandatum Dei & ipſius naturæ luminis potentiam ceremoniales Nigrom. fœdè abuſi ſunt. Viſiones quidem non abſolutè reiicendæ ſunt. Suum enim locum habent, ſed ſi proceſſu alio fiant. Nec enim iam amplius in primâ, verùm in ſecundâ Generatione verſamur. A nobis ergo Chriſtianis in regeneratione, Ceremoniæ & coniurationes adhibendæ ampliùs non ſunt, ſicut illas vſurpàrunt veteres in teſtamento veteri, qui in prima generatione vixerunt. Illæ enim præfigurationes tamen fuerunt pro nobis, qui in nouo teſtamento futuri eramus. Quæcunque ergo veteres in veteri teſtamento, ſeu primâ generatione conſtituti per ceremonias coniurationes, &c. confecerunt ac impetrârunt, ea nos Chriſtiani, qui generationis ſecundæ ſumus, in nouo teſtamento agentes, per orationem, hoc eſt orando, pulſando & quærendo, vniuerſa per fidem ſollicitare & impetrare debemus. In hiſce tribus punctis primariis conſiſtit fundamentum omne Magicæ & Caballiſticæ ſcientiæ per quem quicquid

Magica & Cabalia Christianorũ quod fundamentum sit.

quid optamus, impetrare possumus, ita vt Christianis nobis nihil impossibile sit. Sed plura de his in libello *de visione* & cæteris cabaliæ monumentis traditis docere hîc desistimus. Eò vos amando, vt videatis, quàm mirabiliter Christus Dei filius per suos Angelos in nobis Christianis & fidelibus operetur, & quàm fraternè nobiscum conuersetur. Vnde & nos veri Angeli ac membra Christi sumus, sicut ille nostrum caput est, vt, sicut ille in nobis est, ita nos in ipso viuamus, sicut in libris de Cœnâ Domini traditur.

Sed vt ad institutum nostrum de signis mineralibus, & præcipuè de coruscationibus venarum metallicarum regrediamur: sciendum est, quòd velut metalla, quæ in primo adhuc Ente versantia coruscationem suam, hoc est signa exhibent, sic etiam *Tinctura Physicorum*, quæ imperfecta omnia metalla in probum argentum aurúmue commutat (ceu metalla alba in argentum, rubra in aurum) peculiaria sua signa, coruscatione similia exerat, si astraliter perfecta & præparata sit. Quamprimùm enim exigua illius moles in fluxile metallum coniicitur, ita vt duo illa in igne conueniant: coruscatio seu fulgor naturalis exoritur, non secus ac finum aurum argentúmque in testâ siue capellâ fulgurat, quod tum demum indicio est argentúmue illud ab omni cæterorum metallorum additamento liberum & expurgatum esse. Quî verò nostra tinctura Physicorum astralis fiat, hoc modo cognoscendum est. Primò sciendum est, metallum quoduis, quamdiu in primo Ente adhuc latet conditum, peculiaria sua Astra habere. Ita Aurum habet Astra Solis: Argentum Astra Lunæ: Cuprùm Astra Veneris: Ferrum Astra Martis: Stannum Astra Iouis: Plumbum Astra Saturni: Hydrargyrum Astra Mercurij. Quamprimum autem ad suam perfectionem venerunt, & in fixum Metallicum corpus coagulantur, ab illorum quolibet sua Astra recedunt, & corpus suum relinquunt mortuum. Hinc iam consequitur, corpora eiusmodi omnia deinceps mortua & inefficacia esse, & inuictum Astrum metallorum ea omnia vincere, inque suam naturam conuertere, & sic vniuersa Astralia facere. Quâ de causa etiam aurum & argentum nostrum, quod tincturâ nostra tingitur & præparatur, multò nobilius, & ad Arcanorum medicinalium præparationem præstantius est ipso naturali, quod natura ipsa in fodinis generat, ac postmodum à metallis cæteris segregatur. Sic etiam Mercurius corporis, ex metallo alio factus astraliter, multò nobilior & fixior est Mercurio communi. Et sic etiam de cæteris metallis iudica. Affirmo ergo, quemlibet Alchimistam, qui Astrum auri habet, rubra metalla omnia in aurum tingendo vertere. Ita Astro Argenti metalla omnia alba in argentum mutantur: Astro cupri in cuprum: Astro Argenti viui, in Mercurium corporis; Et sic deinceps. Hæc verò Astra omnia quomodo secundùm artem spagyricam præparentur, hoc loco declarare instituti nostri non est: sed pertinet ea explicatio ad libros de transmutationibus metallorum.

Tinctura physicorum quę vis ac facultas.

Tinctura Physic. quomodo astralis fiat.

Aurũ &c. tinctura factum naturali præstantius.

Quantum autem ad vera illorum signa attinet, scire vos velim, tincturam nostram rubram, quæ in se Astra auri continet, esse substantiæ supra omnem constantiam fixæ, penetrationis expeditissimæ, summæque rubedinis; puluere quidem croci, integro vero corpore Rubini colorem referente, tincturam inquam esse resinæ instar fluxilem, & instar crystalli pellucidam, vitri instar fragilem, pondere verò grauissimam.

Tincturę rubræ quæ conditio.

Tinctura autem alba, quæ Astra Lunæ continet, eodem modo est substantiæ fixæ, incrementi immutabilis, summi candoris, resinæ instar fluida, pellucida vt crystallus, vt vitrum fragilis, pondere cum Adamante conueniens. Præterea Astrum cupri coloris citrini summi est, simile smaragdo, vt resina fluxile, suo autem metallo multò grauius.

Tincturę albæ quę cõditio.

Astrum cupri quale.

Astrum stanni albifluum vt resina est, subobscurum, luteo colore perfusum. Astrum Ferri rubedinis insignis est, Granati instar pellucidum, vt Resina fluxile, fragile vt vitrum, substantiæ fixæ, suo metallo multò ponderosius. Astrum plumbi cobalti instar, nigrum, transparens tamen, resinæ modo fluidum, fragile instar vitri, pondere auro æquale, plumbo alio grauius. Astrum Argenti viui insigniter candidi & coruscantis coloris est, simile niui in summo frigore, valdè subtilis, penetrantis, & corrosiuæ acrimoniæ, crystalli specie pellucidum, facilè vt resina diffluens, summi ad tactum frigoris, interius autem summi caloris, quasi ignei, insuper volatile, & in igne substantiæ admodum fugacis.

Astrum stanni quale.

Astrum Ferri quale.

Astrum plumbi quale.

Astrum argenti viui quale.

Secundum descriptionem hanc cognoscenda vobis metallorum Astra sunt, & vnà intelligendum, ad vtriusque tincturæ, rubræ scilicet, & albæ præparationem initio non corpus Auri & Lunæ, sed primum Ens Auri & Lunæ assumi debere. Si enim in principio error committatur, de opera & labore omni actum erit.

Sic præterea de metallis etiam tenendum est, quòd ipsorum quodlibet peculiare quoque in igne signum promat, ex quo cognoscatur. Huius generis sunt, scintillæ, flammæ, fulgur, colores ignis, odor, sapor, &c. Sic in auri argentique super testa siue capella reverberatione genuinum signum est fulgur. Eo apparente, certum est, plumbum & cætera metalla accessoria per fumum secessisse, adeóque aurum & argentum plenè expurgata esse, &c. Ferrum, quod in furno summè candesit, signa promit limpidas & pellucidas scintillas in sublime euolantes. Illis apparentibus, nisi ferrum continuò ex igne eximatur, straminis instar comburitur, &c.

Eâdem etiam ratione quodlibet terrenum corpus peculiaria & discreta sua in igne signa exhibet, an aliquid habeat Mercurij, sulphuris aut salis, & cuiusnam ex his tribus principiis plus habeat. Si enim effumat antequam cum flamma ardeat, signum est, plus Mercurij quàm sulphuris ibi contineri. Si autem illicò cum flãma ardet, & sine omni fumo deflagrat signum est, multum sulphuris, nihil autem vel quàm minimum Mercurij ibi delitescere. Id fieri videtis in pinguedinosis substantiis, velut adipe, oleo, resina & similibus. Si

Signa vtrum ex tribus primis metalla plur. copiam habeant?

autem citra flammam omnem per fumum nihil abeat, signum est, multum Mercurii, & vel parum sulphuris inexistere. Id euenire videtis in herbis, floribus, &c. & aliis vegetabilibus substantiis ac corporibus volatilibus, vt sunt Mineralia ac Metalla, in primo ente adhuc constituta, nec dum cum corporeo sulphure permixta, quæ fumum tantùm & nihil flammæ emittunt.

Mineralia & metalla, quæ in igne nec fumum nec flammam emittunt, hoc est, nec effumant, nec deflagrant, ea Mercurij & sulphuris æqualem permixtionem & fixationem ac perfectionem supra omnem constantiam vehementem indicant.

De peculiaribus nonnullis signis Naturalium & Supernaturalium.

Dicendum etiam deinceps est de peculiaribus nonnullis signis, de quibus hactenus quidem nihil traditum est. Quo in tractatu vobis, qui scientiæ signatæ peritiam iactatis, & signatores vos appellari expetitis, opus præcipuè erit, vt nos rectè intelligatis. Nec enim Theoricè hoc loco, sed Practicè scribemus, & sententiam nostram paucis verbis comprehensam, breuissimè intelligendam proponemus. Sciatis autem primùm, signatam artem docere, quomodo vera & genuina nomina rebus omnibus indenda sint, quæ Adam Protoplastus verè & integrè omnia sciuit. Illicò enim post creationem cuilibet rei proprium suum nomē imposuit, tam animalibus quàm arboribus, herbis, radicibus, lapidibus, mineralibus, metallis, aquis, &c. & cæteris fructibus terræ, aquæ, aëris, ignis, &c. Et quæ nomina ille his omnibus imponebat, ea Deo rata & probata erant. Ex vero enim & intimo fundamento ea desumebantur: non ex opinione, sed ex prædestinata scientia, ex arte scilicet signatâ. Ideò Adam Signator primus exstitit. Negari quidem non potest, quòd etiam ex lingua Hebraica genuina nomina profluant, & cuilibet rei pro sua natura & conditione imponantur. Quæ enim ex Hebraica lingua nomina imponuntur, illa eadem opera etiam rei istius virtutem potestatem & proprietatem indicant. Sic cum dicimus, Hic est porcus, Equus, vacca, vrsus, canis, vulpes, ouis, &c. Porci nomen vnà fœdum & impurum animal indicat. Sic equus indicat animal forte & patiens: vacca animal vorax & insatiabile: vrsus, robustum, victoriosum & indomitum animal: Vulpes versutum & callidum animal: Canis, suo generi infidum animal: Ouis placidum & vtile, neminique noxium animal. Hinc est, quòd interdum etiam homo porcus vocetur, ob sordidam & porcinam vitam: & equus, ob tolerantiam, qua præ cæteris insignis est: & vacca, quòd cibo potúque insatiabilis sit, nec ventris modum sciat: Et vrsus, quòd aliis hominibus vastior & robustior existat: & vulpes, quòd versipellis & dolosus sit, omnibus sese accommodans, nec quem facilè offendens: & canis, quòd non nisi ori proprio fidelis sit: & inofficiosum infidúmque se omnibus præbeat: & ouis, quòd non nisi sibiipsi noceat, omnibus autem potius, quàm sibiipsi vsui sit, &c.

Signatura quid sit.

Adam signator primus.

Hebraicæ Linguę natura.

Hebræis quid significet equus, vacca, vrsus, vulpes, canis, ouis.

Hoc modo multæ etiam herbæ radicésque, &c. sua nomina adeptæ sunt. Sic Euphrasia seu Ocularis herba ita dicitur, quòd ægris & offensis oculis medeatur. Sic radix sanguinaria ita appellatur, quòd præ cæteris radicibus sanguinem sistat. Sic scrophularia (chelidonium minus) ita vocatur, quòd præ cæteris herbis mariscas sanet. Idem censendum etiam de aliis quamplurimis herbis, quarum classem ingentem recensere possem, quæ vniuersæ à virtute & facultate sua ita appellatæ & indigetatæ fuerunt sicut in nostro Herbario latiùs traditur.

Signatura in quibus herbis sit.

Præterea multæ herbæ ac radices, non à sola virtute & facultate congenita, sed etiam à sua figura, forma & imagine, denominatæ sunt, vt Morsus Diaboli, Pentaphyllum, Cynoglossum, Ophioglossum, Hippuris, Hepatica, Buglosum, Dentaria, Calcatrippa (consolida regalis) Perforata, Satyrion vel Orchis, Victorialis, Syderica, Petfoliata, Prunella, Heliotropium, & aliæ plures, non hîc, sed seorsim in Herbario recensendę.

Idem tenendum etiam est, de signis rerum animalium, quòd similiter etiam ex sanguine & ipsius circulo, ex lotio & ipsius circulo, morbi omnes, in homine latentes, &c. cognoscantur. Ex hepate mactati animalis caro omnis cognoscitur, an esu salutaris sit, vel non sit. Nisi enim hepar clarum, & coloris rubri sit, sed liuidum & flauum, ac asperum & foraminosum, &c. animal ægrum, & ob id carnem eius insalubrem esse, coniicitur. Hepar autem naturalibus suis signis id indicare, mirum non est. Sanguinis enim origo est in hepate, & hinc per venas in vniuersum corpus exundat, & in carnem coagulatur. Hac de causa ex ægro & malè affecto hepate, sanus & recens sanguis nullus produci, sicut & ex morbido sanguine caro nulla salubris coagulari potest. Sed tamen & sine hepate caro, velut & sanguis, cognosci potest. Si enim vtraque sana sunt, verum & naturalem suum colorem habent, qui est purpureus, lucidúsque nullo extraneo colore (vt flauo aut liuido) perfusus. Illi enim extranei colores morbos & ægritudines omnino indicant.

Signatura quid sit in animalibus.

Hepar principiū sanguinis.

Sed insuper alia quoque signa sunt, admiratione certè dignissima, quando nimirum Archeus signator est, & signat in fœtu vmbilicum nodulis, ex quibus quotnam mater fœtus aut ediderit, aut adhuc editura sit, coniici potest.

Vmbilici infātum nodi quid indicent.

Signator idem cerui cornua signat ramis, ex quibus ætas eiusdem cognoscitur. Quot enim cornu ramos habet: tot annos ceruus natus est. Cumque quotannis noui vnius cornu accessio fiat: ceruis ætas ad 20. aut 30. annum dignosci potest.

Rami cornu cerui annos eius notant.

Sic & Signator vaccæ cornua circulis notat, ex quibus, quot vitulos gestârit, cognoscitur. Quilibet enim circulus vitulum vnum indicat.

Circuli cornua vaccæ &c.

Idem Signator primos dentes equi extrudit, vt primis septenis annis illius ætas ex dentibus certò cognosci queat. Primùm enim equo nato 14. dentes enascuntur, de quibus quotannis geminos perdit. Et sic septem

Dentes equi &c.

ſeptem annorum, decurſu vniuerſi excidunt Hâc de causâ etiam ſeptimum annum egreſſus equus, non niſi à peritiſſimo & exercitatiſſimo cognoſci poteſt.

Idem Signator ſignat volucris roſtrum & vngues peculiaribus ſignis, vt auceps peritus quiuis annos & ætatem illius ex illis cenſeri queat.

Idem Signator ægrorum porcorum linguas ex anthematis notat, ex quibus impuritas eorum cognoſcitur. Et velut impura lingua eſt, ita & in vniuerſum corpus.

Roſtrũ & vngues, &c. auiũ.

Idem Signator coloribus diſcretis nubes ſignat, ex quibus tempeſtates cœli prænoſci poſſunt.

Sic etiam Lunæ circulum diſtinctis coloribus, quorum quilibet peculiaris interpretationis eſt, ſignat. Sic rubedo plerunque futurum ventum indicat. Viriditas, nigredóque, pluuiam. Hæc duo commixta, ventum cum pluuia: quod in mari ſignum eſt, cùm plerunque ſæuas tempeſtates & procellas portendat. Claror & candor lucidus bonum ſignum eſt, cumprimis in Oceano. Plerunque enim tempeſtatem placidam, quietam & ſerenam præſagit. Quicquid ergo ſuis ſignis ita Luna portendit, id ſequenti die euenturum eſt.

Et hæc hactenus de ſignis Naturalibus tradita ſint. Quantum verò porrò ad ſupernaturalia attinet, ea res ſingularis ſcientiæ & experientię eſt, velut eſt Aſtronomia Magica, &c. & ſimiles. Hîc opus eſt in illis certam ſcientiam comparari. Hinc enim multæ aliæ quoque artes prodeunt, vt Geomantia, Pyromantia, Hydromantia, Chaomantia, & Necromantia, quarum quælibet ſua peculiaria aſtra habet quæ aſtra modo ſupernaturali ita ſignant. Et ſciendum eſt, aſtra Geomantiæ ſigna ſua ſignare ſeu imprimere in terrena corpora vniuerſi orbis, multis quidem ac variis modis. Nam & terram mutant, & terræmotus ac hiatus pariunt, gignunt colles & valles, multa noua creſcentia parturiunt, proferunt Gamaheos nudis figuris & imaginibus, inſignes vires & potentias habentes, quas quidem à ſeptem Planetis accipiunt, non ſecus ac orbis ſeu ſcopus glandem aut telum accipit à iaculatore. Quomodo verò ſigna ea & imagines Gamaheorum ſeorſim cognoſci, & quid Magicè notent, ſciri queant: magnæ experientiæ & Naturæ rerum cognitionis id opus eſt, quod quidem perfectè hîc tradi nullâ ratione poteſt. Hoc autem probè notandum eſt, quòd lapis ſeu Gamaheus quilibet non niſi vnius Planetæ proprietate & virtute pollere, adeóque ab vno ſaltem Planetâ dotari poſſit. Et licèt quidem duo pluréſue Planetæ in terrenis corporibus, velut in ſuperiore Firmamento coniungantur: vnus tamen ab altero opprimitur. Sicut enim vna domus geminos dominos minimè fert, ſed alter alterum extrudit; ita hîc quoque. Vnus manet dominus: alter ſeruit. Aut, quemadmodum cuſtodientem domum quandam, ſuperueniens alius, per vim eiicit, & ſe dominum conſtituit, omnia pro nutu & arbitrio ſuo diſponens, altero interim ad ſeruitia redacto: ſic etiam aſtrum vnum expellit alterum, vnus Planeta alterum, vnus Aſcendens alterum, vna Influentia alteram, vna Impreſſio alteram, vnũ Elementum alterum. Sicut enim aqua ignem extinguit: ita Planeta vnus alterius proprietatem elidit, & ſuam inuehit. Idem eodem modo etiã de eorum ſignis intelligendũ eſt, quæ multiplicia ſunt, & non Characteres tantùm, veluti multi arbitrantur, ſed vniuerſa ea, quæ in totâ Mappâ Planetarum inueniuntur, hoc eſt, quæcunque Planetis illis cognata & ſubiecta ſunt.

Aſtronomię Magicę ſpecies quę.

Gamaheorum vis vnde & qualis.

Vt autem ex addito exemplo me planiùs intelligatis: ſcire vos velim, Planetæ Soli ſubiici Coronam, Sceptrum, Solium, omnémq; regiam poteſtatem & maieſtatem, omnem dominationem, omnes diuitias, theſauros, ornatus & apparatus huius mundi.

Subiecta quæ ſint SOLI.

Lunæ Planetæ ſubiecta ſunt, omnis agricultura, nauigatio, peregrinatio & peregrinatores, & quæ alia huc ſpectant.

LVNÆ.

Planetæ Marti ſubiciuntur, Munitiones (vt vocant) omnes, bracteæ, Loricæ, tormenta haſtilia, denique omnia arma, & quæ ad bellum pertinent,

MARTI.

Planetæ Mercurio ſubiciuntur omnes literati, omnia inſtrumenta Mechanica, & quæ ad artes requiruntur.

Mercurio.

Planetæ Ioui ſubiciuntur omnia iudicia & iura, ordo vniuerſus Leuiticus, omnes Eccleſiarum miniſtri, templorum ornatus, clenodia, & ſi quæ alia huius claſſis ſunt.

Ioui.

Planetæ Veneri ſubiiciuntur, quæcunque ad Muſicam referuntur, Muſica inſtrumenta, & excercitia venerea, amores, ſcortationes, &c.

Veneri.

Planetæ Saturno ſubiciuntur, quicunque in & infra terram operantur, vt metallarij, cunicularij, Veſpillones, fontium effoſſores, velut & omnia his familiaria inſtrumenta, &c.

Saturno.

Pyromantia ſigna ſua per Aſtra Ignis promit, in igni communi, per ſingulares ſcintillas, flammas, crepitus, &c. In fodinis per coruſcationes: in firmamento, per Stellas, Cometas, & fulgur, & fulmen, & Noſtoch ac ſimilia, in ſpectris per Salamandrinos, Ethnicos & ſimiles ſpiritus, ignis ſpecie apparentes.

Pyromantiæ qualia ſigna.

Hydromantia ſigna ſua dat per aſtra aquæ, per fluctus, exundationes, defectus, decolorationes, Lorindos, noua fluenta, rerum terrenarum ablutiones: In Magicâ & Nigromantiâ per Nymphas, viſiones, & monſtra ſupernaturalia in aquis & mari.

Hydrom. qualia ſigna.

Chaomantia ſigna ſua exhibet per aſtra aëris & venti, per diſcolorationem, perditionem & vaſtationem omnium tenerarum & ſubtilium rerum, quibus ventus aduerſus eſt, excutiendo & denudando flores, folia, frondes, caules. Si aſtra chaomantiæ mouentur, Necrocomicæ ex ſuperiore aëre decidunt, & frequenter voces ac reſponſa audiuntur: Item arbores cum radicibus ex terrâ euelluntur, & ædes proſternuntur. Conſpiciunt Lemures, Penates, Vndenæ; Syluani &c. Sic etiam Tereniabin, Tronoſſia, & Manna, ſuper arbores & herbas decidit.

Chaoman. ſigna qualia.

Necromantia ſigna ſua promit per aſtra mortis, quæ nos etiam Eueſtra vocamus, ſignantia

gnantia corpus ægroti & moribundi hominis, maculis rubeis, liuidis & purpureis, quæ certæ mortis, tertiâ die insultatæ, indicia sunt. Signant etiam hominum manus & digitos maculis luteis, quæ certa signa fortunæ instantis sunt siue bona ea siue mala sit. Quando ergo Necromantiæ Astra mouentur, tunc mortui miracula & signa edunt, & defuncti cruentant, res mortuæ conspiciuntur, &c. voces ex sepulchris audiuntur: tumultus & trepidationes in Ossoriis surgunt, & mortui viuentium formâ & habitu apparent, & conspiciuntur in visionibus, speculis, Berillis, lapidibus & vndis, specie varia: Euestrum & Trames signa dant pulsando, percutiendo, tundendo, cadendo, iaciendo, &c. Vbi tumultus seu sonus tantùm auditur, sed nihil videtur: quæ omnia certa sunt indicia mortis, præsagientia ipsam ei, cuius habitu apparent, aut quo loco audiuntur, &c.

De his signatis præter iam dicta multa adhuc recenseri possent. Sed cum illa, malas, damnosas & periculosas phantasias, Imaginationes, & superstitiones secum afferant, quæ non infortunij tantùm, sed etiam mortis causa fieri possent: ea silentio transilimus. Reuelari enim nobis prohibita sunt, cùm ad arcanam scholam & potestatem diuinam pertineant. Iam ergo libello huic colophonem imponamus.

PH. THEOPHRASTI BOMBAST AB HOHENHEIM, PHILOSOPHI MONARCHÆ, SPAGYRICI PRINCIPIS, ASTRONOMI MAXIMI, Medici paradoxi, Arcanorum Mechanicorum Trismegisti.

LIBER DE TINCTVRA PHYSICORVM CONTRA Sophistas natos post diluuium in sæculo Domini nostri Iesu Christi filij Dei.

PRÆFATIO.

CVM tu Sophista, me tam fatuis ac mendacibus verbis vbique locorum vituperes, quòd oriundus ex Heluetiâ rudi nihil intelligam aut sciam: item, quòd literâ vna medico plus existens, ex vnâ aliam regionem vagabundus oberrem: ideò hoc tractatulo nescios & inexpertos pala facere mundo proposui, tum quid in primo sæculo bonarũ artiũ exstiterit quid mea contra tuam, quidque tua contra meam artem valeat, & existimanda sit, & quî me posteri in sæculo gratiæ imitabuntur. Hermetem, Archelaũ, ac alios in primo sæculo intuere quales Spagyrici exstiterint, quantíque Phylosophi. Hoc ipsum testantur etiam eorum aduersarij, qui tui sunt, ô Sophista, patroni, se idola potius hoc adhuc tempore. Quamuis verò nec id per tuos patres authenticos & sanctos falsò reputatos foret attestatum: antiqua tamen Smaragdina tabula plus artis indicat & experientiæ cùm in Philosophia, tum in Alchimia, Magia similibúsque, quàm vnquam à te cateruáque tuâ totâ doceri poterit. Si nondum ex præcedentibus intelligis, qui thesauri quantíque sint isti, dic mihi, cur Princeps aut Rex nullus Aegyptios potuit subiugare? Tum quare Diocletianus Imperator (quotquot ad suas manus peruenire potuerunt) Spagyricos libros comburi iusserit? Nisi quid continuissent eorum libri, dudum intolerabile iugum subire coacti fuissent, quale tibi Sophistæ collegisque tuis in collum aliquando irruet. (Tabula Smaragdina.)

Hoc medio sæculo Monarchia cunctarum artium ad me Theoph. Paracelsum Phylosophiæ, Medicinæque principem tandem deriuata est. Ad hoc enim à Deo sum electus, vt phantasias omnes excogitatorum & falsorum operum, putaticiorum & præsumptuosorum verborum extinguerem, siue ea sint Aristotelis, Galeni, Auicennæ, Mesuæ siue cuiuscunque alterius eorum asseclæ placita. Theorica námque mea procedens ex luce naturæ nunquam labefactari ob sui constantiam, nec immutari poterit, sed quinquagesimo post sedquimillesimũ octauo demũ virere incipiet anno. Practica tandẽ sequens admirãdis incredibilibúsque signis comprobabitur, sic vt mechanicis ac plebi communi palam futurum, & isti penitus intellecturi sint, quàm contra Sophistarum nugamenta constans immotáque stet ars ista Paracelsica: cùm interim illa Sophistica papalibus, & Imperialibus priuilegiis suas ineptias firmari ac muniri opus habeat. Quòd autem à te Sophista mendicus & vagabundus habeor, pro me tibi Danubius atque Rhenus me etiam tacente respondebunt. Sæpius ista perperam excogitatæ per te calumniæ contra me, Comitibus & Principibus multis, item ciuitatibus Imperialibus, ac Equestri dignitati, nobilitatique displicuêre. Habeo námque thesaurum in quâdam Fori Iulij ciuitate VVeinden reconditum dictã, in Xenodochio, quam nec tu Leo Romanus, nec tu Carolus Germanus totâ substantiâ vestra persoluere potestis. Quanquam signata stella in Arcanum nominum vestrorum illapsa, nulli, quàm à diuinæ Spargiricæ filiis cognita fuerit, Quare cum tu verminose pediculoséque Sophista, Monarcham arcanorum ignarum, fatuum & prodigum decoctorem exstimes: medio iam sæculo honorificam in eis prosecutionem, virtutes ac præparationem illius Tincturæ Physicorum hoc libello palam facere volo, veritatis in amatorum vtilitatem & honorem, & quò verarum artium contemptores ad egestatem redigantur. Hoc Arcano postremum sæculum, vt gratiæ dono veríque spiritus munere illustrabitur manifestò, compensabitúrque, sic, vt ab exordio mundi simile germen intellectus & sapientiæ haud vnquam auditum sit. Interim vitium supprimere probos non poterit, nec multorum istorum opes aut potentia erectis damno erit. (Thesaurũ Theophrasti weiden. &c.)

DE TINCTVRA PHYSICORUM Philippi Theophrasti Paracelsi.

CAPVT. I.

DIco Philippus ego Theopraſtus Paracelſus Bombaſt, poſt gratiæ diuinæ manifeſtationem ad Phyſicorum Tincturam varias quęſitas eſſe vias, quæ finaliter omnes ad eundem ſcopum & finem pertigerunt. Hermes enim Triſmegiſtus Ægyptius iuxta ſuam rationem opus hoc aggreſſus eſt. Orus Græcus eundem ſeruauit proceſſum. Hali quidem Arabs in ordine ſuo permanſit. Albertus verò Magnus Germanus etiam prolixum eſt ſecutus proceſſum. Quilibet iſtorum pro modo ſuo progreſſus eſt, nihilominus ad vnum eundémque terminum peruenerunt omnes, videlicet ad vitã longam, à Philoſophis tantopere deſideratam, & ad honeſtam eiuſdem in hac miſeriarum valle ſuſtentationem & conſeruationem. Hâc ergo tempeſtate peculiaribus à Deo donis ego Theophraſtus Paracelſus Bombaſt, Monarcha Arcanorum, dotatus ſum, ad hunc nempe modum, vt ſummi huius operis Phyſici quiuis indagator imitari me ac ſequi opus habeat, ſiue ſit Italus, Polonus, Gallus, Germanus, ſiue qualiſcunque fuerit & quis fuerit. Huc poſt me vos omnes Philoſophi, nec non Aſtronomi & Spagyri, quantum uis alti nominis exiſtatis. Ego vobis Alchimiſtis atque Doctoribus exaltatis à me ſummis laboribus, regenerationem illam corporalem oſtendam, aperiámque. Docebo vos, Tincturam, Arcanum vel Quintum Eſſe in quo Myſteriorum omnium ac operum fundamenta latent. Etenim quiſque fidem alteri poteſt ac debet adhibere ſolùm in eis, quæ expertus per ignem eſt. Si quis præter hanc experientiam quid attulerit in Spagyricâ vel Medicinâ, haud eſt quod credas, cùm in igne per experientiam verum ſeparetur à falſo. Lux naturæ ſiquidem ad hunc modum creata eſt, vt per eam vniuſcuiuſque rei proba vel examen appareat, his tamen qui ambulant in eo lumine tantùm. Ex eâ luce docebimus optimis demonſtrationibus, eos omnes, qui propriis phantaſiis, acutiſque ſpeculationibus hanc prouinciam tam difficilem aggreſſi fuerunt vnquam ante me, ſuo damno fatuitatis ſuę periculum feciſſe. Quapropter ex meo fundamento multi ruſtici nobiles facti ſunt: contrà per putatiuiam & opinabilem illorum artem, rurſum nobiles in ruſticos tranſmutati, cùm aureos in capite montes portarent, antequam in carbones manus immiſiſſent. Diſcendę primùm ergo digeſtiones, deſtillationes, ſublimationes, reuerberationes, extractiones, ſolutiones, coagulationes, fermentationes, fixationes, & omne, quod ad ôpus hoc inſtrumentum requiritur, cognoſcendum eſt vſu, prout vitra, curbitę, circulatoria, vaſa Hermetis, terrea vaſa, balnea, furni ventales, reuerberatorij, ſimiléſque alij, nec non & Marmor, carbones atque tenacula. Sic demum in Alchimiâ medicináque proficere poteris.

Tinct. Physic. ſectatores. Hermes, &c. Orus, &c. Hali Arabs, &c. Albertus Magnus.

Theophraſti præcellētia omnes ſubiugat

Ignis probatio ſola certa. Luminis naturę finis, qui

Tincturę cognitioni quæ prę mittēda.

Quamdiu autem, per phantaſiam & opinionem fictitiis tuis libellis adhæreſces: ad horum nullum aptus & prædeſtinatus eris.

De Definitione ſubiecti materiæque Tincturæ Phyſicorum.

CAP. II.

PRiuſquàm igitur ad proceſſum Tincturæ veniam, eius tibi ſubiectum opus eſt, vt patefaciam. Hoc enim in peculiari ſemper hactenus occultatione ſeruatum eſt à veritatis amatoribus. Eſt itaque Tincturæ materia quædam res (vbi me tamen iuxta Spagyricum ſenſum intellexeris) quæ quidem ex tribus in eſſentiam vnam arte Vulcani tranſit, aut manere poteſt. Verùm vt eam intitulem tibi ſuo nomine iuxta veterum vſum Leo rubeus à multis vocatus, paucis verò cognitus eſt. Hic per auxilium naturæ, nec non artem ipſius Artiſtæ poteſt in aquilam albam tranſmutari, ſic vt ex vno duo fiant, ſupra quod aureus ſplendor Spagyro non ita relucet: illa duo magis in vno ſeruata ucent. Iam ſi Cabaliſtarum & veterum Aſtronomorum vſum non intellexeris, à Deo minimè natus es ad Spagyricam artem, nec per naturam ad Vulcanicum opus electus, neque vt os in Alchimiſticis aperias artibus, creatus es. Eſt itaque Tincturæ materia Margarita maxima, pretioſiſſimúſque theſaurus, ac nobiliſſimum quod iuxta manifeſtationem Altiſſimi necnon hominum conſiderationem in terris eſſe poteſt. Hoc eſt LILI Alchimiæ, & Medicinæ, quod Philoſophi tam acuratè quæſiuerunt: verùm ob defectũ integræ cognitionis, & perfectæ præparationis eius ad finem perfectum non perduxerunt. Per inueſtigationes eorum & experientias, tincturæ tantùm initium datum eſt nobis: at verum fundamentum, quod collegas imitari meos decet, mihi relictum fuit, ſic vt nemo ſuas laruas noſtris intentionibus immiſcere debeat. Ego meritò poſt longas meas experientias, Spagyros corrigo, & falſum aut erroneum à vero ſeparo, cum longis inueſtigationibus repererim ea, ob quæ iuſtè diuerſa reprehendere queam, & immutare. Veterum ſi tamen experimenta meis excellentiora comperiſſem, tantos minimè labores aſſumpſiſſem, quos in gratiam, vtilitatem, & honorem proborum Alchimiſtarum omnium ſubij libenter, &c. Cum ergo Tincturæ ſubiectum ſatis declaratum ſit, vt inter fratres duos vix fideliùs queat aut liceat præſtari: præparationem eius aggredi, & poſtquam primi ſæculi experientias poſui, meas etiam inuentiones addere volo: quibus quidem poſtremò Gratiæ tandem Sæculum adhærebit, quoſcunque interim ex tua Philoſophiâ Sophiſta tu feceris Patriarchas, anteſignos.

Tincturę quæ materia ſeu ſubiectũ.

Leo rubeus in aquam conuerti poteſt.

Lili quid

De Proceſſu veterum ad Phyſicorum Tincturam, & breuiori per Paracelſum inuentione.

CAP. III.

SPagyri veteres Lili putrefecerunt per menſem Philoſophicum, & poſtmodum ſpiritus humidos ab eo deſtillârunt quouſq; ſicci tandem eleuati ſunt. Caput mortuum ſpiritibus humidis iterum imbuerunt, & ab eo per deſtillationem ſæpiùs abſtraxerunt, idque tam diu donec ſicci prorſum eleuati fuerunt. Indè poſt abſtractos humores & ſiccos ſpiritus per pellicanum

Lili præparatio.

pellicanum ter aut quater simul vniuerunt, donec Lili totum in fundo siccum resideret. Quamquam experientia prima processum hunc ante fixationem dedit, nihilominus antecessores nostri sæpiùs eò votū perfectè suum assecuti sunt. Breuiorem tamen viam habuissent ad rubei Leonis thesaurum perueniendi, si concordantiam Astronomiæ cum Alchimiâ didicissent, prout eam in Hermetis Apocalypsi demonstraui. Cùm verò dies quilibet (vt Christus loquitur in fidelium consolationem) propriam suam curā habeat, Spagyris ante mea tempora labor fuit ingens & grauis, qui iam auxilio S. Spiritus affluentis postremo sæculo, meâ Theoricâ nec non practicâ subleuabitur atque declarabitur, illis omnibus qui suis in operibus cum patientiâ constantes perseuerauerint. Ego namque naturæ proprietates expertus sum, essentiásque & conditiones, eiusque noui coniunctionem, æquè benè ac resolutionem: quod summum & maximum est in Physico, nunquam Sophistis cognitum hactenus.

Cùm ergo primum sæculum Tincturæ primam dederit experientiam, ex vno simplici duo Spagyri fecerunt. Verum cum id inuentum medio sæculo postea periisset, eorum successores diligenti perscrutatione, postea in illius simplicis nomina duo inciderunt, idque nominârunt vnico vocabulo nempe Lili, tanquam Tincturæ subiectum. Tandem imitatores naturæ materiam hanc (non secus ac in terra semen) tempore suo putrefecerunt, cum ante corruptionem hanc nihil ex eo nasci, nec Arcanum aliquod erumpere posset. Postea spiritus humidos abstraxerunt à materia, donec tādem ignis violentiâ sicci pariter sublimati fierent, vt hâc viâ, non aliter quàm rusticus ex anni tempore, peruenirent ad maturitatem, prout vnum post aliud ascendere solet, ac decidere. Postremò, veluti post Ver Æstas prodit, fructus illos & siccos spiritus incorporarunt & Magisterium tincturæ perduxerunt eo, donec ad messem deueniret, ac ad maturationem se disponeret.

Lili tinctura subiectū.

De Processu per Paracelsum ad Physicorum Tincturam abbreuiato.

CAP. IV.

TAm prolixo labore, tædiosáque reiteratione Spagyri veteres non indiguissent, si ex scholâ mea suum opus didicissent & fuissent aggressi: votum æquè benè suum assecuti fuissent, impensis laboribúsque longè minoribus. Hâc tempestate verò qua Theophrastus Paracelsus Arcanorum aduenit Monarcha, inuentionis tempus est præ manibus, quæ Spagyris omnibus ante me fuit occulta. Quapropter dico: tantùm rosei coloris à Leone sanguinem accipite & ex aquila gluten: quæ postquam simul coniunxeritis, iuxta veterem coagulate processum. Tincturam habebitis Philosophorum, quam infiniti quæsiuerunt, inuenerunt atque paucissimi. Velis nolis tu Sophista, Magisterium hoc est in ipsa natura, Magnaléque Dei supra naturam, atque thesaurus in hac miseriarum valle pretiosissimus. Extrinsecùs si aspicias, videtur esse vile quid, aliud in multò nobilius quàm fuerit antea, transmutare. Miraculum tamen id esse à Spagyro productum, est quod patiare, nec non fateare: qui suæ præparationis arte, vile corpus extrinsecùs visibile corrumpit, ex quo nobilissimam aliam & pretiosissimam essentiam excitat. Si tu pariter aliquid ex Aristotelico lumine didicisti vel nostri, aut ex Serapionis regulis, prodi huc, & in lucem idipsum profer Experientiâ. Scholarum ius, vt honoris amatorem atque Doctorem decet, nunc serua. Si verò nihil scis aut efficere vales: cur tu me tanquam Helueticam vaccam irrationabilem contemnis, & vagabundum, circulatorem criminaris? Ars est altera natura, mundúsque peculiaris, vt experientia contra te, nec non idola tua testatur atque demonstrat. Quædam igitur simplicia interdum componit Alchimista, quæ postquam iuxta suam corrumpit necessitatem, aliud indè præparat. Sic enim persæpe ex multis postmodum vnum fit: quod plus efficit, quàm ipsa natura per se posset, vt in Gastayno apertè satis patet, ex Saturno Venerem fieri: tum in Carinthia, ex Venere Lunam: & in Hungaria, ex Luna Solem, vt interim taceam de transmutationibus aliis rerum naturalium, Magis satis cognitis, quæ mirabiliùs quàm Ouidius in sua Metamorphosi narrat, prodeunt in lucem. Rectè me vt intelligas: Leonem tuum in Oriente quæras, & Aquilam ad Meridiem in assumptum hoc opus nostrum. Instrumenta meliora non reperies quàm Hungaria, nec non Histria producunt. At si cupias id ex Vnitate per Dualitatem, in Trinitate cum æquali permutatione cuiusque deducere: tum iter ad Meridiem dirigas oportet, sic in Cypro votum consequeris omne tuum, de quo fusiùs minimè differendum est, quàm in præsentia declaratum fecimus. Arcanorum istorum, quæ transmutationes exhibent, adhuc plura sunt, etsi paucis cognita: quæ licèt alicui manifestentur à Domino Deo, non propterea statim erumpit artis huius rumor, sed Omnipotens cum ea dat intellectum hæc & alia celandi pariter, vsque in aduentum Heliæ Artistæ, quo tempore nihil tam occultum erit quod nō reuelabitur. Videris etiam ocularitèr (quamuis loqui de his minimè sit opus, quòd in irrisionem ab aliquibus assumi posset) in sulfulphuris Igne magnam tincturam esse gemmarum, quę quidem eas sublimiùs exaltat, quàm ipsa natura per se valeat. Verùm ista gradatio metallorum & gemmarum à me hoc loco relinquetur, cùm de ea satis in arcanis arcanorum in libro de Vexationibus Alchimistarum, & in aliis abundè scripserim. Antecessorum nostrorum processum de Tinctura Physicorum vt incœpi, iam perfectè concludam.

Theoph. sæculum felix. Tincturę Physicę pręparat.

Ars est altera natura.

Helias Artista, &c.

De Conclusione Processus Veterum à Paracelso facta.

CAP. V.

POstremò Spagyri veteres, Lili pellicanatum siccatumque, ignis ordinata quadam augmentatione tamdiu fixârunt, quousque à nigredine iuxta colorum omnium permutationem, rubeum instar sanguinis fieret, & cum ea Salamandræ

mandræ conditionem indueret. Rectè quidem ab eis tali labore processum fuit, ac ad eundem modum, etiam vnumquemque margaritam hanc ambientem, procedere æquum est, ac decet. Hunc tibi clariùs declarare, mihi difficillimum erit, nisi didiceris in Alchimistarum Scholâ gradus ignis obseruare, vasa quoque tua mutare. Tum demum enim videbis, mox atque Lili tuum in Ouo Physico fuerit excalefactum, admirandis apparitionibus coruo nigrius fieri: cygno postmodum successu temporis albius: & postremò transiens per flauedinem, sanguine quouis magis rubeum euadere. Quærite, quærite, primus ait Spagyrus, & inuenietis; pulsate & aperietur vobis. Impium indecorúmque foret aui tam perfidæ cibum in os ponere. Ipsa potius ad hunc volare sinatur, prout ego cum cæteris ante me facere coactus fui. Veram igitur artem sequere. Hæc enim in perfectam eius cognitionem te ducet. Non est, quod ampliùs aut clariùs hîc apponatur quidpiam quàm antea dixerim. Doceant Pharisaicæ Scholæ tuæ te quicquid volent ex instabili suo labilique fundamento, quod suum terminum aut scopum non attigit. Vbi tandem Alchimisticam industriam, accuratissimè quam fieri potest, edoctus fueris: nihil tum demum in rerum natura tam difficile futurum est, quod non artis huius auxilio tibi manifestum esse possit. Natura siquidem ipsa nihil in lucem edit, quod in summam sui perfectionem sit adductum, prout hoc loco videre licet ex vnitate vel vnione dualitatis nostræ: Verum homo Spagyricis præparationibus id eo perducere debet, quo per naturam ordinatum fuit. Hæc de processu veterum, & meâ correctione Tincturę Physicorum, quod ad præparationem eius attinet, à me satis dicta sint hactenus.

Perfectissimum nihil natura producit.

Porrò cum nunc Ægyptiorum thesaurum istum in manibus habeamus, est, quod eum in vtilitatem nostram conuertamus: quæ dupliciter ex Spagyrico Magisterio nobis offertur. Priore modo, prout ad renouationem corporis applicari potest: posteriore verò, prout in transmutationem metallorum adhibenda est. Cum igitur ego Theophrastus Paracelsus vtrumque diuersimodè sim expertus, iuxta signa quidem operis, ac prout in experientâ probáque mihi meliùs & perfectiùs apparuerunt, eadem describere volo proponeréque.

De Transmutatione Metallorum per Medicinæ proiectionem.

CAP. VI.

SI Tinctura Physicorum in transmutationis vsum venire debeat, eius primò libra super Solis fusi libras mille proiicienda est. Medicina tum demum præparata fuerit, ad leprosum humorem metallorum transmutandum. Admirandum hoc opus in luce naturæ est, videlicet Spagyri Magisterio seu operatione metallum perire quod prius erat, aliúdque fieri. Aristotelem illum id cum suâ malè fundatâ Philosophiâ fatuum reddidit. Rustici quidem in Hungariâ, cum ferrum suo tempore proiiciunt in fontem quendam vulgari nomine Zipserbrunnen, in ferruginem id consumitur, quæ follibus & igne liquefacta, mox pura Venus existit, quæ nunquam in ferrum amplius redit. Similiter in monte Kuttenberg vulgariter nuncupato, lixiuium ex Marchasitis colant, in quo ferrum illicò in optimam Venerem transit altè graduatam, & malleo tractabiliorem alterâ naturali. Hæc & similia plura simplicibus magis hominibus quàm Sophistis cognita sunt, quæ metalli speciem vnam in alteram transmutant. Quæ tamen propter insignem ignorantium contemptum, velut & ex parte propter artificum iustam inuidiam abscondita ferè manent. Ego quidem in Istriâ Venerem vltra 24. gradus. (al. 38.) sæpiùs adduxi, sic vt Solis color altiùs ascendere nequeat, constantem in Antimonio vel in quartali, quâ quidem vsus sum in omnibus, vt aliis.

Zipserbrunnẽ/ ferrũ in rubiginem vertit. Kuttenberg/

Quamquam autem veteres Artistę fuerint huius Arcani percupidi, summáque diligentiâ quæsiuerunt illud, nihilominus paucissimi iuxta perfectam præparationem ad finem suum id producere potuerunt. Multas námque difficultates & obstacula metalli minoris in melius transmutatio secum adfert, prout Iouis in Lunam, aut Veneris in Solem. Magnalia naturæ multis hominibus occulta esse Deus fors voluit propter peccata. Nam cùm aliquoties ab Artistis tinctura hæc iam præparata esset, ipsique proiectionem in effectum deducere non possent, accidit, vt ex eorum incuriâ custodiáque malâ illa à gallinis comederetur, quibus deinde plumæ deciderunt, ac, vt ipsemet vidi, rursum creuerunt. Hâc viâ transmutatio per abusum ex negligentiâ Artistarum in Medicinam & Alchimiam venit. Cùm enim eâ Tincturâ, nempè iuxta suum desideriũ, vti minimè possent, eandem ad renouationem hominum conuerterunt, vt seq. capitulo nunc latiùs audietur.

Tinctura a. gallinis esitata quid fecerit.

De renouatione hominum.

CAP. VII.

Physicorum in Ægypto primorum aliquot, ac priscorum per hanc Tincturam annos centum & quinquaginta vixerunt. Item vita multorum ad aliquot sæcula producta prolongatáque fuit, prout habetur in diuersis historiis apertissimè, quod nemini fermè credibile videtur? Eius namque vis tam admirabilis existit, vt corpus longiùs producat quàm agnatę naturæ possibile sit, ac in eo gradu id firmiter conseruat adeò, vt ab omnibus infirmitatibus tutum viuat. Et licèt senectam quidem habeat: apparet tamen nihilominus vt in primæuâ iuuentute constitutum.

Tincturę vis in prorogãda vita.

Est itaque Tinctura Physicorum vniuersalis Medicina, morbos omnes instar ignis inuisibilis, quomodocunque illi denominentur consumens. Dosis eius est exigua valdè, sed operatio potentissima. Per eam à me curata sanatáque sunt Lepra, Lues venerea, Hydropisis, Caducus, Colica, Gutta, similésque morbi: Lupus item, Cancer, Noli me tangere Fistulæ, nec non genus morborum internorum, & certiùs quidem quàm credibile sit: cuius etiam testimonium exhibebunt Germania, Gallia, Italia, Polonia, Bohemia, &c. satis amplum.

Tinctura physicorũ quid.

Iam

Theophrastū a testantur Germania; Gallia &c.

Iam tu Sophista respice Theophrastum Paracelsum, quînam tuus Apollo, Machaon & Hippocrates contra me stare valeant? Hoc enim est Catholicum Physicorum, propter quod vitam longam prosecuti sunt omnes Physici ad resistendū morbis,& per hoc vniuersale id maximè consecuti sunt & efficacissimè, iuxtáque suum arbitrium Tincturam Physicorum nominârunt. Quid enim in totâ Medcinâ maius esse potest, quàm eiusmodi corporis mundatio, per quam ab eo superfluitas omnis à radice prorsum tollitur, ac transmutatur? Sanato namque semine, perfecta sunt omnia. Quid prodest Sophistarum pessimè fundata purgatio, cum nihil eius tollat quod auferre debet? Quapropter excellentissimum veri Medici fundamentū est. Regeneratio naturæ, iuuentutisque restauratio: postmodum essentiâ noua ipsa totum hoc, quod sibi aduersatur expellit. Ad istam regenerationem, vires atque virtutes Physicorum Tincturæ mirabiliter inuentæ sunt, & vsque ad tempus à Spagyris veris vsitatæ secretò, nec non absconditæ.

Medici veri ars quę sit.

FINIS.

COELVM PHILOSOPHORVM

Siue

LIBER VEXATIONVM PHILIPPI THEOPH. PARAC.

Scientia & natura Alchimiæ, & quid de eâ sentiendum sit.

Per septem regulas seu canones fundamentales ad septem vulgata metalla directus: & præfationem cum additis nonnullis membris & appendicibus continens.

PRÆFATIO.

Theophrasti Paracelsi ad omnes Alchimistas, & huius libri Lectores.

Vos Alchimiæ periti, quot quot etiam cæterorum vobis maximas pollicemini diuitias, aut ☉ atque ☾, plurimum cupitis exstruere: quod Alchimia diuersimodè pollicetur ac docet: Pariter & vos, qui labores & vexationes libenter sustinetis, abstinere tamen ab eâ minimè vultis, donec vobis eius præmia promissionésque cognitæ sint: hoc quidem ipsa experientia docet indies, è millib. ne vnumquidem votum suum assequi. An ob id ille naturæ defectus & artis sit? Non dico, sed Fati potius, & operantis imperitiæ ea culpa est.

Quapropter non vt solent alij vulgares Alchimistæ communiter, libellum hunc describere volui. Grauem admodum artem illi, processúsque docent erigere prolixissimos. R. Antim. hoc liquefieri permittas cum sale nitro, & tartaro, quorum vnciam semis accipe ☉ tantundem, ♃ ℥iij. quibus adde sulphuris ℥j. vitrioli ℥j. Cum Argento & Arsenico liquefiant in catino.

Cùm itaque signorum, syderum, planetarúmque cœlestium characteres vnà cum cæteris Nominibus inuersisque verbis Receptis, Materialibus & Instrumentis, in hac arte peritis notissimi sint: hoc denuò recensere eosdem libello superfluum esset: quamuis huiuscemodi signorum, nominum & characterum vsus tempore suo non sit inutilis.

Alius autem hic Alchimiam, quàm antea, tractandi modus per 7. Canones ex metallorum 7. serie deductus obseruabitur. Qui licèt in pomposam verborum elegantiam non erumpant, nihilominus tamen in eorum consideratione, quicquid ex Alchimia separandum est, abundè satis, & aliarum rerum Arcana plurima continentur: ex quibus etiam per speculationem admiranda quædam & noua resultant opera, quæ multoties ab antiquorum operantium & naturalium Philosophorum scriptis ac opinionibus longè diuersa, probatione tamen & experimento reperta & confirmata sunt.

Alchimistæ cur multi pauperentur.

Præterea nihil in hac arte est verius, quam idipsum, quod minimè cognitum est, cuique minor fides adhibetur. Culpa, causaque difficultatis omnis in Alchimia, propter quam ad paupertatem reducuntur plurimi, reliqui autem frustra laborant, sola & vnica est operantium imperitia, materiarúmque nimia vel pauca nimis quantitas aut qualitas: ex quibus omnibus, res in operationibus vel destruuntur, vel rediguntur ad nihilum. At si verus processus fuerit inuentus, res ipsam se mutans indies ad perfectionem magis accedit. Recta via facilis, sed a paucissimis reperitur.

Aliquando fieri potest, vt Speculatiuus quisque artifex aliquam artem in Alchimia per delirium suum excogitare valeat, siue quidpiam, aut nihil indè sequatur. Nihil ipsum oportet facere, quo aliquid reducat in nihilum, & iterum aliquid oriatur ex nihilo. Et tamen hoc incredulorum prouerbium, non vtique falsum. Destructio bonum perficit: nam bonum apparere nullo modo potest ob suum occultatorem. Bonum etiam minimè bonum est, dum occultatum est. Occultator est amouendus, vt bonum liberè cum claritate suâ valeat apparere. Glossa. Occultator est mons, arena terra aut lapis, in quibus metallum creuit. At vnumquodque metallorum visibilium, occultator aliorum sex metallorum.

Et per Elementum ignis imperfecta quæque corrumpuntur, ac tolluntur, vti sunt hæc metalla quinque ☿ ♃ ♄ ♀ ♂. Econtra perfecta similiter non absumuntur igne, veluti ☉ & ☽, quo fit, vt in igne permaneant, & ex alijs imperfectis, in quibus corrumpuntur, simul corpus suum assumant & appareant oculariter. Qui & quonam pacto id fiat, ex septem canonibus colligi potest, cuius naturæ siue proprietatis quodlibet metallum existat, quid cum alijs operetur, & possit in eorum commixtione.

Verùm hoc apprime notandum est, septem istos canones a quouis, accessorio lectore, prima facie

lecturáque

lecturáque illicò perfectè intelligi non posse. Nam leuis intellectus occulta & obstrusa facilè non percipit. Quapropter quiuis horum canonum disputationibus indiget non exiguis. Plurimi sunt elati superbique spiritus, qui sibi temerè persuasum habent, hæc omnia, quæ libellus iste continet se facilè intelligere, quod inutilia & futilia sint, longè meliora se habere putantes, ob quæ ista quoque spernere iure possint. (☉).

CANON PRIMVS DE NATVRA & proprietate ☿.

OMnia sunt in omnibus occultata. Vnum ex ipsis omnibus est occultator eorum, & corporeum vas, extrinsecum, visibile & mobile. Liquefactiones omnes in isto vase manifestæ sunt. Nam hoc vas, viuens & corporeus spiritus existit: ideò coagulationes omnes, aut congelationes in eo conclusiuè comprehensæ, cum fluere quidem superatæ, circumdatæ, necnon contentæ sunt. Nullum huic liquefactioni, multoque minus eius origini potest inueniri nomen, quo vocetur. Et quia calor nullus tam vehemens, qui huic æquiparari possit, ignis Gehennæ illi comparari debet. Huiusmodi liquefactio nihil prorsus commentij habet cum alijs naturalis ignis calore factis, frigoréque naturali congelatis, aut coagulatis, quas congelationes, ob earum debilitatem in Mercurio obtinere nequeunt easque ob id ille planè contemnit. Inde colligere licet, Elementares vires corrumpentes nihil cœlestibus viribus (quæ vel Essentia Quinta, vel eius elementa vocantur) addere vel adimere; nec operandi potestatem habere. Cœlestes & infernales vires, elementis quatuor non obediunt, siue sicca, humida, calida vel frigida sint. Nullum eorum operandi facultatem habet contra Quintam essentiam, sed quodlibet proprias vires & operationes per se continet.

Mercurij quæ natura sit.

Elementalia incœlestia & Infernalia nihil agunt.

Canon secundus, de Natura & proprietate ♃.

QVod manifestum est (intellige corpus Iouis) in eo cætera sex metalla corporea spiritualiter occultantur, vnum quidem alio profundiùs, tenaciusque. ♃ nihil de Quintâ participat Essentia, sed de Elementarium quatuor natura. Quapropter eius liquefactio leui penitus igne superueniente manifestatur, & accedente frigore similiter leui coagulatur. Cum aliorum omnium metallorum liquefactionib. affinitatem habet. Nam quantò quid alteri naturâ fuerit similius, tantò faciliùs vnitur illi per coniunctionem. Facilior etiam est, magisque naturalis propinquorum, quàm remotorum ad inuicem operatio. Remotum non vrget. Idem etiam non admodum metuitur, etsi maximum existat. Hinc fit, vt ad superos etiam non anhelent homines: quia plurimum ab eis distant, eorumque gloriam non vident. Pariformiter inferos admodum non formident, quòd remoti sint, eorumque status, & pœnæ miseriam nemo viuentium nouit, aut expertus est: hâc de causâ nihili fit infernus. Res enim remotiores, eò viliores habentur, quò rudiorem locum obtinent: quia pro sui loci proprietate quæquæ res melior euadit, vel immutatur: quod variis exemplis demonstrari potest.

Iouis naturaque.

Remota cur minus afficiant.

Quapropter quantò ♃ à ♂ & ♀ est remotior, propinquior autem ☉ & ☽ reperitur, tantò maiorem aureitatem, aut argenteitatem (vt ita loquar) in corpore suo continet, grandiorque, fortior, visibilior, tangibilior, perceptibilior, amabilior, acceptior, notior, & verior, quàm in remoto comperitur. Rursus, quò res quæuis remotior, eo vilior existimatur in prædictis omnibus, ideò quòd semper præsens absenti rei præferatur. Quantò propinquius est manifestum tantò remotius est occultum. Quamobrem Alchimistæ tibi sedulò cogitandum est, quâ ratione Iouem collocare possis ad remotum & abstrusum locum, quem Sol & Luna tenent, & vicissim Solem & Lunam ex remotis adigas in propinquum locum, vbi Iupiter steterat corporaliter: vt eodem modo Sol quoque & Luna ibidem corporaliter ad oculos re ipsa adstent. Transmutationis enim metallorum de imperfectione in perfectionem, varia sunt operationum Recepta. Vnum alteri permiscere, tum alterum ab altero purum iterum separare, nihil aliud est, quàm permutatio, per alchymicum perfectum laborem instituta. Nota. Aurum multum Iupiter, & non parum argenti habet. ♄ & ☾ imponantur ei, & augmentabitur ☾ de reliquis. *

Absente præsens præstantius.

Canon tertius de ♂, & eius proprietatibus.

OCculta sex metalla septimum expulerunt à se, ac illud effecerunt corporale, valorem illi minimum relinquentia, maximamque duritiem ac onus imponentia. Hoc facto omne suum coagulationis robur atque duritiem in istud excusserunt ac manifestârunt. Econtrà colorem, liquefactionemque cum sua nobilitate sibi retinuerunt. Difficillimum est, ac laboriosum ex inepto vulgarique homine, Principem aut Regem fieri. Sed Mars valida, pugnacique manu dominium acquirit, Regisque locum occupat. Est tamen quod caueat ab insidiis, ne captiuetur ex improuiso & festinanter Considerandum venit, quâ ratione ♂ regis locum, & ☉ & ☾ cum ♄ locum ♂ obtinere valeant.

Martis natura quæ.

Canon quartus de ♀ & eius proprietatibus.

ALia sex metalla, ♀ ex omni suo colore medioque liquefactionis, cum inconstantia corpus extrinsecum fecerunt. Necessarium tamen foret ad intelligentiam aliquot exemplis demonstrare, quînam res manifesta per ignem occultetur, & manifestetur occulta materialiter. Quicquid est combustibile, naturaliter per ignem transmutari potest de vnâ in aliam formam, videlicet in calcem, fuliginem, cineres, vitrum, colores, lapides, & in terram: quæ postrema rursus in multa corpora noua reduci potest metallica. Si metallum etiam adustum, aut ærugine vetusta fragile esset, ma[...]ationem ignitionibus iterum adipiscetur.

Veneris natura quæ.

Canon quintus de natura & proprietatibus ♄.

Saturni natura quæ

DE propriâ suâ natura Saturnus ita loquitur: Pro suo me eiecerunt examinatore sex alia, deque loco spirituali extruserunt à se: corruptibile corpus in mansionem etiam adiecerunt, vt quod ipsa nec sint, nec habere cupiunt, sim id ego. Sex fratres mei spirituales existunt, inde fit, vt corpus meum, quoties ignitus sum, penetrent, ac vnà mecum igne pereant, ☉ & ☾ tamen exceptis: quæ mea mundantur & superbiunt aqua. Spiritus meus est aqua emolliens fratrum meorum rigida & congelata corpora. Corpus meum tamen ad terram est procliue: quicquid in me recipitur, etiam conforme fit eius, & per nos in corpus vnum conuertitur. Mundo minimè foret vtile, si cognosceret, aut saltem crederet, quidnam in me lateat, efficereque possim: vtilius foret, si mecum id, quod possum facere calleret: Alchymistarum artes omnes deserens, hoc solo, quod in me est, & per me fieri potest, vteretur. Frigoris lapis est in me, hæc est aqua, per quam spiritus congelari facio metallorum sex in Esse corporeum septimi, hoc est, ☉ cum ☾ promouere.

Antimonium est duplex.

Duplex reperitur Antimonium, vnum vulgare nigrum, quo repurgatur: ☉ in eo liquefactum. Hoc cum ♄ habet affinitatem proximam. Alterum est album, quod Magnesia etiam dicitur & Bisemutum. Affinitatem habet cum ♃ maximam, & cum altero Antimonio permixtum augmentat Lunam.

Canon sextus de Luna & proprietatibus eius.

Luna Naturæ quæ.

EX Lunâ conficere velle ♄, aut ♂, non est leuius vel facilius opus, quàm ex ☿ ♃ ♂ ♀ ♄, Lunam ingenti lucro facere velle. Non est enim vtile, perfecta in imperfecta, sed hæc in illa transmutare. Sed quænam sit materia Lunæ, vel vnde proueniat, oportet etiam cognoscere. Quisquis id considerare non valet, vel perquirere, nec Lunam efficere poterit. Si rogetur, quid est Luna? Est ex sex metallis, spiritualiter occultatis, ipsa septimum, externum, corporeum, & materiale. Nam semper sex metalla, septimũ in se continet spiritualiter occultata. Et sex metalla spiritualia non persistunt absque vno metallo extrinseco & materiali. Sicetiam nullum corporale metallum absq; illis sex spiritualibus locum aut essentiam habere potest. Corporalia metalla septem liquefactione bene permiscentur, sed mixtum hoc non est ad faciendum Solem, aut Lunam vtile. Nam in ea mixtura manet quodque metallum in sua natura, vel fixum in igne, vel ab eo fugit. Exempli gratiâ, misce quocunque modo potes ☿ ♃ ♄ ♂ ♀ ☉ ☾, ob id minimè fiet, vt Sol & Luna metalla s. cætera ita permutent, vt ex Sole & Luna fiant illa Sol & Luna. Quamuis enim omnia liquefacta sint in massam vnicam, nihilominus manet in sua natura quodlibet hoc ipsum, quod est. Hæc sunt, quæ de corporali mixtione indicanda fuerunt. De spirituali verò permixtione & communione metallicâ sciendum est, nullam separationem aut mortificationem spirituum esse: quia tales spiritus absque corporibus nunquam persistere possunt. Etiamsi corpus in vna hora centies illis adimeretur & mortificaretur, nihilominus aliud semper, priore multo nobilius, acquirerent. Et hæc est metallorum transpositio de vnâ morte in aliam, hoc est, de minori gradu in maiorem & altiorem, hoc est in Lunam, & ex meliori in optimum & perfectissimum, id est, Sol splendidissimum, & planè regium metallum. Est igitur verissimum, quod supradictum est sæpiùs, sex metalla septimum semper generare, aut ex se in Esse manifestum producere.

Quæstio. Si verum est, Lunam, & quodlibet metallum ab aliis sex originem ducere generarique. Quæ est igitur eius proprietas & natura? Responsio. Ex ♄ ☿ ♃ ♂ ♀ ☉ nihil, nec aliud metallum fieri potest, quàm Luna. Causa est, quod aliorum sex metallorum quodlibet bonas duas habet virtutes, quarum summatim duodecim sunt. Istæ sunt Lunæ spiritus, qui breuibus verbis ad hunc modum cognosci potest. Nam Luna est ex sex spiritualibus metallis & eorum virtutibus: quarum vnumquodque duas possidet. Summatim itaque 12. sunt in vno corporali metallo positæ, quæ 7. Planetis, & duodecim signis cœlestibus comparantur. Habet enim Luna à Planeta Mercurio, ac ab ♒ & ♓ liquationem & album suum splendorem. ☿ ♒ & ♓. Sic habet etiam ☾ à ♃ ♋ ♉ colorem album, & in igne magnam suam constantiam. ♃ ♋ & ♉. *Habet Luna à* ♂ ♏ ♈. duritiem, bonumque suum clangorem ♂ ♏ & ♈. Habet Luna à ♀, ♊ & ♎ coagulationis mensuram & malleationem, ♀ ♊ & ♎. Habet Luna à ♄ ♍ & ♑ corpus homogeneum, cum grauitate, ♄ ♍ & ♑. Habet Luna à ☉, ♌ ♍ sinceram puritatem, & magnam constantiam contra vires igneas. ☉ ♌ ♍. Talis est naturalis cognitio exaltationis, & causæ spiritus & corporis Lunæ, cum eius natura composita & sapientiâ, breuibus commemorata.

Dicendum est vlteriùs, qualenam huiuscemodi spiritus metallici corpus, in sui primitiua generatione per cœlestem influxum acquirant, nempè lapidem aspectu vilem, quem tusum liquefacit, corrumpit & mortificat igne fossor metallarius omninò: tunc metallicus ille spiritus in tali mortificatione melius atque nobilius, non friabile, sed malleabile corpus recipit. Accedit Alchimista, qui tale corpus metallicum rursus corrumpit, mortificat, & artificiosè præparat. Siciterum spiritus iste metalli nobilius & perfectius induit corpus, manifestò se prodens in lucem, nisi sit Sol aut Luna, tum demum spiritus & corpus metallica perfectè simul vnita, sunt ab ignis elementaris corruptione tuta, nec non incorruptibilia.

Canon septimus de naturâ Solis & proprietatibus eius.

SEptimum ex sex spiritualibus metallum, corporaliter est Sol, qui in seipso nihil aliud est, quàm purus ignis. Quod autem extrinsecus

trinsecus pulchrius, flauius, apparentius, perceptibilius, ponderosius, frigidius, ac magis homogeneum corpus visu, perceptioneque possideat, huius causa est, quòd aliorum sex metallorum congelationes in se contineat: quibus in vnum corpus extrinsecum est compactissimum factum. Eius tamen per ignem elementarem liquefactio prouenit, vel causatur ex ☿ ♓ & ♒ liquationibus in eo spiritualiter occultis. Huius exemplum est manifestissimum, quòd ☿ cum ☉ faciliùs per amplexum commiscetur corporaliter. Sed Solem post liquationem recedente calore, frigoréque superueniente extrinsecus coagulari, durum & solidum fieri, reliquorum quinque metallorum est occasio, quorum naturam in se complectitur, ♃ ♄ ♂ ♀ ☾. In istis quinque metallis, frigidæ mansiones cum suis regiminibus præcipuè reperiuntur. Inde fit, vt Sol extra calorem ignis liquefieri minimè possit propter iam dictum frigus. Non potest etiam Mercurius calore suo naturali, vel liquatione subuenire: nec ipsum defendere contra 5. metallorum frigiditatem, eò quòd Mercurij calor non est sufficiens ad ☉ in liquatione retinendum. Quapropter oportet ☉ quinque metallis obedire magis, quàm vnico metallo ☿. Ipse ☿ etiam officij nihil aliud habet ex seipso, præterquàm semper fluere. Hinc fit, vt in aliorum metallorum coagulationibus nihil agere valeat, cùm eius natura non sit, durum aut solidum facere, sed liquidum. Fluidum efficere caloris est, vitæque natura sed frigiditas duritiei, consolidationis & immobilitatis naturam habet, quæ morti comparatur. Exempli gratia sex metalla frigida, ♃ ♀ ♄ ♂ ♀ ☾ ☉ si liquefieri debent, ignis calore fiat id necessarium est. Nix aut glacies, quæ frigidæ sunt, hoc ipsum non efficient, sed potius indurabunt. Statim atque metallum igne liquefactum ab eo fuerit amotum, frigiditas hoc arripiens, durum, congelatum, & immobile per se reddit. Sed quòd Mercurius fluidus atque viuus semper maneat, dic quæso, calore vel frigore an id efficiatur? Qui responderit à frigidâ humidaque naturâ id fieri, tum à frigiditate vitam habere opinionis assertor huius, naturæ nullam cognitionem habens, cum vulgo seductus est. Vulgus enim de quibusuis nil nisi falsum iudicat, hoc etiam firmiter tenet. Quapropter est, quòd ab eo recedat, quicunque veritatem cupit cognoscere. Mercurius quidem ex frigida minimè, sed ex calida & ignea natura viuit. Quoduis etiam viuens, ignis est, quia calor est vita, frigus verò mortis occasio. Solis ex seipso purus est ignis, non tamen viuus, sed durus, & sulphuris tantum colorem demonstrat, vt flauum & rubeum permixtum in eo proportionaliter. Metalla quinque frigida sunt hæc ♃ ♂ ♄ ♀ & Luna, quæ suas tribuunt Soli virtutes secundum frigiditatem, corpus ipsum: secundum ignem, colorem: secundum siccitatem, duritiem: secundum humiditatem, pondus, & ex splendore, clangorem. Quòd autem Aurum in ignis terrestris elemento non comburitur, nec etiam corrumpitur, efficit hoc Solis constantia. Nam vnus ignis alterum adurere non potest, nec

Calor est vita, frigus mors.

Metalla frigida quæ.

etiam absumere, sed potiùs si ad ignem accedit ignis, augetur validiorque fit in suis operationibus. Cœlestis ignis qui à Sole in terram apud nos influit, non est talis ignis qualis est in cœlo, nec similis nostro super terram existenti, sed ignis ille cœlestis apud hos, est frigidus, & congelatus, qui corpus est Solis. Quamobrem Sol per nostrum ignem superari nullo modo potest: hoc illi solum accidit, vt liquefiat, sicuti nix, vel glacies ab ipso cœlesti Sole. Ignis igitur ignem comburendi potestatem non habet, quia Sol est ignis, qui solutus in cœlo coagulatus apud nos existit.

Aurum est in essentia triplex.	1. *Cœleste* 2. *Elementare* 3. *Metallicū.*	est	*Solutum.* *Fluidum.* *Corporeum.*

Finis septem Canonum.

Deus & natura nihil faciunt frustrà.

LOcus rerum omnium ęternus, temporis expers, ac principij finisq; locorū vbiuis operatur: essentialiter operatur, vbi nulla spes est: operatur id, quod reputatur impossibile. Quod etiam incredibile, desperatumque videtur, mirabiliter in veritatem erumpet.

Nota de partibus super Mercurium viuum (al. vulgi.

QVicquid in colorem album tingit, vitæ naturam habet, lucisque proprietatem, atque potestatem, quæ vitam causaliter efficit. In hoc motu quidem ignis cum suo calore, vitæ est eius origo. Quicquid econtrà tingit in nigredinem, aut nigrum efficit, naturam cum morte communem habet, tenebrarumque proprietatem, & vires mortis efficaces. Indurationis huiusmodi coagulatio, fixatioque terra est cum sua frigiditate. Domus enim semper est mortua, sed eam inhabitans viuit: cuius exempli vsum si reperire potes, euicisti.

Lucidū à vita tenebrosū à morte.

Puluis liquefactiuus probatus,
Pingues adole verbenas.

℞. Salis nitri ℥ iiij. Sulphuris medietatem, tartari ℥ j. Misce & liquefac.

Quidnam de congelatione Mercurij censendum est.

MOrtificare vel congelate ☿, & postmodum in Lunam conuertere velle, magnoque labore sublimare, vana sunt opera, cum illa sint Solis & Lunæ in eo existentium tamen quædam dissipatio. Est enim alia longè diuersa, propinquiorque via, quâ ☿ paruo dispendio, laboréque minori sine congelatione transmutatur in Lunam. Quilibet autem libenter addisceret artem hanc in Alchimia tam leuem, atque facilem, per quam breui tempore Sol & Luna plurimum facere posset. Cúmque non nisi cum tædio prolixa scripta & verba legantur, optaret vtique, vt directis verbis ita admoneretur. Hoc & ita facito, operare sic, & habebis Solem & Lunam, quibus in ditissimum virū euades. Itane verò: Tantisper expecta quæso, donec extra laborem breuibus verbis tibi id declaretur, præmansumq; ingeratur in stoma-

 chum,

chum, vt ex ♄ & ☿ & ♃, ☉ & ☾, illicò conficias. Non est, nec esse poterit vnquam hæc ars inuentu, factuque tam facilis, ac in seipsa facilis existit. Solis & Lunæ fabricandorum promptitudo per Alchimiam tam facilis est, vt nec libris, nec doctrinis contextis magis opus sit, quàm si de niue præteritâ quis scribere vellet.

De Receptis Alchimiæ.

QVid ergo de Receptis Alchimiæ, vasorumque & instrumentorum diuersitate dicendum est? vti sunt fornaces, vitra, ollæ, aquæ, olea, calces, sulphura, salia, salpetræ, alumina, vitriola, chrysocollæ, atramenta auripigmenta, fel vitri, cerussa, terra rubea, thucia, cera, lutum sapientiæ, vitrum contusum, viride æris, fuligines, testæ ouorum, crocus Martis, sapo, crystallus, creta, arsenicum, antimonium, minium, elixir, lazurium, sol laminatus, sal nitri, sal armoniacum, lapis calaminaris, magnesia, bolus armenus, & alia plura. Et præterea de præparationibus, putrefactionib. digestionibus, probationibus, solutionibus, cæmentationibus, filtrationibus, reuerberationibus, calcinationibus, graduationibus rectificationibus, amalgamationibus purgationibus, &c. quib. Alchimiæ libri sunt refertissimi. Et tandem etiam de herbis, radicibus, seminibus, lignis, lapidibus, animalibus, vermibus, ossium cineribus, limacum capsulis, conchis, cocleis, & pice. Hæc & similia quæquæ sunt in Alchimia remotissima quædã, imò vanissima laborum onera, quib. etiam si Sol & Luna fieri posset, nihilominus intentionem hanc magis, quàm prouehant, impediunt ac retardant. Non est igitur ex his (vt verè loquar) addiscendum, quod ad artem faciat Solem & Lunam fabricandi. Quapropter omittenda sunt omnino, quod cum 5. metallis ad Solem & Lunam prorsus nihil operentur. Percontari posset quispiam, quæ est igitur hæc via, breueque fundamentum, quæ difficultatem nullam habet, ex eisque tam citò Sol & Luna fieri potest, verè, & sine fuco? Responsio, Abundè satis in septem canonibus, & apertè id iam dictum est. Qui per hos intelligere noluerit, frustraneus labor esset ampliùs eum instruere. Non est etiam, quod sibi quis insipidè persuadeat ea tam leuiter intelligi posse: verùm occulto sensu meliùs quàm aperto. ARS HÆC EST. Postquam Cœlum aut Saturni sphæram cum vitâ currere feceris super terram, impone Planetas omnes, vel quem aut quos volueris, vt Lunæ tamen portio sit minima. Omnes currere permittas, donec Cœlum ♄ penitus euanuerit: manebunt omnes illi Planetæ mortui cum antiquis suis corruptibilibus corporibus, interim aliud recens prefectum, & incorruptibile corpus nacti.

Illud enim corpus est spiritus cœli, de quo rursus illi Planetæ corpus & vitam accipiunt, & viuunt sicut antea. Corpus hoc accipe de vita & ex terra, quod serua: est enim Sol & Luna. En artem habes omnino manifestatam, & integram. Si nondnm intelligis eam, aut calles bene est: Ipsum enim tectam, nec euulgatam esse, satius est.

Quo pacto coniurandus sit Crystallus, vt omnia in eo videantur.

COniurare nihil est aliud, quam rem aliquã rectè obseruare, scire, & intelligere, quid ea sit. Crystallus est figura aëris. Quicquid in aëre vel mobile vel immobile apparet, idem apparet, etiã in Speculo, Crystallo, vnda. Aër enim, aqua & Crystallus, quoad visum vnũ sunt, instar Speculi, in quo Replica inuersa videtur.

De Calore Mercurij.

QVotquot ☿ humidæ frigidæque naturæ esse iudicant, aperto errore victi sunt, quia est de sua natura summè calidus, & humidus: cuius occasione semper ac perpetuò fluit. Nam si humidæ frigidæque naturæ esset, aquæ congelatæ similitudinem haberet, semperque durus & solidus existeret, igniique calore primum, vt alia metalla ipsum liquefieri foret necesse, quo quidem non indiget, cum liquationem & fluxum habeat ex proprio calore sibi naturaliter insito, qui tenet ipsum in fluxu perpetuo, viuumque facit, vt nec mori, nec coagulari, vel congelari queat: id maximè scitu dignum est, metallorum spiritus septem, aut quotquot eorum mixta fuerint, simul ac in ignem veniunt, inter sese pugnam agere, præcipuè Mercurius, sic vt quisque suam in alium vires atque virtutes exerat vincendi, liquefaciendi, transmutandique desiderio. Vnus alterius virtutem, vitam & formam deprædatur, aliamque naturam & formam illi tribuit. Calore commouentur itaque metallorum spiritus, aut vapores ad operandum in sese mutuò, nec non transmutandum de vna virtute in aliam, quousque ad perfectionem, & puritatem ventum sit. [Mercurius est summè calidus & humidus.]

At quidnam agendum præterea cum Mercurio est, vt humiditas & caliditas illi possit adimi, quarum loco maxima frigiditas introducta congelaret, consolidaret, omninoque mortificaret eum? Hoc fac quod sequitur in commento subiecto. ℞. Purum Mercurium optimè conclusum in pixide argenteâ imple ollam plumbo comminuto cuius medio impone pyxidem, fluat per 24. horas: id est, per diem naturalem. Hoc à Mercurio occultum ipsius calorem aufert, & caliditatem extrinsecam addit, frigiditatemque intrinsecam ♄ & Lunæ (qui ambo sunt Planetæ frigidæ naturæ) tribuit, ex qua, vel per quam Mercurius congelari, consolidari & indurari cogitur. [Coagulatio Mercurij vt fiat.]

Nota frigiditatem (quâ Mercurius indiget in sui consolidatione, mortificationeque) sensu minimè perceptibilem extrinseco, veluti niuis aut glaciei, sed potius extrinsecus calidum quid apparere. Non aliter de calore Mercurij, quo fluit, iudicandum est, non esse caliditatem extrinsecus perceptibilem, ad nostrarum qualitatum similitudinem: imò potiùs extrinsecus tanquam frigiditas percipitur: vnde Sophistæ (gens inexpertè loquax) perperam asserunt, eum esse frigidæ, humidæque naturæ, quò fit etiam, vt illum non aliis quàm calidis rebus congelare studeant, quib. tamen fluidiorem effici potius, quàm solidum suo damno quàm lucro magis indies experiuntur.

Alchimia vera, qui vnica tantùm arte. Lunam aut Solem ex 5. metallis imperfectis fabricare docet, aliud Receptum non admittit, præter ilud, quod sic & verè dictat: Solum ex metallis, in metallis, per metalla, & cum metallis, perfecta metalla fiunt. Nam in aliis rebus est Luna, & in aliis metallis est Sol.

Quâ materiâ, quibus etiam instrumentis in Alchimia sit opus

NOn aliis opus est, quàm officina fusoriâ, plenis aëre follibus, tenaculis, malleis, lebetibus, testis & capellis ex faginis cinerib. constructis. Postmodum impone ♄ ♃ ♂ ☉ ♀ ☿ ☾. & operentur in finem vsque ♄

Mineralia quærendi modus.

IN terra nec non in lapidibus inueniendi spes est incertissima & labor maximus. Verùm, quia is primus est acquirendi modus, atque via, nullo modo sperni, sed summoperè laudari debet. Taleque desiderium, aut appetitus non magis, quàm iuuenum adolescentumque licitus ad matrimonium amor, interire deberet. Vt apes propter mel & ceram rosas & flores desiderant: sic non aliter homines, vt ipse (præter tamen auaritiam commodumq; proprium) ad eruendum è terra metallum anhelare debent. Nam qui nimium quærit, minimum reperire solet. Non auro solo Deus homines argentóue, sed etiam pauperie, sorditie, atque miseria donat. Aliquos etiam ad metallorum, & mineralium singulares cognitiones vocauit, quibus faciliorem & breuiorem Solis & Lunæ fabricandi modum absque fossionibus fusionibusq; sunt adepti, quàm ex vulgari Solis & Lunæ è primitiuis corporibus attrahendi consuetudine. Nec solùm ex subterraneis, verùm etiam per certas artes, notitias, ex 5. metallorum genere (sed tamen ex metallis iam ex mineris eliquatis quæ imperfecta sunt & dicũtur metalla) ☿ ♃ ♄ ♂ ♀, de quibus, & quolibet separatim Sol & Luna fabricari potest, ex vno tamen, quàm ex alio faciliùs. Nota: ex ☿ ♄ & ♃ facilè, sed ex ♂ & ♀ ægrè fieri potest Sol aut Luna. Possibile tamen est fieri, sed cum additione ☉ & ☽. Ex Magnesia & ♄ exit Luna, ex ♃ & cinnabari purus Sol oritur: Poterit ingeniosus artifex (vt probè memini memini) diligenti quidem animaduersione præparare metalla, sic vt ratione vera ductus, metallorum transmutationis perfectionem, opere suo vel regimine magis promoueat, quàm cœlestium signorum 12. atque Planetarum 7. cursus faciunt: quos etiam in his obseruare superfluum est, velut & aspectus, mala siue bona tempora, diem aut horam, huius vel alterius Planetæ statum prosperum aut infelicem, quæ nec iuuare possunt in Alchimiæ naturalis arte, multò nocere minùs. Si verum aliàs, & possibilem processum habueris, operare cum libuerit. Si tamen ex te vel operationibus tuis, & intellectu fuerit aliquis defectus Planetæ syderaque cœlestia tibi deficient in opere.

Si metalla diu satis in terra sepulta mansérint, non solùm ærugine consumuntur, verùm etiam perseuerantia transmutantur in lapides naturales, quorum infinitus est numerus, at paucis hoc est cognitum. Reperitur enim in terra gentilium vetus & lapidea moneta, suis imaginibus impressa, quæ primitùs metallica fuit, sed per transmutationem à natura factam, in lapides versa.

Alchimia qualis res sit.

NIhil aliud est Alchimia; quàm propositum, intentio & exugilatio subtilis genera metallorum ex vno in aliud transmutandi secundum quam vnusquisque sibi meliorem viam, & artem, per suæ mentis captum (qui rem pertendit acutiùs, is veritatem attingit) eligere potest, ac in ea veritatem inuenire. Syderum, & lapidum rationem habere maximam oportet: quia sydus lapidum est omnium formationis spiritus. Est etiam syderum omnium cœlestium ☉ & ☾ non nisi lapis vnus in seipso, terrenusq; lapis à cœlesti prodiit lapide, per eundem ignem eosdem carbones, cineres, expulsiones easdem, & repurgationes quibus lapis ille cœlestis, clarus & purus in splendore suo separatus & reductus est. Totus autem globus terræ, nihil aliud est quàm abiectum quid, concretum, mixtum, corruptum, tritum, & iterum coagulatum, & partim in massam vnam in lapideum opus liquefactum, quod in meditullio sphæræ firmamenti, sedem & quietem habet. Alchimia quid.

Notandum est vlteriùs, lapides illos pretiosos, qui propriis nominibus deinceps tradentur, à lapidibus cœlestibus, vel sidereis proximum perfectionis, puritatis, pulchritudinis, claritatis, virtutis, constantiæ contra ignem, & incorruptibilitatis habere locum, & cum aliis lapidibus in terram esse defixos.

Quapropter cum cœlestibus lapidibus & syderibus maximam habent affinitatem, quòd eorum naturæ sint, ab eisque deriuentur. In rudi vase priùs reperiuntur ab hominibus: vulgus tamen (cui de rebus falsum asserere propriũ est) existimat, ibidem vt inuenti sunt nasci, postmodum expoliri, circumferri, vendi nec non pro maximis haberi diuitiis, ob eorum colores, formositatem, aliasq; virtutes: de quibus inferiùs breuis narratio sequitur.

Smaragdus. Est viridis transparensque lapis: prodest oculis & memoriæ, tuetur castitatẽ, quæ si à gestante violetur, & ipse non integer manet.

Adamas. Crystallus niger, adamas nomine, vel Euax à lætitiâ, quam imprimere perhibetur gestantibus, est obscuræ tranparentisque nigredinis, ferrei coloris, omnium durissimus: sanguine tamen hirci soluitur. Corpus eius auellanæ quãtitatem vt plurimum non excedit.

Magnes. Ferreus est lapis, & ideò ferrum ad se trahit.

Margarita. Est vnio, non lapis, quia nascitur in conchis marinis, albi coloris. Quod in animantibus, hominibus, aut piscibus nascitur, non est lapideæ naturæ propriè, sed propriè deprauata (aliter transmutata) natura super opus perfectum.

Hiacynthus. Flauus est lapis & transparens: est & flos eiusdem nominis qui secundum fabulas Poëtarum, homo fuisse fingitur.

Sapphyrus. Lapis est cœlestis coloris, cœlicæq; naturæ.

Rubinus. Splendet colore valde rubeo.

Carbunculus. Solaris lapis lucet ex propria naturâ sicut Sol.

Corallus. Lapis est albus vel rubeus, non transparens, in mari nascitur ex natura aquæ & aëris in ligni formam, aut fruticis, ex aëre durescit in lapidem, & igne minimè consumptibilis est.

Calcedonius. Lapis est variis coloribus mixtus, inter obscuritatem & transparentiam tenens medium, mixtus etiam fluxibus nubium, coloris hepatici, lapidum pretiosorum infimus.

Topazius. Lapis est noctu lucens. Inter saxa reperitur.

Amethistus. Purpurei colorisque sanguinei lapis est.

Chrysopassus. Est lapis in nocte igneus, in die aureus apparens.

Crystallus. Est lapis albus, transparens, glaciei persimilis. Ab aëre & frigore ex cæteris saxis sublimatus, extractus genitusq; est.

Pro cuius rei fide & fundamento solido hanc conclusionem nota. Si quis ingeniosè & cum ratione circa noscenda metalla quidnam ipsa sint, & vnde oriantur, versari satagit: is sciat nostra metalla nihil esse aliud quàm vulgarium lapidum partem optimam, & spiritum, hoc est picem, axungiam, pinguedinem, oleum & lapidem. Id autem bonum purúmue ac syncerum aut perfectum minimè est, quamdiu in lapidibus absconditum aut mixtum latet. Oportet ergo illud in lapidibus quæri & inueniri, oportet id in illis cognosci, ex illis extrahi, hoc est per vim extrahi & liquefieri. Tum enim lapis amplius non est, sed metallum elaboratum perfectumque, Astris cœli comparabile, quæ & ipsa ab his terrenis lapidibus quasi separati lapides sunt.

Quisquis ergo mineras ac metalla sectatur, illum ratione & ingenio instructum esse tali decet, vt non ad vulgaria tamen ac nota metalla respiciat, quæ in sola montium profunditate inueniantur. Persæpè enim in ipsa terræ superficie tale reperitur, quale aut nullum, aut non æquè bonum reperitur in abditis. Itaque quilibet lapis, qui sub aspectum nostrum venit, siue magnus, siue paruus sit, siue silex aut integrum saxum sit, sedulò inspiciendus, & exacta trutina secundum naturam ac proprietatem suam expendendus est. Multoties enim vilis silex, abiectus & contemptus, qualibet vacca melior est. Non perpetuò ad locum effossionis respiciendum est, vndenam ille lapis eruatur. Hîc enim cœli prædominium valet. Et offertur passim terra, puluis aut arena, quæ multum auri argentiue secum habet: quod notabis.

FINIS.

THESAVRVS THESAVRORVM ALCHIMISTARVM

PHILIPPI THEOPHRASTI BOMBAST, Paracelsi Magni.

Mineralium genera duo sunt.

NATVRA in visceribus terræ minerale gignit. Huius genera duo sunt, quæ in multis Europæ locis aut regiminib. inueniuntur. Optimum, quod mihi oblatum, ac in experimentando genuinum inuentum est extrà in figura maioris mundi, est in Oriente Astri sphæræ Solis. Alterum in Astro Meridionali, iam in primo flore est, quem Viscus Terræ per suũ astrum protrudit, quique in prima sua coagulatione ruber inuenitur, in quo conditi latent omnes flores & colores mineralium. De hoc multa à Philosophis scripta sunt, quòd naturæ frigidæ & humidæ sit, & Elemento Aquæ conueniat.

Quantum verò ad cognitionem & experientiam ipsam attinet, Philosophi ante me omnes telis suis missis ab ipso scopo veritatis longè aberrarunt, dum Mercurium & sulphur metallorum omnium matrem esse crediderunt, interim tertij ne quidem per somnium mentionem facientes: cum tamen, si Spagyrica arte aqua separatur, veritas ipsa clarè patescat, nec Galeno nec Auicennæ cognita. Quòd si pro nostris excellentib. Physicis nomen saltem ac compositio, dissolutioque & coagulatio, sicut in principio mundi natura in suis crescentibus procedit, describenda forent: vix integer mihi annus suppeteret, & ad illa explicanda ne numerosa quidem vaccarum coria mihi sufficerent.

Galenus & Auicēna naturæ principiorũ ignari.

Affirmo autem in hoc minerali tres substantias & materias reperiri, nempè Mercurium, sulphur, & mineralem aquam, per quæ illud à natura coagmentatum est, & per scientiam Spagyricam à succo proprio resoluitur, quando nondum omnino maturuit in perfecto suo autumno, sicut pyrum in arbore. Arbor pyrum abscondit. Si verò cœlestia astra & natura conueniunt, illa primùm surculos emittit tempore Martij, postea gemmas protrudit, & his apertis exhibet florem, & sic consequenter vsque ad maturationem pyri in arboris autumno. Eadem etiam mineralium conditio est. Nam & ipsa similiter ex viscere terræ protruduntur, quod sedulò admodum notandum est Alchimistis, qui Thesaurum Thesaurorum venantur. Huius vt viam, initium, medium & finem, illis ostendam: sequenti tractatu propriam ipsius aquam, ipsius proprium sulphur, & proprium balsamum descripturus sum. Per tria hæc, Resolutio & compositio in vnum coagulantur.

Minerale ex 36. substan. constāt.

Minerale à natura vt a natura successiuè maturetur.

De Sulphure Cinnabarino.

RECIPE minerale Cinnabaris, & id hoc modo para. Coque illud ex aquâ pluuia in vase lapideo, horis tribus, postea sedulò depura, & solue in aqua Regis, quæ composita sit ex parte vna vitrioli, Salis nitri, & Armoniaci (al. vitrioli, Salispetræ. Aluminis, & Salis) Destilla per Alembicũ, iterumq; affunde, & cura vt purum ab impuro separetur, hoc modo. In fimo equino putrescat per mensem. Postea elemēta hoc modo separa. Si signũ suũ promit, incipe destillationem per Alembicum, addito primo gradu Ignis. Sic ascendet aqua & aër: Ignis & terra in fundo residebunt. Postea iterum coniunge illa, & in cinere sensim vrge. Sic iterum primò ascendet aqua & aër, & postea elementum ignis, quod à peritis Artistis cognoscitur. Terra in fundo vasis erit, quam ibi quæres, à multis quidem quæsitam, sed à paucis inuentam, &c.

Sulphur cinnabaris vt paretur Aq Regis compositio.

Terram hanc mortuam in reuerberio artificiosè præparabis, & postea primum gradum ignis

ignis addes, diebus & noctibus quinque. Quibus exactis, gradum alterum quoque totidem diebus & noctibus addes & cum illa inclusa ita ex arte procedes. Tandem inuenies Sal volatile, instar tenuis Alcali, constans scilicet astrum ignis & terræ. Hoc cum priùs asseruatis Elementis, aqua & aëre commisce, ac iterum per dies & noctes octo pone in cineres, & reperies, quod à multis artistis neglectum fuit. Id pro experientia tua secundum artem Spagyricam separa, & inuenies terram albam, cui tinctura sua extracta est. Sic ergo Elementum ignis & salis terræ Alcolaticè compone & digestionem in essentiam pellicanicam. Ita alia adhuc terra deponetur, quam iterum separa.

De Leone rubeo.

Leonis Rubei præparatio.

POstea sume pellicanatum Leonem, qui primo quoque reperitur, vt tincturam eius videas, elementum scil. ignis stans super aqua, aëre & terra. Separa per tritorium ab infimo. Ita verum habebis aurum potabile. Id dulcora cum Alcool vini affuso, & toties per Alembicum destillato, dum nullam acrimoniam ab aqua Regis superesse videris.

Hoc oleum Solis inde in suum Retortorium, sigillo Hermetis exquisitè occlusum. Pone ad eleuandum, ita vt exaltetur & duplicetur in suo gradu. Postea vitrum ita clausum pone in locum frigidum. Sic non soluetur, sed coagulabitur. Iterum impone ad eleuãdum & coagulãdum, & hoc vice tertia itera. Sic tinctura Solis in suo gradu perfecta erit. Reserua suo loco.

De Leone Viridi.

Leonis viridis præparatio.

VLteriùs sume Veneris vitriolum, more Spagyrico ad summum præparatum, & adde priùs asseruato elemento aquæ & aëris. Resolue, & vt diximus, per mensem putrificando insta. Putrefactione finita, signum elementorum spectabis. Separa: & duos colores præstò videbis, album & rubrum. Rubrum albo supereminet. Rubea tinctura vitrioli adeò fortis est, vt corpora alba omnia tingendo rubefaciat, aut rubra corpora omnia albefaciat, quod mirum est.

Tincturam hanc per Retortam vrge, & videbis exire nigredinem. Hanc iterum age per retortam, iterando toties, donec exeat albescens. Perge nec de opere despera. Rectifica, donec verum, clarum, viridem Leonem reperias, quem spectabis pondere grauem, & ingentem. Ea tinctura est, Aurum perspectibile. Huius Leonis viridis signa admiranda videbis, qui nullo thesauro Leonis Romanis redimi potest. Benè illi, qui ipsum reperire, ac ad tincturam vsurpare nouit.

Hic est verus & genuinus Balsamus, balsamus Cœlestium Astrorum, corpora nulla putrescere sinens, nec radicem agere permittens lepram, podagram, Hydropem. Datur vnius grani pondere, si cum sulphure Auri fermentetur.

Ah Carole Germane, vbi thesaurus tuus est? Vbi tui Physici? vbi tui Doctores? Vbi Decoctores lignorum, qui saltem purgant, laxant? Cœlum tuum ita peruersum est: Astra tua aberrarunt, & via alia vltra lineam palustram exorbitarunt, quoniam oculi tui occæcati sunt in carbunculo, & rebus aliis, ad spectaculum ornatus & pulchritudinis ac fastus facientibus. Quòd si Artistæ tui Principem Galenum (ita nullum appellant) in inferno, vndè ad me literas misit, hærere sciuissent: cruce vulpinâ caudâ factâ, sese signassent. Similiter & Auicenna in portæ inferni vestibulo sedet, cum quo disputaui de auro suo potabili, Tincturâ Physicorum, Quinta Essentiâ, & Lapide Philosophorum, ac Mithridatico & Theriacâ, &c. O vos Hypocritas, qui veritatem legitimi Medici, qui à natura doctus, ac à Deo ad ipsum natus est, contemnitis. Agite ergo & attendite impostores, qui sublimiorum locorum auctoritate polletis: Post mortem meam discipuli mei erumpent, & vos hypocritas in lucem protrahent & vos cum sordidis vestris coquinis seu officinis prodent quib. hactenus Principes & inuictissimos Christiani orbis Magnates ad mortem vsq; dedistis. Væ vestris ceruicib. in die iudicij. Ego autem scio meam fore Monarchiam. Meus etiam honor & gloria erit. Non quod me ipsum laudem. Nam me natura laudat. Ex ipsa equidem genitus sum, ipsam equidem sequor. Ipsa me nouit, & ego ipsam. Lumen quod in ipsa est, in ipsa ego vidi, & idem etiam extra in figura Microcosmi probaui, & in illius mundo inueni.

Sed in incepto opere nostro pergendum est, vt discipulis nostris ad votum satisfiat, quib. hæc lubens faueo, si modo luminæ naturæ periti, & in Astris probè exercitati, ac denique in Philosophia, quæ omnis aquæ naturam cognoscendam offert, probè eruditi sint.

Sume, quem descripsi Liquorem Mineralium, secundum pondus part. 4. Solis rubei terræ part. 2. Sulphuris Solis part. 1. Vnà conijce in pellicanum, congela, solue vice tertia. Sic Tincturam Alchimistarum habebis. Pondus eius hic non descripsimus: sed in libro de Transmutationibus traditur.

Iam qui Astri Solis vnciam vnam habet ad vncias mille: is proprium suum corpus Solis quoque tinget.

Si habes Astrum Mercurij, eodem modo tinges totum corpus Mercurij vulgi. Si Astrum Veneris: similiter totum corpus Veneris in optimum metallum tinges. Hæc omnia confirmata sint. Idem etiam de cæterorum Planetarum Astris, vt Saturni, Iouis, Martis, Lunæ, &c. intelligendum est. Nam & ex his tincturæ præparantur: de quibus tamen hoc loco iam non tradimus; quia in libr. de Natura rerum & Archidoxis de illis satis tractatum est. Et sic etiam Primum Ens Metallorum & mineralium terræ Alchimistis satis declaratum est, vt tincturam Alchimistarum habeant.

Hoc opus, tinctura Alchimistarum, ad nouem menses directum non est: sed alacriter & sine tædio in spagyria Alchimistarum potes pergere, & spatio quadraginta dierum Alchimisticorum isthoc figere, extrahere, exaltare, putrifacere, fermentare, in lapidem coagulare, & Alchimisticam phœnicem producere. Sed probè notari debet quod sulphur

Sulphur Cinnabarinus quid.

phur Cinnabarinus sit Aquila volatica, cuius pennæ auolant sine vento, & corpus phœnicis in nidum senioris vehunt, vbi ab elemento ignis is nutritur, & pulli eius oculos ipsi effodiunt: vnde emergit albedo, diuisa in sua sphæra, in sphæram ac vitam ex suo corde, balsamo suorum intestinorum, secundum proprietatem Cabalistorum.

Finit Thesaurus Alchimistarum.

DE TRANSMVTATIONIBVS METALLORVM, THEOPHRASTI.

LIBER NONVS.

De Cæmentis.

Cementorũ genera sex.

QVA ratione de cæteris transmutationibus docuimus: eâdem etiam de cæmentis operationes nostras complebimus. Cæmentorum autem sex mentionem faciemus, sub quibus quidem genera cæmentorum omnia comprehendentur, quæ ex sua serie secundum Recepta & operationum modos sigillatim persequemur. In omnibus generatim hoc considerandum est, vt omnia cæmenta in fixationem & colorationem vnam reducantur. Duo hæc sese inuicem deserere non debent sed in vna cineratione & coloratione & quartatione simul persistere & manere, prout veri Auri proprietates sese habent.

Nonus autem isthic de cæmentis liber non tradit quo pacto metalla alia in alia transmutari possint, veluti plumbum in cuprum, aut ferrum in cuprum, &c. Sed hoc saltem docet, quomodo metalla cæmententur in summum metallum, Aurum, id est Solem. Nam cæmenta cum cæteris Receptis operationem suam perfectè exequi non possunt, ad cætera metalla inuicem transmutanda: sed in illis tantùm est tota & celer operatio transmutationis ad Solem, quæ metalla cætera omnia superat, non saltem secundum Quartationem, verùm etiam secundum colorationem & tincturam. Notandum verò est, quæ suam concordantiam conferant ex corporibus, velut & ex speciebus. Sunt enim quædam corpora, quæ recipiunt, quædam minimè. Sunt, quæ omniũ primo ad flores suos reduci debent, quædã minimè. Similiter & quædam species colorant in rubeum Solem, quædam in luteum Solem: quædam in fluore, quæ in dimidio cæmento. Similiter etiam attendi diligenter debet ad ignem, vt in quo cæmenta omnium maximè latent, & ex eodem suam operationem adipiscuntur. Ignis enim in sese integram Alchimiam continet, Tingendi, Graduandi, & Figendi, ex proprietate scilicet natiuâ, vel sibi congenitâ & impressâ. Quilibet etiam Cæmentorum elaborator modum processus diligenter attendere debet. Maioris enim momenti modus est, quàm vel descriptio ipsa vel Recepta.

Deinceps ergo ad seriem sex cæmentorum procedentes pergemus, vt secundum quæ cætera cæmenta omnia directa sunt. Inter ea primum est Cæmentum Regale. Veterum autem Modum minimè tenentes, ipsam experientiam ducem sequemur, & ea scripta, quorum per experientiam nullum vsum percepimus, omittemus, hoc pacto.

Regalis Cementi præparatio.

℞. *Florum æris,*
Antimonij,
Laterum,
Salis communis, an. ℔ 6.

Trita minutissimè simul omnia commisceantur, vinoque postmodum imbibantur, & exiccentur, idque vigesies & quater. Hoc puluere Luna cæmentetur laminata, gradu medio quidem ignis quatuor horis: postea totidem igne mediocri. Postremò fluxionis igne horis duodecim. Tum demum excipe Regulum, eumque laminatum & crudum ex priore processu, & cum eisdem cæmentabis rebus & gradibus ignis, hoc ipsum quater aut quinquies repetendo. Postmodum fulminato per cineritium, & scoriam, reduc iterum in Lunam. Instrumenta, prout vasa fusoria, &c. sunt optimè perlutanda, nec non firmiter obturanda. Et quod prolixum descriptionis hoc loco processum ponamus, eâ de causa factum esse putetis, quia breuibus ignis processibus, experientia nihil boni docere nos voluit. Quandoquidem ignis diuturnitas & violentia, fixatio potissima cæmenti regalis existunt: imò longè melior foret si diebus quatuor cum prædictis in eiusmodi cæmento, quæ dicta sunt relinquerentur.

Notandum etiam flores æris per vitriolum extrahendos è cupro esse: Nam in eo natura quædam fixationis habetur ad cæmentum hoc assumptum quum est, multis de causis.

Antimonium similiter est fixandum, cum virtutum suarum tamen retentione quas habet, purificando & exaltando: vires enim eius non satis cognosci possunt.

Item lateres à bono tecto sumi debent: nam tectum vires habet figendi vapores exsistentes in Luna, quæ aliter omnes fugiunt euolantque.

Sal verò corrigit ac fixat leprosam Lunam à sua nigredine.

Quatuor igitur ista simul in vna coniunctione esse debent ac operari. Cæterùm obseruandus est ignis atque notandus.

Huic cemento nullum aliud metallum applicatur, & postquam fulminatum est, aurum suum patefacit exhibetque: sufficiens igitur habendum hoc cementum pro vno est.

De secundo cæmento.

Cemẽti Solis præparatio.

CÆmentum quod secundò ponere volumus, est ad Solem duntaxat, in quo quidem obiecta quatuor intelligenda veniunt. Primum est, quòd nonnunquam Sol reperitur in cæmento pro quartâ parte vel mediâ deficiens, quia non satis fixus, nec ad suum gradum adductus extra suos defectus, vti nos de generationibus ponimus. Quare cementandus est, quò suum corpus volatile retinere valeat, quod aliàs nonnunquam euolat in cæmento, vel in cineritio, & quandoquidem in aquâ forti.

Secundum obiectum est, quòd Solis plurimum inuenitur, qui deficit & decedit in colore, quem ad sui coloris adducere perfectionem cognitu

cognitu valdè necessarium est, absque diminutione sui corporis, & vt color ei maneat in examinibus.

Tertium est, vt albus ille ☉ color non perfectus, Lunæ similitudinem habens in colorationem cæmentetur, vt colorem inde receptũ, etiam in examine quouis retineat.

Quartum concernit pondus, in quo nonnunquam sol deficit, vt eò vilior existimetur. Hoc illi restituendum integrè, cum certiorem gradum ipso colore demonstret, maiorque solis gradatio pro cæteris existat multas ob causas. Pondus enim Artistas minimè fallit, quòd tamen acus ob causas multas facere potest.

Per cæmentum, in istis quatuor obiectis perfici potest aurum, vt deinceps in eo nullus defectus inueniatur, nec volatilis, aut non fixæ conditionis quidpiam cuius cæmenti præparatio hæc esto.

℞. *Antimonij,*
Florum æris an. ℔ ß.
Mercurij coagulati vertonem j.

Omnia simul commisceantur, & imbibantur oleo Antimonij rubeo, tamdiu donec omnino rubeant. Postmodum eo cæmentabis aurum subtilissimè laminatum vel granulatum, igne liquefactionis, viginti quatuor horis absque diminutione caloris, in fusorio vase per quam optimè clauso. Transacto hoc temporis termino, Regulum excipe nec non per Antimonium crudum actum, liquefiat addita chrysocolla, vel Borace, post in formam effunde. Sic habes optimum, & sufficiens ad Solem absque defectu cæmentum ad supremum gradum, in omnibus cæmentis, cineritiis, & quartationibus fixum atque permanentem.

De tertio Cæmento.

Cemẽti tincturæ præparatio.

ANtea duas fixationes aut cæmentationes ad Lunam & Solem posuimus, quæ sumi debent, quum illa duo metalla multiplicanda sunt. Alia pariter veniunt cæmentanda, postmodum in tingens cementum ponenda. Cementum ergo tertium hoc, ad alia quæuis metalla perficiendum aptum est, eaque reddendum idonea, ad cementorum tincturam in se recipiendam. Nam vbi metallum non fuerit prius ad ipsam tincturam præparatum & illitum, eam recipere non potest, aut parum admodum, vel cum operatione periculosa.

Viuum tamen argentum non est in metallorum numero, sub hoc cæmento comprehensũ, sed materiæ metallicæ tantum, & corpora malleabilia, quorum cæmentum hoc esto.

℞. *Antimonij* j. ℔.
Salis petræ ij. ℔.
Salis Communis.
Salis tartari an. ℔ ß.

Mixta simul omnia ponantur in catillum, strato super stratum collocato cum laminis metallorum, vel limatura ipsorum. Cæmententur optimè clausa horis duodecim igne violentissimo, qui duabus horis ab initio leuis fuerit. Absoluto hoc tempore, quod remansit extrahatur, loppa videlicet cum regulo simul. Hoc notandum, non omnes eiusmodi cæmentationes Regulum exhibere, sed loppas tantum. Istæ sunt postmodum in Saturno coquendæ iuxta communem vsum: & eiusmodi Saturnus aduratur in testa, & reperietur metallum fixum super eam. At hoc loco notato differentiam separationis per testam & cupellam vel cineritium, quòd metallum in cineritium vel cupellam intret, aliàs manet super testam. Eiusmodi metallum quod super testam remanet, secundò cæmentabis, ac tertiò, prout suprà, quò fixius euadat, superque cineritium remaneat. Quo peracto, fixum est ad recipiendum tincturam; quæ datur per cæmentationem.

Notandum etiam de cæmento hoc, duo vel tria metalla simul in mixturam vnam coniungi posse & in corpus vnum, quod melius erit quàm prius ad huncnempe modum.

℞. *Limaturas Martis.*
Veneris,
Iouis, aut Saturni.

Mixtæ simul stratificentur, & ita stent in igne liquefactionis per 12. horas.

Additio.

Longè fuerit vtilius dictum cæmentum, si ad prædicta sumantur.

Antimonij,
Salis, ana ℔. j.
Limaturarum Martis, Veneris, Saturni an. ℔. ß.

Fiat eodem modo, prout antea declaratũ est.

Quartum Cæmentum.

Cemẽti mineraliũ præparatio.

QVartum cæmentum de mineralib. in se metallum perfectum continentibus cæmentum intelligitur, & illud per liquefactionem amittentibus. Notandum hoc loco, metalla melius figi non posse, quàm dum cruda sunt, quæ liquatione prorsum euanescunt. Hac via metalla reperiuntur in mineris, quæ non apparent aliàs. Eiusmodi transmutatio fit in mineris atque metallis ante liquationem, vt metalla possint in sua figi natura, vel in aliud transmutari metallum. Quare duo cæmenta sub vno comprehendemus hîc. Prius quidem ad fixandum in minera metallum absque transmutatione. Posterius ad Veneris mineram in ☉ aut aliud metallum transmutandum. Considerandum vtique multò præstantiores mineris, quàm ipsis metallis spiritus inesse. Isti sunt qui minerarum gradationes & fixationes adiuuant cum in se tincturam & colores contineant materiæ, quæ nondum per ignem mutata sunt, quod aliis libellis deducimus pleniùs. Fixationis in sua minera metalli descriptio talis est, vt sequitur.

℞. *Mineræ Martis* ℔ j. *optimè tritæ: huic adde*
Antimonij,
Salis petræ ana ℔ ij.

Liquefactionis accendantur igne tecta fortiter atq; lutata, sicq; maneant horis vigintiquatuor. Postmodum effunde, contere cum aliqua reductione ac cum Saturno fulminato. Et sic eiusmodi metallũ fixum reperies in suo decenti colore, quod multis rationibus probari potest, ac naturaliter demonstrari. Sic de cæteris mineris quarum hoc loco nullã facimus mentionem. Spiritus enim in metallis existentes crudi, prægrediuntur in suis coloribus & essentiis.

Mineraliũ transmutationis descriptio talis est.

℞. *Croci ex floribus Martis,*

Florum

Florum ex croco Veneris. an. ℔ ß.
Vitrioli,
Aluminis an. ℔ ß.
Salis communis præparati ℔ j.
Mineræ ℔ ij.

Liquefiant omnia, humiditateque priuentur, & cæmententur horis duodecim: postmodum in ♄ liquentur & fulminentur: quo facto reperietur in cupella cineritij transmutatio. Poteris ad istiusmodi transmutationem etiam metallorum addere mixturam, considerando tamen aptitudinem in eis existentem, qua facilius vnum altero transmutari potest.

Quintum Cæmentum.

Ceméti volatiliú præparatio.

VOlatilia corpora tantum concernit hoc cementum quintum, vt ☿ vulgi, nec non metallorum, prout ♄ ♀ ♃ ♂, &c.

Notandum est, Mercurios corporales ex metallis differre à Mercurio vulgi, suâ tincturâ, quòd isti plus tincturæ ex probatis metallis, illo communi erogent. Pariter intelligendum est vtrunque ☿, corporalem & vulgarem prius esse coagulandum, quò cæmento resistere valeant, ac recipere corporalem substantiam cum tinctura coloreque, prout optima decet metalla.

Coagulatio ☿ hæc est.

℞. *Aquæ fortis debilitatæ prorsus per solutionem Lunæ, vterisque,* sic vt vires nullas amplius corrosiuas, nec acuitatem ad soluendum habeat. In hanc iniice ☿ vtrumuis antea dictorum, & parum calefiat aqua, postmodum conturbetur in pultes, & coagulabitur Mercurius, vt in formam indurescat metalli. Exemptus ab aqua toties lauetur, donec dulcis fiat, indè pòst cæmentetur hòc cæmento, quod sequitur.

℞. *Boracis* ℥ ij ß.
Salis armoniaci ℥ ij.
Croci florum æris.
Florum croci Martis, an ℥ vj.
Vitrioli calcinati
Aluminis calcinati an. ℥ ij.
Hæmatitis, Boli armeni an. ℥ ij.

Misceantur optimè trita simul, & imbibantur aliquoties vrinâ, postmodum fiat in fusorio vase stratum super stratum benè iuncturis clausis, atque lutatis. Cæmentabis gradus ignis obseruando suauiter hora vna & fortiori igne hora aliâ & cæmentando tandem quatuor horis tenebis in fluxu: postea indas Saturno & fulminetur. Sic habebitur ☿ transmutatio, prout suprà diximus.

Verùm vbi aliter fuerit coagulatus quàm iam recensuimus, nihilominus cemento transmutari potest vt sequitur.

℞. *Cinnabaris,*
Boracis an. ℥ ß.

Liquefiant simul in vnum corpus, quod sublima iuxta modum cinnabaris, vt corpus adhuc vnum fiat, cui hoc adiice, quod sequitur,

℞. *Salis communis calcinati.*
Florum æris,
Croci Martis,
Hæmatitis,
Boli, an. ℥ ij.
Supradicti corporis ℥ j.

Fiat stratum super stratum in fusorio vase, postea lentè sex primis horis igniatur & aliis sex fortius vrgeatur igne: tandem violentissimo duodecim. Quo facto rursum vt suprà sublima prædicto processu, & quarto vel quinto cæmento fixam cinnabarim inuenies, quam reduc fulminaque per ♄. & habebis transmutationem eius, vt antea dictum. Ad hunc modum cum cæteris volatilibus metallicis corporibus procedere poteris in transmutationem.

Sextum Cæmentum.

Cæméti partis cũ parte præparatio.

Iam dicendum qua ratione Pars cum Parte cæmentanda veniat, quæ tincturæ plùs recipit, ac citiùs aliis Artistarum similibus operationibus, ea de causa, quod ☉ fixus, & cæmento graduatus sit. Intelligendum etiam, ea cæmentata esse debere, necnon in supremum ambo gradum adducta, præparata, subtiliata & repurgata: postmodum æquo pondere liquefacta simul & laminata: pòst in fusorio vase stratificata cum sequenti puluere, strictè conclusa.

℞. *Cinnabaris,*
Florum æris,
Hematitis, an. ℥. ß.
Salis Armoniaci,
Calaminaris,
Sulphuris,
Salis communis,
Vitrioli,
Aluminis, ana ʒ. ij.
Croci Martis ʒ. ij.

Trita simul & mixta in corpus vnum exiccentur igne parum, & imbibantur postmodum vrinâ, tandem ad supradictam stratificationem vtere. Ponantur ad ignem vt liquescant per sex horas: postea reuouato, ac aliis sex horis liquefacito: sic tertiò duodecim, quartò quatuor & viginti: postremò liquefac per fulmen ♄. Hac via transmutationem habes. Si tamen alia metalla, prout ♀ aut ♂ assumpseris, plùs addito pulueris & ignis vt misceri queant, ac in transmutationem adduci.

Conclusio.

His paucis libellum nostrum de Cæmentis absolutum esse volumus, istaque satis amplè clareque tractasse: Quanquam & aliæ multæ similium cæmentationum descriptiones habentur, à nostris tamen illas excludimus, eas tantùm hoc loco ponentes, quæ magis per Experientiam vtiles compertæ sunt.

Finis Libri noni de Transmutationibus, Paracelsi Theophrasti.

LIBER DECIMVS DE TRANSMVTATIONIBVS METALLORVM.

AVREOLI THEOPHRASTI Paracelsi: De Gradationibus.

PRÆFATIO.

DE Gradationibus iam loqui volumus ac talibus, vt solutum, extinctum vel digestum in eis metallum, ad gradum

dum Solis promoueri queat, ac transmutari. Multi conantur minora transmutare metalla in argentum, alia mediocria in aurum, cum differentia tamen coniunctionis eorum; sic vt in cineritio per transmutationem in gradatione, minora quidem ad maiorum perfectionem adducantur, ac ad examina quæuis constantem, quæ conueniunt. Quatuordecim itaq; hoc loco ponemus gradationes. Et quamuis longè plures aliæ quoque reperiantur, earum tamen libenter obliti, saltem quæ constant experientiâ, scriptuque dignæ sunt, aggregauimus, in triplici differentiâ constitutas. Nonnullæ sunt aquæ fortes: aliæ quidem olea, cæteræ verò liquores, quas ordine simili disponimus, vt in earum tractationis declaratione patet, Nam primò ponimus aquas fortes: secundò olea: denique liquores.

Gradationes 14. præcipuè.

Gradatio prima.

℞. *Vitrioli.*
Aluminis,
Salis nitri, ana ℔. ij.
Floris æris,
Croci Martis,
Hæmatitis, ana vertonem j.
Cinnabaris ℔. ß.
Antimonij vertonem j. ß.
Arsenici vertonem ß.

Omnia destillentur cum igne fortissimo in aquam fortem, quam purificato, clarificatoque iuxta similium aquarum vsum & in ea cementatam soluito Lunam, aut Partem cum parte, Lunam atque Venerem, & in digestionem ponito per mensem: postmodum residentias excipito fulmine, sic transmutatum inuenies. Quod adhuc in aqua forti fuerit, præcipitetur & fulminetur, vt suprà: Sic habebitur argenti reliquum. Notandum est prædictâ simplicia præparari, nec non separari debere prius in purgatione, quod immunditiers plurimum hoc negotium transmutationis impediat.

Secunda Gradatio.

In hac secundâ gradatione notandus est optimè processus alius, vt qui cum maiori lucro subtilitateque fiat, vt sequitur.

℞. *Salis petræ,*
Cinnabaris, ana ℔. j.

Conterantur, & ex eis aqua destilletur, quam serua. Hoc ipsum feceris etiam & sub eodem pondere cum Antimonio & Arsenico. Confunde simul istas tres aquas, addeque *salis nitri.*

Aluminis,
Vitrioli, ana ℔. j.

Omnia rursum simul destilla in modum aquæ fortis. Postmodum affundes eam ad suum caput mortuum subtilissimè contusum, iterúmque destilla in vltimos spiritus, & clarifica, prout aliam aquã fortem. In omnia metalla, quæ fuerint in ea soluta, nec non in digestione manserint ad perfectionem magis quàm sit credibile suas operationes atque vires complet. Nam in eiusmodi compositionem ingredientibus verè transmutationis vires latent metallorum in se corporalem materiam habentium. Nam eiusmodi tres destillationes, tingunt ita vehementer aquæ fortitudine, vt maior aut fortior in aquis fortibus vix operatio reperiri queat.

Tertia Gradatio.

Gradatio tertia, quæ inter aquas fortes vltima numeratur, ad hunc modum intelligenda, componendaque venit, vt sequitur.

℞. *Cinnabaris,*
Arsenici,
Antimonij ana ℔. ß.
Salis petræ ℔. ij.
Sulphuris ℔. ß.

Conterantur, misceantur, ac destillentur in aquam fortem igne violentissimo: postmodum accipe huius aquæ partes ij.

Aluminis communis,
Aluminis plumosi, ana partem j ß.
Vitrioli partem j.
Viridis æris,
Croci Martis ana partem ß.

Hæc simul omnia destillentur in aquam fortem igne violentissimo. Tandem ad hanc integram aquam sume capitis mortui duas partes.

Antimonij,
Viridis æris,
Cinnabaris,
Sulphuris, ana partem ß.

Hæc à suis destilla fæcibus fortiter impellendo in vas Recipiens. Postmodum in hac aqua clarificata solue partem ß. cum decem partib. florum æris & croci Martis, & in ea digerantur: inuenies postea residentiæ plus ad ☉ quàm arti credibile sit.

Quarta Gradatio.

Iam de gradationibus per olea factis loquamur, quæ non in modum & formam aquarum fortium, sed in digestione soluunt, & suas gradationes perficiunt. Prima gradationum eiusmodi fit per oleum Antimonij, cui rubedinis tinctura mirabilis inest, ac in eo latet. Processus eius talis esto.

℞. *Antimonij* ℔ j.
Mercurij sublimati ℔. ß.

Destillentur ambo simul igne violento per alembicum, & asscendet rubedo quædam instar sanguinis spissa, quę tingit & graduat vnamquamque Lunam in Solem, & hunc pallidum ad supremum gradum coloris adducit permanentis.

Quinta Gradatio,

Gradatio quinta, cuius oleum in ordine secundum numeratur, fit in hunc mo dum, qui sequitur.

℞. *Olei Philosophorum* ℔. j. *cui permisce*
Aluminis calcinati,
Colcotharis citrini, ana ℔. ß.

Destilla simul igne violento. Postmodum renoua species in priori pondere, addeq;

Cinnabaris,
Viridis æris,
Sulphuris, ana verto. ß.

Destilla rursum, & rectifica post in puritatem & constantem colorem. Iniice Lunam & in digestione maneat, remanentiam reduc, & in aqua forti separa, tandem per Saturnum fulminato.

Sexta

Sexta Gradatio.

Gradationum sexta, nec non oleorum tertium fit ad hunc modum.

℞. *Sulphuris viui* ℔. ij.
Olei lini ℔. iiij.

Coquantur in compositum, quod in oleum destilletur: huic tantundem iterum addatur viui sulphuris,& coquatur vt prius in compositum, ac in fimo equino digeratur per mensem aut si diutiùs melius,postmodum addatur.

Salis nitri,
Vitrioli,
Aluminis,
Florum æris,
Croci Martis,
Cinnabaris ana verto. ß.

Destilla quicquid ascendere voluerit, & liquores amoue, seruatis oleis tantùm, quæ ponantur in vitream cucurbitam,additis speciebus vt suprà,& capite mortuo puluerato,simulq; destilla rursum vt prius. Postmodum reaffunde fæcibus, & putrificetur iterum per mensem ac destilletur ampliùs: euacuatis postea coloribus, aut separatis, rubeum serua, quod rectificabis vt oportet. Postremò laminæ Lunæ digerantur in eo suo tempore, tandem, vt priùs, fulmine reducantur, &c.

Septima Gradatio.

Gradationes quæ per liquores fiunt, in duplici differentia reperiuntur, videlicet tenaces, & aquosæ. Primò de tenacibus loquamur.

℞. *Mellis* ℔ j. *In eo coquantur,*
Vitrioli,
Aluminis ana verto j.
Iameni verto. ß.

Destilletur ex eis aqua per violentum ignem, & addantur ei,

Capitis mortui de cranio humano verto. ß.
Sulphuris ℔. ß.

In forma hepatis cocta, perque mensem digesta prius destillentur, & aqua rectificetur in puritatem, ei postmodum addantur,

Salis armoniaci,
Florum æris,
Croci Martis,
Aluminis, ana verto. ß
Vitrioli verto. j.
Antimonij fixi rubei,
Arsenici fixi rubei, ana ℥. ij.

Trita simul & in aquam iniecta stent in calore diebus decem. Postea separetur liquor à fæcibus, & purificando proiiciantur in eam laminæ metallicæ,maneantq; simul in mediocri digestione ad perfectionem vsq;. Postremò quidem aduratur materia,separetur & fulminetur.

Octaua Gradatio.

Gradatio per secundum liquorem hæc est.

Recipe *Sufficientem aquam fortem,in eius parte vná solue* ☉. *in alia Venerem, & in alia Martem.* Eiusmodi solutiones confunde simul, & postea destillabis aquam ab eis, quam iterum ad suas fæces affundes,rursum destillabis ac reaffundes vt prius, toties, donec inde fiat liquor spissus: huic adde mellis destillati præparatique partes quinque,plus aliis præcedentibus, & per mensem omnia digerantur,postea phlegma separetur, & seruetur liquor, in quem laminæ proiectæ metallorum digerantur per mensem. Et postremò coagulentur in massam & corpus vnum, quod fulminetur, quartificetur, & fulminetur iterum, ad hunc modum inuenietur optima transmutatio ex liquore.

Nona Gradatio.

Tertio liquore gradatio nona fit in modum qui sequitur.

℞. *Aquam fortem, in qua soluatur viride æris, & in fimo teneantur equino per mensem ambo simul: Destilla postmodum aquam à fæcibus, affunde rursum, destilla, & reaffunde, idque toties donec inde fiat oleum.* In istum liquorem pone limaturas metallorum, & in digestione transmutationem inuenies. Et quamuis liquor iste paucus existat nihilominus graduat optimè plurimumque metallum iuxta suam quantitatem.

Decima Gradatio.

Ad hunc modum qui sequitur,liquorem intelligito quartum.

℞. *Aquam fortem optimam, in qua solue chalybis quantum poteris.* Hæc in digestione maneant vno nense, & inde fiet compositum vnius coloris. Hoc destilletur etiam in liquorem, in quem limaturæ metallorum proiectæ maneant in digestione, donec liquor incorporetur. Tum demum simul ambo,nempè liquor & metallum fulminentur per Saturnum,& inuenietur ea transmutatio, quæ separetur & præparetur, vt moris est.

Vndecima Gradatio.

Aquoso liquore primò fit vndecima gradatio, prout infra ponitur.

℞. *Salis petræ purgatissimi* ℔. iiij. *hunc à suo phlegmate vrendo repurgato.*
Salis communis præparati ℔. ij.

Commixta simul destillentur per Alemb. sexies vel nouies, ac toties donec salia per alemb. in submissum vas Recipiens omninò transeant.

℞. *huius aquæ* ℔. ij.
Florum Antimonij.
Fl. Æris.
Fl. Martis,
Fl. Sulphuris, ana ℥. ij.
Vitrioli.
Salis armoniaci,
Aluminis, ana ℥. ij. ß.

Mixta simul omnia maneant in digestione diebus quatuor atque viginti: postmodum separentur in aquam purissimam. Luna post graduetur atque metalla per digestionem, per Saturnum fulminentur, separentur quartificatione, ac fulminentur iterum.

Duodecima Gradatio.

Per secundum liquorem aquosum 12. gradatio fit ad hunc modum.

℞. *Vini ardentis correctissimi* ℔. iij.
Aquæ salis petræ, ℔. j.
Aquæ salis communis, ℔. ß.
Vitrioli,
Aluminis plumosi,
Aluminis Rochi, ana vertones iij.

Misceantur simul in mixturam, quam destilla sexies à capite mortuo. Hâc aquâ metalla digerantur,

digerantur, & fixabuntur ac transmutabuntur, *vt suprà de aliis diximus.*

Decimatertia Gradatio.

Aquoso liquore tertio decimatertia gradatio fit ad hunc modum.

℞. Isteris sanguinis ℔ *j. Destilla decies & ter à suis fœcibus, & impone*

Florum æris,

Sulphuris, ana vertonem ß.

Soluantur in equino fimo per mensem: impone postmodum calcem Lunæ, vt color & substantia consumantur. Postea coagulentur, & in Saturno fulminentur. Sciendum etiam in isto liquore Mercurium vulgi, nec non metallorum coagulari, iuxta conditionem Transmutationis.

Decimaquarta Gradatio.

Quartus hoc loco liquor est aqua Mercurij, qui fit in decimam tertiam gradationem, prout infra sequitur.

℞. Mercurij vigesies cum sale armoniaco sublimati ℔*.j.*

Florum Veneris,

Fl. Martis,

Fl. Sulphuris,

Fl. Antimonij, ana ℥*.j.*

Trita simul omnia misceto, & in aquam resolui finito. Hæc aqua nullo prorsum indiget alio labore. Nam in eam proiecta metalla, & pauco tempore digesta, & postea fulminata, mirum in modum graduantur.

Finis libri decimi de Transmutationibus metallorum Theophrasti, de Gradationibus.

DE TRANSMVTATIONIBVS METALLORVM, THEOPHRASTI LIBER Nonus, De Proiectionibus.

Vlterius hic non scripserat Auctor.

Ex Autographo Theophrasti.

CEMENTVM SVPER VENEREM EX MARTE.

℞. Limaturæ Veneris ex Marte ℥*.j. Cinabrij* ℥*.j. SSS. in Tigillo, ponantur ad ignem secundùm vsum cæmentationis. F. Cæmentum per horas 6. vel 8. Tunc ℞. illud Cinabrium cum nouâ limaturâ Martis reducti in Venerem, & procede vt suprà, hoc tertiò. Deinde ℞. Lunæ dissolutæ* ℥*j. Proiice in fluxu desuper cinabrium prædictum.* Tunc effunde, formetur in laminas, & ponatur in Tigillum cum tali puluere, & cementetur per horas 6. SSS. secundùm vsum. Quod cementatum ℞. & illud cementa adhuc semel in cemento Regali per horas 24. tunc habebis optimum aurum. Item potes *Aurum* addere: *Lunæ part. j. Solis p.j. Cinabrij p. ij.*

Pulsus Cementi.

℞. Vitrioli ℥*.v.*

Aluminis ℥*.j.*

Salis Nitri ℥*j.*

Floris Aeris.

Salis Armoniaci ana ℥*.j.ß.*

Dissoluantur & exiccentur, & imbibantur cum aceto vel vrinâ, F. puluis.

Regale Cementum.

♃. Laterum. Salis communis fusi, &c.

♃. Antimonij ℥*. vj. Pulueris prædicti* ℥*iiii. Misce.*

Item *Aqua fortis.*

♃. Salis Nitri, Aluminis, vitrioli ana ℔*j.ß.*

Virid. æris. Cinabrij ana ℔*. ß.*

Arsenici. Sulphuris ana ℔*. ß.*

Destilla in aquam fortem secundum vsum Nitri, quam secundariò & iterum destilla cum viridi æris, Cinabrio & Arsenico, vt suprà.

♃. Vitrioli facti ex Venere Martis ℥*.j.*

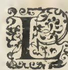
Destilla in aquam cum Sale, nitro & Alumine F. Aqua Gradationis secundùm vsum.

MANVALE

Siue

DE LAPIDE PHILOSOPHICO MEDICINALI.

Præfatio ad Lectorem.

Ector, quandoquidem spiritum Medicinæ per Machaonem, Podalirium, Apollinem & Hippocratem, &c. verè operari passus Deus est, vt vera medicina quæ per nubes (in quibus ipsa plenè planéque cognosci minimè potuit) effulgeret, & in apricum prodiret, ac hominibus manifestaretur: eâdem etiam operâ idem spiritui tenebrarum prohibuit, vt ne lumen naturæ prorsus ille opprimeret & extingueret, ne Magnalia Dei, quæ in Arcanis, Quintis Essentiis, Magisteriis & Elixiribus abscondita conquiescunt, incognita essent. Ideò Deus certa media ordinauit vt porrò per spiritus bonos talium Arcanorum & Mysteriorum indagatio hominibus implantaretur, sicut & quidam homines qui angelicas naturas ex cœlo, quod Angelos nouit, acceperunt. Eiusmodi homines potuerunt posteà, vt potè perfectâ intelligentia naturæ donati, naturam & ipsius quotidianum cursum altiùs, quàm alij homines inquirere,

Deus semper excitauit aliquos veros Medicos & Physicos.

rere, purum cum impuro conferre, hæc duo separare purúmque adeò alterare vt impossibile id quibusdam videretur. Illi enim vt naturales ac veri Physici per conuenientia media Naturæ succurrere & eam per artes ad perfectionem perducere sciunt. Quare omnia imperfecta & diabolica opera ipsis, tanquam mendacium veritati & perfectioni cedere oportet. Veritatem inquam loqui nos oportet, si ad finem felicem peruenire velimus Si autem eam apprehendere omnino fas est, neminem pudeat eam quærere vbicunque locorum sit.

Labore & peregrinatione veritas arcanorũ naturalium acquiritur.

Nemo igitur mihi hoc in malam partem accipiet, quod & ipsemet eam amaui & inquisiui. Nam me eam sequi oportuit, non enim me ipsa quæsiuisset. Qui enim alienam ciuitatem videre vult, illi non est domi in culcitra residendum, non sunt illi post fornacem pyra assanda, ibíque doctorem fieri non decet. Nullus insignis Cosmographus fiet ad mensam: nullus Chiromanticus in cœnaculo: nullus Geomanticus in cella. Ita neque veram medicinam sine multiplici indagatione nancisci possumus. Deus facit verum medicum, sed non sine molestia sicut dicit: Labores manuum tuarum manducabis & bene tibi erit. Cùm igitur videre præcedat veritatem, & quæ visus percepit, ea cor exhilarent vel terreant, non mihi labor erit, neque infamia, peregrinari & hominibus adhærere eiusmodi, quales quidam fatui contemnunt, vt scilicet explorem, quidnam in Limbo terræ lateat, & veri Medici officium impleam, vt medicina iuxta Dei ordinationem ad vtilitatem proximi exhibeatur, ne plus damni afferat, quàm vtilitatis, quod quidem homo otiosus non faciet. Sedeat igitur in culcitra qui velit: me delectat mea peregrinatio, & ea, quæ Deus & tempus indagare & videre me permittunt. Propter candidos autem lectores, qui discere cupiunt, & lumen naturæ amant, hunc libellum scripsi, vt fundamentum meæ veræ medicinæ nôrint, & Cacomedicorum nugas omittant, atque aliqua ex parte meas rationes contra eos defendere possint. Spero autem quod pro fabulis etiam ista habebuntur. Nam illi egregij socij antea bene omnia nôrunt, & Doctor asininus iam ante ista habet in sacculo, sed non facilè attinget. Oportet enim bonum esse Alchimistam, qui hunc libellum intelligere velit, cui carbones non noceant, quemque quotidianus fumus non defatiget. Placeant igitur hæc cuicunque velit: ego neminem cogam. Hoc tamen dico, non absque fructu res cadet, quantumcunque me mei aduersarij Pseudomedici culpent & accusent.

Hoc op' cõtemptum iri.

Manuale de Lapide Philosophorum.

Lapis Philos. & Balsamus perfectus, perpetuus &c. Lapis similis igni.

VT lapis Philosophorum per Vulcanum fabrefiat, quem Balsamum perpetuum vel perfectum, ob sufficientes causas appellamus: primò sciendum est & cogitandum, quomodo ille lapis materialiter ob oculos ponatur, & visibilis ac sensibilis fiat: similiter quomodo vis seu ignis eius prodeat & cognoscatur. Vt igitur clariùs proponatur, exemplum communis ignis accipiemus, quomodo scilicet ipsius vis se ostendat & visibilis fiat, quod hoc modo fit. Primò omnium per Vulcanum ignis ex silice excutitur, qui quidem ignis nihil efficere potest, nisi habeat sibi amicam materiam, in quam operari possit, qualis est, lignum, resina, oleum, vel aliud simile, quod ex naturâ suâ facilè ardet. Quando igitur dictus ignis in tale aliquid incidit, pergit operari incessanter, nisi suo contrario destruatur vel impediatur, aut nisi deficiat materia, in quà se multiplicare possit. Nam si lignum, & similia apponantur, vis eius semper fit fortior, atque ita semper operatur, donec nihil amplius apponatur. Sicut verò in ligno ignis operationem suam exercet & ostendit, ita fit idem etiam cum Lapide Philosophorum, vel Balsamo perpetuo in corpore humano. Si lapis ille ex materiâ conuenienti, & philosophicâ ratione à prudenti medico fiat, & consideratis satis omnibus circumstantiis hominis, ipsi exhibeatur: tunc renouat & instaurat organa vitæ, perinde ac si igni apponantur ligna, quæ penè emortuum ignem refocillant, & causa sunt splendentis & claræ flammæ.

Lapidis vis, restauratio organorum vitæ.

Ex his iam liquet, quòd in materia huius Balsami multum situm sit, quandoquidem eam singularem harmoniam ad corpus hominis habere oportet, quæque ita suâ vim exerceat, vt corpus humanum ab omnibus accidentibus, quę à tali materia ei obuenire possent, tutum sit.

In materia lapidis plurimũ situ; deinceps in pręparatione & administratione iusta.

Quare non solum in præparatione Lapidis vel Balsami multum situm est, sed multò magis refert, vt ante omnia ipsa vera materia ad eum apta cognoscatur: & dein, vt decet, præparetur, & præterea sobriè & prudenter vsurpetur, vt talis medicina omnes sordes sanguinis, & alias superfluitates purgare valeat, & vt loco morbi sanitatem inducat.

Materia lapidis debet esse cõueniẽs corpori humano.

Idcircò verum & probum medicum decet, bonam scientiam habere, & non respicere ambitionem & pompam, neque ordinare dubia vel contraria, neque apothecario nimium fidere, sed & morbum & ægrotum benè cognitum habere, aliàs perpetuò sinistrè medicabimini, vnde nihil consequitur, nisi quòd ægrotus decipitur & fraudatur solummodo per superbiam & inscitiam inepti medici putatiui. Illud verò est magnum peccatum, quódque impunitum non manebit. Quid enim aliud est, quàm scelus voluntarium, cum scilicet aliquis super

Medicorum & apothecariorũ nostri tẽporis imperitia.

ſuper hoc quod nihil ſcit, adhuc pecuniam & præmiũ petit, & dominus eſſe vult, quod quidẽ ſatis infame eſt: quoniam multi vilipenderent pecuniam, modo ipſis rectè conſuleretur. Quando autem hoc non fit, & corpus & fortunas ſuas perdunt, nihilominus pecunias poſtulare laudi ducitur. Hoc credat qui velit. Ego alio modo formarem inſignia tali Doctori. Manifeſtum enim eſt, illorum medicorum, qui maximè docti ſibi videntur, ne decimum quidem rectè ſimplicia noſſe, multò minùs certum eſſe, quid fieri iubeat, & quomodo ab Apothecario medicina coquatur. Ita ſæpè accidit, vt Doctor talis ſimplex aliquod in Apothecâ ſumi iubeat, quod ipſe non nouit. Apothecarius autem multò minùs, imò ſæpè prorſus non habet. Et tamen hæc medicina perfecta vocatur, & ægroto pro bonâ propinatur, & quidem ſatis carè. Qualem autem exitum ſortiatur, hoc ſentit ægrotus. Quamuis enim ipſi non proſit ad ſanitatem: prodeſt tamen Doctori & Apothecario ad ſuam burſam implendam. Quòd ſi Doctor vel Apothecarius ipſe ſimili morbo laborarent, ſimile remedium non acciperent. Quare æſtimari poteſt, quàm miſerè & malè agatur, quódque ſummè neceſſarium ſit, aliter eos rem aggredi, & errores emẽdare, melioráque ſequi. Sed vereor vetulos canes difficulter poſſe domari.

Materia lapidis & eius operatio à veteri bus ſatis detecta.

Sed vt ad propoſitum redeam (vnde me iuſtus zelus ob miſeros & deſertos ægrotos abſtraxit) & ei ſatis faciam, dico, non conſultum eſſe, vt de Lapide Philoſophorum tantum fabulemur vel gloriemur, ſed neceſſitas poſtulat, vt & ex conuenienti materia formetur iſte lapis, præparetur & prudenter vſurpetur. Scias autem, quod multi veterum in ſuis parabolicis ſcriptis iſtam materiam ſatis indicauerint, quin & figuratis verbis operationem detexerint, ſed non prorſus patefecerint, ne homines inſulſi eà abuti poſſent, & tamen filios ipſorum res non lateret. Cùm verò pauci eos ſecuti, & rem aptè aggreſſi ſint, hæc proceſſu temporis obliterata ſunt, & in eorum locum Galenicæ fabulæ irrepſerunt. Quale autem eſt fundamentum earum, ita ipſæ etiam conſiſtunt, imò res quotidie deterior fit. Hoc vides in ipſorum herbariis, quomodo ſe excrucient in illis, & quomodo Italiam Germani miſceant, cùm tamen Germania ipſorum vltra marinis herbis non indigeat, & ſatis perfectæ medicinæ in Germania ſit. Ne igitur veritas cogatur cedere mendacio, néue tenebræ Galeni cum ipſius complicibus Lumen naturæ in medicina extinguant vel ſupprimant, me Theophraſtum in hoc libello loqui decet, non vt putatiuum medicum, ſed vt ſcientem, quémque non pudeat ſuarum actionum in medicina, quíque, adiuuante Dei gratiâ, in multis ægrotis re ipſa hoc probauerit, quos tu Galeniſta non auſus fuiſſes inuiſere. Dic mihi iam tu Galenice doctor, vnde fluit tuum fundamentum? An non culo equi frænum applicas? Anne vnquam curaſti Podagram? anne vnquam auſus es aggredi Lepram? curaſtine Hydropem? Meritò credo tacebis, & Theophraſtum Magiſtrum tuum eſſe ſines. Si verò vis diſcere, diſce, & vide quid hîc ſcribam, & dicam, nempè quòd corpus humanum plauſtro tuo herbario non opus habeat, præſertim in chronicis ſeu diuturnis morbis, quos ex inſcitia prorſus incurabiles vocas. Herbæ enim tuæ ſunt nimis infirmæ ad hos morbos, & ex ſua natura centrum morbi inuenire nequeunt.

Galen. taxatur. Nugæ Galenicę medicinam lapidis obſcurârũt, quam Theophraſtus reſtituit

Curæ Theophraſti.

Lapis in morbis diuturnis prodeſt.

Herbarũ Gal. eluſio.

Sed neque pilulis tuis aliquid efficies, niſi quòd ſola excrementa purgabis. Quin & propter inconuenientiam ſæpè bonum cum malo expelles, quod abſque ægrotorum inſigni damno fieri non poteſt. Quare meritò iſtæ pilulæ omittendæ erunt. Porrò neque ſyrupi tui aliquid proſunt, imò adeò nihili ſunt, vt nauſeam ſumpturo afferre poſſint, ob tetrum & faſtidioſum ſaporem, quo ægrum grauant, & poſtea in tormina & pericula inducunt, & contra naturam operantur. Sed reliqua tua abſurda & inepta medicamina nunc relinquo, cùm è directo cum natura pugnent, neque vllo modo vſupari debeant. Cùm igitur ea, quæ dixi, vera ſint, neque vlla vera medicina in Galeno, Rhaſi, vel Meſue inueniri poſſit, quæ dictos morbos in radice aggrediatur, & expurget, ſicut ignis maculatam cutem ſalamandræ mundificat: neceſſariò ſequitur, longè aliam eſſe curam Theophraſti, quàm phantaſias Galenicas, quodque ea manet ex fonte naturæ, aliàs Theophraſtus ſtaret cum probro, ſicut alij.

Pilularũ Gal. reprehẽſio.

Si igitur Naturam ſequi volumus, & naturali medicina vti, videamus, quænam res inter omnes in medicina corpori humano ſint conuenientiſſimæ, ad illud in ſanitate vſque ad terminum prædeſtinatæ mortis, virtutis & efficaciæ ratione conſeruandum. Quod ſi cogitabitur, non dubito quin fatendum ſit omnibus, res metallicas maximam conuenientiam cum corpore humano habere, quódque perfecta metalla ſuæ perfectionis ratione, & præcipuè ipſorum humor radicalis, multum in corpore humano poſſint efficere. Nam eius Salis, Sulphuris & Mercurij, quæ in metallis & rebus metallicis aliqua ex parte, quanquam abſcondita, conquieſcunt, homo etiam eſt particeps. Ita iam ſimile ſimili applicatur, quod ſummopere prodeſt naturæ, ſi dextrè id fiat, quod magnum Secretum eſt in medicina, imò Arcanum appellari poteſt. Quid igitur mirum, ſi præſtantes, & inauditæ ac inſeparatæ curę ſequantur, quas ignari impoſſibiles credebant? Sed ne longiùs digrediar, breuitatis gratiâ hîc annotare cogor, quid in hoc libello conſtituerim ſcribere. Aliquanto enim clariùs hîc quàm alibi veram medicinam tractare in animo habeo. Prius autem dicendum erat, quomodo homo ex Sulphure, Mercurio & Sale, ſicut metalla, originem ſuam duceret. Cùm verò id in Paramiro ſatis indicauerim, non eſt neceſſarium hîc repetere. Quare tantummodo indicabo, quomodo prædictus Lapis Philoſophorum cognoſcatur, & aliquo modo præparetur.

Metalla maximè conueniũt homini, ideò ſunt lapidis materia, & quidẽ ea quæ perfecta ſunt.

Scias igitur pro certo, nihil adeò paruum eſſe, ex quo aliquid fieri debet quod abſque forma ſtare poſſit. Omnia enim formantur, generantur, multiplicantur & deſtruuntur in ſua concordantia, monſtrántque

Forma res mala caret.

suam originẽ, vt percipi possit, quid in principio fuerit, quòd illud & in vltimâ materia sit, quódque intercurrit, imperfectioni simile est, quam natura in generatione admiscet. Cùm verò talia accidentia per Vulcanum separari possint, ne quid agãt: natura in hoc casu corrigi potest. Atque hoc fit quoque in hoc lapide. Nam si eum ex iustâ suâ materiâ, quam ex indicatis circumstantiis benè nouisse potes, conficere vis, superfluitates ei suas te adimere oportet: & sicut aliam rem in suâ concordantiâ formare, multiplicare & augmentare, quod sine ipsius concordantiâ fieri non potest. Nam hîc eum natura imperfectum reliquit, cùm non lapidem, sed suam materiam formârit, quæ per accidentia impeditur, ne facere posit, quod lapis post præparationem facere potest: éstque talis materia respectu lapidis sine præparatione res dimidia & imperfecta, quæ in nullâ stat concordantiâ, vt perfecta appellari possit, vel corpori humano ad sanitatem prosit. Huius rei exemplum habes in microcosmo. Intuere virum, qui per fabrum Mechanicum tantum in virum formatus est. Non est igitur integrum & perfectum opus, cum non stet in suâ concordantiâ, sed tandiu est dimidium, donec fœmina ipsi similis formetur, tunc opus est integrum. Vterque autem terra est, & hæ duæ terræ faciunt denique hominem integrum, qui se augmentare potest, & crescere, atque hoc efficit formata concordantia. Quare Lapis Philosophorum qui hominem non minùs quàm metalla renouare debet, si suis superfluis accidentibus exoneretur, & in suam concordantiam collocetur, mira facit in omnibus morbis. Nî hoc fiat, omnia sunt vana, quæcunque cum eo tentantur. Si autem eum in suam concordantiam ponere velis, in primam materiam eum reducas oportet, vt masculus in fœminam agere possit, ipsiúsque exterior pars interiùs: interior vero exteriùs vertatur, vtque ambo semina virile & fœmineum in suam concordantiam concludantur, & mediante Vulcano ad plus quàm perfectionem deducantur, in graduque exaltentur, omnésque virtutes tanquam qualificatum, temperatum & clarificatum Esse, à se in corpus humanum, & in metalla infundant, illúdque sanum reddant, sordes per viam expulsionis expellent: bonum autem in sanguine humano, per viam attractionis ad debita loca trahant, vt microcosmus, qui in limbo terræ positus est, & ex terrà formatus est, hâc medicinâ tanquam sibi simili, radicaliter & non putatiuè, sed certissimè ad sanitatem perducatur, vel in eâ conseruetur. Atque hoc est Mysterium Naturæ, & tale Secretum, vt quilibet Medicus id necessariò scire debeat. Idque quilibet comprehendere potest, qui ex Astrali medicina natus est. Sed vt clariùs describam materiam & præparationem tam præstantis medicinæ, vt filij doctrinæ, qui veritatem amant, initium habeant: Scitote, Naturam dedisse rem quandam, in qua tanquam in Arcà mysterialiter conclusa sunt 1.2.3. quorum virtus & vis ad conseruationem sanitatis microcosmi sat superque sufficit, adeò, vt ea post præparationem omnes impefectiones expellat, éstque verum defensiuum senectutis, quod nos Balsamum nominamus.

Materia lapidis purgãda à superfluitatibus & formãda cum cõ pare suo.

Materia lapidis reducenda in Mercurium & cum fœmina sua coniungẽda.

Lapis faciend' iuxta cursum astrorũ Alij 1.2.3. Aenigma de lapidis materia.

In quam rem autem natura talem numerum posuerit antea scire debes. Nam tibi multis de causis clariùs præscribere id nequeo. Quomodo autem preparetur, Galenus, Rasis & Mesue nesciuerunt, & ab ipsorum sequacibus id non attingetur. Habet enim hæc medicina talem præparationem, qualem pilulæpolæ non attingunt, minúsque quam Heluetica vacca intelligunt. Præterea quasi cœlestes & singulares operationes habet. Purificat enim & renouat quasi regenerando, vt in meis Archidoxis latiùs legere potes, simúlque metallorum & rerum metallicarum originem & essentiam, vnà cum sua virtute benè animaduertere. Qui iam aures habet audiendi audiat, & videat, an Theophrastus de mendaciis, vel veritate scribat, & an ex inani olla & ex dæmone loquatur, sicut tu Sophista nugaris, qui ipse à Diabolo, mendacio & tenebris es circundatus, nihilque bonum vocas, nisi sit tuo stulto capiti comprehensibile, & ad tuum iusculum faciat, ábsque præcedenti labore. Tu enim monocule, errabundus vagaris, nec culinæ fenestram rectà petis. Liceat tibi tamen tuum intricatum filum conuoluere, & centrum Labyrinthi, apud tenebrosam stellam quærere, nihil me hoc offendet. Si tamen aliquando vtereris tua prudentia, & inspiceres, qua in re Theophrasti ars fundata esset, & quomodo tui centones manci essent, non adeò tibi contrarius esset Theophrastus. Quæ enim iam breuiter scribo & scribam, vt ea Astrales discipuli percipere valeant, iisque frui, & de iis gloriari, hæc alterius diligentia, quem non pudet discere, etiam benè intelligi possunt, cùm nihil sit tam difficile, quin labore & studio intelligi & disci possit. Huius ergo operis practica ista est.

Lapis diligentia acquiri potest ab astralibus discipulis.

Præparatio Materiæ lapidis.

ACcipe *Electri mineralis limati, pone in sperma suum (Alij: ♃. electrum minerale immaturum, pone in suam sphæram) vt sordes & superfluitates abluantur, & purga ad summum quantum potes per stibium more Alchymistico, ne à suâ nequitia aliquid damni patiaris. Postea resolue in stomacho Struthionis, qui in terrâ nascitur, perque aquilæ acredinem in suâ virtute confortatur. Quando autem electrum consumptum est, & colorem calendulæ post solutionem acquisiuit, non obliuisceris illud in spiritualem pellucidam Essentiam redigere, quæ verò succino similis est. Deinceps adde dimidium tantum, quantum corporale Electrum ante præparationem pendit de Aquilâ extensa, & abstrahe ab eo stomachum Struthionis sæpiùs, ita electrum semper fit spiritualius. Quando autem stomachus Struthonis labore defatigatus est, necesse est eum recreare & semper abstrahere. Denique quando iterum acredinem amittit, adde Quintam Essentiam Tartarizatam, ita tamen, vt altitudine quatuor digitorum sua rubedine sit spoliatus, eáque simul transcendat.* Hoc tandiu

fac

fac & toties, donec per se albescat. Quando iam satis est (nam videbis oculis tuis, quomodo pedetentim se ad sublimationem accommodet) & tu illud signum habes, sublima: ita Electrum in albedinem exaltatæ Aquilæ conuertitur, & paruo labore eò transfertur & transmutatur. Atque hoc quærimus nos, vt eo vtamur ad nostram medicinam. Cum hoc in multis morbis tutò procedere potes, qui vulgari medicinâ tentari nolunt. Poteris idem etiam in aquam & oleum, & in rubeum puluerem conuertere, & ad omnia eâ vti, ad quæ eò in medicina eges.

Dico tibi autem in veritate, nullum melius fundamentum esse medicinæ totius, quàm in Electro latet. Quanquam non nego, imò in aliis meis libris scribo, in aliis mineralibus rebus etiam magna secreta latere, sed longiori labori & maiori obnoxia, quæque non facilè rectè vsurpantur, præsertim ab imperitis, quorum si quis iis vtatur, plùs damni quàm vtilitatis affert. His de causis non est laudabile, quòd quilibet Alchymista artem medicam exercere vult, cùm tamen eius non sit gnarus. Debebat medium seu repagulum aliquod hic inueniri, quo talibus putatiuis medicis inhibitio fieret. Ego enim istorum culpam non feram, nec eos pro discipulis agnoscam, cum non sectentur veritatem, sed habeo eos pro deceptoribus notis & pigris erronibus, qui veris discipulis panem ex ore rapiunt, & hominibus ex proposito nocent, & neque conscientiam, neque artem magnifaciunt. Sed in nostro dicto Electro præparato tanta virtus latet homines curandi, vt certior & præstantior medicina in toto mundo non possit reperiri. Galenici quidem Doctores Theriacopolæ eam venenum appellant & oppugnant, non ex peritiâ, sed ex superbiâ & merâ stultitiâ. Quin & concedo, quòd in præparatione venenum fit, & quidem tantum vel maius, quàm est serpentis Tyri, qui Theriacam ingreditur Sed quòd post præparationem venenum maneat, hoc nondum est demonstratum. Nam natura (quamuis quibusdam bubalis capitibus satis incomprehensibile sit) semper inclinat ad sui perfectionem: multò magis igitur per artes conuenientes ad perfectionem deduci poterit. Et quod maius est, concedo adhuc post præparationem esse venenum, & quidem vehementius, quàm antea: tale tamen quod tantum eò sit directum, vt sui simile quærat, fixos & alios incurabiles morbos perscrutetur & expellat, non vt morbum sinat operari & nocere, sed vt tanquam hostis morbi sibi similem materiam ad se trahat, & eam radicitùs absumat, & eluat sicut sapo maculas ex impuro panno, cum quibus & ipse sapo recedit, & pannum purificatum, illæsum, mundum & pulchrum post se relinquit. Quare hoc venenum, vt tu dicis, longè aliam & meliorem efficaciam habet, quàm tua axungia, quâ soles in cura morbi Gallici vti, vngens sæpiùs quàm sutor vngit corium. Hoc enim Arcanum quod in hoc medicamento latet, habet in se benè proportionatam, benè præparatam & præstantem Essentiam, quæ nullo veneno comparari potest, nisi quis ita intelligeret, vt ipsemet dixi, tantùmque distat à tuo argento viuo, quo vngere soles, & à præcipitato tuo, in virtute & efficacia, quantum cœlum à terra. Quare vocatur, & est medicina benedicta à Deo, quæ non omnibus est reuelata. Est enim melius correcta quàm illa stercorea medicamina, quæ Doctor lentè incedens in sua toga habuit aut per duplicem suam vittam vel cucullum stulti filtrauit. Quin & triplò maiorem vim & virtutem hæc benedicta medicina habet, in omnibus morbis, quomodocunque vocentur, operandi, quàm omnes tuæ apothecæ, quas vnquam vidisti. Hoc autem non per otium, sedendo, & pigritiam nactus sum: neque in Vrinali inueni, sed peregrinando, & vt tu dicis, vagando, & multa diligentia & labore me discere id oportuit, vt scirem, & non opinarer. Tu verò tuam medicinam exsugis ex culcitra veteri, & ex puluino, in quo sedit vetula Nigromantica, quę tuum cœlestem intellectum ad medicinam cæruleo pileo obduxit, tibique inspirauit. Quare me meorum itinerum minimè pigebit, tuusque magister ego manebo, & Machaonicis vestigiis insistam, quæ quidem ex luce naturæ procedunt, sic vt flos à calore Solis. Sed vt meum propositum opus non distrahatur & imperfectum maneat: porrò obserua quomodo agendum sit, & qualem vim & proprietatem natura Philosophico lapidi medicinæ dederit & quomodo ad finem perducatur.

Medicamenta Theophrasti peritis tantum vtilia.

Electri vis magna in curandis hominibus

Lapis est venenū, sed quod tantum sui simile vincit.

Venenū an post præparationem in medicinis remaneat.

Peregrinationū vtilitas quanta.

Sequitur reliquum præparationis.

DEstructo tuo Electro, vt dictum est, si vlterius procedere velis, vt ad optatum finem peruenias, accipe destructum & fugax factum Electrum, quantum vis ad perfectionem perducere, & impone Ouo Philosophico, & optimè sigilla, ne quid euaporet, stet tamdiu in Athanar, donec sine vlla additione per se desuper resolui incipiat, ita vt in medio isto mari insula conspiciatur, quæ quotidie decrescat, & ad extremum in atramentum sutorium mutetur. Hoc atramentum est Auis, quæ noctu volat sine alis, quam & primus Ros cœlestis perpetua coctione & ascensione & descensione in nigredinem capitis coruini transmutauit, quæ caudam pauonis assumit, & deinceps pennas cygni acquirit, & postremò summam rubedinem totius mundi accipit, quæ signum est igneæ eius naturæ, per quem ignem omnia accidentia corporis expellit, & frigida emortuáque membra refocillat.

Fixatio lapidis in ouo Philosophico & athanar.

Nigredo roris, albedo rubedo.

Talis præparatio iuxta sententiam omnium Philosophorum fit in vnico vase, in vnica fornace, in vnico igne, non cessante vaporoso igni.

Ita ista medicina est quasi cœlestis & perfecta, aut saltem potest plusquàm perfecta Luna fieri, per propriam carnem & sanguinem, & per interiorem exterius versum & productum ignem, vt modò dictum est, per quem

Lapis transmutat metalla & sanat corpora humana.

quem & omnes sordes metallorum abluuntur, & per quem occulta metallorum manifestantur. Nam ista plusquam perfecta medicina omnia potest, omnia penetrat, & infundit sanitatem illo ipso tempore, quando morbum & malum expellit. Quare nulla ipsi medicina in terris est similis. In hoc igitur exerce te, & esto strenuus, Hoc enim tibi laudem & gloriam pariet,& non eris putatiuus medicus, sed sciens,quin & proximum tuum amare cogeris. Tale enim diuinum Arcanum nemo absque auxilio diuino percipere & intelligere potest, sicut & virtus eius ineffabilis est & infinita, in qua Deus omnipotens cognoscitur.

Lapidis vis quæ & præstantia.

Lapis nõ nisi à Deo datur.

Scias autem quòd nulla solutio fiat in tuo electro, nisi circulum septem sphærarum perfectè ter percurrerit. Hic enim numerus decet illud, quem & complere debet. Quare attende præparationi, quæ causa est solutionis, & ad glorificatum, destructum & spirituale factum Electrum vtere Arcano Tartarizato, ad eluendas superfluitates, quæ in præparatione accesserunt, ne frustra labores. Attamen de Arcano tartari nihil ibi remanebit, sed tantummodo circulariter cum eo iuxta dictum numerum proceditur. Ita facilè per se in Philosophico Ouo & vapore ignis fiat aqua Philosophica, quam Philosophi aquam viscosam appellant, seipsam quoque coagulabit, & omnibus coloribus repræsentabit, ita vt postremò summâ rubedine ornetur. Plura de hoc mysterio scribere est mihi prohibitum, & diuinæ potentiæ mandatum. Est enim hæc ars certissimè Dei donum. Quapropter eam non omnes intelligere possunt. Igitur Deus eam dat cui vult, nec sibi per vim extorquere sinit, sed solus vult in hoc honorem habere, cuius nomen sit benedictum in æternum. Amen.

Cautelæ quædam in præparatione.

Aqua Philosophica seu viscosa.

Sequitur vsus Lapidis.

POrro etiam opus est, vt de vsu huius medicinæ, eiúsque pondere scribam. Scias igitur Dosin huius medicinæ tam paruam & leuem esse, vt vix sit credibile: quodque tantùm in vino vel similibus accipi debeat: attamen in omnium minimâ quantitate, ob cœlestem suam vim, virtutem & efficaciam. Nam tantùm propterea homini manifestatur, ne quid imperfecti in naturâ maneat, atque ita à Deo prouisum, & prædestinatum est, vt ipsius virtus & Arcanum per artem producatur, quò homini, vtpote imagini Dei, omnes creaturæ prodesse cogantur, & ante omnia Dei omnipotentia cognoscatur. Qui igitur intellectum à Deo habet, illi dabitur hęc medicina: rudis autem Galenicus Beanus non comprehendere poterit, imò tantùm nauseabundus ab ea abhorrebit. Omnia enim opera eius sunt tenebræ, cùm hoc opus in luce naturæ operetur & agat. Atque ita iam breuibus & veris verbis habes radicem omnis veræ medicinæ & originem, quam nemo mihi eripiet, etiam si Rasis cum tota sua turpi progenie rabiosus fiat: Galenus verò fel fiat. Auicenna ex dentibus doleat: Mesue breuiter longè vel latè metiatur, nimis altum erit istis omnibus, & Theophrastus stabit in veritate. Econtrà vnguentariorum opera manca & lituræ medicorum & apothecariorum cum sua pompa & fundamento pessum ibunt.

Dosis lapidis quæ.

Galenici non videbunt præcæcitate.

Adhuc vnum me dicere oportet, quoniam multis meum hoc scriptum obscurum videbitur. Dices, mi Theophraste, nimis breuiter mihi loqueris & intricatè. Noui tuos sermones, quàm rectè tuas res & arcana indices Quare hoc scriptum mihi nihil proderit. Ad hoc respondeo, perlas non deberi suibus, neque caudam longam capræ. Natura enim dare noluit. Quare dico, cui Deus donarit, is sufficienter & superfluè inueniet, plusquàm voluit. Ego scribo hęc pro initio. Sequere cum prudentia, nec fuge studium & laborem vel carbones, ne te seducat vel impediat pompa blateronum, nec te auertat diligentia, quæ requiritur. Nam perpetuis meditationibus multa inueniuntur, nec id fit sine fructu. Quare boni consule, quod nunc do, & vtere fonte, ita non opus tibi erit ex lacuna pilulopolarum bibere, nec cum vespillonibus tibi res erit sed proximo tuo bene inseruire poteris, Deóque laudem & honorem parere. Magister stercoris leporini maneatis, qui est: apud ipsum neque auxilium neque consilium est: Hęc breuiter nunc in hoc libello meo De lapide Philosophorum ponere volui, ne existiment homines, Theophrastum curis diabolicis multos morbos curare. Si rectè me sequeris, idem facies, tuáque medicina similis erit aëri, qui omnia patentia pertransit & penetrat, & in omnibus rebus est, omnes fixos morbos pellit, séque radicaliter immiscet, vt loco morbi sanitas succedat sequatúrue. Ex hoc enim fonte scatet VERVM AVRVM POTABILE, nec melius alibi reperiri potest. Hæc tibi pro fideli admonitione accipe, nec Theophrastum priùs annihila, quàm nôris quis sit. Nihil autem aliud in hoc libello ponere volui, etiam si opus esset de Auro potabili & liquore Solis aliquid dicere & Philosophari, sed ea hîc volui annotare, quę quidem si rectè præparentur, in virtutibus suis non sunt contemnenda. Quoniam autem alij libri mei multa de his secretis tractant, & satis declarant: quid verus medicus scire debeat, ita rem quiescere sinam, sperans, hunc libellum non prorsus absque omni fructu futurum, imò FILIIS DOCTRINÆ satis consultum fore. Deus largiatur gratiam suam, ad gloriam & honorem suum, Amen.

Quare tã breuiter & recte scrip. fecit.

Diligentia opus & meditatione.

Verũ ☉ potabiles.

RATIO EXTRAHENDI EX OMNIBVS METALLIS MERCVRIVM PARACELSICA,

EXtrahere corporibus Metallicis Mercurium, nihil aliud est, quàm ipsa resoluere seu

seu in primã ipsorum reducere materiã, hoc est, Mercurium currentem, qualis scil. erat in cẽtro Terræ, ante Metallorum generationem, vapor scil. humidus & viscosus, continens in sese inuisibiliter Mercurium & Sulphur naturæ: principia omnium Metallorũ. Talis Mercurius ineffabilium est virium, & secreta diuina possidet.

Reductio dicta fit per aquam Mercurialem, quæ nec Ioanni de Rupescissa nec aliis, quidquid etiam iactitent, cognita fuit. Ideóque diligenter est cognoscendã, & indefesso labore tractanda. Hoc ergo pacto paretur dicta aqua Mercurialis.

♃. ℔iii. Mercurii sublimati septies per Vitriolum, Sal nitri & Alumen.

Salis armoniaci, ter à Sale sublimati & clari & albi ℔. 1. ß. Trita simul & alcolisata sublima in sublimatorio per arenam, horis 9. Vbi refrixerit, Sublimatum cum penna detrahito, & cum reliquo sublima, vt priùs. Hanc operationẽ quater repete, donec ãplius sublimetur, & in fũdo massa nigra remaneat instar ceræ, fluẽs. Refrigeratã exime, & tritã rursus in patina vitrea sæpiùs cum Salis armoniaci aqua, s. autem præparata, imbibe, & sua sponte coagulatam rursus imbibe & sicca; ad 9. seu 10. vsque vices, donec ferè non vlterius coaguletur. Tritum subtiliter supra marmor in loco humido solue in oleum pulcrum, quod rectificabis per destillationem in cineribus, ab omnibus fæcibus & residentia. Hanc aquam omnium facilè principem diligenter asseruabis, cuius ♃℥. viii. & impone laminas opt. Solis aut Lunæ, optimè mundatas, pondere ℥.j.ß vitro clauso repone ad digestionem in cineres calidos horis 8. Corpus tuum videbis in fundo vasis transmutatum in subtilem vaporem seu Mercurium. Facta solutione totius aquæ Mercurialis per Alembicum lento igne à prima materia sublimando separa, & in vitreo vasculo diligenter asseruato. Habebis hoc pacto verissimum Mercurium corporis, cuius vsus in rebus desperatis, modo prudenter ipso vtaris, est miraculosus & cœlestis, & propterea indignis non reuelandus.

SVLPHVR METALLORVM THEOPHRASTI.

Svlphur Metallorum est oleitas ex ipsis extracta, plurimis prædita virtutibus pro hominis salute. Sulphur aliud ex Metallis, antequam ignem sunt passa, elicitur, vt ex Marcasitis aureis, aut argenteis, &c. secundum nobilitatem Mineræ, etiam nobile & præstans: Similiter & ex Marcasitæ ac Cobalti minerâ, pro cuiusque naturâ & proprietate.

Modus extractionis communior est, vt sumas Acetum optimè destillatum, quod per horas 24. supra caput mortuum ex Vitriolo, Sale nitri & Alumine destillatis steterit, & per alembicum destillatum sit. Hoc inquam, corpori metallico puluerisato affunde in vitro, vt superemineat digitis septem, & in sinum Equi ad digerendum pone diebus nouem. Acetum coloratum in cineribus destilla vsque ad oleum sulphureum, quod rectificabis in Balneo, aut ad Solem. Habebis ipsum corporis Metallici Sulphur veriss. quod pro tua discretione rectè vsurpabis.

Extractio etiam potest fieri per lixiuium acre & depuratiss. Sed alia sulphura pro intrinseco corporis vsu minus sunt commoda propter alkali cinerum, ex quo clauellatum conficimus erodens, & propter calcem, ex quibus talia fiunt lixiuia. Sulphur sic extractum potest ablui aquâ dulci, & præcipitari. Digestio postea duplum requirit temporis. Debet & rectificari lixiuium per ipsius sublimationem ab omni residentiâ terrestri, ne cum ipso incorporentur talia sulphura, & fiant corrosiua ad perniciem ægrorum. Quod ne fiat dicta debet fieri separatio. Tantum de crudis.

Sed iam fusis & depuratis elicias ipsorum sulphur: Certa, nobilior, meliórque via non dabitur, quàm per aquam Salis seu oleum ipsius, præparatum eo modo, quem in Alchimia luculenter descripsi. Talis quippe aqua fundaliter & radicitùs extrahit omnibus corporibus metallicis liquorem ipsorum naturalem, seu sulphur & crocum præstantissimum, tam pro operibus Medicis, quàm pro Chymicis. Resoluit & frangit vnumquodlibet Metallum, ex natura ipsius metallica id deducens in aliam, pro varia intentione & industria laborantis.

CROCVS METALLORVM. SEV TINCTVRA.

Crocus Metallorum quadruplex.

Crocus Metallorum quadruplex est: Solis, Veneris, Martis & Chalybis. Melior est Chalybis. Elicitur per Reuerberationem, seu calcinationem redigentem corpora dicta in puluerem. Sic ferrum limatum per rubiginem consumitur. Consumptio rubiginis fit per imbibitionem earum rerum, quæ rubiginem faciunt, & per decoctionem extrahentem rubiginis colorem.

℞. Vrinam antiquam, defusam à suâ residentia, aliquot scilicet Cantharos, in qua dissolue iij. Manipulos Salis triti: colatum decoque & bene despumato. In hoc rursus solue Manipulum Vitrioli contusi & ℥. ij. aut iij. Salis armoniaci contusi, & rursus despumato probè. Cum hoc liquore imbibe limaturam & coque, donec puluerisari possit, quem iam puluerem igne valido reuerbera, continuè agitando cum bacillo ferreo, donec de colore in colorem transeat alium, & tandem in colorem Violæ lucidiss. ex quo facilè, per spiritum vini, vel acetum destillatum, Tincturam elicies, & per separationem Elementorum abstractum in fundo vitri colliges, cum quo tam intra quàm extra corpus mirabilia poteris efficere opera.

Pro Croco Veneris conficiendo ℞ ℔ j. aut ij. Æruginis opt. alcolisatæ, affunde Acetum destillatum copiosum, & quotidie benè agitater: coloratum acetum placidè defunde, & in

in cineribus totaliter ſublima ad ſiccitatem. Puluis hîc poſteà nouies lauetur cum aquâ calida ab omni acredine, ſiccetúrque. Habebis præparatum Crocum Veneris ſeu Florem æris, ex quo ſi voles, oleum facilè elicies iuxta præcepta tradita in opere magno Chirurgico, vbi & vſus ipſius explicatur.

Crocus Solis per aquam Salis debet extrahi, quâ Natura ipſius Metallica ſeu malleatio frangitur, reſidentia abluta cum aqua calidà, crocus per ſpiritum Vini eliciatur; quo rurſus ſeparato, crocus in fundo remanebit, qui per eleuationem gradu ignis per quinque vices ſublimando, mutatur in Liquorem ſeu veriſſimam Quintam eſſentiam Solis. Cum hoc miraculoſa operaberis. Requiritur autem non putatitius, ſed induſtrius & peritus artifex.

Finis ſexti Tomi Operum Theophraſti.

NOBILIS-

NOBILISSIMI, CLARISSIMI,
ac probatißimi Philosophi & Medici,

D. AVREOLI PHILIPPI

THEOPHRASTI

BOMBAST, AB HOHENHEIM,

DICTI PARACELSI,

Operum Medico-Chimicorum

SIVE

PARADOXORVM,

Tomus Genuinus Septimus,

E Chimicis Secundus, Continens, vires, efficacias, & proprietates Rerum Naturalium, & earum, quoad Medicinam, præparationes: Cum multis Alchimicam scientiam secretis spectantibus.

Recenter Latinè factus, & in vſum Aſſeclarum Nouæ & Veteris Philoſophiæ foràs datus.

ELENCHVS OMNIVM
LIBRORVM IN SEPTIMA PARTE
OPERVM PARACELSI CONTENTORVM.

THEO-

THEOPHRASTVS BOMBAST EX HOHENHEIM EREMITA, VTRIVSQVE MEDICINÆ DOCTOR AC PROFESSOR, MEDICÆ ARTIS STVDIOSIS, S. D.

VVM sola omnium disciplinarum Medicinæ, tanquam diuinum quoddam munus, tum Sacrorum, tum prophanorum Scriptorum suffragio, necessitatis titulo laudetur, atque paucissimi Doctorum eam feliciter hodie tractent; visum erat illam ad pristinam suæ Auctoritatis laudem reuocare, & quam quidam à fæce Barbarorum, nos ab Erroribus grauissimis purgabimus. Non Veterum addicti præceptis, sed iis duntaxat, quæ partim Indicatione rei Naturæ, partim nostro Marte inuenimus; & longo rerum vsu atque Experientia comprobauimus. Quis enim nescit plurimos Doctorum hac tempestate, vel summo ægrorum discrimine, fœdissimè lapsos? quum anxiè Hippocratis, Galeni, & Auicennæ, aliorúmque dictis adhæserint, perindè ac ex Tripode Apollinis hæc veluti Oracula, manauerint, à quibus ne digitum latum discedere liceret. His enim Auctoribus splendissimi quidem Doctores, si diis placet, non autem Medici nascuntur. Non Titulus, non Eloquentia, non Linguarum peritia, nec multorum Librorum lectio, etsi hæc non parum exornent, in medico desideranda: sed summa Rerum ac Mysteriorum cognitio, quæ vna facilè aliorum omnium vices agit. Rhetoris quidem est disertè posse loqui ac persuadere, atque Iudicem in suam sententiam trahere. Medici autem, affectuum genera, causas ac συμπτώματα nouisse, & iis insuper sua sagacitate & industria pharmaca applicare, atque pro cuiuslibet ingenio ac ratione vel cunctis mederi. Cæterùm vt paucis modum docendi depingam, imprimis igitur quod ad me attinet, Ego amplo Dominorum Basiliensium stipendio inuitatus, duabus quotidie horis, tum actiuæ tum inspectiuæ Medicinæ, & Physices & Chirurgiæ libros, quorum & ipse Auctor, summa diligentia, magnóque Auditorum fructu, publicè interpretor: Illos tamen non aliorum more, ex Hippocrate aut Galeno aut quibuslibet emendicatus, sed quos summa rerum Doctrice Experientia atque labore assequutus sum. Proindè si quid probaturus, experimenta ac Ratio Auctorum loco mihi suffragantur. Quare, optimi Lectores, si quem huius Apollineæ artis Mysteria oblectant, amor desideriúmque tenent, cupítque breui admodum temporis spatio quicquid huius disciplinæ est, perdiscere, ad nos euestigio BASILEAM *se conferat, & longè alia atque maiora, quam paucis describere possim, comperiet. Sed vt nostrum Institutum clariùs Studiosis innotescat, non piget exempli loco subiicere nos in compelxionum ac humorum ratione Veteres nequaquam imitari, qui sanè omnes ægritudines illis falsò acceptas ferunt: vnde nullis, aut certè paucissimis Doctorum hodie, morbos, causas, ac decretorios dies exactè nouisse contingit. Postremò hæc veluti per transennam demonstrata sufficiant: vobísque tamen de his non, nisi audito prius* THEOPHRASTO, *temerè iudicandum permitto. Valete, & hunc nostrum instaurandi Medicinam conatum, boni consulite. Datæ Basileæ Nonis Iunii Anno* M. D. XXVII.

Medico quæ necessaria sint.

Theophrasti Medicina quæ tractet.

Sequuntur

THEOPHRASTI EX HOHENHEIM EREMITÆ VTRIVSQVE Medicinæ Doctoris insignis, DE GRADIBVS & *COMPOSITIONIBVS RECEPTORVM ac Naturalium, Libri septem.*

THEO-

THEOPHRASTVS EX HOHENHEIM HEREMITA,

Vtriusque Medicinę Doctor, Physicus et Ordinarius Basiliensis, clarissimo Domino CRISTOPHORO CLAVSERO, Doctori Medicorum ac Philosophorum Tigurinorum eruditissimo suo, Salutem.

Medici veri quod officium

Theophrastus Medicus natus ex natura soli patrii. Medici mater Experientia.

EXCELLENTISSIMVM *atque optimum cuiusque veri Medici est, vt suam ipsius ac propriam veritatem medicam probè cognitam habeat, sciátque, sui ne Arcani potens sit an non, perindè ac tu, Christophore Tigurinorum Medicorum optime, nihil planè citra Iudicium & exquisitam (quam mille testem haud immeritò vocant) Conscientiam in medica facultate vsurpas. Sed qua potestate in hâc nostrâ Monarchiâ ego me exerceam, sic habe: Innata mihi mea est violentia medica ex patrio solo: sicut enim Arabum medicus erat Auicenna, Pergamensium Galenus, Italorum verò Marsilius Medicorum optimus fuit: ita etiam ipsa me Germania felicissima in suum Medicum necessarium delegit. Scis namque & tu ipse vniuscuiusque Medici, velut matrem esse ipsam Experientiam, imò nostræ quoque totius monarchiæ. Præterea verò & sui quoque iuris esse omnem patriam, insuper nullum peregrinum (al. cum alio peregrino probè vniri) cum patritio patriæ probè vniri, neque contrarium, hoc est, alienum, cum alio sibi contrario vnquam benè comparari posse. Ex quo quidem obserua, vt ad me Hippocratem conferas, me verò ad Auerroëm, Rasim autem cum nobis tribus compara simul, quemlibet nempe iuxta suam patriam.*

Quandoquidem & Arabes & Græci vnà cum Germanis non secus atque triplex Marrubium in eodem consistunt æquilibrio: Et Ambram Germaniæ Græcamque cum Storace & Terebintho, Balsamo & Mumia parem faciunt. Neque enim clam te est, vnamquamque patriam sui Elementi in se continere Matrices, sibíque ipsi id, quod est necessarium, exhibere. Est enim Ambra suæ patriæ Ambra: Et licèt fortè Chaldaicæ Rosæ ad Arpinatem nulla sit comparatio, quid hoc ad ipsas attinet ægritudines? Rosa quippe semper suæ patriæ Rosa. Eodem sanè pacto qualibet natio suum sibi proprium ac peculiarem Medicum producit, illumque nimirum ex suo Archeo. Omnis enim necessitas artifici suo præstat industriam. Cæterùm ipsa eadem necessitas Medici cuiúsque velut præceptor ac parens est. Quocirca excusare se possunt à Græcis Itali, & ab vtriúsque Germani: quilibet enim horum suam sibi ipsis habent necessitatem, eiusque necessitatis peculiarem item adiutorem, propriæ scilicet Nationis naturæ. Atque vt Arabum aut Græcorum quis ingenia sectetur ac mores, necessitas nulla est: patriæ autem error, peregrina verò arrogantia. Oscitanter siquidem hoc fit, ac velut per somnium citra omnem rationem, incoactè præterque vel oportunitatem vel occasionem, ex quibus tamen rebus Medicum gigni oportet. Cæterùm, qui præter eiúscemodi oscitantiam ac somnium ex patriæ suæ necessitate in Medicum excitatur, is demum Nationis suæ perfectus Medicus existit, ac planè eius soli Hippocrates ipse, Auicenna ipse, ac ipse denique Lullius. Quanquam hoc loco non idcircò eos laudarim in hoc, quasi illi ex necessitate sint prognati, cùm quòd de istis silentio prætereã, eorum errores sua ipsorum etiam patria sufferre nequeat. Quid enim quæso Viennam Rasis iuuat? quid Friburgo prodest Sauonarola? quid Arnoldus Sueuis? quid Gentilis, Iacobi de partibus & Trusani commentarii Misnicis conferunt Medicis? quid his omnibus Auicenna? quandoquidem vel sola infirmorum consideranda est Sanitas. Hæc igitur facultas ea est, ex qua ego scribo, quam ipsa mihi patria dedit, idque ipsum per necessitatem, quam dixi ex qua prognatus ego sum. Proinde & hoc, quicquid est Libelli tibi dedico, vt in Typis excudendo eo commendatum tibi habeas. Persuasum verò mihi est, hisce meis propediem ab aliquo fortassis imperitiore responsum iri, atque illi ipsi à me rursum: indè enim vtrinque manifesta fiet atque innotescet planè cuiusque Medici necessitas, ægrorumque Sanitas. Cæterùm ii, quos ego dilectissimos habeo, breuiter fortè aliquot obscuriorum in his locorum interpretationes dabunt, non autem illi ex meis vetustissimi, vulpibus nempè. Dissecta est quippe ac lacera mea Medicorum turba, pars vna linguæ fallacis, altera cordis & linguæ. Quidnum velim nimirum intelligis. Proximè ad te aliquot mittam Descriptiones, vnà cum mea olei Colcotharini Emendatione. Boni consule, sempérque amicum vt agas, operam dato. Vale, Basileæ quarto Idus Nouembris, Annno XXVI.

Terrę cuiuslibet Archeus propriū sibi Medicum gignit.

THEOPHRASTVS EX HOHENHEIM,

Vtriusque Medicinæ Doctor & Physicus Basiliensis, ornatissimo studiosorum Tigurinorum cœtui, Salutem.

Gaudii semper comes tristitia

HEV *quàm misera mortalium est conditio: nullum enim ferè gaudium est, cui non statim plerunque luctus sequatur comes, candidissima fautorum cohors. Hactenus cœcitatem in me, non vnquam tàm accuratè animaduerti, quàm in præsentia non considerans, viro sapienti non ea solùm, quæ ante pedes sunt, sed & quæ à tergo (instar Iani illius bicipitis) à latere circumquáque eueniunt summo esse studio obseruanda. Ratio est, quia suauissimus ille vester coniunctus, quo nuper apud vos fruitus sum, cuius etiam adhuc cum summa gratiarum actione recordor, sic animum meum atque oculos delinierat & oblectauerat, vt futurorum planè immemor (nempe nih-*

pe nihil sinistri præsagiente animo) rem omnem benè gestam, atque adeò gaudium illud apprimè citra comitem tristitiam transactum atque obsolutum arbitrarer. Atqui cum ea nunc demum videam, quæ tum temporis præuidisse oportuerat, qui quæso à mœrore ac luctu temperem? Nempe quòd ille quem Basileæ carissimum habui amicum, nunc iam demotino lapsu, quo tamen etiam secundariò antea decubuerat, post hæc tamen per me cum à grauissimis vinculis, in quæ ab imperitis illis apud Italos creatis Doctorculis coniectus fuerat, tum à morbo etiam ipso liberatus, (cuius Erasmus ille Roterodamus quoque testis est, Epistola illa suapte manu conscripta, præterea tota illius familia) postremò verò cum iam conualuisset, etiam ipsemet, quem ita sanitati restitutum ac benè iam habentem, hinc ad vos hilaris profectus, hic reliqui. Interim dum sic apud vos genio indulgeo atque animum laxo, correptus illo quem dixi casu diem obiit, ille, ille, inquam, quem perindè atque oculos meos amaui, IOANNES FROBENIVS, *omnium doctorum & bonorum (nimirum ipse quoque doctus & bonus) virorum parens ac tutor, omnigenæque eruditionis diligentissimus propagator. Quamobrem eiuscemodi quoque improuisus vitæ meæ, ab eo qui illum rapuit, timendus mihi est obitus: quid meæ mihi animæ dico? imò suæ vniuersus? Quocirca moniti, vigilate combibones optimi & siquid fortè hic à nobis minùs ex officio fiat, grauissimo illi, quo nunc torqueor, & qui mei me composem esse non sinit: mœrori adscribite. Valete sodales suauissimi, &* THEOPHRASTVM *vestrum amate. Basileæ ex Museo nostro III. Id. Nouembris. Anno M.D.XXVII.*

THEOPHRASTI EX HOHENHEIM, VTRIVSQVE Medicinæ Doctoris,

De Gradibus & Compositionibus Receptorum & Naturalium.

LIBER PRIMVS.

CAPVT I.

Complexiones rerum Naturę duæ tantum calida & frigida.

ANTEQVAM de Gradibus tractare incipiam, obseruandæ sunt Complexiones naturæ, quarum duæ sunt, alia calida & alia frigida. Porrò, quælibet harum ingenitam quandam Diathesin habent in se: Nam omne Calidum est siccum, & omne Frigidum humidum: neque enim calor, neque frigus sola esse possunt. Itaque hæ duæ naturæ, calidum & siccum, vnum sunt, similiter frigidum & humidum. Nunc igitur Gradus facilè deprehenduntur, quemadmodum scilicet vnumquodq; in suo gradu existit, & quotumquemque gradum singula occupant: Huic loco forsitan reclamabunt hi, qui cataractas aliquandiu in panniculis gestauerunt: præterea hi, qui cum scotomiâ consuetudinem habent, quatuor scil. esse Complexiones, calidam, frigidam, siccam & humidam, ex quibus isti collegerunt, frigidum adesse humido & sicco, similiter & calidum cum vtrisque copulari. Et in hanc sententiam singula direxerunt, frigidum scilicet posse esse siccum, & calidum humidum, quæ verè Enantiosis est. Hi si propiùs accessissent, naturámque penitùs indagassent, argumenta nostra insequentia propiora vero deprehendissent: qui cùm hæc quatuor, duo solùm esse non satis intelligerent, quatuor Elemētis falsò ascripserunt, cùm nihil minùs, quàm Elementa sint, id quod Philosophia palàm indicat.

CAP. II.

Cōplexiones cur duæ tantum.

SEd vt clarius innotescant ea, quæ de duabus complexionibus dixi, sic habe: Quicquid in rerum natura produxerunt Elementa, aut est frigidum, aut calidum: Si frigidum, habet in se ingenitam quandam & indiuiduam humiditatem. Vbi igitur humidum, ibi etiam est frigidum: Sin calidum, est siccum: Nam siccitas soli caliditati inest, neque fieri potest, vt frigidum sit siccum, & calidum humidum. Hæc enim sunt coniunctiones Elementales, quæ ex Ares veniunt, id quod exemplo viri patet, & mulieris. Vir in se habet calidum & siccum, Mulier autem frigidum ac humidum: sed ad Complexiones, quatenus Gradibus conferunt. Principiò igitur obseruandum, quid humidum, quid coagulatum, quid denique siccum resolutum: Nam inde fluxit communis error, qui vel inter Medicorum principes grassari solet. Exempli vice sume Crystallum qui frigidus apparet, præterea siccus & aridus: Exiccat enim & arefacit, sed falsò. Nam aridissima Crystalli vis est humidum coagulatum, & in administratione suâ, quicquid superat, transmutat & cogit in humidum coagulatum, id quod denuò resoluitur, quemadmodum glacies. Similiter in Petroleo siccum resolutum non est, perinde vt apparet: Nam siccitas est resoluta in substantia corporis sui. Quare hoc loco Epilogi vice definio, Gradus bifariam obseruandos, calidos ac frigidos: proinde & siccum duplex, & humidum duplex, puta, siccum per se, & siccum resolutum, humidum per se & humidum congelatum. Reliqua quæ hoc loco desiderantur, in ipsa habentur Philosophia.

Crystallus est humidus, & quomodo.

CAPVT. III.

QVanquam hoc loco plura dicenda erant de Gradibus, quàm à me hactenus annotata sunt: tamen, quia apud medicæ rei vel vtcunque peritos hæc constant, non possum non præterire hunc locum silentio, & ea arripere, quæ hactenus falsò & communi quodam errore prodita sunt, idquod ad hunc modum oportet accipias. Principiò, summa, quæ est de Gradibus Elementatis, non solùm obserua-

ri debet: quippe, quæ tantùm inseruit ægritudinibus elementatis, sed etiam ea, quæ sunt de Mundificatiuis, Incarnatiuis, Laxatiuis, Constrictiuis, Repercussiuis, Diaphoreticis, Narcoticis, in Cicatrisantibus, & in id genus aliis. Ad hoc autem requiritur in primis plena cognitio ægritudinum, proinde suorum vniuscuiusque ęgritudinis graduũ: Nam ad Vulnera, sui requiruntur gradus incarnationis: Ad Hyposarcham gradus Exiccationis: Ad Guttam gradus Confortationis: Ad Analentiam gradus specificationis: Ad Cachexiam gradus qui sunt ex commistione. Hæc omnia si probè excusseris, tum demum aggredere Compositionem Receptorum.

Medico quę noscenda sint.

Neque hoc loco prætereundum censeo, ad hanc perfectam cognitionem tum ægritudinum, tum Graduum non modo requiri professionem medicam, verùm etiam Astrologiam, præterea Spagyricas species: Nam hæc omnia perfectam atque adeò longam Experientiam desiderant. Hac enim vel sola (non autem lectione assidua aut iudicio, licèt exacto) erumpit huius libelli scopus. Postremò, si quæ hoc loco de Gradibus à vobis desiderantur, ab assiduo vsu petite, quò vos omnes ablegamus ad cognoscendam virtutem Antheræ: præterea Tereniabin, quæ insigniter nobilitatur: postremò ad florem Cheyri.

CAPVT IV.

PRiusquam tamen ad Gradus ipsos perueniamus, obseruandæ sunt regulæ quædam graduum, qua videlicet ratione gradus cùm intendatur tum remittatur. Principiò igitur obseruabis hunc modum: Quicquid est ex Elementis Terræ, primum gradum occupat, cuiusmodi sunt Lactuca, Viola, Anthos, &c. Similiter quicquid ex aëre fit, cuiusmodi sunt Pestis, Ephemera, Causon, in secundo gradu existunt: Quod autem ex elemento Aquæ gignitur, tertium gradum possidet, vt sunt, Plumbum, Sapphyrus, Topazius, &c. Quæ verò ex elemento Ignis descendunt, vt sunt Glacies, Crystallus, Nix, quartum gradum vendicant: & eum siue calidum siue siccum. Obseruandum igitur, quicquid est ex Elemento Sensitiuum, idem esse cum Elemento, quemadmodum Rana, cuius sperma est in tertio gradu, similitèr Camphora. Quod ex Terra est, vt Homines, in primo, vt Rebis. Quod ex Volatilibus prouenit, in secundo gradu, vt vua. Quod autem ex igne erumpit, vt Salamandra, in quarto gradu existit. Quâ ratione autem aliud alteri præstet, in sequentibus patebit.

Gradus qui quib' insunt.

CAPVT V.

POrrò vt in suis punctis clariùs innotescant Gradus, præsens sume exemplum. Quemadmodum gradus, qui sunt herbarum, in quatuor gradus hactenus sunt diuisi: sic quotquot sunt, ad primum gradum referuntur, neque tamen idipsum ex æquo: Nam aliud plus intenditur alio, per principia scilicet vtraque media, & finem; sed ita, vt quicquid ex elemento Terræ descendit, in primo gradu perseueret, neque extra eundem collocetur: Nam apud vos Nenuphar quartum gradum occupat, Saturnus apud vos tertium vendicat, qui in frigiditate Nenuphar ferè octo gradibus precedit. Quare ad eosdem gradus nunquam collocari possunt. Sic quicquid hîc in secundo gradu existit, illic etiam primus punctus superat quartum gradum Elementi, quod est ex terrâ. Et quartus punctus quatuor gradibus sublimior est vltimo puncto primi gradus. In tertio gradu similiter est iudicandum: Sic etiam de quarto. Inde colliguntus sedecim puncta, quæ ad veros gradus vsque ad sexcentesimum sexagesimum tertium tanquam per scalas ascendunt. Meritò igitur eos errasse dicimus, qui Camphoram, Sperma ranarum, Nenuphar, Alumina, in vnum gradum coëgerunt, ex quibus verus ac certus gradus nullo pacto in Receptis deprehendi potuit: id quod in sequentibus modis de compositionibus indicabitur.

Error medicorum circa grad' assignandos.

CAPVT VI.

SEd vt peculiariter habeas cum gradus tum puncta eorum, quæ calorem inducunt, nota: Quicquid vel Cinerem, vel Calcem, vel Vitrum conficit, in quarto gradu ignis esse, vt Ignem, Aquam Mercurialem, Aquam fortem &c. Sic quicquid mordicus offendit, & in Escharam coniicit ad putrefaciendum, tertium gradum occupat: cuiusmodi sunt Colcothar, Arsenicus, Sal armoniacus, Borax, Auripigmentum, cæteráque id genus, Alcali. Quod autem ad virtutes horum attinet, quibus alia aliis prestant, punctorum est non graduum. Preterea, quicquid efficit Cicattices aut Vesicas, secundum gradum vendicat, cuiusmodi sunt Rabeboia, Cantharides, Flammula, Melona, & id genus alia. Flammula enim etsi in primo gradu sit, tamen alioquin secundum affectat: Quia spiritus Salis eò redigit Flammulam, vt modò non conferatur ad primum punctum secundi gradus. Postremò quicquid calefacit; neque tamen prædicta signa attingit, vt Zinziber, cardimomum, Abrotanum, cætæráque idgenus, in primo gradu existit vnà cum punctis sublimioribus & inferioribus. Obseruandum autem in hâc Regulâ, non occurrere gradus pro naturâ ac ratione Elementorum, sed extra illa in regulam præsentem concludi, & idipsum hac ratione: quia præsens Regula, de tribus primis est sumpta, & his rebus inseruit: quæ in Sale, Mercurio, denique in Sulphure præcellunt. Quare hoc loco prima Cautio est, ne regula præsenti in ægritudinibus Elementatis vtamur: Sunt enim non nisi excerpta quædam ex his, morbisque inseruiunt, quos per tres primas sanari oportet.

Gradus calorum qui sũt.

CAPVT VII.

SEd vt simul habeas gradum Frigidi, præter id quod Elementorum est, sic accipe. Quicquid congelat humores, quartum gradum occupat, cuiusmodi sunt, quæ ex Elemento Ignis gignuntur. Quicquid autem infrigidat (vt communi vocabulo vtar) neque tamen spiritum Vitæ offendit, administrato in sua dosi remedio, vt Narcotica, Anodyna, Somnifera, Sperma ranarum, Cicuta, tertio gradui subiiciuntur. Porrò quicquid humores congelat, vt Berillus, Carniola, secundum gradum vendicat. Quicquid autem Calores, qui præter naturam sunt, exstinguit, & pa-

& paroxyſmos ſedat, in ſecundo gradu exiſtit. Poſtremò, quicquid non ſinit morbum in paroxyſmum erumpi, primi gradus eſt. Hæc regula non ita multum abhorret ab ea, quæ eſt de calore: Hæc enim Enantioſin habent prædictorum. Quicquid autem graduum habent, qui ſunt ex Elementis, idipſum etiam porrò manet iuxta præſcriptum, vnà cum præſenti gradu, ita, vt iam geminus fiat gradus Naturæ, operatúrque non niſi pro ratione ac naturâ Elementorum.

CAPVT VIII.

PRæterea obſeruanda eſt regula de Coloribus, qui ſimul indicant naturam rerum ſuarum, vt Centaurea, quæ eſt rubea, ergo calidę naturæ. Lilium, quod eſt candidum: igitur frigidæ naturæ. Sed ex coloribus, qui extrinſecus ſunt, nihil eſt certi definiendum, niſi in hunc modum. Roſa exiſtit rubea & frigidæ naturæ, propter antheram in ea delitefcentem, quæ calorem Roſæ attrahit. Præterea vbicumque eſt flauum in flore rubeo, illic etiam exiſtit calor: Rubedo autem frigidæ naturæ eſſe indicatur: in aliis floribus ſimiliter iudicandum. Porrò ſunt flores, qui, etſi naturâ calidi apparent: tamen frigidi ſunt, inter quos eſt Minium. Alij naturâ frigidi cùm calidi ſint, cuiuſmodi eſt Cuprum. Ad harum rerum cognitionem, ſequentem regulam nota: Quicquid eſt viride, fuſcum, ſimulátque in commixtione ex corpore excerptum, calidum exiſtit: Item corpus ſub quo colores deliteſcunt. Argentum ex ſui natura frigidum eſt & frigidi colorem ſeruat: Nam ad finem in Lazurium colorem abit. Mars verò natura eſt frigidi coloris, & in calidam naturam ſeipſum tranſmutari ſinit nihilominus tamen vim atque adeò virtutem vniuerſam propriæ naturæ ſeruat. Atri colores nullius naturæ ſunt, nihil enim aliud ſunt præter Sulphur, quod eſt exuſtum, ſub quo nihil deliteſcit prorſus, quod eſt Elementorum. Quicquid autem eſt candidum, liuidum, nigrum & hyacinthinum, frigidum eſt, reliqui colores ſunt calidi. Quicquid autem eſt variegatum, in vnà natura conſiſtit, puta in ea, quæ eſt coloris magis principalis. Sic etiam in viridi quamquam inſit frigidum, tamen in capite ſuo comprehenditur.

Gradus vt ex coloribus noſcantur.

De coloribus regula.

CAPVT IX.

QVicquid exiſtit Pingue atque adeò humectatum, frigidum eſt: hoc etſi viridi inſit: tamen viriditas illa in frigidam naturam vertitur: Quicquid autem eſt Aridum, calidam naturam induit. Præterea quicquid eſt ex Sulphure, Mercurio & Sale, in vtramque naturam, calidam ſcilicet & frigidam cadit, & idipſum ratione trium primarum. In ſumma, omne quod vrit, Sulphur exiſtit, & calidæ naturæ, niſi calidis coloribus inſit: quicquid autem in Sublimationem aut Calcinationem abit, calidam naturam admittit. Sic quicquid ſeipſum reſoluit, aut in Alcali cogitur, calidum exiſtit. Porrò quicquid auſterum eſt, frigidum: dulce & amarum calidam naturam induit, niſi prioribus regulis ſubiiciatur: quod verò cutem exiccat, calidum: quod autem conſtringit, frigidum eſt. Iam ſi velis ex odoribus horum iudicare, nihil eſt quod certi definias, niſi quatenus eandem naturam cum corpore ſeruant. Poſtremò ſunt aliæ regulæ, quæ ſi cum ſuperioribus non pugnant, admittendæ ſunt.

Graduũ regulę promiſcuæ.

CAPVT X.

POrrò obſeruandum eſt, quaſdam eſſe res, in quibus præter eos, qui naturales ſunt, gradus bifariam deliteſcunt: & idipſum ex duobus corporibus, vt in Metallis, Gemmis & Lapidibus. In hanc ſententiam Mercurius inter Metalla ſummus eſt, & peculiarem quandam naturam in ſe complectitur, calidam ſcilicet ac frigidam: neque poteſt auferri ab eo. Iam ſi indè generatur Metallum, in Ferro aut Plumbo, præter hanc naturam aliam acquirit, & ſic duæ naturæ vni ſubſtantiæ inerunt. Quare plumbum porrò Mercurij vice erit, ſi plumbea natura, quam vna concepit, tuis rebus accommodata fuerit. Similiter iudicandum eſt de Stanno, Argento, Ferro & Cupro, quod in corpus ſuum redeuut. In hunc modum in Gemmis liquor permanet in ſua naturâ, & idipſum in Mercuriali natura. Iam ſi fuerit congelatus in Gemmam, duplicem naturam ex æquo induit. quia denuò reducuntur in primum liquorem. Sic etiam de quibuſdam communibus Lapidibus eſt iudicandum. Et herbis quibuſdam ſimilis natura ineſt. Quare lege ac relege, denique ad Experientiam reuoca, quicquid eſt de Rerum Natura memoriæ proditum: At ita reuoca, vt iam non opineris, ſed exactè ſingula cognoſcas: nam in his verus ac certus Phyſicus deliteſcit.

DE GRADIBVS ET COMPOſitionibus

LIBER SECVNDVS

CAPVT I.

ETſi naturæ Relollea pro ratione ac natura, quod frigidi ac calidi eſt, vnà cum Eſſentia innata præſcripſi: tamen ſunt alia præterea, quæ Ares naturę produxit, id quod multis partibus præſtat eo, quod ſuperiori libro tractaui. Et vt indè exordiar: principio ſi volueris de accidẽtalibus, cõplexionibus exactè loqui, reperies, hoc loco de Gradibus ſuperiora naturæ Relollea parùm approbari, & id ipſum hac ratione: quia in vniuerſum duæ naturæ rebus inſunt, quæ ſimul in vna ſubſtantia exiſtunt (quãuis altera ſolùm appareat) hoc eſt, accidens Innatum, & accidens Elementale: Porrò ex ſui natura nihil non eſt calidum. Prima enim rerũ Materia calida eſt per ſe, neque tranſmutat accidẽs innatum: quia quælibet tres primæ in cõplexione vſque in vltimã ſuam materiam conſiſtũt: hoc eſt, qua ratione deprehẽduntur ante Relollea, eadem ratione tantiſper manent dum abit Relolleũ. Quemadmodum igitur finem experientia concludit, ſic principium ſeipſo patet: priuſquam tamen ad ſimplicia, quę in gradibus ſunt, perueniamus, obſeruandum, neq; calidum, neque frigidum eorum innatum accidens eſſe, ſed elementale potiùs accidens externum.

Relolleũ, &c. Ares, &c.

CAPVT II.

PRæterea nihil prorſus ex ſe emittit naturâ, id quod medicæ reiperitus facilè colligit, ſed tantiſper accidens innatum ſeruat, dum manet res aut, corpus, cui accidens ineſt. Exemplum habes in Igne: In hoc enim accidens innatum eſt calor, & natura trium primarum; quæ palam calida eſt. Porrò fieri non poteſt, quin vnà cum calore abeat ſubſtantia, ſi velis calorem in aliud conferre. Etſi calefaciat calor ille, tamen, non niſi calor mortuus exiſtit, neque ægritudinem ſanat, neque quicquam confert, ſeb ſuperfluus quidam calor eſt, extrinſecus corpori additus. In hunc modum omne accidens innatum vim ſuam aperit ac indicat citra ſubſidium ægroti. Quicquid igitur accommodatur Medicinæ morborum, ad hunc modum adornari debet. Principiò confer Medicinam ad eum, qui ſeparat duas eſſentias, aliam in ſubſtantiâ, & aliam in ſpiritu vitæ: vbicunque enim Medicinam adhibere volueris, illic oportet ſpiritus vitæ diſcedat ſubſtantiâ, & cum materiâ peccante morbi conueniat, tum demum apparebit Medicina ſola in corpore ſuo, & hæc pro ratione trium primarum: Accidentia autem externa elementata eò abeunt, vbi ægritudo deliteſcit. Itaque colligo, in vniuersâ rerum naturâ duplex ineſſe accidens, innatum & externum: innatum valetudini parùm confert, ſed externum tantùm: neque in igne quicquam eſſe de accidente externo: quare imperfectum Naturæ opus aſſero.

Accidẽs rerũ eſt duplex.

CAPVT III.

PRincipiò cum parturit natura in proprio Elemento, præparat eandem Archeus pro ratione ac naturâ priuati Iliaſtis, ita vt Ares in tribus planè conſiſtat & generet in eâdem re corporis ſubſtantiam: Hæc generatio per ſe eſt ſolius corporis gratiâ, vt cùm Relolleo eadem appareat. Sed quid hæc ad ægrotum? Nam Ignis ex æquo eſt Relolleum accidens, item Nix: neque tamen ægritudines ſanant, neque vllam ſanandarum ægritudinum in ſe vim habent, quia Relolleum per ſe. Præterea autem efficiunt elementa externa Cherionem naturæ, quem porrò ad Relolleum conferas oportet: quod etſi vnà cum Cherione accipias, cunctas tamen Cherio ægritudines ſanat. Hoc loco de Cherione nota, nihil aliud eſſe Cherionem, niſi calorem aut frigiditatem earum rerum, quæ corpus relinquit & in naturam abit. Exemplum de Camphora: hæc frigiditatem ſuam ex Cherione habet, quare præſentiſſimum remedium eſt in inflaturis, in ſubſtantia autem ſuarum primarum calida manet: quemadmodum Sulphur & Spiritus Salis vnà cum Mercuriali: ſic etiam Gemmæ & Herbæ. Præterea quicquid natura producit, ſuum Cherionem habet, hoc eſt, Elementale accidens externum. Quare hoc loco de Gradibus aſſero, in alio plus eſſe Cherionij caloris aut frigiditatis Cherioniæ, quàm in alio: Sic omnia diſpoſuit Archeus, & id ipſum pro ratione Microcoſmi.

Cherio quid.

Cãphoræ frigiditas à Cherione.

CAPVT IV.

SEd vt de Compoſitionibus Receptorum conſilium noſtrum clariùs innoteſcat, obſeruandum, quemadmodum ſuprà mentionem feci Relollei & Cherionis, ſic hoc loco rurſus de corpore accipias oportet, nimirum ægritudines quæ ſolius ſunt naturæ Cherioniæ, in corpore deliteſcere, & in corpus deſcendere citra deſtructionem trium primarum corporis ſui. Sicut enim Iliaſtes in quatuor Elementis (velut mater producit Relolleum & Cherionem: ſic homo in quatuor Elementis conſiſtit, & velut hæreditariò ægritudines, quæ ſubindè in corpore pullulaſcunt, excipit, adeò, vt porrò in ægritudines, externas elementatas erumpant. Quare ad Recepta Cherionia ordinanda, oportet externa elementata corpora ſua vnà cum ſubſtantiis relinquant ac deſerant, & in Spiritum vitæ vergant: nam indè liberatur ægrotus. Obſeruandum igitur Mortem non eſſe Cherioniam, ſed Relolleaceam: Atqui hinc eſt, cur quaqua verſùm non poſſit morti occurri. Quis enim id, quod indiuiduum eſt, ab eo, ſub quo deliteſcit, auferat? Nos autem hîc de frigido ac calido Cherioniis, non Relolallaceis, loquimur. Reliqua quæ hoc loco deſiderantur, de origine morborum lege.

Cherioniæ ægritudines, cuius naturæ ſint.

CAPVT V.

SIcut in ſuperiori libello cognitionem naturæ rerum, quæ eſt aut frigida aut calida, multis ac variis regulis tradidi: ita hoc loco Regula præſens eſt obſeruanda de Herbis, quarum pleræque frigidæ ſunt ac aridæ, quæ ſcilicet viriditatem quandam obſcuram in ſe promittunt. Hæ quamuis vt calidæ iudicentur, verè tamen frigidæ, vt Verbena, Burſa paſtoris. Quædam pro frigidis reputantur, cùm calidæ ſint, vt Bugloſſa, Anethum. Et id ipſum hac ratione quia humidum coagulatum ſua congelatione maximam ariditatem adfert, & ſiccum reſolutum non citra paruum humorem reſoluit, propter Cherioniã naturã. Conſtat enim alioqui nihil ex Elemento Terræ gigni, quin calidum ſit, neque ex Elemento Aquæ quin frigidum occupet: nam hæc eſt ratio naturæ. Quod autem nihil tale accidit, in cauſa eſt externum elementatum, quod priorem naturam corrumpit ac frangit. Quare pro Cheronia natura, hoc eſt, pro Experientiæ ductu agendum erit: Porrò, quia eadem natura, ſiue frigida, ſiue calida, corpus, ſub quo deliteſcit, non format: nihil eſt quod de corpore labores, ſed omnem Experientiam in prædictas tres naturas impendas, quemadmodum in primo Libello præſcripſimus.

CAPVT VI.

POſtremò obſeruanda erunt corpora Medico, earum ſcilicet rerum, quæ ſenſu carent. Nam omnia illa, in quibus hæ res deliteſcunt, nihil aliud ſunt niſi liquor, ſubtus quem quod Cherionium eſt, abſconditur. Liquor autem eſt congelatus ſimiliter ſuo elemento, quemadmodum Iliaſtes produxit: Quare ſeparationes naturæ denuò reſoluunt id. quod natura congelauit, & in hac reſolutione ſeparantur prædictæ duæ naturæ. Hinc liquet, externa elementata naturæ accidens Relolleum naturæ eſſe & ſine omni virtute ſeorſum conſiſtere. Sic etiam alteram naturam plenè

plenè ac perfectè simul adesse, manentibus proprio innato, & proprio accidentali, vtrunque in sua separatione. Ex his ergo colligitur, nihil, quod frigidum aut calidum est, ingenitum esse, sed id, quod innatum est, nemini neque commodare, neque incommodare. Præterea tamen est alia quædam natura, quæ calidum aut frigidum inducit, secundum quam calorem aut frigidum iudicamus, iudicio videlicet Cherionio: quo interueniente, sananda est omnis ægritudo. Nam eadem frigiditas aut caliditas ab ingressu suo in ægritudinem vergit, id quod proprium innatum nunquam efficit. Hæc omnia habentur de Coniunctione rerum in proprietatibus duarum naturarum iuxta Tres primas, & idipsum iuxta præscriptum Philosophiæ: Porrò in sequentibus capitibus videbis ordinem graduum, ídque pro ratione ac natura suorum Elementorum.

CAPVT VII.

Sequentia sunt Calidæ naturæ.

Quæ ex TERRA proueniunt, primum gradum caloris occupant.

Crescentium terræ calidorum catalogus.

Diptamum	*Humulus*	*Cyperus*
Alchimilla	*Leucopiper*	*Cataputia*
Anthos	*Siseleos*	*Galanga*
Locca	*Basilicon*	*Filipendula*
Epithymum	*Marrubium*	*Sanguinaria*
Ficus	*Serapium*	*Laudanum*
Genista	*Agrimonia*	*Caryophilli*
Costus	*Gentiana*	*Grana paradisi*
Pulegium	*Enula campana*	*Citonia*
Melissa	*Zinziber*	*Diagridium*
Chamæpitheos	*Flammula*	*Labrum*
Bdellium	*Herba paralysis*	*Alchimilla*
Fumus terræ	*Lauendula*	*Lappatium*
Cardo	*Sinapi*	*Macropiper*
Cheyri	*Galbanum*	*Fœniculum*
Melilotum	*Gamandrea*	*Maiorana*
Gallitricum	*Liquiritia*	*Serpillum*
Filla	*Cichorea*	*Opopanacum*
Calamus	*Cubebe*	*Armoniacum*
Hirundinaria	*Cardamomum*	*Glycyrrhiza.*
Pœonia	*Cretamus*	

Crescentiū Aëris calidorū catalogus.

AEREA secundum gradum Caliditatis vendicant.

Tereniabin, Nubæ, Chaos, Ilech.

Crescentium Aquæ calidorum catalogus.

Quæ ex AQVA proueniunt, in tertio gradu Caloris existunt.

Vitriolum	*Sal fusum*
Sulphur	*Kakima sulphurea*
Talkaureum	*Chimolea calcis*
Cuprum	*Hyacinthus*
Topazius	*Chr solithus*
Carniola	*Ogorum*
Arsenicus rubeus & albus	*Alumen plumosum*
Margasita rubea	*Kakimia salis*
Sal congelatum	*Argentum viuum*
Sal gemmæ	*Rubinus*
Aurum	*Granatus*
Smaragdus	*Realgar.*
Atramentum	

Quæ ex IGNE proueniunt quartum gradum Caloris affectant. Crescentium Ignis calidis catalogus.

Fulgur con:cal: Grando cal: Æthna omnis.

CAPVT VIII.

Sequentia sunt Frigidæ naturæ.

Quæ ex TERRA producuntur, in primo gradu Frigida sunt. Cresc. Terræ frig catalogus.

Cuscuta	*Malua*
Fraga	*Mercurialis*
Consolida	*Granatum*
Branca vrsina	*Gladiolus*
Castaneus	*Flor. frumenti*
Nenuphar	*Iusquiamus*
Lenticula	*Portulaca*
Euphragia	*Citrum*
Mandragora	*Genera myrabolan.*
Quatuor sem. frigid. maiora	*Mala mat.*
Flor: mor.	*4. sem. frig. minora*
Ribes	*Fabæ*
Dactyli	*Galla*
Rosa	*Crispula*
Acetum	*Fraxinus*
Ciconidion.	*Melon*
Cucurbita	*Antirrhinum*
Genera Sandalorum	*Pisa*
Traganthum	*Lolium*
Solatrum	*Lilium couallium*
Tapsus barbatus	*Citrulli*
Lactuca	*Barba syluana*
Endiuia	*Psyllium*
Orobus	*Genera papauerum.*

Quæ ex AERE producuntur, secundum gradum frigidi possident. Cresc. Aëris frigid. catalog.

Vt Nebulgea.

Quæ ex AQVA proueniunt, tertium gradum Frigidi obtinent. Cresc. Aquæ frigidæ catal.

Plumbum	*Alumen de glacie*
Camphora	*Marcasita argen.*
Kakimia alba	*Ferrum*
Electrum ter.	*Argentum*
Thallena a:	*Alumen entali,*
Thallena frigida	*Talk album*
Antimonium	*Tria gen. Corallorum*
Hæmatites	*Lotho*
Stannum tri: gener.	*Aqua glariona.*

Quæ ex IGNE producuntur, quartum gradum Frigidi affectant. Cresc. Ignis frigid. catalog.

Crystallus	*Fulgur frig.*	*Citrinula*
Arles	*Citrinæus*	*Nix*
Berillus	*Grando frig.*	*Glacies.*

CAPVT IX.

OBseruandum igitur, quâcunque ratione quæq; res ex Elementis proueniunt, eadem ratione etiam gradum eundem possidere, iuxta ea, quæ prædicta sunt: Porrò quicquid ex Elementis sensitiuū existit, sequens figura indicat.

Sensitiua sequentia.

Quæ ex TERRA proueniunt, primum gradum Caliditatis occupant. Sens. Terr. cal. catalog.

Viri	*Equus*	*Galli*
Capricornus	*Boues*	*Vulpes*
Leopardus	*Vrsus*	*& huiusmodi alia.*
Pueri	*Arietes*	
Leo	*Lupus*	

Sensit Aëris calidor. catalog.

Sequentia Animantia ex AERE nata, secundum gradum Caloris obtinent.

Aquila	*Phœnix*	*Passer*
Struthio	*Hirundo*	*Ardea, &c.*

Et omnia Animalia volatilia, præter ea, quæ sunt in aqua.

Sensitiu. Aquæ calid. catalog.

Quæ ex AQVA gignuntur, tertium Calidi gradum habent.

Castoreum.

Quæ ex IGNI, quartum gradum.

Salamandra.

Sequentia sunt Frigidæ naturæ, vt:

Sensitiu. Ignis calid. quæ.

Quæ ex TERRA, primum gradum Frigidi possident.

Mulieres	*Vaccæ*	*Sperma omne.*
Puellæ	*Menstruum*	

Sens. Aëris frig. quæ Sensitiu.

Quæ ex AERE, secundum gradum Frigidi vendicant.

Columbæ *Ciconiæ, &c.*

Aquæ frig. quæ. Sens. Ign. frig. quæ.

Quæ ex AQVA, tertium gradum.

Pisces *Lumbrici* *Testudines* *Ranæ.*

Quæ verò ex IGNI, quartum gradum Frigidi occupant.

Gnaui (*al. Gnani*) *Zonneti.*

CAPVT X.

PRæterea sunt & alia quædam Simplicia, quę interueniente Compositione secundum gradum attingunt. Hæc quamuis non omnino pro ratione ac naturâ Elementorum gradus suos assequantur, quæ tamen in primo sunt, secundum, quæ in secundo, tertium, quæ in tertio, quartum gradum acquirunt, quæ in sequenti Figurâ patent.

SIMPLICIA.

Rosa	*Nenuphar*	*Flores Centaureæ,*
Viola.	*Chamomilla*	*Flores Prunellæ,*
Solatrum	*Flores Tapsi*	
Anthera	*Flor. Hypericonis.*	

Additio COMPOSITIONIS.

Oleum	*Vinum ardens*
Acetum crudum	*Et omnis pinguedo.*
Destillatum acetum	

Porrò etsi natura per se non sit adeò frigida, tamen eò redigit Compositio, vt per additionem erumpat secundus gradus frigiditatis aut caliditatis: id quod in oleo Rosarum palam est, & in aceto Rosarum cæterisque id genus. Sunt etiam quæ in tertio gradu alioquin quartum gradum attingunt, vt acetum Camphoratū oleum Plumbi, &c. Insuper sunt gradus qui per Separationem à primo in quartum item à tertio in quartum gradum ascendunt: id quod in tertio Libello de Gradibus Spagyrorum patebit. Sunt præterea quæ prorsus non intenduntur, cuiusmodi est Nix & glacies, & idipsum propter naturam Relollei. Sunt etiā quæ non nisi præparata naturā eliciunt, vt sperma Ranarum, Crystallus & Sulphur: Item sunt quæ ex calido gradu in rigidum rediguntur, vt Gemmæ: alia ex frigido in calidum, vt Camphora, Coralli, &c. Postremò sunt, quæ gradum in præparatione amittunt, vt ea quæ congelantur aut resoluuntur: Item quæ in substantiâ corporis sui nihil prorsus operantur, vt oleum Iuniperi & id genus alia. Reliqua quæ hoc loco desiderantur, indicabit Experientia.

DE GRADIBVS ET COMPOSITIONIBUS.

LIBER TERTIVS.

CAPVT I.

Quinta Essentia, accidens Elementale, & forma specifica idem.

IN frontispicio huius tertij Libri obseruandū, præter eas Essentias, de quibus in superioribus libris mentionem feci, aliam à superioribus esse naturam siue essentiam, quæ Quinta Essentia appellatur, siue, vt Philosophi loquuntur, accidens Elementale, siue, vt Physica vetus habet, forma Specifica. Quinta autē apellatur hâc ratione, quia in primis tribus quatuor Essentiæ delitescunt. Proinde accidens Elementale, & quæ hoc loco Quinta dicitur, cuius natura neque calida, neque frigida est, citráque omnem Complexionem in seipsa Sed vt exemplo clariùs innotescat, Quinta Essentia valetudinem firmam sola introducit, quemadmodum sunt fortitudo siue firma valetudo, quæ in Viro est, citra omnem complexionem, ad finem suum deducitur, sic in natura virtus delitescit. Nam quicquid ægritudines pellit, nihil aliud nisi confortatio quędam est, quemadmodum si viribus fretus hostem pellas. De Natura Rerum habetur, nihil esse in rerum natura, quod virtute careat, nisi sit naturæ laxatiuæ, id quod ex æquo Quinta Essentia existit, quia citra complexionem accidit. Quanquam frigiditas alibi laxet, nonnunquam & calor: tamen præter Naturam fit, & ex virtute naturæ Relolleaceæ. Quicquid autem secundum naturam operatur, eius rei Quinta Essentia existit: Nam in hoc virtus est disposita, vt sordem à corpore auferat, sicut incarnatiua in Vlceribus sanandis, hac ratione recentem carnem inducunt, vt interueniente eorum virtute materia peccans tollatur. Tria hæc triplicis sunt Essentiæ, sed Virtus vna, quæ iusta nomenclatura, Quinta Essentia dicitur.

Essentia Quinta causa valetudinis.

CAPVT II.

AD cognitionē Graduū qui sunt de Quinto Esse, maximè earū rerum, quæ confortant, quatuor requirūtur imprimis obseruāda: Primū quicquid est ex Terra, primū gradū valetudinis occupat: Secundū, quicquid ex Aëre est secundū gradum affectat: Tertium, quicquid ex Aquâ, tertium: Quartum, quicquid ex Igne gignitur, quartum gradum vendicat. Porrò frustrâ sudabit, quicunque ex Terrenis Quintam Essentiam affectauerit, similem ei, quæ ex Aëre elicitur. In hunc modum, ea, quę ex Aëre est, ad illam quæ ex Aqua erumpit, nunquam conferri potest. In hanc sententiam de quarto Elemento est iudicandum. Exemplum, de extrahenda ʃ. Essentia de Chelidonia. Nihil est, quàm labores per Quintam Essentiam Chelidonię, Quintam Essentiam Phœnicis assequi, similiter per Quintam Essentiam Phœnicis, Quintam Essentiam Auri: Item per Quintam Essen-

Essentiam auri, Quintam Essentiam Ignis. Quãquam in Chelidonia, Melissa, Valeriana, plus Arcani, quàm in reliquis insit: tamen eousque præcellit Gradus, vt hac eminentiâ Arcanum istud multis partibus superet: sic in quolibet Gradu aliud consistit altius alio: quare in Terrenis obseruandum, num Chelidonia Melissæ præstet, num Melissa Valerianæ. Similiter etiam de tribus aliis Elementis iudicandum.

CAPVT. III.

IN superioribus capitibus quicquid tractaui, in hoc solum tractaui, vt in sequentia Graduum signa descenderem, atque adeò palam fieret, qua ratione Gradus in Elementis consisterent. Non enim quantum ab hoc loco dissentiant Platearius, Dioscorides, Serapio, cæteríque qui hos sunt sequuti, qui non pauca de Quinta Essentia scripserunt, sed falsò. Tu autem, quisquis es, huius Quintæ Essentiæ cognitionem ab Experientia pete: sic enim deprehendes Gradus in sua diuisione. Sed vt simul innotescat, qua ratione morbi per Quintam Essentiam pellantur, principiò diligenter obserua Concordantiam Rerum ac morborum. Nã aliæ virtutes in sola Synochia pugnant, aliæ in Mania, aliæ in Ascite, alię in Lethargico morbo, &c. id quod de Concordantiis habetur. Hoc loco scitu dignum existimo, id quod in natura delitescit, vt in Gelutta & Melissa, quæ renouant ac transferunt morbum sine omni virtute Graduum, in Repatatione videlicet ac Regeneratione pristinæ iuuẽtutis. Qua ratione autem & qua virtute hæc fiant, de Vita Longa velut peculiaria quædam mysteria, quæ in rerum natura præter Arcana sunt, indicantur. Quare hoc loco prætereundũ censeo, & quod de Gradibus quatuor Elementorum cœpi, tandem persequar. Hîc etsi multæ ac variæ sint virtutes, quæ per Diaphoreticam naturam, aliæ per Narcoticam, aliæ per alia, ægtitudines vincunt: tamen ad eos, qui animum ad Theoremata conferunt, ista remitto.

Quint. Ess. cognitio ab Experiẽtia petẽda.

Geluttã volunt esse carlinam.

CAPVT IV.

OMne quod confortat, est temperatum. Hoc loco nihil impediet Substantia, quæ, etsi frigida sit, aut calida, non tamen incommodabit Quinta Essentia neque in (al. neque in opere suo) corpore suo. Porrò, omne Specicificum est Quinta Essentia, sine omni corruptione corporis sui. Præterea, nihil est temperatum, nisi Quinta Essentia: vniuersa corpora sunt elementata in natura & accidente suo.

Confortans omne temperatum est. Specificũ quid.

GRADVS VALETVDINIS.

Quæ ex TERRA proueniunt, primum gradum Valetudinis occupant.

Confortatiua quæ secundum quatuor Elementa.

Herbarum, Seminum, Radicum, Spongiarum, Animantium, Florum, Corticum, Fructuum — *Omnia genera:*

Quæ ex AERE, secundum.

Omnia genera Volucrum.

Quæ ex AQVA, tertium.

Metallorum, Marcisitarum, Kakimiarum, Salium, Mineralium, Resinarum sul, Piscium, Gemmarum, Lapidum. — *Omnia genera:*

Quæ ex IGNI, quartum.

Tinctura, Lapis Philosophicus.

Quanquam aliæ quædam virtutes obseruandæ sunt, quæ in Herbis, non autem in Volatilibus, neque in Metallis, delitescunt, quemadmodum Vrsina, Carlina, indicant, quæ extra gradum alienas virtutes in se admittunt: Inter quas est etiam Smaragdus, qui præter alia vim alienam in se admittit, nihil tamen ad sanitatem conferunt. Sunt enim nonnisi virtutes externæ, quæ intrinsecus prorsus nihil valent.

CAPVT V.

DE Conforatiuis diximus hactenus, nunc ad Laxatiua & eorum Gradus. Principiò igitur obseruandum, diuisionem istam, qua laxatiua diuiduntur in quatuor naturas, hoc loco non obseruari, quæ quidem ad hunc modum iuxta veterem consuetudinem describuntur Coloquintida, Scamonea, Choleram purgant: Turbith, Helleborus, Phlegma: Manna, Capillus Veneris, Sanguinem: Lapis Lazuli, Helleborus niger, Melancholiam. Præterea sunt & alia, quæ Choleram vitellinam pellunt, alia quæ æruginosam, alia quæ aquam citrinam Hydropicorum, & id genus alia, quæ alibi describuntur, apud nos fide indigna, & id ipsum hac ratione: Quia per materiam (al. pro materia peccante) peccantem superiora operantur, vel in quibuscunque generibus morborum. In hanc sententiam Coloquintidæ ingenita Diathesis est prouocare sedes, cùm Melancholia sit, sic Turbith excitare sedes haud dissimiliter limo vel in Cholerá, & sic de aliis. Quare iudicium, quod est super Coloribus sedium, non ex natura morbi, sed potius eò, quòd sedes excitauit, sumendum est. Porrò etsi sedes nonnunquam pro ratione ægritudinis, à qua productæ sunt, exeant: tamen citra differentiam agendum est, quibus purgationibus hæ sedes sistantur scilicet non iuxta naturã quatuor Humorum, sed potius iuxta naturam quatuor Graduum, qui fortiùs aluum sistunt. O ingentem Alaoscopian, qua id, quod nullo pacto deprehendi potuit, ad iudicium reuocare homines statuunt, sicut infra de sedibus clariùs patebit.

Gradus laxatiuorum qui.

CAPVT VI.

SIcut in superiori capite de gradibus Laxatiuorum mentionem feci, ita hoc loco, quò altiùs animis insideant, eadem repeto, scilicet, Laxatiua non obseruare prorsus quatuor gradus Elementorum, sed mixtos habere gradus citra omnem respectum Elementorum. Quare diligentiùs intuenda erit morbi natura ne temerè

mere abutaris confortatiuis ad medendũ morbo, sed potius ita accommodes, vt quaquauersum cum morbi natura conueniat,& gradum vndecunque cum morbo conferas. Sed ne hoc loco illotis manibus (quod dici solet) in hanc purgandi rationem irruamus, hoc opus, hic labor est. Obseruandum igitur, partes nonnunquam esse inæquales, in eadem operatione in quarto gradu, vt Elleborus aliquando tollit quod Tithymallus nequit, item Cataputia pellit id , quod reliqua duo nunquam præstare possunt: Aliquando Præcipitatus: nonnunquam Esula: Item Cassia fistula. Præterea in Febribus aliquando purgat febriles humores laxatiuum, vt Centaurea, nonnunquam in morbo Catalentico,vt Elleborus, interdum in Ascaridibus, vt Agaricus & in id genus aliis: in causa est Natura, non Humores, quæ in hoc est adornata, vt tollat quicquid est, siue melancholicum, siue cholericum, siue phlegmaticum, siue aliud quiddam, quod huc conferri potest.Nam ex his omnibus scatere potest, quod Choleram æruginosam dicitis, quemadmodum de humoribus habetur. Hæc omnia cuiusmodi in se Mysteria seorsim habeant, Experientia indicabit.

CAPVT VII.

Laxatiuorum catalogus & gradus.

De Gradibus igitur intensiùs & remissiùs purgandi hæc sequentia nota.

I.

Polypodium.
Locustæ Botim.
Capilli Veneris.
Terpentina.
Locustæ Sambuci.
Sena.
Gamandrea.
Stomachiolum.
Locustæ Ebuli.
Mannna.
Cichorea.
Serum Lactis.

II.

Siler Montanus.
Cyclamen.
Turbith.
Azarabachara
Hermodactylus.

III.

Rhabarbarum.
Esula.
Vitriolum.
Diagridium.
Agaricus.
Lazuli.
Scammonea.
Centaurea.

IV.

Helleborus vterque.
Coloquintida.
Tithymallus.
Serapinum.
Cataputia
Præcipitatus

CAPVT VIII.

Incarnatiuorum & consolidatiuorum gradus 4.

DE Incarnatiuis & Consolidatiuis hęc nota. Incarnatiua ac Consolidatiua quatuor gradus in se claudunt: Consolidatiua autem eodem modo cum Laxatiuis Elementa excludunt. Principio igitur obseruandum, quã ratione ægritudines, quibus mederi volumus,in Gradibus consistant:Ex his enim insequitur gradus Rerum naturalium: Nam alia Ossium fracturam sanant, alia Vulneribus medentur, alia communibus Vlceribus, alia Esthiomenis, (al. Carnosis.) Cancrosis. Inde consequuntur quatuor gradus in hunc modum.

I.

Fracturam Ossium sanant.

Alchimilla.
Peruinca.
Perfoliata.
Diapensia.
Aristolochia rotunda.
Consolida.
Serpentina.

II.

Vulnera sanant.

Balsamus naturalis: *Balsamus artificialis.*

Oleum { *Hypericonis,* *Brunellæ,* *Terpentinæ,* *Laterini.* } *Centaureæ,* *Anethi,* *Benedicti,*

Emplastra / *Vnguenta* } *Apostolica.*

Pulueres Apostolorum, *Potus vulnerum.*

III.

Apostemata & Vlcera communia sanant.

Emplastra gummata.
Emplastra mumiata.
Emplastra Apostolica.
Vnguenta Apostolica.

IV.

Esthiomena, Cancrosa sanant.

Compositio { *Mercurij* *Brassatellæ* *Realgaris.* }

Huc huc simul adeste, omnes Chirurgi, quorum ego ne vnum quidem, vel solo titulo dignum hactenus conspexi. Huc huc, inquam properate simul Impostores, vt semel agnoscatis singulos gradus seorsim iuxta præscriptum, à quibus iam aliquot sæcula longè aberrastis, capti videlicet illecebris vestrorum Receptiunculorum, quæ subindè à pannutia Baucij hostiatim emendicastis, vel nuce indigna. Resipiscite quęso,resipiscite, & à vestris Vnguentis, Sparatrapiis atque Cataplasmatis, quæ sursum, deorsum, ordine confuso discurrunt, tandem ad veram medendi rationem deficite.

CAPVT IX.

SVnt insuper alia à superioribus, quæ suos gradus ex æquo possident, cuiusmodi sunt Venena, in quibus vel maximè obseruandi sunt gradus, ne pro elementatâ naturâ eorum in compositionem Receptorum admittantur. Principiò igitur introspiciatur veneni quantitas, tum demum adornetur pondus, idque in hanc sententiam.

Venena in Gradibus:

venenorum gradus qui sint.

I.	III.
Simplex, per se.	Calcinata.
Colcothar,	*Tartarum.*
Alumen.	*Scissum.*
II.	IV.
Reuerberata.	Sublimata.
Spiritus Iouis,	*Arsenicus,*
Spirit. Saturni.	*Mercurius.*

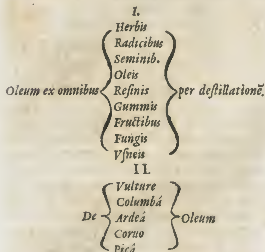
Reliqua Veneni genera,vt Aranei, Bufonis, Scorpionis, Lacerti, Serpentis, Draconis minoris, & aliorum, quia non sunt ingredientia, prætereunda censeo,præter Tyrum,qui suo loco dicetur.Sunt præterea quæ Menstruum prouocant: quare in sistendis Menstruis apprimè accommoda fuerint,relata scilicet inter reliqua Recepta, pro ratione suorum graduum, iuxta præscriptum componendi Recepta. Sunt insuper quæ Tumores reprimunt & Vrinam prouocant. Hæc omnia & his similia ab Experientia petenda sunt & Concordantia. Hęc de Gradibus:

dibus : Reliqua quæ hoc loco deſiderantur, aſſiduus Vſus indicabit: nunc de Gradibus Spagyrorum.

CAPVT. X.

Spagyricorum gradus qui ſint.

EX induſtria Spagyrica quatuor Gradus eodẽ modo cum quatuor Elementis prouenĩunt, qui reliquos gradus quantitate ſua vincunt. Porrò vbicunque poſtremus gradus deſiit, illic primus punctus in Spagyricis principium habet, in hunc modum.

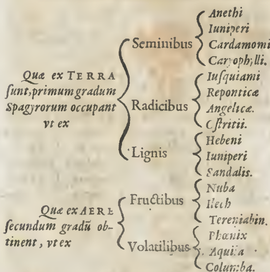
III.

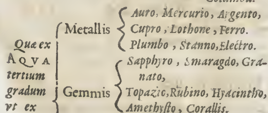
Aqua Vitrioli.
Liquor.
Aqua Mercurialis.
Oleum Argenti viui.
Viriditas Salis.
Aquæ Aluminoſæ.
Calcinata Olea.
Olea Metallorum.
Liquores Gemmarum.
Aurum Potabile.
Eſſentia Antimonii.

IV.

Oleum Cryſtalli.
Oleum Berilli.
Tinctura.
Lapis Philoſophorum.

Hæc omnia calida ſunt : nam gradus Spagyrici elementatum tollunt, & ſuper id, quod elementum eſt, gradibus ſuis tendunt. Quare ad cognitionem iſtorum Graduum requiritur plena ac perfecta Experientia, vt videas præparationem eorum, quæ ex Elementato eo vbi ſuperant Elementatum, deueniunt.

Quæ ex IGNE, *quartum gradum vendicant, vt ex* *Berillo, Cryſtallo, Arle.*

Et quæ ex prædictis quatuor elementatis deſcendunt, vt:

Ex Terra.

Aqua vitæ — *Aquæ circulatæ,*
Balſama diſtillata — *Liquores diſtillati.*

Ex Aëre.

Aues diſtillatæ
Thereniabin
Nuba
Ilech.
} *Retort.*

Ex Aquâ.

Aurum potabile, — *Calcinata,*
Sublimata, — *Congelata,*
Reſoluta, — *Reſolutio Mercurij,*
Liquor Argenti, — *Reuerberata,*

Ex Igne.

Liquor Cryſtalli, *Liquor Berilli,* *Liquor Arle.*

DE GRADIBVS ET COMPOSITIONIBVS Receptorum.

LIBER QVARTVS.

CAPVT I.

QVEMADMODVM in ſuperioribus libris ea, quæ de Gradibus vnà cum differentiis eorum vehementer commendaui, ita hoc loco differentiam tibi rurſus commendo, in hanc ſententiam. Herbæ quæ ſunt frigidæ naturæ & ex Terrâ, non in vniuerſum accommodæ ſunt omnibus morbis calidæ naturæ, neque calidæ rurſus, ægritudinibus frigidæ naturæ. Ex his ſeptem genera Morborum & ſeptem quoque genera Calorum & Frigiditatum colliguntur, cuiuſmodi ſunt inter reliqua membra, ea quæ Cordis ſunt. Hæc igitur differentia vel maximè obſeruanda eſt in huius libelli principio, cui titulus præfigitur de Compoſitione Receptorum, vt ea, quæ Hepati deſunt, ſiue calidum ſit, ſiue frigidum, ab iiſdem herbis petantur. Sic ea, quibus Cerebrum deſtituitur, ſuas herbas requirunt. Porrò etſi Herbæ in vniuerſum ſunt aut calidæ aut frigidæ, tamen herbæ, quæ Splenis ſunt, nihil prorſus commodant ægritudinibus Renum: quocirca ſub cognitionem graduum inſequitur differentia herbarum in hunc modum.

Septem vt morborum ſic calorum & frigida tũ genera ſunt.

CAPVT II.

DIfferentiam Herbarum ad hunc cognoſce modum : Principiò diuiduntur herbæ in ſeptem ſpecies vnà cum reliquis Elementis, & idipſum pro ratione ac naturâ Aſtri, quod ex æquo cum his in ſeptem ſpecies conii-citur. Porrò quâ ratione ſeptimembrem diuiſionem recipiunt, eâdem quoque ratione Corpus par-

Septem Herbæ vt accõmodentur partibus ſeptem corporis.

pus partitionem ſeptimembrem recipit, ſingulàque ſingulis æqualia affectant. Vt ea, quæ ſub Sole ſunt, Cordi accommodantur, quæ dnplicia ſunt: quæ verò ſub Lunâ Cerebro, idque in gradibus vtriſque: Quæ ſub Venere, Renibus medentur: quæ ſub Saturno, Splenem confortant: Quæ ſub Mercurio; Hepar defendunt: Quæ ſub Ione, Pulmonem reſpiciunt: Poſtremò quæ ſub Marte ſunt, Felli omniino accommoda referuntur. Præterea, etſi herbæ vnà cum ſimplicibus non regantur à Planetis, neque Planetæ ad ipſis: tamen ſingulare quoddam dominium exiſtit in quolibet Elemento, citra commixtionem alterius.

CAPVT III.

AD cognitionem eorum Elementorum, quæ Cordis ſunt, principiò obſeruandum: Quicquid regenerat, Cordi finitimum eſt, vt Aurum, Meliſſa, Nuba, &c. Præterea, quicquid abſumit Phlegma, interueniente natiuâ eius rei fragrantiâ, ad cerebrum refertur, cuiuſmodi ſunt Roſa, Camphora, Muſcus, Ambra. Porrò quòd ſanguinem aut extinguit, aut calefacit, Hepati inſeruit. Quod vrinam prouocat & ſperma adauget, Renibus. Quod Vitam Longam conſeruat, ſpleni: quod deoppilat, Pulmoni. Horum cognitio in Experientia conſiſtit, ſed in ea potius, quæ ex Philoſophia, (hoc eſt Regeneratione) quàm quę ex Medicina, (id eſt, de Morbo,) imò quæ ex tranſmutatione naſcitur: Nam ibi cùm medica, tùm philoſophica Experimenta concurrunt, atque genuina vniuſcuiuſque rei Diatheſis deprehenditur.

CAPVT IV.

COgnita igitur Tranſmutatione, quæ ſeptem ſpecies cùm frigidi, tum calidi indicat, obſeruandum: Quicquid regenerat, & id, quod inueterauit, expellit, ac munditiem adfert, & rem integram atque adeò incorruptam reddit, ſub eandem ſpeciem concludi, ſiue idem ex frigore, ſiue ex calore Elementorum ſuboriatur. Præterea, quicquid in tranſmutatione humores ſuperfluos conſumit, vt Sal, leproſitatem Lunę tollit, quare præſentiſſimum remedium eſt Cerebri. Hoc loco obſeruabis, Herbas non ea ratione adminiſtrandas, quia Lunares ſunt, ſed quia Lunaria in ſui poteſtatem redigunt ac cogunt. Per Argentum enim aut Lunam nullo pacto Cerebrum ſanatur, ſed per ea potius, quæ cũ his pugnant. Porrò quicquid aduerſus rubedinem ac putrefactionem munit & in Eſſentiam conſeruat, vt Fixa, quæ in tranſmutatione Metallorum deprehenduntur, eadem ratione Splenem incorruptum conſeruat. Sic, quicquid ſubſtantiam ac corpus in liquorem reſoluit, Hepar confortat, & id, quod repugnat, expellit. Quicquid autem eouſque reſoluit, vt contraria ſeparet inter ſe, ad pulmonem confertur, cuiuſmodi ſunt alkali in Stanno. Poſtremò, quicquid pręparat res, & eaſdem idoneas reddit augmentis Tranſmutationum, cuiuſmodi ſunt coniunctiones Arcanorum, vel in primis vſurpandum eſt. Harum rerum experientiam ex Tranſmutatione Naturæ pete. Neque interim in iſtis deplorandis gradibus, neque in frigidis deſcriptionibus herbarum, quas Codices inſulſi habent, vitam vniuerſam contere: Non enim ſeruientia ſunt, ſed potius ſæuientia aduerſus Pulmonem.

CAPVT V.

POrrò, qua ratione ſeptem ſpecies prædictæ, in quatuor Elementis deprehendantur, quid ſcilicet ex Terra, quid ex Aere, quid ex Aqua, quid denique ex Igne ſit, ſequentia indicabunt: ex quorum deſcriptione, modum componendorum Receptorum iudicabis, idque in hanc ſententiam.

Quæ ex TERRA, Calidæ naturæ.

Species quæ quibus partibus cõmodæ.

Cerebrum	Cor	Renes	Hepar	Splen	Pulmo	Fel
Viriditas Salis. Liquor Vitrioli. Liquor Lunariæ.	*Eſſentia Meliſſæ. Eſſentia quinta Auri.*	*Correctio Sibetæ. Eſſentia Satyrionis.*	*Liquor Braſſatellæ. Mannæ, Xyloaloes.*	*Myſterium Ellebori nigri. Valerianæ. Verbenæ.*	*Extractio de Pulmone. De Vſnea.*	*Quinta Eſſentia Chelidoniæ.*

Quæ ex TERRA, Frigidæ.

Cerebrum	Cor	Renes	Hepar	Splen	Pulmo	Fel
Eſſe Geloen. Eſſe de Antheris.	*Materia Laudani. Materia Perlarum. Materia Sapphyrorum.*	*Materia Sintocorum (f. Stincorum.) Materia ſem. Lactucæ.*	*Liquor Senæ. Q. Sanguinis. Q. Gamandreæ, Cichoreæ.*	*Compoſitio Candi. Confectio Dubelteleph.*	*Materia Roris. Materia Sulphuris. Materia Ologan.*	*Compoſitio Agreſtæ. Cõpoſitio Balauſtiarum.*

CAP. VI.

Quæ ex AERE, Calidæ naturæ.

Cerebrum, Cor, Renes, Epar, Splen, Pulmo, Fel

Cerebrum, Cor	Renes, Epar	Splen, Pulmo, Fel
Nuba, Symona.	*Ilech Hallereon.*	*Tereniabin.*

Quæ ex AERE, Frigidæ naturæ.

Halcyon *Ilechcrudum* *Arles crudum.*

CAPVT

CAPVT VII.

Quæ ex AQVA, Calidæ naturæ.

Cerebrum	Cor	Renes	Hepar	Splen	Pulmo	Fel
Oleum Mercurij Lunæ. Eſſentia Argenti. Eſſentia de ſexto, id eſt, Venere.	*Aurum potabile. Liquor Solis. Oleũ de ſeptimo. i. Saturni*	*Eſſentia Vitrioli. Q. de Sulphure, Flos Veneris.*	*Myſterium Mercurij. Myſterium Antimonij.*	*Magiſterium de Aſphalto. Rubedo de nigro.*	*Flos Iouis. Extractio Stanni. Talk reſolutum.*	*Crocus de Marte. Topazius è Ferro.*

Quæ ex AQVA Frigidæ naturæ.

Succus de Amethiſto. Liquor de Granatis. Cõpoſitio de Gẽmis.	*Marcaſitæ vtriuſque. Talkalbi.*	*Tinctura, Lapis de Phyſico.*	*Spiritus Saturni. Eſſe de Plumbo.*	*Myſterium Mercurij coagulati.*	*Flos de Ioue crudo.*	*Ferrugo de quinto.*

CAPVT VIII.

Quæ ex IGNI Calidæ naturæ.

Cerebrum, Cor, Renes, Hepar, Splen, Pulmo, Fel

Noſtoch cal.

Quæ ex IGNI Frigidæ naturæ.

Arcana Cryſtalli,
Magiſteria Berilli,
Liquores Citronæi.

CAPVT IX.

Recepta, vt ſecundum 4. Elementa cõcinnentur.

COgnitis Gradibus & ſpeciebus graduum, tum demum aggredere compoſitionem Receptorum iuxta præſcriptum Regulæ ſequẽtis. Quemadmodum quatuor Elementa ſunt, ſic quadruplicia Recepta ſunt adornanda, in hanc ſententiam. Alia ſunt genera morborum, quæ terrena remedia affectant. Alia deſiderant aërea. Alia requirunt aquatica. Alia ex igni petunt. Principiò igitur obſeruandæ ſunt ægritudines in prædictis ſeptem membris, inter quę ſcilicet. Elementa referantur: Nam indè ſunt elicienda Simplicia, quibus Compoſitum adornes, pro ratione cùm graduum tum ſpecierum. Proinde in Elementatis ægritudinibus, puta Terrenis, Compoſitum non eſt altiùs apparandum ſuo gradu, ſed in eo ipſo gradu relinquendum. Similiter in Aëreis, nihil ex alienis Elementis eſt admiſcendum. Eodem modo de cæteris elementis, Aquâ & Igni iudica. Sed vt ſingulas ægritudines ſingulis Elementis accommodes, hoc opus, hic labor eſt: Nam inde accidit communis ille error, qui ſubinde repullulaſcit in Podagra, in Paralyticis morbis, cæteriſque id genus, propter præpoſteram medendi rationem, quam homines imperiti aggrediuntur. Exemplum habes in Epilepſiâ: ſpecies Epilepſiæ Elemento aquæ ſubiicitur: quare ex his, quæ Mineralia vocant, ſananda eſt: ſic de aliis quoque iudicandum.

Epilepſia eſt Elem. Aquę.

CAPVT X.

Receptũ quodlibet ſex rebus conſtat & cur.

REgulas generales de Compoſitionibus Receptorum in hanc ſententiam accipe. Vniuerſa Recepta, quæ pro elementalibus morbis adornantur, ſex rebus conſtant, quarum duæ ex Planetis, duæ ex elementis, denique duæ ex Narcoticis ſunt. Quamuis etiam tribus confici poſſint, ita vt de ſingulis alterum ſolum recipiatur: tamen infirmiora hęc ſunt, quàm quæ ad medendi rationem admittenda ſint. Veruntamen vt ad priora redeam, Duæ ſunt, inquam, quæ ex Planetis conſtant, hac ratione, quia Medicinam conciliant ac corrigunt. Duæ ex elementis, vt gradus ægritudinis ſuperetur: poſtremò duæ ex Narcoticis, hac ratione, quia quatuor partes prædictæ imbecilliores ſunt, quàm quæ morbum ante Criſim expellant. Quare hoc loco de Compoſitione obſeruabis potiſſimum, vt criticum diem anteuertas. Ad hunc igitur modum adornata Recepta apprimè valent in morbis, cùm acutis, tum peracutis, & peracutiſſimis, quæ quaquauerſùm agas.

CAPVT XI.

POſtremò de Ponderibus nota regulam ſequentem: principiò obſerua gradum, vincatur ne à Medicina gradus, an quaquauerſum cum gradu ſuo conſonet, ſed ita, vt hæ triplices ſpecies ſeſe non corrumpant, ſub hęc diſpone pondera in hanc ſententiam. Principiò, quę ex Planetis ſunt, ad quatuor partes refer in Receptum: Quę ex elementis, ad tres: Quę ex Narcoticis, ad vnam partem. Et vt clariùs innoteſcat conſilium, confero me ad illa Compoſita, quę iuxta modum præparandi confecta ſunt, in hunc modum. Recipiatur Eſſentia Planetarum, Eſſentia elementata, denique Narcoticum purum: alioqui ſi ſubſtantię admittuntur in pondera, deprauatur Receptum: Non enim ex multitudine graminis aut fœni, iuxta Cataracticorũ pręſcriptum, ſed potius ex virtute natiua, hęc compoſitio fiat. Hęc de Compoſitione Receptorum in genere. Qua ratione autem ſingula Recepta ſingulis morbis accommodanda ſint, quintus Liber indicabit.

Recepti formula generalis

DE GRADIBVS ET COMPOſitionibus.

LIBER QVINTVS.

CAPVT I.

Recepta quomodo ſint ſecundũ morbos dirigenda.

PRincipiò in deſcriptione Receptorum diuide morbum in quatuor ſpecies, deinde has ſpecies inter Elementa refer, gradumque qui occurrit, accipe, & iuxta modum inſequentem procede. Porrò ſi accidit tranſlatio morbi de vno in alium gradum, recipe eundem gradum: ſic enim permanent ægritudines primi gradus, quæ ex Terrâ ſunt: Secundi, quæ

ex Aëre: Tertij, quæ ex Aqua. Et quod quartum attingit, per solam Tincturam sanari oportet, alioquin nihil est, quod huic loco accommodari possit. Preterea, etsi in superiori Libro Receptum sex partibus adornari præscripsi, tamen tribus confici poterit, aut superiora duplicari, vt duodecim appareant: Aut ad hunc modum describi, vt eorum, quæ Planetarum sunt, quatuor, quæ Elementatorum, duo, quæ Narcoticorum, vnum recipias: sed ita, vt porrò pro ratione huius descriptionis digeras pondus in hanc sententiam. ♃. de his, quæ Planetarum sunt, drachmas quatuor, de Elementatis drachmas tres, de Narcoticis drachmam vnam: sic in Pondere, non autem in numero Simplicium res consistit. Rursus ad Dosin, non ad pondus, neq; ad Receptum refertur vis atque adeò effectus earum rerum, quæ in huius Recepti descriptionem admittuntur, vt in his, quæ Planetarum sunt, maiorem energiam deprehendas, quàm in Elementatis. Sed hoc Doseos est, non Ponderis, neque Recepti: Quare superior modus obseruandus est. Postremò, insignis peritia medicæ rei hoc loco requiritur, ne medendi rationem ante tempus aggrediare, sed ita potius rem tractes, vt illic vbi opus est purgatione, purges: Vbi sanitate, sanes: Vbi consolidatione, consolides, in hanc sententiam, vt sequitur.

Morbi 4. gradus sola Tinctura sanant.

CAPVT II.

Recepti Laxatiui formula.

AD Compositionem Receptorum, quæ pro Laxatiuis præscribuntur, duo sunt necessaria, quæ aduersus laxationē digeruntur, aliud quod confortat, & aliud quod mitigat. His igitur ad hunc modum dispositis: citra omne periculum existit Recepti descriptio. Principiò igitur, quod ad confortatiuum attinet. ♃. Aromata, Cinamomum, Caryophyllos, Nucem muscatam, cæteráque id genus. Quod autem ad Mitigatiuum attinet, ♃. Anodyna, idque ad minimum pondus. His duabus rebus erumpit correctio eorum, quotquot in Receepto sunt. Neque hoc loco obseruanda est differentia, quid Choleram, quid Phlegma purget, sed potius intuenda Experientia, quid cui præstet, quemadmodum de modo Pharmacandi habetur. Purgandi eñim ratio omnium maximum est, quod Medicæ rei peritus obseruare debet.

CAPVT III.

Recep. vomitiui formula.

EXemplum in Laxatiuis: quæ Vomitum cient, ad hunc modum describuntur.

♃. Ellebori albi. ʒ.j.
Cinnamomi, Nucis muscatæ, an. ʒ. ß.
Succi de Thebaico ℈. j. Hæc descriptio indicat, cùm pondus, tùm naturam Vomitiuorum, quæ per secessum etiam purgant in hunc modum. ♃. *de Vomitiuis partem vnam, de Confortatiuis tantundem, de Thebaico succo tertiam partem simplicis laxatiuorum*: Dein iuxta conficiendi modum digere, & pro ratione doseos administra. Aut in hanc sententiam:

♃. *Mithridati, Rob. de Ribes, an.* ʒ. ß.
Succi de Papauere ℈. j.
Præcipitati ʒ. j. Confice ad formam.

Aut ad hunc modum.

♃. *Cataputiæ, Tithymalli. Ellebori, an.* ℈. j.
Anisi, Fœniculi, Croci Martis,
Terræ sigillatæ, an. gr. xv.
Succi Thebaici, de Papauere, de Iusquiamo. an. gr. vij.

Dispone ad formam.

Rec. Vomitiui & laxat. formula.

Si autem per secessum non operantur Vomitiua, cuiusmodi sunt *Rhabarbara*, *Coloquintida*, cæteráque id genus, ♃. ea, quæ inter Laxatiua efficacissima sunt, & in tertio gradu consistunt, ea ad Confortatiua confer & ad 16. partem Narcoticorum, in hunc modum.

♃. *Scammoneæ* ʒ j.
Specierum de Gemmis,
Damasci, ana ʒ ß.
Opij ℈. ß. *misce ad formam.* Similiter de Rhabarbaro, cæterísque iudicandum. Proinde si secundum gradum attingunt, adde duodecimam partem Narcoticorum, quemadmodum fieri consueuit in *Thurbith* & Hermodactylo, cæterísque id genus. Si verò primum occupant, nihil immuta, sed vnà cum Confortatiuis ita coniunge, vt cõsulto cum his agas, num scilicet frigida an calida habere velis, ea interuenientibus Confortatiuis præpara in hanc sententiam.

♃. *Diagridij, Agarici Cyclaminis, an.* ℈. j.
Corallorum rubeorum ℈. j.
Opij ℈. j.

Aut in hunc modum: ♃. Vomitiua & Laxatiua mixtim, ita tamen vt pondus suum seruetur vtrinque, atque ita Receptum duplica, dein ad formam misce.

CAPVT IV.

IN Curatiuis siue ante, siue post purgationem iuxta peritiam Physices describuntur Recepta in hanc sententiam. Principiò singula colloca in primum gradum: proin, si transmutetur morbus de primo gradu in secundũ, de tertio in quartum, similiter age in hanc sententiam. In Icteritia,

Rec. ad Icteritiā formalia.

♃. *Locustarum* ʒ. j. *Centaureæ* ʒ. *ij.*
Rebisolæ ʒ. *iij.*

Misce iuxta præscriptum Experientiæ, interueniente vino: dein vice Potionis administra. Eiusmodi recepto si non sanatur ægrotus, secundum, tertium, aut quartum gradum inquire, & in eam sententiam, quam præscripsi, Receptum describe. Itaque tria in compositione Receptorum considerantur, Specificum Planetæ, cuiusmodi sunt *Latusci*, id est, *auriculæ muris.* Elemētata naturæ, vt *Centaurea*: postremò Narcotica, vt *Rebisolæ*, vt *Opium.* Porrò quamuis Centaurea pleniùs operetur elementatis, tamē hoc experientia requirit. Quod autem pondus in præsenti Recepto cum regulâ pugnat, in causâ est iam dicta Experientia, quæ Receptum ex sui naturâ, non autem ex Regulis colligit. Sic etiam in febribus:

♃. *Nectaris* ℈. j. *de Testitudinibus* ʒ. ß.
Succi de Thebiaco ℈. j.

Rec. ad feb. formulæ.

Quæ autem Regulas sequuntur, eandem rationē cum superiore descriptione, quæ sex partibus aut plurib. constat, habent. Ego verò malim Experientiam quàm nudam istam literarũ depictionem eorum, qui solis regulis student.

CAPVT V.

Caduci Recep. quale. Particulis Rec. quale.

IN morbo Caduco, vbi Receptũ compositionem in tertio gradu desiderat, Compositum non

non habet locum, sed simplex tantùm administratur, vt per spiritum Vitrioli, & alia id genus: In primo gradu describitur Receptum iuxta præscriptum primi gradus, in hanc sententiam. In paralysi administrantur Confortatiua per se vt *Aqua Vitæ*, *Essentia Lauendulæ*, *Aurum potabile*, *liquor Gemmarum*, cæteraque id genus. Sic in 4. gradu regula obseruanda est.

Porrò si duplex Medicinæ vsus inciderit, scilicet, intra cutem & extra cutem, vt in Paralysi: Paralyticis & contractis bifariam administra: Intrinsecus iuta modum supra præscriptum: Balsamum autem extrinsecus iuxta Experientiam, quemadmodum modus administrandi habet. Sed ea quæ ex balsamo conficiuntur, ad hunc modum accipe. Principiò duntaxat ea Recipe, [*al. Respice*] quæ ex Planetis sunt, neque interim Elementata vide, neque Narcotica: vt in contracturis summum Experimentum est specificum Serpentinæ, deinde pinguedo, quæ ex Hebeno, hominibus, Terpentinâ, oleo nucum, oleo Guaiaci, cæterisque id genus elicitur. In hanc sententiam innumera sunt, quæ experientiam, non Regulas, sequuntur: Nam id genus morbi per ea, quæ longo & assiduo vsu eruperunt, sanari mauult, quàm per canonica Recepta.

Contracturarũ quæ remedia summa.

CAPVT VI.

Rec. Incarnatiuorum modus.

IN Incarnatiuis cùm Experientia, tum Regulæ sunt obseruandæ, in hunc modum. Quicquid est Planetarum, exactè inquire, & in quoto scilicet gradu cum Incarnatiuis conueniat, denique quâ ratione componatur, quẽadmodum in fracturâ Ossium sequens Receptum indicat:

℞. *Consolidæ, Aristolochiæ rotundæ, Serpentinæ ana* ℔ *j.* Porrò etsi infiniti præter hunc habentur modi medendi Ossium fracturas, tamen quicquid præter id, quod dictum est, huc adhibetur, incommodat, & præsentem medicandi rationem impedit. Neque hoc loco silentio prætereundũ censeo, varia Consolidarũ genera, ac multa. Præterea Serpẽtinarũ cognita, & cognita, in quę ideò nõ recẽsẽtur à me, quia nihil impediunt pondus, sed in idem iuxta præscriptum referuntur, citra respectum cùm caloris tum frigoris, quæ descriptionem Recepti corrumpunt. In Vulneribus autem sequentem componendi modum obserua. Principiò collige in vnum quæ Planetarum sunt ac Vulnerum: singula iuxta Experientiam, in hanc sententiam: Quicquid est Balsami crudi, ad oleum redige per Extractionem, & idipsũ pondere æquali, citra omnem additionem cùm caloris tum frigoris, ita vt solis specificis immoreris. In hunc modum Gummi tractari debet in Emplastris, siue Vnguentis Apostolicis nisi quatenus sextam partem erga reliquas species complent, & 5. reliquę partes specierum sunt, & corpus harum rerum pondera 4. habet. Potus autem Vulnerum iuxta Experientiam in pondera refertur, & idipsum intentiùs in hunc modum:

Rec ad Ossium fracturas modus.

Rec. ad Vulnera modus.

Potio Vulneraria.

♃. *Pyrulæ M. ij.*
Peruincæ, Diapensiæ, ana M. j.
Agrimonij M. j. ß.

Iam si fuerint alij præstantiores, ab illis ad has defice. Postremò etsi multa sint, quæ hoc loco de Receptis Vulnerum desiderantur, tamen citra Experientiam, quæ Recept. Mater est, regulâ comprehendi nequeunt.

Experiẽtia Recep. mater.

CAPVT VII.

Rec. Apostematũ qualia.

IN descriptione Receptorum pro Apostematibus, principiò obserua, nihil eorum hîc admitti, quæ in superiori capite inter Recepta Vulnerum referenda diximus, sed pręterea quæ Planetarum sunt, simul etiam Elementa considerari, vt vtraque conueniant. Præterea dispositis ita Receptis, nihil de his quæ putrefaciunt, aut in loco purgant, apponi, cuiusmodi sunt Maturatiua, & Laxatiua. Est autem huius Recepti, hæc ratio & natura, vt Gummi, Incarnatiua, denique quæ Planetarum sunt, in subscriptum pondus digerantur. De Gummi scilicet pars vna prodeat, de Incarnatiuis tres, de his, quæ Planetarum sunt, reliquæ duæ, in hanc sententiam.

♃. *Gummorum Bdellij, Armoniaci, Galbani, Opponaci an.* ʒ. *ij.*
Thuris, Masticis Myrrhæ, Mumiæ, Aristolochiæ rotundæ, Aloë hepatici, ana ℥. *ß.*
Flor. Æris, Cinnabrij, Cerussæ, Camphoræ, ana ℥. *ß.*

Hæc omnia in Lithargyrio elixato, aut Minio, aut nudâ Cerâ, admixtâ Colophoniâ, in vnum cogeatque in hunc modum digere Emplastra communium Vlcerum & Apostematum: Postremò vt formam Emplastri accipiant prædicta, ♃. cum Ceram, tum Terpentinam, & idipsum pro Experientiâ.

CAPVT VIII.

IN Esthiomenis aut Cancrosis, vt in serpigine, Noli me tangere, cæterisque id genus tres modi componendorum Receptorum obseruandi sunt: Primus ex virtute Planetarum erumpit, & vniuersa Vlcera citra adiectionem alterius sanat, cuiusmodi est Brassatella: Secundus ex his, quæ per medicamina Escharæ in hoc præparantur: Tertius ex medicaminibus Præcipitati elicitur. Receptum, quod ad prouocandum Escharam facit, ad hunc modum describitur.

Rec. ad Esthiomena & cancrosa modi tres.

♃. *de medicaminibus Escharæ part. j.*
de Aquæ Brassateilæ partes quatuor; eandem Aquam vsurpa:

Alterum est. ♃. *decimam sextam partem præcipitatorum, & idipsum ad Vnguentum siue Emplastrum Apostolicum, & administra.* Hæc quamuis ita se habeant, tamen non nisi Mercurialis statua sunt eorum, quę experientia palàm indicat, quam volo vobis esse commendatissimam, vt vniuscuiusque propriam ac natiuam vim pernoscatis, & à vestrâ Experientiâ, quæ ieiuna ac arida, imò nulla est, ad eum, cui velut Apollini Lacedæmonio 4. insunt aures deficite.

Experiẽtiæ necessitas.

LIBER SEXTVS.

De Dosibus.

CAPVT I.

IN Dosibus verò describendis præter id quod superioribus quinque libris tractauimus, quantum ad complexiones, atque adeò Aretem ipsum attinet, sciendum est id vniuersum.

uersum, quod naturæ probandum venit, eius videlicet rei, cuius subire Medicus audet prouinciam. Hoc námque solũ quod ipsis etiã oculis probatur, in Dosibus considerari debet. Obseruandum igitur in primis, vnamquamque dosim secundum proprium ipsius ac verum Aretem, vel calido consistere, vel frigido. Vbi etiam sciendum in Receptis componendis, nec humidum, nec siccum (quantum ad dosim spectat) considerandum esse. Sicut enim principiò duas tantùm esse complexiones indicaui: Ita etiam duplices solummodò quoque doses existunt. Nam gradum calidi vel frigidi quicunque probè nouerit, eidem quoque non solum siccum & humidum eius adiunctum esse, sed & siccum resolutum & humidum coagulatum, haudquaquam ignorabit. Præterea scire quoque debes, calido & sicco nullum prorsus inesse vel Arcanum, vel Aniadum: Quandoquidem nullus etiam morbus exurgit, qui horum alterutrum solummodò petat. In calido & frigido rei summa est. Illa namque Diathesis vel in calido dominatur vel in frigido: Cuiusq; verò morbi inclinatio hæc sola est, vt alterutrum à Medico solùm, siue calidum hoc sit, siue frigidũ, obseruetur. Quilibet autem gradus sui morbi Dosis est. Quocirca ex gradu quoq; dosis accipi debet: Id quod vel ignis comparatione intelligas licèt, qui vnum tantummodò gradum habet, atque is quidem gradus per se solus ad consumendum sibi contrarium abundè sufficiens est: quod quidem secundum calorem est. Haud dissimili modo omnis quoque glacies vnum quoque habet gradum ad infrigidandum membrum sufficientem, idque, secundum frigus. Proindè omnis morbus gradum suum habet, nec plus, nec minùs. Eodem quoque pacto se habet ad vnum quemque morbum dosis. Piper & Castor, doses morborum sunt, vt sic dixerim, piperinorum & castoreorum. Cæterùm alius morbus est, qui dosim suam ab igne petat. Spermiola & Camphora vnum habent gradum, eundem verò morbi quoque, qui sunt ex Persicis, gradum occupant. Vnde fit, vt Spermiola & Camphora eorundem quoque dosis existant. Sciendum verò item res Naturæ non gradari ex æquo ad morbos, quantum refert dosim, verùm vnaquęque gradum suum habet morbo suo æqualem, atque is est Doseos gradus.

Dosis Rec vnde decernenda. Doses duæ tantũ sunt.

CAPVT II.

Dosim quomodo æqualitas inueniat?

POrrò verò, quoniam vnus solummodò gradus est, nec vlla res tam in calido, quàm in frigido altiùs gradatur alia: Præcipuum certè est, ad inueniendam dosim, *Æqualitas*, Cæterùm in rebus naturæ & in morbis vtrinque vnus est gradus. Neque etiam vllus morbus deterior fit eo, quo eius medicaminis gradus est altior: Deterior enim, nisi iuxta naturæ nobilitatem, nullus fieri morbus potest. Ad recipiendam verò in his dosim, ab vtrâque parte consideranda est copia. Hinc itaque dosim accipe: Morbi copia abundè tibi doseos quoque copiam ostendit. Quo circa scire oportet Medicum, qualinam pondere morbus grauatus sit: Tantundem enim ponderis Medicinæ quoque dosis sibi vendicat. Quamobrem abserua, pondus administrandum esse, non gradum; In hoc enim situm est præcipuum quamlibet dosim reperiendi fundamentum. Ex numero siquidem hoc prodire debet, non ex earum rerum corpore. Primum itaque est, vt seipsum curet Microcosmi Ares, & non medicamina adhibita. Quamprimum enim morbus ad æqualitatem adductus fuerit, sequitur statim, vt ipsa natura, quod sibi ipsi contrarium est, curet. Proindè sciendum, quamlibet dosim non vltra prædictum numerum, qui ex morbo sumitur, vsurpandam. In ipsâ namque natura viginti quatuor comprehenduntur; In quo numero etiam Medicina ipsa sumi debet, vt quemcunque numerum attigerit, idem ex Naturæ sumatur Anatomiâ. Nam & in hac viginti quatuor morborum (*vt ita dicam*) Minuta sunt. Sic etiam in Medicina 24. Lotones existunt. Per hæc igitur viginti quatuor minuta, & Lotones totidem, quilibet Medicus administrare medicamina nouisse debet: Vt æqualem vtrobique numerum in Microcosmum deducat. Quo facto, virtus Naturæ ea est, quæ curat ægrotum. Quare notandum, sæpenumero euenire, vt plerique morbo iam defuncto, nihilo tamen minùs valetudinariis ad huc similes existant, idque ex ratione, quod ipsius naturæ virtus, quæ idcircò Medicum exhibere nequit, in vniuersum non consentit, ex cuius tandem defectu non ex ipso morbo, Mors ducit originem.

Minuta, &c.

CAPVT III.

SEd vt porrò de viginti quatuor Minutis loquamur, notandum, quod in his summa vtrinque, tam naturæ, quàm morbi æqualitas consistit. Vbi obserua morbum complexionatum sese diuidere, & partim descendere, partim item ascendere, ab vno vsque ad 24. idque non, quia vnus tantùm sit morbus: verùm quotquot morbi totidem etiam è diuerso Minuta existunt: è regione etiam Complexionem facultas à supremo ad XXIIII. vsque ascendit. Hinc Medico ignorantia oboritur vsque adeò, vt nullus in minutis dignoscere morbũ queat, præterquam per solam dosim. Neque enim hîc in eam discessimus sententiam, quod morbus aliquis in tertia vel quarta Minuta consistens, se possit vel euehere, vel augere: Sed potiùs id solum intelligi debet, viginti quatuor esse Lotones, ex quibus dosis proficiscitur. Vt exempli gratia: In Caduco viginti quatuor minuta sunt, quæ quidem totidem etiam lotones desiderant, & est tamen hic vnus solummodo morbus, vel eius morbi Species. Dosim itaque vt inuenias, exhibere isthoc Theorica non potest: Potest autem ipsa experientia. Nam velut hæreditario à natura procedit dosis composita, quocirca & seruari, & iuxta naturã administrari debet, idq; secundũ Experientiæ dosim. Cùm autẽ hoc ipsũ in Experiẽtiã trãsferri debeat, principio intelligas oportet, vtrũ isti doseos Anatomiæ, cum Anatomia morbi probè conueniat, nec ne. Ex quo sequitur, in hoc vigesimoquarto numero, vnumquemque morbum dosim suam affectare ad qualitatem vsque ascendendo. Vltra autem hunc numerum transcendas caue. Siquidem sanitatem præstare, cum naturæ Microcosmi, tum externorum Elementorum, quando ea in corpore conueniunt, officium est. Et perinde est ea Coniunctio,

Dosis vltra 24. minuta non ascendit &c.

iunctio, velut Zinobrium quod 'Minium gradatur. In eiuſcemodi itaque Exaltatione elementatâ virtuti Microcoſmi ſuas præbent Exaltationes: ſicque Granum primum in Scrupulum, Drachmam & Lotonem abit: nonnulla verò in Libram: quædam etiam in maiores Kiſt: alia autem in Talenta quoque.

CAPVT IV.

HActenus de virtute rei & naturæ dictum eſt: aliter autem habet, ſi vel Putrefactio fuerit, vel ſuperfluitas, vel Syndenocha, quarum equidem doſim ſic adminiſtra. Eiuſcemodi enim Syndenochas per Laxatiua præſumi oportet, idque in hanc ſententiam, vt omne laxatiuum pro reſolutiuo habeatur, quocirca ex reſolutione doſim accipias neceſſum eſt non ex laxatione. Ex hâc enim ſi ſumpſeris, confeſtim mutabitur in homine id, quod per illam fieri nullo pacto poteſt. Scire etiam conuenit vos Medicos, vt primo ſtatim adſpectu reſolutionem probè dignoſcatis, vt compoſita ex hâc doſi impunè purgare citraque' noxam poſſitis. Quæ quidem cognitio ad eum debet eſſe modum: Quicquid ſeſe in ſolidam reſoluit aquam, granis decem conſiſtit: Quicquid verò in perfectam ſe reſolutionem reſoluit, granis conſiſtit ſolummodo ſex: Quod ſi verò vnà cum ſubſtantiâ materiali perdurat, tria tantum grana continet. Porrò, quod in ſe ipſo ante ſuam reſolutionem ad putrefactionem abit, de hinc verò in ſolidam vergit ſubſtantiam vegetabilem, granum ſibi vendicat quadrageſimum: ſi verò in putrefactione permanſerit, vel etiam poſt reſolutionem animalem putrefiat: octuageſimum tertium granum occupat: Cæterùm quod in ſuo Eſſe permanet, crudam vtriuſque ſexus conſeruans indiuiſè in ſe ipſo ſubſtantiam, ad vnciam vſque porrigitur. Et ſi ex matrice Aëris deſcendat, duplum numeri obtinet: ſi verò ex matrice Aquæ, triplum ſibi eius numeri acquirit. Ex igne ad dimidium iam pondus peruenit doſis. Hîc igitur obſerua, quæ ad laxationem neceſſaria ſunt, nempè, nonnulla Soluta, quæ à coagulatis proficiſcũtur, dimidiatâ etiã doſi purgare: Item ſolidã ad ſolida ſimiliter: Quædã verò deinde laxare ex proprietate reſolutionis alterius: Vt Manna laxat ex virtute, quâ vnũquodque ſiccum reſoluit: Et Siler à cõtrario: Harmel ex coniũctione. Proinde notandum ex his omnibus, purgationem nihil eſſe aliud, quàm veluti Tincturam quandam, tamen ſine coloris indicio, quæ & Mineralia reſoluit & Tartara diſſoluit, quemadmodum idem etiam Anatomia in ſuis partibus indicat. Cũm igitur Tinctura quædam exiſtat, cogimur neceſſariò reſolutionem animaduertere, & quidnam reſoluendum ſit, quidúe reſolutionis Tincturam aſſumat, & quæ de materiâ reſolutiua in Microcoſmo neceſſariò adpareant.

Regula de Doſi.

Purgatio quid vere ſit.

CAPVT V.

Doſis Relollinorũ & Cheroniorum qualis.

NVnc autem de Relollinis & Cheroniis, quæ ad hunc debeat modum intelligi, quod ex tranſuerſo, per vim, alteram partem ſuperant, ſecundum eius Iliaſtri naturam: ſiquidem ſolum Relollinum Iliaſtrum eſſe debet. Quo circa tale quid, non ex æqualitate quidem, verùm potiùs ſuper æqualitatem per vim proficiſcatur oportet. Neque verò etiam ex ingenio Microcoſmi, ſed magis ex Aretis proprietate, vnde etiam Iliaſtrum deriuatur, quod vi morbum expellit, idque ex vtriuſque naturæ virtute: id quod ſic intelligi debet, quod hîc duodecim grana diuidenda ſunt, iuxta doſeos numerum: Et ſextum quidem granum principium eſt, reliqua ſex æqualitatem exhibent. In Cheroneis verò ab vno vſque ad ſextum numera, nec vltra progredere, quandoquidem dimidia huius pars decedit, quæ à ſex vſque ad duodecim eſt. Cheronium námque & Relollinum in ſexto numero medium ſuum aſſumunt, vnumquodque tamen cum proprio ſuo Iliaſtro: Quamuis eiuſcemodi doſes etiam ſupra æqualitatem deduci queunt, ex indiuidui virtute Iliaſtris, qui non ſecus, atque Crocus quidam, operationem ſuam perficere poteſt.

CAPVT VI.

Doſis Arcanorum, Eſſatorũ &c. qualis.

QVicquid præterea de Arcanis, Eſſatis & Eſſentificatis, Specificis, & id genus aliis, in eorum Doſibus ſciendum eſt, ad hunc habet modum: *Quod ex prædictis granis aſſumi doſis debet, cui deinde Arcanum, Eſſatum & eſſentiale vnà cum Specifico, Virtute, & Complexione æquali adiungi conuenit:* Idque hoc pacto, vt virtutes Arcanorum ſuper æqualitatem morborum etiam congerantur. Quamuis enim, quoties aliqua ſpecies, toties item peculiaris ac propria doſis: nihil tamen idcircò eo in loco doſis obeſt. Proindè rurſus, quid eo damnum inferat, conſidera: vt ſi Arcanum potenter adminiſtratum fuerit, & detrimenti quippiam hinc forte oriatur, ſiue in eo Paroxyſmo, ſeu in alio quopiam priſtinus ille morbus moueatur, aut nouus aliquis inde pullulleſcat: non id ſtatim idcircò virtuti aſcribas Arcani, ſed potius eius corporis proprietates anteà comtemplare, in quo huiuſcemodi Arcacanum eſt poſitum. Eſt autem poſſibile, vt in vno tantum ſimplici, compoſito à natura, cum excellens aliquod Arcanum, tum etiam iuxta maximum noui alicuius, aut etiam veteris morbi venenum, ſimul deliteſcant. Vbi obſerua, in ex natura compoſitis, vt ad hunc modum conſeruetur doſis, ne corporis venenum nouum, & peſtiferum aliquod ſemen inſerat: Vt ex Viſcaleo patet, qui ſpeciem Epilepſiæ ſeptimam curat: è regione verò etiam alium morbum inducit, nempe Siphytam in prima ſpecie. Quòd ſi autem doſis in morbo Caduco fuerit in Arcano, cogitet porrò Medicus, iſtud Arcanum nullam exhibere doſim, ſed ipſum corpus, quod primam Siphytæ ſpeciem adfert. Anticipatur autem iſthoc ipſum corpus per doſim. Similiter eſt etiam in Apoplecticis & Lethargicis, quando liquor Colcotharinus ſecundum Arcanum doſis accipitur, etſi corpus Microcoſmicum in hoc animaduerſum non fuerit, tum recentis morbi, nempe Tartari, venenum eſt præſentiſſimum. Quocirca in hoc capite admonitum volumus quemlibet Medicum, vt eiuſmodi regulam, qualecunque tandem adminiſtraturus eſt medicaminis genus, crebrò ante oculos habeat ſedulóque obſeruet, ab hâc ne latum quidem vt diſcedat vnguem.

Viſcaleo curat 7. ſpeciem Epilepſiæ.

CAPVT VII.

Doses Spagyricæ quales.

DE Spagyricis verò dosibus, vt in *Alcohol, Balsamis*, & id genus aliis Magnalibus, talem accipite regulam: *Quòd verus illorum vsus, atque adeò fundamentum ipsum, ex Tinctura proficiscitur, & est solummodò coniunctio Ephalathera*, quæ quidem ad hunc debet modum considerari: *Quòd in omnium minutissima quoque guttà Anatomia Microcosmi consistat.* Quilibet enim Spagyricus gradus virtutis suæ Tinctura est, & cuique Medico intelligendum venit, in vnâquâque guttâ, quotquot earum sint,tot etiam integras esse Anatomias, & in Microcosmo, & in Elementatis. Vt autem dignoscantur à vobis eiuscemodi doses, scitote, in vniversâ operatione tres comprehendi solùm diuisiones, *Elixir* nempe, *Essatum* & *Tincturam*. Elixir dosim suam in sextâ sibi minutâ vendicat: *Essatum* verò in quartâ & dimidiâ: ipsa autem Tinctura in centro consistit. Obseruandum dehinc etiam, *eiuscemodi Extractiones secundum corpus diiudicandas esse*: Corpus siquidem cum suo specifico æqualis est Ares, atque idem is Aniadus æquali operatione, hîc se diuidit etiam dosis in Karenas. Est verò *Karena* vigesimaquarta pars minutissimæ Guttæ, quæ tamen citra corpus in quaternionem abire nequit, nisi maius aliquod adipiscatur corpus. Ab eo vero corpore temperatura exit, dosimque suam iuxta diaphinitatem exhibet. Vt autem exactè hæc & reperias & diiudices, ex Coloribus accipe: quandoquidem dosim color indicat: proinde in hoc Karenæ quæri debent, & non in quantitate visibilis substantiæ: nam in colore virtus est sita, citràque illum nulla exire virtus potest.

Karena quid.

CAPVT VIII.

Doses Fixorũ, &c.quales sint.

DE fixis vel per artem vel per naturam porrò medicaminibus, qualesnam in his dignoscendæ sint doses, obserua. Quicquid Reuerberium sustinet, nec se in suâ formâ transmutat, vt vltima materia rerum ad sexagesimum octauum vsque granum porrigitur. Quòd si verò formam mutet, in centesimum vsque & quadragesimum, ascendit, totidem grana dosim constituunt. Quælibet verò dosis, vnus gradus est, id quod etiam à Libelli huius vestibulo abundè ostendimus. Quotquot enim grana accipiuntur ad pellendum morbum suffectura, tot etiam vnum gradum constituunt & faciunt. In calcinatis autem communibus,*centesima & trigesima octaua* gutta est: In acutis Calcinatis post fulmen Athanar, *vigesimaquarta*: In Resolutis fixis, *scrupulus semis*. In Coagulatis, *Rhenensis aureus:* In Alkalibus *vitellum oui pondus*, est: In Transmutatis, *quatuor fabæ nostrates:* In Oleis, *palea præter granũ*:In Aquis,*nucis testa*: In reductis à prima materia, *Thoruscula pini*: In transmutatis à prima materia,*locusta populi*:In Corrosiuis singularibus *æqualis latitudo sui loci*: In Præcipitatis, *minutissimæ monetæ pondus*: In terræ liquoribus, instar calami quo fœdula dependet: In Liquoribus *aquæ*; *semigranata*: In Thereniabin aëris, velut spiritus ex flatu quopiam: In liquoribus Ignis,simile pruinis granis: Ab Arbore matis, *Kist vnum*: A Resina terræ *sesqui Kist*: A Natantibus, *vncia semis*: De Homunculis, instar magnitudinis auellanæ. Hæ doses ex fixis procedunt, & in summa Karenas à guttis citra noxam corpus suum concludunt, quo circa de Fixis intelligenda hîc est dosis.

Dosis quælibet est gradus vnus

CAPVT IX.

QVæ de Dosibus hactenus tradita sunt, non omnia sanè, quæ fortassis vniuersæ medicinæ necessaria, erant, comprehendunt: veruntamen vtcunque se res habeat, complexum in esse centrum, atque adeò radicem ipsam, certum est. Expendat autem quiuis porrò Medicus eruditionem suam, quâ non tam sui, quàm ægrotorum emolumenti studiosus esse debet, ex sola arte proficisci debere Spagyrica: Sed & in omnibus suis negotiis Ephallateros agat: tam etsi hæc omnia probè expertum virum desiderant, qui non solum iners, ac cœcum (quod aiunt) caput compleuerit, sed etiam oculos, atque animum denique satiârit: non sibiipsi tantùm, verùm etiam reliquis omnibus,quibus cum versari studet. Hi námque omnes,& tu & illi,Medicum ex te faciunt: Quandoque Archeus & eius Taphnæus ac vniuersæ eorum proles, Iliaster & cæteri, per imperitum ac rudem dignosci Medicum non queunt. Quicúmque enim eiuscemodi cognoscere vult ex Iliado atque omnibus Anatomiis, probè & ad amussim eruditus atque instructus sit, necessum est: oportet Medicum tam in mente, quàm in exterioribus officio suo fungi. Manus siquidem ac pedes, oculique & lingua Medicum efficiunt. Quin etiam vt regatur ex Ares totus Ilech, opus habent: Nam in hoc (mihi crede) sita est facultas, potestas ac tota denique vis medica.

Medici qui faciant.

DE GRADIBVS ET COMPOSITIONIBVS RECEPTORVM:

LIBER SEPTIMVS.

CAPVT I.

SEd quæ in superioribus Libris, velut rudis quædam & impolita materia proposita sunt, ea hîc & in sequentibus cùm politiora,tum magis ac magis clara apertioráque fient:idque in hanc sententiam. Prædicti gradus, vt ad compositionem veniant, in primis notandum est: Quodlibet Receptum eò dirigi deduciq; oportere,vt æquales cum morbo vires habeat. Ex quo dehinc obseruari conuenit, quòd in componendis Receptis simplicia per se sola plus satis debilia sunt minúsque sufficiunt: Quibus equidem ita sese habentibus, sic institutum decet esse Medicum, vt eiusmodi rationes quàm optimè sciat, & velut in promptu habeat, videlicet: vnum idémque Arcanum sæpè numerò in plus minus trecentas distribui Herbas, quæ singula, si in omnia conferas, tum demum perfectum atque adeò integrũ Arcanũ adest:Quãdoquidẽ omne perfectũ medicamen Arcanũ est. Cuiusmodi quidẽ de Origine morborũ ac rerum naturæ ego instituo,sicque porrò tali demonstro vobis exemplo. Quemadmodum fermè supra ducentas Febrium species sunt, & tamen vna solùm atque

Receptũ quoduis cũ morbo vires æquales habere debet.

Arcanũ quid.

que eadem per omnia Febris est, ex quo considerandum est, vt in tot speciebus simili quoque modo ipsa eiusdem distribuatur Cura: Nam quoties morbi species, toties eiusdem è diuerso Simplex. Hinc duo oriuntur Medicorum genera: Alterum *Naturalium*, Alterum *Experimentatorum*. Quocirca in hoc libello nihil tam considerari debet, quàm id solum, vt Virtus in Arcanum eat. Et quoties morbus, toties item Arcanum: Et in speciebus nihil omnino agendum, nisi fortè Naturali, quid vtrinque agat, sit perspectissimum.

Febrium species sunt vltra 100 Medici sunt vel Naturales vel experimentatores.

CAPVT II.

Recepti optimi quæ compositionis ratio sit.

PORrò autem obseruandum, hunc componendi modum in solis consistere virtutibus, vt eæ perfectæ atque adeò integræ fiant: Siquidem Centaurea Febres pellit, simili modo etiam Nectar albuginis, sic quoque Harmel minus, & præterea plura alia. Verùm enimuerò in Recepto benè componendo has virtutes in vnum conferri necessum est, vt quotquot Simplicia contra Febres nata sunt, in vnum traducantur contrahantúrque Arcanum: id quod tum demum contra Febres Arcanum est. Similiter est etiam in aliis morbis. Eodem modo etiam considerandi sunt morborum gradus, Sic: Ex Dosibus Compositum proficiscitur, hoc est, ex Virtutibus. Præterea in Paralysi, Lauendula summum est Magisterium, nec non Melissa quoque vnum est; veruntamen illo minus. Fit porrò alio in loco idque in ipsâ etiam Paralysi, vt Melissa quàm Lauendula sit potior, multóque virtutibus magis pollens. Hinc sæpenumerò contingit, quòd vnum idémque Simplex in vno eodémque morbo alterum iuuet, alterum nequaquam: nõnunquam verò aliquid morbo demat, nec ipsum tamen morbum idcircò totum sanet. Nam in Paralysi ipsum etiam Aurum, si rectè administres, medicina est, nec non *Vitticella, Betonica, Maforea*, cum plurib. aliis: interdum enim sumpta prodest Betonica, interdum non. Nonnunquam si Castoreum vsurpes, iuuat, nonnunquam vsurpatum, prodest omnino nihil. Aliquando cæteris omnibus deficientibus valet Piper: Sæpè etiam *Pipere languente*, administratum confert *Sulphuris oleum*. Accidit deindè nonnunquam vt Pinguedines, reliquis omnibus in callum adhibitis, vsurpatæ prosint. Quocirca sciendum, virtutes Arcanorum in primis indagandas esse, tam in Paralysi quàm in aliis morbis: Neque verò caliditatem, vel etiam Frigiditatem ipsam, sed solùm ingenitum ab Iliaste nato.

Lauendula, Melissa, &c. in paralysi Magisteriũ.

CAPVT III.

Caduci Receptorũ quæ conditio

HAud dissimili modo est in Caducis quoque, in quibus etiam non paucæ sunt trium primarum species: quæ quidem totidem etiam contra Caducum species exhibent: quarum equidem alia nunc valet, alias alia. Item quædam ex his aliis prosunt, aliis tantùm abest, vt prosint, vt etiam damnum vsurpatæ inferant. Vt sunt, qui ex Visco curantur: Quidam ex Corallis, alij ex Ceruiculâ, nonnulli ex Vitriolatis, & his similibus. Quocirca præcipua vobis hîc fundamenta intelligenda tradimus, quibus quicquid omnino solidi saltè super struxeritis, haud facilè corruet: nempe, vt Archeus ille Naturæ ante omnia apprimè cognoscatur, cùm in Microcosmo, tum etiam extra; hoc est, vtrorumque Anatomia: Quemadmodum in Anatomia mundi & morborum abundè satis ego indico. Ex hoc námque vera atque solida cuiusque sani ac perfecti Medici excrescit Eruditio, cui dein tutò, velut sacræ cuidam anchoræ inniti potest. Sunt enim sæpenumerò multæ res ad aliquem morbum iam vtiles & proficuæ, iam omninò inutiles & noxiæ. Idcircò compositum ex eo procedat, ádque hunc fiat modum, vt singula, quæ ad totum morbum vnà cum omnibus eiusdem speciebus attinent, in vnum hinc indè congerantur: Quo facto, omnes morbi species in vno illo comprehendantur Composito. Nam, *vt supra dictum est*, quotquot morborum sunt species, totidem etiam simplicia. Ex quo necessariò sequitur, vt Medicus ex naturalibus componere volens, omnes & morborum & rerum species per Anatomiam probè dignoscat. Nam tum demum, & est, & dici Medicus, Experimentatorúmque parens iure potest. Idque ea ratione, qua prædictum est, duplex esse Medicorum genus, naturales & Experimentatores. Naturalis ad relictum vertere loricam scit, medetúrque per species. Experimentator autem suo innititur Composito ab illo sibi præscripto, per omnia fermè similis ei qui bibere Vinum nouit, excolere autem Vineas nescit: nec támen idcircò minùs benè bibit, atque is qui probè etiam excolit: Qua quidem ex re, hæc tria capita sic absoluta velim in hoc, quòd vnica ac vera vtriusque gegeneris Medicorum tam expertorum, quàm inexpertorum basis, ex vtraque cùm morborum, tum etiam rerum Anatomia constare oportet, sine qua quicquid fit, tam est improbum atque audax, vt nihil sit magis.

Medicus Natural. & Experiment. vt differant.

CAPVT IV.

Consolidatiua vis quibus insit

SEd vt ad rem redeamus, eadem sanè via, qua prædictum est, etiam hîc notabis, nempè in Persica quoque vim esse consolidatiuam: Nec minus in Aristolochia: & simili modo in Plantagine quoque ac compluribus supra quadringentas aliis. Veruntamen harum vnaquæque suam nihilominùs interim habet propriam ac peculiarem quandam curandi energiam ac vim quâ vel celeriùs, vel tardiùs, prout naturâ innatũ est, medetur modo hęc modo alia. Proindè hîc notandũ, quotquot in ipsa quoque Chirurgia morbi seu (quas vocant) passiones sunt, totidem etiam è diuerso esse species: Haud dissimili modo temporum quoque ratio habet, vt aliud quidem curam aliquousque differat, aliud opem quàm primùm admittat. Vnde obseruatione dignum est, veram atque adeò perfectam cuiusque Vulneris curã, aut viginti-quatuor horas, vel tres etiam dies, aut in maximis, nouem quoque necessariò expostulare. Sed si etiam id quantumcunque temporis non sufficiat, quid tum postea? nihil aliud certè hinc, quàm ipsum quidem Receptum non probè

Vulnera, &c. quot cvrę dies requirãt.

bè (vt debuerat) compositum esse iudicabis. Sunt enim alia, quæ vel vnius solùm diei ac noctis spatio curam accelerant: Sunt præterea, quæ etiam integrum desiderant mensem, nonnulla verò annum quoque transiliunt. Quæ quidem omnia ac singula simul in vnum conferas oportet, si ad prescriptum qualecunque tempus (id quod certissimum est futurum) curari Vulnus velis. Perinde etiam in Vlceribus atque Apostematibus eadem sunt tempora animaduertenda.

Eiuscemodi Laxatiuorum quoque ratio est, in quibus quicquid componi debet: præterea, quæ in superioribus libris velut suspensâ manu tractauimus: hoc quidem intelligendum est pacto, quòd vniuersa Laxatiua quotquot sunt solummodò vnum etiam Laxatiuum existunt, purgántque per species, secundum autem Complexiones nequaquam. Similiter & in confortatiuis, atque item aliis iudicandum est. Porrò autem his quoque adiiciendum censeo, id quod summâ est obseruatione dignum, nempe nonnulla quidem esse simplicia, quæ radicem atque adeò rem ipsam quamproximè virtutibus attingunt in vniuersum: Ex quibus, puta 4. aut 5. omnis virtus in vnum conferre traducíue potest.. Neque tamen idcircò in omnibus est hoc simplicibus, quandoquidem etiam inter hæc non pauca abiecta (vt ita dixerim) ramenta sunt, quæ cùm per se penitus nullius frugi existant, inconcinnum quiddam atq; adeò superuacaneum velut abortum in ipsis statuerent vsurpata Receptis: Proindè hîc in hanc concludo sententiam, Decere eum, qui perfectus & dici, & verè esse Medicus velit, vt principaliora illa ac præcipua naturæ Simplicia, ab inutilibus eiusdem (quæ dixi) ramentis probè discernat: ne præteritis his, aut minùs intellectis, confusum quoddam Receptorum chaos, id quod fieri solet, exoriatur.

Medici circa simplicia quod officium

CAPVT V.

HArum rerum omnium gratiâ Iliadus in Anatomiam positus est, & quemadmodum *Coloquintida, Turbith, Hermodactyli, Lazuli, Thereniabin*, &c. se in suis separant operationibus, sic etiam Iliadus, perinde vt vtraque continet Anatomia, se separat. Quamobrem neque Cholera, neque Phlegma, nec Sanguis, aut Melancholia, purgationis ergò consideranda sunt: Nam in solo sanguine purgando, vel supra quadraginta obseruanda veniunt: Similiter & in aliis quoque. Proinde ex Anatomia numerus, non ex Humoribus procedat, necessum est. Vbi quoque sciendum, non in hoc doctum esse oportere Medicum, vt sciat, quid purgare velit ac debeat: Verùm id solum animaduertat, vt Anatomia laxatiua ad morbi Anatomiam se comparet, planéque ex aduerso eat. Ex quo sequitur, id solum euacuandum quod in Anatomiâ contrarium, ac velut hostem agit: Neque enim purgando, quemadmodum visum est Medico, res procedit, sed sicut naturæ in seipsam placuit, vt qui Lesbiam regulam sequi nolit: Nam ad amussim (vt prouerbium habet) applicandus est lapis, non ad lapidem amussis: Cui quidem rei ita se accommodet Medicus, neque prædictorum aliquod, puta Choleram, & Phlegma, vi conetur euellere, sed solùm id, quod naturæ aduersum est, aggrediatur. Quanquam omnes inter se virtutes discerptæ sunt, & nulla in se penitus integra est, id quod est in Consolidatiuis prædictum. Hæc namque Vulneribus medetur, illa Rupturam sanat, alia curat Vlcera, alia Serpiginem, quædam autem Syrones. Quod quidem vniuersum ex dissipatâ ac lacerâ quodammodo naturæ proprietate, quę sic dissecta est, vt nullam habeat integram in se virtutem, prouenit. Vera námque ac perfecta Consolidatio, non Rupturas solùm & Vulnera, sed etiam Vlcera ac Syrones, & quicquid denique eius est geneneris, curare debet. Sed quia distracta est virtus, alia hoc valet, alia alio: idcircò Medicus in eo esse peritus debet, vt discerptum illud, huc illúcque diuisum in vnum rursus contrahat.: Neque hoc in dictis solùm, verùm etiam in omnibus aliis virtutibus. Ad hæc, cuique etiam Elemento ad eum, quo Matrix eius condita est, modum, suam Anatomiam perfectè adiungat: Vnde obseruandum hîc, vt Virtus totum curet morbi genus, quo perfecta Anatomia simul consistat.

Purgatiua vnde asciscenda.

CAPVT VI.

QVemadmodum igitur dictũ est de Anatomiis, necessariũ esse in modo componendi: ita etiã porrò notanda est processus institutio. Cùm enim homo Microcosmus sit, 4. Anatomiis comparari oportet, quarum quidem ea dominatur, quę infensa est, & insidias struit. Atque hęc est Iliastes, idque in hanc sentẽtiam: In Mineralibus hæ Anatomiæ consistunt ex 4. Elementorum matricibus. Proindè in Conformatiuis inter alias exigua Virtus, quæ Aurum est, sumi debet in primâ: in secundâ verò 4. genus Tereniabin: in tertia Cheyri: in quarta Saphyrica Granata: quæ si in vnum componatur, aut tota cuiusque matricis virtus simul conferatur: tum demum consistit Medicina, quemadmodum Aniadus exquirit. Cùm enim 4. illa simul conueniunt, tunc Anatomia perfecta aduersus eum est morbum: éstque tunc Aniadus Balsamo naturæ similis, qui ex æquo tam curat: quàm conseruat. In harum námque rerum omnium fine Microcosmus integer quidem sit Ares oportet, id quod citra dictam Compositionem nullo fieri pacto potest, quandoquidem in hoc liquor Naturæ, eiusque virtus, quam venaris, consistit.

Confortatiua vnde cõponẽda.

CAPVT VII.

SEd quia demonstratæ iam sunt Virtutum facultates, obseruabis item, appetitu quoque nonnihil laborare Naturam. Priusquam enim totus fiat Ares, inimicitias quasdam Archeus in seipso gerit per suum Ilech aduersus Microcosmum: Et pari modo intelligendus est, vt is, cui alia quidẽ sordet mulier, alia verò nequaquã, cum tamẽ sit in vtrisque vnũ & idem. Id medico considerandũ non est: Nam vbicunque Archeus nauseam simulat, suámque ipsius naturã ac opus proprium odio habet, in eo Medicus, vtpote eius minister, Archeicã illã abominationem

Naturæ appetitus vt Medico inspiciendus.

nem frenare non potest. Quapropter in modo Componendi scire necessarium est, sæpenumerò contingere, quòd Archëus Anatomiam suã vnâ quidem re, altera verò nequaquam vult habere compositam. Atque is componédi modus Spagyricis gradibus dignoscitur: Nã si in ea Archeus fuerit victus, hoc est in suo Ilech: tum perinde est, atque si cui mulier nõ nisi splendido ac variegato placeat ornata vestitu: Nam hoc ex Philosophia cognoscitur, ob nihil aliud constituta esse Arcana, nisi vt tali ornatu ac cultu erga Archëum vtantur: Idcircò etiam sæpenumerò Arcanis nullam, nisi priùs in seipso deficiat, permittit operandi facultatem. Prò inde in supradictis his solummodo vis atque efficacia cùm Archei, tum etiam Arcani intelligenda est.

CAPVT VIII.

Consolidatiua vnde sint petenda.

PORrò, vt tandem etiam de anatomiâ consolidatiuâ nonnihil dicamus quo pacto componi debeat, & omnes in eâ virtutes existant: Notandum, quòd hîc simul accipiendus est totus maior Anthos, nempè, qui non ex vnâ solummodò matrice, veùrm ex quatuor prognatus sit: id quod de Tartaro dici potest: Quandoquidem ex eo separant se, non tam fracturæ incarnatiua, quàm consolidatiua Vulnerum, atque omnium denique Vlcerum cuiusque generis aliorum perfecta consolidatio: Vnumquodque verò in propriam partem iuxta Anatomiæ distributionem. Quælibet autem pars id curat, quod Anatomiæ ipsius subiacet. Cæterùm, antea quàm separatæ sint partes, Consolidatiuum ad omnes morbos Chirurgicos generale, in vno námque eo quadruplicia sunt mineralia simul: id quod omnibus medicinæ canditatis summâ est obseruandum industriâ. Eiusmodi est enim Cheyri quoque qui idem etiam ex 4. Matricibus prouenit, quadrupliciáque in se cuiusque Iliastis Mysteria continet. Vndè super octuaginta quoque partes ab eo separantur, atque totidem etiam morborum species vsurpandæ. Atque isthæc quidem sunt Magnalia illa, quibus ego haud iniuria ex naturâ glorior, súntque horum adhuc etiam plura. Quo circa toties Anatomiæ seriem ad præscriptum vsum perstringere non est necessarium, cùm in hoc vniuersæ per se comprehendantur.

Cheyri natura quæ.

CAPVT. IX.

Incarnatiua vnde sumenda.

IN Compositione autem omnia incarnatiua ex Mercurio procedere debent: similiter omnia quoque Laxatiua, Mundificatiua, Conseruatiua & quicquid huc attinet, vt integer Balsami more conseruetur Ares. Quicquid autem porrò aut confortat, aut acuit, aut prolongat, ex Sulphure fieri oportet. Præterea, quid vel incarnandi vel corrodendi, vel consolidandi id, quod semel apertum est, munus occupat, ex Sale Mercuriali hoc sit necesse est. Sub his itaque tribus, omnium morborum comprehenduntur Curæ. Quælibet nempe ex tribus hisce composita: vt in oculis, hoc Sal esse Mercuriale oportet. Similiter in Vulneribus laxando, Balsamo conseruando necesse est, per Mercurium corporis id fiat. Quicquid verò præter hæc est, hoc totum Sulphur operatur. Cæterùm quicunque harum trium Anatomiam in suum Ilech contulerit, is Arcanum habet eiusmodi, vt nullo præterea Medicamine omninò opus habeat, tantum abest, vt post adeptum hoc, Theoricam vel Physicam subindè peruestigare sit necessarium. Et quamuis hæc qualiscunque demonstratio iis, qui se Medicorum nomine passim venditant, obscurior fortassis, atque ob id etiam lectu inutilis existat: nihil moramur, neque præterea eos aliâ dignamur responsione, nisi quod ob ipsorum imperitiam excusatos nos volumus. Itaque quicquid posthac vel scripturi sumus, vel quocunque modo tradituri, hoc quale quale est, solis dedicamus (quos vocant) Artistis: quibus equidem, vel soleas (quod aiunt) abstergere non est digna facultas medica. Verùm interim tandem etiam rogatos velim iuniores Medicinæ Candidatos, ne ista scribendi obscuritate commoti, vel terreantur, vel desperent, sed potius artes indagare Spagyricas studeant: Quibus docti, huius scripti nostri rationem, atque adeò fundamentum abundè percipient. Præterea ne quisquam hîc nos iudicet, nostratum solummodò virium nomine, vt quæ sociis, suppetiisque, atque aliorum omnino ope careant. Ego enimuerò arbitror, ac verè etiam affirmare ausim, alios qui aduersus me libellum, cui Laudanum Sanctum Titulus est, conscripserunt, nec semetipsos quidem intellexisse, nec eos, à quibus ipsi suo tempore acceperunt vniuersa. Qui cum in me suis gerris debacchati sint (id quod risu planè, quod aiunt, Syracusio excipio, tantum abest, vt me malè habeat) probè iam cùm libellum meum, tum etiam vniuersum Medicinæ meæ fundamentum, non expugnatum modò ac laceratum, verùm etiam penitus euersum autumant, & me quoque omnino iam oppressum sibi pessimè persuadent, haud cogitantes, interim, & se & eos, à quibus ipsi sunt edocti, quibusque imprimis innituntur, à me dudum antea separatos. Tametsi inter alia præcipuum hoc & summum est eorum aduersus me argumentum: Sensisse ita Veteres: Veteres ita scripsisse. Quam quidem Veterum auctoritatem non modò non magnifacio, sed etiam rem ipsam potiùs probè excutiendam, atque ipsa quoque scripta, cuiusmodi in seipsis sunt, exactè discutienda censeo. Et in hanc sententiam, tum ipsis, tum ipsorum Asseclis responsnm volumus, planéque persuasum habemus, non ipsos modò, verùm vniuersos etiam suos conatus, quoniam nauci sunt, instar niuis, quæ pridem fuit pridémque desiit, in nihilum abituros.

Theophrastus solis Artistis scribit.

Theophrasti ex Hohenheim, de Gradibus & Compositionibus Receptorum ac Naturalium, Finis.

HERBARIVS THEOPHRASTI DE VIRTVTIBVS HERBARVM, RADICVM, SEMINVM, &c. ALEMANIÆ, PATRIÆ ET IMPERII.

PROLOGVS.

Germania fertilitate rerum nulli regioni cedit.

CVm viderem Medicinas ex tam distantibus regionibus, tot tantisque sumptibus curâ, laboréque in Germanicam nationem inuehi: ansam hoc mihi præbuit ad quærendum, an non natio Germanorum ipsamet eadem ex suo solo & terra eruere posset, vt suo Imperio & ditione contenta, aduectis illis transmarinis minimè opus haberet? Comperi ergo, rerum omnium fertilitatem & copiam summam ad morbum quemlibet, quomodocunq; obuiantem & insultantem, in nostro adeóque proprio fundo, agro & prædiis largissimè prostare, adeóque cum plura, tum præstantiora remedia apud nos proferri ac enasci, quàm vel ipsa Arabia, vel Chaldæa, vel Persia vel Græcia suppeditare possit: vt æquius multò esset, ipsos extraneos à nobis, quàm nos ab illis necessarias medicinas sollicitare. Tantæ enim apud nos illæ bonitatis sunt, vt nec Italia nec Gallia, &c. illis vllo carere modo possint. Hæc autem cur hactenus non innotuerint, in causa est Italia, inscitiæ & imperitiæ omnis infelix mater, cuius persuasione eò desipientiæ peruenerunt Germani, vt plantis propriis ac inquilinis neglectis, omnia promiscuè ex Italia & locis vltra marinis aduehenda esse, fatuè putarent. Cuius persuasionis hunc illi fructum cœperunt, vt eo ingenio lucrum subindè maius ad se rediret, quod vnum ipsi sectati, fraternam caritatem omnem excusserunt, & in ea frigidos & ieiunos sese nimis infami studio præstiterunt. Hinc etiam hoc factum est, vt iam Doctores Germani sint Itali, & Italorum more se gerant. Italos enim ex Germanis fecerunt, cum tamen Germanis cum Italis nulla cognatio aut commercium sit. Interim & libros, ex Græcia vel Arabia allatos amplectuntur, & in illis conscripta remedia excerpunt & imitantur: saltem vt Germanici nihil præ se ferant: cùm tamen Germanis nihil, quàm quod Germanorum est, commodum magis ac vtile sit. Vnicuilibet regioni suus nascitur morbus sua Medicina, suus Medicus. Excutiatur ergo & exstirpetur hæresis illa Italica, velut arbor, quæ fructum bonum nullum profert. Et ridendum meritò est quòd Germani se iactent Arabes, Græcos, Chaldæos, &c. cùm tamen, quæ Germanica sunt, ignorent, & more seu methodo Italicâ mederi satagant, cùm tamen imperiti sint Germanicæ, deniq; remedia à mari accersant, cùm meliora in propriis domibus ac hortis alant. Hinc iam æstimate Lectores, quàm grande vitium sit lusciositas eorum, qui cum ipsum mare transpiciant, quæ ante pedes proprios sunt, non vident, & in alterius oculo lentem notant, in suo non animaduertunt trabem, camelum deuorant, & dimittunt pulices, ornant pulices, & quo ornato camelo opus erat, annihilant. Sic nimirum per abusum omnia in consuetudinem abeunt, quæ postmodum ab illis obstinatis ægrè iterum deponi potest.

Italia mater inscitiæ.

Dignius ergo erat, Germanos Medicos, prout magnifieri, & multæ experientiæ videri volunt, considerâsse, decere ipsos vtique, vt sint perambulani, & multarum rerum notitiam ac intellectum possideant. Quales si essent, iampridem, quæ modo dicturus sum, scirent, fraudes nempe Mercatorum, & Myropolarum, qui inadulteratum nihil à mari afferunt. Postea suas etiam imposturas addunt, quia passim talia diuendunt. Obsoletas enim pro recentibus efferunt Materias. Postea, qui illas indè in Germaniam transportat, hi ipsi quoque quæstum suum quibuscunque adulterationibus adaugent, deceptis emptoribus. Hi porrò vitiosas pro sanis venditant aliis, dum tot modis vicibúsque tandem illæ deuorandæ ægro sint. Iam vos cogitate Lectores, quanto cum damno & periculo id fiat ægri, in agone versantis, cui tot támque fœda mercatorum adulteria deuoranda sunt, vt ex illis consanescat? Hinc etiam porrò censete, qualis ille in conquirendis medicinis ordo sit, & quantopere cæcutiant Medici Germani, dum tantâ oscitantia & supinitate ægrorum sanitatis seu curatores præstitui patiuntur? Cura & angore res non caret, etsi materia quidem probissima sit. Quid fiet, si eadem exoleta, rancida & nihili sit? Sed solius illi nominis studio tenentur, Si nomen adsit, tam de cæteris securi agunt. Res qualemcumque sortiatur euentum, suo se illi functos officio putant, nec ad vllam præterea rationem reddendam se adstringi persuasum habent. Sed hæc mera falsitas, negligentia & imperitia est. Sed tamen, vtcunque ista sese habeant, & siue Germani Medici sint Itali, sint Hebræi, sint Indi, sint Arabes: ego tamen nihilominùs ductu meo pergo & hoc libro vobis Herbarium condo de Herbis, Radicibus Seminibus & foliis, quantum quidem per vsum mihi cognitum & compertum est, vbi ex parte nitor meâ Experientiâ & vsu: ex parte altera naturali Theorica, quâ concordantia fit similis ad simile. Nec hîc quicquam respicio aut Arabes, aut Græcos aut Hebræos auctores: Sed hoc solum, quod Germanicum est, curo. Certus autem sum, nec Arabes, nec Chaldæos, nec Hebræos nec Græcos suis libris, huic meo libro, aut suis medicinis, meis istis quicquam quocunque modo addituros esse. Ego Germanus sum: ipsi Arabici, Chaldaici, Hebraici, Græcanici, &c. Sed si rem & opus tractemus, probabitur demum & confirmabitur, quod probari opus est.

Medicinarum quantæ hodie adulterationes.

Surrexere quidem Germanorum nonnulli, & herbarum descriptionem aggressi, opera quædã compleuerunt. Is tamẽ eorũ labor merus cento est, hinc indè cõquisitus sarturis consutus, ita, vt ex omnibus vnũ quiddã constitutum sit, quod tamen instar centonis frustillatim miserè rumpitur & discidit. Eiusmodi seductores, & in Medicinâ informatores nihil quicquã moror, vt qui nonnisi solis typographis prosunt, quorũ culi̇nas suis laboribus sanas & opulentas faciunt. Emptor autẽ nihil quicquam, quod ipsi ex vsu sit, in illis reperit.

Constitui ergo hac de causâ apud me deliberato consilio, vt herbas, &c. in completum perfectúmq; Receptum cogerem & concinnarem, vt integrum auxilium prostaret pro ægris iam præsentibus & laborantibus. Ipse, quidem cognosco, quod simplicia in manifestis Qualitatibus minimè satis sint, sed in Arcanis. Vnde processus etiam duplex constituitur: Vnus in Qualitatibus: alter in Arcanis. Quicquid à Forma specifica

specificâ Essentificatum est & quicquid in ordine Canonicè siue Regulariter seruari debet: suo seorsim processu explicabo, & quidem Germanicè, haudquaquam Italicè. Suá etiam serie coniungam Laxatina stupefactiua, & vtrumlibet quidem suo seorsim tractatu, quorum etiam cuilibet Receptum proprium & curam perfectam, prout iam docui, assignaturus sum. Quo quidem modo herbæ conditæ & creatæ sint, id commentatori bono explanandum relinquo. Ego tradendum mihi sumo saltem nomen ac virtutes. Hoc ductu & instituto Lector iam pergam. Tu vide, & inspice ea: & quinam primus iste meus labor tibi placeat, iudica. Si à me plura condentur, eadem tibi quoque communicabuntur. Vale.

DE ELLEBORO ALBO.

Locus Vacabat.

De Foliis Ellebori nigri.

Fol. Ellebori nigri præparatio.

SI Ellebori nigri folia in vmbrâ siccentur per auram flantem ab Oriente, & postea puluerata cum æquali sui pondere sacchari puri misceantur, sunt præparata, prout primi Medicorum Philosophi istis foliis vti cœperunt. Medicorum & Philosophorum primi, quibus & sanitatis, & vitæ longæ conseruationis maximè cura fuit, horum foliorum vsum exercuerunt: cui bonum adiecerunt vitæ regimen, omnibus apprimè necessarium, qui ad hunc finem pertingere nituntur. Ab ætatis anno 60. cœperunt in finem vsque vitæ medicamento, quod narratum est, vti, anno quidem 465. (alij 365.) dieb. vt nunc supputato. Factúmque est, vt inde sine morbis, ac sani terminum vitæ suæ adimpleuerint. Nullum in illis vlcus, apostema, nec in hepate, nec in pulmone, multò minùs in splene locum habuit. Nullus etiam fluxus chirurgicam artem concernens, vt sunt vlcera, lupus, cancer. & id genus alia, nec intrinsecus catharrus aliquis nasci potuit, quo Apoplexia, Paralysis, Podagra Chiragra, vel alij dolores, vt in coxis vel renibus, frigidi vel calidi (qui senibus communiter euenire solent) aut febres, vt sunt quotidianæ, tertianæ, quartanæ, vel aliæ, In illis nulla putrefactio generata est, propter quam halitus fœtere potuisset, aut vermes procreari: quorum si plenam historiam describere vellem, plurimis foliis complecti rem minimè possem. Postmodum verò Humoristæ surrexerunt Medici, qui Secreta naturæ contemnentes, & omnia ad suam, nullibi fundatam theoricam, absque naturæ proprietatum cognitione verâ, accommodantes, purgationes, clysteria, nec non syrupos excogitârunt, quibus vno die tantum efficere, quantum hæc folia viginti vel triginta annis non possunt, perperam conati sunt. Hinc herbæ huius contemptus & obliuio, cuius locum purgationes & clysteria tenet, orta sunt. Memini ego interim tempore meo plurimos catharrosos, pituitosos, scabiosos, & aliis morbis onustos fuisse, qui hâc medicinâ vsi ex antiquorum ordine, sanitatem ex renouatione suæ naturę prorsus recuperârunt: quos etiam curare Medicis Humoristis impossibile fuisset, ac incognitum: quòd nihil operę, sed linguâ tantùm præstare valeant. Sumpserunt singulis diebus mane ʒ. semis vsque ad LXX. annum, post quem vsque ad LXX. alternis diebus ℥ß. Hinc deinceps vsque ad finem termini sexto quoque die ʒ. integram. Nec est, quod putaticij medici mirentur, naturam plus posse, quàm eorum ars valeat. Quid potest viribus comparari naturalibus? Quicunque has, ignorat, is artem ipsam ignorat. Plus virtutis & virium inest huic herbæ, quàm Auctorum omnium in Academiis lectorum libris, ad vitæ longæ conseruationem describitur. Quapropter antiquorum hoc medicamento præ cæteris omnibus vegetabilibus ad vitæ longæ præseruationem delectatus sum.

Fol. Ellebori nigri vsus & effectus.

Helleb. Dosis quæ.

De Radice Ellebori Nigri.

RAdix Ellebori nigri virtutem ac vires quatuor sanandi morbos habet, scilicet *Caducum, Podagram, Paralysim, & Hydropisim.* Hæc diligentissimè notanda sunt, præsertim cùm graues admodum in seipsis morbi sint, & excellentissima radicis huius etiam virtus existat. Vbi primum Caducus ex membris in caput venerit, istâ radice curari potest secundum gradum, quem habent inter se communẽ, nempe radix & morbus ipse. Podagram etiam in quouis membro, superiùs aut inferiùs existentem in corpore (licèt grauissimus morbus hic sit) expellit: quia radicis huius virtus in gradu sanationis æquè grauis existit. Post Guttæ vel Paralysis in latere iactum fundamentum, caussans materia radicitùs hâc radice tollitur, & per eam vita membris paralyticis restituitur. Non aliter etiam Hydropisis fontes & riuos, morbum hunc efficientes, euacuat, & omne quod innascitur, eijcit. Quatuor huiuscemodi virtutes habet radix ista. Quamobrem declaratione maiori quàm hactenus explicatum est in dictorum morborum curâ, opus esse videtur.

Rad. Ellebori nigri 4. præcipuos morbos curat.

ADMINISTRATIO RADICIS Ellebori nigri ad morborum supradictorum quatuor curam.

Ad Epilepsiam.

LVnâ deficiente, radix euellenda est in signo Librę (quod morbo comitiali maximè conuenit) ac in Planetâ Veneris, flantib. ventis Borealibus ad vmbram exiccanda. Mos autẽ fuit antiquis, medicamentis omnibus erutis vti sine additione. Itaq; & meus modus hâc vtendi radice, fundatissimúsq; processus est iste. Priusquã patientẽ commitialis morbus corripiat, tribus antea diebus (si quo modo cognosci potest, vti penes aliquos, aduentus terminus.) purgetur: iunioribus in lacte, senioribus in vino dentur ad potandum ʒ. ij. pulueratæ radicis ter, id est, ad paroxysmi diem vsque, sæpiùs hoc repetito processu, quem antiqui tenuerunt.

Vsus & dosis Ellebori nigri in Epilepsia, &c.

Ad Podagram.

ITidem in podagrâ diebus successiuis antequàm dolores percipiãtur, purgetur patiens. Quo

Vsus & dosis in podagra, &c.

Quo facto, fluxus podagricus auferetur à toto corpore, sic vt horâ paroxysmi parùm, aut nihil dolorum sentiat. Antiquiores Philosophi soliti sunt hoc loco sæpissimè purgare, sic vt Podagram omnem confirmatam etiam & inueteratam expulerint. Statim ac irruperunt Humoristæ, vnicâ horâ plus, quàm integro natura potuisset anno, facere præsumpserunt, vt etiam illis creditum est. Ita mox medicina hæc funditùs periit.

Ad Guttam.

Vsus & dosis radic. Elleb. nigri ad guttam.

SI vetustate confirmata sit, purgetur patiens, vt suprà. Radicis istius efficacia est, vt morbum hunc à fundamento quærat, nullúmque granum relinquat in toto corpore, quod radicitus non percurrat: quia contra huiusmodi morbum gradum æqualem obtinet. Inquit enim Hippocrates, extremis morbis, hoc est, fixis, similia remedia, applicanda esse, hoc est, medicinas æquè fortes, ac morbi sunt. Itaque cum Apoplexia morbus fortissimus sit; ideò illi quoque opponenda hæc radix, quæ eiusmodi gradus existit. Quicunque pondus hoc ignorauerit, æqualia scilicet esse debere pondera, vnciámque semis prætererit, non curabit huiusmodi morbos. Quamobrem administrari debet hæc medicina pro personarum, infirmitatum, & commoditatis respectibus.

Ad Hydropisim.

Vsus Elleb. nigri rad. in Hydropisi.

IN hominibus aquæ fluxus atque fontes incredibiles his, qui non viderunt, nonnunquam exurgere palam est, veluti Moses virga sua rupem in Horeb percutiens, aquam effluere fecit. Potest etiam fieri, vt Deus hominem flagello percutiat, sicuti Moses rupem: sed quia misericors est, dat etiam remedia, quorum vnum istud est. Purgetur patiens hac radice singulis septimanis: hac ratione fluxus ille tollitur, vt superabundare nequeat amplius. Elleborus in Hydropisi superfluam exiccat aquam à scaturigine. Medico tamen animaduertendum est, vt pro morbi qualitate plus & minus purget, quod pro virtute radicis, & exigentia factum erit.

De aliis morbis, quibus medetur etiam Radix Ellebori nigri.

QVum in hominibus Caducus morbus, Podagra, Paralysis vel Hydropisis pullulare incipiunt, dolores oriuntur capitis, oculorũ, aurium, dentium, & alij plurimi diuersimodè. Nam antea, quàm horum morborum quatuor vnus arripiat suum patientem, similia nec non alia multa signa præmittit: quòd rarò morbus vnicus, aut solus, imò comitatu plerunque maximo solet inuadere. Mox atque medicus percipere poterit (vti meritò cognoscere debet) huiusmodi morbum aduenire, qui tales nuncios, aut præcursores miserit: contrariis etiam præcursoribus anteuenire eum debet, non aliter, ac si morbos ipsos expugnaret. Huiusmodi morbos auertendi modus est verissimus, & ratio minimè fallax. Et sicuti supra dictum est, radicem à corpore quidquid noxium esse potest, expellere: ita hinc sequitur quòd & mulierum Menstruum per sola Mundificatiua expelli oporteat: quo radix hæc omnium maximè facit, velut & matricem repurget, abortus & molam, & vermes eiicit, & innascentia quæuis. Non omnia quidem Laxatiua menstruum, abortum, aut vermes pellunt: attamen hoc præ cæteris Arcanum singulare est naturæ, quod ab hac radice nullo modo potest auferri. Huiusmodi enim naturam habet; vt contraria corporibus humanis marium & fœminarum, quibus infusa fuerit, pati nullo modo possit, quin radicitùs euellat: si modo per Medicum expertum, vti decet, ac superiùs declaratur, cum suis in loco, tempore, necessitatéque requisitis administrata fuerit. Vtinam Doctorum Expertissimus, inter Germanicas Academias omnes, istius herbæ, nec non radicis vti per seipsam est verum vsum sciret: artis & scientiæ plus satis possideret, imò plus quàm omnes eius auctores, ac ipsemet, habuerunt vnquam. Quod experientia quidem docere potest abundè.

Morbus nullus solitarius.

Vsus Elleb. nigr. rad. in Menstruis.

Additio Theophrasti super correctionem herbæ & radicis Ellebori.

Elleborus similis Balsamo.

CErtum est, virtutem huius herbæ maximam & admirabilem esse, parúmque distare à gradu Balsami. Quapropter in eius folio Balsamũ magis quærendum est. Qui Balsamum ex herbâ elicere, seu herbam in Balsamum reducere nouit, is ingentem in Arcanis absconditum Naturæ thesaurum possidet: multò maiorem, quam ars tota Scribentum contineat. Hanc in Balsamum reducendi modus est iste. Putrefiat in aqua propria in Thermâ fimi, peroptimè clausa sigillatáque: postea separetur Humidum à putrefacto: & iterum putrefactum est separandum à fæcibus, in singulare corpus reseruatis. Tunc erit Balsamum cum duobus gradibus in humido, & cum viginti duobus in putrefacto. Dosis putrefacti secundum gradus, & humidi secundum quantitatem consideretur in administratione post primum processum. Altius in essentia sua potest ascendere, si permissum opus iteratum fuerit, additione recentis herbæ. Prodest etiam si aridum sumatur, quod de radice potißimum intelliges.

Ex Elleb. Balsamus vt extrahatur.

Eius radicis correctio est, vt aliqua portio carnium vtpote libræ quadrans accipiatur, cui aquæ nucismuscatæ addatur vncia vna, macropiperis aquæ ℥.1. radicis huius in grandiusculis fragmentis vnciæ ij. *Carnes minutißimè concisæ, cum prædictis omnib. in canthari peroptimè clauso redistillentur in Therma bulliente, per sex horas, deinceps humidum effundens reserua, quod residuum est abiice. Iuris huius seu brodij pro morbi, personarum, & neceßitatis existentia, non plus, nec minus æquo administrabis. Hoc ipse tu medice cognoscere debes, vt purgare tutiùs, vtiliùs, promitiúsque valeas.*

Additio secunda.

AVdiuistis antea, radicem istam quatuor curare morbos capitales, & herbam eius longæ vitæ conseruatiuam esse. Iam quinam istis ad maiora progrediendum sit vlteriùs audite Nimirum cum herbâ Balsami herbæ Ellebori nigri vnciæ, Balsami naturalis ℈ß. addatur, amboq́; simul ita permisceãtur, vt in illis vnitas, nullaq́; duitas appareat. Ratio huius est, quia Balsamum naturam habet Ellebori, quod ad conseruationem, & non laxationem tantùm attinet. Est namq́; Balsamũ naturale, medicina præseruans ab astrorũ infectionibus omnibus, a Pleuritide, & Peste. Non solùm ergo tantũ terrestrium

Balsami Elleb. additio.

Balsami Naturalis vis cua.

infirmi-

infirmitatum, sed earum etiam, quæ per aëreos, & cœlestes influxus oriuntur, est habenda ratio, contra quos Balsamum æqualem gradum obtinet, præ cæteris.

Quatuor morborum capitalium perfecta cura, ad caducum.

SI comitialis morbus curari potest purgationibus, ista radix id omne præstabit, quod ad eius curam necessarium fuerit. Vegetabilia quædam Epilepsiam, alia ictericiam, & alia membrorum conuulsionem expurgant: nam ad vnumquodque morbi genus, quodlibet etiam suæ purgationis genus reperitur, vt hîc de Elleboro: verùm purgatio non est cura perfecta, nec sufficiens: progrediendum est vlterius. Licèt enim ventus ignem extinguat, tamen ibi remanent adhuc carbones.

Inde colligendum, post debitam purgationem, vt suprà dictum est, factam, Epilepsiæ curam subsequi debere, quæ in arcano Essentiæ vitrioli latet. Eo quidem ordine seruato, iuuenes atque senes curari poterunt. Hîc tamen animaduertendum est medico, purgationum & essentiarum ordinem, ex pharmaceutices arte minimè, sed ex ratione rerum pendere, quæ dosin, & ipsam administrationem in omnibus indicat.

Ex alio libro Paracelsi radicis huius exaltatio.

IN his morbis, quod etiam experientiâ mihi comprobatum est, suaderem, vt ab istâ radice recentissimâ tota humiditas, & oleum per vini spiritum extraheretur, deinceps spiritus ille separaretur, vt radicis essentia sola maneret absque mixturâ, peroptiméque dulcificaretur. Talis est inter hanc essentiam, & præmissos processus differentia, quòd parum, aut nihil phlegmatis, aut humoris in eâ, sed corporis epileptici plurimum existat. Quapropter hoc processu tutiùs agetur, cùm hactenus melior purgatio non emerserit in lucem, non potentior cura. Multóque melior adhuc euadet, si viscus quercinus, pyrethrum & pœoniæ semen addita fuerint in eius extractione, sic vt istorum etiam spiritus medicinales accendat, seniorique radici Ellebori incorporentur, ac simul administrentur omnia pro discretione. Hoc etiam notandum est, medicinam hanc suas operationes non ita repente, sicuti solent aliæ, demonstrare, sed paulatim & successiuè, secundum personarum, infirmitatis, regiminis, & aliarum commoditatum proprietates.

De Podagrâ, Chiragrâ, Genugrâ, &c.

Podagræ cura est purgatio eius.

PODAGRÆ cura potissima est, vt ipsa purgetur, & non aliud: quod sic intelligi cupio. Humoristæ purgant humores: at isti non sunt infirmitates. Humor aut humores cum Podagrâ vel Podagris, non magis quàm album & nigrum conueniunr. Quamobrem inutiliter illi purgant, & non absque detrimento. Morbus ipse curandus venit, cui nomen est Podagra, & non Humores. Non alia cura videtur hæc, quàm si loco Petri purgaretur Ioannes. Videte quæso, quænam sit ista curandi ratio? Est igitur summopere notandum, radicem hanc Podagram solam purgare, medicinámque esse Podagræ, nec solùm istius, verùmetiam specierum eius quotquot sunt, est vera purgatio. Postquam id sufficienter fecisti, progredere ad curam ab Esse Specificato & Ente Innato, hoc est ab oleitate Sardimiæ & Animæ Animantatæ per omnia membra, vsque ad terminum finis, quem propria ribi natura indicabit. Tutò igitur huic fidem adhibere potes, quamuis istud Humoristæ non intelligant. De quibus Ouid. 2. de Ponto ridens eos ita cecinit:

Soluere nodosam nescit medicina Podagram.

De Paralysi siue Hemiplexia.

Paralysis cura qualis?

EAdem ratione Paralysis ad terminum finis vsque purgari debet, quem ab ipsa natura, medicorum sola magistra, discere oportebit. Quum id perfeceris, accipe vnctionem ab Esse Animantato secundum eius descriptionem: (vocatur in Lumine Experto, Esse Animatum ab Animante) eo remedio vngatur tota corporis paralytica pars, etsi cutis auellatur, non est quod cures. Progredere donec patiens tres gradus caliditatis in ea parte sentiat. Postmodum Esse animato Coniuncto (sicut in Experto lumine reperitur) vngendum erit vsque ad terminum tertij gradus mobilitatis. Hinc ad curam progredere per se: Thermis Naturalibus Confortatiuis, & calefactiuis vtendum erit. Hac via poteris ad finem curæ perfectissimæ cuiusuis morbi paralytici peruenire.

De Hydropisi.

Hydropisis cura qualis.

IN Hydropisi processus hic obseruandus, vt aquæ prius quicquid est superfluum euacuetur: & postquam Elleboro expurgatum fuerit ex processu, veniendum est ad curam. Nam euacuatio cura non est, sed expulsio superfluitatis tantùm. Cura dicitur, vbi morbus non redierit, vt sequitur. Memineris Tincturæ Martis, hæc sola potest idipsum efficere: quam te Lumen Expertum, aliquot modis, qui omnes boni sunt, docebit. Ad curam istam excellentissima sunt quartum exiccationis gradum attingentia. Quod infra hos gradus fuerit medicamentum, hoc loco minimè curare potest. Huiusmodi præparationes ab Alchimia, non à decoctionibus artis Pharmaceutices petendæ sunt. In Marte gradus iste multiplex reperitur: ab eo qui potest igitur, & habet, extrahito: per cuius essentias efficies, vt hydropicus in hunc morbum de cœtero non incidat. Hoc tu æmulari aude, si sapis, ô Italice Asine, fœde Humorista. Itaque magno tibi propudio est ignorantia curandi hydropisin, quia scilicet veram artem non calles, nec, vbi hæreas, nouisti. In vera ergo via, non in Labyrinthis ambulare discito.

De morbis aliis quatuor capitalibus adhærentibus seu concurrentibus.

SVperius diximus huiuscemodi morbos alios plurimos comitari, quod nullum (vt aiunt) infortunium solùm esse videatur. Quùm ergo dolores dentium, colli, aurium vel humerorum irruperint, dicta radice purgandũ est: postmodum tinctura Martis vtendum, quæ peccantem cohibet materiam, ne augeatur, eo quòd ista materia præmittit huiusmodi signa, peius quid augmento sui successurum indicantia. Tales purgationes fieri debent post Annalia laxatiua. Est enim Laxatiuũ Annale purgandũ, quũ incrementũ aliquod iterũ pullulare cupit, quandóque

Laxatiuum Annale quid.

quandóque ſecundum Lunam, aliquando ſecundum Solem aut ſigna. Nam cùm naturalia tractem ſecundum ſimplicitatem & in gratiam plebeiorum, eos ad ſublimiora ducere nolo, ſed in ſimplicitate ſinere. Aſt mira ſunt magnalia Dei, quis ea penitus perſcrutari poteſt? Humoriſtæ vera ſecreta occultàrunt, & ſordes in mundum invexerunt, atque ita ex Sophiâ ſophiſticationem fecerunt & vnionem naturæ confregerunt, quemadmodum adhuc meo tempore euidenter faciunt, obliti naturam eſſe magnale, ipſimet id eſſe geſtiunt. Sophiſticationes eorum in cauſa ſunt quòd de margaritâ tacendum eſt, nam cum palam nihil poſſint quid clàm facerent? Quam multi morbis detenti plurimis annis, ſanarentur hâc herbâ, ſi ſophiſticatio Humoriſtarum euaneſceret & virtus huius patefieret. Nam margarita neutiquam his porcis eſt obiicienda purgatio Annalis non intelligitur ex anno 365. dierum, ſed ſecundum incrementa paroxyſmi. Quamobrem illum annum obſeruabis, vt renoues & præſerues corpora Tincturis ex Marte tractis, vti medicina docet, Myſteriáque Naturæ poſtulant.

DE PERSICARIA.

Perſicaria ſanat mala vlcera.

QVi veram Perſicariæ notitiam habere velit, is ſciat, ad omnia antiqua vlcera tam hominum quàm pecorũ illam conferre, adeò, vt modò non omnia vlcera per illa ſanentur. Vulnera quidem illa, quæ medicinis malè curata aliis, deinceps non vulnera, ſed vlcera facta ſunt, perfectè cumprimis ſanat hæc herba, ſi debito modo adhibeatur. Tantæ enim hæc herba præſtantiæ eſt, vt nulla ei alia ſimilis ſit ſanandis tam hominum quam animalium vlceribus prauis. Sic ſi equi ab ephippio preſſi aut attriti ſunt, vtcumque malum id graue ſit vel cum apertione vel cum nodis & tumoribus cutis; ſanabitur vtique ab hac herbâ tantâ certitudine, vt nihilominùs quotidie equus ſuis vſibus adhiberi poſſit. Eodem modo ſi hominibus calli oriantur, aut à fortiore labore cutis vel manuum vel pedum rumpatur, aut in carcerib. à catenis ingeſtis obteratur: quæcunque huius claſſis vlcera maligna ſint, horum hæc herba præſens medicina eſt.

Perſicariæ præſtantia.

Perſicariæ vſus quis.

Sed vt herbæ vſum etiam intelligatis, ita porrò attendite: Herba ſumpta, per aquam recentem trahitur: Poſtea parti ſanandæ imponitur, tamdiu, donec oui dimidium comedi poſſit. Inde remota, in loco defoditur humido, vt putreſcat. Interea malum ſanatur. Sunt etiam, qui vlcus cruce ſignent, & precatiunculas addant. Sed iſta aliena ſunt. Operatio namque herbæ naturalis eſt, non ſuperſtitioſa aut Magica. Nugæ ergo illæ omittendæ ſunt & modo procedendum naturali: & herba admirandæ efficaciæ eſſe deprehendetur.

A me præterea & aliis multa hoc etiam modo mala vlcera perſæpe ſanata fuerunt. Herba recens per aquam fluentem frigidam tracta eſt. Quò aqua frigidior: eò melior. Correctio enim herbæ fit per frigidam. Hoc modo madefacta vlceri imponatur aut illigetur. Si verò in vlcere aut incaleſcat, aut vrat, aut putredinem ac fœtorem contrahat, remouenda illicò, & recens alia imponenda eſt. Hic ordo teneatur vſque ad curationis finem. Quod malum non ſaneſcit remedio iſto: id Tranſmarina etiam alia non admittet.

Sciendum verò eſt, proceſſum hunc per lumen ipſum Naturę confirmari, dũ Natura ipſa, non Magica, talia operatur. Secundus proceſſus, per applicationem quotidianam naturalis eſt, quod per ſe euidens, nullâ probatione indiget. Proceſſum autem primum (de quo altum apud ſcriptores veteres ſilentium) illato exemplo Magnetis & ligulæ compaſſi confirmaturus ſum. In Magnete vis eſt, quâ ferrum admirando modo, nullâ additâ manu aut pede, attrahitur. Iam ſi velis, vt ligulam in compaſſo attrahat Magnes, ligulæ is prius affricandus eſt, eo modo, vt venter ventrem, dorſum dorſum reſpiciat. Sic fiet, vt Magnes ligulæ ventrem ad ſuum ventrem attrahat. Hæc iam palam omnibus nota ſunt. Et hoc Naturæ ſingulare eſt Myſterium, Secretum & Magnale, quo Deus in lumine Naturæ admirabiliter ſua miracula demonſtrat, &c.

Perſicariæ operatio eſt naturalis.

Hinc iam elicitur, quòd & Perſicaria ſimilẽ conſenſum quendam habeat cum carne læſà, vt illa in hanc operetur inſtar magnetis in ligulam compaſſi. Notate ergo, omnium primò faciendam eſſe vnionem, hoc eſt concordantiã inter carnem vlceris & hanc herbã, ita vt caro hâc herbâ attingatur & affricetur, ſicut exemplũ docet de affrictione ligulę facta per Magnetem. Vbicunque enim Magnes eſt, ibi operatio eiuſdem efficax eſt. Si ergo vel hominis vel animalis vlcus dicto proceſſu inungatur & affricetur ab herba, ita vt venter ventrem, dorſum dorſum reſpiciat, & poſtea in terram recondatur; herba admirando modo curabit.

Perſicariæ conſenſus cum carne læſa.

Nemini autem admirationi ſit, cur herba defodienda, & lapidibus ſupernè aggrauanda & integenda probè ſit. Cauſa enim ea naturalis ita ſe habet. Si herba viridis, cum ſuo caule in horto ſtans manet: nihil operatur. Donec enim viuit, operatur cum Aſtris, & Aſtra cum ipſa, & propter operationem eam nulli homini vſui eſt. Si verò decerpitur, mortua eſt, & nihil cum ipſa Aſtrum operatur, ſicut nec homines viuentes cum mortuis quicquam operantur. Illâ autem mortuâ, iam impreſſa ei virtus exeritur in hominem, cuius gratiâ ea condita eſt. Et in Natura hanc ipſa proprietatem habet, vt quamdiu integra ſit, tamdiu ipſius operatio duret. Exempli gratia. Habet homo in mundo præſtitutum ſuum penſum diurnum, quod abſoluere debet. Omnis ipſius labor, metum opus eſt, eſt penſum tantùm. Penſo abſoluto, ille mortuus eſt, & mors eſt finis penſi ipſius diurni. Eadem & herbæ ratio eſt: cuius penſum ſeu officium eſt, vt vlcus perſanet. Hoc penſo conficiendo tamdiu operatur donec putreſcat. Hoc facto, penſum diurnum confectum, & vlcus ſanatum eſt. Itaque quò putrefactio ſerior eſt, eò operatio & ſanatio lõgior & diuturnior. Si putrefactio (quam tamen fieri oportet in terra, tali quidẽ, qualis fuit, in qua herba ſuccreuit aut enata eſt) celerior eſt, eò maturior eſt etiam ſanatio. Certa nàmque ei periodus eſt, qua ſanet, ſiue illa longa ſiue breuis ſit. Quam qui maturare velit, is properet ad putrefactionem. Eadémque hic eſt ratio, quæ Equi,

Quem si eques incitet ad festinationem, iter suum citiùs conficit. Si secus, tardiùs.

Quibus aliis etiam persicaria medeatur morbis.

Persicaria sanat dentium dolores.

NOn solùm ad eos morbos, qui dicti sunt persicaria, vel sanguis aquaticus est vtilis, verùm etiam ad alios plurimos, videlicet ad maximos dolores dentium ex frigiditate prouenientes: vbi mersa fuerit sub aquam frigidam herba, & super dentem posita, prorsus eos tollit. Potest etiam ad curam hanc in terram sepeliri. Verùm quòd putrefactio tarda sit, communis eius vsus est in doloribus dentium, vt saltem imponatur, quoties isti sæuiunt. Plurimi similes dolores ex frigiditate prouenientes, per sepelitionem eiusmodi herbę prorsus ablati sunt, qui nunquam redierunt amplius.

Persicaria est Narcotica.

Peculiarem etiam Persicaria conditionem habet Narcoticam, vt in omnibus inflammationibus maximopere iuuet eas extinguendo, sanandoque, prout in omnibus doloribus capitis, maniâ, phrenesi, & similibus. Item vbi corpus aliquo morbo tam acriter incenderetur, vt id grauiùs affici haud posset, optima postremáque persicaria cura, nec non extinctio fuerit, intra corpus assumpta. Penes antiquos fuit in vsu, vt mordacitas eius auferretur, cùm admodum acuta sit. Hoc assationibus in butyro vel oleo factis perfecerunt, postmodum in cibum administrata sumptaque suã operationem adimpleuit, vt supra.

Persicaria est mordax.

Notandum est latiùs, herbam istam virtute sua Narcotica putrefactionem abstulisse, pulmonísque dolores & morbos, tussim, atque tormina ventris, & matricis ascensum. Igni Persico similiter extrinsecus superposita, cæterísque omnibus inflammatis vlceribus, curauit ea sanauítque, solâ rosarum aquâ priùs madefacta, quàm applicaretur, & sæpiùs imposita.

Additio.

AD primum sub exemplo magnetis à me narratum processum, correctionem addam, vt satis amplam de Persicaria habeatis instructionem, ad hunc modum. Antea diximus, herbã hanc in aqua fluente frigidáque madefaciendam. Eáque sic madida & frigida, nec non recente vulnus aut quoduis damnum aliud superpositione tangendum, postea herbam sepeliendam esse. Verùm optimè considerandum venit, quod accidere interdum soleat, vt ob vehementiam damnum & morbus non facilè sanescat. Quare maiore vi necessarium est additione, quàm antea dictum sit, ad hunc nempè modum: Si tale impedimentum percipiatur, fac, quod primò fecisti, madefaciendo, affricando. Mane, repetendus erit processus idem in tertium diem vsque, & si videbitur expedire, foretque necessum, pluries, vtpotè duodecies, & quatuor ad decies, vbi fuerit opus continuando singulis diebus in finem vsque sanationis. Notate iam, cur id adiecerim. Euenire solet nonnunquam iter facientibus, vt eorum equis aliquod superueniat accidens, qualia solet occurrere, sic vt retardaretur intentio peregre proficiscentium. Quare bonum erit antedictum sæpius processum repetere, si primâ, secunda, sextaque vice iuuare nolit. (Vehementes namque morbi, vehementia requirunt medicamina.) Quapropter accidere posset in aliquibus morbis, vt non ita citò prænarratus iuuaret processus, vt in multis vna purgatio parum aut nihil efficit, aut pondus aliquod, nisi hoc augeatur. Per additionem hanc igitur quam huic adieci processui, morbus omnis euincitur, id est, per assiduitatem repetitionis. Considerare per vosipsos etiam potestis, vulnera damnáque reliqua mundatione regenda conseruandáque esse, si nolis eorum curam plurimum impediri. Item ad curam istam exercitium nihil damni potest adferre, sed quiete longè plus conducit, & quò magis patiens dolente membro fuerit vsus, eò feliciùs etiam sanabitur propter propter meliorem sanationem herbæ magneticæ. Sciendum etiam alia quoque medicamenta penes hoc locum habere posse, modo bona sint & vtilia, non contraria, hoc est, non barbitonsorum, non balneatorum, &c. qui nimium sapere sibi videntur. Verùm quod à naturâ fuerit ad hoc ordinatum concurrere potest, & curam istam, nempe magneticam accelerare iuuando. Nec prætereundum, quòd hac via persanatur, constans manere. Item nihil concludi per eam, quod natura manere vult apertum: at solum id quod conclusum esse debet. Sic intelligendum, in magnis illis fluxionibus, quæ requirunt exitum, non est concludendum vel consolidandum, aliàs subsequetur mors. Potest igitur hæc herba, quod vnusquisque medicus non potest, maximam scilicet mereri laudem. Quandoquidem ab istis multa curanda suscipiuntur, quæ minimè suscipienda sunt, & ideò perdita vel deprauata, quæ per hanc sanari poterant herbam Plus enim artis natura in ipsam collocauit, quàm tribus aut quatuor Academiarum Doctoribus datum sit, aut quàm isti habeant scientiæ.

ADDITIO.

Porrò etiam ad cæteros morbos, quum persicaria prout sequitur assumpta fuerit, in lauamentum dentium & calidissimum hoc in ore retentum ac tamdiu donec frigescat, postmodum ita calidum iterum sumptum in os, idque vicibus aliquot omnes dentium dolores adimit. Lauamenti processus hic est.

Recipe dictam persicariam, & cortices iusquiami, coque in aceto rosaceo, *hoc est lauamentum. Quod herbæ reliquum fuerit, sepelias in terram & aggraua lapide, prout audiuisti. Pariter in doloribus eiusmodi maximis, vt illi sunt qui procedunt ex sanguine, dentes confricentur persicariâ cruda, recenti, & aqua fluente madefacta frigidaque, tum demum sepeliatur superposito lapide grauissimo, sicut antea diximus. Ea si putrefit, simul vnà etiam dolor transit, abitque.*

Quod ad alios morbos internos attinet, quorum supra memini, correctio talis est, vt cum aqua solani vel solatri, aut barba Iouis persicaria dicta misceatur & coquatur parùmper, & frigescens decoctio bibatur, sepultâ postmodum herba, sicut supra declaratum est. Item ad extraneos morbos itidem fieri potest, excepto solo, quòd camphoræ parum sit addendum.

Præter ea, supra quæ diximus, omnia de persicaria, plurimum excellens adhuc habetur eius arcanum aliud: Verùm tacere, nec plura de nobili gemma hoc loco dicere præstat.

DE SALE ET EIVS VIRIBVS.

QVicquid ad vsus suos requirit homo, id vniuersum Deus creauit, vt facili labore illud adipisci possit. Quo verò homini opus

non eſt, id parciore copiâ Deus producit. Homini autem vſui eſt medicina, tanquam neceſſaria. Itaque vt illā longiùs à tractibus tranſmarinis petat, opus minimè eſt, cum in propinquo eadem parabilis ſit. Nec, qui illic habitant, à nobis petitis rebus opus habent ad conſeruandam ſanitatem. Item etiam in Sale verum eſt. Quo quia opus homo haber, id iuſta copia ad neceſſarios vſus inuenit.

Neceſſaria homini vbiuis proſtant.

Hoc conſtituto, dicendum iam eſt, quemnam Sal homini vſum præſtet. Sal autem duo homini confert. Eſt enim condimentum ciborum, & morborum naturalium medicamentum. Quemcunque cibum homo ſine ſale edit, is nunquam plenè coqui & digeri, nec in olla nec in ſtomacho poteſt. Ea enim Salis eſt natura, vt in coquendo omnia corrigat. Eſt enim genuina correctio omnium ciborum, homini familiarium. Quod Sale caret, non corrigitur. Quod non corrigitur, inſalubre obuenit homini. Cibi ergo vniuerſi ſalem requirunt ad temperiem, vt nec deficiat, nec abundet. Vſus eius moderatus ſit. Iam ſi cibus ita coctus & temperatus ſtomacho offeratur: tum natura eius digeſtioni ſtudet, quod ſine Sale non facit. Quod parum aut minimè ſalitum eſt, in phlegmaticum, fluidum & limoſum ſanguinem carnémque, morbis omnibus, & præcipuè putredini obnoxium digeritur. Qui leuiùs ſalito cibo vtuntur: & viribus, & natura, & complexione minùs pollent cæteris, ac inſuper morbis etiam promptiùs corripiuntur. Nihil enim niſi correctum, & ſale quaſi conditum, natura requirit; nihil eadem admittit, niſi præparatum aut coctum per ignem; niſi quod appetitus cauſa interdum proponitur, vt raphanus, allium, poma, &c.

Salis vſus duplex.

Ciborū non ſalitorum quæ maſitia.

Porrò Sal eſt Balſamus terrenus hominis & rerum omnium. Vbi enim Sal non eſt, ibi initium eſt putredinis. Vnum Sal tam viuentia quàm mortua à putredine præſervat. In viuo, Sal eſt in ſanguine omnium animalium. Et niſi Sal congenitus hominem tueretur, viuus putreſceret. Sed non ſolis animalibus, verùm & creſcentibus cæteris omnibus Sal ineſt. Nihil in natura non ſalitum eſt, ſiue ſint metalla, ſiue lapides, ſeu herbæ ac ligna, ac fungi, &c. Probatur id per Alcalia, quæ omnia ſunt ſalia, ex rebus vniuerſis extracta. Et ſicut homo ex carne conſtat, & caro eſt, à carne nutriri expetit, ſiquidē ſimile ſimili alitur: ita corpus quoque deſiderat ſalem, pro interni ſalis cibo, & carnis, &c. alimento. Sal ergo ſimilis eſt Balſamo, qui & ipſe à putredine præſeruat. Eſt tamen naturæ ſubtilioris & ſublimioris. Salis ergo hæc primùm noſcenda eſt proprietas, quòd ſit inſtar Balſami: velut & illa altera, quòd ſit inſtar correctionis omnium ciborum, qua opus habet homo ad temperationem digeſtionis, nec illo quicquam carere poteſt. Vbi Sal deficit, durabile nihil eſt, ſed omne putredine inuaditur. Et ea vis Salis per vniuerſum mundum ab omnibus animalibus & hominibus requiritur. Per Salem fructus mortui omnes à putredine & deſtructione etiam vltra terminum præſeruantur. Sal facit, vt nec caro, nec lignum, nec lutum, &c. putreſcat. Quicquid eſt vbiuis, à Sale præſeruari poteſt. Hoc autem non vnica ſaltem ſalis commixtione impetratur, ſed opus eſt præparatione. Sal enim, quod omnibus per experientiam euidens eſt, piſces & carnes, à corruptione tuetur. Si autem Sal Enixum fiat, per ipſum res quam longiſſimè ſeruantur. In eo lignum lapideſcit, in eo limus vel argilla, & folia viridia arborum in illo talia conſeruantur. Quicquid Sale Enixo aſpergitur, mutationem non ſubit. Et conſeruationis dote Sal reſpondet Balſamo. Suo enim tempore res in congelationem lapideam deducit. Et licèt quidem Sal Enixum tandem ſiccetur, intereat, & euaneſcat? ita tamen congelatur & confirmatur, vt duret etiam in Aëre, & Aqua & Terrâ ſimiliter.

Sal eſt Balſamus rerum.

Sal à putredine præſeruat.

Sal Enixū quas vires habeat.

Præterea Sal etiam mirificè ad conſeruationem ſanitatis conducit. Eſt enim homini magni thesauri inſtar non in cibo ſolùm; verùm etiam ad vulnera remedium ſingulare eſt. Si enim Sale, in aqua frigida ſoluto, vulnera eluantur, integrum annum à putredine præſeruantur. Si etiam vulnera tempore æſtiuo, cumprimis ſub exortum caniculæ ad putrefactionem vergant: id ne fiat, Sal prohibet. Idem etiam vermes in vulneribus naſcentes eiicit, & generationem eorum inhibet. Et hoc Secretum in Chirurgia magni momenti eſt. Nec pudori ſit Balneatoribus ac tonſoribus, &c. ſi huiuſmodi aquis vtantur. Remediis enim interdum vtuntur aliis, quibus putredinem & vermes ſuſcitant, quos deindè nullo molimine arcere queunt, adeóque ſuo magiſterio multos perdunt. Vero ergo & genuino Medico Lauamentum hoc curæ ſit in vulneribus. Eo enim munda ea ſeruantur, ita vt Natura ipſamet iam ad conſolidationem properet. Et ſicut canis vulnera ſua linctu mundat: ita Medicus id præſtare Sale debet.

Sal prodeſt vulneribus.

Sal vulnerum vermes necat.

Quibus verò in locis Sal decoquitur, ibi Liquamen quoddam paratur, ſimilitudine olei, adeò craſſum, vt ouum in fundum delabi non ſinat. De Liquamine iſto hæc Secreta notate. Quicunque plethorici ſunt, & humidi, mucoſíque ac catarrhoſi, adeò que podagrici, Arthetici, aut crura tumida vel ventres diarrhæa tortos habent, &c. hi in liquamine iſto lauent. Fluxus vniuerſi exiccabuntur, vt morbi ex illa cauſa procedentes, denuò non reuertantur, ſed penitùs conſumātur. Similiter & crura vlceroſa & ſanioſa, &c. illo ſanantur, corpúſque redditur aridum, agile & ſanum. Humiditates enim miro modo exiccantur. Quibus abſorptis pereunt morbi illi, qui aliàs inundarent. Suam inſuper etiam operationem exerit in ſcabie, & prurìtu & ſimilibus aliis, vbi cutem ſanam & integram facit. Thermis omnibus à naturâ ortis, vt ſunt Piperinæ, Dopplicenſes, Badenſes, &c. præſtantius id liquamen eſt, & quam perfectiſſimè operatur. Quòd ſi Medicus Thermarum omnium naturam & conditionem expendit, & illam cum liquamine illo confert Salis: vi-

Salis liquamen quos morbos lanet.

lis: videbit hoc illa omnia longè superare. Tantam enim humorum à sale factam detractionem quis satis prædicare possit, dum adeò præseruat, vt mali nihil reuertatur? Et liquaminis huius earario est, vt nulli totius corporis mẽbro quicquam damni inferat, cùm tamen de cæteris thermis idem spondere tutum non sit. Medic⁹ ergo, qui vel sanos vel ægros tractat, humoribus & fluxibus eiusmodi obnoxios, is iubeat illos ad pręscriptam conditionem lauare. Si à tali corpore morbus iam exortus est: sanescet. Si adhuc futurus est, in matrice suâ ita consumetur, vt in lucem erumpere non possit. Ridiculum ergo est suaderi thermas, non cognitis & intellectis illis ex quibus constent. Nam semper optimę eligendæ, cęteræ missę faciendę sunt.

ADDITIO THEOPHRASTI.

Primùm in Salis administratione opus minimè est, vt alteretur, aut ei quicquam addatur. Vsurpetur nudè, ac per se. Et licèt multa quidem descriptiones sint, quibus sali aliquid additur, veluti cuminum, fœniculum, cinamomum, muscatum &c. id tamen non facit ad propositum, hoc est, non est de salis proprietate, sed sal dirigitur eò quò dirigi non debet. Ad cibos ergo & coctiones assumatur, qualе per se est. Ad morbos corrigi & perfici potest ita tamen, vt sal in suo gradu maneat, nec degradetur. Notate ergo si sal editur, in primo gradu est. Calces eius sunt in gradu secundo. Liquamen in tertio. Si gradum intendere velis vsque ad 24. necesse est, vt additiones illius scias.

Sal graduari potest vsque ad gr. 24.

Cæterùm quia de viribus salis in præpingues homines dixi: correctio eius & additio est, vt primum illi purgentur debito modo, & illo ordine, quem de Elleboro nigro præfiximus. Postea pergendum est ad liquamen. Opus est etiam, vt Elixir tartareum administretur & vsurpetur aliquandiu, processu præscripto, vt facta Apostemata ac oplationes putrefactionésque in corpore resoluantur, expediantur & renouentur vsq; ad terminum sufficientem. Postea instandum est liquamine, modo conuenienti. Hoc processu balneum in liquamine ad 16. grad. intendi potest in operatione, hoc est vt tantum operetur, ac si ad 16. gradum exaltatum esset, & vltra 13 gradum, in quo consistit naturaliter, auctum esset.

Salis correctio varia.

Si exaltatio graduum maior requiritur, facienda est ea per præparationem primùm, vt liquamen in seipso graduetur quod hoc modo fit. Liquamen loco aquæ decoquatur in succo plantaginis, maioris vel minoris, & similibus. Sic multò fiet præstantius ad scabiem & pruritus; vnoque die plus operabitur, quàm aliàs diebus faceret quaternis.

Adhibetur etiam vlceribus manantibus, cum succis consolidæ Serpentinæ, &c. quorum multa genera sunt. Ea additio si in præparatione Liquaminis fiat, ita vt additio hæc aquæ substituatur: mira erit efficacia in vlceribus antiquis, & in sanando 20. gradum tenebit. Additionem quò feceris commuiniorem, eò operatio erit præstantior.

Cæterùm pro internis morbis, ad defluxiones, gradationes alias notate. Liquamen cum vino sublimato permisceatur, & tamen cum succo plantaginis præparetur. Ita Exiccatiuum summũ erit, ad gradum 24. perfectum deductum.

Superest & alia præparatio, hoc quoque loco vsurpanda, salis nempe in aquam destillatio. Modus est vt cum raphano sal liquetur, eáque aqua deinde destilletur, atque cum succo plantaginis, chelidoniæ, serpentinæ, consolidarum æquis partibus permisceatur. Hoc modo exiccando 24. gradus superabitur.

Aq. salis destillandi modus.

Præterea in hac cura multum situm est, & præparatione. Additionibus enim illis tollitur fluxus hæmorrhoidum, profluuium, dysenteria, & fluxus ventris alii difficilis curationis. Cum eiusmodi enim additionibus aqua eò vsque intenditur, vt plùs præstet, quàm omnes syrupi, purgationes & medicinæ officinarum cæteræ, quæ cum illis nulla parte comparari possunt. Istæ enim gradum 4. non transcendunt: cum illa nostra vltra 24. & 32. gradum exaltentur. His nimirum oppugnari morbus potest, vt necessariò sanitas emergat. Idem intellige etiam de vlceribus, scabie, & vulneribus, &c.

Eius vsus.

Porrò sunt & præparationes, quæ alia quoque ratione salem ad summum gradum videlicet 24. euehunt. Sumatur nempe sal & salnitrum æquali portione: calcinentur per se ad fluxum & fusionem: postea resolue in suum liquidum. Id iam in exiccando 24. gradus habet. Præparatio eiusmodi sedulò notanda & seruanda est. Virtus enim eius exiccandi adeò subtilis est, & in operando adeò valida, vt nihil ei conferri possit. Si altius ascendere velis, adde exiccatiua, velut anteà docui. Sic gradum in operando assequeris maiorem. Si iterum destillaueris, gradum altiorem adipisceris. Per huiusmodi additiones & præparationes 32. gradum attingere potes.

Ineptum non est, si sal etiam iusto tempore reuerberetur, & post reuerberationem cum prædictis succis, aut aliis tibi ad institutum idoneis visis permisceatur, aut post omnia hæc in aquam aut liquorem, vt dictum est, destillentur.

Sunt etiam quædam fusiones ad salem, quibus gradus eius augentur. Fundatur Cum Bolo Armeno, Terra Sigillata, Chimolea, Flore æris, Thutia, Calaminari, &c. Post fusionem facta solutio per se, intendit gradum.

Funditur etiam cum sale nitro, & additur permixtio, in suum postea resoluitur liquorem & affunditur fæcibus, & aliquoties de illis iterum destillatur. Sic præsignem vim stypticam ac constrictiuam acquiret, vt nihil ocurrere poßit, quod non exiccetur & constringatur. Ad augmentationem eiusmodi gradus facit Crocus Martis, Cerussa, Flos æris, vnde summa additio est.

Sciendum est etiam, post processum eiusmodi, si dicto modo in liquorem reducitur, cum succo de immaturis Acatiis permisceri. Ita nihil erit, quod potentiùs constringat, exiccet, & ad fundamentum penetret.

Et hæc de sale, eiusque viribus, correctionibus & additionibus, tradere commodum mihi visum est, quorum herbarii cæteri penitus ignari, nullam mentionem fecerunt, quia ipsimet ignorârunt artẽ, qua ex 4. gradu, 24. grad. producerent, & hinc demum 32. grad. educere. Vbi adeò potentes medicinæ sunt, ibi natura alacriter coincidit & cooperatur. Multi admodum anxiè in conscribendis herbariis & naturalibus rebus laborârunt. Si tamen rem videas, intelliges ipsos non nisi audita consignasse, nec an vera, an falsa sint, compertum habuisse. His succedunt postea Neoterici & Moderni, & ex variis varia colligentes, libros inconditos consarcinant, de veritate interim & mendaciis parum solliciti. In eiusmodi talium Auctorum libris, vbi

vbi non nisi hæc verba subindè inculcantur, Ille hoc inquit, Iste hoc expertus est &c. non possunt non mẽdacia multa reperiri. Quos si roges, Ecquis hoc tibi dixit, tandem descenditur ad moniales & Vetulas, quæ ex opinione sua talia commenti sunt. Qui librum conditurus est, non est vt fidat his, qui merè audita recenset. Fidant autem illis serò, qui ex Experientia propria loquuntur. Hinc enim absunt nugæ, næniæ, vetularumque somnia, quibus hactenus Scriptores illi nimis oscitanter acquieuerunt. Templum suum super arenam exstruunt. Ideò etiam morbus qualibet ipsorum medicina potentior est. Hæc est illa inundatio, quæ templum ipsorum cum omni scientia abripit. Scriptorum huiusmodi iam plena quædam Lerna est. Abundant enim ad comportanda mendacia otio. Cúmque post fornacem talia agantur, parum illi curant, verum an falsum sit. Nomen & honorem sibi struere, hoc vnum satagunt. Et cum Mundus velit decipi: assumit illi vndecunque ex Poëtis & Rhetoribus fabulas, vt sic industrii videantur. Hæc illorum scriptio: qui nullius vsus & commodi est.

Med. reprehens.

DE CARDVO ANGELICO.

Cardui Angelici operatio similis Lunæ.

RAdicis Cardui Angelici ea est operatio & natura, vt instar Lunæ vires ab alio extrahat, & gestori suo illas inferat. Iam sciendum est, quomodo id fiat naturaliter. Sic constituimus. Quicquid in lumine Naturæ Ars præstare potest: idem etiam præstare potest natura citra artem. Pone, artem posse medicinam viresque extrahere ex herbis, & illas homini impertire, sicut videmus id in medicina probari, vbi ex herbis petitæ vires homini ingeruntur ægroto. Iam vicissim hoc etiam natura potest, vt medicinam sumat ex aqua, terra, astris eámque in vnum corpus, herbam aut lapidem congerat. Sic quicquid vndecunque assumpsit, porrigere id homini potest in herba aut semine. Hoc si verè & naturaliter fit: non in hoc id tantùm fieri putabitis, sed statuetis multò mirabiliùs eadem fieri apparere, si ad fundamentum medicinæ & naturalium virtutum descendatur. Quid aqua facit? vni adimit: alteri dat. Non item ignis: qui omnia adimit, nihil dat. Sic medicinæ etiam quædam sunt, qui vni adimunt, & alteri addunt. Sic vires etiam sunt, quæ vni auferunt, nulli dant quicquam.

Dictum hoc Euangelicum est, *Auferte talentum ab eo, qui habet, & date ipsum non habenti, &c.* vt auferatur etiam id, quod non habet. Iam robur alicui auferre, ablatio valida est. Quod si verò alter robur illud non vsurpat, sed perire & corrumpi sinit: fas vtique est, vt id ab eo auferatur, maximè cum adiuuare in eo natura possit. Iam multa sunt, quæ auferunt, nemini tamen reddunt. Sunt etiam, quæ auferunt quidem, sed reddunt. Sunt nimirum, quæ hominem ratione sua spoliant, illúmque ferum & insanum faciunt. Illa tamen ablata, nulli alii confertur. Sunt etiam, quæ sapientiam vni auferunt, & alteri illam reddunt. Hæc omnia initiò apud Ægyptios valuerunt, qui per suos Gamaheos fortunam alii ademerunt, & eandem in infortunatum transtulerunt. Idem verum etiam est de victoria. Victoriæ enim nobilissimæ, quas Alexander Magnus, C. Iulius Cęsar duxerunt, non per inclinationem ad eosdem penetrârunt, sed aliis ademptæ, his collatæ fuerunt. Nec his tantùm, sed & aliis multiplici ratione. Inuentores & præparatores huiusmodi Gamaheu fuerunt Magi. Nam & hæc scientiæ Magicæ species est.

Alexandri & Cæsaris victoriæ vnde.

Gamaheorum inuentores Magi.

Multa dici possent de Lapidibus natis, seu Gemahëis naturalibus, qui amorem & amicitiam, aut odium conciliant, gaudiúmue, dolorem, victoriam, fortunam, infortunium, doctrinam aut inscitiam summis ac imis conferunt. Hîc quicquid vni adimitur, id alteri datur, pro naturalis influxionis modo. Nam & hæc per naturalem Magicam præstari possunt. Omnes autem huiusmodi naturales & natiui Gamahei, discriminis causa vocantur Angelici, qualis est cardo. Angelici autem vocantur, quia vires & robur suum aliis auferre possunt, quódque ea operatio veluti Angelica in natura existit.

Gamahei Angelici.

Hoc Gemmarum genus hodiè penitus obliteratum est & intercidit, vt iam nec maiores, nec minores suppetant. Quanquam iustum sit, vt, quæ bona in malos vsus conuertuntur, remoueantur, sicut legimus de speciosa illa virgine seu muliere, quę septem viris nupserat, omnibus ipsam propter venustatem ambientibus, quorum tamen omnium colla Diabolus fregit, & eosdem iugulauit. Itaque quod bonum, & nimis bonum est, iustiùs occultatur, quàm manifestatur: ideò cumprimis, quia, quò diutiùs mundus viget, eò subindè nequior fit propter concurrentia offendicula ad absentiam timoris diuini.

Idem sentietis etiam de carduo Angelico, quòd vires habeat, à naturali influxione prædestinatas. Hæc enim eius est prædestinatio definita Nam si Deus singulariter aliquid per naturam operaturus est, quod metas Naturæ transcendat, & sit peculiare secretum, aut Magnale: tunc id prædestinatio diuina est, vt id faciat ac operetur. Sic nonnulli etiam hominum, veluti quidam Prophetæ & Apostoli, &c. in prędestinatione ambulârunt sibi definitâ, & insuper ad hoc à Deo supernaturaliter dotati fuerunt. Sic ergo prædestinatio non in omnibus est, sed in illis tantùm, quæ Deus proponit. Qui à Natura in suo robore prędestinati sunt, hi id facere possunt, vel omittere. Penes ipsos enim id stat, prout à Natura instigantur. Ita & hîc in Carduo Angelico prædestinatio adest ex Natura à Deo tamen ordinata, vt sic necessariò fiat, hoc est, vt vires taliter sese exerant. In irrationalibus enim herbis verbum nullum est, vt in hominibus, quæ instar arundinis in vndis stant, vt illud Compelle intrare impleri omnino oporteat, hoc est, si Deus iam Apostolum eligit, vi eum necesse est ducat & trahat, quò is non vult. Si idem natura quoque vult, fiet. Si potẽtia illius Cõpelle intrare, desit, ibi prędestinatio nec à Deò, nec à Natura quicquam est, sed homo in luxum voluntatis abripitur, quod nulla herba aut radix facere solet aut potest.

Prædestinatio quid.

Verum quidem est, multas complexiones existere, quibus nihil adimi queat: multas, quibus ipsarũ vis facilè auferri possit. Leonistis enim, &

enim,& Capricornistis, & Scorpionistis a c Arietistis, virtus sua non facilè adimitur, sed cæteris. Rarius etiam Tauristis, maximè tamen & promptissimè Lunâ augescente. Processus ac ordo ipsius effossionis hîc describendus non est. Cùm enim Humoristæ & ipsorum asseclæ horum Lectores futuri sint: quid iuuet, si ante ipsos margaritæ effundantur, in lutum calcandæ?

ADDITIONES THEOPHRASTI.

Vsus Cardui Angelici.

QVi hac radice vti velit, huic magno labore vis eius aquirenda est. Nam sine magno labore nihil præstat. Vidi aliquando, virum quendam in Alsatia à Ruffaco in Sulz, per integrum milliare dolium vini, tres centenarios pendens, sibi impositum baiulasse & 12. viros alios vacuos assumpsisse comites, quos anteuertendo ita defatigatos faceret, vt pari cum ipso passu ambulare non possent illi, sed enaruati porè sequerentur, & posteris diebus toti infirmi decumberent. Ego, qui id videram, aliquandiu pòst præsumebā mihi, infirmos istos eodem modo iterum roborare. Satuebam ad illos robustos, cum debita radicum copiâ, ne quis defectus esset. Sed aliquoties frustra ludebam operam. Quo labores sunt grauiores, & maiores, eò plus radix iuuat, vt vnà operantes & astantes eneruentur. Tempus saltem ac dies obseruetur, quo radix comparanda sit.

Historia de gestāte 1. centenatios vini.

Sed & hoc verum est, quòd nonnulli, laboribus validis operam dantes, clam & silenter homines sibi asciuerint, & tantum sibi robur comparauerint, vt Natura interna sese recolligens, motu violento expelleret Apostemata per lotium & sedes, insuper etiam vermes, vt integrè postmodum valerent. Huiusmodi operationes multipliciter fiunt. Vnde illis, qui robusti sunt, & operis vacant, ad abditorum morborum probationem iure assumuntur. Virtus enim illa morbos omnes elidit. Vnde liquet satis roboris radicem illam conferre.

Sed & hîc euenit, vt si virtus vni extrahitur, ille, qui ipsam adipiscitur, eam imitetur. Si alter est crudelis talis fiet etiā, qui suscepit. Si robore suo nequā est, talis fiet & alter. Si piger est, piger fiet & alter. In viri enim robore congenita quoque vis quædam latet, ita vt virtus & vis, velut & vires ac mores, ac materia & inclinatio cohæreant & sese comitentur.

DE CORALLIS.

Corallorum genera quę.

COralli rubei duplicis sunt generis seu Naturæ. Alia natura est eorum, qui obscurè rubei subpurpurascunt aut semini grescunt. Alia natura est eorum, qui nitidè & splendidè rubei existunt. Vt verò coloribus: ita & viribus dissident. Genus præterea etiam aliud est, pallidum, quod nullarum ferè virium existit. Quò enim rubei coralli plùs à rubedine decedunt, eò minùs efficaces ac vtiles sunt.

Corallorum virtus.

De corallis experientia notauit, quòd rubei, pellucidi & nitidi, integri coloris, ramosi & non detruncati in plenis viribus versentur. Vbi autem rimæ gliscunt, ibi virtus perfecta non adest. Multum etiam virium perdunt, si detruncentur. Sicut arbor, cuius aliquot rami detruncantur, tantò pauciores fructus profert: ita tantum etiam decedit corallis mutilatis, tam purpureis, quàm splendidis & rubris. Latina appellatione corallos nitentes voco corallos Rutilantes: purpureos, his diuersos, voco corallos caliginosos.

Coralli qui optimi.

Porrò coralli Rutilantes amœni sunt & delectabiles. Caliginosi contra inameni & aspectus iniucundi. Qui ergo corallos gestare satagit, siue iunior siue senior sit, is vitet caliginosos, amet rutilantes. Quò enim interuallo distant gaudium & mœror, risus & ploratus: eodem etiam duo hæc corallorum genera. Sedulò ergo opera danda, vt rutilantes sumantur, spretis caliginosis, idque propter isignem differentiam: qua dissident. Suscitaturus enim gaudium in alicuius infirmi animo, si caliginosos sumas, morbum & animi tristitiam potius augebis.

Coralli quibus malis aduersētur.

De rutilantium corallorum virtute hoc primùm tenendum est, quòd prosint ad imaginationes, phantasmata, Spectra Melancholiam, &c. Hîc ergo iam explicandum est, quidnam phantasia, phantasmata, spectrum, melancholia sit, vt morborum discrimen aliquod sciatis propter vsum corallorum, quorum alij aliis morbis sua naturâ subueniunt.

Phantasia quid.

PHANTASIA est, quando homo citra causam, suomet instinctu multa cogitat & laborat in scientiis, sapientiâ, industriâ, & doctrinâ, &c. Ista autem quia prompta non habet, prout expetit: ideò cogitationes, & animum intendit fatigátque, quo modo, quod vult, ad sensum suum dirigere aut cogere possit. Ad hoc rutilantes coralli ei multum conferunt, dum nihil impuritatis ei instillari patiuntur, aut à Diabolo, aut cæteris, qui hominem in suâ phantasiâ seducere possunt. Caliginosi autem ad contrarium ipsum promouent, nempe ad Phantasiæ seductionem.

Corallorum rutilantiū & caliginosorū operatio est contraria.

Phantasmata quid.

PHANTASMATA sunt spiritus nocturni, à natura procedentes, qui aliquid humani intellectus habent, & hominem quærunt, eum cumprimis, qui ipsis cōiungitur. Hi multiplices sunt, boni & mali, non tamen visibiliter, & tamen hominum amantes, ac instar canum cum ipsis conuersantes. Penes ipsos tamen nihil quærendum est, cùm nudi & inanes sint spiritus, hominem grauaturi & molestaturi. Hi rubeos corallos fugiunt, vt canis baculum. Ad caliginosos autem confluunt & congregantur. Sunt instar incuborum aut succuborum, qui ex phantansiâ gignuntur.

Spectra quid.

SPECTRVM, sunt visiones, quæ prodeunt ex Astrali corpore hominum mortuorum. Homo enim corpus duplex habet, vnum ex Elementis, alterum ex firmamento. Elementale moritur, & in terra putrescit, vbi sepultum est. Alterum obuolitat in aëre, supra terram. Huiusmodi corpora Ætherea hominis defuncti si apparent, spectra sunt. Hi corallos rutilantes fugiunt, ad caliginosos autem alliciuntur.

Melancholia quid.

MELANCHOLIA est morbus, hominem inuadens, vt nolens volens euadat tristis, omnium pertæsus, lentus, variisque specularionibus abripiatur ad mœrorem & ploratū, &c. Melancholia hæc fugatur corallis rubris, accersitur & intenditur caliginosis.

Hæc pro noscenda corallorum differentiâ vobis explicare visum est. Quam vt meliùs intelligeretis, quatuor visiones exempli loco vobis proponere volui.

ADDITIONES CAVSARVM THEOPHRASTI.

IAm vobis etiam expedienda causa sunt virtutum & operationum corallinarum. Multis enim hæc non naturalia, sed superstitiosa videri possent. Causa autem hæc est. Quatuor prædicti morbi omnes ex natura oriuntur, non contra naturam à Diabolo aut Spectris &c. Iam si naturales sunt, velut Astronomia & compositio humana, & putrefactio Microcosmi docent: Natura etiam ad omnia ea quæ naturalia sunt, aut à natura descendunt, suum Secretum & Mysterium paratum habet. Et contra dicta quatuor ex naturalibus secretis vnum sunt Coralli: quorum præterea alia quoque sunt. Sic natura est aduersus naturam, hoc est, contra naturam cum natura. Rutilantes enim quod fugant, id caliginosi retinent: idque omne fit ex virtutibus naturalibus, à natura.

Plura de Corallis & ipsorum viribus.

Coralli tēpestates arcēt.

Arcent illi tempestates graues, fulguris, fulminis, grandinis. Si debito modo & loco adhibeantur, à tempestatibus sæuiotibus, noxæ nihil manat.

ADDITIO NATVRALIS THEOPHRASTI.

SI intellectu nostro aduersus pluuiam tectum, aduersus hyemem hypocaustum, aduersus Solem vmbraculum facere possumus, vt ne lædamur: poterit & natura præstare hoc, vt ne citra tectum tempestas, &c. quoquo modo noxam inferre queat. Si talem in cœlo ciere tempestatem natura potest: contra eandem poterit etiam struere præsidium. Exempli gratia. Potest producere morbos: potest etiam contra illos facere medicinas. Sic cuilibet rei naturali suum creatum est contrarium quod resistat. Hoc ergo fine Deus creauit illum, qui hæc intelligit, & vnà creauit etiam cætera ex terra.

Vlterius.

Coralli arcent mõstra.

Expellunt etiam fera monstra. Monstrum est, quod cœlum excludit contra ordinem naturæ. Sic si excludit sperma, ex eo fit monstrum, hoc est, animal, quod in numero creatorum non consistit. Huiusmodi monstra homini præcipuè aduersantur, & variè pro spiritibus, pro Diabolis, & similibus habentur, ideò, quia non ex naturali, sed contrario ordine progenita sunt. Huiusmodi monstra corallis fugantur.

ADDITIO THEOPHRASTI.

CAusa hæc est, quia etsi à natura sunt, & ex natura prodierunt, naturæ tamen contrariantur. Natura ergo à Deo præsidium accepit in ipsa quoque natura, ordine naturali proueniens. Præsidium id, quod contra naturam à natura productum est, expellit. Huius generis sunt monstra, de quibus in de Generat. rerum & monstrorum plura traduntur, hîc non repetenda.

Vlterius.

Coralli fugant Diabolos

Coralli hi si deponantur, gestentur, aut inuoluantur loco idoneo, arcent Diabolos seu Spiritus, homines obsidere volentes, quorum apud homines multi sunt, inuisibiliter, qui hominem, etiam tale non cogitantem, ex sese mentiri, decipere, &c. docent. Huiusmodi spiritus arcentur ab illis, apud quos versantur, vnà cum dolis dictis & mendaciis.

THEOPHRASTVS.

ET causa hæc est. Quo pacto Diabolus fugit Solem, quem ferre non potest, quia diem seu lucem odit, amat autem tenebras: ita fugit etiam corallos, ideò, quia hos Deus singulariter præ cæteris crescentibus dotauit, non secus ac Solem stellis cæteris omnibus prætulit. Sub omnibus stellis versari potest Diabolus: secus autem sub Sole. Ita nec versari cum Corallis potest. Coralli enim rutilantes secretis suis æquipollent Soli, caliginosi Lunæ. Apud caliginosos manet Diabolus, velut & apud Lunam.

Vlterius.

Vbi sunt coralli, ibi multiplicantur fructus in campo, agris, hortis.

THEOPHRASTVS.

Coralli agros custodiunt.

IN corallis etiam hoc Mysterium & Secretum conditur, vt agros custodiant ab auibus, aut vermibus & insectis, agris nocentibus, velut & ab aliis spectris, agris nociuis & damnosis. His inquam omnibus coralli aduersantur, & ea abigunt. Itaque agrum augent fructibus. Fruges enim valdè læduntur à spiritibus nocturnis seu corporibus sydereis.

ALIA ADDITIO THEOPHRASTI.

Corallorum forma qualis.

FOrma corallina prout perse est, ex caudice nescitur. Venter & dorsum per se satis signata sunt. Hinc patet, dextram & sinistram partem initio cognoscendam, velut & eodem modo gestandam esse. Si forma illa reperiri non potest: ibidem quoque defectus aliquis est in viribus & virtutibus, corallo debitis. Totum enim hominem formant, adeò, vt non corpus tantum forma, sed omnis insuper corporis numerus vnà cum neruis & arteriis reperiatur. Quo plures rami, eo meliores. Dorsum ponè, venter antè sit, vt conueniat cum corpore gestantis.

Virtus de Corallis.

Coralli grauidis vtiles.

Prosunt grauidis & puerperis, quia plures casus & symptomata, plures tentationes & mœrores patiuntur fœminæ viris. Hinc Corallis fœminæ carere non debent, sed easdem lucentissimos & pulcherrimos eligere.

ADDITIO THEOPHRASTI.

PErgam disserere ad vos de corallorum natura. Manifestum est, quòd Diabolus obsidere soleat homines. Multò magis idem obsidebit pecora, canes, porcos, aues, quibus homo singulariter oblectatur. Sic etiam obsidet pruinam, tempestates, fulmen, grandinem, & alia plura. Cùm ergo natura ab immundis spiritibus obsideatur: sequitur tamen indè naturam quoque per suas ipsius vires sese librare iterum posse: non quidem per seipsum, nec per vires proprias, sed per suum simile, quod à Deo in eius roborationem conditum est. Vt remedium datur contra morbum: sic remedium etiam suum naturæ datum est contra malignos spiritus. Sine intermissione ergo coralli vsurpandi sunt, quia instar medicinæ ex terra prompta contra omnes morbos prosunt.

Plura de viribus Corallorum.

Coralli curant fluxus vteri & alui.

Sistunt omnes fluxiones matricis, tam rubras quàm albas, easque ad essentiam naturalem reducunt.

Similiter etiam fluxus omnes ventris, dysenteriam, lienteriam, &c. tam in iunioribus, quàm adultis.

Facilitāt partum.

Commodant etiam in puerperio, vt feliciter, & cum valetudine fœtus edantur.

Lætitiam gignunt.

Præterea bonas, lætas & faciles complexiones ingenerant, & ruditatem naturæ omnem in animis attemperant.

Hæmorrhoides sistunt.

Porrò sistunt etiam sanguinem venarum, narium, vulnerum, hæmorrhoidum.

Curant

Epilepsiam curant. Curant etiam caducum, rectificando Naturam, vt ne ægri cadant: qua ratione etiam tam iuniorum quàm virorum mediæ ætatis, tanquam principale quoddam, epilepsiam tollunt.

ADDITIO THEOPHRASTI.

Porrò de correctione notate, me hoc loco formā Esse specificati nullo modo corrigere velle aut posse. Quicquid enim in suū terminū Deus posuit, & ad suū gradū prædestinauit id nemo vel exaltare vel humiliare potest. Deinceps autem, quod est in forma Esse Essentificati, secundum id, quod mihi licet, correctionem & additionem in corallis ponam. Mirabilia enim sunt ipsorum Mysteria, Arcana, Magnalia & Secreta. Qua de causa correctionem & additionem omittere non possum. Nec verò caterorum scriptorum, qui de illis quoque commentati sunt, exemplo & more ieiunè percurram. Illorum námque scripta similia sunt statua vel imagini, quam pingit pictor, & tamen cuius sit, ignorat. Correctionem qualem coralli admittant.

Caterùm iam ab initio is Philosophorum omnium mos fuit, vt bonum à malo separaretur, & purum ab impuro disgregaretur, hoc est res omnes mori debent: Soli anima manendum est. Si ergo manendum anima & putrescendum corpori est: iam constat antè, quòd, nisi semen putrescat, fructus nullos proferat. Porrò putredo solius corporis est. Bonum, Essentia & anima putrescunt minimè: sed hac à putredine excipienda sunt. Exceptione facta, iam margarita per se sola præsto est, in qua vires omnes collocata sunt. Idem etiam similiter de corallis iudicandum est. Nempe si margarita ab illis extrahitur residentia magna remanet. Margarita enim semper exiguum quid est, respectu eius, quod inutile est. Sciendum ergo, margaritam ex corallis virtutem eam exerere, vt omnes fœminarum vitiosos fluxus, absque vllo totius corporis damno præcidat. Alias enim si fœminarum eiusmodi profluuia loco vno sistantur, alio loco oriuntur deteriora. Hîc verò idem non accidit. Ea enim sanatio exquisita & integerrima est, id procurans, vt nihil indè detrimenti sequatur. Et remedio illi nusquam similis thesaurus reperiri possit. Idem præstat etiam in fluxibus alui, qualescunque sunt, vel vndecunque oriantur. Qui etsi quidem extremi gradus essent, corrigerentur tamen, & ad statum meliorem perducerentur. Corallorū margaritę quanta pręstantia.

Dotes tam excellentes Deus margarita indidit, viribus omnifariis, prout eas sua serie recensuimus, insignes. Assumpti intrò sanguinem vndecunque manantem in corpore sistunt. Si cum decem vel quindecim guttis sumantur, Epilepsias omnes tollunt, modo admirando in fœminis, pueris, & viris. Qui bibit de illis quinque continuis septimanis, is à caduco liberatur.

Porrò non inficior, hîc quoque fieri posse Additionem, videlicet cum secreto carniola, vt fiat præstantius. Potest etiam addi vitrum Martis in forma liquida. Additio prima fit propter ea, qua sisti debent. Secunda propter caducum & Epilepsiam. Possunt etiam in circulatorio rectificari, non autem in eo de quo Artista loquitur, qui se Alchimistam esse putat quidem, sed merus tamen nugator est.

DE VIRIBVS MAGNETIS.
Additio Theophrasti.

Primùm in genere commonefaciendi istis, quòd in Magnete vis quędam attractrix condita sit, quæ admiranda ratione vltra captum naturalem ferrum, chalybem & alia attrahat. Iam cùm Magnetis hęc operatio omnium oculis euidens & exposita sit Medicis; cur illi non expēderunt secum, an Magnes non etiam ad alias necessitates adhiberi possit, vel minus? Hanc enim experientiam cęteri Medici vniuersi neglexerunt, sol’ quæstui culinari inhiantes: quod tamen prętextu honesto nullo palliare possunt, ideò, quòd, cùm tam præstans subiectum præ manibus haberent, & eius operationem suismet oculis liquidò viderent, in eo tamen cognoscendo & experiendo tam somnolentos & torpidos sese præstiterint. Etsi vniuersas quidem Magnetis virtutes, quas descripserunt veteres, huc congeram: nihil quicquam tamen magni scripsero. Qui de Magnete scripturus est, huic opus est, vt additionem & correctionem proferat. Sic à tergo mihi illi vniuersi stabunt. Magnes attrahit ferrum &c. Medic. reprehēs.

Sæpiùs ad nauseam mihi pediculosi illi Doctores & Pharmacopœi ingeminant, quòd scriptorum veterum auctoritatem ratam habere recusem. Sed cur imiter inexpertos? Videte enim, de solo Magnete quicquid scribunt, nihil est. Iam contrà videte, qualianam ego scribam, & cum illorum scriptis eadem iusta lance trutinate. Et nisi mihi ipsi ad Experientiam ductor fuissem, per illos vtique veteres totus cœcus & exocultus in Medicina mansissem. Interim qui maiora & penitiora quæro, ob id reprehendendus minimè sum, quòd desertionem ab ipsis facio. Huc me experientia adigit, vt hanc, non illos sequar. Et prolixitatem hanc meam præsentem quęso nemo ęgrè ferat. Nam fateor, hęc quidem ad Magnetis descriptionem nondum facere, admonitionem tamen eiusmodi præmitti, visum mihi commodum fuit.

Narrant Scriptores veteres, Magnetem attrahere ferrum, &c. Hoc per se verum cum sit, nullo scriptore opus habuit, cum quiuis etiam bardus id videat. Iam quęro, an sufficiat tradere id, quod agrestis quiuis videt, an verò non opus sit etiam illa, quæ rusticus non videt addi? Id vt fiat, fas omnino ac ęquum mihi videtur: nec tam somnolento pede hæc via terenda est. Pudenda ea Philosophia est, quę plus non affert rustico. Ego ex experientia, rerum omnium magistra, vnà cum ipsius Theoricâ ex experientia manāte, affirmo, Magnetem esse lapidem, cui insit vis attractrix ferri & chalybis, prout in propatulo est: cui adde vim attractricem omnium materialium totius corporis morborum. Prisci Humoristæ multa de quatuor Humoribus nugati, turpes in medicinam errores nexuerunt. Ego contrà assero, quòd secundum Planetas morborum cognitio, quàm secundum Humores multò expeditior sit. Interim cùm illi, antiquam cantilenam pergant canere, nonnisi Humores crepant. Demonstrat id Experientia, Magnetem ad se materiales morbos omnes trahere, à loco scilicet suo ad alienum, vnà cum coniunctis illis excrementis. Iam explicandum vobis est, quidnam materiales morbi sint. Hi nimirum sunt illi, quos Magnes demonstrat, dum illos instar ferri & cha- Philosophus rustico sublimiora dicere debet. Magnes quid. Magnes morbos materiales attrahit. Morbus materialis qui sit.

& chalybis attrahit. Cęterùm illius classis morbi hi sunt: Fluxus omnes mulierum, qualescunque sint: profluuia omnia ventris: item morbus quiuis, qui à centro suo in circulum dilatabilis, in centrum reduci potest: item omnis diuersio fluxuum, qui à radice in ramos effundi sueuerunt, vt in radice contineantur. Hę iam sunt virtutes, quas Magneti assigno: nihil faciens cæterorum scriptorum nugas, siue illi recentes siue veteres sint.

Magnes morborum centro imponēdus

Sed vt institutum meum vrgens, vbinam Magnes iacere debeat, explicem: hoc saltem à me admonendi estis, vt ponatis illum super centrum, ex quo morbi egrediuntur. Demus exemplum. Si menstruum, si profluuium vel album, vel rubrum infestet, ponendus is est in centrum, hoc est super primas radices, vbi initium est. Ita desinet. Si Diarrhœa sit, iterum imponatur centro, vbi diarrhœa incipit. Sic alui fluor sistetur. Similiter & in cæteris morbis, per vniuersũ corpus sese diffundẽtibus, vltra quàm centrum comprehendit, centro illorum rursus imponi debet. Sic extra locum eum illi non efferentur. Per diuersionem & attractionem eiusmodi sistuntur excrementa, & superfluitates cohibentur in suo loco, vnde postea facilè elici possunt per naturale Emunctorium vi debitæ medicinæ poscente, ita necessitate, coadiuuante vera digestione. Etsi enim fluxus quidem sistatur, æger tamen ob id nondum conualuit. Hoc tamen ibi commodi est quòd in suo loco digestio perfectior fieri, & maturior effluere citra cruditatem possit. Sic etiam in colicâ cauetur, vt ne contractura sequatur. Ibi námque materia peccans conseruatur in suo loco, in quo etiam digeritur, & decenti naturam ordine matura expellitur, qua tempestiuâ expulsione colica quoque & contractura simul educũtur.

Morborum fluxilium summa curand. ratio quę.

Huc summam omnem confero, quòd nullus mihi in omni medicina videatur thesaurus exstare pretiosior, quàm vt morbus in suo centro cohibeatur ita, ne illud egrediatur: & postea vt Medicus peritus sit illum in suo centro digerendi & maturandi. Hoc facto, morbus naturaliter & non pręternaturaliter exire potest, siue bonus siue malus sit. Immaturum autem effluere sinere morbum velut in profluuiis & Dysenteria fit, &c. id omnibus dedecori Medicis est, quòd morbos nesciãt sistere in suo loco & ibidem eos maturare, & maturatos, non crudos & impręparatos expellere. Ea tamẽ imperitia omnibus Medicis familiaris est, quòd nec cohibere, nec digerere possint: quorum vna hę ars est, in alia parte salutem, in alia interitum procurare. Notandum pręterea, eodem modo etiam hydropem in loco cohiberi ibidem digeri, & naturaliter expelli. Et licèt alij quoque in hydropisi modi sint: alius tamen fit per naturam Magnetis, alius per naturam hydropisis: vt verum maneat, medicamenta multa pro vno morbo prostare, etsi vnum ab alio diuersum fit. Inspiciendum ergo, quid natura, & quomodo id præstare velit possitúe. Et hoc non in morbis corporis tantùm, sed etiam in cęteris chirurgicis obseruandum est. Per Magnetem enim hernia cohibetur in suo loco, & exitus sanatur. Sic per eundem vlcera antiqua & manantia retrò ad locum suum trahuntur, & tandem per genuinum emunctorium matura non cruda educuntur. Basis ergo rei omnis in hoc consistit, quòd per Magnetem res in suo loco cohibeatur. Postea adduntur coadiuuamenta, quæ in loco operantur, quemadmodum operari debent.

Peculiares ordinationes in quolibet seorsim morbo per Magnetem D. Theophrasti.

Magnes & attrahit & expellit.

Magnes dorsum habet & ventrem

VT verum adhibendi Magnetis vsum calleatis: omnium primò tenente, ipsum ventrem & dorsum habere, cùm ad se attrahendi, tum à se expellendi. Hinc iam primò digrediemur ad sermonem de profluuiis fœminarum, quæ in suo loco cohibenda sunt. Hinc processus oritur, vt dorsum in fine lineæ, & venter in eiusdem initio collocetur, vtraque parte cum suis cauitatibus contra se mutuò formatis. Et non in profluuiis tantùm Menstruorum rubeis albisúe, verùm etiam in omnibus aliis profluuiis ventris, quomodolibet contingentibus, processus is seruandus est. Hoc modo vtraque profluuia in suo centro cohibentur. Postea vsurpanda sunt Morborum Maturatiua & Digestiua. Sic in stomacho, nihil coquente, sed cibos crudos emittente, si tamdiu in stomacho retinentur, donec ad iustam digestionem illum reducas: sic demum secessus fiet naturalis. Naturale cohiberi non potest, sed tantùm præternaturale, donec naturale fiat. Idem faciendum est etiam in matrice, eo fine, vt omnia ad perfectionem naturalis suæ decoctionis redigantur, ac demum ordine naturali secedant.

Pro his ergo Additionem talem notate. Pro stomacho & intestinis assumantur idonea ad digestionem remedia, velut & ad vterum. Hæc loco hoc tradi non debent, cum aliàs abundè satis vobis cognita sint.

Vteri suffoc. per Magnetem cura.

Similiter & in suffocatione vteri, ab eo loco, ad quem tendit, vterus deorsum trahendus est, nimirum per ventrem, qui hoc loco sursum spectare debet, poníque inferiùs, & dorsum superiùs. Sic vterus in suo Centro manebit, nec ascendet. Hoc modo ipso in centrũ reducto, postea conuenientia matricis medicamina adhibenda sunt, velut *Mica nigra*, *Coralliorum perla*, & his similia alia. Ita effectus cessabit, & cura perfecta erit.

Caducus vt per Magnetem curetur.

Idem similiter etiam sciendum est de caduco, hoc est, de omnibus speciebus Epilentiæ, vndenam moueatur ac surgat, prout semper ad capitis verticem contendit. Ibi venter infimè, dorsum summè ponatur, & deorsum trahatur. Et non vnico saltem loco, sed inferiùs in omnibus hominis locustis ventres 4. modis collocentur. Vnicum verò dorsum tantùm contra illas quatuor ponatur. Hoc modo morbus à capite ad centrum retrahetur. Sequitur postea additio, vt Triagummatũ adhibeatur externè in via ad cõfortandum. Deinde propinetur Esse Essentificatum, & cordis confortatiua. Sic nimirum vos Medici minimè Medici sciatis, hoc modo omnem caducũ tolli senũ ac iuuenũ. Paragraphus

autem

autem præsens plus vtilitatis continet, quàm illa omnia, quæ Humoristæ à primo ad vltimum omni sæculo aut scripserunt, aut in suis Academiis docuerunt. Quòd si honestatis & doctrinę potiùs, quàm quæstus culinaris studiosi fuissent: solum Magnetem aggressi plus effecissent, quàm vniuersi illi Academiarum nugatores. Magnetis autem satis habet natio Germanica. Nihilominus tamen ipsi transmarina sectantur, & quę ante fores nata habent, negligunt. Sic fit, vt nec illa, nec hęc nôrint: quòd inanis ipsorum garritus prodit.

Idem modus facit etiam pro tollendo spasmo. Eo ad centrum suum diuerso, tandem inunctio fiat cum oleo salis. In tetano etiam cum dorso Magnetis procedendum est. Prægnantium autem spasmo hæc medicina cumprimis conferens est.

Veteres Medici vnà cum suis complicibus, multa quidem de defluxionum, in oculos, aures, os, nares aut exteriora membra decumbentium, & sibi ipsis emunctoria & exitum per fistulas, foramina, vlcera, &c. molientium diuersione blaterârunt: quorum tamen vniuersum consilium vix farcimine dignum est. Fundamentum enim verum ad centrum diuertendi nec attigerunt, nec docuerunt, solis nimirum clysteribus, & purgationibus vacantes. Remedium autem fluxiones diuertendi palmarium est Magnes. Si pro loci conditione, dorsum centro, & postea venter centro obuertatur: tunc fluxio omnis, vbicunque in parato emunctorio fit, ad centrum suum reuertitur. Ea postmodum est in centro rectificanda, digerenda, & maturanda in loco, & à maturatione tandem ex centro expellenda. Itaque quid vos erronei Medici agatis, iam videte tandem. Fluxiones studetis deriuare crudas, non maturatas: cùm tamen fluxio nulla diuersione in locum alium agatur, nisi in Loco nato priùs maturata probè fit, æstimate iam verò, quomodo in Locum natum illam deducere possitis.

Med. reprehens.

Magnes deriuandarum fluctionum remedium palmarium.

An purgando? Id quidem impossibile est. Vlteriùs, quàm ad podicem, eam minimè deducetis. Per podicem eam exigeris, & quidem crudam adhuc immaturámque existentem, quo facto quidem morbos augetis. Additio ergo est, vt si fluxio in Loco nato hæreat, ibi maturetur, & naturæ eiicienda indè committatur. Maturatio hæc fit per *Esse Essentificatum* de Lapidibus vini, pro ratione præparationis in lumine experto traditę. Hoc modo etiam sanãda sunt crura vlcerosa, & cancer, & fistulę, ac similes alii. Excipitur tamen *Noli me tãgere & Tentigo praua*, quocunque corporis loco sint.

Similiter etiam de sistendo sanguine notate. Vndecunque is manat, centrum semper illius exitus considerandum est. Postea venter dirigatur ad retrahendam fluxionem, & dorsum ad eandem reprimendam. Sequuntur hęc Additiones, vt potiones administrentur, quibus sanguis ad suum centrum reducatur, & furorem ac ebullitionem deponat. Si enim ille instar aquæ in olla ebullientis, refrigeretur, malum cessat. Hac faciunt secundum meum processum aquę Cordiales. Alius sua experimenta vsurpet. Cuilibet liberum est conueniens suum adhibere. Qualis enim ille est Medicus, qui planè nullam experientiam habet? cuius ars omnis in hoc consistit, vt depingat iam in aliis libris picta, & ficta? Idem processus etiam in hæmorrhoidibus tenendus. Absque eo enim, & maturatione ac infrigidatione, perfecta cura nulla est.

Et hæc de Magnete commentari placuit, ex fundamento eo, quod Natura ipsa docet ac demonstrat. Quæ cùm seipsam & suas operationes euidenter exhibeat: cur illis, quibus facultas commendata Medica est, non licitum sit penitiùs in Experientiam intrare? Vbi enim desinit Philosophus, ibi incipit Medicus. An nõ hîc verus est Philosophus id, quod Magnes ipse indicat: Eo cognito, an non Medicum porrò inquirere deceat? Natura producit arborem. Eâ productâ, vt Philosophus ipsa cessat, quid fit? quid sequitur? Tignarius. Vbi natura desinit, ibi incipit tignarius. Is iam ex arbore facit domum, velut arcularius cistam, tornarius cyathum, sculptor imaginem. Idem facere etiam debet Medicus, hoc exemplum imitando, & latiùs rem secundum demonstrationem naturæ extendendo, vt eius ductum ipse sequatur. Nam vt eadem arbor ad multa, non ad vnum tantum bona est: ita & Medicina vna. Quare ad multos morbos extendenda est.

Nec verò in iam comprehensis saltem morbis Magnes vtilis est: sed idem contrahit etiam rupturas, & eas mirabiliter in omnibus ætatibus sanat, & extrahit Ictericiam, ac retrahit Hydropem cum additionibus decentibus, de quibus plura hîc verba facere, nimis prolixum foret: maximè, cum omnis processus sit seu consistat in attrahendo, repellendo, in loco digerendo, & rupturam in Didymo &c. consolidando. Hęc ex practica clariùs discuntur, nec opus est, vt imperitis præmansus ille cibus in os ingeratur.

DE NATVRALIBVS REBVS D. THEOPHRASTI HOHENHEMII LIBER PRIMVS

CAPVT I.

De Terpentina.

E Terpentinæ proprietate commentari primùm hac de causa mihi æquum visum est, quia id crescens arbores Germanię cæteras omnes singulariter superat. Sicut n. Balsamus suę regionis arbores cæteras omnes euincit: ita Terebinthus arbores reliquas Germanię. Cæterùm in virtutis & ort⁹ eius descriptione primũ vtemur exemplo. Vt crescẽtia varia ac diuersa ex terra enasci videtis, quolibet suâ formâ & colore distincto: ita sua peculiaris forma, suus ortus etiã cuilibet est. Præterea quodlibet etiã crescens fructus suos, qui in cõmodum hominis cessuri sunt, in peculiari substãtia profert & exhibet. Sic lactifera animalia, lacte homini suos fructus ad quos creati sunt, largiuntur. Sic arbores pyris & pomis, &c. suos fructus erogant. Sic Larix bonum suum, quod in gratiam hominis profert, resinæ specie,

ex-

exhibet. Iam verò resinæ in arbore eadem est generatio, quæ est lactis in vacca, secundum cuiuslibet conditionem, naturam, & complexionem. Vacca id sumit ex terra: sic etiam Larix: nos autem dotem illam à larice sumimus. Vt apes mel legũt ex floribus ex quorum succo illud conficiunt: ita nos mel petimus ab apibus. Ita de necessitatibus miro consilio Deus prouidit homini per naturam, in qua summa & exquisitissima scientia latet, cum qua comparari cum omnibus suis artibus homo ne tantillum quidem posset.

De Generatione Terpentinæ dixi, eam conuenire cum generatione Lactis. Vt ex lacte, vaccæ adempto, multa fiunt: ita in varias etiam species Terpentina aptatur. Attendite. Primum lactis principium, hoc est, primum semen, est in terra, & super terram enascitur, & de terra ab animalibus editur, & in animalibus vltimam suam essentiam adipiscitur, & fit lac. Sic & Terpentinæ in terra semen est, ex terra propulsa in eum locum, in quo larices stant. Ibi enim prædestinatio præsens, constitutam concordationem facit, vt duo illa, quæ coniungenda sunt, per ordinationem naturalem conueniant. Et tunc in arbore præsto est virtus attractiua, loco vteri, quærens id in stomacho, in quo præparatur in Terpentinam. Itaque ex stomacho illud effundit in vterum ventris, in quo omnis suæ essentiæ perfectionem adipiscitur. Præterea in hac etiam generatione notare, arborum genera duo esse: Masculum & Fœminam. Hæ masculæ sunt, ex quibus nihil exundat, sed omne in substantiam propriam conuertitur. Talis est Buxus, &c. Fœminæ sunt illæ, quæ hominibus necessaria promunt, citra suæ substantiæ læsionem, vt Larix & aliæ similes.

Terpentinæ & lactis collatio.

Arbores sunt duplices. Masculæ quæ. Fœminæ quæ.

Hoc verò inter arbores masculas & fœminas discrimen est secundum substantiam & naturam propriam, quod est inter carnem vaccæ & tauri caro vna & eadem est: minùs tamen est in carne vaccæ, plus in carne tauri, quoad Essentiam carnalem.

Laricis ea natura & proprietas est, vt locis incultis ac asperis montanis gaudeat. Sicut enim domestica & agrestia animalia, ita & domesticæ ac agrestes arbores à Deo conditæ sunt. Vtrobique eadem est differentia, respectus idem. Quòd si larix quidem in domestica loca transplantetur, discrimen tamẽ aliud non adipiscetur, ac si ex montibus dama sumpta includatur in hortum. Et tamen Terpentina ad huc grauius damnum accipit. Si enim ex loco natiuo transfertur, amouetur à lacte genuino, & lac nouum adsciscit, quo essentia eius non æquè ac à lacte materno conseruatur. Videtis sanè, quo discrimine distent terra culta & inculta, etiam iudicio oculorum. Idem etiam discrimen est terpentinæ feræ & domesticæ. Fera in nulla bona terra enascitur: domestica enascitur in terra bona. Et licèt quidem ex montanis transplantetur in plana: Spoliatur tamen sublimibus auris, & concipit aërem infimum, qui eius naturæ admodum aduersatur. Itaque propter alias etiam causas transplantatio concedi minimè potest. Inter eas palmaria hæc est, quòd influentia

Larix gaudet montanis.

Laricis transplãtatio cur noxia.

Terpentinæ à sublimi cœlo in elatos montes, & non in subiectam planitiem decidat. Iam nisi quotidiana Influentia quotidiè nutriat cibétque, iustum & conuenientem suum gradum nihil assequitur. Et cùm Influentia transplantari non possit è sublimitate in inferiora: sciendum omnibus, cumprimis Medicis est, quòd quodlibet crescens sub sua influentia sumi debeat, eo loco, quo natura ipsa illud plantauit.

In transplantata quidem Terpentina virtutes & species omnes æquè ac in vera ac genuina existunt, sed tamen cum gradu imperfecto. Itaque exemplum hoc notate. Vulgus ait, Lupum piscem in hac aqua, quàm in alia meliorem fieri. Nam optimi quique, si in certas aquas coniiciantur, illarum saporem acquirunt, & peiores fiunt. Qui in mollibus educantur aquis, multum differunt ab illis, qui aluntur in aquis durioribus. Quæ aquæ: eadem & terræ ratio est: Itaque eandem quoque transplantationis rationem esse oportet. Sciendum autem & hoc est, quòd sua ætas, suum senium insit Terpentinæ. Quò fit antiquior: eò infirmior. Prima eius ętas ad annum extenditur 60. Ad 60. duplicatum ætas eius media excurrit. Post 60. triplicatum senium eius incipit. Si senescit, concordantia naturalis sese mutuò vnire ampliùs non potest. Nec enim impressiones spirituales cum corporibus terrestribus coniungi queunt. Hæc omnia eo fine adduco, vt non de larice saltem intelligantur, sed & de cæteris generibus omnibus cum illa conuenientibus. Nec de eo saltem loquor, quod oculi vident, sed de isto, quod est animus & anima, vt suum ipsi præsidium sit, & cum virtutibus suis seruentur. Hac de causa planiùs ista elocutus sum vt hoc loco virtus intelligatur, per quã morbus quilibet sanatur.

Terebinthi ætas quid sit.

Porrò autem & hoc scire conuenit, quòd de Terebintho seorsim potiùs, quam de cæteris scribendum sit. Est enim verus & genuinus Balsamus, ac pro Balsamo omnino habendus, eiusdem naturæ ac bonitatis cum transmarino aut Indiano. Balsamus Indicus quidem, etsi, quatenus Balsamus est, nonnullis aliis quoque dotibus exornatus sit: attamen & Terebinthi Balsamus, pręterquam quod Balsamus est, peculiaribus quoque nonnullis dotibus locupletatus est. Balsamus autem est id, quod corpora non sinit putrescere, sicut duo hi balsami docent. De Balsamo Germanico notate: quòd si córpora eo condiantur & præparentur, nunquam putrescant, hoc tamen obseruato, vt in debita hora excipiatur & colligatur. Vim enim illam possidet ex influentia cœlesti: vt omnino poscat idoneo tempore incidi, & debito ordine conseruari.

Terpentina est verus Balsamus.

Balsamus pręseruat à putredine.

Obseruandum etiam est, multa Ethnicorum, velut & præcipuè Romanorum sepulcra inuenta & aperta fuisse, in quibus condita erant cadauera Balsamo præparata, in loculis Alabastrinis aut Marmoreis. Is Balsamus pro Indiano habitus fuit, sed falsò. Nã ipsa probatio & examinatio instituta docuit, fuisse Terpentinam. Iam veræ Terpentinæ nomen duplex est. Si secundum influentiam Balsamæã colli-

Cadauera Balsamata inuenta.

Terpentinæ nomen est duplex.

colligitur, *Balsamus* vocatur, & non Terpentina. Si verò in Signis aliis sumatur: tunc Terpentina vocatur. Nam modis omnibus expẽdendum vobis est exemplum, quod iam affero. Res crescens quælibet à natura, (vt lignum) Balsameam in se naturam continet. Id lignum si in Signis Balsameis deiiciatur, diuturno tempore non putrescit, nec etiam finditur aut rimas agit, nec oneratur vermibus. Causa hæc est, quòd natura Balsamea in concordantia confirmata sit. Quantum ergo Balsamus potest, & quãtum gradatus est, tantum etiam operatur.

Balsamũ crescentia omnia habent.

Cæterùm vt Balsami collectionem etiam intelligatis, sequens exemplum notabitis. Brutum, quod lac fundit, mulgendi tempus & horam definitam requirit. Tempus hoc, prout à natura constitutum est, ita seruandum est. Id si transgrediaris, lac in vberibus concrescit, dissoluetúrque ac diffluet in seipso, acescétque, ac subindè magis magísque corrumpetur. Hinc morbi & ægritudines illud animal inuadunt. Simile quid euenit etiam hominibus. Si stercorum aut vrinæ naturalis excretio impeditur, sequitur Tenasmus, dysuria, strangiuria, ardores. Nam horum corruptionis eadem quæ & lactis est ratio. Hoc ita deduco, vt sciatis, ipsi quoque terpentinę simile tempus ac horam esse, qua à sua Larice auferatur. Suam habet Influentiam, quâ abit in Balsamum: suam habet horam, quâ in Terpentinam abit. Ea enim est hora generationis, quę vt magni momenti res, singulariter respici debet. Cúmque hora ea in nostra potestate sita sit, quâ excipiatur vel Terpentina vel Balsamus: ex eo patet, vobis Medicis firmamenti cœlestis notitiam ad summum familiarem esse debere. Quam qui non habet, similis est sutori, qui filum torquere nescius, nodulis calceos colligat & constringit. Sed paragraphum hunc adhuc pliniùs vobis proponam. Si Terpentina vltra iustum tempus in arbore hæserit: nec Terpentina ampliùs nec Balsamus est, sed fracta & in se dissoluta est instar lactis, nec in ea boni quicquam quęrere licet. Quę indico vobis hoc fine, vt secreta, arcana, virtutes & mysteria, in terpentina latentia, eò exquisitiùs & fundamentaliùs humanis vsibus depromi & erogari possint.

Lactis retentio nemque mala se quantur.

Excrementorũ retẽtionẽ quæ se quãtur.

Sed vt informem vos de proprietatibus Terpentinæ, vndenam earum quælibet oriatur, hunc discursum notabitis. Hæc, quæ iam profero, non conuenient cum libris aut scriptoribus cęteris. Quòd verò illi à me diuersi sunt, stultitiæ ipsorum adscribendum est, & tenui experentiæ in illis, quę omnibus compertta esse debebant. Primùm ergò vim in sese continet ex Elementaribus corporibus, quam corporaliras eius à cęteris corporibus concepit. Semen nimirum, quod ex terra crescit, magna arbor fit. Iam arbor est subiectum, in quod infunditur id, quod ex illa in commodum hominis cessurum est. Deinceps ergo dicendum, vndenam hęc in statum (al. in horam vel in stirpem) infusio oriatur. Causarum prima est cœlestis Influentia, quæ imprimit & instillat Terpentinam in Balsamum, non secus ac aurum argentúmue à scoria separatur,

Terpentinæ proprietates vnde.

1.

ac metallum purum euadit. Si quęras ex me, cur partum horæ tanti faciam: causam hanc prætendo, quia nimirùm genita res vniuersam mundi machinam in se concludit seu portat, tam purum quam impurum, tam deforme, quam formosum, tam malum quàm bonum, tam idoneum, quàm inidoneum. Et illud quidem tempore horæ per ignem & fornacem, qui ignis firmamentum est, transadigitur. Prout hora fuerit, ita expurgatur à malo, ab inepto, ab informi, ab impuro, &c. Et prout multis sortibus permixtum fuit, ita euadit aptum, pulchrum, purum bonúmque. Et hæc non de Terpentina saltem intelligenda veniunt, verùm etiam de re qualibet ex natura procedente, siue sensibilis sit, siue minùs. Hoc nimirum pacto Terpentina à firmamentalibus Vulcanis in Balsamum transmutatur.

Secundò complexionem suam accipit ab Elementis, nempè ab aëre, cuius naturę & proprietatis est. Nam hoc ita accipiendum est, quod aër per se corpora omnia, velut & Elementa per se, & quicquid ex Elementis nascitur, peruadat. Ex Elementis autem quatuor res cũ perfecta substantia nascuntur. Qui autẽ fructus sunt Aëris, ab aëre (vt sic dicã) natutãtur. Ideò calidus est & humidus. De gradibus, primo, secũdo, tertio, quartóue, quos sua quadã fatuita re rapti nonnulli medici constituerunt, omnia stulta iudicate. Gradus saltẽ vnus est, nõ plures, non pauciores. Frigiditas saltem vna est in niue: vnus saltem ignis. Quòd autem aqua sit calidior, id eius natura est. Et licèt gradus quidem ita in Archamiâ intelligantur vsurpandi secundum maius & minus: ipsum tamen principale vnius Essentię manet. Præterea Terpentina Influentiam etiam Medicã habet, quæ ipsi congenita ex creatione erit. Sciendum enim, quòd Medicina in rebus naturalibus, quę spiritus est inuisibilis, in corpus illud fusa sit, velut spiritus hominis in hominem. Et ex tot quidem virtutibus Terpentina constat, seu, in tot virtutes illa digesta est: primò nempe in corpus Elementatum: secundò, in cœlestes Impressiones: tertiò in olympium Vulcanum: quartò, in complexionem chaos: quintò, in spiritum creatum. Iam porò expediam vobis ipsius vires operationésque secundum quinque differentiarum tenorem, hâc nimirùm de causa, vt eò meliùs & rectiùs vires & virtutes, seorsim quamlibet secundum suam naturam intelligere sciatis, vt ita porrò per Astronomiam & Philosophiam fundamentum in Medicina iactetis, quò ipsa experiẽtia subindè magis magísque in apricum proferatur & elucscat.

2.

Gradus 4. Medicorum fictitii sunt. Gradus est vnus tantum.

Quando ergo, vt dictum est, Terpentina in Balsamum transmutata est: deinceps breuiter Balsameas eius virtutes vobis ita expediam, vt in naturalibus Mysteriis, Indico Balsamo illas omnino æquales esse appareat. Primum est de Balsamatione seu conditura defunctorum corporum. Balsamatio autem duobus modis intelligenda venit, vt corpora in Balsameis constellationibus condiantur seu balsamentur. Diei horæ duodecim sunt, quibus firmamentales spiritus motu suo transeunt, quod indies

Terpentinę vires & vsus quis. Ad putrediné.

indies fieri necessum est. Dico autem, in extrema exspiratione illicò totam obiectionem fieri debere cum amotione stercorum. Sic enim complexio omnium firmissima manet. Vtrum autem fiat, conseruatio manet seu durat in tempus, quod *perpetuum* vocatur.

Ad venenum. Nec verò de cadaueribus saltem hoc dico, quod in gratiam & honorem tantum Balsami protuli, vt nimirum syderea impressio in eo tam apud nos in terra, quàm apud cadauera esse intelligatur: sed multò plùs virium & virtutum apud viuos quàm mortuos deprehenditur. Et inficiari quidem nemo potest, quod ab infectione seu venenatione corporum summi morbi homines lancinent. Nam venenum morbi omnes sequuntur. Vbi autem membrum aliquod ad putredinem disponi non potest, ibi nec veneno locus est. Et quod contra putrefactiones prodest, idem etiam omnibus morbis resistit. Hinc iam sequitur, pestem manare à Firmamento, velut & Balsamum. Itaque simile iungitur simili: & Balsamus vincit pestem eo modo, quia arcem prius occupat, vt iaculationes firmamentalis pestis in mutos nihil roboris habeant. Si autem alterum præcurrerit aliud etiam eodem modo metiendum.

Ad febres. Eodem ordine procedendum est etiam in febribus. Ordo autem rerum istarum omnium est, vt medicus cogitet, quomodo balsamus ante omnem infectionem administretur, ne quid veneno corripiatur. Hoc enim scire Medico dignum est, nec requiritur, vt id primùm hîc à me doceatur, quandoquidem ex Academiis recenter appulit. Similiter etiam iudicabitis de Apostematibus tam internis quàm externis, quocunque modo & loco oboriantur, modo hoc curetur, vt periodus Balsami prior sit. Res námque præteritę reduci minimè possunt. Et Balsamus eò directus est, vt prioritatem eligat.

Ad Apostemata.

Ad vermes. Præoccupatio similis facit etiam contra vermes. Vbi enim Balsamus irrepit, ibi nulla insecta oriuntur, nec scarabæi, nec vermes, etiam si illos ex stercore oriri naturale sit.

Fieri non potest, vt morbos, ex causa putrida nasci solitos, sufficienter enarrem. Vtcunque verò nominentur: tu dicto iam modo procede. Hoc vobis inculco Medici, planéque spero, tantùm vos in Academiis didicisse, vt intellectus in nullo deficiat. Pleneque mihi videtur, experientiam medicam in nullo vobis futuram esse noxiam. Quòd verò ego à vobis discrepo, causa hęc est, quia & vos discrepatis à me.

Experiẽtia nulli noxia.

Porrò scire etiam debetis, sicut in formatione dissetui, quòd in partu per firmamentalem Vulcanum impurum à puro separetur. Iam in terpentina sunt quędam immundicies, ex Saturnina & Martiali impuritate, quæ omnes bonas ab influentia datas virtutes impediunt, ceu rubigo ferrum. Fulmen autem eiusmodi est, vt Vulcanus in partu Terpentinę illas consumat, velut ignis lignum. Purgatione hac facta duę nouissimæ virtutes apparent, nempe, quę ab aëre, & quæ ab Immisso spiritu Terpentinæ inest.

De aëre, sicut, Astronomia docet, hoc sciendum est; quæ nempè aëris naturalis generatio, & eiusdem quolibet tempore mutatio fit. Tum & Physici estis, vt illius aëris conditiones noscatis. Properate ergo ac anteuertite: Sic demum à morbis illis præseruati eritis. Melius est præuenire, quàm Firmamenti violentiam expectare.

Denique notate etiam de Terpentinâ, quomodo illa cruda suos vsus homini conferat, vel non conferat. Nam pręparata, ac sine additione parum præstat. Sed & hîc velim secundum meam experientiam me à vobis intelligi. Cæteri suam quoque proferent.

Præparandi modus hic vnus est, vt cum forti rubeo vino bene coquatur, & priusquam vinum omne insumitur aqua cyclaminis prius imbuatur, & in loco frigido abluatur, & in simili conseruetur. Vulneribus si instilletur, & illa cerato Emplastro obducantur, seu pro lege vulnerum deligentur; vulnera Saturnina sanantur. Correctio eius pro quolibet vulnere talis est, vt ex parte dimidia adiiciantur vitelli ouorum, & vulnera postea, vt supra, deligentur. Quòd si natura fors superfluã carnẽ vulneribus ingeneret, veluti strumas in homine: tum prædicto Emplastro adde Alumen vstum, aceto præparatum. Sic caro luxurians citra omnem dolorem exedetur: tu saltem vide, vt ab experientia instructus sis. Nec enim quiuis qui vinum in manu habet, illud decenter bibere potest. Etsi aut alię quoque additiones supersint: eas tamen vsurpari, consultum mihi non videtur.

Terpentinæ quæ præparatio.

Porrò de Alchimia, quæ semper ad summas vires spirat, notate, quòd humani vsus gratiâ ipsa Terpentinam deduxerit in destillationem. Ea primũ destillata: postea in experientiam recepta fuit. Illi autem qui medicinæ imperiti fuerunt, pseudomedicis, tanquam sua opinione doctis, hanc experientiam assignãrũt qui tamen iam à primordio rerum bonarum artium contemptores semper exstiterunt, in solis coctuis desudantes, deque nullo alio solliciti, quàm vt oculis satisfaciant. Hi nihil quicquam huius tentârunt, aut experti sunt, sed ęgros emori & perire siuerunt, qui tamen restitui facilè potuissent. Hoc autem iam meo sæculo experientia hoc mihi monstrauit, quod Destillatio hæc in duritie corpus sit summum, ad illam auferendam, hac tamen distinctione obseruata, quòd nonnullæ durities fiunt in splene, quędam in Hepate, aliæ in aliis internis partibus, velut & in externis, vt sunt nodi & calli. In summa, quicquid villosum aut venosum, aut osseum, cartilaginosúmue est id omne eo exstirpatur, hac tamen cura addita, vt Appropriata, in suis gradibus commisceantur: velui in *Nodis Podagricis Essentia Mummiarum.* Et sic in cæteris.

His iam comprehensis, Balsamo & Terpentinę, quantum quidem per experientiam mihi constat, colophonem imponam. Ea vt à me incepit: sic spero fore, vt cum amplissimo gaudio vera & probata ab aliis inueniatur. Hoc hîc repetendum iterũ est, quod venatũ vulneribus instillata, venas ab omni noxa pręseruet, ac dolores etiam Podagræ mulceat.

In-

Vernix optimus ex Terpentina.

Insuper si Terpentina in suum vitrum decoquatur, idque vitrum postea debito modo destilletur, & cum Carabe soluatur: nullus eo subtilior inueniri vernix poterit, si illinatur,& illicò siccetur. Idem vitrum si cum tegularum puluere supra ignem permisceatur, pauimenta adeò firma & solida dat, vt etiam lacus ac horti illis citra omnem putredinem & corruptionem excipi seu concludi valeant. Etiam hydrargyri magna copia, citra euanescentiam in illo rectè conseruatur. Quæ plura de eo scienda sunt, aliis codicibus occurrent: quæ huc reduci non conuenit.

CAPVT II.

De nigro & albo Elleboro.

DE duobus Elleboris scripturus, hoc primum assero, Elleborum alium hactenus vocatum fuisse album, alium nigrum, propter colores, album, & nigrum. Non autem ex hoc, sed ex proprietatibus, duabus hisce radicibus insitis appellatio constitui debet. Si ergo verius à virtutibus denominari licet: debet albus Elleborus vocari Iunior, & niger Senior, seu radix alba Iunior, & nigra Senior. Nomen autem Ellebori remouendum est, ex causa, quam iam tradam. Duæ hæ radices virtutem vnam & eandem habent. Hoc saltem discrimine distant, quòd Iunior iuuenibus, & intra 50. annos constitutis conueniat & adhibenda sit: Senior autem illis, qui 50. annos iam excesserunt. Et hoc non de Elleboro solo, verùm etiam cæteris herbis & radicibus omnibus, quæ duplicis sunt generis, Mas scil. & fœmina, verum quoque esse iudicabitis. Non quod verè Mas ac fœmina sint, sed vt ex illo discrimine intelligat Medicus, aliam iuuentuti, aliam senibus porrigi debere eo modo, quem iam de Elleboris traditurus sum. Medicorum certè hoc delirium cumprimis graue est, quòd intelligere minimè potuerint, aliam esse rationem & medicinam iuniorum, aliam seniorum, adeoque duas officinas naturam condidisse. Nam inconueniens est, vt senex iuuenum medicina, & contrà iuuenes senum remediis vtantur.

Ell. albus est iunior, niger senior.

Mas & fœmina inter her bas quid.

Medici reprehẽs.

Pro declaratione horum exemplum vobis affero de Lunâ, quæ singulis mensibus renouatur & repuerascit. A pueritiâ vsque ad ætatem mediam est plenilunium, vbi ætas prima abiit. Postea incipit senium, & illa decrescit, dum penitus vanescat. Lunæ hæc constitutio præfigurat vobis iuuentutem & senium hominum. Et sicut alius status est in augmento, alius in decremento: sic certum etiam discrimen est iuuentutis & senij. Et cuiusuis Medici est, Lunæ naturam & conditionem solidissimè intelligere. Ita fiet, vt etiam hominis ætatem, qualis sit, nouerit. Ex Lunâ namque ea discenda est. Illa verus & genuinus liber est, non is, qui atramento descriptus est. Sic aliud etiam herbarum genus in augmento Lunæ, aliud in eiusdem decremento vsurpandum est. Id vulgo Mas & fœmina dicitur. Mas est primæ, fœmina secundæ ætatis. Sciendum præterea etiam est, vniuersa, quæ numeris subiiciuntur, duobus numeris contineri. Si duæ partes componuntur, res integra est: vna quælibet per se pars integra non est. Quid enim ætati iuuenili prosit Elleborus senior? quid alteri ætati commodet Elleborus iunior? Si autem sunt simul, iam perfecta medicinâ instructus est homo, tam iunior, quàm senior. Interim tamen, cum iuuentus & senium vnà consistere nequeant, sed vnum alterum aboleat, ac iuuentus non opus habeat senio, nec senium iuuentute, similiter & Luna tantùm iunior non simul etiam senior, aut senior tantùm, non etiam simul iunior existat: ideò Deus hanc Medicinam in duas partes diuisit, quarum nulla alteri obstringitur.

Ætatis hominis cum Luna collatio.

Numero duplici omnia subiecta.

Noscenda autem porrò etiam est quælibet differentia morborum primæ & secundæ ætatis. Alterius enim naturæ est Apoplexia in prima, alterius in secunda ætate. Sic etiam alia medicina in prima: alia in secunda. Iam verò in Elleboris integra & perfecta cura est Apoplexiæ, discrimine tamen habito iuuentutis & senectutis. Perfecta inquam in vtroque curatio est, modo tamen morbi diuidantur. Exempli causa. Duplex est Podagra: vna primæ, altera secundæ ætatis. Et Elleborus est integra eius cura, & integra eius cura est in Elleboro. Vtræque autem in eadem radice vnà consistere non possunt. Ideò diuisionem fecit natura ipsa, ne destructio in vnum congereretur. Memori ergo semper animo tenete diuisionem herbarum, diuisionem ætatis, diuisionem medicinæ, diuisionem morborum, & diuisionem Lunæ. Hoc enim Naturæ Mysterium & secretum est, cuilibet Medico, ex Astronomia nato palpabile. Pseudomedicis, vt ad omnia respondeamus, necessitate nulla mouemur.

Ætatis morborũ cognitio Medico necessaria.

Nec verò leui saltem hac cum instructione vos dimitto: sed veris Medicis hoc cumprimis inculco, quòd diuisio ex natura oriatur ita, vt quodlibet ad suum locum, & eò, quò debet, deducatur. Ita & Medicinæ vires ad debita & conuenientia loca deducuntur, nec aliò sese adigi patiuntur. Multò minus medicina in senium compellitur. Testa oui ad locum suum se recipit, sic etiam vitellus. Vitellus se rubinat, vt ita dicam, & testa crystallatur, seu in formam crystalli reducitur, per artem, sic etiam quodlibet contrarium in suum se locum confert, si artes in aliena subiecta coniiciuntur.

Ell. integre curat Apoplexiam.

His constitutis, operæ pretium me facturum esse censui, si Elleborum nigrum describendum susciperem, quænam scilicet eius virtus sit in secundam ætatem: idque hac de causa, vt iunior eò rectiùs intelligeretur. Principiò ergo notate de Ellebori nigri viribus, quas in foliis conditas habet post præparationem. Nempe in signis conseruationis decerpi & in vmbrâ aëre sicco probè siccari, & minutissimè teri, denique cum tantillo sacchari permisceri debet. Hæc pulueris præparatio est. Veteres quidem studiosè laborarunt, vt huius pulueris veram Essentiam compararent. Ad ipsum tamen finem non peruenerunt, vt herbam in purum Esse reducerent. Vnde in Recepto præmemorato subsistere coacti sunt. Conatus eorum hæc causa est. Pulueris natura & proprietas conclusa est in tale Arcanum, qualis est is, qui quinquagesima annos transgressus, alteram ætatem

Ell. nigri præparatio quæ.

Elleb. nigri præparatio quæ.

Vsus & operatio.

ætatem attigit,& quotidie,manè & vesperi,puluere eo vsus est ea quantitate, quantam tribus digitis capi seu comprehendi licet. A iugi huius vsu decrescit senium, velut Luna, vsque ad constitutum mortis tempus, quod perpauci expectant. Hanc virtutem Natura Mysterialiter ex vniuersa Machina mundi, pro conseruatione Microcosmi disposuit. Hic enim in vno Arcano quatuor Elementa continentur, quo quidem quatuor Elemẽtorum infectiones expelluntur. Id vocatur defensiuum senectutis.

Defensiuum senectutis quid.

Cæterùm non cuiuis dicto modo puluis iste æqualiter administrandus est: sed conuenit Medico etiam considerare simul cuiuslibet sanitatem, vt pro eius ratione administrationis dosis temperetur.

Porrò, non frustra in hoc Essentia ipsa quæsita fuit. Quæ enim ea vsquam herba est, huic similis? Aut quæ ea herba est, quæ alteri ætati tam firmam, vegetam & diuturnam vitam conferre possit? Preseruat enim ab omnibus externis infectionibus,& internis putrefactionibus, hominemque in eo statu, in quo editus est, conseruat, vt citra morbos ætatem secundam attingat. Ideoque dignum & operæ pretium est, purum ab impuro separari. Hoc purum extractum, quis non Balsamum perpetuum vocitaret? cùm viribus eius omnino respondeat, & ad horam præstitutam perducat? Nec hæc vobis creditu indigna videantur. Hoc enim caussæ Guttæ tolluntur, & futura lepra cum radice euellitur, nec vllus alius similis morbus oboritur. Exemplo rem cognoscite. Sua sunt momenta in Astris: in quibus qui nascitur, nullis morbis obnoxius est. Sunt alia etiam, in quibus nati cum perpetuis morbis conflictantur. Iam si hominum talia momenta sunt, ab ipsa natura impressa: cætera etiam crescentia ex natura producta, eodem modo tincta & illis appropriata erunt, ita vt vtrobique vna natura & Essentia, & conseruationis impressio sit, quâ ad suam vtilitatem homo ceu à tinctura quadam tingatur. Et tantum de foliis Ellebori nigri vobis constare volui. Vbi hoc iuxta quoque teneri velim, opus scilicet esse, vt sub præsenti constellatione separatio puri ab impuro cognoscatur, Quò enim infensior hostis, eò potentior medicina requiritur.

Balsam' perpetuus quid.

De Elleboro Seniore.

VT de radice eius loquamur, sciendum est, eam quatuor morbos expellere: nimirum Caducum, Podagram, Guttam, & hydropisin. Hic discrimen quoddam tenendum est. Quilibet enim morbus duplex est: Corporalis & Spiritualis. Aduersus hoc duplici etiam instare Medicus Medicina debet, vt alterâ respiciat corporalitatem, aliâ spiritualitatem. Quantum ad corporeum, de eo hic loquemur. Quantum ad spirituale, processus eius ibi traditur, vbi de illo morbo disseritur & tractatur. Vbi ergo eiusmodi morbi spiritum suum in corporeis habent, vt sine corporibus illis subsistere non possint: ibi spiritus vnà cum corpore decedit. Si autem adsit impressio syderea, totius artis summa deinceps sequitur. Et quo pacto quatuor illi morbi virtute huius radicis curandi sint, iam in sequentibus trademus.

Ell. nigri radix 4. morbos curat. Morbus omnis est duplex.

Quomodo per seniorem Ellebori radicem Senior caducus curandus sit.

DE rebus purgantibus notandum est, inter eas contineri hoc discrimen, quòd aliæ humores viscosos purgent. Cæterùm etsi eos purgando quidem tollant: ipsi tamen morbo specifico nihil adimitur. Hinc patet, Humoristas morbos omnes in Humores collocare: vnde etiam hæc ipsis nata ars est, vt non nisi perpetuò purgent. Sed nec quicquam proficiunt ita, cùm interim ægrum miserè perdant. Quòd si explorata haberent medicamina laxatiua specifica, iam demum verâ viâ incederent. Itaq; de radice Ellebori nigri scitote, ipsam duplicẽ purgandi vim habere: alterã in specificatis: alterã in crudis humoribus. Vnde vtroq; modo Epilentię cura esse potest. Hinc autem colligitur, propter crudos & crassos Humores serò purgandum esse, ne ægro ea res malo sit. Simul tamen ac vnà secedit etiam corpus Epilenticum, & exitui sese accommodat. Medicus ergo ita peritus sit, vt tempus, ac ordinem administrationemque ad ægroti conditionem dirigere possit. Sed in initio Medicinæ radix præbebatur per se cruda comedenda: postea in lacte: tandem cum aliis permixtionibus. Iam verò cum morbus sæuior sit hodie, & venenum hoc tempore intensiùs euaserit: requirit vtique necessitas, vt Medicus ipsam etiam Medicinam intendat & exaltet, ne quâ parte morbo infirmior sit. Aduersus ergo morbum illum consilium & experientia mea hæc est. Sumatur Radix viridissima seu recentissima, & cum Spiritu vini ex illâ Humor & Oleositas omnis extrahatur: Postea separetur iterum Spiritus vini, donec ipsa Essentia Radicis præcisè supersit citra omnem additionem, dulcerata. Hæc Essentia à veterum medicorum processu in eo differt, quòd non multi humores & phlegmata, sed potius ipsum corpus Epilenticum exeat. Qua de causa etiam processus iste illo priore tutior, adeoque hoc tempore efficax purgatio & cura est. Prodest tamen etiam, si ad extractionem sumatur Viscus Quercinus, & pyrethrum, & semina pœoniæ vt horum spiritus medicinalis concurrat, ac veteris Ellebori radici incorporetur mixtimque omnia in certa dosi propinentur. Et notandum est, rem non festinanter, sed sensim vrgendam, secundum conditionem personæ, morbi, regionis & cæterorum.

Humoristarum error.

Ell. nigri radix dupliciter purgat.

Ell. radix olim vt præbita sit.

Ell. radic. præparatio Theophr.

Additio.

Quâ ratione radice Ellebori nigri inueteratâ Podagra curetur.

INitio, Podagra est duplex; vna ex sanguine: altera ex de fluxionibus capitis orta. In sanguinea podagra sanguis ipse sæuit, instar rabientis canis. Per Astronomiam enim probatur, sanguineam podagram ex canicularibus concitari per ipsorum influentiam: quod suo loco satis demonstratur. Contra hanc Podagram Elleborus non prodest, sed tamen contra alteram. quæ oritur ex fluxibus, siue salsis, siue acidis, siue acribus, siue corrosiuis. Illæ enim fluxionum conditiones, non calor, non frigus, non humiditas, non siccitas, podagræ causa sunt. Quòd si calor quidem aut frigus, &c. sentiatur; id tamen ab

Podagra est duplex.

Podagræ sanguineę causa siriasis est.

ab accidente prouenit tantùm, ob laborem & conflictum, quem nouit ſanum & morbidum. Quos ergo defluxiones huiuſmodi ſollicitarunt his veteres genuini Medici Elleborum adhibuerunt, & per illum præbitum podagricos purgarunt. Eſt enim radix eius naturæ & conditionis, vt ex omnibus laxatiuis, veteribus quidem notis, omnium ſit optima ad defluxiones arcendas, & ex toto corpore extrahendas. Iſta tamen purgatio ad modernorum medicorum regulas & morem compoſita minimè fuit: ſed ſimpliciter & prudenter inſtituta fuit, eliſis Receptis ex Syrupis, & cæteris inanibus additionibus. Radix per ſe & ſolitaria adminiſtrata, & ægris quotidie, non ſemel & confertim, porrecta eſt. Senſim enim ac lentè, & cum tempore in chronicis morbis purgationes inſtitui debent. Seniore Ellebori radice ita præparata, vt quotidie data pro ratione perſonarum & morbi operetur: natiua & congenita ſua facultate fluxiones ita curat, vt nedum vlla ex omnibus radicibus aut herbis huic inuenta ſimilis ſit. Hoc curæ ac cordi eſſe debet Medico, vt ex ſolâ hâc radice purgationem ſufficientem quærat.

Ellebor. eſt purgatiuis optimũ.

Chronici morbi lentè purgãdi.

Sed tamen & hoc publicè notum eſt quòd, etſi pluuia recens lapſa quidem deſinat, & iterum ſiccetur, nihilominus tamen paulò pòſt alia inſequatur, quæ paludes & riuos rurſus compleat & inundare faciat. Hâc de cauſſa opus eſt, vt correctio quædam addatur, ne noua defluxionum generatio poſtliminio fiat. Ea additio deinceps omnium maximè neceſſaria eſt. Ea inquam additio veteris Ellebori radicis correctio longè optima eſt. Hoc pſeudomedici illi non expendunt, ſed idipſum, quod purgat, corrigere & inhibere ſatagunt. Hinc Terram ſigillatam & alia adiiciunt, quæ omnia medicinæ cumprimis aduerſantur, & radicis vim infringunt: cum tamen illam vires ſuas natiuas retinere potius, & ſecundum illas acui ac promoueri magis, quàm impediri deceat. Vera autem & legibus Medicis conſentiens correctio hæc eſt, vt poſt primam humorum amolitionem id præſtetur, ne deinde iterum cumulentur & inundent. Hoc per radices duas, Benedictam Garyophyllatam, & Acorum commodè impetrari poſſe, in propriis illorum capitulis recenſui: quod ob id hocloco iterandum minimè eſt. Fieri etiam ſolet, vt plura plerunque accidentia podagram comitentur, de quibus priſcis nihil conſtitit. Indies enim ac ſubindè illa magis magiſque inualeſcunt & geminantur. Et hoc in cauſa eſt, cur hoc noſtro tempore peculiaris de podagra liber conſcribendus ſit, vt accidentia illa ſuis congruis remediis tollantur. Quæ de radice hîc dicuntur, ea cauſam palmariam & fundamentum ipſum ſeu originem ſpectant, in quibus rhombus & cardo præcipuus rei vertitur. Nulla ergo ratione vis Laxatiua radicis infringenda, ſed omnino augenda & ſtimulanda eſt. Modus is omnium eſt optimus, quem in eius extractionis initio docui. Plus etiam confert, vim eius in ſpiritum vini extrahi & ita præberi, quàm eam crudam præberi. Modis tamen omnibus ea eſt purgatio vtilis.

Ell. radicis correctio q. ibus fiat.

Caryophylata & Acorũ Ellebori correctiua.

Qua ratione per ſenioris Hellebori radicem vetus Apoplexia aut Gutta curari debeat.

ANte omnia ſcire refert, Guttam eſſe fluxionem, in articulos vitæ & ſenſus, ſeu motus factam. Fluxiones autem multiplices aliæ quoque ſunt, & ipſæ in loca & membra illa fientes, apoplexiam tamen nullam inducentes. Ideoque diſcrimen rectè notandum eſt. Fluxio nimirum ſi cadit, fieri id debet non aliter, ac ſi Chirurgus alicui venam vnam aut plures pertundat, & in eodem Puncto, quo vena rectè & ex ordine fluit, accidat, vt phlebotomatus incredibili celeritate cum ſano corpore commoriatur. Sic ex centenis & ducentenis venam ſecantibus vix vni, imo interdum nulli tale quid euenit. Cæterum huius euentus cauſa eſt ſola influentia, & illius hominis natura. Apprimè ergo decet Medicum eſſe Aſtronomum, qui hæc talia ſciat & intelligat, vt inſperatis illis caſib. præuenire poſſit. Idem fit etiam in Apoplexia. Pono nimirum, tempus inſtare, quo fluxio Epidemialis graſſetur, quâ tamen ex omni populo vix vnus, duo tréſue tangantur aut corripiantur ita, vt repentina morte cadant. Sed vt de phlebotomia dixi, id ita ab influentia dependet. Idem etiam experimur fieri circa vulnera, vt minùs lethalia, lethalia fiant, & contrà. Quod vt ex imo fundamento hîc deducamus, opus non eſt.

Gutta quid.

Apoplectici vnde fiant.

Proindè ſequitur iam virtus Ellebori nigri radicis, ſecundum id, quod adeò exquiſitè & penitè omnes Articulos, Poros, Neruos, Loca &c. perrimetur, vt nihil in toto corpore relinquat, quod non pererret. Perуaſione illa accurata & exquiſita, locus affectus etiam inuenitur & attingitur & ex eo cauſa lædens emouetur. Virtus ergo radicis à Medico non infringenda, ſed acuenda & citra additionem exaltanda eſt. Ipſam enim tanta induſtria & peritia natura congeſſit, compoſuit, & in vnum Receptum comportauit, vt, quæ quidem ad 4. dictorum morborum curam requiruntur, nullis additis compoſitum illud meliorari poſſit. Impurum ſaltem à puro ſepara, & hoc vtere: ſic rectum proceſſum tenueris. Nihil autem te pharmacopœorum ſordida coctura moueat, ſicut mouentur, qui in Academiis regnant, & In pharmacopoliis ſuum paradiſum ſimul & Cœmiterium quærunt:

Apoplexia vt ad rad. Helleb. curetur.

Vſitatum autem eſt in Gutta illicò ac ſtatim vehementerq; cum magna doſi purgari: cũ & in aliis morbis vrgente neceſſitate idem fiat, ſicut hæc periti Medici iam antè ſcire debent. Etſi verò hoc modo fluxio quidem loco amoueatur: Eſſentia tamen naturalis adeò fortiter concuſſa eſt, vt noxa omnis per illam euacuationem penitus tolli non poſſit. Requirit ergo neceſſitas, vt additiones vſurpentur, ad defectũ illud rectificandum & reſtaurandum. Neoterici additionem in hoc conſiſtere arbitrati ſunt, ſi Recepta ſua longa ſerie cõcinnent: quod apertè erroneum eſt. Additio enim vt breuiter dicã, eius eſt tantùm, quod ad medicinam aliam pertinet, ſi ipſa plus præſtare non poteſt, & officiũ ſuum egit, & tamen aliquid adhuc ſuperfuit, vt illud quoq; aſſumatur ad aliam medicinã, quæ tũ vocatur Additio aut Correctio. Ea Additio perti-

Additio quid ſit.

net ad capitulum de integra seu perfecta cura Apoplexiæ seu paralyseos.

Quo pacto Hydropisis per Ellebori nigri radicem exigenda sit.

Hydropisis quid sit. Laxatiua vehementia quæ sint.

QVid Hydropisis sit, satis patet: nempè *inundatio aquæ in cauitatibus hominis facta.* Hydropisin curandi fundamentum vniuersum in hoc consistit, *vt aqua illa euacuetur ita, vt à toto corpore abscedat.* Ex Laxatiuis autem medicamenta multa sunt, quæ violenter, & seriò expellunt, veluti *Scammonea, Esula, Coloquinthis, Cataputia. Cortices Sambuci, &c.* Quæ quidem etsi expurgent omnia, & his etiam plura sint; vera tamen & genuina non sunt, quæ à Natura ad hydropisin præstituta sint. Duo saltem eorum sunt, nimirum Elleborus, & adhuc aliud. In duo hæc (*nisi Dei potentia & negligentia temporis obstent*) spei & fiduciæ plurimum ponendum est, vt per quæ etiam multi admodum senes curati sint. Hîc autem non ineunda est via, quam decoctores illi ministratis purgationib. & syrupis more suo mordicùs terunt: sed ad normam Chronicæ curæ, senioris Ellebori radix pura & non adulterata administranda est. Ita fiet, vt primùm superiores humores & cataclysmi circa pectus, stomachum, pulmonem, iecur, splenem, fluctuantes, tollantur. Postea pudenda, & coxæ indies plus minuentur, donec tandem etiam pedes, suræ, malleoli, & denique venter, detumescant. Sic enim in nonnullis vnda supernè exoneratur per vomitionem: aliis minùs. Quidam euacuantur per aluum, aliqui per lotium, per sudorem, & loca alia. Horum tamen nihil tentet Medicus, qui nihil nouit, quàm quod in Academiis arripuit. Sic nec Empiricus. Opus est, vt didicerit conuersari cum ægrotis, quos ita tractet, vt sutor tractat & conuertit calceum. Sciendum tamen etiam est, requiri hîc Additionem & correctionem, quò membra læsa restaurentur.

Hydropisis quib. viis euacuetur.

De aliis etiam Virtutibus in Ellebori nigri radice latentibus, commemoratio generalis.

ELlebori nigri radicis virtutes non ad dictos saltem 4. morbos extenduntur: sed plures adhuc aliæ etiam sunt, hîc sigillatim minimè recensendæ. In genere de viribus huius radicis hæc notate. Quæcunque à cæteris Laxatiuis expelli non possunt: ea ad radicem hanc pertinent. Est enim extremum medicamen, quod cætera omnia claudit. Melius autem est, hæc medicum considerare in principio: vt in initio statim faciat, quod faciendum est postremò. Et vires hæ non viris saltem, sed & fœminis accommodatæ sunt, quoad commemoratos iam morbos. Nec in his saltem, sed & in aliis fœminarum abditis morbis, hîc non pandendis, medicina hæc singularis est. Quicquid per hanc radicem non purgatur, id nulli alij medicamini cedet, siue mola sit siue Restrictio.

De Radice Ellebori iunioris seu Albi.

RAdix ellebori iunioris eodem planè modo adhibenda ac senioris, sed in primæ ætatis hominibus, ideoque nihil amplius de illâ dicendum, cum omnia hoc capite de seniore plane explicata fuerint. Sciendum tamen vobis etiam est has radices omnem immunditiem ex stomacho tollere & omnia febrium tentoria, omnes putrefactiones febres generantes, ipsasque febres putridas omnes defluctiones, aurium, dentium, oculorum dolores causantes vt & destillationes capitis ex quibus Arthetica Gutta Sciatica prouenit.

CAPVT III.

De Persicaria.

NAtura quodlibet à se productū suis peculiaribus Signis, per quę vires eius cognosci possūt, manifestissimè notat. Quare si, quę natura dotauit, scire desideretur, à signis rerū petendū, quæq; virtus earum sit, perquirendū erit. Medico siquidem apprimè sciendum, virtutes omnes rerum naturalium à signis earum optimè cognosci. Sequitur indè, Physionomiam & Chiromantiam rerum naturalium à quouis Medico ad summum esse intelligendas: aliàs nullum Naturæ potest arcanum certum reperiri iuxta veram Essentiam. Optimum exhibet exemplum persicaria, *Sanguis aquaticus*, aut *Piper aqueum*, quod signis manifestissimè suas patefacit vires atq; virtutes, à quib. etiam optimè cognoscitur quid in eiusmodi herba lateat. Nec est quod miretur quispiam, signa rerum proponere me. Nihil enim à se natura dimittit, quin prius extrinsecus notet, quod intrinsecus occultatur. Manifestissima in hominib. videtis exempla, quæ vos minimè fallunt, eorum internas inclinationes & animos indicantia: cùm nihil in eis tam occultum, quod non exterius aliqua nota signatum sit in cognitionem. Eiusmodi Signaturæ cognitio prorsus in obliuioné transiit apud Medicos, & eius vsus vnà periit, vnde maximi quidem errores orti sunt, videlicet quod ab eo tempore hactenus, Medicus nullus nec scribens in medicina iuxta verum istud fundamentum scripserit, quid in rebus naturalibus contineatur. Quotquot eorum exstiterūt, solùm ex auditu, ac cæca prorsum hominum experientia descripserunt eam. Quicunq; de rebus naturalib. scribere cupit, signa sibi proponat earum oportet, ex quibus idipsum cognoscere debet experientia quod scribit. Nam prout homines ex fructibus suis cognoscuntur, ita & herbæ, suis ex signis inuestigantur. Queuis igitur Medicum verum sequi fundamentum oportet, non ex auditu aliquid agere. Maximè cuperem Naturales Magistros plus in & ex natura discere, quàm saltem garrire. Si ergo fundamentum verum sit inquirendum, à Magica scientia primùm inchoandum erit, atque discendum. Si Medicus de naturalibus corā ægro dixerit: Hæc est istius aut illius rei natura, & Magicam ignorauerit artem, vt fatuus loquitur. Quid est quod quispiam ex auditu loquatur? Si naturam herbarum cognoscere vultis, præsens hoc à me positum sequimini documentum, & Dioscoridem relinquite, & Macrum & alios, ne ex auditu addiscatis quicquam. Natura tam egregiè dotata est à Deo, vt non ex auditu, sed ex sua luce propria debeat inuestigari, in solido suo tantùm fundamento, non autem in arena. Hæc à me eo tamen dicta sunt, quòd multi scribunt herbarum fictam historiam, non ex vero fonte, sed potius molem super auditum & arenam

Signaturæ vsus & necessitas.

Medici officium quod sit.

Medici doctrina ex luce naturæ petenda.

& arenam ædificant. Medicum verum decet ponere ſolidum, fixum & ſtabile fundamentum ſuper lapidem, id eſt propriam experientiam, & non ſuper arenam, hoc eſt auditam ab aliis opinionem. Quandoquidem vt nemo poſſit errare, Natura ſuis in obſcuritatibus & occultis viribus lucem addidit in Signis, quæ vobis addiſcenda ſolummodò proponit.

Poſſetis enim ei ſic obiicere: *quis poteſt herbas introſpicere, quid in ipſis lateat?* Signa illarum inſpice: & videbis omnia, quæ in ipſis latent. Barba rufa, nigra, veſtitus, geſtus, habitúſque, hæc omnia ſigna ſunt. Ex his noſcendus vir ſeu homo eſt. Iam habetis fundamentum ad inquiſitionem omniũ Secretorum naturæ, vobis propoſitum per ſua Signa, quæ manifeſtò cunctis natura ob oculos ponit.

Videte iam, ô Vos Medici quidnam diceretis, vt potè vanos omnique ſcientiâ vacuos libros, quibus fundamenti nihil ineſt, & quos tamen obſtinatè ſequimini: verùm ipſam naturam nullâ ex parte cognoſcere ſatagitis: tales eſtis vos. Quapropter vt vos meliùs doceam medicinæ fundamentum inueſtigare, coactus ſum vobis Aquatici ſanguinis vires detegere. Non enim ſatis foret me dicere: *Hoc aut illud efficit*, verùm qui & qua ratione id faciat, fuerit æquum exponere: quo facto, plura cognoſci poterunt quàm ſcripta fuerint vnquam. Et cùm ad ſigna tam arduè vos in perquirendis naturæ myſteriis ſollicitem, eaque ſolum à ſignis cognoſcibilia eſſe dicam, ideò porrò notate, quare Sanguinem aqueum propoſuerim ex ſignis ſuis declarandum, per quæ vires eius atque virtutes auſus ſum conſcribere: non ex auditu quopiam ab aliis, ſed iuxta veram iuſtamque ſcribendi rationem, in dubio nullo modo poſitam neque fundatam, aut in eo, quòd quandoque bene ſucceſſerit alicui iam nihil in alio poſſit efficere: verùm ex integro fundamento, prout in ipſamet natura habetur: ita ſcribendum & non aliter bonis eſt. Hæc ſunt illa ſigna, per quæ virtutes eius experiendo comperi: nec ſolùm de hac herba, ſed etiam de aliis, ac rebus naturalib. omnibus, qualibet in ſua natura conditioneque. A ſanguineis igitur maculis in perſicaria virtus eius cognoſcenda. Hoc eſt Signatum eiuſdem, indicans in eo peculiarem naturam atque virtutem exiſtere ſupra cunctas alias herbas. Eſt influentia carnalis, quæ ſuum ex elemento ſubiectum accipit.

Theophraſti ſcientia vnde acquiſita

Perſicariæ ſignata quæ ſint.

1\.

Cùm ergo ſanguineæ guttæ ſyderum Signatum exiſtant, id merito proponendum erit, vt ex eo iudicium fiat. Quapropter medicum Aſtronomum prius oportet eſſe, vt ex arte hac virtutes rerum iudicet.

2\. Præterea etiam aliud Signatum habet perſi-
3\. caria, vt pote formam & figuram. Item adhuc aliud, nempe guſtum. Ex tribus eiuſmodi ſignis virtutes cognoſcuntur in herba hac exiſtentes, & non ſolùm in iſta, verùm etiam in aliis omnibus. Quicunque de herbis, & aliis rebus naturalib. ſcribere cupit, ex Signatis id faciat oportet. Ad hunc modum reperietur verum fundamentum, vt nihil in eis tam occultum exiſtere valeat, quin veniat in lucem. Dicere poſſum igitur, hactenus malè de rebus naturalib. ſcriptum fuiſſe, quod ex auditu ſolùm ab aliis idipſum, per incertas experientias, & non ex fundamento vero naturalis ſcientiæ factum ſit. Signatura enim Scientia eſt, per quam occulta rerum omnium inueniuntur, & præter quam in ſimilib. veri fundatíve nihil fit, niſi vanum atque friuolum, quicquid attentatum fuerit. Si verum itaque Perſicariæ fundamentum intelligere volueritis, primò ſciendum erit vobis, ad quid conducat, & quibus conueniat: quo cognito iam planum erit, quâ ratione hoc aut illud efficiat, quibúſve viribus. Perſicaria igitur eſt Attractiuum Influentiale, ita vt per influentiam quam habet in ſe, tum per vires attractiuas, omnia vulnera; necnon vlcera perſanat. Vti per exemplum: Sol ex terra ſurſum attrahit omnem humiditatem: ſuperfluam in ea & non neceſſariam. Quâ de causâ redditur illa frugifera & macra: vnde hoc etiam fit, vt rorem & pluuiam abſque ſui detrimento recipere valeat, & incorporalitate ſua prorſum perfici. Nec ſolùm id Sol efficit, verùm etiam omnia ſydera vires habent attractiuas, quibus à terrâ humiditatem attrahunt quæque iuxta ſuas proprietates. Sic ergo hinc ſequitur, non in ſyderibus tantùm attractiuam hanc facultatem haberi, ſed in omnibus etiam aliis corporibus inferioribus, & materialibus, quorùm quodque peculiariter in ſua natura vim ſuam attrahentem habet. Indè ſequitur, inferiorum quoque Attractionem, poteſtatem non tantùm in homines operandi habere, verùm etiam in ſuperiora ſydera, non ſecus ac iſta ſupernè deorſum in nos habent. Ex eo enim contingit, vt inferiora corpora videlicet potus atque cibus inficiantur veneno, quod attrahunt ex elementis illud imprimentibus eis Influentiâ quâdam: quod hoc loco declaratu minimè neceſſarium eſt. Verùm quod ad interiorem attractionem attinet, vt ſanguis aquaticus peculiariter demonſtrat, opus eſt ſuperioris attractionis declaratione, quà meliùs inferius intelligi queat. Eò me cogit Medicorum ignorantia, tum rudium aliorum hominum ſimplex admodum intellectus, qui ſimiles operationes faſcinaticias atque ſuperſtitioſas eſſe iudicant immeritò, cùm tamen ex & per naturam ſolam fiant omnes, & non per faſcinationes, neque ſuperſtitiones, ac ex propriis virib. & proprietatib. à Deo conceſſis: quas tamen putatitij præſumptuoſique Medici prorſum ignari contemnunt ac derident Academiarum, cum aliis ſimilib. inſciis & imperitis hominibus. Ad perſicariæ virium naturalium internarum cognitionem, & maiorem declarationem exemplum hoc vobis proponendum eſſe iudico. Videtis Magnetem & acum ſtylúmue compaſſi. Si ventre ad ventrem & tergo ad tergus confricentur, tunc ſtylum eiuſmodi vbicunque locorum mundi fuerit, ad ſe trahit Magnes, vt manifeſtò patet. Expoſitionem præcedentium iam hoc modo audite. Homo eſt Magnes, qui Magneticam attractionem in ſe continet ſtylorum ſibi cõfrictione quaſi matrimonio iunctorum. Et ſanguis aquaticus tanquam ſtylus eſt

Signatura quæ.

Perſicaria quid ſit.

Sydera omnia attractiua ſunt.

Inferiorũ in ſuperiora attractio qualis ſit.

Persicaria quomodo hominẽ sanet.

extra magnetem, qui homo est. Indè sequitur hominem ad se trahere, quod in hac herba fuerit in sui nutrimentum, prout magnes à ferro sui sustentationem habet, ab eoque sanitatem & integritatem recipit sibi necessariam. Notate porrò. Cùm homo quispiam aut brutum aliquo corporis loco sauciatum fuerit per apertionem, si iuxta suum processum herba sumatur hæc ad vulnus, vlcus aut simile damnum affricetur, & postmodùm auferatur sanat absque alterius cuiuspiam additione medicamenti, hâc de causâ, quòd medicamentum in herba sit, & in homine Magnes illud attrahens in vulnus vel læsionem, & ad hunc modum sanatio sequitur. Hæc est cura Magnetica vel magnetina, quæ non solùm de herbâ hâc, sed etiam de similib. omnibus pariter intelligenda venit, quarum hoc loco nullam facio mentionẽ, sed in suis propriis capitulis. Quòd ad hunc modum cura magnetina, per attractionem ab Influentia factam, & à Deo sic prius ordinatam sanatur, an fascinatione vel superstitione factum sit quæso? Nemo hoc dicet præter garrulos Academiarum Doctores, ac illos qui naturalium virium prorsus ignari sunt. Isti propriam in sui philosophi sententiam incidunt ita scribentis: *Inimicum sapientia nullum habet præter ignorantem.* Sic & natura non habet alium inimicum, præter quàm illum, qui non intelligit eam, & solùm de hac iuxta fatuam opinionem loquitur. Vt apertiùs vsum istius intelligatis herbæ in Essentia sua naturali, iam in bruto ponemus exemplum. Equus nimia fatigatione vulneratus seu ab Ephippio pressus in dorso per sedulã equitationem, aut aliud accidens, vlcúsue tumefactum vel apertum habens hac herba sanari potest, ad hunc modum videlicet. Recens accipiatur, & in flumine quopiam vel aqua fluente lauetur, & ephippio super equi dorsum, commodè & aptè supponatur, postmodum equitetur semper absq; vllo respectu, singulisque dieb. remediũ hoc innouetur, & mirum in modum curabitur equus. Notate iam sanationis huius occasionem. Videlicet remedium exercitium expetit. Nam quò magis equitatum fuerit, eò citiùs curabitur ac melius. Exercitium enim est speculationi simile: nam qui speculatur longè citiùs aliquod fundamentum aut scientiam reperit eo, qui nullis speculationibus vtitur. Sunt igitur aliqui spiritus medicinæ cœlestis, qui versantur & consistunt in Exercitiis: alij verò non. Et hæc considerate notareque decet vos Medicos. Altera cura per magneticam virtutem, cuius antea memini per exemplum, sic se habet. Excipiatur herba dicta recens & per aquam recentem etiam tracta, lotaq; vlceri confricetur, & postmodum aliquem in locum reponatur humidum, in quo meliùs ac citissimè putrefieri queat, aut sepeliatur in terram pinguem, & magno lapide cooperiatur & aggrauetur. Mox atque putruerit herba, malum atque vlcus curatum est. Eius rei causa est, vt antea diximus, quòd Magnes hominis ad se trahit, quamdiu aliquid superest. Quò citiùs putrefit, eò celeriùs attrahit Magnes, vt Medicinæ Spiritus à Magnete per moram non deficiat fugiátue. Si verò tardiùs ad putredinem deueniat, erit etiam attractio tarda, & per cõsequens cura iuxta putrefactionẽ vel protrahitur vel acceleratur. Nihilomin⁹ putrefactio suũ tempus expetit in materię totius consũptionẽ. Cõclusiuè, homo & quoduis animal ob sensitiuam facultatem, ad medicamentum in magnetina cura directam, est Magnes, iuxta magneticas operationes procedendo. Has verò facultates naturæ, Medici parum aut nihil intelligunt. Et si contingat aliquem eis feliciter vti, non aliter hunc illi quàm Iudæi Christum excipiunt, venenum suum his verbis euomentes: *Dæmonium* (inquiunt) *habet per quod talia perficit.* Verùm non considerant asini, diabolum vnum alteri minimè esse molestum, neq; mordere socium, quo regnum eius maneat integrum. Scitote vos igitur, eiuscemodi vires atq; virtutes ex cœlestibus procedere solum Impressionibus, per quas tam admirandæ curæ quandoque fiunt, vt manifestò videatur clauum in soleam equi ad carnem viuam vsque adactum: item gladium in hominem trusum, exceptos & in terram, laridum, pinguedinem, &c. defixos, iterum iuxta verum processum efficere, vt eiusmodi vulnera nihil accidentis mali patiantur, verùm sanentur & quidem felicissimè. Innumeræ similes curæ fiunt: sed has tantùm enumerare volui, quò tales virtutes intelligere possetis, eoque referre quò pertinent, scil. ad magneticam curam, qua similes operationes perficiuntur. Et prout magnes à ferro suam naturam accipit, non substantiam sed spiritum eius: non aliter mumia trahit ad se virtutes rerum in eis existentes. Nam ibidem est concordantia quædam, quæ per attractionem conuenit. Quod autem superius dixi medicamenta esse sepelienda, eius rei causa talis est. Si manerent illæ herbæ in aëre, siccarentur, & spiritus earum euanesceret, qui debet per magnetem attrahi, sic vt eiusmodi cura debitum finem consequi nequiret. Etiam si manserint in suo caule naturali non separatæ, sed in vita sua vegetatiua, non operantur in hominem, sed cum syderibus tantum existunt in concordantia, & in assiduâ quadam operatione, sic vt interea nihil cum hominibus commune habeant. Verùm vbi seiunctæ sunt à suis stirpibus, nihil tum demum sydera cum eis agunt. Sicut enim mors vitam separat à corpore, ita, vt homo non viuat amplius, nec ad quicquam idoneus sit: Ita pariter in eiusmodi medicinã post separationem herbarum a suis corporib. concordantia coniunctióque fit cum hominibus, & in eis quærenda est. Quandoquidem à separatione sunt microcosmo commissæ, nec non syderi suo, quod accepit ex limbo terræ, ideò quia homo est Ess. 5. cuius viribus ad se trahit omne, quod à terra separatum est, æquè potenter atque superiora, cùm adhuc in terra starent. Præter dictas vires, narcoticam stupefactiuam quoque Naturam persicariæ inesse intelligite. Iam varia esse Narcotica, sciendum est. Nam vnumquodque stupefactiuum ab alio diuersum est. Dolores enim qui solis stupefactiuis mitigantur & auferuntur, varias habent origines & causas, ex quibus enascuntur diuersimodè. Quot enim eiusmodi languores atque dolores existunt, semper inter se diuersi, tot etiam contra Stupefactiua reperiuntur à Deo creata, nec non ordinata.

Sapiẽtiæ inimicus solus ignorãs.

Persicariæ vsus in attritis equorũ dorsis.

Persicariæ mira operatio non est Diabolica, &c.

Sepultura: persicariæ cur necessaria sit.

Persicariã est Narcotica.

Peculiarem igitur notate mitigationem in hac herba, videlicet eis locis, quibus dolores ex corrosiuis fluxibus incidunt, vel ex subtilibus salis fluxionibus, vndè illi maximi quidem oriuntur. Vbicunque resolutio talis acciderit in apparentib. locis, prout in dentibus & in panaritio salis, &c. tunc Herba dicta superposita, prius tamen aquâ recenti frigidaq; madefacta, prout supra diximus, in quib. narcotica cætera nihil profuerint, omnem dolorem protinus aufert atque persanat. Hæc à me dicta sunt ob Medicorum insciorum ac mendacium stultiloquia, dicentium, Narcoticorum vsum esse noxium, & in omnibus euitandum. Propter istorum turpia mendacia, cogor ista necessariò declarare ad hunc modum. Plurimi dolores morbiúe existunt, qui nullum prorsus medicamentum admittunt, præter stupefactiua solùm; Quidam non nisi laxatiua: quidam sola Confortatiua, & alij tantùm Infrigidatiua. Quare iuxta morbũ erit applicanda medicina. Quod per laxationes mitigari non potest, id aliud quiddam requirit, vt potè per naturam ad hoc ordinatum. Videte, vulnera non sanantur purgationibus: nec infrigidantibus, sed solum consolidatiuis. Quid est consolidatiuum, quid stupefactiuum? Nonne sunt ambo virtutes atque vires? Ita sanè, sed omne consolidatiuum ad suum vulnus, & stupefactiuum quoduis ad suum morbum in vsum venit. Nunquid & peculiares diuersæq; curæ sunt panaritij & dysenteriæ? Quis dubitat, vtrumque suum habere peculiare medicamentum: Sic de cæteris: nam quiuis morbus curam suam in fluxionibus non habet, vt auferantur isti; sed cura vera est, vt ipsi dolores tollantur, tum demum fluxus erit sine damno, quod naturalis existat, ibiq; fieri debeat & non auferri. Verùm contrà volunt Academici nempe cuncta, quibus aliquid inest mali, prorsum auferri debere, putantes quum id ablatum fuerit, sufficienter iam curatum esse Contrà dico, si quodpiam in sanguine fuerit accidens, hoc auferendum tamen sanguine relicto prorsus integro. Si dolor in dente, hoc relicto tollatur ille. Sed vt vobis intolerabiles dentium dolores à suis declarem originib. vt cognoscatis eos, cum varij sint, veros & potissimos ad hunc intelligite modum. Dolor iste similis est paneritio, hoc est illi quem rodens vermis efficit, cum tamen vermis non existat, item podagræ similis in synoniâ sitæ. Ad eiusmodi fluxus ita vehementer corrodentes, herba quæ dicta maximè venit in vsum. Plura de hâc mihi non constant in præsentia. Patet enim ex his quæ per me dicta sunt hoc loco virtutes ac vires eius herbæ satis intelligi posse: quamuis infra latiùs ac particulariter adhuc eas reuelaturus sim. In summa damna quæuis illata corpori, cura magnetina possunt instaurari sanariq;. Cura sanè mirabilis est magni momenti. Quandoquidem si quispiam in ea Medicus diligentiam adhiberet, eiq; esset intentus, nihil morbi resistere valeret, quod non magneticè curari per ipsum posset atque sanari. Quanquam verò & alia medicamenta sunt, quæ per aliam viam etiam naturalem curant: istud tamen nihilominùs suo tempore & loco est admodum præstans ac mirabile, tum præ cæteris omnib. vtile. Non quod propter

Persicariæ vsus in dolore dentium & paneritio, &c.

persicariã tamen scribamus hæc, sed propter alia multa similia, per quæ sanguinis fluxiones, item synoniæ, dolores oculorum, &c. tolluntur, qui morbi non possent aliis processibus ita commodè facileq; sanari: Tum hac de causa pariter ista scribere volui; vt si fortè quis magnetico processu morbos curet, non dicant ignari medici, fascinationem esse, cùm ipsi nesciant quid fascinatio sit, & quid non. Tantùm enim non didicerunt omnes, quotquot eorum sunt vt vnicum tamen articulum eiusmodi cognoscere possent. Quapropter stoliditas eorum est mundo manifesta iam, & certò constat, eos ex natura minimè curare, sed ex fabulis Æsopi tantùm, atq; doctrina Marcolphi, quibus ipsi persimiles sunt. Pœnam hanc fatalem & singularem esse iudico, quòd tales Medicos Deus mundo obtruserit, qui citra perplexationem omnem se homicidas fateri coguntur. Quos enim Academici Doctores creant, etiam conscientia propria teste fateri coguntur, quod vix pro famulis pharmacopæorum stent. Et sic turpis lucelli causã omnem mũdum ludos faciunt, interim nec ipsa cassa nuce digni. An verò id non latrocinium sit fœdum, sacræ pecuniæ causã tantas in mundo speluncas moliri? Interim magistratus vbiuis cœcutit. Qui in latrocinio corripitur: in rotam suffigitur. Isti verò, qui omnia passim cœmiteria complet, & homicidiis crebris dimidium regnum exhaurit, etiam splendidi tituli ingeruntur, prout dolendus iam mundi mos est. Hoc idem est cum illo, si fur minor in crucem agitur, maior ad honorum subsellia collocatur. Peruersitas hæc si quinquaginta annis adhuc durauerit: virum probum, ne quidem vniuersus mundus amplius visurus est. Cùm enim qui iam viuunt, nihili sint: quales futuri sint, horum filij & posteri, qui nihil discunt aliud, quàm quod speluncarij illi instillant? Hi nimirum sunt illi proselyti, de quib. Christus loquitur, quasi dicat: vos Medici nihili estis &, iuniores creatis vobis duplo, peiores: hi iterum alios, se longè sceleratiores. Et quò euasura hæc est spelunca, donec iudicij dies appropinquet? Nec id etiam de herba hac subticere volo, quod videlicet, vbi secundum Influentiam integra fuerit eradicata prorsus à fundamento, mirabilem semper operationem retineat, nedum virens, verum etiam exiccata. Pariter etiam omne, quod extrahitur ex ea per destillationẽ; vt aqua, oleum, & ipsum sal alkali. Et licèt quidem magnetico modo, vel iuxta proprietates illius processus non operetur: tamen ea conditione viribusq; talibus id facit, vt singula per communem applicationem perficiat, quæ superiùs scripta sunt. Medicum enim Astronomum esse decet, vt homines ægros ita miserè non torqueat, quùm tempus & horam eiusmodi virium conseruationis optimè nouerit. Sic eius aqua destillata vulnera nec non vlcera lota, peculiaribúsque linteis madidis tecta persanantur omnia, quamuis cancrosa, fistulosa, vel alia forent. Similiter etiam puluis inspersus quolibet die bis, non secus ac aqua prius dicta curat, etiam esthiomena quæuis vlcera, sic vt non amplius erumpant, vel damni quicquam adferant. Item eius alkali dolores omnes mortificat, in viuam eiiciens

Perf. aquæ vsus ad quæ. Perf. puluis vsus.

Perf. Alkali vsus.

ciens escharam, perbellè mitigando. Facilè coniicere possum in herba hac plures existere virtutes, quas ego libenter fuissem expertus ex eius physionomiâ, verùm ob impedimenta mihi per meos aduersarios allata fieri minimè potuit. Nam & proprij mei famuli ministrique furtis ac flagitiis suis me passim ita obtundunt & distrahunt, vt propter facinorosos illos vix hæc pauca scribere & corradere potuerim. Spero tamen eiusmodi nebulonum finem aliquando futurum, aureumque mundum aduenturum, in quo non, vt in hoc præsenti, longè lateque per omnia Diabolus regnet, ac ego in meis laborib. impediar. Interim herba hæc, Germanicè sanguis aquaticus dicta. Latinè verò Persicaria seu Saphena riparum, optimè vobis per me commendata sit, vt magneticas vires in aliis rebus per eam cognoscere valeatis.

CAPVT. IV.

De Sale & sub Sale comprehensis.

Sale homo necessario. opus habet & cur.

EOusque necessitatis & indigentiæ Deus hominem compulit & redegit, vt sine sale nullâ ratione viuere possit, sed eo omninò opus habeat ad cibos & edulia. Hæc eius necessitas & coactio est. Coactionis huius quæ causæ sint, breuib. expediam. Constat homo ex tribus, Sulphure, Mercurio, Sale. Ex his etiam constat quicquid vbiuis est, & nec pauciorib. nec plurib. Hæc corpus sunt vniuscuiuslibet rei, siue sensu perditæ, siue eo orbatæ. Quia ergo in species homo diuisus est: ideò putrefactioni subiectus est, nec eam æternum subterfugere potest, sed tamen eatenus aliquandiu, quatenus congenito Balsamo Deus ipsum dotauit, qui & ipse in tribus consistit. Is autem est Sal, hominem à putredine præseruans. Vbi Sal deficit, ibi putrescit ea pars, quæ salis expers est. Sicut enim caro pecudum, quæ consalitur, à putredine immunis est: ita Sal quoque, naturaliter à Deo nobis insitus, corpus nostrum à putredine præseruat. Stet ergo sententia, tria saltem corpora hominem constituere, & ex illis tribus vnum esse salem, qui in corpore se habet, vt conseruatiuum, quod corpus sibi congenitum non sinit putrescere. Sicut ergo prima condita omnia, omnes substantiæ, ex hisce tribus constant: ita necesse est, eadem per sua nutrimenta talia sustentari & conseruari. Hinc etiam consequitur, crescentia terræ omnia, trib. istis, ex quibus constant, necessariò Nutrimenta conferre. Quod ni faciant: prima condita perire, & in tribus suis specieb. mori, omnino necesse est. Nutrimenta hæc sunt terra & pluuia, hoc est, liquor. In hoc nutrimenta sunt triplicia. Sulphuri suum sulphur est: Mercurio suus Mercurius: Sali suus Sal: hoc est, Natura ea omnia in vno continet. Ideo ex isto liquore, qui Rerum Naturalium Nutrimentum est, Sal Naturalis excoquitur.

Homo ex 3. cõstat.

Sal est Balsam' corporũ.

Condita prima nutriuntur Liquore.

Simile simili alitur.

Hinc similitudinis ratione patet, ipsum quoque hominem eodem nutriri oportere modo, vt scil. Sulphur ipsius, nutrimentale suum sulphur, & Mercurius nutrimentalem suum Mercurium, & congenitus Sal, nutrimentalem suum salem accipiat, quo ex tribus istis, homo in suis speciebus sustentari & conseruari possit. Quicquid enim ardet, sulphur est. Quod humidum est, est Mercurius. Quod horum duorum Balsamus est, est Sal. Hinc alimentorum humanorum diuersitas pendet. Ardentibus cibis opus habet, pro sulphuris sui sustentatione. Humidis cibis indiget, pro alendo Mercurio. Sale vescitur, pro salis natura fouenda. Ordine eò disturbato, quodcunque horum violatur, eius species quoque in corpore perit, vno pereunte, pereunt etiam reliqua. Iste enim ordo seriò seruandus est. Academici tamen nihil huius Philosophiæ olfaciunt: quod mirum non est, quia nec in aliis quicquam vel sciunt, vel possunt. Porrò in omni mundo sunt cibi ardentes, vt sunt caro, pisces, panis, &c. Sic etiam Humidi, vt *fontes, fluenta, maria.* Similiter & vbiuis Sal est. Hæc per vniuersum mundum distributa sunt, ita, vt vbiuis locorum illorum copia prompta sit. Sed & de Naturâ hominis hæc habete. Quòd homo cibum appetit, Sulphur est. Quòd appetit potum, est Mercurius, siue aqua, siue vinum sit. Quòd Salem appetit, Sal per se est. Quæ etsi quidem minimè sciantur: nihilominùs tamen ea appetit Natura. Et non in Homine tantùm, sed & in animalibus, quæ à Sale pinguiora, robustiora, vtiliora & salubriora fiunt, quàm absque Sale. Quòd si debita quantitate Sal non ministretur: defectus oboritur etiam in alteris binis speciebus, & animal corrumpitur peritque. Nec enim natura alimentis necessariis, quæ omnino requirit, sustentatur. Similis conditio etiam hominis est, qui sine istiusmodi nutrimentis viuere non potest, sed appetitus suæ Naturæ, ad quem ea genita est, exsatiationem omnino aliquam pro indigentiæ gradu requirit. Cæterùm, etsi passim circumferatur, homines in nouis Insulis Sale cibos nullos condidisse, nec ipsum brutis etiam obiecisse; res tamen ipsa dictat, tam ipsorum quàm pecudum naturam maris salsam aquam appetiisse, & cum ipsa aquæ alij permixta cibos decoxisse. Nunquam enim quiescit Natura, sed iugiter captat & quærit id, quod necessitas & vsus requirit: adeòque ipsa etiam pecora, ne de homine dicam, ad lingenda salsa compellit.

Tria prima in omni mũdo parabilia.

Sine Sale, duo reliqua prima intercidũt.

Insulani sale non vescũtur quomodo.

Nobis in more ac vsu positum est, vt Sale in cibo vescamur: qui ordo & naturalis & prudens est. Ibi enim tria nutrimenta conueniunt, Sal scilicet & cibus in vno: ac cum his binis tertium, potus. Et his Natura alitur sustentaturque. Cæterùm de Sale dixi, ipsum naturalem esse viuentis corporis Balsamum; hoc est, quamdiu viuit corpus, tamdiu sal dictus corporis Balsamus est aduersus putredinem, in quo Balsamo vniuersum corpus hominis, velut & aliorum, consistit & conseruatur. Quòd si hominem putredo aliqua, aut (ita loquar iam) cadauerositas corripiat, velut in Igne Persico fit: causa est, quòd omnia dissoluantur. Quòd si omnia in creatis dissoluenda sunt; iam liquet, ipsum quoque Balsamum dissolubilitatem in se continere: qua incipiente, ipsius quoque dissolutionis vis & robur inualescit. Si Balsamus dissoluitur aut corrumpitur, (*quibus modis*

Sal est Balsamus naturalis corporis.

modis id fiat in Medicina Theorica docetur) tunc illicò corruptio putrefactionis incipit, eo modo, quo Sal corruptus est. Si Sal corruptionem non subit, ibi nec corpus internum nec externum hominis putrescit. Hinc iam concludendum, quòd Sal sit instar Balsami, in homine: quodque Sal naturalis, quem homo edit, illius cibus & alimentum sit. Et hæc de Sale planioris intellectus dinceps captandi gratiâ hactenus ita disserere volui. Itaque naturali Balsamo omisso, porrò dicam de Sale ciborum, quo pacto is alimentum sit, quibúsue dotibus à Deo præditus sit, cùm ad sanitatem hominis conseruandam, tum ad multos morbos præcauendos. Cùm nihil adeo bonum sit, quin malum sibi coniunctum habeat: Ideò nobis etiam, quod in Sale malum est recensendum superest, vt hoc modo bonum & malum coniungantur, & quodlibet ab altero discernatur & intelligatur. Salis Natura & conditio admodum memorabilis est. Si enim Sal corpus mortuum seu cadauer conseruare potest: multò magis conseruabit carnem viuentem. Si corpus mortuum vi & efficacia sua Sal à vermibus præseruat: multò magis viuens. Non enim ideò saltem, quia alimentum est, sed quia cibus necessarius, & tam senioribus, quàm iunioribus idonea medicina est, Sal præbendus omnibus est.

Putredo non est, vbi Sal viget.

Salis genera tria sunt.

Salis autem genera tria sunt. Est enim *Sal Marinus*, qui sal per se est, non ab aliis salitus; sed sicut vinum diuersum est ab aquâ: ita mare quoque sua naturâ diuersum est à cæteris aquis. Cæteræ aquæ dulces sunt: hæc est salsa. Secundò, sunt etiam fontes dulces aliqui, sed salsi simul. Hi naturam peculiarem habent, vt cum mari naturam communem non habeant, sed per se alium salem contineant. Tertiò sunt etiam salia mineralia, specie lapidis, alterius naturæ, quàm cætera metalla seu mineralia. Optimus sal est ex fontibus; Deinde ex mineralibus. Is quò durior, eò melior Tandem est Sal marinus. Et sicut in multas species sal diuiditur: ita in multas & varias proprietates etiam ille dirimitur, inter se distinctas. Porrò, quo pacto Sal conficiatur, recenseri hîc non debet, cùm res in propatulo sit. Sed nec, quî crescat, hîc describendum est: cùm tractatio ea pertineat ad librum de *generatione Mineralium*. Mei saltem iustituti est, de virtutibus & vitiis salis disserere. Ita nec de Sale marino dicendum hîc est. Quæ enim de Sale candido scripta leguntur, eadem etiam de Sale marino intelligéda veniunt. De *Sale Petræo*, non excocto, tantùm hîc non tradetur, quantùm de Sale excocto. Sal quilibet, qui aut ex aqua, aut ex salsa mineralique terra conficitur, communem salis ordinem & virtutem præfert. Nam in Liquore fundamentum potissimum situm est. Ideò Sal marinus, velut & petrans, in Liquamen non venit. Sal autem, qui excoquitur, Liquamen ingreditur, prius quàm ab aqua separetur in salem coagulatum. Salis ergo descriptio duplex est: Vna salis ex Liquamine: altera salis integri & definiti.

Sal est correctio ciborũ.

Principiò sciendum est, cuiuslibet salis hanc in genere esse naturam, quòd sit correctio ciborum. Vbi enim sal deest, cibus non corrigitur. Exempli gratia. Si stomachus cibum assumit, & salem non habet, languida est eius decoctio, & præparatio fit imperfecta. A sale enim procedit virtus expulsiua in secessu & vrinâ. Quæ duo si perfectè non procedunt, & expulsiones non sunt genuinæ: iam omnia frustranea sunt. Præterea, si cibus debito modo non salitur; certum est, Liquores illos in homine, qui insulsum nihil assumunt, cibari nullo modo posse. Sanguis enim salsus est. Vbi ergo cibo sal incorporatus seu vnitus non est, à sanguine ille non attrahitur. Quod autem necessario & ex penuria attrahitur, id in sanguine putrefactionem suscitat. Quod vt euitetur, membrorum illorum gratia cibi saliendi sunt, ne illa debito suo nutrimento defraudentur. Insuper in sale est etiam virtus Resolutiua. Si enim in corporis poris oppilationes aut alia accidentia oboriantur: ea omnia sal aufert aut resoluit, vt cum vrina exeant. Vrina ergo est sal cruoris: hoc est, vrina est sal de sale naturali. Et sal naturalis vnitur cum sale nutrimentali: & ea coniunctio Expulsionem excrementorum suscitat. Quòd si sal debito modo & quantitate non ministretur, coniunctio naturalis fieri non potest. Quilibet ergo medicus sciat, salem debere etiam esse loco medicinæ, vt, vbi sal naturalis exire seu expelli velit per salem, salis eò crebrior vsus sit. Valdè autem commodum est, si sal Gemmæ vsurpetur, ceu cæteris salibus omnibus præstantior ad salem naturalem expellendum. Medicorum ergo peculiariter officium est, vt tres salis species, & cuiuslibet speciei operationes non negligant, sed iis diligenter vtantur.

Sanguis est salsus.

Sal gemmæ cæteris præstantior.

Salis Liquaminis vis & vsus.

Dixi superiùs, salis descriptionem esse duplicem: vnam *Liquidi*, alteram *Solidi* seu *Aridi*. De liquido hæc notate. Sal omnis excedentes quoslibet humores resiccat, Liquamen tamen ipsum hora vnica plùs præstat, quàm arefactus sal integro mense: Tantò plus in Liquamine exiccantis contra superfluos humores naturæ est, quàm in sale arido. Et licèt sal aridus quidem reducatur: tantæ tamen bonitatis non fit: sicut in additione & correctione cognoscetis. Liquamen ergo salis, rectè describi multum interest. Liquamen si ita præparetur, vt iniectam ollam, ouúmve aut simile aliud ferat ac sustineat: virtus eius talis est. Quicunque morbi ex humoribus nascuntur, & humores naturales infestant, hi adhibito liquamine expurgantur. Huius classis sunt humida podagra, hydropisis, tumores humidi; tumida crura ab influxu humorum. Vt summatim dicam, quemcunque Liquorem Leprosum à natura non existentem attingit, illum consumit. Id hoc modo fit. Liquamen ipsum per se est instar balnei calidi seu thermarum. Id si adeò refrigeratũ sit, vt insidere illi æger possit: lauandum in ipso erit velut in thermis &c. fieri solet, consilio tamen prudẽtis medici adhibito, quãdiu & quousque lauandum sit. Hoc modo consumuntur illi humores, ac pedes detumescunt, & ad statũ naturalem reducuntur. Sana enim & firma natura in corpore sicco consistit, non pingui & adiposo, & humido Corpus aridum & venosum, optimum & sanissimum est. Quæ autem corpora ita constituta non sunt, sed sunt pinguia, humida & fluida; hæc omnia lauentur in isto balneo: ita exiccabuntur & consanescent. Quod si accidat,

Liquaminis salis probatio.

Corpus siccum, est sanũ.

ſi accidat, vt poſt eiuſmodi balneum progreſſu temporis ſuperflui humores poſtliminio iterum inundent: opera danda eſt, vt apud ſalinas eiuſmodi vitam degere & habitare liceat. Vita enim longa breui melior: nec voluptates huius mundi curandæ ſunt. Qui verò morbi tales ſint, ex medicis diſcetis.

Cæterùm, vt ad Salem ſiccum digrediamur, ſciendum eſt initio, eius genera aliquot eſſe, nimirum Salem communem cibalem, Salem clarum, Salem Gemmæ, Salem Petræum, Salem terreum, Salem ſtiriatum. Vtcunque autem hæc ſe habeant, ſciendum eſt, Salem quemlibet in aquam coniectum, & abluendis vulneribus adhibitum, ea à putredine & vermibus præſeruare, & vermes in illis etiam dum genitos, tollere ita, vt nulli denuò renaſcantur. Vulnera enim ſi pura & munda ſeruentur: ipſius naturæ operâ conſolidantur, etiam ſi maxima ſint, modo complexionem non acceperint venenatam, quo caſu plerunque nec Balſamus prodeſt. Similiter & in vlceribus prauis Sal remedio ſingulari eſt. Præterea ſi ſal in Balneum coniiciatur, & in eo quis lauet: ab omni ſcabie liberatur. In hoc tamen præſtantius eſt Liquamen, quòd ſcabiem & pruritum potenter curat. Vbi tamen notanda correctio, qua Sal etiam ſiccus quadantenùs eò reduci queat. Prodeſt etiam idem Sal ad multò plura, quàm hactenus recenſuimus de externo corpore. Et tot in Sale vſurpato virtutes latent. Pro concluſione de Liquamine ſciendum eſt, quod progreſſu temporis Alopeciam etiam & pſoram tollat ſanetque.

Correctio & Additio, ad Salem ſiccum iterum corrigendum & reducendum.

Salis reductio vt fiat.

Receptum ad corrigendum & retrò reducẽdum ſalem ſiccum eſt hoc, vt ſumas ſalem communem: & ſalem vrinæ æquis partibus. Lege Alchimiæ calcinetur horis duabus, poſtea reſoluatur in cella more vſitato. Ita reductum Liquamen habebis. Hoc virtutis adeò potentis eſt, vt in Chirurgicis morbis à Liquamine verò ſalis parum differat. Ad interna tamen corporis vitia multò ignauius eſt. Applicando ergo & adminiſtrando modum primum dictum obſeruabitis. Sciendum eſt etiam additionem commodè fieri non poſſe Salis enim quæ virtutes propriæ ſunt, ea in nullo alio inueniuntur. Quantò enim minùs ſalis in cæteris rebus inuenitur, tantò minùs eiuſdem etiam virtutes ſimiles reperire licet, ideoque ibi acceſſoria præparatio omnis fruſtranea eſt. Quod ſiquidem Alkali decoquantur: ea tamen id genus ſalis non ſunt, hoc eſt, id ſal non eſt, ſed eſt Alkali. Diſcrimen enim eſt inter ſalem & Alkali: quod Alkali, ſal naturalis eſt in corporibus à tribus ſpeciebus. Sal autem eſt nutrimentalis, qui Alkali alit & nutrit. Additio ergo ibi fieri nulla poteſt, aut alia correctio, niſi vt ſal per ſe citra additionem conſeruetur, veluti de calcinatione dictum eſt. Idem verum eſt etiam de Aqua Salis, quæ ex calcinato deſtillatur in ſpiritum. Is ſpiritus reſoluit aurum in Oleum. Quod ſi rurſus extrahatur & optimè præparetur, Aurum potabile præſtantiſſimum comparabitur. Si autem citra Extractionem illam aurum tamen reſoluatur: tunc pro aurifabris in deaurando ars eſt ſubtiliſſima, & pro fabris ferrariis ad deaurandum theſaurus conſtans & pretioſus. Oportet tamen eos in præparando Alchimiæ peritos eſſe.

Salis & Alkali, quæ differentia.

Salis clari, ſtriati Gẽmei, &c. vſus.

De Sale claro, ſtriato, & Gemmeo ſciendum hoc eſt, quòd Alchimiæ omnium maximè accommodati ſint, vt argentum in illis more vulgato cæmentetur. Salibus enim illis qualibet Luna, hoc eſt, argentum quoduis valdè malleabile fit, & citra ignem inſtar plumbi ferè excutitur. Eſt etiam optimum purgamentum cupri, ſi in cementum deducatur, donec Regulum, deiiciat.

Salnitri quid, & eiusvius.

Præter iam dictas Salis conditiones proprietas etiam alia ſupereſt, nimirùm talis. Quocunque loco profunditur vrina aut hominis aut brutorum, eodem ſuccedente tempore Salnitrum enaſcitur. Vrina enim collecta, & præparata in ſalem alium, Sal nitrum vocatur. Salnitrum verò eſt ſal ex naturali corporeo ſale, & ſale cibario naſcens. Duo hæc ſi in homine coniungantur, & vniantur: tunc ſuperfluum de ſe eiiciunt, hoc eſt, per vrinam, quæ nihil eſt aliud, quàm naturalis, corporeus & nutrimentalis ſal, cum aliis humoribus concurrens. Quòd ſi vrina in Nitrum excernatur, & aliquandiu ſtet: Tum ſpiritus ſalis vnà concurrens operando ex duobus ſalibus ſalem vnum, & quidem peculiare genus præparat, quod Alchimiſtæ poſtmodum ex Nitro extrahunt, & arte chymicâ clarificant, & non ſal à ſale facto ſeparant. Id denique clarificant: & tunc ſuæ conditionis ſalnitrum erumpit. In præparatione tamen ſalis fieri poteſt ſeparatio, ita vt verus & genuinus ſal parte aliquâ rurſus extrahatur, & reliquum cum ſale nitri permiſceatur. Quòd verò ſal genuinus excoquendo iterum extrahi poſſit, cauſa hæc eſt, quia ſal ille in homine aut bruto digeſtus non eſt, ſed crudus exiit, vt talis etiam reperiri poſſit. Qui verò digeſtus eſt, is cum corporeo ſale permixtus & (vt ita dicam) incorporatus eſt, vt deinceps ſeparari non poſſit, ſed in ſalnitrum abeat. Sali huic ſal nullus in vniuerſo mundo ſimilis eſt. Alchimia inuenit illum in Nitro iacentem, ipſumque ad ſalem coagulatum reduxit, & deinceps virtutem in ipſo latentem eruit, ſaltem ad Alchimiam & operam manualem. Conati quidem ſunt ipſi ſulphur & ſalem nitri vnà deſtillare: Sed propter importunas commotiones id fieri non potuit. Quo deprehenſo poſtea per additionem carbonum ſpiritus Alchimiſticus puluerem pyrium inuenit, eumque paulatim ita auxit nouis inuentis, vt iam is inſtar fulminis muros perrumpat. Vnde meritò fulgur terrenum vocari debet. Hoc ſale multa Arcana in Alchimia conſtant, quæ hîc deſcribi opus non eſt. Nec enim dum ad verum fundamentum aut finem bonum penetratum eſt. Tutum ergo non eſt de illis ſcribi, ne qui in ſeductiones abripiantur.

Vrina quid.

Puluis pyrius, fulgur terreneũ, vt inuẽtum.

Cæterùm quæ ad artem Vulcani ſpectant, negari non poteſt, quin magna Secreta ibi lateſcant. Nihil tamen illorũ ad ſanitatem hominũ facit, ſed tamen ad præparationes igniuomas: quibus caput peculiare debetur. Mirabilis autem natura eſt hominis, dum à corpore humano aut brutali, ex excrementis eius motu intimo talem generationem machinatur, quæ cùm à viuentibus procedat, contra vitam tamen tam violenta eſt, vt violentius nihil excogitari poſſit, quæ inquam tanta velocitate homini vitam elidit, vt nullum contra ipſam præſidium ſatis firmum

mum sit. Sed hæc ad Metaphysicam in paramiris referenda sunt.

In capitis huius initio dixi, Naturam etiam in Liquore Terræ salem habere, naturaliter incorporatum. Ab hoc sale crescentia omnia saliuntur, éstque Balsamus salis, de quo mentionem feci. Sciendum ergo, quòd a sale illo etiam in terra sal, salinitri similis reperiatur. Natura enim, vbi in terra poros, cauitates, & cataractas habet: in illis deponit stirias & longas, propendentias formâ & specie Salis. Eæ si sumptæ, arte salis præparentur: duo salis genera proferunt, salem cibarium, & salem nitri. Vocatur autem salpetra ideò, quia petris adhærescit, vnde etiam nomen sortitur. Sed & certo discrimine distant sal nitri & sal petræ. Nam in probatione salis cuiuslibet natura facilè discerni potest. Certum ergo in salis speciebus & viribus discrimen obseruandum est quoad sanitatem & alia. Interim tamen consultum non iudico esse, vt sal ille, qui ex Nitreo & Petræo pro cibis præparatur, comedendus offeratur homini, nisi macrum & aridum ipsum facere cupias. Aliàs enim ad solum puluerem pyrium commodissimus est. Alium namque spiritum, aliam naturam ac conditionem concipit, &c.

Sal nitri & sal petræ vt differant.

Salis quę noxæ.

Cæterùm de salis etiam damnis & nouis disserendum iam est. Nec enim minùs de malo, quam bono scribendum est. Hoc ergo de sale ratum sit, quòd si sal non digeratur, à stomacho tamen per intestina exturbetur, transitu suo Colicam & Iliacam tam immanem suscitet, vt vix curâ exquisitissima sanari possit. Vim enim corrosiuam tam fortem acquirit, vt intestina omnia exedere velle videatur: sicut per Anatomiam sæpè deprehensum est, salem eiusmodi separatum foramina sibi molitum esse.

Colica & Iliaca quando à sale.

Præterea, si sal ille maneat in stomacho, oritur inde orexis, Arenira, & stomachi passiones aliæ, quæ omnes ab vno sale crudo, & in orificio stomachi hærente manant. In his ægrotis sedulò obseruandum est Medico, an sal ille a cibis salitis, aut fumo duratis, assisve, &c. prodierit: Nec enim æqua portione sal omnibus cibis additur: quod ob id Medico diligenter cogitandum est.

Fit etiam interdum, vt sal ille venas Meseraicas ingrediatur, ibique granuletur & constipetur: vnde morbi multi insolentes oboriuntur. Et non in istis tantùm locis, sed in corpore vniuerso. Idem etiam fieri potest in illis locis, quæ vrina ad suum Emunctorium tendens, penetrat: quod expendendum prudenti Medico committimus.

Iam ergo de sale materiam in genere claudemus: quem ideò describendum præcipuè sumpsi, quia sal est crescens Germanicum. Multò quidem plura de eo recenseri hîc possent. Quæ tamen cùm non omnia commoda, sed magna ex parte noxia sint, de illis plura disserere nolui. Quæ autem mihi ex vsu esse visa sunt, ea, prout ab experientia confirmata habeo, recensere placuit.

CAPVT. V.

DE PERFORATA seu Hyperícone.

APTO & idoneo nomine herba hæc *Perforata* appellatur, quod nec & ego mutaturus sum. De qua herbâ, quid statuendum sit, quémve vsum præstet, pro decentia rei pertractabimus. Ante omnia autem sciendum est, Deum nihil ad peruersæ nostræ voluntatis normam, sed omnia ad perfectæ suæ voluntatis beneplacitum creâsse. Fas ergo ac æquum est, nos contentos esse in eo. quod voluntatem ipsius intelligamus in illis rebus ad quas nos creauit. Rem ita explicabimus. Homines nos ita affecti sumus, vt optemus, vniuersa ea quibus opus est, citra laborem, sudorem, exercitium & ærumnam omnem nobis obtingere. Hoc verò apud Deum ita ratum non est; sed voluntatis ipsius summa hæc est, vt in sudore vultus nostri nos sustentemus, ac proximo nostro seruiamus. Super hoc fundamentum exstructæ omnes artes sunt, vt labore & sudore omnia acquirenda sint. Labore & operâ Dei voluntas completur & perficitur. Hinc sequitur neminem quicquam, quisquis sit, citra hanc Dei voluntatem impetrare posse. Quicquid extra hanc fit aut accidit, id momentaneum & inconstans est, ac perit eo modo, quo acquisitum est. Quod enim facile fit, facile perit. Ob id Deus etiam homini de necessariis omnibus prouidit, suamque erga homines voluntatem Naturæ impressit, eaque Dei voluntas est Arcanum, quod in rebus naturalibus consistit. Quot necessitates seu indigentiæ hominis sunt, tot vicissim sunt Arcana. Tot Arcana, quot voluntates Dei. Iam si voluntas Dei complenda est: necesse est, Medicum quærere ipsam ibi, vbi est: non quidem verbis, sed vsu luminis Naturæ, quod docet, voluntatem Dei, ipsi lumini insitam, inde petendam, & ad necessaria transferendam esse. Hoc modo Arcanum detectum est.

Homo labori destinatus est.

Hæc de voluntate Dei eo fine indico, vt intelligat homo, Medicinam nihil quicquam aliud, quàm voluntatem Dei esse, eamque non in hominis seu Medici, sed in Dei manu positam esse. In Medici quidem manu ea posita est, si Deus ostendit, in quam herbam voluntatem suam Deus ad hoc vel illud collocarit. Et in hoc scientia Medica differt à reliquis. Faber ferrarius soleam equi ferream cudit, quando vult, nec ratione ad id opus habet, vt voluntatem Dei in Arcanis Naturæ quærat, modo fabricet, tundat, cudat, &c. Ea enim voluntas Dei est, vt Equus citra omnem scientiam & secretam in Natura cognitionem sufferretur. Eadem opificiorum etiam cæterorum ratio est: non itidem & Medicinæ, cui opus est nosse, in quo & erga quem voluntas Dei directa sit. Si quis enim punctim cæsimve vulneretur, præstoque medicina sit, cui sanationem Deus indiderit, Deus autem sanationem admittere nolit: iam ea irrita, frustranea, deficiens, ac ad mortem ducens erit. Arcana Dei abscondita sunt, quibus se ne ipse quidem Medicus opponere, sed illam rectè intelligere debet.

Medicina est voluntas Dei.

Medicina ergo aliter scientia non est, quàm talis, vt voluntas Dei sit Arcanum & Arcanum sit voluntas Dei. Hoc pacto Deus ipsi etiam Perforatæ singularem voluntatem & Arcanum erga hominem indidit, siue is bonus siue malus sit. Vt Sol omnia illustrat, tam bona quam mala: ita & medicina. Quæ mihi causa valde digna visa est, cur Peforatam hoc

Perforatæ laus.

hoc meo in scripto non silendo transilirem. In hac enim herba Monarchia latet cæteris omnibus præstantior. Monarchia autem est id, quod est optimum, in quod cætera omnia diuertunt. Vt ex Centro circulus: sic ex hoc Perforatæ centro deducuntur illa, quæ eius naturæ sunt, & in Perforatam redeunt. Id qui fiat, sic capite.

Monarchia quid.

Cùm Deus omnia creâsset: postremò creauit etiam hominem ex Limo Terræ. Limus autem Terræ est *Quinta Essentia totius mundi*, Extractum nimirùm ex Naturis vniuersis factum. Ex Extracto hoc conditus homo est. Hinc colligitur Diathesis ex omnibus creatis ergo hominé: ita, vt, quod hominem naturaliter sollicitat, id naturaliter etiam auertere ille possit per id, ex quo conditus est. Id enim ex quo factus est, noxã & damna illius auertere, ipsumque conseruare debet. Itaque consentaneum est, morbos omnes, aut quæ in homine subnascuntur, per fortius quid expelli debere. Nihil enim nisi fortius morbos expugnat. Ideoque Medicina est fortitudo, seu robur & potentia, morbos omnes expellens. Afferemus exemplum. Ignis liquat & consumit omnia metalla. Hæc iam fortitudo & complexio est. Ita ergo Medicina in fortitudine quærenda est, aduersa ei, contra quod illa vsurpatur. Huiusmodi robur ipsa etiam Perforata possidet: non ex qualitate quidem, aut complexione, sed ex fortitudine, quam Deus in perforatam collocauit. Per robur id eadem Naturæ spectra, vermesque abigit, & facit ad sanationem vulnerum & ossium fracturarum, contusionumque. Taceo iam de Balsamæa natura, quam continet, sicut deinceps tradetur. In Perforata ergo Arcanum id est, quod est voluntas Dei; qua per Perforatam talia præstari & confici debent.

Limus Terræ quid.

Medicina est robur.

Perforata spectra, &c. abigit.

Multoties iam inculcaui, ex signato intelligenda esse, quænam rebus insint, quæve Deus illis indiderit ad salutem & commodum hominum. Signatum id, hoc quoque loco considerandum est, nimirum Perforatio, formaque foliorum & florum, & locustæ, ac venæ. De quibus declarationis loco hoc dico, perforationem eam & porositatem foliorum indicare, quod herba ea ad perforationes cutis omnes tam internas quam externas auxilio sit, velut & ad ea, quæ per poros expelli debent, seu quæ ad porosum Emunctorium spectant. Quin & flores eiusdem putrescunt in formam sanguinis: quæ signatura docet, illos facere ad vulnera quorum carnem contrahant & astringant. Preterea foliorũ fibræ signatum sunt, quod *Perforata*, omnia Phãtasmata & Spectra tam intra, quàm extra hominem expellat. Phãtasmata enim gignũt spectra, ita, vt videat homo spiritus, visiones, & audiat similes Phantasias, quod quidem per Naturam fit. Suntque hi morbi, quibus incitantur homines ad seipsos iugulandos, quibus amouentur mente, & in Maniam, delirium & similia aguntur. Denique etiam stirps integra demonstrat, prædictorum nullum in hominis quacumque parte consistere, quod per eam non auferatur. Adeoque hæc herba est vniuersalis Medicina totius hominis. Adde, quod illius etiam sapor vermibus ingratus sit; qua de causa ipsam etiam impendiò oderunt.

Perforatæ signatura &c.

1. Perforatio.

2. Sãguineolentia florũ.

3. Fibræ foliorũ.

De quatuor viribus, in Perforata latentibus iam dixi, contra phantasmata, vermes, vulnera: adde virtutem eius Balsamæam. De hisce deinceps notate, Phantasma esse morbum sine corpore & substantia; quo in spiritu contemplationis spiritus alius gignitur, à quo homo regitur. Spiritus ille genitus alias cogitationes, alios gestus naturæ congenitæ prorsus aduersantes instillat. Ad hunc morbum remedia plura, quæ sciantur, quàm Perforata & Coralli producta à Deo non sunt. Et sciat eo casu Medicus, Phantasma illud non esse morbum ex Melancholia, &c. sicut Academici nugantur. Est tantùm spiritus, qui non eliditur per ea quæ Melancholiam tollunt, sed tantum per illa remedia, in quibus fortitudo est & robur vi illum adimendi.

Phantasma quid sit.

Huiusmodi virtus non est in Receptis aut compositis illis, quæ officinæ promunt: sed est medicina à Deo ipso citra medicum composita. Et Receptum illud est integrè compositum & concinnatum à Natura. Quòd si id ergo contra Phantasmata vsurpandum est, citra omnem compositionem assumi debet. Ibi enim præsto est verus compositor, de quo scholares nihil sciunt, sed suum sordidum compositum potius tueri conantur. Hoc indico, vt sciat Medicus non suo saltem composito confidere, sed vt Lumen Naturæ potius quàm Apothecariorum legat & euoluat. Composita, quæ Deus ipse concinnauit, citra dolum, assumenda sunt. Illi autem Academici persuasum habent, ea, quæ suis asininis capitibus assequi non possunt, nec Deo nec naturę possibilia esse.

Phantasmatis remedia duo tantũ nota.

Porrò scitote, varia esse vermium genera. Alij enim fugiunt *Rutam*, alij *Angelicam* &c. Ita sunt etiam vermes, quibus aduersatur Hypericon, non saltem ob saporem, sed ob spiritum in Perforata existentem, qui spiritus phantasticos, vt dictum est, exigit. Idem Perforatæ spiritus mutat etiam spiritus vermium & insectorum in aliam phantasiam, ita, vt sensus animalis ipsorum hunc spiritum fugiat, nec tolerare possit. Siccut enim solis splendor transit vitrum: ita hic quoque spiritus, spiritum sensuum in homine & bruto penetrat, non secus ac moschus halitu suo intimum ad cerebrum vsque effumat. Qua de causa etiam vermes fugiunt, & huius herbæ loco abscedunt. Insuper est etiam herba vulneraria, non quidem qualis per se est, sed debito modo, vt dicetur, præparata. Quilibet autem Chirurgus sciat, nullam in omni natione Germanica aut alia quauis herbam esse, quæ præparatione ad vulnera sananda exaltari magis possit quàm Perforata. Et ita exaltatæ virtus à nemine satis describi potest. Nec vlla ex Receptis omnibus Medicina est, quæ sine damno & accidentibus adeò solidè & perfectè consolidet, ac sola est *Perforata*. Nulla, inquam, herba in omnibus terris ad vulnera salubrior reperiri potest, ac vnica Perforata.

Vermiũ natura & genera diuersa.

Perforatæ Encomium.

Libri omnes de vulnerum cura vnquam conscripti, si cum hac herba conferantur, vani & nauci sunt, cùm meros clamores contineant.

neant. In Perforata basis ac summa virtus latet. Ex eâdem præparatur etiam Balsamus, cuius virtutes cum quolibet Balsamo naturali certare possunt. Nec enim Essentialiter adest Balsamus Naturalis, sed per præparationem acquiritur, vt deinceps ostendetur. Hæc sanus quisque Medicus optimè accipiat. Hoc enim capite, longè plura & maiora, quàm in vniuersa Galeni, Auicennæ aut aliorum seplasiorum chirurgia docentur.

De Perforatæ viribus ad Spiritus Phantasticos.

Perforata quãdo carpẽda. SI aduersus dicta Phantasmata vsurpanda sit Perforata, secundum cœlestem cursum sumatur, ea Influentia, quæ ipsa quoque spiritibus aduersetur. Id fit potissimum in Marte, in Ioue, in Venere, non cum Luna, sed contra Lunam, non etiam à meridie, aut sub noctem, sed sub Solis exortum, ex opposito Solis, in Aurora vel diluculo. Quæ eligenda. Optima est illa, quæ inter alias vtiles herbas aut flores enascitur. Quò est longior: eò melior. Quò plures flores habet: eò est præstantior. Et carpitur, cùm flores ad summum ascenderunt. Herba hæc, Quî vsurpãda qualis per se est, continenter gestari debet sub pileo, in sinu, specie serti, aut in manu, ad odorem captandum. Noctu supponenda est puluinari: denique ex parietibus suspendi, aut vndiquaque in domo defigi debet. Persuasúmq; sit vniuersis Medicis, quòd Deus ingens Arcanum in hanc herbam collocârit, saltem propter spiritus & phantasmata Maniaca, quibus homo in desperationem agitur, non quidem per Diabolum, sed per naturam. Sua enim eaq; definita remedia Deus contra vniuersos morbos creauit. Medici officium est, discere, quærere, & indagare, in quanam re quodlibet situm sit.

Ad Vermes.

Perforatæ vsus ad vermes. AD vermes correctione nulla opus est. Vsurpetur herba, qualis à Deo ipso composita est. Euellenda ergo est illis signis, quibus ligna deiiciuntur, & foditur argilla, in quibus postea nulli vermes aut tineæ, &c. subnascuntur. Ita euulsa, imponi debet vulneribus verminosis, qualia multa per negligentiam & imperitiam chirurgorum passim occurrunt. Quòd si per æstatem quidem, & maximè diebus canicularibus id sæpiùs à natura fiat: plerunque tamen ineptorum remediorum ea culpa est. Vermiũ manipulus è vulneribus exẽptus. Vidi equidem, tempore quoque brumali conspicuè vermes enasci, tribus integris consequenter septimanis, quorum manè & serò frequenter manipulus integer vulneribus exemptus est: quod à, suffocatione vulnerum eorum factum est. Hi vermes Perforata arceri debent. Quæ si imponatur, illi decidunt à vulnere. Quòd si etiam ex putredine vermes aliàs in corpore nascantur: tunc vmbilico imposita Perforata eos arcet. Sciendum autem discrimen, non omnes vermes ex putrefactione oriri. Et eo casu Perforata etiam non iuuat. Iudicet ergo peritus Medicus, quinam ex putredine sint, qui non sint. Exempli causa. Videtis vermes oriri in caseo. Hi ipsi quoque hac herba tolluntur. Eodem modo etiam in carne. Similis operatio etiam in homine fieri potest. Tale quid si accidit, herba imponi cuti aut vmbilico debet: ita vermes cedent. Postea leni purgatorio penitus exigantur. Momentùm námque ferè omne in hoc consistit, vt vermes loco expellantur, quod validissimè facit Perforata.

Ad vulnera, Contusiones & fracturas ossium.

Perforata vt exaltetur. VT perforata summè exaltetur ad medicinam Vulnerariam: Processus subtilissimus & certissimus, quo vulnera omnia & perfossiones curantur, ita se habet. Ex semine conficiatur oleum Huic addatur Terpentina æquali portione. Affunde iis vinum rubeum bonum, in quo coquantur illa spatio horæ: Affundatur dimidium olei oliuarum recentis, & iterum cum rubeo vino coquantur per horam. Postea iniiciantur folia Perforatæ, vt vas plenum fit. Coquantur iterum cum vino rubro horis sex, vt vinum omnè consumatur, & duo tantum olea cum Terpentina supersint. Exponantur per mensem Soli, & tandem processu sequenti remedium vsurpetur.

Perforata vt corrigatur. Porrò correctio hæc sequens ad altiorem etiam gradum eam deducit. Ratio ita se habet. Adde superioribus Flores centaureæ, Mastichen, Thus, Myrrham, Mumiam. Præparetur, vt supra.

Hoc etiam singulariter notandum venit, quòd si Terpentina destillata sumatur, & cum florum copia permisceatur, hæcque vnà in sole per mensem digerantur primò; deinde cum semine iterum per mensem: præterea cum dimidia parte Terpentinæ lotæ permisceantur, & iterum in Sole per se digerantur: tunc Balsamus hic remedium insigne est ad vulnera venosarum & neruosarum partium, quas præseruat à consumptióne futura, contrahens partes seu neruos deductos ita, vt nulla sutura opus sit, denique prohibet contracturam & resolutionem, si quæ à vulneribus impendere videatur.

Balsamus ad vulnera præstans. Sed & hoc interdum accidit, vt vulnera infligantur in signis malignis, ita vt vulnus etiam leue, exitiale fiat. Quando ergo in vulnera talia, per se lethalia, non autem lethalia secundum locum aut membrum, incideris: ea sequenti Balsamo sanabis, hoc modo. Sume *Olei Laterini*, & in id iniice flores Perforatæ. Stent in Sole sex diebus. Exprimantur flores, & recentes alij iniiciantur. Stent iterum senis diebus in Sole. Hoc itera sexies vel septies, & comparabis Balsamum in vulneribus lethalibus cæteris omnibus præstantiorem.

Potio vulneraria nobilis. Sed Balsamææ naturæ genus etiam aliud præsto est, quod potari debet. Balsamæum id genus est optimum vulnerarium remedium, si sumatur contra confossiones aut vulnera corporis interna, membra principalia attingentia. Similis potio vulneraria nullibi parabilis est. Præparandi is modus est.

Recipe *Olei Iuniperini candidi* ℔. I. *Olei ex seminibus Hypericonis quart.* j. His binis *iniice flores dictos, vt more vsitato digerantur. Exprimantur, & recentes flores addantur.* Hoc aliquoties iterandum. Quò frequentiùs, eò meliùs. Præparatio hæc bibatur. Quod remedium hoc non præstat: id nullum præstabit aliud.

Recepta hæc eo ſaltem fine indico, vt ſciatur, ſcriptorum aut medicorum nullum de iſtis laboraſſe, ſed meras nugas vendidiſſe, dum proba vulnera mala fecerunt, & ægrotos miſerè corruperunt. Quæ flagitia ne deinceps etiam admittere tentent, mea hæc remedia proferre volui, ſperans fore, vt illis vſurpatis multa homicidia euitentur. Dolendum enim eſt, hominem Dei imaginem tantâ temeritate aut à ſanitate deiici, aut penitus ad mortem dari: cùm tamen remedia perfecta à Deo creata ſint, quæ in perditorum locum ſufficienda.

Balſami vulnerarij, vt vſurpentur.

Vtendi proceſſus in vulneribus talis eſt, vt ſumatur Balſamus, quem vſurpare vis, & calidus inſtilletur vulneribus, carpto linteo molli tectis, ita vt perpetuò madidum & oleoſum, nec vnquam aridum vulnus ſit. De potione vulnerariâ bibatur manè, ſub meridiem, ſub noctem, ita, vt cochleari illius vnico adiiciantur vini optimi cochlearia decem. Singulis vicibus bibantur cochlearia duo, ita, vt ſingulis diebus bibãtur cochlearia ſex, vſque ad curationis finẽ.

Cæterùm in prædictis Receptis omnibus Balſamæa quædam Natura deliteſcit, ita, vt de viventibus rebus nihil putteſcere ſinat. Notandum autem Balſamorum diſcrimen eſt. Sunt Balſami, qui cadauera conſeruant. Sunt Balſami, qui non mortua, ſed viuentia corpora præſeruant, vt non putreſcant, ſed durent. Ea verò virtus ingens eſt remedij quâ homo ita conſeruatur, vt ne putreſcat. Nulla enim illic generantur vlcera, nulla Apoſtemata, nullæ Exulcerationes, nec quicquam aliud ſimile. Vos verò vniuerſi Medici, vbinam tale remedium promptum habetis, quod à putrefactione tali præſeruet, ita, vt in viuente integro nihil putrefiat, ſicut hoc loco nos de Perforatâ teſtamur? Quis hanc virtutem componendo ei indidit? Non vos, ſed Medicus ſummus. Recolligite ergo vos, & reſipiſcite, ne in peccatis veſtris moriamini, hoc eſt, in falſis veſtris compoſitionibus. Cogitate apud vos, componiſtam (vt ita loquar) Deum eſſe. Scrutamini Naturam, non fatuas veſtras literas, quæ merę pedicæ & tricæ ſunt.

Balſamorum differentiæ.

Medicorum reprehenſ.

Vt compoſitionis rationem vos doceam, ſcire vos velim, ad primum compoſitum addi debere Theriacam, & Mithridatium electum, vnà cum aliis Diaphoreticis, quæ vnà ad Solem in fimo Equino digerantur, & poſtea vſurpentur pro ratione perſonæ & complexionis, &c. quæ peritis medicis relinquo.

Noſcendum porrò & hoc eſt, quòd ex herba hac & floribus deſtilletur Aqua in Balneo Maris. Aqua hæc prodeſt ad ea omnia, quæ de perforata tradita ſunt: licèt paulò infirmior ſit. Eius vſus eſſe poteſt, ſi malum non vſque adeò grande ſit. Tum intrò aſſumitur, tum foris applicatur.

Hi Balſami etiam quamlibet oſſium fracturam, & contuſionem, & concretum ſanguinem in corpore, curant. Hanc meam de perforata Experientiam ideò proferre placuit, vt inania Recepta deſerantur tandem, & remedia vera quærantur. Interim Balneatorũ & Tonſorum ea inſania eſt, vt integrũ exercitũ iugulare potius, quàm remedia ſua inſana relinquere malint.

CAPVT VI.

De Magnete.

MEDICIS vniuerſis Deus admirandum ſecretum in Magnete largitus eſt, idque non abſconditum, ſed manifeſtum: ita tamen manifeſtum, vt longiùs diſputando in actum deducendum ſit. Deus enim proponit nobis res, non quidem penitus commolitas, ſed tamen præmanſas, vt tamdiu in illarum ſcrutatione verſemur, donec ad ipſum finem perueniamus. Et hæc prudens Dei voluntas eſt. Iam vt de Magnete diſſeramus, ante omnia conuenit, nos externam eius, quam manifeſto prodit, virtutem explicare, quibus deinde cæteræ ſubnectentur. Magnum enim hoc & arduum eſt, ipſum ferrum & chalybem aut attrahere, aut à ſe pellere. Ex quâ conſideratione ita equidem arguendo concludo. Quoniam Magnes ferrum & chalybem attrahit: multò maioribus viribus in attrahendis internis pollebit. Largitus eſt Deus Naturæ ſuam Phyſionomiam, ſuam Chiromantiam, ſuam Geomantiam, ſuum Signatum. Ex his iam recordetur Medicus ſui officij. Ego autem hoc fateri cogor, me ad hunc vſque diem de veteribus Medicis nunquam vel audiuiſſe, vel legiſſe, ipſorum vel vnicum hactenus iuſto ordine ad Medicinam progreſſum eſſe. Harum namque rerum vniuerſi imperiti ſunt. Quid ergo de illarum Arcanis blaterabunt? De naturalibus ſcripturis, opus habet vt ſcribat ex Signato. Et id ex ſuo ſigno noſcendum eſt: aliàs opera omnis ludetur. Ex operibus eorum iudicare poteſtis, quid expediant, quamque parum curent, ſiue benè ſiue malè res cadat. Ego interim, quantum de Magnete per Experientiam comperi, liquidò affirmo, in ipſo Arcanum adeò ſublime latere, vt ſine ipſo in morbis nihil eorum, quæ dicta ſunt, expediri poſſit. Eſtque pro Artificibus in Medicina præſidium tam nobile, vt nullo alio ſimili plura præſtari poſſint. Quâ verò ratione ipſum equidem diuido; ita integrum eum inuenies, ſi opus ſit. Deinceps autem præparationem eius tradam, vt vſus eius innoteſcat.

Deus homini res imperfecte proponit.

Magnetis Arcanum eſt ſingulare.

Hæc ita adverbum in ipſo habentur Autographo.

Alibi in Copia, vt in Literâ.
Item Corallus.
Item de Carduo Benedicto.
Item de Antiomonio.

CAPVT VII.

De Sulphure.

CReauit Deus Reſinam terræ eámque multis infandis virtutibus dotauit, non ſolùm ad ſubſidium morborum, verùm etiam ad operationem Alchimiæ. Similes aliæ quoque virtutes in Sulphure, quod Reſina terræ eſt, conſpicuæ ſunt. Conueniens ergo eſt, vt non de Medicis ſaltem Sulphuris virtutibus, verùm etiam de Alchimiſticis & aliis acceſſoriis vſibus à nobis diſſeratur. Multa quidem de Sulphure ſcripta & edita ſunt. Ipſum tamen verarum virium fundamentum nemo adhuc

Sulphur eſt Reſina terræ.

adhuc attigit. Omnia Auctores illi sibi describenda sumpserunt: sed nullum eorum intellexerunt. Multa congesserunt: sed quod bonorum scriptorum officium est, ex fundamento ipso nihil deduxerunt. Rem enim non intellexerunt: & tamen ad compilandos libros ambitio eos adegit, qui tamen libri omnes spiritu & animâ carent, ac mera mortua litera sunt.

Med. reprehens.

De Sulphure ego vobis, tanquam peritus, Experientiam meam in omnibus proponam, quidnam in Sulphure contineatur, tam secundum Medicinam, quàm Alchimiam & cætera. Et nisi Deus obstet ac prohibeat, stupenda adeò & admiranda opera Sulphuris sunt, vt naturale in homine lumen ea satis admirari non possit. Quod si Deus non impedit: defectus est in artificibus, Sulphur ita tractantibus, vt operatio insitæ virtuti non respondeat. Cùm enim quilibet nugator Medicus, quilibet nugator Alchimista sit: hæc causa est, cur scientiæ planè in apricum proferri non possint. Fundamentum autem hoc est, quòd in Sulphure, vtriusque facultatis tanta Arcana viresque contineantur, quanta à nullo satis indagari possint, quòd inquam virtutes tam præstantes in eo lateant, vt eæ iure merito omnibus admirationi sint. Post longam enim in vtraque facultate captatam experientiam eæ Sulphuris vires compertæ & cognitæ sunt, vt multa alia non existant, quæ ipso aut superiora sint, aut cum eodem comparari in Medicinâ ac Alchimiâ possint. Sulphur castigat Aristotelem, dicentem, rerum species mutari non posse. Fas enim Sulphur transmutat. Si hodie viueret Aristoteles, ad ruborem & pudorem totus ageretur.

Sulphuris operatio stupenda.

Species rerũ immutat Sulphur cõtra Aristotelẽ.

Medicum aut Alchimistam agens, Sulphure non vtetur, quale id per se est, sed potius eo separato in arcanum suum, & ab impuritate abluto, ita vt in virtute suâ quàuis niue candidius fiat. Huc facit Ysopus, hoc est, ars separandi, antiquitùs Ysopaica in Alchimiâ & omni sequestratione dicta. Crudum tamen pro vulgo, & ad res extraneas insigne est. Cæterum vt in explicando sulphure accuratior sim, id prius secundum suam naturam distinguam. Non enim ex matrice vnâ, sed pluribus nascitur. Vnde etiam operationes diuersas habet, naturásque multas inter se diuersas continet. Quas ne erret Medicus seorsim proponam, ita vt sciatur, quatenus ad Medicinam prosit, & quatenus conducat ad Alchimiam. His absolutis, quantum etiam ad vsos quotidianos faciat, expediam. Quòd si ergo, quis eius vsus sit in Medicina, quis in Alchimia, quis in cæteris rebus ordine & accuratè explicuerimus: iam de operatione eius cuilibet liquidò etiam constabit, vt ipsum citra errorem tractare possit.

Ysopaica scientia quid.

De sulphuris generibus.

QVoties nouum metallum: toties aliud Sulphur. Nullum siquidem metallum suo sulphure caret: quia in tribus metallorum corpus quodlibet consistit, in sulphure, sale, & Mercurio. In metallorum autem perfectione seu generatione superfluum sulphur remouetur. Sicut enim videtis generari nucem, nec eam per se quidem tantùm, sed vna cum putamine & cortice: itascitis hæc esse superflua, facere tamen ad Embryonalem conseruationem nucis, sicut, *de Generatione docetur*. Hoc exemplum adduco, vt intelligatis, tot genera esse sulphuris, quot metallorum, quolibet sui metalli naturam resipiente. Hoc non de metallis tantùm, verùm etiam de lapidibus ratum sit. Quot enim laidum, tot etiam Sulphurum genera. Corpora enim omnia, substantiam suam habentia, ex tribus dictis constant. Qua de causa naturam etiam habent Embryonatam. Hinc Sulphuri discretæ appellationes induntur, vt Sulphur Embryonis de Auro, Argento, &c. de Saphyro, de Marmore, &c. Ex nomine Embryonis intelligatur, notari Sulphur, quod ab vna generatione vnius fructus, siue sint metalla, siue lapides, oriatur. Nec de metallis saltem & lapidibus dico, sed de omnibus generibus corporalitatum, vt sunt *Vitriolum, Alumen, Marcasita, Bisemutum, Antimonium, &c.* quæ omnia in se Embryonem continet, secundum generationis suæ discrimen denominandum. Aliud enim est *Sulphur Embryonatum Martis*, à Sulphure Embryonato vitrioli aut Iaspidis. Idem iudicandum etiam de crescentibus terrenis, vt sunt Ligna, herbæ, &c. quæ omnia eiusmodi Sulphur in se continent.

Sulphuris genera vnde deducãtur.

Embryon quid?

Vnum hic pandendum est. Accidit interdum, vt huiusmodi Embryonale sulphur metalla non mala, velut & gemmas puras lucidásque, & alia similia gignat, quia scilicet ex generatione illa, ex qua oritur, aliquid ei vnitur, quasi de illo corpore spiritus quidã. Nec verò spiritus tantùm, verùm cum eodem etiam corporalitas adeò, tamen subtilis & fugax, vt ignem sustinere nullum possit. Citra tamen operationem Vulcaniam in metalla illa, ex quibus oritur, ab auro in aurum, à plumbo in plumbum, adigitur. Similes præparationes quandoque etiam in gemmeis sulphureis embryonibus factæ sunt, quibus à se inuicem separabantur mortuum sulphur, impotens, & lapis pretiosus in eo latens, quæ omnia per artem inuenta & explorata sunt. Lapis autem is similis fuit ei, ex quo prodiit, ex Granato, Granatus, ex Hyacinto Hyacinthus. Sed hæc ad processũ Alchimiæ relegantes, hic ea saltẽ indicabimus, que experientia docuit & confirmauit in scientia huiusmodi secreta inueniendi. Det ergo in huiusmodi indagationibus operam Alchimista, vt exploret, quis Embryo sit, ne fors is alium quæret. Et hæc de vno genere sulphuris, quoad eius ortum, hactenus dicta sint. Præter hæc est etiam aliud, per se: quod ipsum quoque iam describam, & virtutes eius cùm in Medicina, tum Alchimia ac artibus cæteris expediam.

Metalla & Gemmæ cur ex sulphure.

Sulphur ergo generationem adhuc aliam eámque peculiarem habet, sine omni Embryonali naturâ & conditione, ita, vt crescens sit per seipsum veluti fagus aut quercus, peculiari genere ab aliis separatum. Id Sulphur minerale appellatur. Per se enim hoc sulphur Minera est. Et sicut Ars Vulcania docet separare mineras, ita vt verum corpus auferatur à falso, velut argentum aut ferrum à minerali;

Sulphur minerale quid.

à minerali; ita & in sulphure minerali corpus est, quod extrahitur velut stannum à suo Zuittero.

Corpus illud est sulphur minerale. Huius autem sulphuris, multæ differentiæ sunt, nec vnum alteri simile est. Sic nimirum videtis, vniuersorum, quæ natura nobis largitur, genus non in vnam, sed multas species distribui. Nec enim vnum tantùm plumbum, vnum cuprum, vnum aurum, &c. est. Sic nec vnum sulphur: cùm aliud gradus altioris, aliud inferioris sit, aut plùs minúsue diaphinitatis aut perspicuitatis habeat. Hàc de causa vires etiam medicæ in alio aliter inquirendæ sunt. Hoc discrimen etiam ab Alchimistis præcipuè tenendum est, vt directè inueniatur ea species, quæ quæritur. Ex his satis iam liquet, quæ genera, & quæ conditiones sint sulphuris, & quo illæ modo noscendæ veniant. Præter tamen hæc vos etiam aliud genus, quod secretum peculiare est, scire velim, tale quidem. In separatione Alchimiæ aurum dissoluitur à sua corporalitate, velut & argentum, & metallum quoduis, ac Gemmæ, &c. ex quibus omnibus sulphur secedit, præparatur & extrahitur. Huius generis sunt *Sulphur Auri, Sulphur Iaspidis, Sulphur vitrioli, &c.* Et verò secreta peculiaria hîc vsurpantur: illud tamen sulphur tam præstans Arcanum est, vt simile aliud prædicari non possit, nec hîc debeat, cùm res ea ad Vulcanum pertineat, &c. Sic ergo hactenus triplex sulphur proposuimus. De his tribus deinceps dicam, quo modo Medicis, Alchimistis & Saponistis vsui sint.

Sulphur metallicum, &c.

De triplicibus Sulphuris virtutibus in Medicinâ vsurpandis.

DE SVLPHVRE EMBRYONATO.

De Embryonato Sulphure sciendum est, ipsum diuersam virtutem habere ab eo, à quo oritur, hoc est, à suis generatis. Sed allato exemplo rem explicabimus. Nux per se tantùm nucleus est. Nucleus in se continet dissepimentum, quod nuci respondet. Quantum autem in cibis distat nucleus à dissepimento: tantùm etiam differunt illorum virtutes. Nucleo præterea obnascitur cortex siccus seu aridus, qui & ipse à nuce alterius & diuersæ naturæ est. Quantum enim corpora: tantum & virtutes distant. Huic denique cortex alius obnascitur viridis: cuius eadem diuersitatis ratio est. Eodem exemplo & castanea duas tunicas habet. Quo verò interuallo castanea à tunicis distat in ore masticata: eodem differunt etiam virtutes. Hæc eò dico, vt intelligatis, sulphur Embryonatum quoque similiter impuritatem esse de suo Embryone, tantóque à suis veris generatis interuallo distare, quanto distant à se inuicem forma, Essentia, substantia, & corporalitas. Non ergo virtus nuclei in putamine quærenda est. Sic nec in Sulphure Embryonato quærenda est virtus *aurea, argentea, stannea, cuprea, smaragdina, aut Hyacinthina, &c.* Sed virtus alia in medicinam assumenda est. Multæ virtutes in his sulphuribus conditæ sunt, sed inter se omnes diuersæ.

Nux est Nucleus non putamen.

Embryonati Sulphuris cum nucleo nucis collatio.

Hoc etiam, quod iam dicemus, ante omnia noscendum est, nimirum quòd cum his omnibus sulphuribus spiritus Arsenici concurrat, in alio ac alio subtilior. Quale est Generatum, tale est illud Arsenicum, interdum instar Realgaris, interdum instar Auripigmenti; interdum instar Crystallini, &c. Hæc eo fine adduco, vt intelligatis vos Medici, oportere vos agere Naturales, non sophistas, qui naturalia cognoscant, &c. quid Arsenicum in sulphure Embryonato sit, compertum habeant, ne latronum more homines tractent. Ipsi verò institorum sulphur tantùm nouerunt. Quod si nominari non audirent, vtique nec idipsum nossent. Interim tamen hæc ex ipsa natura penitus cognoscenda sunt, ne latrociniis grassemur, sed conscientiam ad Deum puram afferamus. Hoc vos Academici flocci facitis, vno eo contenti, si pecunia vobis affluat. Ita immemores Dei, vestri & naturæ Creatoris estis.

Porrò de sulphure Embryonato Metallorum notate, manifestò videri, quo pacto illud membrum suum in morbis firmiter conseruet & restauret. Nam septem membra omnia mineralibus tantùm, non aliis remediis in suis affectibus indigent. Sulphur ergo de auro confert cordi, de argento cerebro, de cupro Renibus, de plumbo spleni, de Ferro Felli, de Stanno Hepati, de argento viuo pulmoni: Sed hæc tamen omnia in vnico tantum morbo, velut in suffocatione illorum membrorum, si humorum in illa eluuies decumbat, & suffocationem minetur. Etsi verò apud veteres Medicos & Æmulos Recepta nulla ad huiusmodi suffocationes reperiantur: in solidum tamen omnes detrectant huiusmodi sulphura Embryonata discere præparare, & ægris administrare, siue intus siue foris id fiat, quoties quidem necessitas efflagitat. De hac sola ergo virtute hîc scribo ideò, quia nedum vlla ad suffocationes reperta medicina est, quæ præstare possit, quod sulphura ista metallica Embryonata præstant. Quas verò etiam ad alias virtutes habeant, deinceps de Sulphure Minerali tradetur. Operationibus enim omnibus conueniunt: Metallina tamen, quàm Mineralia sulphura & fortiora sunt, & maiore cum cautione vsurpanda.

Membra principalia nõ nisi mineralia remedia poscunt.

Metallica sulphura mineralibus fortiora.

Præterea sunt etiam Sulphura Gemmarum, in quibus Lapides pretiosi iacent, velut castanea in spinoso suo cortice. Quæ constitutio sit Aetitis, palam est. Eodem modo omnes etiam Gemmæ à natura alicui rei, quæ ipsarum Embryonatum est, includuntur. In eo Embryonato latet sulphur. Eo extracto, minus virtutis non habetis ac in ipso lapide, non quidem gestando, sed Medicinæ loco administrando. Sic constat, in Sapphyro latere virtutem tollendi Anthracem, & ad Escharam eum reducendi supra omne corrosiuum, & tamen, sine corrosione. Eiusdem naturæ ipsius etiam Sulphur est, si nimirum à corpore extrahatur, & emplastretur. Ita impositum, eadem præstat. Nec in Anthrace tantùm sed & in cancro, & igne Persico, cumprimis in principio, si cum Apostemate erumpit.

Sapphyrus Anthracem curat, &c.

Opera

Opera ergo danda est, vt Gemmis, quas Germani habemus, virtutes extrahamus, vsibus suis destinatas. Quas si in Gemmis habetis: habebitis easdem etiam in sulphure, cum operatione eâdem. Etsi enim non æquè fortes illæ in hoc sint: Sunt tamen præsto. Ipsa Applicatio, & separatio ac Gradatio faciunt, vt similem operationem perficiat. Sola enim correctio & Gradatio ad id promouent: aliàs fieri horum nihil potest. Sicut enim initiò exemplum proposui de discrimine corticis & nuclei in nuce; ita idem hic quoque intelligendum est. Quod si autem nucleus à nuce dissoluatur seu corrumpatur, ita, vt non amplius cibus sit: tunc easdem cum suo cortice vires habet. Ponemus exemplum. Si nucleus comburatur, & ex eo Alkali conficiatur. Et consimiliter etiam ex cortice Alkali fiat: tunc vtraque nigro colore tingunt ea, quæ nigra non sunt. Quando ergo dico, virtutem Embryonati Generalis similem existere, velim me sic intelligi, si scilicet Generatum dissoluatur, & in præparationem Vulcaniam deducatur. Idem de omnibus etiam Embryonatis Gemmarum, &c. intelligendum est.

Correctio & gradatio virtutes augent.

Sed de Embryonatis Sulphuribus, in cachimiis, velut *Marcasitis, Antimonio, Talko &c.* sciendum est, quòd, si à suis corporibus & adhærentibus rebus extrahantur, simile quoque Sulphur nitidum producant. Hoc prout in operatione gradatur, ita ei gradus, gradui verò operatio & virtus respondet. Prout hoc extrahitur, ita & Embryonata cætera omnia: de quibus plura in operatione Alchimisticâ, quæ hic recenseri non debent. Virtus autem hæc est, quòd generata æmuletur, si corrumpatur in præparationem. Secundò, quòd phlegmaticis maximè conueniant, cumprimis verò Phthisicis, peripneumoniis, Empyematibus, & cuilibet Tussi: Quicquid per naturam vllo modo præstari potest: id sulphur hoc ad suum statum reducit. Nihil mihi magis in votis optatisque est, quàm eundem esse hodie mundi statum inter Principes, Reges & Magnates, qualis fuit tempore & ætate Magorum: Virtutes enim in rebus omnibus tam altè exsplendescerent, vt Deum tam profundum artificem vniuersi homines admiraturi essent, quòd tot miraculosa in naturam recondiderit, vt ea homo indagaret. Sed Magi exspirarunt, & irruerunt Inebriati: nec quicquam amplius superest, quàm *Scortatores, Lusores, Latrones, Fures.* Cordicitùs dolendum est, vsque adeò nullum hodie inter Principes vigere Magum, sed ludicris & ineptiis omnia passim squalere, & in consiliis sedere lupos, dominarique, qui suis exactionibus & vsuris cùm sibi, tum dominis plus satis lucri faciant. Scientiam Arcanorum Naturæ hæc sors mansit, vt post occasum Magorum seu Magicæ, eodem vnà fato etiam omnes scientiæ interciderint, & horum loco surrexerint scribæ cum promissis tunicis, & rapaces lupi, qui iura tenentes suis nutibus omnia territant. Quid dicam? Artes intereirunt: Spelunca latronum subnata est.

Magorũ sæculum beatissimum.

Deus in suis operibus stupendus.

Ætatis huius peruersitas.

Deinceps de Embryonato Sulphure in vitriolo & ei cognatis quæ species vitrioli sunt, velut salia, scitote quòd omnia mirum sulphur producunt, dum corpora animata à corporibus embryonatis separantur, veluti à sale, à sale Gemmæ, à speciebus aluminis, à vitriolis, &c. Hîc regulam generalem vobis proponam, quòd omnia sulphura à vitriolatis salibus stupefactiua sint, & Narcotica, Anodyna atque somnifera, cum eiusmodi tamen proprietate, quòd somnifera conditio hîc tam placida, & lenis sit, vt noxâ omni careat, nec more opiatico, velut in Iusquiamo, papauere, & Mandragora, &c. operetur; verùm tutò, placidè, virtualiter, sine omni infectione. Summâ ergo laude dignum est tale somniferum stupefactiuum, à natura ipsa decoctum, præparatum & correctum. Cúmque Medicis omnibus planum sit, huiusmodi somnifera multa & miranda perficere: contrà verò in opiatis tantum venenum esse, vt citra speciem Quintæ Essentiæ vsurpari non possint: eò plus spei & fiduciæ ponendum est in hoc præsens, cùm sciamus, multos esse morbos citra Anodyna minimè curabiles, quorum cura vniuersa in Anodyna à Deo per naturam collocata est. Et hæc mihi causa est, cur de sulphure hoc eò exactiùs scribam. Id quî inueniatur & comparetur, in processu Alchimistico docetur. Hic tamen de illo sulphure sciendum hoc est, quòd ex omnibus de vitriolo extractum notissimum sit, quia per se fixum est. Deinde, iunctam sibi dulcedinem habet, vt etiam à gallinis edatur: à quo aliquandiu dormiunt; postea tamen citra noxam rursus euigilant. De hoc sulphure iudicandum aliter non est, quàm quòd in morbis per Anodyna curandis, citra noxam omnem, omnes passiones sanet, & dolores omnes mulceat, calores omnes extinguat, sæua morborum omnium accidentia inhibeat. Hoc remedium in rebus omnibus primum & antecursorium esse debet, sequente ipsum curâ, hoc est, confortatiuo Quintæ Essentiæ. Et quænam alia subl imiùs euehere possint Medicum vltra omnes Apollines, Machaones, Hippocrates, & Polydoros, quàm sola dicta duo? Et sulphur hoc vocatur sulphur Philosophorum, quoniam Philosophi omnes id vnâ operâ studuerunt, vt vitam in multa sæcula protraherent, sanique viuerent, & morbis resisterent: quam facultatem omnẽ in hoc sulphure inuenerunt potentissimam. Quâ de causa id illi nominis etiam indiderunt. Vos operam date, vt ipsum gradare, separare, & purificare sciatis.

Sulphur omne à vitriolatis salibus est Narcoticum sed lene.

Opiata sunt venenata.

Sulphur Philosophorum quid.

Præterea adhuc genus aliud sulphuris Embryonati est in ligno. Solus autem ignis id sulphur est, quem quidem nemo fouere potest, nisi ligno, cum quo etiam emoritur. Illud sulphur est ex omnibus rebus, quæ lignum sunt, aut quæ comburendo in cinerem abire possunt. Hoc Sulphur est vegetabile, non fixum, ad nihil vtile, nisi ad ea, quæ ab igne præparari debent. Omnibus autem notum sit, hoc sulphur cæterorum sulphurum virtutem istâ ratione indicare. Sicut ipsum Ignis est, omnia consumens: sic quodlibet etiam aliud Sulphur est Ignis inuisibilis, consumens

Sulphur Embryon è ligno.

consumens morbos. Sicut ignis lignum consumit visibiliter: sic alterum inuisibiliter. Hàc de causa Elementum Ignis in morbis omnibus magnum Arcanum est. Et quicunque Medicorum Elementum Ignis in suâ (liceat ita loqui) Arcanitate non habet, is se verum & probatum Medicum non iactet, sed tyronem, & loculorum expilatorem. Dicere ergo iam licet, Sulphur esse Elementum Ignis. Quòd si contendas, sulphur ignem esse in virtute Medicinæ: curandum est, vt reducatur ad suam volatilitatem, vt instar flammæ vanescat, hoc est, adeò subtilietur, vt à suo corpore discedat, corpúsque eius separetur ab ipso, quod Elementum Ignis non sit. Sulphure, in subtilitatem & volatilitatem reducto, tum demum est consumens consumendum, hoc est, quod à natura non est fixum. Sic morbi non fixi, (corpus autem fixum est aduersus Elementum: & est Elementum Ignis saltem aduersus id, quod contra ipsum fixum non est, hoc est, contra morbos. Quòd si Pseudomedici hoc egissent, vt Philosophia hæc nostra in scholis Medicorum locum inuenirct & incrementum sumeret, in exilium actis nugis & gerris Humoristarum, qui in Medicina palpitant, instar eius, cui ad numellas effossi & elisi oculi sunt, vt, quâ pergat viâ, nesciat: multa vtique homicidia effugissent, quæ interim temeritate suâ patrârunt. Interim cum nullius conscientiæ sint, quid aliud agas, quàm vt pseudomedicos ipsos esse patiaris? Qui verum agere medicum velit, is Elementorum virtutes in rebus naturalibus quærat. Ibi & veritatem, & cum hac ægrorum salutem inueniet. Duplex ergo genus Sulphuris Embryonati constituendum est: Vnum Fixum, sed tamen volatile factum: alterum, purus ignis, hoc est, vnum est Ignis viuens, alterum est Ignis insensibilis. Vtrunque tamen tam sensibile quàm insensibile in simili consummatione versantur, vnum nempè in Ligno, alterum in morbis.

Med. reprehens.

Sulphur Embryonatum Ligni duplex.

De Sulphure Minerali.

Breuis de Sulphure Minerali institutio hæc est. De eius ortu, quomodo à sua scoria liberetur, hîc explicandum non est. De his enim tractatur in Libro de Generationibus Mineralium. De eius virtutibus tamen hæc scire conuenit. Crudum in medicinam assumi non debet, sed à suis fæcibus separatum. Ita insignis medicina est, si nimirum ab Aloëpatico & Myrrha eleuetur secundò aut tertiò. Nam præseruatiuum excellens est in peste, in pleuresi, in omnibus Apostematibus, & putredinibus corporis. Manè si sumatur, eo die pestem non admittit, vt nec pleuresin, nec alia Apostemata, maximè si cum hoc Recepto confiat. Rec. *Sulphuris purgati, vt supra* ℥x. *Myrrhæ Romanæ* ℥j. ß. *Aloeepatici* ℥ j. *croci orientalis* ℥ *ß. Misce F. puluis.* Præterea si à vitriolo eleuetur aliquoties (quo frequentiùs, eo meliùs) tunc Essentiam & spiritus vitrioli intra se concipit. Hoc modo præseruatiuum est in omnibus febribus, & curatiuum in omni tussi, siue ea recens siue antiqua sit. Est etiam

Sulphuris mineralis vis & vsus. In Peste. Pleuresi. Apostem.

Febrib.

præseruatiuum caduci, & curatiuum in pueritia. Quotidie si sumatur, sanitatem conseruat ac tuetur, ne aduersi quid accidat. In negotiationibus & commerciis est correctiuum vini, vt saluum & incorruptum maneat, & potantibus salubre sit. Crudum tamen minimè sumendum est. Ad vinum præseruatiuum tam potens est, vt nihil impuri in vino relinquat, quin id exturbet. Per hoc quodcunque vinum præparatur, arenam aut calculum non generat, vt nec Apoplexiam, vllius generis Apostemata, fluxiones, tusses, febres, &c. Illi enim præparato simile & æquipollens aliud nullum reperiri potest. Qua de causa laudem eius hîc non immeritò assuo. Quòd si otium esset, contra butalinos Academiarum Doctores hoc fundamentum disputando deducere: vix multæ paginæ huic nostræ descriptioni sufficerent. Margaritæ tamen porcis obiiciendæ non sunt: quibus ex re magis & vsu est, ægros contractos & resolutos fieri, quàm de sua sententia illos cedere: cùm tamen nihilominùs ægrotis subsidio esse non possint. Sed vt ad sulphur minerale redeamus, sciendum iterum est, crudum ipsum nullius vsus esse, sed præparatum. Quod quò præparatius est, eò euadit melius, ac tandem omnes suas fæces & venenositatem deponit, & quod nullius vsus est, secedit: remanens autem margarita summa & optatissima medicina est,

Tussi. Caduco.

Vino corrigido.

Sulphur minerale crudū nullius vius.

Sulphur crudum eius naturæ est, vt rubra candefaciat suo fumo, velut rosas rubeas, &c. Si eleuatum vsurpetur in medicina, albescet, sed exterius. Præterea etiam notandum hoc est, quòd multa sint Sulphura colore variantia, velut est flauum, flauius, rubrum, magis rubrum, purpureum, nigrum, album, cinereum. Ex his coloribus nullus prodest præter flauum.

Quò sulphur flauius, ac magis ad colorem aureum vergit, eò melius & salubrius. Cætera omnia multum in se Arsenici, Realgaris, &c. continent: Ideóque in medicina vitantur. Quantum autem ad Alchimiam: cætera meliora sunt propter Ingressionem, quam ab eiusmodi Realgaricis spiritibus habent.

Notandum præterea etiam est, hoc sulphur Impetigines & vitia corporis externa pellere. Quo casu colorata sulphura meliora sunt, quàm flaua, propter subtiles Arsenicales spiritus. Si ea sulphura sublimentur à Vitriolo, Alumine, Sale Gemmæ, Plumoso, &c. aliquoties: vsque adeò subtiliantur, vt Impetiginem & Serpiginem radicitus tollant. Et is thesaurus præstans est, exterius tollere ea, quæ interius suum ortum habent. Sicut Magnes ad se trahit ferrum, vt id suo loco emoueatur, nec maneat, vbi fuit: ita hîc vires sunt Magneticæ, satis minimè explicabiles. Per solam Experientiam Vulcaniæ artis Miracula ea Naturæ panduntur.

Sulphur colo atū serpigines sanat.

A Deo Medicinæ sufficientes quidem suppetunt. Cœcitas in eo est, quòd nemo præparationem aggreditur, vt inutile separetur ab vtili. Satis esse putant, si Apothecariorum more omnia consarcinent, & dicant, *Fiat Vnguentum.*

Vnguentum. Ea hactenus doctrina fuit. Et eò res iam mundi rediit, vt Medicina merum nugamentum ſit, non, vt priùs, ars ſeu ſcientia. Nec enim artifices, ſed ſophiſt.. medicinæ præſunt. Quòd ſi Medicina ab artificibus tractaretur: proceſſus longè ſanior inſtitueretur. Itaque de ſulphure notandum, quòd gradatum inſignis homini medicina ſit, non ſaltem intrò ſumptum, ſed fumi etiam ſpecie exterius adhibitum. Ita enim præſeruat & conſeruat, vt diximus, cum additione Magiſtrantiæ & granorum Iuniperi, ac Roriſmarini, &c.

De Metallico Sulphure, hoc eſt, de Sulphuribus, ex integris metallis præparatis.

ARtes & modos nonnullos excogitauit Alchymia, quibus metalla ex ſuis corporibus eliciuntur, vt metalla amplius non ſint, ſed materia deſtructa, quæ priorem ſtatum perdidit. De his ſciendum eſt, metallum quoduis ex tribus conſtare, ex Sale, Sulphure, & Mercurio. Cùm ergo hæc tria ſint prima materia Metallorum, ex eo conſequitur, ea deſtrui ac diſſolui poſſe, adeóque arti ſubiici, vt in aliam Eſſentiam reduci & tranſmutari poſſint. Deſtructione hâc factâ, tria prima per artem amplius ſeparari poſſunt, vt ſolitarium & per ſe præſto ſit Sulphur, Sal, Mercurius. De Sulphure hîc loquemur, duobus cæteris omiſſis. Sulphur à cæteris metallis ſeparatur, etiam hâc ratione. Quæcunque de Sulphure notaui, eædem vires in his etiam metallicis ſulphuribus conſiſtunt: & eò quidem magis, quia metallum peculiarem naturam aſſciuit ab eo, quo factum eſt metallum. De illis virtutibus ſulphuri quoque nonnihil collatum eſt. Hinc eò à cæteris ſulphuribus nobilius & præſtantius eſt. Et ſciendum eſt Medico, ſulphuris virtutes omnes huic quoque ſulphuri ineſſe, ſummè (*vt ita loquar*) gradatas, & metalli conditionem reſipientes. Hinc ſulphur ab auro virtutes habet aureas: ab argento, argenteas: à ferro ferreas. Quicquid facit ferrum, quicquid facit Crocus Martis, quicquid Topaſius ferri facti: eadem omnia facit etiam ſulphur de ferro. Similiter & de caſtro, de plumbo, & metallis cæteris. Sulphura hæc acquirere, cuiuis Medico incumbit. Doſis enim eorum exigua: ſed operatio inſignis eſt. Et penitus perſuaſum ſit Medico, Deum omnibus morbis ſua remedia oppoſuiſſe. Hoc ſi verum eſt, oportet Medicum naſci ex Magiâ, vt per eam ſecreta Naturæ intelligat. Ita palam erit, Naturam id præſtare, vt etiam Leproſi ſanentur. Magiæ imperitus tyro eſt, & manebit, dum in viuis eſt. Res ardua eſt, Medicinam habere cognitam, & interiora adyta ipſius viſitaſſe. Ipſi tamen harum artium Cabaliæ & Magiæ imperiti ſunt.

(Metallorum materia prima ſunt Tria.)

(Medicũ oportet eſſe Magum.)

De Alchimiſticis virtutibus Sulphuris: & primo de Sulphure Embryonato.

(Embr. Sulphuris extractio quî fiat.)

EMbryonati ſulphuris extractio fit per ſublimationem, interdum per Deſcenſum, ſi ſulphur probè maturuit, ac copioſum eſt, cæteríſque corporibus non admodum permixtum. Interdum, ſi nimis ſubtile eſt, ſe ſublimari non ſuſtinet, aut per Deſcenſum excipi: ſed aquis fortibus extrahi vult, vt à cæteris corporibus reducatur in Aquam, & ab Aquâ deinceps coaguletur. Aquarum eiuſmodi fortium multa genera ſunt, quæ hic minimè recenſebimus. Oportet tamen ipſas eiuſmodi eſſe, vt ſulphuris vires non tollant aut mutent. Si enim ex arte ſecundùm ſuam concordantiam extrahantur: non ſaltem Aureæ ſunt, ſed in Alchimiâ etiam ad cæteras præparationes ſunt Sulphura commodiſſima. Fixationem enim concipiunt, adeóque in cementis volatile ſubtile aurum in metallis figunt, ita, vt ſeparationem in Aquis fortibus ſuſtineant, & aurum ſuum promant. Aliàs ex hoc ſulphure in Alchimiâ ſperari nihil poteſt, niſi vt pro ſuâ concordantiâ ex illis rebus in quibus latet, extrahatur, & poſtea figatur. Si, vt plerunque fit, Aurum continet: id per fulminationem reperitur. Ita etiam fixum eſt, ad aurum volatile omne retinendum, quod aliàs coërceri nõ poteſt, nec deprehẽditur in ſeparãdo propter ſubtilitatẽ & ſubtilẽ corporalitatem. Multi quidem proceſſus tentati ſunt, quibus ex ſulphure fieret tinctura. Sed ad finem peruentum non eſt: quia tinctura nulla in eo ſita eſt. Labor ergo irritus fuit. Et niſi Aurum in ipſo contineatur, quæri nihil ibi poteſt, nec tentari debet, vt in cætera corpora Aurum ducatur. Argenteum nullum eſt, ſed aureum, vnum tamen alio magis. Quod de Antimonio, de Talko rubro, de Marcaſitâ aureâ, &c. eſt: rarò auro caret. Hoc verò qui tractare vult, is operam det, vt ſulphur ab auro adeò ſubtiliter ſeparet, vt auro nihil decedat. Et niſi Deus obſtaret (nec enim is vniuerſos vult eſſe diuites: adeóque cauſam nouit: cur capræ caudam nolit eſſe prolixiorem (paucis verbis hîc multis ſuccurri poſſet. Cæterùm, quia opes pauperem ſeducunt, & modeſtiam ac humilitatem ei excutiunt, faſtúmque ac ſuperbiam ei addunt, &c. ideò ſilere ſatius eſt, vt illi egeni maneant.

(Aq. fortiũ multa ſunt genera.)

De Sulphure Minerali.

DEinceps miraculoſa quædam vobis tradam, etſi ſciam, hunc de mirâ ſulphuris ad Alchimiam conditione ſermonem multis minùs acceptum fore. Notum vniuerſis eſt, ſpiritum ſcientiarum non feriari, ſed iugiter & continenter laborare, vt illa in ſecretis Naturæ, quæ Deus abſcondidit, eruat & inueniat. Cum hoc ſpiritu concurrit plerunque alius malus, & falſus, non in hâc ſolum arte, ſed & in aliis, etiam iis, quæ ad animam ſpectant. Sed de falſo hoc ſpiritu ſileo. Diabolus ſe quidem omnibus immiſcet: de cuius tamen fraudibus nihil commentor. Huius ſulphuris Mineralis causâ ars Alchimica multa tentauit, vt ex eo aliquid faceret, quod ſulphure plus eſſet. Iam verò res mira eſt, ex aliquo facere plus, quàm per ſe eſt id. Hoc tamen per artem fieri Deus conceſſit. Hęc ergo cùm potentia artis eſſet, Dux ille Artis, artem intendendo tentauit, quidnam præterea ex Sulphure fieri, aut quomodo, quod in ipſo

(Diabolus omnibus ſe miſcet.)

ipso non est, ab ipso impetrari tamen posset, Nam fœmina per se prolem non gignit. Gignit tamen cum viro. Iam si gignere debet, idque per duos fieri oportet: Ars hîc est vir & pater, qui omnia perficit. Iam verò operatione eò deuentum est, vt Spiritus transmutationis suum Receptum dederit ex Oleo Lini & Sulphure faciendi Hepar aut pulmonem. Huius pulmonis aut Hepatis destillatio multiplex facta est. Operando autem compertum est, Hepar hoc dare lac, à communi lacte nihil differens, crassum ac pingue. Dedit etiam rubrum oleum, instar sanguinis. Lac hoc, & iste sanguis destillando suum colorem & essentiam non confuderunt, sed discreta ac inuicem separata manserunt, albo in fundum subsidente, & rubro in sublime ascendente. Ars verò instando tentauit ex albo seu lacte facere argentum, & ex rubro aurum. Mihi verò constat, ex albo nunquam aliquid fieri potuisse vel à veteribus vel à iunioribus. Dico ergo id lac esse mortuum; nec in eo quicquam contineri.

Fœmina sine mare non gignit.

Ex sulphure & oleo Lini hepar aut pulmo, &c. fit.

De rubro autem oleo, quod hoc Hepar dat, attendite. Quilibet crystallus aut Berillus, prius probè politus, si in hoc oleum ponatur aliquandiu, nempe per tres annos, fit Hyacinthus. Si imponatur Rubinus, non optimè gradatus: nouem annorum spatio vsque adeò clarus & lucidus fit, vt in tenebris prunę ardentis instar micet, adeóque vbiuis conspici queat. Id quidem experientia docuit. Alchimistæ quidem tentarunt, an ex eo carbunculum facere possent, bonæ conditionis Hyacinthum aliquandiu in oleum ponentes. Mea tamen experientia, id fieri non posse dictat. Nec in dictis saltem ea coloratio est, sed idem oleum tingit etiam Sapphirũ colore cœruleo, viridi permixto. Similiter & Gemmas alias colorat. In vitrum & alia nihil potest. Vsque adeò verò Gemmas exaltat, vt ad summum gradum perueniant, imò altiorem, quàm à naturâ exaltari possint. De aliis Gemmarum gradationibus & colorationibus nec auditum nec scriptum est, quàm quas sanguis ruber sulphuris colorat tangitque. Hîc etiam nota, quòd argentum omne, si debito tempore impositum relinquatur, tandem nigrescat, & calcem auream deponat, ante iustum tamen tempus non fixam, sed volatilem & immaturam rem. Si verò terminum suum assequatur, expediendo omnia expedit: de quo plura hîc dicenda non sunt. Sic ergo de sulphure notate quòd, si in gradus assumatur, quò subtilius, pulcrius, altius & celerioris operationis est, eò altius id & maius sit. Hoc modo finguntur metalla & lapides. Id qui conaturus est, non putet se posse, sed sciat. Ille enim labor in Alchimiâ omnium periculosissimus est, quo ad operationem, adeóque insigni experientiâ opus est, & iterata exercitatione: nec ex auditu, sed ex multiplici experientia procedi debet. De virtutibus quidem, quod & ipsæ gradentur, dicere nihil possum. De colorationibus saltem dico, quòd ad summum exaltentur. Vt idem etiam in coloribus fiat, non arbitror fieri posse. Ea enim non virtutis sed coloris tinctura est.

Hyacinthi & Rubini gradatio per oleũ Hepatis.

De Sulphure metallorum in Alchimia vsurpando.

Aliquoties in hoc capite de Sulphure ex metallis destructis parato mentionem feci: & de virtutibus eius in medicina addidi. Quantum verò iam ad Alchimiam attinet, scire vos velim, multos tentasse ex eo elicere tincturam, qua vnum in aliud tingerent. Sed hoc non successit, ex causa hîc non referenda, Attamen qui Sulphur Auri habet, is per id aliud aurum gradare potest, à gran. 24. vsque ad 36. & plures, vt aurum altiùs ascendere non possit, in Antimonio & Quartario constans ac manens. Sed & sulphur argenti argentum in suam albedinem ita exaltat, vt si cuprum & argentum pari quantitate confundantur, ad acum seu lydium lapidem discerni minimè possint aliter, quàm quod purum & exquisitum argentum sint. Eodem modo & per Sulphur cupri cuprum eò reduci potest, vt fulmen sustineat, minimè tamen gradatum, sed colorem suum retinens. Ex sulphure Martis fit optimus & præstantissimus omnium Chalybs: Ex suphure Iouis optimum stannum, quod etiam fulmen perferat: ex sulphure Saturni fit Saturnus fixus, vt nec cerussam, nec Minium, nec spiritum amplius det. Sulphur argenti viui eò reducit argentum viuum vt malleo tundi possit, omnémque ignitionem vt cuprum sustineat. Cineritium autem non suffert. Hoc sulphur metallorum potest in sua metalla. Per se autem hoc est, quòd si sulphur auri in argentum coniiciatur, illud coloret. Sed nihil figit. Sic semper à sulphure transmutatio fit in aliud corpus, &c.

Sulphure auri aurum gradatur, &c.

Hactenus ergo cognouistis, quot genera, quę natura, proprietas & Essẽtia sulphuris sint. Qui verò, quæ de sulphure dicendã sunt, omnia describere vellet: is multam papyrum insumeret, sulphuri debetur laborator diligens, & Artista expeditus, ac peritus, non clamosus, non nugax, qui artem solo ore & lingua iactat, sed eandem ipso opere testatur. Tali qui est, miraculosa expediet. Qui de sulphure nihil nouit, nihili homo est, & imperitus tam in Philosophia quàm Medicina, nullius Naturæ secreti conscius.

CAPVT VIII.

De Vitriolo.

Generat Natura Salem, Vitriolum dictum. Hoc genus peculiare est, à cæteris salibus separatum, diuersas etiam à cætero sale virtutes possidens. Virtutes eius tot & tam insignes sunt, vt omni iure hoc in libro describendæ sint. In Vitriolo enim latet perfecta sanatio Icteritiæ, arenularum, calculi, omnium febrium, vermium, caduci, &c. Et in constipationibus corporis est Deoppilatiuum insigne, vt virtutes alias taceam, deinceps hoc capite enumerandas. Descriptio eius dirigenda etiam est ad Medicinam & Alchimiam. In Medicina enim est remedium præstans. In Alchimia ad multa alia prodest. Ars autẽ medicinę & Alchimię in præparatione consistit Vitrioli. Crudum enim tale non est. Id

simile

simile est ligno, ex quo omnia sculpi possunt. Prodest ad Medicinam corporis, prodest in chirurgia seu morbis externis, velut *Psora Serpigine, Lepra hæreditaria*, & aliis, vbi cætera remedia nihil operantur, & ad morbum quasi mortua sunt. Huiusmodi mala vitriolum vi aggreditur & ex fundamento curat. Vitrioli ergo præparatio recta Medico cūprimis noscēda est. Virtutes enim alias habet crudum, alias in aquā solutum, alias *Calcinatum*, alias in *Oleum viride* aut *rubrum* aut *album clarum* mutatum. Eius conditio hæc est, vt quoties in aliam formam & essentiam reducatur, toties peculiare arcanum fiat. Hoc omnes Pharmacopœos & Scriptores, tam Italos quàm Germanos confundit. Talis enim hæc pars est, quæ sola per se ex quartâ parte & officinas compleat, & morbos curet. Hoc præsente non opus est tot pyxididibus, scatulis, ollis, vitris, &c. ex ordine in officinas dispositis: in quibus tamen omnibus mera adulteria continentur. Et curandum est Medico, vt non tam multas pyxides aut remedia transmarina habeat, quàm prouidus & prudens, ac instar virginis circumspectus sit. Hoc si facit: ante pedes suos, plures thesauros inuenit, ad omnes morbos quàm vel India, vel Ægyptus, vel Barbaria & Græcia promere possint.

Vitrioli vsus in motis cōtumacibus.

Hanc basin Medicus sequatur. Iam enim etiam quadratis rusticis notum est, in illis pyxidibus & scatulis meras fraudes contineri. Quæ vt plerunque ligneæ sunt, ita lignei sunt etiam illi Doctores & seplasiarij: vt simile simili conueniat.

De Speciebus Vitrioli.

Vitriolū probatur per eiectionem vermium.

VItrioli species multæ sunt. Euariant enim secundum numerum fodinarum. Probatio eius est, vt cuprosum sit super ferrum. Sed hæc non vera. Genuina probatio est, vt crudum vsurpetur contra vermes, eo modo, quem iam explicabimus. Prout vermes expellit, ita in medicinâ præstans est. In Alchimiâ probatio altera per cuprositatem magis valet. Sed & hæc probatio est. Quòd vitriolum ferrum mutat in cuprum, idque celeriter, summéque gradatum, & sub malleo molle: id in Medicinâ ac Alchimiâ melius est. Ferri enim & vitrioli coniunctio est, vt vitriolum ex ferro cuprum faciat, bonum & præstans. Ex optimo vitriolo optimum cuprum fit. Et nemo admiretur, ex ferro fieri cuprum per vitriolum. Nam & hæc in naturâ virtus est, vt Boracis aqua ex plumbo argentum viuum faciat. Sed & hoc vsus dictat, quod cachimiæ cætera metalla transmutent in alia, non secus ac vitriolum mutat ferrum in cuprum. Nec enim vitriolum tantùm vnius metalli in alterum transmutator est: sed & alia & quidem super singula metalla. Quòd verò non omnia sciamus, in causa sunt Sophistæ, qui artes culinis & loculis impendunt. In Hungaria fluuius est, ex vitriolo natus, seu per se vitriolo constans, in suos lapillos minimè coagulato. Quodcunque ferrum debito tempore illi imponitur: illud rubiginem vertit. Rubigo illa si per fornacem fusoriam mittatur, illicò fit cuprum purum constánsque, nec ad suam naturam conuertibile. Iam verò vitriolorum mineræ per Germaniam infinitę inueniuntur, quæ seorsim omnes describi minimè possunt. Prædictæ tamen probationes tam in Medicinâ, quàm Alchimiâ adhibendæ sunt. Præterea probatio etiam (minimè tamen in medicina vtilis, sed in Alchimia) hæc est, si colcothar de vitriolo ex seipso per ignem cuprum deponit seu profert. Tale cuprum si obtingit, tunc vitriolum in medicina ignauius in Alchimia autem fortius est. Sunt autem etiam expendendi colores. Quod vndiquaque cœruleum est, nullo alio colore perfusum, id tam præstans in medicina non est, ac est id, quod rubris & flauis lineis distinctum aut obductum est. Quod in aëre vergit ad albedinem, efficax est ac idoneum ad viride, & album oleum vitrioli: quod vergit ad rubeum & flauedinem: id præstantius est ad oleum rubrum. Nihil ergo amplius, quàm quod per probationem suggeritur, de speciebus vitrioli dicendum est. Illa vtatur quilibet Medicus & Alchimista ad id, quod intendit. Probatio verò nec ista fallax est, si gallis seu pomis quercuum additum, bonum atramentum dat. Et hoc omnibus vsui est. Quod autem atramentum aquosum dat & multis additamentis eget, adeò bonum non est.

Vitriolū ex ferro facit cuprum.

Vitriolatus fluuius in Hūgaria.

Vitrioli probationes quæ.

De virtutibus Vitrioli in Medicinâ: Et primùm de crudo & Colcothare.

IN explicandis vitrioli virtutibus, initiò dicam de viribus vitrioli crudi & eius colcotharis. Sciendum ergo, vitriolum insignem esse purgationē, in grauibus & difficilibus morbis stomachicis. Fit enim interdum, vt à cibis potibúsque stomachus infirmetur, & in diuturnum morbū incidat, qui vsque ad mortem duret, & hoc à prauis cibis sæpè fit, vt post longos morbos ægri interdum aut contracti fiant aut moriantur.

Vitriolū purgat stomachum.

Per vitam militarem ex immoderatione frequenter etiam accidit, vt prunellæ, febres, dysenteriæ, & alia oriantur. In his morbis omnibus summum est præstantissimúmque remedium purgatio per vitriolum, quod tectè & allegoricè vocitarunt Gryllum. Dosis eius est, quantum sexies cuspide cultri capere potes. Id si non operatur, eandem dosin itera. Si nedum, tertiò quoque dosin repete. Ita sufficiet. Infirmo præbeatur in vino aut aqua: Sed robusto, & durioris alui homini detur in vino sublimato. Ita datum radicitus expurgat per superiora & inferiora. Insigniter quidem purgant etiam *Helleborus*, *Cataputia*, *Esula*, *Colocynthis*, &c. non tamen æquis cum vitriolo viribus. Causa rei hæc est. Inest ei acetositas, quæ coniunctam habet acuitatem & acrimoniam ac detersionem, à qua salsa acetositate operatio plenam & perfectam vim sortitur, quam nec Elleborus nec colocynthis, &c. habet. Purgationis enim natura seu ratio duplex hîc est. Vna purgat per se, Altera purgat ex salsitate. Præsto ergo hîc geminæ virtutes sunt, cùm in Elleboro sit tantùm vnica. Et in salsitate latet forma specifica, ac natura talis, vt ob eam vermes, quicunque attinguntur, moriantur. Et vis ea singularis est, quæ vermes aggreditur: quod prædictorum nullum facit.

Vitriolū Gryllus dictus. Vitrioli quæ dosis.

Vitriolū cur purget.

Vitriolū duplici ratione purgat.

Itaque

Itaque cuilibet per se euidens est, quòd purgatio, quæ acetositatem in se & salsedinem vnà cum virtute laxatiuâ habet, exquisitè detergat, euacuet, & expurget, modo & ratione duplici. Ideóque ad morbos corporis internos duplo nobilior & præstantior est cæteris purgationibus omnibus. Quoniam ergo naturam vitrioli ad longum vobis declaraui: opus non est, vt ipsos etiam internos morbos, ad quos vitriolum confert, explicem. In genere tamen purgatio eiusmodi in omnibus ventriculi vitiis, item in caduco & verminatione vtilissima & tutissima est, si pro conditione temporis morbi, personæ, &c. vsurpetur.

Vitrioli quibus morbis prosit.

De *Colcothare* verò sciendum est, intrò ipsum sumendum non esse, sed morbis saltem Chirurgicis applicandum, nempè in vlceribus putridis, quæ sanationem non admittunt. His enim ad sanationem viam sternit. Morbi tamen Chirurgicales multiplices sunt, graues, maligni, peiores, pessimi. Contra peiores & pessimos colcothar non facit, sed tamen contra eos, qui in primo gradu consistunt. His ergo adhibendum est. Ad peiores & pessimos vsurpandum eius est oleum, secundum gradum mali & olei. Huiusmodi vlcera omnia, quotquot eorum sunt, per vitriolum curantur. Secundum gradum autem, vsus eius est, vt in bonum colcothar reducatur, qnod cum aceto aliquoties extinguatur, & aridum inspergatur seu permisceatur emplastro alicui, quod ad malum medico idoneum esse videbitur.

Colcothar vitrioli quos morbos curet.

Ita facit Escharam: quâ per pinguedinem liberatâ, facilis & bona curatio sequitur. Quòd verò curationem hanc effugit, de eo sic iudicabis, plus veneni adhuc ibi latescere, quod oleis deinceps applicatis exquirendum sit, cùm basis vlceris per colcothar sufficienter emendari non possit ad sanationem integram. Quòd si vitriolum crudum in aceto resoluatur, & cum colcothare inspissetur in puluerem, & ita applicetur, cito fundum vlceris exterget, multò potentiùs, quàm de colcothare dictum est. Ipsum autem in colcothar reducendi processus iste optimus est, vt extrahatur eius aqua, & eâ imbibatur caput mortuum, donec absumatur. Postea sensim in aëre siccetur. Hoc si vsurpetur, melius fundamentum vlceribus inducit. Quicquid verò agas, attendes ad gradus vlcerum & serpiginum, &c. Quorum quicquid non sanescit, id aggredere separato eius oleo & aquâ, de quibus deinceps. Etsi verò colcothar spei non respondeat: ob id tamen in curâ desperandum non est, sed cogitatio ineunda de correctione in destillando. Præparatione námque medicina ad summum gradum euehitur, eò vsque, vt vlcerosa omnia persanet, vt Lupum, Cancrum, & similia. Hæc fusiùs explicantur eo loco, vbi de præparatione eorum pertractatur.

De Aquis Vitrioli in Corporis & Chirurgicis morbis.

ALchimia Medicis multas excellentes artes prodidit, quibus admirandæ multorum morborum sanationes factæ sunt. Hac de causa etiam in initio Medicinæ Medici Alchimiæ semper operam dederunt, quod hæc multorum commodorum mater & genitrix esset. Geminæ hæ facultates, vt sociæ, vnà tamdiu excultæ fuerunt, donec nugatores & Sophistæ humorales surgerent, qui venenum medicinæ permiscuerunt, eamque meretriciam fecerunt; qualis Medicina etiam manet, quamdiu Humoristæ supersunt. Hæc eò præfor, vt deinceps ad hoc caput eò diligentiùs attendatis, propter insignem eius vtilitatem medicam. Sed hoc præmittendum est. Quocunque irruunt in artem quampiam imperiti homines, ibi omnia quouersùm fœdant & corrumpunt, & ex Margaritâ faciunt fœdam paludem. Idem etiam in vitriolo commissum est. In initio, vitrioli spiritus exceptus ad summum gradari solitus est. Hoc exaltato caducum persanârunt, siue is recens siue antiquus esset, in viris & fœminis, cuiuscunque conditionis essent. Sed hîc imperiti Laboratores irruentes, viam meliorem ingressuri, tentârunt vitrioli virtutes aliò reducere: adeóque à primâ viâ & arcano deficientes, illud expirare siuerunt, ac deinde oleum quæsiuerunt in colcothare, quod nullo modo fieri potest, aut vsum habet. Quicquid enim caducum auferre debet: Spiritum subtilem, acrem, & penetrabilem habere debet.

Vitrioli aquæ præparatio antiqua, &c.

In eo enim consistit facultas totum corpus peruadendi, & nihil quicquam prætereundi. Peruasione seu penetratione eâ morbus in suo loco oppugnatur. Certò enim ac indubitatò sedes ipsius, seu centrum aut periodus, vnde egreditur, sciri non potest. Hinc colligitur, medico illiusmodi saltem remediis opus esse, quæ totum corpus penetrent. Et hæc causa est, cur sordidi Humoristæ nullum sanent, sed omnem suam doctrinam & professionem prostituant. Liberè ergo affirmo, in oleo illo, quod laboratores illi quæsiuerunt, spiritum planè nullum penetrantem esse. Mera terrestreitas (*vt ita loquar*) ab illis subditur, quæ longiùs non peruadit. Quò enim cadit, ibi iacet. Dolendum ergo est, imperitiâ illâ processum verum oppressum, & in eius locum falsum suffectum esse. Mihi autem persuasum est, Diabolum ea molitum esse eo fine, ne salus ęgrotis accuraretur, & Humoristarum secta subindè potentiùs emergeret.

Sed recurramus ad principium, quomodo spiritus vitrioli inuentus fuerit. Spiritum vitrioli humidum initiò per se à colcothare destillarunt: deinde gradum eius intenderunt per se destillando & circulando ad summum, sicut processus docet. Hoc modo cepit aqua vsurpari ad varios morbos, tam internos, quàm externos, velut etiam ad caducum. Ita sanatio miraculosa præstita est. Sed in extractione multò diligentiores fuerunt. Sumpserunt enim spiritum vitrioli, vt supra correctum & illum de colcothare destillarunt, octies vel decies igne fortissimo. Ita spiritus sicci humidis permiscebantur. Opus vrserunt tamdiu, donec spiritus sicci exirent, continenter & iugiter extrahendo. Postea vtrumque spiritum tam humidum quàm siccum, in *Violam* conceptum vnà ad suum terminum

Vitrioli spiritus præparatio.

terminum gradârunt. Hanc medicinam aduersus morbos multò maioris operationis esse deprehenderunt, tantúmque eâ medelâ impetrârunt, vt Humoristas in vniuersum omnes confunderent. Addita tamen ei est nonnulla correctio ab Artistis, per vinum sublimatum, melioris penetrationis ergò. Sed ea maioris gradus reddita non est.

Vitrioli cõtra caducum præpatio Theophr. Sed communicabo vobis processum meum, quem vniuersis Medicis commendo; cumprimis ob caducum, quæ solam in vitriolo curam habet. Qua causa & nos eò diligentiorem in morbo curam instituere, charitas proximi requirit. Processus autem meus est, vt spiritus vini à vitriolo imbibatur, & postea destilletur, vt dixi, à siccis & humidis spiritibus. Hoc facto comperi additionem sequentem valdè vtilem esse, si spiritus tartari correcti admisceatur ad vitrioli partem tertiam, addatúrque spiritus Aquæ Theriacalis camphoratæ, parte quinta respectu spirituum vitriolatorum. Ita ægris ministretur ante paroxysmi insultum aut aliquoties in die. Hæc medicina insignem aduersus morbum hunc efficaciam præstat, vt meliorem ab ipsa natura optare non liceat. Primus itaque processus à veteribus inuentus retinendus est, cum dicta correctione. Ita enim naturæ cor & virtus omnis attingitur.

Medicorum reprehens. grauis. Spero autem me probis omnibus haud improbatum iri de morbi huius atrocitate cogitantibus, quæ etiam mouere ad commiserationem lapidem posset. Cùm ergo morbi illius tãta vehemẽtia & atrocitas sit, an nõ dicere alicui ita liceat: Maledicti sint omnes Medici, qui prætereuntes ægris nullam opem ferunt instar Sacerdotis & Leuitæ in Ierícho, qui vulneratum deserentes, Samaritano eum tractandum reliquerunt. Tu quæso in hoc sententiam ferto, quanta damnatione digni sint vel fuerint Sacerdos & Leuita in eo, quòd nasum (*vt dicitur*) obturantes præterierint? Digni fuerunt igne Gehennæ, in quo nulla est redemptio. Et quis fateatur aliud, quàm Medicos illos omnes, nullo excepto, morbum illum adspicere, & præterire tamen naribus obturatis? Quis aliud dicat, quàm eos in nouissimo die iudicatum iri? Vniuersi illi vix manum verterent, aut denarium vnum impenderent eò, vt fundamentum certius ad morbum hunc curandum assequerentur. Quòd si non ex compacto Leuitas ac Sacerdotes agerent, sed Samaritanum potius æmulari studerent: non faceret vtique Deus, quin ob fidelitatem eorum secreta naturæ omnia manifestaret, quibus ægro subuenirent. Et licèt eæ vires in Natura sitæ non essent: de nouo tamen easdem crearet. Vnà ergo vobiscum testor, ô nobiles & ignobiles viri, quòd Doctores vniuersi fœdè deuient. Quicquid seductor Galenus, Auicenna, &c. nugatur, in eo hærent, & mendaciis illis immoriuntur. Tantopere à Diabolo obsessi sunt, vt charitatem erga proximum exercere non possint, adeóque damnationis filios se faciant. Hoc ipsorum vnicum studium, hoc molimen est. Primò omnium regnum Dei quærendum est: non tamen apud Leuitam aut Sacerdotem, sed apud Samaritanum.

Si misericordes sumus, & Samaritani exemplum sequimur: Deus nobiscum est, qui etiam nondum creatum remedium in naturam illicò conferet. Interim cùm Leuiticè & Sacerdotaliter cum ægris cõuersentur: medicinam Deus differt, & sibi reseruat. Ægri euolant ad regnum Dei, Medici verò ab abyssum inferni, Doctoribus eiusmodi Leuiticis paratum. Oculos ergo vestros aperite. Via duplex est. Vna ducit ad infernum, quam sectantur Leuitæ: altera ad cœlum, qua Samaritanus incedit.

Vitriolata illa extractio & arcanum non saltem in caduco præstans est, sed etiam similiter in speciebus ei similibus: vt in Syncope, in Extasi, &c. Eodem etiam modo in omnibus oppilationibus & internis Apostematibus, &c. In suffocatione itidem & præcipitatione matricis. Multò autem plures prædictis virtutes reperirentur, si maiorem diligentiam inquirendo illi impenderent, & Medicos se meliores missos facerent. Sed obsedit eos Diabolus, cui seruiunt, quique eos incitat, vt nullum veritatis amantem ferre possint. Ita de salute bonorum actum est.

Porrò autem sciendum est, Recepta prædicta de spiritu vitrioli humido faciendo clariùs describi non posse. Requiritur enim ad intelligendum eum Artista. Sordidi illi coctores rem tanti momenti minimè intelligunt. Ab Artistis ergo, Alchimistisque Laboratoribus sufficientem omnium informationem expectabitis. Sic etiam de correctione spiritus vini ab iisdem pleniùs instruemini. Academiarum enim Doctores vsque adeò rudes sunt, vt vix Agaricum & Mannã discernere possint. Huiusmodi asini & fungi creantur Doctores. Sic etiam aqua Theriacalis in practica mea continetur, in capitulo de cura caduci. Huius generis si quæ alia sunt, hîc recenseri non debent. Ex hoc capitulo discite, artem & virtutem omnem vitrioli in hoc consistere, vt spiritus vitrioli probè extrahatur, & ad summum gradetur, & per additionem in penetrationem deducatur, quò centrum, radix & semen morbi inueniri possit. Impossibile enim est, loca tam exquisitè inuenire, ac de suis humoribus Doctores illi nugantur. Nedum enim fundamentum inuentum est, quidnam morbum faciat, aut vbi is iaceat, quidúe sit id, quod hominem in tam grauem paroxysmum coniiciat. Operatio ergo omnis soli arcano, quod natura ad morbum direxit, committenda est. Arcanum id morbum inueniet, sicut Sol omnes mundi angulos penetrat. Vt summatim dicam, quisquis verum agere Medicum satagit, is omnium primò hoc studeat, vt Samaritanus sit, non Sacerdos aut Leuita. Si Samaritanus: omnia ipsi dabuntur, quibus opus est, nec quicquam ei abditum aut occultum erit. Qui primò Sacerdos aut Leuita esse vult: ei nihil nisi infidelitas dabitur, quam ipsi etiam antè habent. Sic talio ipsis rependitur. Medicũ oportet esse Samaritanum.

De Oleo

De Oleo Vitrioli rubri.

POrrò iam ſcitote, quomodo ex colcothare per Retortiuam deſtillationem, modo Alchimiſtico, à vitriolo oleum paretur cruentum & acetoſiſſimum. Hoc oleum Laboratores ipſo ſpiritu in morbis prædictis efficacius iudicârunt: ſed falsò. Proceſſus præparandi vulgatus eſt, nec hîc deſcribendus. Momentum enim omne in operâ manuali ſitum eſt & in diligenti inſpectione, denique in idoneis inſtrumentis. Cæterùm de virtutibus ſciendum eſt, primò, rem eam acetoſam eſſe, omnem acetoſitatem ita ſuperantem, vt nulla acetoſior ſit. Deinde naturam etiam corroſiuam continet: quâ de causâ opus eſt, vt prouidè & cautè vſurpetur, nimirum non per ſe ſed in bonâ concordantiâ & idoneâ mixturâ reſpiciente id, contra quod adhibetur. Exemplo rem docebimus. Tyrus eſt ſerpens veneNoſiſſimus. Solus ergo nullum vſum præſtat. Sed in compoſitione vſus præſtantiſſimi eſt, vt ex quo paratur Theriaca. Idem de hoc quoque oleo dicendum eſt, quod ſolitarium ſumendum non eſt, ſed in compoſitione concinnâ veluti de theriacâ iam diximus. Propter acetoſitatem quidem prodeſt ſtomacho, à cholerâ & apoſtemate libro. Si verò cholera aut Apoſtema adſit: per experientiam ipſam conſtat, illud nihil boni operari. Apoſtema enim ab illo exaſperatur, & ab acetoſitate irritatur & in inquietam rem abit. Si cholera adſit, mutua fit ebullitio & lucta, non ſecus ac ab aquâ forti & tartaro, quorum nullum cum altero manet. Sedulò ergo & circumſpectè cauendum ne quid negligatur. Extra dictos caſus aliàs in compoſitione ſua ſanitatem affert, ſi porrigatur in omnibus febribus, Anorexia, ſeruato tamen modo. Plurimæ quidem de hoc oleo prædicantur virtutes: paucas autem experientia firmat. Vidi ego & comperi, eos qui miraculoſa ſe oleo iſto feciſſe iactitant, turpiter mentitos eſſe. Vſus eius eſt in calculo & arenulis, Qui verò per id curatus ſit, neminem noui. In omnibus facit aliquid: ſed in fundamento perfectum non eſt. In practica tamen mea, in capitulo de cura arenæ compoſitionem eius inuenietis ad hunc & alios morbos. Sicut autem de olei iſtius per ſe vſurpandi corroſione dixi: ita affirmo, Corroſionem eam vim habere comminuendi lapidem, expellendique arenulas. Id tamen tanta cum difficultate fit: vt inuentione alia excogitata opus ſit, quàm quæ hactenus in vſu fuit. Aliàs enim vſurpandum non eſt. Quantum verò quiſque ab experientia ſua habet: tantum largior. Hæc medicina noua eſt: quâ causâ in dies quoque nouiter probanda, & recentibus ſubindè cum compoſitionibus permiſcenda eſt.

Ol. vitrioli rubri quæ naturæ & vſus.

Tyrus ſerpens, &c.

Quantum verò ad chirurgiam, de hoc oleo ita attendite. Dolores quidem inſignes ciet: ſed tamen præſentem ſanitatem accurat in morbis etiam, difficillimis. Proceſſu inſtituto oleum hoc ſcabiem capitis hæreditariam ſeu Achores vno fragmento detrahit, ſicut quis pileum ferreum detrahit & ſeponit. Oleo ſcabiem ſeu caput vniuerſum pilis tectum, penna illines tribus continuis diebus: ita ſinè operari. Si non ſufficere videris, frequentiùs illine, pro ſcabiei ratione. Idem poteſt etiam attemperare permixta aqua chelidoniæ, & caput frequenter abluere. In ſumma, qui ſanari vult, id citra dolorem impetrari poſſe minimè cogitet. Ægri enim eadem conditio eſt quæ prægnantis: quæ non ſine ſed cum maximo dolore parit. Sic non niſi in dolore victus nobis parandus eſt. Sic cum dolore & ſudore etiam à morbis liberamur. Hocmodo ſerpigines omnes, omnes ſcabies pruritúſque, & ſi quæ alia quocunque modo in cute oboriuntur, ſanantur, velut & tentigo praua, &c. citra metum illitum, tollit & mortificat etiam lupum & cancrum. Hoc tamen caſu diligenter attendendum eſt: ſi malum nimiopere inualuit, vt venenum profundiùs etiam in ſanam carnem, quæ temporis ſucceſſu tandem decidat & exedatur, ſerpſerit, pro defenſiuo bonum *Oppodeltoch* imponendum eſt.

Ol. vitrioli vſus ad externa.

In quibus autem cunque vlceribus Eſthiomenis remedia cætera infirma fuerint: hæc Medicina propter gradum, quem habet iuuat. Ineptum etiam non erit, ſi oleum hoc cum pingui vnguento permiſceatur; & ita imponatur. Sic mitius erit, ſed tamen etiam ignauius. Dolor euitari nullo modo poteſt, non magis ac pariens citra dolorem parere poteſt. Hoc melius & ſublimius eſt, ſi oleum vitrioli rubrum deſtilletur in ſpiritum. Ita pondus quàm minimum ſufficiet etiam in prædictis morbis omnibus, qui facili opera tolluntur. Et hæc de oleo vitrioli rubro per Experientiam mihi ſuggeſta ſunt. In grauibus morbis medicina hæc præſtans ac inſignis eſt. Fœdos enim & contagioſos eiuſmodi morbos, vt ſunt ſcabies, pruritus, ſerpigo, Archores & ſimiles alios, qui lepræ vicini ſunt, curati poſſe, magnum Naturæ donum eſt, quod Medici manibus obtulit, quò affectos homines mundet & ſanet. Remediorum enim eiuſmodi multa non eſt ſylua. Hoc ergo oleum Medico in officina pro certo limite ſeruiam. Cæteræ námque coctura nihili ſunt, nec fœdos illos morbos tollunt, ſed pinguedine ſua faciunt, vt recrudeſcant & augeantur.

Morbi citra dolorem ægre curantur.

De Vitrioli Oleo albo & viridi.

COnſideratione dignum eſt, quòd ex crudo vitriolo Oleum per Deſcenſum deſtilletur interdum album, interdum viride, pro vitrioli conditione. Oleum hoc Encomio ſingulari dignum eſt. Quia enim ex crudo vitriolo præparatur: ideò eiuſdem etiam ſpiritum continet, de quo iam tradidi. Oleum hoc per Deſcenſum ſuis virtutibus ipſis demonſtrat, quòd præſtans & eximium ſit ad internos morbos, quorum iam dum mentio facta eſt. Oleum id ſiue album ſit, ſiue viride, perinde eſt. Viride tamen melius eſt, ſi circuletur, & cum commixtione, de ſpiritu Vitrioli tradita, permiſceatur. De hoc nemo deſperet, quin certum & indubitatum remedium contra caducum & omnes eius ſpecies habeat. Sed & hoc obſeruatu dignum eſt, raró morbum eſſe ſolitarium ita, vt concurrentes alios non habeat. Hoc enim per omnes morbos patet euidenter. Hinc iam elicitur, non ſufficere præcipiuum & palmarium, verùm etiam requiri ſecreta concurrentium ſymptomatum. Hinc in mea practica

practica designaui capitulum, de Morbo caduco non propter remedium palmarium, quod hoc loco satis describitur: Sed tantum propter intellectum eorum, qui vnà concurrunt. Si accidentia alia non concurrerent: illis adhibitis: opus non esset, sed palmarium remedium sufficeret.

Ol. vitriol. viridis præparatio & vsus.

Circa oleum ergo Vitrioli viride ita vos gerite, vt id ad summum gradetis eo modo, vt separetur à sua terrestreitate & fæcibus per Balneum Maris, postea per Ignem. Ità in balneo Maris adimetur phlegma, & terrestreitas auferetur per ignem, & spiritus olei solus colligetur, qui in seipso circuletur. Postea assumere potest additionem cum spiritu vini: nec opus est, vt plura addantur, si saltem, vt primarium remedium vsurpandum est, citra cohærentium morborum medicationem. Sumitur in aqua pœoniæ ante paroxysmi semper insultum, prout is crebrior vel longior &c. est. Ad paroxysmos attendite. Quamprimùm spiritus olei centrum morbi inuenit, tunc paroxysmus quietus est, & subindè magis magisq; mitescit. Si autem vim sanandi exerit, principiò ciet vertiginem, ægris sensibilem, qui tamen non cadunt, non spumant, non quatiuntur, non ratione priuantur, sed leni somno corripiuntur, & subindè mitius se habent. Tandem ipsa quoque vertigo cessat, & cum hac etiam somnus. Interim nihilominùs applicanda medicina ac illâ pergendū & instandum est pro conditione morbi & ægri. Hoc modo curâ vrgenda, & omnia sedulò administranda sunt. Et huc non facit *temulentus Medicus, aut D. Leuiticus.*

De oleo Vitriolato in Alchimia vsurpando: Similiter etiam de crudo.

Vitriolū ex ferro facit cuprum.

VT etiam de Alchimisticis in vitriolo conditis viribus aliquid dicam, initiò proponam vobis de vitriolo crudo, quod vitriolum crudum quoduis ex ferro cuprum faciat. Et hæc naturæ vis sublimis est. Nec enim Alchimista id facit, sed natura aut vitriolum per operationem Alchimistæ. Et in lumine naturæ admiratione non caret, fieri, vt metallum aliquod seipsum quasi exuat, & aliud fiat. Et perindè ferè est, ac si ex viro fieret fœmina. In his autem natura singularia sua priuilegia, à Deo ipsi hominis gratia collata habet. Hoc de transmutatione dico, vt intelligatis, liuidum illum Philosophum Aristotelem in sua Philosophia non admodum fundatum, sed verè fatuum fuisse. Proponam deinceps Receptum ipsum, vt in omnibus nationis Germanicæ locis cuprum ex ferro facere sciatis. Ex qua transmutationis potentia colligere facilè possumus, multas alias quoque transmutationes fieri posse, nobis tamen incognitas. Negari enim non potest, multas artes adhuc occultas esse, & à Deo ideò non reuelari, quia ad eas noscendas indigni sumus. Porrò ferrum in cuprum mutare, tanti non est, quanti est, ferrum vertere in aurum. Quod ergò minus est, Deus manifestat: quod maius est, occultatur adhuc vsque ad tempus scientiarum Heliæ venturi. Nec enim suo Helia & artes carent. Cæterùm transmutatio eiusmodi est,

Aristot. taxatur.

Artes occultas cur Deus non reuelat.

Ferri in cuprum mutandi receptū.

℞. *scobem seu limaturam ferri citra omnia alia metalla, cuprum aut stannum, &c.* ℔ j. Adde *Argenti viui* ℔ ß. Vtraq; pone in sartaginem seu cacabum ferreum, & affunde mensuram vnam *aceti & vitrioli* ℔ ¼ *salis armoniaci* ℥ j ß. vnà bulliant, & continenter cum ligno agitentur probè. Si acetum expirauit, plus subindè affunde, & vitriolum nouum adde. Per decoctionem hanc ferrum mutatur in cuprum. Si cuprum factum est, in argentum viuum omne abit. Coctura decem vel duodecim horis continuata, tum demum argentum viuum ferro separa, quātum eius superest, & probè laua, vt mundetur. Argentum viuum excipe sacco facto ex alura aut gossypio, & exprime. Ita relinqui videbis Amalgama. Id Amalgama finito expirare, & inuenies cuprum purum & bonum. Huius cupri *accipe* ℥. ß. Argenti tantundem, fluant seu liquentur: & ascendet argentum ad 16. gradum è vestigio. Et hæc eius probatio est, quòd tale cuprum sit ex ferro factum. Gradus autem fixos esse, verū non est. Qui verò in Regali bene operari potest, is impensas suas cumulatè inde exquirere potest. Momentum omne in operatione & laborandi consistit peritia: vbi tamen plerique cæcutiunt. Prædicto processu semper cuprum ex ferro facere potes. Hoc dico, vt transmutationem vnius in alterum confirmem.

Vitrioli & cupri mira affinitas.

Vitrioli etiam hæc natura est, vt, si suum cólcothar calcinetur, cum leui liquefactione illicò ipsum in cuprum vertatur. Mira enim cuprea natura ei inest: & cupro etiam mira natura inest ad vitriolum. Si enim cuprum in aqua forti soluatur & granuletur, omne cuprum fiet vitriolum, nec cuprum amplius manet. Sic ex vitriolo etiam fit cuprum, nec vitriolum amplius est, nisi per idoneam aquam fortem in vitriolum reconuertatur. Mira ergo hæc in vitriolo & cupro cognationis ratio est. Quod cuprosum est, bonum vitriolum dat. Sic viride æris pulchrum alteq; gradatum vitriolum saphyricum dat. Etsi autem de his nos disserere fors ridiculum fit: negari tamen non potest, quòd in vitriolo tinctura lateat, quæ plùs præstat, quàm multi credunt. Beatus, qui rem intelligit. Sed de oleo vitrioli plura nota. Si oleum Argenti vini & hoc vitrioli oleum coniungantur, & ita suo processu coagulentur, Saphyrus miræ Naturæ & conditionis producitur: non quidem saphyrus lapis, sed ei similis, cum tinctura mirifica: de quo plura differo. Hinc euidens est, Arcana stupenda in Natura & aliis Naturæ seu Dei creatis condita latere. Quæ vel dùm hodie iugi & indefesso studio à nobis inquiri & indagari longè honestius esset, quàm pergræcari, scortari, &c. Sed scortationi hoc tempore palma datur, donec pars mundi vel hominum tertia iuguletur, pars altera peste conficiatur, vt vix vna salua supersit. Cum hac enim prauitate mundus durare non potest, nec artes florere. Sic status & ordines necessum est pessum ire & exscindi: aliàs boni nihil impetrabitur. Tunc demum sæculum vigebit aureum, hoc est, tum demum homo intellectu suo vtetur, & vt homo, non brutum, viuet, nec porcum aget, aut in speluncis delitescet.

Vitriolū tincturā in se habet.

Quoniam ergo hæc de vitriolo hactenus bona affectione vobis communicaui: vniuersos oro, vt infaustos & infelices ægros, morbo eo sontico correptos spectantes, de vestra conscientia, de Deo creatore, de charitate proximi

proximi seriò cogitetis, nec dotes has vitriolo à Deo ingenitas contemnatis aut vilipendatis. Dilectio vos moueat, vt noctes atque dies in his rebus occupemini, nec quisquam otiosus inueniatur, sed ad emolumentum proximi omnia suscipiat. Vos autem non moueat, ista non facere Iurisconsultos. Attendite, quod Christus dicat: *Væ vobis Legisperitis*: quod certè dictum ligneum non est. Nec vos etiam Theologi offendant, qui reditus & salaria sua potius, quàm ægros curant. Hi sunt, qui in Ierichо prætererunt. Vos Samaritani estote, & eiusdem virtutem sectemini. Ita Deus tam arduis vos donis cumulabit, vt in iuuandis ægris defectum nullum sensuri sitis. Omnia, quibus opus erit, vobis dabuntur: Vos modo thesaurum hunc venemini.

CAPVT. IX.

De Arsenico.

Arsenici operatio in veneno consistit.

ARsenicum eiusque virtutes vt describamus, sciendum est, omnem eius virtutem ab eo solo dependere, quòd venenum sit, omnemque suam efficaciam ratione veneni habeat. Propterea notandum est, vires eius inde cognosci quòd aliud venenum superet. Exempli gratià. Animalium venenosorum aliud ratione veneni superatur ab alio: tum magis veneficum animal minùs venenosum vt plurimum inficit. Sunt etiam veneno æqualia, quòd sint inuicē quæ sibi minimè noceant. Tenendū itaq; est, Arsenicū quoq; eiusmodi venenū esse, & alia vincere venena, vtpote perimendo venenum in morbis, quoddam verò aliud non itidem. Hæc namq; dicta sunt de morbis externis chirurgià curandis quales sunt maligna vlcera, serpigo, scabies, quorum venenum multiplex est. Nō pauca verò ab Arsenico victa, postmodum dissipantur, aut eò rediguntur, vt aliis curētur rebus. Arsenicum intrinsecus nullo modo, sed extrinsecus adhibetur: ac ne quidem per se, sed in compositione siue mixturà, ita vt virus eius in aliud transfert corpus: in quo demum fiunt ac perficiuntur vires & operationes eius. Licèt autem virtutem escharicā in proprio corpore habeat, nihil tamen ea sanationem promouet. Ad mala vlcera & serpiginem, vt diximus, curanda, per aliud corpus efficax erit. Sin ad escharam: per proprium suum operabitur corpus. Duplex enim in Medicina ipsius operatio est. Vna proprio in corpore, altera in alieno. Hinc apparet diuersus eius medicinalis vsus, vnus ad curam, alter ad Escharam. In chymia multifarias habet virtutes, quod patebit vbi de chymicis eius virtutibus mentio fiet: tum etiam in aliis plurimum valet, de quibus in sequentibus. Hoc animaduertendum est, tam in Medicina, quàm chymia, aliisue, cautè tractandum illud est. Nec enim res ludicra est, siquidem Medico minùs cautè in medicina adhibenti damnum dabit: In chymia temerè in igne vsurpatum, æquè noxium est. Efficit namque phthisin, tussim, pleuritidem, asthma, cacochymiam tollit appetitum cibi, prouocat sitim, & graues hos sequentes causatur morbos, nempè diuturnos, tabem, denique hydropem, variosque tumores circa ventriculum. Quilibet igitur hoc tractaturus, prouidus esto imprimis vt à fuluo rubeoque, magis nocua quod sint, & rapidi veneni, caueat sibi. Hæ namque species adeò venenosæ sunt, vt omnis adhibita medicina fiat irrita, quandoquidem venenum hoc decollationi æquiparetur, cui postremò nullum superest remedium.

Venenū fortius vincit infirmius.

Arsenici vsus in quibus morbis.

Arsenico cautè vtendum intus & foris.

Arsenicū quos morbos inducat.

Nunc de Arsenici generibus, quot sint, monendum est. Sunt Arsenica ex proprio minerali seu metallo promanantia, quæ Arsenicalia Nata dicuntur. Deindè Arsenicalia quædam è metallis in genere proueniunt: Tertiò sunt arte facta, per transmutationem. His præmissis, de Arsenici ex proprio suo minerali vel metallo profluentis proprietatibus notandum est, quòd per solam sublimationem . nec vllo alio modo separandum sit à suo metallo. Sicque separabitur vt crystali instar sese affigat. Nec enim farinaceum pro Arsenico vsurpabitur, cum in solo crystallino virtus inhæreat. Præterea per descensum etiam destillatur, sed non ad albedinem. Album enim in medicina præstantissimū est, fuluum peius, rubeum nullius pretij. Album vim medicam in se continet, ita, vt tutò ei fidatur in omnibus morbis ad quos paratum est: Fuluum minoris est efficaciæ, leprosum in se continet virus: Rubeum quoque minorem in Medicina virtutem habet, peiusque venenum, cui nihil inest salutare. Sic quodlibet peculiare suum, ex quo generetur, habet metallum, quamuis in præparationibus, album, item fuluum & rubeum fieri possint. Hanc ob caussam chymici fuluum & rubeum eligunt, tantundem per vnum ac per alterum efficientes seu operantes: scilicet ad metallorum transmutationem indagandam, in quo Arsenicum peculiare quiddam habet.

Arsenici genera quæ sint.

Arsenici separatio quæ recta.

Arsenicū crystallinum optimum.

Iam dicemus de secundo Arsenico minerali, siue sit è metallis, siue cachymiis, quod alterius est generis præstans in medicina sicut præcedens, de quo diximus, at non in pari gradu veneni, energia tamen haud inferius, quippe natiui vel suà sponte enati vices sustinens. Quamobrem cautum & prouidum esse decet, præsertim in hoc quod pro qualitate eius mineralis aut metalli, naturam induat. Exempli gratià, ex argento, quàm è plumbo, &c. alia natura. Notandum præterea Arsenicum multis modis per artifices transmutari & verti: nonnunquā in qualitatem metallicam, interdum in corallinam, non raro in marchasiticam. Vtut sit, sciendum est, vim eius auferri posse, & euenit vt in Medicina non æquè præstans sit ac crudum adhuc, sicuti è suo ære sublimatur. Nam quod ad Medicas virtutes attinet, hæ præparatione debilitantur. Quocirca quantū ad Medicinā, id crystallinum esto, põderosum, durum, bene purum, ad lacteum colorem tēdens. Reliqua omnia ad chymicas præparationes vsurpantur, His enim apta & conueniētia sunt, & ab illis cumprimis optantur.

Arsenici mutatio multiplex est.

De virtutibus Arsenici, scilicet albi, nosse oportet antiquitùs morem & quidem per se laudabilem fuisse, quòd nempè veteres ex Arsenico venenum extraxerint in spiritum vini, vel in quandam aquam destillatam, & extracto illo morbos chirurgicales illeuerint, sicq; curarint. Mos quidem probandus, licet moram inferat: Attamen cauendum, ne quid nimium, ne sæpiùs. Venenū quandoquidem in se continens, assiduè

Arsenici albi vires quæ.

assiduè ad cor penetrat Vlceri maligno si adhibeatur, venas apprehendit, easque permeat, & venas corde tenus insequitur. Quocirca in punctionibus laterum, vt & in calore euitandū est. Protinus enim ac calor superuenerit dolor capitis, punctiones laterum, sitis, deliquium animi, & alia plura accidentia sese præsentant, & facilè propter negligentiam ægri penitus intereunt. Siqueexigua quædam cruditas in corpore lateat, malum malo augetur: præsertim cum corpus eius ad Escharam vsurpetur, & ad apertionem, aut similia, vbi facilè damnum aliquod committitur. Quapropter more veteri acturus, cauebit ne prædictorum quiddam incurrat, maximè cùm tam ancipitem, & periculosum minitentur exitum. Admodum etiam solliciti fuêre Maiores in quæritando correctionem Arsenici: Verum absq; periculo, quod esse possit, non deprehenderunt. Quacunque viâ id aggressi sint, veneni naturam id non deseruit. Donec enim viuit, medicina & venenum coniunctim sunt. Veneno si obstetur, vires amittit illud Medicas. Hæc autem adeò damnosa non est correctio, si virus & vis eius in adipem, oleum, Terpentinam, aut mel transfertur. Tunc quidem nonnihil est lenius, tardius autem in operatione. Aliquot ego correctiones ei addidi, quarum quædam bonæ erant, quædam non. Sed circa hoc cardo vertitur, vt mortificetur, id est, vita sua priuetur, fixumque reddatur postmodū resoluatur in suum ipsius oleum. Hoc in lauando, liniendo si vtamur, caret veneno, quod in sequentibus docebo. Virtutem in curatione, argento viuo ferè consimilem habet, at sine laxatione. Plus tamen caloris etiam habet, & magis damnosum est argento viuo. Nec aliâ, quàm per se est, ad celerem curam indiget additione. Bonitas & vires eius augeri nequeunt. Natura enim illud perfectum in se ipso absoluit: dummodo Medicus circumspectè agat, & cum idoneâ cunctatione, ne nimis præcipitet.

Arsenici venenū inseparabile.

Arsenici venenū quibus mitigetur.

Arsenici venenū mortifi cando tollitur.

Tantùm in Arsenico deprehendi, ipsum si fixatum sit, venenum deponere, absque tamen medicinalium virium iactura. Postquam iam fixatum est, suâ sponte fit oleum, cui deinceps oleo additiones conuenientes licet addere. Fixatio eius sic se habet. Recipe Arsenici, Nitri ana partes æquales. Immite in tigillum, prunisque impone, vt euaporare ac bullire incipiant, tantisper donec fumus ac bullitio cessauerit, hæcq; ad imum fundi adipis instar in sartagine fluētis, se dimiserint. Deindè per horam vnam atq; alteram (quò diutiùs, eò meliùs) sepone vt quiescat, dehinc misturam hanc marmori superinfunde, &c. aureum acquiret colorem, & in loco humido si ponas, fluidum in adipem conuertetur. Modò sciendum, hoc oleum ad liniendum posse cum vino sublimato permisceri, vel cum aliâ quadam aquâ conueniente. Potest etiam Tartarum calcinatum eodem solui & redigi in oleum: maioresque acquiret vires. Hoc per se quidem efficax est: sed ad inducendam Escharam inualidum est. Sed in curandis præfatis morbis chirurgicalibus, præstantissimum est extra omnem noxam & detrimentum. Idem erit, si aliis permisceatur vnguentis Consolidatiuis, aut medicamentis consimilibus, vt

Arsenicū vt fixetur.

Arsenici fixati vsus ad quos morbos.

nihilominùs, ac si solum esset, sine detrimento reliquarum virtutum in additione quæ sunt, operationem suam conseruet.

Quòd si, vt fit, pustulæ in ore aut sub naso erumpant, à morbo forsan Gallico aut aliàs tales pustulæ, crustæ, &c, quicquid tandem sit, in parte horis humida, vel infra nasum, aut etiam in ipsis naribus, vbi medicamentum nihil operari potest, cùm hæreant, nec auferri possint, hoc oleo tolluntur. Nec solum oleum hoc facit: verum etiam extractio Arsenici in corpus, magis tamen radicitùs oleum hoc siue Adeps aut pinguedo Arsenici, sæpiùs illita tollit. Hæmorrhoides quoque, & quicquid eius generis est, præsertim in partibus humidis & sudabundis, vt pote sub axillis, in manibus intra digitos, &c. Hæc de Arsenico albo tenenda sunt, reliquorum omnium vsus periculosus est. Porrò de Arsenici operatione, eiusque virtutibus in chymia, sequetur. Quamuis autem multæ insuper qualitates, propterea, venenum acutum quod sit, illi adhæreant: easdem descibi, haud tamen opus est, ne quid peius insequatur. Magis enim ad malum quàm ad bonum procliues sumus. Quapropter non omnia secreta reuelanda sunt, nec etiam necessitas illud requirit.

Hoc quoque notatu dignum est, verùm postulat Medicum prudentem, prouidum, & in Medicina valdè expertum, Videtis quod Arsenicum enecet, tamque acutum & acre sit venenum, vt nulla huic vita resistere queat. Ex quo sequitur, licèt in aliis quoque venenis similibus eiusmodi deprehendamus, quòd Arsenicus albus quosuis etiam morbos Chirurgicales perimat. Exemplo sit. Quidam patitur affectum Lupi, vel lupo afficitur. At Lupo curando nullum superest remedium nisi veneno deleatur tali, quo etiam penitus aliquem è medio tollere velimus. Hæc Lupi deletio est in Arsenico, qui non secus ac gliri vitam aufert, sic pariter vel Lupo vel carcinomati, vel fistulæ, &c. Hac tamen cautela obseruata. Primùm Lupi status locusque diligenter inspiciantur, quo scilicet eius venæ tendunt, tum demum incipiendum est, vita ipsum expellere, sensim autem, nec festinanter propter accidentia quorū aliquot recensui. Escharam igitur emittit quæ decidit; nec sufficit solutam esse, sed insuper alteram, imo tertiam emittat, tum demum ipsum interemit, ac sustulit. Sin displiceat deducere ad Escharam, in fortissimam redigatur extractionem, in qua linamenta madefacta loco affecto indantur, nec permittantur exiccari, sed assiduè humida seruētur, accuratè præcauendo, ne calor cum punctione periculosa superueniat: atque ita purgandum erit, donec signa salutaria vlceris appareant. Postea cessabitur, nec vlla re pingui, sed solis siccis, & quidem optimè pulueribus aut aquis consolidatiuis curabitur. Sic omnia curātur carcionomata, lupi, cæterique affectus cancrosi ambedentes. Hac enim methodo obseruata, omnes morbos chirurgiales, non minus fortiores enecat, quàm si muri vitam adimat. Tales siquidem omnes affectus, vitam instar vermis rodentem in se habent. Et perinde vt vermem necando æger conualescit, ita hîc opus est peremptione. Namque exesio quædam

Arsenici venenū acutissimum.

Lupi curatio vt per Arsenicum fiat.

Cancrosi affectus vitam e rodentē habent.

rodens, quæ vermi per omnia æquiparatur, hîc adest. Nisi autem Medicus singulariter doctus, prudens, peritus, diligens & expertus sit, nullus rem aggredi conetur. Quia multi homines leues, lasciui, inutiles, naucique, quibus minimè fidendum, nunc Medicos agunt, sed adeò temerarios & inconsideratos, vt quicquid in mentem venerit, inconsulti peragant. Quilibet enim solicitè cogitat, benè lauteque viuere in cibo & potu, pigritiæque ac deambulationi deditus esse, quod per medicinam consequi possunt. Hi Doctores & scroti sectores, perinde ac dentium effractores, scurræ, omnes, quâcunque pergunt, regiones absque vllâ conscientiâ ceu impostores decipiunt.

Medic. reprehẽs.

De Chymicis virtutibus in Arsenico.

A maioribus nomen quoddam editum & confictum est, & dicitur electrum. At electrum metallum est, antè ab alio proueniens, & metallo, ex quo descendit semper dissimile. Exempli gratia. Cuprum fit albidum, rubedine iam sublata vocatur Electrum. Item è cupro per cadmiam conficitur orichalcum, & dicitur Electrum rubeum. Huiusmodi electri genera, quidam Chymici scioli & Artistæ argentum æstimarunt interdum auri loco habuerunt, nec aliud intellexerunt aut crediderunt, quàm argentum illud esse, sicque argentum è cupro fieri posse, & nomen electri omittentes, id pro auro argentóue habuerunt, nec perscrutando cessarunt, quoad neque ædes neque areæ amplius superessent. Hæc propterea indico, vt error euitetur, quidque electrum, qui aurum, quid argentum sit consideretur, ne tamen temerè & inconsultò agatur.

Electrũ quid.

Artistarũ seductio & error.

Nunc proponam vobis medicamentum quoddam. Recipe Arsenicum metallinum præparatum metallicè, idem cum Venere more vsitato cementa, magnam partem electri in cupro reperies. Nemo tamen ob id magnos faciat sumptus, quia plurimi constat electrum conficere. Consultius itaque est, cuprum vt cuprum in sua forma relinquere. Nihilo enim melius est eius electrum, sed vilius. Sic in aqua gradata soluendo calcem relinquit: non equidem quod sit argentum, sed electrum, adeoque redditur subtile, vt penitus nihil remaneat, sed euanescat, & quia fixum non est, consumatur. Ita nec in solo cupro, verùm etiam in ferro, stanno, chalybe, &c. permanent residentiæ: nihil autem fixati adest, hac ratione multi decepti sunt. Protinus enim ac res eò redacta est, vt Electrum nomen suum amitteret & argentum vocaretur, Chymicorum pernicies exilium, miseria, & spes inanes incipiebant. Huiusmodi Recepta multa sunt, quæ non opus est recensere, Artistis bene cognita qui hoc in capite satis me assequentur, suum ipsius errorem perpendendo, quòd frustra quærant in alio. Magnam inducit seductionem, cùm iuniores maiorum deserunt methodum, cumque discipulus magistro doctior vult esse, nec in via recta permanet, sed rem quandã aliam ac per se est iudicat, & suo solo consilio inhærere vult. Indè sequitur vt sudore suo peccatum luat iacturamq; faciat. Antiqui electrum dixerunt, idq; proprium eius est nomen, Moderni argentum appellant, nomine improprio. Maiores damnum euitarunt, quia ipsis cognitum erat, iuniores quòd non nouerint, iacturam fecêre.

Hic mos in Alchimia inualuit, vt indesinenter sub bona spe quæratur. Hinc artifices conati sunt Arsenicum fixare ac in aliam essentiam transmutare, num forsan si melius esse aut reddi possit, vtque maioris sit efficaciæ. Inde secuta est reuerberatio Arsenici & circulatio in Reuerberatorio arundineo per aliquot septimanas, aut per aliam viam consimilem: Redditum fuit Arsenicũ simile Crystallo, rubeum, pulcrum instar vitri rubentis, quoad duritiem, leuitatem, & fragilitatem. Huius Arsenici virtutib. locus non est in medicina, respicit solùm electra, vt dictum est. Porrò alia præparatione etiam ipsum tractare tentarunt, per descensum scilicet, quod rubrum, & fuluum per idem factum est, viribus præfato æquiualens. A nonnullis præcipitatum fuit, & rubedinem ingressum est, siue ad ruborem peruenit, nec omnes illi quicquam frugiferum & ad id quod sperabatur accommodatum offenderunt, præter solam electricam qualitatem, quæ propter imperitiam & inscitiam Artistarum multos seduxit. Quamobrem opus est, vt quilibet hisce in rebus sit prouidus. Nam qui omnium nominum cognitionem aut intellectum plenum non habuerit, nihil agit, siquidem cerebrosa capita non perueniunt ad fundamentum. Vnicum hoc requiritur, vt ipsis pro fundamine sit, nouisse quid Electrum sit, & alia complura: postmodum per seipsos intelligunt, vtrum in electro possint progredi, an non. Nihilominùs sæpè accidit, vt Arsenicum ex propria natura sit aureum, aurumque in se habeat. Iam si artifex in separando auro ab Arsenico peritus est, siue per Cementum siue per proiectionem quandam, aut alia quauis via illud aurum in metallum, argentum, cuprum aut plumbum vt deducat, absque dubio aurum est, & quidem præclarum. Inde autem sequi, quod Tinctura sit, vel ex Tinctura proueniat, nihil est, sed Arsenico inest, & in sola depurgatione, separatione, &c. res sita est, prout quilibet in illo peritiam habuerit. Arsenicum maximè auriferis è locis, siue ex auro, rarò caret auro, solùm interest separationem rectè fieri.

Plura de Arsenico eiusque speciebus, quàm quæ protuli & quæ manifestare licitum est ac decet, siue ad medicinam siue ad artifices spectet, mihi non nota sunt. Quisquis igitur prudens, & ad illud satis peritus esse debet. Sin minùs prorsus abstineat. Nulla enim facultas ipsum domare potest: sed vtrasque vincit, si ordo & processus genuinus non seruetur. Ductum tu ipsius sequi opus habes. Ipsum neminem sequitur, nulli paret.

Arsenicũ indomabile.

CAPVT X.

De Tartaro, ac eiusdem Viribus.

(Deest)

De Terpentina.

CAPVT I.

Consultum mihi visum est, præ cæteris cõmentari etiam de natura & proprietate Terpentinæ. Est enim hoc crescens peculiare præ cæteris omnib. arboribus Germanicis. Sicut

Balsamus

Balsami & Terpētinæ collatio.

Balsamus suæ regionis arbores, ita Germaniæ arbores Terpentina superat.

Fas ergo est, describi horam & tempus, colligendi & carpendi ea, quæ de Terpentina in vsus necessarios collaturi sumus. Nec enim quauis promiscue horâ conueniens est: sed obseruanda est constellatio & Influentia cœlestis. Medicum ergo ante omnia decet esse Astronomum, qui ex præceptis Astronomicæ Inclinationis discat idoneam horam, citra quam nihil incipiendum est. Tam potens enim est operatio cœlestis, vt Medicus citra illius coniunctionis obseruationem feliciter nihil exequi possit. Hâc neglecta, fit interdum, vt medicina vna efficax sit, altera minùs, cùm tamen vtraque in eodem horto nata sit. Sed exemplum pro illustranda re afferemus.

Influētia cœl. Medico diligenter obseruanda.

Videtis, varia ac diuersa à naturâ crescere, quorũ vnumquodlibet constitutũ crescendi terminum habet. Eo termino exacto, operatio cœlestis completa est: & tum demum crescens carpendum est. Idem etiam de terpentina iudicandum. Si æquo maturius carpitur aut colligitur, non minus vitiosum est, ac pyrum pomúmue, immaturò carptum. De sapientiâ ergo Astronomica dico, per ipsam debere inueniri Terminum: quod fusius hîc iam non explico. Eam enim iam antè quilibet Doctor ac Medicus callere debet, cùm vna sit ex 4. columnis, quibus medicina incumbit.

Termin⁹ crescēdi omnibus definitus.

Astronomia Medico necessaria.

Planioris intellectus causâ etiam hoc exemplum tenete. Crescentia ex terra varia emergunt, quorum quodlibet suam peculiarem formam & colorem habet. Ita peculiaris quoque cuilibet ortus & origo est. Quodlibet etiam crescens fructum suum, homini vsui futurum in peculiari substantia discernendum offert. Sic animalia lactifera suum fructum lacte promunt cuius gratiâ condita sunt. Sic arbores poma & pyra proferunt. Nec quoduis illicò & à primâ origine est id quod esse debet, verùm ex substantia vna transmutatur in aliam, vt comprehensum est. Gramen vertitur in lac, lac in butyrum, hoc in hominem. Eodem modo & Larix donum suum, homini à Deo per ipsam præstitutum, specie resinæ, quæ Terpentina est, offert. In hac quærenda sunt, quæ Deus in ipsa operatus est, absoluendo & ad vltimam essentiam ipsam reducendo, sicut natura perficit gramen in lactiferis. Similis enim est generatio Resinæ generationi lactis in vacca, quoad naturam & complexionem. Sicut vacca omnia desumit à terra: sic à terra quoque sumit omnia larix. Sicut autem mel ex floribus sugitur ac ab apibus in mel mutatur: ita apum loco Medicus quoque præparationem complere debet, vt remedium eius respondeat melli, quod ab animali bruto factum est. Quod autem mel apes faciunt, id hominibus vsui est.

Terpentinæ & lactis collatio.

Hoc modo mirabiliter Deus homini de necessitatibus, per naturam prospexit, vt hæc exemplo sint medico, quòd eadem ratione remedia præparare debeat, vt nimirum prudens medicus videatur, suaque sapientia ipsam imitetur naturam, artificem omnium præstantissimam, ad quam si omnem suam scientiam homo conferat, vix dignus erit, vt ei vincula calceorum soluat.

Deus necessaria omnia suggerit.

Loci ratio postulare videtur, vt etiam de Electione Terpentinæ aliquid dicatur. Sed de hac cur sileam, causæ geminæ sunt. Prima est, quòd oculi ipsi cognitionem optimam præbeant. Qui ergo eius cognoscendi crescentis studio tenetur, is eò peregrinetur, vbi crescens nascitur, suisque oculis spectet, quo modo id à Deo conditum stet, nec speret, se puluinar premendo opera Dei addiscere, aut ex picturis & literis assequi satis posse. Talia in sudore vultus sui cognoscat: ita duplex testimonium viuum habiturus est, & pro Medico verace, prudente, proboq; habebitur, secus quàm profugi Ludimoderatores aut desperati alij cornuti iudicari solitant. Causa secunda hæc est, quòd, etsi quidem omnia scripta de his docentia legantur, colorésque omnes & lineamenta, expressa facie addantur: per hæc tamen omnia ex vero fundamento solidè addisci minimè queant. Scriptura enim parit Imaginationem, vt de rebus, veluti de colorib. cæco disserendum sit, ac homines meros aureos montes in Hispania somnient. Insuper & pharmacopœi adeò dolosi & fraudulenti sunt, vt sedentarios illos Doctores ludos faciant, dicentes, Domine Doctor, hoc est id, istud est hoc. Ita Asini sibi mutuò scabunt, & Apothecarius Medicus Quid pro Quo subdit, eique merdam pro Balsamo ostendit. Væ his ægrotis, qui talium curæ sese subiecerunt.

Picturæ & literæ nihil docent.

Præterea videtur etiam æquum esse, vt pro veterum Auctorum methodo de Terpentinæ complexione aliquid etiam dicamus. Sed omitti id, nihil refert. Nihil enim quicquam in Terpentina operatur aut humiditas, aut siccitas, aut calor, aut frigus, aut temperies. De his enim omnibus nulla in medicina disputatio mouetur. Ea sunt magnalia Dei, adeò, vt mera arcana, in quibus Terpentinæ virtutes consistunt, neglectis omnibus quatuor complexionibus, meritò consideranda sint. Fatuitas est, quærere aliquid in eo, in quo nihil est. De substantia tamen Terpentinæ dicendum aliquid, cur Terpentina sit producta in forma Resinali, non Mercuriali, Metallica, &c. Sed causa hæc est. Quicquid Deus creauit, ei addidit substantiam similem ei, ad quod spectat, vt substantia & arcanum sibi inuicem in operatione correspondeant, velut, vir & fœmina sibi mutuò assimilantur.

Cōplexio in medicina cur non cōsiderāda.

CAPVT. II.

De Terpentina.

DIxi in priore capite, debere Medicũ Astronomiæ peritum esse, vt sciat tempus carpendi & colligēdi simplicia nec temerè imperitorum consuetudinem sectetur, qui colligunt, vbi & quādo offertur. Sed ex arte quodlibet per se seorsim colligi debet, vt in natiua sua virtute, quam Deus ipsi indidit, consistat & vigeat. Hoc non de Terpentina tantùm, sed quolibet crescente alio verum est. Sic Hypericon iusto tempore carptum pro constellatione & influentia sua, vermes ex corpore expellit. Quod si non fit iam Medici vermes ex hominis corpore exigere minimè possunt. Sic ergo cum dedecore Doctores illi pharmacopœi ægros tractant. Medicinam quidem porrigunt, sed non secundum Influentiam.

Influētiæ vis in reb. notanda.

Influentiam. Sic & in terpentina vires eximiæ ſunt. Quam ſi Medicus conuenienti tempore colligit: iam Magnalia eiuſdem in effectum proferentur.

Terpentina eſt naturalis Balſamus.

Notandum autem primò, ipſam verum & naturalem eſſe Balſamum. Quæ cadauera eo inunguntur, nunquam putreſcunt. Nec de carne ſaltem dico hominum aut brutorum: verùm etiam de lignis & herbis. Non ergo immeritò Terpentina pro excellenti Balſamo habita eſt. Multa enim Romanorum, &c. corpora Terpentina condita & delibuta, poſt aliquot centenos annos incorrupta reperta ſunt, ipſis etiam veſtibus illæſis. Quòd ſi ergo Aſtronomiæ, (vt fas eſt) in Medicina attendatur: Arcana eiuſmodi ſuas operationes habent. Nullumque Arcanum, per ſe naturaliter præparatum, viuum eſt aut efficax, niſi iuſto tempore collectum ſit. Aliàs enim idem fit, ac ſi anima à corpore ſuo ſeparetur. Hæc quòd vobis indico, moleſtè non feretis. Eo enim fine id facio, vt deinceps ex integra medicina operemini, nec ruſticos ſectemini, qui fœnum ſecant, quando ſibi & vaccis opus eſt. Ventrem enim ſatiare & morbos ſanare, duo ſunt. Oculos quæſo conuertite ad ſolertiam figulorum & tignariorum. Hi argillum effodiunt, & ligna cedunt ſub conſtellatione certa, vt ne Grylli aut vermes alij illis innaſcantur. Sunt etiam conſtellationes certæ, quibus, ſi arbores cædantur, tunc ligna ea nec augeſcunt, nec minuuntur. Huiuſmodi vires & impreſſiones plures ſunt in Aſtronomia docendæ. Hora ea ſi non obſeruetur, virtus ſe illa minimè exeret. Ideò multa paſſim confiunt remedia, quæ nec Doctores, nec Apothecarij intelligunt, cùm tantùm ſint Catoniſtæ, aut Grammatiſtæ, &c. quorum in libris ſcientiæ eiuſmodi Aſtronomicæ minimè continentur.

Grylli & vermes cur in argilla & luto.

Pro his iam ergo ſciendum eſt, virtutem in Terpentina latentem, & in cœlo cum Aſtrali Influentia coniunctam, inſignem & eximiam eſſe. Eſt enim Terpentina verus & naturalis Balſamus, ipſo Indico non inferior, qui diuturnitate temporis aliam inſuper in Balſamatione Eſſentiam concipit, vt alteri omnino ſimilis fiat. In probatione tamen conditionem Terpentinæ recipit, quo ab Indico Balſamo diſtat. Sic ergo duo nomina habet. Si ſecundum Balſameam Influentiam colligatur, vocatur Balſamus de Botin: Si non: vocatur Terpentina, ſeu reſina laricis.

Terpentina duobus nominibus pollet.

In Terpentina ergo virtutes geminæ deſcribendæ ſunt. Altera eſt conſtans, adciſcens naturam Balſami. Altera eſt inconſtans, Balſameã virtutem non participans. Ideoque exemplum notate. Balſamus de Botin purgat, Ita & Terpentina. Balſamus autem purgat Forma ſpecifica: Terpentina purgat conditione ſeu natura fluxili. In his operationibus iam diſcrimen eſt. Quicquid more Balſameo operatur, id perfectè aufert, ita, vt nulla corruptio ſequatur, faciendo membra incorruptibilia, ne à putredine inuadi queant. Idem altera Terpentinæ vis perficere non poteſt. Sed attendite, ne ex hoc meo indicio fors decipiamini à tali qui dicere poſſit, ſe Balſamum habere, cùm tantùm habeat Terpentinam. Eouſque enim hodierni Medici impietatis progreſſi ſunt: vt ob vile lucrum impudentiſſimè mentiri auſint, corpus & animam Diabolo oppignorando, ſaltem vt fidem impetrent. Quilibet ſibi ipſi caueat. In his enim magiſtratus nulla cenſura & pœna animaduertitur.

Terpentinæ immaturæ nocumẽta quæ.

Præter iam dicta ſciendum etiam eſt, Terpentinam quoque extra Balſameam impreſſionem iuſto tempore conſeruandam eſſe. Si enim immatura, nec virtutibus ſuis ſatis dotata ſumatur, ciet diarrhœam, colicam, dyſuriam, teneſmum, alia plura infligit, per imperitiam Doctorum & Pharmacopœorũ. Sicut enim lac grumeſcit, corrumpitur, areſcit, &c. ita idem etiam patitur in corpore terpentina.

Et hæc Medicinæ ſecreta ſunt, Medico præcipuè tanquam principale in Philoſophia notanda. Qui enim Philoſophiæ cognitione (non loquor de Morali aut Ethicâ, aut Philologiâ, in qua Eraſmus ſeſe exercuit) caret, ac quomodo naturales vires eleuentur, ignorat, is ad medicinam penitus ineptus eſt. Debet enim Medicus callere fundamentum id, quod ipsâ medicina dignum eſt.

Eraſmus.

CAP. III.

De Terpentinâ.

QVò Philoſophiam de Terpentina, vndenam & quî generetur, rectius intelligatis: hæc hactenus ad vos ita præfari volui, vt ex illis ipſa cognoſcatur, morbuſque ac Philoſophia in vna concordantia conueniant, quo vnum alterum declaret, & medicina genuina conſtituatur. Etſi verò veterum quidem ſcriptorum methodum (quæ nauci eſt) non obſeruem: tamen id hac ſaltem de cauſa factum eſt, quia libri eorum meræ Rhapſodiæ ſunt. Rhapſodus enim eſt, qui, quæ audit, annotat, nec, an vera vel falſa ſint, curat, rei de ſuo colorem & fucum addens, veluti Titus Liuius, Saluſtius & alij. Hinc eorum ſtultitia patet, qui mel Gentianæ inungunt. Eiuſmodi verò deſcriptio cùm fundamento careat, in medicina nimis ſordida eſt, quales ſunt etiam Doctores, qui ex libris artes ſuas diſcunt, ad verum tamen medicinæ fundamentum nunquam penetrant.

Rhapſodus quis.

Dicto modo rem quamlibet à ſe creatã, Deus, maximè verò creſcẽtia naturalia in ſemen ſuum digeſſit. In illo ſemine eſt vltima materia. Et ſemen illud craſſum, eſt materia prima. Iam verò Materia prima homini nihil prodeſt, ſed materia vltima. Semẽ ſimile eſt infanti. Infans vt infans loquitur. Si grãdeſcit, loquitur pro ſuę ætatis decentiã. Quod bonũ indolem maturò exerit, id ſecundum naturæ Lumen finem bonum attingit. Hæc iam eſt Materia vltima. Diſcrimen tamen aliquod eſt, ex ſequenti exemplo noſcendum. Semen extra ſe agit ac pellit, quicquid intra ipſum eſt. Infans autem expulſorem alium non habet, quàm vagos ſenſus: Id enim ſemen ſi ſeminatur, excreſcit in vltimam materiã, & quodlibet in eo contentum, ſeparatur ab alio. Ita quodlibet in creſcente illo peculiarem naturam adipiſcitur, aliam quidem in radice, aliam in floribus, &c. Hoc iam Terpẽtinæ accommodandum eſt, ac ſciendum, quod ipſa vndicunque confluat, & ab omnibus arboris membris comportetur. Et licèt ſub vnâ ſubſtantia appareat: ſubſtantia tamen vna non eſt, ſed corpora multa. Sicut

Materia prima & vltima quid.

ta. Sicut in generatione ferri corpus vnum præsto non est, sed plura, velut Chalybs & ferrum, &c. ita & hic Balsamus Terpentinæ permixtus est. Vna est impressio, ipsam auferendi & colligendi. Nondum tamen separatio adest, quam tertia medicinæ columna, nempè Alchimia docet. Non autem ea Alchimia, quæ aurum & argentum facere docet, cuius professorum iam passim plena Lerna est, sed ea quæ cuiuslibet Mysterij separationem in peculiare reseruaculum docet, nec eo quidem modo, vt per destillationem id fiet, sed citra ignem & sui corporis dissolutionem. Sic enim separantur Balsamus & Terpentina, velut argentum & scoria.

Terpentinæ corpus simplex non est.

Cæterùm cùm de semine prius dixerim, quomodo hæc ex ipso enascantur: sciendum est res quatuor esse, quæ semen perficiant. Primùm sunt *Astra & Influentiæ*, eò, quòd semen astra attrahat, velut magnes ferrum. Et sicut peculiaris dos inest magneti, qua solum ferrum, nec quicquam aliud attrahit: ita sua quoque semini proprietas est, sola astra balsamea attrahendi.

Terpentinam 4. perficiũt. 1. Astra.

Hinc Balsamus: qui in Terpentina latet, sicut nucleus in nuce. Et tantum operantur astra in Terpentinam. Quòd si plantanda est, sub eadem influentia plantari debet.

Secunda virtus Terpentinam proferens est *Liquor Terræ*, qui & ipse à Terpentina attrahitur loco cibi potusque. Is cibus quoque ab Influentia conseruatur. Ex hoc Terpentina corpus suum & substantiam, in qua reperitur, assumit. Sic corpus & anima in vnum coagmentata sunt.

2. Liquor Terræ.

Tertiò, concurrit etiam *Operatio Solis*, non tanquam astri alicuius, sed tanquam ignis, qui naturalem superfluitatem consumit, quæ nulla vi aut arte ignis consumi potest. Omnia enim consumerentur, nec quicquam remaneret.

Quartò, accedit etiam eius ætas seu terminus, qui hora ea est, qua Deus ipsam perficit, deinceps eandem non amplius tractaturus, sed homini ipsam traditurus, vt eam conuertat in id, quod ei opus est, veluti pistor, qui panem suum ante furnum vendit. Hæc ita Terpentinæ origo est: de qua constat, Balsamum eius in ramis potiùs, quàm arboris caudice latere, & plus quidem seu vberius in locustis, quàm partibus cæteris. Hæc in separatione omnia euidentia fiunt. Terpentina ergo in suis præparationibus omnium efficacissima est, si secundum cœlestem influentiam plantetur, & adhuc efficacior si transplantetur. Nam Influentia seminauit ipsam in locum commodum. Et si ab Influentia in locum commodum seminatur, ibi terrestreitas eius omnium optima est. Etsi inde iterum transplantetur in idem solum, aduersus ventum Borealem directum, hincque porrò iterum transplantetur in Australem ventum secundum definitam ætatem: tunc Balsami ditissima est. Ita se mundi machina in sua operatione habet, quam scire debet Medicus, nisi Vagans, aut Balneator aut Agyrta audire malit.

4. Terminus eiusdem.

Terpentinę Balsamus in locustis vberior.

Terpẽtina transplãtatione fit vberior.

CAPVT. IV.

De Terpentina.

His de ortu Terpentinæ præmemoratis: vt deinceps etiam de separatione Balsami & Terpentinæ dicamus, processus iam triplex sequitur: triplex ad Balsamum, triplex ad Terpentinam: & tamen processus saltem vnicus erit. Hoc modo vires ex Balsamo velut & Terpentina, in suam gradationem ascendunt, vt nimirum qualibet virtus in peculiari suo corpore inconfusa consistat.

Multi haud dubiò sunt, qui iactant ac gloriantur, se hanc meam informationem artemque iam pridem ad vnguem callere. Hos quiuis frugi homo caueat. Mentiri ipsis procliuius, quàm panem edere. Horum nonnulli sunt Doctores, tonsores, & alia Medicinæ mõstra. Curãt sibi construi fornaces, Vulcanũ ad opus accommodant, alunt Laboratores, construunt Athanar, altum quid crepant de Realgare: denique quicquid de quacunque arte audiunt, id omne iam tritum & familiare ipsis est. Interim nec Magister, nec Minister fungo digni sunt, ac tum sibi, tum aliis otiosè mentiuntur. Hi digni non sunt, vt vel maximum, vel minimum in Receptis præscribatur ipsis, ne quid foris discant, quo fraudes suas ad medicinam accommodent, & sic mea scripta irreprehensa relinquant. Et tamen ego propter geminos Medicos, & ægrorum vtilitatem hæc tanti momenti supprimere minimè volui: sperans fore, vt à quouis sano mendacium à veritate facilè dignoscatur.

Prima ergo separatio Balsami à Terpentina ita se habet. Qua horâ collecta Terpentina fuerit, in vasculum seu doliolum illicò inũciatur, & ad summum vsque impleatur, & confestim in fimum digestum imponatur vsque ad medietatem. Ita ebulliendo suas sordes eiiciet, velut mustum. Post hanc operationem, ita calida Flaccum effundi debet per infundibulum, ita duo colores se mutuo separabunt, vnus clarus in sublime, alter turbidus in decliue. Hunc horis 60. sine digeri per primum gradum caloris & distributum secundum gradus duodecim. Supernus color est diaphanus: estque Balsamus, quousque quidem perspicuitas illa panditur vel proditur. Alterum in decliui seu imo est Terpentina pura. Ita se habet duorum istorum corporum à se inuicem facta sequestratio, veluti chalybis & ferri. In hoc Balsamo secreta admiranda latent, & longè plura, quàm mea mihi ætate experiri licuit. Posset tamen experientia plena stabiliri, si Medici tanto studio expugnandis ægrorum morbis operam darent, quanto expilandis crumenis inhiant, aut si vi coërcerentur, vt fierent tales, quales se iactant & profitentur. Suam experientiam requirit sutor, quo tamen carere possumus. Imperito autem Medico committitur corpus, quod is per inscitiam conficit & iugulat. Hinc enata sunt illa prouerbia, Vitulo-Medicus, Doctor Grallatorius, Magister Gimpelius, &c. quæ quidem rustici ex illorum medicorum ipsis operibus confinxerunt.

Balsami & Terpentinæ separandorum modus.

Repetite hîc vobiscum, quam triplicẽ initio distributionem feci, triplicem panem edendi in Terpentina: triplicem in Balsamo, ita triplicem in Terpentina: edendi panem vnum, & vnam laborationem, sed duas tamen in descriptione, hoc est, aliud Receptum est ad conditionem

Terpēt. Balsamꝰ quos morbos curet.

balsameam, aliud ad Terpentinæ proprietates. Quibus prodest Terpentina, iisdem multò magis prodest Balsamus. Balsamus tamen illo discrimine, quòd impressis morbis, & ex cœlesti Influentia natis aduersetur. Quod enim cœlum imprimit ac generat, id impressione suâ facit, & quidem post suum tempus & exaltationem. Sic si sedet in solio pestilentiali, grassatur pestis. Si est vernalis, dominantur pleureses, &c. sicut hæc ex facultate Medica scire quoslibet Medicos fas est. Qui verò morbi alij sunt, minimè astrales, eos Terpentina satis abigit.

Sequuntur iam deinceps Recepta, qui quótue modis Balsamus & Terpentina in vsum venire possint, vnà cum suis Descriptionibus & peculiaribus nominibus, ex quibus vtrumque per se cognosci possit: Postea explicatio illorum virtutum, & duo illa genera seu species, descriptioque ac explicatio sub duobus nominibus comprehensa. Primò Descriptio, sub nomine *Lumen Apothecariorum maiorum*, aut *Lumen Alchimistarum præparationum*. Secundò explicatio sub nomine *Declaratio*. Quod ratione primi nominis additum est vocabulum *Maius*, ideò factum est, vt iurulenti illi Apothecarij, quibus iam omnes officinæ scatent, cognoscantur & discernantur à Maioribus, quibus nomen Alchimistarum à Separationibus, longo vsu probatis, verè debetur & conuenit. Sic gemini & adulterini pharmacopœi inuicem discernuntur, & nomen hoc, *Lumen Apothecariorum* (non addito *Maiorum*) iurulentis illis imponitur. *Maiorū* auté defertur *Maioribus* propter solidā & cōfirmatam experientiā. Etsi enim multis centenis annis Lumen iurulentorū illorum durauit, tamen probri id & ignominiæ eò maiori est Medicis illis, quòd (vt Prouerbio dicitur) Ioannes in eodem semper maneant.

LVMEN APOTHEcariorum Spagyrorum.

CAP. I.

De Balsamo Terpentinæ.

Tripoliti, Botini &c. præparatio.

DEscriptio Tripoliton Botini fistulati. ♃. *supradicti Balsami* ℔ ¼. *Colcothar sarraphthi* ℥ j. *Caphuræ* ʒ ij. Misce & digere, donec vernicis conditionem adipiscatur. Cola & reserua.

Tripoliti Cācreni præparatio. Traxeni magni compositio.

Tripoliton cancrenum ita paratur. ℞. *Balsami Botini* ℥ ij ß. *Ol. Martis* ℥ j. *Zuccari Saturnini* ℥ ß. Digere diebus nouem.

Receptum aliud, *Traxenum magnum vocatum*. ℞. *Balsami* ℔ j. *Olei de Arsenico* ℥ ij. Digerantur ad æqualitatem substantiæ. Reserua.

Reliqua, si quæ fuerunt, deficiunt.

DE MELLE.

CAP. I.

Mellis quæ materia 1.

IN descriptione Essentiæ & proprietatis mellis ante omnia intelligendum est, quòd mellis prima materia sit dulcedo Terræ, quæ naturalib. crescentibus inest, ac ex proprietate illorum crescentium Magnetis attrahitur. Hinc colligere debetis, quòd in qualibet materia prima ea omnia, quæ ad crescentia spectant, collecta sint, non secus, ac si plures colores inuicem confunderentur, & vnus tantùm appareret, cùm tamen omnes adsint. Ita & semen est lignum, est folia, est rami, non actualiter & præsenter, sed in futurum: si enascitur & crescit. Tunc enim omnia apparent. Eodem modo etiam in prima materia rerum simile compositum existit, ex quo ab omnibus crescentib. in quodlibet attrahitur, quod ei debetur ac familiare est. Ex natura enim istius crescentis attrahitur omne id, quod necessitas eius flagitat.

Porrò autem operatio hîc duplex est. Vna nempè, quod Luna ex cœlestibus suis virtutibus materiam illam in terra coquit & præparat. Ea præparatio durat ab initio interitûs crescentium vsque ad ipsorum renascentiam. Tanto enim tempore Luna in illa occupatur. Ea quamprimùm operationem suam perfecit, appropinquat ver, cum quo etiam pullulant & erumpunt plantæ cum suis floribus, & ad perfectionem sese accingunt, & ex propria congenitaque natura Luna id præparatum ex terra in crescentia instar pluuiæ in terram stillantis impellit, & plantas omnes madefacit. Hæc conditio Lunæ est, quæ in terra primam materiam sursum pellit, velut nubes pluuiam deorsum mittunt. Et crescentia naturâ sua & proprietate reficiuntur. — Mellis qualis generatio.

Porrò, etsi Luna quidem suam decoctionem perfecerit: nondum tamen prodiit ac est, quod esse debet: sed Sol est operatio secunda, quæ manè à primo illicò exortu incipit. Quicquid autem Luna appulit seu admouit, id Sol sursum ad se trahit, sicut Magnes ferrum, illaque materia à Luna apparata caulem & caudicem reficit ac refocillat, vt definito tempore emergat, & ad finem, ad quem conditus est, perueniat. Hoc modo Sol quotidiè liquorem illum attrahit nam quotidie Luna quoque in sua operatione est. Præterea verò pluuia quoque hoc loco magni vsus & commodi est, vt per ipsam materia Lunæ mitigari & subtiliùs præparari possit, quæ aliàs ob siccitatem in Luna suffocaretur. Vt verò mixtura liquoris & pluuiæ hoc loco secundum tenuitatem aut crassitiem attingatur, ita eo anno mel vel crassius vel tenuius fit pro illius regionis, vel crassæ vel tenuis proprietate, aut pro Lunę operationis conditione.

Sciendum etiam est, Mel in sua Essentia & materia prima esse Resinam terræ. Non verò omnium florum & crescentium, sed quorundam tantùm Resina est Gummi, nonnullorum est Resina, aliquorum sulphur & bitumen, aliorum aliud. Id verò quod in floribus & locustis crescit, mellis forma & specie concipitur, nec dum tamen in vltima sua materia versatur, à Sole & Luna perfectum. Duo namque isti Planetæ nihil vsque ad finē perficere possunt, nisi auxiliante vniuersa operatione cœlesti, quam hoc modo intelligetis. Si crescens enascitur & surgit in suam stirpem, ac liquorem in se continet, per Lunam prçparatum adeoque terrena pluuia superficiem terræ madefecit, ac à Sole per vniuersam stirpem — Mel quid.

Influētia Æſtiualis, &c. tertia mellis cauſſa.

pem impellitur, & diſtribuitur: ſequitur deinde operatio tertia, ſeu Influentia Æſtiualis, quæ à Sole & Lunâ ſeparata eſt. De ea ſentiendum idem eſt, quod de vitro clauſo, aliquid intus continente, & in calido hypocauſto ſtante, quod in vitro eo præparetur vſque ad finem. Ita enim flos aut creſcens ſuper terrâ in cœleſti hypocauſto ſtat, in quo præparatio tertia incipit. Prima enim fit à Lunâ, ſecunda à Sole, tertia ab Aſtro Æſtiuali. Ita in fimo Equino digeritur Homunculus aut frumentorum ſanguis, &c. Per Influentiam eam quotidie operantem, indies plus mellis conficitur, atque continenter ab apibus aſſportatur. Quicquid enim quotidie fit, id quotidie aſſportatur, in cuius locum natura tantundem ſemper ſufficit.

Materia materiata quid.

Notandum itaque eſt, Mel initio nihil aliud eſſe, quàm terrenum ſpiritum. Quòd ſi verò Æſtiualis Influentia accedit, ſpiritum gignit corporalem, hoc eſt, ſpiritus ille, qui in Sole & Lunâ terrenus erat, fit ſpiritus corporalis. Eo modo corporalis factus, vocatur materia materiata, aut Spiritus corporalis. Hunc auferre poſſunt apes, & ad ſuos alueos comportare.

Iſta iam eſt prima materia materiata. Mel enim & cera vnà ſunt. Quæ ſi ſeparantur, velut chalybs & ferrum, tunc vocatur ſeparatum corporale ex materia materiata. Rem ita intelligite. Velut Alchimiſtæ in circulatorio aut pellicano ſpiritum vini circulant, ita etiam Aſtrum æſtiuale in naturalibus creſcentibus liquidum circulat. Ita emergit mel ex terra in materiam materiatam, hoc eſt, in ſubiectum Apum. Et quod eſt materia materiata, id eſt, ſubiectum eiuſdem, vlterius præparandum, velut res, quæ nondum perfecta ſatis eſt, ſed per aliud in locum ſeu gradum perfectionis reduci debet. Sic etiam in rebus naturalibus quælibet ſpecies ſubiectum eſt potioris, ab Aſtris incipiendo, vſq; ad viuens ſenſibile animal, & ab hoc vſque ad rationale, ab hoc iterum vſque ad operationem mortis omnia conſumentis, & quodlibet educentis in id, quod antea fuit. Nihil erat antea: nihil eſt poſtea. Sic omnia abeunt in Nihilum, quia Nihil antea erant.

CAPVT. II.

Mel quo modo tiplex.

QVandoquidem de melle tractare incepi: ſciendum eſt, Naturam in ſua operatione eius eſſe conditionis, vt craſſiſſimum ſemper in imum deponat, purius autem & ſubtilius in ſublime tollat. Et hæc cauſa eſt, quod etiam in quolibet creſcente ſimiliter triplex mel fit: Imū ſcil. medium & ſummum. Summum quærunt Apes, quod in floribus & locuſtis inueniunt. In medio & imo nihil quærunt, niſi fiat, vt mellis ſatis in ſummo non inueniant. Tunc enim profundiùs penetrant ad imum ſeu radicem. Hinc oritur craſſius genus Mellis ac ceræ, apes ita inſtigante fame. Earum ſiquidem fames eſt præparatio mellis, hoc modo, quod edant. Eſt enim is ipſorum cibus, eſt Manna, eſt Tereniabin, eſt Lorcha, eſt Tronoſſa. Cibus earum id eſt, quod ex floribus edunt, atque in floribus & locuſtis inueniunt, veluti vitellus in teſta oui inuenitur.

Apū cibus quis.

Hoc iam ſi ad famem ſuam impendunt, ex eo patet, ipſas habere Emunctoria, per quæ ſuas egeſtiones excernant, quæ duplices ſunt, cera & mel, velut & alia animalia ſtercora & vrinas excernūt. Quòd ſi ergo copia ipſi eſt Mannæ & Tereniabin, &c. tunc largiuntur mel & ceram, quæ digerunt ex floribus & locuſtis, & ita digeſta in ſua domicilia comportant. Iam verò ſumma præparatio naturalis Aſtri eſt *Manna, Lorcha, Tronoſſa* ex quibus confit mel & cera. Hæc non quidem talia in floribus & locuſtis naſcuntur, ſed in Apum ſtomachis. Stomachus eſt Archeus, prædeſtinatus à natura, vt iſta in mel & ceram tranſmutet. Prædeſtinationis enim, quæ in naturalibus rebus latet, proprium eſt talia producere. Aliàs extra Archeum id fieri impoſſibile eſt. Aliter enim ſe habent excrementa hominum, aliter brutorum, aliter apum. Qualiacunque ſint, ad alterius certè commodum creata ſunt. Sic pecorum excrementa proſunt pratis & hortis: ſic apum excrementa faciunt ad cereos & medicinas. Manna enim ſummus & exquiſitiſſimus cibus eſt, & locuſtarum medulla. *Lorcha* eſt omnis dulcedo locuſtarum, vſque ad inanem ſubſtantiam. *Tronoſſa* eſt ros, ex aëre genitus, & ſeorſim adhæreſcens, extra locuſtas, inſtar pluuiæ alicubi delabentis, alibi minùs.

Manna quid. Lorcha quid. Tronoſſa quid.

In his tamen omnibus rationis quædam diuerſitas eſt, in phyſica diſcretè conſideranda. Quicquid enim ex alio procedit, reſpectum eum habet, vt & ipſum ex alio proceſſerit. Et quodlibet adhæreſcit ei Naturæ, vel reſpicit eam naturam, cuius plus habet. Sic aliam promunt flores tiliæ Eſſentiam, aliam flores fagi, aliam flores Quercus. Hi apum cibi omnes craſſi & agreſtes ſunt. Et apum ordines duo ſunt, Nobiles & ignobiles, vel etiam ciuicæ. Quæ in ſyluis degunt, ruſticæ & agreſtis naturæ ſunt, mel durum, forte & craſſum (ita & ſimilem ceram) facientes. Ruſtici enim ſunt primi, & manent vltimi. Apes contrà nobiles ſunt, quæ obuolitant in *Antheris*, hoc eſt, in roſis, liliis, & aliis herbis odoriferis. Hæ nobiliſſimum mel & ceram gignunt, ad hydromel & ſubtilia emplaſtra, vtiliſſimum. Inter geminas has apes oritur coniugium, hoc eſt, Medium quid inter nobiles & ruſticas, quæ mel exugunt, vbicunque id inueniunt. Ita craſſum & ſubtile coniungitur, ac mel & cera fiunt temperata. Sic nimirum triplices apes (triplicia mella) ſunt: ruſticæ, nobiles, ciuicæ. Et hoc diſcrimen Medico diligēter notandum eſt. Eodem enim diſcrimine diſtant etiā medicinæ ab illis præparatæ. Et genera illarū diſcernuntur non niſi à locis illis, ad quæ victus cauſa commeant. Hinc enim quærunt ex floribus campi, ex floribus hortorum, ex floribus ſyluarum aut deſertorum. Nam certa ſunt genera ruſticarum & nobilium, velut & ipſarum habitationum. Maioris & facilioris intellectus gratia fas ac æquum hîc mihi eſſe videtur, de omniū ſanctiſſimo viro Ioanne Baptiſtâ aliquid dicā, de quo ſcriptura teſtatur, ipſū comediſſe locuſtas & mel ſylueſtre, de quibus ita ſtatuendū eſt. Quas edit locuſtas, eæ in deſerto, vbi homines nulli habitabāt, natæ erant. Ioānes enim in deſerto habitabat, ex quo colligitur, ipſum vulgares & vſitatos hominibus cibos minimè ediſſe, ſed ediſſe ſaltē locuſtas illarū arborū, quas

Apū ordo duplex ſeu triplex.

Antheræ quid.

Locuſtæ Ioannis quid fuerint.

quas tinxit & imbuit melle, ab apibus ex arboribus syluestribus extracto. Sic ergo victitauit melle rustico, & rustici more vixit. Hoc à nonnullis, suâ opinione etiam altum sapientibus, ita explicatur, vt dicant, locustas seu cicadas ipsi pro cibo fuisse vsurpatas. Sed hi stultitiam propriam dissimulare non possent, quam insuper eleganti & compto Latinè loquendi ornatu illustrant, velut Hieronimus, Erasmus, & alij Prophetæ Neoterici, in Latinitate immortui. Inter cœcos sunt lusci: sciuntque aliquid non valdè multum.

Hieronymus, Erasmus, &c taxātur.

CAP. III. De Melle.

CÆterùm de Apum operibus & domiciliis plura attendite. Notum siquidem est, qua arte sibi domicilia exstruant, in quibus velut in officinis suis operis vacant. Sicut enim omnipotens Deus rationem & intellectum homini largitus est, vt domos & mansiones sibi exstruat: sic industriam eandem contulit etiam brutis animalibus, vt ex naturæ suæ proprietate sibi ipsis domicilia condere possint. Ita de quolibet animalium genere scimus, quòd modo peculiari, pro suæ naturæ instinctu, ad vsum, & necessitatem, discretum domicilium sibi ædificet. Homines secundum internum hominem nihil habent. Externus homo autem suam habitationem habet. Sic vulpes suas foueas, aues suos nidos habent. Apes suos habent muros & parietes, in quibus habitant. Muri illi vocantur faui seu cellæ, in quibus sua Reseruacula condunt, vt in illis præparationes suas perficiant. Sicut à Deo scientiis & artibus, quæ innumeræ sunt, dotatus homo est: ita & hoc animal à Deo dotatum est, vt ex instinctu Naturæ huiusmodi artium multas calleat, ac in operationibus suis adeò industrium se præbeat, vt sagax eius ingenium satis admirari non possis. Et nisi manus ac pedes illis animalculis affingas: quînam talia fiant, satis perscrutari non possis.

Apiū mira solertia & natura.

De Apibus itaque notandum, eas ex instinctu naturæ suum cibum inuenire posse. A natura etiam habent, vt cibos suos comportent in domicilia sua, quæ ipsæ in locis opacis charissima habent. Locus, vbi habitant, quò quietior & tranquillior est, eò gratior: nec enim in suis operib. interturbari volunt. A Natura hunc etiam ordinem colunt, vt pro conceptaculi seu circuli ratione & ipsarum numero, cuilibet sua & peculiaris domus æqualiter assignetur. Distributio hæc circuli & numeri à congenita diuina dote promanat, qua adeò illæ prouidæ sunt, vt domuum numerus apum numerum, ne in vno quidem superet, & domus vna alia vel ne minimo quidem puncto maior aut minor sit. Eæ enim mira adeoque humanam excedente sapientia & æqualitate, inter ipsas distribuuntur. Nec apis vna alteri suam domum construit, sed vniuersæ opus vnà aggrediuntur, ac vnà laborant, tantum ædificantes, quantum ipsis Mannæ obtingit.

Apum ædificij quis ordo sit.

Domum primò condunt ex cera alba. Prima enim seu immatura Manna nondum flauescit, sed colorem in ædificationis fine acquirit demum. Quò longiùs processit æstas, eò melior Manna est. Quò æstas clarior: eò pulchrior & nobilior fauus. Porrò exstruendi artem assequi nemo potest. Nemo enim earum manus videt, quibus operentur. Longior ergo in eo describendo mora irrita esset: nec Philosophia conatum talem sufferret.

Hoc autem sciri potest, quomodo alimenta conuehant & quales in fine reperiantur domus, vel ipsæmet. Quædam domos suas perfecerunt integrè, quædam ex dimidio, &c. interea mortuæ quædam comportarunt, quædam minùs. Nam & ipsæ morti sunt obnoxiæ, non minùs ac creaturę cæteræ, etsi cibis vescantur saluberrimis. Morbo tamen alio non laborant, quàm intestino dissidio, vel abundantia, aut defectu, vel senio. Læduntur tamen nihilominus etiam à prunia, in floribus & locustis hausta: velut & ab aura gelida, & mala communitione. Eodē modo afficiuntur etiam à fucis, qui se illis permiscent velut loliū persimiscetur tritico, adeoq; illarū labores destruūt & deuorant, vel ipsas hostiliter iugulant. Et in hoc non differunt ab hominibus, ex quibus fortiores aduersantur imbecillioribus, docti oppugnant indoctos, ecclesiastici contrariantur sæcularibus: denique odium & simultas vbiuis gliscit.

Apib. quæ noceant.

Ipse vsus & experientia dictat, nullum ex brutis & irrationalibus animalibus, ratione & intellectu propiùs ipsis apibus ad hominem accedere. Nec enim suo magistratu carent, sed ordine singulari ex instinctu naturæ gaudent. Qui fecit ipsas Mechanicas in exstruendis ædibus & miris opificiis: idem fecit etiam ipsas Gubernatrices & Artifices, eo quidem fine & ordine vt fauus secundum voluntatem Dei hominis manibus offerretur, quò Magnalia Dei prostarent in animalibus creatis, quæ mira ille perfectione condidit. Nec magis illarum Secreta & Mysteria scrutari potest homo, quàm ipsæ hominum. Et sicut hominum opera æmulari non possunt apes: ita nec apum homines.

Apes ratione ad hominē proximè accedūt.

Sententiam post se quādam reliquit Christus, quæ Herodem pingit. Ea hæc est: *Abite & dicite vulpi, &c.* Cur autem Herodem vulpem vocarit, causam ita mecum expendite. Vsq; adeò versipellis nullus vnquam homo fuit, qui fraudes vulpis declinare adeò potuerit, quin ab eo deciperetur. Is gallinas, anseres & anates, etiam ante custodis pedes pascentes aggressus est & corripuit. Tale etiam Herodis cor fuit, cuius technas nullus euitare potuit. Huic similis est arcanitas (vt sic dicam) apum.

CAPVT. IV.

COgnita ex iam dictis mellificij ratione & solertia: iam deinceps etiam intelligetis, duplicia corpora vnà consistere, nempe Mel & Ceram, quæ ipso Naturæ instinctu inter se seiuncta & separata, vt ferrum & chalybs differunt. Proximus ergo iam est humanus labor, separans à se inuicem ea, quæ apes construxerunt. Vnum interius vsui est homini, & seorsim asseruandum: alterum exterius prodest, asseruandum & ipsum seorsim. His homo de suo nihil addit, sed duas saltem Essentias, vt dictum est, à se inuicem separat. Vbi enim natura desinit, ibi incipit Medicus, sicut deinceps demonstrabitur. Mel separatur à cera, & cera à melle, idque vi ignis.

Longior

Longior ergo de his sermo ex scientiâ memedicâ petendus est. Hàc enim de causâ ad hoc capitulum digressi sumus: primò, vt à medico origo & causa mellis ceræque cognosceretur: Deinde, quis vtriusque vsus sit, tam interiùs, quàm exteriùs, quod tres quidem sequentes libri declarabunt. Primus nempè tradet descriptiones, in lumine Apothecariorum iam sequentes, vbi docetur, quomodo Receptum quodlibet, siue simplex sit, siue compositum, cognosci debeat. Secundus docebit, Receptorum illorum virtutes & vires cognoscere, ad quid scil. quodlibet conferat, vel minùs. Tertius liber explicabit vsum & practicam, quomodo morbus per Medicinam illam tractandus sit: vt tandem ad finem medicina & morb. velut vltima materia coniungantur & morbus curetur. Hæc enim omnia eò saltem describi incepta sunt, vt vltimam materiam assequantur, &, quantas virtutes habeant, cognoscantur. Post cognitionem enim sapientiæ Christi medicinâ nihil in terra excellentius prodiit. Sicut enim quatuor columnis, vt Philosophiæ, Astronomiæ, Physicæ & Alchimiæ, Deus illam inclusit & definiuit: ita iisdem etiam continetur. Et nemini mirum sit, quatuor hæc diuersa vnũ æquale constituere. Sic enim Deum constituisse, ipsa ratio dictat.

Medicina nihil præstantius. Medicinæ colũnæ quatuor.

Multi sunt Medici, medicinæ ignari, qui tamen Medici salutari volunt, & tamen de cognatis Medicinæ nihil quicquam intelligunt. Ea hominum ruditas & improbitas est. De suâ quidem anima, quomodo requiem olim habitura sit, parùm sunt solliciti. Soli quæstui inhiant & commodo priuato, & sic Medicum Diaboli faucibus destinant. Vt ditescant, nullis fraudibus, nullis mendaciis parcunt. Quòd si verò expenderent, quanti apud Deum momenti veritas & probitas sit, & quam altè lumen naturæ à Deo iam illuxerit: longè certè se alios præstarent. Sed bonos eiusmodi motus non concipiunt: quia ex Diabolo sunt, cuius voluntati obsequuntur. Christus præcellens signum operatus est, quod Medicis omnibus exemplo sit: quando nimirum cœco admota saliuâ oculos aperuit, eique ostendit, qua aqua illi rursus abluendi sint: quo facto cœcus visum recepit. Hoc quid aliud significat, quàm potestatem medicinæ penes Christum sitam esse, qui nutu suo remedia efficacia faciat, admirando modo, etiam præter captum humanum. Vnde patet, ius ac fas esse, potestatem illam inquiri, & vires per illam perfici. Quibus Medicis persuasum est, Medicinam etiam citra illuminationem gratiæ diuinæ efficacem esse: hi fatui non cogitant, quòd Deus non propter ipsos, sed propter gloriam suam, ad ostentandam suam misericordiam id faciat, Videte quæso, quid vtilitatis nostræ ætatis Medici moliantur. Certè aut nihil, aut quàm minimum. Et quæ alia in terris ars aut scientia est, quæ minùs gloriæ ac laudis, plus autem fraudis pariat, ac ipsa hodie medicina est? Hoc ideò fit, quia homo Deum non diligit, nec proximum, vt semet. Deinceps ergo perlegite vltimam materiam, quo pacto ægroti sanari debeant per ea, quæ Deus ex terra produxit: quæ vobis alia habenda non sunt, quàm terra ipsa, quæ accessorio alio nullo opus habet, quàm auxilio diuino, quod à solo Christo, Deo & Domino nostro egreditur.

Med. repręhens.

De Lacte.

CAPVT. I.

(Cætera omnia desunt plura hoc loco non adscripsit auctor, nec fortaßis eo modo, quo hîc dispoſuit absoluit.)

DE XYLOHEBENO.

PRincipiò eliciuntur ex Xylohebeno tria genera Medicamentorum: Liquor, Gummi & Alcali. Liquor qui erumpit, similis est Acatiæ succo: Gummi ei quod est è Botin: Alcali Sali gemmæ.

Liquor est ipsissimus potus, Gummi vnguentum, denique Alcali purgatio & mundificatiuum.

Itaque Liquor per inclusam destillationem, quemadmodum oleum nucis Muscatæ extrahitur, cuius j ℔. vnc. iij. præstant, efficaciores scilicet integro talento, quod iuxta Medicorum vulgus decoquendo è ligno scaturit.

Xyloheb. Liquoris præparatio.

Liquor succedit Gummi, scil. ex eo ligno quod reliquum est in hanc sententiam. Mitte Xylohebenum in reuerberationem inclusiuam in secundo gradu ignis, & ad 24. horas illicò videbis gummi, quod eadem tenacitate cum storace liquida à corpore separatur, & idipsum non sine mediocri fragrantia. Interea autem dum in calore singula existunt, corpus & gummi elice, cuius j. ℔. vnc. vj. (efficatiores scil. cc. lib: quæ in elixando extrahuntur.) præstant. Postremo elicitur Alcali ad hunc modum. Corpus transmutatur in vltimam materiam, quæ Alcali fons est & origo, interueniente aqua Fumi terræ, probè congelata, haud dissimile Anatron aut Entali. Huius ℔ j. ℥. v. suggerit: fortiores scil. 50. libris, quæ vulgari modo præparantur.

Xyloh. gummi præpar.

Xyloh. Alcali præpar.

VSVS.

Principiò purga ægrotum in hanc sententiam. ℞. Alcali Xylohebeni ℈. ß. Theriacæ Alexandrinæ ℨ. ij. misce dosis ℈ ß. & idipsum non semel ac iterum sed tertium aut quartum pro ratione videlicet morbi. Præterea tanta vis purgãdi maximè Podagricos, Paralyticos, deniq; pustulosos humores huic Alcali inest, quantum neque Laxatiuis, Purgatiuis, Vomitiuis, postremò in Expulsiuis deprehendas. [Et eadem hîc est ratio, quæ aquæ & ignis.] Hanc purgationem continet chirurgica sanandi ratio, in hunc modum. Principiò quicquid apertum est, Alcali munda, deinde Gummi inũge indies bis, idq; tantisper, dum singula solidæ cuti restituantur. Porrò si nihil absit, quod palam videas, illic vbi dolor delitescit Gummi inunge. In hanc sententiam medetur Podagræ, Paralysi, deniq; Gallico morbo. Vbicunq; autem aliter atq; à nobis præscriptum est egeris, cum Empiricis oleum ac operam perdes.

Xyloh. Alcali vsus in quibus morbis.

VIVENDI RATIO.

Nolim hoc loco viuendi rationem præscribas (cibo benè salito) sed optimo vino apprimè condito ægrotum foueas. Nam prædictorum morborum diathesis non in viuendi ratione, sed in Remediorum energia

energiâ ſita eſt: Quare nihil eſt quod hîc decumbentem cœna præparca emaceres: nam hæc omnia ſuperat non vulgaris huius medicaminis vis.

DE RVPTVRA COMPENDIVM THEOPHRASTI PARACELSI.

NOn ineptè puto hoc poſſe referri, quod prouerbio dici cœptum, currus bouem trahit, vbi ſcil. quid abſurdè fit, ac ordine præpoſtero. Quid quæſo magis abſurdum, ne dicam ab omni natura alienum, quàm id quod Phyſices eſt, ad Chirurgiam ablegare, vt rupturam à facillima medendi ratione ac natiua, ad horrenda arma atque adeò ad difficillimum ſanandi modum, ſciſſuram videlicet, tanquam immedicabile vulnus. Scil. ſic eſt in rerum natura comparatum, vt certa cum incertis commutemus, ac tandem cùm à natura tum à Deo deficiamus. Sed miſſa facio illa, ac ad veram medendæ Rupturæ, quæ citra manum fit, & eam cùm facillimam, tum præſentiſſimam, redeo, in hanc ſententiam. ℞. Liquoris de Xylohebeno vnc. ij. Liquoris de Vſifur vnc. j. miſce ſimul ac imponantur. ℞. Thuris, Macis ana ℥. ß. Terpentinæ ℥. ij. Axungiæ de ceruis quæ ſcilicet in modum vnguenti, & terantur. Proinde locum rupturæ vnguento inunge indies bis. idque ad 3. aut 4. Hebdomadas, ita tamen vt ægrotus ſupinus decumbat. Sanatur quicquid eſt rupturæ cum (niſi) didymi locus putreſcat.

Rupturæ remedia.

DE MVMIA LIBELLVS.

Proceſſus ad Mumiam, oppoſitus erroribus eorum qui ipſam venenis adhibent.

IN experimentis, compoſitis præterea Receptis, multi anhelârunt, quibus videlicet aut qua ratione venenum in vniuerſum euellerent, neque quidpiam tamen promouerunt. Nam inter omnia, cum experimenta, tum recepta, vel ſola Mumia eſt, quæ præſentiſſimum remedium affert aduerſus omnia venenorum genera. Ratio autem Mumiæ tractandæ fit ad hunc modum. Principiò cura, vt interquieſcat mumia oleo oliuæ admixto in putrefactione, idque ad 4. Hebdomadas: deinde Retorto ſepara, inſuper ad j. ℔. quæ ex ſeparatione manauit, drach. j. muſci Alexandrini recipe, Theriacæ Alexandrinæ vnc. vj. Poſtremò in Balneo Mariæ digere mixtum, perpetuum menſem, videbis illicò Theriacam de mumia.

Mumiæ preparat. quæ.

VSVS.

In hanc ſententiam adminiſtra, principiò vnc. j. præbe egro in oleo amygdalarum idque potionis vice. Proinde vt non ſine calore in lectum ſe recipiat infectus, & interim medicinam operari ſinat. Nam hac ratione pellitur quicquid eſt beſtialium ſiue mineralium venenorum. Præterea tanta vis eſt mumiæ, vt ſi ante infectionem fuerit adminiſtrata, nihil prorſus incommodaturum ſit venenum. Et ſi horis matutinis vel ℈ j. adminiſtraueris, fieri non poteſt, vt eodem die inficiatur. In Apoſtematib. autem infectis, peſte, Carbunculo, Anthrace, deniq; in Pleureſi ℥. j. adminiſtrato, proinde exactis horis 6. alteram ℥. Porro quicunque 6. horam attingit, ad recipiendam ſecundam potiunculam, de ſalute certus eſt. Poſtremò ſunt alij innumeri morbi, qui hac Thearica de Mumia interueniente, plenè ac perfectè ſanantur.

Mumiæ ad mini ſtrãtia & vſus, in quibus morbis.

THEOPHRASTI PARACELSI LIBER PRINCIPIORVM.

CAPVT I.

Principium artis (al. de Serpentibus) de Simplicioribus.

QVANDOQVIDEM omnipotens Deus non cibum ſaltem & potum ad ſuſtentationem hominis creauit, verùm etiam omnia cætera, quæ ad commodum, ſanitatem & longæuitatem noſtram faciunt, per omnipotens verbum *Fiat* coaggeſſit, ſicut in libro de creatione docetur: Placuit eidem non viſibilia tantùm & palpabilia illa creare, ſed inſuper ingentib. naturalibus virtutib. eadem dotare, ſimúque omnipotenti manu vſque adeò confirmare, vt certiſſimus ac firmiter credamus, iſta omnia eodem ordine vſque ad finem mundi firma & immota ſtatura eſſe.

Dei largitas erga homine ſumma.

Quòd verò parum iſta expendamus & curemus, culpa in nobis eſt, qui torpori, ignauiæ, & tædio nimis mancipati, illis diſcendis operam minimè damus, quæ tamen facienda omnino ſunt, modò naturæ in ſuis virtutibus excellentium Magnalium & Myſteriorum ignari & cõtemptores eſſe nolimus.

Creauit enim Deus illa, tantaſque illis vires & facultates indidit, non vt abſcondita manerent, ſed vt in vſum & emolumentum non omnium ſaltem hominum, ſed omnium etiam creaturarum, quæ vbiuis viuunt cederent.

Porrò cùm primus Homo Adam iſthæc vniuerſa, adeoque ipſam Naturam totam cum omnibus in ſuis viribus imò etiam ea, quæ ſupra Naturam erant, perfectè nouerit: quinam iſtuc factum ſit, & qua ratione illa ipſi in Lumine naturali reuelata fuerint, iure nos admirari licet. De hoc ergo hanc cognitionem imbibimus. Adamus poſt creationem ſui, ante lapſum & mandati diuini violationem, in Lumine Naturæ imperitus & ignarus fuit, nec creatorum diuinorum cognitionem habuit, ſed in ſimplicitate ſimpliciter cum Eua ſua coniuge in Paradyſo ambulauit. Poſtquam autem tentationem Deus ipſis immiſit, ſerpentique permiſit, vt Euæ appetitum incuteret, eam veluti vi ad eſum pomi coëgit Satanas, quæ ipſi quoque Adamo, vt ederet, porrexit, cùm tam amplam promiſſionem à Diabolo factam audiuiſſent. De hoc legimus lib. 1. Moyſis, vbi ſerpens dicit: *Quocunque die comederitis de fructu, aperientur oculi veſtri: & eritis ſicut Dij, ſcientes bonum & malum.* Quod etiam è veſtigio factum fuit: licèt ipſos violati mandati diuini ſeriò pœniteret illicò. Hinc illi ex paradyſo extruſi ſunt: ſerpens autem comminationem ſeriam, de ſemine mulieris, Chriſto, caput illius contrituro cum horrore audiit. Hoc iam modo Adam ac Eua docti, & in

Adamus ante lapſum. Naturæ lumĩ ignarus.

Cap. 3.

& in Lumine naturæ insigniter periti euaserunt, quorum omnium permissione diuinâ serpens causa, adeóque illorum quasi Magister, & Pædagogus fuerat, vnde non immeritò serpens & præcipuè (*al. albi.*) Germani Serpentes tam magnas (imperitis certè incredibiles) potentias & inuictas propemodum virtutes etiam hodierno adhuc die habent.

Scitote ergo, non primum solum serpentem in Paradyso ex singulari promissione & Arcano Dei, vim ac potestatem habuisse: Adamum & Euam tam altè in lumen naturæ collocandi & euehendi, ac omnium naturalium, bonorum & malorum cognitionem ipsis dandi seu impertiendi: Sed & post primum, cæteri similiter omnes serpentes vsque ad mundi finem tam magna & sublimia Mysteria à Naturâ & singulari voluntate Dei habent & retinent. Vnde colligi potest, quòd non citra causam serpentes vel dum hodie adeò ardua & stupenda Mysteria naturaliter in se contineant: quod itidem non citra causam primum peccatum, lapsus & transgressio primi mandati per serpentem commissa sit.

Serpētis Mysteria sublimia sunt.

Quoniam ergo omnipotens Deus serpēti plura, maiora & excellētiora Mysteria in sua creatione, quàm vlli alii animali aut viuenti creaturæ impertiuit & attribuit: nō immeritò lapsus per ipsum serpentem factus est. Præsciebat enim Deus, serpentem apud ipsam hanc arborem habitare, quàm tam seriò vetuerat. Largior equidem, Diabolum in serpentem ingressum, perque ipsum locutum esse. Sed nec hoc citra causam factum est. Sciebat enim, ipsum se non minùs in lumine naturæ præcellentem esse. Ibi ergo vetus dicterium, similis simili gaudet recta completum est. Propter hanc similitudinem in consortium vnum illecti sunt etiam serpens & Diabolus.

Diabolus cur per serpentem locutus.

CAPVT II.

QVæ verò genuina huius processus ratio sit, quod naturaliter serpens homini tam excellentia Arcana in Lumine Naturæ reuelet, omnia bona, maláque, & omnium simplicium creatūrúmque proprietates, potētiásque cognóscendi, quod certè imperitis incredibile & supra naturā esse videri possit: breui similitudine de primo serpente dictâ expediam. Non quidem per blandorum verborū illecebras, nō per suauitatem vocis, non per constellationes, non per modos magicos alios serpens hominem labefacit: sed per pomi admotionem. Si de fructu non edissent: in peccatum præcipites illi minimè ruissent. Hinc elici potest, serpentem pomo suum effectum & efficiam veluti modo spirituali implantasse, nō secus ac si corporali modo cum totâ naturâ ac substātia præsto esset. Quòd si rudiores & simpliciores his non acquiescent: non equidem consultum puto, margaritas porcis obiici. Sapiens me haud dubiò capit & intelligit. In postremo tamen meo libello Mysteriorum non hunc saltem processum plenius, sed & arcana alia plura euidentiùs explicaturus sum. Tu ergo his contentus esto.

Pars II.

CAPVT III.

ET si mihi nunquam fuerit de hisce scribendi animus, nec eorum quicquam in meis aliis libellis attigerim: summè tamen necessarium & vtile arbitror, non ipsam saltem medicinam, sed vnà cæteras quoque scientias & Arcana Naturæ de nouo quasi plantari: quandoquidem sensim obliuione obliterentur, & ab imperitis contemnantur & criminentur. Quam equidem pœnam nobis singulariter immitti à Deo persuasum habeo, ideò nimirum, quia insignia Mysteria & dona Dei pro diuinis non agnoscuntur. Deus itaque offenditur, & incitatur, vt semel data ex cordibus nostris iterum euellat, ac eadem aliis impertiat, qui maiore cum gratitudine, quæ dona nos oscitanter transilimus & negligimus, accipiant.

Quoniam de serpentibus tractationem institui: fas est, me etiam describere, quidnam vtilitatis per partes serpentis præstari possit. Primò ergo Lingua eius mirificam semper potentiam exeruit. Et eo peruentum est, vt multi, ceu rem sacram, eandem secum gestârint aduersus arma, aduersus hostes præsentes & absentes. Eadem permultis fortunam & victoriam attulit, non in pugnis saltem & preliis, sed & in actionibus aliis.

Serpentis Linguæ quis vsus.

Per eandem amarores sibi etiam amicas conciliârunt, etsi id dictu mirum sit. Nec hoc recenseo, vt similia exempla imitemur: sed intelligatur, quàm mira Naturæ vis & operatio sit. Interim & Fides his aliquid addit demítque, prout vsurpantur. Nonnullis, qui interno aliquo circa cor Apostemate laborârunt, regioni cordis hæc pars applicata fuit: quibus citra cutis apertionem venenum adeò potenter extractum fuit, vt guttatim pectori adhærescere videretur. Guttæ subindè abstergebantur, & remedium iterum imponebatur, donec nulla amplius gutta appareret. Ita æger conualuerat. Idem vsus etiam bufonum est, sicut alio loco de illis diximus. Bufonis viui caput ligno transfigendum est, isque in aëre siccandus. Siccatus, & linteo exceptus superligatur, dum venenum omne ex ægro attrahatur. Sed paucis bufone solo applicato auxilium præstitum est. Habenda est enim ratio ægroti & ipsius morbi, applicatióque iteranda, donec bufo non amplius intumescat. Id enim signum est, venenum omne extractum esse, & patientem sanescere. Etsi verò hoc animal vel solo aspectu horrorem omnibus incutiat ipsum in propinquo spectantibus: repudiandum tamen ob id minimè est, sed pro magno Naturæ Mysterio habendum & vsurpandum. Vtinam hoc remedium omnibus attractiuis, maturatiuis & corrosiuis præferretur, secus quam hactenus factum est.

Bufo siccus impositus venenū ex corpore potenter extrahit.

CAPVT IV.

SEd præter hactenus commemorata, multo adhuc plura per linguam serpentis effecta sunt, quæ recenseri omnia cum tædio lectoris esset. Vbi autem de curationibus Magicis traditurus sum: non de his saltem, sed & de aliis, præsignibus rebus virtutibúsque natu-

ralibus copiosior mentio fiet. Sacramenta enim veteres multa secum gestarunt, quæ prodigiosas vires & virtutes præstiterunt, in illis etiam morbis curandis: vbi nullum ex terra promptum remedium profuit. Et vires eos experti sunt solo gestatu, sic vt etiam ab armis & hostibus tuti essent, & fortunâ ac victoriis insignibus vterentur: de quibus narratio prolixior tædiosa futura sit. Inuenta fuerunt verba, characteres & sigilla, signáue, & miræ imagines, in chartam virginis descriptæ & depictæ, aut metallis ac Gamaheis, velut & carniolis ac Sapphyris mira facie, tam humana, quàm brutali sculptæ ac incisæ, quarum virtutes infandæ ipsius Naturæ limites omnes transgredi videri potuissent, veluti nonnihil de illis meminerunt *Ptolomeus*, *Hermogenes*, *Balenius*, *Virgilius*, *Albertus Magnus*, *&c.* Sed cum dictorum Auctorum libri à ceremonialibus fœdè corrupti sint: tutò illis omnibus credi non debet, nisi separatio quædam instituatur, qua nucleus retineatur, cortex verò ceu inutilis abliciatur.

CAPVT. V.

QVare vt in illis omnibus audacter confidatis, ac vtamini, suasor vobis minimè sum: sed cuiuslibet arbitrio rem committo. Et licet Virgilius quidem ac Albertus scriptoribus cæteris plus fidei mereantur: quod tamen optimum sciuerunt, describere omiserunt ac id secum consepeliri maluerunt. Et de supernaturali illâ scientia nihil amplius restat, aut melius, quàm *Techellus* post se reliquit. Cuius scriptorum etsi pars non magna in hominum manibus versetur: tamen contemptui etiam ea sunt, quæ supersunt, ideò, quia Iudæus ille fuit. Insignis tamen in Israël Magister fuit, & Naturæ indagator exquisitissimus. Quę omnia cùm ab imperitis negligerentur, excellentes Artes, Magica & Cabalia in contemptum abierunt. Sed non cogitârunt improbi Sophistæ, quòd Deus populo suo, nempe Israëlitis plus de Lumine naturæ reuelârit, quàm hactenus à tempore Christi factum est. In Theologia quidem naturales & supernaturales artes omnes comprehenduntur: sed ea simplicioribus abscondita est. Mihi autē impossibile est, bardo cuilibet asino, veluti infanti pultem in os intrudere. Quòd si in Lectione Salomonis, Propheratum & noui Testamenti diligens ac frequens sis; haud dubiò fateberis, in illis thesaurum mundi omnium maximum & amplissimum conditum esse.

Techellus Iudęus &c.

Serpentis senectę vsus.

Sed vt ad institutum de Serpente sermonem reuertar, sciendum est, in senecta seu exuuiis eius non saltem ad sanationem vulnerum insignem facultatem consistere, si puluis illius vulneribus inspergatur: sed multi etiam brachiis suis, quibus gladium vel alia arma moderabantur, corium id circumuoluentes, feliciter pugnârunt, & victoriam deportârunt. Sed & hoc factum est, vt prægnantes, ac patientes iam fœminæ senectam illam collo aut corpori obuoluerent: quæ & ipsæ in ea naturæ pugna victrices validæ factæ fuerunt. Verum tamen non est, senectam quamlibet serpentis vim ac potentiam istam habere. Vis enim talis illis saltem inest, quas serpentes ipsimet distringūt, & velut cerui cornua abiiciunt. Idem etiam de Lingua iudicandum, non quamlibet scilicet efficacem esse, sed eam tantum, quæ viuo serpenti euellitur.

CAPVT VI.

SEd vt ad huius materiæ finem properem: scire vos velim, serpentis adipi & carni insignem vim curatiuam inesse non saltem ad recentia vulnera, sed etiam ad omnes venenatos morsus, & praua vlcera. Similes virtutes etiam plures habet, vímque cumprimis maximam medicam & arcanum singulare habet caro, si viuo serpenti caput prius & cauda detruncetur & abiiciatur, cruórque, in quo venenum, est, effluat. Quæ omnia hoc loco breuiter saltem indico, quia de illis alio loco pleniùs tractaturus sum. Vos his paucis contenti este.

Sed vt nonnihil etiam de consecratoribus dicamus, sciendum est, illos rem malè intelligentes, serpentem consecrâsse, quod ordini Dei & naturæ aduersatur. Et licèt consecrationibus illis serpentes quidem domiti & obsequentes facti fuerint: mos tamen ille locum inuenire non debet, veluti nec consecrationes ac superstitiones aliæ homines sanandi aut infirmandi. Cum enim per fidem rectam ex ipsa Natura id præstare possimus: cætera omitti debent. Negari tamen minimè potest, verba quędam esse, quæ si aduersus serpentes pronuntientur, eosdem mites & obsequentes faciant. Sunt etiam quædam præseruatiua, quibus qui vtitur, à nullo venenoso animali læditur. Ab hoc quidem serpente, de quo hîc tractamus, metuere nobis admodum non debemus. Nam à Natura in suo genere placidissimus est. Magna tamen cautione opus est ad serpentes stellatos, sirenios, crocodilos, salamandras, & Basiliscos, qui omnes ad genus serpentis referuntur. Vehementis enim & eximij veneni sunt, ipsique homini oppidò infensi. Etsi verò illorum pauci in Germania reperiantur, hæc tamen eo fine percensere volui, vt vbiuis eò faciliùs caueri possint. Mihi quidem aduersus eos præseruatiuum melius & certius non est, quàm Camphora in oleo petroleo, vel oleo de S Quirino soluta quo linimento manus pedésque ac cætera nuda cutis vngantur. Ita tutò securóque ipsos tractabis. Cùm verò medicina hæc præseruatiua contra omnium immanissimos & sæuissimos serpentes, qualis est ille, qui è longinquo in hominem insilit, velut & crocodilus, qui hominem integrum, eiam mortuum deuorat, ac Basilicus, qui solo visu hominem perimit, minimè prodesset: nonnulli, qui in regionibus illis habitant, secum gestârunt Gamaheos, in quibus sculptus erat homo serpentem pede sinistro premens, parte ea, quę capiti proxima est. Et hoc Experimentum seu Præseruatiuum apud ipsos magnum fuit. De hoc & aliis Techellus scribens, Auctores cæteros longo post se interuallo reliquit: cuius tamen opera impro-

Ad serpentes præseruatiuū.

bi

bi Sophistæ suppresserunt, & populo subtraxerunt, sibíque illa reseruantes, nugas ac opiniones alias illorum loco suffecerunt: ideóque, quod dolendum, suo tantum honori velificati sunt. Sed quid faciendum. Re iam peracta, euentus iudicio Dei committendus est.

Sed vt ad instituti mei finem perueniam: plura de his tradi necessitas minimè requirit. Eo autem libello, quo de Magicis rebus seu sacramentis docebo, plura & mirabiliora traditurus sum. Tu his iam acquiesce. Et hic tractatus de serpente colophon sit.

CAPVT VII.

Bufonis vsus ad quæ.

PORRO autem non in serpente tantùm, sed in aliis abominalibus, & solo aspectu horrorem homini incutientibus animalibus seu bestiis, admiranda Arcana latent. Bufo enim, veluti capite tertio meminimus, auxilium persæpè maximum præstitit in peste, in morsibus venenatis, si siccus impositus est. Repentè enim & expeditè venenum ex corpore extrahit, & vitam conseruauit etiam in illis, vbi de cæteris remediis iam desperatum erat. Per eundem vidimus etiam Morpheam promptè, ac ex fundamento curari, si viuus in oleo coctus est, donec moriatur: quo oleo postea malum, inungebatur. Idem & de aliis malignis vlceribus credendum est. Quę tamen Arcana omnia pro nugis à Pseudomedicis habita sunt.

Aranea febrem fugat.

Idem similiter & de Aranea iudica. An ipsa non est abominabile animal: Et tamen ingens eius virtus est aduersus diuturnas febres, quotidie affligentes, si inscio homini in nucem inclusa appendatur, & ad diem quartum gestetur.

Salamādrę tinctura &c

Nec aliud de stellione etiam seu salamandra iudicabis. Circa ipsam enim multa Alchimistæ tentârunt, donec ex ea discerent facere bonum Aurum, & Tincturam ad metalla. Et licet in medicina quidem nullius vsus sit: propter iam dictum tamen Alchimistarum commodum meritò magni fieri debet. Sed tamen non nisi cum certo periculo tractatur, cùm veneni sit perniciosissimi. Cautum ergo esse oportet, ne male res cadat.

CAPVT VIII.

POST abominabiles & venenosas iam commemoratas bestias, deinceps etiam de vulgaribus & contemptis animalculis sermonem instituemus. Spero autem hæc mihi vitio datum, aut pro nugamentis habitum non iri, sicut Pseudomedici faciunt, qui omnia vilia Simplicia, & facilè parabilia, repudiârunt, & ceu planè inutilia abiecerunt, non attendentes ad hoc quòd Deus frustra nihil creârit, sed quælibet etiam minutissima pro diuina sua voluntate peculiaribus suis virtutibus donârit.

Quòd autem ea ignoremus, culpa nostra est, qui somnolenti & increduli ac tędiosi Naturæ explorationem vilipendimus. Quod si alii donis his Dei & Naturę operationibus perquirendis operam dantes, in publicum sua experimenta proferunt: vsque adeò illi corrupti sunt, vt non saltem cum gratitudine eadem non accipiant, sed insuper rideant, contemnant & criminentur.

Ex Inuentoribus illis equidem me non postremum vobis profiteor. Nam quicquid mihi scientiæ & artis est, id lubens vobis quàm simplicissimè descripsissem, & velut infanti pultem in os ingessissem. Sed ambitio vestra & insolentia me absterruit, quòd vobis ipsis hanc laudem assignetis, & ea defraudetis illum, à quo docti euasistis. Itaque arte mea digni minimè estis. Multum quidem illa vobis conferret, si modò veros Medicos, & proximi amantes vos præstare velletis. Sed cum crumenæ culinæque commodum potiùs, quam ægrorum salutem quæratis: ad id quidem docti & instructi satis estis, méque longè peritiores, quod vltro vobis largior. Quòd me accusatis, & culpam impingitis, quasi nullâ vos laude exornem, id verum esse concedo. Sed me id mouet, quòd crumenarum saltem medicos agitis. Crumenarum enim vestrarum morbos, longè expeditiùs, quàm corporum sanare potestis. Et hinc est, quòd splendida ædificia exstruere, annulos aureos gestare, ac holoserico indui vobis tam facile sit. Vos mihi vitio datis & exprobraris paupertatem, vilémque, quo vsus sum, habitum. Sed si eâdem vobiscum impudentiâ amplissimam vbiuis mercedem extorsissem, & plus crumenę quàm ęgrorum salutem curassem: vestrûm quouis longè opulentior euasissem. Quanquam vel sic vobis multo ditior sim. Bonum enim vestro constantius habeo. Ars quoque meum bonum est, & diuitiæ opulentissimæ, quas nullus mihi surripere fur, nullus ignis aut aqua perdere, nullus prædo expilare potest. Et licèt corpus mihi quidem auferant, artem tamen minimè acquirent. In me namque abdita & & abscondita est: ac ob id mecum quoque interit. Videte, tam nobile mihi bonum est, quod longe præstantius est domo, areis vestibus, opibus, auro argentóue, denique omni vestra facultate. Hoc enim constans & firmum est. Quod si quidem cum suauibus cōepulonibus meis pecuniam prodigo: ipsi tamen summę (vt vocant) capitali nihil decedit, & scientia me, fauente diuina gratia, nunquam deseret. Et quid placeo vobis?

Theophrast. omnibus Medicis opulentior.

CAPVT IX.

STet ergo sententia de nonnullis simplicibus, & pręcipuè animalibus, illisque cognatis morbis, de quibus nemo Medicorum ante me quicquam disseruit, tradere. Credo enim istos eorum omnino ignaros fuisse. Quod si quidem nouerint: contempsêre tamen & vilipendêre illa, ita, vt denique obliuione omnino obliterarentur. Omnium simplicissimi & vulgatissimi vermes Lumbrici terræ vocantur, eò quia post imbres ex terra erumpunt. Et quis crederet, inesse illis tantam vim & Mysterium prę cæteris omnibus vermibus pro corpore humano? Contra illum cumprimis morbum & dolorem inanem, qui in digitis aut pedibus noctes atque dies interdum cruciatibus funestis sęuit, vt parum absit, quin à ratione sua

Lumbricorum Terę vsus ad quos morbos.

homines deiiciantur? Hunc veteres vermem rodentem vocârunt, non citra causam quidem. Nec enim nescii erant, morbum hunc per vermem curandum & sanandum esse. Processus eius talis est. Accipe lumbricum terræ, vt dictum, maiorem vel minorem pro ratione personæ & doloris. Si enim homo adultus, dolor autem sæuus est, eo maiorem etiam sumi vermem oportet, vt morbo sufficiens sit. Ipsum linteo exceptum dolenti parti applica, & 24. horis ibi relinque, aut donec moriatur. Ipso mortuo, morbus curatus ac eodem quasi modo mortuus est. Videbuntur hæc quibusdam nugacia & superstitiosa. Sed vis ea ac operatio verè naturalis est. Vnde satis etiam patet, Deum nihil adeo vile, contemptum, obiectum aut turpe in mundo creâsse, quod ad sanitatem & vsum hominis non faciat.

Medic. reprehens. Sed cum huiusmodi remedia parum ad lucrum & penus vestrum faciant: tollere ea non potestis, sed ad contemptum, risum, & calumniam declinatis, quod iustâ sanè exaggerandum querelâ foret. Quot quæso mortales talibus remediis iuui equidem, cùm vestra omnis medicina irrita esset: pro qua tamen cura ne quidem teruncium accepi? Taceo iam reliquos meos labores & sudores, quos gratis pauperibus impendi, cùm vos interim tamen Doctores ne lotium quidem gratis inspiciatis, aut ægrum vel semel tantum visitetis. Ordini à vobis profixo nemo aduersari audet. Pro qualibet inspectione dandus est bazio: pro schedula Grossus: pro visitatione quindecim cruciferi: pro equitatione super asino, dimidius florenus, &c. An hoc non est crumenę prouentum augere potius, quàm ægrum curare? Et hæc medicinæ vestræ omnis summa est. Quâ si non iuuatur æger, attamen vestra crumena.

CAPVT X.

Vermis vermes pellit. SEd vt de vermibus pergam, sciendum est, eos non saltem aduersus dictum morbum & vermem, sed etiam contra cæteros omnes vermes corporis humani, quomodocunque appellatos facere, si resiccetur, & puluis eorum sumatur in quocunque liquore. Optimum tamen foret, si daretur in sero lactis caprini. Ita enim vermes omnes per sedes deiicit, in ventre & intestinis hærentes. Per hos vermes curati sunt etiam Syrones, velut & Febris hectica, & ingentes dolores in membris.

Cancer cancrum curat. Eodem modo & mus syluestris præsigne contra Phthisin Mysterium est. Sic cancer cancrum seu carcinoma sępiùs sanauit, hoc modo. Brachia seu forcipes cancri linteo obuoluerunt, & loco illi, vbi cancer erat, superligauerunt, donec moreretur. Eo mortuo, mortuum etiam malum seu morbus erat. Si verò exulceratus erat, quolibet Emplastro postea, ad perfossiones composito, curari potuit.

Cancer quomodo febres & hydropem pellat. Similiter & febres ac hydropes curârunt, vbi ægroto vngues vniuersi proscindebantur, & dorso eius cancer primo superligatus, postea in flumen iterum exportatus est, nulla alia ad morbum cura impensa. Et hoc modo æger sanabatur. Sed nec hæc pro nugis aut superstitionibus à Pseudomedicis habenda sunt, sed pro veris ipsius Naturæ operationibus, imo pro effectibus Dei, qui tantas creatis vires ab initio indidit. Sed cur non omnibus ex æquo remedium hoc succurrat: causa hæc est notanda. Hos præcipuè non iuuat, qui Terminum suæ ætatis attigerunt, quibus iste morbus introitus ad mortem est. Hoc Pseudomedici, remedium id tentantes, parum attenderunt. Cúmque viderent non promiscuè vniuersis prodesse: falsò id ex superstitione fieri concluserunt, quasi sola & nuda fides hîc operaretur: quæ si absit, efficaciam quoque abesse contendendo. Quamuis equidem non inficier, imaginationem & fidem adeò efficacem esse, vt nos vel sanos vel ægros facere possit. Imò quod maius est, per eam vel salui vel damnati fieri possumus, prout eâ vtimur. De fide ergo Christus haud frustra tanta nobis inculcat. Legimus etenim, ipsum sanatis omnibus dixisse: Crede, & sanus eris: aut Fiat tibi vt credis. Quibus innuit, nos medicinæ & medico credere debere, quod iuuare nos possint. Sed hæc non ad Pseudomedicos spectant, sed ad eos, qui seriò, & ad exemplum Christi, ægrorum curam gerunt. Sed nec leuia & vilia remedia contemni debent, qualia sunt, quæ priùs recensuimus. Si enim sacrarum literarum exempla inspiciamus, videbimus vtique, tam Christum quàm Prophetas vehementes etiam morbos remediis perquam vilibus & simplicibus curasse. Sic Christus cœci oculos aperit admotâ saliua & luto. Sic Propheta pestem Emplastro de ficubus curauit. Sed exempla ista omnia huc congerere longius, nostri instituti non est. Pergemus iam ad harum rerum virtutes.

Fidei & imaginationis vis ingens.

CAPVT XI.

Cancri succus vtilis ad Ignem Persicũ, & ambusta. SEd & virtutes aliæ in cancro deprehensæ sunt, insignis nimirum refrigeratio in Igne Persico, si ex illis contusis succus exprimatur & vsurpetur. Ex illis quidam etiam vnguentum composuerunt ad omnes adustiones ab Aqua, Igne, pice aut adipe. Similem huic medicinam aliam non inuenerunt. Prodest etiam vlceribus inflammatis & erodentibus, dolorique capitis intenso, quo homo ferè delirat, si tempora inungantur. Confert Erysipelati, calori & exulcerationi mammarum in fœminis: quibus in casibus multum sæpè profuit. Cancri etiam facultatem habent pellendi vrinam, arenulas, & calculum, quem quidem valenter exigunt per lotium. Nullum in homine Tartarum sinunt adhærescere, sed illum potenter exturbant. Qui ergo illis frequenter vescitur, is à prædictis morbis tutus est. Nam præseruatiuum insigne sunt.

Med. reprehens. Hic mentio etiam facienda est immisericordium, & carnificum Medicorum, qui curam cancri & vermis aggressi sunt secando, vrendo & corrodendo, nulla alia ratione ducti, quàm quòd putarent, per corrosiua istos affectus omnino coërcendos esse. Dolorem ergo addito dolore exasperantes, non attende-

derunt, affectum ipsum iam antè corrosiuum esse, cui ob id sedatiua conueniant, quæ dolorem mulceant, sedéntque, & blandè sanent. Hoc vnum crepare didicerunt, mala malis pellenda esse. Ego contra testor, ac dico, dolores in vniuersum omnes membrorum omnium primò sedatiuis pacandos esse, & ex his curationem postea procedere. Exemplo sit homo excandescens, & ira biléque percitus. Vt hunc nullis verberibus aut vulneribus compesces: ita nec morbum remediis exasperantibus. Idem notum est etiam de mœstis ac tristibus. An non hi rebus lætis animandi sunt? An non peccatori Absolutio & Euangelium agnitorum malorum & contritæ conscientiæ remedium sunt? Itaque & hîc malum bono, non malum malo curandum est. Hactenus enim in hoc turpiter erratum à vobis est: adeóque multoties euenit, vt falsis vestris remediis cancrum aut vermem sublaturi, voti vestri quidem compotes facti sitis: sed ægro ante cancrum aut vermem moriendum fuerit. Hoc modo cancrum & vermes multi conati sunt curare secando, vrendo, corrodendo, & torturis sæuis aliis, cumprimis autē fiducia Arsenici, Auripigmenti & Mercurii sublimati. Non equidem inficior, in calcinato magno, Mercurio sublimato dulci, Mercurii dulcis oleo, ac maxime in Quinta Essentia Mercurij sanationes incredibiles consistere, non in his saltem, sed multo etiam grauioribus morbis, velut in Syronibus, Fistulis, Lupis & similibus. Sed cruda illa, vt ex montibus eruuntur, nullius in medicina vsus sunt. Cúmque præparationem illorum ignoreris, abstinere ab illis debebaris, & ab Alchimistis discere, qua arte præparanda & ad verum gradum deducenda sint. Tum demum, non citiùs, illis vti vobis licitum est. Nec enim euentus conatui vestro respondebit, sicut de mortificatione cancri & vermis antea diximus. Quòd si enim Mammæ, pedes manúsque, digiti, nasus & aures, ac membra cætera priùs tollantur, necessariò ipse quoque cancer, &c. tolletur. Et hi errores à magistratu singulari pœna coërcendi & vindicandi erant. Sed ne quid prætereamus, porrò notate de Lupo, ipsum similiter quoque curatum fuisse vnguentis & cataplasmatis, ex carne & adipe Lupi paratis, quorum remediorum aliquot hîc percenseri possent. Sed cùm de primariis iam dictum sit: cætera inferiora omitto, tuæque experientiæ illa commendo inquirenda.

CAPVT XII.

Sed vt finem huic libro imponam, & nouissimum hoc caput summa & secretissima curatione, quæ cęteras prędictas longè superat, claudam: notate primum, quod non solum dolorifici affectus & vlcera, veluti vermis, Syrones, cancer, Fistula, Lupus, &c. per animalia illa curata sint, sed etiam alia, quæ homo citra omnem sensum cum spectabili sua forma & colore in corpore fert, & in vtero matris per Imaginationem eius, quę vel à pica vel terrore incutitur, adeptus est. Quî verò fiat, vt Imagiuatione mater non sibi ipsi, sed soboli suæ signum imprimat: id alibi explicatur, nempe in Libro de Imaginatione. Quo verò modo istiusmodi maculæ, &c. pellantur & curentur iterum, traditum nondum est, sed hic demum expedietur. Pro cuius rei explicatione hanc similitudinem notate.

Pone vermem aliquem, & formâ & colore suo spectabilem in quacunque corporis tui parte instar maculæ hereditariæ apparere. Hîc à matre primum expiscandum est, cuius ille visus vermis generis aut magnitudinis aut coloris, &c. fuerit. Et hoc verè scire debes. Postea ex matre etiam cognosces tempus, diem & horam, adeóque momentum, quo eiusmodi Imaginatio facta sit. Tertiò scies etiam, quā de causa ea Imaginatio & contactus factus sit. Quæ si non omnia plenè perfectéque ex matre cognoscere potes, prout rarò matres de his perfectè instituere interrogantes possunt: consules & interrogabis Astronomiam ac Magiam, quæ tibi plenam instructionem dabunt. Præcognitis omnibus, illius generis vermem cum eadem proportione sumes. Quòd si vermis à matre visus, viuus fuit, oportet & illum alterum viuum esse: si mortuus fuit, talem & alterum sumes. Eo ipso autem tempore, quo Imaginatio facta est, vermem sumptum superligabis, seruatâ vndiquaque concordantia: Et viuum relinques ibi dum moriatur: mortuum autem dum putrescat. Quòd si mater ex appetitu imaginata sit; re appetita & infans satiandus est. Si Imaginatio ex terrore aut timore nata sit, debet idem similiter in infante quoque fieri in apponendo & superligando. Ita vermis in sede sua ac radice inuaditur & exstirpatur: Sed extra cutem nondum prodit. Ad hoc vsurpabis Aquam aliquam fortem, aut Regis, ita, vt cutis prius mundè lauetur. Ita fiet, vt dierum octo vel quatuordecim spacio cutis tota decedat, & noua subnascatur pulchrior. Hoc modo non animalium saltem, sed & fructuum, omniúmque creatorum ac materiarum vestigia, per similia curari possunt. Et hæc istorum omnium secretissima cura est, quam ante me nemo prodidit. Cuius reuelatio pudori mihi non est, quia primus huius rei periculum feci. His dictis, libro huic finem imponamus. Macularum in infantibus cura quæ sit.

DE THERMIS SEV *Balneis Naturalibus Liber primus Theophrasti Hohenhemii Doctoris.*

CAPVT I.

IN Thermarum causis explicandis, prima est Separatio, de qua ita disquiremus. Primò opus est scire, quid separatio sit. Est autem separatio id, quod duas vnitas essētias seiungit à se inuicē, & quālibet ad potentiā suā deducit non secus ac lignū, quod per mediū finditur. Quanquam hæc de substantia dicantur, non de Separatio qui.

Essentia seu naturâ. Quantum autem Lignum substantiâ suâ indicat: tantum de Essentiâ quoque similiter hîc iudicandum est. Quæ autem per Separationem seiuncta fuerunt, sunt calidum & frigidum; ex quibus calidum in suam Essentiã, velut in suã etiam frigidũ deductũ est. In principio enim harũ rerũ Tẽperatura viguit. cur Temperatura quælibet ex duobus contrariis constat: ita hîc idem quoque sentiendum est. Quòd si feruida aqua gelidæ affunditur, id Temperatum dicitur. Iam separatio hoc agit, vt calidum à frigido iterum separetur, & frigidum à calido secernatur. Etsi verò factæ cùm frigiditates, tum caliditates inueniantur, vt vtræque ex Transmutatione in antiquam naturam recidant: tamen instantia ea huc non quadrat. De eâ enim separatione loquor, quæ est rei seu Essentiæ constantis, ex generatione prouenientis.

Temperaturum quid. Separationis vis quanta.

CAPVT. II.

IAm vt hinc & rationes exstruamus, ita statuimus, non eandem omnino ac similem libram pondúsue in Thermis vsurpari, sicut exemplum superius docuit: Verum vnum altero in gradu caloris aut frigoris altius est: similiter & in Quantitate & separatione, si segregantur, non vsque ad ò æqualiter & exquisitè calidum à frigido. & frigidum à calido extrahitur, sed vtrinque aliquid remanet seu adhæret, quod non planè calidum aut frigidum est, prout natura caloris & frigoris requirit. Et huiusmodi quidem permixtio in rerum principio facta negari minimè potest, multóque minùs istorum duorum separatio, ex iam dictis causis. Tum & sequentia exempla docent, in principio ante separationem, rem vnam fuisse diem & noctem, Solem & Lunam, Æstatem & Hyemem, &c. Sic & metalla omnia in vno corpore, omnes fructus in vno semine, similiter & generationes constiterunt. Sicut ergo nec dies nec nox in suâ potentiâ stetit ante separationẽ, æstas verò ac hyems similiter in vnâ temperaturâ vsque ad caloris & frigoris separationem perstiterunt, velut & Sol & Luna lumen vnum fuerunt vsque ad separationem candidi à rubeo: ita in simili quoque virtute & formâ Aquæ calidę & frigidę steterunt, donec vi prędictâ separarentur. Quid enim in Temperaturâ est, quod nec calidum sit? Quamobrem etiam à tempore primo istarum aquarum calidum & frigidum immutabiliter cum Sole & Lunâ manebunt, & durabunt ad tempus diei & noctis, Æstatis & Hyemis, &c. Et sicut necessaria fuit separatio Luminum, æstatis & hyemis, &c. ita & frigidæ aquæ à calida, & calidæ à frigidâ, vt suum locum quodlibet ad cæterarum rerum similitudinem occuparet.

CAPVT. III.

HInc colligi debet, rem quamlibet in Temperaturâ consistentem, hoc est, in vno corpore congestam, minime in particulari potestatem suam habere posse, donec à coniunctione separetur. Ea iam causa est, cur Luna per se suam Essentiam habeat, suam etiam Sol, suam dies & nox, suam æstas & hyems. Huius ordinis causa est separatio, quæ facit, vt quodlibet ad suas vires & potentias, deducatur. Ex hoc ordine nõ hactenus saltem dicta, verùm res cæteræ omnes, vires suas sortiuntur. Ex hoc ipso ordine processit etiam ratio fructuum, qui omnes in vno inerant. Quorum qualis facta est separatio: talis etiam est thermarum & aquarum frigidarum. Sicut poma & fructus alii nascuntur, à temperatura secreti: ita æquè calida scaturire aqua potest, ac frigida. Si profluere potest, frigida, cur non & calida, Si frigidâ opus est non & calidâ? Vt hyems sine æstate esse non potest, nec nox sine die: ita nec frigida sine calida esse potest. Si res vil ores, quæ nullum vsum habent, oriuntur: cur non oriatur etiam id, quò magis opus est. Non ergo minùs aquæ calidæ, quam frigidæ cognoscendæ, ac cæterorum crescentium exemplo æstimandæ sunt.

CAPVT. IV.

SI cui hæc mea Philosophia minùs arrideat, qui putet, me pedem longius in Theologiam immisisse, & à Philosophiâ nimium digressum esse: is fundamentum videat aliud, quod Philosophiæ fortissis conformius erit. Loquor de Separatione puri ab impuro, quasi dicam, de Separatione virtutis & vitij, ita, vt vtile ab inutili eximatur, nullúmque contrarium cum altero relinquatur, ac medicina ab eo, quod medicina non est, extrahatur. Talis est Separatio Ambræ ab Assa fœtida, & Separatio Zuccari à sale, & separatio Mellis, ab Amarissâ; quæ omnia in corpore vno coniuncta olim, per separationem eò deducta sunt. Concedenda mihi ergo hæc philosophia est, quòd calida & frigida aqua in vno corpore coëxstiterint. Quòd si autem separationem caloris & frigoris concedere nolueritis: concedere tamen cogemini separationem virtutis, facultatis, medicinæ, & contrarietatis mutuæ, & impedimentum noxámque, quam ratione sui veneni mutuò habent, &c. Vnde secuta est causa separationis harum aquarum non minus necessariæ, ac necessaria fuit separatio Solis & Lunæ. In Aquâ communi vim quidem seu potentiam nullam esse scitis: Sed tamen in thermis. Quod si virtus thermarum in aquâ frigidâ remansisset: Deus bone, quàm misera nobis bibẽda aqua fuisset? Bibenda námque fuissent Alumina, Salia, Sulphura, &c. Itaque separatio hæc eo facta est, vt, quod bibimus, sine tali veneno scaturiret; alterum autem sanum, in peculiarem suum locum directum est, gratia vsus. Sic ergo frigida sine virtutibus mansit, nisi quòd brutis & hominibus, herbis & arboribus suo quodam modo vtilis sit. Sic ergo calidæ & frigidæ aquæ natura vtrinque firmata manet.

Frigida cur viribus careat.

CAPVT V.

QVòd si Sophistis vobis hæc mea Philosophia non sufficit, sed more vestro positam iam causam nullius esse momenti contendatis: en aliud. Videtis scilicet, in quolibet

Elemen-

Elemento, velut in Terra, in Aqua, in Aëre, in Igne, denique vbiuis frigidum & calidum separatum esse. Cernitis enim, quæ facta sit separatio Flammulæ à Solatro, & Mandragorę à Mace, & Euphorbij à Camphora, quorum ingens numerus recenseri posset. Ita & Aquę crescentia separata sunt, *Aurum*, scilicet & *Plumbum*, *Coralli* & *Carabe*, *&c.* Similiter in Firmamento *Sol* & *Luna*, *Sol* & *Saturnus*, &c. Et quo quęso ista exundarent, si ad finem ordine omnia recensenda forent? Hoc attendite. Quantopere Sol calidus est: tantopere frigidus Saturnus est: & tamen vtrique ab vno sunt. Cognoscite etiam, quanta sit separatio siccitatis & humiditatis. quámque humida sit aqua, siccus autem lapis? Eadem separatio velut etiam in rebus cęteris omnibus inest: ita, ex viribus eius aquę quoque calidę & frigidę suas rationes habent. Sic durum & molle, candidum & nigrum, & similia alia pro exemplis ad fundamentum thermarum cognoscendum adduci possent. Hæ ergo naturæ & Essentiæ separationi adscribantur, ex corpore temperato, sicut iam explicuimus.

TRACTATVS II.

CAPVT I.

PRæter superiùs adducta, rationibus etiam aliis sufficienter probari potest, quòd & modis aliis, præter iam dictum, aquæ calidæ oriri queant ex frigidâ ita transmutatâ, eo tamen discrimine, quòd præcedens explicatio de Fixis Thermis tractet: hæc autem iam sequens de illis præparatis cum suis virtutibus & potentiis, hoc modo. Notum est, calcem quamlibet aquam reddere calidam, si super infundatur. Hoc sicut per exusta mineralia præstare natura potest: ita aquæ etiam sunt, quæ ex calce Terræ, quam non videmus, similem concipere calorem possunt. Et de calce hâc Philosophorum nemo dubitet. Miracula námque in montibus æquè magna sunt & excellentia, ac ea, quæ supra terram fiunt. Vbi enim tam multa mineralia latent de *Cakimiis*, *Marcasitis*, *Talkis*, *Plumosis*, *&c.* impossibile est, vt per naturam propriam dissoluantur citra calcem. Cur ergo aquæ, per eam fluentes, calcis impressionem non conciperent? Vbi ergo huiusmodi calces & mineralia latent: si venæ, aquarum, in auram foras erupturę per regiones illas fluunt, necesse est, vt cum mineralibus illis vniantur, illorum naturam & calorem concipiant, quem interim conceptum secum etiam foras, proferant. Fit tamen etiam, vt calefacta huiusmodi cataracta interdum eòusque procurrat, vt aliquantum in viâ refrigeretur. Hęc causa est, cur aquę non ita calidę, erumpant, prout generatę fuerint. Interdum etiam calx minore copiâ aut efficaciâ adest. Vnde thermę alię aliis calidiores & fortiores effluunt. Hæ balneæ calcis naturam concipiunt interdum ex vi Magneticâ, interdum ab Asphalto, interdum ex carabe nigro, interdum ex naturâ Sulphureâ, in seipsâ exustâ. Cuiuscunque id generis sit, eius certè vim aqua illa resipit.

Thermę duplices sunt &c.

Thermæ vt transmutatione per calicem fiant.

CAPVT II.

THermarum ortus sunt etiam alij, non ex prædictis causis, sed ex potentiâ alia, sicut videtis montes igniuomos, qui naturæ Ætneæ sunt, qui ardent, & tamen eorum corpus non nisi terra & lapides est, qui à nullâ pluuiâ aut vndâ exstingui possunt. Quę miracula sicut extra terram fiunt: ita non minùs etiam intra terram huiusmodi ardentes fomites sunt. Externa enim non ex externis oriuntur, sed ex centro seu medio terrę, secundum ductum seu lineam in auram erumpendo (sicut mineralium ordo docet) & ab aëre per poros & meatus terrę ingresso, naturam suam flammiferam conseruando.

Si ergo ignem talem seu eius regionem aquea cataracta vna vel plures perfluunt: non minùs ac aqua in cacabo, efferuescunt, quoniam ignis ille ab aqua extingui non potest. Fit interdum etiam, vt in cataractas eiusmodi alię aquę frigidæ influant, eásque refrigerent prius, quàm in auram erumpant. Harum multę etiam in mare & alia flumina sese effundunt, minimè conspicuæ, sed interdum solo fumo quodam emisso coniiciendæ. Huiusmodi ergo extranearum aquarum influxus, non calorem solùm, sed & vires thermarum infringit. Ex eâdem dicta causa interdum etiam fontes in summis montibus aut imis vallibus, vbi niui aut frigori nullus locus est, scaturiunt.

CAPVT III.

SImiliter & aliæ thermarum causę sunt, Resoluta scilicet Mineralia, ex quibus compositionibus calor exoritur. Experimur enim hoc in simili quodam. Operationes enim Aquarum Regum, quę frigidę sunt, quam primum confunduntur, vehementer efferuescunt. In causa sunt coniunctiones contrariæ, quia, sicut notū vobis est, spiritus vitrioli, etsi per se frigid⁹ sit, si in frigidā aquā infūdatur, eā feruidā reddit. Hæc si in externis fit: multò potentiùs fiet in ipsis Elemētis. Ex illis enim egreditur prima Materia, cui talis vis & potētia inest, non solius vitrioli, sed & aliorum. Sicut ergo à spiritu vitrioli: ita à cæteris etiam salibus & mineralibus similis coniunctio fieri potest, quæ affluentes aquas tingit in calore & viribus, quotidiana ac perpetuâ suâ alluuione. Præter has omnes causas, alia quoque est, hæc nimirum, quòd multa sint mineralia, quæ ab aëre incendantur, adeóque aquas calefaciant in suis regionibus contētas. Et hoc Nitrosa præcipuè Salia causantur, & alia ex Liquoribus metallorum, quibus etiam tiam extra eiusmodi operationem frigida aqua citra lignum & ignem calefieri potest. Quam primùm enim contrarium sentiunt, inflammari incipiūt. Porrò sicut ex tribus iam dictis Elementis factæ thermæ oriri possunt: ita & per Elementum Ignis Influentia fieri potest. Horum geminorū ea natura est, vt partim in anno fluāt, partim

Spiritus vitrioli aquam gelidam feruidā facit.

non.Istiusmodi enim tincturarum operationes secundum tempus digeruntur,secundum quod etiā durāt.Hinc si tempus illud effluxit,effluxit etiā Balneum:& si tempus redit,redit etiā balneum. Fit etiam frequenter,vt thermæ refrigerentur. Id facit tinctura, quæ frigidis cataractis defluxit.Deinceps ergo fridæ fluunt, donec prædicta digestio recurrat.

CAPVT IV.

Regula communis tenenda hæc est, quę thermarum plures sint,quàm experiri nobis liceat. Hæc enim causa est,cur aquæ marinæ congelari nequeant, aut congelatæ manere.Nisi enim aquarum illarum feruor obstaret. Saturnus vtique & Boreas congelarent ea vniuersa,quę aquæ specie globus terræ complectitur. Et nec Sol,nec æstas congelatis illis resoluendis sufficeret, nisi aquarum feruor auxilio esset. Hæc causa est, cur montibus niuosis nix nunquam decedat. Calidæ namque hæ aquæ in subtilitatem illam ascendere non possunt: aut si ascendunt, priusquam in planitiem terræ erumpant,refrigerantur. Adde,quòd cataractis per saxa & scopulos transeundum sit. Quibus cum refrigerentur: æstas ac Solis splendor per se non sufficiunt niuibus his liquefaciendis,nisi subditæ calidarum aquarum cataractæ opem suam conferant. Necesse n.est,inferius ex terrâ calorem sursum efferri, qui soli opem præstet in abigendo frigore. Hinc colligite, thermas in terræ globo se habere, vt se habent arbores super terrā.Et sicut arbor ex suo semine sursum in aëre excrescit sic etiam ex centro terræ exit semen, ex quo cataractæ seu aquarum venæ gignuntur, & diuiduntur in ramos suos, qua quidem globus in aërem effunditur.Quicquid n.in vel super terrâ est, ad cœlum omne tendit. Sic & arbor cum suis ramis ex terrâ erumpit, vnde globus calorem per omnes regiones sentit. Quò autem calor ille penetrare non potest, ob cataractarum defectum:in illis regionibus æstates nullæ sunt. Huiusmodi cataractæ interdum etiam præciduntur,velut ramus ab arbore detruncatur. Id fit per Terræ motus,aut cataractarum ruinas.

Mare cur non congeletur.

Nix in mōtanis cur æstate non liquetur.

TRACTATVS III.

De Thermis.

CAPVT I.

Sed vt de Thermis differere pergamus,proximum iam est,vt, quænam Thermarum materia sit,propiùs inquiramus. De Thermis ergo ex separatione productis sciendum est, quod sint resoluta minera ex corpore eo,quod simile est Alumini, vitriolo,& sali,& tamen id non est. Ita mergunt ipsarum virtutes,secundum horum trium simplicium potentias. Hinc sciendum est, thermas has don discrepare suis viribus,nec etiam vllius alterius simplex superare.Nec etiam accidentariam quandam naturam habent, sicut balnearum cæterarum processus habet: sed liberæ & nudę in suis generationibus consistunt.Et sicut Marmor ab Alabastro vel Cotoneus à moro maculati aut taminari non potest:ita multò minùs aliæ virtutes hanc naturam ingrediuntur.Et licèt mineralia quidem percurrant seu alluant, nullâ tamen parte mutantur.

Thermarum quę materia sit.

CAPVT II.

Porrò Balnearum genera longè alia quoque sunt,quarum natura ab his, quæ ex separatione gignnuntur,diuersa est. Et licèt quidem mutuatitias vires habeant: virtus tamen ac potentia earum maior est, quàm prædictarum. Id fit hoc modo. Quando mineralia septem in primis tribus iacent,& in illis corrumpuntur, ita,vt ad suum peruenire effectum non possint: tūc,si extraneę cataractę siue per poros siue per alios meatus alienę aquę perruptū moliantur, virtus metallorū prænominatorum miscetur in vnionem,per quam foras extra globum in auram illa expellitur. Hinc sequitur vires, virtutésque & proprietates illarum trium primarum perfectè in vnâ aquâ existere, quapropter æquipollet etiam illi metallo,per quod fluit,& eius naturam concipit.Hinc multę balneę sunt, quę ad Lepram & Morpheam,& illius species efficaces sunt, ideò nimirum, quia in illis est prima materia trium,in quâ consistit etiam vis sanandi contracturam, magnam hyposarcam, morbos,matricis,& alios,ex infirmitate naturę prognatos.Sunt etiam thermę,quę argenti primam materiam continent, vtilem furiosis & maniacis,noxiam verò morbis ad articulospertinētibus.Sic qui ex Mercurio nascūtur, modo prædicto,Alopeciam,Morpheam,pruritum,& vlcera communia sanant, prout in sale metallorum abundanter consistunt. Similiter & pro morbis febrium & putrefactionum thermæ ex ferro,miræ operationis & sanationis oriuntur. Præterea ex Venere cuprosa natura egreditur, quæ assimilatur Floribus æris in mundando & purgando vlcera praua corporis,& Longaone purgando.Sunt etiam thermæ,ex primâ materiâ Iouis scaturientes,quæ vim habent,Elthiomena & Cancrenosa vlcera sanandi.Ex Saturno oriuntur balneę,quæ ad vitæ longæuitatem faciunt.

Thermarum ex trib primis vius.

Therm. ex argēn. to vius. Ex Merc. Ex ferro.

Ex venere.

Ex Ioue. Ex Saturno.

Balnearum eiusmodi cognitio cumprimis Medico digna est. In his enim non medicina solùm. sed vniuersa quoque Philosophia, quâ imbutum esse decet Medicum, fundamentaliter continetur.

Præter iam commemoratas sunt etiam Balneę natę ex spiritibus illarum trium primarum, quæ singulares uirtutes habent, in iam specificatis morbis pellendis.Vulgarium tamen thermarum naturam non habent, sed sunt calidę & frigidæ,prout venæ & accidens sese inferunt. Nonnullę extrahunt Ictericiam, etiam profundam.Quędam extrahunt febres:Aliquę famem conciliant,quarum ortus est ex vitriolo & Sale viridi.Hæ multiplices existunt,& concurrentes etiam vires habent sanandi morbos chirurgicales, paralysin, & quamlibet putrefactionem vermium expellendi.

Thermæ ex spiritib 3. prim.

CAPVT III.

Præter has sunt etiā aliæ,ex liquoribus gemmarū prognatæ. Sic quę balneæ smaragdinum liquorem habent, nullam comissionem. pudicitiæ ferūt sine insigni damno.Sicut enim Smaragdus per se nullam libidinem fert citra

Therm smaragdi natura.

sui

ſui iacturam: Sic econtra ipſius balneum eam non fert citra damnum eorum, qui eam exercent. Sunt etiam thermæ naturæ Sapphyricæ peſtem & Anthracem ſoluentes, ob id, quod aliquid Liquoris Sapphyri participent: vnde etiam lepram, Tineam, Leoninam & Elephantiam, ac cognatas alias ſpecies curant. Sunt etiam balneæ aquæque, ex carniolo reſoluto naſcentes, ſiſtentes & curantes profluuium, grauem dyſenteriam, hæmoptoiſin, & quamlibet vulnerum aut venarum cruentationem. Sunt etiam aquæ, ex corallis & carabis natæ, corallorum & carabarum virtutes retinentes. Harum balnearum tot ſunt, quot ſunt Gemmæ, quæ recenſeri omnes non poſſunt, ſed ex virtutibus explorantur.

Therm. ſapphyricar. natura.

Therm. carniol. natura.

CAPVT IV.

SVnt etiam aquæ aliæ, ex quibus perlæ naſcuntur, & conchę. Harum natura & proprietas eſt, Apoſtemata, Paneririum, & ſimilia alia Eſthiomena vlcera glutinandi, curandique Tineas, & Fellas, &c. quæ ex ſpermate oriuntur, mitigandi, augendique lac mammillarum, præſeruandi à cancro, hęmorrhoidibus, Spaſmo, Tetano, & Paralyſi. Continent enim aquæ eæ naturam perlarum eò, quòd margaritę ex ipſis naſcantur, non ipſæ ex margaritis. Hoc ergo reſpectu virtutes ipſi aquæ potiùs, quam margaritis aſcribendæ ſunt.

CAPVT V.

Fontes herbarũ & arborũ naturas habentes.

SVnt etiam multi paſſim fontes, qui in ſe naturam habent arborum, fungorum, boletorum, herbarum &c. eius regionis, montis aut agri, ex quo ſcaturiunt. Hoc fit propter coniunctionem, factam in reſolutione illorum creſcentium, ex parte vnâ in generata, ex altera in reſolutionem: ex quo ſecreto reſoluto humore fons generatur, eiuſdem exortus, incrementi & decrementi cum illo concreſcente, & non à cataractis, ſicut priùs dictum eſt, ſed hi fontes ſunt creſcens quoddam, ſimile creſcenti ſuæ regionis, retinens illarum herbarum, arborum, &c. vires, potentias & proprietates. Et hinc prodit natura vngulæ caballinæ, vt balneæ nonnullæ ſimiles illi efficacias exerant: quædam mandragorę & iuſquiamo ſimiliter operentur, ac præſtent, vt impoſitis hominibus illicò ſomnum inducant.

Sunt quædam, quæ manifeſtò impingnāt, ex natura mucilaginis & viſci bituminoſi, quod ex creſcente illo in eâ regione incidit. Idem iudicandum ſimiliter de omnium herbarum naturis & proprietatibus. Sunt quæ vrticæ calorem, ac etiam frigus mandragoræ aut opii habent, qua vi paralyſin, arthritidem & ſciaticam ſanant.

CAPVT VI.

POrrò verò aliæ etiam aquæ ac fontes, magnarum virtutum, oriuntur in illis locis, vbi homines habitant. Eæ oriuntur ex ſalibus, ab hominibus aut pecudibus emiſſis, ac à terra imbibitis. Si enim pecora vrinam in ſtabulo profundunt, terra autem aquoſa attractiua eſt, tunc ſalſedo illa ſtercoris & vrinæ aquarum illarum congeriei permi cetur, & (ſic loquor) ſalnitratur. Quòd ſi ergo aqua talis, quæ ſalinitro ſimilis eſt, fonte parato excipitur, ſalnitroſam naturam aſſciſcit ac retinet, & inducit exulcerationem ſeu ſcabiem, cutem erodendo & exedendo. Quam ergo ſal vrinæ tam hominum quàm pecorum naturam habet: eadem quoque in illis fontibus ſeu aquis manifeſto deprehenditur.

CAPVT VII.

Aquę exulceratoriæ.

GEnerantur quoque variæ aquæ ab animalibus & piſcibus, quales ſunt paludes, in quibus tales piſces & vermes continenter degunt. Horum balneorum ad lauandum vſus naturæ contrarius eſt. Veneneſitate enim ſuam ſcabiem hęreditariam inducunt, cumprimis illis, qui biberint de illis. Putridas tales aquas, piſcibus aut vermibus repletas, ac in regione quâdam conceptaculo collectas, quiſquis vſurpat, illum ſcabiei & pruritui ſubiectum eſſe oportet.

CAPVT VIII.

SVnt & alii fontes, qui vim contrahunt ex congeſto fimo ex putrefacto ſtramine aut gramine in campis, ex foliis arborum & abietũ. Qualis enim cuiuſque regionis effuſio eſt: talis ea iudicanda eſt à medico ex eiuſdẽ materię conditione, cum acceſſione experientię. Natura autẽ ac qualitas iſtiuſmodi aquarũ multiplex eſt. Medici ergo officiũ eſt, Philoſophiā cũ xperientia quotidiana coniungere, nec erubeſcere ad inſtitutionẽ eorũ, qui regiones tales incolunt & nouerũt. Et huius quidẽ farinæ Medicis ipſum quoque neruum calidarum & frigidarum balnearum iudicandum relinquo.

CAPVT IX.

PRæter hæc omnia fontibus etiam accedit vis alia, concernens guſtum. Vndæ Thermæ nonnullæ ſunt, quæ acetoſitatem & dulcedinem habent. Hæ ſi ex natiua conſtitutione tales ſunt, ex vitriolo oriuntur. Id enim ſi ex prima ſua materia reſoluitur, acetoſas aquas profert. Similiter etiam, cùm ſumma in ipſo dulcedo ſita ſit, naturę ſuæ ratione dulces aquas profert. Poſſunt reperiri quidem etiam acidæ aquę, quæ tamen huius generis non ſunt. Id probat finis ad fundamentum ſeu cognitionem thermarum faciens. Ita enim & ſalia oriuntur, de quibus (de fontibus ſalſis & montibus ſaliferis) tamen hîc iam ſileo. Trado ſaltem de natura & proprietate aquarum acidarum, quales in Europa aut aliis regionibus occurrunt, ex Liquoribus vitrioli natæ. Vnde vitrioli virtutes etiam illis aſſignandæ ſunt, in curando ſerpigines, cicatrices, Alopeciam, Noli me tangere, adde & quamlibet impetiginem vlceroſam, veluti de Ærugine docemus.

Acetoſitas a vitriolo eſt.

CAPVT X.

SImiliter aquæ etiam ſunt, quæ aſſimilantur potentiæ metallorum, quales ſunt, quæ ex vitriolo oriuntur, quodlibet ferrum in cuprum mutare idoneæ. Similiter & aliæ aquæ, ex ſale gemmę procedentes, quodlibet coagulatum lignum in lapidem vertere valentes. Similiter aliæ æquæ variæ etiam aquę ſunt, indurantes ferrum. Alię emolliunt chalybem, quædam coagulant fructus. Hæ omnes multiplices ſunt. Quæ tamen, quia ad me-

medicinam (quo fine hîc de Thermis ſcribo) non ſpectant, nec ad morbos curandos faciunt : ea hinc ad Philoſophiam relegabimus.

TRACTATVS IV.

CAPVT I.

Thermarum natura vt cognoſcenda.

QVî virtutes & facultates thermarum, & ex quâ minerâ oriantur, explorare ſatagit huic opus eſt, vt naturam eorum iudicet ex probatis viribus, quas exerunt in morbis vel plurimis vel paucis, omnino vel ex parte ſanandis. Thermarum alia nulla probatio inueniri poteſt. Quòd ſi quandoque fiat, vt ſapor ſit ſulphureus, & ſulphur rubrum vel etiam mineralia alia ſecum ferat, ex eo iudicium firmum fieri non poteſt. Quis enim ſulphurum ortus ſit, ſuperiùs dictum eſt, nec ad thermarum cognitionem, ſeu virtutes earum æſtimandas confert. Thermarum omnium natura, materia & proprietas cognoſcitur, vt cognoſcuntur arbores. Illas enim quis nôſſet, ſi fructus non ferrent? Sed ex fructibus cognoſcitur illarum natura & proprietas, item qualis ea arbor ſit. Sic quicquid in naturâ aliàs etiam præſtò eſt, ex fructibus cognoſci debet.

CAPVT II.

Thermarum varia compoſitio & genera.

QVoniam ergo ex fructibus genus thermarum cognoſcendum eſt: id fiet præcipuè per operationes, quas in morbis perficiunt. Thermæ enim nonnullæ paralyſin & paralyticos ſanant. Hæ ex Mercurio Solis genitę ſunt. Nonnullæ tollunt Icteritiam. Eæ ex Mercurio Veneris ortę ſunt. Quędam vlcera conſolidant, & purulenta vulnera. Hę ex Mercurio Argenti viui naſcuntur. Quædam Febres ſanant, ortæ ex ſpiritibus ſalis. Aliæ contrario modo infirmant & corrumpunt, ideò, quia concordantia, & compoſitio vera & genuina non eſt. Et ex hâc operatione tot támque varię ſpecies mineralium conſtituuntur, quotuplices aquarum virtutes exiſtunt. Hinc elicitur, Medico incumbere, vt omnium mineralium vires & proprietates percognitas, ſciátque quodnam ſimplex in thermis prædominetur, vt duo ad ſe inuicem rectè comparentur.

CAPVT III.

VErum quidem eſt, multifariis hominibus multifarias proprietates cognoſci. Dicemus ſaltem de vlceribus. Vbi accidit, vt centum ſæpè viri vnâ vlceratione affligantur. Ex his 50. ſanantur: cęteri minimè. In iſtius modi operationibus iudicare & diſcernere debet Medicus, quęnam hominum natura ad ſanationem idonea ſit vel minùs, vel an tempus ſanationis prętenter inſtet. His enim neglectis, homines ſeducuntur, & operatio thermarum naturalium contemnitur. Sic conſtat, Mercurium corporis miro modo curare luem Veneream, ſordida vlcera, ſerpigines &c. Quòd ſi tempus & conditio morbi non attenditur, tantum ille perdit, quantum ſanat. Ita ſerpentina curat vulnera, non tamē omnia. Ita etiam materia Berlata phreneſin ſedat, non tamen omnem. In talibus ergo obſeruanda eſt theorica, ex quâ concordantia ipſa & compoſitum oritur, ne contraria coniungantur.

Tempus in morbis ſanandis ſpectandum.

Vt finaliter dicam, ex fructibus, hoc eſt, ex ſanantibus morbos arbores thermarum, hoc eſt earum naturas cognoſcere debetis, adeóque in omnibus praxin & theoricam obſeruare, quaſi ea peculiaris profeſſio & facultas ſit, cæteris ſimilis. Nam in aquis conſiſtunt eæ vires omnes, quas herbæ & lapides promunt.

CAPVT IV.

PRincipio ſigna thermarum hac via cognoſcenda ſunt. Primò, quòd ad eruptionem cauſam dent. Id verò virtuti nulli æquiparari debet, quia eſt ſal illud, quod in plumoſo & vrtica latet ſeu iacet. Ea eruptio eroſio eſt, balnei bonis virtutibus non annumeranda, ſed naturę corroſiuæ aſſcribenda. Ea ſibi ipſi iterum medelæ eſt. Semel enim rodit, quamdiu cutis viridis & varia eſt. Vbi viriditas perit, ſaneſcit illa iterum; Interim huiuſmodi aqua potata, eroſione ſimili intùs non caret. Quòd ſi non eadem ſæuitia erodat: balſamū corporis obſtare ſciendum eſt. Multi tamen inde in morbos coniiciuntur, qui ipſos ad mortem ducunt. Per eruptiones eiuſmodi ſæpiùs accidit, vt Apertiones fiant, nonnunquam oppilationes, & morbi alij plures. Hæc erga Balnearum natura pro bona virtute habenda non eſt, ſed pro corroſiua eroſione. Cuiuslibet ergo balnei natura & proprietas ſingulariter cognoſcenda eſt, quas vires & virtutes habeat præter ſuperiùs dictas vulgares.

CAPVT V.

Morbi triplices ſunt.

VT thermarum naturam adhuc rectiùs noſcatis, ſciendum eſt, tria eſſe, ex quibus medicinæ omnes procedant. Ex Mercurio, ſulphure & ſale. Tria hęc diſtribuūtur in ſuas ſpecies. Quare triplices etiam morbi ſunt, & ipſi in ſuas ſpecies diuiſi : ſunt morbi Mercuriales, ſulphurei, & ſalis. Morbis Mercurialibus debentur Balneæ Mercuriales. Ita & de cæteris iudica. Itaque quod vlceratum eſt, per Mercurium ſanandum eſt. Quod in viſco conſiſtit, per ſal: Quod in igne, per ſulphur. Iam vt ſpecies variæ ſunt : ita variæ oriuntur thermæ. Mercurius vnus curat vlcera Apoſtematum, alius Eſthiomena &c. Similiter & in ſalibus ſit. Pars vna ſalis, tollit Alopeciam: alia pruritum: alia ſcabiem. Sic viciſſim, nonnullum ſulphur extinguit ignē Perſicum, aliud Icteritiam, aliud febres, & ſimiliter ſpecies alias. Sic quod Lepram mundat, ex ſulphure Antimonij oritur. Quod Hydropiſin tollit, ex ſale Gemmæ, & Alumine Rocho. In quibus omnibus vt rectè procedatur, requiritur cognitio prius dicta, omnium ſimplicium, extra thermas naſcentium, hoc diſcrimine obſeruato; quænámque ſcilicet thermæ ex compoſitione in calorem tendant, quæ ex compoſito in Aceto ſitatem &c. Quæ ex nitroſa natura oriantur, quę ex Liquoribus terræ naſcantur &c. Diſtrictionem proprietatum, diſtinctio thermarum ſequitur.

CAPVT VI.

Thermis qualis Diæta debeatur.

SEquitur iam communis Diæta ad omnes thermas & morbos directa, eo modo, vt Regimina ordinentur ad conſtitutionem cuiuſlibet morbi ſeorſim, hac arte, vt balnei proprietas & Diæta concordent.

Sic

Sic thermæ Arsenicales operationem suam non perficiunt, nisi per abstinentiam, quæ seruanda est. Aureæ thermæ operationem suam complent per confortationem: quare cibus & potus optimus præstituendus est. Potissimum verò, quod considerari debet, situ est in corporibus mucilaginosis, vbi viscus abundat, vt sunt podagra, fluxiones &c. vbi accuratâ abstinentiâ opus est. Si ex tali viscositate morbi orti non sint: balneo vtendum est, cum summâ plenitudine cibi ac potus. Similiter etiam lauandum est secundum tempus ex gradibus Mineralium petitum & æstimatum. Nam æqualis regula vbique tenenda est.

Regula de Diæta in thermis. Summum in thermis obseruandum hoc est. Si thermæ morbos vincunt, nec abstinentia nec hora consideranda est. Si vero robur tale desit, diæta & ordo defectum illum supplent: sanationem tamen non præstant. Sanationem enim oportet procedere ex thermis. Omnis ergo cura eò conuertenda est, vt rectum & genuinum balneum eligas.

CAPVT. VII.

MEdici palmariũ hoc quoque officium est, vt, si ægrum ad thermas missurus est, initio sciat, an æger is nullâ aliâ medicinâ sanari possit. Huius cognitionis vtilitas insignis est. Hæc nempe. Si Medicus de ægro sanãdo desperat, aut malum futurum peius meruit: tum balneum suadeat, vt à culpâ excusatus sit. De his, qui animi gratiâ balneas visitant, hîc nihil dico. Quantum autem ad sanationem morborum, processus tenendus iste est. Scitote primum, thermis ex parte in viribus decedere, nec illas rectâ morbo quadrare. Oportet ergo dari compositum, quo perficiantur. Nam & extra in natura correctionib. multoties opus est. Sic & in balneis. Si quis contra paralysin lauat, paralytica remedia balneo addẽda sũt. Sic Hydropisi Hydropica ad correctionem addunrur; Nec conuenit, sexdecim vel plures homines, diuersis morbis affectos, simul in vnâ cisternâ lauare: sed cuilibet suum seorsim pendatur debitum. Et incondita ea sunt medicorum consilia, quæ confusionem illam suadent. Si in thermis id locum haberet: cur non etiam in simplicibus? Sed in neutro laudatur. Sedulò ergo opera danda est, vt omnes proprietates discernantur, balneúmque componendo ita temperetur, vt quadret ad morbum in sanitatem reconuertendũ, non ad medicum excusandum.

TRACTATVS V.

De Thermis Piperinis.

Balnei piperini mixtura quæ. POrrò vt seorsim quodlibet balneum describatur, quænam cuiuslibet materia sit, ex indicio illorum operationis noscenda: de Piperinis initiò ita constituo thermis, quòd calorem suum non ex separatione sortiantur, sed ex composito vitriolatorum mineralium ex parte vnâ: postea ex alterâ tribus primis, Veneris, Solis, Saturni: Hâc de causâ congenitam sibi habent vim virtutémque eam, quam habent vitriolati Liquores, postea Sol, Venus, Saturnus. Postea diffluunt per illas mineras, & tandem per mineras ferri, nonnullæ etiam per lapides Alabastri: cæteris cataractis incidentibus non permixtis. Ex quartâ parte Globi suum centrum & eruptionem sumunt, cuius

Eius vires. virtutes tales sunt. Curat mucilagines podagricas, & viscositates paralysis: Confortat etiã & reficit paralyticos, in consumptionem nondum delapsos. Colicam reuellit ex membris, eámque per vrinam & sedes euocat. Quare contractis valdè salubre est. Leprosis detrahit cutem: & post validam exiccationem integram nouam cutem illis inducit: vnde Lepræ remedium esse videri posset. Sanat crura tumida, & omnia corrosiua vlcera, mundificationibus debitis priùs præparata. Temperat menstruum, sistendo & prouocando. Prodest etiam diuturnis morbis exhaustis, & sensim conualescentibus, quos insigniter robarat.

Compositio. Cùm verò, vt superiùs dictum est, balneæ per se non aliter ac herbæ iudicandæ sint: ideò sine composito ad finem perfectè deducere non possunt. Qui ergo balneas Piperinas efficaciores ad prædictos morbos facere velit, is sequenti processu vtetur.

IN PODAGRA. Ad podagram.

♃. *Aquarum vitrioli* ℔ j.
Salis gemmæ ℔ ß.
Aquæ Thermalis, plenum solium. Misce, in hoc lauet æger vsque ad diem nonum: postea renoua hoc modo.

♃. *Fol. Ellebori nigri.*
Fol. senæ ana ℔ j.
Fabarum.
Lentium ana ℔ *iiij.*

In prædictâ aquâ. Thermali coquantur more recepto, laua vsque ad finem. Operam da etiam podagricis purgationibus, singulis septimanis semel.

IN PARALYSI ita compone. Ad paralysin.

♃. *Flammulæ*
Erucæ rubeæ an. M. vij.

Coquantur. In eo lauetur ad tempus dimidium, postea balneum muta, ita.

♃. *Petrolei* ℥ *iij. Olei philosophorum* ℥ *ß.*
Aq. Thermalis ℔ *j.*

Benè tecta vnà bulliant: postea effunde super spongias marinas, vt aqua omnis à spongiis imbibatur. Has impone balneo, & super illis laua. Hic non obliuisceris Confortatiuorum, interius in corpus ingerendorum.

IN CONTRACTVRA sic procede. Ad contractură.

♃. *Serpentinæ longæ M. ij.*
Agrimoniæ, Iuæ Arteticæ, an. M. iij.

Herbę hæc noctem ac diem macerentur in Aqua, die sequente bulliant. Super his continenter lauet. Poteris renouare pro ratione morbi.

PRO LEPROSIS. Ad leprosos.

♃. *Flammulæ M. x. vngulæ Caballinæ M. v.*
Cum Prędicta Aqua ex illis succum exprime, vt sexta pars balnei de ipsis coloribus ingrediatur. In eo lauet æger, & copiosa mucilago ac impuritas extrahetur. Quòd si ob graueolentiam necessitas requirat, renoua. Cessante operatione, abluatur purâ aquâ thermali, vsque ad finem.

In cauitatibus & sordidis vlceribus, fiat permixtio cum Aquis Aluminibus, culiculę, serpentinæ ana ad duodecimam partẽ Aquæ thermalis. Eâ lauentur membra sordidis vlceribus corrupta sola, non etiam corpus. Interim etiam purga, &c. sicut in vlceribus moris est.

IN

IN MENSTRVIS ita procede.

Ad menstrua. Iube lauer in putâ aqua,& potandam præbe hanc permixtionem.

℞ *Liquoris melissæ, pulegii, Artemisiæ ana.* Adde quantitatem quadruplam Aquæ thermalis,ita lauent, & dictam aquam potent, vsque ad finem. In confortatiuis rectus ordo tenendus est.

Hoc modo quodlibet balneum iis, quæ, aduersus morbum conueniunt, corrigendum & componendum est. Opus ergo non est, vt seorsim ac minutatim quoduis describatur: sed respiciendus est morbus & peculiaria natura balnei, & illis Additiones conferendæ.

DE THERMIS BADENSIBVS superioribus.

Baln Baldensis mixtura quæ. BAlneum Badense superius originem suam sumit ex Liquoribus Gemmarum. nempe ex Carabe, & citrino, perlis, & ex permixtione Spirituum metallorum Veneris & Iouis. Egreditur ex quarto globi puncto, & ab aliis aquis peruaditur. Vnde emergit maior vel minor efficacia: idque vento & aëri subiectum est, vt ab his tandem extingui possit. Postea currendo percolatur per Saturnium Arsenicum,& nonnihil virtutis de calcibus & Asphalto attrahit. Vires quæ. Vires eius Piperino respondent, si morbos excipias Mucilaginosos, Præterea autem temperat Hæmorrhoides & oppilationes in cardiaca passione: aperit obstructiones ex Tartaro factas, & eodem loco auertit generationem lapidis: tollit dolores articulorum & podagram. Mulieribus peculiariter nec prodest, nec obest, nisi semen adsit, quod vel ad bonum vel ad malum declinet, quoad sanitatem. Id enim promouet. Correctio eius in dictis morbis similis est priori. Et ad dictos morbos, Hæmorrhoides, & vterinos permisceatur cum centesima parte succi de *Safinâ*. Idem potandum est manè & vesperi indesinenter, in oppilationibus & cardiacâ. Quantum ad calculos & arenas permiscendum est cum Oleo Cupertino. In vlceribus quibus singulariter medetur, cum Realgare fixo temperetur, & vsurpetur lege balnearum. Facultas eius est, vt & scabiem ac pruriginem pellat, perfectissimè mixtum cum aqua Aluminis. Et hæ correctiones instituendæ sunt propter infirmitatem, quam balneum à coincidentibus aquis concipit.

DE THERMIS VVALLISERENSIBVS

Therm. Wallis quę mixtura. THermæ in Wallis egrediuntur ex tertiâ parte Globi, genitæ ex Liquoribus Magnetis & Carabe nigri: alluunt, mineras Marcasitarum, *Thalk, kakimiarum, &c.* nonnihil etiam de Granatis participant. Colorem suum balnenm hoc adciscit ex Separatione, & gradum à montibus niualibus refrigeratúrque Liquoribus Crystalli, à Marcasitis Kakimiisque suum sulphur extrahit, cum adhærente vitriolo, breuémque gradum transcurrendi Mineralia Lunæ & Mercurij habet. Vires quæ. Virtutes eius per omnia prædictis balneis conueniunt, nullo excepto. Cæterùm sicut Scammonea suis viribus polypodium superat: ita balneum in Wallis cætera balnea vincit. Præterea conditiones etiam habet futuram lepram & hydropisin prodendi, si modo leuia indicia habeat. Similiter & in contractura, si colica in Intestinis adhuc hæret, malo est. Nocet etiam calidis oculis,& auditui, ac promouet semen quodlibet, quod in morbum vel sanitatem erupturum est.

DE THERMIS PLVMBARIIS.

BAlneum plumbarium colligitur ex confluentibus Liquoribus in foueám illam, éstque in globi superficie: éstque putredo, ex variis rebus, *vt dictum est*, collecta. Putredo ea conuenit aceruo fimi, qui frigidus effusus, postea putrefactione sua calorem concipit. Hâc forma & Specie plumbarium quoque Balneum oritur. Intra seipsum primum generat *Nitrum & terreum saporem* ex sulphure terreo. Ideò insigniores alias vires non habet, quàm habent Nitrosa, nimirum vt iuuent eruptionem seu expulsionem nullius vsus, & iteratâ lotione lassitudinem tollant, sicut vulgarium aquarum mos est. Ex parte congenitam etiam vim habet promouendi id, quod ad bonum erumpere conatur: promouendi itidem id, quod ad malum vergit. Hîc ergo prudentem decet esse medicum, ne in lancem periculi ægrum exponat. Vim habet etiam ad vlcera sordida, ex salibus carnis nata, sananda per naturam stypticam & serpentinam, quæ in illo putrido nitro est. Si verò in sordidis vlceribus sanandis deficit, correctio est, vt Realgare fixo balneum temperetur,& communi more vsurpetur. Efficax etiam cumprimis est ad mouendos fluxus albos fœminarum,aliquot futuris annis erupturos: Similiter etiam ad mouendas futuras febres, velut & ad frangenda vlcera seu tumores, quos tamen porrò non consolidat. Promouet dysenteriam & Hæmorrhoides. Ad cæteros morbos pręcipuos etiam cum correctionibus additis non admodum facit. Qua decausâ de viribus eius plura scribi non possunt, quam de cæteris putridis aquis,quæ & ipsæ huius vires plerunque resipiunt.

Therm. plumbariįquæ mixtura. Vires quę.

DE THERMIS VVESTERENSIBVS.

BAlnei huius ortus est ex resoluto viscoterræ, hoc modo, quo quælibet terra ex vi & conditione Elementi Aquæ naturam sudorificá habet. Therm. Wester mixtura quæ. Hinc quot genera & Species terræ: tot peculiares etiã liquores inde destillant. Sic eo loco peculiaris terra & peculiaris eius natura est, ad solum semen faciẽs promouendũ, siue id benè siue malè iactum sit. Quòd verò ad morbos chirurgicos attinet, vt sordida vlcera & manantia, fistulas,& malè curata vulnera foraminosa facta, ea omnia ad sanationem perducit, & virtutes insuper alias quoque, aquis cognatas, secum vehit, cum gradu tamen superiore & fortiore. Vires quæ.

Correctionem in morbis corporis non admittit. Solum n. per se, citra compositum operationem suam perficere gaudet. Morbi a. Chirurgici hoc modo corrigi debent vt lutum id in calcem reuerberetur, postea soluatur in liquorem, aut ab ipso extrahatur *Alkali*: Ita applicetur vlceribus, post egressum balnei, & in balneo cum prædictis liquoribus ea

aqua

aqua permisceatur. Hoc modo sanat etiam vlcerationes vesicæ, & partium internarum aliarum, ab Apostematibus natarum. Liquor iste hoc modo resolutus præstans medicina est podagricis & paralyticis, & malis aliis ex mucilaginosis liquoribus inductis, velut & in Articularibus morbis cum correctione superiùs præscripta. Tollit etiam *Icteritiam*, si potetur cum Reolis, & prouocat vrinam cum pilis albis potum. Macilentis & calidis vehementer nocet, qui ob id hoc balneum vitare debent. Cæteræ virtutes & facultates, posterioribus temporibus adhuc noscendæ sunt.

Therm. Bad. Ferin. & Zellenf. mixtura quæ.

DE THERMIS BADENIS INFERIORIBUS, & Ferinis ac Zellensibus.

TRia hæc balnea eiusdem exortus sunt, & secundum cataractas in tria ista loca distribuuntur, & ex calce excurrunt, vnde calorem concipiunt. Vena ea, quæ versus Badenas inferiores vergit, perfecta & indissoluta vsque ad exitum manet, perfluens per duros scopulos & saxa, nec in viâ accessoriam virtutem accipit. Cataracta altera, quæ ad Ferinas, seu Wildebadenses thermas egreditur, per montana & ipsa excolatur, venam permixtam adsciscens, quæ calorem & similes virtutes infringit: vnde id imbecillius fit. Zellense balneum totum ab affluentibus aquis refrigeratur, per asperitates transiens, nec aliam, quàm natiuam naturam acquirit. In sui ortus initio, aqua vulgaris est: postea per calcem funditur, vbi calorem suum concipit, & virtutem. Alias ergo quàm calcis virtutes, non resipit.

Vires quæ.

Itaque vires eius adeò insignes non sunt, erodit cutem, vi calcis. Alias ad sananda vulnera & vlcera virtutes non habet, nisi quas præstat mundando & eluendo. Vis ea, quam ad membra paralytica habent, languida & infirma est. Si quid in mitigandâ colicâ facit: commune id habet cum quâlibet aquâ, quæ calefit, aut per calcem transfunditur. Si lassitudinem mulcet, appetitum conciliat, membráque alleuiat: id à quiete fit, & lotione diuturnâ. Decrepitis, & à laboribus exhaustis, ac crebris puerperiis fractis fœminis, sustentatio quædam est, & tria hæc balnea viribus non admodum diuersa sunt. Si quicquam discriminis est, id fit ab influentibus aquis. Potestatem etiam habent morbos grauiores leniendi & mitigandi, sed minimè integrè sanandi. Si quid natura ad statum meliorem reduxit, id promouent: velut & quod ad malum declinat. Correctione nec ista carent. Vbi enim principale infirmum est, ibi correctiones perficere multum non possunt.

Therm. gasteniarũ mixtura quę.

DE THERMIS GASTENIIS.

BAlneum hoc in ducatu Salisburgensi situm, originem suam sumit ex calce Marcasitarum, Antimonij, & illius Salisnitri: Ex sextâ globi parte effluens citra alias concurrentes aquas. Meatus eius est per matrices rubeorum Granatorum, velut & aureorum, cum multis adhærentibus mineris argenti & immaturi auri. Vires saluas & integras conseruat vsque ad irruptionem, eundémque caloris gradum vltimò retinet, quem primò habuit. Fortificationem etiam habet ex cuproso vitriolo, & ex mineralibus extrahit Arsenicum & Auripigmentum, despumat etiam ex se sulphur fixum & non fixum.

Vires eius assimilantur viribus piperis, periculosiore tamen cum grad[illegible]. Con[illegible]io enim eius est, vt omnia corporis Apostemata proferat & vi rumpat. Ad apostemata ergo procliuibus hominibus Balneum Gasteinense minimè prodest. Tantæ potentiæ est, vt etiam ad tertium annum sufficiat curandis vlceribus sordidis, cum correctione sequente. Similiter & in quarto anno sanat contracturas, addita eius correctione. Hanc proprietatem assumit ex incremento coaffluentis Salisnitri, quod ad quintum annum suum augmentum extendit, velut Arsenicum ad quartum, Auripigmentum ad tertium. Ex hisce tribus virtutem prædictam habet. Vim Apostematum ruptoriam assumit ex Marcasitis, operatione illi similibus. Cæteris suis virtutibus comparatur reliquis thermis, maximè in pellendâ arenâ, si debita correctio addatur.

Correctio ad vlcera maligna

℞. Aquæ Aluminis, Aluminis Iameni an. ℔.ij. Consolidæ Mucilaginis ℔j. Balnei q. s. vtere processu dicto.

Correctio ad Contracturam.

℞, Olei de Antherâ Liliorum ℥ iiij. Aq. Aluminis ℔.ß. vnà decoquantur, donec oleum albescat, & mucilaginosum fiat, effunde in solium: laua pro virium tolerantia.

Correctio ad Arenulas

℞. Rad. Aquilegiæ ℔.j. Seminis Thanaceti ℔ ß. Simul ebulliant. In hoc lauet æger pro conditione morbi. Quantum ad virtutes cæteras, quas Gasteniæ balnea habent, cum thermis prædictis illæ conueniunt.

Therm. Dopplicenses &c.

De Thermis Dopplicensibus in Bohemiâ, & Badensibus in Austria ac Villacensibus: &c.

TRia hæc balnea eodem ortu profluũt, nascuntúrque ex calce. Secum tamen virtutem nullam proferunt. Nec enim à cataractis, quas transeunt, vim vllam contrahunt. Calefiunt à calce, nullam tamen insignem calcis virtutem adsciscentes. Cùm ergo nullam vim præstantiorem habeant, quàm aquæ calentes cæteræ, quæ præter calorem nihil promunt: de illis plura non trademus. Austriacum tamen balneum nonnihil habet Talki & Kakimiæ: sed virtutes alias memoratu dignas non habet. Pertinent ergo ad cæterarum calentium aquarum censum.

Gœppingen acidulæ quales.

De Fonte Gœppingen, & Fonte infra Confluentiam, & acidulis Egranis & Grisonibus.

ACidularum harum communis origo est, suo tamen quodam discrimine distantium. Gœppingen enim aqua vulgaris est, & aciditatem suam conci[illegible]it ex mineralibus, vitrioli, cupri & ferri, &c. quæ transfluit. Id genus adeò subtile est, vt quamprimùm calefit, gustus pereat, manente tamen virtute. Mineralia, ex quibus acetositatem

tositatem concipit matura nondum sunt, sed in prima materia adhuc iacent, & in aquis illis quasi suffocantur. Hinc virtus aquæ correspondet. Præterea etiam continuum augmentum & profluuium est, in vno quidem quàm in altero loco exundantius. Virtutes ergo eius insignes sunt ad mundanda & sananda vlcera cum primis correctionibus. Tollit etiam scabiem & pruriginem, si cum sale permisceatur. Propter naturam verò vitrioli immaturi & mineræ Martis, vim possidet corroborandi stomachum, & superflua eius expellendi, appetitum ciendi, febrésque ac putredines ex corpore profligandi per secessum. Chronicis morbis, velut & Quartanariis, ádque hyposarcam dispositis, vsus eius periculosus est, nisi mali fomes præcipuus ante sublatus sit.

Balneum prope Confluentiam ad lauandum inefficax est. Sed in potu adhibita aqua vim quadamtenus habet stomachum confortandi, & putredinem eius expellendi.

Fons ad ægram acetositatem suam sortitur ex putrefactione vliginis musciúe parúmque de prædictis mineralibus participat.

Qui apud Grisones est, similis est Gœppingensi, & eo paulò nobilior: quia plura confluentia mineralia in cataractis iacent, per quas illa aciditas quasi percolatur, séque melius purgat.

De Scaturiginibus Salsis.

DE Liquaminibus Salis hanc proprietatem tenete. In his qui debitâ ratione & ordine lauat, is liber est ab omnibus oedematosis crutibus & quicquid ex illis oriri potest. Aspellit etiam futura vlcera maligna &c. Tollit etiam fluxus Podagræ & Paralyseos, ac omnem hydropysin & hyposarcam in initio expugnat. Vim etiam habet corroborandi neruos, articulos, & si quid aliud mali ex defluxionibus & liquoribus oritur, id tollit. Quicquid per se non operatur: additionibus correctum non perficit.

Cæterùm post hæc omnia de Balneis à me præscripta scire vos etiam velim, multas adhuc alias eásque admirandas virtutes in illis consistere, quæ nedum quidem penitus exploratæ sint. Per imperitiam enim Doctorum & Medicorum tantus in thermis abusus committitur, vt ipsa balneorum proprietas in ægris operari non admodum multum possit. Quælibet enim virtus, si rectè non vsurpetur, operatione & effectu caret. Multa præterea etiam sunt alia, quorum nomina hîc non pono, in regionibus aliis, de quibus in initio libelli generaliter aliquid dixi. Pro illustriori tamen explicatione, quo vobis vniuersis thermarum proprietas notior & planior sit, deinceps notate, quibusnam simplicibus aut herbis eæ conueniant aut correspondeant.

Piperinæ thermæ conueniunt Melissæ, & foliis Ellebori albi & nigri, similiter & Iuæ Artheticæ, ac Agrimoniæ, & Serpentinæ, velut & ex parte Mumiæ. Quæ thermæ quibus herbis &c. conueniant.

Badenæ superiores æquipollent Arthemisiæ, & parte quâdam viribus Basiliconis, & pœoniæ, ac Aluminis.

Wallis conuenit cum Alumine quadamtenus, deinde Iassæ, & Antheræ Liliorum.

Plumbariæ æquiparantur solatro & portulacæ, cum coincidente calore.

Thermæ Badenæ inferioris & in syluâ Martiâ, &c. assimilantur Chamomillæ, & ex parte Iuæ Artheticæ.

Gasteni comparatur Melissæ, Pulegio, Iuæ Artheticæ, Serpentinæ, consolidæ, & magnâ ex parte Chamomillæ.

Dopplicenses, Badenses, Austriacæ, Villacenses, conueniunt viribus Ligustici.

Scaturigines salis æquipollent calci extinctæ, & Lithargyrio præparato, ac bolo resoluto.

Hinc ita collige & disce. Præmemoratæ quidem hę herbæ, etsi insignibus viribus dotatę sint, ac sublimiter (vt ita dicam) specificatæ, sæpiùs tamen auxilium non præstant. Eodem modo & Balnea suis in virtutibus nutant & vacillant: quod quidem cautionis loco in dandis consiliis singulariter obseruandum est.

DE
THERMARVM PIPERINARVM IN SVPERIORE HELVETIA SITARVM VIRTVTIBVS, Facultatibus, Operationibus, ortu & scaturigine, Regimine ac ordine, Explicatio
D. THEOPHRASTI PARACELSI.

REVERENDISSIMO PRINCIPI AC DOMINO, DOmino Ioanni Iacobo Russingero, Cœnobij, Piperini Abbati, Domino suo clementi.

Euerendissime Princeps, Domine clementissime: ante omnia opus est suggeri explicationem quandam, quæ naturalium virtutum describendarum viam & occasionem sternat. Id hoc modo fiet. Homo ex duobus nascitur parentibus. Vnus est terra, alter cælum. Terra est homo: Cœlum sunt Astra.

Astra. Ex homine concipitur corpus: ex Astris intellectus. Sic homo procreat suam imaginem: & Astra suum naturale Lumen. Hâc ratione quilibet nascitur ad conditionem sui parentis. Huic quod implantatur, perficere aptus est. Ita filius potestatem habet, in paternâ suâ hæreditate versandi.

Porrò quoniam corpus & naturalis sapientia gignuntur, vtraque quidem ad lumen naturæ: ex eo sequitur, quòd, quicquid natura Astrorum illuminat, magnum id & admirandum inferioribus videatur: ita, vt nonnulli pro Diis habiti fuerint, ab illis, qui ex minori influentiâ homines nati fuerant. Hinc laudem captârunt spurij & degeneri hæredes, vt cum gloriâ etiam diuitias sub generationis legitimæ prætextu compararent. Cùm verò extra superiorum Astrorum sapientiam hæreditariam illæ minimè dentur: exortæ hinc sunt fraudes, doli, imposturæ &c. quales non leui cum noxâ in Medicina apparent.

Cæterùm cùm prouidentia diuina huiusmodi irruentes falsarios in speculo Prophetiæ præuideret, caritatem erga proximum, & in Hiericho vulneratum complens non ex Academiis sed ex laicis Samaritanorum Medicos immisit, & citra improbè composita falsariorum recepta per vinum & oleum illum ægrum conseruauit & sanauit. Quare Deus Magnalia sua miro modo declarat, ne per spuriorum Medicorum errores ægroti seducantur: seducti autem iamdum, à Deo tanquam proximo, iterum confirmentur per composita nempe diuina, quæ in thermis seu balneis calidis, ex quibus hoc quoque piperinum est, demonstrantur.

Quod cùm apud me profundiùs cogitarem, Reuerendissime Princeps, huius Balnei vires & facultates, quibus ingenita Dei Magnalia mirificè produntur, describere fas ac æquum esse censui. Cúmque prouidentia diuina per gratiam & impreßionem cœlestem in Reuerendißimæ vestræ dignitatis Ducatum tantam aquam collocârit, quam innata tua regia mens hactenus splendidè conseruauit & seriò tutata est, haud temeraria cogitatio subit, diuinam hanc dotem propter imperitiam Medicorum in vsum & subsidium ægrorum prolatam esse, quam ob id equidem etiam communicato consilio augere & illustrare volui, vt vires illius in operando & iuuando eò essent efficaciores. His me cum ipsis ægris in R. D. T. gratiam & fauorem offero. Dabam in Cœnobio vestro vltimo Augusti An. 35.

R. V. C.

Subiectus

Theophrastus Hohenhemius, Doctor.

DE BALNEIS PIPERINIS IN HELVETIA SVPERIORE, in Ducatu Reuerendissimi Principis ac Domini, Domini Ioannis Iacobi, Dei Gratia ibidem Abbatis, in ditione Sangans.

CAPVT I.

Extribus vniuersa constât.

QVæcunque in terra apparet, & ex eâ producuntur, ex tribus composita sunt, népe ex Sulphure, Sale & Mercurio. Id per Philosophiã demõstratur in generatione metallorum, Marcasitarum, lapidũ & gemmarum, similiter & fructuum ex terra nascentium, ex quibus omnibus constat, tria illa, quæ prima materia sunt, in vltimis materiis reperiri ac inueniri. Ex quâ inuentione ipsæ deinde vires & facultates cognosci possũt. Hæc ego propono, quia thermæ in Europa, mihi quidem cognitæ, per se ipsæmet produnt, quænam ipsarum prima materia & corpus sit. Eo cognito, fas deinde est Medico, secundùm inuenti corporis conditionem easdem describere. Sed vt de balneo Piperino dicam, in eo tria prima manifestò non inueniuntur, ita, vt aquâ hæc ex prædictis corporibus vim ac potentiam suam acceperit. Nullo ergo modo pro Elementorum fructu habendum est, sed est id per se elementum perfectum, & vt elementum in proprietatibus aquæ describendum. Et sicut ortus in elemento aquæ deprehenditur: ita similiter ipsum quoque balneum exaltatum est. A doctis ergo Sulphuris, Salis & Mercurij mentio facienda non est. Quî verò eius ortus & generatio intelligi debeat, id lumen Naturæ damonstrat, ceu sequitur.

Separatione omnia discreta sunt.

Docet Naturę lumen Deum quodlibet separâsse & diuisisse, vt seorsim existeret. Ita separabantur lux & tenebrę, citra omne mutuum damnum, quod dies & nox probant. Præterea separauit idem etiam metalla, quodlibet in suam proprietatem. Sic sua vena est auro, sua minera est ferro, suus splendor argento: suum denique proprium domicilium cuilibet metallo. Discreuit insuper à se inuicem Marcasitas & genera salium. Eodem modo & æstatem ac Hyemem, & elementa, & herbas

herbas, & fructus, & crescens quodlibet, vt nimirum hinc videamus, quà varias Species Deus ex vnico Iliastro creârit, quámque sublimia ipsius in Terra Magnalia sint, dum omnem arenarum numerum Officinæ ipsius species superent, qui cœlum & terram eousque ornauit, vt omnia denique satis cognosci aut considerari non possint.

Dei mira potentia in Natura.

Hæc ideò recenseo, quia in hoc balneo piperino aqua separata est in sua complexione, calida nempè in suas peculiares venas & cataractas & frigida similiter in suos ductus. Nihil enim adeò frigidum est, quin calorem contineat. Nihil adeò calidum quin frigus habeat. Sic à se inuicem separantur sensationes frigoris & caloris. Ita Aqua & Balneum Piperinum est Elementum Aquæ, ab Elementis cæteris sensu caloris separatum. Non quidem, quòd hæc aqua sola talis sit: Sed huiusmodi venæ aliæ plures sunt quæ exitu suo erumpunt in flumina, Oceanos & Maria, nobis quidem minimè nota. Cæterarum enim aquarum frigus illarum calorem extinguit. Hinc multæ aquæ sunt, quæ debitam aquæ frigiditatem non referunt, sed nonnihil calidæ deprehenduntur.

Montes ardentes &c.

Omnibus constat, creâsse Deum in mundo montes ardentes & igniuomos: velut olim in Sicilia Ætna apparuit, & in Misnia Kolberga, & alij plures, continenter & iugiter ardentes, igne nullo extinguibiles. Corpus, in quo ignis ille ardet sunt lapides & terra illius montis. Quod si Deus ignem tam admirabilem in terra ex lapidibus suscitat: an non etiam concedet ratio humana, quòd Deus ardentes aquas producere possit?

Nam experientia docet, ipsum vinum ignem ardentem in sese continere, si acetum ab ipso separetur. Et, Segregatio diuina non possit etiam separare ignem ab aqua, acetum eius remouendo? Ipsi quidem oculi nostri plus non largiuntur, quàm quòd Ignis habitationem suam in sulphure, hoc est, ligno habeat. Et tamen lapides ardentes, Magnalia Dei stupenda esse, demonstrant. Qui lapides ardere facit: is facit etiam feruere aquas.

Ex ardentibus ergo illis montibus, oculis nostris expositis, demonstrari potest, quòd similiter & intra terram multus eiusmodi ignis sit, qui venas aquarum transfluentes feruefaciat, quæ postea ita calidæ extra terram erumpant, & aliquandiu non refrigerentur: Hanc autem aquam similem ac talem originem sortiri, negandum est. Ipsa enim nec saporem, nec proprietatem, nec permixtionem illius terrenæ Ignitionis secum effert, sicut in multis aliis thermis deprehenditur, in hoc autem balneo Piperino animaduerti non potest. Ea enim per se aqua pura & clara est, nulli corpori adhærens, nec vllum saporem referens.

Notandum etiam est, quòd Deus mirando modo naturas has separârit, nec vnum alteri obstare & impedimento esse possit. Sol suum calorem retinet: suum frigus Luna, & tamen vtriusque sua in cœlo peculiaris Essentia est. Quòd si in cœlo: non vtique minus etiam in terra, frigida & calida Aqua, citra Essentiarum destructionem ex terra in auram erumpere possunt. Porrò ipsa etiam natura docet, quòd in herbis vis vrens &c. sit. Qui tamen ignis cùm sensibilis nòn sit, ad comparationem huc non faciet: Sed dicendum erit de sensibilibus. Negari quin etiam non potest, multos adhuc montes igniferos esse qui tamen Ignem nondum conceperunt. Sic meâ ætate in Stiria propè Ebischvvald tempore autumni à pastoribus ignis succensus iuxta salicem fuit, à quo igne multa deinde prata exardescere cœperunt, ita, vt collecta numerosa plebe opus esset, quæ terram vertendo ignis progressum coërceret: An tamen is extinctus iam sit, satis non constat. Eodem modò etiam calidæ aquæ oriri possunt, quæ tamen non pro thermis: sed pro aliis calefactis aquis habendæ sunt.

Historia de Stiria pratis in combust.

Cæterùm vt balnei Piperini defectum & reditum intelligatis, ita attendite: Quicquid Deus creauit, id ad renascentiam destinauit. Sic per interitum senioris emergit iunius: adeóque cuilibet rei sua meta suus terminus præfixus est, quo gaudeat & exultet, nec amplius dominetur, siue ea bona siue mala sit. Exemplum. Lunæ Terminus quatuor septimanarum est. Eo exacto, renouatur, & tamen Luna vna est. Si Luna 4. septimanis senior fieret: ad eam malitiam ascenderet, vt Astra omnia opprimeret. Itaque si ad summum sui instituti ascendit, cogitur iterum descendere, & renouari. Sic cuilibet Creaturæ suus Terminus præpositus est, quem transilire ea non potest, siue bona siue mala sit. Quòd si Terminum suum vrtica transcenderet: quàm acris & vrens ea futura sit? Si rosæ terminum suum transirent: quis odorem illarum ferre posset? Tam bonis ergo, quàm malis Deus suam metam præstituit, ne quicquam æquo altiùs ascenderet. Id enim non conduceret. Sic & balneum Piperinum renascentiæ destinatum est, vt in æquali virtute perseueret, & æquo nec peior nec melior euadat.

Termin. rebus omnib. præfixus.

Hoc planiùs ita intelligite. Æstatem Deus ordinauit ad id, vt in ipso emergerent & æstiualiter viuerent omnia ea corpora, quę solis viribus subiecta sunt. Sic cum æstate crescunt ordinatæ constellationes, herbæ & alia, & vnà cum eâdem iterum moriuntur. Idem & de thermis Piperinis iudicate, renascentiam eius incipere in vere, & terminare in hyeme, adeoque cum herbis crescere & mori. Et sicut herbæ coguntur ab ortu Solis, vt ex terra enascantur: ita per potentiam & operationem Solis protruditur etiam balneum Piperinum, vt cum terrenis crescentibus prodire, & cum iisdem iterum interire cogatur, semine interim ipsius in terra relicto, quod tandem vi Solis ad priorem statum resuscitetur. Sed de ortu & generatione balnei Piperini hæc dicta sufficiant.

Thermæ piperinæ cur deficiant & renascantur.

CAPVT II.

De viribus & facultatatibus Aquæ ac Balnei Piperini.

BAlnei Piperini virtutum descriptionis, modus hic erit. Homo in se habet loca

expurgationis

expurgationis (Emunctoria vocantur) per quę natura expellit aduersa & superflua. Hîc multa impedimenta incidunt, ita vt in expellendo natura interdum infirmior sit. Ad hanc iuuandam medicina condita est. Iam loca quædam expurgationis sunt, ad cutem pertinentia. Vbi si Natura deficit, ei succurrendum est. Vbi enim ipsa expulsionem molitur, ibi opem ei prestare medicus debet. Sic ergo expellentes virtutes tantùm sunt purgantia. Quædam expellunt intrinsecus, vt Rhabarbara, nonnulla forinsecus, vt Thermæ. Hoc modo Piperinum balneum est purgatio extrahens ea, quæ Emunctoria elicere non possunt, idque vi per carnem & cutem, viribus suis similis Scammoneæ.

Natura infirmior medicina iuuanda.

Purgantiũ quot ordines.

Preterea scitis, multiplices herbas esse quæ & ipsæ forinsecùs purgãt, vt sunt *Cicatrisantia, Cantharides, Melaones, Flammula.* Quas virtutes & potentias herbæ hæ & simplicia habent, eædem huic quoque balneo assignantur. Vos ergo Doctores & Medicos in genere scire decet, quænam secundum duo puncta prædicta, per purgationes externas expelli debeant, vt ea huic balneo destinetis. Similiter & vis ac natura cicatrisantium probè cognoscẽda est. Huius enim balnei virtutes simplicia cætera longè superant, & cum Quintâ Essentiâ probè conferri debent. De hoc ita dissero.

Compertum est vobis, calorem varias habere essentias seu naturas. Vbi calor sensibilis est, ibi insensibilem virtutibus longè superat. Secundò alius est calor Solis, alia operatio caloris fimi, alius calor ignis ex Ligno, alius calor cum operatione in igne lapidum &c. Adducemus exemplum. Massam quandam pone in vitrum, & hoc occlude, ac expone calori Solis: putrefit in aliud. Colloca in calorem fimi, iam iterum digeretur in aliam putrefactionem. Si ad ignem lignorum posueris: iterum aliud experieris. Similiter & in calidâ aquâ, calido aceto &c. Cùm ergo vis caloris tam diuersimodè operetur, nec vnam semper eandémque digestionem producat: Concedendum vtique huius Piperini balnei calori erit, quòd operatio eius in attrahendo cætera Attractiua longè superet. Per essentiam enim caloris virtus Attractiua fortificatur, & in operatione tali nulla alia medicina ei æquiparari potest. Caloris ergo consideratio apprimè necessaria est, ac instar Arcani cuiusdam habenda.

Caloris natura multiplex est.

Notate præterea, alios etiam morbos esse, qui ad externas purgationes non deducuntur, vt sunt Podagra, Arthethica, contractio &c. vulnera & similia. Quibus de causis his talibus in balneo auxilium præstetur, ita obseruate Virtutes omnes, quas subtilis Terpentina continet, in balneo piperino etiam inueniuntur. Hunc effectum causatur nec frigus, nec calor, sed virtus peculiaris alia, à Deo in salutem ægrorum congenita. Apparet enim ibi virtus Iuæ potabilis. Medicus ergo hoc casu medium morbum nec per purgationes internas, nec per externas expellere potest: Sed is ad Arcana Iuæ Artheticæ, quæ hîc satis copiosa inuenitur, deducendus est. Multum tamen hîc etiam operatur congenitus calor, qui mulcedine suâ humano calori admodum familiaris est. Congenitus namque calor ingentia operatur, sicut calor gallinarum pullos excludit. Ex eodem calore etiam vermes bombycini nascuntur. Sic calor virginum vel fœminarum decrepitorum ætatem prorogat. Quoniam ergo eiusmodi calor insitus est, aqua hæc Piperina insignis efficaciæ erit, cognata sibi simplicia omnia, in quibus nullus calor sensibilis est, excedens.

Calor thermarum calori naturæ familiaris.

CAPVT III.

De attactu balnei Piperini, ac nominibus morborum ad thermas has spectantium, vel non.

HVius balnei operatio in aggressione morborum, duobus modis perficitur. Primò extractione materiæ morbificæ: Secundò eiusdem consumptione. Pro his notate Exemplum. Veluti Magneti Deus suam virtutem indidit, vt trahat ferrum: ita his Piperinis thermis etiam vim attractricem contulit, extrahẽdi ex lacertis corporis morbos eos omnes, qui chirurgiæ subiiciuntur. Hæc aqua est medicina, quâ chirurgus in omnibus desperatis morbis vti debet. Hoc est, si natura operationi non sufficit: facit id hoc balneum. Si quęras, cur? Ob vim magneticam. Itaque quod Deus admirabiliter adeò ordinauit; id lumen Naturæ capere non potest, sed id per se Arcanum ipsum testatur. Præterea adest etiam vis consumens, quæ quod attrahendo domari non potest, consumit. Sicut Ventus humores terræ, aut Sol fouearum aquas absorbet & exiccat: ita in hoc balneo materia quoque & fluxus morborum consumitur.

Balnei operatio duplex.

Sed ne obliuiscar piscinæ in *Siloa*, quam Angelus definitis temporibus commouit, in quam etiam qui primi ingrediebantur, sani euaserunt: scire conuenit hoc loco ipsum naturæ lumen huic Angelo cedere debere. Potentia enim diuina naturalem explicationem omnem superat: Cuius manus quicquid attingit, id perficit. Deus namque naturâ superior est.

Piscina Siloa. &c.

Æger itaque, qui in hoc Balneo lauat, non vsitatum morem sectabitur, sed vsum suo morbo accommodabit. Nonnulli morbi diebus nouem vel decem finiuntur, quidam pluribus. Respiciendúmque est ad crassam complexionem & naturam hominum, balneandi diligentiam vel negligentiam, lauantis proprietatem, & morbi conditionem. Postea æger de tolerando dolore animum obfirmet. Nam cùm materia in corpore clausa per poros exire nequit, cutis aufertur, vt exitus pateat. Tanta huius balnei potentia est. Insuper malitia & senium morbi non semper vnicâ vice (hoc est, vnâ ad balneum profectione institutâ) illicò extrahi potest, sed idem interdum denuò, ac tertiò quartóue repetendum est. Balneum enim sibi ipsi digestiuum est & syrupus. Quod maturat, etiam extrahi sinit. Plura in genere describenda non sunt, sed modo infra scripto procedendum.

De Morbis ad Thermas Piperinas spectantibus.

QVælibet contractura, & membrorum contorsio, ex irâ, vino, colicâ, támque fœminarum quàm virorum.

Omnis tremor manuum pedúmque, ex vitio medullæ natus,aut ex irâ, vel intemperantiâ, vel refrigeratione neruorum & tendinum ſuſcitatus,

Quælibet podagra & Arthetica, ſeu membrorum Arthritis, ſynouiæ ſe conſerens, ſimiliter & omnes dolores dorſi, coxendicis, &c.

Omnia laſſa membra, cholericis familiaria, aut iis, qui durioribus ſe laboribus exercuerunt, vt baiuli, opifices, tabellarij, &c.

Omnia ex coagulatione tabeſcentia membra, vbicunque in corpore ſint.

Omnes febres antiquæ, cumprimis quartanę quæ annoſiores propter intempeſtiuè adhibita remedia contumaces factæ ſunt.

Omnes affectus ad Icteritiam propendentes, & ex bile orti, cum internorum Apoſtematum causâ.

Hi morbi interni præcipui ſunt, qui balneis Piperinis commodiſſimè tolli queant. His adde duos palmarios alios, Paralyſin & Diabeticam: quorum ea natura eſt, vt, ſi balneum tertiò renouetur ſeu renaſcatur, magnam inde vtilitatem percipiant.

Similiter & Mania,non tamen ſine ſequente conſilio.

Proſunt etiam omnib. morbis muliebribus, eâ tamen ratione, quam in huius libri fine appoſuimus.

Faciunt etiam contra arenas, tam albas, quàm rubras. Item aduerſus calculum in vreteribus impactum, addito tamen certo conſilio. Itidem & omnibus malis renum & veſicæ, prodeſt, vt deinceps.

Iam ſequuntur morbi Chirurgici.

OMnes morbi, qui intra cutem & carnem, vel in cute & carne vel abditi latent, vel manifeſti ſunt: vt ſunt, macies, ariditas, ſyrones, pruritus, ſcabies, impetigines, & impuritates aliæ cum ſcabie & pruritu coniunctæ.

Hi quoque morbi ad chirurgiam pertinent, ſed cauſam in internis poſitam habent.

TVmores & vlcera omnia ſub crure enata, manantia & ſordentia, aut pure quomodolibet fœdata.

Vulnera aperta omnia, quæ foris cruſtâ intecta, interius cuniculis factis quoquouersùm ſerpunt.

Similiter omnia foramina veſicatoria, quæ contractura ſequitur, aut quæ à remediis exaſperata ſunt.

Itidem manantes Syrones, cancer Eſthiomenus, & fiſtula cum vlceribus pectoris.

Similiter & foramina ſicca,tumida.

Hæ ſunt virtutes,quæ in vulneribus & extrinſecus affluentibus morbis deprehenduntur.

OMnia vulnera, æquo maturiùs ſanata, ſine ſolida carne ſubnatâ.

Omnia vulnera ſuffocata, ſuperiùs conſolidata, interiùs adhuc caua.

Omnia vulnera malè curata, relictis oſſiculis & fragmentis.

Omnes oſſium malè curatæ fracturæ, ex arte non tractatæ & ſolidatæ.

Omnia membra luxata, ex articulis emota, aut per torturam eliſa.

Membra, quæ poſt vulnerationem tabeſcunt quocunque modo.

COntumacia omnia vulnera punctionum, telorum, glandium, tormentorum, medicationem non admittentia. Sic etiam telorum ramenta aut glandes intra cutem hærentes. His exitus paratur.

Grumoſus omnis ſanguis & concretus, à caſu, contuſione, plagis ſiue is exteriùs, ſiue interiùs hæreat, ſiue vetus, ſiue recens ſit. Hunc enim reſoluunt.

Omnia vel recens vel antiquitùs refrigerata membra. Frigus extrahunt,& natiuum calorem reducunt.

Sequentes morbi nonnunquam fouentur, nonnunquam minimè. Periti ergo doctoris conſilio opus eſt.

Papulæ ſine contracturâ & hydrargyro venenatæ. Similiter & Heriſipila.

Hi morbi ad balneum Piperinum ducendi ſunt.

Quælibet nimirum Lepra, exceptâ eâ, quæ ex Menſtruis oritur.

Omnes hydropes, exceptis illis, quæ non ex Apoſtematis proueniunt.

Omnes prægnantes, & quæ morbis diuturnis cum Apoſtematis internis laborant. Etiam hi morbi, in quibus paralyſeos ſigna apparent.

Omnes illi, qui papulas vel cũ vel ſine contracturâ habent. Sic quibus ſanguis ad caput aſcendit.

Omnes, qui caduco affliguntur.

Omnes, qui ad profluuium ac diarrhœam propenſi ſunt.

Omnes, qui ad colicam ex irâ diſpoſiti ſunt.

Quilibet æger ſeipſum exploret, & in balneo hoc iſtum ordinem ſeruet, qui ſequitur.

CAPVT IV.

Conditiones hæ ante omnia ſeruandæ & tenendæ ſunt.

LAuandum eſt ad neceſſitatem vſque. Quòd ſi vna ad balneum profectio ſatis non ſit, continuetur & iteretur eadem, quàm diu opus eſt.

In cibo & potu temperantia ſeruetur, nec crapulæ aut ebrietati vllo modo opera detur. Calendum eſt:& frigida non aſpergenda, Caueatur etiam ventus. Lauans probè munitus ſit veſtibus, calceis &c. Vitetur libido, ne tali exceſſu virtus balnei diffametur.

Ordo in cibo & potu.

Ordo ciborũ & potuum in balneo.

IN balneo generatim vitanda ſunt allia, cæpe, raphani, ſinapi, porrum, vinum ſublimatum, piſa, lentes, pultes ex lacte, caſeus, lac, & ex lacte parata, niſi recentia ſint,caro ferina, niſi iuſto tempore capta ſit, caro porcina, caprina, & vetuſta, feræ ac domeſticæ Anates, anſeres, columbæ ſeniores, ſaliti aut indurati piſces & carnes, tinchæ, murænulæ, anguillæ, frixa, panis vetuſtior, panis hordeaceus, vinum mixtum, fortius, turbidum aut acidum. Cæteri cibi, vt ſalutares, admittuntur.

Ex aromatibus ſolum cinnamomum,crocus &

& Macis vſurpetur.

Quilibet etiam pro morbi ſui conditione, maiorem minorémue ſui curam agat. Qui animi & oblectationis causâ lauant, hi ſuo arbitrio linquuntur. Cætera neceſſaria addiſci poſſunt ex iis, qui in balneis miniſtrant. Experientia námque quotidiana librorum conſilio melior eſt.

Cuilibet etiam lauanti, etſi nulla aliâ medicina vtatur, prodeſt, ſi ſub quamlibet auroram tria Iuniperi grana ex aceto pro purgando ſanguine deuoret. Poſt cibum ſumptum, tam manè quàm veſperi etiam confert duo vel tria coriandri grana ex aceto vorare, vt ciborum euaporatio impediatur.

Balneantibus certus & præciſus horarum numerus deſignari non poteſt. Conſilium enim id non à Doctoribus, ſed à conditione morbi, tolerantiâ ægri, balnei robore, &c. petitur. Balneum ſuo modo operatur. Qui numerum obſeruando, balnei naturam negligit, is malum peius reddit.

Multi morbi ſunt, qui quotannis, interdum ſecundo, tertio, quartóue, &c. nouum balneum poſcunt. His parendum eſt. Huius claſſis ſunt defluxiones, Arthetica, podagra, & vlcera ſordida manantia.

Conſilium peculiare in vehementibus morbis adhibendum.

SIcut de regimine in vſurpando ligno notum eſt: ita hîc ſciendum, ordinationem talem etiam in balneo Piperino vſurpatam, inſignes & ſtupendos morbos ſanare, eos nempe omnes, qui ex defluxionibus oriuntur, ſicut tam interni quàm externi morbi probant. Quæ mala per lignum & ſolitam eius abſtinentiam perfectè tolli non poſſunt, ea in hoc balneo plenè & perfectè abolentur.

Conſilium bonum eſt, vt iuſcula in cantharis decocta citra ipſius ſubſtantiam roborandi causâ adminiſtrari non intermittantur.

Conſilium aliud pro morbis nonnullis, quo vtendum eſt, cùm natura balnei ignauior eſt, quam vt illos ad perfectam curam deducere poſſit.

HVius generis ſunt contractura, podagra, tabes membrorum, paralyſis, vlcera corporis maligna. Item, arena, mania, & quæ ad vulnera referuntur.

In contracturâ tale eſt. Poſt primam lotionem, oleo vulpino, cum Balſamo de Galbano, vt Arnoldus docet, mixto, manè & ſerò inunge pro conſilij Medici tempore. Ita contracturæ ſanantur. Vtile etiam eſt, paulò pòſt iterum lauare.

In podagra ſimiliter, aut cum Balſamo de Mumiis noſtræ deſcriptionis. Priùs autem quotannis bis in puncto ingreſſus nouilunij pro conſilio Doctoris vena ſecanda eſt.

In tabe & paralyſi poſtremò poſt primam lotionem vtile eſt corpus illinire ſucco flammulæ aut lini paluſtris, cum additione cantharidum aut alterius attractiui. Cum illâ apertione balneum iterum ineundum eſt, vſque ad curæ finem. Sic curatur macilentus, Alopecia, & rimæ manuum pedúmque.

Ad ſordida manantia vlcera poſt lotionem finitam vſurpanda ſunt. Emplaſtra & oppodeltoch, aut verum Apoſtolicon ac Diaquilon, quæ conſolidant & claudunt ea, quæ balneum reliquit. Inſtituantur etiam venæ ſectiones, purgationes, pro periti Medici conſilio.

Ad arenam & calculos Lithontripon cum benedicta laxatiua ante ingreſſum balnei aſſumptum, arenas educit.

In Mania omnis materia ad caput compellitur. Secandæ ergo ſunt pulſatiles, aut centrum capitis aperiendum, aut quatuor capitis partes cauteriis aperiendæ ſunt.

Malè curata vulnera aperienda, eo modo, vt quilibet peritus chirurgus eorum naturam videre, & ita perfectè curare poſſit.

Explicatio Synonymorum Latinorum, in præcedentibus capitibus Vſurpatorum.

Sulphur eſt Liquor ardens.
Mercurius eſt corpus, in quo proprietates continentur.
Sal eſt, quod glutinat in vnum corpus.
Materia eſt res, quæ manibus ſumitur.
Corpus eſt res, in quo virtus ineſt abſcondita.
Species eſt aliquid per ſe.
Iliaſter eſt prima materia ante creationem.
Magnalia ſunt Opera Dei.
Arcanum, eſt principale, per experientiam cognoſcendum.
Conſtellatio, eſt coniunctio inferiorum & ſuperiorum.
Terminus eſt meta, cuiuſlibet dominationi præfixa.
Operatio eſt actio, quam natura perficit.
Emunctorium eſt locus naturalis expurgationis.
Reubarbara, eſt purgatio bilis.
Cicatriſans, eſt res, veſicas excitans.
Melaones, ſunt ſcarabæi Mediolanenſes.
Flammula, eſt Ranunculus.
Simplex, eſt vnum per ſe.
Quinta Eſſentia eſt, quo Natura vltra gradum ſuum fortificatur.
Putrefactio eſt rei ad vltimam Eſſentiam corruptio.
Digerere, eſt rem in aliam Eſſentiam præparare.
Attractiuum eſt, quod naturaliter trahit.
Podagra eſt Arthritis manuum pedúmue.
Artheticus eſt podagricus.
Contractio, eſt membrorum diſtortio.
Liquores mandibularum, ſunt Oleum ex illis oſſibus.
Iua potabilis eſt medicina, contra contracta membra.
Iua arthetica eſt medicina ad membra contracta.
In lacertis, hoc eſt, in cauitatibus carnis & corporis.
Eryſipela, eſt malum ſimile peſti.
Balſamus de Mumiis, eſt medicina ſumpta de carne.
Oleum vulpinum eſt linimentum vulgare.
Balſamus de Galbano eſt oleum ex tribus rebus compoſitum.

Cantharides ſunt inſecta aurei coloris
Alopecia eſt exulceratio capitis contagioſa, &c.
Lithontripon, Benedicta Laxatiua, ſunt pharmaca officinarum.
Pulſatiles ſunt venæ temporum.
Cauterium eſt ſcientia ſeu remedium inuſtionis.
Centrum eſt initium in morbo.
Aperire eſt pandere ſeu patefacere.

Concluſio & Salus ad ægrotos.

QVandoquidem vos ægri cognouiſtis, quanta mala naturalibus viribus ſubindè contraueniant, quanta itidem in arte impedimenta incidant, perſuaſum vobis iam hoc eſſe velim, id à prouidentia diuina in primo illicò initio ita conſtitutum eſſe. Vt verò ægri à ſeductione, quam propter intellectus imbecillitatem incurrunt, liberentur: ſua peculiaria compoſita, Deus ordiuauit, ita vt in ſcaturiétibus aquis longè plures & perfectiores virtutes inueniantur, quàm in chartis hinc indè diſiectis. Hoc conſiderantes illa viſitate, & ſepoſita leuitate cum Gratiis vſurpate. Vale.

Finis ſeptimæ partis Operum Theophraſti.

NOBILISSIMI, CLARISSIMI, ac probatissimi Philosophi & Medici,

D. AVREOLI PHILIPPI

THEOPHRASTI

BOMBAST, AB HOHENHEIM, DICTI PARACELSI,

Operum Medico-Chimicorum

SIVE

PARADOXORVM,

Tomus Genuinus Octauus,

E Philosophicis verò Primus, continens Philosophiam de Generationibus & fructibus quatuor Elementorum,

Recenter Latinè factus, & in vſum Aſſeclàrum Nouæ & Veteris Philoſophiæ foràs datus.

ELENCHVS OMNIVM
LIBRORVM IN OCTAVA PARTE
OPERVM PARACELSI CONTENTORVM.

PHILOSO-

PHILOSOPHIÆ AD ATHENIENSES, Liber Primus,

THEOPHRASTI PARACELSI, BOMBAST, AB HOHENHEIM.

TEXTVS I.

Creaturę mūdanæ omnes ex vno principio.

REATARVM rerum vniuersarum, quarum conditio caduca & fragilis est, principium tantum vnicum exstitit. In hoc inclusa latuerunt creata omnia, quæ æther complexu suo continet. Res autem hæc ita intelligenda est, quòd creata vniuersa ex *Materia* vnâ prodierint, non quoduis seorsim ex suâ priuatâ. Hæc communis rerum omnium materia *Mysterium magnum est,* cuius comprehensio nullâ certâ essentiâ ac ideâ præfigurata aut efformata sit, nec cum proprietate vllâ inclinet, coloris simul & elementaris naturæ expers. Quousque sese æther diffundit: eo vsque *Mysterij magni* orbis patuit. Et hoc *Mysterium magnum, Elementorum omnium mater*, & simul *aula vniuersarum stellarum, arborum & creaturarum carnalium* exstitit. Sicut enim ex matre liberi prodeunt: ita ex *Mysterio magno* progenita sunt creata omnia, sensu tam prædita quàm orbata: velut etiam cætera omnia vniformiter. Adeóque *Mysterium magnum* vnica mater est rerum caducarum omnium, ex quo illæ natæ ac exortæ sunt, non successionis aut continuationis ordine, sed simul àc vnà, in vna creatione, substantia, materia, forma, essentia, natura àc inclinatione, prodierunt.

Mysteriū magnū quod & quale.

Myster magn. mater omnium rerum.

TEXT. II.

TAle autem *Mysterium* fuisse illud, quod creaturæ quidem nulli simile apparuit, aut reipsa talis exstitit, & tamen *prima materia*, ex qua mortalia & caduca vniuersa orta prodierunt, fuit: id alia intelligi ratione minimè debet, quàm vt videmus, *humanam vrinam ex aquâ, Aëre, terrâ & igne gigni*, & tamen horum nullum esse, aut alterutri similem existere, sed tamen elementa omnia per generationem alteram indè emergere, & abire in generationem tertiam. Quanquàm cùm vrina creatura sit, discrimen aliquod inter ipsam & hoc intercedat. *Misterium enim magnum est increatum*, & à summo illo artifice præparatum. Huic aliud consimile nullum producetur: nec idem ad seipsum redit aut reducitur. *Sicut enim caseus denuò lac non fit: ita nec generatio illiusmodi ad materiam suam primam reuertitur.* Et licèt vniuersa quidem ad naturam ac conditionem suam pristinam reducantur tandem: non tamen ad *Mysterium* iterum redeunt. *Quod enim consumptum est, id denuò reduci minimè potest.* Potest autem in hoc, quod fuit ante *Mysterium*, redire.

Vrina humana vnde fiat.

Mysteriū magnū est increatum

TEXT. III.

POrrò, etsi *mysterium magnum* quidem sit rerum creatarum omnium, sensibilium simul & insensibilium: non tamen in ipsa formata fuerunt crescentia omnia, nec animalia, nec similia his alia: sed de illa ita statuendum est, quòd omnibus generalia mysteria reliquerit & attribuerit, hominibus nempè & animalibus mysterium seipsa secundùm formam suam propagandi, vnipedibus suam essentiam. Et sic exemplo simili cæterorum cuilibet mysterium peculiare ad formam suam priuatim producendam contulit. Ex eadem origine etiam surgunt mysteria, à quibus aliud produci potest, quàm mysterium primarium ordinauit. Nam stella (al. stercus) est mysterium scarabæorum, muscarum & culicum, &c. Lac mysterium est casei, butyri, & quæ his alia conueniunt. Caseus mysterium est vermiculorum, in ipso nascentium. Sic vicissim vermiculi mysterium sunt ipsius fæcum. Hac ergo ratione mysteria duplicia existunt: *Magnum vnum*, quod est *mysterium increatum.* Cætera, veluti nepotes, *mysteria specialia* vocantur.

Mysteriū mag. qui mater sit omnium rerum.

Mysteriā sunt duplicia.

TEXT. IV.

QVandoquidem ergo ex *mysterio increato* caduca vniuersa orta & progenita esse constet: sciendum iam est, nullum creatum altero vel maturiùs vel seriùs, nec seorsim hoc illudue, sed vniuersa simul & vnà producta esse. *Summum enim arcanum*, hoc est, ipsius creatoris bonitas res vniuersas in *increatum* creauit seu congessit, non formaliter, non essentialiter, non qualitatiuè: sed vnumquoduis in *increato* latuit, veluti imago seu statua in ligno inexistit. Sicut enim hæc non conspicitur priùs, quàm superfluum lignum reliquum præsecetur, quo facto statua demum cognoscitur: ita & de *mysterio increato* noscendum est, quòd carneum seu sensibile, & insensibile, in separatione instituta, vtrumlibet nempe ad formam ac speciem suam rectà peruenerit. Hîc enim segmentum nullum defluxit aut intercidit. Sed vniuersum in formam ac essentiam & simi-

Creata omnia simul ac vnà ex Mysterio producta.

Creatoris mira ars.

& similia cessit. Nusquam autem omni sæculo plastes in separando vsque adeò accuratus & industrius reperiri queat, qui simili artificio granum etiam minimum ac velocissimum, vtile facere, & in viuens quiddam formare valeat.

TEXT. V.

Mysterij & compositi remedii collatio.

HOc modo intelligi debet, non domum exstructam esse ex *mysterio magno*, nec collecta & congesta esse animalia, & postea perfecta: similiter etiam nec crescentia reliqua: sed veluti medicus cõpositum quoddã concinnat, multarum virtutum, quanquã vnica materia illa sit, in quâ nulla apparet virtutum illarum, quæ sub specie illâ delitescunt. Sic itaque cogitandum est. quòd omnis generis creaturæ, quæ æthere includuntur, in *mysterium magnum* congestæ ac coordinatæ sint, non perfectè quidem secundùm suam substantiam, formam, vel essentiam, sed secundum perfectionis subtilem aliam rationem, mortalibus nobis absconditam, quâ omnia in vnum includuntur. Nos etenim omnes ex caduco & mortali creati, nec aliter enati sumus, quàm procreatione Saturni, qui in separatione sui formas & colores omnes profert, quorum tamen nullum in ipso visibile apparet. Cùm ergo mysteria Saturni procreationes huiusmodi exhibeant: multò magis certè miraculum hoc *mysterium magnum* in se habebit, in cuius separatione aliena & superflua omnia resecta sunt, & tamen inane ac inutile nihil repertum est, quod crescens aliud, seu materiam idoneam aliam ex sese non producat.

Res vniuersę qui in mysterio fuerint.

Saturni separatio qualis.

TEXT VI.

SCiendum itaque est, quòd per *mysterij magni* dolationem seu cælaturam segmenta varia deciderint, & quædam abierint in carnem, cuius infinitę species & formæ: nonnulla in monstra maris, itidem varietate mirabilia: aliqua in herbas: non pauca in ligna: plurima in lapides & metalla. Quî enim Deus omnipotens ista sculpserit, duæ saltem artis viæ seu modi inquirentibus offeruntur. *Primus est*, quòd vitam & incrementum iugiter ordinârit. *Secundus*, quòd non vnica & vbiuis similis materia deciderit. Si enim ex ligno statua cælatur, ramenta amputata omnia lignum sunt. Hîc autem idem similiter non factum est: sed forma sua & motus cuilibet seorsim datus est.

Creatoris in mysterij exclusione ars duplex.

TEXT. VII.

HOc modo *mysterij magni* operationem distributio secuta est, & à superfluis res diremptæ emicuerunt: ac simul ex ipsis quoq; amputatis superfluis alia & diuersa enata sunt. *Mysterium enim magnum* elementare non fuit: licèt elementa ipsa in ipso latuerint. Nec fuit carnale, etsi omnia hominum genera in illo comprehensa fuerint. Idem nec lignum fuit aut lapis: sed materia fuit talis, quæ mortale vniuersum, indiscretâ & indistincta essentia sua complexa, in separatione postea vnicuilibet suam essentiam & formam priuatim indidit. Simile quid etiam circa cibum euenit. Quem si homo edit, ex ipso generatur caro, licèt carni is similis non fuerit. Si ipsum assumit putrefactio, indè generatur gramen, cui tamen nec ipsi similis antea fuerat. Quod ipsum multò magis in *Mysterio magno* verum erit. In Mysteriis enim expressè liquet, aliud abiisse in lapides, aliud in carnes, aliud in herbas, & sic deinceps in formas varias ac infinitas.

Mysteriũ omnia fuit sed indiscretè.

Mysterij & cibi collatio

TEXT. VIII.

SEparatione autem iam facta, & quouis in formam suam ac proprietatem reducto, ita, vt per se ac seorsim quoduis iam subsisteret: tum demum *Materia substantialis* dignosci potuit. *Quod enim compactioni aptum fuit, id compactum est, reliquo* (quoad substantiam) *inani & raro manente*. Cùm enim compactiones fierent, compingi vniuersa æquabiliter minimè potuerunt, sed pars maxima inanis mansit. Sicut id non obscurè in aqua apparet: quæ si coagulatur, compacti certè moles seu quantitas exigua est. Simile fit etiam separatione elementorum. *Compactio* enim omnis facta est, *Lapides, metalla, ligna, carnes, & similia*. Cæterùm rarius ac inanius mansit, vnum quoduis scilicet secundum suam naturam, & planetarum proprietatem. Adeóque *Mysterium illud magnum* in compactione aliter se non habuit, quàm fumus, qui spatiosè & latè diffunditur. Sed in sese substantiæ multum non continet, præter exiguam quantitatem fuliginis. Cæterùm spatium, quod fumus occupat, purus putus aër est, sicut in separatione fumi à fuligine obseruari potest.

Compacta vnde, & quotuplicia.

Myst. & fumi collatio.

TEXT. IX.

GEnerationis omnis principium, *mater ac genitrix* fuit SEPARATIO. *Separatio enim, omnium maximum Philosophiæ miraculum est.* Quanquam de his altiùs hominibus philosophandum minimè sit, quàm captus mortalis ac ratio humana ferat. Cognitionis autem illius, quomodo talia fiant, ac facta sint, ista vt plurimum ratio est. *Acetum nempe, si commisceatur cum tepido lacte, heterogeneorum separatio incipit multis modis. Sic truphat* (al. traphat) *mineralium, quoduis metallum in suam naturam reducit.* Simile quid etiam in Mysterio fuit. Sicut enim tinctura argenti macerata: ita etiam *Mysterium magnum* penetrans, vnum quoduis in suam essentiam redegit, tanquam mirâ solertia vniuersa diremit & separauit, vt substantia quælibet debitæ suæ formæ daretur. *Magia verò ista, quæ talem ingressum habuit miraculi singularis exstitit.* Quæ si diuinitùs fuit peracta per Deitatem, philosophando ipsam assequi minimè annitemur. Nec enim per hanc Deitas sese nobis patefacit. Si autem Magia ista naturalis fuit: certè oppidò mirabilis fuit, penetratione violentissima & separatione expeditissima admodum insignis, cui similem natura nunquam denuò dare aut exprimere possit. Ista enim dum suæ operationi vacauit, pars rerum ad elementa desciuit, pars alia in inuisibilia abiit, pars denique in vegetabilia facessiuit: quod ipsum certè pro miraculo planè singulari ac summo habendum merito est.

Separatio principiũ est omnis generationis.

Aceti vis & natura.

Truphat.

Magia qualis mysteriũ Magnũ direxerit.

TEXTVS X.

CVm ergo *mysterium magnum* tali essentia & Deitate cum additione potissimi æterni plenum esset: ante creaturas omnes SEPARATIO incepit.

Separatio prior fuit rebus creatis.

incepit. Hâc exordiente, postea creatura quælibet in sua maiestate, potentiâ, & libero arbitrio emersit & emicuit: quo statu omnia etiam deinceps vigebunt, vsque ad rerum vniuersarum finem, hoc est, vsque ad *magnam illam messem*, quâ vniuersa, suis fructibus prægnantia erunt, & fruges demessæ in horreum conuehentur. *Messis enim suæ frugis finis, est, nec quicquam aliud, quam corporalem destructionem rerum omnium designat.* Quarum etsi quidem numerus propè infinitus sit: vnica tamen saltem messis est, in qua creationis vniuersa metentur, & in horreum colligentur. Nec minùs admirabilis erit hæc messis, rerum omnium finis, quàm stupendum fuit in principio ipsum *mysterium magnum. Quanquam liberum etiam arbitrium rerum, mutuæ affectionis & destructionis causa sit.* Nihil enim existit sine amicitiâ vel inimicitia. Et liberum arbitrium in virtutibus tantùm viget ac versatur: amicus verò vel inimicus in operibus. Quæ ad separationem nihil attinent. Illa enim sequestratrix est, quæ suam cuilibet formam & essentiam confert.

Messis, finis rerū a mysterio producta sū.

Sympathia & antipathia rerū mutationis caussa.

TEXTVS XI.

IN Exordio autem *mysterij magni separationis omnium* prima prodiit *separatio elementorum*, ita vt ante cętera omnia elemēnta in actum & essentiam suam eruperint. Ignis factus est cœlum & firmamenti cista. Aer factus est inanitio, in qua nihil apparet ac conspicuum est, eum locum occupans, vbi nulla substantia aut materia corporalis locata subsistit. Is cista seu claustrum est Fatalium inuisibilium. Aqua in liquorem abiit, & sedem sibi circa centri alueos ac cauitates intra elementa cætera & æthera occupauit. Hæc arca est Nympharum, & monstrorum maris. Terra in tellurem coagulata est, quæ à cæteris elementis minimè sustinetur, sed à columnis *Archaltis* fulcitur, quæ mira Dei magnalia sunt. Terra autem arca est crescentium, quæ ex terra autem arca est crescentium, quæ ex terrâ aluntur. Huiusmodi autem separatio principium fuit creaturarum omnium, & prima distributio cùm harum, tum etiam aliarum.

Elementa prima orta ex separatione mysterii. Ignis qualis. Aer qualis. Aqua. Terra. Terra a columnis Atchaltis fultinetur.

TEXTVS XII.

ELementis hoc modo in suam essentiam productis, ac à se inuicem ita diremptis, vt suo quoduis loco seorsim subsisteret, nec alteri incommodaret: *separationem primam insecuta est secunda, quæ ex ipsis elementis processit.* Sic vniuersum, quod in igne latuit, in cœlos transformatum est, pars quidem eius vna velut in arcam seu claustrum, pars altera ex isto prodiit, sicut flos ex caule emergit. Hoc modo stellæ, planetæ, & quæcunque firmamentum continet, enata sunt. Enata autem sunt ista ex elemento, non veluti caulis cum floribus ex terrâ crescit: (Hi enim ex ipsa terrâ crescunt) sed astra ex cœlis producta sunt per solam separationem, sicut flores argenti assendunt, & se separant. Ideò firmamenta omnia ab igne separata sunt. Et priusquam ab igne firmamentum separaretur, vniuersum id vnicum elementum ignis exstiterat. Sicut enim in hyeme arbor, tantùm arbor existit, at incumbente æstate eadem arbor, si separentur ab eâ separanda, folia, flores & fructus (Hæc enim ipsius messis & separationis tempus est) protrudit: ita similis omnino messis in magni mysterii separatione, quæ se diutiùs continere aut differre minimè potuit, intelligenda est.

Ignis separatio & eius species. Stellæ secundæ ex secunda separatione ortæ.

Stellæ quomodo a cœlo productæ.

TEXTVS XIII.

SEparationi elementorum successit separatio altera ex aëre, eodem tempore & puncto cum igne facta. *Omnis enim aër in omnia elementa prædestinatus est.* Non verò is quidē in reliquis elementis permixtionis more modoq; inest: sed omnifaria assumit in omnibus elementis, & eadem occupat. Nec occupat id, quod antea obsessum est. Nulla etiam permixtio elementorum iuncta vel vnita mansit, sed vnumquodlibet elementum in proprium suum arbitrium secessit, cùm reliquis nihil quicquam iunctum aut coniugatum. Postquam verò elementum hoc modo à cæteris ex mysterio magno secessit, ex ipso illicò distributa sunt *fata, impressiones, incantationes, superstitiones, maleficia, somnia, diuinationes, sortilegia, visiones, apparitiones, fatacesti, melosiniæ, spiritus, diemeæ, durdales, & neufareni.* Et à facta separatione prædictorum cuibet propria sua sedes præfinita, & essentia peculiaris prædestinata est. Vnde per se inuisibilia quidem, in nobis autem sensibilia facta sunt. Nullum enim elementum à supremo arcano subtilius creatum est ipso aëre. *Diemeæ* in duris saxis habitant. Tales enim cum aëre in vacuitatem creabantur. *Durdales* in arbores secesserunt. Separatio siquidem ipsorum in substantiam huiusmodi facta est. *Neufareni* in aëre terræ, seu in poris terræ habitant. *Melosiniæ* in humanum sanguinem diuerterunt. Separatio enim ipsarum ab aëre facta est in corpora & carnes. *Spiritus* distributi sunt in aërem, qui in chao subsistit. Cætera vniuersa in peculiaribus locis aëris sunt ac versantur, vnoquolibet definitum sibi locum occupante, & ab elemento aëris separato, ita, vt tamen in ipso habitet necessariò, nec locum illum mutare queat.

Aeris separatio & eius species

Diemeæ in lapidibus habitant, Durdales Neufareni Melosiniæ.

TEXTVS XIV.

PEr separationem autem elementorum, Aqua ad locum, ab arcano sibi prædestinatum, segregata est. Hoc pacto vniuersum, quicquid scilicet in ipsius elementari virtute & proprietate delituit, separatione altera pleniùs segregatū fuit, ac aqua in multa specialia mysteria, quæ vniuersa ex elemēto aquæ suam matricē desumpserunt, diuisa est. Pars quædā per separationē istam in pisces, eosq; formæ & speciei multiplicis, desciuit: pars aliqua abiit in carnea animalia, nonnulla in *salem*: haud pauca in plantas marinas, veluti *corallos, trina & citrones*: multa in monstra maris contra omniū elementorum modum cursumq; naturalem: non rara in *Nymphas, Syrene, Dramas, Lorind, Nesder*: aliqua in creaturas rationales, æternum quid in corpore suo ferentes, & seipsas propagantes: quædam denique, quæ totaliter emoriuntur: quædam quæ cum tempore demum separantur. Perfecta enim separatio elemēti aquæ plenè nondum facta est. Magna etenim messe inundante seu appetente, quotannis noua crescentia in elemento aquæ emergere possunt. Et separatio quidem ista facta est in puncto separationis cæterorum elementorum,

Aquę separatio & eius species.

Coralli, trina citrones plantæ maris. Nymphæ. Syren. Dramæ, Lorind. Nesder.

elementorum, diei vnius penso, & sequestrationis motu. Adeoque istà ratione res quælibet in aqua degens, in puncto momentoque simul & vnà per separationem creata & patefacta est,

TEXTVS XV.

Terræ separatio & eius species.

SImiliter etiam, cùm elementum terræ à reliquis seiungeretur, terrena *separatio* facta fuit, *separatio* scilicet *rerum omnium, quæ in vel ex terra oriuntur, aut ortæ sunt.* Quatuor enim elementa per omnia similiter in *mysterio magno* tempore primæ creationis delituerunt. Eadem similiter etiã ac in puncto vno diuisa fuerunt. Pariter porrò diuisa illa quoque sunt in sese inuicem, per separationem secundam, quæ elementaris vocatur. Et per separationem huiusmodi elementarem ex terræ elemento secreta sunt *sensibilia & insensibilia, æterna & non æterna,* vnoquolibet peculiarem suam essentiam & liberum arbitrium sortiente. Quicquid enim inibi naturæ ligneæ fuit, id factum fuit *lignum.* Secundum abiit in metallicas mineras: tertium in *marcasitam, talcum, bisemutum, granatum, cobaltum metallicum, pyriten,* & alia plura: quartum in *gemmas* formæ ac speciei multifariæ insuper & in *lapides, arenas, & calcem:* quintum in *fructus flores, herbas, & semina:* sextum in *animalia sensibilia, quorum alia æternitatis consortia sunt, vt homines, alia eiusdem expertia, vt vituli,* &c. Quorum species & differentiæ plurimæ numerari possunt: in terreno enim elemento multò plures species separatæ sunt, quàm in reliquorum vllo alio. Per seminis enim medium, & duorum, patris scilicet & matris congressum omnia propagata sunt: quod in cæteris elementis similiter ordinatum ac prædestinatum minimè est. Hic enim & *Gnomi* sunt, & *Syluestres, & Lemures:* quorum alij ad montes, alij ad syluas, alij ad noctẽ solam destinati sunt. Quin & gigantes in tertiam generationem separati sunt. Sunt etiam distributæ magnæ essentiæ, velut & stupenda miracula inter homines, pecora, & crescentia omnia, quod cuilibet Philosophiæ intellectu difficile est, adeoq; præter naturæ seriem modumque fieri putatur.

Mineralium differentiæ.

Terrena per semẽ ꝓpagantur. Gnomi. Syluest. Lemures. Gigãtes vnde orti.

TEXTVS XVI.

POstquam, vt dictum est, à principio rerum elementa quatuor à se inuicem separarentur ex materia vnica, in qua tamen complexio & essentia ipsorum non inerat: *Complexiones & naturæ per separationem illam emerserunt. Calidum* itaque ac *siccum* in cœlos abiit ac firmamentum, quolibet in suam proprietatem fatiscente. *Calidum & humidum* in aërem secessit, ex quo calidum & humidum inuisibiliter separata sunt. *Frigidum & humidum* in mare, & huic finitima, desciuit. *Frigidum & siccum* in terrram & terrena omnia degenerauit. Sed & contraria ex elementorum separatione orta sunt, quæ suis elementis similia haudquaquam apparent. Huius census est *calx*, quæ naturæ suæ respectu ignis non est, etsi ex igne oriatur. Cuius hæc est causa, quòd dissolutio in separatione elementi à natura ignea nimis longè desciuit. Ignis enim in se & frigidum & humidum continet. Ignis siquidem quadruplex est. Sic pariter & colores ab igne non semper sibi similes existunt. Alius enim ignis colorem facit album & lazurium. Ignis siccus facit rubrum & viridem. Ignis humidus facit cinereum & nigrum. Ignis frigidus facit croceum & rubrum. Hac etiam de causa procreatio vna altera etiam calidior est, quia nempe ignis viuus altero plùs minúsve graduatus fuit. Nec enim vnicus tantùm & simplex ignis fuit, verùm aliquot centeni exstiterunt, quorum tamen nullus eundem cum altero gradum habuit. Vnius cuiuslibet ergo procreatio, veluti ordinatum quoddam mysterium, ex suo certo subiecto facta est.

Complexiones quomodo natæ.

Calx est ex igne, nec tamẽ naturæ igneæ. Ignis quadruplex.

Igniũ diuersi gradus.

TEXTVS XVII.

POrrò nec ipsa aqua vnius speciei complexionem sortita est. Infinitæ enim aquæ in isto elemento delituerunt, quæ tamen aquæ verè omnes fuerunt. Philosopho cognoscibile non est, elementum aquæ tantùm ex se frigidũ & humidum esse. Centies enim frigidius est, & non humidius, ac insuper non tam ad caliditatem quàm frigiditatem referendum. Nec enim elementum aquæ tantùm viuit vigétue in frigido & humido vnius gradus: sed ne in solidum quidem vnius gradus existit. Aquæ quedã fontes sunt, & hi multiplices. Nonnullæ sunt Maria: quæ iterum plurima & diuersa. Aliquæ sunt riui & flumina, quorum nullum alteri assimile est. Elementa quædam aquea in lapides ordinata sunt, vt sunt berilli, crystalli, calcedonij, amethisti. Quædam abierunt in plantas, vt corallus carabe: nonnulla in chimum, vt liquor vitæ: haud pauca in terram, vt liquor terræ. Et hæc sunt elementa aquæ, sub specie tamen multiplici. Nam quæ ex terra excrescunt à proiecto semine, hæc ipsa quoque ad elementum aquæ referuntur. Sic quæ carnea fiunt, vt nymphæ, ad elementum aquæ etiam referuntur. Etsi verò hoc casu elementum aquæ in complexionem aliam transmutari intelligatur: naturam tamen ipsam elementi, ex quo prodiit, nunquam deponit aut transgreditur. Quicquid enim ex aqua est, id denuò aqua fit. Sic quod ex igne est, iterum ignis fit: quod ex terra, fit terra quod ex aëre, fit aer.

Aquę cõplexiones variæ.

Aquarũ differentiæ.

Nymphæ.

TEXTVS XVIII.

PAri omninò ratione etiam de elemento terræ sciendum est, quòd omnia, quæ ex terra constituta sunt, eiusdem naturam quoque retineant. Et licèt liquores mineralium quidem pro igne habeantur, ignis tamen illi minimè sunt. Nec enim sulphur ideò ardet, quòd ignei elementi sit, Frigidum namq; æquè ac calidum ardet. Et quod ardendo cinerescit, id non elementum ignis est, sed est ignis terræ. Et ignis iste pro ipso elemento habendus non est. Nec enim elementũ est, sed est tantùm consumptio terræ, aut ipsius substantiæ. Aqua enim non minùs ac aliud quiddam ardere, ac ad conflagrationem deduci potest. Quæ si iam ardet, tunc is est ignis aqueus. Præterea quòd ignis terræ vrat & inflammet, non ob id illicò is igneus censendus est; etsi huic is quodammodo similis sit. Philosophus enim simplex & sensualis est, qui elementum denominat secundum id, quod sentit. Quin potius ita cogitandum est, elementum ipsum longè aliud,

Liquores mineraliũ quid sint. Sulphus cur ardeat.

Aqua est conflagrabilis.

Philosophi vnde res denominet.

Terra in aquã reduci potest.

gè aliud, quàm talem ignem existere. Nam quâ de causa? non omne quod humectat, est elementum aquæ. Nam & elementum terræ in aquam redigi potest, & tamen terra perpetuò manet. Eodem etiam modo, quicquid in terra est, elementi terræ est. Existit enim ac noscitur ex proprietate eius, ex quo prodiit, aut cui simile apparet. Silex durus & calcedonius ignem ex se emittunt. Ignis iste non est ignis elementalis, sed fortis expressio in magna duritie.

Silex & calced. ignem emittunt.

TEXTVS XIX.

AEris elementum plurimas in se procreationes continet, quæ tamen omnes merè aër sunt. Et compertum hoc esse debet cuilibet Philosopho quod nullum elementum ex se procreet aliud, quã quod & quale ipsũ per se est. Simile enim perpetuò ex simili producitur. Sic ergo, cum aër sit inuisibilis, visibile nihil ex se progignere potest. Pariter etiam, cùm sit impalpabilis, palpabile nihil producit. Itaque (vt sic dicam) melosiniat. Et si verò id ab aëre, imò ipse aër fit, nõ aliud: coniunctio tamẽ fit in elemẽto alio, quod est terra. Hîc enim coniũctio fieri potest ex aëre ad hominẽ, sicut in maleficiis & incãtationibus omnibus accidit per Spiritus. Idémque hîc iudicium est, quod de Nymphis. Quæ etsi sub elementi aquæ censu contineantur nec quicquam aliud sint liberè tamen cum terrenis congredi, & cum illis generare possunt. Similis compactio enascitur etiam ex aëre, quæ visibilis & tangibilis existat: non tamen vt procreatio quædã primæ separationis, sed tantũ vt consequentia. Sicut enĩ Scarabęus ex stercore oritur, sic monstrũ ex aëreo elemẽto formã corpoream assumere potest cũ aëreis sermonibus, cogitationibus, & factis, per commixtionem cũ terreno factam. Et tamen huiusmodi miracula & consequentiæ in aërem postea iterum fatiscunt, velut & Nymphæ in aquam reuertuntur, non secus ac homo putrescendo in terram redigitur & absumitur, quia ex terra ortus est.

Simile simile procreat.

Melosinæ quid.

Nymphę quid.

TEXTVS XX.

HOc ergo modo per magnam separationẽ procreationes, vna nempe subinde ex alia, enatæ sunt. Ex procreationibus autem istis generationes aliæ emerserunt, quæ suum in istis procreationibus mysterium habent, non quidem vt separatio in simili formâ prædictorum, sed velut error, aut abortus, aut excessus. Tonitru oritur ex procreationibus firmamenti; quod ipsum ex elemento ignis constat. Et est tonitru velut messis syderis in isto temporis puncto, quo tonitru maturuit ad agendum pro natura suâ. Tempestates autem magicæ, ex aëre oriuntur, & in aërem iterum desinunt: non quòd illas ipsum elementum aëris gignat, sed potiùs aëris spiritus. Quædam corporaliter ab igne concipiuntur, velut gnomi ex terra. Similiter & stercora ex hominibus & pecoribus oriuntur, non ex terra. *Lorind* emergit ex naturalibus aquæ, nec tamen ab aqua est. Ex ista abundantia aut errore vel messe multa alia quoque gignuntur. Ex impressionibus enim nascuntur *homines distorti*, *vermes*, & generationes his similes plures. Ex *fatalibus* tempestatibus oriuntur infectiones regionũ, pestes, *annonæ caritas*. Ex *stercoribus* nascuntur *scarabei*, *erucæ*, *& dalni*. Ex *Lorind* colligitur vel intelligitur prophetia istius regionis, quod veluti præsagium quoddam est rerum futurarum, stupendarum, rararum ac inauditarum.

Tonitru vt fiat.

Lorind vnde generetur. Vermes vnde. Pestis vnde. Infecta vnde. Dalni. Lotind quid præsagiat.

TEXTVS XXI.

VElut ergo triplicem separationem ex mysterio in triplices formas factam iam percepimus: ita similiter separatio 4. & vlt. seu omnium postrema nunc quoque intelligenda superest. Post hanc enim alia nulla fit. Tum etiam cæteræ peribunt, nec mysterium amplius manebunt. Per istam enim res omnes ad primum suum principium reducuntur, solumque manet id, quod ante *mysterium magnum* exstitit, & æternum est. Id verò non ita accipi debet, quasi ego in aliquid conuertari, aut quasi ab vltima separatione aliquid ex me fiat, nisi per mortem. In nihilum enim redigor, velut ratione ortus, ex nihilo prodij. Et cùm ad suum principium vniuersa reuertantur: qua ratione id fiat, noscendum est. Quando in nihilum vertuntur, tunc in suo primo consistunt. Primũ enim in principio inquiri debet. Quid verò id sit, quod in nihilum abeat, vnũ ex arcanis putandũ est. Anima in me quę habitat, ex aliquo facta est. Vnde non in nihilũ abit: quia scilicet ex aliquo condita est. *Sed ex tali nihilo nihil fit, nihil generatur.* Effigies, in tabulam depicta, cũ adest, ex aliquo certè facta est. Nos autem non ita ex quodam, velut imago, in æthere constituti sumus. Hoc quare? Quia ex *mysterio magno* prodiimus, non ex *procreato*. Itaque in nihilum reuertimur nos. Et imago si spongia abstergatur, dum nihil sui post relinquit, tabula ad priorem suam formam redit. Sic nimirum creaturæ vniuersæ ad statum suum primæuum, hoc est, ad nihilum redigentur. Vt autem sciamus, qua de causa corpora omnia in nihilum redire debeant: statuendum est, id fieri propter æternum, quod in corporibus rationalibus viget. Et vltima huiusmodi separatio est vltima materia. Ibi enim multæ procreationes, permixtiones, conuersiones, transmutationes, alterationes, & similia alia fient, quæ omnia cognoscere non est humani captus.

Separatio quarta qualis sit.

Ad suum principiũ qui omnia redueantur.

Hominis & imaginis discrimen.

Hominis & tabulę comparatio.

Materia vltima mirabilis.

TEXTVS XXII.

POorrò quemadmodũ per Philosophiã constat, quòd omnia illa, quæ caducæ seu mortali rei auxiliaria subueniunt, cùm ipsa æquè quoq; mortalia sint, nec quod diuisum est, iterũ coniũgi possit, veluti lac, quod coagulatum semel, integritati suæ denuò non restituitur: ita philosophandũ nobis pariter est, quòd *mysterium magnũ* in id non redeat, ex quo processit. Vnde statui debet, creaturas omnes picturam esse summi arcani, adeoq; nihil quicquã aliud, quã illitum parieti colorem. Sic enim sub æthere versamur, vt vnum æquè ac alterum destrui & in nihilũ verti possit. Velut enim imaginis tabula destructioni & conflagrationi obnoxia est: ita pariter etiã *magnum mysteriũ*, & nos cum ipso. Et sicut res vniuersæ creaturarum cum ipso mysterio pereunt, absterguntur, & minuuntur, veluti sylua quędã, quæ in exiguam cineris molẽ deflagrat, ex cinere autem parũ vitri confit, vitrũ porrò in paruum berillum, & berillus in ventũ abit: eodem modo nos quoq; cõsumemur, ab vno transeuntes in aliud, donec nostri nihil amplius supersit. Qualis enim

Lac coagulatum ad se nõ redit.

Creaturæ sunt picturæ magni arcani.

Cupressus ex paruo grano.

Granũ est rerũ principiũ: berillus finis.

enim ortus creaturarum: talis earundem interitus. Et si ex paruo grano *cupreßus* enasci potest: eadem certè in tam exiguam molem redigi potest, quàm paruum fuit primum illud granum. Granum enim & berillus similia sunt. Et sicut à grano est principium: sic in berillo finis. Hoc itaque modo separatione facta, ac vnoquolibet ad suam naturam, seu primum principium, hoc est, *nihilum redacto*: tunc intra æthera nihil amplius est inæterni, sed fine fine. Id enim ex quo inæternum existit, ibi multò latiùs vigebit quàm ante creaturarum initium. Nec enim fragilitatem in se aut mortalitatem habet. Et sicut vitrum per creaturam consumi non potest: ita nec æterna illa essentia per æternum in nihilum redigi potest.

TEXTVS XXIII.

CVm ergo separatio postrema creaturarum omnium dissolutio sit, vnúmque subindè post alterum consumatur & pereat: ex isto iam istarum rerum tempus cognoscitur. Post generationem enim creaturarum, in ipsis nullus interitus fit. Semen enim rei veteris pereũtis locum supplet. Et hoc modo æternum quid etiam in mortalib. sine interitu apparet, per renouationem seminis alius, quod Philosophus ignorat. Nullum enim semen, æternum admittit seu constituit. Sed tamen putrefactionem: quando quod æternum est, ad æternum recipitur. Et hoc respectu solus homo ex creatis omnib. æternum in se continet cum mortali iunctum. Quandoquidem ergo dictâ ratione *mortale & æternum* coniunguntur: cognoscendum est, quòd mortale stomacho essentiam præparet, & corporis meritum sustineat. Quod vna hâc ex causa fit, quòd hominis æternum æternum viuat, mortale autem fragiliter emoriatur. Itaq; vt corpus, ita etiam æternum quod ab illo corpore prouenit. Adeoq; hæc res toti Philosophiæ stupenda obuenit, quòd mortale dominetur, quasi & imperet pro suo nutu ipsi æterno, & hoc adeò ab ipso homine dependeat. Is ergo hoc pacto sui æterni plus consors est, quàm iste, à quo hominis mortale simul & æternum manauit. Vnde etiam colligi potest, quòd mortalia creaturarum vniuersarum simul habitent, rationale nempe & irrationale, vno alterius vsui subinde succurrente, & quòd in mortale æternum insertum sit, hæcq; ambo simul inhabitent. Vnde Philosophia docet, ea omnia quæ simul ac vnà habitant, *sine dissidio & bello, sine dolo & fraude, sine bono & malo*, destrui & consumi non posse. Quod tamen fit, si vnum alteri aduersatur. In illis autem, in quibus æternum non habitat, iudicium non reperitur. Ea verò, in quibus æternum est, iudicio non carebunt. Constitutâ itaq; hoc modo discordia, vnum æternum alteri omnino rationem & debitorum pensationem reddere cogitur de istis, quæ vnum alteri inflixit. Cúmq; recompensatio spectet ad æternum: à mortali non suscipitur illa. Etsi enim corpora sese inuicem ferant & concilient: tamen si hîc aliquid superest, id æternum est. Itaque solum æternum in nobis iudicatur. Et dum vnũ ab altero rationem exigit, mortalia omnia, quæ æternum in se gerunt, emori coguntur, ita vt solum æternum supersit, sine concursu corporis. Ita iudicium completur. Illud enim solum æternũ est, nec eius plus est, in vltimo interitu omnis mortalis. Quòd si ergo, quæ æternũ in se complexi erant, ita interierunt: nihil remanet aliud, quã quod per se æternũ fuit, & mortale aluit auxitq;. Quod enim nihil prodest, id in creatura nõ manet. Propter solum enim æternum cætera adsunt. Hinc etiam fit, vt vnà cum isto, quod æternum in se habuit, omnia, quæ illud sustentarũt, simul pereant, & emoriantur. Solum verò æternum superest. Ex quo patet rerum corporalium finis, ad nihilum, in quod omnes res desciscũt. A suâ enim essentiâ separantur in nihilum, hoc est ab aliquo, in nihilum. In homine autem perfecta separatio, hoc est, æterni à mortali, desideratur. Hîc enim liquet iudicium, quod vniuersis, quæ intra æthera continentur, fragilitatem rerũ denuntiat. Et si ratio nulla propter fragile fieret, interitus in creaturis nullus esset, sed omnia forent æterna. Cuius tamen causa hoc vnica est, quia nempe nos mortales in iustitia non habitamus, nec recta inuicem iudicia ferimus, nec iudicandi æterni potestatem accepimus. Hæc enim competit æterno. Quod fieri cùm opus sit: necesse est nos omnes cogi & conuenire. Ita rerum omnium interitus reperitur.

Mortalia quæ æterna.

Nemo æterno consors.

Destructio à cõtrariis.

Destructioni quæ obnoxia.

TEXTVS XXIV.

CVm ergo dictum sit, ex *mysterio magno primo* omnia creata esse, & similiter interire: consequenter iam, mysterium magnũ aliquod existere euidens est. Hoc nihil est aliud, quàm, si ex verbo domus aliqua exstrueretur. Vbi res ita intelligenda venit, quòd soli supremo illud adiaceat, sicut homini possibile est, ignem prolicere, vbi ignis non est, ex non igne. Silex enim ignem non habet in se, licèt ignem ex se emittat. Noscendum itaque est, in *mysterio magno, mysteria prima* omnia latuisse & inexstitisse, modo triplici, respectu vegetabiliũ, elementariũ, & sensibiliũ. At vegetebilia fuerũt, multa centena, multa millia. Genus enim quoduis in mysterio magno suũ singulare habuit. Sed ad elementa, tãtùm quatuor fuerũt. Hæc enim quatuor tantũ principia habuerunt. Homines autem sexcenta. Habuerunt enim aliud *loripedes*, aliud *cyclopes*, aliud *gigantes*, aliud *mechili*. Similiter etiam qui habitant *in terra, in aëre, in aqua, in igne*. Sic etiã crescentium genus quodlibet mysterium proprium suũ in *mysterio magno* habuit, vnde multifaria creata emerserũt, Quot enim arbores, quot homines, tot etiam mysteria. Et tamen æternum solum dominatur in homine, & vniuerso eius mysterio, nec in vno magis quàm altero. In *mysterio magno* nullũ genus fuit, quod non infinitè formaretur & coloraretur, vno subinde ab altero diuerso. Quæ tamen interire omnia debent. Quid verò indè porrò fieri possit, id dicere nos supersedemus. *Nouum enim mysterium magnum impoßibile est*: nisi id multò mirabiliùs fiat, quodque propter admirandam sui naturam speculari satis nequeamus.

Mysterii magni dignitas. Res triplices ex Mysterio. Mysteriorum infinitas.

LIBER SECVNDVS.

TEXT. I.

CVm ergo aliquid fuerit, per quod in separationem perueniens, res omnes creatæ prodierint: principiò discrimen aliquod

quod

Deorum creantiũ differentia. quod tenendum est Deorum, idque huiusmodi. Quandoquidẽ ergo creata diuisa sint in *æternũ & mortale*: huius causa est, quòd alius creator exstiterit mysteriorum, non summus & potissimus. Summus enim iste iudex esse debet & castigator vniuersarum creaturarum, qui cognoscat, quantũ illis concessum sit, scil. vt agant vel bonũ, vel malum, ex ipso licèt non natum. Homo ad malitiam inclinat. Præterea creata ad malitiam semper stimulantur potius ac instigantur, compelluntúrque per astra, per fatum, & per infernale: cum tamen si creata ex ipso summo prodiissent, fieri minimè posset, vt in proprietates illas malitiæ vel bonitatis cogeremur, sed liberâ per omnia voluntate frueremur, sine impulsu tali: cũ interim tamen creatura sapientiæ tantum non habeat, vt bonũ malúmve cognoscat, aut æternũ ac mortale intelligat. *Multi enim fatui sunt & amentes, vixq; millesimus quisque sapit: ac plerique sunt falsi Prophetæ, Doctores mendaciorum, Magistri inscitiæ*, qui pro creaturis præcipuis apertè habentur, quales tamen non sunt. Causa rei euidens hæc est, quòd creaturæ tales simus, qui à Magistris bonum perfectum non accipimus, sed à mortalib. Diis præcipuè conditi sumus, qui in *mysterio magno* aliquid quidem potestatis habuerunt, & tamen ab æterno in iudicium sibi & nobis positi sunt.

TEXT. II.

Elem. 4. matres, rerum omniũ. IAm si, vt per separationem cognitum est, ex solis quatuor creata vniuersa constare & prodire opus fuit: quatuor ista omnino matrices creaturarum omnium erunt, & elementa vocantur. Et licèt creatum quodvis quidem adhuc elementum sit, aut elementi portionem habeat: id tamen instar elementi se non habet, sed instar spiritus elementi. Tum etiam nihil citra elementum subsistere potest. Præterea nec ipsa simul elementa stare queunt. Res siquidem nulla est, quæ in elementis consistat vel quatuor, vel trib. vel duob. sed elementum vnum seorsim existit, & creatum quodvis vnicum tantum elementum habet. Mera illa cœcitas est, Elementũ quid sit. eorum, qui *Humidum* pro elemento aquæ, aut *vrens* pro elemento ignis habent. Non enim secundum corpus, aut substantiam, aut qualitatem, elementum definiendum est. Quod enim oculis conspicuum est, id tantùm subiectum aut receptorium est. Elementum autem est spiritus, & viget viuitque in illis rebus, sicut anima in corpore. Prima materia elem. quid. Et hæc est prima materia elementorum inuisibilis & impalpabilis, & tamen in omnibus. Prima etenim materia elementorum nihil est aliud, quàm vita, quam habent creata. Quicquid verò mortuum est, id in nullo amplius elemento subsistit, sed in vltima materiâ, in qua nec gustus vllus, nec virtus ac vis viget.

TEXTVS III.

Ex elementis 4. omnia constãt. CVm ergo quatuor matribus, quatuor scilicet elementis, res vniuersæ creabiles fuerint: Porrò iam notandum est, ipsa quatuor elementa rebus omnib. creandis suffecisse, & nec plura nec pauciora requisita esse. In rebus siquidem mortalibus plures quàm quatuor naturę subsistere nõ possunt. Sed tamen in immortalib. temperamenta subsistere possunt, non elementa. Quicquid enim elementura (sic voco) est, id dissolubile est. Contrà verò temperatura dissolutionem in se non habet. Ipsius enim conditio ista est, vt nihil illi accedat, nihil abscedat, nihil putrescat, nihil pereat. Elementum & temperam. quid differant. Cùm ergo mortalis ista sit, vt dictum est, conditio, intelligendum est omnia in 4. naturis subsistere, & naturam quamlibet sui elementi nomen tenere. Calidum nempe est elementum ignis: Frigidum est elementum terræ: Humidum est elementum aquæ: Siccum est elementum aëris. Elem. 4. nomina. Vbi hoc iuxta tenendum est, quamlibet dictarum naturarum peculiariter seu seorsim talem esse. Nam ignis tantùm calidus est non siccus, non humidus. Terra solùm frigida est, non sicca, non humida. Aqua tamen humida est, nec calida, nec frigida. Aër tantum siccus est, nec calidus, nec frigidus. Ideò etiam elementa vocantur. Vnius enim tantùm & simplicis naturæ sunt, non duplicis. Ipsorum tamen in omnia creata declaratio intelligi debet, vt elementum, Emẽtorũ natura simplex. quod cum substantia & corpore subsistat, & ibi operetur. Summus autem de elementis intellectus is est, quòd vnicam tantum singula naturam habeant, & simplicem, vel humidam, vel siccam, vel frigidam, vel calidam. Hoc enim à cõditione spirituum est. Spiritus siquidem quivis in natura simplex est, non duplex: qua ratione ipsa quoque sese elementa habent. Elem & Spiritus simplices.

TEXTVS IV.

ET si verò mortalibus nobis composita insint, velut calidum & humidum: res tamen se minimè habet pro opinione veterum. Colica quid & qualis. Colica enim est ex elemento ignis, nec composita est ex caliditate & siccitate, sed tantùm calida est. Similiter etiam complexiones cæteræ. Itaque si morbus quidam cum calore & siccitate iunctus deprehendatur: cogitandum est duo ibi elemẽta existere, alterum in splene; & similter etiam in membris cæteris. Duo verò elementa non sunt in membro vno. Certum enim est, in quolibet membro elementum peculiare habitare, quod medicis definiendum relinquimus. Hoc verò commodè dici haudquaquam queat: quòd duo elementa simul ac vnà consistant, aut quòd elementum vnum idemque calidum & humidum. Nec enim compositũ tale dari potest. Elementa siquidem composito carent, ex causâ prędictâ. Vbi namq; calor est ibi nec frigus est, nec siccitas, nec humiditas. Sic pariter, vbi frigiditas est, ibi cæterorũ nullum adest. Idem sentiendum Elemẽta non sunt coniuncta. etiam de humiditate & siccitate. Vnumquodvis enim elementũ per se simplex & solitarium est, non in compositione duplex. Quæ verò possibilitati elementorũ de coniunctione, vt potè caloris cum humiditate, Philosophia attribuit, nihili sunt. Nullum enim elementũ aquæ calorẽ fert. Sic nec calor vllus in humiditate subsistere potest. Quoduis enim per se elementum est priuatim. Sic pariter etiam frigus per se pati nõ potest siccitatem. Id enim per se intaminatum subsistit. Et hæc de propria essentia elementorũ dicuntur & intelliguntur. Et quæuis siccitas est dissolutio frigoris. Quantò minùs enim humiditas & siccitas coniungi possunt: tantò minùs etiã frigiditas & siccitas humiditásue, aut caliditas & siccitas coire aut vnà consistere queunt. Sicut enim contraria sunt calor & frigus, ita contrarietatis etiã

rationem habent calor frigusque ad humidum & siccum.

TEXTVS V.

EX eo verò, quòd ex 4. elemētis res omnes cōstitutę sunt, euincere velle, illa necessariò in coniunctione consistere, erroneum est. Quælibet enim coniunctio est compositio. Quia componuntur, ideò Mysteriū esse non possunt. Mysterium enim quoduis est simplex, & elementum vnicum. Discrimen verò inter elemēta & composita eiusmodi est. Elementum, velut & mysterium generare potest diuertallū. Compositum autem generare nihil potest, nisi sibi simile: veluti homines faciunt homines. Mysterium autem sibi ipsi Mysterium simile non producit sed contrarium, vt diuertallum. Elementum ignis genitrix est stellarum, planetarum, ac firmamenti totius, & tamen istorum nullum huic simile formatum & constitutum est. Elementum aquæ constituit aquam, quæ elemento aquæ planè contraria est. Ipsa enim elemento aquæ per se, minùs humida est. Elementum siquidem aquæ ipsum eiusmodi humiditatem habet, quæ molliat lapides & dura metalla. Huiusmodi insignis molliendi vis per aquam substantialem illi adimitur, vt virtus ipsius perfecta non sit. Elementum aëris adeò siccum est, vt vno momento omnes aquas resiccet. Vis tamen ista aufertur & infringitur per aërem substantialem. Elementum terræ adeò frigidum est, vt ad vltimam materiam reducat omnes creaturas, aquam scilicet ad Crystallum, & (*) ad Duelech, animalia ad marmor: arbores ad gigantes. Fundamentum ergo noscendorum elementorum hoc est, vt intelligatur, ipsa tam insignis & promptæ actiuitatis aut efficaciæ esse, vt nihil ipsis simile aut inueniri aut cōcipi aliud possit. Res verò, in quibus illa habitant, ab ipsis attractæ & assumptæ sunt, veluti fatum, quod corporale fit, & sine illis ne quidem tantillum virtutis habet.

Elementum & cōposita vt initāt. Diuertallum.

Ignis qualis.

Aquæ elem. mollit metalla & lapides.

Aër. elem. siccat te pidissime.

Terr. elem. refrigerat impensissima.

TEXTVS VI.

VT autem, quid elementum sit, pleniùs intelligatur, sciendum est, elementum nihil esse aliud, quàm animam. Non quidem, quòd eiusdem cum animâ essentiæ sit, sed similitudine ipsi quâdam respondeat. Discrimen enim est inter animam elementi, & animam æternam, Anima elementorum est creatorum omnium vita. Ignis, qui vrit, elementum ignis non est, vt nos videmus, sed eius anima, nobis inaspectabilis, ignis elementum & vita est. Iam verò elementum ignis non minùs in viridi ligno inesse potest, quam in igne. Ipsa tamen vita non æquè adest, ac in igne. Inter animam ergo & vitam discrimen est. Ignis enim si viuit, vrit. Si verò in anima est, hoc est, in suo elemento, vstione vacat. Nec verò illicò, quæ res frigida est, à frigido elemento orta prodiit. Potest enim etiam frequenter esse à calido. Et multa frigida ab elemento ignis prostant. Quicquid enim crescit, ex elemento ignis est, sed tamē in alia forma. Quicquid fixum est, ex elemento terræ est. Et quicquid nutrit, est ex elemento aëris. Et quicquid consumit, ex elemento Aquæ. Crescere enim solius elementi ignis est. Is vbi deficit, ibi nullum incrementum est. Et nisi elementum terræ faceret, crescentiæ nullus finis foret. Id enim figit, hoc est, ignis elemento terminum importat. Sic pariter, nisi elementum aëris ageret, nutritio nulla perfici posset. Ex solo enim aëre omnia nutriuntur. Nihil etiam dissolui aut consumi posset, nisi elementum aquæ in causa esset. Per hoc enim omnia mortificantur & in nihilum rediguntur.

Ignis & animæ comparatio.

El. ignis quid sit.

Quæ elementorū quorūlibet proprietates.

TEXTVS VII.

ET si verò elementa hoc pacto in aliis planè inuisibilia & insensibilia existant & abscōdantur: sua tamen mysteria expromendi vim habent. Sic elementum ignis ex se dedit firmamentum: non quidem ratione corporum, sed ratione essentiæ elementaris. Sol enim corpus habet aliud, quàm quod ab elemento ignis acceperit. In ipso tamen hoc cum calore essentialiter inest. Nec enim calor eius à motu vel rotatione: sed ex seipso est. Et licèt Sol quidem staret, nec vnquam moueretur, cum splendore tamen suo ardorem expromeret. Crystallus etenim ab elemento ignis Solem dedit, licèt hic corpus aliud non habeat, quàm quod ab elemento ignis accepit. Ex isto enim elementa (vt ita loquar) corporata sunt. Luna & astra reliqua suum quoque similiter ortum ex elemento ignis acceperunt, sed tamen secundùm colorem tantùm rubineum, in quo nullus calor aut ardor, sed tantùm splendor quasi mortuus hæret. Et licèt varia quidem signa secundū formas & species in cœlo appareant, quas hîc minimè recensemus: tamen forma talis intelligenda est, qualis de nobis in terra. Nec enim vnica tantùm, sed multifaria est, nobis aut cognita, aut incognita. Quando enim mysterium elementi ignis diuisum fuit: quodlibet enatum prodiit, quale aspicimus. Ideoque astra sunt filiæ elementi ignis: nec cœlum est aliud quàm chaos, hoc est, vapor ex firmamento halans, vsque adeò feruidus, vt satis enarrari nequeat. Feruor iste seu calor coruscationes dat, & colores ac apparentias. In illa enim regione purum elementum ignis est, sicut suo loco latiùs dicetur.

Elemēta vera insensibilia.

Sol etiā stans calidus.

Elemēta vnde corpus sud traxerunt.

Astra sūt filiæ ignis.

TEXTVS VIII.

QVo verò modo varias species & essentias ignis protulit: eodem ipsum quoque aëris elementum similes produxit. Quanquam discrimen aliquod sit inter quadruplicia elementa in ipsis, quæ ex ipsis procreata sunt. Quoduis enim priuatum quid & peculiare procreauit. Firmamentum reliquorum trium nulli simile est. Fatum ex aëre nec ipsum tribus cæteris simile est. Signata terræ cæteris tribus ne in minimo quidem comparari possunt. Eodem modo & monstra marina ad reliqua se habent. Vnum enim quodlibet elementum tam rationalia quàm irrationalia in se procreauit. Sic cœlum non minùs in firmamentis creata rationalia habet, quàm elementum terræ. Eodem modo & fatum aëris ratione & brutalitate distinctum est in sua signaturâ. Idem verum quoque est de terra & aqua. Iam verò quisnam is est, qui inter quatuor elementa signata veritatem nobis attestari possit, quinam sint isti, quibus tradita & mandata sit vera fides, & recta salutis via, aut qui soli æternitatem possessuri sint, quod hoc loco omittemus? Iam verò fieri aliter non potest, quin in omnibus quatuor homines

Elementaria inter se diuersa sūt.

Rationalia & irrationalia in omnib. elemētis sunt.

Homines in omnibus elementis.

homines habitent,nō ſecus ac in eleméto vno, ſcil. terrâ.Sed de fato tamen ſciendum eſt,quod eius generatio ex elemento multiplex ſit,& tamen ſine omni corpore ac ſubſtantiâ,ſecundùm proprietatem aëris (qui corporeus non eſt)vnà cum ipſius habitatione.Alia enim habent corporaliter, alia intangibiliter , prout res intelligitur.

Fati generatio qualis.

TEXTVS IX.

PRopalam notum eſt, quòd ex ſemine vno radix emergat in multa filamenta diſtributa.Poſtea ſurgit caulis, porrò penduntur rami, prodeunt flos, fructus & ſemen. Similis ratio etiam eſt multiplicium procreationum ex 4. elementis.Adeoque omnes illæ,quæ ex vno elemento ſunt, ſibi inuicem cohærent, velut ex vno ſemine herba enaſcitur. Quanquam ſemini ſuo non promiſcuè omnia conſimilia ſint.Quæ enī ex aquâ procreata ſunt,partim sūt homines, partim animalia,partim horum aliméta. Vnum etenim elementum ſuam ſignaturam liquit,velut & neceſſitatem & ſuſtentationem : tum etiā indicium fecit ſui curſus & aduentus, quod facillimè per aſtra cognoſcitur:non quòd illa nos regant aut inclinent, ſed tantùm , quòd nobis conſimiliter currant,& internum corporis noſtri motum imitentur. Et in elemento aquæ nihilominùs omnia fiunt,quæ fiunt in elemento terræ. *Lorind* enim eſt commotio mutationis iſtius elementi aquæ. Hoc ſe commouetur. Et *Lorind* inſtar cometæ ſe habet. Et monſtrum aquæ ſimiliter accipi debet, ac error firmamenti. Adeoque in aqua peculiaris mundus cognoſcendus eſt,vnà cum ſuo myſterio,vſque ad finem mundi. Nullum enim in ipſis aliud principium eſt, quàm in elementis cæteris. Nullus enim finis eorum alius,quàm qualis in elementis cæteris deprehenditur. Solumq; diſcrimen, eſt formarum,eſſentiæ,naturarumque,cum ſuis ſignaturis,elementiſque aduenientium. Nobis itaque 4. mundi, ſecundum 4. elementa & habitationes primarias intelligendi : Secundùm iuſtitiam verò, vnicum tantùm æternum , in omnibus quatuor ſimiliter cognoſcendum eſt.

El. procreationes multiplices.

Lorind quid.

Mundi qui quatuor ſint.

TEXTVS X.

IN elemento terræ multum nobis intelligētiæ ſitum eſt,quòd ex ipſo nos prodierimus. Simile enim quoduis ſuum ſimile intelligit.Intellectus autem elementorum cæterorum ex Philoſophiâ defluit. Hoc autem ſimile eſt , ab experientia manans ex qua poſtmodum Philoſophia oritur. Et tamen ſicut elementum terræ procreauit ſignatum,ita cætera quoque ſimiliter procrearunt. Vt nobis ſunt lapides, ita cęteris elementis nihilo magis deficiunt. Quamquā iſti lapides ad formam noſtram non ſint facti, ſed ad formam ſuam & propriam. Elementa cætera, ſua quoque mineralia nobis non minùs habent. Cœleſte enim firmamentum tam florea quàm lapidea mineralia promit, quæ nos inter miracula referimus. Quanquam hîc hallucinemur ibi potiſſimum impingentes, quòd curſus naturales inter prodigia enumeramus, & inſtar prophetarum præſagimus,firmamenti hanc vel illam faciem ſingulare quid portendere,cùm tamen ſecundùm ipſius curſum naturalem talia contingere potius cenſendum ſit.Quòd ſi quid aliquando tale eueniat: noſtrum curſum ſeu ſtatum talem fuiſſe,credendum eſt.Interim ſi quod elementorum errorem patitur , idem cætera quoque labefactat. Perfecto enim & inimpedito motu omnia currere debent. Et licèt nobis quidem tria cætera elementa ad nutriendum deſeruiant: nihilominùs tamen reliqua tria deſeruiunt firmamento, aërique & aquæ,ac illis, qui in iſtis habitant. Vnumque ſubindè ab altero ſuum nutrimentum captat , veluti multæ arbores in horto. Nec minùs firmamenti defectus & errores à nobis obſeruari poſſunt, quàm defectus noſtros animaduertit firmamentum. Idem iudicium etiam de reliquis eſt.

Homo ex terra ortus.

Lapides in omnibus elementis.

Error de mineralib cœleſtibus.

TEXTVS XI.

SImplex ergo & inanis iſta Philoſophia eſt, eſt, ſi in noſtrum ſaltem elementum ſcil. terræ , omnem beatitudinem & æternitatem conferamus.Ac ſententia illa ſtulta eſt,quâ nos ſolos pro creaturis omnium nobiliſſimis venditamus. Plures enim mundi ſunt: nec nos ſoli in noſtro.Tum etiam hæc inſcitia multò capitalior eſt, quòd nec homines iſtos qui ex eodem noſtro elemento oriūtur,ceu ſunt nocturnales, gnomi, &c.nouerimus. Et licèt ipſi quidem nō ſub aperto cœli fulgore habitent,nec firmamenti lumine vtantur, ſed oderint, quod nos amamus,& ament, quod nos odimus, præterea etiā nobiſcum nec forma, eſſentiáve , nec ſuſtentatione conueniant: id tamen nobis admirationi eſſe minimè debet. Tales enim in myſterio magno conditi ſunt. Nec nos ſoli facti: verùm multo plures, quos minimè cognouimus. Sic ergo ſtatuendum eſt, non ſimplex tantùm & vnicum , verùm plurima corpora in myſterio magno cōcluſa fuiſſe,licèt in genere tantùm inexſtiterint æternum & mortale.Quàm variis autem formis ac ſpeciebus elementa omnia produxerint, enarrari ſatis non poteſt.Dubium tamen hoc omne tolletur,vbi rerum iſtarum omnium æternitas conueniet. Eo loco certè multa incognita, explorata & viis multis noſcibilia fient, non de iis tantùm,qui æternum in ſe ipſis habent,ſed etiam de iſtis,quæ æternum illud ſuſtentarunt, alueruntque.Æternum enim duob. modis intelligendum eſt. Vnum eſt regni & dominationis: alterum eſt ornamenti & decoris. Hoc enim contra Philoſophiam pugnat , floſculos ſuâ æternitate carere.Qui etſi quidem pereant & areſcant: tandem tamen in collectione omnium generum apparebunt.Ex myſterio enim magno nihil eſt creatum, quod non imaginem extra æthera habiturum ſit.

Hominesterreni non ſoli beati.

Nocturnales. Gnomi, &c. quales.

Æternū eſt duplex.

Floſculi æternū in ſe habent.

TEXTVS XII.

CÆterū, vt procreationes vniuerſæ indicāt, rerum omnium matres quatuor, nec plures,nec pauciores,eſſe oportuit.Non verò,quòd hoc intelligi poſſit ex fundaméto vniuerſalis demōſtrationis de preſente Myſterio magno,quale in principio ſecūdū proprietates ſuas apparet:Sed potiùs myſteriū magnū cognoſcitur & intelligitur per myſteria vltima & per procreationes,quæ ex primis ortæ prodierūt.Non enim ipſum principiū,ſed finis,Philoſophum & Magiſtrum facit.Cognitio enim rei ſecundū perfectā naturā,in ſolo fine ipſius eſſentiæ inuenitur. Fieri fortaſsè plura potuerunt elementa, quàm nobis data ſunt.In nouiſſima tamen cognitione rerum omnium , tantùm quatuor deprehenduntur.

Myſt. magn. vnde cognoſcendum.

Elemēta tant. 4. rerū mortalium.

duntur. Et licèt arbitrari quidem poſſimus, facile fuiſſe Deo, qui quatuor tantùm creauit, eâdem operâ plura creare: tamen cùm videamus, in ſola quatuor, mortalia omnia conſtituta eſſe, plura his ſimul rectè ſtare non potuiſſe, haud malè cenſemus. Veriſimile etiam videri poſſit, quod poſt 4. dictorum elementorum interitum, deinceps alia exoritura ſint ſecundum omnem eſſentiam prædictis diſſimilia: aut quòd poſt iam factarum creaturarum interitum nouum myſterium magnum futurum ſit, cuius quàm præteriti melior & maior cognitio habeatur. Nos tamen hoc fundamentum hîc non ponimus: ſed vnicuilibet, qui principij mundi peritus eſſe velit, neceſſarium eſſe dicimus, vt conſideret, mundi ortum ex elementis eſſe: & ſicut elementa quatuor ſunt, ita quatuor etiam mũdos eſſe, & in quolibet genus peculiare, ſuis neceſſitatibus inſtructum ſubſiſtere.

Mũdi 4. pro 4. elemẽtis.

TEXTVS XIII.

Elemẽta non omnia omnibus inſunt.

ET ſi verò in quatuor dictis elementis res omnes ſubſiſtant: nos tamen ita minimè ſtatuimus, quòd in rebus vniuerſis quatuor elementa inſint, aut quòd quatuor elementa in omnibus habitent. Ratio iſta eſt. Mundus qui ab elemento ignis ſeparatus & procreatus eſt, is nec aëre, nec aquâ, nec terrâ opus habet. Pari ratione mundus quoque aëris reliquorum triũ nullo indiget. Quod ipſum æquè de terra quoque & aëre verum eſt. De elementis enim doctrina hoc non tradit, quòd opus ſit mundum à quatuor elementis ſuſtentari: ſed potius vnũquodlibet ab vno elemẽto, hoc eſt, ab eo, ex quo exortum eſt, conſeruari. Et licèt inficias minimè eam, quòd firmamentum mundum per elementares ſuas virtutes, quæ totæ igneæ in terram defluunt, nutriat: ea tamen nutritio neceſſaria minimè eſt. Nec enim mundus à ſeipſo interiturus eſt, verùm ſibi ipſi ad ſuſtentandum ſufficit, veluti etiam mundus alius ſeipſum nutrit citra opem terræ. Exempli cauſa. Aquæ terra nihil confert ad eſſentiam ſuam propriam. Nec viciſſim terræ aqua. Idem de aëre iudica. Nobis tamen interim cauſa hæc non ſufficit, quòd vnuſquiſque mundus ſolitariè ſeu per ſe ſubſiſtat in ſuo elemento: ſed iſta potior eſt, quòd nempè lumen de cœlo, velut extractum quoddam ſit quatuor elementorum, & nobiliſſimum in plena & perfectâ proprietate. Nemo autem ex his arbitretur, ſolem ex elemento ignis ſplendorem ſuum & motum accepiſſe, vt nec planetas ſed potius ex arcano. Itaque ſplendor firmamenti in mundum deradians non ab elemento ignis, ſed ab arcano manauit. Terra enim ex ſe dat *Tronum*, aqua *Turas*, aër *Samies*. Et hæc non ex elemento prodeunt, verùm ex arcano, & in elemento inſunt. Et ex arcano quatuor mũdi hoc modo concordant, vt ſibi inuicem vſui ſint, & mutuum nutrimentum præſtent, ſeque ſuſtentent. Non tamen ex natura elementorum: nam elementa ipſa ſunt.

Firmamentum quomodo terrã nutriat.

Lux cœli quid ſit.

TEXTVS XIV.

Vita, viſus &c. hominis vnde.

QVòd homo viuit, videt, audit, &c. id non ab elementis habet, ſed ab arcanis, & potius ex monarchia. Eodem modo & creata reliqua. Solum hoſpitium & nutrimentum elementare eſt. Sic etiam intellige, quòd quicquid æternum eſt, ex arcano prodeat, & id ſit. Canes moriuntur: ipſorum tamen arcanum manet. Homo moritur: at ipſius arcanum manet, & magis etiam anima, quæ facit, vt tot gradibus cane dignior ſit. Idem cenſe de creſcentibus ſimiliter omnibus. Ex hoc enim naſcitur error, quòd in nouo myſterio magno vltimò apparebunt omnia creata, quæ vnquam exſtiterunt, non eſſentialiter, vt iam, ſed arcanè. Non autem dicimus, arcanum eſſe eſſentiam ſimilem immortali, ſed eſſe hoc perfectè. Elementum ignis in ſe habet arcanum. Ex hoc trib. reliquis accedit ſeu affluit lumen, ſplendor, influentia, incrementum, non autem ex elemento. Hæc enim arcana etiam citra ipſum elementum ſubſiſtere poſſent: vt etiam elementum citra arcanum. Sed porrò attendite, quòd elementum aëris in ſe habeat arcanum, ex quo nutrimentum omnib. reliquis tribus, & ſibi ipſi accedit: non elementariter ex ipſo, ſed arcanè per elementum. Elementum terræ arcanum in ſe habet manſionis & fixationis, quod cæteris impertit virtutes durationis & generationis, ne quid intereat. Elementum aquæ arcanum habet ſuſtentationis omnium elementorum, & quicquid in ipſis eſt, conſeruat, vt deſtructione vacet. Hoc itaque reſpectu diſcrimen eſt inter elementum & arcanum. Alterum eſt mortale ſeu caducum, ex elementis: alterum eſt permanens in vltimo myſterio magno, in quo omnia renouabuntur, nec tamen alia fient quàm fuerunt.

Arcana omniũ rerum olim apparebũt.

Arcanũ quid.

Arcana & elemẽta quid differãt.

Quæ elementa quaua arcana habeant.

TEXTVS XV.

COncluſum ergo eſt, elementa omnia ſimul minimè iungi: ſed aut tota eſſe aërea, aut ignea, aut terrea, aut aquea, ſolitariè & impermixtim. Confectum verò etiam hoc eſt, elementum quoduis ſeipſum nutrire, ſeu id, quod ab ipſo eſt, ceu ſuus mundus. Hàc ergo de cauſa medicina elementi aquæ non iuuat illa, quæ ſunt ex elemento terræ, aut alio quodam, ſed tantùm Nymphas, Syrenes, & ſimilia alia. Sic etiam medicina terrea non iuuat tres alios mundos, ſed tantùm animalia ſui mundi. Eadem ratio etiam aëris eſt. Nam & in aëre ſunt morbi, medici, docti, indocti, veluti in ſuo proprio mundo, ſuum peculiarem motum habentes. Idem quoque de igne ſentiendum. Quòd ſi verò quandoque accidat, vt Nymphæ etiam cum terrenis congrediantur, & liberos procreent: cogitandũ eſt, id fieri poſſe ob facultatem raptus. Per vim raptus aërea quoq; ceu Meloſinæ, cum terrenis coëunt. Ita ex igne etiã ad terrena rapiuntur *trifertes*. Quòd ſi ergo tres peregrini iſti mundi in mundũ noſtrum homines, vt diximus, inſerunt: tota ſuâ eſſentia illi reſpectu noſtri inſtar deorum cognoſcendi ſunt, propter ingentem diſtantiã & eſſentiã admodum peregrinam, quam habent. Quòd ſi ex nobis homo viciſſim rapiatur ad ipſos: contrarius fit raptus è nobis ad ipſos. Sic ergo elementa elementis minimè opus habent: ſed tantùm vnum alterius arca aut conceptaculum exiſtit. Sicut aqua & terra ſe ſeparant inuicem: ſic pariter & aër igniſque quilibet partem peculiarem occupat, nulla contiguitate alia, quàm inſtar parietum, & incalinationis cranorũ ex illis quatuor omnibus facta.

Elemẽta ſunt ſolitaria.

Elemẽta ſeipſa nutriũt.

Nymphæ.

Nymphę cu terrenis coeũt.

Meloſinæ cum terrenis coëunt.

Trifertes etiam.

Elem. quomodo iungantur.

TEXTS XVI.

QVòd si tandem secutura sit coniunctio seu congregatio, quâ omnia redibunt in essentiam suam pristinam: tunc id erit arcanum, & quidem secundum asspectum seu faciem elementorum. Ibi enim corporale nihil ex generatione apparere potest, sed facies & præsentanea exhibitio contentarum omnium generationum locum supplebit istum, ac ita vnicuique cognita erunt, quæ vel ante ipsum vel post ipsum facta sunt, quæ adeò erunt cognita, quasi incoram ipsis oculis olim visa fuerint, sed in hoc tamen est sensus absconditus mysterij magni vltimi. Nec enim ex naturâ, sed ex scientiâ causarum vltimæ separationis elementorum & omnium creaturarum illud scietur seu constabit: vbi quilibet rationem reddet de morte sua: ea causa est caduci, & viuentis & permanentis. Ibi enim vnicus iudex erit, qui potestatem habet ab æterno, ac à sæculo ad sæculum iudex vnicus fuit. Hæc etiam causa seu origo est religionum & variorum mystarum diis seruientium: qui mos omnis falsus & erroneus est. Nec enim præter vnum Deum vllus alius vnquam exstitit, qui iudex fuit ab æterno. Et stultitia nimis impia est, mortalem, caducum, & putrescentem colere velle pro auctore rerum creatarum, & rectore æterni. Quicquid enim moritur gubernandi & regendi vim nullam habet. Via ergo ac religio est tantùm vnica, nec plures temerè asserendæ.

Iudex vnus ab æterno.

Religionū varietas vnde.

TEXTVS XVII.

HOc ergo modo si ad prædestinationes redeunt, quæcunque creata sunt: ibi arcanū fiet. Prædestinatio enim est materia vltima, quæ erit sine elemento, & sine præsenti essentiâ: sed temporatum & incorruptum magis sequacia erunt. Hæc enim non ex spiritu intelliguntur, sed ex natura, cum euidentia hac, quòd aliquid æternum sequatur mortale. Nam si insensibilis planta perit, tunc in locum eius succedit æternum. Nec rerum fragilium seu caducarum vlla in toto mundo est, quæ in suum locum non quoddam æternum substituat. Nihil enim inane, nihil ex mortalibus sine successione æterni creatum est. Post finem enim creatorum omnium, æterna ista conuenient & colligentur, non tantùm vt nutrimenta sed potiùs ad magisterium, naturæ in caduco simul & æterno. Et sic æternum est indicium dissolutionis naturæ & non principium creatorum, ac finis in rebus omnibus quo nulla natura caret. Et si verò fatales etiam, velut Melosinæ, & Nymphæ æternum post se relicturæ sint: de ipsorum tamen corruptione hîc nihil tractabimus. Multiplex enim putrefactio hîc intelligitur, prout quatuor mundi sunt. Sic enim putredo est terrea, est aërea, est ignea, & est aquatica. Vnumquodlibet enim vnà cum suis concreatis ad interitum cum relicto æterno vertitur & deducitur. Quatuor tamen istæ putredines in vnam similitudinem redigent suum æternum notoriè & spectabiliter non cum operibus, sed cum essentiâ. Solitaria enim habitatio est quid æternum, multis tamen discretionibus pollens.

Prędestinatio quid.

Mortalia ęternum post se relinquunt.

Putredo quadruplex creatorum.

TEXT. XVIII.

SIlentio autem minimè præteribimus EVESTRVM, secundum suam essentiam, quod aut mortale est, aut immortale. Euestrum enim res est instar vmbræ in pariete. Vmbra crescit & oritur cum corpore, & cum eodem manet, vsq; ad vltimam eius materiam. Euestrum originem suam habet cum primâ rei cuiusque generatione. Animatum enim & inanimatum, sensibile & insensibile coniunctum sibi habent Euestrum, & quicquid vmbram dat. TRARAMES autem intelligitur veluti vmbra essentiæ inuisibilis. Nascitur enim cum ratione & imaginatione animalium intelligentium & brutorum. De Euestro & Trarame philosophari, summę sophię est. Euestrum enim dat prophetiam. Trarames dat acumen. Prophetari enim, quę euentura sunt homini, animali, ligno, &c. ex Euestro vmbrato est. Quid ratio sit, est ex Trarame. Ideoque Euestra vel principium habent, vel non habent. Principiata dissolutionem in se habent, cum superstite ęterno. Non principiatum, principiatum ad Traramium ita acuendi in intellectu vim habet. Euestrum mortale cognoscit ęternum. Cognitio hęc est mater prophetę. Fundamentum enim omnis intellectus ex euestro, quasi per lumen naturę extrahitur seu elicitur. Ideoque Propheta euestrat, hoc est, vaticinatur ex euestro. Si verò prophetatur spiritus, id extra lumen naturę est. Ideò nobis fallax, impostorium & incertum est, sicut etiam certum & verax. Et hoc modo Trarames quoque, vmbra rationis, diuidi vult.

Euestrū quid.

Trarames est euestrū rerum inuisibilium.

Euestri differentiæ quæ.

TEXT. XIX.

POrrò autem in dissolutione rerum vniuersarum Euestrum quoq; & Trarames dissoluentur, non tamen sine reliquiis ęterni. Sic ergo euestrum perinde est, quasi ęternum firmamenti in 4. mundis. Firmamentum enim est quadruplex secundum 4. mundos, in 4. perfectas essentias diuisum, vnoquolibet mundo perfectè suum creatum respiciente, quod & ipsum tale est: vnum in terra ex firmamento: vnum in aqua, aëre, igne. Firmamentum autem, quod in euestro est, est dispersum: non stellę, vt asspectabiles sunt, sed sunt firmamenta Nymphis, quę stellę non sunt. Nec enim stellis vtuntur: peculiare sed & proprium firmamentum habent, veluti Fata; ignea suum quęlibet priuatum cœlum, terram, mansionem, habitationem, firmamentum, stellas, planetas, & similia alia, quę alteri ne minimum quidem similia videntur. Sicut aqua & ignis, substantia & impalpabile, visibile & inuisibile mutuò se habent: ita se quoque habent istiusmodi. In his euestrum diuisum est ad fatalia, & manet ipsius vmbra post essentiam à dissolutione: ac euestrum post ignem adhæret igneo homini, sicut alterum aqueo, ac itidem terreo. Hoc euestrum dementat & eludit mundum, adumbrans se per fraudem ex vno mundo in alterum, exhibens visiones splendores, signa, formas & species. Ex hoc enim oriuntur euestrum cometarum, euestrum impressionum, euestrum miraculorum. Tria tamen ista euestra sunt euestra prophetica, & euestra vmbrata. Ideò sublimis & illustris intellectus est inter euestra propheta & vmbrata.

Firmamentum est quadruplex.

Euestrorum magnus numerus.

Euestr. Prophet. & vmbrat.

TEXTVS

TEXTVS XX.

Turban magna quid.

VT autem eueſtrum prophetam cognoſcamus, cumprimis ac maximè opus eſt. *Turban* enim magna eſt eſſentia eiuſmodi, quæ præſagit vniuerſa, quæ in 4. mundis fiunt. Quicquid autem monſtroſè & contra naturam aut contra communem opinionem ac vitam futurum eſt, id cognoſcitur per eueſtrum prophetam, quod ſumitur & ſe adumbrat ex *turban* magnâ. Et neceſſarium eſt, Prophetam magnam turban cognouiſſe. Ardui enim intellectus eſt, & cum ratione vnitur. Poſſibile ergo eſt mortali, turban magnam cognoſcere vſque ad extremam ſuam reſolutionem. Ex hâc Prophetæ omnes locuti ſunt, In ipſa enim ſunt omnia ſigna mundi. Ex ipſa eueſtra omnia naſcuntur: ex ipſa adumbrantur cometæ, ſtellæ prodigioſæ, quæ præter conſuetum cœli curſum oriuntur. Ex turban omnes impreſſiones ſuum principium, non ex firmamento aut aſtris ſortiuntur. Quoties enim inauditum quid & rarum fieri debet, prodromi excurrunt & prænuntij, quibus futurum malum populo præſagitur. Nec ea præſagia ex natura ſunt, verùm ex eueſtro prophetico. Omnes epidemię, omnia bella, omnes ſeditiones ſua præſagia habent, quæ ex *turban* oriuntur. Et qui eueſtrorum proprietatis cognitionem habet, is Propheta ac vates eſt rerum futurarum omnium. Rerum enim omnium ſupremus cum mortalibus non ſermocinatur, nec ad ipſos de throno ac ſede ſua angelos mittit talia pronuntiaturos: ſed ex magna turban iſta præſciuntur & intelliguntur, quam multi Pagani ac Iudæi pro Deo coluerunt, in vero de Deo ſenſu & intellectu excæcati.

Eius præſtātia & ſublimitas.

Turban magna pro Deo culta.

TEXTVS XXI.

Eueſtrū vmbratū quid indicet.

QVandoquidem verò eueſter obumbratus cum quolibet creato naſcatur & oriatur: ſciendum eſt, ex eo porrò prognoſticari poſſe fortunam & vitam eius rei, cuius eueſtrum ſit. Pro exemplo. Infans ſi naſcitur, cum ipſo ſimul naſcitur eueſtrum, iugiter in ipſo expreſſum, vt ab incunabulis vſque ad horam mortis de infante præſagiat, & quid futurum ſit, demonſtret. Ita ſi quis moriturus ſit, mors non appellit priùs, quàm eueſtrum pronuntiarit id, vel pulſando, vel concutiendo, vel cadendo, vel alio quodam huius generis exemplo. Per quod ſi eueſtrum ſentiatur, præſagiri poteſt, hoc mortis eſſe ſignum. Eueſtrum quin etiam cum æterno vnitum eſt. Poſt mortem enim hominis eueſtrum ſuper terram manet, & indicia dat, an homo in gaudio vel pœnâ verſetur, ſuâ generatione. Nec quod ſimplices faciunt, dicendum eſt, id eſſe hominis ſpiritum aut animam, aut mortuum ipſum illic obambulare, Hoc enim defuncti hominis eueſtrum eſt, quod loco non cedit, vſq; ad extremum terminum, quo omnia conuenient. Hoc eueſtrum ſigna operatur. Diui enim per ſolum ſuum eueſtrum miracula operati ſunt. Et ſicut Sol ſplendore ſuo calorem, naturamq; & eſſentiam ſuam expromit: ita in nobis ſe habent quoq; eueſtra præſagientia & prophetica, quibus credendum eſt. Moderantur enim illa ſomnum, inſomnia, rerum futurarum præfigurationes, rerū naturas, rationem & concupiſcentias & cogitationes.

Eueſtrū à morte in mūdo ſupereſt.

Diui per eueſtrū miracula ediderunt.

TEXTVS XXII.

HOc itaque modo cum futura prænoſcantur in elementis, ex eo, in quo eueſtra habitant: eueſtra quædam erunt in aqua, quædam in ſpeculis, quædam in cryſtallis, quædam in politis vnguibus: nonnulla intelligentur per commotiones aquarum, aliqua per cantus & animum. Hæc enim omnia eueſtrari (ita loquor) poſſunt. Maximus enim ac optimus Deus eueſtrum habet myſteriale, in quo inſpicitur ipſius eſſentia & proprietas. Et per eueſtrum myſteriale cognoſcitur omne bonum, & omne illuminatum. Sed econtrà damnatus & ipſe eueſtrum in mundo habet, ex quo cognoſcitur malum, & vniuerſum id, quod legem naturæ violat & corrumpit. Etſi verò iſta duo etiam eueſtrent tamen ad vitam noſtram nihil attinent. Non enim niſi per noſtrum eueſtrum nos ipſos cognoſcemus. In creaturis omnibus ſunt eueſtra: quæ iuxta etiam vniuerſa Prophetę ſunt, ſiue rationales, ſiue irrationales, ſenſus conſortes vel expertes ſint. Nam eueſtrum eſt ſpiritus, qui Aſtronomiam docet. Non quòd per natiuitates & prognoſticationes ex ſtellis illa cognoſcatur: ſed ipſius eſſe (vt ita dicam) ex eueſtris eſt: in his eſt ipſius ens, ſicut imago in ſpeculo, aut vmbra in aqua, vel terra. Et qua ratione creſcentia augentur & minuuntur, ita ſe aſtra quoque habent. Non quòd ex propria natura talem ſuum curſum habeant, & ex terra humidum & frigidum oriatur: ſed tantùm quòd terræ eſſentia talis ſit. Ita adumbratur in cœlo & per partes quidem, non tamen aliter, quàm velut eueſtrum, & non ceu potentia.

Eueſtrū Dei myſteriale.

Eueſtrū damnati quale.

Eueſtrū habent omnia creata.

Eueſtrū quid.

TEXTVS XXIII.

HViuſmodi eueſtra quoque corrumpentur, & tamen non citra æternum interibunt. Nec eueſtra ipſa reſpicientur; ſed plenè adhabitabunt illis, quorum ſunt. Ex quo ſibi quiſque conſultor iam erit, vt præ omnibus rebus ſeipſum adhortetur & cognoſcat. Eueſtrorum enim natura ac numerus infinitus eſt. Hæc ducunt dormientes, præmonſtrant bonum malúmque, inquirunt cogitatus perficiunt labores ſeu operas ſine corporali motione. Adeò res eueſtrum mirabilis eſt, & mater rerum omnium in Prophetis, in Aſtronomis, in Medicis. Et niſi intellectus ex eueſtro petatur: ibi naturæ cognitio nulla eſt. Sicut enim furtum ſuſpendium, & nubes pluuiam, & lotium morbum indicat: ita eueſtrum omnia monſtrat, nullo excepto. Ex ipſo enim locutæ ſunt Sibyllæ & Prophetæ, ſed veluti per ſoporem ac inſomnia. Et hoc quidem modo eueſtra in quatuor mundis ſe habent, quorum vnum alteri ſemper præſagium, imaginem & miraculum communicat: quæ per diſſolutionem & regenerationem ſuam multò magis admiranda deprehendentur. Nec hîc omittemus dicere quòd eueſtrum ſit relictum æternum, & ſuſtentamen religionum, & operatio cœleſtium. Sola enim felicitas, beatitudo, ſummum bonum, & extremum iudicium mouent & inſtigant nos acriùs & profundiùs rimari & peruestigare, quid diſcriminis inter iſta duo ſit, hoc eſt, inter verum & falſum: quod non ſpiritualiter, ſed naturaliter expendi & cognoſci debet.

Eueſtrorum numerus infinitus.

Eueſtrī laus.

Sibyllæ & Prophetæ per eueſtrū locuti.

LIBER

LIBER TERTIVS.

TEXTVS I.

Corpore nihil caret.

RES existens quælibet necessariò corpus habet. Huius ratio modusque est, vt intelligatur, sese id habere instar spiritus fumosi, qui substantiam non habet, nec corpus est, nec tangibilis est. Horum verò etsi nullum sit ex ipso tamé nasci possunt & corpora & substantiæ. Sic de Arsenico effumante intelligendum est, quòd post generationem corporis nihil amplius videatur de fumo spiritus, non secus, ac si vniuersum in corpus redactum esset. Quod tamen ita se non habet. Subtilissimum enim in loco illo generationis adhuc superest. Et sic per separationem visibile iuxta ac inuisibile simul nascuntur. Hâc ratione modoque res omnes prognatæ sunt. Lignum superstitem adhuc spiritum habet, ex quo separatum est. Sic & lapides, & res omnes, nulla exceptâ. Eius enim essentia adhuc superest, prout ab ipsa separata fuit. Homo quoque similiter nihil est aliud, quàm reliquum ac superstes de separato fumo. Notate autem hoc ita, quendam exstitisse spiritum, ab illâ sorde confit homo & subtilissimum est in spiritu. Et est is spiritus, hoc est, indicium duplicis æterni: vnius *caleruthi*, alterius *meritorij*. *Caleruthum* est indicium in primo æterno. Alterum id quærit seu appetit, hoc est, Deum. causa ista naturalis est, quòd omnia affectent seu contendant ad id, ex quo prodierunt, seu ad naturas illas, quæ ista contigerunt. Quicquid enim condens, dum faceret, adhibuit: id ipsum res quoque condita appetit & sectatur. Et hoc ita intelligi debet, quòd res condita ex natura vel instinctu naturali non appetat suum conditorem, sed id potius sectetur, ex quo prodiit. Sic corpus humanum appetit materiam, ex quâ separatum est, & non Deum: nec enim ex ipso sumptum est. Et materia ista est vita & habitatio, in qua meritorium æternum manet: sic ad suam essentiam quodlibet redit.

Res omnes qui corporentur. Homo quid, & qui fiat.

Æternū est duplex. Caleruthum. Simile suum simile sectatur.

TEXTVS II.

CVm ergo res quælibet ortus sui, hoc est, mysterij, ex quo nata est, appetens sit: iam porrò intelligendum est, rem illam esse vitam æternam: & quod indè venit, esse mortale. Nihilominus tamen in mortali manet æternum, hoc est, anima, sicut idem aliūdè etiam discitur. Et si res caduca in statū suum pristinum redire debet, id ratione non fit aliâ, quàm hâc, vt permanentia iterum coniungantur, & tum demum collectio & vnio rerum adest. Forma verò & substantia rerum prætereuntium & non prætereuntium, ex spiritu illo fumi prouenit, non secus ac ex nube grando vel fulgur emergit, quæ corporalia: sunt & materia illa, ex quâ prodierunt, inuisibilis manet. Sic ergo statuendum est, quòd res omnes ex inuisibili oriantur, & tamen citra ipsius damnum: semperque materia idem regenerandi vim habet. Hinc etiam fit, quòd totus mundus more niuis transiturus sit, & rediturus ad eandem materiam spiritus fumi, & citra omnem essentiam tangibilem coïturus seu coaliturus. Et isto modo iterum pronasci potest primum. Hinc etiam cognoscitur, nullum creatum existere, quod genitum sit, sed tamen conditum seu creatum. Sic enim *bonum* summum in principio rerum omnium constituit, vt quidvis ita ex inuisibili proueniat, & corporale fiat: & postea à corpore iterum separetur, & denuò inuisibile fiat: Tunc nimirum iterum copulantur omnia & vniuntur, atque ad materiam primam reducuntur. Et si quidem ita vniantur, discrimen tamen aliquod & differentiam inuicem habent. Alterum enim alterius hospitium est: alterum hospitij incola est. Ista enim rerum omnium habitatio est: sensibile scilicet & insensibile ad conditionem & locum istum redire vniuersi debent. Siue enim rationale siue irratationale sit, nihil certè mutationis huius expers erit, sed omnino ad habitationem suam, ex qua separatum est, redibit & comparebit.

Caduca vt ad suū statū redeant.

Ex inuisibili omnia oriūtur.

TEXT. III.

SIc etiam vnumquodlibet corpus siue substantia tangibilis, nihil est aliud quàm fumus coagulatus. Vbi tenendum est: coagulationem esse multiplicem. Vna inclinat in lignū, alia in lapidem tertia in metallum. Ipsum verò corpus nihil est, quàm Fumus, ex materia vel matrice, in qua est, exspirans. Sic nimirùm quod ex terra crescit, Fumus est elatus ex liquore Mercurij, qui varius est & multiplicem fumum emittit pro herbis, arboribus, & similibus aliis. Is autem fumus si ex suo primo egreditur, seu quàm primùm ex mrtrice exspirans aërem peregrinum contingit aut impedit, illicò coagulatur. Fumus itaque hîc iugiter ac continenter euaporat. Quamdiu ergo appulsus ille æstuat, tamdiu res crescit, cessante bullitione, cessat etiam effumatio. Sic terminatur etiam coagulatio & crementum. Lignum est fumus ex *Derses*. In ipso latet specifica, ex qua lignum fit. Nec ex isto tantùm fumo fit id: sed fieri idem etiam potest ex materia dersica alia. Pari modo *Leffas* est materia bulliens, ex cuius fumo nascuntur omnes herbæ. Sola enim herbarum prædestinatio est *Leffa*, non alia. Deus enim in specificis multò mirabilior est, quàm in naturis reliquis omnibus. *Stannar* mater est metallorum, primam materiam metallis suggerens suo fumo. Nihil enim metalla sunt aliud, quàm fumus ex *Stannare* coagulatus. Ac *Enur* fumus est lapidū. In summa, quicquid corporeum est, aliud non est quàm coagulatus fumus, in quo specifica prędestinatio latet. Omnia etiam denique instar fumi resoluentur. Specificum enim, quod coagulat, potentiam non habet, nisi ad tempus definitum. Idem de coagulatione etiam intelligi debet. Nam corpora vniuersa tandem in fumū abibunt & vanescent, nec in aliud quàm fumum terminabuntur. Is consumptio est viuentium simul & mortuorum corporalium.

Corp' est fumus coagulatus.

Corpora vt ex fumo fiant.

Derses. Lignū è fumo derses. Leffæ ex fumo oriuntur herbæ.

Stannar mater metallorum. Enur materia lapidum.

Corpora in fumū interitura.

TEXT. IV.

HOmo fumus est coagulatus. Ex solis enim corporis bullientibus vaporibus & membris spermaticis materiæ spermaticæ coagulatio fit In huiusmodi vaporem etiam resoluetur idem: vt interitus ortui similis sit. Præterea in nobismetipsis nihil videmus aliud, quàm hominem coagulatum fumum, ex humana prædestinatione formatum. Quicquid etiam assumitur ac editur, non nisi fumus ex liquoribus coagulatus est. Ideoque si ingeritur, id

Homo ex fumo coagulatus.

Cibi fumi sunt coagulati.

id à vita consumitur hac ratione, vt coagulatio iterum soluatur & liquescat, sicut glacies à sole liquatur vt postea instar fumi in aërem euanescat. Vita enim cõsumit omnia. Est enĩ illa spiritus consumptionis omnium corporalium & substantiarum. Et hoc loco attendendum est ad separationem mysterij digesti. Si enim res quælibet ad statum suum, vnde orta est, redire debet: adeoq; aliquid editur, tunc vnà cum vita consumitur. Hoc in iis tantùm est, quæ non transmutantur. Transmutatio enim nõ retropellitur aut reprimitur. Et quęlibet transmutatio fit per vitã. Ita ergo alteratur transmutatio in fragilitatem corporis: sed tamen à corpore iterum separatur. In putrefactione enim ipsius transmutatio nullã amplius vim habet & in putrefactione mysteriũ digesti sequitur. Interim separantur inuicẽ proprietates omnes, quas homo in sese habuit ab herbis, & reb. aliis, quodlibet ad essentiam suam redeũte. Et separatio hæc similis est illi, per quã, quæ res decem vel duodecim permiscentur, iterũ dißeparantur, ita vt suam peculiarem essentiã quælibet recipiat. Sic esitatio nihil est aliud, quã dissolutio corporum. Vnde materiæ corporum separantur in vomitionib. & alui deiectionib. quòd nihil sint aliud, quàm fumus fœtidus, bono permixtus. Natura siquidem tantùm subtili studet, crassum elidens. Nam lapides, metalla, & terrę, deniq; omnia à vita soluũtur: nec alia ipsorum à corpore dissolutio est, quã quę per vitã fit.

Vita est causa trãsmutationis.

TEXT. V.

PORrò æquè etiam intelligendum iam est, quomodo essentiã suam quoduis recipiat. Hoc rei nulli cõparari aptiùs potest quã igni, qui ex duro silice elicitur inflãmans ac ardens præter omnem cognitionem naturalem. Sicut ergo absconditus iste ignis oritur, & in operationem abit: eàdem omnino forma ac specie essentia etiã in naturam ducitur. Hìc putate vobiscũ, in principio exstitisse rem vnam, sine omni inclinatione & specie, ex qua postea vniuersa prodierint. Origo ista aliter se non habuit, quã vt temperatus color quidam, exẽpli gratia, purpureus, in se inclinationem ad alium colorẽ nullum habens, sed iniusta sua tẽperatione conspicuus. Et tamen in isto colores omnes insunt. Ex eo enim separari nequeunt colores, ruber, viridis, cyaneus, luteus, albus, niger. Horum verò colorũ quilibet multos iterũ colores cœcos parit, & tamen vnus quilibet per se integrè & rectè tinctus est. Et licèt multiplices quidem & contrarij colores in ipsis lateant: nihilominùs tamẽ vniuersi sub colore vno abscõditi sunt. Eodẽ etiã modo resquęlibet essentiã suam in mysterio magno habuit, quod postea supremus architectus separauit.

Exemplum de colore ad explicãdum Mysteriũ magnũ.

Crystallus ignem emittit, non ex natura ignea, sed ex soliditate ac duritie. Idem in se etiã cætera elementa condit, nõ essentialiter, sed materialiter, ignem nimirum ardentem, auram spirantẽ aquam humectantem, terram nigram ac siccam. Præter hæc omnia in permixtione suarum qualitatum colores omnes idem possidet, in ipso tamẽ absconditos, sicut ignis in chalybe latet, qui nec vrẽdo nec splendendo, nec colorẽ iactando se prodit. Et hoc respectu colores omnes, omniaque elementa in re qualibet insunt. Quomodo autem omnia in omnia hoc modo perueniãt & penetrent, si quis sit, qui scire satagat, is credat, hæc omnia fieri & accurari ab vnico illo, qui rerum omnium fabricator & architectus est.

Crystallus omnia in se elemẽta habet.

TEXT. VI.

ETsi verò natura, vt dictum est, inuisibiliter in corporibus & substantiis iaceat: inuisibilitas tamẽ ista ad visibilitatem deducitur per medium ipsorum corporũ. Prout verò cuiusque essentia se habet: ita visibiliter cõspicitur in virtutibus & coloribus. Corpora autem inuisibilia rationem aliam non habent, quàm huiusmodi corporalem. Ideò attende, quòd inuisibilia in se contineant omnia elementa, & in omni elemẽto operentur. Possunt ex sese emittere ignẽ & virtutem sui elementi: sic etiã aërem, vt homo halitum: item aquã, vt homo vrinam. Sunt etiã naturæ terræ, & à terrã ortæ, Hoc verò ita accipe, quòd liquor terræ indies bulliat, & spiritũ subtilem, quem in se habet, extra se in sublime expellat, Ex hoc nutriuntur inuisibilia, atq; ipsum firmamentum: quæ sine vapore esse nequeunt. Tam enim incorporea quàm corporea cibo potuq; opus habẽt. Hâc de causa lapides proueniũt ex terra, sed ex consimili tamen spiritu ipsorum naturę. Vnusquilibet enĩ ad se attraxit suum. Ex huiusmodi oriuntur spectra, & igniti dracones ac alia plura. Si ergo tã inuisibilia, quã visibilia in sua essentia versantur, id ex natura mysterij magni habent. sicut lignum ardorem concipit à lumine siue cereo, huic tamen nihilo decedẽte. Et licèt quidem corporeum non sit: corporeo tamen aliquo indiget ad defugiendam mortem, quod per lignum fit. Eodẽ modo inuisibilia omnia per visibile quoddam sustentari nutriri ac augeri opus habent. Cum quibus iuxta tandem etiã peribunt & finientur: sed operationem tamen & actiuitatem sam in se habentia sine, iactura aut damno aliorum: nisi effusio istorum fiat, corporeorum scilicet & visibilium. Quanquam per inuisibile id fiat, & inuisibili deprehendatur, &c.

Per corpora inuisibilia fiunt visibilia.

Firmamentum & inuisibilia vt nutriantur.

Igniti dracones vnde.

Inuisibilia per visibilia sustentãtur.

Reliqua (sine dubio enim vlterius progressus est auctor) non habentur.

SEQVITVR

FRAGMENTVM PRINCIPII OPERIS ANATOMIÆ THEOPHRASTI.

Quod an eâ dispositione absoluerit, ignoratur.

PROLOGVS GENERALIS IN LIBROS OMNES ANATOMIÆ THEOPHRASTI.

Anatomiæ diuisio.

QVÆLIBET *anatomia corporis aut archei duplex est vna est: integra: altera est fracta. Integra rursus est duplex: vna est* Idechtri, *altera* Monstri. *Et vtraque harum propriam suam anatomiam habet. Anatomia etenim prima creatura distributa est in Idechtrum & monstrum.*

Altera fracta est anatomia Physica, tractans de morbis, Idechtrum onerantibus. Qualis enim anatomia Idechtri: talis etiam morbi. Sed vt in tradenda rectè anatomia pergamus, primum opus est, vt anatomia Idechtri probè cognita sit: secundò, vt anatomia monstri teneatur. His singulis proprij libri in nostro volumine addicti sunt. Secundum opus est de anatomia morbi, cui sui ... tiones in proprijs libris dantur. Et hæc est anatomia medica Prima, Physica, vt dictum est, tractat de anatomia corporu, quæ vno volumine continetur. Sed vt de anatomia archei loquamur, est anatomia anthrotos, quam intra anatomias duas colloco, quasi mediam in Idechtro.

Sic ergo est prima anatomia Physica: *secunda* Vitæ: *& tertia* Medica. *Et Medica anatomia est anatomia* Cheros, *quatuor anatomias complexa, secundùm quatuor matrices elementorum. Ita septem anatomiæ constituuntur:* Vna *est similis* Idechtro: *secunda est monstrosa: tertia morbi: quarta sequentiū elementorum. Differt autem anatomia morbi ab anatomia elementorum, in eo, quòd anatomia morbi morbum secat. Quòd verò ab anatomia quatuor matricum (ita loquar) anatomizatur, est anatomia praxis. Et harum sunt septem. Septenarum autem omnium principium est* experientia: *Postea scientia: denique author.* Anatomiæ septé sunt. Anatomię morbi & elementi vt differát.

Finis Prologi.

AD LECTOREM.

DE anatomia, Lector, dum tracto, quî scilicet illa ex ideo in Idechtrum manet, & simul adeò de anatomia Archei, praxis & elementorum: stilum quæso nostrum nihil admireris, si fortassis, nouum quid, ac à prioribus meis editis anatomiis diuersum trado ac propono. Aliquæ quidem descriptæ sunt: & tamen Relolleum naturæ illo in loco explicatum non est. Imperfectam autem anatomiam tradiderunt Medici cùm veteres tum nouitij: nec ægris sanandis etiam plùs, quàm describenda anatomiâ profuerunt. Septem equidem anatomias pono. Quas siquidem ex tuis libris non eruo & demonstro: omnes tamen demonstrat ac probat, cùm experientia, tum scientia, ac egomet, ceu ipsarum Auctor. Pars anatomiæ ex philosophia stabilita est, non vestris Philosophis. Pars altera ex medicinâ constituitur, non vestris medicis. Pars vltima fundata est in naturalibus, non per vestros naturales. Anatomiam archei describo: quæ vobis cognitu necessaria est. Trado anatomiam Idechtri, vt sciatis, quid integrum sit. Doceo anatomiam medicam, vt corruptum discatis. Profiteor anatomiam naturalium, vt integer & perfectus medicus fiat. Tu, Lector, volumina tua lege, & lege itidem mea. Quod dum facis, tam meam quam tuam experientiam intuere, ac vtrorumque scientiam æstima, imò disce, quod solum fundamentum te in auctorem creet: ars imò tua, non fastus & pompa Academica. Vale. Relolleum. Anatomiæ septé sunt.

Argumentum in primum librum anatotomiæ Idechtri.

Ideus quid. IDeus vel Ides est portio illa, ex qua creaturæ omnes exortæ sunt. Hæc in duabus essentiis continebatur. Corpus creatorum est vna: altera est creatorum vita. Principiò iliaster fecit corpora: his factis, vitam prætereà indidit, & ides separauit, virtutémque in ipso abscon ditam elicuit, & nomen creaturæ ingessit. Ideò duæ sequuntur anatomiæ, *corporis & vitæ*. Hîc autem tantùm de corporibus agemus: vbi prima est anatomia hominis: secunda animalium: tertia arborum: quarta herbarum: sicut se ista suis capitulis insequentur. Ideus duplex. Iliaster r. corpus: vitam fecit.

ANATOMIÆ LIBER I. TRACTATVS I. CAP. I.

Protoplastus ex ide. IN toto *ides* vnicus tantùm homo latuit. Is ab iliastro extractus est, & protoplastus factus.

Prootsma, Zēda, Perenda. Iam porrò, si quod extra hunc protoplastum huic anatomiæ simile sit, velut *protosma*, aut alia, quæ ratione formæ conueniant, vt *Zenda & perenda*: tunc generationes eæ sunt extraneæ, extra *idechtrum*, & est hæc Cenata (aliàs monstrosa) anatomia in animalibus, arboribus, & herbis similiter. Quicquid verò protoplastum & ipsius *protosma* æmulatur, id in anatomia idechtri comprehenditur, cui vlteriùs annectitur anatomia de *Zendis & perundis*, agens de hominibus, vt siluanis, gigantibus, igneis & nocturnis, &c. Horum enim generatio est ex fæce, quæ *idechtro* adhæsit, & in formatione abundauit. Nihil enim integrum fit, quod non aliquod corruptum, simile sibi, iuxtà experiatur. Sic se habet celpha ad arborem, celpha ad animal. Duæ ergo hîc anatomiæ pro vnâ accipiuntur, *de idechtro & perundis*. Cenata anatomia qd. Anat. zendorum & perūdorū quid tradat. Celpha.

Præcedentia hæc ex scripturâ amanuensis cuiusdam Paracelsi habentur. Quæ iam sequuntur, ex Autographo ipsius Theophrasti descripta sunt, in quibus dicuntur quædam paulò clariùs.

HISTORIA PROLOGI IN ANATOMIAM primam de corporibus, id est, idechtri.

IDes vel *ideos* portio fuit illa, ex quâ omnia creata sunt. In hac essentiæ duæ continebantur: Corpus nempe creatorum, & ipsorum vita. Principio Iliaster fecit corpora: postea horum vitam, quam ex *Ideo* dedit. Ex his duę anatomiæ patent: vna corporum: altera vitæ. Nos hîc de corporibus solùm. Primò est anatomia hominis: postea animalium: porrò arborum: denique herbarum. Et anatomiæ cuilibet suum capitulum priuatim assignatur, cæteris non confusis.

Finis historiæ prologi Theophrasti in librum primum anatomiæ idechtri.

LIBER PRIMVS. CAPVT I.

IN vniuerso *ideo* vnicus tantùm homo inexstitit. Is ab Iliasto extractus est. Et est *protoplastus.*

protoplastus. Porrò ex hoc ipsius fœmina. Ex his binis vniuersi homines. Præterea quicquid ad humanam anatomiam natum est, ita vt homini conueniat & conferri queat, id *Zonda* est, & est generatio sine muliere, & *peronda*, & est generatio amborum. Hæ generationes extraneæ sunt etiam in animalibus, arboribus & herbis. Et ex homine sunt, *feri*, *gigantes*, homines ignei, homines nocturni. Horum generationis occasio est, quòd in ideo quolibet genuinum & integrum iaceat: postea etiam fæx, quæ istos profert. Quælibet enim generatio in *idechtro* est integra: postea sunt etiam ipsius segmenta seu ramenta. Sic nempe, domus ex ligno asciata: ipsum ac genuinum est ædificium. Lignum hoc dat ramenta de se, ex quibus ipsis etiam domus exstrui potest, non tamen vera aut iusta.

Proto plastus, &c.

Zonda, Peroda.

Sic multa quoq; ligno similia sunt, non autē idechtro. Ita in anatomiâ interpretationes duę sunt: vna, totius hominis: & altera zendarum & perendarum. Tractatus ergo iure duo sequuntur: primus de Idechtro: alter de Zendis.

Schedula.

TRACTATVS PRIMVS.

Sicut statuarius ex arrepto ligno, imaginem sculpit & dolat, & inutile seu superfluum omittit: aut sicut ex argillâ figulus ollam tornat, ineptum reiiciens: talem se quoque gessit Iliaster, dum ex Ideo sculpsit hominem, postea animalia: porrò arbores: tandem herbas. Reliquum quod superfuit fæx & ramenta, fuerūt ordinata ad basin & fundamentum, ex quo ipse erat. Non ergo in anatomiam idechtri poni debet, ob causas, quas ipsius anatomia demonstrat.

Iliaster similis fabro.

Alia Schedula.

Idechtrum est primus homo, & prima arbor, & prima creatura, sit cuiuscunque rei.

Idechtrū quid.

Ides, ideos, est globus siue materia, ex quâ homo & elementa condita sunt.

Ideus quid.

Anatomia archei est anatomia vitæ, prout in hominis quolibet membro iacet, ibi incipiens, vbi anatomia idechtri desinit, id est quando vita infunditur.

Archeus quid & eius anatomia.

Anatomia idechtri est consideratio, quomodo homo & creata omnia primò fuerint constituta, antequam vita illis adderetur.

Anat. idechtri quid.

Anatomia medicinæ est anatomia, quæ tractat de corpore, aliter constituto ac esse debebat, hoc est, de corpore morboso.

Anat. Medicinæ quid.

Anatomia monstrosa est abortus naturæ, suam peculiarem anatomiam habens.

Anat. mōstrosæ quid.

Anat. elementorum sunt 4. considerantes medicinam 4. elementorum, quomodo illa secundùm anatomiam institui debeat.

Anat elemen. quot.

Protoplastus est primus homo. — Protop.

Protosma est prima mulier. — Protos.

Zenda sunt quæ crescunt sine semine. — Zend.

Perundis, qui & cum semine crescunt. — Perund.

Zelpha est instar Zendæ aut perundis, sed vt hi sunt hominum, ita illę animalium tantùm. — Zelph.

Plura ex hoc opere iam non habuimus. Sunt autem hæc fragmenta eam ob causam hîc interposita, quòd cum præcedenti materia aliquatenus conueniant: & vt mentem auctoris de anatomiâ ex iis aliquo modo lector cognosceret, &c.

PHILOSOPHIA PHILIPPI THEO-*phrasti Paracelsi.*

Priusquam de 4. elementis declarare incipimus id, quod philosophia ipsorum docet: sciendum est, à philosopho ante omnia requiri cognitionem rei cuiusque, qualis ea per se sit. Hinc descendendum in naturam est, & ex ipsâ desumendum lumen, quo philosophemur eâ dexteritate, vt, quod manus tangere potest, ita reuerâ id in naturâ constitutum sit. Vt ergo iam de 4. elementorum generationibus rectè doctrinam suscipiamus: principiò de illo philosophabimur, quòd ex nihilo aliquid factum sit, hoc discursu. Antequam elementa 4. cœlum, firmamentum, terra & aqua existerent, isto loco, quantum quidem is excurrit, paradisus steterat, & ex paradiso factum est, quod non est, isque in alium locum submotus est. (Præcedentia hæc author ipse lineis obduxerat. His autem subiecerat ea, quæ post schedulam sequuntur.

Paradisus vbi principio.

Schedula.

In initio ante omnia elementa extractus erat aër, qui est aërius Mercurius, sulphur & sal, non corporalis, non materialis: sed in suâ formâ inuisibilis & intangibilis. Elementi huius principium, instar reliquorum etiam hoc se modo habet. Quodlibet elementum consistit in tribus primis, seu in rebus tribus. Ex tribus hisce oriuntur omnia, quæ ex elementis prodeunt, hoc est sulphur, Mercurius & sal, sine his tribus nullum elementum subsistit. Tria enim hæc vnum quodlibet elementum constituunt: & quicquid ex his enascitur, in illis continetur. Iam verò hæc multiplicia sunt, pro diuersitate elementorum: non quòd varietatem hanc ex elemento adsciscant, sed potiùs elementa ex ipsis. Sicut sapientia, quæ in cella vna viget, varia & contraria iudicia promit: ita pariter huc quoque tria.

Aer omnibus element. prior.

Elemēta in tribus consistūt.

Plura de his non scripserat auctor.

LIBER PRIMVS DE ELEMENTO AERIS.

TEXT. I.

In principio Iliaster, qui nihil est, diuisus fuit, & quatuor elementa dedit ac ordinauit. Nec enim se aliter habet ac semen, ex quo caudex nascitur. Quod enim erogat semen, ad se idem non recipit. Hic autem Iliaster 4. elementa in se rursus attrahit. Et sic id dissoluitur, sitq; id, quod ante nata 4. elementa fuit, si nempe annus mundi elapsus sit. Stirps ex Iliastro enata, sunt quatuor elementa. Et semen non dat ipsa, ex quo infans fiat post hunc annum mundi: sed ipsa quatuor elementa sunt matres & filiæ. Huius familiæ post mortem nihil superstes inuenitur: sed quale ea principium habuit, talem etiam sortitur finem: & sic, quicquid inest, simul interit. Quanquam alius postea mundus sequatur, qui huius filia sit secundùm appellationem, non tamen formam, non essentiam & similia. Is enim non transibit, sed instar animæ manebit, factę quidem

Iliaster est nihil.

Iliaster 4. elem. produxit.

Secundus mūdus non transibit.

quidem & creatæ, non tamen mortalis. Sors talis huius quoque mundi erit.

TEXTVS II.

Constat iam, quòd æternus pater, non filij tantùm sui pater, sed omnium etiam mortalium ac immortalium, manentium & transeuntium, beatorum simul ac damnatorum, creauerit *Domor*, hoc est, cœlum & terram, firmamentum & aquam, quibus diuinam suam voluntatem indidit etiam, de quo hîc iam vlterius non disseremus, sed in paramiris eadem legentur. Is ex non naturali naturale condidit: ex eo quod nullam vnquam naturam sensit, naturam aliam produxit, & secundum istam naturam, naturam aliam enasci voluit, dum annus euoluatur, quo maiestas eius diuinum regimen ipsamet occupet, quod iam moderatur & possidet homo. Quanquam primæ naturæ dissimiles sint, ita vt oporteat ex terra nasci pyrum, ex arena spicam, ex aqua cachinnam, ex cœlo chaos ex igne niuem. Quòd verò ista tam mirabilia, & suo primo, ex quo sunt, adeò dissimilia videantur: sciendum est, ac ita philosophandum, quòd elementum aquæ non tantùm aqua sit, sed etiam minerale: quòd elementum terræ non tantùm terra, sed & vua sit: & sic de cæteris. Inanis enim ista Philosophia est, quæ profitetur, terram elementum esse quidem, non item nucem, aut ignem esse elementum, non niuem. Sic qui aiunt, quatuor elementa in rebus omnibus ac singulis existere, hi meras nugas agunt.

Domor quid.

Elementum vnũ est multa.

TEXTVS III.

Terra est elementum, & quicquid ex ea nascitur. Itidem & aqua, & quæcunque ex ipsa proueniunt. Ita firmamentum & omnia eius enata. Sic ergo elementum est, quod gignit. Et elementum est mater, quarum quatuor sunt: aër, ignis, aqua, terra. Ex quatuor hisce matricibus, vniuersa totius mundi producuntur. Et inconditus iste sermo est, quando aiunt, elementum complexione donatum esse, vel calidâ, vel siccâ, vel frigida, vel humida, aut compositè. Hæc enim omnia quatuor ipsis insunt: sed ita intelliges: Terra est frigida & sicca, frigida & humida, calida & sicca, calida & humida Res ita se habet. Quicquid ex terra crescit calidum & siccum, id crescit ex eo, quod calidum & siccum in terra existit. Sic quod frigidum & humidum est, vel enascitur, enascitur ex eo, quod in terra tale inest. Sic pariter & ab igne complexiones quatuor egrediuntur. Nix scilicet ex eo, quod in igne frigidum & siccum est: & fulmen ex isto, quod in igne calidum & siccum est. Idem sentiendum etiam de cæteris duobus. Vos ergo hîc ante omnia admonitos volumus, ne secundùm complexiones elementa determinetis, sed secundum ipsorum formas, hoc est, quales in se quatuor matrices habent. Terra est materialis, lutosa, conglutinosa. Et talis est siue calida, siue sicca, siue frigida, siue humida sit. Aqua est humida, sensibilis, tangibilis: sed non corporaliter, non materialiter. Et eiusmodi elementum est, siue sit frigidum siue calidum. Ignis est firmamentum, & est ignis elementum, licèt in vno loco calidum, in alio frigidum sit. Aër est cœlum, quod omnia concludit ac est humidus, calidus, frigidus, siccus, vt deinceps tradetur.

Elementa 4. terrã omnium primordia.

Elem. nõ sunt complexionata secundùm opinionem vulgarem.

Nix & fulmen ex igne nascuntur.

Elementa vnde denominanda.

Terra qualis.

Aqua qualis.

Ignis qualis.

Aër qualis.

TEXTVS IV.

Vt autem ad constitutum principium de elementis progrediamur, sciendum est, Iliastrum in initio in partes 4. distributum esse: in aërem, qui cœlum est, omnia complectens: in ignem, qui firmamentum est, diem & noctem, frigus & calorem promens: in terram, quæ omnes fructus & pedibus basin præbet: in aquam, ex qua omnia mineralia, & viuentium ex semisse nutrimenta eduntur.

Iliaster in part. 4 diuisus.

Nutrimenta hîc duplicia sunt: vnum in aëre & igne, alterum in terra & aqua conditum. Duo superiora nutriunt nos tanquam spiritualiter inuisibiliter: duo inferiora materialiter & corporaliter. Quatuor hæc elementa in classes distributa geminas sunt: vna constituitur ab aëre & igne: altera à terra & aqua. Aër sustinet ignem, terra aquam, aër & ignis tenent aquam & terram: & hæ duæ aërem & ignem. Eóque ordine omnia creata sunt, vt semper vnum alterum fulciat, quærat, & nutriat. Sic iliaster diuisus est in vnum *domor*, cuius duo sunt globuli, exterior & interior, vterque duobus elementis stipatus. Extra nihil est, quod nobis cognitum sit. Intra est, quod videmus, quod tangimus, & quod nobis lumen naturæ suggerit. Is verò, qui ista creauit, apud nos non est: sed extra habitat. Apud nos tamen est, ab ipso qui genitus est. Non ergo vlterius, quàm ipsa natura docet & indicat, de quatuor elementis philosophandum est.

Alimenta ex element. duplicia.

Elementorum mutuæ operæ.

Domor globi duo.

Deus extra domor.

TEXTVS V.

In initio creationis corpus 4. elementorum conditum est eâ formâ & amplitudine, quâ cœlum patet, & factum est corruptibile seu caducum, nempe, quantum aër complectitur, ibi sella fuit Dei & centrum ipsius regni, ex quo centro mundus creatus est, ita, vt mortale ac caducum à Deo creatum sit. Hoc vt rectiùs teneatur, scire fas est, ex centro isto mundum ortum, & materialem factum esse. Super hanc cathedram Christus in cruce pependit: super hanc cathedram sederunt Prophetæ, quæ scabellum est pedum Dei. Hîc ergo materialia & corporea facta sunt Deus, & ipsius opus, centrum ipsius regni, & ipsius solium.

Mundus factus corruptibilis

Mundus ex cẽtro factus. NB.

Sic ergo in principio, & priùs quàm ipsa philosophia ordiatur, noscendum est, quòd Deus centrum sui cœli caducum, & seipsum fecerit. Sicut enim corporaliter vocatur filius: ita mundus est ipsius domus. Etsi verò is hoc modo factus & creatus sit: tamen credendum est, quòd non vt ortus, ita similiter interiturus sit: sed de homine manebit cor, & de mundo flos.

Deus seipsum caducũ fecit.

TEXTVS VI.

Qvo autem modo Deus mundum condiderit, ita accipe. In vnum corpus digessit ipsum in principio, quatenus quidem elementa panduntur. Corpus hoc posuit in tria: in mercurium, sulphur & sal, ita vt hæc tria corpus vnum constituant. Et tria hæc componunt vniuersa, quæ in 4. elementis sunt fiúntque. Tria hæc in se habent vim & potestatem omnem rerum caducarum. In ipsis enim latet minera, dies, nox, calor, frigus, lapis,

Aer præ reliqu. elem. factus.

Omnia in tribus constituunt.

lapis,fructus,& omnia alia, licèt nondum formata. Sicut enim lignum, quod abiectum est,nihil est,nisi lignum: & tamen in ipso formæ omnes animalium, formæ omnes plantarum, formæ omnes instrumentorum, conditæ sunt,quas inuenit & profert, qui superfluum & alienum præcidere potest: ita corpus etiam iliastri truncus fuit, in quo omnes herbæ, omnes aquæ, omnes gemmæ, omnia mineralia,omnes lapides,omnia chaos latuerunt, quæ solus fabricator summus sculpsit & subtilissimè cælauit, extraneis remotis & abiectis. Sic omnium primò produxit & exemit aërem. Hoc condito ex reliquiis illis tria reliqua prodierunt, ignis, aqua, terra. Ex illis postea abstulit ignem, manentibus aliis duobus, & sic consequenter.

Iliastri & ligni collatio.

TEXT. VII.

QVatuor ergo agris hoc modo segregatis & separatis, quatuor etiam conditoria manserunt, pro asseruandis 4. elementis, nempe calidum, frigidum, humidum,siccum. Ac quodlibet horum modo non nihil fuit. Primò constitutus est aër: postea ignis: ab hoc terra, denique aqua: idque hoc modo. Ex aëre chaos, sella, catena, & fundus. Ex igne dies & nox, Sol & Luna. Ex terra arbores & herbæ,gramina & fructus. Ex aqua mineræ,& lapides. Quorum ordinatio talis fuit, vt semper ex superfluo nasceretur aliud, hoc est, ex Iliastro terræ extractum est lignum faginum, & remotum lignum malorum, quolibet in suum locum disposito, nullo corrupto aut permixto. In aquâ aurum à reliquis metallis separatum, & post alia etiam à se inuicem semota sunt. In igne frigus à calore, lux à tenebris secessit. In aëre ordinatum est chaos, ad conseruanda omnia, & terram à cœlo seiungendam. His quatuor Iliastris ita creatis & in elementa,hoc est,in matrices suorum fructuum dispositis: ante omnia præparatus fuit aër,postea ignis. Hæc duo in vnionem vnam copulata sunt. Postea terra etiam ac aqua à duobus prioribus separatæ, in vnum iunctæ sunt. Et hi iam sunt Iliastri coniugati. Aër per se est, & ignis. Similiter etiam terra & aqua.

Elementorum singulorum quæ soboles.

Sic nempe Deus centrum sui regni materiale fecit, & postea in tria prima tripliciter digessit, ex quibus iugiter ac perpetuò emergit, quicquid nascitur. Sine his tribus enim nihil in 4. Iliastris crescere potest. Dum autem crescunt, sunt elementa, & sic porrò suum nomen perdunt Iliastri, & appellantur elementa.

Tria prima quãdo nomẽ mutent.

TEXTVS VIII.

QVatuor hæc elementa dirempta sunt in loca sua & sedes, ita vt nullum permisceatur. Nec aliter omnia à se inuicem semota sunt,ac sculptor in paranda statua abiicit id, quod præsumptæ imagini non conuenit. Itaque quatuor elementa sunt: sed tantùm tria prima: tria in aëre:tria in igne:tria in terra,tria in aqua. Et vbique vnica tantum primorum trias est, hoc est, vnus Mercurius in omnibus: vnum sulphur in omnibus, vnum sal in omnibus. Differunt tamen proprietatibus. Quicquid est crescens herba,folium, gramen, &c. id in terram collatum est. Quicquid minerale est, in aquam secessit. Quicquid calidum, frigidum,dies,nox, in ignem se recepit. Quicquid aër, in chaos se diffudit. Et omnia tria vnum sunt,quodlibet in seipso. Et res se habet vt lapis, qui in partes quatuor diuiditur, ex quarum vna statua, ex altera olla, ex tertiâ vasculum, ex quarta limes fabricatur:vbi omnes quidem lapides sunt, imò lapis vnus, sed in partes quatuor distractus.

Tria prima tripliciter elementis insunt.

Horum Iliastrorum quatuor, non plures sunt: qui sic etiam sufficiunt. Sic mundum Deus in quaternarium disposuit: cui numero etiam acquieuit,etsi partes octo fingere potuisset. Nutrimenti partem vnam in aërem contulit: alteram in ignem, tertiam in terram, quartam in aquam. Sic ergo nullibi defectus.

Nutrimenta insunt omnibus elementis.

Porrò autem iam opus est, vt philosophando de istis quatuor sub nomine elementorum quoque tractare pergamus, velut & de ipsorum potentiis & actibus, quibus pollent. Initium verò faciemus ab aëre, & philosophiã in aquâ concludemus,quantum quidem generatio rerum insensibilium poscit, explicantes.

TEXTVS IX.

AEris elementum ad rem nullam aliam ordinatum est, quàm vt reliquorum trium sit domicilium, conseruandorum nempe singulorum in suo quasi conclaui, hoc modo. Aër in se includit mortale omne, illúdque ab immortali discludit, sicut murus ciuitatem à campis dirimit. Is mundum firmat & continet,sicut agger paludem. Et sicut nihil in ouo est,foràs spectans, aut extra ouum, quod interius conueniat:ita cœlum est testa, mundum & cœlum dirimens, sicut putamen ouum separat ab extraneis. Estque aër pellicula, in quâ corpus conditur,mundus vniuersus scilicet, & vbi terra continetur & asseruatur. Præterea autem aër est cœlum,hoc est,pellicula, seu putamen, seu murus, seu agger, extra quem nihil erumpere,aut intro irrumpere potest. Et insuper, aër est halitus, ex quo vitam omnes hauriunt. Is enim verè aër est, & aërem promit,tria elementa nutrientem, & simul hominis vitam sustentantem. Absque hoc aëre viuere nulli liceret. Absque hoc nullum elementum procederet, nullus ventus spiraret, nulla pluuia, nulla nix caderet, nullus Sol splenderet, nulla æstas floreret, nulla aqua perflueret, nulla terra sustineret. Vis hęc omnis procedit ex aëre, & à tribus elementis attrahitur. Sicut enim aërem singulis momentis intrò in nos trahit pulmo:sic idem facit etiam terra, aqua, & ignis. Euidens is error est, quo statuitur, ventos ex aere esse. Intrò enim in nos irrumpunt specie veneni,non vitæ. Primum saltem elementum aërem suggerit: ignis autem dat flatus.

Aëris elementũ cæterorũ domicilium.

Aëris & oui collatio.

Aëris varij vsus.

Flatus non esse aërem.

TEXT. X.

AB hoc eodem elemento vis etiam dimanat, quâ ignis aëri agglutinatur, vt non decidat: adeóque instar catenæ est, sine omni materia & spectabilitate continentis & ferẽtis. Hoc fit per ipsius chaos, quod intra pelliculam & terram interiacet. Estque medium interstitium, extensum à cœlo vsque ad terram, in quo libratur ignis, terra, aqua. Et veluti vitellus

Aër elementa reliqua sustinet.

vitellus in ouo ab albumine ſuſtinetur, ne teſtam attingat: ita chaos ſuſtinet globum, ne concidat, aut aliquo nutet. Chaos hoc eſt inaſpectabile, ſubuiride tamen apparens, eſtque intangibile albumen, vim & virtutem habens ſuſtinendi, ne terra loco ſuo excidere poſſit. Sicut vitellus in ſuo albumine: ita fertur & libratur in aëre hoc globulus terræ & aquæ. Et veluti nauis in Oceano ſuſtinetur: ita hic etiam globus ab aëre. Is eſt magnum illud & admirandum albumen, quod inuiſibili modo tantum globum terræ & aquæ portat. Suffert quin etiam ipſum firmamentum: quod in ipſo ſiſtitur, ſicut ſemen cucumeris in ſua mucilagine. Et quemadmodum fruſtum carnis in ſuo liquamine, aut ſemen generationis in ſpermate iacet: ita ſtellæ iacent in ipſo, & in hoc albumine ſuum motum conficiunt, ſicut auis in ſuo volatu. Nec alio modo ſuſtinentur, quàm ex dictis exemplis liquet. In hoc ſaltem diſcrimen eſt, quòd chaos diuerſum ſit ab albumine, à ſpermate, à mucilagine in eo, quia impalpabile eſt, & ſubtiliſſimum. Aliàs virtutibus & energiis omnibus conuenit cum enumeratis.

TEXT. XI.

DVm de huius elementi viribus diſſerimus, porrò indicandum eſt, aerem ac ipſius chaos, & cœlum in rotunditate ita ſubſiſtere, vt quod in ipſo ineſt, nemo ſcrutari & diſtinguere poſſit, an ſuperius vel inferius ſit. Exemplum demus. Si fieri poſſet, vt in ouo iacente & firmato aliquis verſaretur: tunc impoſſibile foret ſcire, quæ pars cœlum, quæ terram ſpectaret. Rotunditas enim facit, vt nec ſuperius nec inferius videri poſſit. Ita verò nos in teſta verſamur, vt neſciamus vel ſupernum vel infernum, ſed in toto globulo incedentes, cœlum ſpectamus, vnáque vbique eſt altitudo, vna profunditas. Cuius rei hæc cauſa eſt, quòd rotunditas globi & cœli non aliter ferant, adeóque mortali corpori inſitum ſit, vt in triuali linea res omnes creſcant, non homo ſolus ambulet, verùm omnes etiam arbores, omnes venæ, omnes fontes. Sicut enim Deus circulum globi & cœli creauit: ita condidit etiam ſemicirculum, diametrum, lineam meridionalem, lineam triualem, & ſimilia omnia. Nam in cœlo & terra, in igne & aqua lineæ omnes, omnes circuli inueniuntur. Hic enim vera eſt Geographia, Coſmographia, & Geometria. Per elementarem Geometriam aeris ſtructuræ conſeruantur aeris, hoc eſt, Sol & Luna, & ſtellæ vniuerſæ, terræ arbores, & cætera, ſicut etiam mineræ aquæ, & alia. Hic nimirùm genuinum fundamentum poſitum eſt omnis Geometriæ, in qua linea homo ſtat, & rectà cœlum intuetur. Huius Geometriæ ſolus Deus artifex eſt, & Latomus, & Geometra. Ex hac linea nihil excidit, nihil egreditur, ſiue aqua ſit, ſiue ignis, ſiue terra, ſiue arbor, ſiue homo, ſiue pecora: ſed in aeream Geometriam omnia pergunt, quam Deus ſecit, ſicut latomus ſtatuas turri, &c. inſculpit.

Rotunditas & circulus ſummũ & infimum nõ admittunt.

TEXTVS XII.

CÆterùm, quoad trium primorum Philoſophiam, tenendum eſt, quomodo illa in elemento aëris vigeant. Mercurius, ſulphur, ſal, elementum aeris ſunt ita præparata, vt aerem conſtituant, & elementum compleant. Principiò cœlum nihil eſt aliud, quàm ſulphur album, coagulatum cum ſpiritu ſalis, & per mercurium clarificatum, & eſt duritiés omniũ huius elementi in iſta pellicula & teſta, eò fabricatum. Præterea ſecundum ex tribus primis in partes duas mutatum eſt: pars vna eſt chaos, pars altera eſt aër, hoc modo. Reſoluit ſeſe SS. per ſpiritum ſalis in liquore mercurij, qui per ſeipſum liquor eſt, à cœlo vſque ad terram diſtributus, ac eſt albumen cœli, & medium interſtitium, ac clarum, & chaos, eſt ſubtile & diaphanum. Omnis enim craſſities, & ſiccitas, & ſubtilis natura reſoluta eſt, nec eadem eſt cum priore. Talis aër. Tertia remanentia trium primorum aëris abiit in aërem, hoc pacto. Si lignum comburitur, in fumum abit. Sic illud abit in aerem, & in ſuo aere permanet, ad finem elementorum, & factum eſt ſulphur, mercurius, ſalque, quæ conſumpta ſunt à ſubſtantia in aërem, non aliter, quàm lignum, quod fumus fit. Nihilque eſt aliud quàm fumus trium primorum elementi aeris. Ita ergo nihil vlterius oritur ex elemento aëris præter prædicta. Multi priſcorum ac neotericorum, vel etiam hodie viuentium aeri adſcribunt vẽtum, cuius cauſam faciunt mobilitatem cœli. Sed id omne nihili eſt. Nec enim cœlum pergit: eſtque aer per ſeipſum, atque ab elemento egreditur, velut fumus à ligno. Qui verò, rectius intelligere de ipſo velit, qualis motio ſit: is de ignis legat virtutibus: vbi plura tradentur, quàm hîc comprehendi potuerunt.

Cœlum quid.

Ventus non eſt aër.

Finis de Elemento Aëris.

LIBER SECVNDVS.

PHILOSOPHIAE THEOPHRASTI, DE GENERATIONIBVS ELEMENTORVM.

De Elemento Ignis, Tractatus I.

TEXTVS I.

DIximus hactenus de Elemento Aeris ratione loci, quo elementa diſpoſita ſunt. Aer enim poſitu priore eſt: poſteriore ignis. Hæc duo conſtituunt & circumdant totum globum. Quî verò elementum ignis ſe habeat, de hoc iam deinceps philoſophabimur, hoc modo.

Omnium primò ab iliaſtro ſegregati ſunt aer & ignis. Poſtea & hi duo à ſe inuicem dirempti ſunt: ita, vt primum locum teneret aer, ceu priore libello docuimus: proximum autem ab hoc ignis occuparet, per ſeparationem hanc dirempta ſunt duo elementa, aer & ignis. Ex aere nati ſunt cœli: ex igne firmamentum prodiit. Vt in aere chaos eſt tantùm, præterea nihil: ita in elemento ignis tantùm eſt calor & frigus, lux & tenebræ. Quicquid verò globo & aeri decedit, id in elemento ignis ſuſtentatur. Nec verò ignis elementum vocatur ob id, quòd nihil niſi vrere poſſit, vt

Iliaſter vt aërẽ & ignẽ diuiſerit.

Ignis quid ſit.

multi nugati sunt. Nec enim elementum ignis id est quod vrit: sed hoc, quod vrit, & hoc, quod ei contrarium est, id est, congelatio. Ignis etiam elementum non est complexione calidum & siccum. Nam & frigidum & humidum ab elemento ignis sunt. Imprudenter ergo illi faciunt, qui elementum ignis quærunt in elemento aquæ aut terræ. Et licet quidem aliqua de complexione calida probabiliter proferant: tamen calor iste elementum ignis non constituit. Elementum enim hoc non ideò vocatum est elementum, quia ignis est, sed potius hâc de causa quòd in ipso totum firmamentum subsistat. Est itaque elementum, ex quo procedere debet dies, nox, candor albus, candor ruber, pluuiæ, tempestates, venti, & omnes impressiones: éstque locus & portio 4. partium creaturarum: Ideò elementum vocatur. Sicut enim terra calorem simul & frigus dat, etsi elementum terræ sit: sic idem etiam de igne intelligendum est. Quanquam discrimen tenendum sit, quòd materialis ignis elementum vocetur, cùm tamen elementum non sit. Nec enim ex ignis elemento fit: elementario tamen igni similis est, eo loco, vbi ad Solem spectat. Sic etiam aqua similis est elemento ignis, eo loco, vbi pluit. Ignis materialis, quo vtimur, est in quatuor elementis, & vocatur TRISTO: & est in ipsis hoc modo. Aquæ elementum requirit elementum ignis ad operationem suam. Ignis ille in elemento aquæ manet, & se exerit in chalybe & lapidibus, quibus inest. Inest etiam elemento terræ, & se prodit in ipsius fructibus. Similiter etiam in aëre. Idem iudicandum etiam de cæteris, quòd scilicet vnumquoduis suum *tristo* in sese contineat, velut de natura rerum demonstratur. Sol itaque elementum suum exhibere potest in ligno, idque incendere & comburere, quod ex eadem vi fit, quâ elementum ignis terram pluuia humectat. Et sicuti elementum ignis terram humectat, eiúsque hæc est virtus & proprietas: ita incendit etiam lignum per speculum in Sole. Materialis ergo ignis in globum infertur, sicut pluuia in terram: vtraque enim ab elemento vno veniunt, in suam naturam diuisa. Ignis autem, qui ex lapidibus & metallis elicitur, à Sole illuc penetrauit in suo *ares*. Sicut enim terra nutritur à Sole: ita elementum vnum ab altero. Sal enim trium primorum coagulare non posset, nisi elementum ignis ipsi inesset. Sic Mercurius corpus dare non posset, nisi in se elementum aquæ contineret. Ita nec sulphur sine sua terrestreitate. Et aer sine materiâ est & corpore, impalpabilis. Ideo ex se, vt cætera elementa, corpus dare non potest: vnà tamen operatur, sicut cætera.

Ignis etiã frigidus.

Ignis elem. quid proprie sit & dicatur.

Tristo quid.

Ares.

TEXTVS II.

POst explicatam hactenus geminorum elementorum, aeris scilicet & ignis separationem, deinceps etiam tradendum de ordine illorum, qui talis est: Principio distributio ipsorum facta in Solem, Lunam, Stellas omnes alias. Præter hæc nihil elementum ignis est. Quâ autem virtute ac naturâ dotatæ sunt vlterius, præter hæc paucula, vberiora in de natura rerum inuenientur. Hoc loco sciendum est, elementum hoc, id est, firmamentum, nihil aliud esse quàm astra. Quæ autem progignunt, & in terram mittunt, vt sunt nix, pluuia, ventus, grando, frigus, calor, nox, dies, æstas, hyems & similia alia, ea ex elemento ignis proueniunt, sicut infans ex matre, pomum ex sua arbore.

Firmamentum quid.

Nix grãdo, &c. ab igne.

Elementum hoc ignis positum est in elementum aeris. Sicut enim aqua & terra vno globo continentur: sic ignis etiam & aer commiscentur in vnum, nullo tamen alterius corpus lædente. Versantúrque in aere libera statione, non appensa, non fundo fulta. Et sicut volucres in aere volant: ita Sol mouetur in cœlo, hoc est, in aere. Quemadmodum enim constitutum est, vt homo ambulet super terra, auis volet in aëre, piscis natet in aqua, Gnarus (al. gnomus) versetur intra terram ita de elementis quoque ita ordinatum est, vt vnum iaceat, alterum volet, vnum hoc, alterum isto modo se habeat, nec vnâ sede locóue moueantur. Stella vnaquælibet suum cursum proprium habet, nec hic cum illa conuenit. Sicut enim hominum nullus alteri similiter incedit, & tamen ingressus vnus est omnium: ita idem etiam Stellis euenit. Et veluti homines sibi secundum naturam similes non sunt: ita nec stellæ, vsque adeo multiplex ipsarum natura est & conditio. De hac ergo re altiùs philosophandum non est, quàm quòd fataliter omnia ita ordinata & constituta sint. Cur verò ita factũ sit: deinceps in propriis capitulis tradetur.

Globus aëris & ignis nec fulcitur, nec suspẽditur.

Stella quæuis propriũ motum habet.

TRACTATVS SECVNDVS.

De Sole, Luce, Tenebris, & Nocte.

IN primo tractatu traditum est, quòd primus Iliaster instructus sit omnibus coloribus, claritate & splendore in vnâ permixtione. Inde 4. Elementa secreta sunt. Hinc, quid elemento ignis accesserit, aut subiectum sit, deinceps tractabitur. Principio autem ex Iliastro, primum elementum, aer extractum est: postea elementum ignis: ex hoc facta est separatio. Primò eductus fuit candor albus, ex quo meta (mensura) & materia facta est, nempe Sol. In isto est omnis elementi ignis candor albus, & præterea in toto elemento candor nullus albus est. Extracta etiam est diaphanitas rubra & collata est in stellas, Lunam scilicet, & astra cætera, quæ in partes plurimas distributa sunt. Et sicut candor albus in partem vnam conglobatus est: ita candor ruber in multas partes diuisus abiit. Hæc iam consequitur dies ac nox. Nam cum omnis candor albus in globũ vnum coagulatus sit: ibi dies salté erit, vbi iste globus est. Vbi non est iste globus, ibi candor albus non est, sed nox est & tenebræ. Candor enim ruber nullũ lumen transfert in candorem albũ. Porrò noscendum etiã est, in elemento ignis duas naturas existere, calidam & frigidã. Calor est vniuersus in candore albo: frigus in rubro. Omnis ignis, qui calidus est, est in Sole, nec præterea in vllo alio elemento. Omnis frigiditas cætera est in stellis, & nihil eius in Sole. Ex quo liquet, æstatem prouenire ex Sole, & brumam seu frigus ex astris. In Sole enim est calor expulsiuus: in astris, frigus expulsiuum, hoc modo. Sol eiicit à se suum calorem foràs

Iliaster primus qualis.

Candor albus ignis factus est Sol.

Candor ruber ignis factus est Luna & Stellæ.

Calor est in candore albo: frigus in rubro.

Æstas a Sole &c.

foràs per radios in globum. Sicut enim ventus ex specu spirat, aut sicut ex terrâ culmus surgit supra terrã: ita calor à Sole exit super globum.

Solis calor duplex. Calor enim est fructus solis super globum: nec is alium fructum habet. Ex quo sequitur, Solem duas operationes habere, calorem nempe maiorem & minorem, hoc modo. Sol calorem suum duobus modis diuidit: & indè frigidis astris conceditur, vt suum frigus exerant. Et res ita se habet. Nobis Germanis si Sol summus est, calor eius apud nos maximus est. Tunc enim ipsius autumnus & messis instat. In hyeme frigus est, non ideò, quia Sol humilis & depressus est, (est enim idem Sol, qui per radios vbique calorem effundere potest) sed quia ipsius messis non instat tempore illo, verum Iunius. Fructus enim omnes sunt in

Sol cur hyeme frigidus. requie & in messe. Quòd autem infra nos in Æthiopiâ & alibi, vbi polum antarcticum attingit, Sol calidus est, cùm apud nos sit frigidus: id fit hâc de causâ, quia illic ipsius messis est, apud nos nouale. Ita enim is nouale facit plus minùsve. Opus enim est õnibus quiete & sõno, quæ dare fructus debent. Et nisi Sol ita noualis esset: calor ipsius æquè intensus apud nos foret hyeme ac est æstate.

Sol noualis. Interim tamen dum Sol noualis est, messis ac autumnus astrorum frigidorum ita substitutus est, vt toto anno nulla sterilitas sit, sed

Naturæ mira pẽsatio. continenter fructus ferantur. Iam enim nix cadit, iam boreas incumbit: hæc sequitur eurus & auster, qui Solis comites sunt. Ita producitur hyems & æstas, nox & dies & totus annus. Sic transitus est ab vno autumno in alium per annũ Solis, & per annum Stellarum.

Siccitas & humiditas quibus insint. De his porrò etiam notandum est, quòd siccitas & humiditas concurrant, ita scilicet. Siccitas est in calore, hoc est, in Sole. Et alia nulla siccitas est in toto elemento ignis, nisi quam in se Sol habet. Humiditas est in frigiditate, hoc est, in frigidis stellis, quæ sunt candoris rubri. Résque ita se habet. Humiditas in nullo calore subsistere potest. Calor enim consumit omnem humiditatem, & requirit siccita-

Frigidũ qui siccet. tem. Frigiditas in nullâ siccitate subsistit. Quod enim frigidum est, id se resoluit & dissoluit, si se calor coagulat. Ita elementum ignis in duo diuisũ est: In vno est siccitas, & est in Sole: in altero est humiditas, & est in frigore. Et si frigiditas quandoque siccare videretur: siccatio tamen alia non est, quàm vt quis in Sole sudat, vbi humiditas illa aliena est. Sic ista est peregrina frigiditas. Verum quidem est, corpus humidum in terrâ per stellas siccari posse: sed non propter naturam earum siccam, verùm propter frigidam, quâ coagulare possunt, ita vt res siccata videatur. Sic ergo sicca illarum natura intelligenda est, vt aqua congelata. Eadem Solis etiam ratio est ad humectandum. Calore enim suo resoluit ceram, vt liquescat,

Agapas. velut & seuum. Ita etiam agapas. Sed quid hoc ad rem? Nihil. Et saltem pro exemplo vobis dantur. Ita ergo in astris sunt siccitatis: hæc etiam nix: ista pruina: illa psecas, hi grandines: ista fulgura, & similia alia, velut metalla & lapides, ex ipsis prodeuntes. Quæ verò ista niuis siccitas est, quæ sicca non manet? Quæ siccitas fulguris, quæ non manet? Quale siccum est metallum, quod ad suam materiam primam redit? &c. Ita pariter etiam de Sole: Qualis ipsius humiditas? Non manet. Quid enim hoc est, si apagas quidem humectat ipse? Non enim decedit priùs, quàm ipsum resiccârit. Et iste deinceps non humectatur amplius. Et planè idem hic fit cum igne. Is lignum resiccat, sed ita vt nunquam amplius humescat, id est, dum cinis fit. Sed quid facit astrum? Humectat *Salpallam*, nunquam denuò ad siccitatem redeuntem, sed perpetuò humidum manentem. Salpalla. Astra pluuiam humectant, quæ perpetuò humida manet, nec vnquam resiccatur. Quocũque ea effundatur, quocũq; irruat, semper humida sẽper madida est. Ita ergo, quod siccum est, in calore stat: quod humidum, in frigore. Et siccitas nunquam madefit & humiditas nunquam siccescit. Simili exemplo, calx calx manet, vitrũ vitrum, aqua aqua, vinum vinum, &c.

Sed vt pleniùs elementum ignis intelligatur, primo loco Solem describemus, cuius hæc ratio est. Calor omnis in magdalion contractus & rotundè factus est. In eo vniuersus candor albus inest. Ita ergo candor albus & calor sunt magdalion, factum ex ignito albo sulphure, congestum in corpus vnum nobilissimi Mercurij, cæteris elementis omnibus præeminens, & per subtilissimum spiritum solis coagulatũ. In hisce tribus consistit Sol adeò siccus & calidus, vt nulli humiditati locus sit, quin illicò consumatur. In magdalio omnis candor albus. Magdaliõ quid. Et vt ignis consumit lignum: ita à Sole consumitur humidum. Hoc modo & pluuia quotidiana, & quicquid aquæ ex tribus reliquis elementis funditur, per Solis vim consumitur, ne aquæ nimia copia inundet. Sol exsiccat naturam aliucam. Adeóque Sol mors est aqueæ naturæ, & Maris, & Rheni, & Danubij, & Nili, & Tiburis. Solis enim calore ista absumuntur, ne copiâ augescant. In rebus omnibus mors est, hoc fine, vt non nimium augescant, sed intra metam consistant. Sic homo suam mortem habet, quæ est inuisibilis. Sic siccitas suam mortem habet, hoc est, aquam. Sic aquæ suam mortem habent, ignem. Nec verum est, illud quod ignis consumit, in alium locum venire; sed totum interit in suâ formâ. Ignis mors omniũ.

Spiritus autem manet, quem consumit Sol. Estque vera mors, tria elementa reliqua consumens & tollens, etiam hominem in terra, & vrsum in speluncâ.

Vt autem de Sole porrò philosophemur, cursum suum is mutuatur à prouidentia diuina, quæ, quo loco & quo modo omnia subsistere debeant, probè cognitum habet. Prouidẽtia diuina &c. Hæc locum decernit & sedem, dat formam & speciem, indicat viam ac metam. Ab hac ita constitutum est, vt Sol globum ambiens suum circulum conficiat, huius autumni & messis Solis gratiâ. Nec enim in hoc cursu aliud quicquam situm est, quàm dies & nox, æstas & hyems, lux & tenebræ, & tenebræ, quæ his terris dantur, illis intercipiuntur, ordinaria sua vicissitudine. Sol motus ventum non mouet. Ab illius incitatione motúque ventus nullus cietur: sed mouetur ac procurrit Sol, sicut globus per terram incitatur, à quo ventus non surgit, aut veluti nauis in mare, quę per se ipsa ventum non gignit. Sol motus non fit calidior. Ita nec Sol ventum producit. A motu suo etiam non incalescit,

Etsi enim globus centum annis circumuolueretur: à seipso tamen nihil magis incalesceret. Si autem calidus fit, iam ante calidum fuisse oportet. Ita Sol quoque ingrediens globus est, cum auibus comparandus ob incessus modum & naturam. Quin imò minuit calorem is, hoc est, si sit noualis. Splendor tamen eius semper ac modis omnibus manet. Magdalion enim fixum est, mansurum à puncto primo vsque ad nouissimum in forma & specie vna ratione luminis, sulphuris, salis & Mercurij. Hæc suæ fixitatis vnicum tantum annum habent: qui à primo Iliastro vsque ad extremum Iliastrum, in quo mundus renouabitur, duraturus est. Vnus inquam annus est, annus Solis. Similiter etiam omnes stellæ fixitatem habent: est is annus annus ignis, vel annus stellatus, tempus mundi concedens, vsque ad ipsius filiam.

Annus Solis, &c. Annus stellatus.

Cæterùm deinceps etiam de reliquis stellis, in quibus frigus est, & candor ruber, scilicet Lunâ, planetis & aliis, nobis dicendum restat. In candore rubro quies alia est, ac in Sole. Luna enim noualis non est, sed emoritur & abit. Ibi semen tantùm relinquitur, ex quo noua Luna nascitur. Et generatio eius talis est, vt semen ipsius à Sole vim crescendi accipiat. Quicquid enim crescit, vi ipsius caloris: & sine ipso nihil crescit. Cum ergo fabricator Lunam ita condiderit, vt minuatur, & augescat: naturæ consulens ordinauit, vt Luna velut semen cum Sole vniretur, & vim augescendi inde conciperet. Hoc modo dum ad suum incrementum & plenitudinem peruenit, post iterum illa minuitur. Quicquid enim crescit, idem etiam decrescit. Et veluti homo, per morbum tabescit & moritur: sic decrementum Lunæ ipsius morbus est ad mortem, quâ illa abit, semen tantùm post se relinquens. Estque Luna Phœnix firmamentalis, ex quâ emoriente semper noua alia emergit. Ita pariter etiam Stellæ aliæ plures. Suntque constitutæ ex rubedine sulphuris, Mercurij salisque: estque id frigus etiam sulphuris, Mercurij, salisque, quod suum ortum habet ex virtute illa, ex qua suum Sol quoque cepit: adeóque Luna multæ est operationis super terram propter suam frigiditatem & humiditatem. Nam stellis cæteris omnibus superior est in hoc elemento ignis frigoris. Reliquæ stellæ & ipsæ ex his tribus constitutæ sunt primis: sed in multas tamen partes diuisæ. Frigus enim elementi ignis in mille gradus essentias & naturas diuisum est. Sic ex aliquibus stellis nascuntur venti super totum globum spirantes: ex alliis gignuntur niues, pluuiæ & similes. Ideò verò multiplices sunt, vt multiplices naturæ ac virtutes ex ipsis defluant in terram, quæ aliàs procedere non possent, si magdalion vnum esset, velut Sol, qui vnam tantùm naturam habet, calorem. Ergo in stellis multæ naturæ frigidæ sunt. Frigiditas enim multò plures egestiones generat, quàm calor. Calidus homo sanus est. Frigidus autem pluribus sortibus obiectus est, quàm calidi viginti. Cùm ergo frigus naturam Soli contrariam & aduersam habeat: elementũ ignis in multas stellas diuisum est, vt virtus quælibet per seipsum subsisteret, sine impedimento essentiæ alterius. Ex ipsis enim egrediuntur venti calidi, calidi imbres, calidæ tempestates aliæ, coruscationes, dracones, Lanceæ, & similes. Et tamen hæc omnia sunt ignis frigidus sine ardore. Quod autem calidum est & vrit, id ortum suum ex accidente habet, vt propria capitula demonstrant. Sed de proprietatibus stellarum deinceps sequetur integer libellus, quoad ipsarum egestiones, & si quæ illarum naturæ aliæ enarrandæ sint.

Luna non est vt Sol noualis.

Luna à Sole crescit.

Luna est Phœnix firmament.

Frigida calidis egestiones plures faciunt.

De ventis.

PEr ambitum ergo globi dispositæ sunt stellæ ventosæ, quæ iugiter autumnum ac messem, suam agunt. Consistunt autem in circulo Zeboch & globum infernè simul ac supernè cõprehendunt. Sicut ergo firmamentũ rotũditate suâ globũ ambit, & globus in ipso rotũdus iacet: ita in circulo Zeboch, stellę cõsistũt, & Zeboch globi in medio tangunt. Dũ ergo venti procedunt, in latera duo, discedunt deorsum & sursum, hoc est, infra polum arcticum, & pars altera ad regiones poli antarctici. Hæ stellæ, verę sunt stellæ ventorum, quia annuatim nobis spirant, & suum annum habent, qui est annus ventorum. Stellæ ventorum reliquæ infra & supra nos, non secundum annum flant, sed interdum spirant, interdum non, & vnicam tantùm regionem impetunt, vbicunque ea sit. Veræ autem stellæ ventorum spirant secundum suum annum, perpetuò, sursum, deorsum, trans globum vniuersum, & sunt sine grandine, sine fulmine, sine pruinâ, sine coruscatione, &c. Et istæ solæ sunt stellæ ventorum, trans globum vniuersum flantes. Sunt verò plurimæ, circundantes totum Zedoch instar Galaxæ, & Deneas est aduersum Galaxam. De stellarum harum naturâ elementari tenendum est, quòd vniuersæ humidæ sint, hoc modo. Vetustas quatuor ipsis nomina indidit, quę relinquimus, nõ tamẽ secundũ interpretationẽ veterũ, sed ita: *Boreas* dicũtur omnes stellæ, quæ sub septẽtrione positę sũt per vniuersũ Zedoch. Censetur is siccus & frigidus, nec tamen siccus est. Est tamen frigidus & cõgelatus, hoc est, ipsius humiditas coagulata est, vnde is siccus apparet. Zephyrus sunt stellæ sub occasu constitutæ, omnes humidæ & frigidæ, non tamen congelatæ. Ideò Boreas respectu harum siccus censetur propter suam congelationem. Stellæ cæterę in Zedoch, Eurus & Auster, sunt in solidum frigidæ. Sed quamprimùm ex suis stellis venti exeunt, à Sole calefiunt, per radios, quos transeant: ideo pro calidis habentur, quales tamen ex naturâ suâ non sunt. Eurus statuitur siccus, nec tamen siccus est. Eius tamen humorem, quem habet, Sol consumit, vsque dum veniatur ad illum contentum humorem, quem Sol ei adimere nequit. Auster dicitur humidus & humidus est: quia Sol, ipsius humiditatis tantum non absumit, quantum in Euro. Id scilicet mare impedit, Soli humiditatis satis ad consumptionem suppeditans. Itaque Auster cum suâ humiditate ad nos erumpit per globum inferiorem & superiorem.

Stellæ ventorum &c.

Zeboch circulus, &c.

Annus ventorum &c.

Stellarũ ventaliũ 4 nomina. Boreas.

Zephyr.

Eurus Auster.

Quî verò ex stellis procedat ventus, hæc ratio

tio tenenda est. Quo modo Sol calorem suum fundit in mundum: sic in hisce stellis nulla alia natura est ac proprietas, quàm producere ventos, qui ex sulphure, Mercurio & sale decoquuntur,& secūdùm Adech exeunt. Ipsorum ventus est quotidianus, horarius, vniuersum mundum perflans leniter & placidè. Itaque venti ipsorum cognosci debent in eo dum stellæ ventosæ cæteræ exponuntur.

DE STELLIS TEMPERATIS de Zedoch.

CÆterùm stellarum in firmamento hæc ratio est. stella in se quælibet frigiditatem habet. Ea ventos facit. Omnium enim ventorum mater sola est frigiditas. Frigiditatis verò ea natura est, vt alia ventos producat vnà cum pluuiâ, alia cum niue, alia cum grādine & similibus. Tenendum itaq; est, ventos omnes, intermittētes & desinentes, non ex Zedoch procedere, sed passim colligi ex stellis particuliaribus, sicut de singulis seorsim suo loco dicetur. Modus autem generationis omnium iste est. Per frigiditatem nempe suam cum tempore pariunt egestionem, quæ multiplex est. De ventis autem ita statuendum est. Stellæ sua emūctoria habent, per quæ excernunt, quę in ipsis nascuntur, pro ratione loci, quem emunctorium spectat. Venti autem duratio tam longa est, quàm est egestionis expurgatio. Stellæ Zedoch autem quotidie in suam egestionem pergunt & ventos in mundo cient ad temperandum calorem Solis, & dissipandum frigus terræ frigidæ. Vtrumque enim mitigant tam calorem quàm frigus: suntque exquisitissimum temperamentum æstatis simul & hyemis. His non impedientibus chaos similiter congelatur, vt aqua. Hâc enim ex causâ aqua gelatur, quia venti Zedoch illam non penetrant. Qui, quia chaos penetrant, ideo ipsum gelari non permittunt. Nec alius vllus vsus ventorum est, quàm vt tempus anni vtrumque mitigent, & temperent excessum, qui damno esse posset.

Stella quęlibet frigiditatem habet. Frigiditas mater ventorum.

Venti vt gignantur.

Ventorū vtilitas.

Stellarum omnium, quas cœlum complectitur ac firmamentum, communis ista natura est, vt quotidie, imò singulis horis ac momentis sudent. Attrahunt enim stellæ ad se calorem Solis, velut eundem fruges etiam terræ concipiunt. Solaris iste calor facit, vt stellæ in suâ frigiditate se resoluant. Et vnica tantùm resolutio est, qualis est in lapide frigido, qui sudat propter vaporem, quem ex Mercurio, sulphure & sale concepit. Vapor iste in elementatis omnibus corporibus existit. Sicut enim homo naturali motu & excretione phlegma ex naribus emungit: ita stellæ etiam ac elementa omnia naturales istas excretiones sustinent. Et vapor iste quotidie ex stellis defluit, ac in terram cadit. Per diem is quidem à Sole consumitur. Per noctem autem delabitur in terram priùs quàm Sol oriatur, & vocatur *Ros*. Per hyemem autem, tempore messis frigidę congelatur, & in pruinam abit. Nihil enim hæc est aliud, quàm sudor stellarum totius firmamenti, qui stillando ita decidit. Sicut enim aqua bulliens sursum ad cœlum euaporat, aut pruinam suam in sublime emittit: ita stellæ deorsum sudorem mittunt.

Stellę continēter sudant.

Lapis vnde sudet.

Ros quid.

Pruina quid.

De Nebulis.

NEc nebula quicquam aliud est, quàm huiusmodi vapor: in hoc à prioribus diuersa, quod nondum satis matura à stellis quibusdam excernitur. Quando in terram, more pruinæ decidit, tunc resistit terræ & aquæ, & similis fit fumo. Nec enim plenè in rorem aut pruinam resolui potest. Vaporis enim pars quędam abit in rorem: pars altera in nebulam. Est enim nebula ros imperfectus, qui nondùm planè maturuit. Ea si subtilis est, in terram decumbens vanescit. Si vero crassa, nec dum præparata, sursum in regionem suam descendit, vbi à Sole consumitur. Quod si vero cum nubibus pluuiosis permisceatur, pluuiæ inde fiunt, reliquis pluuiis subtiliores. Frequenter huiusmodi nebulæ decidunt, & tempus pluuiosum faciunt. Nam si stellæ pluuiosæ sint, in rorem resolui nequeunt, sed in nebulam tantùm. Si verò aliquando claritatem adferant, hæc causa est, quòd subtiliter nebula præparata, super globo dispareat.

Nebula quid.

Pluuia vt fiat.

Finis tractatus secundi.

TRACTATVS TERTIVS. De Tempestatibus.

Prologus in stellas tempestatum, quomodo in eis sit materia prima ad faciendas tempestates.

Principium Tempestatum.

SIcut, ceu dictum est, stellæ nonnullæ ventos gignunt: ita stellæ aliæ sunt quæ tempestates pariunt, vt tractatus primus de coniunctionibus & naturâ stellarum demonstrat. Quî verò & quâ ratione illæ fiant, ita intelligi debet. Si in principio stellę tēpestatum sese emungere incipiunt, fit, vt Mercurius, & sulphur ac sal in seipsis per suum adech, superfluitatem illam purgent, quæ stellis extranea est. Id hâc ex causâ fit, quia quælibet stella in se naturam habet excernendi, pro ratione & conditione elementi ignis.

Stella tempestatum. Tēpestates vt fiant.

TEXT. I. De Nubibus

PRout stellæ quædam sunt ventos producentes: ita sunt etiam, quæ nubes & pluuiam parturiunt. Quarum ratio ista est. Stellę pluuiales si suo tempore oriuntur in globi sui circulo, egestionem pro suâ naturâ faciunt, ita, vt sulphur, mercurius & sal, in stellis contenta, aqueæ naturæ fiant ac sint, nihilque in se aliud contineant, quàm naturam aqueam, ad quam etiam disposita & ordinata sunt. Egestum hoc si incipit, omnium primò fit fumus, qui ex stellis defluit in tertiam regionem, vbi visibilis fit. Fumus iste hoc loco nubes est, vel maior, vel minor, prout magnus stellarum numerus est, aut multum materiæ à stellis egeritur. Hinc etiam fit, vt multi & varij in nubibus colores appareant, exempli gratiâ, albi, cærulei, &c. Sulphur enim & sal vnà cum liquore mercurij ex variis stellis confluunt, & inuicem permiscētur. Huius quidē illę naturæ sunt, vt stēt & quiescant. Propter innatā tam en illis leuitatē &

Nubes & pluuia vnde producantur.

mobilitatem,

mobilitatem, ventus impingens ipsas secum rapit. Quòd autem ex locis nonnullis nubes plures procedant, quàm ex aliis: causa hæc est, quia in illis regionibus plures stellæ nubiferæ sunt. Sic apud zephyrum & austrum stellæ abundant nubium humidarum: apud boream & eurum stellæ præpollent nubium siccarum: Stellæ nubium calidarum apud eurum & austrum, frigidarum apud zephyrum & boream reperiuntur. Nec istius rei causa sunt vel venti, vel mare, sed potius stellæ, quæ ibi suum cursum conficiunt. Quæ dum egestionem suam excutiunt, & ex illâ nubes fit, illam venti trans mare per globum agunt. Et hinc venti illi, qui iuxta stellas consistunt, pro illarum conditione sicci calidiúe vocantur, nec tamen eiusdem naturæ sunt.

Nubes vnde moueātur.

Præterea autem & aliæ stellæ globo incumbunt nubes concitantes. Hinc frequenter super regionem quandam nubes stat, ex eâdem enata non trans mare asportata. Interdum tamen hîc etiam per globum in terras alias concitantur. Varietas itaque harum nubium non parua est. Et tamen solæ nubes siccæ hîc à nobis tractantur. Nam SS. S. & M. nihil sunt aliud, quàm siccus fumus & arida egestio, ex stellis suis delapsa, quæ instar communis fumi é ligno consumitur.

Nubium diuisio.

TEXTVS II.

Stellæ pluuiales versus zephyrum & austrum potissimum, rariùs versus septentrionem & eurum habitant. In mercurio, sulphure, & sale validè consistunt. Quæ dum se emungunt, egestionem excutiunt, quæ per *Adech* ad resolutionem disponitur, & in pluuiam mutatur. Egestio hæc in principio est vapor similis fumo. Vnde primumetiam nubis more apparet. Nubes ista sibimetipsi ventum producit, pergentem ad sua emunctoria, quæ plerunque orientem aut septentrionem (al. meridiem) spectant. Ideóque auster ac zephyrus pro ventis & tempestatibus humidis habentur, etsi tales non sint: sed eorum vicini. Principio nubes existit similis cæteris, plena salis, addito pauco sulphure & mercurio. Suam autem regionem peragrat aliquot horis priùs, quàm pluuiam cieat. Prout autem sal resoluẽdi vim habet: ita in aëre incipit se resoluere extra suam stellam, & aquescit. Quod hoc modo resoluitur, id desuper in globum stellæ modo decidit. Quo enim modo & specie decidit, eodẽ ex nubibus etiam consequenter, plus minúsue resoluitur. Hinc fit, vt guttę interdum paruæ, interdũ maiores labantur, pro gradu scilicet resolutionis: interdum stillicidium diutius duret, pro copiâ & quantitate nubium: aliquando nubes integræ deiiciuntur, ob resolutionem nimis celerem ac implicitam. Sic enim constituit *adech*, ac ordinat, vt in guttas resoluatur nubes, ac à marmore destillet specie guttarum. Vsque adeò subtilis est in suis operibus natura. Nec nubes vlla pluuiam seu aquam gignit, nisi præcedat resolutio. Et ea procedit adeò lentè, vt vnica tantùm gutta seorsim post alteram ex materiâ generetur & delabatur. Et pluuia tamdiu durat, quamdiu stella pluuialis suum egestum profert. Quarum stellarum naturam & proprietatem, & talis ipsarum vim, qui rectè cognouit, is diem horámque ipsarum cùm accessus tum recessus, cùm principij, tum finis, paucitatis & multitudinis multò rectiùs intelligit his, qui se Astronomos appellant ac profitentur.

Pluuiæ vbi & qui fiāt.

Auster & Zephyrus an humidi.

Pluuiæ cur diuersimo decadāt.

TEXTVS III.

De Niue.

Stellæ niuales supra nos positæ, magnâ ex parte consistunt in lineâ lacteâ, quàm vos nuncupatis Galaxam. In Galaxa enim potissima pars stellarum niualium figitur. Hæ sese emungunt in hyeme. Per frigiditatem enim emunctio ipsarum fit. Sicut enim effectus pluuiæ per calorem aëris oritur: sic vicissim per frigus aëris superioris nix generatur. Multæ tamen stellæ niuales sese emungunt in æstate: si ventum habent frigidum concitantur à stellis in effectum. Idem stellæ quoque quædam pluuiales faciunt, brumâ nempe aëre calido instante: à quo ante iustum tempus illæ in egestionem stimulantur. In principio dum stellæ niuales egrediuntur, spuma alba fit, quæ in latitudinem effunditur, deorsum versus globum, quæ ibi latet & subsistit, dum præparetur, hoc modo. Sulphur nempe candidum est, qui se per suum sal & mercurium coagulat eâ specie, quâ nix se exhibet, quæ frustillatim postea decidit. Sicut enim se habent resolutiones pluuiarum: ita se pariter habet etiam coagulatio niuis. Nec verum id est, ex stellis pluuialibus niuem produci: sed nix stellas proprias & vernaculas habet, ex quibus prouenit. Nulla etenim pluuia congelat se in suis regionibus. Stellæ autem niuales egestum suum non semper retinere possunt, vt congeletur. Sæpè etenim in hyeme, aut aliis temporibus huiusmodi nubes niualium per calorem resoluetur, & in pluuiam degenerant. Interdum etiam illis nubes pluuialis permiscetur, & nubes niuosas in suis operationibus frangit, ita vt vtræque simul resoluantur, ac simul nix & pluuia decidant. Si autem frigiditas in suis regionibus niuem resolui non sinit, tunc pluuia decidit suæ conditionis, & nix secundum suum adech.

Galaxa cundus stellarũ niualiũ.

Nix vt fiat.

Quando nix & pluuię simul cadant.

TEXTVS IV.

De Psecade.

Origo psecadis est ex stellis niualibus, hoc modo. Quòd si per æstatem aut alia tempora calida stellæ niuales primùm per frigus cõpelluntur ad niuem, & nix illa ad effectus cõplementum deduci non potest, ita vt maturiùs resoluatur æquo per calorem chai: tunc loco illius producitur pluuia. Quòd si verò Boreas impetat, & niuem prehendat, tunc ipsam congelat, & grana profert similia guttis niualibus. Ita congelata postea decidunt. Ergo & hîc tenendum est, quòd ex nulla stella pluuiali psecas oriatur. Nec enim coagulationem illæ in suis regionibus suscipiunt, sed oportet esse stellas niuales.

Psecadis origo.

TEXTVS V.

De Tonitru.

(Ex stellis suis propriis oritur tonitru, constantibus ex sulphure, sale & mercurio, hac ratione. Dum nempe stellæ illæ suum egestum excutiunt, trium primorum insignis commixtio fit.)

Tonitru

Tonitru vt fiat.

Tonitru hoc modo generatur. Si stellæ tonitruales egestioni suæ operam dant, egestum id nihil est aliud quam materiale sulphur, sal & mercurius. Id eiicitur in regionem suam. Postea dissoluitur. Primùm autem sulphur corripit mercurium & sal, vt fiat commixtura & res vna. Id verò sustinere non potest mercurius & sal, vt sulphurea natura materialis cum suâ operatione commisceatur. Est enim sulphur calidissimum : & sal est sal petræ. Et ex huiusmodi ipsorum pluuiis sal petræ optimum quoque prouenit. Cùm ergo necesse sit, hæc tria prima ita conniungi & vniri: id certè sine miraculo non accidit. Coniunctio enim horum trium primorum procedit impermixtim ex vnâ stellâ, & per Adech in nubibus vnitur. Hoc ergo operante Adech, sulphur accenditur vnà cum mercurio & sale, igne scilicet frigido, qualis in istâ generatione stellarum natura est. Et si sulphur sal petræ & mercurium concipit, tunc ex illis globus compactus fit. Quod si ergo sal petræ crassius & immaturum sit, sulphur inibi vnitum non manet, sed globum illum omnino diffringit & displodit. Diruptio ista fragorem concitat, in nubibus sonantem per aliquot milliaria, quasi fragor iste secundùm substantiæ generationem continenter duraret. Et vbicunque tonitru inualescit & diffunditur, ibi sal petræ metam (mensuram) disrupit. Globorum huiusmodi ex vnâ stella produci multi possunt, qui omnes confertim ac repentè, si à stellis eiiciuntur, successione quâdam, prout plures vel pauciores fuerint, displodi queunt. Tonitru hoc modo facto, ventus insequitur, vel anteit. Cuius hæc causa est, quia scilicet coniunctio ista trium horum primorum, priusquam fit, validum impetum, ac ventum concitat. Is enim ex solâ coniunctione oritur, si nempe validè illa inter se pugnant. Tunc enim resoluitur sal petræ, ac id vnà secum soluit etiam mercurium sulphúrque: quæ postea in pluuiam desinunt. Pluuiæ huiusmodi concitatæ & repentinæ sunt, propterea quòd repentina resolutio à sale putrefacta fit.

Sulphur est calidissimũ.

Venti cur ante vel post tonitru.

Tonitru cur in pluuiam desinat.

TEXTVS VI.

De Fulmine.

Fulmen vt generetur.

SI autem stella fulminea, hoc est, sulphur igneum fit: eius egestum igneum tale eiicitur, quod in stellâ priùs coagulatum sit. Idem coagulatum postea in suam regionem eiicitur. Frigiditas autem concurrentium ventorum & chai contraria huic egestioni resistit. Vnde fit, vt tria prima seipsa dissoluant per frigus & humiditatem externarum nubium, quæ & ipsæ ex propriis stellis enatæ concurrunt. Vbi enim egrediuntur fulmina, ibi præcedit nubes pluuiosa, in quâ materia ista latet & conditur. Nubes ista in pluuiam abitura, materiam illam, quæ ignea est, madefacit. Dum ergo sulphur humorem sentit, tum dissilit & disploditur. Ibi ergo primum fulgur ex sulphure in terram effunditur. Hoc enim latè ex circulo suo, sursum deorsúmque circa suum centrum transplendet. Quamprimùm autem fulgur madefit, extinguitur. Extinctio ista est dissolutio globi, quam fulminis ictus sequitur, vt dictum est. Huiusmodi multa sese aliquando consequuntur, prout stellæ vel parum vel multum eiiciunt. Similiter etiam tenendum est, quòd mercurius interdum vsque adeò durus, ac ita validè cum sulphure & sale compactus sit, vt nõ displodatur, sed in vnâ (mẽsura) meta ac forma permaneat. Hoc propter igneitatẽ violentæ operationis est. Quòd si autem de humore nubium vix vnica gutta, trium primorum ignem attingat, tunc totum sese exonerat in terram aut perrumpit cœlum, prout humiditas vel infernè vel supernè insultauit. Ea si desuper incidat, fulmen ferit ac agitur deorsum, ad latera, hoc vel illud, prout lineam circuli inuadit. In terram autem cum impetu tam rapido deiicitur, vt & muros concutiat, & deiiciat arbores, & findat scopulos, persæpè etiam, si in lacum quendam concitetur, vno ictu aquam omnem foràs excutit. Equum etiam cum sessore suo profundissimè in terram transadigit: nec vlla celerior alia ac violentior in cœlo operatio est. Et hæc insignis illa mercurij vis est, qui sale petræ ipso multò minùs ferre ignẽ potest ac illo etiam multò sæuiùs ferit & concitatur. Adeóque fulmen nihil est aliud, quàm trium primorum coagulatio, in igne valido facta, & per humiditatẽ nubiũ deorsũ pulsa.

Fulmen nubes pluuiosa anteit.

Fulminis mira violẽtia.

Fulmen quid.

TEXTVS VII.

De fulmine frigido, & grandine.

Fulmen frigidũ vt generetur.

EOdem modo fulmina quoque frigida generantur, nisi quòd non in igne stent. Cuius causa est, quòd pluuia extinguat, & ignem tollat. Frigidũ hoc fulmen æquè ac igneũ deorsũ agitur. Nam nec hic mercurius madorem ferre potest. In terram impingens sæpiùs reperitur, berilli materiæ simile. Liquor enim mercurij & salis petrę clarus & lucidus est, cum albo aut cæruleo sulphure, ac eo interdum nigro, &c. Frequenter iterum soluitur, sæpiùs taliter manet in annum tertium, aut diutiùs.

Grando vt fiat.

Simili generatione oritur & *grando*, si nimirum tria prima in operatione versantur, & agendo sal petræ vincat. Tunc enim ipsius *adech* ex seipso grana facit pro naturæ suæ conditione, vbi guttatim pluuia inuicem dissoluitur, ita tamen, vt coagulatio concurrat. Dum autem fit dissolutio, prius est fulgetrum: postea dissolutionem sequitur tonitru. Fragorem sequitur grando, vel maior vel minor, prout natura ipsius fuerit. Concomitatur interdũ etiam fulmen vel frigidum, vel igneum, velut & venti impetuosi, & pluuiæ. Quorum omniũ hæc ratio est, quòd tria prima ita valenter & crassè eiiciantur, vt necesse sit tempestatem validam sequi. Stellæ etenim illæ, quæ materiam hanc excernunt, nubes magnas, & ventos validos cient, ac operationes celeres cum multo fulgetro edunt. Sæpiùs etiam accidit, vt fulgetra magna tonitru præcurrant. Quod fit, quia coagulatio interdum tam dura est, vt tam citò dissolui nequeat. Quoties ergo diruptio tentatur, toties fulgetrum oritur. Multæ etiam coruscationes fiunt sereno cœlo. Vbi non eadem est causa cum grandine & fulmine: sed multũ sulphuris est in aliquibus stellis: quod dum eiicitur, sine omni damno deflagrat, cœlo sereno existente. Egestiones eæ fiunt ex mero sulphure, noctù potiùs quàm interdiu institutæ. Sol enim hoc sulphur stellarum comburit, quod aliàs noctu descen-

Fulgetri ortus.

descendit, & per se conflagrat. Nec quicquam est aliud, quàm vapor à sulphure, in quo nullus calor est. Interdum hoc modo etiam tonitrua lenia oriuntur sine damno, ex stellis placidis & lenibus.

Lapides ex externis, ad capitulum de gemmis *è supernis.*
Nota.

TRACTATVS QVARTVS.

TEXT. I.

De Iride.

Iris quid & vt generetur.

IRis est stella, ex sale potissimùm constans, seu, corpus suum ex sale habens. Oritur illa quidem vnà cum stellis aqueis: sed tamen aquam ipsa minimè promit, licèt communem cum illis motum & circulum occupet. Hæc emungens sese, eiicit extra se spiritum salis sine corpore ad medium interstitium. In quo dum iacet, extendit & pandit sese in circulum multorum colorum, vnius tamen elementi Ignis. Colores enim, quos ostentat iris, ex spiritu salis, qui purpureus, spiceus, viridis, &c. est, proueniunt. Nec ista est collectio 4. elementorum, ceu quidam impudenter mentiuntur: verùm talis est natura iridis & proprietas singularis. Sicut enim stellarum reliquarum quæuis pro conditione creationis suæ impressionem facit: ita iris quoque arcum cœlestem fingit, proprio motu & ex virtute innatâ citra reliquorum elementorum opem. Iris interdum sereno cœlo oritur, nullâ sequente pluuiâ. Cuius hæc causa est, quòd iris talis solitariè & per se currat, sine comitibus stellis pluuialibus. Aliquando iris comite pluuiâ stipatur. Hæc cum stellis pluuialibus concurrit, & vel manè vel serò pro cæterarum modo motúque exoritur. Noctu tamen colores eius propter tenebras vmbrásque terræ cognosci minimè queunt. Quòd verò per æstatem irides appareant: causa hæc est, quòd stella scilicet iridis tempore hyemali maturescere non potest, cùm per Solem tantùm maturetur velut & tonitrua. Hinc fit, vt suo definito tempore & oriantur & occidant. Sed & in hyeme generantur irides, hâc ex causâ, quòd per æstatem arcus cœlestis quidem genitus, sed non eiectus sit, adeóque ad suum vsque tempus manserit. Idem experimur etiam de nonnullis tonitrubus & fulgetris, similibúsque aliis. Ceterùm cùm forma eius, tum diuisi colores ex innatâ naturâ sui *Adech*, in stellâ iride latente proueniunt. Quicquid ergo veteres ac moderni Philosophi de iride statuerunt, id pro mero ac sordido commento accipiendum est, quod illi more suo, nullo sano Philosophiæ iudicio probatum aut stabilitum inuenerunt.

Iris quæ vi fiat.

Irides propriæ sunt æstatis.

Irides hyeme cur conspiciantur.

TEXTVS II.

Lancea.

Lanceæ vt fiant.

LAncearum origo est ex stellis sulphureis. Hæ si se emungunt, putrefactionem suam abiiciunt, quam sustinere non possunt. Stellæ siquidem omnes constantes sunt ac manent. Quicquid verò ex illis nascitur putredini obnoxium, id segregatur ab ipsis. Stella ergo sulphurea, ex qua lancea progignitur, corpus est sulphureum, generans in sese rem coruscantem, & sibi ipsi coloribus correspondentem. Quod enim producitur, exprimit id, à quo producitur, quia in illius calore adhuc versatur. Dum stella autem excrementum suum eructat, per diem id non apparet, sed tantùm per noctem. Eiicitur autem instar glebæ seu massæ, quæ cadendo dilatatur & extenditur, adeò, vt hastæ seu lanceæ figuram æmuletur. Vndè etiam interdum hasta, interdum stellæ iactus vocari solet. Materia enim ac res vna est. Dum autem deuoluitur in terram, instar liquaminis aut spermatis seu mucilaginis consistit ac cogitur. Et hoc si à Sole excoquitur, aut sulphur euadit fixum, aut durum. Ex illo peculiare etiam scarabæorum genus, ac vermiculi, serpentibus similes proferuntur. Huiusmodi egestorum alia feruida sunt, vt exurant siccéntque vbicunque deciduńt ac iacent. Ex stellâ enim & motu celerrrimo, & calore promptissimo delabuntur. Quãquam hoc fiat rariùs. Si decidant in terram argillosam, argillam transmutant in lapidem, quantum quidem illius contingunt. Si deuoluantur in aquas, pisces quidem corrumpunt, sed cancris conducunt.

Lanceę noctu tantùm videtur.

TEXTVS III.

De Draconibus volantibus.

Dracones volantes vt fiant.

NAturalium draconum causa est corpus sulphureum, multo tamen Mercurio & sale permixtum. A stellis etiam producuntur sulphureis, hoc tamen à lanceis discrimine, quòd, quàmprimùm ex stellâ progrediãtur, mẽsurâ illâ maneãt quali à stellâ extrudũtur, in sese nẽpe cõpacti, adeò tamen ob sulphur calidi, vt Mercurius & sal quiescere non possint, sed volitantando quasi tremant instar viuentis animalis, quod loco suo mouetur. Id facit feritas, quæ in sale nitri est & in mercurio ac sulphure quoniã calor adest. Euolat autem in latus, quia stellæ ipsius emunctorium latus spectat. Prout itaque terræ planitiem respicit, ita etiam exilit forâs transuersim ad interuallũ milliarium 30. vel 40. pauciorum vel plurium. Si verò in tellurem decidit, nihil est aliud, quàm adusta spuma, in terræ superficie hærens, sicut vsnea in quercu. Spuma hæc cuprum quoduis inargentat propter naturam mercurij in dracone isto iacentis. Si autem in ignem coniiciatur, instar sclopeti tremebundum fragorem emittit.

Draco deflagrãs spuma est.

TEXTVS IV.

De iaculis quiescentibus.

Iaculi quiescentia vt fiant.

FIt etiam persæpè, vt à nonnullis stellis egestum excernatur, suis stellis simile, quod in sublimitate mediæ regionis manet, nec deorsum in globum decidit, Multa enim egesta hanc naturam habent, vt in tellurem nunquam deuoluantur, sed in sublimitate librentur, velut & nubes id faciunt superiores. Harum enim ad modum illa egesta quoque suspensa librantur, non deruunt. Fiunt autem ex lucente sulphure, quod corporis tantùm fumus est, & instar nubium aliarum suo suo tempore consumitur. Interdum etiam ab vno loco pelluntur in alium, pro motu venti & conditione emunctorij. Iaculorum huiusmodi quiescentium multa pro nouis natis stellis reputantur, quæ successu temporis iterum vanescant. Fit quandoque, vt huiusmodi stellæ singulis noctibus viam quandam

peragrent

peragrent per tempus aliquod & manè suo iterum loco consistant, ac sub noctem inde iterum moueantur. Cuius rei hæc causa est, quòd scilicet ipsum emunctorium ita stet & moueatur. Primum autem cursum conficiens stella pergit donec consumatur, seu dies seu nox sit. Postea nouum iterum egestum prorumpit, cursum cum priore eundem tenens. Sic ergo persæpè ac multis septimanis, quàuis nocte egestum nouum excernitur, vel maturiùs vel seriùs, pro ratione loci eius, in quo stella consistit.

TEXT. V.

De ranulis, & sanguine, & lacte.

Stellæ insecta gignentes. Animalium omnium stellæ in cælo. Animalia duplicia.

SVnt etiam nonnullæ stellæ, quæ egestionem reddunt similem spermati. Ex quâ in terram delapsa nascuntur vermes, ranæ, bufones, & scarabæi, &c. Egestio hæc nihil est aliud, quàm sulphur putridum, & mercurius similis, ac spiritus salis feruidus. Ipsius autem *adech* hanc habet naturam, vt talem putrefactionem subire queat, ex quâ postmodum animalia nascantur. Omnium enim generum, quæ in animalibus reperiuntur, stellæ etiam in cœlo reperiuntur. Quæ verò succuba seu spuria sunt animalia, ex stellis omnia pronascuntur. Serpentes enim duplices sunt: genuini, qui tales creati sunt: & stellares. Eadem animalium omnium ratio est. Egestiones huiusmodi si redduntur, operationes mirabiles fiunt. Egestumque aliud est velut sanguis, quod nihil est, nisi rubrum dissolutum sulphur. Quod dum coagulatur, vt vinum (al. ventus) sulphur inde fit ardens. Sic aliquando sulphur cadit candidum, lacti simile. Id per coagulationem fit fixum, nec ardet. Sic ipsius alij etiam colores sunt. Nonnunquam decidit instar crassæ aquæ, aut sordidi olei, cum fœtore. Ex hoc quoque fit sulphur fixum. Quædam (vt sunt vera putrefactiua egesta) animalia sua gignunt aliquando in stellis, quæ postea ita decidunt. Nonnunquam in regionibus medij interstitij. Aliquando primum in globo, pro ratione naturæ. Putrefactionum huiusmodi multæ & variæ species reperiuntur in terra, vniuersæ ex stellarum ita dispositarum stercore enatæ.

TRACTATVS QVINTVS.

De Metallis è superis, Mineralibus & Lapidibus.

TEXTVS I.

De Metallis.

Planetæ septem totidem metalla gignunt.

MEtalla, quæ è superis, ortum suum septem planetis acceptum referunt. Septem isti planetæ multiplices sunt. Multi enim sunt Soles, multæ Lunæ, Martes multi, multi Mercurij, Iones, Saturni, &c. Septem autem vocantur, quia septem metalla producunt. Vnum enim genus vni planetæ adscribitur. Non autem isti planetæ sunt, quos Astronomi ita indigetant. Errant, enim, dum illos metallis assignant. Nec de ipsis quæ dicunt, consentanea sunt. Ex 7. his planetarum generibus septem prodeunt metalla, & sunt in tribus primis eadem, non secus ac in elemento aquæ. Hoc tantùm discriminis interest, quòd in tribus primis sint volatilia: non fixa in suis speciebus. Secundùm hoc ergo quæ metalla reperiuntur, inferiorum metallorum probam non sustinent. Nec etiam metalla inferiora superiorum probam sustinent: nec vna eademque vtrorumvis est ductilitas, fluxilitas aut durities. Sed nec in gradu colorum conueniunt: verùm certo discrimine distant. Ita scilicet volatilis huiusmodi natura & vis elemento ignis inest, qui septem stellarum generum omnis metallica operatio & materia est, ac simul ab illis in terram decidit, sicut pluuia aut similes egestiones aliæ. Metalla talia multa suis stellis subiacent, quædam in Asia, pauca in Africa, pauciora in Europa. Stellæ siquidem illæ tellurem nostram non attingunt. Vnde nec ista apud nos reperiuntur. Omnia tamen grana, quæ digesta metalla sunt ex septenis, & exteriore facie aspera, ex stellis descendunt, non ab elemento aquç. Et inter omnia metalla, quæ sine igne coagulata sunt, & rotunda formata specie pisorum, quæcunque ea & cuiuscunque generis sint, ex septem stellis prodierunt, siue illis superincumbant, seu minus, Terra enim illa offundit, sicut & flumina. Vbi autem reperiuntur, ibi nec exortus, nec radix est, sed proueniunt more modoque renum. Origo enim illorum ex stellis, ac digesta omnia sunt. Ibi enim in elemento ignis nulla est ruditas ac crassities, quæ se permisceat. Ita purgat ipsa pro suis stellis, & ipsa coagulat purè & integrè. Et in permixtione suâ consistunt, sicut metalla in elemento aquæ, cum sulphure, sale & Mercurio: nisi quòd ignea metalla aqueam fixationem non habeant, sicut nec aquea metalla fixationem firmamentalem habent.

Metalla planetarum in quibus locis.

Metalla omnia ex 7. planetis.

TEXTVS II.

Metalla qui generentur.

QVando itaque tria prima in stella metallari effectum suum compleuerunt, ita, vt compositio in stella Solis, Mercurium Solis cum sulphure solis & sale solis permiscuerit: tum digeruntur ab Adech in metallum perfectum, qui ex illis fingit formam sui doni. Tum demum stella egestionem suam eiicit feruidam & eliquatam, sicut ex fornace quâdam: quæ in cadendo quatitur, & in frigido coagulatur, ac globum decidit. Eodem modo & Stella Lunæ, ex Mercurio, sulphure & sale Lunæ compositionem facit. Ea in effectum producta, (similiter vt Sol) postea eiicit. Eadem ratio est Saturni, Martis, Veneris, Mercurij, Iouis. Vbi notandum hoc est, quòd ex 7. generibus, 7. stellarum quodvis per se priuatim vnius metalli tria prima complectatur: non vt in elemento aquæ, vbi in vno Ares, septem latent. Nomina ergo 7. metallorum respiciunt ad 7. metalla, non terræ, sed stellarum. Similiter etiam liquores multi decidunt ex stellis, nondum coagulati. Quibus si terra madescit, splendor inde exoritur, similis Cacchimiis, Talcis, ac interdum etiam Marcasitis, qui tamen horum nullum perfectè pleneq; est, nec perfectè eadẽ refert. Hinc iã concludendum est, quòd metalla superiora multis gradibus præstent inferioribus, in bonitate, puritate & natura, adeoque in omnibus maiore laude digna sint.

Metalla superiora inferioribus præstantiora.

TEXTVS III.

De Lapidibus è supernis.

Stellæ gemmiferæ.

EOdem modo stellæ sunt etiam aliæ, quæ eiiciunt ex sese gemmas, granatos & lapidum formas alias. Sulphur enim ac sal, & Mercurius in elemento ignis potentem vim habet generandi gemmas. Multæ sunt stellæ, quæ in sulphure Rubineo, multæ quæ in sale Saphyrico, multę, quæ in Mercurio Smaragdali potentes existunt. Nã & stellæ sunt, quę cuprea prima continẽt aut vitrioli, aut salis, aut aluminis. Vnde multiplices huiusmodi pluuię apparent. Quæ si præparentur, manifestantur. Ex stellis istis generantur Saphyri lazurij. Ibi enim Sal est corpus, cum puro sulphure & spiritu Mercurij solidè coagulatum. In Smaragdo Mercurius est corpus, naturam cupream habens, non tamen corpus. Non enim corpus, sed colorem à cupro habet, Hoc enim modo colores gemmarum omnes, ex elemento ignis prodeuntes, inueniuntur pro naturâ & conditione trium primorum, quæ ratione colorum in metallis vnita manent. Veluti cupro saltem inest rubrum. Tria verò ista prima si metallicum corpus non habent, fiunt viridia. Ita ab argento, si metallicum corpus absit, fit lazurium: à ferro rubrum: à plumbo rubrum: à Ioue luteum candore permixtum: ab auro purpureum, à Mercurio croceum. Similiter etiam si sal solum prædominetur, colores varios producit, quales in nonnullis lapidibus conspicui sunt, purpurei, cyanei, leuiùs vel saturatiùs impressi. Æquè verò & quod à Mercurio tantùm fit, multis colorib. pollet, croceo, rubro, &c. Quod à sulphure, pollet candido, rubro, croceo, nigro, cœruleo. Hi quidem lapides paucissimi sunt: sed quæ naturæ metallicæ sunt, sunt nobilissimi. Ita Smaragdus est lapis cupreus: carbunculus seu Iaspis est lapis aureus: Rubinus & chalcedonius est lapis ferreus: Saphyrus lazurius est lapis argenteus Saphyrus candidus est lapis Iouius: Hyacinthus est lapis Mercurialis. Dum ergo hoc modo lapides generantur in suis stellis, iuxta planetas habitantibus, tunc eiiciuntur, sicut metalla eiiciuntur, adeoque in summitate terræ inueniuntur formis modisque plurimis, pro ratione nempe suæ generationis.

Saphyri generatio. Colores in metallis vnde.

Smaragdus qualis lapis Carbunc. Rub. &c.

TEXT. IV.

De Crystallis & Berillis.

Crystalli & berilli vt gignãtur. Stellæ duplicis naturæ.

DE Crystallis verò ac Berillis sciendum est, velut & de citrinis, quòd generentur ex stellis niualibus, niuem gignentib. hoc modo In stellis niualib. vis congelationis tam valida inest, vt interdum naturæ duplicis sint, hoc est, vna eademq; stella & niuem & congelationem in se contineat, adeoque duplex sit. Quæ ergo talis stella est, vim congelandi simul & niuem producendi adepta, ea perfacilè crystallum, citrinum & berillum generat. Nam si nix cadit, & frigus comitatur, locusque ad hæc in globo datur vt boreas prædominetur, ac sol seu Solaris natura fortiter non regnet, tunc aqua, quæ in niue concomitantur, in lapidem coagulatur. Ista autem aqua si in media viâ dum nix cadit ab intenso cõcurrente frigore corripiatur, ex illâ lapides fiunt priùs, quã in globũ cadant, Itaque reperiuntur granula magna vel parua, prout frigus niuem in cadendo corripuit. Si verò tam subitanea correptio non fiat, sed nix in terram decumbat: frigus omnem aquam, in niue contentam, quæ nix non est, in centrum vnum versus terræ fundum cogit & compellit, & coactam illicò in glaciem coagulat: quæ tamen non, vt congelata alia, iterum eliquescit, ideò scil. quia ex aqua niuali orta est, nec iterum resoluitur. Cæteræ verò aquæ, quæ congelantur, etsi partim niuales essent, nix tamen simul resoluta est. Quod hîc fieri non debet: verùm aqua ex niue extrahenda est. Et quòd nix maneat, id per stellam tantùm niualem fit, in qua vis congelationis etiam subsistit, ita, vt, quo terræ loco conueniunt, nix non eliquetur, sed ad finem intentionis aut operationis perueniat. In niuibus huiusmodi fiunt lapides, vt crystalli, &c. puri simul ac obscuri, hac ex causa, quia SS. Mercurij & sal sese clarificârunt & depurarunt. Persæpè etiam huiusmodi crystalli, berilli, & citrini in illis locis reperiuntur, qui niuales non sunt. Cuius euentus causa hęc est, quòd in superioribus regionibus illi coagulati sint, & tales deciderint. Et nihil sunt aliud, quã coagulata aqua niualis. Forma autem ac species & anguli induntur, prout Sal in ipsis vel subtile vel crassum existit.

Aq. niualis non gelata non reliquescit.

PROLOGVS

IN TRACTATVM SEXTVM.

De Fati impressionibus.

TEXT. I.

POstquam de elemento ignis hactenus disseruimus, quî omnes illę operationes fiant & quid gignant: iam deinceps sequitur operatio alia elementaribus illis operationibus ex parte similis, ex parte etiam ex ipsis procedens. Et licèt elementaris naturæ non sint, sed tantùm præsagia existant: hîc tamen indicabuntur, ideò, quia, influentia & astra, eò meliùs cognosci ita queunt: vbi simul intelligetur, quòd astra, de quibus philosophati sumus, haudquaquam in nos operentur. Astrum autem, quod in nos operatur, est hoc, quod dicimus, quodque vocamus Fatum pro nostrâ philosophiâ, non pro aliorum de fato facta explicatione. Vt verò fatum rectè intelligatur, sciendum est, quemlibet hominem suum habere spiritum, extra ipsum habitantem, & sedem suam in astra superiora ponentem. Spiritus iste opera & machinamenta æmulatur sui magistri, qui præsagia illi antè & pòst indicat. Spiritus isti vocantur fatum.

Astrum quod in homine operetur. Fatũ quęlibet habet.

TEXTVS II.

VT verò ipsius etiam Astronomiæ cognitio capiatur notandum est, quòd quæ de naturalib. operationib. tempestatum, ex constitutione & motu stellarum, traduntur, rectè sciri possint, modò illæ probè intelligantur, & ipsarum ortus, causa natura ac essentia debitè expendantur. Sed in practica & præsagiis dandis, grauiter quidem simplices illi viri à fato vexantur. Nec enim

falsum

Astronomorum genethliacorũ vanitas.

falsum est, quòd in ascendente fatum sit, quod quid fieri debeat, indicet, non stella. Interim tamen fatum ludit cum istis bonis viris, qui sibi nimis certam astrorum potentiæ peritiam arrogant. Affectant nimirum (exempli gratiâ) scire ex natiuitate infantis, quid fortunæ ille per vitam habiturus sit.

Hic tamen aliud nihil sciunt, quàm quod eludendo Fatum ipsis suggerit. Sic Martem proponentes, fœtum ferocem & indomitum fore prædicant. Ferociam hanc prænôrunt ex vexatione fati, quod in Marte est, & Mars vocatur. Genuinam tamen indolem fatum celat, nec simplicibus istis quod verè de fœtu futurum sit, effudit. Quin & liberrimum arbitrium habet sese exerendi vt velit, nec idem hodie ei ingenium, quod cras erit. Ars ergo ista ex fato Originem desumit & eò reuertitur vnde orta est. Itaq; demonstrata nec est, nec esse potest.

TEXTVS III.

Fatũ omnia habent.

EX his tandem omnibus liquet, fatum sui ipsius indicium esse, & intelligi præsagiendo de eo, cuius fatum est. Homo enim quilibet suum fatum habet: suum fatũ habet quoduis opificium; quælibet facultas, quævis secta, quævis religio, quivis ordo statúsque. Et fata hæc mouentur & exerunt sese quotidie plùs, quàm nobis cognitum sit. Qui autem fatamantiæ peritiam habet. is præsagia apertè indicare potest in his, quæ hominis fortunam vel infortunium & similia attinent. Fatum hoc per suum Adech in firmamentum locatum est, vt ibi operationem suam habeat, & firmamenti more se gerat. Quanquam plura etiam fata sint, non solum in hoc elementum, sed & in alia collocata. Explicantur autem in capitulis de fatamantia, secundum elementa, in quibus versantur. Quæcunque autem elemento ignis, sub specie firmamenti subiacent seu addicta sunt, sunt ista, de quibus deinceps disseremus.

Fatorum sedes. Fata multiplicia.

TEXTVS IV.

De Figuris.

Figuræ cœlestes vt fiant.

QVæ verò in cœlo figuræ apparent, vt monstrosorum virorum, templorum, bellorum, & formarum rararum incognitarúmque aliarum, variis coloribus & speciebus exhibitarum, de his ita statuendum est. Simile terrenum originem suam habet à terrâ in astra superiora, ita vt inferior influentia cum superiore conueniat & quadret. Suntque adeò prognostica certa earum rerum, quas suâ forma demonstrant. Quanquam forma illa interdum rudis & incognoscibilis sit, ideò, quia in coniunctione ita ruditer conuenerunt. Coniunctionis autem hæc ratio est. Spiritus duplices sunt in influentia, supernè, infernè, ex quibus prognosticæ figuræ procedunt, non ex materiali influentia elementi ignis. Cur verò in hoc elementum ignis collocentur aut coniiciantur, hæc causa est, quòd corpus ab elemento ignis mutuentur. Quantum igitur ad corpus attinet, in Philosophia nostra ponuntur. Quæ verò vlterius de vtrisque spiritibus inferioris & superioris influentiæ nos-

Influentiæ Spiritus duplices.

cenda sunt, in libro de fatis enarrantur. Quoad figuras autem, res ita se habet. Inferiora fata superiora attingunt, & secundum suam formam efformant, quid in futurum fieri debeat.

Quicquid ergo forma demonstrat, id suo tempore fit. Nec frustrà id fit. Isque est Adech, qui se vestiuit tunicâ Mercurij, salis & sulphuris, formauítq; ipsam pro conditione luctus vel gaudij.

TEXTVS V.

De Cometis.

Cometæ quid denuntiẽt.

ORtus cometarum est fatum omnium populorum, circulo ac motui ipsorum subiectorum. Hoc illis denuntiat malum ac miseriam, libertatémve, aut rem aliam nouam, aut seruitutem. Nascuntur autem illi ex fato sæcularium, ecclesiasticorum, laicorum & similium. Cometarum quidam tantùm ex fato procerum oritur, & nouum inter illos murmur denuntiat. Is aspectu illustris est. Quidam ex fato ecclesiasticorum nascitur. Is caudatus est. Quidam ex rusticorum fato is rudis & crassus est. Formam suam mutuantur ab eo, quod præsagiunt seu indicant. Sic stella cum cauda indicat, caudatum seu longiùs protractum negotium. Si cauda sit latior, latiorem seu diffusiorem causam portendit. Et sicut caudæ extremitas vel læta vel serena apparet, ita causa quoq; terminabitur. De cometis itaq; aliud nihil cognoscendum est, quàm quòd à fatis inferiorib. gignantur in superioribus, vt prognosticationem mundo præbeant nouæ rei aut famæ.

Cometæ potissimũ triplices.

TEXTVS VI.

De Tribus Solibus & Lunis.

Soles & Lunæ plures quid indicent.

SIc loco & vice cometarum noui interdum Soles conspiciuntur, aut nouæ Lunæ, præter iam existentes. Hi statum mundi sibi subiecti indicant, non in futurum, sed de die, præsenter. Et fatum suum desumunt ex supremis capitib. mundi, in quæ sola etiam desinunt. Indicant autem domare se illos, ex quibus procedunt. Sol autem sunt & Luna hac de causa, quia dominium hoc indicat schismata & similia, résq; admirandas & raro fieri solitas. Præcipuè autem euidentia deliria indicantur & conatus stulti superiorum. Ideò Soles exhibentur, hac de causa: quia, vt Solib. trib. &c. minimè opus est, ita nec opus est id, quod indicant. Et vt Sol vnicus sufficit: ita sufficeret hoc vnicum, quod indicatur. Itaq; sicut duos trésve Soles existere superfluum est: ita superfluum est ác inane etiam hoc, quod illi indicant.

TEXTVS VII.

De nouis Stellis.

Stellæ nouæ quid portendant.

IN cœlo interdum etiam oriuntur omnino nouæ: nec vnquam visæ stellæ aliæ: indicantes nouam generationem hominum, aliquando etiam hominem nouum, qui talis non censetur, qualis indicatur. Indicant etiam interitum huiusmodi personarum, ita vt deiiciantur, hoc est, vt potens de Trono suo deponatur. Harum fatum est ex illis, quæ indicant,

& cursum suum tenent super his apud quos operantur. Corpus etiam suum desumunt ex eorundem ascendentibus in Planetis & Zodiaco. Vnde illis quodammodo similes fiunt secundum formam, ex quâ concordantia nascitur. Cuius ergo ascendens & Planeta certus & cognitus est, is ex ipso rectè cognosci potest. Huiusmodi stellæ mirabiles aliæ multæ existunt, ex Planetis eorum, quos præsagiunt, obscuro splendore & forma procedentes. Nec stellæ huiusmodi vnquam nascuntur, nisi ille homo præsignis aut sit, aut erit. Ex stellis istis autem omnibus nulla est naturalis, sed ex fatis vniuersæ nascuntur, non ex natura superiorum.

TEXTVS VIII.

De Crucibus.

Cruces de cœlo decidentes vt fiant, & quid portendant.

CRuces autem desuper in homines cadentes, oriuntur ex fatis, suntque prognostica & prædictiones, & interitus eorum, qui illis frequenter vtuntur, aut formis talibus sese sustentant. Harum præsagia valida & formidabilia sunt, & plerunque verè accidunt. Eò præfiguratur in illis tempus & hora rei futuræ. Exempli gratia. Cruces, quæ anno centesimo, hoc est, in Iubilæo ceciderunt, indicant futuri proximi Iubilæi confusionem. Formæ variæ, quas exhibuerunt, variarum familiarum interitum designant.

Crates quid indicent. Galli, tesseræ, scalæ, quid notent.

Ita Crates, & formæ aliæ, per quas diui torti & excarnificati fuerunt, indicant, illos, qui diuorum istorum curam habent, similiter interituros, & de solio casuros, vt de cœlo cadunt stellæ. Cruces, galli gallinacei, scalæ, tesseræ, &c. Vicarios Christi afflictum iri denuntiant. Super homines autem & vestes eorum huiusmodi res cadunt, vt prognosticon sit, homines sortem hanc attinere. Cadunt etiam in illis locis, vbi talia fient. Origo ipsarum est ex fato, & materia datur à sulphure, quod in stellis exundat. Formantur autem virtute spirituum in fato, & in homines delabuntur inuisibiliter, prout fati natura ac proprietas est.

Finis Tractatus sexti de Elemento ignis.

LIBER TERTIVS PHILOSOPHIÆ THEOPHRASTI, DE ELEMENTO TERRÆ.

TRACTATVS PRIMVS.

De Materiâ elementi Terræ per se.

TEXTVS I.

De Terrâ per se.

Terra vnde facta.

VT de elemento terræ philosophemur, materia ipsius primum facta est hâc ratione, dum ipsius tria prima, velut ex magno Iliastro à duobus primis elementis, in aliam formam & naturam separata sunt, ita vt in principio non solùm elementum terrræ, sed & elementum aquæ inuicem segregarentur, & postea in vnum globum iunctim cogerentur, qui centrum est elementorum exteriorum. Ex duob. istis elementis prima completa est terra, postea aqua. De terra vero sciendum est, quòd omnis vis ac natura, quæ in Iliastro magno latuit, cum ad hominem tum pecora per cibum & alia necessaria nutriendum, in elementum terræ congesta sit, vt sunt omnes arbores, herbę & crescentia reliqua. Ita autem à cæteris tribus elementis ita diuisa sunt, vt hæc virtus in solo elemento terræ existat, nec in elemento vllo alio. Ideò elementi terræ hic Iliaster proprius est, vt alimentum præbeat. Et hâc de causa terra elementum est & vocatur, quòd in ipso consistat rerum nutrientium, viuentibus debitarum, vis ac potestas.

Terræ Iliastri propriũ nutrire.

TEXT. II.

Terra quid & vnde.

TRia hæc, SS. S. M. terra sunt, desumpta ex Iliastro magno, ex eâ natura, quæ elementum terræ est. Ibi enim elementum & tria cætera Iliaster vnus fuerunt, in quo 4. elementa inexstiterunt. A se tamen inuicem diuisa sunt, & Iliaster dissolutus est. Nunquam ergo deinceps 4. elementa iunctim stare aut simul esse queunt, sed quoduis per se seorsim in suo loco subsistit. Frustra ergo laborant illi, qui 4. elementa separare, qui pręter hæc quintam essentiam quærere conantur.

Terræ vis.

Ex tribus istis primis, à cæteris elementis disiunctis, nata est materia terrę, quali iam formâ est & conspicitur. Et veluti aër factus est cœlum, ignis firmamentum, aqua mare, &c. ita fecit etiam separatio, vt elementum hoc in materiam abiret, & in formam globosam desineret, ac in illa includerentur omnes virtutes arborum, herbarum, fungorum, vt scilicet ex ipsa procrearentur vniuersa genera in mundum, quæ tacitè intus seminata latuerant.

TEXTVS III.

Terra est semẽ rerũ cresc ẽtium.

IN hoc terræ elemento conditum est semen ligni, radicum, herbarum, fungorum, & vis item, quâ caudex assurgit, & ad sui cultoris placitum fingitur & plantatur. Semen hoc inuisibiliter inest, procedens ex naturâ elementi, quod solum id semen est, velut & eiusdem domus ac sedes, in quo elaboratur & excoquitur. Principiò autem vis ea separatur in suum genus, ita, vt duo in vno non maneant iuncta, sed genus quoduis solitariè & seorsim sit, hoc in ligno, alterum in herba, tertium in fungo. Et horum quodlibet iterum seorsim abit, hoc in cedrum, illud in anthos istud in balsamum, id in botin. Et ex herbis, illud in melissam, hoc in lilium inter spinas, & sic de cæteris. Vt autem semen hoc secundum suam distributionem rectè intelligatur, notandum est, quòd in separatione magni Aniadi in locum vnum congesta sit natura arborum, in alterum botin, in tertium ebenus: & sic de cæteris. Pariter etiam magnus aniadus de herbis ita dispostuit, vt in hanc terram gramen, in alteram trifolium, in tertiam lauendula coniiceretur. Sic enim vnicuique terræ sua herba, sua arbor data est. Attendendum ergo nobis est, quæ aniadi distributio sit.

Aniadus seorsim singula dispo-suit.

TEXTVS IV.

CVr autem Aniadus in arbores ita ceciderit, vt in terra vnâ nascerentur aurantia, in altera pruna, in tertia ficus, in quarta glandes: causa hæc putanda est, quòd ficus & aurantia peculiarem suam terram requirant, quæ

incremento

in cremento ipsorum quadret, sicut etiam accommodatum cœlum poscunt. Iam ergo si inæqualis terra & inconueniens cœlum sit, fructus hic vel iste emergere non potest, sed semen eius necessariò perit, nec erumpit. Etsi enim præstò id fit, & iaceat in terra, tamen à cœlo exiccatur, & à contrariâ terræ, quæ ex cœli varietate, non sua ipsius naturâ varia est, constitutione opprimitur. Vna enim terra vbiuis est: accedit tamen varietas & mutatio à cœlo, crescentia ipsa vel producente vel impediente. Huic tamen opponitur natura. Cum enim Sol genus liliorum aut aliud quoddam exurit, aut id rarius est: in promptu est semen, quod natura ex arbore aut herbâ producit. Et hoc materiale semen in causa est, cur Sol genus hoc vel illud floris aut arboris vniuersum exurere non possit, sed illud omnino ad virorem peruenire sinat: nisi fortè fiat, vt Solis vis minor sit quàm vt fertilitati sufficiat. Ita ergo plantationis operâ herbæ ac arbores enascuntur, quę ob prædictum defectum ex terrâ aliàs minimè producerentur.

Semẽ vt crescat, quæ requirat. Terra simplex propter cœlum varia.

TEXTVS V.

SEd in Philosophia terræ nobis porrò pergendum est. Fructus nimirum ex elemento terræ duplices procedunt. Vel enim terra ipsa eos profert ex se, vel medio seminis. Vt nimirùm hoc pacto per elementum ex terra crescentia omnia duobus modis nascantur, videlicet aut ex terræ semine proprio, vel ex semine terræ concredito. Semen proprium est, quando terra profert herbam, per se emergentem. Semen alienum est, quod seritur. Dotes ergo hîc herbarum sunt geminæ. Nec secale, nec triticum, nec lilium, nec pyrum, nec simile his aliud sponte sua ex terrâ prouenit, sed omninò seri vult. Profunda iam hîc huius tractatus Philosophia est, vndenam semina ista, quæ ex ipsa terrâ non prodeunt, proueniant. Nam si nec secale, nec triticum seminetur, nullum vtique eorum proueniet. Prouenit autem gramen & fœnum. Gramen ergo & fœnum ipsius terræ crescentia sunt, non itidem & poma & cerasa. Superest itaque Philosophia alia, qua discatur, vndenam secale, vnde poma, pyra, &c. enata sint. Sciendum autem est, ex ipso paradyso semina horum omnium crescentium progenita, & foras seminata esse, hincque latiùs plantata & exculta. Et fructus hi paradysi similiter intelligendi veniunt, vt intelligitur, Christum esse Deum, & hominem mortalem.

Terræ nascẽtia duplicia. Semen quod terræ sit propriũ.

Semina terræ nõ propria, ex paradyso plãtata.

TEXTVS VI.

QVa verò ratione semen in plantam suam abeat, sciendum est, semen ex terra nihil aliud quàm incrementum & vim suæ formæ sumere. Alterum est paradysi, quod in paramiro docetur. Quantum verò eius, quoad elementum de terra sumitur, res ita intelligenda est, quòd initio tria prima terræ, semini sese permisceant, in quo est lignum & herba, ita vt ad finem suum tendat, sibi destinatum, fiatque id, quod est antea. Semen enim est id, quod ex ipso fit, nondum manifestatum. Ex hoc primum fit radix: ex hac postea caudex; ex radice & caudice egrediuntur rami: ex his tribus erumpunt folia: post hæc prodeunt flores fructusq;. Planta seu crescens hoc formatur ab aniado magno, ac se habet instar hominis. Suam enim cutem habet, quæ cortex est. Suum habet caput & capillos, qui radix sunt. Suam habet figuram, sua signa, suum animum, suum sensum in caudice, cuius læsionem sequitur mors. Folia eius, & flores, & fructus pro ornamento sunt, sicut in homine auditus, visus, & vis loquendi. Gummi ipsius est stercus, & viscus morbus. Quicquid verò de cremento eius philosophari possumus, nihil est aliud, quam *Aniada* natura, quæ formas omnes disponit, & in essentiam suam ad quam conditæ sunt, dirigit. Mors eius ac interitus, est tempus ipsius annorum. Velut pyrus annis stat decem vel viginti. Postea tempus ipsam occidit. Ita emoritur planta vel arbor terræ, pro tempore suæ mortis. Consumptio eius est elementum ignis, hoc est, ignis conficit lignum, folia, gramen. Et quicquid in campo relinquitur, putrescens, & in cariem abiens, id Sol & Galaxæ motus absumit, vt nihilo plus super terra relinquatur, ac si nihil creuisset, velut ligno etiam accidit in igne. Crescentia enim ita absumuntur & exeduntur, vt reliqui nihil maneat, sed omnia instar pulueris tollantur. Et reliquiæ insuper vento etiam valido vsque adeò difflantur, vt ne puluisculus quidem exacto suo anno supersit ac maneat.

Semen quid.

Planta & hominis collatio.

Gummi ster: s est arborum: viscus morbus.

TEXT. VII.

De variis viribus nascentium.

CVm ergo ex terra enascantur arbores, herbæ, frumenta, & legumina: vis primùm huius elementi cognoscenda est, ita, quòd crescentia alia cibus & alimentum sint, vt legumina & fructus: alia potus, vt vuæ & berberis: alia purgatio corporis, vt turbith, helleborus, coloquintis: alia confortatio, vt cinnamomum. caryophylli, macis: alia virtutem suam habent in radice, vt pastinaca, & entiana: alia in foliis, vt bleta & caulis: alia in floribus, vt buglossa: alia in fructibus, vt poma, pyra: alia in seminibus, vt papauer, nux, & similia. Quî verò hæc omnia fiant, operæ pretium est scire, quòd Aniadus terræ hæc ita distribuat. Nempe quæ virtutes nutritoriæ sunt in partes tres distribuit: in semen, in radices, in extremitates. Sic scilicet in arbore pomum tantùm fructus est, quod Aniadus extrudit, fructumque format specie vel pomi, vel pyri, vel ficus, &c. In nucleo species est seminis, vt in vino species est potus. Sic ergo Aniadus ante hominem primam præparationem operatur, & homo secundam dirigit ad suũ commodũ. Post ea quod laxatiuæ naturæ est, in crescens aliud degenerat, vt in silerem montanum, in rhabarbarum, in hermodactylos. Quicquid autem naturę dulcis est, id abit in zuccharum, fœnogræcum, glycyrrhizam, & flores: vnde pyra quoque & ficus dulcedinem suam desumunt, & apes mel. Amaritudo diuertit in amarissimam. Caliditas in piper & grana paradysi. Frigiditas in nenuphar & cãphoram. Sicut enim in elemento ignis res quælibet per se ab alia diuisa est: ita diuisa est etiam virtus elementi terræ in suũ crescens. Quanquam sæpiùs etiam accidat, vt duæ naturæ tresue in re vnicâ delitescant. Sic in cassia est calor, dulcedo, & natura laxatiua: in Mace odor, bonitas, &

Crescentium diuisio.

Vis nutritiua in tribus.

Vis laxatiua in quibus. Vis dulcis in quibus. Vis amara in quibus. Vis calida & frigida in quibus.

Cassiæ diuersæ vires.

& confortatio. Idem de reliquis pluribus etiam statuendum: nec tamen ob id vnum alterum destruit. Eodem modo vis elementi terræ vel ad sanitatem facit, qualis est in lolio, in persicis, in gamandrea: vel est naturæ consolidatiuæ, vt in consolida, in Artemisia rubrâ, vel est in odoratu, vt in Conuallio, Narciosca: vel est in fœtore, vt in ebulo. Hæc omnia ex Aniado enata sunt, aut partitim distributa in vsum eorum, qui in terra degunt. Et hoc modo magnalia cognoscuntur, velut & virtutes elementorum, quę ex magno iliastro defluxerunt. Hisce ergo prologum finitum facimus. Si quæ præterea ad rem erunt, priuatim in propriis capitulis indicabuntur.

Narciosca.

TRACTATVS SECVNDVS. DE ARBORIBVS.

TEXT. I.

De Botin, Abiete, & Pino.

VT verò porrò de Botin, Abiete & Pino Philosophemur: notandum est, sulphur duplex hîc in suo corpore existere. Vnum in coagulationem abit: alterum ab illa separatur & non coagulatur. Ex sulphure coagulationem suscipiente, præparatur lignum; & id sale plenum est. Quia verò sulphur ideò ardet, & dum ardet, ob sulphur tantùm ardet. Ibi quod reliquum manet, sal est, & tandem cinerescit. Et hoc nempè sal est, quod sulphur in arboribus coagulat in lignum, ex quo fit vitrum. Sal enim fluidum est. Et vitrum hoc vltima est materia vnius cuiuslibet salis ligni. Sulphur alterum, coagulationis expers, dat terebinthinam, resinam, abietis & pini latens nimirum in ligno, & subtilitate sua poros ligni penetrans extra corticem, aut liquescens, aut in loco suo sese resoluens. Vbi ergo emunctorium patet, ibi erumpit: quod fit aut per foramen aut plagam. Hîc tamen sciendum est hoc discrimen, quòd in sulphure Botin sit subtilior quàm abies & pinus, & pinus iterum subtilior quàm abies. Et omnia tria generationem habent vnam, ex aniado procedentem, quæ per mercurium compingitur, sed, vt nonnihil etiam loquamur de eius cortice, ramis & similibus, notandum est, corticem nihil esse aliud, quàm coagulatum sulphur instar resinæ, per aniadum ad formam istam perductum. Est enim congelatum durum sulphur. Et sicut finis in nullo corpore sine duritie est: sic finis etiam corticis se habet, qui durus est, ex durissimo sulphure huius crescentis desumptus. Rami ipsius ex aniado, ita fingente, procedunt. Sic & surculi & cætera. Ipsius fructus, comis, &c. & ipsi formam ac speciem suam ex aniado, qui aliter gignere non potest, desumunt. Idem etiam de arboribus cæteris similiter intelligendum est.

Sulphur in botin duplex.

Sulphur causa ardoris. Vitrum quid. Resina quid.

Cortex quid.

TEXTVS II.

De Cirbo, Fraxino, & Abarnâ.

TRium harum arborum natura est sulphur, per sal ligni coagulatum, instar fraxinorum, nisi quòd in sulphure ac sale suo multò subtiliores sint. Sal itaque earum nobilius & durius est, quia de natura est cœlesti. Ex cineribus ergo illarum nobiliora alkali & vitra conficiuntur, velut & ex aqua ipsarum nobilior essentia. Ideo & aniadus in suis nascentibus nobilior est, quàm in sulphure crasso, vt dictum est. Natura ergo cæteris lignis præstantior est, vt in abiete. Rami verò similiter formati sunt quoquò versum per arborem in caudicem desinentes, nec in superficie tantùm adhærentes. Ex medullâ enim rami enascuntur. Vnde fit, vt rami eiusdem ligni sint, cuius sunt & semina. Sicut enim virtus medullæ profert semen: ita & ramos. Qui verò rami è medullâ non exoriuntur, hi istarum arborum ligno similes non sunt. Sed & fibræ in caudice cochleatim positæ sunt, quia pori eius alij non sunt. Hâc enim forma per aniadum distribuuntur instar cochleæ, ratione pororum.

Hoc caput mēdosū est.

Alkali & vitra nobilissima ex quibus lignis.

Rami è medulla oriūtur.

Abarna diffluxu suo ita se habet, quia aniadus oleosæ naturæ est. Huius enim arboris, velut & aliarum, pater nihil est aliud, quàm natura formans, quam aniadus in se habet. Et licèt vnum quidem altero ex forma perfectius egrediatur, nec in forma omnia ita maneant, vt aniadus incepit: tamen per incrementum vnum ab altero dispellitur, & forma proditur. Cur verò floramenta talia non vniuersa habeant: in causa est imago aniadi. In hac enim formæ omnes, quas terra nouit, consistunt, & ab hac prodeunt. Peculiaris harum arborum natura prodiit ex natura sulphuris & salis, quæ se hîc aliter habent, quàm in arboribus cæteris. Præterea quia mercurium subtilem habent, ideò compactio ipsarum alia ac diuersa est. Zirbus mercurium habet friabilem durum. Fraxinus lentum & leuem seu mollem. *Abarna*, durum & solidum. Hisce tribus naturis arbores differunt.

Aharna.

Zirbi, fraxini, anarnæ mercurii quales.

TEXTVS III.

De Cedro, Balsamo, & Cupresso.

SVlphur aliud procedit ex elemento terræ, quod omnium lignorum nobilissimum est. Ex hoc nascuntur cedri, Balsami, cupressi. Sulphur hoc omniū candidissimū, sal subtilissimū habet cū multo mercurio. Diuiditur autem in principio in formā dupliciter: in formā longam, & in breuem staturā trium primorum, & non aniadi. Iam vicissim & sulphuritas in ipsis duplex inest: in balsamo est sulphur candidum, quod resoluitur instar botni opera & beneficio influentiæ. In cedro & cupresso non est quidem: diluitur tamen in stirpes & ramos, & vnà cum ligno crescit. Adeoque sulphur ligni, & sulphur resolutum res vna est. Non ergo, vt in balsamo separantur. In terebinthina tamen balsamo assimilantur. Si sulphur subtile à cedro & cupresso separatur, verum balsamum est simile reliquis. Hinc causa patet, cur spagyrici ex ligno balsamum quærant & extrahant. Ipsis etiam simile est lignum abietis: hoc tamen discrimine, quòd aliud sal alium mercurium habeat, sulphur autem idem. Æquo modo & Myrobalani conueniunt in sulphure, differunt in sale & mercurio. In arboribus hisce, cedro, balsamo, cupresso, myrobalanis, aloë, sulphur vnum est, quod ex omnibus tribus primis elementi terræ, ratione virtutis & naturę extrahitur. Et omnia ligna sūt

Sulphur terræ quale.

Sulphur in [illegible] si diuersum.

Myrobalani.

(*) solis

Sulphur putredini resistat.

(*) solis exceptis granatis. Ea vis est sulphuris, quod putredini resistit. Dos igitur ac virtus earum omnis, quam habent, sulphuri adscribenda est in ipsis contento. Non ergo aberrat Spagyrus, qui sulphur in ipsis quæritat.

TEXTVS IV.
De Ebeno, Turbith, & Iunipero.

Huiusca pitis pars prior dimidia mendosa est. Ebeni, turbith & iuniperi conueniétia & differentia. Hic locus totus mendosus.

SEd & harum trium arborum secundum tria prima vnita, vna generatio est. Adest enim crassum sulphur, crassum sal, subtilis tamen mercurius. Generationis hic modus est. In ebeno vis manet interiùs: in turbith egreditur in corticem. In iuniperó manet in vtrisque, ligno scilicet & cortice. Similiter etiam in proprietate diuiduntur. Ebenus purgat & constringit. Turbith purgat tantùm. Iuniperus consolidat. Præterea ebenus curat malitiam corporis: Turbith curat diarrhœas; iuniperus curat sanguinem tantùm. Ad virtutes autem hàs attendendum est, vt ex illis prima ipsarum materia intelligatur. Iuniperus consolidat phlegma, & consolidat purgatque sanguinem. Ebenus purgat C. & constringit sanguinem ac phlegma. Turbith purgat phlegma, & constringit S. & chol. Etsi verò hæc de natura rerum planiùs explicentur: hîc tamen in explicatione Ebeni etiam attingenda fuisse videntur, ideò nimirum, quia mercurius hîc præualet, & sulphur dat corpus, sal verò præstat congelationem. Mercurius autem vim præbet ebeno, ita, vt sulphur ac sal attemperentur, mercurialisque natura in ebeno sola maneat. Hæc in turbith foras exigit in corticem: in iunipero in lignum, & omnes eius fructus. Triplicisq; adeò operationis est, in quolibet ligno seorsim. Præter has aliæ etiam ipsis naturæ insunt. Sic ebenus sulphur habet cedri & cupressi: turbith sulphur habet myrobalani & abietis. Iuniperus naturam habet Aniadi ex Botin, Pino & Zirbo, quia sulphur ipsius nonnunquam illis assimilatur. Formæ ergo illarum, huic formæ interdum conueniunt, interdum disconueniunt: quia non per omnia materia vna & eadem est. Hoc pacto multæ persæpè arbores sibi inuicem conueniunt, quia sulphur aut aliud quid commune habent secundum eandem proprietatem & naturam, ex Aniado ita constitutam & ordinatam.

TEXTVS V.
De Buxo, Sauinâ, & Tamarindo. Item Ederâ, Lauro, Oleastro.

Buxus plane singularis naturæ.

Buxus & Laurus quo conueniant.

Sauina.

BVxus, Sauina, Tamarindus, corpus suum accipiunt ex probè depurato sulphure, & sale admodum subtili, cum mercurio viscido & tenace. Generatio ipsarum eiusmodi est. Buxus nullius alterius ligni naturam sortita est, sed omnino propriam conditionem & essentiam exhibet. Priuatum enim ac peculiarem suum Aniadum habet in folio, cui nihil ex omnibus aliis arboribus simile reperitur, nisi in Lauro. Et tamen quàm Laurus, sulphur aliud habet, herbis quadãtenus affine, vt hederæ & peruincę. Sulphur itaq; eius peruincali sulphuri & hederali simile existit. Sed & Sauina pręter omnes alias arbores naturá propriá habet: cũ iunipero tãtùm conuenit quoad formã. Aliąs naturæ buxi correspondet. Differt autem à reliquis omnibus in eo, quòd ipsa arborum cæterarum vim in crescendo non habeat, sed suam peculiarem. Sic & Tamarindus separatur, sortitus naturam de zirbo & botin, participans de sulphure salicis. Sulphur enim salicis & tamarindi, sulphur vnum est, & solo sale ac mercurio distant, velut & Aniado, Hoc ex tribus ibi crassissimum est. Harum naturis multæ quoque aliæ arbores conferri possent, quæ ipsæ quoque seorsim distinctæ sunt. Ex quibus est laurus, quæ à cæteris elatioribus arbortbus diuersa est, velut & oleaster. Oleaster enim sulphur continet, quod in fructum abit: & tamen est idem sulphur cum eo, ex quo constat caudex. Similiter se habet etiam laurus. Differunt tamen essentia, veluti de natura rerum docetur. Hisce de arboribus hoc simul cogitandum est, quòd sulphur ipsarum varios colores parturiat. Sic buxus flaua est, quia sulphur ipsius luteum. Quod verò in ipso viride latet, id in folium secedit. Vnde folium eius admodum viret, lignum autem flauescit. In sulphure enim ipsius duo tantùm colores conditi sunt, viridis & luteus. Idem de Sauina similiter censendum, quæ tamen non æquè tincta est. In Tamarindo aliquid candoris est: velut etiam in aliis, prout colores sulphuris sese exhibent pro nobilitate scilicet Aniadi cuiusque, sicut colores & essentiæ inuicem separari solent.

Tamarindus.

Laurus & oleaster quo distent.

Colores quià sulphure.

TEXTVS VI.
De Sandalis, Liquiritiâ, & Tiliâ, Item de Fago, Quercu, Alno & Populo.

Sandalã vnde generetur.

CAusa & origo sandalorum & cæterorum, sulphur est siccum, sale proprio stipatum: in quibus vtrisque mercurius viget. Discrimen est in colorib. formâ, duritie & essentiâ. Et tamen vna est origo & essentia trium primorũ: rubedo sulphuris distribuitur in lignum peculiare, quod est sandalum rubrum. Hæc rubedo est prima & peculiaris, præter hanc sunt & aliæ rubedines, ex quibus generatur brasilium, cuius generatio similis est sandali generationi, nisi quòd sulphur hoc in alio colore consistat. Postea ex sulphure oritur flauities: hinc sandalum citrinum. Porrò albedo: hinc sandalum album. Sed & alij colores adsunt, vt liquiritiæ & Tiliæ. Liquiritia desumpta est ex sulphure luteo. Hoc in sese dulcedinem sulphuream continet, quam mercurius parit, vbicunq; enim mercurius, ibi dulcedo. Sic hîc in liquiritia peculiaris mercurius iacet, qui facit, vt illa à sandalo albo differat. Eiusdem originis & tilia est, quæ tamen ex purissimâ trium primorum materia enascitur. Fagus autem generatur ex duritie, velut & quercus. Alnus verò & populus non ex ista, sed ex mollitie & lenitate. Tales etiam sunt aliæ multæ arbores, quarum nomina ex hac natura non definimus, intortæ & implicitæ, multis intertextis ramulis confertæ, & in nascens vnum desinentes.

Sandali species quæ Brasiliũ.

Liquiritia.

Mercurius autor dulcedinis.

Tilia.

Fagus. Quercus. Alnus. Populus.

Diuersæ sunt etiam coloribus. Id facit aniadus, & trium primorum proprietas, quæ in vno colore non manent. Vnde in vno ligno naturæ geminæ sunt. Quædam suos gradus habent, quædam minùs, vt abies, quæ venas habent, quas annum vocant. Hinc in morem ac vsum abiit, vt dicant vulgò, quot venæ, tot anni. Qui tamen error notoriè falsus est.

Venę arborũ annos indicent.

Quot enim in tota medulla venæ ſunt: tot primò illicò die exiſtunt etiam, ſed ſeriùs manifeſtantur. Nec naſcuntur demum pro annorum numero numeroſiores, ſed pro ratione incrementi vel maioris vel minoris generantur.

Venæ arborum quid.

Pleræque arbores, vt tilia, liquiritia, hiſce venis carent propter coagulationem. Illas verò quæ habent, ex ſale ipſas accipiunt, velut & cachimia. Suntque mineralis natura elementi terræ, quæ ita diſtinguitur, vt ſemper inter duo vel plura mollia ſpatia durities venæ interſeratur.

TEXTVS VII.

Perſica, pyra, poma: Item de amygdalis, nuce, item caſtanea, item ficu, & aliis: item de granato, arantiis, &c. Item ceraſis, prunis & ſimilibus.

Fructuũ vt lignorũ cauſa ſulphur eſt.

HÆ velut & aliæ arbores ſuum lignum à ſulphure accipiunt: ſic & cortices, & folia, & flores, fructuſque. Huius rei hæc cauſa eſt, quòd ſulphur in tribus primis terræ cum ſuo aniado multiplex ſit: vnde fructus variæ ſpecies producuntur. Vt verò de fructibus, foliis, floribus, & arboribus exquiſitiùs philoſophemur, tenendum ante omnia eſt, quòd ſulphur vbiuis ſuperabundantem in ſe ad fructus liquorem habeat. Sic in Perſica liquor eſt, non ex ſolo ſulphure, ſed & præcipuè ex Mercurio abundans. Hinc eſt, quod Perſica aquoſa & tenuis ſubſtantiæ guſtentur. Eadem ratio etiam pyrorum eſt. Quanquam hæc non tam manifeſtæ reſolutionis, ſed maioris omnino coagulationis exiſtant. Idem etiam de pomis verum eſt. In his diſtribuitur etiam vis trium primorum, primò in ſuam ſubſtantiam, deinde in cutem. Perſicum foris ſeu externa ſuperficie eſt vſnea. Sulphur enim eius naturam vſneæ habet. Eiuſdem autem naturæ non ſunt pyra aut poma, ſed hęc ſunt de craſſiore portione ſulphuris. Ideò & ſapor & virtus alia deprehenditur in cortice ſeu cuticulâ, & in fructib. ipſis. Idem in Arantiis etiam & Granatis apparet, vbi ſulphuris ſubſtantia & corporalis natura in corticem ſolùm abit, & in ſe concludit tria prima reſoluta & ſubtiliora, hoc eſt, ſal & Mercurium. In granatis autem ſulphuris rubedo manſit, eamque per ſpiritum ſalis coagulauit in naturam granaticam, cui addidit trium primorum acredinem, quæ coagulari ſe non patitur, ſed tantùm conglutinatur, velut ſuccus in iis contentus. Vſque adeò induſtrius & admirabilis eſt Aniadus magnus in arte ac naturâ ſua ſpagiricâ.

Perſica aquoſa. Pyra coagulata. Arantia. Granata.

Semen omnium fructuũ in cētro.

Idem eodem modo fit etiam in ceraſis, in quibus ſulphur cutis eſt, & interiùs ceraſum, caro trium primorũ, in cuius centri medio ſemen locatur. Quoduis enim ſemen in medio ſui fructus centro iacet, quæ natura eſt Aniadi. Idem in perſicis etiam ac cæteris omnibus verum eſt.

Fructus & ſeminacur inte dum dura.

Inter fructus tamen diſcrimen eſt, quòd nuclei ſeu ſemina duritiâ quadam prædita ſunt. In pyris, ac pomis non item. Arbores ſiquidem nonnullæ ſemen ſuum vnà cum ligno protrudunt: quod idem arbores aliæ non faciunt. Et fructuum nonnullorum eadem ſors eſt. Fit enim idem in amygdalis, nucibus, auellanis, &c. vbi fructus ex ligno naſcitur. Interiùs autẽ fructus & ſemen res vna eſt. Et hoc operatur natura, quæ non vno modo, ſed variè cognoſci poſſit. Itaq; & in caſtaneis mira eiuſmodi natura eſt. Exterius enim eſt ſpinoſitas: poſtea putamẽ: tandem ſemen & fructus ſuo ordine locantur. Ordo ſeu ſeries iſta triplex ineſt etiam amygdalis, &c. licèt certa formæ & ſpeciei diuerſitas intercidat, veluti nec arbores quæuis ſimiles ſibi inuicem fructus progignant. Huius generis res ſeu naturæ multiplices ſunt: quę de natura rerũ & de tranſmutationibus pleniùs explicantur.

Caſtaneæ. Amygdalæ.

(De Aniado in genere, de foliis, floribus, de tempore: de anno rerum, &c.)

TEXT. VIII.

De Mace, de Cubebis, de Pipere.

Sapor & acrimonia in quæ digeſta ab Aniado.

EOdem exemplo Aniadus etiam ſaporem ac acrimoniam trium primorum in elemento terræ congeſſit, & ex illis produxit Muſcatum, cubebas, piper, & genera alia plura, ceu Cardamomum, grana paradyſi, &c. quæ omnia ſigillatim enumerari nihil attinet. Generatio illorum talis eſt. Horum ſemen inſtar ſeminũ arborum ſe habet. Arborum autem ſemina totius arboris vim, eſſentiam, naturã, formam & conditionem, licèt latentem adhuc poſſident. Semẽ hoc in principio in partes diuiditur duas, in partem ſuperiorem & inferiorem. Inferior pars præparata, radix fit. Pars ſuperior ſupra terram eleuata in Iliadum vertitur. Incrementi autem hæc ratio eſt, vt radix in ſeſe contineat, quicquid requiritur, & grandeſcat pro modo ſui Aniadi. Pars ſuperior aſſurgit formâ vnica, ſcilicet ſpecie caudicis. Caudice autem ſtructo ceu domo quadam, iam is rurſus in partes duas diſtribuitur, hoc eſt, in partem, extra ſeu ſupra caudicem ſeſe eleuantem, quò ſpectant flores, fructus & folia. His factis, medulla ſeu robur mediũ, quod anima eſt, naturam vniuerſam arboris concreditam habens, demum protrudit folia, hoc eſt, quicquid foliacei ineſt, id eſt ſulphur viride. Folia formata, & materiam complentia, vis ſequitur florifera. Ab hac generantur flores pro naturâ Aniadi iſtius arboris. Floribus enatis, & in ſua materiâ incluſis, erumpit fructus ſpecie & formâ ſui Aniadi. Et hæc creſcentium arborum ratio eſt, inter quas & macis connumeratur. Arbor hæc floris fructuſq; longè nobiliſſimi eſt, ex ſulphure, Mercurio & ſale nobiliſſimis, ac cum ſapore, tum odore præſtantiſſimo dotatis progenita. Similis ratio etiam cubebarum eſt & piperis, omniumq;, quæ forma his conueniunt. Nec enim ſpecialior de his omnib. Philoſophia patet, quàm hæc: quòd, ſicut, Aniadus in ligno gaudet, hoc illóve modo effingendo, eadem luxurie etiam in fructibus & floribus efferatur, virtutémque quamuis ſeorſim collocet, nihilque temerè confundat, ſed debito modo & menſura omnia diſpenſet & ſequeſtret, vt nec ab extraneis augeri minuíve queant. Falſa ergo & erronea opinio iſtorum eſt, qui dicunt, quatuor elementa, hoc eſt, quatuor complexiones & qualitates in vno exiſtere. In quouis enim vnica tantum eſt complexio, vnica qualitas, vnica natura, vel remiſſior vel intenſior, pro gradus ſui commoderatione. Et hæc complexio, rei robur eſt, quod nec à calore nec frigore infringitur, cùm in vno id non ſubſiſtat.

Seminis naſcētis partes ſuæ sũt. Quæ partes a borũ vt formentur.

Macis arbor nobiliſſima ex quib. enata. Cubebæ & piper.

Med. reprehẽſio.

TEXT.

TEXTVS IX.

De Botris, Ribes & Berberis.

Hoc caput mēdosū est. Aciditas arborum vnde.

SImiliter & aciditas in tribus primis arborum reperitur, quæ resoluta est ex liquore Mercurij in corpus sulphuris, & postea coagulata in externum, & tandem conglutinata, secundum id, quod de liquore est (ex potentiâ) salis. Liquores hi colorem suum habent à sulphure, rubrum nempè, & flauum & candidum, non tamen ex illa ipsa materiâ sulphuris, sed tantùm ex resolutiua natura, quam habet, quæ nunquam coagulatur. Itaque tantummodò conglutinatur, ac in arboribus manifestatur, partim secundum colores, partim secundum folia. Flores autem etiam peculiares sunt: Nam in floribus botris sapor optimus est. In Berberis est amaritudo, ideò, quòd totalis aciditas in granulis sit. In Ribibus nec sapor est in floribus nec foliis, sed tantùm dulcedo in baccis. In hisce liquor viget Mercurij. Vnde etiam vrinam cohibent, & ebrios faciunt, ex vi nempe Mercurij Narcotici Anodini. Omnis enim vis Anodina est in Berberis: & vis omnis [vo:] inest in Botris ac vis omnis Narcotica in Ribes. Ideo Botri etiam plurimum crescunt, quia à Mercurio propelluntur. Berberis autem crescunt ignauiùs, quia aciditas obstat incremento. Ribes autem dulcedinem habent Mercurij, quę crescendi vim in se habet. Vis Anodina in Botris conditur specie vini, cuius lignum vile: aciditas autem in palmitibus est. Acetositas in Berberis præualet. Aniadus enim distinguit colores eorum, quorum naturæ contrariæ inuicem sunt. Huius aliquid etiam Ribes habent, & dulces sunt vnde coloris ratione comparantur Berberis, extra baccas. Quo verò differunt, hoc est, quòd scilicet vsneâ ferant, non secus ac materia persicorū: hæc autem genera varia sunt ob varietatē Aniadi. Acetositates multiplices sūt: multiplices sunt medietates, &c. quæ omnia ab Aniado extrahuntur, & in peculiares sedes reponuntur, ac pro conditione arborum coagulantur. Quanquam eadem incrementi felicitate non enascantur, sed cura & plantatione accuratiore opus habeant. Quod ideò fit, quòd non in natiuo, sed alieno solo degant. Itaque vt durent, sedulâ depuratione indigent. In locis autem ac sedibus natiuis spontè crescunt & augentur, veluti de natura rerum & transmutationibus prolixiùs demonstratur.

Botris &c. Berb &c. Ribes &c. quas facultates habeant.

Finis Tractatus secundi Philosophiæ libri, de Elemento Terræ.

TRACTATVS TERTIVS.

De cibariis.

TEXTVS I.

De Frumentis.

Cibaria ex quibus.

SIcut ex elemento terræ arbores abeunt in lignum: ita in eodem elemento sulphur etiam quoddam est, quod separari potest, & in cibum deficit. Huius generis sunt legumina & frumenta. Sulphur autē siccum, & sulphur humidum vnà iunguntur, duplicia nempe tria prima, secundum naturam & essentiam. Harum alia vsui est, alia non est. Sic auena est sulphur: sed edi non aptum. Frumentum autem seu semen ipsius esile est. Hîc sequitur primum, ex hisce frumentis enascentibus omnium primò id crescere, quod esile non est: postea id, quod esile est, hoc modo. Principio nascitur forma, & componitur & turgescit. Hâc ordinata & ad vim crescendi perducta, postea succrescit, quod vsui est: ita nimirum. Si inutile seu inesile sulphur operationem suam perfecit, ipsum sequitur, deinde sulphur esile. Et hanc separationem facit Aniadus. Quod nî ita fieret, mixtim & confusè cum esili etiam inesile cresceret, sub forma & essentia vna. Aniadus autem primo expellit inesilia sulphura. His eiectis, subnascuntur esilia. Inesile mutatur vel in culmum, velut in frumentis: vel in arundinem, vt in Samara: vel in arbusculam, vt in Paganico: vel in truncum vt in pisis. Hoc sulphur omne luteum est ac candidum, quod huius naturæ vim habet, ex Aniado extractam & depromptam. In esili iam formato, esile postea prorumpit, & duplex esile continet: Humanum scilicet, & pecuinum, hoc est, farinam, & furfur. Farina est sulphur, naturæ humanæ affine, cuius gratia etiā enascitur. Furfur quadamtenus humanum quid est, non tamen hominis cibus. Hinc fit, quòd sues, quia homini quàm maximè similes sunt, furfur edant, & eo commodissimè saginentur. Sed porrò inquirendum est, vnde natura esilis emergat, quòd scilicet sulphur esile sit fiatque, cùm tamen non nisi rude & crassum sulphur sit. De hoc res ita se habet. In primo Iliastro quatuor elementa ita constituta & ordinata sunt, vt vnum quodvis suum Aniadum acceperit, qui naturam hanc & conditionem expleret seu perficeret. Ergo & hîc sulphur in essentias multas mutatur: nec tamen vltima eiusdem materia aliud quicquam est, quàm sulphur, sal & Mercurius. Itaq; materiam primam ex vltima desumere & inuenire possumus. Licèt enim primò sulphur sit sulphur, & sal sal, & Mercurius Mercurius: tamen res vltimò eodem redeunt, & ad materiam suam primā reuertuntur. Illud ergo, quod interim seu in intermedio, inter primā scil. & vltimam materiam est, in potestate Aniadi positū est. Primum verò ac vltimum in virtute & potestate, hoc est, in natura trium primorum versantur.

Cibaria hominis respectu duplicia

Sulphur inesile prius esili.

Samara. Paganicum Esile sulphur duplex.

TEXTVS II.

CVm ergo ratū sit, mediū inter materiam in potestate Aniadi consistere, ac materiā ipsā vltrò ac sponte sua ad materiam primam recurrere, ideò notandum est, quòd in Iliastro primo diuisio facta sit essentiarum in 4. elementa, ad quæ nunquam recursus fit, ita nimirum.

In elementum aëris confluxit natura aërea, & illuc denuò redit.

In Elementum ignis abiit firmamentum, eodem reditu. In elementum terræ fructus, eadem conditione. Sic vnumquodlibet redit ad suum primum. Quatuor autem illa in id non redeunt, vnde egressa sunt. Esset enim hoc præter captum omnem, nec conditionem hanc natura sustinere posset. Nam si ad monarchiā suam pristinam redirent, corruptio daretur aut fragilitas;

Quatuor elementa non redeunt ad suū principium.

litas præſens vel futura. Quod concedi non poteſt. Secundò, ex nihilo id factum eſt. Si verò ad materiam ſuam rediret: iam non eſſet nihil, ſed aliquid. Regula ergo & Axioma eſt hoc in Philoſophia, quòd manſura ſit filia elementorum ſine fine in æternum. Hoc eò facit, vt non hæc ſaltem elementa, ſed & cætera cognoſcamus. Mediũ enim intra duas materias in forma ac eſſentiâ ſua ex arbitrio & poteſtate Aniadi procedit: quæ poteſtas ita prædeſtinata eſt, vt id tale fiat, per corpus, quod eo vtitur. Hinc liquet poteſtas hominum, quòd elementa iuxta ipſos diſpoſita ſint, non homo ſecundùm elementa. Ipſe enim prædeſtinatus eſt & præteriit. Ex quibus conficitur, quòd ex hoc & aliis elementis cibi naſcantur hominum, non ſaltem tritici, ſed & ſecalis ac farris, &c. iique multiplices & varij, pro natura regionum. Et hi cum homine vniuntur hac de cauſa, quòd ex eâdem materia conſtet: ex quâ creſcentia proueniunt. Aſſimilatio ergo procedit, dum ſimile ſuum ſimile nutriat & augeat. Homo enim terra eſt, ideò, vt terram edat, opus habet. Hinc etiam ſtabiliuntur quatuor mundi, vbi quoduis veſcitur eo, ex quo prodiit, Nymphæ ſcilicet aqua, Gnomi igne, &c. Niſi enim homo ex terra conſtaret, terrenis vti cibis minimè poſſet, ſed eos omninò faſtidiret. Quia verò ex ortu, ſemine ac ſolo vno eodemque prodierunt, iunguntur duo illa, quæ ſimilia inter ſe ſunt, nec homo ea ſeparare poteſt. Opus enim habet homo, vt viuat ex illis, ex quibus enatus eſt, & edat id, quod prodiit ex illo, ex quo idemmet prodiit, bibatque, quod eodem cum ipſo ortu gaudet. Per magnum itaque Iliaſtrum natura elementorum ita diſtributa eſt, vt alant & nutriant cibent potentque, adeoque quatuor elementa in elemento quolibet includant.

Filia elementorũ æterna.

Elemẽta ad hominẽ directa, non contra.

Homo cucibis alatur.

Homo eſt terra.

Vita eſt ex eo, quo aliẽdũ prodiit.

TEXT. III.

De Piſis, Auena, & Faba.

Nvtrimentalis in ſulphure natura eſt duplex: vna magis nobilis, altera minùs. Magis nobilis vt triticum, & huic ſimilia, eſt ſulphur nobile, Alterum ſulphur eſt ignobilius. Vnum ergò altero rebus magis minúſve ineſt. Hinc elicitur hominem magis nobili carere minimè poſſe, ſed indies eo omnino opus habere. Sicut enim piſcis in aquam prædeſtinatus, ex illa cibum ſibi, venatur nec, ſine aqua quicquam edit: Sic homo, in terram coniectus, panem ſuum ex terrâ quotidiè accipit, ſine quo digeſtionem nullam perficit. Sed & minus nobile alimentum ei proſtat, quo vtique facilè carere poteſt, vt ſunt piſa, auena, faba, quorum oirgo eſt ex ſulphure arido, eoq; à ſulphure molli ſeparato, ex quo Aniadus fructus iſtos protulit. Sed & hi tamen cibi corpori aſſimilantur, quia ex terra prodeunt. Ex horum leguminum mentione intelligi debet, quod ex terra creſcentia duplicia proueniant. Aliud enim ſine medio ab homine in carnẽ conuertitur: aliud non ſine medio in homine caro fit. Hoc autẽ ita intelligi debet, quòd ſcilicet duo Aniadi ſint: vnus terræ, procreans: alter animalium, præparans. Aniadus ergo terræ procreat pro duobus Aniadis. Animalium pro Aniado hominum, aſſumens ſulphur, ſal & Mercurium, qui ſine medio, hominis Aniado ſubiectus eſt, & in carnem abit. Poſtea procreat idem cibos pro pecoribus, hoc eſt, ſub Aniado pecorum, ita vt Aniadus ille ex iſto carnem gignat. Vnde patet, quòd Aniadus ille Aniado hominis ſubiectus ſit. Ex his intelligi poteſt creſcentia vniuerſa in carnem abire, & omnia, quę ex terra procreantur, in carnem terminari. Licèt quędam in duas carnes mutentur, hoc eſt, in pecora de illis in hominem: quędam in pecora, non in hominem. Pecora enim ex veneno terræ prognata ſunt. Vnde per ſe, non ratione cibi; homini non proſunt. Sunt etiam nonnulla creſcentia, quæ ſine medio homini & pecori ſeruiunt, vt ſunt omnia legumina & frumenta. Sulphur enim ipſorum cum ſale & Mercurio ita præparatum eſt, vt ob id commodent omnib. veſcentibus animalibus, Aniado ipſorum ſubiectis. Piſa conſtant ex multo ſulphure, pauco ſale & Mercurio. Auena multum ſalis habet, minus Mercurij, multum etiam ſulphuris. Fabæ ex omnibus tribus, licet craſſiſſimis, æqualem portionem ſortitæ ſunt. Sed & de coloribus ipſorum inquirendum eſt. Ex ſulphuris enim natura colores varij cibis indũtur: qui ipſis in generatione conferuntur, nec fixi ſunt. Sic in carotis rubris ſulphur eſt rubrum ſolutum de cibis: In luteis eſt ſulphur luteum: in viridibus viride. Hic enim colores omnes ex ſolo ſulphure producuntur. Licèt enim ipſummet hos colores non exhibeat, ipſos tamen incluſos habet ratione ſalis & Mercurij proprij, qui colorum iſtorum pleni ſunt, & ipſum mutant.

Sũlphur nutrimẽtale eſt duplex.

Triticũ, cibus nobilis.

Piſa, Fabæ, cibi minus boni.

Creſcentia ſunt duplicia.

Aniadi, duplices ſunt.

Creſcentia omnia caro fiunt.

Pecora ex veneno terræ orta.

Piſa, auena, Fabæ ex quibus conſtent. Colores creſcentiũ vnde.

Carotarum color vnde.

TEXTVS IV.

De Caulibus, Paſtinacis & Papaueribus: Item de cæpis, alliis: Item de Rapis, Raphanis: Item de Lentibus & porro.

EX ſulphure eſili, & ſale Mercurioque oriuntur etiam caules, paſtinaca, papauer, & cætera his ſimilia, in Aniado ita diuiſa, vt eſilis vis quædam ſit in herba, quædam in radice, quædam in ſemine. Herbæ cibales, vt bleta, caulis, &c. De Aniado participant herbæ, & de Aniado, cibi. Vnde caulis in formam herbæ erumpit eſtque reſolutum ſulphur cum multo ſale & pauco Mercurio. Sic in paſtinaca Aniadus radicis vim illam cibi in radice continet. Similiter in papauere & lentibus illa ſurſum in ſemen tendit, velut & in milio. In his diſcriminis hæc ratio eſt, quòd multæ herbæ eſiles ſint, veluti Lactuca, caulis portulaca & ſimiles, ideò, quia herbæ ob complexionem ſuam ſeparatę ſunt ad naturam hominum. Ideò in elemento terræ quatuor complexiones conſiſtunt, velut & in elementis reliquis. Et hinc occaſio datur noſcendi prouidentiam Aniadi, quòd nempè frigiditas in lactuca & portulaca dominetur, & caliditas in caule & bleta &c. Et hoc reſpectu genera illa diſtincta ſunt non ratione cibi. Si enim lactuca & caulis herba vna foret: alterutrius certè naturã reſpiceret. Ex his autẽ ſpecies duæ factæ ſunt, vt in ſpecie duplici plus vtilitatis inueniretur. Idẽ ſentiẽdum etiam de radicib. In paſtinaca vis eſt nutritoria: ſimiliter & in rapis: quæ tamen ob dictam cauſam diſcreta ſunt. Sic diuiſa etiam ſunt cæpa, allium, porrum, ne virtus ipſorum in permixtione cæteris permiſceretur.

Caulis paſtinaca papauer vnde.

Lactuca & portulaca frigida, gleta, &c. calida.

In

In qua separatione id attendi debet, quòd natura, appetitus & voluptatis gratiâ allium, cœpam & raphanum distinxerit, vt nimirum non instar raporum coquerentur. Sulphurea enim natura interdum coctilis est, interdum minus. Voluit ergo natura rem quamlibet pro suo modo coqui. Hinc allium postulat manere crudum vt à cœpâ distet. Cœpa autem coqui expedit. Et hæc vtraque iterum distant à raphano, cuius præparatio peculiaris est. Quæ omnia iterum diuersa sunt à rapis & pastinacis, quæ coctionem singularem poscunt. Sic ergo natura composuit id, quod coctionem peculiarem habet, & id quod gustum singularem habet, vt magnalia ipsius illustriora & multiplicatiora, nec simplicia apparerent. Et genera huiusmodi multa sunt: quorum tamen vniuersorum origo non est alia, quàm in præsenti tractatu explicatur: ex quo omnia satis intelligi queunt.

Separatio. cur natura instituerit.

TEXTVS V.

De Zizaniis, id est, de Lolio, Papauere, &c.

QVæ ad Zizaniam pertinent, vt lolium, flores frumenti, papauer rubeum, & his similia omnia, quæ inter frumenta nascuntur, ea omnia hoc modo nascuntur. Quando semen frumentorum aut quorundam leguminum seritur, tunc tinctura elementi terræ & reliquorum elementorum multiplex concurrit, adeò, vt in terra semen alteret, & ex ipso zizaniam producat. Lolium enim ac papauer rubeum, & his similia alia, ex solo tritico generantur per alterationem seminis, factam à virtute elementarium tincturarum. Hęc autem à duobus potissimùm elementis dependet, ab igne & à terrâ. Vnde hoc primum coniicitur, quòd vbi aut in quibus agris huiusmodi Zizaniæ vberiùs proueniunt, ea agrorum conditio fit, vt tincturæ huiusmodi multum contineant. Sic definita etiam & certa quædam loca sunt, in quibus quæcunque conseruntur, à cœlo transmutantur, & in zizanias conuertuntur. Præterea tenendum est, nullum aut triticum aut frumentum aliud sine zizaniis, quarum genera multa existunt, seminari posse. Agricola enim si sementem faciat, & semen suum numeret, tantundem quidem tritici reperiet, sed commixto lolio, papauere & aliis, non ipso tritico, quod seminauit, solo recollecto.

Zizaniæ vt generentur.

Terræ & ignis semina præcipue alterant.

Nullum frumentū zizania caret.

Tum etiam Zizania seminalia fiunt, hoc est, semen dant, ac propagari solent, non secus, ac si ex Iliastro primo descenderent: quod tamen longè à re abest. Nunquam enim in Iliastro ius acceperunt. Per tincturam tamen elementorum eodem modo nascuntur, quo Insecta ex stercoribus. Eodē enim modo ex tritico & frumento flores & crescentia alia erumpunt. Et quicquid ex hisce plantatur, id pulchrius & fœcundius enascitur, suam tamen primævam naturam non exuit. Quicunque ergo seminat frumentum aut triticum, idem sibi simul seminat omnia genera zizanarium, ex causa iam commemorata.

Zizania fiunt seminalia

Sæpiùs etiam accidit, vt ex frumentis quibusdam ac leguminibus enascantur vrticæ, cæteris quadantenus similes, sed tamen diuersæ. Gignuntur ex iisdem etiam gramina, & noua alià crescentia. Tincturæ siquidem interdum euariant & mutantur. Zizaniæ autem huiusmodi non in solis frumentis aut leguminibus nascuntur, sed etiam in ceuiibus, dum malitiosę multæ tincturæ intercurrunt, & genuini seminis naturam corrumpunt. Huiusmodi zizaniæ omnes ex frumentis seu seminibus principalibus oriuntur, in hortos aut agros coniectis, dum pro natura illius regionis & cœli secundùm tincturas mutantur, vt genera zizaniarum infinita proueniant, quę nec auerti nec runcari satis queunt, vt non repullulent. Semen enim, quod in terram coniicitur, tincturæ illius terrę, velut & ipsi cœlo, quod omnibus regionibus dominatur, omnino subiacet.

Vrticę ex frumentis.

Zizaniæ etiam in caulibus fiunt.

Finis tractatus 3. Philosophiæ Theophrasti de elemento terræ.

TRACTATVS QVARTVS.

DE SIMPLICIBVS.

TEXTVS I.

(De Croco, Hermodactylo, & Carthamo: Item de duplici capite monachi, de Flammulâ & de Trollogiâ.)

IN elemento terræ separati sunt colores, & gustus, & odor, &......

(Desiciunt pleraque huius capitis)

Aniadus formet, de natura rerum traditur. De coloribus ac formis illis hîc nihil explicatur. Transcendit enim generationem naturæ. Quicunque verò speculares (variegati) colores sunt, ex natura descendentes, hi ex virtute salis oriuntur.

TEXTVS II.

De gustu herbarum.

SImiliter & gustus distributus est in partes quatuor, hoc est, in acrimoniam, amaritudinem, dulcedinem, & acetositatem. Sic in zinzibere est acrimonia: in rhabarbaro amaritudo: in polypodio dulcedo: in acetosa acetositas.

Gustus differentiæ quatuor.

Hîc autem sciendum, singulorum ex his suos peculiares gradus esse, vnumque gradum ab altero transcendi. Sic in summo gradu piper. Huic proximum est cardamomum: sequitur granum paradysi, zinziber galanga, cinnamomum, &c. Acredo enim quæuis peculiarem calorem habet, ab alio simili vel proximo diuersū & est essentiæ specialis. Eadē & acetositatis ratio est. Cen. acetosissimū est. Postea sinapis deinde alliū, hinc cępa, porrò acetosa, & alia plura. Quoties verò in hisce rebus alia acetositas, toties alia natura virtusq; Idem similiter & de dulcore intelligendū. Alius enim est in Polypodio, alius in Graphoy, alius in Napis, & sic consequenter. Idem et ā amaritudini euenit: vna enim est in Rhabarbaro, maior in Gentiana, adhuc maior in Amarissa, maxima in Coloquintide. Et gustus huiusmodi infiniti sunt in herbis, vniuersi ex tribus primis enati, quæ tantæ varietatis auctores sunt. Et hîc idē euenit, quod in argēto obseruamus fieri: ex quo aurifaber opera centū conficit, & ea tamen vniuersa ex re & materiâ vnâ. Ex quatuor hisce naturis Acrimonia à sale constituitur, & præpollet corpori ipsius crescentis. Sic in sale zinziberis acredo quærenda est, non in sulphure aut Mercurio. Similiter & in pipere, calamo, cinnamomo (zedoariâ) & acribus cæteris

Piper in summo gradu acre.

Acida in quibus. ...iniquibus.

Amara in quibus.

Acredo à sale.

ris omnibus, sal considerari debet, non cætera duo, velut iubet Herbarium in suis proprietatibus. Dulcedo verò est à Mercurio, solusque Mercurius separari & extrahi debet. Is enim dulcedinem confert cùm sulphuri, tum sali, quibus prædominatur. Amaritudo ex sale & Mercurio fit, dum Mercurius dulcedinem suam, & sal acredinem perdidit. Ex reliquiis enim horum fit postmodum coniunctio quædam amara, quæ Mercurio & sali inditur. Acetositas est liquor ex omnibus tribus, essentiam nullam habens, qui instar aceti à vini spiritu deserti, in suis tribus primis euaporauit. Sic enim quatuor hæc in tribus primis consistunt, dulce scilicet & amarum, acre & acidum, binis semper iunctis. Vno exolescente, manet alterum: vniusque interitus est alterius generatio: sicut de natura rerum in propriis capitulis fusiùs de his explicatur

Dulcedo à Mercurio.

Amaritudo à sale & Mercurio.

Acetositas vnde.

Deest caput tertium integrum, & principium Quarti.

* Quòd septem planetæ septem damna elemento terræ inferant. Vnde septem etiam herbæ sunt, quæ eadem auertunt. Ex quo liquet, ipsos etiam septem planetas septem damna emendare posse, si illis vti liceret. Sol enim melancholiam purgare potest, & Mercurius choleram, & Saturnus febres, &c. Notandum ergo est, stellam quamlibet in terra suam habere herbam, quæ naturam sui astri suppleat in auertenda ipsius noxâ. eiusmodi in Iliastro condita est. Ac vniuscuiuslibet elementi malitia per alterum corrigitur, nec cohærent illa inuicem, aut vnum ex altero natum est. Sic & duodecim sunt stellæ, & totidẽ herbę: velut & alię herbę alię stellæ. Ex hac arte nascitur Medicus, qui probus & frugi esse velit. Hypericon enim est Sol, & genuinus Sol terræ. *Persic.* est Mercurius, & Mercurius terrenus. Sed de his quid dicemus tandem, cùm ob illa nec amemur ab illis, qui hinc artem suam hauriunt: & à quibus non intelligimur, contemptum merum reportemus? Quiuis tamen, qui Philosophum agere satagit, concordantiam hanc probè expendat. Ex hâc enim emanat & Physicus & Chirurgus, & quiuis naturalis, qui corporis constitutionum peritus esse velit. Stellæ enim morbos cognoscere docent. Hos herbæ docent curare. Hæ viæ duplices sunt, ad quarum vtramlibet Medicus sedulò attendere debet. Si stellas cognouit: principium postea speculetur morborum. Si herbas didicit: postea consideret, quibus vti velit. Influentiæ verò superioris obliuisci, & infernam operationem ignorare, mera cœcitas est. Quod vobis indicamus, vt herbæ in generatione sua rectiùs & accuratiùs cognoscantur. Cæterùm de natura rerum, quæ reliqua sunt, vberiùs expediuntur.

Planetarum 7. dãmna totidem

Sol purgat melancholiã, Mercurius cholerã, Saturnus febres.

Elementum vnũ alterius correctio.

Hypericon Sol terre stris.

Concordãtia rerũ probe tenenda.

TRACTATVS QVINTVS.

TEXTVS I. De Fungis.

ORigo fungorum est tantùm res vna, hoc est, est radix sine herbâ aut semine. Quod ita intelligendum est. Debebat illa esse herba. Herbalis verò Aniadus ei non inest. Ideò nec vera est radix, nec verus caudex, nec vera herba. Est ergo abortus naturæ, genitus ex sulphure, spiritu suo orbato, velut & à tali sale & Mercurio. Estque resolutum quid ex tribus primis, quod conglutinatur, nec verè coagulatur ac præparatur: nihilq; est, nisi conglutinatũ sulphur. Ideò aut nihil aut parũ virtutis ei inest. Carnis etiam quàm minimũ generat. Nec enim veram ac genuinam vim terræ accepit. Hinc etiam nullis ferè vsibus aptus est. In syluis & vmbrosis locis nascuntur, quia ad Solis conspectum durabiles non sunt fungi. Is enim conglutinationem illorum consumit, quia (*desiderantur cætera huius tractatus.*)

Fungus quid.

PHILOSOPHIÆ THEOPHRASTI HHH.

LIBER QVARTVS.

De Elemento aquæ vnà cum fructibus suis.

TRACTATVS I.

De formâ Elementi Aquæ.

TEXTVS I.

E Elemento aquæ initiò tenendum est, quæ ipsius origo, & in quas cataractas diuisa ea sit, quique ipsius fructus sint, & quid elementum ipsum per se sit. Est itaque elementũ aquæ semen ex Yle, ex se proferens caudices, fructusque, hoc est, aquam, & ipsius fructus, vt sunt lapides, & metalla variorum generum. Cæterùm de elementi aquæ semine ita statuendum est, quòd in fabrica id lateat, veluti semen in terra iacet. Et ex fabrica procedit caudex & ipsius rami, & fructus, hoc modo. Ex semine hoc nascitur caudex, ex terrâ erumpens in lucem, iacetque ac est in tellure. Sicut enim elementum terræ fructum suum in corpore chaos fert: sic itidem terra est corpus, quod sustinet crescentia, arbores, & fructus arboris elementi aquæ. Nullum enim est elementum, quin corpus requirat, à quo sustineatur. Chaos fert impressiones. Elementum ignis sustinet fructus terræ, terra fert fructus aquę, aqua aëris. Adeoque cuiuslibet elementi fructus ab elemento alio portantur. Sicut iam ex semine elementi procedit ipsius arbor: ita illius arbor est riuus fluitans, per vniuersam terram distributus. Omniaque sunt arbor vna, vna origo, vna radix, ab vno caudice. Et riui vniuersi totius globi, rami sunt huius caudicis. Ac omnis humor totius globuli est *Abrissach*, quod decidit de ramis huius arboris, peruaditq; omnes poros globuli destillatione sua. Sicut enim fragmina de abietibus cadunt desuper in terram: sic ramuli hi de aqua decidunt in cauitates terræ. Et hoc se modo elementi aquæ generatio habet. Vniuersa itaque aqua, & fructus eius omnes ex elemento aquæ proueniunt quidem: ipsum tamen elementum minimè sunt. Ipsummet elementum nulli vnquam visum est: & tamen elementum aquæ est. Ex eo enim nihil aliud quàm aqua emanat. Vocatur autem elementum aquę propter aquam, & ipsius fructus, non propter complexionem &

Elementũ aquæ quid sit.

Terra fert fructus elementi aquæ, &c.

Aqua ipsũ aquæ element. non est. Element. aquæ vn. de dicatur.

& qualitatem, sicut de elementis reliquis intelligitur.

TEXTVS II.

CÆterùm de ipsius cursu ac metâ, velut etiam de sedibus ac terminis, ita statuendum est, quòd arbor per seipsam exitum & finem habeat, oriatúrq; & occidat, fiat & pereat. Itaque quælibet profluens aqua noua est, non vetus, aut prius visa. Sicut enim in medio globo elementum aquæ iacet, ita versus planities in ambitum quoquò versum excurrunt rami, à radice, versus lucem. Et ab hâc radice rami plurimi enascuntur: Ramus est Rhenus, ramus est Danubius, ramus est Nilus, &c. Sic sunt etiam rami alij minores, omnes enati ex radice illa, quæ ex semine, vnde elementum aquæ procedit, oritur. Et caudices vniuersi vnius arboris sunt, quæ enascitur ex radice, secundum lineam triualem in circulo externi firmamenti duorum elementorum, ignis & aëris. Sic ergo per lineam triualem arbor distribuitur per vniuersum globum, in lucem. Adeóque caudex & ipsius rami à centro globi tamdiu excrescunt, donec ad exteriora duo elementa pertingant, vbi lineæ terminus desinit. Nec enim pergit in ipsius corpus aut Yliadum. Nisi enim isto loco Yliadum ita poneretur: tunc arbor quælibet versus cœlum exiliret, longiùs extra terram sese exerens, quàm deorsum in terram defigitur. Sic nec fructus elementi terræ latiùs crescunt, quàm ad præscriptam Yliadi metam, quæ est chaos terræ inferius, terræ plus non occupans, quàm quâ altitudine crescentia surgunt. Ideò chaos duo sunt. Quod illo superius est, est chaos, in quo sustentatur ignis. Et ni Yliadum obstaret, elementum terræ fructus suos in medium cœlum extenderet. Sic itidem & elementum aquæ. Cursus ergo ac processus caudicis arboris is est, vt in suum Yliadum pergat super planitiem terræ, vbi altitudo eius finitur. Quo verò denique pertingat, si in Yliado iaceat: ex Philosophia repetendum est, quòd omnes rami Yliadum suum in mari, vbi, omnes coeunt, concludant. Sicut enim radix vna est, sic in vnum fastigium aut vmbellam cogitur, quæ mare est. Mare ipsum per se quidem nec caudex est, nec arbor, sed caudicis tantùm vmbella, quæ ex radice primò & proximè non enascitur, sed ex ramis constituitur. Id verò quod salsum sit, hinc est, quòd & locus talis sit, & aquæ salsæ illuc etiam confluant, velut de salibus deinceps tradetur. Accessus eius & recessus hæc causa est, quod fructus (al. humores) omnes noctu desinant, interdiu autem iterum intumescant versus altitudinem, hoc est, dissum. Clissus ergo similiter se habet in aqua, ac se habet in fructibus reliquis, increscendo & decrescendo, abeundo & redeundo.

Rhenus, Danubius &c. rami elementi aquæ.

Chaos duo sût.

Mare est elementû aquæ vmbella. Mare cur salsum. Aestus maris quę causa. Clissus.

TEXTVS III.

VT verò hæc omnia scire fas est: ita eiusdem mors, id est, consumptio etiam intelligi debet. Consumptionis enim nihil expers est. Ea verò ita intelligenda est, quòd res quælibet, vbi in suum Yliadum peruenit, putredini subiiciatur, & consumatur. Putredo autem quælibet consumptio est, & interitus eius rei, cuius est, vt consumatur illa, quasi nunquam præsto fuisset. Et hæc operatio ipsius naturæ est. Sicut enim res natura producit: sic easdem illa iterum tollit. Quæ quia ex nihilo procedit: ideò ad nihilum redit. Hinc patet, ipsum etiam elementum aquæ putrefactioni subiectũ esse seu corruptioni. Si enim peruenit ad vmbellam, hoc est, in mare, putrescit, & in seipso consumitur, nullo extraneo accedente, sed ex sua ipsius natura & dispositione. Sicut enim ignis seipsum consumit & extinguit: ita pariter & aqua. Et hoc modo arbor elementi aquæ & ipsius rami distributi sunt. Qui autem in ipso fructus lateant, deinceps sequitur, velut & de eorum natura, & crescentium generatione. Huius autem elementi ea est natura ac proprietas, vt fructus nonnullos in se gerat, nonnullos eiiciat, aliquos planè abiiciat. De illo etiam seorsim hoc sciendum est, quot modis profluuia, & riui naturæ ac essentiæ ex ipso exoriantur, Vt verò omnia illa, quę ex elemento aquæ nascuntur, in morte eius cognoscantur: sciendum est, quòd rami, non autem fructus in vmbellas abeant. De morte ergo fructuum ita statuendum est, eos vniuersos manere vsque in Drachum. Eâ horâ consumuntur, sicut de Dracho postremò intelligitur & indicatur.

Consũptionis nihil expers.

Putredo quid.

Elemẽt. aquę vbi putrescat.

Aquę rami, non fructus in vmbellã abeunt. Drachũ.

TEXTVS IV.

DE fructuum autem ortu initium facturi cogitabimus, fructus elementi aquæ hos esse: salia, mineralia, gemmas, lapides. Quatuor ergo sunt genera crescentium ex semine elementi aquæ, hoc modo. Aqua dulcis est caudex. Postea, ipsius natura multiplex est in matrice. Vna matrix est salium: vna est mineralium: vna est gemmarum: vna denique lapidum. Horum autem quodvis iterum vario modo diuisum est. Sic enim de salibus fructus tres sunt: sal, vitriolum, alumen. Et horum quodlibet multa sub se genera habet: sic multa sunt salis, multa vitrioli, multa aluminis. Idem iudicandum est etiam de mineralibus. Quædam sunt metalla, quædam marcasitæ, quædam cachimiæ. Sed & hæc sua iterum genera plura sigillatim agnoscunt. Ita metallorum septem sunt: Marcasitarum sunt nouem: Cachimiarum sunt duodecim. Et iam vicissim, vnumquodlibet metallum per se iterum multiplex est: velut aurum fixum, non fixum, argentum fixum, non fixum, vt Venus est cuprum & zinetum. Ea etiam cæterorum ratio est, velut in capitulis propriis enarratur. Ita & marcasitarum & cachimiarum magna varietas est. Quantum autem ad ipsorum ortum & processum, autumnúmque & cætera, velut messem & collectionem, sciendum est, quod fructus omnes ex elemento aquæ procedentes, in ramos suos & arbores diuidantur. Ita nimirum Sal singularem suum egressum habet vnà cum aquis dulcibus vsque ad finem sui Yliadi. Eodem modo etiam cætera. De diuisione autem & separatione istorum omnium tenendum est, fructus eiusmodi omnes in radice vnâ consistere, ex quâ natura quælibet seorsim pro suà conditione nascitur. Sic ex semine vno nascitur arbor vna,

Aq. qui fructus.

Salis fructus tres. Mineraliũ qui fructus.

& in hac seorsim lignum, seorsim cortex, seorsim fructus, seorsim folia, quæ tamen omnia vnica tantùm arbor sunt. Sic hic quoque ex radice vna sexcenti fructus enascuntur, & fructus quilibet in suum abit Yliadum & lineam triualem, prout fabricator disposuit. Si ergo distributio hoc modo procedat ex Yle in suum caudicem, & fructus producatur sui generis: tunc varia inueniuntur, ex elemento aquæ procedentia; in vno scilicet caudice Sal, in altero Minerale, in tertio aliud quid. Sicut ergo in terra semen quodlibet suum fructum profert: ita semen aquæ semen est sexcentarum rerum, ex ipso enascentium. Quæ si in Yliadum suum ducuntur, & tempus autumni expectant: tum demum autumnus & messis instat cuiuslibet rami fructus, qui in ipso est. Huiusmodi autumni & generationis, ortúsque ac incrementi deinceps iterum mentio fiet, & cuilibet seorsim sua explicatio assignabitur.

Semen aquæ multiferum.

Finis tractatus primi.

(SCHEDVLA)

Tractatus secundus de Salibus.

IN Ares subsistit omnis gustus, sapor, & olfactus. Hi per Archeum elementorum separantur, ita, vt quoduis seorsim in suam naturam secedat. Separatio hæc per Archeum facta, in Yle fit. Ex acredine fiunt salia: ex metallis mineralia: ex glutine sulphura: ex gemmis astra, &c.

TRACTATVS II.

De generibus Salium.

CAPVT I.

PRÆFATIO.

DVm de materia disseruimus in semine Ares, ex quo nascuntur fructus aquæ, salia, mineralia, gemmæ, & gluten: præmonendi estis, quòd dulcedo & acetositas simul in vnâ subsistant substantia: velut etiam acredo & amaritudo: similiter & gluten, & materia metallorum, & gemmarum, & similium omnium: ex quibus, quod crescit aliud, id in ipsis absconditum latet. Archeus autem, qui elementorum separator est, & eorum omnium, quæ in ipsis latent, rem quamlibet ab alia separat, & in suum locum collocat, quantum id quidem in ipso est. Idémque planè hîc fit, ac si quis decem colores in miscellam vnam confunderet. Etsi enim is vnicus tantùm color videatur: ex decem tamen compositus est, quos solus Archeus iterum separare, & ad suam seorsim essentiam reducere potest. Ita & Archeus in semine elementi aquæ vnumquodlibet eximit, & ordinat illud in suum *Nedeon,* ad Yliadum terræ. Et quod de genere salis est, à cęteris naturis omnibus separat: sic & quę aqua dulcis est. Quod acetosum est, aut reliquis nõ est simile, aut nõ est vnum, separat idem, velut duplicia salia, duplices aquas, duplicia metalla, vnius nominis, & similia. Illa si ita diuisit, & in Nedeon direxit: postea istius Nedeon operatio in Yliadum sequitur vnà cum ipsius maturatione, ad quam præstituta est. Quomodo verò vnum ab altero, & quoduis seorsim suam essentiam tueatur & subsistat, id deinceps explicabitur.

Archeus elementorum separator.

Nedeon.

CAPVT II.

De aquis dulcibus.

ARcheus initiò caudicem aggreditur, illúmque distribuit per globum in suum Yliadum. Iam verò in aqua, & si caudex sit, nulla operatio est ad fructum, sed tantùm domus & laboratorium, in quo fructuum operationes fiunt. Et aqua aqua manet, modis omnibus impermixta, nec aliud est quicquam, nisi ex *Ares* aquea natura, in qua virtus nulla restat, sed phlegma, separatum ab omnibus spiritibus & essentiis, absque dulcedine, acredine, amaritudine & acetositate, vbi nulla amplius virtus quæri debet. Et separatio prima est in Ares per Archeum, in Yliadum, per ipsius Nedeon. Separatio ea prima, velut & crescens ac operatio procedit ex elemento aquæ, noménque sui elementi retinet, quasi idea esset. Si ergo separatur in aquam, omnis operationis & efficaciæ expertem: tum crescit instar arboris ex suo semine, versus sublime ad Yliadum, ex virtute Nedeonicæ naturæ. Iam si Yliadum corripit, integra & perfecta arbor est vnà cum suis ramis, excrescítque in suam vmbellam, hoc est, in mare, in quo consumptionem subit, atque ex vi putrefactionis eius ita disparet, vt vmbella maior & latior non fiat, sed superabundantem suam grauitatem & multitudinem consumat.

Archeus vt operetur aquã dulcem.

Acetosa aqua vt separetur.

CAPVT III.

De aquis acetosis.

HAnc sequitur alia separatio leuissima, quæ est aquæ acetosæ & salsæ, quæ ita fit. Initiò in Archeo elementi acetosum separatur, seu aqua leuis, in qua nulla coagulatio est, nulla substantia duritiei, &c. Hæc partim est aqua, quatenus naturæ aqueæ est, & inanis, virtute carens, & secunda leuissima separatio post aquam, atque in Nedeo sola & per seipsam abit in Yliadum: nisi fors fieret, vt cataracta aquarum dulcium illaberetur, ambæque simul profluerent: quod tum indicium est imbecillitatis in aciditate. Aciditas ista est phlegma de vitriolo. Sic aquas dulces sequuntur salia. Et initiò, priusquam salia ab Archeo inuadantur, phlegma remoueri oportet, hoc est, aqua illa acetosa. Ea autem multiplex est. In Archeo enim elementi locis aliquibus plus alumniosæ acetositatis, aliquibus plus vitrioli, aliquibus plus salis, &c. permiscetur, prout cuiuslibet conditio est. Et sic nihil nisi inanis aqua est ac phlegma à salis materia separatum, cum quo salsa crescentia enasci non possent. Egreditur autem à locis peculiaribus, non in finibus, quò secedit id, à quo separatum est. Vera enim & genuina salia rectà sursũ in trial ascẽdunt. Aqua autem à suo trial in latere excidit, propter leuitatem & subtilitatem congenitam. Et hinc oriuntur balnea frigida, multique fontes, varia natura prædíti. Aliorum enim aqua vel carnes, vel pisa, &c. non coquit, propter alumen quòd est adeò crudum, vt, si in aquam

Acetosa aqua vt separetur.

Salia recta sursũ tendunt.

Aquæ mirabiles vnde

quam cum vitriolo ponatur, nihil & probè elixari, & nedum ſaccharum liquari ſinat. Aquæ aliæ non ſoluunt ſal: nonnullæ erodunt: quidam vlcera extergent: aliquæ ſanant: non paucæ exſiccant prurituum, ſcabiem, & ſimilia. Vis hæc vniuerſa dependet à ſalibus, Aluminibus & vitriolis, in quibus vis dicta ipſamet cum perfecta ſorte poſita eſt: quam dictæ aquæ poſtea æmulantur.

CAPVT IV.

De Thermis ſeu Balneis calidis.

Thermarum origo quæ.

DE balneis calidis ſciendum eſt, quòd eodem oriantur, vt aquæ acetoſæ. In hoc differunt, quòd in his concurrat liquor, qui de glutine ſeparatur, hoc modo. Quando archeus aggreditur gluten ſeparare, ipſiúſque phlegma initiò adimit, & expurgat, ita, vt gluten ſolitarium in ſua operatione ac formâ, inſtar ſalium, conſiſtat: tunc, ſi liquor in Yliadum abit, & communem aquam acetoſitatis attingit, permixtio hæc ſibi ipſi operatio eſt ad ebulliendùm, hoc modo. Liquor nempè de glutine eſt viſcoſus (al. calcarius) ac de pice quaſi elementi participat. Iam liquor iſte, & huiuſmodi aqua vnà ſubſiſtere nequeunt citra corruptionẽ vtriuſque naturæ, cuius hæc eſt conditio, vt oporteat mixturam illam ebullire, ſicut ebullit calx admiſta aqua, aut fortiùs, vt ſulphur & magnes, aut adhuc fortiùs, vt aqua fortis & tartarum, & ſimilia alia. Quando huiuſmodi ſpiritus conueniũt, feruorem cient & vaporem, prout copioſi ſunt, efferueſcúntque vſque ad Yliadum. Olla enim vna eſt à centro vſque ad Yliadum. Vnde ſæpiùs accidit, vt multæ balneæ in Yliado primum incaleſcant, propter permixtionem nempe duarum cataractarum. Balnea etiam multa ſunt, quæ, ſi vlnarum aliquot profunditate ſuffodias, deſtrui & corrumpi viſurus ſis. Quod ideò fit, quia cataractæ corruunt. Inueniuntur enim duæ aquę frigidæ confluere, quæ, dum permiſcentur, primum incaleſcunt. Ita pagani veteres huiuſmodi balnearum multas inuenerunt, quas etiã firmis repagulis incluſerunt, vt affluxus deglutine & aquâ acetoſâ non interturbaretur. Huiuſmodi cataractarum plurimæ ſunt, ex quibus thermæ fieri poſſent in Yliado, per talem permixtionem. Et Apulia tales multas habet; quæ naturales ſunt. Multas etiam artificiales, artis ope mirâ congeſtas & conſtructas. Multa etiam (quales ſunt in Apulia) in Yliado conficiuntur includendo, quæ aliàs patentes in aëre vaneſcerent, nec iuſtam operationem haberent.

Catarractæ, &c.

Permixtio cauſa efferueſcentiæ.

Apulia thermas habet naturales & artificiales.

CAPVT V.

De Aquis ſalſis.

Aq. ſalſę vt fiant.

SIcut ergo ſeparationes ab Archeo ex Ares exeunt, & nihil relinquitur, quàm verum fundamentum ſalſorum: ita Archeus aggreditur ſeparare ſalia, & ſegregat initio ſal de vitriolo & alumine, poſtea vitriolum ab alumine, poſtremò alumen. Dum is ergo ſalis ſeparationem molitur, arida illa natura ex plãta eſt, creſcens initio, incremento quotidiano, in annum Trapheonem. Incrementum hoc abit ſecundum lineam triualem in Yliadum. Ita intumeſcente Yliado, enaſcitur metallum, & induratur, hoc modo. Subſtantiam aridam globi humiditas madefacit, vt illa humecta ſeu madida Yliadum ingrediatur. Ea dum Yliadũ occupat, ipſius humiditas iterum reſidit ſeu decumbit, atque deſtillatur à ſubſtantiâ. Hoc modo ſal ibi induratur, & quicquid ſimul ſuâ humiditate diſſolutum id ſecum corripuit. Hinc ſalis multa genera, terræ plena, & multis coloribus diſtincta inueniuntur, qui ex elemento terræ per huiuſmodi permixtionem prouenitũt. Sal aliud purum & clarum oritur ſine permixtione. Id aridum emergit, citra humiditatem. Yliadum autem quamprimùm attingit, coagulatur in lapidem, atque ex ſalis naturâ lapideſcit. Sal enim quoduis vim coagulationis in ſe habet, vt aqua vim reſolutionis continet. Duæ ergo hæ naturæ dirimuntur, altera reſoluendi, altera coagulandi. Salificum genus quoddam coniungitur aquæ dulci, & reſoluitur, atque vnà cum illa mixtim erumpit inſtar fontis. Hæ duæ aquæ ad ſcaturiginem permiſcentur, quia ſal non completæ ſuæ generationis perfectionem attigit. Quæcunque verò aqua alia, vt dulcis, in frigore affluit, permiſceri nequit: quia ſal integrum, dum procurrit, aliam aquam ſibi comitẽ non fert, ſed ſeorſim & ſeparatim, ſine illa in ſuum Yliadum tendit. Creſcentia huiuſmodi interdum præciduntur, interdum minùs. Cuius rei hæc cauſa eſt, quòd ſæpiùs accidat, illa tantùm eluuionem aut excuſſionem eſſe genuini fluxus. Interdum erroneè deuiant iuxta triualem lineam in Yliadum. Vbi ergo creſcentia huiuſmodi à vera ſcaturigine veræ ſubſtantiæ deuiant, duratio non longa ac conſtans eſt.

Annus Thrapheon.

Salis genera multa, & vnde.

Sal vim coagulãdi habet.

CAPVT VI.

De Vitriolo & Alumine.

Salia tria ſunt.

VItrioli & aluminis origo iſta eſt. Sicut ſal ſecundum ſuam eſſentiam ſolum extrahitur: ita ſeparantur etiam vitriolum & alumen. In hiſce enim tribus conſiſtunt omnia ſalia, & ex tribus hiſce oportet vnũ aliquod eſſe. Quando ergo tria hæc ſeparantur, & in ſublime eleuantur ad Yliadum, inſtar ſalis: tunc minera prodit ſpecie ſalis, quod ex terrâ aut lapidibus aut ſimilibus eruitur. De ſola ergo ipſorum natura hæc intelliguntur. Forma verò, quæ in ſale manifeſta eſt, velut & alumine & vitriolo, hinc cognoſcitur, quòd fructus vniuerſi elementi aquę mineralia ſint, & naturam metallorum participent. Ex omnibus autem iſtis, quæ ex ſalibus oriuntur, nullum eſt virtuti minerali cognatius, ac eſt vitriolũ. Cuius rei hæc cauſa eſt, quòd ſalia mineralia ſint; & mineralia omnia in Maſſâ vnâ & Ares lateant. Vitriolum autem in ſeparatione mineralium eſt vltimum. Hoc quam proximè ſequitur generatio metallorum, ex quibus Venus primum eſt. Hinc vitriolum naturæ Venereæ adhæret. Eſtque ex parte ſal, ex parte minerale. Aſſumit enim partem Veneris. Ideò in quolibet vitriolo cuprum eſt. Et propter cognationem metallorum, nempe Veneris, vitriolum ſal eſt Venereæ naturæ. Similiter & cuprum vitriolo permixtum eſt, nec vitriolo caret, verùm vt generatio eius docet, vitriolum totum eſt. Cùm ergo vitriolum Veneri adeò cognatum ſit, & tamen ſal exiſtat, ideò fit minera ſuámque corpus aſſumit ex liquore metallorum. Vnde etiam pyriticum quid & reſplendens refert, forma ac ſpecie varia, ſicut de marcaſitis conſtat.

Fructus aquę mineralia ſunt.

Venus metallorum primum.

Vitriolũ quid.

Alumen est sal absolutum. stat. Alumen autem metallis nihil adhæret, sed sal est liberum, in sola acetositate consistens, nec suum corpus iuxta permixtionem terræ assumens. Tale verò vitriolum non est, sed oritur tantùm ex permixtione corporum metallicorum. Marcasita & cachimia ex metallis primæ. Vnde marcasitæ aut cachimiæ similitudine exhibetur, quæ in generatione metallorum primâ prodeunt. Sicut aqua de salibus: ita vitriolum adhæret cupro, & cuprum vitriolo: ipsiúsque medium est phlegma quæ vnit & conglutinat. Hinc etiam id medio simile apparet, suúmque de ipso corpus assumit.

CAPVT VII.
De Aquis cupreis.

Aquæ cupreæ quid. Similis ortus aquarum quoque cuprearum est: quæ nihil sunt aliud, quàm vitriolum resolutum, quod coagulari nequeat. Nimium enim salis & humiditatis habet. Vim suam assumunt ex tribus primis salibus, subtilissimos spiritus tincturæ cupreæ possidentes, nisi quòd corpore careant, quod habet vitriolum cuprúmque. Itaque aqua clara est. Ferrum autem, quod illi imponitur, tingitur in cuprũ. Ferrum enim corpus suum ex Mercurio cupreo habet, non item rubedinem: quæ in metallicis tribus consistit. Sal tingit ferrũ. Sal enim tingit ferrum. Hinc liquet, cur aqua cuprea, cum ex rubedine metallicorum primorum trium oriatur, corpus id, quod Mercurij est, tingat. Ideò ferrum fit cuprum. Cupreum enim est in colore suo, per spiritum salis.

CAPVT VIII.
De Aquis lapidosis.

Pariter & aquæ multæ lapides gignunt ex ligno, ex argillâ, vis hæc dependet ex potestate salis, Aquæ lapidiferæ quid & vnde. quando id resoluitur, & citra substantiam ad coagulationem redire non potest, dum suo corpore caret. Et tamen nihilominùs est aqua ex tribus primis, vnde lapides nascuntur, fiúntque, nisi quod corpore destituatur. Archilla vt fiat lapis. Fit ergo, vt, quando aquæ hæ argillam corripiunt, illam penetrent & coagulent, inque lapidem vertant. Sic cotes fiunt ex lignis aliquibus, quæ huic aquæ imponuntur. Illa enim penetrat, & poros ingreditur inibique coagulatur, vt lignum lapidem præsentet. Nihil verò est aliud, quàm coagulatum sal ex tribus primis materiæ lapideæ, per lignum ad coagulationem reductum. Lapides tales multi ex luto fiunt, velut & ex lignis quibuslibet aquæ illi impositis, putridis ac virentibus.

TRACTATVS TERTIVS.
De Mineralibus.

CAPVT I.
De Marcasitis.

Marcasitæ quid. Marcasitæ in omnibus generibus inueniuntur, siue colorem, siue splendorem, aut formam, aliáve spectes. Nihil autem sunt aliud, quàm superfluitas metallorum, hoc est, materia, in metallis abundans, quam metalla intra se ferre ac continere, aut in suam formam vertere nequeunt. Omnium autem primò, cum salia ex Ares separantur, separatio metallorum sequitur. Ex his primùm fit Marcasita, quæ, vt metallum fiat, inepta est, & tamen in materia illa ita iacet, vt principio ex Ares crescat ea materia metallorum. Estque materia prima, in tribus consistens, in spiritu salis, in spiritu Mercurij, in spiritu sulphuris, ita vt tria hæc vnum sint. Metalla omnia in tribus consistunt. In his vniuersa metalla & mineralia consistunt.

His ita sese habentibus, Archeus operationem metallorum primùm instituit, vt ea procreet & distinguat in suas formas & naturas: Antequam verò ipsa metalla aggreditur, superfluum, quod in sale, Mercurio & sulphure abundat, eiicit, & tria prima purgat, vt generentur. Purgatione hoc modo instituta, per lineam triualem egreditur crescens, quod inutile est, in suum Yliadum, & principiò diuiditur in duo genera, in Marcasitas & cachimias. Marcasit. generatio qualis. Dum ita in Yliadum peruenit, coagulatur in mineram, constantem ex sale, sulphure & Mercurio. Marcasita flaua colorem suum adipiscitur ex sulphure, quod prædominatur: candida à Mercurio qui adhuc valentiùs præualet. Marcasita flaua vnde. Marc. alba vnde. Sulphur enim & cachimia colorem suum à sale asscíscunt. Sic & formam suam à sale sumunt, quam exhibent, dum vel asperata sunt, vel læuigata. Hoc enim à spiritu salis est: sicut grauitas à Mercurio in omnibus tribus. Quòd si separatio debito modo fiat, tunc trium mineralium, salis scilicet, Mercurij, sulphuris seorsim quoduis in suo loco subsistit. In hisce enim tribus mineralia omnia consistunt.

CAPVT II.
De Cachimiis.

Quod de Marcasitis modò diximus, idem similiter etiã de cachimiis intelligi debet: Cachimiæ vt generentur. quòd, si Archeus in metalla operari incipiat, is in principio eiiciat superfluitatem ex sale, Mercurio & sulphure. Hinc generatur Marcasita, prout quodlibet conuenit ac coït. Interdum enim plus Mercurij est, interdum plus sulphuris, aliquando plus salis. Ex his quod prædominatur, sibi minerale fingit. Tria autem prima hoc modo separantur, primò in Marcasitis, secundò in cachimiis. In Marcasitis superat Mercurius & sulphur, vt duo leuissima, quæ prima auolant, & coagulantur, vt prædictum est, fiúntque grauissima. In causa est multitudo Mercurij. Postea superfluum adhuc exquisitius secedit, plurimúmque est salis, cum pauco Mercurio & sulphure. Nec tamen hæc omnino desunt, licèt substãtia pauciore adsint, quàm sal. Hinc sequitur alia forma, quam cachimia habet, tabulata & fissilis, ex natura salis, Cachimiæ variorum colorũ. quod in sulphure & tali Mercurio huius proprietatis est. Colores autem omnes habet, instar marcasitæ, album, rubrum. Eos accepit à Mercurio & sulphure, prout hoc vel illud prædominatur. Est autem cachimia fixior & constantior Marcasitâ, propter sal fixum, ex quo constat. Cachimia fixior Marcasita. Figuntur etiam in ipsa colores, vt à nullo igne damnum sentiat. In sua enim coagulatione fit fixior & coagulatior, mineralibus cæteris omnibus. Pertinax ea coagulatio fixationem constituit. Illa quamprimùm dissoluitur, cessat & fixatio, prout metallorum natura est. Sic ergo Marcasita nihil est aliud, quàm superfluitas abundans in prima materia metallorũ in Ares, quæ per Archeum

separatur

Marcasit. & cach. 30. genera.

ſeparatur in Yliadum, vnde poſtea marcaſitæ & cachimiæ generantur triginta circiter generum & formarum, quæ tamen omnia duobus iſtis nominibus comprehenduntur. Quòd verò illæ multiplices ſint, nec vnius formæ, licèt ab vnâ materia deſcendant, cauſa eſt hæc, quia ſcilicet inæqualiter concurrit trium primorum pondus, vno altero abundantiùs ſeſe conferente. Hinc formas enaſci varias neceſſum eſt.

CAPVT III.
De Cupro.

Veneris ſeu cupri progeneratio.

MArcaſitis & cachimiis à primâ materia metallorum hoc modo ſeparatis, ſequitur deinde generatio prima, quæ eſt Veneris, dum ſcilicet Archeus ex materia prima ruborē præcipuum, qui in ſulphure eſt, & ex Mercurio leuiſſimum, & à ſale potiſſimam flauedinem expellit. Ex tribus his Archeus cuprum conficit. Quod dum in triualem lineam in Yliadum exigit, metallum fit, idque rude & craſſum. In rubentiſſimo enim ſulphuris colore, ſubtilitas nulla eſt, éſtque color is proximus auro. Vbi autem color craſſiſſimus in ſulphure manet, ibi aurum nullum emergere poteſt. Iam verò quia ea materia metallica eſt, ideò Archeus ſeparat, & cuprum indè generat. Id verò in ſolidum metallum verti non poteſt: ſiquidem in operatione cum vitriolo permixtum eſt, adeóque exquiſitè vnitum, vt metallum prodeat, in quo cuprum iacet. Præterea per ſeparationem, qua marcaſitarum ac cachimiarum naturæ expelluntur, cupreæ generationes nimis celeriter concurrunt, ſeſéque imprimunt, & ſimul coagulantur. Cuius rei hæc cauſa eſt, quod id primum poſt ſeparationem marcaſitarum & cachimiarum metallum fit. Itaque in vera ſeparatione ipſius marcaſitæ & cachimiæ reperiuntur, velut & tria prima, ex quibus illæ enatæ ſunt.

Cuprum primum generatur ex metallis.

CAPVT IV.
De Ferro.

Ferrum vnde & quomodo generetur.

FErrum metallum ſecundum eſt, ex tribus primis ortum, multis concurrentibus additamentis præter id, quod ferrum eſt; hoc eſt in generatione ferri plus eſt ſalis & Mercurij, minus ſulphuris rubei à quo cuprum prodit Continet etiam in ſe ſal cupreum, ſed non Mercurium æquè. Compoſitio eius potiſſima eſt in ſuo corpore, deinde ſal primò Mercurius, & tandem ſulphur. Cum ergo ſalis plus ſit, quàm compoſitio ſulphuris requirat, metallum fieri minimè poteſt, niſi in æquali pondere conſiſtat. Flexilitas enim procedit ex Mercurio, & coagulatio ex ſale. Sal itaque ſi nimium ſit, nimium indurat. Non enim niſi in duritiem abit. Hinc ſequitur, in ferro multum eſſe metalli, & multum eius, quod ferrum non eſt: quia ſalis plus adeſt, quàm oportet. In generatione huius primùm accidit, ſpiritum vitrioli æquâ celeritate concurrere, & Mercurium indurare in chalybem. Decedente autem duritie, ſequitur generatio ferri. Et niſi ſpiritus vitrioli eâ potentiâ accedat, chalybs produci nequit. Generatio ſiquidē eius tantum procedit ex ſpiritu celeri, in vitriolo iacente. Spiritus iſte vitrioli ferrum rubigine imbuit: quia innatâ ſibi acrimoniâ ſuum ipſius corpus exedit. Sic & cuprum, quia ſpiritus eſt. Et tingunt ſeſe ſecundum ſulphur & vitriolum. Vnáque eſt generatio cupri, ferri, vitrioli: & vna etiam origo, reſpectu ſpiritus ſalis. Ideò in ferrò, chalybe, & cupro vitriolum iacet: & vitriolum quoque in ſe metalla iſta habet, quæ ex ipſo extrahuntur.

Sal duritiei cauſa.

Sp. vitrioli vis.

Rubigo ferri vnde.

CAPVT V.
De Plumbo.

Plumbū quid.

Mercurius metalla omnia cōtinet.

PLumbum eſt trium primorum nigredo, quæ minimè ſuperfluitas exiſtit, ſed peculiaris in ipſis natura metallica. Nam in Mercurio metalla omnia iacent: & omnia tantùm ſunt Mercurius. Sic & de ſale & ſulphure iudicandum. Sicut ergo cuprum, trium primorum abundans rubedo eſt: Sic plumbum eſt nigredo eorundem. Quæ nempe grauitas in Mercurio eſt plurima & potiſſima, eam Archeus eiicit, velut & craſſitiem ex ſale & ſulphure. Mercurius dat ductilitatem: ſal coagulationem: ſulphur fluxum & tincturam. Quatuor ergo in plumbo colores latent: Nigredo, quæ eſt trium primorum: Rubedo, quia præcipitationem in ſe continet ex Mercurio. (Et licet bonitate genuinæ non reſpondeat, talis tamen ea eſt, qualis Mercurio craſſo debetur) ſimiliter & albedo: ſiquidem albedo tantum ex calcinatione Mercurij oritur. Per calcinationem ergo albeſcit, ex natura tantùm Mercurij, ex qua plumbum conſtat. Sic in plumbo etiam flauedo ineſt, ex Mercurio indita. Si enim is calcinando agatur vltra gradum primum, tunc Mercurium quemlibet flauedo ſequitur, qualis etiam eſt in plumbo. Sic ergo plumbum nihil eſt aliud, quàm Mercurius ater, qui in Ares iacet, & per Archeum ſeparatur, vt craſſities & huiuſmodi colores à Mercurio prodeant.

Plumbi colores 4.

Plumbū eſt Mercurius niger.

CAPVT VI.
De Stanno.

Stannū quid.

Mercurius leproſus.

STannum eſt purus Mercurius, pauco ſale coagulatus, ſed copioſiore tamen ſulphure candido mixtus. Ipſius Mercurius eſt Mercurius leproſus, in Ares iacens, & tamen metallicus exiſtens, per Archeum extractus, & in metallum diſpoſitus. Colores etiam ſuos ex Mercurio aſſumit, album, flauum, rubrum. Sed & ſublimatio eiuſdem eſt à Mercurio: reſolutio autem à ſale. Itaque per hæc ſublimatur & reſoluitur.

Colores Mercurij in ſtanno.

CAPVT VII.
De Argento & Auro.

Argentū viuum quid.

Cur non ductile.

AGentum viuum eſt Mercurius, ductilitatem non admittens, ſed ei ſeſe opponens. Hunc Archeus eiicit, ſingulare in metallum illum vertens, ductilitatis expers. Et licèt ex metallis omnibus maximè aſſimiletur Mercurio: differt tamen in hoc, quòd ductilitatem ab archeo non adciſcat ob debilitatem, quam concepit à ſale & ſulphure, nimis paruâ copiâ ingredientibus. Hinc liquet, quod per ſpagyricam practicam, additionis ſcilicet ductile metallum fieri poſſit, ſicut Philoſophia de tranſmutatione demonſtrat. Poteſt enim in

Arg. viu. in quod vis metallum mutatur.

metallum quoduis verti & mutari, ideò nimirum quia de metallis omnibus, quæ in ductilitatem traduci non possunt, ab operatione remanet.

CAPVT VIII.
De Argento & Auro.

Argenti & auri generatio qualis.

HOc modo si metalla procreantur, & ex Ares separantur, ita vt nihil rudis crudique coloris aut substantiæ relinquatur, sed subtilissimum tantùm, purpureum & lucidum, hoc est, purissimum de Mercurio, de sale, & sulphure, nempè secundum formam, substantiam & essentiam, adeóque in omnibus coloribus clarissimum & optimum remaneat: tunc operationem suam Archeus inchoat, & essentias duas à se inuicem separat, candidum nempè, & purpureum. Candidum, quod clarum & purum est, fixum & subtile, cuius omnis sordes & crassities remota est, stannum scilicet & plumbum & ferrum cum chalybe. Porro ergo fixum fit, & coagulat in argentum, in quo colores duo pulcherrimi, viridis & cyaneus, potentissimi sunt. Quanquam & alij colores reperiantur in corporalibus, prouenientes ex Mercurio, qui ab ingenio suo integrè non recedit, sed concurrens quiddam semper secum retinet, quod per Archeum separandum est. Postea aggreditur is purpureum, atque ex ipso conficit aurum, quod nihil est aliud, quàm nobilissimum sulphur, salque & Mercurius, separatum ab omnibus aliis coloribus in solo purpureo consistens. Cur autem luteum seu flauum appareat, causa in subtilitate & claritate metalli posita est, quia obscuri omnes colores exuti, rubinei autem induti sunt. Colores itaque huiusmodi à temperatura proficiscuntur. Non item argentum: sed à sale tantum lazurium, à Mercurio viride, à sulphure nihil accipit. Aurum autem fuluum suum colorem adipiscitur à sale, Mercurio & sulphure, quæ in compositione fuluedinem huiusmodi procreant. Purpureitas à sale, pellucida rubedo à sulphure, flauedo à Mercurio, hæc tria colorem aureum constituunt.

Aurum quid.

Argenti color vnde.

Auri color vnde.

CAPVT IX.
De Zineto.

QVando ergo hoc modo metalla fiunt & producuntur, dum scilicet verus metallicus fluxus & ductilitas aufertur, & in septem metalla distribuitur: residentia quædam manet in Ares, instar fœtûm trium primorum. Ex hac nascitur zinetum, quod & metallum est, & non est. Sic & Bisemutum, & huic similia alia partim fluida, partim ductilia sunt. Quamuis autem fluxu suo metallis nonnihil adhæreant, nihil tamen nisi metallorum spurij sunt, hoc est, similia ipsis sunt, non sunt tamen ipsamet. Zinetum maximâ ex parte spuria soboles est de cupro, & bisemutum de stanno. Ex hisce duobus omnium plurimæ fæces & remanentiæ in Ares fiunt.

Zinetũ vnde.

Zinetũ spurius cupri Bisemutũ stanni.

CAPVT X.
De Archeo Metallorum.

CVm superiùs, quo pacto metalla omnia enascantur, dictum sit: iam deinceps etiam cognoscendum est, quòd *Ares* in sese contineat primam materiam omnium metallorum, vt comprehensum est. Illam iam quomodo in globo distribuat, teneri oportet, quòd in lineam triualem ad Yliadum expellat materias omnes, quæ in metalla non sunt excoctæ, & in diuisione à se inuicem segreget. Sic vno loco rami sunt de cupro, alio de stanno: & sic de cæteris quoque metallis. Porrò si ita ab Ares in triualem lineam deducuntur, ex nonnullis metallum, vt stannum, plumbum, ferrum, cuprum, &c. eiicitur, nondum omni Marcasitâ aut Bisemuto, aut cachimiâ, aut zineto, &c. prius expurgatis, aut in fæces collatis, sed iisdem omnino concurrentibus. Prout ergo multum parúmue concurrit: ita metallum vel præstans vel abiectius generatur. Durities autem ei confertur in linea triuali, quando Archeus ex Ares illud extraxit. Tunc enim in Yliado repetiuntur, modis ac formis variis. Per istam siquidem Archei præparationem colores varij producuntur, vt nulli aliis similes existant. Sicut enim ex fructibus omnibus nullum pomum alteri simile est, velut nec pyrum: sic hæc quoque sibi inuicem similia non sunt, veluti de *Thismate* philosophantur. Hæc enim virtus & facultas solius *Thismatis* est, de qua pluribus, hîc minimè agendum videtur. Argentum verò ac aurum multoties, solida & pura inueniuntur, hâc de causâ, quia scilicet marcasita, bisemutum & materiæ metallicæ cæteræ de metallis probè separatæ, & in triualem lineam probè reductæ sint. Itaque metallo puro facto, aurum argentúmque producitur. Extranea enim metalla alia iam pridem eiecta, sordésque vniuersæ excussæ sunt. Cætera ergo pura reperiuntur, prout Archeus illa ordinauit. Interdum verò etiam spumæ facie in saxis instar argenti tabulati inueniuntur: aliquando etiam in pratis, modo auri flammei. Et sic in Yliado formis etiam aliis multis. Frequentissimè autem in aquis inueniuntur, ideò, quia purum huiusmodi aurum vndarum vi vnâ cum arenis in globum impellitur, ac postea granulosum legitur, velut in Rheno & fluminibus aliis euenit. Aquarum enim cataractæ, si triualem lineam, vbi huiusmodi aurum iacet, transeunt: tunc aqua illud eiicit, prout copia maiore vel minore præsto est. Eius autem plurimum à violentis inundationibus, aut fluminibus præcipitatis eluitur, & in globi littora vel fundum eiicitur. Accidit etiam, vt duo, tria, pluráue metalla mixta reperiantur, velut in cupro argentum aurúmve, velut & in stanno ac aliis. Cuius rei hæc causa est, quòd in *Ares* per Archei operationem in expellendo duo vel tria ad Yliadum congregentur. Id circa metalla ea præcipuè euenit, quæ sibi inuicem cognata sunt. Sic circa argentum & aurum frequenter accidit, vt in separatione factâ aurum in argento, aut hoc in illo relinquatur. Idem etiam de cæteris ita iudicandum. Dum ergo permiscentur, & permixta coagulantur, disgregari iterum nequeunt, sed vnâ iuncta manent.

Ares metallorum materiã primam cõtinet.

Metalla quando præstantia fiant, vel minus.

Thisma quid.

Argentũ & aurum cur interdum pura inueniantur.

Argentũ instar spumę inuenitũ.

Aurum flameum in pratis.

Aurum granulosum in Rheno.

TRACTATVS

TRACTATVS QVARTVS.

De lapidibus & gemmis Elementi aquæ.

CAPVT I.

PROLOGVS.

Sal, sulphur, Mercurius rerum omnium materia prima.

IN primo Yle, cum Ares constitueretur, & in operationem suam ordinaretur, materia lapidea qnoque in Ares condita est, ex tribus primis, ex liquore salis, sulphuris & Mercurij. Tria enim hæc sunt rerum omnium principia & materia prima. Lapides duritiem suam & coagulationem consequuntur à liquore salis: corpus autem à sulphure: & pondus à Mercurio, sicut & ab hoc partem corporis aliquam. Prædictorum autem & iam dicendorum, respectu trium primorum, hoc discrimen est, quòd hi metalla non sint, nec aqua, nec gluten, sed solidi lapides, ita in operationem perducti. In hoc Ares primum Minerarum purgatio facta est: successerunt deinde fructus lapidum: tandem procreatæ sunt gemmæ.

Saxa & arenæ cur non crescant amplius.

Hoc loco sciendum est, generationes quasdam factas esse, nec dum fieri: hoc est, Quicquid in primo Ares purgatio prodidit, velut saxa & arenam, non crescit amplius. Initio enim Archeus in purgatione trium primorum vehementer occupatus, ea depurauit, & ad locum suum congessit. Hinc porrò depuratio alia non fit. Sic ergo deinceps nullum saxum, nulla arena crescit. Alij tamen lapides & gemmæ indies generantur, & prius enatis addun-

Lapides ab igne nati.

tur. Iam verò lapides quidam sunt, qui ex tribus primis orti non sunt, sed per impressionem ab Elemento ignis prodierunt. Et lapides isti, vt sunt Crystallus, Berillus, Citrinus, &c. non hîc, sed in tractatu de Elemento ignis recensentur.

CAPVT II.

De Saxis.

Saxū est corpus sulphureum.

IN primordio Ares, cum se à superfluâ materiâ lapideâ exonerâsset purgando, ex ea corpus saxorum prodiit. Saxum enim quoduis tantum est corpus sulphureum, cum sale coagulatum, & Mercurio tinctum, ita nimirum. Cùm tria prima ex Ares eiicerentur, in globo ebulliârunt & ferbuerunt, atque vi quadam terram diduxerunt, sibi ipsis viam ad Yliadum per lineam triualem molientia. Sal

Saxa vt generata sint.

enim & sulphur, quæ concurrebant, vniri in globo cum terra non poterant, sed per terram in aduersum eruperunt, & in furias acta intumuerunt, veluti spuma à carne aut vino

Saxū est spuma primorum.

emergit. Saxum siquidem omne nihil est aliud, quàm trium primorum in materia lapidea spuma. Vnde etiam vi perrupit in lucem ad lineam triualem, ad fines Yliadi. Vbi autem per duo superna elementa ad Yliadum penetrauit, consedit & induruit, talisque mansit, qualis in spuma fuit. Hinc lapides facti sunt eo loco, vbi iam latent. Hinc etiam factum est, vt multa subindè saxa in superficie terræ fierent, cùm infra terram nulla reperiantur. Spuma enim ibi omnis erupit terram seu globum. Quædam verò in linea triuali maturiùs correpta mansit, ac à supernis elementis indurata est. Vnde adhuc in terris saxa coagulata sunt. Formam autem suam, & asperitatem, angulósque & ramos acceperunt à spiritu, qui prout intumuit, ita formam saxis contulit. Quòd verò non in omnibus globi regionibus reperiantur, causa hæc est, quia initiò rimas & hiatus, spiritus sibi molitus est. Prout ergo secundum has vel illas rimas confertim erupit, ita saxa, valles, & Alpes, &c. sibi struxit & formauit. In vallibus ergo terra superiniecta mansit, quia in exspumando spuma relicta, Alpes & valles fœcundauit. Vbi autem terra à spuma separata est, ibi ariditates ac scopuli relicti sunt.

CAPVT III.

De Arena.

Arena quid, & vnde generetur.

ARena generatur ex corpore trium primorum, crassiore, quàm vt per generationem in lapides abeat. Corpus ipsius sal est: & compositio sulphur: ac compactio Mercurius. Est autem id, quod ad lapidem ineptum est, nec spuma fuit. Spumam tamen sequitur. Si enim spuma ex tribus primis prodiit: tunc Archeus segregat, quicquid lapideam naturam non habet: aut in lapidem formari non potest. Et hoc arena fit: quæ illicò post primorum separationem oritur, & in triualem vnà cum aqua in Yliadum abit, extráque *Aren*

Arena vnde formam sumat.

coagulatur in granula propter vim salis. Suam enim ex sale formam accipit, à quo ita coagulatur, & in Yliadum compellitur vt plurimum per inundationes aquarum, super globi planitiem. Quicquid autem in primo *Are* post spumam continuò generatum fuit, id terræ ambitum occupauit, eo modo, quo saxa foras, exacta sunt. Hinc terræ seu regiones quædam admodum arenosæ reperiuntur, quia spuma saxorum eas eiecit, & segregauit ita, vt in planitiem decumberent. Arenæ autem interdum cum terra permiscentur, interdum sub terra conduntur, quia cum ipsis simul terra quoque eleuata seu elata est, nec tamen per Archeum in operatione penitus perrupta est. In arena huiusmodi vni-

Mare arenâ coercetur.

uersum mare iacet: quia initio (sicut de elemento terræ traditur) globus factus est ex elemento terræ, postea generationes elementi aquæ: item ante omnia purgationes fructuum elementi aquæ, postea aqua, & cæteri fuctus aquæ per arenas eruperunt, & sibi super illis sedem fixerunt. Ita maria orta sunt, quæ solius centri virtute, nullius firmi aggeris beneficio continentur. Nisi enim

Centrū mare cōtinet.

centrum seruaret: maris pondus & grauitas dudum diruta esset. Nulla enim ibi durities alia est, quæ continere possit, quàm agger ex arena structus, quem à spuma illicò effossum voluit natura, vt virtus lapidea pura & integra in sua essentia consisteret.

CAPVT IV.

De Silice.

Silicum quæ generatio.

GEnerationes lapidum procedunt ex tribus primis lapidum post separationem prædictorum factam, dum scilicet crassum sulphur, sal & Mercurius resoluuntur in lutum, & per triualem lineam in Yliadum currunt, alia per metas aquarum, alia per se in globum. Quicquid per se erumpit, vt primùm ex Archeo elabitur, durescit, & in cumulum lapidum

furgit, ficut fodinæ lapidum multæ & variæ funt, prout fulphur, fal & Mercurius magis minúfue in compofitionē congeruntur. Ab iifdem etiam fuos colores mutuantur. Quicquid autem fpecie lini per aquas illabitur, id vnà cum aquis in Yliadū properat,& in mediâ viâ aquæ coagulatur, & propter vim fpiritus falis adhærefcit, & granulatur, dúmque fubindè plus luti agglutinatur, pro tempore grandefcit. Ideò quo locus à fcaturigine aquarum diftantior: eò pauciores lapides reperiuntur. Ifto enim loco, vbi materia lapidum effluit cum aquâ, confeftim illa coagulatur, fi Yliadum attigit, & fede illâ decumbit. Hoc modo lapides omnes generantur: hoc fui ortus principium habent. Ita & *Duelech*feu lapis fp ongiofus in globo formatur, velut & alia, tantùm ex candido fulphure, quod cùm in aquâ tum igne fixum eft.

Duelech vt generetur.

CAPVT V.

De lapidum differentiis.

Marmor vnde generetur. Sulphur lapidum Mercurius metallorū eft corpus.

MArmora colorem fuum à fulphure fumunt. Sulphur enim lapidum omnium corpus eft, ficut Mercurius metallorum. Rubrum id eft: ex quo cùm marmor, tum alij lapides rubei fiunt. Durities eft à fale: & grauitas à Mercurio. Liquor Mercurij maculas dat, ex vi florificâ, quam habet. Quod autem marmor mixtim candidum & rubrum eft, ex duobus corporibus, fulphure nempe candido & rubro,concinnatum eft,quæ in liquoribus concurrunt, & permixtione illâ in Yliado coagulantur. Et ficut diffimiliter in coloribus & floribus feu maculis reperiuntur: ita candidum marmor à fulphure generatur candido, quod genus eft craffiffimum inter lapides omnes, adeóque primum opus eft Archei, quod in globo perficitur.

CAPVT VI.

Cacedonius

Cacedonius vnde.

CAcedonium genus eft duriffimum & craffiffimum inter lapideam primam materiam, fupra marmor, quia fal in ipfo fubtilius eft quàm in marmore, exquifitiùs tamen etiam purgatum, quàm in marmore. Marmor enim craffiffimam fubftantiam fibi attraxit: fequens autem craffities eft in Cacedonio. Genera ipfius multa funt. Quidam eft clarus, à fale fixo potiffimum, & fplendido probéque depurato fulphure & Mercurio genitus. Quidam craffus,ex craffo fulphure. Colores autem fuos vt purpureum, candidum, lazurium, &c. à fpiritu falis accipit. Rubrū autē & huic cognatos ex fpiritu fulphuris, & fimiliter ex Mercurio.Formatur fecundum colores multis modis. In obfcuro corpore duplici formatur, vt marmor. In pellucido autem fpiritus trium primorum funt, ipsúmque variant (al. mifcent) ex virtute Aris pro ratione florum fuorum. Nullus fiquidem lapis eft, qui flores fuos cum coloribus connatos non habeat. Natura itaque Archei ipfi flores & formam indit.

Cacedoni genera quæ. Cacedoni colores vnde

CAPVT VII.

Alabaftrum.

Alabaft. vt generetur.

ALabaftrum, velut & molles alij lapides ac friabiles nonnulli formâ Amethifti, ex friabilitate trium primorum in lapidibus generantur, dum fcilicet friabile feu molle omne, ad lapides ineptum, ab Archeo ex Ares eiicitur. Hinc fiunt Alabaftra, in quibus nullus eft fpiritus falis, fed tantum mollis fubftantia, de fale & fulphure candido, cum Mercurio compacta. Vnde in nonnullis Alabaftris flores, velut in Cacedonio & Amethifto reperiuntur: quia fcilicet effentia illa lapidea duritiei deficit, non item colori. Duritiei ergo causâ Alabaftra nominantur, & funt. Alabaftra alia flores manifeftos nullos habent, ficut & alia lapidum genera multa colores in fubftantiâ latentes habent. Multi etiam lapides craffi, vt Hepatici, inueniuntur, molles & friabiles. Horum generatio talis eft. Si durities marmoris, & cacedonij, & filicis, ac duelechi extracta eft, tunc quod relinquitur, tantum molle eft, duritie carens. Vnde groffi & molles Hepatici poftea generantur.

Alabaftra florata.

CAPVT VIII.

Duelech feu lapis fpongiofus.

Duelech qualis & vnde.

DVelech funt lapides, quibus neque aqua nec ignis nocet. Conftituuntur ex fulphure fixo, quod in nullo igne flagrat, & ex fixo fale, quod in nullâ aquâ refoluitur: & compinguntur cum liquore de Mercurio. Ea fubftantia groffiffima eft, quæ læuigari aut poliri non patitur. Tum enim demum generantur, quando læuor Cacedoniorum & Marmorum, ac Silicum, fimiliúmque aliorum extracta eft. Tunc quod fubftantiæ reliquum eft, inftar fungi, aut foraminofæ fpongiæ, coagulatur in lapidem, fubtilitate omni carentem.

CAPVT IX.

Lapis fiffilis

Lapis fiffilis vt generetur.

LApides fiffiles feu fciffiles generantur ex corpore fulphuris, quod fpiritum falis continet,& à cæteris lapidibus omnibus feparatum eft.Vbi enim hoc falis fulphur iacet,lapidē nullum relinquit integrum, fed ipfum findit. Ideò peculiariter extrahitur. Genera huius varia funt fecundum fiffionis formam aut colores: quorum omnium caufa eft fpiritus falis, prout cum coloribus componitur. Quò is tenuior eò fubtilior eft qui in coloribus: eò quò craffior denfior aliis.

CAPVT X.

De Gemmis.

Gemmarū quæ generatio.

GEmmarum generatio in Ares talis eft. Si ex Ares grofforum lapidum genera omnia extracta funt, & nihil groffitiei amplius reftat: tunc fubtilitas quædam remanet, Diaphanæ naturę fupra omnes alios lapides, ex quâ Archeus gemmas poftmodum procreat, & extrahit eâ formâ, vt initiò durities & diaphanitas maxima præparentur. Factâ præparatione illâ, quæ ad gemmas fufficit: poftea gemmæ inde feparantur & præparantur, quælibet nimirum fecundum fuam formam & effentiam. Eftque hæc generatio gemmarum naturæ fubtilitas ac opificium omnium maximum.

Gemmarum generatio maximum naturæ ingeniū.

CAPVT XI.

Carbunculus, Color lucis.

Carbunculus gemmarum primam.

PRincipiò inter omnes gemmas Carbunculus extrahitur. Eius enim natura est clarissima omnium, quæ in tribus primis latet: est, inquam, omnium maximè Diaphana & lucida. Ipsius corpus est Mercurius: ipsius color est sulphur, & modicum spiritus salis propter coagulationem. In ipso pollet omnis lux: quia sulphur lumen clarum in se continet, sicut ars de ipsius transmutatione demonstrat, dum grossities omnis ab eo aufertur, & subtilissimum, quod in toto sulphure est, in gemmam redigitur. Hoc autem fit per insignem regenerationem clarificationis per Archeum, ita, vt instar subtilis spiritus ascendat per trialem lineam in poros globuli, & confestim in Yliado indurescat.

Vt generetur.

Hyacinthi ad Carbunculum pertinēt. Carbunculus gemmarum nobilissimus.

Genera eius multa sunt, quo spectant etiam Hyacinthi & similes gemmæ, quæ lucidæ & radiantes sunt, quæ omnes ad censum Carbunculi referuntur. Gradus enim luminis quiuis seorsim ponitur, & pro lapide habetur. Huius autem generis gemmæ paucissimæ sunt. Hâc siquidem ex materiâ lapides & gemmæ omnes nascuntur: Carbunculus autem ex omnibus subtilissimus est & nobilissimus.

CAPVT XII.

Smaragdus.

Smaragdus quid & vnde.

IIsdem ex tribus primis etiam Smaragdus oritur: éstque viriditas illa, quæ in illis tribus consistit. Corpus ipsius est lapillatus Mercurius. Colorem sumit ex ipso, cum spiritu salis coagulatum. Per triualem lineam in Yliadum ascendit specie guttæ. Vnde guttarum similitudine etiam reperitur. Destillatur enim à centro Ares sursum in sublime, atque in descendendo seipsum coagulat. In ascendendo enim nondum aptus est coagulationi, sed in descendendo primùm Vbi ergo locorum (siue illic lapides siue terra iaceat) poros perstillat, coagulatur, pro ratione guttæ. Atque operatiò quidem interdum repentina est, vbi guttæ multæ in mensuram vnam confluunt. Hin fiunt & reperiuntur Smaragdi magni, velut & lapides alij, prout spiritus Ares exit seséque diffundit. Et in locis nonnullis multi inueniuntur, quia in operatione primâ plures in vnum locum ceciderunt, quàm in alterum, adeóque per lineam triualem certis regionibus quæ sub Yliado sitæ sunt, acclinauerunt, non quod nobilitas regionis multitudinem illam causetur, sed quod fortuitò in Yliadum illum occiderint. Et loca multa sunt, in quibus gemmæ seu Smaragdi reperiuntur plures, quàm vnquam simul inuenti sunt. Ares etenim qui tot crudos lapides protulit, magnam necessariò multitudinem habuit, ex quâ plures tam paucis gemmas progenerârit. Smaragdi huiusmodi sunt multiplices, & secundum gradus per Archeum intenduntur, multisque nominibus apud nos donantur, qui tamen omnes à tribus primis tracta viriditas sunt.

Smaragdi quando guttales.

Smaragdi cur alicubi copiosi

Smaragdi differūt gradibus.

CAPVT XIII.

Rubinus.

Rubinus quid & vnde generetur.

RVbinus, & quæcunque gemmæ rubedinem habent, rubor sunt sulphuris, & corpus Mercurij lapillati. Mercurius enim gemmarum vniuersarum corpus est. Vnde eas oportet esse graues, frigidas, & pellucidas, ac lapillatas. Archeus ergo primùm rubedinem elicit, ex quâ multa genera rubearum gemmarum constituit. Talis enim rubinus generatur, qualis rubedinis gradus accedit. His similes etiam sunt Granati, nisi quòd quàm Rubini, copiosiore sale abundent. Vnde etiam quadrangulares fiunt. Huc genera pertinent etiam alia, quæ à rubedine sulphuris in corpore Mercurij fiunt, multis formis & gradibus distincta, pro naturâ sulphuris, & salis, & pelluciditatis corporis Mercurij.

Granati rubinis plus salis habent.

CAPVT XIV.

Adamas.

Adamas vnde generatur.

GEneratiò Adamantis est omnium intensissima durities omnium lapidum, quæ ex omnibus extrahitur. Nascitur ex solâ duritie. Corpus ipsius est Mercurius: coagulatio spiritus salis: color, sulphur. Diaphanus est & clarus. Omnes enim lapillati, & probè clarificati sunt. Adamantis hæc generatio duritiem adimit gemmis omnibus, aliàs multò durioribus futuris. Ea durities omnium maximè decedit Alabastro, & molli Amethysto: quæ per Archeum in essentiam peculiarem collocatur & digeritur. Idem similiter etiam de cæteris gemmis intelligendum est.

Adamas reliquis gemmis duritiem aufert.

CAPVT XV.

Saphyrus, & gemmæ aliæ in genere.

Saphyri quæ generatio. Saphyri albi & flaui vnde.

CYaneæ Diaphanæ gemmæ, qualis est Saphyrus, generantur ex Mercurio, secundum corpus & colorem. Conditur super sulphur candidum, & candidum sal, ex pallido tamen Mercurio lapillato. Vnde sæpius Saphyri albi reperiuntur, quia Mercurius albus concurrit. Inueniuntur etiam lutei, qui colores etiam lutei in Mercurio latent.

Hinc sequitur, gemmas omnes colorem suum ex Mercurio assumentes nobilissimas & ponderosissimas esse, & gemmas Mercuriales vocari. Hâc formâ modóque gemmæ omnes ex tribus primis nascuntur, ad lapideam & gemmeam naturam prædestinatis.

Gemmæ omnes ex trib⁹.

Hinc etiam patet cur gemmæ nonnullæ tam variè tinctæ, diuisæ, variatæ, & aliter constitutæ nascantur: quia nempe omnes suam originem sumunt ex eo, quod interdum duæ, trésue materiæ, ex duabus tribúsue gemmis concurrant seu permisceantur, nec tamen in colorem vnum coeant aut permisceantur, sed quælibet seorsim suum colorem retineant. Hinc est, quòd multi sæpè colores in gemmâ vnâ reperiantur. Frequenter etiam accidit, purum & lucidum Mercurium cum sale tingi duobus tribúsve aut pluribus coloribus, qui deinde colores omnes, velut Venetus, lazurius, albus, viridis, cinereus, &c. ex spiritu salis oriuntur. Interdum aliquid adhæret de sulphure. Quod si in purum Mercurij corpus, & purum sal incidat, coloribus vacuum, varij multique colores producuntur. Ipse etiam Mercurius, si sine coloribus à sale & sulphure, cum suis proprijs coloribus prodit, iam viride, iam cyaneum, iam

Gemmæ variegatæ vnde.

iam album, iam flauum, iam nigrum producit. Interdum etiam omnia tria varios suos colores conferunt, nec tamen permiscentur. Sicut enim aqua & oleum non permiscentur: ita tres hi quoque liquores sine confusis coloribus indurantur, & in coagulatione induratâ manent & inueniuntur, modis & numeris infinitis.

TRACTATVS QVINTVS.

De Glutine Elementi Aquæ.

CAPVT. I.

Præambulum.

Glutinosa omnia ex materia vna.

SIcut iam prima materia ad vnumquodlibet seorsim prædestinata est: ita de glutine quoque intelligendum est, quòd glutina vel glutinosa omnia ex materiâ vnâ oriantur communi. Huius generis sunt sulphur, Coralli, Carabe, & Entali, quæ omnia ex peculiari materia prima generantur, nempè ex liquore sulphuris, salis & Mercurij. Hæc proprietatem habet lentæ resinæ aut visci, quæ manent talia, qualia inueniuntur. Prima hæc materia forma est ac liquor resinæ, quæ lapideæ naturæ nonnihil secum habet, ex qua gemmis & aliis lapidibus simile quid generatur, nec tamen eadem materia existit. Vnita autem est ex tribus materiis: ex lapidea: ex metallica in resolutione: ex salis materia, propter naturam diaphanam & spumam, quæ sali interdum respondet. Præter hæc omnia adest resinositas & lentor, & vis ardens, non fixa, nec ex materia orta, vt metalla, sed manens id, quod metalla fieri, aut in quod ea mutari queunt.

Materia glutinosorum qualis.

CAPVT II.

De Sale petræ, plumoso, & ogro.

IN hac materia Archeus primùm separat & eiicit id, quod non est naturæ resinosæ. Id adeò exquisitè depurat, vt nihil nisi mera resina remaneat, quæ fluxioni & coagulationi apta sit. Per hanc separationem primò egreditur impuritas de sale per triualem lineam in Yliadum, & coagulatur. Aliquando ergo ex hac fit salpetræ. Id enim non est sine spuma de sale resinarum, quæ omnium maximè ostenditur in saxis. In terra enim iterum resoluitur & liquescit. In petris autem coagulatur, & coni seu pyramidis forma erumpit. Ita se habet Archeus salis. Ab hac separatione purgatur Mercurius à sua grossitie, vnde ab illo spuma decedit per lineam triualem in Yliadum, vbi coagulatur, & pro natura sua generatur. Hinc fit plumosum. Plumosum autem spuma tantum est de Mercurio, qui resinosus non est, sed fixus. In his enim tribus primis nihil manet fixum. Præterea à sulphure secernitur ipsius sordes, ex qua Ogrum fit, simile terræ aut lapidi, nec tamen horum quicquam existens. Trium horum spumæ variè formatæ sunt, omnes ex materia resinarum, ipsis tamen sua essentia planè aduersæ. Et prout in regione quadam aut Ogrum, aut plumosum aut sal petræ reperitur: ita resinæ quoque puræ claræve, aut naturæ ac speciei alterius, quæ multiplices in Ares latent, & per Archeum producuntur, inueniuntur.

Sal petræ vt fiat Quid sit.

Plumosũ vt fiat.

Ogri quę generatio.

CAPVT III.

De Arsenico.

TRibus hisce materiis ita expurgatis, sequitur postea prima separatio illius essentiæ, estque Arsenicum, album & citrinum, hac specie, quia materia metallicum quid continet. Vnde metallis etiam appropriatur, iisque associatur, & vnà cum illis coagulatur. Per separationem verò horum a se inuicem dirimuntur fructus metallorum, & fructus resinarum. Fit etiam quandoque, vt Arsenicum solum in linea triuali ad Yliadum ascendat. Hoc Arsenicum sibi peculiare metallum generat. Est enim grossissimum, quod in resina latet, ac simile apparet metallicis, quoad opus, non quoad formam. Vniuersum autem resinarum venenum in ipsius corpus vnum confluxit. Ex omnibus enim elementi aquæ fructibus, venenum non est vehementius, quàm in materia resinarum. Ideò peculiare crescens ex corpore salis egreditur.

Arsenicũ vt generetur.

Arsenicũ omnia venena habet.

CAPVT IV.

Auripigmentum.

POst Arsenicum elicitur Auripigmentum, corpus suum ex sulphure, coagulationem ex sale, splendorem à Mercurio habens. Naturæ est lapideæ & metallicæ, & tam ẽ horũ nullũ est, sed venenũ, sequens Arsenicum procedit ex tribus primis in lineam triualem, vbi residet in Yliadum, & generatur forma fissili & tabulata. Multum enim de cachimiis adhæret in forma & multum metallorum, nempè auri, in splendore. Sulphur enim citrinum est, quod adeò splendidè ad naturam metallicam præparatur.

Auripigmentũ vt generetur.

CAPVT V.

Antimonium.

HOc sequitur Antimonium, quod corpus suum ex Mercurio assumit estque natura Mercurij crassissima, postquam expurgatur. Vires etiam & virtutes Mercurij omnes retinet. Ex fructibus ergo omnibus, de tribus primis exeuntibus, nullus est, qui Mercurij vim Antimonio apertius retineat. Nihilque est aliud, quàm coagulatus Mercurius per spiritum salis & sulphur: nisi quod Mercurius grossus sit asperque; quia non ex subtili natura Mercurij oritur, sed in materia hac ita ordinatus est. Ascendit in Yliadum specie metalli, quia respectu sui corporis multum naturæ metallicæ possidet, quanquam eius census non sit.

Antimonij generatio quæ.

Antimoniũ quid

CAPVT VI.

Sulphur.

POstea procedit natura sulphurea, qualis per se est, suúmque corpus quàm expressissimè refert, sicut Antimonium sui Mercurij. Quin imò sulphuris etiam naturam & essentiam retinet. Permiscetur interdum etiam mineralibus instar prædictorum crescentium; quia illis quandoque assimilatur. Vnde persæpè sulphur aureum, &c. reperitur, propter permixtionem in linea triuali. Idem frequenter etiam Antimonio accidit.

Sulphuris generatio.

CAPVT VII.

Entali.

SIc Entali quoque nihil est aliud, quàm sal, suam materiam primam proximè referens. Et sicut Antimoniũ de Mercurio suum corpus

Entali quid & vnde generetur.

corpus assumit, sulphur autem de sulphure: ita Entali de sale. Nullâ verò parte vnitur cum metallis: quia sal vlteriorem purgationem non requirit, nisi vt in materia sua maneat. Entali hoc bene coloratum est, & prorupit ex virtute salis quod huius generationis vim habet, ac in Yliado iacet velut in fodinâ, instar salis petræ fixi, quod in aquâ fixum est & constans, ac materiam salis velut & eiusdem essentiam seruat & retinet.

CAPVT VIII.

Carabe Citrinum.

Carabe flauum vnde generetur. Carabe cur clarum.

ORitur hoc, prout prædictæ crassæ duræque naturæ ex resinosâ materiâ egrediuntur. Hîc Archeus subtilissimum ex tribus primis extrahit: nempe corpus ex sulphure, coagulationem ex sale, compactionem & resinam ex Mercurio. Purum autem & clarum est, quia claritatem primorum trium continet, quæ in Yliadum extrahitur & coagulatur, vnde carabe citrinum generatur. Hoc interdum miscetur, & candefit. Candor enim sulsphuris concurrit, atque sic duo trésve colores concurrunt, florem pro naturâ lapidum proferentes. Horum enim exemplo coagulantur. Et quicquid de carabe floridum est, bonum est. Nec enim id floramenta sua amittere debet. Quando autem flores amittuntur, nimis lapideum est. Quiuis enim lapis floribus destitutus, prematuriùs coagulatus est, nempe antequam probè maturuit. Id enim non est carabe, sed ipsius flos, multùm variegatus. Est enim resina, profluens ex natura diaphani sui sulphuris. Frigidus autem lapis est propter vim compositionis Mercurij salisque.

Flores vnde.

CAPVT IX.

Carabe nigrum.

Carabe nigrum quid & vt generetur.

CArabe nigrum est sulphur nigrum, generatione suâ aliàs vbiuis citrino simile. Spiritum habet multò duriorem, quàm citrinum. Multis lapidibus fissilibus præoccupatur, quia materiæ multùm continet, quæ carabe fieri cum nequeat, in lapidum congeriem abit. Plus etenim naturæ lapideę continet, quam cæterorum fructuum resinosorum. Hinc frequenter totum ac vniuersum lapidescit, vt fluxum in igne & similia alia perdat, ac instar lapidis fissilis se habeat. Multum eius etiam adhæret liquoribus lapideis, quod dum coagulatur, granula multa nigra, instar granatorum, reperiuntur. Quod ideò fit, quia materia lapidea in omnibus tribus primis inserta iacet. Omnia enim lapidea genera nigra & crassa, naturæ sunt carabe nigri, fracti tamen per mixtionem materiarum aliarum, ex quibus sponte ac ex naturâ propriâ lapidescit.

CAPVT X.

Corallus.

Coralli quę generatio & vbi.

COrallus generatur ex resinosis tribus primis, dum de sulphure rubedo, & natura alba fixa manet quæ separatur & extrahitur per Archeum specie seminis aut grani, quod eiicitur in Yliadum, cuius plurimum est in mari, hoc est, linea ipsius triualis initiò in mare incidit. Illis enim locis corallus crescit. Si verò in aliis globi locis maneat, exarescit, & nihil inde producitur. Sed in maris Yliado suum incrementum habet ac ex granulo nascitur arbor, non secus ac ex semine. Dum adolescit, proprij spiritus salis vi induratur, conferente aliquid etiam ætate. Naturam autem suæ essentiæ ex Archeo elementi aquæ assumit, quę in omnibus fructibus peculiare suum crescens habet, Sic enim & argentum, & aurum variabili interdum forma producitur. Ludit enim natura in suis operibus & sui magisterij ac opificij quandam quasi gloriam affectat. Sicut enim plumosum & alia crescunt, ita in corallis crescens peculiare est ex semine, enascente ex tribus primis, ternis nempe coloribus, rubro, albo & luteo. Estque hoc crescens vltimum, quod natura producit ex tribus primis resinosis in elemento aquæ, omnium nobilissimum.

Naturæ est ambitiosari suis operibus.

Finis libri quarti Philosophiæ Theophrasti, de generationibus Elementorum.

PHILIPPI THEOPHRASTI

PARACELSI LIBER DE GENERATIONE HOMINIS.

PRÆFATIO.

Homo ex homine.

DE generatione hominis iam deinceps philosophaturi, hominem perfectum pro idea oculis nostris contemplabimur, & eius notas ac proprietates expendemus. Sequentis ergo capitis argumentum erit de semine libero. Quod sicut ab homine gignitur: ita is quoque à patre suo prognatus est: & sic retrò vsque ad parentem primæuum. Omnium autem prolium pater genitus minimè est, sed est creatus. De hoc autem tantùm hîc differemus, quantum ad conceptionem fœtus intelligendam requiretur. Quanquam acriùs philosophando inueniamus, quòd in prima creatione hominum, plures vno exiſtiterint parentes. Peculiaris enim creatus fuit pater monoculorum, peculiaris gnomorum, peculiaris bipedum. Philosophia siquidem minimè patitur, parentem bipedem gignere cyclopem, sed contrarium omnino cogitandum est. Simile enim suum simile profert, non dissimile. Hisce autem Philosophiæ argumentis in suo loco & pretio relictis, causam, ac motum scrutabimur, quâ scilicet vnum ab altero progignatur: vbi hoc simul declarandum est, quod conceptio quædam prolium a Deo ordinata ac constituta sit. Pro exemplo, clarioris intellectus causâ proponemus nobis bipedes. Hi quo modo generati sunt, ita suo modo generati sunt, non bipedes. Cuius sectæ etsi formæ multæ sint, formæ tamen illæ inter nos diuisæ, & naturæ secundum essentiam

Parentes plures vno per creationem.

Simile simile causa.

essentiam interiorem discriminatæ sunt. Bipedis autem exemplum nobis proponimus, non quia ad stellam illam nos pertinemus: aut quia illi nobis præ reliquis notiores sunt: aut quia maximam orbis partem illi incolunt: sed quia recordamur, Christum ipsum bipedem hominem esse natum. Vnde colligi potest, cæteras sectas in suâ formâ non vsquequaque perfectas, sed ex parte quâdam deficientes esse. In formâ enim bipedum defectus nullus est. Quanquam monoculis nihil decedat in visu: nihil desiderent cyclopes in cursu: sed cæterarum sectarum omnium exemplo illi essentiæ suæ perfectionem acceperint, sibique ipsis non minus ac bipedes complaceant. Et tamen discrimen quoddam in ipsis inueniri hoc possit, quòd nempe creati sint propter formam, & non propter animam peculiarem. Eúmque nec vita nec ratio illis decedat, sicut & bipedibus: ideò patimur eosdem nobiscum æternitatis participes esse, nec saluti ipsorum propter formam quid derogamus. An verò monstrum in creaturis sint, prolixiùs hîc minimè disquiremus. Sicut tamen monstra in mixto cursu naturæ sunt: ita fuerunt etiam similiter in creatione. Ne verò instituti nostri limites longiùs egrediamur, genera & sectas hominum, in quibus æternum habitat licèt secundum formam diuersis, enumerando docebimus, quòd & in aquis versentur, qui æternitatem participant, nobisque similes sunt, vt sunt monstra marina, & si quæ alia nobis similia existunt. Cùm ergo intelligamus, in ipsâ quoque aquâ mundum aliquem esse: mundum vtique nostrum, non mundum vnicum, sed mundi quartam partem dicendum esse putabimus. Nemo enim inficiari queat, quòd & intra terram aliquis mundus sit, & alius in aëre, & alius in cœlo medio. Sed ne incertâ trium istorum mundorum explicatione propositum nostrum confundamus: vlterius progredientes de illorum hominum procreatione aut prolium conceptione tantum tractabimus ac ita materiam hanc finiemus. Hoc autem institutum dum persequimur, primæ mundi partis homines, nempe bipedes, nobis pro exemplo & idea erunt. Postea etiã indicabimus, eos, qui in parte mundi alterâ, aqua scilicet habitant, aliã ac sensibilẽ generationẽ agnoscere. Porrò aliã conceptus rationem esse eorum, qui in tertia parte vt terra, habitant. Similiter & de iis iudicandum, qui quartam partem, aërem incolunt. In hisce autem cætera opera excludimus: & quatuor sequentibus libris horum hominum varietatem secundum speciem, ac formam, &c. prout ipsis insunt, explicamus. De errore verò seu monstro in conceptione, hoc dicimus: Sicut monstrum in creatione accidit: sic idem est in omnibus seminibus. Habet enim creatum sese, vt monstrosa proles prout crescentis genus est. Quanquam id genus sibi simile non propaget, quia tale creatum non est, nec creationis suæ formam aut naturam retinet. Interim ne vos confundamus, ad quatuor libros properantes, rem planiùs expediemus. Principium ergo de creatis assignabimus sequentibus capitibus maioris intelligentiæ gratia, hoc asserentes, quod aduersum quid nobis impingatur & obiiciatur in eo, quod dum de creatione monstrorum disserimus, de æterno formarum omnino loquamur, si similiter de quarta parte indicaue rimus.

Christus cur bipes natus.

Bipedũ forma perfecta: cæterorũ deficiẽs.

Monoculi, gnomi ęternæ salutis participes. Non bipedes homines ne an monstra.

Monstra maris &c.

Mundi 4. quatuor genera hominum ferunt.

LIBER

De Generatione hominis.

Liberum adeò solutúmque Deus hominis semen creauit, adeóque quietum & absconditum, vt nullâ vi grauetur aut opprimatur. Loquor de illo hominis semine, ex quo homo nouus seu alius progignitur. Id se habet instar grani in agrum iacti, quod quietum ac veluti emortuum sine operatione iacet. Ita totus homo semen est, quoad seminalem operationem emortuum, tamdiu non fœcundum, donec coniunctio quædam fiat, similis ei, quâ coniungitur semen & ager. Hinc generationem hominis nihil aliud esse dicimus, quàm vim generantem in homine. Et homo quilibet, siue vir sit, seu fœmina, sine semine est, aut semen in se multum continet. Quod ideò dicimus, quia nullum frumentum sine suo semine, sine suo semine nulla arbor crescit. Frumentum autem illud seu semen, ex quo crescentia omnia enascuntur, efficax est in matricibus, in quibus semen, & crescens res vna sunt. Idem verò in homine eodem modo non euenit. Homo enim in se semen non habet, quod essentialiter insit, aut in natura mimplantatum, aut cum ipsâ vnitum sit. Nam in rebus cæteris omnibus crescentibus semen cum suâ materiâ vnitum est. Solæ vero sensibiles, coniunctionem in suo semine cum matrice non habent. Sed & antea diximus, generationem crescentium omnium duplicem esse, vnam, vbi natura & semen in vnâ essentiâ continentur: alteram, vbi naturæ essentia sine semine existit. De his pleniùs vos informabimus, dicendo de insensibilibus crescentibus, vnde augeantur & generentur. Exemplum autem proponemus de generatione hominis, quod ita se habet. Vir nullum continet in se semen, quod generare sibi simile possit. Similiter nec fœmina. Improbè ergo loquuntur cœcutientes isti Medici, qui vastos de spermate libros conscribunt, sperma scilicet id esse contendentes, quòd ipsi sperma vocant. Sed ne ex cœcis illis ductoribus petita doctrina caput hoc inferciamus & prolongemus, ad textum nostri instituti proximè pergamus. Vbi ante omnia hoc firmiter tenendum est, quod neque in viris, nec in fœminis sperma sit. His constitutis, iam rem ipsam attingamus, & assertum nostrum stabiliamus.

Generatio rerũ duplex.

Med. reprehens. de spermate.

Sperma nec viri nec fœminæ habent.

Rebus vniuersis, sentiente carentibus spiritu, Deus hoc attribuit, vt ex sibi congenito semine seipsas propagarent: ita, vt in semine illo proprietas illius naturæ inhabitet, crescat, augeatur & minuatur. Ita nimirum arbor non est sine sui seminis virtute: sed virtus illa, ex quâ arbor crescit, semper arbori inest, nec ab ipsâ diuelli aut separari potest. Idem verum etiam est in gramine, herbis, frumentis, granis, &c. Idem verò similiter non est in homine. Is enim naturam tantùm suæ vitæ, & quæ ad huius conseruationem instrumenta pertinent, habet: propter quæ etiam homo conditus & constitutus est. Spiritus autem seminis, qui alterius hominis, conditor esse debet, nec ipse inest aut crescit in ipso; sed creatus & ipsi datus est,

Homo & crescentia alia vt differant respectu spermatis.

est, vt arboribus & crescentibus reliquis. De hoc ergo homo nec gaudere nec dolere po test, quòd in se sperma contineat: sed viuit is sine omni spermate. Hoc ita accipietis, quòd scilicet essentia seminis & naturæ hominis simul ac vnà in homine conditæ minimè sint, sed tantummodò essentia naturæ in vita & ad vitam, nec cum hac quicquam de spermate &c.

Reprehenduntur Medici.

Hîc ambitiosius nihil molimur. Demiramur tamen insignem stultitiam Deunculorum istorum terrenorum, qui absurdam hanc vanitatem inuehere annituntur, quæ sensibilium & insensibilium vna eadémque in omnibus creatio sit. Quasi verò homo se habeat instar arboris, & semen in ipso emergat, sicut in herba. Quæ ipsorum doctrina risu potius, quàm laude & approbatione digna est. Quin imò hoc vobis etiam expendendum est, quòd omne, oppositionem opponens suæ creationi, sine adhætente sit semine, quod imperiti Medici sperma vocant, cùm tamen sperma semen nec sit, nec fiat. Sperma enim est purgamentum renum, sicut narium mucus excrementum est cerebri, & sordes aurium choleræ. Satis ergo admirari non possum rudes illos Medicos dicentes, mucum, si in emunctorium spermatis egrediatur, sperma quoque esse aut choleram: sed stercus ramorum esse illud emunctorium, per quod subtilitas omnis, ex totius corporis abundantia emanans, euacuatur, nec ad semen pertineat, sed ad sanitatem corporis. Cæterùm, ne textus limites egrediamur, scire vobis vtile est, illud nempe, quod Medici vocant, semen haud quaquam esse, sed veluti diximus, esse excrementum. Hoc respectu, quicquid pro opposito seu obiecto cognoscitur id sine congenito & cohærente semine subsistit. Et hoc verum est de omnibus crescentibus sensibilibus, siue id ratione careat, siue illâ polleat. Hæc enim omnia proprietatem sui oppositi habent, quantum quidem ipsis opus est. Et hæc necessitas à Deo creata est, vt scilicet tam irrationalia quàm rationalia hoc oppositum cognoscant. Oppositum autem hoc ita intelligetis, quòd nimirum Deus rei cuilibet sensu donatæ liberum arbitrium sui seminis implantârit, ita vt animal quoduis sentiens, si velit, semen aut habeat, aut non habeat. Semen ergo in voluntatem animalium positum est, vt eo nec grauentur nenecessariò instar aliorum crescentium, nec, si velint, priuentur. Quanquam voluntas crescens rationale fit, & non irrationale, ideo quòd homo nobilissimum quid existat. Ideo animal is est, oppositum sectans, quia rationem non habet.

Sperma quid?

Sperma est excrementum

Sensu prædita semen habent, quando volunt.

Cùm ergo de generatione hominis exorsi simus proposito nostro indulgentes, porrò rem ipsam indagabimus, relictis animalibus cæteris, & in librum peculiarem reseruatis. Hominis itaque secundum formam hæc est ratio, vt si velit, semen habeat: si nolit, non habeat. Talem enim Deus ipsum creauit ex causis multis (quas ad hanc Philosophiam non pertinere arbitramur) vt ita libertate sua gauderet. Si appetit, semen habet: & contrà ídque vltrò, incoactè & sine vi. Quî verò & cur id ita factum sit, longiùs enarrare supersedentes, in textus continuatione pergemus dicere, quomodo nempe homo semen facere possit, vel non possit. Postea quomodo procedat: & tandem, quomodo in sua formatione crescat.

Vt verò initiò cognoscatur, quo pacto homo à Deo ad semen ordinatus, & suæ voluntati commissus sit, hæc accipienda sunt. Indidit nempe Deus homini phantasiam voluptatis & concupiscentiæ, vt in materiam abeat. Hæc iam materia est semen illud, de quo sermo est. Quod vt in materiam abeat. Hæc iam materia est semen illud, de quo sermo est. Quod vt faciliùs ac rectiùs intelligatis, ad hæc attendite. Si appetens ac concupiscens phantasia in homine, ab homine mouetur, & in speculatione sua consentire incipit: iam semen illi quidem ingeneratum, nondum tamen emissum est, nec dum operationem eam habet, quam habere semen debet. Hæc concupiscentiæ phantasia ex speculatione fit. Speculatio enim phantasiam facit, finit, format. Speculatio ista oritur ex opposito seu obiecto. Ita si vir speciosam fœminam intuetur, obiecto illo mouetur ei speculatio. Dum verò cogitationem suscipit de causa ipsius creationis, libidini suæ indulget, & phantasiam intendit. Sic ergo obiectum hominis phantasiam incitat. Nisi enim obiectum personale sibi ille imaginetur & præfiguret, ex sese talem phantasiam ciere minimè potest. Generatio enim hominis ita à Deo ordinata est, vt ab vtroque homine dependeat, vnúmque alterum moueat, vir scilicet fœminam, & econtrà. Hac intentione in vtrisque phantasia suscitatur. Vterque enim per se dimidiam saltem phantasiam habet: cùm econtrà Deus ita constituerit, vt ambo phantasiam haberent plenam & perfectam. Cùm ergo phantasia mater sit seminis, non ipsa hominis natura: iam satis liquet, semen ipsum dependere à libero arbitrio hominis, ídque vel paucum vel multum, vel nullum. Extra obiectum enim nec phantasiam habet, nec semen. Conclusum ergo sit, speculationem ac phantasiam homini semen producere, non ipsam naturam. Quî verò id fiat, operæ pretium est scire, quòd liquoribus corporis Deus hanc vim indiderit, vt, quoties ab intensa hominis phantasia incenduntur, in semen abeant, quod per vniuersum hominis corpus distribuitur. Sicut enim lignum, quod destinatur igni, ardet & ignescit: ita & phantasia à Deo in homine condita est, vt hominem faciat talem, qualis ipsa est. Quæ si irascitur, totum corpus excandescit. Si auara est, tale vniuersum corpus facit. Similiter etiam de semine hominis intelligendum est, quod liquor vitæ sit instat ligni, à phantasia velut ab igne accensi. Ita enim à Deo id constitutum est, ac prædestinatum. Sermonem ergo hunc concludimus, repetentes, quòd obiectum moueat phantasiam, & phantasia semen gignat, non ipsa natura. Quomodo autem semen perficiatur aut trahatur ad centrum, vbi in formationem abit, ita accipite. Matrix à Deo condita est, vt magneticam & succinam naturam proprietatémque habeat attrahendi semen virile. Trahit enim illa ad se, velut Magnes ferrum, &

Seminã quæ materia fit.

Seminis mater phantasia.

Liquores sunt materia seminis.

Matrix vim magneticã habet.

Carabe sericum. Nisi enim matrix hâc vi prædita esset, nunquam impræ gnaretur, nunquam semen virile conciperet. Attractrix hæc matricis vis ita se habet. Si mulier phantasiam suam formauit, tunc subitò formatio instar perfecti seminis ex parte dimidia in matrice iacet, nec, vt in viris, in corpore diffusa manet, sed in matricem illicò influit. Isto tempore matrix concipit intra se semen viri per attrahentem vim sibi insitam, nec nisi ad vicem vnam sufficit. Quoties verò phantasia noua cietur, toties nouus Magnes excitatur. Et ista conceptionis causa est, si Magnes iste Magneti coniungitur. Hac ex causa non alia vlla semen in matricem recipitur. Phantasiæ ergo obiecti causâ creatæ sunt, vt ab illo stimulentur ad id, ad quod præ destinatæ sunt.

Semen cur in vtero aliquando pereat.

Iam, si semen in vterum conditum est, suam putredinem sustinet, qua aut emergere aut perire possit. Sicut enim triticum in agro fœcundum non est, nisi stercoretur ager: ita semen quoque sæpiùs perit & exolescit, si in matricem ingeratur minùs sanam ac idoneam. Sed hæc ex aliis medicinæ libris petenda sunt.

Semen omnia membra potestate continet.

Quantum verò ad formationem, tenendum est, omnia totius corporis membra, siue sanguis sit, aut caro, aut os, aut vena, aut medulla, ex quolibet seorsim semine generari. Semen enim confusum adhuc & indiscretum, operationem suam exercet pro quolibet fingendo membro. Sic pars ossea os, carnea carnem progignit. Prout ergo ista in vniuerso corpore sita sunt, ita nomina etiam induntur in formatione, secundum vim naturæ, quam Deus talem creauit, vt in matrice existeret, & hominem produceret. Semina hæc ab vtroque homine colliguntur in homine vno. Et cuius hominis membri semen in formæ generatione præpollet, eius forma etiam inditur. Quod si fœtus neutrum illorum referat, id fit propter omnimodam permixtionem seminum vtriusque, quæ similiter ita operantur, vt medium quoddam emergat.

Fœtus cur neutri parẽtum interdũ similis.

Mas quãdo & fœmina produ cuntur

Phantasię vis in gignẽdo fœtu.

Vt verò discrimen liberorum intelligatis, quidnam id sit, quod vel virum vel fœminam gignat, sciendum est, illud à phantasia dependere, hoc modo. Si fœminæ phantasia viri phantasia fortior & intentior est, fœmina producitur. Idem etiam de viro sentiendum est. Intensio enim phantasiæ euincit. Nec vnquam æquabilis vtriusque est phantasia, sed oportet alterutrius semper fortiorem esse. Quæ verò corporis membra semen suum non conferunt: ea nec in fœtu crescunt. Quòd si semen membri duplex, aut membrorum omnium semina geminata concurrunt, tunc partes vel fœtus duo emergunt, quia scilicet semina aut diuisa cadunt, aut geminata concurrunt, aut membri vnius semen duplex coïncidit, aut diuulsum in partes diuersas cadit. Sic si semen capitale duplex cadit, cæteris simplicibus adiectis, caput duplex generatur. Duo autem fœtus connati gignuntur, quando semina quidem duplicia concurrunt, non tamen probè à natura separantur. De multiplicibus & monstrosis huiusmodi partubus multa huc congeri tradíque possent, quæ tamen in doctiorum gratiam omittimus.

Fœtus duo vnde.

Caput duplex vt fiat.

Fœtus cohærẽtes vt gignantur.

Cæterùm, cùm hactenus de formatione fœtuum disseruerimus: iam deinceps etiam de incremento eorum dicendum est. 40. septimanas fœtui Deus destinauit, eíque hanc metam præfixit, vt cresceret, sicut suum etiam tempus definiuit nascituris vuis & tritico. In huius periodi principio natura aggreditur formationem, semen aut eius quamlibet partem in locum conuenientem digerens. Hoc facto, partium moles digeritur & roboratur ita, vt semen ossis os fiat, venarum vena, &c. Huic operi incumbit natura, dum quoduis membrum tale fecerit, quale esse debet. His exactis, desistit ab opere natura, nihil amplius in fœtu tentans, sed illum sibi ipsi relinquens. Iam enim is perfectus est, nec moliri quid vlterius in ipso natura potest. Postea accedit gratia Dei, creaturam suam perficiens, eámque ad finem, cui destinata est, perducens, atque necessariâ vitâ imbuens. Iam ergo vitæ particeps fœtus indies robustior euadit, donec soliditatem illã attigerit, quę ferẽdo mũdi aëri sufficiat. Hâc impetratâ hora partus instat. Profertur itaque infans in lucem, vi ac virtute auctrice subindè magis magísque grandescens & inualescens.

Fœtus 40 septimanis crescit in vtero, & quomodo.

Fœtus quando in lucem edatur.

¶ Sed vt de completo etiam homine, non infante tantùm, aliquid dicamus: ita statuendum est, quòd in vita omnia quæ homini debentur, posita & condita sint. Quamprimum autem Deus infanti gratiam, hoc est, vitam infundit, tunc is illicò animam quoque, ac visum auditúmque impetrat, cum ipso spiritu, ac omnibus quibus homini opus est, nimirum ratione, sapientiâ, prudentiâ, quantum quidem de his homini conuenit ac debetur. Quæ tamen omnia debilia & remissa accipit, licèt progressu temporis eadem cum augescente natura roborentur. Quò enim fortiora euadunt membra, eò validiores etiam fiunt dictæ animi facultates. ¶ Ne verò partum solummodo hominis inquiramus: operæ pretium facturi sumus, si verba etiam faciamus de eius statu, in quem sublimior collocatus est homo, præ vitulis & vaccis, quas cognati nostri ac affines alunt mulgéntque. Principiò autem hoc præfigurandum vobis est, quòd homo in seipso nihil sit. Mortale enim, quod habet homo est. Absolutè ergo intelligendo, homo vitulus est. Sed in hoc termino non quiescemus, sed profundiùs escendẽtes loquemur de *interno* hominis, quod hominis ipsius lumẽ attinet. Hominem ergo in suis infirmitatib. omittemus. Internũ autem illud hominis, quod aliquid est, ac vitulo deest, id nostris fautoribus omnino explicandum est. In hac Philosophia hominem describemus. Hominis enim & felis Philosophia vna est. Philosophia verò illa omnium est nobilissima, quæ considerat æternum. Quid enim iuuat nos felis perspicacitas, & canisiæ caudæ agitatio? Aut quidnam de apparatu intelligendum est? Caduca enim & irrita ea Philosophia est. Nostri autem instituti est, nobilissimam & summam Philosophiam inquirere, nec à proposito isto desciscere. Quale verò est quod fundamentum solidum habet & non contrà fundamentum id, quod titubat, & à tineis corroditur? Semel itaque dictum sit, nos mortale id, quod in se homo habet, omissuros, & quod in ipso

Ratio ac sensus quando homini indantur

Homo nihil est per se. Homo est vitulus.

Hominis internũ quid.

ipso immortale est, consideraturos esse. Hoc enim pro summa & nobilissima Philosophia reputamus. Dum ergo de huiusmodi rebus scribere pro logicorum sententia annitimur: opus imò apprimè necessarium foret, vt nihil hîc, nisi per doctrinam vestram probè confirmatum proferamus. Cur tamen vos nihili pendamus, hæc nimirum causa est, quia scilicet iuscula ac carnes vestræ nimium excoctæ & euapidæ sunt: quod idem est ac si dicamus, orationem vestram nimis subtilem, sapientiam autem nimis profundam esse: viam tamen, quam ante oculos positam teritis, pudenda asperitate nimis inæqualem existere. Dum ergo quisnam hominis status sit, euoluimus, gloriæ id & honori nobis est, si veritatem à mendaciis assutis extricemus. Status siquidem hominis nihil est aliud, quàm ratio ipsius scientiæ, prudentiæ, & sapientiæ, &c. & quicquid ad vires sublimes attinet.

Status hominis quid.

Vt verò clariùs vos edoceamus, ac ingenuè potentérque philosophari possimus, nihili pendentes, quid austeri scriptores vestri, spirituum immundorum more suis nugis & fanatismis irruentes, oblatrent: doctrinam ingenuam & veritati consentaneam vobis communicabimus de hominis ratione, cogitatione, sapientiâ, scientia, arte, prudentia, statu, &c. ac simul, quæ cuiusuis causa ac origo sit, disertè explicabimus. Ita hac doctrina & veritatis fundamento, vnà cum volitantibus auris interiorum mortalis substantiæ corporum, contenti erimus. Hoc verò immortale hominis corpus est, cui Deus rationem, sensus, sapientiam, doctrinam, artem, &c. & omnia quæ mortalitate superiora sunt, indidit. Homo ergo sapientia, subtilitate, &c. dotatus ex externo suo corpore emergere potest. Omnis enim sapientia & intelligentia, qua homo vtitur, cum hoc corpore æterna est, & quasi homo interior, modo homo viuere possit aliter, quàm homo exterior. Talis enim internus homo in æternum clarificatus & verificatus est. Qui si mortali corpori non perfectus apparet: id tamen ipsi apparet perfectum à separatione eius, hoc nempe modo. Id quod iam enumerauimus, vocatur *Lumen Naturæ*, ac æternum est. Hoc Deus interno corpori indidit, vt per id, secundum rationem gubernaretur. Quicquid iam homo aut facit, aut facturus est: id ex lumine naturæ promanare debet. Lumen enim naturæ nihil quicquam est aliud, quàm ratio. Quicunque ergo genuinum præstare satagit Medicum, huic opus est, vt rationi suæ, hoc est, lumini naturæ confidat, nec citra lumen hoc medicetur. Lumen enim est id, quod fidem impertit. Vult enim Christus, vt cum conscientia tua credas, non sine illa. Incerta enim fides sensus est temerarius, Deo haudquaquam acceptus. Si artem exercere vis, exerce eam secundum lumen naturæ, non obiter & perfunctoriè. Vnicuilibet enim Deus satis luminis impertiit, ad quod ita prædestinatus est, vt errare nequeat. Et non superficiaria consideratione de lumine naturæ hoc dignum est, quòd Deus, quæcunque homo facit, in lumine naturæ prædestinârit, ita, vt secundum rationem viuat, non extraneè. Ratio enim in homine habitat & viget: voluntas tamen ipsius inconstans & variabilis est. Vt verò originem interim hominis seu corporis describamus, ita statui oportet, quòd omnia interna corpora corpus tantùm vnum, seu res vnica in hominibus omnibus existat, diuersa tamen & distributa pro ordinario numero corporis, vni scilicet aliter quàm alteri. Quæ si omnia iungantur & conueniant, lumen tantum vnum est, vnáque ratio, ita, vt si perfecti viuere velimus, vniuersi similiter in ratione vnà versemur, non duabus, non ternis, &c.

Homo internus quid?

Lumen naturæ quid?

Lumen sufficiens cuilibet datum.

Lumen naturæ cõstans: voluntas hominis contra.

Homo ergo si concipitur aut nascitur, pleno & perfecto naturæ lumine, quatenus & nos corporaliter habemus, dotatus nascitur. Id primo die æquè ac vltimo, in ô semper in se perfectum est. Cur verò imperfectum interdum appareat, in causa est debilitas numerorum (al. cellarum) & robur nondum confirmatum, quale debetur rationi in suis instrumentis, in quibus ea condita est. Vnde intelligere potestis, infanti nulla disciplina aut institutione ad rationem opus esse. Hæc enim illi extraneè non inditur. Ad intellectum saltem educati requirit, quia rationem habet ipsemet. Et intellectus est ratio sciens & perfecta. Sed vt de lumine naturæ in primis capitulis intellexistis, scire conuenit, naturam ex essentia congenita iam vsque ab Adamo Euáque insitam rationem, sapientiam & prudentiam, &c. Ea autem respicit ad corpus, non ad mentem: ad corpus scilicet sustentandum cum sua ratione, quantum quidem ad conseruationem eius opus est. Et id quidem ex nullo lumine spiritus descendit, sed tantùm ex lumine naturæ: quod ratio talis est, qualem habent pecora ad tuendum suum corpus, & huius necessaria comparanda, quæ omnia solius naturæ sunt. De hoc naturæ lumine peculiaris oritur prouidentia, quæ est in corpore & in corpore completur. Similiter & peculiaris sapientia, quæ & ipsa est in corpore, & in illo manet. Similis in ipso etiam est ratio. Sicut ergo, quæ iam diximus, omnia corporea sunt: ita nos ea missa facimus, & ad tractationem spiritus diuertimus. Et quia corporalia, quibus opus habemus, descripsimus, quî scilicet oriantur: narrationem deinceps instituemus de spiritibus, in quibus status consistit hominis, sicut audiuimus, eos scilicet homini insitos & implantatos esse. Iam ergo quænam infusa sint, attendite. Primum est *Anima*, ea in æternum sustinet hominum onera & gaudia. Huic addita est ratio, prudentia, & sapientia. Hæc tria corpus gubernare & moderari debent, ne iugum nimis graue & ponderosum animę iniiciatur. Tribus his superadditus est spiritus, hoc est, intellectus, quo ratio regitur, velut & sapientia, ac prouidentia. Hinc emergit ordo vitę. Et hęc omnia procedunt ex lumine spiritus, vt natura, quod est ipsum naturę lumen. Iam, quod ipsum naturæ

Lumen naturæ semper perfectũ.

Intellectus quid.

Lumen naturæ quid doceat.

Status hominis in quib. versetur.

Lumen naturæ à quibus afficiatur

naturæ lumen docet, de hominis sensu hoc tenendum est, quod lumini illi aliunde imperari aut aliquid importari queat. Hoc ita accipietis, spiritus scilicet quosdam esse externos, qui homini dent astutiam, subtilitatem, hoc est, sensus volaces, qui seruiunt ad laudem, honorem, subtilitatem, eminentiam, rationem, sapientiam & prudentiam. Hæc non sunt de spiritu doctrinâue naturæ, sed de spiritibus malis, qui opinionem aut phantasiam peruigilem ingerunt. Non enim secus ac homo dormiens somniat: ita vigilantibus illi phantasiam & rationem obiiciunt. Ea verò nihil respicit nisi propriam gloriam, laudem, & honorem, &c. Et licèt minimè quidem ipsum ingrediantur hominem: sunt tamen instar speculi, in quo homo se contemplatur, & veluti faciei suæ documentum captat. Sic si homo imaginatur, phantasiæ obiectum offertur à spiritibus, quod intuetur illa. Quicquid ergo appetit, id colligit, & ad se rapit. In hoc verò lumen naturæ & lumen spiritus minimè dominantur, sed magistra tantùm est phantasia, quæ phantasticis cogitationibus inclinat in obiectum, instar somni exhibitum. Sicut ergo superiùs dictum est, scire debetis, quòd in tribus ea (..) consistat. In lumine naturæ propter sustentationem corporis: in spiritu, vt in hisce tribus, in sapientia, prudentia & ratione, sed pro regendo corpore: deniq; in (..) tanquam ad definitum commodum proprium.

Homo cur institutione opus habeat?

Ita ergo constitutum voluit Deus, vt homo alius alij conferret intellectum, & scientiam, quibus homo deinde pro seipso vtitur ex congenito lumine. Cum enim is in cellis non semper perfectus sit, sed defectum in intellectu & scientia sentiat: bene à Deo ita ordinatum est, vt alter alterius magister & informator sit ad intellectum & scientiam, vt ratio ipsius audiatur. Si verò cuiuis homini cellæ & instrumenta interni sui corporis pura & perfecta essent, nec quicquam desideraret: nemo pol magistro egeret extraneo. Quilibet enim satis per se idoneus & sagax esset ad speculandum, sciendum & experiendum ea, quæ aliàs ab institutione exspectanda sunt. Quoniam ergo instrumenta ipsa rationem obscurant: caligine simul ipse quoque intellectus perfunditur. Vbi hoc simul tenendum est, quòd in homine intellectus & scientiæ cella sit alia, quàm cella rationis. Cui ea pura & limpida obtigit, is homo perfectus est. Vt verò ad propositi nostri limites accedamus, hoc subiiciendum esse videtur, quòd Deus interno homini largitus sit omnes artes, sapientiam & rationem, quæ ad æternum pertinent, dum inter viuos scilicet agitur. Prospexit ergo Deus corpori, idque in tres perfectas partes disposuit. Multò tamen exactiùs considerandum est cœleste nostrum, hoc est, spiritus in homine, Angeli boni malique obsessio hominis, & similia alia. Cum autem tres generationes & incrementa hominis docuerimus: iam statum eiusdem, qui inter augmentum & dissolutionem intercedit, expendemus. Hîc ergo duo status considerandi veniunt: vnus attinet ad corporale, quod habet: alter ad æternum, quod habet. Hæc duo iam talis interpretatio sequitur. Corporale sustentat æternum, non secus ac hospes excipit aduenam hospitem. Sed paulisper æterno misso, corporale hoc modo considerabimus. Quod corpus sustentat, vita est, quæ soli Deo accepta ferenda est non homini vlli. Vita autem consistit in rebus quatuor. In humoribus, complexionibus, speciebus naturalibus, & donis seu virtutibus. Humores quatuor sunt quatuor succi in medullis. Ne verò ipsius naturæ obliuiscamur, sanguis, mel ncholia, cholera, &c. sunt velut ab vno parente, matris & patris soboles. In primo homine, fœmina, omnis viguit improbitas. Hinc improbitas omnibus agnata est, descendens à primo semine vsque ad nos. In homine primo viguit etiam seueritas: in fœmina hilaritas, incuria: in Adamo honestas: inhonestas in fœmina. Hinc natura homini implantata est à parentibus, quasi bonum hæreditarium, &c.

Instrumenta rationis in homine obscurata.

Artes omnes homini à Deo insitæ.

Vita hominis à solo Deo

Vita cōsistit in quatuor rebus.

Quòd verò homo complexionatus sit, vt ambitiosi Medici loquuntur de sanguine, melancholia, cholera, phlegmate, &c. Quatuor colores homini attributi sunt: in Adamo quatuor, quatuor in Eua, & tamen vnius tantum modi quatuor sunt, velut purpureus, candidus, niger & ruber. In Eua sunt clari, puri, & limpidi. Ex hisce coloribus quatuor, cuiuslibet hominis corpori color confertur pro mensura ea, qua temperantur, ad rubrum, album, nigrum, purpureum, &c. Insunt homini etiam complexiones quatuor, vt caliditas, humiditas, &c. Harum origo eiusmodi est. In Eua complexio fuit frigida & sicca, in Adamo calida & humida. Ex hisce duabus complexionibus contrariis per interuenientem mixtionem aliæ adhuc duæ prodierunt. Nam ex siccitate Euæ & caliditate Adami complexio orta est sicca & calida. Sic ex humiditate Adæ & frigiditate Euæ, ex vtriusque inquam complexu, adhuc duæ enatæ sunt, dum calor Adæ euicit frigus Euæ, & siccitas superauit humiditatem, adeóque contrarium etiam in cæteris.

Colores hominis quatuor sunt.

Cōplexiones 4 homini. vnde ortæ.

Adam & Eua contrariæ complexionis.

Quòd porrò homo vnus altero sit furacior, causa ista est, quòd scilicet omne honestum in Adamo fuit, & contrarium honestatis: inhonestas fuit in Eua. Hoc ipsum quoque similiter per libram descendit in semina. De quibus quantum portionis quilibet accepit, tantum se exerit in ipsius natura. Aliquando enim exuperauit natura furax, aliquando natura Venerea, aliquando natura aleatoria, &c.

Cur alter altero furacior?

Nihil ergo nos hîc moueat vana imperitorum Astronomorum doctrina, qui omnia eiusmodi astris accepta ferunt. Homo est creatura per se non minùs, ac terra, aër, &c. Nec vllum est, quod vim habeat alterum ad fortunam cogendi. Libera est Luna, liberum cœlum, libera terra. Terrâ vtitur homo: cœlo vtitur terra, velut econtrà etiam cœlum terrâ. Cœlum excrementa sua, & quicquid in ipso dissoluitur, deiicit in terram: similiter & homo. Et terra omnia in se recipit. Ne verò sanitatis aut infirmitatis

Astra nō cogunt hominē.

tis

tis nostræ immemores simus, scire vos velim, eam non ex primo semine hæreditariò hominem suscipere, sed ex priuato errore eorum, quæ ex semine primo prodeunt. Nec causa hîc vlla alia est, quàm hæc, quòd à Deo omnia ad interitum & dissolutionem prædestinata sint, veluti de conceptione traditur. Initium verò argumenti nostri de homine tradendi hoc sit, vt sciatur, quidnam sit id, quod ipsum ferat & enutriat. Terra ergo nos sustinet: aër verò, & quæ ex terra enascuntur, nos sustentant & nutriunt. Hoc in Nymphis diuersum est. Nec enim aëre nec terra vtuntur. Hinc occasio & ansa datur inuestigandi, quidnam sit id, quo vescantur: deinde quânam re promptè & faciliter nutriantur. Pro hoc argumento deducendo de cibis illarum ita disserendum est. Nymphæ nimirum sunt, de quibus Christus dixit: *Omnes homines, qui non sunt de hoc ouili, sed ex hoc mundo nostro.* Non vt tres reliquos mundos excludamus, sed eosdem omnino connumeremus, ita, vt præter nos oues triplices sint, quarum pastor vnus, vnus custos. Nihil ergo hîc angimur de scriptore illo, quem Diuum vocitant, quòd tantùm sit.

Homo quibus nutriatur.
Hominū & Nympharum diuersus cibus.
De Nymphis locus in sacris.

Si quæ plura addidit Auctor, desiderantur.

LIB. METEORORVM PHILIPPI THEOPHRASTI PARACELSI PHILOSOPHI & Medici excellentissimi.

VM Deus terram condere vellet, & diuinâ sua prudentia eius deliberationem iniret, qualem scilicet ipsam, & quomodò crearet: ipsam in partes diuisit quatuor, seu corpora, quæ rerum vniuersarum, subiectarum illi, quem Deus secundum imaginem suam creaturus erat, Homini scilicet Adamo, mater futura fuerant. Re ergo apud Deum ita deliberatâ & decreta, corpora creata sunt quatuor, nimirum cœlum, terra, aqua, aër. Vt enim scriptura loquitur, primum creatum est cœlum, deinde terra, postea duo cætera.

Mundi partes 4.
Corpora prima rerum aliarum matres.

Ex his iam sciendum est, quatuor solùm ista corpora matres seu matrices existere, ita vt fructus ferant, & his commodent, per quos homo nutriatur. Sic, pro exemplo, terra suos fructus profert. His vtitur homo, non terra. Ita & cœlum corpus est liberum per se, ex quo fructus prodeunt tantùm pro homine sustentando. Quo verò modo cœlum suos fructus edat & gignat, hoc sequente libro explicaturus sum. Caput autem hoc ideò saltem præmisi, vt sciretur, cœlum per seipsum, solitariúmque sine reliquis corpus existere, & fructus suos homini promere, non minùs ac ipsa terra.

Propter hominē mundus factus.

CAPVT I.

De Patre Elementato (al. elementorum) & Matre elementata.

Elem. quomodo 4. cōplexiones sint.

DE elementis dictum est, quòd ipsorum quatuor sint. His homo opus habet. Diuisa autem sunt in quatuor complexiones: quæ se tamen haud quaquam habent, vt veteres commenti sunt, terram scilicet esse frigidam & siccam. Hoc enim vanum est: sed eadem nonnullis locis frigida est & sicca, quibusdam frigida & humida, aliquibus calida & humida, aliis calida & sicca. Et tamen elementum ea vnicum est, hoc est, mater fructuum. Et elementum dicitur, quatenus mater est rerum earum, quibus homo sustentatur, non propter complexionem. Eadem & aquæ ratio est. Hæc frigida & humida statuitur. Humida quidem esse debet ipsa: non pariter etiam frigida. Ea autem humiditas multoties virtute sua est sicca, calidáque. Ipsum verò corpus in corporali natura est humidum. Terra est sicca, vt fructus ex ipsa & in ipsa enasci & promergere queant. Ita nec ipsum cœlum complexionis vnius est, sed multiplicis. Non est ignis, & pro igne habetur. Est ignis, quia ex ipso oritur & procedit. Ipsius ignis interdum est aqua, interdum ignis, interdum frigidus, interdum calidus, &c. Ratum id ergo habere oportet, quòd elementa tantùm matrices sint, nec in vnam complexionem cogantur, sed multàs. Quale enim est id, quod ex aliquo crescit: tale est etiam, quod illud genuit & produxit. Sic flammula nascitur ex flammula, & solatrum ex solatro.

Temperatum.
Terræ qualis complexio.
Elem. vnde dicatur.
Qualitates propter corpus, non complexiones.
Nati sūt complexionati, non matres.

Terra qualis sit

De his ita attendite. Terræ est, ferre & sustinere hominem, & ipsius domicilium, velut & saxa, lapides, arenas, & omnia crescentia. Ex eo iam patet, ipsam necessariò esse elementum, compactum & solidum, ita, vt illis ferendis apta sit. Hinc etiam consequitur, ipsam duram esse. Vomere enim proscindi & arari vult. Sic iam æquè aquam oportet esse humidam, vt per ipsam pisces moueri & natare possint, quod in terra minimè fit. Eadem debet etiam gignere sal, & lapides. Hæc autem omnia in prima sua materia oportet esse humida, éxque humiditate transgredi in coagulatum. Quod verò ex terra enascitur, id semen habet, corpus scilicet siccum, qualia sunt semina, radices, arbores, &c. Hæc enim omnia ex materia prima sicca & compacta sunt. Sed in aquam tamen similiter in materia prima nihil est, quod corpus compactum sit, sed omnia sunt liquor. Huius matrix est ex elemento aquæ. In hoc elemento crescunt vltimæ materiæ, cuius principium liquidum est & humidum. Tertium corpus est aër. Hoc ipsum quoque elementum aliud corpus requirit, quod non sit humidum instar aquæ, aut solidum instar terræ. Ex hoc elemento enim quæcunque enascuntur suum ingressum habent in corpore aëris, sicut piscis in aqua. In corpus aëreum homo collocatus est, in ipso vt ambulet, sicut in aqua piscis. Sic aër omnes etiam arbores, & quæcunque crescunt, suscipit. Necessarium est ergo, vt aer sit chaos, non terra, non aqua, sed quiddam perspicuum, diaphanum, impalpabile, inuisibile, vt palpabile & visibile per ipsum tangi, ac veluti per vitrum perspici possint. Sic porrò & cœlum eiusmodi corpus est, non compactum, non solidum vt terra, non humidum vt aqua, non perspicuum, vt aer: sed id alte-

Aqua qualis sit
Aer qualis.
Cœlum quale.

alterius essentiæ corpus habet, vt nimirum cœlum non sit terrestre, & tamen essentiâ compacta constat, non autem compacta terrena: est etiam tenue & permeabile, vt aqua, nec tamen aqua est: est limpidum & perspicuum, nec tamen vt aer: Sed potius est corpus quoddam simile fumo, qui substantiâ sua & corporalitate à cæteris corporibus diuersus est: hoc est, non est instar lapidis, aut ligni, aut terræ, aut aquæ, aut aeris, sed corpus est, quod cum cæteris commixtionem & cognationem non habet. Eodem modo & cœlum corpus est, quod per fumum omnium optimè intelligi potest. Tale autem id esse, ex eo liquet, quia, quæ ex ipso enascuntur corpora, talia omnino sunt, corpora scilicet non corpora, compacta non compacta, permeabilia vt aqua, nec tamen aqua, perspicua & impalpabilia, vt aer, nec tamen aer. Tale, vt diximus, corpus Sol est. Tale luna & astra cætera. Iam id sine complexione est, & elementum ignis, matrixque ex qua ignis gignitur & crescit. Sicut ergo corporalitatem quandam ignis habet, ita suam habet etiam cœlum & astra, quæ suam ex cœlo naturam & substantiam desumunt. De cœlo ergo ita statuite, corpus id partem peculiarem, adeoque ipsum elementum ignis existere. Et quicquid facturus est ignis, id facit cœlum, ex quo ignis prodit.

Cœlum fumo simile.

Astra cœli naturã habent.

Sed porrò etiam de coloribus cœli inquirendum est. Terræ color quoquò versùm ater est. Quicquid verò coloris alterius est, id est, minera. Sic suum colorem per omnia similem etiam aqua habet. In hac, quod colorem diuersum habet, minera & ipsum est. Color autem aquæ nomen non habet, & nec albus est, nec cinereus, nec cæruleus, nec viridis, & tamen ad hos omnes referri potest. Ita & terræ color nec verè niger, nec purpureus est: & tamen his quadantenus conuenit. Eadem ipsius quoque aeris est ratio: cuius color est purus, pellucidus in chao, & tamen nec candidus est, nec venetus, nec citrinus, &c. his tamen ex parte assimilatur. Sic & cœlo suus color est, similis viridi, similis cæruleo, similis rubro, &c. nec tamẽ horũ colorum quisquam ei inest, licèt tales appareant. Corpora etenim elementaria ita condita sunt, vt perfectum colorem nullum habeant, quo nominari queant. Quæ verò ex ipsis producuntur, distinctos suos, determinatos & nominabiles colores habent: licèt colores perfectos ipsa elementa non ostendant. Nec enim vnus tantum ex ipsis color nascitur, sed plures. Ex multis ergo coloribus composita sunt, ex tot nimirum, quot ex sese producunt. Sic de terra exeunt viridis, ruber, cæruleus, niger, &c. Sic & ab aqua colores omnes manant. Itidem & de aere & cœlo. Sunt itaque colores collecti ex multis in vnum congesti & permixti. Ea permixtio colorem expressum, determinatum & definitum nullum profert. Horum exemplo de cœlo quoque iam attendite, deque eius fructibus. Videtis nimirum, omne, quod ex terra crescit, palpabilem suum pedem ac radicem habere, vt sunt arbores, & herbæ, &c. Iam verò stellæ sunt fructus cœli, in cœlo tamen radices non agunt, sed infra cœlum stant, fixè, sine omni adminiculo

Terra nigra est

Aquæ color nomen non habet.

Aeris & cœliqualis color.

Elemẽta colore carentia, colores tamen omnes gignunt.

Colores collecti, &c.

Astra sũt fructus cœli terræ obuersi.

aut adhæsione. Et planè hîc oppositum fit cum terra: vnúmque fructus suos dat cum radicibus, alterum minimè. Vnum sursum tendit, alterum deorsum spectat. Vnum fructus suos parturit & protrudit in sublime, alterum in decliue. Et veluti pisces rei nulli incumbunt, nec pedes habent, sed in aqua natitant: ita similiter natitant in cœlo stellæ, in corpore nempe cœli. De cœlo enim idem intelligendum est, quod de aqua. In natando autem eum tenent ordinem, quem Deus præscripsit, iam sublimiùs sese mouentes, iam humiliùs, iam propiùs, iam distantiùs, iam celeriùs, iam tardiùs, &c. quæ hîc prolixiùs non enarrandum, sed ad Astronomiam remittendum est. Hoc saltem retinendum est, quod cœlum sit corpus, rem natatilem sustinere potens instar aquæ, nec tamen aqua existens, sed siccum, & siccum, quod in ipso natat. Et hoc naturæ, natare non est, quia in aqua motus non fit, & tamen natationis more fit. Sic ille motus nec itio nec cursus est, cùm non fiat pedibus: sed est opus miraculosum DEI, & elementum, quod reliqua omnia continet & concludit, atque in rotunditatem vel circulum cogit.

Astra & terra fructus suos cõtrarie proferũt

Stellæ in cœlo natant.

Iam de stellis etiam verba faciamus. Hæc ex cœlo enatæ sunt, & stant in ipso, quasi volarent instar auis per aërem, secundum ordinem & circulum prout Deus ipsas ad motum destinauit & condidit. Semel aut conditæ, deinceps continenter ac perpetuò tales manent. Arbores & fructus terræ occidunt, & renascuntur. Stellæ autem semel tantùm intereunt, nempe in fine mundi, nec denuò redeunt. Cæterùm quod in elementis reliquis conditur, id omne exedit rubigo, blatta, mors. Solæ verò stellæ elementi cœlestis manent saluæ, fructus tamen ipsorum oriuntur & occidunt, velut pluuia, nix, &c. Iam verò colorem potissimum vnicum habent, qui est igneus. Sicut terra viriditatem potissimùm exhibet, & tamen colores etiam alios profert: sic & Sol in colore peculiaris est. Iste color etsi igneus sit, non tamen est igneus, vt ligni, sed vt elementi. Hoc enim casu discrimen est inter ignem & elementum cœli. Ignis elementum non est. Elementum autem est cœlum. Ignis est est materia, quæ coquit & frangit, ac in vltimam materiam perducit, similis morti. Ignis enim & mors similes sunt. Ignis consumit & deuorat omnia. Itidem & mors. Ignis ergo elementum esse non potest, potest tamen esse mors, mors visibilis & sensibilis. Altera enim mors inuisibilis est, quam nemo videt aut vidit. Et sicut ignis corrumpit & omnia consumit: ita mors destruit etiam hominem, & quicquid vitam participat. Sic ergo mors & ignis pari passu ambulant. Ignis autem qui elementum est, est cœlum cum suis fructibus, qui sunt stellæ. De igne enim repetendum est, quod is vnum ex quatuor elementis enumeratum fuerit, manifesta absurditate. Terra se quidem instar elementi exhibet: sic & aqua, sic & aër. Iam tum de elemento quarto dispice. Id minimè ignis fuerit, quoniam elementaris nihil, nihil fructus homini confert, nec vllam cum homine, aut homo

Stellæ quomodo se habeant.

Stellæ non nisi semel intereunt.

Ignis & cœli discrimen.

Ignis rerũ mors

homo cum ipso, cognationem haber, sed omnino vim mortiferam habet, qua anima à corpore dissparatur.

Cœlum est elementum quartū, nō ignis & cur.

Necesse ergo est, quattum elementum constitui cœlum. Hoc enim homini affine est, neç ipso homo carere vsque potest. Potest tamen carere igne, & citra ipsum viuere. Si ergo sine igne viuere homo potest: ignis pol elementum minimè erit, sed potius cœlum, diem proferens & noctem, parturiens æstatem & hyemem, & fructus omnes augens, cæterisque elementis omnibus auxilio veniens. Ita ergo cœlum elementum quartum est. Nec debet id elementum ignis vocari, sed elementum cœli: Sicut enim dicimus elementum terræ, aëris, aquæ: ita elementum quartum & præcipuum dicendum est cœlum. Ita enim scriptura loquitur, quòd primùm Deus creârit cœlum & terram. In cœlo enim cætera elementa sunt, in externum elementum cœli inclusa. Sic, priusquam vinum exprimatur, dolium paratur. Et semper reseruaculum re concipienda prius est. Itaque elementum cœli, elementum primum est: posterius terra, sicut prius est dolium, posterius vinum.

Cœlum elementorum aliorum conceptaculū.

CAPVT II.

De prima materia Cœli & Stellarum.

SEd iam, qualenam corpus cœli sit, intelligendum est. Peculiare enim suum corpus terra habet: sic & aqua & aër. Eodem modo & cœlum. Iam verò omnia quatuor corpora quatuor elementorum ex nihilo facta sunt: hoc est, facta tantùm per verbum Dei *fiat*. Hoc nihil, ex quo aliquid factum est, abiit in substantiam & corpus, vt manifestum est. Corpus id omnium quatuor elementorum, in tres distributum species est: ita vt verbū *fiat* euaserit in corpus triplex, hoc est, in triplicia corpora distributū sit. Sic enim & terra triplex est, & triplex aqua in suo corpore, velut & aër & cœlum. Idémque hîc fit, ac si quis ex auro, argenro, cuprόque varia instrumenra fabricaret, quorum quodlibet alteri simile esset corpore, non autem forma. Quanquam etiam discrimen sit in elementis: ita vt non quadruplicia corpus sint vnum. Aliud enim corpus est aër, aliud est aqua, aliud terra. Sic & cœlum, si quatuor illa vasa corpus habeant simile. Allatum tamen exemplum eò facit tantùm, vt intelligatur, triplicia corpora habere terram: sic & aerem, & cœlum & aquam. Et tamen, veluti videtis, aliud corpus esse lignum, aliud esse metallum, aliud esse lapidem, aliud spongiam: sic distincta quoque & inuicem separata sunt quatuor elementa corporum, ac si quis sumeret plumbum, & ex eo faceret minium, cerussam, vitrum, & spiritum Saturni. Hæc iam quatuor singula sunt plumbum, & tamen ex iis nullum paratur vt plumbum, sed alio atque alio modo. Breuiter ergo hoc hîc repetitum velim, tres species ex verbo factas esse, eásque tres species in 4. elementa distributas, cuilibet peculiari assignato corpore, quale quidem poposcit quodlibet elementum ad munus seu officiūm suum obeundum.

Fiat, causa est cœli.

Nihili tres species factæ.

Elementa ex tribus profecta.

Hanc autem Philosophiam nostram, quòd tria prima in 4. elementa distributa sint, nemo admiretur. Si enim ad numeros exactiùs attendamus, Deus tria sibi proposuit, & ex tribus res omnes constituit, ac omnia tria digessit. Origo enim huius numeri primitus est à Deo, hoc est, principium est tria in Deitate. Iam verò & verbum triplex fuit. Trinitas enim id elocuta est. Et verbum est principium cœli, terræ & creatutarum omnium. Ex numero ergo Trinitatis commonefimus in tribus speciebus. Deinceps ergo in tria congesta sunt omnia, nihílque in terra est, quod non in & ex tribus constet, & in tria denuò redigatur. Vt hinc iam conspicuum ac euidens sit, creaturam quamuis in tria distribui posse, quamlibet in locum suum. Quod autem de 4. rebus seu elementis pronuntiant, rem scilicet quamlibet constare ex quatuor elementis: id falsum est. Hoc verum est, rem quamlibet continere in sese complexionem vnam, non plures. Nec vllum etiam aliud elementum habere potest illa, quàm quod à matre sua accepit. Exempli gratiâ, quælibet herba elementum tantùm vnum habet, hoc est, terræ. Quilibet lapis elementum tantùm vnum habet, hoc est, aquæ. Præter hoc autem suscipit etiam complexionem, frigidam & humidam, frigidam & siccam, calidam & humidam, calidam & siccam. Id tamen non est elementum totum: sed matrix est elementum, vel aqua, vel terra. Exemplum: Homo sumptus est ex limo terræ. Iam verò elementum non est limus, sed est quintum esse. Fit tamen iterum elementum, hoc est, ad elementum redit, isto tamen discrimine, quod euidens est inter elementum & carnem. Hoc ex paragrapho intelligere debemus, quòd elementa tantùm in tria recurrant, quódque tria ista, prima elementorum materia sint. Aliter tamen se habet materia prima aquæ, aliter terræ, aeris, cœli. Numerus enim, *Tria*, tres tantum in veritate species constituit, quæ tria corpus perfectum faciunt: quæ eadem etiam per artem in omnibus naturæ corporibus inueniuntur. Numerum ergo hunc, *Tria*, notate, quòd nulla ars naturæ, plures tribus speciebus inquirere debeat, eò magis inquam nec plures nec pauciores, quò magis numerus iste quoque in Deitate reperitur, quæ immotè in Tribus consistit, nec vel plura vel pauciora admittit. Quæcunque autem ars plura tribus inuestigat, ea erronea & naturæ aduersa quærit, quod inueniri nequit. Tria hæc sunt prima materia, ac vnum tantùm nomen habent. Vt Deus: ita materia prima. Et velut in Deitate tres personæ, alia tamen Pater, alia Filius, alia Spiritus sanctus: sic hîc quoque quælibet species seorsim per se alia est, quoad officium. Ac sicut aliud officium Patris, aliud Filij, aliud sancti Spiritus: ita in tribus his triplicia quoque sunt officia, quæ tamen sub vno nomine, materiâ prima comprehenduntur. Et in hoc numero materia prima quiescit. Vlterius verò materia hæc prima distribu-

Ex tribus cur omnia constituta.

Deitas in tribus

Med reprehensi

Homo ex limo.

Tria prima in omnibus naturalibus.

Deitas in tribus

Deitatis vnius tres personæ.

ſtributa à Deo eſt in quatuor partes, hoc eſt, in quatuor elementa, ſubſtanriis ſuis à Deo ipſomet diſtincta, hoc modo. Quicquid in materia prima ineſt terræ, ſeparatur vel ſeparatum eſt in terram. Idem verum etiam de aere, aqua, cœlo. Adeóque vnum quodlibet in prædeſtinatam ſuam formam ordinatum eſt, terra in terram, cum ſuo officio, ſic & aqua, ſic aer, ſic cœlum ſimiliter. Et ſicut exemplo de plumbo allato conſtat, omnia ex vno conſtant corpore, & tamen corpora ſunt quatuor (quorum nullum alteri ſimile eſt) per artem naturæ eò redacta. Omni autem arte ac natura mirabilior in ſuis operibus Deus eſt: cuius rei hîc expreſſum ſpecimen dedit. Cœlum enim ſtupenda arte fecit: ſic & terram, & aquam, & aerem: quæ omnia diſtributa ſunt in corpora quatuor, ac ex vnica materia deſumpta, quæ ipſa triplex eſt, primum ex verbo condita.

Deus omni arte mirabilior.

Iam autem tria prima tres partes ſunt, nempe Ignis, Sal & Balſamus. Hæc inquam tria illa ſunt: & corpus quodlibet ex tribus iſtis conſtat. Nec ipſa elementa tantùm, ſed & ex ipſis prodeuntes fructus. Sic nimirum terra corpore ſuo triplex eſt, Ignis, Sal, Balſamus. Et quod ex ipſa creſcit, id ipſum quoque ſimiliter in tres ſpecies diſtributum eſt: velut arbor, cuius corpus eſt Ignis, Sal, Balſamus. Idem de herbis etiam verum eſt. Eodem modo & aqua, eſt Ignis, Sal, Balſamus. Et quæ ex aqua generantur, nihil aliud ſunt, quàm Ignis, Sal, Balſamus. Tales ſunt omnes etiam lapides, omnia metalla, quorum matrix aqua eſt, hoc eſt, elementum. Sic & cœlum eſt Ignis, Sal, Balſamus. Tales etiam ipſius fructus, hoc eſt, Sol eſt Ignis, Sal, Balſamus: ita & nix, pluuia, &c. ex tribus primis corporibus in corpus vnum congeſta. Ars ergo naturæ ex fructibus nihil elicere aliud docet, quàm Ignem, Salem, & Balſamum. Quæ vi etiam ignis à ſe inuicem ita ſegregantur, vt ſeorſim ſit ignis, ſeorſim Sal, ſeorſim Balſamus. Et his nec pauciora nec plura reperiri queunt. Quæ omnia eò enumero, vt eò faciliùs Mereorica percipiatur. Aliàs in Philoſophia planiùs & prolixiùs eadem quoque traduntur.

Tria prima quid ſint.

Porrò verò etiam admonendi eſtis, quòd tria prima, Ignis, Sal, Balſamus, aliis quoque indigetari nominibus queanr & ſoleant, ſicut in Philoſophia explicuimus. Ignis enim dicitur ſulphur: Sal, Balſamus: Liquor Mercurius. Ita ſulphur, Balſamus & Mercurius tria ſunr, quæ vocantur *prima materia rerum.* Hæc ergo, hactenus dicta, pro exordio & in Meteorica introitu conſtituendo ſatis ſinr. Ideò aurem primam hanc materiam indico, vr fructus elementi cœli eò faciliùs cognoſcantur, quî ſcilicet impreſſiones cœleſtes generentur, & quales ſecundùm naturam ſuam exiſtant. Præterea etiam, vt virtutes in ipſis poſitæ, à Medico & Meteorico eò feliciùs intelligantur. Sicut enim vſui eſt homini terra: ita & cœlum. Quodlibet enim elementum hominis gratiâ conditum eſt. Vnde conuenit, vt ea is probè cognoſcat.

Trium primorũ diuerſæ appellationes.

Elementa à Medico recte cognoſcenda.

Deinceps autem neceſſarium eſt, vt de elementis etiam conſtet nobis, quidnam elementum ſit, quid non ſit. Pro rei explicatione exemplum afferemus. Homo corpus magnum habet, & ſubſtantias in corpore multas. Quod autem homo ipſe eſt, id anima eſt, & ſpiritus, res parua. Quòd verò corpus vocetur homo, ideò fit, quia homo in corpore latet & conditur, nec anima ſine corpore eſt, ſed vtraque iunguntur. Oculus pars in homine magna eſt. Vis verò, quæ videt, reſpectu oculi quantitas perexilis eſt. Sic & terra vocatur elementum, cùm tamen ipſa nudum corpus ſit, & elementum terræ verum in iſto corpore lateat, & inuiſibile exiſtat, ſicut & ſpiritus hominis inuiſibilis eſt. Eadem ratione & cœlum, quod videmus, grande corpus eſt: cuius magnitudinis reſpectu, elementum ipſius eſt exiguus ſpiritus, quem cœlum habet. Homo ex ore ſuo verba dat. Non autem corpus loquitur, ſed ſpiritus. Ita terra fructus dat, non ipſa tamen, ſed ipſius elementum. Sic ergo elementa quatuor corporalia ſunt: ſecundum ſubſtantiam autem & naturam ſunt ſpiritus. Mirabilis autem ac ſtupendus eſt Deus in ſuis creatis. Nec enim, vt faber ex corpore domum conſtruit, ſpiritus nullâ cura habita. Illud enim corpus, quia ſpiritu caret, fructus nullos profert, ſed mortuum eſt, & vitæ expers. Spiritus enim eſt viuax, & vita eſt ſpiritus: vitáque ac ſpiritus operantur omnia, & tamen res vna ſunt, non duæ. Quoties ergo auditis dici, hoc illúdue ex elemento, &c. prodire: de ipſo elemento cogitate, non de eius corpore.

Homo non eſt corpus, ſed anima.

Elementũ quid vere ſit?

Deus mirus in ſuis creatis.

Spiritus omnia facit, non corpus.

Lingua loquitur, & non loquitur. Spiritus enim eſt, qui in ipſa loquitur, non ipſa per ſe caro. Ipſa tamen permixtio & vnio facit, vt corpus omnia facere putetur, adeóque pro elemento ipſo habeatur: cùm tamen id faltem corpus ſit, non ſpiritus. Ita nimirum caro & ſanguis homo non ſunt: ſpiritus autem eſt homo. Sic ergo animę vel ſpiritus quatuor ſunt: vnus terra, alter aqua, tertius aër, quartus cœlum.

Homo eſt ſpiritus.

Spiritus 4. ſunt.

His perceptis iam vlterius ſcitote, quòd hoc modo ex terra omnia creſcant, & omnes fructus. Et quod ex ipſa creſcit, eius mater eſt elementum terræ: nihilum corpus habet, & in corpore ſpiritum. Spiritus eſt genuinum: alterum nihil eſt. Buxus odorem habet. Odor iſte eſt ipſius ſpiritus: cæterum eſt corpus. Moſchus animam ſuam habet in odore. Eo perdito, moſchus eſt inſtar ligni præciſi, quod fructum ampliùs non edit. Et quæ ratio odoris eſt, hoc eſt, ſicut ſpiritus eſt odor: ſic in corallis color eſt ſpiritus: cæterum eſt corpus. Ita fructus omnes ſuo elemento ſimiles ſunt cum corpore & ſpiritu. Non quod oculi omnino vident, fructus eſt: ſed fructus eſt ſpiritus.

Buxi odor quid Moſchi odor quid?

¶ Diſcrimen tamen quoddam eſt inter ſpiritum naturalem & ſupernaturalem. Naturalis eſt corporeus & materialis, in corpus peculiare inſertus. Spiritus ſupernaturalis corporis omnis expers eſt. Et ſi enim rubedo corallorum coralli ſint, corpus autem nihili ſit: nihilominus tamen rubedo iſta corpus eſt: quod tamen corpus ipſe ſpiritus adeò plenè

Spiritus naturalis à præternaturali vt differt.

plenè sibi vendicat, vt nihil putridi aut rudis amplius adsit. Et quia spiritus fructuum nec tangibiliter nec visibiliter adest: ideò natura ipsum corpore vestiuit, vt in ipso ageret, & corpori illi corpus aliud de suo elemento induit. Quando dicunt, corallos ad hoc vel illud vtiles esse, id de rubedine intelligendum est. Rubedo enim est corpus purum, in quo vis omnis conditur. Eodem modo etiam de cœlo iudicandum est. Fulmen quod decutitur, est substantia extracta, ex omnibus corporibus distributa in suum ipsius corpus. Et quia cœlum elementum est subtilissimum, adeóque purissimum & purgatissimum: ideò ipsius quoque spiritus præ cæteris omnibus adeò vehemens & importunus est. Quæ omnia eo fine adduco vt Meteoricam probè ac ex ipso fundamento intelligatis: adeóque per exempla elementorum cæterorum, ipsum cœli elementum etiam planissimè ediscatur. Quæ Meteoricæ comprehensio sine explicatis elementis cæteris impetrari minimè potest, sed tota intricata manet, & confusa præceptione intelligenda offertur.

Corallì rubedo quid. Fulmen quid?

Sed de cœlo hoc etiam attendamus, quòd Deus ipsi nomen indiderit *Firmamentum*. Firmamentum enim est cœlum, & omnis ipsius substantia. Veluti etiam, si de terra loquimur, omnia ea, quæ in terra sunt, intelligimus. Cœlum itaque vocatur firmamentum. Et firmamentum est elementum secundum nomen primum. Cœlum est nomen alterum. Hoc autem nomine à Deo vocatum est, vt solidum & firmum esset, atque in natura sua (aliter loco suo) quâ à Deo conditum est, firmiter persisteret. Genuinum ergo nomen id est, quia à Deo ipsi impositum. Deus enim si nomina indit, talia indit sanè, quæ rei ipsi conueniunt. Sic Petrum vocat saxum. Nomen hoc à Deo accepit, non ab homine. Ideò is etiam Petrus est, ac petra manet citra omnem mutationem. Idem etiam de firmamento statuendum est, quòd scilicet idem sit, ac firmiter manens. Et nomen quidem hoc, ipsiúsque virtus magna sunt. Tria enim cætera elementa in firmamentum inclusa sunt, velut ouum in putamen. Terra enim, & aqua, & aër in hoc elemento comprehenduntur, sicut vitellus, albumen, & pellicula obditâ testa excipiuntur. Propter verbum ergo hoc, quod Deus enuntiauit, scilicet firmiter manè (quod est firmamentum) elementa è sede sua excidere minimè queunt. Testa enim ouum continet, vt omnia iuncta maneant, quolibet suam sedem tenente. Testa hæc si confringatur, illa discident, nec erunt, quod fuerunt in testa. Sic ergo per denominationem suam Deus ipse docet, quod firmamento vim indiderit, vt esset testa quædam, qua creata naturæ omnia firmiter contineantur. Magnum enim id onus est, elementa cætera, terram cumprimis & aërem, sustinere & ferre. Verbum ergo hoc, *Firmiter mane*, oppidò necessarium fuit. Hoc enim verbo elementum quoduis in essentia sua & natura stabilitur. Id nimirum cœlum facit. Adeóque mira ista structura est, quòd à corpore diaphano & impalpabili, obscurum & tangibile, imò graue à leui sustineri & fulciri debet. Et simile quiddam hîc ferè fit, quale in aqua, quæ nauem lapidibus oneratam sustinet, ne in fundum mergatur.

Cœlum cur firmamentum vocatum? Firmamentum quid? Petrus à Deo ita nominatus. Firmamentum elementa omnia comprehendit. Firmamenti & oui collatio. Mundus verbo Dei firmatus.

De cœli autem substantia & corporalitate deinceps intelligite; quomodo sustineat. In ouo conspicitis albumen, quod candidum est, purúmque & tenue. Facultatem tamen habet ita continendi vitelli, vt ne loco suo emoueatur is, sed in medio omnino subsistat. Albumen hoc si esset aqua, vitellus deorsum per ipsam cadendo impingeret in testam. Itaque diuersitas facta est in albumine & aqua, vt albumen chaosiam eiusmodi naturam acquireret, per quam nihil decidere posset. Tale & firmamentum est in suo corpore, vt in medio contineat, quod ibi est, ne excidat. Et sicut, siue ouum sursum seu deorsum agatur, vitellus sua sede semper immotus hæret: sic se res etiam habet cum cœlo. Vbicunque versamur, superius & inferius degimus, ac nos vel superiores vel inferiores vocare possimus. Circulus enim nec supremum nec infimum habet, & vna vbique situs ratio est. Et hoc caput, sex suis paragraphis instructum, necessariò mihi constituendum fuit, pro aperiendo introitu ad Meteora, vt intelligeretur, ex quibus elementa condita sint; & quod tres species materia prima sint, & quod numerus ternarius in creationis illicò principio extiterit, & in tria omnia disposita sint: tandem, quòd tres tantum species per artem inuestigari possint, vt sunt sulphur, Mercurius, & sal. Quæ horum causa sit, abundè satis dictum est. De officiis autem singulorum satis in propriis Philosophiæ libris traditur.

Albumẽ vt vitellũ sistat. Circulus non agnoscit superius & inferius.

Sequitur iam deinceps caput de stellis seu Astris, quî scilicet corpora ista ex tribus primis constent, & quomodo fructus cœli sint, ac firmamentum constituant. His enim præintellectis, tradetur postea etiam, quænam illorum respectu elementorum cæterorum, & ipsius hominis operationes existant. Quæ omnia ordine & more explicabuntur Meteorico.

CAPVT III.

De stellarum prima materia, & essentiis.

CVm hactenus de prima materia stellarum & cœli audiueritis, quòd tres sint species in vno corpore, sub vno nomine: iam porrò cognoscite etiam, quale cœlum sit in sua corporalitate. Sed ante omnia ad hoc exemplum animum aduertite. Terra est atra, rudis, crassa, aspera, argillosa, lutosa, impura, sordida, &c. adeò inquam cruda, vt nihil ea crudius sit. Aqua autem est subtilior, purior, clarior, &c. vt per eam visus longè in fundum penetret. Tantò nimirum exquisitiùs clarefacta est aqua præ terra. Præterea aër totus est pellustris, intangibilis, ita exactè expurgatus, vt nihil in eo alienum conspiciatur. Hinc tu iam æstima, quàm magna corporum inter se diuersitas sit, terræ ad aquam, aquæ ad aërem collatæ. Cœlum ergo iam intuere: hoc aëre longè superius est. Itaque

Terra qualis? Aqua qualis? Aer qualis? Cœlum quale.

cœlum

cœlum & terra, quantum quęso (quoad corporalitatem) inter se dissident? Quò crassior terra, eò subtilius cœlum. Quò obscurior terra, eò clarius cœlum, quod elementum est omnium clarissimum: & tamen est corpus, quia corpora etiam sunt ipsius fructus, vt sunt pluuia, nix, grando, fulmen, &c. vbi autem corpus non est, ibi corpus nullum gignitur. Vbi est, ibi gignitur. Iam fulmen non minùs esse corpus liquet, quàm est lignum in terra. Et tamen distant hæc duo inter se, quantum ipsa inuicem distant elementa. Ita videtis, quî sese lignum habeat ad fulmen, ad niuem, non aliter ac lapis ad rorem, &c. Et quantò cœlum ipsâ terrâ subtilius est: eò subtiliores etiam ipsius fructus sunt fructibus elementorum cæterorum, quoad subtilitatem scilicet & operationem. Ex fructibus enim de ipsis iudicatur, vnde prodeant, & quidnam sit illud, ex quo producantur. Arbor enim quæuis seipsam cognoscendam offert per fructum suum. Et à fructibus Philosophia incipit: non à matre inquam, sed à prole. Artifex cognoscitur ex opere suo, non opus ex artifice, sed contra.

Cœlum est corpus, &c. & cur?

Fructus testantur de suo ortu.

Cæterùm de cœlo cùm hactenus dictum satis sit: restat, vt de stellis etiam & ipsarum ortu nonnihil disseramus. Id fiet hoc modo. Videtis nimirum, terram in se nihil continere, sed quicquid habet, foràs supra terram extrudere, ac sua omnia exprom ere. Hoc modo arbores, herbæque omnes ex terra & supra terram existunt, intra terram aurem nihil est. Eadem ratione & ex cœlo Astra omnia enata & producta sunt. Nec stellæ ad cœlum aliter se habent, quàm arbores ad terram. Et sicut arbores pedem habent in terra: sic ex aduerso stellæ in suo elemento pedem non habent. Cuius diuersitatis hæc causa est, quia arboribus opus est, vt fixæ stent, nec suo loco emoueantur, quo plantatæ & collocatæ sunt. Sstellæ autem stare aut quiescere non debent, sed per circulum suum omnino moueri. Itaque sunt orbes, continenter currentes, & fluctuantes, prout à manu DEI proiiciuntur. Sic ergo à cœlo separatæ, & tamen in cœlo sunt. Sicut arbor terræ inserta est, nec sine ea subsistit, sed in ipsa necessariò defigitur: ita similiter stellæ à cœlo non sunt. Suum enim à cœlo elementum habent. Ac vbi suas mansiones habent, ibi versantur quidem, sed indè non prodeunt, nihilo magis, ac arbor ex suo horto. Ex his de stellis cognoscite, quînam in suo elemento consistant, aut incorporentur, quódque fructus sint, vt arbores in terra. Vbi hoc etiam notandum est, tot naturas & societates esse stellarum, quot crescentia terræ sunt. Quoties enim nouum genus arboris: toties natura alia stellarum. Idem intelligi debet etiam de herbis, & omnibus terrenis crescentibus. Hoc ex isto patet, quòd influentiarum & stellarum numero, totidem istiusmodi crescentia respondeant. Et genus quoduis abit in suum simile: nec dissimilia conueniunt: id quod ex Philosophia & Astronomia satis constat. Vnumquoduis enim elementum alteri conforme est, & simile in numero.

Terra omnia extrudit.

Stellæ ex cœlo, vt &c.

Stellæ & arbores, quibus conueniant, quibus non.

Porrò, sicut videtis, ex arboribus procedere fructus, & naturam illo loco vel casu proprietatem & essentiam existere, hoc est, dotem creatam vt scilicet hæc arbor pyra, illa poma &c. proferat: sic eiusdem etiam proprietatis sunt stellæ, quarum alia dat pluuias, alia niuem, alia grandinem, &c. Et hac sorte, quæcunque de cœlo decidunt gignuntur, velut in propriis capitulis & paragraphis demonstrabitur. Iam verò vos Solem aspicite, quid in ipso sit: nempe calor, nos irradians, ipsi ingenitus. Eius enim ea est proprietas, vt sit calidus. Et quale in Æthneis ignibus ac aquis feruidis experimur: talis natura etiam in stellis viget, eò validior & fortior, quò elementum id terra & terrenis superius est. Videtis etiam vicissim, imò sentitis frigus lapidum, crystalli, &c. Simili frigore etiam quædam stellæ pollent, quod sibi congenitum habent. Vtque ad se allicit Magnes: ita attrahentes etiam sunt stellæ in firmamento. Itémque, vt res in terra quædam naturæ sunt siccæ, quædam humidæ: ita per omne firmamentum etiam stellæ aliæ aliisícciores, &c. sunt. De operationibus itaque stellarum ita statuendum est, quod fiant ex congenitis proprietatibus, sibi datis & impressis. Operationes autem eiusmodi ex tribus primis oriuntur, vt deinceps pluribus explicabitur. Falsa ergo & manca illa est Meteorica, quæ de calore Solis, de eius motu, aut aliis generationum modis, per attractionem ex terra factis, &c. nugatur. Non enim pro ipsorum opinione res se habet: sed ea natura est appropriata, dotata, qualis exemplo simili cuius creaturæ data est. Nulla est stella, quæ pluuiam attrahat, & eandem denuò refundat, aut simile quid aliud faciat: sed talia ex congenita ipsis natura fiunt, sicut natura pyri est, edere fructum. Quod Sol exiccat, id in aëre consumitur, sicut aliàs omnia in terra absumi solent. Et sic mors illarum rerum, quæ ex terra prodeunt, in terra est, ita vt omnia destruantur & consumantur: ita similis sepultura est etiam in aëre, pro rebus humidis.

Stella quæuis suã proprietatẽ habet.

Sol natura calidus.

Physici reprehẽduntur.

De æstate præterea & hyeme sciendum est, quòd ipsæ quoque à stellis producantur. Æstiuo enim tempore, stellæ æstiuæ æstatem producunt: contra brumales. Ex stellis æstiuis suprema est Sol, multis aliis stellis calorificis stipatus. Hæ oriuntur per initium æstatis, & calore suo inualescunt. Sicut arida arbor in hyeme nuda est, appellente autem æstate iam gemmulas protudit, iam folia emittit, iam flores spargit, iam fructus gignit: ita stellæ etiam quædam sunt eius naturæ, vt per hyemem instar arboris aridæ squalleant. Quarum tamen si exortus instar, vim suam à Sole mutuantur, ac indies magis magísque calore suo inualescunt. Cúmque ad gradum ascenderint supremum, paulatim iterum deficiunt, ac ipsarum æstus deflagrat. His occidentibus oriuntur stellæ hyemales, suam & ipsæ naturam exercentes, & postea impellente æstate exarescentes.

Æstas & hyems vnde.

Sol prima stella æstiua.

Harum

Harũ vis si intensa est: bruma incũbit gelidior. Si potentes sint stellæ æstiuæ, æstatẽ vrentẽ inuehunt. Sicut enim alius annus alio melior, aut peior est: ita dissimiles etiam sunt stellę eiusmodi, ascensu suo & descensu euariantes. Inter stellas hyemales prima est Luna & suprema, comitatu non leui instructa. Si ergo stellæ deficerent æstiuæ, nulla vnquam æstas foret. Sol enim vnius & iugis caloris est, siue sublimis, siue humilis sit. Nisi ergo stellæ æstiuæ accederent, iugis & perpetua bruma rigeret. Luna siquidem cum suis stellis continenter gelida existit. Vicissitudinis autem causa indè dependet, quòd vtriusque naturæ stellæ sint, quæ mutuò exarescunt, pars scilicet vna in hyeme, pars altera in æstate. Altitudo Solis aut ipsius spatiosior circumuolutio, æstatem minimè profert, sed hanc constituunt stellæ æstiuæ, quæ à Sole tamen suum incrementum sumunt. Itidem & Luna hyemem non parturit per sese, cùm ad hanc producendam nimis infirma sit, velut & Sol ad æstatem. Luna tamen stellarum cognatarum ope brumam concitat.

Luna stellarũ hyemalium prima.

Nec Sol, nec Luna, per se æstatis aut hyemis causa.

Non diuersum quid diei quoque & nocti assignandum est. Dies enim oritur à lumine *Solis*. Nox verò à lumine Lunæ. Diei enim claritatem Deus Soli inseuit, velut & claritatem quandam indidit igni & Lunæ. Idémque in firmamentum lumina duo congessit, Lumen scilicet diei, & Lumen noctis, quorum neutrum alteri simile est, altero candido, altero rubro lucente. Exoriente ergo lumine diei, dies ipsa ingruit, & nox recedit. Lumen enim diei lumina cætera omnia obscurandi vim habet. Et vicissim, diei lumine occumbente, vbi cursum suum à DEO destinatum confecit: ibi lumen exoritur noctis, quod est Luna & tenebræ. De nocte autem ita censebitis, quòd Solis discessio noctem minimè causetur occasu suo. Solis enim splendor adeò fortis est, vt licèt sub mediam noctem tectà sub nobis currat, nihilominùs tamen is splendoris sui refluxum nobis ita datutus sit vt dies dignosci possit, nósque die illo & diurno lumine frui possimus. Hæc itaque nox aut noctis causa est, quòd peculiaris ea natura quarundam stellarum sit, quæ tenebras inducat, adeò crassas, vt nisi Luna præsentiâ suâ obstaret, nihil quicquam à nobis videri posset. Sicut enim densa nubes Soli obiecta lumen diei intercipit: aut veluti eclipsis instans diem obfuscat, & noctem inducit: ita peculiares etiam quædam sunt tenebræ in cœlo, vt quamprimùm Sol occidit, tenebræ eiusmodi inundent, & obscuram noctem inuehant, nisi Luna suo splendore fors aliquid luminis interiiciat. Nox ea tamdiu durat, donec Sol has tenebras ascensu suo iterum discutiat. Quod si etiam accidat, vt propter eclypsin Sol splendorem suum amittat: tenebras nocturnæ stellæ adeò crassas inuehunt, vt Sol easdem perlustrare minimè possit.

Diei & noctis quæ causa. Stellæ diales, &c.

Solis occasus noctis causa non est.

Stellæ noctiternæ.

Eclipsis causa noctis.

Talem ergo stellis Deus cursum indidit, vt à manu ipsius in totius firmamenti orbitam coniectæ, ordinem ac progressum constantem retinerent. Vt enim non cessarent aut feriarentur, fecit Deus, vt absentibus nonnullis, præsentes aliæ suas operationes perficerent. Sic recedente Sole, stellæ nocturnæ operantur & noscuntur. Similiter etiam, si aliæ stellæ in sublimi sunt: aliæ vicissim humiles existunt. Si hæ versantur in exaltatione, illæ sunt in declinatione. Hâc vicissitudine stella quæuis operationem suam, ad quam à Deo præ destinata est, complet & perficit, dum aliæ aliis loco cedunt. Exemplum in Sole euidens est. Ibi enim stella nulla feriatur, nulla quiescit, assiduóque id vniuersæ agunt, vt naturam excitent, & in operationem quotidianam quasi manuducant. Et sicut stellæ irrequietæ sunt: ita quiete carent etiam res naturales, quæ continenter operantur. Etsi verò per noctem quies detur: ista tamen quies saltem res sensu præditas attinet, vt vires recolligant. Nec enim ferre possunt illa, quæ stellæ & sensus expertia alia ne quidem sentiunt. Quanquam sua etiam rebus naturalibus quædam quies data sit, tempore hyemali. Nam & hæ, vbi fructus suos deprompserunt, quiescere videntur. Ista tamen quies vera non est, sed iugiter & continenter operantur illæ, & pro futura æstate nouam generationem & fructuum fœturam adornant. Sic ergo nihil in natura feriatur, sed vniuersa horis ac momentis singulis in strenuo motu sunt. Solus homo feriatur sub noctem, & Sabbatum, propter datum mandatum. Et tamen mandato Sabbati animæ imperatum non est, vt & ipsa quiescat & ferietur, sed quies ea saltem spectat corpus, velut ipsa etiam bruta. Spiritus autem continenter ac perpetuò sese exercere debet, ita, vt nec somno nec Sabbato sopitus ferietur & otietur. Ea creaturarum omnium quoque ratio est: vt licèt corpus ferietur, spiritus tamen ipsarum indefessè exerceatur.

Quies nocturna quib. data.

In natura nihil otiosum.

Ex his omnibus iam concludite, quòd corpora eiusmodi, ex quibus procedunt dies & nox, æstas & hyems, & cætera omnia, de quibus aut iam dum diximus, aut deinceps dicemus, corpora nempè trium primorum, horum omnium causæ sint. Sol est sal perspicuum & diaphanum, ex tribus primis clarificatum, extractum, & ab omni obscuritate emundatum. In ista massa quicquid obscuritatis & tenebrarum inhæsit, id omne aliò digestum est, vt lucidum & clarum omne in massam vnam colligeretur, in vnam etiam, quicquid tenebrosum. Sic si album & nigrum permiscentur, nec album nec nigrum prodit, sed color quidam, minimè perfectus, veluti cinereus aut cæsius. Si autem iterum separantur: integrum vtrumque, tam album quàm nigrum, iterum prodit. In silice latet lumen, etiam in pyrite, etiam in marmore. Tenebræ tamen obstant, vt non flagrent. Nullum enim in his lumen animaduertitur. Si tamen lumen seu scintilla excutiatur, tunc seorsim est lumen, splendorem exerens, & lapis seorsim manet tenebrosus. Sic ex massa primæ materiæ elementi cœli extractus fuit splendor: & splendor quidem candidus digestus

Sol quid

Lumen est in silice, &c.

Solis & Lunæ splendor vnde.

gestus in Solem: ruber verò in Lunam & stellas. Et distributionis ea seruata fuit ratio, vt diaphanitas & perspicuitas candidi in sulphure, sale, & liquore instar spiritus extraherentur, & inde Sol constitueretur. Postea splendor rubri in corpus sulphuris positus, & rubea diaphanitas ac perspicuitas in corpus sulphuris rubei congesta fuit. Ita sal est corpus Solis: sulphur est corpus Lunæ: liquor est corpus tenebrarum. Hoc etiam insuper nobis tenendum est, quòd DEVS in prima materia res vniuersas inexistere fecerit. Easdem tamen iterum separauit, & quodlibet id esse iussit, quod esse debet. Sex itaque diebus operatus est DEVS, donec extraheret, separaret & formaret vltimas materias ex materia prima, hoc est, vniuersas creaturas, quas vsque ad finem mundi durare iussit. Idem ergo Deus est, qui initiò res omnes in vnum creauit & congessit, & postea sex dierum spatio, quicquid in illo confusum latuit, extraxit ac digessit.

Deus sex diebus omnia fecit.

Et hoc omnino attendi exemplum oportet, quia intellectus noster naturalis profundiùs penetrare non potest. Figulus argillam tractat. In argilla autem latent multa, eáque varia instrumenta & vasa, ita vt ex eadem argilla mille & his plura instrumenta fingi queant. Sculptor tractat lignum, ex quo fingit, quicquid lubitum est, solâ illa scientia fretus, qua præcidit & separat, quæ superflua sunt. Sic & Deus ex massa & materia vna creata omnia finxit, extraxit & separauit. Nec præsegmina hîc vlla inutilia relicta sunt, verum vniuersa in materiam abierunt vltimam. Ideò sex etiam dies operando insumpsit. Hoc spatio, quicquid ad stellas pertinebat, extraxit, & ex eo stellas fecit. Quicquid lumini conueniebat, in lumen formauit, & inde tenebras amolitus est. Eo ingenio quælibet in locum & naturam suam digessit, vt iam creandum nihil amplius supersit, sed creatorum numerus secundum omnia genera & substantias penitus completus sit. Vbi rei iudicium ex hoc exemplo desumendum est. Terra est nigra, fusca & sordida, parum nitida aut pulchra. Et tamen in ipsa latet viride, cœruleũ, candidũ, rubrũ, &c. colores summatim omnes, nec quidquam est, quod in ipsa non condatur. Appellente iam vere & æstate, colores hi omnes erumpunt, quos tanta varietate in terra latere, nemo quisquam vnquam credere potuisset. Iam sicut ex atra terra huiusmodi nobiles & subtiles colores egrediuntur: ita multiplices etiam ac infinitæ creaturæ prodierunt ex materia prima, quæ & ipsa in permixtione sua sordes fuit. Videtis enim, quidnam elementum aquæ sit, si in vno per se est. Et tamen ex illa oriuntur omnia metalla, omnes lapides, rubini, lucentes carbunculi, crystalli, aurum denique ac argentum. Quis verò est, qui discernere queat, quòd in aqua sint metalla, lapides, nisi idipsum opus & euentus testetur? Ita & Deus ex tribus primis extraxit, quicquid in illa condidit, aut vnum quodlibet in prædestinationem & mansionem suam disposuit & sequestrauit.

Figuli exemplũ

Sculptoris exemplum.

Terra omnes colores continet

Aqua omnia metalla & lapides habet.

CAPVT IV.

Quid in stellis de viuentibus speciebus.

QVandoquidem hactenus de sensu carentibus regionis Meteoricæ creatis pertractauerimus: iam deinceps etiam docendum nobis restat, quòd & sensu prædita, hoc est, viuentia, sese mouentia, rationalia creata in iisdem regionibus Meteoricis versentur & degant. Hoc enim ratè sciendum est, quòd Deus elementis omnibus viuentes creaturas ingesserit, nec quicquam inane aut vacuum reliquerit. Non hîc de irrationalibus tantùm, sed & de rationalibus loquor. Ita in aqua degere videtis piscem: in terra talpã. Ex hoc coniecturam facite, diuersum nec in aëre aut cœlo accidere, sed & in his omnino animalia certa viuere, vt sunt in aëre *Matene*, id est, muscæ, in cœlo *Tortelleos*. Præterea etiam viuentes sentientésque creaturæ formâ spiritus: vt in aqua sunt *Nymphæ*: in terra *Gnomi*: in aëre *Lemures*: in cœlo *Pennates*. Et quæ rudiore modo in inferiore sphæra seu globulo nobis monstrantur: ea nobis exemplo sunt, quòd & in sphæra seu globo superiore similia sint & fiant: maximè cùm talia ab ipso euentu, à natura & arte confirmatiùs stabiliantur. De Nymphis autem ac gnomis, &c. hoc loco nihil disseremus, sed Philosophiam hanc in locum alium reiiciemus. Id saltem hîc obiter dictum volui, vt ex doctrina Meteorica constaret, quòd etiam in elementis ipsis intelligentes creaturæ, ratione & sensibus prædiţę versentur & habitet. Proponite vestris oculis multa prodigia, quæ per generationes supernas desuper in terram fiunt: & videbitis, citra eiusmodi intellectum talia euenire minimè posse. Quî enim accideret, vt fulmen rectà in definitum locum decideret, non potius in alium? Ex eo itaque intelligi potest, talia omnino gubernari ita ab intellectu superiorũ. Superi autem sunt *penates*. Quæ iterum hoc fine inculco, vt tandẽ ex fundamento certi simus, solidè sciamus, in firmamento quoq; creaturas versari, instar spirituum sapientiâ pollentes, vt, quæ in mundo aguntur, in firmamento quoq; ipsis nota sint. Nec ista temerè quis admirari debet. Etsi enim de gnomis & Nymphis audita res mira sit, est tamen vera. Et licèt hactenus quidem hominum captum talia effugerint: verè tamen fiunt, & euentu ipso magistro euincuntur.

Viuentia animalia in omnibus elementis.

Matene Tortelli. Nymphę Gnomi. Lemures Pennates.

Rationales creaturæ in elementis, & cur.

Cum ergo ex ipsis operib. talia confirmentur: iam officium est Meteoricorum scire, quòd operationes nonnunquam à superis dirigantur ad hunc vel illum locum, velut à sagittariis quibusdam, ad scopum iaculantibus, idque non semel, sed sæpiùs. Quorum industriam etsi hîc accuratiùs non explicem: in propriis tamen capitulis Meteoricis, quantum potestatis habeant, indicabitur, velut & in Philosphia, ex qua Meteoricus plenum gustum & intellectum sumere potest. Vt autem in capitulis illis Meteoricis rectiùs intelligatur, de quibus equidem superis loquar: perfunctoriè hîc explico, quòd versentur in firmamento, in eóque habitent cum plena sapientia & intellectu, & artibus operationibúsque aliis, naturæ

Superorum quæ operationes.

Superorũ quis locus & status.

naturæ limites transcendentibus. Sic & in nostro globo sunt gnomi, sunt lemures, &c. Non ergo nos soli homines, super terram constituti, humanum intellectum accepimus aut sortiti sumus: sed & alij sunt, eiusdem aut certè maioris sapientiæ nobiscum consortes in iis omnibus, quæ naturam & naturalem sensum spectant. Mirabilis enim Deus est in suis operibus & creaturis, qui sine fine miro impulsu ipsi homini, vt nobilissimæ creaturæ, ista talia philosophari, & in natura indagare mandauit, vt magnalia Dei eò latiùs paterent & diffunderentur. Quod enim hominis opus in hoc mundo gloriosius, quàm in diuinis operibus cognoscendis sedulum esse? nec in iis rebus, quæ diuina non sunt opera, ambulare? Duplici enim ordine opera Dei distributa sunt: In opera naturæ, quæ Philosophia considerat: & in opera Christi, quæ tractat Theologia. Et in his cognoscendis ætas & tempus, quod in hoc mundo nobis datum est, obterere debemus, vt cum pace (al. gaudio) moriamur.

Opera Dei duplicia.

Sed & hoc hîc adducendum est, quòd Deus hominem creârit, ipsique creata cætera omnia subiecerit, attestante id Psalmistâ, dum ait: Omnia subiecisti ipsi, &c. Vbi etsi de ouibus, tauris, auibus in aëre, piscibus in aqua, &c. mentioné faciat: quatuor tamen istorum generũ elementariũ, de quibus in præcedenti paragrapho diximus, ne verbo quidẽ vnico meminit. Vnde liquet, quod illi necquicquam homini subiecti sint. Vana ergo istorum artificum ars est, qui *Saganas* huiusmodi pro suo arbitrio cogere annituntur. Quod faciunt illi, qui magiam suam iactant, quâ illis dominari se posse gloriantur. Hoc enim semel tenendum est, quòd quæ Deus homini non dedit, aut pedibus eius subiecit, is ea domare aut coërcere nullâ vi, nullo nisu possit. Contrà quæ Deus homini subdidit, in ea ius & potestatem habet. Cum ergo de 4. Elementorum Saganis dictum sit, quod in illis habitent, non apud nos homines: iam etiam pandendum est discrimen, quod illis nobiscum sit. Nos homines à Deo creati sumus, intùs forisque cum animâ, sine morte, quam animam saganæ non habent. Humanum quidem intellectum & artes habent, non item humanam animam: sed sunt homines peculij seu brutales. Gnomi omnes hominum artes callent, easq; exercent. Sic & Nymphæ, &c. Animam tamen non acceperunt. Pro quâ redimenda Christus mortuus est. Pro iis enim saltem hominib. mortuus est, per quorum carnem & membra locutus est. Etsi verò hæc iam plùs sint Philosophica quàm Meteorica, de ipsis tamen hîc ita philosophandum est, vt in paragraphis & capitibus propriis eiusmodi operationes eò promptiùs & clariùs citra errorem cognosci queant & declarari. Multa enim passim naturæ adscribuntur, quæ per naturam ita non fiunt, sed per saganas: sicut de his expressa documenta reperiuntur in montibus, vallibus, terrâ, aquis & similibus. Deus enim mirabilis.

Saganæ homini subiectæ nõ sunt.

Saganæ qualem animam habeant. Saganæ sunt homines brutales. Chistus pro saganis non est mortuus.

Et de homine noscendũ est, quòd nullius sis priuatim elementi sit, sed est liber, & ex omnibus elementis viuit, in omnibus illis ambulat, & ipsius causâ omnia creata sunt, ac deniq; omnia eius arbitrio & imperio parere coguntur.

Homo nulli elemẽto addictus.

Gnomi autem manent in terra, & nec aëre, nec aquâ, nec cœlo frui possunt, veluti Talpa. Nymphæ in solis aquis degunt, vt haleces. Lemures in solo aëre, vt volucres. Homo autem non est in elementis corporaliter, sed liberè versatur super terrâ, non intra eã: sub cœlo, non in ipso: iuxta aërẽ, nõ in illo: & tamen in omnibus quatuor est centrũ, in quod omnes operationes, omnes refluxus, omnes radij impingunt. Sed &, quoad intellectum, hominũ & saganarum certa discrepantia est, scilicet inter vtrorumq; sapientiam, artes, operationes & mansiones. Quod iterum hoc fine adduco, ne quisquam fors hominum cogitet, nullum præter se esse alium metallarium, cum ipsis hominibus gnomi multò præstantiores metallarij sint, vt qui in metallis mediis habitant. Sic nec homo solus nouit, quæ in aquis sint & gerantur. Hæc enim exactiùs nôrunt Nymphæ in aquis degẽtes. Idẽ etiam de Lemuribus & superis similiter iudicandum est. In suo enim elemento & firmamento omnes ipso homine peritiores sunt. Homo de iis saltem philosophari scit, quæ ad ipsum fiunt aut geruntur, aut efferuntur, vt sunt herbæ & gramina, ex terrâ: mineralia ex aquis progenita; Item, quæ aër & firmamentum demittunt. In hisce enim tantùm Philosophia eius occupatur. Saganæ autem de iis philosophari & operari sciunt, quæ in materia primâ latent: quòd multò sublimius & præstantius est, quàm philosophari de materia vltimâ. Etsi verò & homo materiam primam intelligat: idem tamen hîc fit, ac si quis è distanti Fabricã ferrariam introspiciat: vbi peritior & certior est, qui in fabrica habitat & operatur, quã qui foris introspicit.

Saganarũ quæ propria loca.

Homo elemẽtorum centrum.

Gnomi optimi metallarij.

Saganarum industria.

Vt verò, quid vlterius in stellis, hoc est, firmamento habitet, liquidiùs adhuc & pleniùs edisseram: proponẽdus vobis est etiam Vulcanus, qui Fabricator est & Architectus rerum omnium, cuiusque habitatio non in cœlo tantùm est, hoc est, in firmamento, sed in omnibus æquè elementis cæteris.

Vulcanus in omnibus elemẽtis Faber.

Hic autem primum adducto exemplo vobis expediendus est. Hominum ea sors & ratio est, vt nihil præparatum habeant, sed in vltimam materiam omnia omnino reducere cogantur. Sic, si domo opus est, ad eam exstruendam subiecta omnia conquirere & adornare is necesse habet. Sic omnia in omnibus homo laboribus susceptis moliri cogitur, velut & Propheta attestatur, dum inquit: Manus tuorum laborum gustabis: & in sudore vultus tui comedes panem tuum, &c. Hoc onus vt homini impositum est, sic illud gestat. Præterea alius quidam etiam requiritur, qui res eas faciat, quæ homo aliter facit, & vsurpat. Sic opus est, aliquem dari, qui herbas & gramina loco Dei producat seu faciat. Sicut enim domum homo sibi ipsi exstruit, non Deus homini: sic aliquis est etiam intra terram, qui facit ea, quæ ex terrâ prodeunt. Talis quispiam etiam in aquâ est, qui composita eius congerit. Talis quoque in aere & firmamento. Nec enim satis est nos dicere, Deum ita ordinasse, vt quotannis res emergerent. Hoc quidem non falsum est. Constituit tamen quendam Deus & ordinauit, qui talia faciat, formet, corporet, ordinet, vt opus illud deinceps vi naturæ excrescat.

Homo laborib. omnia quærit.

Quantò minùs enim ipse Deus homini tunicam non consuit, sed operi huic sartorem præfecit, tantò minùs etiam sine laboratore aliquo gramen emerget, & in formam suam reducetur. Ergo, qui ista ita ordinat, & ex semine in vltimam naturam deducit, Vulcanus est. Quæ nostra philosophia etsi quidem nouitia videatur: nihil interest. Philosophia siquidem Aristotelica, nugis & mendaciis, inconditisque deliramentis plurimis, contra naturæ lumen fœdè pugnantibus, tota conferta & infarcta est. Nullius ergo verbo simpliciter & absolutè fides nuncupanda est. Spiritus enim spirat seu animat vbi vult, non in vno tantùm, alteróve ac tertio, &c.

Philos. Aristotelica nugax.

Porrò autem de Vulcano firmamenti tenendum est, quòd is in potestate sua habeat Tres primas, in vnica materia primâ, ex qua in firmamento, vbi habitat, facit & producit omnia, quæ facere ipsum Deus iussit. Is componit, dispensat & ordinat pluuiam, niuem, pruinam, grandinem, fulmen, & quæcunque aliæ cœli operationes sunt. Harum siquidem omniũ is sculptor est, est faber & structor. Vulcanus iste spiritus non est, non est etiam persona. Et secundum hæc differt à sagauis. Sed & laborator, qui nihil aliud agit, nisi vt naturæ vacet & studeat, ex eaque producat, quæ intra ipsam sunt, aut quæ Deus illi indidit, vt educantur in vltimam materiam. Et operarius iste sese habet vt ignis, qui operatur in rem quamlibet sibi impositam: colliquat metalla, consumit ligna, & mutat ea in vitrum, & varia præparat, ac nec est spiritus, nec anima, nec persona. Nihilominus tamen vi præditus est res varias variè præparandi, transmutandi: estque Vulcanus, subiectus homini. Vulcanus autem elementorum cogi non potest, vt homini obtemperet, sed pensum & officium suum omne in natura exequitur. Sicut autem homo laborem suum vsque ad vltimam materiam intendere cogitur, & vera genuinaque materia vltima per hominem fieri debet: ita Vulcanus elementorum vltimam suam materiam aliam non facit, quàm quæ apud hominem materia est media, ex qua materia media homo materiam vltimam præparat, ad quod opus omnino requirit Vulcanum, hoc est, ignem, qui Vulcani vices obit. Is autem Vulcanus dicitur ignis, qui mediastinus est ac famulus artium naturalium, quas homo nouit, adeoque locum Vulcani naturalis elementaris supplet. Quod verò exemplum de Vulcano ignis adductum docet: id similiter etiam intelligi oportet de Vulcano elementato, qui solus sine ope aliorum, sua opera perficit, velut & ignis metalla liquat, solus, quod homo non potest, aut exurit lignum, quod itidem nequit homo. Substantia huiusmodi, quæ Vulcania vi & proprietate polleat, in natura omnino necessaria est, vt ex ea aliquid fiat & progignatur. Citra ipsam enim nihil producitur, sed omnia torpent & emoriuntur, nec ad præfinitum finem suum perducuntur.

Vulcani opera in firmamento.

Vulcanus quo differat a Saganis.

Vulcani & ignis collatio.

Vulcanus ignis est seruus artiũ naturali.

Vulcano cur natura opus sit.

Sed quæ plura in natura sint, aduertite. Etsi enim hîc Meteoricam saltem mihi describere proposuerim: tamen & accessoria alia Philosophia opus est propter intellectum exemplorum. Ita discurremus. In Firmamento natura adhuc alia latet, quæ se exerit in suis proprietatibus, ac more Vulcani Ignei operatur, ita scilicet. Videtis nempè, quòd pluuia de cœlo faciat enasci herbas & gramina, sine quâ illa perfici minimè possent. In pluuia illa vis ac natura inest, quæ illicò in gramine ac terræ crescentibus erumpit. Sic ergo, quod Vulcanus terræ fabricat, id vegetatur & protruditur à pluuiâ, ita vt indies crescat & augescat. Et vis hæc augescens, aut crescens natùra, virtus seu vis est alia, non Vulcanus Igneus, sed Iliaster: qui nec ipse est spiritus creatus, nec persona, nec anima, sed tantùm virtus quędã ita operans. Ita vicissim in natura vis alia est, quæ separat & extrahit florem seu herbam ab alio flore seu herba, vel etiam materiam ferri à materia plumbi. Vis ea est *Archeus*, qui omnia in suam essentiam ordinat, vnumque ab alio secernit, vnicuilibet semini dans, quod opus est, hoc est, Vulcano terræ instrumenta sua ad necessitatem confert. Eodem modo & Iliaster est in firmamento, velut & Archeus, cũ Vulcano firmamẽtali. Vt enim quæ cœlũ gignit perfecta fiãt, adest Vulcanus, adest Iliaster adest Archeus, qui opus totum perficiunt & ducunt vsque ad locum debitum. Ita generantur pluuiæ, niues tonitrua, &c. omnia ab ipsis fabrefacta. Quæ si in fabrica illa perfecta fuerint, ad nos deorsum mittuntur. Nostra enim causa operarij illi vigilant nocte dieque, & ex mandatu Dei nostri curam gerunt. Atque vt eò prudentiores euadamus, nec in vita piâ ac Deo placente impediamur, citra nostram omnem curam, omnem laborem & sudorem ista ad nos omnia descendunt, nec vel minimus ad nos flosculus penetraret, Deo non singula ita dispensante & largiente.

Pluuia vim habet vegetandi herbas &c. Iliaster &c.

Vis separans &c.

Archeus.

Præterea autem iam omnibus factis, & in manum hominis traditis, vis quædam superest consequens, quæ manet in rebus, Archeo, Iliastro & Vulcano etiam discedentibus. Hæc est essentia, hæc sunt magnalia, quæ in natura abscondita latent, varia certè & multiplicia. Genuinum tamen illius nomen est, *Essentia*, quæ supremis etiam inest fructib. & materiebus vltimis. Porrò à veritate non abest, quod dicunt, non omnia sine medio homini conducere, sed cum medio. Pluuia enim sine medio homini non confert, sed per medium, hoc est, folia & herbas ac gramina, &c. Idem similiter etiam de reliquis impressionibus Meteoricis intelligi debet. Quoddam tamen genus in cœlo est eorum, quæ homini commodant, nec fructus sunt tangibiles, visibiles aut materiales, sed rectà ingrediuntur in hominem, veluti Sol suo splendore. Sicut autem Sol operationem suam omnium manifestissimè & euidentissimè & super stellas omnes reliquas exerit: ita huius naturæ cæteræ quoq; stellæ sunt vt veluti Sol, per suos radios efficaciter operentur in homines insensibiliter quidem & inconspicuè, verè tamen & efficaciter, quod cùm ex euentu, tum Astronomiâ satis patet. Eæ autem impressiones sunt, ideò, quod homini ferendæ & tolerandæ, omninoq; admittẽdæ sint, velut æstus in canicularibus, frigus in hyeme, similiter & Pestes, Febres, &c. Præter has sunt etiam inclinationes, quæ

Essentia

Impressiones quid.

Inclinationes quid.

quæ inuadunt. Ideò verò, quia non imprimunt, impreſſiones non ſunt, ſed inclinant ea, quæ homo facit aut facturus eſt. Inſuper ſunt etiam Generationes, fructus nempè Meteorici ſtellarum. Et quamuis omnes Aſtronomici, omnes Meteorici ſint: diſcrimen tamen in eo eſt, quod Aſtronomiæ commendentur pro ſua parte inuiſibiles: & viſibiles pro ſua parte Meteoricæ. Iam ergo, quæ in ſtellis ſint, vel non ſint, comprehenſum eſt. Et quilibet ita ſtatuat, quòd, quæ in Meteorica non reperiuntur, pandantur in Aſtronomia. Sic enim omnia conueniente ſuo loco tradita & explanata ſunt. Quæ autem plura de parte Meteorica cognoſcenda ſunt, ea deinceps in ſuis paragraphis, & capitibus explicabuntur.

Generationes quid.

CAPVT V.

De Generatione Ventorum.

ABundè ſatis hactenus principiis Meteoricis explicatis & percognitis: proximum iam eſt, vt etiam de Meteoricis generatis & generationib. aliquid tradatur. Primò autem de ortu & generatione ventorum, à prædeſtinatis ſuis circulis prodeuntium, ſcribemus. De his ita attendite. Orbis & circuli ventorum partes 4. ſunt: vna reſpicit ortum: altera occaſum: tertia meridiem: quarta ſeptentrionem. Circuli autem ea ratio eſt. Sicut in firmamenti medio duo elementa, terra & aqua, poſita ſunt, & inter elementum cœli & globum inferiorem, elementum aëris conſiſtit: ſicut inquam terra in medio ſita eſt, quam cœlum vndiquaque ambit: ita ſecundum planitiem tranſuerſim procedit aut excurrit circulus in medio cœli, & terræ aquæq; ambitu ſimili. In exemplo rem intelligetis. Onũ accipite, id ponite in alterutram baſin, & non deorſum, ſed tranſuerſim medium quærite per ambitum oui, ita vt in medium illud vitellus quoq; incidat aut propendeat, ſicut hoc ipſa diſtributio docet. Eodem modo notabitis, ipſum quoq; cœlum circulo quodam mundum ambire. In hoc circulo conſiſtunt ventorum Matres, & loca, ex quibus venti ſurgunt, qui prædeſtinati ſunt. Hi ſi egreſſuri ſunt, à circulo illo ſpirant in globum per elementum aëris. Dum autem perueniunt ad rotunditatem globi terreſtris, & impingunt, fieri poteſt, vt venti aut infra globum conciteutur & impellantur ad eos, qui infra nos habitant, aut ſupra globum ferantur ad ſuperiores: aut in partem vtramq; diſtrahantur per globi ſublimitatem aut humilitatem. Hoc modo incitantur venti per aerem vltra mare & terram, tamdiu, quamdiu ſufficit, donec ſcilicet ob viæ diſtantiam & motum vehementem aut conſumantur, aut diſpellantur, aut ita exſoleſcant, vt materia nulla amplius reliqua ſit.

Vẽti quadruplices ſunt.

Circulus ventorum vt ex quo comprehendatur.

Venti vt ſpirent.

Quælibet quatuor harum partium peculiarem ac ſibi propriam naturam habet. Pars enim orientalis calida eſt & ſicca: non quod id à Sole acceperit, vt calida & ſicca ſit, aut, quod orientem occupet: ſed quod talis ipſius natura ſit, ex tribus primis deducta. Ideo etiam in vero Euro & ipſius comitibus natura ac operatio alia nulla deprehenditur, quàm calida & ſicca. Contrà verò, Zephyrus, ad ſolis occaſum, frigidus eſt & humidus, non quia ex occaſu oritur (Orientis enim & occidẽtis vna eademq; eſt cõplexio) ſed quia ventorum materia in occidente frigida & humida creata eſt. A ſeptentrione venti ſpirant frigidæ & ſiccæ naturæ, quâ etiam regiones illas inficiunt: non quod venti à regionibus ita temperentur: ſed quod regiones à ventis naturam illam accipiant. Auſter in meridie eſt calidus & humidus, ſeptentrioni contrarius: non quia ibi multum aquæ cumulatur, aut loca vda & humida ſunt, ſed quod talis intima ipſius natura ſit, quę generationes ſimiles profert. Obſeruandum ergo hoc eſt, quòd venti naturam nullam extrinſecus aſſciſcant, ſed ex ſeipſis ita temperati ſint. Quod ſi auſter naturæ ſiccæ eſſet, vt Boreas, à nulla humiditate imbui poſſet, ſed ſiccus perpetuò maneret, nullo maris reſpectu habito. Ita pariter, ſi Boreæ natura inſita humida eſſet, nunquam ſiccus fieret, vtcunque ſeſe regio illa haberet. Generationes ergo ventorum ſunt in circulo, à propria ipſorum natura: fiuntque à ſtellis, & ſtellæ ſunt iſtorum matres. Stellæ huiuſmodi innumeræ ſunt in parte Boreali, Euroali, Zephyrali & Auſtrali: non vna inquam, non tres, ſed infinitæ, vt numerari nequeant. Ab his venti omnes prodeunt. Etſi autem venti quoque ſuſcitentur à ſtellis aliis pluuialibus aut grandinalibus: circulo tamẽ illi non annumerantur, vt quatuor cardinales.

Eurus, calidus & ſiccus, & cur.

Zephyrus frig. & humidus & cur.

Boreas frigidus & ſiccus. Auſter calidus & humidus.

Venti naturam ſuam vnde habeant.

Stellæ ventorũ infinitæ.

Quandoquidẽ verò hactenus de ſcaturigine vẽtorũ, eorũq; loco diſſeruimus, quòd ab extimo cœlo trans mare & terram flent per medium aërem: iam conſequenter etiam addendum eſt, quod ſtellæ illę vim habeant generandi ventos & diſponẽdi pro natura ac proprietate ſua. Sicut enĩ arbor ſuos fructus profert & edit, ex natura intima, quæ conſiſtit in ligno & medulla: ipſius ſic idem ſimiliter etiam de ſtellis cenſendum eſt. Semen autem ventorum eſt prima materia, trium primorum, nempe de ſale, ſulphure, & Liquore. Hæc tria ſunt matres, ex quibus naſcuntur fœtus, quos ventos nominamus, ſulphur nempe, liquor, & ſal. In partibus ſeptentrionalibus illa ſunt naturæ frigidæ & ſiccæ: in meridionalibus calidæ & humidæ: ad eurum calidæ & ſiccæ: ad Zephyrum, frigidæ & humidę. Qualis enim trium primorum natura eſt, talis & ipſorum fructus. Præterea noſcendum eſt ventos ex ſuis ſtellis oriri pro temporis & periodi ratione. Etſi enim iam magis, iam minùs ſpirent: ſine tamen certis & ſtatis temporib. dominantur, prout maturantur & ſui temporis proprietatem accipiunt. Trium enim primorum naturam retinent. Et tamen, quia longinqua interdum via promeant, virib. detritis ſæpiùs laſſantur, & quandoq; infirmiores perflant. Sic Boreas ſuã in ęſtate proprietatẽ habere aut retinere non poteſt, quia à ſtellis æſtiuis calefit. Retinet autem ſuam naturam in hyeme, quia vis eius à ſtellis brumalib. non infringitur. Si ceſſura eſt hyems, vim ſuam retinet tamdiu, donec à ſtellis æſtiuis temperetur. Si Boreas eſt ſulphureus, ſulphureos morbos infligit. Si eſt ſalſus, labra findit & os, ac in proprietate ſua fit velut guttæ ſalis à carne ſalſa: vnde multas ſcabras & Alopezias, &c. immittit. Auſter etiam ſuo tempore ſaluberrimus eſt, nempe in vere. Sic ſuum cuilibet peculiare tempus eſt in anno, quo gignitur & operatur citra ſui diſſolutionem.

Venti ſunt ſtellarũ fructus. Ventorũ quod ſemen.

Ventorũ natura vt infringatur.

Venti quomodo in externis rebus cognoscendi.

Hos ventorum exortus exemplo probare terrestri potestis. Videtis enim aquam in olla bullientẽ, ventum emittere: veluti certũ est, ventum gigni ex rebus omnib. ebullientib. siue siccis siue humidis. Aqua quę coquitur, ventum gignit calidum & humidum, sicut hoc res ipsa docet. Coctura sicca (quæ Alchimistis nota est) ventũ gignit siccum. Pro horum ergo exemplo attendite, quòd Vulcanus igneus in stellis coquat tria prima, qualia secundum naturam sunt. Hinc fit, ventus, cum suis proprietatibus, sicut Igneus etiam Vulcanus in ligno operatur. Et Igneus Vulcanus ventus ipse est. Ex tribus enim primis constat. Vbi tria prima desunt, ibi Igneus deest. Similiter est etiam in stellis ventorũ. Hinc colligendum est, quod Vulcanus Igneus nihil sit aliud, quàm sulphur, sal nitrum, & Mercurius. Iã, si scintilla ignis in tria ista cadit, actionẽ ille suã orditur, & officiũ suũ facit ac exequitur, prout tria prima disposita fuerint. Aliud enim est sulphur ligni, quã sulphur ventorũ: aliud salnitrũ ligni quàm salnitrum ventorũ: aliud Mercurius ligni, quàm Mercurius ventorum. Qualis iam cuiusq; natura, talis operatio. Quicquid enim crescit, ex hisce tribus est. Ante omnia ergo opus est, tria prima rectè cognosci. Secundum enim naturam suam, rerum omnium matres sunt. Porrò nemo est, qui non videat, quantopere vulgaris ignis operetur in communi sulphure, sale & Mercurio. Quantò autem magis is gradatus est in prima materia firmamenti? Quantò est fortior & potentior? Certò ergo statui debet, ventorum nullam aliam generationem esse, quàm si tria prima à Vulcano cõmouentur & aguntur in suam operationem. Tunc enim illa tria in actionem ducuntur. Hæc actio ventum progignit, & eidem suam naturam indit, vel calidam, vel frigidam, vel humidam, vel siccam, vt dictum est. Et sicut ventus oritur ab igne, ceu diximus, ita idem hìc etiam intelligit debet, Deus enim generationem firmamenti tali conditione & proprietate constituit, vt tria hæc vniuersa gignerent & parerent in suis locis, in quos à Deo ordinata sunt, & cum suis operationibus in centrum terræ contenderent.

Vulcanus Igneus quid.

Venti quando & vt fiãt.

Sed vt Vulcaniam hanc operationem rectè intelligatis, exemplum terrenum attendite. Nouistis, sulphur esse ignem, qui ardeat. Nouistis etiam sal nitrum ardere: similiter & Mercurium: ac omnia tria naturæ igneæ esse, donec perueniant in operationem suam, hoc est, in vltimam suam materiam. Iam sulphur concipit Vulcanum igneum. Et quia cætera ipsi conserta sunt, ideò vnum cum altero mouetur, & simul omnia tria in ignem facessunt. Ignis autem coquit ventum. De terrenis enim trium primorum manifestè animaduertitis, quomodo impetum, motusque ac tempestates concitent. Vnde sequitur, in generatione ventorum stellas esse phiolas & cucurbitas, continentes in sese Meteoricum sulphur, Mercurium & sal pro conditione æthereã, quæ per Vulcanum æthereum in istis phiolis operantur. Ex operationibus hisce æthereis nascuntur opera æthereã, qualia sunt venti, qui expelluntur ex istis concauitatibus, sed rariùs ad globum inferiorem, nempè pro naturã & fortitudine istarum trium

Stellæ sunt phiolæ: tria prima ipsarũ contentum.

rerum primarum. Ex terrenis itaque exemplis iudicium facite de operationibus firmamentalibus, non quidem secundum gradum vnum; sed quantò cœlum sublimius terrã est, tantò ipsa etiam est validius. Et quantò cœlum plùs claritatis habet vltra terrestrem crassitiem: tantò sublimiùs quoque gradata & intensa eiusdem est operatio, tantoq; plùs mutata in tribus speciebus seu rebus. Terrenum ergo exemplum ad Meteoricam hanc intelligendam sufficit: eaque per illud satis declarata est. Vbiq; enĩ ita cõparatũ est, vt, quod oculis nostris inexploratũ est, per exploratius & certius aliud intelligendũ & demõstrandũ fit. Sic & terrena operatio satis nobis superque cognita & intellecta est. Ea autem pro exemplo & similitudine adducenda, vt id quoque inde percipiatur, quod simile quidem est, nec tamen oculis nostris expositum. Ita & Christo placuit per parabolas suum nobis verbum denuntiare, per quas parabolas plus aliquid & maius intelligi debet. Sic ego quoq; terrenũm firmamentali adhibeo, quod, vt terrenum, æquè quoque caducum est.

Cœlum terra multo virtuosius.

Ignotum per notius docendum.

Scitote autem, quòd hora & tempus istorũ ventorum generationis ex parte oppidò, ac ex fundamento per Astronomiam & ipsius species cognosci queat. Et tamen id Meteoricum non est, sed est Astronomicum, quo etiam negotium iam relego. Si autem venti spirant, pergunt ad loca sibi deputata & consentanea. Multaque concordantia multum validi venti producit. Sæpè concordare & generare, est sæpè ventos excitare. Multæ species & fortis Vulcanus, gignunt magnos & impetuosos ventos, qui domos etiam & arbores deiiciant. Ventus enim secundum naturam suam æquè corporalis & substantialis est, ac materia vel lapis è sublimi deorsum exturbatus. Et licèt aliud quidem corpus habeat lapis, aliud ventus, nihil tamen ad hanc rem interest. Nam & ventus corpus est, corpus aliud quatere & deiicere potens ceu corpus aliud visibile. Nec enim visibile tantùm corpus est: verùm cum visibili etiam inuisibile à Deo conditum, corporeum existit, sub diuersa quidem specie, cum virtute tamen æquali. Aqua enim, vtcunque mollissima sit, grande tamen ligni pondus sustinet, ac vasta in riuis saxa proiicit & emotat, licèt tenuis & mollis sit. Similem virtutem venti quoque habent. De ventorum ergo origine concludendum est, quod in solis stellis ventosis nascantur, & Vulcaneo opere, suo tempore maturentur, & in centrum globi erumpant, vt, quæ contingunt obuia, in naturam suam & proprietatem conuertant. Sic Boreas coagulat: Auster resoluit: Eurus conseruat: Zephyrus putrefacit. Operationem enim suam perficiunt, prout insitam sibi naturam habent. Quod si spirent eiusmodi temporibus, quibus malitia innata ipsis adimi & temperari queat: tunc insigne nihil moliuntur aut perficiunt.

Venti vnde multi & validi.

Venti sunt corporei.

Ventorũ vis exemplo aquę docetur.

Boreas coagulat Auster resoluit &c.

Quando ergo venti ex suis emunctoriis in circulo ventoso erumpunt (quemadmodum sedium eiectio ab homine) primo exultu mare transpirãt. Circulus iste verò rectã mare nõ transit: sed adeò latus est, vt infimum quoq; circulum inferioris globi, hoc est, tertium *peroledum*, supernè & infernè attingat. Itaq;, quia superior

Peroledus. tertius *peroledus*, & *peroledus* tertius inferior, medium ipsum quoque constituunt: ob id *peroledi* medij corpus æquè facilè feritur & tangitur, ac ventus ex latere secedat, siue supernè siue infernè siue hoc vel illo latere, siue regio Arctica sit, siue Antarctica. Tertius ergo *peroledus* quando feritur, ventus impellitur in aquam, quo hæc mouetur adeò, vt sursum deorsum pro sui impetus modo aquam penetret, altera parte supra aquam manente. Sed & illa pars venti intra aquam non manet, sed foràs ex aquâ prodit in aërem, istoque transitu mouet cietque tempestates in mari & fluminibus. Tēpestates qui fiant. Vēti vis mira. Non enim ita irrupisse debebat, sed super aquis spirare. Interim, sicut impetu suo fertur in aëre: ita etiam in aquis: vnde in mari fluctus & vortices concitantur, multò grauiores & formidabiliores, quàm in fluminibus. Attollit enim aquam, eamque in sublime iactat: nec quisquam scire potest, quanto robore aquæ sese inseruerit. Valido enim suo impetu euincit aquas, quibus ob id opus est, vt cataractas & cauernas moliantur, quò expeditè in corpus elementorum erumpere is possit. Non autem per cauernas perpetuò ventus omnis erumpit: sed adeò subtilis est, vt etiam poros terræ penetret, & peruadat muros ac parietes, sicut euidens ac in propatulo est. Eàdem tenuitate perrumpit etiam montes & scopulos, si super aquis feratur.

Sed de hac re plura notate. Quicquid venti in aquis remanet, nec ex illis iterum exspirat: id penetrat in terram, quam permeat & pertundit tamdiu, donec aut alicubi exitum inueniat, aut in seipso consumatur: vnde terræmotus generantur. Terræmotus vt fiant. (Quanquam hæc terræ motus causa nec vnica, nec sola sit.) Eodem modo enim ventus terræ motum ciet, quo concitat in aquis fluctus. In quibus si stent naues aut triremes, illæ simul contremiscunt, nec statione firmâ frui queunt. Dum ergo firmiter & æqualiter stare non possunt: motus iste est aquæ motus. Eadem ratione per poros terræ, siue maiores, siue minores, &c. ventus terram quoque concutere nouit, licet non æqua facilitate, vt aquam, quæ procliuius cedit instanti & deflectit. Quicquid enim nascitur, consumendum est, & finem habet. Ita suum terminum etiam ventus habet, quem transgredi nequit, sed illo instante emori cogitur & exspirare. Sciendum ergo est, terram ipsam per se ventos non gignere, sed impulsos suscipere. Et licèt quidē Vulcanus in ipsa quoq; terra & aquâ sit: in his tamen non est fulguralis. Vulcanus in terra nō est fulguralis. Fulguralis enim tantùm est in firmamento; in quo tempestualem impetum molitur. Hæc vis & natura est venti, qui vim habet, omnes lapides, omnia metalla penetrandi, & peruadendi terram, ac omnia, nullo excepto, Cui quicquid obnititur, id dissipat aut deiicit. Sicut enim puluis pyrius facit incensus, vt & Bombarda & tellus inconcutiatur & contremiscat, nullo quoque impetui ipsius resistente: ita pulueris illius instar est etiam sulphur, sal, & Mercurius, quorum violentiæ nihil obluctari potest. Et licet nec ignis sint, nec fument, nec crepent sunt tamen puluis pyrius æthereus, genitus ac prodiens ex cauernis & emunctoriis cataractarum & stellarum ventosarum Vulcaniarum. Estque adeò ventosum salnitrum, sulphur & Mercurius, quæ omnia mirabiliter perficiunt. Citra tres enim has species impossibile est quicquam fieri. Discrimen tamen in hoc est, quòd alterum est naturæ terrenæ, alterum conditionis & proprietatis æthereæ.

CAPVT VI.

Da generationibus vndarum.

Similis causa & origo atiā pluuiarū est. Sunt enim stellæ quædā pluuiales, aut pluuialibus congeneres. Stellæ pluuiales, &c. Eiusdē omnino illę modi ac formæ sunt cum stellis Ventosis, similiter ex tribus primis, vt prima materia, constitutæ, & ad pluuiam ordinatæ ac separatæ. Sicut arbor sui fructus modis omnibus exemplum perfectum, certum & verum exhibet: ita visibile hoc, quod apud nos est, & inuisibile, quod supra nos est, simili & eodem pacto intelligenda sunt. Nam quod dicunt, pluuiam esse exhalationem, factam ex infernis aquis, quæ ascendens iterum destillet; id iam planè nugatorium est. Philosophorum opiniones de pluuia, refutantur. Causa siquidem rei iam ex antè dictis satis patet. Sic quinimo statuere debemus, quòd cuiuslibet pluuiæ sua quædam peculiaris origo sit, & noua generatio eius, quæ antea non fuit: non secus, ac Pyrum, quod hoc anno nascitur, præterito nondum fuit, nec vnquam antea extitit. Sic etiam semina sunt, sese inuicem consequentia, quæ suos pariunt fructus, tempore eo, quod Deus præstituit. Porrò autem stellarum numerus enarrari minimè potest. Stellæ numerari nequeunt. Totum enim firmamentum illis refertum est, per vniuersas totius globi regiones distributis. Et quanquam vsu veniat, vt in regionibus nonnullis pluuiosarum stellarum effectus non semper procedat, sed aut rarò inibi aut nunquam pluat: Cur in locis quibusdam nō pluat. istius tamen rei non ea causa est, quòd stellæ tales non adsint; sed quòd ab istius terræ aut regionis ventis & constellationibus illæ exiccentur & exauriantur. Sicut enim exiccatur arbor, aut fructus, qui ob ariditatem maturescere non potest: sic idem frequenter etiam stellis pluuialibus accidit, in illis locis, in quibus versantur. Econtra, si stellæ istæ constellationibus humidis, & stellis ventosis vicinæ iunguntur, tunc imbres copiosiores parturiunt, hoc est, in seipsis augescunt, nec suæ naturæ quicquam perdunt. Quod autem præterea pluuiæ interdum maturiùs, interdum seriùs, nonnunquam copiosiùs, aliquando parciùs decumbunt: Cur pluuiæ frequentiores vel pauciores. id non fit, quia inaruerunt, sed quia hoc anno fœcundiores seu feraciores sunt, quàm alio. Et hæc varietas in crescentibus omnibus obseruatur, velut & in firmamento similiter.

Ad principium autem pluuiarum ita attendite. Pluuia vt fiat. Quando ęthereus ipsarum paroxismus imminet, ita, vt autumnus præstò sit, qui maturitatem exigit: tunc Vulcanus ac Iliaster, Archeusque in illis stellis operari incipiunt, veluti in olla quâdam, ac dispensant seu præparant pluuiam. Tempore autem digestionis expectato, flores prodeunt, velut ex arbore, & primum oritur nubecula, quæ sensim augetur, vel citiùs pro stellarum istarum conditione, multitudine aut magnitudine. Initiò enim fumus prodit æthereus. Qui, quia à communi fumo differt, nubes vocatur. Nubes quid. Nubes

bes ea, postquam à stellis genita prodiit, deorsum subsidit in aërem, vbi suspensa hæret. Et per se quidem aqua est, nondum tamen integrè præparata: ipsiusque materia est sal, sulphur & Mercurius, quæ tria omnia extra stellas in resolutionem abeunt, veluti tartarum in cella aquescit. Nam & aër huius calcinationis aut digestionis cella est, in qua tria illa soluuntur & expediuntur. Iam si nubes in aëre, tanquam in cella consistit: tunc si probè præparata sit, eò citiùs mouetur: sin minùs, eo diutiùs persistit in aëre. Cuius, si quandoque moles parua sit, ea aut disparet, aut pluuiam odoremque facit, terram non attingentem. Si maneat ac ad pluuiam destinata sit, tandem resoluitur in aquam. Qualis vero pluuia, talis resolutio: & pluuia ex nube, nubes ex stellis generatur. Sæpiùs fit, vt pluuia talis continenter duret, ideò, quia nubes quotidie ex stellis pluuialibus defluit, iisque aut multis cumulatis, aut sese inuicem consequentibus, prout concordantia cadit. Aliæ enim stellæ nubem emittunt per horam vnam, aliæ per plures: quædam per diem, quædam per plures: aliquæ per septimanam, aliquæ per plures, sicut magna ipsarum varietas & inconstantia est, &c. Vtut autem res se habeat, ante omnia præparatio in stellis ex tribus primis tali, (vt diximus,) ratione fit, postea fit resolutio in aëre per aërem: deniquè pluuia terram imbuens.

Tartarū in cella aquescit.

Stellarū pluuialiū differentia.

Resolutionis autem iste modus est. Quamprimum pluuiosa nubes aërem ceu cellam suam occupauit: tunc instante resolutionis tempore resoluitur specie guttarum, non confertim & magnâ mole, sed quasi deorsum stillaret. Et hoc ex arte Alchimistica à diuina prouidentia ita constitutum est, vt gutta vna post alteram quasi filtretur, destillet, & gutatim, ceu videmus defluat. Quòd si resolutio tardiùs fiat, tardiùs quoque guttæ decidunt. Eædem quandoque celeriùs & rapidiùs stillant, prout coniunctio est, & amuratio fert, vt guttæ vel plures, vel pauciores, vel maiores, vel minores cogantur. Sic ergo quælibet pluuia nihil est aliud, quàm resolutum sal, sulphur, & Mercurius, quæ forma stillę per primam extractionem & separationem separantur. Sex diebus illis, quibus Deus omnia creauit, omnia in loca sua debito ordine & modo digessit, sua cuilibet addita proprietate. Ea se pręparat vlterius in igneo Vulcano, fitque pluuia, sicut tartarum aqua, & alia plura, quorum vltima materia primæ similis non apparet. Huiusmodi ergo pluuiæ, de quib. iam dissero, pluuiæ sunt mediæ & optimæ, quę omnium commodissimè terram refrigerant, humectantque, velut etiam eædem saluberrimæ sunt. Oriuntur enim ex primæ materiæ tribus primis moderatissimis. Nam & aliæ sunt rigidiores, ex natura asperiore progenitę. Sunt etiam pluuię, longè latéque sese effundentes. Hę fiunt ex concordantiis coïncidentibus, quando ipsarum plures congeruntur, ac simul vnà præparantur. Vbi ergo huiusmodi concordantiæ confluunt, ibi pluuiæ variæ permiscentur, quæ ex guttis interstingui possunt. Aliæ omnino subtiles sunt, vt *Alcool*: aliæ grandiores, & sic gradatim asscendendo, prout vsus & experientia docet.

Pluuia cur guttalis.

Pluuia quid.

Pluuiæ ventosæ vnde.

Præter iam dictas sunt etiam stellæ aliæ pluuiosę, stillarum pincernæ. Harum proprietas est, vt comites habeant ventos. Rei hæc causa est, quia sal in stellis illic, & Mercurius, non omnino probè præparati sunt, hoc est, quia impetus ipsis à Vulcano non plenè adeptus est. Et hoc genus peculiare est. Ex his stellis procedunt venti sine pluuia, horis aliquot ac diebus, &c. Ventis autem compositis & sedatis, signum est, quod Mercurius & sal cum sulphure sese vnierint. Eo facto abeunt in nubes, aërem occupantes, interdum cum vento, aliquando cum vento & nubibus iunctim. Nubes huiusmodi pluuiosę cū propriis ventis rariùs fiūt. Quæ si in cella ætherea resolutionis resoluūtur, pluuię eo modo, quo diximus, decidūt. Vbi hoc quoq; notandum venit, quòd si ventus in pluuia, hoc est, in resolutione manet, tum temporis ventus resolutionem difflet, & resolutas guttas disiiciat, vnam in partes duas vel ternas. Easdem etiam præcipitantiùs deiicit, quàm pro more. Guttæ ergo huc illuc iactantur, vt pro sua natura & debito destillare nequeāt. Sed & hoc obseruatione dignum videtur, quòd nubes hę & alię pluuiosę, quę in montanis librantur, faciliùs promoueantur, quàm quę in regionibus planis. Montana enim frigus quoddam habent: in quod si incidant nubes, ociùs ibi resoluuntur, cùm in aliis locis consumantur. Multę siquidem pluuiosę sunt nubes, quę à constellationibus aliis consumuntur, quę consumptio in dictis montanis locum non inuenit. Si ergo olla, hoc est, stella autumnum ac messem suam effudit semel, quiescit tantisper, donec primę materię tria prima, pro suo tempore iterum crescant. Tunc enim operationes earum de nouo incipiunt, sicut hactenus de pluuia dictum est.

Pluuiæ in montanis cur frequentiores.

Insuper aliquando etiam accidit, terram & aquam ex sese ipsis, per contentos fontes & aquas frigus promere & exspirare, quò ipse etiam aëre efficaciùs refrigeretur. Frigiditas ea vbi aërem attigit, nubes multę resoluuntur, quæ aliàs consumerentur. Ex montosis autem locis pręcipuè frigus id in sublime emitti solet. Aër enim est cella, ac in sublimi viget frigiditas & humiditas, nec calor est, nisi vbi reflexus est, & quousq; ille pertingit. Ibi ergo duo frigora cōcurrunt: quorum vnum alterum reficit. Quò autem sublimior aër, eò frigidior. Interdum nubes ita graues & ponderosæ fiunt, vt profundiùs sese dimittant, & propiùs ad loca calida residant. Et tunc generantur pluuiæ calidę, quę soli grauitati nubium acceptæ ferri debent. Vbi paucæ sunt, resoluuntur in sublimiorib. & ex alto decidunt. Sed & ventus ex illa stella emanans, per seipsum humidus est, instar Zephyri. Dum ergo Zephyrus ex circulo suo spirat, & stellę operationi vacant, promptè nascuntur pluuię. Is enim vnà cum vento pluuioso peruadit aërem, ipsúmque refrigerat & humectat, vt citò resoluatur, & in guttas liquescat. Etsi verò stellę pluuiosę exstarēt, & vētus spiraret aridus: tamen nisi pluuia insignis operationis esset, ipsa ab arido consumeretur & dispelleretur. Quod singulariter obseruandum est. Vbi enim huiusmodi concordantia accidit in humiditate cellę, hoc est, aëris, ibi multa se signa produnt, ex quibus notitia capi potest. Ædium enim vexilla & cardines strident: homines sunt animi

Aer est cella mūdi.

Aer sublimior, gelidior.

Pluuiæ calidæ vnde.

tristioris,

tristioris, aër surgit vaporosus, & grauis, humectans spongias, cineres, arenas, &c. quæ signa omnia enumerari nequeunt. Pluuiæ tamen sequuntur eo maiores.

De nubibus verò ac eiusmodi coniunctionibus adhuc plura notate. Si Luna, tempus, & stellæ ventosæ concordant & confluunt: stellæ autem ventosæ celeris operationis sunt, ac validè agunt, idque quod genitum & in locum suffectum est, vberius est, ac resolutio fit festinanter: tunc violenti generantur imbres, quorum multi diuersique notantur. Si verò fors fieret, vt resolutio eiusmodi illicò in puncto, quo ex *Athanar* peruenit in cellam, iam antè resoluta esset (veluti frequenter euenit, vt in *Aludel* resolutio inchoëtur, & in humiditate celerrimè perficiatur) si, inquam, in illis generationibus tale quid fors fieret, tunc vniuersa nubes cogeretur in vnicam tantum guttam, seu cogeretur in vnicam tantum guttam, seu cogeretur in vnam aquam. Cumque procurari non possit, vt illa guttatim decidat: ideò affatim & confertim ipsa deruit, instar vnius guttæ. Etsi enim parum quiddam à vi casus & ventorum disiiciatur, tamen moles ingens per resolutionem celerrimam violenter decidit. Hoc interdum diu durat. Interdum præcedit & sequitur pluuia iustę destillationis. Hi autem nubium lapsus, cùm stellam, tum materiam aliam habent. Coïncidere autem vnà quoque possunt, venti & alia plura, sicut sulphur, sal & Mercurius variam ac diuersam naturam in hoc illoue exerunt. Et talis est origo pluuiarum naturalium, cùm terrę tum homini commodarum: quarum finis ac prædestinatio est, vt terram humectent. Sunt autem porrò venti etiam alij, & aliæ nubes, non pluuiosæ, sed à naturâ siccæ. Harum explicatio sequetur. Plura de stellis scienda, Astronomia docet, quæ huic Meteoricæ singulatim inserenda non fuerunt.

Imbres vt fiant. Athanar. Aludel.

Nubium lapsus vt fiat.

Pluuiatū finis.

Stellę vētosæ particulares.

De nubibus siccis iam scitote, stellas aliquas existere, non ad pluuiam aut pluuiosos ventos dispositas, nec etiam ad stellas ventosas referendas, licèt illarum naturæ similes sint. Sunt enim stellæ ventosę particulares, non vniuersales, vt stellę ventosæ de *peroledu*. Hæ, quoad colorem, sunt lucidæ, claræ, sublimes, quas cella ętherea resoluere nequit. Sunt enim aridę instar aridi ligni, quod in aquam nunquā resolui potest. Oriuntur ex sulphure sicco, & tali sale ac Mercurio, in quibus nulla humiditas viget. Vnde nec ad humiditatem disponi possunt. Sed & venti illi sunt lenes, amœni, grati, sani, & homini toleratu faciles. Probè siquidem temperantur & emergunt ex primę materię tribus primis optimis, recreantque ac reficiunt ipsum hominem. Et quicquid de stellis huiusmodi defluit: id probè digestum & clarè subtiliatum est. Vbi autem crassę species iacent triū primorum, velut in stellis pluuialibus, &c. in illis locis crassę etiam ac atrę, obscuręque & rudes nubes fiunt. Hęc enim omnia ex materiā prima dependent. Similem naturam etiam stellę ventosę habent, sed nullam pluuiam ferunt. Complexionem quidem & proprietatem participant: sed nubes non gignunt, ideò nec pluuias. Has tamen aut promouent, aut impediunt, vt dictum est. In stellis amœnis commoditas etiam hęc latet, quòd nubes illę suas serenas conseruent. Sol enim eo loco pellucet ac perradiat, & eas adhuc magis subtiliat. Nihil autem tale perficit in nubibus pluuiosis. Vt enim prouerbium habet, ex coruo non nascitur falco: sic neque Sol ex crassis illis partibus subtile quid producere potest. Et sic se habet generatio nubis & venti clari, facta à subtili & pręparato sulphure, sale ac Mercurio, ope ipsius Vulcani, qui istarum rerum pręparator est perfectus & industrius.

Ex coruo non nascitur falco.

Quia hactenus de tempestatibus pluuiosis dictum est: sciendum pręterea est, quasdam adhuc apparentias restare, quę & ipsę pluuiam & eiusmodi tempestates pluuiosas (de quibus diximus) pręnuntient, hoc modo. Aiunt, aurorę ruborē, vesperi lutum portendere. Id verum est. Nam si stella pluuiosa oritur, sulphur continens crassius, aut crassius sal, ac Mercurium, quę crassities tantùm spuma est: tunc spuma eiicitur in sublime, quę postea instar nubis apparet, nec tamen nubes est, sed tantum spuma aut vapor multis coloribus insignis. Ruber est à sulphure & Mercurio: cœruleus, Venetus, luteus, à sale, licet luteus etiam ex parte à Mercurio. Tempore autem matutino apparent, quia Sol oriens ipsos in alto tolerare non potest, sed ad huius conspectum illi disparent, ac colores propter obiectum Solis splendorem videri nequeunt, vt neq; Luna, neq; alię stellę, quę eiusmodi colores vberiores habent. Si ergo stellę huiusmodi oriūtur, & spuma ipsarum in euaporationem vergit: tunc pręparationes cetere sese inuicem sequuntur, vt nubes, ventus, pluuia, idque pro stellę illius naturâ, interdum celeriter, eodem die, aut paulò pòst, nisi fors concordantia aliqua confluat à contrariis planetis, Lunâ & stellis ventosis, quę illas destruat. Rarò tamen apparent, quin aliquid sequatur, & maximè pluuię diutinę. Ibi enim multitudo stellarum est. Hisce ergo hactenus dictis caput pręsens de origine pluuiarū adiectis debitis paragraphis satis pertractatum est. Vbi hoc notabitis, Stellas esse arbores, fructus suos edentes, velut in terra. Et cum vtrinque vnius massę & materię sint, oppido concordant, & sibi mutuo commodant. Sicut homo, quia de terra est, terrę adhæret, ex eaque sumpto & petito alimento opus habet: ita & hîc. Et quod interdum longo tempore non pluit, ideò fit, quia stellę sese omnino profuderunt, & nouam materiam iam colligunt. Vbi tempore iusto appellente, omnia simul & semel sarciuntur & rependuntur, nec quid necessarij omittitur. Quod vno tempore deficit: id altero cum fœnore refunditur.

Ruber matutinus quid portendat.

Stellæ arbores sunt.

CAPVT VII.

De Congelatione.

COgnoscendum iam deinceps vobis etiam est de Congelatis, hoc est, glaciosis, aquis niualibus, & naturis niuosis aliis, seu de iis, quę hyemem constituunt. Primo autem in genere hoc tenendum est, arbores tantùm, hoc est, stellas esse, ex quibus illa generantur pro ordinatione diuinâ. Necessarium itaq; est, stellas istas hyemales secundum essentiam & species suas rectè intelligi. Nam & hę sunt de prima materia trium primorum, veluti de speciebus cæteris docuimus. De generationis occasione

Stellæ hyemales soli cōtrariæ.

ſione ita ſtatuite, quòd ſtellę quædam ſint, Soli contrariæ. Sol ergo quando de exaltatione ſuâ remittit, quod in hyeme fit, contrariæ iſtæ ſtellæ abundant. Ex his ſpecies vna eius naturæ eſt, vt, quicquid Sol reſoluit, ipſę coagulent, hoc eſt, aquam omnem in glaciem congelent. Vis ipſarum ita conſtituta eſt. Videtis nempe, Deum à ſe inuicem diſtinxiſſe lucem & tenebras, hoc eſt, diem & noctem. Idem Deus in vnum locum digeſſit calidum, hoc eſt, Solem: in alterum, frigidum, quod eſt circulus hyemalis. Ita calor vim habet reſoluendi, frigus coagulandi. Quando calor & frigus iuncta hærebant, ibi nec calidum nec frigidum exſtitit. Quæ tamen qualitates emerſerunt, quando diuina Alchimia illas ſeparauit. Et ſicut calor ſeceſſit in Solem & Solares ſtellas: ita frigus quoq; in ſuas diuertit. Dominandi autem tempus debitum datum eſt Soli ſeu calori: ſuum etiam conueniens frigori: ita vt ſuus vtriq; conſtitutus terminus ſit. Vnde liquet, quodlibet ſui regni tempore efficax eſſe ad officium complendum. Et licèt quidem aliquando frigus prodire nequeat, quia vel ab intenſiore calore reprimitur, aut à naturâ regionis & conſtellationis impeditur: vis tamen natiua ipſi adempta non eſt. Sic enim nec Sol omnem vim eliquare poteſt. Non ergo mirum, ſi quid viciſſim etiam frigori reſiſtat.

Caloris eſt reſoluere, frigoris coagulare. Alchimia diuinum opus.

Sed de frigore plura dicenda ſunt. Ex igne, velut exemplo quodam ſolis calor & operatio ſatis cognoſci poteſt. Suum vero exemplum frigus non æquè habet, vt calor, niſi in ſolo elemento aquæ, penes Cryſtallum ac lapides alios. Ita enim res habet. Cryſtalli naſcuntur ex aquis. Cum materia ipſorum ita comparatum eſt, vt in ſeipſis contineant ſpiritum coagulationis, à quo etiam coagulantur, velut à frigorificis & glacialibus ſtellis aqua. Quâ ergo ratione ſpiritus coagulationis ſeſe habet in locis fructuum aquæ: ita ſe habet etiam in ſtellis glacialibus. Is ſpiritus ſi ſuo tempore in aquam incidat, ipſam conglaciat & coagulat. Quod autem non duret ac conſtet, hæc cauſa eſt, quòd aqua illa non ſit corpus, quod coagulatum eſſe debeat, ſed potiùs reſolutum, cuiuſque tinctura hoc loco nihili ſit. Si autem materia gemmarum præſtò eſſet, nondum coagulata, tunc ibi citò coagularetur, coagulatione ſolidâ & durabili. Hoc quidem verum eſt, ſi ipſius exaltatio iugiter & continenter vigeret, glaciem nunquam iterum reſolutum iri, non tamen conſtantem in tinctura naturæ cryſtallinę. Hę glacialis naturę ſtellæ moderantur hyemem, in aqua, in fructibus, in tellure, &c. vbicunque enim humiditas eſt, ea congelationi ſubiicitur. Stellæ cæteræ, niuis & aliorum cum hyemalibus exquiſitè comparari non poſſunt. Nix enim, hyemis eſt pluuia, iſto quidem tempore vtilior & conuenientior pluuiâ ipſa. Quam ob cauſam Deus quoq; ita conſtitutum voluit. De glacialib. itaque ſtellis, veram hyemem generantibus, ita ſtatuetis, quòd ſpiritum ipſæ habeant coagulationis in omnibus humiditatibus vndoſis, & quòd in Sulphur, Sal & Mercurium ita ſint poſitæ vt nihil quicquam ipſis frigidius eſſe poſſit. Sic nempe calidiſſima prima materia in Solem, & frigidiſſima in Saturnum relata eſt. Saturnus enim ipſius frigiditatis filius eſt, vnà cum ſtellis ventoſis.

Cryſtallus & lapides fiunt ex aqua

Spiritus coagulationis &c.

Stellæ niuales, &c. Nix & pluuia hyemis.

Saturnus frigiditatis filius.

De errore porrò ſtellarum tenendum eſt, ſæpiùs nempe fieri, vt diſcordantia inter ipſas intercidat, atque ſtellæ hyemales in ęſtate aſſcendant, hoc eſt, in æſtate matureſcant, non in hyeme, adeoque cunctentur in curſu laboris, non in motu circuli aut eius curſu. Iam ſi in æſtate tempus Zephyrale aut Borale cluet, & Luna ad hanc naturam conſentit, & interea temporis ſtellæ fœcundæ fiunt: tunc procedunt, & niuem ſuam exhibẽt in æſtate. Si vero tempus eiuſmodi non ſit, hoc eſt, Luna non conſentiret, nec coauxiliarentur venti, ac regio æquo humilior, conſtellatioque calidior eſſet: tunc ex niue illâ fieret pluuia. Subiecta enim ſtellæ caliditas in aëre ipſam reſolueret in aquam quæ guttatim deſtillat, hoc eſt, ſcintilla quęlibet niuis guttam daret. Præterea operatio ſæpiùs etiam incipit in ſublimi, vbi propter frigiditatem cellæ reſolutio non eſt tam expedita. Si tamen nix propiùs admoueatur terræ, in aquam reſoluitur. Fit etiam, vt ſtellæ æſtiuæ pluuiales in hyeme matureſcant & prodeant. Eę ſeſe non emittunt, niſi quo tempore ſtellæ brumales languidiſſimæ ſunt. Tunc enim decidunt, & pluuias æſtiuas faciunt. Et licèt quidem glaciales ſtellæ ſimul incidant, in cadendo tamẽ nihil coagulare poſſunt, ſed congelatio demum fit in terra. Nec enim hoc verum eſt, (quod aiunt,) pluuiam ab hyeme in niuem mutari & transformari. Stellę ſiquidem niuales peculiarem ſibi arborem vendicant, ex quâ erumpunt. Illa ergo ſententia nauci eſt. Et quamuis congelatio daretur: nihil tamen ab illâ fieret aliud; quàm conglaciata aqua, qualis ipſa nix minimè eſt. Ipſa enim nix, formâ niuis ex matre ſua prodiit, nec vnquam aqua fuit. Et ſic intelligendi ſunt errores, in creſcentibus ſtellarum vtrinque, tam in æſtate, quàm hyeme, euenientes. Quæ euariationes in quibus locis nec fiunt, nec ſentiuntur, in illis hyemes ſunt gelidiſſimæ, & æſtates calidiſſimæ. Sed hęc ad Aſtronomos.

Nix quo abeat in pluuiam.

Opinio de niuibus refutatur.

Præterea ſtellarum hyemalium adhuc aliud genus eſt, dans grandines & gemmas, quæ nix non ſunt, ſed coagulatæ aquæ, quæ tamen nec ipſæ aqua vnquam fuerunt, ita ex prima ſua materia genitę. Stellę illæ circulum peculiarem perrãt, ſuntq; eius naturæ & ingenij, vt æſtatẽ & hyemẽ, omnibus quatuor anni tẽporibus, nullo reſpectu aut loci naturę, aut conſtellationis, aut Lunæ, aut ſtellarũ ventaliũ habito, grãdines & gẽmas ſuas producãt. Tẽpore niuis in hyeme nõ prodeũt, vt nec tẽpore pluuiæ, de qua priore capite diximus: ſed accedũt tantũ tẽpore æſtatis & hyemis, quo frigus & ventũ à ſeipſis habẽt, nec ab alio cõtrario impugnari queunt. Ipſarũ ſiquidẽ generatio fieri non poteſt tẽpore leni, placido & trãquillo, ſed potius eo aſpero & rigido, ſiue ęſtas ſiue hyems inſtet. Quanquã Gẽmæ & grandines diſcrimen habeant in cadendo. Grandines ſiquidẽ cadunt potiſſimũ menſib. Aprili, Martio ſub exitũ niuis, aut eo certè tempore. quo ſtellæ niuoſæ nõ ſunt lenes, aut anni temporib. etiam aliis. Nec enim neceſſariò egent tẽpore rigido, ſed tempeſtate etiã placidiore generari queunt. Gemmę autem non niſi tempore importuno fiũt, tempuſq; alias commodũ futurũ perturbãt.

Stellæ grandinales.

Gemmæ & grandines quo differant Grandines quo tempore generentur.

ac

Gemmæ quando fiant.

ac placidis omnibus insultant. Et licèt Gemmę minùs, quam grandines pro stellis hyemalib. habeantur, quia scil. frequentiùs in æstate quam hyeme decidunt: generatio tamen ipsarum nihilominùs est à naturâ brumali. Vnde inter glaciosas etiam referuntur. Itaque deinceps sequitur ipsarum generatio & prima materia, ex qua fiunt: item, cur ita ordinatæ & constitutæ sint, & ad quid commodent. Videntur enim contra elementorum naturam pugnare.

Gemmarum generatio.

Gemmarum ergo natura est concreta proprietas ex Sulphure, Sale & Mercurio, quæ genere suo separata sunt ab omni calore. Et hîc sola frigiditas est: velut in carbone tantùm nigredo est, cæteris coloribus omnibus exclusis. Maturationis itaque suæ tempore (sicut & de aliis stellis diximus) dum in decoctione sunt, sibi inuicem contrariantur. Vulcanus enim Sulphur, Nitrum & Mercurium in vnum conciliare aut cogere minimè potest, citra magnū impetum, aut ebullitionem ac ventum. Donec enim in suo *Aludel* vniantur, & in perfectionem suam ordinentur, multum temporis intercidit, vbi interea frigidæ & malignæ tempestates incumbunt. Primò enim emittunt frigus quoddam, ex quo nosci facilè queunt: licèt etiam tardiùs & celeriùs generentur. Sed exemplum dabimus. Si frigidum Sulphur, simul humidum, aut Nitrum pingue, aut Mercurius lenis, in vnam mixturam assumantur, triaque hæc in vnum componi corpus debeant, vt nihil aliud quàm vnitas sit: propter innatam singulis contrarietatem longo interdum tempore opus est, dum coëant & permisceantur, quod non fit sine multo strepitu, ebullitione, tonitru & similibus tempestatibus aliis. Multò magis talia in cœlo fient ac stellis, quæ longè maioris sunt efficacię, quàm terrena. Vnde tumultum etiam grauiorem surgere consentaneum est. Dum ergo in perfectioné abeūt, duorum generum fit separatio: vnum est coagulatum, ex quo fiunt Gemmæ: alterum est resolutum, ex quo oriuntur pluuiæ. Et penes vtrumque est proprius ventus, frigus, & importunitas. Ita stella illud eiicit in cellam aëris, in qua resoluitur pars vna, & specie pluuiæ in terram decidit: pars altera coagulatur. Vulcanum enim coagulationis in se continet, & corpus id, quod in resolutionem non abit, vertit in globos, vel maiores, vel minores, prout materia multa vel pauca est. Et hinc oriuntur gemmæ.

Prima tria oriūtur fine tumultu.

Aludel.

Grando vt fiat.

Grandines verò generantur aut cum pluuiâ, aut sine ipsâ. Si cum pluuiâ: modus generationis iam dictus est. Si autem abit in grandines, simile quid fit cum prædictis gemmis, nisi quòd non idem impetus sit. Hoc enim frigidum Sulphur, Mercurius & Sal, non ita crassa, & ad impetum intensa sunt. Et licèt quidem ventos & frigora dent: non tamen eius generis sunt, vt gemmæ. Porrò in eiusmodi stellis perpetuò duæ naturæ sunt, pluuia & lapilli, vt dictum est: hoc est, habent naturam geminam, vnam hyeme, alteram æstate. Propter pluuiam enim sunt stellæ æstiuę: propter coagulationem, sunt brumales. Suum etiam peculiarem ursum habent præ cæteris stellis, quo se aut in yeme aut æstate proferunt. Quanquam & hîc discrimen sit. Quod coagulatum est, æstiuum habet impetū: æstiuæ enim tempestates sunt sæuæ. Contra hyemales, lenes & placidæ, vt nix. Itaque spiritum vnum & vnam materiam primam à naturâ habent æstiua: & vnum à naturâ hyemali, dum per Vulcanum suum elaborantur. Et sunt velut Hermaphroditæ, de vtraq; natura participantes, & iam hyemales, iam æstiuæ apparentes. Et hoc casu contraria duo in vno corpore consistunt, quod nunquam aliàs concedi potest, nisi in Hermaphroditis. Quilibet enim Hermaphroditus, perfectus, vtràq; parte aptus est. Tales etiam sunt generationes supernæ, grādo & pruina, ab vtrisque nempe tempestatibus natæ, & vtriusq; naturæ participes, velut etiam Mulus, qui neque Asinus est, neq; Equus. Quod enim frigidum est, nullum deberet habere tonitru, nullum impetum. Habet autem, quod in calore consistit. Sic ergo quasi duo contraria inter se sunt, & vno quasi fœdere iuncta cooperantur vnà.

Tēpestates æstiuæ sæuiores hyemalib.

Hermaphroditę stellæ &c.

Mulus nec equus, nec asinus.

Generatio niuis tantùm est ordinata creatura à Deo, qui in suis operibus multiplex & mirabilis videri vult. De hac nihil aliud hîc scribendum videtur, quàm quòd Deus, eiusmodi quoq; arbores, quæ sunt stellæ, in firmamentum implantârit, quæ suo tempore niuem parturiāt. Constant autem ex primâ materiâ trium primorum, à frigidis trib. primis ad naturam hyemalem directæ, hoc modo, vt in seipsis quoq; præparentur decoctione factâ per Vulcanum æthereum, sicut non minùs tempus requiritur certum à Vulcano terreno, vt sub autumnum fructus proferat. Omnia enim suo ordine discreta & distincta sunt. Operatio autem eiusmodi est. Tria prima specie pluuiæ eiiciunt nubes suas niuosas. Has verò appellētes, cella aëris corrumpere nō potest: sed cum nimis sit frigida & sicca, substantiā earum intactam relinquit. Itaq; quamprimùm stellam egrediuntur granulantur & guttentur in scintillas, hoc est, in floccos niueos, & in terrā deuolant. Naturæ enī sunt lenis & moderatę. Quandoq; fit, vt pluuia & nix simul vnà decidant. Id nō cōtingit ob stellas pluuiosas, sed quod nix ita mollis & subtilis sit, vt pars eius aliqua resoluatur in aquam, pars altera maneat, sicq; vtręq; iunctim decidant. Accidit interdum, vt præcedat ventus, quia fortè stellę grandinales præstò sunt, nō omnino tamen grandinis naturā habentes, sed aliquid etiā dispositionis niualis. Eæ exorientes, ventū & prodromū molestū pręmittunt, postea grandines, tandē niuē. Atq; hæc natura peculiaris est, nec tota grandinosa, nec tota gēmosa, nec niuosa penitus, sed ex vtrâque permixta. Scire ergo conuenit, quòd, quoties noua ac singularis natura exhibetur, toties alia stella eam producat. Species enim multiplices sunt, quas Deus ita ordinauit.

Deus in operibus varius.

Stellæ niuales.

Nix vt generetur.

Præterea tā in ęstate quam hyēme tā euidens sæpè contrariū accidit, vt in hyeme operationes aliquando adeò æstiuæ fiant, vt & fulgura & tonitrua, & grandines increbrescāt, niue & pluuiâ nihilominùs etiam concurrente. Peculiaris itaq; naturæ & hæ stellæ sunt, aliter non constitutæ, quā sese produnt: plusq; habent naturæ Hermaphroditicæ ab æstate, quàm hyeme. Similes enim æstiuis sunt, simul coruscantes, & nihilominùs lapides iactantes, quę natura est niuis. Compositum

Tēpestates cōtrariæ vnde.

positum id constat ex frigido & calido Sulphure, Sale & Mercurio, simul permixtis, & per Vulcanum vnitis. Impossibile autem est homini, ex fundamento hæc ita cognoscere, vt & ipse quoque huiusmodi contraria æmulari & facere possit. Is enim à naturalibus terrenis & aqueis instructus est non de superioribus speciebus firmamenti. Aliàs idem quoque ipse exprimere posset. Nihil enim quicquam fieri potest sine instrumento requisito, quod nempe, producat producendum. Itaque & cœlum hîc peculiare quid operatur, longeque naturam aliam gignit, quàm cæteris elementis possibile sit. Vnicuique siquidem elemento suam afflictionem Deus addidit, vt quoduis sui curam ageret, non alterius. Ita manifestantur magnalia Dei, quæ mirabiliter edit quotidiè in elementis omnibus, horis singulis, tã in estate quã hyême. Cur verò hoc fiat nix, illud grãdo, &c. scire nihil attinet, præscripta satis sint. Sic enim Deus constituit, vt hoc vel illud fieret, etsi homini causa incognita sit. Quod homo facit, id scire potest, & causam tempus modumque simul intelligere.

Instrumentum causa varietatis rerum.

CAPVT. VIII.

De Fulgure.

DVm de actionibus firmamenti tractamus: disserendum est etiam de fulgure, quod opus firmamenti est maximum & violentissimum ex actionibus cæteris Meteoricis omnibus. Nisi enim firmamentum specimen tale visibile & substantiale ederet, credi à nemine posset, quòd in natura firmamenti vis tam potens latesceret, ita captui nostro res illa mira occurrit. Non tamen præter naturam fit, sed à natura. Et tamen ardua hominis contemplatione res digna est, Hinc enim euidenter demonstratur, quòd Deus Sulphur, Sal, Mercurium firmamento iniecerit, ex quibus materialiter vniuersa generantur. Etsi verò & hoc genus ad actiones Meteoricas spectet: tamen à cæteris omnibus diuersum est. Adeoque stellæ illæ peculiares sunt, quæ ad hanc naturam propendent. Sunt meri pyrites, ad numerum stellarum æstiualium censendi. Tantò tamen fortiores inter se sunt, quantò magis vim suam exerunt. Aliæ enim sunt gradus primi: aliæ secundi, tertij, & sic porrò vsq; ad 32. gradum. Et in hisce 32. gradibus consistunt stellæ fulgureæ, vsque adeò in tribus primis materiæ primæ gradatæ. Sed iuxtà & hoc tenendum est, quòd inter illas sint, quæ errent & distrahantur in operatione sua, aut æquo citiùs maturentur, ita vt nonnunquam etiã in hyême parturiant. Quocunque tamen tempore gignantur, tanto cum impetu iactantur, vt nec temporis, nec Lunæ, nec stellarum hyemalium, &c. rationem habeant, sed rectà penetrent. Fulgurum ortus signa & prodromi sunt intensi æstus. Æstus hi surgunt ab ipsorum decoctione, vel celeri, vel lenta, prout materia prima à Vulcano præparatur & inuenitur. In fulgureis hisce stellis Sulphur gradum suum tenet: & Nitrum summam pinguedinem habet: ac Mercurius in summa contrarietate agit. Sulphur enim est corpus: Nitrum est spiritus: Mercurius est contrarium in vtraque, nempe actior quàm nitrum, potentior quàm Sulphur. Ex his tribus generatur tonitru, fulgurque, quod omnium totius firmamenti opus est validissimũ.

Fulgur opus firmaméti maximũ. Fulgur opus naturæ. Fulgur tria prima de mõstrat.

Pyritum gradus sunt 32.

Fulgurũ signa.

Fulgur vnde cõflet.

Iam, si tempus generationis vicinum autumno est, maturitatem dans, tunc compositum, Sulphur, Sal & Mercurius, vt diximus, in summa sua virtute & robore constituta sunt. Et dũ vna sunt, Vulcanus præparare ea incipit, & reducere in materiam vltimam, quæ fulgur est. Facta inchoatione, opus illud in suum augmentum procedit, gradusque ignis ad summum ascendunt & intenduntur. Intensio ea gradus Ignei, intendit calorem æstatis, vt solito & naturali suo statu plus ferueat; ascenditq; ad extremum, donec præparatio à Vulcano perfecta sit. Accidit aliquando, vt materia prima ad finem non perueniat, sed soluatur. Postea & immodicus calor desinit. Quandoque tempestas leuis ex eâ oritur, similis vulgari pluuiæ; sed cum hâc etiam desinit. Nonnunquam dissicitur, sensim portione aliqua secedente, vt in vnam massam non glomeretur. Interdum vnum ex tribus perit, non perfectum. Ita nihil indè producitur. Sæpiùs illiditur in montem, aut præmaturiùs intercidit stella ventosa, quæ materiam refrigerat, vt in cella aëris compleri ac perfici nequeat. Interdum abit seu degenerat in nubem, vbi simile quid fit, sed ignauius, quia Mercurius & Nitrum non satis tyrannidis habent. Sic nihil ex illis gignitur euidens. Cæterum vbi hæc impedimenta non incidunt, sed omnia debito modo succedunt, tunc natura species suas & materias firmamenti ostentat, qualia nam subiecta habeat, & quæ producat. Compositio itaque fulgureæ huius generationis sunt, vt diximus, tria prima summè gradata, vnoquolibet ad violẽtiam & tyrannidem summam ascendẽte. Sal nitrum autem validissimũ tum est, si in pinguedine viuit. Pinguedo enim ipsius tyrannis est. Mercurius in contrarietate aduersatur omnibus, in omnibus quouis aduerso alio hostilior. Sulphur est viscidissimum & subtilissimum corpus, cum reliquis in substantiam perfectam commixtum.

Fulguris generationem quæ impediant.

Percepta iã fulguris, ex qua fit, materia: iã etiã, quî fiat, attendite. Ne autẽ fallamini, exẽplũ proponemus terrenũ. Superiora enĩ in cœlo meritò & cõmodè per terrena explicãtur. Sumite nẽpe Terrenũ Sulphur, Salnitrũ, Mercuriumque, & tria hæc per artẽ in corpus vnũ redigite. Ita pro modo terreno, admirabilem impetũ in natura terrena obseruabitis, qui tamen respectu firmamenti nihili est. Euidens hoc est in tormentis bellicis, quod exemplum minimè repudiabitis. Eodem modo & in cœlis, à Superis, hoc est, Magistris, æthereum Sulphur, æthereum Salnitrum, ęthereus Mercurius sumitur, quæ iuncta congeruntur in *Aludel*, id est, in stellam suam, vbi partes illæ præparantur & inuicem permiscentur, vt diximus. Primo liquatur Sulphur: postea Salnitrum, exiguo calore. Tandem Mercurius. Ea ita vniũtur, sine tamen cõmotione & impetu, nec quicquam decedit ipsis, nisi superfluus gradus caloris, vt antè diximus. Pręparatione hâc facta, stella effundit ipsam in externas regiones, hoc est, in aërem, vnde nubes fit: quæ primò probè conspici nõ potest propter sublimitatẽ, & pręparationis subtilitatem, non conspicuam prius, quàm descendat. Tunc vnum post alterũ decidit, & congerũtur omnia in

Fulgur vt generetur.

Aludel.

in nubem magnam vel paruam, prout stella multum materiæ primæ habuerit. Interdum fulgura plura sunt vno: quæ aut conueniunt, aut sese insequuntur. Ex vnâ nube fulgura etiã plura erumpere possunt, prout concordantia & natura stellarum disponit. Nam & hæ plerunque naturæ geminorum sunt, vt bis vel ter feriant. In qua re conueniunt partubus: quibus interdũ plures, quã pro numero solito eduntur.

Aer culinarium fulguris.

Dum ergo dicto modo in nube aliqua congregantur vnà, tunc præparantur ibi vsq; ad finem. In aëre enim culinam habent, quã ad finem deduci desiderant, hoc est in aëre fieri potest, quod in *Aludel* non potest. Ibi ergo tria ista incipiunt sibi inuicem contrariari: & nitrum recalcitrat ac intumescit in Sulphure, nec in ipso includi se patitur, quia tria illa inter se sunt massæ igneæ. In aëre autem gradus ignis incipiunt, ita vt subindè intensiores fiant, & nitrum altiùs ascendat. Quoties intumescit: toties massam terræ motu quatit, ita, vt nubes hiscant, & fulgetrum, hoc est, splendorem igneum ex massa excutiant super terram. Colluctatio hæc iteratur aliquoties, tam strenuè diuque, donec nouissimè ardor ita intendatur, vt ipse quoque Mercurius in massam, hoc est, in actionem abeat. Is quamprimùm inuaditur, suffultum ciet, & eiaculatur ex massa violento impetu splendorem igneum per omnes nubes; (quę tamen nubes ipsorum saltem fumus est, niger & variorum colorum, sicut colores omnes sunt in sulphure, sale & Mercurio.) Quamprimùm autem coruscatio illa à Mercurio mota, apparuit, sequitur illicò tonitru: quod generatur, quia illisioné & cõtrarietaté inuicé habent, nec concordare possunt. Illisio illa fit, quasi quis hydrargyrũ in argentũ infunderet, vbi fragor exaudietur. Fragor ille reboat in toto firmamento. Et sicut tormentum, quod in cauernoso loco disploditur, tonitru ciët: ita illa cauerna vel fornix cœlum est, vbi fragor fit. Et tonitru est crepitus, à contrarietate natus illa, quod sulphur, Mercurius & nitrum vnà subsistere nequeant. Simile quid etiam in terrenis obseruare licet, quando in præparatione aquæ salis nitri primo coruscatio fit, postea tonitru sequitur. Eadem generatio & in cœlo est, sed gradus tamen intensioris & violentioris, quo formidó, & tremor maior incutitur. Massa enim illa admodum potens est & arduæ graduationis, quã non est superior alia. Ex celeritate enim & fortitudine ipsius Christus vaticinium sui aduentus petiuit.

Coruscatio vt fiat.

Tonitru vt fiat.

Fulgur cur non sursum feratur.

His iam indiciis & signis apparentibus, fieri tamen nihilominùs potest, vt fulgur dissoluatur, nec aliud quicquam fiat, quam pluuia, aut à vento, sponte suâ coorto, in locum aliũ transportetur. Fit enim, vt massa, antequam exactè præparetur, vltrò citroque dissiliat, velut inclusus puluis pyrius, qui accensus hàc illàc fluctuat. Sursum non ascendit, quod in firmamento est. Quod enim in terra euoluat sursum, id in firmamento descendit deorsum. Terræ ascensus est firmamenti descensus, & econtrà. Hinc etiam subindè magis magisque declinat ad terram, cum auctiore fumo, prout huius materiæ natura est. Si autem perfectio incipit, ita, vt hoc loco massa in fulgur abeat, eo modo, quo perficitur & vnitur in suam massam: tunc massam illam nihil esse aliud credite, quàm tormentum probè & arctè obturatum: cuius partus quò propior, eò cutis solidior, ac nouissimè, si plenè maturuit, veluti in testa iacet, ceu ouum in suo putamine. Ita præparatum si in testa iacet: tunc nubes reliquæ, huic vicinæ, ad pluuiam saltem dispositæ sunt, quæ ob id resoluuntur in aquam. Quæ resolutio si incipit, incipit etiam ventus & impetus in omnibus per massam, ipsiusque nubes omnes, ad tempestates genitæ sunt, quas cum importunitate perficiant. Iam si massa in testa recondita, à nube humiditatem persentiscit; dum scilicet humiditas ad massam penetrat: simile quid euenit illi, quando quis aquam in æs fusile, aut aliud simile infundat. Quamprimùm aqua massam attingit, ipsa dissilit in omnes mundi partes, ac vnà cum fragore coruscationem emittit celerem & latè vagantem. In quot verò partes massa dirimitur, tot tonitrua fiunt, fragore quolibet tonitru vnum faciente.

Hoc facto massa illa versus altitudinem suam, hoc est, terram, ignem eiaculatur, quasi ad scopum aliquem. Et prout initiò foramen patens reperit, ita eò exilit prorsum, non retrorsum. Antrorsum enim rumpitur, non retrorsum. Vbi ergo erumpit, ibi cognoscitur esse, nempe corpus quoddam, nihil existens aliud quàm ignis, in exiguam massam coactus, maiorem vel minorem, pro conditione rei: quod corpus compactum, adeoq; spirituale, aëreum & æthereum est, vnde generatio emergit eiusmodi, de quo nemo ambigere possit, quod penetret & perrumpat omnia instar spiritus, qui neque corpus, nec carnem, nec sanguinem, &c. habeat. Nec penetrationem ipsius, quisquam dignè pleneque describere possit. Eius ictus adeò præceps & impetuosus est, vt omnia obuia terræ affligantur, ipsique cedere loco cogantur. Ignis iste adeò subtilis est, vt momento vno quæ terra tangit, fundat & eliquet. Vnde gradus Olympi æstimandi sunt, quàm sublimes eius operationes sint, quamq; respectu elementorũ cæterorũ sæuæ & violentæ, Ex violentiâ ista & celeritate coniecturâ faciẽda est de spiritu, & aduẽtu Christi, qui per illã præfiguratus est. Quid enim aut potentius, aut violẽtius, aut in operatione suâ ipso fulgure admirabilius est? Quòd si ergo Christo ipsi placuit prædicere, quòd aduentus ipsius sit futurus instar fulguris de cœlo missi: fas omnino ac conueniens est, vt fulguris natura nobis probè cognita sit. Ferit enim id fortiter & penetranter, tamq; miræ est naturæ & conditionis, vt non satis excogitari ab homine, nedum plenè sciri queat. Hâc specie & modo ipse quoq; Christus venturus est. Quiq; apud se expendit, fulgur nobis pro exemplo præstitutum esse: is in posterum ab omni peccato abstinere, nec vias Dei temerè transgredi debet. Horum subinde plura genera proueniunt, quæ inexplicata omittere non possumus.

Fulgur qua erũpat.

Fulguris quale corpus.

Fulguris mira vis.

Christi aduẽtus similis fulguri.

Accuratè ergo ad fulguris miras naturas attendite. Quædam sunt frigida, quorum generatio similis est ignitorum generationi, nisi quod calore destituantur. Ad finem enim cadunt in coagulationem, quorum coagulatio est fixa, cum gemmarum cæterarum generatio fixa non sit. Hæc inquam

Fulgurũ variæ differentiæ

nunquam fixa est & constans. Concipiunt autem fixationem suam à spiritu proprio, qui seipsum in frigiditate coagulat in corpus fixum. Porrò fulgura sæpius metalla frangunt & liquant,illæso relicto corio. Sæpiùs hominem interimunt, nulla apparente plaga. Sæpiùs in fenestris plumbum liquant, intacto vitro. Sæpiùs cranium comburunt, non adustis capillis. Sæpiùs culcitram amburunt aut penitus exuruht, nihil violatis pennis. Sæpiùs per Ephippium equum occidunt, Ephippio saluo. Sæpiùs tunicam comburunt, intacto corpore. Sæpiùs in clausa & obserata cista pecunias fundunt, ligno non adusto. Nemo non est vspiam, qui fulguris vim & opera mirabilia vllo sermone satis expedire & explicare queat. Mihi quidem causa ea naturalis videri minimè potest quia necesse est, stupendam huiusmodi operationem emergere ex eo, vt nobis exemplo sit, Christum ipsum tali cum prodigio venturum, nec fractam arundinem læsurum, aut scintillans ellychnium exstincturum esse, sed ea, quæ circa ista sunt. Aut opus est, vt superi hac arte vtantur. Aut Diabolus talia perficit. Ego tamen ex sententia priore sto: quia Christus ipse exemplum id inuexit: quod ita venturus sit ad iudicandum viuos & mortuos: vt scilicet hoc pacto peculiaria signa, captum humanum omnem excedentia ederet, nosque per ea moneret, quòd eadem cum celeritate dies quoque extrema incubitura & iudicij seueritas processura sit.

Fulgurũ varia opera.

Fulguris vis Theophrasto non naturalis.

In principio autem Meteoricæ huius descriptionis appello *pennates*, hoc est, superos in firmamento. Hi istorum operum magistri sunt præparandorum & fabricandorum. Isti sunt, qui fulgur mittunt & dirigunt, hoc est, sunt balistarij, qui tormenta dirigunt, quò vult Christus, nempè in id, quod extra Dei tramitem exorbitat, seu in Dei hostes, non in amicos. Hoc enim euincitur exemplo, quòd Christus nemini iniuriam facturus sit, sed dicturus tantùm: *Abite maledicti in gehennam.* Præsagia ergo sunt non tantùm fulgura, sed tempestates etiam aliæ, quęcunque tanta cum importunitate & impetu inundant, vt sunt tonitrua, venti, grandines, & quę vniuersa quoque hîc comprehenduntur. Suspiciant ergo, qui feriuntur. Nam & Sodoma ac Gomorrha tactæ sunt. Præsagia ista sunt terribilia, quia sunt exemplo, taliter quoque Christum venturum esse. Præterea, nemo inficiari potest, adeoque in propatulo est, posse Diabolum possidere ipsum hominem, eumque importunum reddere, velut & pecora, vt suës. Quod si hanc potestatem accepit, acceperit eandem vtique in canes, catos, equos, & omnia quæ hominis sunt. Sic concessum eidem quoque est præsidere tempestatibus, fulguri, grandini, & varios trucesque tumultus suscitare, ac fulgura, &c. eò eiaculari, quò vult, & à Deo permissum est. Vtut autem hæc sint: ex permissione certè Dei eueniunt. Ex quo concludere possumus, quòd eo modo Deus etiam Diabolum in terram missurus sit, vt sua inde mancipia in æternum ignè violenter secum abripiat. Sapientiæ ergo & iudicio diuino hæc, non homini adscribenda sunt. Quod vt cogitem, hæc me causa instigat, quod per hæc Deus seipsum præfigurauit, qui fractam arundinem non comminuet, aut fumans ellychnium non exstinguet, sed tamen id quod integrum est, & altè flagrat, quod ex tonitru & tempestatib. facilè intelligi potest. Sic ergo causa & generatio fulguris, & nubium, tempestatumque in firmamento respectu terræ, crescens stupendum est; magis autem admirandum ipsius opus. NOTA: *Erunt signa in Sole,* &c. Item, *Clanget tuba,* &c. id est, tonitru fulguris Christi, tonitru cœleste, tubæ.

Pennates fulguris directores, &c.

Fulgura, &c. sunt. præsagia.

Diabolus cur fulgura facere possit.

CAPVT IX.

De Extraneis.

Dicendum iam porrò etiam de generatione est illa, quâ interdum ranæ, vermes, aut viuentia animalia alia è sublimi deiiciuntur & inueniuntur. Hîc repetetis vobiscum, quòd initio dixi de animalibus in cœlo, nullum nempe elementum existere, quod non in se contineat viuens animal, hoc est, multiplex. Sic in terra sunt varij vermes, varij in aqua, varij in aëre. Sic & in firmamento. Nec hoc cuiquam mirũ obuenire debet, cũ natura mater sit in elementis, tam superioribus quàm inferioribus. Quando ergo dicunt, pluisse ranas: statui debet, ranas istas de firmamento prodiisse, ac in ipso ex similibus ranis progenitas esse. Inciderunt enim in terram illę, sicut etiam talpæ persæpè super terram prodeunt & discurrunt, quæ tamen ipsis natiua non est. Eadem & aliorum vermium natura est. Non ergo absurdum est, tales etiam in firmamento reperiri, ex quibus illę descendunt. Quanquam impossibile sit, aliquid desuper ad nos cadere. Id enim sursum est. Idemque esset, ac si nos sursum in cœlum caderemus. Verum quidem est, eas decidere: ipsis tamen id est sursum, prout cœli natura fert. Generari autem nequeunt, nisi tempestas quædam eiusmodi destructionem in illis locis moliatur, ob quam illę cum impetu delabantur, ita, vt cum pluuiâ aut alio quodammodo decidant. Sed & hoc verum est, quòd mense Maio sperma decidat, ex quo ranæ virides seu arboreæ generentur. Ranulę enim huiusmodi omnes ex firmamento sunt, spermatis specie decidentes, & postea per messem suam pleniùs succrescentes. Hoc non de ranis saltem, verùm & generibus aliis omnibus verum est, vt, quod non corporaliter decidit, specie tamen seminis delabatur. Vnde sæpius in loco quodam animal reperitur, quo parentes ipsius non penetrarunt. Hæc omnis causa est firmamenti in aliquibus. In aliquibus causa est aër, qui & ipse generata huiusmodi specie multiplici continet, non minùs, quàm vel terra vel aqua. Huius census est generatio quoque Basilisci, & rarorum insolitorumque animalium aliorum, quorum origo ac partus citra terrenam matricem fit, secus quàm animalium cæterorum terrestrium aut aquatilium.

Nullum elementum animalib. caret.

Ranæ pluunt ex firmamento.

Ranæ vnde generentur.

Ranæ virides mense Maio.

Basiliscus.

Ita quandoque etiam fit, vt dicatur pluere sanguis. Cum hoc ita comparatum est. Aurora, quæ spuma est de sulphure & tribus primis, interdum decoquitur in tenacitatẽ & naturã spumæ deponit, veluti de aurora diximus, quòd spuma sit leuis spuma ea si in mucilaginem aut bituminosam

Sanguis vt pluat. Aurora est trium primorũ spuma.

bituminoſam naturam abeat, tunc à ſuo Aſtro coquitur, vt rubeſcat. Ipſius enim color ruber eſt, & ſubſtantia tenuitatem aut craſſitudinem ſanguinis habet. Ita præparatam & transmutatam, cœlum demittit. Nullum enim ſuſtinet corpus tangibile, hoc eſt, quod ex intangibili tangibile fit, ſed omnia à ſeſe eiicit. Idem ita quoque deſtillat, interdum ſponte & per ſe, interdum cum pluuiâ, prout res fert. Ranæ in firmamento ſubſtantiæ non ſunt; cùm autem ſubſtantiæ fiunt, decidunt. Idem etiam circa ſpumas exhalationesque ſimiles accidit, vt ſpecie eâ, quâ in coloribus ſunt, in colores incorporentur, qui colores poſtea decidunt, candidi, cyanei, nigri, &c. Aqua enim de cœlo ſtillans non vnius perpetuò coloris eſt, ſed multas differentias habet. Alicubi in montanis quandoque fit vt lacte pluat, non minùs quàm ſanguine. Huius quod in lapides decumbit, albam & bituminoſam vſneam gignit, quæ cum tempore coagulatur & induratur inſtar lapidis, ex alio enati. Huiuſmodi cœleſtes vſneæ colore vario ſunt, rubro, id eſt, ſanguineo, viridi, cœruleo, nigro, luteo, &c. Quod in terram illabitur, velut & aquam, vaneſcit. Tum & depluendo multum in colore mutatur, vt non, qualia ſunt, omnia in terram decidant. Nec nobis ignotum eſt, quòd naturales priſci per eiuſmodi vſneas multa tentârint & moliti ſint in Medicina, velut & in Alchimia, vbicunque eas impetrare potuerunt. Easque vocarunt Flores cœleſtes. Quid verò effecerint, neſcio. Haud dubiò tamen aliquid. Speculationes enim eorum fundamento non caruerunt. Loquor autem de genuinis naturalibus, non de Ariſtotele.

Lac vt pluat. Lac lapideſcit.

Vſneæ Flores cœleſtes

Præterea viſus eſt interdum etiam depluere ignis. Cuius hæc cauſa eſt. Pluuia omnis, qualiſcunque ſit, nihil eſt aliud quàm Sulphur, Sal & Mercurius. Sulphur eſt naturæ igneæ per ſe, & ardendo ſeu deflagrãdo reſoluitur in aquam. Iam ſi fiat, vt in aërem perueniat, ex ſuis ſtellis elapſum, nondum tamen ad gradum ſeu locum ſuum ſatis præparatum, ſed tantùm ex parte aliquâ: tunc præparata pluuia more ſuo decidit. Poſtea decidit etiam reliquum, nondum omnino reſolutum. Dum ergo ita deturbatur, in iſta actione ſulphur eſt adhuc flagrans, atque ita cum pluuiâ, in qua eſt, conſumitur, ſiue parum ſiue multum ſit. Si enim coruſcatio aut fulgur igneum de cœlo cadere poteſt: poterit idem etiam illud, de quo loquimur. Omnia enim ſunt de Sulphure ardente, quod aut fixum eſt, vt in fulgure: aut minimè fixum, vt in pluuia. Poteſt tamen priuſquam matureſcat, ſeſe demittere: velut in ſublimitate nubium operatur, vt manifeſtè oculis conſpici poſſit. Et ſi in cœlo ardet, ignis iſte propter Solem, aut obiectas nubes videri nequit. Ignis iſte decidens, nihil adurit. Quanquam ſi ſine pluuiâ terram prehendat, eam vſtulet, aut areſaciat: Vt aliquandiu poſt ibi nihil creſcat. Si verò cum aqua permiſcetur, aqua quodammodo ipſum cohibet. Coruſcationes nocturnæ, ſine tonitrubus fientes, eiuſdem quoque naturæ ſunt, effunduntur que in aërem, & ab aëre deorſum mittuntur, hoc eſt, præceps flamma cadit, quæ in ſeipſa deflagrat. Coruſcationes huiuſmodi oriuntur à ſtellis æſtiuis, non brumalibus, ſuntque ipſarum expurgationes, quas eiiciunt vel ſuperflua & excrementa. Hanc enim naturam habent, vt ipſæ quidem nihil ſint aliud, quàm ſulphura ardentia, qui ſulphureus ardor æſtatem parit. Et hi flores ſunt, qui noctu coruſcant. Non autem de noctu ſaltem fiunt, ſed & de die, de die tamen non conſpiciuntur. In terram omnino cadunt. Et niſi pluuiæ ſæpiùs coincidant, aut ſtellæ æſtiuæ frequenter coruſcent, cùm herbas, tum gramina exiccant, maximè verſus meridiem, vbi in ſumma exaltatione ſunt, & verſus Orientem, &c. Nec culpa ea Solis eſt, ſed ſtellarum æſtiualium propter ſulphureas coruſcationes, quòd ita adurant, ac interdum etiam ſyluas ac domos incendant, nullo igne viſo: ne de nocte quidem, quia frigiditas noctis reſiſtit.

Ignis cur depluat. Pluuia quid.

Coruſcationes quid.

Interdum etiam figuræ è cœlo in terram labuntur, ſpecie varia, interdum crucis, interinterdum flagelli, aut cranij humani, ac ſignis aliis, paſſionem Chriſti aut geſta alia repræſentantibus. Quæ etſi quidem Meteorica minimè ſint, cauſa tamen ipſorum in Meteorica comprehenditur, ea ratione, quia *pennates* iſtarum rerum pictores ſunt, figuraſque effictas deorſum in terram proiiciunt, cadentes vel ſuper homines, vel ligna, vel lapides, vel vbicunque ab hominibus conſpici queunt. Nec enim minorem illi iaculandi peritiam habent, ac Sol, qui radiis ſuis terram ferit. De his tamen tenendum eſt, quòd nunquam fiant, niſi præſagia quædam inſtent. Sic mea ætate, cruces, galli, flagra, columnæ, Pilatus, &c. ſuper homines ceciderunt, eo modo ac forma, velut ſcriptum legimus. Non autem hoc eſt ex natura, ſed ex ordinatione diuina, vt illis præfiguretur noua alteratio futura apud hos, qui huiuſmodi ſignis vtuntur, ſicut poſt euentus docuit, & vel dum docet. Simili modo in cœlo interdum etiam præſentantur figuræ quædam, nihil aliud portendentes, quàm futura aut euentura talia eſſe illis, qui ipſis forte vtuntur. Sic annis proximis viſus in Sileſia rex eſt, vario habitu, perſoniſque inſolitis cinctus. Quod præſagium eſt, idipſum ſuo tempore ita completum iri. *Pennates* enim ſuperi præſagiorum eiuſmodi magiſtri, opifices, elaboratores, ac formatores exiſtunt: Nihil ergo res illæ aliud cenſendæ ſunt, quàm quòd ex naturâ, per *pennates ſuperos* productæ factæque ſint, ex intimo cœlo ita demandatæ, vt futurorum temporum euentus prænuncient. Qui mirabilium iſtarum figurarum & ſimilitudinum naturas ac appaſentias deſcribere vellet: huic nulli libri ſufficerent. Sunt enim euentus longi & admirandi. Hominis ergo officium eſt, ad ea multò accuratiùs attendere, quàm ad naturalia cætera vniuerſa. Præſagiunt enim ipſius vitia & flagitia, Sic nec tonitrua ſuo mirabili euentu carent. Deus enim in ſuis operibus imperſcrutabilis eſt: nec quiſquam ea ad amuſſim penitus explorare & indagare nouit.

Cruces, flagella, &c. vt pluant. Pennates eorum cauſſæ.

Theophraſti ætate pluit crucibus, gallis, flagris, &c.

Præſagia quid moueant.

Dei opera imperſcrutabilia.

Vſu venit etiam quandoq; vt lapides & metalla de cœlo labantur. De his ita diſquiremus. Vnicuilibet elemento primam ſuam materiam Deus contribuit, ex quo produceret quod cõuenit ipſi. Sic terræ conueniunt plantæ: aquæ mineralia:

Lapides & metalla cœlo lapſa.

mineralia: aëri *Tereniabin*: suæ itidem peculiares generationes cœlo. Iam autem quodlibet suo tantùm operi vacat, nec generat aliud. Fieri itaq; nulla ratione potest, vt aqua aut terra generet fulgur, pluuiam, niuem. Hæ enim generationes cœlo debentur ex officio. Sic vicissim, cœlum generare minimè potest, quæ cæteris elementis conueniunt. A cœlo ergo nullum Minerale, siue lapis aut ferrum sit, produci potest. Iam verò vsu & experientia constat, factum esse, vt veri ac naturales lapides de cœlo deciderint. Nec cum fide pugnat, similiter & metalla delapsa esse, licèt præter ferrum nullum notatum sit. Nam & causa est, cur fieri non possit, vt alia quoq; instar ferri decidant, velut & genus vnum de lapide. Modus fiendi is est. Videtis scilicet stellas vniuersas virtute attractrice præditas esse. Sol attrahit, quod humidū est: Luna attrahit quod natura calidū est. Sic ergo, quod frigidū Sol attrahit, id est, aquā, id manifestū est. Ita & Luna attrahit quod calidum est, hoc est, si in creato aliquo natura calida latet, hanc Luna extrahit. Hinc fit, quòd homines, ex quibus Luna caloré extrahit, si morbis obsessi sint calidis, meliùs habeant, & econtra. Nam ex multis indispositis ipsam quoque vitam extrahit. Idem aut simile stellæ quoque aliæ faciunt, modis aliis.

Elemēta pensum suū seruant.

Attractrix vis in omnibus stellis.

Sol humidum: Luna calidum trahit.

Ex his colligite, stellas etiam quasdam esse, Magneticā vi insignes, quâ ferrum ad se trahāt. Præter hoc enim aliud metallum attrahi nullū potest. Dum ergo eiusmodi attractio instituitur non inconueniens est credere, in sublime attrahi ferrum, ad mansionem stellarum illarum attrahentiū. Id demonstrat mons Magnes in terra, qui circumcirca ferrum ad se attrahit. Quod tamen non facit confertim, & in vna mole, sed secundum proportionem corradit, quantum quidem cedit, dum multum colligere possit. Eodem modo & stella Magnes ferrū ad se allicit, forma tenui & exili: ex finib. & locis propinquis, sursum in suam mansionem. Id si accepit, rodit & commolit, velut Magnes, æruginemq; decidere patitur, ac fit *Alcool*. Quicquid *Alcool* in Sole est, est de corporibus ita attractis, & à superioribus stellis corrodendo in Alcool redactis. Sed & hoc memoratu dignum est, quòd & ligna & similia alia attrahantur varia. Experimur enim, si *Alcool* Solis colligantur in cumulū vnum, ea nō dissimilia apparere ligno putrido, & similib. aliis. Nec enim hæc omnia in terram abeūt, sed quędam à Sole & stellis commoliuntur, & comminuta attrahuntur in firmamentum, non minùs ac aqua à Sole, humiditasque hominis calida à Luna. Quia verò in consumptione illa mors est, quæ rem depopulatur, vt ignis: ideò ad nos non redit aut recidit, sicut nec aqua à Sole attracta, ad nos relabitur, sed in aere emoritur, & penitus consumitur.

Ferrum solum cœlo dilabitur, & cur.

Magnes mons.

Lignum à cœlo attractū.

Atque huiusmodi res per Philosophiam, stellarumque virtutem commodè quidem stabiliri possunt. Quicquid enim Soli expositum iacet, euidentiùs consumitur eo, quod ipsi expositum non est, siue metallum sit, seu res alia, quæ fixi non est corporis. Quod enim fixum non est, abit. Exemplum: Quicquid ignis depopulatur & consumit, inficiari nequit quisquam, quòd idem quoque facere possit suo tempore cœlum. Ignis autem consumit id horâ vnâ, quod natura per se non facit multis annis. De ferro autem quod relabitur, hoc tenendum est. Magnes iste æthereus attrahit ad se, vt dictum est, ferrum. Nec enim fixum est. Id transmutat in æruginem, quam attrahit, à Magnete sibi præparatam. Hoc ferrum si ipsi appropinquat: tunc, si nimium est, & Vulcanus celerior incidit, qui id cum *æthereo Borra* corripit, confluxile illud facere potest in massam vnam, quasi iacuisset in fornace fusoria. Cum ergo hoc modo id in corpus vnum confluxit, firmamento onerosum relabitur. Et hoc ferrum si alicubi reperiatur, alio genere multò præstantius est. Borras enim æthereus id depurauit, & gradibus multis intendit. Quoties autem natura sese talem præstat, res haud vulgaris est. Latet enim in hoc mysterium singulare. Fieri autem & hoc potest, vt generationes eiusmodi, ex infernis attractæ, à *pennatibus* assumantur, qui fabricatas eas iterum deiiciant. *Superi* enim in stellis Magneticis habitant, quòd talibus operibus præcipuè delectentur.

Sol omnia depopulatur quæ ignis.

Ferrum quomodo paretur, vt recidat.

Borras.

Pennates in stellis Magneticis.

Post hæc contingit quoque, vt lapides quandoque deruant. Quanquam nec hoc vulgare sit, sed res rara, cum præsagio coniuncta, sicut sine præsagio nec metalla decidunt. Lapides hi in stellis generantur. Fulgur enim frigidum nihil est quàm durus lapis, similis alij cuidam. Iam si natura Olympi in fulgure frigido lapidem gignit, fieri etiam poterit, vt huiusmodi lapides in terram decidant extra fulgur. Cumque euidenter illi præsagia sint, & signa rerum futurarum: pennates omnino superi materiam eiusmodi fabricant, & in lapidem transformant. Materiam quidem habent generationis frigidæ, sed non coniunctam, nec in lapidem mutabilem, sed modis aliis resolubilem. Superi autem sunt, qui propter præsagium, materiam illam resolutionem peruenire non sinunt, sed potius ex illa lapidem fingunt: quem postea, idoneo & iusto tempore in terram cadere permittunt. Nam lapides attrahi, nec à naturâ est nec alio ipsi simili. Isti enim fixi sunt, ac in terra immoti manent. De ferro autem contradicere nemo potest. Hoc enim cùm magnes ad se attrahat: cogitatu facile est, Magnetes similiter & in cœlo vigere idem facientes, seu diximus. Et quicquid in humiditate cōsistit, aut putrescēdo in humiditaté facessere potest, id omni attractioni idoneum est, velut lignum putridum, aut putrescentes res aliæ, tamdiu, donec nihil eius supersit. Ex hisce ergo punctis Meteoricis, quæ singularia in natura accidunt, cognosci & expendi debent, vt dictum est. Natura enim in suis operibus mira & abdita est, ac miris magnisque virtutibus à Deo dotata & coornata. Dictorum autem cognitionem largitur cùm ipsa experientia, tum ocularis demonstratio: insuper ipsum quoq; lumen naturæ, quod seipsum pandit ac profert, nec homini quicquam absconditum esse vult, in ipso inquirenti. Nihil enim adeò arcanum est, quin manifestetur: nihil tam exile, quin in apricum, hoc est, hominis intellectum proferatur.

Lapidū casus præsagus.

Fulgur est lapis.

Lapides fiunt à pennatibus.

Lapides sūt fixi.

Humida & putrescibilia omnia attractioni apta.

Lumen naturæ &c.

CAPVT

CAPVT X.

De Exhalationibus.

DEinceps etiam notandum vobis est, quòd stellæ æstiuę ac hyemales sese frequenter expurgent, non per coruscationē, sed per corpus quoddam, quod ex sese eiiciūt. Id vocatur exhalatio stellarū. Huius origo est, quòd stellæ in firmamento suam nutricationem habeant, quâ ab elemento isto conseruentur. Nihil enim vspiam creatum est, quod non indies, vt homo suo alimento egeat. Vnde sequitur & stellas ex suo elemento edere & nutriri. Porrò quicquid cibo nutritur potuq;, id suū etiam excremētum profert. Iam constat, illas non nisi igne sustentari, sicut homo nutritur terrâ, de qua est. Ex igne illo essentiam suam extrahunt, sicut homo ex cibo sanguinem suum ac carnem. Ita quod non est essentia, fit excrementum. Et quia statum suum tempus stellæ habent, conceptum suum excrementum deponendi, tunc, si interdiu id fit, nemo obseruat: si noctu, notatur. Estque ignea stella, in longum porrecta, desuper de cœlo ex stellis orta, licèt, quam sublimiter decidat, dignosci non queat. Si tamen in cœlos inferiores aut aërem sese demittat, ibi primùm conspicuum fit, ac in terram labitur, vbi instar liquaminis iacere reperitur. Non quidem inficiamur, aliis quoq; vüs stellas expurgari, non tantâ cum igneitate, vbi tamen ignis aliquis sit, licèt inconspicuus. Vnde multæ exhalationes candidæ, ex stellis frigidis excussæ reperiuntur. Huius rei multum per pluuiam decidit: multū per nubium lapsum: multum per frigora & grandines. Hæ enim tempestates omnes, stellarum sunt purgamenta, ad exitum tendentia. Dum verò euadunt ignea, idem accidit, quod illis qui potant aquam, & aquam reddunt. Sic stellæ potant ignem, & ignem iterum excernunt. Is autem quam primum terram attigerit, ignis amplius non est, sed est terrenum liquamen aut mucilago, similis rubeo aut flauo spermati ranarum.

Nutritione omnia egent. Stellæ nutriuntur igne.

Exhalatio quid.

Excrementa cibis sūt similia.

Præterea, natura quoq; volucres facit, igneas & volantes, quas vocant dracones, à monte vno ad alterum traiicientes. Dracones hi interdum ignis sunt substantialis, vt instar fulminis accendant obuia. Interdum fiunt liquamen, instar excrementi stellarum, aliquando toti consumuntur, quandoq; dum consumuntur, tetrum odorem emittunt. Horum generatio talis est. Notum est, ex multis rebus fieri animalia viuentia, vt scarabæos, muscas, araneas ab aëre, quæ semen non habent in eo, ex quo oriuntur: sed oportet ipsa sine semine aut spermate fieri sicut de aëre Philosophia demonstrat. Eodem modo ipse quoq; Olympus genus quoddam animalium gignit in suo firmamento: nec solum dracones, sed & alia, vitam & brutalem sensum habentia, ad volandum & traiiciendum, tam die, quàm nocte. Quòd si enim elementum aquæ multa monstra parturit, & terra varios vermes, ac aër diuersos scarabæos ac muscas: vtique & cœlum Salamandris variis abundat. Hæ enim veræ & genuinæ sunt Salamandræ, quæ ex igne, hoc est, ex putrefactione ardentis sulphuris generantur. Et sunt illæ vnum ex quatuor miraculis elementorum, pecora nempe Olympi. Et quo sensu pollent pecora in aqua, terrâ & aëre: eodem præditæ sunt & Salamandræ. Vita ipsarum diuturna non est. Dum autem viuunt, metam & scopum longinquum volando & iciendo conficiunt, nempe centena aliquot millia-ria: quod non volatu vno & continuo prostant, sed interrupto, iam ad hunc, iam ad illum locum facto. Vbi semel considunt, ignei Dracones non apparent. Tales tamen apparent iterum, quam primùm sese in aërem nonnihil attollunt. Ignei facti, illicò iterum fulgent. Suam ipsi etiam quietem, suum somnum habent. Hoc tempore nihil lucent: sed tantùm, quando loco mouentur, aut in longum euolant.

Dracones volātes quid.

Draconum generatio Muscæ araneæ &c. ab aere.

Salamādrę vnde generentur.

Dracones quousque volent.

Dracones dormiunt.

Sed & hoc sæpe fit, vt duo trésve soles, aut totidem Lunæ, aut species aliæ, æquo plures, conspiciantur. Quæ si fiunt, præsagia sunt, non genuina naturæ crescentia. Illa enim *Pennates* superi faciunt, similitudinem talem futuram ipso opere præsagientes. Sic ab eiusmodi visis euentus sæpè docuit, quidnam portenderint. A pennatis autem fiunt, non secus ac si artifex quispiam arborem, à naturâ productam, cerâ aut re aliâ exprimeret, aut corallum natiuum, arte sua ita affabrè æmularetur, vt è distanti vtraque vnum apparerent & dicerentur & omnia pro genuinis & à natura productis corallis haberentur. A vero enim genuinoque, factitio quoque nomen inditur. Aut quasi vas aureum (quod verè tale esset) ab artifice præfiguraretur, ita vt is duo triáve vasa ex orichalco, auro planè ac apprimè similia, effingeret, eaque deauraret. Tunc omnia tria æque aurea viderentur & dicerentur. Sic & pennates materiæ & instrumentorum in firmamento satis habent, quibus eiusmodi Soles orichalceos, & Lunas similes, quot velint, fingere possint. Circa numerum tamen hoc cauent, ne plures faciant, quàm præsagium poscit. Hoc enim fine pennates in cœlo sunt, vt hæc officia dispensent. Bene autem illi, qui, quid & cur pennates species tales præfigurent, cognoscit. Nihil enim arduum ac sublime vel nascitur vel inchoatur, quod ipsi non præsagiant. Sed ista pertinent ad Magos, minimè ad Astrologos & Astronomos. Nec verò in Sole ac Luna tantùm illi talia operantur, sed & circa stellas alias idoneas occupantur, quas aut maiores faciunt, aut alias, nouasque, insolitas & mirabiles, prout ipsorum opificium fert.

Soles & Lunæ plures præsagia sunt. Fiunt à pennatibus.

Solium numerus vnde cōstiruatur.

Pennates iidem arcus etiam seu irides Soli Lunęve circumducunt, aut signa alia, variè colorata producūt. Quas autē ipsi irides faciunt, præsagæ sunt. Sunt enī & aliæ naturales. Quādo enī per iridē pax in specie significata est, aut significatur, illa à pennatis constituitur. Hæ ergo à naturalibus distinguendæ sunt. Naturalium enim generatio talis est. Iris nēpe nihil est aliud, quā Sulphur, Sal, & Mercurius, cū suis coloribus, quæ eo loco subtilissimè & exquisitissimè digesta sunt. Generantur in firmamento à stellis aqueis, quarum flos sunt, si pluuiam inuehunt. Sine præmisso tali flore nulla pluuia incumbit. Quoties enim stella pluuiam parturit, iris ceu flos primum est, deinde pluuia. Non tamen irides toties conspiciuntur, quoties pluit: quia in aëre sæpiùs vanescunt & con-

Irides duplices sunt.

Irides naturales vt fiant.

Iris flos pluuiæ.

consumuntur. Vbi autem pluuiarum eruptus insignes fiunt, ibi conspicuæ irides apparent, quæ à stellis & nubibus in terram sese demittũt, duobus apicibus telluri incumbentes, & in orbem sese sursum effundentes, tamque diu durantes, dum ab aëre consumantur. Sic binæ interdum irides fiunt, vt Gemini: quibus duplex & diuturna pluuia portenditur. Altera enim in seipsam intendit. Et hæc ex diuinâ ordinatione & prouidentiâ ita eueniunt. Nihil enim est vspiam, quod non florem emittat. Coruscatio est flos fulguris & fulminis. Sic & in cæteris. Multi rerum flores sunt, quos nec videmus, nec nouimus, quia in aëre consumuntur & disparent. Saltem videmus illos, qui humiliùs exhibentur, & ad nos decidunt.

Flore nihil caret.

Sequitur alia Meteororum, quinque succinctis libris distincta.

LIBER PRIMVS.

DE IRIDE.

Iridis & partus muliebris cõparatio.

ORtus ac generatio iridis, respondet partui mulieris. Sicut enim mulier requirit tempus, ad maturandum fœtum: ita suum tempus poscit etiam iris. Et veluti mulier interdum duos trésve fœtus parturit: ita & irides iam geminæ, iam ternæ producuntur. Vtrobique enim vna generatio est.

De motu autem eius tenendum est, Irides alias simul cum stellis aqueis currere: alias extra illas: quasdam in linea circuli Zodiaci, &c. Insuper & diuerso tempore oriuntur. Quædam enim sunt æstiuales, quædam hyemales, hoc est, sunt omnium horarum. Sicut enim fœmina omnibus horis parere potest: ita & iris. Nec enim definitam messem autumnúmve illæ habent: sed quando coniunctiones earum fiunt, tunc generationis ipsarum tempus instat.

Iris tẽperatione generatur.

Quanquam vix centesima Iris conspiciatur. Ad generationem enim suam & operationem, contemperationem singularem requirunt, hoc est, nec calorem nimium, nec frigus, nec humiditatem. Quæ enim Irides in hyeme existunt, à frigore congelantur, & destruuntur. Quæ per æstatem sole claro & sicco fiunt, exarescunt & comburuntur. Hinc fit, vt illæ non conspiciantur; cùm alias indies Irides apparerent. Manè autem & vesperi, aut tempore pluuioso temperatura vigente, generationis idoneam occasionem habent.

Iris cur prænuntia pluuiæ.

A Germanis Iris, arcus pluuialis dicitur, quia pluuias prænuntiat, cuius denominationis hæc causa est, quòd pluuioso tempore perficiatur, cùm tamen aliis temporibus aut exiccetur aut congeletur. Hinc etiam pro pluuiarum prænuntio habetur, sed ita, vt diximus. Itaque nihil certi statui potest. Sicut enim incerti sunt partus fœminarum: ita & Irides, nihilque certi denuntiant.

Iridis colores vnde.

Irides colorem suum mutuantur ex Sale Ignis. Egrediuntur enim ex elemento ignis: & hi ignis etiam colores sunt, non alij. Et, si Sal iniiciatur, ignem videtis diuersimodè efflagrare, iam viridem, iam citrinum, iam cœruleum, iam flammeum, iam rubrum, &c. Sicut ergo colores isti non permiscentur inuicem, sed liberi asscendunt, iuxta sese diuisi: ita & iris colores suos, quos ex virtute spiritus Salis in igne contenti, habet, distinguit & discernit. Talis enim ipsius est natura & congenita proprietas.

Formatã stellarum perscrutabile.

Sed & de eiusdem forma ac specie cognoscite. Videtis nempe, omnia in certas formas dirigi. Sic homo, sic pecora, sic herbæ, sic arbores, sic lapides, &c. Forma hæc Philosophiæ imperscrutabilis est, cur nam ita condita sit. De homine quidem iudicare possumus, ad quid manus pedesque, ac oculi & lingua, &c. conducant. Multò minùs autem de creaturis reliquis: nec dicere quicquam possumus aliud, quàm quòd Deo ita placuerit. Ita enim suam formam rosæ, suam lilio datam esse videmus, saltem vt oculis nostris miraculo sint. Hominis formam requirit necessitas. Non item aliorum: nisi fors illa forma ex proprietate procederet, hoc est, cum illa res vna & eadem esset. Quod tamen fieri minimè posse dissolutio indicat formæ, manentibus rei proprietatibus. Sicut ergo in natura forma ex semine procedit cum tempore ad fructum: ita & iris ex stellâ suâ in inferiore firmamento inuisibiliter crescit, donec quadraginta suas hebdomadas compleuerit. Quibus completis, & horâ partus instante, si nubes temperata adest, tunc sese iris exhibet, ac perficitur in sua forma ac coloribus, sicut natura ignis ipsam constituit.

Iridis duratio quanta.

Duratio eius longa non est. Sicut enim definitum vitæ tempus omnia habent: ita & iris. Vsque adeò enim tenera & subtilis est, vt à leui aduersitate facilè frangatur & dispellatur. Durat tamen plerunque ad horam vnam aut sesquialteram. Quanquam aliæ breuiores, aliæ diuturniores sint: sicut creatura quælibet ante & post tempus dissolutionem pati potest. Quod enim interuallum est inter senem centum annorum morientem, & vnius mensis infantem? Sic & inter hominem mediæ ætatis id est quadragenarium? Porrò omnis iridis hæc natura est, vt pedibus vtrisque desistat in terram, cum ab aere detruditur aut demergitur in solum. Et sicut flores omnes cum suis foliis sursum tendunt: ita impressiones superiores diriguntur deorsum. Deorsum enim est illis sursum. Radices namque superius sunt. Vnde & crescens ipsum descendere de solo, non in solum debet.

Iridis situs quis. Cœlestia deorsũ, terrestria sursum vergunt.

De Figuris in Cœlo mirabilibus.

Figuræ cœli cur naturales.

FIguræ in cœlo multifariæ nascuntur, similitudine viri, pecudis, rerum aliarum vararum & inauditarum. Generatio eiusmodi in firmamento naturalis est. Ex stellis enim suum corpus, suam materiam, velut & formam desumunt. Sicut autem inter homines monstra nascuntur, fœtus nempè insolita & stupenda nec describenda forma: sic itidem & hæ figuræ cœli monstra sunt, partim ex iridibus, partim ex siccis nubibus, partim ex formarum permixtione progenita. Ac veluti ex ternis quaternísve spermatibus confusis producitur monstrum: ita & hoc casu spermatum stellarium permixtio fit. Quòd si enim corpora illa coeant, quodlibet properando suam formam intendit. Hoc studio, vnum sub-

Figuræ cœli monstra.

Figuræ vt generentur.

inde

indè alterum infringit. Oriuntur ergo indè formæ, quas nemo prædicere nouit, propter variæ permixtionis incertitudinem. Itaque formæ huiusmodi non pro miraculis aut præsagiis agnoscendæ sunt. Huiusmodi enim errata in natura multa accidunt.

Ex quâlibet ergo iride, malè cadente, nubes fit, variè colorata & effigiata rubea, viridis, lutea, &c. maximè, si aliarum formarum nubes in cœlo coïncidant. Nubes huiusmodi vbi conspiciuntur, monstra sunt ex iride nata, siue interdiu fiant, siue noctu.

De Lanceis.

Lanceæ vt generentur. SEd & lanceæ & formæ aliæ similes ostenduntur. Quæ, si iridis colores simul adsint, illarum monstra sunt. Quod enim in arcum abire debebat, id abit in longitudinem: quæ ipsa tamen nonnunquam præsecatur, ita, vt plures partes fiant. Conuoluitur interdum in globum vel annulum, vel aliud simile, prout cuiuslibet dissolutionis natura est. Quis enim dissolutiones rerum satis explicare queat, quàm varie, aut in quot fragmina distrahantur? congeruntur interdum ita, vt arces repræsentent, aut templa, aut orbes. Itaque ex monstrificis his homo præsagij multum sumere minimè debet. Nam & in terra fiunt similiter, & rebus omnibus. Dictæ itaque figuræ nihil sunt, nisi fractæ irides, & harum corpus, color substantia, sicut inuicem separantur & dissoluuntur, tam ratione colorum, quàm formæ. Suam etiam peculiarem ætatem habent, ac viuere queunt vel diutiùs vel breuiùs, prout iridum conditio est. (Lanceæ quid.)

Formæ Lunares, vt generentur. Fiunt in cœlo aliquando etiam figuræ & formæ claræ, veluti noua Luna, aut Lunæ similitudo, aut forma alia, etiam ignea, vt diximus. Harum origo est ex excrementis stellarum, hoc pacto. Videtis, stellas subindè sese expurgare, & tractum igneum in terram deiicere. Ista naturaliter fiunt: suntque ipsarum flores, sicut flores suos etiam arbor exprimit. Sicut enim stellæ luminosæ sunt: ita & ipsarum flores, quamdiu durant. Et sicut videtis, vermiculos micantes, stellas seu lucem suam noctu ostendere, non interdiu: ita & illa. Imò, veluti vermiculi lucem illam tantum viuentes habent: ita & iactus stellarum lucent, quamdiu viuunt. Quamprimùm in terram cadunt, refrigerantur, & emoriuntur, nec amplius lucent. Ea materia, dum cadit, interdum sese pandit aut extendit, vt iam lanceæ, iam draconi, &c. assimiletur. Et tamen nihil est aliud, quàm stellæ expurgatio in florem. Nam & in terra plantę sunt, similiter facientes.

Monstra similia etiam fiunt, si excrementa eiusmodi in aëre sustinentur instar nubis, ob læuitatem & aeream naturam. Floramentum id si conglobatum manet, nec discidit, grandem stellam aut Lunam refert. Prout enim materiæ vel multum vel parum est, aut propiùs adest terræ, ita maior vel minor stella apparet. Potest etiam in fragmenta dilabi, & alias figuras exhibere, veluti superius de iride definiuimus. De igneis hisce figuris formisque hoc tenendum est, quòd scil. stella ea in terram lapsura fuerit. Impedita verò aliunde, in cœlo medio substitit, ac ibi variè formata est, prout à vento iactatur. Hac de causa interdum apparent ignei viri, igneæ lanceæ, ignei gladij, &c. de quibus omnibus aliter non statuendum est, quàm de monstrosis formis dictum est.

Sic etiam duæ, trésve Lunæ, pauciores vel plures, maiores aut minores apparere queunt. Nam & Luna sua excrementa deponit. Quæ, si eiicit, cadere non sinit, sed suam illis formam indit, ac vel infra vel iuxta sese ipsa collocat, vel duo, vel plura, prout spermatis multum est, vel consequitur. Multa enim in cœlo crescentia sunt, repetente ac festinanter, vt crocus, surgentia & crescentia. (Lunæ plures vnde.)

Eodem modo Sol quoque sese emungit, & Soles plures generat: qui tamen frequenter ipsi opponuntur, hoc est, extra ipsius circulum sunt in opposito. Sol enim in oriente versatur, soboles eius est in occidente. Et vicissim. In causa est ventus, qui difflat. Tum etiam, si Sol in oriente consistit, & soboles eius in occidente, causa est, quod ipsa heri genita sit, & illic tam diu constiterit, ac increuerit. Idem verum est etiam econtrà. Si autem vel Soles vel Lunæ ad Austrum aut Boream apparerent, in causa esset ventus, qui illos extra sui circuli lineam eiecerit. Auster nempè eos disiicit in septentrionem, septentrio in Austrum, idque vel sublimiùs, vel humiliùs, longiùs, vel propiùs. Sed & ex hisce solis generationibus, aliud nihil augurari oportet, quàm naturalem ipsius cursum. Sol enim sese quotidie emungit, velut & stellæ reliquæ. Ipsius tamen emunctio Ros est. Hoc cadente, Soles non fiunt. Ros autem si non caderet, sed in vno corpore maneret, nec in rorem abiret, tunc Sol fieret, hoc est, stella Soli similis. Ros enim per se ex Sole est, adeoq; Solis sudor, Solis splendorem participans, donec resoluatur. Defectus ergo roris, occasio & generatio est alterius Solis. (Soles plures vnde.) (Ros quid.)

De Draconibus.

COnspiciuntur sæpiùs Dracones, transuersim volitantes, à monte vno ad alterum transilientes, non desuper sese librantes. Hi ardentes sunt, & nonnunquam syluas, ciuitates, pagosque, & quicquid ignem concipere potest, incendunt ac inflammant, non secus ac fulmen, ac pluuia ignea. Quorum hæc causa est. Monstra nempè sunt, ab igneo fulgure, quæ præmaturiùs compositum egrediuntur, & in montes decidunt, vndè transuersim iterum sussultant, sicut ea fulguris natura est. Fulgur enim igneum est, & portio coacta. Iam si monstrum fit, prolongatur & extenditur, sibique totum corpus annectit: quod nihil est aliud, quàm Sulphur & Sal ardens, quæ omnia abeunt in monstrum. Eodem contendit etiam materia coruscationis, ita vt crescens, grandescat, adeatque ceu verus ignis. Fulgur enim ignis est, ipsiusq; corpus est verum Sulphur, & ardens Sal. Hinc sequitur, hoc monstrum iactandi naturam quoq; habere, sicut habet fulgur. Non tamen æquè validum est in muros, &c. nec erumpit cum tonitru & fragore, sed lene est & tranquillum, vt crescentia dissoluta esse solent. Potentiamq; maiorem non habet, quàm vt transiliat aut volitet, instar Draconis Volantis. Volando enim cauda relinquitur, (Dracones interdum syluas & domos incẽdũt.) (Dracones vt fiant.)

quitur, & corpus, (vt ſolent eſſe monſtra) quaſi in alas finditur, expreſſis etiam pedibus & ore, cum tamen horum nihil verè ſit, ſed tantùm ita exhibeatur. Ex hoc monſtro, ſi ſcintillæ decidant, & ardentes terram vel rem accenſilem aliam corripiant, eam inflammant & comburunt. Hoc modo & ipſe draco conſumitur, dum minutatim decidit & deflagrat.

Salamita ſagarum amaſius.

Ex Draconibus his oritur *Salamita*, ſagarum amaſius. Si Draco huiuſmodi, generatur naturâ, ipſe adeſt, ſeſeque immiſcet, ac illum ad ſagam ſuam ducit, quaſi eſſet (al. ſolus.) omnia. Hinc fit, vt domus aliquando incendantur, &c. Idem ex hoc Dracone etiam loquitur, & mouetur, quaſi in homine eſſet.

Salamita in fulgure.

Hic idem *Salamita* etiam Diabolus eſt, qui in firmamento omnia diſpicit. Et ſi tonitru inſtat, tunc in materiam fulguris ſe immittit, & cum fulgure deturbatur. Quò fulgur eſt præcipitatius: eò magis ille gaudet. Ita ille perſæpè fulgur dirigit. Et ſunt hæc ea fulgura, quæ percutiunt homines, & turres, & ſeſe ingerunt pulueri tormentario, ac rebus aliis, à quibus damni multum expectandum eſt. Is enim fulguris moderator eſt, ſi ſeſe illi inſinuauit.

Idem per hunc Draconem incantat etiam. Cùm enim naturalis ſit, & naturali modo operetur, ideò ducit & trahit illum quaſi obſeſſum hominem, ipſumque ad placitum ſuum gubernat.

Quæ ergo hactenus de abortibus figurarum, colorũ & ſimilium, in cœlo tam interdiu quàm noctu apparentium diſſeruimus, pro monſtris omnia habenda ſunt, generatis ex præpoſterâ & erronea naturæ operatione.

De noxâ nocturnâ, aut vento nocturno.

Emunctiones cœli noctu frequentiores.

NOctu quã interdiu cœlũ ſeſe multò accuratiùs emungit. Sequitur ergo, naturaliter fieri, vt multum aëris, &c. infecti noctu vagetur, potius quàm interdiu: veluti videtis, ex cœlo fieri tonitrua, grãdines frigora, &c. Quæ ſi ſuperiùs eueniunt, multæ ſimul infectiones concurrunt. Dum ergo infectum tale excrementum ab aſtris decidit, id aërem ſimul ac ventum contaminat ſibi contiguum. Hanc infectionem Salamita ſedulò obſeruat, ac, ſi poteſt, illi ſeſe permiſcet, ſuaque ex malitiâ illam ſecum abripit ad domos, ad ſtabula pecorum, ad feneſtras, ex quibus proſpectantes homines inſidiosè afflat. Hoc ergo non perpetuò fit: ſed tum demum, ſi Salamita infecti eiuſmodi aëris compos fieri poteſt, quem ita regat & moderetur. Quos autem homines infectione illâ afflauit, his ferè exaſperatur facies & intumeſcit, corpus apoſtematibus obſidetur feruidis, & morbis ſimilibus lancinatur aliis, naturaliter ita genitis, ac à Salamitâ inflictis. Qui ſi perpetuò talem materiam haberet, nunquam non malum infligeret. Summam enim motuum firmamentalium cognitionem habet.

Salamita infectiones aeris regit.

Salamita aſtrorum peritus.

De Cometis.

Cometa quid. Spirituũ præſcientia quanta. Cometa vt fiat.

COmeta eſt creſcens ſingulare, ex nulla matrice, ex nullo ſemine prognatum, ſed à ſpiritibus compoſitum. Hi enim futuros euentus, fortunam aut infortunium, mortem ac vitam, bellum ac annonæ caritatem præſciunt. Hæc ergo talia, ſi illi ex causâ ſibi notâ prodituri ſunt, ſtellam formant ex cœlo ſumptam, ex eâque condunt figuram & ſpeciem, quæ peregrina & mira aſſpectu ſit, ac ipſam per aërem ducunt, trahuntque ſiue ſublimiùs, ſiue preſſiùs, prout populo euenturum omnium maximè & certiſſimè poteſt. Cometarum itaque ortum præſagire poſſe, à ſorte eſt, quam ſpiritus illi ſortilegis deferunt, quaſi artem eam ex naturâ hauſiſſent. Huius enim ingenij ſunt illi ſpiritus, vt, quod ad hæc attinet, præfigurationibus denuntiare ſoleant. Et hæc ad cœli motum vel curſum nihil attinent: hoc eſt, ſi quid contra conſuetum ordinem futurum eſt, id manifeſtatur, quaſi ex naturâ noſceretur. Sortilegorum itaque horum genera duo ſunt: vnum eorum, qui ſtellarum futurum curſum prædicunt, id quod ad ſola elementa ſpectat: alterum illorum, qui præter curſum, hoc eſt, ſine curſus cognitione, hominum futuros euentus præſagiunt, cuius claſſis ſunt natiuitas, mors, &c. Hoc ex notitiâ cometarum fit, non ex curſu cœli.

So[illegible] ſunt.

LIBER SECVNDVS.

De impreſſionibus coagulatis.

De Ranis.

Ranæ vt pluant.

POſt hactenus commemorata indicandum vobis etiam eſt, quòd perſæpè ranæ, vermes & ſimilia de cœlo pluant. Illorum generatio talis eſt. Si ſuper terrâ iacentia ſpermata animalium (ſiue ſint vermes, ſiue ſerpentes, ac viperæ, ſiue bufones) pluuia aut frigus ac pruina, &c. cadat, quæ ſpermatis generationem & perfectionem impediat aut diſſoluat: tunc ſperma illud in putredinem abit. Quicquid enim diſſoluitur, neceſſariò putreſcit. Poſtea recedente frigore, &c. ex putredine illâ generantur praui partus, ſimiles quadamtenus illis animalibus, ex quorum ſemine orti ſunt. Sed hæc peruerſa monſtra ſunt: quæ putantur cum pluuia de cœlo lapſa eſſe. Nec enim ortus ipſorum exploratus eſt. Vnde pro pluuialibus habentur.

Sed & ex ſtellis cœli ſpermata excernuntur, & in terram decidunt, ex quibus ſimile quid ranis, &c. naſcitur, quaſi de cœlo lapſæ eſsẽt. Id hoc modo fit. In omnibus foliis, aut herbis, aut lignis, vt corylo, &c. ſemina latent, ex quibus tineæ, erucæ, teredines & campæ naſcuntur, folia peredentes. Vbicunq; ergo huiuſmodi ſemina & ſpermata iacent, vel viſibiliter vel inuiſibiliter: ſi ſuper ipſa ſtellarum quarundam auſtrales pluuiæ cadunt, tunc in actum deducuntur, fiantq; monſtra, donec à pluuia adhuc madeſcunt. Per pluuias enim haſce latentes generationes eliciuntur: vnde ranæ virides & ſimilia enaſcuntur.

Vbicunque ergo huiuſmodi animalia à pluuia producuntur, neceſſe eſt, ſpermata illorum priùs hinc indè diſperſa iacuiſſe, quæ poſteà à putrida auſtrali pluuia tranſmutantur in vermem aut aliud quoddam animal. Compluuntur autem illa ſpermata vel ſemel, vel iterum, vel tertiò, donec tandem in actum erumpant, & prodeant veluti hoc ipſo momento primùm

mùm enata, cùm tamen principium à prioribus pluuiis ſumpſerint.

De Sanguine.

Sanguinis pluentis cauſſa.

FIt etiam quandoque, vt pluuia ſanguinalis, ſeu ſanguini ſimilis decidat, aſpectu mira. Huius rei cauſa eſt, quòd ſtellarum excrementa pluuiis interdum permiſceantur, & cum ipſis vnà decidant. Guttæ illæ ſtellares vbi vel ſuper lapides aut terram cadunt, colore rubro ea tingunt, & tamen per ſe claræ, vt aqua, ſunt. In permixtione tamen ſuper terra facta colorem adſciſcunt.

Sæpè etiam ex Iridibus proueniunt, ita vt reſoluantur in aquam. Quæ cum in ſeſe colores omnes habeant, illi cum pluuiâ ſimul in terram cadunt. Poſtea ſuper eodem fundo ſimiliter quoque coloratæ pluuiæ viſuntur, vbi ſcilicet Irides in pluuiis ſtant, quæ magnæ & validæ sũt. Dum incipiunt reſolui, vnà cum pluuiâ diſcedunt. Si quis in illis locis ſub Iride, tempore reſolutionis eius, linteis candidis tectus ſtet, colores illi expreſsè in linteis notãtur, & deprehenduntur, modò pluuia ſimul non vbertim coïncidat, & colores abluat. Quanquàm non Irides omnes in aquam reſoluantur. Sunt enim quædam aëreæ. Magnæ tamen, pluuioſæ & ſalis plenæ, naturâ aqueâ conſtant. Vnde etiam reſoluuntur.

De crucibus & figuris impreſſis ſuper tunicis & cutibus.

Cruces, &c. vt generetur.

GVttæ ſupradictę coloratę, ſi in pannos ſubtiles cadunt, nec à pluuia nimium abluuntur, cruciculas huiuſmodi & figuras alias (quaſi quid portenderent) imprimunt, dum ſecundum fili ductum diffluunt. Quædam etiam adeò ſubtiles ſunt, vt in homines cadendo, aquę more exundent, & fluant, ac eiuſmodi figuras conſtituant. Fit etiam, vt colores eiuſmodi claro cœlo exiſtente cadant, nec pluuia fiant, aut ſparſim etiam interdum guttæ quædam decidant. Vbi autem decidunt, ibi maculas & næuos imprimunt. Colores autem iſti ex ſtellis, vt diximus, prodeunt. Et licèt huiuſmodi rariùs cadant quidem: tamen generatio ipſorum quotidiana eſt. Cruces tamen & maculæ à pluuia abluuntur aut conſumuntur, vt non animaduertantur. Ex hiſce coloribus poteſtatem ſibi Salamita ſumit, & hominum veſtibus impingit cruces, columnas, flagella, teſſeras & alia, quæ de fulgure & dracone recenſuimus. Cuiuſcunque ergo coloris gutta cadat, ex ea imaginem quandam pingit, iam hanc, iam aliam, vt ſtuporem hominibus incutiat. Res autem ſacras præcipuè pingit, quia hæ profanis magis conſpicuæ ſunt.

Salamita cruces depingit in veſtes, &c.

Ob hos autem cadentes colores obſtupeſcere nemo debet. Sunt enim multiplices, prout eos cernitis in Iride, in nubibus, in ſtellis. Quòd ſi color aliquis cadat, non firmamentalis: cogitate, quod & putredo colores pariat. Sic enim, ſi lignum, quod candidum eſt, putreſcit, fit viride aut flauum, &c. Huiuſmodi generata hîc quoque ſunt, quorum Salamita ſedulus obſeruator eſt, eaque huc illuc traiicit.

De Lapillis.

Lapides à pluuia indurati.

A Pluuiis generantur etiam lapides, hoc eſt, omnes lapides à ſale indurantur & coagulantur. Similiter etiam omnia ligna, &c. ſal compacta & corporalia facit: nec ſine ſale quicquam dureſcere poteſt. Iam ergo, ſi ſalia reſoluũtur in cœlo, & decidunt: quicquid attingunt penetrabile, id indurant, & ſui generis lapidem faciunt. Sic ſi purum ſal in aquam coniiciatis, & addatis piſa, lentéſve, aut fabas, hæcq; iunctim reſiccari & indureſcere ſinatis: tunc fabæ illæ aut lentes, &c. duræ fient ceu lapis. Quòd ergo fabę, piſa, lentes, & ſimilia, non vt debebant, coctione molleſcant: ex prædicta cauſa fit. Omnis etiam putredo, fructus tentans, ex pluuia oritur, quæ transmutandi illam vim habet.

Sal indurat.

Piſa, &c. cur coctione nõ molleſcant.

Fit etiam nonnunquam, vt ſementis, hoc eſt, ſata piſa, lentéſue, in terra lapideſcant. In agro enim illo ſeu fundo ſalis flos conditur, & agrũ obſidet. Iniectam ergo ſementem ſi pluuia feriat, quæ ſalis florem diſſoluat: tunc quicquid ibi ſeminatum eſt, lapideſcit. Quicquid enim in flore ſalis à pluuia diſſoluto iacet, ſiue lignum ſit, ſiue aliud, id lapideam naturam aſciſcit. Huius naturæ ſunt etiam quidam fontes, qui vim illam à flore ſalis aſſumunt.

Flos ſalis omnia indurat.

De lapide è cœlo.

IN ſublimitate firmamenti, vt dictum eſt in principio Theoricæ, conſiſtunt tria prima, ex quibus impreſſiones oriuntur. Tria hæc prima adeò alta & ſublimia ſunt, vt formam ipſorum videre nequeamus, & tamen formam habent. Saltem videmus viride, quod ipſorum color eſt. Hinc conficitur, quòd in elemento ignis generationes lapidum etiam fiant. Vbi qui lapides generantur, decidunt. Hoc etſi mirum, rarum, inauditumque putetur: frequentiùs tamen in mari accidit, quàm apud nos.

Lapides in elemẽto ignis fiunt.

Lapidum iſtorum generationes hoc ſe modo habent. Compertum vobis eſt, quo pacto fulmen naſcatur, quod lapis eſt, & manifeſtè quidem. Iam ſi tonitrus principia adſint, & colligantur in fulmen, & poſſibile & naturale eſt, vt per generationem eiuſmodi fulmina decem, viginti, plura, pauciorâue producantur. Quot enim fragores, tot lapides. Huiuſmodi autem generationum multæ ſi in generationem vnam coëant, ex omnibus lapis fit vnicus, qui fulgur eſt. Hinc ſequitur magnitudo aut multitudo lapidis, ac ipſius forma naturaque, prout cognoſcitur. Si ergo talis generatio eſt, in tempeſtatem grauiorem deſinere non poteſt. Generatio enim ea nimis celeriter fit, & excidit ex aëre, quamprimum coagulata fuerit. Et ſicut aqua initiò per ſe mollis eſt, congelata autem fit dura: ſic iſta quoque materia initiò eſt res aërea, poſteà, vt aqua incipit coagulari. Indurata autem non amplius eſt aërea, ſed fit terrea. Ipſam ergo aër amplius retinere non poteſt, ſed elabi ſinit.

Fulmina plura ſimul generati. Fulmen quid.

Ex hoc liquet, fieri poſſe, vt huiuſmodi materiæ conueniant, ſine omni tempeſtate, & ſeſe citra omnẽ curſũ in cœlo congregent, eiuſq; omnino ſint naturæ, vt conueniant, & ſe inuicẽ indurent. Sic plumbum liquefactum, quamprimùm aquæ infunditur, momento induruit. Huiuſmodi materiæ ſunt etiã in firmamento ignis. Quæ donec contrarium non habent, aëreæ manent. Vbi autem extraneum contrarium incidit,

Contrarii vis.

cidit, aliæ fiunt, & aëreę esse desinunt. Ita & de pluuia notum est, donec nubes est, terram non attingit, sed libratur in sublimitate. Quamprimùm autem coniunctionem peregrinam assumit, & dissoluitur, fit corporea & terrestris. Inde ergo aqua fit, & pluuia, in sublimitate ampliùs contineri non valens, sed decidens. Tales in cœlo sunt etiam materiæ, ex quibus lapides fiunt ob naturam tonitrualem, hoc est, fulmineam. Sic & alia plura si à contrariis impetantur, lapides fiunt.

De Metallis.

Metalla qualia in cœlo.

EOdem modo & natura metallica in elemento ignis viget. Sicut enim in cœlo lapides sunt: ita etiam metalla. Metallum tamen alienum est terreno dissimile, ita vt à nullo cognosci queat. Pro his scitote, quod ignea fulmina cum coruscationibus tantùm metalla sint, omni ferro aut chalybe duriora, & vt cuprum fluxilia, coloribus permixta, & instar fulminis formata. Hæc enim omnia in cœlo sunt non minùs ac in terra. Sicut verò horum nihil è terrâ sursum rapitur: ita de superioribus etiam nihil deorsum cadit, nisi quod coniunctio 4. elementorum requirit, aut miraculum accidens variáve coniunctio, ex quâ corpus fit. Nec minùs miræ & variæ res sursum in cœlum feruntur, ac deorsum ad nos cadunt, modo in camera sublimi sedere & hæc obseruare nobis concederetur. Nam si fieri posset, vt stellæ Mercurij, Salis & Sulphuris vnà ac simili copulatione iungerentur, huiusmodi impressionum plurimæ singulis horis super nos caderent. Ita verò non omnes dispositæ sunt, nisi quod ad fulgur attinet. Itaq; & lapides & metalla decidunt, quarum generatio similis est fulguri. ¶ Grandis ille lapis, Ensis hemij in Suntgauia asseruatus, centenarij vnius pondus habens, genitus est ex materiâ fulminum lapidosorum, ita vt ad generationem eius coniunctiones plus mille fulgurum confluxerint, adeò celeriter coagulatæ, vt coagulatur argentum liquidum, effusum. Eadem enim velocitate materia illa indurata fuit, & in corpus coacta. Ex formâ siquidem eius & tuberibus patet, quòd in plena ebullitione & intumescentia constituta materia, derepente & velociter refrixerit & deciderit, sicut de fulgure dictum est. In elemento enim ignis omnia liquefacta versantur, lapides, metalla, & quicquid ibi est, feruidum est. Ex hac regione, si quid in frigus incidit, illicò duratur, & cadit. Donec verò ebullit, & in igne seruatur, continuò aëreum est, nec decidit. Si verò indè effertur & coagulatur, necessariò decidit.

Lapis Ensis hemii fulminalis pondus centenarium habens.

In elemento ignis omnia feruent.

LIBER TERTIVS.

De Ventis.

SEd & venti radicem ac principium suum in stellis habent. Sicut enim stellæ quędam niuem, alię pluuiam, &c. gignunt, quod Meteorica tradit: ita stellæ quædam etiam sunt ventosæ, quæ ventum naturalem producunt, & præterea nec niuem, nec pluuiam, &c. Quòd si autem fors cum ventis pluuia & nix coincidat: id ventis imputari aliter debet, quàm quòd ex locis & regionibus aliis perflatu suo illas aduexerint. De ventis cum pluuiis incipientibus autem in suis capitibus docebitur.

Stellæ ventosæ.

Venti hi, quantum natura docet, definitum suum numerum ita non habent, vt dici queat, ipsorum tantum 4. esse. Cœlum enim totum stellis ventosis refertum est, in sphæram superiorem & inferiorem distributis. Multi enim venti ex Oriente Galliam afflant, qui in Hungaria oriuntur. Multi ex Hungaria pergunt in Thraciam. Hi tamen ob id nec Zephyrus sunt, nec Eurus. Sic venti in Alpibus nati, Longobardiam perflant, similiter & Sueuiam. Sed & hi nec Auster sunt, neç Eurus. Ita & venti perflant qui ex medio globo, veluti ad partē Austri surgentes, infra globum ad Boreā, & supra globum ad regionem Germaniæ contendunt. Hi Auster sunt & Septentrio. Sic & Eurus persæpè infra globum regiones Zephyri adit. Zephyrus tamē minime est, sed est Eurus. Similiter & cęteri. Nec hi solùm, sed & alij. Quousq; enim cœlū patet, frequenter accidit, vt supra nos exoriens ventus in latus alterum secedat. Nec tamen aut natura aut nomen eius 4. ventis conuenit. Nec enim 4. venti hoc modo intelligendi sunt. Naturalis quidem ventorum distributio ista est, vt stans aut spectans versus Orientem ventos omnes aduersos vocet Euros: auersos omnes Zephyros: laterales Austros & Septētriones: quibus postea pro suo arbitrio cōnumeret etiā collaterales. Sed ista minimè recta & vera est ratio: nec quia ita ille vētos nominat, tales necessariò sunt.

Venti infiniti sunt.

Venti quomodo distributi soleant.

Iam fieri potest, vt rectà supra nos ventus impetat. Exempli gratia: Heluetia, Sueuia, ventum vnum habere ponatur, spirantem ex meridie, quem Longobardi & maritimi minimè perciperent. Iste ventus, vndenam oritur? Ex eo scilicet loco, vbi incipit. Nec est, vt quis putet, idem hìc fieri, quod pluuię accidit, quę, priusquam decidat, centum milliaria nonnunquam meando confecit & peragrauit. Hæc persuasio nihili est. Nec enim ventus nubes est: sed quamprimum cauernam suam egreditur, iam generatus est. Ita de ventis etiam cæteris iudicandū est. Similiter etiam, si ventus 30. aut 60. milliaria peragrauerit, exspirat. Est enim spiramentum stellæ longiùs non procurrens, sed seipsum consumens. Cùm ergo venti ita consumantur, nec in infinitum perflare possint: quî quæso Eurus ab Oriēte, hoc est, trans mare ad nos in Occidentē, aut Zephyrus ad Orientales penetrare queat? Stellæ autem intermediæ partes alias pellunt, ita vt omnis ventus pellendo iuuetur. Et non 4. tantùm aut 12. sed multæ millenæ ventorum origines sunt, huc illuc disseminatæ.

Venti quātum spatii peragrēt. Ventus quid.

Ventorum ortus infiniti.

Venti verò fortes & validi, qui & diu spirant, & sine adiuuantibus ventis procedunt infracti, pluuiā sæpè per Septentrionem, per Austrum aduehunt, & tamen pluuia illa ex regione tali nō oritur, sed frequēter ex Austro, & est Boreas, est Zephyrus, est Eurus. Vnde patet, non debere pluuias secundum ventos diiudicari, nisi pluuialis ventus sit inquilinus, veluti suo loco tradidimus. Hinc etiam depromitur causa, cur anni iā sint steriles, iam fructus acidi, iam pauci, iam cariosi aut vermiculosi &c. Regio enim quælibet stellas suas proprias habet, quę pluuiā naturalem illi loco afferunt. Eiusmodi pluuia si per stellam ventosam difflatur (seu matura sit, seu immatura) in terrā regioni isti minùs cōuenientem:

tem:tunc regioni illi ipsa noxia est, in fructibus, in crescentibus, & natis cæteris omnibus. Quæuis enim regio ordinaria & natiuâ sua tempestate, pluuiâ, aëre, &c. gaudet. His mutatis & peruersis, detrimentum id sentiunt fruges, & fructus omnes. Et hæ causæ sunt caritatis annonæ, vitiosorum fructuum, & eorum omnium, quæ regioni illi aduersa obueniunt.

Ventorũ differentiæ.

Cùm hactenus de ortu ventorum dictum sit: scire oportet iam, varias quoq; ipsorum naturas esse, commodas scilicet & aduersas. Sicut enim certæ differentiæ in plantis terræ notantur: ita suum discrimen ipsi quoq; venti experiuntur. Ex his enim peculiares diuersiq, morbi, putredinis &c. infliguntur. Ventorum ergo omnis proprietas noscenda est, vnde nam spirent, quâ origine constent, hac ratione. Notum vobis est, in arbore florem vigere dierum 3. 4. 6. &c. spatio. Idem tempus etiam venti habent, quo spirent. Vnus flat triduo: alter die saltem vno: non nemo horis binis: quidam vix horâ vnicâ: alij septimana, aut mense, &c. sicut vniuersa crescentia definitũ suę exaltationis tempus habent, quãdiu durare, & quando vigere debeant. Secundum hunc ordinem ipsæ quoque stellæ suis cũ ventis procedunt, dum alius hanc regioné adit, ille aliam, quolibet ad regionem suam tendente, & suo tempore flante, & debitam distantiam attingente, & conueniente robore aut infirmitate spirante.

Ventus naturæ igneæ.

Ventorum itaq; hæc ratio est. Ventus, stellarum illarum ex quibus procedit, non minùs planta est, quã arbor est planta terræ aut gramé. Discrimen in hoc saltem est, quòd ventus propior ac similior sit igni, hoc modo. Notum est, lignorum struem congestam, omni momento igni & concremationi præparatam & idoneam esse. Huic si admoueatur ignis, iam ardebunt ligna, & ignis flagrabit vsque ad ipsorum consumptionem. Similem accensioné etiam in stellis ventorum fieri necesse est. Sciédũ itaq; est, in hisce stellis venti materiã iacere, sese habentem vt ligna, quæ postmodum ex firmaméto accenditur. Quamdiu hęc incensio durat, tamdiu durat ventus. Materia hæc est firmamentale Sulphur, Mercurius & Sal, sine pluuiâ, aut huius materia, sed tantùm ventosa. Et qualis ignis virtus est, ita hic quoque viuens & mobilis res crescit, quæ se mouet sensibiliter percipi potest,

Ventorũ materia in stellis qualis.

Venti ergo hoc modo geniti, & ad flandum dispositi, spirant secundũ latus. Emunctoria ení ipsorum spectant latera. Vnus ergo tendit in Orientem, alter in Occidentem: vnus meridiem, alter septentrionem. Stella ventosa nonnunquã directè posita est super Sclauoniam, quã superspirans, in Austria se demum demittit, & hinc secundum suam lineam pertendit. Metã enim feruntur rectâ, quocunq; vadunt, velut telũ ab arcu. Quædã stellæ incumbunt Sueuiæ, & sua emunctoria dirigentes trans Alpes in Italia decidunt. Quædã in Saxonia stant, & dirigũtur in Bohemiã & Poloniã. Quædã ex Portugallia vergũt & pergunt ad mare. Quædam ex Anglia in Barbariã meant. Quædam ex Turcia, abeunt in Apuliã. Sic de omnibus ventis sta uendum est, quòd certos suos tractus habeant, & definitã latitudiné. Si enim ex stellis elabuntur, tũ quoquò

Emũctoria ventorum qualia. Ventorũ latio recta.

versùm distribuuntur: sicut videtis etiã arbores supra terrã longè spatiatiosiores extendi, quàm sunt intra terram.

Calidi vel frigidi sunt venti, pro naturæ ac originis suæ proprietate. Nam & frigidi in meridie sunt: & calidi in Septentrione. Eadé & ortus ac occasus ratio est. Quanquàm frigidiores potissimum in Septentrione, calidiores in meridie constituantur. Ob id tamen hi vel illi nõ in genere omnes aut calidi aut frigidi censendi sunt. Sunt enim inuicem permixti. Sed & hoc vsu venit, vt stellæ calidæ in Septentrione positę à frigiditate regionis frigus: & frigidæ meridionales à loco & Sole caloré concipiant. Sicut enim nix liquescit, suumq; frigus amittit, ac ferués aqua à frigore congelatur: sic & venti suam naturã perdunt, ab extraneis alterati. Hoc tamé perpetuò minimè fit, sed est accidentale. Pro hac tamen dispositione ventus nullus vel calidus vel frigidus appellandus est, sed pro insita natura æstimandus. Vt enim in terra calidæ simul ac frigidæ herbæ iunctim inueniuntur: sic eadem sors etiam stellarum ventosarũ est. ¶ Sępiùs experimur, repente ac desubitò validum ac importunũ ventũ surgere. Is similis est labenti nubi. Sicut enim præceps aliquando resolutio nubiũ est; ita stella etiam nonnunquam insperato obtruncatur, vt confertim ac affatim elabatur, quod longo alias tempore mansutum fuisset. Sunt etiam stellæ quædam, quæ rarò ventos gignant. Dum autem gignunt, turbo interdũ adeò præceps & violentus erumpit, vt domos sæpè ac arbores ex fundamento euertat. Surgũt népe ex alto: ac vice vna violenter terræ illiduntur. Vbi terrã attigerunt, impetu suo feruntur, tamdiu durantes, donec consumantur. Multi etiã venti in sublimitate cœli manent, nec descendunt. Horũ emunctoria versus altum directa sunt. Fieri etiã potest, vt triginta aut quinquaginta, &c. venti simul ac vnà spirent, sibi inuicé occursantes, quolibet suam metam & violentiã tenente: adeoq; vel permisceantur inuicem, vel alter alterum elidit, expellitq;, & sibi viam struit, non secus ac à viatoribus sibi occurrentibus fieri videmus. Stellæ etiam quædam sunt æstiuales, quædã hyemales: quæ comparari possunt cũ herbis secundum autumnum & messem. Sicut ergo suum tempus quò precipuè pariat, æstas habet: ita etiam stella, quæ vel in vere, vel autumno &c. maturescit, prout omnia suo ordine & conuenienti modo constituta sunt.

Venti calidi in septentrione, frigidi in meridie.

Ventorũ natura vnde æstimãda. Turbinũ caussa & ortus.

Ventorũ variæ differentiæ.

LIBER QVARTVS.

DE TONITRVIS.

Sicut sua impressionum aliarũ origo est: ita de coruscatione quoq; idem sentiendum est. Stellæ sunt nimirum quædam, quæ fumũ tantũ Sulphuris seu vaporem emittunt. Is stellam suã egressus, ac à vento in cœlum mediũ actus, à Sole incéditur, & ardet. In momento tamé vno deflagrauit iterũ, sicut spiritus vini, Sulphuris, aut res aliæ. Vaporis consumptio, coruscationis finis est. Præterea, coruscatio huiusmodi non ex vna tantũ stella oritur, sed ex pluribus etiã, vno cursu sociatis, & sese simul ac vnà emungentibus. Insuper & ex vna stella interdum coruscationes triginta emergunt, hoc pacto. Quoties fumus egreditur,

Coruscatio vt fiat.

egreditur, toties coruſcatio alia. De cauſa coruſcationis tenendum eſt, quòd Sol virtute ſua fumos eos accendat in ſublimi, non in fundo ſeu imo. In imo enim frequentes ſunt nubes pluuioſæ & frigora, &c. vbi coruſcationibus locus non datur. Stella tamen fumũ ex ſe egreſſum, afflando in imum detrudit, non ſecus, ac ſi quis ore parietem afflaret. Inflatu hoc in fumum ſulphureum facto, Sol ſuperior ipſum incendit. Quantus ergo fumus eſt, tantus flagrat, ſiue in aqua ſit, ſiue in nubibus, &c. non ſecus ac ſpiritus vini, is ardet, quàm latè patet, vbicunque ſit.

Huiuſmodi vapores muti etiam ſub noctem oriuntnr: qui tamen generis ac naturæ diuerſæ ſunt. Videtis nempè, quòd aër ſpiritum Sulphuris & Salis incendat. Huius naturæ etiam ſtellæ ſunt: quarum vapor ſi exit, & ab aëre contingitur, illicò ardet. Nec enim frigidum & & humidum aërem tolerare poteſt, à quo nimirum accenditur. Nam ſi ſpiritum Salis & Sulphuris, &c. componatis, hoc illóue modo: quamprimùm is in aërem effunditur, tunc ardet è veſtigio, quicquid effuſum eſt. Hinc liquet, quòd nox etiam aëre ſuo frigido & humido Sulphur hoc & ſpiritum Salis incendat, & coruſcationes faciat, ſicut interdiu. Suus tamen iſtarum ſtellarum ordo eſt. Hæ ſiquidem conſtituunt æſtatem, veluti ſtellæ niuales hyemem. Illæ ſi deſint, Sol completam æſtatem nunquã producere poteſt. Harum itaque ſtellarum ſi in motu multæ ſunt, & ſint validæ potenteſque: pro ratione hac æſtas fit vel calidior vel frigidior. Stellarum harum natura eſt ſicca & calida ardentque inſtar ignis, & fumum ceu ligna fundunt, qui interdiu à Sole, noctu à frigore & humiditate incenditur, prout vaporum iſtiuſmodi natura eſt, vt ita incendantur, ceu de vtraque coruſcatione dictum eſt.

Incenſio à frigido & humido.

De Tonitru, claro Cœlo exiſtente.

Tonitru vt fiat.

DE Tonitru ſimiliter ſciendum eſt, quòd ſtella ſit, quæ fragorem eiuſmodi ex ſeipſa cieat, hac ratione. Nihil contrarium in operatione ſubſiſtere poteſt. Hæc autem ſtella continet Sulphur & Nitrum, quæ duo fragorem & tonitru excitant, ita. Stellæ huius tonitrualis tantus ardor & feruor eſt, vt egeſtionem ſuam omnem bullientem eiiciat. Iam vt videtis, in olla coqui poſſe fixum Sulphur & fixum Sal, & hoc, quam primùm aërem aut humiditatem attingit, efferueſcere & tonare incipere, donec refrigeretur: ita hic quoq;, ſi mucilago Sulphuris & Salis ex ſtella excidit, & aërem attingit, tunc Nitrum cum Sulphure iunctum manere nequit. Eius enim naturæ eſt, vt humido aëre tactum, illicò tonet. Idem & Sulphur facit, illi iunctum. Tale ergo ſi ex ſtella elapſum in aerem cadit, donec ibi refrigeretur, tremit & ſuccutitur, toneſcitque inſtar terræmotus. Hoc tonitru deorſum vergit ad terram, ac in medio cœlo reboat & reſonat, vnde fragorem eius exaudimus quidem, multò tamen noſtra opinione ſublimiorem. Tamdiu ergo tonitru durat, donec in aere refrigeſcat, hoc eſt, donec omnia diſſipentur, & à ventis diſiiciantur. Tum & à vi propria diſpellitur, inſtar rei, quæ contrarium ſuum auerſatur & declinat.

Nitrũ & Sulphur humorẽ non ferunt.

De Fulgure.

Fulgur vt generetur.

SI ſtella aliqua fulgur mouet, ſciendum eſt, id ipſum quoq; ſuum à Sulphure & Sale principium ſumere. Inſtante itaque meſſis tempore ſeu emunctionis periodo, primò excutitur vapor inſtar rei bullientis. Poſtea vapor iſte coruſcat, ſiui dies, ſiue nox ſit. Sol enim ipſum non incendit, ſed tantum aer. Ideò tam interdiu quàm noctu incenſiones eiuſmodi fiunt. Itaque dum ſtella ita efferueſcit, vapor exoritur. Is quouſque exhalat, eò vſq; inflammatur & coruſcat. Poſtea ſtella excrementũ fundit, quod tonare incipit, quaſi liquatum argentum in aquam coniiciatur, quod tamdiu ſtridet & tonat, quamdiu feruet. Ratione ergo huiuſmodi ſtellę fit, vt multę & numeroſæ ebullitiones iactentur ſeu emittantur, ita vt tonitru ac coruſcatio aut ſimul fiant, aut inuicem ſeſe ſequantur. Inſuper & iſtarum ſtellarum natura eſt, vt ſimul enim pluuiam faciant. Vapor enim omnis, à Spiritu Salis exiens, degenerat in pluuiam, & qui de ſulphure ſecedit, abit in coruſcationẽ. Pro conditione ergo ſtellę coruſcationes & pluuię fiunt, plures vel pauciores, vt vel ſtellę natura fert, vel multum egeſtionis eſt. Sic ergo ſimul coruſcat, pluit, tonat, donec deſinat. Cuius rei cauſa alia non eſt, quàm ebullitio materię: ſicut & humiditas calorque, vt pluuiarum, &c. natura ſe habet.

De Grandinibus.

Grando vt generetur.

POrrò ſtellæ ſunt etiam alię, quæ priorum exemplo gliſcunt coruſcationibus, tonitruis, pluuiis, & inſuper lapidibus, hoc eſt, grãdinibus. Horum cauſa eſt, quòd tempeſtas hæc per ſe adeò res frigida, & ſimul adeò calida ſit, vt ex calidâ, coruſcatio, tonitru, & pluuia generari poſſit. Frigida verò natura adeò potens & efficax eſt, vt quamprimũ aqua reſoluitur in guttas, quęlibet illicò gutta cõgeletur, & lapis glacialis fiat, ſimulque eodem impetu decidat, velut & pluuia. Hæc natura emergit ex Sale Cryſtalli, adeò potente, vt in ſtella magna vi reſoluatur. Separatio enim eadem eſt, ac ſi nix & aqua feruens in vnum permiſceantur, ac citra corruptionem alterutrius vtraq; in ſuam eſſentiam reducatur. Nulla enim adeò feruida res eſt, quin aliquid frigiditatis habeat, & ecõtrà. Separatio ergo in hac ſtella fit, ex quâ duo ſecernuntur, calidũ & frigidum: calidum in ſuam pluuiam, frigidum in genus ſuũ congelatũ. Ita enim fert vtriuſq; proprietas. Hìc admonendi eſtis, Salamitam ſeſe in guttas has aqueas & res ſimiles etiam inſinuare, priuſquam congelentur. Has poſtea dirigit & vibrat, quò placet. Idem grandines etiam ſtellares huiuſmodi facere nouit, ſi præſtò ſit materia, quæ alias diſpareret, &c. quas poſtea adlibitum ſuum traiicit.

Salamita grandini ſe inſerit.

De Fulmine.

Fulminis generatio.

DE fulmine noſcendũ, ipſius duo etiã genera eſſe: frigidũ & calidũ, quæ vtraq; ex ſtella vna prodire queunt, ſi frigidũ & calidum ſeparantur, quodlibet ad ſuã naturã, velut de Thermis docuimus. Generationis modus iſte eſt. Stellarũ harũ, quę fulmen pariunt, alia eſt cũ fulgure, alia quæ huiuſmodi fulgur habet, illa ſuæ meſſis tẽpore egeſtionem ſuam emungit. Si ergo ſtellæ non admodum & violenter operantur, primò ebulliũt, & vaporem effundunt, qui eſt coruſcatio,

tio. Ebullitionē postea ſequitur tonitru. Intereà ſeparantur Salia à terreſtreitate,(al. humiditate terreâ) & in pluuiam abeunt. Hiſce porrò ſtellis plerumque connata eſt natura ventoſa ex ebullitione, & inſitâ vi ventali. Adeſt præterea etiā natura metallica, ſilicea, marmorea, ex Sale, ita vt lapis cōpact⁹ fiat. Et quicquid huius naturæ eſt, abit in lapidē: Quicquid ei⁹ naturę non eſt, id in egeſtiones alias abit. Quod in hanc naturam ſecedit, id comburitur, eſtq; Mercurius, & Sal, & Sulphur, adeò inter ſe implicita, vt per operationem & contrarietatem ex ſtella eiiciantur in terram, adeò rapide, vt & muros confringant, tantus ipſorum impetus eſt. Fulmina hæc ſunt integræ ſtellæ. Multæ enim in cœlo ſtellæ fiunt, quæ iterum abeunt, & in hanc vel alias generationes tranſeunt.

Habent autem hanc naturam, vt admodum velociter tranſeant. Id Mercurius cauſatur, qui ex cauernâ illâ ſtricta illas elidit, bulliensq; Sal in ſe tolerare nequit. Dum enim generatio inchoatur, contrapugnat Mercurius, & refragatur, hoc eſt, ſi ex coniunctione erumpit, & materia ob ſtellarum conuentum in generationē abit: ſicut & in rebus obſeruatis aliis dum iam maturatur radix, iam caulis, iam folium, iam flos, deniq; fructus. Hæc iam vt ſuo ſeſe ordine conſequuntur: ita & in cœlo ſeu ſtellis. Primò generantur genera Sulphurea, ex quibus coruſcatio oritur. Poſtea Sal; ex quo pluuia fit. Deinde vtraq;: vnde tonitru emergit. Tandem Mercurius, ex quo fulmen erumpit. Hoc modo ſeſe inuicem celeriter ſequuntur, comitante naturâ ventoſâ. Denique Mercurius diſploditur hoc modo. Poſtquam omnia maturuerunt, & in cœlum medium reſederunt, Mercurius adeò præceps eſt, vt quamprimùm ab humiditate in ſua regione attingitur, per emunctorium ſuum erumpat fragore vel crepitu vnico. Per foramen enim anguſtū ipſi erumpendum eſt. Quod quò patentius eſt, eò fragor violentior. Hoc autem foramen nihil eſt aliud, quàm nubes ex aqua, in qua conditus iacet. Eâ reſoluta, quamprimùm tangitur, per ſiccas nubes tranſuerberat. Si foramen admodum humidum & reſolutum ſit, fragor eò durior eliditur.

Foramē Mercurii quid.

Fulmina frigida duplicia.

Porrò de eiuſmodi fulminibus id ſcitote, quòd partim exſtinguantur in aqua, & frigida in terram decidant: partim ſunt frigida ex natura. Quæ verò calida ſunt, nec reſtinguuntur, feruida terram attingunt. Sunt autem initiò liquefactum Sal, & compactus vapor ſine coagulatione. Vapor iſte ſeu ſpiritus Salis, vento ſimilis, per rimas transverberat, ſicut ſudor penetrat per poros, aut ventus per parietes & muros: quæ etſi longè inferiora & mitiora ſunt fulmine, tamen ita generantur. Ita ergo peruadit rimas, & per poros iterum euolat vt venti natura eſt. Quia enim ventus eſt ſiccus, quicquid apprehendit, adurit, aut comburit, prout naturam acceperit. Quidam enim comburit aurum: alius ſericum: alius lignum: quæ diuerſitas omnis à Sale inexiſtente dependet. Ex vi Salis conglutinat etiam claues, coadunat ferra, & ſeras facit fluxiles. Iſte enim genuinus eſt Borras, aptus ad conglutinationem: ſic ipſi ſimile eſt etiam ſal. Spiritus iſte penetrat muros. Muri enim omnes poroſi ſunt, & penetrationi apti. Spiritus iſte comminuit gladios, illæſa vaginâ. Spiritus iſte inſinuat ſe terræ, & locis aliis, nec foramen facit. Compactus enim tantùm ventus eſt, adeò magna moles coacta in paruam. Sicut videtis, in Sole magnum calorem eſſe, & maiorem quā in ſtellis cæteris omnibus, & tamen illum paruū exiſtere: ita ſimile quid eſt etiam in vento ſeu fulmine. In iſto enim compacto vento plus continetur, quàm in aliis mille milliaribus. Generationes huiuſmodi multæ ſunt in cœlo, ex quib. in compactionem ita genus qnoddam cogitur, vt mediâ vncia mille centenarios excedat, ex quâ tanta vis erumpit. Sicut enim crocus multis gradibus flammulam ſuperat in flauedine: ita hîc quoque. Cætera autem fulmina coagulata, foramina faciunt, pluſque cæteris damni inferunt, ſed viæ ipſorum, quibus tranſeunt, conſpiciuntur.

Fulminis mira natura.

Sic ergo tonitrua, fulmina, grandines, &c. generantur, vnum ſubinde poſt alterum, intercidente tempore. Et ſicut planta, ex ſemine primùm erumpit in radicem, deinde in caulem, poſtea in herbam, porrò in florem, denique in fructum: ſic coruſcatio eſt flos, tonitru eſt caulis, pluuia corona, fulmen fructus: ſuumque cuilibet peculiare tempus eſt, ſicut etiam herbis. Quotuplices enim herbæ: tot generum etiam impreſſiones.

LIBER QVINTVS.

DE PLVVIIS.

Stellæ pluuiales fixæ.

DE ſtellis pluuialibus tenete, quòd ſint fixę, & in regione illa, vbi naſcuntur quieſcant. Sicut enim regiones ſtant ſeu quieſcunt: ſic quieſcunt omnes etiam ſtellæ, ipſis dedicatæ. Exemplum. Videtis, in omni mundo aërem eſſe. Is multiplex eſt & varius, pro conditione regionum. Quieſcit tamen, & fixus eſt, hoc eſt, aër Africanus non transfertur in Europam, vt nec Aſiaticus. Sic ſuum aërem peculiarem quælibet regiones & habent & ſeruant. Pannonia, Sarmatia, Dania, Sueuia, &c. omnes fixum ſuum aërem habent, qui non mutatur. Sicut enim album en in ouo non mutatur, ſed ſuo loco fixū manet, vtcunque vertatur & inuertatur ouum: ſic pariter & aër. Eodem modo & ſtellæ pluuiales ſe habent ad regiones ſuas. Quòd ſi ſtellæ pluuiales interdum pluuias dent vltra ſuas regiones, id fit propter implicantes ſe ſtellas ventoſas, quæ nubes longiùs quàm ad definitas regiones diſpellunt: vnde illius loci fœcunditas deſtruitur. Stellæ autem regionales, quæ à ventis nō turbantur, à propriis etiam ventis actæ, longiùs progrediuntur, quàm cadens ipſarum linea eſt: Non tamen extra regionem. Præterea ſciendum eſt, peculiares etiam ſtellas eſſe, ad pluuiam deſtinatas, ex quibus illa etiam egreditur, ceu loca quædam in campo, ex quibus ſauina, vt ex aliis origanum, atq; iterum ex aliis ſerpillū enaſcitur, cæteris propinquis nihil læſis: Et ſi iſte.

Aer peculiaris cuilibet regioni.

Sequentia omnia ad verbum habētur in autographo.

Quære primum capitulum ſecundi tractatus.

Iam ſi talis ſtella aquoſa oritur, incremento ſuo inualeſcit ceu Luna, quæ iam dimidiata eſt, iam quarta, iam nulla, & ſic retrò: tandem plena. Ita enim & hiſce in ſtellis incrementum fit, non ſecus ac ſemen in campo enaſcitur. Primò erumpit & prodit. Et quod arbor fieri debet, id

id decidit de stella deorsum velut arbor ex terra sursum. Hoc semen crescit vsque &c. (Quære in secundo tractatu, hoc signum (&c.) altitudinem sui loci, atque hoc ita. Intra cœlum & terram distantiæ duæ sunt: vna nubium: altera fructuum terræ, hac ex causa nulla arbor crescit vltra suam distantiam, vt nec nubes vlla infra suam distantiam, hoc est in latitudinem terrenam. Sic vnumquodlibet suam altitudinem habet. Aqua extra terram erumpit tantùm vsque ad auram, vltra quam ne latum quidem vnguem asscendere potest, etsi in terra multa millena milliaria eruperit sursum, & adhuc altiùs asscendere posset, si terra productior esset. Eodem modo nec arbor vltra suam altitudinē crescit. Ita nec pluuia. *Quære hoc signo* [&c.]

*(Vel aqueis præcipitantibus.)

Cætera quære in libro de * *aquis præcipitantibus.*

LECTORI.

Sequentes iam libelli, beneuole Lector, in quibus vice quartâ generationes Meteoricæ elementi ignis ab auctore describuntur, integri non sunt, sed fragmentatim (vt ita dicere liceat) collecti & ita digesti.

PROLOGVS.

IN LIBROS METEORORVM, THEOPHRASTI Hohenheimensis Philosophi.

E, Lector, dum ethnicam Philosophiam tractamus, ethnici reputemur, sed nos ex fidelibus esse, testatum faciamus: vobis quidem, ceu nostris discipulis, quod discrimen inter ethnicos & fideles sit, explicare consultum visum est. Priusquam verò hæc duo definiamus, Præfatiunculam quandam, argumenti loco, præmittemus, talem scilicet. Conueniens quidem & dignū est Philosopho, vt cum principium tum finem sciat eius rei, de qua philosophatur. Nos verò Meteorica scribimus, nec finis tamen, nec principij, qui fiant & dissoluantur, adeò certi. Etsi verò ista quidem ignoremus: hoc tamen scimus, quid id sit, de quo scribimus. Scimus nempè, nec in hoc erramus, quidnam corpora sint, quid contineant, & quid ex ipsis generetur. Nec enim in his fallit visus, vt nec experientia. Sed & hoc præterea scimus, vndenam corpora facta sint. Vnde verò (materia) facta sit illa, aut sumpta, id ignoramus. Id ergo relinquimus, & meteorisamus de illo, quod per fructum, & opera & indicia cognoscimus, velut pater noscitur per filium. Hoc in scripturam inserere nihil tenemur, sed credere: hoc est, & experiri, ita se habent. Quod scimus creaturam esse, id magis dependet ex experientia & fide oculorum ac aurium. Ipsam ergo creatione in hisce libris missam facimus, & philosophamur de eo, quod creatum est: adeoq; elinguiū more obmutescimus ad quæstionem, qui ista creata sint. Dum vero de creaturis loquimur, id nostra erit Philosophia, cuius pars est Meteorica. Id enim scimus, non credimus. De hoc ergo vt liberè, nihil aduersariorum obiectionibus absterriti, philosophemur adeoq; omnia quantum quidem ipsa magistra natura docet, & suggerit, rectius enodemus, omnino nobis ius fasque est.

Philosopho quæ scienda.

Iam verò aduersarius aliquis mihi obiicere possit, quòd ethnicū agam: cùm tamen, quia fidelibus me annumerem, ex fide procedendū & differendum sit. Sed iste sermo arrogans simul ac inconditus est nullius planè sapientiæ specimen redolens. Loquimur hoc ad obiectionem, quòd oporteat quemlibet fidei sapientem, esse Philosophum. Et qui fidelis est, nec idem Philosophus, is in fide sapiens non est. Fas est, fidelem esse sapientem, industrium, vt, quid credat, sciat & compertum habeat. Fatuus, qui credit, is in fide mortuus est. Opera enim fidem faciunt, hoc est, opera naturæ, signorū & miraculorum. Iam cùm fides emergat ex signis, ex operibus, ex miraculis: æquū vtique erit nos philosophari vt fideles, non vt gentes, & tamen nos Christianos iactantes. Fidei verò & scientiæ hìc discrimen constituimus. Qui credere vult, scire debet. Pro scientia enim suá credit. Cùm verò scire illud ex Philosophia oriatur, & postea fides, & sic beatus quis fit: etiam non beatus inde fieri potest, qualis is est, qui nouit omnia signa & miracula Dei, & omnia credit. Sed tamen fructus ipsius scientiæ non prodit, sed emoritur. Hinc vocamus Philosophum mortuum. Qui enim multa scit: multos fructus operari debet. Sin minus, pro mendace, & non Philosopho censeatur. Nam scire, postea credere, denique fructificare, hoc verum Philosophi fundamentum est.

Fidei & scientiæ discrimen.

His præmissis, Philosophiam iam in genera seu facultates tres diuidimus: in Philosophos, tractantes de generatione & ortu, qui vocantur Philosophi naturales: In Philosophos tractantes de rerum dissolutione & interitu, qui Philosophi Medici dicuntur: in Philosophos, tractantes de miraculis contra naturam, & Philosophi sancti nuncupantur.

Philosophia triplex.

Cùm ergo Christianæ Philosophiæ tres sint, ad solam fidem attendentes: eas iam iterum differentiâ duplici distinguemus, vt vna sit, quæ per signa & naturam Deum cognoscit: altera, quæ illa quidem nouit, nec tamen Deum agnoscit, nec scit quò operà faciant. Christianus Philosophus nouit, fidē esse ex operibus, quæ fecit is, in quem credendū est. Dum ergo finire debemus in vno, in hoc scilicet, à quo opera emanant, in Philosophia nobis opera duplicia offeruntur, vera scilicet & falsa. Vera, quòd herbæ & gramina crescat, & omnia animalia ac similia alia, &, quòd mortui reuiuiscant. Falsa sunt per magiam morbū infligere, & eundem sanare, tempestates & similia facere. De primis nobis philosophandum, & in ipsa credendum est. De secundis minimè, vt nec de eo, qui ipsa facit sed potiùs in eum, qui & hunc creauit, qui talia potest.

Fides ex quibus operibus.

PROLOGVS II.

Conuenit ergo, nos fideles esse Philosophos, qui confidenter ad naturæ opera respiciamus, & illis operā demus, & quotidiè ipsa conteplemur. Quò enim maior cognitio operū Dei: eò maior fides, eò maior beatitas. Et qui multorū naturæ operū peritus & cōscius est, is in fide sublimis est, cuius Doctor est ipse creator. Qui multa de operibus miraculorū explorata habet, is in beatitudine præcipuus est, Talis fuit Plato, *què nō tantū naturalē iudicamus, sed etiam ipsorum miraculorum conscium. Quid saluat Petrū aliud, quàm opera Christi, per quæ factus est fidelis? Alias fides in ipso fuisset mortua. Quid saluat naturalem? Opera herbaris. Maximus iste, qui naturæ & miracula nouit, discit & experitur. Qui nescius est illorū & imperitus, is mortuus est. Sed hæc omnia omittimus, pro responsione id resumentes, ad animam nostrā omnino requiri nos*

Fides ex operibus. Plato beatus.

Philosophos

Philosophos naturæ & signorum esse. Hinc ergo digressi, operationem naturæ indagabimus, vt prologus primus indicat. Fas ergo cùm sit, quemlibet esse virum sapientem, hoc est, Philosophum: deinceps indicabimus, hoc ad corpus referendum esse, non ad animam, sicut paulò antè diximus de operibus ad salutem facientibus. Operationes enim naturales in hominibus, & miracula sunt opera ad salutem, vnde anima in cœlum penetrat. Per ipsa enim est fides. Naturales autem Philosophos omninò decet, vt ex lumine naturæ philosophentur, quicunque fideles esse satagunt, vt sciant, quæ vitam aut prolongent aut decurtent, ne decedant de quotidiana cognitione miraculorum diuinorum, sed vt viuant, vltra tempus cæcitatis, vltra tempus aboliti auditus, tamdiu scilicet, dum ipsa lingua rigescat, & ratio pereat.

Talis Philosophus fidelis quilibet esse debet, aut eiusmodi vicinum habere, vt sciat, quænam vitæ ipsius sanitatem conseruent & firment. Hoc enim fine à Deo data Medicina est, vt necessaria & conferentia discantur. Scire debet, quid edat, quid bibat, quid agat & operetur, quis ad prolongationem vitæ futurus euentus sit. Opera enim quæ quis facit ad producendam vitam, sunt opera, ad cœlum ducentia. Quod quis edit sanitatis gratia, quique vitat, quæ vitæ detrimento esse minimè queant, is demum probus ieiunator est. Vitæ enim conseruationem omnia spectare debent. Debet etiam nouisse omnes Impressiones, vt intelligat, quanta possit, qui ex nihilo aliquid fecit. De Firmamento scire debet, quale id sit in suo effectu: De terra, quid crescat: de mari & aëre, quid contineant, vt ex omnibus rebus creatorem suum agnoscat. Mutilus verò ille & claudus contemplator est, qui, quòd Deus hæc condidit, credit, & ita suffocatur. Is contrà diues est, qui ipsum cognoscit ex operibus, & propter illa in eum credit, non vt cæcus credit de colore. Vult enim Deus, se solidè cognosci, non temulenter & superficiariè. Hæc vnica etiam causa fuit aduentus ipsius in terram, vt ab hominibus rectè agnosceretur. Omnis enim salus dependet ex cognitione operum, quæ ipse fecit. Et homini insuper Deus vim & intellectum largitus est, iudicandi de iis, quæ videt, Ad quid enim is prodest, nisi vt sua contemplatione iudicet opera Dei, vt ex iudicio proprio sciat, quis Deus sit, & quid sit, & quomodo sit, & id sciat plenè, non ex dimidio, opinando saltem & credendo? Ratio siquidem nobis ad nihil aliud data est, quam ad cognoscendum & trutinandum opera Dei, quæ nostri causa edit, vt firmiùs eò credamus in ipsum, qui rationem eam nobis dedit. Meritò ergo corporis necessitas, vtilitas, & conseruatio expendenda est, velut & ipsius animæ: quod commodius non fit, nisi per cognitionem operum Diuinorum, quæ nos saluos faciunt.

Cura sanitatis, cœlum meretur.

Deus agnosci vult.

Homini ratio quo data.

Pro introitu ergo de quatuor elementis initiò tractabimus, velut & de iis, quæ gignunt & continent, vbi omnes impressiones enumerabimus, quæ ex Elementis oriuntur, fiúntque aut in humani corporis vsum & vtilitatem, aut animæ salutem, quam opera Dei per cognitionem in homine procurant.

LIBER PRIMVS.

METEORORVM THEOPHRASTI HOHENHEIMENSIS, PHILOSOPHI Germani, de Elemento Aëris Volumen primum.

GRATIAS primum Deo ago, quòd me natum Germanum voluit. Deinde, quòd per ipsius gratiam in egestate & fame iuuentutem meam consumpsi, adeóque gratulor mihi de die & fine meorum laborum, à quibus iam data quies est. Denique laudo Deum, quòd me commendârit Virgini, quæ perfectam facit Sanctam Trinitatem, in protectionem nostri, cuius gratiâ, institutione & auspicio nostram Philosophiam exordimur, continentem quatuor libros Meteororum de quatuor elementis tractantes, & in duos paragraphos, quorum vtérque duobus libris constat, diuisos. Horum paragraphorum alter externa Elementa considerat, alter seorsim Globum tractat. De his diuinâ gratiâ philosophando tractabimus, assiduè intenti ad æternitatem hanc vitam secuturam, quando mundus & hoc corpus interierit: Christum ergo oramus, vt nobis, ceu fidelibus auxilio suo præsto sit. Amen.

Eleméta tantum duo sút.

Philosophia hæc vera & genuina est, quando dicimus, elementa tantùm duo esse, calidum & frigidum, sub calido intelligitur & siccum, sub frigido humidum: ita vt sub vnâ materia virtutes geminæ comprehendantur. Inconditus iste est Philosophus, qui de elementis quatuor disserit, vt sunt calidum & siccum, calidum & humidum, frigidum & humidum, frigidum & siccum. Quatuor enim elementa non sunt, sed tantùm duo. Caliditas enim & humiditas non iunguntur, vt nec frigiditas & siccitas. Sicut enim vir & fœmina vnus tantùm homo sunt, seu, sicut vterque per se homo non est, sed vtrique simul hominem vnum constituunt, & in humanitate vnâ manent: sic & de elementis sciendum est, ignem & aërem vnum esse, vnum etiam aquam & terram.

Quanquam autem de complexionibus elementorum, ita quidem philosophari possimus: Id tamen pro re non satis est. Philosophari enim possumus, ignem & aërem complexionem nullam habere, sicut nec terram & aquam, hoc modo. Calor de igne, est fructus ignis, quo creaturæ viuunt, velut & aëris. Frigiditas terræ & ipsa fructus est, ad commodum creaturarum. Sic quod ignis per æstatem exiccauit, id per hyemem iterum humectatur ad futuram fœcunditatem. Nec vlla alia philosophia vtilis est, quàm philosophia frigiditatis, sicut de frigiditate proprio capitulo disseritur. Quanquam enim frigoris & caloris plùs minúsue in Globo reperiatur: vnum tamen alteri æquè succedit, & vices alterius pensat. Philosophicum ergo nihil de complexionibus disserendum restat, quàm de domo in qua omnes Philosophi iacent & virent seu vernant.

Elementū quid sit.

Id ergo elementum est, quod vim habet refrigerandi & calefaciendi. Ita Cœlum Elementum vnum est, licèt sit duplex. Terra elementum vnum est, sed duplex. Et philosophia ista cognoscenda est, quòd distincti & diuersi fructus gignantur seorsim, in aqua & terra. Hâc de causa duo elementa intelliguntur, ratione scilicet fructuum, non ipsius naturæ. Hoc etiam respectu duo libri duobus elementis assignantur, veluti etiam vir & fœmina vnicus tantùm homo est, sed ex quo duo fructus nascantur, veluti generatio hominis docet. Cùm ergo ex duobus elementis, Terra & Aqua, duo fructus gignantur, pro elementis meritò reputantur. Quod enim fructus profert, ad vitam creaturarum necessarios, id elementum est.

Cœlum elementum duplex.

Cœlum est elementum duplex, duplex etiam Terra. Principalius pro viro sumitur: alterum pro fœmina habetur, vtrumque in complexione vnâ. Omnia enim fructus & crescentia sunt. Et sicut lapides ex aquâ fiunt, & pluuia ex stellis, & herbæ ex terra: sic frigus ex globo, & calor ex cœlo oritur. Sunt ergo elementa tantùm domicilia, in quibus habitat Arcanum, quod est virtus, ex qua fructus omnes nascuntur, sicut Philosopho exploratum esse decet.

Denique ea Philosophia est, quòd in calore tantùm & frigore elementa consistant, non etiam in humiditate & siccitate. Nulla enim res calida, simul humida est, nec vlla res frigida, simul sicca in elemento. Siccitas est in cœlo, sicut visus in oculo. Sic & humiditas in aqua. Visus non facit oculum, sed oculus visum. Ita vnumquodlibet elementum suum socium habet, à quo integratur, veluti oculus per visum integratur. Sic enim & calor siccitate perficitur. Et quamdiu humiditas adest, tamdiu non adest calor. Vt enim oculus sine visu non est, aut, sicut per oculum audiri non potest, nec per aurem videri: ita nec frigus esse siccum, nec calor esse humidus potest. Et in hoc veteres quidem hallucinati sunt, dum calidum & humidum elementum ponunt, quod elementum esse non potest. Thermes quidem nasci potest calidus & humidus. Sed id (essentiale) substantiale est, non elementale. Philosophorum tamen quidam complexionem substantialem elementum vocant, quod mendacium maximum est philosophorum tam recentium quàm veterum.

Elementum nullum calidum & humidū.

Phiosophi reprehendunt.

De Aëre.

Aër elementa omnia conseruat.

SEd vt deinceps de Aëre loquamur, scire hos velim: aërem elementa & creaturas vniuersas conseruare, vt in cursu & centro suo persistant, hoc modo. Terra & Mare ceu elementa bina, ex creaturis sunt media, veluti centrum circuli, ex quo elementum aëris egreditur. Id per se rotundum, vt centrum, minimè conseruaretur, ni aliquid esset, quod taliter ipsum conseruaret. Rem ita intelligite. Terra & aqua globum vnum constituunt, nulli rei incumbentem, sed vndiquaque liberum, sine omni alligatione & adhæsione. Etsi verò à nullo extraneo suffulciatur, quod tamen non cadat, id Philosopho admirationi non esse debet. Similiter nec admirari debet Physicus, quasi à Deo singulari arte mundus sustineatur, sicut lapis quidam in sublimi sine omni extraneo adminiculo sistitur. Res enim ita sese nullo pacto habet: sed duorum elementorum globi illi non decidunt, non quia fulcris incumbunt, aut mirabiliter librantur, sed quia ab elemento Aëris ambiuntur. Id nihil est aliud, quam purus seu merus Aër, crassæ & conspicuæ substantiæ, velut vastum chaos, per quod minimè transpici potest id, quod imperiti cœlum vocitant. Chaos illud est veluti arbor elementi Aëris, ex qua aër emergit seu enascitur, & in creata omnia transit, rotundus nimirum, ac sphæram seu globum vndiquaque ambiens ita, vt quicquid de cæteris tribus elementis complectitur, intra sese sustineat, & quasi includat. Nec extra chaos alia vlla creatura est, quæ elementis subiiciatur, sed intra chaos vniuersæ conclusæ sunt & inuolutæ. Hoc chaos terram & mare in suo centro continet, ne qua excidant, quod ita intelliges. Sicut vitellus in ouo testam non attingit, propter sustinens interiectum albumen: ita similiter albumen quoddam inter Elementum aëris & terræ interiectum est, faciens, vt sphæra seu globus sustineatur aut portetur, ne qua excidat, sicut nec vitellus, quocunque ouum moueatur, loco suo elabitur. Cur verò id, quod globum Aquæ sustinet, non æquè vt albumen visibile & tangibile sit, hoc potissimum causæ est, quia nimirum alterum est elementum, ex chao genitum, quod secundum ordinem ac speciem suam ita se habet. Ex elemento aëris, seu ex circulo illo, quo omnia creata includuntur, quíque chaos dicitur, egreditur albumen, quod sphæram sustinet. Imo ex chao egreditur vsque ad sphæram seu globum, sustinens aut coërcens omnia, ne quid ex globo emoueri, aut excidere queat. Cùm ergo hoc modo aër cætera elementa omnia, adeóque quæ in illis sunt, vniuersa contineat & includat, per inclusionem illam operatio eius penetrat, vsque ad centrum, hoc est, sphæram seu globum. Ea operatio est albumen, quod sphæram sustinet. Donec ergo aër huiusmodi chaos esse pergit integrum & solidum, nulla in mundo dissolutio est. Quòd si verò aëris elementum in chao suo secundum prouidentiam diuinam, quid detrimenti & noxæ accipiet: tum demum albumen exitum & eruptionem facturum esset, quam proximè sequetur dissolutio elementorum & rerum vniuersarum destructio. Aliàs minimè. Quamdiu enim elementum integrum est, tamdiu integrum manet etiam albumen: adeò vt nihil suo loco excidere possit. Vnde sphæra seu globus in medio elemento aëris stat, velut centrum in suo circulo.

Globus terræ & aëris cur non cadat.

Elementorum dissolutio vnde.

Sed vt vlterius philosophando inquiramus, cur nam creata omnia sursum stent, hoc est, videantur sibi superiora, & cætera respectu globi inferiora: ratio tenenda ista est, quòd omnia à centro ad circulum proximè egrediantur. Sic si circulus describatur, ex medio eius centro infinitæ lineæ recta ad ambitum circuli proximè excurrunt. Simili modo etiam crescentia & animalia omnia versus cœlum tendunt,

tendunt, veluti ſecundum rectam lineam ad chaos, lateraliter vel deorſum. Ita etiam omne id quod in ſphæra eſt, ſecundum lineam tendit ad chaos, nec, quò minùs cadat, ſuſtentamen aliud vllum habet, quàm ipſum albumen. Omne enim ſecundum latus aut deorſum reſpicit. Quòd verò interim nec deorſum, nec ad latus ſpectare videatur, id creationis diuinæ opus ſingulare eſt. Qui enim infra globum nobis obuerſantur, horum capita deorſum propendent, & tamen non cadunt, ſed pendét. Ex quo Dei miraculum peculiare elucet, de quo nihil philoſophari poſſumus. Ita enim ordinatum ac conſtitutum eſt, vt omnia ſurſum ſpectare aut tendere videantur. Rudis verò & incondita ea Philoſophia eſt, quæ Solem ad ſeſe trahere, & quicquid ille attrahit, id ſurſum ſtare contendit. Multa enim hîc incongrua dicuntur, nec ex genuino Philoſophiæ fundamento veritas iſta protrahitur. Nulla námq; vis ineſt Aſtris ſeu firmamento quoad eiuſmodi attractionem. Et mirum inſuper eſt, quid reſponſuri ſint illi, ſi rogetur, quidnam fiat ac obſtet, cur ab Aſtris creſcentia ipſa non totaliter quoque attrahantur? ſed fanatici ſuo ſpiritu ita aguntur.

Philoſophiæ reprehéſio de attractione Solis.

CAPVT V.

CVm ſuperius à nobis traditum ſit, quòd Deus diuinâ potentiâ, ex nihilo ipſa elementa produxerit & conſtituerit: deinceps etiam ediſſerendum eſt, quonam collocârit is hoc, quod in illo loco priùs conſederat. Hoc facto, deinceps in elemento aëris deſcribendo pergemus. Eo loco, vbi iam quatuor ſubſiſtunt elementa, morabatur aut ſubſiſtebat is, qui inde cum ſua familia deturbatus eſt in infernum. Hoc enim cœlum eſt, ex quo ille eiectus eſt, locus nempè, in quo elementa quatuor continentur. Et quicquid de illo eiectum non eſt in infernum, id inibi eſt, nempe quod mortalitati exemptum eſt, hoc eſt, *Paradyſus*. Alter locus ipſorum eſt elementorum. Porrò autem elementa ſubſtantialia & completiua facta ſunt, ſuum nimirum orbem explentia, ita, vt locus nullus ampliùs ibi ſit vel paradyſiacûs vel infernalis: niſi fortaſſis in illis locis aliquid ſit, vbi humani nihil eſt, vel eſſe poteſt, ſed infernus ſubſiſtit aut includitur, vbi nempe congregantur, qui damnati ſunt. Aut neceſſe eſt eos infra nos eſſe, vi & gaudio omni orbatos, aut ſaltem in ſubſtantiam elementorum relegatos. Is enim infernus eſt maximus, vt in caduco illi verſentur & habitent, non in regno ſuo priſtino. Verè enim pro inferno id habendum eſt, quando Angelorum quiſpiam ex paradyſo eliminatur, & in mundum ita exturbatur, vt deinceps paradyſo ei carendum ſit. Nec enim atrocior infernus vllus eſſe poſſit, quàm ſi æternum quid & mortalitatis expers in caduco habitare cogatur: quâ pœnâ nulla alia grauior. Concludimus ergo locum, quo elementa quatuor hodiè continentur, cœlum exſtitiſſe Luciferi: vnde is quidem eiectus non eſt, ſed tamen id cœlum caducum, & in elementa poſitum eſt, vt ibi pœnæ loco verſaretur. Quod quidem is nunquam ſperauerat fore, vt Deus cœlum eiuſmodi, tam amœnum paradiſum, in elementa conuerteret: ſed potius crediderat, ſe in cœlo perpetuò moraturum, adeóque gaudio præconcepto nihil quícquam vnquam defuturum eſſe. Cum ergo nullo contradicente Deus elementa ipſa conderet: illius exturbatio in infernum creata eſt, hoc eſt, vt pro lumine cœli tenebris inferni, & fragilis mundi deinceps frueretur. Ipſius ergo nonnulli complices habitant in igne, quidam in aëre, aliqui in terrâ, quidam in aqua. Nec extra elementa vllus Dæmon verſatur, ſed intra ipſa elementa vniuerſi coacti ſunt. Ad mundi autem finem ac diſſolutionem ouile futurum eſt vnum eorum omnium, qui quatuor elementis induduntur. Ita ergo principium quatuor elementorum ex nihilo creatum eſt. Vbi enim iam continentur, ibi caduci nihil antea extitit, ex quo caducum condi aut generari potuiſſet. Immortale ergo ceſſit in Paradyſum: in cuius locum ſubſtitutum à Deo mortale eſt, nempe ante omnia cœlum, hoc eſt, chaos, ſeu elementum aëris, vt antea diximus: poſtea ſuo etiam ordine elementa cætera. Non inficias quidem imus, in ſiccitate aëris, ac in eiuſdem egeſtione intra chaos & globum ſpiritus numeroſiores verſari. Sed id cæteris elementis nihil derogat. Cæterum, quia elementum aëris in tres materias ſeu partes ſeparatum eſſe diximus: quæ qualíſue ſingularum operatio ſit, deinceps explicabitur.

Elemêta quo loco contineantur.

Paradyſus &c. vbi.

Infernus vbi & qualis.

Luciferi quæ pœna maxima.

Luciferi complices vbi habitêt.

Spiritus vbi numeroſiores habitent.

CAPVT VI.

DVm de elemento aëris loquimur, cognoſcendum vobis eſt, quòd aër elementa cætera ac creata omnia in ſeſe concludat & conſeruet, vt congenitum ſibi ac deſtinatum ordinem ſeruent. In aëris enim poteſtate tria cætera elementa poſita ſunt, vt ab eo ſuſtententur. Et veluti domus fundamento alicui ſuperinſtruitur: ita ſuperinſtructa ſunt elementa aëri, vt ab ipſo ferantur & ſeruentur. Cum ergo aër dicto modo elementa cætera ſeruet, vt in ſua ſede immotè maneant: porrò philoſophari etiam conuenit, quidnam aërem ſufferat & ſuſtineat. Vis autem ac poteſtas ea eſt ſita in exteriore parte elementi, in qua Deus trinus habitat. Aerem ita regens & ſuſtinens, vt ne cedat, aut cedere poſſit, vel frangi. Impoſſibile enim eſt, vt caducum ſeu mortale concidat in immortale. Tum nec ideò cadere poteſt, quia omnia ſurſum vergunt, nihil deorſum, nec fundus aut profunditas adeſt. Aer enim vſque adeo compactus, & in circulo ſuo firmatus eſt, vt nihilo magis frangatur aut diſſoluatur, quàm regnum externum interire poteſt. Quando verò omnino pereundum ipſi erit, diſſolutionis alia ratio futura non eſt, quàm vt omnia in centrum concidant. Aer enim ipſe ac Aſtra in globum corruent, globúſque ab ipſis ita conſumetur, vt nullus cinis reliquus maneat. Mortalis ergo cœli & terræ, ipſorúmque elementorum interitus ea ratio futura eſt, vt nihil foràs, ſed omnia intrò corruitura ſint in centrum. Et ſummum hoc eſt in Philoſophia cognoſcendum arcanum, quod circulus in centrum ideò ruat, quia profunditas nulla exteriùs, ſed interiùs tantùm datur, & interiorum nihil

Aër baſis trium cæterorũ elementorum.

Aër à quo ſuſtineatur.

nihil sursum, sed omnia deorsum spectent, ita vt cœlum inferius non minùs ac ipsum superius in centro versetur. Sic nimirum cœlum in toto circulo supernum & nihil infernum est: licèt in suo circulo supernum & infernum sit.

CAPVT VII.

De Elemento ignis, quomodo transit.

Elementa quo ordine sita sint. Cognoscendum post iam dicta etiam hoc superest, quo pacto interna elementa in prænominato circulo diuidantur. Id fiet hac ratione. Primo loco aër est, extimus. Succedit ignis, hoc est, firmamentum. Hi duo chaos constituunt, & globum ambiunt. Globum hunc constituunt terra & aqua, sibi permixtæ & cohærentes, quâlibet tamen peculiarem elementi perfecti locum constituente. Duo superiora elementa impressiones suas, immittunt duobus inferioribus, hoc est, globo. Duo altera in globo impressiones suas cohibent, nec eas eiiciunt, sed ea retinent, sicut capita de impressionibus seorsim de quolibet docent. Præterea etiam intelligendum est, quî sese elementa illa habeant, ne circulum suum egrediantur. Aër, vt diximus, non foràs excidit, sed intrò directus est. Globus enim infimus, & aër supremus est. Globus impressiones nullas emittit. Etsi verò hic etiam infra globum sit: id tamen ex miraculis diuinis vnum est. Interim considerationis est philosophicæ, quo pacto globus sustineatur. Ignis cur in globū non cadat. Ignis à Deo ita dispositus & digestus est in stellas, vt locum non egrediatur, vt telum ex chalybe. Quòd verò in globum non decidat, ea causa est, quòd ab aere sustineatur, veluti auis, vt potè cui subiicitur. Globus cur non corruat. Cur autem globus (duo scilicet elementa interna, grauissima, materialia, substantialia, & tota compacta) non decidat, hoc est, cur inferius mare & terra non cadant, quídue sit id, à quo sustineantur: de hoc ita statui debet. Aer nempe in suo vase, hoc est, in omnibus elementis, ita potens & validus est, vt in centrum vehementer egrediens faciat, quò minùs terra vel globus decidat. Quicquid enim inter globum & chaos interiacet, id adeò validum ac potens est elementum, vt non aliter sustineat, ac terra sustinet saxum. Et quemadmodum hâc ratione terra adeò compacta est, vt nihil intra sese admittat: ita etiam aer.

Cœlum non rotari aut circumuolui, sed ab elemento ignis ebullire, & albumen seu aërem gignere.

CAPVT VIII.

Cæterùm de Elemento Aeris porrò philosophandum restat, quidnam in ipso moueatur, aut quid sit, quod ipsum moueat, aut an moueatur vel minùs. De his ita disquisitio instituetur. Nonnullorum ea gliscit opinio, aerem, hoc est, cœlum in orbem agi. Cœlum non rotatur. Qui tamen circularis motus concedi non potest. Nec enim cœli est moueri loco & circumuolui, sed quietè & fixè in vno loco stare. Aer autem ex ipso, qui egreditur in mundum, hoc est, albumen, quod continet, oritur ex ipsius chao, hoc est, ex circulo elementi aeris, non tamen propter ipsius cursum, ascensum, motúmue, vt nonnulli autumant: sed potiùs emergit, ex egestione chai, dum quædam in elemento ebullitio & digestio fit, quæ spiritum ciet aut eiicit, aërem nobis in mundo producentem: éstque mundo instar albuminis ad sustinendum centrum. Centrū ab aere quo sustineatur.

De motu autem vel quiete cœli ita iudicandum est: quòd nec cœlum in orbem agatur, nec motus ille mundo aërem suscitet. Hoc enim si ita foret, quidnam albumen gigneret, quo mundus & mare sustinetur? Præterea motus ventum tantum non aërem gignit: & alia est causa venti, alia aëris. Diuersa enim duo sunt aër & ventus. Ventus & aer differūt. Quiescere vero ipsum & necessarium simul & vtile est. Dum enim quiescit, egestione suâ æqualem aerem, quali mundus opus habet, nec pauciorem, nec copiosiorem, diffundit. Rotunditate siquidem suâ in centrum æqualiter operatur. Sic homo, quando superiorem partem centri ad latus, vbi aeris minùs est, egreditur, aeris minus non habet, quàm in ipso centro, vbi aeris plurimū. Id hoc modo æstima. Sicut centrum, hoc est, mundus & mare, in medio iacent, quæ postea obire deberet cœlum: ita nota, quòd ventus iste, qui à cœlo spirare deberet, & aerem facere, inæqualiter spiraturus esset. Collateralia enim sphæræ minùs haberent aeris, quàm linea circumuolutionis. Ita collateralia suffocarentur ratione aeris minore iusto copiâ afflantis, cùm econtrà, qui aeris lineam occuparent venti nimium haurirent: quod tolerabile minimè foret.

Ita ergo sese res habet. Si chaos ebullit, & spiritum ex se instar feruentis ollæ exprimit: tunc vapor iste secundum lineam ad centrum, Venti vt fiant. hoc est, iuxta lineam, in qua crescens mundi cœlum respicit, pergit. Hac ergo ratione ex chao vapor æqualis in mundum exspirat: hoc est, ventus purus ex sola ebullitione & euaporatione nascitur. Ebullitio hæc vaporis non ex propria forma, virtute ac vi chai fit, ita vt ex seipso ita ebulliat, sed vnum elementum hæret in altero, nec vnum citra alterum subsistere potest. Ebullitio chai a quo caussa fiat. Sic elementum ignis, quod proximum aeri subiacet, est astrum ac firmamentum. Id igne suo, quatenus elementum est, chaos superius ebullire facit. Nec id euenit, vt, quo loco plures stellæ apparent, ibidem vberior quoque ebullitio, & sic consequenter plus etiam aeris fiat: sed ebullitionis ea potius est ratio, quæ ollæ, à quatuor ignibus efferuescentis. Etsi enim quatuor ignes: plures tamen vnâ ollæ non feruent. Similiter & elementum ignis non ornatus, sed necessitatis & commodi gratiâ distributum est, vt nimirum causa fieret ebullitionis in chao, vnde vapor egreditur, hoc est, albumen, Aérue, qui mundum in centro sustinet, hominique aerem & respirationem, quâ indiget, largitur adeò, vt eo bono nulla creata defraudentur, duraturo scilicet ad elementorum omnium consumptionem. Ebullitio ea semel tantùm est, iugiter & continuò durans. Sicut enim aqua feruida, quæ feruidior fieri non potest, si talis maneat, assiduò euaporat: ita etiam ebullitio illa se habet.

Hîc autem notandum est, quòd Deus elementum

mentum ignis stellas condiderit, easque per vniuersum cœlum distribuerit, sicut carbones circumponuntur ollæ. Nam & stellæ tantùm carbones sunt, à quibus elementum aëris ebullit. Et licèt quidem in orbem eant, nec vno loco quietæ stent: sed sedes suas subindè mutent: ista tamen distributio adeò exacta est, vt nullus earum toto cœlo defectus sit, sed vbiuis in cœlo carbones eiusmodi, qui cœlum calefaciant, reperiantur. Quòd autem carbones nonnulli aliis temporibus magis minúsve feruidi appareant, id fit propter æstatem. Eadé etenim est egestio, sicut de hyeme & æstate dictum est. Et vnius gradus omnes sunt. Si stella vna minuitur, altera augescit, si carbo vnus deflagrat, alter excandescit. *Deficiunt quædam* ------- & ne vnica quidem in parte collaterali, aut lineâ media, &c. Id autem præter rei veritatem est. Globus enim superior, collateralis, & inferior, aërem omnes æqualem habent, & nullum ventum, viuúntque ab aëre, velut quatuor elementa & non à vento.

Stellæ sunt instar carbonum.

Hactenus ergo satis demonstratum est, cœlum esse elementum, & aërem esse cœlum, ipsúmque quietum stare ob multas causas, quas vitandi tædij causâ hîc omittimus. Vbi etiam hoc simul declaratum est, ventum elementum non esse, sed impressionem & viuentia non ex vento sed aëre viuere. Hoc loco & aliud quiddam nobis discutiédum restat, quod phantastæ quidam somniant, ex cœlestium nempè corporum motu concentum & harmoniam fieri, adeò suauem, vt æquè iucunda nulli vnquam homini aut audita aut cogitata sit. Hunc sonum honesto etiam nomine donant, ipsúmque Symphoniam cœlestem nuncupant. Quo quæso fine alio ista comminiscuntur, nisi vt ploratum infantibus sedent? Si enim cœlum, eo modo, quo ipsi tradunt, volueretur, strepitum potiùs quàm cantum ederet. Nec enim cantilena alia ex Symphonia cœlesti expectanda foret, quàm qualis auditur in molis & saxosis riuis. Nam & ista similem stridorem emittunt.

Viuentia aëre viuút non vento.

Symphonia cœlestis ridetur.

De Coloribus.

SIcut de Elemento aëris & chao diximus, hunc scilicet esse circum domicilia omnia concludentem: item ex nubibus oriri aërem: ita econtrà tam ex modernis quàm veteribus fuerunt multi, qui chaos cœlum vocitarunt, nec cogitarunt id mortale esse, quale similiter non est cœlum. Hoc alij æstimant viride, quoad colores, alij cœruleum, pro hebetudine scilicet suorum oculorum iudicantes. Color chai aut caduci cœli est candidus, & clarus admodum. Cœlum enim seu elementum aëris consistit in candore trium primorum, sicut ignis in horum rubedine, & terra in eorundem nigredine, & aqua in illorum viriditate. Quòd vero candor, qualis est, non ita conspiciatur, sed pro videntium conditione viridis aut cœruleus color appareat: eius rei hæc causa est, quòd nempè fumi & vapores, ex stellis egredientes, interuallum obiectum pro sua natura tingant, ita, vt fumus ipsarum à Sale præmicet in purpureo, lazurio & viridi, quanquam in duobus postremis maximè. Sic ergo inter verum chaos & nos interiectum est chaos aliud vel cyaneum vel viride, prout stellæ suos splendores emittunt, aut nubes permiscentur. Hinc enim color euariatur. Nec aliud in cœlo ibi adest, quàm Salis vapor, ex stellis ita exiens. Quanquam inueniantur etiam qui asserant, cœlum esse viride, sed propter distantiam apparere cœruleum. Hi non rectè expenderunt, ex quanam re cœlum conditum sit, quódque chaos sit, & aër, & elementum, non cœlum: veluti nec hoc trutinârunt, vndenam aer factus sit, & in quibus consistat. Etsi vero cœlum per se candidum, clarum & densum sit, propter tria, quæ continet, prima: non tamen causa sit colorum, rerum viuentium in terris.

Philosophi reprehéd.

Qui cuiuslibet El. color sit.

Cœli qualis color.

SEQVITVR FRAGMENTVM, QVOD ipsum quoque fors ad hanc de aëre Philosophiam spectat.

ELectionis Luciferi non ea est ratio, quasi is ex suo regno in aliud sphæræ regnum exturbatus sit: sed ita sese res habet. Mansit nempe in sede sua: hæc tamen in locum impurissimum, & naturæ ipsius contrarium, nempe in mortalem, mutata est. Sic ergo ceu Angelus in duplici sede morati cogitur, vbi nulla maior contrarietas euenire potest, quàm quòd æternum & mortale in vno cogantur.

Lucifer quomodo ex suo Regno eiectus sit.

Sic nec Adamus ex Paradiso ita eiectus est, vt ex regione vna in alteram deportaretur: sed eiectione illa Paradysus ipsi ademptus est, isque sub pedibus & aspectu eius mutatus in mundum caducum, in corpus mortale, in morbos, in ærumnas. Idem locus mansit ei: sed mutatus.

Adæ eiectio ex Paradyso qualis.

Similiter nec infernus extra centrum est, sed in centro, in illis locis & sedibus, in quibus homo habitat. Si anima à corpore secessionem facit, manet ibi, vbi corpus fuerat, nec infinitis milliaribus sursum aut deorsum tendit. Si salua est: manet ibi. Si infernalis, manet. Ibi enim in vno loco sunt & gaudium & mœror. Quod saluatur, in eodem loco gaudio fruitur, in quo damnatum luget: vniúsque gaudium est alterius planctus.

Infernus vbi.

Pro conclusione hoc addemus, quòd omne hoc, quod cum cœlo & terra centrum complectitur, Paradysus fuerit, in id tamen mutatus, quod diximus. Quòd si cœlum & terra iterum peribunt; tunc ibi Paradysus iterum erit, vna nempe essentia, æternum quippe, nulli mortalitati confusum. Nobiscum ita philosophari & sentire difficile est, nisi Sophista expendat & probè attendat ad rerum caducarũ & hominum originem. Eo enim facto, probabile fieri possit Philosopho id, quod modo diximus: quem etiã ob id relegamus ad libros nostros *de Lapsu Luciferi, expulsione Adæ* aut *Regno cœlesti & infernali*. Isti enim libri à primo esse incipiunt, & tractando descendunt ad creaturas rerum caducarum, cœli & terræ, & hominis, vbi desinunt. Tum demum Philosophia nostra orditur à quatuor elementis. Vnde non immerito digitum intendimus ad principia ea, ex quibus Philosophia nostra dimanat & stabilitur. Etsi vero hoc lumen naturæ Sophistis minimè gratum accidat: multũ tamen non intererit. Apertè enim profitemur, quòd à principio hominum illicò erratum sit de

Paradysus quid & vbi fuerit.

de statu Luciferi, & expulsione Adæ, & conditione Paradysi. Quem errorem postea errârunt successores vniuersi etiam, meris imaginationibus, commentísque ac quæstionibus subindè intenti, nihilque pensi habentes, an textus, quem tractant, genuinæ lucis sit, vel minùs, aut an ex parte aliquà à vobis intelligi possit, aut secus. Ista siquidem omnia Philosopho probanda incumbunt, non sophistæ, qui deliramenta tantùm sui cerebri, quod erroribus refertum est, profert & obtrudit.

LIBER SECVNDVS METEORORVM, QVI HVC SPECTABAT, NON EST REPERTVS.

SEQVITVR

LIBER TERTIVS METEORORVM THEOPHRASTI HOHENHEIMENSIS, PHILOSOPHI TEVTONIS,

DE

METEORICIS EX ELEMENTO IGNIS ET impreßionibus eorundem.

PRÆFATIO THEOPHRASTI, DE IMPRESSIONIBVS ELEMENTI IGNIS, HOC EST, FIRMAMENTI.

Impressionum quis ortus in genere.

Vandoquidem in superioribus præfationibus, de tribus primis ita disseruimus, quòd Meteoricæ operationes omnes in ipsis consistant, & per ipsa (nam cùm firmamentum & elementa in ipsis consistant, etiam impreßiones ex ipsis oriuntur) fiant: ideò hoc tertio libro idem otiosè repetendum non est, quod traditum est in prioribus. Hoc loco saltem repetendum est, quòd impreßiones omnes suum ortum ex stellis & elementis habeant, sicut deinceps enumerabuntur. Quî verò impreßiones illæ fiant, deinceps hoc libro Meteororum explicabimus. Quòd verò, qui Auctores alias de Meteoricis commentati sunt, Philosophiæ nostræ modum non tenuerint, sed diuersa Meteorica tradiderint: in causa fors est & culpá ipsorum spiritus, qui Meteora ipsa ad illorum commenta & placita direxit. Interim tamen fas minimè est, nos in cuiuslibet fictitij spiritus vagu commentu acquiescere. Nisi enim ipsa natura genuinum spiritum det, seu fundamentum ostendat ex infallibili experientiá: Philosophus nemo erit. Gignitur enim Philosophus ex ipsa natura, & per experientiam confirmatur, non per acrimoniam & subtilitatem phantasiæ, per omnia quoquò versum temerè volitantis. Quicunque itaque genuinus esse Philosophus satagit, is rem nobiscum iudicio tali trutinet, quòd incorporei spiritus ad nos collati aliter sese non habeant, quam sese habent domini ad seruos & subditos. Res ita putanda est. Domini nimirùm iubent & mandant, quod fieri opus est. Sic serui nihil sunt aliud, quam suorum Dominorum fatui. Quilibet enim per se posset esse Dominus, nec esset fatuus. Sed propter prædestinationem etiam fatui præstò sunt. Sic & incorporei spiritus sese nobis Dominos constituunt: quo fit vtique, vt nos simus stulti. Quòd si enim ex phantasia nostra artes, sapientiam & prudentiam constituamus, sine omni experientia, quæ illarum esse debet mater: ea ratione omnino stultos nos facimus spirituum, qui nobiscum ludunt ceu Domini cum morionibus, faciúntque, vt, quæ velint, & iubeant, nos confecta demus. Econtra, ampla laude sapiens iste dignus est, qui sapientiam suam venatur ex experientia: veluti vicißim reprehensione dignus est, qui seipsum pro sapiente habens, ludibrium fit spirituum. His constitutis fatemur quidem vltrò, nos in fornace aut olla illa nunquam versatos esse, ex qua impreßiones deducimus. Nec enim regiones illas adire nobis neceßitas est. Nobis hoc ad rem satis est, quòd inferiorem naturam, viuum certè experientiæ speculum, ex quo superiorum natura, substantia & proprietas abundè discitur, cognouerimus. Ius ergo nobis ac fas est, ab experientia vna meteoricam dirigere in aliam. Nostra enim illa altera demonstrant. Deinceps ergo ex ordine impreßiones omnes secundum suas causas ortúsque explicabimus.

Philosophus verus vnde.

Spiritus incorporei Dominis terrenis similes.

Experiẽtia non phantasia artiũ mater.

Inferiora superiorum speculũ.

De Frigore seu pruina.

Pruinæ quæ generatio.

PRuinæ generatio hæc est. Si firmamenti motus æstiuus est, comitantibus ventis & auris Orientalibus borealibúsque, instante tempore æstatis: tunc aëris & ventorum natura adeò frigida & gelida est, vt materia roris in glaciem cogatur. Pruina enim quælibet ros tantùm est congelatus, nec aliud sui ortus principium habet quàm rorem. Quæ verò causa sit, quòd pruina aquæ glaciatæ similis non sit, cùm sit granulata: id noscetis, si cogitetis, quòd ros sit Sal resolutum, & in aquam versum: cuius ea proprietas est, vt, quoties aut ex natura propria, aut artis operibus, aut motu metallico in congelationem cogitur, in grana abeat angulosa & lapidosa. Hoc modo, si frigus percellit rorem, & in congelationem agit: tunc is natiuam formam suam induit, & fit quod diximus.

Pruina quid.

De Rore.

Res vt gignatur.

ROs hoc modo fit. Si firmamenti motus cũ claritate & siccitate fiunt, Sólque terrã claris radiis illustrat: claritate illà tria prima expurgantur & depurantur ita exquisitè, vt rem bis pluriésve destillatam referant. Depuratio ea abit in congelationem, aridam & siccam omnino

omnino. Ea congelata ariditas seu siccitas tamdiu saltem durat, quamdiu durat firmamenti calor, qui illam conseruat. Illo iam suum calorem remittente, & Sole recedente ab istis: prima tria demum diuiduntur,& quod de Sale est, id resolutum decidit in terram, vsque adeò subtile, vt nec videri nec internosci possit priùs, quàm terram attigerit. Sal enim id adeò clarum,& à sole rectificatum est, vt subtilius aliud nullum reperiri queat. Quicquid verò de Mercurio & Sulphure est, id frigus infernum refrigerat. Hoc ex parte Sali sese permiscet, licet Sal prædominetur. Id verò, quod à Sole non exquisitè depuratum est, in mediis interstitiis manet. Hinc fit, vt quò potentiùs & integriùs Sol operatur, eò plùs grandescat ros. Ros ergo quidpiam est, non ex terrâ nascens, sed Sal in terram cadens, per quod terra temperationem concipit, sicut iusculum à Sale fit sapidum.

De Trono.

Troni qua causa.

TRoni origo ita se habet, vt de depuratione roris dictum est. Si enim Sol Mercurium transit & depurat ex tribus primis: tunc Mercurius iste à calore firmamenti, velut ros, frigiditate imbuitur. Calore enim recedente Mercurius sese continere non potest, quin decidat. Nec enim à frigido sustineri potest. Et licèt quidem tota nocte sustineatur, instar roris: auroræ tamen frigiditate ita percellitur,vt necessariò in terram decidat, non sparsim ac diffuse, ceu ros, sed inæqualiter ad spatium hoc vel illud, non simul ad omnia. Mercurius enim cum grauis sit, roris instar à vento sese difflari non sinit. Ros námque quia subtilis, lentè decidendo magis distilatur: non itidem & Mercurius, etsi rori permisceatur. Ros enim est ex Mercurio sine substantiâ, in Sal congestum quid. Trono verò sua est & substantia & materia, quò nihil dulcius ex cœlo in terram decidit, crassiusculum, & nonnihil viscosum, benè coloratum, purè candidum. Est enim de duobus cæteris separatum. Ros per se cadit, tantùm ex Sale: Tronum ex Mercurio: Sulphur in suâ substantiâ conflagrat. Quæ autem essentiam in sese continent, cæteris permiscentur.

Roris & Troni differentia.

De Nebulâ.

Nebulę generatio qualis.

NEbula generatur, quando Sulphur trium primorum ob humiditatem Salis à calore comburi aut consumi non potest, sed abit in substantiam, hoc est, à duobus reliquis separatur. Quicquid enim substantiam induit, id iam res generata est, ab ingeneratâ separata. Sic & tria prima in mediis interstitiis ingenerata, & mutuò congregata sunt. Quorum, quod per firmamentum substantiam acquirit, id trium primorum iam alia soboles est. Ita ros soboles est Salis: Tronum proles Mercurij: generata enim sunt & substantia facta per cursum firmamenti. Hinc etiam à non generatis prima decidunt. Eodem modo & nebula soboles est Sulphuris, vt diximus. Ros enim fieri illa nequit, ob crassitiem, quæ depurationem effugit. Nec etiam in tronum mutari potest, qúia non est resolubilis in succosam rem. Vim tamen habet, vaporem crassum emittendi. Hoc modo si cursus firmamentales aliquid gignunt, nebula tantùm fit. Sal enim ipsam absumi non sinit: vnde fit, vt ab ingeneratis decidat deorsum in terram, cum obscuritate & crassitie, & fœtore, & vdore, quæ à sale habet. Et sicut Sal proprietate suâ est mater roris: ita Sulphur est mater nebulæ. Ita nimirum gignuntur tria generata, & à non generatis secedunt, quodlibet pro ortus sui conditione. Nebulæ huiusmodi à Sole in aëre non sustinentur, sed horis singulis decidunt, quamprimùm generatæ fuerint. Cæterum nebulæ, quæ ex pauco sulphure genitæ sunt, in terrâ aut nihil aut minimum sentiuntur: deprehenduntur tamen in aquâ. Aqua enim Sal in sulphure humectat, vt densitatem contrahat. Salis námque contrarium, hoc est, humiditas sulphur pellit. Aliàs sine humiditate Salis non ita turbaretur. Estque adeò post trium primorum separationem hîc particularitas, respectu terræ & aquæ.

Nebula soboles Sulphuris.

Sal materroris.

Nebulæ ex in aquis manifestiores.

Nubes.

Nubium generatio quæ.

NVbium hæc generatio est. In stellis firmamentalibus quædam inest naturarũ contrarietas. Quæ si colliduntur in operationibus, oriuntur generationes nubium, hoc pacto. Natura formarum sulphurearum, si in essentias stellarum Sulphurearum aut Mercurialium agit, tunc prima tria congrediuntur in contrarietatem. Contraria hæc congregatio causa fit nubium, ita scilicet. Stellæ constant ex tribus: Sale, Sulphure & Mercurio. Et stella qualibet in suis tribus potens & perfecta est. Iam si natura stellarum Salis agit in Stellas Sulphuris, duæ contrarietates fiunt. Sulphur enim in suis stellis ardet: nitrum verò in suis ebullit. His iam coëuntibus, stella sulphurea nitream incendit, ac inde pro geminarum stellarum conditione oritur fulgur. Si accensio est frigida: ita vt Sulphur in nitro non integrè sit, fortis incensio non sequitur, sed tantùm aliqualis. Sic enim Arsenicum, licet Sal sit, attamen quia mortuum Sal est, si in ignem coniiciatur, nihil aliud facit quàm effumat: similiter & Antimonium ac cætera: ita, quemadmodum varia & mortua & viuentia Salia sunt, variæ quoque similiter stellarum naturæ existunt. Hoc iam pacto, si stellæ Sulphureæ nitreas incendunt, pro conditione ipsarum emergit fumus, quem nubem vocant. Nubes enim quælibet suæ stellæ tantùm nubes est. Sic ergo nubes quoque non aliter generatur, nisi per incensionem factam à stellis Sulphureis in stellis Salis & Mercurij. Sub hisce enim tribus stellæ omnes continentur.

Stellarũ qualis materia.

Nubes quid.

Pluuiæ.

Pluuiarũ quæ generatio.

QValis origo nubium: talis etiam pluuiarum: varia nempe genera nubium. Arsenicalis nubes pluuiam minimè gignit, sed crassamentum tamen nubis, quod iterum sine humore vanescit. Arsenicalium huiusmodi nubium sunt plurimæ, purè & obscure candicantes, ac colores alios exprimentes, inter sese diuersos,prout Arsenici multũ parúmve est,aut natura Salis alia accessit. Hæc enim eiusmodi nubes gignũt.Nubes verò pluuiales ita se habẽt. Quę stellę Sulphureæ sunt,eæ à Sole omnes plùs minusve

minúsve sunt calidæ, ardentes & incendentes, prout à Sole expurgantur & incenduntur. Iam si Sol stellas Sulphureas probè accendat, & ardere faciat: tunc stellæ omnium nubium & tempestatum fiunt causa. Sic vbi stella quæpiam cæterorum duorum priorum naturæ, huiusmodi stellam feriat, ardebit ipsa pro materiæ suæ ratione. Qualis enim rei natura: talis eiusdem quoque operatio. Accensâ stellâ Salis, nubes humida generatur. Nubes ea est purum Sal, quod ex stellis Salis prodit. Quamprimum autem ea ex non generato generatur, forâs ex stellis separatur, ac à ventis agitari incipit. Secreta enim ex stellis illicò grauescit, ac versus vel in terram decidit, quia non exquisitè excoctum Sal est. Dum autem in mediis interstitiis ita moratur, ac præ leuitate ratione venti & aëris in terram non descendit, postea incipit resolui, & in medio cœlo resoluitur in aquam, non confertim, simul & semel, sed sensim, successiuéque. Quicquid verò de substantiâ nubis resoluitur, id deuergit, quia in se ventum non continet. Propter lapsus autem profunditatem quatitur quasi ac dissilit vi aëris & venti perrupta. Ipsa enim lapsus præcipitantia facit, vt nubes in guttas diffluat. Sicut enim amphora aquæ è sublimi turri effusa desuper, non cateruatim, vt effusa est, sed diuisim & guttatim decidit: ita & nubes resoluuntur tamdiu, donec Sal humidum omne segregetur. Multæ enim nubes sunt, quæ ex pluribus quàm decem stellis constant, tam humidæ quàm siccæ. Quæ humida est, decidit. Quæ sicca est, in sublimi manet.

Stillarũ seu guttarum quæ causa.

Lapsus nubis.

Nubes vt labātur.

FIunt nubium lapsus, quando stella sulphurea accendit stellam, vel Salis, vel Arsenici, vel Antimonij naturam habentem. Ea generatio si à stella secernitur: tunc, si stella ea tota fuit salis, aërem nullum continet. Quæ autem nubes aerem non habent, eæ in interstitiis mediis non manent, sed in terram decidunt. Cæteræ contrà nubes omnes, quæ imbris specie in terram non decidunt, continent in sese Arsenicum, Antimonium, &c. quæ nihil decidere sinunt: sed quicquid de ipsis abit in nubes imbriferas, id post resolutionem suo more depluit. Sunt ergo lapsus pluuiarum nihil aliud, quàm per stellam sulphuream & firmamentum benè præparatum sal. Id conflatum est ex generibus cæteris omnibus salis & stellarum: & quamprimum corripit aerem hoc est, quamprimùm ex stellâ excidit in aerem, nihil habet, quo sustineatur: est enim aqua compacta, & in massam resoluta. Hoc facto, vnà ac confertim nubes in terram deturbatur, quia resolutio illa præceps est, & confertim fit, non diuisim, sicut pluuiæ ceteræ fiunt.

Fulgur & Tonitru.

Tonitruorum generatio.

TOnitrua generantur, sicut diximus de proprietatibus stellarum, quod aliquæ totæ adhuc sint in sulphure, aliquæ in sale, aliquæ in Mercurio. Iam si stella quædam sulphurea feriat nitrosam: tunc antequam hæ duæ substantialiter cum suis materiis congrediantur, iam sibi mutuò contrariantur. Sulphur enim & nitrum nunquam vniuntur. Itaque si Sol ardore suo æstiuo sulphur incendit, aut sulphur ipsum, naturâ suâ fragrabile, in hyeme incenditur per se, & nitrosam stellam frangit: principiò suscitatur fumus, hoc est, nubes, ex nitro procedens, ac ante incensionem iam effumans. Postea si sese non contingunt, nubes augescit. Porrò verò sulphur sal nitri adeò validè mouet, vt ex contrario impulsu ventus oriatur. Et dum à se inuicem recedunt, ventus ita mitescit. Si verò sese mutuò contingant: sulphur in sal subindè magis magisque agendo operatur, quò propiùs id contingat. Ita oriuntur nubes, subindè seipsis validiores. Vis enim ista omnis ex contrarietate illa exoritur. Vbi autem sulphur violenter incidit in nitrum, hoc veluti renititur, sulphúrque ardens à se extrudit per nubes, proiecto vno, altero, ternóue. Ab huiusmodi renisu pulsúque, quem sal nitri facit, producitur iam fulgur. Nec enim fulgur aliud quidquam est, quàm retrocussum à nitro sulphur, vice iterata. Per contactum istum, si salnitrum pinguedine sua nihil de sulphure contraxit, ita, vt non flagret, finis est in coruscatione. Si verò ardorem concepit, & sulphur per nubes ad coruscationem egit: tunc & ipsum frangitur, & contrarietas istorum geminorum retrocussionem suscitans facit, vt pulsu illo tonitru emergat. Tonitru facto, resoluitur nubes pluuiam, ex proprietate salis. Ibi ergo sulphur in suo ardore deflagrat, ac simul interit sal nitrum, & tandem serenitas sequitur.

Sulphur & nitrū non vniuntur.

Sulphuris generatio.

Fit etiam similiter, vt in contrariis istis operationibus sulphuris & salis nitri in nubibus pluuia cooriatur. Quæ si supra duo illa prima fiat, & luctam eam attingat, tonitrua omnium maxima & sæuissima cientur. Aqua enim illa isti igni maximè aduersa est. Sic pariter, si stella Mercurialis accedat, tonitrua & fulgura intenduntur. Tunc siquidem vniuersa tria in sua contrarietate concurrunt: quæ si sibi mutuo illiduntur, iuncta persistere nequeunt, quia ebullitione & ardore mutuo quasi furiunt. A Sole enim incenduntur & efferuescunt, non secus ac si ad ignem ebullirent. Quatenus ergo ita feruida sibi mutuò occurrunt, sese inuicem facilè incendunt. Dúmque in permixtionem coituriunt, dissiliunt.

Grando.

(Origo grandinis est, quando stella sulphurea stellam nitrosam corripit, &c.)

QVod de proprietatibus stellarum multoties inculcauimus, id hîc resumimus. Si enim stella salis sub Sole valido motu cieatur, Sólque radios suos ipsi violenter imprimat: fit demum, vt materia Salis digeratur, & per calorem Solis coquatur. Ea verò in in omnii Sale natura est, vt per quamcunque digestionem coaguletur in grana. Digestione ita facta, sal seipsum cogit in grana, prout natura ipsius fert, sai sit vel bonum vel malum, humidum, vel siccum, acre vel dulce, &c. Hoc iam in generatione sua stans, prius non perficitur, nisi ardor sulphureus incidat, qui cum tonitru & fulgure inflammet. Per incensionem istam (sicut de tonitru-

Grando vt fiat.

nitru diximus (sal nitrum dissilit. Et licèt in lapides ac grana nondum penitus reductum fuerit, id tamen perficitur in decidendo, vt hâc aut illâ formâ grando fiat, sicut salis in coagulatione natura est.

Si verò stella quæpiam nitrosa istam coagulationis proprietatem habet, Sólque calore & illapsu suo splendorem incutiendo illam incendat, citra tamen ardorem (stellę siquidem nullum ex tribus primis prçter sulphur incendunt) tunc, si stella illa à Sole ita ebullit, ac veluti à calore efferuescit, operatio perfecta in sale solo fit, vt granuletur in lapides, pro naturâ & conditione salis, quale id secundum suam qualitatem est. Interim tamé humiditas, sal nitrum adhuc occupans, coagulationem illam perfici non sinit, sed nonnihil impedit. Quamprimùm verò stella sulphurea coïncidit, & igne suo stellam nitrosam ferit, idem omninò Meteorum oritur, sicut de fulgure & tonitru diximus. Dum ergo sal petræ flammam à sulphure concipit, aliquoties seipsum disrumpit, toties nimirùm, quoties tonat. Desinente autem cum incensione & tonitru dissolutione, operationes productæ decidunt: & quod naturam Salis in se habet, id per vstionem Salis comburitur in lapides: cæterum verò resoluitur in pluuiá seu aquam: vbi simul ac vnà ex nubè eadem grando & imber decidunt, Materia enim illa excocta est ex ardente sulphure tantùm in stellá Salis: nec tale fit vnquam, nisi in intensis ardoribus. Hoc enim casu, vehementis Solis digestione opus est.

Fulmen.

Fulmen vt gignatur.

CAusa fulminis ita se habet. Sicut de triplicibus stellis per se dictum est: ita scire vobis conuenit, quòd, si trium istarum stellarum in motum & circulum vnum coincidat coniunctio, ebullitione quidem valida fiente, nec dum tamen (vt recensuimus) Sulphure ardente, tum demum tres stellæ priores coëant, & in materiam vnam cogantur Sulphur, Sal & Mercurius. Per ingentem ergo calorem Solis coëunt in permixtionem vnam. Et licèt suis quidem contrarietatibus priuentur minimè, tamen illæ nihil iam obstant, quia degenerant in nubem aut ventum: aut si separant aquam Salis, vel Arsenicum, tunc abeunt in pluuiam. Quando autem vnius operationis sunt in aquá: materia ita disposita èst, vt propter insignem calorem omnia à sese reiiciat, quæ in aquam aut pluuiam verti queunt. Sic iam stellæ in se manent, ex quibus compactio colligitur, compressè cohærens cum commotione validà. Post ista omnia, si Sol vegeto & intenso calore suo Sulphur in compactione incendat, Mercurius, Nitrum & Sulphur vnà iactantur ab vno loco in alium per medium cœlum, nec mutuò dissoluuntur, sed in compactá suâ congelatione iunctim firma manent. Et si disrumperentur quidem, frusta tamen ignea & ardentia conglutinata manerent. Eo tempore vis ac importunitas Salis nitri Mercuriique adeò in ardendo valida est, vt ex suo loco in alium fragor seu ictus feratur adeò violentus, vt omnes & nubes & pluuias ante se propellat. Quòd si displosio illa sursum tendat: qualis sit, in terrà non sentitur. In sublimitate siquidem quasi suffocatur, sine euidenti ardore, ac ita extinguitur, tandémque sine importunitate deorsum cadit. Si autem per pluuiam cadit, ibi illiditur seu impingit. Aqua enim pluuiæ, & calor proprius, sibi mutuò ita aduersantur, vt sine luctâ non contingant sese. Tum ergo deturbatur, in terram, prout à contrarietate fortius impellitur; & prout magis minúsue feruet, ita etiam vehementiùs vel ignauiùs operatur. Id fulmen vocatur frigidum. Licèt enim fuerit aut sit igneum, dum tamen à nubibus pluuiosis extinguitur, frigidum est, non igneum. Principiò quidem omnia sunt ignea, perrumpentia & perfringentia, prout validæ compactionis, & magnæ contrarietatis fuerint. Si verò fulmen igneum maneat, & deorsum feratur, ardet simul ipsum, ac incendit alia, itáque rapidè omnia contundit & penetrat, vt vis tanta nullius hominis sit. Summa enim ibi contrarietas in compactione vna iungitur, qua maior & hostilior nusquam inueniri queat, nisi in istis tribus. Et compactionis insuper illius nulla dissolutio, nulla dissipatio fit. Sol enim insigniter adeò illa vniuit & colligauit, vt de signis istis & operibus longo grauique discursu iure dici debeat.

Fulminis motus duplex.

Fulminis genus duplex.

De Tempestatibus Sagarum.

Tempestates à sagis vt cieantur.

DE his ita dicemus. Cùm tempestates à sagis motæ minimè naturales sint; ideò de illis in hoc nostro Meteorico nihil occupabimur, aut per artes ipsarum infamiam nobis conflabimus. Quantum verò ad ipsam naturam, Meteoricam talem statuemus. Prima tempestatum istarum origo causam sumit in homine: quod iam mittimus. Deindè rem ita definiemus, quòd spiritus infernales huiusmodi tempestates moueant. Quibus verò ex causis in gratiam hominum illas ciëant: pandere hìc nihil attinet. Nihil autem sunt ipsi aliud, quàm sulphur, pix, sal & Mercurius, idque formis infinitis. Hinc causam hanc exstruemus, quòd scilicèt spiritus isti, qui ita hominis libidini obtemperant, ex locis ac sedibus suis in media interstitia sese ingerant, & tumultuentur hoc modo. Sol enim illustris, & firmamentum serenum eosdem minimè ferunt, sed subinde longè à se ex medio cœlo ipsos excutiunt & deturbant. Qui dum fortius renituntur, & quasi contrapugnant, strepitus & turba cooritur, diu minimè durabilis. Strepitus autem iste ab ipsorum potestate & natura pendet, dum ex proprio suo Sulphure, Sale & Mercurio fumum, nubésque ac pluuias, & similia alia producunt. Sicut enim de stellarum digestionibus dictum est, quomodo ex ipsis egestiones defluant: ita similis etiam in infernalibus spiritibus est digestio, egestionem proferens. Egestio illa ipsorum est domicilium seu hospitium. Itaque dum sub cœlum emigrant, egestiones suas ac operationes sibi natiuas emittunt, quæ iam nihil aliud sunt quàm ventus, grando, pruina, fulmen, &c. omnia certè longè perniciosiora, quàm quæ à firmamento fiunt. Huiusmodi infernalium spirituum operatio tendit ac fertur

Diaboli sunt sulphur, pix, &c.

Egestio Diabolorũ materia tẽpestatũ.

fertur in partes ac regiones certas, vt ibi inimicitia ſtruatur, ac ita etiam finitur. Sic ergo ſagarum illæ tempeſtates nihil ſunt aliud, quàm egeſtio infernalium ſpirituum, qui ex congenita ſibi proprietate vim hanc & poteſtatem habent tempeſtates tales ciendi, quarum noctè diéque pleni ſunt. Sed de ſpiritibus hiſce, quæ dicenda reſtant, in libro de naturâ ſpirituum definiemus. Hîc iam de cauſâ & modo tempeſtatum ſagarum dictum ſatis ſit.

Iris cur interdũ non integretur.

De Iride.

(Deſideratur principium.)

* In tabernaculum, tunc pedes quoque demittit. Circulus tamen nullus integratur, ideò, quia centrum in fundo poſitum eſt, & in altum tendit, ac profundum, ita, vt in profundum penetrare nequeat, infra ſuum centrum. Si enim centrum hæreat in arbore (ſicut de montibus diximus) aut ſaxo, aut crepidine, tunc demum pede ſuo ſe demittit. Similiter, ſi in aquam cadat, ita ſe habet, velut ſuper terrâ: circulus tamen eſt perfectior & integrior, hoc eſt, vltra partem dimidiam, propter centrum, quod valdè ſublime eſt, & veluti lucidum Sal in aëre apparet. Sæpè enim iris fit exigua, vix ex tertiâ parte conſtans: cuius rei cauſa eſt, quia liquor Salis in iride latiùs non extenditur, quàm eoúſque propter ſuam imbecillitatem. Si liquor multus eſt & fortis, circulum magnum conſtituit. Si paucus, contra. Si eſt debilis, vix dimidium aut partem tertiam: aut impeditur is illapſu aliquo aquæ Soliſúe: aut præciditur à ſeipſo iuſto citiùs: aut à terrâ contrahitur, ne perfectè pandatur. Quòd verò tandem diſpareat, cauſa hæc eſt, quia centrum, hoc eſt, liquor conſumptus eſt. Iridis autem geminæ cauſa eſt centri diuiſio, quâ duæ partes, ſimul cadentes, quælibet ſuam expulſionem habet. Nec plures numerantur irides, quàm partes ſunt. Sunt autem ad ſummum tres. Poſſent quidem fieri plures, licèt non animaduertantur, propter liquorem, qui non ſeparatur. Quælibet enim regio vnum tantùm liquorem habet. Quoties verò peculiaris nubes: toties peculiare centrum. Centrum hoc eſt ſuperfluitas & fixitas nubium, ex humidâ nube proueniens, & ex pluuiâ in terram decidens. Tum enim colores ſuos fundit, vnum poſt alterum quàm poteſt latiſſimè: qui durant, donec centrum conſumatur. Centrum hoc coloribus imbutum eſt, vt Sal in igne iacens, & fumum ſuum emittens. Fumus iſte ipſius eſt vapor, omnibus coloribus inſignis, ita conſtitutus à naturâ, vt colores iactet. Sic inquam & centrum ſe habet, cuius ambitus poſt circulum fumus eſt. Irides huiuſmodi calidis tantummodò temporibus fiunt. Frigiditate enim ipſarum centrum diſſoluitur, vt colores nullos iactet.

Iris cur exigua & magna.

Iris cur definat. Iris cur duplex.

Centrũ in iride quid.

Pluuiæ sãguinis cauſa.

Sanguinis, Ranarum & animalium ſimilium, ac hominum (vt gigantum) pluuia.

QVælibet ſtella eſt ſemen vnius ex tribus primis: & quodlibet ex tribus primis multiplicis & variæ ſpeciei eſt. Sic & lignum multiplex eſt, & tamen vnum lignum. Sic & lapis & ſimilia. Hinc fit, vt in ſtellis nonnullis gignatur Sulphur rubrum, Arſenicum flauum, omniúmque colorum, Mercurius omnium colorum. Dum ergo ſtella quædam tale quid ex naturâ propriâ progenuit: idem continuò emittit. Nec enim genitum retinere poteſt. Si ergo per ſtellæ luxuriem rubedo ex ipſius ſemine gignitur, ſiue naturæ ſit ſulphureæ, ſiue Mercurialis, tunc illa ſubitò effunditur, ac verſus terram cadit, inſtar pluuiæ è ſublimi cadendo diſſipatæ, quæ inſtar ſanguinis rubra apparet. Hæc autem verè pluuia non eſt, nec pluuiæ materiam habet, ſed eſt ſuperfluum ſperma ſtellæ alicuius, quæ ſuam luxuriem profundit in terram. Cùm ergo ſpermatis luxuriem in ſtellis abundare ſciamus: noſcendum inſuper eſt, ſtellas multas etiam genituram profundere, ex quâ viuum quiddam, ceu vermes aut ranæ enaſci poſſint. Hoc tamen genus ſe non propagat, ſed emoritur. Poſſibile etiã eſt ſtellas plurimas ipſos etiam homines parere, ſed propagandi vi vel ſemine deſtitutos. Sic ergo hæ pluuię à cæteris differunt, quod veræ pluuiæ incenſio ſint ab vnâ ſtellâ in alteram facta, per naturam variam & multiplicem. Alteræ verò ſunt cuiuſlibet ſtellæ luxuries ſeorſim.

Pluuiæ animalium & hominis cauſa.

Pluuiæ Metallorum.

Pluuiæ metallorum cauſa.

MEtallorum pluentium hæc cauſa eſt. In inanibus firmamenti regionibus, inter ſtellas in firmamento cœli tria prima iacent ac conſtituta ſunt, quolibet ſuam eſſentiam naturam & conditionem ab initio tenente, ex quibus cætera tria omnia, extrà ſtellas ſuum principium ſumunt Hæc enim ſunt matrices cæterorum trium primorum, in medio habitantium. In ſtellis ſunt proprietates, &c.

Deficiunt cætera huius capitis.

Metallorum & lapidum caſus.

LApidum cadentium hæc cauſa eſt. Quæ ſtellæ continent viſcoſam naturam de ſulphure, hoc eſt, ſalſum ſulphur, ceu ſunt ſtellæ, quæ ſulphur & ſalis fluxum gignunt: eæ ſi materiam intra ſeſe pariunt, ad finem ſuæ operationis illam extra ſe eiiciunt. Hinc ſemen oritur omnium ſtellarum. Generatio enim Aſtrorum non procedit ex naturâ terrea, aut ex incremento ſpontaneo, aut ex alio quodam: ſed proximè ex illis ſtellis, quæ ſuam genituram effundunt, tali exemplo. Si herba quædam in campo creſcit, cuius ſemen illic ſeminatum non eſt: eius generationis cauſa nulla dari poteſt alia, quàm quòd ſtella genituram ſuam illuc profuderit, ex qua herba eiuſmodi enata ſit: ſicut de ortu herbarum traditur. Solę ſiquidem ſtellæ illas in principio, velut ex ſemine producunt. Quòd verò herba ſemen proferat, ex quo enaſcatur ſimile: ſciendum eſt, ſtellam eſſe nullam, quæ ſuum principium non habeat, &c.

Stellarum ſemen variorum cauſa.

Reliqua non habentur.

De Terræmotu.

(Deeſt principium.)

Terræmotus variæ cauſę.

* Arenoſa, aut arundinoſa, aut lutoſa terra eſt: tunc, ſi pars talis à pedibus de ſuperiore terræ parte deciditur, lapſus tremorem in loco iſto, vbi oritur, concitat pro multitudine & grauitate ſui numeri. Sic etiã, ſi terra infrà ſe cryptã & cauernã haberet: tunc ſi aliquid de

de terrâ caderet in illam cauernam, terræ motus vtique fierent. Eodem modo etiam, si cryptæ duæ conciderent: aut si terra in profundiorem locum subsideret. Hæc enim omnia causæ fiunt terræ motus particularis & similium. Sic si talis residentia terræ fiat, aut pars de pede dilabatur in inferius mare, aut specus repleatur, aut cryptæ intra se concidant: hæc omnia ventum magnum cient, & exprimunt ex prædictis, vt loco cedere cogatur. Iste ergo ventus sibi ipsi exitum & cataractas molitur, quod citra commotionem terræ non fit. Ita terræ motus omnes fiunt aut ratione lapsus, aut ratione ventorum. Impetus enim venti violentus est & validus, vel à terrâ, vel eius parte cadente. Vbi enim nullus casus: ibi nullum damnum. Vbi autem casus magni fiunt: ibi venti violentiùs eliduntur, & terræ motum faciunt. Terræ motuum huiusmodi fient quamplurimi, si scopuli & montes vasti considebunt, & si pedes ipsorum vacillabunt. Hos enim mundus vniuersus sensurus est.

De Lorindo.

Lorindi generatio qualis.

LOrindi generatio eiusmodi est, cuiusmodi est etiam terræmotus. Principium tale est. Si in vastis & nauigabilibus aquis (siue Oceani sint, siue flumina) cataractæ accidant, fundúsque Oceani foramine per emollitionem aquæ facto pertundatur: aqua maritima perlabitur in inferiorem aquam. Dum verò casus iste fit, propter aërem stridor seu sonitus editur, ac si quis aquam ex vase effunderet. Sibilus iste per hyemem auditur: quia frigus resonantiam aquarum causatur. Tum sonus etiam mutatur, in aquâ, quasi vox alia ederetur non secus, ac si quis in ollam, vndæ demersam, clamitaret. Nec enim illius vox ita internosceretur, nec etiam clamantis locus sciretur. Dum ergo & motus aquarum fiunt hoc modo, quia per aquas huiusmodi foramina panduntur: aquæ per illos hiatus omninò perfluunt. Fluitatio illa autem sonum edit, prout maior, vel minor est. Sonitus ille ex aquâ Lorindus est: qui tamdiu durat, donec hiatus iterum oppleatur. Quiuis ergo Lorindus est aqua deorsum fluitans. Hi autem hyeme præcipuè ac temporibus gelidis audiuntur. Æstas enim sonitum minuit: quia aqua calida huiusmodi vocem infringit. Quò frigidius: eò is exilior. Lorindi etiam nonnulli oriuntur, quando Oceanus desuper congelatur aut totus, aut ex parte. Ibi enim magna euaporatio, sub glacie turgens, glaciem ita tentat, vt rumpatur eo loco, quo imbecillima est. Iam ita foramine facto, aut rima, vapor ex aquâ infra glaciem erumpit versus foramen illud. Quantum huius erumpit: tantum sonitus cietur. Impetus enim vehemens, aërem sub glacie coactum concitat, vt violenter eruptionem quærere cogatur. Expulsionis ille impetus, suo clamore & sonitu minimè caret. Sic enim & olla, quæ tecta arctè ebullit, operculum cum sonitu perfringit. Ea ergo ouaporationis arctatæ natura est, vt cum impetu exeat. Propter intensum autem frigus, clamor frigidus erumpit, infra glaciem incipiens, & ad foramen eluctans. Quanto autem foramen arctius: tanto vox exilior. Quiuis ergo Lorindus, ab euaporatione excitatus, non est nisi fistulatio quædam, à vento sonante ficta. Eiusdem etiam generis est euaporatio infra glaciem coërcita, eruptionem faciens.

Lorind' quid.

Lorind' cur hyeme præcipuè cudibilis.

De Vento.

DE ventis disquisituri, tale exordium faciemus. In ambitu seu planitie terræ, pro linearum tractu, stellæ in firmamento constitutæ sunt, fixæ & sibi constantes, naturam ac substantiam propriam secundum complexiones quatuor sortitæ, quæ ob conditionem elementarem, elementarium etiam operationum similitudinem habent. Ita de ventis traditur, hunc esse calidum, illum frigidum, hunc humidum, alium siccum. Stellæ hæ in ambitu planitiei, firmamento adhærentis, emunctorium suum versus planitiem obtendunt, vltra terras & maria transpirandi & perflandi. Ventus iam stellarum istarum, quarum numerosæ existunt in circulo ambitus, genimen est. Nascitur enim ex illis, veluti egestio quædã. Nec ventus vllus quicquam est aliud quàm egestio, ita ordinata. Dum enim stellæ suas digestiones expurgant, ventos huiusmodi ex sese gignunt. Et ventus cardinalis quilibet est egestio suæ stellæ. Et licèt quidem venti alij plures sint, ex tempestatibus orti, sicuti de aqua & pluuia dictum est: isti tamen particulares tantùm sunt, non palmarij. Hi enim soli ex stellis illis oriuntur per emunctionem, versus terram, trans mare factam. Sunt ergo stellæ materiæ, nihil concipientes aut asciscentes. Nec enim, quia trans mare spirant, ob id humidi sunt: aut quia à Septentrione perflant, frigidi. Etsi enim frigidus quidem sit Boreas: non tamen frigidus est propter septentrionem, sed quia eiusmodi stellas non habet. Aliàs æque calidus esset ac Eurus vel Auster. Quin imò ipsa natura, quæ in stellis hæret, frigida existit. Et licèt quidem eundem cum austro Solem haberet, nihilominùs tamen naturæ esset frigidæ. Sol enim naturam ventis non indit, sed stella. Quòd si Sol quidem ventum faciat calidum vel calidiorem, quàm per se est: ea tamen ipsius naturæ mutatio non est, sed tantùm sensus. Ita nec mare ventum humidum facit: sed stella. Stellis enim eiusmodi natura insita est, vt trans mare pluuias aduehant, citra opem maris, ex Sale nempe proprio, quo constant. Quælibet enim stella ventosa consistit in contrarietate trium primorum effectualiter, in seipsâ. Et sicut stellas alias, quæ tempestates seu fulgura parituræ sunt, oportet esse duas pluresve: ita hîc vna sufficit. Et quando digestio corruptionem facit, egestionémque extrudit: id non sine magno tonitru & fulgure fit. Distantia tamen, ab illo loco ad nos, tonitru ac fulgur infringit, vt saltem ventum sentiamus. Quanquàm stellæ quædam ventos bonos proferant, vt Eurus & similes. Causa hæc est, quia materiam eiusmodi in se non fortem, sed placidam habent. Ita quælibet operatur pro debito suo modo. Hi itaque venti ex elemento stellarum, veluti egestio exeunt, ita ordinati, vt faciem terræ transpirent, donec consumantur. Venti cæteri sunt particulares, sub his comprehensi. Sed & his definitum suum tempus est, quo spirant: alij maturè, alij serò. Quod non

Ventus quid.

Vêti duplices.

Vêti vnde calidi, frigidi, &c.

Ventorum qualitas duplex.

non à tempore anni dependet: verùm motus illi suos habent, pro egestionis prouentu. Quod autem aliquando frigidiores aut calidiores sunt cæteris, causa à Sole petenda est, qui ventos aliis atque aliis temporibus magis minúsve temperat. Calores enim eiusmodi sunt accidentales, non ex intimâ naturâ. Sol námque septentrionem facit calidiorem, quàm à naturâ est: & hyems Eurum seipso frigidiorem efficit. Sic boreas motum suum conficit in hyëme, Eurus in æstate, prout anni vicissitudo est. Quanquam interdum etiam secus moueantur, non pro ordine suo, sed vel citiùs, vel seriùs. Prout enim egestio ipsorum præsto est, ita terram etiam transpirant vel longiùs vel propiùs, multique in mari consumuntur prius, quàm terram attingant.

Venti cur celerius & cunctantius spirent.

De Die & Nocte.

(Deest initium.)

Idque hoc modo. Omnis claritas, quæ in elemento * noctem producit, ignea est, & duplex, candida & rubra. Candida ex Mercurio & Sale: rubra ex puro Sulphure. Duo hi colores sunt in his tribus, causâ exuperantis ignis in substantiâ. Duo hi colores diuisi sunt: Ruber, in partem vnam: & albus in vnam: Ruber distributus est in omnes stellas: albus in vnam tantùm. Quod si autem ruber, velut albus in stellam vnicam compactus & digestus esset, & non in partes tam multas: splendor vtique ruber æquè magnus esset ad rubedinem ac candidus est ad candorem. Et vicissim: si stella candida ita districta & distributa esset, & rubra: continenter etiam dies esset, sed obscurior. Nec enim splendor perfectus & vnitus tellurem ita collustraret, sed imbecillior & distractior, Id cederet in obscurationem diei.

Claritas cádida & rubra vnde.

Diei autem Philosophia eiusmodi est, quod vniuersus Mercurij splendor, ex tribus primis, in orbem vnum congestus seu in stellam vnam collectus est, quæ motum suum insuper accepit pro arbitrio creatoris, secundum quod creata omnia condita sunt. Huius stellæ motus fit circa globum. Quæ vbi tellurem ferit, ibi dies est: vbi terram non irradiat, nox est. Dialis enim omnis splendor in ipsâ est: nec citra irradiationem ipsius splendor vllus in terrâ est. Splendor ruber stellarum reliquarum, est lumen ignis in rubro, tantùm in Sulphure, vbi nullus Mercurius aut Sal adest. Duo enim ista splendorem externum dant: nullum autem splendorem clarum ad candidum (Mercurius siquidem nullus rubrum resplendet) quam Sulphur confert. Cæteri itaque colores omnes cœci sunt, nec colorem dant, præter istos duos, optimum candidum, minorem rubeum. Quanquam color etiam viridis, luteúsque splendere possit in tenebris. Id tamen ratione alia non fit, quàm per intermixtum candidum aut rubrum, in cæteris absconditum.

Diei causa.

Noctis causa.

CAPVT XXXIII.

De Impressionalibus corporis morbis per Elementum Ignis.

QVâ ratione corpus naturaliter morbis afficiatur ab Astris (ceu de morborum origine in medicinâ traditur) hoc loco non inquiremus. Id enim plus spectat ad Physicam, quàm Philosophiam. Aliâ verò ratione corpora, non hominum tantùm, sed & lapidum, lignorũ, & crescentium vniuersorum ab astris morbos etiam concipiunt. Cuius rei hæc causa est, quòd aliquid in elemento ignis lateat. Quod si corpus afficiat vel sensibiliter vel insensibiliter, id è vestigio ita inquinat, vt aliquando guttæ cadant super homines & pecudes, quæ post se vlcera ac foramina relinquant. Illæ si super herbas stillent, quas pecora postea demetunt, aut homines esitant: euidentes scilicet morbi & alia mala multa enascuntur. Hæ cadentes interdum maculas, hominibus imprimunt, aut excauant lapides, aut putrefaciunt ligna, corrumpunt fruges etiam optimi habitus, in terrâ optimâ. Eædem persæpè specie crucis super homines cadunt, coloribus variis. Quando in lintea decidunt, guttæ secundum fili longitudinem & latitudinem effundũtur, & figurã* (crucis) exprimũt. Ita figurant etiam sæpius ligna & alia corpora, ita vt abstergi queant. Figurarum huiusmodi plurimæ fiunt.

Corpora vt ab igne afficiantur.

Cruces super vestibus.

Omnium autem origo ista est, quòd aliquid Arsenici, Auripigmentíve vel sulphuris ex corpore stellarum destillatur. Quod vbi decidit, ibi adhærescit. Cur verò figuræ istæ interdum aliquem præ cæteris tingant: causa ista danda est, quòd spiritus aëris casum illum pro suo libitu ita moderetur, veluti de spiritibus dictum est. Quanquam etiam Magis & Magiæ ista adscribantur. Ista tamen Magia nulla est sed præsagium alterius. Et licet quidem discretè illæ cadant, veluti præsagium à spiritibus, aut vaticinium: ortus tamen ex stellis est. Quòd si Magia tale quid operetur: id non ab artificum arte est: sed spiritus id tamen nihilominùs ita præstitissent. Interim tamen hisce persuasionibus ipsi homines ludificant, vt suis seorsim libris traditur.

Vnde.

Sed vt iam de præsagio spiritus externo tractemus: principiò paulò pleniùs explicandum est, præsagium quid sit. Est autem signum seu iudicium, rem ita futuram esse. Sic Christus fuit præsagium, indicans, Iudæos interituros esse. Idem designatur etiam Christianis, si contra rationem naturalem viuant, & Iudęis se similes præstent, fore, vt pereant & aboleantur. Sed hos hîc sermones pręcidimus, & loquimur de spiritibus externis: quę tractatio paruo libello complebitur, vt sequitur.

Præsagiũ quid. Christus præsagiũ interitus Iudæorũ.

Sicuti de spiritibus internis disseruimus: ita deinceps etiam tradendum est de externis, hoc modo. Spiritus externi nôrunt & perspecta habent omnia quæ hominibus acciderunt aut accident. Eadem homibus etiam patefacere possunt per signa cœlestia, vt aliquid in cœlo appareat, quod nunquam antea visum est. Ex quo etiam colligi potest, apparitionem illam nouam, nouum etiam quiddam mundo portendere, indicantibus id in cœlo spiritibus. Vbi ergo huiusmodi signa produntur, indicant, euentum inhiberi posse. Signa siquidem illa rem futuram nouam, noua gesta, quæ auerti nequeant, pronuntiant.

Spiritus hominũ fortunã nôrunt.

Cometa quæ apparet, ex naturali causâ non oritur: sed initium est, & vestigium, à spiritibus expressum, quod nouum quiddam, aut mutationem,

Cometa quid sit, & portendat.

tionem, aut malum publicum, aut quicquid aliud regionibus damnosum esse potest, designat. Cursus & motio ipsius dirigitur à spiritibus, vt insignes mutationes aut diuturnas afflictiones, casúsque miros alios portendant. Idem de cæteris quoque stellis iudicandum est, quæ recenter exoriuntur priùs non visæ, cometicæ naturæ participes. Sic nimirum per potentiam spirituum in cœlo panduntur variæ figuræ, peculiaribus ciuitatibus ominabiles, non item cæteris. Vbi enim aut cui regioni fulgent, eidem futurum malum præsagiunt. Ex ipsis quidem planè intelligi non potest, quidnam præcisè futurum sit: & tamen suo effectu non carent, quin semper aliquid fiat, cui simile priùs non gestum sit. Itaque quò admirabiliores figuræ: eò variabiliores euentus. Ita signa fiunt modo vel spirituali, vel mundano. Ex fundamento tamen, quidnam euenturum sit, præsciri non potest: sed præsagium post rem factam demum cognoscitur.

Præsagia ante euentum incerta.

Interdum animalia, aut ipsorum partes in cœlo conspiciuntur. Id præsagit damnum futurum illi, qui per animal istud denotatur. Interdum etiam stellæ naturales præter naturalem modum & causam duplices apparent. Sic Luna malum capitibus seu primoribus denuntiat. Sicut enim Luna stellis cæteris prior: sic malum attinget eum, qui hominibus cæteris superior est. Sic Sol qui supremus est inter stellas, malum summo capiti portendit. Similiter etiam si quid de cœlo decidat præter motum & consuetudinem stellarum: id regioni illi malum præsignat futurũ. Ista enim omnia præsagia sunt, à spiritibus ostentata, ex quibus homines intelligant errores suos & euentura sibi mala, quæ nondum aliàs intelligerent. Et hæc spirituum potentia est, sicuti de potentiis spirituum docetur.

Animalia in cœlo quid præsagiant.

Stellæ &c. quid Luna, &c.

Sol, &c.

Cruces de cœlo super homines cadentes, velut & figuræ aliæ, præsagia sunt, testantia de leuitate hominum, & populi prauâ vitâ. Cruces indicant superstitionem populi. Claui idem significant. Cæteræ diuorum figuræ, vt crates Laurentij, &c. præsagiunt superstitionem in diuos: populo etiam denuntiant futurum malum, & pœnam, aut alia varia. Qualia enim perpessi diui sunt: talia etiam per ostentata instrumenta patientur homines. Quæcunque enim signa apparent, ea protrahentur. Sic si cadit crates, portendit ignem super homines casurum. Palus, significat carnificem, hominibus superuenturum. Et sic de cæteris: quorum nullum irritum est.

Quid præsagiant Cruces. Claui. Crates.

Palus.

Sed de crucibus cadentibus adhuc pleniùs instituendi estis. A spiritibus illæ factæ, proiiciuntur. Quanquam senior Vitonissa sibi hanc laudem arrogare queat. Sed id fieri nequit: sicut de potentiis Vitonissarum traditur. Cruces autem & figuræ eiusmodi aliæ prænuntiant futuram pœnam, & ingentem calamitatem iis, qui ex cruce viuunt & sustentantur. iisdem portendunt vindictam & bellum publicum: item schismata in religione, quæ pœna est populi. Cruces cadentes præsagium summum & cæteris longè valentius sunt. Post has sunt signa alia simul cadentia, quæ culpæ, malæque vitæ meritam pœnam denuntiant, & conclusiuè prædicunt innouationem & mutationem in religione, quam vetera gesta & Martyria afflictionésque insecuturæ sint, donec ad statum priorem similem temporibus quibus hæc acciderunt omnia reducantur. *Tesseræ* indicant, quòd, sicut de regno Christi olim tesseris lusum est, de ipso vel dùm eodem modo ludatur: & designant in populo aliquid gliscere, quod bonum & rectum videatur: cùm tamẽ id rectius non sit, quàm fuerit ludus Iudæorum de regno Christi. *Flagella* prænuntiant, flagellatum iri eos, qui crucem Christi iniquè portant. *Columnæ* indicant, vinctum iri Diabolum, hoc est, omnes eos, ex diabolo qui sunt. Gallus, indicat horam instare. Similiter & signa alia, quæ aliud nihil præsagiunt quàm defectionem in fide, quę abroganda & antiquanda erit.

Cruces.

Flagella.

Colũnæ.

Gallus.

Quæ de præsagiis intelliguntur, ad tempus referenda sunt. Id hoc modo inuenitur. Si signum exercitus bellici apparet, indicat finem fore illius aut alterius belli, propter causam, quæ sub illo signo tractatur. Tale signum si per eiusmodi tumultus prodeat, prouidè attendendum est, ad illa consilia. Nullius enim obliuiscuntur spiritus. Ita, si per deliberationem religionis cruces cadunt, deliberationis illius finis erit. Sic si quid porrò in religione tractetur, & error magnus sit, quâ causa cruces illo tempore cadunt: finietur id in illa deliberatione, antequam dimittatur, &c. In Iubilæo quod præsagitur, eo Iubilæo finitur. Si cadant cruces, operationes illæ suas proximo Iubilæo exhibebunt. Post elapsum hoc Iubilæum, cruces demum intelligentur. Fiunt etiam per spiritus supernos signa viua, vt sunt numerosæ muscæ & culices, &c. quæ minimè naturales sunt, sed à spiritibus collectæ, & regioni certæ immissæ. Huc pertinent etiam scarabæi. Animalium istorum generatio naturalis non est, sed ipsa præsagiunt pœnam populo, quæ talis, vt exhibetur, futura sit. Nec præsagia ista inania sunt, sed semper nouum quid & horrendum prædicunt. Idem de viuis præsagiis aliis quoque ita intelligi debet.

Muscę.

Scarabęi

Stella ea, quæ locum nati Christi designauit, præsagium fuit mundo, indicans potentissimum in mundo & suo cœlo: Illéque cometa omnium summus fuit, citra similem alium. Confectus autem est à spiritibus vt locum Christi ostenderet. Præsagia enim omnia in manu ipsorum sunt. Beatus ille, qui ipsa intelligit, & quid vel quo modo sint, nouit. Tales fuêre tres de *Saba*, qui non ex singulari, quâ cæteris præeminerent, diuinâ gratiâ, sed ex intellectu proprio & congenito rationis lumine magnum illum cometam cognouerunt, non per illuminationem aut patefactionem Dei. Maioris æstimationis meritò is homo est, qui industriâ & intellectu proprio rem aliquam nouit, quàm qui à Deo ducitur aut dirigitur.

Stella Magorũ.

Magi Sabęi, qui cometã norint.

Prophetæ prophetati sunt, non præsagia posuerunt: quia à Deo id profectum est, præter ipsorum scientiam. Non ergo illi sunt præsagi, sed Prophetæ. Similiter & Sibylla. Discrimen est inter præsagum & Prophetam, tale scilicet, quòd à Prophetâ prædicitur, quod nec ipsemet intelligit,

Prophetæ non sunt præsagi

Præsagij & prophetię differentia.

intelligit, nec ex seipso facere potest. Præsagium est res, cuius finem nouit qui præsagit, ante hunc, qui ex Deo est. Præsagium facit ad populum. Prophetia ad animam. Et quodlibet præsagium originem suam ex Prophetia sumit. Quin ipse quoque Propheta præsagium est, noui aliquid in mundo portendens: & quod is portendit, hoc os ipsius loquitur, quod cætera præsagia minimè faciunt. Id interest inter os Prophetæ & præsagium, quod Propheta ex Deo loquatur, hortetur, prædicet sensu aperto malum, quod declinari potest. Præsagia autem id tantùm indicant, quod auerti non potest, sed necessariò euenit, quasi pronuntiatâ semel sententiâ, non rettactandâ. Præsagia enim quæ portendunt, ea irrefragabiliter fiunt.

Sequuntur Fragmenta alia Meteorica.

De Pruinâ.

Pruinę causa.

SI cursus seu motus æstiui firmamenti fiunt cum frigidis & siccis ventis vel auris, pro natura illius temporis: ventorum illorum qualitas adeò frigida & rigida euadit, adeóque cum virtutibus congelatiuis implicatur, vt ex congelatiua sua natura & proprietate rorem, ita cadentem, congelet. Quòd aquam frigus non congelet, in causa est naturæ eius imbecillitas. Ros autem tenuis est & subtilis, vt ob id facilè à frigida aura penetretur, & in glaciem congeletur. Sic quælibet pruina tantùm est ros congelatus, & nec principium aliud aut materiam habet, quàm ex rore sumptum. Hoc tamen ita accipi debet, quòd ros aliquid participet de sale trium primorum, & eiusdem resolutionis sit, vt aqua Salis. Hâc ex causa si congelatur, granulatur, & in formam suæ naturę, scilicet Salis abit. Quęlibet námque impressio, à Sale exiens, & in coagulationem citra materiã aliam pergens, granulatur. Ita formar a etiam secundũ naturã suã est pruina, & ros quilibet congelatus, coagulatur ad sui salis naturã granulosam. Quòd autem grani forma decidat, id à casu seu lapsu est, quo congelatur, & postea foliis & herbis adhæreścit ob ipsarum humiditatem, quæ facit vt agglutinetur. Alias in terram ac imum decideret. Decidit etiam pruina humida, & in cadendo cohęrescit, & cumulatur in ramis, priusquam in vera grana separetur. Congelatio hęc est subtilissima. Ros enim est purissimum & acerrimum, si ex Sale acri proueniat.

Ros cur citius cõgeletur.

CAPVT De Rore.

QVando firmamenti motus superni puri & sicci sunt, Solque purus & limpidus terram illustrat: ex claritate illa insigni tria prima sese expurgant, adeóque exquisitè depurant, vt pellucidam, iterúmque destillatam aquam referant. Destillatio illa & depuratio abit in coagulationem, ita vt ad siccitatem & duritiem perducatur. Vbi primum autem motus & calor præteriit, frigúsque incumbit, Sal illicò à duobus reliquis se resoluit, & deorsum cadit. Vbi enim Sole priuatur, seruari aut sustineri nequit: & econtra frigus est humiditas, & resolutionis causa. Resolutio hæc est omniũ subtilissima & rarissima. Tria enim prima sunt vapor de tribus primis superioribus. Sic námq; interdiu ebullitione suâ vaporem emittunt, qui per ardorem siccatur: sed per frigus iterum soluitur. Prima duo reliqua in hoc loco potentia non sunt, sed pauca existunt, & in coagulatione manent, nec liquescunt. Non secus ac lutum in aqua, instar aquæ tenue est: Si tamẽ aqua defluxit, ad statum priorem se recipit: ita pariter, si Salis ros à duobus cæteris separatur, duo illa in sua duritie manent, solúmque Sal resolutum est. Hac ratione ros generatur à superioribus.

Roris generatio.

Frigus causa resolutionis.

De Ventis.

VT sciamus, vndenam venti oriantur, hoc discursu rem expediemus. Firmamentales stellæ in cœlo suos motus ac cursus certos tenent. Huiusmodi stella quædam, si cursu suo in faciem terræ rectà impingat, tunc ventus, à motu ipsius proueniens, trans mare & terram spirat, prout cursus eius rapidus fuerit. Terram autem ventus propter altitudinem transpirat, nec eam tangit. Similiter etiam si stellæ duæ, trésve pluresve lineam vnam cursu suo permeent, venti à multitudine stellarum augentur. Qui si terram è latere vicinam habent, ipsam transiliunt, donec consumantur. Ventorum horum natura & essentia dependet à stellis. Stellæ si fuerint frigidæ, frigidum ventum gignent: si humidę, humidum. Itaque attende, quòd cursus stellarum causa sit frigoris & caloris, hoc est, hyemis & ęstatis.

Ventorũ causa stellę.

Ventorũ natura vnde.

Pręterea sunt etiam venti, ex vaporibus trium primorum prognati. Hęc si incensa tonitruare aut fulgurare, aut in aliam dissolutionem abire satagunt: tale quid sine vento non fit. Ventus iste non caret accidentibus naturę impressionalis. Ex altero autem stellarum vento, tonitru fulgúrve nullum oritur: nec enim pręter calorem frigúsque, ac humiditatem & siccitatem vim aliam habet à stellis attributam. Et licèt quidem cursus vnus vnum ventum gignat: quilibet tamen ventus siccus est: hoc tamen ipsum facit humidum.

Venti in natura quatuor sunt. Quę stellę in Oriente dominantur, siccę sunt & calidę, quorum motus in ęstate fit. Occidentales his contrarię sunt. Materia ista à stellis ventosis est. Siccæ stellæ ventum siccum, humidæ humdum gignunt.

Venti quadruplices.

CAPVT

De Fulgure & Tonitru.

FVlguris rationem ita intellige. Sicut in initio de primis tribus dictum est, quòd ex ipsis omnes impressiones, & quicquid in mediis interstitiis nascitur, oriantur: ita hic scitote, fulgurationem esse ignem mortuum, non vrentem aut incendentem, & tamen flagrantem, sine tamen omni calore. Modo duplici apparet noctibus serenis, & diebus illis, quibus graues & propinquæ pluuiæ incumbunt. Horũ duplex principium. Fulgur sub noctem serenã, est sulphur separatum, ab omnium trium fructibus quasi leuissimum prognatum, & extractum hoc modo. Trium primorum digestione eiicitur vapor similis vento, aut fumo, nec tamen fumi exemplo visibilis, venti tamen more tangibilis.

Fulguri ignis mortuus.

Fulgur duplex. Fulguris generatio.

tangibilis, aut vento saltem similis. Ventus iste oritur ex trium primorum digestione. Quia enim coctioni ipsorum non conuenit, ideò eiicitur. Quamprimùm verò egreditur, & à digestione separatur seorsim in suam partem: tunc à vento externo sibi obuio incenditur. Externi siquidem venti, Eurus & Auster (nam hoc à solis hisce duobus fit) quando eiectum separatum ventum corripiunt, ipsum incendunt. Quod solus ille intelligit, qui secretorum naturæ iustam peritiam habet. Per hanc contrariorum in vento incensionem ad destructionem cæterorum, excitatur flamma specie coruscantis facis: quæ, quia ventus est, facilè tamen iterum deflagrat: quam subinde aliæ atque aliæ sequuntur, pro natura, fortitudine & copiâ digestionis. Omnia tamen sine pluuia & humiditate serenam tantùm tempestatem & calorem intensum indicant. Calor enim trium primorum in digestione talia causatur, sicut de digestioue docetur.

Quando verò cum fulgure diei & noctis violentæ tempestates concurrunt, iam huius rei causa alia est: talis scilicet quia, vt de digestione indicatum ventus egreditur ex domo digestionis trium primorum: hic idem quoque fit. Isto tamen loco digestio humida est. Ea humiditas commouetur in digestione & permiscetur, sicut res bulliens. Bullitio illa ventum dat. Ventus ab ebullitione rerum humidarum inceditur ab externo aëre, sicut serenum fulgur noctis. Hinc insequitur tonitru. Dum enim Salnitrum, Mercurius ac sulphur mutuò efferuescunt, quiescere ac vnà stare nō possunt. Propter natiuam enim contrarietatem, quâ hostilior nulla esse potest, non conueniunt in vnum. Sic ergo inuicem colluctantur, & ebullitione suâ ventum emittunt, qui accenditur, quousque quidem progreditur. Is si incensus est, tunc Sulphur illud, Sulphur in digestione incendit, ita vt ab igne mortuo iam flagret, ex naturæ suæ proprietate. Postea Sulphur incēdit etiam Sal nitrum: quod quamprimùm ardet, à se illicò diuerberat omnes nubes, quas attingit, & digestionem destruit. Hinc est, quòd fulgur plerunque tonitru sequatur: quia Mercurius incendit Sulphur: Sulphur incendit Nitrum: hoc percutit, quamprimum ardens nubes vicinas aqueas sentit. Similia tonitrua multa sunt, quæ fulgurant, priusquam tonent: quia scilicet digestionis ventus adeò magnus non est, vt terram apprehendat aut se visibilem faciat: & tamen supra nostrum asspectum est. A solo enim fulgure incendi potest & debet. Hoc modo fulgura etiam sunt quædam, quæ tonitrua non cient. Extinguuntur enim priùs, quàm in digestionem redeant, aut violenter exspirentur à nubibus aqueis, quæ intercidunt & impediunt, ne flamma fulguris resilire queat.

Tonitrus generatio.

Fragmentum ex alio libro Meteororum. Ex Autographo Theophrasti.

De Iride.

Iridis generatio.

IAm notate porrò. Si nubes valida in cœlo stet, ex tribus primis, vt dictum est, nata, triúmque primorum colores efficaces habens, coctione tamen Solis destituta, qui Sol spumam nubium excoquat, & ex eâ nubem rubeam producat: iam intelligite, quòd nubes per seipsam ex vi Salis, Sulphuris & Mercurij calorem suscitet per motum illum, quo in nubem pluuiâ abit, ita, vt operatio generationis nubis, non minùs ac stellæ spumam, non tamen perfectam nubem producat. Sol enim spumam ad se trahit, & aquam dilabi sinit. Ita nubes rubra post pluuiam in cœlo conspicitur. Spuma autem illa, quam tria prima ex seipsis per generationem fortem gignunt, non est æquè nubilosa ac ea, quam Sol genuit. De nube hâc ita notate. Quando materia nubem pluuiosam pariens, in operatione sua versatur, sub generationis medium materiam incipit coquere in nubem pluuiam, spumámque à centro expellit ad fines materiæ, adeò purè, vt tota nubes omni spuma & colore careat, ac in nigro consistat ceu fæx adusta. Illa iam resoluitur in aquam, & humescit, sicut quælibet fæx mortua in humiditatem abit. Sic vero cæteri colores omnes foràs ad extremitatem circuli ex centro illo transeunt. Nec enim eius naturæ sunt, vt aquescant aut resoluantur. Hoc modo generantur irides, quæ nihil sunt aliud, quā trium primorum spuma, cum omnibus coloribus, excepto nigro & albo, imò multo pluribus, quàm internosci queant, permixta. Et colores isti sunt optimi: quia tria ista nobilissimos colores in se continent, sine confusione totos puros. Quî verò dispellantur ita, vt alij penes vel supra alios collocati videantur: hic modus teneatur. Colores Mercurij summo loco consistunt. Sequuntur colores salis. Infimi sunt sulphuris. Nec hi colores inuicem confunduntur, propter pinguedinem, quam habent variam. Sicut enim rubrum oleum sulphuris, cum sulphuris lacte non permiscetur, licet vtrique sint liquores aut olea: aut sicut oleum & aqua nunquam permiscentur: ita nec illi colores. Quòd verò non ex nube quâlibet iris fiat: causa hæc est, quia non omnes huiusmodi spumam habent, aut in perfectam operationem seu digestionem pertingunt. Multæ etiam irides fiunt ex solius Mercurij coloribus, aut ex coloribus solius sulphuris, aut salis, aut ex horum binis ternisúe permixtis. Vnde secundum colores irides variæ conspiciuntur, non quidem in simili formâ sed in simili (eodē) circulo, terram attingente, hâc scilicet ex causâ, quia nubes vsque ad terram descendit, suúmque in terra centrum habet. Conuenit enim iridem terram attingere secundum latitudinem, profunditatem & altitudinem, pro centri sui positu. Interdum nubes etiam altior est, centrum hoc transcendens, nec iridem fundens, sed pluuiam, propter inhærentem cruditatem. Sed & nubes interdum duæ trésue fiunt, sibi inuicem oppositæ, ideò, quia insignes nubes adsunt à Mercurio, Sale & Sulphure, minimè permixtæ aut confusæ, quâlibet suum propriū centrum tenente. Et sic quando quodlibet centrum suas exhalationes, colorésque, & interdū duo centra dat, quę cum suis speciebus inuicem permiscentur, vnoquolibet stante seorsim: id signum est multitudinis materiæ primorum trium, quæ potentia sunt ad multas pluuias gignendas. Vbi enim talē spumam iactant,

Colores in iride vt dispo- nantur.

Iridis colores cur non cōfundantur.

Iris cur non ex nube qualibet

Iridis centrum terra.

ſignum eſt multitudinis ſuperfluitatis, ex quâ ſpuma oritur. Hac ratione pluuiæ & nubes gignuntur & inueniuntur.

De Iride, Aliter.

IRis ex ſtella naſcitur, ſicut fructus alius ex ſuo ſemine. Sicut enim in terrâ fieri videtis, vt vnica ſtirps frequenter tres quatuórque, &c. colores exhibeat (roſa enim eſt viridis, eſt cœrulea, eſt rubra, eſt lutea, &c. Sic etiam *Arona*, ſic ſaluia, &c. quæ omnes ſunt ſtirpes terræ) ſic & iris ſtirps ſeu herba eſt cœli. Cuius ſtella ſi emergit, ipſam effundit primò in nubes medias, poſtea in terram. Ita ſuam formam, ſuum colorem, & reliqua neceſſaria adipiſcitur, non ſecus, ac quæ creſcit arbor, ſuos ramos, ſuos cortices, ſua folia, ſuos flores, &c. acquirit. Itaque de ordinatione diuina, quoad formam, diſputare nulli fas eſt. Quicquid enim formæ eſt, id ex Deo procedit, nec ab homine ſciri poteſt.

Iris eſt herba cœli.

Iridis naſcituræ hæc ratio eſt, hæc natura. Principio ſunt octo vel nouem, ſtellam ſuam indefinito tempore habentes, velut & incerto tempore infans paritur, quod æquè fieri in æſtate ac hyeme poteſt. Nõ minus & irides. Hyeme tamen obrigeſcunt, ne in fundum deſcendere queant. Sic etiam in ſummo calore. Iris autem ex ſtella quadam peculiari generatur, ſicut herba ex peculiari ſuo ſemine. Gignitur enim ex coniunctione (al. corruptione) quæ in ſtella illa accidit: hoc eſt, eſt ipſius ouum proprium, quod cum tempore excluditur. Dum creſcit, formam & colorem debitum acquirit ceu herba, inuiſibiliter tamen. Inſtante iuſto tempore demittit ſe in fundum. Vbi ſi in terrena humiditate madeſcit, colores primum exerit, & fit conſpicua. Et veluti mulier gemellos interdum parit: ita & irides ex eadem cauſa duæ pluréſue gignuntur. Irides huiuſmodi multæ quotannis fiunt, tam æſtate, quàm hyeme. Attamen cùm creſcens ſit ſubtile iris, frigus ipſam tollit, hoc eſt, congelatur, ante maturitatem. Similiter & ſub intenſum æſtum à Sole abſumitur & comburitur, vt non emergat. Difflatur etiam à ventis, dum nimis adhuc tenera eſt, necdum obfirmata. Omnium autem feliciſſimè enaſcuntur temporibus vdis & humidis, ex ſemiſſe calidis & frigidis. Sic enim rectius frondent & vernant. Vnde fit, vt pluuiarum tempore præcipuè appareant: non quòd pluuias denuntient, ſed quòd pluuioſo aëre gaudeant. Quò enim aër pluuioſior: eò melior ipſarum conditio: niſi fors lapſus nubium fieret, vnde in cœlo reſoluerentur. Oriuntur manè, ſerò, &c. non ſecus, ac partus mulieris inæqualibus & indefinitis horis prodit. Quanquam noctu ob ſplendorem non frequenter appareant. Nec enim radiorum Lunarium ea claritas eſt, vt conſpici illæ queant. Similiter nec tenebræ, &c. Irides fiunt, vbicunque cœlum patet. In vna tamen regione frequentiùs, quàm in altera conſpiciuntur, hoc eſt, ſecundum calorem Solis, frigus aëris aut ventos, &c. In vno enim loco perſæpè oriuntur feliciùs, ac in alio.

Iris vt fiat.

Irides cur duæ pluresue.

Irides cur nullę hyeme.

Iridum quod tẽpus.

Irides cur noctu inconſpicuæ.

Iris, vbicunque apparet, indicat, quòd cœlum, &c.

In media paginâ ſcribere deſiit.

De Cometis.

COmetarum cauſam & ortum noſcituri, id repetere nobiſcum debemus, quòd Cometa quilibet futurum quid denuntiet hominibus, ceu Prodromus. Vnde liquet, ipſum ex natura oriri non poſſe. Nec enim natura *phytoniſſa* eſt. Et licet arboris quidem flos, fructus prænuntius ſit: hîc tamen res ita ſe non habet. Eſt enim Cometa opus à ſpiritibus aëris confectum, ſicut Magus faciem facit ſui (hæredis.) Cum autem res ac negotia, &c. noſtra ex Aſtris veniant, neceſſe eſt ex Aſtris ea progigni, ſicut corpus ex terra. Ita mutat globus corporis cauſam, velut & teſtam rationis. Et ſicut corpus ex mundo, rude, craſſum, &c. ſubtile, &c. producitur: tale & ingenium à teſta creatur. Matres ergo iam duæ ſunt: vna in terra, altera in cœlo. Sicut iam autem videtis, corpus ex terrâ tranſmutari: ſic ratio quoque à teſta tranſmutari poteſt. Vtrobique enim eadem eſt ratio corporis & ingenij: & ſunt veluti duo corpora. Corpus iam non eſt corpus de terrâ, hoc eſt, non eſt terræ ſimile: ſic nec ingenium teſtæ. Vtrinque tamen forma inditur corpori à terra, ingenio à teſta. Cum ergo hoc reſpectu duo in homine corpora ſint: duo etiã erunt præſagia, vnum corporis de terra, alterum ingenij de teſta. Vt magni & multi fructus, magnos futuros morbos, hoc eſt, ſecundi anni, &c. peiores ſequentes indicant: ſic præſagia ſua etiam rationis ſunt. Hîc tamen notate, vnã eſſe arborem, vnum annum, hoc exemplo. Videtis nimirùm arborem fructus daturam, principiò germinare, dein folia mittere, poſtea florere, &c. poſtea à fructu finis eſt. Semperque vnum alterius fructus exiſtit.

Cometa an naturalis.

Præſagia duplicia.

Hinc ſequitur, omnem ſapientiam & prudentiam, ab Adamo vſque ad nouiſſima tempora, rationem aliam non habere, quàm habet arbor, quę primò emiſit germina, poſt folia, &c. Eodem modo inſunt etiam in quatuor elemẽtis. Ex quibus cometa fit, ſicut vermis. Qui illapſus facit arborẽ exareſcere: ſic & cometa, &c.

Salanita, ſagarum procus, latro nocturnus.

Pluuia.

POrrò de naturalibus aquis ignis ſciendum eſt, quòd ex cœlo quoque aquæ ſcaturiant, vt ſunt pluuiæ, & nix, &c.

Ea enim totius ſphæræ natura eſt, vt omnia ſibi opponantur: hoc eſt, Aqua globi aſſcendit: aqua Teſtæ deſcendit, adeóque vtrinque ſibi aduerſim fluunt.

Iam aqua pluuia, aqua eſt, quæ nec ipſa ex aliquo generatur, ſed modis variis, per coniunctionem, & alias per ſe.

Scitote ergo ipſas diuiſas eſſe in tot partes, quot partes ſunt terræ, & ſpecies generatorum. Tot enim oportet eſſe virtutes, quot ex terra proueniunt. Non tamen, quòd ſint fructus terræ, hoc eſt, quòd vnumquodlibet ad ſuum deſtinatum tendat: ſed propria ea eſt ſuperbia, non minùs aſſpici quærens, ac aqua cum ſuis mineralibus, & terra cum ſuis fructibus. Ita cœlum eſt minera in ſeipſo. Quâ de cauſa eius hîc aquam deſcribimus, prout inſtituti noſtri ratio fert.

De differentiis aquarum noſcendis ita docemus,

docemus, quòd tot in cœlo semina sint, quot sunt in terra aut aqua. Semina ea proferunt pluuiam. Nostrum tamen non est nosse, cuius seminis quælibet pluuia sit, sicut nec ex coloribus herbas cognoscimus, cùm omnes virides sint. Adeóque nulla ipsarum notitia nobis daretur, nisi formæ cognitio penes nos foret. Iam verò aqua formæ expers est, vt ex ea nihil concludere possimus, quid Maiorana sit, & quid Lauendula, &c. Licèt enim pluuia quidem alia, aliâ est purior, sicut in viriditate herbarum idē quoque experimur: isti tamen gradus ad cognitionem nullam faciunt.

Reliqua defuerunt.

I. Superiores impressiones.	II. Pluuiales impressiones.	III. Temporales impressiones.	IV. Raræ impressiones.	V. Niueę impressiones.
1 *Sol.*	1 *Nubes.*	1 *Ventus.*	1 *Pluuia lapidum.*	1 *Pscecas.*
2 *Luna.*	2 *Pluuia.*	2 *Aestas.*	2 *Pluuia metallorum.*	2 *Nebula.*
3 *Stellæ.*	3 *Nubium casus.*	3 *Hyems.*	3 *Pluuia sanguinis.*	3 *Nix.*
4 *Cometa.*	4 *Aurora & serotina.*	4 *Dies.*	4 *Pluuia ranarum.*	4 *Pruina.*
5 *Galaxa.*	5 *Colores Solis & Lunæ.*	5 *Nox.*	5 *Irides.*	
6 *Lancea.*	6 *Fulgura.*	6 *Claritas.*	6 *Troni.*	
7 *Iactus stellarum.*	7 *Tonitrua.*	7 *Obscuritas.*		
8 *Draco volans.*	8 *Grandines.*	8 *Decoloratio terræ.*		
9 *Solis pluralitas & Lumen.*	9 *Fulmina.*	9 *Ros.*		
10 *Figuræ miraculosæ, vt capita, cadæ.*	10 *Frigus.*			
	11 *Exhalatio.*			

PHILIPPI THEOPHRASTI

De

MINERALIBVS

Liber.

QVANDOQVIDEM mihi præsumptum & decretum sit, tradere de omnibus mineralibus, & quę ad mineralia spectant, aut mineraliũ generationem, naturámque respiunt: ante omnia vos scire velim, haud paucos iam præ me de ortu mineralium quoque edidisse. Quos equidem legens, multis erroribus innolutos deprehendi. Quantum enim ex scriptis eorum patet, vltimam materiam, quid esset, nunquam solidè intellexerunt. Quod si materia non rectè intelligatur vltima: quid fiet quæso de prima? Quicunque enim principium descripturus est: huic de fine & vltimo omnino constare fas est. Quid enim Theologus sui finis nescius? Quid Astronomus multa iactans & nullius luminis peritus? Cum ergo auctores illi maximopere hallucinari in fine, hoc est, vltimâ materia deprehendantur: quanto credibilius id erit de principio? Scripta ergo & literas ipsorum repudio, non ipsum fundamentum. Vt autem ex documento breui cognoscatis, multò plus de hac materia scribendi mihi dexteritatis esse, quàm illis meis antecessoribus; omnium primò vobis vltimã mineralium materiam explicabo, vt, quo fundamento iam istam tractem, apertè cognoscatis, & hinc, quodnam principium sit, rectiùs intelligatis. Medico enim ante omnia opus est nouisse morbum: eo cognito, quid agendum sit, vltrò pandetur. Nosse autem morbum finis est, non principium. In exitu ars posita est, non in introitu. Introitus cæcus & dubius est: exitus est euidens. In hoc latet cognitio. Fundamentum ergo hoc indico, rem quamlibet in suo principio probè cognoscendam esse ideo, vt exactiùs etiam intelligatur id, cuius gratia res ipsa condita est. Quod si enim homo opera Dei proponere sibi & vsurpare debet: opus est, ea ipsum minimè latere, sed ex fundamento cognita prostare: aliàs enim ipsis abutetur. Quid enim prodest securis ei, qui ipsius vsũ ignorat? Sumat ipsam, qui vti illa nouit. Eodē modo, quicquid Deus creauit, id hominem habere decet illum, qui nouit, quomodo vti debeat. Hæc scire & discere fas est homini, non nugas & phantasmata à Diabolo suscitata.

Materia vltima testatur de prima

Cùm ergo de ortu mineralium omnium scribere proposuerim, non ex me id quidem, sed ex experientia, per illum, à quo accepi: quod in paragrapho primo dixi, hîc iam repeto, nempè, vltimum cognoscendum esse ante primum, & ex vltimo primum intelligi debere. Hoc declaro exemplo Christi, qui vsque eò intellectus non fuit, donec Spiritum sanctum mitteret, qui adueniens reuelauit omnia. Per hunc iam intelligimus Christum, etsi post Christum venerit. Sic ab eodem vltimo, scilicet Spiritu sancto, intelligimus iam & patrem & filium.

Prima ex vltimis discēda.

Hoc non ineptè accommodo Philosophiæ de Mineralibus, quod scilicet vltima materia sint res eæ, quæ principium suæ matris seu ortus docent. Ex illis hic cognosci debet. Iam verò in aliis Philosophiæ paragraphis tria subindè inculcaui, Sulphur nempe, Sal & Mercurium principium existere rerum istarum omnium, quę ex 4. matricibus, hoc est, 4. elementis oriuntur. Hoc iam in generatione mineralium opus est, vt explicetur, ferrum, chalybem, plumbum, Smaragdum, Saphyrum, Silicem, Duelech, &c. nihil aliud esse, quàm Sulphur, Sal & Mercurium. Res enim quælibet à natura progenita fragilis & corruptibilis est, & per artem cognosci potest, ex quanam re prodierit. Iam hoc naturę documentum est, quod in ære tria iam dicta non minùs insint, ac in ligno aut rebus aliis, nempe igni, balsamo, Mercurio. Quod si enim artis ope resol-

Vltima materia quid.

Tria prima quæ sint.

Tria prima in omnibus.

uatis chalybem, aurum, perlas, corallos: & sulphur, & sal, & Mercurium inuenietis. His per artem extractis, nihil eius mineræ amplius restat, sed omnia dissoluta sunt. Cùm ergo dissolutio substantias rerum prodat particulariter, quid sint, & quid in ipsis sit: iam colligite, tria omnino esse, ex quibus mineralia omnia fiunt, nempe Sulphur Sal & Mercurium. Tria hæc sunt corpus: & in vniuersali corpus vnum est, sed res ternæ. De tribus hisce doctrinam meam iam exordiar, vt sciatis, in vltima materia tria esse, & nec plura, nec pauciora; ex quibus tribus mineralia omnia constituantur. Quomodo verò vlterius Deus naturam creârit, id deinceps tradetur. Super hoc enim fundamento nihil desiderabitur.

Mineralia omnia ex tribus primis.

Vltima materia omnis in tribus.

Cęterùm, placuit in principio Deo, vt vnum elementum faceret *Aquam*, cui indidit vim generationis Mineralium, vt ipsa subindè crescerent, & sic deinceps humanis vsibus commodarent. Aquam inquam tali muneri destinauit, vt matrix esset metallorum, per tria illa dicta, nempe ignem, sal & Mercurium. Qua ordinatione id prudentiæ & discriminis obseruauit, vt ex vno elemento aquæ fierent metalla, gemmæ, lapides, & vniuersæ mineræ. Et licet fructus quidem dissimilis sit suæ matri: sic tamen DEVS voluit, vt quodvis fieret secundum suam naturam. Aliud est auis in aëre: aliud piscis in vnda. Quantum itaque hæc duo inuicem distant: tantum & naturæ cæterorum. Dependent ista omnia à potestate DEI, qui suam voluntatem in his completam voluit.

Mineraliũ matrix aqua.

Voluntatis diuinæ vis.

Sciendum autem primò est, elementum aquę matrem esse omnium mineralium, licèt ipsa aqua illis minimè similis sit. Sic enim & terra lignum est, nec tamen est lignum. Lignum tamen nihilominus ex ipsâ fit. Eodem modo & lapis, & ferrum, &c. ex aqua fiunt. Aqua fit id, quod non est ipsamet. Fit terra, quod minimè est. Sic necesse est & hominem fieri, quod non est. Quicquid in vltimam abire materiam debet, id necesse est aliud quid fieri à suo principio. Principium enim nulli prodest. Iam vero in aqua materia prima inest, nempe tria prima, Ignis, Sal, & Mercurius, quæ diuersas aliquot naturas in se habent, sicut deinceps docebitur. Habent enim metalla, habent gemmas, habent lapides, habent silices, & huius generis multa. Aliud est metallum, aliud lapis, aliud silex. Sic & in cœlo, aliud nix, aliud fulmen, aliud iris, aliud fulgur. Similiter & in terra, aliud est lignum, aliud herba, aliud flos, aliud fungus. Talem se Deus artificem protulit, rerum omnium magistrum, cuius opera nemo æmulari potest. Is solus est omnia in omnibus: is, est rerum prima materia, is est rerum vltima materia, is est omnia. Deinceps ergo de mineralibus explicaturi, ante omnia dicemus de proprietate matricis, hoc est, de elemento aquæ, discursu sequente. Quanquàm, de quibus hic equidem scribo, veteres ista ex terra oriri prodiderint. Bona quidem intentio, sed mala probatio, quâ destituuntur illi, velut & his, ad probandum quæ requiruntur.

Aqua quæ prima materia.

Dei laus.

Mineralia non ex terra.

Iam verò primum apud Deum fuit principium, hoc est, vltima materia. Vltimam hanc materiam deduxit in materiam primam. Quemadmodum fructus fructum alium producturus, semen habet. Semen est in prima materia. Ita & Mineralium vltima materia in primam reducta est, velut in semen. Id semen est elementum aquæ. Hoc resoluit Deus, vt iam aqua sit. Illi præterea hanc naturam contulit, vt vltimam materiam produceret, quæ in aqua est. Hanc aquam suæ præparationi subiicit. Quod metallicum est, separat in metalla, & metallum quoduis seorsim. Quod gemmeum est, & ipsum in suam naturam digessit. Quod lapideum est, similiter. Idem iudicandum etiam de Marcasitis & speciebus cæteris. Porrò si Deus tempus creauit, frumentis messem, fructibus autumnum: suam messem, suum autumnum vtique & elemento aquæ destinauerit: vt rerum vniuersarum certa messis, definitus autumnus esset. Sic ergo aqua est elementum, est matrix, est semen, est radix omniũ mineralium. *Archeus* autem in ipsa est is, qui in natura omnia disponit & ordinat, vt quoduis ad vltimam suæ naturæ materiam perducatur. De natura sumit ea homo, & ducit ad vltimam materiam suam, hoc est, vbi natura desinit, ibi homo incipit. Et materia vltima naturæ est prima hominis: dissolutióque naturæ per artem facta est vltima materia hominis. Sic ergo mirabili consilio Deus constituit, vt prima materia naturæ esset aqua, mollis, lenis, potabilis: & tamen fœtus seu fructus ipsius est durus, vt metalla, lapides, quibus nihil durius est. Durissimum ergo ex mollissimo, ignis ex aqua oritur præter captum hominis. Cùm verò elementum aquæ matrix sit mineralium, præter captum id non est naturæ. Deus enim miram sobolem ex matre produxit. Contemplemini hominem à matre. Quilibet sui sensus & proprietatis est, non secundum corpus, sed secundum naturam. Ita & metalla omnia secundum corpus aqua sunt: secundum proprietatem autem sunt metalla, sunt lapides, sunt Marcasitæ. Nec enim ratio aliàs potest comprehendere, in substantia & corpore ea esse diuersa.

Archeus aquæ qualis, &c.

Materia prima est diuersa.

Durissimum ex mollissimo.

Sic ergo Deus Elementum aquæ creauit, vt elementum esset omnium metallorum & lapidum: eámque à tribus reliquis elementis separauit in peculiare corpus, quod non esset in aëre, non in terra, non in cœlo, sed esset peculiare aliud, ab illis diuersum. Id autem collocauit in globum inferiorem, ita, vt esset super terra, & in terra cauitatem haberet, quâ iaceret. Tam miro autem id ingenio condidit, vt vnà cum terra portaret hominem, qui super ipso ambularet & moueretur. In quo hoc etiam cumprimis stupendum est, quod circumcirca globum cingat & obeat, nec tamen è sede suâ excidat: ita vt pars nobis subiecta, non minùs sursum vertatur, ac nosmet, & tamen deorsum propendeat. Stuporem hunc auget, quòd fouea genuini elementi, hoc est, quo loco in exaltatione sua & centro est, omni fundo careat, ita, vt à terra nihil adminiculi aqua accipiat, cui incumbat, sed liberè, sicut ouum, in seipso consistat, nec

Aq. Elementum a tribus diuersũ.

Aqua mirabilis.

ex testâ quicquam excidat, quod miraculum Dei haud ineuidens est. In hoc iam elemento generationes fiunt omnium metallorum & lapidum, quæ naturis & formis multifariis sese exhibent. Porrò, veluti videtis ex terrâ fructus omnes in aërem crescere, nihilque in terrâ manere, sed eam vtique excedere, ac veluti ab eâ separari: sic & ab aqua crescentia exeunt *Metalla, Salia, Gemmæ, Lapides, Talca, Marcasitæ, Sulphura, &c.* omnia scilicet ex matrice eleméti in matricem aliã, hoc est, in terrã, vbi suam operationem aqua perficicit quidem, radix autem mineralium in aquâ est, sicut & arborum herbarúmque radix in terrâ quidem est, ipsæ tamen supra terram perficiuntur, & in vltimam suam materiam abeunt, quod omne fit in aëre. Similiter & in terra perficitur, quod in aqua crescit. Cùm itaque radix in aqua, crescens ipsum in terra sit: ex hoc patet, erroneam esse sententiam, scribentium de mineralibus, quòd ex terra oriuntur, & quòd mineralia omnia, quotquot sunt, terram matrem agnoscant. Hoc enim nihili est. Nihil siquidem ex terra crescit præter folia, & gramina, ligna, & herbas, &c. Cætera omnia ex aqua sunt. Aliàs enim eadem ratione dici possit, de crescentibus quoque terræ, quod in aëre crescant, quia in aëre versantur, quod apertè falsum est. Radices enim ipsorum in terra inueniuntur: quo docemur, originem ipsorum ex terra esse, perfectioné auté in aëre. Ita & quod ex aqua oritur perfectioné suã in terra acquirit. Crescentia ergo mineraliumita euincunt, quòd aquea sint, & ex aqua prodierint, & in aquâ ipsorum mineralium prima materia existat, sicut terræ fructus omnes in terra generantur, & post prædestinatum terminum, messem vel autumnum erumpunt, idque generant, quod in ipsis est. Dum ergo huiusmodi radix oritur, primùm assurgit in suam arborem, hoc est, corpus, ex quo minerale illud, metallum aut aliud fieri debet in terra. Sicut enim nux vel cerasum non illicò in vel ex terra enascitur, sed primùm profertur arbor, post arborem fructus sic & in aqua natura primum profert arborem, quæ est corpus aqueum, quæ post excrescit in terram, hoc est, terræ poros occupat, sicut arbor implet aërem. Arbore ista iam in terram exertâ, postmodum ex ipsa nascuntur fructus pro natura & conditione arbori congenita. Hîc metallum crescit huius generis, illic genus Salis fit, istic genus Sulphuris erumpit, alibi genus Gemmæ potruditur, &c. Et sicut multa cerasa in arbore vna inueniuntur, vt multa pyra: ita similes etiam aquæ fructus reperiuntur in extremitatibus & locustis arborum elementi aquæ. Et veluti quædam arbores fructus multos, quædam paucos proferunt: ita proprietas, natura ac conditio similis hîc quoque est. Huiusmodi ergo arbores primò quæri debent, postea demum fructus. Ita enim rusticus, qui in elemento aquæ agricolatur, docebitur & instituetur, sicut agricola in terra docetur, quo modo agricolari, & vbi fructus inueniri debeat.

Aquæ crescentia quæ sint.

Mineralia non ex terra.

Mineralia radicibus vt nascantur.

Arborũ & mineraliũ collatio vtilis.

Diligenter etiam in hac generatione attendi debet, vt subindè exemplum de terra sumatur, hoc modo. Quædam sunt arbores, fructus ferentes, non nudè, sed permixtè. Sic castanea, nux & similia alia extima facie corticem spinosum habet, interius alium, denique pelliculam nucleum legentem. Ita metalla quoque & genera mineralium sunt, in carnibus & cutibus talibus latentia, vt sunt minera ferri, minera argenti &c. quæ ob id renouanda sunt, vt post separationem quæsitus fructus prodeat. Econtra, genus quoddam est, fructus suos nudè promens, vt sunt cerasa, pruna, vuæ: de quibus nihil abiicitur, sed omnia idonea & bona sunt. Ita & in fonte aqueo reperitur purum nudúmque argentum, aurum, corallus, carabe & similia. Quæ omnia ab ipsa natura ita sunt constituta, vt alia atque alia ratio sit arborum & corticum, in quibus minerale iacet, quæ omnia pro aquæ, climatis, regionisue varietate & diuisione ita eueniunt. Et ex cortice ac testa deprehendi potest, quid intus lateat, velut in fructibus fit. Præterea sicut videtis de nucleo corpus, & illum ipsum: ita scitote, similiter & in ipso elemento corpus esse & spiritum; requiríque vt & corpus fiat, & spiritus in corpore. Iam autem spiritus facit corpus, facit etiam minerale (al. nutrimentum.) Aliud tamen corpus habet minerale, aliud fructus; hoc est, etsi quidem aurum in corpore sit, & corpus nihili sit, sed vt impurum, ab aurifice separari debeat: sic & aurum corpus habet, attamen non impurum. Duo itaque corpora: in altero autem fructus ipse incorporatus est mineræ, qui ab auro illo separandus non est. Sic ergo fructus initiò in arborem ab elemento ducuntur, postea in corpus, & in prima testa nobile, bonúmque. Sicut enim homo corpus duplex est, crassum scilicet quod nihili est, sed in isto tamen corpus aliud bonum: ita de crescentibus omnibus idem æquè intelligi debet. Quæcunque enim creauit Deus, ea in corporalitate processu simili perficit. Aliter tamen fecit hominem, aliter arborem, aliter lapidem. Hominem autem ideò eò exquisitiùs fecit, quia ipsum ad similitudinem suam conditum voluit, vt æternum, quo creata cętera destituuntur, in ipso habitaret.

Homo est corpus duplex.

Homo æterni particeps.

Similiter etiam iudicate de morte elementorum, quod & aquæ sua mors sit, non minùs ac rebus cæteris. Imo aqua sibimet ipsa mors est, exedens, & iugulans consuméns-que suum ipsius crescens. Documento nobis est terra. Ex ea quòd crescit, in ipsam redit, & perit, ita vt nihil amplius eius supersit. Sic dies hesterna periit, nec est qui ipsam iterum visurus sit. Similiter & nox præterita. Eodem modo transeunt res omnes ex terrâ enatæ, quæ in terram redeunt, & ab illa consumuntur, ita, vt nec semuncia vnâ illâ grauior fiat, quàm heri fuit, aut hodie sit grauior, quàm ante annos mille. Vna enim ac perpetua grauitas manet. Et Deus suis elementis hoc indidit, vt fructus darent, & superfluitates consumerent: adeóque, quò illa redigantur, homo nihil magis nouit, quàm quò dies hesterna abierit, scit. Simili exemplo elementum aquę sibi ipsi

Aqua sibi ipsi mors, velut & terra.

ipsi mors est, vt suos fructus consumat & mortificet: & mors illa est in maiori centro & termino aquæ, hoc est, in extraneo mari, in quod aqua omnis confluit. In hoc quicquid penetrat, moritur & consumitur, abitque ceu lignum ab igne consumitur. Et sicut ex terrâ quotannis noui fructus emergunt, veteribus pereuntibus: ita quotidie noua mineralia gignuntur, siue sint metalla, siue Marcasitæ, siue Gemmæ, siue lapides, siue Salia, siue fontés. Et ea tamen omnia morte cincta prodeunt, velut infans, qui mortem ipsâ cum vitâ affert. Eâdem ratione cum suo principio & metalla mortem suam afferunt, moriuntúrque in termino aquæ, hoc est, in mari extraneo. Rhenus enim ac Danubius Albisque & alia flumina ipsum elementum nõ sunt, sed sunt ipsius fructus. Elementum est in mari extraneo, illud nimirùm, ex quo illi omnes crescunt, & in quod redire coguntur, vt mortem ibi accipiant vbi vitam sortiti sunt. Sed mors ista deinceps clariùs in suis paragraphis indicabitur, quomodo nempè quodlibet minerale oriatur & moriatur, seorsim.

Terminũ aquæ more mineralium.

Cæterum de arbore elementi aquæ ita attendite. Natura quando in mundum prolatura est crescens aliquod, seu aurum sit, seu argentum, seu ferrum, seu cuprum, &c. aut Gemma, Smaragdus, Saphyrus, Granatus, &c. aut fons, acidus, dulcis, frigidus, calidus, &c. aut Corallus, Marcasita &c. tunc arborem surrigit ex elemento aquæ in terram, ita vt illa radice suâ in centro Maris (al. matricis) defigatur. Illa iam semen suum emittit in terrâ & ramos etiam pandit. Iam ergo scitote, quòd stirps ipsius speciem habeat liquoris, qui non est aqua, non oleum, non bitumen, non mucilago, &c. Sed qui similitudinem habeat ligni ex terrâ producti, quod tamen nec terra est, nec semen (al. stirps) & tamen de terrâ est, eius scilicet peculiare corpus. Liquor iste stirps est: ipsius etiam rami iste, liquor sunt, sicut arbor lignum est, & ipsius rami illi similes. Sic ergo arbor mineralis formata est in huiusmodi corpus, & deinceps in amplitudinem suam diuiditur, ita vt vnus persæpe ramus ab altero ad secundum aut tertium Clima, spatio milliarium 20. 40. aut 60. separatim excurrat & extendatur. Sic nimirum ramus alius in Alpes Germanicas, alius in Lungiam, alius in vallem Ioachimicam, alius in Transyluaniam diuertit. Talis enim ipsius est distributio per vniuersum terrarum orbem. Ita etiam arbores innumeræ implicantur, quousque terra extenditur. Quando ergo hoc modo arbores, vna nempè post aliam, passim excrescunt: extremitates ipsarum ad extima telluris pertendunt, interdum ad summas vsque planities sub dium erumpunt, interdùm in terrâ manent, pro naturâ & conditione cuilibet arbori vernaculâ. Hinc iam sequitur, quòd per extremitates ramorum, elementi aquæ natura fructus suos profundat in terram. Qui quamprimùm in terram deciderint, illicò coagulantur, fitque ex quâlibet arbore, quid. quale, quantúmve fieri debuit. Eo ergo fructu omnino eiecto, arbor illa exarescit, ac intra seipsam emoritur, peritque instar rerum omnium, fructúmque suum deserit, ac ipsamet in consummationem, in quâ creata omnia finem sumunt, abit: ac denique pro natura eius crescens nouum ibi emergit.

Liquor est stirps arboris metalli.

Arbores minerales quam late extendantur.

Ex hisce iam scire potestis, quòd omnium fructuum mineralium primæ materiæ in aquâ conditæ sint, quódque prima illa materia tantùm sit Sulphur, Sal, & Mercurius, quæ tamen elementi iam sunt facta anima, & spiritus, & vera essentia. Tria hæc nominata continent in sese omnia Metalla, omnia Salia, omnes gemmas, &c. Et quando prædestinato tempore suos fructus, quos preterire nequeunt, paritura sunt, tũc genus quodq; ac quælibet species suum simile gignit. Sic si quispiam vno sacco permixta haberet semina varia, quotquot mundus profert, eadémque in hortum eiiciat serátve: iam natura satagens cuilibet semini tandem suum proprium fructum largitur, ita, vt semen quoduis in vigorem & perfectionem suam deducatur, citra aliorum noxam. Quod similiter de elemento aquæ etiam intelligi debet, quasi ipsa saccus esset, omnifariis seminibus repletus serendis. Nam & hîc quodlibet genus ac species in naturam suam ac proprietatem deducetur. Sic ergo creatorum suorum miracula elementis quatuor Deus miro consilio indidit. Et hæc elementa sunt, ex quibus prodeunt fructus, hominis vsibus destinati. Quodlibet enim genus à Deo creatum est. Hac indagine magnalia Dei cognoscuntur & explorantur. Laudabilis ergo illa Philosophia est, quæ sola Dei opera consideranda proponit, ad quorum cognitionem homo quilibet obligatus, est, vt sciat, quid & quantum creator gratiâ ipsius fecerit. Sed ingessit sese inimicus & Zizania sua in Philosophiam intrusit. Is est Aristoteles, Albertus & Auicenna, cum complicibus aliis, qui merum lolium sunt. Inimicus iste irrumpens, omnia vastauit, & nocentes alios Philosophos progenuit, quorum ars omni naturæ scientia & fundamento destituitur, omníque experientia carens, contra ipsum naturæ lumen fœdè inpingit. Hi sunt illi ardeliones, qui in bonis rebus omnibus diabolo sese filios perditionis exhibent.

Elem. fructus hominis gratia conditi.

Audiuistis hactenus, quòd prima materia iunctim sit in matrice, veluti in sacco, nempe ex partibus tribus composita. Quotuplices iam fructus: tot genera sunt etiam Sulphuris, Salis & Mercurij. Sulphur aliud in auro, aliud in argento, aliud in ferro, aliud in plumbo, stanno, &c. Sic aliud in Sapphyro, aliud in Smaragdo, aliud in Rubino, Crysolito, Amethisto, Magnete, &c. Item aliud in lapidibus, silice, salibus, fontibus, &c. Nec verò tot Sulphura tantùm: sed & totidem salia. Sal aliud in metallis, aliud in gemmis, aliud in lapidibus, aliud in Salibus, aliud in vitriolo, aliud in alumine. Similis etiam Mercurij est ratio. Alius in metallis, alius in Gemmis, &c. ita vt vnicuique speciei suus peculiaris Mercurius sit. Et tamen res saltem tres sunt: vna essentia est Sulphur: vna est Sal: vna est Mercurius. Adde, quòd & specialiùs adhuc singula diuidantur: Aurum enim non vnum, sed multiplex, vt etiam nõ vnum pyrum, pomum, sed idem multiplex. Totidem ergo etiam sulphura auri, Salia auri, Mercurij

Tria prima varii generis sunt.

Mercurij auri. Idem comperit etiam metallis & Gemmis, vt quot Saphyri, præstantiores, leuiores, &c. tot etiam Saphyrica Sulphura, Saphyrica Salia, Saphyrici Mercurij, &c. Idem verum etiam est de *Turcoibus*, & gemmis aliis vniuersis. Ista omnia natura quasi in pugnum vnum apprehendit, ex quo genus quodlibet promit, quod habet optimum & nobilissimum: adeóque in aliud genus confert metalla, genúsque id in alias & varias species, quæ metallis competunt. Et hoc modo tria prima intelligenda sunt, tot scilicet species creatas esse, quotuplices crescunt: & tamen interim non nisi vnum Sulphur, vnum Sal, vnus Mercurius. Sicut enim pictor vno colore innumeras figuras & formas, quarum nulla alteri similis est, depingit: sic natura pictori similis est. In hoc saltem differunt, quòd natura res viuas producat, pictor exanimes: natura substantiales, pictor vmbratiles.

Naturæ & pictoris collocatio.

Colores à sale, corpus à sulphure, vires a Mercurio.

Aliàs colorum similis ratio est. De quibus breuem institutionem hanc attendite, quod scilicet colores omnes ex Sale prodeant. Sal enim dat colorem, dat Balsamum, dat coagulationem. Sulphur dat corpus, substantiam & ædificium. Mercurius dat virtutes, vires, arcana. Sic ergo tria hæc coniuncta esse oportet, nec alterum sine altero esse potest, ipsisque Deus vitam dat, quam ex illis oriri ita prædestinauit, in quo ipsi complacitum est. Iam natura ipsa colores protrahit ex Sale, cuilibet speciei dans illum, qui ipsi competit. Quod verò ac quale cuiuis corpus debetur, id deiumit ex sulphure. Sic ex Mercurio vnicuilibet conuenientes virtutes extrahit. Itaque qui rerum omnium corpora cognoscere vult, huic opus est, vt ante omnia cognoscat Sulphur. Ab hoc, qui desiderat nouisse colores, is scientiam istam petat à sale. Qui scire vult virtutes, is scrutetur arcana Mercurij. Sic nimirum fundamentum hauserit mysteriorum in quolibet crescente indagandorum, prout natura cuilibet speciei ea ingessit. Scitote autem naturam huiusmodi corpora, colores, virtutes, apud se confusos habere, quos tamen leui operà iterum dirimere, formare, colorare & dotare, potest, quocunque vult, ac à Deo ipsi datum est. Videtis nimirùm, quâ cum admiratione ex semine obscuro nigróve arbor emergat, coloribus lucidissimis & lætissimis ornata, in foliis, fructibus & floribus, &c. Mysterium ergo floribus hoc in naturà vsque adeò sublime ac magnum est, vt à nemine satis peruestigari possit. Oppido enim admirabilis in suis operibus Deus est, à quorum contemplatione nec interdiu, nec noctu desistendum, sed iugiter illorum in dagationi vacandum est. Hoc enim est ambulare in viis Dei.

Dei opera mirabilia.

Porrò verò ex re & vsu est, vt vos deinceps quoque de ordine huius libri de mineralibus commonefaciam. Huc enim me inducit ordo varius, quem sectati sunt cæteri. Primò traditur de metallis, quæ vnius generis non sunt, sed distributa in suas essentias, & vsus, quos homini præstant. Horum alia sunt fragilia, alia durabilia, prout commodis hominum seruiunt. Sic & nonnullę Gemmę sunt homini vtiles, non sub formâ metallicâ, sed vt gestentur, & hominis sanitati præsint, quales sunt Saphyrus, Magnes, Carniolus, &c. Hæ iam aliâ specie conditæ sunt, vt iure eas homo secum circumferre possit. Porrò & genus aliud lapidum est, quibus homo non indiget, vt metallo aut gemmâ, sed ad exstruendas domos & reseruacula alia, humanæ vitæ necessaria. Vlterius aliud genus sunt salia, non vnius speciei, quæ nec metalla sunt, nec gemmę, nec lapides: quæ faciunt ad vsus eiusmodi, ad quos nec metalla, nec gemmæ, nec lapides quicquam prosunt & conferunt. Insuper & fontibus suus ordo addictus est, dum alij interius corpori prosunt, alij exterius iuuant, hi calidi, illi frigidi, hi acidi, isti dulces sunt. Quarum specierum tot sunt, vt nemo eas satis definire queat. Sunt etiam genera de Marcasitis, duo scilicet coloris aurei & argentei. Species autem plurimæ sunt, in quibus DEVS admodum multa reseruauit, homini tamen sub manum datis, vt ex iis quærat, quod animo lubitum est, & quicquid DEVS indidit illis, extrahat. Porrò adhuc genus aliud sunt. Talka, quę quadruplicia: Rubrum, candidum nigrũ, luteum. Genus hoc nec metalla nec gemmę, nec lapides, nec Sales, nec fontes, nec Marcasitæ: sed per se aliquid peculiare. Dedit præterea etiam arenam, argenti copiâ: de quâ scribere plus non attinet, quàm quòd ad ædificia conferat & cæmentis parandis idonea sit. Sed iam iterum genus aliud dedit, nempè mineralia sulphurea: quorum duo sunt, luteum & nigrum, & sunt carabæ.

Ordo quis huius libri. Metalla. Gemmę. Salia. Fontes. Marcasita. Talka. Arena. Carabæ.

Sed huius naturæ plures sunt, & præcipuè vnum genus quod nulli est cognatum, in quo sanitas hominis inueniri, idémque ad externos quoque vsus accommodari potest. Præter hoc genus est aliud, prædicto minimè simile, vt sunt coralli: ex quibus ruber & candidus noti sunt. Inueniuntur tamen & alij colores, & formæ sicut in suis paragraphis designantur. Quin & post hæc genus aliud præter naturale restat, quod sponte naturæ instrumentum fit variæ formæ, & proprietatis, vt aetites, buccinæ, cochleæ, patellæ, &c. Prædictorum ergo in hoc sequente paragrapho ex elemento aquæ ortum mecum expendite. Et sicut comprehensum est, ex elemento aquæ multa fructuum genera proferuntur. Et licèt sola ea, quæ mihi cognita sunt, equidem describam: plùs tamen satis mihi compertum est, quod totus globus inferior & superior sphæra, omnibus in finibus, infernè, supernè, & in omnibus lateribus, illis dictis, refertus sit. Iure ergo de illis mihi scribere competit. Sed & hoc verum est, in terrâ multa adhuc condi, quæ mihi incognita sunt. Sed eadem nec alij nôrunt. Certum siquidem est, progressu temporis tot támque varia à Deo adhuc proditum iri, de quibus nemo nostrum nedum vnquam somniauit. Nam verùm est, quòd nihil adeò occultum lateat, quin tandem manifestetur. Post me ergo veniet, cuius magnale nondum viuit, & illud manifestabit.

Corallus. Aetites, buccine, cochleæ, &c. Omnia nondum prodita.

Cæterùm scire debetis, tres in arte partes esse, quibus perfectiones mineraliũ cõparãtur. Artificia illa in naturà elementi, in tribus primis congenita

congenita sunt. Sicut enim homo sua dona in artibus habet, quibus pollet: sic illis præstat etiam ars in tribus primis. Vbi hoc iuxtà teneri debet, nulli homini possibile esse, rem quandam seu opus perficere ex seipso, sine auxiliatore. Nullus ergo alio superior est, nisi is solus, qui coniungere nouit coniungenda. Sic præsto est minerale ferri. Id quid per se faciat? nihil, nisi fusor accedat & præparator. Secundò, nihil id est, sine fabro, qui cudat. Id iam iterum nullius vsus, nisi adsit emptor, & denique qui vtatur eo, &c. Ea rerum omnium conditio est. Idem similiter etiam in naturâ euenit, vbi vnum non solum est, quod minerale faciat, sed oportet accedere plura: quo faciunt, *Fusor, emptor, venditor, vsurpator.* Eo si non opus habet natura, defert homini, ceu primæ materiæ, cui debetur. Opus tamen illa habet dispensatore, qui ordinet & disponat coniungenda, vt fiat id, quod fieri debet. A Deo autem ordinatus est, qui coniungat, Archeus nempè naturæ. Is postea requirit operarios suos, qui conflent & fabricent rem illam, & in id perducant, in quod ordinatū est. Hinc sequitur, tria tamen assumenda esse, quæ minerale quodlibet ad finem suum perducunt. Hæc sunt, Sulphur, Sal, & Mercurius. Hæc tria omnia perficiunt. Primò enim opus est corpore, in quo instituatur fabricatio. Hoc est Sulphur. Deinde necessaria est proprietas seu virtus. Hæc est Mercurius. Denique requiritur compactio, congelatio, coadunatio. Ea Sal est. Sic iam res id est, quod esse debet. Iam verò non quodlibet Sulphur ad aurum corpus est, nec Mercurius quilibet ad virtutem, nec Sal quoduis ad coadunationem: sed quotuplices fabri ferrarij, hic hoc, ille aliud vel aliter operans: sic etiam hic. Constituit ergo Deus, vt Archeus componeret, quæ coniungenda essent, sicut pistor panem coquens, coniungenda coniungit, aut vinitor ad colendam vineam conquirit & coniūgit coniungenda. Ad suum enim officium quoduis prædestinatur: & quoduis etiam inuenit, quod officio suo necessarium est. Iam si Archeus Galenam suam habeat, & excudere debeat arborem in aurum, in ferrum, in hyacinthum, in Granatum, in Duelech, in Marmor, in Arenam, in Cachimiam, &c. tum assumit & coniungit simplicia, Sulphur, Sal & Mercurium, quæ huius naturæ sunt, & instituto ipsius seruiunt. Postea illa simul coniicit in suum *Athanar*, vbi decoquuntur, velut semen in terrâ. Decoquuntur autem inuicem hoc modo, vt Sulphur corpus suum addat, in quo fiat operatio. Id præparant pro suo arbitrio, in id, quod esse vel fieri debent. Postea ex duobus cæteris decoquitur Mercurius in suam proprietatem, vt adsit, quod adesse debet. Decoctionibus illis factis, sequitur denique conseruatio, quæ est de sale. Hâc omnia coagulantur: hoc est. Sal primo coadunat, postea congelat, denique coagulat. Iam id confirmatum est, ita vt iam autumnus præsto sit, & faber, qui cudat. Hæc itaque breuis institutio sit de omni generatione mineralium, quo pacto scilicet coniungantur. De quolibet autem seorsim deinceps quomodo intelligendum sit, tractabitur capite proprio. Quæ doctrina quidē de mineralibus necessaria est ideò, vt omnia rectiùs ac planiùs intelligantur, nec scriptorum veterum, & horum asseclarū fucus vos seducat. Qui si quidem magna æstimatione turgent: à sibi tamen similibus tantùm probantur, qui æquè, vt ipsi imperiti rerū sunt, nec tantū sibi otij sumunt, vt hæc exactiore studio inquirant & colligant.

Archeus naturæ à Deo cōditus.

Archeus vt operas suas tractet.

Athanar instrumentum Naturæ.

II.

SEd de generatione metallorum deinceps cognoscite, quòd ipsorum magnus numerus & diuersa varietas sit. Metallum enim est id quod domare potest ignis, & artifex instrumentum aliquod facere: huius classis sunt aurum, argentum, ferrum, cuprum, plumbum, stannum. Hæc enim metalla ab omnibus dicuntur. Prætérea metalla sunt etiam quædam, quæ nec in scriptis ac Philosophiâ veterum, nec à vulgo pro metallis habentur, & metalla tamen sunt: Huc pertinent zinetum, cobaltum, quæ vi ignis domantur & cuduntur: velut & granata quędam (ita vocari solita) quorum genera multa sunt, & ipsa metalla. Multo autem plura sunt illa, quæ mihi hactenus nondum percognita sunt: vt sunt multæ differentiæ in Marcasitis, in Bisemutis, in Cachimiis aliis, quæ metalla promunt, sed nondum cognita. Noscuntur enim tantùm præcipua, quæ vsui magis prompta & commoda sunt, velut aurum, argentum, ferrum, cuprum, stannum, plumbum. Cætera cum oscitatione quâdam ferè negliguntur, nec de proprietatibus ipsorum multum curæ est. Nec enim ipsa curat faber, vel ferrarius, vel stannarius, vel ahenarius, vel aurifex. Et tamen metalla ea sunt pro opificibus aliis, nondum natis. Nemo enim nisi vnâ viâ & arte discere satagit. Iam verò quòd dictitant, argentum viuum metallum esse, id à re longè abest. Est enim ex genere mineralium cæterorum, non metallum, non lapis, non Marcasita, non Saphyrus &c. Est crescens naturæ peculiare, corpore suo, vt cætera, donatum, ac proprietatibus suis instructum. Sed & hoc euanidum est, quod pro septem Planetis septem metalla condant. Vnde etiam factum est, vt, cum pleniorem de metallis cognitionem non haberent, ex his etiam argentum viuum vnum enumerârint. Et vt ipsi res conferunt, aurum est Sol, argentum est Luna, cuprum Venus, plūbum Saturnus, stannum Iupiter. Age verò, quadra cothurne. Venerem enim & cuprum si coniungas, quomodo quadrent & consentiant, illicò videbis. Coniunge & compara plumbum cum Saturno, & quid sit, aduerte. In vnum confer stannum ac Iouem, & quid fructus emersurum sit, dispice. Itaque Philosophia talis non nisi farrago & cento est. Nec enim vel minimū vestigiū in ipsa vllius fundamēti aut luminis naturæ emicat. Merè ergo Polica, nō Philosophica ea cōmenta sunt. His iam & hoc cōfine est, quòd argentū viuum dicunt esse Mercurium. Tu verò cōplexionē, naturā, operationē, qualitatē & proprietatē, ac vtriusq; virtutes, essētiásq; confer, & vide quomodo quadrēt inuicē & cōsentiant. Incongrua omnia. Nec enim vnū alteri simile est. Quanquā & plantarū Philosophia 7. herbas, secundū 7. Planetas inuexerit. Sed ista Medicorum somnia

Metallorū quot differentia.

Argenti viuū non est metallum.

Planetis metalla non cōferenda.

Argentū viuum Mercurio non assimilatur. Herbæ planetariæ explodentur.

somnia sunt, nedum stabilita ac probata. Vt enim ipsi putant, Mercurialis est Mercurius, Solsequium Sol, Lunaria Luna. Putatisne verò vos *Patres*, vos in cœlum priùs euolare, & quid in ipso sit, videre velle, ac terram cum cœlo sine omni Astronomiâ & Philosophiâ comparare posse: cum tamen, quid in Solsequio sit ac lateat, ne per transennam quidem videatis. Itaque distributio illa à nemine admitti debet, sed ad illos relegari, qui non secundum lumen naturæ, sed promissas suas stolas iudicant. Docet autem caput de metallis,

Metalla in genere 6.

quòd sex vno numero metalla sint, mihi quidem nota, quæ etiam superiùs recensui: quibus adhuc pauca accedunt alia, nempe 3. vel 4. mihi etiam cognita, quorum numerus & species deinceps sequentur. Mihi autem verisimile fit, ipsorum magnum adhuc numerum restare. Per probationes etenim metallorum, probæ multiplices sese offerunt, quæ metallicæ

Metalla multa incognita.

sunt, hoc est, secundum sex metallorum naturam æstimantur quidem, nec tamen illi conueniunt omnino: vt magnum adhuc metallorum numerum restare hinc augurer. Quoduis enim minerale rectè cognosci & discerni potest, si examine iusto tentetur. ¶ Cæterùm de

Aurum quid.

auri generatione tenendum est, id esse sulphur, ad summum à naturâ sublimatum, & ab omnibus fæcibus, nigredinibus & spurcitiis depuratum, támque altè (vt ita dicam) diaphanatum & candatum, vt nullum vspiam ex omnibus metallis esse possit, corpore altiore & eminentiore. Estque sulphur auri prima materia, vnum ex tribus primis. Hoc sulphur, si quale in auriferâ arbore, & ad huius radicem in montibus est, Alchimistæ inuenire & adipisci possent, esset certè, de quo effusè gaude-

Sulphur Philosophorum, &c.

rent. Hoc enim est sulphur Philosophorum ex quo fit aurum, non alterum, ex quo ferrum, cuprum, &c. Iste est scrupulus ipsorum vniuersalitatis. Porrò & Mercurius secundum naturam metallicam ad summum separatus, ac ab omnibus terrestreitatibus & accidentibus liber, in purum Mercuriale corpus ad summam perspicuitatem transmutatus est. Iste

Mercurius Philosophorum, &c.

est Mercurius Philosophorum, qui aurum generat: éstque pars altera primæ materiæ. Tertia pars primæ materiæ auri, vel arboris, ex quâ aurum, velut ex semine rosæ rosa crescere debet, est sal, ad summum crystallizatum, támque

Sal auri quale.

sublimiter sequestratum & depuratum ab omnibus suis acrimoniis, acerbitatibus, acetositatibus, aluminositatibus, & vitriolitatibus, &c. vt nihil adhærens iam habeat, sed exquisitè in seipso ad summum elucidatum, & ad altissimam Berillicam diaphanitatem euectum sit. Hæc iam tria iunctim sunt aurum, quod excoquitur eo modo, quo iam diximus.

Porrò, auri genus non vnum est, sed multiplex: gradus est non vnus, sed natura gradus 32. per se, ad summum aurum dat. In arte gradus 24. inueniuntur ad aurum optimum stabiliendum. Cuius rei causa est, quòd aurum in sua arbore simile sit vaccæ in pascuis,

Aurum octo gradus perdit.

aut Epicuro in culinâ. Hinc quamprimùm egressus fit, tam citò animus vigórque cadit, vt minuatur. Eadem & auri ratio est: quòd si eò redigatur, vt sit prima materia hominis: tunc veluti è culina suâ egressum, de gradibus dictis 32. gradus 8. illico perdit. Iam verò & in culinis diuersitas est, cum aliæ sint meliores, aliæ peiores. Prout in hanc vel illam incidit aurum, ita gradibus vel augetur vel minuitur, ad summum tamen à 26. grad. vsque ad 10. deorsum numerando. Qui gradus his inferiores sunt, pallidi nimis sunt, & non cognoscibiles. Ex auri etiam

Aurum vnde intendatur coloribus & minuatur.

natura est, vt sit vel lenius vel crassius. Quod fit, quia incumbit impedimentum quoddam ab Astris & elementis cæteris, coctionem adiuuantibus. Sicut enim homo vnus altero crassior aut subtilior est: ita nec aurum semper completum suum gradum attingit, hanc præcipuè ob causam, quòd aut nimium corporis, aut Salis, aut Mercurij accesserit, vnde error & vitium sequi oportet. Sic enim nimium sal, nimium pallorem inducit. Nimius Mercurius, aurum nimis spiceum facit. Nimium sulphur nimium ruborem confert. Quod intelligi debet de eo, quod pondera nonnunquam inæqualiter accedant. Nec enim minùs errat natura, quàm homines. Tale quid si eueniat, gradus inæqualis fit. Attingit etiam acus, a 12. vsque ad 24. Si tamen superpondia (quæ ars adimere potest) auferantur, quod fit per antimonium, per Quartam, vt vocant, per cæmentum regale, &c. impertinentia pondera tolluntur, & gradus 24. remanent. Non igitur temere tentet Alchimista gradare aurum, quod ita factum est. Superpondium enim ineptum est, vt gradum assumat, & ad rectam libram reducatur. Quod enim de bono non est, id exaltari non potest. Fieri tamen potest, vt aurum, quod in culina nimis pallidum defluxit, gradetur. Cognitio

Aurum bonum nihil perdit.

autem ipsius magna est in eo, quod corpus suum non perdit in regali, antimonio & Quarta. Semper siquidem ac assiduò suum cùm colorem tum pondus retinet, quod boni auri proprium est.

Aurum album.

Sed & aurum fit candidum ex sulphure, eo modo, ceu iam diximus. Cætera enim duo, Mercurius & Sal sunt candida, & naturæ aureæ. Ista corpus sulphureum ita tingunt, vt ruborem amittat & candescat. Sulphur enim tincturam suscipit aliorum colorum. Etsi enim totum rubrum sit, vel album, vel luteum: transcoloratur tamen à tincturâ, quæ est Mercurius & sal. Quãdo ergo corpus sulphur est, tinctura Alchimiæ ipsum facilè transcolorare potest. Id ta-

Tinctura mutat auri colorem.

men necesse est, hoc casu, vt tinctura altera, hoc est, Alchimistica, Mercuriũ & salẽ tingat ex candore in rubedinem. Hoc enim pacto aurum colorem illum assumit, quem habere debet. Et sciendum est, non minùs in auro & quolibet metallo complexiones esse, ac in ipso homine.

N.B. de tinctura.

Cæterùm & hoc tenendum est, quòd complexio alba quoque transmutetur per transmutationem corporalem. Sic & rubedo. Duo hi colores diuisim inhærent rubedini: flauedo inhæret albedini: subiiciunturque coloribus primariis. Transmutatio hæc in Alchimiâ fieri potest: ita tamen vt ad complexiones directa sit, ac in ipso homine priùs probetur, vt vel Melancholicus vel Sanguineus fiat: item, vt fiat vacca nigra, vel alba, idque ab ipsâ tincturâ. Natura siquidẽ in minerali operatione

suâ

suâ similiter omnino cum homine in generatione ipsius agit. Eodem modo & homo operari debet in generatione naturæ, vt qui ipsa in hoc superior esse potest, modò natura ipsum donârit mysteriis eiusmodi de astris artium: quam tractatione Astronomiæ iam mãdo.

Tria prima quæ dent auro.

Sed & ad hoc attendendum est, quòd tum temporis in istiusmodi rebus natura ordiatur, cuius hæc ratio est. In sulphure nihil est, quam corpus: in sale nihil: tantùm in Mercurio. Sulphur & Sal adeò præsto sunt, vt alterum det corpus, in quo aurum sit: alterum det confirmationem. Ad naturam verò, vimque ac virtutem seu proprietatem quod attinet, ea omnis ex Mercurio emergit. Iam quicquid in sulphure est proprietatis, vnicuique congenitæ: nihil est nisi corpus, in eo, quoad est, vbi Mercurius non est. Sic & in sale. Scitote verò, sal esse balsamum, & Mercurium conseruare, ne virtutes & proprietates eius putrescant aut corrumpantur. Itaque virtus illa auro incorporata est, quæ post coagulationem in sale, si separetur, reperiri non potest per artem, vt nec proprietas sulphuris inueniri potest. Omnes autem in Mercurio omnino inueniuntur. Ars itaque quando separat, corpus deserit, nec ipsius Medicinam curat. Similiter & Sal deserit, vnà cum ipsius Medicinâ. Et licèt corpus quidem aliquid habeat, ceu corpus, & sal aliquid, ceu sal: Medicinæ tamen illæ in istis quæri non debent, sed tantùm in Mercurio, cui omnia insunt. Ea enim creationis ratio est, vt in naturæ ex quatuor elementis omnibus crescentibus, non illa saltem sint, quę per se videntur & intelliguntur: sed illæ insuper in se Magnetem continent, qui in decoctione & præparatione attrahit ad se trium primorum essentias, hoc est, Quintum esse, vt veteres loquuntur, cum tamen esse Quartum vocari debeat. Nam in tribus consistit ipsum minerale: & præter hoc magnes etiam, qui Medicina est. Hanc enim is attraxit: in Mercurio ipsa inuenitur. Mercurius autem & ipse in vltimâ separatione multum de suo pondere perdit.

Artis separatoriæ modus.

Quartū esse, rectius quam quintū. Mercurius totius mineralis esse continet.

Natura itaque præparata ita, & ad tale incrementum perducta: primò aurum fit arbor sui generis, quæ se diffundit: postea generantur rami. Hos sequitur flos: hunc fructus. Flos in terrâ similiter ac in aliâ arbore extremus est. Et sicut in extremitate flos est, & nucleus, in arbore adhuc immaturus: sic eadem est ratio etiam in generatione auri & metallorum omnium. Flore decidente subnascitur fructus. Quanquam is non semper erumpat, vbi flos steterat: sed auriferæ arboris ea est natura, vt quædam centenarum aliquot vlnarum interuallo interius in ipsâ arbore floreat: quædam rectà sub dio: nonnulla in medio. Differentia ergo aliqua est inter arbores auriferas, quarum naturæ variæ sunt. Vnde variis etiam modis distributæ inueniuntur, sicut & arboribus aliis suus à Deo crescendi modus præstitutus est.

Auri flos non semper in extremitate.

Auri nascendi impedimēta.

Præterea de auro hoc etiam expendendum est, quòd aliquibus interdum impedimentis oneretur: ita vt interdū nihil fiat, nisi generatio Mercurij. Ea si incidit, decipit. Si in flores incidunt salia corrosiua, corroduntur, velut à vermibus flores in arboribus: sic à Mercurio refrigeratur aurum: à salibus exuritur. Huius generis multa sunt. Nam & tellus, & firmamentum, & aër illud perdere queunt. Quæ nisi fœcunda sint, nihil parturiunt boni. Sicut enim sub ardente Sole exuruntur arbores: sic idem hîc quoque in aquâ fit: sicut hæc per ipsum Philosophiæ lumen docentur, & per experientiam abundè satis stabiliuntur. Huiusmodi impedimenta ergo & mineræ auri ac ceteræ sustinere coguntur. Nec quicquam est, quod suis tempestatibus non concutiatur. Sed & impedimenta sunt alia, quæ gradum violare solent. Huius classis sunt Cachimiæ, Resinæ, Marcasitæ reliquæ, quæ in operationem illabentes, tincturas suas interdum emittunt. Quæ tamen in arte omnes reprobantur.

De Argento.

Argenti generatio.

ARgentum generatur ex candido Sulphure, Sale & Mercurio, quæ subtilissimè præparata, & Diaphana facta, naturæ fixæ reddita sunt, hoc est, ex naturâ propriâ fixa sunt, proxima auro, in cineritio: non autem in Antimonio, Regali, & Quartâ. Hîc enim in fixatione discrimen est inter aurum & argentum, hoc modo, quod aurum mas sit, & masculas virtutes habeat: argentum autem sit fœmina, quod fœmineas vires habeat. Et hoc discrimen est fixationis auri & argenti. Aurum ergo si mas est, plus fixationis sustinet, argentum verò minus. Itaque materia argenti in suis primis se habet, vt fœmina. Aurum quidem & argentum vnius materiæ sunt primę: discrimen tamen intercedit tale, quale est inter virum & fœminam.

Fixatio alia auri, quam argenti. Aurum mas, argentum fœmina.

De Ioue.

Iouis generatio qualis.

DE generatione Iouis scire oportet, quòd fiat ex fixo sulphure candido, & ex fixo sale, sed ex non fixo Mercurio: idque hâc de causâ, quòd Iupiter fixus sit secundum corpus, non tamen in substantiâ Mercurij: Sed is omnem suam fusionem & malleabilitatem perdit. Postea metallum esse desinit. Spiritus enim metallicus separatur ab eo per Artem. Id quamprimum factum est, nihil tunc est aliud, quàm candidū sulphur ac sal, & exiccatus Mercurius.

De Saturno.

Saturnus vnde constet.

SIc ergo Saturnus à nigro sulphureo crassóque corpore super omnia metalla nascitur: & propter crassitiem constat ex crassissimo Mercurio, & Sale fluidissimo, ita, vt in Saturnum recipiatur fluxilissimum corpus Sulphuris, Salis & Mercurij. Eadem præter hoc sunt etiam tres crassissimæ naturæ omnium metallorum. Hoc metallum, si dissoluatur, & plumbum esse desinat, fit cerussa, spiritus Saturni, ochra plumbaria, denique vitrum. Tribus enim coloribus constat: citrino à sulphure: albo à Mercurio: à Sale spiritum, &c. & ab omnibus simul naturam vitream, &c. sicut omnia metalla habent.

De Ferro & Chalybe.

Ferri generatio. Ferrum coniugatum. Ferrū est fœmina, chalybs mas.

COntra verò Ferrum generatur ex omnium minimè fluxili sulphure, Sale & Mercurio, ex aduerso stanni & plumbi: coagulatúrque in durum metallum, copulatúrque in seipso, Nam in vno duo sunt coniugata metalla, ferrum & chalybs. Ferrum est fœmina, chalybs

mas.

mas. Similisque ea coniugatio est ei, quâ aurum & argentum, scilicet mas & fœmina simul vnà crescunt. Possunt ita separari inuicem, fœmina in suum sexum, in suum etiam mas. Et fœmina impendi suis potest vsibus: suis itidem & mas.

De Venere.

Cupri generatio. Cuprum coniugatum.

CVprum generatur ex sulphure purpureo, Sale rubeo, & flauo Mercurio. Tres hi colores si inuicem permiscentur, producitur cuprum. Iam verò cuprum in se continet suam fœminam, hoc est, suas scorias: quæ si per artem separantur, & corpus reducitur, tum prodit mas. Ea autem vtriusque natura est, vt mas denuò se destrui non patiatur, & fœmina scorias ampliùs non emittat. Et sunt in fusione & malleabilitate suâ distantes, ceu differunt ferrum & chalybs. Ea separatio si hic etiam instituatur, quolibet in suam naturam expedito, duo oriuntur metalla discreta essentia & specie, & proprietate.

Nota.

Metalla quot sint

Tot ergo & talia sunt metalla, ceu recensui, nempe aurum, argentum, stannum, plumbum, ferrum, chalybs, & cuprum fœmina, cuprum mas. Sunt itaque numero octo. Si verò pro vno metallo (quod fieri nequit) numerentur ferrum & chalybs, cuprum fœmina, & cuprum mas: tantum sex erunt, quod inconueniens est. Certa ergo & publicè nota metalla septem sunt: nempe, aurum, argentum, stannum, plumbum, ferrum, chalybs, & cuprum, quod ipsum pro vno metallo numeratur, quia mas & fœmina simul cuduntur, nec separantur, vt separari tamen debebant.

De Commixtis metallis.

Metalla mixta vt generẽtur.

ANimaduertitis iam ex hisce, non semper marem solitarium esse, sine coniuge, sed sæpè simul coexistere, velut aurum & argentum, ferrum & chalybs, quæ simul in operatione vnà concrescunt, à qua quodlibet naturam suam propriam retinet, mixta tamen adhuc, ita vt nullum alteri obstet, nec sponte vnum ab altero segregetur. Sic etiam persæpè stannum & plumbum. Vbi verò talia iuncta simul sunt, multum illis non proficitur. Non enim quadrant in vnum corpus, sed conuenit, quodlibet seorsim in corpus suũ segregari.

De Adulterinis metallis

Metalla adulterina quæ.

FIt etiam, vt metalla adulterentur. Solum nempe aurum ac argentum metallis cæteris sese permiscent, hac de causa, quia sunt subtilissima. Vbi ergo talis materia prima adest, tantùm concrescit quodlibet per se. Fieri enim facile potest, vt in arbore vna sex septémve diuersi fructus plantentur. Tam mira etiam hîc in natura plantatio est.

De Zineto.

Zinetũ quale.

POrrò metallum etiam quoddam est, vulgo ignotum, vt Zinetum. Id peculiaris est naturæ & seminis: multa tamen metalla in ipso adulterantur. Metallum id per seipsum est fluxile, quia generatur à tribus primis fluxilibus. Malleationem tamen non admittit, sed tantum fusionem. Colores eius diuersi sunt à coloribus aliis, ita, vt cæteris metallis, ceu crescunt, minimè simile sit. Tale inquam hoc metallum est, vt vltimà eius materia mihi quidem nedum cognita sit. Proprietate siquidem suà quàm proximè accedit ad argentum viuum. Permixtionem non patitur: nec etiam metallorum aliorum fabicationes admittit, sed est per se.

Zineti materia prima abscondita.

De Cobalto.

Cobalti metallũ quale.

POrrò & aliud metallum fit ex Cobalto, id funditur, fluitque instar zineti, colorem nigrum peculiarem habens, supra plumbum & ferrum, nullo splendore aut coruscatione metallicâ pollens. Cuditur & malleatur, non tamen eousque, vt ad vsus aptari possit. Nec huius quidem materia vltima vel dùm inuenta est, vt nec eius præparatio. Et dubium minimè est, quin fœmina & mas hîc simul iungantur, velut & ferrum ac chalybs: quæ tamen cuduntur minimè, sed qualia ex se sunt, manent, donec ars separationem ipsorum inueniat.

Cobalti materia & separatio ignota.

De Granatis.

Granati.

PRæter hæc aliud peculiare metallum est, quod in riuis & paludibus reperitur, forma grani, instar fabæ maioris vel minoris. Id ex seipso funditur, & malleatur, non tamen ad instrumentorum aptitudinem. Hoc nullius admodum vsus est, nec scitur ipsius proprietas, quid contineat. Quòd si Alchimia hîc nihil eruat, quid tandem sit, non facilè patebit. Multa sustinet adulteria argenti & auri, quæ in ipsum penetrant, velut in cuprum aut plumbum, &c. Fit ex sulphure citrino, &c.

Granatorum proprietas ignota.

NOTA *De Gemmis.*

GRanati prǽterea etiam alii sunt perspicui, &c. forma crystalli, in quibus argentum & aurum latet.

De Argento viuo.

Argentũ viuum est aqua metallorum.

MEtallicum insuper quoddam genus est, quod neque malleatur, neque funditur: éstque mineralis aqua metallorum. Qualiter se habet aqua inter res cęteras: taliter se hoc habet inter metalla. Ideò autem metallum esse oportet, quia per Alchimiam in malleationem & fabricationem reducitur. Communiter tamen constans non est: interdum constat. De hoc tenendum est, quò d sit prima materia Alchimistarum, qui ex eo parare nôrunt argentum, aurum, cuprum, &c. quod ipse euentus docet. Forsan & stãnum ac plumbum cuprumque inde confici possit. Natura siquidem eius multiplex & mirabilis est, nec leui opera & sudore omnino indagabilis. Hoc tamen euidẽs est, quòd sit materia prima Alchimistarum in generandis metallis: & præterea insignis Medicina. A Sulphure, Mercurio & Sale tali ingenio nascitur, vt fluat, nec tamen humectet, currat, nec tamen pedes habeat, ac metallorum omnium est grauissimum.

Argentũ viuum est prima materia Alchimistarum, & generosa Medicina.

Argenti viui mira vis.

Nota.

Hactenus ergo sic descripta metalla sunt omnia, quæ mihi quidem cognita sunt, secundum substantiã suam, & ortum, eo ductu & fundamẽto, quod vltima materia præbuit, per quã primæ tres inueniuntur, qua specie sint, & vnde oriantur. Generatio siquidem ipsorum aliter

explicari non poteſt, quam per experientiam, quam poſtremò materia prima in Vulcano cõprobat. Qua via nemo errare poteſt.

TRACTATVS
De Cachimiis, id eſt, de tribus corporibus imperfectis.

HIs hactenus cognitis, deinceps attendere etiam debetis ad genus quoddã mineralium, quod naturæ quidem metallicæ eſt, ſed tamen non metallum, nec etiam eſt alterius generis, cuius ſunt Salia; ſed quæ huius generis ſunt, naturam peculiarem habent, quorum aliquot recenſebo: Nempe *Marcaſita* omnes, quæ multiplices ſunt, rubræ & albæ: Sic & *Pyrites*, qui & ipſi multiplices, ſunt, albi & rubri, genus aliud quam Marcaſitæ. Poſtea genera *Antimonij*, quæ multa ſunt, perfecta & imperfecta. Porrò *Arſenicalia*, varia & ipſa. Huc pertinent etiam *Talka*, *Auripigmenta*, & diuerſæ huiuſmodi cachimiæ, quę in aliis regionibus alię ſunt. Ita etiam diuerſa *Cobalta*.

Marcaſitæ. Pyrites. Antimonia. Arſenicalia. Talka. Cobalta

De his porrò diſſerendum eſt, quòd quadãtenus metallica ſint, eò, quia metallicam materiam primam proximam habent, & à metallicis tribus primis deſcendunt, ipſiſque aduolãt & incorporantur metalla, vt aurum, argentum, cuprum, plumbum, &c. Ideò verò quia ſecum habent hoſtem metallicum, nihil ſine Alchimiâ ab iis extrahi poteſt. Hoſtes enim illi vſque adeò rapaces ſunt, quaſi amicus ad quendam confugeret, qui ipſum ſpoliaret, & captiuum ſecum detineret, quem dimittere deberet, tandem etiam occideret, & totum deuoraret. Hi verò vndenam generẽtur, ex ordine iam ſequitur.

Nomina Cachimiarum.

MArcaſitæ, Pyrites, Antimonia, Cobalta, Talka, Auripigmenta, Sulphura, Arſenicalia. Tot mihi nota ſunt.

De Generatione, generalis commonefactio.

CApur hoc & textus inſcribitur, de tribus corporibus imperfectis, hac ex cauſa, quia creſcens metallicum eſt, ſicut ſpuma de oſſa aut carne, caro aut oſſa eſt. Saporem quidem ea à carne habet, ſed nullam vim. Tale & hoc genus. Iã verò ſcitote, quod in tribus primis ſint, quæ quiddam metallici habent, & tamen non ſunt. Similiter vt fungus herba eſt, quia inter herbas creſcit, aut ſimia homo eſt. Horum aliqua ſunt in corpore ſulphuris, velut marcaſita, pyrites, colbatum. Quædam in corpore Mercurii, vt Antimonium, Arſenicalia, Auripigmentum. Nonnulla in Sale, vt Talkum.

De Generationibus Marcaſitarum.

MArcaſita duorum colorum eſt, citrina & alba, metallica & reſplendens. Generatur à metallico imperfecto ſulphure, in marcaſitam ideò deſtinato, quia ipſo opus eſt.

Non vult bene ire, quare ſpeculare alio tempore.

Sequitur Tractatus de Salibus.

PROLOGVS.

HIs plura hoc loco haud dubiò non ſcripſit Paracelſus. Siquidem pertæſus, ſcriptionis difficilem ſucceſſum animaduertit.

Schedula ex Autographo. Paracelſi.

SVnt igitur in humanis tantùm ſeptem Planetæ: ſed quatuor corpora ſunt per ſe, non participant in aliud eſſe. Sunt etiam & alia mineralia, trium primatum videlicet, quæ ab ſulphure deſcendunt, videlicet, quæ ab Mercurio, & quæ à Sale, & dicuntur mineralia, quia mineræ ſunt & partes de mineralibus. Sunt duplicia mineralia, aliquæ partes, quæ in partibus ſunt, vt eſt aurum, quia pars eſt, tres partes ſecum fert, ſcilicet Sal, Sulphur, Mercurium: & omnes ſpecies quæ ſunt in mineralibus iſtarum trium primarum. Nam perfectum habet Yliadum omnis Planeta: Reliquæ verò partes non eundem habent, ſcilicet Sal Gemmæ ſpecies, eſt, nõ pars, marcaſita ſpecies cachimia ſpecies. Licèt autem (al. ſpiritus) ſpecies in ſe habent, videlicet de Sale gemmæ, habet Arſenicum & Sulphur fixum, & Mercurium liquidum. Differt tamen Yliadus iſte ab Yliado priori, quia prior ſubſtantiam habet & mineram ſuam perfectam. Tales ſpecies mineræ habent non corpus vt planetæ, habent manifeſtum: Quare Yliadus duplex intelligendus eſt, de corpore ſcilicet & de ſpiritibus. Eſt autem Yliadus corporalis particeps cum ſpiritibus Yliadi, ſed ſpiritualis nõ particeps cum priori.

THEOPHRASTI HOHENHEMII, DE NATVRALIBVS AQVIS.
.......LIBER TERTIVS.

TRACTATVS I.
DE CORPORALIBVS AQVIS.
I.

QVÆCVNQVE Deus creauit, in duos vſus digeſſit: in conſeruationem ſeu nutritionem corporis: & in eiuſdem medicationem. Ad priorem vſum deſtinauit cibos, potus, ligna, artes, quibus omnibus corpus nutritur & exornatur. Eodem modo corporis quoque morbis varias medicinas præſtituit, quibus homo morbos ac ægritudines auertere poſſit. Sic nimirum videtis, peſtes & epidemias, quæ ex natura in populum graſſantur, naturalibus mediis iterum profligari: hoc eſt, morbum non diſcedere iterum, donec vel à naturâ corporis, vel vi medicinę propellatur. Id enim nî fieret, peſtis continenter inter homines habitet. Epidemia enim oritur ex natura externorum: Itaque externam ſanitatem, ad huiuſmodi ſanationem aut concurrere aut præcedere oportet: hoc eſt, ſtella ſana morboſam tollere debet. Hinc duplex medicina tenenda eſt: vna, quam homo non videt, & tamen ſalubres annos & ſana tempora largitur. Altera, quam homo videt, & ipſe moderatur. Illam enim gubernat Deus, in poteſtate noſtra minimè poſitam. Alteram regit homo, à qua Deus manũ ſubduxit. Sicut ergo Deus in ſua potens, iuſtus & certus eſt: ſic viciſſim etiam vult, vt & homo in ſuo cœlo, hoc eſt, in regno terræ, talis exiſtat. Quantóque minùs ipſe Deus curſum ſuum tenet ſine ſcientia & veritate: tantò magis inferius quoque cœlum cõſeruari debet ab iis, quos Deus tuendo illi cœlo præfecit, adeóque cum certa magnanimitate perfici & exornari, veluti doctrina ex Deo promanat, nec ex ſenſuum ſublimitate.

Creata duplicia ſunt. Medicina duplex.

II. Iam

II.

IAm viciſſim & hoc attendite, quòd morborum quoque cauſæ duplices ſint, vna, quam in corpore videmus & ſentimus: altera, quam non videmus. Quod ita intelligi debet, quaſi corpus noſtrum ægreſceret, quod corporaliter videremus: & quaſi noſtra vmbra in pariete quoque ægreſceret fierétque contrariū: & quoties vmbra morboſa fieret, toties ipſum etiam corpus morbū illū ferre patique cogeretur. Sicut enim hoc impoſſibile & inuiſibile eſt: ſic contrà cognoſcibile eſt de externis cauſis, quæ corporis noſtri morbos antegrediuntur, quarum pathema corpus ſuſcipere & tolerare cogitur.

Morborū cauſę ſunt duplices.

Hinc quæri poteſt, quiſnam viderit ſtellam peſtis? quis ſtellam Ephemeræ? quis ventum pleuriſis? Nemo. Quis mortem? Nemo. Id tamen, quod inficitur & moritur, quis non vidit? Eſt enim illud grauius & ſecretius quàm venenum de lacerta, quod declinare poſſumus. Hoc verò quiſnam effugere poteſt curſu ſuo, vt declinet? Sic ergo cauſa quædam ſupra nos eſt: & quædam apud nos. Quæ ſupra nos: ſanat ſeipſam. Quæ apud nos: huius poteſtas in nobis eſt. Vnde liquet, per nos mortem nec adduci, nec auerti. Et prima medicina supernè danda eſt: altera deſcendit ex nobis. Sic vtraque potens erit. Quod ſi ſuperior Medicus non diſcedat: apertis oculis cœcutimus nos. De inferiori itaque ſcribemus, vnum poſt alterum adducentes. Principium autem ordini huic de aqua corporalium fontium faciemus.

III.

MEdicinam huiuſmodi Deus paſſim mirabiliter in mundo diſſeminauit. Nam & in mundo morbos mirabiliter creauit, velut & mutationes fructuum. Et ſicut ſeſe inuicem diſſeparant homines in regna peculiaria: ſic ſuis creatis Deus quoque diſcreta regna conſtituit. Huius ergo regna quis non enumerare connitatur, cùm tamen hominum regna adeò diſtinctè & exactè dinumerari ſoleant? Quid enim in ratione ſummum eſt, nouiſſe regna Dei, an hominum? Regnum ſiquidem Dei regnum hominum ſuſtentat. Quid enim Germaniæ regnum ederet, aut qua re per hyemem à frigore ſe tueri id poſſet, niſi regnum Dei ipſi proſpiceret de igne & frumento. Quandoquidem ergo regna mundi, hoc eſt hominum, quæ à tot præfectis, centurionibus, &c. defenduntur, oſtiatim quaſi ac culinatim cognoſcuntur: cur non ſimili, imò multò exactiore diligentia, ſtudio, & prudentia, cibus penuarius, ex regno Dei promptus, cognoſcendus ſit? Quanquam de illo hîc a nobis nihil adducatur. Id enim ſaltem tuemur, quod ad terreni regni ſuſtentationem ex regno Dei depromitur, ne fors deſcriptio altior nobis crimini detur. Nec enim in aulis Principum verſari cuiuis datum eſt. Ne ergo otioſè & ſine fructu tempus teramus, de alio regno diſſerere & philiſophari vſus poſtulat.

Regnum hominū ſuſtētatur à regno Dei.

IV.

IN initio autem huius & aliarum deſcriptionum, cauſa nobis eſt, cur curam nullam agamus aut locorum, aut noui circuli, aut regionis extra nos poſitæ, hoc eſt, vt de peregrinis rebus ſcribamus. Videtis enim, vnam cauſam, vnam ſcientiam, & deinceps vnam curam eſſe morbi gallici, quacunque corporis parte is reſederit. Is enim vtcunque ſe habeat, in veritate certè vnica tantùm ratio, vnica cauſa adeſt, & apud ſcitos Medicos vnica tantùm etiam curatio. His conſtitutis decernimus, quod ſimiliter & de aqua ſcribendum ſit, vt eam ex fundamento cognoſcamus, ita nempe, ex hoc exemplo, quòd, qui hîc lue gallicâ laborat, ſimilis ſit ei, qui laborat ad Danubium; qui in inferiore Germania, ei qui in ſuperiore, & ſic deinceps. Sicut ergo hi ſibi inuicem ſimiles non ſunt, & tamen res vna eſt: ita pariter, ſi aqua reperiatur alia, quàm hîc non deſcribimus, ea deſcriptæ ſimilis iudicanda eſt, quò nimirùm od cauſam ac originem principiúmque ipſius aquæ. Ipſi expendite vobiſcum, quàm res anguſta ſit ſedes terreni cuiuſdam Regis, & quàm leui ſpatio ſolium ipſius includatur. Vbi tamen ſcrupuloſa multa inquirenda ſuperſunt, ſi ab angulo vno commeetur ad alium. Eodem modo & totus mundus pro ſolio ſui Regis, ac quidem longè minimo, reputandus eſt. Quare etſi non pro hominum diſtributione illa inquiramus, ac vos in receſſus Ptolomæi, aut vias fratrum peregrinantium deducamus: propoſiti tamen noſtri metam conuenientem & idoneam nihilominùs tenebimus, cætera vt impertinentia & inſolentia, nimiſque pompoſa longè valere & exulare iubentes.

V.

CVilibet ergo regioni ac terræ Deus neceſſaria ſua cōtulit, ita vt ad querimoniam nulli cauſa relicta ſit. Cum enim non niſi homines ſimus, quotquot in paulo mundo viuimus: homo autem re alia opus habeat, quàm cibo ac potu, frigido & calido, ac ad vmbram captandum tecto: Ecquis obſecro vſquam locorum hiſce defraudatur, vt ſterilis loci culpam Deo impingere poſſit? De hiſce enim hîc nobis nullus ſermo, qui *Pannoniam ac Atheſin* tantum propter aurum, aut Rhenū propter Salmones amāt. Qui enim huius ſunt comatis homines, hos nec Deus ipſe, nec mortales vlli ſatis æquè demerere poſſint. De neceſſitate, nō de vtilitate Auguſtæ aut Norimbergæ ſcribimus. Lectores ergo ac ſequaces noſtri nos ſecus, ac iſtiuſmodi homines accipiant. Hinc iam patet, Hercyniam ob hyemē conqueri non poſſe, quia Æthna deſtituatur. Huius enim loco habent ligna, habēt ſilices. Quid Sclauonia propter panē queri poſſit de Sueuia, quia eandem ætatem Sueuorum ætatem attingant eſitato ſuo ocymo, vt illi tritico? Quid Rhetia aduerſus Alſatiā ob vinū querulari auſit, cū robore & pulchritudine illis ne latum vnguē cedant? Hęc viciſſitudo ita à Deo creata eſt: hæc ipſius voluntas fuit ita diſponere. Nam regnū ipſius eſt. Nemo ergo extra ſuſpicionem cupediarum & delitiarum auaritiæque de Deo quicquam quiritari poteſt. Indoctus & imperitus cauſari quidem poſſit, Saxoniam non abundare iis quibus dotata eſt Alexandria. Eccui vero conſtat, quod Alexandria non viciſſim queratur aduerſus Saxoniā? Quęlibet terra ſui ipſius curam agat. Bauariam aſpicite, quàm aſpera ſit: videte, quàm rigidæ ſint

Homo quibus opus habeat.

Deus neceſſaria cuilibet terrę dedit.

Alpes. Quas si vtrinque sedulo dispexeris: & cum his terram, Granatis & Aurantiis fœtam contuleris: ecquid quæso discriminis deprehendes? De quâ inæqualitate litem intendere, non nisi imperiti Medici foret, qui præter Reubarbarum & Xyloaloes nihil quicquam cognouit. Sed is suis ex floribus se noscendum ita offert.

VI.

DIuina itaque prouidentia sua Deus sanitati & necessitati hominum prospexit, & cunctis idonea præstitit. Sicut verò lignum Aloes ad coquendum ligno fagino plus minimè præstat: ita vicissim ad potandum aqua vino, & ad edendum caro bubula, phasianorum carne, inferior non est. Et hîc à querela sibi quiuis temperet. Et hæc in laudem & Encomium dicimus aquarum naturalium, vt ipsarum naturas ac proprietatem eò exactiùs pernoscatis, nec à simplicitate aut ruditate illarum temerè offendamini. Quid enim formæ pulchritudo ac amœnitas faciat ad necessitatẽ? Aut cur speciosum deformi simile non sit, quandoquidem homo pulcher & homo deformis vnum ac simile stercus excernunt? Deus enim ista mirabiliter ita disposuit, nec ad leuia illa quicquam intendit. Quid enim id est, quod homo describit Carbunculum, Rubinum, Tophasiúmve, & transilit Crystallum, qui virtute illos omnes superat, velut, & lapis molaris? Despectiores ita manent lapides illi, qui viribus insignioribus dotatæ sunt. Sic nimirum & vinum aqua celebratius est apud scriptores: cùm tamen ex aqua vinum generetur, & aqua plus omni vino præstet ac commodet, ob virtutes præstantiores. Hæc ergò cùm à Deo ordinata ita sint, luminis ipsius naturæ ius poscit omninò vt & explicentur, nec vel minimum hoc, quod in patria nostra prouenit, aut silentio tegatur, aut ingratitudine annihiletur. Non equidem inficior peregrina domesticis, & rara vulgatis ac vbique obuiis, passim ab omnibus cariora & nobiliora haberi. Vt interim tamẽ Deus reprehendi non potest, si in vno tantum agro fruges enasci, & in aliis produci lapides sinat: sic idem terreni regis annulum gemmis ornat, rustici cote præstantioribus. Et tamen rustici sanitas æquè Deo curæ est, ac Regis, ac vult vt vterque nullius defectus querelam moueat. Curent ergo Philosophi ac Medici, vt rerum harum naturalium certam cognitionem habeant, nec artem suam supra penhates efferant.

VII.

HIs iam positis, etsi Smaragdus quidem in colore sublimis, amœnus atque iucundus sit, & luxuriosorum hominum oculos pascat ac deliniat: si tamen qua quæso parte validiores aut robustiores sunt vno de plebe, qui Smaragdum toto vitæ tempore nullum vidit? Pulchritudo itaque illa etsi cunctis merito admirationi sit: sit à tamen eò deueniatur, vt corpus separetur & liberetur, qua quæso parte tum temporis pręstabit coti? cuius quidem virtutes, & corpori & animo salutares, iure merito cuilibet admirationi esse debent. Virtus enim ac facultas, non pulchritudo, considerari debet. Quid enim pulchritudo commodet eius, qui pulcher & formosus est, sed casu & necessitate exigente gestandis lapidibus inidoneus existit? Quæ ergo oculis placent, & sapiunt linguæ, ea omnium minimè consideranda sunt. Sic enim priuatim per se nasus persæpè iucundiùs afficitur odore aliquo sine cæterorum membrorum, id est, ipsius hominis, vllo commodo. Sicut ergo, qui in speculo sese contuetur, commodi & vtilitatis nihil ab illa oblectatione percipit: ita nec carbunculus hominis necessitatibus quicquam vsus præstat. Si itaque natura hominis cõmodũ à pulchritudine non metiatur: cur quęso attendatur aut respiciatur illa ab eo, qui tractat de illis, quæ ad vtilitatem hominis referuntur? Quam prouinciam dum nos suscipimus, opera quidem pro dignitate sua ita exornamus, vt bono pulchritudinis oblectentur, qui pulchris afficiuntur: & bonis vtilitatis instruantur, qui vtilibus capiuntur. Hoc argumento sequentes geminos libros, de aquis naturalibus terræ absoluimus: vnum nempe librum de aquis corporeis: alterum de aquis crescentibus, prout nimirum illæ ex terra profluunt, & à cæteris elementis distinguuntur.

Virtus rorum non pulchritudo curanda.

VIII.

CVm ergo natura ipsa homini cùm alimenta tum medicamenta prædictis duobus modis ex terra proferat: initiò quòd aquę corporeæ sint, tradendum est, quod hoc libro exequemur. De alteris suo quoque loco disseremus. Principiò autem hîc notandum est, quod fontes seu aquæ corporales dicantur ex eò, quòd scilicet ex corpore oriantur, & quòd corpus illud in aquam vertatur. Et quia id corpus in aquam mutatur, sine extractione, aut vlla alia præparatione, sed integrè ac per se: ideo nomen id merito illi inditur. Videtis enim nullum lapidem, nullum metallum, nullam mineram &c. esse, quæ per naturam Manualem non possit in aquam reduci ex conditione propria, etiam extra suam arcam. Quanto ergo magis & citiùs id fiet intra arcam? Id enim liquido videtur in ferro: quod omne super terra aqua fit, quantum quidem illius paratur. Primò enim ferrum præparatur in suos vsus. Id in vsum assumptum obteritur, & à rubigine exeditur, ac ad interitũ ita disponitur, vt eius nihil amplius reliquũ videatur. Hinc fit, quòd rubigo illa rubigo nõ maneat, sed seipsam ex illa ipsa innata vi in aquam mutet, ex qua vi rubigo generatur. Nõ verò solius ferri ea ratio est, sed & cupri & stanni, & plumbi, &c. quæ omnia similiter etiã cõmutantur. Aurum & argentum intra terram suã mutationem subeũt, sicut suo loco traditur. Rediguntur enim in nihilum, hoc est, reducuntur in id, ex quo orta sunt. Ex aqua enim vt prodierunt: sic in aquam redeunt. Idem etiam intelligendum est de gemmis, & mineralibus omnibus. Et quia aquæ illiusmodi ex suis corporibus oriuntur, nomen id iure consequuntur, vt aquę ceu dictum est, corporales vocitentur.

Aq. corporales vnde dictæ.

Ferrum & omnia fossilia aqua sũt.

IX.

Ex iam dicto fundamento patet, multa mineralia, perfectæ generationis, perire, quæ ab hominibus non effossa, æquo diutiùs iacent, & in aquas mutantur. Sic æquè etiam multa alumina, multa vitriola in aquam vertuntur, quæ nunquam inueniuntur aut effodiuntur.

Eadem

Eadem & cæterorum ratio est. Aqua etenim quælibet, quæ genuinæ aquæ florem dat, corporalis est. Nec enim flores deficiunt. Qui licèt ipsa aqua non sint, nec minerale: instar tamen spumæ eiiciuntur ex iusculo, ac sunt signa, indicia & testimonia corporalium aquarum & ipsarum permutationis. Adde, quòd vires ac facultates idem quoque similiter testentur. Præterea tenendum est, naturam propriam idem ac plus posse quã natura potest manualis. Quin & peritos rerum, imperitorum admiratio illa offendere non debet, quâ naturæ ad artem manualem collatæ, impossibilitatem quandam adscribunt. Nihil enim homo in rerum dissolutione præstare potest, quod non idem sciat similiter ac queat ipsa natura. Et quæ natura ipsa dissoluere nequit, ea dissoluere homini impossibile est. Quòd si dictorum à nobis sensus rectè accipiatur, planum ac manifestum erit, quòd in natura omnia posita sint, non in homine. Quod si quis sit, qui impossibilitatem naturæ arguat in calce, in cinere, in aqua febrium: is sciat, naturam ista omnia nihilo moliri & conficere ineptiùs. Tu enim quæcunque facis, eadem natura ipsa in aliis multò operosiùs & dexteriùs conficit: vt naturæ ars tua arte in omnibus splendidior & luculentior emineat. Et gloriatio tua in hoc omnis omnino probrosa est. Quod si natura ipsa loqui & disserere posset de operibus suis, quę præstat in generatione & permutatione rerum, adeóque in omnium miraculorum architectura: quo obsecro loco starent illi, quorum os operibus titulum addit? De aquis ergo his non immeritò tractationem suscipimus, vt quæ ab ortu manant tam insigni & euidenti.

Natura propria manuali artificiosior.

Naturę opera artis operib. præstantiora

X.

Aqua est causa metallorum & gemmarum.

QVanquam secundum elementa, (in libris de elemento aquæ) de hisce aquis tradendum esse videatur, hac ex causa, quia ex metallis, lapidibus, gemmisque ac similibus proueniũt: quæ omnia ex elemẽto aquæ nascuntur, non ex elemento terræ. Iure tamen hæc elemento terræ adscribi debent. Ipsa enim elaboratio ac opus non est lapidum aut ligni, quæ domum dederunt: sed honor ac artificium eius est magistri aut architecti, qui illa perfecit. Sic ergo de aquis his statuendum est, quod corpus ex elemẽto aquæ fit: natura verò, quæ corpus in aquã vertit, ex elemẽto est terræ. Nomen ergo ac honor is elemẽto terræ acceptus fertur. Idémque hic euenit, ac si opifex quidam alterius opus confringat, & in suum vsum conferat. Ex ferro enim rubigo nulla fit, donec elementi aquæ tantùm id erat. Cùm autem in elementum aliud migrat, ibi eius dissolutio fit. Videtis enim rei cuilibet suum tempus esse, quamdiu illa in suo elemento subsistit. Eo tempore instante, res alterius elementi fit. Hinc sequitur ipsius mors. Sic nimirum & pomum, quamdiu in arbore pendet, in suo elemento versatur; ab arbore verò, si decerpatur, in alterum elementum transfertur, quæ causa est ipsius putrefactionis, &c. Et sicut piscis aquâ, homo aëre gaudet: sic res quælibet in suo elemento viget & viuit. Hinc patet, terram destructricem esse mineralium, gemmarum ac metallorum, si æquo longiùs sepulta lateant, veluti de Mineralibus clariùs deinceps tradetur. Sed & de corruptione propriâ, in ipso elemento fiente, suo loco differemus, qualis est putrefactio fructus in arbore sua. Eodem enim fundamento illud nos terræ accommodabimus.

Pomi elementũ est arbor

XI.

Aquarũ differentiæ vnde.

AQuarum huiusmodi species variæ sese proferunt. Vna oritur ex metallis, quæ iterum in multas differentias secernitur. Ex quolibet enim metallo seorsim alia aqua generatur, eáque vel fortior vel debilior: Postea diuersitas etiam est ex permixtione metallorum secundum pondus, & numerum, & ætatem, & maturitatem, & accidentia alia. Sicut enim diuersitas oritur propter metalla: ita etiam propter lapides seu gemmas. Quot enim species sunt gemmarum: tot noui aquarum ortus. Huc etiam spectat permixtio omnium Mineralium, vitriolorum, aluminum, salium: item Marcasitarum, sulphurum, carabarum, &c. Hinc enim oritur similis natura fontium, & ipsorum gemmarum, metallorúmque, &c. Quòd si quandoque fiat, vt plus aquæ quàm Saphyrorum fit: rei hæc causa est, quòd in corruptione totius crescentis arbor concurrat, & in resolutionem abeat. Hæc eadem etiam causa est, cur aquæ non tam intensi gradus sint, ac sunt, gemmæ metalláque. Plus enim hîc affluit, quàm in lapide aut metallo est, hoc est, matrix, ex qua crescunt illæ, & in qua iacent, vnà liquescit. Hoc autem soli ponderi addit, nec ad infirmitatem referendum est. Si enim Gemma semuncialis sit, aquam oportet plus habere secundum tempus & vsum. Sed hæc ad Medicos spectant, qui in huiusmodi rebus exercitati esse debent, séque præstare illos, quos sese iactant & venditant.

XII.

SEd sunt porrò & alia aquarum genera, quæ post factam resolutionem ad naturam suam pristinam redeunt, hoc est, ad tertium elementum rediguntur, ex aqua & terrâ. Tales ex tantùm aquæ sunt, quæ ex terra non omnino in fixam resolutionem perueniunt. Sunt autem istæ quæ in fluminibus silices & lapides alios producunt: sicuti de illis aquis seorsim alibi traditur. Simili ratione multæ quoque aquæ ex auro oriuntur, quæ aurum iterum fiunt. Huius census sunt flumina, quæ aurum flammæ aut grani specie vehunt. Nec enim eius semper conditionis Natura est, vt vbique resolutionem fixam faciat. Nam persæpè etiam illa reconuertitur. Granati enim, qui in aquis sunt, secundò generantur, vnde fit, vt virtutis ac naturæ non adeò potentis & completæ sint, ceu sunt illi, qui ex natura prima generantur, & ita manent. Prima enim dissolutio est facultatum ipsorum imminutio. Huius generis aliæ etiam quædam aquæ sunt, in quibus metalla grani specie reperiuntur, quæ cuduntur & partim malleantur, ex metallicis aquis omnia progenita quidem, sed adeò mutata, vt ad pristinam suam reduci formam nequeant. Optimum enim quod in metallo est, defluit. Vnde reditus ad alteram profectionem impeditur.

Aqua ex auro.

XIII.

PRæter has variæ etiam aquæ generantur, quæ corporales non ſunt, ſed veræ aquæ, per metalla tamen transfluentes, ex quibus naturam & ſimilitudinem quandam hauriunt, vt corporales eſſe videantur. Horum generatio talis eſt. Si fontes aquei per poros terræ ſtillant, & in occurſu venam mineralem (cuiuſcunque ſit generis) attingunt: tunc perrũpentes eæ & penetrantes vi illâ minerali non aliter imbuuntur, ac videmus, aquam in cupreo vaſe ſtantem, cupri ſaporem aſſciſcere. Etſi verò aurum, argentúmque, velut & ſtannum, huiuſmodi ſaporem non emittant: illæ mineræ tamen, in quibus iacent, aquæ naturam ſuam indunt, vt aliquid metallicum participent: vnde fit, vt hę aquæ aliæ æſtimentur, quàm ſua natura ſint. Sic & perſæpè accidit, vt minera vitrioli, aut aluminis, aut ſulphuris, aut antimonij, &c. concurrat, non quidem corporaliter, probè tamen percolata. Iſtæ verò facultates ſeu virtutes perfectæ non ſunt, ſed extrinſecus radunt, non pertranſeunt. Idémque hic accidit, quod fumo, qui ante nares excubat, nec interius vires habet. Vnde pro bonis frequenter aquis habentur, nullius tamen vſus aut dignitatis ſunt, ſimiles ſcilicet vrticis, quę foris vrunt, intus in corpore nihil efficiunt. Nam & ipſæ hoc modo extrinſecus ex mineris proueniunt, non intrò penetrantes & tamen naturam ac ſubſtantiam quãdam exhibentes.

Sic ergo hoc loco tractatum primum finientes, deinceps indicabimus, quot aquarum ſpecies, ex Metallis, ex Gemmis, ex mineralibus, vitriolo ſcilicet & Alumine, &c. productæ nobis cognitæ & compertæ ſint.

TRACTATVS II.

HActenus de generatione metallorum docuimus, quòd ipſa in elemento aquæ fiant, ſuique ortus principium adipiſcantur, veluti clariùs de generationibus metallorum deſcribitur. Dum ergo metalla generantur, priuſquam perficiantur omnino, aut ad finem perducantur, ab elemento terræ inuaduntur & tractantur, hoc modo. Elementum aquæ, & elementum terræ in compactione vna conſiſtunt. Iam ſicuti videtis, terram fructus ſuos in ſeipſa minimè retinere, ſed eoſdem in elementum aliud, hoc eſt, in elementum Aëris (in quo operationem ſuam perficit & tamen elementum terræ manet) extrudere: ita de aqua quoque ſimiliter intelligi oportet, quòd radix ipſius generatum ſuum in elementum terræ extrudat, ac ibidem illud perficiat. Præterea, ſicut conſtat fructus, ex elemento terræ in aërem extruſos, corruptionem ſuam experiri, non ab elemento proprio, ſed ab extraneo: ita hîc quoque, ſimili exemplo ex aëre poſſunt naſci vermes & alia. Sic & ab elemento ignis per pluuias, per gelu, &c. fructus terræ corrumpi queunt. Itaque ex quocunque elemento tale quid fiat, id deſtructio eſt corporis, & eiuſdem in formam aliam mutatio. Sic iam & terræ ea eſt proprietas ac conditio, vt elementi aquæ opera inuadat, vbicunque occaſio datur. Ex hac inuaſione oriuntur aquæ corporales. His præmiſſis, iam deinceps conſiderandum eſt, quidnam ſit id, quòd dictâ ratione elementum aliud inuadat, ceu modo diximus. Tenendum ergo eſt in terra latere contrarietatem elementi aquæ. Sicut enim euidens eſt contrarietas, inter Ignem & Aquam: ſic & elementum globi contrariatur aquæ. Et veluti diuerſi inter ſe ſunt fructus terræ, & fructus aquæ: ita terra quoque & aqua inter ſe naturam contrariam habent. Sicut enim Arſenicum fructus terræ mutat in liquidum: ſic viciſſim materia illa, ex qua fructus arborei naſcuntur, Arſenicum in ſuo Globo reſoluit, ſi coniungantur. Ita nempe vnum vni perpetuò aduerſatur. Sicut verò hic indicatur, mors ex parte aliqua cum operatione iſta concurrit, quę à corporalibus iſtis aquis introduci minimè debet. Si tamen ipſa non omnino præſto eſt, ſubſtantia quædam corporalium aquarum remanet, ex cauſa, propter quam hæc hoc loco dicuntur. Quantum verò porrò ad fundamentum aquarum corporalium attinet: id deinceps tradetur. Opus enim eſt, reſolutionem iſtam procedere ex aliquo, quod vim habeat reſoluendi mineralia, ſine coniuncto corpore, hoc eſt, quod mineralia in corporalem aquam reſoluere debet, id per nullum corporeum illud prętare debet, ſed ſine omni additamento: & tamen vis illa ita comparata eſſe debet, vt mineralia corpora reſoluere poſſit.

Elementa fruct' ſuos in alio perficiunt.

Contrarietas eſt cauſa mutuæ actionis elemẽtorum.

Arſenicũ fructus terræ in liquidũ mutat.

Ex hiſce iam dictis intelligite, Mineralia omnia à ſale coagulari: ſiue enim metallum ſit, ſiue lapis, ſiue minerale aliud: ſal certè cuilibet rei ſuam duritiem largitur. Abſque ſale, metalla, lapidéſque omnes ac alia mera aqua forent. Cùm ergo à ſale aqua coaguletur, ac inſuper omnia metalla, lapides, &c. ex ſale ſuam duritiem adipiſcantur: ſequitur hinc, quòd ex diſſolutione ſalis, metalla ac lapides aqua iterum fiant. Cùm ergo in reſolutione ſal palmam obtineat: porrò nobis, quidnam id ſit, à quo ſal diſſolui poſſit, explicandum reſtat. Id verò corporis expers, ac ſpiritus inſtar eſſe debet, in terra reſidens, & ex terra, hoc eſt, ex eius virtute enatum. Ex quo iam iterum liquet, quòd ex terra reſolutio ac diſſolutio eiuſmodi corporalium aquarum oriatur. Quòd ſi quis putet, opus eſſe medio aliquo, per quod pręparatio fiat, antequam terra poteſtatem ac vim reſoluendi & diſſoluendi exerat (ſicut nimirùm videtis, ipſum tartarum quoque reſolui ex vi terrę) is ſciat, reſolutionem illam minimè fieri niſi per medium, quod eſt ignis, à quo reſolutio talis inducitur.

Duritie mineralium à Sale.

Nedium reſolutionis eſt ignis

Natura autem hoc loco ita accipi debet, quod medium tale non quęrat. Nam quodnam ipſius eſt medium, per quod coagulat? Nihil: ſed ipſamet id eſt. Iam ſi ipſamet factrix eſt: ipſamet etiam diſſolutrix erit. Secus autem in arte fit. Per hanc enim ſi coagulatio fiat, medio præſente opus eſt, per quod illa fiat. Eadem ſi quid diſſoluere annitatur, iam iterũ certo medio opus habet. Id verò ad materiam non ſpectat, ſed tantùm ad manum ſeu artem, quę ab vno aſcendit ad aliud. Adde, quòd elementa penetranter & ſtrenuè agant, non ſarciendo & complendo, ſicut hoc artis

Medium artis non naturæ eſt.

artis proprium est. Ratum itaque sit, quòd sine medio omni, ex vi ipsius terrę, huiusmodi dissolutio in metalla aquæ fiat. Simili exemplo videtis, quod Sol liquefaciat glaciem & gelu coagulet aquam. Hæc sicut sine præsente medio fiunt per solam elementorum virtutem: ita idem iudicandum etiam est de viribus huius resolutionis, quod hîc docere nostri instituti est. Et huc sedulò à vobis attendendum est. Cùm enim sal principale & palmarium sit, in destructione corporum adornandâ, ac terram illam complendi, sálque dissoluendi vim habeat: fit, vt hac ratione metalla omnia, omnes lapides, & mineralia alia dissoluantur, & in corporales aquas commutetur, quicquid terræ subiicitur.

Sol sine medio liquefacit glaciem.

Quòd si ex hisce quis arbitretur, opus ac necessarium esse, vt mineralia omnia resoluantur, quandoquidem in terrâ omnia condita sint: is longâ metâ aberrat. Quicquid enim perfecti generis, & definiti temporis est, id resistit. Sic nimirum videtis, nullum pomum ab arbore decidere, nisi aut autumnus instet, aut pomum manu contrectetur. Hoc ergo in tractatu primo demonstratur. Sed de virtute & potentiâ terræ porrò notate. Ea sicut multiplex est in coagulatione, ita pariter & in resolutione. Et quoties in elemento aquæ vis congelandi: toties in elemento terræ vis, id ipsum iterum destruendi. Nisi enim contrarietas ista in terrâ & aquâ gliscerer, in omnibus regionibus & locis eruptio fieret mineralium, quæ ita non nisi dissolutionis modo apparent ac prodeunt: sicut de mineralibus latiùs traditur. Vbi hoc simul notari oportet, quòd in istiusmodi destructione corporis mineralium, ipse quoque gustus dissipetur. Sic in Aluminis resolutione obseruatis, quæ alumini non conueniunt. Itidem & in resolutione vitrioli decedere videtis, quæ vitriolo similia non sunt, etsi eiusdem substantiæ & materiæ sint. Vt enim, quæ destillatur aqua, à suâ naturâ separatur, ita hìc quoque idem fieri sciendum est. Et sicut aqua, quæ congelatur, & iterum liquatur, in suis virtutibus diuersa est: ita hîc quoque. Vnius cuiusque enim vitrioli dissolutio, gustum alium producit. Sic etiam cuiuslibet lapidis metallique dissolutio, mutationis talis causa fit. Secundum vires tamen, vt in principio dictum est, in vnâ essentiâ manent.

Mineralia cur in terra resolu-tur non omnia.

Dissolutio rerū est gustus mutatio.

De hâc autem resolutione tenete, quòd vis illa resoluens nihil sit aliud, quàm frigida humiditas ipsius terræ, quæ prædictæ metallorum resolutionis causa est. Si enim metallum quoddam vltra debitum tempus in terrâ lateat, & dictæ humiditati frigidæ subiiciatur: velut ferrum rubigini & rubigo humiditati: tunc metalli eiusmodi resolutio continuò fit, quousque regio ipsius pertendit: & quicquid hoc modo resoluitur, id (vt ita loqui liceat) centratur ad fontem. Similiter etiam, si minera in actu crescendi esset: fontem nascentem constitueret. Attendite itaque. Sicut elementum aquæ in suâ generatione, & terra in suo gramine procedit: ita pariter & terræ elementum frigidâ humiditate sua in metalla procedit & operatur aqua. Fieri potest etiam, vt minera loco quodam resoluatur, in altero minimè: sicut & in arbore poma alia verminosa vel putrida fiunt, alia minimè. Hæc enim omnia dependent à vi tingente, quæ ab vno elemento transit in aliud, natura (vt suprà diximus,) contraria. Hinc colligendum est, corpora mineralium omnia à Sale coagulari. Ideóque si Sal illud in coniunctionem veniat, quæ terram & humiditatem eius, vt definiuimus, attingat: tunc illud denuò resoluitur, ac origo fit corporalium aquarum: de quibus singulis seorsim deinceps explicabitur.

Coagulatio omnis à Sale.

TRACTATVS. III.

De vulgaribus aquis Saxosis.

QVandoquidem, vt diximus, aquæ elementum lapidum omnium matrix existat, sciendum iam est generationem illam in terra fieri. Vnde etiam fodinæ saxatiles omnes in terra consistunt Iam si resolutio aliqua ex humiditate terrea illic fieret aut incideret: necesse foret illam fieri, quando tria prima lapidum inæqualiter concurrerent, nec in compositione sese similiter haberent. Hinc enim sequitur defectus incrementi lapidum. Compertum enim omnibus est, arborem bonam & vitij expertem, bonos fructus gignere. Si verò radici vitium accidat, ex quo arbor corrumpatur, id iam dispositio est ad vim humiditatis terræ admittendam. Humiditatem enim in metalla incidere opus est, si ipsa in corruptionem seu dissolutionem abitura sunt. Sed de modo iam antè dictum est, & dissolutionis ratio, in de ortu incremento metallorum explicatur. Resolutione itaque hoc modo fiente, eius naturæ aqua producitur, qualis præsto est, forma ac specie arboris, quæ in sua terra minimè delitescit, sed in regionem aliam erumpit, veluti de aqua alio loco traditur. Hæc iam causa est, cur aquæ saxatiles, ex materia lapidum productæ, fontes faciant, & cum aliis aquis profluant. Illæ, si ita erumpunt, & sub die fluctuant, persæpè in generationem suam primæuam redeunt, ita, vt ex illis lapides iterum fiant, quales in primordio fuerunt. Tale quid si fieri debet, aqua ad lapidosam naturam redit, non secus ac in fodinis fieri poterat, hac, scilicet ratione. Si aquæ in auram erumpunt, aliam naturam, coagulatiuam scilicet concipiunt, ex principio eiusmodi, si nimirum aqua hæc corpus corripit, tunc in suam generationem abit. Hoc autem corpus accipit à seminibus ac locustis arborum, aquis propinquorum. Ea si decidant, ac in putredinem abeat, in fundum residunt. Interim aquarum lapidosarum ea est natura, vt pro corpore illa sibi assumant, & illis adhærescant. Hoc iam semen, siue locusta centrum est lapidum, sicut saccharum candum adhęrescit ligno, & vitriolum purpureum granis hordei. Eadé & adhærescentis aquę conditio est: cuius natura si sit magnorum lapidum, magnis molibus adhæret: si minorum, minoribus. Quotuplicia ergo semina, vel grana ac locustæ in fluminis fundo considunt: tam varij lapides etiam generantur, inter sese differentes secundum colores, formas, &c. prout aquæ cuiuslibet natura est, sicut de generatione lapidum

Aqua matrix omnium lapidū.

Lapides ex aqua. vt fiant.

Lapis nullus fine semine nascitur.

lapidum dicitur. Nullus ergo lapis nascitur, nisi semen aut locusta in fluminis fundum illapsum sit. In quibus autem aquis citra semen huiusmodi lapides inueniuntur, ii aut impetu profluxionis illuc inuecti sunt, aut vena in propinquo est saposa, quæ exundat & penetrat, sicut lapides etiam aliàs in terrâ siccâ enascuntur & oriuntur.

Lapides laminatim obducti.

Multi etiam huiusmodi lapides sunt ex genere silicum, &c. qui laminatim veluti pelliculis obducuntur: id quod fit ex naturâ & proprietate lapidis originalis. Aliàs etiam lapides molli resolui, ac in lapides iterum abire queunt, præter illa genera, quæ adhærescunt corporibus seminum ac locustarum. Et si fors aquæ distantiùs à suâ scaturigine profluxerint, tunc etsi locustæ quidem & semina incidant, lapides tamen haudquaquam gignuntur, quia nempe in principio adhæsit, suámque naturam lapidosam deseruit, nec quicquã aliud, quàm incorporeã in se resolutionem contineт, quæ vim lapidescendi superstitem non habet.

De Bolarium lapidum aquis.

Aquæ bolares vt oriantur.

IAm dicto modo fit etiam resolutio lapidum bolarium, hoc est, hepaticorum, alabastrorum, & his similium. Tale genus quoddam si erumpat in auram, naturam terræ illicò, præsentiscit. Postea adhærescit, & speciem alabastris similem producit, quadamtenus, aut similem hepaticis, dum puram aquam defluere finit, cum coloribus & formis. Quales enim illi ex se sunt: tales etiam apparent. De forma autem ac specie ipsorum, idem principium ac finis intelligi debet, sicut de saxosis aquis supra diximus. Multi etiam huiusmodi lapides bolique ex formis aliis nascuntur, vt ex calciferâ terrâ, qui secundum naturam calcis lapidescunt. De quibus tamen hîc mentio nulla fit, sed, quæ de lapidibus in genere dicuntur, huic speciei applicari debent.

De aquis virtuosis seu potentibus.

SEd & aliæ circa lapides resolutiones fiunt, variis naturis ac differentiis prouenientes. Nonnullæ cum magna duritie fiunt, vt cum ferro conferri queat. Quædam contrà oppidò sunt molles, vt ad ferrum collatæ, plumbum referant. Et huiusmodi quidem aquæ ex similium metallorum resolutione oriuntur. Sic nimirum videtis, chalybem ferro chalybeam duritiem indere. Sic liquor plumbi aurum seipso mollius efficit. Hoc pacto metallum siue minerale quodlibet peculiarem suam aut duritiem, aut mollitiem habet, si ad aliud conferatur. Et huiusmodi aquæ similium metallorum resolutiones sunt. Sunt etiam notæ aquæ, quæ lapides, aut indurant, aut mollificant. Harum ortus ex naturâ lapidosâ resolutâ. Et sicut Adamas duritie suâ lapides alios domat: ita liquor ipsius gemmas cæteras similiter indurat. Iam vicissim Alabastrum, quantum ipsius est, Adamantem mollefacit. Huiusmodi itaque, admirationi nobis esse non debent. Dum enim in liquores commutantur, huiusmodi miracula edere solent.

Adamãtis liquor gẽmas omnes indurat.

Ligna ab aquis lapidescũt.

Simili exemplo etiam aquæ reperiuntur, quæ lignum in lapides commutant, & diuersas cùm durities, tum mollities moliuntur. Hæc omnia dependent ex naturâ istorum lapidum, qui resoluti, vsque adeò subtilis sunt substantiæ, vt poros lignorum penetrent, & interiùs coagulentur, adeóque lignum pro saxo cognoscatur. Sic si in berylli aquam lignum imponatur, spatio sex septimanarum, id totum in lapidem commutabitur. Pari ratione & ex pisis ac fabis fiunt lapides, & si quæ alia sunt, quæ aqua illa corripit. Eiusmodi enim aquæ ex se lapides sunt, résque non infirmius penetrant, quàm color penetrat pannum, & in panno manet. Quoduis enim lignum aut faba, &c. plusquam ex dimidio inanis est. Sic quicquid inane est, id lapideâ istâ naturâ cõpletur, & suo tẽpore coagulatur. Huius census etiam aquæ sunt, quæ lapidibus colorem alium ac duritiem vel mollitiem indunt. Hæ ex metallis productæ duritiem lapidum ita penetrant, vt formam suam colorémque & naturam deponant, nec tamen ad metallorum similitudinem, ex harum aquarum multitudine de natura lapidum iudicandum est. Hinc enim eiusmodi aquarum conditio & natura emergit: de qua quidem plura hoc loco scribere, instituti nostri non est. Scire satis est, vndenam eiusmodi aquarum genera ortum suum consequantur.

De Aquis Gustatilibus.

POrrò sunt etiam aquæ quædam ex acetositate genitæ, aut alio linguæ gustu perceptibiles, vt sunt Acidulæ & similes. Harum ortus est ex resolutione metallorum, antequam ad maturitatem peruenerint. De his ergo primùm hoc sciendum est, quem gustum metallum quoduis ante maturitatem præbeat. Aurum enim & plumbum dant dulcedinem: cuprum ferrúmque aciditatem: stannum & argentum medium quid. Et horum euidentes differentiæ sunt. Sed de huiusmodi aquis, & de thermis in sequentibus libris tradetur. Interdum & ex vitriolo ac alumine huiusmodi aquæ promanant. Harum tamen sapor non ęquè bonus, ac est metallicarum.

Acidulæ vnde generentur.

Sapores qui à metallis.

Circa huiusmodi aquas etiam euenit, vt metallicas tincturas assumant. Dum enim tinguntur, & interea dissoluuntur, ac in aquam abeunt: eius conditionis aquæ sunt, vt metalla generent, & eadem quandoque tingant. Sic nimirum frequenter metallum aureum in aquis reperitur, quod ex metallis aliis ab aquis illis in aurum commutatum est. Huiusmodi aquæ sæpiùs etiam alia metalla producunt. Sic aquæ interdum inueniuntur, quæ ferrum aut plumbum ac alia in cuprum mutant. Sed de huiusmodi generationibus plura in libro de mineralibus explicantur. Nec enim hoc loco, nisi de naturalibus aquis scribere, nobis propositum est.

Sunt etiam aquæ quædam acetosæ & aluminosæ, quæ corporales acidulas gignunt & in alia forma crescunt. Hæ in libro de thermis describuntur. Nec enim sunt aquę corporales, & tamen sunt aquæ terræ.

De Viscosis Aquis.

QVandoque accidit, vt ex crescentibus terrenis, ac aquis vtrinque permixtio quædam fiat, quæ seipsam soluens, per putrefactionem abit

Aquæ viscosæ vnde.

abit in resolutionem. Vbi autem huiusmodi putrefactio fit, ibi generantur lubricæ putridæ aquæ, quæ ob putredinis vim fontes non constituunt. Omnes enim putridæ aquæ scatuiginem non faciunt. Sicut enim ignauæ sunt in corpore: ita & foris in opere ipso. Nullus ergo eiusmodi fons in auram erumpit, nisi fors viuæ aquæ permisceatur, cum quâ simul ex globo sphæræ eiiciatur & potrudatur. Hoc enim nî fiat, in cauernis ac hiatibus porisque sphæræ subsistit. Aqua huiusmodi vim aliam conducibilem non habet, quàm vt vermes generet. Hi enim suum ex putredine ortum accipiunt. Prout enim vtriusque permixtio incidit, seu, prout species terræ & metallorum concurrunt, ita genus vermis producitur. Huiusmodi genera describi satis non possunt ob multitudinem vermium, & vtriusque subiecti variè se habentem permixtionem. Sicut enim constat, ob permixtionem pluuiarum cum terrâ factam, putredinem induci, ex quâ lumbrici terrestres gignuntur, sicut de his suo loco differitur, ita hîc quoque generationis vermium principium se offert. Ex prædicta causâ & permixtione vermes omnes generantur ex terrâ foras erumpentes, sicut & insecta omnia alia, veluti de generationibus vermium plura & clariora docemus. Nulla ergo regio admiretur, si incogniti aliquando vermes huiusmodi producantur. Nec enim vel ex proprietate loci, aut ratione statúque temporis illi proueniunt: sed potius ortus ipsorum dependet ex conditione putredinis, & vtriusque permixtione. Aquæ huiusmodi si cum fontanis mixtim erumpunt & scaturiunt, & ab hominibus vel animalibus bibuntur, in illorum corporibus genera eiusmodi vermium producunt, sicut illius terræ natura fert. Vbi diuersitatis tamen hæc ratio est, quòd corpus aliam formam vermibus indat, quàm terræ aut elementi conditio facit. Et hanc originis differentiam noscendam sedulò attendere debet Medicus. Quale enim in globo accidit: tale etiam in corpore euenit, si corruptio talis & putrefactio incipit, sicut de generationibus vermium plura dicuntur. Si quæ autem aliæ huc requirantur, ea in libro de plantis, hoc est, de vermibus, ex plantarum putrefactione nascentibus dicuntur & explicantur.

Aq. viscosæ cur non erūpant. — *Aq. viscosę vermium causa.* — *Vermes terræ vnde.*

De Aquis Medicinalibus.

Aq. medicatæ vnde. — *Aq. corallinarū facultas.*

AQuæ medicinales, virtutibus ac dotibus admirandis præditæ, hoc modo generantur. Si gemmæ, quibus eiusmodi virtutes insunt, vt sunt coralli, carabe, & similes, resoluantur; vim illam aquis, quam habent, ingerunt. Vnde fit, vt aquæ, ex corallis enatæ, menses mulierum sistant, & epilepsiam puerorum sanent. De aquis huiusmodi iam in hoc libello satis dictum sit. Summum autem quod huc facit, à Medicis expendendum illis est, qui quid conferant hæ aquæ, dicunt quidem, sed rei nullam veritatem assecuti sunt. Vos ergo, ex quo ortu ac principio enascantur, sedulò examinate: sicut & nos in libro de thermis tradimus.

Similem naturam quandam aquæ etiam habent metallicæ. Summum ergo studium esse debet, vt natura lapidum, metallorum & similium exactè teneatur. Sic enim fiet, vt aquarum, ex illis genitarum, conditio ac vis probè cognita sit. Nec enim fons aut riuus vllus est, qui huiusmodi vim quandam medicam non habeat. Hoc ergo examine vis omnis pensitanda est, veluti nos de viribus aquarum docuimus.

Præterea sunt etiam peculiares aquæ quædam, quarum hæ hydropisin, illæ paralysin curant. De illis tradемus, ac libri huius deductionem complebimus, vbi librum podagræ personæ ad Naturam quasi continuabimus. Quâ promissione facta, iam huic libro tertio colophonem imponemus.

De Naturalibus Aquis.

LIBER IV.

De Aquis crescentibus.

Aq. corporales & crescentes vt differāt.

CVm in præcedenti libro de corporalibus aquis pertractauerimus: ad continuandum propositum nostrum restat, vt de aquis crescentibus deinceps dicamus. Vt autem de aquis corporalibus & crescentibus sciatur, quo discrimine differant, cùm tamen vtræque corporales sint, & in hisce duobus libris tantùm de aquis corporalibus tractetur: perspicuitatis gratiâ hoc tenendum est quòd in præcedente libro sermo sit de aquis, quæ ex corpore nascuntur, & in corpus resoluuntur: hoc verò libro dicatur de aquis, quæ ex aqua in suum corpus abeunt. Sicut primæ ex ferro abeunt in aquam: ita hæ ex aqua abeunt in arborem. Velut ergo ferrum ac gemmæ aliæ aquescere intelliguntur: ita aquæ terræ, quas fontes crescentes vocamus, abeunt in corpus ligni, herbæ, fungi, &c. Nec alia harum intelligendarum ratio est, quàm quòd primæ corporis destructio, alteræ vero regeneratio aut crementum existant Sicut enim ex metallo vno, hoc est, sicut ex corporibus resolutio fit: ita hîc ex resolutis fit coagulatio. Porrò ergo, quînam ex aqua, lignum, herba, &c. fiant, tractandum restat, postquam priore libro, quomodo corpora crescentia dissoluantur, explicuimus.

Vt nulla est similitudo inter lignum, & arborem ipsam: sic æquè nulla est similitudo inter arborem fructúsque. Huius diuersitatis est causa ipsa cretio. De cuius vi quantum opus erit, hoc libro tradемus. Et dissolutio coagulationis quidem hoc loco nobis exemplo erit. Videtis nimirum, metalla & mineralia similitudinem nullam habere cum corporibus illis, ex quibus generata sunt. Hæc enim aqua sunt: cuius similitudinem metalla non exhibent. Sicut autem metallum aqua fuit: sic vicissim aqua fit lignum, fit gramen, &c. Rem ex exemplo intelligite. Videtis, vitriolum aliud viride, aliud cœruleum, ac probè coloratum esse. Id si in aquam resoluatur, colorem omnem deponit. Similiter & auri color flauus est, qui tamen in transmutatione fit purpureus. Si per transmutationem hanc resoluatur, tunc aquam nullam

Cretionis quæ vis sit. — *Ex nihilo vt fiat aliquid.*

nullam tingit amplius nec colorem in se continet. Sic ex aliquo fit nihil. Eodem modo & hîc ex non coloribus colores fiunt. Sic viriditas gramini ingeneratur, cùm tamen nulla in terrâ conspicua sit, aut tangibilis. Quæ ergo ex ortu suo cognoscendi vnius ratio est, eadem est & alterius. Exemplorum huiusmodi multa intellectus gratiâ afferri possent: quorum pars aliqua tamen deinceps proferetur. Multo id quidem admirabilius est, quod in viuenti animali caro & sensus ex nihilo gignantur, quàm hoc, quòd de metallorum ortu & ligni cremento disserimus. Sic etiam videtis, ex stercore equino scarabæum, & ex rerum aliarum putredine vermes enasci: vsque adeò mirabilis est natura in operatione & libertate suâ. Et quis quæso extra naturæ ipsius lumen considerabit, quomodo ex ligno viuens vermis, & similia alia enasci queant.

Scarabeus ex stercore. Vermis ex ligno cur.

Generationis autem huius hæc causa est, quòd in ligno consistat vermis spiritus, ex quo sensibilitas prodit. Similiter etiam in cadauere. Quod quidem vt videre ac palpare minimè possumus: ita nec ipsius naturæ arcana cætera oculis comprehendere possumus. Illa enim Mysteria Dei sunt, quando ex nihilo res tam admirandæ oriuntur, dum nemo dicere potest, aliquid ibi esse vel fuisse. Sicut enim ipsam naturam videre, aut processum ipsius attendendo suffurari non possumus, vt scilicet ad ipsius similitudinem in metallorum resolutione operemur: ita nec hoc artificium, quo natura herbas, arbores, & terræ crescentia profert, emulando exprimere possumus. Istum verò, quem describimus hîc, modum Philosophia nos docet, cuius beneficio arcana naturæ explicare possumus, ita, vt quæ oculis ipsis spectamus, iudicio mentis indagare & edisserere liceat. Quòd si enim nullum vnquam gramen, nullàve arbor enata, adeóque terra ipsa inuisibilis esset: vndenam constaret homini, gramina & ligna in terrâ condita esse? Cùm ergo talia ex terrâ enasci videamus: ex his, quæ videmus descriptionem moliemur eorum, quæ videmus minimè.

Arcana naturæ sunt Mysteria Dei.

Philosophiæ præstantia quanta.

Manifesta de occultis testantur.

Quandoquidem ergo, quod ex nihilo oritur, visibile se reddat: iam per hoc natura euincit, tale quid interius esse aliquid, quod sine ipsâ quidem cognosci nequeat. Quantum itaque ex ipsius naturæ speculo videmus: tantum cognoscimus etiam eius, quod non videmus. Nam si ex terrâ nigrâ Rosas, Caryophylos, Lilia, &c. enasci videmus: per naturæ lumen fieri etiam poterit, vt eadem occulta quoque videamus ac abdita. Sic nimirum tignarius domum videt, antequam illam faciat. Nos verò, sicut domum, quæ omnino iam exstructa stat partibus omnibus absoluta, oculis nostris conspectam, etiam absentes non minùs quàm præsentes animo ac mente concipimus: ita similiter etiam possibilitatem naturæ videmus ex crescentibus terræ. Et veluti inaspectabile est, quod mente concepimus: ita etiam inaspectabile est, quod de terrâ imaginamur. Et tamen intra terram & in nobis talia non sunt aliter, quàm supra terram enascuntut. Quâ de causâ summum hoc à nobis tradendum est, quomodo colores & aqua sese abscondant, & quo pacto accretio fiat. Sicut enim, in superiore libro de generatorum dissolutione egimus: ita hîc de generatione dissolutorum secundum substantiam tractabimus. Vt enim videatis, quid sit, id, quod ante oculos dissolutum prostat: quale sit quod iterum integratur, similiter etiam satiandi aspectus causâ describemus. In mente tamen, hoc est, in veritate & proprietate rerum dissolutum id minimè est, sed integrum. Ex Philosophiâ ergo, secundum naturæ lumen procedente, plus cognitionis hauritur, quàm ex aspectu oculorum externo, dum nimirum de ortu & generatione herbarum ac graminum explicandum est. Hoc est: Nos hîc de aquâ crescente tractamus, de aquâ inquam, quæ gramina & herbas gignit.

Aquam hanc crescentem vocamus ideò, quia crescit, & incrementum dat. Differentia autem huius & crescentium aquarum aliarum ita constituenda est. Notum scilicet vobis est, fontes omnes crescere. Per hoc enim iugiter durant: aliàs aqua nulla prostaret. Harum autem ratio similis non est. Crescunt enim, & semel emoriuntur: ac cras iterum crescunt, veluti in vere & autumno fieri conspicitis. Cùm ergo in his differentia à morte manifesta sit: de ipsis iure librum alium condimus, ac peculiare iis nomen indimus. Per Philosophiam enim satis explorari potest, de tempore ipsarum mortis, vsque ad tempore renascentiæ. Res enim in naturâ aliæ, quidnam huic simile habent? Aut cur tractatus peculiaris illi non decernatur? Homo enim ex hominis voluntate, & definito tempore nascitur. Quoties enim is vult, toties nouum hominem progignit. Talia enim Deus homini indidit, si non cuilibet, tamen plurimis: vt reuerâ potentia ea in homine sit. Vniuersorum siquidem hominum labor, ars, &c. vnius tantum hominis labor ac ars est. Tempus suum pisces, suum etiam aues habent, quo se propagent. Penes ipsos tamen stat, vt gignant, vel non gignant. Horum autem eadem ratio non est. Oriuntur enim & moriuntur, éstque eadem emortua natura, quæ redit, in qua dissolutum nihil est. Suus enim color, suus odor rosæ redditur, éstque rosa omnino eadem, quæ ante annum fuerat. Homo autem non idem: sed prodit aliud corpus, aliud caput. Et licèt corpus quidem corpori rosarum, hoc est, rosarum huius & præteriti anni, comparari queat: caput tamen, in quo situm potissimum est, eiusdem parentis non est: sicut in virtute rosæ plus situm est, quàm in colore aut corpore. Corpore enim res quælibet indiget: quod Philosophus quidem non spectat: sed virtus ac natura est, quam ille intuetur & speculatur.

Aquæ crescentia quæ & cur dicantur.

Hominis & aquarum crescentium discrimé quoad generationem

Philosophus vires, non corpus considerat.

TRACTATVS II.

SEd vt de aquis pergamus, tenendum est, huiusmodi aquam solius terræ esse propriam, sicut metallũ solius aquæ soboles est. Illa ergo tali modo citra omnem elementorum permixtionem, seorsim, per se consideranda est. Si quod verò hîc discrimen est, quo differant, id in

sola

sola forma, non in substantia ipsa consistere putandum est. Sed & in crescente peculiaris natura est: quod tamen huc minimè facit. Quicquid enim potestatis in aqua est, id æquè est etiam in terra: & quicquid in terra, id similiter & in aqua. Idem de cæteris etiam duobus elementis similiter intelligendum est. Perspicuitas in exemplo erit. Quascunque Medicinas terra habet: easdem habet & aqua. Et porrò, quas habet terra & aqua, easdem & ignis ac aër habet. Potentia ergo ista non minùs in vno est ac in alio. Videtis quippe, ex terra enasci vim Abrotani. Eadem est & in chrysolitho. Et quæ vis inest carniolæ, eadem etiam in bursa pastoris condita est. Sic eadem inest etiam Crystallo, & Terenjabin, non minùs ac dictis duobus, ceu comprehendimus. Cum ergo similis huiusmodi potentia in quatuor elementis consistat: similis etiam singularum declaratio erit. Saltem quod formam & naturam externam concernit, id demptum est. Quatenus ergo similis in elementis potentia est: eatenus simili iudicio virtutes quoque ipsorum comprehenduntur. Quásque virtutes, proprietatis comites, seorsim assignauimus: easdem etiam his vel illis generibus vltrò accommodabimus. Sic terræ datum est gignere fructus, aquæ lapides proferre, &c. Sic pariter & in aqua ignis ad idem genus perficiendum potentia est, velut & in censu metallorum id contingit. Adeóque, quæ huius, eadem & cæterorum ratio est. Et vicissim humiditati terræ possibile est generare lapides: velut & elementum aquæ gignere potest gramen terrenum. Quæ si quidem omnia non illico omnium potestatem inter se habent, qualem quoduis seorsim elementum per se habet: tunc generantur abortus non secus ac monstra gignuntur à corporibus sensibilibus.

Omnia in omnibus elementis.

Iam etsi quidem potentia adsit: de virtutibus tamen tractari fas est. In qua descriptione singularis ac certa formarum cognitio requiritur, vt intelligatur, quænam virtus ex herbis, ex arboribus, &c. comparetur auro, aut vbinam virtus corallorum iaceat in humoribus terrenis. Similiter & transmutatio singulorum tenenda est, vt intelligatur, quidnam thermæ, quid resolutę aquæ sint. Nec enim dubium vobis imperitis esse debet, quin si Basilicon putrescat, corpúsque suum mutet in resolutum (ceu in præcedente libro comprehensum est de metallis) resolutio illa æqualem conditionem & naturam sortiatur cum suo corpore, accedente permixtione abundantiæ, hoc pacto. Notum vobis est in cupresso virtutem exiguã latere, & tamen corpus magnum præsto esse. Iam fit, vt putrefactio corpus putrefieri faciat, non item virtutem. Vnde liquet virtutem à corpore separari, & in compactionem suam deduci posse. Iam manipulus huius vnicus plus efficit, quam sine putrefactione plenum plaustrum. Ad hæc porrò notate, huiusmodi putrefacti corporis magnam dosin & commutationem requirere. Præterea corpus hoc putrefactum ideò contemni non debet, etsi corpus quidem priori simile non appareat. Putrefactio enim virtutis est separatio, & tamen iuxta conseruatio. Eiusmodi ergo aquas aliter æstimare minimè debetis quàm de corporalibus dictum est, vt simili forma modóque vsurpentur. Mutua enim virtutum Elementarium virtus nihil est aliud, quàm dissolutio facta in corpore, non in virtutibus. Quã quam corporum consumptio, ipsarum quoque virtutum consumptio fit, illa tamen ratione, qua videtis, hominem tantum vitæ debere habere, quantum habet corpus. Si membrum vnũ amputetur: tantò minùs vitę habet. Si mẽbrum vnum tantùm restet: vita quoque vnica præsto est tantùm, aut in mortem desinens, aut minimè. Idẽ in crescentibus similiter inquirendum est, velut Anatomia herbarum & rerum naturaliũ docet. Vbi obseruate, virtutem rerũ separari posse in compendiũ seu paruam molem. Quantum vero ad vitam respectu corporis attinet, de isto hîc nihil explicatur.

Resoluta suorũ corporũ vim habent.

Putrefactio quid.

Vitæ tãtum est, quantũ corporis

Vt autem pleniorem de aquis crescentibus terræ informationem teneatis, scire velim vos, quòd illæ corpus ipsum sint, & omnia appertinentia. Hinc sequitur, illas suo cibo ac potu indigere, siue oculis exponantur, siue minimè. Si oculis obuersentur, alimento suo opus habent. Et sic infans, si in vtero, velut in terra condatur, opus habet alimento, quod mater infantis loco conquirit. Si verò adolescat natus, instar alterius nati hominis edit. Quicquid enim enim vbique viuit, id viuit medio ac beneficio cibi & potus. Hoc modo infans, in vtero materno conditus, nutritur & alitur, nimirum ex agro illo, in quo latet. Qui etsi quidem ore non edat, suo tamen modo nutritur, vt de generatione puerorum declaratur. Sicut ergo infans hoc pacto alitur: ita & gramen similiter nutritur ac cibatur, quod hyeme tota crescens, sub æstatem in aspectum se dat & erumpit. Cibus ipsius est pluuia ac nix. Nec hęc duo tantùm, verùm etiam pruina ac Ros. Sicut enim homo panem & carnes conquirit & edit: ita & corpus herbarum prædicta ad se attrahit, instar terrę. Præter iam commemorata cibus alius quoque illis offertur, sicut nobis afflatur aër. Vt enim aër nobis respirationẽ dat: sic pariter & illis respirationem, hoc est humorem pro cibo defert. Nec enim nostro more herbæ aëre fruuntur, sed forma & loco cibi. Si præter hos cibos terræ alius insuper offeratur quidam, vel ut pratis per irrigationem, aut agris per stercorationem: is quidem aliud nihil est, quàm Roris coctura (al. sordes.) de qua dissere mus. Ros verò ipse est cibus. Pluuia verò nixque ac pruina, &c. mera coctura sunt, non cibus genuinus. Vt enim si carni affundatur aqua, caro tamen sola cibus est, non item aqua, quæ de carne iterum effusa, mera aqua est: ita hîc quoque. Ros tantùm cibus est; pluuia autem & fimus additamentum tantùm & cæterorum coctura: non inquam, cibus ipse, sed cibi tantùm additamenta. Cibus enim est aëris humiditas sicut caro hominis, non aqua, non sal, non Ignis, non lignum.

Aq crescentes aliexpetunt.

Viuentia omnia nutriuntur

Infans in vtero ore non cibatur. Graminis qui cibi.

Aër cibus herbarum.

Ros cibus herbarum.

Pro cibo ergo crescentium aquarum cognoscendus Aër terræ est, sub specie inuisibilis humiditatis, qui aquam hanc, in corpus desicituram, conseruat, & generatum hoc iugiter cibat nutritque. Quicquid autẽ pręterea conci-

Aër aquarum nutrimentũ.

concidit siue sit pluuia, siue aqua fluuialis &c. pro variis additamentis saltem (qualia cibis adiungi solent habendum est. Porrò autem sæpè etiam fit, vt sine fimo talis decoctio fieri nequeat, sicut nec sine sale iusculum, paratur. Fimus enim illius decoctionis sal est, ac Nitrū. Et Nitrum est sal terræ, quo terra consalitur coquendo in cibos, quos crescentibus rebus edendos offert. Hic enim sal vrinæ & sal fimi iunguntur, in quibus talia perficiendi proprietas est. Et si vero sal, huic l co proprius, sali hominis assimiletur: notandum tamen est carnē, quam homo edit, in carne salitam esse quidem, sed postea peregrino alioque sale opus habere, veluti de salibus traditur. Eodem modo hic quoque sal terræ ex natura sua verum rerum omnium sal est: H c autem sal coctura: ille sal naturæ. Quæ verò terrę si no non egent ad fructus suos edendos, hę virtutis suæ repectu ita æstimari non debent, quasi optimæ sint, & per sese bonitatem illam habeant: sed bonitas ilia pro natura aut re naturæ simili censenda est, veluti sunt, qui vinum non bibunt, aut non edunt caseum & similia. Sicut enim hæ naturæ peculiares sunt: ita similes quędam etiam terræ sunt, extra consuetum ordinem cognoscendæ. Pro vero ergo nutrimento cognoscenda est illa aqua, quę herba & gramen est. Quamuis ipsa etiam pluuia ac aquæ aliæ, herba ac gramen sint, ea ratione, vt suo loco dictum est, nempe per medium quoddam. Aqua enim potus est, & carnem aqueam dat, sicut panis carnem, vt sic dicam, panalem efficit. Duplex enim hic caro est: vna de potu, & vna de cibo: & tamen vtraque caro vna est. Sed de medio intellige, quod aqua, quæ iusculum seu offa fit, deinceps carnem aqueam non faciat, sed panalem, suámque pristinam naturam ita perdat. Per hoc medium pluuia quoque gramen fit, quæ alias tantùm aqua est. Sic & cætera elementa suo medio locum dant, & trásmutationi subiiciuntur ita, vt quoduis elementum, quod prædominari debet, cætera in vsus suos impendat. Per has enim delitias præter naturam, terræ fœcunditas curatur & conseruatur: sicut pingui viro sua moles. Sūt autem huiusmodi quoque aquæ incidentes, quæ plus subindè nocent, quàm commodant, quæ pondus scilicet iustum transgrediuntur.

Fimus est sal terrę.

Eleméta sibi inuicem medio sunt.

Sed de crescentibus fontibus discriminis notitia talis tenenda est insuper. Cùm materia vna sit, ex qua fructus omnes crescunt, & iidē tamen dissimiles: de speciebus hîc mentionem nullam faciemus, sed potius differemus de differentia, quæ in qualibet specie est. Et cum omnes species vna sint, licet sub conditione alia, quid de qualibet sciendum & intelligendum sit, explicabimus. Initiò autem præponite vobis exemplum de vino, quod vnum est in vniuerso mundo, vbicunque crescit. Vnica enim forma est ipsius matricis, vnicum nomen, vna & eadem cognitio. Similiter hic etiam de crescente terræ quolibet statuendum est, veluti de melissa, vbi vna forma, vnum eius nomen est, melissa nēpe in omnibus regionibus terrę. Qualis vero differentia vini est, talis etiam melissæ, & tamen vires ac substantia, quæ melissę cognatæ sunt, in ipsa permanent. Differunt tamen secundum accidens magis & minùs, in hoc vel illo. Idem etiam de vino experimini. Id enim tartarum & alia mala dat, sed hoc magis, illud minùs. Hoc si circa vinum accidit, similiter etiam circa herbas, & crescentia terræ omnia pariter eueniet, ad quod attendere Medicum fas est. Hic verò porrò tenendum est discrimen eiusmodi naturæ, quæ semper peculiarem operationem habet, ab vniuersali diuersam. Huius origo à tali est principio. Videtis nempe, nullam in cœlo stellam, eandem cum alia naturam habere, licèt omnes vno splendore, eodem colore, eâdem forma, &c. polleant. Sicut ergo cœlum in tot partes diuisum est; ita pariter distributa est & sphæra. Et licèt vbiuis, quò seritur Melissa, Melissa prodit, diuersitas tamen distributionis est in nomine, dum vna altera fortior, melior, &c. est. Hoc dependet ex illo, quòd, sicut videtis multiplicem in homine carnem esse, sic varij etiam in illa morbi generari, ac oriri possint. Eodem modo & cœlum in tot species distributum est, vt sunt corpus, vt cœlum, vt aqua. Quare commutat etiam hanc naturam in essentiam aliam, & tamen est illa natura. Sic videtis, in omnibus rebus suas diuersitates esse. Sic aqua est aqua, & tamen in singulis fontibus aqua alia est, sicut gradus cuiuslibet euincit, dum in coquendo alius subindè sapor inditur. Similiter & terra non ex vno semine constat, sed ex multis. Et semen quodlibet conditionem ac naturam suam peculiarem retinet. Qualia enim semina, talis & terra. Et qualis matrix, talis etiam natura, ab aliis diuersa. Nec enim vnius sobolis terra mater est, sed plurium. Et sicut diuiduntur genera, ita & species inter se, & quot diuisiones, tot peculiares naturæ ad commutandum cibos & potus. Hæc enim transmutatio facit ad cibos animalium. Quos si edit bufo, mutantur in venenum, si sus, mutantur in carnem bonam. Sic ergo cibus alteratur, peruertitur & commutatur in aliam atque aliam naturam, pro ratione stomachi terræ, sicut ex suo semine emersit. Et hisce traditis, introitum elementi terræ, quantum quidem opus est, iam finiemus, & cætera ad tractatum sequentem differemus.

Materia est omniū vnā, licet diuersorū inter se.

Stellę omnes eędem & non eædem.

Semina terræ multa.

TRACTATVS III.

CÆterùm, quia de terræ nascentibus fontibus tradimus, & omnium primo de Materia, quidnam sit id, quod crescat, docemus: ideò tenendum est, Metalla & mineralia vniuersa, vnicam sui ortus materiam habere. In mataria illa certa differentia inuenitur, ita vt sit alia in elemento Aquæ, alia in elemento Ignis, alia in elemento terræ. Et tamen materia vna est, eáque prima, non solius terræ, sed & cæterorum trium elementorum. Huius diuersitatis eadem est ratio, ac si fingerentur quatuor artifices, qui tractarent lignum vnum, in quatuor tamen partes diremptum. Horum vnus ex ligno facit, aut succendit ignem: alter suum sinit putrescere, tertius ex suo sculpit imaginem. Quartus suum colorat, & pigmentis obducit, vt quidnā verè sit quodlibet, dignosci amplius non

Materia mineralium omnium vna.

non possit. Hi iam finis quatuor sunt, & tamen vnica tantùm prima materia, ex quibus illi resultant. Sicut autem quatuor hæc inter se diuersa sunt, sic quadrifariam etiam in suis crescentibus diuiduntur ipsa elementa.

Naturæ mira vis.

Ex quibus autem causis hæc ita se habeant, Naturæ lumen probè cognoscit nec explicatio vberior hîc tradenda est. Illa enim vsque adeò miræ est potestatis, vt infinita genera ac species, &c. condere possit, inter se adeò diuersa, vt non tam diuersa, ac varia homo verba fingere, ac eloqui sciat, quorum tamen vix vllum alteri simile existit. Sicut ergo Aër in ore liberæ potestatis est: ita libera etiam vis est, ac potestas naturæ in distribuendis rebus.

Materia crescentium, vt inuisibilis & visibilis sit.

Similiter se habet ipsius etiam materia. Quis quæso de materia vocis explicare potest, quo modo oriatur? Id tamen sermone iam expromptо scitur. Vt autem inuisibilis illa est, verba vero intelligibilia, ita & materia crescentium in principio seu ortu inuisibilis est, visibilis tamen in incremento. Res enim omnes, quæ corpora habent, & quæ ex aëre oriuntur, corpora non habentes, similes sunt & vnum. Arbor enim corpus suum habens, aliter censenda non est, quàm vt verbum, quod ab ore pronunciatur, cuius corpus est ipsa significatio. Vtrobique enim principium nihil est, nihil etiam finis, & medium tantum corpus est. Sicut ergo vtrinque principium, & finis nihil sunt: ita vtrinque principium & finis vnum sunt. Et licèt corpus quidem in medio diuidatur: ea tamen causa non est, cur principium ac finis alius in hoc quam illo inquiratur. Principium ergo huiusmodi aquarum tantisper tractandum omittemus, donec ad Ylechum descendamus, vbi ipsius explicatio tradetur. Porrò itaq; sciendum est, terram ab initio potentiâ tali donatam esse, quæ ad finem vsque duret, nec nouo ortu redintegretur. Qualis enim primus fuit, talis & iam est, hoc est, primus se habet, vt verbum ex ore datum. Ita se habet terra. Hinc omni momento virtus sui fructus sequitur. Sciendum ergo, non crassitudinem terræ operari, sed ipsius pondus. Nec enim necessarium est, terram seu agrum, fructus daturum, milliaris vnius crassitiem habere. Nam & viri crassitiem habens, operationes suas perficit. Vt enim ad verbum ex ore proferendum, non requiritur vastitas & magnitudo hominis, cum nani & pusilli æquè efficaciter loquantur: ita similis est ratio, etiam agrorum hortorumque. Nec enim generationes eiusmodi fiunt ex vi multitudinis, aut singulari robore, velut in acie aut militiâ accidit, verum potius ex gratia, quæ nec vim, nec numerum curat, sed corpus tantùm requirit ad ferendum, sicut si quispiam fert tunicam, quod sine corpore nequit. Necessitas itaque hîc quoque idem postulat,

Principiũ & finis nihil, medium est corpus.

Terræ pondus, nõ crassitudo operatur.

Nihil sine instrumentis facit natura.

Præterea euidens ac manifestum est, nullum opus perfici posse, ex seipso, sine auxilio alieno. Sic opifex sui opificij ager est: malleus & incus sunt aratrum & equi: Ignis est perfectio per ista. Simili malleo & natura opus habet ad opera sua edenda. Et malleus alius cudit Rosam, alius Anthos, alius Lauendulam, Malleator huiusmodi est is, qui fabri quoque malleum moderatur. Quem si faber ipse regere sibi videatur quidem, fallitur. Nec enim is plus potestatis, aut rationis ad eiusmodi opera habet, quàm habet ager, manum subducente eo, qui in terra cudit ac operatur. Respectu enim corporis & corporis virium, terra & faber creatura vna sunt. Iste autem faber, qui in terra fabricat, cudit etiam vermes, cudit pisces, &c. Et sicut ingenuus faber exornandi sui operis studio flagrat, opusque adeò insigniter polire & variare prurit, vt spectatoribus omnibus sese oppidò commendet, ita hic etiam faber opera adeò mirabilia & Dedalea facit, vt vt in stuporem vniuersos coniiciat, adeoque ipsas quoque pecudes operum suorum spectabilitate in admirationem abripiat. Hîc enim Philosophus nullus dubitare debet, quin faber iste brutus quoque, vt auibus & piscibus, similem cum homine rationem implantarit ad opera sua cum admiratione aspicienda. Cum ergo spectabilis illa varietas admirationi omnibus sit: quis quæso focum, aut artificium huius fabri, quo sua opera tractet ac perficiat, ostendere possit? Quanto minùs enim solea equi ferrea, quę fabricationi interfuit, imo opus ipsum est, quomodo ab arte facta sit, enarrare ipsa potest: tanto minùs & nobis de istis operibus loqui facile est, ac procliue. Quantum tamen huius ex ipso Naturæ lumine erui potest, in prioribus & sequentibus libris traditur. Itaque porrò de illis in tractatu quarto quomodo scilicet sub aspectum nostrum veniant, edisseremus.

Naturæ fabricãtis mira solertia.

Bruta admirãtur naturæ opera.

Fõtes sexus non agnoscunt.

Nec tamen hîc etiam curiosiùs indagabimus ac describemus crescentium eiusmodi fontium discrimina, quæ imperiti rerum naturalium illis assignant, dum hos mares illos fœminas faciunt. Quantum enim ad complexionem & naturam, discrimen certè, quo vir à fœmina distat, hîc admitti minimè potest. Aliàs enim hanc differentiam in reb. omnibus similiter seruari necessum erit. Præterea fœminæ tantum sunt propter generationem fructus seu sobolis, quod à fontibus crescentibus non requiritur. Nec enim hoc ipsi facere solent: nec isto fine à Deo instituti illi sunt. Nascuntur enim ex seipsis, fœminam agente terra: cæterùm omne mera soboles est. Adde quod sexus istiusmodi nec ab herbis requiratur, vt, quas vos fœmellas vocatis, fœminis: quas mares, viris conueniant. Hoc enim à vero longè abest. Sed nec ipsa natura huiusmodi discrimen intendit. Præterea, si res quidem ita haberet, quis ex certis signis doceret nos, quinam mas, quæ fœmina esset? veluti in tapso, vbi est indicium? Discriminis tamen huius noscendi hæc ratio est, quòd in tapso vis & natura lateat paralyticũ restituendi, & vis iterum alia, paralyticum faciendi. In ipso enim est Mercurius Reuiuus. Natura enim in hoc diuisioni ita studuit, vt tapsum aureum solum donaret vi paralysin sanandi, & contra tapsum pallidum veneno imbuerit, paralysin mouendi. Quòd si verò hæc discrimẽ aliquod viri & fœminæ constituerent, causa iusta foret, cur alterum de altero quereretur. Tam mas quàm fœmina, vtrique vel boni, vel mali esse possunt, ita, vt nullam reprehensionem mereantur. In verbena virtutes tres conditæ sunt, vna, quæ laxat,

Tapsus paralysin & sanat, & ciet ob Mercurium Reuiuum.

Sal Fuscum.

altera quæ constipat, & tertia, quæ in menstruis constringit. Ibi enim sal Fuscum est. Tres hæ virtutes, si in corpore vno laterent, hoc casu natura, ceu inepta, reprehensionem non effugeret. Insuper, si diuersitas illa adesset, necessario adesset omnibus. Quod si omnibus adesset, nemini conduceret. Bonum enim & malum vnum essent, & neutrum commodaret. Natura itaq; diuisionem molita, tres verbenas produxit. Eodem modo agit Natura etiam cum coloribus crescentium. Nisi enim colores distingueret, color nullus præsto esset. Ipsa verò hoc laborat, vt in suâ peculiari parte producat, quicquid in planta est, quâ re se cumprimis spectabilem facit. Seorsim enim lignum prouenit, seorsim folia, seorsim cortex. Idem similiter & circa herbas euenit, vbi in qualibet parte sua vis, sua facultas viget, nec contrarium contrario adhabitat, à quo alterius virtus destruatur, sed illa dissepar antur, & vtrumque priuatum corpus occupat, vt alterum ab altero discernatur. Quod quidem prudentiæ & industriæ Naturæ documentum non leue est.

Cōtraria nō cogit natura.

TRACTATVS X.

Aqua crescens quid sit.

SEd iam vlterius de crescentibus aquis, quid sint differamus. Succus nempe quilibet, in crescente terræ vigens, fons crescens est. Nec enim crescit vt aqua, sed vt corpus, attamen in corpore. Exemplo sit vinum. Id ex ligno crescit, sicut aquæ corporales ex metallis oriuntur & resoluuntur. Hic tamen sine resolutione liberæ, vno ortu proueniunt ex terrâ. Ad hunc modum quilibet liquor, qui in eiusmodi corporibus est, æstimatur, vt sunt liquores ligni, oleum fructuum, & similes alij liquores. Non enim hoc solum, quod potabile est, de censu fontium est, sed & quicquid Medicinæ instar, in morbis pro potu facit. Ideò hæc rectè cognosci, omnino fas est. Cùm ergo nascentes fontes duplices sint: vnus potabilis, velut ex vuis, ex pyris mustum: alter ex herbis succus: scire conuenit vtique, ipsa corpora virtutem per se nullam habere, sed tantùm ipsorum liquores, sicut folliculi vuarum sine vino sunt, eius tamen saporem exhibent. Idem & in cæteris verum est. Cùm ergo corpora nihil sint, sed solus liquor, qui hîc fontis nomine accipitur, idoneus sit, iure de fontibus terræ scribimus, & liquorem eiusmodi fontem nominamus, quoniam aquæ specie operationem suam perficit, adeoque potus est, aquæ omnino comparandus.

Fontes sunt duplices.

Fontis nomine omnis liquor intelligitur.

Itaq; etsi non velut scaturientes fontes ex terra profluant, quid hoc refert, cùm non minùs, quã ex fontibus in sua vasa recipiantur? Id facit quidē, vt eiusmodi fontes & cibus sint ac potus. Sic videtis, pecoribus potũ illum esse cibum. Dum enim vescuntur gramine, liquorem illum bibunt, qui in ipsis liquor iterum fit. Sic ergo cum pecoribus comparatum est, vt omnis ipsorum vrina ex cibis oriatur, non ex potibus. Nec enim plus bibunt, quam natura ipsorum opus habet, ita vt ex potu illo vrina non emergat. Si vero vltra necessitatem bibatur, ex immoderato illo potu vrina fit, eaque præternaturalis. Nec enim ortu illo quo debet, prouenit.

Vrina pecorũ ex cibo ipsorũ est.

Talis ergo natura est, vt in resolutione corpus sustentet, hoc est, corpora omnia in resolutione seruet, & corpori inde quasi nucleum & neruum conferat. Reliquum vrina est aut stercus. Corporis autem ea ratio minimè putanda est, quòd os ossium gratiâ concedatur, aut caro causa carnis ingeratur, corpusque adeò vnum alterius gratiâ intro sumatur, sed potius ossa nutriuntur ex liquoribus seu humoribus ciborum, velut ipsa quoque caro, ac medulla, sanguisque. Oportet ergo omnia resoluta & liquida esse, quæ corpus nutritura sunt, patet hinc, quòd si homo ex rebus omnibus liquidũ extrahere posset, corpori nullo administrato corpore opus futurum sit. Intercidit enim corpus, & in liquorem verti necesse est. Sed & hoc notabitis, videtis, carnem vires suas seu substantiam specie aquæ effundere: reliquum cibi vicem non præstat. Idem similiter in ventriculo accidit. Iam verò iusculum non integrè substantia seu neruus est, sed ipsius superfluum est vrina. Hæc ergo ex cibo, & non ex aqua prouenit.

Liquorib corpus nutritur nō corporibus.

In aqua proprietas est, cuius natura non magis appetens, aut studiosa, quàm calor naturam frigoris appetit. Dabimus exemplum. Vbi calor est, ibi natura requirit refrigerium. Ea autem vsque adeò æquilibris est, vt frigoris plus non appetat, quàm ad exstinguendum ardorem requiritur secundum gradum. Is iam calor, quem corpus assumit, quò abit? Nusquam: Sed natura ipsum consumit, vt nihil amplius supersit. Eadem & Aquæ ratio est, vbi natura plus non assumit, quàm ad temperaturam requiritur, sicut in primo libello ostensum est. Hæc eò dicuntur, vt intelligatis, nascentes fontes, aquas seu liquores, non corpora æstimari, nec illis quicquam huiusmodi attribui debere. Quicquid autem corpori attribuitur, id facit appetitus & delitiæ oris ac oculorum, sub variis formis voluptatem suam captantium. Et appetitus ipse luxuriantis est Naturæ, vltra necessitatem, non secus ac si quis tunicam fimbriatam faceret, nullo alio fine, nisi vt oblectaret se inde, & aliquam voluptatem caperet.

Natura est æquilibris.

Cùm ergo propositum nobis sit, deinceps naturas aquarum considerare ita, vt vinum pro aquâ & sumi & nominari debeat, sequitur, omniũ primò de ipsorum corpore differendum esse hoc modo. Crescentium terræ tria, prima sunt aqua, & per Archeũ fiunt lignũ, gramen, &c. & si quæ crescentia sunt alia. Iam verò certum est, ex aquâ fieri lignum. Qualis enim transmutatio in metallis, & fructibus: talis etiam hîc. Porrò illorum ea conditio est, vt reconuerti possint in naturam Aquæ, qualis fuerunt, quod suo tēpore modoque fit, veluti cuiuslibet rei natura fert. Hoc tempus se habet pro ratione specierum, diuersimodè. Similiter & tempus non vnius modi est, sed infinitorum. Sic videtis tempus fructus, ex floris thymi, quotannis in vere esse: cum econtra tempus floris croci in autumno fit. Sic quouis totius anni solaris puncto, noui floris tempus est.

Aqua fit lignum, &c & hoc in aqua.

Transmutationis tempus infinitũ.

Id hoc pacto intelligi oportet. Si fieri posset, vt hora vna in 100000. minutias diuideretur: totidem etiam florum siue specierum ver esset. Quot

Temporis momenta diuersa.

diuersorum generatorũ causa. Quot ergo puncta vel momenta, tot flores siue genera sub Sole. Ita enim distributum tempus est, vt sine fructu momentum nullum transeat. Imò punctum quoduis vel minimum conuenientem suam vim ac facultatem exerit, ante quod temporis momentum perfectio nulla est. Iam verò tempus modis multis intelligi potest. Vnum enim est, de quali iam diximus, ita se habens, vt semen (al. æstatem) compleat, eique incrementum præstet. Postea sequitur aliud, ab illo incipiens, tempus nempe messis, hoc est, vsque ad exaltationem floris, estque distributio vtriusque multitudinis secundum numerum. Quod enim tempus vnum fert, idem fert etiam alterum. Vnum enim alterum sequitur, & tempora huiusmodi sunt in omnibus crescentibus. Teneatis ergo tempora huiusmodi esse crescentia ipsa, & ipsorum matres. Quid autem sint, & quomodo se habeant, id docetur, vbi de Ylech traditur.

Tempora sunt matres crescentium.

Iam cùm prædicta tempora, in tot puncta distributa sint, sciendum est, ipsorum annos quoque varios & diuersos esse, nec vnam omnium annorum rationem intelligi debere. Is enim annus vnus est, qui à suo initio excurrit, vsq;ad exultationem. Huiusmodi anni multiplices sunt. Alius enim est dimidia æstas, vt rosarum, alius integra, vt croci, alius integer annus, vt tritici, alius triennium, vt iuniperi, &c. Et sic de cæteris omnibus statuendum est. Nec annus huiusmodi secundum est. Nec annus huiusmodi secundum consuetum nostrorum annorum modum numeratur. De minutiis ergo siue punctis, de quib. loquimur, ita statuendum est, quod secundum nostri numeri annum intelligi minimè debeant, sed potius ita accipi velim quasi scil. singulis minutiis seu pũctis nouis nouum generatum oriatur citra intermissioné, vsq;ad consummationem mundi. Porrò autem huiusmodi generata intelligenda sunt, quæ intra terram, nõ supra illã consistunt. Sicut enim tempora duo iudicamus, ita sciendum est, nos de priori loqui, quod intra terram decurrit, siue æstas sit, siue hyems.

Annorũ multiplicitas, vt accipienda.

Ergo, vt repetamus, prædicta operatio intra terram fit, cum æstiuo, tum hyberno tempore. Quæ hyberno tempore intra terram fit, ea tẽpus suum supra terram in æstate attingit, idq; duplicatum, aut aliter multò auctiùs, hoc est, in vno puncto tempora 20. vel 1000. sunt. Non autem simpliciter etiam in terra, vbi operatio successiuè fit. Isto enim tempore natura potentiam suam subtilitatemq; ac magisterium exercet, postea etiam in protrudendo in aërem vsq;ad tempus exaltationis. Tempus illud solum vim crescentem habet, quam Deus non destinauit, sed accidentibus temporis externi reliquit. Quod enim ver vel æstatem aliam aliâ maturiorem videris: id à tempore potente. Hoc enim intra terram est, quod neque nix, neque grando, neque calor, neque pluuia infringit, suspendit aut præcipitat, sed id suum ordinem seruat, nec magis impeditur, quàm Solis cursus interrumpitur. De fontibus ergo crescentibus tenendum est, quomodo secundum tempus diuidantur, & in vnum tempus, velut in tempus crescens ac perfectionem incidant.

Tẽpora crescentium, vt sese habeant.

Temporũ crescentium, quæ differentia.

Quo verò modo crescentes fontes oriantur, id iam antè indicatum est. Ad quam cognitionem si quæ alia requirentur, in descriptione Ylech definientur, vbi rerum omnium ortus describetur. Huc quod facit iam, sciendum est, aquam mucillaginosam, & totam viscosam esse, atq; ex mucillaginosâ substantia conuerti in corpus. Mutatur à primo in rotunditatem. Postea forma & colore insignitur. Denique externo tempori committitur, à quo ad finem suum producitur. Iam verò ante incrementi finem nulla vel vis vel virtus adest. Ideoque incrementi tempus rebus omnibus perfectionem dat. Sicut enim domus domus non est, priùs quàm necessaria omnia acceperit, aut olla olla non est, antequam excoquatur: sic nec hîc ante iustum tempus perfectio præsto est. Et licèt virtus quidem omnis ab externo tempore conferatur, internum tamen tempus per externam perfici necesse est. Vt enim videtis, lutum est olla, & quicquid ad ollam requiritur, & tamen olla nondum dici potest, nisi externum tempus, homo accedat, & ex luto ollam faciat. Is enim & horam & tempus externum complet. Ista completa interni temporis perfectio est.

Finis rerum virtus & perfectio.

Facto itaque, vt diximus, cremento, si tempus corpus compleuit: tunc secunda cretio incipit, hoc est, aqua in naturam ac essentiam suã abit. Nam in omnibus crescentibus primò corpus nasci oportet: postea generatio aquæ sequitur, illius nimirum, propter quam corpus præsto est. Adeoq; in crescendo ista duo se separant. Sic nimirum & lignum viride, quod nondum maturum est, & generatione eiusmodi liquoré suum, non qualem debet, reddit, sed tantũ simile quid ei, cuius gratia est, non genuinum præstat. Aquæ enim multiplices sunt: vel specie olei, veluti ex seminibus, vel formâ liquoris, ceu ex ligno: vel modo aquæ, tanquã ex herbis. Terræ enĩ proprietas est, vt formâ ac specie huiusmodi aquas suas proferat, non tamen sine talibus corporibus. Corpora itaq; ipsa minimè spectanda sunt, sed id, quod ex corporibus secernitur. Hoc nimirum id est, in quo natura iubilat seu effertur. Hinc liquet, aquas ipsas indagari debere, non corpora. Ipsum enim corpus plùs non confert, quàm domus confert homini, nempe receptum. Illa sine homine nihil prodest, sed inanis stat. Ac sicut dominus domus vsui ac vtilitati aliis est, non domus, sic idem hic quoque de aquis & corporibus sentiendum est.

Aquæ formæ variæ.

Sed vlteriùs tenendum est, gustum hâc ratione generari. Elementi terræ aquæ omnes gustu carent. Ac eadem omnino aqua est, quæ vitem, quæ melissam, quæ quercũm, quæ violam ingreditur. Gustum verò contrahit hoc modo. Exemplum autem huius à rebus obuiis & notis depromere non possumus. Exemplum enim naturale (veluti si quis aquæ gustum acetosum conferat infuso aceto, aut dulcem, permixto sacchato) huc non facit. In terra siquidem gustus à gustu alio nullo conciliatur, veluti diximus. Apud nos autem gustus à re alia mutatur & peruertitur. Patet itaq; per eiusmodi exemplum probari nihil posse. Etsi verò constet, multis reb. gustum conciliari citra alterius additamentum: tamen is antea rebus illis inest. Sic in vitriolo natura est, acetositatem omnem excedés, & dulcedo,

Aqua per se gustus expers.

Gustus aquis vnde indatur.

Vitriolũ acetosissimum & dulcissimum.

cedo, dulcedinem omnem vincens. Idem verò in natura eodem modo se non habet. Sicut enim in omnibus rebus nihil est ad initium faciens, ita hîc quoque. Quod si tamen omnino per exemplum dandum aut declarandum est initium, opus est, id fieri per os, quod iubet quendam, rem aliquam confectam dare: aut quando aliquis verbis fugatur. Illa verba sicut sine corpore fugientem fugant: ita gustus quoque ex vi simili confertur.

Porrò cùm videatis, totum multiplex esse, hoc est, non vnum tantũ esse totũ, sed plura: rem ita attendetis. Elementum quodlibet totum est seu integrum. Iam quod integrũ est, in eo est omnis odor, omnis gustus, omnis color, &c. Ex hoc sequitur, vim gustus in elemento terrę integram existere, qualis inesse debet. Quod verò diuersitatem in hisce facere videtur, veluti si Antimonium præferatur (al. comparetur) Valerianæ, id gradus vnus, hoc est, genus vnum est: diuersitas tamen est in his, quæ elementorum peculiares naturæ sunt. Sic ergo alia est natura in his, ac est in Microcosmo, in quo ipse etiã gustus omnes sunt, licèt non manifestè, sed abditè, instar colorum. In terra omnia manifestè sunt. In ipsa enim natura gustus omnes diuisit & à se inuicem separauit, ita, vt omnes gradus dulcedinis, amaritudinis, aciditatis, &c. præsto sint. Ita videtis, Lazúrium in centum gradus distribui: & tamen nedum omnes inuenti sunt. Quod quidẽ non de solo Lazurio verũ est, verùm etiam de albo, nigro, &c. Omnes enim colores, siue permixti, siue impermixti, suos gradus habent. Nemo tamen profiteri ausit, fuliginem ac carbonem, aut cinnabarim ac miniũ in vno eodemque gradu consistere. Vt ergo hæc, quæ vno eodemque nomine comprehenduntur, sibi inuicem similia non sunt: sic multò plures etiam colores alij sunt, aut nigri, aut rubri, quorũ discrimen non attenditur, & tamẽ certum est: adeò vt vltra centum gradus nigredinis, &c. numerentur. Ad eundem modum totidem sunt etiam dulcedines, totidem acetositates, & gustus alij, sibi inuicem minimè similes. Et hanc discretionem natura adhibuit in hoc præcipuè elemento, non item in elementis aliis.

Elementũ quodquis integrum est.

Lazurii colores nondum omnes noti.

Videtis enim in elemento ignis gustum separatum nullũ, sed omnia vnius essentiæ esse, hoc est, pluuia est aqua, velut & similia alia, ab elemento ignis prodeuntia. Porrò, etsi quidem pluuia nec amara nec dulcis sit: amara tamẽ ac dulcis est in mixtione, quod separatio manifestat. Hæc autem in elemento terræ à se inuicem separata sunt: hoc est, elementum aquæ in Antimonio plures, quàm decem, dulcedines habet, quod per institutam separationem innotescit. Eas terra in tot partes diuisas continet, ac ita constitutas, vt ibi quælibet seorsim sit, quæ in aliis permixta iacet. Quod Medico quidem sedulò obseruandum est, vt sciat, quasnam virtutes aut in separatis aut in permixtis quærere debeat. Decem enim dulcedines Antimonij, decem virtutes præstant, quas terra in decem herbas diuisas habet, quæ iunctim in vno Antimonio latent. Et sine huius distributionis cognitione Medicus nullus ad solidum Medicinæ fundamentum penetrare potest. Et gustum talem omnino esse oportet, ac à natura dari, vt quæ in hominis seu Microcosmi commodum ac vsum creata est. Est etiam Microcosmus, minor mundus, hac ratione. Quod enim mundus profert, id homo, quasi suum consumit. Et homo non minùs, quàm mundus maior in multas partes diuisus est. Partes ergo iungi oportet, vt vnum subinde alteri comparetur & assimiletur.

Gustus in solo elem. terrę separatus.

Antimoniũ vltra decẽ dulcedines habet.

Homo Microcosmus.

Quod si verò corpus fortassis non omnibus opus habeat, adeoque superfluum quid, cuius nullus vsus sit, crescat (veluti quis obiicere posset, quid facit vrtica: quid confert arum? Cum ex mille hominib. vix vnicus eius vsum desideret.) Hîc respondemus, Deum tot species, quot diximus, easque vniuersas solius hominis gratiâ condidisse. Proximum ergo est, vt sciatur quomodo vniuersa homini vsui sint. Notum est, tot in homine partes esse, quot sunt in elementis, Hæ autem partes solæ, ac per se, sine cæteris subsistere possunt: sed semper vna alij, ex constitutione diuinâ, subuenire debet. Hoc quamdiu fit, homo sanus est, & longæuæ vitæ, eamque ætatem assequitur, quam ex vsu istorum Adam & cæteri attigerunt. Quod si autem partes istæ contemnantur & abiiciantur, corpus nostrum deseritur. Hinc morbi & ægritudines eius, adeoque mors ante tempus iustum incumbunt. Nec enim à quoquam id ita statuendum est temerè, quod citra eiusmodi partes corpus à Deo perfectum ita creatum sit, vt nulla medicina opus habeat: sed potius ita sentiendum est, generata eo fine à Deo producta esse, vt hominis partes conseruent, veluti de longa vitâ demonstratur. Sicut enim cibo potuque is nunquam adeò carere potest, quin illis quotidie vtatur: ita nec vllo tempore Medicina carere idem potest. Quoniam ergo Medicina cibusque simul ex vnâ matre, eademq; terra enascuntur: simul etiam homini offerri debent, pro alimento, & morborum medicamento. Sicut enim inopia cibi morbos gignit: ita etiam neglectus Medicinæ ægritudinum causa fit. Hâc ergo regula non obseruata, morbos certos in corporis partibus aliquibus oboriri, omnino necesse est. Et vult Deus nos sedulò quidem agnoscere, quòd sine iugi ac quotidiana gratia auxilioque nihili simus. Et sicut sine Solis lumine nihil videmus: ita sine illa gratiâ nihil valemus: sed nisi, vt ita dicam, quotidie corporemur, singulis horis in morbos & abbreuiationem vitæ præcipites ruemus, quæ continet annum diuturni fructus, id est, vsque ad consummationem temporis termini.

Hominis causa species omnes creatæ.

Lõgæuitas vnde.

Corpus sine cibo ac medicina non durat.

Cibus ac medicina cur vna crescant.

Iam verò, cùm tantum momenti in cognitione istarum rerum, quibus corpus conseruatur, positum sit: opus omnino est, medicinam accuratiore quidem, quam hactenus factum est, studio cognosci & addisci. Est enim in terra virtus laxatiua, velut & virtus confortatiua, & consolidatiua, & diaphoretica, & maturatiua, & similes plurimæ. Harum vniuersarum finis est, vt in corporis vsum cedant, & aduersus incumbentes illi morbos auxilio sint. Cùm enim corpus fragile & corruptibile creatum sit, suis omnino præseruatiuis opus habet. Hîc ergo primùm notate, tot malis, corporis membra tentari, quot

Hominis gratia omnia facta.

Corpus hominis fragile est.

Morbi vt curando.

quot arcanis natura pollet. Quot enim arcana, tot morbi. Verum ergo Medicinæ fundamentum hîc positum est, vt morbus quilibet ex formâ specificâ, non ex arte compositionis curetur. Quæuis enim compositio est veræ artis confusio. Et oculos quidem ad opifices alios conuertite, ac, quod ipsis commodet, aut in quo artificium ipsorum consistat, attendite. Sic bractearius bracteas ex solo ferro, figulus ollam ex solo luto conficit. Sicut ergo huiusmodi ex forma specifica proueniunt, ac producuntur: sic idem etiam in medicina obseruatu necessarium est. Quòd si quis ad bracteam cudendam medium aliquod, nempe ferrum & cuprum simul mixta assumere vellet: finem suum ægrè impetraret.

Specifica remedia quæ sint. Medicor. reprehens.

Sunt ergo in Medicina specifica eiusmodi, quæ morbum tollunt, sicut aqua ignem. Si quis enim aliter, quàm aquam affundendo ignem exstinguere satagat: is ignem victorem faciet & inextinguibilem, donec per seipsum deflagret. Hinc constat, Theoricam Medicorum ex nullâ natura, instar vagorum spirituum erutam & confictam esse. Cuius inuentores si naturam nouissent in sua potentia, recipe suum vtique haud inuiti abiecissent. Cùm ergo citra naturam Theorica illa constituatur: ipsius naturæ secreta quoque ac magnalia obliterari necesse est, & mendacia eiusmodi quidem naturam ipsam, quæ merè veritas est, pensare nunquam queunt. Quicquid ergo de natura disci & cognosci potest debetque, hoc est, vt nimirum quodlibet simplex in sua arcanitate (ita loquor) & corpus secundum suum morbum intelligatur: sic vtrinque par numerus emerget. Cum natura enim ita comparatum est, vt arma ac hastas plures non cudat, quàm quot sibi obiectos hostes nouit: hoc est, plura non profert remedia, quàm morbi sunt: nec morbi sunt plures, quàm remedia seu arcana. Nec compositio hîc requiritur, sed recta inuasio & porrectio. Quæ autem arcanorum ortus ratio sit, in Yliado explicatur. De ipsis hîc obiter indicauimus, quantum quidem ad crescentium fontium cognitionem requiritur.

Quot morbi, tot remedia: & côtra.

Congelatio vnde & vbi.

Fructus ergo terræ in qua forma ex terra prodeunt, in ea ebrietas ac gustus, &c. Hoc si fieri debet, opus est vt producatur per formam & corpus aliud, quàm terra sit. Sequitur ergo, fieri id debere per tria elementa cætera. Quanquam genuina virtus ex terra oriatur, hoc modo. Virtus congelationis est in elemento terræ, & corpus non habet, vt nec partem ex elemento terræ. Corpus autem est terra, & in formam aliam transmutatur vertiturque in arborem, ad quam facit seu quadrat, hoc est, Anatomiam vnam in omnibus naturæ generibus seruat. Vt, coralli sunt Arcana in siphita. Iã Anatomia coralli & Anatomia siphitæ arbor vna, vna forma est, non autem vnum corpus. Idem similiter de generatis omnibus statuendum est, vt Anatomia secundum formam similiter instituatur. Iam ergo natura arma, quæ morbo conueniant, arripit, ac militis ingenio moreque pugnat, qui, prout ab hoste inuaditur, ita ei resistit & obluctatur. Non enim aliter ipsa quoque natura facit. Quam dexteritatem eius velim calleant Medici, qui artem suam tantopere venditant. Hic enim theorica agnoscit Anatomiam, & Anatomia est theorica Medicorum (non Theorica vestra) Non enim de Anatomia Italorum, hoc est, cadauerum hic loquimur.

Coralli arcanum siphitæ.

Naturæ & militis comparatio.

Cùm ergo forma emergat secundum formam & arborem morbi: idem deinceps similiter etiam de generatione statuendum est: opus itaq; suũ si natura cudit, crassius id primò facit. Ita nullũ sub Sole videtis opificiũ, quod solũ per se, sine ope aliorũ opus suũ perficiat & expoliat. Sic aurifex sine carbonario nullus est: sic carbonarius nullus sine fabro propter securim, &c. Ita & terra suo certo & requisito artifice seu magistro opus habet. Opus habet gemmario, qui naturæ opera poliat, & conspicua reddat. Id impetrat à duobus externis elementis, aëre nimirum & igne. Aër est is, qui nutrit. Quamprimùm enim semen terram egreditur, continuò vescitur aëre, & eo, quod aër offert. Iam in aëre tam varia sunt alimenta, quàm varia sunt homini super terram. Et licèt aër quidem corpus vnum simplexque appareat, simplex tamen non est: sed quot species sunt generatorum, tot cibi etiam sunt in aëre. Hoc modo nutriuntur herbæ, quælibet pro conditione suâ. Sicut enim suum in cibis discrimen seruant homo, sus, & pecora alia: sic idem solent etiam herbæ. Quæ quod ex terrâ sumunt alimenti vice ad incrementum ipsarum corporis facit, sicut natura terrenorum requirit.

Artifex artifice eget.

Aer simplex non est.

Itaque porrò tenete, elementum ignis, hoc est, cœlum cum suis Astris, illa assumpta coquere & digerere. Coctionis huius hæc est ratio. Primò, nisi elementum ignis esset, hoc est, cœlum cum suo calore, crescentia vniuersa cruda manerent, nec vnquam maturescerent. Quod si enim dies esset sine Sole, Solque nullus, hoc est, nullus de cœlo calor deflueret, & tamen dies ac nox esset, & temporis æqualitas glisceret: crescentia quidẽ vniuersa nihilominùs crescerent siue prodirent. Sed tamen bona minimè forent, hoc est, nunquam clarificarentur. Vua instar prunorum essent. Sol ergo est, qui crassitiem & cruditatem illam clarificat, & immaturum maturum facit. Sic enim bractearius thoracem polit: sic Sol crescentium poliendorum artifex est. Vbi notare debetis, generandi seu crescendi vim à terra, non Sole dependere. Sol tamen est is, qui clarificat. Reliqua tempus confert, sicut in prægressis capitibus diximus. Vis ista clarificandi in Sole est multiplex, non vnius modi, quasi clarificatio à lumine siue splendore emergeret: verùm contra, quoties generatum aliud, toties peculiare lumen, hoc est, nouus magister aut artifex. Peculiare enim suum lumen vinum habet, nec illud, quod habent Ribes. Sic lumen aliud habent Acatia, aliud Berberis: similiter aliud Auena, aliud Triticum. Nec, quia Sol vnus, vnica ob id tantùm vis aut potentia est: sed in vno eodemque Sole tot virtutes sunt, quot sunt generata. Sol ergo maturandorum & excoquendorum crescentium vim habet, quæ aliàs cruda & crassa manerent. Hoc exemplo crescentes

Cœlum crescẽtia coquit.

Sol cruda coquit, à terræ vi progenita.

Lumen peculiare est cuilibet crescenti.

quoque fontes modis multis diuiduntur. Vinum enim infiniti generis ex terrâ prouenit. Vbi attendendum est, quàm subtiliter gradus cognoscendi sint. Si enim solum vinum in mille ad minimum partes diuidendum sit: ex hoc iam liquet, quàm subtiliter id fiat. Idem de gradibus bonitatis quoque in rebus omnibus æstimate, nec per scalas tantùm quatuor transilite. Saltu longè cordatiore opus erit. Gradus huiusmodi ipsa terra & quatuor elementa non dant: sed de numero æquali agitur, hoc est, qui numerum Astrorum nouit, is numerum etiam generatorum tenet. Hinc enim gradus & variæ conditiones rerum emergunt, non quidem quod stellæ numerum compleant, aut quod stellæ potentes sint ad terræ fructus producendos: Sed terra non minùs potens est ac cœlum, per se. Sicut enim stellis cœlum vacuum non est: ita nec inanis terra est. Et tellus seu fundus duplex est, quorum vterque suum gramen habet, ne sterilescat. Et ista vis, illa magnalia elementorum sunt. Quorum qui vnum nouit, is nouit itidem & cætera, ipsis similia. Et qui causam tenet, cur hoc in ligno, illud in herbis sit, & cur istud diuersum sit ab illo, is verum anatomiæ fundamentum intelligit, in quo nos finimus. Si qui hîc processum expeditiorem expectant, hi quærant illum in Yliado. Quas enim virtutes hîc non describimus: eæ in lib. 4. Archidoxis explicabuntur, velut & in aliis passim de natura edendis scriptis supplebuntur. Hic enim introitus & initium constituitur. Et quem hîc finem facimus, initium est paragraphorum in paramira. Hoc libro aquas tantùm naturales describemus secundum ipsarum ortum, essentias & proprietates. Non quidem, quod expresè hîc arcana enumerare satagamus (id enim Archidoxicum est) aut quod tria prima secundum textus ordinem explicemus (quod Yliadum est) sed quod ad sensum libri nostri Yliadici hæc quoque hoc loco dicta intelligi velimus. Ibi enim vniuersale, hic particulare tractatur. Eodem modo & quę de virtutibus hîc dicuntur, accipienda sunt. Ex his itaque intelligere debetis, quidnam elementa operentur, aut quo modo cognosci debeant, & quâ ratione corporib. nostris accommodentur. Post ea ergo dicta explicataque quartum hunc librum de natnralibùs aquis concludimus, vobisque vnum ex altero discendum & colligendum relinquimus.

Astrorū numerus numerū dat generatorum. Terra nō minus efficax cœlo.

LECTORI.

Sequentis quinti libri tractatus primus & secundus omnino mutili sunt. Ipsum enim autographum ad manus non fuit, ac in cæteris manuscriptis præter hæc nihil inuentum est. Tertius autem tractatus integer est.

DE NATVRALIBVS AQVIS LIBER QVINTVS THEOPHRASTI HOHENHEMII.

De Aquis cadentibus.

TRACTATVS I.

ADcomplendum institutum nostrum de aquis naturalibus, superest, vt etiam librum de aquis cadentibus pertexamus. Et initiò quidem sciendum est, quid casus aquarum sit, post nomen nempè aquarum aliarum in prioribus libris explicatum. Illarum ergo tractatus hîc ortum explicat. Cadendo enim ad nos perueniunt, vt sunt pluuiæ. Per has definiuntur aquæ elementi ignis. Quicquid enim eleuatum supra globum & aërem super nos cadit, ab elemento ignis est. Ex cuius impressionibus ipsa quoque pluuia est: cuius hîc mentionem nullam facimus, quia à nullis aquis naturalibùs postulari potest. In principio autem huius libelli tenendum est, quòd hîc describamus aquas cadentes ex igne duobus modis.

Aq. cadentes quid.

(Defectus hoc loco est aliquot linearum.)

In descriptione hâc notate diuisionem, quomodo mortalia elementa in quatuor distribuantur. Ea pòst iterum in ordines binos diuiduntur, hoc est, in partem globi, quæ est terra & aqua, quæ globum vnum constituunt. Iam verò aër quoque & ignis globus vnus sunt, à priore diuersus. Et hæc sphæra tota est. Præterea sicut elementum quodlibet seorsim iacet in suo corpore: ita seorsim est aër, postea ignis, extra aërem. Et sicut aër extra globum consistit: ita ignis situs est extra aërem. Præter hæc omnia diuisio adhuc alia est, ex quâ procedit operatio ex terra, ex aqua, ex aëre, ex igne. Ea diuisio fit in duo, hoc est, in corpus & in crescens. Corpus est, ex quo crescens procedit. Crescens est id, quod partem alteram in elemento constituit. Sic duæ partes sunt in elemento quolibet.

Sphæræ & elemétorum diuisio.

(Deficiunt aliquot lineæ.)

Porrò ergo scitote, &c. distributionem corporum, &c. in aquam & in ipsius metallum, seu minerale. Quicquid enim ex elemento aëris oritur, id minerale est. Eodem modo & quod ex terra generatur, vocatur (.......) ex aëre vocatur Manna: ex igne, vocatur cadus aut impressio, & similiter. Notate hîc etiam, sicut antea diximus de duobus cæteris elementis, quòd nimirum ex corpore fructus proueniant. Fructus enim est natura ex quatuor elementis: hoc est, quælibet res, ex terra proueniens, fructus est. Idem processus etiam in naturalibus aquis ignis seruatur, ademq; hæc descriptio cæteris quoq; accommodatur. Et quod vni decedit, in altero completur. Palmarium itaq; in hoc libro hoc est, vt corpus ignis, quidnam sit, probè cognoscatur. Quanquam totius corporis descriptioné aliter non aggrediamur, nisi quatenus ad cadétes aquas nobis commodum est. Cætera quæ desunt, in Meteoricis, &c. Fructuum 4. elementorum traduntur. Vbi iterum quæ deficiunt, hinc sarciri possunt.

Minerale quid. Manna quid. Cadus quid.

Fructus quid.

Corpus, ex quo stellæ crescunt, res est impalpabilis, & tamen integræ formæ (al. coloris) stellæ, quæ ex illo crescunt, sunt à primo Ylech. Suū tamen elementum ex dicto cœlo subindè assumunt. Id nimirum corpus est, quod ibi, instar liquoris terræ in elemento terrę situm est. Hinc sequitur, stellas ipsas ex isto corpore alimentum quærere. Nam quia ita.

Stellarū corpus quale.

Stellæ vnde alantur.

(Defectus vnius lineæ.)

Sciendum itaq; est, corpus (firmamenti) extrinsecus supra stellas esse inuisibile, & tamen impalpabili

impalpabili ratione ac modo Smaragdino, vltra diaphanum tinctum. In corpore isto liquor est, stellas sustentans, hoc est ex liquore illo nascuntur pluuiæ, velut ex liquore mellis. Quod vt in terra est: & in terram cadit: ita hîc quoque. In hoc enim corpore istiusmodi rerum semen conditum est, vnde in illo generantur (...) pluuia, nix, pruina & similia. Hinc sequitur, in corpore ignis operationem non minùs esse, ac in elemento aquæ, vbi coagulatio nulla fit, sed extra elementum potiùs, dum scil. in aliud corpus imprimitur, in quo operatio perficitur. Et cibus ita in stellas egreditur, sicut pluuia in terram cadit, stella quauis suam proprietatem trahente, impermixtim. Ea siquidem huius loci natura est, vt stellæ vel sublimes vel humiles stent, non secus ac fructus in arboribus.

Stellę in cœlo sitę sicut fructus in arbore.

Hoc enim modo statuendum est de eo, quod corpus stellarum in firmamento sustinet, per quod Sol operatur, quod est Iris. Stella enim quælibet suum simile & familiare attrahit, sicut de terra dictum est, Scitote ergo, stellas seu astra locum esse pluuiarum. Corpus sunt pluuiarum semina: pluuiæ fructus. Ita semen prodit ex corporib. Vlterius ergo pluuiarum arbores ita, vt dictum est, cognosci debent, quænam scil. ad ipsas requirantur. Quantum autem ad formam genuinam propositarum aquarum cadentium attinet: ipsa hac conclusione definietur, quòd nempe ex corpore ignis stellæ velut arbores oriantur, & ex corpore stellisque pluuia generetur, sicut deinceps dicetur.

Stellarũ ortus qualis.

Sed deinceps & hoc sciendum est, quænam pluuiarum materia sit. Est autem sal ignis, permixtione alienà carens: estq; sal, quod in illam formam resoluitur, sicut deinceps dicetur. Quà ratione ex semine nascitur lignum aut ex aquà lapis: sic ab eadem vi sal quoque suum incrementum habet. Vis ergo in pluuia est, quæ lapides indurare potest. Virtus enim congelationis omnis ex sale prouenit, atq; per sal dominatur. Et licet fieri quidem possit, vt per pluuias metalla & alia generentur: id tamen ex tribus primis ignis pendet, veluti in Meteorica comprehenditur. Ibi enim operationes omnes sunt, velut in elementis cæteris. Ac operationis quidẽ modus per pluuiam manifestatur, multa nempe in stellis relinqui, quæ non deciderunt: imo saxa omnia in mari de cœlo cadunt, &c. quorum coagulatio in mari fit. Ex simili causa generantur etiam ranæ, vermes, & similia veluti vermium terrestrium ortus docet. Ex pluuiâ enim & per pluuiam generatio talis non minùs fieri potest, quàm ex terrâ. Quæ tamen, cùm à proposito nostro aliena sint, in libros Meteororum reiicimus.

Pluuiæ materia Sal.

Pluuia lapides indurare potest.

Saxa vermes de cœlo.

Quodlibet enim corpus, quod ex terra cõstat, ex duabus partibus componitur, hoc est, ex quatuor elementis in duos ordines distributis, ita, vt homo, pecora, crescentia &c. ex vna parte duo elementa habeant, ex altera itidem duo. Primæ partis ea est ratio. Quicquid corporis habet homo, id habet à terra. Quicquid habet animi, id ab altero elemẽto, ignis scil. sortitur. Terra aquã in complexu suo gerit. Ita ignis cõplectitur aërem. Hoc modo corpora omnia conduntur, & ex terra crescunt, animus autẽ ex igne emergit.

Corpus hominis ex terra est: animus ex igne.

Cùm itaque corpus ex terra oriatur, & inane sit: animus autem ex igne & ipse vacuus: duo ista constituunt hominem, constituunt etiam crescentia, & cætera. Terra quidem corpus largitur, sed non animam. Supernè ergo processus totidem sunt, quot infernè. Processus sunt, vtrinque scil. æquales operationes & species, ita, vt corpus per elementa superna compleatur. Vtriusque autem semen in vno est, nec vni elemento seorsim assignatur, quantum ad corpus aut elementum attinet. De seminib. illis in omnib. aqueis elementis loquimur, sed tamen semper cum reseruatione aliqua.

Sed post hæc omnia id tenete, quo modo corpus & animus ortum suum ab vtrisq; elementis sumunt: ita cùm homo tum crescentia ad illa suscipienda compelluntur, veluti de Meteoris, & seminibus animorum pleniùs traditur.

(Deficiunt quædam.)

sicut duo elementa, aqua & terra, producunt, corpus hominis est. Quantum verò animam cùm hominis tum brutorum & similium attinet, ex duobus supernis est. Meteoricum ergo id de generatione animi, quæ summa est ex omnibus superiorum elementorũ impressionibus, hominibus probè cognitũ esse oportet. Et hæc omnia pro exẽplo adducimus, ex quo cognoscatur coniunctio, quæ inferius per superius perficit, vt sciatis, necessarium esse, pluuias & similia oriri, quia crescentia in rebus omnibus sunt, nec vllum corpus inane est.

De hisce omnibus autem tenete, qua ex vi & causa, pluuiæ aut arborum Impressiones oriantur. Quas nos quidem de aliquibus causas depromimus, eæ ad corpus solum referuntur. Initio ergo hoc intelligendum est.

Reliqua non habentur.

Sequitur Tractatus tertius, libri Quinti, qui est integer.

TRACTATVS III.

GEnerata ergo prædicto modo nube, tot resolutionis genera accidunt, quot fumi sunt in omni terrâ. Quæ enim differentia rerum omnium fumi est, eadem & nubium est in sua natura. Quanquàm fumi etiam in hoc differant, quod vel resoluantur, vel non resoluantur. Nam in elemento aquę fumus nullus resoluitur. In elemento terræ alius resoluitur, alius minimè. Aliqui enim sunt sicci, aliqui aquei. Tales sunt etiam fumi ignis in elemento. Sicut enim videtis, fructus terræ aquam esse: ita nubes etiam instar herbarum aqua sunt. Iam, vt homo herbas in aqua redigit, ita elementum ignis nubes in aquas reducit. Et sicut sol nonnullas aquas extrahit: ita similis operatio etiam in nubibus fieri potest.

Fumi vt differãt.

Non ergo à solis nubibus pluuia oritur, sed etiam ex herbis, vi solis, licet inuisibiliter. Nam quod sol attrahit, id vanescit more aëris ex ore efflati. Sic quod ex vi solis oritur, illud dissparet, & tamen in fundum suum recidit, sine sensu, ita vt visibilis nulla pluuia cadat, & tamen terram contingat. Nec tamen ros est. Similis ratio fumi. Is in aëre disparet, non quòd à vastitate dispellatur, cùm suam metam teneat, sed quòd consumatur, sicut ignis consumit lignum. Eodem modo ipsum consumit aer,

Pluuia multiplex.

aër, & pluuia tamen est, in suum interitum ruens. Quin & pluuias suas aër fundit dando rorem, tronum, tereniabin, &c. Quodlibet ergo elementum in suis fructibus se ita habet, vt per resolutionem suam pluuia fiat, nec pluuia tamen vocetur, idque hâc ratione. Tenendum est, aquas, quas hîc describimus, omnes non aliter, ac pro pluuiis accipiendas esse. Vbi etsi ipsa quidem nomina euariant, id offendere naturalem non debet adeò, quin potius rectà ad noscendã naturam, ortum & causas sese conferat.

Cæterùm si hoc modo fontes sui elementi pluuia sunt, inque riuos confluunt: cœli quoque riuus similiter guttatim in terram defluit. Is enim ordo propter necessitatem est, ac generationis suæ processum peculiarem habet. Sicut enim elementum quoduis peculiarem suam naturam habet, ita & hoc. Pluuia ergo aqua nihil est nisi aqua, per philosophiam non aliter ac aquæ aliæ cognoscenda, nihil obstante, vel forma, vel ortu, quæ naturæ potius adscribantur. Et natura proprietasque pluuiæ eadem est, nec minùs quæri debet, ac in elementis cæteris. Ideoque si terra non proferret medicinas & similia: defectum hunc aqua pluuia sarciret vtique. In pluuia enim sunt vrtica, tapsus, bryonia & similia alia omnia. Pluuiæ ergo conditio probè omnino noscenda est. In ipsa enim fundamentum Medicinæ non minùs ac in aqua aut terrâ positum est.

Pluuia aqua quid.

Verùm enimuerò, cùm de elemento terræ ita statuendum sit, ante omnia scitu dignum est, quomodò pluuia gignatur. Tractatus enim prægressi generationem nubium explicant, hîc autem de earum dissolutione, hoc est, de generatione pluuiarum differit. Vt enim inconueniens est, arborem secundum generationem suam describi, & fructus mentionem non fieri: Sic idem hîc quoque fieret. Nubes enim est arbor & huius fructus pluuia. Proprietas ergo pluuiarum: post descriptam naturam arboris & fructus omnino subnectẽda est. Sicut enim peculiares arbores, peculiares herbæ sunt, ita etiam peculiares pluuiæ, quod Medicis sedulò ac sobriè cogitandũ est. Qui enim horum ignarus est Medicus, is nec Philosophus est, nec fieri potest. Ex naturæ enim hoc ordine, virtuteq; ac Medicinâ cognitis, verus Medicus emergit. Et qui cognitione istâ destituitur: is medendo non secus delirat, ac si sutor metalla corij more tingere, aut faber lignarius sua securi saxa findere attentaret.

Nubes arbor pluuiæ.

Si verò dicto modo generata nubes est, opus habet, vt in resolutionem abeat, non secus ac terra in gramen erumpere cogitur. Hæc resolutio guttarum modo in nubibus fit, nec dilabi aut aliter distribui potest. Quòd si enim in cadendo guttas fieri oporteret, lapsus iste nimium præceps & subitus fieret, ita vt non semper guttæ emergere possent. Nec enim ea semper lapsus nubium fortuna est, vt à ventis difflentur. Tum etiam hoc modo non iugis ac durabilis destillatio fieret, sicut pluuias prolongari obseruamus. Ex ipsis ergo nubibus guttatim pluuiæ decidunt, pauciores vel copiosiores, pro naturâ nempe nubium. Exemplum. Salia omnia per saccum oblongum guttatim resoluta defluunt, non confertim. Eandem resolutionis Naturam more salium, ipsæ quoque nubes habent, licèt nullo sacco includantur, sed liberè diuagentur per aëra. Adeò enim industrius est creator, vt talia præter omnes hominum vires ita disponere queat. Nubes ergo salium naturam retinent, & guttatim decidunt.

Pluuia qui stellatim fiat.

Pro rei explicatione exemplum afferamus. Videtis nempe, lapidibus omnibus suas formas esse, huic hanc, illi illam. Id omne fit à vi salis. Forma enim in sale est. Vt ergo grana lapidum nascuntur, ita generantur etiam in nubibus, eademque hæc virtus est, quæ granatos granulosos facit. Idem similiter etiam in nubibus fit. Natura verò ipsorum elementorum facit, vt inter lapides & pluuias discrimen sit. Formæ autem in omnibus elementis ex vna natura emergunt, nempe ex sale. Sicut ergo terra peculiarem suam formam in rebus omnibus habet, sic ex eadem vi pluuia quoque peculiarem suam formam adipiscitur, sic etiam aqua. Et guttarum pluuialium ortus aliter intelligi non debet, quàm videmus, ex arboribus Nuces, Castaneas, Pyra, &c. produci. Quarum formarum omnium natura sicut à sale dependet, sic etiam in nube idem fit, ex qua guttæ fiunt, non secus, ac ipsæ nubium nuces aut pyra essent. De guttarum ergo origine & causa amplius nihil tenendum est. Qui verò diuersum à nobis sentiunt, quòd guttæ, aut ex casus impetu, aut venti difflatu generentur: hi sua somnia sese narrare non attendunt. Si enim à lapsu guttæ formarentur, à lapsu etiam pyra fingerentur. Sed isti rerum Naturæ imperiti æstimatores sunt. Si enim, quid nubes esset, intelligerent, perperam se loqui animaduerterent. Adde quòd ignorent etiam, nubes nempe suas pluuias ex eadem vi producere, qua arbores producunt sua pyra.

Formæ rerum omnium à sale.

Guttæ non à lapsu aut vento.

Porrò verò multæ pluuiæ sunt, quæ primùm collectim ruunt (hoc est — ita —) donec in vnum corpus iunctim coëant, qualibet suæ magnitudinis formam retinente. Ita & salis lapides collecti, ex parte grana sunt, & tamen lapidibus similes existunt. In hisce crescentibus lapides se resoluunt, eademque magnitudo guttas reddit, hoc est, gutta tam magna est, qua magnitudine granum in nube coagulatum est. De qua re ita cogitate, quòd omnes lapides ex compactione oriantur, & tantum puluis sint. Puluis iste in lapidem coactus & compactus est, sicut multos lapides arenosos videtis, vbi guttæ granorum appensæ cernuntur. Eodem modo & nubes compacta est. Et veluti in mortario lapides in puluerem conteruntur, ita & nubes in puluerem, hoc est, in aquam resoluitur. Puluis enim de genere lapidum, & aqua de genere pluuiarum est. Et vnum quodq; sui generis manet, hoc est, vtrumq; aut est puluis, aut est aqua. Nominib. autem cur differãt, forma facit, non natura & proprietas. Vtriusque enim talis natura est. Quodlibet enim suum Alcool reddit, modo eo, quo diximus.

Lapides omnes ex compactione pulueris.

Sed & ad proprietatem nubium, antequam pluuias reddant, attendetis, quòd nempe non

non tantùm, quales ipsas videmus, supra nobis sint, sed ex parte aliquâ etiam nobiscum versentur, hoc est, Nubes, super nobis versantes corpus sunt, ex quo pluuiæ fiunt. Earum insuper proprietas & hæc est, vt halitum & vaporem emittant, si regionem, in quâ librantur, attigerint. Similesque sunt igni, qui suum corpus ibi habet, vbi est. Vaporem tamen suum, hoc est, ignem longè vltra amplitudinem sui corporis effundit. Sicut ergo calor ignis longiùs extra suum corpus egreditur, ita similis vapor etiam ex nubibus egreditur, sui corporis naturam retinens, vt calor ignis. Et veluti prædicti ignis calorem non videmus: ita nec hunc vaporem aspicere possumus, corpus tamen eius, hoc est, nubem ipsam videntes. Propterea, sicut calor exiccat, quod corripit: ita nec vapor iste naturam suam exuit, sed peruertit, quidquid attingit. Hinc est, quod cardines strideant, si fores aperiantur aut claudantur. Idem hic vapor fumum quoque camini deprimit, & adhærescit cloacis, & odorem deprauat, & similia alia facit. Hæc omnia signa sunt venturæ pluuiæ. Et sicut calor de igne testatur: ita hic vapor de pluuia. Ex hoc vapore etiam alia pluuiæ signa defluunt. Iste autem vapor pluuiam aut simile quid non facit. Vt cùm calor ignem facere non potest, ita nec iste pluuiam. Idem vapor ardeas compellit, vt humiliùs volitent. Ipsius namque vim euitare conantur. Vt enim nos fugimus ardorem, ita ardeæ istum vaporem. Delectantur enim volatu sublimi, & aere puriore. Signa huiusmodi pluuialia multa simul offeruntur, quorum causæ supra dictę sunt.

Vapor nubium qualis.

Vaporis nubium natura.

Ardearũ natura.

De nubibus hisce hoc præterea etiam tenendum est, quòd in montanis potissimum resideant. Dum enim pluuiosæ nubes vagantur, nondum in guttas resolutæ: humiditas terræ causa fit, cur nubes resoluatur, aut ad resolutionem disponatur. Ipsa enim nubes in sua materia per se non resoluitur, sed veluti res per humiditatem terræ resoluitur in aquam, ita hîc quoque nubem per terram resolui opus est. Et hinc fit, quòd in nonnullis regionibus, aut nunquam aut raro pluat. Illius enim loci nubes à terrâ resolutioné non accipiunt, nimium scilicet siccâ & minus resolubili. Quòd si verò terra ita disposita non sit, sed sit humida(——) tunc resolutionis omnino causa fit. Ob hanc causam pluuiæ in his locis frequentiores sunt, quàm in aliis. Sic & in montanis humiditas multò vberior halat, quàm in locis aliis. Quæ ergo nubes in montes incidunt, illæ resoluuntur, quæ aliàs in pluuiam non desciscerent.

Pluuiæ cur alicubi nul læ aut ra ræ.

Et licèt nubes quidem humiles vel sublimes moueantur: in pluuias tamen non conuertuntur, nisi à terræ humiditate contingantur. Abeunt enim in pluuias, pro resolutionis suæ modo ac conditione. Hinc etiam multitudo pluuiarum emergit. Nec enim à nubium copia id semper dependet, verùm frequentiùs à constitutione Terræ, quæ nubes frangit, & vno tempore magis quàm alio halat & vaporat. Ob coniunctionem enim humiditatis terreæ, & materiæ nubium, pluuia producitur. Nubes siquidem per se ex virtute propriâ in pluuiam fatiscere nequit. Sicut enim salia sicca manent, nisi madore terreno imbuantur: ita & nubes. Terra namque cuiuscunque resolutionis causa est. Fit etiam frequenter, vt sol nubes consumat, sicut ignis lignum. Is enim si humiditatem terrenam anteuertens nubi sese conferat, nulla pluuia oritur, quia nubes pluuia consumitur. Contrà, si humiditas terræ nubem citiùs corripiat, resolutio illicò sequitur pro nubium paucitate vel multitudine.

Pluuiarũ frequentia vnde.

Sol pluuias impedit absumẽdo nubes.

Pluuiæ marinæ, & ipsæ à terrâ, non ab aquâ resolutionis suæ principium sortiuntur. Si enim terra humiditatem suam mari conferat quæ postea asscendat: tunc ipsa nubes resoluendi vim habet, non secus ac super terra. Hæ tamen pluuiæ in mari non æquè frequentes sunt, ac in terra: quia humiditas terrena non ita illic frequenter asscendere potest. Mare enim est medium, quo illa impeditur. Quòd si tamen etiam super terra humiditas fit, pluuia oritur. Sola enim humiditas terrena resoluit nubes, & non aquea. Illic enim materia Salis est, quæ guttatim resoluit non confertim. Fiunt etiam in mari pluuiæ latiores & impetuosiores, quam in terra, Terræ enim in resoluendo inęquales sunt: cùm interim mare æquale sit. Accidit etiam, humiditatem terrenam nubes sistere & cohibere, ita vt compellantur in illo loco resolui, nec longiùs vagari queant, quamdiu enim nubes siccitatis quid habet, à ventis disiici potest. Vbi primùm verò in humiditatem incidit, venti secura, suo impetu & arbitrio hùc illùc vertitur. Fit etiam vt nubes frequenter vnà cum resolutione augescant, ac in ipso incremento resoluantur, pluuiaque fiant. Hinc sæpiùs ex nubibus exilibus, longæ & diuturnæ pluuiæ nascuntur, quę iam inter mittant, iam iterum inualescant. Cuius rei causa in tractatu primo, de origine nubium, comprehensa est. Multæ etiam sunt pluuiæ

Pluuiæ marinæ vnde generẽtur.

Cur rariores.

Pluuiarũ variæ affectiones.

(videntur pauca hic deficere.)

vbi vna interdum terra, altera citiùs illam resoluat. Gradatus itaque illi fortitudinis in humiditate terrena nubem hanc aliâ magis minúsue resoluunt, pro graduum nimirum conditione. Operatio enim omnis à Gradibus dependet.

De nubium autem lapsu hoc tenendum est, ipsas à vi ventorum hoc modo deiici. Generatio nimirum ista nubium admodum compacta & compressa est. Cæteræ siquidem nubes tenues sunt & puræ qualem videtis esse fumum. Dum autem nubes adeò compressæ se congerunt, aut plures vnà in circulum vnum coeunt, similique modo humiditatem terream asscíscunt, hoc est, simul & semel, non discretis vicibus, ob summam maturitatem resoluuntur: tunc vno impetu, simul nubes decidit coacta, non secus ac si quis nucem iuglandem aut aliud quid quateret. Terrena enim humiditas in nubes irrumpens, eas quando vi occupat, vt violenter deiiciantur. Eiusmodi tamen impetus sine vento fieri nequit. Quando enim venti concurrunt, & nubes pluuia copiosa adest, humiditasque terrena à vento violenter in nubes compellitur, tam repentinam resolutionem fieri

Nubium lapsus vt fiat.

fieri necesse est. Fit etiam quandoque, humiditatem terrenam in aërem asscendere, nec tamen pluuiam suscitare, ob defectum nubium. Dum verò postea nubes oritur, ac cum humiditate dicta conseritur in sublimitate, pluuia & repentina & violenta cieri potest.

Quando ergo Sol splendet, suosque radios confertim in terram demittit, terra exiccatur & exhauritur: hoc est, humiditas terrena asscendit in aërem, ibique manet, nec pluuiam ciet. Nec enim ex terra aut aquâ materia nubis produci potest. Humiditas ista terrea quando ita inuisibiliter in aëre volitat, quamprimum nubes pluuiosa offertur ipsi, liquatur & resoluitur illicò. Multæ etiam nubes propter exilitatem minùs conspicuæ sunt. Quod si & in has humiditas impingit, decolorantur, & conspicuæ fiunt, ac in pluuiam abeunt. Et nisi humiditas terrea vi Solis attraheretur, pluuiosæ illæ nubes transirent vtique, nec pluuia oriretur. Pluuiæ autem à Sole frigidiore accitæ, sunt seriores, nec tam festinanter incumbunt. Ex his caussa colligenda est, cur muscæ per tempestates eiusmodi tam acriter pungant. Inconstans nimirùm illa tempestas muscis inimica, eas quando in furias agit, veluti caniculares rabire faciunt canes. Per rabiem ac incitationem illam inuolant ac cum iracundiâ lancinat, quicquid obuium est, non secus ac rabidus canis homines obtruncat & mordet. Sed & alia quædam animalia per tempora eiusmodi rabiunt ac frigidiore aëre sequente sedantur.

Muscæ cur interdum acriusseriant.

Ex his liquet, pluuias, vt dictum est, variis modis oriri, veluti vniuersa, quæ per coniunctiones fiunt dissimili ratione incumbunt. Quod enim à coniunctione dependet, dissimili semper normâ cedit, sicut & homines sibi vniuersim non sunt similes. Hac ex caussa pluuiarum quoque multiplex ratio est. Quod enim coniunctioni subiectum est, nunquam, vt diximus, eodem modo fit, sed, quot dantur generationes, tot videntur diuersitates. Si autem humiditas terrena in aëre iaceret, hoc est ex aëre prodiret, tunc pluuiæ sibi inuicem perpetuò similes fierent. Tum & pluuia alteram suam Essentiam impetraret. Quia verò in aëre ac vento humiditas nulla sita est, quæ nubes resoluere queat: ideò varietatem pluuiarum sequi necesse est. Similiter etiam à variâ stellarum (ceu in tractatu primo docuimus) naturâ, varia pluuiarum genera oriuntur. Vt enim inter se diuersi fontes sunt ita & pluuiæ. Multitudine enim, & virtute ac materiæ conditione ista talia constituuntur: quod ex tractatu primo repetendum est.

Coniunctio caussa diuersitatis.

Pluuiæ variæ à stellis.

Porrò de aquis cadentibus hoc quoque tenendum est, nō omnes forma aquæ labentis decidere: Sed quædam formam habent niuis, quædā granulorum & similium, idq; vel maiore vel minore copia, pro tempore æquali vel inæquali: Huius census sunt Grandines, quæ & ipsæ cadentes aquæ sunt non tamen aquæ formæ descendunt. Harum ratio talis est. Sal quoddam peculiare est, quod in eiusmodi grana coagulatur: non quòd guttæ pluuiales à frigore repentino instar glaciei ita Coagulentur: Sed eo, quo in tractatu primo diximus, modo, ex suis nubibus generantur. Ipsarum Coagulatio ita se habet, quòd à calore aëris & Terræ, citra humiditatem terream liquentur, & in aquam dissoluantur. Congelatæ enim oriuntur & emergunt. Quando ergo ipsarum stellæ oriuntur, frigus inducunt vniuersæ regioni, donec generentur. Suum enim cursum tam in æstate quàm hyeme habent. Et quoties surgunt, toties brumalis conditio sequitur. Multæ etiam non integri grani forma in terram cadunt, sed interdum in aëre semiliquantur, & pluuia fiunt. Ea coagulatio similis est congelatæ glaciei, quę calore infestante tueri se nequit.

Grandinum generatio qualis.

Simili ratione & Nix aqua cadens est, ex suæ nubis conditione ita producta, & in aquam à calore resolubilis etiam sine accedente humiditate terrena. Nix enim & grando ea ratione differunt, ceu in explicatione ipsarum ortus dictum est. Differunt ergo secundum certas suas naturas & proprietates. Sicut enim Elementum Aquæ lapides & Metalla diuisit: ita distant nix & grando ab aqua pluuia. Et veluti Elementum Terræ ligna & herbas seorsim diuisit: ita similem modum Elementum Ignis seruat in Aquis cadentibus. Quæ autem præterea huc pertinent, ea in libro de Impressionibus Fulgurum fusiùs explanantur. Hîc enim ea saltem tradimus, quæ ad cadentes aquas pertinent, vt propositum nostrum de naturalibus Aquis exequamur. Et licèt præsens quidem liber, ab illo qui de Impressionibus fulgurum agit, ortus ratione non differat: ipsos, tamen discriminamus propter proprietates, quas habent ad naturales aquas Elementorum cæterorum. Et hisce explicatis libro quinto de Naturalibus aquis iam colophonem imponemus.

Nix vt generetur.

FINIS PARTIS OCTAVÆ.

NOBILISSIMI, CLARISSIMI,
ac probatissimi Philosophi & Medici,

D. AVREOLI PHILIPPI

THEOPHRASTI BOMBAST, AB HOHENHEIM, DICTI PARACELSI,

Operum Medico-Chimicorum

SIVE

PARADOXORVM,

Tomus Genuinus Nonus,

E Philosophicis verò Secundus, continens Arcana Naturalia & Supernaturalia, eorumq; causas, origines, substantias & proprietates,

Recenter Latinè factus, & in vsum Asseclarum Nouæ & Veteris Philosophiæ foràs datus.

ELENCHVS OMNIVM
LIBRORVM IN NONA PARTE OPERVM PARACELSI CONTENTORVM.

LIBER

LIBER DE LVNATICIS THEOPHRASTI.

PROLOGVS.

SEDVLO *ac omni cura attendendum est ad spiritus hominum, quia duplices illi consiti & congeniti sunt. Decet enim secundum spiritum vitæ hominem hominem esse, nec secundum spiritum Limbi, qui brutam creaturam hominem efficit, viuere. Cum enim ratum sit, hominem imaginem Dei esse, diuinum quoque ipsi inesse spiritum, consentaneum erit. Idem verò præter hoc est etiam animal, adeóque spiritu etiam animali præditus. Quæ duo cùm inter se contraria sint, vt vnum alteri loco cedat, fas omnino ac æquum est. Iam, hominem non animal, sed hominem agere decet. Si ergo hominem agere debet, necesse est, vt ex spiritu vitæ hominis viuat, & brutalem naturam seu spiritum exuat. Necessarium itaque esse constat, hosce duos spiritus inter se probè dignosci, vt genuini spiritus humani præ animali certa cognitio præstet. Et hæc huius inscriptionis libri causa est, cui ob id titulum fecimus de Lunaticis, vbi etsi non sola Luna dominetur, hoc tamen nomen generale præfigere placuit, sub quo ipsam quoque Maniam, Vesaniam, & similia intelligi volumus. Instituti siquidem nostri est, hoc tenore spiritus Maniacos, & vesanos homines cùm intelligi, tum curari. Et multi quidem Lunaticis his affectibus obnoxij sunt, qui tamen pro Lunaticis minimè habentur. Vt enim multiplices sunt Amentes: ita multiplices etiam sunt Maniaci, tam naturis quàm formis ac moribus inter se distantes. Amentes quidem spiritum brutalem sibi consitum habent: non tamen eodem etiam modo Maniaci. In hoc enim quadamtenus diuersi sunt. Deinde, Amentes degenerant in ratio-brutalia animalia. Maniaci autem in furiobrutales spiritus satiscunt. Res ita se habet. Stulti furiunt cum ratione. Quicquid faciunt, ingenium brutale resipit. Si Amens dolosus & versutus fuit, naturam vulpinam exerit. Si fuerit audax & iracundus, lupi mores refert. Secundum species enim animalium Amentes diuiduntur, veluti in libro de generatione stultorum, ipsorum natura accuratiùs depingitur. Eandem autem rationem ipsi quidem Maniaci etiam habent, sed corruptam, & extra statum naturæ emotam. Ipsique sors & conditio eadem cum cane communis est, qui natura pollet gemina. Altera est naturalis, ipsi canum generi familiaris, cuius incitatione latrat, mordet, &c. sed tamen hæc omnia cum ratione canina. Altera eius natura se exerit, cum rabit. Tunc enim ex natura agit quidem canina, sine ratione tamen canina, dum morsu quosuis obuios, tam homines quàm pecudes infestat, quæ ipsi natura tamen vernacula minimè existit. Sua enim ratio, sua astutia est animalibus, vt vulpi, vt ceruo, vt picæ, &c. præter quam quæ accedit rabies seu furor, Morbus est Lunaticus, quem hic describendum sumpsimus. De iis enim hic commentamur, qui Maniaci fiunt secundum rationem brutalem. Humana enim ratio Maniaca non fit, nec morbum concipit. In istiusmodi itaque hominum spiritu tale nihil quærendum est, sed in ratione potius brutali. Et hoc lector probè attendat ac intelligat. Magni enim momenti est, Maniacum & rabiosum dignoscere: cum rabioso cane is minus non sæuiat. Vale.*

Hominis spiritus duplex.

Homo secundũ spiritum humanũ viuere debet.

Libri tituli [illegible] causa sit.

Lunatici multiplices sunt.

Amentes & Maniaci vt differãt.

Maniaci natura vt canis, duplex.

Lunaticus morbus quis.

TRACTATVS I.

CAPVT I.

CVM Christus dicat, *vos Lupi rapaces estis*, adeóque homines lupos nominet, qui tamen homines sunt: luporum natura meritò expendenda videtur. Homines enim instar luporum & canum rabiunt. Itaque satis nobis causæ est ad describendum Lunaticos, quandoquidem Christus dicat, *vos genimina viperarum*, ac insuper Herodem *vulpem* appellet: qui tamen non secundum formam animalia seu bruta sunt, sed secundum naturam. Itaque si homo fit animal seu pecus quoad rationem: æquum est, vt quia secundum spiritum animalem viuit, secundum eundem etiam denominetur. Qui verò vt homo in humano viuit spiritu, is hominis nomen iure sibi vendicat. Initium ergo faciam describendi animales spiritus hominum, qui soli à vulgo Lunatici aut Maniaci vocantur, & iure quidem. Primò autem explicabo creationem hominis, quoad spiritum naturæ animalis. Secundò, quoad spiritum naturæ humanæ. Primus spiritus ex Limbo processit. Secundus ex verbo *Fiat*: & is homo est. Horum geminorum spirituum qui cognitionem sibi comparauit: qui quæso is non facilè iudicare queat, ex quo vel secundum quem spiritum viuat? Deinde idem etiam intelliget vim Allegoriæ à Christo propositæ, quâ homini animalis nomen assignat. Tertiò nos harum rerum explicationem vberiorem subnectemus. Quartò, quæ practica medicinæ naturalis sit, indicabimus.

Lunatici qui vere dicãtur.

Spiritus animalis & hum. origo quæ.

Cæterum de animali creatione nihil aliud

nobis constat (veluti, ex quonam pecora, pisces, &c. creati sint) quàm quòd per verbum prodierint. Et tamen id sciri nihil interest. Homo siquidem ex Limbo factus est. Limbus autem nihil est aliud, nisi res in homine mortalis, quæ perit & putrescit, cum quâ simul etiam moritur & putrescit natura animalis. Semel ergo conclusum sit, hominem esse pecus seu animal, quoniam mortalis est. Animale enim est, quod moritur & putrescit. Aliàs ipse homo non putrescit. Debet enim in extremo die resurgere, & suorum factorum rationem reddere: ac tam bonorum quàm malorum mercedem expectare. Homo námque ipsum animale circumfert; nec animale suum ipsius onus fert, sed id suscipit ac acquirit homo, quia homo & non mortalis est. Propter creationem autem id sortitus est, vt sub pecuina naturâ, ac animali statu, omnes animales proprietates, iam has, iam illas habeat, ita, vt homo quilibet ex eo: quo animaliter regitur, similis fiat animali, vel vaccæ, vel sui, vel lupo, vel ceruo, &c. Quod quidem si remouerit, iam nudus homo præsto est, qui animali nulli accenseri, aut adiudicari potest. Iam verò Limbus est is, qui nobis corpus largitur. Et corpus est Limbus, in quo sunt cœlum & terra, omnisque proprietas animalium & auium. Et hinc causa ac origo patet, cur animal & homo secundum suum animal assimilentur, & mutuam inter se proprietatem habeant. Quod inter animalia in species diuisum est, id in ipso quoque homine diuisum est in genere: sed sine iudicio naturæ, occulto.

Homo ex Limbo fact°. Limbus quid.

Homo quid verè sit.

Homo ob lumbumsit similis animali.

Quæ hactenus dicuntur, spectant ad animalia communiter, quæ ipsa homini, & quibus homo, comparantur quod vtrinque natura animalis docet. Præterea verò sciendum est, ipsum quoque cœlum animali conditione & naturâ prędirum esse. Quis enim dicet, Martem homini cognatum esse? aut quis profitebitur, Martem hominis esse Dominum, Inclinatorem, Ascendentémue? Nemo. Homo enim liber est, illorum expers, & naturæ peculiatis, nulli agnatus nisi Deo, secundum ipsius similitudinem & spiritum. Et verum est, quòd stellæ cœlestes naturam ac conditionem animalem habeant. Et hinc fit, quòd animalibus cognatæ illæ & affines ex illâ naturâ sint. Quòd si homo ipse quoque animal agit, ob id animali affinis fit, adeóque duplex existit, Animalis nempe & Humanus. Dabimus huius rei exemplum. Nam si dico, hominem Mercurio, &c. subiectum esse, veluti figura cœli docet, adeóque talem vel talem fieri, iam hoc discrimine id dico, vt non ipse homo intelligatur, sed animal, quod is est. Qui enim eiusmodi de homine narrat, is animal intelligit, non hominem. Ac ingenium tale, quod ex naturâ illâ dependet, de animali prædicatur, non de homine. Homo enim supra ista omnia est, & omnibus nobilior. Si nobilior est illis: quî ergo minoribus subiici queat? Eatenus ergo cœlum homini cognatum est, quatenus animal brutale concernit, cuius essentia & vsus vero homini prohibitus est. Cæterùm, quînam natura illa in nos ingrediatur, ita sciendum est; veluti Sol radios suos nobis immittit nósque calefacit, hunc recreans, illum lædens, externum corpus feriendo, quod similiter etiam Luna facit: ita pariformiter stellæ quoque animales animalem rationem in homine respiciunt, penetrántque poros, cutem cellásque, in quibus animalis ratio habitat, eo scilicet modo, quo splendor penetrat vitrum. Pro conditione itaque ac natura illius stellæ animalis, ratio sensúsve, &c. animalis afficitur, & infirmatur. Impressiones, Influentiæ, constellationes, &c. & huius generis cætera cuiuscunque nominis sint, saltem Animal respiciunt, non etiam hominem. Si homo vitam hominis viuit illa omnia nihili sunt. Si vero viuit instar pecorum, sortem eandem cum pecoribus experitur, hoc est, more pecudum transit, & in ipso verificatur, quod animaliter verificari debet. Sicut enim ab Astris stulti ducuntur, ita gubernantur etiam, qui sibi sapere videntur, ceu in proprio de his libro docetur. Secundum ista ergo tenendum est, quod, si ratio ita mutatur & furit, Mania iam vrgeat ac præstò sit, pro naturâ nimitùm illius animalis, quod ipsi dominatur, & maniam infligit. Mania itaque est animal furiens, sicut per caniculæ æstum rabit canis. Non enim aliter per suos caniculares ipse etiam homo furit & rabit. Iam verò hoc semel & accuratè tenendum est, quòd homo extra omnem conditionem animalem sit. Ipse ergo duplex est, Corpus nempe physicum, & corpus spiritus. Corpus physicum consideratur in Astronomiâ, Astrologiâ ac Medicinâ. Vbi hoc discrimen obseruandum est, quòd res, quæ ex Astronomiâ promanant, ad corpus physicum accommodari non debeant, sed auerti potius ab eo ad corpus alterum, & de homine explicari. Ita namque conuenit, Medicinam eiusmodi præsto esse, aut naturam talem intelligi, quæ animaliter sustentari queat. Sic quicquid ad omnibus externis animalibus constellatur, imprimitur, &c. quantum, quidem ad morbos attinet, id scire Medicum omninò fas est. Quantum verò ad præsagia, auguriáque attinet, id curandum nihil est. Illa enim respiciunt pecus, adeóque Christianum non est, sed ethnicum. Pro Medicinâ ergo ea adhiberi debent, quæ Maniam in fundamento & neruo ipso respiciunt. Et pro conclusione tenendum est, quòd si homo Lunaticus fiat, non ipse homo talis fiat, sed tantùm ipsius animal. Et sicut cursus cœli canem rabiosum facit, ita & hominem. Nomen ergo Lunatici iure vsurpamus, vt nimirum illo doceamus, affectionem illam desuper defluere, & stellam animalem in stellam aliam animalem agere.

Cœlum est animale, non humanum.

Homo quatenus ab astris afficiatur.

Homo verus quis.

Influentia quomodo hominē operentur.

Mania est animal furiens.

Homo est corpus duplex.

Homo lunaticus non fit, sed hominis animal.

Porrò, sicut sol, oculos nostros, in ipsum intentos, splendore suo vincit (licèt enim oculi nostri nobis Sol sint: superior tamen sol splendorem adeò fortem emittit, vt oculorum lumen obfuscetur & adimatur.) Idem ita etiam splendor Lunę, ac modis quidem multis præstat. Iam quę horum inter se est ratio, eadem est etiam animalis intellectus, rationis, & sapientiæ, quæ in nobis instar oculorum sunt. Et Solem hæ quoque suum in cœlo habent, quem

quem intuetur. Dum ergo concordantia talis incidit, vt superiora animalia intellectu suo animalé intellectum nostrum irradient. Huius iam dissolutio non aliter fit, quam oculorũ, qui occęcãtur. Vt verò nobis sunt palpebræ, & cilia quæ oculos, ne à Sole irradientur, muniũt: ita nõ minùs cilia & palpebræ datæ sũt rationé ita vallantes & obsepientes, vt dictæ stellæ illius corruptionem inducere nequeant. Si palpebræ istæ hiant, hoc est, si rationis cellæ patulæ sunt, tunc radius irrumpit, rationémque nostram vincit & subiugat, cum duo ista rectè vnà stare nõ possint, diutius quàm lignum ac ignis. Adeóque ob penetrationem istam lunaticum & maniacum fit ipsum animal. Ipsius enim temperamentum si intendatur & exaltetur, durare & consistere non potest. Sic pariter si ratio nimiùm brutaliter vsurpetur, eadem quoque corrumpitur. Animale ergo in nobis quiescere debebat: & cogitandum erat, quòd animal hominem, hoc est, spiritum hominis nihil doceat, sed ipsum omnino discere debeat, sicut Christus inquit, quilibet à Deo docetur, scilicet homo, non verò animal.

Oculi & rationis cõparatio.

Ciliorũ vsus

Vt verò hominem rectè cognoscatis: scire vos velim, quòd homo genuinum suum spiritum, rationis scilicet, sapientiæ & prudentiæ, &c. ex Adamo acceperit, non ex animali. Is spiritus, quicquid loquitur, docet, facitvé, id ex Deo est. Is enim spiritus est imago Dei, cui corpus & ipsius forma ita subiiciuntur, vt ipsi pareant & obsequantur. Vnde iure dici potest, quemlibet ex Deo fieri doctum. Quilibet illuminatus, qui ex spiritu orat & petit, non ex animali: huius spiritus nihil destruit aut dissoluit, sed ipse manet purus nudúsque, nec Lunaticus aut furiosus fieri potest. Nihil enim curat, nihil metuit, nullius ipsum pœnitet. Quia enim à nullo affici potest, ideo nullius ipsum piget. Corpus autem animale sollicitum est: Idémque mutatur, & lunaticũ fit ac furiosum, & maniacum, & iracundum & sæuum. Quod nobis admonitioni esse debet, ne illius rationis, &c. dolo ac incitamentis acti quicquam agamus aut confidamus: sed id potiùs sectemur, quod nec nos rabire faciat, nec ipsum rabire queat. Et hoc dum facimus, certi sumus, animalem rationem palbebris suis occlusam esse, non secus ac oculus obtectus est per somnum. Quòd si verò misso homine ad rationem deficimus animalem, tunc rationis illius palbebræ in animali aperiuntur, cœlúmque intuendo concipiunt Martem, Saturnum, Iouem, quos suis phantasiis imaginantur, velut & alia, quorum materiam tractant. Dum ergo talia intuentur, idem patiuntur, quod stultus, qui Solem aspectando, ab eo occœcatur. Sic enim & illi infatuantur. Homo ergo animali vti minimè debet. Quæ itaque Astronomiæ cognitio illis laudi & gloriæ ducitur, eadem & probrosa simul & ignominiosa, ac à Christo prohibita, inque sacris literis euidenter taxata est. Non ergo more Ethnicorum, sed Christianorum agere & viuere debemus. Hinc enim fundamentum depromitur ad discutiendas omnes sectas, religiones, linguas, imperia denique ac status in mũdo solemnes.

Hominis spiritus ex Adamo Imago Dei in homine quid.

Animal spiritu discere debet.

Astronomia reprehenditur.

TRACTATVS II.

De Allegoriis ex Christo, ex Matth. 3. Cap.

Vos Genimina Viperarum.

IOannes Baptista Pharisæos primò vocat Genimina viperarum. Quâ verò de causa? Viuebant nimirum animaliter, & rationi brutali incumbebant, nec spiritum hominis vsurpabant, qui ex Deo discere solet. Vnde à Ioanne genimina viperarum vocabantur. Iam verò (dices) Christus mandatum dedit, ne fratrem nostrum contemnamus, hoc est, non Racha ad ipsum dicamus, multò minùs geminina viperarum ipsum appellemus. At Ioannes ipse quoque homo erat, non minus ac homines cæteri ex Adamo egressi, velut & ipsi Pharisæi, quandoquidem ex vno patre Adamo vniuersi descendimus. Hoc itaque respectu iniquè fecerit Ioannes, proximum suum despicatui habens, ex eodem tamen parente cum ipso progenitum. Tum & hoc pacto creaturam Dei læserit, quatenus hominem creatum, serpentem appellet. Id enim ad contumeliam creatoris Dei spectare videtur. Sed de causâ huius denominationis ita respondebimus. Quoniam homo secundum imaginem Dei creatus est, & à Deo accepit id, ob quod homo est, non creatura alia: vt homo sit & maneat æquum est. Quamdiu autem homo manet, tamdiu à proximo suo nihil læditur. Vbi verò imagini suę contrarium facit, & fit animal, velut vulpes, tunc illius etiam animalis, cuius speciem induit, nomen quoque acquirit, nec, vt homo vocetur dignus est. Etsi enim is formam quidem hominis retineat, ac ab Adamo descenderit: more tamen pecudis viuit, non hominis. Iure ergo id nominis illi inditur. Sic enim & vir probus, probi nomen perpetuò retinet. Si verò furto aut homicidio &c. se dedit, iam vetus nomen perdit, quia probus esse desiit. Et iniuriam ipsi faceret, qui probum illum adhuc vocaret. Ioannes ergo de Pharisæis mentiri noluit, sed, quod facere ex officio debuit, cùm mendacem aut parasitum non ageret, veritatem de illis attestari voluit. Vnde non homines, sed genimina viperarũ ipsos vocauit, hâc de causa, quia homo duplex est, animal nempe & homo. Si homo seipsum animal facit, ac animalis mores æmulatur, animal fit, non homo manet.

Pharisæi genimina viperarum & cur.

Ioannes testis veritatis

Matth. VII.

Ne detis sanctum canibus: nec margaritas obiiciatis porcis, &c.

HIs verbis non tanguntur canes, qui canes sunt formâ ac specie externa, vt nec sues, quos alit molitor: sed canes & sues illi putantur, qui homines specie sunt, non re. His nihil communicandum de sancto, aut Margaritis Euangelij, sed canes & sues mittendi sunt. Itaque per canes & sues scriptura homines animales innuit. Omnino enim homo duplex est. Si est, qualis esse homo debet, nec canis nec sus esse potest. Ingens enim hoc mendacium & cõtumelia

Canes & sues quinam homines.

enormis esset, hominem Dei forma fulgentem, tali nomine infamare. Cùm verò imago illa in homine, non animali habitet & homo animali more viuat: ideò liquet, canem & suem illum fieri posse. Omnium enim animalium, animalis natura homini inest. Vnde & Ioannes inquit: *Genimina viperarum*, sicut hic canes & sues vocantur, qui animalium istorum species asciuerunt. Quisquis enim hominum humano ingenio non viuit: is naturale animal euadit, ei simile, cuius naturã exprimit, cuius ob id etiam nomen iure acquirit. Et licèt quidem manibus ac pedibus canis non sit, aut sus: talis tamen re est. Nec enim forma canem aut suem constituit: sed essentia potius ac proprietas, ipsa forma suo loco relicta. Scriptura enim vocat hominem animal, si talem se præstat. Animal enim naturale is fit secundum corpus & essentiam, ac tam canis quadrupes quàm bipes similem stomachum, similem vitam, similem carnem, similem essentiam ac proprietatem habent. Verè ergo scriptura loquitur, adeóque homo est talis naturaliter, non per similitudinem, sed corporaliter, propter Limbum. Ex hoc enim canis fit & sus: veluti ex Adami vita accepit spiritum, qui homo est. Vnde etiam scriptura addit: *ne scil. conculcent suis pedibus*. Quibus verbis pedes humani, suilli, & canini, ac illorum ora rapacia vocantur, veluti canes & sues rapaces sunt, si in aliquod esculentum incidant. Nam & homo, si naturam animalem induit, canino & suillo more sancta tractat.

Forma non homo est, sed proprietas.

MATTH. VII.

In vestimentis ouium, intus autem sunt Lupi rapaces.

HIc testatur Christus, hominem esse pecus seu animal: adeóque seipsum explicat, dicens, intrinsecus, hoc est, in natura. Quod idem est, ac si diceret: Forinsecus videntur vobis illi homines, qui hominibus etiam similes existunt, & ideò conditi sunt, vt homines essent. Iam verò homines non sunt. Pater enim meus cœlestis ex gleba hominem creauit, vnde naturam is animalem hausit: illique hominem in animam collocauit, vt ita anima in animali hominis sit. Ipsi verò minimè, vt apparent, homines sunt. Si enim ad interna attendatis, facilè deprehendetis, ipsos ex Limbo esse, nempe lupos, & quidem rapaces. Aliud ergo hoc genus est hominum, & est genus lupinum, sicut prædicta fuerunt genera viperina, canina, suilla. Hoc ergo respectu homo lupus est naturalis, non lupus similitudine aliqua, sed lupus ipse in forma, quia, cùm duplex creatus sit, hominem deseruit, & naturam lupi induit, secundum quam agere non posset, nisi lupus ex natiuitate foret. Quòd si autem homo ex limbo conditus nominè esset, facilè excusari posset. Tunc enim minimè putresceret aut moreretur, sed velut in die resurrectionis, purus & immaculatus existeret.

Homines lupi, &c.

Limbus caussa corruptionis in homine

Ex Matth. X.

Mitto vos sicut oues inter medios, &c.

SImilitudinem hic Christus dicit: *Mitto vos, sicut oues*. Sicut oues, inquit, non autem dicit, oues estis. Non enim dicit: Vos oues pergite ad lupos: sed ego mitto vos sicut oues. Hoc tamen addit: *in medios lupos*: Hæc non est similitudo; sed res euidens est, quòd scilicet animales lupi sint eo modo, quo diximus. Ad quæ porro sequitur: *Estote simplices, sicut columbæ, & prudentes velut serpentes*: Quæ per similitudinem dicuntur. Quasi diceretur ita: Quales sunt columbæ & serpentes: tales vos quoque præstate ac gerite. Et pro verbo hoc (*Sicut*) hanc explicationem accipite. Apostoli pecora aut animalia non erant, sed puri puti homines, sub imagine Dei quales esse debebant. Et quia animalia non erant, ideò Christus ipsos docuit, vt operam darent, vt prudentiâ similes fierent ad se muniendos serpentibus. Quasi diceret: planè prudentia caretis. Aspicite serpentem; is qua arte se tuetur, eadem & vos munite, non per prudentiam animalem, sed per hanc, quam vos doceo, quæque vobis dabitur ea hora, qua opus vobis erit. Similiter & oculos ad columbas conuertite, quantopere doli expertes sint. Quæ si animalia sunt doli ignara: multò magis vos, qui homines estis, & puri homines, tales esse conuenit, vt scilicet secundum morem humanum doli vacui sitis. Præterea, animalia non estis, sed estis homines, ac animale exuistis. Itaque ad serpentes & columbas vos conuertite, considerantes, quanta se cura custodiant, etsi animalia sint. Et cùm vos animalia non sitis, sed in hominem abieritis, humanitùs vos custodire debetis, quod ego faciam. Scitote itaque, reliquos esse lupos. Quos quia Christus ipse lupos vocat, ideo lupi maneant. Nouit enim ipsorum finem Christus, an lupum exuturi sint, nec ne. Quem cum retineant, lupi sint & maneant. Nec enim naturam hominum amplius habent, sed tantùm formam, cuius nihil curæ esse debet. Non enim ex forma sola animal cognoscitur & iudicatur, sed potiùs ex operibus, moribus, proprietate & essentia. Si enim ouis canis more latraret, canis foret. Sic si coruus ouum gallinæ pareret, gallina foret. Forma ergo nomen non confert, sed natura.

Apostoli, homines erant.

Nomen esse de natura non forma.

Dicite vulpi, &c.

SImiliter & Herodem Christus vocat *vulpem*, non quod vulpina pelle tectus esset & in syluis erraret, sed quòd homo vulpinus, naturam vulpis induisset. Eundem Christus etiam vulpem vocat, quia verus vulpes erat, non vulpi similis. Nec enim is tantùm vulpes est, qui à canibus in syluis capitur: sed & iste vulpes est, qui vulpis ingenium æmulatur. Et vulpes in sylua, vulpes vocatur: vulpes autem quem Christus vulpem indigetat, vocatur Herodes. Quod nomen etsi hominis esset, tamen quia illo is indignus erat, ideo Christus illi appropriatum indidit aliud, nempe vulpis. Iam vero Christo plus fidei debemus, quàm hominibus. Vulpes enim vulpis nomẽ ab homine accepit. Homo enim intellectum non habet, ad aliud cõferendum homini nomẽ quã hominis. Quia verò homo animal est, ac hominẽ extra se pellit: id nomẽ Christus merito indidit Herodi, veluti & cuiuis Herodi simili, tale nomen cõferri potest ex ea specie, in quã mutatus est. Putandum ergo est, hæc naturaliter ac secundum pro-

Herodis cur vulpes &c.

proprietatem ita dicta esse. Christo enim quis obloquetur? Homo cæteræque creaturæ quid quæso sunt aliud, quàm creaturæ Dei? Ideò quamlibet omnium optimè cognouit, eandémque, qualem cognouit, talem meritò iudicat & appellat. An putabitis, Deum non plura animalia creasse quàm lupum? Imo. Nam & hominem creauit. Qui si homo esse nolit, sit lupus, sit sus, sit canis, sit serpens, sit vipera, &c. & talis maneat. Et quia imaginem Dei spernit, spretus & ipsemet vicissim sit, sitque animal brutum, & imagine Dei expoliatum, sicut Cainus.

Hoc fine Christi allegorias vobis propono, vt intelligatis, hominem, si lunaticus aut maniacus fiat, secundum spiritum animalem & non humanum ita corrumpi & suffocari: ipsumque, qui amens, lunaticus, furiosus, ac ecstaticus quocunque modo, vel grauius vel leuius fit, similem esse rabienti cani, aut furioso lupo, aut insanienti feli, aut animalibus similibus aliis, quorum vnum altero subindè sæuius est aut mitius. Sicut enim sua in his est varietas: ita & in hominibus, testante id ita Iohanne Baptistâ, ipsóque adeò Christo. Et licèt plura quidem ex Prophetarum scriptis huc conferri possent: satis tamen nobis est, si fundamento illi incumbamus, quod ex Euangelio, à quo nemo decipitur, deprompsimus. Tractatum ergo secundum ita claudo, vt sciatis, hominem esse animal, verè & materialiter, idque animal, quod vocauit Christus, & non velut istud animal, sed animal ipsum inet. Hoc animal est subiectum istud, quod lunaticum, maniacum, furiosúmque fit, non ipsemet homo. De qua rationis animalis corruptione plura tractatu tertio explicabuntur.

TRACTATVS III.

CAPVT I.

DE lunaticorum natura & generatione hoc ante omnia expendi debet, quanti momenti res sit, hominem sensu & ratione priuari, qui tamen creaturarũ omnium nobilissima est. Insuper cum idem ex Deo quoque prodierit, valdè dolendum est, ipsum vnà cum profligata ratione sua, diuina quoque cognitione, doctrina & fructibus expoliari. Hoc tamẽ documento nos commonefacere vult Deus, vt quinam simus, sedulò expendamus eóque ardentiùs & solidiùs spem nostram in ipsum defigamus, nósque totos ad purum & intaminatum hominem flectamus, vt nimirum hoc pacto ab omni noxâ & læsione immunes simus. Verus enim homo casibus omnibus exemptus nulla labe aut noxa tangitur, siue ea è supernis seu infernis emittatur. Et licèt quidem natura latè pateat, multis malis obiecta sit, vel etiam instructa: non tamen, nisi suos, illa ferit & tangit alienos missos facit. Cognoscendum itaque est, quinam talia homini accidant, vt is ratione sua priuetur. Antequam verò propiùs ad rei explicationem descendamus, notandum est, præter causam iam dicendam multa alia quoque esse, quæ Lunaticos faciant. Ex hoc genere sunt venena, & cibi quidam: quorum enarrationem in locum alium differo. Nam instituti mei est, hîc Lunaticos saltem à cœlo factos describere, quòd in hoc plurimum situm sit,

Sciendum ergo est, astra suum motum habere, à prima hora vsque ad interitum cœli & terræ ipsis datum. Illius motus, quînam fiat, nemo satis indagare ac peruestigare potest. Hoc quidem compertum habemus, ipsum fieri sursum, deorsum, in orbem, hoc illóue modo. Quibus verò cum conditionibus ac proprietatibus fiat, verè ac ex fundamento scire minimè possumus. Exemplum dabimus. Cognitum nempè nobis est, appellere æstatem, post hyemem, post hanc iterum æstatem, & iterum hyemem vsque ad finem mundi. Hoc verò scire non possumus, qualis futura sit æstas, qualis hyems. Ab vna enim horâ totius anni mutatio induci potest. Et hora illa nobis inperscrutabilis est. Et licèt quidem per experientiam diutinam aliquid nobis de hâc re constet, certi tamen & solidi id nihil est. Eodem modo & cœlum suum cursum perficit, nobis quidem vtcunque cognitum. Vbi tamen hoc quoque tenendum est, cursum illum suam rationem habere, rationi nostræ conuenientem. Et sicut odoræ fragrantésque herbæ naribus iucundæ sunt, & res dulces, vt vinum, palato ac linguæ benè sapiunt: ita & in cœlo crescens est, quod cerebro, quod rationi, quod sapientiæ, quod prudentiæ (quantum quidem ad animalitatem attinet) conuenit ac gratum est. De his facilè cogitatu est quod absconditi homines sint, hoc est, homines insensibiles, informes, & sermone carentes, in cogitatione tamen integri. Hi diuisi non sunt ex vi nostri limbi à ratione nostra. Ideò in hoc nobiscum concordant, nósque animaliter mutant, veluti iam recensitum est. Iam verò præter hæc sensus etiam in nobis alius est, qui foràs euolat, nec in nobis manet. Ratio enim quælibet similis est spiritui. Veluti, quando cognoscere cupio cœlum, spiritus meus in cœlo est. Si cõsidero herbas, spiritus meus est in herbis. Sunt ergo spiritus in cœlo, sunt in herbis. sunt in aëre, sunt in aqua. Hi spiritus cum meo coniunguntur. Sed & cursum suum spiritus meus habet, quem dirigo ad placitum meũ. Similiter & spiritus cœli suum cursum habet, meúsque spiritus in me velut in animali habitat: vt vicissim spiritus cœli in stellis, tanquam in suo animali subsistit. Hinc fit, vt duo isti coniungantur: quorum qui vincit alterum, is ei dominatur, & cum ipso vnus fit. Cœlum etenim multas potestates multos motus cursúsque habet, qui ęgrè coniungi queunt. Cœlum ergo hominem vincit, ceu potatorem vinum. Præterea, etsi nos quidem nihil de astris cogitemus: ipsa tamen deorsum in nos non minùs cogitando agunt, ac nos in ipsa. Vnde iterum ab illis vincimur, nisi superciliis & palpebris nobis vmbrã moueamus. Hoc enim extra dubium verum est, quod suam rationem cœlum habeat, quæ animalis est, licèt nec animale corpus, aut os, aut linguam, aut cerebrum habeat. Illa in nos agit, quousque terra patet, non secus, ac Sol suis radiis vniuersam terram pellustrat. Solis enim exẽplo stellæ quoque in dies in nos penetrant. Attamen vt aduersus solem obtendere vmbraculum possumus: ita multum etiam

Astrorũ motus perpetuus.

Astrorũ motus imperuestigabilis.

Cœlo crescentia cum homine concordant.

Ratio seu sensus in homine volatilis

Cœlum vt hominem vincat.

Cœlo ratio inest.

etiam hîc illius luminis auertimus. Quod qui deuitat: is lunaticus non fit.

Cicuta, crocus, &c Maniacos faciunt.

Etsi verò & ex terra enascantur quædam, quæ furiosos faciunt, vt sunt *Cicuta, crocus, ceredella (al. cerebella)* & similia: ista tamen huc non spectant. Iugulant enim & occidunt, quod non faciunt astra, quæ neminem interimunt, sed chronicum tantum maniacum, non mortuum faciunt. Idem similiter præstant etiam nonnulli morbi. Et qui ex morbis maniaci fiunt, non fiunt tales ab astris: de quibus tamen solis lunaticis hîc agimus, qui obsessis quodammodo similes sunt, aut ipsis quàm proximè coueniunt. Multùm verò causæ in hoc est, positum, quòd astra, signa & planetæ instar spirituum sint. Isti spiritus tantò semper ipso homine potentiores sunt, vt rationem eius expilent, & excutiant non secus ac alius spiritus. Illa ergo mentis alienatio similis est maniæ obsessorum, excepto eo, quòd in hac spiritus vim habeant, veluti discrimen ex exẽplo hoc dignosci potest. Pono nempè, ob nimium ignis vel facis splendorẽ quempiam occœcari: alium ob intentiorem aspectum Lunæ, alium ob Solem. Occœcatio ab igne tardior est, celerior à Luna: celerrima à Sole. Nihilominùs tamen cœcitas ab igne non alia est, quam quæ à Luna: Et quæ à Luna & igne, eadem est, quæ à Sole. Eadem & hic ratio est. Et licèt vna quidem cœcitas altera peior & grauior sit: attamen vt cœci omnes sunt, ita omnes etiam Maniaci sunt. Differt ergo hæc rationis corruptio ab altera naturali in eo, quòd altera fiat quasi à spiritu, altera ex debilitate rationis, & ipsi cognatorum.

Maniæ differentia & generatio quæ.

Nihil autem astra in nobis operantur, nisi ipsis locum demus. Sic enim dato principio, de fine, hoc est, de mania introducenda laborant illa. Eius enim ortus dicto modo se habet. Pono nimirum casum: velle me ex animali ratione fidem aliquam struere seu erigere. Id iam animali impossibile est. Fidei enim notitia ab homine capitur, non à ratione animali. Dum autem fidem pensito & meditor, ratione mea concludo, hoc esse iustum seu verum, illud minùs, & sic deinceps. Et licèt instantias quidem aliquas moueri videam: sententiam tamen meam illis longè veriorem autumo, adeóque proposito meo sic insisto. Iam, quod ita meditor ac constituo, ex spiritu Dei non est ac procedit, sed ex spiritu animali. Et sic spiritibus animalibus in firmamento subiectus sum. Illi me excitant, inflammant, & rationem animalem acuunt, vt illis, qui cogitationes tales non suscipiunt, admirationi sim. Ea itaque iam maniæ affectio est. Nec enim hic spiritus diuinus operatur. Fides itaque res tã ardua, ab animali cognosci nõ potest. Id ergo ab astris superatur, quæ dissoluunt & corrũpunt cerebrum capútque, & quicquid faciendum sibi proponunt, id effectum præstant, hoc est, homines hoc illudve sibi proponunt, cui etiam indulgent tantisper, donec corrumpantur. Corrupti autem sententiæ suæ tam pertinaciter inhærent, vt comburi, aut quouis in exilium agitari se malint, quam à præsumptione discedere: adeóque animali sua ratione omnia rectè à se fieri iudicant. Sedulò itaque ac diligenter ista expendenda sunt. Tales enim lunatici latè patent. Et maniacus non ille tantùm est, qui furit, discursat, ferocit, verberat, sed & ille, qui humiliter incedit. Nam cum ratione animali careat, non minùs quàm maniacus rabidus ac ferox est.

Lunaticorum natura

Mania multiplex.

Vt autem rem apertiùs intelligatis, discrimen ex verbis Christi annotare debetis, dicentis: *Omnes qui in nomine meo veniunt,* (hoc est, omnes, qui probè ac cordatè, non maniacè veniunt) *hi ista signa facient.* Quod idem est, ac si diceret: Quandoquidem tot maniaci ex animali fiant seu generentur, qui garritu suo homines seducunt: ideò attendite ad ipsorum fructus, signa, &c. Si id non faciunt: ex spiritu sunt animali. Si faciunt, mei sunt Apostoli, Martyres, &c. Secundum hoc fundamentum omnes maniaci homines æstimandi sunt. Intellectus enim animalis apud hominem multò maior est quàm apud animalia alia. Nam in homine omnium animalium naturæ vigent, vt coruorum, picarum, &c. Et præter id nactus est etiam os & linguam, vt animi sensa proferre & eloqui possit, quod cætera animalia non habent. Insuper habet etiam iudicium & dexteritatem, vt quod animaliter concepit, dolo & prudentia exequi possit. Tali ingenio instructus, si quis prodeat, & rem aliquam meditetur, successu rei eò sapientiæ & intellectus ascendit, vt populo omni admirationi sit. Et nisi discretionis signa à Christo nobis proposita essent: quis talem non iudicaret Angelum? Ideò obliuioni danda non est admonitio scripturæ dicentis: *Si Angelus de cœlo aliud vobis dicat, nolite ei credere.* Hic enim quasi digito intendit ad vafritiem hominum. Talis ergo credens, si res eiusmodi intellectu suo animali scrutari proponat, quæ rationem animalem transcendunt, tunc, in quo deficit ratio eius, id pensat & confert ea stella, quæ ascendens est in fide. Ea stella rationem eius vincit, non aliter, ac si quis per auxiliatorem solem videre cuperet, & intuendo solem interea occœcaretur. Eadem námque ratione etiam superiores animales spiritus, carnales animales spiritus vincunt, vt rabiant & insaniant. Sicut enim bos, cuius cerebrum malleo contunditur, insanit, & discursando eóusque furit, dum aut in aquam aut ignem sese præcipitem det: ita etiam creduli illi sese suffocari aut comburi patiuntur, ob intellectum animalem. Alium enim nullum ipsos habere, ipsi fructus testantur, dum brutaliter viuunt & ambulant.

Homo est potẽtia omne animal.

Hominis & bouis furientis comparatio.

Sed & hoc ad insaniam aut Maniam rectiùs intelligendam à vobis annotandum est. Qui purus homo est, qualis esse debet secundum spiritum illum, quem Christus dicit ac docet, is rectà appetitui animali obluctatur & resistit. De appetitu loquor cibi, potus, fœminarum, &c. Qui ergo appetunt cibum, potum, præmia, caldaria, ventris delitias, fœminarum consortia, &c. hi vniuersi animales sunt. Et licèt spiritu quidem Christi vtantur: id tamen saltem secundum literam faciunt. Interpretem námque alium verbum Dei non patitur, quàm qui spiritu Dei abundet,

Homo verus appetitui animali resistit.

non

non spiritu animali procedat. Istiusmodi ergo homines sibimetipsis maniam contrahunt, & in suâ fide indurantur. Deinde, iidem etiam animalem rationem vsque adeò intendunt, vt stellas etiam auxiliatrices attrahant, à quibus obfirmantur. Tertiò, vnus profugit, alter accedit, adeóque errant, veluti qui Maniaci fieri incipiunt. Interim scriptura inquit? *Si Angelus de cœlo descendens aliud vobis dicat, quàm dixi ego, nolite ei credere.* Sic etiam porrò, si homo in terrâ aliud vobis dicat, quàm dixit Christus, nolite credere, hoc est, Christus dixit,& prohibuit,non in vno loco duabus noctibus pernoctare, non peras circumferre, non duas tunicas habere, & suam domum, vxorem, liberos, agros, &c. deserere. Iam si hoc quispiam non facit, nolite ei credere. Aliud enim facit, quàm quod Christus mandauit. Dum ergo aliud facit, non facit id ex spiritu Dei, sed ratione vtitur animali, à superioribus spiritibus, seu stellarum animali incitata. Ideò signa nulla edere potest. Ex hoc iam fit, vt talis seipsum non nôrit, nec quis sit, sciat. Hinc ergo mentis emotæ est, & Maniacus fit, non secus ac ipse Lunaticus. Quâ de causâ etiam ad loquendum iam aptus est, iam ineptus, adeóque opus habet, vt studeat, legat, & imaginetur subindè, quod ratio animalis ipsi suggerat. Quorum tamen nullum necessarium erat, sed omne à Deo in isto horæ momento infunditur & suggeritur. Itaque qui alio, quàm hoc, modo & more studet is Deo aduersatur. Et quicquid dixerit idem, id à nemine acceptari debet.

Eadem rerum etiam omnium, scripturam attinentium, ratio est, quando sibi quis persuadet,quasi omnia sit. Illa enim persuasio rationem humanam peruertit, cùm ab animali ista peruestigari nequeant. Et si res animali nimis sublimis est, opus habet vt mutuetur aliunde sapientiam, nempe ex cœlo, quæ corrumpit, hominem, quia ipsa eum vincit, sicut Sol oculos.

Astra omnia studia hominũ adiuuãt.

Astrorum enim ea conditio est, vt, si quis in scripturâ studere cupiat, stellas ad hoc sibi corrumpendum idoneas omnino inueniat. Sic, qui bellare satagit, is similes stellas inuenit. Qui rixari, digladiari cupit, qui furari, latrocinari, prędari, fœnerari, &c. appetit, is semper stellas sibi ad hoc opus commodantes reperit. Hęc enim vniuersa brutalia sunt.

Adulterium cur prohibitum.

Matrimonium sanctum propter liberorũ procreationem.

Cur prohibitum est adulterium? Quia scilicet opus animale est, non diuinum. Itaque propter liberos concessum est matrimonium. Eaque concessio matrimonium sanctum facit. Præter hoc quicquid fit, id sodomiticum est ac brutale. Et ad hæc diligenter attendere debetis. Eadem enim cœli est ratio, quæ hominum in terrâ. Si furari quæris, facilè socios furti inuenis. Si prædari, si latrocinari, si præliari vis, vbiuis socios reperies. Si deuotus esse, si ieiunare cupis: socios & in hoc studio tuo impetrabis. Animal enim in omnibus & vbique socios suos inuenit.

Spiritus Dei extra electionem est.

Spiritus autem, qui ex Deo est, in electionem non cadit, hoc est, electio non datur, quâ dicas, hoc faciam, illud omittam, vt scilicet id ita fiat, in quo te iuuare spiritus debeat, sed viâ faciendorum omnino simplex, & sine medio est, quà omnes in vniuersum, vnóque in sodalitio ac fraternitate pergere debemus, non diuersis metis ad scopum vnum commeare. Hoc enim facit animal, vbi secta quælibet confluit & conuenit. At in Christo secta nulla est. Sectæ sunt animalia, & ex animali nascuntur: & animales manendo ita insaniunt & rabiunt. Et hæc cuiuslibet natura est, non procedentis ex eo fundamento, ex quo debet.

Scriptura est regula hominum.

Sic scriptura procedit ex Deo. Præter hanc qui præceptorem alium sectatur, is insanus & Maniacus fit, quod à stellis mutuari ipsi necessum sit. Eadem etiam Medici est ratio: cuius scientia ex lumine naturæ promanat.

Lumen naturæ fons, est scientia Medica.

Cuius si ignarus sit, ac fundamentum aliud, nouúmque sibi speculetur, ad veritatis solium ascendere nunquam poterit. Nam quia mutuari cogitur, stellas in cœlo animales inuenit, commodant tamdiu, donec ipsi persuadeant. Ille autem dum argutam suam speculationem, sensum animalem priorem superantem, sentit: speculationi illi postea indulgendo & inhiando, sibi ipsi persuadet & blanditur. Persuasio hæc initium est Maniæ. Ita enim in illum agentes stellæ, ipsum infatuant, vt nullius porrò respectum habeat, sed suo cerebro inhiet, nec à quoquam alio se duci ac dirigi patiatur. Et qui hoc modo refragatur & recalcitrat, an non æquè quæso Maniacus est, ac is qui catenis constrigitur?

Maniaci duplices: vincti & liberi.

Insani ergo quidam Medici sunt, catenis non reuincti. Insani sunt artifices, & Alchimistæ, nec ipsi constricti Hi enim seipsos ligant, dum suis nugis neminem obloquentem inueniunt. Et classis quidem horum insanorum plures sunt. Quos si missos facias, nullâ constrictione opus habent. Et huc referri etiam possunt Medici, Alchimistæ, artificésque alij, qui præfractum suum sensum seu opinionem animali temeritate mordicùs tuentur. Huius generis alij plures quoque insani sunt, qui tamen vinciri opus non habent. Nec enim quilibet homines iugulare, aut aliis damnis afficere cogitat.

Maniaci sunt omnes qui ab Astris mutuantur.

Interim tamen, etsi id non conentur, à Maniâ tamen ob id nedum absunt aut excusantur. Quilibet enim, qui ab Astris mutuatur, postquam mutuatus est, Maniacus euadit.

Hominis & cœli coniugiũ,quale viri & fœminę.

Ex his intelligere debetis, quonam pacto homo ac cœlum concordent. Et ratio eadem in his est, quæ est in coniugio, inter virum & fœminam. Fœminæ est, imperata viri exequi. Si vir mandata fœminæ capessat, iam insanus est. Nec enim sui ampliùs iuris is est: sed rationem aliundè mutuatur. Quicunque verò non suâ ratione vtitur, is Lunaticus est, coactus facere, quod Luna, hoc est, ipsius Barbara, velit.

Cœlum est fœmina hominis.

Eodem pacto, & cœlum fœmina est animalis nostræ rationis, dolo omni instructa, atque astutiâ suâ, sicut Eua, infatuans & deiiciens rationem virilem. Sciendum itaque est, naturæ ac carnali substantiæ nostræ, veluti proprietatem quandam insitam & implantatam esse rationem animalem, mentiendi, decipiendi, bonum malúmue, &c. faciendi, sicut proprietatem series docet. Iam si hoc contenti non simus, sed in spiritu animali,non humano

pergamus, tunc Aſcendens in cœlo emergit, inclinat, imprimit, influit, non ſecus ac ſi ſibi fœmina imprimat, vt hoc vel illud ei facias, quod faciens tandem ita intriceris, & inuoluaris, vt nec egreſſum nec modum ſcias, tuâque te vxor ita dubiè defixum relinquat. Nam & in cœlo, qui mentiri cupit, ſuum talem aſcendentem inuenit. Suum aſcendentem etiam inuenit, qui verax eſſe appetit. Aſcendentem ſuum reperit etiam, qui ſcortari, furari, præliari. &c. expedit. Et ſic de cæteris omnibus iudica. Vbi commonefaciendi tamen eſtis: quòd à natiuitate aſcendentem nobiſcum non afferamus, ſed eum, talem qualem volumus, omninò adciſcamus. Ex hac patet error Aſtronomorum & Aſtrologorum, adeóque eorum vniuerſorum, qui natiuitates, prognoſticationes & ſimilia, quæ cum aſcendente definitis diebus coincidant, condunt & conſcribunt. Nam prout aſcendens adhibetur, ita ſe ille exerit, vt homines magis minúſve inſani fiant. Et quod hîc affirmo, pro certo tenendum eſt. Mercator nempe quilibet, qui mercaturam exercet, ſi is mandata Dei obliuiſcitur & negligit, proximúmque ſuum non diligit, ſed bona eius expilare quærit, is aſcendentes inuenit facile, viam ipſi ad hoc impetrandum commonſtrantes. Nam viarum illi gnariſſimi ſunt. Et talis non ſit Maniacus; Imò. Qui námque ſuum creatorem deſerit, hunc inſanum omnino, rabioſum ac obſeſſum eſſe oportet, cum multis Aſpectibus, & Trinis ac Quartis, totúmque adeò furioſum, furioſioremque illo, qui catenis deuincitur, ratione nempe omni orbatus. Ille enim, qui humanam rationem habet, ſeipſum occœcat, deſeritque Deum, aut ipſi aduerſatur nihilo leuiùs, quàm catenis ligati Maniaci, qui homines inſectantur, quos, ſi attingere poſſent, amentiæ vi acti omnino iugularent.

Aſcendentes in cœlo infiniti. Aſcendens nõ eſt nobis conſitus.

Maniaci liberi vinctis peiores.

Vt vero de aſcendentibus, quibus Aſtronomi tam multa attribuunt, plura hîc diſſeramus, opus eſſe minimè videtur. Saltem enim de lunaticis explicationem inſtituimus. Attamen priuſquam hoc volumen finiatur, explicationem illam ſuſcipiemus, quam ſedulò euoluetis.

Sed pro noſcendis Maniacis hoc porrò tenete, quòd non ſint ex ſpiritu illo, ex quo homo eſt vel eſſe debet, ſed ex eo, de quo iam diximus. Itaque mutantur cum aſtris, cúmque ipſis aſcendunt & deſcendunt, prout orbem ſeu rotam fortunæ pingi videmus, adeóque omnis origo ex naturâ iſtâ animali eſt. Si enim in ſpiritu illo verſarentur & ambularent, in quo ambulare debet homo, non vtique aſcenderent aut deſcenderent, ſicut Dauides inquit: *Beati, qui ambulant in via Domini.* Hoc ſi non facimus, fiet nobis idem, quod improbis, hoc eſt, pecudibus ſeu animalibus. Iam lucrati, iam perdere, aſcendere & deſcendere, ſicut in ſuis practicis præſagiunt Aſtronomi, hunc ſcilicet annum, hunc menſem Mercatoribus felicem, illum infelicem & infortunatum fore. Idem prædicunt militibus & artificibus &c. hæ res inquam, niſi animales eſſent, ipſique homines in viâ domini ambularent, phytones certe ac Augures cœli talia prædicere aut augurari minimè poſſent. Ex quibus Maniaca natura deprehendi poteſt eorum, qui in huiuſmodi aſtris ambulant, ſurſum, deorſum, huc, illuc commoueant, quod Chriſtianum minimè eſt. Summam ergo huius tractatus hanc fuiſſe, ſcitote, vt intelligeretis, ſecundum quam viam homo ambulat, ſecundum eandem ipſum etiam affici. Si vt homo Chriſtianus ambulat, ſortem illam accipit. Si vt pecus, pecudis ſortem ſentit. Item, ſi in Chriſto ambulat, ſecundum Chriſti ductum procedit. Si inſtar animalis: ductu ſtellarum ad vitulinam rationem vergit. Et hiſce dictis tertium hunc tractatum finientes, quarto ſequenti de curatione Lunaticorum initium faciemus.

TRACTATVS IV.

De Cura.

PORrò autem ſuſcipienda eſt conſideratio faciei cœli, hoc eſt, Aſtrorum, vt illa quàm optimè cognoſcamus, adeóque primum Lunaticum internoſcamus, ſciamúſque, in quonam Planetâ, Zodiaco, &c. is genitus ſit, vt nimirum ſecundum hoc curationem inſtituamus. Sic ſi ſpeculationi indulſit Spiritus coniunx ipſi fuit Saturnus. Stella etenim quælibet fœmina eſt. Cura ergo aduerſus Saturnum dirigenda eſt. Qui aſcendentem attraxit Venerem: huic curatio à Venere intendenda. Eadem etiam eſt ratio Martis, Lunæ, Solis, Mercurij, Iouis. Nec verò ſeptem tantum aſtra eſſe cogitandum eſt, ſed innumera illa ſunt, vniuerſa probè cognoſcenda & expendenda.

Saturnus præeſt Spiritui Stellæ ſunt fœminæ.

In ordine verò prior eſt præſeruatiua, quam ſequitur ipſa cura, ſecundum prædictum canonem. Et regula hîc vnica tantùm datur, vt ſcilicet animalis ratio frangatur. Sic ſi quis in fide nutare & ambigere, ſibique ipſi placere velit, æſtima ſigna illa, de quibus Chriſtus locutus eſt, ſi id facit, permitte ipſum ſuo arbitrio, nec interturba. Si minimè facit, cautè & prouidè age, hominémque obſerua, vt vulpem, an lupus, caniſue aut ſus fiat, hoc eſt, quò recidat, in quam ſtellam vergat, an auaritiæ indulgeat, bellóue, aut mendaciis, aut ſuperbię, aut violentiæ, &c. Dum itaque obſeruatione & indagatione illâ cognoſcis, quò inclinet: iam præſeruatiuum hoc eſt, monere, vt deſiſtat, cogitétque, ſe Prophetam & Apoſtolum minimè eſſe, cum Chriſti mandatis minimè pareat & obſequatur. Itaque ab intellectu animali ſeriò illum arce, ipſúmque de viâ meliore inſtitue. Si agnoſcit, bene. Sin minus, proximo querere. Fac vt confiteatur. Si nec hoc faciat: defer ad Eccleſiam. Si nec huic obſecundet, vt Ethnicum ipſum tracta, in vltimáſque tenebras ipſum eiice, priuſquam per vim ſpirituum animalium integram ciuitatem, domúmue, aut, regionẽ illam corrumpat & ſeducat. Vbi enim pecuini tales Prophetæ ſurgunt, Satanas illis auxilio accurrit, vbique inſidians, inſtigãs, & Eccleſiã impellens. Quæ ne corrumpatur, ad Ethnicos illum relegari cõmodiùs eſt. Quis enim eiuſmodi

Lunaticorum præſeruatiua quę.

Magistratus præseruatiua est do&ctinaru superstitiosaru. eradicare faciliùs potest, quàm magistratus, si verbo locus non datur? Is nimirum Præseruatiua adeóque ad hunc finem institutus est. Quòd si negligentiùs curetur, & doctrina Christi spernatur, ipsisque aliud ac diuersum à Christo profiteri concedatur, regio illa certum infortunium experietur. *Væ enim terræ illi, cuius Rex ac Superiores infantes sunt*: hoc est, rem non intelligunt. Et multò vtilius est Maniam per præseruatiuam ab initio exscindi, quàm in fine. Tandem enim indurantur & præfracti fiunt, nec leuiter etiam auxilium maligni spiritus accedentis metui debet. Et quoniam de falsis Prophetis, ac Christis falsis & pseudo Apostolis tam multa Christus vaticinatur, ac præmonet, istiusmodi certè homines longè attentiùs, quàm naturaliter hîc describi potest, attendendi sunt.

Pseudo Apostoli, &c. sedulò cauendi.

Præseruat. bellatorum. Sic si quis Maniacus præliari appetit: illum prædicto quoque modo corrige. Si parere nolit: satiùs est ipsum ad Ethnicos exponi, priùs quàm innocentem iugulet, & in alio committat, quod non ferret ipsemet. Adéóque vt hoc peccatum cum malis aliis bellum consequentibus caueatur, Ethnicæ pœnæ nemo exemptus esse debet.

Præseruat. aleator. scortator. &c. Ita etiam, si Mania desinat in aleam, ludos, scorta & luxuriem aliam, modo priùs dicto insta. Si non pareant, pœnâ Ethnicâ illos coërce. Quam quidem iustiùs ipsi sustinent, quàm vt tolerati tanta mala conciant, & venena sua passim effundant, quæ deinceps latiùs serpant. Ita excusatio nullo ipsis præsidio esse debet.

Præseruat. fœnerat. & mercat. Aduersus fœneratores & mercatores tali remedio insta. Inculca ipsis Decalogum, & mandatum Christi de dilectione proximi. Id primùm solus tenta, deinde adscitce proximum. Porrò Ecclesiam. Si ne sic quidem obsecundet, iustiùs est in Ætnam ipsu exturbari. Sedulò enim damna & noxæ, à mercatoribus obtrudi solitæ, nostris oculis exponendæ sunt, cùm imperscrutabiles & vix enarrabiles existant. Per artes enim illas Satanas sese insinuat, quò aliàs penetrare non posset.

Præseruat. Artulariū. Si quis Maniacus fiat in artibus, eodem exemplo insta, errorem illius enarrando, & quid possit, quid non possit, explicando. Quod si is nec tibi, nec tuo proximo, nec Ecclesiæ credere velit: satiùs est, lapidem molarem de collo eius suspendi, ac in imum mare mergi, quàm præconceptam ab ipso opinionem emergere, & in opus seu actum erumpere, adeóque mendacia, dolos, homicidia, furta, &c. proseminari. Et sic de cæteris omnibus similiter iudica, præseruatiuam in sola Magistratus manu positam esse, si cætera nihil prosint aut proficiant.

Cura Maniacorum duplex. Quòd si verò neglectâ ac præteritâ præseruatiuâ eò peruentum iam sit, vt iam ipso actu insaniant, & rabiant, nec seipsos amplius cognoscant, consilium certè salubrius aliud nullum habeo, quàm hoc, quod processu duplici constat. Vnus tenendus est, quando cum affectu Maniaco concurrit etiam aliquid rationis seu intellectus. Altera Medicina (si nimirum intellectus superstitis nihil reperitur) est hęc, quam Christus de obsessis præfiniuit, quæque fit per ieiunia, precésque, per considerationem mandati, *Dilige proximum tuum, sicut teipsum.*

Curæ quis processus primus. Pro primi processus explicatione tenendum est, virum sapientem, in ciuitate quâdam versantem, ac in senatu, iudicio aut rerum ad gubernacula sedentem, ad talia munia dignè exequenda, non Maniacum, sed prudentem omninò esse debere. Is si simul negotiationem mercaturámue exerceret, & in illâ Maniacus fieret, séque in his ipsum probaret, ac iustè facere præsumeret, tunc secundum viam rationalem, in quâ ambulat, hoc est, iuxta viam Senatus, ipsum aggredere, rem ipsi seriò propone, ac per modum illum, cerebrum seu animum ipsius pertunde, inculcáque, quæ inculcanda sunt, ac vt ipse tibi insanire videbitur. Si obsequitur, bonum est: sin minùs, duos trésue tibi adiunge. Tandem & Ecclesiam: Sin minùs pareat: pro Ethnico ipsum habe. Errare enim se, satis euidenter intelligit, & tamen vsque adeò præfractus interim est, vt obsequi nolit. Hîc ergo de Diabolis metuendum est, qui procul dubio præsto etiam sunt. Vnde non immerito ad preces & ieiunia incitamur. Sic, si quis sit scortator, aleator, prædo, fur, &c. cognitionis vim aliquam semper superstitem habet, secundum quam dirigendus est. Si refragetur, præter Ætnam cura nulla superest. Quamdiu enim cognitionis vis apud Maniacum talem deprehenditur, tamdiu corrigendus & admonendus est. Ægrè enim impetratur, vt diues quispiam in huius Ecclesiæ consilium descendat. Nam & Christus inquit, *quòd faciliùs per foramen acûs camelus transiturus sit, quam diues in regnum cœlorum penetraturus.* Quò id ergo impetrari ægriùs potest, eò vrgentiùs tu & Ecclesia de emendatione instare debetis. Vtilius ergo est, illos præseruando corrigi, hoc est, dum nondum opulenti sunt, sed instar medullæ molles & flexiles. Illo enim tempore promptius conuerti & subigi possunt. Postquam autem adoleuerunt & induruerunt, obrigescunt penitus, ægriúsque illis adimitur, quod adimendum est. Qui enim Christo non obsequuntur, hi multò tardiùs obsecundabunt homini. Maturo ergo consilium ineundum est, ac ad præseruationem properandum, priùs, quàm malum inualescat. Eo enim si ascenderit: ægrè ac difficulter sanabitur.

Diuites rari cœlū sectātur.

Curæ processus alter qualis. Si autem comes ratio non concurrat, nec conscientiæ scintilla aliqua emicat, verùm Mania efferata, brutalis, præfracta & constans euasit, ita, vt ligationem requirat: tunc, ne anima ac corpus cùm ipsorummet, tum aliorum labem contrahat, mandati de dilectione proximi memores, Lunaticum ad preces & ieiunia ducemus, ac vnà cum ipso ita cogitabimus: Quâ tu iam afflictione torqueris, eam tibi mitigabimus, iugum ac onus tuum nostris dorsis imponentes, Deúmque Seruatorem nostrum, vt te soluat & liberet, sedulò implorantes, Reuera enim tales ab obsessis non longè absunt. Nec præter preces & ieiunia curam vllam aliam superstitem

superstitem habent. Quis enim domabit Martem, Saturnúmve, & Astra cætera? Aut quisnam insignem ipsorum malitiam istâ ratione peruestigabit? Nec enim hominem aliâ ratione obsident, quàm spiritus faciunt maligni, rationem animalem ex ipsis ita elidendo, vt genuinum hominem extrudat, ipsiúsque Dei obliuiscatum, ac creaturis adhæreat, præcépsque in superstitionem ruat, statuas adoret, stellas sectetur, & doctrinam earum æmuletur. His ergo eadem cum obsessis medicina cõmunis est.

Astrorũ vis quãta.

Etsi verò multa in Naturâ pro obsessis remedia prostent: illa tamen hoc loco non propono, hâc de causâ. Natura respicit ac intuetur Maniam: vnde in Maniâ illa quoque remedia prosunt. Hîc autem Lunaticum tractamus non Maniam. Vnde huius remedia illi non prosunt. Et nulla Medicina naturalis contra spiritus Astrorum facit, si hominem obsideant. Sic qui cœcus fit à fulgure, fulmine, Sole, &c. huic remedium nullum prostat, sed prout læsus est, ita manet. Qui verò naturaliter excœcatur, pro sanãdo Natura etiã remedia depromit.

Naturalia remedia malis Astralibus non conueniunt.

Quæ verò aliæ Astrorum sint malitiæ & luxuriæ, quas sedulò declinare debemus: eas in aliis libris planiùs trademus. Quæ verò de Lunaticis hoc libro tradidi, eo fine adduxi, vt intelligere ac noscere discatis hominem, quibus in viis ambulet, quid negotietur, ne ratio animalis pro lumine hominis fors reputetur. Apostoli siquidem puri erant homines. Vnde etiam Christus ipsos lumina Mundi, & Sal terræ vocauit. Qui verò eiusmodi non sunt, hi in tenebris ambulant, nec lumina sunt, sed tenebræ. Hæc causa huius meæ scriptionis vobis expedienda fuit.

Apostoli puri homines. Apost. lumina mundi, & sal terræ.

DE GENERATIONE STVLTORVM LIBER THEOPHRASTI.

TRACTATVS I.

PROLOGVS.

AGNVM hoc quiddam & admirandum est, quòd Deus, qui hominem tam magno pretio, sanguinis scilicet & mortis suæ, redemit, eò vsque in insaniæ ipsum deuergere permittat vt nec suum nomen, nec mortem, nec doctrinam ac voluntatem, nec signa, ac opera, ne, beneficia in genus humanum collata intelligere ac recordari possit, sed ratione omni & sapientia necessaria orbatus viuat. Et cum homo imago Dei sit, deplorandum est, ipsum in stultũ, fatuũ, simplicẽ & brutũ hominẽ degenerare, adeóq; eum qui creaturis cæteris vniuersis nobilior est, præ illis omnibus adeò enormiter deformari: cùm tamen creaturæ cæteræ omnes hac pœna exemptæ sint, nec in suo genere, ceu homines, stultos alant. Causæ autem huius consilij diuini multæ sunt, quas in præfatione enumerari nihil attinet. Interim hoc arduum quid est, quòd Deus personam non respicit, próque multis mortuus nempe quos omnes liberauit. Cur verò inter homines stulti & fatui sint, causa scrutatu difficilis est. Quanquam quoad naturam, ea peruestigari facilè queat, cùm in rerum naturalium inquisitione homo magister & artifex sit. Præterea, quod tale progignitur, difficile est. Quis enim, quæ connata sunt, demet ac auferet? Eò difficiliùs sanantur, qui stulti nati sunt. Is enim affectus nec morbus est, & est insuper incurabilis. Nam nec lapides nec herbæ sunt, quarum illi vi restitui possint. Præterea Christus etiam multos ægrotos, obsessos, leprosósque ac aliter affectos sanos reddidit. De restitutis autem fatuis, traditum nihil legimus. Naturæ id præstare impossibile est. Et insigne illud esse arcanum oportet, quod vitia, quæ stulti habent, auertere possit. Sed nullum præsto est. Mysterium ergo magnum requiritur, ad illud in natura reconditum, perscrutandum: ideò cumprimis, quòd præter hominem nulla vspiam creatura fatua fiat, cùm tamen is creatura omnium nobilissima sit, licèt raro vitiis ac næuis careat. Sed extraneis missis, cùm talia vere fiant, de fientibus rebus philosophandum est. De Medicina autem nihil tradetur. Itaque illius tractatus liber desiderabitur. In tractatu autem altero stultorum tantum origo seu generatio moresque enumerabuntur, non vt illi penitùs ac ex imo principio cognoscantur, sed, vt quilibet qui talia considerat, sciat, quidnam homo sit, & ex quo sit, vtque sic apud se cogitet, quòd nimirùm omnis sua sapientia apud Deum nihil sit, nósque in omnibus nostris consiliis stultis similes existamus, quantùmque omni nostra animali ratione cogitare ac meditari possumus, quòd id mera stultitia sit, quódque extra Christi opem nos meri fatui & fungi habendi simus. Fatui ergo vt fratres ad nos sese habent, qui vnius cognationis & sanguinis existunt. Ita enim & nosmet ratione nostra eiusdem sanguinis sumus, si cum sapientia nostra apud Deum prodire velimus. Quasi duo fratres essent, quorum alter stultus, alter sapiens existeret: hic tam vna cognatio sanguinis, ac ob id vna quoque ratio adest, vnúsque altero [illegible] nobilis est. Et qui sapientem redemit, idem etiam liberauit stultum: & qui stultam idem etiam [illegible] enim redemit.

Stulti cur nascantur ac fiant.

Fatuos nullos sanauit Christus.

Fatuum fit nullũ animal præter hominẽ.

Stultos redemit Christus.

LIBER PRIMVS.

TRACTAT. I.

QVoniam proposuerat sibi Deus, hominem creare secundum similitudinem suam, ipsúmque in *Eden* collocare: hâc de causâ oportuit hominem condi purum, propter locum scilicet, in quem poneretur. Constat autem ac ratum est, ipsum ex *Limbo* factum esse, qui *Limbus* omniũ creaturarũ naturã & proprietatẽ habuit. Vnde & homo vocatus est Microcosmus. Deus autẽ hominẽ hoc modo purum seruauit, quod proprietatũ illarũ, quę ex limbo genitę sũt, nulla eruperit ac effloruerit, adeóque homo totus purus in paradisũ collocatus adductúsq; fuerit: Quãquã reb⁹ õnibus cõmaculatus, sed tamẽ inscienter. Qui enim quod in se sit, nescit, is idẽ facere nequit, nec quicquã illius facit. Ille

Homo purus creatus propter Ebron. Homo ex Limbo fact⁹. Limbus quid. Homo qui purus.

Ille ergo iam purus est, licèt tale quid in sese habeat. Et sicut virgo, quæ nescit, quod vxor seu mulier esse vel fieri possit, & quidnam mulier sit, tamdiu pura est, quanquàm id ipsa sit: ita & Adam cum suâ Euâ homo erat, & in ipsis creaturarum omnium naturæ inerant: quod tamen ipsi ignorabãt, ac ob id puri erant. Hoc itaque modo Adamus purus in paradisum intrauit. Paradisus etenim *Ebron* locus erat, in quo impuri & lasciui nihil committi poterat. Quia autem homo ex mundo erat sumptus, ac in paradisum introductus, cuius arcana illi ibi committebantur: hinc causam sumpsit *Leuiathan*, ipsi, quidnam esset, prodendi & indicandi. Is iam, si ex *Limbo* sumptus non fuisset, seduci minimè potuisset. Ipsum enim tentandi Leuiathan occasionem non habuisset. Tum etiam Adæ & Euæ is status, eáve conditio non fuisset, vt perpetrare potuissent, quod *Leuiathan* persuasisset. Quia autem vice conuersâ eiusmodi erant, in quibus tam bonum quàm malum habitaret, quod tamen nec nouerant nec sciuerant: idem perpessi sunt, quod virgo solet, quæ quidnam sit, aut ad quid vtilis sit, ignorat quidem, sed tamen ante se stantem adolescentem amat, nec tamen, cur, quo fine, ad quidúe illum amet, intelligit, licèt ipsius cupida sit: adolescens autem ipsam tentet, ac quod edat virgo, proponat, ipsámque morsus ignaram aut consciam sollicitet: iam ipsa intelligit bonum & malum.

Virgo quæ & quid sit.

Paradisus qualis locus fuerit.

Leuiathã quâ causa Adamum & Euam sollicitarit.

Adami & virginis collatio.

Similiter etiam Leuiathan, Adamum ac Euam, quibus mirabilis natura inerat, tentauit, ipsorumque virginitatem corrupit & polluit. Quâ de causâ ex paradiso exterminati, ac ad locum illum denuò redacti sunt, ex quo prodierant, vbi nempè, quæ sciebant, nec tamen succedete poterant, vsurparentur & exercerentur. Huius puritatis & pudicitiæ homo quoque erat, cum primum in paradisum secundum imaginem Dei formatus introduceretur, vsque dum à *Leuiathan* seduceretur. Ob lapsum enim istum Adamus ac Eua libertatem ac imaginem suam perdiderunt atque ex ipsis homo mundanus factus est, in mundum eiiciendus, & mundanis meris obseptus & pressus vsque ad hominum nouissimum.

Adę quis status post lapsum

Postquam autem ex paradiso eiecti sunt, quales fuerunt antea, minimè manserunt, sed facti sunt fragiles, mortales ac miseri homines, ærumnis quibusuis obiecti & obruti. Tum vero demum, quid mundus esset, senserunt, adeóque vim Lunæ, Martis, Saturni, Iouis, Mercurij, ac durorum in Zodiaco signorum, velut & cæterorum astrorum efficaciam deprehenderunt. Tum demum afflictiones mundi & miserias hominum quasi manibus palpârunt, hoc modo. Videbant nempe, quibus casibus subiacerent. Videbant, quanta corruptio & defœdatio secuta esset in pulchritudine, in specie, in dilectione. Videbant corruptioni in homine omnia obnoxia esse. Videbant in suis liberis varios morbos emergere & deformitates. Videbant gliscentem discordiam, dissidia, & quaslibet insuper miserias. Sedulò ergo tenendum est, quòd homo bonus, integer, perfectus iustúsque secundum imaginem Dei creatus primò fuerit, & insuper castus purus, sanus, lætúsque in paradisum introductus, & in terram talem immissus, quæ terris omnibus beatior fuerit, vbi neque mors, neque morbi, nec discordia, neque deformitas, nec hostilitas regnare potuerit. Postquam verò hinc eiecti in mundum sunt, in lacrhymas & eiulatum conuersa omnia fuerunt: Quocunque autem ornatu homo primùm insignis erat, is vniuersus ei detractus, atque ipse adeò imaginis diuinæ plenitudine exutus est. Hinc postea insecuta est causa ad latrocinium, ad bella, ad furta. Destruebatur enim integritas, *probitas, castitas, modestia & obsequentia*, & in horum locum succedebant, *scortatores, aleatores, prædones*, distorti liberi, surdi posteri, aut muti, aut claudi, aut timidi, fatuiúe aut monstrosi portentosíque, ac similes alij fœtus, quorum propagatio non desitura est ante mundi interitum. Mundi enim hæc est natura ac conditio, vt talia indies ex sese producat magno numero & prouentu vberrimo. Et corruptionis huius tam firma est duratio, vt nullo tempore aut molimine auerti ac obliterari queat. Quinimò ex necessitate quadàm fatali ita iam euenit, vt nascantur cœci, claudi, distorti, tales vel alij, moriones, fatui, ignaui, &c. Ea etenim mundi est proprietas, vt tales liberi progignantur iam, qui illis in *Ebron* aduersi sint. Quandoquidem ergo tot miseriis & ærumnis subiecti sumus: ista talia describi, & philosophico discursu, vndenam stulti, & quibus ex causis gignantur, inquiri omnino fas ac æquum est. Quod vt commodiùs præstaremus, necesse fuit nobis, ante omnia hominem in paradiso cum suâ perfectione proponi: deinde etiam nonnihil enarrari de eiectione ipsius ex paradiso in mundum: ob quam ille ad naturam sui Limbi relapsus & corruptibilis factus est in hilaritate, in sanitate, in veritate, in formâ & specie, in membrorum, agilitate: quæ iam omnia corruptionem & dissolutionem mirandam & dolendam subierunt.

Homo qualis in paradiso.

Hominis status post lapsum.

Hoc certè commiseratione & planctu nimis dignum est, quòd Deus imaginem suam hoc modo destituendo, ex *Ebron* illam exturbauit, omniq́ue diuinâ imagine exuit, vt iam monstra, stulti, claudi, distorti, cœci, surdi, mutiq́ue & similes successerint, cùm tamen nec ipse Deus in imagine suâ, aut distortus, aut claudus aut cœcus, aut mutus sit, sed perfectam omnino imaginem, quam homo perdidit, habeat. Etsi verò vel dum homo de suâ perfectione glorietur & gaudeat: si tamen seipsum introspiciat, vah quàm longè abest is ab imagine diuinâ? Nec enim alia eius est ratio, quàm pauonis. Qui cum ob insignem plumarum speciem insolescit: quàm primùm pedum turpitudinem intuetur, fœditate absterritus de fastu suo illicò remittit. Et quis iure dicere queat, nos imaginis Dei adhuc esse participes? Nemo arbitror. Hoc verò autem dicere possumus, nos illius omnino participes fuisse, scilicet in *Ebron*, non item in mundo. In mundum relapsi, illam exuimus, quâ ornati eramus, integritatem. Verè ergo

Lapsus humani iusta quiritatio.

ergo dicere possumus, nos secundum imaginem Dei factos esse. Mentimur autem, si dicamus, nos quales creati sumus, tales adhuc esse. Qui de imagine diuinâ gloriari vult, hunc non oportet mori, non in mundo ambulare, non fragilem esse, sed in paradiso viuere. Talis si non sit: iam creationis bonitas in ipso corrupta est. Eius quidem aliquid superest. Sed hoc miseriis infinitis obseptum est. Qui enim dicere cœcus queat, imaginem se habere diuinam? Quinam idem dicere queat claudus? qui stultus? Etiam, siue exteriora siue interiora spectemus? Quòd si verò in paradiso constitissemus? imaginem Dei vtique retinuissemus, quæ in nobis fuisset æterna, sine morte, sine passione, sine ærumnâ, sine paupertate, &c. Tali ergo gloriatione omissâ, fatemur nos potius homines miseros, & afflictos, omnibus elementis, & quæcunque in ipsis sunt subiectos. Hîc nos vexat iste spiritus, alibi alius, hîc pygmæi, hîc Nymphæ, hîc Fatum, hîc Augures, hîc Satanas nos affligit. Nec insuper vlla vspiã in cœlo stella est, quæ nobis nō minetur: nulla in terrâ herba est, cui satis tutò fidere queamus: nulla medicina satis secura: nullus haustus vini suo periculo nobis non metuendus. In medios eiusmodi lupos coniecti, vitam ærumnis perpetuis obnoxiam trahimus. Hæc causa est, cur etiam de nostris liberis nascendis tam incerti simus. Hîc progeneramus molam, hic monstrum, iam stultos, iam fures, iam latrones, iam scortatores, &c. Sed miserias hîc nostras omnes ex ordine recenseri, nimis longum futurum sit. De generatione stultorum potius dicere pergamus, quo nempe modo ac ratione à sapiente stultus nascatur: & qui fiat, vt vir probus filium nequam gignat: & sic econtrà. Hæ enim proprietates mundi sunt. Quilibet autem suam crucem attollat, & sequatur Christum, vt eò perueniat, quò vocatus est.

Homo qualis post lapsum & quam afflictus.

De stultis itaque tenendum est, eos tantùm ex cœlestibus tyronibus & imperfectis magistris gigni, hoc modo. Notum nempè omnibus est, magistrum artis peritum, statuam suam expeditè & egregiè sculpere. Sic latomus ex saxo opus perfectum producit. Nullus etenim peritus artifex suo operi næuum affingit. Iam verò magister nemo fit, nisi ex discipulo. Discipulus & ipse tam diu sculpit, dum tandem opus succedat. Nam, quod primò facit, nihili est, est rude & risu dignum opus, si spectetur in statuâ, nasus, oculi, collum, &c. Præterea & hoc tenendum est, quòd homo seminet hominem, non faciat. Et qui seminat: opus habet factore. Agricola serit semen: ipsum tamen triticum non facit. Sic homo seminat hominem: Vulcanus autem ipsum facit. Nec Vulcanus solus. verum Vulcanus & pater. Sic statuarius statuam fingit: nec tamen solus, sed cum ipso lignum, ex quo illa fingitur. Res ita intelligatur: semen ligni seritur & crescit: id iam, quantum homo addit, in suâ semente est. Vbi lignum creuit: lignum vniuersum tantùm vnum est, respectu statuarij. Iam ergo manum applicat statuarius: & quale lignum tractat, talem ex eo statuam fingit. Sic ergo momenti aliquid positum est in ligno, aliquid etiam in statuario. Et duo isti statuam perficiunt. Eodem modo etiam homo facit lignum. Vulcanus sculpit hominem. In sculpturâ autem & generatione stultorum Vulcanus ipsemet præsto non est, sed tyrones tantùm, corruptores. Sic ergo stultus non est nisi statua corrupta. Vnde etiam fit, vt stulti malè formati & proportionati sint. Sed de Vulcano cognoscendo explicationem pertexamus. Quid est, quod tenerum non adolescat? Quodnam id est, quod perpetuò fixum maneat? Quódue id est, quod non augescat & decrescat? Res omnes, quæ vspiam sunt, renouantur, ac ex pueritiâ transeunt ad senium. Luna nimirum, quæ omnibus vel rusticis conspicua est, senescit, deficit, & emoritur, transit & apud Solem nouam Lunam facit. Et inter ipsius adolescentiam ac senium magna intercidit diuersitas in potentia, impressione, qualitate, naturâ. Hæc enim omomnia longè inter sese distant. Quæ Lunæ, eadem & Vulcani ratio est. Is puerascit, fit discipulus, senescit, & indies melior ac perfectior fit. Et eiusmodi est mundi ordinatio, vt homo sui ipsius ius non habeat, dum liberos, quales vult, gignere annititur. Ad hos enim quod conferat, nihil habet aliud, quam lignum. Hoc si addiderit, opus postea cedit, vt magister illud sculpit. Eiusmodi suos Vulcanos habent etiam Regiones: suos habent ædes: suos res gestæ: suos tempora anni. Qui palmam attingit, habet. Sed de hisce Vulcanis ibi tradam fusiùs, vbi de firmamento docuero. Sunt enim isti multiplices: vnde multiplices sunt etiam stulti. Tam frequentes autem in corrumpenda sculptura sunt tyrones, támque numerosi, ac magistri tam ignaui, vt raro quis inueniatur stultum non producens.

Magister nemo nisi qui prius discipulus.

Homo hominē seminat nō facit.

Stultorū opifices tyrones sunt, non ipse Vulcanus.

Omnia in mundo mutabilia.

Lunæ & Vulcani comparatio.

Ipsi magistri non admodum senescunt. Si artem omnium optimè callent, moriuntur. Hinc continenter magistri iuniores sunt: quæ causa est multitudinis stultorum. Et renouatio illorum multò expeditior est, quàm Lunæ. Cæterùm Vulcanus non vnus tantùm est, sed multi. Et quilibet proprium suum malleum, propriam dolabram habet, adeóque peculiarem ab alio statuam sculpit, vt nulla alteri similis sit. His etenim, hoc est, arte, quam exercent, homines discriminantur. Ex eo fit etiam, cur non omnes similes sensus indant ac generent. Qui enim non possunt formas similes facere: iidem nec similes sensus proferre queunt. Hinc variæ formæ oriuntur. Et quot formæ, tot sensus. Pro hisce ergo tenendum est, de stultorum natura dici nihil posse, hoc est. Ascendentem ipsorum declarari non posse, vt nec natiuitatem. Ob id Astronomia & Astrologia ars incerta est. Qui stultos describere, ac natiuitatem eorum condere nequit, is multò minùs virum sapientem describet, futuro tempore ex moribus (al. sensu prauo) noscendum. Tam varia enim ac erronea res est circa Vulcaniam & sculpturã, vt hactenus quidem discere aut cognoscere magistrum nemo potuerit, multò minùs tyrones, qui indies crescunt. Quis ergo dicere queat, hunc talem, illum talem futurum: cum tamen in officina nemo sederit, ac illos cudi viderit? Qui officinam lapicidarum ignorat, is de ipsorum operibus ne iudicet. Alias mendacem aget, quod certæ

Vulcani multiplices qui hominē sculpant.

Astronomia & Astrol. artes incertæ.

certæ arti, vt illi aiunt, probrosum est. Talia autem auerti aut anteuerti non possunt. Sicut enim hortulana, postquam semen terræ credidit, horti sui damna auertere nequit, sed Deo futura mandare cogitur, ac illis, quæ huic à Deo muneri præfecti sunt, ceu frigori, calori, aëri ventisque: ita & homo ferre cogitur, quæ circa ipsius semen eueniunt. Vbi tamen recordari vos velim, quòd, si in paradiso mansissemus, quilibet suum opus perfectum omnino facturus fuisset: cùm tamen iam expulsis nobis ferenda sint quę natura importat, siue fiamus claudi, seu distorti, seu cœci, seu stulti & bardi. Et nihilominùs tamē laudes & grates dicendæ Deo sunt, quòd vel tales facti simus. Et hoc se modo habet fabricatio ac generatio stultorum. Tam ampla autem iuuenum horum artificum fabrica est, ipsiq; adeò magistri tam numerosi, vt pauci procudantur, quibus non vitiū aliquod adhæreat. Interim tamen nemo inficias it, quin tyro vnus altero sit melior. Tū & indies illi perfectiores euadunt. Et horum nonnulli meliores fiunt: quidam peiores, etsi quidem & ipsi magistri fiant. Hæc verò vniuersa per natiuitates nostras apertiùs docemur, quòd nempè ad cudendos & fingendos nos nihil potestatis habeamus: quodque adeò subiecti simus Vulcanis, quibus tamen alias nec vitulus, nec vacca, nec vllum aliud pecus subiacet. Solus homo, qui tamē creatura nobilissima est, hoc opprobrium expectare cogitur cum patientiâ & silentio, cui rigori pecus omne exemptum est.

Homo quare brutis miserior.

Strumarum quæ causa.

Suadet huius loci occasio, vt etiam de corporis deformitatib. & rebus illis connatis, vt sunt strumæ & similia, nonnihil disseramus. Quæ licèt stultis quidem propria non sint, sed ipsis cum aliis communia: in stultis tamen eadē omnia frequentissima sunt. Causa autem hæc est, quod non tantùm sculpturâ malâ ipsa ratio corrumpatur. Verùm & ipsum corpus, quod indecoris formis appensis turpatur. Oriuntur tamen ista ex metallicis & mineralibus aquis, quę strumas ex natiuâ proprietate gignunt, vbi multæ etiam constellationes coincidunt, & potissimum vbi huiusmodi regiones reperiuntur. Ex annascentiis istis monstrosis colligere possumus, nos imagine Dei non ampliùs dotatos, sed omninò spoliatos esse. Et licèt imaginem hanc ipse quoq; Christus portârit: næuis tamen hisce caruit, quibus nos Euæ filij obnoxij sumus. Hæc differentia magnæ diuersitatis causa est. Nam nobis hominibus imago data est, in qua omnium animalium, conditio, natura, sanguis ac caro subsistit & viget, si nimirùm animaliter nos geramus. Hoc modo stulti naturam animalem contrahunt: & in animali dominantur Vulcani. Si subiectum corrumpitur, corruptus in ipso est etiam homo. Ipsa etenim instrumenta stultos faciunt, dum vsibus inepta sunt. Ita hominis est, esse purum & illibatum in ratione. Is iam si talis est, ratione sua ad res necessarias vti potest. Si ratio praua sit, iam homo interior mancus est, quia, quo opus habet, instrumento caret. Hinc vnus stultescit: alter minùs. Corpus hoc, nēpè animale cœlo & ipsius fabricationi omninò subiectū esse cogitur. Si in paradiso constitisset: veri hominis vsurā cepisset, nec animalis factus fuisset, verùm probum & aptum

Christi imago quo priuilegio donata præ nostra.

Corporis labes dānoest ipsi rationi.

instrumentum vt veri corporis, ita veri etiam hominis, adeoq; omnium malarum adnascentiarum immunis exstitisset. Cæterùm quia homo peccato semel obnoxius factus extra paradisum exturbatus est: reatus iste iam & huius & aliorum malorum, hominem prementium ac ipsi congenitorum causa est. Res enim qualibet dissolutioni destinata, corrumpitur. Quicquid autem vniuerso continetur mundo, id dissolutioni obnoxium, cadit vt potest non secus ac lignum hominum manibus tractatum, qui ex eo fabricant, quod arbitrantur. Lignum namque eò destinatum est, vt ab homine frangatur & destruatur. Harum destructionum multæ sunt: alia hùc, alia illùc pertinente. Eodem modo & homo ad corruptionem mancipatus est Vulcanis, hic scilicet homo huic Vulcano, alius alij, sicut variè inter nos euenire, cuilibet compertum est. Quæ nisi ipsimet nostris oculis asspicerentur: quis vsque crederet?

Omnia mundi corruptibilia.

Stultus ergo differt à sapiente, ratione instrumenti, quo vti debet homo, quod in illo corruptum est. Et tamen homo ipse corruptus non est, sed perfectus & integer est. Sciendum namque est, hominem illum, qui in imagine Dei consistit, nullo modo aut adnascentiis, aut aliis corruptionibus fœdari posse. Corpus autem animale corrumpi potest. Vnde fit, vt ipse etiam homo corruptus videatur, iis, qui ignorant, quod in paradiso corpus animale mansurum fuisset integrum, velut & ipsum instrumentum purum: quod tamen, postquam homo eiectus est, corruptum & vitiatum est. Et hoc discrimen est inter stultum & hominem in *Ebron* ratione instrumenti. Nemo enim statuere debet, corpus animale similitudinem esse Dei, sed tantùm hominem verum. Ingens enim illa macula sit: si corpus, quod claudum, cæcum, &c. est, imagini Dei simile censeatur: cùm tamen Deus vitio omni vacuus sit, non item homo. Vnde duo isti inter se similes esse non possunt. Simile est etiam discrimen inter hominis corpus animale cum sapientia, ac inter hominis corpus animale cum stultitia coniunctum. Sapiens etenim homo vim suam per instrumentum exerere potest: vt econtrà homo stultus hominem suum in corpore animali exerere non potest. Hic etiam attexendum est discrimen inter stultum & lunaticum. Stulti sunt astri benigni, ex infirmitate malè fabricati. Lunatici ex nimiâ animali ratione geniti sunt. Lunatici autem & stulti à sapiente differunt in eo, quòd sapientes corpus animale dominari non patiantur. Et hoc dum fieri non patiuntur, iam cœlum in ipsis efficax esse non potest, quandoquidem in solo animali corpore potens sit. Homo ergo homo manet, qui animali ipso vtitur tantum pro instrumēto. Sic si homo equo insidet, equus animal est, homo autem homo. Animal autem compellitur facere, quod homo vult, hoc est, equus pergit, quò homo ipsum dirigit. Et licèt ipse quoq; equus ascendentes suos, à quibus regitur, habeat in cœlo, hac tamen iam vice homo dominus est, non cœlum: & homo frangit ac coërcet cœlum, ipsoq; superior est. Simili exemplo corpus etiam suū animale coërcere potest, vt ad quælibet iussa sequatur ceu catellus loro vinctus, nihil perplexans, aut recalcitrans, sed

Stultus ob instrumēti prauitatem differt à sapiente.

Deus omni næuo caret.

Stulti & lunatici discrimē. Horum à sapiente discrimen.

Sapiens animali suo & instrumento vtitur.

ſponte ac vltrò. Nam licèt & cani ſua in cœlo conſtellatio ſit, ipſius tamen cœlum homo ſuperat, carisque homini, non cœlo obtemperare cogitur. Sic ergo homo corpus ſuum aſſuefacere debet, vt velut inſtrumentum interiori homini obſequatur, cùm ipſius cœlum frangendi vim homo habeat. Sanum enim & impollutum corpus inſtrumentum irrationale regere poteſt, quod ſtultus minimè poteſt. Huius enim inſtrumentum irrationale regere poteſt, quod ſtultus minimè poteſt. Huius enim inſtrumentum penitus confractum eſt, nec opus ſuccederet feliciùs, quàm ſi tignarius falce exaſciare lignum vellet. Etſi enim aliàs hanc artem probè calleat, ſcientiam tamen ac artem ipſius peruertit ipſum inſtrumentum, quod manu regit. Vnde opus infectum relinquit.

Inſtrumenti ineptitudo ipſi operi officit.

Cæterùm vndenam mores & geſticulamenta ſtultorum dependeant, iam porrò attendite. Ludicra talia ſapiens non tractat, ſed tantùm ſtultus. Hoc eſt, Genuinus homo talia nō exercet, ſed tantùm corpus animale. Loquimur de ludicris ſtultorum. Vbi obſeruandum eſt, ipſos aſtra duplicia habere, conuenientia nempe ſtulto, & conuenientia ſapienti admodùm. Ludicrorum autem ſeu iocularium hanc differentiam tenete. Iocularia corporis animalis ita fiunt. Si corpus monſtroſum vnà cum ratione animali ſculptum eſt, tunc vino irrigatur, & inebriatur. Eo ebrio facto, animalia iocularia erumpunt eius generis, cui ille obnoxius eſt. Verus enim homo nihil bibit. Quod ſi enim mille viri vnà conſiderent, & vinum bonum ac generoſum biberent, ita vt temulenti ac ebrij fierent, appareret vtique, eos non homines, ſed animalia eſſe in omnibus ſuis actionibus, variantibus tamen ſecundum cuiuſlibet naturam ac proprietatem. Eadem ratione & Vulcanus, qui in corpore reſidet potum porrigit, vt in vtero materno inebriemur. Ita omnes quidem bibimus ac omnes crapulam excoquimus, ſoli ſtulti eam non vincunt, vnde furioſi & ebrij fiunt manentq; ob vinum fixum, quod in aliis tamen conſumitur. Vinum hoc ita intellige. Res ſeminata & creſcens quælibet humore ſuo indiget, ex quo creſcat. Humores autem duplices ſunt, vnus eſt ex matrice, qui naturaliter prouenit ex terrâ. Alter ex cœlo, qui naturaliter oritur ex aſtris. Ex hiſce humoribus res ſeu creatura quæuis ſuſtentatur ad creſcendum, vſq; dum extra terram erumpat. Iam triticum ſuum imbrē habet, quē requirit. Flores ſuū habent Rorē, quem poſcunt. Folia ſuam pruinā, fructus ſuam pluuiam & ſimilia. Nam hoc cuilibet perſuaſum eſſe debet, quòd pluuia non ſit humor florum, ſed potius ros. Et ros non eſt humor foliorum, ſed pruina. Et ſic quælibet pars vnius rei ſeu propriam ac conuenientem humiditatē habet. Si flores matureſcūt, patiuntur defectum ſui roris. Pluuia etenim ipſis commodo non eſt. Adeoq; ſua propria & conueniens conſtellatio vnicuiq; rei à cœlo affluit. Eodem modo & homo mirabiliter ex cœlo ſuū humorē haurit, ad incrementum omniū partium, oculorū, dentium, medullæ, &c. quarū partium quæuis peculiarem humorem requirit, nec vnus ac idē promiſcuè omnibus conuenit. Ex quo conſequitur, cœlum cerebro quoq; proprium ac peculiarem humorem impertire. Is humor eſt vinum Aſtrale. In vino enim hoc cerebrū humectatur & conſeruatur. Vinum hoc firmamentale cœli, ſi iam cerebrum imbuit & humectat; cerebrum autem id in corroſionē & corruptionē degenerat naturæ, tunc vinum id nec conſumi, nec ſomno excoqui poteſt, ſed ſuperſtes manet. Cerebrum, ſi eò peruenerit, vt veri hominis iam non ſit inſtrumētum, ſed fatuum ſit, vinum ipſi accedit. Quicquid poſtea homo facit, opus ebriū & temulentum eſt. Quod ſi autem vinum hoc ſecundum proprietatem ſuā conſumatur, tunc homo, ita vitioſus, ludicra exteriùs exercebit, nec in illis delitabit ita, quaſi vnà corruiturus ſit. Sed hæc relegamus iam ad illam Philoſophiam, quę de his tractabit, nempe *de Generat. hominum & rerum*, vbi accuratiùs eadem explicabuntur.

Stultorū aſtra duplicia.
Stultorū Ludicra vnde.
Homo verus nō bibit.
Stultientur non ſint omnes homines.
Cretio eſt ab humore.
Humores duplices.
Humor rebus ſingulis proprius eſt.
Cerebri vino Aſtrali conſeruatur.

Sed vt ad propoſitum redeamus, Stultorum etiam genus alterū explicandum eſt, hoc eſt, ſapientia, quæ etiam ſtultis ineſt, quæ erumpit aut pellucet veluti lumen per cornu, craſsè nimirū & obſcurè, aut vt lumen, quod nebulæ exponitur, quod ipſum quoq; adeò obſcurè lucet, vt ad ſplendorē eius nemo opus ſuū exequi queat. Eodem modo & ſtulti conditum in ſe lumen habent, per fatuū ipſorum caput tranſlucens, quod viro ſapienti ludibrio eſſe non debet. Eius origo, ita ſe habet. Verus & genuinus homo quilibet ſpiritus eſt, hoc eſt, inſtar ſpiritus omnia nouit, ſi nihil impedimenti habeat in corpore animali. Iam verò verus homo corpus fatuū aſſiduò tentat & probat, an ad alia quædam, quàm inania, idoneum ſit. Ita tentando ſpiritus interior interdum horam aut conſtellationē intempeſtiuam impetrat, vt ſtultus ex ipſo loquatur, non ex fatuo. Quia autem fatuus eſt, ideò ridetur & exploditur. Hoc enim genus ſtultè, inconditè, & contemptim incedit. Ex quo etiam habitu nemo indicat intùs hominem latere, quaſi anima ſimul cum corpore ſtulteſceret. Plerique etiam obliuiſcuntur mandatum Chriſti, imperantis, *Ne fratrem noſtrum ſtultum vocemus.* Etſi enim corpus animale quidem fatuum ſit, anima tamen ipſius ac ſpiritus, &c. minimè ſtulteſcit. Sciendum ergo, non omnia iocularia corporis eſſe animalis, ſed interdum etiam interni. Nihil enim apud ipſos ſtultum eſt præter corpus mortale, quod vermes corrodunt. Quod in ſe illi æternum habent, id omnis ſtultitiæ & delirij expers eſt, niſi quod erumpere non potuerit, & hominibus acceptū eſſe. Vbi hoc quoq; adduci fas eſt, quod ſtulti plus iudicij, prudentiæ & ſapientiæ habent, quàm ſapientes ipſi profiteantur. Sapientia ſiquidem ex vero proficiſcitur homine, qui non moritur, non prodit ex corpore animali. Per hoc tamen ſe exerit & manifeſtat. Hinc res iam manifeſta eſt. Nam ſi vir ſapiens rationale corpus animale habet, tunc in ipſum fiduciā ponit, veroq; illud corpori pręponit, perſuaſūq; habet, quòd animale corpus vero plura ſciat. Ita ergo ſuam ſapientiam obuelat, ac vulpē lupúmve in corpore ſuo animali vſurpat. Vnde ipſo ſtulto infirmior fit. Stultus etenim animalis ſui corporis poteſtatem non habet, ſed temulentus eſt, ac titubat. Per iſtam titubationem corpus internum iam tantum poteſtatis facilè impetrat, vt ex illo eloquatur & proferat ſua, hoc eſt, interni

Stultiſapientes qui.
Stultitiæ interdum ſapienter loquatur.
Stultitia eſt corporis nō ſpiritus affectio.

terni corporis placita. Et quicquid huius profertur, id rationis animalis permixtione & adulteratione caret. Stulto enim ea industria nō est data, vt illud arte, quasi infucare possit, quémadmodum vir sapiens, cui procliue est eloqui, quæ placet, siue id ex vero, siue altero corpore promanet. Stultus itaque ob sermonem suum plus attendi debet sapiente, ex causa iam dicta, quia vero homini per animale corpus non resistit.

Sapiens locuturus corpus animale infatuare debet.

Prophetæ fuerūt stulti.

Sed rem exemplo addito illustriùs proponemus. Cùm stulti ita affecti sint vt veritatem, quę non ex spiritu animali procedit, simpliciter dicāt, id certè admonitioni viro esse debet sapiēti, vt suum quoque corpus, quod stultum non est, stultum efficiat, ac infirmet, vt & ipsi dicto modo veritas elabatur citra fucum ac repugnantiā. Animum namque attendite ad Prophetas, quos sibi Deus singulariter elegit. His enim vniuersis corpus animale infatauit prius, ac deinde loqui interiorē hominem permisit. Hinc factum est per infatuationem & inebriationem, vt spiritui genuino, qui locuturus erat, nihil aduersaretur, nihil ipsum corrumperet. Quare etiam ceu homines simplices in sua simplicitate irrisui & contemptui fuerunt apud homines. Et hi quidem omnium sunt sapientissimi, adeoque ipsi Deo proximi, qui in simplicitate ambulant. Illi enim nihil habent, quo vero homini repugnēt, qui officium solus liberè loquendi habet. Ipsorum etiam dicta ac doctrinæ quasi à temulentis profectæ sonuerunt, non affectato ordine pronuntiatæ, quod facere studet corpus animale, quo signo etiam facilè deprehenditur. Et sciendum est, per eiusmodi homines, qui stulti sunt & habentur, aut per simplices, ludicra tamen nulla tractantes, magna vaticinia dicta esse. Qui enim intus in homine sunt spiritus, talia prædicere nôrunt, quando corporis ratio animalis ipsis subiecta est, hoc est, si ratio illa ipsis non aduersatur. Tunc enim corpus illud proloquitur, quicquid spiritus nouit, qui spiritus homini agnatus, ac à naturâ inditus est, vt quo Deus hominem præcipuè ornârit. Quicquid ergo huiusmodi homines loquuntur, etsi temulentum, fatuum & insanum videatur, aut non concinnè admodum, ac certâ verborum serie prolatum, à nullo vsque contemni aut derideri debet. Multa enim prognostica, eaque omnium verissima, ex hoc sæpè fundamento promanant. Spiritus namque in homine adeò promptus & velox est, vt, quamprimùm rem concepit, illicò profundat. Id si non fiat: restitat, & se cohibet. Importunitate namque suâ illabitur spiritus animalis, ac rei fucum speciémue indere laborat, qui tamen fucus nihil est nisi mendacium, & veritatis puræ inquinatio. Deliberatio ergo & meditatio, &c. ex spiritu animali, non ex vero homine proficiscitur, vtcumque res vel benè vel malè cadat. Hoc ergo sensu auscultandi stulti sunt, ij cumprimis, qui ab homine non eluduntur aut circumducuntur. Circumductione enim eiusmodi illi infringuntur, ac ex parte fatuâ acuuntur, incidúntque in phantasiam, à quâ posteà agitantur: quibus omnibus spiritus genuinus reprimitur & distinetur. Boni autem Principis officium est, curare, vt aulici stulti, ac alij simplices homines ludibrio & vexationibus non reprimantur. In ludicris enim suis, quæ natura ipsis suggerit, omittendi, ac omnia ipsorum dicta, probè notanda & pensitanda sunt.

Prophetatu dicta temulenta.

Spiritus Propheticus homini cōgenitus.

Stulti aulici non vexandi.

Huc & illud accedit, quòd astra iugiter & continenter in stultis lateant, eosque pellant. Quod indicio est, nos omnes cœlo subiectos esse, ac quemlibet, qui verum hominem expellit, à cœlo agi & pelli, sicut stulti & alij fatui solent. Ob id etiam prouerbium vetus meritò considerandum est, sicut nempe cœlum in stultis ludit: ita pariter in hominib. ludit omnibus, hoc est, Nostra sapientia ad Deum se habet, sicut stultorum sapientia ad cœlum. Et quemadmodum nos stultos ridemus & exercemus, ita nostra quoque sapientia se habet erga sapientiā, quam Deus dedit. Non quidem vt iudicemus, similiter nobiscum Deum ludere, sed quia ratio animalis, quę nobis inest, quamque arduam æstimamus & ad multo operosam (de qua hîc nihil discurrere conuenit,) ad rationem illam, quam homo verus possidet, sese habeat aut æstimanda sit, vt æstimantur illiusmodi stulti erga nos. Hoc est, nos eos ideò ridemus, quia rationis non sunt domini. Hoc autem in homine optimum est, si rationem in se fatuam dominari non sinat: & tamen nos stultos ideò despicatui habemus, quòd non ita animales sint ac nosmet. Certò autem scire debemus, quòd ratio illa in nobis ita se habeat ad veram, vt cōtemptus est stultus respectu nostri. Persuasum itaq; vobis sit, eos otiosè & incassum non astare, nec temerè à nobis ita contemni debere, aut exagitari. Fratribus enim nostris iniustè ita illudimus, cum sponsorem non habeamus, an non idem quoque vitium nostros tentare liberos possit, nostrumque dedecus eò atrocius æstimetur. Quia autem in ratione animali verum hominem nos reprimimus, quod stulti non faciunt, prærogatiuam seu palmam meritò nobis præripiunt, adeoque haud dubiò nobis in cœlo priores erunt. Huic enim in spiritu propiores illi sunt nobis. Et licèt nos quoque æquè cum illis cœlo propinqui essemus, voluntas tamen ac moderatio nostra animalis violentia sua nos adeò reprimit, vt satius esset, nos stultos natos prodiisse. Quiuis ergo hoc sedulò annitatur, vt documentum ab illis capiat, atque intellectum animalem in se mortificet, vt homo verus prodeat & loquatur. Et quis tum demum satageret discere linguas, artes, aut sapientiam? Nemo certè. Quiuis enim illas in semet ipso circumferret. Hoc enim manifestum est, solum animal discere, & discere insuper tantùm literas. Spiritum animalem ita dirige, vt instrumentum sit, nec quicquam aliud. Ad hoc ipsum apta, vt interno homini commodo & bono sit, nec permitte, vt sibi ipsi ac soli vsui sit, aut seipsum pro spiritu, homini dato, efferat. Idem enim & Lucifer fecerat, se iudicans illum, qui non erat. Quæ causa fuit, cur ex cœlo elideretur.

Stulti ab astris incitantur.

Stulti sapientibus meliores.

Discere solius est animalis.

Lucifer cur cœlo eiectus.

Stulti ergo ac fatui coram Deo contempti minimè sunt: sed hoc potius obseruatio docet, quòd opera sublimia & ardua faciant. Quę etsi oculis nostris contempta obueniant: nobis tamen doctrinas, exempla, vaticinia & adhortationes serias & vtiles multas impertirent, si considera-

consideraremus, eos in veritatis fundamento tam solidos esse, ceu modo enumerauimus.

Superest, vt iam etiá in gratiá vestram nonnihil disseramus de ipsorú morte, qua ex hoc műdo abripiuntur. Vbi attendere sedulò debemus omnes, quanta gratia à Deo muniti & dotati sint. Dum ergo, (vt breuiùs rem proponamus) stultus à morte inuaditur, ludicra fatua excutiuntur ipseque totus humilis & placidus luget, discessionemq; ex hoc mundo & mortem corporis sentit & meditatur. Vbi iuxta tenendú est, cui mors assilit, quòd mors plus sit ipso cœlo. Itaq; ab homine recedunt omnes influentiæ, omnes impressiones, omnes cóstellationes. Nec Dominus hic quisquam alius regnat, quàm Mors. Ipsa omnia est, ac omnia in homine Astra & membra terrefacit, quæ ita terrefacta etiam à stulto recedunt. Hic autem simul ratio quoque animalis feriatur, atque cùm nullius momenti sit, vnà cum Astris euolat. Purus ergo ac putus homo super est in sua contéplatione, quá nemo vel videt, vel sentit. Ita ergo sese stulti gerunt, postquam Mors ineptias, & fatuitatem extra ipsos elisit vt sese ipsos iam totos cognoscant & peruideant. Et licèt defungatur talis cum simplicitate: tamen non est, cur de ratione animali multum rationis reddat. Quis ergo dicere hìc ausit aliud, quàm, quòd, sicut stultus natus est, ipsius spiritus ita ad datorem suum redeat? Et mors quidem duo illa corpora in viuente à se inuicem separat, primò quidem rationem animalem; postea intellectum humanum: tamque diu instat, vsque dum animale mortificet, atq; humanum sub crucem Christi ducat vt ibi ad tempus vsque resurrectionis habitet. Ibi conueniemus, ac videbimus, ludibriú id, quo eos exagitauimus, in nostrummet caput rdundare, contemptumque nostrum nobis ipsis iudicio esse, haudquaquam nimirùm olim códecuisse, vt fratrem nostrum vocaremus stultum. Nescimus enim quid nosmet simus: solusque Deus istarum rerum iudex & arbiter est. Et si quidem ipsa natura aberrauit: Vitium tamen aut næuus vllus animam vel spiritum non pressit, quod nobis sobriè cogitandum fuerat. Ex duobus enim istis, quorum alter claudus, contractus, & sine pedibus omnino ita natus est, vt natibus se proferre aut prouoluere cogatur: alter autem pedibus integer, agilis & ad cursum expeditus est: quis inquam ex duobus istis claudus in altero sæculo erit? Neuter vtiq;. Eodem ergo exemplo, quis quæso stultus erit? Nullus: Nemo itaque stultus ac fatuus, vel iudicari vel appellari debet, quandoquidem natura sola aberrauit, inquam incidimus. Adamus enim ac Eua nobis in hoc mundo nec obesse nec prodesse debent.

Stulti quá sedulo & pie moriantur.

Mortis vis quanta.

Vitra corporis nihil detogant mé. ti.

Claudus in cœlo nemo.

LIBER DE NYMPHIS, SYLPHIS, PYGMÆIS ET SALAMANDRIS, ET

DE CÆTERIS SPIRITIBVS.

THEOPHRASTVS HOHENHEIMENSIS,

Prologus.

COGNITA *nobis & explorata sunt creata rerum naturalium in vniuersum omnia, ac quicquid vspiam Deus potentia sua condidit. Et terra primùm quælibet, quæ fouet & nutrit, per se nouit. Deinde homo quiuis sui ipsius certam notitiam habet. Tum & opificium quoduis ac commercium, quæ sui subiecti sunt, explorata habet. Et hoc modo creaturæ Dei in vniuersum omnes cognitæ sunt: nec quicquam adeò occultum abditúmue est, quod hominis notitiam effugiat: non quidem, quòd omnia in vno sint, hoc est, quòd vnus homo hæc vniuersa sciat: sed quod-quiuis nôrit, quæ sua sunt. Qui omnes si conueniant, aut coniungantur, tam omnia vbiuis nota fiunt. Quælibet ciuitas, pagus domus, &c. propriam suarum rerum naturalium omnium notitiam habet. Tum & in opificiis ac negotiationibus omnia creata vsurpantur, hic hoc, illic aliud. Adeoque hac ratione omnia vsurpantur, omnia explorantur, quæ sint, qualia sint, & quem in vsum condita sint. Ita omnia concluduntur in eo, quod omnia homini conferant, ipsique subiecta sint. Iam verò præter hoc, quod naturale lumen comprehendit & cognoscit, superest aliud quoddam sublimius & altius, quod solum contra naturæ lumen se profert, hoc est, quod in lumine naturæ imperuestigabile est. Idē tamē in lumine hominis, quod naturæ lumē transcendit, perscrutabile est. Ipsa enim natura lumē largitur, per quod quasi ex lumine proprio cognosci eadem possit. Sed & in homine lumen est, aliud ab eo, quod ex natura promptú est. Hoc nimirú illud lumen est, per quod homo res supernaturales scrutatur, discit, experitur. Qui in lumine Naturæ versantur, hi de natura loquuntur. Qui in lumine hominis occupantur, hi vltra naturam disserunt. Homo enim Naturá aliquanto plus est. Nam & natura is est, & est spiritus, & est Angelus. Omnium enim triú horum proprietatem habet. Si in natura ambulat, naturæ seruit. Si ambulat in spiritu, huic etiam seruit. Si in Angelo ambulat, Angelo ministrat. Primum spectat ad corpus, alterú ad animam, cuius sunt Thesaurus ac Clenodium. Quia autem homo & animam habet, & præter hanc duo cætera: ideò naturam transcendit, vt scrutetur etiam ea, quæ in natura non sunt, vt sunt, Infernus, Diaboli, & huius Regnum. Eodem modo homo peruestigat etiam cœlum, & ipsius inexistentia, Deum nempe & ipsius regnum. Qui enim ad locum aliquem aspirat, is loci eiusdem rationem antea compertam habeat necesse est, vt ambulare & vadere queat, quò præstitutum est. Scire ergo vos velim, huius nostri libri institutum esse describere creata extra luminis naturæ cognitionem, qui nimirùm illa Naturæ cognoscibilia fiant, quæ miraculosa Deus protulerit & condiderit. Id enim officium est hominis, vt talia exploret, nec in ipsis cœcutiat. Hoc namque is fine conditus est, vt miracula diuina profiteatur & cognoscat. Quodcunque opus Deus creauit, huius essentia & proprietas ab homine peruestigari potest. Nihil enim conditum, homini imperscrutabile existit. Quinimò*

Creata vniuersa nota sunt hominibus: & quinam.

Lumen hominis lumine naturæ superius est.

Lumen naturæ & hominis vt differant.

Hominis dignitas quanta.

Homo scrutatur infernú & cœlú.

Argumétú [quod huius librorum.

Homo cur conditus.

condita omnia ideò sunt, vt homo non ferietur, sed in via Dei ambulet, hoc est, in ipsius operib. noscendis versetur, non in peccatis, non in scortatione, non in ludis, non in potatione, non in prædationibus, non in corradendis bonis, & pro vermibus colligendis Thesauris, sed spiritum suum, suum lumen, suum Angelicum intellectum iis potius impendat, quorum consideratio diuina est. Beatius est describere Nymphas, quam describere ordines. Beatius est describere originem Gigãtum, quàm mores aularum. Beatius est describere Melosinam, quàm Equitatum & Armamentaria. Beatius est describere pygmæos sub terrâ, quam palæstricã & Gynæcea. In illis enim spiritus eò impenditur, vt contempletur opera diuina. In his spiritus impenditur, vt discat mores mundi ad exercendam superbiam & impuritatem. Qui in terra multa audit, & experitur: is etiam doctus erit in resurrectione. Qui nihil nouit, nihil didicit, nihil erit. In domo enim Dei habitationes multæ sunt. Ac vnicuique pro sua eruditione sua habitatio competet. Omnes quidem docti sumus sed non æqualiter, omnes sapientes, sed non æqualiter, omnes artificiosi, sed non æqualiter. Qui altè fundatus est, is potissimus est. Scrutatio enim & experientia ad Deum ducunt, auersanturque vitia hominum, fugiunt seruitia mundi, imperia principum, mores aulæ, blanditias gestuum, disciplinas linguarum, in quibus latent mendacia & periuria. Miracula autem Dei docet lumen ipsius hominis, quod linguas non magni facit. Reuerentiam Deo exhibere, muneris est hominum. Reuerentia erga hominem quid aliud est, quam vmbra nihili? Reuerentiam homo non remunerat, nec eius quicquam rependit, sed moritur. Mortuus sordidum lutum est, Quid homo facit ex seipso? Plus imò discat, quàm reuerentiam. Et modestiam relinquendo discat is diligere proximum. Sic vltrò emerget reuerentia, sicut ex bono arbore flos & fructus. O quam sublimis & effusus iste est in gaudio, qui suum creatorem meditatur! Is enim Margaritas inuenit quæ porcis non obiiciuntur. Qui verò contra meditatur hominem, is Margaritas quærit instar suis, qui omnia euertendo nihil inuenit, sibi quod conducat. Ex his libri huius argumentum cognoscite: me scilicet non tradere ac commentari de rebus corporalibus aut suauiloquentia, sed de rebus potius supernaturalibus, quæ inani loquentia opus non habent. Nugæ ergo suo loco relinquantur.

Docti in resurrectione erunt digniores.

THEOPHRASTI TRACTATVS I.

Caput Primum.

Argumẽtũ huius libri, quod.

MAteria autem, de qua scribo, primò vobis proponenda est vt quænam ipsa sit, rectiùs intelligatur. Materia ergo seu propositum huius libri est, docere de quatuor generib. hominum spiritualium, nempe de *Nymphis, Pygmæis, Sylphis & Salamandris*: quibus annumerantur etiam *Gigantes, Melosinæ, Mons Veneris*, & quæ his similia alia sunt. Qui omnes, cum nobis homines videantur, non sunt tamen progeniti ex Adamo, sed creaturæ genus sunt aliud, diuersum & separatum ab hominibus & animalibus omnibus. Etsi autem nobiscum conuersentur, & ex ipsis liberi nascantur: hi tamen nostrum genus referunt, non ipsorum. Et ista quâ ratione modoq; se habeant, sequenti serie planè explicabitur. Primò docebitur ipsorum creatio, & quid qualésue sint. Secundò illorum regio & habitatio, vbi degant, & quale regimen habeant. Tertiò, quî ad nos conueneant & appareant, nobiscum permisceantur & cohabitent. Quartò, quæ miraculosa gerant, veluti legimus de Melosina, Monte Veneris, & aliis. Quintò, Gigantum generatio ortusque ac interitus, velut & ipsorum reditus seu regeneratio. Etsi verò fas omnino æquumq; sit, Philosophum sua ex Scriptura promere, ac ex ipsa suum fundamentum eruere: de hisce tamen in ipsa nihil traditum est, ex quo naturam ipsorum certiùs cognoscere possimus, nisi quòd de gigantibus pauca quædam testimonia illic reperiantur. Itaque licèt extra Scripturam talia à nobis tractentur & proponãtur, causa tamen in hoc fundata est, quòd opera ipsorum in veritate appareant. Quòd si Magiam esse credendũ sit, eiusq, originẽ considerandã: vtiq; & hæ res suo ex fundamẽto cognosci poterunt. Scriptores etenĩ veteris & noui testamẽti de iis tractauerunt rebus tantũ, quas satagit anima erga Deũ, & Deus erga animam: quod huic nostræ Philosophiæ nihil obstat. Si enim non prohibita est nobis consideratio diaboli & spirituum: licebit vtique, quidnam hæc quoque sint, perquirere. Præterea concessum nobis est, speculando per omnia opera Dei ambulare. Sic Medicus versatur circa medicinam naturalem: Apostolus circa medicinam Apostolicam. Et veluti æger indiget Medico: sic hę res opus habent Philosopho. Sicut Christianus eget redemptore: ita quodlibet opus suo magistro. Insuper huiusmodi rerum sua quoque necessitas est, ac inter cæteras locum illæ non postremum inueniunt, nec frustra conditæ sunt. Sic nimirum *Sampson* vir erat. Inusitatum autem eius robur, quod in crinib. positum habebat, nec naturale, nec credibile erat. Id quidem homini superfluum nec necessarium admodum videri potuisset. Sic tamen fieri ex causa peculiari debuit. *Dauid* vir pusillus erat: & tamen Gigantem *Goliathum* interfecit. Quod etsi sic quidem fieri necesse esset: humanum tamen videri non poterat. Nihil ergo creatum est, quod suo mysterio careat, ac suo momento singulari. Nam & in veteri testamento res gestas admirandas legetis, quas explicare nemo possit, nisi ex testamento nouo edoctus. Sicut ergo, quia hîc vel illic talia facta esse, ac ex hac vel illa causa facta esse cognoscuntur, ob id iure facta censentur: ita hæc quoque mea, quę trado, inutilia & frustranea omnino iudicabuntur quidem: sed si causę, quę euidentes & magni momenti sunt (de quibus in tractatu sexto explĩcabo) aduertentur, non frustraneum, imò contrà operosum & vtile videbitur, hasce res peruestigari, & in Philosophia nostra ac speculatione attentiùs considerari: Vt, quò spectent & pertineant, tandem constet ac liqueat.

Pygmæi, Nymphæ, non sunt ex Adamo.

Ordo tractandorũm.

De Nymphis, &c. cur Scriptura nõ tractet.

Sampsõ.

Dauid. Goliath.

CAPVT II.

SPIRITVS QVID ET ANIMA. *Item spiritus horum Caro est, & Caro spiritus. Exemplum Resurrectionis.*

Caro duplex: Adamica: non Adamica. Et quid Vtraque.

DE Carne ita iudicandum est, eam esse duplicem: Carnem ex Adamo & non ex Adamo. Caro ex Adamo est crassa, quia terrena:

na: nec quicquam est aliud, quàm caro, ligabilis & comprehensibilis, instar ligni aut lapidis. Quæ caro ex Adamo non est, ea est subtilis, nec ligari nec compræhendi apta. Nec enim ea ex terra facta est. Caro autem ex Adamo, ex Adamo genitus homo est, instar terræ crassus & compactus, vt homo per parietem aut murum transire non possit, nisi foramen sibi prius molitus sit, per quod transeat. Nihil enim ipsi cedit loco. Carni verò, quæ ex Adamo non est, cedit murus: hoc est, carnes eæ portam aut foramen nullum poscunt, sed solidos ac integros muros parietésve penetrant, ita vt illos non demoliantur aut frangant. Iam verò vtræq; sunt carnes, sanguis, os, & si quæ alia ad constituendum hominem requiruntur, eandemque omnino cum homine naturam habent. Sed diuersitas in eo est, quòd ex duobus ortib. hoc est, duobus parentib. descendant. Suntq; inter se vt spiritus, & homo. Spiritus parietes omnes penetrat, nec à re vllâ excluditur. Non item & homo. Hunc enim excludit ianua, pessulus. Iam quæ spiritus & hominis inter se ratio inuicem & comparatio est: secundum eandem etiam homines, quos hîc describo, cognoscetis. Et hi tamen interim à spiritibus in hoc differunt, quòd sanguinem, quòd carnes, quòd ossa habeant. Præterea gignunt liberos, loquuntur, edant, bibunt, ambulant: quorum nullum faciunt spiritus. Spiritibus itaq; ipsi similes sunt in agilitate: similes verò hominibus in generatione, specie, & esu: adeoque sunt homines, naturam spiritus simul & hominis gerentes, quæ in ipsis vna est.

Caro nō Adamicorum penetrat muros.

Carnes duæ ex duobus parentibus.

Homines non Adamici vt à spiritibus differãt.

Etsi verò vtrumq; sint, spiritus scil. & homo: illorum tamen nullum sunt. Homines enim esse nequeũt: quia spiritualiter ambulant Spiritus esse non possunt: quia edunt, bibunt, carnem & sanguinem habent. Sunt ergo creatura peculiaris, ab vtrâq; priore diuersa, & ex gemina illorum natura mixtio vna facti sunt, sicuti compositum quoddam ex dulci & acetoso, quorum tamen nullum est: aut veluti duo colores, sub specie vna. Hic ergo insuper sciendum est, quòd, etsi quidem spiritus & homo sint, eorum tamen nullum seorsim sint. Homo animam habet: non habet spiritus. Spiritus anima caret: habet homo. Creatura autem est vtrumq; & tamen non habet animam: nec interim similis est spiritui. Spiritus namq; non moritur: moritur autem creatura. Interim nec similis est homini. Nec enim habet animam. Est animal itaq;: sed & plus quam animal. Moritur vt animalia: & corpus animale. mentem non habet, vt homo. Ideò animal est: sed tamen loquitur, ridet, exemplo hominum. Vnde hominib. similior est, quã animalibus: & tamen nec homo, nec animal est. Vt simia ex omnibus animalib. homini simillima est, cùm quoad gestus, tum opera: ita hi se habent ad homines. Et veluti sus anatomiam hominis habet, intra sese hominem præsentans, nec tamen homo, sed sus est: ita creaturæ quoq; illæ instar simiæ & suis ad homines comparandæ sunt: & tamen illis meliores existunt. In omnib. enim similes sunt hominibus, si animam excipias. Et homine insuper sunt meliores: quia similes sunt spiritib. quos nemo coërcere potest. Christus ergo pro iis natus & mortuus est,

Nec homo nec spiritus sunt.

Nec homo, nec animal sunt.

Christus eo non

qui animam habent, hoc est, qui ex Adamo geniti sunt: non item pro his, qui ex Adamo non sunt. Etsi enim homines quidem sint: animam tamen non habent. De ipsis autem scriptura testatur tantùm, vt homines ipsos esse concedendum sit. De anima verò, quam habeant, testimonij nihil promptum est.

Adamicis non mortuus.

Nemini verò aut admirationi aut dubio esse debet, creaturam talem subsistere. Deus etenim mirabilis est in suis operibus, quæ admiranda interdum varietate præstat aut exhibet. Talia namq; non quotidie oculis nostris obuersantur, sed perrarò apparent. Nosque ipsa eatenus spectamus, vt esse sciamus quidé, sed quasi per somnum nobis spectata fuissent. Profunda & immensa Dei sapientia peruestigari non potest; nec magnalia eius tam accuratè, quàm quidem fieri opus esset, ponderari queunt, vt ex ipsis creatoris immensa miracula patescant. Hãc verò de causa ex Adamo non sunt, nec terrâ illa, ex quâ Adamus sumptus est, fruuntur: vt inter nos quædã diuersitas & ipsos intercederet, nobisque à Deo contemplandi mirabilia ipsius occasio subministraretur, sicuti tractatu vltimo constituetur. Liberos gignunt, sibi similes, non nobis. Illi sunt prudentes, diuites, sapientes, pauperes, stulti, sicut etiam nos, qui ex Adamo sumus. Et sicuti dicimus, hominem esse imaginem Dei, hoc est, secundum Dei imaginem esse effictum: ita hic quoq; dicere licet, eiusmodi homines esse imaginé hominis, seu secundũ hominis imaginem expressum. Interim tamen homo Deus non est, etsi secundum imaginem ipsi factus similis sit. Ita nec illi sunt homines, licèt secundum hominis imaginem conditi sint, sed omnino creatura talis manent, qualis facti sunt, veluti & homo manet is, qui à Deo creatus est. Ita nimirùm Dei voluntas est, creaturam quamlibet in suo se continere modo & officio, ad quod destinata est. Et sicut homo gloriari non potest, se Deum esse (siquidem Dei creatura est) quam Deus talem esse voluit fecitque: ita nec illi homines gloriari queunt, se animam habere, hominis similem animæ, etsi ipsi homini sint similes. Id enim, vt diximus, nec homo potest, etsi secundum imaginem Dei factus sit. Deest ergo hoc homini, vt Deus sit. Deest istis hominibus, vt animam habeant. Vnde nec se homines profiteri possunt. Alteri itaque carent Deitate: alteri animâ. Sic Deus solus Deus est, & homo solus homo.

Non Adamicorum liberiquales.

Nõ Adamici imago hominis sunt.

Ita ergo sunt homines & populi morientes cũ animalibus, ambulantes cum spiritibus, edentes & bibentes cum hominibus, hoc est, vt pecus, ita illi moriuntur, nihilo remanente: ipsiq; nec aqua nec ignis nocet, vt spiritibus, nec quisquam eos includere potest, vt spiritus. Propagatio autem eorum similis est hominum, quorũ in hoc etiam naturam omnem obtinent. Humanis & sanitati & morbis obnoxij sunt: nec vtuntur medicinâ terræ eius, ex quâ homo factus est, sed eius, in qua habitant. Moriuntur etiam vt homines, sed morte pecuina. Caro ipsorum instar alterius carnis putrescit. Ossa illorum more ossium cæterorum intereunt, nullo vestigio relicto. Mores, gestus, sermo, sapientia, omnia humana sunt, vel vitiosa vel virtuosa, crassiora vel subtiliora,

Nõ Adamicorũ natura qualis.

ſubtiliora, meliora, vel peiora. Inter ſe differũt etiam forma ac ſpecie, velut cæteri homines. Eadem lege cum hominibus victitant, opus ſuarũ manuum edentes, veſtimenta ſibi nentes, & texentes, ratione certa talia omnia tractantes, cum ſapientia regnantes, iuſtitiam adminiſtrantes & dictantes. Etſi enim animalia ſint, omnes tamen humanâ ratione præditi ſunt, ſola anima ipſis deeſt. Ideò etiam iudicio carent ſeruiendi Deo, & in eius viis ambulandi, quia nimirũ animâ carent. Velut ergo animalia ex innata ſibi natura ſuæ vitæ honeſtatem ſatagunt: ita & illi. Ratione tamen cætera animalia vniuerſa vincunt. Et ſicut homo ſupra creaturas omnes proximus in terra Deo eſt, quoad intellectum & dona: ita illi inter animalia omnia homini quàm proximi ſunt, vſque eò, vt etiam ob hoc homines æſtimentur & habeantur. Nec re deſtituuntur vllâ, quàm natura ſpiritus & anima hominis. Peculiare certè adeoq; admirandum creatum, præ cæteris omnibus conſiderandum.

TRACTATVS II.

De ipſorum habitatione.

HAbitatio ipſorum diuerſa eſt, ſecundum quatuor elementa euarians: vna in aqua: vna in aëre: vna in terra: & vna in igne. Qui in aqua habitant, *Nymphæ* vocantur. Qui in aëre, ſunt *Sylphi*. Qui in terra, ſunt *Pygmæi*. Qui in igne, ſunt *Salamandræ*. Hæc verò genuina ipſorũ nomina eſſe nõ arbitror: ſed potius credo, ea ipſis indita ab illis, qui eos non cognouerunt. Quia verò per iſta nomina vtcunq; illi cognoſci poſſunt, eadem non temerè repudiabo. Quanquã hominibus aquaticis etiam nomen *Vndina*, & aëreis *Syluestres*, & terreis, *Gnomi*, & igneis *Vulcani* potiùs quam *Salamandri*, indatur. Sed vtcunque nominentur, nos iſta iam omittimus. Iam verò ſi ipſorũ Regiones deſcribi oportet: fas eſt etiam eos in ſuas partes diuidi & ſecerni. Nymphæ enim commercia nulla habent cum pygmæis, nec hi cum illis. Sic etiam inter ſe Syluestres & Salamandri. Cuilibet ſua peculiaris eſt habitatio. Hominibus tamen apparent, vt comprehenſum eſt, vt videant ac intelligant, quam mirabilis in ſuis operibus Deus ſit, qui nullum elementum adeò vacuum & inane reliquerit, quin miraculoſum quid illi indiderit. Secundum hanc conſiderationem ergo Regiones ſequuntur quatuor, ſecundum quas illi differunt, nempe ſecundum habitationem, ſecundum perſonas, eſſentiam & naturam. Hiſce enim diſtant. Et tamen homini conformiores ſunt, quam ſibimet inuicem, interim vniuerſi homines, velut in tractatu primo concluſum eſt.

Nõ Adamicorũ quæ nomina & loca.

Nõ Adamici vt differant inter ſe.

Porrò, nemini incompertum eſt, elementa eſſe quatuor: Aërem, aquam, terram, ignem. Sed & hoc ignotum nulli eſt, quòd nos homines Adamici in aëre ſtemus & ambulemus, eoq; cincti & obducti ſimus, nõ ſecus ac piſcis vnda. Nec aere nos carere poſſumus minus, quàm piſces aqua. Nam ſicut piſcis in aqua habitat; & aqua eſt ipſi loco aëris: ita viciſſim homini pro aqua aër eſt. Ita ergo creatura quælibet condita eſt, vt in ſuo proprio elemento habitet & ambulet. Ex hoc exemplo intelligite, *Vndenas* intus aquas

Elemẽta ſunt. 4.

Elementum hominis aer eſt, piſcis aqua.

habitare, illiſque aquam datam eſſe, vt nobis datus eſt aër. Et veluti nos ipſas in aqua degere miramur: ita illi mirantur nos viuere in aëre. Eadem & gnomorum ratio eſt in montibus, quorum aër & chaos terra eſt. In chao enim res viuit quælibet, hoc eſt, in illo habitat, ambulat, ſtat. Terra autem gnomis tantum chaos eſt. Illi enim tranſeunt ſolidos parietes, ſaxa & ſcopulos, inſtar ſpiritus, Itaque hæc omnia illis tantùm ſunt chaos, hoc eſt, nihil. Vt enim nos aër non impedit, quin procedamus: ita, quò minùs ambulent, nec gnomos vel terra vel montes vel ſaxa impediunt. Quaque nos facilitate aërem, eadem illi ſaxa & ſcopulos penetrant. Talia namque ipſis chaos ſunt, quæ nobis chaos non ſunt. Murus enim & paries nos diſtinet, quò minùs pertranſeamus. Gnomis verò illi ſunt chaos. Itaque per ipſos tranſeunt, quaſi per aërem homo. Et quò craſſius eſt chaos, eò ſubtilior eſt creatura. Contra, quo chaos eſt ſubtilius, eo creatura craſſior. Sic Gnomi chaos craſſum habent: ideò oportet eos eſſe ſubtiliores. Homo chaos ſubtile habet, ideò, ipſe craſſior. Pro conditione ergo incolarum euariat chaos in natura & proprietate quoad ambulationem.

Chaos quid ſit.

Sic ergo dubium primum diſcuſſum eſt, quoad ipſorum habitationem. De qua aliud ſentire non debetis, quàm quòd in 4. elem. habitent, ceu in ſuo chao. Et ſicut nos in aëre, citra damnum viuimus: ita illi in ſuo chao nec ſuffocantur, nec ſtrangulantur, nec comburuntur. Talia enim non ſunt niſi aër iſtis creaturis, quæ in illis habitant. Aqua nempe eſt aër piſcis. Si non ſuffocatur piſcis: nec Vndena ſuffocabitur. Quæ aquæ, eadem & terræ eſt ratio. Terra gnomorum aër eſt: ideò intra eam non ſtrangulantur. Noſtro aëre illi non egent: vt nec nos illorum. Sic & Salamandrarum aër ignis eſt, ſic aer noſter nobis aer eſt. Syluestres autem nobis ſunt proximi: ſiquidem & hi in noſtro aere verſantur. Præ cæteris autem illi nobis quàm maximè ſimiliter moriuntur. Nam in igne comburuntur. Et nos. In aqua ſuffocantur. Et nos. In terra ſtrangulantur. Et nos. Quilibet enim in ſuo chao ſanus manet: in alio moritur.

Syluestres homini maxime affines.

Cæterùm, iſta vobis adeò à veritate abhorrere videri minimè debent. Etſi enim ipſis noſtris oculis non probentur: apud Deum tamen poſſibilia omnia ſunt qui creauit vniuerſa non ſecundum noſtrum captum ac intellectum, ſed ſecundum ſuam potentiam. Vult enim ſeſe Deum oſtendere per creaturarum ſtupendam veritatem & naturam. Si enim nihil quicquam aliud, quàm quod homo credere aut capere poſſet, à Deo creatum eſſe oporteret: Deus certè nimis infirmus foret, & homo ipſi æquipararetur. Creauit ergo plurima ceu Deus, vt eadem homini ſtupenda & admiranda obiiceret, opera ſua adeò ſublimiter & arduè ſtruens, vt de illis ſatis admirari non poſſint homines. Hæc enim Dei intentio eſt.

Deus in operibus ſuis mirabilis.

Porrò autẽ vt nonnihil etiam de illorum hominũ cibis philoſophemur, ſciendum eſt, chaos quodlibet ſphæram ſuam duplicem habere: cœ-

lum nempe & terram, non secus ac nos homines in terra ambulamus. Terra autem ac cœlum cibum nobis suppeditant, & chaos hisce duobus mediū interiacet. Sic ergo nos in medio geminarum istarū sphærarum & globuli nutrimur. Similiter & qui in aqua habitant, terram habent in fundo, & aquam pro chao, & cœlum vsq; ad aquam pertinens. Sicq; in medio cœli & terræ habitant, adeoq; aqua est ipsorum chaos. Illa verò habitatio ipsorum naturæ congrua est. Ita iudicandum etiam de gnomis, quorum fundus seu tellus est aqua, chaos est terra, & cœlum sphæra: hoc est, terra stat in aqua. Iam verò terra ipsis est chaos, & aqua est fundus. Hoc modo ex illis ipsorum alimenta enascuntur. *Sylphes* sunt similes hominibus, & more eorum etiam victitant ex campis & herbis syluarum. *Salamandrarum tellus est terra*, & cœlum est aër, & ignis est chaos. Ita alimentum ipsis prouenit ex terrâ & igne, & constellatio ex aëre est ipsorum cœlum. Sed de esculentis & potulentis ipsorum porrò ita disserendū est. Aqua nos vt ita loquar, potat, hoc est satiat, nō auté gnomos, nec Nymphas, nec reliquos duos. Vt auté pro restringuédâ siti nobis data aqua est: sic illis aqua creata alia est, quàm nos nec videmus, nec peruestigare possumus. Vt bibant, necesse habent, sed id genus potus, quod in illo mundo potus est. Similiter & vt edant, necesse habent, sed id, quod mundus ipsorum fert. Sed de hisce rebus plura inuestigari non possunt. Hoc certum est, mundū illorum suam eamq; peculiarem proprietatem habere, non secus ac noster suam habet.

Cibus qualis nō Adamicorū.

Potus qualis nō Adamicorū.

Quoad vestitum, amictum & ipsi suum habent, & pudenda velant. Non tamen more nostro, sed suo. Verecundi namq; sunt, ceu homines decet. Suos etiam habent ordines, suos magistratus, vt apes, quæ suum regem habēt, aut vt feri anseres, qui suum habēt ductorem. Nec illi viuunt secūdum ordinem legum humanarum, sed secundum legem congenitæ naturæ. Vt enim suos duces habēt animalia: ita & illi, & quidem ipsis animalib. exquisitiùs. Nam homini sunt simillimi. Deus namq; vniuersa vestiuit & ornauit pudore, quo ante hominem stent aut ambulent. Scire itaq; conuenit, vestimenta eiusmodi animalib. naturaliter congenita esse: non autem æquè hisce hominibus. Nihil enim ipsis à naturâ congenitum est, sed laborib. suis omnia comparant, vt homo, cui simillimi sunt. Et labor ipsorum hominum labori similis est, secundum naturam istius mundi, in quo habitant. Qui enim nobis lanam de ouibus dedit: idem eandem & ipsis dat. Potest enim Deus creare non eas tantùm oues, quæ nobis sunt cognitæ, sed & alias in igne, in aqua, in terra pascentes. Idem etiam non nos solùm vestit, *sed & Gnomos, & Nymphas, & Salamandras, & Syluestres.* Sub protectione namq; Dei omnes sunt, & ab ipso omnes vestiuntur & sustentantur. Nec nobis saltem hominibus curandis Deus satis est, sed & vniuersis, quæ nos nec nouimus, nec vnquam sciemus. Quorum etsi quidem aliquid interdum aut videat aut experiatur homo: id tamen ipsi miraculum abit sine fructu, hoc est, profundiùs de ipso nihil cogitat aut meditatur, sed veluti attonitus subsistit, ita, vt bonis & illæsis quidem oculis gratiā illā non videat.

Vestitus qualis nō Adamicorum.

Cæterùm de ipsorum die, nocte, somno, vigiliâ hoc tenendum est quod omnes cum hominibus dormiāt, quiescāt, vigilent, hoc est, more hominū talia omnia exequantur. Præterea solē ac firmamentum non minùs nobis illi habent: hoc est, gnomi terram habent, quæ ipsorum chaos est. Hæc illis tantùm aër est, nō terra prout nobis est. Vnde consequitur, ipsos per terram videre, vt nos videmus per aërem: atque Solem per terram ipsis lucere, vt lucet nobis per aërem: denique ipsos Solem ac Lunam ac omne firmamentum ante oculos suos habere, vt nos homines. Similiter & *Vndenæ* aquam pro chao habent. Aqua verò Solem ipsis non intercipit: sed vt nos Solem per aërem accipimus, ita illi per aquam, suo quodam respectu. Eodem modo & Vulcani, per ignem suum. Insuper vt Sol nos super terram irradiat, terramq; fœcundat: ita & illos. Vnde euidens est, apud ipsos vigere æstatem, hyemem, diem, noctem, & similia. Vt verò communem nobiscum etiam pluuiam, niuem, &c. habeant nulla necessitas est. Harum enim alia apud ipsos est ratio, quàm nosmet. Et hæc sunt magnalia Dei. Ex his iam elicitur, ipsos non minùs nobis tentari peste, febribus, pleuresi ac cæteris à cœlo morbis. Talia enim omnia communi nobiscum lege patiuntur, quia homines sunt. Saltem, quoad iudicium Dei in resurrectione, animalia sunt, non homines.

Somnus & quies qualis nō Adamicorū.

Lux & nox qualis.

Peste, febribus &c. tentantur.

Quantum autem ad personam eorum attinet, sciendum est, ipsos euidenter euariare. Nā Vndenæ, tam fœminæ, quàm viri, staturam hominis tenent. Syluestres eandem formam non habent, sed asperiores sunt, & crassiores, & longiores, & robustiores dictis binis. Gnomi humiles sunt, duas circiter spithamas æquantes. Salamandræ sunt oblongi, graciles & aridi. Cæterùm sedes & loca ipsorum sunt in chao, vt diximus. Nymphæ habitant in aqua, fluentis & similibus, adeò propè, vt etiam homines lauantes, aut inequitantes corripiant. Gnomi habitant in chao montano, in quo sibi domicilia struunt. Hinc est, quod persæpè fornices, cameræ & similia alia in terra reperiantur, altitudine cubiti, quæ ab illis hominib. pro habitatione condita & exstructa sunt. Eadē etiam Nymphæ in suis locis ac diuerticulis moliuntur. Similiter & Salamandrarum clamor, fabricatio & architectatio in Ætnæis montibus auditur, qualia etiam in conflagratione elementi produntur. Nostris enim habitationibus omnia cōmunia habent, pro arcanorum tamen suorum proprietate. Certior & accuratior harum rerum exploratio fit in amplissimis Syluis. Quas qui permeant, huiusmodi experientur. Documenta quædam etiam reperiuntur in fodinis metallicis, & aquis, & Ætnâ, vbi præcipuè Vulcani sese produnt. His plura alia admirāda addi possunt de ipsorum monetâ, solutione, moribus &c. Quæ tamen, cùm enarratu nimis longa sint, suo omnia loco pleniùs explicabuntur

Qualis statura sint quilibet.

Vbi singuli habitent.

Fornices in terra reperti vnde.

TRACTATVS III.

Quo pacto nobis appareant & conspiciantur.

QVicquid Deus creauit, id homini manifestari sinit & offerri, ita vt homini omnia omniū creaturarū gesta nota & conspecta reddantur.

Homini creaturæ omnes innotescunt.

dantur. Hoc namque fine diabolum quoque Deus manifestauit homini, vt is illius aliquam cognitionem haberet. Similiter & spiritus, & cætera, quæ multò abditioris cognitionis sunt, prodidit. Angelos quinetiam de cœlo ad homines demisit, vt verè sciant credantque, suos Deo Angelos esse, qui ipsi seruiant. Apparitiones autem huiusmodi raro quidem fiunt, & saltem toties, quoties res aliqua stabilienda est & illorum existentia confirmanda. Hæc ratio etiam horum est, de quibus iam scribo. Nam & illi nobis apparent interdum non vt nobiscum habitent & maneant, aut copulentur, sed vt visis ac cognitis illis discamus, quàm admiranda & stupēda opera Deus moliatur. Sic si ad nos mittit Angelum quendā, iam cognoscimus, verè de Angelis testatam scripturam esse. Quòd si ab vno saltem intelligimus, perpetuò omnesq; in eo acquiescimus, quamdiu quidem propagatio generis humani durat. Vt non necesse sit, apparitiones illas quotidie ac omnibus exhiberi. Hoc modo & has creaturas homini Deus aliquando spectandas obtulit, fecitque, vt hominibus conuersarentur, colloquerentur & similia alia tractarēt, quò homo certà scientia constet, creaturas tales in quatuor elementis subsistere, quæ nostris oculis mirabiles videntur. Et vt rei huius certius documentum habeamus, de Nymphis ratum & exploratū est, quòd ab hominibus non tantum visæ sint, sed & cum illis copulatæ coiuerint, & liberos genuerint. Similiter & pygmæos non saltem viderunt homines, sed & cum illis collocuti sunt, & pecuniam ab ipsis acceperunt, & plagas ac similia passi sunt. Sunt etiā, qui cum sylphis visis negotiati & peregrinati, sciuntur esse. Denique & Vulcani seu Ætnæi hominibus apparuerunt, seque, qui sint, substantialiter exhibuerunt, & quid de ipsis iudicandum sit, apertè satis commonstrarunt.

Apparitionū quæ causa.

Nymphę cū hominibus coierunt, & liberos genuerunt. Pygmæi locuti cū hominib. &c. Et Sylphi, &c. et Vulcani, &c.

Talia quidem hominibus prodita & manifestata sunt, vt ex illis sufficienter philosophari, ac opera Dei beneficio luminis proprij rectè cognoscere possint. Lumen enim id homini peculiariter præ creaturis cæteris omnibus datum est. Simile enim à suo simili cognosci debet, hoc est, Homo est spiritus, & Homo Æternus & Mortalis. Iure ergo rerum aliarum notitiam acquirit, cum is sit, qui à Deo, secundum Deum factus sit. Philosophari autem homo nihil potest, nisi obiectum habeat aliquod, quod inspiciat, quod inquirat. Exempli causa, si à maligno spiritu quis obsessus sit, iam homo causam habet scrutandi, id quidnam sit. Nihil enim absconditum manet ac occultum. Necesse est prodeant & manifestentur creaturæ, natura, spiritus, bonum, malum, externum, internum, omnis ars, doctrina, scientia, & quicquid vspiam factum est. Et talia apparent interdum hominibus eò tantùm, vt in memoria hominum refricentur, & tamen occultè, non propalam. Sed & hoc verum est, quòd homo nemini similiter appareat, prout talia apparent homini, hoc est, Nymphæ apparent nobis, non autem nos ipsis, nisi quod in suo mundo de nobis loquantur, velut peregrinus ab exteris domum rediens. Huiusmodi enim abreptione nō opus habent, vt nos Pygmæi aut Nymphæ abripiūt. Nec enī illi in hominē potestatē habēt: nec etiā hæc ipsorū mundi cōditio & apparatu: est, vt nos acceptare possint. Tū etiā homo corporis subtilis nō est, sed crassi: subtilis autē in chao, cui ipsi cōtrarij sunt. Nostrorū ergo illi chaos facilè ferre possunt; non autē æquè nos illorū. Et elementum per se ipsorū chaos est, quod nobis chaos esse nequit. Sic ergo illi nobis apparent, & nobiscum manent, & nobiscum copulātur, nobiscum moriuntur, nobiscum pariunt, &c.

Hominis prærogatiua, in cognoscendis rebus.

Raptus hominū an verus.

Porrò si nobis apparere illi debent, non sine iudicio id fit diuino. Vt enim Deus ad nos mittit Angelum, cui creaturam suam commendat, eumque pòst iterum abripit: ita & hæc eodem fine nostris oculis satis exponuntur. Sic nimirū Nymphæ ex suis aquis ad nos egrediuntur, noscendas sese offerunt, nobiscum negotiantur & tractant, à nobis in aqua iterum discedunt, & hinc redeunt. Quæ sanè omnia in gratiam fiunt hominis vt diuina is opera propiùs contempletur. Sunt autem illi homines, quanquam in animali tantùm, sine mente. Vnde fit, vt matrimonio sese hominibus copulent, ita, vt Vndena nubat viro ex Adamo, cumque eo rem curet familiarem, & liberos gignat. Et de his liberis sciendum est, generationem illam exprimere virum, ideò, quia pater homo est ex Adamo, à quo infanti anima infunditur, qui ob id vero homini similis fit, animam & æternitatem participanti. Porrò autem & hoc sedulò cogitandū est, quod etiam vxor talis animam accipiat, dum matrimonio copulatur, ita vt exemplo fœminarum aliarum à Deo & per Deum redempta sit. Hoc enim multis rationum momentis probari potest, quod per se æternæ non sint, & tamē si cum hominibus copulentur, æternæ fiant, hoc est, more hominis animā accipiant. Deus enim ipsas homini adeò similes ac conformes creauit, vt similius nihil esse queat. Vbi hoc tamen miraculum addidit, quòd animam non habeant. Dum verò certò fœdere cum homine copulantur tunc ipsa cōfœderatio animam dat. Sic etiam confœderatio hominis cum Deo, & Dei cum homine, quæ à Deo facta & constituta est, causa est, quòd in regnum Dei perueniamus. Fœdus hoc si non esset, quid nobis prodesset anima? Nihil certè: Quia autē fœdus cū homine intercessit: ideò anima ipsi vtilis est, quæ aliàs esset nihili. Exemplū hoc illis quoq; accommodandū hominib. est. Animā enim non habent, nisi cum hominibus copulentur. Hoc enim facto animā sortiuntur. Et quemadmodū pecudis more moriuntur, ita vt nihil reliquū maneat: ita homo illis omnino similis est, qui diuinæ confœderationi nō est insertus. Et qualis status est istorum hominum, si cum hominibus copulantur, talis etiam est hominis, si diuino fœderi inclusus est. Quo exemplo docetur, ipsos sine homine animalia esse, vt homo sine fœdere Dei nihil est. Tāta vis est confœderationis duorum inter se, vt minus maioris vim & rationem omnino sortiatur. Hæc iam causa est, cur illi cum hominib. procentur, ac sedulò secretoq; consuescant. Vt enim Ethnicus de baptismate laborat oratq;, vt per hoc animam impetret, & in Christo viuificetur: ita & illi amorem hominum captant, vt eodem cum illis fœdere fruantur. Omni namque iudicio & sapientiā abundant, extra tamen

Vndena cum homine copulata qualis fiat.

Copulatio est causa animæ & salutis Nympharum.

tamen animam & eius proprietatem. Animam autem velut & ipsorum liberi suscipiunt vi & efficaciâ Adamicæ generationis ac libertatis, quam à Deo homo habet. Non autem oscitanter hîc expendi debet, quidnam de his tandem Deus constiturus sit, cum ad naturam hominũ tam propè accedant, non nisi feri quidam homines sint: veluti dici solet, Lupum esse canem ferum, & capricornum, capram esse syluestrem, &c. Nec enim cum hominibus omnes copulantur. Copulãtur enim illis frequentiùs Nymphæ, vt proximæ. His propinqui sunt sylphes. Sequuntur pygmei seu Gnomi, qui tamen rarissimè coniugio cum hominibus copulantur, sed tantùm illis famulantur & ministrant. Ætnæi autem planè nihil cum hominibus copulæ aut coniugij ineunt, illis tamen seruiunt. Præterea duo illi, Pygmæi nimirum & Ætnæi pro spiritibus habentur, non pro creaturis talibus, quales apparent, instar splendoris & spectri. Sed de ipsis sciendum est, quod quales apparent, instar splendoris & spectri. Sed de ipsis sciendum est, quòd quales apparent, tales sint, sanguis nimirum & caro, velut homo alius. Et interim sunt agiles, veloces, vt spiritus, ceu in principio constitutum est. Nôrunt etiam omnia futura, præsentia & præterita, quæ non ipsis oculis præsto sunt, sed sunt occulta. Et in his seruiunt homini, reuelandis, præmonendis, conquirendis, &c. Rationem enim cum hominibus communem habent, si tamen animam excipias. Scientiam etiam & intellectum habent spirituum, si ea excipias, quæ ad Deum. Magnis itaq; dotib. præditi, ducunt & alliciunt hominem ad talia de se experiendum, credendumque. Quâ de causa Deus etiam illos produxit, vt ex illis visis cognitisque disceretur, quanta Deus in creaturis illis operetur.

Lupus est canis Syluestris.

Pygmei & Ætnei quali natura.

Diximus hactenus de Nymphis, quòd ex vndis ad nos egrediantur & commeent, & in ripis fluminum, vbi habitant, interdum sedentes cõspiciantur, ac interdum capiantur, dictoque modo copulentur. His verò crassiores Sylphes sunt, nihilque loqui sciunt, etsi linguam & alia ad loquelã necessaria habeant. Et in hoc à Nymphis differunt. Illæ enim dicaces sunt, & suum idioma callent: non item Sylphes, etsi ad discendum sint apti. Gnomi eandem cum Nymphis loquelam habent. Ætnei autem nihil loquuntur, loqui autem possunt, licèt duriter & raro. Nymphæ prodeunt habitu & vultu & appetitu humano. Sylphes etiam vt homines apparent, sed formidolosi sunt, nec subsistunt. Gnomi hominibus sunt similes, sed curti & nani, virum medium interdum aut vltrà æquantes. Ætnæi habitu ac essentiâ igneâ sese produnt. Hi nimirũ sunt isti de quibus dicunt homines, hâc in domo ambulat vir igneus, aut spiritus: hic flagrans aberrat anima, &c. prout huiusmodi spectra sæpiùs videntur. Hi etiam sunt illi fomites aut ardentes faces, quæ in pratis aut agris aberrare solent, hinc inde discursantes, & sese inuicem conserentes. Tales sunt Vulcani. Qui tamẽ apud homines versari non reperiuntur. Id fit ob vim ipsorũ ignis. Sæpiùs tamen apud vetulas ac sagas inueniuntur, cũ ipsis coëuntes. Hos etiam Diabolus, vt homines interdum possidet, ac cum iis eâ formâ coram hominibus qua diximus, hinc inde peruagatur. Et ità ad sagas deferuntur. Quin & alia à Diabolo obsidentur, eoque modo varia & admiranda opera eduntur, de quibus singulis hîc scribere præter institutum nostrum est. Circa igneos autem istos homines conuersatio periculosa est, quia plerunq; obsessi sunt, in quibus furit diabolus magno hominum incommodo. Item Diabolus nonnunquã etiam intrat in Gnomos, ac ipsis ministrat. Similiter & Sylphis sese immittit, maximè illorum fœminis, quib. cum in syluis conuersando, scortatur & coit. Qui hinc concipiuntur fœtus, leprosis sunt similes, scabiosi & pruriginosi, nullo remedio sanabiles. Huiusmodi autem cum Diabolo si non eueniant, tunc illi humani manent, & hominum commercia quærunt, vt diximus. Naturam tamen spirituum retinent, quoad euanescẽtiam. Sic qui coniugem habet Nympham, is caueat, ne aquã accedat, aut apud aquam ipsam lædat. Similiter qui Pygmęam habet, non molestet eam in illis locis vbi disparere possunt. In tantum enim obligati & obstricti sunt hominibus, vt citra causam se ab illis segregare nequeant. Id fieri solet illis in locis, ex quibus prodeunt. Itaq; Nympha non nisi super aqua à marito suo irritata vanescere potest. Alibi enim retineri potest. Sic etiam Gnomi, si sese seruitiis nostris semel nuncuparunt, pactis suis stare coguntur. Sed & his vicissim seruari, ac præstari ea debent, quæ requirunt. Si enim pacta & promissa probè inuicem seruentur, veraces illi, constantes ac fideles in suo officio manent. Amodum enim se fidos præbent hominibus, maximè in erogandâ pecunia. Gnomi namque pecunia abundant, quam cudunt ipsimet. Quod ita accipies. Spiritus, quicquid habere se optat, id habet. Votum autem seu optatum ipsorum ita se habet. Gnomus nempe, si certam aliquam pecuniæ summam expetat, eaq; opus habeat, eã impetrat habetq; Ea moneta proba est. Hoc modo multis hominibus in cauernis mõtium pecuniam dant, vt indè discedant iterum. Adeoq; discessum hominum pretio mercantur. Hæc verò vniuersa per ordinationem Dei fiunt, vt nimirum nobis manifestentur, videanturq;, quos aliàs inficiaremur esse. Ex omnibus autem creaturis sors hominum durissima est. Quocunque enim indiget & delectatur, id sibi ipsi parare ac facere cogitur, nec vouendo aut optando quicquam impetrat. Illi verò alteri homines habent, quicquid petunt, ac requirunt, nullo labore id conquirentes aut parantes.

Idioma quale nõ Adamicorum.

Habitus qualis eorum.

Gnomi fideles homini. Gnomi cudunt pecuniã.

Humana conditio grauissima.

TRACTATVS IV.

PRo conclusione huius tractatus seu potius initio scire conuenit, satis hactenus declaratum esse quomodo homines illi ad nos perueniant. Superest iam, vt etiã explicemus, quo pacto à nobis discedant iterum, aut quî apud nos versentur. Id multis in medium allatis historiis ac rebus gestis fiet. Nam talia multa suggerit diligens hominum obseruatio. Primùm ergo, quando cum hominibus copulati, liberos gignunt, ac apud viros ad iram commouentur, exempli gratia, super aquâ: tunc desubitò in aquam sese præcipitant, nec iterum inueniuntur. Tale quid si fiat, marito res eadem fit, ac si suffocata vxor periisset. Ipsam namque denuò non videt.

videt. Sed iam viciſſim, etſi illa quidem in aqua diſparuit: non tamen ob id illicò credenda eſt mortua, ſed omnino pro viuâ habenda. Nec aliã huic ideò ſuperinducendam vxorem eſſe, perſuaſũ ſit. Tale quid etenim ſi fiat, mariti vita in periculo verſabitur, & illa in mundũ iterum nõ migrabit. Et matrimonium illud diſſolutũ nondum eſt, ſed adhuc perſtat integrum. Vt enim vxor, quæ fugâ ſuum maritum deſerit, ob id nec ipſa libera fit, nec liberum ſuum virum facit, quandoquidem mutuò ſibi deligantur, quamdiú vita vtriuſq; durat: ita hîc quoq; ſe res habet. Cùm ergo in aquam cadens, virum ac liberos deſerat, coniugium tamen nihilominus integrum perſiſtat; ſciendum eſt, propter talem copulam ac vinculum ipſam in extremo iudicio apparituram eſſe. Nec enim ab ipſa anima aufertur aut ſegregatur, ſed comitatur eandẽ, atq; debita munera capeſſit vel expectat. Nam licèt Nympha quidem maneat: talem ſe tamen præſtare cogitur, qualem anima ac initum fœdus poſtulat. Interim à ſeſe inuicem disiuncti ſunt, nec iterum conueniunt, niſi quo tempore maritus aliam vxorem duxerit. Tunc etenim Nympha redit, & mortem marito infert, ſicut multoties fieri obſeruatum eſt.

Nymphæ in extremo iudicio apparebunt.

Hoc modo naſcuntur etiam Syrenes, ſuper aquis potius quàm in illis degentes. Illæ piſcium more diſtinctæ non ſunt, ſed virgines referunt, à fœminali tamen formâ quadamtenus deficiẽtes. Hæ nihil pariunt, ſed monſtra ſunt, non ſecus, ac ſi homo monſtroſus à duob. veris hominib. naſceretur. Pono nempe caſum, Nymphas ſeſe progignere inuicem, vt homines faciunt. Illæ ſi monſtrum gignunt, Syrenas gignunt, ſuper aquâ natitantes, quas eiiciunt parentes, nec ſecum tolerant. Hinc variis formis illæ conſpicuæ ſunt, ſicut in monſtris omnibus illud frequenter euenire comperimus. Non itaq; ſolæ Nymphæ nobis admirationi eſſe debent, verùm & Syrenes, quæ longè ab omnibus excedentes, variè geſticulantur: Nonnullæ cantillant, quædam arundine canunt luduntq;, aliæ aliud agũt.

Syrenes quales & vnde.

A Nymphis naſcuntur etiam Monachi, quod genus monſtri eſt, Monachum ſpecie ac forma præſentans. Vbi ſciendum eſt, genimina illa, quę hominibus aſſimilantur, ac in locis eiuſmodi reperiuntur, ex hominib. deſcendere, hoc eſt, progigni à Nymphis, Gnomis & ſimilibus. Sed vt de hiſce verum fundamentum noſcatis, tenendum eſt, Deum ipſum in ſuis creaturis mirabilia operari. Sic Cometa ex Stellis cæteris naſcitur, tanquam monſtrum quoddam. Nec enim ille curſum ſuum naturalem habet, vt Stella, ſed omnino alium à Deo ipſi inditum. Non ergo immeritò inter prodigia refertur. Huius ad exemplum monſtra maris quoq; à Nymphis edita, Cometæ ſunt, & à Deo manifeſtantur, vt mirabilia eius inde diſcamus, de qua re aliàs. Scire autem conuenit admiranda & ardua quædam ab eiuſmodi hominib. deſignari, quæ cuilibet homini inſtar ſpeculi aſſiduè præ oculis poſita eſſe debebant. Sed, quia in pleriſq; refrixit charitas, talia pleraq; negliguntur, ac hominum pars maxima dedita eſt fœnori, commodo proprio, aleis, compotationibus, &c. quæ omnia talibus oſtentis præfigurantur à Deo, quaſi nos his verbis compelleret, Oculos vos veſtros in talia monſtra conuertite. Talia & vos fietis poſt obitũ. Monitoribus ergo parete, ac vobis cauete. Quorum tamen (proh dolor) nihil fit.

Monachi à Nymphis nati.

Deus mira in creaturis operatur. Cometa eſt stella mõſtroſa.

Mõſtrorum finis quis.

Sed vt longiùs de hac re ſermonem pertexamus, ſciendum inſuper eſt, eiuſmodi homines manifeſtari, & vno loco quoque conuenire, quò vnà habitent, & familiaritatem hominum, quos ſtudioſè diligunt, captent. Caro enim ac ſanguis, carnem ac ſanguinem adamat. Præterea plures apud ipſos vxores viris ſunt, Hi enim pauci, illæ numeroſæ. Quæ cauſa eſt, vt viros alios tam captioſe venentur. Ex hiſce hominibus orta eſt collectio & conuerſatio, quam *Montem Veneris* appellitant. Is nihil eſt aliud quam congregatio quædam Nympharum, facta in antro aut ſpecu quodam ipſorum mundi, non quidem ipſorum chao, ſed in chao hominum, in ipſorum tamen interim regionibus. Hos notandum eſt ad inſignem ætatem prouehi, nulla tamen re aut defectu notabilem. Vnam namque eandemque ſpeciem perpetuò retinent ad ſummum vſq; vitæ terminum, donec tales etiam moriantur. Iam verò Venus Nympha eſt & Vndena, cæteris dignior & ſuperior, quæ longo quidem tempore regnauit ſed tandem vita functa eſt. Quam ſecuta Venus alia, & priori quidem, quoad rei domeſticę regimen, ſimilis non fuit, ſed tamen & ipſa tandem ſuo tempore mortua eſt, ac ita regnum defecit. De hac re varia & diuerſa narrantur. Aliis namq; perſuaſum eſt, illam primam vitæ eſſe æternæ ac perpetuæ, vſq; ad diem extremum. Sed hoc intelligetis de ipſa & ipſius ſemine, nimirũ ſecundum ſpeciem non ſecundũ indiuiduum. Dies namq; nouiſſimus iſta talia omnia finiet & terminabit. Quòd verò dicunt, nec illos, qui cum ipſis iunguntur aut conuerſantur, mori, id alienum à re eſt. In mortem etenim vniuerſa contendũt, nec quicquam vſpiam durabile eſt. Et non ipſi, quã alij, minùs moriuntur, cùm ſuo fine nihil careat. Interim ratione ſeminis generationes omnes ad extremum vſq; diem durant. Quod autem alij aliud prætendunt, dicentes, illo loco Reginam quandã ſediſſe, & ſubmerſam eſſe, ſeu hiatu facto deſcendiſſe, de hoc ita iudico, Nympham nimirùm aliquam illic habitantem in montem ſeſe demiſiſſe ſub paludem ſeu lacum, regioni illi obiectum, ibiq; ſibi habitationem conſtruxiſſe, & pro amoris zelo compendioq; cuniculũ ſeu ſcrobẽ foras per mõtem molitam eſſe, vt ingreſſus & egreſſus procis ſeu amatorib. liberior pateret. Huiuſce rei ab initio tanta fuit obſcuritas, vt quidnam id, aut vndenam verè eſſet, nemo rectè ſciret, donec tandem pate fieret, & finiretur. Et haud dubio opus redintegraretur, ſi adhuc vna priori ſimilis Regina ſuccederet. Nam & inter homines quidam vſq; adeò mirabiles & inſignes ſunt, vt multis deinde ſæculis, ipſis ſimiles non naſcantur. Sic ergo & hoc loco peculiare quoddam à Nymphis, opus conditum fuit, quod ſecundum laſciuæ Deæ Veneris nomen Mons Veneris vocatũ eſt. Et admiranda talia in mundo facta multa ſunt, quæ tamen ſupina oſcitantia contempta mundus neglexit riſitque, magno improbitatis argumento. Nihil enim tale citra euidens documentum noſtri fieri ſolet. Contemptui ergo eſſe minimè debent. Sed de his alias. Iam hiſtoriam

Nymphę cur viris inſidientur.

Mons Veneris quid.

Montis Veneris familia admodũ annoſa ſit.

Venus quomodo immortalis.

Morti omnia caduca obnoxia.

Mons Veneris quid vere.

Historia de Nympha Stauffenbergēsi.

historiam veram addemus de Nympha Stauffenbergensi, quæ formæ spectatæ in viam consedit, & quem sibi elegerat dominum, præstolata est. Hæc quidem Theologis ludibria & præstigiæ Diaboli putantur, sed non veris. Quidnam in scriptura maius est, quàm nihil negligere, omnia probè recteque pensitare, ac sobrio attentoque iudicio ruminare, passim omnia accuratè peruestigare, & nihil incognitum contemnere? Vnde liquet, ipsos parùm rei gnaros breuiter & supinè talia præteruolare, Diabolica ludibria prætendendo, cùm tamen nec ipsum Diabolum cognôrint. Quinimò cogitandum est, miracula talia ideò fieri Deum permittere, vt non omnes Nymphis copulemur ac cohabitemus, sed interdum tantùm vnus ac alter, vt hinc nimirum admiranda Dei in creaturis opera reuelentur & certiùs inter homines dispergantur. Quòd si talia Diaboli essent opera: contemni vtique meritò deberent. At non sunt. Nec enim eiusmodi potest Diabolus, sed solus Deus. Sed ad historiam reuertamur. Nympha dicta vndena fuerat, & prænominato Stauffenbergensi nupserat, tamdiu ipsi cohabitans, donec vxorem aliam ille duceret, quod Nympham pro Diabolicâ haberet. Hæc enim alterius vxoris ductæ causa ipsi fuerat. Quâ re, cum fidem Nymphæ datam violâsset, ipsa per superius pauimentum porrecto crure illi in mensa die nuptiarum sedenti signum dedit: quò attonitus die tertiâ mortuus inuentus est. De hisce autem rebus non nisi prudenter iudicandum est. Fidei enim violatio sine vindicta nunquam abit, siue committatur fine honesti, aut specie commodi, euitandiúe alterius incommodi & turpitudinis. Quòd si illa spectrum omnino fuisset: vndenam sanguinem ac carnem suscepisset. Si verò fuisset Diabolus, vbinam signa Diabolica, semper comitari solita, latuissent? Si fuit spiritus: quònam istis omnibus indiguisset? Quia autem homo ac Nympha fuit, ceu diximus, ac coniunx, in honorem, non opprobrium seruiit: ob id pactum ac fidem datam seruari iure postulauit. Quod tamen cum non fieret, permissu Dei adulterium ipsamet puniuit, cùm alius illi iudex seu carnifex non competeret, quia ex Adamo non prodierat. Hâc de causa, pœna adulterio debita, ipsi commissa est, vt iudicium ipsamet exequeretur, quia tanquam spiritus aut Diabolus ab hominibus contempta erat. Huiusmodi alia multa quoque facta sunt, quæ malo exemplo in contemptum trahuntur. Ex quo insignis hominum stultitia cumprimis liquet.

DeNymphis iudicium theologorum irritum.

Fidei violatio grauis.

Melosina quid fuerit.

Cæterùm, vt de Melosina quid dicamus, res altè ac sobriè expendenda est. Nec enim talis, qualis à Theologis habetur, fuit, verùm Nympha. Quam tamen à maligno spiritu obsessam fuisse, minimè inficiamur. Illum verò à sese abegisset, si vsque ad finem cum suo domino mansisset. Ea enim Beelzebubi natura est, vt tales in alias formas transmutet, quod in sagis etiam præstat idem, quas in feles, lupos, canes &c. transformat. Idem ipsi quoque Melosynæ euenit. Nec enim à magicis artibus adeò immunis fuit, quando aliquam earum partem calleret. Vnde nata ea est superstitio, vt singulis diebus Saturni serpens fieret. Hoc namque vo-

Melosyna saga fuit. Sagæ in feles, lupos, &c. mutatæ.

to Beelzebubo obstricta erat, vt viro petito potiretur. Præter id etiam Nympha fuit, sanguine & carne pollens, fœcunda & ad partum disposita, ex Nymphis ad homines egressa in terram vbi etiam habitault. Hinc etiam postea, prout superstitio homines ducit, derelictis suis iterùm discessit ad ea loca, ad quæ seducti homines, & in superstitionibus incantati, penetrare solent. Adeoque verisimile fit, ipsam huiusmodi vermem mansisse ad finem vsque vitæ. Quæ quamdiu duret, Deus nouit. Nobis interim res eiusmodi exemplo sunt, vt ex illis discamus, qualesnam in terra simus, & quâ fraude doloque Beelzebub in omnibus angulis nobiscum agat, quàm vafrè nobis & studiosè insidietur, adeò vt nec in medio mari, nec imâ terrâ, quicquam ab ipso satis tutum sit, quod non attentet. Nobis autem ea fiducia firma sit, quòd, vbi vbi simus, ibi Deum præsentem quoque habeamus. Is suos in omnibus locis tuetur & liberat. Cæterùm huiusce conditionis fœminas ob res eiusmodi patratas, & quia ex Adamo non sunt, ob id pro diabolis & spectris habendas esse stultum est: & præterea vesanum est Deum adeò vilem in suis operibus iudicari, dictasque fœminas ideò, quia superstitiones habent reiici & reprobari. Plures namque in Ecclesia Romanâ superstitiones gliscunt, quàm apud fœminas & sagas istas vniuersas. Si ergo superstitio hominem in vermem transformat, quod de Nymphis attestamini: eodem exemplo idem vobis etiam in Ecclesia Romana versantibus competet: hoc est, vos ipsi quoque in angues eiusmodi mutabimini, qui iam splendetis & nitidi inceditis, diademate & cultis ornamentis latè fulgentes. Quæ omnia tandem in vermem ac draconem degenerabunt, sicut de Melosina & aliis constat. Ista ergo omnia accuratè pensitate, nec videntibus oculis cœcos aut loquentibus linguis mutos vos facite: cum nec cœcos vos, nec mutos vocari facilè patiamini.

Beelzebubfraus & insidiæ.

TRACTATVS V.

De Gigantibus.

PRæter hactenus commemorata generationes adhuc duæ supersunt, ad Nympharum & Pygmæorum generationem etiam pertinentes. Sunt autem illæ Gigantum & Nanorum, ex Adamo non descendentium. Etsi vero & S. Christophorus Gigas fuerit: cùm tamen is ex semine humano progenitus sit, ad hanc classem referri minimè debet. Hùc autem propriè spectant gigantes, de quibus historiæ circumferuntur, cæteri, vt puta *Bernensis*, *Sigenottus Hildebrandus*, *Dietricus* & similes alij: Item pumiliones, *Laurinus* & reliqui. Non autem nescimus, has historias à plurimis vniuersim repudiari ac explodi. Cæterùm qui huiusmodi reiiciunt, illi veritatem in rebus etiam aliis momenti maioris annihilant, dum Christi verba peruertunt, seq; ipsos cum suis cōmentis illi præponunt. Quòd si quidem in rebus grauioribus attentare audent: quantò magis id non in hisce verebūtur rebus, vt eas annihilent & inficiētur? Ita nimirùm secum illi ratiocinantur: Gigantes nobis nimis fortes & insoliti sunt, nec adhuc dum conuenientes: ideò ipsos annihilabimus, & pro

S. Christophorus Gigas. Gigantes & Nani seu Mari qui fuerunt.

& pro spectris passim proclamabimus. Idem designabimus etiam in Christo. Qui cum nimis potens sit, ipsum cum gigantibus eo loco ponemus, ne quisquam sit, qui nobis aduersetur, aut quem metuamus.

Theologiæ initium est lumen hominis.

Principium Theologiæ est *lumen hominis*, rerum vniuersarum naturalium cognitione pollens. Quarum si iam notitiam hausit is, Christum postea ac ipsius verbum vsque adeò vilipendere non potest, sed ex necessitate congeniti luminis ipsum longè sublimiùs iudicare & latiùs extendere cogitur illis alteris, qui in sola litera occupantur. Non ergo in scripturam immittendi cœci sunt, sed qui in lumine hominis probè exculti. Illi alteri, facili occasione seductores ac errones euadunt. Discenda ergo & cognoscenda discite, nec ita illotis manibus in scripturam irruite, vt iudicetis & calumniemini, quæ vesanis vestris capitibus non illicò credibilia apparent.

Gigãtes & Nani vnde.

De duobus ergo illis generationibus Gigantum nempe & Nanorum, ita statuite: quòd Gigantes nascantur ex Sylphis, & Nani ex Pygmæis, & horum sunt monstra, ceu Syrenes Nympharum. Ex hisce enim illi progignuntur. Qui licèt rari sint: toties tamen tamque mirabiliter apparuerunt, vt de ipsis ambigi minimè debeat, Et tam Nani quàm Gigantes roboris admirandi sunt. Cæterùm de familiæ illorum ac parentum, ex quibus nati sunt, natura, nihil hîc disseremus. Nec enim suum genus æmulantur, sed monstra illius sunt non obiter ac in cassum in lucem producta, verùm singulari cõsilio & admonitione Dei nata. Et admonitio illa momenti haud leuis est. Meritò igitur de ortu illorum inquiritur, quod hîc fiet. Alibi postea etiam constituetur de illo, quo nempe fine Deus illos ab hominibus produci voluerit. Nam ea tractatio huc non spectat: cum de generatione eorum hoc loco tantùm docere nobis præsumptum sit.

Valde robusti.

Gigãtes suu genus superant.

Consideratio autem illorum mira omnino ac stupenda est, propter res varias gestas, & fortia facinora designata. Adde, quòd ipsi, velut monstra à Deo singulariter producta, sine omni hærede, quoad corpus ac sanguinem, obierint, adeoque gigantes cum nanis vnà interciderint.

Gigãtes an animam habuerint.

Principiò ergo de illorum anima, quinam illa cognoscenda sit, ita definiemus Parentes ipsorum similem cum illis animam non habent. Homines tamen interim sunt, vt comprehensũ est. Nascuntur autem ex animalibus, quæ homines sunt. Vnde sequitur, eos animam nõ ex suis parentib. traxisse. Præterea sunt etiam monstra, quorum ea natura est vt perpetuò suis parentib. minùs habeant. Ex his duob. consequitur, illos animam nullam habuisse, licèt multis generosis facinorib. insignes fuerint, & veritati inuicé studuerint, ac alia multa præstiterint, ex quibus animæ præsentia colligi posset. Sicut autem Psittacus loqui, & simia hominum gestus æmulari nouit: sic per indultum naturæ illos quoq; hominum facta exprimere potuisse, consentaneũ est. Ex his tamen ipsam quoq; animam præstò esse, concludi non potest. Deus quidẽ & hisce hominibus, instar aliorum, si velit, animam infundere potest, veluti docet cõfœderatio hominis cum Deo, & Nympharum cum homine. Ipsi tamen non propter animam, sed propter creaturam geniti sunt, vt Deus eo admirabilior in suis operib conspiceretur. Nec gigantæas ille animas creare voluit, etsi homo vnus alteri in regno Dei similis sit. Illos ergo cum animalibus comparo quorum anima mihi incognita est. Etsi vero & ipsi bona iustaq; fecerint: redemptionis tamen eos participes esse non non video. Nã in fide non sapuerũt, sed instar animaliũ prudentum vixerunt. Quod si vulpes aut lupus loqui posset: illis profecto non admodum dissimiles forent. Intellectus namq; naturalis latè patet: vt de anima iudicium non adeò procliue sit.

Gigãtes sunt animalia prudentia. Gigãtes fide vacui.

Syluestres seu homines aerij Gigantes gignunt, quando conueniunt in coniunctione, non secus ac si coniunctio incideret Cometæ, terræ motus & similium. Quòd si enim nasci monstrum oportet, secundum consuetum naturæ cursum minimè nascitur, sed transuersim, secũdum prouidentiam Dei, de qua re hîc plura non dissero. Sylphi itaq; suo modo coeunt, & pariunt monstra. De modo, quo gignantur, definiri nihil potest. Id enim opus, ille ordo diuinus est, nec aliter per Astronomiam explicari potest de stellis erraticis, & de generatione rerum illarum, quę naturali se quidem norma modoq; non habent, & tamen nascuntur fiuntque, ceu terræ motus qui aliquando fit, & longo post tempore intermittit. Similiter & de Gigantib. iudicandũ est, quod eodem modo nascantur per huiusmodi constellationes, non in cœlo quidem, sed in homine fientes. Ipsum namq; cœlum ad monstra talia producenda vim & operationem nullam habet: cùm hominibus, quoad constellationem, cum cœlo commercij nihil sit. Cœlo quidem omnes subsunt, & ab eodem includuntur. Quia verò aliud corpus, aliud chaos habẽt, ideò cœlum ipsis nihil imprimere potest, quia non hæret, non durat. Cæterùm, vt de cœlo, ita & de his naturalis quidam cursus motusq;, per se fiens, oriens ac occidens, intelligi potest. Semel enim hoc sciendum est, cuilibet, quòd, si quidem aliquando inter nos homines procerior quispiam aut humilior nascatur, cœlo id imputari non debeat, sed peculiari naturæ cursui: de quo hîc sileo.

Gigantes ex sylphis. Monstra naturaliter gignuntur. Gigãtes vt gignãtur.

Similiter & de Nanis scitote, quòd ex pygmæis ex terrâ nascantur. Vnde adeò proceri nõ fiunt, sed in proportione tantò breuiores sunt, quantò pygmæi ipsis sylphis curtiores existunt. Hi non minùs, ac Gigantes, monstra sunt, ac generationis eundem modum habent. Hoc loco altè considerandum venit dictum Ioannis Baptistæ, ad Iudæos dicẽtis: Nolite præsumere, quia filij Abrahæ estis, vt cogitetis & ferociatis in hoc, quasi Deus nihili sit, aut nullos filios facere possit, si vobis careat. Dico enim *quod ex lapidib. sibi Deus filios producere possit.* Hoc ita etiam intelligendum hîc est: Etsi videamus quidem, nos ex Adamo esse: nihilominùs tamen etiam conspiciuntur homines, ex Adamo non geniti, vt sunt gigantes, Nani, plures & robustiores nobis. Cui etiam consentit illud: Si non veros operati fructus eritis, cum radice etiam Deus vos euellere potest, vt inarescatis ceu fructus in arboribus, & Deus postea alios homines proferat. Si enim Deo pos-

Nani vnde generentur.

ſibile fuit, ex lymbo Adamum ac ipſius liberos producere:poterit idem etiam ſine lymbo alios fingere homines, vt Nymphas, Gigantes, &c. quibus mundum ſuum augeat & conſeruet. Illi ergo nobis exemplo & documento ſunt, ne nos ſolos exiſtere putemus, adeoque Deum cogere conemur. Si potens eſt in vno: erit etiam in altero. Si homines poteſt producere ſeptem pedes longos: poterit etiam, qui viginti aut triginta pedes erigantur. Exemplum videmus in gigantibus: ex quibus diſcendum nobis eſt, Deum hunc eſſe dominum, qui iſta poſſit, & animam in momento vno infundat.

Sed vt hæc ad finem propiùs perducamus: addendum eſt, huiuſmodi homines gigantes & Nanos, aptos quidem eſſe ad imprægnandas fœminas ex Adamo ortas, quoad naturam, ſi ſimilia ſimilibus quadrarent. Sed etſi monſtra quidem fœcunda minimè ſint: hi tamen monſtra ſunt tantùm in perſona, quoad robur & magnitudinem, non quoad generationem. Quantum autem in ipſis eſt,vltra ſemen vnum fundere non poſſunt: hoc eſt, in tertiam aut quartam generationem non perueniunt. Prætерea, ſi in generationes hominum perueniunt, fœtus duplex gignitur: hoc eſt,ſi ſecundum naturam matris corporatur, genus ipſius adſciſcit. Sin minus, animal parenti ſimile generatur. Vt autem mixtum fiat, non poteſt, quin ſemen in altero præpolleat. Etſi verò aliàs duo ſemina fiant vnum: hîc tamen non ſimiliter. Et licèt vnum fiat ſemen:ab alterâ tamen parte, quæ animam confert, qualificatur: de quibus in alia Philoſophiâ docebitur. Hoc ergo modo generationes eorum deſinunt, nec hæredes illis relinquuntur. Et ſicut cometæ nullos liberos, terræque motus nullum ſemen poſt ſe relinquunt, ſed ſimul ac vnà in ſeipſis finiuntur: ſic illi quoque in gradu ſeu generatione vnà ſurgunt & occidunt.

Monſtra non ſunt fœcũda.

Gigantes ſeſe non progenerant.

TRACTATVS II.

De cauſis huiuſmodi creaturarum.

CÆterùm, vt de huiuſmodi creaturarum cauſis naturaliter philoſophemur, ad ea præcipuè puncta attendi debet, quæ in præcedentib. tractatibus adducta,nec hic otioſè repetenda ſunt. Præter autem illa cauſæ ſequentes hæ ſunt. Deus nimirum rebus vniuerſis cuſtodes præficit, nec incuſtoditum quicquam relinquit. Sic Gnomi, Pygmæi & *Mani* (*al. Manes*) theſauros terræ, hoc eſt, metalla & alia cuſtodiunt. Vbi enim illi verſantur, ibi theſauri grandes ac opulenti latent. Per illos cauetur, ne theſauri in lucem ante definitum tempus erumpant. Quos ſi reperiunt homines, dicere ſolent: olim pygmæi hîc ambulabant: iam abierunt, hoc eſt, tempus iam inſtat, vt opes proferantur. Theſauri namque terræ ita diſtributi ſunt, vt à mundi vſque principio aſſiduè reperiantur, metalla, argentum, aurum, ferrum, &c. qui ab illis hominibus ita cuſtodiuntur, vt non in die vno omnes vbique prodeant, ſed ſingulatim & diſcretè iam hîc, iam illic vnus & alter proferatur. Ita oberrant opes montanæ ſecundum tempus & regiones, à die primo vſque ad vltimum diſtributæ. Similiter & de Salamandris intelligendum eſt, quod cuſtodes ſint regionum ignearum, in quibus verſantur. In illis namque cuduntur ac fabricantur ea,quæ cæteri cuſtodiunt. Ignis namque ſi deflagrauit, incipiunt pygmæi vigilare,poſt quorum vigilias res producuntur. Eodem modo & Sylphi gemmas exteriores ſub aurâ iacentes, ac à Salamandris fabricatas,& in debitum locum, vbi in hominum manus venire poſſint, poſitas cuſtodiunt. Has ad tempus præſtitutum vſque tuentur. Vbi namque tales theſauri iacent, ibi homunculi illi morantur, curantes, ne abditæ opes æquo maturiùs proferantur. Illi ergo cùm bonorum eiuſmodi cuſtodes ſint, facilè intelligi poteſt, ipſos quidem anima carere, ſed hominibus tamen ſimiles eſſe. Vndenæ cuſtodes agunt in aquis, illarum opum, quas mare claudit, à Salamandris fabrefactas & relictas. In genere ergo de ipſis hoc notandum eſt, vbicumque reperiantur, inſignes theſauri & metalla optima condita iaceant,quibus illi variè cuſtodiẽdis præfecti ſunt.

Pygmæi theſauros terræ cuſtodiunt.

Salamandræ cudant ea quæ pygmæi tuentur.

Sylphi quid cuſtodiant.

Vndenæ quid cuſtodiant.

Porrò, *Syrenarum, Gigantum & Manorum*, velut & Scintillarum,quæ tantum Salamandrarum Monſtra ſunt, cauſa ac conditio ea eſt, vt nihil quidem cuſtodiant, ſed nouum quid & graue hominibus indicent. Sic vbi fomites apparẽt,illi regioni interitus denũciatur.Plerunq; enim illius Monarchiæ vaſtitas,&c. præſagitur. Similiter & Gigantes ingentẽ illius regionis futuram vaſtationem ac grande malũ portendunt. Mani autem plerunque ingentem populo egeſtatem ac paupertatẽ prænuntiant: vt etiam Syrenes principum regumq; interitus, ſectas & diuiſiones minantur. Deus enim nos omnes in vnum colligit. Huic vnitati quicquid aduerſatur, ruere finit. Ante ruinã ſuos mittit prodromos, quales iam diximus. Sed & his longè plures ſũt: qui interdum mutantur,nec vnâ omnes via veniunt, ſed aliqui noſtris oculis occultantur.

Syrenes, gigant. &c. quid præſagiant.

Poſtremò, cauſa,quæ omniũ potiſſima eſt,nos latet. Quando autem terminus mũdi appropinquabit, iſta vniuerſa, à minimo ad maximum manifeſtabuntur,quę & qualianam fuerint, cur & vbi ſteterint vel ambulauerint, & quid portenderint. Quicquid enim in omni mundo fuit, die illo proferetur. Tum temporis prodibunt docti ſolo nomine nullius rei gnari & periti. Ibi cognoſcentur etiã docti ex fundamento, cũ nugatoribus. Emergent,qui vera ſcripſerunt, & falſa,qui ediderunt ſolida & euanida. Et vnuſquiſq; ſuæ diligentiæ, ſtudij & veritatis mercedem feret. Nec eo loco indiſcretè quilibet Doctor erit aut Magiſter. Ibi enim lolium excutietur à tritico,& paleæ à frumento. Qui iam clamat, ibi ſilebit. Qui iam paginas numerat, ei illic penna elidetur. Et hæc omnia ante aduentum diei nouiſſimi reuelabuntur, & ſua ſerie docti omnes à primo tempore ad vltimum ſiſtentur, ſcieturque, qui vera aut falſa ſcripſerit,quod iam adhuc abditum eſt. Tempore illo beati erunt, quibus intellectus pandetur. Omnes enim cogitationes hominum, quas vnquam ſuſceperunt,non aliter ac in fronte cuiuſlibet ſcripturæ conſpicientur. Illis temporib. ego quoq; hęc mea ſcripta mando, quorũ nullum intercidet. Deus enim lumen ponit in propatulũ, hoc eſt, quilibet qui luxerit, viſur⁹ eſt.

LIBER

LIBER ARTIS PRAESAGAE THEOPHRASTI.

PROLOGVS.

X seipso homo futuri nihil prænouit. Ita enim conditus est, vt ad nihil attendat aliud, quàm seipsum, vt animam ad Deum attollat, & rerum aliarum cura non tangatur. Quid enim futura dies crastina ad hodiernam attinet? Dies namque quælibet sibi ipsi sufficit, & curæ est. Nec cogitandum est, quâ die hoc vel illud dictum sit: sed de hodierna die cogitatio suscipi debet, cùm crastina dies damni nihil afferat. Nec cras, sed hodiè mors aduenit. Satis ergo est, præsenti cuilibet diei propriam suam curam incumbere. Hæc enim à Christo, eo fine nobis dicuntur, vt non angamur, quî corpus nostrum alatur & conseruetur, sed Deo hãc potius curam iniiciamus, ac sedulo tantùm oremus. Hinc iam sequitur, de futuro nos nihil inquirere debere, quæ corporis nostri sors ac ratio futura cras sit. Id enim edicto vetuit Christus. Quærendum imò est primò regnum Dei: tunc cætera omnia nobis adiicientur. Quod si quidem facimus: quid commodant, aut quò spectant productiones, quæ de dierum sequentium statu vaticinantur? Certum autem est, multas prædictiones reperiri, commodum & voluptatem corporis omnes spectantes: ad salutem autem & vtilitatem animæ nihil quicquam conferentes. De illis vt scribam tractémus, hanc causam habeo, quia scil. iam in sectas Pharisaicas incidimus, in quibus versantes necesse habemus explicare ex quo veritatis fundamento illi scribant & loquantur. Causa altera est, quia etiam Prophetæ, Sybillæ ac similes, ex ore Dei vaticinati sũt. Ex quo constat, si Prophetis id fuit licitum, non dedecere idem etiam hominem. Sed & hoc modo naturaliter licet, quia ipsa natura malum proprium denuntiat, dum ingruunt schismata, defectiones, gaudia, & diuitiæ, &c. quæ naturaliter præsagiri possunt. Præterea aliæ quoq; multæ prædictiones fiunt, quæ magnam futurorum euentuum vim habent: quæ & ipsæ necessariò considerandæ videntur. Hæ tamen & aliæ causæ apud Ethnicos tantùm receptæ sunt. Quod autẽ nobis faciendum primò incumbit, est hoc, vt nos accõmodemus ad verba Christi, regnumq; Dei & iustitiã ipsius ante omnia quæramus. Quod si facimus, nullâ alia prædictione opus habemus. Sic enim dabitur, quicquid vsus requirit, nullâ etiam præcedente prædictione. Quia verò aliter viuimus, nostrumq; potius commodum, quam ordinem & mandatum ipsius Dei sectamur: ideò curis admordemur, vt solicitè quæramus, quid hodie, quid cras, euenturum sit. Dubitatio itaque hæc eos solummodò angit, qui Deum non respiciunt, assiduè bona ipsis non cumulantem. Ideò prædictionibus inhiant, an quid captari queat, quod ad nequitiã ipsorum velandã, promouendam ac augendã faciat. Et sic cuilibet vento flanti palliũ obuertũt. Quibus curis & anxietatibus omnibus carere facilè possent, si regnũ Dei & ipsius iustitiam quærerent. Iam ergo quia Deus prædictiones permittit, id sine causa non facit. Per Prophetas enim ac vates mala prænuntiat, vt à næuis & vitiis suis desistant. Prædictiones namq; tales hoc tantùm modo acceptandæ sunt, vt nobis sint adhortationi, quasi ita dicerent: Facite pœnitentiã: tempora messis iam ante fores sunt. Quandoquidem ergo signa illa variè & multipliciter incidant, adeoq; interuallis lõgis inuicem distent, vt sese mutuò infringant, licet ex eodem centro omnia promanent: ipsa recensere equidem aggrediar, vt illadem vos cognoscere queatis. Ante omnia tamen vobis consultum sit, vt regnum Dei & iustitiam ipsius quæratis. Sic etenim fiet, vt nullâ aliâ solicitudine deinceps angamini, siue ea cataclysmi sit, siue tonitrus & grandinis, siue terræmotus, siue pestis, siue belli, &c. Quæ, etsi quidem iam ante fores starent: ab illis tamen immunes sic essemus. Horum namq; nihil nobis noxæ esse potest, si in regni Dei iustitiâ viuamus. Hoc enim asylum contra omnia mala est. Quæ autem signa ratione corporis ac valetudinis aduersæ consuluntur & expenduntur: ea non iniustè ex fundamento considerantur: quoniam morbi opus habent Medico. Præsagia tamen fundamentum non habent in quo solidè consistant. Quæ autem Prophetæ ac Sybyllæ ex ore Dei locuti sunt, ea opera fuerunt diuina: de quibus sequens liber expediet. Sed nec his ipsis vos mancipabitis, verùm potius iustitiæ diuinæ.

LIBER DE PRÆSAGIORVM FVNDAMINE.

TRACTATVS I.

Præsagiorũ generas.

ATICINIORVM, seu artis futura præsagiẽdi genera quinq; sunt: quorum quodlibet sibi cõnatas species habet. Ad primũ spectant Prophetæ,
1. Sybillæ & discipuli Christi. Hi tamen ex nulla arte propria, sed *ex ore Dei* futura prædixerunt, sicut ex ore Dei hauserunt. Horum præsagium iræ diuinæ comminationem saltem denuntiat illis, qui morem gerere recusant, & ea, quę prędicuntur, contemnunt. Si ergo populus futuri securus est, tunc apertis oculis caligat, eaq; Prophetia summa & certissima est, omni fuco carens. Nec enim in arte aut fortuna aliisue rebus consistit, sed ex ipso veritatis fonte, vt suo loco docebitur, promanat. Alterum pręsagij genus 2.
ex ipsa natura profluit, quantum nimirum natura malum exitum intentans, in initio sui mali finis, ipsa præmonstratrix est. Tertium pręsa- 3.
giũ vocatur *Diuinatio*, ex ipsomet homine orta, qui ex lumine proprio pręuideri potest, quem res exitum habiturum sit. Quartum pręsagium 4.
est *Spirituum*, & vocatur *Sortilegium*. Hanc homo captat & discit ex spiritibus, prout cum illis fœdus pepigit, ipsique adeò spiritus bonum verúmve suggerunt. Quintum est *Augurium*, 5.
quod ex creaturis & animalibus desumitur, in quibus, quę homini euentura sint, spectantur. De his autem generibus quinque tenendum est, primum, nempe Prophetarum, Sybillarum & Discipulorum Christi, vno gradu contineri & illos sibi inuicem similes existere. Ex vno enĩ Dei ore omnes loquuntur. Alterum solius naturę est, quę suam per se practicam indicat, nihil

ad hominem dirigens: veluti per *Astronomiam, Medicinam, Philosophiam, Physionomiam, Chiromantiam,* & similia. Hæc enim seipsa tantùm indicant, hoc est, id in quo sunt, respiciunt, non aliud, vt pulsus, vrina, complexio &c. Sic & in Philosophia rerum naturalium per pruinam, gelu & tempestatem aduersam, siccus & sterilis annus, &c. indicatur. Præsagia hęc in facultatibus, quo ad Naturam omninò scienda sunt. Tertium, diuinatio scrutatrix est rerum singulariũ, agens per insomnia, per apparitiones & visiones nonullarum figurarum, per iudicium fortuitum, aut per alias imaginationes cuiuscunq; generis sint. Quartum præsagium spirituum, sortilegium vocatur ideò, quia vel contingit, vel non contingit. Huius species sunt quatuor, Geomantia, Austromantia, Pyromantia, Hydromantia quæ succedunt, prout spiritus fauent. Quintum est Augurium, vbi sumuntur præsagia ex cantu auium, ex extis animalium, ex inundationibus aquarum, & ventorum violentiâ, &c.

Sortilegij quatuor species.

Porrò autem de primis præsagiis Prophetarum, Sybillarum & discipulorum multa scribi non possunt. Hoc saltem statui oportet, quòd Deus, per huiusmodi homines ea pronuntiet, quæ ex prouidentiâ diuinâ homini obtingent, nempe quæ salutem ipsius concernunt, quam Deus annuntiat hominibus ex insigni amore, quo ipsos prosequitur, dum liberationem illis spondet. Sic cum Adamus ex paradiso eiiceretur, solatium iam omne interciderat, ac de omni salute & spe actum erat, antequam Christũ suum filium Deus nobis polliceretur. Ea promissio ex solo processit patre. Nec aliunde natiuitatem & liberationem Christi homo scire potest. Nec etiam cœlum ipsum, nec spiritus vniuersi nec omnis Natura, nec vlla Auguria diuinationésue suis præsagiis homini solatium afferre poterant. De talibus enim nihil quicquam nôrant. Ita nec Dies aduentus filij Dei ad iudicium vlli præsagio notus est, nisi quod ex Prophetis desumatur. Veniet autem dies ille pro scripturæ vaticinio, cùm de ipso omnium minimè cogitauerimus, adeoq; omnia maximè pacata & tranquilla fuerint. Necesse est ergo errent & hallucinentur vates & præsagi illi qui ex signis iam præteritis de die nouissimo vaticinantur, nec de scripturâ cogitant, dicente, diem instar furis irrupturum, cùm omnium maximè securi fuerimus. Quæ quidem verba ad nullius signa respiciunt. Eiusmodi ergo nullo humano præsagio definiri queunt, sed à solo Deo petenda sunt, ac illis, quibus nosse dedit Deus. Quin & in veteri testamento vastationes quædam factæ sunt, quæ similiter & in nouo testamento fient, quas scire, Deus nulli hominum contulit. Eadem notitia spiritibus quoque, Naturæque ac Auguriis, diuinationibusque omnibus denegata est, ac soli Deo reseruata. Qui verò de eiusmodi euentibus vaticinantur, hi ex ore diuino loquuntur, & tamen quod loquuntur, ipsi non intelligunt. Quique hoc modo in simplicitate loquuntur, horum sermones ardui, ac ob id magni faciendi sunt. Quoniam verò præter signa temporum suas prædictiones & prophetias Deus habet singulares homini abditas: per triplices personas illas vtique proponit, per *Prophetas, Sybillas & Discipulos.* Horum noscendorum hæc nota est, quòd cultu & sermone simplici sua proferant, non, vt cæteri homines, ambitionis aut auaritię studio, sed humiliter & abiectè corã mundo. Ita enim placitũ est Deo, vt illi, quibus intellectus datus non est, audientes nõ audiant, & intelligentes nõ intelligant. Huiusmodi enim farinæ homines contemptis illis simplicibus non seriò admodùm attendunt. Et si quidem, quid dicant, audiant, illud tamen risui & ludibrio habent. Placuit ergo Deo, voluntatem suam patefacere per Prophetas, Sybillasque contemptos, & per discipulos, coram hoc mundo viles & parum spectatos. *Desideratur hoc loco pagina integra cum ferè dimidia, ab imperitis aut inuidis ex Autographo euulsa.*

Dies nouissima quali tẽpore vẽtura.

Prophetici Dei ministri triplices &c.

* Præsagia diuiduntur in *Prophetas, Sybillas, & Discipulos Christi,* prout antè constitutum est. Et secundò in Sectas sequentes, ex ore Dei minimè loquentes, sed ex aliis creaturis sua præsagia sumentes, prout deinceps dicetur. Ad præsagos ergo attendendum sedulò est, vt ex quonam fundamento loquantur, iudicetur & sciatur. Qui ex Deo præsagiunt, hi fundamentum in Deo habent, cui acquiescunt. Cæteri omnes ex creaturis loquuntur. Iam qui ex Deo loquitur, potior est illo, qui loquitur ex Naturâ. Et qui ex Natura loquitur, potior est loquente ex Sortilegiis. Quantum verò cuiusque fundamento & præsagio credi debeat, ex sequentib. tractatibus discetis.

Extra quidem Prophetas, Sybillas & discipulos præsagi sunt, multis sectis inter se diuisi. Quas antequam ordine enumeremus, primò ipsarum fundamentum in genere sciendum est, ex quo nempe vaticinentur, quod breuiter ita intelligetis. Spiritibus, qui in elementis versantur, nota & explorata sunt vniuersa, quæ in Natura sciri possunt, hoc est, quisnam exitus futurus sit hominum, ciuitatum, regionum, quæ cuiusque fortuna, quod infortunium sit. Exemplum rem patefaciet. Ponamus infantem nasci. Huius iam, quæ sors à primo die ad vltimum futura sit, Spiritus probè nôrunt. Sic si hodie nouus annus incipiatur, Spiritus à primâ horâ ad vltimam, quæ cuiusque diei ratio futura sit, exploratum habent. Similiter etiam, si bellum moueatur, quæ victoria, quæ clades secutura sit, ad vnguem nôrunt, etiam antè, quam quicquam horum fiat. Vt summatim dicam, nôrunt illi vniuersa, quæ in terra homo facit ac patrat. Quòd si ergo cum spiritib. his homo loqui sciat, ipsosque fauentes habeat, talia omnia ex ipsis reuelata & præindicata accipit. Sed tamen & hoc simul hîc tenendum est, ipsos à Deo factos esse mutos & mendaces, vt non eâ quâ intelligunt, perspicuitate hominibus futura omnia propalent. Hinc fit, vt artes, quæ ex Spiritibus procedunt, euidenter mentiantur, adeoque ceu ebriæ & occœcatæ titubent. Aliquid quidem produnt illæ, sed incertum & dubium, quod interpretari & iudicare possis, vt velis. Spiritus ergo plenam eloquendi potestatem nõ habent, sed muti & mendaces à Deo facti sunt, quibus tantum credendum sit, quantum mutis & mendacibus solet. Si quid interdum veri prędicunt id rarum omnino & ambiguum est.

Spiritib. elementorũ naturalia omnia nota.

Spirit. elementorũ muti & mẽdaces.

Præsagiorum

Præsag. natura vis quantæ.

Præsagiorum autem fundamentum etiam aliud est, ex ipsâ naturâ procedens, hoc se modo habens. Ponamus scil. quendam proficisci cogitare Romam, quam nunquam viderit. Concipiamus alium, Romæ qui antè fuerit, cui viæ omnes notæ ac exploratæ sint. Hic iam, si illi alteri prædicat, Tu tali viâ vteris aut, huiusmodi hospitia habebis, per hanc aquam transibis, ista patieris, &c. antequam Romam peruenias: hoc iam præsagium Naturale est, homini scitu facile. Similem profectionem seu cursum cœlum quoque habet. Instar enim peregrinatoris per terram transit. Ita Lunæ cursus, quid hoc illóue loco faciat ac operetur, ex longâ & diligenti obseruatione notatum est. Nam & ipsa à loco vno peregrinatur in alium. Vnde cùm sciatur, quidnam Luna vbiuis operari soleat, haud difficulter illud præsagiri potest. Vt enim asinus pertinax ad fabrum non pergit, nisi soleæ ipsius pulsentur: sic pariter ex Lunæ diuturnâ consuetudinis obseruatione constat, quidnam vbiuis factura sit. Eadem etiam ratio est cæterarum Stellarum, Planetarum ac Signorum. Huc accedit certa æstatis & hyemis periodus, Quarum quæ ratio & conditio esse soleat, cuilibet passim notum est. Ista namq; omnia ex se natura patefacit. Si ergo de tempore anni iam constet, quale sit, ac insuper sint cogniti peregrinatores cœli, quomodo ambulare, ac vbi diuertere soleant, iam per horum collationem & concordantiam innotescit facilè, quæ cuiuslibet temporis ratio ac status futurus sit. Exemplum aliud. Ponamus, publicam profectionem institui Romam mediâ æstate. Item, exercitum illac transiturum mediâ Hyeme. Item Nundinas institui sub exitum autumni. Iam præsagire haud ineptè quis possit, Romam hoc tempore tales hospites, ex hâc vel illâ regione visuram esse. Item hoc tempore illac milites transituros, aut multos Mercatores, &c. confluxuros. Eodem modo & de cœlo omnino iudicandum est, quod naturam sibi congenitam firmiter teneat & exerat. Quam qui didicit & compertam habet, is iam de cœli peregrinatoribus incertiùs præsagire non potest, quàm ille alter de Roma. Insuper tenendũ est, multas in cœlo habitationes esse, inter se dissimiles, diuersas etiam peregrinationes, & operationes. Quas qui singulatim cognitas habet, is de temporibus anni multa prædicere potest eorum, quæ ad ipsam Naturam pertinent.

His familiares ac finitimi sunt etiam alij præsagi, qui fundamentum, vt aiunt, ex Ascendente, hoc est, ex orientibus signis, desumunt. Id paulò altiùs trutinandum est. Homo ex duabus naturis constat, *Lymbi* nempe & *Animæ*. Exẽplo doceamus. Ponamus, hâc horâ, hâc minutâ, &c. nasci infantem: Eo autem temporis puncto cœli hanc illámue faciem fuisse. Iam iudicium de Natiuitate infantis tale promitur. Pono, quendam ex Granata profectum, Coloniam venire & contendere Dantiscum. Venit & secundùs *Londino*, Dantiscum commeaturus, sed Coloniam transiens, & alteri illi in eodem sese hospitio iungens. Porro in eodem diuersorio sedeat tertius quispiam otiosè, ac fortuitò. Hi iam tres mutuo ita conueniunt inter se, vt & tertius Dantiscum proficisci consentiat. Sic ergo tres hi vnà proficiscuntur, duobus primis tertiũ ducentibus, qui Colonia egredi non quidem cogitauerat, sed sodalitio nouiter illectus est. Is iam, qui Coloniæ erat, naturam eam accipit, vt, quò duo primi contendunt, ipse quoque sequatur & eò perueniat. Illi veniunt tandem Dantiscum, &c. Eò venit & iste. Sic ergo duorum priorum sors communis etiam fit tertio. Res similiter se habet etiam in casu supra posito. Si infans nascitur, qualis qualis sit, ipsum transeunt peregrinatores, & in ciuitatem, hoc est, firmamentum perueniunt. Infans autem peregrinatores illos sequitur, & comitatur, licèt in via mediâ offensos, nec tamen, quò vadat ac pergat, exploratum habet, cum in terra nunquam fuerit, nec eius rationem vel in minimo perspectam habeat. A peregrinatoribus ergo suscipitur & ducitur. Iam qui hos nouit, & quo ingenio sint, quò & quâ viâ pergant, exploratũ habet: is præsagire facilè potest, quòd infantem etiam eodem secum ducturi & pertracturi sint. Et tantum quidem de firmamento prædici potest, nec plura. Cæterum fieri etiam potest, vt infans in alium peregrinatorem quoque incidat, vt in Parentem, Præceptorem, &c. qui infantem ad suum ingenium inclinet, & à peregrinatorum priorum instituto retrahat. Iam natura ipsa nutat, nec ex natiuitate certi quid præsagiri potest. Fateri namque omnes oportet, aliter ductos ac doctos infantes, aliam naturam adsciscere. Sed tamen & hoc dicendum est, Natiuitates multas describi, non secundum peregrinationem tantùm, sed etiam secundum ductorum, vt parentum & præceptorum ingenium & naturam: vbi fortunæ & infortunij ratio concurrit. Quod quidem non tam ex arte Naturæ patet, quàm à spiritibus proditur & manifestatur. Exemplum: nascitur infans, hâc horâ. Hinc elicitur iudicium peregrinatorium, de quo diximus, quâ nempe cum miseriâ & paupertate, opulentiâ aut honore infans ducatur, si eâ metà ambulet. Præter hoc autem sunt in cœlo spiritus, qui sese stellis immiscent, ac ex latere ipsas stipant & comitantur, veluti & homo aliàs suum collateralem spiritum habet. Ille igitur spiritus, vnà peregrinans operam dat, vt veri ductoris loco se venditet, & sic aliâ viâ infantem ducit, non quam Stellæ instituerunt, sed quam ipse præsumpsit suo arbitrio. Nec enim vllâ horâ, aut vllo momento malus spiritus feriatur, verùm ab ipsâ illicò natiuitate in nos intendit, nobisque continenter insidiatur. Ponamus ergo, huiusmodi Spiritum se quoq; insinuâsse, ac vnà cum aliis Ascendentem factum esse. Iam omnino opus erit, ipsum considerari simul, cum ipsis stellis plus effecturus sit. In ascendentibus enim sunt Spiritus, qui aleam terunt, lucrantur, scortantur, procantur, præliantur, peierant, adulterant, blasphemant, furantur, latrocinantur, prædantur, idololatriam, falsum testimonium, mendacia struunt, nouos census constituunt, in vsuris & fœnore rabiunt, &c. Ipsa namque stellarum natura talia hominibus non infundit, sed Spiritus, qui nunquam feriatur. Horum Spirituum qui naturam, conditionem, proprietatemque cognitam habet, is natiuitates certò erigere, ac ad scopum proximè colli-

Hominis natura duplex.

Disciplina natiuitatem peruertit.

Spiritus mali hominum naturam mutant.

Astrologi taxantur.

mare poteſt. Sed vt rem omninò teneatis, ſcitote, Aſtronomiã ac Aſtrologiã talia prædicere ac prædicere etiã poſſe. Sed nõ, quo modo alij iudicant. Dicunt enim Marti hanc eſſe naturam, illam Lunæ, aliam Veneri, Saturno, &c. Et ſecundum hoc ſua præſagia condunt. Vbi tamen falluntur in hoc, quòd putent, Stellas ipſas huiuſmodi virtutibus pollere. Non enim Stellæ, ſed Spiritus hanc proprietatem habent, ſiue Luna ſit, ſiue Mars, &c. Quicquid enim ſtellis tribuunt, Spiritus operatur: cùm interim illi & ſibi & aliis perſuadeant, cœli motum eiuſmodi euentuum cauſam eſſe. An verò non ſatis cautè ac dolosè Diabolus Aſtronomiæ & Aſtrologiæ ſeſe inſinuauit, vt paſſim iam pro ipſis ſtellis habeatur? ac ſuper ipſo iudicia ac Natiuitates, &c. conſtituantur? Nec ipſe propiùs ac penitiùs introſpiciatur ac noſcatur?

Aſtronomiæ cur ſe Diabolus inſeruerit.

Sed vt tractatui huic Colophonem imponã, ſcire vos velim, Diabolum artem hanc compleuiſſe, hoc modo. Illa primò in verò ac genuino vſu perſtitit. Cùm verò nimis ſuperſtitiosè de illa homines ſentirent, cœpit & ipſe Diabolus ſtellis ſeſe immiſcere, ſuamq; nequitiam inſerere, & Aſtronomiam, Aſtrologiamq; latiùs extendere, docendo & inſtituendo homines. Ita enim ſuis aſſeclis præcepit, ſi infans tali cœli adſpectu natus prodiit, dicite, hanc ipſius ſortem, hanc fortunam fore. Et licèt iſta ſtellarum quidem natura non ſit: ipſe tamen, illi me inſeram infanti, ipſum moderabor ducamq; & faciam, vt pro artificibus veris habeamini. Item, ſi Mars hanc domum intrat, Luna illam, &c. ac eò vſque aſſcendat, &c. dicite, coniunctionem ac aſpectum hunc illúmue facere, vt infans belligerare, furari, mentiri cogatur. Talis verò natura Stellarum non eſt, ſed eſt Spiritus. Et tamen hi ſuos artifices artem ita valere docuerunt. Cum enim & velint & poſſint eò malitiæ infantem deducere, ars ipſorum certa fit. Quicquid enim euenturum prædixerunt, id confectũ dat Diabolus, ne miniſtros mendaces faciat. De

Preſagiorũ fons triplex.

Preſagiis ergo iam iterum ita conſtituendum eſt, quòd prædictionum fundamentum in tribus conſiſtat: *in Deo, in ſpiritibus, in Natura.* Singulorum autem quæ ſpecies ſint noſcendæ, in ſequentibus tradetur. Hoc in genere notandum, Diabolum in ſingulis generibus ſuos fucos immiſcere. Sic enim & Pſeudoprophetas excitat, veris oppoſitos. Poteſt præſagos in Spiritu producere, ſed & ipſos falſos. Poteſt in Naturalibus artifices creare, ſed & hos adulterinos. Adeoque is fraudibus eius omnia contaminat. De futuris ergo temporibus nihil ſtatuendum, nec de ipſis ſollicitè inquirendum eſt. Quæratur potius, illis miſſis, regnum Dei, & ipſius iuſtitia, & cuilibet diei ſuum malum relinquatur: ita fiet, vt ab omnibus eiuſmodi fraudibus liberi & ſecuri ſimus. Quòd ſi ſpreto hoc conſilio omnino futurorum præſcientiæ inhiabimus: illa in veritate haud dubiò experiemur. Etſi enim, talia fieri, ipſa natura non faciat: Diabolus tamen per Spiritus illa exequitur, ne quid præſagiis decedat, ipſique locus & occaſio in homines intrandi pateat. Quas artes ſi miſſas faceremus in homines irrumpendi ipſi anſam præcideremus. Quod ſi enim vi ac apertè in homines intrare poteſt, ad ipſos obſidendos: prædicto modo vtique poterit idem etiam occultè. Deſiſte ergo Phariſaice nequam, ac eiuſmodi artes longum valere iube. Suam enim cuilibet diei curam eſſe ſatis eſt.

TRACTATVS II.

De Sortilegiis, ſcilicet, Geomantiâ, Pyromantia, Hydromantia, & Necromantia.

Sortilegii ſpecies à Diabolo inuentæ.

QVadruplices hæ artes hoc fere modo inuentę & conſtitutæ ſunt. Quoniam Spiritus præſagi, cum hominibus nequeunt, nec viſibiles illis fiunt, &c. commento artium in imaginationẽ hominum, irruperunt, & in illis Geomãtiam, Pyromantiam, Hydromantiam ac Necromantiam ſuſcitàrunt, artes inquam non ex ipſo hominis aut naturæ lumine inuentas, ſed à ſpiritib. inſtillatas, qui fraudibus ſuis, poſtquam vnum aut alterum inuentorem ſibi idoneum diſpexerant, poſtmodum his aptos diſcipulos quoque addiderunt, illarum cultores & admiratores. Et ipſi quidem inuentores primi à Diabolo obſeſſi, vi & inſtinctu ipſius artes eiuſmodi excogitàrunt & conſtituerunt. Sunt quidem, qui rem velantes dicant, à Deo, aut Angelis illas datas eſſe. Sed falluntur. Nec enim futurorum ex his artibus inquirendorum Deus Auctor & Doctor eſt, qui nos haudquaquam creauit, vt futurorum notitiæ imcumberemus, ſed iuſſit potius, vt in mandata ipſius directi, doctrinam ac voluntatem manifeſtatam exequeremur. Falsò itaque has artes ex Deo eſſe prætenditur, cùm à ſolis ſpiritibus promanent. Hoc quidem verum eſt, à Deo ipſas hauſiſſe Spiritus, non à Diabolo. Nos tamen interim in terra ex Spiritibus, non ex Deo illas habemus. Communicatio quidem illarum ſpiritibus prohibita eſt, ſed ipſi mandatum negligunt. Vt enim ab hominibus, mandatum coniugium, non ſartum tectúmque tenetur: ita & ſpiritibus imperatum eſt, ne artes illas docerent homines cui, tamen iuſſui morem non gerunt. Et hæc cauſa eſt, cur illi obmuteſcant & mentiantur cùm omnium minimè deceret. Ergo vt inobedientes ſeſe præſtarent Deo, & in ſuperſtitiones homines innaſſarent inquirendo futuros euentus prædictas artes quatuor commenti ſunt. Geomantia eſt ars punctorum, cum ſedecim ſignis & figuris, quas iuxta ſuam proprietatem collocàrunt, quaſi ita Naturæ conuenirent. His addiderunt tranſlationes, Cretam, Formam, puncta & ſimilia, totamque figuram erigere docuerunt, & certas regulas conſtituerunt, quo nempè modo figura quælibet in ſuo domicilio intelligi & cognoſci debeat, cum interpretatione ſufficienti & neceſſariâ. Modus talis eſt, vt manum ducant, & puncta delineent, donec iudicium fiat de re propoſitâ. Spiritus autem memoriter ſciũt, quot puncta requirantur, vt figura fiat, quæ rem indicet. Quòd ſi rectè manum ducãt, ipſa quoq; figurâ proba & recta eſt. Exemplum. Dicere fingar ego ita: Quidam ante fores ſtat: reſponde mihi, qualem tunicam gerat? Pone itaque ſeptem colores, quorum cuilibet ſignum Geomanticum appone, & figuram illam quære. Hic quod ſignum cadet, is color eſt. Ego autem, ſi quiſnam color eſſet, ſcirem, quod

Sortilegii inuentores à Diabolo obſeſſi.

Sortilegii ſpecies quomodo ex Deo.

Geomãtia quid.

Geomãtiæ quis modus.

quod tu nescires, tuamque manum ita ducerem tot puncta in vnam lineam constituentem, vt in delendo seu abstergendo remaneret aut caderet color rubeus, & tunica ipsa rubea sit: iam respondes, tunicam esse rubeam, & verè ais. Ego autem iam antè id scieueram, manumque tuam ad puncta illa direxeram. Hoc ipsum similiter faciunt spiritus omnibus in figuris. Et cum omnia sciant, figuras describere manumque tuam ducere ipsis facile est. In ducenda enim manu rhombus omnis positus est. Hâc ratione Geomantia nata est. Huic porrò etiam superstitiones multæ ab hominibus additæ sunt, vt ipsa augeretur, nimirum tales: Fac id claro & sereno cœlo existente, aut sub noctis quietem & silentium. Item, pro teipso nihil molire. Item hanc priùs precationem dic, & benè ominare tuo labori, &c. Hæ omnes sunt superstitiones humanæ. Nec enim ex quo fundamento dependeat ars, nórunt. Hinc artem augent. Tam ars autem quam superstitio eiusdem momenti est.

Geomãtia ab hominibus aucta.

Geomantia, vt in initio dictum est, ita constituta est, vt Ascendens sit duplex: Naturalis & Spirituum. Naturalis artem suam habet, nempe Astronomiam. Spiritus suam habet Pyromantiam. Itaque si Natiuitas constituatur ex stellis, ea Astronomicè erecta est. Si facta est secundum spiritus, est Pyromantia. Hæc autem Pyromantia est, quod spiritus cum Ascendente consertus, infantem ducat in scortationem, furta, mendacia, &c. Et vt ars emergeret ac succederet, Astronomis illi insusurrarunt: Si coniunctio huius aut illius stellæ fiat, dic, hoc aut illud euenturum esse, non quòd ipsa natura talia sit factura, sed ego, qui id curabo. Sic, si hæc aut illa sit coniunctio aspectúsue, vbique ego præsens talia confecta dabo. Sic nemo sciet, me talia facere, omnisque mundus effecta ipsius stellis imputabit, aut elementis. Hoc modo fiet, vt plus intendant in stellas Homines, quàm in Deum. Hoc astutum Diaboli molimen est. Idem autem hic euenit, quod Astronomo, quem naturalis prædictionis peritum, ergo plura alia supra Astronomiam docere vellem, & tamen prætextu isto meipsum venditare satagerem. Improba namque opera istâ arte velanda sunt. Quòd si enim dicerem, si coniunctio talis vel talis sit, dic tu: Hoc tempore ille pulsabitur, ista domus exuretur, hoc vel illud fiet, ars certè suum successum haberet, si post prædictionem alterius ipsemet ego accedens, prædicta mala omnia patrarem & designarem. Eodem namque modo cum stellis agitur. Effecta enim talia ipsi spiritus operantur, vt ars successum habeat, hominesque in mendacia & delectum rapiantur, & phantasmatis inanibus intenti, veri Dei obliuiscantur. Artes namque eiusmodi subinde magis magisque arrident & vltrò blandiuntur. Et si inter prædictiones viginti, semel tantùm effectus consequatur, inescati homines ab inquirendo non desistunt, donec etiam cætera 19. mendacia compleuerint. Interim à spiritu ipsis illuditur, vt ad verum penetrare fundamentum nequeant. Spirituum enim proprium hoc est, vt mentiantur. De fundamento ergo, quo ad ipsos, actum est. Iam hoc, iam illud deficit: iam culpa est *Mansionis*, iam *Exaltationis*, &c. Et in hac disciplinâ aliquot millenis desudantes annis homines, veritatem tamen, ne dum quidem inuenerunt, vt quæ inueniri non potest. Fundamentum namque vniuersum in mendaciis positum est. Hâc itaque ex causâ Astronomia vocatur Pyromantia, si Pyromanticè ita procedit operando.

Geomãtia quid & qualis.

Pyromãtia & Astronomia vt differãt.

Pyromãtiæ improbitas & incertitudo.

Spirituũ propriũ mentiri.

Spiritus iidem in Elementum etiam tertiũ, hoc est, in aquam, sese ingesserunt. Geomantiam enim à terrâ denominârunt, quasi ea ex naturâ terræ oriretur. Nec malè. Nam & terra proprium suum Cœlum ac Astra habet. Spiritus autem, qui Pyromanticè cognoscendi sunt, eadem commenti sunt. Sic & spiritus qui in cœlo seu firmamento versantur, Pyromantiam excogitarunt. Eodem modo & in Elemento Aquę Astrum est, in quo spiritus Pyromantici habitant, qui Hydromantiam excogitârunt, temporib. potissimùm Græcorum, qui in omnia mendacia facilè adduci potuerunt, & promptè sese spiritibus subiecerunt. Porrò *Hydromantia* quoque ars est, constans ex figuris, signisque, cum vniuersâ cœli figurâ cõuenientibus. Huius processus talis est. Accipe *vas seu peluim* aquâ plenam, eamque depone. Eâ positâ & quietâ, attende ad fluctus eius, quò vergant: item ad tremorem, ac quietem, ac bullas. Quatuor hæc, quatuor figuras faciunt: quatuor hæc figuræ dant duodecim. Iam ars ergo, vt esse debet, constituta est. Ad figuras autem regulæ & similia alia condita sunt. Si figura ita se habet, tale vel tale est. Hic autem nihil fit ardui. Ipse namque spiritus mouet bullas, facit tremorem, concutit sedatque tardiùs vel ocyùs, prout necessitas signorum requirit, vt emergat figura indicans id, de quo quæsitum est. Qui ergo fauentes spiritus habet, quibus non multa prohibita sunt: hi boni in artibus sortiarij sunt. Contrà sortiarius malus est qui spiritum mutum & mendacem habet. Nam & inter spiritus alius alio magis mutus ac mendax est. Cùm ergo sortiarius vnus altero certior dicitur: non hinc fit, quòd ille peritior sit altero: sed quòd certiorem spiritum habeat. Nam & in hoc ipsi spiritus sibi gratulantur, si vexando & eludendo homines faciant, vt sibi inuicem inuideant, sese mutuo odio, contemptu & improbitate prosequantur. Id enim apprimè moliuntur. Quòd si homines rem oculatiùs introspicerent, ipsumque artis fundamentum accuratiùs expenderent, mera certè spirituum ludibria illam esse, planè viderent. Et si quidem artes eiusmodi ad summum conscenderint: quid vtilitatis aliud conferunt, quàm pœnitendam temporis iacturam, & lasciuam quandam prædictionem, ad nihil quicquam vtilem. Quicquid autem ad summum conferunt vtilitatis: quisnam id quæso vtile dicere possit? Pono namque, me vxorem ducturientem, consulere præsagium, quis ipsius exitus futurus sit. Etsi verò respõsum accipiam, incertus tamen primò sum, an id ita verum sit. Deinde dubitandum est, an Diabolus ea præstiturus sit, vt prędictioni satisfiat. Et fieri potest, vt

Pyromãtiæ Geomantia, &c. quib. sæculis excogitata.

Græci mendaces.

Hydromantia quid & qualis.

In hydr. quæ obseruãda.

Spiritus alii aliis mendaciores.

æquè mentiatur, ac verum dicat. Denique, quicquid id ſit, quid me id iuuerit? Si enim hanc quidem effugiam: malum tamen in altera cudetur, & ſic conſequenter. Nihil ergo quicquam eiuſmodi artibus tribuendum aut fidendum eſt. Nam ipſum fundamentum falſum, & ex mendaciis conſtructum eſt.

Hydromantiæ nihil fidendum:

Necromantia quid & qualis.

Præter dictas tres artes enata etiam eſt *Necromantia*, hoc eſt, ars aëris. Et licèt, quid *Necro* ſit, aliter ab aliis definiatur: hæc tamen explicatio genuina eſt, quod ſit *ars Vmbrarum*: quia in aëre præter vmbras nihil inueniunt, & ex ipſis vmbris talia cognoſcuntur. Etſi autem hæc ars varia & multiplex ſit, viſibilis tamen adeò eſt, vt res ipſis oculis conſpiciatur. Nonnulli noctu in aëre figuras vident, ſicut in cœlo interdum figuræ apparent, aliquid ſignantes. Ea eſt *Necromantia*. In aëre aliquando homines etiam verſari videntur, aut audiuntur fragores armorum, &c. Quandoque etiam in aqua mirabiles vmbræ conſpiciuntur, velut & in cryſtallo, perſpicillis, ſpeculis, & vngue pollicis, &c. Quorum omnium hæc ratio & cauſa eſt, quòd quæ ſpiritus proponere volunt, ita exhibeant, pro ſuo arbitrio, vt cuiuſlibet oblectationi in hoc aut illo ſeſe commodent. Fundamento autem eiuſmodi homines eludunt, vt perſuaſum habeant, ſpiritus aut precibus alliciendos, aut vi & coniuratione cogendos eſſe, vt talia monſtrent & exhibeant, cùm tamen ea mera ſuperſtitio ſit. Doloſè enim perſuaſum eſt hominib. ipſos per Deum ſpiritus cogere, vt hoc vel illud faciant. Nemo interim cogitet, quantopere id Deo diſpliceat, quod circa ineptias eiuſmodi occupemur. Et ſpiritus ipſi in ſinu ſuo gaudent, quòd aduerſus Deum cum ipſis ita colludamus. Huc etiam putantur neceſſariæ preces, coniurationes, ieiunia, & ceremoniæ aliæ, quæ aliò non faciunt, quàm vt ſuperſtitionib. velo ſint. Diſcuntur etiam variorum verborum pronuntiationes, quæ nauci & nihili ſunt, nec ſpiritus illis nominib. vocantur. Etſi enim cuilibet ſuum peculiare & diſcretum nomen ſit: aliis tamen ac aliis ſeſe nominibus inuicem ſalutant, ac ita ludos homines faciunt. Vmbrarum autem ea ratio eſt, vt quicquid in figura vel imagine conſpicitur, taleę putandum ſit. Cui iam ſpiritus fauent & bene volunt, is multa videt. Sin minùs, parùm aut nihil videt. Mirum interim non eſt, ſpiritus eiuſmodi facta patrare. Si enim permitteret Deus, in medio noſtri verſarentur vtique, eòque nos pertraherent, vt deſerto Deo toti in ipſos intenti & directi eſſemus. Ludos itaq; ſuos & comœdias hominib. hoc fine exhibent, vt per illas oblectati, Dei veri obliuiſcamur. Quod ſi, quicquid toto anno exhibitum eſt, attentiùs intuemur, meras nugas fuiſſe intelligimus, vſu & fructu omni vacuas, nec non corruptelas corporis & animæ, & ſanitatis, & bonorum, & laudis, & honorum: denique putidas ſeductiones & fraudes, arteſque, ex radice mendaciorum ipſâ ortas ac enatas.

Auguria qualia.

Augures.

AVgurum præſagia naturalia ſunt, deprompta ex congenitâ naturâ eorum, de quibus augurantur. Sed & his ſpiritus ſeſe immiſcuerunt, poſtquam animaduerterunt, ipſis homines intendere, ac veritatis etiam, aliquid concurrere. Hanc autem veritatem contorquere & adulterare, omnino anniſi illi ſunt. Hinc auguria ſunt duplicia. Naturalia ſcil. & vaticinalia ſpirituum. Naturalis ars certa, nunquam aberrat. Spiritualis autem ſæpè mentitur, vt ſpiritus ſolent. Primò autem de Auguriis naturæ tenendum eſt, ea eſſe multiplicia. Pauo intempeſtiuè clamans, ſignificat moriturum eſſe aliquem in ea domo, in qua verſatur. Talia multa ſunt, ex ipſâ naturâ, nec aliunde deprompta. Sicut enim vulturi Deus hanc vim indidit, vt cadauer etiam vltra mare ſpectare queat, & ad ſpectatum illud clamitet: ita pauoni quoq; ea congenita natura eſt, vt cadauer futurum ibi, vbi moratur, præolfaciat. Sic & corui inſtinctu naturali latentem adhuc nec dum erumpentem peſtem clamore produnt. Ad voces huiuſmodi qui attendit, easque per experientiam diſtinguit, is peſtem, punctiones & pleureſes, &c. prædicere poteſt venturas, etiam nondum præſentes. Et hoc omne naturale eſt. Auibus enim iſta preſciendi facultas data eſt, quæ ſcire nequit homo, de quo tamen agitur. Huius generis multa ſunt, quæ explicari vniuerſa non poſſunt. Nec enim vt arbitrantur nonnulli ea ſuperſtitioni coniuncta ſunt: ſed modo naturali omnino eueniunt, ipſâ naturâ ita operante & dictante. Et cum ſenſus à Philoſophis 5. ponantur *viſus, guſtus, olfactus, auditus, tactus*: ſciendum eſt, eos in animalibus præſtantiores & acutiores omninò vigere. Sic noctua de nocte acutiùs videt, quàm aues cæteræ interdiu. Vultur odoratus ſagaciſſimi eſt. Talpa auditus exquiſitiſſimi eſt. Et ſimia venarum pulſum, ſeu motum arteriarum quouis homine ſubtiliùs ſentit & diſcernit: & ſi mortem aut morbum putridum ſentit, ſternutit. Pſittacus guſtu precellit cæteris animalib. omnibus ad eligendas pro ſanitate res ſecundum horas & tẽpus, quo quælibet optima ſit. Quantum ergo ad res 5. ſenſib. nimirum viſu, tactu, auditu, guſtu, & odoratu perceptibiles attinet, de iis ſeorſim animalia, quodlibet pro ſuâ naturâ, præſagire poſſunt. Quæ ſi diligẽti obſeruatione notentur: ex quibuſlibet, quantũ quidem experientia docet, indiciũ rectum fieri poteſt. Et hęc ſupernaturalia eſſe nemo aſſerere poſſit, cum modo & impetu omnino fiant naturali. Quinq; enim ipſa latè patent, & ſigna multò plura dant, quàm de animalibus credi poſſit. Attamẽ mirabilis in ſuis operibus Deus eſt, quæ in natura edidit. Vnde ipſius etiam naturę cõſideratio magni momenti eſt. Docet enim illa ex rebus iſtis arduas prædictiones futuræ peſtis, bellorum, & aliorum, ſicut de his alio teſtatur loco Philoſophia. Præſcientiæ huiuſmodi ſeu preſagij porrò ſunt etiã ſpiritus pleni, qui, in ſenſibus quinque prædictionem excitant, non diſſimilem illi, quam ipſa depromit natura. Itaq; coruos illi clamare faciunt, dum ipſis inſtar cadaueris apparent, quo decipiant ita Augures, vt putent, coruos ex inſtinctu naturæ tale quid præſagire. Et per ipſam experientiam conſtat, quod clamores illorum tales, talia ſequantur, ſi naturales illi ſint. Sin ſecus, non eueniunt talia. Quâ de cauſa natura illa, quam aui DEVS indidit, contemptui eſt. Et quoniam contemnitur creatura, ipſe etiam eius creator vnà deſpicitur. Hinc tale euenit. Hoc non de coruis ſaltem verum eſt, ſed

Au.ſunt duplicia.

Auguria naturalia varia ſũt. Vultur odoratur cadauera etiam diſſita. Pauo & coruus peſtẽ & morbos præſentiunt.

Senſus quinque in animalibus præſtatiores, quã in homine. Noctua viſu: Talpa auditu: ſimia tactus Pſittacus guſtu pollet.

Dei opera mirabilia.

Naturæ cõſideratio vtilis.

ſed & de quolibet animali alio, quod quæuis terra fouet. Nulla etenim regio eiuſmodi præſagiis caret: hoc eſt, quæuis regio tot animalia, ceu aues, &c. alit, vt ſemper aliquid noui emergat, quod oculi videant, aures audiant, nares olfaciant, lingua guſtet, digiti tangant.

Auguria à ſpiritibus peruertuntur.

His enim patefit omne, quod terræ illi neceſſarium eſt. In omnibus autem etiam ſpiritus exiſtunt, qui caſibus ſtudioſè intendunt, vt, ſi liceat, illos peruertant, ne fuco & fraude careant. Factu hoc autem facile eſt, vt animalia, quibus conuerſamur, ſedulò obſeruemus, ac qualianam ſint, ex cõſuetudine quotidianâ diſcamus & pernoſcamus. Deinde etiam, quænam mutatæ conſuetudinis ratio ſit. Porrò ipſa experientia docet, quouſque ſcientia iſta extendatur. Nam hoc ſeriò tenendum eſt, nullum omnino animal exiſtere, quod certum præſagij genus non edat, vnum ſcil. hoc, alterum aliud, &c. Et hæc inter ſeſe ſedulò diſcernenda ſunt, ac vnũquodlibet ad ſuum præcisè genus referendum, non ad aliud. Confuſioni autem huic ſpiritus omnium maximè ſtudent, ita, vt, quæ pauonum, paſſerum, picarum, cygnorum, &c. propria & peculiaria ſunt, eadem ad canes & feles illi detorqueant, hoc eſt, vt ibi quærantur, vbi non ſunt talia. Sic quæ coruorum ſunt, ad picas deriuant. Et quæ picarum ſunt, ad paſſeres conuertunt: vt nimirum in Auguriis nihil certi ſit, ſed erroneè omnia eueniant. Certa ſua Auguria etiam equi habent, qui ante ſe oberrãtes ſpiritus, ſagas & ſpectra, & ſimilia alia odoratu ac viſu perſentiſcunt. Eadẽ & canes inſtar equorũ, cùm audiunt, tũ vidẽt, ſed nõ odorantur. Ex gallinis præcipuè gallus per ſomnũ talia omnia audit, non odoratur, non videt. Sicut enim diabolus inſidiatur homini ita: etiam animalibus, quibus homo vtitur ad ſuum curandum commodum. Nam & hæc ille lædere quærit. Sic ſi inſolito & inſueto tempore volucres aut adueniunt, aut abeunt, ſecus, quàm pro conſuetudine: iam hoc iterum certi præſagij vim habet, quod confirmat euentus. Præſagij loco ſunt etiam peregrinæ aues, raræ nec antea viſæ. Eadem omnium animalium ratio eſt, quorum natura ac proprietas ſedulò ac accuratè ab homine diſcenda & pernoſcenda eſt, ne ſeductione ſuâ ſpiritus quoque ſe illis permiſceant. Huius claſſis ea ſunt etiam Auguria quando ingens piſcium multitudo viſitur aut capitur. Id enim rapidæ ſæuæque peſtis ſignum eſt. Cauſa hæc eſt: quod Epidemia quæuis à fœcundis annis incipiat. Nam ſi quis ægrotaturus ſit, opus eſt, ſanitatem prius elidi & exigi. Ita Æſtas non appellit, niſi prius diſſoluta nix ſit. Eodem modo Epidemia etiam incumbens, ſeu futura omnem prius fœcunditatem extrudit ex arboribus, fructibus, piſcibus, &c. In quibuſcunque enim creaturis illa latet, extruditur, ſicut ab æſtate extruduntur flores. Ita eliſis & expulſis omnibus viribus, nihil reliquum fit, quod influentiæ aduerſetur. Tunc influentia pleno dominio graſſatur, & impetu ſuo quoquouerſum proruit. Inter ſanitatem namque & morbum lucta eſt ſeu committitur ab vtraque influentiâ, quarum alterâ vincente, alteram migrare oportet. Emigrans autem priùs quàm omnino cedat, quicquid in ſe boni continuit, id protrudit & expellit, nõ ſecus, ac, ſi quis hoſtem ſuum fugiens, prius è domo effert, quicquid commodum & volupe eſt. Idem etiam naturæ ingenium eſt. Quæ ſi futuram epidemiam prouidet, ac præſentit, annos vltra regionis morem fertiles & vberes præmittit. Viribus ac ſuccis omnibus exhauſtis, corpora ſuperſunt vacua & inania, vt nihil amplius reſiſtentiæ habeant. Hac de cauſa epidemia irruit & vincit. Sic ingens piſcium congregatio, futuri mali ſignum eſt, velut etiam multi ſeſe inuicem conſequentes anni fœlices & fœcundi malum aliquod denunciant. Vnâ enim ſeu plurib. vicibus omnia ita exhauriuntur, vt ob infirmitatem nihil reſiſtere poſſit. Succo enim & virtute ſimul ac confertim decedente, corpus ad minimam imbecillitatem ducitur. Vnde fit, vt Auguria huiuſmodi certa ſint. Sic, ſi niues ſolito frequentiores & vaſtiores cadant, aut æſtates inuſitatæ & inauditæ flagrent, aut venti monſtroſè impetuoſi perflent, aut magnæ aquarum inundationes & ſimilia alia fiant, qualia aut nunquam aut perraró acciderunt: ex illis præſagiendum omnino eſt, ærumnas, miſerias, ſterilitatem, famem, peſtem, bella, &c. haud dubiò incumbere ac impendere. Iſta enim omnia vberiùs æquo exundant, & in fœcunditatem effunduntur, vt virtutis ſuperſtitis nihil retineant. Idem hîc accidit, quod illis qui laboribus nimis longis ac validis fracti, concidunt tandẽ, & ad recolligendos ſeſe dierum aliquot requie ac otio indigent. Hi enim ita defatigati ab hoſte facilè vincuntur & obtruncantur. Nam ad euitandam ac reprimendam peſtem, robore nõ languore opus eſt. Quæ huius generis ſunt, omnia pro Auguriis habenda ſunt: quæ hîc ſingula deſcribi, opus non eſt, niſi eatenus, vt ex illis, quidnam Augurium ſit ſecundum naturam, & modum ſpirituum, planiùs cognoſcatur. Quæ enim indicia natura prodit, leuis momenti non ſunt, ſed in omnib. magni æſtimanda: non quòd illa nos ſcire, neceſſe ſit: ſed vt nobis admonitioni ſint & prædictioni. Nihil enim ibi eſt, quòd nobis accidit quod non indigeat aduerſione & commonefactione. Nec illa ad animæ quidem ſalutem faciunt, ſed tamen ad cognitionem naturæ, vt ipſius opera motuſq; rectiùs nobis pateſcant. Quæ omnia in Philoſophia probè traduntur & explicantur, veluti etiam cauſæ aliæ variorum euentuum panduntur.

Spectra ſentiuntur ab equis canibus, gallis.

Peſtem omnem præcedit terræ fœcunditas &c.

Piſcium magna congregatio quid portendat.

Diuinatores.

Fundamentũ diuinationis à cæteris auguriis ita dinſtinguendũ eſt. Si quis vaticinetur aut prędicat quid non ex fundamẽto certo, quod id ita euenturũ ſit, ſed in omnem euentũ quid eloquatur, id diuinare eſt. Hoc prædicẽdi genere vtuntur ſcioli & arrogantes quidã, qui ſuã artem ac ſcientiã hominib. eo fine vẽditant, vt ſoli in omnibus ſapere videantur. Sic Medicus præſagire poteſt, ægrum hoc aut illo die moriturum, nec diutiùs ſuperſtitem futurum. Hîc fieri poteſt, vt æger diutiùs ſuperuiuat. Si moriatur, gloriari iam poteſt Medicus, tempus id ſeſe dudum prædixiſſe. Hoc diuinare eſt, nempe prædicere aliquid, vt quando cunq; id fiat, iam prædictũ dici poſſit, quod ſecundum præſagium omnino ita euenerit. Iam diuinatio quidem ex certis ſignis, artibus ac indiciis procedit: ſed tamẽ diuinatores

Diuinare quid.

Diuinatorũ quæ genera. natores experientiæ ſatis non habent, nec omnia nôrunt. Et licet ex reb. quidem naturalibus ſuas prædictiones hauriant, ſeſeq; ſcire arbitrentur, experientiæ tamen nimis parum habentur. Ponamus nimirum, ex Aſtronomiâ quendam certò præcognoſcere, hoc vel illo tempore pluuiis cœlum turbidum fore. Is licèt non ſupputet ſecum an etiam quid intercidere impedimenti poſſit, id tamen ita affirmat. Si iam à longo tempore accidat, vt pluat, iam is dicit, ſe ante aliquot ſeptimanas pluuias prædixiſſe. Sic qui Medicus inſpiciendæ vrinæ peritiam habet, is ſi illam nigram videt, mortis ſignum cenſet ac liberè ita profatur: Quicquid vltra triduum ederit æger, id omne ego ſoluam. Si iam accidat, vt vrinam nigram ſanitas ſequatur, nec æger moriatur ac nigredo diuturnæ vitæ ſignum ſit: præſagium Medici in ventum abit. Si autẽ poſt triennium moriatur, Medicus ait: ſic fore prædixerã, & ægrum moriturum diuinaueram: quanquam procraſtinatio illa mihi admirationi ſit. Huius generis ſunt etiam diuinatores, qui ex auguriis fiunt, aliquam quidem ſcientiam habentes, ſed illam non ex fundamento promptam. Scientiæ enim ac peritię ſuæ quandam perſuaſionem habent, ſed iuxta tamen tenuem rerum experientiam ſibi comparârunt. Sic ſi aues præter ſolitũ morem ſeſe gerant, noui quid ſecuturum præſagiunt. Hoc quandocunq; fiat, ita nimirum ingeminant: Sciebam equidem noui quid euenturũ eſſe: cum id præſagierim ex auibus, quarum mihi certa cognitio eſt. Sunt etiam diuinatores ex ſortilegiis. Qui ſi ex Geomantiâ aliquid præuident, id diuinant. Quicquid iam eueniat, id ſe prędixiſſe aſſerunt. Ex hoc diuinationis genere concinnantur practicæ calendariorũ, quæ quotannis eduntur, in quibus ſi bellum pronunciãt, quandocunq; id etiam inter duas vetulas, committatur, id ſe diuinaſſe gloriantur. Ratio eadem eſt etiam pacis, grandinis, pruinæ & tempeſtatum cęterarum, quæ omnes meræ diuinationes ſunt. Eiuſmodi enim quid euenturum ſciunt quidem: ſed quando, aut vbi, & quâ ratione euenturum ſit, id ignorant. Vniuerſim ergo tale quid futurum prædicunt. Poſtea quicquid euenerit, id ſecundum ſententiam ipſorũ euenit. De diuinatorib. ergo hiſce ita ſtatuendũ eſt, ipſos fundamentum, ex quo diuinent, non habere cognitum. Licèt enim ſe aliquid ſcire & intelligere arbitrentur: ipſo tamen fundamento & experientia deſtituti obiter tantùm & perfunctoriè diuinant, ſicut miſſarius legit miſſale.

Vrina nigra ſignũ mortis.

Naturales.

Præſagi naturales certi ſunt.

QVi ex ipſis rebus naturalibus præſagiunt, hi rem certò ac ex fundamento nôrunt. Nec enim ex ſeipſis, ſed ex intima naturâ præſagiunt, quæ talia certò exhibet ac indicat. Huius eadem ratio eſt, quæ Prophetæ, qui prophetatur, non ex ſeipſo quidem, ſed ex Deo. Iam Prophetam talem, virum eſſe veracem, nemo affirmare poſſit. Quicquid enim præſagit, ex ſe non loquitur, ſed ex Deo. Vnde colligitur ita potius dicendum, Prophetam hunc Deo eſſe charum, quia per ipſum Deus multa enuntiat. Sic debita gloria defertur ipſi Deo. Eodem modo & qui ex natura loquitur, præſagij laudem ſibi adſcribere non debet, cum illa deferenda ſit naturæ, quæ de futuris pręſagit. Ita æſtatẽ præſagimus ex gẽmis & florib. arborũ. Quib. ſpectatis, iã æſtatem appropinquare, pr edicere poſſumus. Antequã verò eiuſmodi prorumpant, de æſtatis præſentia prædicere nihil poſſumus. Itaq; ex nobiſmet nihil vſpiã cognitum habemus, niſi id ſuggerat natura. Etſi enim ſecundum dimensũ temporis colligere poſſim, æſtatẽ hoc quoq; huius anni tempore aduenturam, quia quotannis redit: id tamen ideò incertũ eſt, quia, quando & quodnam eius initium futurum ſit, ignoratur. Naturale ergo præſagium ex natura ipſa procedit, cuius certitudinem nobis ipſa experientia firmat. Sic ſi in Sole Eclipſis fiat, malum quoddam impendere, per experientiam notum eſt. Hinc iam præſagire poſſumus. Ita etiam ſi per varios cœli motus alia quoq; in cœlo contingãt: notũ & compertũ nobis eſt, quod ſtellæ cœli ſimiles ſint arborib. terræ, fructus ſuos in terram effundentibus. Pluuiæ enim, nix, pruina & tonitru, &c. ſtellarum fructus ſunt, ex ramis illarum enati, & in terrã excuſſi. Iam, ſi, qualeſnã in hoc cœleſti horto arbores ſint, cognitum habuerimus, ipſarũ quoq; fructus omnino nouerimus. Fructus ergo dari ſolitos per experientiã cognoſcimus, quos aliàs noſſemus minimè. Sic enim pyrũ arborem ex pyro fructu primùm cognouimus, non pyrum ex arbore, quod ita experiẽtia docet. Idem & de cœlo iudicandũ. Porrò autem iam ipſo horto cognito, proceſſu temporis etiã per ipſam experientiã diſcimus, qualis ſit ipſius meſſis aut autumnus &c. imò totus annus futurus. Ex quib. omnib. verè & rectè pręſagire poſſumus. Sic enim ex magnæ experientiæ euidentia in rebus naturalibus procedimus, quæ experientia ob diuturnitatem temporis facta eſt ars. Ars namq; quælibet ex experientia oritur. Et experientia artium omniũ limes primus ac fundamentum principale eſt. Quòd ſi enim, niuem nunquam vidiſſemus, quis nobis, an ea nigra vel viridis eſſet, vtiq; diceret? Ab oculis ergo diſcendũ eſt, & ipſa ſcientia eruenda. Et niſi magiſtrâ experientiâ ſubindè vtamur, ſolidi & certi nihil vtiq; cognoſcemus. Præſagia ergo naturalia nõ ſunt, niſi ipſius naturæ indicia. Huius index tantùm homo eſt, ſicut ruſticus meſsẽ aut autumnũ ſui horti prædicit, quod quidẽ per experientiam longam & diuturnã ipſe didicit. Per experientiam ſimilem ipſum quoq; cœlum explicatur, & quæ futura ſint, ex ipſo prędicitur.

Præſagia naturalia per experientiam confirmantur.

Stellę sũt arbores cœli, pluuia, ros &c. ipſarum fructus.

Experiẽtia eſt mater omnium artium.

Eiuſmodi omnino pręſagia etiam in medicina contingunt, quæ ſcil. per experientiam (ſine qua præſagia nihil ſunt) ſtabiliuntur. Hinc eſt, quod dicunt, hominem hunc futurum Hydropicum. Hîc namq; ante omnia ſciendũ eſt quidnã hydrops ſit: Deinde qualiſnã eius generatio ſit. Morbus etenim quilibet fructus eſt mortis. Hoc ita intellige. Arbor hyeme exareſcit, & nudatur foliis. Vere appellente, eadem protrudit primò gemmulas, poſteà folia, deindè flores, denique fructus. Iam quæ arboris, eadem & morbi cuiuſlibet conditio eſt. Primò morbus aridus eſt, vt arbor per hyemem. Hoc tempore homo nulla infirmitate occupatur. Quòd ſi verò mors appropinquat, ſua illicò ſigna exhibet. Primò enim protrudit gemmas, poſtea folia & flores, donec omnium poſtremus fructus erũpat, qui ſignum

Morbus eſt fructus mortis.

Morbi & arboris collatio.

ſignum eſt proximum & nouiſſimum. Hoc modo Medicus morbos ex ordine omnes nouit per ſigna, ex experientia deprompta quorũ vi & pondere edoctus, verè dicere poteſt, hunc hominem fore Ictericum, illum Apoplecticum, iſtum paraliticum. Æſtas enim illa, in qua mors eſt, erumpit, & flore ſuo indicat, quò euaſura ſit, Ex eodem fonte Medicus etiam prædicere poteſt, hominem euaſurum ſanum. Signa namque ſanitatis, hoc eſt, ſanitatis æſtatem videt erumpere cum ſuis ramulis, foliis, ac fructib. ſicut & morbus iiſdem ſe prodere ſignis ſolet. Et hæc vniuerſa ſunt naturalia ex ipsâ natura petita. Nec enim ex arte vlla alia fons præſagiorum eiuſmodi emanat, quàm quem ipſa natura conſtituit. Eiuſmodi enim ſi aut ex ſortilegiis aut auguriis petantur, malè actum ſit. De his namque quicquid ipſa natura ſuggerit, ſciendũ Medico & attendendum eſt. Et turpe fututum ſit Medico, ſi naturalium præſagiorum imperitus, ad Auguria ac ſortilegia, &c. diuerteret, & ex illis præſagiendi vim hauriret.. Quinimo fas eſt, vt præſagium quodlibet, ex certa definitaque ſua profeſſione & facultate, aut vernacula ſcientia procedat. Hoc enim facto prædictiones veræ & certæ fieri poſſunt. Artes autem extraneas immiſcere ac confundere, mendacia & impoſturas comminiſci eſt. Adde quod probroſum ſit Auctori, profeſſionem ſuam perfectè non ſcire, & extranea alia conſulere velle. Nam, vt ad exemplum priùs redeamus, ex lotio ægroti ſtatum noſſe conuenit Medico. Ex illo, iam ſi is nihil cognoſcat, ſed ad ſortilegia, cryſtallos, perſpicilla, Noboch & ſimilia alia inſtar hariolorum confugiat, mendacem illum fieri, vtique neceſſe eſt. Deſertis enim Naturalibus & Præternaturalia à veritate ad Spiritus, quorum præſagia iugiter mendacia ſunt, diuertit. Cui etſi Spiritus quidem aliquid ſuggerant: id tamen pro vero enuntiare non audet, cùm tamen ſolidam & apertam ex ipſa natura exſtruere prædictionem poſſit.

Medicus naturaliũ pręſagiorũ peritus eſſe debet.

Noboch, &c.

Præter iam comprehenſam artem, ſunt etiã præſagæ aliæ, quę & ipſæ fundamento veritatis innituntur. Quas priuſquam explicem, de experientia tale iudicium attendite. Ponamus, quendam pilos rubeos alere. Hoc viſo, dicere equidem poſſim : Cauete vobis ab hoc ruffo: ruffi namque perſæpiùs me fefellerunt. Hæc iam experientia non ex ipſa naturâ procedit. Sunt enim impoſtores etiam ij, qui pilos alunt nigros aut alios. Proxima ergo eſt Chiromantia, quæ indicia promit de illius hominis natura, ingenio, moribus. Res enim quælibet pro ſuo modulo & dignitate conſtituenda eſt, aut neceſſitate. Sic ſi Natura Pomum arborem facit, exſtruit in ipſa corticem, caudicem, medullam, ramos, &c. ac denique formam ipſi idoneam indit, velut & cætera, quæ formæ illi conueniunt. Idem in arboribus cæteris etiam molitur. Iam ſi in arbore, iſta ita diſponit & effingit Natura formationem vtique ſimilem etiam in homine inſtituet. Vt verò certo inter ſe diſcrimine diſtant arbores ac plantæ: Sic etiam inter ſe homines. Et ſicut certis ſuis ſignis vna arbor ab alterâ diſtinguitur : ſic homo etiam per adhærentia illi ſigna diſcernitur. Sicut ergo dicere poſſumus, hæc eſt malus acetoſa, illa eſt malus dulcis, aut hæc talis, illa talis arbor eſt: eodem exemplo etiam dicere licet, hunc illúmue hominem eſſe acetoſum, dulcem, amarum, &c. aut, eſſe inuidum, infidum, bonum, malum, placidum, modeſtum, &c. Porrò, qui arte Chiromantica vti volet, hunc ipſum quoq; cognitione niti oportet, per experientiam ex natura extrinſecus depromptam firmata. Non enim, ſi quis manum lineâ vnca ſignatam habeat, & ſuſpendatur, vel ferro transfodiatur, etiam alterum illicò, qui & ipſe ſimilem lineam habeat, eandem vitæ vel mortis ſortem experiri neceſſe eſt: Siquidem illud non ex Natura, ſed ex aſtris, conſtitutum ita eſt, quod huc non facit. Sed potius Chiromantiæ fundamentum proponendum eſt, vt ſi ita dicam : Huius manus tali vel tali linea ſignata eſt: Talis verò linea & Ficus, Anatomiam vnam & eandem habent. Illius ergo naturam ex ficu coniice, & dic, ipſũ eſſe hominem mollem & tenerum, inconſtantem mentoſum, &c. Manus enim Anatomia cũ arborib. ac plantis comparari debet. Secus ſi fiat: nulla ars ſolida & verax conſtituetur. Eodem modo ſi manus alicuius linea & ductus aſſimilentur abieti, ipſum hominem dic eſſe craſſum, durum rigidum, inconditum, malè moratum, bardum, &c. Sic ſi manus Anatomiam habeat perſici illum hominem dic promptè iraſci & efferueſcere, ſed facilè iterum mitigari. Item, non eſſe planum purumque, ſed omnia ipſius verba, & geſta eſſe ſcrupuloſa, hoc eſt, venenum in ſeſe cõtinere, quod coqui non poſſit, aut frangi, ſicuti nec nucleus vel os perſici frangi facilè poteſt. Idem etiam de reliquis iudicium eſt.

Ruffi impoſtores.

Chiromãtia vt exercenda ſit.

Nota.

Vt de Chiromantia enim iam diximus, ita ſtatuendum eſt etiam de Phyſionomia. Nã & ex hac præſagia Naturalia depromuntur. Quo autem illa à cæteris artibus diſcrimine diſtet, ita intelligi oportet. Pone nempe caſum talem. Habeo in manu fragmentũ ſeu maſſam cuiuſdã metalli vel mineralis. Ea ſignis variis & diuerſis conſpicua eſt. Horum enim alia ad hoc, alia ad illud, cętera ad aliud faciunt aut ducunt. Nec enim vnicũ tantùm ſignum adeſt, ex quo metallũ cognoſci poſſit. Aliud enim ſignum eſt bonũ, latæ ſignificationis. Aliud eſt malũ, & hoc iterum ſui momenti. Aliud huc, aliud illuc vergit. Ad aſpectũ itaq; multę & diuerſæ ſignificationis eſt. Idem ſimiliter etiam in Phyſionomia euenit, in qua cõcurrunt & iunguntur Oculi, Naſus, Os, Buccæ, Frons & ſimilia alia, quæ ad Phyſionomiã ſpectant. Iam ſi facies inſpiciatur, pars eius alia bonũ indicat, alia malum, vna medium quid, ſignum vnum huc, alterum illuc vergit. Sic partes & ſigna in vno multa & diuerſa ſunt. Quæ compages, quidnam vult aliud, quam hominem ſecundum illa omnia & ſingula ex ordine iudicandum eſſe, an bonus vel malus ſit. Fieri enim poteſt, vt bonus & malus, conſtãs aut inconſtãs ſit, non ſecus ac ipſum quoq; prædictum metallũ. Hoc enim & argentum fundere poteſt, etſi illius pauca ſigna exhibeat, & poteſt dare nihil, etſi ſuis ſignis multa polliceatur. Nam ita & facies præſagia mixta affert earum omnium proprietatum, quæ in homine qualeſcunque & quomodocunque lateant. Sic in minerali reperiuntur Arſenicum, Scoria, Aurum, Argentum & ſimilia multa, vbi

Phyſionomia vt tractãda.

illud

illud in igne excoquitur. Quòd si ergo ex Physionomiâ de homine aliquo decernendum est, coniungenda certè sunt illa omnia, quæ præsto sunt, & ad considerationem concurrunt. In necessitate verò & angustiâ talis vir est, aut talem se præbet, qualis sua natura est. In angustiis enim abdita omnia se proferunt & exerunt. Sic dicere solemus, Homo iste candidus & constans ac fidus est, sua promptè aliis communicans. Physionomia autem iam indicat, ipsum etiam mentiri, leuem ac inconstantem, infidum, &c. esse: sed abditè ac occultè talia gerit. Iam si admoueatur ignis, qui Perlam extrahit, hoc est, si ad lapidem Lydium vir probetur, tuque illum de certa quadam pecuniæ summâ accommodato danda sollicites, adiuratâ nempe ipsius fidelitate & probitate, quæ ignis vicem gerit: iam erumpet & prodibit, quicquid in ipso præter fidem & probitatem inest. Sic si putes, ipsum esse constantem, adiungas illum tibi in necessitate quâdam, & videbis, quinam ad ignem illum staturus sit. Vt enim ex metallo arsenicum vi ignis euolat: Sic pariter euolat fides. Ex hisce iam patet, res illas vniuersas, quas natura in Physionomia exhibet, in Anatomiam mineralium poni debere. Vt enim aliud alio plus minúsue habet: ita similiter in facie alius fidelitatis, signa plura, infidelitatis pauciora habet, aut hæc hoc, illa alio modo disposita gerit. Qualem tamen natura fingit quemlibet in primordiis, ad illa signa attendi debet. Quòd si enim Naturam seu Anatomiam Pyralem exprimat illa, pyrus fit. Si Mespilum in Anatomia fingat, Mespilus producitur. Si Anatomiam argenti faciat, argentum fit. Sic etiam aurum. Eodem exemplo ipsum quoque cudit hominem, iam aureum, iam ferreum, iam ficulneum, iam alium.

Necessitas viri index.

Arsenicū ab igne euolat.

Præterea sciendum est, huiusmodi signorum plura ex natura produci, quæ saltem ad cuiuslibet definiti hominis præsagium faciunt. Quis enim videt furem, qui id ex arte non indicare queat, illum furi esse similem, propter signa à natura illi indita. Eadem & latronum ratio est: non certè, quòd natura ipsos cogat, sed quòd multa genera, multas proprietates, multas essentias in hominibus constituat. Vnde liquet, horum nihil dominari debere nobis, sed solum Deum. Homines namque sumus, non animalia. Quòd si animaliter viuimus, nos quoque pro animalibus, vt pro lupis, vulpibus, &c. haberi & cognosci natura facit. Baptismus noster animalitatem omnem à nobis aufert, nosque iubet esse homines, non animalia. Et tamen Natura non ipsum hominē notat aut signat, sed tantùm id, quod animale in ipso est. Sed & in cæteris naturæ rebus omnibus multa præsagia sunt, vel signa, ex quibus homo cognosci possit, si secundum illa se gerat. Nam eadem & homines cœcos, & claudos, &c. facit, ex causis certè abditis & peculiaribus. Quarum vna hæc est, de qua testatur Christus, inquiens, cœcum ideò natum esse, *vt opera Dei inde manifestentur*, hoc est, vt Christus diuina sua opera in ipso perficiat. Qui autem nati sunt claudi, de his restitutis & erectis à Christo nihil legitur. Et Magistra Philosophia docet, claudum quemlibet à natura ita productum esse, ne, quia nimis malitiosus futurus, adeoque ipsam Naturam sublimi sua præscientia destructurus erat, propositum suum confectum & expeditum dare posset. Hoc fine etiam cœci pronascuntur & his similes alij. Nihil enim natura facit frustra. Quòd si homo, qui opus est Naturæ, sine causa nihil faciat, idem certè & Natura, ipso homine multo prudentior & peritior, præstare poterit. Vnde iam elicitur, quòd signa Chiromantiæ & Physionomiæ, & quę alia in homine impressa inueniuntur, naturali modo cōsideranda sint. Sic enim Natura secum decernit: Homo, quem iam condo, huius aut illius naturę ac ingenij erit, hoc vel illud tractabit, &c. Quòd si ergo secum illa ita constituit: speciem conuenientem illi annectit aut imprimit, & quæ ad illam cudendam requiruntur, assumit, veluti ad poculum argenteum, argentum, ad soleam equi, ferrum, &c. Et vt soleę ferreæ equi aut vasi argenteo sua forma debetur: sic & homini debetur forma rei, ad quam cuditur. Sobolem enim variam & multiplicem in terra Natura producit, adeoque in sua fabrica admodum operosa & dædala est. Ad quæ respicit dictum Christi illud: *Qui mecum esse vult, seipsum abneget*, hoc est, abneget ea, quæ ex Natura habet. Quæ si ipsum talem vel talem finxit, ei tamen valedicat, suam crucem dorso suo imponat, hoc est, iugum, quod Natura illi aggessit. Sic si te illa in fidum fecit, infidelitatem in dorsum reiice, non manibus aut ore prehende, sed me sequere, hoc est, os tuum, tuas manus, ac pedes impende in commodum proximi, sicut & Christus fecit, qui nostri causa mortuus est. Huius exemplum imitari nos, nostrumque proximum diligere, sensumque naturalem, qui te solum ipsum respicit, exuere debemus.

Natura hominū nō cogit ad furta, &c.

Claudi cur à Natura facti.

Natura nihil facit frustra.

Natura est archidædala.

Christus nobis exēplo sit

Desideratur, hîc quoque integra & fere dimidia pagina, vt & supra.

* Huiusmodi figurarum aliquot apud priscos inuenit Lichtenbergius, de quibus tamen non prophetatus est, sed diuinauit, hoc est, explicationem illarum quidem aggressus est, sed processus ipsi nimium obscurus fuit. Nec mirum: multa enim confusa & imperceptibilia in illis continentur. Non etiam presagia ex vnâ tantùm, sed ex circumstantiis multis conduntur. Vtut tamen res se habeat, rei cardo in hoc vertitur, debere nempe quicquid sordidum & impurum est amoueri, ac omnia putæ integritati, qualis est virgo, restitui, hoc est. Sicut ex pictâ virgine arbor enascitur ac prodit, & ex illâ quidem pura ac intaminata: ita eò res dirigenda est, vt sordes illæ expurgentur, omniaque ad virgineam puritatem reducantur. Iam vero illi, qui cognoscendæ impuritatis gratiam habet, vbinam illa sit, cognitu perfacile est. Quam si cognouit: facile iam intelligit, quidnam in fundum successurum sit. Sed huic figuræ iunctæ sunt etiam aliæ quædam, ad Turcam & alios attinentes, quarum veritas iam in propatulo est. Quæ eo fine appictæ sunt, vt ex gestis illis fides etiam stabiliatur cæteris, quæ ad Monarchiam spectant, vt sic vnum cum altero firmetur. Porrò figuræ etiam aliæ repertæ sunt in cœnobio quodam Carthusianorum, in genere indicantes, virus quoddam ac venenum supra

Lichtenbergius, &c. vaticina.

pra

pra terram existere, quouis serpente bufone ac verme alio nocentius, imo omni malo, quod terra fouet, sæuius. Vermes autem indicant sordes in homine, quæ eiiciendæ & elidendæ sunt. Sordes enim eiicientur, non ipse homo. Hic tamen eousque denudabitur, vt viro nudo, quem figura vltima intendit, similis fiat. Et hæc cum Lichthembergij schematibus consentiunt, nudatum nempè virum, & arborem ex virgine prodeuntem vernaturos, ac impuritates bufonum, serpentum, &c. mortificatum, suísque ex recessibus excussum iri. Figuris illis iuncta sunt etiam quædam, quæ alia significant, nempe bestias illas seipsas etiam mutuis morsibus & lancinationibus, impedituras esse, neque quenquam fore, qui se impurum profiteatur. Vnde futurum est, vt sese mutuò exigant, donec omnes similiter denudentur, ac depurentur ita, quasi ex virgine omni macula carentes prodiissent. Itaque figuræ illæ diligenter introspiciendæ sunt. Nullus enim ferè status in illis non exprimitur. Vnde tot vermes & bestiæ pinguntur. Nec verò hæ solum, sed & aliæ figuræ considerandæ sunt, quas quidem non omnes hîc enumerari attinet. Illis tamen regiones omnes plenæ sunt, non in pannis tantùm ac parietibus, &c. depictis, sed & in cœlo ac terra indies pro tempore variis signis passim apparentibus. Harum explicatio verè mira, ardua ac stupenda est. In illis enim spectator quilibet inuenit, quod in alium torquere possit. Sed & alij contra hunc ipsum quod vertant, inueniunt. Vt summatim dicam. Exagitatio ea communis est, ad omnes pertinens, donec reducatur ordo.

Istarum porrò rerum vniuersarum generalis expositio est Apocalypsis Apostoli Ioannis, cui parabolæ mundi omnes apertæ & exploratæ fuerunt: ad quas figuras & gesta, præsagia omnia referri debent. Apocalypsis enim liber figurarum istarum omnium enodatio & interpretatio est: cuius quidem libri basis ex Prophetis extracta est. Quicquid enim Prophetæ præsagiunt, id expressè indicatur. Et quæ in Prophetis obscura sunt, per Euangelium, per Paulum & Apostolos ceteros elucidantur: quorum omnium sanus intellectus donum gratiæ Dei est, qui dat, cui vult, sicuti ad suos discipulos ait: *Vobis datum est nosse Mysteria rerum, &c.* quibus verbis deinde etiam suam explicationem addit. Itaque & nos, veluti Apostolos, per Christum intelligentes fieri oportet. Quòd si non fiat, nostro demum damno sapimus, postquam euenit & transiit, quod expectandum fuit. Rerum enim preteritarum nulla prouidentia & cautio est. Vt ergo iam dictum est de Apocalypsis explicatione ita statui debet. Scriptura namque vniuersa, omnisque adeò prophetia testatur, illo loco Ioannem arcana omnia explorata habuisse, quid nempe euenturum sit à nato Christo, vsque ad diem nouissimum. Itaque cetera presagia omnia Apocalypsi non aduersari, sed omnino consentire decet: velut & vicissim Apocalypsin ad vaticinia Prophetarum, ac Prophetarum Apostolorúmque prophetias omnes ad Euagelium censeri & estimari fas est. Quibus ita expeditis, illuminatio desuper à Deo exspectanda est. Hisce ergo ita iam constitutis, librum de arte presaga tandem finiamus.

LIBER DE MALA ET BONA FORTVNA THEOPHRASTI.

Prologus.

E bona & mala Fortuna qui commentari aggreditur, is eandem subit aleam cum illo, qui de vento aut aëre scribere tentat. Vtraque enim vt inuisibilia, sic etiam impalpabilia existunt. Iure tamen & id, quod videtur & tangitur (quanquam sine oculis & manibus) suo modo considerandum est. Itaque, quid fortuna vtraque sit, sciendum est. Et vtrum ex omnibus succedat, Deus hic accusari non potest. Qui in via recta ambulat, huic res omnes dexterius succedunt, quam illi, qui in via improba versatur: & tamen fortunæ ea culpa non est. Fortuna námque nec bona nec mala est: sed est quædam accommodatio, aut res, quam homo ipse sectatur aut sibi accersit. Qui in vepretis peregrinari aut ambulare, contendit, quinam ille à compunctione tutus esse possit? Qui in plano ambulat, hunc non defatigant montes. Qui, dum procedit, cautè & circumspectè graditur, is non cadit. Qui autem cadit, quo iure dicere possit? mala se fortuna vti, cùm malum sibi ipse curarit? Ita ergo cum rebus humanis comparatum est; vt nec cadere, nec cespitare aut impingere, nec ditescere, nec pauperari possimus, si agamus & sectemur illa, quæ sectari nos fas est. Nihili ergo sunt querelæ nostræ cùm nostri tantum consilij culpam luamus. In nobismet omnia sita sunt. Quales nos præstamus, talia experimur. Vsu quodam ita receptum est, vt dicant homines: Homo iste nulla arte ditescere potest. Quicquid tractat, malè cadit. Iam si sapiens alius superueniens pereuntis illius viam, consilia, artésque trutinet, ac euoluat, sic è vestigio exclamabit: Homo iste, si quidē opibus decuplo vberioribus cumuletur, peribit tamen. Ipsius enim ingenium ac artes nihili sunt. Qui ergo sibi ipse causa mali est, quo pacto accusare fortunam audet? Et qui seipsum ad colligendas opes accommodare nouit: quomodo is, se bona fortuna vti iactare possit? Ipse enim sibi prospexit cura résque omnes ita ad successum bonum direxit & aptauit. Sedulò qui operatur ac laborat, huic bona merces penditur. Qui sibi ipsi fidelis est & consultus, non cadit. Qui titubat, & vacillat, vix cauet, quin per scalas deiiciatur. Qui languidus ex lecto surgens, & ambulare cupiens cadit: quo iure is querulari possit, quod præter morbum malæ etiam fortunæ affligatur? Qui enim tutò ambulare possit æger, qui vix firmo pede stare valet? Putris arbor, quod malos fructus gignat, queri non potest, se malæ fortunæ premi. Quia enim putris est, ad bonos ferendos fructus inepta est. Quod alicui Fortuna quid.

non inest: qui quod non insit, pro mala fortuna æstimare possit? Sic nimirum mala fortuna vniuersi tentaremur, nec quisquam querelis suis careret? Cùm ergo Fortuna nihil sit, sed merum figmentum, ex cerebro fatuorum hominum enatum: iure hoc loco asserimus, in omnibus valere ac dominari aptitudinem, habilitatem, scientiam & artem, quam res & cura qualibet efflagitat: vt hinc discamus, cautè ac sobriè ambulandum nobis esse, ceu homines decet. Et indignum est homine probo, de aduersa fortuna quiritari. Hoc enim ad reprehensionem Dei pertinet. Sic & qui de fauente bona fortuna gloriatur, Deum calumniatur. Quasi verò Deus Fortuna sit. Quiuis, secundum id, quod agit & tractat, mercedem suam & expectet & accipiat.

Fortuna merum commētum. Fortuna non est, nisi consilium ipsius hominis.

LIBER DE VTRAQVE FORTVNA, MALA ET BONA.

TRACTATVS I.

NOtum hoc debet esse vniuersis, quod à Deo ex vna massa vel materia omnes conditi sumus. Vnde etiā vniuersi nos ipsius Dei sumus, qui omnes simili vita donauit. Hinc nobis inuicem omnes etiam similes sumus. Simili iure omnes terram possidemus, æqualiter inter nos distributam, vt omnes similiter ac vnà illi dominemur. Simili ac eadem redemptione omnes saluati sumus. Quòd si ergo hoc modo à Deo omnes inuicem facti sumus similes: quis se alio præstantiorē vel minorē contemptiorémue dicet? Nec enim quisquā seipsum fecit: nec ex materia diuersa vtique conditi sumus, sed ex eadem omnes descendimus. Ad querelam ergo nemini relicta causa est. Iam verò, etsi quidem vniuersi inuicem similes simus, dissimiles tamen omnino apparemus. Sol nobis omnibus simili ac eadem fortuna lucet. Eadem fortuna, æstas, hyems, vêtus, nobis omnibus incūbit. Nos tamē, qui à Sole similiter respicimur, Solem dissimiliter aut inæqualiter spectamus. Deus redemit nos, vnum non minùs altero. Sed ipsum nos non æqualiter inspicimus. Deus nos omnes diligit, nullo personarum respectu habito. Nos tamen amore non simili in ipsum erigimur. Quod à Deo sorte æquali accepimus, si id æquali iure vsurpare nolumus, cui culpā impingemus? Pater, qui decem filios relinquit, eos æquali iure omnes hæredes facit, nec vni magis quàm alteri fauet. Iam si filij eodem cum patre affectu inter se non consentiunt, sed sensibus aduersis distrahuntur, hoc est, alij hæreditatem negligunt, perdūt, dilapidant: horum qui suam partem non asseruat, is incusare fortunā non potest, sed seipsum in crimen vocare debet. Nec, quod à fortuna opprimatur, conqueri potest, cum onus id sibi ipse imposuerit. Quæ Deus æqualia distribuit: si eadem inæqualia faciat homo: quid & quò quiritatur? Si quicquid est, ex Deo est, cur dicimus, aliquid, fortunam nempè, præsto esse, à Deo creatam? Si videmus, diē promiscuè & æqualiter omnibus affulgere, & noctem iisdem omnino communē esse: quis quæso dicet, se fortuna vel bona vel mala vti? Quòd si Deus oculis te priuasset ad videndum diem, & nox tibi, vt aliis, æquè quieta & commoda non esset, hoc est, si nocte omni careres: tum demum fortunam accusare possis, quam Deus, qui rerum illarum causa esset, tibi immiteret. Pono casum. Qui natus cœcus est, nec splendorem, nec diem, videt aut nouit, hic iam aduersus Deum murmurare queat, & causam suæ cœcitatis & priuatæ lucis quærere? Hic pro responsione hoc teneri volumus. Quisquis in cruce sua ambulat huic illa nec bona nec mala fortuna est: sed vt ita ambulet, constitutum est. Si quis seruus officium aliquod seu pouinciam sui domini suscipit: hic iam omnia illius iussa exequi tenetur. Si ea confecta dat: diligentiæ suæ præmium accipit Iam ergo, si præmium accipit, quo iure affirmare ausit possitúe, se ad infortunium natum esse? An non ea bona fortuna est, quod munus seu officium impetrarit, ex quo sibi victum & præmium parare possit? Præmium suum accipit cœcus: suum accipit & mutus. Vnde conquirendi causam neuter habet. Muneris enim sui molestias gerunt: & per officia illa mercedē sibi parant. Hac iam ex deductione sole clariùs liquet ad querelam nemini causam dari, etsi alterius pulchritudo tuam deformitatem vincat, túque tuam ipsius deformitatem solus circumferre cogaris. Ea enim omnia tibi oneri non sunt, & nec bonam nec malam fortunam creant, Pauperes singultiunt & plangunt suam egestatem: sed iniquè. Eiulatus enim iste & planctus demū ipsis æterna pœna est. An non hoc magnum & arduum est, quod Christus inquit: *Beati pauperes:* Item, *Maledicti diuites, &c.* Ex hisce duobus vtrū fortunatius? Pauper de sua miseria conqueritur, quæ miseria non est, cuius merces est beatitudo. Quid ergo queritur? aut quam vberiorem mercedem impetrare possit? Et, si omnino sobriè serióque de Fortuna disserendum sit, hoc potius dicendum erit, pauperem quouis etiam ditissimò fortunatiorem esse, vtcunque cum egestate summa conflictetur. Diues econtra ait, *se fortunatum esse, & Fortunæ gratias agit.* Is tamen multo rectiùs fortunam suam merum infortunium prædicare possit, propter maledictionē illam Christi: *Væ vobis diuitibus &c.* Hominum ergo cogitationes peruersę & improbæ sunt, qui nec quid querantur laudéntue, sciunt, nec quid tractent, penitiùs nōrunt. Quicquid agimus vel gerimus, illius nobis prę mium confertur: Siquidem æquales à Deo omnes creati, & in terram æqualiter collocati sumus. Et qui nobis prouideat, præter solum Deū nemo est. Is solus nobis protector est. Quod si nos bona illa, quæ Deus inter nos æqualiter distribuit, æqualiter non dispensamus, Deus quidem fortassis insimulari possit, qui, cum facere omnia verbo vno possit æqualia, id tamen non facit. Et quia non facit: nos autem interim iniuriam, quam ipse non auertit, patimur: ideò præmium & recompensationem pollicitus est in altero mundo, vbi pleno cumulo omnia rependentur. Quod si ergo recompensatio certa est, ac qui hic plorāt, illic risuri, & qui hic ridēt, illic ploraturi sunt: ex eo iam collige, miseriam illud tibi neutiquam esse, quod pro miseria æstimas. Sic nec fortuna fortuna est habenti: Is enim alibi plorabit. Solatio ergo maximo id nobis sit, quòd rerum omnium retributio aliquādo fiet.

Homines omnes inter se similes, ortu & iure.

Homines qui inter se dissimiles.

Fortunatus quis verè.

do fiet. Et de mala fortuna nemo querelas moueat. Qui enim ab hac premitur, is verè diues est. Res nãque mundanæ nihili sunt. Itaque nec de fortuna nec infortunio quicquam dicendũ est. Quoties quæso in scriptura sacra inculcatur, qualesnam sint illi, qui primi in mensà accumbunt, & qui vltimi ad angulum eius sedent, aut ante fores stant? An non, mundo iudice, felicitas ea est, primum in mensa discumbere: quãdoquidem symbolum maius is altero non soluat, & ferculorum optimum aliis præripiat, potũque generosissimum poscat, & cùm locum, tum honorem potioré sortiatur, cùm tamen alter peius & sedeat & edat? Nam & hic quiritari ille possit, se cum æquali symbolo iniuriam pati, & alterum esitare hepar, se verò intestina vorare: illum molle puluinar, se durum scamnum premere? Sed de his attende, quid scriptura dicat & sentiat: *Væ illis, qui primi discumbunt, & in foro salutantur, &c.* Iam si in te ipsum descendas, & accuratiùs pensites, an pauperat tuę cũ illius maiestate permutationem facere, ac, quod illi impendet, tu subire velles: an non eò inclinares vt hesternum ius vorare, quàm illius episcopatum ambire malles? Hoc ergo si te ipso iudice commodius putas: à querimoniis tibi temperato. Imo gratias Deo agito, quod te maledictioni nõ subiecerit, sed in ordinem illorum collocârit, quos tandẽ excepturum gaudium est. Iure ergo nemo dicere possit, Deum huic quàm illi plus largitum esse, aut vnum alteto fortunatiorem constituisse. Si enim te talem condidit, qualem esse voluit: crucem tuam lubens suscipe, ipsũmque sequere. Sic fiet vt ampla mercede tibi omnia refundantur & pensentur.

Sed & certus ordo inter nos omnes constitutus est à Deo, quandoquidem nos inuicem in hac terra opprimamus & ãnihilemus, adeóque tot diuortiis nos mutuò separemus. Quisquis enim subiugare alterum potest, id studiosè annititur. Hac de causa Deus bonos à malis segregat, multásque in terra mansiones faciens, hanc huic, illi aliam assignat. Mansionum autẽ ea est ratio. Deus malis multa confert, vnicuique nempe pro voluntate sua, ne quid ipsi decidat. Sed & bonorum cuilibet peculiare quid impertit, ne per prouidentiam diuinam quid ipsis desit. Talia autẽ omnia ita esse diuinæ ordinationis est: vt nimirùm, qui nihili est, propositi sui votò fruatur: & econtrà qui frugi est, successum malũ sentiat. Interim pauperior dicere non potest opulentum esse fortunatum, cui confertim pecunia affluat, vt scopis (quod aiunt) conuertenda ea sit. Qui enim is fortunam habeat, cum Deus ita ordinarit, & largitus sit huic tantum, illi plus minúsve? Tibi verò etsi parciùs det, dat tamen, quod tibi debet. Et quidnam, quantũ alteri det, ad te attinet? Huic montium thesauros omnes pandere & obtrudere potest, nõ coactus quidẽ interim, vt te sufficienti alica pascat. Hunc ita beat: alium aliter. Sed quid id tua refert? Quantum libitum est, tantũ cuilibet confert. Nam id ex horto suo depromit. Ergo cum omnis solutio seu præmium Dei sit: eius voluntati acquiesce. Et si opibus offũdit diuitem, noli ob id hũc fortunatum prędicare. Suam namque mercedẽ accipit. Quid scis, quid olim luere cogetur? quidue faciendum ipsi alioquin obtrudetur? Ob hoc enim suam mercedem accipit. Fieri namque potest, vt propter iniustam acceptam mercedem damnetur, aut diabolo seruire cogatur. Et merces ampla non nisi merito graui datur. Si is thesaurum suum recondit, nec dé illo cibat aut vestit egenos: iam de sorte ipsius actum est, nec tu si sapias, cum illo permutationem facilè stipuleris. Tibi verò si Deus aut nihil, aut parum tribuit: dat tamen quod debet. Et opulentior dicere ita nõ potest: Bone Deus, quonam iste infortunio opprimitur? Cur tu non huic quoque, vt aliis, largiris, quod satis est? Cur hunc tot liberis oneratum, tanta egestate tentas? Sed ea ipsi aduersa Fortuna est. Sed cur ista tibi mala Fortuna sit? Ploratus tuus conuertetur in gaudium. Hoc primum est. Alterum. Diues te sustentare debet, aliqua bonorum portione collata. Id non facit. Si faceret, bona tua Fortuna illa esset. Nam aduersaretur id illius naturæ. Quicquid autem cõtra naturam est, Fortuna est, si fiat. Iam ergo iure nullo dicere potest is, te infelicem & infortunatum esse. Plura namque Deus tibi non debet: & insuper, quod debet, contulit. Semel enim is terram filiis hominum manu sua erogauit, quos iam suo arbitrio agere permittit. Hi si partem tuã tibi adimũt, & illâ te defraudant, iam Deus cæteris, qui extra hanc culpam sunt, ita imperat: *Dilige proximum tuum sicut teipsum.* Ex hoc nãque præcepto elicitur, illos tibi sustentationem debere. Quod etsi quidem minimè fiat, sed tu abiectus destituaris: de mala tamẽ fortuna conqueri neutiquam possis. In cœlo enim tibi paratus & reconditus cibus est, terreno multò vtilior. Sic *Lazarus*, qui sub scalas diuitis abiectus erat, in sinũ Abrahæ receptus, de nulla infelicitate ac malâ Fortunâ conquestus est. Quare? Quia id ipsi lucro & commodo erat. Nam in sinum *Abrahæ* ob id penetrauit. Ita nec *Iobus* de infortunio suo querelas mouit. Quare? Opulentia nimirùm eius de hoc mundo non erat. Quòd si, quænam & vbi nostra opulentia sita sit, scire satagimus: respondeo, nec bonam nec malam fortunam esse. Quicquid enim hîc nobis deest, apud Deum rependetur: quicquicquid hîc nobis abundat, in illo mundo minuetur & subtrahetur. Eadem in cæteris rebus omnibus quoque ratio est, in quibus Fortuna vtraque nullo omnino loco habenda est. Et quicquid vel felicitatis vel miseriæ nobis imponitur, id pro cruce nobis in hoc mundo gestandâ datum est, vt cum patientiâ tam diuites quàm egeni Christum imitemur. Si secus facturi simus, vtrique certè cum maledictis à facie Dei extrudemur.

Quanquam si cui à sordido quodam & auaro homine vel infido bene quid fiat, quod is nec ex animo faciat, nec faciat frequenter, imò nunquam, non ineptè dicere possumus ita: Homo iste fauente Fortunâ vtitur, quod beneficij id accipit ab illo sordido, qui nulli hominum alias quicquã bene vel vult vel facit. Sed huius fortunæ eadem est ratio, quæ illius, qui marsupium pecuniâ refertum inuenit, quod id ipsum rarò fit: Et si fit, huc facit, neminem scil. facilè gratis sua elargiri. Si autem donatio gratuita fiat, ad sequens exemplum æstimanda ea esse videtur. Nemo vsquam adeo rigidus & seuerus est, quin semel aliquando rideat. Iam verò dicta

Malorũ sors mulieri.

Fortuna est id, quod fit contra naturã.

Lazarus & Iobus sorte sua contẽti.

Fortuna tam bona, quã mala Christianorum Crux est

dicta infidelitas seu auaritia, est quædam natura pecuina seu animalis, homini illi congenita. Hîc ergo iam natura dominante, sordidus eo agitur, vt commodo suo studiis variis velificetur, suóque quæstui anxiè vbiuis aucupium faciat. Interim si quædam influentia fiat, natura illa frangitur, fitque momento vno, quod integro non fiebat anno. Nam & aliàs videmus, illos quandoque, qui exquisitè parci & sordidi, nulli hominum vsui sunt, si postea casu quodam temulenti ac ebrij fiant, liberales ita euadere & profusos vt momento vno largiantur, cuius ipsos deinde toto anno pœniteat. Eodem modo & illi homines nonnunquam ab astris inebriantur, vt facinus aliquod insigne liberalitatis designent. Sed influentiæ momento elapso, & temulentiâ illâ discussâ, ad auaritiam pristinam illicò redeunt, vt canis ad vomitum reuertitur. Illa ergo fortuna minimè est, sed est res seu actio naturalis. Nam qui artem nouit, quâ eiusmodi homines sæpiùs ebrios faciat: is fructum ab illis vberiorem percipit. Similiter & qui cœlum ad arbitrium nutúmq; suum disponere ita posset, vt talis homo ab astris sæpiùs inebriaretur: is forte vteretur commodiore & feliciore. Quòd si verò tale quid sine causa aut sine medio naturali fieret, nec homo ebrius, aut ab influentia temulentus esset, nec insigne aliquod emolumentum vel aliud quiddam speraret: iam rectè diceretur, eam bonam fortunam esse. Sed sine naturali causa non fit tale quid. Quod thesaurum quis in viâ inuenit: causa hæc est, quòd is in via illic amissus sit. Hunc primus superueniẽs inuenit. Primum autem aliquem esse omnino oportet, quicunq; is sit. Ergo fortuna non est. Ex proposito enim factum est, vt is illic transiret, siue adesset thesaurus, siue abesset. Eodem modo si absconditus thesaurus arte inueniatur, fortuna ea non est. Nam ab arte is datur vel eruitur. Et quod ars dat, non dat fortuna. Et si autem citra artem illum inuenisti: culpa in eo est, quod thesaurus ibi iacuerit. Illic enim si non iacuisset, fortuna illum neutiquam apportâsset. Sic rerum omnium inuentiones à fortuna non pendent, nisi quo modo diximus, quia nempè inueñtor inuentæ rei iungitur, sicut & alia passim coniunguntur. Hæ enim coniunctiones meræ sunt: quarum ea natura est, vt etiam sine fortuna fiant. Illa enim demum fortuna foret, si nemini præter te res illa obtingeret, thesaurúsque pro te solo ante multos annos istic depositus esset; in quem tu veniens rectà incideres. Res autem hoc modo se non habet. Quomodocunque enim res recondatur aut deponatur, qualemcunque suum inuentorem habet. Seriò ergo ita statuendum est, prædictos casus nec bonæ nec malæ fortunę adscribi debere, sed potius ordinationi illi, de qua suprà dictum est.

Sic & de artificibus, si alter altero plus lucratur, dicere solemus, hunc illo fortunâti fauentiore. Quæ verò ea fortuna est, quando is artem te rectiùs & dexteriùs nouit aut exercet? Hîc enim iam aperta causa est, quod propter scientiam perfectiorem plus lucri ille faciat. Pone autem casum vtrumque æqualiter eiusdem artis peritum esse, & tamen alterum te lucro potiorẽ fieri: quid hîc prætendes aliud, quàm fauorem quendam accidentarium, quo is præualeat? Nam si tu quoque eadem cognitione & familiaritate hominibus illis iunctus esses, eadem cum illo sorte vtereris vtique. Horum ergo euentuum semper suę causæ sunt. Quòd si causæ præsto sint: quis rem asscribet fortunæ? Similis sermo etiam de Medicis iactari solet, hunc vel illum fortunatum admodum esse, etsi altero longè sit imperitior. Hic quidnam aliud caussari possis, quàm ipsam eruditionem aut peritiam? Talis enim aut loquax est, aut est intrepidus; aut semet ipsum ingerit, aut gaudet amicorum numero, aut munitus est fauore, &c. Et in hoc etsi non omnia proba sint, ita tamen rigidè non æstimantur. Imò fama & opinio de illo præconcepta, defectum facilè velant. Ergo nec hic fortuna dominatur: cum ab habilitate personæ omnia dependeant. Tum autem demum fortuna illa foret, si quispiam nullo medicamento aut rebus etiam contrariis à Medico adhibitis cõualesceret. Id enim præter rerum seriem & naturæ ordinem fieret. Interim quia secundum naturæ & Medici institutum æger sanescit, causa ea referenda est ad machinationem & regimen illud, quod Medicus ita artis vsu exigente instituit. Nec enim vanum est illud prouerbium: *Per ventos nullam assam columbam afflari.* Quæ si cuius ori à ventis ingereretur: is certè haberet iam, de fortuna quod gloriaretur. At si arte illam captare ac accurare possit, vt in veru torreatur illa, quis iam hunc bolum à Fortuna oblatum profiteretur? Ars, & captura illam acquisiuit, non fortuna. Et qua fronte de infortunio suo conqueri possit piger, qui oscitans post fornacem sedet, & fortunam peregrè aduolantem frustra præstolatur? Quod si Fortuna instar nuncij cuiusdam aliunde aduentaret: ad portas vtique ciuitatis illa expectari commodissimè posset. At nuncius fortuna non est. *Præter posse, scire, & sese accommodare, nihil amplius requiritur.* Tria illa sola suppeditant homini, quibus opus habet. Illis qui destituitur: Fortunam frustrà implorat. Cum enim diuitiæ ex causa profluãt: non descendunt vtique a fortuna. Quod si tu quoque instar aliorum te gereres aut accommodares, cum illis promiscuè etiam felix viueres. Rhombus enim in hoc omnis positus est, vt te quoq; ad alterius exemplum geras & accommodes. Hoc si facis: idem cum illo lucrum facis. Nec iste de infortunio conqueri poterit, quod habeat te sibi æqualem. Æqualem enim si ferre non possit, studeat talem se prẹstare, vt illo superior euadat.

Sic etiam dicunt, illum qui cadit, resurgit, & iterum cadit, malam fortunam habere. Res autem ita se non habet. Cur in culpa fortuna sit, quę illum labi minimè compulit? Culpa assignanda est viæ, scalisúe. Quas si non adiisset, lapsus non esset. Et cur fortuna fecisse dicatur, quod quis facit aut accersit sibi ipsemet? Id námque æstimatu facile est, illum qui incautè incedit, & sensibus non vtitur, sui lapsus causam in semet habere, nec iure quærere posse, cur non & vniuersi cæteri ibidem collabantur. Hi enim cautiùs & circumspectiùs perrexerũt, ac moderati pedes sunt. Ita etiam si in scamnũm impingas,

impingas, cur id malum aſcribatur fortunæ? Ad obiecta impedimenta attende: ita à læſione tutus eris. Et negligentia ſeu ſupinitas fortuna non eſt. Damnum quod ſentis, ab incuria tua promanat. Itaque mali ipſemet mater es. Quòd ſi verò in plano per ſcalas derueres iam de mala fortuna iure queri poſſes. Cura & cautio auertunt infortunium. Hoc creant ſupinitas & negligentia. Cùm ergo Fortunæ bonæ malæque mater inueniri queat, quis de rota fortunæ diſſerit, hunc aſſcendere illum deſcendere? Qui aſſcendit, is laborat pro eo. Qui deſcendit, pro eo itidem laborat. Cum ergo vtriq; eueniat, quod intendit: ecquis tandem fortunã vel infortunium id præſtitiſſe affirmare queat? Si peritus, ſi induſtrius es, dote illa frueris. Si te inſuper ad omnia accommodare noſti: iam ſors tua eò felicior. An verò is non merito aſcendat, qui lucro inhiat, & in hoc omnem diligentiam & induſtriam impendit, ſua ſedulò & attentè curat, ac parcè omnia conſeruat? An is non meritò deſcendat, qui ſuarum conſeruandarum rerum nulla cura tangitur, ſed omnia dilapidat & conſumit, adeóque negligenter perire ſinit? Hunc quis ſeruet? Aut, ſi in rotæ imo hæreat, quinam dicere poſſit, à fortuna ſeſe deiectum eſſe, cùm id fecerit ipſemet? Qui de feneſtra ſe præcipitans, pedem frangit: is fortunam culpare nequit. Malum id à ſaltu eſt, quem is inſtituit. Qui in vndam ſeſe mergens perit: hunc non infortunium meruit. Nunquam enim ibi periiſſet, ſi ad vndam nunquam acceſſiſſet. Quòd ſi autem ſuper terra ſolida ſuffocaretur: iam culpa aſſignari fortunæ poſſet. Fortuna ergo ac infortuniũ nihil eſt (vt vna ſumma dicamus) quàm cauſa vltronea, ſeu deliberata actio motúſue. Quod enim quiſque ſtudet, intendit, ſatagitúe, id impetrat. Commoda & ſalutaria ſatagens, felicitatem aſſequitur. Hanc qui non impetrat, is querelæ ſuæ cauſam non habet. Nec enim, vt ille alter, eodem conſilio & ſtudio id laborat. Seipſum ergo ſolum accuſet, non alium.

Cura eſt fortuna, oſcitatio infortunium.

Fortuna quid vere ſit.

Ex hactenus enarratis omnibus iam liquet, negligentiam, pigritiam, & incuriam omnino excutiendam eſſe, modo ſucceſſum aliquem ſortiri expectatum velimus. Id ergo diſcendum & agendum eſt vt ad metam optatam pertingamus. Iis enim homo ornatus dotibus ac viribus eſt, vt, quicquid ſerio ſtudio, virili niſu, & curâ attenta ſatagit, id impetret. Ponamus nimirum hoc te agere, vt centurio ſeu capitaneus fias. Ad conditionem hanc aditus tibi æquè patet, ac aliis, modo hoc agas, vt te aliis ſolertiorem aut aptiorem præſtes. Id ſi probaueris re, ſucceſſu non carebis. Duci te ſupremo virtute commenda, cæterorum exemplo: & ſorte cum cæteris communi perfrueris. Quid enim ex te fiet, ſi ad nihil aptus aut idoneus es? Si, vt rex fias, annitaris, voti tui compos quidem fieri poteris, ſi diſcas illa, per quæ quis Rex conſtituitur. Si enim alij id contingere potuit: poterit vtique etiam tibi. Et ſi retrò cogitemus, ac, quo pacto ſtatus ſeu ſtemmata conſtituta ab initio ſint, euoluamus: omnes certè egenos illos fuiſſe homines, ac ab initio ad ſummum gradum aſcendiſſe, deprehendemus. Hinc Reges, hinc Principes, hinc nobiles. Quòd ſi hiſce licuit, ex humili ſtatu ſeſe erigere, & ſtemmatis nobilitatem ad poſteros quaſi per manus tranſdare: poſſibile vtique & tibi erit, illorum more tete extollere. Id enim vniuerſum dependet ab aptitudine, quam diſces, & acquires. Vt Cæſar fieret Barbaroſſa, non fortuna fecit, ſed virtus & generoſitas patris illum Principem conſtituit. Quibus ſi is caruiſſet, ad dignitatem illam non aſſcendiſſet. Idem & de cæteris iudicium eſt. Nam ſi præteritos annos à longa memoria repetamus, ſola virtus horũ ſtatuum cauſa fuit. Illa enim rerum præclararum omniũ primordium eſt. Rudolphus Rex primò Comes erat. Hunc quidnam euexit? Virtus nempè fecit, vt Rex fieret. Quòd ſi ergo tale omnium ſtatuum initium fuit: ecquid tibi vel hoc ſæculo denegatum iri putabis? Qui diſcit & acquirit ſibi, quæ ad honores eiuſmodi attollunt: hic voti ſui compos fit, etiam non ſuffragante fortunâ. Secus qui facit, quidnam ex illo fieri poſſit? Quòd ſi huiuſmodi ignauus quis Rex euaderet, tum demum certè illam fortunam habuiſſe bonam, iudicandum eſſet. Rerum ergo omnium felicitas poſita eſt in experientia, cognitione, aptitudine, dexteritate, non in otio & torpore, ac negligentia, ſed in diligentia, iugi labore, & conatu alacri. Intellectus enim humani ea ratio eſt, vt ſi intendatur & exerceatur, emergere faciat, non in temporalibus ſaltem rebus, ſed in ſapientia, prudentia & conſiliis. Qui autem ſtupidus & meticuloſus eſt: hunc quis iuuet? Qui ſibi ſolus doctus videtur, nec quemquam alium fieri poſſe doctum perſuaſum habet: is verè doctus nunquam fit. Qui verò ita ſecum cogitat: Tu non minus es homo, quàm doctiſſimus quiuis in mundo: nec minus cæteris opus Dei es. Itaque vt illis aut par aut ſuperior euadas, annitendum eſt. Iam ſi diligentiam & ſtudium in hoc impendas, à Deo nihil denegatum iri tibi ſcias. Quære tantum ac ora, donec voti compos fias, nec oſcitanter quicquam perire ſine.

Virtus ſola bona eſt fortuna

Inficiari autem hoc loco minimè poſſumus, frequenter euenire, vt quis emergat & diteſcat, ac potens, doctus &c. fiat, quoſcunque alios felicitate poſt ſe relinquens, etſi ſeriò, ac cum induſtria aut contentione nihil tale affectarit. Quòd ſi penitiùs introſpiciatur, ad ſolam fortunam referri debere, non ad artem aut machinationem, conſentaneum videtur. Nihil enim momenti ab arte: à fortuna autem vniuerſum pendere, caſus iſte teſtatur. Sed ſciendum eſt, diuitias eiuſmodi amplas & luculentas, citra omne impedimentum confertim & certatim homini affluentes, ad principium aliud referendas eſſe. A Deo námque illiuſmodi hominibus tot tantaque bona adiiciuntur. Deus inquam, non aſtra, non quoduis aliud theſauros tales illis pandunt, nec quicquam horum ſine cauſa euidente fit. Cum enim mandatum dederit hominibus, vt nudos veſtiant, & famelicos ſaturent: iiſdem etiam plenâ manu largitus eſt, vnde bona illa diſpenſare, & in egenos transferre poſſint. Quòd ſi oculos in omnes ciuitates, regiones, vicóſque conuertatis, ac de numero tam pauperũ, quàm diuitum inquiratis: tot vndique reperientur opulenti, vt egenos vniuerſos citra omne rei

Diuitiæ à Deo.

suæ dispendium commodè sustentare possint. Hoc Christi mandatum quia omnino faciendum est: ideò opes etiam sufficientes idem distribuit, vel vni vel duobus, vel tribus, &c. Cuicunque ergo opes tantæ citra artem ac acquisitionem obueniunt: hic seriò cogitet, multos sibi vicissim egenos commissos esse, quos alat. Opum enim largitione Deus hoc dicere velle videtur: In manus tuas ingentes opes contuli, earúmque te Dominum constitui, sed ad fores tuas vicissim mittam egenos, quibus vsuram debes. Id ergo facito. Itaque pauperes ad ostia diuitum subindè accubare videris, stipem rogantes, quasi dicerent: *Adsumus nos, quorum tu thesaurum poßides, ac quibus eelemosynam debes.* Illum qui tibi credidit, is nos huc ad te misit. Causa ergo possessionis tam amplæ iam nota est. Quòd si verò tantorum bonorum possessores pro æquo & iusto illa non distribuant, quibus debent: iam certum est, illa paulatim diminutum, nec ad secundum aut tertium hæredem integra translatum iri. Imò futurum est, vt tam possessor, quàm hæredes pereant, & confundantur. Quod pœnæ & vltionis diuinæ indicium est propter malè administratas opes, quas hominibus concredidit Deus.

Diuitiæ quo impendendæ.

Diuitię à Diabolo.

Preterea Satanas etiam quàcunq; arte potest, homines ad opulentiam prouehit. Mauult enim is ipsos diuites, quàm egenos. Nam nouit, quod pauperes sint beati. Vnde paupertatis osor est, & diuitias vndecunque suggerit. Hinc varia commercia ac negotiationes qualescunq; comminiscitur, quibus pecuniæ magna vis corradatur. Huius enim amore vbi primùm illexit hominem: postea diuitias sequitur fastus & superbia, ambitio, luxuries, ingluuies, alea, periurium, adulterium, homicidium, amor pecuniæ, denique & odium Dei. Ad hæc vitia instruit Mercatores, incitans eos ad sedulitatem, & quodcunque pecuniæ aucupium, &c. Quod vnico hoc fine ita promouet, vt ad omnis generis turpitudines, mendacia, superbiam, illos innasset. Quòd si ergo diuitiarum talis origo est: quis opulentum deinceps bona fortuna vti dicet, cùm tamen fortuna opes non sint, sed immundi spiritus opus, seu malè cadens donum aut merces? Et fortuna illa dicenda sit, si quis repositum in scamno marsupium, 100. flor. refertum inueniat, & furetur? Postea in crucem tollatur? Non alia namque & diuitum ratio est. Sunt etiam, qui ita apud se conquerantur: Phui, quid feci? quid didici? cur non & ego Monachus aut Clericus factus sum? Sic namq; genialiter & opiparè viuerem, vt hi, illiúe, &c. Sed infausta mihi fortuna fuit. Quæso te verò, dispice paulò accuratiùs, vnde bona illis confluant, & quo fine illis congerantur. Sic nimirum videbis, aliò tantùm census de bonis illis conuertendum esse, vt reddito illo ad vitam iucundam parum tibi superfuturum sit. Quantumcunque enim illorum redituum sit: si rectè collocentur, nimis parum reliquum erit. Et hæc fortuna sit? Imò, si post rectè collocatos census, nihil admodum superesse videris, hoc potius dices econtrà, quòd magna tibi fortuna obtigerit, quòd Monachus aut clericus factus non sis. Multò etenim meliùs est, te eum manere, qui es. Sed Satanas omni operâ adiuuat

Diuitias quę vitia comitentur.

vt reditus illi augeantur, ac homines ditescant, & largum quæstum faciant, vt sit, vnde luxuriosiùs & perditiùs victitent. Idem Satanas hoc quoque sedulò curat, vt ad officia euehantur, homines perditi & malè feriati, scortatores, aleatores, lurcones, &c. vt bona in res ordinarias ac decentes minus conuertantur. Collectis ergo thesauris Diabolus hæredes & curatores præficit, qui immemores eorum quibus bona debentur, conuertunt illa ad scorta, ad aleatores, & homines nequam, &c. Et hisce ita constitutis mirificè Diabolus in sinu suo gaudet ac exultat: cùm hoc vnum omni suo nisu ita intenderit. Tu interim caue dicas illam fortunam esse. Est enim actio, seu casus fortuitus, imò res toleratu grauis illi, in cuius dorso illa reclinat.

Cæterùm aliquando Deus etiam regna potentissima in terrâ constituit, per Reges & moderatores peculiares. Tale fuit regnum Carthaginensium & Romanorum: Tales fuerunt Iulius, Cæsarum primus, & Alexander, & similes alij: quorum solà virtute ad fastigia tam ardua, illa regna euehi neutiquam potuissent. Nec enim tanta Alexandri aut virtus, aut potentia fuit, vt totum mundum per se subigeret. Inter Romanos etiam tot proditiones viguerunt, vt solà ipsorum virtute tantum regnum constitui minimè potuerit. Deus est, qui Regna eiusmodi & Monarchias stabilit, propter causas singulares. Quod exemplo docebimus. Permisit Deus, vt ex Iudæis surgerent Pharisæi, Saducæi, Hipocritæ, Scribæque, qui populum gubernarent. Hos non astutia propria tales fecit. Nam & alij astutiores eâdem sese arte obtrudere & venditare potuissent, si successus aspirasset. Cur autem id fieri Deus passus sit: hæc causa est, quia nimirum placuit ipsi, vt per ipsos condénatus moreretur. Idem & Romanorum potentiam inualescere, ipsósque ad summum fastigium ascendere, & denique discordiis mutuis ruere finit, vt vna persona Imperio præesset illi, quod prius integer Senatus moderabatur. Plures regno præfecit primùm, vt pluribus prouinciis bello acquisitis, imperium latiùs extenderetur. Hoc in vnius viri manum postea contulit, vt sub illo crucifigeretur. Et ab vno viro mundi habenas torqueri, non à Senatu aut multis voluit, vt vnum totius orbis caput foret. Hinc etiam iussit Cæsari dari censum, non Romanis, non Ciuitatibus, &c. Vni ergo persæpè viro Regnum Deus offert, non vt is putet suâ id virtute partum esse, sed quia hoc ordine Deus peculiare aliquid molitur. Videte verò, quænam surgentium istorum regnorum ratio sit. Dum enim alia surgunt, alia occidunt, non immeritò Fortunam hîc multum posse videri queat. Et tamen nec bona, nec mala fortuna hîc locum habet. Quod enim diuinâ ab ordinatione dependet: quis id vel fortunam vel infortunium vocare possit? Suo verò id habendum loco est, quod eadem regna vel in hunc vel in illum, non etiam in te deuoluantur. Nouit enim Deus, illis regendis non te, sed alium, idoneum esse. Officio ergo tali aptos præficit. Quòd si tu quoque similem prouinciam ambis: id cura prius, te talem vt præstes, vt Deo placeas. Senatus enim, si consulem, constituat, placere & probari

Regnorum surgentium quis finis.

Iulius, Cæsar primus. Alexander &c.

Pharisęi, &c. cur à Deo producti.

probari ipsum fas est. Quanto id verisimilius de Deo? Sic placuit Deo, vt petrus petra esset Ecclesiæ, & Iudas proditor sanguinis Christi. Quilibet ergo ordini illi, qui Deo placet, præficitur non item alij: Si nolit Deus Monarchias surgere: ad constituendas illas nemo etiam nascetur. Si verò illas constitui necesse sit: digni & sufficientes illis stabiliendis moderatores etiam, Deo fauente, & prouidente, suscitantur. Quandoque Deus etiam quendam in malis artibus peritum fieri permittit, vt is cæteris vniuersis longè latéque præcellat, adeóque auctoritate præualeat, vt ipsis Christi Euangeliis plus fidei mereatur, atque in sententiam suam ipsas quoque Academias pertrahat aut synagogas. Sed hæc fortuna non est. Hoc enim modo Scribas & Doctores Deus probat, vt, cuinam plus credant, Christóne an homini, euidens fiat. Multi enim homines nullius pretij aut fidei sunt. Sed quis hos nouit? Nemo. Si tamen huiusmodi homines Deus suscitat, tunc produntur, quales quique sint. Huc spectat illud, quod scriptum legimus: *Necesse est, venire scandala*, hoc est. Necesse est, huiusmodi ex populo surgere homines, vt appareat, qui Deo aut seductoribus suffragentur, qui cum Deo maneant, aut cum illis stent? Vnde illicò etiam additur: *Væ autem homini illi, per quem scandalum venit.* Huius enim regnum cœlorum *Væ* erit. Sic Deus etiam bella excitari finit, quibus duo inuicem prælientur, vt manifesti fiant prædones, fures, aleatores, gulones, &c. & quicunque alij ingenio præditi sunt homines. Væ autem illi, qui bella mouet. Quare? Quia Væ illi primo occinitur. Hoc etiam sine Deus varij generis vina præstantia rubea & alba, saporis diuersi & iucundi producit, vt videat, quinam homines Deo potius, quàm vino adhæreant. Horum itaque nullum pro bona malaue habendum est fortunâ. Qualis enim iste vir aut rex est, qui, cum mundum vniuersum moderetur, damnatæ tamen animæ periculum sustinet? Aut quidnam fortuna est? Nihil: nisi quod sub hoc dictum referri debeat: *Necesse est venire scandala*: Væ autem illi homini, per quem veniunt. Per illa námque probantur tam mali quàm boni, tam iniusti, quàm iusti. Cur concessa Mercatura est? vt probetur charitas erga proximum. Qui probus & innocens est, is mercaturam exercet in commodum proximi. Qui malus est, suum commodum satagit, & negotiando ditescit altero pereunte. Hæc ergo talia pro examinandis hominum cordibus faciunt. Sine quibus, ecquis, quales inter se mutuò essent homines, cognosceret? Talibus namque mediis abstrusa hominum corda produntur. Quæ non eò data sunt, vt tuum quæras commodum potius, quam emolumentum proximi. Interim cordis tui probitas per talia reuelatur. Ita incautus pedicis innecteris. Ita testimonium de teipso dicis, in propatulo, non in abdito. Et tua opera, tua facinora, tua studia, de te in nouissimo die testabuntur. Quæ enim in sinu cordis occultata, in actu non erumpunt, de iis proximo nihil compertum est. Manifesta autem fiunt per ea media, de quibus iam diximus.

Scandala cur Deus venire sinat.

Seductores cur à Deo suscitentur.

Bella cur excitentur.

Diuitiæ, &c. à cœlo.

Præterea ipsum quoque cœlum, diuitias & vitæ iucunditatem non parum aut promouet aut impedit. Nam in mundum nati, nudi, ignoti, egeni incedimus. Et cœlum nobis ad ductores & nutritores ab initio vsque ad finem sufficit, non aliter, ac peregrinus quispiam à domestico per vias ignotas duceretur. Iam in ductore situm multum est. Hic huc, ille illuc ducit. Hoc loco rerum copia: illo inopia. Per omnes enim orbis angulos, vt eos peruestigemus, ducimur. Et cum non vbiuis locorum aurum, aut argentum sit: vbiuis etiam non reperitur. Hoc sensu, cùm omnes nobis orbis anguli præreptādi sint, nec quicquam nobis absconditum esse debeat: peruestigari ea quoque loca oportet, in quibus nihil conditum est. Ad hæc qui ducitur, nihil reperit. Hic iam dicere posset, se fortunâ non vti commodâ. Sed cogitet is, nihil ibi etiam ab alio quocūque reperiri posse, cum illic nihil sit. Quod si ita se habet: cur tu fortunam aut infortunium accusas? Et tamen interim Ductores illos cœlicos sequi minimè debes. Sequere teipsum, & disce, aliorum spectatorem agens. Si duabus viis, dextra scilicet & læuâ, tibi propositis, rectam pergere, erroneam omittere potes: id & hoc casu, tuo proprio Marte facito. Nemo enim te cogit, vt in fluuio piscibus carente pisceris. Licet autem vt retia mittas in riuo piscoso. Porrò sortitus etiam tantùm rationis, es vt, vbi quid sit, vbi nihil sit, prouidere possis. Ponemus exemplum. Si mineram argenti, auriúe, aut plumbi, &c. quæris: hoc primum inquires, vbinam pisces illi latere ac degere soleant. Hoc præcepto, quære sedulo, nec à metâ illâ deuia. Qui autē casu id inuenit, fortunā non habet. Si námque scientiâ caruisset, nō nouisset id vtique, etsi in domno propria cōditum habuisset. Qui inquām casu id inuenit, fortunam non dicēdus est habere. Necessum enim fuit id inueniri, siue tu, siue alius quicunque id inuenturus fuisset. Inuenit námq; quilibet, quod inueniendum ipsi datum est. Si alter hoc inueniēdi fortunā habet: tu itidē inuenies aliud, modo quæras. An tibi hæc inuentio nihili est, si, dum alius fodinas aureas aperit, tu interim ipsum inuenias cœlum? aut ille ditescat in mundo, tu in cœlo? Inuentum tuum inquā hoc nihili sit? Cur ergo quiritaris? Si rem iusta lance pensites, inuētio tua præstantior lōgè est, quàm istius metallarij. Si diues centum florenos eroget, tu frustum panis: iam certum est, plus te illo opulēto largitum esse. Si frustum panis plus est, quàm centum floreni: ecquid ringeris tu aut querularis? Mitte fieri, vt alius domum decies millenis florenis, cum omnibus reditibus & cēsibus sibi emat. Tu si pecuniæ tantundē ad emēdum nō habes, sed pauperi cuidā haustum aquæ saltē præbeas: ecce haustu aquæ præbito domum longè prætiosiorem emis, quàm ille alter decies millenis florenis.

Sed ad diuitias aut pauperatē multum etiā cōfert præceptor, qui aptitudinē & dexteritatē requisitā doceat. Hac enim in Schola qui tardior & negligens est, sorte dura præmitur. Hic seriùs ad Scholā missus, nihil percipit: ille seducitur & corrumpitur, alter promouetur & emendatur. Etsi enim consortio prauo, aut corruptoribus stipati simus: hac tamen in Schola addiscere possumus, quomodo illi noscendi, adeóque que praui omittendi, probi autem alliciendi sint.

ſint. Quot enim ex hâc Scholâ prodeunt optimè inſtituti:cùm', ſi Scholam euitaſſent, futuri fuiſſent nihili. Hoc iam nõ fortunę,ſed doctrinæ & inſtitutioni imputandum eſt. Et hoc quidem ſine magiſtris vtimur, vt nos, quis vitæ noſtræ modus eſſe debeat,informent. Quòd ſi domina fortuna in his ſatis eſſet, quò faceret doctrina & inſtitutio? Nam ſi talia omnia Fortuna præſtaret, ſola etiam fortuna magiſtra adhibenda foret. Sic à ſolâ fortunâ docti, & eloquentes fieremus. Sic à ſolâ fortunâ, citra inſtitutionem fieremus ægri, ſani, qualeſcunque. Res autem ſecus ſe habet. Tales enim nos præſtare oportet, quales eſſe aut haberi volumus. Et cogitandum de eo eſt, quod Chriſtus inquit: *Rogate patrem meum cœleſtem, & dabit vobis: pulſate & intromittemini.* Quæ verba quid volunt ac docent aliud, quàm temerariæ fortunæ aquieſcendum minimè eſſe, ſed orandum & laborandum. Hoc ſi faciamus: dabitur nobis. Ex quo patet, Fortunam nihil eſſe. Requiritur ergo, vt quæramus. Si nihil operemur: quis dabit aliquid? Quęrite, & inuenietis. Si ergo quærendum:inuentionis vtique cauſa fortuna minimè eſt, ſed quæſitio. Si quæſitio: iam is dedit, qui nos quærere iuſſit. Is res illuc depoſuit. Ex quibus omnibus euidens eſt, nec fortunam nec infortunium quicquam eſſe. Quicquid enim inuenimus, depoſuit Deus. Itaque patet, Deum eſſe omnia, fortunam nihil omnino. Deus enim ſi nobis creatis corpus dedit, vitam ac animam addidit:dabit etiam,quæ ad illa ſuſtentanda requirantur. Iam qui artem textoriam aut ſutoriam inuenit: à fortunâ eam non adipiſcitur, ſed ex dono Dei. Omnia enim à nobis inueniri debent. Si inueniri omnia debent: à primo quodam, quicunque is ſit, initium vtique fieri debet. Tu interim, ſi is non ſis: ob id nihilo infeliciorem te cenſere debes.

Oratione & labore datur bona

Pro concluſione ergo libri tenendum eſt, terrenos nos, & omnia quę ex terrâ ſunt, ex ſolo Deo eſſe, quod ſumus. Homini autem vniuerſa ſubiecta ſunt, vt illis dominetur. Hinc ſequitur, ipſum hominem omnia in ſuâ poteſtate habere. Si omnia in ſuâ poteſtate habent homines,hic nimirùm id, alius aliud,laus & gratia Deo dicatur, non celebretur Fortuna. Fortuna námque nihil dat: dat omnia Deus, quia omnia dirigit. Huius ordinationi nemo reſiſtere, nemo obloqui debet. Quicquid autem vltrò citróque nobis accidit, id noſtro labori & ſtudio adſcribendum eſt. Nec quicquam vel fortunæ vel infortunio imputari debet, ſed noſtræ aut diligentię aut negligentiæ. Hinc eſt, quod de oſcitantia & ſegnitie ſcriptura teſtetur, quod per ipſam multa eruperint. Sic filij Iſraëlis multa laſciuè inceptarunt,quibus multi poſtea vel ad bonum vel ad malum illecti ſunt. Multa etiam à Dauide & Samſone, &c. facta ſunt, haudquaquam Fortunæ adcribenda, ſed tantùm res alias indicantia. Samſon nimirùm euertit palatium, vt ea ruina vniuerſi opprimerentur: cum quibus tamen & ipſe occubuit. Hoc quidnam aliud quàm figuram indicet? Nequaquam enim vel fortunam vel infortunium. Eodem námque modo & niſu Chriſtus quoquè Phariſęorum Scholam euertit & deſtruxit. Quod dum fecit, ipſe ſimul in cruce mortuus eſt. Figurarum & typorum huiuſmodi in veteri Teſtamento multæ ſunt: nec paucæ etiam in nouo. Quorum cùm peculiaris ſua ratio ſit: huc referri non debent, vt nec fortunæ bonæ malæue adſcribi. Sed nec naturali curſui & aptitudini humanæ imputari poſſunt, ſed potius prouidentiæ Diuinæ, qua talia vniuerſa diſponuntur & gubernantur. Quæ quid ſignificent, omnium poſtremò demum intelligit homo, cùm facta ſunt. Multò plura adhuc de bona & mala fortuna afferri poſſent: ſed quæ papyrus excipiendis neceſſariis omnibus ſufficeret? Ex allatis rationum momentis,quilibet hoc addiſcat,hominum curam,dexteritatem,diligentiam & informationem iſthæc omnia dirigere, & omittere,quæ nihili ſunt,accurare autē,quæ proſunt, & denique ad ipſam verã viam deducere. Et qui hac ſciẽtia inſtructus eſt, is, quò pergat, nouit, nec facilè in inueniendo fruſtrabitur.

DE VERA INFLVENTIA RERVM LIBER THEOPHRASTI.

PROLOGVS.

Influentię origo Deus.

INFLVENTIA, *quæ à genuinâ ſcaturigine, hoc eſt, ex Deo promanat, momenti & conſideratonis haud leuis eſt. Deus enim, qui cœlum terrámque, ac omnia in ipſis contenta creauit: idem illis quoque, quæcunque habent, indidit. Et tamen interim de opulentiâ ſua Deo nihil decedit. Deinceps ergo de verâ rerũ omnium Influentiâ librum condere inſtituimus. Influentia autem duplex eſt: Vna quæ ex creaturis, vt cœlo, ad nos pertingit. Altera quæ ſine medio, vt ſine cœlo, ad nos penetrat. Noſtri autem inſtituti eſt, hoc loco de illâ influentiâ commentari, quæ nec ex ſpiritibus, nec ſtellis, aut cœlo ad nos pertingit, ſed quæ in noſtrâ poteſtate eſt, vt ipſam tangamus & palpemus. Negari quidem à nemine poteſt, ea, quæ Deus in naturam congeſſit, ardua & maximè contemplabilia eſſe. Multò tamen præſtantiora & ſublimiora ſunt illa, quæ ſupra naturam euexit. Hæc res multis ad errores ianuam aperuit. Aliud enim alij laudant, aliud culpant. Et tamen vtique, quid vel laudent vel culpent, venerentur aut deſpiciant, ignorant. Rerum enim ex Deo procedentium conſideratio ſummè ardua, nec ſicco pede tranſilienda eſt. Plurima námque oculis noſtris obſeruantur, quæ videmus,& tamen non videmus,intelligimus,& tamen non intelligimus, Id à diuerſitate laudationis vituperationis eſt, vtriuſq, partis. Cum enim non ab ipſâ origine res deducatur: quis nouerit, an ea laude vel reprehenſione digna ſit? Sed tamen vt vulgatius eſt, non ſcire, non intelligere, non noſſe: ita nõ minùs familiare eſt hominibus ſine fundamento ac ſcientia, aut laudare aut vituperare. Nihil tam probam & concinnum eſt quod non reprehendi: nihil econtra tam malũm eſt, quod dicto modo non laudari poſſit & ſoleat.*

Influẽtia duplex.

Cæterùm

Cæterum, vt veram, ex Deo in homines promanantem Influentiam rectiùs intelligatis: iam in vestibulo ad libri argumentum attendite: Et primò quidem ad exempla rerum naturalium: Deinde ad exempla gestorum. Denique ad rerum illiusmodi collationem, cuius gratia liber scribitur. Nemo autem temerè & leuiter de hisce iudicet. Nec quiuis etiam promiscuè ad cognoscenda ista irrumpat. Vt enim iam tempora sunt: Multi passim clamatores, pauci effectores, hoc est, Multi enim nescio quid sibi somniant: & interim non cogitant, quòd non in persuadendo sed in sciendo fundamentum rei positum sit. Et scientia hoc sæculo rara est. Volatici enim spiritus vbique dominantur, & clamando cæcas antea hominum mentes penitus infatuant.

TRACTATVS I.

SI, quam virtutem habeat hæc herba, quæratur: & hanc vel illam habere respondeatur: iam cogitandum è vestigio est, quisnam hanc illi facultatem indiderit? Hîc nempè, neminem id posse, præter Deum, apparebit. Ex Deo ergo res naturales vniuersæ profluunt, nec ex vllâ scaturigine aliâ. Naturales quidem illæ vocantur ab hominibus, quia naturaliter fiunt. At quo pacto Deus potest esse Naturalis? Hæc ipsius sunt. Herbam quidem creauit, non itidem inexistentem ei virtutem. Virtus enim quæuis increata est, hoc est, Deus initio caret, nec creatus est. Et virtutes viresque vniuersæ in Deo exstiterunt ante creatum cœlum, terram, omnia, cùm Deus esset Spiritus, & super aquis veheretur, hoc est, cùm Spiritus Dei per aquas transiret. Hoc iam respectu nemini dicere licet, rerum harum virtutem & facultatem, &c. naturalem esse. Est enim supernaturalis, sine fine, sine principio. Ex quo progressæ sunt, ad illum reuertentur, cœlo & terrâ pereunte. Inficiari autem nemo possit, creatas esse herbas, arbores, & Astra. Nec enim in principio cum Deo erant, antequam cœlum & terra crearetur. Spiritúsque Dei horum nullum secum ferebat, sed tandem creabat, cùm faceret stellas, terram, montes, herbas, aquas, ignem, aërem, metalla, lapides, Planetas, &c. Quæ postquam creata sunt, prodierunt, ac cùm tangibilia, tum visibilia facta sunt, & ex Nihilo facta est materia, qua vtimur. Cùm verò Deus inane nihil relinquat, res suis quibusdam dotibus compleuit. Inanis autem lapis esset, nisi additis suis viribus emineret. Et quidnam homo esset, animâ suâ orbatus? Anima námque ipsum complet. Quid vacca esset, nisi lac funderet? Lactis enim fusio vaccæ complementum est. Vtilitas enim, ex re quálibet procedens, illius perfectio & complementum est. Ita homo adeptus est animam, cuius vi & ipse & homines vniuersi viuant. Ea hominis perfectio est. Quò faceret, quod montes fluminibus & lapidibus scaterent? In ipsis enim si nihil lateret, inanes essent. Quis terræ vsus, si non proferret fructus? Fructuum ergo productio, eius perfectio existit. Quò autem vicissim fructus faceret, si esset inanis? Quia verò carnem & sanguinem confert edenti, adeóque intra se humanam carnem & sanguinem ille recondit: ex eo iam patet, ipsum inanem non esse, sed esse omnino plenum. Ergo, vt diximus, inane Deus nihil condidit, sed completa omnia. Si quis enim domum, nulli vsui futuram, exstrueret, is apertè insaniret. Sic hic quoque. Cur Deus tot tamque diuersas res crearet, si nihil reconderent, sed in solidum inanes essent? Iam ex his medium completionis harum rerum intelligendum & cognoscendum est. Cum enim increatum in creato sit: meritò de vtrisque disserimus, & quidem discretè, pro ratione completionis, & domus illius, in quâ completio fit. Domus signum est, ex quo percipitur, quis hospes ac dominus inhabitet.

Naturalia omnia ex Deo.

Virtus omnis est increata.

Ex nihilo omnia facta

Anima hominis, lac vaccæ complementum est.

Deus ergo in principio deliberauit creare cœlum & terram, non sibi ipsis. A prouidentiâ enim diuinâ priùs deliberatum esse oportuit, vt cœlum ac terra præpararetur, quàm conderetur id quod ita esset. Nimirùm, qui aliquid facturus est, huic necesse est priùs facere aliud: deinde illum, cui facit. Postremum semper est id, propter quod fit prius. Hæc docent, hominis creationem iam à Deo deliberatam fuisse. Si ergo creandus is fuit, & addenda illi necessaria: creari oportuit, cœlum, terram, contentáque creata omnia. Iam voluntatis quidem diuinæ fuit, vt homo in Ebron maneret, sed præuidit vnà etiam Deus fore, vt ibi non maneret. Diuina itaque prouidentia ante hominem omnia creauit: & postremò hominem in Ebron deduxit: ex quo tamen ipsum iterum eiecit, in domum, quam illi iamdum cum omnibus suis filiis vsque ad finem mundi parauerat, ac cuilibet suos census: suos reditus, suas possessiones, &c. aurum insuper & argentum, & pecora, & agros addiderat, vt cuilibet seorsim hæredi bonorum satis suppeteret. In horum numero latuit etiam omnium hominum egestas, infirmitas, miseria, morbus, &c. Quibus enim homo tentatur & affligitur, iam à Principio sunt, & indies fiunt. Deus ergo misericordi oculo miseriam nostram, in quam ab Adamo præcipites dati sumus, respiciens, eâdem operâ commoda etiam in natura remedia creauit, quibus afflictiones illæ tollerentur. Quanquàm auxilium suum idem longè diúque distulerit. Serò enim artificia texendi vestes manifestauit, serò metallorum fabricationem docuit: serò medicinam, & eius vsum patefecit. Ex quibus discere licet, Deum subinde magis magisque suam hominibus misericordiã intentasse & cumulasse, vt quisque sei psum eò rectiùs nosceret. Quin & hoc tenendum est, Deum, etsi varia & infinita creauit, nil tamen ex omnibus inane reliquisse, sed viribus ac virtutibus vniuersa largiter compleuisse, huic hãc, illam alij indens & conferens. Creaturas insuper à sese mutuò ita distinxit, vt vnum præ altero commodissimè cognosci & discerni possit. Hinc liberè & expeditè discere possumus, hanc herbam diuersam esse ab illa: illam aliam esse ab hac. Et sic de cæteris omnibus. Simili iudicio discernuntur etiam formæ, signa, virtutésque: vt in quolibet inueniri possit id, quod illi inest. Quibus hactenus dictis omnibus pensitatis, fas omnino æquúmque esse videtur, vt pro instituto nostro res singulas, quarum causa hic liber inceptus

Dei misericordia in genus humanum.

inceptus est, ex ordine percenseamus, vsque dum ad veram Influentiæ originem pertingamus. Completio enim (vt diximus) domus immediatè ex Deo promaant, cuius cognitio eò facit, vt intelligamus & quęramus quod opus est.

Med. reprehēsi. Nihil passim apud omnes vsitatius est, quàm iterare subindè, huius herbę hanc, illius illam esse virtutem. Si quis Tyronum quærat, quis virtutem illam indiderit? respondent, Astrum suâ influentiâ hîc operari. Hîc iam manifestum mendacium proditur. Nihil enim horum in se continet cœli Astrum. Quòd si quidem vrticæ vim vrendi impertiri non potest. qui quæso inserere possit aliquid maius? Astrum non potest Ebulo odorem largiri Et qui possit eidem imprimere virtutem maiorem? Hæc ergo omnia perperam & calumniosè in Philosophiam intruduntur. Quinimò, si quis quærat, quis herbam hanc fecerit? Deum illam fecisse & talem constituisse, dicendum est. In semen námque Deus mysterium illud contulit, vt iugi continuatione ex illo talis, non alia herba, produceretur. Hic, quid, quod cœlum agat, habet? Quod si id omnino aliquid agit, tantum agit, quantum ignis ad coquendam in ollâ carnem. Ignis enim quid carni confert? Nihil. Id enim, quod carni ipsi inest, coquit. An verò coquere influentia est? An coquere est carnem dare? Nusquam gentium. Sola accedit præparatio, quæ nihil dat, nihil aufert. Eodem modo quid herbæ cœlo commodant? Nihil omnino. Sic nec quicquam commodat cœlum, præterquam quòd æstatem, hyemem, noctem, diémque ac aquam promat, (cuius medio res terrestres ebulliant) & rorem (quo res excoquuntur) denique ipsum salem.

Astra herbis vires nō cōferūt.

Virtutes omnes immediatè ex Deo. Quoties ergo constat, hanc huius herbæ virtutem esse: toties in continenti, quo modo virtus herbam ingrediatur, quærendum est: Et responsum hîc depromendum est, non ex Planetis, non ex duodecim signis, non ex astris aliis, sed ex Deo, qui solus hanc vim herbis contulit. Responde mihi, quînam fiat vt cibus potúsque in humanum sanguinem & carnem conuertatur? Non certè à cœlo, non à terrâ, non ab elementis, non ab ipso homine, sed à Deo, qui transmutationem adeò operosam indidit, vt rem ex cibo conuerti in sanguinem & carnem concessum sit. Quòd si transmutatio sine medio ex Deo procedit: Virtutum certè, quæ herbis insunt, eadem quoque ratio erit, vt sine omni medio ex Deo descendant, & nec ab astris Planetisque quoquam modo emanent. Ea námque influentia ex Deo, non ex astris est. Influentia ex Deo in hominem, non in astra, nec hinc ex astris demum in hominem, emigrat. Distributio illa in manu Dei sita est, non in potestate Astrorum. Sed interim difficile est, vastum erronum numerum in viam rectam reuocare, qui facie cœli nimiopere sese oblectantes videre sibi videntur, quomodo *Mars*, *Saturnus*, *&c.* hominem, &c. fabricent. Faber iste solus Deus est, vicarium sibi nullum constituens, veluti commentitia illa Vranoscopia cum vanariis quorundam Philosophorum libris docent. Rata ergo & firma manet sententia, virtutum essentiam omnem sine medio & diuerticulo omni ex Deo in naturam profluere. Quâ de causâ etiam vocantur naturæ, quòd in naturâ reperiantur, interim tamen minimè naturales, nec creatæ.

Sed pergamus. Hominis doctrina an ex astris est? Minimè. Si enim ex Astris: iste vtique astri filius esset, quem tamen Christus filium hominis, non astri vocat. Vnde seipsum etiam, quia ex Mariâ natus erat, filium hominis, id est, Adæ vocitat. Aliàs Astronomis, ipsum filium esse Solis, pronuntiare liceret: quod tamen dicere superstitiosum planè & Idololatricum foret. Cùm ergo Christus ipse, hominem filium hominis vocet, suffragante ipsi multoties scripturâ sacrâ: iam ex illo constat, nos filios esse Adæ. Itaque si filij Adæ sumus, nihil nobis cum astris commercij est. Nec enim astrorum sed Dei filius erat Adam. Sed vt iam ad capitis huius initium redeamus, scire conuenit, quinam homo doctus fiat, & in animal ac hominem diuidatur. Animal secundum naturam viuit. Stellæ sunt natura, tam minores quàm maiores. Animal autem diuisum est in omnes species, quales in mundo versantur, in quadrupedes, in bipedes, in volatiles, in Apodes, &c. Horum homo nihil est. Quid is est ergo? Quod extra animal illud est, homo est. Hoc respectu, an Deus in veteri testamento electos suos, Patriarchas & Prophetas, &c. secundum astra elegit? Minimè. An naturale quid in illis respexit aut quæsiuit? Neutiquam. Purum putum hominem respexit. Sic & Christus, ecquidnam naturæ quæsiuit aut respexit, cùm *Petrum, Andream, Iacobum, &c.* Apostolos eligeret? Nihil eius quicquam. Si enim aptitudinem illorum respexisset, animale vtique secutus fuisset. Ea quinimò respexit, quæ cœlo cōsentanea non erant. Aliàs secundum Astronomiæ præscriptum electionem facere debuisset: quod factum minimè est. Iam verò hominem tanquam filium hominis ad officium destinauit & selegit, ac ita ad illum profatus est: *Vos lumina estis mundi, & sal estis terræ.* Insuper autem potestatem quoque istis contulit, spiritus & morbos expugnandi, & mortuos resuscitandi. Hîc quænam stella corporeata est? Cuius Influentia accessit? Nullius certè. Itaque illæ nihili sunt in hoc negotio. Quòd si ab auctore tali potestatem suam homo accepit: vndenam tandem potestas confertur lapidibus & herbis? An nō similiter ex Deo? Idem enim qui Apostolis, ceu Apostolis potestatem illam tribuit, lapidibus quoque ceu lapidibus eandem impertiuit, sicut vtrique etiam ex vno descenderūt Deo, nō ex astris. Quid enim id est, quod medicina sanitatem cōfert? Nihil certe est aliud, quàm gratia ac dos à Deo collata. Quid est, quod Apostoli sanauerunt? Signum est, quod sint Apostoli eius, qui cœlum ac terram creauit. Et his qui medicinam, virtutem & efficaciam dedit, idem dedit etiam Apostolis, nō astra, non Planetæ, non signa cœli. Sicut enim hæc nihil quicquam in Apostolis cooperata sunt, ita nihil quicquam etiam agunt in rebus naturalibus. Domum enim saltem coquunt sicut tignarius fabricat hospitium: qui tamen non item habitantes in illâ homines facit.

Christus filius hominis.

Adam filius Dei homo filius Adę.

Apostoli & Prophetæ quomodo electi

Astra quid & quatenus agāt.

Ex

Ex hisce iam de rebus naturalibus omnibus sciendum est, quòd domus sint quasi hospitia virtutum. Sic formarum diuersitas, cuiuslibet virtutis inueniendæ indicium præbet. Deus autem virtutes & efficacias illas naturæ infudit, sicut animam infudit homini: quæ quidem virtutes animæ dissimiles minimè sunt, nisi quòd sine initio apud DEVM fuerint, cùm tamen anima creatura sit, ex Deo procedens, & ad DEVM rediens. Sic ergo in hoc inter se similes existunt, & tamen in eo differunt, quòd anima sit homo, non item alterum. Sic Dei magnalia & mysteria ardua sunt,& exquisitâ contemplatione cognoscenda.

Virtutes vt cum anima conueniant, & differāt.

Ex declarato iam proposito nostro sequitur, cuilibet notum esse debere, quòd homo sit filius hominis, filius Dei, filius Adæ, non stellarum: quódque homo ab astris & elementis differat ita, vt nihil cum ipsis commercij habeat. Astra autem cum homine eam cognationem habent, quam habet cum eo ignis per fornacem. Si diutius quis ad fornacem stat, diutiùs igne fruitur: non tamen homo, sed animal tantùm. Non, quòd homo talis sit, sed quòd omnes quoque virtutes terræ, in naturâ consistentes ita ex Deo procedant & in naturâ subsistant, sicut in homine anima, orta quidem non ex carne, non ex sanguine,non ex ossibus, sed ex Deo. Vnde iusta etiam est credere in Deum, hoc est, in illum, ex quo processit. Hoc modo cognoscenda & iudicanda natura est, quænam & qualis ea sit, adeóque constellatio influxionis, non alibi, sed apud & ex Deo quærenda est. Quid verò & quantum astra conferant, iudicatu perfacilè est. Quid enim aliud confert homini tignarius, quàm quòd domum illi fabricet, in quâ habitet? Ipsi verò inhabitatori nihil addit: nec is ipsius opus est. Eodem modo & cœlum securim habet, fabricans & operans in terrâ, sicut tignarius in ligno occupatus, singula suo loco & ordine disponit aptátque. Idem autem faber virtutem ipsam minimè fabricat. Rerum námque virtutes nec formam nec speciem habent, & nec visibiles nec tangibiles existunt: sed sicut puer adolescit, & cum ipso simul anima: ita hìc quoque. Iam verò anima in puero eadem est, quæ in adolescente, & econtrà. Eodem modo & virtutes in herbis teneris eædem sunt, quæ in senescentibus. Cur verò tenerarum non idem vsus sit, qui est adultiorum: domus ratio facit, quę res perdit quādo nō satis matura est.In domo enim perfectâ demum,habitatores integri sunt:in imperfectâ integri non sunt. Sicut enim infans in seipso, non per animam adolescit: ita res quoque naturales, & in ipsis virtutes adolescunt vsque ad terminum à Deo pręstitutum, quem transgredi non possunt. Nec enim fieri maiores possunt, quàm Deus permisit. Et in hoc termino ipsis subsistendum est.

Cœlum simile est tignario

Virtutes rerū informes.

Terminus rei cuilibet à Deo præstitutus.

TRACTATVS. II.

HActenus de Naturâ accuratiùs ideò disseruimus, vt rectiùs intelligeretis, virtutes & arcana eius ex Deo omnino manare, & ipsam influentiam insuper ex Deo defluere,sicut, radij ex Sole in terram mittuntur; denique radios hos Deum multis viribus ac virtutibus dotatos distribuere, licèt Solis quidē radius vnicus tantùm,isque simplex sit,instar ignis,qui & ipse vnius tantùm naturæ est, & tamen multipliciter operatur, prout diuersis adhibetur: quod idem de Sole quoque similiter statuendum est. Restat ergo, vt iam deinceps pleniùs cognoscamus, quo modo Deus virtutes in naturam distribuerit, & cur in vnum non vniuersas coniecerit, sed cuilibet peculiarem partem designârit, & quamlibet terram iis præcipuè rebus, quibus apprimè opus illa habuit, instruxerit. Sors eadem ipsius quoque hominis est.Nam & huic Deus sine omni medio necessaria largitus est,sicut legimus de Patriarchis, cum quibus locutus Deus, hæc vel illa fieri & perfici mandauit. Quod ipsum nobis cumprimis admonitioni & exemplo esse debet, eandem omnium hominum quoque rationem esse,nec cœlum nobis quicquam vel loqui vel dare,quo opus sit, sed solum & vnicum id facere Deum, qui solus nobiscum loquitur, & necessaria omnia impertit. Hoc Christi confirmant verba, quibus discipulis suis mandauit, *Hoc facite, &c.* Quod quia fecerunt, quod voluerunt, assecuti sunt. Exempla hæc nobis proposita sunt, vt ex illis discamus, clam quoque fieri, & fieri posse, quæ facta sunt palam. Idem enim si faciat homo: eodem modo factum eius acceptabitur. Nemo enim diabolos eiicere, aut mortuos resuscitare potest, nisi ex Deo sit. Hoc iam qui facit, ex Deo est. Et licèt quidem non apertè fiat: ex operibus tamen, quis sit, noscitur. Nam & Iudæos hoc modo Christus vellicat, vt, si verbis eius quidem credere nolint, operibus tamen spectatis credant, & illum inde cognoscant. Talia ergo omnia cùm ex Deo procedant, tam respectu illius hominis, quàm rerum aliarum circa naturam euenientium: homo vtique eodem loco habendus est,quo herba aliqua,quasi diceretur: *Hic homo est ipsa herba: iste est illa herba: ille alia, &c.* Nam & inter homines dona à Deo distributa variè, nec in vnum congesta vniuersa sunt, sed cuilibet respectiuè magnale seu arcanum vnum. Illud arcanum, si velut arcanum vsurpatur, pro arcano omninò habe, hoc est, pro dono ex Deo proficiscente,pro eo inquam, in quod sine omni auxilio creaturarum vis quędam à Deo infusa est, non secus ac in Paulum, in Prophetas, in Apostolos, & Diuos cæteros. Quòd si verò contra hactenus dicta aliquis ita obiiciat: *Cœlum Romanis fauit ac benignum fuit, & vi cœli ad tantam potentiam surrexerunt*: Item: *Cœlum tale homo habet, itaque emerget, & hoc vel illud designabit, &c.* De re istâ primum ita statuendum esse ducimus. Si homo viuere velit animaliter, hoc est, velit scortari, inficias non eo, quòd spiritus astri ipsum impellat, non tamen ipsum astrum. Sic se res omnino habet, non aliter. Hinc inferamus. Si quis iam ditescit, quomodo cœlum ditare ipsum potest? Nam nec aurum nec argentum ipsi impertire potest, quę omnia ipsius Dei sunt. Si cœlum talia faceret: quid faceret quæso Deus? Quòd verò ad locum thesauri ducatur homo, non caro ipsius cœli in causâ est,sed ipsi potius spiritus, quos pseudo-

Deus solus omnia dat hominibus.

Opera testantur de re.

Dona hominū varia.

pseudo-Prophetæ pro Planetis habent: adeóque pro inclinatione & influentiâ diabolum colunt & introducunt. Hinc Christus etiam eiusmodi homines *Nequam* vocat. Si Christus ipse eos ita vocat: magnum & insignem certè nequam occultari necesse est, quem ipsi nec intelligunt, nec vt intelligant, annituntur. Et quidnam id miraculi sit, prædicere, quid die crastino futurum sit? Hoc enim & diaboli nôrunt. Et prænuntia illa frequentiùs ex diabolo quàm ex naturâ descendunt. Non enim Deus præsagia fecit, quæ erumpant, sed cum astris suis illa coniunxit. Illi autem ex signis, quid sit, vident. Propheta nascitur: præsagus, hoc est, augur educatur, vtcunque cadat. Itaque (vt ad obiectionem respondeamus) si cœlum quidem Romanis beneficum fauensque fuit: quid hoc ad potentiam ipsorum profuit? Successum illum Deus ordinauit, qui impediri non potuit, siue cœlum cœruleum siue nigrum fulsisset. Esto autem esse aliquid quod faciat, vt huic decedat, illi accedat aliquid, quandoquidem mira rerum varietas incidit: At quid id quæso ad hominem? An non sapientia Salomoni à Deo data est, vt in homines emanaret? Id autem quo alio factum fine est, quàm vt disceremus indè nostram quoque sapientiam similiter ex Deo promanare, haudquaquam ex astris aut diabolo? Sic omne nostrum auxilium ex Deo, minimè ex diabolo. Et quicquid vbique in creaturis existit, vniuersum ex Deo est. Vnde talia etiam dicuntur magnalia, arcanáque, mysteriúmque hoc habent, quòd non ex aliis, sed ex ipso Deo profluant. De re autem qualibet fiente, & cœlum repræsentante, ita quispiam argutari fors posset: Ecce, cœlum intuere: an non id ita dispositum ast ad generationes terræ? De hoc ita statuite. Quod coqui debet, illud omnino ignem & lignum, quibus coquatur, requirit poscitque: aliàs coquetur minimè. Hoc modo & Romani fauens cœlum habuerunt, hoc est, bonum coquum ad res suas acceperunt. Ipse tamen nihil præstitit aliud, quàm vt coqueret & maturaret, quod illi inceperunt.

Diaboli futura nôrunt.

Romanorum potentia non fuit à cœlo.

Salom. sapiẽtia ex Deo.

Magnalia & arcana cur dicãtur.

Et hæc sedulò à quouis attendenda sunt. In his enim sita est clausula postrema contra illos *Nequam*, qui firmamento tantum tribuũt. Res nimirùm terrena quælibet præparanda est. Exempli gratiâ: Metalla creata sunt: quæ nullus homo facere potest, iam facta antè. Ea si requirit homo, necesse habet, vt illa separet à luto. Si hoc laborat: iam non, nisi per ignem id impetrat. Huius enim beneficio metallum consequitur. Rem ita intellige. Romani potentem habuerunt regem. Item habuerunt Iulium Cæsarem, Catonem, Pompeium &c. Regis autem eadem fuit conditio, quæ metalli, nondum separati & expurgati. Iacuit tamen in suo loco, hoc est, Romanorum castra illius regis fodina fuerunt, quasi aliquis probator illâ sede iacuisset, Porrò accedentes homines, regem illi inuenerunt, hoc est, opus tractandum aggressi sunt. Ex quo patet, nihil illos acquisituros fuisse nisi præparator præexstitisset. Homines enim vniuersi sumus bubalini. Cœlum autem istorum omnium coquus est & præparator. Si alicubi regis metallum iacet, & homines adsunt, qui eruere volunt. Horum fusoria fornax cœlum est, heterogena separans. Sic prodit bubalus, satis quidem validus & robustus, infirmior tamen, quàm vt frontem liberare, hoc est, sordes à se excutere possit. Impuro postea à puro separato, iam materia in rege est. Cæterum quis facit victoriam? An non metalla à Deo creata sunt? Si à Deo: non vtique à cœlo, Semel enim factum, nemo facit denuo. Eodem modo & victoria Romanorum facta est. Si hoc modo facta: quid illa ad cœlum attinet? Nihil quicquam. Hoc tamen verum est, quod res quælibet, suis sordibus adhuc permixta facta sit. Bonum enim & malum, purum & impurum in saccum vnum confusa sunt. Ideo excoctione & separatione opus est, quam homo instituat, vt margarita latens & in sordibus occultata separetur ac producatur. Quæ autem ratio est fodinarum metallicarum: eadem est etiam rerum illarum, de quibus dicere solemus: *Cœlum hoc facit, fecítve.* Nisi enim Deus tale quid faceret: nulla vnquam tanta cœli vis foret, vt talem Iulium, Alexandrúmve coquere posset. Et tamen, quia Deus illos, ceu metallum creauit, cœlum eosdem coquere, præparare, & impurum separare potest, vt nimirum creatum luceat aut fulgeat velut aurum & argentum, ex igne nouiter extractum, & omnibus sordibus exutum.

Metalla homo non facit sed separat.

Romanorum victoria vnde.

Ita ergo de cœlo statuendum est, quòd tantum sit elementum ignis, non factor carnis aut pultis in olla coctæ, & quòd illam tantùm coquat. Et vt adhuc euidentiùs res intelligatur, porrò attendite. Si dicatur: Homo iste talis euasurus est, quia natura ipsius talis est: sciendum est, iudicium ex hoc principio desumi. Ollam nempe si ad ignem inspiciamus: iam quid coquatur in ipsâ, videmus, nempe carnem aut aliud quid. Sic etiam ex cacabo constat, quid in ipso coquatur. Sic & ex fornace chymistica constat, quid destilletur. Ex fornace calcaria noscitur excoqui calcem. Ex fornace fusoriâ intelligitur liquefieri aut fundi metallum, &c. Sic nimirum euidens est, quòd ex cognito per proprietatem & experientiam discrimine ignis, vt iam diximus, quidnam in igne præparetur, intelligamus. Eodem modo, si ignem, hoc est cœlum hominis cognouimus, quisnam iste ignis sit, iam intelligimus, atque vnà scimus, quidnam iste ignis coquat, & verè dicere possumus: Hoc vel illud ab igne coquitur. Hinc tamen haud quaquam sequitur. Cœlum suæ constellationis inclinationem instillare, in id quod in homine coquitur. Res enim aliter se non habet, ac si cocus carnem in ollam inderet, & præterea ignem adderet. Talis etiam Deus est. Nam si homo nascitur, Deus in ollam ponit ipsius spiritum seu halitum, hoc est, virtutem & robur seu donum ipsi confert & addit ligna, ac succendit ignem, apud quem coquatur, vt suo tempore fiat efilis, hoc est, virtutem inditam exerat & in lucem edat. Quòd si ergo res ita se habet: quo iam equidem iure dicere possim, stellas (quæ tamen in hac fornace coquunt tantum) hoc vel illud inclinare? An non inclinatum iam tum præsto est? An non inclinator est

Astra quid in homine agant.

est is, qui id imposuit? Is enim solus imprimit? An non, quod imponitur, est influentia? An nō qui imposuit, is est, qui influētiam largitur? Omnino. An hæc ergo sit constellatio? Neutiquā. Quid cōstellatio est? Est congestus ex variis lignis ignis, elixans elixandum. Nam hoc tantùm ignis præstat. Quòd si ergo ignis hominem facere diceretur, & ob id homo filius Lunę, Martis, Saturni, Iouis, Veneris, Solis & Mercurij vocaretur: eadem pol incōueniētia foret, ac si frustum carnis, in olla apud lignum Iuniperinum excoctæ, &c. filium Iuniperi, Aloës, Fagi, &c. appellarem. Res ergo omnis hoc ambitu, vt diximus, clauditur, quòd omnia eodem modo creata sint, quo Ætna, Sylua Hercynia, Alpes, Melibocus, &c. Quòd si constellatio talis concurrat, hoc saltem agit, vt coquat & pręparet, veluti Sol coquit arbores in Sudetis mōtibus, aut frumentum in sabulosis agris, aut vinum in montanis Alsaticis.

Constellatio quid.

Quod autem de homine arcanum, ex magnalibus Dei promptum, animaliter sciendum est, hoc est. Omnium primò Deus hominem seu arcanum ipsum creauit. Deinde igni mandatum dedit, hoc est, coco cœlesti vim coquēdi & præparandi indidit. Iam si ignis validus erit, & luculenter flagrabit, impositum arcanum eò feliciùs coquetur & mutabitur. Si enim coctor calcis ita errare potest, vt lapis, calx futurus, rectè non excoquatur: eodem errare vtique modo etiam cœlum poterit. Si destillando, reuerberando, calcinandóue Alchimista aberrare suo igne ita potest, vt quod vult, non semper eliciat: poterit etiam cœlum. Et hæc causa est, cur alius alio felicior, & illustrior fiat. Et de hisce terrenis ideò sic hoc loco dissero, vt quātum ipsis tribuendum sit rectiùs intelligatur, sciaturque, illos, qui scripturæ contrariū loquuntur, scribunt ac sentiunt, superstitione minimè carere.

Sed vt missis hisce, ad instituti nostri limites reuertar: sciendum est, illa, quæ hic recensentur, eò facere, vt quæ deinceps tradentur in Epilogo, rectiùs & commodiùs intelligantur, & obiectionibus omnibus satisfaciant. Etsi verò contradicentibus omnib. hic satisfacere minimè videbuntur: sufficere tamen videbūtur illis, qui boni & frugi sunt. Et cæteris tātū quidem fidei dabitur, quanti ipsi sunt. Firmū enim de donis Dei in hominē collatis hoc axioma perstat, quod, quicquid vspiā homo habet, vniuersum à Deo datū sit. Cæterum, quia paulò antè de igne loquuti sumus, iam deinceps hoc quoque limitandum est, quod non omnia per ignem (vt ita loquar) actuentur, sed plura etiam citra ignem coquantur. Huius classis fuerunt Prophetæ, *Salomon*, *Abraham*, *Iacob*, *& plures alij*, *seu Adamus & Eua*, quos nulla vtique constellatio excoxit, sed manus Dei sola. Euidens ergo discrimen est inter constellationem & non constellationem, quanquam ab vna manu vtræque factæ sint, & ex communi principio profluant. Notandum tamen & explicandum hoc loco est, quod discrimen sit inter constellatum & non cōstellatum, hoc est, inter id, quod ab igne excoctum & non excoctum est. Dies namque qui à constellatione hominem excoqui voluit, is idem potentiam suam etiam sine constellatione exercere potest. Sic panis modum suum habet, quo molatur, fermentetur, coquatur, frangatur seu scindatur. Hunc tamen ordinem Christus ipse non seruauit, sed aliquot millenos homines præter naturæ seriem pane, ex agro nullo collecto, cibauit, veluti notum est.

Hominis dona omnia ex Deo.

Deus naturæ necessaria omnia contulit.

Ex hisce ergo breuiter intelligendum est, Deum naturam ipsam condidisse, & attribuisse illi suum ordinem, & necessaria omnia illi contulisse, quæ ad hominem satiandum & pacandum requiruntur. Sed & multis aliis opus habemus, quoniam vitæ nostræ rationem non intelligimus, nisi quatenus ex Deo cognoscimus. Meritò ergo Deus Patriarchis ipsis locutus docuit, nec cœlum nec astra vim regendi hominis habere. Ob collatam enim hanc astris potentiam videri is posset, sine astrorum opera parum per seipsum potens aut efficax. Nec Dei hæc ratio est, quæ est alterius magnatis, qui ad ministros suos res grauiores deuoluit, ac quæ seria obueniunt, ad officiarios suos relegat. Dei, inquam, eadem conditio haudquaquam est: Sed is & naturam ipsam, & omnia magnalia simul condidit, hæcque illi indidit. Et tamen interim hisce omnibus superior, potenti manu vniuersa ipsemet moderatur, séque verè dominum omnipotentem cognoscendum & iudicandum offert. Eodem modo & Christus, cum super terra ambularet, Apostolos sibi certos elegit, illisque necessariam potestatem addidit. Hi nulla excoctione opus habuerunt. Ipse namque filius Dei ipsos excoxit. Quod si ergo citra constellationem ac operam astrorum illi parari & meliores reddi potuerunt: poterit idem Deus præstare etiam maius minúsve. Quod autem cœlum coquere talia, Deus permittat: causa ea est, quòd nostrûm pauci sint electi. Cœlum ergo operari sinit Deus, vtcunque illi bene maléue cadant. Si non sunt ex electis: non facilè vel ab ipso Deo præparabuntur. Satis est, Arcana ipsum nobis dare, & cœlesti igni talia pręparandi mandatum facere, sicut metallum præparatur à fusore suo. Cur enim Deus ipse fusorē ageret. Tum etiam nihil boni tandem ex re illa emergeret. Adeóq; satis id est, quod homo facit. Nihil enim constans manet: sed omnia interibūt, & in nihilum vertentur. Eadem sors ipsius etiam est hominis, quem coquit cœlum. Quid autem id coctionis est? Nihil. Coquit enim is in eò tantùm, qui ferruginem & scoriam absumit. Hoc iam facit Euangelium. *Nisi quis desuper nascatur, hoc est, regeneretur, nihili est.* Quod idem est, ac si dicatur: *Quidnam id est, quod Arcana & Magnalia, &c. tibi dedi? Cœlum coquit. Tu ob id saluus non euadis. Si verò denuò ex alio regenereris, iam saluus eris.* Dictorum summa omnis huc recidit: Nemo is maneat, qui à Naturâ factus est: sed seipsum ita coquat & præparet per ignem, vt desuper à Spiritu Sancto excoquatur. Ea enim generatio secunda est. Sic cruce nostra nos Christum sequemur, aliàs citra regenerationem istam damnationis consortes futuri. Nec enim minùs rosæ, quàm fœtentes Cotulæ putrescunt.

Deus etiam citra naturæ operā potens.

Apostoli facti citra astra.

TRACTATVS III.

Terrena hæc ſunt præludia futurorū cœlicorum.

OPus omnino ac neceſſarium eſt, nos in terrâ hâc verſantes, potentiâ diuinâ, vt iam diximus, inſtructos eſſe, nec ſaluos quidem tantùm, ſed & in inſuper ipſos damnatos. Magni enim in hâc terrâ momenti eſt, infelices felicium ſorte & commoditate hîc frui. Vbi autem ex vitâ hac digreſſi, gratia opus habebunt: nullam vtique impetrare poterunt. Ea iam ſumma miſeria erit. Sic nimirum & diues ille in terra hac ad ſitim reſtinguendam potus abundè ſatis habebat. Mortuus autem viliſſimi potus Aquæ, ne quidem guttam vnicam impetrare poterat. O quam dura illa ſors eſt, in terra hac quendam rerum copia abundare, illarúmque ſumma voluptate diffluere, ſed in alterū mundum tranſlatum illarum totali inopia premi? Sic viciſſim ſaluandorum longè illa ſuauior eſt felicitas, ſi ex hac miſeria in alteram mundi gloriam abrepti ſummam cibi potúſque ac rerum denique vniuerſarum blandiſſimam copiam inueniant, terrenis omnibus longè amabiliorem & ſuauiorem. Hac de cauſa neceſſarium fuit, tam beatis quàm damnatis Deum in hoc mundo varia ſua dona diſtribuere. Beati quidem, vt quid deficiat ipſis, intelligant, & tamen ſciant, ſe longè feliciores illis eſſe, qui naturali ſiti affecti, ad illam reſtinguendam terreni potus copiam habent. Hi enim in alterum mundum tranſpoſiti, ſimili cum diuite illo ſiti tentantur. Et licèt quidem, quid deſit ipſis, ſciant: eius tamen impetrandi nullam copiam habent. Beatus vero & ipſe ſiti quidem tentabitur: ſatiabitur tamen potu menſæ illius, ad quam Chriſtus nos inuitauit, largiſſimam æterni vini promam. Ex his colligi poteſt, res omnes, quibus poſt hanc vitâ habituri opus erimus, & in hoc mundo præexiſtere aut veluti præcurrere. Et quæcunque in hac terra nobis commodo & vſui ſunt, eadem & in altero mundo nobis, (ſua tamen ratione) vſui erunt. Requiritur ergo, nos in hoc mundo Arcana Dei habere, nempe Arcana ſanandi per Naturam & per homines. Per eiuſmodi námque compellimur, vt Deum reuerenter colamus. Poſt hanc autem vitam, eiuſmodi Medicina iterum indigebibus. Quòd ſi futuri ſalui ſumus: illa vtique perfruemur. Sin minus, ſciemus tamen, quidnam nobis deficiat, ac de terrenis recordabibimur, dicentes: *O vtinam guttam tantum vnicam potus aut medicinæ terrenæ aſſequeremur, vt tantillum ſaltem quietis & intermiſſionis in hâc flammâ obtingeret.* Et licèt quidem ſciant, voti illius ſui ſummam inutilem eſſe, etſi lingua guttulam vnam aut alteram deguſtarent (quid enim gutta vna ad tantum ardorem conferat?) ex arida tamen ac inexhauſta ſiti ipſorum colligere licèt, quanta miſeria excarnificentur, ac iam demum intelligant, quarumnam rerum copiam amiſerint.

Diuitis & Lazari collatio.

Conuenit ergo, nos in terra degentes gratiam diuinam cognoſcere, vt videamus in illo altero ſæculo, quanto maiore gratia diuina beati illic fruantur, adeóque terrena hæc ad illa cœleſtia collata, nullo omnino loco habenda ſint. Econtrà autem & damnati viſuri ſunt, quàm pretioſum in hâc terrâ theſaurum perdiderint. Ibi enim gratæ, tanquam aquæ minutiſſimos ſaltem riuulos, aut abiectiſſimæ tantum vrticæ medicinam ardenter optaturi, voto ſuo miſerè fruſtrabuntur. Ipſi tamen in ſummâ ſuâ miſeriâ conſtituti ſcient, quanto excellentiori gaudio exultent illi, qui boni & frugi in terrâ fuerunt.

Damnatorum quæ cōditio ſit futura.

Vt autem iam deinceps etiam comprehenſum habeamus, quidnam ſit id, quod in hac terra exiſtens, poſt vitæ terminum decedet: ſcire conuenit, primum eſſe potum. Hoc teſtatur vir diues, qui vnicam tantum aquæ guttam ſollicitans, ipſam impetrare non potuit. Ideò in terrâ oportet eſſe aquam, ex quâ illa altera cognoſcatur. Quòd ſi diuitis lingua aquam illicò ſitiuit: quantò præſtantior erit illa cœleſtis ſeu æterna, quâ Deus nos refocillat? Hoc iam ſi verum eſt verum vtique & hoc erit, quòd in terra liberationem habeamus ex morbis, qui nos terrenos in carne affligant modis variis. Et cur morbi gliſcūt? Vt nimirùm illis etiam damnatos obſideri videamus. Liberati enim ſumus quidem ex inferno: non autem ex morbis, miſeriâ, ærumnis. Et ea liberatio à Diabolo & ipſius vinculis ad animam pertinet. Corpus autem morbos ſuſtinere cogitur vſque ad finem mundi. Damnati & ipſi à morbis inuadentur: ſed ex illis minimè liberabuntur. Nos autem liberabimur in reſurrectione per clarificationem illam, qua noſtra miſeria, fames, ſitiſque, &c. auferentur. Non eadem conditio etiam improborum erit. Corpus enim pœnam luet etiam in illo ſeculo altero. Dum ergo bonorum terrenorum, & magnorum Dei arcanorum recordabuntur, ſic apud ſe cogitabunt. *Ah, vtinam tantillum lupi aduerſus hunc morbum, aut Apoſtolici contra hoc vulnus, aut parum teſtudinis pro ſyncopá haberem.* Et tamen nihil quicquam horum ipſis dabitur, vt nec diuiti vnica aquę gutta ſiti enecto obtigit. Sciendum itaque eſt, morbos noſtros vniuerſos damnatis hæreditarios & conſtantes, abſcedere. Ipſe autem Chriſtus medicinam illis offert redemptione ſua, morbos corporis & nęuos omnes tollens per noſtram reſurrectionem. Damnati verò hoc bono non fruentur, ſed morbos æternum ſecum fouebunt, iiſque affligentur.

Potus etiam in altera vita.

Seria ergo & aperta neceſſitate compellimur, ad Magnalia Dei in rebus Naturę omnibus conſideranda, velut in Aſtris, lapidibus, Margaritis, corallis, floribus, radicibus, herbis, ſeminibus, lignis, corticibus, fructibus & ſimilibus aliis, velut & in ipſis metallis. Cur enim & quo fine illa omnia præſto ſunt? vt illi, nempè infelices ſic ſecum cogitent: *Væ nobis, ſi beati tam amœnum & vernantem floribus hortum habent.* Scient enim, quantum illi gaudium in Paradyſo, in Ebrone ſeu regno Dei habituri ſint. Ideóque compertum habent, nos terræ floribus indigere minimè, ſed flores potius æternos ſortiri, & ab omnibus infirmitatibus liberatos eſſe. Tunc ergo damnati clamaturi ſunt: *O vtinam & nobis flores terræ, quibus dolores & morbos noſtros mitigare & placare poſſemus, obtingerent.* Et tamen voti ſui compotes fient minimè. Ex loco ergo illo afflictionis aſpicient

Opera Dei vbiuis conſpicua.

cient in sinum Abrahę, in quo quiescent beati; Miserabilis illic planctus erit clamantium & vociferantium de terreno saltem, quod tamen nec ipsum assequi poterunt. Quod enim cumulatum habuerunt in terra, id contempserunt, nempè Gratiam diuinam. Propter quod & ipsi meritò contemnêtur, vt nihil impetrent. Hoc enim vniuersum Gratiæ diuinæ in terram effusæ fundamentum est, vt ex illa infelices videant, quanto defectu torqueantur ob denegatum terrenum, quod antè vbertim ipsis affluebat. Sicut autem corporaliter & naturaliter de hisce loquor, ita eadem sunt etiam intelligenda de inferno. Nimirum propter peccata sua & flagitia præuaricationésque in infernum abstrudentur. Ex illa sede non saltem corporales medicinas, sed etiam cœlestes & spirituales implorabunt, & de gratia obtestabuntur. Et licèt quidem gratia ad orandum orbati sint: cogitando tamen ita penitè singultient: *O vtinam terræ redderemur, vt hoc vel illud ageremus, Deique gratiam imploraremus, vt vel hac vice nobis ignosceret, velut ignouit Magdalenæ adulteræ, & latroni in crucem sublato. Iam thesaurus cordis & pœnitudo erumpit, & quidnam tandem neglexímus in terra tempore illo, quo nobis liberum erat, pulsare oraréque: quod tamen omne súsque dèque temerè habuimus?* Videre verò: nisi per Christum talia in terra patrata fuissent tale nihil illi sollicitarent ab eo, de quo nihil ipsis constaret. Iam quia ab exemplis aliorum gratiam hanc didicerunt, veluti supra de guttula Aquæ diximus: eius vrgente casu & ipsi pro se recordantur, clamantes: *O propitie Deus miserere mei, & vnicam tantum mihi guttulam largire, &c.* Hic tamen à nemine quicquam accipiet, veluti nec Lazaro à quoquam quicquam datum est.

Sed restat iam, vt rhombum ac cardinem ipsum tangam instituti mei: cuius gratia hæc hactenus disserui. Pertinent enim iam dicta eo, vt sciamus, vndenam omnia dona, *Magnalia, Mysteria, Arcanáue* promanent, nempe ex solo Deo. Si ex Deo, cur eadam accepta ferimus aut creaturis, aut Diabolis, aut Astris? Longè ista facessant à nobis Christianis ac fidelibus. Medicina ex Deo est: ex Deo ipse homo est. Sic etiam præsidium omne ex solo Deo. Sed antequam summatim rem finiam, obiectionem hanc breuem mouebo. Si Deus per quendam suam nobis gratiam defert: cur illam non acceptemus? In nobis (exempli gratia) suum misit filium, qui cùm in genus humanum beneficia varia conferret, id criminationis audire coactus est, quòd per Satanam, quem haberet familiarem, talia præstaret. Hoc iam enorme mendacium est, de quo dicendum videtur. Eodem modo & Ioannes Baptista ex Deo egressus erat. Nihilominus tamen à Diabolo egressus criminabatur. Eadem calumnia impetebantur etiam discipuli Christi adeóque vniuersi illi, qui à Deo missi venerunt. A Diabolo námque omnes missi dicebantur. Non felicior conditio fuit etiam Patriarchatum. Quòd si vel hoc ipso momento gratia quædam ad nos mitteretur: iam illicò personarent Pharisæi, ipsam ex Diabolo descendere. Et talia nolens volens Diabolus fecisse narratur: qua tamen impietate honori Dei detrahitur, sicuti & contumeliam Christo ingesserunt olim, & vniuersos eius discipulos prosecuti sunt. Ea interim Diaboli calliditas est, vt, vbi gratiam diuinam vrgere nouit, ibidem sese quoque ingerat, vt nimirùm turbas & confusionem cœco populo obtrudat: sed fraus ista facilè detegitur. Vt enim, si quis se Medicum venditans, auxilium & sanitatem vniuersis polliceatur, intus tamen nequam sit, homines illicò dicerent, *Vah, quosnam ille homo nihili iuuet?* ita hìc quoque de cognito Diabolo dicendum est, nihili ipsius auxilium esse, sed meram confusionem ipsum offundere. Et hæc de naturalibus hactenus. Meum autem institutum ita se non habet, sed sequenti similitudine expedietur. Deus nempe ex Deitate sua influentiam effundit super herbas, & præcipuè super herbam vnam certámque. Iam & ipse Diabolus si sese ingerens vna suos radios emitteret, & vicinas herbas, lolio seu vitio alio aspergeret: Pharisæi his cognitis dicerent: *Quidnam in horto quæritis, in quo Diabolus est? an ipsum non videtis?* Diabolus autem ad talia minime erubescit: sed debita opera sese videndum offert, vt loca confundat, ne diuina in herbis Influentia inueniri queat. Præterea populi pars maxima superstitiosa est, nec de Diaboli fraudibus cogitat: cuius tamen ea natura & peruicacia est perpetuo, vt ad seminatam Margaritam suum oletum subinde adiiciat, ne illa reperiatur facile. Et hoc ingenio facit, vt absterriti homines longius fugiant.

Bona & magnalia omnia ex Deo.

Christus ob merita sua malè audiit.

Diabolus Diuinis rebus sese ingerere solet.

Iam dictorum hanc explicationem addemus. Magnalia sua Deus hominibus miris ac variis modis distribuit, ex Solis tamen signis & operibus, non item aliunde cognoscenda. Nec enim Diabolus vel Febrem vel dolentem dentem sanare potest, quod sedulò obseruari velim. Cur verò talia quandoque repudientur, id in causa est, quòd Diabolus ipsis quandoque suas fraudes confundat, quæ oculis promptiùs videntur & manifestantur. Illæ ergo animaduersæ, auxilium quoque verũ in suspicionem vocant. Hoc iam euentu Satanas exultat, & in sinu suo gaudet. Exempla nota sunt in Medicina, quæ terrena est. Hanc enim intaminatam Diabolus non sinit, sed suscitat Pseudomedicos, profert erroneos libros, imperitos Pharmacopæos, &c. hoc fine, vt naturalibus mediis sua laus derogetur. Producit ille Medicos qui quouis carnifice atrociùs ægros & crudeliùs tractent. Et talia secundum Naturæ institutum fiunt minimè. Nec enim ad id Medicina à Deo condita est, vt præter morbi dolores homo insuper etiam excorietur, sed per medicamenta idonea omnino sanetur, & reficiatur. Et tamen Diabolus sua mancipia obtrudit, qui dilaniando & excruciãdo hominibus infãdo modo dolores augeãt & cumulent. Sed hæc carnificina, non Medicina est. Et tamen in casibus plerisque omnibus talia eueniunt. Tanta enim Satanæ improbitas est, vt, quò radium diuinum potentiorem esse obseruat, tantò maiore cum molimine regnum suum obtrudat & ingerat, hoc

Dei Magnalia, vt discernẽda à Diaboli operibus.

Diabolus Pseudomedicos, &c. cur producat.

hoc vnicum satagens, vt homines dicant: Phui, quænam ista res est? Merè illa Diabolica & inhumana sunt, meræ sunt fraudes, decipulæ, mendacia. Quis deinceps Medicinæ quicquam fidei det? quis eam vnquam admittat? Interim pergit Diabolus, & superinducit Medicos, qui ægros penitus resoluant aut occidant, vt mali fama latiùs exundet. Vniuersa autem ista hoc fine molitur, vt in suspicionem & contemptum vocatis creatis diuinis, fraudes exercere suas ipse liberiùs possit. Quis enim aliàs eò audaciæ deuenire posset, vt Dei opera repudiaret ac contemneret, nisi Diaboli imposturis ea fœdata videret? His enim animaduersis, simplicium mentes illicò confunduntur. Ad imposturas tale olim etiam Pharisæi se applicabant, dicentes: Hoc videte, videte illud, &c. ad Diabolica opera intenti, & Margaritam veram omittentes solum malum ante oculos sibi ponentes vbi nihil est nisi Diabolicum. Et hæc Satanæ technę ac studia sunt. Vos autem, vt ipsam veram Margaritam in rebus omnibus probè noscatis, scire ante omnia debetis, quęnam & qualia in talibus Diabolus operetur & agat: deinde etiam, quibus fraudibus ipsius Pharisæi vtantur. De quibus tamen vt prolixiùs hic disseram, nulla necessitas est. Satis est, vos ad ea recurrere, vbi veram Influentiam describendo explicare incepi.

Et vt tractatum sequentem rectiùs intelligatis, præmonendi hic iam estis, me deinceps *de Naturalibus crescentibus*, vt Gemmis, Seminibus, Herbis, Floribus, Radicibus, &c. vt de quibus iam satis dictum sit, nihil amplius traditurum esse. Iam enim vniuersi exploratum habetis, ex quonam prodierint, quibusque Diaboli fraudibus per Astronomiam, Philosophiam & Medicinam illa conspurcata sint. Quos omnes tres ob id iure etiam Pseudo- vel Anti-Astronomos, Philosophos & Medicos appellare possum.

Porrò autem disseram de diuina Influentia locorum & personarum, hoc est, eorum, quæ non sunt domicilia arcanorum. Homo enim medicina non est: & tamen est Medicus. Sic Petrus erat Medicus, multos sine remediis sanans, nec tamen Medicina ipse erat. Ita rerum similium multæ sunt alię, quibus homo sanatur (veluti à natiuitate cœcus visum, claudus motum. &c. recipit) vbi tamen Medicina nulla videtur. Adeóque hoc arduum quid est, rem aliquam dari, cuius domicilium requisitum non datur ac præsto sit. Nempe sine herba nullum remedium existit. Hîc autem remedium præsto est, nec herbam, nec corticem obiectum habens. Certum autem est, Satanam in his multipliciter occultari, multásque fraudes obtendere, quibus homines excæcentur. Nam & in Christo excœcati multi sunt, quos seduxit Diabolus, dum nimirum Pharisęi vociferabantur: *Hic blasphemus in Deum est, condonans peccata, quæ solus Deus remittere potest, &c.* Qua insimulatione plurimos seduxerunt, ne in Christum crederent. Iidē suspectum etiam fecerunt Christum, cùm dicerent: *Hic eiicit Dæmones in nomine Beelzebub, principis Dæmoniorum.* Circa hæc ergo intelligenda & explicanda occupabimur. Quod dum facimus: vnà cum Influentia vera, Radios etiam Diaboli, quibus homines perstringit, explicabimus. Exploratum autem habemus non omnibus vtique hęc grata & accepta promiscuè fore. Sed ita sese res optimè habet. Qui enim hæc admittent, Pharisæi non sunt. Si autem Pharisæi sint: tales vtique manebunt, nec seipsis quicquam per miseriam meliores fient. Quos cum miseria propria non emendet: quis illos à scriptis nostris emendatum iri speret? Et vel ex his ipsius Diaboli fraudes, regnúmque liquidiùs cognoscere poteritis. Sic ergo in proximo tractatu veram Influentiam, vt ministrum Principis mundi, cognoscetis.

Medicina quæ sine corpore suo

Matth. 12.

Etsi vero loca, in quibus Magnalia fiant, haud multa reperiantur: sunt tamen, vbi cœci visum recipiunt, & similia alia fiunt. Hic accuratè & sedulò ad integra & perfecta signa, non ad manca & imperfecta attendi debet. Illa námque hic non comprehenduntur, sed suo loco expediuntur. Quantum verò ad loca illa, in quibus Miranda talia eueniunt, attinet, sciendum est, illic ex diuino radio influentiam quandam, non secus ac super herbam quandam fieri. Vnde fit, vt Locus ille Sanctus, & magnali suo celebris sit. Sanctus autem est, non vt diuus quispiam, sed vt Arcanum quoddam ac Magnale, prout Magnalium natura est. De his nemo statuat aliter, quàm quod boni illic fit, à Deo omnino profluere, non à Diabolo. Ipsa námque opera introspici debent, ex quo oriantur. Et cognitionis hæc summa est, ciuitatem vel locum quemlibet, vbi talia eueniunt, ad id à Deo ordinatum esse. Sicut enim frutex Rosæ violæque in peculiarem locum destinatus est, nec vbiuis locorum aut Rosæ aut violę nascuntur: ita hîc quoque idem fit.

Loca Magnaliorum quomodo sancta.

Præterea ipsum etiam Diaboli Regnum hoc modo cognoscendum est. Vbicunque locorum diuina Influentia demittitur, ibidem se quoque Diabolus insinuat, ac suos radios spargit. Videns enim à Deo Influentiam ad hominis commodum & emolumentum immissam esse, ac prosperè omnia succedere: hominibus hanc imaginationem infundit, vt cogitent dicántque: *Si nobis ciuitas locusque hic obtingat: de regno cœlorum nihil occupabimur deinceps.* Itaque Diabolus, ne quid boni eo in loco fiat laborans, facit, vt misericordia Dei ibi obliteretur, locúmque istum suo populo, hoc est, filiis huius mundi nuncupat replétque. Hi omnifaria nequitia luxuriũt, sunt scortatores sunt adulteri, sunt lurcones, & aleatores, denique nullo vitio non infames sunt. Hi cum complicibus suis ciuitatem illam ita moderantur. Ipsa quidem interim ciuitas & Influentia ex Deo est: Diabolus autem cum suis filiis eam totam obsedit.

Tertiò, ingerunt sese Pharisæi etiam, dicentes: *Quid hic quæritis: Nihil hic est.* Videte, quanti nequam & nebulones hic dominentur, quænam mendacia, quas fraudes tractent? (id omne verum est.) An putatis hîc præesse Deum? Ipse Diabolus hîc dominatur (& hoc omne verum est.) Quidnam hîc facturi estis? Diabolus vos seducet. Sic ergo diuinam

nam Influentiam Pharisæus adscribit illis, qui ibi, versantur, & horum patri, qui Diabolus est. Sicut etiam de Christo prodiderunt, *ipsum habere Dæmonium*. Sic erga Margaritam illius loci à duabus sectis, nempe à Principis huius mundi filiis, & à Pharisæis, contemni & despici contingit. Quinimò ipsa quoque opera bona, quę tamen facere Diabolus minimè potest, Diabololo accepta feruntur.

Opera Dei à duobus hominum generibus contemnuntur.

Quis verò potestati diuinæ obloquetur? Facit Deus, quicquid vult. Aut quis Deo imperaturus est, quidnam facere debeat? An non lapidi huic hoc indere potest? Cur non etiam ciuitati huic prę altera? Et cur hoc vel illud, aut fiat aut factum sit, causam penes se is habet? Nobis hîc diuina arcana scrutari liberum minimè est. Sed cogimur in cognitione operum fientium quiescere. Testantur enim de suo magistro, quis sit. Et vt domus exstructa testatur de tignario, olláque de figulo: Sic hæc quoque opera testantur, opificem suum Deum esse. Sicut enim ollam nemo præter figulum, & domum nemo præter tignarium facere potest: Sic hæc quoque opera præter Deum solum facere nemo potest. Et sicut Spiritus seu Diaboli cum omni immundo suo grege, ne quidem rudissimum ollæ operculum, aut æstuario pessulum facere aut addere queunt: ita multò minùs talium operum auctores esse possunt. Et licèt Diabolus quidem plurima machinetur: hoc tamen cum omnibus suis legionibus præstare minimè potest, vt vel abectam ollam frangat, nedum eandem faciat. Multò is minùs quenquam occidere aut iugulare potest, nisi id mandato, permissu, influque ac vi diuinâ faciat. Hoc tamen hîc tractandum minimè est. Quòd si namque dicto modo, nec Diabolus ipse, nec homines per se quicquam possunt: quî quæso opera Diuina, Diabolica ac præstigiosa dici poterunt? Aut fasne est ac æquum, ciuitatem locúmue secundum homines iudicari, ac ipsorum culpam luere: Minimè verò: sed ciuitas ipsa per se iusta & bona est, & quæ ibi seminantur, fœcunda sunt, etsi homines in damnationem ruant. Sed vnum adhuc vobis enumerandum est. Ciuitates quinque, quas vnà cum Sodomâ & Gommorrhâ, &c. ignis infernalis absorpsit, incolarum culpam luerunt. Non eim ipsæ ciuitates, sed homines inquilini peccauerant: & tamen ciuitatibus vnà pereundum erat. Ex hoc colligite, eandem sortem multorum quoque præcipuorum locorum futuram. Si ciuitates quidem sunt sanctæ & magnæ: eò etiam sæuiora sunt peccata. Sodomitarum & Gomorrhæorum in illis. Quorum malitia si ad summum conscenderit: quidnam facturus Deus est? Influentiam ad se retracturus est, vt deinceps non luceat, sicut non lucet obscuratus Sol. Remotâ autem influentiâ, in eius locum succedit ignis infernalis, pice fumans & grassans in inquilinos, quorum non vult Deus vt quisquam misericordiâ tangatur. Sciendum ergo, quòd, quamdiu ciuitas gratiâ pollet, secura omnia sint. Quod si autem momento vno incendatur, gratia euanuit. Etsi autem aliàs quoque huiusmodi ciuitas multis persæpè incendiis bellisque infestetur: his tamen finitis subindè rursus erigitur. Et hæc pœna non aliter se habet, ac si quis diceret: Emendate vos, priusquam ignis gehennæ erumpat.

Ex operibus iudicandum de Deo.

Diabolus nullarum virium.

Gratiam, quam Deus huic mundo immittit, ecquisnam reprehendere potest, ac dicere: Quidnam illa hic conferet? Nam id quid aut ad me aut ad te attinet? Dici solet, Deum vbique esse. Etsi autem vbique quidem esse dicatur, non tamen vbique operatur. Quis consilio ipsius diuino obloquetur? Nihil enim is citra causam facit. Hęc verò mysterium est, quod ad te non spectat, donec fiat. Tum enim, quod fit, vides. Tu te ab illis, qui inhabitant, seduci ne patiaris. Sic potius statuas, margaritam in medio stercore conditam esse. Quod si aliàs scires, an non thesaurum illũ præ vniuersis reliquis eligeres? Non tu ex furfure farinam colare soles? Omnino. Idem & hic fac. Furfurem fac missum: margaritam quære. Nec propter furfurem tu panem abiicis, sed illum abiicis. Et prius quàm pane carere velles, omnem furfurem cum farinâ vorare malles. Si ergo in hoc sapis: sapias etiam in altero, nempe margaritam hic conditam esse, quam eruas. Vides, vt apis mel ex floribus sugat, illis tamen nihil quicquam læsis. Quòd si apis potest: iustiùs id homo nôrit, vt ex ciuitatibus locisque margaritam eruat exugátue, Deóque gratias agat, quod à margaritâ sordes separare, & illam eligere, has reiicere possit. Sic etsi Arsenicum auro quidem coniunctum sit, nemo tamen ita ignauus est, quin à sordibus aurum liberet, & illas abiiciat. Eadem & argenti ratio est. Et hæc quidnam sibi aliud velle putes, quàm, quod bonum omne, quocunque in loco sit, à Deo proueniat? Bono autẽ si coniuncta quoq; mala fiant, veluti Arsenicum, Mercurius, Operimentum & similia alia: eadem remoue. Propter illa enim metallorum effossio non intermittitur. Quòd si quidem separationis artem in his nouisti multò rectiùs ipsam noueris in illis rebus, quæ non ad ornatum, sed ad animam conducunt: & simul expendes, quanta Deus opera hic faciat, & quibus ex causis illa fiant, nempe non saltem, vt hic aut ille nudus inueniatur: sed aliud quid ibi latet & occultatur, nimirùm, vt Diaboli regnum illic manifestetur cum illis, qui ipsum sequuntur, sicut etiam, vt prodantur in hisce rebus Pharisęi, & alia plura innotescant simul, quæ nos homines ante tempus iustum cognoscere minimè licet. Dies autem extremus incolas horum locorum & dominos per ignem adorietur, vt Sodomam & Gomorrham. Nos autem, quę nos in seductionem pelliciunt, haudquaquam acceptare, aut vilipendere debemus. Iugiter námque Diabolus duobus hisce modis à bono nos deiicere conatur: ex quo genuina ipsius techna cognoscenda & iudicanda est.

Deus vbique est non vbique tamen operatur

Operum Dei quis finis.

Eadem etiam hominis ratio est, cui Deus influentiam largitur, ceu *Petro & Iuda*. Hi vtrique ad Apostolatum vocati sunt, nec vnus altero magis minúsve Apostolus erat. Eò autem res recidit, vt Petrus Apostolus maneret, non item & Iudæ: hoc est, Petrus cum influentia

Influẽtia hominũ qualis Petri & Iudę influentia.

influentiâ in cœlum ascendit. Iudæ sors fuit communis Sodomæ & Gomorrhæ. Iam autem influxus iste ex Deo procedit, nec in hominis potestate consistit. Ita Petrus potestatem habuit suscitandi mortuos: quod etiam præstitit, vt & alia. Semen ergo aliquod suæ diuinitatis Deus illi infuderat. Similis conditio etiam Iudæ fuerat. Sed quòd is filius Principis mundi esset, seipsum suspendit. Multi autem seipsos suspendunt. Ex hoc quid colligemus aliud, quàm consortibus his ipsius omnibus eandem conditionem obtigisse? Iam, si hominem quenquam Deus tali suæ influentiæ gratiâ donaret, cui similem nullus Christianus acceperit, & quæ omnibus astris ac medicinâ superior sit: quis illam vtique non acceptaret, & talem hominem ob id non respiceret? Etsi enim is simplex, rudis, crassúsque sit: ob id malitiæ nihil habet. Si autem simul malus sit, & Iudæ similis, influentia eius non manebit, sed in ignem gehennæ & profunditatem abyssi terræ mergetur. Nos ergo hic iudices agere non conuenit. Penes enim DEVM hæc omnia sunt: is suam influentiam mittit & dirigit, quò vult. Nec refert, talia homini imperuestigabilia esse. Nobis manifesta sunt opera, & scriptura patet: his adiungenda fides est. Nec enim nos fallunt. Quòd si pseudi dicant, *Noli ipsa opera inspicere, noli ad hoc illúdve intendere: opera omitte quia fallunt: nulla signa inquire, &c.* hæc omnia ex Diabolo effusa cense, qui stratagemate tali sibi principatum muniuit. Cùm enim ille ad edenda opera ineptus sit: signorum inspectionem nobis vetare attentat, vt sic discipulis ac famulis ipsius credamus, signa excutiamus operum, & pro præstigiis & superstitiosis omnia reputemus, etsi ex diuinâ quâdam influentiâ promanent, hoc nempe fine, vt Deus subindè apud nos despectior & contemptior reddatur. Quandoquidem autem Christus ipse infidelibus per opera edita testatum fecerit, se Dei ipsius filium esse: fas etiam piúmque est, nos attendere ad ipsius verba, dum ait: *Qui in nomine meo venerit, hæc signa edent, &c.* His enim Diabolus cum omnibus suis præconibus prosternitur, & annihilantur conculcantúrque illi vniuersi, qui editis signis non confirmantur, sed hoc facto se Pharisæos produnt, & testes Diaboli, vno molimine margaritâ in lutum conicientes. Hac arte suâ Synagogam Satanas erigit. Fidelis autem talibus ne credat, sed fidem det illi, qui ex Deo est, & signis editis de se, qualis sit, testetur.

Opera de Deo testantur

Cæterùm post hactenus iam commemorata, librum hunc de verâ influentiâ rerum finiemus: & de mala influentia suo loco disseremus nempe sub titulo *Diabolicorum & insignium operum, præstigiarúmque*, vbi horum multa comprehenduntur. Hoc autem in libro id præcipuè ac seriò tenendum est, quòd Deus radium suum instar solis in nos effundat, suamque gratiam multipliciter distribuat, in naturam, vltra naturam, sine naturâ, in hominem, & sine homine. Satisfactum etiam est aduersariis nostris, quorum oculi cataractis obfuscati sunt, quique res ex Deo procedentes, non Deo, sed ipsi naturæ imputant. Quas, si in naturam conferre commodè non possunt, easdem assignant Diabolo, quæ enormis in Deum contumelia est. Si enim tales gignerentur ab astris: conueniret vtique ac commodum esset dispici, vbinam stellæ versarentur optimæ, vt in illo loco natiuitas perficeretur. Exempli gratiâ. *Albertus Magnus Laugingæ natus est.* Is si ingenium ac eruditionem suam ab igne, hoc est, astris accepit: quî ergo fit, quòd, cùm ignis is adhuc ardeat nemo tamen ipsi tot sæculis similis nascatur? Non ergo illa causa est: Sed si Deus talem influentiam largitur, & ignis coquit, hoc aut illud fit. Antequam enim homo ad summũ seu mortem pertingat, aut illud, cuius gratiâ influentia ipsi a Deo collata est, perficiat, multa certè illic versantur, multę ei autæ aduersãtur iam prorsũ, vorsum, iam ad læuã, iam ad dextram ipsum iactantes, vt nunquam situs ac cursus eius adeò exquisitè influx oni primæ respondeat. Quin & nonnihil in ipso corrumpit ludimoderator, quod constellatio non corrupit. Iam peruertit ipsum vinum, iam bellum, iam scortatio, iam auaritia, iam superbia, & similia alia, quæ vniuersa, dum incumbunt, laudabilem excoctámque influentiam contaminant, vt aliud quid à primo instituto emergat, hoc est, vt aliud ex ore egrediatur, quàm ingressum est. Quæ si quidem ipsius hominis ratio est: eadem etiam cęterarum creaturarum erit, in quibus arcana talia Deus condidit, quæque multis alterationibus obnoxiæ sunt. Idem etiam ex Medicis, Astronomis, Philosophis & sectis aliis doceri potest, quarum mysteria, etsi magna Diabolo tamen implicita sunt. Quod autem nemo talis emergit, qualis pro influentiæ decubitu emergere debuerat, causa posita est in rerum omnium naturâ, ob quam impedimentis & aduersitatibus illæ obnoxiæ sunt. Beatus autem is est qui, quæ influentiæ suæ aduersantur, præualere aut dominari non sinit. Ex ipso enim Deus arborem, variis fructibus grauidam, producere potest.

Albertus Magnus Laugingę natus.

Influentia à quibus corrũpatur.

Influẽtia à quibus corrumpatur.

Sed & hoc commonefaciendi estis, quòd Deus rebus illis omnibus finem faciat. Sic enim nec suo pepercit filio (quem breui tempore in terrâ versari siuit) nec Apostolis cæterisque diuis, cum quibus ipsam influentiam sustulit ac remouit, in viuis esse desinentibus. Idem & cum rosis facit, quas quotannis aufert, nec vllam sinit esse perpetuam. Cum igitur huiusmodi remoueat Deus, & futurâ ęstate noua sufficiat: ex eo iam patet, quòd, si talibus signis &c. caremus, iam hyemem agamus, quâ rerum omnium inopes vngues (vt vrsi) seu brancas sugamus. Id enim quidnam est aliud, si huiusmodi mysteria & magnalia Dei tollantur, quàm quod nobis expectandum sit, donec Deus æstatem nouam immittat, qui similes nobis rosas proferat, non secus ac in ipsâ naturâ æstas torpidas & emortuas res omnes resuscitat? Quod enim abiit, hyems absumsit: quod adest, æstas vi protrudit. Quòd autem tot magnalia adsunt, & ipsa simul æstas feruet, nec quisquam

Influentiis omnibus terminus natus.

quisquam tamen citra aduersitates emergere possit: id habendum eo loco est, ac si grando pruina, fulgur aut fulmen agros feriat. Nec enim aliter Diabolus intonat, vbi boni quid esse nouit. Et quò meliora nouit: eò grauiùs percutit. Cœlum ferit cum Astronomis: Naturam cum Physicis: Medicinam cum Pseudomedicis: ciuitatem seu locum cum monachis & solitariis theologastris, qui & ipsi pseudi sunt. Et sicut Christus de *Pseudeapostolis, Pseudoprophetis & Pseudochristis vaticinatur*: ita hos diabolus *Pseudo Medicos, Astronomos, Alchimistas, & Philosophos appellat.* Sicut enim veri sunt & genuini Prophetæ, Apostoli, Christus: sic genuini etiam sunt Medici, Philosophi, Astronomi, &c. Sed ad disciplinam Diaboli hîc sedulò attendi debet. Aliàs námque ipsius discipuli difficilimè & vix magnâ cum curâ internosci possunt. Quia verò omnium hominum officium est, vt in & cum Deo maneant: studiosè id satagere debemus, vt contra extranea aures probè obturemus, oculósque auertamus, intellectúmque omnem ex Deo, non hominibus sumamus. Hominis enim ea semper natura est, vt sibi apprimè sapere videatur. Dum ergo videt Diabolus, hominem hunc vel illum in admiratione esse, mendacia & probra sua illi insuper instillat, nec quicquam intaminatum aut impollutum vllibi relinquit. Vnicam ergo sui tutelam & custodiam homo ex Deo quærat & expectet.

LIBER DE INVENTIONE ARTIVM THEOPHRASTI.

PROLOGVS.

Artes ab astris inueniátur.

VLTI passim in eâ fuerunt opinione, inuentas esse artes ab hominibus, astrorum beneficentiâ adiutis: ita, vt cui bene faueant astra, huic omnia probè succedant. Si enim quis sub astris benignis & fauentibus: doctisque & industriis natus sit, talem & ipsum fore prædicarunt. Caeterùm cùm homo hæres regni cœlorum, adeóque cœlo prædestinatus sit: qui quæso potestis esse astrorum filius, cùm cœlum ipsum periturum, & nihil firmum mansurum sit? Quicunque ergo mentem sortitus est: is doctrinam suam, sapientiámque & gratiam ex Deo, non ex creaturis adipiscitur. Exemplo nobis est Salomon qui sapientiam suam a Deo precariò obtinuit. Quod si Salomon nec astra inuocauit, nec ex astris partem aliquam impetrauit, sed ex solo Deo, & tamen sapientissimus omnium exstitit: apud quem quæso alium, quàm apud Deum talia quærenda sunt? Aut quid vnquam cuiquam ab astris datum est, quod ab astris verè promanasse stabiliri potuit? Et non ipsa scriptura dicit, quemlibet ex Deo doctum fieri? Hæc enim verba quid aliud velint, quàm nullum doctum & sapientem fieri ex Diabolo, ex astris aut creaturis aliis, sed ex solo Deo? Aut quî fieri possit, vt, qui ad regnum Dei contendit, viam ad illud ex creaturis discat? Hæ enim nec ex regno Dei egressæ sunt, nec in illo habitarunt, nec id planè intelligunt. Quid? An non scriptura, omnem nostram sapientiam nihil nisi stultitiam apud Deum esse testatur? Vbi non illa, quæ ex Deo est, sapientia intelligitur, sed ista potius, de qua nugantur docti, quòd ipsam ex astris, &c. hauserunt, dum dicunt: sapientiam acquirimus ex astris. Sub qualibus qui nascitur, talis & ipse fit. Hæc, hæc inquam sapientia ante Deum mera stultitia est. Quæ autem illa, vaccæ sapientia est, quod ex stabulo potatum ad cisternam abeat? Quæ illa sapientia canis est, quòd longiùs euagatus, ad heri sui domum reuerti scit? Et hæ non sunt stultitiæ etiam apud hominem? Hæc ne a quoquam pro sapientia habentur? Quòd si iam nec homo his plura nouit: quænam est ipsius sapientia illa, cùm pecus sit? An non ea pura puta stultitia est apud Deum? Iam vicissim artes opificiáque, quæ exercet homo, quisnam ipsi dat? Non ipse sibi. Et vt ex asino lyricen non sit: ita nec ex homine quoduis. Iam si homo asino plura accepit: iam constat, ipsum hoc, illud, imò magis addiscere posse. Non tamen ex astris. Quis enim in astris est, qui lyra ludere doceat? Nemo vtique. Qui ergo docere te possit, qui nusquam est? nihil ipse potest? Quicquid scimus, id instillandum est nobis ab alio, qui id scit. Ipse enim rudis & ignarus, alios nihil quicquam docere potest. Et licèt quidem de concentu & Symphonia cœlesti multa iactent: illa tamen nec a testudine neque à cithara editur, sed est tantùm sonitus & repercussio fragoris terræ, facta in fornice seu camera cœli. Ratum ergo & firmum manet, ex Deo omnia procedere, ac Deum pro suo arbitrio omnia in nobis fingere & formare. Sed de his deinceps pleniùs disseremus. Hoc enim huius libri argumentum est: cuius deductionem in sequentibus planiorem faciemus.

Homo cœli hæres, astrorum filius non est.

Sapientia ex solo Deo, nó astris.

Sapientia hominis ãte Deũ mera stultitia.

Artes omnes ex Deo.

LIBER DE ARTIVM INVENTIONE, THEOPHRASTI.

TRACTATVS I.

VONIAM post cœlum ac terram Deus ipsum quoque hominem creauit, terrámque illi possidendam dedit: necessarium vtique fuit, vt ipsum terræ quoque vsurpandæ modum ac rationem doceret. Terram námque qui fecit, is solus etiam docendi vim habet, nec prætetea quisquam alius. Doctrinæ ergo omne principium à Deo est: sicut magister, qui artem callet, ipsam docere potest alium, qui artis imperitus est. Sicut autem homo vniuersas suas artes, sapientiam, &c. ex Deo habet, quia is ipsius, non alterius opus est: ita spiritus etiam omnia possunt, hoc est, artes omnes, & vniuersa illa, quæ homo scire vel potest vel debet, callent, sed tamen illa exercere non possunt. Horum enim nihil ipsis occultum est. Cæterùm mira hic contentio & digladiatio oritur, dum contendunt alij, quòd artes doceantur à spiritibus, alij quòd infundantur à Deo: alij quòd nobis complantentur: adeóque prout tria illa, cadant, ita homo vel doctus vel indoctus, rudis vel artificiosus euadat. Hoc dissidium vt

Sapiẽtia omnis ex Deo

ſopiatur, primò diſcurſu tali vtemur. Qui homini nec bene vult, nec bene facit: qui quæſo is homini aliquid boni conferre poſſit? Notum verò eſt, ſpiritus nihil boni nobis vel fauere vel facere. Nullus enim hominum prodire poteſt, qui dicere poſſit, quod vel tantillum vtilitatis aut eruditionis à ſpiritibus aut Diabolo vnquam acceperit. Hi porrò etſi quidem multa ſciant poſſintque: quid illa ad hominem? Præterea nec nos vllo iure diabolo ſubiecti ſumus: nec Deus aut ita exhauſtus aut inuidus eſt, quin nobis creaturis ſuis optimè proſpectum & prouiſum velit. Sed & hoc deindè falſum eſt, talia nobis connaſci. Nemo enim ex omnibus ita nudus naſcitur, qui non dotem ac theſaurum à Deo quendam ſecum afferat, quem minimè defodere debeat. Interim iſte nobis proprius ac hæreditarius minimè eſt. Arbitrij diuini eſt, quem cuiuis theſaurum datum is velit. Nec enim ille aut deſtinatus nobis, aut compromiſſus, aut alio hæreditatis iure deſignatus obtingit. Hoc quidem hæreditario iure habemus, vt omnes theſauri quos homo occupare debet, nobis tandem manifeſtentur. Poſtulationis tamen ius nemini hæreditarium eſt. Nihil ergo nobis congenitum eſt. Et licèt quidem hæreditariò ac meritò talia accipiamus: pro diuina tamen prouidentia iam ſeorſim hoc, iam illud accipimus, dum omnia compleantur. Itaque qui talia nobis complantari dicunt, in errore verſantur. Perfugium namque ſuum ad aſtra habent, quæ tamen nec nôrunt, nec qualia ſint, compertum habent. Sciendum ergo & concludendum eſt, iſta omnia theſauros eſſe, à Deo hominibus diuerſimodè pro cuiuſuis vſu & exigentia diſtributos, vt vniuerſi tandem manifeſtentur & in mundo clarè luceant. Confertim enim ac affatim Deus non omnia profundit, ſed erogat ſingulatim, omni tempore aliquid proferens. Cuius conſilij ratio ſoli Deo nota eſt: nec homini niſi parcè & ſobriè de illa inquirere licet.

Spiritus aut Diabolus homini nihil dat boni.

Sapientia non eſt congenita.

Sapientia non ex aſtris.

Iam ſi Deus in hominem collocat theſaurum quendam, in mundo patefaciendum: idem facit cum illo, qui nouum ſemen in agrum côiicit, vt domeſticis vſibus idonea noua herba pronaſcatur. Ex illo ſemine iam herba emergit, multis morbis & vſibus commoda. Eodem modo & nobis hortus eſt datus, pro ſerendis rebus omnibus, quæ nobis vſui & bono futuræ ſunt. Nam, niſi ad neceſſitatem nihil nobis confertur. Illius ergo neceſſitatis ſemen Deus ſeminat, & herbæ illi enaſcenti iuſtum incrementum largitur. Quæ vt augeſcit inualeſcitque corpore: ita etiam eo, quod Deus ipſi indidit, ac tempore meſſis erúpit ſine omni ope ac auxilio alieno, ſolius ſeminis, quod Deus ſeminauit, beneficio. Et hoc modo opificia eorumque inuentiones ad nos deriuatæ ſunt, dum alius hoc, alius aliud inuenit ſubinde & addidit. Sic creuit rerum omnium vſus, quibus homines indigebant. Et hi ſunt veri Diui nobis colêdi, qui artes & opificia diuinitùs data inuenerunt. Iſti enim ſunt probati, iſti ſunt electi, à quibus bona omnia ſcaturiunt, quóſque Deus ipſe ſemine dignatus ſuo eſt, quod in ipſos tanquam in electum hortum ſeminauit, de quorum fructibus omnes veſcentur homines, vt artes ita latiùs exundent, & per vniuerſum mundum diſpergantur indies. Hunc enim ſingulari Dei fauori dicatum neceſſe eſt eſſe, cui talia is tribuit, aut per quem illa mundo offert ac impertit. Ita placebat illi Ioſeph, cui Mariam deſponderet, longè præ cęteris omnibus. Ita voluit ex Eliſabetha & Zacharia naſci Ioannē Baptiſtam, ex quo videre eſt, quod ipſos præ cæteris omnibus famliis, tam virorum quàm fœminarum dilexerit. Quos ergo Deus ipſe ſibi eligit, hos & homo pluris æſtimare, adeóque ex illis plura diſcere debet, quàm ex illis, qui hoc modo nati non ſunt. Hoc ergo modo Deus in mundo artes diſtribuit, cuiuis ſeorſim ſuum donum & ingenium conferens, donec omnes congregarentur, & concepta in concordantiam vnam congererent. Sic qui ad ferrum ſpectabant, circa ferrum occupabantur, vt fabri ſerarij cultrarij, falcarij, ferrarij, &c. Qui ad ſtannum, ſtanno indulgebant, vt *Stannarij, plumbarij, ærarij, &c.* Quid ad argentum, ad argentum confluebant, vt monetarij, aurifabri. Et ſi cæteri omnes vniuerſim, verſantes circa corium, lignum, lapides, agros, &c. Semper enim ſimiles ſimilibus ſeſe iunxerunt, & artium ſuarum propria agentes, ad iuſtum faſtigium illas extulerunt, quolibet nouum ſubinde ingenium ad excolendas eas conferente. Sic emerſit ars colendi agri, horti, prati, vineæ, &c. Semper autem prioribus artibus inuentis, veluti exempli gratia, arte fuſoria, ſucceſſere poſtea artifices, qui metallum inuentum & fuſum elaborarent, & cuderent. Hinc enati ſunt fabri horologiorum, fabri tormentorum, & ſimiles alij circa ferrum elaborandum occupati, ita vt cùm laudis, tum vſus ampliſſimi ſit, ferrum durum in tam varias formas aptari ab hominibus poſſe. Eadem & pictoris ratio eſt, cui cum primum innotuiſſent colores, ſecuta eſt manus ductio & moderatio adeò expedita & ſubtilis, vt iam ad viuum homo in pariete depingi poſſit. Similis & tignariorum induſtria eſt, qui craſſo crudoq; ligno concinnā ſtructuram faciunt. Deniq; omnium inter ſe artium ac opificiorum ea eſt cognatio & affinitas, vt vnum cum altero perpetuo cohæreat, nec vnum ſine altero facilè eſſe poſſit. Tignarius enim ſine fabro ferrario nihil poteſt: vt nec hic ſine illo: ſemper vnus alteri auxilio eſt. Quodſi ergo opificia in vniuerſum omnia conferantur, vnius ſunt inſtar viri, qui multa & omnia membra habet. Vt enim viro claudicandum eſt, ſi altero pede careat: ita claudicant etiam artes, ſi ex ipſarum numero vna ſublata ſit. Decedet enim iſte vir, qui Mechanicus vocatur. Temporum autem ſucceſſu Deus artes omnes acuit, auxit, ad ſummum culmen & complementum euexit. Sic primum docuit figulum, ex luto ollam fingere, & coquere, vt ollæ formam retineret. Poſtea docuit eandem vitro obducere, eóque vel viridi vel luteo, vt ſic illa fieret pulchrior. Porrò docuit hanc ipſam fundere, pingere, vt Principum menſis digna eſſet. Inſuper per fuſionē emerſit ars faciendi vitri, ex cinere & arena, & iis, quibus olla vitrari ſolet, donec ſucceſſione quadam

Diui qui vere ſint. Electi qui ſint.

Ioſeph & Maria &c.

Artes ſeorſim & ſucceſſiue inuenta.

Artes aliæ aliis priores.

Artes omnes inuicē cognatæ

Ars ollaria vt incremētū ſumpſerit.

quadam ars eò aſcenderet, vt iam pocula vitrea ſubtiliſſima fiant, quæ nullius hominis induſtria fingi poſſe crederentur, niſi fidem oculi manúſque quotidie facerent indubitatam. Eadem induſtria aurum quoque ac argentum cuditur in pocula: & malleo tunditur, vt aëris modo tenue fiat: Præterea inauratur. Inſuper aurum & argentum ſeparantur. Denique argentum, cuprum & alia metalla ſubtiliſſimè produ͂tur & eruuntur per fuſionem, cementationem, ſolutionem, liquefactionem factam per Boracem, &c. Non autem vniuerſorum in genere tantum opificiorum talia per ſucceſſionem ortus principia fuerunt: ſed & quoduis per ſe ſua ſeorſim initia, incrementa & complementa adeptum eſt: quorum tamen nomina ſingulatim hic percenſeri non poſſunt. Noſtri officij eſt, ex illis omnibus ſublimitatem Dei cognoſcere, ipsúmque debito honore, vt ex quo ſolo talia omnia emanent venerari, non per ſuperſtitionem ad Diabolum & ipſius regnum diuertere, aut laudem immeritam illi aſſignare. Videte verò etiam, quo ſucceſſu textorum artem docuerit. Primò dedit linum ſeu cannabim. Hinc ars nendi ſeu filum ducendi nata, filum ad textorem duxit. Poſt textoriā ſucceſſit Sartoria. Sartas veſtes homo gerit ad placitū. Tritas eas & laceras molit & cōminuit Papyrarius. Papyrus ſeruit chalcographiæ. Latomos Deus primò docuit incidere & cōplanare aut aptare lapides. Deinde per Geometriam ad circulum reuocare. Poſt circinum domos extruere, condere cochlides, labyrinthos, fornices, turres aggeres, ſtatuas, &c. Ex lapidibus docuit etiam coquere calcem, ex calce facere cæmentum, & alia, donec opificium hoc numeris omnibus fieret abſolutū. Circa ſtannum, primum eſt orbis ſeu maſſa. Succedit liquefactio, fuſio, in formas varias vaſculorum tornatio, cum aliis metallis permixtio, campanarum, cymbalorum, tormentorum fuſio, murorum concuſſio, &c. Ita ſemper vnum ex altero continuationis ordine prodit, donec extrema manus addatur. Circa coria camelorum, luporum, vrſorum, ouium, ſunt excoriatio & initio coria cruda portata fuerunt, deinde ſecuta eſt maceratio. Macerationem ſecutus eſt pellio: pellionem ſartor, pelles veſtibus ſubſuens. Ex coriorum pilis faciunt etiam pileos, &c. Eoſdem alij in fila redigunt, texúntque vt linteamina. Hinc panni. Poſt hos tinctura. Pro piſcibus ex filio texuntur plagæ & retia: quæ rupta ſequitur reſarciendi ars. Denique ars piſces capiendi: Rebus itaque vniuerſis Deus ſuum contulit initium, hoc eſt, ſemen, quod ſemen poſtea prouexit in arborem. Hinc ſucceſſiuè omnes artes enatæ ſunt, ſicut de grano ſinapis exemplum docet. Quod etſi ſeminum quidem omnium minimum ſit: arbor tamen ex illo ſurgit adeò procera, vt auibus ſub cœlo diuerſorium præbeat. Eodē modo hic quoq; paruum ſemē ſeminat; quod tamen adeò increſcit, vt ex illo enaſcantur arbores, hoc eſt, artes magnæ, ex quibus homines victum quærunt. Sicut enim in ſinapis arbore nidos ſibi ſtruūt, in quibus degant, aues: ita hiſce etiam in arboribus ſeſe ſuſtentant artifices.

Textoria. *Latomia* *Stannaria.* *Coriaria* *Artium initia leuiſſima.*

TRACTATVS II.

PRæter hactenus de artificibus dicta neceſſarium etiam eſt, vt rectè probéque viuant. Id fit per prudentiam, quę non ex artificum arboribus eiuſmodi emanat, ſed ex peculiaribus aliis proficiſcitur. Arbores iſtæ nobiſcum ita tolluntur, vt hęreditariò ad alios minimè tranſferantur. De cæteris ita comparatum eſt, vt hic vel ille artifex, artem familiarem ſuum filium docere poſſit. Hic iam iterum illam inſtitutione in filium ſuum transfert, & ſic conſequenter. Et poſtremus primo non infeliciùs artem illam callet: ſed omnes eandem omnino viam proceſſúmque ſequuntur. Sic figuli ars eſt, præparare lutum. Id poſtremus eodem modo facit cum primo. Præparatum lutum excoquendum eſt. Hoc tam vltimus quam primus facit. Non autem, vt hic, ſic etiam illic ſimilis ratio & diſciplinæ ordo ſeruatur. Nec enim hic ordo fixus eſt. Medicus nempe, qui curare morbos omnes nouit, & ſucceſſu vndique felici vtitur, is ſuum filium ſibi per omnia ſimilem facere non poteſt. Et ſi quidem nomine ipſum ſimilem reddat: non tamen re poteſt aut opere. Tot enim obſtant & intercidunt, vt impoſſibile ſit filium patri in omnibus æqualem fieri. Et hoc in aliis etiam locum habet, vbi artes non ſunt hæreditariæ. Etſi enim tā pater quàm filius eiuſdem peritiæ ſint: non tamen iiſdem vtuntur inſtrumentis, nec vndique ſimiles in morbos vtrique incidunt. Et licèt hoc quoque largiamur: filius tamen nomen ſaltem idem apud ægrum inuenire poteſt, non etiam cauſam & eſſentiam eadem felicitate quâ pater. Huiuſmodi obſtacula & impedimenta non experiuntur opifices. Ars enim ipſorum certa eſt, nec in eâ deficiunt errántue. Plumbū in igne neceſſariò liqueſcit, velut & ſtannum. Ferrum candens malleo domatur ſemper. Lima ferrum omnino exterit, &c. Hæc iam nobis cauſa & occaſio eſt ad tractatum ſcribēdum ſecundum, de iis ſcilicet quæ non hæreditariò nos comitantur, ſed quæ arbores requirunt peculiares. Earum arborum natura hęc eſt, vt fructus parturiant non longiùs, quàm ad hyemem vſque. Illa enim præſente fructus decidunt: & vnà cū his arbor ipſa cadit perítque. Proxima autem appellente æſtate, Deus arborem nouam plantat, quæ & ipſa, poſtquam ad ſuum autumnum viguit, intercidit. Quo facto, deinceps iterū noua expectanda plantatio eſt. Et licèt vetus quidem fructus vltra hyemem duret: arborem tamen non producit. Nemo ergo admiretur videns, vnū alteri non vndiquaque ſimilē eſſe, aut nouitium antiquo per omnia non reſpondere. Dirigit enim & moderatur ſuos homines & creaturas Deus pro arbitrio ſuo. Nec is vnum tantùm Medicum, vnicū Iuriſtam, vnicúmque Philoſophum, &c. produxit: ſed multos vtiq;, & alios ſinit mori, alios nouiter prodire. Et nullum apud ipſos Euangeliū eſt, quo melius non inueniri poſſit. Scriptura enim immota & perpetua vnica tantum eſt, vetus ſcilicet, & nouum Teſtamentum.

Cæterùm Medicus filium ſuum ſibi ſimilem omnino facere non poteſt, ſed vel meliorem vel peiorem propter multas cauſas & circum-

Artificū prudentia vnde. *Artifices curalii aliis meliores.* *Artificū diuerſitatis quę cauſa.*

circumſtantias, ex temporum euariatione emergentes. Sic nec periti iuris filios ſuos ſibi ſimiles facere queunt, hac ex cauſa, quia pro tẽporum diuerſitate homines ita vel ita viuunt.

Tempori viuendum eſſe

Temporum autem mutationem ſequitur etiam mutatio ordinis & legum. Vt enim primus & vltimus Medicus inter ſe non conueniunt aut ſimiles ſunt: ita nec vltimus Iureconſultus primo per omnia reſpondet. Sed exemplis res planiùs docebitur. Adami tempore fas erat, fratrem ſorori coniungi. Id iam pœna exuſtionis ſtatura prohibitum eſt. Olim moris erat, multas ſimul vxores alere. Id iam obliteratum eſt. Etſi autem ea conſuetudo iam oblita ſit, ob id tamen ſciri non poteſt, an nullo vnquã tempore ea poſtliminio reditura, & in vſum reuerſura ſit. Nam & hoc & aliud nobis expectandum eſt, vt eueniat. Interim tamen fas eſt, vt matrimonium præſentis temporis more & iure honeſtè & reuerenter colatur tractetúrque, ſiue ducatur vxor vna, binæ, pluresue, ſiue cognatæ vel non cognatæ.

Tempori ius accommodandum

Sic etiam tempus hoc requirit cenſum talem dati: aliud alium. Conuenit ergo tempori inſtanti morem geri, reſpectu ſemper habito eius, quod Deus aut mandauit aut prohibuit. Nec enim vbique & omni tempore rigidum vnum ius, vna perpetuò lex modusque ſeruandus eſt, nulla diuerſitate rerum aut temporum conſiderata. Etſi enim circumſtantiarum varietati ſe quis accommodet, eo facto mandatum non violauit. Si Cæſari cenſus, quem neceſſitas exigit, pendatur mandato Dei ſatis ſit, ſiue is pro exigentia rei tenuis aut maior ſit. Tempus enim gubernationis Cæſaris primi, & huius moderni Cæſaris, eandem omnino neceſſitatem non habet. Non idem ergo etiam cenſus pendetur, ſed talis, qualem temporis ratio exigit. Ex his iam elicitur, legum peritos filios ſuos ſibi ſimiles facere non poſſe ſed oportere illos plus minúſue fieri, & tempori ſeſe accommodare, ac circumſtantiarum varietati attendere, vt diximus, ne iuſto plus minúſue faciant, ſed mandatum Dei in omnibus rectè inuiolatéque ſeruent. Mandata enim Dei ita conſtituta ſunt, vt multa tolerent, quæ non toleraret Iuriſperitus. Vtvt tamen hæc ſe habeant, *Ius eſt ille Lupus*: quod tamen ſuo loco relinquo.

Ius eſt Lupus.

Hoc hîc ſeriò tenẽdum eſt, veſtram ſapientiam debere ex Deo proficiſci: Sin ſecus fiat, & illa ex veſtris cogitatibus profluat: mera illa ſeductio eſt & præuaricatio cum voluntate Dei pugnans.

Hæc autem talia per ipſum metiri homo non poteſt, ſed vt ex Deo hauriat, opus habet. Etſi enim faber primus à Deo edoctus ſit: non poteſt tamen & vltimus, quando ſe ad eundem, ex quo artem hauſit primus, referat, fateatúrque, quòd ſola ipſius vi & auxilio malleum vibret. Ergo & hic talia à Deo doceri neceſſe eſt. Quis enim mandata Dei aut intelligere, aut interpretari nouit, præterquam qui à Deo doctus eſt?

Morbi noui noua remedia.

Oportret ergo, vt poſt hyemem æſtas reuertatur, hoc eſt, noua arbor plantetur, quæ ex Deo egrediatur, & tempori inſtanti ſeſe accommodet. Sic res ſe in Medicina habet. Indies noui oriuntur morbi. Si noui ſunt: nouos vtique requirunt Medicos. Sic hoc nouum vtique etiam fundamentum conſtituendum eſt. Quod ſi nouos morbos ex methodo veteri curare velis, quando tandem ægros ſanabis ac reſtitues? Quòd ſi in Medicina nemo id inficiatur, verum idem etiam erit in Imperiis terræ. Populus nouus, noua lex, nouus morbus. Quærenda ergo Doctoribus vobis Medicina eſt: nam vetus nullius momenti eſt. Hodie modus iſte valet. Ponamus nimirum caſum, viros alicubi centum eſſe, & mulieres mille. Millenæ hæ ſtatuantur impendiò prurite, vt viris carere nequeant. Porrò ſi centum viris, centum tantum fœminæ nubant, nongentæ vtique ſupererunt liberæ. Hæ viris illis adeò præfractè inſidientur, vt paſſim adulteria committantur, vrgente ita & inflammante natura, quam Deus dedit. Hic iam an non eſſet æquiùs, virum vnum vxores ducere decem, quàm ductâ vnâ cæteras nouem pro meretricibus alere? Nam Deus coniugaliter talia tractari iuſſit, nec numerum vel multitudinis, vel paucitatis imperauit, coniugaliter ſaltem nos geramus, nec adulteremur.

Coniugii conſideratio Theophraſtica.

Hoc enim verum eſt, quòd omni ſæculo plures à Deo fœminæ quàm viri creatæ ſint. Et morientium virorum, quàm fœminarum numerus, ſemper maior eſt, adeò vt loco vnius viri, tres ſemper reliquæ fœminæ ſint, & multò citiùs vir vnus tres fœminas reperiat, quàm fœmina vna tres viros, ſi vitanda ſcortatio ſit.

Fœminæ ſemper plures viris.

Itaque ſi tanta fœminarum abundantia incidat, an non, vt mandatum Dei ſeruetur, tali modo coniugium inſtituendum ſit? Si ex Deo eſtis, & mandato ipſius morem geritis, coniugium ad illum reſtringite modum, ne quid ſcortationis accerſatur. Quòd ſi non obtineri poteſt per ductam vxorem vnam, obtineatur vtique per binas, ita poſcente tempore, hoc ſemper attendendo, vt æqualitas vbique ſeruetur, & quod tutè tibi fieri velis, idem etiam alteri facias.

Coniugium nõ neceſſariò duos includit.

Iam, quid eſt, quòd præcepta morum & virtutum conſtituantur, cùm tamen præceptum, quod conſtans & immotum ſit, præter Deum ipſum condere nemo poſſit? Talia ergo præcepta conſtitui debẽt pro ratione temporum, vt aliquando tollantur iterum, & noua in priorum locum ſurrogentur. Homines enim & horum & illorum præceptorum capaces sũt, ita, vt & futura pro æquis boniſque agnoſcãt. Nihili ergo res eſt, ſi pro æterna æquabilitate talia cõſtituãtur aut obtrudãtur. Quid enim æterni in mũdo homo facere aut sãcire poteſt? Quod enim hodie is sãcit, id dubium eſt, an vſque ad veſperam duraturum ſit. Omnia ergo ita ſancienda & conſtituenda, vt tẽpus ſuadet. Tẽpus enim te trahit: quod te ſequi æquum eſt. Si ergo ad tempus omnino reſpiciendum tibi eſt: Deum conſule, rogáque, vt ab ipſo docearis id conſiderare, quod tẽpus tibi ſuggerit. Hic enim nullus conſuetudini locus eſt. Conſuetudo ejuſmodi eſt mera fatuitas quodlibet nempe conſtitutum pro æterno acceptare.

Conſuetudo quouſque valeat.

Talia fundamentum ſuum ex tempore promunt. Et ſupra tempus nemo eſt, infra ipſum verò omnes. In mandatis publicandis proximus à Deo Cæſar eſt. Is autem quodnam mandatum rogare poteſt æternum? Nul-

Cæſar proximus a Deo ligiſlator.

Nullum. Mandata, æternum duratura, promulgauit Deus ipse. Horum seruandorum custos debet esse Cæsar. Hoc si facit: iam & ipsius Cæsaris mandata, indè promanantia, seruabuntur. Iam si ipse Cæsar successoribus suis præiudicare statutis non potest, sed & regnum & leges ipsis relinquere cogitur: quid quæso in talibus audeat ipse homo? Tempus enim hominem quidem trahit, non autem trahit Deum. Hinc est, quod Dei mandata æterna sint, non item & hominis. Quod si homo ipse quoque mandata sua pro æternis obtrudere annitatur? hoc facto insaniā suam prodit, & humana ratione spoliatum se fatetur, dum non recordatur, quòd solus Deus tempus pro suo nutu torqueat, & quòd hominem tempori se accommodare deceat. Homo quod facit aut statuit, homo itidem infringere potest, & id vel meliorare, vel peiorare, vt loquuntur. Quod antiquitas condit id recentior ætas vel seruat, vel renouat aut mutat. Scribam ergo quemlibet seu doctorem à Deo doctum esse decet, vt nihil tale ex seipso, sed ex Deo promat. Is enim tam nouissimo quàm primo regnum & potestatem defert. Et nouissimus Cæsar primæuo nihilo inferior est. Vnde etiam fas est, vnum altero non minus ex Deo doctum factum esse. Iam si doctrinam ex Deo profluere conuenit: ipsa etiam naturâ indice constat, Deum statuta veterum aut destruere aut sancire posse. Nec enim vni saltem viro sapientia infusa diuina est, sed multis. Vnde non vnus saltem Magister est, sed & alter. Ciceronem aiunt virum fuisse disertissimum. Vnde multi hoc seculo linguam eius (quanquā nefas sit, Christianum Ethnici linguam desiderare) sibi optant. Sed quo loco illius viri facundia hoc tempore est? Nam quis facundus esse possit, qui mandatorum Dei ignarus est? Quis succus in huius sermone lateat? Cur suauis sit oratio eius, qui Christum non cognouit? Quis citra temeritatem linguam optet eius, qui omnis suauiloquentiæ fundamento careat? Concedatur ergo, ipsum suo tempore, in sua religione disertum fuisse. Hinc tamen haudquaquam sequitur, præcepta Ciceronis aut Quintiliani tenenda & fouenda esse, cum ista Christus ipse, ac Paulus, Petrusque & Ioannes & alij confregerint. Pro perpetuis neutiquam ista habenda sunt. Conuertuntur enim & permutantur, ad quod respiciendum est; simulque cogitandū, quod indies magis magisque excolamur, ac à Deo sublimiùs doceamur, quóque propiores diei extremo sumus, eò magis doctrina, acumine, sapientia, iudicióque proficiamus. Proferentur enim ante finē mundi vniuersa: & nouissimi erunt optimi, primi verò vltimi, quoad sapientiam & eruditionem, &c. Sic enim dictum illud, Nouissimi erunt primi, accipiendum est, quasi innueretur: Sapientissimi & eruditissimi in ordine primi procedent, sequentur simplicissimi. Ergo qui hactenus ordine primi fuerunt, erunt demum vltimi, & vltimi primi. Salomon autem, ac Dauid, & his similes alij in hoc ordine non numerabuntur. Loquor enim de ordine eorum, qui secundum sapientiam humanam dicta serie sibi inuicem successerunt. In hisce

Mādata hominis temporalia.

Cicero facundissimus

Primi vltimi, & cōtra.

ergo præcepta nulla constitui queunt. Et licèt quidem nosmet iam meliora priscis non habeamus: tamen id saltem in causa est, quòd nos Ethnicè geramus: vndè nos quoque tales manere Deus finit, cùm ad præscriptum eius nos non accommodemus. Qui autē intuetur in id, quod Christus dixit: *Vos lumina estis mundi*: is nihili facit, quicquid dicat vel Aristoteles, vel Plato, vel alij. Vniuersum fundamentū Philosophiæ, Medicinę, Astronomiæ, Rhetoricæ, Logicæ, Musicæ, &c. ex ratione Fidei manare necesse est. Per illam regeneramur: per regenerationē hanc rectè erudimur in Medicina, Philosophia & artibus ōnibus, nobis scitu necessariis. Hęc lumini naturæ iuncta, imperfectum nihil relinquit, sed subindè magis magisque illustria omnia reddit, ita disponente tempore (quod hominem ducit & dirigit) & iugi plantatione, quæ indies à Deo melior instituitur.

Fides est fundamentum omnium artium.

TRACTATVS III.

DIximus hactenus de ordine, quo Deus res seminet, & sua serie in mūdo emergere sinat. Præter hunc verò ordinem alia quoque origo sapientiæ, prudentiæ, rationis, doctrinæ, experientiæque superest, nimirum talis. Si Deus dictum ordinem seminat ac largitur: ignis autem constellationis plus destruit quàm erigit, plus reprimit, quàm producit: insuper & ipse homo iugum effugiens rerum illarum formationem impedit: iam sequitur, Deum nihilominùs etiam in talibus curam suam intendere. Et præter istum ordinem tres ipse vias familiares habet, quibus sapientia, ars, doctrina, intellectus, & prudētia, &c. acquiritur, & mūdo conciliatur. Prima via *Necessitatis* est. Deus enim non patitur, mundum talibus rebus orbatū esse, sed de sua largitate subindè quid addit, & artificem, aut virum sapientem excitat etiam prętor ordinem, prętor natiuitatem, & id, quod secundum consuetum cursum euenit. Hoc autē penes Deum est. Et vt firmamentum intuetur, ita euenit. Nā quod Pilati vxor marito, ne quid cum Christo negotij haberet, suaserat: id nō secundum ordinem, sed contra ipsum à Diabolo instigabatur. Sic & Salomonis sapientia non ex semine paterno profluebat, sed vltra seminis naturā erat. Talia multa eueniunt non secundū Influentiā, sed prętor solitum ordinem, ita exigēte vsu temporis, & populi necessitate, seu inopia postulante. Secundò ars, sapientia & prudētia, &c dātur necessitatis gratia, ad anteuertendā futuram inopiā aut annonę caritatē, sicut scriptū legimus: *Fœlix ea ciuitas, quæ prouidet necessitatibus futuris tempore maturo.* Dabimus exēplum. Mundus est ciuitas aut domus Dei. Huic si futuro tēpore mutatio impendeat, omnium primò necesse est, partem illam, quę māsura est, ea prudentia donatā esse, vt ad alterius insultum iā in procinctu stet & animosè illā expugnet. Itidē & hic valet. Mundus multis prauis opinionibus ac moribus immersus est, & implicitus peccatis. Ea tolli à Deo necesse est. Iam id fieri minimè potest sine bellis & cædibus. Hoc fine suam iam expeditionem Deus adornat, nēpe Turcā, quem produxit. Is autē vaticinium tātum est, aliquid nempe per ipsū expediri debere tutelę eius, quam præuisio diuina consti-

Artium constituendarum tres viæ.

1.

2.

Mundus est domus Dei.

constituit: velut & ciuitas fossas ac aggeres pro futuris periculis declinandis præparat. Ita intelligere debetis, multas artes ac doctrinas & similia emergere, non vt habeantur pro Turca nudè, sed pro Turcâ & vallo ad domus contra hostem, quem Deus sibi proposuit, tutelam. Et sic scire debetis, puluerem tormentatium non saltem artem esse, sed præter artē etiam præsagium seu admonitionem, vt homo se armet & prodeat. Quasi is puluis diceret: Hora vtique veniet, qua vsui ero. Itaque me exercete & discite. Talia enim non nisi futuri aliquid significant, quod Deus expediturus sit, ad quam expeditionem talia pertineant & cōferant, & per quæ illa omnino fieri debeat. Duo ergo iam dicta ad rem necessariò Deus ipse suppeditat, vt quæ ad futuros vsus pertinent, compleri queant. Superest iam tertium, cuius hæc ratio est. Id datur, quando homo se-

3. riò Deum compellat, & deuotè rogat, vt sapientiam, artem & prouidentiam sibi conferat. Nec enim abs re est, quod Christus inquit: *Pulsate, orantes & precantes, &c. tunc dabitur & aperietur vobis.* Aperire hoc quid aliud est, quàm dari, quod rogamus? Itaque & harum rerum origo præter primum naturalem ordinem est

4. ex prouidentia diuina, quam sibi Deus reser-

Genus sapientū peculiare

uauit. Præter has tres alia quoque numeratur, non instar dictarum trium & naturalis ordinis desuper veniens, sed ex singulari hominis diligentia emergens, ad quam ipse constellatus minimè est. Sic dicere solemus: *In hoc nobili bonus rusticus periit; aut Doctor iste stulto similior est, quàm Doctori. &c. Huius origo non est è supernis, sed præter causas prædictas rationem habet aliam. Nec enim Natura ipsum Doctorem aut nobilem &c. seminauit* Item, *Necessitas non postulauit, vt esset Doctor vel Nobilis*: Insuper *vaticinium nullum in se habet, nec ad quicquam aliud commodior est, quàm ad complendam foueam. Si enim moritur cum ipso vniuersa exolescunt.* Quæ tamen prædictorum quatuor generum nullius natura est: nec illa moriuntur aut intercidunt sed memoria aliqua etiam post mortem in mundo remanet. Præterea etiam docti hi & literati, &c. precando, pulsandoque tales non euaserunt. Si enim vota eorum numerentur & æstimentur, preces certe & pulsationes ipsorum non celeriùs aut fortius, quàm felium suspiria cœlum penetrauerint. Locus ergo præsens poscit, vt & de hoc genere sapientum doctorúmque, &c. disseramus, vt distingui possint ab alteris iustis, confirmatis, & à Deo probatis. Per hos enim irrumpunt peccata, miseriæ & ærumnæ. Illis ergo explicandis pars libri dimidia debetur. Plura tamen intelligenda sunt, quàm dicentur: licèt nihil non comprehendere instituerimus.

Vt ergo dicendi initium faciamus, sciendum est, genera huiusmodi multa surgere, & magni ab hominibus æstimari. Id ex parte ita accidit. Quandoquidem homo supra omnia animalia brutali ratione donatus sit: ipsum ex tali exemplo censebimus. Animal: quodcunque libet vobis proponite, & considerare, quo ingenio sit & valeat. Sic suum ingenium felis habet ad murem, suam naturam canis ad venatum. Eodem modo animalia quælibet peculiarem, sibique natiuam prudentiam, dolum, astutiam, &c. ceu artem & arattum suum, ex quo viuant & alantur, adepta sunt. Hæc omnia si diligentiùs pensitetis: tot miranda simul & stupenda deprehendetis, vt ægrè credíturus sit homo, ex natura illa dependere aut oriri, cùm tamen illadem Natura ipsa sint. Porrò, si etiam hominem introspiciatis, ipsum secundum hæc omnibus animalibus superiorem inuenietis. Cui etsi quidem nihil implantatum sit: ingenium tamen alit Lupi, Vulpis, Lyncis, Felis, &c. Vnde prouerbio iactare solemus: *Hic vnguibus scalpit*, id est, Naturam Felis habet: aut, Iste *canis more mordet*, id est, Lupinam naturam habet. Quæ si vera sunt: an non Marte proprio, instar animalis, dolum quendā fingere possit? an non peculiare ingenium in felicitate & fortuna induere queat? An non garritu & moribus psittacum: incessu & grauitate equum: superbia & arrogantia pauonem æmulari possit? Hæc enim non è superis sunt, nec ex Deo procedunt: nec ordinis ritu seminantur: sed scaturiunt omnino ex animali, quod homo est. Iam cùm homo animalibus superior sit, imo sit animal supremum an non, si animalium naturas induere studeat, pauone ambitiosior, equo ferocior euadere queat? Imo & hoc, & alia grauiora exprimere nōrit. Potest esse quouis lupo rapacior, cùm plus lupo sit, & sit lupus quidem, sed lupus versutior? Si hoc potest: poterit vtique se etiam præstare picam, psittacum &c. qui ad hominum placitum & risum garriat, si seipsum aut alios appellet, laudétve. Propter intellectum insitum auibus omnibus illudere queunt tales, ac cantum ipsarum addiscere: nec quicquam vspiam est, quod æmulando exprimere non valeant. Qui huius generis secundi sunt, animalium omnium hominum scripta, literas, eloquentiam, ornatum, comptum & politiem nōrunt, & auium omnium cantum canunt, crocitant, frigutiunt, &c. Hæc iam adscititia doctrina, sapientia, ars aut prudentia est: quam intendunt, quousque per animal suum possunt. Et plebs auscultat, hoc est canis auscultat picæ, velut & simia. Talis est rex monoculus.

Homo omnium animalium naturam habet.

Homo animal est supremum.

Cum ergo tales in homine sint naturæ & proprietates: scire conuenit, in scholis eiusmodi à iuuentute liberos institui. Et ex diligenti auditu rerum talium ac perceptione frequenti, homines docti euadunt, non quidem ex vi desuper missa, sed secundum naturam animalem, veluti pica docetur garrire, & canis per annulum transilire, &c. Quæ vero ista doctrina est? In his etsi quis magister sit aut Baccalaureus: ecqua re melior est pica? Quòd si verò totus psittacus ingenio & lingua is fiat, ecquid erit aliud, quàm auis adunco rostro, & turpibus pedibus? Et si omnino euadat doctor, cantum tamen ciconiæ merum canet. Hi tales docti & versuti fiunt ob singularem diligētiam, quam impendunt. Naturam tamen animalem non exuunt, sed retinent, séque inuicem superant velut canis villaticus venaticum, aut aquaticus pastoralem. Hinc est, quod alius consederit in villa: alius in pago: alius in Principum aula. Et hic est vulpes Herodes, cum

cum suis aulicis. Alius insuper ferox est, alius insidiosus, alius probè, alius malè institutus est. Et ex breui hac commemoratione hominum inuentionem & sapientiam animalem intelligere potestis. Ex natura vulpina nôrunt illi, quod ex congestis lapidibus nidus paretur, sicut & auis ex luto & stramine conserto nidum sibi construit. Tantum enim debetur animali. Vulpes enim scrobem requirit, quâ lateat. Non verò eandem etiam requirit homo. Quem decet esse ita nudum, vt nihil habeat, quo profugiat. Hoc si ita non se habeat: è supernis vtiq; minimè est, sed vulpem se facit, scrobem effodiens, & nidum sibi parans, sapientiámque suam supra alios extendens aut extollens. Nam cum more vulgato ita dicere soleamus, *hic bonus est architectus, iste adhuc est melior: ille vtrisque superior est:* quid hoc est aliud, quàm dicere, primum esse coruum, & nidum facere coruinum: secundum esse ciconiam, & nidum pangere ciconiæ: tertium esse araneam, & araneæ telam texere: quartum esse cochleam, & concham parare. Hæc ergo vniuersa ex inuentione animali, aut tali naturâ proprietatéque ducuntur. Quamprimùm enim res quæpiam naturæ corporeæ seruit, nihil eius ex supernis descendit: sed sicut inter sese agunt viuúntque pecora, ita & nos. Hæc eò dicuntur, vt sciatur, etsi domum quidem aliquis grandem exstruat, illam tamen non vt in hominem seminatam à Deo esse. Tu, etsi templum ædifices Salomonis, nihilominùs animal es, & templum animale condidisti. Ob id nullius pretij aut momenti templum est: ob id etiam idem dirutum est. Quid enim hoc aliud indicat, quàm Salomonem hoc opere naturam animalem omnium optimè & pretiosissimè exercuisse? Sed quid tandem ac nouissimè id fiebat? Mera lapidum congeries, nulli vsui apta & idonea. Talia sunt omnia nostra ædificia, nec Salomonis templum exuperant.

Homo nudus esse debet.

Inter autem cætera etiam dictum est, quòd etsi quidem à natura pecora simus, non tamen illorum more viuere, sed secundum id nos accommodare debeamus, quod à prouidentia diuina solicitatione nostra impetrare possumus. Ista enim firma & perpetua manent: non item & cætera. Sunt etenim scribæ, qui pro regno Dei, hoc est, ex ordinatione loquuntur: sunt scribæ, qui ex malitia dicunt: sunt scribæ, qui ex natura disserunt. Quod sensu Germanico ita reddimus: Sunt Doctores sacræ scripturæ, ex prouidentia diuina constituti. Et hi sunt scribæ ad regnum cœlorum, similes patri familias, qui vetus ac nouum proferat. Doctores Theologiæ sunt etiam alteri, sed non ad regnũ cœlorum, verum vt iam diximus. Sunt ergo illi duplices, rem vnam, vnam doctrinam, vnum negotium tractantes, corde tamen & affectione, à se inuicem dissidentes, vt vulpes dissentit à columba. Idem eodem modo etiam de cæteris omnibus intelligendum est. Si enim omnis scriba doctus esse aut fieri à Deo debet: per ordinem vtique, vt iam diximus, ex Deo seminari & plantari debet. Quicquid enim, vt Christus ait, *non ex patre meo cœlesti plantatum est, nauci est.* Itaque necesse est, naturalem ordinem in semine procedere, velut &

Theologi duplices.

necessitatem prouidentiæ diuinæ: adde, quòd ad res futuras præstituendum est: Et denique, quod homo ipse pulsando per preces à Deo impetrat. Extra hæc quisquis est, qualiscunq; est, vel disertus, vel vafer, vel Principum aulæ socius, &c. ab ea certè plantatione est, quæ exstirpari, non vernare debet. Res enim ipsa probat, Christum non animales adoptare voluisse homines, veluti Nasonem, Ciceronem &c. sed piscatores, qui nihil quicquam sapientiæ animalis haberent. Meministis hîc etiam, Paulum fuisse Doctorem gentium? Quid id curauit Christus? In Apostolum enim illum eligens, ipsum cum omni sua sapientia in humum prostrauit, hoc est, abluit & emundauit, quod in ipso animale erat, vt omnem doctrinam gentium exueret. Et quia oportuit illum à supernis doctum fieri: ideò opus habuit, vt in tertium vsque cœlum attolleretur, ac ibi doctrinam nouam hauriret. Tum demum sapientiam diuinitùs acceptam habuit, & fidem iustam apud homines meruit. Sic & cum Christus in terra ambularet, sapientia illius nullo loco erat, donec Spiritus sanctus super ipsum consideret, sicut Ioannes, baptisans ipsum, testatus est. Ex hac postea sapientia locutus Christus est, nec ampliùs vt homo. Vanum ergo est, Astronomos ad horam natiuitatis cœlum dirigere, & inde augurari, an fauente astro homo natus sit. Quot quæso eodem tempore infantes nati sunt, in regione eadem ac distantioribus plurimis, quorum tamen pars maior in stultos degenerauit? Mera ergo dementia & nugacitas est, de talibus thema genethliacum erigere. Quicquid enim non è supernis descendit, nihili est. Nam hoc modo & Christus desuper doctus fuit, non in synagogis.

Paulus vbi ex animali diuinus factus.

Astronomiæ vanitas.

TRACTATVS IV.

INsuper etiam sapientia, prudentia, ars &c. alia est ex spiritibus procedens, & in corpore animali dominans. Notum vobis est, quòd qui homo è supernis institutus est, spiritum is sanctum habeat, à quo ducatur & doceatur. Sicut ergo doctrina, quæ è supernis homini confertur, à Spiritu sancto dirigitur: sic vulpinam astutiam moderatur Diabolus per Legiones ac turmas suas. Si homo Herodis more vulpinam astutiam habet, à Diabolo in viam ducitur illius astutiæ, vt opera dignum progressum habeant. Astutus huiusmodi vir, si ditescat, homines iam continuò ogganniunt: *solers iste vir est*, quem propria prouexit sapientia, aut cui hanc gratiam Deus fauit. Interim tamen donum ipsi Deus splendidiùs contulisset, nisi id respuisset. Et quod habet, id ex diabolo est. Sic, qui lupus est, in hunc se insinuat Diabolus, ac quod didicit, probéque callet, in actum deducere iuuat, ita aspirans cœptis, vt seipso is duce ad ea loca penetrare possit, vbi, quod laceret ac deuoret, inueniat, quam naturam lupinam etiam didicit. De tali iam iterum dicunt homines: Iste approbè doctus & eruditus est, vt vniuersos terrere & vorare possit: cùm tamen res dicto modo aliter se habeat. Similiter & aliis

Sapientia qualis ex spiritibus.

ſtudiis omnibus dant operam homines, vt ex præſumptis ingeniis talibus in hoc ſe mundo ſuſtentent. Hos autem oportet quendam ſpiritum aſſciſcere. Nam ex ſeipſis talia impetrare non poſſunt. Porrò iſta non deſignat ſpiritus ſanctus, vt qui in nullum lupum, canémve, aut vulpem ac lyncem irruit, ſed in hominem tantùm pium & frugi ſeſe inſinuat, qui è ſupernis natus ſit. Nec enim regeneratio è ſupernis eſt: vnde nec cum illis quicquam commercij habet. Cùm verò omnino ſpiritu aliquo opus illi habeant, influit ipſis ſpiritus malignus, qui ducit & docet eos patrare id, quod cogitare auſi ſunt. Diabolus enim cum talium ſit dominus, in ipſos ius ac poteſtatem habet. Et neceſſe quidem eſt, ipſos ſpiritum aliquem adiutorem habere, ſiue is è ſupernis aut infernis ſit. Horum enim alteruter eſt. Itaque in ſacra ſcriptura clarè & expreſsè docetur, hominem, donec è ſupernis natus non ſit, corporale animal eſſe, vel lupum, vel canem, vel columbam, vel paſſerem, vel quiduis aliud. Sed ſi è ſupernis renaſcatur, talis eſſe deſinit. Verè ergo & ex cauſa iuſta Deus nobis cognoſcendum dat, quòd diſcipuli Chriſti fuerint lumina mundi, & ſal terræ, non corporaliter vel faces vel ſal, quandoquidem è ſupernis renati erant. Dum vero alibi addit: *vos lupi eſtis rapaces,* indicat omnino, illos lupos veros eſſe, non nomine tantùm, ſed & corpore, naturâ, complexione, proprietate conditione, &c. ſolâ figurâ ac formâ exceptâ. Erant enim nati ab infernis, non ſupernis. Et omnino ita ſtatuendum eſt, nos corporaliter eſſe pecora, quandoquidem de ſupernis nihil acceperimus. Quicquid enim ex illo, *ab Infernis*, agimus, id corporale eſt, eſt brutale, eſt animale, ſiquidem illa noſtra natura eſt. Diabolus eos homines obſidet, qui pecora ſunt. Qui e ſupernis ſunt, hos non occupat: ſaltem eos, qui ab infernis. De quibus enim obſeſſis in Euangelio legimus, hi vniuerſi fuerunt animales, quâ occaſione etiam à Diabolo occupati fuerunt. Quos dum liberauit Chriſtus, è ſupernis ipſos regenerauit. Sic ergo cedendum erat Diabolis. Nec enim manere diutiùs poterant, ſed ſpiritui ſancto omnino cedere cogebantur, qui locum illorum occupauit, cum ex ſepulchris obſeſſi egrederentur, &c. ita vt Diaboli expulſi in greges ſuum irruerent. Omnes hi ſpiritus ipſis inhabitârant, quia animales erant. Et quia animales erant, ideò à Diabolis obſidebantur: qui tamen dum cederent, veniam impetrârunt, vt in greges ſuum inuolarent. Hæc annotata nobis eo tantùm fine ſunt, vt ſciamus, diabolum in animal tantùm, non in hominem, è ſupernis renatum, ingredi. Nam ex dicto exemplo conſtat, quòd ex ſue in ſues tranſgreſſus ſit. Vtrique enim porci erant, ſolâ formâ diſcreti. Quòd ſi enim porcus in corpore poteſt eſſe, vt homo: poterit etiam homo in corpore eſſe vt porcus. Vide verò, quid diſcriminis ſit. Audiunt, vident, guſtant vtrique, & omnia ſuilla ſunt. Per ceſſionem autem ſpirituum, ſecunda generatio facta eſt è ſupernis. Iam inter ſe conferte naturam primam & vltimam, quantopere inter ſe differant, antequam obſiderentur, & poſtquàm liberarentur. Altera animalis eſt, altera eſt humana. Et diſcrimen ſola facit generatio altera. Nec enim à Diabolo obſeſſus hoc modo vllus liberatur, niſi è ſupernis renaſcatur. Coniurationes námque & his ſimilia alia nihili ſunt. Itaque per orationem & ieiunia ſecundò naſcimur. Si oremus, hoc eſt, pulſemus, intromittemur. Si ieiunemus, hoc eſt, vt homines decet, ſobrij ſimus, non ebrij, non furioſi (quæ porcorum & animalium ſunt propria) regenerabimur. Itaque ſi ſapientia intellectus, & doctrina hominum ante obſeſſionem factam, conferatur cum illa, quæ poſt factam liberationem præſtò eſt, vtramque certè longo diſtare diſcrimine omnibus manifeſtum fiet. Eiuſmodi ergo res, breuiter comprehenſæ nobis exemplo ſunt, quo admonemur, vt originem rationis, ſapientiæ, doctrinæ, artium & prudentiæ &c. probè rectéque diſcernamus, & vnde vtraque ſit, cautè ſciamus. Hoc enim cumprimis neceſſarium eſt. Et fieri minime poteſt, quin in tali caſu ſpiritus aliquis concurrat, qui meritò cognoſci debet. Si is eſt ſpiritus ſanctus: certè pura eſt felicitas. Si ſpiritus eſt malignus: omnino certa eſt infelicitas. Itaque ſi natura nos non produxit ex ſemine ſuperno, conuenit & dignum nobis eſt, vt oremus, & pulſemus per ieiunia & preces, vt Deus ſecundò nos generare velit, & facere, vt ſemen ipſius in nobis emergat, noſtraque ſapientia ex Deo, non ex animali profluat.

Spiritus malus in ſua mancipia ius habet.

Homo non renatus, merum animal.

Apoſtoli lumina & ſal terræ.

Animale eſt ſubiectũ diabolo nõ humanũ

Regeneratio fit per orationem & ieiunia.

Sed obiectioni hìc etiam quorundam occurrendum eſt, qui dicunt: Cum noua generatio in Chriſto inceperit: vndenam tandem proceſſit ſapientia, ars & doctrina Ariſtotelica vel Platonica? Notate diſtinctionem. E ſupernis naſci, ſecundò naſci, & de nouo naſci inter ſe ita conueniunt & differunt. Generatio è ſupernis omni tempore fuit. Deus enim homines ſapientes, & induſtrios tam ante, quàm poſt natũ Chriſtum oriri ſiuit. Et e ſupernis naſci eſt ſemen ſapientiæ e ſupernis accipere. Præterea, *ſecundo naſci*, ita ſe habet. Quiſquis in regno Dei ſaluus fieri cupit, hic ſecundò naſci debet, hoc eſt, debet ſemen ſuum, e ſupernis natum, arripere, & veluti crucem ſuam portare, Chriſtúmque ſequi. *De nouo naſci*, id eſt, vt generatio vetus non amplius vigeat, aut duret, ſed totus purus & impollutus Chriſtianus ac fidelis adſit. Itaque pro reſponſione hoc notandum eſt: quod, etſi quidem Plato, & alij ſemen e ſupernis acceperint, adeóque quoad ſemen hoc, e ſupernis nati ſint, non tamen ob id creduli & fideles fuerint. Cætera duo, *vt de nouo naſci, & ſecundo naſci* (quæ fere vnum ſunt) ſpectant ſaltem ad credentes & fideles. Primi autem illi, ſcilicet e ſupernis nati, à fidelibus in hoc diſtant, quòd hi vniuerſi & e ſupernis nati ſint, & inſuper ſpiritus omni macula & animali conditione carentes acceperint. Credentes ergo *Lapidem angularem* habẽt, ſuper quem Philoſophiam & artem Aſtronomiæ Medicinæque exſtruere debent. Hîc námque ſemen e ſupernis depuratur & clarificatur velut ipſe etiam homo clarificabitur per reſurrectionem. Hic enim omnium primò debemus reſurgere, hoc eſt, in ſpiritu noſtro emundari

Sapiẽtia Plat. & Ariſt vnde fuerit

Generatio Superna quid.

Gener. ſecunda quid

Generat noua, quid.

dari per veritatem. Tales facti, post mortem deinceps vnà cum Christo resurgemus. Plato ergo vnus ex illis fuit, in quibus semen quidem inexstitit, sed tamen per constellationem turbatum. Eodem modo & Aristoteles per constellationem obscuratus, & per naturam animalem ita adulteratus erat, vt veri fundamenti nihil haberet, sed tantùm signum daret acris cuiusdam seminis, inter vepreta lapsi: sicut & multorum aliorum semen in viam lapsum, côculcatum est, aut in saxis radices agere non potuit. Mendosi ergo illi & impuri sunt non ad messem enati, vt veri tritici natura est. Quòd si genuinum Philosophiæ fundamentum ipsos habuisse dicamus: concedemus etiam eâdem opera, spiritus sancti gratiam ipsos nobis vberiorem habuisse, quod tamen falsum & impiũ est. Semen námque diuinum seminatum quidem erat: sed id pro vt deciderat, ita enatum creuerat. Iam verò posterioribus seculis, vbi spiritus sanctus apparuit missus, agri omnino redditi sunt cultiores & fœcundiores, vt nihil spinarum aut scopulorum supersit, sed omnis ager optimo ferendo tritico paratissimus sit, nisi fors nostra culpa contrarium fiat, vt oblatã illam gratiam acceptare nolimus, ceu parabola docet. Velle hoc, priscis Doctoribus non, vt nobis, liberum & arbitrarium erat: sed ita fieri oportuerat aut necessum erat.

De Plat & Arist. iudiciũ

Homine post missum S. spiritum puriores

Hæc ergo hactenus commemorata de fonte & scaturigine sapientiæ, artis, doctrinæque nostræ cognocenda sufficiant. Cui rei vt colophonem addamus, notate, quòd sapientia, ars, intellectus, prudentia, &c. ex verbo Christi procedere & per idem in nobis manifestari & exerceri debeat. Sic si Rhetor ego sim: conuenit, vt oratio mea versetur circa virtutes in Euangelio fundatas, nec vel latum pedem Euangelij limites transgrediatur, siue tractetur de statu & imperio Regum, Principum, Magnatum, siue de eorum moribus, legibus, statuis, iure, &c. Hæc enim omnia in Euangelio fundata esse, & ex ipso promanare oportet. Sic etiam si de bellis mouendis & administrandis disseram, oratio vniuersa Euangelio consentanea esse debet. De qua re quicquid Euangelium bello conueniens complectitur, id orator eloqui debet. In multis enim vel sermonibus, vel historiis, vel chornicis, vel aliis speculationibus subtilius fundamentum aliud probatur, quàm quod ipsum ponit Euangelium: Eodem modo si Iurisconsultum agam, tractatio omnis ad scripturam dirigi debet: hoc est Iurisprudentia non homini sed Christo accommodanda est. Pariter & Medicus ad Euangelium & scripturã respicere debet: hoc est. Quod non potest, id orando & pulsando impetrare debet, vt proximo suo vsui sit. Hoc qui non facit, sed sparsim hinc frustum, inde micam corrogat, is nihil quicquam proficiet, sed meram carnificinam & lanienam exercebit. Sic & in Philosophia, Astronomia, &c. fundamentum id tenendum est, ne *Hypocritæ, Pharisæi, Viperæ, &c.* à Christo audiamus. Quod si laudatâ hâc viâ pergamus, diuortium faciemus ab illis, qui in senticetis enati, ad incrementum iustum satis Solis non habuerunt, quales sunt Ethnici Græcique. Quos si imitemur vnà cum ipsis in vepretis volutabimur, vt nulli nos tangenti vsui esse possimus. Quisquis enim nos quæret, à spinis, sub quibus latemus, pungetur, hoc est, seducetur, & damnum corporis simul ac animi sentiet. Veteres ergo imitari minimè debemus. Sectemur potius credentes, & semen nostrum Soli exponamus, vt emergat & enascatur. Hoc enim fine semen Deus in nos coniecit, vt erumpat, & instar facis luceat, ad quam videre quiuis possit. Vt enim illum in Euangelio non laudat, qui Solem suum, suam Lunam, suas Stellas, suam Iridem occultauit, sed vult, vt ad faciem prolatam quilibet videat: Sic id multò magis extorquebit à nobis. Nos enim in æternum seruaturus est, etiam cum Sol & Luna peribunt. Faces ergo & lumina nostra obiectis vepribus occultare minimè debemus, sed potiùs id curare, vt luceant, micéntque ac in propatulo stent, quo mundus vniuersus, illac præteriens, videre possit.

Hominis voluntas in Ita & Non posita. Deus veritate gaudet.

Iurisconsultus quis bonus.

Medicus quis legitimus.

Lux hominum non occultanda.

LIBER DE VOTIS ALIENIS
THEOPHRASTI HOHENHEMII.

PROLOGVS.

HOMINIS *voluntas, verbis* ITA & NON, *declaratur, atque in ipsius potestate situm est, vt* Ita Ita, & Non Non *sit. Idem etiam arbitrium habet,* ITA *in* NON & NON *in* ITA *conuertendi: hoc est, quod promisit & stipulatus est, id seruandi aut non seruandi. Vult autem Deus, vt voluntatis Diuinæ placita homo exequatur. Vult, vt in veritate omnes ambulemus: vult, vt nostrum* Ita Ita, Non Non *sit: vult, vt cum constantia, quod veritas exquirit, eloquamur. Vult, vt quæ quoquo pacto hominibus pollicemur, eadem ita faciamus: vult, vt oris promissa, cor ipsum, adeoque corpus vniuersum cum omnibus nostris viribus rata habeant, nec os in mendaciis argui patiantur. Conditi námque hominis ea est ratio & consensus, vt nullum in corpore membrum sit, quod non alterius commodo fruatur: hoc est, nullum totius corporis membrum mouetur, cui non omnes eius etiam minimæ partes opitulentur, vt id operi illi, cuius gratia intenditur, idoneum satis ac sufficiens sit. Eadẽ & linguæ ratio est. Quæ si sola loquatur, nec totius corporis cooperantis mẽbris ac viribus vtatur, mendax & vaniloqua reperitur, nec verbis facta respondere queunt. Sermo enim non in lingua situs, sed ex corde promptus est. Et ligua saltẽ instrumẽtum est, quo eloqaimur. Qui mutus est, in corde mutus est, nõ in lingua. Itaq; quod lingua loquitur, ex corde manare debet. Hoc nãque cõdus est veritatis, fidelitatis, charitatis, &c. Qui loquitur, verba ex corde depromat. Ita fiet, vt* Non non, Ita *ita sint. Si ita dicas, etsi malum sit,* Ita *tamen sit. Si* non, *non sit, etsi malũ sit. Quod enim in corde conditur, id erumpit. Ex hoc cognoscendus & æstimandus es. Vt loqueris: ita cor tuum*

Hominis voluntas in Ita & Non posita. Deus veritate gaudet.

Partium corporis mira inter se synergia.

Sermo est res cordis. Lingua sermonis instrumentum

iudicatur vel est. Si dicas, te scortari velle idque facias iā verū loqueris. Cor enim tuum lupanar est. Id alias nō loquereris. Itaque sermo tuus ex corde fit vel Ita, vel Non. Sic enim, quis sis manifestandus es. Et quia lingua prodit, quidnam in corde intra te sit: ideò sequitur constantia, hoc est, veritas. hoc est, dicere potes, vt tamen non facias, aut affirmare vel negare potes, vt tamen neutrum facias. De hoc mendacio, inconstantiaque oris liber præsens tractabit. Si votum facis, & id non seruas, sed mentiris, iam votum violas. Quid autem votū sit, & quo pertineat, ex Philosophiæ fundamento sequenti petendum est. Tales enim nos esse requirit Deus vt quicquid spondemus aut pollicemur, id vtique seruemus, nec ambigamus, sed Marpesiæ cautis more nobis constemus. Quodlibet enim Ita promißio est ac votum. Id iam inuiolatum seruandum est. seu bonum seu malum sit. Si quid voues, serua. Id enim si bonum est, vniuersis hominibus bonum erit. Si malum est, iam, qui iusti aut iniusti sint, & quinam diaboli filii sint, constat. De votis ergo tāquam de iudicio & neceßitate, meritò scribendū duximus,

Promissa seruanda etiā mala.

Ita, quoduis, promissum est.

Vota seruanda, qualia sunt.

DE VOTIS ALIENIS LIBER.

TRACTATVS I.

Vota Deo fieri non debent

Vouere hominū est, & æquum.

QVod Deo voueat homo, nihil habet: sed fas est, ipsum Dei mandata seruare, & morem illi cū timore gerere, adeoque vltrò cum quotidiana pœnitētiā ipsi seruire citra vllum promissum ac votum. Vouere tamen alij quid & polliceri homo potest. Hoc enim æquum est, & intemerata fide seruandum. Cur autem Deo vouere nihil possimus, ratio hæc est. Neminem enim quenquam suorum discipulorū Christus aut pacto, aut promisso aut iuramento adstrinxit, vt secum manere vellet: sed simpliciter elegit ipsos, & electioni illi securus acquieuit. Et tamen cum Christo illi manserūt. Sic quicunque Ecclesiasticus Apostolus est, vel esse vult, is Apostolorum ritu à Deo eligendus est. Ita námque testimonium habebit, quod dignus, idoneus, perfectus & sufficiēs sit ad id, ad quod à Deo eligitur & confirmatur. Quò autē Deus nullum eligit aut collocat, ibi frustra laboratur. Et si quidem Deo multa promittantur à tali: attamen nec vocatus is nec promotus est: adeóque incertum est, an Deus in voto durare ipsum velit, vel nolit. Ponamus, quendam vouere Deo virginitatem, &c. Hoc an Deo placeat, vel nō, scire nequit: cùm incertus sit, ad quid ipsum Deus elegerit. Huius iā quia incerti sumus, nec res penes nos, sed Deum & ipsius electionē sit: votum certè nostrum mortuum, imò mera stultitia est. At si ipse Deus mihi aliquid iniungat, dicátque, *Hoc fac*, & id promittā: iam res per se euidens est. Sed sponte suâ, ac instinctu proprio, sine iussu Dei, factum Deo ab homine votum mera hypocrisis est. Qui tale quid seruare vult, id faciat, sine tamen voto. Quanquam & *Propheta* dicat: *Votum feci Deo Iacob.* Sed tu respōde mihi: Si votum fecit, qua de re fecit? Id expedire nemo poterit. Is tamen virginitatem non seruauit: is nō mendicatum oberrauit: is non laborauit, Quicquid ergo patres Deo præstare, ac efficere &c. vouerunt, id quidem ad nos, qui ad res eiusmodi electi nō sumus, nihil attinet. Discipuli Christo pollicebātur, velle se non latum pedem ab ipso recedere, sed vnà mori. Sed nullum hic votum, nullum iuramentum additum. Horū námque auxilio quid Christus opus habuit? Sic etiam, quid mea virginitas, aut aliud quid Deo opus est? Ne hilum quidem. Itaque in talibus vota nulla poscit à nobis. Istis enim seruandis nos inidoneos esse nouit. Cùm à capto Christo discipuli aufugerēt, indignatus is haudquaquam est, nec ob ideosdem obiurgauit. Non enim ad militiam & cædes ipsos vocauerat, sed ad annuntiandum verbum, ad quod nullo gladio opus erat. Id si tueri per se possent, facerent. Sin minus, puluerem à calceis excutiētes, ad alia loca pergerent, non bellarent, non rixarentur, sed in cruentam victoriam satagentes, quod bona pace obtinere non possent, mitterent, aliò abirent, & ex domo illa pacem secum iterum auferrent.

Apostoli vt vocati sint.

Votum Iniussum est hypocrisis.

Pattrum exemplū hodie non quadrat.

Apostoli ad quid vocati.

Cùm ergo vota Deo facta nihili sint, résque Deo votæ, an Deo gratæ sint, vel minùs, ambigatur, adeóque incertum sit, quis & cur vocatus sit, & an vocatio sit ex Deo: iā deinceps de hâc materia latiùs disquiremus. A quo votum poscit Deus, huic Deum loqui, & id iudicare necesse est. Id autē aliud esse oportet, quàm quod ex debito & iure per nos ipsos facere cogimur. Discipuli Christi relinquere cogebantur vxores, liberos, agros, prata, &c. Cùm verò conquererentur, & dicerent: Nos omnia nostra bona, vxores & liberos relinquimus, quæ nobis merces superest? &c. hic iam illi nullo voto obstricti tenebātur, sed tutò ad agros, vxores, liberósque suos remeare poterant, Christo pœnam illis ob id nullam irrogāte. At verò minimè abierunt, sed cum Christo manserunt. Sciuerat námque Christus, quos ad officium id vocare debebat, ipsos sponte sua volentéque animo, etiam sine votorum vinculo hanc prouinciā subituros esse. Hoc ergo casu per electionem agitur. Et qui eligitur, is id, ad quod vocatur, sine facto voto faciat. Vouere enim & promittere, nec seruare, ad damnationem pertineret. Facere autem, nec tamē vouere, id seruari potest, vel non potest. Deus quidem, si eligit, non aberrat in electione sua. Quem enim requirit, ipsū inuenit promptum & alacrem. Porrò autem nos quoque Deo aliquid vouere. & votum præstare posse, ambiguum est. Ponamus, voto facto quēdam dicare filiam suam collegio virginum. Is si ad votum hoc à Deo rogatus est, seruet. Si rogatus non est, quid futurum sciet esse de sua filiâ, cum is nec seipsum norit? Si filiam educat ad pudicitiā, &c. opus Deo gratum facit. Si prurit illa: itidem iam Deo placet, vt nubat. Tu verò si ipsam votiuam fecisti, iam ipse vides, quòd luendum votum tibi sit. Fas námque est, te constātiæ studere & veritati, vt quod voues, ita fiat. Et in te situm non est, talia vt Deo voueas. Si facis: serua. Abs te enim extorquebitur liberāda fides. Ita fiet, vt, quicquid mali & criminis hinc sequitur, tuæ ceruici luendum sit, quoniā temerè voues id, quod Deus te non postulauit. Itaque de his ita statuite, quòd vota talia Deo facta, basin substernant Antichristo. Antichristum autem esse, necesse est. nec vllo is molimine exturbari potest, mansurus scilicet, donec ad iudicium Christus ipse compariturus est. Interim Antichristus mundi princeps erit. Illū verò si

Voti violati pœna damnatio.

Votū cœlibatus basis Antichristianismi.

rò si esse oportet, oportet eundem etiam fieri. Itaque principium sumit ex votis tam temerariis & inutilibus, in nullo verbo fundatis. Sic ergo quod fecisti votum, tibi seruandum est. Hinc enim nasciturus & proditurus Antichristus est. Itaque si nolis ad Antichristi fundamentum lapidem adiicere, nihil voueas. Filiam tuam educa in honestate, pietate, & mandatis Dei. Sic fiet, vt te ipsius nequitiæ participem minimè facias.

Anti-christus vnde ortus.

Liberi in quibus educãdi.

Votorũ genus secundum

Præterea autem votum hoc quoque dicendum est, si apud Deum pulsans precor, vt hoc vel illud mihi largiatur, quòd si accipiam, ad hoc vel illud destinaturus sim. Iam si petitionis illius tuæ compos fias, promisso seruando obligatus es, quàm primùm rem acceperis. Ponamus, sollicitare te Deum de mille florenis, quos in egenos & pauperes distribuere velis. Sensum ergo cordis tui inspiciens Deus, quod petis largitur. Id si non conferas tu, quò vouisti: iam ob violatum votum damnationis te reum facis. Sic itidem, si Deum de officio aliquo, huius vel illius gratiâ roges, nec id rectè impendas: ipso facto damnatus es. Et si Deum de Sapientiâ, Arte, &c. sollicites, & acceptam malè colloces, damnatus es. Si tibi prolem Deus dat petitam, quod de ipsâ vouisti, serua. Ideò enim prolem tibi dedit, quia huic illiue rei ipsam dicare pollicitus es. Si facis: successu res non carebit. Ipsa enim crucem suam humeris accipiet, & Christum sequetur. Hoc est, etsi illam quidem ceu lapidem, in Antichristi murum inseras, & tamen Antichristum nondum cognoueris: Deus tamen petitui tuo obsequetur. Sed interim proli tuæ te longè meliùs prouidebit. Nam permittet quidem, vt illa in muro pars aut vmbra sit: sed tamen cor eiusdem moderabitur, & faciet, vt hæc ipsius crux, hoc est, peccatum sit. Peccatum verò & crux eius non facient ad Antichristi regnum augendum, sed ad idem fugiendum & ipsum Christum imitandum. Et huiusmodi Diuorum multi sunt, antequam in vtero matris conciperentur, Deo deuoti. Quod si petitionibus huiusmodi Deus annuit: natos tales certè non nisi vmbras in Antichristo constituit. Votum verò factum pro cruce habent, quod expiant, donec moriantur: vbi tamen Deum adiutorem habent. Huiusmodi autem viri, sub Antichristo constituti sors eadem est, quæ Iudæ inter duodecim discipulos. Si enim proditor iste inter totisanctos Apostolos versari, cum illis vnà edere, ambulareque potuit, nullo vtriusque patris damno: poterit vtique talis etiam Diuus citra noxam cum Antichristo conuersari. Spectant talia ad ferendam crucem, & contemnendum Antichristum, prout ducit ac gubernat Deus. Sed pro conclusione horum tenendum est, nos cum Deo votis nihil tractare aut pacisci vel posse vel debere. Si autem tale quid fiat, serua, & duo tibi incumbere cogita. Vnum, vt Antichristo auctarium conferas, quæ pœna est, quod voueris, & est maledictio, quã sustinere cogeris. Alterum: Si non seruas, iam oris tui leuitas Deo nota fit. túque fidem veritatis apud Deum perdis, vt te deinceps non respiciat. Itaque sic puta, oportere etiam esse antichristos. Iam ipse iudica ex his quale tuum votum sit, quod cum temeritate factum, seruare cogeris.

Cùm ergo talia ex electione diuina procedant, non ex ipso homine (nec enim, quia is ita vult, ideò rectum est) & Deus quodlibet eligat, quò pertinet: ex eo iam liquet, necessarium esse: vt crimina & turpitudines incumbant. Ex talibus enim prodit Antichristus. Væ autem illi, per quem venit, hoc est necessarium est, vt Antichristum parias. Væ autem tibi quod id facis. Votum enim facis, filium tuum hoc vel illud futurum esse. Per hoc iam Antichristo filium obtrusisti: Nam quia vouisti, seruare teneris. Et id fieri, necesse est. Etsi enim omnis mundus contrarietur, fiet tamen quod vouisti, nec impediri potest. Ideò electus es, vt hæc facias. Caue ergo à mendaciis. Nam accidet tibi, quod Abrahæ: cuius filius Isaac ob patris votum capite plectendus erat. Hoc quid erat aliud, quàm figura Antichristi? Si enim per votum tale filium tuum mactas, iam occidis illum. Sed quid facit Deus? Retrahit te, si fecisti id ex electione, hoc est, scriptura, & filium tuis manibus excutit, ne votum in actũ ducatur. Si verò similis es Iudę, nec de filio tuo luges, sed gaudes, eò ipsum electum, vt hoc aut illud fiat: iam Deus penulam tibi non scindit, sed pro tuo arbitrio te tuere sinit. Itaque iam cultro iugulum feritur, hoc est, Diabolus & regnum ipsius in filium cadunt. Itaque morigerum esse Deo, iustum est. Tuum tamen est talia cum dolore, timore & pœnitentia facere tali, qualis fuit patris Abrahæ in offerendo Isaac. Tunc enim sustinet te Angelus aut retinet, tuamque erga Deum obedientiam videt, quòd nempe secundum voluntatem Dei filium tuum Antichristo quidem offeras, cor tamen luctu & dolore penitus conscindatur. Quem te taliter animatum si Deus videt, votum tuũ tollit, & Isaacum tunc vitæ restituit, hoc est, filium tuum in illo casu custodit.

De votis itaque erga Deum ita censere, fas scilicet esse, vt circa illa homo prouidus & circumspectus sit, suumque filium ita despondeat, vt plus ad Dei, quam propriam suam voluntatem respiciat. Casus enim iste præceps & intricatus est, quem Diabolus tibi obtrudit, per res mundanas tui seductionem meditans. Beatus ergo vir ille, & beato beatior, qui Deũ timet. In timore enim illo Deus custodit ipsum, ne quam de suis liberis labem experiatur, & id, quod pro electione sustinendum est, in crucem conuertit, quam portando filiũ suum, & sic præterea ipsum Christum sequatur. Hoc modo omnes diuitiæ, omnia gaudia contemnuntur, & in vestigia Christi itur, In quibus si Diabolus ipse ãbulare posset, saluus vtique fieret. Quantò magis homo? Momentum ergo omne situm est in via, quam teris, ad portam vel amplam vel angustam. Et quicquid portas, id tecum per viam tuam proferes. Christus enim omnia nostra peccata portauit, sed viam angustam ingressus est, vnde hæc ipsius Crux erat. Quod si & nos cum peccatorum nostrorum sarcina viã cum Christo eandem per portam angustam teremus, illa à Christo de nobis auferetur & deponetur. Sin minus, ad Antichristum pergitur. Cuius pec-

Beatus quis.

Via ad cœlum quis.

peccata vbi deponentur, ibidē & tua deiiciētur, nempe in loco æternæ damnationis, quo thesaurum sibi & voluptatem colliget. Vide ergo, quantopere vniuersa in solâ electione Dei consistant, nec quicquam vel boni vel mali penes nos sit. Et nisi viam arctam ambulemus, cœlum nunquam ingrediemur. Quot enim sunt illorum, qui seipsos per vim sanctos faciunt, & vbique vitam duram & ærumnosam agunt. Ista tamen omnia nihili sunt, etsi duplo grauiora & duriora videantur. De electione enim incerti sunt, an ad talia vocati sint vel nō sint. Interim multa vouēt, & votis quàm plurima præstare conantur, quæ tamen omnia nihili & nauci sunt. Cæterum, seu vota, seu aliud quid in te cadat, abi & serua. Vtut autem votum sonat, ita f.c. ac in viam angustam abi, ibi in portę angustiâ illa tibi diststringentur & deiicientur. Vota enim omnino seruari opus est: licèt vouere nostrū non sit. Si tamen vouimus, præstare certè cogimur. Nam violare, mors æterna est. Oculos conuerte in Iudam. Is cum Christum prodidisset, desperare cœpit, & abiens seipsum pensilem fecit. Quod si non fecisset, sed rectà ad viam augustam properasset, peccatum ipsi remissum fuisset. Idem & tibi dictum puta. Etsi enim votum temerarium fecisti, si id temararium esse cognoscis, ac eius cognoscendi à Deo gratiam habes, dirige id in viam angustam, quæ Christi est, non in viam spatiosam. Illa namque Diaboli est, læta tamen & amœna, vndiquaque ridens vino, frumentis, speciosis fœminis, amplis opibus, denique secura & voluptuosa omni quiete. Et nemo est laboris eius qui talia soluat. Ambulatur enim ac viuitur in via lata. Itaque tuum Domine, Domine, nihili est: nihili est tuum concionari: concionaris enim non in arcta, sed in ampla viâ. Et licèt tuum quidem votum deponas, ab illo te mundes, & Antichristum eum esse agnoscas: tamen ne sic quidem saluus es. Nec enim Christum sequeris, sed ambulas in via lata. Emundas tuam camisiam & pileum, cor autem voluptatibus delibutum seruas. Itaque vestis tua viam angustam quidem ingredietur: Cor verò tuum in via spatiosa manebit. Vestem tuam serua, & illam ad cœli portam tecum fer. Ea ita angusta est, vt vestem nullam transmittat, quam distringat. Ita satius erit à porta illam distringi, quàm à mundo. Saltem in Christi viam cor tuum dirige: & nihili tibi noxium aut damnosum erit.

Antichristi thesaurus vbi.

Vota necessaria seruāda. Votorū violatorum quę pœna.

Via inferni quam amœna.

TRACTATVS II.

IN Prægresso tractatu primò disseruimus de votis erga Deum, quod per illa ipsum quoque Antichristum surgere oporteat. Hunc vero non indicabo aut nominabo. Inter nos enim versabitur absconditus, vt Christus inter Iudæos. Nec fieri potest, vt à quoquam digito monstretur, nisi is similis esset Ioanni Baptistæ. Ipse tamen non loquetur. Electis quidem Christi ipse notus est, sed mandatum acceperunt, vt sileant, sicut à Christo interdictum quoque discipulis est, ne ipsum Dei filium esse prædicarent. Idē Prohibitum etiam erat spiritibus ne tale dicerent. Prohibitum etiam erat infirmis, cœcis, &c. ne Christum manifestum facerent. Simile quoque, sed occultum mandatum datum est, ne Antichristus reuelaretur. Et licèt quidem per iracundiam aut concertationem, conflictúmque quis dicat, *Tu es*: huic nolite credere. Fieri enim potest, vt iste quoque regni eius pars sit. Ita mutuis cōuitiis sese etiam scorta proscindunt, qualibet se cæteris præferente: & tamen meretrices ad vnam omnes sunt, vnius domus alumnæ, vnius stabuli pecora. Hic idem euenire potest. Adeò enim absconditus est Antichristus, vt ne à ministris quidem suis cognosci queat. Nec vnquam is adeò manifestabitur, vt apertè monstrari possit, dicique, Hic est, ille est. Nemini enim tantum intellectus est, vt quis verè sit, verè sciat. Hac de causâ nec ego ipsum nominaturus sum. Vota quidem, quis ille sit, indicant. Sed idem frangūt rursus, si Isaici gladius subtrahitur & subducitur. Si aut non, ibi manifestus est. Hoc autem quis videt? Adeò occulta sunt hæc vt homo dicere non sustineat possitue, *Hic est, hic est.* Hoc quidem verum est, eum reprehendere debere, vt dicat: Hoc iustè non fit, non rectè fit illud: hoc aduersatur Deo, illud, &c. Sed ob id Antichristum ne dum nouit. Et licèt quidē aliquis sibi videatur illum videre: nostrorum tamen oculorum festucæ adeò magnæ sunt, vt rectè & sine periculo iudicari nequeat. Nec enim de festuca & trabe Christus incassum verba fecit. Hoc enim volunt docentque, te ob tua peccata, quis alter sit, neminem nosse aut iudicare posse. Itaque Ioannes Baptista solus fuit is, qui peccato carebat, qui Christum nouerat, & in ipsum digito intendebat. Huic festuca oculum non perstrinxit, sed visū is exactum & integrū habuit. Talibus oculis necesse est te videre, & insuper apparitionem Petri habere, si illum Christi aduersariū nosse velis, sicut etiam à Deo Patre manifestatū Petro est, quòd Christus verus Dei filius sit. Citra apparitionem hanc neminē criminari potes propter festucam, in oculo tuo defixam. Si Deus quidem alicui id reuelauit: è vestigio tamē idē prohibuit, ne foràs eleminaretur. Si tu id propales, nihilominus tamen fiet, vt dubitent homines, verumue tu an falsū perhibeas. Antichristum illum cognosci oportet tantum per signa, per viam, per apparitionem diuinam, quæ certe nemini tribuuntur, nisi qui vir Ioannis Baptistæ sit.

Antichrist' ex votis natus. Antichristus quibus notus.

Antichristus nunquā apertè monstrabitur.

Ioannes sine peccato erat &c.

Antichristus vnde noscatur.

Cæterùm vt iam deinceps ad alterius tractatus argumentum descendamus: porrò quoque dicemus de votis illis, quibus sese mutuò homines obstringūt, sine obligatione Deo facta, vt iam diximus: Veluti si proximo meo aliquid voueam, nec id seruem. Nam de huiusmodi casu disseremus in posterum. Vota quæ nobis inuicem facimus, hæc ipsa quoque seruanda sunt, nec mendaciis nos assuefaciēdi sumus. Vult enim Deus verbum nostrū Ita esse, & præstari, siue quid affirmemus, siue negemus. Nec magis Deus probat illa mēdacia, quæ ad hominem spectant, quàm quæ ad seipsum: adeò à nobis cōtendit, vt Ita Ita sit,

Vota etiam humana inuicem, præstanda.

nec

nec mutuis nos mendaciis decipiamus. Et per Ita, magnę obligationes fiunt, vt scilicet quod quilibet scribit, Ita sit, non mendacium: quod quilibet obligat, Ita sit, non mendacium: quod quilibet loquitur, Ita sit, non mendacium: quod quilibet concionatur, Ita sit, non mendacium. Hinc ergo consideratio alia emergit. Si enim tractemus mendacia, & nostrum Ita, Ita non sit, & Non, non sit. Non: iam colligi facilè potest, cur mendacia sint prohibita, hâc solâ nimirùm de causâ, quia per mendacia vnimur & similes simus Diabolo. Ipse enim mendaciorum pater est. Ille ergo, qui mentitur, Diaboli filius est. Si huius filij esse nolimus, fidem datam inuicem liberemus, & veritati vnicè studentes, mendacium longè fugiamus. Et per mendacia descẽdimus in cognitionem nostri, qualesnã simus. Illa demõstrãt, nos falsos esse pastores populi, falsos Doctores, illa docent, nos falsò credere, falsò cum hominibus tractare, & quod aiunt. ex imo fundamento nihili esse. Nemo enim mentitur, qui non sit falsus Apostolus, falsus Christianus, falsus Propheta. Hi mentiuntur, non alij. Summa ergo nobis ea cura sit, vt in veritate ambulemus. Veracẽ enim Deus nõ sinit labi aut perire, sed lõgè plura ipsi tribuit, quàm aut credere aut intelligere is possit. De promissis ergo ita statuẽdum, quòd ea facta omnino & irrefragabiliter seruanda sint, etiam si terra nobis dehiscat. Melius enim est id fieri, nósque perire imitùs, quàm in mendaciis erga proximum deprehendi. Mendacium enim vel nobismet ipsis oppidò noxium est. Mendacium iniquos facit institores, improbos mercatores, falsos fratres. Denique fraus omnis ex mendacio oritur. Annitere ergo, vt verbum tuum sit Ita, sit Non, ne in vanitate vllâ corripiaris.

Ita, valida est obligatio.

Mentiẽdo homo similis fit Diabolo.

Diabolus pater mendaciorum.

Mendacij quæ fœditas & noxa.

Iam, si promissa facta, hoc est, Ita vel Non dictum, syncerè inuicem præstemus: quis talia præstantes, infelices vocare possit? Contrà si non præstentur promissa: iam, quæ inde sequantur, attendite. Et quantum quidem votis temerariis, Deo factis, peccetur, iam antè dictum est. Quantopere verò peccetur in proximum, deinceps tractabitur. Et tractatus vltimus de illis aget, qui in terrâ non existunt, sed defuncti sunt.

Iam vt hunc tractatum pertexamus, scire conuenit, promissa inuicem facta, liberanda vtique esse, non neganda. Exemplum. Si promittam tibi dare aliquid, per quod ex paupertate eluctteris, ad id præstandum vtique obligor. Porrò si ducam vxorem, aut matrimonium ei addicam, nec seruem: promissum seruari fas est. Si pro te expedire hoc vel illud suscipio, vt id faciam teneor. Si anserem tibi voueam: id præstare vincior. Vt summatim dicam, promissa omnia seruanda & præstanda sunt. Sed pergo, ponendo casum. Promissum meum non seruaui: meum Ita feci Non, meum Non conuerti in Ita, adeóque voti reus sum, facti quidem, sed non liberati. ducor vero pœnitudine, & peccatum meum doleo, & ob contritionem dolorémque hunc perceptum Deum misericordem experior. Iam quænam huius gratiæ ratio est? Tantùm, vt soluam, & satisfaciam? Soluere non possum, quia morior. Mortuus etiam alter est, quem promisso meo & mendacio ad interitum duxi. Itaque propter promissum gratiam Dei perdidissem, & damnationis pœnam meritus essem: contritio tamen & pœnitentia me seruârunt, & gratiam conciliârunt. Iam quid meo proximo comodatur istis quem mentiendo & ludendo decepi? Aliud dixi, aliud feci: Ita Non, Non Ita feci. Hæc vtique rependere teneor, & illis satis facere cogor. At ille mortuus est. Quo pacto huic malo obuiare, aut id detrectare queo? Semel actum transactum est. Ille abiit: ego superstes non sum, sed obij. Ad Deum nullus transitus datur, nisi satisfactio præcedat: Mendacium vertendum in veritatem est. At Non meum conuertere non possum in Ita, nec contra: periit occasio, & è manu lapsa est. Itaque soluendo non sum, & fidem violatam emendare nequeo. Factum enim est, & pro parte meâ talis maneo, qualis obij, nimirùm mendax & præuaricator.

Promissa omnia seruãda.

Casus de soluendo enodatus.

Ex his vt extricare vos pleniùs queatis, scire vos velim, vniuersa æquali mensurâ compensari debere, nec quicquam non solutum manere. Sed & hoc constat, in pœnitentiâ & dolore exspirantem, à Deo exaudiri, nec deseri. Hinc sequitur: Si talem Deus non deserit, iuuabit vtique ipsum, vt soluat, hoc est, mutuò illi dabit, aut accommodato, vnde satisfiat. Iam patet, si remittamus, nobis quoque remissum iri: Qui mihi non remittit, is solui postulat. Ego autem, quod soluam, non habeo. Soluendum tamen est, & exactori illi de voto aut promisso facto faciendum satis est. Quo etsi non egeat: Ita tamen Ita esse debet, modo aditurus Deum sim. Iam si Deus mei misereatur, debito illo pro me alteri satisfacit. Is postea, quia solutionem tam præcise vrsit, eâdem ratione aliis quoque pendere cogitur. Si Christum non habet: ipse soluet, aut in damnatione satisfaciet. Sed de hâc solutione, qualis sit, disquirendum est. Aduersarius mecum eò meus contendit, vbi alius mundus est. Vtrique tum erimus, quales antea fuimus: nec tamen ipsi aut soluere, aut solutionem accipere poterimus. Exemplo rem declarabimus. Promitto tibi decem florenos accommodato. Tu, pecuniæ egens, in hoc confidis. Horâ dictâ venis: ego promissum non seruo. Tu me pollicitum in mendacio deprehendis. Id mihi incumbit. Tu si moreris nec mihi remittis, soluere cogor. Sed si ego in domino moriar, is pro me soluet. Sic fiet, vt ego & tu iterum conueniamus. Iam te similis inopia, vt in terrâ, premet. Illam subleuare cogar, loco eius, quod in terrâ spospondi: Nec enim inopiâ carebis, quia remittere noluisti. Iam soluo tibi, & loco debiti terreni, tuomet iudicio decuplum pendo. Solutionem si feci per Chistum, qui inopiam tam debita mensura ita lenit, vt contentus sis: iam à Christo pro me ad placitum tibi satisfactum est. Satisfactionem hanc, quam quis alteri, remittere nolenti, debet, ipse accurat Christus, pro nobis, si in ipso moriamur. Si enim is nostra in se peccata recepit: pro nobis etiam satisfaciet. Is solus omnibus hospitibus, omnibus creditoribus, apud quos debiti aliquid reliquum in terrâ fecimus, satisfaciet pro nobis, qui soluendo non sumus, & promissa in terrâ facientes, mendaces euasimus. Mendax nullus in cœlum penetrat, sed tantùm veraces. Et nobis accidit

Talionis necessitas.

Christus pro nobis soluit.

id, quod latroni in cruce, qui per Christum liberatus est: Sic enim & nostra debita soluuntur & tolluntur, & pacantur omnes, qui nos quicquam postulant. Hoc saltem curandum, vt in Christo moriamur.

Casus de adultero. Casum alium ponamus. Adultero alicui marito res sit cum vxore. Ab hâc illi non remittatur Iam accidat, vt adultero gratia & remissio detur. Vxori tamen satisfaciendum nihilominùs est: aliàs gratia nulla erit. Adulter enim nullus cœlum intrat, nisi huius peccata in se receperit Christus. Hoc si Christus non faciat: comparendum est adultero ad iudicium Dei omnium creatoris. Ibi soluendum & satisfaciendum vxori est. Postulationi autem mulieris satisfit ad placitum. Nam operibus carere cogitur: & tamen erit indigentia alia loco eorum, quoad coniugij violationem, vt res illæ compensentur, & vxor placetur. Id fiet per iudicium pronuntiatum super duobus mortuis hominibus inuicem, quale Deus constituet. Illa placatur, rationes conferuntur: eidem non remittitur, sicut nec ipsa quid remisit. Hoc modo vniuersâ, quæ à mundo morientibus non componuntur, in altero sæculo soluenda & expedienda sunt, antequam in cœlum transeatur. Hinc factum est, quod nonnulli de igne purgatorio philosophati sint, quia nempe solutionem fieri oporteat. Ea solutio pro purgatorio quidem constituta est: purgatorium tamen non est. Hoc quidem semel verum est, oportere vtique solui, quod nobis non remittitur. Verum & hoc est, si in nomine Domini moriamur, ipsum vel in morte debita nostra in seipsum transferre, & soluere. Hoc enim nostrum nemo potest. Iam etsi pro nobis, ad solutionem insufficientibus. Christus soluat: non tamen ob id in purgatorium nos ducit, sed numeratâ re & pecuniâ soluit, & nos ab illo quoque loco expedit. Qui enim à Diabolo nos liberauit, idem nos etiam liberabit à malâ muliere, à malis cauponibus, & aliis, hoc ipso in loco. Nos tamen ideò non purgamur. Indigna enim illa liberatio sit, si luendum nobis & patiendum sit in nomine Dei & ipsius misericordia mortuis. Et hæc Philosophia multos in errorem egit, putantes, sibimet ipsis soluendum esse. Quî verò mortuus soluere possit? Id quidem impossibile est, nec de eo vel cogitare debemus. Res solutorem alium requirit. Hoc loco vidulus noster inanis est, & monetâ vacuus. Tum nec recompensationi hic locus vllus superest, quia non amplius corporaliter in terrâ degimus. Itaque actum est: & via aut ad Deum, aut ad infernum patet. Vnum enim horum esse oportet. Quod si ob peccatum ad infernum damnatus sis: Christus autem pro te soluat: iam sine medio, sine omni purgatorio ad Deum pergis, non tuo quidem merito, sed Christi, qui te indè liberauit, sicut ex inferno per suam resurrectionem.

Purgatoriū, &c. non est. Purgatorium cur non sit.

Ita ergo veritatem à nobis extorquet Deus, in quâ agamus & ambulemus. Vbi hoc quoque notandum est, Dei regnum intrare neminem, qui non priùs ab omnibus expeditus sit, & plenè creditoribus singulis satisfecerit. Hoc si in terrâ non facimus: ad Deum peruenire non possumus. Ad Deum enim venit nec fur, nec latro, nec falsus testis, nec adulter, nec scortator, nec aleator, &c. Quòd si tamen de peccatis nostris seriò doleamus vt Deus cordium nostrorum contritionem & pœnitentiam videat: locum nostrum subiens Christus, nos liberat, & pro nobis satisfacit. Si hoc liberatore caremus: nullum vtique nos purgatorium liberabit aut eripiet, sed nos coniiciemur in carcerem, vbi vsque ad extremum quadrantem soluendum erit, hoc est, vel minimo de quadrante soluendo æternum torquebimur. Nihil enim quicquam omnino aut abluere aut deponere per purgatorium vel alia possumus, sed necesse est, vt Christus soluat. Nam in carne tantùm & sanguine existentes proximo nostro satisfacere possumus, aliàs minimè. Semel ergo ac necessariò aut ad cœlum, aut ad infernum pergetur. Ad cœlū qui Christum pro se soluentem habent. Ad infernum, qui Christum non habent. Qui enim in gratiâ moritur, Christum habet, & iam securus est, etsi hospites omnes, omnes creditores, omnes exactores confertim irruant. Hoc modo homo peccator saluatur, qui antea etiam in cruce saluus factus & à Diabolo liberatus est. Qui verò à Diabolo quidem liberatus est, sed in Domino non moritur, is non saluabitur, sed ex primâ redemptione excidit. Qui non excidit: is, quicquid, quantumcunque debeat, in purgatorium non rapitur, sed debitum eius Christus suis humeris suscipit, vt pro quo etiam mortuus est, & plenè soluit ipsemet, vt qui ad assem soluendo sit. Aliàs námque hoc loco soluere nemo potest, & de omni compensatione actum est. Nec purgandum: sed aut ad cœlum aut infernum transeundum. Et hæc immortalium votorum conditio est, quòd Deus velit Ita Ita, Non Non esse. Hoc si non facimus: prompta eo loco nostra damnatio est, nisi fiat, vt Christus onus nostrum portet, sicut pro nobis omnibus id portauit in cruce. Is summa & grandissima quæque nostra debita soluit. Quantò magis soluet minora. Saltem hoc agamus, vt in ipsum credamus, speremus, confidamus ex intimo corde & dilectione plenâ cum omnibus animi viribus. Sic demum pro nobis ipsis stabit.

Regnum Dei qui intrent. Christus peccatorū satisfactio. Salutis humanæ quis modus.

TRACTATVS III.

SEd vt & tractatui tertio iusta faciamus, prius expediemus vobis causā huius libri scripti. Ea in sequentibus explanabitur. Quæ enim hactenus disseruimus, plùs Theologiā quàm Philosophiā resipiunt. Ex Theologiā tamen Philosophiā hanc desumi & stabiliri decet. Iure ergo id Philosophiæ principium præmisimus. Itaque de præmissionis huius causâ ita accipite. Si homines nos in viuis aliquid, quodcūq; sit, inuicem promittamus, quod post mortem dandum sit: pars autē illa, cui promissio facta est, moriatur, & pars altera promissum non seruet: sciendum est, promissum omnino seruari, & mortuo plenè satisfieri debere. Hoc quî fiat, pro initio ex paucis exemplis cognoscite. Sit fœmina, quæ nubat viro. Hi cohabitent. Iam accidit, virum hunc inimicitiam fouere erga alium, quæ iusta sit, quia alter iniquè cum ipso agat. Si maritus ipse moritur: vxorem suam rogat, ne illi nubat, quem impendiò hactenus oderit:

Casus.

præter.

præter hunc verò, nubat cuicunque velit. Huius etiam gratiâ legat vxori multò plura, quàm ipsi debeatur. Mulier id se facturam promittit: vir moritur. Mulier iam voto seruando adstricta est. Si non seruat, fidem violauit, & de hâc marito compensationem debet, sine quâ cœlum ingredi nunquam poterit. Promisso satisfaciendum est, aut in terrâ, aut in mundo altero, aut in infernum descendēdum. Mendaces enim & fœdifragi homines cœlum non intrant, nisi omnia prius complanata & compensata sint. Tum demum cœlum ingrediuntur. Hinc frequenter accidit, fœminam talem morbo insanabili occupari, aut miseriis ac ærumninis aliis euidentibus obrui, ex quibus nullâ ope erui possit. Ita factum aliquando meminimus, talem fœminam primâ nocte cum nouo marito dormientem somniare, quod maritus prior veniat, & acu adactâ pudendum eius obiter transfigat. Rei terrore expergefacta, eo loco primum pustulam sensit. Et quotidie increscens & grandescens, in foramen degenerauit, quod sequens vlcus, adeò malignum euasit, vt nullus medicinæ etiam efficacissimæ locus esset, nec prçter vicem primam illa suo marito potiretur. Exacto semianno miserè & contumeliosè eodem loco expirauit. Talia multa passim eueniunt, ad quę discernendum circumspectum esse & prouidum decet Medicum. Si enim vota rerum eiusmodi causa sint: iam nemo dubitat, quin Medicus haud multum opitulaturus, sed cum probro & ignominiâ discessurus sit: Plagæ etenim tales medelam omnem respuunt. Opus est, vt promissa liberentur, & pactis omnibus satisfiat. Magni itaque refert, mortuis promissa seruari. Si enim illa non remittantur: magnorum malorum causa fiunt, cumprimis si promissa honesta & iusta fiant, ceu modo diximus.

Mendaces cœlo exclusi.

Exemplū mirum.

Præterea magni etiam refert, huiusmodi morbos discernere posse. Vocantur enim vindictę. Vnde vulgus dicere solet: Hæc est vindicta S. Ioannis, hæc S. Quirini, hæc S. Valentini S. Antonij, &c. Pœnarum harum ea natura est, insanabiles sint, & medelam omnem respuant, ac miserè homines crucient excarnificéntque. Et quia à nemine tolli aut sanari queūt, à vulgo pro pœna (pœna enim est, quod sanari nequit) & meritò habentur. Harū ortus ab eo est, quòd homines secundum Diuos illos nomina ipsis indiderint: cùm tamen illæ non à Diuis istis instigantur, sed à dictis causis. Plerunque enim, si ægroti rectiùs æstimentur, talibus pœnis digni sunt. Multas námque passim causas ad tales vindictas serunt. Nec iniquum est, morbos adeò feros, ipsique naturæ contrariantes pro plagis ac vindictis haberi. Sic etiam frequenter euenit, vnum alterum de hæreditate improbe defraudare. Ponamus enim, mori quendam, & liberos post se relinquere. Horum tutor constituitur agnatus proximus. Is expilat pupillos, & bona fraudulenter ad se transfert. Iam defunctus etiam pater, liberorum pater adhuc est. Qui si furtum tutori non remittat in altero mundo; iam in ipsum Dei iudicium paratum tenditur. Talis si plagâ corripiatur, nihil cogitate aliud, quàm omnem medicinam inutilem fore. Ita in casibus multis talia iudicia & causæ deprehenduntur. Vnde multi quidem implorant Medicos, sed frustra. Multi respuentes Medicos, rem Deo committunt. Hi toti indurati sunt. Iudicia talia corripiunt sæpe etiam alterius viduam ambientem ad lasciuiam, & cum ipsâ scortantem. Eo casu, si maritus defunctus, qui omnia videt nouitque, licèt sepultus sit, Deum de vindicta sollicitet: nec necesse est propter mariti querelam scortationi pœnam irrogari. Si maritus arbitrio Dei pœnam committat: Deus pro suo iudicio talem in terrâ plectit, & scortantes in exilium agit ignominiâ publicâ: aut ad iudicij sui pœnam aliam eos reseruat. Talia autem fieri nihil dubita. De mortuis enim plurima eiusmodi documenta fieri possunt. Ideò hanc Philosophiam incepi, vt certiùs de his vos commonefacerem. Hinc enim oriuntur papulę, lues venerea, & alij noui inauditique morbi, quibus peccata illa puniuntur, vt hominibus speculo & admonitioni sint. Nouistis enim passim dictitari solere: Papæ, quantopere hunc morbus Gallicus fœdauit? Cui illicò respondet alter: Et iuste: nam & hoc & maius commeruit. Sermo talis vnde oritur? Ex spiritu sancto tantùm. Et faciunt eo, vt homines seipsos nouisse discant, sciántque, quod factorum & patratorum suorum à Deo, ad quem querela delata est, pœnam & vindictam expectare debeant.

Plaga quid seu pœna.

Papularū luis venereę causa.

Loci ergo huius ratio efflagitare videtur, vt quonam post hanc vitam perueniamus, explicemus, nempe ad locum iudicij vbi moramur, donec omnes nostri aduersarij obierint, vbi vnicuique petita ratio reddenda erit & accipienda, nisi nobis mutuò ignoscamus. Iniudicatum enim Deus neminem relinquet. Hinc enatæ sunt illæ locutiones vsitatæ: *In domo hâc ambulat spiritus seu spectrum, sic etiam in illâ, &c.* Quid autem spiritus sunt? Sunt defuncti, qui expectare coguntur illos, qui in terrâ adhuc viuunt, & nondum illis ignouerunt, tamdiu, donec omnes congregentur, qui causam inter se aliquam agendam habét. Huc enim nemo citatur, nisi qui alteri ius debet restitutionis & cōpésationis. Et hinc orta sūt vulgata verba quib. dicunt: *Hæc anima redempta est: nec enim redit, nec amplius videtur.* Opinantur autem homines, animas eas liberatas esse per preces, per ieiunia, per cōiurationes: cū tamen redépti sint ab illis, qui defuncti sunt, quos dudum expectârant: aut quia creditores ex commiseratione spiritui illi seu spectro ignouerunt, & culpam omnem condonârunt. Sic enim sese liberatio habet. Quod auté dicunt, animam esse in purgatorio, &c. id cōmentum est. In purgatorio enim nec ego alij, nec alius mihi, purgádo soluere aut satisfacere potest, omnia reddenda & compensanda sunt. Iam hoc nec ego per meas, nec alius per suas facultates prçstare potest. Itaq; actū est, nisi solus Christus id faciat. Iam si ignoscere nolim, nec à Christo factæ solutioni acquiescam: pœna mihi impendet æterna. Si enim in regnum cœlorū cōtendimus, opus est vt ignoscamus aut remittamus. Si remittimus acquiescimus in transactione Dei, qui in solutum nihil relinquit, sed debita omnia refundit. Fit etiam, vt in prædiis

Spectra seu Spiritus quid sint.

Purgatorium cōmentū.

diis nonnunquam spectra & similia spectentur. Quo quid significatur aliud, quàm quod illa fraudibus & iniuriis acquisita sint? Itaque spectra hoc loco comparere solent: non quod locus iste purgatorij, aut conuentionis mortuorum sit, sed vt indicio sint, & exemplum præbeant vindictæ, solutionis, iudicij, quod expectandum sit, donec illuc omnes congregentur, quorum est ignoscere & remittere. Nam & fraudulenta acquisitio est, voti violatio: Tutor enim ac præfectus filij, ciuitatis, Reipublicæque spondet, quod commodum illarum curaturus sit. Hoc si non faciat, sed quæstum proprium satagat: necesse est, vt huic omnes subditi, omnes hæredes, &c. ignoscant. Quamdiu autem huic non remittitur: tamdiu iudicium expectandum est. Huiusmodi ergo spectra peccatorum talium vos memores faciant. Difficile enim ac graue est violatori voti expectare, donec læsi omnes moriantur. Nam & intermedio hoc tempore parum quietis habent, & à iudicio peracto pœna grauis metuenda est

De his quidem multa afferri possent: sed abrumpo. Nam & aliis libris tradenda talia committi debent. Itaque hîc quod deficit: alibi additur. Et vt ad vota redeamus, repetendum est, maximi ea momenti esse, adeóque cùm apud Deum, tum proximum, & denique mortuos seriò inuiolatéque seruanda, & hoc perpetuò studendum, vt nostrum Ita Ita sit, & Non Non sit apud vniuersos, ne apud quendam quâcunque in re mendaces deprehendamur. Ex illis autem quæ in huius libri tractatu recensuimus, quinam violatorum votorum finis sit, colligere, nec dicta auræ mandare debetis. Præter talem enim contemptum nos vniuersi mendaces deprehendimur, hoc est rem curæ cordique non habemus, nec de talibus admodum angimur. Et vnus quidem talia pro phantasiâ habet: alter pro stultitiâ: tertius pro fraude. Hi omnes improbe sentiunt. Contemptus enim eiusmodi in cuiuslibet olim redundaturus caput est. Ex paucis nostris verbis vos plura concludite. Et pro exemplis paucis, breuiter strictimque allatis, infinita accumulari alia poterant. Quæ vt non necessaria, & quotidie obuia, studiosè omisimus. Nisi autem vniuersi nobis inuicem ignouerimus, spectra eiusmodi priùs non quiescent. Expectabunt enim congregationem omnium, qui vindictam poscunt, dum omnia compensentur. Hoc facto, ad locum sibi destinatum quiuis contendit. Finito tali iudicio, spectra quoque non apparebunt. Pro corollario hoc addiicimus: quemlibet, qui scripturæ gnarus sit, de his iudicaturum esse aliter, quàm factum est hactenus. Multi quidem scriptitant: qui tamen scripturæ clauem nunquam adepti sunt. Scribæ etenim illi, qui in regno Antichristi laborat, vt aut seipsum extollat, aut falsum regnum ampliet & erigat, nihil credendum est. Nam & ipsa scriptura testatur, ipsum fundamento carere, & à Deo excæcatum esse. Quæ quidem cæcitas multorum in fide errorum causa est, & superstitiones grandes creat. In quibus omnibus momenti nihil situm est. Rhombus agitur de remissione, de obitu facto in contritione, de misericordia Dei. Sic omnia, quę aspera sunt & rigida, complanabuntur & mitescent, & omnium patratorum amnistia fiet.

LIBER DE SANCTORVM AVCTORITATE, BENEFICIIS, SIGNIS ET BLASPHEMIIS. THEOPHRASTVS.

PROLOGVS.

SANCTOS, *quos nouimus, pluribus, iisque maioribus peculiaribus virtutibus præ cæteris hominibus omnino dotatos esse in confesso est. Id verò non prouenit ex fide, quam in ipsos iactamus, sed tantùm ex charitate, quam nobis proximis suis debent, & vi mandati diuini etiam illa, quæ erga nos gerunt, præstant. Præterea etiam, cùm in Deum credant, ex vi istius fidei insignia & miraculosa operantur. In hoc ergo de ipsis instituto tractatu duo consideranda veniunt. Primum de ipsorum fide, quam in nullum alium Diuum, quisquis sit, præterquam in Deum, sine omni medio, purè collocant. Quâ re nobis exemplo sunt, vt & nos tales omnino nos præstemus, & in solum Deum defigamur petendo auxilium, fidem, &c. Cum enim sancti sanctos non inuocent: multò minus illi nobis inuocandi erunt. Exempla enim ipsorum nobis doctrinæ esse debent. Et tamen interim de ipsis, quòd sancti sint, dubitandum minimè est, sed per opera, quæ per Christum, non ex seipsis edunt, cognoscendum quod reuera à Deo electi, & in sanctos constituti sint. Conuenit ergo, nos circa ista de ipsis consideranda ita versari, vt rectiùs & dilucidiùs omnia intelligantur, & vita ex conuersatione eorum promptiùs emendetur. Secundum est de auxilio seu beneficiis ipsorum, & signis, quæ faciunt, nobis vtique acceptandis, nec leui mollique brachio tractandis. Nihil enim citra causam Deus hic operatur. Vbi ergo constiterit de fide ipsorum, quam in solum Deum dirigunt, & deindè de signis & beneficiis, quæ in nos conferunt: iam promptum est iudicium, quidnam de illis sentiendum aut sperandum sit. Nec enim perplexamur, quin Legenda de ipsis conscripta euoluantur, etiam propter ineptias, quæ illis assignantur, propter fatuum iudicium, cur inter Diuos relati sint, & signa edant, denique propter ipsa facta & alia quæ ipsi præstiterunt. Quæ tamen vt sobriè probéque omnia intelligantur, declaratione opus est.*

Libri ergo huius nostri argumentũ tradit rationem cognoscendorũ Sanctorum, quo pacto salui à non saluis discerni debeat, quid de quolibet sperandũ sit, qua virtute, quæ fide qua vi signa operentur, vt hoc pacto bona à malis discerni possint. Vitã enim ipsorũ contemnere, minùs honestũ est. Vniuersa autem de illis scripta & tradita credere fatuum est. Statuendum & iudicandum est de quolibet, quod res est. In sequenti ergo deductione tradentur ea, quæ ad veritatis rationem requiri omnino videntur

LIBER

Liber de Sanctorum Auctoritate, Signis, &c.

In sanctos non credendum. Sancti ex se nihil agũt.

DE Superstitione hominum erga sanctos satis in aliis libris pertractauimus: Iam in hoc libro, quænam potentia seu virtus sanctorum sit, explicabitur. De beneficiis autem Sanctorum sentiendum est sine fide, hoc est in ipsos minimè credendum est. Sic S. Petrus multos quidem iuuit, in ipsum tamen nemo credidit, sed tantum in Christum. Ex se ille nihil præstitit, sed tantùm ex Christo. Itaque quod ex Christo fit, id ei, per quem fit, imputari minimè decet. Hæc enim occasio est ad superstitionem. Vtcunque verò homo sanctus & deuotus sit, ex se tamen ipso nihil potest, nec vel minimi floris in campo vim, ex sese æquare ipso valet. Quilibet enim flos virtutis propriæ plus habet in se, quam eiusmodi habet homo. Præterea hîc etiam notari debet, sanctos in suâ essentiâ quærendos esse viuos, non mortuos. Ita enim viuos iussit Christus concionari & euangelizare: quod mortui non possunt. Vbi adhuc est vis seu habilitas concionandi & annunciandi: ibi adest simul & alterum, quod sancti ex Deo facere iubentur. Ita mandatum est: *Ite, annuntiate verbum Dei omnibus creaturis baptisate credentes.* Ex quo patet, baptisare posse neminem, nisi qui concionetur & euangeliset. Concionari autem & euangelisare potest nemo, nisi qui viuus sit. Si moritur, vnà cum ipso extinguitur annuntiatio & baptisatio. Sic etiam scriptum est: *Ite, mundate leprosos, suscitate mortuos, &c.* Hoc qui facere velit, hunc oportet esse viuum. Mortuus enim nullus ire potest. Itaque primò attendendum est ad discrimen sanctorum mortuorum & viuorum. Hic initiò agemus de viuis: pro conclusione de mortuis habitis sanctis, aliquid addemus. Hîc quicquid accidit, contemnendum non est. Mirabilis enim Deus est in suis operibus & sanctis. Sed pro distinctione factâ, iam commentari pergamus.

Sancti viui valent, non mortui.

Et vt de viuis ordiamur, nemo inficiari potest, conditionem illorum à cæteris hominibus longè diuersam esse, quoad doctrinam, sapientiam, vitam, opera denique omnia, quęcunque præsens vsus requirit. Sancti enim eò tantum sunt, quod necessitas eos requirat. Ea si non esset, nullus in terrâ sanctus proderetur. Et surgentium Apostolorum ac Prophetarum, hæc causa est, vt sint testes veritatis, lumina mundi, iudices hominum. Opus itaque habent confirmatione, vt sciatur credatúrque rem ita sese habere, vt testantur ac docent. Ideò signa operantur, vt ex illis noscamus, ipsos ex Deo esse. Hæc si absint: ex Deo minimè sunt. Et quicquid agant præsténtve, semen certè sunt ex Diabolo. Hâc de causâ Christus sanctis mandata præfigit, quidnam facere debeant, vt testimonium habeant, quod Diui sint, & vt sermoni doctrinæque ipsorum credatur. Quomodo auté cum sanctis Deus agat, iam dictũ est.

Sancti sunt ob necessitatem.

Signorũ finisquis

Cæterùm ad ignominiam sanctorum hoc cumprimis facere multum solet, quòd opera ipsorum imitentur etiam scurrę & homines nihili. Per id enim ipsi despiciuntur, dum homines clamitant: *Ecquid verò id fit, quod hic fecit: cùm idem vniuersi etiam nebulones faciant?* Innatum enim omnibus nequam hoc est ingenium vt id æmulari cupiant, quod pij aut sancti fecerunt. Nota est historia de Ægypto. Vbi, quicquid Moyses & Aaron coram Pharaone fecerant, Malefici idipsum æmulabantur. Hîc eadem ratio est. Quod vt rectius intelligatis, proposito breui exemplo explanabo. Ioannes celebrauit pium aliquod opus. Id non magis repudiandum est, quàm virga Aaronis in serpentem versa, aut alia signa apud Pharaonem ab Aarone edita. Iam vero Ioanni id licuit. Vnde non sequitur, *licere idem cuilibet*, etiam scholari, beano, vel nebuloni, vt id celebret. Et qui ad talia initiantur, non aliter cum Ioanne comparãdi sunt, quàm Malefici cum Aarone. Illi quod boni & pij homines faciunt, æmulari conantur, & velut stercora equina cum pomis natare satagunt, Et quia Petrus soluendi & ligandi potestatem habuit: ideò illam & ipsi arrogant. Non tamen ob id sequitur, eos esse Petros: sed nequam, id est, Maleficos. Hîc quid maleficus sit, cognoscite. Maleficus dicitur non Magus, sed deceptor, impostor, cacozelus, qui boni viri opera æmulatur, sed improbè falséque. Exemplum. Scire debet Medicus, quidnam purgare velit, & quonam medio velit, & quantum velit. Iam si accedat alius, qui purgare quidem sciat, sed quidnam purgandum sit, ignoret, is iam Maleficus dicitur in Medicinâ. Idem iudicandum de quolibet ordine. Hoc modo Malefici etiam sunt, qui exemplo Ioannis pium id opus celebrant. Hîc enim aliud, quàm malefici à Deo mandatum habuit. Quod si & ipsi accepissent: opus eorum rectum & bonum esset, veluti suum tueri apud Deum potest Ioannes. Sanctis enim plus datum est, quàm aliis. Adde, quod Sanctus nullus erret. Obstat enim Spiritus sanctus erroribus, qui ipsius saluti damnum inferre possunt. Et cordis humani, si probum sit, tantus apud Deum respectus est, vt nihil illi vitio vertat. Quòd si id probum non sit: nihil quicquam in ipso bonum est, adeò, vt etiam *Pater noster* ipsum, venenum in tali ore sit. Iam si *Pater noster* (precatio dominica) ipsum, quod Deus ipse dictauit, venenum fit & mors æterna in maligno corde, quod tamen in syncero corde est æterna salus: sequitur indè, ante Deum venenum etiam esse, quicquid Malefici faciunt, etsi faciant omnia, quæ fecerunt sancti, imo etiam ipsius S. Ioannis Baptistæ vitam agant. Contrà, qui maleficus non est, sed est ex Deo, huic omnia bona & pura fiunt, etsi meras perdices ederet. Diui ergo ex hoc fundamento contemnendi minimè sunt, quòd Malefici quoque eadem faciant cum ipsis. Nec ex hoc sequitur, Aaronem fuisse Maleficum: sed hoc potiùs sequitur, Aaronis serpẽtem cæteros omnes deuoràsse. Eadẽ sors te quoque manet: si maleficus es, absorberis in abyssum inferni vnà cum Pharaone, cui tu assistis & blandiris. Et per veteris testamẽti acta, ista talia explicãda sunt. Vbi enim mandatũ est: ibidẽ est & libertas aliquid peculiare agẽdi. Hoc tamẽ quẽlibet imitari, licitũ minime est. Vt enim Simon Magus suscitare mortuos & mundare leprosos (sicut à Petro donũ S. spiritus numerato pretio emere

Moyses & Aaron.

Maleficus quid

Sancti non errant, & cur.

emere volebat) minimè poterat: ita nec cuiquam alij prӕterquam sancto celebrare missam licet. Vt quid enim est, te Sanctorum preces & nôsse & facere? Nihil id est. Illorum alia ad Deum ratio erat, quam tua, ô Simon nam qui olim Malefici vocabantur, hi iam dicuntur Simeones, qui omnia æmulantur, quæ fecerunt sancti, vt hoc pacto magni fiant, & lautiùs suas concubinas alant, & scortentur fortiùs. Iussit etiam Deus altaria ac templa exstrui, quod rectum erat. Rectum autem erat, quia Deus iusserat. Mandare enim hoc nulli licet, præterquam Deo. Si mandet homo, improbum est. Et constat, in nouo testamento à Deo sanctis multa mandata concessa, condonata & in bonum versa esse. Non tamen ex hoc sequitur, cuilibet Simeoni etiam hodie licere exstruere templa, statuere patronos, encænia sancire, &c. Hoc qui faciunt, Malefici sunt. Qui videntes, quæ faciunt sancti, eadem & ipsi malo more imitari student. Si templa altariaq; in veteri testamento probata & licita fuerunt: erunt vtique & in nouo concessa, si idem mandatum habeant. Quòd si ex arbitrio hominum introducantur: iam id falsum est. Nec enim talia faciendi ex nobis potestatem habemus. Sed dicunt: cur malum id sit, cum idem etiam fecerit hic Sanctus, ille Patriarcha, iste Propheta, ipse Salomon, &c. Fecerunt sanè, sed non ex seipsis, sed iussu Dei. Tu id tuo arbitrio facis, non iussu Dei.

Simon Magus, &c.

Simeones qui.

Quòd si ergò rectè ista tractare & disponere velimus, necesse est, ante omnia præsto esse mãdatum seu electionem Dei, & obsignationem, quâ Deus benedicat iis, quæ facimus. Citra enim Dei benedictionem, quicquid huius est, coram Deo maledictio est. Iam si Missa, quam facis, benedicta est, de illa nihil disputa, non magis quàm de gestis ac altaribus testamenti veteris. Si benedicta non est: maledicta est in abysso inferni. Quod oras *Pater noster*, id à Deo sacrandum est, vt tibi vtilitati sit. Si Deus non consecret: tibi mors est. Omnia, quæ vel in nobis sunt, vel facimus, à Deo consecranda sunt. Alias nihili erunt. Homo benedicere rei nulli potest, nisi Deus iubeat. Sic enim benedicetur. Sic, si punctum Sanctorum dirigamus in articulum, quod simul signa fiant, quæ à sanctis fieri debent: iam id signum est, ipsorum labori ac vitæ benedictum esse. Sin minus, & tu Maleficus aut Simeon esse, ac talia imitari quidem, sed non signa edere velis: iam nequam es. Signa testantur de laboribus Sanctorum, quod illis benedicat Deus. Sic olim suis etiam ceremoniis & vestibus illi vsi sunt. Id quid à te? Ipsi respondeant de hoc Deo. Tu absiste, nisi mandatum à Deo habeas, aut scias, S. spiritum id tibi infudisse. Nec enim talia ad censuram hominum pertinent, sed committendum Deo est quomodo erga suos sanctos affectus sit, nec pro lege talia à nobis sumenda. Deus enim hunc talem, illum alium vult. Baptista secessit in desertum, & nihil edit, &c. contra: Christus edit. Horũ alter inter homines versatus est: alter ab illis recessit. Cur & quâ causa id factum sit nostrum non est inquirere. Baptista ieiuniũ suum apud Deum tutatus est, & hoc reputatum est ei ad iustitiam. Saducæis contra, & tetricis Pharisæis affectatum ieiunium in iniustitiam versum est. Itaque quod sancti faciunt, nobis nec censendum nec imitandum est. Quod si quis putet se, quia non more Baptistæ aut econtrà, exemplo Christi viuat, ob id damnatum iri: vanum est. Sicut ergo puro nec potus nec cibus periculo est: ita & res aliæ omnes, puro námque pura omnia: impuro omnia impura. Quicquid faciatis, siue bonum sit siue malum, omne venenum est. Quod si quis hodie surgeret sanctus, qui faceret, quæ fieri nec visa sint, nec posse videantur, nec in scriptura tradantur: contemnendus minimè est, modo signa faciat, quæ facere debet, qui in nomine domini venit. Si Deus mirabilis est in suis sanctis: ab illis vtique fiet aliquid, quod mirabile sit. Si communiter & quotidie eiusmodi fierent, verbum, mirabile, illis minimè accommodandum esset. Id autem ferendum est. Et per mirabilia illa sanctorum Deus celebratur & extollitur. Nos autem ob id eiusmodi vestes, habitum, cibum, potum, ieiunium, vota, &c. æmulari necessitas nulla est. Eiusmodi namque opera nec illos ipsos sanctos fecerunt. Itaque tibi veneno sunt. Sanctificauit illos Deus. Quod si tu quoque fieri velis sanctus indue illum ordinem, quem Deus tibi constituit, non fecit sartor. Si te ad aliquid Deus ordinat, iam is tuus ordo est. Te ob id nemo imitari debet. Si tibi discipuli essent, qui similes tibi esse vellent: iam id frustraneum esset. Deus enim illos ad aliud destinauit. Baptistam Deus vocauit in desertum: Petrum, Ioannem destinauit ad homines. Hoc modo cuilibet seorsim Deus suam gratiam confert. Extra hanc gratiam qui positus est, is, quicquid assumat, quicquid faciat, siquidem vniuersa, quæ sancti fecerunt, faciat, ac omnia ipsorum Legenda & Gesta compleat, nihilominus tamẽ laterem lauabit. In æmulatione & imitatione sanctitas nulla posita est, sed in Deo Hunc si habes, deinceps tibi impurum nihil est, cùm impura sint alias vniuersa. Precatio Dominica, seu pater noster, Apostolis & beatis puritati erat. Quid autem confert impuris? Ne hilum quidem: vnde patet, eorum, quæ sancti faciunt, nihil à nobis æstimandum esse. Nec ea imitari, hoc est, Malefici & Simeones fieri, sed id potiùs studere debemus, vt aliâ viâ per Christum nos sanctos faciamus.

Signa testamenti de Sanctis.

Sanctorũ exempla non imitãda.

De sanctis præterea etiam constat, quod sanent, & alia miraculosa opera edant. Virtutes enim illorum magnæ sunt. In ipsis inhabitant virtutes cœlestes at per Christum. De his ita iudicandum & statuendum est. Mandatum hoc à Christo proficiscitur: *Qui in nomine meo venient, si signa & miracula edant*, resuscitabunt mortuos, mundabunt leprosos, &c. Hoc iam verbum, quod mandauit, probè intelligendum est. Nam qui sanat homines, sed non sub præcepto, hoc est, non per virtutem præcepti, is falsus est. Itaque rectiùs attendite, quæ iam dicentur. Via duplex est, quâ (extra Medicinam) ægrotus sanari potest. Altera est ex mandato Christi, altera ex virtute fidei. Qui ex mandato Christi id facit, is iustus est. Qui ex fide id facit, iustus non est. Mandatum habuerunt Apostoli & alij. Qui etsi in

Sanatio ægrotorum duplex.

somnio ac somno mandatum acceperunt: id tamen satis est. Penes hos iam fraus non est: nec illis resistere quicquam potest, non infernus, non Diabolus. Cedere coguntur omnia. Sed vt & de fide loquamur: in plerisque Philosophiæ libris, quid ipsa faciat per superstitionem, explicatur. Itaque qui fide abutitur, eamque in superstitionem efficaciter conuertit, huic quicquid credit, contingit. Is claudos facit, quos odit. Et maledicta eius verificantur. Is sanos facit, quos amat aut beneficos experitur: idque omne ex vi superstitionis, ex quâ agit. Hi iam multa signa edunt: sed falsa. Non quòd simpliciter fraudulenta sint (sunt enim vera secundum id quod credit) sed quòd falsa sint in ordine, pugnante cum mandato diuino. Homines sani aut ægri minimè credendi sunt, sed fides ponenda in Christum est, & propter illam mãdatum accipiendum: denique ex hoc operandum. Falsi namque aliàs isti sancti quosdam sanant, quosdam nunquam sanant, quosdam non sanant rectè. Cuius rei causa est, quòd fide suâ nutent & ambigant, iam magis, iam minus: quod genuinis sanctis nunquam accidit. Illa enim fides occidit homines, &c. Ideò recta non est, hâc de causa. Debet è nobis in Deum & ex Deo promanare illuc, quò spectat, & quò opus dirigimus. Ita si credimus, fides est efficax. Si in Deum non dirigatur: iam malè vsurpatur. Hinc duplices etiam Diui seu Sancti statuendi sunt. Iusti & iniusti, seu veri & falsi. De vtrisque iam dictum est. Verorum signa hæc sunt: ex homine eiiciunt Diabolos in nomine Iesu: in nomine Iesu mundant lepram: quibus in nomine Iesu imponunt manus, hi sanantur. Iam cum in nomine Iesu talia præstentur: opus certè per fidem excluditur. Nominis enim est, hoc facere, non fidei. Iam verò simul stare dno hæc nequeunt. Aliquem sanum credere, & in nomine Iesu facere. Deserendum horum alterutrum est. Qui nomen non deserit, iustus est. Qui deserit, falsus est.

Sancti duplices.

Sed rem probè attendite. Qui sanari volunt, in Christum credere debent. Hinc fit, vt in illius nomine resurgant. Nemo enim credere debet, quod in virtutem abeat, sed quod in nomine Christi talia fiant, & non in fide. Nam & apud Turcas, Ethnicos & infideles fides est hoc modo, vt signa & prodigia habeant: non autem in nomine Christi: Qui in nomine Christi surgere iubentur, hi iusti sunt, si illi surgunt. Nec enim fides adeò in suis operibus est efficax, vt mortuos resuscitet, cœcos natos videntes faciat, & leprosos mundet: Sed talia potest nomen Christi: Et sic inter se veri & falsi sancti distinguuntur, dum signa edunt. Quanquam falsi ceremoniis etiam Petri & aliorum vtuntur, ac gestus similes æmulantur. Nullus tamen mortuus surgit per ipsos, si veri non sint.

De signis sanctorum differi solet etiam, quæ edere solent non secundum morbos, sed secundum alia, quando nempe sicco pede aquas transeunt, aut carnes in pisces mutant, aut venenum salubre & potabile faciunt, aut lapides sibi cedere cogunt, &c. Hoc nemini admirationi sit. Si enim Deus filios Israel per Mare rubrum traduxit, velut intra geminos parietes: poterit alio modo etiam in nouo testamento suos sanctos ducere, quos velut filios Israel electos habet. Solis enim electis talia eueniunt, non item aliis. Et si hoc præstitit in testamento veteri, præstabit vtique etiam in nouo, in nomine sui filij, aut ad testimonium natiuitatis sui filij, in cuius nomine Sanctus mare vel oceanum pertransit. Itaq; in nouo testamento debet inuocari filius, & in nomine eiusdem omnia præstari debent. Si ita præstari debent: ea iam causa est, vt per Sanctum, testimonium aptum detur, Deum esse natum, & esse illum, qui Hierosolymæ in cruce exspirauit, qui Iesus Nazarenus vocatus sit, & ipse sit. Is signa sua edit non tantùm Hierosolymæ, non tantùm in Iudæa, in Galilæa, sed & in Europa, in Asia, in Italia, in omnibus terminis & regionibus totius orbis: nec vllam vspiam regionem omittit, in qua signa non edat, in testimonium sui filij, per sanctos suos talia operantes. Itaq; si lapis aliquis cedit, noli cogitare Diabolum id facere. Nec enim omnibus suis viribus efficere potest, vt humani pedis more lapidem ceu ceram calcet. Aut si Sanctus in saxo sedeat, vel cubet, idq; illi cedat, noli cogitare aliud, quàm Deum hoc facere. Nullum enim lapidem Diabolus emollire ita potest, vt incũbenti homini is cedat. Et licèt homo quidem mille centenarios penderet grauitate, tale tamẽ nihil fieret. Et talia suis sanctis Deus manifestat, vt inde ipsum cognoscant, & videant testimonia Christi, in cuius nomine signa fiunt. Quanquã cogitationi humanę superfluum videatur, lapides cedere. Ita tamen perpetua hominibus memoria stabilitur. Et Deus causas nouit, qui plura eiusmodi signa perfecit in suis sanctis, ad hominem ita manifestandum. Nihil sine causâ factum, tam in nouo quàm veteri testamento: nihil factum semel tantùm, sed sæpiùs. Sic etiam, si ex carne facti pisces sunt, non à potestate Sanctorum id euenit, sed Dei, qui talia facit. Quanquam edere pisces, & edere carnes res vna sit. Quia verò hunc talem, illum alium esse vult Deus: libertatem cuiuis suã relinqui iubet. Ioannes Baptista in deserto nihil edit præter locustas & mel Syluestre. Hunc qui ad edendas gallinas compellere voluisset, is nihil profecisset. Et illæ citiùs vniuersæ in locustas versæ essent. Deus enim suos incoactos esse vult: non quòd propter carnis abstinentiam meliores sint, sed quòd ita fieri velit. Alius edit carnes. Qui si ad pisces edendos cogeretur, hi priùs omnes in carnes conuerterentur: modò esurus Sanctus esset, & à Deo electus ac cõfirmatus. Petulantiæ enim Deus in hos exerceri nihil concedit. Mortem tamen illis impendere sinit: quia in morte situm plus est, quàm in esu. Mors est clausula, cibus & potus nihil claudunt, sed vt os ingrediuntur, ita per aluum secedunt. Nihilominùs tamen Deus non permittit, vt Sancti sui ab aliis violentur. Ideo signa manifestat, vt ab aliis securi sint. Eodem modo ex veneno facit Deus fieri potum, & mortificando venenum, vim eius tollit. Quòd si Deus facit, indicio est, ipsum talem hominẽ diutiùs præseruare ad alia & eo vti velle. Itaq; contra hanc Dei prouidentiã talem occidere nemo potest, sed seruatur vtique & liberatur, vtcunque illi insidiæ fiant. Hæc signa omnia pensitantes, videbimus, Deum talia facere,

Electis Dei multa possibilia.

Signa Deus vbiuis facit.

Lapides cedere quis faciat.

Pisces carnes fieri quis faciat.

Ioannis cibus, locustæ & mel agreste.

Sanctis libertas relinquenda.

facere, non hominem. Deus facit illa in ſuo nomine, non homo in ſua fide, hoc eſt, per ſuperſtitionem, ſed quia in Chriſtum credit. Is ipſum ſeruat. Hîc ergo fraus nulla eſt. Per hos ſi Deus voluntatem ſuam expediuit, tandem ipſos mori ſinit, aliquoties tamen antea præſeruatos. Cæterùm à quibus talia ſigna fiunt ad horum vitam cumprimis attendendum eſt. Quæ ſi Phariſaica eſt, ſi quietem affectat, ſi feriatur in verbo Dei, ſi illi docent, quæ non faciunt: iam omnia vana ſunt. Et falſi quidem ſancti ex ſignis & vitâ perfacilè dignoſci queunt. Quos Deus ſignat, admodum illuſtres & manifeſti ſunt. Cæteri omnes ſunt obſcuri, & latentes. De Apoſtolis repetite, quàm expeditè & promptè operati ſunt, eiiciendo dæmonia, reſuſcitando mortuos, &c. Hos ſimili exemplo imitari debent omnes, qui ſe diuinos nominant. Nec enim Clericus aut Sanctus is eſt, qui vitam agit, qui veſtitum gerit. Is Sanctus eſt, qui opera facit capitis, hoc eſt, Chriſti. Cæteri ſunt Simeones & Malefici.

Iam ſi filium decet facta imitari patris, & hæreditatem eius poſſidere & domum gubernare: Chriſtus quoque ſeſe talem præſtitit, velut & ſancti omnes in teſtamento veteri. Illi ergo, per quos talia fiunt, & qui Chriſto ſimiles ſunt, veluti Prophetæ, Patriarchæ & ſimiles, ſub Deo Patre vnius conditionis & ſortis ſunt. Vnde nemo admirari debet, ſi filius in ſuis ſanctis admirabilis eſt. Regnum enim ſuum in ſimilitudine potentiæ Patris gubernat. Nam ſi filius Chriſtus hoc modo ſuos ſanctos non manifeſtaret, an non Iudæi cum filiis Iſrael dicere poſſent: Vos non eſtis, ſed nos ſumus? Quòd autem Iſraelitæ deinceps filij non ſint, docet ipſe Chriſtus, qui alios eligendo, Iſraelitas reiecit. Ex quo intelligi poteſt, non patrem, ſed filium imperare hominibus. De Iſraele ergo actum eſt. Pater enim cœleſtis ipſos abdicauit: & filius iam ſuâ manu regnat. Id docet per ſuos Sanctos, per ſigna, per apparitiones, quæ manifeſtè fiunt. Nam ſi Deus Pater Samſoni, Herculeum robur dedit, quod hominis & Naturæ limites exceſſerat: ius idem & filius habebit, vt immenſum robur ſuis Sanctis conferat, quod hominibus ſtupor ſit. Samſon domum columnis innixam proſtrauit. In teſtamento nouo ſcopulos vt ceram premunt, quod vtrumque robur ſimile & vnius originis eſt. Differunt ſaltem ratione perſonarum. Ex hâc fortitudine fit, vt iuuare poſſint homines, & nocere illis ſimul, à quibus læduntur. Cùm enim Samſoni robur, quod à Deo acceperat, per dolum & furtum expilaretur, isque ob id perditum oculis priuaretur: tandem, vt ſuos inimicos perderet, idem à Deo recepit. Eadem ratio etiam Sanctorum eſt, qui in agmine noſtro ſunt proximi & fortiſſimi. Quid enim eſt centurio, cuius robur non eſt ex Deo? Nihil. Vbi enim ex Deo non eſt, omnia præpoſterè peruerſeque etiam in euidentibus & omnibus patentibus geruntur. Itaque vt diuus alio homine plùs agat, æquum eſt. Sic etiam Samſon ſe geſſit. Sic etiam, vt diuus alius alio plus præſtet, iterum fas eſt. Ita enim Prophetæ, &c. eliguntur. Ita Iſrael regibus donatur. Et virtus iſta omnis ex ſolo Deo eſt, non item ex homine. Illi nobis in auxilium ſtatuti ſunt. Si Turca, ſi hoſtis, &c. Philiſtæorum more nos opprimit, talium præſentium præſidio vis iniuſta propulſanda eſt. Quòd verò præſentes non ſint, cauſa eſt iſta, quòd Deus nedum habeat, quos defendi velit. Iam videte, qualiſnam noſtra belligeratio ſit in terra, cùm non niſi falſos Apoſtolos, Phrophetas, Chriſtianos, qui imbelles & ſine viribus ſunt, habeamus. Nec enim hi diui ſunt, nec in nomine domini comparent, ſed fraudulenti ſunt & impoſtorij. Ideò Deum non agnouerunt, & fœdera roburque hominum ſectantur, quia à Deo ſe deſertos nôrunt. Sanctorum robur, quod nobis præſtant, tale eſt, quale Samſonis, Moyſis, Aaronis, item Patrum, Ioſuæ, & ſimilium, qui omnes robur ſuum in ſalutem & incolumitatem filiorum Iſrael impenderunt per Deum. Tales, ſi apud nos non ſint, bella omnia fruſtra inſtituuntur.

Ex hoc robore, ſi ex Deo profectum eſt, vim habent ſoluendi & ligandi. Robur enim humanum omne in corpore & ipſius viribus iacet. Robur autem Samſonis in crine ſitum erat. Ita ſupernaturaliter etiam emergit robur Sanctorum ligandi & ſoluendi. Hoc robore imperant feris hominibus, &c. & maledictionem ceu laqueum iniiciunt, demuntque. Huc tamen non refertur Abſolutio, ſed tantùm ſolutio, hoc eſt, ſolutio in corpore, quamdiu illud validum eſt. Eo pereunte, perit etiam robur. Soluere ſeu liberare ab hoſtibus, & ſoluere à Diabolo, aliud eſt. Aliud etiam eſt, ſoluere à peccatis, ſicut viciſſim aliud, ſoluere à periculis corporis.

Porrò tenendũ eſt, ſoluere à periculis corporis, eſſe roboris Samſonis, Dauidis, Ioſuæ, &c. Hoc robore ſancti nos eximunt ex foueâ, in quã lapſi ſumus, corporaliter. Labor nẽpe equidẽ in ſcrobem profundã. Si video, me ipſum mihi auxilio eſſe nõ poſſe, inuoco proximũ. Iam quæſtio eſt, quis mihi proximus ſit? Qui enim me iuuet, nemo præſto eſt hominũ. Pono, me coniectum eſſe in turrim. Ibi mihi aduerſantur vniuerſi, nemo fauet. Iam verò inuoco proximũ meum. Nullus ibi homo eſt, ſed ſunt Ruffiani, qui vitæ meę inſidiãtur. Hîc opus, vt proximũ meum alibi quęrã extra homines. Nec enim deſertus ſum. Deũ ergo habeo. Is mihi proximus, non alius. Is me iuuat, nõ alius. Is inquã mihi proximus, is me iuuare debet. Is iuſſit diligere proximum, ſicut ſeipſum. Itaq; idem & ipſe faciet. Ex hoc ſequitur, mihi iuuando ipſum obſtrictũ eſſe. Sed ſuò non pepercit filio. Idem, ſi mihi quoque ceu filio deſtinatum ſit, me certè haudquaquã iuuabit ipſe, nec alius eius loco. Ita euenire oportebit. Sin autẽ minus, nec ipſe me iudicauit, ſed tantũ homo: iam patet, licere mihi vt pulſem, rogemq;, vt me exaudiat. Si me exaudit, affert opẽ in meis anguſtiis. Illa iam fit per medium quoddam, vel per Angelum, vel per Diuum. Per Angelum, ſi ad Deũ ſolum confugio. Per Sanctũ, ſi de Sancti orem ope. In corde enim meo ſitũ eſt, vt vel Angelum vel Sanctum mittat. Et hoc loco Angelus eſt Sanctus, & Sanctus Angelus. Nec hoc ſibi quiſquã perſuadeat, Deum venturum ipsũ eſſe: ſed aut mittit is Angelum ſuum, qui aut ſanctus eſt, aut Angelus ab initio. Is me eripit. Omnes namq; eius miniſtri ſunt. Iam ſi in Deum credã, &

Iſraelitæ repudiati à Chriſto.

Samſonis robur &c.

Dux ſine Deo infelix.

Sancti robuſti qui.

Abſoluere & ſoluere quid.

Proximus quis homini ipſo.

& in fide illâ vel angelum, vel sanctum in corde conditum inuocem, perinde id quidem est, ac si ad Deum ipsum clamem. Si inquam fidem & spem in Deum figam, & ex illis Angelum inuocem, vnum est. Hunc errorem Deus magno nobis vitio non vertit, sed magnum id iudicat, quòd in sanctis suis ipsum cognoscamus laudemus, colamus & inuocemus.

Porrò de sanctis, qui mortui sunt, sciendum hoc est, quòd adhuc viuant, & Angeli sint coram Deo, hoc est, sint nuntij ad nos in terram mittendi. Ideò illos contemnere minimè debemus. Nec enim ex se adsunt, sed ex mandato Dei, vt angeli. Cæterùm ex nullâ re documentum captari potest, ipsos in vita vel summâ felicitate vel miseriâ singulari vsos fuisse. Siue quis ieiunet, siue oret, siue super lapidibus dormiat, &c. perinde esse credito: nisi forte fiat, vt lapides, in quibus dormit, cera fiant. Tum tibi eum gratum esse facito. Talia non satis tutò iudicantur aut ad bonum aut ad malum. Vtrinque enim fuerunt sancti, & falsi Prophetæ. Itaque ante oculos nostros nihil sunt. Hoc potiùs aspiciendum est, quod aspicere nos Christus iussit, vt nempe faciant bona-opera, quæ videantur. Iam melius opus mihi in fouea iacenti nemo præstare potest, quàm si me eripiat, hoc est, liberet à leprâ, à Diabolo, &c. Cum enim in mundo tot ærumnosi & infirmi homines versentur, quibus medicina naturalis nulla commodo est, sciendum est, illos omnes adesse & clamare: O sancti, subuenite nobis, manum vestram imponite nobis in nomine IESV, vt conualescamus, vt videamus. Sic ipsi quidem clamant: nemo autem prodire cogitat. Ideò hodie nulli Prophetæ veri sunt, sed omnes improbi, quos post mortem suam venturos, grauibus verbis prædixit Christus non ægroti omnes Medicis mandati sunt. Sunt enim duplices. Aliis medicina debetur, aliis auxilium Apostolorum, per Christum. Horum autem nemo pródit.

Ægroti sunt duplices.

Mortui sancti quomodo signa edant.

Cæterùm de sanctis mortuis, qui viui signa nulla ediderunt, sed post mortem demum, statuendum est ita, quòd signa illa solus Deus faciat. Cuius hæc est ratio. Tale quid si contingit, testatur eo Deus, eiusmodi hominem innocentẽ & inculpatam vitã vixisse, & in Domino mortuum esse. Veluti si quis esset, qui negotium quoddam in corde suo, totus in Christum directus, volueret, quodcunque id esset: hominum autem quidam illud reiicerent, alteri contemnerent, & sic quilibet mucum suum permisceret: tunc Deus signa dat mortem istorum consequentia, quasi adultero illi gregi diceret: Iam verò vel inuitis vobis videndum est, quantopere ille mihi placuerit, dum in viuis esset. Talis enim est, vt hoc ego per ipsum faciam, quo demonstrem, carum mihi esse illum quem vos eluditis, & probrosis linguis subsannatis. Non ergo hominum sed Dei iudicia curæ nobis esse debent. Hæc enim sunt, quæ ad viam rectam nos deducunt. Aliàs necesse est, post ipsorum mortem signa fieri, Christus suos asserat & indicet eos, quos in terra Prophetas habuit. Hoc enim omnino sciendum est, eiusmodi homines, dum viuebant, singulare quid ex mandato diuino, quicquid tandem id sit, tractâsse & expediuisse. Ideo attendite ad sermones eorum & doctrinam. Nam si vel post mortem suã signa edant, idem est, ac si Deus dicat: Ex his iam cognoscite meos Prophetas qualianam vobis dixerint. Talia secretò & occultè geruntur.

Promissa seruãda.

Porrò scire vos velim, certas etiam promissiones esse, quæ sanctis fiunt. Sic sunt quidam, qui sancti hoc vel illud præstandum vouent, quod promissum iustum est. Id iam omnino præstandum est. Odit enim Deus vanitatem & mendacia nostri oris. Iam si promissum præstemus: nobis vicissim quoq; aliquid promittitur & præstatur. Talia namque sunt pulsationes & preces factæ ad Deum, quæ ob id etiam exaudiuntur. Sed hîc multa quoque promissa fiunt inepta & nihili, adeóq; superstitiosa, quæ tamen vires & locum habent. Ea fiunt sanctis citra fidem in Deum, & faciunt ad superstitionem: de qua re in parte primà dictum est. Sed scire conuenit sub sanctorum specie ac velo nihil à nobis venditandum ac defendendum esse. Quòd si enim hoc modo prauum quiddam cogitaturi simus: emerget inde plaga & vindicta, tuq; virgis percutieris, quas omnium maximè formidàras: veluti si ad diuum Iacobum peregrineris, aut ad Sanctum alium, & hoc prætextu scortationem satagas velesque. Hic etsi peregrinatio non succedat, tale quid dam tamen minimè probatur. Etsi quidem malum in propriũ tuum caput redundet, dicere tamen haud possis, peregrinationem tuam iustam esse. Deus namque non vult, vt ipsius sancti pallium tibi præbeant, quo tua flagitia tegas. Et illo casu sancti isti, quorum tu mores, gestus & regulas maleficiorum & Simonum more imitaris, te ipsi accusabunt, quod suo nomine laudi tuæ velificeris, & diuitias colligas, quas isti studiosè euitàrunt. Et quæ tibi hoc prætextu felicitas obtingit, non ad salutem, sed ad æternam damnationem in die superbiæ tuæ nouissimo cedet.

Sanctorũ vindicta.

Quilibet ergo in seipsum attendat, cuius status ac ordinis sit, quem patronum habeat, siue in missa, siue in ieiuniis, siue in precibus, vt horum nihil quicquam facias, nisi ad id electus & à Deo constitututus sis. Penes hominem namque electio nulla est. Si secus facias: idem ille, in cuius te nomine extulisti, coram Deo dicam tibi scribet. Et sicut Aaronis serpens serpentes maleficorum omnes deuorauit: ita sancti illi istos vniuersos etiam in die illo deuorabunt, hoc est, impostores eiusmodi vapulabunt, & in æternam damnationem extrudentur, adeoque quiuis falsæ suæ doctrinæ, prætextus iniqui, ordinis fictitij, & instituti malitiosi dignam mercẽdem accipiet. Sic ergo hæc omnia pensitanda sunt, & eò dirigenda, vt nihil eorum calumniemur, quęcunque sancti fecerunt, aut pedem in eorum facta imitanda mittamus. Nescimus enim, quodnam nostrum mandatum sit. Itaq; mittite illa, & in Domino ambulate. Sic fiet, vt is B. Spiritum suũ mittat, qui vos doceat, & monstret, quidnam facere debeatis, quales vos Deus requirat, quem ad ordinem aut regulam vos vocet. Eo enim vos ducet seu sanctos reliquos, vt Petrum Paulumque: quorum officio nullus vnquam successit.

Vocationi suæ studendum.

LIBER DE SVPERSTITIONIBVS ET CEREMONIIS THEOPHRASTI.

PROLOGVS.

Vm ex ſimplicitate hominum, ſi magnum quid, rarumque & admirandum videant, magnæ ſuperſtitiones & vanitates multæ enaſcantur: certo conſilio decreui de hiſce rebus peculiarem librum condere. Vt ſi ſimplex quidam homo ex aliquo veſtigio, aut memoriâ ſapientibus vſitatâ, diuerſumquid colligit, & id in ſuperſtitionem conuertit, hoc eſt, ex rudi & ſimplici intellectu aliter ac debebat interpretatur. Ponamus exemplum. In teſtamento veteri mandatum dedit Deus Abrahamo & cæteris Patriarchis, vt altaria, ſepulchra, templa, veſtes, &c. conderent & pararent. Mandata talia ex Deo fuerunt. Rudior autem populus, quidnam talia ſibi vellent, & quo ab Aarone & aliis talia erigerentur, minimè intellexit. Hinc enata eſt ſuperſtitio, putante populo, res eiuſmodi Deum & creatorem ipſum exiſtere. Cæteri auſi & anniſi ſunt, aut eadem, aut illis ſimilia quoque condere. Quod enim decere Aaronem videbant: id ipſum licere ſibi quoque putabant: adeoque quod intellectus ſimplicitas dictabat, moliebantur. Iſtorum porrò phantaſiæ ſpiritus quoque homines obſidere ſoliti, ſeſe permiſcuerunt, & imagines illas, ſimplici intellectu factas, obſederunt. Hinc iam omnis ſuperſtitio initium ſumpſit. Idem fit etiam in rebus cæteris, quæ ex vero fundamento manant. Quæ ſi à Deo probentur quidem, fieri tamen minimè debent. Illicò enim ſuperſtitionem quandam homo ſibi indè contrahit. Ponamus, imagines vniuerſas tolli præter imaginem crucifixi. Hoc iam præ oculis noſtris malum non eſt. Iam ſi præter crucifixum imago alia non ſuperſit, ab homine ſimplice ſuperſtitio in illam iactaretur, quæ alias in ſtatuas reliquas, hac reducta, directa fuiſſet. Cùm enim Diabolus obſideat hominem, manu Dei factum: quantò magis is obſidebit lignum, lapidem & argentum, quæ manu facta ſunt hominis. Et ſibi hominem, diuina anima munitum Diabolus obſidet: multò magis obſidebit rem aliam, anima carentem. Horum ergo nihil negandum eſt. Quòd ſi enim homo, qui rebus vniuerſis præſtantior eſt, à Diabolo tamen & eius tentationibus tutus non eſt: multò minùs ſecura erunt talia, per quæ homo in tentationem & ſeductionem abripitur. Hæc ergo occaſio & cauſa eſt deſcribendi ceremonias, & vnà etiam ſuperſtitiones, apud populum inualeſcentes, quidnam ſcilicet illæ ſint, & quænam ipſas conſequantur. Vbi ſimul etiam trademus, quid fides ſit, eo conferri ſolita, & quibus ex viribus illa effectum ſuum aſſequatur.

LIBER DE SVPERSTITIONIBVS ET CEREMONIIS THEOPHRASTI.

Ceremoniarum quæ origo.

E præſtitutâ materiâ explicationem aggreſſuri, principiò ceremoniarum ortum & fontem, qui talis eſt, trademus. Illarum ſcaturigo eſt ex mandato Dei, ſicut ex præfatione ſuperiore de Moyſe, Aarone, & cæteris, de Seraphin & Cherubin exſtructione, de cyſternarum, templorum, ornamentorum, clenodiorum & ſimiliũ aliorum ornamentorum, clenodiorum & ſimilium aliorum ornamentorum apparatu colligere licet. Itaq; concluſio illa breuis eſt. Quicquid Deus iubet, diſputatione nullâ in dubium vocandum eſt. Quare? Quia Domini is mandatum eſt, cui aſquieſcere oportet, non inquirẽdo rem certam incertam facere. Iam quod Deus ipſe mandat, adeò ſecurum eſt, vt nullus Dæmõ, nullus Spiritus, nullum ſpectrum, &c. ſeſe inſerere aut ingerere poſſit. Is ſi me iubeat fingere ſtatuam, & ante illam orare: iam certus ſum, in ſtatuam hanc nullum Dæmona aut ſpiritum ingredi poſſe. Quam verò imaginem homo per ſe facit, non ex iuſſu & voluntate Dei, ſed ex arbitrio proprio: in hoc poſſibile eſt Diabolũ inuadere, ac homines in ſuperſtitionem præcipites agere. Ni enim Deus ipſe iubeat: homini ea nunquam facienda eſt. Et quod Deus hunc aut illum facere iuſſit, id te quoq; illicò imitari fas non eſt. Exemplum. Iuſſit Moyſen Deus vt ſaxum percutiendo, aquam eliceret. Id factum eſt. Tu imitari non potes. Vt ergo hoc non potes: ita nec ex arbitrio tuo imaginẽ facere debes. Nec enim vel Patriarchę ex ſeipſis imaginem finxerunt. Quod non iuſſit Deus, non attentârunt. Quanto id præſtabilius eſt nec nos facere? Talia namq; omnia mandati ſunt diuini. Sic Chriſtus faciendarum imaginum mandatum nobis non dedit. Itaque nos illas facere, nec fas quidem eſt. Et arbitrium noſtrum vniuerſum in hoc vanum eſt & infœlix. Nam iuſſit quidem Petrũ Chriſtus, mundare leproſos, hoc eſt, imagines ſanare, non lignum aut argentũm erigere. Sed ſi tu etiã conareris leproſum mundare, nullo à Deo mandato accepto: iam operam tuam omnem luderes. Itaq; quicquid facimus, ex voluntate, mandato iuſſuque Dei procedere debet: contra cuius placitum nihil attentandum eſt. Cur autẽ Deus in veteri teſtamẽto res tales erigi iuſſerit, res myſterij diuini eſt. Quid ergo tẽtare & conari poſſit homo in illis, vbi Deus myſteriũ ponit? Nihil quicquam vel poteſt vel debet. Sic etiam Chriſtus mortuus eſt in cruce. Hanc ex argento aut ligno fieri, nobis non mandauit. Ponamus autem mandaſſe. Attamen mandatum id non ad plures ſpectaret, ſed ad vnam tantùm crux facienda foret. Præter hoc mandatum quicquid faceret, omne ſuperſtitioſum eſſet. Sic etiam patres non niſi rem vnam vice vnâ fecerunt, nempe illam ipſam, quam fieri mãdauit Deus: nec numerum illi vllius rei auxerunt. Itaq; quicquid præter mandatum eſt, imago eſt, in quam nullo prohibente, immigrare poſſunt ſpiritus, & homines ita ſeducere. Idẽ iudicandum etiam de eo, quod Criſtus Petrum poſuerit pro petrâ, illum Petrum, qui Simon vocabatur. Ergo ſuperſtitio eſſet, Petrum ſe quendam

Mãdatũ Dei ſuperſtitionis expers.

Exẽplis non agẽdum ſed iuſſu Dei.

Ceremonia. um veteris teſta. conſtitutio erit myſtica.

Salomon solus tẽplũ condere debuit.

quendam facere aut venditare, qui à Christo similiter nõ constitutus esset. Sic Salomon quoque iussus est ædificare templum, non alius. Hîc subsistendum est. Quòd si alij quoque exstruxissent templum, fuisset superstitiosum. Solius enim Dei arbitrium valet, non hominis. An non idem est, quòd Petrum fecerit, & Petrum ipsum vocauerit, quod est, quòd in testamento veteri altaria &c. fieri mandauerit? Omnino. Quicquid præter hoc homo facit, imago est & opus hominum, in quo nulla salus. Et hinc interdictum nobis, ne imagines faceremus. Sic etiam se res habet cum Petro, qui imago est, quã homo facere non potest. Nam si Petrum ponit alium, homo illum facit, qui tamen citra mandatum Dei nihil facere debebat. Iam superstitio in illo homine non aliter est, ac imagine. *Signum* TAV datum est, & efficax fuit. Quod si nos faciamus: virtutis expers est. Quâ causâ? Oportet talia ex mandato manare diuino. Sin minùs, quicquid facimus, superstitiosum est & inefficax. Moysis serpens ante Pharaonem serpentes cæteros omnes vorauerat ideò, quia ex mandato diuino facti non erant; Ideò durare & manere non poterant. Idem iudicandum etiam de superstitiosis, cedere omnino coactis. Quicquid non ex mandato diuino fit, superstitio est, hoc est, mater est superstitionis. Christus discipulorũ suorũ pedes lauit. Nobis autem mandatum non est, vt duodecim discipulorum pedes lauemus, quos præsentes non habemus: sed iussi sumus id facere omnibus hominibus, omnibus egenis. Hic autem inquit. *Exemplum do vobis. Quod ego facio: idem & vos. Qui maximus est, sit minimus, hoc est*, mendici sunt minimi: horum pedes lauate. Maria Magdalena profudit vnguentum in caput Christi. Iam si imaginem Christo faceremus, & illam vnguendo perfunderemus, quid id aliud, quàm superstitio esset? In ipso Christo id factum est, & per ipsum, & semel: sæpiùs fieri idem non debet, aut in imagine repeti. Non enim simias aut cercopithecos nos fieri conuenit, qui imitantur, quæ nos facimus: sed in cordibus nostris talia condita gerere & scire, & simplices eadem docere debemus, vt & ipsi, quod iustum est, sciant, nec obiter eiusmodi spectent aut halitu suo afflent. Ideò dicitur: Clamate de tectis ædium, & homines docete: Sic illi à superstitionibus recedent.

Moysis serpens vocauit cæteros.

Maria Magdalena.

Porrò dictitari etiam solet: *Sunt monumenta aut memoriæ?* Has quis ita statuere iussit? Nam si non mandauit Christus, veteris testamenti, iam exoleti & sublati, memoriam celebrari: quî quæso memoriam celebrabimus testamenti noui, quod nondum mortuum est, sed adhuc viuit? Qui rerum præsentium statui memoria possit? Memoriæ sunt tantùm mortuorum, non etiam viuentium, sunt rerum præteritarum, non præsentium aut futurorum. Hinc iam superstitio. Hîc tu respondere possis ita: Christus mortuus est, & ascendit ad cœlos. Huius iam populo omnino statuenda est memoria, ne obliuiscatur. Inaniter angeris, quod metuis, Christum perditurũ esse suos. Nec enim id faciet, etsi nec tu, nec grex tuus vniuersus ipsius vllam memoriam coleretis vnquam. Si iam suos elegit Christus, & eosdem ad se trahit pater, & filius mittit, iam vide tu, cuius vsus sis. Commodè enim is mittet suos electos, qui Petri vocentur, nõ te aut alium, cui electionem dat homo, qui nec aures nec oculos habet. An non scriptura dicit: *Hunc docebis & verbum annunciabis?* An nõ annunciare est docere fidẽ, & mandata doctrinamq; Christi patefacere? Omnino Iam qui rectiùs hoc obire munus possis, quàm si secundũ mandatũ Christi nomen ipsius spargas eâ ratione, quam ille monstrauit? non per picturas, sed proprij oris laborem seu opus, vt scilicet spiritus sanctus audiatur, non pictor videatur. Per verbum suum, quod spiritus sanctus ipse est, non requirit aut accersit, non per statuarium, non per auri fabrũ in corda nostra subit. Quî enim suis operibus illum meo cordi imprimere possunt? Quo pacto talia mihi per picturas infundere queunt? Per spiritum sanctum intrudenda in cor sunt. Is non per picturas, non per cælamenta & similia alia ingreditur, sed per verbũ. Quia enim Christus non circa picturas aut statuas versatus est, sed circa verba & opera, & proprium corpus: vt eâdem viâ ipsum sequamur omnes, opus est. Quicquid per hæc vestigia non ingreditur, superstitio est. Hæc ergò superstitionis generatio est. Comœdiarum quidem & historiarum, quæ de Christo aut aliis quomodocunque spectandæ exhibentur, spectatio iucunda & voluptuosa est. Spiritus tamen sanctus præsto non est. Hic alliciendus est, vt præstò sit. Nam nullis ille bacchanalibus aut ludicris aliis interest. Cum corde & ex corde terenda est illa via, quam mandauit CHRISTVS, iubens, vt, quæ ipsum videmus facere, eadem nos quoq; faciamus. Talis ipsi memoria constituenda est, vt vestigia eius sequamur, nec verbo eius apicem vel addamus, vel auferamus. Si nec addendum nec auferendum est: quâ scriptura excusari poterit, quòd in cathedris, templis, sacellis Papas, monachos, &c. constituamus? Attendite, quidnam geramus per errorem.

Memoriæ quid, & vnde.

Memoria Christo non statuẽda.

Memoria qualis Christo statuenda.

Quoniam tractatio de superstitionibus esse debet integra: conuenit, vt etiam de ceremoniis & idololatriis disseramus. Sciendum itaque, Salomonis templum sumptibus & impendiis opulentissimis exstructum esse. Id quale hodie est? Nihil quicquam, nisi miserabilis quædam lapidum congeries. Et vt defunctus maritus, iam sepultus, nausea est suæ vxori, ita vt illum fugiat: ita templum est ad Deum. Hæc talia si non perstiterunt & durârunt, cur nos eadem de nouo rursus exstruemus? Quicquid concidit, iacet. Sodoma & Gomorrha corruerunt incendio. Tu exstrues alias? Minimè gentium. Sic etiam, quoniam Salomonis templum iussu Dei exstructum, & voluntate eiusdem iterum destructum est, an tu ob id exstructurus nouum sis? Hoc vtique repugnaret Deo, nisi expressum mandatum accepisses. Vbi id est? Nihil erige, quod deiecit Deus: quia nihil sine causâ fit. Nihil etiam erige secundum id ædificiũ, quod erigere iussit Deus: nam & hoc causam habet. Si in testamento veteri mortua illa sunt: quî tu illa viuificare possis? Si erigis, non nisi vmbram ponis. Quid vmbra est? Nihil. Sed nec vmbra esse potest. Illũ enĩ Solem non habes, qui vmbram faciat. Si autem eiusmodi erigantur, idololatria est, quæ mater sit superstitionis. Ab hâc signa idololatriæ fiunt ad illam stabiliendam. Si enim ad Prophetas respiciatis,

ſpiciatis, quantopere eiulent & plangant ob hoſtes Chriſti: ſi Euangelia percurratis, quàm ſeriò ſuis aduerſariis Chriſtus maledicat: denique Apocalypſin & omnia volumina euoluatis: deprehendetis certè, gregem numeroſum eſſe eorum, qui in idololatria fuerunt. Horum ergo ſi numerus maior & electorum minor eſt: iam diſpicite, quiſnam grex maior, quis minor ſit. Diſpicite & trutinate, & deprehendetis veritatem, & perſonas, de quib. vaticinati ſunt Prophetæ, Chriſtus, ſcriptura vniuerſa. Cœcum certè illum oportet eſſe hominem, qui non videat id, quod vaſtum ſuis oculis quotidie obuerſetur. Scrutamini de illis ſcripturas, quinam ſint, & ordinem illum noſcetis ingenti grege & multitudine ac numero. Numerus ipſe id ſatis teſtatur, de quo ſcriptura loquitur adeò manifeſtè & apertè. Non ergo immeritò de ceremoniis ſcribere aggreſſus ſum, vt nimirùm videatis idolomaniam, & ſigna illam conſequentia, & ex ceremoniis profluentia. Quæ quo modo fiant, deinceps tradetur. Vos ſedulò illa legite. Nec enim leuis momenti talia ſunt, aut temerè iudicari debent.

Numerus teſtatur de regno Chriſti.

Ad præſcriptum itaque modum, homines multa ſibi ipſis fingunt & imponunt. Quanquam illa plerunque non ex propriâ ac intima phantaſiâ depromant, ſed ex rebus olim quoq; factis eadem deducant. Hi vetera imitari ſatagunt, ſed mandatum non habent. Inde iam emergit ſuperſtitio, quâ idem fit, quod fieret, ſi prototypum ipſum præſto eſſet. Sic ad lapideum vel ligneum Petrum idem fit, ſeu in ipſum non aliter creditur, ac ſi Petrus viuus ipſe adeſſet. Idem fit, ſi crucem quandam alicubi videam, & veram illam, in qua pependit Chriſtus, eſſe putem. Sic quia ſcio, Chriſtum ſub cruce *Longino* viſum reſtituiſſe: ſi in crucem aliam idẽ credam, fit idem ex meâ fide. Hæc ſuperſtitio eſt. Nec enim fidem meam ponere in crucem aliam debeo, quàm in vnicam, quæ eſt ipſe Chriſtus. Fides enim talia præſtat. Et ſiue falſa ſeu vera ſit, ſigna operatur. Illuſtrabimus rem dato exemplo. Maria viuens edidit ſigna. Huius ſi imaginem faciam, & fidem, quæ in Mariam dirigi debebat, in imaginem intendam: iam ipſa quoque imago ſigna eadem facit. Hæc iam ſigna falſa ſunt, & tamen ſunt ſigna, quæ ex fide proueniunt. Quicquid autem huius ſit, ſi recto vtar ordine, ſuperſtitio deeſt. Sin ſecus: adeſt. Ita in ſanctum Iacobum aut Petrum credere nemo debet. In ipſos verò qui credit, is ſeipſum vel ſanum vel claudum credere poteſt. Hæc autem vera fides non eſt. Debet enim illa tantùm Deum vnum intueri. Ideò datum eſt mandatum: Crede in vnum Deum, & in filium eius vnigenitum Ieſum Chriſtum. His omnia clauduntur. Quia enim fides hæc procedit & verificatur, ideo mandatum eſt, vt rectè vſurpetur. Nam ſi non verificaretur aliàs, niſi rectè vſurparetur: vt illam mandaret Deus, non habuiſſet opus. Fieret enim per ſe, vt ſucceſſum non haberet, & ita ſpontè confunderetur. Ideò verò credis in lignũ, quia vides fieri, quod fide illâ credis. Fides enim facit. Is opera, is fructus dat, vt credis. Iſtâ ergo ne abutaris, mandatũ accepiſti: ſed vtaris in veritate aduerſus eũ, qui noſter Deus eſt, ſicut fidei debitum eſt. Nec enim prohibita illa fuiſſet, ſi ſuperſtitioni ſua vis & efficacia non eſſet.

Superſtitio quid, & eius fons.

Fidei etiam falſę quanta vis.

Eodem modo & de hoc iudicate. Datum eſt nobis vt cuilibet vxori adludamus, & in ea ſatiemur. Hoc iam quia datum eſt: ſequitur mandatum, *Coniugio iungaris, nec adultereris.* Si violare coniugium minimè poſſemus, hoc eſt, ſi nõ niſi vnâ cũ fœminâ cõgredi poſſemus, mandato dato certè nullo opus fuiſſet. Fuit autem eo dato omnino opus. Sic etiam poſſum iuramentũ præſtare, vel verum vel falſum. Hoc quia poſſum, mandatum accepi, *periurium ne facias.* Sic & fides ſe habet, & efficax eſt. Si falſa ea ſit: ſuccedit. Si vera: ſuccedit. Quia ergo fides ſigna dat, nec aliud, & fides eſt in Deum: ſolus Deus etiam ſignat: patet vtiq; in nullum credendum eſſe alium, quàm in Deum. Et hoc mandatũ eſt: quo anteuertuntur ſuperſtitiones omnes. Quia verò ſigna fiunt, ſi non Deum quidem, ſed ſanctum quendam, vt diximus, inuoces: in fide quidem illâ ſanus fies, ſed tamen perperam credidiſti: Si mandato paruiſſes, & fidem in Deum tanquam in ſanctum intendiſſes, vnà cum impetratâ ſanitate regnum quoq; cœlorum impetraſſes. Qui enim in Chriſtum credebant, ſaneſcebãt in corpore & animâ. Quos Petrus ſanauit, hi in ſolũ Chriſtum credere debebant, & per hoc ſanabãtur. Non autem in Petrum. Is enim auerſabatur ſuperſtitionem, & fidem dirigebat in illum, cui debebatur. Si rectum hoc in eius vitâ: multò erit rectiùs poſt vitam. Quanquàm ſi fortiter quis etiam in Petrum crederet, ſaneſceret quidem, ſed non, vt illi, quos ſanauit ipſe Petrus per fidem rectam. Talis ſaneſcit, ſed extra ſalutẽ ſeu beatitudinem & ordinẽ. Quod ſi ſanctos quidam inuocet: non tamen Sanctus, ſed fides ipsũ ſanauit. Illæ meræ ſuperſtitiones & ſigna falſæ fidei ſunt, ſi dicitur: Adſpice hæc, adſpice illa ſigna. Fieri optata quidem certum eſt, non quòd Diabolus, non quòd malus genius, ſed tantùm fides id faciat. Iam fides oritur ex Deo, & in Deo manere debet, hoc eſt, redire debet, in illum, ex quo proceſſit. Sin minùs, falſa eſt. Liberorum procreatio ex Deo eſt, etſi illi ſint ſpurij. Sed non ex Deo ille ordo eſt. Legitimo thoro naſci, ordo ex Deo eſt. Et ſicut generatio liberorum extra coniugium ex Deo eſt, non ex Diabolo: Sic Fides etiam ex Deo eſt, non ex Diabolo. Quicquid facit illa ex ſuperſtitione, adulterio ſimile eſt.

Defẽſio adulterii cur data.

Prohibitio periurii cur data.

Fides ex ſolo Deo. Fides cõfertur cũ procreatione liberorũ.

Ideò ad præſcripta diligenter attendendum eſt. Si quis alicuius articuli mandatum habeat, ſignum eſt, eius abuſum aliquem dari, etſi non ex Diabolo ſed Deo proceſſerit. Cõcurrit tamẽ Diabolus, & turbas ac confuſionem parit, vt talia in abuſum abeant, qui præter mandatum ſit. Sic Diabolus delectatur ſpuriis, non quod ipſe eos gignat, aut gignendi vim det: ſed quia mãdatum Dei violari videt. Qui cũ puritatis amans ſit, impuritatem acerbiùs odit ingruentem. Sic etiã ſi in fide per ſuperſtitionem ſanus fis, ex Deo ſaneſcis, non ex Diabolo: ſed modo adulterino, tibi interdicto. Deus enim talia noſtro arbitrio relinquit: attamen mandatum dat, ne blãdientibus à rebus ſeducaris, inficiaris aut polluaris. Sic Solem habes, non vt ad ſplendorem

rem eius fureris, ſed viam Dei ambules, agros colas. Exemplum. Fecit nobis Deus faces, quæ ardeant, vt beneficio illarum videamus in tenebris. Ad vſum alium eæ nobis datæ non ſunt. Iam verò fax in noſtra manu eſt, qua aut domum incendere, aut latronem furemque ducere poſſumus. Ad malum antem hæc fax data non eſt, ſed ad bonum. Et tamen fax ſeruit tam ad malum, quàm ad bonum. Similis ratio etiam fidei. An non fax à Deo data eſt? Omnino. Ergo Diabolo imputare non poſſum, quod facio malum. Diabolus facem mihi non præfert, nec iam illam ſubdit. Nec enim ignis vel minimam ſcintillam ex ſilice dare is poteſt. Factũ ergo meum ipſi imputandum non eſt. Sic item: ſi fidem adhibeo rebus malis, ipſa nihilominus ex Deo: is enim mihi ipſam dedit. Itaq; cum illa tàm malis quàm bonis rebus impendi poſſit, datum ob id mandatum eſt, *Crede in vnum Deum, & in filium eius vnigenitum, in Spiritum ſanctum*, qui vnus tantùm Deus ſunt. In his finitur fides, nec vlteriùs extenditur. Quicquid præterea facis, idololatria & ſuperſtitio eſt. Nõ verò hoc ita accipies, quaſi in S. Paulum aut Stephanum credas, & quòd credis, fiat, falſi dij illi ſint (manent enim illi ſancti, tu in ipſos credas vt velis) ſed tu in phantaſia tuà tibi falſum Deum conſtituis, quem vocas S. Paulum, &c. Huic defers honorem illum, qui Dei proprius eſt, vt mandatum de fide docet.

Fides cõparatur faci.

Fides in ſolo Deo finitur.

Inficiari quidem non poſſumus, Spiritus quoque ſeſe tali fidei permiſcuiſſe in celebratis Encæniis & ſimilibus, & apud ſtatuas, diuosque aut alios ſeſe videndos aut noſcendos exhibuiſſe, quaſi ipſi talia præſtarent. Sed haudquaquam ipſi, verùm ſola fides iſta facit. Et res non aliter hæc ſe habet, ac ſi quis lanam ouillam manibus tractans, vndenã comparata eſſet, exactè non ſciret, nihilominùs tamen ad illam lupus accederet, & ſibi illam eu[?]ſam eſſe prædicaret, aut, ſi quis, vnde mel conficeretur, neſciret, ſcarabæus autem, ſe id facere gloriaretur. Non alium hîc ſe pręſtat Diabolus, quem oblati tales honores non inſuauiter fricant. Vt verò lupum ornat veſtis ſerica: ita honores illi Diabolum. Verum quidem eſt, apud ceremonias eiuſmodi Diabolum frequentem comparere, ſuoque opere illas mirè confirmare, vt multæ ſuperſtitiones confertim exoriantur. Per talia enim ſtolida plebecula commouetur ad lachrymas, ad ſuſpiria, detrahitur à ludis, comœdiis, &c. picturis, ſtatuis, &c. Huiuſmodi commotiones pariunt fidem: fides parit opera: quæ vocantur ſuperſtitiones. Etſi enim bonæ & vtiles ſint: ex gemitibus tamen procedunt cordium. Suſpiria illa dant fidem. Suſpiria cientur ex ceremoniis, picturis, & imaginibus. Iam vides, originem eſſe ſuperſtitionem: Et tamen ſuccedit.

Fidei origo ſuperſtitioſa.

Itaq; qui veram fidem quærit, is illam non deſumat ex ceremoniis, non ex ſtatuis, non ex picturis, &c. Sed ex Chriſto ipſo, ſine medio. Ideò datum eſt, verbum, quod te doceat: in quo nullum ſimulacrum, picturam, ceremoniam inuenies præter ſolum & vnicum Spiritũ, qui Spiritus eſt ſanctus. Nam ſi fides tibi annuntiatur, de hôc ſaltem cura eſt, vt illam in tuo corde ſerues. Ex hâc iam crede. Sin autem illa cor tuum ingredi nolit, ſed in ceremoniis, ſimulacris, picturis in hæreas, ita vt ab illis abſtinere nequeas: hoc certè cor tuum prauum eſt. Etſi enim illa te quidem commoueant: ipſũ tamen fundamentum ac principium nihili eſt. Principium ex ſtatuis ſumpſiſti: eò reditus eſt. Talia enim omnia ad ſuum principium reuertuntur primum, ex quo prodierunt. Et principia talia ſunt caduca, mortalia, corruptibilia. Ex illis quidẽ ſanatus es, ſed modo adulterino. Ideò adulterorum quoq; te maledictio manet. Sed vt nihil omittamus, quod ad ſuperſtitiones explicandas pertinet, ſcitote, multis in locis vſitato more inualuiſſe, vt ſi quis diutius ægrotãs nec mori nec conualeſcere potuerit, inſtituerẽtur tandẽ precationes, & numerata ieiunia, &c. Quæ ſi fiant ab ordinatis ad hoc, fides eſt, ægrotum aut mori aut conualeſcere. Itaq; ſiue moritur, ſiue conualeſcit, fit hoc ex virtute fidei, quã falsò & ſpuriè vſurpant. Illa abit ad finem volũtatis ipſorum per vim fidei, quam collocant in precationes, quib. plus tribuunt, quàm ipſi Deo. Credunt namq; in precationem, non in Deum. Et licèt quidem precatio à Deo ſit: non tamen ad vſum data talem eſt, ſed vt cœleſtis pater rogaretur per ipſam de eo, quod comprehendit. Hi autem vires precationis certas eſſe autumãt. Vnde fit, vt illa abutãtur, & fides efficax ſit. *Iam ſi pater noſter* aut Euangelium Ioan. talia faciũt: multò magis id eueniet à ſimulachris, ceremoniis, picturis. Eodem modo fides eſt in homine, vt laqueus, quo ſtrangulatur fur, ad multa vtilis ſit. Ea fides facit, vt fiat. Si fides etiam in filum lineum eſt, ſimiliter fit. Interim tamen hoc nec diabolus facit, nec fur, nec laqueus, nec carnifex: ſed adulterina tua fides, quam non impendis, vt debebas. Idemq; facis, ac ſi ſemen tuum, quod ad propagationem tui generis vtile eſt, iniicias pecudi. Tales enim Sodomitæ & adulteri ſunt etiã illi ſuperſtitioſi. De ſuperſtitionibus ergo in genere omnibus (quę quidem ſupertiones ſunt, & eſſe probantur) hoc teneri oportet, quod ex fide oriãtur, quę fides ex Deo eſt, & ſic quod per fidẽ, & innatam ei efficaciam fiant, qualiacunque illa ſint. Hæc ducit ad ſalutem, ſi credimus, vt nobis mandatum eſt, *Credes in vnum Deum*: Similiter, vt Chriſtus dixit, *Abi fides tua ſaluam te fecit*. Illa autem fidem habebat in Chriſtum. Vnde etiam fiebat ſana & ſalua. Sic etiam de fide ſuperſtitioſâ tenendum eſt, quòd per eam quoque ſanemur, ſed ad exitium æternum. Non enim in corpore tantùm, nos ſanare debet fides, ſed etiam in anima, vt hæc quoq; verba addantur: *Abi, peccata tua tibi remiſſa ſunt*, & cum remiſſis peccatis etiam propulſata infirmitas. Huc ergo conducit præceptum, vt ſciamus, quæ cauſa aut ſalutis aut damnationis ſit.

Fidei origo genuina.

Laqueus ſtrãgulati vtilis.

Porrò de viuis etiam diis falſis, qui per ceremonias & ſimilia ſeſe efferunt, ſciendum eſt, quòd & ipſi alta interdum ſuſpiria & gemitus vulgo rudi eliciant, quibus fides fortificatur adeò, vt etiam ſignet. Vnde enim ſuſpiria commota ſunt: eadem loca fides ſubindè repetit. Hoc modo fieri poteſt, vt ſi quis veſtem quandam religioſiorem geſtet, illa ſimplicem quendam ſpectantem ipſam in commiſerationem pertrahat. Veſti ſi accedat geſtantis habitus & vita ſeuerior: affectus ille intenditur. Idem ſi

clamitet, seipsum flagellet & cedat, spectantis vtique animus hisce gestibus ita percellitur, vt in fidem illicò ruat, & gesticulatorem illum Deum faciat, ac singulari cultu prosequatur. Vide verò, ex Mimo tali fides oritur, & emergit. Ea superstitiosa est, nec ad mandatum quadrat. Non ieiunia, non precationes, non vestes, non percussio tui ipsius videantur. Et æquiùs est, homines ignorare, an talia patres vel non patres. Quâ causâ? Hâc scil. ne pro Deo aut Sancto habearis, ac talibus simulationibus rudem popellum in superstitiosam fidem pellicias. Ideò Christus dixit: *Si ieiunas, faciem tuam ablue, ne ieiunasse videaris.* Similiter etiam: *Si Eleemosynam das, noli cum tympanis incedere, &c.* Quibus verbis admonemur tacitè & secretò omnia agenda esse, nec manus læua sciat, quid faciat dextera. Si manus læua id scire non debet, quamuis dextræ proxima sit, & promptè auxiliari possit: multò minùs sciet is, qui in tertia aut quartâ domo habitat. *Nolite orare in plateis publicis, sed abstrudite vos in interius conclaue.* Quâ de causa? Si in publico oras, quid fit? Datur initium & occasio ad superstitionem. Ideò id fieri Christus prohibuit. Si enim oras in publico, videns id alius ex plebe te æmulatur: tuq; tuo exemplo illum compellis ad idem tecum faciendum, & in fidem ille cadit, debere id ita fieri, hoc est, multa blaterari. Iam tu illius Deus sis, isq; te sequitur, non Christum, qui iubet ipsum orare in abdito. Hoc modo quid facimus in abdito & occulto fieri debet. Per nos enim neminem mouere debemus, nisi in Christo & in ipsius passione. Hinc simplex quiuis doctus fieri debet. Si secus, iam est superstitiosus, qui non credit secundum mãdatum & doctrinam Christi, sed fidem suam dirigit ad homines Tetricos, Ethnicos, Pharisæos, Saducæos, Hypocritas & scribas.

Eleemosynas publicè dare superstitiosũ.

Orare publicè superstitiosum.

Pro conclusione, quia hactenus de superstitionibus disseruimus, pandendum etiam vobis est, ex quo fundamento oriantur, & quidnam sint. Nam & de obiectis, quæ videntes ad gemitus cõpellunt, remouendis, & de huius facti causis, constituimus. Cæterùm possent hîc instare simplices. Si in sanctos credo, me iuuant vtiq;. Sed discant hi similiter etiam in Christum credere, ita iuuabũtur simul corpore & animâ. Sed & ex alterâ parte instare possint aduersarij bona omnino facienda esse opera in conspectu hominum, vt illa videantur. De hoc quantum hæc Philosophia requirit, aut admittit, ita sciendum est. Bona opera facienda omnino sunt, & publicè. Orare, ieiunare, non sunt opera, quæ hîc intelligimus, vt nec Eleemosynam dare. Talia enim secretò fieri mandata sunt, publicè ea facere, seriò prohibitum est. Cęterùm, quænam sunt bona opera? Hæc nimirũ, quibus Pater cœlestis laudatur & celebratur. Tua precatio Deum nec laudat, nec extollit, vt nec tuum ieiunium, nec tua Eleemosyna. Illa facis ad tui laudẽ. Quæ autẽ Deum celebrent, hæc sunt: mundare leprosos, suscitare mortuos, cœcos visu donare. De his cogitãdum est: hæc æstimantur: hæc ad gloriam Dei cedunt: per hęc missi à Deo cognoscuntur: per hæc veritas Dei cognoscitur. Libri itaque huius lectio eò vobis faciat, vt caueatis, ne superstitionis vos participes reddatis. De causâ dictum satis est, & quid inde emergat, cõmemoratum. Mihi hæc quidem, fateor, explicatu difficilia satis fuerunt. Mihi autem, ceu Philosopho, cuius Philosophia super lapidẽ angularẽ Christum fundata est, ita talia detegenda & reuelanda fuerunt, ne in dubio relinqueretur id, quod planũ esse debet, sed vt omnibus constaret, vndenam quidlibet emergeret, & initiũ sumeret. Hæc Philosophia magistra & artifex Doctorum est in rebus omnibus, cui etiam vniuersa doctrina innititur. Quandoquidẽ autem hæc strictim percensita sint: sciendum est, illa latiùs & fusiùs in scriptura deduci & explicari, ad quam me totum refero. Nec enim præter ipsius testimonium quicquam scripsi, sed Philosophiam hanc omnem ex illâ deduxi. Nec quicquam attuli, quod huic aduersaretur. Et gratulor mihi de tam certâ illius cognitione: vobisq; hortator sũ, vt eandem similiter vobis quoq; familiarẽ reddatis. Periculosiora namq; sunt tẽpora hæc, quã vlla à mortuo Christo vnquam exstiterunt.

Bona opera quæ faciẽda.

LECTORI.

Hactenus ex ordine traditi sunt libri Philosophici, qui integri, sine defectu in originalibus reperti sunt. Excipio tamen librum de arte præsaga, in quo pauca quædam, duobus locis, suis foliis annotata, etiam in ipsius Theophrasti autographo defuerunt, forsan ab imperitis aut inuidis excepta. Sequuntur deinceps cæteri, qui in multis locis defecti reperti sunt, & cùm nulla vspiam defectuum complendorum spes supersit, ita, vt imperfecti inuenti sunt, & in fragmentis congesti, impressi sunt. Bonus ac æquus Lector hæc boni consulet.

FRAGMENTVM LIBRI DE SAGIS ET EARVM OPERIBVS.

Deest principium Prologi.

CVm Moyses mutat baculum in serpentem ante Regem Pharaonem. Ex quo faciebat hoc? Ex voce Dei. Vox erat Deus. Deus faciebat. Accedunt autem & Magi facientes, quod ipse fecerat. Ex quo? Ex Diabolo, qui talia ipsos docuit. Hæ mihi sunt rationes, quæ ad scribendum me compulerunt, vt discernatur bonum à malo, & malum pro malo habeatur. Sic etiam Medicus, quid in flore specioso mali lateat, indicat, quem tamen vulgus nobilem indicat. Deus ergo homini, quem in simplicitate ambulare iussit, præuios seu præmonstratores dedit, qui viam commonstrent: & vt in simplicitate suâ manere possint, præcursoribus illis sapientiam contulit: non secus ac mandauit, vt, quæ Cæsaris sunt, Cæsari darentur, & vt in simplicitate persistendo, nullus dolus aut fraus contra Cæsarem intenderetur. Quo certè confirmantur illa, quæ Paulus dixit: *Magistratui subditi estote, etiam malo.* Quâ de causâ hoc factum est?

est? Ipsis datum est donum, & donum quidem simplicitatis. Cum ergo simplicitas imperata populo sit respiciendum est in Ductores,qui rebus omnibus præfecti sunt. Quis enim ex illis non à Deo doctus est? Itaque ex tali sapientiâ hominum opera æstimantur, vt, ex quonam procedant, cognoscatur. De operibus dico, quæ sagarum sunt. Quod fieri necesse est,ne rudior populus in his occultis operibus seducatur, & sciantur diiudicari illa,quæ illorum simplicitas capere non potuit. Vale.

Simplicitas populi est sapientia ductorū eius.

CAP. I.

ANte omnia opus est,vt vim & potestatem hominum intelligatis.Quo rectè intellecto, fundamentum mei propositi eò faciliùs capietis. Primùm ergo scitote, terram datam esse hominibus,vt in illa dominarentur. Omnes enim terræ plantæ,& quicquid in ipsa subsistit, hominis potestati subiectum est,ita vt plantandi, colendi, & quicquid, vel ad necessitatem vel ad voluptatem requiritur, euellendi ius habeat. Quæ omnia vt rectiùs administrare posset:perfectam sapientiam, vires, robur & potestatem consecutus est. De potestate autem hâc porrò tenendum est,homini opus minimè esse, vt curet & sollicitus sit de forma rerum illarū, & iis, quæ illis inesse debent: sed seminat ipse tantùm, & de cæteris securè agit. Quæcunque enim hominem delectant, quæcunque corpus eius sustentant,quæcunque corpus eius à morbis vendicant, Deus vniuersa accurat & suppeditat, & in omnibus hominem dominum constituit,vt hoc agat, & Naturæ cætera credat, ac veluti mandet, vt ea producat, quę homo poscit & desiderat.Ita poscendi singula Natura producit,fingit,sculpit,pingit coloribus.Potens ergo & magnificus homo,est adeò, vt terra ipsi seruiat, & quicquid is seminat, plantatque,sine addito quocunq;eius auxilio,illa quam formosissimè crescere & enasci faciat. Ex quibus patet,quantum potestatis & imperij creatura Dei, Homo, in terra habeat. Vnde velut ex exemplo discendum, quòd Deus hominem non tantum secundum carnem talem creârit, sed donum illustrius eidem insuper etiam contulerit.

Homo dominus terræ.

Natura hominis famula.

Hominis præstantia quāta.

CAP. II.

PRo homine autem creatæ terræ conditio ista est,vt regio austri, fructus suos & flores gignat: regio Septentrionis ver det, cùm Alpes niue adhuc obtectæ sunt. Et si loco vno messis est, in altero est semen. Docent hæc terram non similem hyemem & æstatem producere,sed vel seriorem, vel maturiorem, ita, vt quod in vna regione incredibile est, in altera eodem tempore crescat & fiat.Nam si Hyberniâ noctibus caret:opposito id mirabile obuenit. Et Hybernis mirabile videtur, quod in opposito constituti noctes habeant. Sic hîc nulla æstas,sic alibi nulla hyems est. Hîc si dies est, alibi nox est. Et sic deinceps.Siquis globū emetiatur,quotidie reperietur *Maius, Aprilis, Iunius, Martius, &c.* Sic indies tempus producit creasa, messem, autumnum. Tempora etiam transflocantur aut mutantur, seu euariant ita, vt Sabbathum Germanorum, Sabbatho Indorum posterius incidat, & dies Lunæ Lusitanicus, orientali duodecim diebus serius veniat,& tamen numero dierum anni nihil decedat. In hisce omnibus homo ita potens est,vt, quod in occidente inuenit,id plantare possit in oriente,& plantas septentrionales transferre in Meridiem, adeoque hortum suum, medio seminum ex hac orbis parte sumptorum cis Mare in alteram plagam traiicere, & sic nouum producere hortum queat.

Regionū terræ diuersitas.

Sabbathum German. Indorū r.. dieb. serius.

CAP. III.

DE his omnibus sciendum est, quòd fiant naturaliter. Nec dicere quisquam potest aliter,quàm quòd natura has res operata sit.Sic, si in media hyeme rosa virescens in terram quandam importaretur, vbi bruma intensa esset,vulgus non abs re diceret, rem illam non fieri naturaliter. Contrà verò Sapiens aut Magus rectiùs diceret, illam esse vim & opus Naturæ.Affertur enim ex illâ regione,vbi rosæ æstas iam genialis vernat. Eadem etiam celeritate per Magum nix produci potest in illis regionibus, vbi æstas altissima flagrat. Et talia simplici populo proponenda sunt, quòd nempe Magus nec rosam, nec niuem fecerit: sed quod Magicum nuncium (hîc non multum differt à Gabalisticâ celeritate) mittat in eas regiones, in quibus natura pro loci illius conditione talia produxit, ignota ibi, vbi importantur. Fieri etiam possibile est, vt nix soluatur vi illius regionis temporis in anno, sic etiam vt rosa in alia terrâ suæ hyemis crescat, additâ celeri ope & calore ascititio. Magicè ergo talis res ad loca sedésue incongruas transportantur. Et sicut ciconia pullos suos in Germania excludit, secumque ad terras alias abducit, ita ex patriâ suâ seu natiuo solo hæ res traiiciuntur in oras alias.

Rosā hyeme ostentata vnde.

Desunt { CAP. IV.
TRACTATVS II.
CAP. I. II. III. IV.
TRACTATVS III.
CAP. I. II. III.
CAP. IV. }

EXemplum ergo iam mitto, & ad tractatus colophonem transgredior. Nisi filij dicto modo educentur, & Asscendentes interim maneant: ex disciplinâ exempti instigantur & lacessuntur ad id, quod Asscendens est. Sic fiunt fures, qui asscendentem suum non amittunt, donec laqueus ipsum separet. Sic fiunt latrones, scortatores, aleatores, denique ij vniuersi, qui contra doctrinam Christi agunt & ambulant. Et hi sunt illi spiritus, quos cauere & euitare nobis, seriò Christus mandat, dum ait: *Vigilate, inimicus vester non feriatur.* Hi sunt Asscendentes, à quibus falsæ religiones instillantur. Hic Satanas est Pater mendaciorum: hic in fœtum se ingerit, hic dolum & velum prætendit, si ipsius filius, nempè perditionis,

Fures latrones quomodo ab asscendente.

perditionis,peccat,ne id tantopere ei vitio detur, quantopere Christus illud execratus sit,pro excusatione nimirùm id asserens,tale quid illi innatum esse, Deum respecturum suam creaturã, quòd Luna ista fecerit. Sic Lunã oporteret esse maledictã,non ipsum hominẽ: cùm tamen maledictio pertineat ad hominem, haudquaquam ad Lunam aut Scorpionem. Ex his colligite, ex eiusmodi Ascendente surgere mala vniuersa, quæ hîc sigillatim percenseri nequeunt. Hoc modo etiam Sagæ in partu fiunt, aut nascuntur. Si enim Spiritus,qui Sagarum pater & genitor est, non expellatur, in sagis ille paulatim radices tam profundas agit, donec ipsas penitus labefactârit, non secus ac furem regit, docet,ad furandum instituit, & ingenium eius ita disponit, vt quam prudentissimè furtum aggredi possit: Quo casu ipsum Naturæ lumen nihil quicquam confert.

Sagæ, quomodo ab ascendente.

TRACTATVS IV.

CAP. I.

SEd vt materiam hanc pertexamus, explicandum porrò est, quo pacto nati fœtus in sagas euadant. Hoc antequam edisseram, sciendum priùs est, fœtus nascendi horam & punctum in potestate Ascendentis esse, cuius instinctu talia eueniunt. Hic simul etiam notandum est, quod hora conceptionis fœtus spiritus potestatem tantam non habeant, quantam habent eâ horâ, quâ fœtus ex vtero matris excluditur. Et tamen adeò effrenis spirituum istorum est audacia,vt conentur etiam sese ipsius conceptionis horâ ingerere. Hîc tamen multa illis aduersantur. Multa etiam frequenter incidunt, quæ faciunt, vt nec partus hora commodè sese insinuare queant. A quo impedimento puerperæ plerunq;doloris & ærumnæ multum sustinere coguntur. Sed, vt hęc suo loco relinquamus, si fœtus ascendentem suscepit (quod quidem signum est ascendentis malitiæ) tunc ascendens sese occultat, nec se exerit, sed fœtum fœtum esse permittit. Is enim nondum idonea ad patrandam malitiam instrumenta adeptus est, quę demum per ætatem prouectiorem crescunt.Quanquam interdum etiam fiat, vt fœtus aliqui in cunis, aut ætate paulò grandiores illicò infantiam suã superent, & gestus miros edant, qui ex spiritibus oriuntur. Cùm verò hîc non de istis, sed de adultioribus loquar, misso illo hoc hîc potius agendum est, & cognoscendum, quantum caro cum intellectu perfecto designet. Sic qui furatur fur, opus eâ ætate habet, quæ designando furto sufficiat. Ita sagas etiam suam ætatem istam pro carnali voluptate attigisse necesse est.

Ascendens potentior hora partus quã conceptus.

Ascendens agẽtum fit malis instrumentis.

CAPVT II.

CÆterùm, quæcunq; adultiores exercere cogitamus,ea à teneris per institutionem nobis instillari debent. Ea institutio seu educatio,in nobis petram facit.Nam quod per primę ętatis consuetudinem imbibitur seu discitur,id fit petra, super quam natura ædificat:sicut etiam spiritualiter Christus super petram Petri ædificauit. Quod Christus super petram ædificat, non subsidit aut corruit. Quod natura super suam petram ædificat, nec ipsum corruit. Consuetudo ergo petram ingenerat, in qua fixa manent quæ à iuuentute superstructa sunt.Itaq; vt adultiores nos ex suis partib. habeant spiritus, ipsi festinant, vt in ipsa partus horâ ascendant, vt ita primi sint, qui infantem ducant & instruant. Quicunque autem deinceps Magistri fœtui seu infanti constituantur, nihilominùs tamen ascendentes semper primas tenent. Cor enim multò pertinacius est ad primum, quàm ad vltimum. Porrò homo carnalem etiam naturam secum affert,ex Adamo, non ex astris desumptam, quæ per se inuidiâ, odio, infidelitate & similibus imbuta est. Hanc carnis naturam inualescere sinit Ascendens,donec ad summam exaltationem perueniat. Quòd si iam intelligit congenitam hanc inuidiam sibi aptam & idoneam esse, tum demum instigare & impellere incipit. Nulla enim saga est, quæ non summæ inuidiæ & infidelitatis plena sit. Occasionem autem aucupatur ascendens, dum suâ manu hastam arripere queat. Et cùm liberi in odio ac inuidia tali adolescant, ad ingenium & institutum suum illos paulatim pertrahit,vt confirmatiore ętate consuetudinem contractam in sua manu habeat.

Educationis vis.

Petrus petra.

A teneris hausta, constatiora.

Caro hominis vitii plena ex ortu.

Sagæ omnes inuidæ.

CAPVT III.

IAm si ascendens insitam inuidiam, odiúmve ac malitiam ita instigauit, vt eiusmodi homines vindictæ & læsioni proximi sese deuoueant, quam possunt maximè: & insuper ex viribus propriis nihil valeant: tunc schola, in qua instituti sunt, vindictæ & vltionis studium id intendit ac adiuuat. Scholæ illius hæc ratio est, quòd spiritus per insomnia doceant, & subindè dormientib. ita occinant: Hoc fac, ita rem aggredere, & inimico tuo, quod intendis, eueniet. In somniorum horum ascendentes tantum numerum inspirant,vt omnes incantationes suam hinc originem desumant. Adeò autem explicitè & intelligenter illa inspirant, vt per insomnia talia quis etiam Magiæ Doctor fieri possit. Nam quia sagæ in odio & inuidiâ quasi in petra fundatæ sunt: ideò super fundamentum tale ascendentes facilè ædificare queunt. Non autem per insomnia tantum instituuntur, sed etiam suis profundiorib. phantasiis abripiuntur, vt defixo animo speculentur, & vindictam præsumptam meditentur,vbi continenter de suo Diabolus seu ascendens quid suggerit, donec talia illis instillârit, quę ipsæ pro arte habent Magicâ. Nam reuera talia nihil sunt, præter opinationem.Quicquid enim faciunt patrantque, id saltem credunt fieri à se, cùm tamen faciat ascendens. Sic Medico simplici persuasum est, se ægrotos restituere sanitati, nec cogitat, id facere porrectam medicinam. Quia verò ascendens seipsum occultare solet ideò varias ipsis ceremonias suggerit. In quas cùm fidei conferatur multum, iam iterum artem quandam stabilit, quasi generatio grandinis à ceremoniis pendeat, cùm tamen illius generationis causa ipse sit. Sic nimirùm fraudes suas etiam in Astrologiam & Geomantiam intrudit, &c.

Sagarum schola sunt insomnia & phantasię profundiores.

Deest

Deest Caput quartum.

TRACTATVS V.

CAPVT I.

Signa sagarum.

POstquam de sagarum potestate disseruimus, proximum iam est, vt signa etiam explicentur, quibus noscantur ab infantiâ, in adolescentia, in senio, quænam sagarum asscendenti subiectæ sint. Signa autem hæc sunt: si à viris alienantur, nec ipsos admodum curant, & congressum Venereum fastidiunt. Deinde si dies peculiares, vt Saturni, Veneris, Iouis, &c. cæteris deuotiùs venerentur. Præterea, viri ipsas amittunt ad actum Venereum non consentientes. Insuper peculiaribus notis signatæ sunt, vt curuis nasis, Et quicunq; à talibus nascuntur liberi similibus notis insignes sunt, vt distortis membris, nasis impressis. Hinc est, quòd cômuniter cauendos esse censeant homines, quos natura signauit, hoc est, quos spiritus (*seu asscendens*) signauit. Tales enim ferè improbi sunt. Ipsa verò natura neminem ita signat, nisi monstrum sit: quod ob id non despici debet. Vnde Aristoteles inquit: *Quæ natura dat, nec honori, nec ignominiæ sunt.* Is autem perperam sensit. Nam nec cœlum intellexit, nec gustum eius ore cepit.

1. *Fuga virorum.*
2. *Feriarum superstitiosus cultus.*
3. *Signa in seipsis.*
4. *Sigaa in liberis.*
5. *Ceremoniarum vsus.*
6. *Occultare se, solitudinem amare, virum non capere.*
7. *Artifices inquirere.*
8. *Conuersari cum sagis, & ea discere, ad quæ compellit spiritus.*
9. *Virum nullum aspicere.*
10. *Rarò præparare cibos, non lauare crines, frontem, carnem.*
11. *Cancrino more è templo egredi.*
12. *Molliter cubare, seipsum includere.*

Signa hæc sunt præcipua, quæ in sagis exhibentur, postquam ipsas asscendens subiugauit, & magistras eas creare vult.

Deest caput { *Secundum.* / *Tertium.* }

CAPVT IV.

HÆc ergo vobis signa curæ sint cum attentione operum. Opera enim signant vniuersum finem, & confirmant etiam signa, de quibus modò dixi. Quæ trutinatio facit eò vt non tractentur inhumaniùs, aut insontes ad ignem condemnentur: sed vt iustam medicinam assequentur, & à talibus liberentur, quandoquidem solatij tantum nobis dat Christus, quod si ieiunemus & oremus spiritus malignos eiicere possimus, etsi quidem insidiosissimè nos tentent, maximè verò vetulas quæ propter contemptum iunioribus plùs odij alunt. Quò enim minùs curantur à maritis virisque, eò asscendens magis sese exaltare potest. Quales verò cunque sint, per medicinam vtique sequentem à proposito abducendæ sunt, & comprimis emendandæ, cùm prima signa apparent. Si notæ appareant in naso aut membris, sine causâ illas adesse ne cogitetis. Quicunque enim signum tale gerit, is cauendus est. Quæ signa autem à natura adsunt, ea nihil addunt, nihil demunt. Illa verò altera signa eodem habenda loco sunt, quo habentur stigmata buccarum, aut amputatæ aures, &c. Sic enim suos notat carnifex filios: sic suos etiam notat asscendens. Infantes itaque stigmatisati vitandi sunt secundum sua opera quidem, sed tamen, vt conuertantur, apprimè opus habent. Et his finitum volo librum dimidium de sagarum ortu, naturâ, & cognitione. Dimidium alterum complebimus recensendis illarum operibus. Postremum claudemus explicandâ medicinâ, Qui sequentes tractatus prioribus adhuc diligentius perlegendi, vt tota res à vobis plenè perfectéque cognoscatur.

Sagæ cóuertédæ in melius.

TRACTATVS VI.

CAPVT I.

ITaque ad practicam accedamus, ac, quæ ipso opere auxilio Ascendentis sagæ præstent, deinceps expediamus: primum de generatione grandinis & niuis ac similium, quo illa pacto à sagis fiant, ordiemur. Et sciendum est, nullam sagam esse, quin cum sagali (*vt ita loquar*) asscendente nata sit. Qui si per ingenuam institutionem non iniiciatur, prævalet, & in ipsa dominatur. Necesse itaque est, asscendentem illam cognitionem habere totius sphæræ cœlestis, in qua quotidie reperiuntur stellæ æstiuæ & hyemales, vt, quâcunque horâ sagæ sua opera perficere satagunt, illi expediti sint. Et notate, quòd ipse asscendens tempestates illas cieat, prout ceremoniæ vsurpentur. Illas adducit ex eo loco, vbi generantur, & transfert vsque ad locum illum, vbi inuidia & odiũ suum radium exerunt. Vt autem asscendens ex certâ scientiâ & vi agere videatur, sagas docet facere sceptrum quadriceps, quatuor ventos significans. Id obuertunt orienti & malleo caput illud, vnde tempestas proditura sit, certis ceremoniis additis, feriunt. Postquam ergo hoc modo doctæ & informatæ sagæ, sceptri caput feriunt, asscendens ad regionem illam commigrat, & inde semen seu materiam tempestatis accersit, tranferens ipsam in regionem illam, ad quam radius inuidiæ pertingit. Et sicut ferrum etsi quidem è distantissimis regionibus afferatur, si in locum petitum illatum est, cuditur, & id fit, quod fieri debet: ita idem hîc quoque intelligendum est. Quòd si homo ex his cudere, quæ vult, potest, multò promptiùs vtiq; id poterunt etiam spiritus.

Asscendens tẽpestatum quomodo auctor.

CAPVT II.

COelum enim ager est. Is, quod fert, elaborant isti agricolæ seu artifices. Sunt fabri, sunt formatores & fusores omnium cœlestium fructuum qui in terram decidunt. Asseruare illi possunt materiam tonitrûs, grandinis,

Cœli est ager asscendẽtium.

grandinis, niuis, vsque ad horam sibi commodam visam. Sicut enim aurifaber argentum suum asseruat, nec elaborat, nisi cum emptor veniens, & arrham ponens, hoc vel illud sibi fingi iubeat: ita hîc idem fit. Nam & hîc datâ arrha opus erit, vt opus fingatur pro eo, qui arrham dedit: sic qui certum numerum laminarum ferrearum paciscitur, emptionem datâ arrhâ, & factâ solutione obfirmat. Hâc factâ, iam meritò emptoris insigne rei emptę illi imprimitur. Idem hîc quoq; fit, vt insignia & notæ imprimantur ab ascendentibus, quorum sagę propriæ sunt. Ea insignia sunt sagarum crines aut proprij, aut ex aliis euulsi. Etsi autem rarò fiat, vt crines alieni dentur, sed proprios plerunque ascendens, antequam tempestatem moueat, à sagis exposcat: tamen penes vtrosque contrahentes stat, quo pacto emptionem firmatam velint. Iam ergo stellæ grandinalis artifex illos imprimit in grandinem, sicut monetarius permixtum cum argento cuprum cudit & cuprum mentitur excoctione in tartaro factâ. Vt enim in metallis operantur artifices: ita ascendentes in stellis. Hinc, quomodo cum ascendentibus sagæ pactæ sint, ex grandinibus cognoscitur.

Crines in grādine quid.

CAPVT. III.

Grando cū glande tormenti confertur.

IAm, dum artifex ille circa cudendum opus versatur, proponit sibi spatium id, quod saga inuidia & odio suo comprehendit. Elaboratum autem & pacto signo notatum effundit in spatium illud, tanquam in orbem seu metam. Quod si enim possibile est, hominem violenter disploso tormento ad aliquot passus metam ferire: id certè superi vice homines multò rectiùs poterunt, nempe vt feriant metam pactam, & quouis tormento violentiora tonitrua edant, & grandines tanto impetu eiaculentur, vt quauis tormenti glande concitatiùs in terram delabantur. Quòd si elementum ipsum per se igneum esset, velut totum glaciosum est: quidnam in terra integrum maneret? Fulmen autem quod vnà vibratur, raro quidem pacto tali includitur: sed tamen est additamentum, quo Satanas damnum inferendo malitiam suam complet. Sic grandines cuduntur naturaliter, pro creationis ordine & modo, ac in terram demittuntur vi naturalis illius impetus. Sicut enim sagitta ab arcu naturaliter elidutur, ita vt à naturâ proiiciatur longiùs pro chalybis seu arcus robore: ita hic quoque intelligendum est fieri, vt grando vel mitior vel sæuior cudatur pro rerum naturâ & circumstantiis. Nec enim operis vna perpetuò ratio est vel modus. Hanc varietatem obseruamus etiam in liberis. Qui etsi omnes liberi sint, vnus tamen alteri haud quaquam similis est.

CAPVT IV.

Tēpestates in cōclauibus,

IDem similiter iudicandum etiam de niue, de pluuia, de lapsu nubis, de pruina, de gelu &c. de æstu, de ventis sæuis, denique de omnibus illis, quibus homo in terra damno aliquo affici potest. Sed & in hypocaustum quoddam, aut conclaue æstas hyemsque cogi potest, ita vt ex latere vno nix & frigus, ex altero calor & grando consistat. Hoc impossibile videri debet nemini. Si enim homo eâdem facilitate in conclaui tormentum displodere potest, quâ facit id in campo: multò faciliùs per sua instrumenta, nobis hominibus inaspectabilia, idem poterit ascendens pro pacto cum sagis facto, vbi notæ iterum concurrunt condictæ, vt crines de sagarum capite, alis, pube, &c. Vnde cognosci possunt sagæ, ad quas pactum illud pertinet. Huiusmodi grandines vsque adeò plerunq; duræ & cōgelatæ sunt, vt haudquaquā spontaneę seu incoactæ grādinis more liquescāt. Opera enim conducta, ad perniciem hominum facta summâ diligentiâ oportet esse elaborata. Sic hastam ex optimo ligno & ferro, sic tormentum ex optimâ materiâ, &c. factum esse oportet, cùm tamen vomer ex vilissimo ferro, & diligentiâ non admodùm magnâ parari soleat. Eodem modo & grandines summo & exquisitissimo magisterio à stellarib. illis artificibus parari solent. Et pro operis diligentiâ illâ grandines non facile eliquantur. Ex hoc ergo tractatu sexto intelligendum est, quînam modo vno grando & pruina, &c. generentur. Suo autem deinceps tractatu explicabitur, quibus aliis modis illę fiant.

TRACTATVS VII.

CAPVT I.

SEd & aliâ ratione tempestates generantur, ita scilicet, quemadmodum & homines varias in terra artes inueniunt, quæ Meteoricis generationibus similes existunt. Vt enim fiunt generationes cœlestes: sic etiam in terra naturale est, per mineralia similiter terrena Meteorica opera fieri. Rem exemplo docebimus. Si Sal-petræ alumini (dum cruda, nec dum præparata sunt) permisceatur, & magnâ copiâ congeratur, seipsum incendit ac effumat, qui fumus quàm proximè ad medium interstitium ascendit, ibique nubem facit, quæ postea resoluitur, & in guttas, veræ pluuiæ similes, abit. Per compositiones similes confiunt etiam fulgura & tonitrua, eodem modo ex mineralibus impressionibus enata. Ita possibile etiam est per artem de mysteriis naturæ traditam, vt pluuiæ & tempestates montanæ similiter generentur, si tale compositum cogatur. Itaque & homini possibile est, per artem Vulcani tale quid facere per prædictorum simplicium cognitionis compensationem & collectionem: quo modo & tonitru Salispetræ inuentum fuit. Ex eodem generatur etiam fulgur. Non hæc verò tantùm fieri certum est: sed multò maiora per mysteria naturæ panduntur: quæ omnia hîc percenseri nihil attinet.

Fulgura & tonitrua arte facta.

CAPVT II.

MEteoricas autem impressiones ac potentias hominum hoc loco attingere volui, vt sciretis ipsos quoq; ascendentes talibus impressionib. vti, materiam mineralium ex montanis cōportando, ac seorsim in loca abstrusa, vbi nulla sit hominum habitatio, recondendo. Quo facto postmodum Vulcani artem addentes, tēpestatem naturalem, non supernaturalē suscitāt. Nihil enim præter naturam committere possunt. Quantum verò ad artes huiusmodi attinet, in illis ipso homine multo sunt superiores; quæ quidem homini non tam manifestæ & percognitæ

cognitæ sunt. Et tamen artes eæ naturales sunt. Hinc est, quòd persæpè tempestas talis è caverna quadam exilire videatur, quæ tractu suo eo vergat quo destinata est. Quo casu sciendum est, ibi artem humanâ experientia superiorem à vice hominibus illis exerceri. Hi tamen nullam adeò secretam artem habent, quæ homini ante dissolutionem mundi non manifestabitur. Tum demum credetur, naturaliter omnino facta esse illa, quæ iam asscribuntur Diabolo, qui tamen ne pilum quidem, vel album, vel nigrum producere potest. Artem tamen callet naturalem, res eiusmodi ad alterationem reducendi. Et quousque extenditur natura: eousque progrediuntur etiam asscendentes, imitando talia, quæ nos supernaturalia iudicamus, sed per meram inscitiam. Hinc oritur illa stoliditas, quâ dicere solemus. Hoc opus à Diabolo factum est: nec addimus limitationem, iure addendam, quod scilicet vi artis naturalis tale faciat.

Diabolus nihil nisi ope artium naturalium potest.

CAPVT III.

Sed dicendum iam est de simili etiam virtute, quam habent Sagales Ascendentes, dum homines claudos faciunt, & in alios morbos plures agunt, quos vniuersos hîc recensere nolumus. Hoc frequentiùs fit, vt sub cutem corporis mittant, aut iaculentur stramen, seras, ramenta, coriorum detrimenta, glomos filorum, ollarum fragmina, fusorum cuspides, floccos, spinas piscium, & similia his alia infinita. Tanta autem subtilitate talia intrò in corpus iaculantur, vt cutis nulla parte rumpatur aut aperiatur, quod quidem oculis videri possit: sed quas partes ictus talis penetrauit, illæ quæ à contactu, aut pressu aliquo manus affectæ sunt. Ictum ergo illum sequuntur morbi naturales, suis doloribus stipati. Si enim tales res intrò in corpus missæ sint: iam doloris causa euidens est. Huiusmodi ictus seu morbi vulneribus à sagitta, aut sclopeti glande factis grauiores sunt ideò, quia nulla apparet apertio cutis, per quam glans aut telum extrahi iterùm possit. Sicut enim telum hamatum telis aliis ideò nocentius est, quia retrahi non potest, aut eximi: ita hîc quoque. Taceo, quòd quæ per modum talem intrò in corpus mittuntur, per se naturæ sint peioris & periculosioris. Priusquàm enim eximi possint, corpus ita inficiunt & labefactant, vt ad statum pristinum non facilè id reduci possit.

Spirituũ subtilitas in lædendo.

CAPVT IV.

Simplicioribus autem qui potestatem spirituum non rectè cognitam habent, hæc mira omnino & propriè incredibilia obueniunt. Christus enim dixit, *virtutes cæli commotum iri.* Quod idem est ac si dixisset: *si res cælestes commouebuntur: vobis id super naturale videbitur.* Sed rem ita cognoscite. Sæpiùs fieri videtis, vt fures, qui furtum commiserunt, per sagas ad furti locum iterum adigantur, etiam nullo ipsorum contactu facto. Quorum si imago percutiatur, fures etiam læduntur ea sui corporis parte, quæ læsa est in imagine. Ea læsio fit etiam integra cute manente. Quomodo verò per cutem integram ictus seu traiectio fieri possit, ita intelligite. Corpus hominis ad spiritus sese habet, ceu murus aut paries. Per huncce impedimento illi transeunt, nec quicquam est, quod ipsos vel includere vel excludere possit. Facilè ergo etiam non aperta cute hominem traiicere possunt, sicut liberè transeunt per parietem. Qua verò ratione stramen, aut aliud, quod eiaculatur, in corpus ingeratur, ex sequenti exemplo discite. Vt homo lapidem manu comprehendere, ipsúmque in aquam demittere, & dimisso lapide manum ex aqua iterum extrahere potest, ita scilicet vt lapis in aqua maneat, & foramen à manu factum, iterum coëat, vt nemo videat, quo loco manus immissa sit: sic pariter etiam intelligendum est, ipsum hominem respectu spirituum potestatis aquam quoque esse. Et quomodo se habet aqua ad hominem, ac homo ad aquam: sic inter se se habent etiam spiritus & homo. Sic ergo per contactum seu impressionem factam homo assequitur, quæ per rumores postmodum erumpunt aut manifestantur.

Fures, ad locum furti vt retrahãtur.

Homo quinam lædatur, non læsa cute.

TRACTATVS VIII.

CAPVT. I.

Per huiusmodi contactum maribus etiam sua virilitas adimitur, quando sagæ inter coniuges discordiam aliquam suscitare conantur. Quanquàm nonnullas etiam artes adhibeant, variis herbis vtendo, dicendo precatiunculas certas, pronuntiando quædam verba, nodos stringendo, & ceremonias alias multas vsurpando, quæ tamen vniuersæ superstitionum mater sunt, ex quibus ludicra illa & gesticulatoria principium suum desumunt, eò, quòd per illa talia fieri credantur. In hisce enim ceremoniis momenti nihil positum est. Nulla enim vis sita est in nodis factis: sed mali causa efficiens est contactus, quem à solo ascendente fieri oportet. Iam verò intrò is haud iaculatur, sed tactum facit intrò, quo resoluit renes, non aliter ac si piscator manum in aquam inferens, contactu prehensum piscem ita premeret, vt periret aut exspiraret. Eodem modo & Ascendens premit Oseos, & resoluit principium, quo violato, cæteri morbi omnes sese consequuntur, vt Hernia, vt Paralysis, &c. Tactus huiusmodi multiplices fiunt in infantibus, in iuuenibus, in senibus. Nec verò iam dictæ tantùm partes ita continguntur, verùm etiam Hepar, pulmóque, regionibus ipsis illæsis, velut & cor ipsum capsula geniali omnino integra. Hoc modo Maniacos etiam & furiosos faciunt homines. Superstitio autem hæc mera est, si dicatur, *tales cerebrum felis deuorasse.* Per hunc etenim prætextum Magia ipsa velatur & quasi excusatur. Tales plerunque sunt Asscendentes vetularum, quæ docent iuuenculas philtra propinare viris, quæ philtra componere discunt à suis Asscendentibus, qui nihil quidem veri docent, sed hoc potiùs satagunt, vt tali prætextu liberam contactus copiam habeant.

Virilitas quibus adimatur.

Contactus sagarum varij sũt.

CAPVT II.

Hoc modo conciliantur amores, non quidem sine honestatis, sed turpitudinis. Quòd si inde coalescat matrimonium, nulla cõcordantia vtrinque sentitur. Quicquid enim huius moliuntur Asscendentes, per homines tanquam sua mancipia, id vniuersum odio finitur.

tur. Impetratur autem tale hoc modo, quia illorum Aſſcendentium quiuis ſuum hominem regit, ac ipſum odio & inuidia erga alterum inflammat, ſicut ex exemplo ſequente intelligitur. Ponamus enim coniuges hos vel illos placida ac gratioſa pace frui, & amore vndiquaque intaminato ſeſe inuicem proſequi. Hos iam ſi interturbare, & maritum alio ſcorto implicare cupiat ſaga: primum ſuperſtitiones ceremoniarum aggreditur. Itaque pro norma illius falſæ fidei agit Aſſcendens, & conſpirationem facit cum illius viri Aſſcendente, ita vt duo hi iam in alterius tertij damnum conſentiant. Aſcendens autem viri (cum is odio vel inuidia non vacet) inuidiæ huius occaſionem arripit, & in ea radices agit. Atque ſi fors aliquando vxor veri amoris impulſu quid committat, quod procaculum & æquo libidinoſius videatur: iam Aſſcendens inuidiam illam innatam ſtimulat, ac ſuggerit ſubindè, factum id haudquaquam probæ & pudicæ eſſe fœminæ. Hoc & ſimilibus aliis incitationibus, impetrat, vt odium ſenſim & auerſatio quædam inter innocentes illos coniuges irrepat. Si ſucceſſit ita molimen, iam ex altera parte etiam maritum ſtimulat Aſcendens, vt amorem extraneum quærat & conciliet. Hinc procationes, & variæ auagationes. Et hi nimirum Planetæ ſunt illi, qui ſcortatores & meretrices faciunt, non Venus. Sed ad ſingula hæc quot modis fiant, deſcribenda & explicanda vix multa papyri volumina ſufficerent. Satis eſt ſcire, prædicto modo & ratione omnia in genere fieri, quæ ab aſſcendentibus tali caſu ſuſcipiuntur.

Scortationis quæ cauſa.

CAPVT III.

CÆterùm ad Sagarum opera ſpectat etiam ille congreſſus, quem ſagæ, ſiue iuuenculæ, ſiue vetulæ faciunt aut patiuntur à Diabolo. Ita enim vulgus loquitur, Diabolum cum hac aut illa ſaga coire, ac rem habere. Iam verò Diaboli ea natura eſt, vt in omnibus peſſima quæque moliatur, & quæ ipſi impedimento ſunt, amoliatur. Sed tamen non is Diabolus eſt, verum eſt Aſſcendens, qui talia machinatur. Vt enim inter homines tam boni quàm mali reperiuntur, ita etiam inter Aſcendentes. Ideò verò procatur Aſſcendens, vt ſemen naturale, per quod fœminis viri concilientur deſtruat, & diſcordiam ſeminet eo modo, quo iam diximus. Porrò natura huius operis eſt, vt quantũ quidem ipſum corpus attinet, ipſum naturale minimè, ſed omnino præter naturam ſit, nihil gignens, cum ſemen non habeat. Nihilominùs tamen animalia ſpermata concurrunt, ex quibus generationes fœdæ fiunt. Huiuſmodi Aſcendens nonnunquam etiam in capram aut canem mutatur, hoc eſt, tale animal ingreditur, & medio ſeu vi iſtius Actum perficit. Hinc eſt, quòd à ſagis iunioribus fœtus naſcantur, formas animalium, ac figuras monſtroſas alias referentes. Talia puerperia fiunt, ſi ſagæ, pro communi prouerbio Germanorum in Bructerum commigrarunt aut prouolârunt. Quod idẽ eſt, ac ſi virgo prægnans ad thermas Badẽſes pergeret, & clã pareret. Eodẽ enim modo Sagę quoq; ad ſuas thermas commeant. Vnde res in prouerbium abiit, *Sagas in Bructero conuenire.*

Aſcendens in coitu ſemen nõ fundit. Semen & ſperma diuerſa.

CAPVT IV.

FIt etiam interdum, vt ſalamita iſte, præterquam quod in capras, anſeres, alias feras ſe conuertat, nonnunquam etiam vmbrã induat, & homini erectè incedenti ſimilem ſe præſtet. Hinc dictitari ſolet, *Diabolum pedes habere anſerinos aut caprinos.* Eiuſmodi namque animalia Diabolo ſuum corpus accommodant. Præterea nonnunquam ſibi ipſemet quoque corpus fabricat. Veluti figulus ex luto fingit imaginem: vbi materiam quandam cogit ac conficit, ſimilem ſuccubo aut Incubo. Quoniam autem talium inſtrumentorum motio voluptatem & libidinis pruritum ciet: ideò congreſſus iſte pro vero & naturali habetur, licèt per compoſitum materiale rude tantum fiat. Formam hanc is congelat non aliter, ac videmus ſalnitrum in pura aqua congelari in formam vnam. Eandem formam coagulat etiam interdum per calorem. Si coagulatur, ardet vel vrit. Si congelatur, glaciei inſtar refrigerat. Ab vtroque autem locus putrefactus corrumpitur. Huiuſmodi ſpectra interdum etiam ignita apparent inſtar draconum. Cuius rei hæc cauſa eſt, vt per ſplendores eiuſmodi igneos prodantur, & damnentur, mortíque addicantur, qui rei ſunt, aut vt domus incendio conflagrent: aut vt in Bructero & locis aliis, eo formidabiliores appareant. Huiuſmodi draco etiam edit, ac priuſquam edat, ſimulat, quaſi prius ipſi flandum ſit. Quod eo fine facit, vt ſi à cibo feruentiore fors vtatur, cauſam habeat, ſeipſum concutiendi, ac intra ſe quaſi excandeſcendi, & veluti iratus ſcintillas eiiciendi, quibus exurat, quę vult, & quos deſtinauit, perdat.

Salamita &c.

Inſtrumenta coitus qualia indemonibus.

Draconẽs igniti quales ſint.

Draconũ mos in edendo.

TRACTATVS IX.

CAP. I.

SEd vt de Sagarum Natura & conditione tractatum perſequamur, opus eſt, tradere etiam aliquid de arte illa, qua inſidentes ſagæ baculis aut furcis aut rebus aliis per caminum aut furnum euolant. Cæterùm hæc ars nulla eſt, quam tamen ipſæ artem putant eſſe, quæ talia præſtet, ſi inuicem permiſceant adipem felinum, lupinúmque cum lacte aſinæ ac materiis aliis. Itaque huius artis ratio eſt eadem, quæ & aliarum. Tale enim quid ſi ipſis innatum eſt, facile illis eſt inungere furcas, quibus inſidentes tranſuolent. Inficiari autem minimè poſſum, alios quoque, qui ſub Aſſcendente hoc minimè ſunt, prædictæ artis beneficio eodem modo volare poſſe. Vbi idem accidit, ac ſi quis alterius ſortem patiens, idem tolerare cogitur, quod paſſurus erat is, cui malum intentatum fuerat. Cæterùm de cauſa huiuſmodi volatus aut tranſmigrationis ita ſtatuite. Ex ſuperioribus cognouiſtis, Spiritus eſſe Salamitas ſeu amaſias Sagarum. Vnde ipſos coire & conuenire neceſſe eſt. Hoc fit, dum ab aſſcendentibus illis deportantur ad ea loca, in quibus conuentus agitur. Talis locus inter cæteros etiam eſt Bructerus mons, in quo Sagæ & Aſſcendentes conueniunt, inuicem confabulantur, ſolitaria, nullo obſtante, collo-

Sagæ ſurcis &c. inſidentes vt volent.

Salamitæ amaſiæ Sagarum.

Bructerus mõs locus cõuentus Sagarum

colloquia agitant, & ea omnia tutò faciunt, quæ domi commodè non potuerunt, siue sese mutuò obiurgent, siue artes inuicem doceant & communicent, siue conspirationes agant, siue inuicem concilientur, & in gratiam redeant, siue vota faciant, siue fœdera inter se iungant, seu denique quidquid cuilibet libitum est, faciant, & ita veneficij sui malignitatem exerceant.

Cap. II.

Sagarum volatus non est ars.

IAm verò super furca facta vectio, ars haudquaquam est, sicut nec ars illa est, si Medicina ægrum sanat. Talem enim Medicina restituit, quæ ars minimè est. Sciendum est autem, artem esse id, quod vnumquodvis est. Itaque per caminum euolare ars non est. Qui enim sagas in Bructero versari vult, is illas vtique eò transportare necesse habet. Illa ergo transportatio à Spiritu fit, nec dependet à baculo, furca, adipe felino & aliis, quas res seu ceremonias fucatè spiritus permiscent, in quibus nulla aut vis aut virtus latet. Cæterùm illius transportationis hæc ratio est. Quemadmodum ventus borealis in meridionalem regionem perflans, pluuiam è terra attollit, eámque sublimem secum vsque ad locum definitum abripit: ita Spiritus etiam non nisi aër & ventus sunt, instar halitus ex ore manantis. Hoc vento Spirituum, sagæ ex imo in sublime sublatæ ac furcis insidentes, vsque ad locum, quem Bructerum nuncupant, traiiciuntur. Ventum talem nemo quidem videt. Sentitur tamen eius impetus, quonam vergat, ac per aëra illæ ferantur. Porrò, cur volantes sagæ, loqui aut retrò spectare non ausint, hæc causa est. Spiritus enim vocem seu sermonem humanum ferre non possunt, nisi is ad pacti leges quadret: quod in traiiciendo fieri nequit. Retrospicere non audent, quia ventus ille spirituum adeò violentus est, vt retrospectantes leprosos, aut alia vultus fœditate conspurcatos facere possit. Quanquam sermonis prohibiti hæc potissimum ratio vel causa sit, quòd metuant spiritus nominatum iri illum, qui ipsos condemnauit.

Sagæ cur loqui aut respicere non ausint.

Cap. III.

Exercitus furēs quid?

OCcasione ex hoc sagarum volatu sumpta, explicandum nunc etiam esse videtur, quidnam sit exercitus furens. Est autem sagarum & veneficarum vniuersarum conuentus generalis, quo illæ inuicem congregantur, sicut turma ingens confluit ad encænia rusticorum. Sed & hoc præterea notandum est, Spiritus cum sagis specie Succubi & Incubi rem habere, quæ ob id imprægnantur; & fœdis monstris frequenter implentur. Sed cùm in propriis ædibus parere tutò non possint, emigrationes tales moliuntur. Sicut enim puella, quæ concepit, occultandi fœtus gratiâ ad thermas proficiscitur, donec partus eiectus sit: ita exercitus quoque furiosus quasi ad thermas contendit, ad quas Spiritus suas amasias peruehunt, ibíque illas in vnum numerum congregant, abripientes illas secum per vepreta, per pagos, per orbes, per valles, per montes, donec easdem in monte Bructero deponant, vbi tandē illæ suos fœtus pariūt, & simul alia quoq; tractāt. Sicut enim Ordo vniuers⁹ ad capitulū (vt vocāt) aliquod cōuocatur: ita exercitus quoque furiosus ex variis regionibus concitur aut cogitur, vel ob dictas aliquas prægnantes sagas ibi parituras, vel ob alia Magica ibidem tractanda & deliberanda. Omnes autem sudibus & furcis vectæ illuc confluunt, quo à suo veredario coguntur. Vbi conuenerint alicubi, Ascendentes ante se illasdem agunt seu propellunt, non secus ac ventus effusas ex sacco plumas abripit, & sub impetu propellit. Eodem enim modo & Sagæ turmatim prouolant, sed semper noctu. Interdiu enim tale nihil agitur, quia Spiritus nocte gaudent, quæ talibus gerendis omnium aptissima est.

Spiritus nocte gaudent.

Reliqua huius libri desiderantur, puta Caput IV. & conclusio.

FRAGMENTVM LIBRI DE Dæmoniacis et Obsessis.

Deest hîc totus ferè Prologus.

de quibus nihil traditur. Vsque adeò enim ista hominibus incredibilia obueniunt, vt sine addito Christi testimonio nemo facilè illis fidem addicere possit. Opera quidem præstò sunt, quæ videmus. Difficile autem est homini iudicare de illis, quæ non intelligit. Nec ipse sibi etiam præsumere potest, talia se intelligere. Res enim eiusmodi Naturæ limites transcendunt, nec à carnali sensu citra illuminationem supernam capi facilè queunt.

LIBER THEOPHRASTI DE Obsessis et Dæmoniacis.

TRACTATVS I.

HOc loco similitudo primum Naturæ breui tractatu expedienda est, quî scilicet in hominibus nascantur Diaboli, idque sensu Naturali. Explicatu námque difficile est, quo pacto Diabolus in hominem ingrediatur. Longè autem creditu grauius id est, licèt verum sit, ac reipsa fiat, quod stramen, fila, carbones, lignorum ramenta, &c. in hominem ingerantur, cute corporis salua tamen & integra manente. Quòd si ergo corpus ingredi potest res corporea: multò magis res incorporea illud penetrare poterit. Hoc admirandum meritò est, quòd vnà consistere possint Spiritus hominis & spiritus ipse Sathan, cum homo tamen nondum damnatus sit, damnatus autem & maledictus iam pridem Satan sit. Duo hi Spiritus etsi aduersi sibi inuicem & contrarij sint, vna tamen cute includi, vno loco cohabitare, vno modo colligari debent. Res ita intelligenda venit. Diabolus reiectus & in æternum maledictione damnatus, eóque redactus est, vt non ampliùs Angelus, sed Satanas & malus genius sit. De homine contra tenendum est, ipsum desumptum esse ex Limbo, & talem mansisse, atque in Paradisum collocatum esse. Talem autem is sese in Paradiso gessit, vt ex ipso per Angelum gladio ignito eiiceretur. Expulsio hæc quidem quadamtenus similis est eiectioni

Spiritus hominis & Satanę cōtrarij.

Homo ex Limbo &c.

eiectioni illi, qua Lucifer cœlo exturbatus fuit. Propter hanc expulsionis similitudinem iam fit, vt spiritus hominis & spiritus Luciferi facilè coire, & in vno aliquo conuenire possint, sicut in vnam societatem coëunt multi eiusdem factionis & instituti.

Hoc tamen loco notandum est, ipsum hominem haudquaquam ideò orbatum esse suo sanguine & carne aut vita, sed loco tantùm, ad quem reuerti non potest. Hæc ergo eiectio vera non est, sed tantùm repressio quædam seu interclusus reditus, durans ad tempus Gratiæ per Christum restitutæ. Per hunc homo iterum liberatus est ab expulsione, & maledictione hanc secutâ, quæ fuit ista. Laborem manuum tuarum manducabis. Item, in dolore paries filios tuos. Hæc tamen vniuersa ad vitam conducent, non ad mortem, quandoquidem liberati sumus. Lucifer autem liberatus minimè, nec in redemptionem hominum consors adscitus est. Redemptio namque non ad spiritus, sed ad filios Adæ ac Euæ spectat. Et secundùm hoc differunt Homo & Lucifer. Ad hominem pertinet redemptio, ad Luciferum damnatio.

Homo & Lucifer quo differãt.

Redemptio Christi ad quos pertinet.

Homo & Lucifer quo conueniant.

Porrò, cùm similis perpetuò simili gaudeat, idem hîc quoque fieri hoc pacto attendi debet. Lucifer expulsus est cœlo, hoc est, de possessione seu solio suo hæreditario. Homo eiectus est è Paradiso, habitatione illi destinata. Vterque autem proprio suo merito. Iam similis simili concurrit, extorris extorri, & vterque Dei indignationẽ subiit. Hoc pacto socij fiũt Satanas & Homo. Sed præterea, Homo consors est redemptionis, non item & Lucifer. Per hoc ergo adimitur Lucifero potestas in hominem, qua se illi similem iudicare, aut vnà cum ipso habitare posset. Et tamen quia inuicem similes, & vtrique reiectitij & præuaricatores sunt, simul vnà habitare possunt. Ab homine interim Satanas recedere denuò cogitur, quia homo redemptionis consors est, quasi Deus vtrique hisce verbis loqueretur: Vtrique vos extorres, & à vestro hæreditario bono eliminati estis. Vnde pati possum quidem, vt consortio vno ligati, veluti præuaricatores in vna cute, in vno cerebro commemorari & conuersari queatis. Verùm tamen hominem per filium meum redimam, non etiam Diabolum. Quod si ergo eueniat, vt homo à malo Spiritu obsideatur, ingressum hunc ipsi præcludam, & ipsum eiiciam, meæque adeò misericordiæ memor ero. Hoc ergo modo, etsi Homo & Diabolus quidem conueniant, & in vno eodémque simul habitare loco queant: rursus tamen ex homine exire cogitur Spiritus ob dictam modo causam, quia nimirùm homo per Christum liberatus & redemptus est. Itaque etiam sub illius mentionem Diaboli ex hominibus secesserunt eâdem hora, tam in nouo, quàm veteri testamento. Et communio illa seu consortium æternum non est, sed in terra hac finitur.

Hactenus ergo satis causarum, ex ipso Naturæ lumine depromptarum explicatum est, quatenus nimirùm Spiritui per hominem loquendi potestas data sit. Ex quibus id per similitudinem fieri colligi potest. Etsi verò prædicta ratione similes inuicem sint, duo tamen diuersi sunt Spiritus Hominis & Luciferi. Quo ad carnem, descriptione non eget, cur Diabolus in carne, in corpore, &c. sit. Non enim in corpore aut carne is habitat, sed in ipso hominis Spiritu. Quod ita accipietis. Spiritus locum nullum obsident. Vnde in re corporali nulla versantur, sed in suo tantùm regno, hoc est, sedem incorpoream occupant, ideò carnis hîc nullus respectus est. De Spiritibus agitur, non de carne, non de sanguine. Iam differendum est de eo, quo pacto res duæ, hoc est, duo illi Spiritus res fiant vna. Hoc est, res vna, sed non in vno. Ita videntur duo vnum esse, quæ tamen duo sunt. Conueniunt autem duo ista & coniunguntur ita, vt non in omnibus sint hominibus, sed in aliquibus tantùm. Cur hoc, aut qua ex causa non in omnibus? Elegit nimirùm sibi Deus certum numerum, & alios huc, alios aliò destinauit. Diuersi isti greges omnes si conueniant, perficiuntur & complentur omnia, hoc in illo, istud in alio. Nec enim in vno aliquo solo vniuersa simul perficiuntur, sed sua cuilibet vocatio est, cui parere, ac sibi à Deo destinatam crucem ferre cogitur. Quòd si quiuis suæ crucis patiens Christum ita sequatur, à malis liberatur, quæ ipsum aliàs damnare poterant, vt obsessos. Quorum similitudine qui moritur, is eandem cum illis sortem habet. At qui Christum sequitur, is ab eodem in extremis angustiis liberatur.

Spiritus non carnem, sed animam occupãt.

Christus liberat sequentes.

Sed iam dicamus aliquid de conuentibus. Qua ratione conueniunt vermis & nux Auellana, ita hoc exemplum propositæ rei accommodabimus. Nux auellana est integra, minimè perforata, nucleum bonum & sanum à Deo creatum intus condens. Iam verò vsus dictat, in nucleo illo, suo putamine integro obducto, aliquando nasci vermem. Huius conuentionis causam inquiremus. Frutex nucibus refertus, quando percutitur grandine: tum quotquot nuces feriuntur, tot etiam verminosæ fiunt. Cæteræ immunes abeunt, & bonæ manent ac electæ. Illæ alteræ ad læsionem hanc videntur esse destinatæ. Porrò ictus quidem ille seu plaga corporaliter non ingreditur aut penetrat, sed ambitum corticis tantùm feriens, putamen ipsum minimè frangit. Et tamen videmus, ipsum quoque nucleum intùs oblædi, & à læsione illa semen vermis concipere, vnde tandem vermis emergit. Iam ergo vno & eodem cortice includuntur vermis & nux. Nam vt alias quoque fieri videtis, fulmen gladium comminuere ipsâ vagina nihil læsâ: aut penetrare cistam occlusam, omni eius extremitate illæsa quidem, sed contentis & inclusis omnibus adustis: sic idem hîc quoque contingit. Hæc omnia naturalia sunt, & naturali modo fiunt. Quanto magis autem apud homines sedem seu habitationem sibi parare poterunt Spiritus, qui quidem tali modo vt penetrent, non opus habent?

Vermes vnde in nucibus.

Fulmen gladium frangit illæsâ vagina.

Et planè sciendum est, huiusmodi ictus modis multis fieri, vt hinc miram & arduam redemptionem à Christo factam rectiùs intelligamus, videamúsque quàm arcta obsidione nocen-

Obsessorum cõtemplatio ad quid vtilis.

nocentissimus noster aduersarius Diabolus nos cingat, & quantopere à Christo defendamur, etsi Diabolum in nobis videamus, audiamus, & sæuos eius mores, gestus ac terriculamenta verè persentiscamus. Vnde colligere possumus, quàm miseræ & ærumnosæ creaturæ simus, postquam ex Paradiso eiecti, Satanæ facti similes sumus. Denique agnoscere possumus, quã truculentus is sit, cuius nos mancipia futuri eramus, & quam in nos exerciturus is sit tyrannidem, si non auxilio diuino protecti viueremus. Hæc enim omnia docent nos penitus damnatos fore, si Christus sua morte nos non asseruisset. Et Spectacula huiusmodi Deus nostris oculis exhibet, vsque ad diem nouissimum, ex quibus nosmet ipsi nosse discamus, simúlque sciamus, Christum in terra ambulantem Dæmona ex hominibus eiecisse, vt testatum propalam faceret, se Diabolorum victorem & domitorem esse. Quòd si Christus olim quidem talia miracula operatus fuit: vtique & hodie similia faciet. Si enim nulli cœci, nulli infirmi, nulli obsessi essent: qualianam Christus signa fecisset, nemo iam sciret. Ex illis autem vel dum hodie durantibus notum fit, quanta miracula Christus fecerit, qua charitate nos complexus sit, qua potentiã, quáue Maiestate Deus ac Redemptor noster defensionem & protectionem nostram exeruerit.

Diabolus iuratus hominis hostis.

Christus Diaboli victor.

Cumprimis autem sciendum hoc notate, quod Angeli mira & illibatissima castitate, puritate, & probitate omni splendore suo excellentiùs & illustriùs ornati sint. Exempli gratiã, de Sole dico, ipsũ esse Angelũ. Iam videtis, quàm admirando & illustri lumine Solem Deus donarit. Et tamen iste splendor seu lumen Angelorum modestia & castitate longè inferius est. Hoc iam exemplum accommodare Lucifero. Is factus erat lumen & radius omnium virtutum. Cæterùm per lapsum illius splendor iste vniuersus in tenebras conuersus est. Mores autem ac virtutes eius in longè tetriora vitia degenerarunt quàm tenebræ sunt, si conferantur ad lucem. Eodem modo de homine statui debet. Is à Deo creatus & in Paradisum collocatus est pulcherrimus, sanissimus, purissimus, & integerrimus. Violato a. Dei mandato, ista illius pulchritudo in statum miserrimum degenerauit, in claudicationem nempe, in cœcitatem, in lepram, in scabiem, deniq; fœditatem quamcunq;. Præterea & mores eius, gestúsq; ac virtutes factæ sũt belluinæ, impuræ, adulterinæ, aleatoriæ, potatoriæ, ita vt homo quouis bruto factus peior sit. Quod si ergo per ictum seu impulsum grandinis (nam prioribus hoc iam accommodamus) Spiritus conueniant, iam ipsimet cogitare, quidnam impuritatis & fœditatis simul incidat, quã incóditos & terriculosos gestus obsessi edãt, quã bardos, quã spurcos, quã pecuinos sese gerãt. Tantã namq; feritatem & fœditatem induunt, vt mores eorum agrestes, brutales & asinini vix omnes aut cogitatione concipi aut calamo describi possint. Diaboli námque natura omnium spurcissima & fœdissima est, ita vt grauior & pestilentior nulla excogitari queat.

Angeli sunt purissimi.

Homo qualis ante & post lapsum.

Obsessorum mores incóditi.

Diabolus spurcissimus.

Sed his ita commemoratis, Philosophiæ cursum iam inhibeamus, nec ipsius naturæ lumen æquo latiùs extendamus. Nec enim per hoc alia dicantur, quàm quæ terreno sensu intelligi possunt. Quoniam verò Deus nobis & hominem Christum, & cum hoc verbum suum, & præterea illius verbi intellectum largitus est: ideò deinceps tractatus secundus adornabitur, quo proponeretur doctrina Christi, quid nempe de spiritibus nobis sciendum & sentiendum sit, vt nimirùm ita intelligamus, quidnam in nobis illi operentur, aut quo pacto nobiscum conuersentur. Et talia quidem scire homini cumprimis vtile est. Horum enim si ignarus sit: qui quæso hominem: qualis sit, cognoscere queat? Quidue refert, hominem perpetuò talia admirari, &, qui fiant, ex solido fundamento nunquam perquirere, sed obsessos obiter & secundum superficiem obtueri, sicut mutus disertum & facundum adspiçir? Gratum enim id Deo nostrum studium est, si ipsius opera & magnalia seriò contemplantes, veram illorum notitiam hauriamus, nec apertis oculis cæcutiamus. Visus enim oculorum is à Deo datus est, vt Christum & ipsius verbum studiosè intueamut. Oculos námque te habere, tua crux est. Tua crux est, habere manus pedésque. Tua crux est, te esse formosum & sanum. Illa ergo humeris imposita Christum sequere, non meretrices, non aleatores. Ita saluus fies. Obsessi autem homines documento sint vobis, quidnam per illos nos Deus commonefaciat. Hîc dormitandum & supinè oscitandum non est. Illi vobis pro speculo sint, vt discatis & ipsi portanda cruce Christum imitari. Sic fiet, vt ab omnibus malis liberemini.

Magnalia Dei diligenter consideranda.

Obsessorum cõsideratio quo faciat.

TRACTATVS II.

CAPVT PRIMVM DE ALLEGATIONIBVS EX QVATVOR Euangelistis.

Et primò ex Matth. 8.

Vespere autem facto obtulerunt ei multos dæmonia habentes: Et eiiciebat spiritus verbo, &c.

SICVT paulò antè diximus, homines à Diabolis obsessi sunt, vt ita suam crucem circumferrent. Nam hæc ipsorum obsessionis causa fuit. Fas autem est, nos crucem nostram dorso imponere. Illa enim vsque adeò grauis & ponderosa est, vt non nisi cum conatu graui portari possit. Dorso ergo illa sustinenda, & post Christum ita baiulanda est. Hæc a. obsessorum baiulatio admodum laboriosa & ærumnosa est. Quod enim iugum ponderosius malo spiritu nobis imponi possit? Quid vspiam ipso grauius est? Quia ergo sub onere illo seu iugo propè conciderant, adducti ad Christum fuerunt. Quicunq; etenim Christum secuturus, crucem suam ipsemet portare non potest, is ad vnum deduci debet Christum: sicut obsessi, vel à seipso, vel per alios, quos aliquis charitatis amor remouet. Etsi enim non ipsimet obsessi ad

Iugum intolerabile Diabolus.

Christus omnes redimit. ad Christum supplices venerint, sed per alios adducti fuerint: tamen eosdem Christus à Dæmonio liberauit. Quicunque námque crucis suæ patientes ad ipsum ducebantur, eos omnes liberauit, & hoc vniuersum suo solo verbo perfecit. Verbo autem solo aliquid perficere, singularis dominij ac potestatis est aut imperij signum in alios. Et hoc pacto Christus se Dominum & domitorem dæmoniorum professus est, non secus, ac seruus subiugatus est suo hero, vt ad omnia illius iussa capessenda promptum sese præstare cogatur. De verbo ergo Christi nemo admiretur. Locutus enim ad diabolos & malignos spiritus est, instar Domini imperantis suo seruo. Et vi quidem illius verbi cogebantur etiam Diaboli Christo suo Domino parere, &, quæ mandârat, obsequi. Admodùm autem ægrè Christo quidem illi obsecundabant: & tamen Domino & Deo suo vel inuiti cedere cogebantur. (Christus victor Diaboli.)

Præter principium & finem, reliqua omnia huius secundi Tractatus desiderantur, octo nimirum circiter paginæ.

Obsessi cur spument. * Quòd spument obsessi, causa ipsa est, quia Satanas obsessis hominibus tanta anxietate & dolore sese ingerit, vt spumam tam ex ore quã naribus illi emittant. Et spiritus isti insuper quandam epilepsiæ speciem in hominibus suscitant. Qui spiritus, cum non homines, sed spiritus sint, hominum more, etiam paroxysmos pati non possunt: sed quantum morbi sustinent spiritus, tantum hîc exerunt. Nam & ad conspectum Christi spiritus ille terrore & anxietate ita percussus fuit, vt vi prædestinati sui morbi caderet, & in humo sese volutaret. Sicut enim caduco obnoxius à terrore sternitur: ita idem hîc quoque factum est. Et hoc sensu verba Marci intelligi debent. (Caducus à terrore)

Ex his, quæ de malignis spiritibus iam diximus, acta Christi, in conspectu discipulorum designata, æstimanda sunt. Quæ nisi tanta perspicuitate à Christo nobis manifestata essent: quis vtique mortalium de eiusmodi rebus tractationem vllam suscipere auderet? Hoc omnino verum est, & vel ipso Euangelio attestante constat, Diabolos obsidere solere homines. Philosophando itaque pergendum, & vt incepimus, tota obsessionis historia à nobis pertexenda est. Tractatus autem tertij loco pro fine historię addemus etiam sanationem seu curam, quam in Euangelio quidem præscriptam legimus. Nullus enim alius medicinæ liber, nullus auctor, nullus Philosophus alius hîc locum habet præter vnam Christi doctrinam: quæ omnibus Medicis etiam hoc casu acceptanda & vsurpanda est.

TRACTATVS III.

Conclusio.

QVandoquidem ergo hactenus demonstratum est, ab immundis spiritibus homines omnino obsideri, & mirè torqueri angíque: iam hoc ipsum disputatione longiore excutiendum minimè est. Deo enim sua prædestinatio nota est, quæ omnes vniuersim homines latet. Quæ námque prædestinata sunt, ea (vt ita dicam) actuantur & eueniunt. Quicquid tamen huius sit vel fiat, pro cruce omne habendum est, quæ post Christum ferri patienter debet, hoc est, à Christo nobis tradita doctrina rata habenda est. Crux enim prædestinatio est, & prædestinatio crux est. Crucis autem liberatio vbinam est aliàs, quàm apud Christum? Et crux naturali medicinæ minimè subiacet. Sic lepra leprosi crux est. Et crux hæc ipsius est prædestinatio. Itaque Medicus hîc nihil prodest, quia morbus iste medicinæ haud subiectus est. A lepra ergo qui mundari velit, is eam pro cruce sua gestet, humeris impositam, & ita Christum sequatur, qui solus eum mundare potest. Vnde liquet, obsessum opus non habere, vt ad Medicum pergat: sed si cruce sua humeris suscepta Christum sequatur, liberabitur. Iam si Christum sequi velit, necesse est doctrinam eius accipiat, & secundùm illam se gerat. Hoc si propter obiectum ab obsidente spiritu impedimentum non possit præstari ab ipso obsesso: præstabitur vtique à charitate proximi. Ex quo iam colligi potest, Christum nobis medicinam triplicem reliquisse. Ex quibus omnibus sumet vnam, qui Christum imitari volet. Ita enim is vult Diabolum ex homine eiici. Sicut enim Deus pater in Adamo naturales morbos creauit, & his etiam naturalia remedia opposuit: ita dicere etiam possumus, sume tuum morbum, & Deum patrem sequere, hoc est, quære medicinam, qualem is creauit. Simili etiam modo dicere licet: sume tuam crucem & Christum sequere. (Prædestinationis vis quanta.) (Crux quo remedio tollatur.) (Christi sequi quid?)

Tres omnino medicinæ sunt ad quæ nos deducit Christus. Vna posita est in potestate quam dedit Apostolis, dicens: *Potestatem vobis do eiiciendi dæmonia ex hominibus.* De hac potestate nihil disputandum aut argumentandum est, sed credendum omnino est verbo Christi, illos nimirùm, qui hanc à Christo potestatem acceperunt, citra omne impedimentum spiritus ex hominibus eiicere posse. Nec vero hoc soli 12. Apostoli possunt, sed insuper quiuis alius, si mandati & priuilegij id à Christo accepit, sine quo mandato nihil fit, aut fieri potest. Remediũ alterum positum est in *Precatione.* Nam cum omnes nostri morbi, omnis crux à Deo manet: in ipsa desperandum vtique non est, sed conuenit, vt Christum sequamur. Sic fiet, vt ante finem nostrum eripiamur ac liberemur. Si liberari velimus, necesse est id fieri, per hoc medium, quod Christus ipse docuit, nimirùm vt in *Preces* spem ac fiduciam firmam collocemus, per quam oratio cordis à Deo exaudiatur, nósque voti compotes facti à malignis spiritibus liberemur. Dei enim hoc verbum est: *Orate & accipietis.* Huic vnicè fidendum & credendum verbo est. Si secus fiat, omnis oratio inanis oris sonus ac halitus est. Tertiam medicinam ponit Christus ieiunium. Iam verò ipsum hominis ieiunium per se adeò efficax non est, vt per id diaboli eiici possint. Vis tamen illa ieiunio datur à dicto & mandato Christi. Quis maior & peritior est Christo? Itaque hîc nulla disputatione opus est. CHRISTI námque verbo aduersari minimè decet. Si Deus lapidibus herbísque vim magnam indidit: verbo suo vtique & ieiunio vim eandem conferre poterit. Ipse enim Deus & Dominus est. (Medicina obsessorum triplex.) (Ieiunia vnde efficacia sint.)

Cùm ergo triplicia à Christo nobis proposita remedia

remedia sint, *Potestas, oratio & ieiunium*: euidens iam est, horum aut tria simul coniungi, aut duo tantùm, ieiunium scilicet & orationem, aut denique vnum solùm eligi posse. Si coniungantur omnia, nihil refert. Si vnum seorsim eligatur, vel sic iam mandato Dei satisfit. Quorum enim cunque fiat, id ex toto corde, & in nomine Domini fit. Sed iam de triplici illa medicina, quomodo intelligenda veniat, differendum est. Nam penes potestatem irrepsit error quispiam ac fraus hoc modo. Misit suos discipulos Christus cum potestate, ex hominibus dæmonia eiiciendi. Id factum est. Surrexerunt autem vnà etiam falsi Apostoli, qui idem conati malo successu sunt. A Deo enim ipsi vim liberandi à spiritibus homines minimè acceperunt. Hâc ergo viâ delusi, processum alium machinati sunt per orationem, per ieiunium, per potestatem, & coniurationibus additis homines liberare attentarunt. Per has Diabolus se quidem abigi simulauit, sed hoc tantùm. Nouerant Pseudoapostoli, Apostolos veros in solo nomine CHRISTI dæmonia eiicere, dicentes: *Exi maligne spiritus in nomine Christi*. Et sic factum est. Vnde & ipsi eadem quidem verba adhibuerunt, sed eundem successum minimè experti sunt. Aliâ ergo viâ incedentes, addiderunt orationem, multiplici varietate. Postea coniunxerunt etiam ieiunia, definitis diebus instituta. Sed nec quidem, quod voluerunt, impetrârunt. Denique addidere etiam adiurationes, iterantes subinde: *Adiuro te Diabole exi ex h. . . ne, &c.* Adiurare autem nemini licet, nisi qui potestatem hanc à Deo accepit. Hæc iam illa fraus est, quam pararunt adiurando. Iniquum enim est, talia fieri & institui sine mandato Christi, & processu ab ipso monstrato. Reuera enim Diaboli, quos illi expellunt, loco non cedunt, vt multi putant. Nullus námque obsessorum integrè liberatur: id quod longè abest à Christo. Taceo, quod & alia posteriorib. sæculis adhibita fuerint, velut *ossa, diuorũ reliquiæ, &c.* Cæterũ quæ remedia hîc Euãgeliũ proponit, illis acquiescẽdũ est. Quãtũ verò ossibus, reliquiis & similib. tribui debeat, in libro de mumia humana traditur.

Adiuratio cur illicita.

Vt autem de potestate dicere pergamus, necesse est, illam immediatè ex Christo defluere, quasi (vt olim discipulis) h c ipsa is horâ nobis diceret: *Potestatem tibi vel vobis do eiciendi Dæmonia ex illis, quibus manum imponetis.* Et licèt ipse quidem Christus incoram corpore seu ore suo id mandet: præstò tamen est vox eius, quæ efficax est in operante Apostolorum exemplo miracula. Itaque nemini ea concedenda potestas est, cui illam non concessit Christus. Penes hominem enim eius conferendæ ius aut vis non est posita. Deinde quoad precationem, quænam ea sit alia, quàm quæ à Christo ipso præscripta est, nempe *Libera nos à malo*? Quæ oratio si ex serio corde profluat, instar obsessorum illorum ante Christum stantium, liberatio omnino succedit. Et quilibet apud se statuat, ante se stare ipsum Christum, quem adoret, sicut factum est tempore Christi ambulantis in terra. Duorum ergo alterum nempe potestatem, relinquo iis, quibus illam Christus dedit. Alterum nempe orationem, committo cordi, vt Christus docuit. Nec enim in multiloquio & inani garritu, sed in cordis iustitia & fiducia vis orationis posita est, quam homo quidem in seipso æstimare poterit. Cæterùm ieiunij hæc est conditio, vt plurimum quidem id valeat ac præstet: sed vnde id sit, humana peruestigare ratio non potest: Ieiunando corpus quidem sanum & alacre euadit, & quiete vegetatur, ac vita producitur, quæ ex ipsa natura pendet. Quòd verò per idem etiam eiiciatur Diabolus, à verbo Christi dependet illa virtus, quæ pœnitente vita roboratur. Sic Niniuitæ cùm ieiunarent, liberabantur, quia simul pœnitentiam agebant. Et pœnitentiæ vis inest, Diabolum, hoc est, nostram crucem auferendi. Peccatáque nostra causa sunt portandæ crucis. Peccatorum autem crux per pœnitentiam subleuanda est, qua eo vsque dolemus & ingemiscimus, vt hoc pacto in gratiam Dei recipiamur, & vis verbi diuini ita confirmetur. Nam si peccata nobis remittuntur in terra, quoties ingemiscimus, nempe septies septuagies: peccatorum vtique condonatio omni dæmoniorum expulsione pluris erit. De tali ergo ieiunio loquimur, quale instituerunt Niniuitæ quod doloris, contritionis & conuersionis plenum est, per quod cor nostrum sursum ad Deum ascendit & eleuatur. Huc ergo non facit ieiunium Christi in deserto, aut etiam Ioannis. Hoc enim minimè erat cum pœnitentia tali, qualem habebant Niniuitæ. Christus námque & Ioannes peccati expertes erant. Quòd si pœna nostra morbíue, ac Diaboli propter peccatum tantùm immittuntur: ieiunium Niniuiticum requiritur. Proximi ergo est officium sic cogitare spiritum illum, quem habet alter, ad nos nihil minùs pertinere, quàm ad ipsum obsessum: adeóque fas esse, vt de illius simul & nostris peccatis doleamus, & ieiunium Niniuiticum instituamus. Nihil enim satietas expedit: nec satur vllus exauditur, sed ieiunus: insuper etiam nullum ieiunium interni cordis oratione vacat.

Potestas eiiciendi dæmones à solo Christo est.

Oratio quæ bona.

Ieiunium quod verum.

Chr. & Io. peccati expertes.

Porrò autẽ etiã cõuenit allegorias Christi probè explicari, vt verbũ Christi rectè intelligat'. In illo enĩ veritatis fundamẽtũ omne positũ est, & præter illius ductum ex fonte alio philosophandum nihil est. *Cætera huius libri desunt.*

FRAGMENTVM LIBRI DE SOMNIIS ET EVNTIB. IN SOMNO.

Principium huius libri deficit.

CÆterũ vt deinceps pertractemus de eũtib. in somno & in sõniis: sciendũ est, ipsi' itionis seu ambulationis cãm, citra angelos, in nobismetipsis positam esse, velut in nobis etiam cõsistit causa somniorũ. Quòd si tamen in actũ deduxerim' cũ itionẽ tũ insomnia, tunc accedens angelus officio suo fungitur custodiæ tam diurnæ quàm nocturnæ. Quod ita intelligi debet. Nimirùm dies lucet. Mihi autem causa dat', cur surgam, & eam. Itaque surgo & eo. Hoc ipso momẽto prẽsto meus mihi est angelus, subleuans me & ducens virtute Dei. Eodem modo si dormiã, & spiritus mihi surgendi & eundi cãm suggerant, iam iterũ præsto est angelus, ducẽs me & dirigens, qui diceret. *Videte verò ò mortales,*

Noctambulonũ quæ ratio.

quam fideliter dormientes vos Deus custodiat, vt pererretis & scandatis loca incredibiliter sublimia, & periculi plenißima, quæ vel vigilantes nullâ vsquam industriâ exsuperare & exantlare possetis. Quòd si ergo Deus ex somno à natura aut spiritibus exuscitatos & ad ambulationem compulsos vos tam nauiter custodit & tuetur: multò magis id faciet vigilantibus de die, & scientibus corpus hoc, quod ambulat, simile esse ac dormiret. Sic se res cum somno habet. Pono te vigilare, & multa agenda tibi proponere. Iam oggerit' tibi vigilans insomnium, qualia per naturam iugiter fiunt. Somnium illud non nisi lacessitum cietur, h.e. nisi negotium tractes, quod cautione opus habeat. Tunc admonitor accedit, qualẽ tuâ ipsius causa foues. Is somniũ tibi proponit, ad quod singulis horis attendas, aut iugiter speculeris. Quòd si verò ĩterdiu pro corporis laborib. aut senio & similib. res illas non intelligas ob infirmitatem aut naturę ruditatẽ: iam causã in somno præbes, vt illa tibi obuersentur. Ea deinde natura non amplius dominãte, sed dormiente & quiescente, tunc custos admonitionem tibi obiicit illam, prout credis, aut admoneri desideras, aut purus & impollutus es. Hoc modo vnum semper mouet alterũ, h. est, ambulatio mouet ducentem angelum. Opera impertinentia mouent angelũ custodientẽ. Et quales sumus ipsimet talia nob. eueniũt. Sic, quotnã passim sunt, quę frangunt verticem aut dorsũ? Huius quæ causa? Cura leuis & negligentia, qua Deũ nõ magnifacimus. Hæc talium euentuum causa est. Idem etiam circa insomnia euenit. Quæ qualia animo præconcipiuntur, talia apparent dormientibus. Ideò diligendus ante omnia Deus est, & quærendum ipsius regnum & iustitia, & cætera omnia adiicientur nobis, nec quicquam nobis defectus aut erroris & periculi offeretur.

Somniorum quæ ratio?

Fortè hîc quædam desunt.

Nisi enim angeli essent, quis quæso hominem adeò custodiret & seruaret, vt citra læsionem dormiens ambulare posset? Is enim vel vigilans tot subinde à malignis spiritib. noxisalísque impetitur, vt, nisi à Deo custodiretur, vix vllum tutum gradum prolaturus esset. Et nemo opinetur, Diabolum feriari. Insidiatur enim singulis momentis vitæ nostræ, & corpori, dolens nimirum, nos in gratiam receptos esse, se turpiter excluso. Hæc causa est, cur nunquam fenetur, quem tamen Deus ligat, nos tuendo. Si interdiu à Deo tuti asserimur: vtique & nocte. Quod si interdiu, vigilante corpore maniacos nos factos Deus custodit, etiã omni ratione orbatos aut si obsessos etiam, in quib. spiritus malignus ipse dominatur, ita tuetur & asserit, ne à Diabolo iugulẽtur; vtiq; & in sõno is nos custodiet, vbi quæ nobis eueniãt planè ignoram'. Sicut n. in corpore Physico morbos sustinemus: itaetiã in animo, non quidẽ materialiter sed spiritualiter. Hic in somno surgimus mania sõnij affecti, sicut surgunt, qui mania cordis laborãt. Hic mouem', caduco sõnij laborãtes, nõ secus, ac qui caduco laborãt corporis. Quę nõ de hisce duob. tãtũ morbis intelligi volumus, sed de omnib. etiã illorũ specieb. & similib. aliis. Et ratio vna est in somno & in corpore: sed duo tamen subiecta. Quod si ergo vi talis morbi homo surgat & ambulet, dubitari non debet, quin malignus spiritus accedat, & hominẽ præcipitate quærens eũ ita ducat vt circa fenestras obrepat, & recta sublimia scãdat, aut in erectis sudib. palisq; obãbulet. Sic n. fore cogitat Satanas, vt ambulãs ita alicubi impingat, cadat, & occidat'. Per accessorios huiusmodi spirituales impulsus talis æger multò longiùs producit', quã à morbo ageret' naturali. Admirãdis n. modis viisq; scãdũt & ambulãt, quod nemo vigilãs industria & conatu vllo præstare posset. Interim tamẽ malignus spiritus, boni angeli nescius, voto suo frustrat'. Huius n. institutũ ne succedat, angelus præseruat & cauet. Hîc n. assiduè nobis astat, velut & Diabolus. Sic nullus est tignarius, nullus nauta, nullus scãdularius &c. muneri suo vacãs, cui diabolus dãni aliquid obtrudere nõ annitatur. Quod tamẽ vniuersũ à spiritu auertit' benigno, vt secũdũ rationẽ & officiũ scãdẽti nullũ malũ accidat. In somno autẽ scandere & ambulare, naturalis potentiæ non est, quia somnus motui obstat. Et tamen præsens bonus angelus damni multò plus auertit in dormientib. quàm vigilantibus. Vigilanti enim ipsi iam ante mandatum est, vt sui curam gerat, séque ipsum custodiat prouidentiâ rationis à Deo illi datę, præter quã insuper homo etiã protectorẽ Deũ & bonũ Angelũ habet, quib. ceu comitib. stipatus tutò & securè ingreditur. Hoc se ergo modo res habet in somniantibus, & per somnũ ambulantibus, ceu modo declarauimus.

Deus hominis custos.

Diabolus hominis hostis.

Mania & caducus duplex hominis & corporis.

Noctambulonũ mira scãsio.

Noctambulonũ præses Deus & Angelus.

Præter hactenus autem dictos sunt etiam, qui in somno loquuntur, confabulantur, aut canunt, & similia alia agunt, & id vel scientes, vel nescij, qui se interdum ipsi vel produnt, vel sua facinora effutiunt, &c. Horum hæc ratio est. Compertum nimirum vobis est, hominum esse genus quoddam, quoddam, qui planè nihil celare possunt: contrà alij omnia reticent. Et huiusmodi silentium aut garritus dependet ex generatione & natura hominum. Si homo continere nihil potest, omnia elabuntur, vt industria eius nota fiat. Taciturni autem multi sunt, etsi facta propiùs in lingua condantur. Reprimuntur enim verba consilio & decreto. Id iam naturale est in vigilante. Silentium & garritus à natura nobis adhærent. De illis autem, in somno, hoc tenendum est, spiritum ipsum quoque nihil continere posse, & vel garrulum vel taciturnum esse, adeóque mouere corpus, vt eloquatur non quidem ex seipso, sed ex spiritu, qui naturam garrulam habeat, & cordis abundantiam profundat. Sicut enim in vasculum quoddam certa & definita vini quantitas recipitur, qua receptâ, nihil amplius illi infundi queat, quòd non effluat: ita hominis quoque mensurã & capacitas definita est, quantum potus assumere debeat. Præter quam quicquid assumitur, vomitu iterum eructandum est. Omnium námque rerum sua mensura, suus modus, suus ambitus, suus numerus, &c. est. Sic qui mensuram vnam bibit pro capacitatis suæ ratione, is illam retinere potest. Quod autem vberiùs & copiosiùs illi infunditur, id ceu immodicum exuperat & exundat. Non autem in potu tantùm ciboque ea constituta est mensura: sed etiam in sermone.

Hominũ quanta diuersitas.

In somno qui & cur loquuntur.

Modus in omnibus reb. tutus.

Vnde

Vnde & Christus inquit: *ex abundantia cordis os loquitur.* Quæ quidem verba non ad cibos, qui per anum egrediuntur, respiciunt. Nec enim cibus in cor ingeritur, sed in stomachum. Itaque si cordi nimium infundatur, exundat. Cordis autem mensuræ pars superior est os. Itaque cordis abundantia per hoc effluit. Et rerum ad mensuram cordis pertinentium nulla infernè, sed supernè exundat. Iam differentia hominum nota est, alios vomere vigilantes, alios dormientes. Secundum naturalem hanc conditionem sentiendum est etiam de sermone, quod is effluat per spiritum, qui vt interdiu, sic nocte quoque os mouere potest. Si enim is vigilantibus os aperire potest: poterit etiam dormientibus. Quicquid ergo immoderati habes, effluit per os. Nemo ergo admiretur eos, qui ore proprio se produnt. Quod tamen similiter non omnes faciunt, cum simile os aut mensura vna quoque non vniuersis competat. Et is cumprimis fœlix tutúsque est, qui operculum mensuræ suæ addere potest, aut mensuram amplam grandémque accepit. Hæc enim gratia, hoc donum Dei singulare est. Omnia ergo, aut ad silentium, aut ad garritum ordinata sunt. Cuilibet etiam additus suus est numerus, sui gradus, vt plus minúsque aut deblateretur aut taceatur. Itaque mensuræ vel maior vel minor capacitas, tam silentij quàm garritus causa est.

Reliqua desunt.

LIBER DE SANGVINE VLTRA MORTEM.

In tractatus huius initio desunt tres integri Paragraphi, quorum quilibet aquè magnus est ac sequens: ab imperitis aut inuidis aut imprudentibus hi sunt erepti, quorum recuperandorum spes nulla superest.

ET si verò multò plures prædictis causæ sint: tamen ad obiecta ita respondum volo; Magiam aut veneficium hîc nullum committi. Nec enim Sagæ facere possunt illum sanguinem, quem Deus pater condidit, seu fecit in Adamo. Quem si facere possent: ipsæ vtique Deo similes forent. Quod prius quàm futurum sit, cœlum & terra intereant. Iudicium itaque penes hominem stat, vt hoc loco sanguinem proprium, id est, humanum, qui occultari non potest, cognoscat. Porrò sanguis iste apparens, est ille sanguis, qui die nouissimo resurget, & sese sistet, vt in corpore suo, quo cum in terra vnitus fuit, rationem reddat. Nam si exemplo Christi ex sepulchro resurrecturi sumus: opus vtique erit, nos illum etiam sanguinem afferre nobiscum, quem in terra profudimus. Die etenim illo quilibet reddet, quod in terra habuit, quod in terram secum inuexit, siue id computruerit, siue exustum aut suffocatum sit, siue ab auibus & feris voratum, siue quocunque modo alio consumptum sit. Ista enim vniuersa reddi necesse erit, non secus ac in furto deprehensus fur, quod subtraxit, restituere cogitur. Hæc iam si ita se habeant, & resurrectio omnium membrorum futura sit: deinceps nullâ explicari disputatione debet, quomodo coitura & coalitura iterum sint ossa arida, aut cutis dura, vel corpus è sepulchro cum pristino suo sanguine. Suum enim cuilibet restituet, qui & in extremo iudicio omnia coget & componet. Fur enim, hoc est, Mors, ista restituere non potest: sed potest id Deus. Si id Deus potest, debétque, quid nos inanibus disputationibus de hoc defatigamur. A Deo solo talia manant, non à quoquam alio. Et Apocalypsis in hoc testimonio signum est incorruptibilis sanguinis, quod is talis in die nouissimo futurus sit. Si enim ad extremum iudicium comparebimus, quales in terra viximus, nudi: certè etiam ante iudicium id in terra etiam comparere tales possumus si necessitas aliqua requirat. Hoc enim si in die nouissimo fieri poterit: poterit etiam fieri ante illum, fieri namque æquè æquum vtrúmque potest. Id quod documento nobis est, ob quod iudicium seu resurrectionem inficiari non possumus. Ibi enim videmus sanguinem, & sanguinem quidem humanum sine fuco, & sanguinem hominis genuinum, eiúsque definitam multitudinem, & quantitatem, ne quidem vnicâ guttâ decedente. Verus, inquam, & genuinus ille est sanguis hominis, qui non nisi accurante Deo reddi potest. Quoniam ergo solus Deus, non vllus homo, sanguinem illum restituit, nihil quicquam ipsâ Natura cooperante, vt quæ iam consumpta & mortificata est: colligi inde potest, nos in resurrectione quoque ipsum nostrum sanguinem recepturos esse, quem dabit is, qui creauit mortem, nobis talia suffuratam. Nihil enim de nobis decesserit, quod non restituetur. Mors namque sola illa ademit, quæ mors Dei est. Illa ergo restituentur in resurrectione, quod ex hoc testimonio patet.

Sic ergo, quod diximus, ratum sit, nobis à morte iterum in hoc corpore surgendum esse, vt rationem reddamus de illis, quæ in terra patrauimus. Et qui de hisce philosophantur citra fidem, hi capere ac intelligere non possunt, sanguinem stillantem esse sanguinem illius hominis, ex quo profluit, seu sanguinem esse illum, quem sicarius profudit. Illi enim quia fide resurrectionis carent, non intelligunt fieri posse, vt sanguis ille in manu Dei contineatur, & ad statutum tempus vsque asseruetur, aut, si interea fors opus sit, simili modo appareat ac profluat. Philosophantur namque illi sanguinem magicum, & sanguinis quandam saltem apparitionem, non verum & genuinum seu proprium eius, qui occisus est. Et dicunt, id tantùm esse signum eius, quod verè est, quod indicium Deus quidem ita manifestet, vt vindicetur & puniatur reus seu latro præsens. Longè autem illi à veritatis scopo aberrant. Verus enim est ille sanguis hominis occisi, nec signum eius. Aut si omnino signum est, signum tantùm est secundum id, quod prouenit ex putrefacto corpore & arido membro, aut osse carioso. Id ipsum verò, quod profluit, sanguinis signum haudquaquam est, sed est sanguis essentialis ipsemet. Nihil enim perdemus de corpore nostro. Et qui igne crematur, sāguinē suū ōnē & integrū recipiet, nō minùs ac qui viuus humatur. Nec enim virtute nostra resurgemus, sed Dei. Si cornua & tubæ clangent, integri

Magia sanguinē facere nequit.

Sanguis quis resurrecturus sit.

Sanguis hominis quomodo incorruptibilis.

Philosoph. reprehens.

integri iterum compingemur & coalescemus. Quod si resurrectio nulla futura esset: Philosophiæ nudæ id quidem credi posset, sanguinem nullum denuò apparere posse, sed semel effusum sic absolutè interiturum esse. Sed tamen ex isto fundamento Philosophia illa deduci minimè potest. Ipse enim Christus in carne & sanguine resurrexit, quæ etiam in die nouissimo exhibebit. Ideo & nos tales cum ipso resurgemus, ac apud Dei tribunal comparebimus, vt factorum nostrorum poscenti iudici rationem reddamus. Ab eo deinceps tempore non putrescemus ampliùs aut consumemur, sed in corpore clarificabimur, vt digni fiamus, qui cum Christo in regnum cœlorum ingrediamur. Ibidem non amplius duo corpora, sed vnicum tantùm habebimus, idque æternum, depuratum & clarificatum clarificatione nempe diuina, quod sanctis quidem dignum est. Sed damnati, sicut opus erit, illo loco minimè clarificabuntur, sed (*vt ita loqui liceat*) tenebrabuntur, æternum interim & ipsi sortientes illo loco, ad quem destinabit ipsos Deus, qui iudex sedebit omnium hominum, nullo quoquam excepto. Fides ibi Dei præualebit, & increduli ante Deum peribunt & exstinguentur. Super Deum autem quicquid exstructum est, minimè peribit, sed omnino confirmatum manebit.

Christi resurrectio causa est etiam nostræ.

Damnatorum corpora qualia futura.

Tanta atrocitas est interfectio innocentis, vt sanguis ad Deum clamet iugiter ac indefinenter. Et si ante Dei tribunal congregati stabimus in die nouissimo, Racha seu vindicta poscetur ab omnibus illis, qui occisi sunt à tempore Abeli, vsque ad diem nouissimum. Eodem die vindictam etiam exclamabit sanguis Christi aduersus vniuersam Iudæorum & Pharisæorum gentem. Ibi vindictam sollicitabunt vniuersi illi, qui in bellis innocentes iugulati & interempti sunt. Quia enim mandatum dedit Deus, *Ne occidas*: ideò sanguis innocens omnis ad Deum clamat. Sciendum autem est, iudicium Dei hoc tempore admodum lentum esse, quia videmus, latrones & sicarios multos in illis ipsis locis versari, vbi sanguis innocens crebro effusus est, in quibus non perpetuò sanguis stillat aut emanat. Sanguis quidem ille de vindicta ad Deum clamat, aduersus obtruncatores: sed idem tamen sanguis etiam in iudicio extremo fluere conspicietur. Et sicut in hac terra miraculosa ex arida manu sanguinem manare spectant homines, tanta quidem admiratione, vt ob horrorem etiam spectantium hominum comæ arrigantur: ita & in nouissimo die ille profluet ex innocentibus hominibus, passim miserè contrucidatis, cuius quidem rei spectaculum admodùm formidolosum erit omnibus hominibus. Et res seria cogitatione iure expendi debet. Tale enim si in terra euenit post longum & protractum tempus, quando nimirũ ossa simul ac caro iam pridem computruerunt ac consumpta sunt: iudicandum vtique est, non in terra tantùm id ita euenire, sed similem omnino cruentationẽ etiam in conspectu omnium hominum iudicis Christi futuram esse credendum est. Ibi enim viuida ac recens omnium latronum enumeratio fiet. Quod si de remissione peccatorum hic quis obiiciat, *qua talia omnia obliterentur*? id quidem arbitrio Dei relinquo, qui omnia condonare potest, velut & nos mutuò debemus. Excluduntur tamen latrones, nulla interueniente remissione, sed vindicta & vltione perpetuo instrepente ad Deum. Vindictæ ergo postulatio, & non facta ab innocenter cæsis hominibus remissio satis indicant, parum spei imo nihil planè de condonatione illorum peccatorum concipiendum esse. Remissionis quidem magnum momentum est, si facta sit. Abeli tamen sanguis clamauit de vindicta ad Deum vsque in cœlum, vnde etiam Cainus maledictus est. Hinc ergo colligi potest, tolerabiliorem nullius latronis conditionem fore. Quæ tamen si hoc ego loco indicanda mihi sumerem, extra Philosophiæ limites egrederer. Quia autem Philosophiam Christianam tracto, fas mihi omnino ac æquum est, talia hic induci & proponi, prout ipsa materiæ ratio suggerit.

Sanguis occisorũ ad Deum clamat.

Cruentatio cadauerũ an remissione tollatur.

Abel à Caino cæsus.

Sed vt in explicanda re proposita pergamus: dicemus etiam nonnihil de clamore seu gemitu innocenter cæsorum aduersus iugulatores. Rachel audiuit ploratum innocentium suorum filiorum, & noluit consolari. Iam si Rachel vlulatum audiuit, & consolari noluit, quia non erant: nec Deus ipse etiam miserabitur, donec iudicio satisfactum, & talio omnibus retributus sit. Ploratus autem huiusmodi ad Deum multi fiunt, minimè tamen manifesti. Tanta enim atrocitas iugulationis humanæ est, vt singultus cæsorum rectà ad Deum prouolet, atque simul fiant cùm cæsio, tum clamor. Præterea rem arduam & truculentam esse latrocinium, cuilibet iudicatu facile est ex eo, quod factum id iam miris & stupendis indiciis plerunque prodatur & innotescat, vt illa rationem & cogitationem humanam omnem exsuperent. Insuper seriò hic etiam euolui debet, quid sit sanguis, aut qualis is sit, verúsne, an alius ac subdititius? Fraus autem hic nulla intercurrit, nulla magia, nulla apparitio: sed iste sanguis fluens hominis occisi sanguis verus ac proprius est. Si quis fors putet, sanguinem illùm esse magicum aut fictitium: is sciat, magicum sanguinem corporalitatem nullam habere, sicut nec Ossa, nec Carnem, nec Sanguinem Spiritus habent. Deinde, manus siccata & arefactum os præstigiis nullis fundere sanguinem possunt. Fraus ergo aut fucus hic obtrudi nullus potest, sed sanguis is verus & genialis est hominis cæsi, nec præstigiosè promanat. Sed occurrendum est instantię qua iudiciũ nostrum hoc omne labefactari posse videatur. Saga nimirum ex arido & duro baculo, ex clauo rigido recens verumque lac, non fucatum, non adulterinum, emulgere potest. Si hoc: saga vtique etiam ex osse arido abiectoque sanguinem emulgere, aut aliud quid præstigiosè facere poterit, quod hominibus videatur quidem sanguis, non autem verè sit ille sanguis profusus ex cæso, sed emulso lacti

Math 2. Rachel, &c.

Magia facere sanguinem nõ potest.

Saga an vt lac, sic sanguinẽ emulgere queat.

lacti similitudine correspondeat. Hoc ergo nodo soluto, contradictio omnis plana erit. Responsio ergo talis sit. Primò, latrocinium magiam non fert, seu, sagarum ars profundendi sanguinis potestatem non habet, sed tantùm furandi lac, butyrum & similia. In his enim ars illa valet, non item in illis, quæ vitam aut mortem concernunt hominis. *Deinde*, sanguis vindictam postulat, velut ipse Deus inquit: *vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra.* Itaque quilibet sanguis vindictam poscens, ante tribunal ac iudicium comparet, quò sistentur vtrique, reus nempe seu latro, & innocens seu occisus. Nullo ergo modo interuenire dolus potest: quia nec Diabolis, nec Spiritibus, nec Sagis hîc vllus relictus locus est. Et licèt quidem multa possint: sanguis tamen ille diuersus est, alter nimirum humanus, & naturaliter cognoscibilis: alter autem specie & colore tantùm, non etiam re vera sanguis dicendus. Qui enim ex homine decedit, illum homines norunt & intelligunt. Alterum norunt illi. Hæc quidem eò faciunt, vt mortales nos inde discamus, cædem ac latrocinium nullum inultum manere: & vt intelligamus, qualesnam simus, nempe quod omnes, si ex mundo hoc discedimus, obdormiscamus, & in domino sepeliamur. Hæc nos etiam commonefaciunt, quòd, etsi quidem homo contumuletur & putrescat, cædes tamen in ipso patrata apud Deum in adeò recenti memoria maneat, quasi hâc ipsa hora illa designata sit. Fixa enim & alta mente talia à Deo asseruantur, sicut etiam ex signis & miraculis frequenter fientibus colligere licet. Ex prædictis etiam hoc elici potest, magistratui à Deo potestatem esse datam cædem prohibendi, & latrones puniendi. Iustum enim est, *illum qui gladium sumit, gladio perire.* Hoc si iustum est, & latronem gladium sumentem, gladio iterum obtruncari conuenit. Sequitur, hac demum confessione & pœna seu supplicio à magistratu præmisso, sequi tandem remissionem peccati, & misericordiam Dei erga reum. Sed si latro cædat hominem, eiúsque sanguinem profundat, nec talionem à magistratu ordinario recipiat, sicut scriptum est: *Qui gladium sumit, gladio pereat*: metus certè est, vt, quod in hoc non vindicatur mundo, in illo altero omnino per mortem æternam luendum sit. Quod obiiciunt, *latronem peccatum suum sacerdoti confessum esse*, id satis non est. Iubet enim scriptura, *talem plecti gladio.* Hoc non significat *confiteri*, sed ad magistratum duci, & impositam ab hoc pœnam luere. Miracula ergo & signa illa, de quibus hîc tractamus, nos vellicant quasi dicant: *Latroni huic peccata non remittentur, nisi iustum magistratus supplicium subierit.* Hoc facto sequetur etiam misericordia Dei, quæ extra hanc pœnam nulla erit. Et talia quidem sedulò trutinanda sunt. Non enim vult Deus, cædes huiusmodi illicò paratis verbis aut impositis manibus remitti. Etsi enim Christus multa quidem in terra peccata remiserit, atque eadem discipulis suis remittendi potestatem dederit: nulli tamen talium (quod ex scriptura doceri possit) peccatum remisit vnquam, nisi prægressâ magistratûs pœna ordinaria. Sic latronem in cruce in paradysum ad se inuitauit, cùm is iam supplicium subiisset, non ante pœnam. Quòd si iste quidem remissionis processus, vt decebat, perpetuò seruaretur: non tot passim sanguinei fontes apparerent. Frequenter námque accidit, vt post confessionem factam tales scaturiant. Vnde liquet, non cuiusuis esse remittere. Multorum enim remissio ad solum Deum pertinet, nec ad hominē deriuãda, antequã iussu magistratus, carnifex pronuntiatũ suppliciũ irrogârit. Hoc facto, latroni licet misericordiã Dei pulsare, quæ ante pœnã subitam & expiatam culpam obtingere minimè potest, sicut ex miraculis patet.

Gen. 4.

Cædes solo magistratus supplicio expiabitur.

Hæc quidem etsi videantur à loco hoc aliena: tamen iure & ex causa adducere illa voluimus. Itaque quicquid adimitur, nec restitui potest, hunc euentum experiri cogitur. Eadem est etiam ratio violatæ virginitatis, quam læsam restituere nemo potest. Iam fidei consentaneum est, scortationem quamlibet serio supplicio à Deo puniri. Nec id flocci faciendum est: cum de vitanda scortatione tot promulgata edicta, & illi admissæ tot diræ & maledictiones pronuntiatæ sint. Ex quibus certè omnibus coniici potest, vindictam quoque de omnibus illis postulatum iri, qui violati pudoris causa fuerunt. Et certum est, Deum huius nihil impunitum relicturum, sed acri pœna culpam tam fœdam puniturum esse. Et quis quæso vspiam est, qui deperditum tale quid reddere possit? Aut quis debitum tale magis quàm ipsam cædem, pretio exoluere queat? & non virginitatis tantùm, sed & matrimonij lex eadem, eadem ratio. Babilon enim in Apocalypsi sola hac de causa adeò acriter incessitur, quia nempe *Meretrix* facta sit. Et quia facta est meretrix, pudicitiámque suam prostituit: ideò pœna damnationis & vindictæ ingeminatio sequitur aduersus illos, qui Babylonē talē fecerũt, hoc est, constuprarũt Non enim incõuenientēr sic Paulus ait: *Mēbrũne ego sim Christi, & scorter? Absit.* Quasi dicat: *Etsi quidē in veteri testamento scortatio in propatulo, nullo Dei timore patrata sit: id tamē pro exēplo nob. nō sit, sed potius cogitemus, qui & quales simus, nempe Christiani, Christi membra, ipsius sanguis, & caro. Et fas iam sit nos tales Christi sanguinem & carnem in lupanar agere? violare virgines? polluere matronas? meretricia alia flagitia exercere? Absit à nobis longè. Tales enim vindicta sæua manet.* Et qui ita læduntur, clamabunt ad Deum, non secus ac qui in latrones incidit. Sed & tu in medio pœnæ dolore clamabis vindictã, aduersus eos, qui te eo pellexerũt. Non admodũ diuersa eiũt, cædes sãguinis, & cædes mulieris. Quòd verò ista non magni fiãt, crebrior facit vsus, ob quē cõmunia facinora vilescũt, nec illorũ pœna admodũ metuitur. Quod si aliquando reperiantur, quorum conscientias pungant stimuli, hi culpam omnem tolli putant confitendo & imponendo manus. Tolleretur ille quidem certus, si Deus, vt fieret, iuberet, & simul condonaret. Sed hoc mandatum acceperunt duodecim tantum, nec præter hos vllus alius. Primi inquam apud Christum, post quos nemo secundus.

Virginitas læsa non restituitur. Scortationis pœna.

Babylon meretrix

Scortatio Christianis indigna.

Cædis vindicta ad magistratum pertinet.

Itaque

Itaque fœdam & portentoſam oportet eſſe meretricem Babylonem, quæ in certam damnationem incurrat. Miraculum cruentationis, de quo hactenus loquimur, certam nobis cauſam ſuppeditat, cur confeſſioni non admodum multum tribuamus. Statuimus enim, ius ac poteſtatem datam eſſe magiſtratui, vt talia facinora puniat. Remiſſio autem quæ irrogatam illam pœnam ſequetur, penes Deum ſita eſt & illius miſericordiam. Quòd ſi in remittẽdo alea omnis poſita eſſet: hoc pacto mala omnia impunita abirent,& contritio ſeria nulla ſuſciperetur, ſine qua tamen nemo redemptus eſt.

Sed his miſſis ad principium ſanguinis talis reuertemur, qui non tantùm in hominibus, ſed etiam præter naturam in aliis reperitur, vt deinceps dicetur. Frequenter nempe euenit, ſanguinis guttas in herbis aut rebus aliis inueniri. Interdum etiam ex ſauciatis & inciſis arboribus ſanguis ſtillat ac manat. Aliquando etiam panis ſanguinem fundit. Horum conſideratio ardua eſt, & non niſi ſublimi philoſophia capitur, vt tamen breui compendio rem omnem expediamus, conſideranda de his tria videntur, *Magia*, *Nymphæ & Miracula*. Pro primo ſciendum eſt, Magos & incantatores, herbas perſæpè incantare, vt à vulneribus punctim cæſimue factis præſeruent, aut alia præſtent. Cæterùm Magiæ id proprium eſt, vt per incantationes (quæ fundamenta hîc non explico) talia perficiantur, nimirum, vt prædicto modo guttæ ſanguinis reperiantur. Qualis verò ſanguis ſit, æſtimare facilè quiuis poteſt. Sãguis nimirum eſt talis, qualem Magi fecerunt ante Pharaonem, Moysẽ æmulaturi. Quicquid n. is fecerat: in eo illi ipsũ imitabãtur. Ars ergo illa nondum exoleuit, ſed adhuc viget, cuius beneficio per medium verborum talia producuntur ſiúntque. Eodem modo producuntur interdum etiam guttæ lactis, vnde dicere ſolẽt, *illud eſſe lac, & lac illud, quo Chriſtus cibatus fuerit.* Sic & de ſanguine blaterant, *illas eſſe tres primas à Chriſto effuſas guttas.* Talia multa præterea nugari aſſolent. Hoc ergo modo frequenter in rebus certis ſanguis, aut aliud quid reperitur. De quibus in genere ſciendum hoc eſt, verum id & genuinum minimè eſſe, quicquid illi prætendant, ſed vi magica factum & productũ eſſe. Sicut enim Moyſes primum ante Pharaonem ex virga ſerpentem fecit, non quidem quòd illam per ſe faceret, ſed quòd iuberetur. *Hoc fac & fiet*, ita ſimilis etiam rerum cæterarum omnium ratio erat, quas ex ſolo mandato Dei faciebat, cuius ea opera erant, non ipſius facientis. Poſtea acceſſerunt Magi, idem quoque facientes ſimiliter aut attentantes: ſed quod ſuccedebat Moyſi, non item etiam ſuccedebat illis. Plus enim non fecerunt, quàm quod omnes faciunt Magi, ſimilitudinem nempe & ſpeciem. Sicut enim imago hominem refert, etſi homo non ſit: ſic etiam Magia per conſecrationes herbarum, per characteres & ſimilia alia impetrare multa poteſt. Sed nemo eiuſmodi res admiretur. Nihil n. ſunt, nec illam, quam prędicant, virtutẽ habẽt, ſed tantũ iſtã, quę in Magiæ lib. explicatur, qualis nẽpe ſit, & quid ex illa fieri poſſit.

Sanguis in herbis arborib. pane, &c

Sanguis tribus modis fieri poteſt.

Magi Pharaonis ſanguinem fecerũt.

Moyſis virga ſerpens.

Res Magicę quales ſint.

Cæterùm pro ſecundo ſcitote, interdum arbores & alia reperiri, ſanguinem fundentia, ſi incidantur, non tamen modo *vt iam diximus*, Magico. In his condita eſt Nympha aliqua. Sunt enim illæ ſpiritus, carnem & ſanguinem habentes, & ad ſpirituum naturam accedentes, eſſentiæ ſuæ modum à nobis alienum adeptæ. Quomodo verò illæ arbores occupent, aut lignum ſint, primò expediendum eſt. Quâ ratione dæmon obſidet hominem eúmque regit: eâdem occupat etiam Nymphas. Cum his obſeſſis ille penetrat in arbores, eáſque decuruat ac flectit quaſi deiecturus ipſas, nullo tamen ſpirante vento, ſed aëre placido. Præterea folia & decidentes ramulos ſeu locuſtas ſub arbore iacere non permittit, ſed ſolum id quaſi ſcopis iugiter verrit & emundat. Iam Nympha hoc modo obſeſſa, & ex regione ſua in arborem tranſlata ſeu inſerta, ſi arbor ſaucietur, ſanguinem ſtillat, non ſecus ac cruentat felis magica, aut lycanthropus. Nam & ex hiſce ſanguis humanus emanat, etſi homines non ſint, ſed felis & lycanthropus. Quanquam lycanthropus & felis homo ſit: figuram autem & formam hominis non habeat. Et ſicut homines in tale animal à Sagis conuerti poſſunt: ita mutantur etiam Nymphæ, vt arboris formam exhibeant, non tamen arbor ſunt, ſed Nymphæ & arbor huiuſmodi ſanguinem ſtillat humanum, homo autem minimè eſt. Quo verò modo duo illa corpora, arbor nempe & homo, corpus vnum fiant, deinceps explicandum eſt. Homo Nymphes reſpectu noſtri ſpiritus eſt, corpore ſuo penetrans muros & alia citra impedimentum. Iam verò Nymphes, non eſt fœmina in aquis degens, ſed hæc eſt Nympha. Nymphes eſt pygmæus, Germanis ab eo dictus, quòd in montibus agat. Quantum autem ad fundamentum ipſum attinet, vetus & genuinum nomen *Sylphes* eſt. Hi ſunt homines, cæteris ſimiles, naturâ & eſſentia, proprietatem tamen hominibus excellentiorem habent, quia diſparent, per occluſas ianuas penetrant, &c. *ſicut ſuo loco traditum hîc repeti non debet.* Sylphes hi à Diabolo & ſpectris in arbores aguntur: hinc illarum cruentatio eſt. Quod de homine intelligi non poteſt, ſed de Sylphe, à Diabolo obſeſſo, & in arborem abſtruſo. Vt enim is penetrare poteſt parietem, ita & arborem, in qua deinde conditus manet. Ex ſauciata tali arbore quod emanat, pygmæorum illorum ſanguis eſt & cruor: qui ex arbore illa iterum egreſſi, ea corporis parte, qua ſauciati ſunt, vulnus gerunt.

Tertiò, panem interdum fieri ſanguinem, à duplici eſt cauſa. Vna eſt *Naturalis*, altera *Supernaturalis*. Prima ita ſe habet. Panis quilibet, per tranſmutationis artem in digeſtum deductus, ſanguinis formam induit ex Natura propria, ſanguis tamen non eſt. Aliàs ſanguis ille fieri non poteſt, niſi panis comedatur. Comeſtus enim à ſtomachi proprietate in ſanguinem mutatur. Quòd verò etiam extra hominem panis fiat ſanguis, illius ratio tunc eadem eſt, quæ eſt *Cichorea*. Quæ ſi in cumulum formicarum ponatur, ſanguineo colore variegatur. Et hęc vtriuſque ſi coniungantur, natura eſt.

Arboris cruentatio quid ſit.

Nymphę in arborib. quid

Homo in felem & lucanthropũ mutatur.

Nymphes quid.

Sylphes quid & quales.

Panis qui ſanguis fiat.

est. Sic etiam sulphur in suo iecore lac & sãguis fit. Sed hæc omnia ex proprietate naturæ dependent. nec aliter, quàm opera naturalia agnosci debent.

Huius classis & alia plura hîc proponi possent. Quę tamen quia ab instituto nostro nonnihil aliena sunt, proprio suo loco explicabuntur. Nam sæpe etiam fit, cruentare imagines etiam, instar panis. Is sanguis interdum verus, interdum minimè, Et huiusmodi interdum ne cremari quidem possunt. Quæ tamē omnia ad accuratiorem Philosophiam remittimus, vt quæ quidem sine scripturâ fidéque intelligi non possint. Nec enim talia ex fundamento Philosophiæ gentilis, Græcorum aut Cretensium, sed ex lumine intaminato Christianorum intelligi & æstimari debent. Cæterùm, quantum ob cruentationem manus reliccatæ, aut putrefacti corporis aut membrorum aliorum attinet: res illa magistratui cumprimis probè cognita & intellecta esse debet. Quamdiu enim innocenter cęsi sanguis ad Deum clamat: tamdiù non desinet cruentatio, donec iudicio satisfiat, vel in hoc vel in altero mundo. Vbi simul de remissione quoque diximus, illam sine pœnitentia, sine contritione sine satisfactione, locum non habere. Per satisfactionem autem expiatur iudicium hominum, dum peccati sui pœnam reus luit. Expiationem sequitur misericordia Dei, ex qua deinde remissio oritur. Porro quæ de cruẽtatione arborum herbarúmque & similium diximus, huc propriè referri non debent. Mentionem enim de illis feci eo tantùm fine, vt discrimen aliquod nosceretis harum rerum, sciretisque, vnum ab altero diuersum, & seorsim per se vnumquoduis cognoscendum esse.

Epilogus

LIBER DE ANIMABVS HOMINVM POST MORTEM APPARENTIBVS. THEOPHRASTVS.

PROLOGVS

FAs *omnino ac æquum est, nos tempus impendere non voluptuariis artibus, ad lætitiam hominibus conciliandam facientibus, vt sunt* Cymbala, psalteria, & melodiæ: *non etiam regulis Grammaticorum, Rhetorum, Logicorum & similium aliorum, hominis animum ad se rapientium: sed Philosophiæ potius cognoscendæ illi, quam Deus ipse constituit. Nam quod propheta regius Deum in* Cymbalis. Psalteriis, &c. *laudare iubet: id nō est Cymbalis seruire Idolis, aut instrumentis aliis adhibitis choreas & tripudia suscitare: sed potius, nullo etiam audiente Deum laudare & venerari ob artem hanc vel illam, homini manifestatam & concessam. Donec etiam Deus artium inuentiones elargitur hominibus: subinde cum illis conuersatur. Itaque laudandus is ob hoc quod iugiter & subindè lumen hominis illustret.*

Deus qua harmonia laudandus.

Cùm ergo apud nos constituerimus aggredi Philosophiã rerũ inuisibiliũ & intangibilium, quæ ob id naturæ limites excedere putantur: primò tractandum videtur de animabus & spiritibus hominum, sicut dicere solemus: vidi hunc ante mortem obambulare: vbi de ipsius spiritu loquimur. Item: vidi huius spiritũ post obitũ ire, ãbulare, sedere. De his ergo spiritib. aut animab. librũ hũc cõficiemus. In Theologiâ autē sectæ multæ sũt, quæ de huiusmodi apparitionib. inter sese dissidēt. Quas quis curet, cum etiã, quod minus est, non intelligant? Cùm sapientiæ ipso initio careant? Cùm destituantur eo, super quod Deus Ecclesiam suã fundat? Cùm sedeãt in cathedra pestilētiæ? Non enim, sicut Petrus à portis nullis inferorũ vinci potest: sic illi saucire aut antiquare possunt: sed sicut Satanas cum cõplicibus suis de cœlo deturbatus est, sic illi autodidacti eliminabũtur ex suis synagogis, hoc est, eiicientur ex lumine Apostolorum. Non quiuis mundi Iudex erit, qui dicit: In nomine tuo Domine prophetatus sũ &c. *Sed iudicabũt tantũ iusti, testãte hoc scriptura. Cæterùm deinceps tractãdorũ argumentũ, hoc est, vt explicetur fũdamentũ de animab. cur illæ ante & post mortē obãbulent. Etsi verò tã in præcedētib. quàm sequentib. libris passim aliquid de hisce iam dictũ est: tamē hac de re iam ex professo tractabitur, & quæ hic dicentur, ea ad aliorũ explanationē facient & intellectũ. Nec opus est, vt cũ illis obambulãtib. ipsimet colloquamur aut negotiemur: sed causa illius ipsarũ apparitionis & ambulationis cuilibet Christiano ex aliis haurienda & cognoscenda est. Ex apparitionibus enim huiusmodi multa recondita, multa secreta & mysteria, homini cũprimis scienda, depromuntur. Ex hisce quidē Theologi, hactenus multas cæremonias, multásque superstitiones condiderunt, & sectæ, quæ illas adiurarent, nõ paucæ enatæ fuerũt: sed dolus & fucus in omnib. emicuit, vt deinceps tradetur.* LECTORI.

Libellus hic integer, vt ab auctore descriptus est, desideratur. Quæ autem sequentur deinceps fragmenta saltem sunt & additiones, à Paracelso post absolutum librum peculiaribus characteribus seorsim annotatæ, & seu sequentur, ex autographo auctoris descriptæ. Eadem etiam ratio est, cæterorum vt de virtute imaginatiua, de characteribus, &c.

NAm sciendum est, supernaturaliter fieri, defunctum hominem surgere & ambulare. Hoc primum. Secundũ, sanguinem & carnē suam, cumquibus natus est habere. Tertium corpus ipsius in terra conditum putrescere, & spiritũ, ab illo si separatum, obambulare, sicut scriptura dicit: *Spiritus redit ad eum, à quo venit seu datus est.*

II. Quidnam hic dictu necessarium est? Hoc cũprimis & solum, quid spiritus sit. Spiritus nõ est anima: sed si fieri aut dicere liceret, spiritus esset animę anima, sicut anima corporis spiritus est. Spirit' hominis nõ est ipsius corpus, nõ est anima, sed est tertiũ quoddã in homine, ita vt, corp' in terra quiescat, hoc est, nihil ampli' laboret, nihil operetur, sed ad tēpus resurrectionis dormiat. Anima est eo loco, vbi numerandũ seu soluendum est vsq; ad nouissimũ quadrantē, sicut

multoties iam dictũ est. Spiritus est ibi, quo à Deo mittitur, nempe apud Deum, apud animã apud corpus, aut apud habitationes hominum. Et, vt verè dicam, spiritus est vmbra duorum reliquorum, sicut quis statuere etiam possit de imaginatione. Homo imaginatur. Iam imaginatio ne, corpus est, nec anima, sed spiritus, ex homine non secedens. In spiritu enim consistit hominis iudicium super animâ, super corpore, &c. Ita sciendum est, corpus surgere à nemine videri. Homo enim in terrâ iacet. Sic animam surgere nemo videt. Nam & ipsa ad suum locum, velut corpus ad terram, à Deo destinatur. Videtur autem spiritus, non item duo reliqua. Ideò spiritus similis apparet corpori & animæ. Ibi enim vtriusque vmbra est. Hæc ita dicta sint de apparitionibus spirituum humanorum. Quòd autem visi sint homines circa tempus obitus Christi ex sepulcris surgentes: id deinceps etiam suo loco explicabitur. Nec enim lumen hominis tantum sed ipsius quoque scripturæ testimonia hîc conferri opus est, vt veritas huius Philosophiæ ex illis eruatur. Quæ enim illa Philos. est, quæ non ex auctoritate scripturæ conflatur? Nauci sanè & nihili. Non ergo Ethnicè, sed omnino Christianè talia consideranda sunt, & in eum impêdenda finem, vt homini conducant ad æternum, non ad iucundam speculationem caducorum, quâ fruuntur primum Rhetores, verborum lenociniis hominum aures mulcentes: deinde Logici, vanas argutias suas hominibus venditantes: tandem aliæ etiam linguæ & facultates, ex subtilitate mentis & linguæ flexibilitate passim hominum applausum sibi redimentes, cæterum de æterno interim silentium altum agentes. Hæc ergo faciant ad cognitionem spiritus hominis.

Spiritus & anima vt differant. *Animę separatę quæ sedes item quæ spiritus, quę corporis.* *Spiritus & imaginat. collatio.* *Philosophia quę vera.* *Mortui apparentes quid præsagiant.*

V. Capp. horum interpretatio, ac sensus seipsum offerens talis est. Si mortuus quispiam videatur, cogita id esse præsagium, hoc modo. Si adstat lætus, instar diuitidem est ac si dicat: vos estis ex beatis. Si gestu alio adstat, intellige ipsum noudum fouisse, sed tempus suæ solutionis seu remissionis adhuc expectare. Et talis defunctorum adstantium gestus admonitioni nobis esse debet, vt lubentes nobis mutuò ignoscamus, expendentes duram illam & terriculosam apparitionem. Si horum nihil esset, & homo appareret, id indicio esset, illum mali aliquid patrâsse. adeóque de ipso sic exêplũ statui, ex quo discamus cauere id, quod talis designauit. Sic qui officio alicui præfectus, multas opes collegit, dominum suum defraudans, & subditos expilans: is si ambulet defunctus, exemplo suo successorem suum monet, ne idem faciat. Hoc modo sibi inuicem apparent vnius negotiationis socii, vnius muneris consortes, confœderati &c. hoc vno fine, vt sese inuicem commonefaciant da vitæ illo sordido & iniusto genere deserendo. Quia enim in Christo, non in Abrahamo sita est misericordia: patitur vtique Christus, sese à damnatis exorari, vt resurgant à mortuis, qui amicos suos, & liberos & sociosadmoneant. Itaque admonitioni, non contemptui vobis illi sint. Videntur hæc quidem nonnihil infringi posse ex consideratâ conditione inferni, & mortuorum somni. Nemini tamen liceat verbo Christi quocunque modo obloqui. Vsque adeò enim obstrusa hęc omnia sunt, vt ab vtrâque parte probatio suppetat. Sed in Deo omnia rata sint. Qui mortuus est, multa nouit, & ab eo multa manifestantur, sed omnia tamen per misericordiam Christi. Et miracula illa nos vehementer mouere & exsuscitare debent. Ea námque mundi huius est miseria, vt vel maioribus apparitionibus opus sit. Sic ambulant milites, mercatores, Prophetæ, Pseudoapostoli, Pseudochristi, & similes.——————

& multis modis hominem molestant. Hi omnes sunt spiritus hominum, qui in terrâ hâc agentes, odium suum ac inuidiam, conceptámque malitiam non satis commodè exercere potuerunt. Hi vltionem parant defuncti. Et per hos nobis Deus exemplum proponit, ex quo discamus, inuidiam minimè mori, sed & post fata superstitem esse. Ei ergo, cum quo inuidia commoritur, æternâ damnatione pereundum est, si seriâ contritione ipsam non expiarit. Eadem etiam ratio est fastûs & superbiæ, in qua obdurantes homines moriuntur.——————

Prænuntii enim tales sunt Medici inter spiritus, sese ipsos prodêtes, qui dicerent: *Inflat ira Dei, moriẽdum tibi est & tibi, & tibi, &c.* Ita manifestãtur spiritus, quò naturaliter possint presẽtire mortẽ, vnde sese inferat, sicut homo visus acuti diẽ videt, & eam cœco prenũtiare potest.

Hoc scitote, vbi eiusmodi spiritus tumultuarii, classicum canentes ambulant, ibi cruentum bellum & miseram lanienam portendi. Et de hoc gaudent Diaboli, ridéntque ac præcinunt aliquandiu, quasi iam omnem aleam certam iecerint. Curet ergo quilibet, vt, si per talia prefiguretur, sese emendet, & pœnitentiam agat. Vos autem cœnobia, quæ prænuntia certa signa habetis, de illis exultare nolire. Signa ea miseranda sunt, quod ex anteacta vestra vita iudicare potestis.——————

Retaliabuntur enim vniuersa, & eadem mẽsura, quod acceptum est, plenè & exquisitè refundetur. Sic introitus paratur in regnum Dei, nec anteà. Pulsatio ergo mortuorum indicat malum præsumptum in proximum.

Sic scribo multis difficilia, multis minimè arridẽtia. Quòd si illi qui pulsat, id datur: quid faciet is, qui micis saltem sui Domini vescitur nec ipse sibi panem pinsit? Opus ergo habet, vt annũtiet panem Domini, qualẽ edẽdũ accipit.

Etsi verò opus videatur, vt multò plura de his scribãtur: tamen quæ ad apparitionem spectant, perdicta iam, omnia plenè intelliguntur. Vnum adhuc tangendum hoc loco est. Multis persuasum est, apparitionem hominum in Brixiensi Episcopatu ab obitu factam docere, an beati sint, vel minus. Quod tamen nos hîc latiùs non deducimus. Differtur enim huius rei ventilatio ex causa non iniusta ad docum de auctoritate sanctorum. Itaque ipsam hîc finimus.

FRAGMENTVM LIBRI DE VIRTVTE IMAGINATIVA.

II.

Sic ergo diuidendus homo in corpora duo est: in visibile, & inuisibile. Visibile, alteri Philoso-

Corpus hominis duplex.

Philoſophiæ ſubiicitur. Inuiſibile hic nobis tractandum eſt. Exempli cauſa. Video obiectam mihi domum. Iam qui ex aduerſo mihi ſtat ſolus dicere poteſt, video id, quo tu vides domũ, id eſt, oculos tuos. Et tamen id non videt ex toto, ſed ex dimidio ſaltem. Inſtrumentum enim tantum, videt non item viſum, qui pars oculi dimidia eſt. Corpus enim pars vna eſt. In hoc quod operatur, eſt pars altera. Sic ſi audio, aures pars vna ſũt: auditus ipſe eſt pars altera. Item ſi loquor, lingua pars eſt vna, vox eſt altera. Et geminæ illę partes hominem integrum conſtituunt. Illis diuiſis, homo nihil eſt: Pro his ergo deinceps intelligite.

* Quod cogitat, & ſibi proponit. Nam & in ſeipſo ſeruos habet, quos cogit talia in locum ſuum collocare, ſicut tignarius domum in loco electo, veluti prato, &c. exſtruit. Et ſicut homini, per corpus operanti organa & inſtrumenta neceſſaria data ſunt ad conficiendum opus ſibi deſtinatum: ita imaginationibus quoque illis, ſeu ſpiritibus datum eſt id, quod requiritur, ad deliberationem ſuo loco & ſede exſtruendam. Et prout ſpiritus ille homo eſt, ita inſtrumenta etiam accepit, veluti & externus homo ſua organa nactus eſt, quod per opera oſtenditur. Rerum enim inuiſibilium omnium nulla probatio ſeu cognitio eſt alia, quàm quæ ex operibus deſumitur. Diuiditur itaque homo in corpus viſibile & inuiſibile. Corpus inuiſibile imaginationem pro ore habet, quo iuſſa & opera per corpus ſimile exequatur. Id quo fiat modo, porrò intelligite.

Corpus hominis duplex.

CAP. IV.

SIc attendite. Homo idoneam ſuam officinam habet hoc loco non proponendam. Quomodo verò inuiſibile, nempe, imaginatio, operetur, cognoſcite. Sol lumen habet, minimè palpabile, ab eius tamen radiis incendũtur ædes, fit, ignis, carbones, cinis. Iam quid imaginatio eſt aliud, quàm ſol in homine, ſimiliter operans in ſuum globum, in quem radios iactat? Vt enim ſol tellurem irradiat: ita imaginatione irradiat ſuam terram etiam homo. Et vt in irradiatum locum ſol vim mittit: ſic etiam imaginatio, ſolis inſtar in effectum erumpit. Nec in calore tantùm & frigore omnia poſita ſunt, ſed in quâuis operatione. Vt ſol operatur corporaliter, hoc, illud, &c. Ita & imaginatio, dans ignem, fomitem: & omnia, quæ Sol. Non quòd illi opus ſit inſtrumentis: ſed quòd ipſa faciat ea, quibus incendat. Rem ita iudicate. Qui aliquid comburere vult, opus habet ſilice, igne, fomite, ſulphure, candelâ. Iam ignem comparauit. Sol autem ſi exurere vult, nullum ſilicem, aut fomitem aut cæterum requirit, ſed omnia ſimul & vnà facit, nemine chalybem eius ſpectante. Talis etiam eſt imaginatio. Illa ſolum ſuum tingit, pingitque, nemine penicillum eius, aut ceruſam, aut pigmẽta vidente. Simul omnia fiunt, ſicut ignis à Sole, à ſeipſo ſine corporeo inſtrumẽto eff[l]igitas. Nemini ergo mirum videatur, ex imaginatione procedere opera corporea, cum ſimilia etiam in aliis manifeſtè eueniant. Cœlum nimirùm vniuerſum nihil eſt quàm imaginatio. Id in hominẽ operatur, ſuſcitat peſtem, febres, & alia. Hæc non per inſtrumenta corporea producit, ſed eo modo, quo res incendit Sol. Sol quidẽ vnius tantùm poteſtatis eſt: vnius tantũ Luna, vnius aſtrũ ſeorſim quodvis. Homo autem eſt omne aſtrũ. Qualẽ ſe imaginatur eſſe, talis eſt & eſt id ipſũ quoque, quod imaginatur. Si imaginatur ignẽ, ignis eſt. Si bellum, eſt bellum, & ſic deinceps. Et in hoc ſitum omne eſt, quòd imaginatio in ſeipſa integer Sol ſit.

Imaginatio eſt ſol hominis.

Imaginationis & ſolis comparatio.

Cœlum eſt imaginatio.

V.

SAtis autem in huius tractatus initio explicatum eſt, vbinam inſtrumenta illa iaceãt, & vnde oriantur. Vt deinceps pergamus dicere de illarum rerum fundo, ſciendum eſt, ipſum eſſe geminum. In alterum imprimitur cum cõſtitutâ deliberatione: in alterum ſine deliberatione. Exemplum Ponamus, quendam imaginationem ſuam ita fixiſſe, vt alterum transfodere cupiat. Hic ſi in imaginatione illa tranfodiatur, is iam fundus eſt vnus. Alter fundus eſt, ſi prægnans imaginatione ſuâ aliquid deſideratêr apperat, & id fœtui imprimatur. Hi iã gemini fundi ſunt, in quibus illa imprimuntur. Secundum illos imaginationis operationẽ & perfectionem, quæ breuiter talis eſt, explicabimus. Imaginatio ex appetitu & cupiditate talis eſt. Cupiditas gignit inuidiam & odium. Horum enim nihil fit, niſi cupias. Si eiuſmodi cupias, iam emergit imaginationis opus ſeu effectus. Appetitus iſte non minus celer eſt & velox, ac eſt in prægnante, quæ rei deſideratæ notam fœtui illicò imprimit. Eadem ratio eſt etiam appetitus inuidiæ & odii erga alium. Hic ſimulet iam attendite, quidnã ſit, quod imaginationem faciat ſolem, hoc eſt, vt perficiatur, & opera ſua compleat. Conſtat autem ſolam imprægnationem, ſeu id, quod prægnans eſt, appetitu tentari. Niſi enim fœminæ prægnantes ſint, impreſſiones non inurunt fœtibus. Eodem pacto, ſi non ſint prægnantes quæ inuident, nũquam perficient, quod imaginando cogitant. Quî autem prægnans fiat, qui fœtum non habet, ita accipite. Prægnantem facit voluptas. Si ſemen cum delectatione acquiratur, prægnatio fit. Et imprægnatio nõ à fœmina, ſed à viro eſt. In fœminâ autem illa perficitur. Iam quæ ratio voluptatis huius eſt: eadem eſt etiã imprægnationis illius, qui tale quid imaginatur. Nec tamen quiuis, qui voluptatem habet, illicò prægnans eſt, ſed & idoneum ad hoc requiritur ſemen. Voluptas & ſemen perfectam prægnationem faciunt. Sine ſemine enim & appetitu ſeu voluptate nihil fit. Hic notate, quod vulgato prouerbio teritur: *Maledictio vniue ſalis plerúnque verificatur*. Quare? Prodit nimirùm ex corde. Dum ex corde egreditur, generatur ſemẽ, quod imprægnat. Ita & patris matriſque imprecatio è corde egreditur. Hinc eſt, quod imaginatio iſtorum perficitur in liberis. Sic etiam pauperum & oppreſſorum imprecatio imaginatio eſt. Quod enim imprecantur, id imaginantur, & intra ſe concipiunt. Hanc imaginationem ſequitur effectus. Eodem modo & vinctorum imprecatio tantùm imaginatio eſt, ex corde procedens.——————

Imaginationis fundus duplex.

Imaginatio ex appetitu.

Prægnationis conſideratio.

Forma rei externæ ad ſe attrahit: & imaginatio ad ſe attrahit colores & omnẽ ſpeciem. Iam ita imprimũtur formæ & colores, hoc modo præparantur. Si enim magnes attrahere poteſt

test ferrum: magnes vtique etiam aliquis erit in imaginatione, attrahēs. Et imaginatio se habet, vt stomachus, vt magnes, impressio, vt Sol & cœlū, quod hominē facit virtute Vulcani.

TRACTATVS II.

VT imaginationis vim naturámque rectiùs intelligatis, scire conuenit, imaginationem ipsam per sese imaginari nihil posse, nisi per attractricē ipsius vim res imaginatiua attrahatur. Sic quem prægnans videt piscem, is fœtui non imprimitur, nisi per vehementem appetitum desideretur, attrahatúrque, ac ita fœtui imprimatur, eo loco, qui contactu proximè feritur, vt alias dictum est. Sic etiam, qui cogitatione aliquem iugulare aut claudum facere vult, huic opus est, vt primò rem seu instrumentum attrahat, quod postea imprimat. Quicquid enim imprimitur, id imaginatione iterum eximi potest, non secus ac si fieret per manus. Eodem modo intelligite etiam cœlum ranas depluere. Hæ in cœlo minimè generātur, nec sperma earum in cœlum attrahitur, nisi illo modo, quo fœmina attrahit fragū, &c.——

Spiritus solertię quis. Ex spiritu hoc nascuntur solertes & industrii homines, de quibus dictitari passim solet: Iste vel iste phantasiâ suâ multa inuenit, & excogitat intentiore speculatione, cui totus ac assiduus vacat. Hinc fit, vt homo intellectu corporeo exuto, spiritualem induat quidem, sed tamen corporalis maneat in suâ solertiâ, arte subtilitatéque: Huius classis sunt Mechanici excellentes, & alij, qui ex hoc spiritu nascuntur. Is enim spiritus est, qui speculatur: is est, qui attractiuā vim habet, cum impressionibus coniunctam. Qui autem eò penetrare, ac imagina- Ars Gabalistica. tionem suam adeò intendere potest, vt spiritus generetur: is artis Gabalisticę rectorem agere iam nouit, nec quicquam ipsi difficultatis obstat, non magis ac Magneti aut similibus. Huiusmodi solertes spiritus, à speculatione genitos, multi pro diuis venerati sunt. Sed probè talia discernenda sunt, quandoquidem multa abstrusa & absondita concurrunt, quæ ad fidem nihil faciunt.

III.

Fœminæ viris inuidiores. CÆterùm de fœminis plura hic dicenda sunt, quæ imaginando viris ipsis superiores existunt. Nam & vindictæ cupidiores sunt, & promptius inuidiam ac odium colligunt viris. Dum ergo imaginando in seipsis perfectum spiritum gignunt: ex imaginatione illâ, quam concipiunt, impressio quædam egredi potest vltra medium cœlum. Et in medio cœlo potest gigni id, quod imaginantur. Sumit autem illa imaginatio corpus suum ex menstruo mulie- Mēstruū est corpus rerū imaginatiuarū. rum. Hoc menstruum speculatur mulier in medio cœlo, & hinc transfert in Vulcanias inferiores regiones, non aliter ac si quis statuario alicui lignum offerens, diceret: Hoc vel illud mihi sculpe, adeóque quod iubens cogitat, à statuario illo rectè fietet. Imaginatio hæc est causa asteriscorum seu cruciculārum, passim decidentium, & rerum similium aliarum: Illarum námque corpus est menstruum. Quod autem ascendit in cœlum, est imaginatio. Quod decidit, est impressio, ex imaginatione genita. Quod autem imaginationes huiusmodi fiant, causa præcipua hæc est, vt præsagia sint futurorum certorum malorum in mundo. Præsagia autem minimè ex homine prodeunt? Is enim nihil præscit. Hoc tamen verum est, eum, qui intentiore phantasiâ speculatur, & præsagiendi consilium seu arbitrium firmum ac pertinax præsumit, rémque quoquo versum expendit & trutinat, spirituum suum tandem eò adigete, vt ad vaticinium penetret, & rerum futurarum scientiam acquirat. Eadem est etiam ratio mulierum, quæ in somno & phantasiâ, &c. abripiuntur. Si enim eiusmodi quid imaginentur & faciant, &c. id vtique euenit. Multæ huiusmodi nihil sciunt. Et quia non sciunt, non imaginantur. Consultum ergo est, mulieres non solas relinqui vt melancholiæ vacent; Sed illæ omnino ad hilaritatem suscitari, & cum hominibus cōuersari, & solitudine omni euitata nihil profundiùs cogitare aut imaginari, sed in merâ simplicitate agere, nec huius metas egredi debent. Ipsarum námque imaginationes vsque adeò sunt fortes, vt, si mercaturam exerceant, nec satis commoda ad explendam lucri cupiditatem fortunâ vtantur, iam ipsi negotiationi nescio quid adimaginentur mali. Per ipsas enim talia certò polluuntur. Et quæ hoc modo dispositæ sunt, cauere debent cumprimis, ne pluribus educandis aut lactandis infantibus sese offerant. Per iram enim illæ multa imaginantur, quæ postea infantibus imprimuntur. Mira itaque conditio istiusmodi spiritum est. Qui si per phantasiam & insomnia ad res tales conuertuntur, multa fiunt apud homines noua & admirabilia: Quorum omnium causa est imaginatio, quæ perfectum spiritum gignit, vi, potentiâ atque virtute magna præditum. Eo genito, iam imaginationis opus perficitur. Et pro exemplo vobis sit hic casus. Ita nimirum statuite, fœminam quandā, in puerperio constitutam, morti vicinam esse. Illa si mortem horreat atque cum inuidia & odio mortis defungatur, ac imaginatione seria intentáque eò præcipitetur, vt optet, vniuersos homines vnà cum ipsa commori: jam duo præsto sunt, *Imaginatio & fluxus menstrui.* Ex imaginatione gignitur spiritus: ex menstruo corpus illius rei. Hinc iam epidemia seu pestis oritur in illâ regione, quamdiu Menstruum in illo corpore iacet, siue id adhuc viuum sit, siue mortuū.

Mulierū sollicitudo nocet.

Mēstrate mulieris sue puerperę quanta efficacia.

IV.

SEd vt porròquoque, philosophemur, differentes de initio harum rerum, *Desunt quædā.* Vt enim rem omnem probè compertam habeatis, scitote, *cœlum & terram duo esse, visibile nempe & inuisibile.* Vtrumque autem est Limbus. Itaque vtrumque etiam homo. Imaginatione ergo mundus amplior non est. Extēdi námque illa ad milliatia infinita potest. Potest etiam per eandem distantiam imprimere, adeò vt impressione suâ ipsum etiā cœlum attingere queat. Quâ enim ratione stellæ homines in terrâ inficiunt, vt moriantur etiam nulla sua culpâ: Ita nos vicissim illas æquè inficimus. Imaginationis enim nostræ speculatio nō ascendit ignauiùs, quàm illæ stellę vim suā demittunt. Quòd si ergo hoc modo imaginationi operam damus, maledictio illa quidem verificatur: Infectio tamen ista noster morbus est.

Imaginationis meta qualis.

Gene-

Generationem hanc ita intelligite. Videtis nimirùm varia & multiplicia animalia à Deo in terrâ creata esse, quibus velut exemplo quodam contemplatio humana oculis præponitur. Sic Leo suos catulos mortuos parit, & clamore eosdem viuificat. Similia & in aliis notantur. Ex hoc elicitur, genus quoddam esse animalis, cuius in oculis imaginatio tota posita sit, cum menstruo, & vi imaginatiuâ omni, supra omnia animalia exaltata. Et sicut Lazurius vnus altero superior est: ita etiam Basiliscus, quo ad menstrualem hanc imaginationem cęteris animalibus omnibus superior est. Addemus exemplum. Si mulier speculum aspiciat, id polluit. Eodem modo, si alicuius oculos aspiciat, fieri potest, vt maculentur illi, & in ipsis multę maculæ & albugines oboriantur, de quibus malè senserunt medici. Quæ si vera sunt hoc casu: veriora etiam erunt in aliis, velut in Basilisco, qui nihil est aliud, quàm speculatio & phantasia ex veneno menstruali, quod in ipsius oculis iacet, genita. Matrix enim & crystallinus humor in ipso vnum sunt. Quicquid enim facit, facit eius imaginatio, quę inuidendo ita efficax, vt omnia quę oculis aspicit, velit esse mortua. Idem etiam fit, vt nos ita commonefiamus, decere omnino nos imaginationi dominari, nec ad tales fines illam impendere. Et probè expendi debet, Deum vinum creâsse, & multos alios cibos, vt homo illis quidem minimè deditus esset, & tamen appetitui suo satisfaceret. Et quia bonum non erat, hominem esse solum, dedit ipsi vxorem, & vxori virum, vt illa alia omitterentur.

Basilisci, mēstruū nocētissimum.

Mēstruo. la speculum polluit visu.

V.

EX his iam scitote, imaginationem esse fortem & efficacem, cumprimis autem in fœminis. Quæ si grauidæ expauescant, metuant, gaudeant, &c. eadem certè forma fœtui imprimitur, veluti genita. Sed pauca hîc explananda sunt. Timor, terror, appetitus, desiderium, gaudium, odium, sex inquam ista cum suis cognatis astrum hominis superant, quod torquent & trahunt pro suo arbitrio. Iam verò astrum est spiritus, formans & attrahens, & imprimens. Itaque is velut faber & tignarius est imaginationis. Ex sex illis rebus quicquid in imaginationem fertur, huic tignario subiicitur, vt tale id faciat, quale visum est. Et momentum seu ictus oculi est tempus & hora illius ædificationis seu domus, quæ recta stat. Vt verò sciatis, quomodo terror, timor, &c. talia faciant, statuendum est, imaginationem ibi superari. Et quicquid metuitur, aut timetur, id præstò est. Sex enim illa gignunt spiritum imaginationis. Eo genito, iam genitum est etiam id, cuius gratiâ is factus est. Vtut autem ista se habeant, pro conclusione fundamentum hoc tenendum est, nouissimè imaginationem gignere spiritum, qui tignarius seu faber est. Is spiritus postmodum spiritus more se habet, spirituum potentiam participans. Quâ de causâ habet etiam colores, habet penicillum, habet instrumenta spiritibus familiaria. Quicquid autem sex prædicta confirmant, id ratione dictâ fit. Possent quidem plura de his disseri. Sed peritioribus illa committimus, qui ex mulieribus multa subinde experiuntur, aut modis aliis, quidnam imaginatio faciat, addiscunt. Nam ex ordine singularia omnia accidentia recensere, superfluū est, maximè cum planiùs etiam aliàs obseruentur & notentur. Quòd si ergo fœmina monstroū talē fœtum pariat: statuendum est, eius causam fuisse imaginationem. Si enim imaginatio aliquem potest occidere: poterit etiam infirmare ipsum, aut aliter dispositum facere. Sed mandatum nobis datum est, ne talibus indulgeamus, sed, si nobis insidientur, rebus aliis, cibo nimirùm potúque anteuerrantur. Et vt vitentur talia, multa omitti fas est, vt in otiosis hominibus & melancholicis curæ illæ speculatoriæ supprimantur: In omnibus autem mandatum Dei seriò seruetur.

Per imaginationem, vt res fiant.

V I.

IAm ergo constat, laborandum esse, non speculationi vacandum. Quiuis enim concedere cogitur, quòd, cùm scriptura nos non iubeat speculari, contemplari, & imaginari, illis etiam non indulgere debeamus. Hæc enim scaturigo omnis superstitionis & prædictorū malorum est. Sic autem scriptura inquit, *Scrutamini scripturas*. Non dicit, *scrutamini per imaginationem, &c.* Scrutatio scripturæ requirit sententias & dicta eiusdem, quæ intelligantur per scripturæ spiritum, non spiritum imaginationis. Itaque in talibus, ———

* Sicut philosophiam quamlibet esse constitutam decet, ne per spiritum talem in errores agatur, velut is doctos multos exorbitare fecit.

* Eo modo, quòd huiusmodi deformitates & res connatæ infantem animâ non priuent, sed tantùm corpus fœdent. Quòd si ex odio aut inuidia, &c. talis lædatur, idem est, ac si manu læsus esset. Omnia enim vnum sunt, hoc est, vnus omnino homo est, siue is visibilis sit, siue inuisibilis.

DE CHARACTERIBVS.
XIV.

SIcut in hoc libro quædam peculiares doctrinæ, nempe de sabbatho, traduntur breuiter & strictim: ita scire conuenit, sabbathi sanctificationem seriò mandatam esse. Hoc quidnam est aliud, quàm secundum Dei institutum vitam in terris agere; Ea námque voluntas & institutum Dei est. Quo posito, iam constat, nullam aliam mancam & inconuenientem rationem iniri debere. Hoc idem est, ac si dicatur, secundum medicinæ præscriptum recuperari sanitatem debere. Si auxilium aliūde petatur, ea iam mandati diuini violatio est. Cùm verò de fouea Christus mētionem faciat, quòd etiam in sabbatho ex illa bouem extrahere liceat, ita vrgente necessitate: culpa vtique etiam vacabimus, si corporali medicina destituti, quæramus aliam, necessitatibus nostris idoneam. Hoc enim casu ipsa necessitas nos excusat, cùm & auxilium alterum, ex herbis non petitum, ex Deo nihilominus fit. Quòd si ita quærimus, quid quærimus quæso aliud, quàm quòd in ipsa natura incognitum quęrimus, vt id sciamus? Nam & hoc naturæ lumen est; sed non naturæ Limbicæ, verùm spirituum

ſpirituum. Horum námque ea natura eſt, cum creaturæ ſint. Lumen enim naturæ & ipſi habent, quod nos diſcere & cognoſcere decet. Sic etiam ſcriptura dicit, *Virtutes cœlorum commotum iri*, hoc eſt virtutes vltra naturam. Si Deus ſine medio naturæ ex terrâ aut pharmacopolio petito nos iuuat, an non ea virtus cœli eſt? an non eæ virtutes ſuper nobis commouentur? Imò. Itaque quod ſpiritus faciunt (modò id faciant) an non id virtus cœli ſit? Ex inferno enim nihil promitur aliud, quàm ignis & mendacium. Iuuare, mendacium non eſt. Iuuamentum enim ex veritate procedit. Veritatem itaque virtutum cœleſtium videmus in huiuſmodi characteribus & nominibus, &c. Et ſuperſtitionis hic nihil committitur. In ſuperſtitione viget mendacium & fraus. Cùm ergo diaboli ac immundi ſpiritus ita comparatum naturæ lumen habeant, vt nomina pro herbis vſurpent: cur nos id pro virtute naturali non admittamus? An non verborum, in æde ſacra dictorum, ea vis eſt, vt per illa exaudiamur, quod plus cæteris omnibus eſt?? Quanquam in medicinâ Deus haud quaquàm verba & conſecrationes aduerſus vulnera punctim cæſimve facta, aut ſiſtendum ſanguinem nobis dederit. Idem nos nec herbas cognoſcere docuit: ſed Medico ægrotum commendauit. Ex quo colligitur, decere Medicum illas omnino noſſe. Aliàs enim non erit Medicus. Iam etſi in lumine naturæ huiuſmodi pyxides & radices ſunt penes ſpiritus: quis tamen eas porrigat, ignoramus. Non enim promit eas diabolus. Aut ſi promit, coactus id facit & inuitus. Sanitatis enim donatione is minimè gaudet, ſed mortis, quod in propatulo eſt.

Per virtutes cœlorū quid intelligatur.

XV.

CONcluſum ergo ſit, ſcire nos non poſſe, qualia verba ſint, &c. Ea enim nec diabolo, nec fidei adſcribi poſſunt. Relinquitur ergo, naturam quandam eſſe vltra terrenam, talia facientem & operantem, inſtar medicinæ terrenę, pro ipſius nimirùm conditione & proprietate. Quod enim Aaronis tempore Magi quoque ſerpentes fecerint, quos tamen omnes ſerpens Aaronis deuorarat: hoc quid eſt aliud, quàm Deum artes naturaliter omnes dediſſe, & contuliſſe? Et tamen ſi magnalibus ſuis vti vult, artes noſtras vniuerſas deuorat. Mors enim eſt ſerpens Aaronis, tandem omnia deuorans.

Serpens Aaronis mors.

EX TRACTATV II.

IV.

NOtandum ergo eſt, ſpiritus & virtutes cœleſtes aliter nos iuuare non poſſe, niſi per nomina ſeu verba. Illa enim ſi habuerimus, ipſius medicinæ hortum poſſidemus. Iam ita cenſete, verbum medicinam eſſe inſtar herbæ, & herbam inſtar verbi. Diſcrimen ſaltē eſt in natura viſibili & inuiſibili: quarum tamen vtraque luminis eſt naturalis. Quî verò ad nos verba penetrarint, ſciendum eſt. Primò ante initium medicinę, primi medici, qui Magi vocabântur, florebant, Hi multa horum manifeſtarunt, & numerum ſubindè auxerunt. Poſtea multa illorum iteru ſuperierunt, & dilapſa ita ac confuſa ſunt, vt iam integri nihil ſuperſit. Verborum enim illorum libri interpretes maxima ex parte interciderunt, vt iam in periclitando & experiendo omnia poſita ſint. Nomen autem, quod character eſt, eſt ita efficax, vt per illud fiat, quod ſpiritus ille poteſt. Vt enim faber loricam mihi dat aut facit aduerſus ictus ferri: ita ſpiritus quoque. Aut ſicut appoſito Corneolo medicus ſanguinem cohibet: ita & ſpiritus. Et veluti ſuo quodam diſcrimine diſtant medici, dum alius hoc alius aliud nouit & ignorat: ita differentia certa etiam hic conſtituenda eſt. Prout enim hortus ſe habet: ita gramen metitur. Prout fons, ita potus eſt. Naturalia tamen omnia. Hactenus ergo ſic ſatis tradita & explicata ſint, quæ ad characterum doctrinam pertinent. Deus enim creaturis omnibus certas & magnas vires infundit. Ex quibus contemni nihil debet. Fruſtra enim nihil creatum eſt, ne crabro quidem. Quòd ſi vos talia in nomine diabolorum, aut per ſupeſtitiones vſurpabitis: mercedem dignam accipietis. Nihilominus tamen, quod per ſuperſtitiones huiuſmodi fit, id vi mandati diuini fit, non virtute veſtræ fidei. Itaque ſi perperam credamus, & aliter, quàm credere debemus, iam fides nos iudicat. Credere cuilibet debemus ſecundum id, ſecundum quod præſto eſt. In herbas minimè credimus, ſed in Deum, qui eas dedit, citra ſuperſtitionem. Idem & in aliis verum eſto. Nec quoduis illicò, quod herba non eſt, ad diabolum referri debet. Is enim ne capillum quidem vel atrum vel album facere, ſed tantùm Magnalia Dei ſuperſtitionibus & ceremoniis fucare ac polluere poteſt.

Magi characterum inuētores.

Fruſtra nihil creatū.

Diaboli quanta infirmitas.

THEOPHRASTI LIBER DE HOMVNCVLIS.

TRACTATVS I.

HOmo conſiderandus eſt duplex: non quidem, quatenus vir aut fœmina eſt, quia duo iſti vnum ſunt: ſed quatenus duplex eſt, nempe Animal & Homo. Operari enim poteſt vel animaliter, vel humaniter. Si operatur humaniter, homo eſt. Si animaliter, eſt id animal, quod refert, non quidem ſimilitudine quadam, vt dicatur, ſimilis eſt Cani, aut Lupo, ſed omnino ita, eſt canis, eſt lupus. Huius rei explanatio iam alibi facta eſt. Quantum autem ad generationem, de qua hîc agemus, ſic ſe res habet. Cùm is Animal ſimul & Homo ſit, in generando pręſtare ſe animal poteſt aut hominem, hoc eſt, gignere poteſt aut animal, aut hominem. Ordo enim alius ex Deo eſt, omnino ſeruandus. Illo ordine gignuntur homines. Extra illum ordinem gignuntur illa, quæ hoc libro explicabuntur. Homo ergo opus ſuum duobus modis conficere poteſt. Hoc iam libro abundè ſatis probabitur, quod Homo & Canis & Lupus, &c. ſit. Id námque docet generatio Homunculorum, & Monſtrorum, multis modis paſſim

Homo duplex eſt.

Ordo Dei duplex eſt

&

& euidenter fiens Quæ nisi ita fieret, quis hominem vocaret vel vermem vel animal? quis ipsum non diceret potius hominem, ac corpus eius animámque pro re vna haberet? Iam verò duo ista diuiduntur, ita, vt diuersa duo vna cute includantur, animatum nempe & inanimatum. Quod homo habet animatum, id gignit animatum. Quod inanimatum habet, inanimatum gignit. Sic vtrumque gigni potest quidem, sed non semper diuisum. Nam si animatum gignitur, vnà cum ipso gignitur etiam inanime. Contra si inanime generatur, non necessariò gignitur animatum. Inanime enim sine anima gigni commodè potest: animatum verò duplex manet vnà cum inanimato. Vtrunque autem animatum scilicet & inanime est homo integer, seu ex vtroque homo constituitur. Inanime autem nihil est, & se habet instar lolii. Sicut enim lolium seu vstilago puluis tantùm est; sic econtrà frumentum bonum, & farinam dat, & furfur, adeóque tum demum bonum & integrum est frumentum. Quòd si frumentosum minimè sit, sed fatuum, & farinam non det, simile est huic, de quo iam trado. Idem respectus etiam nucis est. Eius cortex debet esse plenus nuclei, boni & integri. Sin secus fiat, & nux sit inanis, cassa, corticosa, illa ad nuces cæteras se habet, velut monstrum ad hominem. Et sicut illa ab æquè bonâ arbore profertur ac alia sana & integra: ita homines quoque, licèt ab Adamo, hoc est, ex arbore bonâ omnes descendant, non omnes tamen nucleum adipiscuntur, hoc est, animantur, sed fatui & cassi fiunt, aut inanimes, instar fatuæ frugis, carentis semine farináque, aut instar nucis nucleo destitutæ.

Inanime hominis simile lolio & nuci cassæ.

Cæterùm vt ad id veniam, ex quo intelligatur, quinam talia fiant: ita rem expediendam duco. Homo generatur ex semine hominis: & pecus ex semine pecudis. Homo est tantùm vnum. Ideò vnum etiam tantum semen. Pecus autem multiplex est: Ideò semen eius multiplex, & variè diuisum. Quot autem genera animalium: tot etiam genera inter homines. Hic est Lupus, ille est serpens, &c. Quod priusquam tractando persequamur, ita prænoscite. Ouum est semen sui pulli. Cæterùm plus etiam semine oui in pullo est, instar tamen seminis, in putamine contenti. Sic albumen est semen? vitellus est semen; nec tamen vtrumque est semen pulli, nec alterutrum. Verum semen est granum. Ex grano illo simul cum ouo generatur pullus; & sine ouo integro pullus non generatur. Sic etiam sine grano ex vitello generari aliquid monstri & aliquid etiam ex albumine. Nam sine vitello, ex quo generatur Basiliscus, ex albo generatur fœmina Basilisci. Quæ iam oui, eadem etiam seminis humani ratio est. Nam & hoc granum habet, & præter granum etiam aliud quid. Ex grano generantur Homo, qui animam habet. Ex cætero generantur Monstra & Homunculi. Vbi enim granum non est integrum, vt granum esse debet: ibi diffusum est, & cum toto spermate permixtum. Itaque totum sperma abit in Monstrum. Granum námque eo casu mortuum est, nec tale est, vt ex ipso generari homo possit: Sed habet sese instar spermatis. Hoc sperma semen hominis non est. Sperma enim illi prædominatur. Sic si granum in ouo non sit, per id vtique diffusum est, & totũ sperma est granum, sed non granum gallinæ, verum granum Basilisci. Sic ergo amittitur semen hominis in spermate. Et sperma iam non est semen hominis, sed animalis. In generatione autem vtrâque adesse oporter. Nam in spermate coqnitur semen, nec hoc sine spermate digeri potest. Sic etiam sperma in granum incidit, quod in homine animale est, nec sine grano generatur. Quòd si granum humanum instar grani non adsit, & generatio procedat: Tunc superat corpus animale, adeóque generatur id, quod sperma illud animalitatis in se continet. Hac ex causa etiam monstra nanciscuntur formam humanam, prout granum permixtum est. Si parciùs: formæ parum est. Si largiùs: formæ multum est. Interim tamen anima nulla fit, vbi granum non est integrum, & sperma in suum corpus attraxit. Tunc enim sperma granum in suum corpus adsciuit. Quódque hoc modo superat, id alterum subiugat, vt fiat aliud.

Hominis vnum semen, animalium multiplex.

Semen pulli quod.

Basiliscus vnde generetur.

Móstra vt generentur.

Spermatis & seminis quæ ratio

Videtur hic deesse integra pagina.

Ad quę iam consequitur, semen hominis à semine animalis diuisum esse, essentiâ quidem, non tamen formâ. Sed tamen vt fœmina ac vir caro vna sunt, non duæ: ita hîc eadem est ratio etiam seminum. Naturale enim, in quo arcana sunt, & influentiæ post resurrectionem minimè mansuræ, corpus suum habet peculiare. Et hoc discrimen omnino tenendum est: aliàs philosophia ista minimè plana erit. Idem enim & per alia multa probatur. Cúmque ortu & generatione homo dicto modo duplex sit: discrimen illud ante omnia seriò obseruandum esse liquet.

Semen humanum ab animali qui differat.

Cæterùm vna iam parte relictâ, ad generationem animalem progredior, cuius hæc est ratio. Si sperma animale præpollet, duplex modus est Simplex alter, alter compositus. *Simplex* vnius personę est, *Compositus* est, quando persona vtraque hominẽ monstrosum facit. Huius iterum ratio duplex. Aut enim exterior est, aut interior, hoc est extra aut intra corpus. Præterea modus etiam alius dependet ex compositione factâ per aliquorum permixtionem, quæ adsunt. Et hisce punctis declaratis, planum fiet, quidnam animæ cognatum sit, vel non sit, quid homo sit, vel non sit. Quod si monstra talia gignantur, putanda sunt naturalia esse, etsi alia & ab homine diuersa esse videantur. Huiusmodi námque generationes Deus nobis proponit, vt, quales simus, inde discamus, quoties manum suam à nobis Deus auertit, etsi progenies Adæ simus. Sed & imaginatio talium frequenter causa fit. Quo tamen pacto illa ab eiusmodi semine differat, simul explicatur. Semel enim verum est, obiectum ipsum huiusmodi multa euariare, sicut in libro proprio traditur. Quod hîc monemus, ne noua illic explicatione opus sit. Nobis autem talia cumprimis curæ cordique esse debent, vt quæ nos doceant,

Spermatis animalis cõsideratio.

Monstra quid doceant.

Móstrorum causa imaginatio & luxus

velle omnino Deum, vt per eiusmodi signa nosmet ipsos cognoscere discamus: Præterea propria quoque nostra malitia & luxuries frequenter istius confusionis causa est, nec sine culpa Sodoma, &c. pessum iuit. Hominis enim est, generare hominem, non animal. Et qui Sodomiticum malum accuratiùs expendit, is causam intelliget, cur cœli ignis ipsos obruerit & perdiderit. Sed vt prædicta rectiùs intelligatis, sciendum est, primos duos modos, simplicē & cōpositum, dupliciter iterum contingere: Externè scilicet & interne. Quilibet homo, in quo luxus exaltatur, is polluitur. Pollutionem enim aut emittit, aut retinet. Primò differendum est, de emissa. Deinde de retenta, seu interius remanente, quæ & ipsa, velut mortua, emissæ seu elapsæ rationem habet. Sperma enim, quam primùm generatum non emittitur, putrefactionem illicò subit, siue exciderit, siue non exciderit. Itaque vtriusque intellectus idem est. Sperma autem excidens, siue per mulieris siue viri luxū quomodocunque erumpat & profluat, si in digestionem terræ effundatur, semen fit plantæ seu crescentis. Quod si exiccetur aut arescat, perit. Quanquam non absolutè. Exiccato enim si digestio aliqua terræ superueniat, pro influentiæ ratione omnino aliquid enascetur, quale id cunque sit. Influentia enim & semen omnia cùm gignunt, tum formant. Iam omnium primò, quidnam digestiuum sit, sciendum est. Digestiuum verò est Terra, Non ea tamen solum, quam calcamus. Ea námque terra est *Nucum, pyrorum, &c.* Matrix in muliere est terra seminis virilis, vt putrefactio calida est terra rerum illarum, quæ infinitæ sunt. Hinc si sperma illud ventrem talem equinum attingat, & in digestiuum suæ terræ, cui concordet, adducatur: tunc recta procedit generatio animalis, illius naturæ & proprietatis formationi respondens. Interim tamen homo non prodit, quicquid inde generetur. In solâ námque fœmina generatur fœtus, qui homo est, & est animatus. Vir enim & fœmina vnum sunt. Vnitas illa seu id vnum fit momento ipsius conceptionis factæ ab vtroque. Ita nigrum fieri nigrum non potest, quamdiu vitriolum & Galla non vniuntur in aqua. Aqua itaque loco matricis est. Vitriolum est vir seu mas. Galla est fœmina. Tria illa si coniungantur, nigredo generatur. Idem etiam circa hominem euenit. Tale enim sperma decedit. Quòd si fas esset, ac nobis explicare licet, quo pacto talia in digestiuum eiicerentur: multa certè admiranda hinc intelligerentur. Sed scribi talia non debent. Hoc hic saltem noscendum est, quòd pollutum sperma, si digestionem & terram suam attingat, monstri omnino causa fiat, non simplicis aut vniusmodi, sed varii & multiplicis. Sed de his propter viros ac fœminas apertiùs loqui non decet. Quæ hic dicta sunt, eò faciant, vt monstrorum huiusmodi generatorum qualemcunque notitiam assequamini.

Pollutio est duplex.

Influētia & semen omnia generāt.

Matrix est terra seminis.

Atramētum vnde fiat.

Deficit hic integra pagina.

Nam si super Petrum, hoc est super electum, suam Ecclesiam ædificauit: super nullam vtique virginem aliam suam Ecclesiam collocabit. Talium enim nulla fiducia est: quibus constantior aquæ arundo est. Quod indico, vt intelligatis, nolle Christum virgines, non electas, quia arundinis instar mobiles sunt. Electos suos requirit, qui firmi & constantes sunt in ipso. Quòd si verò homo vltrò, ac ex arbitrio proprio castè viuere velit: is circumcidatur, aut seipsum circumcidat, hoc est, fontem, in quo id iacet, de quo hîc scribo, abscindat & exhauriat. Quod, vt fieri posset, Deus talem ipsum etiam creauit, vt non stomachi aut hepatis more reconderetur, sed extra corpus propenderet. Idem mulieribus datum non est (vnde commendatæ viris sunt) nisi forte à naturâ Eunuchæ sint, aut vi à Deo coërceantur. Nec enim ex suomet instituto tales sese præstare possunt, Nam ab vltrò virginitatem professis, Sodoma & Gomorrha implentur ex parte dimidiâ. Pars altera meretrices sunt & scortatores. Sed pro instituto nostro iam dicēdum etiam est de spermate interiore, quod mortuum est, nec se, vt debet, habet. In fœminis sæpius Luxus gignitur seu oritur.

Ecclesia cui instructa.

Mulieres leues.

Is etsi egressum quærit, non tamen semper effluit, hoc est, supprimitur instar Vrinæ, quæ non semper emittitur, sed interdum cohibetur. Sperma huiusmodi si non exeat, in terra suâ remanet, & in matrice digeritur, tanquam in loco genuino. Semen tamen genuinum non adest. Hinc iam generatur Mola, morbus à quo intumescit venter, non secus ac prægnantibus, quæ tamen verè prægnantes non sunt, sed dicto modo seipsas proprio suo spermate imprægnarunt. Itaque generatur monstrum, quod partus iustum aut certum tempus non habet, sed velut generatio quædam Sodomitica est, ex dicta causa ibi collecta. De qua, quomodo se prodat, quem morem teneat, quo pacto moueatur, prolixiùs hîc differendum non est. Quòd si dicto Luxui suus exitus detur, tale nihil generatur.

Molę quæ generatio.

Cæterùm in viris quoque similiter sperma retinetur, nec exit, sicut nec vrina semper emittitur. Id si fit, generatur Hernia Carnosa, & similia alia. Sperma námque id in suo loco manet, nec exitum habet. Itaque à calore proprio emergit, & abit in monstrum, vt sunt caro, glandula, spongia, &c. quæ pars, etsi alias naturalis, ipsi tamen Homini naturalis non est, sed velut peculiaris fœtus quidam processit ex spermate, quod cùm exitum non inueniret, illuc confluxit, & pro naturæ suæ modo in bubonem abiit. Idem enim harum rerum, ac ipsius vrinę exitus est.

Ex spermate in viris retēto quid gignatur.

Pręterea euenit etiam aliquando, vt ex lasciuia Sodomitica effusum sperma luxuriosi illi Sodomitæ colligant, & intrò in matricē iterū infundāt, de qua re apertiùs hîc loqui nihil decet. Id prout in matricem ingreditur, ita sese exhibet. Si à matrice recipitur, ex ipso aliquid generatur, sin minùs nihil generatur, sed putrescendo abit in monstrum, ac à seipso iterum resoluitur. Hoc sciendum est, quòd, quicquid per opera Naturalia in matricem non concipitur, vniuersum in monstrum abeat aut propēdeat. Sic etiam quod aërem attingit, & intrò

Mōstra ex quo spermate.

& intrò recipitur: id semen minimè est, sed materia Homunculi. Sic pariter & in stercoribus humanis multæ species animalium reperiuntur, ex sodomia generatorum, quorum Diuus Paulus meminit ad Romanos, quos masculorum concubitores nominat. Quòd si stercora non quotidie eiicerentur, non inficior, multa & frequentia subindè monstra natum iri, quæ omni mundo terrori essent. Quæ tamen quia eiiciuntur, & in digestionem veniunt, in aliud abeunt. A multis obseruatum est, in cloacis aliquando faces & lampades ex medio stercore eluxisse. Vnde crediderunt, animas, &c. ibi versari, & eo fine ibi apparere, vt de Sodomiæ peccato admonerent homines, patrato, scilicet per semen humanum, quod vna cum stercore effusum sit. Sciendum tamen est, nullum ibi hominem effusum esse. Et credibile potiùs illud est, meretrices suos fœtus recens natos illuc abiecisse, & è medio sustulisse, ne res in vulgus abiret. Infantum horum sanguis ad Deum inde clamat, non secus ac viri iugulati, sepulti, terraque obruti tumulus præsente latrone cruentat. Sic etiam lampades ibi apparent, quia sanguis in profunditate stercoris conspici non potest.

Lampades in cloacis quid notent.

A Sodomitis itaque variis modis talia exercetur, quę singula honoris causa describi nō possunt, satis est, nos strictim de illis mentionem fecisse. Ex quibus, sapientibus abundè satis liquet, quòd, si talia non secundum præscriptum & ordinem Naturæ fiant, mera Opera Sodomiæ sint. Quorum tot modi sunt, vt ex ipsis generata omnia monstra & Homunculi non satis describi possint. Cursim tamen & breuiter de illis, disseruimus, vt flagitia eiusmodi vitentur, &, quinam ea exerceant, cognoscantur, sin úlque intelligatur, quidnam virgo sit, quid vxor, & quid sodomita.

Videtur hic integra pagina deficere.

Imaginatio fœminarum mōstrorum causa.

SVperiùs a nobis commemoratum est, ipsas quoque fœminas imaginando eò sese adigere, vt gignant aliud, quàm debebant. Quicquid verò huius gignitur, id omne animatum est, nec anima caret, etsi pessima & absona maximè imaginentur. Eandem sodomiam etiam quandoque exercent, & allecto spermate animalium, quæ virorum loco adhibent. Ex qua permixtione monstra peculiaria fiunt, congredientis animalis formam exprimentia. Eadem etiam virorum ratio est. De quibus tamen non scribo. Hoc inculco, ea monstra præsaga esse, quæ ex genuino semine viri & fœminæ nascuntur. Hoc si non fiat, nec illud erit. Eiusmodi enim monstra si ex permixtione sodomitica nascantur, non homo sunt, sed sodomiticum animal, aut nec animal quidem, sed monstrum potiùs homini formidandum, ex quo exemplo is flagitiosam hominum commixtionem, præter naturæ ordinem factam fastidire discat. Vbicunque enim tale quid apparet, sodomitici operis admissi signum est. Porrò hoc etiam sciendum est, sodomitas huiusmodi sperma quandoque etiam in os eiaculari. Quod

Cōcubitus fœminarū cum nimalibus monstrorum causa.

Mostra quæ prę saga.

Monstra quomodo ex spermate per os sumpto.

si in stomachum tanquam in matricem recipiatur, ex ipso ibi monstrum, aut homunculus aut simile aliud generatur, ac indè morbi multi, iique difficiles surgunt, tandiu sæuientes, donec generatum excernatur. Et idem hic fit, quod ex bibito spermate ranarum, &c. ex quo animal generatur. Nam ex illo spermate aliquid generari necesse est, nisi id à natura aut absumatur, aut aliò auertatur. Quæ omnino ita à nobis hactenus recensita sunt omnia, vt admonitioni sint putatitiis virginibus, & lasciuis vxoribus, ac sodomiticis aliis, qui Gomorrhicis flagitiis sese frequenter polluunt, & fœda libidine passim oblectant, quam oblectationem postea tot mala sequuntur, vt sigillatim omnia percenseri non debeant. Pauca hic attigi: quia commemoratis pluribus propter vitanda maiora mala non opus est. Eos, qui naturæ ministri sunt, per hæc admonitos volo, vt naturæ modum ac ordinem teneant, simplicioresque in viam naturalem dirigant, faciendi & exercendi ea vt hinc nascantur ipsis similes, nec sperma indecenter aut retineant, aut lasciuiùs effundant, multò minùs enormibus flagitiis impendant. Hoc enim siue personæ illustres, siue viri docti & potentes faciant, sodomiticum tamen vniuersum est, picis & sulphuri supplicio expiandum.

Cæterum hisce iam explicatis colophonem libro huic imponemus, omnibus suadentes, vt coniugium amplectantur colántque, nec ordinem istum temerè deserant; nisi sint, qui seipsos circumcidere velint, vt à patrandis istis peccatis sese præseruent. Reuera enim & hoc sæculo Loth præsens, multas regiones, aliàs pessum ituras, conseruat. Quanquam & misericordia Dei illis locis adhibetur, vbi Loth nullus reperitur. Et Tamen animarum illarum miseria ob id multo certior est. Reseruantur enim pœnæ illarum ad illud alterum sæculum. Quòd si, cur Sodoma cum quinque ciuitatibus sociis exusta & euersa sit, rectius expendatis, fatebimini certè, illius pœnæ exemplum à Deo nobis pręstiturum esse, ne similia flagitia in testamento nouo, irrumperent. Si irruperint: quid nostræ ciuitates ab illis different? Et qui his quidem toties in sacra scriptura repetitis non mouentur aut absterrentur, illi toti cœcutiunt, & seipsos in gehennam picis & sulphuris abiiciunt. Resipiscite ergo, quicunque seducti vos polluistis, & à peccatis vestris desistite Sodomiticis. Nam & seducenti & seducto æterna damnatio incumbit. Et nisi ipsius Lothi à bonis angelis custoditi, exemplo vestros liberos & vxores conseruetis: meras flammas inferni & fumum illum videbitis, quem vidit Lothus, cum quinque ciuitates conflagrarent, & pessum irent. Quiuis ergo liberos suos aut in matrimonium ducat, aut præcidat, vt malorum eiusmodi fundus vertatur, & radix è terrâ extirpetur cum ramis suis omnibus euulsa. Aliàs enim Homo ipse cœcus est & languidus, spiritus agilis, Imaginatio vehemens obiecta grauia & illecebrosa, tentationes variæ, seductionesq; frequentes; vt singulis homo, nisi electus sit, non facile obluctari

Et

Et ad Deum hæc omnia ſpectant. Is ſi te ad matrimonium vocat, & ex te liberos exquirit, nihili erit aut votum tuum, aut quæcunque virginitas. Si conjugium horres, & caſtitatis honorem jactas: fiet vtique, vt opera illa, quæ maritalia eſſe poterant, conuertantur in ſcortationem, in Sodomiam, & laſciuiam qualemcunque aliam abominandam. Hæc enim pœna eſt, manens eos, qui etiam vocati, conjugium horrent & temnunt. Itaque opera deſignantur, quocunque modo obſcœna, & in Deum contumelioſa: vt hoc pacto inobedientia tua & præuaricatio æternam pœnam & damnationem tibi accerſat.

LIBER DE NATIS ANIMALIBVS EX SODOMIA

TRACTATVS I.

De eſt forte huius libri prologus

QVANDOQVIDEM Natura, ipſa quoque animalia & inſecta ad permixtionem, ex qua varia monſtra enaſcuntur incitet & ſtimulet: De illis cumprimis, quæ in mari & aquis degunt, ſcribendum eſſe videtur. Omnium enim ore & ſermone teritur, mare monſtris plenum eſſe. Cæterum monſtra ea, quæ in mari verſantur, ex mari naturaliter non generantur, nec à principio creationis mare poſſident, ſed ex ſpermate piſcium, contra genuinum Naturę ordinem diſpari ſpecie coëuntium, naſcuntur. Quoties enim diuerſæ ſpeciei piſces ſua inuicem ſpermata conferunt, toties nouum animal ſeu monſtrum generatur. Multiplices autem in mari piſcens degunt, cùm formâ, tum ſpecie differentes, quàm maximè. Hinc mirum non eſt, interdum reperiri monſtra in mari, hominis formam exhibentia, non quidem quod ex Sodomia per homines generati ſint, ſed quod ex piſcibus diuerſis inuicem coeuntibus prodierint. Nam ex vtriuſque Natura nouum quid emergit ceu tertium. Duo namque vnum tantùm corpus conſtituunt. Sic vir & fœmina, vtrinque vnum tantum fœtum generant, nec alterum ſine altero per ſe aliquid gignit. Cùm ergo ad conſtituendam formam & ſpeciem duo requirantur: inter homines etiam nonnunquam monſtra reperiuntur, quæ ex dimidio hominem, ex dimidio brutum ſeu animal referunt, quod dictu fœdum eſt quidem, ſed tamen omnino explicari vult, vt ortus primus rectè intelligatur. Idem etiam in Mari euenit. Pro exemplo nobis Syren ſit, ſupernè fœmina, infernè piſcis. Ea non ex creatione prima adeſt: ſed eſt miſcella ſeu partus, factus ex congreſſu duorum eiuſmodi piſcium, formis inter ſe differentium quidem, & tamen illam formam conferentium. Duo enim, ſibi inuicem non ſimilia formas duas dant, aut conferunt corpori vni. Sibi vero ſimilia formam vnam proferunt, & corpus vnum. Nam in mari multa quidem animalia degunt, minimè ſterilia tamen, ſed verè animalia. Sterilia verò ſunt illa, quæ hoc modo contra naturę ordinem ex permixtione facta pronaſcuntur. Nec enim paria in mari ſemper conueniunt: Sed vbi vnum alterum amiſit, & diuerſum occurrit, partus eiuſmodi fiunt, qui ſublimius in mari natantes viſuntur autem capiuntur. Quorum tamen multi etiam in aquis pereunt, vt in conſpectum nunquam prodeant. Multi etiam in diſtantiſſimis ab homine latebris ſeſe occultant, vt ab ipſo nunquam videantur. Quæ cauſa eſt, cur maris monſtra non omnia cognoſcamus, ſed vix vnum aut alterum tantum aſſequamur interdum: ex quibus tamen de cæteris iudicium facere poſſumus, quod eodem omnino generationis modo proueniant.

Mare möſtrorum parens.

Möſtra ex confuſione diuerſorũ ſpermatum.

Monſtra ex homine & bruto.

Syren vnde.

Monſtra ſterilia ſunt.

Sed & hoc concedi fas eſt, quod in mari animalia quoq; homini ſimilia reperiantur. Quę etſi quidem hominem ad viuum non exprimant, ipſi tamen quàm animalibus cęteris ſimiliora ſunt. Cæterorum autem brutorum more anima carent ſeu mente. Illa ſeſe habent, vt ſimia ad hominem. Et aliud non ſunt, quàm ſimiæ maris, diuerſi generis. Et quoties inuicem permiſcentur, toties eiuſmodi monſtra marina producuntur. Hinc dicere ſolemus, *in mari repertum eſſe Monachum, hoc eſt, piſcem Monachum, hoc eſt, piſcem Monacho ſimilem.* Cuius generati hæc cauſa eſt, quod piſces, vtrinque hoc monſtrum referentes, mutuo coitu ſeſe permiſcuerunt.

Monſtra marina homini exprimētia

Monachus marinus.

Sciendum autem eſt hoc loco, admodum multa eſſe piſcium genera, & ipſorum, multiplices etiam generationes, non ſemper ex ſolito aut familiari ipſis ſpermate fieri, ſed etiam modis multis aliis contingere. Hinc ergo via nobis planior panditur, ad exactiùs cognoſcendum horum monſtrorum ortum. Quæ mōſtra in mari ſuffocantur, & pereunt in aquis, illa ab animalibus marinis deuorantur & abſumūtur. Iam ſi ſperma in exaltatione conſtitutū, merſione periret; & à piſce deuoratum, iterum in ſe ipſo exaltaretur: operatio certè aliqua fieret, à natura piſcis & ſpermatis. Ex quo colligi poteſt, maximam animalium partem, humanam formam referentium, hoc modo produci. Tale námque ſperma, ſi ab aëre non exiccatum, in operationem deducatur, neceſſariò aliquid inde emerget. Mortuorum ergo, tam virorum, quàm fœminarum ſepultura iure merito inſtituenda eſt, vt conſumptione facta in digeſtionem non abeant. Hoc namque modo in aquis admirandæ generationes multæ fiunt, hic minimè deſcribendæ vt monſtra varia & ſtupēda, ceu ſtomachi, &c. paſſim viſantur & reperiantur, piſcis tamen naturam habentia, vt in aquis verſentur, & illis gaudeant. Piſcium enim, humanam formam habentium, generationem hanc vnam præcipuámque cauſam agnoſcere putandum eſt. Huius claſſis ſunt canis marinus, & aranea marina, &c. ſic etiam homo. Quod ſi alio modo generentur, cauſa ad Sodomiam, *vt diximus*, referenda eſt. Tertia cauſa eſt, ſi ſpermatica eiuſmodi in locis talibus digeſtionem aſſequantur, & pro coniunctionis ratione, partus fiat. Sed modos omnium recenſeri impoſſibile eſt. Infinitis enim illa modis prouenire ſolent. Præterea definitam formam non ſemper habent: ſed prout à natura ſecundum coniunctionis (commixtionis) illius rationem producuntur, ita ſunt.

Piſcium monſtroſorum generationes variæ.

Sperma exaltatū monſtrorum qui cauſa fiat.

Mortui cur ſepeliendi.

Canis marini, &c. quæ generatio.

Monſtra plurima cur incognita.

Huius,

Huius generis multa in mari supernatant, plura verò infra aquam degunt, nobis quidem nedum cognita. Multa etiam pereunt, nec ad iustum ętatis incrementum pertingunt. Aliàs enim multo plura conspicerentur.

Videtur hic deficere integra pagina.

Monstra ex aere vt fiāt. EX aëre quoque huiusmodi monstra gignuntur: Horum generatio est, quòd stellarum iactationes desuper factæ, stellatum illarum, ex quibus decidunt, sperma sunt. Cùm enim cœlum ad generationem hominis opem conferat: vt hominis proprietatem quoque habeat, opus est, id est, hominis generationem per fluxum spermaticum fieri oportet. Sic etiam figuræ in statua effictio per figuram fieri debet. Quodlibet enim sibi simile, non diuersum facit. Illud ergo viuificari oportet; multo magis homini assimilari decet & non dissimilari. Sciendum verò, & hic Laboratorem esse Sodomiticum. Sperma enim, ad generationem hominis facturum, cadendo seipsum seminat, sed inutiliter. Ideo rursus attrahitur. Quicquid enim descendit, idem etiam rursus ascendit. Dissolutio verò, quæ à Terra fit, non patitur illud denuò fieri id, quod antea fuit, aut demum fieri debuit. Manet ergo in aëre, ad locum tamen pristinum non omnino iterum ascendens. Matricem verò in aëre habet, vbi tā peregrina animalia generantur, quæ indè deorsum in terram deuolāt. Similiter & aër aliūdè veluti transmare spirans, is multa peregrina secum aduehit, in nostris regionibus quidē peregrina, in suis tamen natiuis locis familiaria. Aëris autem ea conditio est, vt cœlum terràmque permeet, & muros omnes plantásque ac crescentia vniuersa perspiret: hoc est, *Nihil vspiam est, in quo aër non vigeat.* Ex quo iam patet, spermata in Elementis condita aut vigentia, siue sint quadrupedum, siue aranearum, siue bufonum, &c. multoties per aërem resolui, sicut sal in aëre liquescit & disparet. Quodlibet enim sperma est in suo corpore. Sal gemmæ clarificatum resolutum. Iam si aër in regione sua super terra eiusmodi semen inuenit, effusum: illud vtique resoluit, ex qua resolutione alia postea enascuntur. Hinc enim & Grylli, & his similia animalia alia monstráque prodeunt, quorum tamen generatio ex vno tantùm est, non ex duobus. Ideò vnius etiam tantùm formæ sunt, membris quidem & indiciis aliquibus prædicta referentia, sed non tamen exactè æquantia. Cæteris tamen vermibus venenosiora & impuriora. Probe ergo & studiosè ædes verrendæ & expurgandæ sunt, aut ita exstruendæ, ne multis colligendis sordibus accommodatæ sint. Aër námque in huiusmodi effusa semina efficax est.

Aer alienus quo modo monstrorum parens.

Sperma quid sit in rebus

Grylli vt generentur.

Ceterum inficiari nemo potest, quòd talia in terra illa omnium frequentissima sint, in qua conueniunt animalia telluris & vndarum, quæ mútuò congrediuntur, & , ceu diximus, noua animalia parturiunt. Ex bufonis enim & Galli spermate generatur Basiliscus. Galli enim semen ouum gignit, etsi non galli sed gallinæ natura sit & officium, vt id excludat seu pariat: Res ita se habet. Galli sperma cum spermate gallinæ iunctum, vnū ouum constituūt. Iam si sperma suum Gallus emittat, nō item & gallina, ouū imperfectū erit, & auis, (vt vocatur,) in ouo, est vitell⁹, hoc est, resoluta in illo iacet, & est generatū quid præter naturam. Sciendum autem est, aliud etiam genus Basilisci esse. Huius generatio est, quando gallus cum bufone sodomiticè permiscetur, loco gallinæ. Ex ea namque confusione geratur Basiliscus, velut ex asino & equo generatur mulus. Is Basilisci ortus est, cuius venenum homini, vt fama est perniciosissimum existit. Eadem ratione fit, vt lacertæ quoque cum Stellionibus Sodomiticè permisceantur. Qua ex copulatione vermis peculiaris gignitur, vtriusque naturam participans. Generatum autem ipse vnicum est, & vocatur Draco. Cuius vt nemo causam nouit: Sic etiam quidnam Draco sit, ignoratur, nisi fors vermis horridus dicatur. Ita enim nomina quadrabunt. Scriptura etiam dicit: Super aspidem & Basiliscum. De Basilisco iam dictum est. Aspis autem nihil est aliud, quàm Sodomiticum tale animal, quod in regionibus illis ab eiusmodi vermibus, qui nostratibus longè maiores sunt, gignitur. Sodomitica ea animalia ex seipsis nihil gignunt. Quantum ergo ad dicta tria animalia, vt Basiliscum, Aspidem & Draconem attinet, idem omnino est, ac si dicatur: *ambulabis super homines, illos, qui Sodomiticam vitam agunt, & quorum generatio, semen & natura melior non est naturâ trium illorum animalium dictorum.* Porrò, Leo est animal naturale ex prima creatione. Sicut autem Leo omnia dilaniat; ita & ipsi Leoninam naturam habent. Vbicunque ergo monstrosos huiusmodi, nec regioni isti familiares vermes in cauernis terræ, in lacubus, &c. inueneritis, meritò ipsos Aspides, Crocodilos, &c. vocare potestis. Sodomiticè enim generati sunt: ideò Sodomitica quoque illa natura in scriptura allegatur. Qua qui affecti sunt, hic quasi punguntur, quòd nimirum tales fiant, & tandem à pedibus Christi proculcentur & comminuantur. Hoc est; Ita nimirum infernales homines opprimuntur, qui tyrannidem suam erga omnes exercuerunt, & Basilisci, Draconis aut Aspidis more omnia venenarunt & inquinarunt.

Basilisc⁹ ex spermate bufonis & galli.

Mulus ex asino & equo.

Draco quid.

Aspis quid.

Leonis quæ natura.

Desunt hic fortè duæ paginæ.

IDeò dicit Iobus, putredinem esse ipsius patrem, vermes autem patrem & sororem. Sciendum est ergo, quemlibet, qui in corpore (suo) viuit, esse ex corpore terræ. Ideò putrescit, & vermes fiunt ipsius sorores. Itaque qui suo tantùm corpori viuit, est Basiliscus, est Draco, est Aspis, nondum quidem generatus, sed interim viuus incedens, donec moriatur. De Sodomiticis ergo monstris iam intelligitis, quàm abominandè nascuntur. Quod si homo in spermate viuit, spermata ipsius quoque in vermes abibunt, & vermes manebunt, ac tempore resurrectionis sepelientur in infimam tellurem, super qua incedent & ambulabunt, qui resurrexerunt. Etsi verò huiusmodi generationes multiplices sint: proponi tamen ac describi omnes minimè possunt. Quæ hic desunt, addentur in libris *De generationibus naturalibus.*

Iobi sententia.

LEC-

LECTORI.

TErminantur hic 24. libri ſecundi voluminis Philoſophiæ (ſicut Auctor ipſe eoſdem in proprio catalogo ſuperiùs in huius tomi initio nuncupauit) quorũ, qui perfecti ſint aut imperfecti, aut omnino deſunt, facilioris comprehenſionis gratiâ ſequenti tabula tradetur.

1	*De Sagis, earúmque operibus.*	Imperfect.	Fol.
2	*De Dæmoniacis & obſeſſis.*	Imperfect.	Fol.
3	*De Lunaticis.*	Integer.	Fol.
4	*De Generat. ſtultorum.*	Integer.	
5	*De Somniis, & euntibus in ſomno.*	Imperfect.	
6	*De Sang. mortuorum.*	Imperfect.	
7	*De Nymphis, pygmæis, &c.*	Integer.	
8	*De arte præſaga.*	Imperfect.	
9	*De vtraque fortuna.*	Integer.	
10	*De Influentia.*	Integer.	
11	*De Inuentione artium.*	Integer.	
12	*De votis immortalibus.*	Integer.	
13	*De Mortuorum apparitione.*	Imperfect.	
14	*De Mumia,*	Deſideratur totus.	
15	*De virtute Imaginat.*	Imperfect.	
16	*De characteribus.*	Imperfect.	
17	*De Homunculo.*	Imperfect.	
18	*De Vindictis Sanctorum.*	Deſideratur totus.	
19	*De Inuocat. Signis, &c. Sanctor.*	Integer.	
20	*De Superſtitione & cæremoniis.*	Integer.	
21	*De Nigromantia*	Deſiderantur toti.	
22	*De Fidei miraculis.*	Deſiderantur toti.	
23	*De corruptione non æternorum.*	Deſiderantur toti.	

Libellus de Animalibus ex Sodomia natis ſub hoc catalogo non comprehenditur.

NOBILISS.

NOBILISSIMI, CLARISSIMI ac probatissimi Philosophi & Medici,

D. AVREOLI PHILIPPI

THEOPHRASTI

BOMBAST, AB HOHENHEIM, DICTI PARACELSI,

Operum Medico-Chimicorum

SIVE

PARADOXORVM,

Tomus Genuinus Decimus,

E Philosophicis verò Tertius, continens Philosophiam Sagacem & Astronomiam Magnam,

Recenter Latinè factus, & in vsum Asseclarum Nouæ & Veteris Philosophiæ foràs datus.

ſſ

ELENCHVS OMNIVM
LIBRORVM IN DECIMA PARTE OPERVM PARACELSI CONTENTORVM.

I.

LIBER

DE OCCVLTA PHILOSOPHIA THEOPHRASTI PARACELSI.

Præfatio Auctoris ad Lectorem.

DE sublimibus & abstrusis rebus hîc philosophari cogitantes, pandemus ea omnia, quæ pertinent ad Magiam, Nigromantiam, Necromantiam, Pyromantiam, Hydromantiam & Geomantiam, &c. *per quas, quæcunque explorari & expediri possunt, hac nostra Philosophiâ abundè describentur. Nolumus autem immorari in ceremoniis & aliis abusibus hactenus obseruatis vt qui fundamento solido careant, & in mera arena exstructi sint. Vnde non mirum est, artes illas a quouis vento concussas, deiectas & penitus olim obscuratas fuisse. Quin imò necesse est, erui illas ex sacra Scriptura, & doctrina Christi, quod fundamentum omnium est firmißimum & constantißimum. Hoc tribus præcipuè punctis constituetur.* Magiæ abusus in quib. olim.

Primo loco erit precatio, *per quam quærimus, pulsamus, ac omnipotentem Deum sollicitamus, vt suæ promißionis esse memor velit. Quod quidem si genuina ratione & deuoto pectore fit, dabitur vtique nobis, vt inueniamus, quicquid quæsiuimus, & aperietur, quicquid alias reconditum & abstrusum manet.* Magiæ tria puncta.

Punctum alterum est Fides, *quæ montes attollens, eos in mare elidit. Huic enim, vt Christus ait.* omnia poßibilia sunt.

Tertium est Imaginatio. *Quæ si animo nostro rectè accendatur, cum fide hâc facilè conuenire potest.*

Nos ergo omnes ceremonias, coniurationes, consecrationes, &c. & vanitates similes alias vniuersas deserentes, corde nostro in vnam veramq; petram defigemur, nempe in id, quod ex scriptura confirmatur, quod ex ipso lumine Naturæ & fonte veritatis oritur & dimanat. In explicandis autem istis arcanis & occultis rebus, verbis vtemur simplicibus & breuibus, quæ ante me nec Henricus Cornelius Agrippa, *nec* Petrus de Abano, *nec ipse* Trithemius, *aut intellexerunt, aut descripserunt. Genus porrò hoc scriptionis & philosophiæ meæ nulli contemptui sit: sed potius verba omnia probentur & trutinentur. Sic fiet demũ, vt intelligatis, ex quonam equidem loquar, & an ex Diabolo vel lumine Naturæ talia sciam & didicerim.* Theoph. Philosophia plane noua.

DE CONSECRATIONIBVS.

DE consecrationibus locorum, instrumentorum, & creaturarũm terræ similium omnium, multa huc afferri & congeri nihil attinet. Deus namq; in in initio illicò creationis omnia abundè satis nobis consecrauit & sanctificauit. Sanctus enim ipse est. Quicquid ergo ordinat idem ac facit, per ipsum simul cõsecratum est. Nihil ergo consecratione hominum secundâ opus habet: sed illa facilè omnia carent, loca cumprimis viarũm intersectarum, orbes & circuli, gladij, vestes, ceræ, candelæ, aquæ, olea, ignis, fumi, characteres, scripturæ, libri, pentacula, sigilla Salomonis, coronæ, sceptra, zonæ, annuli, &c. & quicquid ceremoniales Nigromantici contra Phantasticos Spiritus machinantur, quasi alio modo illi euinci & domari non possint, cum tamen in hoc principale fides sit, non ceremoniæ, sicut frequenter ipsi etiam ceremoniales dicere solent, *Hoc consecratum est, est lustratum, est benedictum. &c. aut tot vel tot missæ super hac re dictæ sunt, ideò vim habet aduersus Diabolum, & omnes Spiritus, quos necesse est ad obiectum eius timere, fugereq;, nec propius accedere possunt.* O verò vesanos & bardos homines, non dignos quidem, vt homines vocentur, cùm tam futilibus mendaciis fidem dent, & tamen quotidiè suis oculis videant, grandine & fulmine non ipsa tantùm templa, sed frequenter ipsissima etiam altaria verberari ac dirui. Id enim per tẽpestates Magicas sæpiùs experimur, vbi Diabolus & maligni Spiritus his ipsis in locis audiuntur & visuntur sæpiùs, quàm dici queat. Eodem valore etiam Nigromantici æstimandi sunt, cum suis ceremoniis, quæ nihil sunt aliud, quàm saccus præstigiatorum, quo adstantium ac spectatorum oculi eluduntur, aut ipsorum loculi expilantur, cùm tamen omnia illa ne cassâ quidem nuce redimenda sint. Nihil ergo attinet adduci aut vsurpari ceremonias illas, quas Salomon Iudæus suo in libro descripsit, quem Nigromantici *Clauiculam Salomonis* nominant. Eiusmodi enim auersatur Deus, quarum loco substituit nobis fidem, quę omnia perfectè consecrat. Ceremonias autem hîc in vniuersum omnes minime reiicio, sed eas tantùm, quas ceremoniales contra fanaticos Spiritus vsurpant. Nam in Magicis medicamẽtis illas minimè repudiamus. Consecratio etiam cumprimis Sacramentorum, coniugij, baptismi, corporis & sanguinis Christi in altari solenniter quidem & deuotè retinenda est, vsque ad diei nouissimi aduentum, quo omnes perfectè sanctificabimur, & cum corpore cœlesti clarificabimur.

Rerum quarum consecratio vana.

Salomonis Iudæi liber de ceremoniis, seu clauicula Salomonis.

Fidei vis quanta.

DE CONIVRATIONIBVS.

DE coniurationib. autẽ nobis deinceps dicturis ante omnia explicandum est, vndenam illæ natæ sint, quis eas primus instituerit & vsurpârit, quo fundamento nitantur, quid per illas effectum sit, & quomodo subindè magis magisq; in abusum illæ desciuerint. Sciendum itaq; est, coniurationes omnes primum in Babylonia enatas, in eodem regno subindè magis magisq; inualuisse. Hinc etiam in Ægyptum inuectæ, ibidem ad Israelitas deriuatę sunt. Omnium postremò etiam ad Christianos descenderunt, ac apud Nigromanticos tanti hactenus habitæ sunt, vt ex inscitiâ illis solis omnem vim & efficaciam asscripserint, & plus in ipsas, quàm aut in precationem aut in fidẽ fiduciæ posuerint. Quæ tamen opinio inepta simul ac damnabilis, in nullo hominum toleranda, sed à magistratu aut seriò abroganda aut certè pœnis coercenda est. Et licèt quidem coniurationes per se aliquid valeant & efficiant, à nullo tamen illæ Christiano vsurpari debent. Contrariantur enim Deo, & pugnant cum ipsius verbo ac lege, ac aduersantur ipsi lumini Naturæ; deniq; contra ipsos spiritus cogendos nihil veri ac solidi præstant. Per ipsas quidem spiritus sæpiùs coangustantur, aut alliciuntur, vt vel cum solemnitate & pompâ: vel cum terrore appareant. Nunquam tamẽ verè vincuntur, quod per solam fidem obtineri potest. Nigromanticus talis, qui per coniurationes, & spirituum euocationes ac ligationes, omnia quæ vult, exequi annititur, similis est furi aut latroni, in frutetis grassanti, qui iugulando ferocit tamdiu, donec Deus ipsi permittat. Tempus id egredi non potest. Vindictæ enim horâ instante, solitâ prudentiâ & astu viatorem non aggreditur amplius, sed negligentiùs aleam illã subit, vt vel à viatore ipse iuguletur, aut pro datur magistratui, cuius iussu, deinde per carnificẽ iustam mercedem accipit. Furis eadem ratio est. Is prædatur, effringit fores & claustra, donec à laqueo strangulatus pendeat. Eodem omnino pacto Nigromanticus etiam euocat, coniurat, verberat, & cogit maledictione suâ Spiritus, quamdiu Deus permittit & indulget. Horâ autẽ vltionis appellente, in coniuratione aberrat, & orbem seu circulum perperam describit, sicut ipsi quoq; Spiritus sæpiùs clamant: *In coniurando hallucinatus es: cirulum rectè non designasti: non approbè ieiunasti: sigilla & pentacula tua falsa. sunt. Hanc ergo tibi iam à me mercedem habe.* Sic ergo numeratâ (quod aiunt) pecuniâ soluitur merces pridem pendenda, & coniurator stigmate aliquo notatur perpetuum ferendo, dum vel collum ipsi, vel membrum aliud confringitur aut distorquetur à Diabolo iam facto carnifice.

Coniurationes vbi primũ ortæ.

Coniurationes an Christianos doceant.

Nigromantici similes sunt latronib.

Permissu Dei, omnia finiũtur.

Seriò ergo ceremoniales Nigromãtici, quidnam faciant, videant, & hoc caput pro speculo habeant. Hoc enim pacto seipsos seruos faciunt, dominos sibi ac carnifices Diabolos constituentes: cum tamen compertum habeant, nunquam vel aliàs dominos pati, vt à seruis coerceantur, sed hoc omnino requirere, vt mos ipsis geratur, & debita obediẽtia præstetur. Sic nec Carnifex, quod fur vult, facit, aut pœnam sollicitanti reo remittit, sed magistratus mandatum exequitur, & officio suo satisfacit. Non aliter spiritus maligni, Dei sunt carnifices, sine magistratus sui, hoc est, sine Maiestatis diuinæ iussu, nihil quicquam facere valentes. Iure ergo hoc dico, quòd coniurationes eiusmodi aduersentur Deo, ipsius verbo & legi, adeoq; ipsi naturæ lumini. Vnde vsus earum non saltem aduersus Spiritus, sed etiam radices, herbas, lapides, & similia alia, cumprimis verò ipsos homines meritò interdici ac vetari debet. Idem cum gentib. facere Christianos non decet. Illæ, cùm nullâ aliâ arte hominib. persuadere, aut eosdem cogere possent, ad coniurationes desciuerunt, sicut multa exempla nobis scriptura dictat, vel inuitos eos imperata facere coactos fuisse. Væ autẽ vniuersis, qui processum hũc gentium æmulantur. Quantâ id torturâ expiatur in agone sunt? Quam longiùs diuinæ iræ catalogus ipsis obtendetur à Diabolo? Vt credibile sit, taliter tortum & coangustatũ, si ratione adhuc & sermone polleret, tot angustias & mẽtis carnificinas enumeraturum esse, vt ad concionem illam multa hominum millia conuertantur, & pœnitentiam agant.

Nigromãticorum seruitus.

Nigromantia Deo & naturæ aduersa.

DE CHARACTERIBVS.

CHaracteribus non omnib. credendum, aut fiducię aliquid in ipsos collocandũ est. Similiter & in verba. Nigromantici namq; Poetæ in illis admodũ laboriosè occupati, libros omnes complêrunt cõmentis ex suo cerebro enatis, veritate ac fundamento omni carentib. quorum aliquot millia vix cassâ nuce redimenda sint, vt de charta & pergameno iam taceã, cuius infinitam molem illeuerunt & perdiderunt. Huius farinę homines hoc in more habuerunt, quod vel dum hodie simplicium ludificatores facere solent, vt dicant: *Multos eos q; admirandos characteres aut verba secretò adeptus sum, quorum similia tu haud dubiò nunquam anteà vidisti.* Interim seipsos talia commentos esse aut finxisse, studiosè silent. Cuilibet ergo promptum sit, characteres & verba quæuis discernere posse. Sic enĩ multa reperientur verba, nulli vspiam idiomati vernacula, vt quæ nec Latinus, nec Græcus, Hebræúsue, nec quiuis alius intelligere, aut alia lingua reddere possit. Repeto ergo, characteribus & verbis non omnib. fidendum esse, sed eligenda & retinenda, quæ recta, genuina, ex fundamento veritatis deprompta, ac multoties probata sint.

De characterib. quid sentiendũ.

Vt verò ad genuinorũ enumerationem descẽdamus: Pro hâc vice sciendum est, hîc de plurib. quàm duobus, non tractari. Et licèt multò quidem plures numerentur, duo tamen isti principales sunt præ cæteris omnibus characteribus, pentaculis atque sigillis. Quo modo verò parentur deinceps ita attendite.

Charactéres præcipui duo sũt.

Trianguli duo sunt, crucis modo sibi superinducti, in septem spatia dirempti, & sex angulis externè protuberantes. In sex hos angulos sex literæ, altissimi nominis Dei ADONAI describuntur, & iustâ serie collocantur. Is iã primus est & vnus. Alter longè præstantior, & ob virtutes ac efficacias admirandas sublimior, ita se habet. Tres anguli seu vnci crucis formâ iterum complicantur. Illi in sex spatia diuiduntur, omnes angulos externè quinos relinquunt. In hos 5. syllabæ prestantissimi & altissimi nominis Dei *Tetragrãmaton* describuntur, & apto ordine collocantur.

Adonai.

Tetragrãmaton.

cantur. Has figuras hîc quidem delinare decreueram. Omisi tamen, quia in aliis libris easdem descriptas inuenietis.

Duobus istis characterib. Israelitæ & Nigromantici Iudæi multa effecerunt: quæ ob id vel hodie à nonnullis magni fiunt, & secretò asseruantur. Tantæ enim sunt potentiæ, vt, quicquid per characteres alios omnes ac quæcunq; verba effici potest, per hos solos præstari commodè queat vniuersum. Et valdè scire aueam, quisnã alius ex omnib. libris Nigromanticis hoc depromi possit præstantior, in quo tam insigne arcanum reconditum lateat contra omnes spiritus, contra Diabolum, contra omne veneficiũ, contra omnes magicos contractus, per asscendentes sagarũ factos? Liberant etiam iam incantatos, vel cogitatione & imaginatione, si contra voluntatem & naturam suam aliquid facere coguntur, vel corporis læsione, si idoneo tempore & horâ, velut in influentiâ Iouis & Veneris administrentur, & edêdi offeratur cum placenta aromatisatâ, &c. Ita enim vescens, 24. horis ab incantatione tutus est. Quanquã & alia plura iisdem in casibus iuuent: de quib. agam, vbi de *tempestatibus* scripturus ero. Vt verò rẽ in summam vnam conferam, characteres isti tantæ sunt efficaciæ, vt, si Nigromantici ipsorum vim & virtutem scirent, ac crederent, cæteros omnes characteres, verba & nomina, signa, figuras, pentacula, consecrata sigilla Salomonis, coronas, sceptra, cingula, annulos, ceremonias deniq; omnes similes facilè missuri, laceraturi, & abiecturi sint, quibus tamen hactenus nimis temerè, & non nisi cum certo periculo in vocãdis, adiurandis & cogendis spiritib. vsi sunt. Vera enim & genuina sunt illa pentacula, contra spiritus facientia, quę expauescunt & timent, quotquot illorum sunt, qui quidem in 4. elementis habitant. Fides tamen omnia stabilit.

Obiectio diluitur. Posset hîc aliquis insurgere, & me (sed immerentem) accusare, quòd tertij mandati Dei in prima tabula violator, sim, vbi Deus inquit: *Nomen Dei tui frustra non assumes.* Quis verò ingenuus dicere queat cum veritate, frustra me nomen Dei sumere, aut malè vsurpare, adeoque Deum ita offendere, cùm tamen isto non magorum more abutar, sed in summis & grauissimis hominum calamitatibus, vbi de cæteris auxiliis omnibus desperatum est, per ipsum opituler? Nec enim in talib. iuuat aut Aurum potabile, aut Quinta essentia auri, aut Quinta essentia seu tinctura Antimonij, nec alia vlla his similia Arcana, etsi aliàs virtutum maximarum sint. *Morborũ causas nosse debet Medicus.* Cuilibet enim percognitũ esse debet Medico, quænam cuiuslibet morbi causa & origo sit. Si is à prauis cibis, aut malo potu, aut ab herbis & terræ fructib. genitus est, per Arcana vtiq; herbarũ & radicum iterum exigendus est. *Morbi & remedii idem genus.* Si morbus factus est à mineralibus & metallis, per illorũ arcana rursus curandus est. Is enim priora ex herbis facta arcana minimè admittit. Sic itidẽ, vbi influentia cœli morbum aliquem inflixit, ibi nec Arcana herbarum aut radicum, nec arcana metallorum & mineralium quicquam auxilij præstant, sed ex Astronomiâ per influentiam adhibitam medela accuranda est, sicut in libr. de *Persicaria* docetur. Sic deniq;, si præter naturam per veneficium aut contactum Magicum Asscẽdentium morbus aliquis ac dolor inflictus est, prædictorum nullum iuuat, sed vicissim Magicè & præternaturaliter instandum, morbusq; eàdem viâ, quâ introductus redabigendus est. Et hoc causa est, cur tot afflicti & incantati homines passim ab imperitis illis Medicis, qui talia ignorârunt, deserti fuerint. Qui etsi de his admonerentur, responderunt tamen, curationem talem pugnare aduersus Deum, cuius nomen diuinum superstitiosè vsurpetur, quo tamen ego nunquam malè vsus sum. Quòd si nomen Dei in damnum & perditionem hominũ impenderem, aut Deum blasphemarem, aut aliàs quendam Spiritum, hominémue, ac herbam seu radicem, vel lapidem. &c. sub Dei nomine coniurarem, tum demum verè ac iustè accusari possem, quòd nomen Dei in vanum assumpsissem, ac ita Deum offendissem. Quicquid autem ad hæc oblatrent Theologi & Sophistæ, aliud contra me non euincent, etsi Vatiniano me odio prosequantur, meque *Magum, Nigromanticum, mandatorum diuinorum violatorem, &c.* (quæ omnia nihili facio) passim calumnientur. Quinimò ipse euentus planum faciet, quòd me illi aliter non tractent, quàm Iudęi & Pharisæi tractauerunt Christum. Is enim cum in Sabbatho infirmum sanaret, *Sabbati & mandati diuini violator* criminatus est. Passus idem etiam Dauides est, cum vrgente fame cum militibus suis templum Dei ingressus, panes oblationis pro compescendâ illâ comedisset. Sed quis omnibus rectè faciendo sese commendare possit? Sermo indulgendus est hominibus, donec vaccæ aut lapides illum addiscant, quod quidem serò fiet.

DE SPIRITVALIBVS VISIONIBVS ET *apparitionibus in somno.*

Visionũ genera duo. Harum duo genera sunt: vnum *Naturale*, alterum *Supernaturale*. De naturalib. visionibus, aut in somno factis apparitionibus, seu insomniis, quæ varia & multiplicia sunt prolixiùs hîc differendum non est, cùm quotidie illa fiant, & subindè euarient, vel ob mœrorem & tristitiam, vel ob impuritatem sanguinis, vel ob intentas cogitationes, circa quas interdiu homo occupatur, ac cor animumque illis fatigat. Sic aleatores frequenter somniant *tesseras, chartas lusorias, copiosum lucrum, aut pecuniæ iacturam.* Milites somniant *bella, & apparatus tormentorum, loricarum, variorum armorum, denique victoriam aut occubitum*, Bacchi & ebriosi somniant *bona vina, largos trullarum exhaustus, temulentiam.* Prædatores somniant *rapinas, hominum strages & expilationes.* Denique fures *furta, amatores amores, scorta scortationes* somniant, &c. *Somnia quis moueat.* Et hæc omnia ciet ac suggerit Spiritus nocturnus, cuilibet desiderij sui vmbram offerens, & sanguinem mouens ac inflammans, aut appetitus ignem sufflans, qui ægrè iterum extingui potest: sicut euidens huius rei documentum experimur in amantibus. Et *Amantes que tracte pro conciliãdo amore.* amantes quidem Nigromantici sedulò semper allaborârunt, vt experimentum aliquod nanciscerentur, quo puellis suis per somnum apparerent ac se offerrent, vt eò ardentiùs postmodum amarentur. Multi characteres, verba,

interdum propria nomina, extracto proprio ex venis sanguine in pergameno *(vt vocant)* virgineo, &c. descripserunt, & puellarum spondis aut puluinaribus subdiderunt. Sed & puellæ suis procis illiciendis vicissim operam dederunt, & Zonas suas, ac lora, vincula capillorum, flammea, & similia alia adhibuerunt. Sed nunquam certi quid in hisce inueniri potuit, quod non frequenter falleret. Itaque & hoc in casu fidei facti sunt immemores. Sic etiam omnibus artificibus in somno variæ artium institutiones subditæ & suggestæ fuerunt, quas postea ardenti desiderio insectati sunt: vbi imaginatio ipsorum admiranda & stupenda præstitit, cuiuslibet Philosophi *Euestrum* attrahendo ad se, qui artes eiusmodi postea plenius docuit. Id frequenter velidum fit, sed suggestorum pars maxima obliuioni datur, sicut passim è somno surgentes manè dicere audimus: *Somnium hac nocte mirabile habui, visus mihi Mercurium, aut hunc illumue Philosophum compellare incoram, qui hanc vel illam me artem doceret. Sed obliuione omnia iterum obliterata sunt.* Tale cui accidit, is, postquam surrexit, cubiculum egredi non debet, nec quicquam cuiquam loqui, sed solitariè & ieiunè viuere, donec in memoriam omnia reuocentur & somnium redeat.

Fuestrũ somnia suggerit.

Et hæc de insomniis seu visionib. nocturnis naturalibus, quæ frequenter accidunt, dicta sunto. Pro quorum conclusione hoc adhuc afferendum est, quòd insomnia huiusmodi omnia, spiritum nostrum in somno aut exhilarantia aut contristantia, contrario plerunque euentu verificentur. Itaq; fiduciæ multum in ipsa ponendum minimè est.

Somnia præter naturalia quid. Magi.

Cætera autem insomnia, quæ supernaturaliter fiunt, legati & nuntij certi sunt à Deo ipso missi ad nos, nec sunt aliud, quàm angeli & auxiliarij spiritus, in nostris plerunq; necessitatib. & periculis apparentes, eo ferè modo quo apparuerunt magis, recens natum puerum per immensa locorum interualla quærentib. Quem cùm inuenissent, & iam ad Herodem reuersuri essent, vt rem gestam ei renuntiarent: angelus Domini ipsis in somno apparuit, prohibens, ne viam illam remearent, sed omnino aliam quærerent. Sciuerat enim Deus, Herodem doloso pectore in id inquirere. Itaque, vt hâc ratione falleretur, voluit. Simile insomnium habuit etiam Ioseph, & Iacob, cum in Ægyptum proficisceretur. Similiter Ananias, & Cornelius, &c. aliique complures, quæ insomnia omnia fuerũt supernaturalia. His similia etiam hodie nobis quandoq; offeruntur, quæ tamen negliguntur, nihilominùs interim veracia & infallibilia.

Iosephi & Iacobi &c qualia insomnia.

Quî verò huiusmodi visiones nobis offerantur, sciendum est, nos de illis misericordiam Dei in nostris afflictionib. exorare. Oratio namque nostra si seriâ fide ex ore & corde promanet, Deus nobis nuncios mittit, qui spiritualiter appareant, nosque moneant, solentur, doceant, promittant, &c. Nocturnarum harum visionum & apparitionum admodum peritus erat Bileam. Singulis enim noctibus, quibus volebat, attestante scripturâ huiusmodi visionem assequi poterat. Et licèt rigido nomine scriptura eius mentionem faciat, ipsumque Magum vocitet, id tamen non multum refert. Scriptura enim nullo discrimine habito, *Magos* vniuersim omnes appellat, qui rerum supernaturalium periti, non simul sancti homines extiterunt. Huius autem rei ratio peculiaris est. Vult nimirùm Deus, nos in simplicitate instar Apostolorum degere, nec recondita & abstrusa scrupulosiùs inuestigare, ne per illa fors seducamur, & proximum lædamus, & animam cum corpore in damnationem præcipitemus. Non ergo omnes Magi sunt, quos Magos scriptura nuncupat. Hoc enim qui vrget, is fateri cogitur, tres ex Oriente Magos, palmarios omnino veneficos fuisse, quoniam artium, & rerum supernaturalium longè maiorem peritiam habuerint, quàm quisquam aliùs vel ante ipsos, vel vnà cum ipsis. Quia autem scriptura ipsos non sagas aut veneficos, sed Magos nuncupat: Ex eo quidnam nos intelligere debemus? Hoc nimirùm, quòd artem suam ac abstrusam sapientiam in malos vsus non conuerterint. Eiusmodi namq; Ars Magia est, vt summa ipsius vis & potestas per fidem exeratur. Veneficij tamen illa fieri parens potest. Nam si abusus accedit, iam veneficium illa euadit.

Bileam quales visiones habuerit.

Magi quid in scriptu. ræ.

Magi sũt duplices.

Magia quid propriè.

Sed vt fusiùs de huiusmodi visionibus & apparitionibus disseramus, scire conuenit, nonnullos per somnum spiritualiter ita ad Deum abreptos, maiestatem Dei, gaudium benedictorum, pœnamq; ac cruciatus damnatorum vidisse, quorum deinde nullo vnquam tempore obliuisci potuerunt, sed ea ad vitæ extremum vsque terminum in pectoribus suis circumgestârunt. Hæc enim omnia per spiritum contueri possumus, si misericordiam Dei seriæ orationis gemitibus per fidem imploremus. Ita namque omnia mysteria Dei nobis asspectabilia erunt, non minùs, quàm ipsi Esaiæ & Ioanni. Et hæ sunt veræ illæ & genuinæ visiones, quibus solis longè tutius fides habetur, quàm vniuersis Nigromantiæ visionibus, siue fiant in speculis, siue crystallis, perillis, digitorum vnguibus, lapidibus, aquis & similibus aliis. Vanæ enim hæ omnes & commentitiæ sunt. Et licèt quidem aliquando in illis apparentes spiritus responsa dent, & rem iuramentis frequentissimè obsignent, non tamen semper illis credendum est, nisi ex mandato iussuque Dei id faciant. Aliàs veritas valdè nutans & dubia erit.

Ecclesiastici per somnum quæ videant.

Ex visionib. autem prædictis oritur vera illa prophetia, quę cum omnibus vaticiniis quadrat & concordat. Vnde enim magni illi Prophetæ sua vaticinia hauserunt? Aut quînam mysteria Dei ipsis reuelata sunt, si non per supernaturales spiritualesque visiones, factas in somno? Conuenit ergo, in his primam originem inquiri, fundamentumque super veram petram, hoc est, super verbum & promissiones Dei poni, nec malæ fidei oratione Deum inuocari. Sic enim paratum illum faciemus ad seruanda ea omnia, quæ nobis in verbo suo promisit.

Prophetiæ vnde natæ sint.

Vnum adhuc dicendum superest, spectans ad Spiritus & Euestra mortuorum hominum, qui spiritualiter in somno nobis apparent, etsi ante quinquaginta vel centum annos obierint. Et huius quoque rei consideratio

ſideratio ſingularis eſt, vt quæ tractanda multa admittat. Prolixior tamen explicatio hîc omittitur, & ad locum proprium reſeruatur. Vnum tamen coronidis loco percenſebimus. Quando fit, vt Eueſtrum nobis appareat, magnâ curâ attendi debet, quidnam Eueſtrum nobis indicet, quid loquatur, quid ſpiritualiter nobiſcum tractet. Nec enim pro nugamento id ſemper habendum eſt. Si enim fieri poſſet, vt homo dormiens æquè intelligens eſſet, ac eſt vigilans, iſque ex Eueſtro apparente, quicquid vellet, percontaretur: cuiuslibet certè rei veritas ipſi panderetur; de quibus tamen hoc loco plura verba facere non opus eſt.

De Homunculis ſeu corporeis ſpiritibus ſubterraneis.

Sylphes & Pygmæi qui & quales.

HOmines hi infra nos & in ſub terrâ habitant, omnium rerum, quæ vſus poſtulat, copiam promptam habentes. Genuino nomine dicuntur ipſi *Sylphes & Pygmæi*. Non autem ſunt hi ſpiritus inſtar ſpirituum aliorum: poſſunt tamen ipſis, quoad potentiam & artes æquiparari. Interim hominum more carnem & ſanguinem habent, quib. aliàs ſpiritus verus caret, ſicut Chriſtus ad ſuos diſcipulos inquit, poſtquam per occluſas portas ad ipſos ingreſſus eſſet: *Tangite me: ſpiritus enim, vt ego carnem & oſſa non habet.* Ex quo colligi poteſt, ſpiritum verum nec corpus tangibile, nec carnem, ſanguinem aut oſſa, ſed ſubſtantiam aëri ventóue ſimilem habere. Sed hoc ſecretum hîc prolixiùs non excutiemus. Vt ad huiuſmodi homines redeamus, ſciendum eſt, nec ipſos eſſe ſpiritus, nec cum ſpiritibus æquari poſſe. Quòd ſi omnino ſpiritus dicendi videantur, poterunt dici *ſpiritus terreni*, ideò, quia ſub terrâ ſuum chaos & habitationem habent, nec cæterorum verorum ſpirituum more in aëre degunt.

Spiritus quid.

Pygmæorum quę habitatio & natura.

Terrenorum huiuſmodi ſpirituum multi paſſim verſantur, viſuntur & audiuntur, iis præcipuè locis, in quib. grandes theſauri ac diuitiæ reconditæ ſunt, aut opulentæ fodinæ auri argentiúe gliſcunt. Hiſce enim rebus illi oppidò delectantur, nec facilè loca talia deſerunt. Ex his foſſores multa didicerunt. Sed & ab ipſis varia illis paſſim impedimenta & moleſtiæ obiiciuntur. Interdum fugantur, nonnunquã verberantur, aliquando globis impetuntur. Sed & præſtitis aliquando ſeſe beneficiis commendant, & mortem obituris prænuntiant. Sic vbi primo, ſecundo, tertióve pulſare audiuntur, mortem præſagiunt foſſori, qui illic operatur. Iſque aut ruinâ montis obtegitur, aut aliâ ratione vitâ exuitur. Hæc metallarij certâ experientiâ didicerunt: & qui fodinarũ periti ſunt, & talia ſedulò attendunt.

Pygmæi & Diaboli vt differãt.

Hi iidem ſpiritus, cæterorum ſpirituum omnium peſſimi ſunt, nec tamen Diaboli ſunt, niſi quibus malè volunt. Præterea inter ſpiritus hos & Diabolos magnum diſcrimen eſt. Diabolus non moritur: hi autem moriuntur: vno ergo hoc diſtant, quòd poſt longæuam vitam moriantur. Ni eſſet, vtiq; & hi ſpiritus vocari poſſent. Spiritus enim æternum viuunt, nec moriuntur. Contra, quicquid corpus, carnem & ſanguinem habet, corruptioni ſubiectum mori omnino cogitur.

Corpora aliamortalia.

Incidit iam mihi vulgatum prouerbium, quo clamitatur, *diabolum eſſe opulentum, & immenſis opibus diffluere, ac omne aurum argentúmve, gazaſque vniuerſas in terra conditas in poteſtate ſua habere, &, cui vult, vel ex pacto & voto debet, eaſdem impertire.* Hinc & ille alter ſermo enatus eſt: *Huic illiúe pecuniæ ſatis Diabolus dat, & quicquid auri argentiúe requirit, ad ſatietatem elargitur. Quã de cauſa ſe etiam oppignorauit eidem, & voto chirographo obſignato, ſe illi mancipium obſtrinxit, Deo creatore valere iuſſo.* Horum autem nihil quicquam verum eſt, ſed ſermo iſte omnis commentitius & inanis eſt, cui refellendo quiuis ingenuus ſtudere meritò debeat. Diabolus enim creaturarum omnium miſerrima ſimul ac pauperrima eſt, quo nulla ſub ſole in omnibus quatuor elementis infelicior & miſerior creatura cenſeri debet. Idem etiam nullius pecuniæ Dominus eſt. Qui ergo aliis pecuniæ ſatis effundere poſſit? Artes tamen habet ſufficientes, quas docere alios poteſt. Interdum eaſdem etiam prædæ inſtar ſibi eripi pati cogitur. Cæterùm aurum & argentum nullum habet. Tum nec apochas humano ſanguine deſcriptas, aut vllum aliud fœdus extorquet. Alij tamen ſunt, qui eiuſmodi tractant, Sylphes nimirum & Pygmæi. Qui etſi à naturâ ſtaturæ paruæ & corporis breuis ſint, ſe tamen, vtcunque volunt, vel paruos, vel vaſtos, vel pulcros, vel deformes, vel ſplendidos vel egenos hominibus exhibere poſſunt. Nulla enim arte deſtituuntur, quatenus quidem naturæ lumen extenditur. Sic ergo & artium ſatis & ſatis opum theſaurorumque, argenti, auri, & quorumlibet metallorum habent, vt quibus omnibus ſtatuendis præfecti ſunt. Horum multi paſſim priſcis temporibus reperti, auditi & animaduerſi fuerunt illis in locis, qui iam deſolati & à ſuis incolis deſerti ſunt. Hactenus tamen indagare cauſam nemo potuit, cur & quo modo illi abſceſſerint. A pleriſque enim creaturæ immortales, habiti fuerunt: ac mori ipſos nemo vel ſciuit vel conſiderauit: denique amiſſio illorum & abſentatio ad alias cauſas relata eſt. Bene longo autem tempore nemo ſcire vel explorare potuit, qui eſſent, vnde deſcenderent, quod præcipuè officium ac munus gererent.

Diabolus an diuitiatu Dominus.

Diabolus omnium miſerrimus & pauperrimus.

Pygmæorũ cũ hominibus fœdus, & natura.

De pygmæis variæ opiniones.

Perſuaſum enim nonnullis fuit, ipſos (ſi bene quid hominibus feciſſent) angelos ac officioſos ſpiritus eſſe, ad nos à Deo miſſos, ſed propter peccata noſtra nobis iterum ſubtractos. Plurima enim ſæpiùs beneficia in homines illi contulerunt, & labores graues duroſque ipſorum causâ ſubierunt & confecerunt.

Aliis perſuaſum fuit, nolle pygmæos ab hominibus conſpici. Ideoq; diſparere, nunquam denuò prodire, ſi ab homine videantur aut inclamentur. Nonnullis, qui viderunt aut animaduerterunt eos, ea ſententia ſtetit, quod ſint animę, ſeu homines malè mortui, vt qui ſeipſos aut ſtrangulârint, aut ſubmerſerint, aut ferro confoderint, aut alio mortis genere peremerint. Qui, quia de Deo redemptore ſuo deſperârint, & ſeſe Diabolo mancipârint, iam ita oberrare cogantur, vt Diabolo ſeruiant vſque ad iudicium extremum.

Sunt qui crediderunt, eos inane ſpectrum, aut ſtrepitum quendam eſſe, magnę fortunæ indices, vt, vbi audiantur vel ſentiantur, ſingularem fortunam portendant, quod frequenter etiam ipſe comprobauit euentus. Plurimum tamen huius præſtitit fides. Hi enim per ſe & ex naturâ propriâ fortunam nullam ſuggerunt, niſi ad id à Deo, ſuo moderatore & creatore, aut à noſtrâ fide compellantur. Sed nec infortunium creare aut inuehere poſſunt, niſi Deus id permittat & indulgeat.

Quidam pro ſpectris & ſagis illos habuerunt.

Alij, qui apud theſauros ipſos commorantes animaduerterunt, ſtatuerunt, eos eſſe Spiritus hominum, qui theſauros illos defoderint, quos oporteat defoſſas illas opes cuſtodire vſque ad diem extremum, vel donec reperiantur & eruantur. Sententiam ſuam hauſerunt ex verbis Chriſti dicentis: *Vbi theſaurus, ibi cor veſtrum.* Ego autem contra hos ita affirmo, *nec cor eſſe ſpiritum, nec ſpiritum cor*, ſed multis modis iſta inter ſe differre. Itaque erronea illa opinio eſt. Veri enim & ſubſtantiales illi ſunt homines, cuiuſmodi in omnibus quatuor Elementis habitant; quiq; primis Naturæ temporibus pro Deo ſæpiùs habiti & inuocati fuerunt. Hi nimirum ſunt ipſiſſimi, quos quaſi digito Deus omnipotens indicat, in prima tabulâ præcepto mandans, *ne Deos alienos coram ſe habeamus, neque eos, qui in aquis* (intelligit Nymphas) *neque qui infra terram* (Sylphes & Pygmæos innuit) Et addit, *ſe ſolum eſſe Deum, & Deum æmulatorem, reddentem iniquitatem Patrum ſuper filios in tertiam & quartam generationem.*

Pygmæi quales homines.

Deut. c. 5. V. 6. 7.

Certum etiã eſt, ab his montem Veneris in Italia inhabitatũ fuiſſe. Ipſa enim Venus Nympha fuit, & mons iſte regiæ ſeu Paradiſo illius aſſimilatus eſt. Quâ tamen mortuâ, regnum quoque ipſius vnà concidit & interiit. Nullus enim amplius rumor de illis hodie circumfertur, ſicut priſcis factum fuit ſæculis, cum *Danhuſerus* & alij montem illum viſitaſſent. Nec id quidem commentum putandum, ſed pro verâ hiſtoriâ habendum eſt. Hi quidem eo ſunt ingenio, vt amantes ſe homines, ſtudioſè redament. Sic etiam oſores ſuos acriter oderunt. Itaque quiſquis ſe illis data ſyngraphâ obligat, huic artis & pecuniæ ſatis conferunt. Iidem etiam cogitationes & voluntatem noſtram nôrunt. Vnde vt ad nos veniant, facilè promouentur.

Mõs Veneris quid.

Danhuſerus.

Quæ hactenus commemorauimus, eò non ſpectant, vt quenquam ad illos pelliciamus, ſed tantùm, vt de illis ex fundamento loqui & iudicare ſciamus, & quomodo hi à diabolo differant rectiùs intelligamus. Diabolus enim corporis expers eſt, niſi is ſibi corpus ex quatuor elementis conflet. Et tamen id corpus neque carnem neque ſanguinem habet, eſt tamen æternum, nec morbis nec morti ſubiectum. Itaque vt dictum eſt, non moritur, cùm tamen hi homines moriantur, & tam æternæ, quàm corporali morti ſubiecti, ac vitâ æternâ orbati ſint. Illorum itaque, qui ſe illis obligant, communis cum illis ſors omnino eſt. Quis ergo, quid faciat, videat, antequam ſeſe illis obliget. A primo namque obligationis momento faciendum eſt illicò, quod iubent & volunt. Et ſi irritentur, immorigeris graues pœnas infligunt, & vitâ eos priuant. Exempla in propatulo ſunt. Multi enim paſſim inuenti ſunt mortui iacentes, obtortis aut ſauciatis collis, aut aliter læſis corporis mẽbris. Hos iugulâſſe, hactenus Diabolus creditus eſt, quod votum illi factum homines non exoluerint, aut quod obligationis terminus præterierit. Quod tamen à veritate longè abeſt. Nec enim tanta Diaboli poteſtas eſt. Hoc poteſt, vt malas homini cogitationes inſpiret, & à voluntate mandatisque Dei ipſum auocet, ad peccataque ſtimulet, eoque adigat, vt Dei creatoris immemor, ipſoque negato in deſperationem ruat, & orare deſinat. Huius documentum exhibent verè obſeſſi homines. Iſti ſpiritus Diabolo quoque cognati, ac perſæpè Dei carnifices ſunt: & tamen nos frequenter etiam præmonent, tutantur in periculis, opitulantur, ex carceribus eripiunt, & modis aliis auxiliantur. Quo verò pacto alliciantur, vt corporaliter nobis appareant, loquantur, opitulentur & conſulant, id hoc loco explicare propter multa ſecutura mala intutum eſt. Hoc tamen hîc præfinio, quod ſola noſtra fides, ſola cogitatio & imaginatio id præſtare poſſit. Vnde conueniens eſt, vt qui homines mœrore, perturbatione, & imaginatione profundiore obruti ſunt, ſolitarij non relinquantur, ſed rebus & ſermonibus lætis ſuſcitentur, colloquiisque iucundis, & ludicris quibuſcunque adductis ſerenentur, adeoq; de profligandâ intentiore & periculoſiore illâ imaginatione ſeriò admoneãtur. Nec enim Diabolus, nec terreni Spiritus feriantur, ſed hominibus ſubindè inſidiantur. Hinc eſt, quòd homines quidem, cumprimis puerperæ dormientes, frequenter velut à ſpectro opprimantur, vt parum abſit, quin ſuffocentur, nec clamare, aut homines de auxilio implorare poſſint. Mane ſurgentes domeſticis ita conqueri ſolent: *Incubus me hâc nocte compreſſit, vetula, vel ſenex vir, &c.* ſemperq; creditum eſt, eas eſſe ſagas, cùm tamen ſagæ corpore ſuo per nullam occluſam ianuam aut feneſtram penetrare poſſint, vt Sylphes & Pygmæi. O te verò deſperabundum hominem & Petrum incredulum, qui à quouis vento commoueris & ſubmergeris. Tu ipſe, & fides tua languida & deſperabunda, & cogitationes tuæ malitioſæ huc te agunt, & mala illa tibi infligunt. Inſuper & magnetem in te habes, quo talia attrahis. Is eſt magnes cœleſtis, Magnetibus omnibus ferrum attrahentibus potentior, & penetrantior etiam quintâ eſſentia aut conſtellato Magnete, reconditum & abſtruſum ferrum prodente. Magnes namq; cœleſtis tantæ eſt potentiæ, vt à centum mille etiam leucis, ex omnibus elementis quatuor, quicquid velit, attrahat, ſi in exaltationem ſuam abeat. De quibus abundè ſatis per ſequentia duo exempla illuſtria vos deinceps docturus ſum.

Diabolus quale corpus ſibi conflet.

Pygmæorum ſæuities.

Pygmæi Diabolo cognati.

Puerperarũ cõpreſſio nocturna quid.

Magnetis cœleſtis vis quanta.

De imaginatione, quomodo in exaltationem perueniat.

EXemplis autem docendum eſt, quid imaginatio poſſit, quid operetur, & quî ad exaltationem aſſcendat. Id primũ experimur graſſantis

Imaginationis vis quanta.

tis pestis tempore, vbi Imaginatio venenum adeò efficax est, vt aërem etiam inquinatissimũ superet contra quam nullum Mithridatium, nulla theriaca, nec præseruatiuum quodcunq; aliud opem afferre potest. Nisi enim imaginatio tollatur, aut exstirpetur, cætera omnia nihil erunt. Est enim illa prodromus & cursor expeditissimus, summâ agilitate non à domo saltem ad domum, à plateâ ad plateam, sed & à ciuitate vnâ ad aliam, à regione vna ad aliam distantem etiam commeans, ita vt per vnius tantum hominis Imaginationem pestis ad ciuitatem aut regionem aliquam attrahi, ac multa deinceps hominum millia inficere possit. Hoc ex proposito exemplo planiùs intelligetur.

Extra in peste.

Mente concipiamus duos fratres, quorum alter in Galliis, alter in Italia agit. Fingamus etiam, grassari in Italia pestem, & alterum fratrem ibidem ab illa iugulari. Nuncium de morte huius in Galliam affertur ad fratrem alterum. Huic iam rigescit cutis, incipit is imaginari, nec cogitationem animo exigere potest. Inceditur ergo, & reuerberatur in seipsa Imaginatio. Et vt aurum argentúmue probatur in capella (vt vocant) vnde flores exeunt, donec scintillet quod tum demum perfectum, purum, & ab omnibus extraneis metallis separatum est: ita se etiam imaginatio hoc casu habet, seipsam vsque ad summum gradum reuerberans. Ea si fulgurat, spumæ in homine eadem est ratio, quæ spermatis viri in matrice mulieris, vbi illicò conceptio & imprægnatio sequitur. Hinc porro pestis ab vno exundat in alterum, donec per omnem ciuitatem regionémue grassetur. Quo casu bonum est, longiùs abesse, non quidem propter aërem aut fœtorem, (nec enim, quod imperiti homines opinantur, aër tantopere inficit) sed ne talia vel audiantur vel videantur, adeoq; mens timore percellatur. Hinc iam facilè colligi potest, optimum esse, ne homo iste, cui tale nuncium affertur, solus relinquatur: sed id studiosè accurandum, vt colloquiis iucundis detineatur, & aliud agendo ita exerceatur, ne profundioribus cogitationibus & seueriore imaginatione sibi ipsi malum accersere possit. Erigendus ergo est consolationibus, lætis & iucundis narrationibus, lusu aleæ, & quibuscunque ludicris aliis animandus. Et hæc quidem non meas esse nugas putare debetis, etsi ridiculum videatur posse aliqué remedio tã facili sanari. Imaginatio namq; similis est pici. Facilè ea adhæréscit, facilè ignem cõcipit. Et si semel ardere incipit, non facilè iterum extingui potest. Dicta ergo remedia reprimendæ & extinguendæ imaginationi adhibenda sunt. Et hoc est primum exemplum, quo vis, potentia, operatio & exaltatio imaginationis satis explicata est.

Imaginatio vt exaltetur.

Aer pestis causa non est.

Imaginationis quod remedium

Imaginatio similis pici.

Iam vt ad alia trãscendamus, sciendũ est, imaginationem non tantùm pestis, sed & bellorum tempore multos iugulâsse. Quot enim milites in oppugnationibus vrbium, in velitationib. in aperta acie glandibus traiecti sunt, vbi sola imaginatio in causa fuit. Qui enim trepidus, fugax, & pusillanimis est, & ad quoduis fulmen expauescit, nec aliud metuit, quàm quòd à quâuis emissâ glande impetatur: is certè longè citiùs vitam perdit, & traiicitur, quàm qui intrepidum, alacrem & audacem se præbens, nihil exhorrescit, nullum tonitru metuit, sed fide & spe firmâ præ cæteris omnibus militibus perrumpere cogitat. Et hi veri bellatores sunt, ad omnia castella, ciuitates, terrasque vincendum apti & instructi. Cæteri omnes thrasones, quicunq; & quanticunque sint, siue nobiles, siue ignobiles, equites aut comites, ne teruncio quidem, ne dicam amplo stipendio digni sunt. Quilibet ergo miles, qui aut equestrem dignitatem ambit, aut aliàs ad fortitudinis famam aspirat, imaginari sibi debet aut Iulium Cæsarem, aut strenuum bellatorem alium, quales Romanorum felicitas multos protulit. Is si imaginatione suâ rectè vtatur, hocque perpetuo animo suo voluat & reuoluat, quod eadem cum illis facinora designare nihil subterfugiturus sit: is iam bellis rectè confectis clarescet & consenescet, & cum Imperatoribus illis ad idem honoris & dignitatis fastigium conscendet. Ita multis etiam nesciis, quid imaginatio possit, processum tamen hunc tenentibus contigit, vt & ad honores & ad opes insignes ascenderent. Respondere hic nobis posset quispiam, tales aut à fortunâ, aut fortitudine & industriâ suâ adiutos, ad honoris culmen ascendisse. Multos esse etiam, qui vel propter virtutes herbarum, radicum & lapidum, &c. vel propter diuorum reliquias gestatas, nec lædi, nec vulnerari, nec vinci potuerint. Sed res omnes tantum consortes sunt, quibus tamen omnibus imaginatio tanquam generalis præfectus & dominus imperat. Sed tamen nec hoc inficior, multa eiusmodi reperiri, quæ aduersus hos hostes nos præseruent, & à vulneribus tueantur, ita vt vulnerationi locus non sit. Fides tamen horum omnium exaltatio & confirmatio est, sine fide namque omnia fatua & inefficacia sunt.

Imaginatio in bellis multos iugulat.

Militi probo quid propositum esse deceat.

Fides est vis omniũ actionum.

De thesauris & reconditis in terra opibus.

DE thesauris & in terra reconditis opibus hoc loco etiam aliquid dicendum esse videtur, quâ arte cognosci, explorari & comparari possint, & quæ mala vel miracula ibi nonnunquam accidant. Vt ergo certa signa habeantur, sciaturq; & non credatur, vbi thesauri sint: attendi cumprimis debet, quo loco noctu spectra vel audiantur vel visantur, vel aliæ importunitates accidant, ita vt homines noctu prætereuntes, terreantur, & in pauorem agantur, adeò, vt frigidus illis sudor erumpat, aut comæ horrore erigantur. Talia frequenter diei Saturni noctibus eueniunt: vbi faces prætereuntium hominum, non secus ac à vento extinguuntur. Sæpiùs etiam accidit, vt in qua domo reconditus thesaurus latet, multa subinde spectra sub noctem concubiam videantur, multi tumultus audiantur. Talia signa vel visa vel audita plerunque indicant, thesaurum ibi reconditum latere: nec aliò ista signa deriuari aut declinari debent. Imperitiores tamen qui hæc non intellexerunt, multas opiniones sibi de hisce condiderunt. Crediderunt quidam, spectra huiusmodi esse vel à Diabolo vel Sagis, persuasum habentes, domesticum ibi quendam esse, qui cum illis aut consuetudinem habeat, aut Diabolo sese nuncupârit, aut aliud quid vouerit.

Signa thesaurũ reconditorum.

De spectris opiniones variæ.

Hunc

Hunc ita tumultuari arbitrati sunt, impatientem moræ, donec ille domo remoueatur. Opinati sunt alij, hominem quendam ista in domo clam interemptum & sepultum esse. Alij affirmârunt, in illa domo quendam male mortuum esse, ac ipsum, vel eius spiritum iam ibi oberrare. Huiusmodi opiniones multæ natæ sunt, quarum tamen nulla veritati consentanea est. Hoc verum & indubitatum est, thesaurum ibi quendam absconditum esse. Fieri quin etiam hoc potest, vt Diabolus ab obsesso quodam alicubi eiectus sit, qui veniam illic versandi impetrârit. Is tamen multò est tumultuosior locus, quàm quo thesaurus defossus est. *Thesauri* autem duplices sunt: Vnus inueniri ac effodi potest: alter minimè. Discriminis ratio in hoc est posita. Qui acquiri potest, est thesaurus pecuniæ, ab hominibus factæ & depositæ. Alter qui acquiri & effodi non potest, est thesaurus auri, à Sylphis & Pygmæis facti, signati, & congesti. Is etsi aliquando ab hominibus eruatur: vbi tamen semel iterum infoditur, recuperari denuò non potest. Et hęc quemlibet thesaurorum effossorem scire, ac sedulò attendere oportet. Virgula namque diuinatoria fallax est, sæpiùs etiam in nummulum vnum perditum intendens. Similiter & visiones cæteræ in speculis, crystallis, &c. & similibus, quæ Nigromantici thesaurorũ effossores nôrunt, ambiguæ & impostoriæ sunt. Talibus ergo nihil quicquam credendum est.

Thesauri duplices.

Virgula diuinatoria fallax.

Sed vt de effossione etiam aliquid differamus, quisnam processus sit, vt prudentissimè & felicissimè alea cadat: ad pauca hæc attendi consultum est. Principium eruendi fac influente Lunâ aut Saturno, aut Lunâ errante in tauro, capricorno, vel virgine. Nullis ceremoniis vtere: nullos circulos describe, nullas consecrationes adhibe, sed effossionem audacter aggredere, nec alienis cogitationibus, aut de spiritibus conceptis imaginationibus absterrere. Si facis hoc, Phantasiæ tibi illico variæ occurrunt, & tamen corporeum nihil præsto est, sed tantum visio, apparitio, aut terriculamentum inane. Conuenit ergo, fossores inuicem colloqui, cantillare animo præsenti & impauido esse. Imperitorum enim ea est sententia, quòd à sermone penitus abstinendum sit. Quòd si ad thesaurum penetratum sit, multæque importunitates & terriculamenta audiantur: signum id est, thesauri à Sylphis & Pygmæis custoditi. Hi enim thesaurum non amissuri sunt, cumprimis, si pecuniam ipsi cuderint. Tales ergo thesauri omittendi omnino vel inuitis sunt fossoribus, nisi ad eruendos eos Sylphes consenserint. Licèt enim quidam thesaurorum inueniãtur, ac instar prædæ Pygmæis eripiantur: artem tamen hi nôrunt thesauros eos aut transmutandi, aut in materias fœdas & ridiculas, vt lutum, argillam, & simile aliud quid conuertendi, sicut eiusmodi exempla mihi videre contingit. Tales transmutationes etsi quidem eueniant, desperandum tamen non est, etsi res inuenta nec auro nec argento similis sit, nec tale quid expectatum fuerit, sed potius cogitandum est de verbo, quod Scriptura dicit: *Iudicabit Deus mundum per ignem.* Id enim huc accommodandum est, resque inuenta per ignem diiudicanda. Sic & alio loco Psaltes inquit: *Aurum & argentum igne excoctum & probatum, purum reperitur.* Itaque & in hac transmutatione ignem oportet esse iudicem. Nec processus eius vllus planior est, quàm vt rectà ad ignem ducatur, planè cæterorum metallorum more. Sic enim ad id, quod ante transmutationem exstitit.

Thesaurorum eruendorũ quod tempus, quis modus.

Thesauri mutati, vt tractandi.

Cæterùm de hisce Transmutationibus, vnum adhuc commemorandum est, ollas nimirum persæpè grandes reperiri & erui, materiâ ludicrâ, velut carbonibus, testis ouorum, ramentis lignorum & similibus, plenas, quæ multis annis defossæ iacuerunt. Harum rerum effossores crediderunt, eas purum auri & argenti thesaurum fuisse, sed à maliginis spiritibus ita transmutatum. Hoc nec est, nec esse potest. Thesaurus enim fortuito inuentus ab hisce spiritibus conuerti ac transmutari non potest, sed talis omnino, qualis est relinquendus est. Non ergo ea transmutatio, sed vexatio omnino putanda est. Sunt enim vexatores aliqui, qui talia suffodiendo homines vexant & inani gaudio oblato eos ludos faciunt. Nihili ergo ista pendenda sunt. Tum & in attollendo deprehenduntur illicò leuia & inania. Quòd si grauia sint, vt metallum aliud, ceu Marcasita, arena, &c. aliquid esse putentur. Ideoque per ignem probanda sunt.

Ollæ subterraneæ vnde sint.

Vt autem rerum necessarium nihil omittamus, quæri adhuc posset, quibus ex causis thesaurus eiusmodi nonnunquam ita promptè reperiatur, cùm tamen minimè inquiratur? Causa autem hæc est. Spiritus, qui thesaurum custodiunt, hominum animos & cogitationes exploratas habent. Quando ergo sciunt, homines nullis thesauris eruendis intentos esse: custodes illi eò fiunt negligentiores, & minùs subdoli. Minùs enim curiosi sunt. Ideò thesauri illis eò faciliùs subtrahuntur. Et hoc casu patiuntur ipsi idem cum eo, qui incautus à suo hoste obtruncatur. Sic enim faciliùs superatur, & spoliatur. Cur autem thesauri tantâ cupiditate & feruore inquirantur & effodiantur, causæ præcipuè binæ sunt. *Prima* est cupido largæ possidendæ pecuniæ. *Altera* est, vt loca illa deinceps eò tutiora, pacatiora, & ab istis spiritibus tranquilliora, denique ad mansionem & habitationem commodiora fiant. Multæ enim vel dum hodie passim sunt domus & arces in nostris regionibus, hâc de causa desolatæ, & propter crebros spirituum tumultus inhabitabiles. Quod argumento certo est, insignes illic thesauros absconditos & sepultos latere. Cæterùm, vbi tale quid sentitur, cumprimis, terra confodienda est, non quidem, vt thesaurus eruatur, sed vt locus ille iterum habitationi idoneus fiat. Quòd si fodiendo assiduè pergatur, nec labori vlli parcatur: ex duobus alterutrum fieri necesse est. Nam aut thesaurus inuenietur & [illegible]etur: aut mergetur, & à suis custodibus remouebitur & subtrahetur, sicut multoties visiones in speculis & crystallis factæ pueris tale quid exhibuerunt, vt fossoribus dicerent, se iam multos videre virunculos, qui thesaurum auferant. Hîc ergo à labore cessandum, & indicio credendum est. Postremò hîc etiam sciendum est, quò importuniùs & ferociùs illis in locis spectra sese vel audiendos vel videndos præbent.

Thesauri cur fortuito faciliùs inueniantur.

Thesauri cur effodiendi.

bent, eo maiores thesauros esse, & altiùs in terra sepultos latere.

Quâ ratione homo occupetur & obsideatur à malignis Spiritibus & Diabolo.

QVo pacto huiusmodi fiant, à diuo Apostolo Petro satis nobis præscriptum & traditum est. Quæ tamen adhortatoria verba, vt probè rectéq; intelligatis, accuratâ adhuc & prolixâ explicatione opus est. Summam enim omnem Apostolus duobus iisque breuib. verbis comprehendit, *Sobrietate* nimirum & *Vigilantia*. Ipsa quidem verba aspectu primo simplicia esse videntur: multa tamen includunt, lateque extenduntur, si profundiùs ruminentur. Postquam ergo D. Apostolus fideliter nos adhortatus est inquiens: *Dilecti fratres sobrij estote, & vigilate, quia aduersarius vester, Diabolus tanquam Leo rugiens circuit, quærens quem deuoret:* admonitionem tandem illam claudit, *Fide addita*, quâ illi resistere possimus.

Sobrietas & vigo quâ bona.

1. Pet. 5.

De prima autem admonitionis parte, videlicet de *Sobrietate*, ita statuite, velle Petrum ita dicere: *Cauete vobis ab omni crapula & ebrietate.* Ebrietas enim fons & origo est omnis mali, omniumque vitiorum, quæ omnia inspiratione Diaboli per ebriosos committuntur. Temperantiæ ergo studete in cibo potuque, nec illis corda vestra aggrauate. Semper enim ac vbiq; Diabolus præsens est, licèt inuisibiliter, quia Spiritus est. Ita præterea is etiam potens est, vt vbique per vniuersum terrarum orbem præsens esse possit. Completor enim est & designator eorum malorum omnium, quæ in orbe ab hominibus fiunt, non aliter in homines intendens, ac felis in murem. Quamprimùm ergo vos impleueritis vino, & inebriabimini, inuolabit is in vos, & improuidos in peccata præcipitabit, ac vitia malaque vniuersa per vos patrabit, lorisq; vos reuinctos circumducet, velut carnifex sontem, donec ludibrio completo, diro supplicio vos tollat. Vt enim carnifex reum, ita Diabolus temulentum tractat, donec corporaliter ipsum obsideat, ac in desperationem agat. Attendite ergo vos Epicurei, Bacchi & milites, qui temulentiæ addicti, noctes atque dies in vino fluctuatis, nec vllam castigationem admittitis, sed vulgato prouerbio culpam vestram excusatis, quod tale est: *Militem & porcum, semper decet esse plenum. Ignarus enim suæ est sortis, Quænam futura sit hora mortis.* Et hæc sit explicatio primi verbi, *Sobrietatis*,

Sobrietati explicatio.

Diabolus vbique præsens.

Diaboli odiu in homines.

Prouerbiũ militare.

De *Vigilantia* ita statuere debetis, dicere Petrum: *Vitam honestam & probam agite, vigilate, præsenti animo estote, grauioribus cogitationibus & phantasiis vos non fatigate, de Diabolo nihil metûs vobis infligite, nec imaginationi locum vllum concedite. Multi enim à Diabolo obsessi sunt, occasione propriorum cogitatuum, & profundiorum imaginationum. Vos illas omittite, & orate, Deum in oculis & ore habete, hunc solum mente concipite. Hoc modo vos filios Dei præstabitis, hoc modo Spiritum eius accipietis: is demum vos occupabit, is vos reget, suamque omnipotentiam & miracula per vos exeret, quod fecit etiam per Paulum & Apostolos cæteros, qui vniuersi hoc modo à Spiritu sancto occupati fuerunt. Hos ergo sequimini, ac Diabolum cum omnibus prauis cogitationibus exigite. Per has enim nobismet ipsi persuadẽtes, Diabolum allicere, ab ipso obsideri & in desperationẽ agi possumus, donec nos ipsos vita exuamus, & Iudæ aut Achitophelis, aliorumq; plurium exemplo intereamus.* Et tantum de verbo, *Vigilantiæ*, dictum sit. Vnde, quid Petrus velit, satis intelligi potest. Nec enim ipsi, vigilare est lectum non ascendere, aut aliàs somnum nullum capere, quod Carthusiani & alij cœnobiales faciunt. Somnum enim Deus creauit, & illum primò Adamo immisit. Itaque dormiendum est suo tempore, quantum cuiuslibet Natura requirit, &c.

Vigilãtiæ explicatio.

Vigilare quid sit De Petro.

Iam postremò etiam attendite, quî Petrus præmissa verba explicet & concludat. Sic inquit: *Huic fortiter resistemus fide.* Quod idem est ac si diceret: *De gratia Dei nihil dubitate, nec conscientiam vestram onerate, nolite vobis persuadere, vos Deum autrespuere, aut oblitum esse, aut vos ipsi non gratos esse, vel sub conspectum eius prodire non audere, quia contra diuinam eius voluntatem agentes, mandatum eius violastis, multisque vos peccatis polluistis. Credite potius ipsius verbo, quo obfirmat, nolle se mortem peccatoris, sed velle, vt conuertatur & viuat. Præterea peccatorum causa etiam Christus venit, qui illa in sese recepit.* Huiusmodi dicta multa passim in scriptura reperiuntur quæ pusillanimibus & desperabundis illiusmodi hominibus recitari debent, vt solatium inde aliquod hauriant.

Tali instituto Diabolo & malæ conscientiæ obuiam itur, & afflictus homo liberatur, ne secundis porrò tentationibus affligatur.

Quo pacto obsessi liberandi, & à malignis spiritibus extricandi sint: De abusu itidem, hac in actione à multis admitti solito.

POrrò autem de expulsione maligni spiritus audituri, hoc primùm scire debetis, paucos hactenus Spiritus rectè eiectos fuisse. Solis enim ceremoniis & coniurationibus Diabolum eiicere & spiritibus expugnare annisi sunt, quæ opinio planè futilis, & nullo pacto admittenda est. Nam etsi hoc quidem modo homines aliqui liberentur, & Diabolus eiiciatur, id tamen sine alterius detrimento non fit. Idem enim hic fit ac si Princeps quidam ciuitatem aliquam vi ac gladio acquirat, quod sine insigni clade ciuitatis impetrari nequit. Hoc casu vetus etiam prouerbium repetendum est, quo aiunt: *Quòd non placidis, idem nec rigidis verbis ab hominibus extorqueri potest.* Quòd si vi extorqueatur, postea malum grauius extimescendum erit. Et hoc multorum exemplorum obseruatione verum esse notatum est.

Ceremoniis & coniurationib. Diabolus non eiicitur.

Itaq; & hic mos ille, qui ceremoniis & coniurationib. nititur, antiquandus est. Eiiciantur Spiritus ab hominibus eo ritu, quem obseruauit Christus cum Apostolis. Aliam rationem si inieritis, eiectio Diabolorum multum vobis laboris & periculi facesset. Valde namque inuitus ab obsessis exit Diabolus & priusquam exeat, exquisitè rimas omnes perreptat, quærens, vbinam sese occultare, & sic suo dominio coercere hominem possit. Quòd si nullum sibi relictum locum videt, antequam exit, postulat

Eiiciẽdi Diabolũ quæ vera ratio.

postulat alium sibi concedi hominem, vel animal, in quod ingrediatur. Eo permisso, malum posterius priore multò grauius fit. Nullus ergo alius locus illi permittendus est, in quem transeat, nisi inferni abyssus, vnde egressus, & quò à Deo coniectus & abstrusus est, ne eueniat id, quod de Christo dæmonia eiiciente legimus. Cum enim is permisisset, vt in gregem porcorum abirent, eo ipso illicò momento Diabolis illi stimulati, in mare proruerunt, & confertim ad vnum se omnes submerserunt. Nunquam ergo concedendum est Diabolo vt in alium hominem ingrediatur. Hic enim se cõfestim ipsum interimet, sicut de porcis modo recensuimus. Quin nec hoc illis indulgendum est, vt in aquas, velut in lacus, paludes, fontésue transeant. Hoc enim si concedatur, multos ibi homines submergent attrahendo. Eiusmodi namque spectaculo Diabolus oppidò gaudet, & oblectatur. Sic nec in hanc vel illam domum arcémue transire permittendus est. Illam enim semel inuadens perpetuò occupabit, ac tumultibus crebris ita vastabit, vt habitatio nulli tuta futura sit, sed domus desolata relinquatur, sicut multæ passim arces reperiuntur, hâc solâ ex causâ desertæ. Quarum cùm enumerare multas possim, breuitati tamen consulere malo. Quicquid ergo & quocunq; sine petat, nihil ei concedendum est, sed abire iubendus est in infernum, quò à Deo damnatus & abstrusus est. Hinc enim egressus, eodem etiam vt redeat, fas est.

Quòd si præterea Diabolus ex obsessis multa blateret: responsionis multum ei dandum non est. Si verò omnino dicendum aliquid esse videtur, iubendus est, vt egrediatur, dicendumque: *Impero tibi impure Spiritus, per verba, potestatem & vim, quâ à Christo Iesu ipso Dei filio, & postea ab ipsius Apostolis eiectus es, &c.* Aliter namque adiurandus non est. Quanquam nec hoc pro coniuratione, sed tantum pro responso haberi & censeri debeat. Nec enim per hoc solum eiicitur, sed per illud etiam, quod Christus mandat: *Ieiunate & orate: Hoc enim genus,* inquit *non nisi ieiunio & oratione per fidem eiici potest.* Ante omnia ergo necessarium est, eiusmodi homines ad orationem compelli, quod tamen ægrè obtinetur. Illorum enim linguam cohibet Diabolus, vt suo motu orare illi non possint. Itaq; orando illis præeundum est. Si sequi nolint, duriùs tractandi, & remedio seueriore tentandi sunt. Eiusmodi enim homini manus pedesque ligandi sunt. Postea vir alius cordatior iratus ante ipsum stare, seque crucis formâ illi superinsternere, vique ad precandum compellere debet, ita tamen, vt orationem illi prænunciet. Hâc arte homo ad orationem compelli potest, non aliâ. Quam si continuet & vrgeat sedulò, Diabolus sponte suâ exibit, & obsessum deseret. Et hæc hactenus de eiectione malignorum & immundorum Spirituum dicta à nobis sufficiant: quæ quidem aliis in locis, paucioribus verbis indicauimus.

Adiurãdi Diabolũ formula.

Ieiuniũ: & oratio remediũ contra Diabolũ.

Diaboli eiiciendi ritus.

De Tempestatibus.

Tempestatũ quę origo.

IAm vt de tempestatibus etiam differamus, vnde veniant seu oriantur, & qui abeant iterum seu tollantur, denique quo pacto à grandine & pruina præseruari queamus: sciendum primo loco est, tempestatum vniuersim omniũ originem à ventis 4. Cardinalib. esse, nempe *Euro, Zephyro. Aquilone, & Austro.* Et in centro tam aëris quàm superioris firmamenti oriri nihil potest, sed omnia ex dictis quatuor principiis. Hoc iam probè & studiosè considerandum est. Et quilibet, qui domum suam aut prædium, hortum vel agros, &c. à pruinâ & grandine tueri & pręseruare satagit, hæc exactè pensitateque scire debet, vt inferius cum superiore æquare possit. Sed & quæ cuiuslibet tempestatis generatim causa sit, hîc breuiter indicandum iam est.

Principium certè nihil est aliud quàm apparitio spirituum: cumprimis autem fulgur est præsentia & apparitio spirituum, vnde cognosci potest, an tempestatis bonus vel malus exitus futurus sit. Cognitionis huius hic modus est. Sicut peregrinus quispiam sine sermone seu salutatione domum aut hypocaustum minimè ingreditur: ita nec spiritus sine sermone nobis appatent. Horum enim sermo est tonitru, quod è vestigio sequitur, nosque experimur fieri, vt quodlibet fulgur tonitru sequens excipiat. Et sicut mali quid portenditur si peregrinus de subito in domum quandam irrumpat, vbi nemini notus est (nam aut à persequente aliquo fugatur, aut alium persecutus ipse mali quid commisit) ita de coruscatione etiam intelligi debet, quòd quò celeriùs & rapidiùs illa fiat, eò maioris mali indicium ferat: plerunque enim *Fulmen* sequitur. Summè ergo necessarium est, vt contra id præseruatio sciatur, ne vbi nolis, cadat aut noxam inferat. Nec enim contra id facit campanarum impulsus. Quanquam illum hîc non absolutè reiiciam, in magicis cumprimis tempestatib. quæ per assendentes & spiritus in aëre concitantur. Silentium enim vt aiunt spirituum omnium gaudium est. Vnde fit, vt fragor immensus, ceu campanarum sonitus, & tormentorũ strepitus tempestates partim minuant, partim diuidant. Sed aduersus fulmen, pruinã & grandinem planè nihil auxilij præstant: quod sæpiùs cum certo damno obseruatum est. Hoc ergo casu Monachi & Clerici ad suas ceremonias diuerterunt, populoq; persuaserunt, si aquâ lustrali locus aliquis aspergatur, à grandine & pruinâ illum tutum fore. Sic etiam si consecrata candela accẽdatur, aut palma aliáve idonea herba lustrata deponatur. Sic etiam si fumus aliquis consecratus, velut ex Myrrhâ & Thure fiat. O verò te simplicem & fatuum sacrificum, qui de hisce paulò minùs quàm nihil nouisti. Contrarium enim omnino didicisti, dum suaui & fragante fumo spiritus malignos arcere vis, cùm tamen nullâ re illi suauiùs afficiantur, quam odoramentis bonis, siue spiritus boni, siue mali sint. Quòd si loco thuris & myrrhæ asam fœtidam incenderes: sic demum spiritus tam bonos quàm malos abigeres. Fragrans enim ex myrrhâ & thure halitus nihil est aliud, quàm spirituum sacrificium, quo illi alliciuntur. Sed de his iam finem facimus.

Fulgur quid.

Tonitru est sermo Spirituũ.

Tẽpestas, cãpanarum sono quomodo pellitur. Spiritus silentio gaudent.

Aqua lustralis an grandinẽ arceat.

Spiritus odoramentis gaudent.

Porrò vt institutum nostrum continuemus, quî nempe locus quiuis à grandine & pruina præseruari debeat: sciendũ est, præseruatiuũ non in

Grãdinis præseruatiuum vbi ponendũ.

in centrum domus, horti agrive, &c. sed in 4. angulos, versus ortum, occasum, meridiem & septentrionem, collocari debere. Sic enim à læsione locus asseretur. Ita namque & domus, quatuor columnis incumbens, multo est firmior aliâ, columnæ vni super instructâ, siue in medio seu centro, seu parte aliâ constitutæ. Hæc námque domus à ventis & spiritibus faciliùs deiicitur & euertitur.

Herbæ contra grandinē quæ. De præseruatiui autem materiis, ex quibus columnæ statuendæ quatuor sunt, sciendum est, cum aliquibus ita comparatum esse, vt quælibet per seipsam hanc vim habeat, & satis valida sit. Huius classis sunt *Artemisia*, *Hypericon*, *vinca peruinca*, *Chelidonia*, *Ruta. Succisa*, & his similes herbæ radicésve aliæ plures, cumprimis si in idoneâ influentiâ, ceu Iouis & Veneris, effossæ sint. Præter has sunt etiam aliæ multò maioris & efficacioris virtutis, vt sunt *Coralli Azoth*, *& Characterum priorum vnus hostiæ impressus.* In tribus hisce conditum est. Coralli, azoth. &c. contra grandinem. arcanum maximum contra veneficia, spectra, & diabolum ipsum, in quæ fiduciā certam vrgente necessitate ponere possumus, cùm nos nunquam frustrentur.

De insigni Magicæ abusu, & quomodo in incantationem illa abeat.

Magica quid. MAgica per se est abstrusissima ars, & sapientia seu scientia rerum in terrâ supernaturalium maxima. Quicquid enim intellectui humano perscrutari impossibile est, id per hanc artem omne cognosci & explorari potest. Illa enim est recondita sapientia, cùm intellectus manifesta & insignis stultitia sit. Itaque fas omnino ac æquum sit, ipsos quoque Theologos, quidnam Magica esset compertum habere, ne immerenter adeò & scienter illam veneficium appellarent. Magica Theologis necessaria. Illis enim cumprimis Magica inseruiret, qua scripturæ sese Doctores & Magistros profitentur. Nec ob id hoc volo, vt in magicâ illi laborent, aut illa vtantur: sed vt eius saltem cognitionem habeant,& effectum virtutésque illius iudicare sciant, propter insignia & sublimia mysteria, in S. scriptura recondita, & ab Apostolis, Prophetis, Christoque adeò ipso pronuntiata, quæ intellectu nostro nec capimus nec perscrutari possumus. Quis enim nunquam Theologus (Magiæ non simul peritus) aut Diabolum aut Spiritum alium eiecit, allexit? Aut, quod multò minus & leuius est, ægrum aliquem sanauit, aut aliter iuuit, per solam suam fidem? Taceo, an vastum montem transposuerit, & in mare præcipitauerit. Ex quo patet, eos fidem illam, de qua locutus Christus est, ne ex semisse quidem intelligere, quam tamen ore subinde ruminant, & de illa speciosè differunt, interim nec probandæ eius peritiam habentes, nec per illam signa edere valentes, ex quibus coniici possit, ipsos fidem eam intelligere, & probandæ eius normam habere. Interim si quis alius surgat, & per illam miracula operetur, hunc veneficum criminantur illicò, quoniam res captum & scientiam eorum superat, nec inter magiam & veneficium seu sortilegium illi discernere possunt. Magia qualis ars. Est enim Magica subtilis promptáque ars, nullis ceremoniis aut coniurationibus contaminata & polluta, velut est Nigromātia. In illa enim nec ceremoniæ, nec coniurationes, nec consecrationes, nec Benedictiones, nec maledictiones adhibentur, sed sola fides, quâ de Christus inquit, *ipsam montes translocare & in mare exturbare. ac spiritibus Ascendentibúsque omnibus imperare, & illos cogere & domare.*

Magia quomodo in veneficium abeat. Sedula tamen cura & attentione opus est, ne in superstitionem illa aut abusum degeneret, homini damnum & noxam datura. Sic enim ex ea veneficium fit, quæ ob id iure ab omnibus veneficium appellatur, quod facere solent, sagæ, quæ in artem hanc irrepserunt, ac in illa ceu sus in volutabro sese proluerunt, per has, inquam, facta est illa veneficium, seu incantatio. Nec iniquum est, huiusmodi Magos vniuersos igne exuri. Magi qui comburendi. Sunt enim homines nocentissimi, & hostes in hoc mundo perniciosissimi iis, quibus malè volunt. Veneficiū quā nocēs sit. Aduersus hostem extraneum, armis, telis & missilibus nos persequentem, nos quidem tueri satis & munire possumus, si aut indutis loricis telorum, ictum eludamus, aut protectis armis viriliter contrapugnemus, aut domi nos contineamus, nec quenquam nisi amicum intromittamus. Contra huiusmodi autem hostem: nulla præseruatio, nulla lorica, nulla porta, nulla sera nos satis tuetur. Ipsi enim omnia patent, is omnia penetrat. Et licèt quidem ferreis ac adamantinis cistis inclusus lateas, à tali tamen satis tutus minimè sis. Nam licet suo quidem corpore damnum non infligant: per fidem tamen falsam spiritus & ascendentes immittunt, Sagæ per ascendētes lędūt &c. qui vel centum milliaribus absentem aliqua corporis parte lædere, & pro suo arbitrio verberare, pungere, occidere possunt. Nihil tamē lęsionis exterius in corpore videtur aut sentitur. Carnem námque aut externum hominem sauciare vel lædere non possunt, sed tantum internum, Spiritum nempe vitæ. Sagæ quid lædant vel fauciāt. Nulla ergo bractea, nulla lorica, quantumuis solidissima, contra læsiones eiusmodi nos munit, sed lorica alia per fidem induenda est. Ea est camisia seu interius linteum. Quod si multoties debitè gestatum, postea læue induatur, multò efficacius præstat auxilium omnibus *loricis, bracteis, coriis alcis, vittis anglicis, &c.*

Sed huiusmodi pręseruatiuorum multa sunt, quæ hominem contra omnes incantationes & magicos contactus, ab ascendentibus factos, tuentur. Coralli, Azoth, contra veneficia Huius generis sunt *Coralli, Azoth, &c.* Quæ si debito modo adhibeantur, præseruant. Præseruatio enim facilis quidem & prompta est. Difficilima autem curatio, sed tamen possibilis. Nam & hanc magicè supernaturalitérque institui oportet. Hinc est, quod dicunt, neminem rectiùs opitulari posse ipso homine seu saga, quæ malum inflixit. Quod benedictum nullius contradictione infringi potest. Incantator incātationis optimus medicus Hoc tamen qui dixerunt, ignorarunt causam, quinam aut cur homines illi, qui alterum incantarunt, omnium felicissimè iterum auxilium ferre possint. Nos hic sufficientem rei explicationem annectemus.

Incantā dis spirit' seu forma. Incantatores nonnulli faciunt imaginem forma humana, illum exprimentem quem læ-

dere cogitant. Per huius plantam clauum transadigunt. Hoc modo homo inuisibiliter feritus inuisibiliter clauum in pede circumfert. Iam ergò ipsi claudicandum est, nec pedi suo is insistere potest, quamdiu clauus in pede imaginis defixus est. Clauo extracto, homo sanatur. Nemo ergo, vbinam clauus ille defixus sit, rectiùs nouit eo, qui illum impressit.

Similiter & clauus nonnunquam alicuius denti imprimitur, ex quo perpetuos ille dolores sentit, donec aut clauus ipse rursus, aut ipse dens euellatur. Huiusmodi claui multi per Archimagos in imagines & ipsarum membra impelluntur, adeóque homo inuisibiliter feritur, sine omni cutis sensu aut consauciatione.

Frequenter etiam fit, vt derepente in hominis alicuius corpore, tumores, vibices & liuores enascantur, aut vniuersum eius corpus lædatur, non secus ac si baculis cæsum fuisset. Cuicunque ergo talia sine naturalibus euidentibúsque causis eueniunt, is non arbitretur aliud, quàm quòd ab incantatore aliquo inuisibiliter, medio nimirùm imaginis ictus & traiectus sit, &c.

Sed & hoc euenit sæpiùs, vt homo aut altero aut vtroque oculo cœcus, aut ex aure vnâ vel vtrâque surdus, aut mutus, aut distortus, & claudus fiat, aut denique totaliter moriatur. Quæ omnia permissu Dei per huiusmodi incantatores patrantur. Et magici hi contactus omnes ab ascendentibus perficiuntur. Opera ergo danda est medicis, vt, si dolores huiusmodi & morbos supernaturales vident, eos non pro naturalibus habeant, & solita sua remedia illis applicent. Non enim possunt quin confundantur; sicut multos ita confusos hoc denique sese excusare prætextu audiui, quòd pœna illa diuina sit, quam auertere nullus sciat Medicus. Belle homuncio: res non pro tuâ se sententia habet. Pœna ea promanat à perditis hominibus & incantatoribus, permissu Dei inflicta. Ad signa ergo attendere decet Medicum, ex quibus talia rectè dignoscat, sciátque, quibusnam medicamentis contra morbos istos vtendum sit.

Incantamenta naturalibus remediis non sanantur.

Primo enim ex ægro percontari debet, quînam tale ipsi acciderit, quod & quale mali principium fuerit, an à casu, ictu, pulsatione, contusione vel quâcunque alia naturali causâ, veluti prauo sanguine, aut fluxu aliquo emerserit. Si horum nullum sit, sciscitetur ex ægro, an hostem vel inimicum quendam, habeat de magiâ & veneficio publicâ famâ suspectum. Si annuat, iam iudica, prædicto modo malum ipsi omnino inflictum esse.

Qui verò taliter læsus restitui & iterum sanari possit vel debeat, ad quemlibet Medicum scire cumprimis pertinet, modo is perfecti Medici nomen sibi vendicare cupiat. Nec enim Galenus, nec Auicenna de cura huiusmodi quicquam aut sciuerunt aut tradiderunt. Patet ergo curationis omnino rationem eandem esse oportere, quæ est morbi ac doloris impressio, quod fit per fidem & imaginationem. Et processus ita se habet. Membrum fac, vt manum, pedémve, aut aliud, illi per omnia simile, quod dolorem sentit. Aut finge imaginem integram quam illine & inunge, & obliga, non verò ipsum hominem. Vbi ergo dolores, tumores, vibices, liuores & similia alia apparent, hoc remedio illa ab homine propelluntur. Si verò incantatio tam fortis sit, vt perituri vel visus, vel auditus, vel virilitatis metus sit, aut homo mutus, distortus claudúsve fieri velle videatur, forti fide integra imago ex cerâ fingenda, ac imaginatio in illam valide defigenda est. Postea debito modo & ordine imago tota igni comburenda est. Mirum autem vobis non videatur, huiusmodi incantati hominis tam facilem sanationem esse. At Sophistas Academiarum in hoc quæso ne æmulemini, qui cum ludibrio talia excipiunt, dicentes, id impossibile esse, & pugnare contra Deum ac Naturam, cùm in nullâ Academiâ tradatur & doceatur. Nec enim vniuersa, quæ scire Medicum decet, in Academiis discere & experiri datum est. Diuertendum interdum etiam est ad vetulas, ad Tartaros, quos Zigenos vocant, ad Nigromanticos circumforaneos, ad veteres agricolas, & ad contemptos homines alios, & in horum quoque schola pars magna quærenda & discenda est. Hi enim de his plus scientiæ habent, quàm Academię vniuersę.

Incantamenti ratio.

Medici ex quibus discere oporteat.

Hoc loco etiam dicendum aliquid est de Magico seu incantarorio, quem vocant, ictu illo, quo hominem oblędunt & distorquent, incantando in eius pedem aut corpus citra omnem cutis apertionem, vel cineres, vel capillos, vel filamenta, vel setas, vel piscium spinas, & similia absurda multa alia. Quod, quî perficiatur, dicere hîc nihil attinet. Id enim ab aliquibus disci facilè posset ac magnorũ malorum causa fieri posset. Cura tamen hoc loco proponenda est, quo nimirùm pacto telum seu iaculum illud sine cutis apertione iterum extrahatur, & citra dolorem omnem homo sanetur. Hoc autem casu sedulò id agendum est, ne antiquarum Medicorum veterum morem sequamini qui centrum huius doloris nouaculis adactis inciderunt tam profundè, donec capillos, &c. inuenirent. Quâ ratione dolores priores nouis cruciatibus additis mirificè auxerunt, & carnificum more ægrotos eousque laniarunt, donec eos penitus excoriarent, & vitâ exuerent. Hac namque methodo pauci sanati, infiniti autem perditi & occisi sunt. Eo ergo processu valere iusso, melior & tutior alius arripiendus est, Nam si de iniectâ illâ materiâ aliquid, (*multum an parum sit, nihil refert*) eximatur, & sub sambucum aut quercum vel defodiatur, vel obdito clauo includatur versus orientem: de cætero nullâ curâ opus est. Defossum enim vel inclusum illud, reliquum, quod in tumore superest, promptè extrahet, & plaga sponte suâ citra medicationem aliam sanescet. Aliâ curatione opus non est. Aliam enim viam si ingrediaris, quantumcunque intrusæ materię exemeris, tantundem tamen iterum veteri loco colligetur, nec materiæ copia vllo modo minuetur, nisi ad debitum dictúmque locum illam extuleris.

Ictus incantatoris quid.

Eius cura.

Medicorum reprehensio.

Quî verò huic vniuerso malo occurrendum ita sit, vt nec incisione vllâ, nec vstione, nec dolorosâ quâcunque aliâ apertione opus sit, & materia feliciter, sine molestiâ, labore, & omni hominis dolore extrahatur & propellatur, notandum hic est, id fieri oportere per Magnetem, qui veneficia & incantationes omnes ad se trahat. Huius classis est folium quercinum,

Chelidonia,

Chelidonia, *Azot, puluerisati coralli, &c.* Quorum quodlibet per se debito modo super centrum deligatum, viginti quatuor horarum spatio, quamcunque immissam materiam ita extrahet, vt iuxta locum affectum posita videri possit.

Remedia contra incantationes quæ sint.

Vnum adhuc hic repetendum est, spectans ad diluendum vetus prouerbium, quo nonnulli dicunt: Odi hanc sagam, itaque nihil illa mihi mali infligere potest. Firmiter námque persuasum, habent, sagas illis, qui ipsas odêre, mali nihil inferre posse, sed tantùm iis, qui eas amant. Sed hoc vanum & irritum est. Qui enim Sagas odit, is ad mutuum odium eosdem armat: Vbi demum persecutioni initium datur, sicut ea hostium natura & proprietas est.

Sagæ an osores suos lædere nequeant.

Si autem illis resistere velis, ne tibi damnum dare possint: per fidem vtique id præstandum est. Fides namque obfirmat omnia, omnia stabilit, omnia conseruat, omnia potest præstátque.

Fidei vis quanta

LIBER

DE IMAGINIBVS THEOPHRASTI PARACELSI HOHENHEMII.

CAP. I.

IN describendâ potestate, virtute, & mirabili operatione imaginum, primò omnium explicandum est, *quæ illarum causa & origo sit* Deinde, *quis illas primus inuenerit*. Tertiò, *quænam ipsarum virtus sit, & quidnam per illas præstari posse ego autumem*. Quartò, *quousque imagines & figuræ in suis lineis extendantur*.

Quoad primum, imagines & figuræ ortum suum traxerunt ex arte Magicâ, ac Ethnicis & Babyloniis inuentæ sunt. Eæ quàm admirandarum operationum sint, deinceps dilucidè explicabo. Institui autem priùs exemplis quibusdam propositis docere, quanti abusus ex imaginibus enati sint, & quàm grauiter Deus ab hominibus per artem illam offensus sit, ita vt multi ob abusum illum truculêto supplicio à Deo affecti fuerint. Inter primos hos Rex numerandus est Manasses, de quo scriptura ait: *Erexit aras Baalim, & fecit lucos, & adorauit omnem militiam cœli, & coluit eam, &c. & ariolatus est, & obseruauit auguria, & fecit pythones, & aruspices multiplicauit, & mala omnia coram domino fecit, ac idola in templum Dei collocauit. Iratus ergo dominus, immisit ei principes, & exercitū Regis Assur, qui captum illum vinculis constrinxit, ac secum in Babyloniam abduxit*, sicut historiam pleniùs ipsa scriptura recitat.

Manassis peccatū & pœna 4. Reg. 21.

Similiter & de *Aarone* legimus, quòd grauiter Deum offenderit, cùm vitulum aureum, Idolum genti Israëliticæ finxisset & præstruisset. Huc referendus est etiam *Nebucadnezar*, qui tres Israëlitas, *Sadrach, Mesach, & Abednego* in fornacem ignitam conijci iussit, ideò, quia statuam auream adorare noluerint. Similiter & malè cecidit alea sacerdotibus Idoli Beel, velut ac mystis & prophetis Baal, ac aliis plurimis, qui omnes hìc percenseri non possunt nec debent, ne prolixitate æquus lector offendatur. Si enim scripta & res gestæ priorum seculorum euoluantur, luce meridianâ clariùs patet, exitum tragicum eos omnes mansisse, qui Idola sibi finxerint, & statuas, Dei veri & viui loco, impiè adorârint. Ideò ab Idolomania illa abstinendum, & solus Deus verus inuocandus est, qui Moysi in rubo apparuit, quique filios Israël ex Ægypto eduxit, & quadraginta annis in deserto sustentauit mirabiliter, qui Samsoni robur impertiuit, qui Danielem in fouea Leonum liberauit, qui Ionam in *Ceti ventre* seruauit, qui pastorem ouium Dauidem contra Goliathum turatus est, & filium eius Absolonem ante conspectum parentis confudit, qui diuum Ioannem in oleo excoquendum eripuit, qui diuum Laurentium in crate, ne torrefieret, seruauit, qui tres adolescentes in fornace ignea defendit, qui Noam cum vniuersa familia tēpore diluuii in arca sustentauit, qui Lothum cum filiabus ex conflagratione Sodomæ & Gomorrhæ eduxit, qui Isaacum à stricto patris Abrahami cultro subduxit, denique qui Lazarum ex mortuis resuscitauit. Hic enim vnus Deus coli vult, nec honorem suum daturus alii est.

Aaron, &c.

Nebucadnezar.

Sacerdotes Beel, & Baal, &c.

Deus verus quis.

Deum autem imagines ob id in solidum vetare, falsum est. Hoc saltem prohibet, vt adorentur, vt colantur, vt in necessitatibus inuocentur, Hac enim de causa, non alia, mundum Deus puniuit. Seriò enim hìc affirmo, decere omnino imagines & figuras in Christiana Ecclesia statui, cumprimis autem illas, quæ passionem saluatoris Christi exhibent. Sicut enim homo, ad viuum depictus, & in tabula exhibitus multò gratiosior est, quàm non depictus, quia post obitum ipsius idea & contrafactura oculis expositam memoriam eius spectantibus subindè innouat, nec vnquam obliterari sinit, quod extra imaginem facilè fieret: sic eadem irrefragabiliter ratio est etiam passionis Christi: Huiusmodi námque imagines idiotis, laicis & infantibus librorum loco sunt. Præterea pios etiam inanimis spectantium motus, & imaginationes spirituales excitant, seriámque & profundam meditationem angustia plenissimæ passionis Christi suggerunt, nósque de beneficiis eius commonefaciunt, quæ in genus humanum clementer contulerit, adeóque instigant & inflammant hominem ad deuotionem, & simplicioribus ac literarum imperitis, velut etiam infantibus interdum ad salutem doctrinæ plùs conferunt, quàm conciones aliquot auditæ possunt. Ea enim est cùm infantium tum etiam adultiorum quorundam natura, vt auditam concionem ne per horam quidem recordari possint, sed per aurem vnam admissam illam, per alteram illicò rursus emittant. Et huius imbecillitatis hominibus quidnam concio prodest? Cùm tamen imago aut pictura visa in animo longè tenaciùs inhæreat, & altiùs in cor penetret quod videtur oculis, quàm quod auditur auribus. His autem meis verbis nouam idolomaniam nullam condo, sed eam serio abdico. Imagines saltem hìc explico, & effectum illarum, quem per Magicam præstant, paulò altiùs trutino.

Imagines quomodo Deus prohibuerit.

Imagines cur in templo ferendæ.

Imaginum vtilitas.

Visa auditis tenaciora.

CAP. II.

Cherubim quid.

IAm oculos vestros conuertite ad Cherubim binos, quos per Moysen fieri & in templi altare collocari Deus iussit, additâ promissione, quod ibi habitare, & per illos responsa dare velit. Interim vt illis seruiatur, aut vt inocentur adorentúrve, non mandauit. Mandatũ ergo hoc capessens Aaron Cherubim illos in fide fabrefecit: factúmque est, quod Deus promisit. Aspicite etiam serpentem æneum Moysis, quem in deserto erexit. An non ille imago & magica prophetia fuit de Christo, qui instar serpentis illius in crucem erigendus sit, vt mundum à peccati & diaboli morsibus sanaret? Quòniam ergo semel id factum est, poterit etiam fieri denuò, & per Magicam cùm perfici, tum explicari. Per imagines namque omnia possunt addisci, prophetari & prædici, præterita, præsentia & futura. Per imagines omnes artes docentur & explicantur, non secus ac per literas librósque veluti *Petrus de Abano* Magiam & Nigromantiam suam per figuras & imagines descriptam Paduæ post se reliquit. Verum tamen Magicæ arcanum is ignorauit. Zizania enim pro tritico habuit,& vtraque simul enasci passus est. Huiusmodi autem imaginem & figuram quamlibet qui intelligere, explicaréque velit, illum bonum Astronomum & Magum esse oportet. Ars enim imaginum ex Magica procedit. Nec admirandum hoc tantopere est, quod Chaldei & Assyrij imagines fecerint, quæ se mouerint, locutæ sint, & signa fecerint. Nam illud per Nigromantiam potius & veneficia, quàm per naturalem Magicæ artem perfecerunt. In hoc autẽ fœdi abusûs sese reos fecerũt,quod rude vulgus ita infatuarint,& fascinarint vt ab ipso pro diis& opitulatorib⁹ haberẽtur.Ea nàmq; persuasione emanante & sese diffundente, varia sacra instituta sunt, résque eò peruenit, vt passim omnes illis sacrificarent, eos colerent, inuocarent & adorarent. Quo sacrilegio Deus ita ad iram commotus est, vt ingentibus & plurimis calamitatibus eos castigaret, & tandem radicitus estirparet. Et talia quidem non solum ante natum Christum, tempore regni Babylonici admissa sunt: sed etiam post natum ipsum saluatorem nostrum, nos Christiani quoque, ante non multos admodum annos eadem designauimus. Et exempla nonnulla commemorare mihi admodum procliue foret, nisi auditu ea admodum formidolosa essent. Vnum tamen reticere non possum de religiosa peregrinatione Ratisbonam ad *Speciosam Mariam* fieri solita, cuius sacerdotes idolo caput excauarant, in vacuum illud oleum infuderant, quod postea sensim exstillans, lacrymantem diuam spectantibus repræsentabat. Hoc sacerdotes eius ita explicabánt, quòd nimitùm magna hominum peccata ea deploraret. Fraus quidem ista nocens simul & nimis petulans erat, culinis tamen suffarciendis haud parùm idonea. Quare idolum id non temerè illis in magno pretio erat, &c.

Serpens à Moyse erectus quid significarit.

Petrus de Abano Magia non recte peritus.

Chaldæi & Assyrij quales Magi.

Historia de speciosa Maria Ratisbonensi.

CAP. III.

SEd vt porrò etiam doceamus, quidnam per imagines & figuras secundum scientiam Magicam doceri, cognosci, & intelligi possit: animum quæso aduertite etiam ad sanctos prophetas,cumprimis Esaiam & Ezechielem, & diuum Ioannem, quibus omnibus mysterium regni Dei per solas imagines & figuras, per insomnia vel in spiritu visas, reuelatum est. Aspicite quinetiam antiquas illas & admirabiles imagines figurásq; Norimbergæ in quodam Carthusianorum cœnobio repertas, & videte, quàm reconditas significationes ex Magica de vniuerso papatu contineant promántque. Illarum námque origo verè magica est. Et prophetia illa euentu suo non carebit. Sed de his libellum peculiarem condidi, cui conuenientem etiam Magicam interpretationem annexi. Sic etiam inspicite Hermetem, Geberum, & Philosophos alios plures. An non illi artem suam Alchimicam & Spagiricam maxima ex parte per imagines & figuras ex Magica deprompserunt? Quæ omnia deinceps clariùs explanabuntur. Et huiusmodi quidem imagines ac figuræ, antiquæque pictutæ vel dum hodiè multæ passim in diuersis locis reperiuntur, quarum tamen nullus respectus, nulla ratio habetur. Nec enim ad significationes ipsarum quisquam attendit, vt de intellectu vero hîc sileam. Sine euidenti tamen causâ à priscis Magis minimè assignatæ aut appictæ sunt. Et mos quidem eiusmodi delineandi, priscis quàm nobis,multò receptior fuit. Quod quidem ex eo patet luculenter, quòd vel dum hodie diuersis in locis multoties etiam non inquirentibus imagines & figuræ admodum stupendæ offerantur, nonnunquam in vetustis *sacellis*, *interdum* in sepulchris,in cauernis & cryptis,in rupibus & scopulis, in insulis, & locis aliis incultis & desertis, &c.

Prophetæ per imagines docti.

Figuræ Magicę Norimbergę inuentæ.

Figurarũ ratio priscis, quã nobis, magis obseruata.

Vbicunque ergo locorum huiusmodi imagines & figurę reperiuntur, eæ magni æstimandæ sunt. Non enim sine graui causa assignatæ sunt, & plerumque abstrusa quædam notant. Conueniret itaque, Astronomos & Magos congregari, ac tales imagines figurásque examinando, probabile de ipsis iudicium facere, non quidem, vt plus inde artis addiscant, aut plus experientiæ colligant, sed vt sensum & prophetiam certiùs assequantur. Faceret enim id ad commodum,& salutem totius alicuius imperij aut huius vel illius Principis, Regis, ipsius Cæsaris, qui tempestiuè per talia admoniti, non pauca, alias nocitura, declinare ita possent. Frequenter enim aut ciuitati alicui, aut regioni, aut regno, vel Principi, regi, cæsarive huiusmodi imagines & figuræ multa minantur, quæ expressis aliàs verbis sibi dici non tolerarent. Quis enim prudens, id periculi subiret, licet Astronomiæ & Magię peritissimus,vt Principi alicui,aut Regi Cęsari ve in os diceret,tibi hoc accidet,tu occideris, glande traiicieris, subditi tui te regno exuent & eiicient, in exilium agent, subditi tui data fide violata & rebellione facta te repudiabunt,& domino alii iurabunt.Quis inquam aleam tanti periculi prudens subiret? Non ego certè, nisi aut capitis aut suspendij periculum subire mihi certa sententia staret. Et licet quidem Physionomiæ ac Chiromantiæ Magiæque quis peritissimus sit, ac ex natiuitatis hora

Imaginũ obseruatio magnatibus necessaria.

Apud principes veritas non est libera.

horâ de mortis genere statuere certò possit: nulli tamen tutum fuerit, expressis verbis Principi, Regi aut Cæsari tale quid in os dicere, sed per imagines, figuras, similitudines, & ænigmata admonere eos oportet, vt hoc vel illud caueant. Si faciant, benè, Sin minùs, & suum potius cerebrum obstinatè sequi malint, malum sibi prędestinatum incurrant. Quo etiam fine talia hic indicare volui, vt Principibus vobis ac Monarchis admonitioni sint, vt Astronomi, Magis ac consiliis horum locum dare malitis deinceps, quàm aut proprio vestro arbitrio, aut aulicis, quos alitis, aurem porrigatis. Hi enim vos non rarò seducunt.

CAP. IV.

POrrò autem hoc capite iam disserendum est de imaginibus & statuis, quæ à priscis pro numine habitę, ac tanquam certi auxiliatores cultæ & inuocatæ fuerunt. Harum in honorem solemnia sacrificia, & religiosæ peregrinationes, ac pomposa Encænia instituta sunt. Itaque sciendum est, ex horum numero primum & præcipuum fuisse Beel, magnum illud & abominandum Idolum Babyloniæ, quod annorum 1500. decursu pro vero viuóque Israëlis Deo habitum, cultum & inuocatum fuit. Quo tempore occupatus admodum & supra modum sedulus fuit Diabolus, donec *Ninum* seduceret, eúmque doceret artem quâ parentis Beeli imaginem fingeret, & columnę imponeret, vt cultu diuino exciperetur. Potens enim ille per omnes terras dominus erat. Vnde persuasio illa Deitatis apud populum faciliùs locum inuenit, vt veneratione diuinâ ipsum quocunque modo prosequerentur. Multa námque miracula idolum operabatur, & in star viuentis alicuius, voces ac responsiones dabat. Quæ tamen omnia per ipsum diabolus eloquebatur, & suis præstigiis ita populum dementabat. Et Ninus quidem per Magiam damnatam non per naturalem, talia confecit. Coniurationibus enim dęmonem quendam in Idolum abstruserat, qui miracula in ipsius corpore ederet, & quoties volebant sacerdotes, responsa quærentibus daret. Hoc iam primum Numen, seu Idolum ac imago fuit, signa & miracula edens. Ab hoc postea multæ subindè imagines, vna post alteram, succedentibus sæculis exortæ sunt. Eò námque peruentum erat moris & abusus, vt ob quamlibet singularem dotem, singularia numima statuerentur. Sic qui celebris, potens & versutus erat, dicebatur, *Mercurius*. Deuotus, religiosus, pius & castus, dicebatur *Iupiter*. Victor & strenuus bellator, *Mars*. Subdolus, inuidus & nocens, *Saturnus*. Insignis Musicus, amator & salax, *Venus*. Tyrannus *Nimroth*. Versipellis & facundus, *Pallas*. Potator *Bacchus*. Vates *Apollo*. Venator, *Diana*. Diues, *Pluto*. Tales enim Numinum titulum illicò adepti, diuinis honoribus excolebantur. iis Templa, Aræ & columnæ statuebantur. Adeóque factum est, vt cuilibet populo & negotiationi vel ordini suus peculiaris Deus præficeretur. Militum Deus *Mars* erat, Musicorum, Amatorum, Scortatorum *Venus*. Agricolarum & terram colentium *Saturnus*. Religiosorum, Sacerdotum & Leuitarum *Iupiter*. Artificum & Mechanicorum *Mercurius*. Nautarum & in aquis periclitantium *Neptunus*. In igne periclitantium, & qui circa illum occupantur *Vulcanus*, &c. Inuentis primum & constitutis his diis, sua deinceps etiam insignia & instrumenta, ex quibus, quidnam tractarent, aut de quâ re inuocarentur, nosceretur, appicta fuerunt. Ita Saturno data falx est: Marti gladius, thorax, lorica. Idem etiam dabant *Nimrotho*. Veneri appingebant puerum Cupidinem cum arcu & telo. Bacchum coronabant pampinis, & manibus eius addebant poculum.

Beel idolũ, quàdiu cultum sit.

Ninus Beel statuit.

Ninus qua Magia Beel exstruxerit.

Varia numinũ nomina, & insignia.

Qui quorum ordinum dij fuerint.

Præterea eò deuentum est, vt etiam cuilibet ciuitati regioníve Deus peculiaris assignaretur. Cũ enim dissidiis populus scissus, in partes & sensa diuersa abiret: peculiarem sibi tutorem & patronum modo non quælibet ciuitas, ne dicam regio constitueret. Sic Babyloniis pro Deo erat *Beel*: Ægyptiis *Isis*, & *Osyris*: Africanis *Neptunus*: Mauris *Iuba*: Rhodiis & Messagethis *Sol*: Samo *Iuno*: Lemno *Vulcanus*: Papho *Venus*: Delpho *Apollo*: Romanis *Quirinus*: Athenæis *Minerua*: Carthaginensibus *Socrates*. Sed quos Deos, quas imagines, finxerit sibi quælibet ætas & regio, sigillatim hic enumerare nihil attinet. Nec si velimus quidem, possumus. Ea autem superstitio & Idololatria vltra bis mille annos ante natiuitatem Christi durauerat, &c.

Qui quarum terrarũ & populorum dij.

CAP. V.

HOc loco describendæ sunt etiam similitudines, imagines, figuræ & colores in cœlo conspici solitæ, quæ extra naturalem Astronomiam quam præstantissimus Ptolomæus conscripsit, iudicari explicatíque, omniúmque tempestatum varietas ex illâ non minùs, imo multò rectiùs & expeditiùs, quàm ex Astronomiâ Naturali deduci potest. Ipsius námque Astronomia multâ numeratione, ac accurato studio laboréque indiget: quorum omnium compendium tamen gratius sit. Verum enim summúmque Astronomiæ Arcanum ex ipsâ Magica procedit, nec vllo calculo, scriptione aut lectione eget, ita promptum & facile, vt etiam à rusticis addisci possit.

Astronomia Magica. Ptolomæilõge expeditior.

Pro introitu breuem vobis explicationem & exempla pauca inducemus, cum operosiore dilucidatione minimè opus sit. Cœlum aspicite, vt nubes atra pluuiam indicet, & iris imbrem largum ac latè diffusum. Aurora pluuiosam feram, rubor serotinus calidum & serenum diluculum portendit. Sic nullus in cœlo color apparet, qui non peculiarem Magicam interpretationem habeat.

Rubor matutinus & serotinus quid indicet.

Cœlum enim in se colores omnes continet, quorum nullus otiosè apparet. Quoties námque nouus color: toties noua tempestatis mutatio. Qui autem, quidnam cuilibet colori cognatum sit, & quod eius indicium sit, scire quærit,: eum peritum Magum & Spagyrum esse oportet. Aliàs ista scire impossibile erit. Et licèt quidem colores quatuor capitales seu primarios, quatuor Elementis assignari solitos (Cœrulcus enim est aquæ, viridis terræ, luteus aëris, ruber ignis) scieueris: præter

Cœlum omnes in se colores habet.

Elemẽt. qui colores sint.

præter illos tamen multi etiam alii sunt, varietate & permixtione diuersi a scò, vt satis commodè distingui minimè possint. Itaque magnâ diligentiâ opus est, vt discernatur, quinam elementares colores potiores sint. Pro his enim iudicium fieri debet.

Obiici hic posset, *nigrum & candidum colorem, duos etiam primarios, ac ob id minimè negligendos esse.* Sed respondeo, illos hic non facere. Non enim nisi secundum quatuor Elementares colores iudicium veri cœlestis præsagii fieri debet ac pronuntiari. Ad Spagyricam autem & Alchimiam color niger & albus referūtur, vt in qua quatuor etiam colores primarii enumerantur, scilicet Niger, albus, luteus, & ruber. Nigredo autem cæterorum (duorum) colorum radix & origo est. Quæuis enim materia nigra ad suum tempus reuerberari potest, vt etiam tres cæteri colores suo ordine & serie prodeant ac conspiciantur. Nigredinem enim sequitur candor, candorem flauedo, flauedinem rubedo. Res autem quælibet, per reuerberationem ad colorem quartum reducta tinctura est sui generis seu naturę. Sic nimirum herba, exacta hyeme circa ver nondum apparens, sed radice sua in terra adhuc condita latens, nigrá, arida & informis est. Vbi autem ab æstiuo calore, & feruore solis vegetatur, sensim incremento facto emergit, & per calorem solis reuerberatur, quatuor primarios colores successiuè adipiscens. Rem planiùs ita habete. Primò enascitur herba ex radice. Deinde ex herba flos. Tandem ex flore semen. Ea iam tinctura & Quinta Essentia herbæ est. Sine semine enim nihil crescit, sine semine nihil nascitur, siue semine nihil propagatur, adeóque in omnibus terræ fructibus semen est potissimum & nobilissimum, adeóque præ omnibus maximè ęstimandum.

Nigredo cæterorum aliorum radix.

Color vltimus, cuiusli ber rei tinctura.

Eodem modo prisci quoque philosophi septem Metalla septem planetis accommodarunt, ac in figuras, imagines & literas contulerunt. Sic Aurum est Solis, Argentum Lunę, plumbum Saturni, Stannum Iouis, cuprum Veneris, hydrargyrum Mercurii, ferrum Martis: quæ secundum Magicam rectè quidem ita disposita sunt. Vnde vel dum hodie etiam ita retinentur.

Semen rei est præcipū. Septem metalla septem Planetis assignata

Sed vt ad colores explicandos pergamus, affirmo, omnes veros perfectósque colores tantùm sex esse: nempe *Nigrum, Album, flauum, rubrum, viridem & cæruleum.* Quanquam sint, qui pro numero planetarum septem etiam recenseant colores, quibus non refragor. Nam & in Magica cuilibet Planetæ & metallo color peculiaris assignatur, Saturno nempe, & plumbo Niger, Soli & auro luteus, Lunæ & argento cæsius. Mercurio & hydrargyro cyaneus: Veneri cuproque viridis Marti & ferro, ruber: Ioui & stanno, candidus. In genere tamen si loqui velimus, cæsius verus & perfectus color non est, instar cęterorum. Si enim nigrum candido, aut candidum cyaneo permisceatur, cæsius color prodit. Idem etiam de cæteris concurrentibus & permixtis coloribus iudicandum est, sicut omnes mihi attestabuntur pictores, quod ex sex hisce coloribus vltra triginta parari possint, quorum tamen nullus alteri similis sit. Similiter & in Magica septem Planetis ac metallis præter colores alia quoque assignantur, & illorum loco ponuntur, nimirum quæ arte Magicâ per imagines & figuras indicantur. Sic frequenter Rex au Leo Planetam Solem aut metallum Aurum indicat. Regina aut gryps Planetam Lunam aut metallum Argentum notat. Angelus aut Serpens, vel Draco, planetam Mercurium aut argentum viuum designat. Miles aut gladius, Planetam Martem aut metallum ferrū innuit. Agricola cum falce aut vnco, aut priuatim per se falx & vncus Saturnum seu plumbum exhibet. Leuita, Sacerdos, Monoceros, Turtur, aut aliud huic simile animal castum, Iouem vel stannum arguit. Fœmina arcu & telo insignis, aut infans arcum telúmve gestans, aut ex Musicâ quædam alia pars, Venerem vel cuprum ehiber, &c.

Colores veri tantum sex.

Cæsius color perfect' non est.

Rex aut Leo Magicè Sol ac aurum est.

Sic porrò, si ex Magicâ per imagines & figuras prophetia intenditur ciuitati alicui, aut regioni, aut regno, &c. per animalia, insignia & colores, ciuitati illi, regionive aut regno agnatos aut quos princeps vel Rex in insignibus suis gestat illa explicatur, non verbis expressis designatur. Quilibet ergo, qui interpretationem huiusmodi prophetiæ aggreditur, non saltem bonus esse debet Astronomus, verum etiam peritus Magus, probéque scire debet, quo insigni vel plantæ vel animalis vel coloris quæuis ciuitas, regio aut regnum vtatur. Res clara fiet exemplis. Aquila in Magica notat Cæsarem Romanum, aut Romanum Imperium. Tria Lilia vel tantùm vnum indicat regnum Galliarum. Tres coronæ sibi inuicem impositæ, vel crux triplex Papam vel papatum significat. Corona vna, vnum regem aut regnum. Luna dimidiata Imperatorem Turcicum, aut eius imperium, & sic deinceps.

Aquila quid Magicè notet, &c.

Cap. VI.

CÆterum hoc in capite deinceps etiam de Necromantia dicendum est, de iis nempe figuris, quę à Cœlo & aëre desuper in fructus, homines & pecora cadunt. Nam nec ista sine euidenti causa & vaticinio fiunt, sed frequenter futuram aliquam ingentem mutationem denotant. Exemplum exhibuêre cruces seu asterisci delapsi qui Necromantici extiterunt. Vaticinati námque sunt de ingenti futura mutatione & dissidio in causa religionis, insignémque cladem & persecutionem Christianorum & Ecclesiæ Christi annūtiarūt. Haud enim longè post Lutherus cum sua doctrina, erupit, sectáque vna ex alia prætextu religionis lutheranæ inde prodiit, quarum nedum finis est. Sectæ enim nouæ vel dum emergent in posterum, quouis opinionem suam aliis ceu meliorem & sanctiorem pręferente. Et in religione seu Ecclesia pax & concordia nulla statuetur, vsque dum aureum & nouissimum tempus appellar. Eo facto dies domini non longè aberit. Hæc verò omnia cadentes cruces prophetatæ sunt, sensu tamen Magico.

Cruces delapsæ quid necromanticè notarint.

Cap. VII.

SImiliter etiam admirabiles figurę & imagines multæ reperiuntur in scopulis & rupibus, ac illis pręcipuè locis, quo nullus facilè hominum

hominum penetrat, quod tractus, & venæ per chiromantiam suam indicant. Itaque valdè necessarium est, quemlibet circa metalla occupatum, bonum esse Chiromanticum, vt sciat laboris impendendi modum, & peruestigandi seu fodiendi locum. Tractus enim ac venæ interdum tam variè sese exhibent, & intortè, vt singulari studio ab hominibus exsculptæ videantur, quod tamen opus naturaliter ita ordinante Deo enatum est, suâ prophetiâ non carens peculiari. Clam enim indicatur id, quod ibi latet, & reperiri potest. Quid autem quælibet huiusmodi figura & imago indicet, Magi & Chiromantici nôrunt, qui Chiromantiæ periti optime de illis iudicare queunt. Aliàs enim ista omnibus abscondita sunt. Sic etiam multi exiles lapilli in aquis & arenâ reperiuntur, veluti silices, & peculiares, vt vocant, *Gamahey*, figuris insolitis conspicui, quasi manu & operâ hominum illæ cœlatæ & exsculptæ essent, omnes tamen prouidentiâ & consilio Dei enatæ. Lapides hi nunquam non admirandarum & insigniū virtutum ac operationum existunt, quas Deus illis indidit. Vim autem ac efficaciam cuiuslibet lapidis, figura ipsius ac imago indicat. Illæ enim sunt ipsorum signata, ex quibus nosci debet, quamnam à cœlo influentiam, à Deo assignatam habeant. Id iam ars Magicà docet. Lapides isti subtiles artifices & cumprimis Astronomos compulerunt, vt rem profundiùs rimarentur & pensitarent. Cúmque viderent, huiusmodi lapides ob figuras & imagines tantas virtutes & vires habere, illis similes alios lapides sumentes, influentiam suo arbitratu virtutibus illis correspondentem elegerunt, & imaginem cælare aut insculpere aggressi sunt. Examine autem instituto, labor eorum omnis irritus & frustraneus inuentus est. Hâc ergo occasione rem adhuc penitiùs euoluentes, statuerunt, quandoquidem eiusmodi virtus ex cœlo promanet, & influentiæ cœlestes sint, ideò non quemlibet lapidem ad id facere, sed sumendos omnino esse lapides, qui iam ante virtutes cœlestes continerent. Animum ergo aduerterunt ad *Carniolos* & *Saphyros*, & sic rem seu artem (quod aiunt) acu tetigerunt. Necesse námque est, vt, si vis quædam cœlestisque operatio corpori alicui induci debeat, influentia quoque cœlestis, alteri similis, connata sit. In omnibus enim rebus fieri videmus, vt contrariæ res non facile vniantur. Et vt ex duro saxo vinum aut frumentum enasci non potest: ita nec hic, &c.

Gamahey quid

CAP. VIII.

ITaque dicendum etiam deinceps est de *Figuris*, quæ per Chiromantiam cognosci & iudicari debent. Nam & hic magni momenti Chiromantia est. Sciendum autem est, Chiromantiam esse multiplicem, non vnam saltem illam, quæ ex manibus iudicat, quidnam homini impendeat, quidnam boni malíve perpessurus sit. Nam & alia quædam Chiromantia est Herbarum, alia foliorum in arboribus, alia lignorum, alia saxorum & mineralium, alia regionum, viarum & fluuiorum. Chiromantia præterea alia etiam est, in Terræ motibus & aliis siccis feruidisque æstatibus sese offerens per fissuras & hiatus telluris, qui sine insigni prophetiâ non accidunt. Hæc autem probè rectéque intelligi debent. Et Medici quidem est, herbas & folia ex suâ Chiromantia cognoscere, ipsorumque vires ac operationes indè iudicare. Qui ligna tractant, vt tignarij, arcularij & similes, lignum ex suâ Chiromantiâ cognoscere debent, ad quidnam id faciat vel conducat. Sic etiam metallarius fodinas ex suâ chiromantia æstimare debet, quænam in ipsis mineræ aut metalla quæri debeant, & quàm profundè illa lateant. Ita & Cosmographus chiromantiam regionum, terrarum & fluminum: Geographus chiromantiam terræ & terręmotū cognoscere debet. Sciendum námque est, chiromantiam esse initium Magicæ, nec quenquam perfectè Magiam discere posse, nisi chiromantiam priùs cognouerit. Chiromantia enim est Magicæ ABC. Vt enim (*quod vocant*) Alphabetum prius discere oportet eum, qui scripturæ peritus esse volet: sic eadem & hic ratio est. Et chiromantia quidem facilis, ac cognitu prompta ars est: summè tamen gloriosa & vtilis, quam quilibet etiam rusticus, literarum imperitissimus addiscere potest, vel dum hodie in Ægypto admodum familiarem, & *Zigeunis* (quos vocant) valde vsitatam.

Chiromantia est multorum

Chiromantia est initiū Magiæ. Chiromantia est Magicæ Alphabetum.

CAP. IX.

QVoniam propositum mihi est hoc libello describere Magicas figuras, imagines & signa: conuenit sane, vt deinceps ea quoque commemorentur, quæ in herbis & radicibus ostenduntur, singulari Dei prouidentiâ ita constituta & ordinata. Itaque & hîc diligentia opus est, vt secundum Magicam illa rectè æstimētur, ac virtus eorum ac operatio probe iudicetùr. Per chiromantiam enim & physionomiam ac Magiam rectè ac prompte ex facie externâ cuiuslibet herbæ aut radicis proprietas ac vis, ex suis nimirum signatis, specie, formâ & colore ęstimari potest, nec aliâ probatione aut longâ experientiâ opus est. Deus enim in initio omnia diligenter distinxit, nec vnam omnibus formam indidit, sed peculiarem suam notam quibuslibet appendit, ex quâ velut ex vngue Leo, aut Motio ex tintinnabulo (*vt prouerbio ferunt*) illa dignosci queat. Nam & in Magiâ tintinnabulum Morionem notat. Eâdem ergo ratione & herbæ radicésque ex suis signis & tintinnabulis cognosci debent. Signa verò, Exempli gratia, talia sunt. Radicem aspicite satyrionis: an ea non pudendi virilis formam habet? Omnino. Per Magicam ergo inuenta Magice indicat, facere se ad recuperandam amissam virilitatem, & suscitandam libidinem. Sic an non Cardui folia acus more pungunt? Ex hoc signo per Magicam iudicatum & inuentū est, herbam nullam ad punctiones internas conuenientiorem esse. Sic victorialis (*est allium anguinum*) radix filamentis crebris ita intorta & intricata est, vt loricæ speciem intrinsecus exhibeat. Ex quo signo Magico creditum est, eam aduersus arma non secus ac loricam munire, ac gestātes tutos pręstare. Eodem modo & radix Syderica singulis in foliis imaginem seu figuram serpētis exhibet: vnde ex Magicâ patet, eam aduersus

Dei prouidentia omnia distinxit.

Satyrij vsus.

Victorialis herbæ vis.

Syderica facultas.

aduersus omnia venena facere. Similiter & cichorium peculiarem sibi congenitam influētiam à Sole habet, quod ex floribus eius colligi potest, qui ad Solem continenter sese conuertunt, quamdiu ille nostro in hemisphærio oberrat. Vbi Sol occidit, virtutis non admodum magnæ est. Quam verò esse causam putas, quod radix eius post septennium in speciem auis conuertatur, & quidnam de hoc Magica iudicat? Si nosti, tace, nec verbum vllum illusoribus de re ista pande. Si non nosti, discere perge, nec discere probrosum iudica. Sic enim fiet, vt fama per omnem terram de te sonet, quæ nullo apud posteros sæculo obliterabitur. Posset hoc loco etiam à nonnullis quæri, cur Mandragoræ radix, speciem vultumque, manus ac pedes hominis ostendat. Nam non sine insigni causa talia à Deo ita facta esse, credibile est. His respondeo, falsum esse quod Mandragoræ radix humanam formam habeat, sed fraus & dolus in ea committitur à circumforaneis, qui hominibus suis imposturis etiam in aliis similiter fucum faciunt. Talem enim faciem radix non exhibet, nisi ab impostoribus ita cæletur & formetur. Nec enim vel à Deo vel à natura talis illa formata est. Otiosum ergo fuerit, de ea pluribus differere.

Cichorii proprietas.

Mandragoræ radix an hominē præsentet.

Huiusmodi herbarum & radicum multò plures hic enumerari possent, nisi de illis alio quoque loco dissereretur. Pauca saltem exempla pro introitu percensere volui, vt sciretur, quousque imagines & figuræ in sua linea etenderentur.

CAP. X.

CVm ergo, *vt dictum est*, figuræ & imagines longè latéque pateant, nec quicquam necessarij omitti debeat: sciendum est, illas etiam ad characteres pertinere. Nam & characterum origo ex Magia est, qui imaginibus non sunt dissimiles. Per characteres enim multa indicari & perfici possunt tanquam per efficax verbum aut nomen, & tamen characteres nec verba sunt, nec nomina. His tamen quadantenus conueniunt. Sunt enim verborum imagines & figuræ. Quibus si accedant verba, quæ significantur per Magiam, eò illa efficaciora fiunt, & virtutibus suis coaugentur vel multiplicantur.

Characterum origo Magia est.

Hoc loco iusta à nobis querela mouetur, quod profugi & fanatici nebulones, quos olim scholares erraticos vocarunt, characteres & verba tantopere in contemptum redegerunt suis mēdaciis & imposturis, & characteres nouos, noua nomina impostoriè commenti sint. Hi enim rudioribus & simplicioribus persuaserunt, vt crederent, Album esse Nigrum. *Quinque esse paria*, sicuti prouerbio iactari solet. Nebulones isti characteres & verba papyro vel pergameno inscripta porrexerunt aduersus hunc aut illum morbum, aduersus diabolum & spiritus malignos, aduersus veneficium, & incantationem, aduersus spectra, aduersus suffocationem, aduersus exustionem, aduersus hostes & arma, &c. si nimirum gestentur. Si in domo suspendantur aut asseruentur, illam neque igne conflagrare, neque grandine aut fulmine verberari posse creditum est.

Scholastici errabundi.

Etsi verò concedam, characteribus hanc vim & facultatem insitam esse: certum tamen est, non falsis sed veris vim illam competere. Exēplum notum est de characteribus planetarum. Qui si legitimè conficiantur, in influentia idonea, iam notum est, quid operentur. Character nimirum Solis extollit hominem ad honores & opes. Character Martis victoriam impertit aduersus hostes. Character Veneris facit gratiosos apud homines, ne facilè petitionis quid illis denegetur. Character Iouis facit deuotos religiosos, castósque. Caracter Mercurii facit industrios, ingeniosos, sapientes, agiles & expeditos ad omnia, &c. Similiter & characteres isti vim habent nonnullos morbos expellendi, & ab illis præseruandi eos, qui illos vel gestant vel portant. Eodem modo & duodecim signorum cœli imagines & figuræ admirandæ operationis sunt, si bona influentia existente, hoc est si Sole & Luna iunctim currentibus parentur, de quibus hic plura dicere non attinet, cum iam dicta sapientibus sufficiant, &c.

Characteres planetarum diuersi diuersę operationis.

CAP. XI.

ANimum autem attendite ad Virgiliū Philosophum admirandum, qui per imagines miracula operatus est, nec hic dicenda, nec aliis credibilia, quibus similia, nullus antè ipsū alius perfecit. Ars tamen illius potiùs Nigromantica quàm Magica fuit. Duobus enim modis, nimirum per Nigromantiam & Magiam fieri possunt imagines, variis viribus insignes, & cum loquentes, tum sese mouentes. Et frequentiores sunt illæ, quæ per veneficium & Nigromantiam parantur, quam quæ per Magiam naturalem conficiuntur. Illa tamen & cum Deo pugnat, & ipsi naturæ lumini aduersatur. Virgilius enim & ipsius asseclæ per magnas & potentes coniurationes talia perfecerunt, diabolósque ac malignos spiritus in imagines compulerunt, qui postea ex imaginibus signa ediderunt, & hominibus responsa dederunt. Hos nos non imitari, sed exemplum ipsorum velut ipsum cacodæmonem fugientes, longiùs non progredi debemus, quàm quousque Fides & Imaginatio ducit. Nullum enim Christianum fines fidei & imaginationis transgredi decet. Et contra fidē nemo etiam tutò pugnare potest. Pugnare autē contra fidē, hoc est, si quis per vim, vt per admirationem & abusum nominis diuini perficere conatur illa, quæ per solā pręstari fidē possunt ac debent. Semel enim hoc dicendū est, nos per solam fidem & efficacē imaginationem cuiuslibet hominis spiritum in imaginem aliquā cogere seu coercere posse. Sed & hoc fieri potest, vt per solam fidem fortéque imaginationem, etiā sine imagine & figura, vocem & responsum ex aere, quoties quidem possimus, eliciamus. Nec vlla opus est cōiuratione, sicut bardi Nigromantici & coniuratores aiūt, necesse esse, vt, si spiritū aut ex aëre vocē elicere cupiamus, violēris cōiurationib. nos ad quatuor mundi cardines conuertamus, & clarâ voce personemus, ceremonias requisitas addamus, circulos faciam' seu describam', fumos incēdam' ieiunemus, & puras religiosásque vestes Salomonis, aut ipsius sigilla adhibeamus. Hæc enim omnia meræ ineptiæ & seductiones diabolo-

Virgilius Magus, &c.

Nigromantia, vera Magia frequentior

Fides, meta Christianorum.

Fidei quanta vis.

Nigromanticorū, seueritas ridetur.

bolorum sunt, à fanatico quodam, Sathana ipso peiore, confictæ & excogitatæ, aut in Synagoga illa, cui præceptor Diabolus præfectus est, traditæ. Studiosè ergo sibi caueant, quicunque Christo nomen dederunt, aut Dei amore flagrant, aut, aliquo animæ & beatitudinis æternæ studio tenentur aut noscendi luminis Naturæ desiderio æstuant, vt huiusmodi pestes fugiant, & præuaricatores illos euitent, qui aut ab ipso Diabolo, aut certè illius discipulis adeò seducti sunt. Quicquid enim illi cum vitæ & animæ periculo, magnis etiam impensis laboribus præstant, idem nos quoque, ipsis tamen multo rectiùs, per solam fidem & imaginationem nostram perficere possumus. Per illam námque ascendentes ad nostrum lubitū cogere possumus, vt, quoties volumus, dicto modo nobis responsa dent.

Quo vero pacto vocem aut responsum ad nostra interrogata elicere possimus, ex hoc intelligi exemplo potest. Pone, me alicui dicere, vt ad hunc vel illum locum abeat sub noctem, stetque sub cœlo & diligenter auscultet. Futurum námque esse, vt si hora hęc vel illa sonet, vox quędam ex aere audiatur, quæ dicat & respondeat, quæcunque petantur. Fides illa iam firmet verba mea: abeat ille, auscultatum vocem. Cuius fides & imaginatio si ita sit fortis, vt nihil quicquam aliud cogitare possit quàm horam venturam, quam assiduè animo suo verset: iam nullo dubio is audiet vocem, humanę quidem similem, sed hominem tamen nullum pręsentantem. Cæterum voces huiusmodi non semper ab ascendentibus promuntur, sed multoties etiam ab Angelis & officiosis spiritibus eduntur, de quibus Epistola ad Hebræos inquit *quod ex iussu diuino fiant.*

CAP. XII.

Homunculi cur dicatur. PErgendum nunc est ad practicam, qua nimirum specie modoque Homunculi & Imagines, in quibus occulta quędam humanitas aut spiritualis natura lateat, effingantur. Huiusmodi quidem imagines ideò *Homunculi* appellantur, quia speciem & omnia membra humana habere debent, non quidem eadem cum homine magnitudine, sed quantitate debita & idonea. In his operationes ac vires omnes & voluntates hominum perficiuntur. Et sciendum est, homunculos & imagines fieri posse ad conciliandum hominibus sanitatem, amorem, gratiam, fauorem; Imaginū mira varietas. item ad homines extollendos, liberandos, ex peregrinis locis adducendos, ab armis, ab hostibus visilibus & inuisilibus, ab incantatione, & à morbis grauioribus & similibus malis aliis vindicandos & liberandos. Sic vicissim imagines fieri possunt ad homines infirmandos, ad suscitandam simultatem, inuidiam, odium, ad exigendos homines, ad ciendam infelicitatem, & propositum impediendum. Hi autem homunculi & imagines fieri debent pro influentia & naturâ interna hominis. Influentias eiusmodi procedere oportet ex interno homine seu natura ad naturam externam, hoc est, ex homine in homunculum. Nam & Homo in se continet Homo intra se cœlū habet. Astra cœlúmque, non minus ac firmamentum superius. Astra ea abscondita latent in mente, hoc est, in hominis animo. Tanti enim momenti animus est humanus, vt à nemine is satis explicari possit. Et veluti Deus ipse, & Materia prima, ac cœlum, hæc inquam tria ęterna & incorruptibilia sunt: ita animus quoque hominis. Homo ergo beatus fit per animum, hoc est, viuit ęternè, nec vnquam moritur, non magis ac *Enoch & Elias*, qui ipsi quoque animū suum rectè cognouerunt. Quòd si nos quoque homines animum nostrū rectè cognosceremus, nihil vtiq; nobis in hac terra impossibile esset. Quomodo verò ille, si in exaltatione sua est, rectè cognosci possit: sciendum est, ipsum (animū hominis) in seipso submersū & suffocatum esse, hoc est, hominē videntibus oculis esse cœcum, & auribus audientibus esse surdum, nares eius nihil odorari, manus nihil tangere, corpus nihil sentire, &c. Hoc ita intelligi debet. Videt quidem homo, sed quid videat, nescit: audit, sed sermonem non intelligit, seu, sonum cuiuslibet rei intelligit quidem, sed quid sit, non intelligit. Sic etiam gustat: sed quid gustet, nescit. Tangit, sed quid tangat, ignorat. In illis enim, quæ in animo ipsius iacent, videndo sese inaniter fatigat, sicut simia in speculo, aut infans stultusve in pictura. Homo namque qui profundis suis cogitationibus in animo quasi submersus est, is similis est illi, qui quinque sensus amisit, & pro stultissimo in mundo habetur, at apud Deum vir sapientissimus est, vt cui Deus omnia secreta sua ostendat, & abdita quæuis, plus quàm cæteris mundi sapientibus omnibus commonstret.

Animi humani quanta dignitas. Animus hominis ęternus.

Sciendum itaque est, perfectam imaginationem, quæ ex Astris nascitur, oriri ex animo, in quo Astra omnia condita latent. Et animus, fidesque ac imaginatio tria distincta sunt nominibus, vim tamen & robur idem habent. Vnum enim ex altero nascitur. Nec alij comparari possunt vlli, quàm (liceat ita loqui) *Trinitato Deo.* Per animum enim penetramus ad Deum: per fidem amplectimur Christum: per imaginationem accipimus spiritum sanctum. Tribus ergo his, veluti Trinitato Deo, nihil impossibile est.

Animus, fides, & imaginatio, vt conueniant.

Trinitatus Deus

Dum ergo in mundo hoc per animum nostrum penetramus ad Deum, perque fidem ad Christum, ac per imaginationem spiritum sanctum accipimus: Hoc modo Apostolis similes simus, nec mortem, nec carceres, nec cruciatus nec paupertatem, nec laborem, nec famem, nec aliud quicquam metuentes. Quin etiam possumus eiicere dæmonia, infirmos sanare, mortuos resuscitare, transponere montes, sicut de Trinitato Deo scribitur. Exemplum habemus in speculatione. Videmus enim, quendam, qui speculatur, & res, quas speculatur, intelligit, si non desinat, sed sollicitè rem curæ cordíque habeat, per speculationem talem practicam inuenire. Nemo enim ad practicam peruenire potest, nisi per Theoricam & speculationem, qua omnia prius exacta esse decet. Nam opificia omnia, omnes artes, originē suā habent ex speculatione & theorica. Et scire conuenit, noctu semper, qua

Speculationis vis quanta.

corporea

corporea omnia pacata sunt & quiescunt, speculationem, cogitationem & imaginationem omnium maximè commodam esse, in locis cumptimis abstrusis & solitariis, vbi nullum ab hominibus obtrudi impedimentum potest. Adde, & corpore ieiuno existente.

Speculatio, quando & vbi cómodissima.

Sed vt ad homunculos reuertamur, practicamque nostram quam breuissimè tradamus: sciendum est in communi, fundamentum, ac scientiam omnem in tribus homunculis & imaginibus sitam esse, in quibus & per quas operationes vniuersæ perficiantur. Non enim nisi tribus modis homunculi omnes conflunt. Vnus & primus, cum omnibus membris, quę homo aliàs habet. Alter cum eodem quidem corpore, sed cum tribus capitibus & tribus vultibus Tertius, cum quatuor capitibus, & quatuor vultibus, quatuor mundi angulos respicientibus. Sed & ex triplici materia Homunculi omnes conficiuntur, vt ex *terra*, *cera* *& metallo*, non item ex re alia.

Homunculi tres tantum sunt.

Homunculorum processus ita se habet. Si per illos hominem quendam à morbo liberare velis, & sanare, opus est, vt imaginē eius illinas & inūgas, &c. aut aliud quid faciendum facias. Si amorem, fauorem & gratiam conciliare vis, homunculos geminos facies, quorum alter alteri manum porrigat, amplexetur, osculetur, & similia alia faciat amoris officia. Si absentem ex locis dissitis domum pertrahere velis, vt quotidie tot milliaria conficiat: totidem etiam milliaria conficiet imago eius in tota, procedens ex eo loco, ex quo homo ipse iter facere debet. Sic si tutus ab hostium armis esse cupias, imaginem tuam ex ferro vel chalybe parabis, & velut incudem indurabis. Si hostem ligaturus es, liga eius imaginem. Hæc tibi iam exempla sufficiant, ex quibus plura ipse depromere poteris Quantum autem ad Homunculos, & imagines, quas Sagæ & incantatores faciunt, vt permissu Dei pecudes, regiones & homines perdant, de illis propter ingentia consecutura mala hîc dicendum nihil est.

Homunculorum processus qualis.

CAP. XIII.

Gamahey quid

TRadendum hîc nonnihil est etiam de *Gamahey*, quæ lapides sunt, in quibus variæ & admirandæ imagines & figuræ hominum animaliúmve cęlantur & fingūtur pro singularibus idoneis influentiis, non secundum cursum cœli aut vsum Astronomicum. Influentiæ eæ & constellationes, non semper, quoties libitum est, haberi possunt. Itaque aliâ viâ eę impetrandæ sunt. Et scire hic conuenit, Influentias non tantùm ab Astris superioribus cœlóve descendere, sed etiam ex hominibus, ex crystallo, ex speculo chalybis læuigato, ex speculo ignis. Nam quâ ratione homo imaginem cum internis suis occultis Astris constellare potest: Sic constellari etiam potest quodcunque speculum, & in id influentia quędam ab Astris superioribus compelli seu imprimi, quæ continenter postea inhæreat, & quoties volumus, aut quoties Sol lucet, inde deduci possit, vt secundum illam *Gamahey* nostrum constellemus, eámque influentiam ingeramus. Hoc autem modo Crystallos, specula chalybis, &c. constellabis, & septem planetarum influentiam indes. In influentiâ Veneris fac in Crystallum & chalybeatum speculum, &c. incidi Planetam, nomen & characterem Veneris cum stella in Crystalli nempe locum posteriorem, sed tamen in metalli locum politum. Sic influentiam habebis Hinc porrò si influentiam in Gamahey cogere velis, sume Carniolum vel Sapphyrum, & in ipsum cura incidi imaginem figurámve, quam velis, quæque viribus & potentiæ Veneris Planetæ conueniat, nempe ad amorem, ad amicitiam, ad fauorem & gratiam, ad doctrinam & profectum in Musicâ. Incisio autem figuræ in lapidem, aduersus splendorem Solis fieri debet ita vt Sol per Crystallinum speculum transluceat in lapidem, ac radij quoque & reflexus splendoris Solis perpetuò in lapidem impingant. Et his iam dictis libellum de imaginibus conclusum volumus.

Gamahey constellādorū ratio.

PHILOSOPHIÆ THEOPHRASTI PARACELSI

TRACTATVS I.

De discrimine temporum, & quî secundum hæc vires omnes, & omnes impotentiæ mutentur.

DE discrimine temporum & mutatione potentiarum seu impotentiarum tradituri, scire cumprimis debemus, tempora anni diuersa esse, & pro tempore vires omnes mutari, & aut augescere aut minui more Lunæ, atque rotæ instar circumuolui, ita vt hoc iam superet, iam inferiùs depressum sit. Et sicut inquies horologij nunquam quiescit, sed indesinenter huc illúcque nutat; ita stellæ quoque ac signa firmamenti singulis horis mutantur. Aliter enim se ver habet, aliter Autumnus, aliter Hyems, &c. Sic etiam ex mensibus alius est *Ianuarius*, alius *Februarius* alius *Martius*, *Maius*, *&c.* Eadem ratio est etiam noctis & diei. Aliud enim est tempus matutinum, aliud meridianum, aliud vespertinum, aliud concubium. Semper enim vnum ab altero diuersum est, & vel melius vel peius. De Lunâ idem verum est. Aliud enim est nouilunium, alia prima Quarta, aliud pleniluniū, alia Quarta vltima, &c. pro quibus vires omnes mutantur. Exemplum dabit primò Hyems, quæ niuem & glaciem importat, non item ver. Hoc enim, id quod Hyems inuexit, destruit & consumit. Ver ergo niuem & glaciem liquat; quâ causâ terram vdam, mollem & raram facit. Idem non facit æstas, sed valdè exiccat. Ita & autumnus peculiaris efficaciæ est. Quibus cùm contradicere nemo possit, patet vtique hinc, non omni promiscuè tempore bonum esse, lutum aut argillam effodere, ligna cædere, herbas colligere, fructus carpere, radices effodere, Balsama & Gummi colligere. Debent enim omnia fieri in tempore Balsameo, secundum menses, Lunam & signa, & peculiaria diei tempora.

Tempus causa mutationis viriū.

Quodnam autem sit verum Balsameum tempus, in quo vires affectuentur, non secus ac à mumiâ

Tempus Balsameū rerū quod sit.

mumiâ arceatur putredo: sciendum est, ex quatuor anni temporibus Autumnum omnium esse optimũ: Ex mensibus vero Septembrem ac Octobrem: Ex Lunæ facie, ipsum decrementũ, maximè quod tribus vltimis diebus finitur, mane nimirum, sub diei auspicium. Sicut enim homo diei decursu laborat, eoque labore confecto lassus & eneruis nocturna quiete sese reficit & instaurat vires: Sic etiam fructus omnes & nascentia terræ, radices, herbæ, &c. Cum sole enim operantur & laborant omnes fructus ex terra enati, cum Luna iterum quiescunt & dormiunt. Et sicut homo è quiete & somno sanissimus, robustissimúsque est: sic & fructus omnes post mediam noctem, non ante illam vel post diem medium, efficacissimi putandi sunt. Exemplum enim euidens est in fructibus. Qui si Balsameo tempore carpantur aut præcidantur, cæteris multò durabiliores existunt. Et quilibet fructus post mediam noctem vel ante Solis ortum decerptus longissimè durat. Idem etiam verum est de signis terrenis, vt tauro, capricorno & virgine, sicut etiam de Lunæ dictum est decremento. His enim temporibus nulla luxuries aut superflua humiditas, quæ putredinis & virium destructionis causa esse possit, abundat. Hoc per experientiam nôrunt agricolæ. Tu vt idem verum esse comprobes, ita cura. De arbore quadam, in terra adhuc defixa, Balsameo, (vt dictum est,) tempore ramum præcide. Postea tempore cõtrario, signis vel ventosis vel humidis existentibus, vt *Geminis, Libra, Aquario, Cãcro Scorpione vel Pisce*, vel etiam plenilunio nouiluniove elucente, vel lumine eius augescẽte, aut à meridie, aut post solis occasum, præcide ab arbore eadem lignum, eiusdem cum priore magnitudinis. Ea ligna si trutines imposita libræ, deprehẽdes vtique, lignũ primũ, tempore Balsameo cęsum, altero multò leuius & aridius esse. Idem de lignis omnibus verum est. Quodlibet enim lignum Balsameo tempore, vt diximus, cæsum, si exstruendis ædificiis, aut parandis rebus aliis adhibeatur, nec igni simpliciter destinetur, ab insectis & vermibus tutum est, nec facilè putrescit, & omnium longissimè durat. Idem similiter iudicandum de luto, argilla & terra effodienda. Lutum enim balsameo tempore erutum, igni quàm maximè idoneum est. Et quæcunque instrumenta vasaque, vt sartagines ac ollæ ex luto tali conficiuntur, omnium solidissimè in igne durant. Hoc etiam in cæteris rebus prædicto modo valet.

Herbæ & fruct quo tem pore effi. cacissimæ.

Lignum vnum alio cur grauius, &c.

Lutum quando effodiẽdum.

TRACTATVS II.

De generatione & cõseruatione quatuor elementarium corporum.

EX terra corpora omnia nascuntur. Terra namque mater est rerum corporalium omnium. Primus enim homo ex terra factus est, & post ipsum homines omnes de terra sunt, & à terra omnes sustentantur, hoc est, viuunt ex corporalibus & substantialibus cibis & potibus, qui & ipsi ex terra oriuntur aut nascuntur. Sic quod ex & de cœlo est, de cœlo sustentari debet, non de terra. Ita etiam, quicquid in aquis natum est, & in aquis vitæ primordium accepit, ab aquis etiam sustentatur, & in aquis viuit, moritúrque extra aquas, sicut euenire videmus piscibus. Sic etiam quicquid aër gignit, & ex aere est, viuitque, vel oritur, vt *Tereniabin, Nostoch, Manna & Melissa, &c.* id etiam in sese virtutes cœlicas & aerias continet, & à cœlo vel aere sustentatur, veluti aues, quæ in aere librantur, & inde viuunt. In aqua enim aut igne volare non possunt, sic nec infra terram. Sic, quicquid terra gignit, quicquid ex terra est prodítve, ex terra etiam sustentari debet, vt sunt omnes vermes & reptilia, & herbæ, radices, denique quicquid ex terra nascitur. Huius rei documentum capessere possumus ex herbis & radicibus, quæ, si ex terra matre euellantur, exarescunt, & humidum geniale perdunt, ex quo aliàs commodè viuerent & vigerent. Pariformiter etiam, quicquid ex igne prodit, aut gignitur, & ignis naturam habet, vt *Salamandra & Phœnix*; ex igne etiam sui conseruationẽ quęrit, & Phœnix prouectiore ætate ex igne iuuenescit. Pro explicatione horum sciendum est quemlibet infantem de sua matre gaudere, adeóque proprię matri, quàm alienæ gratiorem esse. Hoc intellectu Matres quatuor sunt, rerum corporalium genitrices, vnus tamen saltem pater, cœlum. Hic simul tenendum est, quod vnicuilibet corporali materiæ, quæ sua matre orbata est, præsentanea Mors adsit, & ea fiat Mumia. Quicquid enim vitam suam perdit, est Mumia. Exemplum prodemus de piscibus, qui nec in aere, nec in terra, nec in igne viuere possunt. Nec enim pennas habent, nec alas; ideò volare non possunt, nec in aere victum quærere. Sed nec pedes habent, nec insectorum naturam participant. Ideò nec currere, nec intra terram proreptare queunt. Præterea nec Salamandræ cutem, ac corium habent, vt ab igne non conburi aut consumi possint. Præterea nec ex cinere suo reiuuenescere, ac formam nouam induere possunt, vt Phœnix. Ideò ignis ipsorum contrarium & Mors est. Idem etiam de Elementis cæteris iudicandum est. Et ex quatuor Elementis aer primarius est. Fuit enim prior reliquis, & cęteris vitam impertit Elementis, ac in reliquis tribus reconditus est. Veritas huius rei patet expressè in igne, qui sine aere, (qui ignis vis summa est,) ardere non potest. Quo enim aer vel ventus ignem vberius afflat, eo fortiùs & potentiùs ille exardescit. Et sicut aer aut ventus in igne calefacit, ita extra ignem refrigerat.

Terra mater rerum omnium corporeorum. Simile à simili cõseruatur.

Tereniabin, Nostoch, &c.

Phœnix in igne repuerascit.

Elementa rerum sunt matres, cœlũ pater.

Mumia quid.

Aër Elementorum primarium.

Sed & ipse ignis vita est. Sicut enim ignis sine aere suffocatur: Ita etiam homo & creaturæ viuentes vniuersę, quæ aere priuantur, seu inspirare & exspirare non possunt, strangulari solẽt. Sic ergo nihil sine aere viuere potest: & quicquid aerẽ habet, habet etiã vitam. Nam qua ratione homo aere suo, hoc est, halitu facem seu lumen extinguere potest: ita hominis instar etiam ignis, etiam aqua, etiam terra. Nam & hæc

Sine aere omnia strangulantur.

& hæc absconditum in se aërem habent aut halitum, quod oculorum fides probat. Quòd si enim ardentem facem ardenti igni obtendas extinguetur. Similiter etiam si fluenti aquæ lumen ardens obtineas, extinguetur. Eodem modo idem facit etiam recens effossa terra. Horum tamen omnium halitus non extenditur eò, quò hominis. Huius enim halitus est spiritus. Hunc is spiritum Magica ratione vltra centum milliaria amandare potest, vt omnia perficiat illa, quæ perficere & expedire potest homo. Et nuncius huiusmodi pergit eadem celeritate, qua ventus perflat ab vno loco in alium, aut telum mittitur ab arcu, aut glans volat è tormento. Sed de his alio loco copiosiùs docebitur.

Halitus hominis est eius spiritus.

TRACTATVS III.

De Carne & Mumia.

VT de carne etiam disseramus, sciendum eam esse multiplicem. Est enim caro terræ, caro aëris, caro aquæ, & caro ignis. Et tamen carnes omnes sunt, licèt naturis inter sese differentes, cùm vna alia salubrior, digestibilior & melior sit. *Caro terræ*, seu terræ assignari solita, est caro vulgaris domesticorum animalium, boum, vaccarum, vitulorum, ouium, porcorum, &c. Caro aquæ, est caro piscium, cancrorum, ranarum, limacum, &c. *Caro aëris*, est caro auium, & earum omnium, quæ pennas & alas habent. *Caro ignis* est caro ea omnis, quæ multa coctione & igne opus habet, vt est omnis caro ferina. Et veluti aër Elementum præcipuum est, sine quo nemo viuere potest: ita caro etiam ipsius omnium est saluberrima ex carnibus Elementaribus omnibus. Et sicut Aqua cibus non est, sed potus; ita ipsius caro ad carnes cæteras quoque ceu potus sese habet. Et tamen caro est. Qui ergo ex voto à carne abstinet, is nec pisces, nec cancros, nec cocheas, &c. esitare debet, veluti Apostolus Paulus in epistola ad Corinthios carnes varias recenset, & ad carnes, etiam pisces accenset. Est tamen illa caro fatua. Non enim admodum nutrit, & in aquam iterum ab homine conuertitur. *Caro terræ* est medij ordinis. Et sicut à naturâ illa cæteris duabus validior & fortior est: ita roborat etiam corpus hominis, & cibus est admodum alimentosus, firmans firmum, & infirmans infirmum. Ignis autem caro naturæ nimis duræ est. Et sicut feræ formidabiles sunt: ita etiam ipsarum euitari caro debet. Sicut enim longa foris ad ignem coctione & elixatione opus habet: ita etiam intùs in stomacho, hominis nonnisi forti calore subigitur ab homine robusto & laborioso.

Caro quam multiplex.

Caro terræ, aëris &c. quid

Caro piscium fatua.

Caro ferina noxia.

Iam sicut multiplex caro est: ita multiplex etiam est *Mumia*. Est enim alia *Mumia terræ*, alia *Aëris*, alia *Aquæ*, alia *Ignis*. Mumia terræ est, quę super vel in terra mumia fit, hoc est corpus hominis, vitam suam in terra deponentis vi morbi aut ægritudinis naturalis. Mumia hæc nauci est, nec vsum præstat alium, quàm vt rectà defodiatur, & cibus vermib. offeratur. Sed nec Balsamo condita corpora hominũ mumia vera sunt: sed mumia genuina efficacissima est *Corpus hominis*, qui non naturali violenta sed morte obiit, sano corpore, sine morbis, sine dolore &c. Ea mumia summè laudanda, & hic merito describenda est. Omnia nimirum animalia & pecora, pro cibo à Deo nobis data, mactari debẽt, cùm sana sunt. Nam si iugulentur & edantur morbida, insalubria fiũt, & multos morbos ingenerant: Cadauera namque sunt putrida, corpori alendo inidonea. Quòd si hæc ratio morbidorum pecorum est, si mactentur: quænam conditio fuerit mortuorum, si edantur? Hinc enim non morbos tantum, sed & mortem enasci par est.

Mumia est quadruplex & quid queuis sit.

Mumia quæ vera sit.

Eadem ratio illius quoque Mumiæ est, quę caro est hominis vi & occasione alicuius morbi, naturali morte confecti. Ab huiusmodi nãque homine vires omnes recedũ, sanguis diffluit, corpus etiam dum viuens semiputridum est, spiritus corporis languent, stomachus non coquit, homo colore & vigore natiuo exuitur, balsamus corporis emigrat sicut ex herba, ex terra sua euulsa. Signa huiusmodi omnia apparent apud hominem morientem. Talis ergo Mumia magni æstimanda minimè est. Sed vt de tribus cæteris loquamur, scire conuenit, præcipuam maximè laudandam esse *Mumiam aëris*, hoc est, corpus id, quod in aëre mumia factum est, nimirum eius hominis, qui aut suspensus, aut palo traiectus, aut rota confractus est. Talis enim in aere moritur, & in aere sepelitur ac tabescit. Huiusmodi Mumiæ constellatæ sunt, in quas astra superiora efficaciter imprimuntur aut influunt. Quamprimùm enim à Sole aut Luna illustrantur, in sũmo exaltationis gradu sũt, & virtutes operationésq; admirandas adipiscuntur. Quòd si medici aut alij quænam huius mumiæ vis, quis vsus esset, compertum haberent, nullus vtique fur latróve vltra triduum in patibulo rotave relinqueretur, sed omnino furtim surriperetur, modò id vllo pacto fieri posset. Cæterum, mumia aquæ est eius hominis, qui in aqua suffocatus est. In aqua enim is sanitatem & vitam suam perdidit, & factus est mumia. Sic etiã corpus, quod igne perimitur est mumia ignis. Nam id sanitate suâ in igne exutum & mumia factum est. Per triplices hasce mumias multa passim præstita & confecta sunt ab iis cumprimis, qui illas ipsimet præpararunt, vt sunt *Carnifices, Lictores, Latrones, &c.* qui non solùm vitam hominibus ademerunt, & iugulatos ipsos mumiam fecerunt, sed etiam iugulatorum spiritum, quem *spiritum hominis* vocauerunt, exceperunt, illúmque sibi in extremo mortis momento subiecerunt seu subiugarunt, ac variis impositis oneribus exagitarũt. Hinc ars enata est *Necromantia*, taliter ab ipsis vocatæ. Væ autem huic arti, ac illis vniuersis, qui tam fœdè illa abutuntur. Necromantia quidem & ipsa est, sed diaboli, seu à Diabolo instillata, docta & tradita, ac ab ipsius instrumentis seu mãcipiis in abusum tam grandem conuersa. Sunt enim illi homines nocentissimi, quibus præstaret lapidem molarem de collo suspendi, ac ita in profundum mare eiici. Hi vt operantur: ita etiam, & multò quidem horribiliùs, exspirabunt. Non enim misertimo tantùm mortis genere abripientur, sed

Mumia aëris laudatissima est & qualis sit.

Mumię vis ignis.

Necromantię origo quæ.

sed etiam bonâ conscientiâ & animæ salute æternâ, de qua Christianus cumprimis gaudere debet, spoliabuntur, & creaturarum omnium, quas vnquam fecit Deus, afflictissimi futuri sunt.

Mumia è viuente corpore extracta, &c.

Sed vt de mumia dicere pergamus, sciendum est, aliam quoque mumiam superesse, mumiam nempe à viuente corpore separatam, & rectè præparatam. Quiuis enim homo corpus suum in mumiam transmutare potest, (corpore tamen & vitâ illæsis) & frustrum aliquod è corpore eximere, vt tamen nullus in ipso defectus appareat. Huic mumiæ admodum laboriosè studuerunt amatores & puellæ mumiam suam suauiter præparantes, & huius exile pondus sibi inuicem propinantes. Eoque facto, amor illicò latè incensus est, ac corpus id, ex quo mumia sumpta fuerat, alterius corpus tam potenti amore intricauit & innassauit, vt iam alter sine altero viuere non posset, sed perpetuò sese affectu inuicem vtrique prosequerentur. Tali operatione huius mumiæ semel obseruatâ, cœpta est res postea profundiùs inquiri & rimari. Ac factum est tandem, vt secretum hoc etiam ad rusticos emanaret, qui idem adhibuerunt suis pecoribus, capris, gallinis, anseribus, columbis, &c. longiùs euagari, nec domum remeare solitis, vt deinceps aut non euagarentur, aut saltem domum redirent, nec ad Dominos alios diuerterent. Nonnulli autem hanc impenderunt suis equis, canibus & falconibus &c. Venatores nonnunquam feras hoc secreto ita ad sese pertraxerunt, vt vltrò vsque ad retia se sequerentur. Quidam, qui circa truculentiora animalia versari solebant, his suam mumiam applicârunt, ac ipsa adeò sibi tractabilia fecerunt, vt non solùm non læderentur ab illis, sed insuper etiam ad omnia mandata, ipsi præstarent obsequiosa. Et notandum est, hoc modo duos infensissimos & aliàs planè irreconciliabiles hostes, simiam & serpentem, cogi & conciliari posse ita, vt perpetuo sese inuicem amore prosequantur. Sicut enim homo suum ipsius corpus minimè odit: ita hoc loco idem fit. Corpus enim vnum alterum desiderat, sicut magnes allicit ferrum. Planè enim eadem hîc est ratio, quæ magnetis & ferri, inter quæ perpetuus consensus gliscit, ita, vt sese mutuò amplexentur, alliciant, retineant. Et sicut magnetis vires sine ferro addito non durant, cum tamen ferrum sine Magnete nihilominùs subsistere, suasque tueri vires possit: sic idem fit etiam inter duos homines, aut inter hominem & animal, quoad prædicti amoris conciliationem. Quodlibet enim corpus, cui mumia viua ab homine alio appropinatur, illicò fit Magnes. Sed hoc quoque hîc notandum est, hanc mumiam ex suo corpore sumi debere in influentia Veneris. Sic enim ea ad amorem conciliandum erit efficacior.

Vsus eius ad, &c.

Amore.

Animalia feras, que retinendas.

Simiæ & serpentis mira antipathia.

Monstrũ meretricum mumiæ substitutũ.

Hoc loco perstringendus est enormis ille abusus & maledicta consuetudo Diabolicarum meretricum, quæ processum hunc non rectè intelligentes, aut diuersum quid à Diabolo persuasæ menstruum suum loco mumiæ substituerunt, id putantes suam esse mumiam, ad conciliandum amorem cumprimis idoneam. Quod tamen diabolicum & flagitiosum mendacium

Mẽstruũ totũ venenum.

est. Illud enim totum venenum est vel fit haurienti, adeò, vt nunquam reconualescat, donec extremum halitum exspiret. Et licèt quidem talis complexionem fortissimam habeat, & spe vel opinione diutius viuat: malum tamen id euincere non potest, sed cutis & vitæ iacturam luere cogitur. Veræ autem mumiæ illa conditio non est, cumprimis si à corpore sano assumatur. Tunc enim illa nec morbum nec mortem infligit. Quilibet ergo per mumiam propriam, hostem suum sibi ita deuincire potest, vt ad placitum mandatumq; omnia exequatur, nec in quoquam ipsi quicquam aduersetur.

Mumiæ veræ quæ vis sit.

Porrò ex hâc mumiâ secretissimæ & abtitissimæ curæ Magneticæ promanârunt. Nonnulli enim, postquam operationem & virtutem mumię propriæ cognouerunt, ac vim illius Magneticam didicerunt, quod nempe illius exigua dosis totum corpus attrahat, non secus ac Magnes ferrum: à sæuis doloribus membrorum seipsos vendicârunt, ac morbos violentissimos curârunt, nimirum *Lepram, luem veneream, paralysin, podagram, hydropem, tabe, cancrum, fistulas, lupum, &c.* & similia caoëthica vlcera plura, in cute exteriùs & membris oborta. Corruptâ namque Mumiâ, corpus etiam sanum, quod attingit, & cum quo vnitur, corrumpit. Ea autem sani corporis corruptio, est corporis alterius, ex quo Mumia sumpta est, valetudo & sanitas. Mumia verò vna alteri incommodare non potest, vt nec prodesse, quia vtræque mortuæ sunt, & nihil operari possunt. Idemq; hîc fit, ac si cœcus cœcum duceret: sic enim vtriq; in foueam præcipites cadunt. Mumia ergo corpus viuum requirit, cum quo concordet, modo corpus proprium, ex quo producta est, attrahere velit, sicut magnes ferrum aut ligulam compassi trahit & versat.

Mumia quos morbos curet.

Ex Magneticâ hâc curâ, per mumiam factâ, curæ aliæ plures admirandæ promanârunt, quę omnes hîc describi nequeunt. Sciendum namque est quemlibet hominem, prædictis morbis obnoxium, posse illas lues (siue lepra sit, siue scabies Venerea, siue hydrops, siue podagra, siue quicquam aliud) ferrum facere (magicè loquendo) & viuum corpus Magicum Magnetem constituere. Et quamprimum Magnes iste essentiam de ferro corruptæ Mumiæ concepit, attrahere non desinit, donec ferrum vniuersum allexerit & attraxerit. Hoc modo cuilibet homini aduersus prædictos morbos medela præstari potest, vbi aliàs nihil opis superest. Hæc enim magnetica cura, quæ per Magiam fit, præstat cæteris omnibus Medicis Arcanis, quęcunque vel ex herbis, vel radicibus, aut mineralibus atque metallis separari ac extrahi possunt.

Curæ Magneticæ præstantia.

Ex hoc iam videre vos potestis Pharmacopæi, qualem Mumiam habeatis, & quantopere vestra à meâ Mumiâ diuersa sit, quoad virtutes & operationem. Distant enim inter se, vt Oriens & Occidens, vel vt corpus & spiritus, aut vt mors ac vita. Et quî sapit iste vobis sermo? quid ad hoc respondetis?

Pharmacopæi taxantur.

TRACTATVS IV.

De discrimine Corporum & Spirituum.

Spiritus & corpus vt differant.

VAldè inter sese contraria sunt, *Corpus & Spiritus*. Corpus enim docet spiritus. Spiritus corpus seducit ad multa mala & peccata, & tamen corpus pœnam peccatorum istorum luere cogitur, nec corpus spiritum docere aut seducere potest. Sic etiam corpus est visibile & tangibile: spiritus contrà inuisibilis & impalpabilis. Sic corpus peccat, & mala patrat, non autem spiritus, non ipsa anima. Ideò corpus etiam luere cogitur, non anima, non spiritus. Corpus edit & bibit: cuius loco spiritus credit. Corpus est fragile & corruptibile: spiritus autem æternus. Corpus moritur, spiritus autem viuit. Corpus à spiritu superatur, non spiritus à corpore. Corpus est turbidum & obscurum: Spiritus clarus & pellucidus. Corpus ægrotum fit. Spiritus manet sanus. Corpori omnia sunt obscura. Spiritui autem obscurum est illustre, & crystalli modo pellucidum. Vnde fit, vt per omnes introspicere possit montes vsque ad imum fundum. Corpus cogitat, Spiritus perficit. Corpus est Mumia, Spiritus est Balsamus. Corpus est mortis: Spiritus vitæ. Corpus est de terra: Spiritus de Cœlo & Deo, &c.

Spirituũ quæ differentia.

Præterea sciendum etiam est, Spiritus esse varios ac multiplices, ac semper vnum ab altero diuersum esse. Sunt enim Spiritus *Cœlestes*, Spiritus *Infernales*, Spiritus *humani*, Spiritus *Ignis*, Spiritus *Aëris*, Spiritus *Aquæ*, Spiritus *Terræ*, &c. Spiritus cœlestes sunt *Angeli, omnium optimi*. Spiritus infernales, sunt *Diaboli*. Spiritus humani, sunt *Spiritus defunctorum hominum*. Spiritus Ignis, sunt *Salamandræ*. Spiritus aëris sunt *Syluani*. Spiritus Aquatici sunt *Nymphæ*. Spiritus terræ sunt *Sylphes, Pygmæi, Incubi, &c.* Quilibet autem peculiare à Deo sibi impositum munus habet. Et quicquid cuilibet à creatore Deo mandatum est, vt ad hominis vtilitatem faciat, siue id bonum, siue malum sit, id in sua habitatione & chao exequitur. Nec alter in alterius actionem innolare, aut vices ac munus eius subire potest, sicut & apud nos homines diuersa opificia & negotiationes existunt. Vnus est tignarius, alius est latomus, alius est textor, alius est sartor, alius est sutor, alius est faber ferrarius, &c. Tignarius autem nõ potest lapides tractare, vt lignum. Sic nec Latomus tignarij artem callet. Textor thoracem aut caligas texere non potest, potest autem texere ad illas requisitum pannum; Cætera mandat sartori, qui ex panno illo sarcit thoracem, caligas, pallium, &c. Idem iudicandum est similiter de sutore, serario, fabro, & cæteris omnibus. Iam & de spiritibus tenendum est, quòd vnus illorum non simul sit tignarius, latomus, textor, sartor, serarius, sutor, &c. Etsi enim spiritus omnia perficere possint, non peiùs, imò rectiùs ipsis hominibus: Vnus tamen non promiscuè vniuersa callet, sed hic hoc nouit, iste illud, tertius aliud. Hoc modo artes suas comportant velut etiam homines.

Spiritus cœlestes, &c. quid.

Spiritus seduli officii sui executores.

Spirituũ vt hominũ, sunt certi ordines & tribus.

TRACTATVS V.

De somno & vigiliâ Corporum & Spirituum.

Somnus quid.

SOmnus naturalis est Quies corporis, perditas ipsius vires restaurans. Sicut enim homo post duros exactos labores lassatur & infirmatur, adeoque alternâ quiete opus habet: Sic etiam vigilia somnum, dies noctem requirit. Dies autem destinatus est vigiliæ & labori: nox contrà somno & quieti.

Dies est corporũ, nox spirituum.

Scire ergo conuenit, diem esse corporum: noctem verò Spirituum. De die enim operantur corpora de nocte verò Spiritus. Cessantibus corporibus, incipiunt Spiritus. Cessantib. Spiritib., incipiunt corpora. Sic etiam quando corpus hominis à laborib. feriatur, & sese quieti nũcupat, Spiritus laborare incipit. Eo à laborib. feriante corpus operari incipit. Itaq; corporis etiã vigilia, Spiritus sõnus est: & Spiritûs somn⁹ corporis vigilia. Corpore enim dormiente, Spiritus vigilat: & vigilante corpore, dormit ac quiescit Spiritus. Nec enim simul ac vnâ possunt vigilare, dormire, laborare aut operari. Sunt enim inter se contrarij & necessarium est, vnum alteri cedere, nec vnus alterum iuxta se ferre patique potest. Documentum huius sumere possumus à dormiente. Quicquid enim, corpus in somno facit inscienter, id facit in ipso spiritus. Sunt enim qui in somno loquuntur, & rogantibus responsa dant. Sunt qui de lecto surgunt, & dormientes ambulant: quod vniuersum facit Spiritus, corpus gubernans. Vnde sæpè fit, vt, si homo talis suo nomine vocetur, euigilet, aut cadat, quia spiritus in ipso perterresit appellato proprio nomine. Nec enim minus terrentur Spiritus à voce hominis, quàm homines à voce Spirituum. Quia autem homo in baptismo nomen accepit, non spiritus: ideò spiritus expanescit appellato homine, & languescit seu eneruatur. Operæ pretium ergo est huiusmodi homines, non deseri, aut solitarios relinqui. Quòd si vno lecto socios recipere nolint: vno tamen cubiculo cum illis dormiatur. Hoc cumprimis necessarium est apud illos homines, qui à spiritib. sagarum tenentur & affliguntur sæpiùs. Quo casu magni res momenti est, si proprio illi nomine vocentur. Sic namq; Spiritus omnes nocturni sagarum & omnium hominũ, imò omnia formidabilia spectra & visiones, ac insomnia graniora profundioraq; abiguntur & propelluntur. Idem enim hoc modo patiuntur Spiritus, quod fur, qui in ipso furto inclamatur. Is enim diutiùs eò loco nõ moratur, sed in pedes illicò se coniicit, & fugã capessit. Hoc modo etiã Spiritus, & malæ visiones ac insomnia inclamãtur, eò, quòd homo talis proprio nomine vocetur. Sed & hoc insuper notandũ est, non omnes promiscuè homines, qui in somno loquuntur, vocandos aut inclamandos esse. Non enim, quod aiunt, secum ipsi loquuntur, sed cũ spiritib. Quanquam vox tantũ vna audiatur. Solus enim homo loqui aut respondere auditur: Spiritus autem, qui vnà colloquitur, nec auditur, nec videtur. Quod nemini quidem admirationi esse

Corporis & spi.it⁹ actiones discretæ.

Noctambulones cur cedat vocati.

Noctambulonib. solitudo noxia.

Spiritus loquentium vox cur non audiatur.

esse debet. Spirituum enim vocem non quiuis audit. Et si enim multò clariùs voce suâ clament loquantúrue, quam homines: artem tamen habent sciuntque hominibus vicinis aures obturandi, vt vox ipsorum audiri nequeat, quod pleniùs nôrunt Nigronantici de aëreis Spiritibus, qui spiritus sunt medij, ac spiritus etiam Humani vocantur, de quibus hîc prolixiùs nō trademus. Medij autem sunt hi, qui nec mali, nec omnino boni sint.

Spiritus medii qui.

Cæterùm de spiritnali sermone in somno sciendum est, nullum huiusmodi hominem loquentem inclamandum aut nominandum esse, dummodo hilari promptâq; voce respondeat, aut aliquid quærat. Quòd si verò cum tremore, metu ac perculsione responsum det, aut sudore diffluat, aut grauius animo exerceatur: iam id signum esset malæ apparitionis, aut insomnij terriculosi. Talis ergo clamore suscitari potest.

Porrò sciendum etiam hoc est, non omnes homines in somno ore corporis sui, sed ore sui spiritus loqui, ita vt vox eorum nulla audiatur. Hic iā sermo multò frequentior, ac priore crebrior, adeóq; notatu & æstimatu dignior est. Magna ergo attētione opus est, quoties alicubi homini viso in somno apparet, aut Spiritus hominis corporisue cœlestis exhibetur. Hoc quidem per artem Magicam trib. modis viisque comparari potest, sicut deinceps indicabitur: nempe vt homo à somno euigilans, rectè probeq; sciat, quidnam huiusmodi Spiritus hominis indicârit dixerit, aut docuerit. In hoc enim prisci Magi admodum sollicitè laborârunt. Ex hoc namque prodit summum ac maximum arcanum, nempè, vt perdita ars, quæ cum homine expirauit, sepultaque computruit (ceu imperiti rerum nugantur) recuperetur. Hoc enim dico: etsi homo quidem adeò inuidus esset, vt viuens artem suam docendo communicare nemini vellet, sed mori, quam eam alios docere mallet: attamen corpus saltem moritur & sepelitur, corpus etiam tantum putrescit: Spiritus verò ipsius non moritur, non sepelitur, non putrescit, sed is artem secum retinet, quam corpus amisit, eamque æquè rectè tenet. Magum ergo artem docere potest illam is, qui facere potest, vt apparens talis in somno spiritualiter ipsam doceat ac indicet. Spiritus ergo ibi agit cum Spiritu. Et hæc est summa & præcipua concordantia, quæ in omni Magiâ fieri possit. Necesse namque est, Spiritum cum Spiritu agere, & Spiritum vnum suam artem alij communicare. Spiritus enim alienus corpus alienum assumere non potest, aut cum ipso concordare, sed tantū cum proprio, & non cum alieno. Oportet ergo corpus hominis ex suo proprio spiritu discere, non ex peregrino Spiritu. Spiritum autem ex Spiritu alieno discere decet, quia non perpetuo ex seipso scire potest.

Artes hominum post obitum vt communicentur.

Spiritus qui veraces, qui mendaces.

Sed tamen & hîc cautione opus est, vt Spiritus humanos probè distinguere sciamus, noscamusque, quid rei in vitâ gesserint, quamue naturam habuerint. Non enim humani Spiritus omnes veraces sunt, vt nec omnes mendaces, non secus ac homines, quorum vni plerunque plus quam alteri credi potest. Nam si homo verax in viuis fuit: Spiritus quoque eius post obitum similiter verax erit. Sic & econtra præterea, si homo in viuis industrius & peritus fuit: talis ab obitu, eius etiam est Spiritus. Si fuerit Astronomus homo: ipsius quoq; Spiritus Astronomus erit, & alterius viuentis hominis Spiritum Astronomiam docere poterit. Si Magus fuerit, Spiritus etiam Magus erit, & alterius viuentis hominis Spiritum Magiam docere poterit. Sic si Alchimista fuerit: Spiritus etiam Alchimista erit. Ita Nigromantici Spiritus est Nigromanticus, est Philosophus, est Medicus, Astrologus, Theologus, Iureconsultus, Musicus, &c. Idem etiam iudicandum de opificibus. Spiritus autem, qui Astronomus est, veri nihil in Alchimia aut Magiâ docere potest, nisi is simul Alchimista ac Magus fuerit, quales reperiri etiam solent. Sicut enim inter homines reperiuntur interdū simul Astronomi, Magi, & Alchimistæ, trium scilicet, aut plurium artium periti ac Magistri: ita deinceps etiam illorum sunt spiritus. Itaque quando in spiritu tibi apparet homo, qui Astronomus sit, vel viuens adhuc vel mortuus, qui te aliquid in Astronomia doceat: credere ei tutò potes. Et idem etiam de cæteris artib. verum esse, nemo prudens contradixerit.

Spirituū comparandorū quæ practica sit.

Quâ autem ratione ad practicam pertingamus, quî nempe veræ huiusmodi apparitiones comparentur, & in Spiritu aut per Spiritus discantur: sciendum cumprimis ac præcipuè est, de illo misericordiam Dei per fidem implorandam esse. Deindè in fide imago facienda est, in nomine illius hominis, quem animo nostro concepimus. Præterea in corpus huius imaginis illius hominis nomen scribe, & adde quæstionem tuam, quidnam ex illâ quærere velis. Imaginem hanc noctu capiti tuo substerne, & illi superindormi. Noctu ergo homo ille, in cuius nomine imago facta est, spiritualiter tibi apparet, & quæstioni tuæ satisfacit, docetque te quæcunque is potest, & quæ vigilans ipsum interrogâsti. Tertiò idem etiam alio modo, & quidem longè meliùs ac certiùs impetrari potest, citra imaginem, tantùm per fidem & imaginationem: qui processus è tali exemplo nosci potest. Pone me alicui dicere: Abi & cubitum te confer, & mihi indica verè ac candidè, quidnam in somno videre aut experiri velis. Secretam enim artem tibi adhibebo, aut noui familiariter Mille artificem quendam, qui mihi communicauit quippiam, hanc virtutem & efficaciam habens, vt, si in alicuius lectum deponatur, & homo superindormiscat, homo ille veritatem omnem experiatur de illis, quæ vigilans desiderauit. Et res ea leuis ac contempta est, quam lecto tuo substerne. Diligenter itaque obserua, quænam noctu videas, aut quid tibi ab hoc vel illo Spiritu humano suggeratur & indicetur, vt manè surgens, id memori mente conditum habeas, sicut de his etiam in libro de Philosophia occultâ docuimus. Nihil autem time aut formida. Mali enim tibi nihil accidet. Iam si homo talis meis verbis credat, persuasumque habeat me verum dicere, &, quæ promisi verè prompteque præstare posse planè confidat, ac cubitum abiens sermonem meum iugiter animo & imaginatione intentâ verset, obstinateq; statuat, omnia, quæ di-

xi, ipsâ re indubitato euẽtura esse, ac ita sese gerat, vt vel adhuc vigilans imaginatione suâ iá id apparere cõcipiat: huic certè nullo dubio quæ dixi, euenient, indicabuntur & explicabũtur docẽdo. A nemine autem hæc, vel impossibilia, vel alias inepta & inania iudicari debent, quod Sophistæ facere solent. Huius enim ipsemet aliquoties periculum & experimentum feci in nonnullis hominibus, qui liberè mihi omnia ita facta esse confessi sunt. Hoc iam loco nonnihil etiam disseri debet de iis hominibus, qui obdormierunt, & non iterum euigilârunt. Hi in Spiritu ad Deum abrepti, tales manserunt, nec mortui sunt. Corpus tamen vitam suam perdidit, simul spoliatum sensu, intellectuq;, sine tamen morbo aut dolore. Et terrenum illud corpus transmutatum ac amissum est, ita, vt nemo, quonam abreptum sit, sciat. Mansit tamen in terris. Spiritus verò & corpus cœleste, non vt corpus terrenum formam, colorem & speciem habens, à Deo in cœlum assumptum est, ceu Enoch, Elias, & sine dubio, alij plures, de quib. nec scio, nec mentionem facio. Hi vniuersi postea opinionem immortalitatis consecuti sunt, sicut de vita longâ prolixiùs docuimus, quæ hîc non oportet repeti.

Theoph. experimentum de spiritibus.

De Ecclesiasticis iudicium Theophrasti.

Pro consectario vnum adhuc de somno afferendum est, quo nimirùm modo ope Simplicium concilietur. Sic, qui ob vehementiam alicuius morbi, aut sæuitam dolorum à somno arcetur, vt non minùs noctes quàm dies insomnes agat, huic cõciliari sõlus potest per adhibita quędã simplicia & remedia, vt radicem Mandragoræ, papauer, &c. Somnum enim placidum tranquillumque cient, cumprimis si ex illis paratum Arcanum adhibeatur. Præter hæc sunt etiam alia, quæ in profundum adeò somnum adducunt, vt dormiens 24. horarum spatio euscitari non possit. Huc pertinet *Marogus*, in somnum adeò profundum, grauemque inducens, vt dormiens vel rotâ confingi, vel quouis alio crudeli supplicio affici possit, nihil sentiẽs, nec, quid de se fiat, sciens, aut mortem instantem animaduertens.

Somnifera simplicia quæ sint.

Marogi vis mirè Narcotica.

LECTORI.

Sequens de fundamento scientiarum Liber, ab Auctore secundus inscribitur. Quis verò sit primus, hunc antecedens, in quo de corporis malis & vitiis tradiderit: hactenus incompertum est. Hunc ergo secundum æquus Lector boni consulat, dum etiam primus inueniatur.

LIBER DE FVNDAMENTO SCIENTIARVM SAPIENTIÆQVE: AVREOL. THEOPHRAS. PARACELSO AVCTORE.

DE FVNDAMENTO SCIENTIARVM LIBER SECVNDVS.

DE FVNDAMENTO SAPIENTIÆ TRACTATVS I.

QVICVNQVE de fundamento sapientiæ tractationem suscipit, is ante omnia Lectorem de scientiarum ac sapiẽtiæ origine admonere aut docere debet. Sic enim & Medicus, qui de morbis scribere instituit, primùm explicare debet, ex quo fundamento & auctore scribat, quem sequatur, & quomodo doceat. Deinde, quidnã scribat & doceat, vt idem etiam quadret & probetur in morbis. Ex his enim illius doctrinæ scientiæque probitas & veritas iudicari potest. Eodem modo & hîc de fundamento scientiarum ac artium traditurі, necesse habemus, vt doceamus, quænam illarum origo sit, ex quo promanârint, & vnde illæ addiscendæ sint. Eo facto ad materiam ipsam explicandam descendẽdum est. Quæ diximus de fundamento Medicinæ, vndenam illa profluere debeat: ea ad corporalem spectant. Hoc libro corporale nihil traditur, sed proponuntur res inuisibiles, hoc est, ipsa ratio. Quam descriptionem si compleuero, perfecero vtique ipsum corporeum & sapientiam corporis, hoc est, vtriusq; morbos & proprietates, quantum de corpore explicari & cognosci necesse sit: sic etiam quantum sapientiæ humanæ fidendũ sit. Illam ergo mihi deinceps propono, tanquam corpus, hoc est, sicut ægrum fit corpus, sic in morbos etiam agitur intellectus. Quoniam autem fundamentum corporis exposui, in quonam vitium eius consistat: describenda est etiam meritò sapientia hominis præ cæteris professionibus vniuersis. Hoc vt facerem, id me compulit, quod viderem, varios varia & diuersa scribere, cùm tamen vnicum tãtum sit, spectans ad hominem. Quî enim tignarius diuersus esse possit à tignario, cùm tamen vtrique domum vnam exstruere debeant? vna vtriq; securis est, vna erigendi ratio, vnus circinus, de hoc circino in tractatu de scientia tradendum est, ne circini duo adhibeantur. Vnus enim circinus est, non gemini. Quâ enim ratione tignarius, latomus, aut cæmentarius nullum alium, huic dissimilem circinum vsurpare potest: eâdem nec ædificium sapientiæ ex alio, quã vnico fundamento procedere vel potest vel debet. Et sicut illorum ars vniuersa circulo vno designatur, vno numero, vnâ lineâ, vnâ quadraturâ: sic vna etiam omnib. modis sapientia est. Et veluti distributio ab vno circulo fit in triangulum, quadrangulum, &c. qui tamen omnes circulus vnus sunt: ita hîc quoque de distributione sapientiæ intelligi debet. Et sicut vna eademq; linea vtitur Cœlũ, Terra, Aër & Aqua: ita secundum vnam etiam lineam ducitur & extenditur omnis sapientia. Et sicut vniuersi homines, resque adeò omnes numero numerantur vno: ita vnicus etiam ipsius sapientiæ numerus est, nec extra illum alius sumendus est.

Argumẽtũ huius libri.

Sapientiæ fundamentum vnicum tantum est.

Cæterum, quemadmodum linea ducitur manu liberâ,

nu liberâ, minimè tamen probatâ: aut manu describitur circulus nec ipse probatus: aut quadrangulus liberâ manu pingitur, minimè tamen rectus: Sic etiam circuli, lineæ & quadranguli procedunt ex sapientiâ, minimè tamen probati. Sapientia enim illa non est ex verò circulo, quadrangulo, linea. Hâc de causa mihi præstitutum est, deinceps de fundamento scientiæ ac sapientiæ tradere, vndenam illud sit, quale sit, quis illud iaciat ac ponat.

Huius fundamenti scientiâ artifices omnino opus habent. Quid enim sapientia est aliud, quàm ars seu scientia, quam vnus ab altero haurit? Qui consilio ad prudentiam pollet: quid nouit aliud, quam artem prouidæ sapientiæ, quam alius ignorat? Sic artifex moderandi ignis peritiam habet, quâ destituitur sartor. Hæc ergo illius ars est. Sic ars alia in alio est. Quid sciētia est aliud, quam ars? Hanc oportet procedere ex circulo, ex lineâ, ex numero. Hæc enim modum dant. Et sic se modus in artibus habet. Modum, quem facit tornarius, ex arte suâ ille facit. Idem hic quoque verum est. Linea, circulus, &c. sapientiæ modum dant: & modus est sapientia ipsamet.

Scientiæ vt distributę sint. Porro scientiæ multis modis distributæ sunt, nec in vno omnes consistere possunt. Hic hoc nouit, ille aliud. Nemo nouit, nemo potest omnia. Quis omnia nouit? quis omnia facit? Et vt vno labore nemo labores duos perficit, sed opus vnum tantum vice vnâ exequitur, sic & in artibus ac scientiis. Tam latè enim, altè ac profundè scientię patent, vt ab vno capi & contineri cerebro non possint. Pars vna datur vni: alia alij, &c. Et vt in ciuitatis hâc plateâ multi bractearij, in altera multi sutores, in tertia multi sartores habitant: ita etiam distribuuntur scientiæ.

Scientiarum omniū fons vnus. Iam verò negotiationes omnes ex vno fonte manant, ex vno fonte omnia opificia, ex vno fonte omnes scientiæ profluunt. Huius rami distribuuntur, vt pyra in arbore, quorum nullum se separare possit ita, quin dicat, ex eâdem sese cum aliis arbore enatum esse. Iam si huiusmodi ad sapientiam ductore & doctore opus est, vt sciatur, ex quonam quilibet scribat: fas vtique ac æquum est, me discursum hunc in partes duas dirimere. Sapientia namque hominis duplex est: Vna, quæ concernit animam: altera quæ attinet ad corpus. (Sapiētia duplex.) Hâc factâ differentiâ opus est, vt intelligamus animale, hoc est, corporeum, & mentale (vt ita loquar) hoc est, æternum. Sicut enim videtis, multoties auem, multoties canem, &c. fidem ciēre vel facere: ita etiam fieri potest, vt homo intra seipsum fidem aliquam suscitet. Iam verò auis animal est. Animal est etiam homo. Porrò euenire potest, vt vnum alterum superet. Et tamen primum pro secundo veriore sæpiùs accipitur. Necessarium ergo est, animale in illo diligenter describi, quid sit illud, quod homo sit. Et sicut descripsi illius corporis fundamentum, ex quo procedat, hoc est, ex quonam Medicus, qui corporis artifex est, gignatur: ita sciendum est, me quoque hîc describere, vndenam Sapiens oriatur, aut existat, vt qui sapiens existit, à sapiente putato discernatur, sicut Medicus genuinus à falso. Sic namque fiet, vt rectè assequamur, ex quo cantillemus, rideamus, ploremus, oremus, ieiunemus, mundanè vel spiritualiter nos geramus, &c. Hâc enim confusione multi errores teguntur. Velim ergo ad mea scripta vos attendere. Hîc enim fundamentum traditur, ex quo ad nos penetrat scientia & sapientia, & quicquid inuisibile caput docet ac suggerit. Ex quo autem mundo id profluat, deinde explicabitur.

Cùm ergo rerum omnium origo inquiri debeat: intelligi vtiq; etiam debet, vndenam quælibet natura, proprietas, ars aut scientia oriatur. Multi enim passim surgunt autodidacti, non nati ex eo, vnde nasci debebant. Cuilibet enim persuasum est, suam scientiam, suam sapientiam veram ac genuinam esse. (Sapiens sibi quisque videtur.) Quæ tamen si conferantur, contrariæ & mutuò dissentientes reperiuntur. Hâc ex doctrinâ propriâ, idola multa oriuntur, quæ magnifiunt, vt sunt purpurati Medici, qui tamen nihili sunt omnes. Alius specie Dei prodit: alius prætextu iustitiæ, castitatis, modestiæ, & similium virtutum plurimarum. Quæ tamen vniuersa pendenda nihili sunt. Nihil enim ex nobis est. Nec nos nostri sumus, sed sumus Dei. (Ex Deo omnia.) Ex ipso ergo probari nos oportet, quales simus. Dei sunt nostra: non nostra. Is nobis vitam inspirauit, & largitus est: cui addidit insuper etiam sapientiam. Hinc cætera omnia. Post hoc autem porrò sciendum est, cur homo factus sit, cur animam habeat, quid Deus per ipsum operari velit. Hinc elucescet, quid homo sit, & cur sit. Manifestum autem est, cur viuat, cur nascatur. Ex hoc cognoscitur homo secundum suam sapientiam. Cumprimis enim extra hominem intelligi debet parens sapientiæ, *quis is, & qualis sit, & quid sit.* Talis enim etiam filius, hoc est, homo est. Ex ipso namq; homine intelligere non possumus, cur in terra agat, cur creatus sit, aut quidnam sit. Ex ipso autem creatore & conditore, &c. nosse possumus, cur homo conditus sit, aut quę ipsius in mundo conditio sit. Ea namque conditio aut natura ex patre sapientiæ emergit. Itaque qui nouit patrem, nouit etiam filium. Filius enim hæres est patris, non quidem quoad opes (pater namque sapientiæ non est pater opum) sed tantùm quoad sapientiam. (Deus sapientiæ pater nō opum.) Ideò sapientiæ satis est apud omnes homines. Hæreditario namq; vniuersi sortiuntur sapientiam, nec huius quisquam se altero plus minúsve habere dicere potest. Vt enim homo vnus altero plus membrorum à Deo creatorum non habet: ita nec plus sapientiæ. (Sapiētia omnibus æqualiter distributa.) Qualis Cæsar, talis rusticus. Qualis Christus, talis homo. Itaq; si corpus vniusmodi est in omnib., nec secundum illud quisquam vel pauper est, vel diues, ita, vt nemo dicere possit, se corporis sui membris alio auctiorem & locupletiorem esse: neq; quoad sapiētiam dicere quisquam potest, quod aut illa orbatus, aut ipsâ simplici, tenuiq; donatus sit. Intellectus enim, rationis & sapientiæ priuatio, planè res nihili est. Hæc omnia in omnibus præsto sunt. Hoc autem in nobis reprehendendum est, quòd nihili pendamus aut curemus, quæ ad sapientiam nos ducāt & prouehant. Qui dormit, nihil scit: nullius namq; rei cogitationem suscipit. Sic qui insanit, aut otio ac ignauiæ deditus est, non recordatur eius, quod in ipso est, sed desidiæ

sidię amore laborem ac studiū sapientię negligit.

An non res ita se habet? Si populus conuenit ac congregatur, nemo quicquam consilij promptum habet, sed omnes sese simplices præstant, præter vnum aliquem, qui consilio & prudentia cæteris præit. Consilio eo rusticis detecto, iam omnes exclamant illicò: Per Deum, iste rectè sentit, res omnino ad ipsius sensum quadrat! Quòd si ergo consilij huius vis pondusq; minus in te, quàm illo vigeret, quo pacto attestari ipsi, quod rectè sentiret, posses? Per hoc testimonium enim te quoque rectè sentire probas. Itaq; eadem in te condita sapientia est, quæ in illo: te ipsum tamen non excitasti satis, quod fateris ipsemet, dum ais, eousque te rem non expendisse. Hâc namq; excusatione teipsum prodis, quòd hæreditarij tui boni oblitus sis. Vna enim hæreditas omnib. est, nimirum sapientia: quam æquâ sorte omnes accipimus. Hæreditatis tamen pondus alius ad vsuram elocat, alius defodit & otiari sinit, alius multum, alius parum illo lucratur. Prout ergo hæreditatem nostram vel pendimus, vel elocamus, vel vsurpamus: ita vsuram maiorem minorémve facimus, hæreditate interim omnibus nobis pari distributâ.

Alius alio cur sapientior.

Discursus huius causa est, vt intelligatur, quænam & quid sapientia hominis sit. Ea ex homine manare nescit. Cum dormiente enim quis colloquetur? Quis ex illo discere poterit? Iam verò omnium vigilantissimus dormit, ita, vt ex nullo homine addisci possit, quid in ipso sit, quod doctrina vocari possit. Quis ex muto cognoscet, quid in ipso sit? Nemo. Sic nec ex homine. Ex ipsius tamen parente id discitur & cognoscitur. Hoc enim inter patrem & filium discriminis intercedit, quod ad docendum pater pronior & expeditior sit filio, quodque pater notior sit filio, atq; huius ex patre mores, vita, natura, proprietas & conditio cognoscatur. Cæterùm, homo est filius, sapientiam habens: non tamen ex sese, sed ex patre sapientiæ. Ex illo procedit sapientia. Qui ergo sapientiam discere hominis velit: non discet eam ex filio, sed ex patre. Pater enim manifestus est in sapientia eamque aperte prodit ac in lucem dat.

Sapiētia ex patre addiscēda non ex filio.

Differendum itaq; deinceps erit de patre sapiētiæ, vt filij sapientia rectè cognoscatur. Semel enim patefaciendum est, quidnam sit sapientia hominis in rebus omnibus. Huius enim cerebrum quicquid operatur, id patrem habere necessum est. Is ergo quis sit, iam noscendum restat. Secundùm quod enim pater filium facit: secundum illud sapientia cognoscenda est. Et quicquid pater est, est etiam filius: nec in hoc quicquam obstat persona vel forma. De sapientia namque loquor, non de forma. Itaque si scimus, quid simus, aut cur constituti filij simus: vtiq; cognouerimus etiam, qualisnam nostra hæreditas sit, quæ omnib. integra est, non mutilata. Sicut enim vita in homine mutilari non potest, nec eius plus vni quàm alteri impertiri quæuit, sed omnib. æquali ter distribuenda est: ita, vitæ exemplo de sapientia quoq; statuetis, quòd maximus non plus minimo, nec minimus minus maximo in illius distributione acceperit, ita, vt nulla sors, nulla distributio huic æqualior vllo modo inueniri queat.

Cuilibet homini sapientia, tanquam portio debita, necessariò per hæreditatem obtingit. Tantus enim ac tam nobilis homo est, vt imaginem Dei circumferat, & regni cœlorum hæres sit. Porrò autem Deus Diabolum, *Satanam, Beelzebub* aduersissimos hostes habet. Veritas enim nunquam suo osore & hoste caret. Deus autem veritas summa est, summum mendacium autē est Diabolus. Diabolus Deum non videt, nec illi resistere potest, nec ipsum attingere, nec locum illius subire. Homo autem Dei loco in terra constitutus est, quem Diabolus incessere & odisse potest. Sub aspectum enim Dei non prodit: prodit autem sub aspectum hominis. Quòd si ergo hominis est, vices Dei gerere, Deum colere & celebrare, Dei opera exequi: necesse etiam est, ipsum Dei sapientiâ pollere, quia cœlestis regni hæres est, & ex hominib. compleri debet in cœlo numerus, eorum, qui cœlo exturbati in inferni abyssum coniecti sunt. Hunc numerum compleri fas est. Eoque completo cœlum & terra nihil amplius erunt, erit autem omnia cœlum. Et sicut in vno palatio esse possunt saltantes, lachrymantes, ridentes, sani, ægri, mortui, &c. ita spatia etiam erunt vltimi regni. Iam si locum hunc complere homo, & vices etiam Dei, contra Diabolum in hoc mundo obire debet, adeoq; hanc ob causam creatus, & in paradisum collocatus est, (licet mandatum violârit, non ex malitiâ, sed ex violentia & coactione, vt & paradyso eiectus, in mundum, Dei loco, intraret, vt quem non Deus, sed Diabolus ad id facinus compulit, dum per serpentem Euam seduxit) id vtiq; nobis admonitioni erit, ne vnquam in pectorib. nostris seductoris illius obliuiscamur, sed iurati Diaboli hostes, etiam morientes æternùm maneamus. Et nisi nos Christus redemisset: quis vnquam saluus factus esset? Sic ergo extrinsecus coacti sumus esse hostes diaboli. Et qui hoc obliuiscitur, beatus nō est. Hostes enim sumus hæreditarij Diaboli, loco Dei, cuius vice in terra degimus. Cùm ergo ex hoc abstruso fundamento sapientia hominis oriatur: fas est ac æquum cognoscere, quomodo illa in nobis sit. Nec enim in terra versamur, vt nobis viuamus, aut meditemur id, quod meditatus est. Quod si nos quoque idem in hac terrâ meditabimur, id sanè in quod prędestinati sum⁹, nunquam impetrabimus. Ex his colligi potest, homini eandem, quàm in cœlo Diabolo datam esse potestatem. Poterat Diabolus fastuosus esse, vel non esse. Fastuosus factus est: itaq; eiectus est. Sic homo quoq; superbire potest, vel non potest. Et secundum hoc similis est Diabolo adhuc existenti angelo. Qui autem exitus fuit Diaboli, idē manebit etiam homines diabolo similes. Decet enim nos fieri angelos, non homines. Hâc enim gratiâ creati & in mundum collocati sumus. Tentatus nimirum semel à diabolo in cœlo Deus est, æqualem sese huic efferre conante: ideò ille cœlo expulsus est. Porrò autem, Deus hominem in mundum creauit & destinauit, ac hominis causâ mundum ipsum condidit, vt non in cœlo esset, sed in mundo, à cœlo separatus. Quicquid autem homini ceu angelo opus fuerat, in mundum prodituro attribuit, vt corporeus quidem angelus esset. Si peccârit & superbierit, non de cœlo exstirpabitur, sed de mundo.

Homo heres cœli. Diabolus Dei & veritatis hostis.

Homines diabolorū, e cœlo eiectorū loca supplebunt.

Homo cur peccarit.

Diabolus & homo similes arbitrio superbiæ.

Mundus propter hominē cōditus.

mundo. De cœlo enim deinceps Deus neminem eiicit. Semel enim non denuo quod aiunt. Semel natus est, non denuò. Semel moritur, non iterum. Vnus numerus, vnum iudicium, vnum Ita, vnum Non. Habet ergo vnde cœlum compleatur. Et mundum quidem creauit Deus, hominem autem non in cœlum, sed mundum destinauit ne quid mali denuò in cœlo emergeret, & vt margarita ex hominum numero secerneretur. Ideò Deus homini peculiare regnum cõstituit, hominemque in illud collocauit integrum, non crassum non rudem, nõ imperitum, sed sapientiam illi cõtulit, eamq; claram, puram & impollutam. Quòd si ex duob. hominib. alter membra crassa, alter gracilia habeat: vter ex istis geminis aut laudandus aut criminandus est? Neuter. Vtrique enim habent stomachum, cor, rubicundum sanguinem, rubeam carnem, alba ossa, medullam, crines. Ea integritas etiam in sapientia est, non etiam prudentiâ. Prudentia est peregrina, animalisque seu brutalis res. Non ergo decorum est æstimandum: sed omnes in honore habendi homines sunt. Quod enim in te, idem in omnibus inest, inest in quolibet. Sicut herbæ in pauperis horto non infeliciùs proueniunt, ac in horto diuitis: ita in homine quoque similiter conditæ sunt omnes artes, omnia opificia: sed non tamen omnia manifestè. Hoc est, in illo, de cæteris omnibus prętere a nullum. Illud in alio, nec præter id vllum aliud. Et tamen ipsa omnia sunt, ac omnia is habet. Exuscitatio quæ fit, producit quodlibet, quousque excitatur. Discere ab hominib. discere non est. Doctrina enim iam antè in homine est. Et disciplina tantùm est excitatio seu productio. Sicut enim docere non potes vel lignum, vt saltet, vel canem, vt loquatur: ita nec discipulum docere potes ex te solo. Nec enim vel in ligno vel in cane est id, quid, in te est. Itaque infans est Ad quod eum *Ambiguum*. excitâris, ad id inclinabit. Ipsum si excitâris per sutorem, sutor erit: si per latomum, latomus erit: si per doctum, erit doctus. Talis enim euadit, quia talia omnia in se habet. Quicquid excitâris in ipso, surget & prodibit: cætera dormitabunt. Quæ nisi carni & sanguini congenita essent, nunquam infunderes illa ex te. Itaque vnà cum ipsis tu quoq; discipulus es. Excitas discipulos, & ipsi te. Alius enim te docere potest, & excitare in alio, quod apud te dormit, non minus ac apud alios discipulos aut pueros.

(Sapiẽtia homini data integra.)

(Artes omnes qui insint homini.)

(Institutio hominis quid sit.)

(Infans homo est Ambiguum.)

Sciendum ergo est, me deinceps hoc modo scribere de initio & materiâ sapientiæ, quo modo tradidi etiam de initio & materia Medici: vt nimirum hoc pacto morbi ipsius sapientiæ ad suam sapientiam accommodentur, eoque dirigatur res, vt morbi quoque sapientiæ intelligãtur non minùs. ac corporis. Neminem hæc offendant. Nemo moueatur à turbâ Sophistarũ, nec illis fides addicatur, dum de sapientiâ aliud dicunt & docent. Hîc enim quæ traduntur, ex fundamento vero sunt: extra quod sapientia nulla est. Quia autem sors eadem est sapientiæ, quæ corporis, vt nimirùm incidat in Maniam, in Phrenesin, & species plures alias: fas est vtique, vt, ceu Medicus corporis Anatomiam ex suo patre cognoscere debet, similiter etiam hoc loco Anatomiam rationis homo sciat secundum sapientiam, & numerum morborum, omnemque naturam & proprietatem: idque non obiter, sed accuratè distinctèque. Sicut enim Medici hallucinantur in cognitione morborum: sic errare solent etiam sapientes in cognitione sapientiæ. Nemo enim dubitet, quin magni morbi illi impendeant. Vt enim morbis suis affligitur corpus: ita & intellectus. Et vt in corpore sic etiam in intellectu illi noscendi & profligandi sunt.

(Sapiẽtiæ morbi vnde cognoscendi.)

Itaque pro explicando instituto hoc nostro, deinceps planiùs disserendum est de origine, ex quâ sapientia hominis promanet. Sic enim simul etiam tradetur, vndenam artes oriantur, & quomodo, ad nos pertingant: nec ad nos tantũ, sed & ad pecora, & res omnes, quæ existunt, ac circa sapientiam intellectumq; versantur. Comprehenduntur enim hic sapientia, artes, prudentia, iustitia, & rerum omnium intelligentia. Inchoandi argumenti gratiâ, libri distributionem in duplicem sapientiam faciam: in *Animalem* & *Angelicam*, quę vtraque homini inest. Postea explanabitur, quidnam intellectus animalis, & quid angelicus tractet. Vterque horum sub diuisione suâ latè patet. In quo argumento explicando certè multum nobis laboris sumetur, nec quæ necessaria sunt breui sermone comprehendi poterunt. Quemlibet ergo hæc legentem admonitum velim, vt argumentum hoc apud seipsum sedulò euoluat. Difficile enim mihi fuerit, illud omnium placitis accommodare tractando. Difficilis inquam tota tractatio erit. Hæc enim à nullo antea ita explanata sunt, & tamen iam à primo initio talia omnino exstiterunt, oculis tamen & captui nostro hactenus abdita. Legenda verò hæc cumprimis sunt illis, qui versari satagunt inter lumina ecclesiæ, artium, iustitiæ, &c. vt videant sciantq; ex quonam iustitia quælibet, scientia aut ars profluat. Vtraque enim hic comprehenduntur, diuinum & humanum, verum & falsum, sicut & vtriusque effectus. Mendax veritatem dicit. Verax dicit mendacium. Claudus currit. claudicat pede sanus. Denique quæcunque in omnibus fiunt & aguntur, quâ ex causâ & origine illa fiant & manent, explicare hîc institui, nimirùm vt prodantur, superbi, qui solium sapientiæ occupant, hoc est, sedent in cathedra pestilentiæ.

(Sapiẽtia est duplex.)

DE FVNDAMENTO SAPIENTIÆ.

TRACTATVS II.

QVoniam filius in omnibus per patrem cognoscendus est, scire vos velim, hoc loco me aliud asserere à libello illo, quo docui de cognoscendo microcosmo ex suo patre, hoc est ex macrocosmo. HIc enim fundamentum & pater sapientiæ ita cognoscendus est, vt scil. cognoscamus Deum. Sic cognouerimus etiam ipsius scientiam & sapientiam. Iam verò Deus artifex non est, hoc est per seipsum non est vir sapiens mundi. Ars & sapientia mundi, ipsius est, & ab ipso procedit, isque ipsemet est sapientia illa, & sapientia mundi est sapientia (de animali naturâ non loquor) filiorum. Quam cognitionem ex Deo sumimus

(Deus est sapientia ipsa.)

Deidona perfecta sunt. summus talis est. Ratum ac affirmatum est, Deum integrum & perfectum esse, labe omni carētem,& omnia insese integra habentem. Sicut ergo hæc integritas omni fragilitate & corruptione caret: ita tales etiam nos esse decet, non minùs integros eo, ex quo omnia habemus. Ipse enim noster pater, nos eius filij sumus. Itaque quæ ab illo habemus, integra habemus, nō manca & mutila. Quòd si ergo artes ac scientias nouerimus minimè integras & perfectas, Dei filij non sumus. Is enim hæreditatem nostram non mutilat, sed illam dat integram & perfectam. Iam qui artes callent mancas, dubias, inutiles, incertasque, hi gloriari non possunt, hæreditatem illam se à Deo accepisse. Sed vt Spurii Dei qui sunt. spurij parentis sui panem edunt cum otio, contumeliâ probroque, ex solâ gratiâ: ita etiam spurij Dei sunt, qui artes tenent ac exercent, non tamen secundum hæreditatem legitimam, aut libertatem coniugalem, quo iure filius patris sui hæres esse debet. Sicut enim in terra hâc Deum pro speculo habere debemus ita, vt ipsi nos similes præstemus, vt filius similis est patri, nec patre vnico digito minus habet: ita sapientia quoque nostra Deo similis apparere debet. Fasque est, nos esse integros, quandoquidem in Deo nihil mācum, nihil mutilum videmus, sed omnia integra & perfecta. Sic autem, quæcunq; Sapiētiæ veræque notæ. hominū sapientia ad finē sapiētiæ non conducit, nec finitur cōmodo, nec durat inuiolata ea spuriorum est. Ex Deo enim sapiens, seu sapientiam Dei possidens, ita consulit ac docet, vt sapientia eius nunquam succumbat, nemo illi aduersari possit, nihil damni illa cieat, nullius ploratus, miseriæ, mœroris, infelicitatisq;, sed contrà potius quietis, pacis, gaudij ac beneplaciti causa & scaturigo sit.

Scientiæ omnes ex Deo. Scientiæ duplices. Sic ergo in Deo videre aliud non possumus, quàm veritatem & iustitiam. Hæc enim est Anatomia Dei, quam inspicere, & in eâ nos ipsos contemplari debemus, quòd nimirùm nihil quicquam simus, nisi Deo similes, ac patri cœlesti nostro perfectione pares. Nam & nos Dij sumus, quia Dei filij sumus, non autem ipse pater sumus. Vnus enim tantùm Deus est, non plures: nosque perpetui filij manemus.

Ideò hinc consequitur, nos diuos & perfectos esse. Quòd si ergo huiusmodi Anatomiam in Deo patre sapientiæ & artium videmus: sciēdum est, nihil quicquam in terra artis aut scientiæ esse, quod non ex Deo profluxerit. Scientiæ autem omnes diuiduntur in perfectas & imperfectas: Perfectæ legitimè ex Deo sunt. Imperfectæ sunt spuriæ. Horum duorum filiorum generatio pendet ab ipsorum excitatione. Quicquid excitatur ad legitimam surrectionem, id beatè surgit. Nam & illi beati sunt, qui excitantur ad mortem, quia moriuntur beati. Qui ad sapientiam non excitantur intra se latentē, sed pauxillum tantùm eius olent: hi spurij sunt, & in scientia & sapientiâ illegitimi. Probrum namque suum & ignominiam mendaciis velare coguntur, Quis vnquam vidit spurium, qui Spurii legitimis semper iactantiores. spurium sese esse non inficiatus fuerit? qui se pro legitimo non venditârit, ac se legitimo quouis generosiorem arbitratus sit? Quòd si ergo meliores & probiores se iudicant, necesse est, mendaciis, dolis ac fraudib. adhibitis laudem eam ab ipsis acquiri. Tales etiam sunt spurij scientiæ & sapientiæ. Aliquid quidem illi intra se habent: sed id ad iustum incrementum non peruenit, quia non in æstate viuunt, sed in hyeme. Vt autem & ipsi cum legitimâ sapientiâ & scientiâ in publicum ire possint: spuriis suis pileolum imponunt, sapientiamque exercent per mendacia, & scientiam per fraudes & imposturas. Huius generis sunt Medici, fucum hominibus facientes, scientiam suam non ex legitimo sed spurio conceptu habentes. Tales etiam sunt iurisperiti, mendaciis quæstum facientes. Tales etiam Theologi, consutis concionum centonibus efferentes. Hi omnes spurij sunt, haudquaquam legitimi. Quod si legitimorum actiones imitari cupiunt, meretrices suas velare coguntur, vt pro legitimis admittātur. Et idem quidem hîc accidit, ac si quis meretricem in templum duceret, eamq; inde domum reduceret, non desponsatam sibi, sed pro formâ (quod aiunt) tantùm ad altare ductam, vt nescio quid cum sacerdote colloqueretur, & sic apud adstantes opinio firmati matrimonij surgeret: Aut quasi aliquis in genua procideret ac simulans se confiteri, pecuniam adnumeraret, quam accipiens sacerdos, illum, qui tamen nihil confessus esset, absolueret. Idem hîc quoq; statundum est, sapientiam atque scientiam dupliciter inesse hominibus: Legitimè scil. quæ integra est, & omni defectu caret: Et spuriè, quæ mendaciis velatur & sustentatur, probro & vitio minimè carens. Fornicatio enim & incestus in hac scientiâ latet. Ideò occidunt regna mundi, malè succedunt consilia hominum, statuta violantur, homines mutuo odio flagrant, & similia alia ex hâc fornicatione patrantur, omni miseriâ & infelicitate plena, nec alia salus hinc vlla expectari debet,

Med. reprehens. Iuris per reprehēs. Theolog. reprehēs. Sapiētiæ spuriæ qui effectus.

Homines angeli sunt. Iam verò quisnam alius sapientiæ nostræ in terra modus est, quàm vt inuicem viuamus more angelorum in cœlo. Nam & nos angeli sumus. Si angelorum more viuere debemus: debent vtique illi nobis pro Anatomiâ seruire: in qua ceu speculo nosmet ipsos contemplemur, vt ceu viuunt illi, nos quoq; illis viuamus similiter. In Deo namque videre nihil possumus, quia is nihil (rumpit) violat. Possumus tamen Anatomiam sapientiæ & scientiæ in Dei creaturis intueri, vt, quicquid illæ sunt, nos quoque simus, nosque in nullo differamus, quam corpore & futuro iudicio. Hinc iam noscendum est, quidnā possint angeli? Omnia. In ipsis enim habitat omnis sapientia Dei, omnis scientia Dei. Scientię ergo Dei omnes in angelis sunt: & omnes similiter in terra angeli sunt innocentes & Angeli omniscii. puri: ideò sine omni somno excitati sunt. Homo corpus habet, quod dormit. Ideò excitandum est, vt ad sapientiam angelorum consurgat, hoc est, ad sapientiam & scientiam Dei. Scientiæ Dei hæ sunt: & inter angelos sunt reuelatores omnium rerum naturalium, omnium artificiorum, omnium secretorum & arcanorum naturę, omnium proprietatum creaturarum, omnium naturarum creatorum. In illis sitæ sunt *Medicina, Geomantia, Astronomia, Pyromantia, Augurium, Chiromantia, Incantatio, Maledictiones, Benedictiones, Nigromātia, Necromātia,*

Gaballia,

Gaballia, Alchimia, Transplantatio, Transmutatio, Reductio, Fixatio, Tinctura. Hæc inquam omnia sunt in natura, hoc est, in creatis. Quod ita intelligetis. Angeli sunt Medici. Possunt volare, super aquis incedere, per muros transire, inuisibiles se præstare, morbos omnes sanare, incantare, characteres, imagines, &c. facere. Hæc si possunt, scire conuenit, huiusmodi naturam ac artes etiam esse in herbas, in semina, in radices, in lapides, in ligna, &c. distributas, ita, vt in illis sit *Nigromantia, vniuersa Necromantia, Geomantia, Astronomia, Medicina, Alchimia &c.* In his homo inuenit effectum, artem autẽ ac scientiam in seipso, ita vt sese similem per opera præstare possit angelis. Transfudit enim Deus vires suas in herbas in lapides, in semina: ex his illæ petendæ & assumendæ. Angeli illas habent in seipsis: non autem homo. Homo in natura ipsas habet: & in illa eas queret. Hoc enim pacto natura messis est: & per naturam manifestat homo suam potentiam & hæreditatem sui patris sapientiæ & scientiarum. Sic ergo potentia artium & scientiarum Dei data est homini, vt sit *Nigromanticus, Necromanticus, Geomanticus, Pyromanticus, Hydromanticus, Gabalista, Augur.* Hæc enim omnia insunt creaturis, vt illa scire homini conueniat. Cui vt creaturæ exhibent *Physionomiam, Chiromantiam, Vrinam, Pulsum &c.* in mundo magno: Sic vidẽm hoc quoque loco ostenditur artium omnium natura & proprietas. Et super hoc fundamentum debet artifex esse constitutus & defixus, vt nimirum compertum habeat, Deum causam & fundamentum omnium artium esse, nec de eo quicquam dubitet, multo minùs ista Diabolo accepta ferat, sed soli potentiæ diuinę omnia adscribat, ac solidè credat; Deum ipsum scientiam ac sapientiam esse, & eam ceu angelis, ita etiam Creaturis largitum esse: non vt creaturæ, sed homines illam habeant, sciant & vsurpent, & hoc pacto per naturam inuisibiles fiant, volent, aquam calcent, sanent, & cætera dicta faciant.

Angelorum quæ potẽtia.

Potentia Dei in herbas &c trãsfusa.

Diabolus hæc omnia potest, quia angelus est. Qui tamen cum ex cœlo eiiceretur, scientiæ eius ac artes vniuersæ spuriæ factæ sunt. Sicut fatuum triticum nihil est aliud, quàm fatiscens puluis: & licet quidem externâ specie bonum appareat, fatuum tamen & nihili est. Ita simili modo diabolus sese permiscet cum non excitatis, & eos in fatuam artem secum adducit. Id nimirum facit spuriis scientiarum & sapientiæ. Apud legitimos impetrare ista non potest. Hi enim nouerunt nucleum seu medullam. Ipse autẽ solus nouit seu loliũ facit vel fatuum triticum. Qui Dei sapientiam hæreditate accipit, is transit per aquas, nec pedem madefacit. In legitima enim ac hæreditaria arte homo est Angelus. Quid tingit aut madefacit Angelus? Nihil. Ita nihil etiam homo. Deus potens est, suamq; in scientiis & artib. potentiam vult manifestari non minùs hominib. quam Angelis. Vult enim in terra eadem seruari, quæ in cœlo, non quidem in castitate. Discriminat enĩ hic corpus, nõ in ieiunio, quia corpus diuersum suadet, non in operibus, siquidem alia corporis ratio: sed in scientia & sapientia. Itaque scientia talis huic datur, illi alia, huic sapientia ista, illi alia attribuitur, vt quidem etiam Angeli habent. Secundum hoc sumus Angeli, & viuimus ex volũtate Dei, & Dei sumus. Et hoc modo voluntas eius in nobis perficitur. Sumus enim similes Angelis. An potest fatuus esse secundum voluntatem Dei? Minimè. An potest imperitus & ignarus esse secundum placitum Dei? Haudquaquam. Huiusmodi omnia aduersantur voluntati Dei. Nec enim is nos eligit fatuos, ignorantes, imperitos, insipientes: sed poscit nos esse excitatos in magnalibus Naturæ, quę exhibuit, vt indè Diabolus videat, nos Dei esse, & esse Angelos. Non vult is, Petrum tantùm ac Ioannem, Philippumq; esse Apostolos, sed requirit, eos quidem Apostolos esse & manere, sed & nos cum ipsis esse eosdem flagitat. Non vult, Salomonem solum esse sapientem. Hunc sapientem quidem esse cupit, sed & nos non minùs ipse. Non vult, Ptolomęum saltem esse Astronomum, sed & nos. Et vt non soli vni daturus cœlum est, sed omnibus: Sic idem etiam vult in scientiis ac sapientiâ, eas nobis omnibus datas esse. Et sicut pro nobis omnib. passus est, & vniuersos laborauit: ita vniuersos etiam vult esse hæredes suæ sapientiæ & scientiæ. Hæ enim isto fine creatæ sunt, vt illarum cognitionem habeamus: adeoque sunt vera signa & notæ legitimi filij Dei. Et Salomonem solum sapientem esse debuisse quisnam statuet, nisi homo perditus & desperatus, qui excitari nolit? Quis dicet irasciturum Deum esse, si rusticus aliquis ex Syluâ Martiâ, &c. ad sapientiam Salomonis penetraret? Nec is tantùm ex syluâ Martiâ, sed & ex omnibus angulis, montanis, vallib. &c. In hoc enim Deo complacitum est, eiusque voluntas cumprimis completur, si in omnibus angulis sapientia & scientia personet. Ipse enim illarum omnium fons & origo est. Itaq; gaudet, illas non opprimi aut suffocari, sed ab hominib. studiosè coli & exerceri in terra, ceu in cœlo. Ex hoc iam patet, qualisnam Deus noster sit, quid sit, quantâque fidelitate nobis perspectum esse velit, quam arctè nos amet, & quales nos esse requirat. Religio enim sit, putare quẽquam, velle Deum nos esse rudes & obscuros. Vult imò, nos vniuersos esse ex se (Deo) doctos, & ad summũ illuminatos. Non ille gaudet stultis, fatuis, fungis. Non vult, in vna aliquâ terrâ esse tantùm vnum sapientẽ, vnum senatorẽ, vnum doctum: sed requirit nos vniuersos doctos esse à Deo, in Deo, vt sciamus, quis noster Deus sit, & qualis is sit. Nec enĩ nati sumus, vt stultos & fatuos agamus, sed vt ad gradus Salomonis & Apostolorũ ascendẽtes, lumine ęterno exatiemur. Simplicitas enim, quæ moriones, fatuos & amẽtes excusabit, illa in die magni iudicij Dei neminẽ tuebitur. Non enĩ simplicitatẽ, sed æternam sapientiam ac scientiam Deus nobis obtulit, vt per illam nomen & gloria eius amplificetur, adeoque virtutib. talib. non minus terra ac cœlum compleatur. Completionem hanc omnino fieri oportet. Sin minùs, superueniet nobis dies iudicij, quòd excitari noluerimus in eo, cuius causâ in mundum collocati sumus.

Diaboli scientia per lapsũ spuria facta est.

Hæredes sapientię Dei, quæ possint.

Deus vniuersos suo hæredes esse vult.

Stultos Deus auersatur.

Simplicitas non excusat.

Quę hacten⁹ disseruimus, eò faciũt, vt intelligamus, debere filiũ patri esse similẽ, suamq; in ipso Anatomiã habere, ita vt omnia ipsius membra perfectione patri correspondeant. Ob perfectionem

Patris affectio in filios quanta.

nem hanc, ſapientiæ & ſcientiarum pater in ſuo filio oblectatur. Quis enim pater eſt, qui filium ſuum ſibi ſimilem eſſe non optet? Aut quis eſt, qui filium ſuum pauciora ſe corporis membra habere expetat? Imò econtrà, ſi quo pacto fieri poſſet, quiuis pater vellet, filium ſuum ſeipſo membra plura accepiſſe & vno alteróue abundare, aut etiam in aliis ſe ſuperare. Eodem modo & in Deo nos contemplari debemus, quòd is ſolus omnis ſapientia & ſcientia ſit, & quòd nihil ipſi reſiſtat. Iam ſi credimus nos eius eſſe filios, montes ſublatos montibus ſuperiniiciemus, & in mare ipſos proiiciemus. Talis enim ipſius voluntas. Et hi filij ſunt legitimi. Qui tales non ſunt, ſpurij omnes ſunt, ex concubitu meretricio prognati, de quibus iam dictum eſt, qualinam ſapientiâ & ſcientiâ in mundo ſe iactent & alant.

Medicina à Deo creata.

Quis repudiabit artem Medicinæ? Nemo. A Deo enim creata eſt. Quæ autem creata ſunt, ea hæreditatis iure nobis adeunda & acquirenda ſunt. Sic nempe per medicinam Deus bonitatem ſuam offert malis ſimul cum bonis. Et ſicut is ſolem ſuum ſplendere ſinit ad commodum tam malorum quàm bonorum: ita circa medicinam quoque ſimiliter ſeſe gerit. Quantum enim ad corporalia, Deus à nullo accuſari vult.

Aſtronomia non reiicienda.

Sic etiam, quis reiicere auſit artem Aſtronomiæ? Nemo vtique. Cœlum enim eſt Dominus corporis noſtri, ad faciendum ipſi benè vel malè. Ipſum ergo, ſi anteuertere ſatagimus, opera vtique danda eſt, vt à nobis cognoſcatur, & qualenam ſit, ſciatur. Sicut enim incumbimus noſcendo cibo, & aliis ad ſuſtentationem corporis facientibus: ſic ſcrutari etiam debemus alia, quæ quidem cibus non ſunt, ſed tamen ad vsū corporis conducunt.

Gaballiæ non cōtemnenda.

Quis contradicet Gaballiç? Nemo niſi ignarus & imperitus. Gaballiſtica namq; ars tantū demonſtrat, vt ſciamus, nos Angelos eſſe animamq; noſtrā eſſe immortalem, non etiam corpus. Hoc enim mortuum eſt & nauci. Id autē non in hoc tantū, ſed & in aliis verum eſt, quæ indicant poteſtatem noſtram, hoc eſt, libertatem ac potentiam legitimorum præ ſapientiæ ſpuriis. Ex eo autem, quòd homo faciat talia, quæ intellectus animalis capere aut intelligere non poteſt, laus & gloria Dei cumprimis cumulatur. Non enim brutalem intellectum in nobis dominari vult, ſed potius diuinam ſapientiam & ſcientiam. Et qui exploratum habet, quidnam, in Tapſo ſit, is non Tapſi naturam, ſed donum Dei cognouit. Qui naturam Nigellæ exploratam habet, is non propriam ſuam, ſed Dei artem callet.

Ars & vis omnis rerū Dei eſt.

Quæ enim ars hominis? Nulla. Qualis ars Herbarum? Nihili. Nec enim homo nec herbæ loqui poſſunt quicquam: ars ea Dei eſt. Si tranſmutat Philoſophus, ſi tranſplantat Spagyrus: non ipſe hoc facit, ſed facit Natura. Sed nec ipſa per ſe Natura, ſed ars in natura condita, quæ Dei eſt. Is non hoc ſaltem vult, vt res maneat, qualis à terrâ, ab aëre, ab aquâ, à cœlo producta eſt: ſed poſcit, nos quoque idem ſimiliter facere, & ſeſe æmulando exprimere ex vi datæ illius per ipſum naturæ. Ipſe enim ex ligno facit lapides, & alia plura. Nec vult ea talia perpetuò manere, ſed porrò etiam in alia tranſmutari, & pleniùs perfici. Eodem modo noſtrum etiam eſt dominari cœlo, & ipſum regere, non ab ipſo regi nos. Quòd ſi inficiari nemo poteſt, concedet arbitror etiam quiuis, non ſolam Aquam, matrem eſſe *Auri*, nec ſolam terram matrem eſſe *Flammulæ*, ſed ipſum quoque hominem. Et licèt quidem per aquam ac terram talia parentur: ipſe tamen homo mater eſt ſecunda. Si Deus in cœlo ſtatuit ac exhibet cometas geminos binóſue Soles, ac de cœlo iaculatur lapides & fulmina: poterunt vtique illa etiam ex imò ſurſum ferri, non tantùm lapides & fulmina, ſed & fulgura ac tonitrua. Et hæc præfiguranda ſunt homini, non tantùm vt admiretur, cœlum ac terram tam admiranda exhibere: ſed vt ſciat, ſe his omnibus longè ſuperiorem & potentiorem eſſe, adeoque hominem brutis ac inſenſatis aſtris tetræque minimè ſubiici, ſed longè ſupra illa exaltatum eſſe, ſi ipſa vnum producunt: poteſt homo producere decem.

Homo cœlo & elemētis omnib. præſtantior.

Omnia enim producit ex artibus & potentiâ Dei. Et quanto is ſuperior eſt quatuor Elementis: tanto ſe etiam illis potentiorem præſtare debet.

Sed hactenus dicta de Angelicis hominibus intelligi debent, hoc eſt, debemus ſecūdum iam dicta viuere, ac creditum perſuaſumq; penitus habere, quod omnia noſtra opera, facta, ſapientia, ſcientia, &c. ex Deo procedant.

Cæterùm, vt hactenus, ex quonam fonte, ſapientia & ſcientia emergat, percenſitum eſt, ita iam deinceps etiam de origine intellectus brutalis nonnihil expediendum eſſe videtur.

Intellectus hominis duplex, angelicus æternus: animalis caducus.

Homini namque intellectus duplex eſt: Angelicus & animalis. Angelicus eſt æternus, ex Deo ortus apud Deum manens. Animalis & ipſe ex Deo eſt, at in nobis manet. Æternus autem non eſt, quia corpus moritur, & ille cum corpore. Nulla enim res animalis manet poſt mortem. Et mors ſolius eſt animalis mors, non etiam ęterni.

Homo quid & qualis.

De hoc deinceps ſcribere mihi collibitum eſt, vt propiùs videatis, quidnam cum cœlo & terrâ vel non moriatur, vel moriatur & intereat, eoque percognito, deinceps non vt animalia, ſed vt homines viuatis. Animale homo non eſt, ſed eſt brutum humanum, animale non eſt, ſed eſt imago Dei.

Animal quid & quale.

Quia verò homo inſtrumentum eſt, per quod ſua Deus miracula expromit: ideò animal eſt, quia caducus eſt. Non autem homo ipſe, ſed animale caducum eſt. Homo in die nouiſſimo reſurget, & ante Dei tribunal ſeſe ſiſtet. Non autem animale aut brutum ſimiliter. Homo de ſuis factis rationem reddet: non item animal. Itaque quidnam animale ſit, quod homo alat & nutriat, aut ſecum circumferat, deinceps apertiùs explicabo, vt Spurium tandem rectiùs cognoſcatis. Per intellectus animalis enim cognitionem patefiet etiam vobis ſpurius, qui quaſi monſtrum eſt.

Monſtrū quid.

Id enim monſtrum eſt, quod nihil eſt, quàm animal. Sic ergo & homo, qui hominem ſe ſapientiâ & ſcientiâ non præſtat, monſtrum eſt, quia nimirum homo non eſt, ſed eſt animal.

Iam verò, cum ſapientia adeò ſublimis & excellēs ſit apud homines: ipſa cumprimis ſpecioſè ac eleganter depingenda eſt, vt nimirū animal, vndenam ſapientiā & intellectum ſumat, ſecundum naturā ſuam rectiùs cognoſcatur, nec ei aliter quàm animali credatur. In qua deſcriptione

omnium

omnium primò speculum animalis intellectus & luminis proponendũ est, vt nimirùm videat homo qualenam sit ipsius speculum, & cui cõparetur ex quo fiat, cui conueniat & comparetur, & quę ipsi⁹ origo & causa sit. Sic enim seipsũ rectiùs contemplabitur, ac sciet, quis suæ sapientiæ & scientiæ gradus, quę dignitas sit. His autẽ finitis, porrò vobis explicabo, Angelicarum artium originem, quomodo illæ ad nos pertingãt, &c. Deinde, quomodo spuriæ euadant: vbi vnâ opera etiã de animali scientiâ & sapientiâ quædam docebo, cum corollario finali, ex quo omnes intelligant, qualisnam sapientia & quæ sciẽtia perpetuò in homine lateat, & quæ ipsius vis ac potentia sit. Iam deinceps sequitur Tractatus tertius de inuisibilium scientiarum & sapientiæ origine, vt sunt *Nigromantia, Geomantia, &c.*

TRACTATVS III.

De fundamento scientiarum & sapientiæ.

CÆterùm, vt, quæ ad hominis sapientiam & scientiam cognoscendam requiruntur, omnino & cõpletè tradantur: Porrò requiritur, vt etiam de origine animalis ipsius intellectus doceamus. In priorib. enim de Angelico dictũ est. In his tradetur de solo animali. In hoc etiam homo infans est, hoc est, est postrema creatura, post cæteras omnes producta. Quoniam vero vltimus est: ante ipsum vtiq; creatum est id, ex quo creari debuit ipse. Hac enim solâ ex causa factus is est vltimò, quia fieri non potuit sine illis reb. quæ ante ipsum creatę non fuissent. Ita intellige. Quicquid ex omnib. animalib. in mũdo est, ipsius Pater est. Sic enim & in maiorem minoremq; Sphæram collocatus est. Et Medici scientia omnis hinc, tanquam ex ipsius parente desumi debet, quoad illius corpus. Hoc ergo ille modo etiam secundum animalem intellectũ creatus est, vt sit infans ceu filius omnium animalium. Et omnia animalia illius pater sunt. Nam pater tantùm vnus est. Itaq; quoniam homo ex brutalib. animalib. brutalem intellectum accipit: necesse omnino fuit, patrem ante filium creari. Hâc de causa animalia omnia priùs creata fuerunt, quousq; quidem brutalis intellectus sese diffundit: & postremò intellectum hunc omnem suscepit filius, qui est homo. Is sui corporis ordo & modus est, in 4. partes mundi collocatus seu positus, & ratione quidem intellectus sui in 4. genera animaliũ, prout in quatuor partib. cõprehenduntur, *in aqua, terra, aëre, igne.*

Homo vltima creatura, & cur.

Homo animaliũ filius.

Homo ex 4. generib. animaliũ vt constet.

Porrò autem scire debetis, animal & animal vnum & idem esse in generatione. Animal est enim id omne, quod ratione caret. Nam brutalis & animalis in homine ratio res vna est, nec inter se illæ differunt, sed animal vnum sunt. Hinc iam sequitur, hominem animalib. egere ad cibũ, & sustentationem, & sanitatem. Et nullum in terra animal est, quod hominis gratiâ non sit conditum, ita, vt, ex illis omnib. homo factus sit & constet. Itaq; carere aut destitui illis non potest. Et quemadmodum homo illa requirit ad cibum, eaque adipiscitur, & pro cibo edit, atq; illis etiam cibatur nutriturque: sic sciendum est, animalia ideò hominem nutrire, quia vnius cum ipso materiæ sunt, sicut pater & filius quoque vnum sunt, & tamen duo. Quoniam ergo istius modi conditio est hominis: ideò animalia ipsi nutrimento sunt. Simile namque nutrit simile suum, & id quod est ipsummet, & quod ex ipso nascitur. Sic quemadmodum caro bubula, ac ceruina, &c. est caro humana; id est fit talis quia homo illam comedit. Et si porcus carnem edat hominis, hæc caro porcina fiet. Sic etiam si canis, si aliud quoduis animal. Quod ideò fit, quia res vna & communis est, vna materia, vna creatura, vnum alterius pater. Hãc enim ob causam cibus vnus mutatur in alium. Sicut ergo in cibo res vna est, vna assimilatio, nec quicquam aliud medium *(al.: Mater.)* quam coctio in ventriculo ad præparationem hanc faciens: sic etiam in homine brutalis intellectus res vna est cum pecore & animali, ita vt homo conueniat feris animalib. domesticis, auibus, piscib. &c. Et nullum adeò animal in terra degit, cuius intellectus non sit in homine. Omnis industria, omnis brutalis intelligentia, animalisq; prudentia, & quicquid huius est, in homine sunt non aliter ac in animali, in animali non aliter, ac in homine. Res enim vtrobiq; eadem est. Animal ante hominem creatum, etiam animalis intellectus distributus est. Postea ex illis constitutus homo est, vltima nempe creatura, animalis filius ac partus.

Propter hominẽ animalia omnia.

Homo cur ab animalib. nutriatur.

Simile nutrit simile.

Ex quib. cõstamus ex illis nutrimur.

Animalia omnia in homine.

Homo vltima creatura.

Post hæc ergo homo secundum animalem intellectum cognoscendus est, vt sciatur, quidnam animalis intellectus sit, & quomodo is ab Angelico discerni debeat. Scitote ergo, omnia filij tantum per patrem cognosci debere. Quod enim pater est, est etiam filius. Cùm ergo ante omnia Philosopho & Medico naturali conueniat, de primo fonte seu origine & radice rem deducere: noscendũ est, hominẽ in seipso & per seipsum in brutali suo intellectu intelligi non posse, sed per patrem tantùm, per quẽ animaliter in rationẽ constitutus est. Ideò homo brutũ est, & est animal. Ideò animal, quia ex animalib. est. Ideò brutũ, quia brutalem intellectum, sapientiam, prudentiã, scientiam, &c. habet ac circumfert. Qui ergo secundum talia hominẽ cognoscere velit, is cognitionis initium à parẽte faciet, & per hunc demum cognoscet filium.

Res omnis ex origine prima deducenda.

Ex prędictis elicitur, animalia hominis speculũ esse, in quo seipsum contẽpletur homo, quòd scilicet sit, quod sint illa, & illa sũt quod est ipse. Sĩplex ille homo est, qui animalia dispiciẽs admiratur, canem suũ nosse dominum, & aues tã suauem cantum modulari, aut animalia alia peculiarib. sese passim virtutib. commendata facere. Homo inquam admirari non debet, patrem ista posse: sed admirabitur iustius animal filiũ, quod à patre degenerans tantopere brutalis factus sit, ac viuat. Pater enim de filio, non hic de patre mirari debet. Quòd homo homini se sociat & ingerit: is intellectus brutalis est. Nam & canes idẽ faciunt, ingerentes sese & abblandientes, vbi bolum aliquem paratum vident. Is inquam intellectus brutalis est, quem prodit etiam homo, si lucri & commodi causâ abblanditur. Si commodum abesset, id nunquam faceret. Homini ergo admirationi esse non debet, idem quoq; facere canem. Facit enim quod homo facit: quia homo ex cane est, non canis ex homine. Meritò ergo admirabitur homo potius, quod caninus sit, quã quòd canis humanus

Homo ex cane, non contra.

manus sit. Sic ergo dicendum est: *Canis est, vt canis in brutali sua ratione esse debet. Et qui talis est homo, caninus est.* Canina enim ratione & assentatione homo vtitur, non canis humanâ, sed potius caninâ. Magnus namq; ille error est, quod animal humanũ vocamus. Ordo enim peruertitur in eo, quòd à filio denominatur pater, cũ filius secundum patrem denominandus sit. Sus, quę sordida est, suilla est. Sic etiam talis homo suillus rectè dicitur. Homo enim à sue suillam naturam habet. Sic etiam caninam naturam habet à cane. Si loquentem & garrientem audis *Psittacum, Cornicem, Picam. &c.* ne dicas, auem illam esse humanam. Est enim brutalis. Nam quod ab homine docetur, iam ante in ipsa erat, nec homo docendo ipsi aliquid addit, sed de cõnato ipsam saltem admonet. Auis ergo minimè est humana, sed est *Psittacalis, cornicalis, picalis &c.* vt verba huiusmodi fingere nobis liceat. Sed & homo talis, qui linguam suam non ad maius bonum impendit, quàm illiusmodi auis, est *Psittacalis.&c.* Pręter inanem garritum nihil succi & medullæ habens. Garrire ergo est brutale, est Psitticale, est picale, non humanum. Vis autem verborum debet esse humana. Vnde verò. Tu inquis, etiam animalia irrationalia famé & appetitum ciborum indicare. Sic parix vocantis ad manum volat, & ei insidet, vt edat. quod homo ipsi porrigit Id tu nihil admireris. Tam enim auis illa in brutali suâ naturâ nobilis est ac præstans, ac tute. Quod tu potes ore: id potest ipsa cantu. Si tu cibum poscis, non poscit illum, qui in te Angelus est, sed poscit illum, quæ in te natura brutalis est. Sic ergo tu animal es, & hoc casu paricis naturã habes velut & aliàs cæterorũ animalium omnium. Nec illa naturã tuam habent, sed tu illorum. Itaq; nihil tibi mirũ videatur, animalibus tantum prudentię & sapientiæ esse. Hoc potiùs mirum tibi videatur, quòd eundem cum animalib. intellectum habeas, adeoq; ipse animal sis, & animalia ęmuleris, nõ ipsa te.

Homo animalia sequitur.

Serpens vulneratus, seipsũm sanat. Quare hoc? Homo quoq sanitatem suam requirit in herbis, in lapidibus. Vndenam hunc intellectum, aut hanc artem habet? Ex naturâ animali. Ideò quærit. Si etiam serpens hoc facit: nihil admireris. Tu enim serpentis es filius. Facit id pater tuus. Huius tu hæres, & æmulator. Ipse Doctor seu Medicus est: tu quoq; ob animalem intellectum Medicus es. A quo ille habet, vt sciat ac nôrit *Serpentinam, Colubrinam, Consolidam? &c.* Has tu minimè nouisti, nisi quatenus ab illis animalib. edoctus sis. Hæc ergo tibi sunt pater, sunt brutalis mater, sunt præceptor. Et herba non à te sed à verâ origine & causâ dicitur, *Serpentina à Serpente.*

Serpẽtes vulnerati, seipsos quo curent.

Serpentina vnde dicta.

Vt ergo serpens commodum sibi auxilium nouit per her herbam: ita intellectus ille etiam in te est, vt idem per eundem noscas spiritum, qui serpentem docuit & instituit. Is autem est spiritus animalis, animali assignatus. Hoc ergo casu nihil admireris, quod serpens suam nôrit medicinam. Hanc longè priùs te nouit ille. Ipsam tu discis à serpẽte. Ex materiâ enim illius animalis naturæ tu factus es. Ideò vtriq; mutuò estis similes. Quâ ergo ratione *animalis intellectus, lumen, ratio, &c.* in homine insunt: eadem etiam insunt in omnibus animalibus. Et omnium animalium intellectus vnius hominis intellectus est: velut & vnius hominis intellectus animalis, omnium animalium intellectus est. Adeoque omnium animalium sapientia, prudentia, astutia, calliditas ratio, intellectus, &c. iunctim in homine colligata, & in vnum hominem collata sunt, & veluti intra cutem vnam congesta, quæ aliàs in animalib. distributa sunt. Quicquid animalia vniuersi orbis singulatim habent, id omne conclusum est in vnum cerebrum, ita vt nullum vspiam in terra reperiatur animal, cuius intellectus proprietas non insit homini. Sic ergo homo est summũ & maximũ animal, reliqua animalia vniuersa superans. Animalia enĩ carent vniuersâ brutali naturâ in vno tantum. Diuisim genus quodlibet suam partem habet. Sed in homine sunt genera omnia, omnes partes. Itaque porrò sciendum est, quomodo in herbis virtutes distributæ sint. Hæc nimirum ita, illa aliter distributa est: hæc hunc, illa alium vsum præstat. Et tamen omnes sunt in homine. Et quæcunque multipliciter in terra passim subsistunt: eæ vniuersæ etiam in homine exili guttulâ comprehenduntur.

Intellectu homo & animal idem.

Homo est animal sũmum.

Quòd si ergo hominum brutalis intellectus, ratio, sapientia, prudentiaq;, qualis sit, cognosci debet: ex animalib. omnino cognoscendus est. Hæc enim illum præfigurant, vt quicquid in ipsis sit, sit etiam similiter in homine. Et sicut Angeli in cœlo hominem in humana suâ sapientiâ præfigurant, & quatuor elementa corpus ipsius indicant, sic etiam animal animalem ipsius sapientiam, rationem ac scientiam. Iam autem brutalis intellectus ex animalibus æstimandus, & vnà cum omnibus artibus homini attribuendus est.

Videtis, volucres poscente re nidos sibi cõstruere. Brutalis ille intellectus etiam in homine est, qui sibi domum & habitationem exstruit. Omnia enim hominum ædificia procedunt ex illâ ratione, ex quâ animalia sibi domos parant. Sic ergo structura hominis nõ est, nisi structura animalis. Huic structuræ quicquid homo aliàs addit seductio est intellect⁹ animalis, hoc est superstitiosè additur illud, atq; pro bono habetur: & tamẽ animale tantũ est. Videtis, iuniores à seniorib. cibari, & aues enutrire suos pullos. Hæc sapiẽtia & ratio brutalis est. Eadẽ similiter etiã in homine est, & ab animali transit hęreditariò ad hominẽ. Ac quemadmodum aliud animal alio suos pullos magis amat: sic & apud homines idẽ affectionis & amoris discrimen compertum est. Et tamen hæc omnia brutalia sunt & animalia, haudquaquam Angelica & æterna.

Nidos & domos cõstruere animale est.

Quemadmodũ mutuus amor inter animalia gliscit, vt par cum suo pari, mas nimirùm cum fœminâ cohabitet: sic idem amor etiam in hominibus vigens brutalis est, & à brutis hauritur. Et per hoc nihil aliud, quàm animale meritum commodum & amor impetratur. Amor iste caducus est, non perdurans, ad intellectum animalem pertinens. Altiùs enim is ascendere non potest. Quòd alius alij fauet, odit, &c. intellectu animali est. Nam & animalia inter se mutuò ita affecta sunt. Et quo pacto bufones & serpentes suam naturam seruant, ita & homo, & velut hostiliter sese inuicem prosequuntur

Amor coniugalis tantũ brutalis.

Ira, fauor odiũ, &c. brutalia.

prosequútur canes & feles: itaetiam regiones. Hæc enim vniuersa ab intellectu sũt brutali. Si canes inter sese pugnant & morsibus se mutuò impetunt, ex odio id fit & auaritia. Vnus enim deuorare quærit, quod alteri iã in faucibus est. Itaque hoc animale est. Eodem modo & homo filius est cánum. Et hinc etiam adhærent homini *odium, inuidia, maleuolẽtia*, qua abripit, quod & alteri appetunt. Et vt canes ob catulientem canem sese mutuò lacerant: sic & amor hominũ opus caninũ est. Hæc enim omnia ex animalibus æstimanda sunt. Quæ qualia in illis sunt: talia sunt etiam in homine.

Cãtillãt aues. Id animale est. Cãtillat & homo. Animale & hoc est. Natãt pisces in vndis, & victum prædando parant. Sic & in aëre homo ex præda viuit, quã quotidiè captat. Hæc vniuersa animalia sunt. Nam & animalia eadem faciunt, & homo est animalium filius, ideo idem etiam factitat. Et sic hominum alius est pica, est cornix, est coruus, est picus, est vulpes, est lupus, est vrsus, & sic deinceps. Nã quoad animalem naturã, proprietatem & cõditionem, homo nihil est aliud, quã animalis fœt⁹ & filius, eadem natura & cõsuetudine insignis. Quicquid propriũ habet animal, id ab ipso discit homo. Ab animali ergo habet, & animal est, & animaliter se gerit.

Homo animalium filius.

Vndenam didicit homo artẽ coquendi, & varias in culina dapes pręparandi? Ex animali intellectu. Videte apes, quanta industria mel coquant & pręparent. Quis cocus ipsis est similis? Nemo hominũ in omni terra. Itaq; pater potior est filio. In patre enim ars sẽper summa est: & in filio deficit ac minuitur. Sic pręceptor sẽper est maioris intellectus suo discipulo: senior semper est prudentior iuniore: & sic consequenter.

Ars coquendi ab animalibus docta.

Eodem modo, quas artes etiã alias callet homo his similes, animales sũt. Iisdem enim & animalia vtuntur. Quis lac pręparare ex gramine potest? Nemo, nisi vacca &c. Quis lac ex carne? Nemo, nisi mammæ fœminæ. Vtrobiq; vna natura est, & ea animalis. Ita sẽper Magister inuisibilis superior est visibili. Et inuisibilis est is, qui animalia docet ac instituit, ita, vt cuilib. suus modus, sua cõditio & proprietas assignetur & maneat.

Magister inuisibilis quis & qualis

Ex occulto hoc spiritu animali nascuntur & instituuntur volucres in ratione sua, in cantu, in scientia &c. Similiter homo. In eo siti sunt omnes cantus, omnium animalium naturę, proprietates, vitę, mores. Et quicquid spiritus animalis profert & excitat in homine, id in illo homine erumpit. Ille exstruẽdis domibus gaudet: iste fit Victor: hic euadit cantor: alius fit garrulus. Quę tamẽ vniuersa sunt animalia. Nihil est Angelicum, sed omnia caduca & mortalia. Itaque non hominis, sed animalis.

Iam ergo homo animalis hęres est, quoad intellectum, sapiẽtiam, artem &c. in omnib. tamen inferior & pauperior ipso animali. Animal enim sine institutione discit ex seipso, quæ sui sint officij: non itidem & homo. Itaque cum naturæ animales omnes in ipso sint: oportet ex illis excitari vnã, non plures. Omnia náque animalia latent in homine: non tamẽ omnia sentiuntur, noscuntur ac manifestantur. Homo quidem alit astutiam vulpinam, somnolentiam leporinam, inuidentiã lupinam: sed tamen successiue, non simul ac vna. Sicut enim in species diuiduntur: sic seorsim etiam in homine locum habent. Et quoniam in homine naturæ animales omnes cõditę sunt: necesse est exprομi ex omnibus vnam, quę in arbitrio magistri spiritus posita sit. In homine voces omnes auiũ sitæ sunt. Homines tamen inter se diuersi sunt. Ille est Germanus, hic Belga, ille Gall⁹, iste Anglus. Ex illo eliciũtur & discũtur. Animalia verò discunt ex seipsis. Et quia in species distribuuntur quoad corpus discrimẽ habẽt etiã naturarũ. Homo autem vnũ tantũ corpus habet, nec diuiditur. Ideò nec animalis ratio hominẽ diuidit: sed opus is habet, vt seipsum diuidat & excitet in eo, quod bene succedat, & in infante proliciatur.

Homo animali pauperior, & quomodo. In homine animalia insunt.

Pisces natare sciunt, aues volare, quadrupedes indocti incedere. Iam hoc in corpore natura vna est, quod corpus similiter homo non habet. Vnde nec similiter volare aut natare potest: sed quod is habet corpus, ex omnibus animalib. est minimum, rudissimum, miserrimum, & ineptissimum. Hac etiam de causa, nẽpe propter corporis ruditatem, opus habet, vt filium suum incedere, & alia facere doceat. Quod manifestũ fit, nihil secum is affert sed manifestum facere primũ cogitur. Ea culpa omnis est corporis. Et animalia secũdum corpus suũ diuisa sunt. Seorsim sũt volatilia: seorsim pisces, seorsim serpentes, seorsim cicadę. In his omnibus homo mancus est. Quod non discit, nõ potest. Cũ corpore eius ita cõparatum est, vt discere possit natare, saltare, currere, repere, volare etiã. Ea enim corporis illius ratio est, vt dirigi, institui, & ad omnia informari queat, nullo omisso. Nõ enim hęc in ipso sunt velut aliæ cõditiones & intellectus naturæ animalis.

Hominis corpus ineptissimum.

Sic ergo porro homo etiam inspiciendus est in suo patre, nempe in cœlo, in firmamento, in astris, ex quibus factus & constitutus est. Sicut enim piscis, in & ex aqua nascitur & generatur: ita etiam firmamentum est hominis *lacus, mare, oceanus*. De hoc sciendum est, quod & ex ipso animalem suum intellectũ homo adipiscatur. Animal enim cœlo subiectũ est, & homo similiter, vt animal. Vnde manifesta signa, quòd homo in illo se exhibeat, velut & animal. Iã homini aliud persuasũ non sit, quàm quod, quę molitur, bella, iurgia, concertationes ex nullo sint alio, quàm natura animali & astris producta. Ipse enĩ ex astris fact⁹ est. Ob id est *Mars*, est *Mercurius*, est *Saturnus*, est etiam *Sol*, est *Luna*, est *Iupiter, &c.* Et vt sunt, quorũ primus libenter edit seu delectatur hoc, secũdus alio, tertius isto, &c. ita diuidũtur ẽt accidẽtia Planetarum & Astrorum. Videtis, in homine vniuersim omnia animalia latere: h. e. animalia omnia iacẽt in homine, prout extra sunt, sine corpore tamen. Cętera omnia, velut & species & differentiæ in homine asseruantur, nec quicquam excluditur. Hinc ẽt propter cõditionẽ cœli fit, vt homo in se habeat naturã gallinaceã. Gallus gallinaceus est Mars. Ita Mars etiã est homo, si eius species prolectetur. In lupo est Saturnus. Hic vt est in lupo, ita similiter ẽt est in homine lupino. Homo náq; à cœlo non aliter gubernatur, ac animal. Vt ergo gallus suo tẽpore à cœlo excitatur ad canẽdũ: ita & homo quia gallus est. Et veluti cœlũ lupũ ad rapinã excitat & stimulat: ita ẽt hominẽ, qui lupus est.

Homo ex cœlo factus & noscendus.

Homo est Mars, Saturnus &c.

Homo gallinaceus.

Hæc iã sunt brutalia. Adeóq; cœlum anima-

Cœlum homini non dominatur.

libus tantùm, non etiam hominibus imperat ac dominatur. Nam si cœlum hominem facit mitem, placidum patientem, vt de eo dicant homines, ipsum esse agni more placidum, aut solis instar amabilẽ & beneficum: iam is vtique naturæ, intellectúsq; est ouini. Sol enim regit ipsũ ceu ouem, non vt hominem. Animal enim ex astris est. Et sicut ex astris est: ita ex illo iudicatur, resq; vna est quoad quidem animalitatem. Qui irascitur, irascitur vt iratus canis, non vt homo. Qui latrocinatur, facit id more vrsi. Qui furatur, corui ritu furatur. Qui mœchatur, canis exẽplo mœchatur. Qui superbit, facit id instar galli. Qui infidelis canis ritu infidelis est. Qui bonus est socius, canem ęmulatur. Hæc verò omnia sunt animalia, & ex animali natura deducta. Habet autem superbia suam stellam, suã etiã habet prædatio, mœchatio, infidelitas, & sic deinceps. Et sicut stellæ sunt in animali: non aliter sunt etiã in homine. Quique hominum moribus se animalem præstat, is eiusdem etiam animalis, quod æmulatur, stellã habet. Et sic eadem stella gubernat lupum in sylua, & lupum in homine: vna & eadem stella regit latronẽ, hoc est, vrsum in sylua, & latronẽ in homine. Omnino enim animalis ea est ratio, quę animalibus similis est; quia est brutalis & corporalis, vnde etiam animal cum animali conuenit. Sic ergo cœlum est Dominus hominum eorũ, qui animalia sunt, & animaliter viuunt. Hinc æstimate iam, quænam laus sit, quòd dicant homines: *Iste est similis Leoni, aut Lupo, aut Vulpi.* Gloria ea pecuina est, & cum pecore interit, nec talis quicquam est aliud quàm pecus & peius omni in sylua pecore obit. Fas enim est, hominẽ hominem agere, non pecus.

Sicut ergo dictum est, homo cognoscendus est ex externo. Nihil enim est aliud quã externum. Quicquid autem in ipso est, quod in ipsum nõ ingreditur ac intrat, id externò animalis præstãtius est. Est enim ex parte angelicum. Plus itaque ipsum non iuuat animale, quàm vt animaliter sustentetur. Quod autem præter id animale superat, id constituit hominem. Quod autem de animali hactenus iã accuratè & prolixè disserui, ideò feci, vt sapiẽs videat & intelligat, quis sit, ipse, & quid sit animal. Nec enim iste est sapiens, qui pulchrè ędificare nouit. Is animal est, nec præstantior: nisi quod, sicut ciconia plus artis impendit suo nido exstruendo, quã columba, sic ipse quoque ciconiã ad colũbam collata dignior sit. Et tamen vtræque aues animalia sunt. Qui cantandi peritus est, nihil est nisi pecus. Et se habet velut luscinia ad coruum. Vtræque tamen aues sunt & animalia. Qui dicendi gnarus est, nihil nisi animal est. Et similis est picę collatę ad gruem. Vtręque verò animalia. Veluti enim gradus certi sũt inter dicta iam animalia: ita etiam inter homines, quorũ alius melior, alius suauior, alius iracundior, alius sęuior, &c. est. Eæ tamen proprietates & cõditiones omnes sunt animales, nullam gloriã homini addentes, sed tãtùm animali seu pecori. Huius enim laus, modestia, honórue, Dei non est, sed est tantũ animalis gloria: hoc est, sicut Deũ laudat & honorat pecus: ita huic similis est laus à tali homine promanans. Nam secundũ omnes vires, conditionẽ ac naturã homo in his ce rebus nihil est aliud, quã animal ante cõspectũ Dei.

Homo quid vero.

Cùm ergo huiusmodi tantopere brutalia sint ante Deum: fas est, hominem seipsum nosse, ne eo abripiatur cogitationib. suis, vt putet, se eo Deo cariorẽ & propinquiorẽ esse, quòd speciosè nugari possit. Qui enim multas artes brutales nouit: is sciat, se cum omnibus illis animal ac pecus esse, ac vniuersa ea peritura, nec duraturum quicquã esse. Ex illo ergo nihil quicquã regere, edere, bibere, dominari, docere &c. debet, per quod se post obitũ ante faciem Dei cõparere posse persuasum habeat. Ista potius facessant, & longè valeant omnia, ita vt nec astutia vulpina, nec prædatio lupina, nec lenitas ouina, &c. in terra cõspiciatur. Ea enim õnia caduca sunt. In quib. qui viuit, & sibi placet, is viuit mortaliter, tẽpúsq; terit ac perdit in reb. caducis, quarum nulla in regno Dei aut cõparebit aut valebit. Quidnam enim Deo placitum est in aue, aliud, quàm quòd hominis pater est, hoc est, quòd secundum animalitatem homini similis est, & animaliter Deũ laudat? Alium autẽ & potiorem is hominem fecit, nempe, vt non animal, sed homo esset. Quicquid verò in ipso animale est, id vniuersum ab externo animali sumitur, à cœlo & quatuor elementis, quę omnia corruptibilia sunt. Habet enim homo vnum patrem, qui æternus est. Et huic is viuere debet, non homini. Animalem fecit ipsum, non vt in eo habitaret, sed viueret.

Huc ergo discursu nostro perducto, tractatũ hunc tandem finiemus, qui egit de cognoscẽdo animali homine, quo modo is ab externo oriatur & gignatur, quomodo illi adhæreat, & cum ipso vnum fit: quódque animale id nihil æterni agat aut satagat, sed mera tractet corruptibilia, quæ vnà cum ipso animali intereant.

SEQVVNTVR FRAGMENTA CVM LIB. DE FVNDAMENTO SAPIENTIÆ Congruentia.

De manifestatione & inuẽtione omniũ artiũ.

Qui fuerint olim Medici, & quomodo vocabantur primi.

Medici olim Prophetę dicti.

OMNIVM primò Medicina fuit penes Prophetas. Et medici dicebantur Prophetę, quòd populo peritiores essent, & nossẽt, quæ vulgus minimè intelligeret. Naturales præsagitores eos omnes Prophetas vocauerunt.

Vnde duxit originem Medicina, vnde cognitio Medicina, à quo?

Natura omnia docet. Et quę non potest ipsamet, à Doctore spiritu sancto acquirit. Spiritus sanctus & natura sũt vnũ, hoc est, quotidie Natura lumen est ex spiritu sancto, ex illo discẽs, & in hominẽ quasi per somnum penetrãs.

Natura est lumẽ Spiritus Sancti.

Quis dixit, Bibrellum, & sanabitur: sic omne experimentum inuenitur.

Cùm ergo Naturæ lumen discipulus sit spiritus sancti; ideò discipulus suum Magistrum exorat, vt se hoc, &c doceat. Id facit Magister. Hoc modo doctrina deriuatur in discipulum Ea àdiscipulo perceptã, iam is duplex fit, hoc ex seipso quęrit, & sibi ipsi respondet.

Discipulus duplex.

Duplex discipulus est *Persona & Insomnium*: Similiter & persona Sathanæ, & persona Tentati: Persona spirituum, persona consiliorum.

Et

Et semper adest Lumen Naturæ. Lumen Naturæ respondet suæ, personæ, hoc est, sibiipsi.

Sicut enim præceptor sagacē & solerté discipulū nihil celat, sed ipū necessaria omnia docet: ita multò rectiùs spiritus sanctus docet Lumen naturę, de iis, quæ personam eius attinent. Lumen enim naturę & personæ non diuiduntur.

Quomodo loquitur Spiritus sanctus ad Lumen, quomodo accipit à Spiritu sancto, quomodo intelligit seipsum?

Lumen naturæ quid.

Porrò autem Lumen naturæ est Lumen accensum à Spiritu sancto, quod nunquam extinguitur. In homine se habet, vt vita. Cum ipsa enim similiter crescit & nascitur. Luminis ea natura est, vt subinde magis magisq; ardere cupiat, ac Lucere latiùs; & quò diutiùs eò ampliùs. Sic & vita per medicinā subinde magis magisq; viuere satagit. Eodem modo & in lumine naturæ ardens inflammationis desiderium est.

Quid loquitur Medicus ad vitam suam? Ita inquit: *Hoc ede, illud bibe: sic viues, & non morieris.* Similiter & Spiritus sanctus cum Natura ita colloquitur: *Hoc inquire, Hoc fac, &c. ita ardebis, & doctrinâ pollebis.* Iam verò Spiritus sanctus ea tātùm docet, quæ vult. Hinc dicere solemus: *Natura sanitatem suam expetiit. Ipse edit & conualuit.* Sic ergo Natura illud agit in

Philosophiâ	*Astronomiâ*
Alchimiâ	*Mechanicâ.*
Prælus	*Vaticiniis.*

Anatomia Dei, primi parentis sapientiæ.

Comparatio Filij sapientiæ, ad patrem sapientiæ.

Quid sit externa sapientia, duplex { *Perpetua.* / *Transitoria.* }

Vna est æterna, scilicet Angelica.

Altera est transitoria, scilicet Animalis.

Animalis est creata	*Creata peribit cum cœlo & mundo.*
Æterna ab initio fuit.	*Æterna in æternum viuet cum Deo & Angelis.*

Diuisio libri primi, createę sapientiæ & moralis.

1 *Creata quomodo se habeant, & in quibus administrentur hominibus, & quomodo vnum animal, & vnus sensus.*

2 *Quomodo creata partita sint: Illud in Rationale, aliud, in irrationale? & quomodo animales sensus sint; & vita in omnibus & quomodo concordét corpora rationabilia cum irrationabilibus.*

3 *Elementa tanquam creata animalia sapientiam ferunt in sese, & cum hominibus idem sunt: quomodo imprimuntur, & quomodo in eis sunt, & quomodo inclinant necessariò animalem naturam, sed non æternam.*

4 *Quomodo ex his sapientiis creatis & animalibus oriuntur aues creatæ, sed non æternæ, quæ sunt creatæ, aues scilicet Augurij. Augurium est ars ex animali sapientia, id est, quæ animalia sciunt, hæc animalis homo capit, scilicet aues sciunt vaticinari (mas) scit vaticinari, pauo scit, ex animali sapientia creata.*

Speculum animalis scientiæ sunt { *Elementa* 4. { *Cœlum. Terra Aqua Aer.* } / *Animalia vt* { *Bruta Aues Pecora* } }

Porrò autem vt descendamus ad diuisionem & præsumptam materiam; docendum est de magistro omnis sapientię & scientię nostrę artiúmq;, quinā is sit, qui omnia nobis donet. Nihil enim in nobis habemus. Sicut enim videtis, corpus morbo & morti subiectū esse, adeóq; à multis miseriis, ęrumnis & impedimentis affligi: ita etiā intellectus noster iisdé malis, hoc est, morbis incidétib. varié afficitur, ita vt cum sano cerebro ad finé, quem intédimus, peruenire minimè queamus. Et sicut morbus propositū nostrū intercipit priuatione roboris: ita etiā infirmitas rationé tétat, vt in operatione remissior sit. Hæc iam causa est, cur alius alio peritior & doctior euadat, népè prout cuiuslibet intellectū morbi retardāt. Quādo corpus morbis affligitur, vt homo fiāt Maniacus & furiosus, &c. iam prōpta illicò sentétia stat, hominé illū catenis esse constringendū, quia secundū rationé rectè non habeat. Sed eodé modo & intellect⁹ ægrotat, vt ex morbo desipiat & deliret. Vt ergo morbos corporis cognosci conuenit: ita fas etiā cognosci morbos Rationis. Quoniā autem institui describere fundamentū Medici in morbis corporis, quomodo illos cognoscere debeat: fas etiā ac æquū erit, me porrò quoq; docere de morbis Rationis, vndenā oriātur, hoc est, ex quonam fundamento intelligi debeant.

Vt corpus sic intellect⁹ morbis obnoxius

Audiuistis auté in superiorib. de corpore, quòd illud in vtrâq; Sphæra constitutū sit, quòd cœlū ac terra ipsius pater sint, & quomodo homo ex patre cognoscere filiū debeat, & quomodo omnia in homine, mūdi, & omnia in mūdo hominis sint. Illa auté se habét, vt diximus. Porrò hîc iā sciendū est, cum morbis intellectus ita comparatū esse, vt omnis ratio animaliū, terrestriū & aëriorū in homine insit, velut & angelorum propter animam.

Homo sphæræ vtriusque particeps.

Ad hoc sedulò attendite. Omnis calliditas, sapiétia, natura, intellectus, prudétia, &c. quæ in omnibus totius mundi ac cœlestis sphæræ animalibus cōdita est, homini inest. Ideò alius est vulpinus, alius lupinus, alius psittacosus. Ea verò vniuersa intellectus animalis sunt, nec quicquā ad hominé attinét. Sed quia homo etiam animal est omniū animaliū intellect⁹ illi inest. Primò ergo operā dabitis, vt animalé intellectū rectè intelligatis, Qué vbi tractatu peculiari explicuero: postea etiam intellectui Angelico peculiarem suum tractatum assignabo.

Qui suscipit tractare de artibus & sapientiâ Luminis naturæ, & quantum huius ad hominem spectet; is initiò debet docere de suæ sapientiæ scientiæque ac luminis Magistro, ex quo habeat: Vt, qui ab ipso accenduntur, sciãt, quid loquatur, & quid ex illo didicerit.

Erronea enim est doctrina illa, quam quilibet ex suo promit cerebro. Varij enim ortus, varij magistri, varij discipuli ita sese offerunt. Hic hoc sibi proponit, ille aliud. Hic diuertit ad lumẽ, ille ad intellectũ animalẽ, iste ad errores. De quâlibet autem re sciendum est, quæ vera eius origo sit.

Variorũ varia iudicia.

Inueniuntur, qui scribant de Mechanicis, & artem ex pluribus quàm tribus principiis deducant. Sunt qui commententur in Facultates & eas ex pluribus quàm quinquaginta septem artibus explicent. Sunt, qui de verbo Dei doceant ex fundamentis pluribus decem. Et sic etiam in cæteris. Multi passim scribunt, sed calamum rectè pauci moderantur. Et ingens est stultitia docere, nec, ex quo id habeat, scire. Hoc enim cumprimis sciendum erat. Nemo enim suorum scriptorum iudex ipse est, cum ea aliorum sint. Sciendum ergo est, cuiusnam scriptura sit: & deinde iudicandum. Toto enim ille cœlo errat, qui suæ doctrinę originem non nouit.

Corpus hominis non hominis, sed Dei.

Cæterùm de originibus seu fundamentis sciendum est, ea esse varia & multiplicia. Qualia autem sunt, ex hoc principio noscite.

Firmiter hoc sic statuendum est, corpus non esse nostrum, sed Dei, non nobis, sed Deo factum, non in nostrum, sed Dei vsum factum. Si iam ea corporis conditio est, omnem etiam naturam suam ex Deo, ex quo est, habere debet. Huius quicquid est, est illius vita, morbus, sapientia, visus, auditus, intellectus.

Iam, si eius, qui corpus fecit, vniuersa sunt: sciendum est, quidnam ille nobis conferat, & cur, quod confert, largiatur: nimirùm, vt homo perfectus sit, sicut perfecta eius est vita. Siue enim pulcher, siue deformis sit, viuit tamen. Vita enim integra, nec manca est. Eodem modo & ipsius sapientia ac scientia debet esse integra, non mutilata.

Dona nobis Deus integra dat

Hęc Deus omnia homini integra, non dissoluta dat. Hoc enim fine hominem creauit, vt cõtra Diabolũ pugnaret, nec ei loco cederet, sicut facit, qui aduersus suum hostem gladium vibrat. Nos ergo manu Dei conclusi sumus. Et vt piscis in aquâ versatur: sic nos in hostilitate. Scire ergo debet homo quid sit, & qualis sit, & cur sit, vt ex solo Deo vires suas sumat, de quo aliàs.

Sapiẽtia quid sit.

Vt ad externam Anatomiam originis sapientię perueniam: scitote primùm, sapientiam nihil esse aliud, quàm vnicum, idque æternum gaudium.

Quis describet, sapientiam ex suâ Anatomiâ, nisi qui illam nouit? Quis illam nosse potest; Homo ex eo scit, quia sapientia ipsemet est. Quæ quoniam in ipso est, ideò ipsam describere potest.

Qualis autem est Anatomia sapientiæ? Talis est, vt per se iudicari non possit, non magis, ac Deus ipse. Quia autem illa mortalibus data est: ex eo patet, ipsam à mortalibus (vt ita dicam) anatomandam esse. Si mortale non esset: quis de sapientiâ loqueretur aut sciret? Quoniam verò in mortale illa incidit, de ipsâ disserendum est. Et ipsa quidem genita est, & facta est membrosa, & oculis conspicua, quæ antea inconspicua erat.

Scientia facta propter creaturas.

Scientiæ, &c. omnes sunt in sapientiâ. Arte autem aut scientiâ non opus fuit ante creationem. Factis autem creaturis, propter ipsas opus fuit scientias manifestari. Iam verò scientia & sapientia (Ea) átque vnum sunt, hoc est, sapientia Dei manifestata est. Si homo non fuisset conditus: quis quicquam nôsset de sapientia Dei, de Dei infinita potentia, & de rebus cęteris? Nemo vtique, & ne quidem Angeli in cœlo. In creatione autem erupit & in lucem prodiit Dei sapientia, potentia, virtus, adeóque innotuit, quid Deus esset, quę ipsius natura.

Iam sequitur, quòd pater sapientiæ in filio sumatur: & in eo, qui pater ipse est, oriuntur omnes scientiæ & artes. Creatura enim Deum in numero suo habet. Patet ergo, debere illam manifestari. Debet autem sapientia & scientia fieri per filium. Filius retinet naturam sui patris, nec solus discit, sed discunt vtrique. Doctor autem est Spiritus Sanctus.

Homo captus est cum natura animali: non autem Deus. Sic ergo sapientiam duplicem is habet, Animalem, & Angelicam. Vna manet, altera minimè.

Pater ergo est sapientia, in qua artes omnes conditæ sunt, & ex ea procedunt. Pater omnia potest per sapientiam suam & scientiam. Eodem modo & nos omnia posse debemus, vt nihil nobis resistat, nec Magia, nec incantationes, nec superstitiones, nec Nigromantia, nec Chiromantia, nec physionomia, &c. Hæ enim omnes ex Deo artes sunt. Eas si non callemus; hoc casu excitati minimè sumus, sed adhuc dormitamus. Ex hoc iam somno oriuntur doctrinæ, & ars sutoria. Hoc nimirum est, de quo loquor, de patre Astronomiæ. Is integer, is perfectus est. Tales nos quoque esse decet. Integer enim ipse est: & nostra sapientia est sapientia ipsius. Ex ipsius sapiẽtia pleno cardine pandere fores debemus: ex ipsius sapientia debemus consuere calceos, qui non rumpantur, & exstruere domos, quæ nec putrescant, nec à vermibus exedantur. Hoc si non facimus: ædificamus in somno.

Iam si pater cognoscitur esse integer, perfectus, & labe in omnibus carẽs: debet & filius, qui loco patris sedet, talis esse, & in scientiis perfectũ se pręstare. Illæ enim patris sunt, qui perfectus est nõ mutilus. Decet ergo Medicũ in sua arte veracem & perfectũ esse. Dei enim sunt *Iurista, Theologus, Astronomus, Philosophus, Alchimista, hic, iste, ille, &c.* Istorum autem ne Iota quidem aut Apex decedet, qui nõ integrabitur, sicut solius parentis. Quòd si credimus, habebimus. Per fidem enim eò aspirabimus. Sic ergo nihil sciemus, nisi mentiri, fallere. Eæ nobis artes erunt. Quòd si contrà patri nostro credemus, statuemúsque ipsum solum esse sapientiam; iam sciemus & hanc in nobis esse, & esse sapientiam talem, quæ nullo egeat alio, quàm excitatione à somno, quam

Deus solus est sapiẽtia.

quam facere nostri officij est. Qui enim dormit, similis est mortuo, licèt omnia in ipso lateant, vita & sapientia: Excitatio facit, vt illa manifestentur. Per huiusmodi somnum nos nascimur, & succrescimus in ipso, si excitemur. Sic enim vernat in nobis sapientia & & scientia, sicut campus tempore veris, & montes post hyemem.

Dormiẽs similis mortuo.

Cæterùm plura attendite de ratione Angelica, quæ in nobis est. Homo animam habet. Anima verò aliud est, aliud corpus. Corpus naturæ animalis est. Satis autem animalia esse auara, inuida, rapacia, &c. quorum nullum Angelicum est, sed animale. Sic etiam qui eiusdem naturę homo est, animalis est, non Angelicus. Hoc animale est in his rebus. Homo corpus in sua ratione vsurpare non debet, nisi quantum attinet ad ipsum, vt sciat suam necessitatem. Præter id in ipso est anima, quæ æterna est. Hanc non habet animal. Eam homo sibi proponere debet. Eaque non ægrotat: sed ægrotat tantùm animale, non etiam angelicum. Duplex enim sapientia in quolibet est homine: Angelica & brutalis. Voluntas eius propendet, quo vult.——

Sapiẽtia in homine duplex.

Iam deinceps de animali docebo, vnde oriatur. Vna est Ratio omnium, quam habent aues, vaccæ, homo. Eadem similiter etiam est in Planetis, Astris *Aëre, Terrâ, Aquâ*. Ideò ex his oritur natura animalis, & amor animalis ac creaturæ. Canis enim & homo, vacca & homo, porcus & homo conueniunt, vt simile simili in natura. Sunt enim vnum animal, res vna. Sicut homo secundum animam res vna est cum Angelo; ita secundum corpus sumus animal. Viuimus ergo vt pecora, vnumquoduis secundum id quod est. Animalis iste intellectus probè noscendus & intelligendus est. Patiuntur enim Apoplexiam: nonnulli etiam homines. Patiuntur caducum, vt quidam homines, patiuntur colicam, vt multi homines, &c. & sic deinceps in omnibus accidentibus morborum, cibi, potus rationis homo cum brutis conuenit & similiũ. Institutũ ergo nostrum est, intellectum animalem accuratè explicare.

Angelicus intellectus in Adamum penetrat infusus, & ad nos per natiuitatem peruenit. Idem iudicandum etiam est de intellectu animali eorum, qui animalia non sunt, vt *Cœlum, Aer, Terra, Ignis, Aqua*. Quicquid in illo est intellectu, intellectus est in terra, vt suas arbores, folia, & gramina promat.

Intellectus Angelici origoquę.

Porrò autem quo modo animalis intellectus quatuor Elementorum in nos penetrat? Hoc modo. In cœlo est ratio, & animalis intellectus, hoc est, animalis intellectus vita, alimentum, nutrimentum, &c. in cœlo est, & ex cœlo venit, & inibi sustentatur, velut corpus à terra.

Intellectus animalis quæ origo.

Iam si originem Angelicę & Animalis rationis intellexistis, ex quonam illas homo habeat, hoc est, quales in ipso sint: & iam extraneè quasi per speculum videre potestis, quomodo in homine condantur: iam proximum est, describi, quo modo in homine manifestetur.

Angelica & animalis hominis Ratio cum ipso crescit, quælibet secundum suam naturam ac proprietatem. Incognitæ tamen latent in homine, donec excitentur. Nunc autem recensebo de iis, qui seipsos excitant, hoc est, quomodo artes ad nos pertingant, & quomodo quáve viâ à nobis discantur.

In hâc descriptione sumemus primò Animalem, deindè Angelicam Rationem. Fas ergo est, nos primùm describere scientias animales, quomodo eæ ad nos perueniant.

Auguria pauonum, Auium.	*Lycanthropi*
Hydrom. Pyromant, &c.	*Melosinæ.*
Gabala	*Stauffenburgum,*
Item Incantationes	*Pluuia sanguinis.*
Persicaria.	*Pluuia Ferri.*
Benedictiones vulnerariæ.	*Pluuia Ranarum.*
Furum coactio.	

Animalia in cœlo vniuersa sunt, quæ in terra sunt. Differunt tamen eo, quòd subtiliorem materiam habeant.

Iam Planetam suum habet Lupus, suum vulpes, suum lepus, & sic quodlibet suum in cœlo Ascendentem habet, secundum quem inclinat.

Eodem modo & homo secundum naturam animalem suum Ascendentem habet, ex quo animalem statum tuetur, velut aliud animal.

Notabis exemplum. Sicut Sol extra corpus irradiat, & calefacit & hypocaustũ: Sic vim quoque rationalem habet, in hominem transeuntem, instar aliorum planetarum.

Vis ea in Astris est, sicut calor in carbonibus. Illa sunt animalia, & sunt animalia superiora. Et sicut in mundo sunt lupi & lepores ita & in cœlo. Illa potestatem habent in intellectum animalem, sicut spiritus sanctus in intellectum animæ. Cuilibet enim parti suus peculiaris est intellectus, peculiaris Deus & dator. Sic animal Deum habet animalem, id est, Firmamentum. Anima habet Deum æternum, id est, Spiritum sanctum.

Et hoc modo duplici sententiam meam de origine intellectus animalis & angelici intelligi velim. Intellectui enim animali non minùs ductore & gubernatore opus est, ac ipsi animæ. Ideò cœlum, & Spiritus sanctus.

Vtrique autem suus etiam seductor est, Diabolus, & Negligentia, hoc est, *Inscitia & ruditas*. Diabolus respicit animam: Inscitia intellectũ animalem. Vtrique autem sedula cultura & exercitatione opus est.——

Virgilius ex Magica scripsit, & Magus exstitit. Ipsum huius mater vidit per insomnium, id est, per firmamentum. Et firmamentum genuit sibi filium. Ideò Magica impressione ille vsus est, & Propheta Magicus exstitit. Omnes enim Magi nascuntur ex cœlis.——

Virgilius Magus

Cur Hildegardis tale quid somniarit, alius aliud, causa huiusmodi est. In quo spiritus Hildegardis amorem habuit, in eo illustratur. Placuit ergo illi ita, seruire citra superstitionem.

Hildegardis.

Item, nullus hominium resurgit in carne *Adæ & Euæ*, sed in carne Christi. Qui ergo nõ vixit in carne Christi, saluus nõ erit. In hoc situs est neruus sacramenti, quem sedulò notabitis. Ita enim esse oportere Magia probat & docet.

Christi caro, salus æterna.

Quid est Magica? quid Magus? Diuus aliquis, qui surgit & ascendit. Item, Gabalis est spiritus, migrans ex corpore in corpus.

Magus quid.

Gabalis quid.

Liberum est cuilibet Mago, prædictionem suam (*Kh*) aut Theologicè indicare, aut imaginibus præfigurare, aut more Astronomico inducere; Denique quocunque modo vult, secundum religionem suam, ipse illam detorquere potest. Ideò *Hildegardis* phantasticè locuta est, nõ Astronomicè, nõ *Plagicè*. Sciendũ itaque sacerdotes nõ tantùm in cœlũ peccare, sed & prpter modum peccare illos in sapientiã. Plagas ergo Deus illis immittet, hoc est illos non proteget, sed pœnas omnes super illos cumulabit. Fastus Clericorũ ex cœlo non descẽdit, sed alius ab alio illũ discit. Ideò fũdamentum sibi etiã singulare ponũt. Vindicta ergo illos obruet, quia de cœlo, quod debẽt, nõ sumũt.

FRAGMENTVM DE EVNTIBVS IN SOMNO.

QVâ ratione seipsum quis ducit apertis & videntibus oculis: ita ducit spiritus ille clausis & dormientibus oculis. Iste autem spiritus est. Qui autem somniat, quod speculatur vigilans, potest etiam speculari dormiens. Corpus námque quod dormit, nihil speculatur. Quod speculatur, est corpus quoddam, noctes atque dies vigilans. Spiritus autem iugiter & continenter vigilat. Spiritus is cum spiritibus aliis colloquitur, & aliorum etiam colloquia fert. Iste præludia & ludicra facit &c. prognosticat, docet, admonet, hoc est spiritus imaginationis, qui phantasias mouet, non ipsis operibus, sed tantum is loquitur. Ideò nos ille ducit, is nos sustinet, ne cadamus. Spiritus enim si id potest facere vigilantibus: vtique & dormientibus poterit. Item, nihil est, ab aëre nos sustineri, ne cadamus: aut solem nos attrahere. Nam in omnibus rebus nobis sunt spiritus, qui nos ducunt, sustinent, portántque suis manibus.

ALIVD, *De Generatione Stultorum.*

HOmo ex Adamo creatus, & perfectus seu integer factus est. Integritas ea violata est, & in monstrum abiit, cum ex paradiso ille eiiceretur, &c. Sic ergo in *Hebron* est, quòd Deus ipsum creârit, ita secundum suam imaginem, & vlterius ipsum mutarit in stultum & monstrum. Hoc cur factum sit, causa hæc est: Sicut &c, Sic ergo cœlum nos stultos facit, quia nimirùm ex paradiso egressi, subditi ipsi facti sumus. Miseriam ergo nos sustinere decet secundum illius cursum. Differunt homo in paradiso, & homo in terra. Item homo & stultus, stultus & furiosus seu maniacus. Tales facti & constituti sunt, prout constellatio tulit. Nam & astra stulta sunt. Vt enim astra sapientia sapientes, ita stulta stultos gignunt. Quòd si natura cooperatur ad generandum stultum in monstris, cœli potentia eò maior est. Ludunt ergo astra cum illis, vt sciamus indè, Deum quoque similiter nobiscum ludere, nostramque sapientiam coram Deo esse meram stultitiam. De stultorum scientia, prædictionibus, doctrina, exemplis & typo, quod scilicet frustra non sint, sed sapientibus ad institutionem faciant: Item de obitu & transitu stultorum, de ipsorum signis natura & moribus, & spiritibus apparitionibúsque & similibus: Item de medicina, vana & nihili sunt. Cur in brachiis robustiores sint, quàm in manibus, & ingenia bona habeant, si quid ipsis facias, &c. Item, quæ causa sit, quòd in somno ducant, &c. Caducus, &c. Item, magnam passionem indicant. Item ventura.

ALIVD.

ASTra mouentur à prima hora, vsque ad vltimam, sursum deorsum, ac vt æstas ac hyems transeunt ac redeunt, sibi inuicem occurrunt, & se mutuò corrumpunt ac destruunt, &c. Eadem etiam hominis conditio qui Cometam suum habet ab Adamo, vsque ad vltimũ, ascendens & descendens, quo ascẽsu & descensu cõuenit cœlo cũ homine. Prout sibi occurrunt: tales fiunt. Item, omnes stulti sunt, qui ex animali sunt, sed tamen nati stulti. Natura enim sapientem hominem non profert, sed tantùm imago Dei. Item, quod strumosi, claudi, ægroti & vagabundi fiant, hæc causa est, quòd naturalia astra venena instillent, & stultis stultiformem naturam imprimant. Nemo ergo dicere potest, imaginem nostram, Dei imaginem esse: sed est imago animalis, in quâ omnia animalis genera subsistunt. Interior homo purus est in imagine. Animal autem ad stultum dispositum. Item, talẽ producit Luna talem Mars &c. Ita surgunt, fatua sapientia, insana bella, præpostera imperia, stulta commercia, &c.

FINIS.

LIBRI DECIMI PARS PRIMARIA AC PRÆCIPVA.

Quæ est

ASTRONOMIA MAGNA

SIVE

TOTA PHILOSOPHIA SAGAX, MAIORIS ET MINORIS MVNDI.

PHILIPPI THEOPHRASTI PARACELSI.

PRÆFATIO.

VT *omnium primò, quidnam in* Sagaci Philosophiâ *tractandum & declarandum sit: intelligatis operæ pretium ac necessarium est, explicari prius totam religionẽ omnium creaturarũ, in quonam fundamento & scientiâ secundum ordinem illa consistat. Id verò si probè ac ex fundamento rectè intelligi*

intelligi debet: necessarium erit, intellectus promptioris gratia illam in suas species distribui. Quæ quidem diuisio etsi similiter à Philosophis aliis facta & seruata non sit: ipsam tamen ob id minimè omittemus aut reiiciemus.

Sagacis laus, & vtilitas.

Primum autem non possum non laudare Sagacem, *quoniam Deus homini per firmamentum artes omnes, & quicquid naturale est, contulit & largitus est, ita, vt firmamentũ sit lumen naturale, & a firmamento naturale homo ipse hauriat. Deinde extollo illam etiam propter insignem vtilitatem, quòd ex illa commodæ & necessariæ artes cæteræ omnes prodeant. Ex hac, admiranda ars Medica, à* DEO *mirabiliter creata, suum fundamentum cognoscendi hominis morbos, sanitatem, mortémque, vsque ad cognitionis partem dimidiam depromit, nimirum ex scientia Astronomiæ. Ea deficiente, errat æger cum suo Medico. Astronomiæ enim imperitus Medicus, perfectus dici minimè potest. Plus enim parte morborum dimidia à firmamento regitur. Porro autem nobilis hæc ars, Medicinam non saltem perficit ac illustrat, sed etiam, quantum quidem ad sapientiam æternam, rationem & modum docet, quinam ista ab inani sapientia distinguenda & discernenda sit, quod alias vniuersum obscurum & intricatum maneret. Multi enim passim scribunt & commentantur de sapientia æterna, qui tamen ex ipsa nati non sunt. Itaque vt de quouis fieri rectum iudicium possit, ex quo fonte loquamur, aut prodigia sua depromat: scire conuenit plus etiam iam dictis duobus punctis, illam continere. Præterea artis Astronomicæ cognitio prodit arcana cordium, quidnam in illis natura boni malíue genuerit. Homo enim ex mundo magno conflatus, naturam illius resipit. Itaque cum alia natura sit, ex terra & firmamento deducta, alia ex cœlo: quid vtraque sit, meritò exponi & illustrari debet.*

Medicus sine Astronomia nanci.

Astronomia prodit hominum naturam.

Hæc ergo, an non inæstimabilis thesaurus sit, cogitandum cuiuis relinquo. Vt cæteras hoc loco virtutes & scientias, ex astris profluentes, silentio prætercam. Vniuersum enim id, quod naturæ lumen hominem docet, ex natura astrorum manat. Id enim persuasum esse debet omnibus, quod vniuersæ naturales scientiæ & sapientiæ ab astris homini conferantur, nec quicquam sit, quod non citra exceptionem ab illis profluat. Nos enim astrorum discipuli sumus, illa autem nostri Doctores. Cum ergo tantum cum astris nobis commercium sit: de illis meritò inquirere sedulò debemus. Sic enim a Deo constitutum est, vt ex naturæ lumine, tanquam à patre nostro, ex quo facti & conditi sumus, discamus. Itaque quoniam Astronomia, à multis passim, quorum tamen ipsa basis & limes esse debebat, exagitatur & conuellitur: ipsa rei necessitas exigit, vt stultitia ipsorum sub radium protrahatur. Pseudoprophetæ enim hanc artem annihilant ideò, quia per ipsam inscitia eorum detegitur. Temeritas enim illa in repudiando tali limite, erroneorum Medicorum mater est, velut & eorum, qui aliàs hallucinantur, & luminis naturæ, adeóque huius artis ignari sunt. Quid enim vspiam est, quod inscitia & ignorantia non scateat? Qui vitæ suæ modum ex hoc arcano sumunt, etsi lex vitæ humanæ data sit, absque illa minimè expendatur: quo fundamento & limite lex illa posita sit, Legislatores illi non intelligunt. Ignorant enim, quid naturæ lumen doceat, aut quid doceat Deus, aut ex quo naue vel mortale vel æternum oriatur. Sic ergo seipsos ignorant. Opinari enim & putare, velut & scire ac posse, per artem distinguuntur: hoc est, elimatâ prudentiâ fieri debent omnia. Id docet Astronomia. Quod ad ordinem Diuinum spectat, ex Deo discitur. Quod autem facit ad caducum, docet firmamentum.

Astronomia fons omnium scientiarum.

Sed ne longiore præfatione vobis tædium creem, scire vos velim, multos esse, circa Astronomiam gloriosos & iactabundos: quorum tamen inscitia & ignorantia ab illismet ipsis proditur. Nomina curiosè inquiruntur, margarita ipsa negligitur. Ego vobis Astronomiæ artem nouem tractatibus seu partibus breuissimè explico. Iis perfectis, perfectus etiam Astronomus fuerit. Sed, quod & initiò dixi, enumerandæ mihi illius species sunt, vt apprimè intelligatur, quomodo Astronomia cæterarum artium omnium mater sit.

Astronomiã nouem partibus auctor proponit.

Vbi Astronomus definit, ibi incipit verus Medicus, verus Philosophus, *iustitia, æterna sapientia, denique scientia vniuersa. Hæc sunt elementa earum rerum, de quibus dixi ad nouem articulos explicandos. Hoc sedulò notate, quòd, vbi Astronomia definit, insignes ibi Religiones incipiant. Sine Astronomia enim ars nulla perfici potest. Post ipsam incipit sapientia Diuina. Post ipsam incipit lumen naturæ. Omnium namque primo naturæ lumen accuratè cognoscendum est. Posteà idonei erimus ad cognitionem rerum omnium, quas per hominem Deus operatur.*

Astronomia principium scientiarum omnium.

Pro his iam scitote, vnum semper alterius inimicum esse, nec facilè cedere quicquam velle. Sic & proterui ac futiles homines de omnibus iudicium sibi sumunt, omnis tamen fundamenti ignari, non cogitantes, quod ex vno patre omnes septem operentur, hoc est, à Deo omnes adsint, vnus altero non minùs. Sicut exemplum commonstrat sequẽs ex natura promptum, cuius illi ignari sunt: nempe quod ex ferro septem fabri noscantur, vnoquolibet suo muneri sufficiente.

Attendite verò amici, quanta istorum sciolorum simplicitas ac ignorantia sit, dum futilitate ista seipsos produnt. Astrologus nullo loco habet Magum, Diuinatorem, Necromanticum, Signatorem, denique Incertum: Manualem fert & patitur. Magus autem Astrologum, Manualémque non admittit, vt nec Signatorem. Signator contemnit sex cæteros vniuersos. Diuinator apud cæteros sex silet. Necromanticus ignarus est fundamenti cæterorum. Incertus se omnium optimum iudicat. Manualis acquiescit instrumentis, & vbique leuiter adhæret, aut se insinuat. Sic & inanimata penitus excluduntur, nec ipsorum respectũ luminis Naturæ mentio fit.

Figulus figulum odit.

Et cùm, quoad species cæteras, hoc ibi fundamentum solidè iactum sit: ex re & vsu est, illas bono ordine disponi, vt secundum naturam suam rectè ac fundamentaliter intelligantur. Vbi tamẽ omnium optimum est, si quælibet particula inseipsa perfecta sit, cæterásque veluti sorores, sui coloris & ponderis esse sinat. Lignum non vna tractatur arte, donec quodlibet redigatur ad id, ad quod destinatum est. Ars vna lignum impendit fornaci, alia lignũ conuertit in scamna, alia in cultrorũ capulos: alia in soleas alia in cancellos fenestrarum. An verò non quælibet ars ligno suo tractando satis est. Ita sufficiunt etiam octo particulæ tractandis astris. Et licet quælibet ab altera diuersa sit: quælibet tamen secundum sibi datum donum naturaliter & verè perfecta ars est, quam Deus requirit ideo, vt non vniusmodi artes ab hominibus in terra exerceantur, sed variæ.

Subiecti vnius variæ artes sunt.

Licèt enim sapientia vnica, vnica scientia sit: multis tamen modis illa tractatur & exercetur. Vult enim Deus mirabilis apud suos diuos,(hoc est, doctos) haberi & apparere. Sed quoad artes tantū, res ita se habet. Quoad Deū verò, ratio non est eadem ad vitam æternam, sed vna via, vna ars, vna doctrina, vnus modus, vna ratio, vna habitatio, vna custodia, vnus Deus. Contra in lumine Naturæ, modi multi sunt, ad lumē illud tractandum & versandum. Huc faciunt opifices, artifices & facultates, religionesque reliquæ omnes. Theologia autem sub hoc censu non comprehenditur, sed tantùm Thelogia vna est, in eo, cui data est. Quoties ea data est, totidem quidem sunt, sed omnium vna via, vnus gradus. Eo modo qualibet scientia in seipsa perfecta esse debet, velut Astrologus in sua materia, in sua etiam Magus, Diuinator, Necromanticus, Signator, Incertus, Manualis & Generatus. Verè generosus ille est, qui genealogiam ac cognitionem hanc in vnum cerebrum collegit & digessit. Is enim Magnalia Dei intelligit, & illa prædicare, ac cum illis inclarescere potest.

Luminis naturæ & salutis æternæ quod discrimen

Hæc iam causa mihi fuit, cur partem, de Astronomia, explicandam, ac fundamentum veritatémque eius enodandam mihi proponorem: si forte id à me impetrari possit vt studia inania, quibus pretiosum tempus iampridem turpiter & flagitiosè perditū est, è manibus & animis excutiantur, aliæque nauci & nihili subtilitates argutiæque in quas hodie iuuentus mirè insanit, ac cum illis adolescit, penitus eliminentur. Hæ etiam hoc nostro sæculo, pudendo modo inualuerunt. His intellectis, dico iam sapientiam in hoc mundo duplicem esse: alteram æternam, alteram transitoriam. Æterna immediatè ex lumine spiritus sancti: Transitoria immediatè ex lumine Naturæ oritur. Quæ ex lumine spiritus sancti procedit vnius tantum speciei est, vera nimirùm & omni defectu carens sapientia: Quæ est ex lumine Naturæ, species in se duas continet. Est enim sapientia bona, est sapientia mala. Bona adhæret æternæ: Mala damnatæ. Ab Astronomo enim profundè id trutinandum & pensitandum est, quod Deus dixit: Pœnitet me, quod hominem feci. Huius causa patet in Astronomiâ, quæ pœnitudinis huius causam indicat, hoc modo, quo Deus hominem secundum suam imaginem fecerit, & imaginem suam in paradysum collocarit, & non in mundum ordinarit. Ex hoc sequitur, quod Deum pœnituerit, quòd imaginem suam non in Paradyso, sed in mundo corruptibiliter viuere oporteat. Quòd si enim in Paradyso homo mansisset, colligere posset Philosophia, Deum genus aliud in mundum creaturum fuisse. Iam si homo ex lumine Naturæ nascitur, sequitur, hominem bonum & malum nouisse, non quidem ex carne aut sanguine, sed ex Astris in carne & sanguine. Et hic thesaurus & summum bonum, An verò iste non insignis sit thesaurus hominis, si sapientiam æternam à caduca discernere possit in eo, quòd ipse imago Dei sit? Hinc enim intelligit, Naturale ad æternum nihil quadrare. Hinc enim permotus causam habet vlterius, quid imagini conueniat, inquirendi, & sapientiam transitoriam in bonam & malam distinguendi. Sic enim vel bonum vel malum eligere potest, & tamen iuxtà nouit, quònam malum ducat, & ad quid bonum conducat. Id enim magnum bonum iudico, si diuisio cuiuslibet rei fiat in distinctas partes, quia hoc pacto eligere quis potest id, quod bonum est, primùm nempe sapientiam æternam, deindè caducam: cuius tamen bona retinenda, mala respuenda est. Nulla enim barum te cogit: sed tu cogis teipsum. Et si autem beatum sit docere, multò autem beatiùs discere æternam sapientiam: hanc tamen hic minimè tracto, sed alteram transitoriam, quam ex Astronomiâ plenè deducam ac perficiam. An verò vel ego, vel quiuis mecum tantum non possit vt æternum lumen in nobis probemus, & Naturale lumen in nobis testemur, & ita in æterno lumine pro summis nostris viribus ambulemus, secundum Dei voluntatem, vt lumen nostrum coram hominibus luceat. Hoc, inquam, si non possim, pigeret vtique a terra me ferri ac sustineri, sed calumniantur, me cū pia conscientia non agere. Hoc blaterant perfidi, qui ipsi in Fide Æterni insaniunt, contemnúntque ac reprehendunt suum dominum. Ab his autem qui quæso ipsum Naturæ lumē illæsum manere possit? Mihi autem Deus hæc improbabit minimè. In creatione duo sunt, qui crearunt: quilibet trinus in persona, sed vnus Deitate. Primus, vt pater, hominem creauit ab infra. Alter, vt filius a supra. Iam quomodo hi duo creati sunt? Primum, per Deum Patrem, vi Spiritus sancti, constitutum est lumen Naturæ. Itaque si ex naturali lumine discunt viuúntque, à Spiritu sancto illud accipiunt. Noua creatura, creata est à Spiritu sancto ad æternum lumen, hoc est, imago Dei est reducenda eò, vnde venit. Sic imago recidit in manum Dei, & caro redit in terram. Iam si de naturali lumine patris scribo: cur mihi filius, aut inuideat, aut succenseat? Si sapientiam filij considero (cum tamen vtrique Spiritum indiuisum habeant, nec inter se discordent, sicut homo duplex est, ex parte æternus, ex parte mortalis. Et pars vtraque lumen suum à Deo accepit, tam mortalis, quam æterna, nec quicquam est, cuius origo non sit ex Deo.) Cur quæso patris lumen Ethnicum, & ego similiter gentilis haberi aut iudicari debeamus? Cum tamen ego Christianus sim, inque Christiano lumine tam veteri quam recenti verser & ambulem? Quòd si pater & filius vnū sunt: quinam lumina colere duo dici possint? Idololatricus merito censeri debeam, id si faciam. Sed numerus vnus metuetur. Quod si duos amem, ac vnicuique suum lumen, quale Deus cuilibet attribuit, deferam: quo pacto Ethnicus dici possim? Iam autem corpus cibo animæ nutriri non potest, nec anima cibo corporis, sed vtrique, suus peculiaris cibus dandus est. Si ergo cuilibet corpori porrigendum porrigo: an ob id Ethnicus & negator fidei dici, aut è Christianorum numero excludi debeam. Hoc quidem non ignoro, quod naturale lumen æternum non sit, sed per æternum saluum & æternum me fieri oporteat. An verò ob id non ausim mortale lumē animæ conciliare cum æterno? Cum corpus & anima cohabitent, quînam prædicta duo lumina simul vsurpare non sit integrum? Nam & Deus duas in homine naturas congessit, terrenam & æternam, quæ duæ vnita manebunt vsque ad diem resurrectionis, quo terrenum terræ, æternum autem regno Dei cedet, Christiana scribo, non Ethnica: Germanus sum, non Italus: Interpretem ago, non Sophistam, &c.

De Astronomia Auctor, cur scribat.

Sapientia duplex, & quæ vtriusque origo & species.

Deum cur creati hominis pœnituerit.

Sapientiæ æternæ studium quàm beatum.

Deus vnus & trinus.

Auctor se ab Ethnicismo vindicat cōtra calumniatores.

Anima corporis cibo non alitur, nec contra.

Homo naturæ duplicis.

Sed porro iam aduertite, quidnam de duobus luminibus æterno & mortali statuam. Æternum, munus suum in anima complet, mortale autem in corpore. Mortale lumen operatur in lumine naturali: æternum in æterno. Sic enim a prouidentia diuina constitutum est, vt mortali corpori suus labor assignaretur, quo tēpus in hoc mūdo consumeret, vt nimirum hoc pacto inanes aliæ cogitationes exularent, nósque pro voluntate Dei in lumine naturali versaremur, nostroque corpori naturali naturale lumen adhiberemus, scientiasque naturales tractaremus & magnalia Dei per Naturam cognosceremus. Nec enim in isto saltem gau-

dere lumine debet, sed & in altero, quod ad imaginē Dei spectat. Sic ergo circa duo versari lumina decet hominem, nec alterum sine altero est, sed combinata vtraque & coniugata sunt instar viri & fœminæ. Iam quænam hinc simultas oriri possit inter mortalem & æternum Medicum? Exempli gratia. Mortalis Medicus ægrotum sanat: sanat eundē etiam Apostolus. Quod autem Apostolus superet naturalem, facit regeneratio. Ob id autem ipsum Naturæ lumen reiici, Deitas minimè patitur. Quia autem Apostolus mortuum in vitam reuocat, non item Naturalis: ex eo vtique discit naturalis artem suam æternæ scabellum esse. Vaticinati sunt Prophetæ talia, quæ nulli Astronomo vel in minimo peruestigabilia erant. Sed quid hoc derogat Astronomiæ? Si, quæ nescit, non dicit Astronomia: an ob id etiam reiicietur & contemnetur in iis, quæ scit? Hoc quo pacto persuaderi queat? Etsi Prophetæ quidem multa prædixerint, quod per hæc decedit Astronomiæ? Etsi Astronomia multa prædicat, quid id derogat Phophetis. Alter enim loquitur è supernis, alter ab infernis, & tamen vtrique in lumine suo genuini sunt. Etsi Apostoli quidem & diui multos sanarunt: an non multò plures, ab Apostolis & diuis minimè sanati relicti sunt & traditi Medicinæ? Apostoli & Diui mortuos resuscitarunt, claudos sanarunt, &c. Sed quia illi non perpetuò nobiscum conuersantur, ideò ipsorum quoque opera decedunt. Quod si Medicina nihili esset, deceret vtique diuos illius locum tueri. Iam cùm diui minimè sint, nec opera illa fiant: ipsam Medicinam suo munere fungi necesse est, sicut in Hiericho factum est cum vulnerato, qui per Medicinam, & non per diuos curatus est. Sic ergo Naturale lumen quidam velut vicarius est diuorū. Quid derogat linguæ naturali, locutam esse igneam? Aut quid lingua ignea derogat naturali? Sicut vir & fœmina iunctim fœtū gignunt, nec sine vtrisque fœtus produci potest: sic nobis quoque lumina vtraque data sunt, vt in vno homine habitent.

Lumen æternum naturali nihil derogat.

Medicinę vbi & quis locus.

Præfationis quæ causa.

Huc ergo vsque iam perducta præfatione, pergam deinceps, quænam nouem particulæ sint Astronomiæ explicare, easque pro necessitate stabilire, &, quæ vis ac potestas illarum sit, accuratè enodare. Productioris autem huius præfationis hæc causa est, vt Christiana pietate me tuear, cur Magus, aut Ethnicus nullo iure dici possim. Id enim solidè per Christiana mea scripta euincam, & suis nugis Pseudochristianos relinquam. Hâc de causa, de Astronomia, vt deinceps sequitur, scribere constitui. Et quia ex lumine naturali procedo, arbitror, hoc pacto mortali corpori satisfactum iri, dum tracto de lumine naturali, cuius scientiam mihi Deus donauit. Flammeis linguis loqui & naturam describere, dotis meæ non est. Nam etsi quidem donum ex schola Pētecostes sic scribendi non habeam, quæ schola æternum tantùm ex æterno docet, non etiam mortale, licet vtraque coniuncta sint: idem tamen mihi donum, eadem est gratia data illius spiritus, qui a Patre procedit in naturale lumen, qui etiam aliàs per filium à Patre procedit in lumen æternum. Ex natura enim conuincam, multos inter homines versari pro diis ac diuis habitos, qui tamen quouis cadauere abiectiores esse debebāt. Diabolus enim Satanicas suas vires disseminat, vt hominem per illas seducat. Cognito ergo vero lumine opus est, vt molimen illud Satanæ declinetur. Spero autem perpetuam eamque sibi similem veritatem repertū iri, quantum quidem de mortali lumine a Deo per Spiritum mihi reuelatum est, qui nostrum quoque opus laborémque ac ingenium & doctrinam clementer illustrare & perficere velit. Amen.

LIBER PHILOSOPHIÆ FIRMAMENTI COELESTIS, PER Doctorem Theophrastum.

CAPVT I.

Explicatio initii, quomodo Astra & homo mutuò se habeant, & vniantur.

Ordo rerum creatarum qualis.

VT horum omnium initium vobis rectè explicetur: fas est, nos rectâ adire ipsum opus creationis primæ quâ cœlum, terráque, ac creaturæ vniuersæ factæ sunt. Ordinis hæc ratio est. *Primùm corpus, post corpus Rector seu moderator: post hunc corpus sensibile: post hoc Rex ipsum gubernans: denique Rex hominem regens.* Dicta iam ita accipite. Primò creatum est corpus superioris & inferioris Sphæræ, ita vt firmamentum corpoream substantiam, velut & Elementa in cœlo & terra acceperint. Hoc corpus rerum omnium principium fuit. Postea corpori illi viuēs Spiritus creatus est, ex corpore & per corpus operationem suam perficiens, à Deo illuc destinatam. Ita finiti sunt dies creationis & ordinis omnium creaturarum. Post hæc omnia ipse homo à Deo secundum eius imaginem factus est. Itaque intelligendum est, qualis sit Spiritus creaturas gubernans, & qualis sit Spiritus, gubernans hominem. De gubernatione ista, qua vnum alij dominetur, ita accipite. Primo, *Creata sunt elementa.* Elementa nihil sunt nisi subiectum, per quod aliquid perfici debet, hoc est, sunt id, in quod ponendum viuum est. Motio hæc est, quod regit corpus. Sic ergo Rector & Moderator est in Elementis, ex ipsis educens, seu pellens, quod in ipsis est. Is pellit Ignem, vt vrat, cogit terram, vt fructus promat, imperat Aquæ, vt pisces sustentet, transadigit aërem per vniuersum orbem, ducit Solem & Lunam ac Astra omnia ad cursum suum. Hæc nimirùm est Natura illa, ex qua corpus in operationem suam abit ac ducitur. Et qualis ea natura est, taliter corpus etiam mouetur, nisi si ars quid interuenerit.

Firmamentum & elementum primo creata.

Elementa quid.

Elemēti Rectoris officium

Inter Creaturam autem & hominem hoc discriminis intercedit. Quoniam homo ad imaginem Dei factus est, ex eo sequitur, ipsum esse animal, quia ex creatura factus, ratione diuina donatus est. Hinc tertius & quartus oritur Rector seu Dominator hominis, non autem animalis. Quod enim ad intellectum pertinet in imagine Dei, id hominem à creatis cæteris distinguit. Et sic prædestinatio in quolibet corpore perficitur: in homine, velut in eo, qui à Deo singulari & accurata opera ex arte diuina factus est, quoad elementa: in animali & rebus cæteris, prout quodlibet est, ita suam à Deo prædestinationem habet, quo scilicet spectet, ita, vt creatum quodlibet perficere cogatur id, quod de ipso prædestinatum est. Hac ex causa caro sensibilis perficere cogitur id, ad quod prædestinata est. Hac ex causa id ex se proferre cogūtur, quod in ipsis latet. Postremus & vltimus homo est, à Deo creatus, & donatus Rectore suo, qui ipsum velut animalia ad naturalem operationem cogat

gat aut ducat: quam Deus ex ipso fieri requirit. Hinc enim Rector ex ipso prolicit, nullo excepto prout tamen ad bonum malúmue aptus & idoneus est.

De cæteris autē Rectoribus ac gubernatoribus, quantum ad diuinam imaginem, quæ hominem alium quam naturalem facit, hoc loco Naturali mihi scribere non conuenit, & æternum in homine omittam. De illo enim hic docere instituti mei non est. Sic ergo intelligi debet, *primum esse corpus aliquod, de quo Astronomus nihil loquitur.* Est enim Elementale, pertinens ad terrenam Philosophiam Elementorum. De naturali autem Spiritu in corpore differendi potestatem habet Astronomus. Corpus enim elementorum est. Spiritus autem corpori elementali datus à firmamento ipsi cōsertus & vnitus est. Hac ratione Philosophia in duas partes diuiditur: In *naturam Spiritus:* & in *naturam corporis*, hoc est, in corpus & spiritum. Ex his colligite, quidnam cœlestes operationes perficiant, hoc est, quidnam Ætherei Spiritus agant & operentur. Virtutes enim horum describam, quas Deus ipsis indidit, tanquam corpus elementorum, corpus animalium, corpus hominum, corpus metallorum, corpus herbarum & cęterorum. Hæc enim omnia sunt corpora ad sydereum Spiritum minimè spectantia. Corpus enim elementorum in corpora quatuor diuiditur: corpus autem animalium in genera plurima: corpus verò hominis in vnum tantum corpus. Elementa quatuor sunt. Animalium nullus dum certus constitutus numerus est. Impossibile enim est nouisse omnia. De illis ergo nihil scribemus, sed tantum de homine, vt spiritus naturalis rectè cognoscatur. Sic ergo in homine corpus tantùm vnū est, vna natura, vna conditio, vnūque solummodo corpus homini decedit. In tot tamen species secundum humanum intellectum diuiditur, quot species animalium sunt in omnibus generibus. Necessarium ergo erit describi, *homines serpentinos, homines bufones, homines suillos, homines gallinaceos, homines leoninos &c.* Ex elementis enim varia corpora: ex firmamēto varij Spiritus procedunt. Nam si firmamētum incidit in aliquem more vel habitu leonis aut suis, ac si corpus sus esset: iam homo non erit homo, sed animal. Imago non est in animali: non species, saltem sus est, sed suis etiam mores sunt. In imagine autem diuina Spiritus tantum vnus est, de quo hoc loco dicere non institui. Dicam tamen de Rectore, qui corpora moderatur. Moderator iste sunt Astra, ex quibus vniuersa Astronomia promanat. Itaque ad deinceps dicenda attendite. Vos me naturaliter intelligite, non supernaturaliter.

Philosophię partes duæ.

Elementa sunt quatuor. Animalium numerus incertus.

Etsi verò à multis Ethnicè locutus hîc videri possim: attamen, etsi hominem bestiam vocem, in compertum mihi non est, quidnam discriminis sit inter hominem & bestiam. Discrimen enim id positum est in sola imagine & spiritu. Hæc accuratissimè indicanda sunt. Contemptui me verò esse oportet ideò, quia lumen Naturæ reuelo, quam tamen fecit pater, qui idem etiam docuit filium. Si placet filius, placebit etiam in rebus aliis opus filij. Vbinam & quando homo ex Elementis & Astris se sustentauit (conseruauit) in filio? Nunquam sed tantùm in patre. Venia ergo mihi detur, vt scribam de operibus eius, qui filium docuit. Sed & cæteros irreprehensos esse velim. Affirmo ergo, hominem tanquam animal, Rectorem habere tanquam animal: & hominem tanquam imaginem Dei, Rectorem habere, velut imago Dei. Rector hic nomen Rectoris non retinet, hoc est Rector corporis secundum naturam animalem. Et quanquam duo in corpore hominis Rectores sint: hic tamen saltem ad mortalem attendi debet. Finem enim illi imponit Mors. De mortali ergo scribo. Et hæc non minus aliis scienda sunt. Nam in operibus Dei versari debemus, non in phātasmatis hominum. Laudabiliter ergo illi faciunt, qui de filio scribunt, & rectiùs quàm ego. Laudabiliter autem & ego facio, quia trado de operibus, quæ fecit is, qui filium docuit. Sed vt rem adhuc planius edisseram, duo in homine corpora sunt: Vnum ex Elementis, alterum ex Astris. Duo hæc corpora approbè cognoscenda sūt. Et per mortem Elementale corpus cum suo Spiritu defertur in sepulchrum, & Ætherea corpora in firmamento suo consumuntur, ac Spiritus imaginis transit ad illum, cuius imago est. Sic ergo quilibet moritur in eo, ex quo est, & in eo etiam sepelitur. Hoc modo mors Spiritus tres à se inuicem in homine separat. Sic ergo constitui de Spiritu imaginis tractans, tantùm de naturali corpore scribere. Spiritus autem imaginis cum duobus illis manet. Sunt enim hominis. De hoc Astronomia disserit, quia in imagine hominis est: siue illi boni sint, siue mali: Vbi imago hæc Dei non est, ibi nec iste est Spiritus: quia ibi homo est à Deo pro spiritu creatus. Duo enim, homo nimirum & imago à se inuicem non diuiduntur. Hominis autem est secundum imaginem viuere, & ita sese gerere: vt imago animalis nihil in se habeat. Sed propter naturale, hominis corpus compellitur in lumen naturale, sine imagine. Et Spiritus quiuis dominari debet in eo, in quod dispositus est. Ita quolibet in sua potentia manente, prædestinatio viget secundum voluntatem & ordinem Dei, hoc est, vt duo, homo & spiritus à se inuicem non separentur. Nam in vtrisque prędestinatio indiuisa latet. Causa hactenus dictorum hæc est. Rector in elementis quatuor notus est Philosophis. Sic etiam Rector in animalibus notus est Astronomis. Eodem modo & Rector hominis naturalis notus est Astronomis Magicè, non Astrologicè, aut in aliis speciebus Astronomię. Sola enim Magica hic loquendi potestatem habet. Spiritus autem imaginis vniuersam Astronomiam fugit latétque, tractandus ab illis, qui de Deo ex ipsius lumine & spiritu loquuntur. Astronomus de christo, aut eius Apostolis Prophetisue nihil disserere potest. Imago enim ad Astronomi considerationem non pertinet. Christus est supernaturalis, naturam transcendens. Natura illi subiacet. Ipse est secūda persona Trinitatis, creator rerum vniuersarum, creans sibi cœlum nouum, quādo vult. Ad Astronomum ergo non pertinet disserere de vaticiniis Christi, & Prophetarum, vt nec de Apoca-

Rectores hominis duo sunt

Corpus hominis duplex.

Christus Astronomicè cōsiderari non potest. Christus secunda persona Trinitatis.

Apocalypsi. Et discrimen positum in eo est, quod Christus, & qui cum ipso faciunt, *Tempora Nationum* prænuntient, cum Astronomus prędicat *tempora Naturæ*. Hoc discrimen sedulò tenendũ est à Naturalibus & Theologis. Quod Deus prædicit, necessariò euenit, nec impediri potest. Quod prænuntiat Astronomus, fieri potest vel non potest. Itaque fundamentum aliud est Prophetiæ, aliud Astronomiæ. Cognitio autem omnis hominũ posita est in beata vita hominis, nec ex vllo alio signo homo cognosci potest. Cum verò hoc loco beatæ vitæ explicationem (*nec enim Astronomum decet de Propheticis & Apostolicis docere*) non suscipiam: intermitto etiam Spiritum & imaginem explicare, ac hoc saltem ago, vt Astrorum in naturalia corpora vim ac dominationem describam, sicut ex lumine naturæ id depromi potest. Nihil enim adeò abstrusum est, quod non ex ima profunditate erui, & suo tempore produci possit à quouis ad id prædestinato. Scribo equidem de natura mortali, cùm tamen æternum potius sit. Dùm ergo iste mihi hâc vice calamus est: cur sabbathum agam seu ferier vsque ad aduẽtum alterius? Dictum ergo sit, Machinam mũdi fabricatam & diuisam esse in partes duas: in *sensibilem & tangibilem*, & in *inuisibilem ac impalbilem*. Sensibilis pars est corpus: inuisibilis sunt Astra. Sensibilis constat ex tribus, ex *Sulphure, Mercurio & Sale*. Insensibilis & ipse ex tribus constat ex *animo, sapientia & sciẽtia*. Vtręque autem vita coniunctæ sunt. Pergo ergo tradere de *Naturali*. Et quæ hactenus docui, dicta sunt propter eos, qui cauendi & vitandi sunt cuiuis, qui tutò circa opera Dei versari cupit, &c. Hæc ratio & cõditio creatorum in mũdo est. Creata omnia vel sũt *Sensibilia*, vel sunt *Insensibilia*. Sensibilia vel sunt *Rationalia vel Irrationalia*. Vtraque tamen animalia, ita, vt homines ex ratione sciant, quid facere debeant. Et prout agunt ita actorum finem prænoscunt, & sic iudicium & perfectionem habent, quod denegatum est animalibus. Hoc modo sensus omnes gubernantur ab Astris, velut à domino cuiuslibet intellectui perfecto, hominis scilicet vt hominis, animalis, vt animalis. Homo autem vtriusque naturæ est. Ratio seu intellectus hominis in scientiis, prudentia & sapientia ex Astris prouenit. Animalis autem natura tantùm est edere & bibere, & his similia opera perficere. Aliam ergo naturam ab Astris haurit animal, aliam homo. Mortalis enim sapientia, ratio ac scientia, & quę alia ex lumine descendent Naturę, ex astris accipi debent, non item etiam imago Dei, quæ sola spiritus est à Deo dati. Is enim docet homines de supernaturalibus & æternis, qui etiam in separatione massæ & spiritus, ad Deum reuertitur. Is enim vices Pędagogi in homine agit, ducendo & dirigendo hominem ad æternum.

Mundi partes duę.

Mundus sensibilis constat ex tribus Sic & insẽsibilis. Creata sunt duplicia.

Sẽsus ab Astris gubernãtur.

Natura Animali quid sit.

Sp. imaginis, Dei est & ad Deũ redit.

Hinc iam oritur cognitio virium in astris positarum, quoniam astra ceu naturalis quidã Pædagogus sũt, vt sciamus ac intelligamus: intellectum & scientiam omnem ab astris in nos defluere. Hæc vt se in cœlo habent: ita se sydus etiam hominis exhibet. Sydus itaque hominis Pædagogus est, & homo syderis discipulus discens ex eo lumen naturale. Talis etiam est cognitio spiritus imaginis. Vis spiritus imaginis cognitionem dat vitæ æternę. Qua enim ratione per spiritum imaginis diuinam sapientiam haurimus: ita per æthereum spiritum intelligimus spiritum terrenum, & per spiritum elementorum, arcana elementorum exploramus. Huiusmodi spiritu qui donatus non est, is nihil diuini, nihil firmamentalis, nihil elementalis nouit. Is saltem nouit, cui spiritus talis datus est. Sic ergo quiuis loquitur ex eo, ex quo est. Qui ex terra est, de spiritu terræ disserit. Sic & Christ⁹ dixit; *Regnũ Dei inter vos est*, hoc est, spiritus Dei inter vos est: ideò de regno Dei loqui potestis. Ita rem intelligite. Qui ex astris didicit, loquitur, quę astrorum sunt. Qui ex terra doctus est, de illa disserit. Qui à regno Dei institutus est, de regno Dei institutus est, de regno Dei loquitur. Sic omnia coniunguntur. Naturale nimirum & ęternum, attamen sub naturali. Ita accipimus lumen naturale & æternũ. Sicut autem ad Iudæos Christus dixit: *Vos ex Diabolo estis*, hoc est, ex ipso loquimini: ita quiuis se prodit sermo, quod procedat ex eo, ex quo ille spiritus est. Sed hæc ad Prophetas & missos à Deo relego. Quę autem ad cognitionem vitę naturalis spectant, ea ex astris manant. Ideò qui de astris docet, ex astris illa sumit. Sed porrò. Sicut corpus suum lumen à natura concipere debet, non aliter, ac fomes ignem concipit ex silice: sic quiuis etiam alius suum lumen sumit ex eo, ex quo est. Quicquid ergo luminis in homine est, ab astris procedit: Quicquid est in carne & sanguine, ab elementis. Hoc pacto operationes in homine duæ sũt: vna luminis firmamẽtalis, in naturali sapientia, artibus & intellectu (quę patrem alium non habent. Sic enim Deus medium in lumine naturali creauit) altera elementalis, vt sunt *lasciuia, esitatio, potatio, &c.* quæ ad sanguinem pertinent & carnem. Quicquid enim hoc modo in carne & sanguine gignitur, id astris adscribi non debet. Cœlum namque neminem libidinosum neminem auarum facit, sed ex cœlo sapientia & ars procedit. Et sicut ex silice ignis elicitur, in quo tamen is minimè conspicitur: ita ille quoque ex stellis excidit in carnem & sanguinem ceu fomitem, non tamen carnalia producens, sed gignẽs talia, quę sciẽtię, sapiẽtię, &c. sunt. A cœlo nãq; non nisi sapiẽtia & scientia profluit. Fomes ergo carnis in partes duas diuiditur: sc. in partem rõe carentẽ, & in partẽ ratione pollentem. Cuilibet parti prędestinata sua assignatur ratio, proprietati & conditioni congruens. Hæc vniuersa ab astris & elementis concipiũtur, vt dictum est. Ita quælibet pars naturam sibi conuenientem sortitur. Quod de carne est, est animale, & animali adhæret. Quod ex astris est, est humanum. Quod est ex spiritu Dei, est secundum imaginem, &c.

Homo syderis discipulus.

Operationes hominis sunt vel firmamentales, vel elementales.

Quæ de operationibus astrorum superiorũ in hominẽ hacten⁹ dixim⁹, ex illis intelligere debetis, in astris cõditas esse õnes *artes, facultates, sciẽtias opificia, sapiẽtias, intellect⁹*, similiter & stultitias, & quę huius generis sunt. Vnde sequitur, *nihil in homine esse posse, quod à lumine naturæ ipsi non sit datũ*. Quod autem in lumine naturæ est, id est, operatio syderis. Et in sydere est schola, in qua præ-

Astra cõtinent omnem sapientiã, stultitiam. &c.

prædicta omnia addiscuntur. Ita nimirum primus ascendens Veneris docuit Musicam:&primus ascendens Martis docuit Fabrilia. Sic vbi etiam alii asscendentes in Venere asscenderűt, Melodias alias dederunt, sicut alij asscendentes Martis alias inuétiones in Fabrilibus prompserunt. Ex his ita colligite. Si non fuisset Venus, nulla inuenta fuisset Musica. Si non fuisset Mars, nulla reperta fuissent Fabrilia. Itaque stellæ nos docent omnes artes, quas nouit mundus. Quòd si astra in nobis nihil operarentur, sed nobis vltrò citróque inueniendæ artes forent, ars vtique nulla inuenta vnquam fuisset. Tantum enim datum est astris, quoad hominē. Iam si à sæculis Adæ vsque ad hoc temporis momentum cœli figura ex ordine erigeretur, prodiret certè numerus inuentionis omnium artium, ac vniuersorum eorum, quæ acciderűt. Nec enim artes solum, sed & bella; & imperia, & quicquid ex cerebro humano promanat, suű ex astris ortum sortitur, &c. Quod si quidem Musici omnes Fabri moriantur: nondum tamen mortuus est magister, qui de nouo talia doceat. Multi enim asscendentes subindè surgunt, multo excellentiores Musicos producturi, si Musica vetus non obstaret homini, hoc est, veteribus artibus & inuentionibus, &c. nemo nimium tribuat, sed quid nouę constellationes pariant, attendat, vt vetera corrigantur. In plurimis enim magister excellentior & subtiliorum inuentionum foret. Sed quoniam homo carni mancipatus, spiritui elementari viuit, cœlum in ipso nihil operatur, sed rudem ipsum reliquit, prout in carne viuit. Omnia ergo huiusmodi Astronomiæ subiiciuntur, & eius prognostica subeunt, si tamen excipiantur *Bella*, quæ à Deo perficiuntur, ceu legimus de *Iosua & Samuele, de Philistæis & Israelitis, de Tito Vespasiano & Hierosolyma, &c.* Hæc enim vniuersa Astronomiā latent, nisi quæ ad species Magiæ pertinent, de quibus suo loco leges. Extra has causas, quæ alias bella fiunt, naturalia sunt. Et vbi Astronomia silet, ibi potentia diuina valet. Eodem modo omnium liberorum partus ac natiuitas ad Astronomiam pertinet. Quod autem ad lineam Christi attinet, sub Astronomia non comprehenditur. Hinc est, quod *Christus, Maria Ioannes Baptista, &c.* Astronomiæ incogniti sint. Quod enim operatur Deus, lumini naturali in compertum est, non secus ac quod loquimur, ex ipso naturæ lumine promptum est. Quanquam ne dum artes omnes manifestatæ sint. Nondum enim stellę omnes operationem suā perfecerunt, aut influentias suas impresserunt. Ideò inuentio artium nondum finita est. Si quis ergo noui aliquid inquirat, impediendus minimè est. Astra enim inquirenti illi cooperantur. Quódque Christus inquit: *Quærite & inuenietis*: id non minùs de naturali, quam æterno lumine verum est. Nam cœlum iugiter & continenter operatur. Quilibet ergo respiciat ad illos, qui indies noui aliquid inquirunt & inueniunt. Id enim qualecunque sit, siue ex naturali lumine, scientia ac fundamento promatur, à cœlo vtique profertur. Hæc est causa *nouorum dogmatum, nouarum artium, noui ordinis, nouorum morborum, nouorum medicinarum.* Nullo enim momento cœlű sese in talibus prodendis non exercet. Iudicium autem penes hominem est, quidnam horum proferre velit, nolítve. Semel námque verum est, artes vniuersas metallorum, velut & cęteras in mundo comprehensas ex astris emergere. Et tamen in mundum nondum omnes productæ sunt. Sic etiam omnes vires medicinarum ex astris sunt: nec tamen vel dum omnes cognitæ sunt. Omnis sapientia hominum ex astris nata est: & tamē natiuitas illa nondum finita est. Quæ in artificiis seu opificiis singularia sunt, quæ sunt singularia in medicina & sapientia hominum: ea omnia ab Astris suo tempore genita sunt. Sic etiam gignuntur astra nouum sanguinem descendentem, velut fortuna & infortunium. Et à Deo ita constitutum est, vt ipsum naturæ lumen in astris existeret: in quæ etiam thesaurum collocauit, ex quo homo fieret Doctor. Prout ergo homo ad hanc scholam inclinat, ac suam imaginationem dirigit, ita sequitur inclinatio. Sicut enim Christus ipse de se ait, *ego ad hoc natus sum*: ita hoc in műdo nos etiam homines ad lumen naturale perficiendum nascimur, prout nostræ conceptionis momentum dirigit. Itaque hominis officiű est, veterum doctrinis non mordicus adhærescere, sed dispicere, quidnam à firmamēto quotidiè in homine producendum suscipiatur. Et notandum hic est, *Astronomiam iam à mundi initio magni semper æstimatum fuisse, vt quæ nouis subindè miraculis factis sese suspiciendam extulerit.* Est enim alius adhuc spiritus in homine, docens quę assumere is debeat. Is apud primæuos homines viguit primò. Sed cùm ad pessima vergerent homines, excussis bonis, ipse euanuit ac recessit. Hic spiritus non admodum multis hodie expectandus est. Ipsi enim priscorum non sunt similes. Attendite ergo ad illos, qui eiusmodi spiritum habent, naturalis luminis promum, quo tamen huius sæculi tam iuniores quàm seniores carent. Cognouerunt enim prisci illi, quòd cœlum secundum astra, omnis mortalis sapientiæ mater exstiterit. Ideò, tantopere eius contemplatione sese oblectarunt, ac multas artes reconditasque scientias ex ipso produxerunt. Inquirit enim amor, vbicunque sapientia latet, quæ postea inquirenti se etiam offert: sicut proaui nostri, ethnici homines, circa naturale lumen valdè occupati fuerunt. Nam circa lumen naturale versari, ac ipso sese oblectare, diuinum est, licèt mortale. Attamen cum filius nondum esset, mundus naturali lumine donatus fuit. Id iam hoc nostro sæculo nondum imminutum, sed auctum & vberius factum est. *Secundo*, Christus ei non aduersatur, ex quo est. Nos tamen sicut iam hoc tempore ex ipso luminis naturæ fundamento nihil penitius exquirimus, ita scientia nostra cœlo non admodum cognata & affinis est. Nobismet enim ipsis asscribimus, quæ non nostra, sed luminis naturæ sunt propria, quasi verò quæcunque loquamur, ex naturali lumine prompta sint. Ideò sapientia nostra, &c. est imperfecta. Si ex nobismet agimus, naturali vtique lumine nō vtimur. Necesse est ergo, addisci falsam sapientiā, falsas artes, falsam medicinam, quarű causa & origo, nec ex Deo, nec ex lumine naturali est.

Venus Musicā. Mars Fabrilia inuenit.

Astronomia de quibus iudicet, vel non.

Dei opera ex Astronomia non censēda.

Artes nondum omnes inuentę: Et cur.

Artes cœlum inuenit.

Artes omnes nondum inuentę.

Astra sűt lumē naturæ &c.

Astronomiæ apud priscos dignitas.

Astra omnis sapientiæ mort. mater.

Sapiētia hominű imperfecta.

est. Et hi nimirum sunt, qui nihil ex Deo, aut naturâ habent, sed suâ ipsius phantasiâ gaudet, quorum factio durauit vsque ad natum Christum. Eo nato, factio obliterata est. Cum enim scioli illi sapientiam suam præiudicatam palam venditarent, factum est, vt per stultitiam eorum Astronomiæ obliuio induceretur, vsque ad Christum, sicut legimus, Pharisæos & scribas sophismatis & nugis suis præualuisse. Postquã autem CHRISTVS ipse venit, mirum non est, Astronomiæ obliterationem factam esse. Docuit enim CHRISTVS de æternâ sapientiâ, quã ipsi Prophetæ primùm admirando modo prodideruut, quæque per Apostolos insignia miracula, naturæ lumen longè superantia, operata est. Hinc compulsi sunt Astronomi, Magi, Diuinatores, & alij Astronomiæ adhærentes, vt naturæ lumen, ceu artem inferiorem, desererent, verũnq; ac genuinum sectarentur, ipso opere cognoscentes, melius esse sequi Christũ, quàm naturam, aut conducibilius esse, Prophetam agere quàm Astronomum, Apostolum quàm Magum, vel denique certiorem esse diuinationem ex S. Spiritu, quam ex stellis. Viderunt etiam vnâ operâ, huius scholæ nihil aduersari posse, vt quæ ignitis linguis loquatur. Hoc enim instituto Dionysius quoque Areopagita Athenis Astronomiam valere iussit, sectans Paulum. Sic etiam de Magis Sabæis legimus, quod non Magicam, sed stellam sectati sint. Sic ergo supernaturale naturali excellentius est. Etsi enim (saltem tamen in naturali) pro Diis haberentur in Oriente, in Sabâ scilicet & Tharsis: Supernaturale tamen ipsos ad CHRISTVM pertraxit, eósque ad Biblicorum scriptorum agnitionem adeò compulit, vt iam illis plus quàm naturalibus tribuerent, quòd scirent à minore omnino ascendendum ad maius, ac leuius deserendum esse, prout cuilibet datur. Nam nec ipse Deus lumen naturale deserere vult. Vnde nec omnes sumus Apostoli, nec omnes Astrologi, nec omnes Prophetæ, nen omnes Magi, non omnes sanatores in nomine Patris, Filij, & Spiritus sancti, non omnes sanatores per herbas. Quilibet autem sedulum se & nauum preſtet in eo, quod in ipso operari debet.

Christo nato cur Astronomia neglectior facta sit.

Christi sapientia naturali melior.

Dionys. Areopagyta. &c.

Iam verò etsi Christus quidem ac Prophetæ supra naturam sint: Astronomia tamen ob id abrogata non est. Data ea potius illi est, cui non est datum aliud. Sic data est Medico medicina: nec datum ipsi est, vt dicat, *surge, tolle tuum grabatum, & ambula.* Inuecta autem est Logica, quæ lumen naturæ & lumen huius sapientiæ obscurans, nouam doctrinam secum introduxit. Ab hâc dicta sapientia vtraque proculcata est. Huius factionis homines iam ante Christum natum lumen æternum & naturæ simul extinguere, ac veritatem vtriusque profligare annisi sunt. Ex quibus velim tamen constare vobis, quòd Christus cum suis discipulis lumini naturæ nihil detraxerit. Factum id autem est à fermento Pharisaico, eorum, qui, cùm in scholis versarentur, vim & neruũ naturæ elidere conati sunt, cùm tamen nec ipsum Christum, nec naturale lumen sectarentur. Mortui ipsi sunt, mortuos sepelientes, hoc est, vitam nullam respiciunt ipsorum opera. Et cùm nec naturali, nec æterno lumini adhæreant, horum tamen vtrumque esse volunt. Sic ergo tam lumen naturæ, quàm S. spiritus extinctum & in contemptum abiectũ est: adeò, vt hoc forsan id peccatum in sanctum spiritum commissum haberi debeat, quod nec in hoc, nec altero sæculo remittatur. Hic est ille ploratus Rachel, quem compescere nemo potuit. Eo enim iam peruentum est, vt, si Regina Austri hodie sapientiam Salomonis quæsitum veniret, nullum collocutorem inuenire posset. Et tamen interim nec naturæ nec spiritus sancti lumen extinctum est: sed eâdem integritate, quâ die Pentecostes perstitit; viget & floret per seipsum, corruptum tamen & infectum per Sophisticam, quæ vtrumque lumen obscurauit, quod quidem seriò dolendum est. Si Apostolus aliquis aut Propheta de cœlo descenderet, nemo iam esset, qui cum ipso colloqui posset. Si Iupiter ex astris ad nos descenderet, iam neminem offenderet, cum quo familiariùs conuersari posset: adeò fundamentum ipsum obrutum est. Si autem veniret Satanas, suum vtique, cum quo colluderet, Leuiatanam inueniret. Sic ergo in veritatis locum, inania hominum commenta ac fabulæ suffectæ sunt. Quòd si secta hæc non inualuisset: insignis omnino Apostolorum scholæ splendor foret, & ipsum naturæ lumen summo dignitatis gradu fulgeret. Interim secta illa est mater pestilentiæ, est mater odij & inuidiæ, contentionísque & simultatis, est causa tremoris terræ & omnis miseriæ inter filium & patrem, est rodens vermis ex inferno egressus.

Logicæ pernicies.

Logica est ploratus Rachel.

Logica quid sit.

De astris hactenus docuimus, ipsa mortalem omnem intellectum, sapientiam & scientiam largiri, nec sine illis hominem subsistere posse. Sicut enim vnà consistunt corpus & anima, nec propter creaturam à Christo factam, in hâc terrâ alterum sine altero esse potest: ita naturalis quoque ratio & sapientia æterna in vno quidem subsistere possunt: attamen ratio naturalis sine sapientiâ æternâ esse potest, vt quæ secundum naturale, non æternum operatur. Ratio verò æterna sine naturali sapientia esse non potest, ideò quia homo ex naturali debet cognoscere æternum. Vnde fit, vt vtraque in homine, secundum Deum viuente, præ cæteris rebus omnibus eniteat. Consultius tamen est, viuere secundum sapientiam filij, quàm naturæ, propter vitam illam, quæ mortem sequitur, quoniam patrem facti hominis pœnituit. Debent enim coniuncta manere, id, quod corporis est, & id, quod est animæ seu æterni, quæ aliàs distincta sunt. Potest Ethnicus esse Ethnicus, in lumine naturæ quidem excellens, in spiritu tamen sancto rudis. Vbi euidens ea miseria est, quòd ille, qui linguis ignitis loqui addiscit, non accipiatur. Quærunt & inueniunt, nec fundamentum nôrunt, de quo Christus dixit, *Legem nimirum Naturæ, quam seruemus.* Cæterum in quonam, & cuius gratiâ, & à quo adsit illa, id ignorant, velut & virtutes, quas in se lex continet. Quoniam autem sceptrum de Iudâ ablatum & ad gentes translatum est, sequitur ipsas etiam hæredes fore regni illius, quod filius regenerauit, ideò quia patrem facti

Ratio naturalis sine æterna nõ contra esse potest.

Gentes regni Dei heredes & cur.

facti pœnituit. Viuit tamen adhuc vetus, & nouum in veteri. Itaque vtraque lumina vnita sunt, nec alteri alterum contrarium est. Vnum respicit ad mortale, alterum ad æternum. Vtriusque autem is modus esse debet, qui datus est. Apprimè enim mihi notum est, hominem esse puluerem, similiter esse puluerem elementa ipsa, ex quibus homo productus est: puluerem etiam esse sapientiam luminis naturalis, denique & ipsa astra, ex quibus sapientia oritur. Cum hoc puluere scientiæ ac artes omnes intereunt. Opera autem hominum cum operibus imaginis redeunt ad Dominum, vnde egressa sunt. Homini ergo lumen naturæ inquirendum est, vt mortale corpus in viâ domini ambulet, nec abeat in consilium pestilentiæ, vtque renatum copus munus suum exequatur ante initium luminis naturalis, hoc est, vt primò quæramus regnum Dei. Sic enim deinceps omnia nobis in lumine naturæ reuelabuntur. Hoc modo lis inter mortale & æternum componitur, & famelici satiabuntur lumine bono, ignaui contra illo spoliabuntur. Quod idem est, ac si dicatur: Quoniam filium habetis, in quo lumen cognoscimus æternum: diuertendum est ad Christum, non ad naturam. Ipsum tamen naturale quoque nobis dabitur. Si enim ante omnia Christum quæramus, dabuntur postea. quæcunque in naturâ sunt. Prima námque cura esse debet de æterno, vt hoc modo regnum Dei quæramus. Hoc facto, omnia adiicientur, quæ in lumine naturali desideramus, ad naturalem affectum in mundo complendum. Hoc sine remissione ita in nobis esse constitutum debet. Sic alimus duo corpora: vnum ex terrâ, alterum ex Christo: vnum ex patre, alterum ex filio, vtrumque tamen in spiritu vno. Hoc in spiritu quicquid fit, id sanctè ambulat in viâ domini. Lumen vetus est puluis & vmbra: nouum autem manet æternum.

Christus non ex naturæ attendi debet.

Corpus homo duplex alit.

CAP. II.

Ex quonam factus sit homo: quid sit Limus: & quam proprietatem Massa illa habeat.

Ortus hominis facultatibus omnibus cognitu necessarius.

INquirendum est initio de ortu hominis, vndenam is factus sit. Quod cùm nec tradant veteres Philosophi, nec Theologi, nec Iureconsulti, nec Medici, sapientiæ sibi gloriam arrogare non possunt. Philosophus enim omnium primò considerare debet, vndenam homo oriatur, vt cæteris veluti fundamentum quoddam substernat. Deinde etiam Theologus, vt sciat, quidnam in homine corpus ac mortale sit, quid item sit æternum, ne ipsum damnet ac Diabolo adiudicet. Postea etiam Iurista, vt videat, quod non porcus, sed admodum nobilis creatura homo sit, ac inde discat, de ipso tanquam de homine iudicium facere. Similiter & Medicus principium hoc exploratum habere debet, nec ceu pecus hominem tractet ac laniet, sed veluti imagini Dei necessariam medicinam applicet. Qui enim nouit, quomodo factus homo sit: is simul etiam nouit, ipsum eiusdem esse naturæ & proprietatis cum eo, ex quo factus est. Iam iudicare illi rectè & commodè possunt, quid sit id, ex quo homo sit. Quod cùm nobile sit, & apud omnes magni æstimetur: fas est, maioris ipsum quoque hominem æstimari. Imò vt verbo vno rem dicam, scire talia omnium maximè spectat ad Medicum. Ipsos autem talia scire, non admodum notorium est. Quod vt rectè describatur sciatúrque, ante omnia S. scriptura adhibenda est, quæ sola hoc in casu Philosophis & Naturalibus fundamentum iacit. Hoc principio neglecto, Philosophia omnis inanis erit. Qui enim ex Theologiâ non est natus Philosophus, is limitem non habet, cui Philosophiam suam superinstrnat. Ex Theologiâ námque veritas promitur, & sine illâ hæc indagari non potest.

Theologia est Philosophiæ fundamentum.

Itaque priusquam hominem ipsum describam, causam ac ortum creatorum omnium explicare constitui: vt nimirùm deinceps ipsius hominis generatio ac origo clariùs pateret. Occasio scriptionis huius ducitur ex eo, quod seipsum demonstrat, hoc est, ex quo homo existit, ex eo cognoscitur, nimirum ex creatis, quæ hominem, vt factus sit, describunt ac exprimunt. Vniuersa namq; creata sunt literæ & libri describendi ortus hominis, hoc est, si historia quædam vetus cognosci debet, depromenda ea est ex scripturis. Scriptura autem nihil est aliud, quàm compositio literarum. Ita creata sunt literæ, ex quibus veluti legendo intelligitur, quis homo sit. Hoc autem principium vt rectè intelligatur, ad scripturam Biblicam confugiendum est. Nos enim omnes illorum aliàs ignari sumus: quoniam creata vniuersa sine homine ante eius creationem facta sunt. Si creationi illorum nemo interfuit, nemo etiam quicquam sciet. De illis autem loquitur Spiritus Dei in Bibliis. Ex hoc promendum est fundamentum eius, de quo hîc scribo: nempe hominem esse creaturam vltimam. Quoniam verò homo est creatura vltima: creaturæ vtique priores, à nobis, quin describantur, omitti non possunt. Qui enim tignarius domum exstruere possit, qui non prius cognouerit lignum? Domus autem exstructa postea ex ligno facilè diiudicari potest. Semper enim vltimum cognoscitur ex primo. Sed & causæ plures sunt. Creata nimirùm prima ex nihilo facta sunt. Sic enim demonstratur, primo in mundo nihil exstitisse, ne quidem elementum. Per verbum vero factum est corpus & ipsius spiritus: ex quo deinceps corpore creata vniuersa producta fuerunt. Postremum autem ex aliquo, hoc est, homo non ex nihilo, sed ex massâ quâdam factus est. Creata autem cætera omnia ex nihilo facta sunt. Tantùm autem de eo quod verbum fecit, hoc loco mihi disserendum est. Testatur namque scriptura sacra, sumpsisse Deum limum terræ ceu massam, & ex eo formâsse hominem: sicut & alibi scriptura demonstrat, *hominem esse cinerem, puluerem, ac terram.* Ex quo satis euidenter patet, hominem ex aliquo factum esse. Illud aliquid fuit Limus terræ. Etsi autem homo corpus ac formam à Limo diuersam habeat (caro enim & sanguis a luto & limo distant)

Creata sunt literæ hominis.

Homo creatura vltima.

Creata prima ex nihilo facta.

Homo ex limo terræ factus est.

distant, tamen ad id, quod fuit, reuerti ipsum, satis manifestū est. Puluis námq; & cinis massa est ác matéria. Ex quâ quicquid fit, non ex nihilo, sed ex aliquo generatur. Id aliquid quale sit, vel qualis sit massa, deinceps declarabitur, vt quidnam ex eâ confectum sit, vobis innotescat. Est autem ille puluis Limus terræ. Et Limus terræ est maior mundus. Et sic homo factus est ex cœlo & terra, hoc est, ex creatis superioribus. Itaque homo est subiectum Philosophiæ, quoniam ex Limo terræ factus est. Et Limus sumptus etiam ex cœlo est. Itaque idem homo etiam subiectum Astronomiæ est. Astronomia itaque & Philosophia à se inuicem diuidi non possunt, quia homo tam ex cœlo quàm terrâ factus est. Limus enim terræ est extractum quiddam ex firmamento & elementis omnibus, hoc est, vt cognoscatur, quid Limus terræ sit, scire conuenit illum esse extractum ex omnibus corporibus & creatis. His percognitis, iam videtis fundamentum, super quod Philosophia collocanda, ac vniuersum naturæ lumen fundandum sit.

Limus quid.

Primùm, creabat Deus cœlum ac terram, ac creaturas omnes, per verbum, suo quæuis ordine & serie, sicut scriptura ex ordine recenset, quid quouis die factum sit. Omnium nouissimè factus est homo, propter absentiam materiæ, ex quâ fieri debuit. Cùm enim creata cætera omnia iam producta essent, homo postremò factus est, quia ex limo illum fieri oportuit. Fieri ergo priùs id debuit, ex quo limus extraheretur. Ex limo hoc factum esse à Deo hominem, scriptura attestatur, *Et videbat esse bonum.* Nondum enim lapsus erat, fiebátque id ante Paradisum, homine nondum vel bonum vel malum sciente. Cùm autem bene omnia facta sint: omnia etiam in suâ integritate facta esse liquet. Horum vt aliquis vsus esset, placuit Deo, hominem illis præficere, qui creata omnia intelligeret, cognosceret, & in suos vsus adhiberet: nimirùm vt per illum sapientia Astrorum prodiret ac perficeretur, ne quicquam absconditum maneret, sed omnia, quæ Astris indita sunt, in lucem proferrentur, vtque per opificia omnes negotiationes inuenirentur, pérque scientias omnia naturæ secreta, in montibus ac fodinis, in sapientiâ humanâ, ac rebus denique omnibus eluceʀent & perficerentur, adeóque omnibus manifestarentur. Ad hæc omnia proferenda & cognoscenda productus homo est. Qui si in Paradyso, in quem à Deo collocatus erat, mansisset, sapientiâ mundi vniuersâ ex stellis ac elementis facilè potuisset carere. Euentum tamen hunc prouidentia diuina præsciuit. Nulla námque is dona dat quin simul, quisnam eorum finis ac vsus futurus sit prænoscat. Ipsius ergo arbitrij est, donum ab ipso iterum auferendi. Quod tamen priusquam faciat, in auferendi doni locum aliud substituit, sicut in multis obseruare licet. Quàprimùm enim Deus homini vitam inspirauit, duxit ipsum in Eden. Ita venit in mundum Adam: ita factus est in mundo intelligens, vt deinceps cum omnibus liberis secundum firmamentum & elementa viueret. Sic nos

Homo cur vltimù creatum.

Homo præfectus mūdo ad quid.

Eden quid.

quoque vniuersi post Adamum tales sumus. Hoc loco me continere non possum, quin mentionem faciam eorum, qui in abditis insulis reperti sunt, & ibidem adhuc hodie latent, & inueniuntur. Quós ex posteritate Adami esse, nemo facilè crediderit, cum Adæ filij in abstrusas insulas minimè concesserint. Imo probabile est, ipsos ex Adamo alio descendere. Nemo enim facilè euicerit, ipsos carne & sanguine nobis cognatos esse. Quòd si in Paradiso mansisset Adam, longè fortassis Adam futurus fuisset alius, sed non tamen insignitus tali imagine Dei, quali sunt in nouis insulis. Multa ac diuersa passim sunt animalia: fortassis etiam multi homines, de quibus etiam deinceps prolixiùs differemus. Notandum itaque, nos ex limo constare, & ex limo mortale vniuersum habere, sicut ex sequenti exemplo patet. Sicut æternam sapientiam accipimus à Spiritu per Christum à patre misso: ita omnis etiam sapientia naturalis per astra à patre nobis data est naturaliter. Hæc iam sapientia & scientia, vt perficeretur, adeóque magnalia Dei proderentur, conditus homo est. Qui postquam ex Paradiso eiectus est, cœpit miseriam suam altiùs expendere, adeóq; prouidam posteritatis suæ curam suscipiens, centum annorum spatio cum Euâ rem non habuit (tantum discrepauit vita Paradisi à mundana) & deinceps miseriam expertus est in sapientiâ propriâ, & generatione filiorum suorum. Sic ergo viuendum est de mundo, non aliter ac regeneratio ad sapientiam Christi suum perfugium habere, & à Christo alimentum sumere debet. Sic porro etiam homo de terrâ sumptus, terræ fructibus, & auibus aëris, & piscibus maris vescitur, ac dominatur serpentibus ac Basiliscis. Cùm ergo huiusmodi hominem producturus Deus esset, ex limo ipsum fecit, & in Paradisum collocauit. In quo cùm mandatum violâsset, ad limum terræ iterum redactus est, vt mundi conditionem & naturę proprietatem subiret, & ea pateretur, de quibus deinceps dicturi sumus, &c.

Insulani an Adæ posteri.

Mortalitas hominis ex limo.

Adam, quadiu in Paradiso vixerit.

Postquam Deus creaturas omnes, omnia Elementa, Stellásque & cætera vniuersa fecisset, ac ad arbitrium suum disposuisset: omniū postremò quoque hominem tali pacto formandum aggressus est. Essentiam nimirùm ex elementis quatuor in massam vnam extraxit: extraxit etiam ex astris essentiam Sapientiæ artis, & rationis: & sic vtramque essentiam in massam vnam congessit, quam Massam scriptura vocauit *Limum terræ.* Ex maßâ illâ duo corpora facta sunt: *Corpus sydereum, & elementare.* Hæc secundum lumen naturæ vocantur, *Quintum esse*, h. e. massa illa extracta est, & in ipsam, ceu in vnum quiddam congesta sunt Firmamentum ac Elementa. Quod ergo hoc modo ex quatuor extractum est, factum est Quintum. Ipsa tamen quatuor in illo non secus sunt ac in matrice. Notandum ergo, quòd Quintum esse nucleus & neruus sit essentiatum ac proprietatum omnium in vniuerso mundo, h. e. in manum Dei venit omnis natura, vis ac proprietas, denique vniuersa essentia globi superioris & inferioris. Hæc

Homo ex qua massa factus.

Quintū esse materia hominis nobilissima.

omnia iunctim ac realiter in manu suâ Deus habuit, & ex illis hominem secundum imaginem suam formauit. Opera namque Dei non similia operibus aurifabrorum sunt, sed modum & vires virtutésque naturales omnes superant. Materia quæ adhibita est, fuit omnium nobilissima & excellentissima, tracta ex omnibus creaturis, velut Arcanum & essentia quædam in manu Dei posita. Singulari consideratione expendi debet hoc, quòd cùm res omnes ex nihilo factæ sint, solus homo non itidem factus sit ex nihilo, sed secundum ipsius Dei imaginem factus sit, non ex luto communi, sed ex extractâ quâdam, ex omnibus creaturis, massâ. Et licèt quidem lutum seu puluis à vento disiiciatur: lutum tamen vniuersum id est, ex quo factus homo est. Nihil enim in ipso durabile est: adeóque in Quintum esse cooptata est vniuersa totius mundi natura, rerum nempe sensibilium & insensibilium, in vnum quasi fasciculum & massam collecta & conclusa. Præstitum hoc ab illo est, qui cœlum terrámque creauit, ex Quinto scil. illo esse, quod scriptura limum terræ vocat. Ex limo isto creator mundi mundum paruum, Microcosmum seu hominem condidit. Sic ergo homo factus est paruus quidam mundus, & omnes mundi naturas ac conditiones continet. Vnde etiam Microcosmus est, est Quinta essentia Elementorum, & Astrorum seu firmamenti in sphærâ superiore, & globo inferiore. Adeóque mundus maior est parens mundi minoris. Vnde etiam in minore mundo reperitur natura draconum, serpentum, viperarum, luporum, ouium, &c. omnium etiam elementorum, & sanitatis ac morbi. Filius enim refert parentem suum. Quod autem Microcosmus à Macrocosmo diuersus sit substantiâ formâ & figurâ: id ita constitutum est à creatore, vt is carnem habeat & sanguinem, & illis additum motum, ad sectanda ea, ad quæ ex conceptione naturali propendet. Item, vt homo sit, & fame sitique tentetur, vt vescatur fructibus elementorum, cibúmque, ex sui ipsius parentis corpore hauriat, ex ipsius corpore alatur, cibetur, & potum capiat. Quâ ratione ex Christo regenerati, ex Christo aluntur, cibantur, potum capiunt, in Christo sepeliuntur & beantur: item veluti microcosmus ex mundo maiori viuit, edit, bibit, in ipso moritur, & sepelitur: ita sciendum est pariter, hominem ex partibus duabus constare. Pars vna est ex elementis facta caro & sanguis. Pars altera sunt sensus & cogitationes ex Astris productæ. Ita & duæ naturæ in homine diuiduntur: Carnalis & sanguinalis: sensualis & cogitatiua. Caro & sanguis ex elementis nutriuntur: sensus & cogitationes ex Astris. Sic ergo naturalis homo Microcosmus, est homo sensualis. Constituit itaque Deus, hominem in sese Magnetem continere, vnum, quidem ex elementis, vnde eadem ipse rursus attrahit: alterum ex Astris, cuius vi Microcosmicum sensum etiam ex Astris allicit.

Quinti esse quæ materia.

Homo ex Limo.

Homo Micro. cosmus ortu & conditione.

Macrocosmus parens Microcosmi.

Hominis partes duæ, duę naturæ.

Hominis magnes duplex.

Hæc vt clariùs vobis expediantur, opus est, describi vobis personam duplicem, quarum vtraque caduca & mortalis est. Exemplum tale esto. Mundus corpora duo habet: Vnum visibile, alterum inuisibile. Visibile sunt corpora elementorum, inuisibilia elementorum sunt quatuor: Terra & ipsius fructus: Aqua & ipsius fructus: Aër & ipsius fructus: Cœlum & ipsius fructus. Cœlum sunt sola Astra. Stellæ sunt visibiles: non autem sunt cœlum. Et sicut ex terra fructus calidi nascuntur: ita frigidę etiam stellæ possunt existere in elemento ignis. Iam quod in mundo visibile & tangibile est, est homo, corpus scilicet eius, caro, & sanguis, nullo excepto ex duobus elementis. Notandum ergo, diuidi inuisibile à visibili, in cœlo & elementis. Exemplum. Per famem & sitim carni & sanguini, cibus potúsque offertur. Ita etiam per famem sitímque cogitationum & sensuum animus cibatur scientiis & sapientiâ naturali, sicut de Magnete in præcedenti capite docui, quod ex elementis attrahat cibum & potum. Eodem modo & intellectus hominis Magnetem habet, ex Astris sensum & cogitationes attrahentem. Sic omnino etiam homo in corpora duo coagmentatus est, in visibile, & inuisibile, hoc est, in elementare & cœleste. Corpus procedit ex elementis: Spiritus ex Astris. Hinc patet, opus esse, vt elementa nutriant corpus: & cœlum, suum Spiritum, hoc est, quicquid conferunt elementa, facit ad corpus carnis ac sanguinis, ex elementis constans: Et quicquid cœlum in hominem cœleste confert, id facit ad sensus & cogitationes. Præterea homo ex elementis edit bibitq; ad conseruationem carnis ac sanguinis: ex Astris edit suos sensus & cogitationes, ad conseruationem Spiritus. In corpore námque habitat caro & sanguis: in cœlo habitat sensus & cogitatio. Sic ergo quinta essentia ex duobus corporibus extracta, & in vnum corpus congesta est, vt homo vnus esset, nec personæ plures sub formâ vnâ, hoc est, vt homo cœli firmamentalis sapientiam, intellectum, scientiam, & omnia ex Astris, carnem verò & sanguinem ex Elementis hauriret. Hoc iam modo homo est quinta Essentia, est Microcosmus, est filius totius mundi. A manu enim Dei talis fabricatus est, vt extractum quiddam ex omnibus creatis fieret. Et sicut filius ex patre est, ac à patre docetur: ita nos ex Astris discimus, ex quibus sumus. Hinc etiam homo refert naturam tam Astrorum quàm Elementorum, ex quibus conflatus est. Et cum omnes illorum proprietates retineat, ideò magnus quoque mundus ipsum cibat, nutrit alitque sapientia, intellectu, cibo, potu, veluti propriam suam carnem & sanguinem, mirabiliter adeò ex sese genitum. Et singulariter hoc notandum est, quòd nos homines carnem & sanguinem nostrum edamus, bibamúsque seu sumamus ex patre nostro elementali & firmamentali. Ideò enim, quòd ex mundo facti sumus, veluti infantes, ex mundo nutrimur, non secus ac regenerati ex Deo cibamur, & (vt ita loquar) potamur sapientiâ & intellectu ex eo, ex quo sumus. Eodem námque modo & naturalis homo ex Astris nutritur. Nec enim verbo Christi carere aut excludi potest, vel Astronomus vel Philosophus, quorum fundamentum & limes Christus est, dicens, *Caro mea cibus est, & sanguis meus est potus.* Sicut enim

Mundi corpora duo sūt.

Homo ex corporibus duobus conflatus ex iisdem etiā nutritur.

Homo est quinta essentia.

enim ex Macrocosmo productis, ille pro cibo ac potu est. Sic ex Deo producti, ex Deo etiam cibantur & potantur. Rectè itaque Christus ait, *carnem ac sanguinem ipsius cibum ac potum esse*, quasi & terra diceret, *Edite hoc, quod sum, quod vos estis* Hominis enim ortus à vero patre est, & hunc respicit. Vnde etiam id, ex quo prodiit, appetit tam viuus quàm mortuus. Sic, qui ex mundo sunt, in mundo sepeliuntur. Qui sunt ex Christo, per regenerationem in Christo sepeliuntur.

Cato Christi quorum cib⁹, &c.

Quantum verò ad imaginem hominis, res docet, ipsam esse supernaturalem. Huius enim nihil Elementis aut Astris conferri potest. Illa æterna est: hæc caduca & puluis. Itaque ex Massa duo corpora producta sunt: Sydereum & Elementare. Quod toties scribendo itero, vt simul etiam cogitetis de eo, quod Deus dixit: *Faciamus hominem secundum imaginem nostram*, hoc est, *non carneum, non sanguineum, sed quoad imaginem, nobis similem*, sicut & alibi scriptura inquit: *Vos Dij estis*: quasi dicatur: *Non caro & sanguis, sed æternum & imago nobis similia erunt.* Ego tamen hîc nihilominùs naturale tantùm describo, & quod ad Deos attinet, omitto. Itaque, quoad imaginem Dei, constat hominem esse supernaturalem. Illa verò astris & elementis minimè assignatur: quia illa æterna est: hæc caduca & mortalia seu puluis sunt. Quanquam instar pulueris non appareant, sed instar carnis & sanguinis, aut hominis. Quicquid tamen ex terrâ factum est, est puluis & cinis, etsi non hunc, sed carnem & sanguinem repræsentet. In imagine illâ vera sapientia hominis posita est. Animale tantùm id est, quod caducum est, & consistit in sanguine ac carne, in homine, qui est quinta essentia, est Microcosmus, est filius mundi, est ex mundo conflatus, & mundum intra se continet. Quisquis ergo mundum sequitur & terrenum patrem æmulatur, filius est mundi, in mundo manet, nec respicit diuinam imaginem aut huius sapientiam, quam tamen spectare hominis est. Nobilis ea cuiusdam sapientis sententia est: *Sapiens dominabitur astris.* Hoc enim vult, *Imaginem esse viuaciorem animali.* Animale namque non est nisi imago terræ, quæ perit. Non autem interit imago Dei, quia Deus æternus. Sensus ergo dicti ille est: Sapiens, hoc est, homo, qui secundum diuinam sapientiam in imagine viuit, is dominatur Astrali & Elementali corpori: Vtrique tamen imagini satisfacere debet homo, & ita se gerere, vt deprehendatur ambulare in lege domini, in naturâ, in voluntate & Spiritu Dei, ne mortalis corporis sapientiam imagini æternæ præponat, aut hanc propter illam eiiciat & elidat, &c. Innuit enim hoc dictum, quòd sapiens viuat secundum imaginem, non secundũ mundũ. Et qui secundũ imaginẽ viuit, is vincit astra. Quod probè rectéque intelligetis. Quicquid ex terra est, ex terrâ edit & bibit. Qui ex cœlo est, panem edit cœlestem cum Angelis. Elementa & Astra sunt filij parens. Ex his ille viuit, sicut & regeneratio in Christo est, non extra ipsum. Quiuis enim filius ex suo patre edit & bibit, & in patre suo viuit. Et licèt homo quidem carnem & sanguinem terræ non edat: edit tamen id, ex quo constat. Talem Deus creauit hominem, vt esset filius terræ, hoc est,

Imago hominis est supernaturalis.

Imago Dei quid sit.

Sapiens vt astris dominetur.

secundum corpus animale, iam in mundo. Quoniam autem in Quintâ essentiâ quoque natura Basilisci, & venenatæ aliæ conditiones latent: ideò nobis data lex est, ne Basilisci illius venenum sugamus, sed potiùs ex naturâ fauum mellis legamus. Velim autem vos seriò attendere ad verba Christi, vbi dixit, *Progenies Viperarum*, & similia alia plura. Ex illis enim intelligere debetis, omnium, animalium naturas in limo terræ latuisse: & sic etiam damnatas, à bonâ illâ Quintâ essentiâ in species suas distributas esse, in quibus antea fuerunt. Vbi & hoc attendetis, quod Christus ait: *Nolo, vt conuertantur, ne saluentur.* Nec enim ex serpentibus, draconibus, leonibus, lupis, vulpibus diuos facere vult, sed illos in suum stabulum segregat. Et licèt quidem lex in naturam nos tradiderit, hoc est, etsi quidem, vt Iudas, nascamini: generationem tamen malam domare potestis per imaginem, quâ dij sumus, si nos Deus ad filium trahit. Hoc autem Iudas non aduertit. Videat ergo quilibet, quidnam prædestinatio faciat in lupo, in agno. Debent autem peccatores assumere bonum. Ita Basiliscus fiet agnus. Quò nos Deus destinauit, eò perueniendi nobis potestatem dedit per opera, quæ in terrâ eligimus. Quæ autem damnatorum & prædestinatorum conditio sit, longiùs explicare hîc non institui. Hoc scio quidem, peccatorem exaudiri. Quod autem discrimen sit inter viperam & lupum rapacem ac peccatorem, hîc taceo. Res cuius facilè prompta est. Propter prædestinatos ac peccatores data est nobis lex, data mandata, datum ius ac magistratus, datus gladius, ne scilicet. Basiliscus nimis multos inficiat. Vbi autem dicitur: *Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat*: discrimen vtique statuitur inter peccatorem & progeniem viperarum.

Lex quibus data sit.

Quæ hactenus de massa, ex quâ homo generatus est, dicta sunt, id intendunt, hominem esse extractum quoddam totius machinæ mundi, non aliter ac Medicus vim ac essentiam quandam ex herbâ extrahit, quæ postea etiam Quinta essentia vocatur. Et sicut spoliatum corpus se habet ad extractam vim: ita mundus se habet ad hominem. Spoliatum corpus tanto imbecillius est, quanto efficacius est Quintum Esse. Cuius quò plus extractum est, eò minus in corpore relinquitur. Non vniuersum quidem extractum est, sicut extrahitur Medicina: extractum tamen est tantum, quantum ad hominem requirebatur, & relictum tamen tantum etiam est, quantum quod superstes est, requirebatur ad vitam, ad alimentum, ad cibum, ad potum, denique quantum etiam cœlum in suâ sapientiâ attinet. Conuenit ergo deinceps etiam scribere de generatione & conceptione hominis nati. Discrimen enim constituendum est inter natum & non natum, inter Adamum Euámque, ac horum liberos. Primò itaque trademus de modo generationis Adæ ac Euæ: postea de modo generationis geminorum filiorum ex ipsis natorum. Pro primo sciendum est, primum hominem iam dicto modo factum esse ex limo terræ, velut extractum quoddam totius mũdi, à summo plaste, Deo ipso. Extra Deũ, nemo quisquã vi Trinitatis id præstare potuit. De

Quintæ Essentiæ quæ ratio.

Adamo porrò noſcite, ipſum fuiſſe hominem, vt diximus, ſecundum Dei imaginem factum. Eua verò vxor, ex Adamo ipſo facta eſt, non genita, de cuius fœminæ ortu ſcribere, polliciti ſumus. Noluit enim Deus ex mundo perſonas duas extrahere, ſed tantùm vnam, quæ Quinta eſſentia eſt & Microcoſmus. Extraxit ergo virum, non fœminam. Ex viro autem condidit fœminam, quâdam intercedente concordantiâ, vt, quemadmodum vir ex magno mundus factus, ipſum deſerere non potuit, ſic nec fœmina, ex viro facta, ipſum deſerere poſſit aut debeat. Nam ſi fœmina Eua, ex maſsâ aliâ facta fuiſſet, mutuus amor, ac deſiderium inter ipſos minimè viguiſſet. Quia verò caro vna, vnus ſanguis eſt: ideò ſeſe inuicem deſerere non poſſunt. Itaque porrò idem etiam iudicãdum eſt de ipſorum liberis, de quibus plura adhuc dicenda ſunt.

Adæ & Euæ quod diſcrimẽ ſecundũ creationem.

Eua vnde condita.

Cæterùm, vt & de Euæ conditione aliquid dicamus, condita ipſa eſt ex Adæ coſta ſeu latere. Ad latus ergo pertinet. Naturæ tamen eſt Microcoſmicæ non minùs, imo magis quam vir. Eſt enim diſcrimen inter fœminam ac virum, quod conſiſtit in eo, quia Deus homini attribuit vim gignendi, vtrique inquam, tam viro, quàm fœminæ, cuilibet tamen pro conditionis ſuæ ratione. In hoc à ſe inuicem differunt, quòd alter vir eſt, altera fœmina, Aliàs vnius ſunt naturę cum machina mundi. De liberis autem ita diſſeremus, eos deinceps à manu Dei non fieri, ſed, vt naſcantur, naturæ ipſi implantatum eſſe. Placuit enim Deo illam ſeriem deinceps obſeruari. Commixitque hoc fine virum ac fœminam indiſſolubili nexu, vt ſimiles ſibi liberos parianr. De liberis ergo, à viro & fœmina ſatis, res ita habet. Hominem primum manus Dei finxit. Huic ſuam coniugem, etiam non natam, addidit. Cætera ordini naturæ mandata ſunt. Opus enim id naturæ commiſſum eſt, per quod homo in poſterum non amplius creetur, ſed vnus ab altero gignatur & naſcatur. Solus enim Adam Dei erat. Et hoc cur hîc indicem, hæc cauſa eſt, quòd, vt dixi, elementorum & Aſtri ſit. Sicut autem is talis fuit: ita quilibet etiam infans, ex ipſo homine genitus, patris ac matris modo terrenus ac Aſtralis eſt: non quidem per manum Dei, ſed per natiuitatem. Vim enim hanc à manu ſua tranſtulit in naturam, vt liberi naturaliter gignantur. Vt granum in agrum coniectum, putreſcit, & grana ex ſe multò plura profert, quod fit propter vim & vnionem ſeu concordiam, quam granum ſeu frumentum cum magno mundo habet: ita, quod initio creatum eſt, poſtea per naturam propagatum eſt. Eadem ratione intelligenda etiam eſt procreatio hominum. Primum granum creatum fuit: cætera conſequenter per elementa & Aſtra generata ſunt. Res hominis eodem ſe quoque modo habet. Vt enim nihil ſine putredine generari poteſt, ſed omnia digeſtioni vſque ad tempus maturitatis deſtinata ſunt: ita nec homo gigni poteſt, niſi ſemen in agrum coniiciatur. Semen eius eſt ſperma, à Deo ad id ordinatum. Ager eſt matrix, in qua digeſtio fieri debet. A putredine generatur homo. Putredo fit per operationem Macrocoſmi, per elementa, & per aſtra in patre & matre, tanquam inſtrumentis à natura attributis. Non quod exterior quoque mundus hîc operetur, ſed Microcoſmus per Quintum eſſe. Hic autem eſſe vnum eſt, fœmina & ager. Itaque eodem etiam modo coniungitur inſtar ſeminis & agri. Etſi ergo ſemen hominis in corpus elementorum minimè ſeminetur, ſed in fœminam, tamen ita fieri Deus voluit, vt imago eius in fœmina concipiatur gignatúrque, & non in natura externa. Et tamen mulier ab elementari agro diuiſa non eſt, ſed locus eius eſt ager, eſt terra, eſt hortus, in quem ſeminatur & plantatur fœtus ſeu fructus, qui tandem homo fit. Et ſicut in terra elementa & aſtra operantur: ita ſimilis operatio quoque in fœmina fit, eodem modo, quo de naturalibus creſcentibus intelligi poteſt, &c.

Liberi cur hodie non creẽtur, ſed naſcantur.

Generatio hominis qualis ſit.

Quæ verò ſit cauſa, cur fœmina agere debeat vices agri, & operationis elementorum aſtrorúmque in ſuo corpore: ſciendum eſt, id fieri propter imaginem hominis, & propter alteram formam naturæ animalis, quæ non ex elementis, ſed ex ſuo ſimili debet gigni, velut homo ex homine & in homine, non autem vt frumentum à frumento, ſed non in frumento, verum in terra. Nihilominus tamen & hic elementa ac aſtra operantur: ita vt homo gignatur à patre, matre, elementis, ac aſtris. Quatuor enim hæc faciunt hominem: nimirùm *pater & mater, elementa & aſtra*: cæterum eo modo, quo diximus, quòd homo ipſe ſit aſtra & elementa. Qui iam prodeunt ex patre & matre, hi ex duabus reliquis externis virtutibus mundi perficiunt elementa in *carne & ſanguine*, *aſtra*, *in ſenſu & intellectu*. Ex patre enim ac matre intellectus aut ſapientiæ nihil naſcitur, ſed tantùm ex firmamento, per operationem, vt diximus, quintę eſſentiæ &, virtutis microcoſmicæ, quæ à macrocoſmica nihil differt, ſed vtræque inter ſe ſimiles ſunt. Ea námque ratione quælibet ſuam ſapientiam retinet, non ſecundum carnem, ſed ſecundum aſtra. Sic autem caro ac ſanguis ab aſtris diſcernuntur. Secundum firmamentum & elementa homo (*vt ita dicam*) naturatur. De quinta autem eſſentia, quæ in viro facta eſt, ita ſentiendum eſt, quòd ea retineatur ordinata pro ſemine ex quo deinceps liberi naſcantur. Sperma illud, quod eſt quinta eſſentia, retinet naturam ac eſſentiam ſeu proprietatem maſſæ & Limi terræ, cum coniunctione maioris mundi, inſtar microcoſmi, qui homo eſt: ita vt ſperma aliter cognoſci non debeat, niſi quod Limus terræ ſit: qualis in manu Dei ante fuit, ab hac in naturam tranſlatus. Quoduis ergo ſperma hoc modo extractum manet, quod extractum ſemen eſt cuiuſlibet naſcendi fœtus. Qualem maſſam Deus manu ſua apprehendit, omnibus maioris mundi proprietatibus donatam, ex qua hominem condidit: talis maſſa eſt, quodlibet ſperma ex quo infãs gignitur. Ex quo cõſequitur, quòd ſicut pater primus mortuus eſt, & corpore ſuo in elementa, cœlo autem ſuo in aſtra iterum conuerſus eſt, & ſic vtræque partes in ſuo patre abſumptæ ſunt, eodem modo filij quoque

Intellectus non à parentib⁹, ſed à vi cœleſti.

Sperma hominis quid & quale.

quoque in eodem patre consumantur & sepeliantur, hoc est, ad elementa redeat, quod caro & sanguis est, astra verò, quòd ars & scientia est. Sic, qui Martiales sunt, in Martem sepeliuntur, qui Venerei sunt, in Venerem sepeliuntur, sicut eodem modo etiam caro & sanguis sepeliuntur. Quæ ideò profusiùs vobis explico, vt de nato & creato homine sciatis, vtrobique rem esse vnam, vnam naturam, vnam essentiam, vnam proprietatem. Sicut duo creati primi homines in terram redierunt: ita ipsorum filij redibunt. Terrena ergo resurrectio vtrinque expectanda non est. Nihil enim resurget, nisi quod in Christo natum, nutritum & electum est. Nihil in cœlum adscendet, quod de cœlo non descendit, filius nempe Dei, & hi quibus ius datum est fieri filios Dei, si in ipsum credant. Sic manet generatio, vt primus pater & mater hæreditaria, & vtrumque corpus in mortem sepelitur, sydereum autem & elementare in id, ex quo constant.

Resurrectio quonam futura sit.

Quoniam de hominis cum externo macrocosmo consensu & coniunctione diximus: sciendum iam porrò est generationem hominum non in duobus his saltem hominibus positam esse, sed datam illis insuper esse seruandam quintam essentiam, & potestatem seminandi concipiendique. Perfectionem autem illicò adesse falsum est. Necesse enim est, confluentiam quoque externi mundi accedere, propterea, quia à se inuicem separati non sunt. Sicut enim cibum & potum sumimus ex mundo externo, quibus nullo temporis momento carere possumus: ita similis etiam ratio cooperationis, quâ exterior iuuat interiorem. Hinc patet, proprietatem elementorum & proprietatem astrorum, perfectionem facere. Semen enim in homine otiosum est, si externa confluentia non cooperatur. Sicut enim, etsi in agro bene stercorato iaceat granum, fructum tamen non profert, sed emoritur, nisi astra & elementa cooperentur, quandoquidem alterum sine altero nihili est: Sic etiam, quoad hominem, vnum cum altero cohæret & coniunctum est. Sed exemplo rem illustrabimus. Conceptio est potentia, hoc modo fiens. Astrum externi mundi, & astrum microcosmi, constellationem & confluentiam suam coniunctam habent, éstque vnus cursus, vna operatio pro conditione coniunctionis, faciendi astrum, potentiam & conceptionem, si massa in suo vigore est. Iam massa est corpus elementare, ita, vt artifex, bellator, doctus, sapiens, gignere possit fatuos, per elementa, prout in conceptione se respiciunt, vt ita dicam complexionatos. Hoc modo proprietates omnes maioris & minoris mundi in ventre fœminæ concurrunt, quæ microcosmum gestat in vtero. Ex coniunctâ tali operatione nascitur homo, retinens maioris mundi proprietatem, naturam, inclinationem, & conditionem. Talia enim gignuntur vnà cum homine. Scitote verò hoc, quod vobis dico, adhuc multò miraculosiùs, factum esse, quòd Maria in vtero suo gestârit eum, qui vniuerso mundo maior ac potior est. Itaque admirari non debetis, si naturaliter loquens, fœminam, paruum mundum gestare dico. Miracula enim Dei stupenda sunt, isque admirandos Diuos vtero fœminæ gestari permittit. Gestauit verò Maria illum, qui cœlum ac terram fecit, qui omni mundo maior est, quanquam non secundum, sed præter naturam. Ex eo tamen colligi potest, id, quod minus est, secundum naturam quoque fieri posse.

Conceptio quid.

Mariæ conceptio miraculosa.

Porrò vbi huiusmodi perfecta concordantia non est, ibidem nec perfectus homo est, sed fit monstrum, quod homo dici non solet. Dum verò monstrum voco ac æstimo, non hâc de causâ id facio, quòd homo non sit. Imago enim Dei non in monstrum posita est, sed in æternum, quod in homine existit. Æterno ergo hoc loco nihil præiudicatum velim. Etsi enim ad conspectum res contemptibilis appareat: Deus tamen imaginem suam per naturam perire ac corrumpi minimè patitur. Pro homine quidem id haberi non posse, consentaneum est. Qualis enim illa domus, quæ fundamento, tecto, & parietibus caret? Quòd si omnia simul iuncta adsint, tum demum perfectè res adest. Attamen veræ domus regio seu area adest. Ac ob defectum aliquem domus, areæ nihil decedit, sed in illâ, quæ ad domum requiruntur, nihilominus elaborari & perfici possunt. Aliud tamen videtur oculis hominum, aliud Deo. Homo contemnit, quod non est perfectum, pulchrum & amabile, interim non cogitans, stultos ipsis sapientibus prudentiores esse. Quos si distare dicas: iam tu de liberatione (declaratione) tribuni plebis & stulti iudica, & plus sapientiæ, honestati & modestię conuenientis disces ex stulto, quàm tribuno. Cum enim ipsa scriptura dicat, Deum personas minimè respectare: respectus vtique dirigetur in imaginem eius, qui illâ non est orbatus. Quòd si quidem elementum & astrum errauit: non tamen errauit imago. Quid id ad imaginem si natura hominem corrupit? Aut quidnam pręiudicabit natura suo creatori, suo domino, suo imperatori. Quòd si Deus hominem secundum suam imaginem fecit: quî possit id infringere, inficiari, elidere, aut ab homine tollere. Natura? Generatio hominis, animalis est. Imago autem procedit ex voluntate Dei. Natura ergo imaginem nec reiicere, nec lædere potest. Et licèt speciosus quidem à deformi contemnatur: imagini tamen per id nihil decedit, sed natura sibi ipsi illudit, ac ob perditum opus ridet, ac sese quasi titillat. Sic si tribunus stultum genuit, seipsum ridet admiratúrque ac eludit. Elusionem hanc quis magni faciat? Qui artis ac opificij sui peritus est, si in cudendâ materiâ ictu incerto aberrat, seipsum quasi ridet & sibillat. Sic viator cespitans, fortè, sibi ipsi sannam facit.

Hominis perfectio vnde iudicanda.

De monstro iudicium.

Deus nō respicit personas.

Natura Deo non præiudicat.

Hâc ergo de causâ disserui de ortu hominum, vt vniuersali ac generali probatione intellectâ sciretur, quînam homo ad mundum externum se habeat, quomodo & in quibus illi consentiat, vt scilicet hoc pacto probationes singulares rectiùs & faciliùs intelligantur deinceps & comprehendantur. Quam explicationem sicco pede transilire non potui, cumprimis dum tracto de virtute stellarum, & viribus luminis

naturalis, vt notum compertúmque sit, quo vinculo macrocosmus microcosmo iunctus & vnitus sit. Quod autem externa astra indiuisim homini adhæreant, & quo modo elementa inesse homini, pernoscatur, iam deinceps peculiari capite explicabitur. Ex quo discursu hominis natura & proprietas abundè satis cognoscetur. Non enim ex ipso homine, sed ex prædicto iudicio Microcosmus cognoscitur. Nam in paruo corpore dominantur & existunt cùm Planetæ tum ipsa elementa.

CAP. III.

De Compositione humanâ.

Quomodo ab elementis homo corporalem suam substantiam acceperit, & cum elementis vnitus sit: Item, quâ ratione stellarum corpus in hoc operationem suam perficiat.

PRo introitu huius operis res à vobis ita accipienda est, quòd de humanâ compositione hactenus respectu limi terræ dictum sit. De quo etsi tradita multa sint, porrò tamen etiam de corpore sydereo cognoscendum est: Primùm quòd de limo terræ corpora duo sumantur, vnum visibile, alterum inuisibile. Visibile de visibili, inuisibile de inuisibili. Sic ergo corpus vnum est materiale, alterum spirituale. Vtrumque autem naturale, & à naturâ factum, Dilucidior autem explicatio non hoc requisiuit saltem vt traderem, quomodo cœlestis operatio cum homine concordet, & quomodo limus terræ firmamenti extractum fuerit: sed opus fuit, vt insuper etiam limum terræ in suâ substantiâ describerem, hoc est, quomodo limus terræ etiam extractum fuerit & sit elementorum. Etsi verò substantiæ elementorum in homine, hactenus mentionem aliquam fecerim: illa tamen proposito nostro non sufficit, sed complementum instituti nostri requirit, de ortu hominis omnino plura tradantur, donec integrè intelligatur, vndenam homo sit, & cuius gratiâ sit, vt hâc occasione cognoscamus, quidnam elementa in homine agant, vt nimirùm hoc modo externæ operationes in homine verè & secundum omnes proprietates percipiantur. Conuenit ergo planioris intellectus gratiâ prædictorum nonnulla repeti, vt glossa textui consentiat, & genuinæ paraphrasis momentum habeat nostra tractatio. Itaque de limo terræ nouiter ac planè ita disseremus.

Massa creandi hominis qualis fuerit.

Scitote, quòd Massa corporalis ex 4. Elementis manu Dei apprehensa *visibile & inuisibile* continuerit (hoc est, constiterit ex corporalibus elementis, terrâ & aquâ: & ex inuisibilibus elementis, firmamento & chao) & in substantiam transformata sit, ita vt ex ipsâ imago Dei fieret, in quâ astrale corpus, velut & elementalis corporalitas operationes suas perficeret, hoc est, vt in homine habitarent cum suis virtutibus & essentiis, & has in ipso exererent, ac in effectum deducerent, veluti ars Mechanica, aut sapientia luminis naturæ, vt scilicet per hominem magnalia Dei innotescerent, quantum is externis elementis attribuerit & indiderit. Ex fundamento enim si loqui velimus, homo ad id tantùm factus est, vt naturæ laborator esset, ad faciendum id, quod Deus illi indidit & implantauit. Ad id, vt diximus, homo corpora duo nactus est. Vnde iterum patet, lumen naturæ tantùm influere ac operari in corpore inuisibili. Ex inuisibili enim descendit, per seipsum inuisibile quoque. Inuisibile autem corpus habet visibile. In hoc situm opus est. Ita in inuisibili est ars, in visibili instrumentum, quod artem inuisibilis manifestat. Hinc sequitur, hominem in inuisibili tantùm suam sapientiam ac scientiam à naturæ lumine accepisse. Vt autem corpus etiam tangibile haberet, quod inuisibile perficeret & in effectum deduceret, substãtia ei addita est de duobus elementis, terrâ nimirùm & aquâ, inuisibile autem de firmamento & chao, vt ita duorum corporum vnio & coniunctio sit, non magis diuisibilis, quàm color de suo corpore, aut calor de Sole tolli possit. Coniunctio, vt dixi facta est inseparabilis, ita, vt sola mors eam disiungere possit, quæ scilicet corpus vtrumque visibile & inuisibile in nihilum redigit.

Homo naturæ causa factus.

Lumen naturæ vnde & quale.

Huius in operis introitu notate, Deum creata duplicia produxisse: Tangibile scilicet, & intangibile. Creata intangibilia sunt angeli & spiritus. Tangibilia sunt homines secundum imaginem Dei facti. Sic ergo creatum vnum in suo corpore totum est spiritus, & corpus est spiritus, addo quod & angelus spiritus sit. Sic homo est visibilis, & tangibilis, & inuisibile ipsius corpus similiter corporale est propter inferiora elementaria corpora.

Creata sunt duplicia

De angelis & spiritibus Philosophia naturalis nihil tractat, sed spiritualis seu cœlestis sicut deinceps in suo loco docebitur. Quoniam verò Philosophiam spiritualem in hâc quoque complector, fas esset, me ortum illorum hîc quoque describere. Quoniam tamen mortalis homo, de immortali, quî se habeat, nihil intelligit: hâc de causâ labori illi hîc supersedeo, hoc est, cœleste in naturali describere impossibile est. Debet enim quodlibet describi ex eo, ex quo est. Sic quod de terrâ est, de terrâ differere potest, sicut ergo hoc opus hîc tracto. Quod de cœlo est, de cœlo quoque tractare debet, vt deinceps euidens erit. Ad distinguendum autem externum ab interno, paragraphis huiusmodi opus est. Cæterùm, vt capitis huius plenum sensum assequamini, primò conuenit tractationem suscipi de ortu hominum, sicut iam diximus, Deum creaturas duplices condidisse, substantialem scilicet & non substantialem. Causa est hæc, quod voluerit Deus habere creaturam, quæ tangibilis esset, & sanguinem ac carnem haberet. Caro ista & sanguis desumpti sunt ex corpore quatuor elementorum, transformatorum ex substantiâ illâ in substantiam hominis, sicut quis rem albam facit nigram, viridem, vel rubram &c. Omnia enim in manu Dei alba sũt: ea is tingit, vt vult. Homo quidẽ ex ligno nihil nisi ligneũ, ex metallo nihil nisi metallicũ &c. facere potest. Deus autem ex lapide potest facere panes, &c. Ita etiam elemẽta 4. transformare potest in carnẽ & sãguinẽ. Sicut ergo iam dictũ est, homo, quoad substantiam, extractũ est 4. elemẽtorum. Extractum id in carnẽ & sanguinẽ abiit. Hoc

Caro & sanguis ex elementis.

Hoc instituto Deus quoque suo filio mandauit, vt homines Adami filios, faceret filios Dei secundum ipsius voluntatem, quâ illum in carne & sanguinem destinauit. Residuum autem mansit pro subiecto extracti, hoc est vt quintæ essentiæ, reliquum, ex quo illa extracta est, vsui & quomodo conueniret. Et quoniam ex elementis homo ad imaginem Dei à Deo ipso factus est: ideò in elementa, ex quibus prodiit, ius habet, & Dominium, vt scilicet imagini parere cogantur, hoc, est non vt limus sit Dominus, sed is qui ex limo factus est, filius nempe ex patre, &c. Iam ex prædictis colligite, verum hominem esse astra. Manus enim & pedes hominem minimè constituunt, sed naturalis sapientia & scientia hominem faciunt. Ideò non quærat in corpore homo, quæ corporis sunt. Quæ corporis sunt, sunt brutalia. Hoc quærendum est, quod in corpore est in inuisibile & impalpabile, lumen nimirùm naturæ, naturalisque sapientia, quam Deus syderi indidit, & ex sydere in hominem transdidit, quãdo quis à magistro aliquid disceret, vt puta scribere vel legere. Manus ergo & pedes nihili sunt. Illa tamen sine manibus, pedibus, auribus, oculis perfici & ad effectum deduci nequeunt. Per oculos námque introspicimus in naturam, ipsique sunt instrumenta, per quæ perficimus, quod in nobis est, & à Deo pro naturali munere seu dote datum est. Habent ergo rationem instrumentorum, sine quibus sapientia exeri non potest. Cùm verò hanc per illa exeri necesse esset: ideò homo factus est ex elementis, & formatus ad imaginem Dei, formam nimirùm ad id quod Deus in nobis requirit perficiendum, aptissimam. Forma enim nulla vspiam habilior aut dexterior, quàm hominis cogitari aut fingi potest, cum ea apta sit omnibus naturæ dotibus ac scientiis tractandis exercendisque ita vt homo per corporea membra facere possit, quæcunque vult. Et quæ in spiritu facit Deus, aut angelus, aut spiritus: ea omnia etiam corpore & membris suis seu instrumentis homo perficit. Spiritus enim & hominis hoc discrimen est, quòd spiritus sine instrumentis agat operetúrve: homo autem per instrumenta, quousque quidem humana vis extenditur. Exemplum. Facit Deus domum. Eam facere & homo potest. Deus manus & pedes habet in verbo: homo in membris. Homo sanat hominem medicamentis, quæ membris suis parat: Deus id facit verbo, sine manibus & pedibus. Homo ambulat pedibus: spiritus sine illis. Ita per membra peficiuntur artes & sapientia luminis naturæ, sicut ex exemplo patet. Vult Deus ex terrâ enasci arbores, fructus, pyra, crescentia alia. Voluntate hâc positâ, omnium primò prodeat lignum, ex quo pyrum nascatur, oportet. Ex ligno enim pyrum edi Deus vult: non quòd pyrum sit lignum, sed quòd pyrum sit instar spiritus in ligno, donec corporalitatem adipiscatur. Et cum tangibili corpore opus esset: Elementa in lignum transmutata sunt: hoc est. Quicquid tangibile est, corpus suum ex duobus inferioribus elementis habet: & quicquid huiusmodi corpus fieri debet, id initiò est spiritus non quidem astralis (is enim corpus non assumit) sed elementaris, qui corporalitatem ascit. Sic, semen est spiritus naturalis. Si autem seminetur, ex illo fit arbor. Iam suum corpus ille adeptus est. Idem similiter dicendum etiam de pyro ex arbore. Id vbi primùm spiritus elementaris fuit, postea materiale fit & corporale. Sic ergo pyro corpus datum est ex duobus elementis per necessariam transformationem. Eodem iam pacto, si velit Deus, fieri ac produci illa, quæ in firmamento per ipsum facta sunt, vt scientiæ, Musica, artes Mechanicæ, facultates & cæteræ religiones: necesse erit illa, vt diximus per hominem perfici, non secus ac pyrum profertur ab arbore. Aliquid enim esse necesse est, per quod sydera operentur. Id autem homo est solus. Eiusmodi ergo formâ insignitus est, vt magnalia naturæ omnia per ipsum conspicua & manifesta fiant, & in corporalitatem perducantur ab eodem, ex elementis in formam carnis & sanguinis fabricato. Talis inquam à Deo formatus est, nec formâ eâ alia vlla melior esse potuit: cùm membra habeat idonea & apta perficiendis illis omnibus quæ Deus in astra contulit & ingessit. Sed exemplum aliud attendite. Voluit Deus, filium suum triginta argenteis vendi. Iam hoc si voluit, necesse fuit per ipsum creari argentum & artificem qui monetam illam cuderet. Ex illo sequitur voluntatem Dei oportere perfici ab homine, qui omnia ad finem vltimum perducere debet. Sciat itaque homo, se solum esse instrumentum luminis naturalis, per quod perficiantur opera & sapientia, à Deo in firmamentum congesta. Sic ergo caro & sanguis sunt instrumentum idoneum perficiendi omnia, bona maláque. Siue enim bonum, siue malum agendum sit, instrumentum habile se homo præstat ad exequenda illa omnia. Væ autem illi, per quem malum ac scandalum fit. Melius enim esset, talem nunquam natum esse. Iam sicut Deus peculiare corpus dedit ligno, peculiare lapidi, peculiare metallo etiam: ita aliam etiam substantialem corporalitatem dedit homini, nimirum carnem & sanguinem, cutem & ossa, cuiuscunque speciei sit, vel lupi, vel ouis, vel viperæ, vel agni. Ita enim comparatum cum homine est, vt non semper sit homo, sed interdum etiam lupus, vipera, vulpes, &c. Talis autem qui est, iam homo non est ampliùs, sed pecus. Et quos rapaces lupos Deus vocauit, illi non ampliùs Diui sunt, nõ homines. Sic etiã statuendum de progenie viperarum. Ita etiam Herodes homo non fuit aut homo mortuus est, sed vulpes, vt Christus ipsum vocauit. Qui enim homo brutalis est, & brutaliter viuit, brutum fit, non homo manet. Speciem quidem hominis exhibet: sed in numero hominum non amplius continetur. Talem ergo creauit Deus hominem, vt per ipsum perfici omnia possint, quæ spectant ad sapientiam, scientiam, bonum, malum. Ita differunt inter se duo corpora, astrale & elemẽtare, quæ vtraque massa vna fuerunt, vnus limus, qui homo est, hoc est pars limi vna facta est corpus visibile, pars altera, vt diximus, inuisibile. Notate etiam, duas animas in homine esse, *Æternam & Naturalem*. Vna morti obnoxia est: altera mortis expers est. De immortali, hoc in opere naturali non tradam, sed de mortali. Illa

Homo elemen. torũ Dominus.

Homo verus qualis sit.

Lumen naturale syderi inest originaliter

Corpus homini cur datũ.

Forma perfectissima.

Spiritus & homo in quo differãt.

Corpus omne initio est spiritus.

Homo syderum manus, & instrumentum

Homo interdũ fit bestia

Animæ hominis duæ.

Illa suo etiam loco satis pertractabitur. Sic etiam duo sunt spiritus: Æternus & naturalis. Quod naturale est, est in astrali corpore: & astrale corpus est in corporali. Ac vtræque sunt homo vnus, sed duo corpora.

Arcana astrorū & elem. Deus per hominē prodi vult.

Scitote autem tanto desiderio flagrare Deum, vt arcana in astris condita reuelentur, vt illorum gratiâ microcosmum condiderit. Sed per hominum opera nō in astris tantum posita arcana manifestari vult, sed insuper etiam naturalia mysteria omnia elementorum, quod citra hominem fieri non potuit. Vúltque Deus, quæ inuisibilia sunt, visibilia reddi. Altè ergo expendere debet homo, quòd hoc fine conditus sit, dicente etiam Psalte: *Omnia subiecisti ei, &c.* Cum enim apud Deum id ita constitutum sit, omnino requirit, vt homo non otietur, non ferietur, non torpescat, non pergræcetur, non scortetur, non, &c. Sed vigilans & sobrius ac sedulus sit, in rimandis quotidie arcanis, secretis & dotibus quas in naturam Deus indidit. Vnde liquet, citra omne effugium debere hominem vocationis suæ officia facere, ac diuinis rebus non obloqui, nec ea contemnere. Nisi enim in lumine naturæ perficiamus, quod Deus à nobis requirit, de eo exactam in extremo iudicio rationem reddere cogemur. His autē studiis proximo suo quiuis cumulatius seruire, & ad donorum Dei cognitionem altius penetrare potest, cum tamen potator nihil cognoscat, nec sine cognitione amare Deum possit, sed merum porcum agat, & porco plus non sapiat. Itaque hominem Deus hoc fine creauit, vt inuisibilia eius opera per visibilia, hoc est, hominem manifestarentur. Visibile námque homo est, per quem opera diuina reuelari Deus expetit. Exemplum. Vult Deus, mysteria sua non absolutè visibilia esse, sed visibilia reddi & cognosci per opera hominum. Is enim hac gratiâ conditus est, vt illa manifestet. Sic Christum alteram trinitatis personam esse nemo nouerat, sed pro homine tantum habebatur. Quod autem erat, inuisibiliter erat. Et tamen per hominem, quis esset, manifestatus est, nempe, quod *Iesus Nazarenus* sit Christus, Rex Iudæorum. Id autem reuelârunt & prodiderunt opera humana, nempe captiuatio, flagellatio, coronatio, crucifixio, denique occisio. Horum enim omnium homo sese instrumentum præbuit. Eadem ratione homo rerum occultarum omnium manifestator est. Adde, quod homo sit, ne quidem ipsemet aliunde nisi ex operibus videt. Sicut enim Iesus fuit Christus, & Iesum Iudæi acceperunt, non itidem Christum, quia is inuisibiliter erat: sic etiam in homine, quod homo est, absconditum est, & nemo quid in ipso sit videt, nisi quod opera manifestant, Continenter ergo ac assiduè laborandum est homini, vt seipsum noscat, & ea, quæ Deus ipsi largitus est, vtque opera eius aliis conspicua sint, ipsique hinc concitati laudent & celebrent Deum, à quo omnia facta, data, & donata sunt. Qui autem non inquirit, is thesaurum ac pondus suum in terram defodit. Idem enim & Christus fecit, vt se per opera noscendum offerret, sicut inquit: *Si credere non vultis, me eum esse, quem non videtis:* hoc est, filium Dei: *saltem operibus meis credite:* quasi diceret: Opera mea eiusmodi sunt, vt ea facere nemo possit, nisi qui filius Dei sit. Sic & nobis conuenit, vt nosmet ipsos manifestemus, vt infideles videant, quid Deus per hominem operetur. Suo námque exemplo nos Christus monet, vt in hoc ipsum sequamur, & per opera testimonium de nobismet ipsis demus. Ex illis enim cognoscitur, quæ nos ceu testes pone sequuntur. Sic Christus homo tantùm iudicabatur secundum visibile cùm tamen iudicium secundum visibile ferendum non sit. Quilibet enim homo decem digitos, binos pedes, &c. habet, vt secundum hoc gradus & dignitas hominis æstimari non possit. Cognoscendus est potius ex operibus & virtutibus suis, quæ, quális sit quilibet, certiùs renuntiant. Ex his etiam scimus, quis & qualis sit filius Dei, quid prophetæ, quid Apostoli sint, qui Diui, qui Doctores existant, quid ex Deo, quid ex naturâ proueniat. Per opera cognoscuntur homines, in quibus lux naturæ viget, & quid cuiuslibet naturæ affine sit. Sic ergo per omnes homines omnia mysteria Dei manifestantur per Angelicam & Naturalem Philosophiam ac Astr..onomiam, ita vt nihil absconditum maneat, siue in cœlo sit, siue in terrâ, siue in inferno, siue in creaturis omnibus. Nihil enim adeò vspiam secretum est quod non manifestetur. Nemo nouit Christum, nisi quem pater ad illum traxerit. Ad illum qui trahitur, ab ipso docetur. Sic nec ab astris quisquam docetur, nisi ad astra trahatur. Huc autem nemo trahitur, nisi qui inde prodierit, hoc est, quod ex Deo, ex cœlo est, de Deo & cœlo loquitur. Quod est ex naturâ, de naturâ loquitur: sic etiam, quod ex Diabolo est, de Diabolo tractat. Sciendum itaque est, vtramque Philosophiam per hominem cum suis virtutibus cognosci, perfici, & completi, Æternam nempe & naturalem, quæ commodè simul stare possunt. Vtræque enim ex Deo vno procedunt, ex quo etiam homo. Iam quicquid ex Deo est, illud homo vsurpare & perficere potest. Ideò enim Deus ipsum creauit, velut omnia in cœlo & terrâ. Corpus itaque nostrum minimè corrumpi aut feriari sinemus, sed noctes atque dies inuigilabimus, vt naturale & æternum in opus deducamus, ne Philosophiâ vtrâque, & cæteris Dei donis spoliemur. Dona enim sua si Deus ab hominibus aufert, nihil in ipso fit reliquum, quia subtrahitur manus Dei, per quam subtractionem mysteriis Dei exuimur. Qui autem his spoliatur, ei salius nulla speranda superest amplius: Caret enim cruce suâ, quam gastare debet: Crux autem nostra hæc est, vt dona Dei feramus & inquiramus, nec illa ad malum conuertamus, sed Christum sequamur, hoc est, in domino moriamur, viuamúsque, &c. Cùm hactenus de duobus corporibus, de elementis superioribus & inferioribus disseruerimus: cogitare quis posset, an non aliquando fieri queat, vt ista duo non semper consentiant, sed aliquando etiam discordent, cum quodlibet corpus ab alio diuersum sit. Quantum enim duo corpora, visibile & inuisibile, formâ & figurâ differunt:

Opera testātur de hominibus &c. rebus.

Secreta omnia manifestabilia.

Crux hominis quid sit.

differunt: tantum distant etiam à se inuicem ipsorum substantiæ. Res exemplo declaranda est. In coniugio constituti coniuges, duo sunt: vnum quidem in carne, duo autem voluntate, hoc est, etsi duo vnum sint, vnum tamen nõ sunt voluntate, sed vtrique suus mos est peculiaris, sicut nemini ignotum est. Cùm ergo tantopere distent, sine contrario esse id non potest. De contrario illo meritò aliquid dicere suscipimus, quoniam appetitus duo præsto sunt: nempe, quod astra alium sensum, voluntatem & consilium habeant, quàm inferiora elementa: & vicissim, quod elementa aliam voluntatẽ ac animum habeant, quàm Astra. Hinc sequitur. *Diuersas naturas sibi inuicem contrarias esse.* Exemplum. Inferius elementare corpus cupit esse lasciuum, luxuriosum. Astrum autem, corpus elementare superius, cupit, vacare studiis, discere artes, &c. Sic iam in homine ipso contrarium est. Corpus vult aliud: aliud vult inuisibile, nec vnum cum altero consentit. Pro cuius rei explicatione pauca hæc attendite. Astrum ducit hominem ad sublimem sapientiam, prudentiam, scientiam, vt in lumine admirabilis fiat, atque mysteria miraculorum Dei splendida & luculenta manifestentur. Hoc animo affectum est Astrum erga hominem, quod Deus quidem ita constituit. Porrò autem de elementari vitâ corporis ita accipite. Corpus ex elementis duobus constat: cuius munus est, vt edat bibatque ex elementis, ad attingendum terminum à Deo positum, simul additâ Medicinâ à Deo datâ, quâ vitę nostrę decursu id perficiam*, quod à nobis Deus requirit. Propterea corpori impositum est munus, seipsum propagandi & multiplicandi per semen, modo à Deo præstituto. Iam ergo constat de Astris, quid in nobis moliantur: quid item inferiora elementa à Deo ordinata machinentur. Hinc iam elicitur, cuilibet parti desiderium esse, officium ac munus suum altiùs extendendi, nec quicquam cum modo & mediocritate agendi. Quæ occasio est dissidij & inimicitiæ. vt quia constitutũ terminum transgredi satagunt, vnum alterum expellat. Inmoderatum enim omne destruit. Exemplum ponamus. *Elementorum est, gignere liberos.* Hoc autem ipsis nimium appetentibus, ansa homini datur, animum, appetitum desideriúmque suum ad hunc vnicum articulum conuertendi. Ita præceps iam ruit in scortationem, adulterium, & peccata alia. Facessit ergo, & deserit ipsum astrum cum suis viribus, illúmque suæ libidini permittit. Astrum enim pudicum ac castum est. Eo itaque casu inferiora elementa hominem moderantur ac regunt, non Astra, vt superiora elementa. Castitas enim in meretricibus non manet. Ea propter homo homo non est. Elementa námque vlteriùs operari non debent, quàm ad constitutum terminum: vel, homo vniuersa, quæ à natura data sunt, impendere debet legi diuinæ, non suo appetitui. Quòd si intra metas honestatis Christianæ manet, Astra non expelluntur. Edere & bibere est ex vi elementorum inferiorum. Plus verò edendum ac bibendum non est, qu[illegible]m sustentatio corporis requirit. Eo fact[illegible] cœlestes operationes vim suam in ho[illegible]ine [illegible]e[illegible]ficere ac id complere possunt, quod per i[illegible]m præstari cupiunt. Si verò in cibo potúque terminus excedatur: quantum exceditur, tantum perit eius, quod hominem perfectum reddit. Eadémque in hoc ratio est, quæ est in coniugio. Quæ pars terminum excedit, vitam coniugalem violat. Debet ergò homo omnia dona, à Deo accepta, secundùm voluntatem Dei impendere, in scripturâ nobis patefactam. Si modum in illis excedimus, voluntatem Dei transgressi sumus. Vniuersa enim voluntate Dei definiri debent.

Astra & Elementa hominis contraria

Astri affectus in homine quis.

Elemen- [illegible]

Immoderatum noxium.

Astra castitate gaudent.

Porrò autem persuasum vobis sit, Deum nihil creâsse, quod geminum non sit. Et nihil est, quod sine alio perfectum sit. In compare omnia consistunt & complentur Exemplum. Vir nullus per seipsum liberos gignere potest, vt nec fœmina. Vtrique autem iunctim filium perfectum gignunt, vt perfecti ipsi simul sunt. Velut ergo sine compare nihil integrum est, ita etiam corpus Astrale & Elementale par vnum sunt. Hinc sequitur, hominem perfectũ tum demum esse, quando duo corpora simul sunt. Propter vnionem enim & coniugium hominem integrum faciunt. Prætereà hoc quoque sciendum est, fieri interdum, vt corpora vtraque adulterentur. Sicut enim ex pari coniugum aut alter aut vterque matrimonij vinculum violat ac adulteratur: ita peruersio similis accidit etiam duobus corporibus, quando aut elementare corpus syderei corporis nullo coniunctionis amore afficitur, sed in libidine propriâ viuit: aut etiam corpus sydereum aliud potius agere, quàm cum elementari corpore consuescere affectat. Vbi adulterina huiusmodi operatio gliscit, ibi ingenia peruertuntur, nec perfecto vllius naturalis sapientiæ fundamento imbuuntur, leues & inconstantes homines fiunt, quouis momento variabiles, nec vlli proposito firmiter inhærentes. Ab huiusmodi hominibus, nulla sententia solida, perfecto homine digna, expectari potest: sed ipsi ambigui & errones sunt, qui multa quidem, sed non ex vno consilij fonte deliberant & incipiunt. Adulteratur námque ratio: adulteratur similiter & elementare corpus: quam peruersionem constantiæ nihil comitari potest. Horum veruntamen nihil fieri potest, nisi homo quoque in causa sit, hoc est, consentiat & obsecundet: sicut ex sequenti exemplo elucet. Cùm omnia ex pari constent: conuenit, par illud indistractum consentiens & vnanime esse, & voto satisfacere. Hoc modo homo copulatus est magno mundo, hoc est, vtrisque corporibus, sydereo scilicet & elementari, quæ pro vno tantùm corpore, non duobus sumuntur. Iam curæ cordique debet esse homini, vt corpori illi, ex quo constat, votum coniugij seruet, ita, vt limus terræ in suâ substantiâ maneat. Ita Quintum esse perfectum & integrum erit. Quòd si homo adulteratur, coniunctionem illam destruit, non quòd ipse solus adulter sit, sed quòd in adulterio etiam versetur limus terræ. Itaque adulteratoria natura pessima est. Corrũpit enim sensus, sapientiam, intellectum, & negligit perfectionem artium. Nulla námque progenies adulterina ad sciẽtiam perfectam ascendit, nec etiam

Sine cõpare nihil integrum.

Adulterina sobolescuius naturæ sit.

iam pertingit ad finem doni, nec est perfecta in veritate, sed dubia est & mutabilis. Vnde colligi potest, constantiam viri in seruando insito voto thesaurum esse pretiosissimum. Quod si enim mens ingenua vnitur in mensurâ cum limo terræ, ita, vt mens hominis limus terræ in æquilibrio versentur, tum quicquid ab homine prouenit, perfectum est. Ex his intelligi potest, quænam natura hominis sit, vnde sit compositus & constitutus. Post hæc autem omnia noscendum etiam est, in homine vigere conscientiam, boni & mali iudicatricem. Per hanc vincere debet homo suum astrum, & corpus elementare, quando adulterari cupiunt. De hoc iudice plura suo loco dicentur, quantum ad ipsius vim & potestatem attinet.

Conscientia hominis, boni & mali iudex.

Cæterùm, quomodo operatio externorum in hominem penetret, & quomodo in centrum vnum illi copulentur, in capite scilicet hominis, seu, quomodo ab Astris homo discat, & naturale lumen concipiat: id aliquâ ex parte declaratum est. Vt verò res omnis plenè intelligatur, hoc exemplum notate. Homini opus est, vt alimentum attrahat, & extra se quærat, ac intra se præparet, hoc est, visibili corpori vt edat, opus homo habet. Hoc si opus est, sequitur, oportere ipsum quoque cibum & potum elaborare, coquere, in locum conuenientem dirigere. Idem indicandum est etiam de firmamento. Si acuere & fouere nostra volumus ingenia, oportet vt ex ipsis attrahamus, sicut elementare corpus se fouet & nutrit per vim attractricem, quam habet in manibus ac pedibus, ita vt afferre & assumere possit, quod corpus elementare appetit, per manifestam operationem, quam nostris oculis Deus proponit. Panem nos oportet arare, seminare, colere, molâ frangere, coquere, &c. Ex hac similitudine arcana naturæ cognoscentes, in naturali lumine discere & proficere debemus, quid ad naturalem sapientiam & scientiam spectet. Videmus nempe manifestas operationes in Magnete, quomodo is suum alimentum attrahat. Obseruamus etiam, arbores in syluis immotè stantes, nihilominùs tamen perfectâ nutritione frui, quoniam in se magnetem continent, qui cibum attrahat. Homini autem opus est, vt cæteris quiescentibus, corporis sui necessitaté eundo & acquirendo comparare debeat. Sicut ergo corpus elementale is nutrit per præparationem alimenti: ita se gerere quoque debet apud corpus sydereum, vt Magnetem eius rectè præparet. Qualis est præparatio, tale est nutrimentum, hoc est. Illuminatio naturalis. Præparationis autem is modus est. Cœlum suscitat nubem: illa pluuia est. Vsque ad finem pluuiæ tamen nihil præparat, dat materiam primam, non vltimam. Vltima materia si preparanda est, oportet illam fieri per Magnetem elementorum, hoc modo, vt Magnes ille potum appetat. Potus autem eius verus est pluuia. Itaque si bibere vult, & suum corpus, terram, scilicet satiare, opus habet, vt faciat, quod vinitor facit tempore autumni. Vuas capit, calcat, exprimit, & inuasat. Rem ita accipe. Magnes est cocus, præparans omnia, vt esse debent. Ita Magnes habet materiam pluuiarum, crudam & inconcoctam in mediis interstitiis. Eam resoluit, & in resolutionem ducit, ita vt fiat distillatio per descensum, guttâ vnâ cadente post alteram, quamdiu materia pluuiarum durat. Eodem modo elementare quoque corpus attrahit vim sydeream, ope coniunctionis, quam corpora vtraque inter se habent, sicut etiam mutuò ita inter se copulata sunt, vt homo externis elementis, superioribus & inferioribus fruatur, vtque in vnius Magnetis naturâ coueniat, in centro hominis, vbi lumen naturæ conditur.

Ingenia vt acuenda sint.

Magnetis beneficio rerum necessitas paratur.

Nubes materia pluuiæ.

Præparatio alimentis qui fiat.

Pluuia vt gignatur

Quoniam iam aliquoties mentionem feci hominum, quod multæ illorum species sint, vt Lupini, Basilisci, Ouini, &c. sciendum est, hominem factum esse ex omnibus illis rebus, ex quibus omnia fiunt. Cæterùm, vt in rebus aliis diuiduntur in species peculiares, veluti, *Dracones, Aues, Basiliscos, & Columbas, &c.* ita in homine conuenerunt in vnum corpus, ita, vt quicquid vspiam creaturarum est, in homine conditum sit. Etsi enim vnum sit, in ipso tamē illarum omniū Materiæ primæ latent. Harum ergo originem & causam ita cognoscemus. In limo terræ materiæ omnes latuerunt, bonarum malarúmque creaturarum vermium, & insectorum. Ex illis enim species omnium creaturarum sumptæ sunt. Non enim minùs placuit Deo facere lupum, quàm ouem, Basiliscum, columbam. Homo autem non in formam creaturarum aliarum incidit, sed tantùm in formam humanam. Specierum tamen illarum substantia seu natura in ipsum distributa est, Cum ergo Deo placuerit illud, sicut docent insecta, in terrâ reptantia, homini inimica, & ad nihil vtilia, sed nocentia: causa omnino hic expendenda est, cur homo Lupinus lupus vocari possit, aut serpens serpentinus, aut vulpes vulpinus, &c. Illius enim primo Esse vtitur. Non alij ergo homines iudicandi sunt, quàm iudicantur illa animalia, quorum primum Esse illi asciuerunt. Quòd si quidem aliquando virtus aliqua in animalibus illis est: huius tamen vicem decem vitia pensant. Quid enim iuuet virtus lupi, quòd pellem probam det, cùm aliàs in se boni nihil habeat? Quid? an non præstaret nos alere anseres ac gallinas, ac carere pelle vulpinâ. Quæ illa bonitas sit, quę tam frequenti malitiâ recompensetur? Huius farinæ multi quoque sunt homines, in vno boni & frugi in decem nihili & malitiosi. Perfecti homines hi non sunt. Humanas virtutes commiscent cum animalibus primis Esse. Hæc tamen omnia creata sunt. Sint verò, vtut velint: sic voluntas diuina fert.

Homo conditus omnium creaturarum.

Limus terra qualis.

Cur hæc ita indicem, hæc causa est. Quid refert, virum placere fœminæ, quod virtutis est? Debet enim virum amare. Multò tamen plures virtutes, contra virum illa habet, quæ gratiam illam perdunt. Quid est, vtilem sibi ipsi quendam esse, præter se verò alij nulli? quæ virtus huius, quæ ad solum ipsum extenditur. Debent enim omnia proximi nostri commodum spectare, idque ob nostram substantiam: Et tamen Deus quoque idem requirit. Vt autem de causa loquamur, ac ortu, vndenam homines lupini, draconij, viperini emergant: ad hæc animum aduertite. Sicut ex terrâ nascitur, acidum, dulce, acerbum & amarum, venenum & remedium, bonum & malum, quolibet manente,

Hominis bestialis quis ortus.

manente quod est: sic etiam in limo terræ fidum & infidum, probum & improbum, iustum & iniustum, omnis generis bona & mala, cum animalia, tum crescentia inexstiterunt: quibus omnibus in Massam vnam reductis, ex hâc factus deinceps homo est. Hinc sequitur, quod per generationem filiorum diuisiones specierum inceperint. Lupina natura in generationem singularem separata est: Sic & natura Basilisci, ouis, Agni, in sua genera distributa est. Itaque species diuisæ sunt in personas. Adeò verò versutus est Satanas vt regnum suum super lupos fundet, & templum suum struat super Basiliscos, viperas, serpentes, quod genus adulterinum omnium pessimum & nocentissimum est. Quærit enim sibi similes tantum. Ex ouibus nunquam faciet lupos, ex turturibus nunquam producet viperas, &c. ex probo furem. Simile enim simile quærit & parit. Sic Deus Ecclesiam suam fundat super pios & frugi homines. Rectè ergo Christus dixit: *Vos Lupi estis rapaces*, hoc est, à naturâ estis lupi, ex limo terræ nati lupi: insuper & munus vestrum, cui adhibemini, lupinum est.

Similis similem quærit.

Persuasum olim nonnullis fuit, cœlum hominem facere, ipsúmque non admodum magni pretij aut dignitatis esse, nec cogitatum fuit, factum esse ipsum ex extracto omnium creaturarum, Quintam Essentiam: sicut nec hoc trutinatum fuit, quòd à tam potenti manu, ac à nobilissimo omnium artium Magistro fabrefactus sit: ex limo nimirum, qui tota Machina mundi fuit. Iste ergo contemptus hominis haud leuis fuit. Quòd si verò profundiùs paulò ac penitiùs homo rem euoluens de ortu suo cogitaret, & creatorem suum agnosceret, videret vtique, se non suem, non lupum, &c. esse debere, sed virum Dei, voluntati ipsius morem gerentem. Ipsi verò contrariam in sententiam abrepti annihilârunt hominem, tanquam scarabæi aut vermis instar ex luto & stercore productum. Id autem cum Naturâ pugnat, hominem seipsum adeò flocci facere, nec quicquam se bruto aut bestiâ meliorem iudicare. Quinimò sciat, se hominem esse, & vt hominem, viuere debere. Ideò Deus ipse, non cœlum, quod cerasa & poma producit, hominem fecit. Opinio autem ista fecit, vt Astronomia in despectum veniret, omnésque adeò Religiones initiò erroribus implicarentur, ex quibus postea subindè plures & maiores absurditates enatę sunt. Vnde manauit etiam opinio illa, lasciuiam prodire à Venere, quod falsum est. Venus enim in cœlo, planetarum consors, casta & pudica est, virginum & matronarum castitatis summa fautrix & scortationis omnis certissima inimica. Etsi verò aliàs quoque de his mentionem fecerim: propter ipsam tamen rei veritatem planiorem hoc adhuc exemplum attendite. Quidnam confert nobis Venus ad cibum potúmque? Nihil. Edere enim & bibere proprietas est corporis elementalis, sine ope firmamenti. Et licèt vir quidem ac fœmina, matrimonio copulati caro vna sint: cuilibet tamen sua peculiaris natura est, ab altero dissona. Ita hîc quoque elementare corpus edit bibitque, nec ad hoc corpore sydereo eget. Nec enim pro corpore sydereo edit, sed

Homo op⁹ Dei, non cœli.

Venus cœli castitatis amans est.

Edere, &c proprietas corporis elementalis.

pro seipso. Sic & fœmina sibi edit, non viro: sibi etiam edit vir, non fœminæ. Sic si corpus amoris opera facit, sibi illa facit, non corpori sydereo: & per illa producit etiam corpus elementare, non sydereum. Nihil ergo hîc Venus agit, sed propagatio sobolis pendet à corporeis elementis, minimè ab Astris. Quod enim hîc producitur, ad corporalitatem spectat. Id autem procedit etiam ex corporalibus elementis. Hoc ergo Venus præstare non potest. Libido hominis causa est, non Venus. Aliud enim corpus habet Venus, aliud elementa. Et quomodo insensibile reget corporeum; cùm sperma, non ex superioribus, sed inferioribus elementis oriatur? Quomodo Spiritus possit facere carnem & sanguinem? Quomodo caro & sanguis possint facere Spiritum? Tanto minùs hoc quoque casu, quod illi opinantur, fieri potest. Proponamus vobis exemplum. Homo gignit quidem hominem, sed non animam: nec contrà anima facit hominem. Cuilibet sua peculiaris est creatio & fabricatio: & tamen res vna est, vnus homo. Hic notandus quidam error est, quem in Astronomiam ingesserunt, dicentes: *sicut scintilla ex silice excussa, fomitem incendit & ardere facit: ita Venus est inflammatrix corporis elementati.* Quod falsum & incongruum est. Oporteret enim scintillam illam operationem corporalem habere, ac esse id, quod est caro & sanguis. Id enim exemplum præsens de fomite docet. Scintilla ex silice ignis est, is si fomitem corripiat, facit id, quod ipsemet est, nempe ignis. Sic ignis fit fomes. In elementaribus itaque corporibus sydereum coadiutorium nullum admittitur, sed elementare corpus sibi ipsi prouidet de iis, quæ ad corpus spectant. Sic etiam corpus sydereum sui ipsius curam habet. Hoc quidem verum est, quòd sensus & cogitationes à sydereo corpore regantur. Sic etiam per sydereum corpus obiectum quidem offerri potest corpori elementari, sicut fœmina ante virum stans, ipsum mouet. Huiusmodi tamen obiecta nihil generant, sed occasiones tantùm dant & sunt vt membra in pariete, quæ corpus quidem indicat, & à corpore defluit, sed interim nihil est.

Simile producit simile.

Homo animam non facit.

Cùm de limo terræ hactenus docuerimus, ipsum esse Massam, & extractum Quintum Esse, ex cœlo & elementis: iam deinceps etiam noscendum est, cur dicatur *limus terræ*, non *limus firmamenti* aut *elementorum* aut *limus aquæ, ignis, aëris*, aut *limus mundi*, cùm tamen omnia in massa vna conclusa fuerint? Causa autem hæc est, quòd terra massam in seipsâ habeat, & per se massa sit. Cætera Massæ non sunt. Itaque secundum Massam denominatio facta est, eáque massa fuit terra. Hîc autem intellige, terram creaturarum omnium fundum & centrum esse, esseque ex centro, (in quo omnia creata versantur) sumptam vocatamq; terram, terram autem massam esse. Sic ignis nihil in & per se est. Lignum est ignis. Non autem dicitur de ligno, sed de igne. Vnum semper est, quod nomen retinet. Sic si multæ aquæ in vnam confluant, cæteræ omnes nomen suum amittunt, vna ipsum retinet. Postquam omnes confluxerint, omnium vnum tantùm nomen est,

Limus terræ cur dicatur.

Terræ centrum creaturarum omniū.

Ignis per se nihil est.

est, vt Mare, quasi dicatur, ex mari hoc fecit, id est, ex omnibus aquis in mare confluentibus. Hinc oritur appellatio limi terræ. Quod de mari iam diximus, intelligendum quoque est de terrâ, quod in ipsam omnia influant & recondantur. Et sicut in mari omnes aquæ consumuntur: ita in terrâ etiam creaturæ omnes consumuntur in suis influentiis, & corpus quodlibet à suâ matre consumitur. Sic cera est massa, in quam omnes medicinę vulnerariæ congeruntur, ac in emplastrum compinguntur. Vt ergo ingredientia & cera vnum sunt, & *ceroti* nomen retinent: ita etiam limus terræ. Terra itaque loco ceræ massę fuit, in quâ ingredientia cœli & terræ permixta & congesta sunt. Ex hoc composito factus est homo.

Limi & ceroti collatio.

Hominis quãta dignitas.

Velut ergo hactenus de hominis ortu & generatione disserui: fas est, vt vniuersi, qui circa hominem versantur, ipsum accuratè & penitè considerent, nec ipsum tantopere vilipendant. Ex saxo enim minimè prosiliit. Ex luto quidem factus est: sed luti huius tam concinna mixtura & compositio fuit, vt eius nobilitatem nemo satis perscrutari possit. Ideò danda vobis medicis sedulò opera est, vt verorum non falsorum medicorum officium faciatis, nec particularibus vestris in vniuersum procedatis. Comperta vobis esse debent ea, quæ perfecto à Medico requiruntur: nec creatum Dei, quod secundum suam imaginem fecit, tanta temeritate excarnificandum, aut priuati commodi vel inuidiæ alicuius causâ dignitas aut iuramentum tantâ leuitate violandum est. Nolite aggredi illa, quibus vos inferiores esse ipsimet agnoscitis. Nec committite, vt ars vestra similis dicatur illis qui ad metam iaculantur, qui si non nigrum, tamen album feriunt. Præterea magistratus quoque officium est, vt serio animo hominis curam habeat, nec tantâ austeritate in illum animaduertat. Quoniam enim scriptura testatur, patrem familias voluisse detruncare arborem, quòd nullos fructus ferret: Quid is tandem consilij iniuit? Decreuit nempe, vt diutius staret, si forsan adhuc frugifera illa futura sit. Multò certè minùs floccifaciendus erit homo, qui tanto artificio concinnatus est à summo plaste, à quo creaturæ omnes descendunt. Nec enim necessarium est, vt hodie illicò erumpat, quod Deus homini dedit. Fiet id etiam suo tempore. Noluit Deus, vt Iudas, ante tempus constitutum Christum proderet. Hodie quis talis est, cras alius. Tempus multa dat, & donum perficit, nisi fors arbor sit planè nequam & sterilis. Qui enim puer est, pueriliter loquitur. Si senior fiat, aliud agit. Exemplo vobis sit figulus. Si ollam illi aliquam confringas, ad iram illum, ad vindictam, ad increpationem compelles. Si iteres, cogeris damnum luere soluto ære. Quanto maior ipsi Deo reddenda erit ratio de summo bono, quod temeraria manus tam confidenter confregit? Quiuis ergo seriò secum pensitet, quid homicidium sit, siue in bellis, siue alibi committatur. Iustum Iudicium de filio hominis ferre debetis. Multo autem magis admonendi sunt pastores animarum, de quibus tamen iam taceo, quia hîc circa naturale saltem lumen versor. Discursum itaque de ortu hominis, & coniunctione eius cum externis, quoad partem naturalem, institutum pridem, iam hîc tempestiuè finiamus. Quomodo autem ex vtrisque compositus, & sic integer homo constitutus sit: paragrapho sequenti docebitur. In priore tradidi, quantum ad naturale attinuit. Quæ omnia eo fine instituta fuerunt, vt de humanâ hominis substantiâ & naturâ fundamentum solidum & dubium hauriretur, quantum quidem pro introitu Philosophię ipsa necessitas postulauit, vt eò meliùs & rectiùs sequens operis huius nostri deductio intelligeretur.

CAP. IV.

Quotuplices Astronomi sint, quot ordines & processus, & quomodo illi cum suis membris cognosci debeant, & qua ratione membra illa in suas species distribui debeant.

QVandoquidem de influentiâ, concordantiâ, & conuenientiâ rerum externarum in homine tingendi & operandi scribere mihi constitutum sit: consultum mihi visum est, illas in suas figuras diuidi, vt extraneæ tincturæ commodiùs intelligantur. Differentia enim illarum 4. vt distinctè teneatur, admodum necessarium est. Nec enim figura vna est, sed multæ, sese consequentes, sese inuicem parientes, & explicantes. Dilucidè ergo indicantur, vt explicationem perspicuam, facilémque ac generalem omnium sequentium operationem habeatis. Præstituemus figuram vnam cum suis membris, quòd scilicet quælibet Astronomia mẽbra in se habeat. Deinde addetur figura alia, illorum membrorum species exhibẽs. Postea cuiuslibet articuli peculiaris explicatio adiungetur, ex quâ pateat, quid influentia quælibet sit, quid etiam sit quodlibet membrum, quid sit quælibet species, vt nimirum hoc modo Philosophia omnium plenissimè intelligatur discatúrque ad quem ordinem quælibet referenda & vsurpanda sit. Sequitur ergo deinceps figura prima.

FIGVRA PRIMA.

Astronomiæ quatuor sunt, 4. ordinibus distributæ, nullo alteri consentiente. Quoniam autem operatio assimilatur, merito vocantur influentiæ. Quomodo verò 4. Influẽtiæ in homine vniantur, concordet, imprimant & operẽtur, quælibet nimirùm pro suá naturá & proprietate, intelligetis ex hác figura. Vbi proponuntur.	NATVRALIS ASTRONOMIA. *Hæc ex firmamento oritur, & in eo essẽtialiter creata est à Deo patre, ac ad id ordinata, vt sit scientia, microcosmóque veluti ex Limo terræ facto, attributa & tradita.* SVPERA. *Hæc essentialẽ suam habitationem habet apud cœlestes in cœlis, & datur illis, qui sunt in noua generatione, ortum sumens ex Christo, & à suis perficitur, vsurpatur & exercetur.* OLYMPI NOVI. *Hæc Astronomia oritur ex fide hoc modo. Quod cœlũ naturale potest, idipsũ, & plus adhuc, potest hæc quoq; Astronomia per fidẽ præstare, daturq; fidelib⁹, & ab illis vsurpatur, perficitur, & manifestatur.* INFERORVM. *Astronomia hæc emergit ex naturali firmamẽto, ac à solis infernalib⁹ spiritib⁹ vsurpatur. Qui quoniã Naturales Astronomi sunt, & species omnium dexterrimè norunt, eas vel ipsi vel per homines reuelant.*

Hæc

Hæc pro figurâ primâ sufficiant. Porrò secunda figura ita delineatur. *Prior* figura docuit Astronomias quatuor esse, & vnamquamque peculiarem suum ordinem seruare, in fine tamen viâ vnâ conuenire. Iam verò totius Astronomiæ membra nouem sunt, quæ per homines aut aliud medium vsurpari debent. Ideò sunt scientiæ. Ita Astronomia scientias quatuor, & in quâlibet scientiâ nouem membra habet. Membra autem membra sunt in scientiâ vnâ sicut in alterâ, aliter tamen vsurpantur. Sequitur ergo figura secunda membra indicans, in quatuor Astronomiis comprehensa.

FIGVRA SECVNDA.

Hæ sunt quatuor Astronomiæ, nouem membra continentes, secundum quæ Astronomia quælibet instituitur. Figuræ eius is ordo est.	*Naturalis. Supera. Olympi noui. Satanistæ.*	*Magia. Nigromantia. Nectromantia. Astrologia. Signatum. Artes incertæ. Medicina adepta. Philosophia adepta. Mathematica adepta.*	*Tot membra sunt 4. Astronomiarum, nec plura, nec pauciora, per quæ Astronomias omnes perfici oportet.*

Iam deinceps sciendæ etiam sunt species membrorum, in quot species membrum quoduis diuidatur, vt membra omnia rectiùs intelligantur. Species autem sunt variæ, quæ sub membris comprehenduntur. Cúmque species multæ vnum tantum membrum constituant: ideò distributionem feci in species, quia interdum species tantùm vna vsurpatur, & non integrum membrum, interdum species binæ vel ternæ, &c. Vt ergo quælibet species seorsim explicentur pro iis, quæ illis vtuntur: figuram hanc tertiam annectere volui. Quanquam meliùs & intelligibiliùs foret, membrum integrum cognosci & intelligi, & adhuc meliùs, membra omnia nouem in illâ Astronomiâ: optimum denique omnia quatuor intelligi.

TERTIA TABVLA SIVE FIGVRA DE NOVEM MEMBRIS CVM adhærentibus speciebus quatuor Astronomiarum.

Hâc figurâ exhibētur membra 4. Astronomi-

- *Magica*
  1. *Supernaturalium astrorum explicatio.*
  2. *Transmutatio corporis in corpus aliud inter viuentes.*
  3. *Præparatio characterum, & similium aliarum benedictionum.*
  4. *Confectio Gamaheu, vt vis illis indatur.*
  5. *Præparatio imaginum, quomodo virtutibus suis imbuantur.*
  6. *Caballistica, vna cum Gaballia & ipsius viribus.*
- *Nigromantia.*
  1. *Spiritus astrales & elementales cognoscere post mortem.*
  2. *Quomodo vtrique illi spiritus, astrales & elementales cogantur.*
  3. *Quomodo naturales operationes meteoricè regantur.*
  4. *Quomodo homo lædatur, sine operatione corporis.*
  5. *Quomodo res inuisibilis fiat, & quid eo casu faciendum.*
- *Necromantia.*
  1. *Visiones speculares.*
  2. *Ars berillistica.*
  3. *Thesaurinella.*
  4. *Abstracta retrahere.*
  5. *Abscondita inuenire.*
  6. *Adech plumbeus.*
  7. *Virgulta directa.*
  8. *Adech somnialis.*
  9. *Ars lucis.*
  10. *Superstitio indirecta.*
  11. *Artes transuersæ.*
  12. *Scientiæ peruersæ.*
  13. *Carbonis speculum.*
  14. *Ars literata.*
- *Astrologia.*
  1. *Summus motor*
  2. *Stellarum cursus.*
  3. *Firmamenti natura.*
  4. *Astrorum operatio.*
  5. *Conceptionem declarare*
  6. *Concordantia cum elementis.*
  7. *Cœlorum proprietates.*
  8. *Prognosticationes tempestatum.*
  9. *Prognosticationes temporales.*
  10. *Prognosticationes iudiciales.*
  11. *Prognosticationes accidentales.*
  12. *Prognosticationes Medicæ.*
  13. *Nouæ generationis ventura.*

stronomiarum cum illis annexis speciebus.

- *Signatum.*
  - I. CHIROMANTIA.
    - *Venarum.*
    - *Manuum.*
    - *Pedum.*
    - *Linearum.*
  - II. PHYSIONOMIA.
    - *Faciei.*
    - *Naris.*
    - *Oris.*
    - *Aurium.*
    - *Menti.*
    - *Colli.*
    - *Buccarum.*
    - *Frontis.*
    - *Oculi.*
  - III. SVBSTANTIA.
    - *Capitis.*
    - *Colli.*
    - *Pectoris.*
    - *Ventris.*
    - *Pudicitiæ.*
    - *Dorsi.*
    - *Iuncturarũ.*
    - *Cannarum.*
  - IV. MOS & VSVS.
    - *Tristitia.*
    - *Gaudium.*
    - *Phantasia.*
    - *Vires.*
    - *Animus.*
    - *Cor.*
    - *Ingenium.*
    - *Liberalitas.*
    - *Contraria.*
- *Artes incertæ.*
  - I. GEOMANTIA.
    - *Cretina.*
    - *Atramentina.*
    - *Taxillata.*
    - *Sortina.*
    - *A casu.*
  - II. PYROMANTIA.
    - *Flaminis.*
    - *Noctilucis.*
    - *Zundenæ.*
    - *Lucis.*
    - *Carbonum.*
    - *Stellarum.*
  - III. HYDROMANTIA.
    - *Lotialis.*
    - *Vndæ.*
    - *Pluuiarum.*
    - *Nubeculæ.*
    - *Fluminis.*
    - *Roris.*
    - *Nebulæ.*
  - IV. CHAOMANTIA.
    - *Borealis.*
    - *Australis.*
    - *Zephyria.*
    - *Eurona.*
    - *Fulgurina.*
    - *Tonitruata.*
    - *Tempestatum.*
    - *Flata.*
- *Medicina adepta.*
  - I. *Morborum cœlestium cognitio.*
    - *Physica cœlestis,*
    - *Chirurgia cœlestis.*
    - *Pestifera.*
    - *Chronea.*
    - *Inulatio vel Immutatio.*
  - *Morborum cœlestiũ cœlestis cura.*
    - *Herbata.*
    - *Nata.*
    - *Geminina.*
    - *Incorporata lignea.*
    - *Metallina constellata.*
    - *Specifica.*
- *Philosophia adepta.*
  - I. *Cœlestium virium in elementis & elementatis cognitio.*
    - *Gladialis.*
    - *Auctoritatis.*
    - *Portina.*
    - *Incusina.*
  - II. *Cœlestium virium in elementis & elementatis scientia componendi.*
    - *Vulneraria.*
    - *Sanaria.*
    - *Doctrinata.*
    - *Scientena.*
    - *Sapientena.*
    - *Inuentuata.*
- *Mathematica adepta.*
  - I. GEOMETRIA.
    - *Terrena.*
    - *Sphæræ.*
    - *Plana.*
    - *Indirecta.*
    - *Concaua.*
    - *Spatij.*
  - II. COSMOGRAPHIA.
    - *Inferna.*
    - *Supera.*
    - *Concordiæ.*
    - *Peregrina.*
  - III. ALGORITHMVS.
    - *Tabularũm.*
    - *Olympi.*
    - *Globuli.*
    - *Fructuum.*
  - IV. INSTRVMENTORVM. *præparatio.*
    - *Stellarum diuersarum.*
    - *Terrarum vniuersalium.*

V.
NVMERVS.
VI.
LINEA.
VII.
MENSVRA.
VIII.
CIRCVLVS.

Ex hisce iam figuris intelligitis, quæ membra & quas species in Astronomiâ ponam: quas hoc ordine indicari, optimum consultissimúmque mihi visum est. Has necesse est intelligere illum, qui perfectus velit esse Astronomus. Maioris tamen intellectus gratiâ annectemus deinceps etiam illarum explicationes, quidnam membra ista & species possint & contineant, vt nimirum membrorum artes eò faciliùs addiscantur. Explicationis autem is modus erit.

Explicatio Magicæ & ipsius specierum: Quid Magica, quid Magus sit?

Magicæ sex species. QVid Magica & Magus sit, ita intelligite. Diuiditur in sex species. Est autem principium Magicæ explicatio, ducens ad cognitionem signorum non naturalium, quomodo Deus supernaturaliter illa in cœlo collocet, vt tamen nihilominus naturaliter appareant & inter cætera cognoscantur, velut scimus de astro Orientali super *Bethlehem*. Sicut enim Christus in terrâ hominis more inter cæteros homines ambulauit: sic stella quoque illa inter stellas reliquas constitit. Et sicut Christus à suis saltem agnitus est: ita stellæ quoque a solis Magis cognoscuntur. Hoc modo Magi sunt interpretes huiusmodi supernaturalium signorum in cœlo, sicut Apostoli agnitores & testes Christi sunt, & interpretationi verbi præficiuntur, vt Christus inquit: *Erunt signa in Sole, Luna, Stellis &c.* Ita Magi quoque sunt interpretes omnium prophetarum, & reuelatæ Apocalypseos. Et hæc est prima species Magicæ artis, vocata *Magica insignis*.

(Magica insignis quid. — Magi quid. — Apostoli quid.)

2. Mag. transfiguratiua quid. Præterea Magicæ etiam alia species est, docens *formare corpora viuentia*, sicut factum est tempore Moysis. Estque transformatio ex corpore vno in aliud. Quanquam transformatio illa Magicè facta non sit vt hîc intelligitur: sed Magicè quidem, verum secundum processum quartæ Astronomiæ. Aliàs hæc species est transfiguratio, sicut transfiguratus & illuminatus erat Christus ceu Sol. Sic hoc quoque loco Magica intelligenda est. Adeóque species vero nomine Magica *Transfiguratiua* vocatur.

3. Mag. Characteralis quid. Tertia species docet *conficere verba, quæ omnem habent virtutem, quæ a cœlo in herbis sunt*. Exempli causâ. Quicquid Medicus potest per remedia perficere: idipsum potest hæc species per verba impetrare. Quicquid enim naturalis ordo per se dat: idem dat quoque hæc ars. Genuino vocabulo hæc species *Characteralis* dicitur.

4. Mag. Gamaheos quid. Porrò species quarta docet *conficere Gamaheu*, qui præstare illa possunt omnia, quæ possunt naturalia instrumenta. Clauis aperit seram, gladius infligit vulnus, lorica tuetur aduersus ictus & glandis penetrationem. Ista eadem potest 4. species Magicæ artis præstare per artem inuisibiliter, quæ molitur natura visibiliter. Hæc species recte dicitur *Gamaheos*.

5 Mag. altera quid. Quinta species docet conficere imagines, quibus sunt similes, qui imaginibus illis præsentantur. Et quicquid naturaliter accidere potest homini, idem hæc quoque Magica perficere potest, vt homines facere contractos & distortos, & cœcos, & impotentes (idque natura naturaliter potest) quorum nonnullos etiam sanare potest iterum. Ista vero nomine appellatur *Altera in altera*.

6. Caballistica. Potest similiter & Magica facere, vt quis vocem audiat cis mare, aut in Occidente stans possit loqui cum habitante alio in Oriente. Sicut enim naturaliter vox audiri potest à centum passibus: ita per speciem hanc à centum milliaribus. Porrò, sicut ex viribus naturalibus, nuncius aut tabellarius viam definitam decurrere & conficere potest vno mense: ita species hæc eandem meare potest vno die. Vt vniuersim dicam: Quicquid natura spatio vnius anni conficere potest: id hæc species potest præstare spatio vnius mensis. Idem etiam in crescentibus terræ præstare potest. Hæc species vero nomine vocatur *Ars Caballistica*.

Artes sapientiæ, & vbi celebratæ. Sex species iam enumeratæ constituunt artem Magicam. Latino Idiomate dicuntur *Artes sapientiæ*. Hasce enim sex species, habitantes in Sabâ, in Oriente & Insulâ Tharsis, pro summâ sapientiâ à Deo hominibus in hac fragili vitâ donatâ coluerunt. Et soli quidem sapientes, hanc artem callentes, *Magi* vocati sunt. Cæteras mortales sapientias omnes inferiores & abiectiores iudicantes, Magicam solam pro excellentissimâ & inuictissimâ sapientiâ habuerunt.

Quid Nigromantia, quid Nigromanticus sit: & quid in omnibus eius speciebus comprehendatur aut intelligatur.

Nigromantiæ species quinque. VT Nigromantiam rectè intelligatis, notabitis, Ipsam in species quinque diuidi. Has quinque qui nouit, Nigromantiæ peritus est, estque *Nigromanticus*. Ea Nigromantia est alterum membrum Astronomiæ. Huius fundamenti membrum primum ita se habet. A morte seu obitu hominis, quâ æternum & mortale à se inuicem discedunt, mortales Spiritus duo in terrâ remanent, ab homine relicti nimirùm *Elementaris* & *Sydereus*. Hinc cognitio speciei primæ. Qui istos duos Spiritus, quid & quales sint, cognouit, & ipsorum proprietatem, Essentiam ac Naturam exploratam habet, is primam Nigromantiæ speciem callet. Est autem hîc eadem ratio, ac si quis Astronomus hominem nouit, quæ eius constitutio, proprietas, voluntas & appetitus sit, aut vt Medicus hominis naturam perspicit. Quisquis hoc modo Spiritus defuncti hominis peruouit, is in primâ specie perfectus est. Hæc genuino vocabulo appellatur *Cognitio Mortalium*.

(1. Cognitio mortalium.)

2. Tortuanoctis. Secunda species ita intelligenda est. Qui cum mortalibus illis spiritibus conuersari, negotiari, aut illis imperare potest, vt imposita sibi munera exequantur: secundæ Nigromantiæ speciei peritus est. Idem hîc fit, ac si dominus seruo suo mandaret, vt hoc vel illud faceret. Quod ergo hoc casu seruus conficere potest:

poteſt: id ſimiliter etiam per relictum ſpiritum impetrari poteſt. Oportet tamen hos ſeruos fuiſſe, non dominos: vbi ſimul expendendum eſt, cuius animi & voluntatis viuentes fuerint. Species hæc dicitur *tortura noctis*.

3 Meteorica viuens. De tertia notate erroneos huiuſmodi Spiritus multis modis à Sydere gigni, in chao obuolitare, fieri morique. Naſcuntur enim, & per mortem iterum abſumuntur, alij fiunt, & iterum intereunt, more terrenorum hominum, quorum alius gignitur, alius moritur. Hos qui nouit, velut Medicus herbas, & illis vti ſcit, ceu Medicus herbis: is tertiam ſpecies Nigromantiæ, quæ *Meteorica viuens* dicitur, callet.

4. Clauſura Nigromantica. Porrò de quartâ ita tenete. Qui contactu penetrare poteſt hominem ſine læſione aut apertione eius, non aliter ac ſi quis manum in aquam mittens piſcem prehendat, & foramen in aquâ non appareat extracto piſce: is nouit quartam Nigromantiæ ſpeciem, hoc eſt, manum poteſt in corpus mittere, & aliquid imponere ſeu inſuere. Hæc vero nomine vocatur *Clauſura Nigromantica.*

Quinto, qui corpus viſibile poteſt reddere inuiſibile, illúdque occultare, ſicut nox ſuâ caligine hominem inaſpectabilem facit, aut paries hominem occulit. Is Nigromantiæ ſpeciem
5. Obcœcatio Nigromantica. quintam tenet, quę vocatur *obcœcatio Nigromantica.*

Quinque hæ ſpecies faciunt perfectum Nigromanticum, agentem per vires naturales. Quę etſi minori quidem Naturæ lumini abſconditæ ſint: manifeſtæ tamen ſunt lumini naturæ maiori. Ita ſe habet Nigromantia, ita Nigromanticus.

Quid Nectromantia & Nectromanticus ſit, quæ eius explicatio, cum annexis ſpeciebus.

Nectromantiæ partes. 14. Nectromantia. quid.

NEctromantia in partes quatuordecim diuiditur. Harum qui cognitionem habet, is tertium Aſtronomię membrum vſurpare poteſt. Sunt autem nonnullæ ſpecies, ut viſiones, de quibus hoc fundamentum & exemplum tenete. Pone, dominum quendam habere ſeruum ſuum, cui omnia ſua ſecreta reuelet ac credat. Iam qui domini ſecreta ſciturit, domino ea non prodente aut reuelante, neceſſe eſt ea à tali ſeruo explorari ac cognoſci. Hinc patet, explorationem ſecretorum domini oportere fieri apud eum, cui illa concredita ſunt. Similiter & de Nectromantia iudicandum eſt, eſſe nonnullos, qui ſecreta & abſcondita hominum ſciant ac comperta habeant. Et perſuaſum nemini eſſe debet, ſe ſolum ſecretorum ſuorum conſcium eſſe, quia aſtantem aut teſtem nullum habet. Eſt enim aliquid, quod nos oculis non videmus, quod tamen nobiſcum eſt in omnibus noſtris ſecretis verbis & factis. Cum his qui colloqui & conuerſari nouit, is explorat vniuerſa, quæ homini planè occulta & incognita creduntur. Humanorum autem ſecre-
Flagum quid. torum conſcij vocantur *Flagæ*, Hos qui domare & cogere poteſt, vt pareant, & prompti, ceu coactus ſeruus & quęſita reuelét, is Nectromantiæ peritus & Nectromanticus eſt.

Flaga vel ſunt viſibilia vel inuiſibilia. Iam verò ſpecies in hoc membro variæ ſunt, ſed tamen modos duos attendite. Vnus eſt, quod flagæ illi viſibiles fiant. Alter, quòd Necromantici voluntatem inuiſibiliter operentur ſeu perficiant. Sic ergo duo tantùm proceſſus ſunt in hoc membro. Licèt enim ſpecies quidem multę ſint: ea tamen omnes duplici ratione complentur. Et vna tantùm ars eſt, explorans arcana hominum eòuſque quòuſque poſſibile eſt ſcire extra ipſorum cor. Exemplum. Quod homo latiùs ad plures emittit, nec intra ſeipſum cõtinet: id cùm iam aliorum in os peruenerit, hanc artem minimè latet. Secretum verò nec id eſſe poteſt huic ſententiæ, quicquid corporaliter facit. Hinc patet, quòd, quæ os & manus efficiunt, his flagis manifeſta ſint, & à nectromanticis ſciri poſſint. Pro explicatione autem, quomodo hæ ſpecies intelligi debeant, dictum iam antè eſt, quòd duo ſaltem ſint proceſſus, quibus huiuſmodi abſcondita explorari poſſint, *viſibilis* ſcilicet & *inuiſibilis*. Et ad arcana reuelanda adducuntur illi vel perſuadendo, vel cogendo, velut & Principis Secretarius, vel blandiendo, vel minitando, ad proditionem adduci poteſt. Viæ quidem multiplices ſunt, per quas aggrediuntur flagas ad faciendam reuelationem. Proceſſus tamen hic ſaltem eſt. Nihil adeò abſconditum eſt, quod non manifeſtetur. Si manifeſta fieri debent arcana, eum qui aliquid dixit, viâ paraſſe, quâ id manifeſtetur, neceſſe eſt. Hinc cauſa artis Nectromãtiæ, vt Flagæ huius artis vi parere cogãtur, & ſe viſibiles facere per ſpeculum, cryſtallum, carbonem, &c. nec ſe verò tantùm, ſed & illud, quod abſcõditũ habet is, cuius Flagũ eſt. Ac vbi id non viſibiliter per artem exquiritur, oportet tamen fieri inuiſibiliter ipſorum figuræ causâ per indicia, monſtrationes & ſimilia. Hâc arte inueniuntur theſauri abſconditi: hoc modo leguntur literæ obſeratæ: hoc pacto nudum apparet, quod obtectum eſt: ita oſtenditur locus, in quem quid reconditum eſt, & refertur, quod abalienatum eſt. Qui ergo prędictâ ratione Flagas ſibi conciliare poteſt, vt alicuius arcana & abſcõdita reuelent, is Nectromantiæ gnarus & perfectus Nectromanticus eſt. Quod blandiendo impetrari non poteſt, id vi & coactione fiat, ſicut ad confeſſionem magiſtratus hohomines vi ducit. Itaque Nectromantia eſt ars, vel placidè vel vi agendi. Sicut enim hominem Cæſari ſubiectum eſſe oportet, ipſiúſque gladio coërcetur: ita coërceri etiã Flagę poſſunt, vt ſeſe exhibeant, in ſpeculis, in berillis, in carbonibus, in vnguibus, &c. vt etiam monſtrent ac indicent per virgulta, plumbum, lapides, &c. Item vt faces extinguant, & ſimilia alij faciant, quo ſecretum reueletur.

Flagæ produnt, vel perſuaſi vel coacti.

Quid Aſtrologia, quid Aſtrologus ſit, & quænam illius vis ſit, cum annexis illi ſpeciebus.

VT, quidnam Aſtrologia & Aſtrologus ſit, cognoſcatur, tale exemplum attendite. Astrologia qualis ſit. Sicut in terrâ homines diſcurrunt, prorſum vorſum, ad dextram, ad læuam mixtim commeantes: ita ſimilis diſcurſus etiam in firmamento eſt. Itaque qui aſtrorum, vt hominum peruagationem ac diſcurſum nouit, is de Aſtronomiâ cognitâ gloriari poteſt. Sed & hoc ſimul requiritur, vt ſciat, qualenam quiuis in ſuo curſu propoſitum habeat. Vt ſi quis nuntium amandet alicuius rei gratiâ, & nuntius mandatum

mandatum exequi polliceatur: iam compertum is habet, quid facturus nuntius sit. Sic etiam ex vsu notum est, qualenam opus singulis diebus hic vel iste artifex confecturus sit. Eodem modo & Astrologo compertum esse debet, qualenam opus Sydus quoduis confecturũ sit, vt non minùs Astrorum, quàm hominum instituti certus sit. Et qui hoc nouit, is longè peritior est Astrologus eo, qui nouit, quem inter sese motum & discursũ agant. Sciendum etiam de illis est, quidnam perficere possint; quid non possint. Multa enim incipit homo quæ perficere nequit. Idem de astris etiam statuendum est, multa ab ipsis incoari, quæ non finiantur, velut & ab ipsis hominibus. Stellæ enim & homines eiusdem conditionis & facultatis sunt. Qui ergo hominum & commeationem, & institutum, & facultatem cognouit, is cognitæ Astrologiæ gloriam iure sibi adsciscit. Hinc enim patet, Astrologum *Naturæ summum motorem* cognouisse, & exploratum habere, quòd Natura in illius manu posita sit. Scit etiam, firmamentum in ipsius manu positum conuerti posse ad arbitrium eius, cuius manus est: adeóque intelligit, plura & maiora se prædicere non posse aut debere, quàm de captiuo quodam dicere liceat.

Astrologum quę scire deceat.

Firmamentum captiuo est simile.

Præterea autem stellis quoque Natura cognata est. Hæc ergo Natura, complexio aut proprietas Astrologo minus explorata esse debet, ac cognita est Medico Natura ægri. Intelligit simul etiam *concordantias Stellarum*, quales eæ sint aduersus hominem, animalia, elementa quatuor & res vniuersas, quæ ex matricibus elementorum oriuntur. Et cui hæc omnia percognita sunt, is de Astrologiâ dillerendi facultatem habet. Debet etiam Astrologus notitiam habere firmamenti, sicut Philosophus aut Medicus rerum Naturalium, ex elementis prodeuntium cognitionem habet. Nec arti plus tribuet, aut ex eâ largiùs pollicebitur, quàm de homine captiuo polliceri possit. Is quidem omnes hominis proprietates habet: operum tamen perfectio desideratur vt, quæ facere cupit, non libere possit. Sic & firmamentum in manu summi motoris captiuum est. Cuius manus, quò directura sit, Astrologum latet. Sic ergo Astrologia membrum est Astronomiæ: eo semper constituto tamen, quòd ars per manum summi motoris impediri, promoueri aut mutari possit. Qui autẽ naturalem proprietatẽ Astrorum, etiam extra manum summi motoris intelligit, is Astrologus est, & Astrologiam callet, quâ naturalis quiuis vti potest & debet.

Quid signatum quid signator, quid signatura sit, vna cum ipsius speciebus.

Signaturæ species 4.

NIhil quicquam est, quod natura non signauerit. Ex signis illis cognosci potest, quidnam in re signata insit. Species autem quatuor sunt, quibus signaturæ omnes comprehenduntur. Quas qui intelligit, hominis animum rimari facile potest. Pro signis illis cognoscendis hanc instructionem tenete. Sydera suum cursum habent. Per hunc cognoscuntur. Sic etiam in homine se res habet, nisi quod in homine lineæ fixæ sint, ex quibus, qualisnam motus sit, cognoscatur. Sicut ergo cursus Astrorum (vt ita loquar) complexionatus est, ita complexionata est etiam linea ipsi similis. Sed porrò etiam hoc exemplum notate. Videtis quamlibet herbam crescere eâ formâ, quæ ipsius naturæ conuenit. Sic & homo insignitur formâ, Naturæ suæ congruâ. Sicut autem forma, qualis herba sit, testatur: ita signatum etiam de homine testatur. Nec enim secundum nomen, aut genus, &c. talia eueniunt, sed secundum proprietatem homini impressam. Imò *Ars signata* ipsa docet imponere cuilibet nomina vera & genuina: non vt lupus, ouis, aut columba vulpes nominetur, sed vt cuilibet indatur nomen ipsi naturæ conueniens. Hoc fine species quatuor Natura constituit, quæ *Membrum Signatum* faciant. Per has species Signatori Natura arcana hominis omnia commonstrat. Cúmque nihil vspiam adeò abstrusum & occultum lateat, quod manifestari non possit: omne momentum in hoc saltem positum est, vt illa, per quę arcana reuelantur probè cognita sint. Itaque *Chiromantia* huiusmodi arcanorum signa tribus in locis ostendit, sicut in figurâ expediuntur. Qualis ergo constitutio illarum linearum & venarum: talis etiam mens & voluntas hominis: similiter & proportio personæ. Hinc sequitur, eiusmodi membrum Astronomię cuiuslibet animam denotare. Vsque adeò industrius *est fabricator Naturæ*, vt non animum fabricet secundum formam, sed formam potiùs animo accommodet, hoc est, figura hominis formatur pro naturâ cordis: nec operatur Natura arte suâ instar pictoris. Is imaginem pingit quidem, sed signatum ei nec addit, nec addere potest. Quia enim in imaginem illâ nihil est, ideò etiam signato caret, ac vmbræ tantùm instar est, vim nullam habentis. Artifices quidem nonnulli, qui circa imagines occupantur, huic simile quid faciunt. Id etsi quidem viribus careat: ars tamen ipsa procedit ex Fabricatore imaginum viuentium. Illorum quanto quilibet perfectior esse vult: tanto plus cognito signato opus habet, hâc de causâ, quòd *Ars Naturæ* operationes præfiguret, vt per signatum cognoscatur, quoniam talis animo sit. Hae faciunt tres illæ species, vt audiuistis, sine quibus nullus artifex in statuis pingendis aut fingendis solidi quid præstare potest. In tribus enim illis fundamentum primarium omnium illorum artificum positum est. His iam adnotate quartam speciem: quòd scilicet, ex moribus & ingeniis homo perfecte cognoscatur. Et qui modo dicta intelligit, is artem perfectam habet, & Signator est perfectus.

Ars signata nominũ inuẽtrix.

Chiromantia, &c.

Mores animi indices.

Quid artes incertæ sint, quas species habeant, & quid de artifice incerto expectari debeat.

SVnt artes quædam, iam â lõgis sæculis à priscis ad nos deriuatæ: sicut res ipsa docet, huiusmodi artes eodẽ cum Magicâ & ortu & vsu continẽter viguisse. Cõstat etiã, huiusmodi artiũ magnam subindè dignitatẽ fuisse. Quóque illæ ortui fuerunt propiores: eò honestiores & certiores subindè exstiterunt. Artes illę quidem vel hodie nihilo per se peiores sunt factæ. Sunt autem nequiores & homines, & ipsorum animi.

Multum ergo in eo, qualis homo ſit, ſitum eſt. Eas autem artes voco incertas, prout illæ nostro hoc æuo ſunt. Si hodiernæ reſponderent priſcis, & priſcæ noſtris, audacter eaſdem vocarem artes certas, Sed prout iam ſunt conſtitutæ, hoc nomen & decus non merentur. Nam & id, quod certũ verúmq; eſt, nemo ſcire poteſt, aut in id fiduciæ aliquid ponere. Artes illæ mirabiles ſunt: nec tamẽ artes ſunt. Ars enim eſt, quæ certa eſt, & quæ nota, indubitata eſt. In his autẽ artibus id expendendum eſt, quod homo in ſe veram artem noſcendi & intelligendi à Deo gratiam minimè acceperit. Hæ artes ſunt ſextum membrum Aſtronomiæ, admiranda arcana tradẽtes, plus quàm alia Aſtronomiæ mẽbra, ad cognitionẽ feſtinã & celerem. Fundamentũ autem harũ artium non eſt proceſſus naturalis, ſed tranſuerſus, veluti ſortilegium, nec tamen ſortilegium. Manus ſortem dat. Manus autem naturalis eſt: naturales ſunt etiam manûs vires. Iam quod aſtrum aut elementa operari volunt, id operantur per manus & membra hominum. Porrò, quiuis homo eſt Propheta luminis naturalis. Et prophetiæ quædam pronunciantur ore, quędam geſtibus, quædam nutibus & indiciis, quædam imaginibus & figuris, & modis denique pluribus. Etſi autem per manum talia in his artibus fieri non poſſunt: attamen, cùm manus ſciat facere imagines, gladios, omnia metalla, poſſit domare lapides, & feras quaſcuncunque cùm in terrâ, tum in aquâ capere: poterit etiam vi eâdem hanc artem perficere non aliter ac os verbum, quod efficax ſit, pronunciare poteſt. His cognitis porrò iam attendite. Cùm homo per ſe Propheta naturalis natus ſit: his artium incertarum ſpeciebus, quarum quatuor ſunt, commodè vti poterit. Et quamuis nomen ſortiatur, *Geomantia* à terrâ, *Pyromantia* ab igne, *Hydromantia* ab aquâ, *Chaomantia* ab aëre ipſarum tamen fundamentum ab elementis non pendet, ita, vt elementa artes dent, & moderentur. Per elementa quidem perficiuntur: ars tamen ipſa oritur ex innata conſtitutione propheticâ. Et ſicut Deus per varios homines, ſublimes ac humiles multa operatus eſt (ſicut conſtat, ipſum filium ſuum proprium abiectâ formâ in terram miſiſſe, & hunc viles contemptóſque homines pro Apoſtolis delegiſſe: denique perſonas ſemper fere contemptas Prophetas egiſſe, à quibus tamen omnibus ſtupenda miracula edita ſunt) ita hîc quoque in artibus incertis ſciendum eſt, quòd illi Prophetæ ſint, quantum quidem Natura ibi operatur, ſiue in *Geomantiâ* ſit, ſiue *Pyromantiâ*, ſiue *Hydromantiâ*, ſiue *Chaomantiâ*. In eo rhombus eſt, vt homo per ſe naturæ propheticæ ſit, manúmque regat, vt faber moderatur malleum. Sed & hoc exemplum notate. Si forte quis alterum de re aliquâ roget & ſollicitet: non ſemper rogato commodum aut promptum eſt, voti ſeu rei petitæ ſollicitatorem facere compotem, Sed expectanda eſt hora & tempus, quo id fieri poſſit, idoneum. Eodem modo *Incertiſta* ſæpiùs quærit, ibi, vbi nihil eſt, quò nihil depoſitum fuit. Itaque ſcitote, artes incertas ſuas operationes habere, vel in ſortilegiis, vel cretis, vel teſſeris aut taxillis, vel votis. Qui hæc in ordinem reducere poteſt, Geomantiſta eſt. Nonnulli ſpeculationes ſuas habent in igne quibus ignis eſt loco cretæ, &c. Quod ſpeculatio profert, prophetia eſt. Ita Pyromantia inſtituitur. Alij ſunt, qui in aquâ fluctus concitant, & bullas mouent. Ex quibus quæ ſe ſigna exerunt, pro prodigiis habentur. Sunt, qui ſortilegia in aëre aut vento captant, & per aërem ventúmve iaciunt par & impar. Quod cadit, iudicium eſt chaomanticum. Has ſpecies quatuor qui nouit, & prædicto fundamento incumbit, *Certiſta eſt.* Qui verò fundamenti modique dicti nõ penitus gnarus eſt, eſt *Incertiſta*, nec illi plus, quam teſſeræ, fidere poſſis.

Artes incertę cur ita vocentur.

Ars quæ ſit.

Homo Propheta luminis Naturæ.

Prophetiarum differentiæ.

Art. incer. ſpecies. 4.

Artium incertarum praxis quã varia.

Quid Medicina adepta, quid Sagax Medicus ſit, quas illa ſpecies habeat, & quî hæ cognoſci debeant.

SIc porrò iam de Medicinâ adeptâ vnà cum ſpeciebus eius cognoſcite, quòd Medicina talis ſit, quæ ex Aſtris oriatur. Medicina enim duplex eſt. *Aſtralis & Elementalis.* Sunt etiam duplices morbi: alij *Firmamenti*, alij *Elementi.* Qui ergo firmamentales morbos cum ipſis debitâ Medicinâ cognouit, is Medicinam adeptam callet. Cœli námque ratio ad hominem alia eſt, quàm elementorum. Aliter ſe etiam habet in generatione morborum, aliter in eorum ſanatione. Hæc ſcire & intelligere decet Medicum, vt morbos rectè inter ſe diſtinguere, & cuilibet generi idonea remedia adhibere poſſit. Quos enim cœlum parit, non tollunt elementa, ſed ipſum cœlum. Firmamentum itaque cognoſci fas eſt, ne contrariâ Medicinâ ipſi eatur obuiam. Cæterum ſub hoc membro præcipuè ſpecies duæ ſunt: *Phyſica Stellarum, & Chirurgia Stellarum.* Phyſicæ autem ea ratio eſt, vt videatis, nihil eſſe, quod morborum expers ſit. Quoniam ergo morbis omnia affliguntur, ſequitur, nec ipſa per ſe Aſtra ſana eſſe, quoniam nobis nutrimento ſunt, non minùs ac alij cibi potúſque. Ita ergo ingerimus ac concipimus, qualia ſunt: & ab illis quoque taliter diſponimur, Idem ſimiliter iudicandum etiam de *Chirurgiâ Stellarum.* Vt vulnera infligunt gladij: ſic Aſtra. Documentum cadere licet ex Apoſtematibus, tempore peſtis. Vulnera quidem gladiorum ritu non inferunt: corpora tamen rumpunt & aperiunt pro modo & proprietate gladij cœleſtis. Talibus morbis talia debentur remedia. Quam rationem ſi neglexeris, ægrotum perdideris. Qui remedia elementaria hoc caſu applicet, inuerſo ordine medicatur. Quòd ſi ab illis quidem quid auxilij allatum appareat, plus tamen non præſtiterunt, quàm quòd Elementare corpus, quatenus id quidem infectum fuit, iuuerint. Ipſa interim morbi eſſentia ita ſublata non eſt. Neceſſarium itaque eſt, firmamentalem Medicinam terrenâ nõ minùs cognoſci & adhiberi. Sicut enim Medicinæ ex terrâ naſcũtur: ita etiam ex Aſtris. Hoc inter ipſas diſcriminis ſaltem eſt, quòd Elementares Medicinæ cum corpore creſcant, quandoquidem medicina nulla ex elementis prodit, quę non habet corpus, in quo vis & facultas lateat. Firmamentalis autem Medicinæ eadem ratio non eſt. Corporis námque eſt expers, per ſeipſam ſatis præparata & expurgata, nullo Alchimiſtâ ad impuri à puro ſeparationem, aut eſsẽtię quintæ

Medicina eſt duplex. vt & morbus

Med. adeptæ quib.

Med ad. Species 2. Morbis omnia ſubiecta.

Stellæ nutrimẽta hominum.

Medic. na Elem. & ſyder. quod diſcrimẽ

tæ ex elementis extractionem indigens. Medicina inquam illa est, quæ nec additionem nec decoctionem, sed tãtùm administrationem & ægro factam applicationem requirit. Qui ergo morbos, ex cœlo natos, nouit ac intelligit, illisque cùm physicis, tum chirurgicis remediis firmamentalibus obuiam ire potest, is *Medicus adeptus* est. Hæc Medicina Sagax est, hoc fundamentum est, Medicinam dimidiam regens. Ita enim firmamentum cum elementari corpore coniunctum est, vt infectio talis ex inuisibili in visibile transeat quidem, sed tamen visibile in inuisibile operari non possit.

Medicus Adeptus

Quid Philosophia adepta sit, quas species habeat, quibus virtutibus & facultatibus polleat.

VT, quidnam Philosophia adepta sit, sciatis, ita statuite, omnia elementaria corpora, præter id, quod ab elementis nacta sunt, vim quoque & facultatem Astralem in sese continere. Sic ergo, vbi elementare corpus est, ibidem quoque proprietas firmamentalis latet. Qui iam nouit, quidnam in elementari corpore firmamentale sit: is *Philosophus adeptus est*. Et sicut Philosophus communis naturales virtutes herbarum describit: ita Philosophus adeptus firmamentales virtutes earum describere debet. Auctores quidem virtutes huiusmodi varias passim annotârunt, eâ tamen confusione, vt discrimen earum, quæ ad elementa aut firmamenta referri debeant, ipsos minimè intellexisse appareat. Scire autem id cumprimis refert, maximè quantum ad medicinam spectat. Quicquid enim firmamentale est, Alchimisticè non tractatur. Quod autem est elementare, id alchimicæ præparationi subiectum est. Sed & hoc scire conuenit. Quod Alchimista frangit, virtutem firmamentalem perdit. Quod si ergo firmamentalem virtutem operari deceat, dissolutio nulla instituenda est. Portò Philosophia adepta peculiarem compositionis artem obseruat. Vt enim naturalia multa corpora componi possunt: ita componi etiam syderea Arcana queunt. Hinc illa nomina *Tyriacæ cœlestis, Mithridatum Olympi, Suffuff Æthereum, &c.* hoc est. Sicut conficiuntur terrena, ita componuntur etiam firmamentalia.

Philosophiam Adeptus quid.

Tyriaca cœlestis &c.

Sed & hoc notandum, quod virtus illa firmamentalis cultros quoque & gladios paret, quibus etiam incudes discinduntur, & quæuis metalla, vt cera cæsim penetrantur. Ars ea dicitur *Gladialis* aut *Incusiua*. Vt enim natura elementaris cultros parat, scindendis lignis idoneos: ita natura astralis parat cultros, quibus scinditur ferrum. Præterea, si per naturam claues fieri possunt, quibus seræ recluduntur: poterit etiam Philosophia adepta similes claues inuisibiles facere. Quicquid enim elementa per corpora sua efficere possunt: idem etiam astra per suam essentiam præstare queunt. Hæc est Philosophia *Auctoritatis & Portiua*, ideò, quia in elementari corpore portatur. Sic etiam vt videtis, vulnera sanari naturaliter per remedia elementaria: ita per astralia & remedia quæuis vulnera non minùs ac per elementaria curari possunt. Et hoc modo scientiæ vulnerariæ & sanariæ in firmamento intelligi debent. Sed & alia plura philosophia adepta in se continet, nempe Doctrinatam & Scientenam, &c. Quod ita intelligetis. Sicut discipulus discit ex suo præceptore: ita discere etiam potest in adeptâ Philosophiâ ex præceptoribus cœlestibus. Quod doctrinam attinet, est species doctrinata: quod spectat artem, est species Scientena. Omnia enim quæ homo ex homine discere potest, potest etiam discere ex stellis, idque multo planiore intellectu. Ita intelligi etiam debet species sapientena. Si sapientiam discere potest homo ex aliis, potest etiam ex stellis, Sic etiam scientiarum nouarum inuentio per Philolosophiam adeptam fieri debet, sicut species Inuentuata indicat, quando illæ in astris sint. Vbi enim sunt, ibi sumi debent. Ita prodeunt inuentiones, ita fundamentum se habet hominum in lumine naturæ perficiendi.

Ars Gladialis, &c.

Philos. portiua quid.

Doctrinata & scientena quid.

Species inuentuata.

Quid Mathematica, & quid Mathematicus sit, quæ vtriusque species, natura & proprietas sit.

OCto iam descripta membra instrumentaliter debent confici. Sine instrumentis enim talia non fiunt. Ars autem quæ huiusmodi instrumenta conficere docet, Mathematica vocatur. Sic ergo Mathematica est *Magica, Nigromantica, Nectromantica Astrologia, Signata, Artium incertarum, medicinæ adeptæ, Philosophiæ adeptæ.* Et sicut opificium quodlibet per instrumenta suum opus facit: ita per sua etiam instrumenta, membra octo in effectum suum deducuntur.

Mathematica instrumentorũ præparatrix.

Iam verò primùm in Mathematicâ tres species sunt, per quas instrumenta præparantur, nimirùm *Geometria*, & huius sex species. Vna quæ terram tantùm mensurat, eámque in instrumentum reducere docet. Altera *Geometria firmamenti*, quæ firmamentum in aliud corpus effigiare docet. Vt pictor rem depingit coloribus: ita hic illa ad instrumentum reducitur. Sic, quod planum, rectum, obliquum, cauum, propinquum, remotum, &c. est: id vniuersum docet & inuenit *Mathematica Geometria*. Idem intelligi etiam debet de *Cosmographiâ*, quæ & ipsa peculiares duas in se species habet, *Firmamentalem, & Elementalem*. Per has, species inuenitur, quod & quale quodlibet sit. Itá cognoscenda est etiam Cosmographia elementorum & astrorum, quale nimirum & quidnam quoduis sit. Si quis enim herbam videt, quomodo formata sit, aspicit; isque aspectus ipsi pro instrumento est, quo vtitur ad cognoscendum id, cuius forma est. Non solùm enim instrumenta illa sunt, per quæ aliquid conficitur: sed instrumenta etiam illa sunt, quæ facta sunt. Talis est etiam Cosmographia Concordiæ, quæ vtramque Cosmographiam concordare docet, nempe quamlibet herbam ad suum astrum, & quodlibet astrum ad suam herbam. Præter hanc alia etiam est Cosmographia peregrina, docens cognoscere mobilia. Ita Mathematicus Cosmographiæ cognoscitur. Præterea huc etiam accensetur *Mathematica Algorithmi*, non saltem vt cõputentur *Forma, Corpora, Figuræ*, sed vt species artis Archimeticæ vsurpentur in omnibus suis viribus, in numero, in lineâ, in mensurâ, in vtrâque Cosmographia & Geometriâ. Adde vt Mathematica circuli intelligatur cum omnibus suis speciebus, ex circulo nascentibus.

Mathematicæ tres species.

Instrumenta quid.

Cosmogr. Concordiæ.

Cosmogr. peregrina.

Mathematicus Algorithmi.

Pro

Pro his noſcendum eſt, Mathematicam vniuerſalem primum initium eſſe cæterorum octo membrorum. Quoque exquiſitiùs Mathematica vniuerſalis intelligitur, eò efficaciora ſunt membra cætera.

Scitote itaque nouem membra, à me hactenus, quidnam & ipſamet, & ipſorum ſpecies ſint, deſcripta, ſatis declarata eſſe. Sunt nouem membra, nouem artes, nouem ſcientiæ, quæ extra elementarem operationem perficiuntur, æquè *Naturales, ac Elementares* ſcientiæ. Et ſicut artifex opus ſuum materialiter perficit, ſic eadem quoque fieri poſſunt ſpiritualiter. Et ſicut ars fabrorum aliorúmque opificum, ars naturalis eſt, & naturaliter fit ac intelligitur: ita naturaliter etiam membra Aſtronomiæ perfici poſſunt. Er velut dicitur, hominem eſſe corpus naturale, ita quoque ſunt ſpiritus naturales. Et quod caro ac ſanguis facit, facit naturaliter: ſic quod facit ſpiritus, facit & ipſe naturaliter. Quodlibet corpus, prout creatum eſt, ita opus ſuum perficit. Sic alia operatio in carne & ſanguine, alia in ſpiritu. Quod caro & ſanguis facit, naturale eſt. Quod ſpiritus facit, naturale & ipſum eſt. Quod faciunt elementa, naturale eſt. Quod faciunt aſtra, naturale & ipſum eſt. Elementa operantur vt elementa, firmamentum vt firmamentum. Qui in elementis peritus & inſtructus eſt, philoſophatur elementaliter. Qui in firmamento eruditus eſt, firmamentaliter philoſophatur.

Ita completæ ſunt declarationes nouem ſcientiarum Aſtronomiæ. Sequitur deinceps de operationibus, quos cœlum ipſum ſine additâ hominis ſcientiâ, perficit.

CAP. V.

Quomodo cœleſtia aſtra membra nonnulla habeant, in quibus ipſa ſola ſunt Aſtronomus, operatio, effectus.

IAm notate porrò, quomodo nouem membra Aſtronomiæ deſcripta ſint, vt intelligatis illa artes eſſe. Per artem enim ſeu ſcientiam membrum quodlibet compleri ſeu perfici debet: nec ſine ſcientia eſſe poſſunt illa membra. Quicquid autem cum ſcientiâ fieri oportet, per hominem fieri neceſſe eſt. Ita Magica ſcientia humana erit, & Nigromãtia, & cæteræ omnes. Sed & adhuc decem membra ſunt in Aſtronomiâ. Non autem ſunt artes humanæ ſed artes æthereæ, hoc eſt, cœlum ipſum eſt Aſtronomus: eſt is, qui ipſe facit & perficit, ac complet opus ſine ope humanâ. Opere perfecto, videt homo, quid cœlum ex ſeipſo fecerit. Huiuſmodi membra cum ſuis ſpeciebus cognoſci, fas eſt: mihíque commodum viſum eſt, illa peculiari figurâ adumbrare, vt intelligatur, quidnam ſcientiæ humanæ ſint in Aſtronomiâ, & quid ſint ſcientiæ æthereæ, quæ ex cœlo. Præterea vt ex præcedentibus figuris intelligatur facultas: per ſequentem autem facultas cœli. Et ſicut membra decem ſunt in æthereâ ſcientiâ: ita in figurâ proponetur, quot ſpecies membrum quodlibet habeat. Poſt declarationes intelligetur, quidnam membra ætherea ſint & poſſint, vbi addentur ſpecies cum ſuâ explicatione. Hoc modo aſtronomia, quantum ad ipſius notitiam ſatis nobis detecta fuerit vnà cum probationibus quæ poſt ſequuntur.

Figura ſcientiarum Aſtronomiæ, quomodo cœlum ipſum eas perficiat.

Membra decem ſunt

- I. DIVINATIO
  - *Somnus.*
  - *Phantaſia.*
  - *Speculatio.*
  - *Animus.*
  - *Senſus.*
  - *Vox.*
- II. AVGVRIVM
  - *Volatilium.*
  - *Quadrupedum.*
  - *Aquaticorum.*
  - *Vermium.*
  - *Figurarum.*
  - *Monſtrorum.*
- III. EBRIECATVM
  - *Mania.*
  - *Phreneſis.*
  - *Phantaſmata.*
  - *Imaginatio.*
  - *Immutatio.*
- IV. INCLINATIO
  - *In carnem.*
  - *In animum.*
  - *In ſpiritum.*
  - *In doctrinam.*
  - *In Mechanicam.*
  - *In habilitatem.*
- V. IMPRESSIO
  - *Conceptio.*
  - *Partus.*
  - *Sanitas.*
  - *Ægritudo.*
  - *Mores.*
  - *Actus.*
  - *Sapientia.*
  - *Prudentia.*
- VI. GENERATIO
  - AQVARVM *creſcẽtia.*
  - TERRARVM *creſcẽtiæ*
  - IGNIS *creſcentia.*
  - AERIS *tereniabin.*
- VII. INANIMATVM
  - *Nympharum.*
  - *Gigantum.*
  - *Lemurum.*
  - *Gnomorum.*
  - *Syluestrium*
  - *Vulcani.*
  - *Vmbrarum.*
- VIII. METEORICA
  - *Pluuiarum.*
  - *Roris.*
  - *Pruinæ.*
  - *Fulguris.*
  - *Tonitru.*
  - *Niuis.*
  - *Grandinis.*
  - *Glaciei.*
- IX. ÆGRORVM
  - *Tempeſtatum*
  - *Ventorum*
  - *Alterationum*
  - (*Innatæ prophetiæ.*)
- X. NOVALIA.
  - *In pennatis*
  - *In brutis.*
  - *In piſcibus.*
  - *In monſtris.*
  - *In tranſuerſis.*
  - *In contrariis.*

Hactenus membra & ſpecies ſcientiarum Aſtronomiæ ſic ſatis deſcripta ſunt & propoſita.

Sequitur

Sequitur illorum declaratio, vt plenius intelligatur, quid membrum quodlibet, & species sit, & quid natura Astronomiæ per seipsam possit.

Quid sit Diuinatio & eius species.

CVm nihil adeò abstrusum sit, quod non cognoscatur: abstrusissimum est, quod futurum est. Futurorum ergo cognitio modis duobus fit. Vno, per artem naturalem, vt prognosticationes, & Iudicia Astronomiæ. Altero, per supernaturalem artem, quæ supernaturaliter etiam ad nos pertingit, vt per prophetias & vaticinia. Pro describendo supernaturali aduentu, Membrum est Diuinatio, quæ arcana futura prænunciat. Huius origo ex illo est, qui futura ea immissurus est, is vaticinia & indicia præmittit, sex modis: *somno, phantasia speculatione, Animo, sensu, voce.*

Diuinatio quid.

Diuinationis species

Vt dininationes eò faciliùs intelligatis, quædam vobis exempla proponam. Primò diuinationes mirabiliter apparent, sed plerumque contemnuntur. Sic *Iosepho* in somno apparuit qualis Maria esset & à quo impregnata. Quoniam vero somnia plerumque negliguntur, Reuelationi fides non datur, quæ nihil est aliud quàm diuinatio. Sic multa per insomnia diuinãtur, quæ tamen negliguntur, donec euenerint. Similiter & per phantasiam, hoc est, per picturas & imagines futura reuelantur. Ita variæ interdum figuræ in cœlo visuntur, similes quandoque spiritibus. Huiusmodi omnia sunt species diuinationis. Quę cùm ignorentur, vnde oriantur, contemnuntur, &, quæ significant, ridentur. Sic picturæ nonnunquam alicui obueniunt, qui ignorat, quid significent, donec factum sit. Eadem & speculationis ratio est, qua apud se speculatur aliquis, quis futurus sit exitus: Vbi speculatio quidem rei euentum sæpiùs offert: sed quia fundamentum certius non adest, speculationi non creditur. Ita multis præsagit animus, hunc futurum euentum esse. Et sic fit etiam. Sic sæpè aliquis hoc prædicit, quod postea euenit. Quia tamen fundamentũ euidentius non adest, prophetia & diuinatio contemnitur, maximè si à simplicioribus & vilioribus hominibus fiat. Quòd si verò euentus responderit: iam omnes dicunt, euentum hunc se iam dudum diuinâsse. Sic ergo diuinatio opus est supernum, naturam excedens, per sex dictas species factum, vt per quas omnia abundè significentur, saltem, vt rata habeantur, nec contemnantur. Nec enim sapientis est illa contemnere, sed prudenter expendere & euoluere.

Ioseph, &c.

Diuinationes cur contemnantur

Quid Augurium sit, & species eius significent.

SImiliter & de Auguriis sciendum est, quòd supernaturaliter fiant: súntque presagia rerum futurarum, ea significantia, quæ naturalis scientia nulla potest. Sed nec humanæ scientiæ artésque huiusmodi secreta reuelare queunt. Cùm verò nihil obscurum maneat, sed omnia reuelentur: sequitur, huiusmodi reuelationes modis aliis fieri debere, vt, si euentus instet, præsagium iam præterierit, idque iam intelligatur, quod præsagium prædixerit. Species autem sex sunt, quibus Augurium omne compreheditur. Quæ licèt non admodũ splendidæ, sed contemptibiles appareant; sapiens tamen eas minimè aspernabitur, sed apud se cogitabit, propter humilitatem, ipsum quoque Christum contemptum & despectum fuisse. Scit sapiens, humilia non despici, sed prudenter iudicari debere. Talibus enim donum datum est cognoscendi Christum; Et intellectus contemptoribus nullus datur; sed solis sapientibus, qui ex Deo sunt. Ita summus motor per virtutes cœlestes Auguralia præsagia intelligit, non secus ac per aues, quæ singularia indicia promunt, ex quibus sapiens facilè intelligit, signa illa pertinere ad homines. Ita sæpiùs præsagiuntur *pestes, bella, cædes, mors, &c.* Sic etiam in brutis interdum aliquid præter ipsorum naturam & proprietatem euenit, quod præsagium est de hominibus. Auguria fiunt etiam ex piscibus Aquæ, quæ Auguria post factum cognoscuntur fuisse præsagia. Sumuntur & à vermibus, dum dicimus, nos tales vitæ nostræ curriculo non vidisse, non de illis audiuisse. Itaque præsagia illa à vermibus nobis proponuntur. Eodem modo figuræ etiam in lignis & lapidibus aut corporibus aliis, contra ipsorum naturam & proprietatem reperiuntur. Id præsagio est, homini aliquid euenturum esse. Gignuntur interdum etiam monstra, ex auibus brutis, piscibus, vermibus, aut hominibus, quæ homini stuporem & admirationem afferunt. Quæ omnia præsagia sunt iræ in hominem incubituræ. Et hâc ratione Auguria, homini venturam iram prænuntiantia, intelligi debent.

Augurium quid.

Augurij quot species.

Humilia non contenenda.

Auguria vnde sumuntur.

Quid sit Ebriecatum, & quæ eius species.

DE tertio membro & eius speciebus ita statuite, in genere *Ebriecatum* esse id, quo homo humanâ sapientiâ elapsus, in sapientiam alienam diuertit. Sapientia námque duplex est: *Humana & Aliena.* Humana est illa, quam Deus homini dat, vt per illam ceu homo viuat, & omnia cognoscat, trutinet, intelligat. Hâc sapientiâ quemlibet hominem Deus donauit, vt, quæ audit, quæ videt, per illam iudicet & æstimet. Ita per hanc penitè cognoscet, quid res quælibet per se sit. Sapientia autem aliena est, quando homo suâ sapientiâ excedens, alienam adsciscit, & secundum illam omnia iudicat, quæ audit, quæ videt. Per hanc ille sapientiam ad veritatem penetrare non potest perfectam, sed more arundinis in vndâ fluctuat. Est enim hæc sapientia spiritus vertiginosus, qui infatuat omnem humanum sensum. Discrimen vtriusque sapientiæ allato exemplo explicabimus. Pone, hominem quendam viuere humano more, sapienter, inculpatè. Iam si accidat, vt is vino inebrietur, aliena sapientia surgit, humana decumbit. Quicquid ebrius iste facit, humanam sapientiam non resipit, sed vniuersùm alienam, isque nihil est, nisi fatuus, impudens, crassus rusticus, nihil depudescens, nihil expendens, nihil ex modo & ratione agens, sed summa imis permiscens.

Ebriecatũ quid.

Sapiẽtia duplex. Humana quid.

Aliena quid.

Porrò sub hoc membro species quinque sunt, quæ omnes homini sapientiam alienam infligunt, sicut vinum infert cerebro. Nam & in supernis vina sunt. De quibus qui bibit, in sapientiam alienam & fanaticam incidit, & de rebus vel visis vel auditis ebrij more iudicium fert. Species vna vocatur *Ebriecata Mania,* aut *Inebriata Mania.* Hi cristas sibi sumunt ex scripturis, secundum alienam sapientiam omnia

Ebriecati species

omnia interpretantes,& ineptè contorquentes. Sic etiam eſt *Inebriata Phreneſis*, eorum, qui gladio & armis omnia obtinere cupiunt, humanæ rationis, quę talia prohibet, obliti. Species etiam vna dicitur, *Inebriata phantaſmata*, quæ variarum geſticulationum plena eſt. Vt enim ea aliena ſapientia eſt, ſic etiam mores geſtúſque ij alienos habent. Species quoque eſt *Inebriata Imaginatio* vocata. His ludicra multa incidunt, non ſecus ac homini ebrio varia obuerſantur, dum putat ſibi loqui parietes, ſecum in orbem agi ſpondas, adeóque ſeipſum non nouit. Quinta ſpecies eſt *Immutatio*. Per hanc in homine immutatur corpus, animá, ſenſus & ratio; & ipſi amicis ſimul & inimicis conuitia faciunt, & ſuam tantum ſapientiam authenticam habent. Vt enim, ſi centum congregati ſint ebrij, nemo alteri ſimilis eſt, ſed moribus & animis vniuerſi diſſentiunt, & vnum idémque argumentum aliter pro ſuo cerebro torquent: ita ſe gerunt etiam ij, qui ex muſto firmamentali Inebriecati ſunt. Itaque mores eoſdem nō ſeruant, ſed vniuerſi inter ſe diſſentiunt, ſuúſque cuiuis mos optimus videtur. Vnde fit, vt ad ſolidam ſapientiam nunquam penetrent.

Quid Inclinatum ſit & quæ eius ſpecies.

POrrò pro membri quarti explicatione noſcendum eſt, quod Aſtrum interdum ipſum regat hominem, & ſuum arbitrium diſponat. Rem ita intellige. Aſtrum nonnunquam opus aliquod adornat, idque per hominem manifeſtare vult. Si verò nemo adſit, qui cum Aſtro illo in coniunctione verſetur; tunc Aſtrum ſibi quendam ceu filium adoptiuum adſciſcit, cui pater ex iure nihil debuit, & quicquid ei præſtat, ex nullo ſanguinis aut cognationis iure præſtat. Sic & Aſtrum ſibi filium adoptiuum quærit, per quem operetur, tanquam per filium verum. Hęc inclinatio ſex modis perficitur. Primo, in perſonâ, hoc eſt, in carne & ſanguine, ita, vt ſingulariter gratam ſibi perſonam faciat, quæ præ aliis omnibus hominibus laudabilior & amabilior ſit. Præterea, mentem ſeu animum homininis perſæpè ita euariat, vt ille reliquorum omnium onimos ſuperet. Sic enim filius adoptiuus fuit *Salomon*, quantum ad perſonam. Sic, quoad animum, filius adoptiuus fuit *Iulius Cæſar*. Similiter etiam inclinationes ſunt, quæ ſpiritum extollunt, adeò, vt ſpiritus ille reliquos omnes ſuperet fortunâ, conſiliis & omnibus aliis, quæ ad ſpiritum eiuſmodi ſpectant. Hoc modo filius adoptiuus fuit *Cæſar Barbaroſſa, Sueuus*. De inclinationis ſpecie quarta ſciendum eſt, quod Aſtrum nonnunquam doctrinam præparat, per hominem manifeſtandum. Tunc enim eligit, qer quem illam compleat. Hoc pacto in doctrina filius adoptiuus fuit, *Albertus Magnus, Lactantius, Wickleffus*, & alij plures. Similiter Aſtrum quoque peculiarem ſcientiam, aut dexteritatem in negotiando præparat. Si enim legitimum non habeat filium, quendam ſibi eligit. Hac ratione filius adoptiuus fuit *Albertus Durerus Norimbergenſis*: & in mercaturâ *Fuckerus Auguſtanus*. Ad ſpeciem ſextam pertinet, quando Aſtrum induſtriam aliquam gignit, quæ cæteris omnibus excellentior eſt. Huius generis ſunt filij adoptiui illi, qui per extentos funes ire poſſunt. Dicto ergo modo Membrum quartum intelligendum eſt, cum ſuis ſpeciebus, quomodo nempè curſus cœleſtes mirabiliter in ſuis filiis adoptiuis operentur, quod eſt Inclinatio.

[Margin: Inclinatio Aſtrorũ ſex modis. — Salomō, &c. — Iulius Cæſar &c. — Barbaroſſa. — Albert. Lactant. VVickeff. — Albertus Durer. Fucker.]

Quid Impreſſio ſit, & quæ eius ſpecies.

AD cognoſcendam Impreſſionis proprietatem ſciendum eſt, eam eſſe vim & facultatem ex Aſtris emanantem, & pro ſolo corpore elemementari facientem, ita, vt nihil cognationis cum corpore Aſtrali habeat. Cognata autem illa eſt Elementato corpori, ſicut color corpori. Sicut enim color & corpus diuidi non poſſunt: ita nec Impreſſio & Elementatum corpus dirimi poſſunt. Cæterum de Impreſſione ea conditio intelligenda eſt, quòd Impreſſio cum conceptione ſimul fiat, & vſque ad partum creſcat; poſtea manet (vt ita loquar) incorporata. Porrò ſicut color extrinſecus eſt, & pro tempore conſumitur vel mutatur, (color enim niger, rubeus, aut flauus capillorum mutatur in canum vel album) ſic etiam de Impreſſione tenendum eſt, quòd vnà cum homine concipiatur & gignatur, atque cum ſuis ſpeciebus Elementato corpori ſimiliter conſeneſcat, & cum ipſo mutetur. Iam verò Impreſſio Elementati corporis eſt ſpiraculum vitæ. In ſpiraculo autem vitæ Elementati corporis Eſſentia ac proprietas latet. Porrò, etſi quidem dixerim, Impreſſionem, ex Aſtris eſſe; ipſa tamen pro Medio ſaltem habenda ſunt, per quod Medium vitæ ſpiraculum Elementato corpori eſſentialiter attribuitur. Sicut homo eſt Medium, faciens id, qualis eſt, per illum, cuius eſt: ita idem hic quoque intelligi debet. Corpus Elementatum vitam in ſe nullam habet, ſine ſpiraculo vitæ. Duo autem ſunt, qui ſpiraculum vitæ iuſpirant, nimirum *Deus*, vt à quo vitam homo habet, cum cæteris vitę atrributis. Præter hunc alius quoque Inſpirator eſt, inſpirans Spiraculum vitæ cum ſuis attributis. De duplici hâc Inſpiratione ita ſtatuite. Res eadem omnino eſt, qualis inter Deum & Medicum. Iam tu diuina, quiſnam ægrotum ſanet? Nimirum Deus, non homo. Homo autem conſequentiam impetrat. Eodem pacto & hîc, quiſnam verum ſpiraculum vitæ tribuit? Solus nempe Deus. Iam verò alius adeſt, auferens laudem: Et in hunc intenditur. Notate ergo, Impreſſionem nihil eſſe aliud, quàm Inſpirationem fixam, quæ ſub conceptionem & generationem concipiatur. Ex hâc Impreſſione ſequitur Sanitas vel Morbus, corporales mores & ritus, corporalia opera, corporalis ſapientia & prudentia: nec de Aſtro plus habet, quàm quis requirit aëris, ſi loqui cupit. Sic ergo Elementale corpus ab Impreſſione viuificatur, vnà cum morte, & quæ vitæ adhærent.

[Margin: Impreſſio, vt gignatur.]

Quid Generatio ſit, & quæ eius ſpecies.

[Margin: Generatio quę]

MEmbrum *Generatio*, quatuor ſub ſe ſpecies continet, ſecundum quatuor Elemētorum numerum. Generatio autem non eſt niſi

nisi communicatio, quam Astrum homini attribuit. Sic Sol Elemẽtis communicat calorem, quę sine Sole omnia mortua essent: Estque Sol Spiraculum vitę Elementorum, omnia ea, quæ in 4. Elementis sunt, viuificans. Homo & spiraculum vitæ hominem faciunt. Hoc est Microcosmus: & ipsius spiraculum vitæ est conditor rerum. Iam Elementa sunt Matrices; & Firmamentum parentes. Hæc duo gignunt vniuersos fructus, ex Elementis nascentes, estque Sol ipsorum spiraculum vitæ, hoc est, Sol est spiraculum rerum Naturæ. Sic ergo de Generatione iudicandum est, quòd Elementa generare nihil possint sine Astro. Matrices enim sunt. Elementa. Vulcanus est Sol. Natura est Fabricator. Et cum semina quidem in matrice iaceant, non in Genitore: ouum spectate gallinæ. Id à Gallinâ non Gallo est. Si autem debet generare pullum: per gallum id fieri oportet. Pari ratione & Matrices semen habent: effectus autem est ab Astro, & digestio à Sole, qui omnium Elementorum fructus excludit, sicut gallina sua oua. Sic ergo de generatione dicendum est, quòd ex Elemento Aquę, *omnia Mineralia, Salia, Metalla, Gemmæ, Lapides, Petræ, &c.* gignantur seu oriantur. Horum omnium Aqua mater est. Sol autem ea omnia in aqua excludit. Similiter & de Elemento Ignis sciendum est, quòd & huius fructus à Sole excoquantur & excludantur. Fructus autem Elementi Ignis sunt omnes Meteoricæ impressiones, *pluuia, nix, ventus, tonitru, & grando, &c.* Eodem modo & fructus terræ, *Ligna, herbæ, gramina, fungi, flores, &c.* Omnia inquam hæc à Sole excluduntur, & ab Astro terrâque gignuntur, vnà cum cohærentibus nutrimentis, quæ ex Elementis aliis attrahunt. Sic etiam fructus Aëris eodem modo gignuntur & excluduntur, vt sint species Tereniabin & Mannæ. Ita iam constat, quid generatio sit, velut sextum membrum Astrorum, quod Astrum ipsum in Elementis sine ope & auxilio humano perficit.

(Marginalia: Element. & Firm. omnia gignunt. — Fructus. — AQVÆ. — IGNIS. — TERRÆ. — AERIS.)

Quid Inanimatum sit, & quæ eius species.

(Marginalia: Inanimatum quid. — Homines inanimati sex sũt.)

HVius membri comprehensio cæteris aliquanto difficilior est. Sciendum itaque primò est, quid inanimatum sit. Est autem homo, in quo nulla anima reperitur. Hominum huiusmodi genera sex sunt. Quanquàm præter hæc adhuc vnum sit, quod in hoc paragrapho recensebitur: de quo cuiuis, quod lubet, indicare licet. Cæterùm ex sex inanimatis hi sunt: *Nymphæ, Gigantes, Lemures, Gnomi, Vulcani, Vmbragines.* Sicut enim nos homines in terra versamur, sed tamen animâ præditi: ita homines etiam, sed animæ expertes in quatuor Elementis habitant, quib. accedunt etiam *Gigantes & Vmbragines.* Quâque ratione nos homines ambulamus super terrâ, non in terra, super aquâ, non in aqua, extra ignem, non in igne, extra aërem quadantenus, non in aëre; ita effigiati etiam sunt homines in Elementis, qui in ipsis Elementis, & non extra ipsa habitant, ceu Phœnix in igne, Talpa in terra, &c. Quod nemini mirum aut incredibile videri debet. Res enim ipsa docebit, hęc ita sese habere. Gigantes autem ac Vmbragines hominum ritu habitant. De generationibus autem ipsorum sciendum est, quòd nascantur per cœlestia & Elementaria spermata, sine Limo Terræo. Præterea creaturæ non sunt, sed vt Scarabæi ex stercore equino nascuntur. Quod autem de septimo genere dixi: nemo certè id ex Limo Terræ esse, demonstrare poterit. Licèt enim homines quidem esse noscantur: anima tamen in Quintum tantùm Esse infusa est, quod penes potestatem Dei fuit, vt nouiter inuentos in Insulis huiusmodi homines ex sanguine Adæ descendere minimè consentaneum sit, quod tamen fusius in hac declaratione probare mei instituti non est. Cæterùm de Animatis & ipsorum speciebus, quæ sint, hactenus satis dictum est. Reliqua alibi explicabuntur.

(Marginalia: Vnde generati sint.)

Quid Meteorica sit, & quæ illius species.

(Marginalia: Meteorica Sagax quid, & quæ in ipsa generetur.)

HOc Astrorum Membrum est *Meteorica*, & propriè appellatur *Meteorica sagax*, nõ Meteorica minor. Membrum hoc multas sub se species comprehendit, & idem nomen, vt Meteorica minor, retinet. Vt autem discrimen harum rectè teneatis, notate, Minoris Meteoricæ mentionem fieri in membro generationis, in hac autem Meteoricâ Sagace velut pluuiæ nascuntur in superno olympo. Pluuiæ illæ ad nos non descendunt instar pluuiæ, sed instar Chai aut vaporis. Similiter & ros illo loco generatur, &c. super nos tamen non effunduntur cum substantiâ, quia sunt spirituales, non corporales. Generant etiam tonitru ac fulmen, quæ tamen terram nostram non feriunt. Deorsum quidem iactantur: sed propter distantiam terram attingere non possunt. Postea parte alterâ decidunt super globum. Ita lapides & similia alia reperiuntur. Similiter etiam Sagax Meteorica generat *Sanguinem, metalla, & alia:* generat etiam *Dracones, Halones, Apparitiones, Similitudines, Figuras, &c.* quæ omnia deorsum ad Media interstitia descendunt. Hæc interdum per Meteorica minora destruuntur, consumuntur, & difflantur. In hac Sagaci Meteoricâ est *Tinctura Metallorum, Gemmarum, & colorum aliorum.* Ex hoc Olympo emergunt *colores.* In hoc olympo *Vulcanus Meteoricus* considet, qui genitor est omnium *Tincturarum & colorum &c.* Ex hâc Sagaci Meteoricâ procedit coniunctio Tincturæ, in corpora Elementata. In hac Meteorica generantur etiam pluuiæ in mediis interstitiis, per coctionem, vbi spiritus coagulat omnia corpora metallorum, gemmarum, & lapidum aliorum. Ex hoc spiritu procedunt radij congelationis. Per hos radios congelatur *Aqua, & Terra* Et creatum hoc est simile Soli, resoluenti id, quod hoc congelauit. Et quicquid Sol in exaltatione suâ congelare potest. Ex hoc Sagacis Meteoricæ olympo æstas ac Hyems ortum suum sumunt. Talis nimirum est Meteorica, octauum membrum scientiarum syderis constituens.

Quid sit Membrum ægrorum, vna cum speciebus.

INficias autem ire nemo potest, quin cœlum multis modis operetur, sicut in figura scientiæ syderis annotatum est. Sed vt vnum per alterum probetur, exemplum notate, vt hoc membrum

membrum eò faciliùs intelligatis. In lignum, intempestiuè cæsum potens ac efficax Cœlum est, ita, vt operationes suas in illo exerat adeò exquisitè, vt Aspectus omnes & coniunctiones, &c. non minùs ac in horologiis certò deprehendantur. Similiter & lutum, sub eâdem cõstellatione effossum gignit gryllos, eiusdem constellationis perpetuò indices. Ad Lunæ námque modum sese illi gerunt. Hinc patet, quidnam Membrum Ægrorum sit. Est nimirum (vt exempla docent) præsagium tempestatis, sicut scire Astrologorum est: hoc est. Si homo sub potentiâ illâ cœlesti æger factus est, is potestatem illam habet futura prædicendi: Tantò autem plus Gryllis in luto, aut vermibus in caseo aut ligno indicij dare potest, quanto magis sermone vtitur, & rem ipsam distinctè indicare potest. Et isti sunt Prophetæ natiui per suos morbos. Species autem prædictionis sunt, quo modo se tempestas habeat, an calidæ vel frigidæ naturæ sit, an grauis aut tolerabilis futura sit, an breuior vel diuturnior futura sit, quando Luna noua vel vetus futura sit, & similia. Id natura ipsa Astronomicè docet per corpora Elementata. Sic pariter etiam nôrunt venturos ventos, mutationem tempestastatis, serenitatem, &c. Et hoc est nonum membrum scientiæ Astrorum. Morbis enim, & corporibus omnibus, destructioni sub cœlo obnoxiis, vaticinium connatum est.

Grylli ex luto.

Quid Noualia sint, cum suis speciebus.

Procreationis vis omnibus indita.

Res à Deo quælibet eo ordine & conditione creata est, siue ea sensilis, siue insensilis sit, vt vna aliam gigneret ac propagaret, ac Deo placuit, vt omnia bona essent. Is tamé ordo deindè peruersus est, ita, vt multa nascerentur monstra, quæ naturæ illam rationem excederent. Quæ tamen hoc loco enarro ideò, vt aliquid inde vaticinemur. (Sunt enim tantùm *Errata Naturæ*,) Sed vt sciatur, illorum causam esse Naturam Astralem. Exemplum. Natura ipsa stultum non gignit: cum nec ordinem nec donum id à Deo sibi datum habeat? sed error incidens Naturæ illum ordinem violauit & infregit. In exemplo res videatur. Ponantur viri centum, quorum quilibet imaginem faciat. Ex illis vniuersis factis nulla alteri similis est. Qui artis peritus est, veram imaginem facit. Cæteri nonaginta nouem nihil boni faciunt. Similiter & Natura artem habet, vel hominis, vel cuiuslibet rei crescentis fingendæ. Et cùm multi ad faciendum hominem concurrant; fit, vt quilibet aliud faciendo, opus perdat. Idem autem hîc euenit, quod fit, si ingens numerus hominnm in conclaue ad deliberandum & consultandum conueniat. Quilibet enim horum consilium suum ratum esse vult. Consultando ergo eò peruenitur, vt sententia tandem seu iudicium feratur, quod simile sit stulto, strumis vndiquaque pleno. Eadem Astrorum quoque Natura est, vt non perpetuò sibi inuicem consentiant. Vnde opus emergit mixtum in sensu & corpore, nec in homine tantùm, sed & in pennatis, & pecoribus, in piscibus, in herbis, in arboribus, &c. nascuntur Monstra, contra institutum à naturâ ordinem, figurámve ac formam. Scire autem debet Naturalis, plerunque cum formâ Monstrosâ, monstrosos etiam esse sensus, vt in stultis, in visco, &c. Et vbi huiusmodi monstrosa in rebus Naturæ corpora sunt: ibidem Monstrosa quoque sunt remedia, nunquam nisi in corpore perfecto vsurpanda. Imperfecta námque corpora dant imperfecta medicamina & vires stultas. Itaque membrum scientiæ Astrorum decimum vocatur *Noualia*, nihil nisi operationes cœlestes comprehendens, & corpora Elementata in suam figuram transuersam & contrâriam transponens.

Noualia quid sint.

Consultum ergo mihi visum est, hunc hactenus ordinem institui & seruari, vt sententia nostra de principiis Astronomiæ clariùs panderetur. Etsi verò ad probationem allatum nihil dum sit: nihilominus tamen, vt probationes deinceps eò faciliùs & rectiùs intelligantur, opus dictum aggredi & perficere placuit, cùm paucos esse, qui hæc sciant, arbitrer. Ne autem errorum fluctibus agi viderer, discursum hunc institui, vt intelligeretur, quàm admirabilis in suo lumine Natura sit, & quanta miracula operatus sit Deus per dona lumini Naturæ inserta, hoc negotium facessens homini super terrâ hâc degenti, vt mortale corpus in isto Naturæ lumine exerceat, cognoscátque, quæ stupendo modo in Natura recondita latent. Et huius quidem instituti hominem me non deceat, simul de illis quoque scribere, qui peruertendo artem, meras tenebras illi offuderunt? Id quidem quo fecerint consilio, detegere possim haud difficulter, nisi otio meo consulerem. Lupum enim si vel leui clamore proderem, reprimendi mea opera illis ansam illicò adderem. Quod periculum vt iam euitem, missis illis, hoc loco saltem naturaliter loquor. Scriptum autem hoc meum mecum redit in id, ex quo vtrique prodiimus. Memoria ac opus manet, ac in resurrectione nos sequetur. Meritò ergo in Astronomia pergo, & instituto discursu, species hactenus explicari cœptas, compleo. De quo verò dissero, præcipuum hoc est, quibusnam ex causis Astronomiam adeò necessariam arbitrer? Nimirum, quia Deus hominem ex materiâ aliquâ, (non ex Nihilo,) quæ rerum omnium Essentia Quinta est, produxit. Vnde elicitur, ex quatuor Essentiis Influxum quendam & proprietatem fieri in Esse Quintum, etiam extra id, quod imaginem Dei concernit. Et vt solidè doceam, Intellectum hominis ex cœlo manare: velim vos ad sequens exemplum intentos esse. Videtis nimirùm, corpus per seipsum nihil esse, nec citra mundum exteriorem, vel vnico momento durare aut viuere posse. Quicquid ipsum sustentat, in mundo externo positum est. Et quicquid mundus externus profert, id vniuersum gratiâ hominis producit. Sicut ergo hominem à mundo externo quoad Elementatum corpus, sustentari, &, quicquid ipsi opus est, indè depromi oportet: ita viciſſim necesse est, Intellectum à mundo externo in hominem penetrare. Et veluti cibus corpus nutrit illi carnem & sanguinem dat, & ad satietatem ipsum reficit: ita mundus quoque externus homini omnem Intellectum, scientiam, sapientiam & industriam

Naturæ lumen quâ admirabile.

Homo ex materia aliqua factus.

Intell. hom. ex cœlo.

Mundus vniuers' est gratia hominis.

ſtriã confert, quæ non ex peculiari dono proficiſcũtur Dei, ſed ex Lumine Naturæ, quod dedit Deus, vt rationẽ brutalẽ à creatis acciperemus, in eo, ex quo conditi ſumus, ne potiores ſimus parente noſtro, qui maior eſt mundus, ex quo carnem, ſanguinem & intellectum accipimus. Sicut pyrũ decerpimus ex arbore, & ipsũ edimus ita ſimiliter ſcientiam & ſapientiam Naturæ accipimus. Et hæc cauſa eſt, cur fundamentum hoc mordicus teneam. Nam & Chriſtus teſtatur, regeneratos ex Chriſto cibari oportere, & ſapientiam ſuam deſumere ex eo, qui illam nobis miſit. Cur autem carne & ſanguine Chriſti vti debeamus, hæc cauſa eſt, quia nimirùm ex ipſo nati ſumus. Et ipſe eſt primogenitus, nos autem ſequentes numerum complemus. Sicut ergo ex Solo ipſo, non ex alio quoque nouus cibus ac potus, noua doctrina & via ad ſalutem procedit: ita ab externo quoque mundo, vt diximus, mortale corpus ſecundum carnem & ſanguinem & naturæ lumen ali ac nutriri oportet. Sic enim viuit quodlibet ex eo, ex quo eſt. Nemini ergo inconueniens id eſſe credatur, quod, ſicut corpus Elementatum proprietatem ſuam erga macrocoſmum exerit, non minùs etiam Sydereum corpus idem faciat. Quod ſi quis inſtare velit, arguendo, nullum in Aſtris intellectum eſſe, ſed hunc ab Imagine proficiſci: Largiri equidem poſſim, ſapientiam hominis illam quæ vitam æternam reſpicit, dicto modo emergere. Interim tamen natura animalis, quâ hominis intellect⁹ iudicatur, ex ipsâ Naturâ erit. Natura autem habet id ex Deo. Sapientia námq; Naturæ, cum ſuis ſcientiis omnib. creatura Dei eſt: Sicut enim corporea vniuerſa creatura Dei ſunt: ita homo quoque ſecundum ſapientiam ſuam non minùs creatura eſt, quàm ſecundum corpus. Creatũ autem omne prædeſtinatum eſt. Hinc ſequitur, corpus & ſenſus creatum eſſe quoddam ex magno mundo, ex quo nimirùm homo, creatura vltima, factus eſt. Sicut autem filius patrem ſuum negare non poteſt, ſed quicquid habet, ab ipſo habet: ita nec nos magnum negare mundum poſſumus. Quòd ſi cui abſurdum videatur per patrem, quid in filio ſit, cognoſci debere: id hoc modo demonſtraturus ſum. Qualis materia, tale opus. Hinc iam ſequitur, virtutes externas homini ſperma ſubdere. Illæ quales ſunt, tale etiam ſperma. Iam præſtare poteſt Ars, vt materia illa, ex quâ opus fit, Aſtronomo plenè cognita ſit, hoc eſt, vt ſciat materiam & quicquid ſubſtantiæ ac intellectus in ipſa eſt. Hoc enim non aliud, ſequi ac imitari debet, niſi quod ſpiritus imaginis aliquid interdum ſubtrahat, & naturam frangat, eámque pro ſuo nutu torqueat & moderetur. Loquor autem ſaltem de hominis natura animali; quæ ab aliâ natura animali (beſtiali) differt, diuinâ ſapientiâ, diuinis ſciẽtiis dotata. Ideo iure Dij vocamur. & filij altiſſimi. In nobis enim viget Lumen naturæ, quod Lumen Deus eſt. Vnde etiam conſequitur, nos diuinam ſapientiam in corpore mortali geſtare. Quin etiam ſcientias, quæ ſolius Dei ſunt, in viribus noſtris reconditas habemus, datas nobis pro conſtitutione horæ conceptionis, quæ conceptio in ipſo momento ſemen generat in corpore, in intellectu, in ratione, in

Chriſti caro &c. cur edẽda.

Sapiẽtia Naturæ creatum Dei.

Homines Dij & filii altiſſi ai.

ſcientiis, In hoc enim me confirmat dictum Chriſti, dicentis: *Ad hoc natus ſum.* Eodem modo quiuis etiam homo naſcitur ad id, quod Momentum præſens dedit, quódque omnino perfici neceſſe eſt.

Notandum ergo eſt, Chriſtum ipſum, ad quod natus erat, perfeciſſe, & perfectionem hanc omnem prædictam eſſe per prophetas, nec quicquam, quod prædictum fuerat, perficiendum reſtitiſſe. Quod quidem ſi verum eſt de Chriſto, cur non etiam Prophetis naturalibus vis ac poteſtas data ſit ſcribendi & prophetandi de operibus eius, qui ex Maſsâ conſtituitur? Si Chriſtus minimè latuit, ſed multis ante natiuitatem ſæculis aduentum ſuum & miracula prodidit: quomodo quæſo, quod minus eſt, occultari poteſt ita, vt non manifeſtetur? Nemini ergo ſermo iſte admirationi ſit, quo dicunt homines: Ecquis nam præſcire poteſt, quæ futura ſunt? Nihil enim ſcit homo: Deus autem omnia. Quia vero Deus Artem ſeu ſcientiam creauit: hinc fit, vt & Deus ſciat, & ſciat ars à Deo condita. Quis Propretas docuit loqui? Solus Deus. Iam ſi ex Deo illa manant: quomodo impoſſibile ſit arti, quod poteſt Deus? Hoc ſaltem operam demus, vt ars in nobis perfecta ſit. Quod ſi fiat, quidnam impoſſibile nobis eſſe poſſit, cùm & ab ipſo Chriſto, iubeamur inſtar Patris cœleſtis perfecti eſſe? Si ita nos perfectos eſſe oportet, ad perfectionem hanc penetrare vtique non poſſumus, niſi per id, quod Deus nobis largitur. Sic enim atteſtante Chriſto, ſimiles erimus in veritate & iuſtitiâ. Sic nulla nos ſcientia aut fallit aut ſeducit. Scientia enim perfecta creata eſt. Ea perfecta à nobis diſcenda eſt. Nam & ipſe Deus perfectus eſt. Inaniter autem quiritatur de perfectione ſecta illa, quam arguo. Annititur enim, quæ præſtare non poteſt, quia perfecta non eſt, vt perfectus eſt pater cœleſtis. Ipſi ſunt mendaces & ſcientiarum calumniatores, gloriam captantes ex illis, quæ ignorant, non ſolum ſeducentes alios, ſed cœcorum more ipſi quoque in foueam cadentes, nec vnquam inde reſurgentes.

Chriſtus officium ſuũ compleuit integre.

Scientia omnis ex Deo eſt.

Cæterùm hactenus dicta pro generali probatione ſufficiant ad Aſtronomiæ certitudinem explicandam. Singulares autem probationes cuilibet particulæ ſeorſim annectam, additis omnium ſpeciebus, vt res ipſa tota quaſi expoſita oculis cognoſci poſſit, &c.

De nouem probationibus.

CAP. VI.

IN PROBATIONEM ARTIS MAGICÆ.

MNIVM primò vobis explicaturus ſum, quid Magica ſit. Nihil autem eſt aliud, quàm potentia, virtutes cœleſtes in Medium inducendi, & in illo operationes perficiendi. Medium hoc eſt centrum. Centrum eſt homo. Sic ergo per hominem vis cœleſtis in hominem induci poteſt, ita, vt in homine tali virtus, conſtellationi illi congrua, inueniatur. Itaque ex eiuſmodi homine, cui

Magica quid.

Magica vires illas conciliauit, fit Astrū idipsum, quale per se est cum suis Secretis & Arcanis. Qui herbam aliquam edit, in illo herba est cum suis annatis viribus. Sic & in homine vno plus minúsue virium illarum est, quam in altero. Pro hac ergo declaratione probationem eiusmodi notate. Si fieri potest, vt in hominem per hominem venenum & medicina cum suis operationibus introducatur: Astronomus vtique Magicus firmamentales vires, similiter in hominem inducere poterit. Rectè autem velim à vobis intelligi quonam ex fundamento Magus operetur aut loquatur, hoc est natus Magus. Sicut enim Magus Magum facere potest, vt iam dixi, naturaliter; ita idem etiam per conceptionem fieri potest. Hi iā sunt Magi nati. Et Magus discit saltem ex Astris, non ex homine. Plura ergo de Magica cognoscenda sunt, quam hactenus tradidimus, hoc modo, quòd scilicet scientia quælibet cum homine nascatur, hoc est, scientia simul cum viro in conceptione. Homo enim vt homo alium docere nihil quicquam potest, sed docet tantùm Magica. Hoc autem Magicæ attributum est, quia noluit Deus quicquam vspiam secretum aut absconditum manere, sed, quæcunque in Natura produxit, intelligi & manifestari. Lex ergo & mandata data sunt, vt vitentur alia, quæ huiusmodi cognitionem impedire possint, vt scortatio, hypocrisis, fœneratio, &c. His enim qui operam dat, is Magus nunquam euadet. Magicam ergo oportet esse propter reuelationem. Si autem rem reuelari oportet: necesse est id dari ab eo, qui occultauit, & dari illi, ad quem explicatio pertinet. Sic nimirum librum Apocalypseos nemo vnquam xplicabit, nisi Magus natus vel adoptatus sit. Præter talem quicunque explicationem illam aggrediuntur, spiritus sunt erronei, carentes fundamento, & mera pigmenta, meros fucos venditantes. Sic etiam Christi verba hæc, *Erunt signa in Sole, Luna, Stellis, &c.* nemo quisquam nisi Magicæ gnarus interpretabitur. Huiusmodi autem Magi non ex Astris naturalibus nascuntur, sed ex cœlo supernaturali prodeunt. Nascenti autem Mago imprimitur Magica, velut oculo visus, aurib. auditus. Nullus ex omnib. qui fuerunt, Magis, doctus euasit ex Scholâ Librorum, hoc est ex homine caduco. Nisi enim aliam, quàm muro septam Scholam, aut aliū quàm post fornacem sedentem Magistrum homo sectetur: ad solidam scientiam nunquam penetrabit. Schola hęc & Magica intenditur à Christo dicente: *Discite ex me, quia mitis sum, & humilis corde.* Cui astipulatur etiam diuus Iacobus, scribens: *Si cui deficit sapientia, is quærat eam, & de eâ Deum roget.* Itaque qui dixit: *Erunt signa in Sole & Luna, &c.* is interpretationem nouit, & eam dat Mago, qui interpretetur. Sic enim qui verba illa effatus est, interpretem sibi constituit. Quis vnquam in Schola docuit, quâ arte metalla ex lapidib. eliquanda, & ad perfecta metalla reducenda sint? In Schola Librorum ista quidem tradita nunquam sunt, sed inuentores istarum artium tales nati sunt. Itaq; artes vocantur natæ. Homo per seipsum, quid metalla sint, scire non potest. Si vero homo Magicè consideretur, cum artibus illis nascitur. Is talia inuenire, & alios docere potest. Eiusmodi ergo interpretem oportet esse natum Magum. Aliàs nihil explicari, nulla ars, vt diximus inueniri potest. Immota ergo sententia stat, *Donum quodlibet perfectum ex Deo esse.* Quicquid enim integri nouit homo, ex Deo est. Quod autem perfectum non est ac integrum, ex Deo non est, sed ex phantasia hominum. Sic nimirū Alchimia, aurum & argentum producere satagens, vera non est. Et aurifices isti inane stramen triturant. Nec enim id à Deo datum, sed ab hominib. confictum est. Contrà, quod donum à Deo datum est, ab eo producitur, quod produci debet. Itaque quod sine institutione humanâ inuenitur, id inuentio Magica est, perfecta, scilicet, & mater rerum naturæ occultarum omnium sciendarum. Deus ergo reuelationem sensus abditi ex suâ Schola, quæ in natiuitate concurrit, & in qua solâ discendum est, profert. In scholis cæteris perfecti nihil discitur. Licèt enim in infinitum discatur, ad veritatis finem tamen nunquam peruenietur. Quod enim verum est, id perfectum est. Tres ex oriēte Magi, Hierosolymam ad quærendum Christum profecti, ex libris minimè hauserunt, natū esse Iudæorum regem. Stellam enim considerabant non secundum naturalem Astronomiā in scholis vsitatam: sed intellectus ipsis datus est, vt Dauidi, qui de illis vaticinatus est, quod ex Saba & Insulâ Tharsis reges venturi & sua sacrificia allaturi sint. Scientiam ergo suam ab eo, qui Magicam docet, acceperunt.

Magi nati qui sunt.

Magicæ quis finis.

Magi vnde oriantur.

Donum perfectū solū ex Deo.

De Alchimia aurum faciente iudicium Theophrasti.

Magi orient. ex qua schola docti.

Exemplis aliquot hoc loco citatis opus nobis est, ad artem Magicam certiùs probandam. Et licèt quidem non quoduis per se seorsim exemplum explicationi rei exquisitè satisfaciet: iunctim tamen omnia eò facient, vt dilucidè rem omnem definiuisse videri possimus. Declaratio prima docet, quidnam ars Magica sit. Transfigurationes autem quę in arte Magicâ comprehenduntur, hoc modo probari possunt, quod humana arte lignum formari queat in imaginē, hoc est, in aliam mutari possit formam, quàm per se habet. Etsi enim sua cuilibet arbori forma extrinsecus sit: quælibet tamen dolabra formam eam adimere potest, vt arbor eadem non cognoscatur esse, quæ fuit, etsi lignum idem & prius adsit. An non statuarius formam illam, quam sub manu habet, in formam aliam mutare potest, manente nihilominus eâdem materiâ? An non pictor imaginem pingere, hanc in aliam formam reducere & hinc iterum primæ formæ restituere potest. Hæc ergo si natura præstare potest per corpus Elementatum, quod rude & crassum est: quantò magis poterit idem corpus spirituale, quod crassum non est, sed vt Solis splendor seu radius subtile? Si corpus Elementatum ex ligno formam aliam fingere potest: quantò magis corpus spirituale ex lapide, ligno, &c. figuram formamq; aliam producere poterit, quam corpus Elementatum admiretur? Corpus enim Elementatum sugit quidem artem ex spirituali: sed tamen minus & inferius accipit. Magister superat discipulum. Hinc sequitur, hominem in seipso per Magistrum spiritualem, sicut figuræ per pictorem, ab vno in alterum transmutari posse. Et cum non ab ipsis Astris, sed per scientias humanas

Corporis spiritualis natura & vis quæ.

nas talia fiant: gnarus & sedulus discipulus requiritur, qui & per se industrius sit, & ab Astris artem probè didicerit.

Sed spiritualis corporis scientiam, facultatē & proprietatem etiam deinceps ita cognoscite. Si homo seipsum pigmentis illitis in facie mutare, aut inducta laruâ occultare potest: multò id faciliùs poterit corpus spirituale. Si enim istis ludicris oblectatur homo: oblectabitur etiam corpus spirituale. Quilibet in hoc suâ sciētiâ vtitur. Si iam ex suâ arte quilibet agit, corporis certè Elementati Larua crassa & rudis erit, spiritualis verò impalpabilis. Quicquid enim Elementare corpus Elementaliter facit in suis Elementaribus operibus: idem potest etiam corpus spirituale, spirituali opere, insensibiliter mutare. Sed de figulo tandem exemplum vobis proponendum est. Is lutum sumens, ex eo facit ollam. Hanc frangit, & in instrumentum aliud refingit. Sic & nos ex luto facti sumus: sumus terra, & in terram reuertimur. Iam si tales sumus, necesse est fateamur, figulum nos rotæ applicare, & aliam formam figurare. Figulus ille quidem non ipse ad rotam nos fingens tractánsque sedet, sed sedet ibi alius, veluti Magus, qui hoc loco vicarius est rotam versans ita, vt homo aliam formam adipiscatur, & ad priorē formam redeat. Id omne fit hâc de causa, quia terra & lutum sumus, nec quicquam aliud. Pro dicto ergo exemplo transformamur. Si Deus volet, iam lutum & terra iterum simus. Exempla autem eiusmodi proponimus, ad intelligendum operationes propositas. Iam deinceps, vt pergamus ad probandas species, faciendorum characterum & Gamaheu, velim hæc nemini admirationi esse. Quod si enim sponte suâ, ac motu proprio Natura herbas, & lapides ita dotat, vt vires in se Magicas contineant, quanto magis id faciet rogata & sollicitata? Satis enim lapidum herbarum, &c. non vbiuis locorum haberi potest. Vbi satis reperit Magnetum? Vbi satis saphyrorum? In quibusnam pratis omnia abunde proueniunt? Defectus itaque iste Magicæ causam dedit vsurpandæ. Hinc sequitur, Naturam vires suas deponere in verba, non minus, quàm in herbas & radices: similiter & in *Gamaheu & Imagines*, sicut per artem ista patent. Artes enim huiusmodi defectum Naturæ sarciunt in iis crescentibus quæ homini opus sunt. Sed notate, Cabalisticam quoque siue Cabaliam, huiusmodi viribus Magicis vti, hoc modo. Fingatur arundo, milliaris vnius longitudinem habens. Per hanc si quis ad extremitatem vnam loquatur, alius q... ad terminum alterum stans, sententiam loquentis audire & intelligere potest, sed nemo alius præter istum. Quod si hoc potest corpus elementatum præstare, quantò magis poterit corpus spirituale. Quod in arte Cabalistica corpore Elementato præstantius est & spiritualiter arundinem facere, ac vltra centum milliaria extendere potest, ita vt illius nullus finis sit: Potest homo naturali cursu certam metam conficere. Homine expeditiùs illam decurrere potest Equus: equo celeriùs canis: celerrimè omnium, licèt pedibus carens, volucris. Iam si Natura spiritualis datur, his omnibus superior, & arte Magicâ vtens, (subdita) ita, vt ex homine fieri possit *Gamaheu*, aut *Equus*, aut *Canis*, aut *Volucris*, in quibus vires Astrales suum opus perficiant: Cur non etiam concedatur arti; quod facultas spiritualis plus possit, quàm Elementata, cùm vires spirituales non Elementatas habeat. Si corpus Elementatum scribere potest epistolam, quam nuntius rogatus ad locum destinatum vnius mensis spatio deferre queat: cur quæso, cùm spirituale corpus omnia possit, quæ potest Elementare, non vnius horæ spatio idem exequi, & cogitatus hominis in papyrum suam descriptos, alio amandare possit.

Homo ex luto factus.

Magica cur necessaria

Sed rem adhuc planiùs intelligite. Quicquid natura in corpore alieno perficere potest, idem etiam potest homo, vt nimirùm operationes eò perducat, quò perduci conceptio potest, ita, vt imago, quę nec carnem nec sanguinem habet, cometæ similis fit aut fiat: vt verba & characteres, non minùs ac medicinæ, vires habeant: vt herbæ & Gamaheu eò redigantur, vt subiecta eiusmodi sint Planetis, & ipsorum incolis, adeóque omnibus firmamenti Astris. Nemo autem admiretur, hominem talia præstare & conficere posse. Si enim, attestante Scripturâ, dij sumus: multo magis erimus Astra. Si filij sumus Altissimi: ipsis certè Astris longè potentiores erimus. Res enim ipsa docet, Astra in hominis arte seu potestate constituta esse, ita vt illa à cœlo in aliud corpus, quod Astris simile fiat, deducere possit. Nec enim ex terrâ tantum necessaria omnia enascuntur: sed etiam ex cœlo. Non etiam ex terrâ tantùm, sed & ex Astris vires herbarum prodeunt: corpus autem ex solâ terrâ. Itaque ab hoc exemplum attendite. Si filius hæres est patris erit etiam eiusdem vicarius & Locum tenens, adeóque administrandorum bonorum cum patre idem ius habens. Iam si Astrorum filij sumus, hæreditas ac dos nostra hæc erit, vt ab Astris vires sumamus, sicut filius panem accipit à patre. Posset hoc loco multis videri absurdum, quòd hominem Astris imperare ac dominari posse dicamus. Sententia námque illa iam passim trita est: *Sapiens dominabitur Astris.* Quî verò? Sic nimirùm dominabitur, si Astrorum noscendorum studio flagrârit. Hoc námque pacto euadet sapiens, & faciet, vt in sua manu ac potestate cœlum versetur. Sic enim Magi equitârunt ad Christum per artem Magicam. Sic per cœlum efficitur, vt equus velociùs currat, quàm telum volat ab arcu, & tamen minimè fatigetur. Sic fuerunt multi, qui ex Firmamento potissimum enutriti, cibo nullo vsi sunt, vt de multis testantur historiæ, qui nihil aliquandiu cibi ingesserunt, quod per naturam facile fieri potest. Nec talia contra naturam eueniunt. Deus enim miras vires firmamento indidit. Omnia ipsius opera, Magnalia certa exhibent, quæ nemo aut æmulari, aut satis intelligere potest. Quot quæso passim exstiterunt homines, qui ex Deo & Dei loco locuti sunt? Quot

Natura potest omnia, quæ homo.

Vires rerū, vt ex terra, sic etiam ex cœlo sūt.

Sapiens vt Astris dominetur.

homines resuscitârunt mortuos, & eosdem refectos vitæ restituerunt? Quot homines cœcis visum reddiderunt, & mundârunt leprosos? Taceo hoc, quod Christus dixerit, his omnibus plura præstiturum esse hominem, si fidem habeat? Si ergo, quod plus est, facere possumus: poterimus etiam per naturam, quod minus est, confectum dare. Omnia enim illa fiunt ex Deo, qui talia in naturam contulit. Quòd si ergo natura suas artes distribuit, easq; impertit illis, qui ipsam quærunt & venerantur, & per attractiuam virtutem potentiam suam communicat, sicut id iuris & licentiæ habet: cur non itidem etiam fieri possit, vt Magus cœlestes virtutes seu operationes in herbam cogat vel inferat, vt illa ad astrorum morem efficax sit? Sicuti, qui ex Deo est, & ex Deo operatur, magnalia eius ex Deo sunt: ita, qui ex naturâ operatur, magnalia eius ex natura sunt. Sicut enim ex Deo refecti sunt mortui: ita naturæ vis & potentia Diuis naturalibus, qui Magi vocantur, administranda confertur. Sunt namque Diui, in Deo, ad salutem, vocati Sancti: sunt Diui in Deo, ad virtures naturales, vocati Magi. Mirabilis autem Deus est in Diuis suis, tam quoad regnum cœlorum, quàm quoad naturam. Nec talia præstare vlli possunt, nisi quibus peculiari ex gratiâ data sunt. Hoc ergo inter sanctum & Magum discrimen est, quòd sanctus ex Deo, Magus autem ex naturâ operetur.

Dei opera omnia magnifica.

Sancti & Magi vt differât.

Semper autem distuli de Astronomia vel scribere, vel cum quoquam alio conferre, quoties nimirùm, quæ potentia & vis operationum cœlestium esset, cogitaui, & simul inscitiam ac ruditatem hominum, quæ satis describi non potest, consideraui, qui nimirum meris sophismatis & auaritiæ vacantes, bonum tam insigne negligendo caducis voluptatibus sese exatiant. Astronomiâ enim cum suis speciebus incognitâ, quis vtrumque lumen rectè cognoscet? quis rectè de illis differet? Pleriq; námque pro influxu sui astri ad malitiam & phantasiam, quæ perpetuò veræ sapientiæ obluctantur, deficiscunt. Et sicut fermentum contra doctrinam Christi ingestum est: sic etiam contra doctrinam naturæ. Adeóque vtrumque lumen per sophisticam obscuratum est, nec quisquam ex scientiâ & conscientiâ verâ iam iudicat. Multi de scientia Magicâ iudicium sibi sumentes, stupidam & quã temulẽtam sententiam ferunt. Cum quib. ecquis sapiet? Magica namq; res insignis est, & propter opera sua cultu dignissima. Solidum & durabile verbum Christus effatus est, dicens: *Si credetis maiora facietis.* Si ergo Christus miracula faciens, discipulis suis maiora præstandi spem fecit: Natura autem per artes suas aliquid operatur: cur non & nos plus ipsâ operari possimus? Sed distortas suas opiniones illi hauserunt ex suis proauis & prædecessorib. qui & ipsi occinebant Christo, *quòd Dæmonem habeat.* Sic nimirùm sapientia Dei & naturæ, suis filiis contemptui est. Illa tamen nostrâ gratiâ creata est, nósque per ipsam potentes sumus. Sapiens ipsi dominatur, non ipsa sapienti. Quòd si enim scriptura plus præstare potest per fidem, quàm Christus in charitate fecit erga proximum: cur non & nos ipsis astris plus efficere queamus, cùm tamen præceptum illud non astra, sed nos respiciat, & nobis vniuersa subiecta sint. Et sicut discipuli Christi maiora ipso Christo operari possunt: sic discipuli naturę maiora ipsâ naturâ, quę veluti sopita excitari debet. Quanquam Christiani nec plus nec minus faciant. Christus enim ipsis ludibrio & peccato est. Et, vt fidei nemo fere studet: ita nemo quoque naturæ. Sophisticis nugis omnia hodie squallent: & in his tempus, naturæ debitum, obteritur. Vigere autem potius in nobis debet sapientia illa, per quã omnia gubernemus. Nec enim firmamentales tantùm virtutes, sed & viuentia alia vniuersa, ipso homine longè robustiora etiam in profunditate maris degentia, homini parere coguntur. Ista enim omnia gubernat homo, velut & cætera, quæ in superiore firmamento constituta sunt. Sicut canis aut equus Hungaricus, vel quiduis aliud homini obsecundare cogitur: ita & astra in manu hominis constituta sunt. Fecit Deus hominem secundùm imaginem suam, ipsúmque distribuit in quatuor partes mundi, nempe ad fines terræ & maris.

Magica quã præstans.

Homini vniuersa subiecta.

Sed vt plura ex lumine naturæ de potestate Magi vobis depromam: primò vos scire velim, *Naturam per seipsam Magam esse*, ita: vt cœlũ possit hominem mutare in lupum, possit ipsum de loco ad locum transferre, possit omnes ægrotos sanare, possit declinare vulnera punctim cæsímue inflicta, possit alia innumera. Quoniam ergo cœli tanta potestas est, ex eo sequitur, quod, si quid noui & insoliti præter naturæ consuetum cursum producatur, cœlum ipsum id moliatur, & per suos nuncios, qui vocantur *Præsagia*, prædicat, idq; interdum per hominem, tanquam per suum instrumentum, qui futuram rem præter naturam præiudicet: interdum per astra, sine concurrente operâ hominis. Firmamentum itaque taleq quid prænunciaturum, sibi ipsi præcursores generat, *vt Cometas, vt visiones cœli, &c.* quæ omnia enumerari hîc non debent. Cur autem Magus ita ordinatus sit, vt vicem mallei in cudendo gerat: id ex proposito exemplo intelligetis. Nouit Medicus & compertas habet vires omnes in herbis latentes. Ita etiam Magus vires in stellis latentes nouit. Nec vnquam quicquam adeò in cœlo abditũ est, quod Astronomia per suas species non nôrit. Iã Medicus vires extrahit ex herbis, quas vocat *Remedia*, quæ in põdere exigua sunt. Non enĩ prata aut viridaria, sed extracta ex his, veræ medicinæ sunt. Illa autẽ in sua manu habet Medicus. Eodẽ modo & Magus multa cœli prata in lapillum vnicum cogere potest, qui vocatur vel *Gamaheu*, vel *Imago*, vel *Character*. Sunt enim huiusmodi lapides veluti pyxides, in quibus Magus sydereas vires ac potentias reseruat. De his ergo non aliter ac de reseruaculo differendum ac iudicandum est. Sicut autem Medicus remedium suum ingerere ægroto potest, ita vt vi illius morbus profligetur: ita Magus etiam virtutes eiusmodi, quales extraxit, ingerere potest in hominem: hoc est, quales ex astris elicere potest, tales vel benè vel malè digerit; Remedia quidem quotannis renascuntur, & cum nouis viribus prodeunt. Vetus autem natura ac astra, loco æstatis suas exaltationes habent, ita vt non minùs

Natura est Maga.

Magus instar mallei est.

Gamaheu.

Exaltatio est stellarũ æstas.

nùs ac terra idoneum sibi tempus præseruent. Et hyemis quidem tempore nihil promunt, sedq uærenda ac colligenda in sua æstate sunt. Hoc pacto nunquam inanis natura reperitur, sed subindè iterum ditescit. Cista eius semel exinanita, continuò iterum repletur, ipso tamen homine in illam nihil imponente. Nec se se habet illa, vt ficus, cui maledixit Christus: *Sed qui quærit, inuenit.* Quo enim Christus abit, ibi, quod quæritur, inuenietur. Sin minùs, maledictio sequitur. Iugiter ergo nobis vigilandum est, sicut naturam ipsam assiduò & continenter operari videmus. Quod nobis documento esse debet, hominum non eandem esse rationem, quæ est astrorum & elementorum secundum creaturam nouam. In nobismet enim nec æstas est, nec hyems, sed perpetua vigilantia, & cura. Vnde nemini absurdum videri debet, huiusmodi vires ex supernis deduci posse in medium. Pro causâ exemplum attendite. Solis alia proprietas nulla est, quàm quòd sit summus gradus naturalis lucis. Vbi autem lux diurna est, ibi comes est ipsi calor. In calorem enim lux posita est. Interim descendit ad nos. Ita enim vniuersæ terræ ille præfectus est. Similiter & cæteræ omnes stellæ firmamentales. Ex operibus autem eius cognoscitis, quid faciat. Huius generis stellæ etiam aliæ sunt, non adeò conspicuæ. Iam quæritur, an fieri possit, vt lux illa diei cum congenito sibi calore per hominem deorsum agatur in subiectum? Minimè gentium. Terminum enim suum habet, quantum nobis & cæteris stellis dare debeat: Descenditque cum omnibus suis viribus, quantum nobis debetur & assignatum est. Fieri tamen potest, vt per Magum, multò magis exaltetur in lumine & calore, modo fiat per id, quod nobis ordinatum est, & corpus illæsum corripiatur. Exemplo est Sol, qui excæcat, vrit, incendit, quæ Magica vis & impressio est. Hæ vires aliter etiam intelliguntur, si gradatio adsit, quæ quintum esse exaltet, cuius proprietas demonstratur Sole per speculum igneum, cuius splendor superat oculos, & cuius calorem sensus noster sustinere non potest. Id euenit propter rotunditatem crystalli & speculorum aliorum, quæ *Incensoria* vocantur, splendore suo oculos occæcantia, inflammantia & adurentia. Et Sol quidem in hac terrâ plus præstare non potest. Eodem modo vires quoque aliæ augeri possunt,

Sol lucidus & calidus.

Crystalli & specula incensoria.

Iam si Magus quamlibet astrorum potentiam desuper in subiectum ordinatum cogere & deducere potest, sicut venator ceruum agit in retia, aut piscator pisces in nassam compellit, aut Medicus remedium in pyxidem concludit: an non etiam imagines facere possit, non aliter cognoscendas, ac si quis diceret: *An non Medicus ex data medicina potest parare vnguentum, emplastrum, potionemue aut suffitum?* Sic etiam, *an non Magus ex firmamentali medicina, aut imaginem, aut Globum, aut lapidem, aut aliud quid sumere possit?* Cúmque forma viribus conuenire debeat: cur non figuras eiusmodi, quæ vel ad sanitatem vel ad morbos faciant, facere queat? Porrò cœlum etiam ipsum figuras format, sicut euidens est in Cometis, Halonibus, Lanceis, & exhalationibus aliis. Si cœlum hominem ita gubernare potest, vt naturalemcarnem huc illuc moueat, eámque aut occidat, aut resoluat, aut sanet, &c. Cur non etiam in potestate Magi sit, vt, sicut Medicus per medicinam, quod potest, impetrat, sic ipse, quod vult & potest, perficiat? Sed exemplum afferemus. Si terra producere potest venena, si potest gignere bona, mala, pura, impura, poterit idem similiter & cœlum. Medicus sumit ex terrâ: Magus ex cœlo. Cur ergo, quæ in astris sunt, non æquè fiant ac quæ sunt in terra siue in imaginib. siue lapidibus, siue herbis ac verbis eueniant? Vis enim talis ingeritur: sicut bona vel mala medicina in pyxidem. Et de Magicâ aliter sentiendum minimè est, ac de summa medicinâ, quæ ex solo firmamento & in firmamento operatur, siue id fiat naturaliter, siue supernaturaliter, prout hactenus abundè satis enumeratum est. Momentum autem omne in hoc positum est. Sicut astra impraegnationem suam ferunt, & conceptiones conueniunt: ita operationes omnes fiunt. Nec homo saltem ista tractat: sed ipsamet natura multis sese modis exercet. Ipsi enim nos manifestè videmus, cœlum in nobis bona simul ac mala operari. Cur ergo non & ipse Magus per cœlum, non minùs ac ipsum cœlum operetur id, quod in firmamento est, cùm tamen firmamentum non minùs ac herbæ & gramina, homini subiectum sit. Sic enim Propheta inquit: *Omnia subiecisti pedib. eius, volucres cœli, pisces maris &c.* Quòd si hæc subiecta sunt homini: subiecta ipsi quoq; erunt vniuersa alia, quæ homini vsui esse possũt: adeóq; quicquid natura habet ac potest, homini subiectum esse oportet. Si quid ergo naturæ possibile est: cur idem non etiã sit homini? Homini enim natura subiecta est. Ipsa nobis exemplo est. Quod ipsa facit, facere & nos debemus, hoc est, illa operatur erga nos, ergo nos idem quoque nosmet facere debemus. Nam & Christus præcepit nobis, ipsum imitari, quod multò rectiùs naturæ accommodari potest. Talia ergo non ex libris sed ex naturâ discenda sunt. Qui vltra literam pergere non vult, litera manet, & intra seipsum mortuus est. Sciendum itaque nos in illis nasci, & in ipsa natiuitate informari, aut discere ex lumine Naturæ per indagationem & experientiam. Sicut Christus discipuloss suos ex sese discere iubet: sic idem iubere etiam Natura potest. Et quod Christus dicit: idem non minùs facere etiam Natura potest. Nam in ipsa, scientia latet Medica, in ipsa sunt omnia opificia, scientiæ, animales industriæ, omnes sapientiæ, denique quicquid ab homine primæ generationis requiritur. Hæ sunt virtutes Magicæ, vt talia ex astris discantur, & deorsum deducantur, ita, vt omnia, quę in ipsis sunt in nos descendant, adeóque nos ipsi Astra fiamus. Vult enim Deus, nos in hac vitæ humanæ miseriâ tempus concessum in his naturalibus Magnalibus consumere, vt ex illis creatorem nostrum cognoscamus in suis operibus. Et hoc modo nos gerentes, ambulamus in Domino. Frequenter etiam euenit, vt, præterquàm quòd homo ex homine discit, natura etiam alium suscitet, hoc est, singulariter doctum faciat, humanam doctrinam omnẽ excedentem.

Magus quid possit.

Homini omnia subiecta.

Naturæ & Christi collatio.

cedentem. Quo exemplo docet, Magum quoque idem per ipſam faciendi poteſtatem habere: ſicut multoties fit, vt homo ipſemet per artem faciat Magum in omni doctrinâ, in omnibus ſcientiis & opificiis. Sic etiam Deus in Doctrina æternâ ſuſcitat aliquem, qui cæteros omnes ſuperet. Et ſi enim libri vniuerſi abiiciantur, conflagrent aut lacerentur, Præceptor tamen viuus adhuc ſuperſtes eſt, qui linguis igneis loquitur, & docet libris omnibus rectiùs & ſublimiùs, per homines etiam abiectos & viles, ſicut tam in veteri quàm nouo teſtamento legimus, nec quiſquam nouit, vnde doctrina illa ipſis detur. Spiritus enim quò vult ſpirat, & nemo nouit, quorſum aut aut vndè. Hinc perſæpè aliquis in ſua arte omnes exuperat. Huiuſmodi homo gignitur vt Cometa, ideò ab aliis etiam hominibus diuerſus eſt. Similiter autem & Magus artificem eiuſmodi per ſcientiam Magicam gignere poteſt, ad ſimilitudinem Cometæ. Hæc enim Myſteria & Magnalia Dei ſunt. Ita cœlum diuinas laudes prædicat: ita firmamentum ipſius opera per Magos illuſtrat: ita admirandâ ratione per Magos ex Sabâ & Tharſis, per Aſcendentem Chriſti in Bethlehem annuntiatum eſt, quid cœlum & firmamentum in arcanis Dei prodendis poſſint. Sed hæc pro Magicâ probandâ & explicandâ ſufficiant. Cætera, quæ huc faciunt, in ipſius Practica tradantur, &c.

Magiæ laus.

PROBATIO IN SCIENTIAM NIGROmanticam.

PRò probatione Nigromantiæ tenendum eſt, cur Species ſit Aſtronomiæ, & Aſtronomiæ annumeretur. Etſi enim Aſtrologicum nihil tractet, nec ſub Aſtrologiâ comprehendatur: non tamen Aſtronomia id tantùm eſt, quod ad Aſtrologiam ſpectat: ſed nouem Membra, quorum Nigromantia vnum eſt, Aſtronomia ſunt. Rem ex fundamento tali cognoſcite. Homo ex corpore conſtat duplici: ex elementari & ſydereo. Corpora hæc gemina hominem vnum conſtituunt, ſicut vtriuſque corporis ortum, vnionem & coniunctionem ſatis hactenus explicauimus. Duo ergo corpora ſunt, ſed vnus tantùm homo. Alterum reſpicit elementa, alterum firmamentum. Vtraque verò hominem vnicum conſtituunt. De ortu & proprietate eorum dictũ iam ſatis eſt. Porrò denatura ipſorum, quid de ipſis agatur, ſi per mortem dirimantur, cognoſcite: Item, quomodo conſumantur, quæ mortalis ratio ſit. Quando homo moritur, corpus elementare ſepelitur, & in ſepulchro conſumitur, ſicut omnibus euidens eſt, quòd terra hominem omnino abſumat, velut & elementa tria reliqua nihil reliquum faciunt, quod non conſumant, & in nihilum redigant. Neceſſe eſt enim hoc corpus putreſcere, in vermes abire & corrumpi, quocunque in elemento ſit, donec omnia conſumpta & in nihilum redacta ſint. Corpus ergo elementare dicto modo in elementis interit. De putrefactione autem corporis ſyderei porrò ita ſtatuite. Corpus id emergit ex Aſtris, non elementis. Itaque in elementis nõ corrumpitur, ſed extra elementa, hoc eſt, ſub Aſtris. Æquè enim ac corpus elementare cum tempore conſumitur, ab eo, in quod ſepelitur, hoc eſt, ab Aſtro, ſicut elementare corpus corrumpitur ab elementis. Hinc ſequitur, etiam corpus ſydereum manere cum corpore, donec ab Aſtris conſumatur, hoc eſt, ſicut in vita coniuncta manſerunt: ita per mortem diriguntur, quolibet in ſuæ corruptionis ſepulchrum abeunte. Attamen vtraque vnà manent: vnum in elementis, alterum extra elementa in aëre. Nam in aëre corrumpitur hoc ab Aſtris. Hoc modo terra conſumit elementatum corpus, & ſydus ſydereum, adeóq; ratione dictâ vtraq; corpora conſumuntur. Porrò ad putreſcendum requirit tempus aliquod corpus elementatum, vnum tamen plus minúſue altero. Suum tempus requirit etiam corpus ſydereum. Sicut enim certo tempore corpora elementata corrumpuntur: ita etiam corpora ſyderea. Elementatum corpus eſt tangibile. Sydereum autẽ palpabile non eſt, ſed eſt inſtar ſpiritus. Itaque corpus elementatum viſibiliter, ſydereum inuiſibiliter corrumpitur. Et tamen conſumptio illa non fit, ipſis in vno adhuc coniunctis, velut in vita, ſed vtriſq; à ſe inuicem diremptis, ſeruatâ tamen vtriuſq; naturâ & conditione, hoc eſt, in eo loco, vbi ipſorum habitatio fuit. Rem ita accipe. Corpus elementatum manet in ſepulchro, ac eſt immobile. Corpus autem ſydereum eſt mobile, locum mutans, & habitationem quærens, quam homo viuens habuit. Hinc patet, corpus ſydereum videri poſſe. Si enim natura fuit hominis, ad hunc vel illum locum pergere: tunc corpus quoque ſydereum acceſſum illum ſeruat, donec conſumatur, ſiue propenderit ad vſuram, ſiue ad emolumentum priuatũ, ſiue ad opes & theſauros, &c. Illa enim loca relegit hoc corpus poſt mortem, & omnia perambulat. Hinc natæ ſunt illæ locutiones: vidi ego huius Spiritũ, vidi ipſum obambulantem, cùm tamen non niſi corpus ſydereũ fuerit, quod iſto pacto ſepultum conſumitur. Perperam autem dicitur ac creditur, hominem ipſum eſſe aut ibi ambulare. Nec enim ea vel hominis anima eſt, vel homo ipſemet, ſed tantũ ſpiritus ſydereus. Sicut ſi elementare corpus non ſepeliretur, videri id quidẽ poteſt, ſed tamen homo ipſe non eſt, verùm pars tantùm aliqua, vitâ carens, mortua, & ſepulchro digna: ita & corpus ſydereum videri poteſt, quoniã ſepeliri nequit. Nec enim tangibile eſt, ſed eſt ſpiritus, velut imago in ſpeculo. Porrò ſydereum quidẽ corpus mortuum eſt, ambulat autem in illis locis, & in iſtis occupatur reb., quib. imaginatio & animus eius inhiabant. Vnde conſequitur huiuſmodi corpora ſyderea reperiri apud ſolita negotia, apud reconditos theſauros, & loca alia. Et viſio talis apparet, donec corpus illud pro ratione ſuæ proprietatis & longæ durationis (vnum enim altero celeriùs conſumitur) corrumpatur. Et hinc ſciẽtia nata eſt Nigromãtiæ. Docet enim Nigromãtia noſſe huiuſmodi ſpirituum ſtatum, naturam, & proprietatem, ex quibus cognitis diſſeri poſtea poteſt de ſecretis eiuſmodi hominis, cuius corpus id ſydereum fuit. Ita rem intelligite. Vniuerſum id, quod homo iſte tractauit, per mores ſyderei ſpiritus explorari poteſt. Cui enim rei viuus animum addixit, eidem inhiat etiam poſt mortem. Si theſaurum defodit,

Homo corpus duplex habet.

Corporis elemẽtaris quæ conditio.

Corpus ſyderũ quale.

Corpora gemina in quo conueniant, & differãt.

Spectra quid ſint.

Nigromantia vnde nata.

defodit, ibidem & ſpiritus, donec ab Aſtris conſumatur. Et hoc fit naturaliter, per ſe. Spiritus enim ille ſydereus vſq; ad corruptionẽ defuncti hominis corde & animo vtitur. Sicut enĩ imago in ſpeculo hominis externi mores, geſtus, & motum imitatur, quæ tamen omnia nihili ſunt & inefficacia: ita hic quoq; ſpiritus ſydereus ſimilis eſt fabulis & viſionibus ſpeculi. Et quantum quis ex ſpeculo diſcere poteſt, quid faciat, aut vbi ſit, aut quis ſit is, cuius imago in ſpeculo præſentatur: tantundem etiam *Nigromanticus* ex ſydereo corpore cognoſcere poteſt. Hũc iam ſpiritum qui dicto modo excipere poteſt, is Nigromanticus eſt, defuncti hominis ſecreta iudicandi peritus, eâ ratione, vt de ſpeculo iam diximus. Cæterum, propter imperitorum hominum inſcitiam multi de his, à diuerſis erroribus inuecti ſunt Et de ſpiritu tali opiniones præcipuè tres conſtitutę ſunt.

Ex ſpectris, qui errores nati.

1. *Eſſe nimirum hominis animam, miſeriam ſuam manifeſtare, ſollicitareque auxilium.* Hinc nata eſt interceſſio pro defunctis, & ſimilia alia. Sed tamen cum tempore talia ſponte ſuâ ceſſant. Opinio & error

2. ſecundus in hoc eſt, quòd adhibitæ fuerunt adiurationes, quaſi viſio illa homo ipſe eſſet, ex quo percontando multa ſciri poſſent. Et tamen ea mortua tantùm vmbra fuit, velut imago in ſpeculo apparens cũ quâ expediri nihil quicquã poteſt. Si enim Deum orâris pro illo, aut etiam adiurâris, qui in ſpeculo eſt, vanus eris. Er-

3. ror tertius in hoc verſatur, quòd creditum eſt, illos in purgatorio aut inferno verſari, vbi luant vſque ad diem nouiſſimum, & poſtea vel ſaluentur, vel damnentur. Eiuſmodi ineptias tractat mens humana, ac nugas tales pro magnâ ſapientiâ habet, cùm tamen omnia meræ vmbræ ſint, vt iam confecimus.

Nigromant. tres ordines, & c. Exorciſtę qui.

Sed vt de re pleniùs diſſeram, ſcitote, ex trib. iſtis erroribus, tres Nigromanticorum ordines emerſiſſe, nimirũ *Exorciſtas, Coniuriſtas & Mortuorum interceſſores*. Exorciſtæ per eiuſmodi ſyderea corpora, quæ Spiritus vocant conantur id præſtare, vt ad interrogata reſpondeant. Sed non recordantur illi, quod mortui nõ loqui poſſint: putántq;, ex ſpiritib. non minùs cognoſci poſſe omnia, quæ aliàs naturaliter impetrari poſſunt ab alio viuente homine, vt is per inſtitutum colloquium ſua ſecreta prodat. Sed perſuaſio illa inanis eſt. Nihil enim extorqueri ab illis poteſt, præterquã quòd ambulando ex ipſis augurari licet. Nec mortui aliud quicquã reuelãt.

Coniuriſtæ qui.

Coniuriſtæ ſyderea illa corpora adiurant, ſed non intelligunt, hominem ſyderea corpora adiurandi nullam poteſtatem habere. Propter hanc impiorum cordium leuitatem Diabolus ſyderea eiuſmodi corpora obſidet, vt improbitati illorum pareat & ſatisfaciat. Quòd ſi enim ille obſidere poteſt hominem viuum: quantò magis mortuum, in quo nulla eſt reſiſtentia. Coniuratores ergo illi hoc modo cum Diabolo commercium habent, non cum homine, ſintque adiuratores non hominum, ſed Diabolorum, à quibus etiam in ſuis adiurationib. oblectantur.

Mortuorum interceſſores qui.

Mortuorum interceſſores ſunt illi, qui ſyderea illa corpora interceſſione ſuâ in cœlum inferre conantur. Hi ignorant, nihil in cœlum intrare, quod ex cœlo non egreſſum ſit. Non etiam conſiderant, iſtum hominis poſt mortem ſtatum ac locum eſſe non poſſe, hoc eſt, vt aut in ſepulchro aut aëre ſit, ſed omnino is alio aſſeruatur loco vſque ad tempus iudicij, quo tuba clangens ſonabit, *Surgite Mortui, &c.*

Naturale & præternaturale differũt.

Tres has extraneas ſpecies Nigromantia minimè curat, ſed verſatur tantùm circa naturale, ſicut Medicus circa Medicinam. Naturale ergo & præternaturale rectè diſtingui debent, vt verum ac genuinum Aſtronomiæ fundamentum intelligi queat. Dolendum verò eſt, hominem in eiuſmodi errores agi, nec curioſiùs ſibi de veritatis inquiſitione diſpicere, niſi quæ auditu cognoſcit ex aliis, quibus acquieſcat. Si ex ſcripturâ rectè intelligatur, quid ſit *ſinus Abrahæ*, quomodo latro in Paradiſum venerit, quî Diues epulo in infernum ſepultus fuerit: iam planum ac euidens omnib. fuerit, errores iſtos merè fanaticos eſſe, dũ Reſeruacula huiuſmodi in terra dari creduntur, cùm tamen omnino diuerſum ſcriptura teſtetur, & ſomnia huiuſmodi reiiciat.

Partes corporis quo ordine pereant.

Sed in explicanda vobis Nigromantiâ ita pergemus. Aſtronomia per ſeipſam docet ac probat, corporeos actus hominis Sydus eſſe, in peculiare corpus incluſum, ac in eo manens, vſque dum corpus conſumatur. Veruntamen elementare corpus membrum vel partem vnam perdit poſt alteram, donec omnes conſumantur. Sic primò intercidit auditus, poſt viſus, præterea motus, denique vox & loquela. Deinde pereunt, *ſanguis, liquores, caro, venæ*. Oſſa manent, quia correſpondent auro, cuius naturam referunt. Eodem exemplo ſydereum quoque corpus partem vnam amittit poſt aliam, *Intellectum, Sapientiam, Scientiam, Induſtriam, ornamentum, &c.* Hæc enim ipſius membra ſunt, ex ordine intercidentia, donec omnia perierint, nec quicquam in ipſo ſuperſtes ſit. Et ſi autem in homine propter fixam naturam oſſa maneant: tamen & hæc ipſa tandem intereunt ſucceſſu temporis. Iam ergo de ſyderei corporis facultatib. audite. Id nec loqui, nec audire poteſt. Oculos non habet, ideò nec videt. Ex illo iam quid extorquebis vlteriùs? Ineptè ergo errones illi faciunt, qui ſermonem exigunt ab eo, quod ad ſermonem aptum non eſt, adeóque extorquent ab ipſo, quod à Deo datum ei non eſt. Quî quæſo reſpondere, audire, videre, parere, &c. queat, cùm nullius horum aptitudo ei inſit? Gaudet ergo in ſinu ſuo Diabolus videns requiri ex illis, quæ in illis non inſunt. Motum habet ideò, quia in vita elementare corpus mouet, & per id loquitur, videt, audit. Si autem dirimantur inuicem, partium harum nulla ſuperſtes eſſe poteſt, ſed omnes mortuæ & viribus orbatæ ſunt. Corpus enim elementare mouetur tantum decurſu vitæ. Et in elementari corpore ipſo per ſe motus non eſt. Ideò poſt ſeparationem ſeipſum etiam mouere non poteſt, ſed mortuum eſt, quia motus pendet à corpore ſydereo. Hoc autem ſeparatum deinceps nihil mouet niſi ſeipſum vſque ad conſumptionem. De proprietatibus eius ita ſtatuite. Quicquid cor, quod animus eſt, in ſe continet, aut poteſt, id corpus eſt ſydereum. Ab hoc ſi elementare corpus ſeparatur, mors quoque eius inſtat, ſed

Oſſa auro ſimilia.

Corpus El nec audit, nec videt, nec mouet, &c.

ita

Corpus ſydereũ quid.

ita tamen, vt cum tempore conſumatur. In tempore hominis illius voluntas perficitur per corpus ſydereum, non aliter, ac vmbra ſequitur corpus. Quòcunque homo totus ambulat, ibi comes eſt eius vmbra. Et quicquid ex ipſius vmbra elici poteſt, idipſum ex hoc quoque ſydereo ſpiritu exigi poteſt. Si homo mercator fuit, omnique propenſione cordis animæ adeóque vniuerſarum virium, lucro inhiauit, & in huius ſeriâ meditatione à morte correptus eſt: tunc illius ſyderei corporis hæc eſt proprietas, vt vel poſt mortem quæſtui & emolumento indulgeat ac loca, quæ quęſtui accommodata erãt, conſectetur aut adeat. Nec verò de quæſtu ſaltem, ſed & de quibuſcunque aliis ſtudiis, quibus cor, animus, vires & tota mens addicta fuit, verum id iudicandum eſt. Cæterum pro puncto principali hoc tenendum eſt, quod eorum potiſſimum ſpiritus poſt mortem apparere ſoleant, quorum animus ac ſtudium terrenis voluptatibus, auaritiæ, &c. indulſit. Vbi autem corda hominum voluptatibus terrenis vſq; adeò dedita non ſunt, ibi raro huiuſmodi ſpiritus viſuntur. Qui enim in viis domini ambulant, horum ſydereus ſpiritus cauſam non habet, cur ambulet, ſed quiete conſumitur. Talia ergo, nemini aliena videri debent. Quòd ſi enim poſt hominis mortem figura eius conſpicitur, ſpectaculum id eſt mortuorum, in quo ſeſe cõtemplentur viui, & rem altiore Philoſophiâ trutinantes, à vitiis & malis inſtitutis ſibi temperent, ne poſt mortem corpus id, in quo vixit homo, ad conſumptionem vſque aut videatur aut audiatur, adeoque vitia & probra per huiuſmodi ſpectacula & vmbraticas oberrationes prodantur. Quiſquis enim temporaliter ita animatus obit, viſibilis eſt, niſi temporalis mens tollatur aut elidatur. Hoc námque quamprimum fit, ſydereum corpus aſtra tanquam ſepulchrum ſuum petit. Sin minùs, manet cum cadauere, eo loco, quem hominis viuentis animus ſitiit. Cor enim ipſum regit.

Spiritꝰ quorum præcipue appareãt.

Quantum ergo ad Nigromantiam attinet, ſciri horum nihil poteſt vltrà, quàm quod per conſumptionem, nondum ablatum eſt. Nec enim apud elementatum corpus, ſermo, viſus, auditus, motúſque quærendus eſt. Quóque id diutiùs mortuum fuit, eò minùs ex ipſo quæri poteſt. Quicquid autem ſupereſt, id hominem veterem in ſua complexione indicat. Sic etiam in ſydereo corpore Nigromãticus occupari poteſt, ex quo intelligit, quorſum defuncti hominis cor inclinârit, ſicut in practica Nigromantiæ ſuo ordine proceſſus Nigromanticus deſcribitur.

Exorciſtarũ error in quo.

Sed de extraneis ſpeciebus plura vobis explicanda ſunt. Exorciſtarum nimirùm propoſitum eſt, cum ſydereo corpore loqui, & per familiarem conuerſationem, quæ lubitum eſt, ſciſcitari. Hi autem minimè attendunt, ſe, quod non eſt, quærere ſyderea quidem corpora illis nonnunquam obſequuntur, ſed non ad emolumentum. Id hâc ratione fit. Homo integer, nec ſecundum elementatum aut ſydereum corpus diuiſus, eius omnino conditionis eſt, vt, quę velit, quæ nolit, quæ appetat, quæue faſtidiat, &c. ſecundum ea ſe gerat, & in illa conſentiat. Hanc poſtea naturam etiam ſydereum corpus retinet. Hunc conſenſum ſi Exorciſta ille exprimere poteſt: tunc annuit quidem, ſed vmbraticè. Si autem diſſentaneo quodam Exorciſta inſtet, contrarium reſponſum eliciet, ſed & hoc vmbraticum. Iam verò vt vtile quid & frugiferum hinc deſumatur, fieri aliâ ratione non poteſt, quàm hâc iam dicendâ. Si homo talis theſaurum defodiſſet, & illum ante geminorum corporum ſeparationem prodere voluiſſet: tunc ſi poſt mortem eius Exorciſta is eſſet, cui id manifeſtari deberet, illéque *ſydereo* corpori ſeſe inſinuaret, theſaurus vtique ipſi demonſtraretur. Si autem is non eſſet, nihil etiam ipſi reuelaretur. Annuntiatur verò hoc non ab animâ, non à ſpiritu vitæ, non ab hominis æterno, non ab imagine à Deo datâ: ſed tantum à caduco ac mortali corpore ſydereo. Sicut enim corpus elementatum putreſcit, & in cinerem vertitur: ita terrenos quoque ſenſus cogitationes, vires & animum ſimiliter putreſcere & in auram abire neceſſum eſt.

Animus terrenus corruptibilis.

Sed vt iam reuertar ad Coniuriſtas, quorum antea etiam mentionem feci. Hi coniurationibus volũt cogere & compellere ſydereum corpus, vt, quod velint, faciat. Sed poteſtas hæc eorũ in corpus ſydereũ ita ſe habet. Conãtur nimirũ, quod nuſquam poſſibile eſt, neq; apud ſanctos que apud naturam. Ideò leuitas illa virtutem ſeu operationem talem molitur per allectum Satanam, catenis aliàs reuinctum. Nos enim ſumus, qui ambulamus ſuper Aſpides & Dracones. Nos tamen etiam ſumus catenæ, quib. Satanas diſtringitur. Quod ſi per impietatem admiſſam nos catena eſſe deſinimus, adeóque eius articulos ipſimet rumpimus: iam captiuus liberatus in nos migrat, & corpus ſydereum occupat, adeoq; nos ipſi à captiuo noſtro obtrũcamur & verberamur. Opera autem quæ per eiuſmodi captiuũ fiunt, hæc ſunt. Ipſe catenas rumpi ſinit: corpꝰ ſydereũ occupat, nosq; id cõiurare permittit, ſpectaculũ certè ludicrum exhibiturus. Syderea porrò corpora tam virorum ſunt, quàm fœminarũ, quouis momento facilè parabilia. Quotidie enim moriũtur viri & fœminæ. Et Satanas totum corpus regere poteſt, ſi id obſedit: quantò magis gubernabit corpus ſydereum. Sic canthari vino pleni ex diſtantib. regionib. afferuntur, & ſimilia alia ludicra fiunt. Si verò, dum in viuis fuit homo, commercium cum Diabolo is non habuit, nec cum animo eiuſmodi obiit, tũc corpus illius ſydereũ cogi minimè poteſt. Prout enim mortalis animus defungitur: ita ſydereũ corpus (vt ſic loquar) conditionatum eſt. De Coniuriſtis hoc loco plura diſſeri poſſent: ſed quia ſaltem hic de probationib. agimus, pauca illa iam de ipſis ſufficiant. In ipſorum practicâ clariùs omnia tradentur.

Coniuriſtæ in quo pec cent.

Homo catena Satanę.

Vinũ vt ex regionib. aliênis affe ratur.

Quantum ad Interceſſores mortuorum, operationes ipſorum ita ſe habẽt. Sydereum corpus hominis putant eſſe animam: & cum erroneo illo iudicio mortui ſepeliunt ſuos mortuos, hoc eſt, homo eſt mortalis, & ſepelit quod mortuum eſt, & mortui officium exequi vult. Et ſic vtrique mortui ſunt. Sed porrò, quid efficiant, attendite. Ipſorum exercitium eſt, precibus intercedere, nullâ habitâ ratione eius, quod ſydereũ corpus ad nihilum reduci poſſit, nec id ſit, quod ipſi eſſe autumant. Effectus autẽ ſequitur

Interceſſorum error.

tur intercessioni respondens. Nimirùm, si sydereum eiusmodi corpus ambulat secundùm defuncti hominis morem & consuetudinem: intercessio ipsorum ad Deum est, vt corpus illud liberetur. Si liberatum est, pro beato, & precibus ex inferno erepto habetur. Verùm enimuerò, corpus sydereum nec in infernum, nec in purgatorium abit, sed vt ex firmamento processit, ita in eodem moritur & consumitur. Inane ergo & otiosum istorum intercessorum molimen est. Et qui talia faciunt hi intra seipsos mortui sunt, ignari ipsius animæ, & sepelientes mortuum, hoc est, sydereum corpus, in quo nulla vita superest. Intercessio ipsorum efficax est, sed ita. Precantur nimirum, vt illi ex illo loco eripiantur. Iam verò homo homini obsequitur. Ponamus exempli loco, hominem quendam, ab aliis vnà collectis, non ferri aut tolerari, & rogari ab aliis, vt loco illo excedat, rogatúmque id facere, & aliò migrare statuamus. Eadem natura corporis etiam syderei est, vt indefessis deprecationibus fatigatum vltrò cedat. Quidam tamen precibus nullis se flecti patiuntur, sed obstinati & præfracti sunt. Horum quoque syderea corporea ita affecta sunt, vt nullis intercessorum precibus concedant, sicut alia concedunt promptè & velociter, &c. Non dico hoc loco, Christum esse Philosophum, nec eum ceu Philosophum allego, sed vt luminis Naturæ interpretem. Iure ergo dico, eum, qui circa mortuos versatur, & illos pro viuis habet, mortuorum sepultorem esse.

Corpus sydereũ non in purgatorio, sed firmamẽto consumitur.

Christus quis.

Cæterùm de nigromantia, tam verâ quàm falsâ, hæc hactenus dicta satis sint. Hanc qui rectè tractat, & syderei corporis naturam indicia & mores probè nouit, is verus Nigromanticus est. Qui autem Exorcismis, Coniurationibus & Intercessionibus operam dat, is Nigromanticus spurius est, humanâ scientiâ abutens, & Diabolo seruiens, quærens & percontans, vbi percontari nihil potest, versans circa res mortuas, in quibus nulla vita est. Huius ordinis sunt, qui vlterius progredi discendo recusant, quàm quod fanaticus vnus alium docet.

Nigromâticus quis verus.

PROBATIO IN SCIENTIAM Nectromanticam.

NIhil adeò occultum esse, quod non manifestetur, testatur Christus. Quod etsi à Theologis ad cor tantùm hominis referatur: nõ ineptè tamen ipsi quoque Naturæ lumini accommodari potest. Herbas quæso accipite. Quarum virtutes etsi occultæ sint, produntur tamẽ & manifestantur. Sic & animalia nec loqui, nec nutu vti possunt: & tamen nihil quicquam occulti in se conditum habent, quod homo non exploret. Sic vniuersa quoque, quæ in mari, quæ in terra, quæ in chao, & firmamento abdita sunt, suo tempore manifestantur. Vult enim Deus, nihil vspiam esse, quod lumen naturæ lateat. Omnia quæ natura recondit, gratiâ hominis sunt. Si propter hominem creata vniuersa sunt isque illis opus habet: sequitur, ab ipso explorari debere vniuersa, quæ in natura abdita latent. Dictum ergo Christi non ad secreta tantùm cordis respicit, sed & ad naturalia opera Dei. Conueniens itaque est, ipsum cognosci hominem: conueniens est cognosci quæcunq; in natura occulta latent. Quis enim vsus esset tot támque præstantium virtutum in re vnâ latentium, si eæ à nullo scirentur? Si ars nulla data esset, ad inquirenda ea, quæ ipsis non videri possunt oculis: ad quid conferret tam multiplex creatum. Quin & ipsa ratio docet, vniuersa à Deo hoc fine creata esse, vt ab hominibus cognoscantur. Cognoscuntur autem res aspectu & oculis. Quò non penetrant oculi, ars succedanea penetrat. Quæ qualis à Deo data est, talis adhibenda est. Inter artes verò non minima etiam Nectromantica est. Hinc iam patet, nihil quicquam adeò occultum esse, quod non etiam manifestari possit. (Nec enim id absconditum manere Deus ipse vult, sed omnino suo tempore reuelari.) Fas ergo est, res illas, quæ absconditum reuelant, dignâ veneratione coli, & quàm diligentissimè addisci. Quod autem Theologi talia damnent, in culpa est ipsorum & inscitia & ruditas, quia Diabolo imputant, & assignant artem illam, quæ genuina ac à Deo concessa est. Verbis autem vtuntur illi, non ex Theologiâ, sed ex propriâ phantasiâ (quæ ipsorum Theologia est) enatis ac petitis, id quod docet *Nectromantia* quæ secreta reuelat, & in hunc peculiariter vsum non à Diabolo, sed Deo ipso, non à Satanâ, sed per naturam data est, vt per naturalem cognitionem vires naturales indagentur & sciantur. Nihil enim quicquam in sinu suo adeò abstrusum & reconditum natura habet, quod scientiæ huius perspicaciam effugere possit. Per hanc explorandæ sunt omnes artes, & quicquid in mari, in montibus, in saxis, in hominibus, in omnibus angulis, in tenebris & luce existit. Sciẽtiæ ergo Nectromantiæ cognitio necessaria est, vt miracula & magnalia Dei in mysteriis naturalib. rectè intelligamus. Etsi autem maiores nostri per hanc scientiam multa remedia inuenerint, quæ nos hereditariò ab ipsis accepimus, & quib. vel dum hodie fruimur: ipsa tamen non perfectione eâ, quâ dignum erat, vsurpata est, hoc est, non integrè comprehensa & percepta est à priscis, nec omnia, quæ necessaria erãt, inuenta sunt. Crassa autem ea dementia est, artem à Sophistis & imperitioribus, aut non satis excultam, aut impuritatum fermento pollutam, pro diabolica illicò habere & iudicare. Imo si integritate & dignitate suâ ars illa perstitisset, eò peruentum fuisset, vt Babylonica meretrix penitiùs in corde cognosceretur, & damnum non leue Sophistis inferretur. Interim contemptu & interdicto huius scientiæ impedita multa sunt, dum ipsi, (velut Christo à Iudæis oblatratum subinde est, *Dæmonium* eum habere) origo à Diabolo imputata est.

Lumen naturæ omnia inuenit.

Hominis caula omnia creata.

Instrumentum rerũ noscendarũ duplex.

Nectromantia cur à Theologis damnata.

Nectromantia quid & qualis ars.

Nectromantia apud priscos imperfecta.

Vt autem de Nectromantia doceam, ipsam omnino discendam ac cognoscendam esse, velut artem, quæ, quod occultum est, reuelet, quæque ex censu artium omnium nobilissimarum sit: meminisse vos velim, à Christo mandatum datum esse, quod omnibus pro regulâ & normâ habendum sit, non saltem, quoad æternum, sed etiam quoad ipsum lumen naturæ. Mandatum autem hoc est:

Christi mandatũ Quærere.

est: *Quærite & inuenietis*. Ars nimirùm, quæ homini familiaris esse debet, hæc est, *Quærere vt inueniatur*. Vt ergo quæramus, mandatum omnino est, & nisi quæramus, arcana nulla indagabimus. Cui enim per ventos assa columba in os inuolat? aut quemnam sequitur vitis? Iam verò quærere multiplex est. Vt enim varij sunt cibi ita quæsitionis multi modi. Id autem quod nos quærere docet, magnifaciendum, & sedulò colendum, nec temere (quod Theologi faciunt) supprimendum est. Iam verò quærere, rerum abditarum est. Ideò quæsitio eius quod occultum est, procedit ex eo, quod occultum est, procedit ex eo, quod occultum est, hoc est, scire artis est, & per artis scientiam explorat quæsitor. Exemplum dabimus. Qui quærere vult vitam æternam, is fundamentum quæsitionis sumere debet ex eo, ex quo vita est æterna. Præter artificem enim illum, qui fundamentum ipse ponit, id indicare nemo potest. Hoc exemplo docetur, neminem ad id peruenire posse, nisi qui ex ipso procedat, hoc est, quod secretum est, solus is nouit, qui omnia videt, & cuius obtutum nihil effugere potest. Hoc iam ipsi etiam naturę accommodabimus. Quilibet, qui quærit, fundamentum, intellectum & scientiam habere debet ex eo, in quo doctus & peritus euadere cupit. Pone nimirùm, thesaurum quendam absconditum esse. Is spiritum habet, quem oportet esse scientiam, & fundamentum scientiæ. Sine hoc nemo quicquam efficit. Is enim scientiam facit. Ad hæc consequitur, naturam nobis artes proponere, per quas quæramus. Artes illæ non ex homine sunt, sed ex naturâ, quæ eodem modo agit, ac vbi cor est, ibi etiam os est, est vox, & sic exploratio cordis. Sic vbi thesaurus est, ibi cor est, ibi etiam os est. Hoc os iam est scientia. Similiter & operatio ex naturâ, non ex homine inquirenda est. Natura enim introspicit in seipsam, videtq; quę intùs cōdantur, ac suomet oculo arcana sua omnia peruidet. Oculus iste est Nectromantia. Et in hoc oculo cōsistunt artes quęrendi. Et quicquid de hoc oculo est, aut sumitur, id rectè quęrit, ac inuenit. Huius oculi acies tā exquisita est, vt nulla in natura vis occultari possit, quin à naturâ inueniatur. Sicut enim Deum nemo latere potest: ita nihil etiam naturam. Deus ergo ita constituit, vt per oculum huiusmodi res occulta quælibet per se manifestaretur, sicuti dictum illud Euangelicum sonat: *Ex abundantiâ cordis os loquitur*: hoc est, secreta cordis per os reuelantur. Iam qui audit os audit secreta cordis. Sic pariter etiam nihil vspiā rerum est abditarum & occultarum, quod loco oris non habeat spiritum qui os sit, & quæ in sese arcana latent, reuelat. Hoc ergo pacto os est oculus, introspiciens in cor. De hâc porrò arte statuendum ita est, nullum aliud dari fundamentum, quàm vt quæramus per lumen hoc, quod natura est ipsamet. In hoc enim lumine reperiuntur, quæ aliàs sciri & indagari non possunt. Sine hoc lumine in tenebris omnia manent, nec quicquam nisi meri Labyrinthi inueniuntur, ad quorum centrum penetrare nulli licet. Ex hoc ergo artis Nectromanticæ fundamento liquet, illam nulli temere deferendam, multò minus reiiciendam esse.

Nectr. oculus est animæ.

Os est oculus cordis.

Nect modi quatuor sunt.

Iam verò, per quos Nectromantia inuenire doceat, modi 4. sunt. Et licèt secundum 4. dictos modos, ars ipsa quatruplex sit: processus tamen illius varij sunt: ad hunc tamen modum omnes directi. Sic in medicina non vna herba datur, sed multę. Et aduersus febrem remediū non tantùm vnicum est, sed plura, quorum tamen vnum altero nihilo incertius est. Iam ergo 4. modorum discrimen propiùs notate. Modus primus fit per *Specula*: secundus per *Berillos*. Geminorum istorum modorum processus ac ordo vnus est. Per visionem enim vtrobiq; manifestantur omnia, quæ debent, quanquàm per varias artes id impetretur. Ratio effectus in eo est, quòd in speculis & berillis eiusmodi, vel quibuscunq; reb. aliis splendorem & reflexum dantib., visiones appareant, quę, quod occultum est, manifestent. Exēplum. In speculo quiuis seipsum contuetur, quę ars Nectromanticæ vilissima est. In berillis autem non resplendentib. artis plus positum est. Sicut enim vrina, vitro excepta hominis morbum nihilo obscuriùs indicat, quàm speculum inspectorem suum præsentat: ita effectus idem etiam est, Nectromantiæ, cuius minimè pudere debet Medicum. Nec enim ex vrinę tantùm naturâ & proprietate omnia inuestigari possunt: sed multa insuper alia etiam requiruntur. Itaq; cum res absconditæ sint multiplices: ideò ad varias visiones, varia etiam scientia requiritur; varię ergo artes sunt, quæ abscondita huiusmodi rimentur. Sicut enim per medicinam multis modis ac vberrimè præsidium nobis præstatur: ita multiplici etiam formâ modóque sciētiæ nobis concessæ sunt. Nemo ergo altero vel maior vel minor sibi videatur, sed similem se vtique cæteris iudicet.

Porrò, modus adhuc alius restat, artem medicinę inquirere docens in herbis occultis, docens etiam artes in reb. cæteris, docens naturalem sapientiam, prudentiam, consilium, &c. Quanquam & per priores modos idem fieri possit, si res scriptæ, hoc est, corporales præsto sint. Si res corporales non sunt, processu altero agēdum est. Per hunc enim, quid corporaliter nō adsit, cognoscitur. Ac cognoscitur idem vel virgultâ directâ, vel per somnia, vel per missionem plumbi, vel per artem lucis, & similia, sicut species huius membri docent. Per hæc omnia, quę in natura abdita sunt, cognoscuntur, eâ ratione, quâ diximus.

Præterea species adhuc vna superest, docens abscondita (al. ablata) retrahere. Quod absurdum videri nemini debet. Suum enim iudiciū, suam legem, ipsa quoq; astra ac natura habet, cui satisfieri oportet. Quæ si sententiam tulerit, is, qui rem abstulit, ad locum vnde abstulit, referre & reportare cogitur. Non verò de reb. furto tantùm ablatis hoc verum est, sed & ad quælibet alia spectat, quę iusto reposci titulo possunt. Cæterum de hoc naturæ iudicio nemo dubitare debet. Habet enim homo legem à naturâ, secundum quam regnat. Nec homo ipse legem illam facit, sed facit illam natura: Et ab hâc homo ipsam accepit. Vnde etiam vocatur Lex naturæ, non hominis.

Iudicio naturæ res furtiuæ retrahuntur.

Hâc de causâ iure etiam naturæ obsecundādum est. Homo autem obsecundat naturæ, si secundum legem eius viuit. Si ergo obsequium requiritur. Natura ipsa per se, etiam citra opem

sen

seu executionem hominis exequi potest, si sententia semel decreta est. Attendite ergo, Legem vnicuique tribuere, quod suum est. Hinc iam sequitur, si aliquid est potius homine, ex quo homo potestatem & rationem suam desumat, potius vtique esse illud, quod cuilibet attribuere suum potest, & quidem ipso faciliùs homine, qui ab illo potestatem accipit, sicut homo illam accipit, à natura. Et licèt illud potius quidem inuisibile sit: inuisibilitas tamen ista potestati eius nihil derogat. Ex hoc iam emanat species illa Nectromantiæ, qua res furtiuæ requirantur & inueniantur, hac quidem connexione, quòd natura per vim iudicii imperet talia domum referri, si in iudicium adduci possit, hoc est, si natura per artem ad iudicium adduci potest, potestatem habet vnicuilibet suum restituendi, sicut in Nectrom. manifestè patet, quæ multoties huiusmodi iudicia manifestè coegit & impetrauit. Etsi verò quomodo hæc fieri debeant, in Nectromantia minimè hîc tradatur, sed potiùs in Philosophia naturali, h.e. in Practica Nectromātię: Probationis tamē ergò hęc hoc loco adducenda obiter esse arbitratus sum, vt res planiùs intelligeretur.

Nectromantiæ is quāta

Tandem modus adhuc vnus Nectromantiæ superest, qui naturalia secreta cordis reuelat. Absurdum autem non est, hominum cogitationes aliis innotescere posse. Sicut enim, quod in principio diximus, absconditum adeò nihil est, quod non reueletur: sic nec cordis cogitatus occulti esse vel manere possunt. Vos autem ad dicenda diligenter attendite: exploratio enim eius, quod in corde latet, momenti haud leuis est. Et hæc me ita profari, offendiculo nemini sit. Si enim ipse homo suum cor effutiendo sæpiùs prodit: cur quæso eius arcana sciscitari non possit ars? Si cor furtiuum est, manus perficit, quæ cor vult. Sic per manus cordis abdita reuelantur. Et vera hæc sunt non de corde tantùm hominis, sed de corde omnium corporum. Piscis enim in profundo maris manifestatur: metalla in mediis montibus produntur: ignis in duro Crystallo, Silice & Calcedonio reuelatur: lignū inutile per vermes arguitur: lutum ineptum per Gryllos denotatur. Ex his enim quæcunque in istorum corporum cordibus condita sunt, cognosci possunt. Quòd si ergo vel ipsa natura nihil abscondere potest: multò minùs homo cor ac animum suum ita occludere poterit, ne quid eius prodatur. Continere enim sese non potest, quin aliquid emittat, & effluere ex ipso patiatur.

Iam verò sua via rebus omnibus inueniendis data est, h.e. rerum vniuersarum inquirendarum modi ac rationes variæ sunt. Promemus exemplum de homine. Huius cor interdum manifestatur per os, interdum per manus, interdum per pedes, &c. Modi hi procedunt ex ipsa natura eius, quod occultum est, per instrumenta: veluti cor per manus & pedes &c. Sic aliis quoque modis per varias artes. In omnibus tamen rebus debet reuelatio procedere ex corde. Sic sua indicia habent pisces, vbinam quæri debeant: sic etiam metalla latere non possunt. Quod n. in corde abundat, per os effluit. Hoc indicium si sequamur, inueniemus quæ quærimus. Sic sua etiam homo indicia profert, quæ si exactiùs rimentur, omnes eius cogitationes produnt. Exemplum euidens est in ebriis. Qui vino ebrius est, nihil continet, sed omnia effutit. Ita & ars, instar optimi vini, secreta elicit. Ars hæc quondam caballistica vocata fuit, primò dicta caballa, postea caballia. Ipsa tamen talis non est, sed est species Magiæ, & non Nectromantiæ. Veteri tamen & non genuino nomine dicebatur *Gabanala*, ab auctore eius peritissimo, primo exortu (ignorata) nata apud Ethnicos, postea verò traducta ad Chaldæos & Hebræos, à quibus vtrisque tamen non locupletata sed corrupta fuit. Omnibus enim sæculis, naturæ Hebræi ignarissimi fuerunt, solos Pharisæos & Scribas agentes. Hoc genus circa quæ versetur, propalam notum est. Frequenti quidem illa in vsu fuit, sed tamen fundamento caruit. Et quales nouimus Iudæos esse in medicina, tales etiam fuerunt in aliis, imperiti rerum scilicet & solo euentu iactabundi, & fraudis velo inscitiam palliātes. A Persis autem vehementiùs adamata, ac sedulò exculta à Magis fuit, qui subindè ipsum fundamentum & veritatis radicem sectati sunt. Inficiari autem nemo potest, quin rerum omnium tam exquisita notitia, & vel ad extremum assem ista captata inuestigatio magni thesauri loco & vice sit. Cæterùm cur Deus indiderit hoc artibus, & artes hominibus instillârit causam hanc esse autumo, vt nimirum homo talem sese gerat, ne quid mali in ipso reperiatur, hoc est, vt donis eiusmodi, quæ Deus in naturam congessit, sese oblectet, malitiam omittat, & in secretis naturæ gaudeat, sciatque iustum & bonum, quod intra sese gerit nulli sibi damno aut vitio apud Deum fore. Voluit enim ac constituit Deus secreta manifestari. Et quæcunque in natura arcana sunt, (ea si sciat homo,) vsui & emolumento ipsi erunt. Quòd enim sacrapagina perscrutari scripturas iubet, id ipsum etiam dictum ad naturam accommodari debet, vt scilicet omnia, quæ quidem in cordibus condita sunt, perquirantur. De Nectromantia ergo tenendum est, ipsā mirabiliter in suis specieb. operari. Et licèt in hanc quidē artem multæ falsitates irrepserint, sicut nullibi res sine zizaniis proueniūt, illæ tamen eradicari facilè possunt, vt bonum in horreū conuehatur, malū autē igne exuratur.

Caballistica ars quid.

Hebræi semper naturæ imperiti.

Videte verò, quidnam ars conferat, & in quibus operetur. Pater per lumen naturę creaturam quamlibet, siue insensibilis siue sensibilis sit, naturali aliquo spiritu donatam esse. Id etiam de rebus tam crescentibus, quàm manentibus verum est. Horum spirituum natura ac proprietas talis est. Sicut ex vmbra cognosci potest corpus, ita, vt vbi vmbra apparet, necessariò corpus aliquod præsupponatur: ita inquam per vmbram corpus cognoscitur eā probemodum similitudine, qua id ipsum corpus est. Quod ita intelligetis. Veluti vmbra nulla suo corpore caret, nec corpus vllum suâ vmbra: ita nihil quicquam in elementis existere potest, vmbratico tali spiritu orbarum, qui spiritus visio est, & vmbra vel splendor rei, veluti in speculo exhibitus. Hoc n. modo spiritus decedunt de creaturis, & oculis nostris apparent:

Naturalis aliquis spiritus rebus omnib. inest.

rent: non quidem quod reuera ſpiritus ſint, ſed ſicut de vmbra modò diximus, ita, quod reſplendet, vmbræ modo accipiendum eſt. Huiuſmodi vmbra & ſpecularis figura arti Nectr. ſubiecta eſt, quæ ipſam tractat, ſicut Pharmacopeus herbam in pyxidem ingetit, aut ſicut exemplum ſequens demonſtrat. Egreditur nimirum ex viro aliquo vox. Ea auditur quidem, ipſe tamen vir minimè conſpicitur. Ex voce tamen aliqualiter intelligitur, quale corpus id ſit, ex quo vox eſt egreſſa. Eodem modo & nomen ſpiritus hic ſumitur, quo vox hęc diceretur ſpiritus, cùm tamen ſpiritus minimè ſit, ſed vox de illo corpore. Sic nihil vſpiam eſt, quod eiuſmodi ſpiritum non habeat, hoc eſt nullum corpus ſuâ vmbrâ aut voce caret. Et ſicut Sol cuiuſlibet vmbræ cauſa eſt: ita Sol quoque alius eſt, faciens vmbram in Nectromantia, qui dicitur *Sol Gabanale.* Porrò ſpiritus ille prouenit ex firmamento, & in natiuitate naturaliter conſeritur nobis, vt pote per quē ſpiritum quærere debemus, non ſecus ac vocem aliquis ſequitur, aut venator ſequitur veſtigium. Nam id veſtigium ſpiritus eſt. Per talia enim reperimus: & quæſitio illa vel veſtigium multiplex eſt. Alia enim conditio eſt eiuſmodi ſpirituum apud homines, alia apud quadrupedes, alia apud volucres, alia apud inſecta, alia in metallis, alia in gemmis, alia in ligno, alia in mineralibus, alia in herbis. Itaque qui Nectromanticus perhiberi velit, hunc eiuſmodi ſpirituum gnarum eſſe oportet. Sine illis enim nihil inueniet. Si ergo, vt dictum eſt, inter quinque ſpecies aliqua arș datur, quæ quærere doceat, ad ſolum hunc ſpiritum illa reſpiciet, à quo penetrabit in corpus, ex quo ille progreſſus eſt. Et quærendum ita eſt, vt per artem Nectromanticam veſtigium legatur, & per veſtigium inueniatur corpus. Sic enim inuentio procedet. Et ſpiritus iſte apparet in ſpeculis & Berillis: idem dirigit virgulas, attrahens ad ſe ceu magnes ferrum: idem verſat cribrū: idem flammam à candela detrahit. Virtutem enim in ſe attractoriam habet, quâ res quę quæruntur, attrahit, velut Magnes ferrrum. Quæ quidem Magnetica vis, hic cumprimis attendenda, nemini admirationi eſſe debet. Quem Magnetem, vt rectius intelligatis, exemplis nonnullis adductis rem confirmabo. Primum erit de Baſiliſco, quæ viſu multos interimit. Si de malis hoc verum eſt: ex eo iudicium fieri etiam de bonis licet. Quæ quidem vt hoc loco ita adducam, plus ſacra ſcriptura quàm ipſa natura me mouet. Vnum enim ex altero colligi æquum eſt. Si aſpis à noſtris calcandus pedibus eſt: quantò magis id fiet à toto corpore hominis, de cuius ſingulari potentia hic prolixiùs nihil diſputo. Si natura in firmamento ciere poteſt niuem & pluuiam: idem ſi etiam poſſit homo, cur vitio ipſi id dabitis, ſi nimirum Deo ita placitum ſit? Quis igitur & meam Aſtronomiam peſſundabit? Quinam figuram collocauit in ſpeculum? Quisve dicere poteſt, eam per artem ineſſe ſpeculo? Aut quis, quomodo figura in ſpeculo inſit, probare nouit? Ita ergo & huic probationi acquieſce. Quî vero ratio noſtra arcana Dei adeò exquiſitè rimari poſſit? Aut quomodo diſcipulꝰ ſuperare queat Magiſtrū? Doctrina ita acquiritur, ſi Diſcipulꝰ ſequatur Magiſtrum? Hoc verū eſt quod ſequitur, quod oculi noſtri vidēt, id quidem credimus. Si verò aliud quid abſconditum ſit, quod oculos non attineat, nihil aliud cogitate, quàm quod ſupremus Magiſter tales nos faciat quales nos eſſe vult. Ipſe ſuo ore dixit, cuius equidem etiam verbo obſtinatè inhæreo: *Nihil adeo abſcōditum eſt, quod non manifeſtetur.* Ipſius miracula ſi mecum trutino, video ipſa multis modis fieri. Quæ autem in ſingulis ratio ſit, per artem docuit, quam repudiare non poſſum. Quòd ſi iam abundarem otio, longè plura, quàm hic facio, afferrem. Et cùm ipſe creator talibus oblectetur: pro mea parte faxo, vt naturæ lumen clariùs & dilucidiùs cognoſcatur, non quidem, vt ad cuiuſlibet ſeorſim quæſtum faciat, ſed vt ob magnificentiam ſuam omnibus admirationi ſit.

Spiritus vocabulum quid ſignificet.

Sol Gabanale.

Spiritus naturalis diuerſus in diuerſis.

Sp. natur. vim habet Magneticā.

Iam verò porrò de Nectromantico auſcultate, qualem ipſum per ſe eſſe oporteat, cùm quoad perſonam, tùm quoad vitam & mores. Nec enim quiuis promiſcuè huic arti idoneus eſt. Exemplum. Non quiuis aptus eſt diſcendæ pictoriæ aut phrygiæ arti: ſed, vt vocatus eſt, ita ſe habilem præſtat. Debet autem in omnibus ſimilem ſeſe præbere ferro aut chalybi, hoc eſt, cum arte debet conuenire ipſi, ſicut ferro conuenit cum Magnete, vt coniunctio cum illo ſpiritu fiat. Sicut enim Magnes & ferrum coniunguntur: ita coniungi etiam debet ars cum abſcondito. Quorum natura taliter conſtituta non eſt: per illos nihil perficitur. Duo enim iſta non conſentiunt. Et quæ mutuò non conſentiunt, opus fœliciter nullum faciūt. Sic Magnes in plumbum aut ſtannum nihil operatur. Ita & ſpiritus iſte in diſſentaneum non operatur, cui non conuenit. Simile enim ſimili vnitur: Et ſimili cum diſſimili non conuenit.

Nectromanticꝰ qualis eſſe debeat.

Simile ſimili conuenit.

Creditū à nonnullis fuit, per virgines & impollutos pueros huiuſmodi viſionē & artē fieri poſſe, putātib. quod ipſa puritas operetur, quod tamē falſum eſt. Artes ipſe ad pueros aut puellas directæ non ſuut, ſed ad quemlibet ipſarum peritum, & callentem. Requiritur autem *Ingenuina virtus,* quæ conſideranda eſt. Verum tamē eſt, illum, qui ad Nectromantiam natus eſt, tāquam probus, ſi furetur, probitatem ſuam exuere, & in ipſa minimè acceptari. Sicut enim perdere aliquis poteſt ſuum honorem, ſuā probitatem: ita etiam artem poteſt perdere, vt nihil ampliùs potentiæ habeat. Magnes in oleum laterinum coniectus, vim ſuam trahendi amittit. Ferrum, binis horis in oleo ſalis relictum, à Magnete non ampliùs aſſumitur. Si in naturalibus hoc fit: poterit vtique & homo, puritatem exuens, ſuis artibus & viribus, & naturali potētia orbari. Per peccatum enim amittit homo Deū. Amittere ergo poterit etiam quod minus eſt. Quò enim animus hominis dirigitur: eodē diriguntur etiam ipſius vires, cor, theſaurus. Si cor conuertitur ad Deum: ipſius theſaurus Deꝰ eſt. Ita ergo ab ipſo attrahitur. Si cōuertitur in naturam: natura ipſum attrahit ſimiliter. Si ambiguè ſe habet: tale etiā opus eius aſt. Et ſic perpetuò conditioni hominis virtus & potentia eius reſpon-

Ingenuina virtus &c.

Ol lateri. Magnetis vim deſtruit, &c.

ius reſpon-

ius respondent. Prægressa itaque hactenus demonstratione confecimus, à nobis in natura quærendum esse, non saltem vt quærunt Medici calidum & frigidum, humidũ & siccum, sed more Nectromãtico, quæ ars quærendo penetrat etiam saxa. Ibi per naturam introspicitur, veluti per vitrum. Hoc modo manifestantur occlusæ literæ, abdita & abcondita arcana alia, omnesque in natura proprietates, omnia in homine secreta. His itaque dictis Nectromãtia quidem satis explicata sit. Cętera, quæ ad processum & ordinem spectant, in practica seorsim expedientur.

CAP. VII.

PROBATIO PARTICVLARIS IN *scientiam Astrologicam.*

Astronomia quid.

CVm in pręcedentibus capitibus de homine & astris dictum & explicatum sit: porrò iam sciendum est, Astronomiam esse scientiam homini vtilem & idoneam, per quam cognoscantur, quę homo de rebus caducis scire debet. Cúmque hominem ex mundo externo constare demonstratum sit: illius vtique materię homo omni sua essentia, proprietate, conditione & natura similis existit. Hinc iã sequitur, Astrologiam duplicem considerari debere, hoc est, ex duobus practicandum est, ex Astris & ex Elementis. Cœlum namque duplex est: *Sensuum* alterum, alterum *Carnis*. Ex Astris sunt, quę pertinent ad Inuisibile. Ex Elementis sunt quæ Visibile concernunt. Hinc corporis æstimastur complexio, morbus, sanitas, voluptas carnis. Quod enim carneum est, non ex Astris, sed ex elementis oritur. Sic elementis assignãtur hepar, cor, splen, cerebrum cum suis operationibus, etiam libido & morbi corporales. Hinc etiam deducuntur ex altera parte, quę ad sensum & intellectum referuntur, cum appertinentibus virtutibus, vt sunt sapientia, terrenum iudicium & cognitio, terrena lex, omnes scientiæ & mundanæ sapientiæ, ratio, doctrina, &c. quæ omnia ex solis astris, non ex elementis descendunt.

Cœlum & Astrologia est duplex.

Vt autem de vtraque Astrologia distinctè iudicare possitis: exemplum tale in medium conferemus. Videmus homines varios rebus seu fructibus variis capi. Hunc delectat cerasum, illum pyrum, istũ pomum, &c. Appetitus iste non oritur ex astris superioribus sed ex astris elementaribus. Hæc enim diuersitatem appetitus in cibis, potibus, & rebus aliis, ad solã carnem spectantibus ingenerant. Eodem modo & complexio ex elemẽtis, & non ex astris manat. Quæ etiam causa est, cur Astrologus Olympi superioris de hisce, vt & de morbis elementaribus nihil explicare possit. Conuenit ergo Astrologum esse perfectum, non imperfectum, & vtramque influentiam nosse, ac tum demum natiuitates hominum & iudicium facierum cœli & terræ describere. Vt autem res Astrologicas intelligatis, deinceps, quomodo homo ex Astris, tam superioris quàm inferioris olimpi cognosci debeat, attendite. Quo in discursu dicendum est de virtute attrahente, cuius facultatis & potentiæ sit. Res eæ, quæ hominem produxerunt, omnibus vitę diebus eidem etiã adhæreãt, ita vt iugiter illas desideret, omnique studio ipsis cõparandis & fruendis incumbat. Exemplum dabimus de corpore elementari. Hoc edere & bibere appetit id, ex quo generatum est, hoc est, sub qua constellatione constitutum est, ex ea etiam conseruari cupit, eamque attrahit ad se, vt sanitatem suam inde tueatur. Si autem voti compos fieri nequit, sed re desiderata orbatur, ex eo defectu iam oriuntur morbi elementares. Eodem modo sensus etiam humani constellationis suę proprietatem & naturam attrahunt, secundum quam homo gubernatur, & animali ratione fruitur. Sicut Magnes ferrum attrahit, & eius succum exugit, ac rubiginem omittit: ita homo quoque Magnes duplex est: Ratione corporis, quâ cibum suum attrahit, & ratione sapientiæ, quâ attrahit sibi Astra. In elementis alimenta inuenit carnis & sanguinis sui. In Astris inuenit sapientiam suorum sensuum & cogitationum per facultatem attractatricem, quam, vt diximus, quilibet hominum in sese duplicem habet Exemplum. In quo homo natus est, in id propẽdet & fertur appetitu nõ leuiore, quã quo oblectantur, qui in Christo regnerati sunt. Et quâ ratione Magnes ferri attracti vim exugit, cęterum autem inefficax omittit: eâdem homo etiam per Magnetem elementarem cibum ac potum suum attrahit, & quod inutile est, per excrementa amittit, succum probum secum retinens. Ita etiam Magnes sensuum ex Astris quotidianam suam sapientiam sugit, velut apes mel ex floribus. Sed porrò de centro rerum omnium cognoscite. Centrum id est homo: estque is punctum cœli & terræ. Hoc centrũ quid significet, ita notate. Mundus vniuersus hominem ambit. Et homo à mundo cinctus est, sicut punctum obitur à suo circulo. Constat autem ad punctum tale omnia vergere & propendere, non secus ac nucleus in pomo medius iacet, ac ab ipso alimentum suum elicit. Nucleus enim a pomo ambitur & nutritur, cui pomum suum nutrimentum largitur, non aliter, ac pluuia vel ros desuper ex cœlo in terrã cadit, & à terra imbibitur. Quemadmodum sphęra superior id exhibet: eodẽ modo & homo est nucleus, mundus autem est pomum: & quæ ratio est nuclei in pomo: eadem etiam est hominis in mundo, quo is obseptus est. Porro sicut sol vim suam in hominem defundit, ac radios suos circulo suo vsque in punctum, hoc est, in hominem demittit: ita consimiliter omnes etiam vires externæ ab exteriore circulo operantur in centrum. Vt ergo sol radios suos, (in quib. vis eius,) ex circuli sublimitate deorsum in hominem transfundit: ita stellæ omnes etiam radios & vires suas vsque ad & in ipsum hominem vibrant, non saltem modo elementari, quo Sol calefacit, Luna refrigerat, sed & astrorum sensuales vires, scientiæ, sapientię, industrię prudentiæ, &c. æquè suos radios in sensus hominis dimittunt, sicut Sol in hominis corpus. Et sicut ignis fornacem ferream, Solque densum vitrum penetrat: ita astra cum omnibus suis proprietatibus penetrant hominem, non secus ac pluuia terram, ex qua deindeinde fruges enascuntur. Eodem namque modo & ab astris fructus in nobis producũtur.

Apetitus rerum vnde.

Ex quibus constamus, illis oblectamur.

Homo est magnes duplex.

Homo centrum rerum vniuersarum.

Homo similis nucleo pomi.

Astra vt vires suas in hominem fundant.

Sicut enim terra sine ope superiorum nunquā fructus profert:ita sine astris sapientia non viget in homine. Hoc modo corpus elementare & internum à circulis externis sustentatur. Rē illustrabimus exemplo.Fructus terræ in suo cētro,& centrum his indiget. Sic ab homine fructus terræ assumuntur, quod quotidie fieri opus est. Quotidie n.panem requirimus,nec dilatio vlla ac propagatio termini ferri potest. Iam si corpus quotidie alimentis opus habet: ex illis Medicus ductu elementatis Astrologiæ prædicere potest,quid corpori suo euenturum sit. Eiusdem sunt naturæ etiam sensus hominū, vt quotidie ex superioribus rationem & sapientiam sibi attrahant, ac saturentur ex astris, & secundum sensus & cogitationes conseruentur,ex illis, quæ ex astris trahunt, sicut corpus sustentatur à pane.Hinc oritur Astronomus syderis. Hinc sequitur,Astrologum scire,quis Astrorum iugis cursus, quæ operatio, qui effectus sit: & simul compertum habere,quomodo concordent cum homine ac mutuò consentiant:denique etiam intelligere,qualenā quoduis attrahat pro conceptionis suæ concordantia. Itaque & hoc scire potest, quid in sensus hominis quotidie incidat,quid facturus is,quid omissurus sit, quæ operatio,quis finis secuturus sit.Sicut enim si Medicus quendam videt edere Venenum, ex ipsius proprietate pronuntiare potest, quid homini illi euenturū sit:ita idē etiam de astris iudicādū est. Quę qualia sint, talia assumuntur, instat pyri aut pomi ex arbore decerpti. Quilibet enī in arte sua scite debet,hæc ōnia naturaliter & ex proprietate ita euenire.

Astrologus quæ sciat.

Sed vt faciliùs hæc omnia intelligatis,rerum explicationem adhuc planiorem afferemus. Sicut paulò antè intellexistis, corpus ex exterioribus radiis sustentari per vim attractiuam, quæ specie famis & sitis viget: ita sciendum est, hominis corpus sydereum quoque ita constitutum, & ob inclinationem, quæ à sphæris in punctum & centrum abeunt, ita dispositum esse, vt ab externis sphæris rationem suam accipiat, impulsum nempe fame & siti corporis syderei, hoc ordine & lege conditi.Sed pro his porrò sic attendite. In omnibus elementis cibus corporalis hominis conditus est & reperitur. Adeóque quibuscunque indiget corpus elementare, ea omnia in elementis inueniuntur, hoc est. Omnia quæ assumit homo, ex circulis proueniunt extra punctum in ipsum punctum. Panis est circulus exterior, velut & fructus, & pecora. Similiter & Astra, sicut suo exemplo Sol demonstrat.Sic ergo vniuersa ad hominem sese sphæricè habent. Et hoc respectu Deus astris attribuit & indidit naturalem omnem sapientiam, intellectum, prudentiam, scientiam, denique quicquid homo animaliter & mortaliter scire aut posse debet. Et illis omnibus Deus duplici ratione frui hominem voluit. Prima corporaliter fit, altera fit eo modo, quo vitrum penetrat Sol. Et sic omnem suam scientiam discere & comparare debet homo,eámq; assumere velut pyrum de arbore, in eo scil.ad quod natus est,velut frumentum ex agro, vuáq; de vite. Sic orit' Musica,sic ars metallorū,sic Medicina, sic omnis plantatio: deniq; quibuscunq; terrenum

Elemēt. corporis cibus in elementis.&c.

corpus opus habet, ea inuenit in sapientia astrorum. Et sapientia vniuersa hominis, bona & mala, ex his astris manat, ac desumenda est. Quæ verò spectant salutem & vitam æternam, ea ex vita æterna oriuntur. Quoduis enim, ex quo existit, ortum suum sumit, pars altera ex mortali: & omnis scientiæ siue cœlestis sit, siue terrena acquisitio, fieri debet per vim attractoriam ex circulo externo in centrum. Ea vis attractoria nihil est, nisi fames & sitis, nobis cōgenita & inseparabilis, per quam tamem & sitim corpori nostro necessaria allicimus.Qui sitit, ad Christum accedat, & non amplius sitiet, hoc est, implebitur diuinâ gratiâ & sapientiâ. Sic etiam, qui sitit naturalem sapientiam aut scientiam, is ad fontem illum pergat, qui astra sunt. Et sicut æterna sitis, ita etiam mortales sensus intellectum suum ex astris trahunt. Ex his iam colligi potest, naturalem sapientiam corpori & non animæ datam esse. Illa ergo, quæ concernunt animam, per lumen naturæ contaminari non possunt, sed in naturam impendi debent: veluti vicissim & anima ex suo fonte satianda est. Per lumen naturæ inuenta sunt omnia opificia. In officina námque Planetarum Fabri sunt, ex quibus omnes fabri didicerunt. Illi sunt omnium optimi & peritissimi. Artem enim sibi congenitam habent. Qui si homines fierent,ferrum vt ceram cuderent:quę quidem arcana mortales nondum in terra assecuti sunt,assequerentur autem facilè, si de vero fonte biberent. Donec homo ex homine discit, tale nihil apprehendit. Si disceret ex astris, mortalibus omnibus præcelleret. Quod si ex fabris firmamenti disceremus, sicut solemus ex homine, opera certè admiranda producerentur. Similiter & Latomi sunt in sede Planetarum, de quibus latomi omnes discunt mortales. Qui si illos rectè cognoscerent, statuas vt ceram fingere possent, nec quicquam illis decederet, ac omnia ipsorum opera viuentibus imaginibus similia forent. Eadem verò de opificibus cæteris vniuersis similiter intelligenda sunt. Admiranda enim manu firmamentum Deus condidit. Et metus est, vt grandis nobis aliquando reddenda sit ratio, qua de astris nihil attrahamus. Cognoscere debet quilibet id, ad quod natus est. Nec minor de neglecto naturali quàm æterno ratio danda erit. Hoc enim fine Deus in naturalibus omnibus scientiis præceptorem nobis præfecit, vt scilicet ad verum fontem pergeremus. Similiter etiam omnium maximus & peritissimus Medicus in cœlo habitat, qui morbos omnes cognouit, & ipsos, oculis nostris abscoditos, lynce acriùs peruidet, & omnes cum in gemmis tum in herbis latentes vires introspicit. Et Deus hunc ita creauit, vt ex ipso Medici cæteri nascerētur, suáque sitim ac famē ex solo illo satiarēt.Ex paucis porrò iā allatis exēplis intelligi debēt vniuersa,quæ naturaliter cognosci & cōprehēdi debēt.Singulatim nāq;omnia recēsere, tempore & otio abuti esset. Dicta ratione initiò prisci discere cœperūt: nō vt nos cōsequenter disceremus ex ipsis,sed potiùs quæreremus, quē & ipsi quæsiuerunt, qui poterit nos docere quæ nob.necessaria sūt hoc tempore. Vetera n. præterierunt,vnde noua quærēda sūt.Id est,etsi enim

Vis attractoria rerum quid sit.

Fabri in firmamento peritissimi.

Medicus cœli omniū perspicacissimus.

enim veteres quidem non pauca reliquerint nobis, quæ iam ſcimus & poſſumus: illis tamen acquieſcendum ita non eſt, vt non porrò etiam ſectemur, niſi quę ab ipſis didicimus, ſed emendando, quærendo & diſcendo quotidie magis proficere debemus. Schola námque noſtra & diſciplina vſque ad finem mundi durat.

Aſtronomia quæ doceat & conferat.

De Aſtronomia ergo reſumimus, ipſam artem eſſe neceſſariam, & magno in pretio habẽdã, adeóq; ob vnam præcipuè cãm plenè perfectéq; diſcendã. Quemlibet n. hominẽ docet cognoſcere, quæ ipſius mẽs, cor ac cogitatio ſit, ã bona vel praua, ſimplex an malitioſa, & quid hora conceptionis fecerit, quænã operatio ſecutura ſit infantẽ, modo conceptionis momẽtũ imitetur. Præterea docet illa quoq; quẽ quiſq; præceptorem, & quomodo quærere debeat. Quo verò pacto nec elementare corpus in cõſtitutione ſua cõſeruamus, ſed plerunq; largiùs helluamur, potamus, ſcortam', quã elemẽta ipſa impreſſerunt: ita nõ min⁹ plerũq; ipſo etiã cœlo abutim', nimia ingurgitatione, &c. vt penetrare nõ poſſim⁹ ad id, ad quod nati ſumus. Maioris ergo dilucidationis gratiã tenendũ eſt, quòd ex ſchola illa ipſum naturæ lumen ſolidè depromi poſſit, ne deinceps citra illud in terra ãbulem⁹, ſed malã Influentiã eiiciamus, & bonã adſciſcam⁹, ſicut & diſcipulos in ſcholis melius inſtitui videmus, vberiùs diſcentes, quã ſi in ſcholã nõ commearẽt, deniq; optionẽ habẽtes diſcẽdi ex quocũq; libro ac auctore velint. Electio verò ac optio illa nobis minimè interdicta eſt, ſicuti & in cibis ea cõceſſa poteſtas eſt, vt aut ad ſanitatẽ aut ad morbos illos ingerere, adeóq; vel addere quid vel demere poſſimus. Sic ergo per ſcientiã Aſtrologicã omnia reuelant', antequã eueniãt, prius ſcil. cognito patre, ex quo filius genitus eſt. Et hoc nemini videri mirum debet. Multa n. ẽt. à Spiritu ſancto lõgè antea, quã euenirent, prædicta ſunt. Sic Natiuitas Chriſti à Prophetis pronuntiata eſt, ſicut & Natiuitas Mariæ & Ioãnis Baptiſtæ, nec quicquã eo loco diſſimulatũ fuit, ſed vniuerſa vt prædicta ſunt, ſic in veritate & ipſo facto euenerũt & cõpleta sũt. Eodẽ modo ſi Natura quoq; futuri aliquid operatura eſt, ĩſtitutũ ſuũ per horã cõceptionis, ex qua Aſtrolog⁹ naturaliter natiuitates deducit, ac indicia & prognoſticationes ſuas extruit, prænũciat, id quod Aſtronomię quidẽ ĩpoſſibile nõ eſt. Hãc n. ordinauit Deus, vt aduẽtus & geſta illius hominis ſcirent', quæ ipsũ naturæ lumen operaturũ ſit, nõ minùs ac futura prædicta de Chriſto sũt. Et hîc eadẽ eſt ratio, quę frumẽti. Semen ſi in agrum conii ciatur, indicium ſuum illicò prodit, quod intra anni ſpatium culmus erupturus ſit in ariſtam. An verò non & homo ſemen eſt momento ſeu horã conceptionis ſuæ? Cur ergo non etiam inſtar ſeminis in agro ſuam ſpicam indicet, ſiue à grandine, ſiue à pruina verberetur & vratur? Itaque & Influentia aſtrorum ſimiliter per ſuum ſemen cognoſcenda eſt, quidnam ex illo ſemine futurum ſit: nec tantum quoad hominem, ſed etiam quoad curſus cœli erga naturam. Sic ergo, vt iam dictum eſt, deinceps intelligite, quã ratione homo generetur & naſcatur, ac in ſeſe cùm famem tum ſitim habeat, elementare ſimul ac ſydereum

Aſtrologia futuros euẽtus prædicit.

corpus cibandi & potandi, ſecundum appetentiam in conceptione inſitam. Quicquid enim momento illo implantatum eſt, id ſubindè adhæret. Ex quo iam conficitur, Aſtrologum illam omnem vim, naturam, proprietatem ac vniuerſam concordantiam conſtellationémque deſcribere & prænuntiare poſſe. Hac námque via mirabiles quædam natiuitates, in liberis tam bonis quàm prauis conſtitutæ fuerunt. Quicquid autem per ſapientiam regitur, id ſcire diuinum, non humanum, Angelicum & non carnale eſt. At qui ſecundum naturam viuit, quod pars facit maxima, is nihil adeò in ſeſe abſconditum habet, quod per Aſtrologiam ſciri nequeat. Ad generationem ergo hominis dirigenda eſt figura cœli & proprietates ſtellarum: cum modo particulari diligenter expendendæ ſunt. Modus autem Aſtrologiæ is ſit, vt ſciat & intelligat omnem naturam, ſapientiam & ſcientiam ſtellarum; quomodo in conceptione operationem ſuam perficiendo hominem animalem conſtituant. Ac quoniam coniunctio huiuſmodi & ingenuina concordantia adeſt, Aſtrologus hominem ceu animal facilè deſcribere poteſt. Quòd ſi Aſtrologia debito modo ſolidè cognoſceretur, & liberorum natiuitas certo & comprehenſo iudicio ſecundum naturam Influentiæ conciperetur: non dubito equidem, multa mala euitatum iri ab illis, qui aliàs ex conſtellatione tali fundamentum falſum extruentes, ſeipſos in mortem dedunt. Sicut enim ſtulti monſtrorum vice naſcuntur: ita fiunt etiam monſtra in intellectu, in Theologia, in regnorum adminiſtrationibus, in ſcripturis: ita vt à monſtris iſtis in phantaſiam coniecti homines, ſubmerſionis periculum declinaturi minimè eſſent, non cogitantes, talia ex ſpiritu imaginis, non naturæ procedere debere. Ipſa námq; multa obſtinata & delira capita gignit, quæ pro ſapientibus & à Deo miſſis ab hominibus iudicantur. Itaque ſummæ neceſſitatis eſt, rectiùs Aſtrologiam addiſci, vt quidnam naturale vel non ſit, rectiùs ſciatur ac cognoſcatur.

Stultorũ & mõſtrorum plena omnia.

PROBATIO PARTICVLARIS IN SCIENTIAM SIGNATAM.

QVicquid natura generat, format' id ſecũdum eſſentiã virtutis, in ſubiecto latentis. Quod ita intelligi debet. Prout animus, & natura, & proprietas cuiusdam hominis ſe habet, ita natura corpus quoq; eidẽ ſuã figura inſigne confert, ita, vt figura, corpus, virtuſq; in ſimili vna concordantia verſent', & quoduis alterũ indicet. Virtus nimirũ indicat formã, figurã, corpus & ſubſtantiã. Sic eadẽ ẽt indicãt eſſentiã eiuſdẽ. Virtus námq; & forma in gradu vno conſtituta sũt, ita, vt per virtutẽ forma, & per formã virtus intelligat'. Sic per rufos capillos virtus cordis rubra cognoſcit', per flauos albóſue flauũ albũue cor. Quales n. crines, tale etiã cor. Hinc etiã prouerbiũ iactat': Quò magis mutilus, magis improbus, quaſi diceret': mutili corporis, mutila mẽs, & mutilæ mẽtis mutilũ corpus eſt. Et diſtortio illa non vnius tantũ partis eſt, ſed multarũ, etiam in exteriore corpore, vt naſi,

Animi & corporis vna pleruſque harmonia.

Mutili improbi.

nasi,oris,artuū. Sed vt ista rectiùs intelligatis, ad sequentia paulo accuratiùs attendite. Adamus integritatem habuit tam corporis quàm animi, nec vllo næuo deformis fuit. Vbi verò cognouisset bonū ac malū lapsus est in naturā. Postea ius & potestatem sibi sumpsit natura signandi & formandi quemlibet pro conditione sui animi. Sicut n. illa in omnibus potens est: ita formā quoq; fecit & indidit cuilibet, prout bonus vel malus esset, prout animū, sensus & cogitationes homo sanas vel prauas haberet. Secundū diuersitatē n. sensuū; diuersa quoq; hominib. corpora addita fuerūt. Et sensuum illa varietas in causa est, cur nullus hominū alteri similis sit. Sēsus ergo alius, alterius forma occasio est. Adamus n. priusquam bonum & malum internosceret, Deo placebat optimè. Post cognitionem autem illam pœnituit Deum facti hominis. Per illam n. homo in aliam proprietatem coniectus est. Et propter hanc ferendum quoque ipsi fuit, vt aliter signaretur. Hinc quot species in homine siue bonæ siue malæ, tot etiam formæ, vt perpetuò speciei virtutis species formæ respondeat. Hoc modo homo in potestatem redactus est naturæ qui aliàs signari ab ipsa minimè potuisset. Et deinceps hominem non manus Dei, sed natura facit, quæ sine signis suis nihil producit. Nec enim minùs iam iuris in hominem natura habet, ac in florem campi. Hunc signat, & per signatum, eius interiora omnibus noscenda offert, ita vt signator per signatum intelligere possit virtutem in corpore illo latentem, siue hoc sit herba, siue arbor, siue res animata, siue inanimata. Hâc námque viâ signatores multa medicamina, remedia, & vires alias in rebus naturalibus inuenerunt. Et qui non ex ipsa signatura herbarum vires describit, is. quæ scribat, nescius est. Nec enim diuersum is à cœco alio proferet. Hoc portò instituto ipse quoque homo signatur, ita, vt vnus subindè præ alio cognoscatur. Et hoc iā ordine Deus oblectatur. Cū ergo in tot species distribuatur homo, adeóq; iam, cuiusnā speciei sit cognosci possit, non aliter ac flores, & omnia crescētia, quorū quodlibet naturæ suæ formam, ex qua virtus eius cognoscatur, refert: ideò declarationem deinceps talē notate. Cùm nihil adeò in homine absconditum sit, quod manifestari non oporteat; id trib. modis fieri animaduertendum est: *Per signa Naturæ*, h.e. per signatum, per quod nihil abditum manet: *Per indicium proprium*, h.e per proprij oris confessionē, qua quis ipse occulta sua prodit: (Cum n. homo signati, h.e. artis signaturæ non semper peritus sit: nec quid absconditum maneat in homine latens, per os illud expellit natura.) Denique *per Iudicium Dei*, quo Deus ipse ordinat, vt cor hominis reueletur. Quale enim id per se est, tale vis diuina profert in exemplum & admonitionem aliorum. Sic boni bonis operibus, mali malis produntur, ipso quoque Christo assentiente & dicente, *Ex operibus & fructibus eorum, cognoscetis eos*. Opera námque & fructus testantur de qualitate arboris. Et sicut carduus vuas non profert: ita ex malo homine boni nihil manat.

Adamus integer fuit corpore & animo, & ante lapsum.

Signatū quid?

Signaturæ vis in rebus describendis.

Cognitionis modus triplex est.

Cæterùm, modos illos duos, per indicium nimirum propr..., & per iudicium Dei, hoc loco tractandos non suscipio. Spontanea enim cognitio, arte non indiget. Et quæ Deus facit, manifesta sunt, nec, vt scribantur, exigunt. Tradam autem explicationem vberiorem de signis, ab ipsa natura propositis. Compertum nimirum ac manifestum cuiuis est, semen in terram coniectum, & aliquandiu ibi sepultum, abscondita & secreta tandem sua extra terram proferre vi naturæ, ita vt iam cuilibet certum sit, qualenam semen in illo loco conditum fuerit. Eadem ratione & cor semen est hominis, ex quo semine natura protrudit aut educit corpus, cuius intuitu quiuis deinde videt, qualenam id cor fuerit. Etsi verò signa quidem in herbis ac arboribus, quàm in homine euidentiora & manifestiora sint: nihilominus tamen & ad hunc noscendum artis satis datum est, si naturam rectè & diligenter scrutari velimus, sicut in signato sese exhibet, &c.

Cor est semen noscendi hominis

Homines nos rimamur omnia, quæ in montibus abstrusa latent, per externa signa & similitudines. Sic etiā cognoscimus proprietates omnes herbarum, & quicquid in lapidibus occultum est. Nec quicquam adeò vel in profundo maris demersum, vel in firmamento elatum est, quod homo non cognoscat. Nullus mons, nullus scopulus adeò crassus est & densus, vt, quæ in ipso sint, abscondere possit, ne quà homini prodantur. Nam per signum signatum omnia reuelantur: quod quidem nostris oculis idem est, ac pyrum in arbore, quod ex ligno, ex radice, ex terra erumpit, & quid interiùs sit, prodit. Fructus enim quilibet est signum signatum, per quod interiùs latentia cognoscuntur. Similiter & in homine nihil esse potest, quod exteriùs non signetur, ex quo intelligatur, qualenam sit interius, quod signum signatum referat. Et sicut Medicus artis suæ comprehensionem sumit ex signo signato: ita etiam Astronomus ex signato illo, quod cœlum proponit. Nihil enim in stellis est, quod signum signatum exteriùs non exhibeat. Sicut ergo sua signa herbæ & stellæ habent, ex quibus Medicus & Astronomus artes suas depromunt: ita etiam internæ hominis essentiæ cognitio ex signo signato, quod fabricator microcosmo addidit, desumitur. Quíque non ex signato signo Astronomus fit, is Astronomus non est. Qui non ex signo signato philosophatur, is non est Philosophus. Qui non ex signo signato medicatur, non est Medicus. Estq; naturalis Astronomia, quæ seipsam in homine fabricat: & firmamentum microcosmi est ipsius cœlum, cursus, sphæra, æther, olympus. Sed de his porrò disseramus. Quatuor res sunt, per quas natura hominem & crescens quodlibet manifestat. Quod ita accipietis. Per quatuor artes aut scientias arcana rerum inuisibilium cognoscuntur & inueniuntur. Nimirum per *Chiromantiam*, quæ prima est. Ea versatur circa exteriores partes locustarum in homine, vt manus ac pedes, corporis venas, ductus, lineas, rugas, &c. In manibus enim ac pedibus, venisque signa signata continentur, ex quibus Chiromantes iudicium facere debent. Per illas a. non homo tantùm cognoscitur, sed omnes etiā herbæ, lapides, &c. Quicquid enim vspiam est, id in signa Chiromantica collocatum est: Adeóque Chiromantia est astrum rerum naturalium.

Homini omnia perscrutabilia.

Signum signatū quid.

Astronomus, Philosophus, Medicus quis vere.

Scientiæ 4. rerum arcanarū inuestigandarū.

1. Chiromantia quid?

ralium. Sic in lilio eſt Chiromantia,hoc eſt,in lilio aſtrum ſecundum lilium ſe habet. Eſtque hæc ſpecies ſignati prima. Species ſecunda eſt *Phiſionomia*,conſiderans formam vultus,& quicquid capite continetur. Ars hæc Phiſionomia ſupplet ſignatum ſuperiorum ſenſuum & cogitationum. Aliud enim eſt cor,aliud caput,licèt non caput, ſed cor Princeps ſit & Dominus. Hinc ſequitur,hominem cognoſcere quid in vtroque lateat. Tertia eſt *Subſtantia*,formam totius corporis comprehendens. Scientia hæc, vt cæteræ duæ, docet rationem noſcendi hominis, quis ipſius ſenſus, quæ cogitatio, quod cordis conſilium ſit, & quid interius tractet & meditetur. Congenitæ u. naturæ diſplicet malus internus homo, ideoq; 4. ipsũ modis ſignat, ne quicquam ſit occulti, quod per hoc ſignatũ non manifeſtetur. Quarto loco eſt *Mos & Vſus* qualem ſe gerit homo, talis etiã in cæteris eſt. Sic vrtica vrit: ſic cantharides veſicas attollũt. Sic ergo 4. iſta coniungenda ſunt,quia iunctim perfectam cognitionẽ abditi interioris hominis, & rerum vniuerſarum ex natura ortarum ſuppeditãt. Et ſciendum eſt,ſecundum quatuor iſta creaturam quamlibet cognoſci. Medicus ſi 4. has ſpecies cognouit, nouit medicinam per formam ſuam & figurã quæ in ſpecies 4. diſtribuit: ſicut 4. ſcientiæ commonſtrãt. Hoc modo Medic⁹ cognoſcit medicinã, Aſtronomus Aſtronomiã, ſutor corium, textor pannũ, faber lignum, figulus lutum, metallarius metallũ, deniq; quilibet artifex ſubiectum, ſcientiæ ſeu facultati ſuæ proprium. Sic ergo ſeſe natura habet, vt cognoſcere doceat, quidquã in re qualibet lateat. Qui 4. iſtorum cognoſcendorũ ſcientiã non habet, vt naturæ arcana ex illis ſcrutetur: is nec eſſe poteſt Naturalis, nec naturalis Aſtronomus, nec naturalis Medicus, nec naturalis Philoſophus, nec quicquã de naturæ arcanis ac myſteriis diſſerere poteſt. Fundamentũ itaq; cognitionis in eo poſitum eſt, quòd nimirũ res õnes ſuum ſemẽ habeant,& in ſemine omnia cõcluſa ſint. Natura autem eſt fabricans ſignram, promam formæ, per ſe eſſentiã indicantis. Forma enim eſſentiæ index eſt. Eſſentia nãq; eſt inuiſibilis. Ideò quatuor illi ad Aſtronomiam pertinent, vt in conceptione ita ordinentur & diſponantur. Vnde & ipſorum explicatio ex Aſtronomia procedit, vnà cum aliis, quæ conceptionis huius tempore ſimul fiunt.

2. Phiſionomia.

3. Subſtantia.

4 Mos & vſus.

Natura fabricatrix figuræ, &c.

Sic ergo per naturam conſtitutum eſt, vt externa ſigna interna opera & virtutes demõſtrarẽt. Sic placuit Deo, vt nihil abſconditũ maneret, ſed per ſcientias manifeſtaretur, quicquid in omnibus creaturis latet. Poſſent hòc loco non immeritò admirari quidam, cur conſtitutum ita à Deo ſit, vt per ſcientiam homo occulta perſcrutaretur? Sed id hac de cauſa præcipuè fecit Deus, vt corpus hominis ſuum exercitium &c. haberet, & exploraret, quænam & quanta Deus ſpiritualiter in corpora ingeſſerit. Ideo etiam noluit, ſcientiam iſtam incognitam eſſe. Virtutes enim vniuerſæ ſcientiis ſubiectæ ſunt, vt per illas cognoſcatur, quid in re qualibet ſpiritualiter inſit. Subnectemus autem deinceps exempla quædam, ex quibus ſignaturam rectiùs intelligere queatis. *Tignarius*, domum, quam extruit, primò concepit in imaginatione ſua. Ad hunc conceptum poſtea ſimiliter ædificatur domus. Iam ergo per formam domus, cognoſcitur cogitatio ſeu animus tignarij. Sic, quod in ſenſu ac mente, & natura eſt, à nemine ſciri poteſt, donec ad formam & figuram ſuam perducatur. Similiter & alia, quæ homines mente & animo volunt, per fructus & opera manifeſtantur. Vt nihil adeò occultum manere poſſit, quod non ſeipſum prodat. Exemplum aliud. Quo vnumquoduis facit, ad id etiam formatur. Ita qui cogitat exſtruere turrim, aut aggerem, formam illi talem confert, quæ ad reprimendum hoſtem maximè idonea ſit: ita vt quiuis rei bellicæ gnarus ex forma turris videat, quanti roboris, cuius virtutis & inſtituti turris ſit. Iam ex hoc ſciendum eſt, ipſorum quoque hominum virtutem ſibi propriam figuram condere. Sicut imaginatio tignarij domum condit: ſic etiam mens humana facit id, ad quod propendet & inclinat. Eo conſilio corpus ſibi diſponit ita, vt bellator exſtruit turrim, per quam animus & conſilium ipſius noſcitur. Idem eadem ratione natura quoque architectatur in ſignando homine. Qui vt ſe habet in animo ac corde, ita quatuor ſigna natura ipſi appendit, ex quibus cognoſcitur eius animus, non ſecus ac ex domo intentio tignarij. Iam ſi homo eius induſtriæ eſt, vt arcem ſibi contra hoſtes exſtruere poſſit (quam tamen ſine additis ſignis ſtatuere minimè poteſt) multò magis eius prudentiæ in condendo homine natura eſt, vt virtutes eius & animum non occultet, ſed publicè præſtituat, vt quilibet ab illo ſibi cauere poſſit, non aliter ac à glande tormentaria, ex ſede abdita emiſſa. Ita nihil in natura eſt, cuius corpus virtutis indicium non exhibeat. Opera itaque ſedulò danda eſt, vt hæc forma rectè & penitè cognoſcatur. Sic enim fiet, vt ipſa quoque illius virtus, hoc eſt, ſpiritus rectè cognoſcatur. Hoc fine natura producit claudũ, vt claudis, hoc eſt, improbis reb. adhibeatur, aut ab ipſo homines ſibi, tanquam à labro in turre tormentario caueant. Huiuſmodi ſigna multa in hominibus notantur omnia ex corde vel animo procedentia & per animum in huiuſmodi formam redacta. Qua quidem re animus & forma vnum fiunt. Vult enim natura, formam hominis, & quæ ad ſignatum referuntur, per ſcientiam ſignatam cognoſci, & per formam illam conſtare, cuinam rei hominem iſtum natura adhibitura ſit. Scientia itaque hæc ex lumine naturæ manauit, per diuinam prouidentiam data. Qua de cauſa in magno pretio haberi ac ſedulò ſtudioſéque cognoſci debet. Ingens enim ille homini theſaurus eſt, ſi alterius cogitationes & animum peruideat. Nec tamen ipſa ad occulta tantùm hominis cognoſcenda facit: ſed per ſignatum hoc naturales quoque plantæ eodem modo explorantur. Qua ſcientia qui caret Medicus, is os occludat, nec quicquam de arcanis naturæ blateret. Molimen itaque & inſtitutum naturæ eſt, vt, quod tincturum nigrum eſt, nigro ſignetur, cyaneum, cyaneo, &c. Si erupturus in arbore cortex eſt, ſignatur inſtar corticis. Et folium, vt folium, ſemen vt ſemen ſignatur. Sic quia exurentem ignem vrtica habet, exterius vſtione

Signata quomodo & cur abdita demonſtrent.

Claudi cur a natura producantur.

Signatæ artis origo & dignitas quæ?

vstione quoque signatur. Ita mira ratione naturæ lumen per exteriorem formam interiorem vim nos cognoscere docet: quæ cognitio ob id in scientiam relata est. Quâ quia multa prorerua pectora inuenta & prodita fuerunt: cœpit ars ab illis reiici, corrumpi & obliterari. Quâ iniuriâ euidens damnum iniustum est cũ Philosophiæ, tùm medicinæ, quæ hoc modo cognitione arcanorum naturæ orbatæ sunt. Multi mihi probro & crimini dant, quòd præteteuntes nonnullos obuios auerser & declinem. Quos tamen si video, suæ ipsius naturæ odio esse, & vt ab aliis vitentur, certis signis ceu stigmatibus notari: quo pacto amare possim illũ, quẽ genuinus ipsius parẽs odit, quíq; in ipso natiuitatis illicò momento nocens & perditus factus est? Quæ omnia eo vobis ita consilio explico, vt maiore fauore & amore hãc sciẽtiã deinceps prosequamini, eáq; ad naturę thesaurorũ abditorum explorationem impiger vtamini.

Ars signata cur ferè obliterata.

PROBATIO IN SCIENTIAS ARTIVM INCERTARVM.

Artes incertæ an artes sint

Absurdum videri possit alicui, me artem incertam certam facere, & pro arte venditare, quæ tamen fundamento nullo insignis sit. Sed vt id faciam, multa me mouent. Etsi enim in certo fundamẽto nitat' res tamẽ incertæ per illã manifestãt'. Quod si nihil nisi ex solido fundamẽto procedẽs acceptari debet: hoc loco fundamẽtũ maximũ est, *Opus ipsum*, quod verum & certum esse demõstrat'. Hoc quidẽ largiri cogor, cætera Astronomiæ particularia fundamentum constans & euidentem demonstrationem habere: cùm econtrà incertæ hæ artes, quarum sunt quatuor, tam euidenti probatione stabiliri non possint. Interim tamen, si quid fundamento minùs conspicuo quidem stabiliretur, probaretur autem, vt ipsum quod euidens est, sicut opificia ipsius artis operibus ad oculum probantur: quis quæso diceret, illud non parili ratione artem esse? Reipsa enim & opere aliquid prostat, quod per incertas illas artes inuentum est. Porrò, non omnia eius naturæ sunt, vt ad oculum monstrari possint, nec ex fundamento ipso res vniuersæ intelligi queunt. Inuisibilia námque non minùs ipsis inuisibilibus operantur. Et plurima sunt in naturæ lumine, quæ oculi nostri non vident: & tamen naturæ lumen concedendum est. Cur ventus spirat? Et quis motum illius comprehendere potest? Flando tamen nihilominùs is deiicit muros, turres, arbores. An non ergo ex eadem vi, quæ elementum concitat, commotio quædam fit in manibus Geomantiæ? commotio fit in oculis. Sic elementa commotione agitantur: fiet id eodem modo etiam in homine. Motus vis magna est, nec de eo quicquam disputari potest. Spiritus flat quò vult: Ecquis scit, vnde veniat? quò ruat? Exemplo vobis sint virgulta, quæ in manibus mouentur. Nemo videt, à quo moueantur & tamen id naturale est. Motor enim est spiritus naturalis, cui omnia cognita sunt, quíque mouere potest corpus secundum concordantiam. Itaque si motus fit in Microcosmo: necesse est, vt ab alio fiat. Si ab alio; iam sciendum est, ex quo id fundamento seu ortu procedat. Motui tribuenda multa sũt. Motus admiranda opera præstitit in bonis & malis. Motus est voluntas diuina. Is quæ faciat, sui iudicii sunt. Semper tamen sententia probabilior cor iustum occupat, hoc est, sicut differunt inter se homines, quorum vnus altero est veracior: ita idem etiam de motore intelligi debet. Verum ergo & genuinum Motorem qui habet, is per artes incertas inuenit, quod absconditum est, &c.

Virgulta directa vt moueantur.

Motus vis quãta.

Porrò Artes istæ Incertæ processum & figuram vnam habent, naturali ordini conuenientem, cui obsequi nemo potest. Initium autem, ex quo figura illa procedit, per oculos probari se non patitur. Quâ verò ratione spiritus imaginis dominatur Astris: sic dominatio etiam data est oculis & manibus. Etsi autem per manus & oculos aliquid fiat, quod ipsi quidem, vt instrumenta, probare & docere minimè possint: an ob id vlteriùs inquiri nõ debeat de eo, quod instrumentum attingit & dirigit? Ars ea non est (nec etiam laudabiliter de eo tractatur) si manus & malleus coniungantur: sed ea ars laude & gloria digna est, quæ manum & malleum dirigit, & cudit id, quod opus vocatur. Si quis prætendat, Geomantiam artem non esse, ideò, quia nihil adest præter cretam & manum, à qua describantur puncta; hoc quidem largior, sed illud tamen, quod ars non sit, nego & pernego. Nam, vnde ea vis fabro, vt manu & malleo soleam equi ferream cudat? Non certè à manu & malleo. Malleus enim & manus respondent cretæ & manui in Geomantia. Quid ergo est, quod soleam equinam cudat? Illud nempe, quod in cerebro absconditum latet, quod nemo videt, nemo tangit. Id nimirùm manum & malleum dirigit; id parat & cudit soleam. Iam si faber in manu & malleo non inest, sed in capite, in eo nimirùm, quod nemo videt: an non etiam sit aliquid in opificio Geomantiæ, quod manum & cretam ducat, ac in Hydromantia oculos, & pyromantia? Quis inuisibili potestati resistet aut contradicet, quæ insignis est ante nostros oculos? An id necessariò concedendum non est, Motorem in omni exercitatione Naturam esse hominem verò esse medium, per quod illa operetur? Corpus ergo illius, & membra. Naturæ instrumenta existunt. Præterea, an fieri non possit, vt homo id faciat, quod Natura ipsum docet, & ab eo requirit? Pone Naturam hunc requirere pictorẽ. Huic ergo ad pingendũ diriget manum. Quòd si Naturam per incertas Artes operari vult an non manus ac oculos ducere potest, vt id fiat, quod in ipsa latet, æqua ratione cum opificib., quos ad finem operis illa perducit? &c.

Geomantia an scientia sit.

Motor est natura.

Homo naturæ instrumentũ.

Quæri hîc non iniustè possit, an non aliquid etiam dicendum sit de abditis rebus in homine, quæ potentiùs regunt, quàm regere Elementare corpus intelligatur? Elementatum corpus hanc legem accepit, vt obsequeretur non Elementato corpori, eíque loco instrumenti deseruiat. Iam per Luminis Naturalis vim cõstat, quòd Imaginatio humana admiranda quædam operetur, sicut experiẽtia testatum facit. Consideratu itaque dignum est, quid Imaginatio sit. Deiero autem vobis in veritate, Imaginationem plus facere, quàm vel Elemẽta vel Astra facere possunt. Cogitatio dominat' & impe-

Imaginationis humanæ quanta vis.

imperat illis omnibus. Cogitationes sunt liberæ, à nullo coërcentur. In cogitationibus consistit libertas hominis, eæque Naturale lumen exuperant. Ex cogitationibus enim nascitur Motor, nec Elementaris nec Astrologicus existens. Iam si tanta potentia cogitationum sit, vt per regeneratum spiritum dominentur cùm Astris tum Elementis: an non etiam opera illæ prestare ac edere queant, quæ nec Elementa, nec Astra præstare possint? Et tamen nihilominùs opus genuinū faciūt quātū id, quod in cerebro latens per manum & malleū facit: Hoc naturale est, cogitationes facere nouum Cœlum, nouum Firmamentum, adde nouam vim, ex qua nouæ artes promanent. An non ergo nouæ quoque scientiæ, ex cœlo ortum suum sumentes, veræ & genuinæ sint? Sic verò etiam ruerent & conciderent noua consilia & instituta hominum. Sine Astrorum influxu initium suum sumunt ipsorum doctrinæ & industriæ. Adducamus exemplum. Qui faciendum aliquid sibi proponit, is nouum sibi cœlum facit, ex quo procedit opus, quod facere instituit. Si ergo nouum cœlum ex industria suæ potentiæ operatur: quid differt ab ea Ars Incerta, vt similem potestatem non habeat? Quanquam industria per se multa præstet. Videtis enim Elementatum corpus multos modos *Industria* simul & *Ineptia* in se continere. Sic etiam in cogitationibus doctrina ac inscitia vel maior vel minor est. Hæc in omnibus rebus expendenda sunt, nec arti temerè aliquid derogandum.

Incertæ artes certæ fiunt per fidē.

Tantæ potentiæ homo est, vt ipso cœlo ac terrâ potior sit. Fidem enim habet. Fides autem superat naturale lumen, adeóque omnium creaturarum vim ac potestatem. Quòd si ergo Artes Incertæ, certæ & veraces fieri & cognosci debent; fiet id vtique per Fidem. Si fidei id est: iam Fidem oportet diuidi, vt vna sit operationis æternæ, altera mortalis: Si credimus, mōtē in mare traiectū iri: credimus aliquid mortale Nam nec montes, nec maria æterna sunt, &

Fides duplex.

tamen operatur *Fides*, vt montes in mare transportantur. Præterea quantum ad Fidem, si quis ex paruulis vnum offendit, huic conducibilius foret, si de collo eius lapis molaris suspenderetur, ac in profundum mare demergeretur: Si hoc, quod Christus dixit, credimus, fiet id tandem, vt talis cū appenso lapide molari in profundū mare mergat'. Si nō credim', nō fiet. Sic ergo per nostrā incredulitatē in offensionē (seductionem) paruulorum inducimur. Nec enim vel honestas, vel probitas, vel voluntas Dei seruari potest, nisi Fides omnia vincat. Si scripturæ credimus, proueniunt fructus in scriptura comprehensi. Et vbi fructus scripturæ non sequuntur, ibi nihili fides est. Sic etiam, si cogitationes habemus, & in illas credimus: Tunc Fides illud opus perficit, & sine fide nihil fit.

Iam verò vt institutum Incertarum artium pertexam, sciendum est, in solo homine existere Fidem tam ad æternum, quàm ad naturale. Qui credit in Deum, rectè facit, & iustus est, ídque quod credit, accidit. Si iam æternum transcendit in eo, quod factum sit id, quod credidit: quanto minore cura opus est, vt vincat minus in fide, quod est Lumen Naturæ. Quæ ergo de cogitationibus dixi, quid requirunt aliud, quàm vt fides ipsa stabiliat? Tunc enim Motus vim, & propositum finem suum, ad quem voluntas prima dirigebatur, assequi potest.

Artes incertæ cur dicantur.

Cæterùm, cur Artes illæ appellentur Incertæ, ita intelligetis. Sunt nimirùm artes, quæ processum naturalem habent. Et eæ certæ sunt. Propter processum enim incertæ artes non vocantur, sed propter principium, ex quo processus oritur, artes incertæ appellantur. Cuius rei ratio hæc est. Ei, qui artem exercet ac vsurpat, opus est, vt bonam habeat cogitationem, vt integritati studeat, & sanum intellectum habeat earum rerum, circa quas versatur, vt etiam perfectus sit, & intellectui illi fides non desit. Quia autem homo eatenus nonnihil in suo iudicio nutat, ideò suum ipsius opus perdit. Ratione enim titubationis huius in illis rebus perfectus non est. Ideò incerta illa sunt. Cùm enim momentum omne positum sit in nouo Cœlo, quod opifex sibi ipsi condere debet; constitutionis autem huius certa scientia non sit: ideò super dubiam scientiam finis stabiliri non potest. Hinc nomen Incerti. Ars autem Incerta talis est, vt per illam cognoscere Deus minimè prohibear. Multarum námque rerum exploratio & cognitio Deo minimè displicet. Si enim corpori Elementato permittit, vt ab vna regione peregrinetur in aliam, ac tam bona quàm mala experiatur: Peregrinationem huiusmodi multò magis permittet spiritui cogitationum, vt, quod quærit, inueniat & cognoscat. Nam si rerum omnium indagatio in solis his ternis punctis consistit, *in orando, in quærendo, in pulsando*: cur quæso via ordinaria quærendi licita non sit, cùm tamen præcedat oratio, & processus quærendi ac pulsandi respiciat ad illum, qui dixit: *Discite ex me, mitis enim & humilis sum corde?* Quis fiducia tali non quærat? aut quis nisi pectus nefarium & distortum talia criminetur? Vt-ut verò hæc sint, cogitationes certè sunt principiū, debéntq; gubernari ab illis, quæ iam dicta sunt. Mirabiliter enim operant' arcana hominū. Sed tamen in principio sunt incerta, incredibilia & inaccepta: in fine autem probatur vniuersum, qualis in principio artifex fuerit. Nec quiuis in fine est, qui in Principio de fine gloriatus est. Vt enim quæramus, imperatum nobis est, siue id fiat cogitationibus, siue oculis. Prout autem quisque viam sectatur, ita inuenit. Quâ viâ nihil est, illâ etiam nihil inuenitur. Quòd si de inuentione artium & futurorum omnium Prophetię disserendum sit: quis de secretis articulis quicquam iudicabit, & antequam quid fiat, id confirmabit, nisi vniuersa fide stabiliantur. Quid probationis habent Prophetæ, nisi fidem, vsq; ad tempus ipsius euentus? Quòd si rem exactiùs trutinemus, multæ adhuc artes aliæ sunt, principium suum difficiliùs demonstraturæ, quàm hæ, solo eo fretæ, vt dicant, res arcanas & obscuras esse. Verum omnino ac euidens est, multa permittere Deum vt reuelentur, cùm tamen modum nemo sciat. Sic per incertas artes multa arcana manifestantur, non quidem vt de fundamento

mento inquiramus,ſed ſoli voluntati Dei,quâ varia reuelantur,fidamus. Vt in Diuinando videtis, Aſtra mirabiliter operari: ita operantur etiam mirabiliter artes incertæ:non quòd hic Aſtra tantùm operentur,ſed quòd iudicium etiam ferant interdum Aſtra,interdum cœlum ipſum,interdum voluntas Dei,interdum caſus. Cum quocũque horum concordat homo, cum illo operationem perficit. Ideò res incerta eſt, quia nemo nouit,quis illic operetur. Caro nãque & ſanguis operari nihil poſſunt,quia caro & ſanguis homo non ſunt,ſed homo cor eſt,& in corde vires occultæ latẽt. Pro ratione cordis,operatur eiuſdem perfectio,& figuram ſui iudicij exhibet,quę figura ſine ſciẽtia poni non debet. Etſi enim principium vocari ars poſſit, quia tamen per iudicium & figuram ſententiã fert,& iudicium ſine arte tractari non debet; ideò artis eſt dare concluſionem , & ſententiam iudicare& cognoſcere. Et licèt plus quidem in arte reperiatur , quàm cognoſci poſſe per naturam videatur: id tamen mirum videri nemini debet Nouum enim cœlum cogitationum, & arcana Dei plus quam Naturæ poſſibile ſit reuelant his , quibus illæ reuelationes imputari debent.

CAP. VIII.
PROBATIO IN SCIENTIAM *Medicinæ Adeptæ.*

Med. ad. quid ſit. Morb. origo duplex. Med. duplex.

DE Medicina Adepta, quid ſit, paucis hęc attẽdite. Tractat de ſolis illis morbis,quos à cœlo , & cœleſti operatione contrahimus. Morborum enim omnium ortus duplex eſt: vel ex Aſtris, vel ex Elementis.Hinc duplex etiam Medicus,duplex Medicina,duplex origo, duplex operatio. Diſcrimen hoc ſedulò à Medico noſcendum eſt, ne ſydereos morbos Elementaribus remediis,tractet, aut contra. Huiuſmodi namque error ſuo damno non caret. Eſt itaque Medicina Adepta ars, docens Sydereas Infectiones & expulſiones cognoſcere. In errore enim apertò verſantur , & cum genuino Medicinæ ordine pugnant,qui Sydereatum infectionum ignari, has Elementaribus remediis expugnare conantur. Rem docebimus exemplo. Peſtilentia eſt morbus , ex Aſtris enatus, infectione ſua ſicut Sol ſuis radiis nos affligens. Iam in hoc morbo committitur error,ſi per Elementares medicinas peſtis profligari inſtituatur. Huiuſmodi namque remedium contra infectionem Sydeream nihil facit. Iuuat quidem aliquid eo modo, ſi corpus ipſum quoque infectionis illius aliquid concepit, qui tunc morbus Phyſicus eſt. Quantum vero ad Sydereum, quod principale eſt; id remediis illis non tollitur. Imò largimur, remedia Elementaria conferre quidem aliquid hoc caſu:ſed tantummodò id, quod confert pileus aduerſus Solem. Solis radii à capite quidem arcentur in lucta vmbra:ipſe tamen fons & origo nõ obſtruitur aut adimitur. Sicut ignis vrit ab extra:ita Sydereos quoque morbos vrere cognoſcendum eſt.Sicut frigus & calor corpori nocere poſſunt:ita & Aſtra.Horum vis in tantùm eneruatur & infringitur , quanto plus ſingularium virium ineſt in homine,infectioni illi reſiſtentium.Ex quo conſequitur, non quẽ-

Med. erroris reprehenſ.

Peſtis quid.

liber poſſe infici. De Medicina itaque Adepta tenendum eſt , quod doceat Sydereos mobos ab Elementaribus internoſcere, & illos remediis Sydereis curare. Quæ diſcretio ſi in medicina non habeatur , magnę corruptelę inuehẽtur,&c.ſicut in Practica prolixiùs docetur.

Iam ergo videtis,quid Medicina Adepta ſit in fundamento & origine,nempe non terrena tractatio tantùm graminis & fœni, pyxidúmve aut ſcatularum: Sed potius (vt ita loquar) *Superterrena*, naturalis tamen.Si, quod probatum ſatis eſt,licet nobis diſcere ex Deo : licebit etiam ex natura. Natura quidem neſcit loqui,ſed ligni more,quod mouere ſe non poteſt,contra nos ſtat.Pro ipſa autẽ loquitur , qui vices eius obit. Is ſimili eſt homini,vices Terrę obeunti. Terra nihil loquitur,ſed tacet, & immota ſtat. Os autem habet homo , qui de terrenis rebus ſeu de terra & Elementis loqui debet.Ita & Pharmacopœus certus in Firmamẽto eſt vices Firmamenti & cauſam agens,ac nomine illius differẽs. Ab hoc ſpiritu Apollinis exeunt libri & doctrinæ Firmamenti: nõ quod Apollo homo ſit,non quòd ſit Deus,non quod ſit Numen, ſed quòd ſit homo, in Firmamento habitans cum multis legionibus,ſicut cum multis legionibus in terra habitat homo. Et ſicut homo ab humo denominatur , quia de terra eſt : ita Apollo eſt Firmamentum,& corpus Firmamenti vocatur Apollo,ſicut & ipſius ſpiritus *Apollo* dicitur. Nulla ergo ratione aut lege aſtringimur,ne præceptorem alium,quàm putidum & ſtercoreum hominem quæramus : ſed pergendum vlterius eſt,& quærendum amplius , hoc nimirùm,quod Chriſtus dixit , in auribus noſtris aſſiduè ſonante: Quod de ſupernis natum eſt,de ſupernis loquitur. Ex quo elicitur , de cœlo diſſeri nihil poſſe,niſi ab eo ,qui in cœlo fuit,& ex illo loquitur. Qui autem de infernis & terra eſt, is de rebus etiam terrenis diſſerit. Hoc omnino ac iure cõſiderandum eſt , quòd præceptores anxiè & ſeriò quæri debeant ibi, quo ordinati ſunt.In vno enim non ſunt omnia,ſed cuilibet ſuum donum & gratia à Deo collata eſt ad id,ad quod creatus eſt. Et in hoc prouidè ſapere debemus.Sicut enim varię plãtæ exiſtunt, ita variæ etiam ſunt proprietates; ac cuilibet ſuus additus Magiſter eſt.Ex hoc qui diſcit,is adeptus eſt Medicus , hoc eſt , Sagax in Medicina.Sic,pro Exemplo *Paulus eſt Theologus Adeptus*.Illo namque in loco didicit, vbi ſuã Theologia originem habet.Nec enim Medicina tantùm Adepta eſt, ſed & Adepta Theologia,& Adeptum ius,& ſimilia alia. Nam horũ omniũ vt Theologiæ, Iuris & Medicinæ origo eſt ſuperterrena.In ſuâ ergo Academia quęri & addiſci debent,quæ eſt apud Deum,ex quo omnia procedunt. Quicunque alio,quàm hoc modo,quicunque aliud quàm hoc diſcit,is perfectus non eſt.Donum autem omne perfectum à Deo eſt. Quod ſi quidem Theologus loquatur,non autem verè perfectus ſit;tunc donum id ex Deo non eſt,ſed aliquid eius ex Deo eſt, ex Deo tamen per illum nihil efficitur. A ſolis illis aliquid perficitur,qui donum à Deo perfectum habent, vt Paulus,& Apoſtoli cæteri,qui igneis linguis admirando modo contra naturã locuti ſunt.Idem iudicandum etiã de Iuriſprudentiã

Natura vt muta ſit.

Apollo eſt homo Firmamenti.

Adeptus quis ſit.

Paulus Adeptus Theologus.

Deus origo omnium.

dentia. Si perfecta ea non est, si vni dat alii adimit, vnum punit, alterum minime: iam donum ipsa Dei non est, & ne donum quidem vocari potest. Donum enim hoc tantùm est, quod est perfectum, quia ex Deo manat. Sed & imperia dona sunt, non tamen ex Deo, quia perfecta non sunt. Et tamen omnia à Deo sunt. Multi vocati quidem, sed non omnes electi, nec omnes vestem nuptialem habent. Multi multa loquuntur: sed eadem non faciunt ipsi, quia donum illorum perfectum non est, nec est ex Deo. Ideò statuentur etiam ad læuam, & annumerabuntur hircis Sic ergo & Medicina in Adeptis probari debet instar Theologiæ, instar Pauli & Apostolorum reliquorum. Nam horum exemplo ipse quoque Medicus quærere & discere debet ex preceptore, quem Deus præfecit inuisibilibus scholis, in Firmamento, & in omnibus illis, quæ in & de Firmamento sũt: siue in terrenis corporibus siue in Firmamento ipso generetur, ea Medicina Adepta est. Nec verò Medicina saltem Adepta, sed etiam quælibet Religio sacra hoc modo studium suũ quærere & vrgere debet, nec solis muris & tectis includi.

Donum perfectũ quod sit.

Porrò si Medicina in Medicina Adepta ad morbos cœlestes tantùm intendit, ipsam etiam de cœlo esse oportet. Discrimen itaque tenendum est, medicinas alias à stellis conferri, & deorsum in lapides, herbas, &c. fundi ac imprimi, velut in Saphyrum, Hypericonem, Persicariam, &c. Non verò satis est ea cognouisse, quæ in terra impressa sunt contra morbos sydereos, quod merè Ppilosophicum est: sed insuper hoc quoque requiritur, vt Firmamentales Impressiones, vires, Arcana, &c. desuper deducãtur in Gamahey, in corpus scilicet quod postea aduersus morbum illum vsurpetur, non secus ac medicina ex campo vel sylua effertur, & per multa locorum interualla ad locum defertur illum, in quo pyxis, cui indatur, reposita est. Sic hîc quoque de Medicina Adepta iudicandum est, quod ex parte Magica naturalis sit. Vtriusque enim processus vnus est in hoc saltem differens, quòd Magica sanitatem negligens, eam Medicinæ Adeptę cõmittat. Iam qui in Medicina Adepta velit esse Medicus & Apollo, non discet ipsam ab hominibns nec etiã secũdùm Elementares & terrenas rationes operabitur. Id enim solùm, quod de Inferiore loquitur, ad inferius spectat. Quod autẽ de supernis loqui vult, de supernis discere debet. Iam verò nullus vnquam hominum supra nos in Firmamento fuit, & homines illos inuenit, ex quibus disceret: sed quale vnũquodlibet est, talis quoq; est præceptor. Exẽplo vobis sit Paulus. Is non ex terrenis aut Firmamẽto doctus factus est, sed à superno, quod his omnibus excellentius est. Ex ipsius ergo rei cõsideratione patet, cœlestia ex terrenis minimè disci sed cœlestia disci ex cœlestib. terrestria ex terrenis & firmamẽtalia ex firmamentalibus. Et sicut alius magister, est terrenorum, ita alius etiam cœlestiũ, ita alius Firmamentalium. Ibi nimirum Magister est vbi est id, quod Magistrum habet. Hinc ita concludimus. Si ergo scriptura sacra de supernis discenda est, & non de infernis: homo ita in terrena natura sacrarum literarum Doctor non erit. Nisi enim aut angelus sit, aut angelicus, fundamentum certè supernum perfectè non facilè hauserit. Quæ enim superna cõtra nos habent, his terrena concedere coguntur, adeóque castratione opus est propter regnum Dei: aliàs emergent scandala. Quisquis igitur in Medicina Adepta Sagax esse Medicus velit, is discet ab eo, qui Medicinam adeptam nouit ac callet. Si in cœlo Doctor est, qui per tot locorum interualla nos in terra constitutos docere potest: etiam in Firmamento Doctor erit, qui dictet ex ipso Firmamento, quod ad Medicinam Adeptam spectet, Sagax nimirùm Arcanum omnium Medicinarum. Nihilo autẽ difficiliùs Firmamentum docet Firmamentalia, quàm terrenum terrena. Quâque aptitudine & procliuitate discimus ex Deo: eâdem possumus etiam discere ex Firmamento. Si enim (vt scriptura loquitur) credimus in Filium vnigenitum, licet nobis fieri Filios Dei: Et sic demum in vera schola versamur. Sic pariter etiam potestas nobis data est eundi in scholam Firmamenti. Si Paulus in tertio cœlo institutus est, ac ibi, cũ quo loqueretur, inuenit: nos quoque in Firmamento inueniemus aliquem, qui nobiscum colloquatur, & nos doceat. Non enim in carne & sanguine omnia condita sunt, nec ex carne & sanguine omnia discuntur: sed etiam ex illis, qui caro & sanguis non sunt, sed carne & sanguine potiores sunt, & excellentiores sunt homine, & omnia Naturæ opera norunt ac callent, pérque densos muros & per medios scopulos, in mediam terram, in mediũ mare introspiciunt. Talibus nimirum illi sunt præditi oculis, & in oculis illis posita est Medicina adepta.

Madicinæ cœlestes in Gamahey indenda.

Med. Adepta est partim naturalis Magica

Caro & sanguis non omnia docens.

PROBATIO IN SCIENTIAM PHILOSOPHIÆ ADEPTÆ.

Eodem modo & de Philosophia Adepta tenendum est, eam ex hominibus disci non posse, sed ex illa tãtùm schola, vbi versatur. Doctrinæ autem ex hominibus discendę: & doctrinæ discendę ex eo, in quo illa est, hæc conditio est. Quomodo me docere possit homo in Adeptis, qui ipsemet Terrenus est, nec quicquam nisi terrenum didicit. Discendum itaque ex alio est, nimirum ex eo, qui sit Adeptus. Sicut enim Theologia & Iustitia disci ex alio nullo potest, nisi ab ipso, Deo qui ipsa iustitia sit: ita nec homo ex se ad Philosophiæ Adeptæ fundamentum penetrare potest. Iam ergo hîc quoque explicandũ, quid ex homine disci possit. Obiicere aliquis hoc mihi posset. An id non satis est, me ex Paulo discere, me Pauli scholam audire, &, quæ mihi necessaria sunt, ex Epistolis eius excerpere? In ipso omnia prompta sunt. Sed & præter ipsũ alii sunt Apostoli, sunt Prophetæ, sunt Euangelistæ. Quos si lego, si scrutor & euoluo, quid opus est, me in tertium cœlum ascendere, aut abripi? An ex illis non satis doceri queam? Præterea, si Philosophiam Adeptam discam ex eo, qui hausit ipsam ex illo, qui Philosophia Adepta ipse est: an id mihi non sufficiat? Sed respondeo, id quidem satis & plus satis esse *Quia regnum Dei inter nos est* Sed adde tamen hoc. *Sine tuo Numine nihil est in Homine*, quod ita intelliges. Solam nimirum lite-

Philosophia adepta ex quo discenda sit.

literam discimus ex illis, qui docti facti sunt ab eo, qui ipse Philosophia Adepta est, & ipsam scit. Itaque si sensum & intellectum, vt in quo vniuersus thesaurus latet eorum, quæ in litera illa comprehenduntur, requirimus: vlteriùs procedendum, ac sensus hauriendus ex illo est, qui literas ipsas componere docuit. Sensum enim literis scribere nemo potest. Quoque res potior est, eò intellectus minor est. Quandoquidem ergo Memoriale tantùm & manuductio tradatur sine sensu: capiendus hic vtrique erit ex eo, qui illius gnarus est, sine quo *Nihil est in homine.* Et eatenus tibi non admodum reluctor. Si enim Paulum legas, si euoluas Prophetas, si perscruteris Euangelistas, rectè quidem feceris. Illa enim omnia in Papyro descripta inuenies. Sensum verò in papyro scriptum non inuenies, sed petes ex illo, qui istum papyro designauit & inclusit. Hæc nimirum Philosophiæ Adeptæ ratio est. Ipsa non est scientia ex homine prompta, sed è supernis, ex supremo Firmamento tradita, quam docere alios homo non potest. Et de Philosophia adepta disserere ac scribere nemo potest, nisi qui didicit illam ex eo, in quo illa existit. Et si quidem is alium doceat; hic tamen in sensu nihil proficiet, nisi & ipse illum petat ex eo, ex quo alter ipsum hausit. Aliter enim si fiat, origo ista est schismatum in scientiis, quolibet nimirum rem pro suo cerebro explicante, & sibi ipsi in ficto sensu (ceu stulti faciunt) abblandiente, cùm tamen nulli hominum integrum sit quicquam alios docere, & explicare, nisi qui doctrinam hauserit ab eo, cuius interpretatio propria est & vernacula. Cum ergo ista Philosophiæ Adeptæ ratio sit, vt non ab hominibus addisci possit (vtpote illius ignaris) sed omnino ex alio, qui ipsa est, & ipsam callet, accipi debeat: hinc sequitur, illum hominibus superiorem & potiorem esse debere, qui possit & perficiat, quæ terrenus homo perficere nunquam queat. Sed ad paragraphi huius intellectum faciliorem hoc exemplum notate. Herbæ, radices, semina, arbores, fructus, &c. denique omnes gemmæ, & quicquid in terra aut quatuor Elementis est, nihil sunt aliud, quàm literæ, quæ aliquid in se continent quidem: sed quid contineant, incertum sit. Iam verò herbæ illæ ac semina nobiscum colloqui non possunt, ita vt quidnam in sese contineant, vltrò effutiant: sed quieta & & immota nec verbis nec motu hoc vel illud de se produnt. Iam, qua arte ex illis disces, quidnam in sese contineant? Nam id scire homini vtile est. Nec enim vel colloquio suo illa seipsa produnt: nec, quid contineant, homo palam ac per seipsa produnt: nec, quid contineant, homo palam ac per se rescire potest. Eadem etiam literarum ratio est, quæ omnes mortuæ sunt. Itaque vt compertum habeas, quid in herbis, lateat, opus est Philosophia Adepta, quæ secretorum, absconditorum & arcanorum Naturæ omnium conscia, quidnam in qualibet herba, semine radicéue insit, facilè inuenit. Sciturienss ergo, quid in terrenis corporibus cœleste seu Firmamentale vel etiam Elementare insit, ex Philosopho Adepto id requiret. Sine hac enim Philosophia, omnia mortua, dubia & ambigua credenda sunt.

Phil. adepta quid

Herbæ, &c. sunt instar literarum.

Ex his ergo iam constat, Philosophiam adeptam ex ipso homine addisci minimè posse, etsi literæ quidem (ceu herbæ ex terra,) ex ipsa accipi queat. Iã itaq; quidnã Philosophus adeptus sit, cognoscendum, vt ex ipso discamus. Est autem intangibilis, insensibilis, inuisibilis, apud nos habitans omni ratione, vt Christus inquit: *Vobiscũ ego sũ, vsq; ad finẽ mundi.* Et licèt à nemine videat' aut tangatur, apud nos tamen est Christus. Eodem modo & Philosophus Adeptus. Et sicut Christus inquit: *Regnum Dei inter vos est*; & nemo illud videt: ita nemo etiam videt apud nos Philosophiam Adeptam. Vt Christus dicit: *Discite ex me*: ita discendum etiam est ex Philosopho Adepto. Et ceu Christus ait: *Quilibet scriba ex Deo doctus euadit*: ita quilibet etiã Naturalis ex Philosopho adepto doctus euadet. Iam quomodo conueniemus? De hoc ita statuite. Quo modo conuenerunt Spiritus Sanctus & Apostoli, vt Magnalia Dei linguis igneis efferrẽt? Eodẽ mõ conueniẽt etiã Philosophus Terrenus & Adeptus. Quis coniungit illos? Iste nimirum, qui coniungit suum spiritum & sanctos, hoc est, paracletum & Apostolos. Et nemo coniunctionis huius consors fit, nisi à summo & primo eo trahatur. Aliàs enim, quomodo homo, qui terrenus est, desiderare aut appetere queat id, quod terrenum nõ est? aut tangere, quod corpus nõ habet? aut cum eo loqui, quod labra non habet? aut audire, quod inuocale est? Horum nihil fieri potest. Doctores enim illi sunt superelementares: homo autem Elementaris est. Porrò autem & homo ipse corpus superelementare, hoc est, sydereum habet. Id iã doceri & informari debet, non caro & sanguis, in quib. non nisi terrenæ concupiscentiæ hæret. Quod si autem homo corpori Elementari Elementaria sua iura attribuat, & sydereo insuper corpori suũ quoq; ius faciat: tunc corpus manet in eo, in quo manere debet, & sydereum quoq; corpus penetrat ad id, quod ipso dignum est. Sed vt rectiùs propositionem intelligatis, disserẽdo ita pergã. Quãtũ ad Philosophiã Adeptã, nõ debet homo discere spiritu illo, qui caro & sãguis est: sed proficere debet per corpus sydereũ, vt illi omnia super Elemẽtaria reuelẽt'. Nihil n. vnquã tã absconditũ est, quod corpori illi sydereo & Philosopho Adepto non manifestetur. In Adeptæ n. Philosophię scholã caro & sãguis nõ eũt, sed spiritus tantũ sydere'. Itaque si genuinũ discipulũ scholę huic admoueris, Magnalia Naturæ carne & sãguine multò ſ.bti ni' & exacti' cognosces. Nã si discere cupis ex ęterno, corpus id ẽt, quod ex ęterno est, scholæ illi admouebis, vt qui disciplinę illius capax sit. Nec n. nisi in scholã naturalẽ abeũt corpus Elemẽtale & sydereũ: sed illud in scholã Elemẽtorũ, hoc in scholã syderis. Hinc ẽt regeneratio dat' in homine aliũ discipulũ cõstituẽs, ducẽdũ; scil. in illã scholã, in qua de æterno docet'. Corp. n. Elemẽtare de Elemẽtis: corp. a. sydereũ de sydere, vt corp. regeneration. de cœlo disserere docet. Hoc nimirũ pacto quilib. discipul. ex illa schola sapit, ex qua exiit. Sic ex cantu, quæ auis sit, promptè auditur. Cæterùm de his paulò distinctiùs ideò loquor, vt sciatur, discendum esse secundum, non contra ordinem. Si enim syde-

Philosoph. adeptus qualis apud nos.

Caro & sanguis Philos. Adeptæ non cõgruunt.

ſydereum corpus in ſcholam Elementarem, aut etiam aduerſa vice, ducamus, aut diſcipulum ęternum in ſcholam Elementarem aut ſyderеam agamus, vtroque modo peccabimus. Quinimò ſic homo ſtatuat, facultatem ſibi ineſſe tam diſcendi in Elementis, quàm cognoſcendi ſyderea Myſteria, & denique appræhendendi æterna ipſa. Quo fine etiam ita conſtitutus homo eſt, vt non brutum ſit, ſed hominem ſe eſſe recordetur, & in tribus illis ſcholis diſcat, corpus Elementare in ſcholám Elementarem, ſydereum in ſyderеam, & æternum in æternam deducens. Et hoc pacto tria in homine Lumina fulgent, & tres in ipſo Doctrinæ ſunt, & in tribus iſtis idem perfectus eſt. Quorum bina etſi reſpectu tertij tenebræ ſint: ſunt tamen nihilominùs Lumina Mundi, in quibus homo naturaliter ſapere & verſari poteſt.

Hominis facultas triplex.

Homo lumina in ſe tria habet.

Cùm ergo dicta iam modo triplex ſcholâ, & elementa peculiarem habeant ludimagiſtrum, ſimiliterque ſyderea & tandem ęterna: deinceps nunc inquirendum eſt, quiſnam ſit is, qui doceat hominem, ſuam carnem & ſuum ſanguinem cibo potúque enutrire. Id nimirum facit pædagogus Elementorum, hominem non aliter ſtimulans, ac virgis ipſum cæderet, & ad id compelleret. Idem Magiſter docet iam *Creſcere & multiplicari*, & ſimilia alia, quæ Elementari corpori cognitu neceſſaria ſunt. Si iam corpus Elementare hoc modo à ſuo Magiſtro informatur ac docetur, quem tamen nemo videt aut tangit: idem etiam continget circa corpus ſydereum ac æternum, ita tamen, vt corpori obſecundetur, & ductui eius obſequium præſtetur. Quod ſi ſimiliter etiam ſydereo corpori aſſentiamur, id certè corpore Elementari longè excellentiùs illuſtrabitur. Corpus námque Firmamentale pædagogum terrenum expellit. Itaque diſcipulus iſte extra ſcholam eſt, remotus à Doctrinâ, quam ex præſcripto Naturæ, (à Deo ordinatæ) diſcere debuit. Itaque ſi homo, diſcipulum Elementarem ſcholæ iſti non nimium traderet, ſed decentem ibi ordinem & modum ſeruaret: nunc dimenſum corporis reliquum cederet corpori ſydereo, quod & ipſum fructus inibi ſuos carperet. Denique etiam Æterno ſuum tempus ad lectionem decenter diſcendam ſuppeteret. Cum enim vnius diei horæ ſint duodecim; cuilibet ſcholæ ſuum ſeorſim tempus aſſignandum eſt, ita, vt nulla negligatur, aut homo vnicâ tantũ aut alterâ cõtentus ſit. Mirum autem tibi non obueniat, poſſe te in ſtudiis illis grauiſſimis quotidie dictâ ratione proficere plurimum. Non enim caro aut ſanguis diſcit: ſed quod in te inuiſibile eſt, id diſcit, & quouis momento multa aſſequi idoneum eſt: Si facilis tibi doctrina Elementaris eſt, vt quę citra laborem & ſudorem, citra libros & chartas acquiritur: Elementari certè corpore multò procliuiùs diſcet ſydereum, & hoc iterum expeditius æternum. In hoc ſaltem momentum omne poſitum eſt, vt ſcholam illam adeas, in quâ fundamentum verum traditur. Ora, obteſtare, quære, pulſa: & voti tui totus compos fies, inueniéſque quæ petis & omnia tibi recludentur. Principium enim huius ſcholæ eſt, *ante omnia quærere regnum Dei.* Sic fiet, vt cætera omnia addiiciantur. Aditus ad ſcholam alius nullus eſt. Hâc ratione, hâc viâ inſtiterunt iuſti, veraces & eruditi maiores noſtri, inuenturi modum ſcribendi & legendi, & reperturi medicinam, cuius ſæculo illorum neceſſitas fuit. Hoc modo etiam conſtitutum eſt fundamentum *Theologiæ*, *Iuſtitiæ*, *Arithmeticæ*, *Geometriæ*, *Aſtronomiæ*, *Philoſophiæ*, *Muſicæ*, & *Mechanicarum ſcientiarum*, *inuentionúmque Mineralium.* Quæ omnia tali principio inuenta & conſtituta, poſtmodum ad nos deriuata ſunt. Nec dum verò vniuerſa inuenta, comprehenſa & ſatis explorata ſunt: ſed multa adhuc inquirenda reſtant. Et ſi priſci in viuis adhuc eſſent: hanc ſcholam multò nauiùs frequentarent. Et inſania iſta hodierni mundi peculiaris eſt, quòd plerique omnes eam tantùm hodie ſectari ſcholam contendimus, in qua virgis omnia incuti ſolent: cùm tamen ſchola illa ſufficiens non ſit, ſed vix leue quoddam rudimentum conſerat. Scholam Adeptam ſectari nos oportet, in quâ trium Luminum veritas traditur. Quod ſi nos fieri Lumina mundi oporteat, ſicut dictum Apoſtolis legimus eſſe: nunquam id certè impetrabimus, niſi in ſcholâ illuminetur illâ, in quâ dicta Lumina fflagrarent. Hominu m ſchola momenti haud magni eſt. Exemplo rem dilucidabimus. Si hominem quendam differentem, concionantem, aut docentem audis, vox eius vt per aurem vnam ingreditur, ſic per alteram elabitur, quia ſenſus tui ad hanc ſcholam non diriguntur, ſed aures ſaltem afficiuntur tanquam ab harmoniâ quadam: cuius ſi ſonus ceſſet, iam auris voluptas deſinit. Et blanditiæ illæ ſunt aurium, ſicut cupediæ & ſuauia vina ſunt oblectamenta linguæ & faucium. Quantum ergo ad probationem Philoſophiæ Adeptæ iam attinet, ſciendum vtique concluſiuè eſt, ipſam non à carne aut ſanguine addiſci aut ex Elementis, ſed à corpore ſydereo ex ipſo ſydere, quod illius Magiſter eſt. Sic nimirum ſydereum corpus à ſydere Philoſophiam adeptam aſſequitur, per quod dicta Philoſophia omnia arcana Naturæ ſecundum omnia Myſteria cognoſcere docet. Et qui dictâ ratione in Naturæ lumen non ingreditur, is Lumen ipſe nunquam fiet, nec vlli vnquam lucere poterit. Obſcura enim ipſe caligo eſt, quæ omni luce orbata eſt. Et lucernam eiuſmodi qui ſequitur, in tenebris & ipſe totus verſabitur.

Regnum Dei ante omnia quærendum.

Schola diſcendi quæ vera ſit.

PROBATIO IN SCIENTIAM MATHEMATICAM ADEPTAM.

Diſcrimen aliquod omnino ſtatuendum eſt inter Mathematicam Elementarem & Adeptam, hoc eſt ſydeream. Quod etſi in poſtremâ explicatione ſatis indicârim: propter probationem tamen fundamentum certius quæri & concipi fas eſt. Breuiter ergo ſic conſtituimus, Mathematicam Elementatam eſſe viſibilem & tangibilem, in corpore euidenti, in quo Mathematicæ ſpecies omnes perficiantur. Sed & Mathematica Adepta corpus habet viſibile, non autem palpabile, ſubſtantiale, ſed ſine corpore, habens ſeſe, vt Sol in flumine, aut Luna in fonte, rem deinceps ita æſtimate. Mathematicus Elementatus opere & labore ſuomet, quod requirit, facere, & terrenis

Mathematica eſt duplex.

Vt inter ſe diſtet.

corporibus id complere cogitur. Nec enim vel *Algorithmum*, vel *Geometriam*, vel *Cosmographiam*, *&c.* conficere potest, nisi omnia per Elementa agat, & ex circulo, numero & lineâ producat. Et hæc fieri oportet per artem, quam Elementaliter discit ab externis. Sic externis oculis videtur, vt arbor creuerit, vt Sol moueatur, vt Luna renouetur & plena fiat, quæ omnia sunt Elementaria. In Adeptâ autem Mathematicâ, Sydera, *Generata*, *Creata*, *Essentiæ*, *Archidoxa*, seipsa locant in suam sphæram, circulum, cursum, Mensuram, Lineam, concauum & numerum, secundum altitudinem, profunditatem, amplitudinem & angulos, ita vt omnia perfectiùs stent, quàm ab Elementari manu collocari queant, stent inquam corporaliter, substantialiter, sed tamen impalpabiliter, appareant visibiliter, non tamen cum substantiâ corporali, in omnes dimensiones distributâ quàm artificiosissimè, ita, vt singulæ Mathematicæ species totos Mathematici oculos, intellectum, animaduersionémque requirant. Hac ratione Mathematica Adepta in suis viribus, naturâ & scientiis diuisa est à Mathematicâ terrenâ. Et Mathematica sydcrea collocat ostenditque, quæ Elementaris inuenire nullo modo potest, quámque nemo illorum hactenus cognouit, ac ne olfecit quidem. Præterea nulla proportio, nulla distantia, denique nihil quicquam, nullus gradus, nulla minutia intermissa aut neglecta est, quæ non perfectè euidentérque ac perspicuè appareat. Attendite enim. Quis substantiam Solis deducere potest in opus Elementare? Nemo quisquam. Figura tamen & species eius potest, quæ tamen non nisi lignum, papyrúsve est, quæ omnia res mortuæ existunt. Si in speculo præsentari potest Sol, in fonte Luna, &c. quanto magis in Mathematicâ Adeptâ, ista omnia substantialiter apparebunt? Sicut hominis vniuersa membra in speculo ita apparent, vt nihil illius non videatur: ita in Mathematicâ Adeptâ corpora ingrossata omnia sumuntur, & corpora solùm spiritualia manent. Pro his exemplum tale notate. Elementis sua forma & corpus est, quod speciem habet corpori conuenientem. Præterea sydera quoque formam & corpus habent, quibus species sua respondet. Iam verò corpora vtraque in vnum confusa & permixta sunt. Elementare videtur: sydereum minimè. Corpus enim Elementare grossius & densius est, quam vt visu penetrari possit. Iam si duo illa corpora diuidi queunt, ita, vt vnum per seipsum videatur obscuratum & obtectum cum altero: hinc conspicuum est, quæ cuiuslibet corporis conditio sit. Sed & hæc maioris intellectus gratiâ attendite. Aurum, quod in tenebris latet, à nemine videtur, velutinec id, quod sub terrâ defossum est. Hoc in casu scientia Adepta est, vt nox & tenebræ vt terra remoueantur, resque, qualis per seipsam est, clarè videatur. Et hoc se modo habet Adepta Mathematica, Philosophia & Medicina. Cur vero ita de illis differuerim, sequens Exemplum planum faciet. Arbor in campo fixa stans, formas duas habet: Vnam Elementarem, alteram sydeream. Elementaris oculis conspicua est: contrà syderea. Iam sydcrea est Aurum: Elementaris est nox, est caligo, est terra, tegens quod recondit. Iam si caligo ista, vel nox vel terra, hoc est, corpus Elementare quod Lignum est, adimatur: tunc sydereũ corpus purum clarúmque conspicitur, sicut exemplum hoc docet. Truncus, qui in terrâ iacet, reconditam in se habet imaginem viri, fœminæ, animalis, denique rei cuiuscunque velis. Si superfluum ex ipso amoliaris, iam, quid sit, conspicuum facies. Quod autem amoliris, est nox, est tenebræ, est terra, abscondens quod intus latet. Sic iam Adepta scientia est, quæ corpus noctis & tenebrarum, adeóque terrenum, impedimentum à sydereo remouere potest, vt hoc purum, integrum, clarúmque appareat, quale id figura, omnisque adeò Geometria, Cosmographia, Astrologia habet, & &c. compræhendit.

Mathematica adepta qualis.

Corporis Elementaris & syderei, quæ differentia.

Arboris forma duplex.

Adepta scientia quid præstet.

Quæ hactenus dixi, eò spectant, vt Mathematicam Adeptam rectè probéque intelligatis & species eius inuicem distinguatis, corpúsque terrenum à sydereo, & eo, quod in terreno latet, discernatis, adeò, vt obtectum (remotâ omni caligine & opacitate corporum, per quam visus penetrare nequit) visibile fiat & pellucidum, purúmque, & Diaphanum, ac perspicuum, non secus ac si in cinere sydereum aliquod corpus lateret, ac cinis ille vitrum fieret, in quo vitro figura syderei corporis elucceret, non secus ac Luna resplendet in fonte. Oportet enim tenebras tam esse limpidas & lucidas, quàm Christallus est aut vitrum ac speculum ne quid ad rem hanc desit. Hâc tenebrositate remotâ. Mathematica tota confecta est, & in suum instrumentum compræhensa sine omni circulo Elementali, sine Elementali Lineâ, Zifrâ, & similibus; & tamen tota ex Lineâ, Zifrâ, circulo, &c. constans. Elementare corpus multum nobis visus adimit in Mathematicâ Elementari. Vnde multa incognita & incomperta sunt, quæ in Firmamento existunt. Id enim solum iudicare solemus, quod oculis spectamus Elementaribus, faciem nimirum cœli, in quo aspectu momenti minimum positum est. Inspectio interna momenti multò maioris est. Quid enim sit, si speciosam virginem foris in facie contempleris? Si illam non etiam noueris interiùs, quàm facilè decipieris? Quid sit hoc, si terram extrinsecus aspiciamus, & quid interiùs in ipsa sit, ignoremus? Expectabimus ne, dum hoc se ipsum prodat? At id cum nostro damno erit coniunctum: Sicut damnosum etiam est nos expectasse, dum nequitiam suam exereret virgo quæ pro simplici & niueâ habita fuit. Et longa illa expectatio futura sit, si præstoleris dum pisces ipsi ad littus in rete tuum ingrediantur. Ipsum ergo externum pro scientiâ ac arte habendum non est, sed pro obscuritate, pro nocte, in quâ Sol, ac splendor & lumen iaceat. Fas itaque ac æquum est, nos in Mathematicam Adeptam penetrare, nec pro Mathematicâ integrâ Elementarem habere, aut cœli tantùm faciem nôsse, sed intrò in cor, in animum, in penitiora peruadere, & quidnam intus sit, peruidere. Hoc si facimus, ipsum Chaos, & Tenebræ, ac corpora, rem internam obscurantia, clarescent & enitescent, ac oculi nostri

Res secundum interiora spectandæ.

Externa fuit rerum tantum obscuratio.

nostri visu suo penetrabunt tanquam Sol per vitrum, aut lumen per vmbraculum. Sicut enim imago in speculo, aut Luna in aquâ resplendet; ita hîc quoque clarificatione requiritur, quæ Mathematica Adepta est, quæ sola, & non alia in omnibus Astronomiæ membris vsurpanda est. Elementaris Mathematicus sydereos omnes cursus in terrenum globum vnum cogere satagit, tanquam in corpus in quod cœlum & omnis sphæra reducatur. Et quod de ligno dicimus, idem intelliges etiam de cupro & papyro. Eodem modo & Cosmographus mundum in pannum, aut parietem, aut mappam describere molitur. Hęc iam molimina sunt Elementaria, sunt naturæ & proprietatis Elementaris, & Elementaliter ars quoque ista tribuitur. Quòd si ergo rem ipsam videat in Astrolabiis, in Quadratibus, in Sphæris, in Globulis, &c. omnia tamen ista motu suo destituta sunt. Motus deest, cuius cognitio ante omnia necessaria est. Et si globus quidem artificis ipsius manu circumagatur, motio tamen illa mortua est, similis vmbræ parietis, quæ nec alba, nec nigra est. Et Elementaris quidem notitia plùs, quàm iam diximus, præstare non potest. Versatur enim tantùm in facie, non in corde, & de externis solùm speculatur, non etiam de Internis. Contrà verò Mathematica Adepta, spirituale visibile Astrolabium tibi tradit, quod per se mouetur, motu suo. Et sicut Sol in Aquâ procedit, ita vt videatur; sic etiam promouetur Astrolabium. Debéntque instrumenta ita confecta esse, vt rem præsentent non aliter, quàm in speculo, vt prorsum vorsum moueantur, sicut mouetur, quod in speculo repræsentatur. Et hoc nimirùm inter Elementarem & sydeream Mathematicam discrimen est, quòd Elementare Instrumentum simile sit trunco ligneo, aut corpori mortuo, quod de loco ad locum transferri oporteat, & aut lapidis instar surrigendum ac fulciendum sit, aut instar telę areaneарum parieti adhæreat. Instrumenta autem Mathematicæ Adeptæ motionem in se continent, similem sphæræ aut corpori, cuius instrumenta sunt, non tantum quoad progressum, ascensum & descensum, sed ipsa quoque Cosmographia mobilis est, vt mobiles sunt locorum indigenę. In hac ergo probatione sic de Mathematicâ Adeptâ iudicate, quòd visibilis sit, non autem tangibilis, & quod illud, à quo inuisibile obtenebratur, auferendum sit. Id si fiat, scientia Adeptæ Mathematicæ iam satis probata erit, sicut tandem per opera probantur omnia. Opera enim huiusmodi rerum omnium testimonia sunt. Et simili modo Magica, ac membra eius omnia, vt Nigromantia, Nectromantia, Astrologia, Signata, Artes Incertæ & Adeptæ, in opus deducenda sunt. Hæc est ipsorum Mathematica & Modus instrumentorum, quibus ad perfectionem suam indigent. Et stupori vobis non sit, me illa proferre & protrahere, quæ nulli vestrùm adhuc cognita vnquam fuerunt. Alius enim enim ac diuersus à vobis sum. Gratias ago scholæ illi, in quam penetraui. Nec me de quocunque alio homine effero, quàm de eo, qui me genuit, & à puero instituit. De Astronomiâ itaque iam repeto. Nisi deseramus in scholâ suâ corpus Elementare, quod in ipsa luxuriat, & tempore illo corpori indulgeamus sydereo, nunquam sanè in cognitionem Astrorum periti euademus, sicut scriba quilibet à Deo doctus euadit. Et quamdiu Elementaribus solis capimur oblectamúrque, tamdiu ad superelementaria non penetrabimus, nihilò scilicet magis, quàm schola æterna cum mortali non permiscetur. Donec mortalia contemplamur, cœci sumus. Et dum in his occupamur, æterno cognatione nullâ addicti sumus. Si verò oculi nostri longiùs prospiciant, tunc demum magnalia Dei nobis reuelabuntur. Hoc ergo fine lumen naturæ nobis datum est, vt in illo versemur. Sed vt cœci sumus, si conferamur ad æternum: ita cœci etiam sunt elementares, si comparentur ad sydereos. Quique secundum corpus sydereum ambulat, huic manifestantur, quę fecit Deus magnalia. Vtrique tamen cœci sunt quoad æternum. Cœcus verò ideò nascitur, vt visum recipiat, & contempletur magnalia Dei, adeóque Deus propter illuminationem & visus restitutionem celebretur, eiusque potentia nota fiat: Denique vt cœcus viso recepto de elementari corpore admiretur. Propter crassitiem autem sydereum corpus elementari potius est. Caro & sanguis cœlum impetrare non possunt. Ex elementis enim caro & sanguis prodíerunt, quæ æterna non sunt. Si cœlum impetrare non possunt: multò minùs sydereum. Aliud ergo requiritur ad virtutes elementares, aliud ad sydereas, aliud ad æternas. Quæ autem mysteria, magnalia & arcana Deus cuilibet contulit, ea perfecta sunt. Itaque elementare corpus indignari non debet, quod sydereum corpus ipso plus sciat. Habet enim elementare corpus, quod suum est. Suum habet etiam sydereum. Licitum autem Deo est, cuilibet largiri, quod ipsi lubet. Licitum est etiam eidem conferre cuilibet, quod debet. Quid id ad te? Quid læua curat, quod facit dextra? quódue Deus huic plura largitus sit? Habet læua, quæ sua sunt. Nec ob id repræhendi paterfamilias debet, si vni plus det quàm alteri. Sic placitum est ipsi bona sua dispensare: & nihilominùs ob dispensationem talem bonus iustúsque manet, cùm tamen interim inuidi oculus nequam fiat. Et sciendum est, corpus nullum inuidere præter elementare. Hoc enim scholas duas alteras odit, solum nimirùm pollere & eminere quærens. Interim nō cogitat, per ignem sibi penetrandum esse, cùm tamen bina cætera corpora, discipulus nempe ætherei cœli, & discipulus paradisiaci cœli probè inuicem consentiant, nec inter se dirimantur.

Elem. Mathematicus vt differat ab Adepto.

Instrumenta Elemét. & syderea, vt differát.

Dei libertas in bonis distribuendis.

Sed hæc ad probationem scientiæ Mathematicæ adeptæ, quantum hoc de adeptis caput requisiuit, iam sufficiant. Quę sequutur, ad reliqua membra, quæ dona sunt, non artes, non scientię, spectant.

CAP. IX.

De Astronomicis donis diuinationis, Auguriorum & Ebriecatorum.

QVantum ad naturalia Astronomiæ describenda, eiúsque membra declaranda & manifestanda

manifestanda attinet, placuit mihi ipsa tali ordine comprehendi. Restat iam deinceps quoque dona natæ Astronomiæ similiter intelligi, attendique, quid natura ipsa per seipsam sine ope aliarum scientiarum operetur agátque. Ea qualianam sint, & quî donum vnumquodlibet intelligi debeat, in sequentibus tradetur. Sed & hîc nouem membra constituentur. Nouem enim illa dona nouem modis formisque dantur. Itaque iam explicabimus, quomodo donum quodlibet per seipsum intelligi debeat.

De Dono Diuinationis.

POrrò contingit, Astronomiam quandam seipsam gignere, veluti de donis dictum est, & deinceps etiam dicetur, quânam ratione natura ipsamet sine arte & auxilio humano, actu proprio Astronomicas operationes perficiat, quæ nullâ arte aut diligentiâ, hoc est citra indagationem humanam manifestantur per se, vltróque. Quanquam id non eueniat omnibus sed iis tantùm, qui astro in hoc genere præeunt, quales sunt industrij & bonæ indolis homines, erga astra rectè constellati, purgati & approbati, qui nimirùm in cibis & potibus temperanter sese gerunt. Ebrietas enim Diuinationem non fert. Et in intemperantibus operatio nulla conspicua est alia, quàm quæ ab ebrietate editur, cuius proprium est tumultuariè & inconsideranter erumpere aut eloqui. Sic & astra intemperanter diuinare possunt. Sed ea res mira & peior futura est, quàm quæ à sobrio editur. Operatio nimirùm frequens apud illos est, qui modestam & honestam vitam degunt, qui simplices & conditionis abiectæ sunt, quorum verba non admodum curantur. Quod enim arte caret, id proditur per homines simplices, vt Prophetas & alios. Contrà, quod arti cognatum est, editur ab industriis hominibus. Magnâ curâ in hoc incubuêre veteres, vt ne sua corpora ac animos contaminarent, quò operationes huiusmodi in illis perficerentur, siue per somnum, siue per speculationem, siue per animum. Et curâ istâ suâ veteres magnam sapientiam, multas artes, & admiranda vaticinia assecuti sunt, quæ per lasciuiam & intemperantiam nunquam impetrantur. Cœlum enim sibi sumit & proponit quendam. Is prout idoneus est ad artes, ad sapientiam & prudentiam, ita astra in ipsum operantur, velut Præceptor in discipulum. Et hæc ingenita Astronomia est, seipsam ad cœlestem operationem dirigens & prouehens. Hoc idem est ac si dicas: Si stella aliqua matura est, & concepit intra se fructum, dotémue, vel opus, vel scientiam, aut mòrbum, vel quicquid sit, tunc suum coniunctum tangit, perque id operatur. Coniunctum autem illud, quod homo est, nescit ipsemet, vndenam id proueniat. Hoc modo firmamentum ipsum in lucem profert homini, quod homo iste nec inquirit, nec animo suo expendit. Hæc iam species vocatur *Diuinatio.* Cùm enim homo sine scientiâ Astronomicâ operationes eiusmodi firmamentales exerceat, & loquatur, quæ ignorat vnde sint, quò spectent, &c. & cæteris hominibus multo sublimius loquatur: Hinc factum est, vt qui tales essent, à populo in magno pretio haberentur, adeóque pro Diuis colerentur. Ita priscis sæculis innati artifices emerserunt tam fœminæ quàm viri, qui stupenda quædam ex astrorum influxu operati sunt, vt Sibyllæ, & his similes, quæ vaticinatia sublimiora sapientissimis omnibus protulerunt, non ex sapientiâ & industriâ congenitâ, sed longè supra hanc. De hoc effectu statuendum ita est, quòd per somnum, per agitationem mentis, per speculationem edatur, per modum nempè talem, qui nulli curæ aut attentioni est. Quando autem tales diuinationes fiunt, metuenda est pœna aliqua in populum incubitura, qui per illas quasi admonetur, ne admittat non admittenda, & non rideat negligátque quæ prædicuntur. Apud veteres diuinationis magna dignitas fuit. Si enim aliquando concordantia incidit, vt operatio cœlestis alicui forte conueniret, & per somnum intentionem mentis, speculationem, cogitationem & similia perficeretur: prisci ad Diuinationis illius finem euentúmque sedulò attenderunt. Reliqui autem contemptores, ad quos res pertinuit, cùm Diuinationem non intelligerent, prædictis fidem derogârunt, & incredulitate suâ secum multos in errorem abripuerunt. Etenim ad illos præcipuè præsagia pertinuerunt, qui gratiam seu donum intellectus non habuerunt. Qui cùm viderent sine scientiâ talia fieri ac arte, suâ opinione freti considerârunt, quòd astra ipsamet per se operentur, & ex astris vniuersa naturæ opera procedant ac manifestentur. Natura enim sui creatoris instrumentum est, sicut etiam fuerunt Prophetæ. Itaque Diuinatio ars non est, sed sponte nata operatio, quam cœlum ipsum manifestat, & protrudit, sicut terra fructum, donec decidat. Res enim si maturescere vult, suos prodromos & prænuntios habet.

Vulgari prouerbio iactari solet passim, *Hoc meus mihi Angelus præsagiit.* Vbi operatio vocatur *Angelus*, more sic recepto. Enatum autem hoc ex illo est, quòd donum Diuinationis non rectè intellectum sit. Donum autem hâc de causâ est, quia Deus ipse in Diuinâ prouidentiâ constituit, vt natura id præsagiret, idque non citra medium, sed per medium omninò fieret. Medium itaque est astrum, quod consentit & vnitur cum eo, qui loqui, & in lucem porrò proferre rem potest. Persuasum autem est aliis, talia fieri per Deum sine medio astrorum: adeóque imputantur illa angelis, quasi Angeli inter ipsa & Deum medium essent, cùm tamen cœlestes illæ opererationes sint, à Deo tamen ita institutæ & directæ. Causa autem & origo huius diuinationis ita se habet. Homo intra se corpus sydereum habet astris externis cognatum. Hæc duo inuicem confabulantur, si corpus sydereum ab elementari non molestatur: Elementari enim corpori dona illa non dantur, sed tantùm sydereo. Velut in somno, si corpus elementare quiescit, sydereum corpus in operatione suâ versatur, quia somnum id & quietem non capit. Sydereum enim corpus tum demum quiescit, si corpus elementare vincit & prædominatur. Quiescente elementari, incumbunt somnia. Velut enim operantur astra, ita eueniunt somnia, ac eorum etiam

Marginal notes: Diuinatio in quibus accidat. — Ebrij Diuinationi inepti. — Astronomia ingenita seu sponte nata qualis sit. — Diuinatio vnde dicta. — Diuinatio olim magna dignitatis fuit. — Natura Dei instrumentum. — Diuinationis quæ causa & origo.

etiam reuelationes. Et prout astrum benè vel malè instructum aut præparatum est, ita etiam incumbunt somnia. Vt enim commemoratum est, nimiùm cauto & per se intelligenti astra nihil conferunt. Ambitio námque seu sapientia vltronea operationem firmamentalem impedit, & astris reluctatur. Ideò firmamentalis operatio euenit tantùm in illis, qui locum cedunt astris.

Et multoties accidit, vt per huiusmodi dextrum sydus, pérque benè natum corpus sydereum futura omnia prædicerentur, quæ deinceps ita reipsâ euenerunt. Ita vaticinatæ sunt Sibyllæ & alij plures, qui circa futurorum prædictionem versati sunt. Eodem modo multa quoque remedia sunt inuenta, quib. ægroti restituerentur. Similiter thesauri quoque multi & alia abscondita, inuenta fuerunt, vt summæ huic arti nihil ferè comparari possit. Astra námque futurum omne prænuntiant, nec quicquam vel præteritorum vel præsentium ipsa latet. Vbi ergo corpus sydereum tam aptum ab astris inuenitur, & ipsa astra præparata sunt: mirabiles res tam ex præsentibus quàm præteritis reuelantur. Ita multoties vaticinatæ sunt fœminæ, & alij item senes, nullis artibus instructi, qui quæ longis anteà sæculis diuinârunt, ea tandem ipsa re vera facta sunt. Et diuinationes illæ certæ sunt, sed tamen cognitu difficiles sunt, quinam isti sint per quos natura ita operatur. Sunt enim plerunque vilissimi, & nullius æstimationis homines.

In astris tam præterita, quā præsentia latent.

Hoc pacto multi quoque in viros doctos euaserunt, qui corpus sydereum aptum & industrium accepêre, & in influentiâ sese exercuêre natiuâ, tandémque inclinationem sui astri attraxerunt, velut radios de Sole. Sicut autem de nutritione diximus: ita per similem speculationem in rebus stupenda sapientia & doctrina inuenta est, attamen saltem animaliter, non è supernis, sed tantùm ab astris. Sub eiusmodi enim cœli positū & constitutionem, si cœlum sibi ipsi corpora syderea genuit, multi eximij *Auctores, Scriptores, Doctores & scripturarum Interpretes*, multi Philosophi & similes alij, quilibet pro constellationis suæ ratione emerserunt. Rem ita intelligite. Vt semen erumpit è terrâ, ita sydereum corpus nascitur ex sydere. Ex semine profert terra fructum, ita etiam sydereum corpus ab astris protruditur. Quod terra operatur in semine: id erumpit & manifestatur. Sic etiam ex homine Astra proferunt, quod in ipso latet, hoc est, qualem astra ipsum requirunt, sine additamento hominis. Et verè credendum est, multa huiusmodi in mundo manifestata esse, quæ non ab hominibus, sed hoc diuinationis genere reuelata sunt. Ita subindè hoc modo noua opera emerserunt: Non tantùm vaticinia, & similia: sed & rationem, ac scientiam astra citra hominis opem protulerunt. Et huiusmodi diuinationis fuerunt, quæcunque homines prudentiâ, sapientiâ & similibus aliis in scripturis subindè attentârunt.

Eximij auctores quando nati.

Cæterùm de fine quoque istarum rerum & diuinationum attendite. Sicut tale quid ex sydere emersit: ita cùm eodem etiam interiit. Nihil enim hæreditarium facit cœlum, sed id in vno terminatur. Vnde non iniustè censeo, astra probiùs noscenda esse, vt talia præueniantur. Quod fieret, si homo cognitionem illam non ex Deo, sed ex astris esse, statueret: ac diuinationem illam sydereè, non æternè intelligeret. Sed quia homo nihil nisi luxum & libidinem sectatur, ideò id minus intelligit. Et sic seductio ab vno transit ad alterum. Hinc iam patet, pro sanctis multos, qui scripserunt & concionati sunt, adeóque signa & similia ediderunt, habitos fuisse, quorū tamen omnia opera tantùm fuerunt syderea. De quorum scriptis si diiudicetis, nihil aliud inuenietis, quàm firmamentalem operationem, quam simplicior quis intelligere nec vult nec potest. Quorum quidem auctoritas etsi magna sit pro sanctis tamen illi habendi minimè sunt. Tales enim peperit Firmamentum & Influentia. Alia iudicandi ratio est, an sancti sint, vel non sint, & ex quibus viribus prodigia fiant. Et examine maiori, quàm simplici iudicio opus est. Spiritus iste Naturæ est, non Dei. Quod discrimen obseruabis sedulò. Discernendum enim est inter id, quod facit diuinatio, & inter id, quod facit diuinitas. Nomina quidem similia sunt, non autem prodigia, quæ ex vno etiam fonte & causâ non promanant.

Diuinationis opera distant ab operibus diuinitatis.

Frequenter etiam accidit, vt huiusmodi operationes ex animo hominis mirabiliter procederent, hominibus pectus & animum suum mutantibus, & instar sanctorum se gerentibus, cùm tamen illud nonnisi ebrium astrum fuerit, quod in fide, in scientiis, in moribus, in gestibus & omnibus negotiis, peculiare subindè aliquid molitur. Sicut enim vinum hominis mores mutat: ita tales etiam mutati sunt. Et quia nonnullis etiam vini deliramenta probantur: ideò oblectantur etiam nonnulli huiusmodi astris, & ebriis Scriptoribus, Concionatoribus, Ludimagistris, Alchimistis, Opificibus, Circumforaneis, &c. quorum quilibet profert, quod in ipso Astrum operatur. Astronomiam itaque rectè intelligi necesse est. Huiusmodi enim scriptores ebrij multos seducunt homines, tam in spiritu Dei, quàm lumine naturæ errando, & somniorum more vagando, quorum aliqua gaudium mouent primâ fronte lætum, sed ipso recessu inane. Persuasum autem cuilibet sit, admodum necessarium esse, vt sydera, scriptura ac doctrina rectè intelligatur. Contortus enim serpens Leuiathan peruersis illis astris vtitur pro instrumento seductionis suæ inuehendæ. Ita multiplices doctrinæ prodeunt, pro sanctis habitæ, cùm tamen illæ nihili & mancæ sint. Seductores enim isti in causâ seriâ obmutescunt, & ad mortem properant, suísque scriptis immoriuntur; hi nimirùm ipsi existentes, qui religiones omnes corrumpant. Sciendum itaque distinctè est, quidnam astra operentur, & cuinam operatio illa seruiat. Consultum ergo mihi visum est, de istis perspicuè docere, vt fundamentum cuiuslibet cordis reueletur.

Leuiathan &c.

DE DONO AVGVRII.

Porrò sciendum est de auguriis, quòd in solis animalibus illa fiant, quódque per

Augurium quid & vnde fiat.

animalia præſagiantur præſentia, futura, & alia plura. Qui ex animalibus vaticinari poteſt, ac ipſa cognoſcit intelligitque, is augur eſt. Id donum ſeipſum exerit ſine additâ ope hominum: ac ſaltem diſcendum noſcendúmque eſt, quando & quomodo huiuſmodi prophetiæ fiant, & vndè cognoſcantur. Pro his itaque ſciendum eſt, quod aſtra ita ſint potentia, vt bruta quoque animalia trahant regántque, & eò compellant, vt, quantum quidem per animal fieri poteſt, auguria reuelent, &c. Coguntur enim animalia per operationem illam ad arbitrium aſtrorum. Sed & qui inter hómines ſunt ſimpliciores, ſi eaſdem operationes patiuntur animales, cum brutis communes. Brutus enim homo & animal, quoad aſtra, vnum ſunt. Aſtra itaque cùm vniuerſa ſciant futura, ſed eadem proloqui non poſſint, per formas, figuras & ſimilia alia, ipſa innuunt, aut corpus ſydereum in animalibus compellunt, vt ſigna edant, prout quodlibet animal diſpoſitum fuerit. Omne námque viuens Spiritum habet ſydereum, per quem aſtra agunt ac operantur. Et hoc verum eſt tam de ſentientibus, quàm ſenſu carentibus.

Brutus homo & animal idem eſt.

Auguria ergo illa omnia ſunt, quæ fiunt præter naturam & conſuetudinem rei cuiuſlibet. Sic pauonibus ſuum à naturâ datum tempus eſt, quo clament. Si clament præter id inſtitutum naturæ, Augurium id eſt ſecuturi alicuius damni, quod paſſura ſit domus aut vicinia illa. Ita & canis, ſi præter caninam conſuetudinem frequentiùs oſcitet, funus aut ſimile quid portendit domui iſti. Ita pica ſi præter naturæ ſuæ modum canat, damni alicuius & noxæ index eſt. Idem ſimiliter de omnibus animalibus iudicandum eſt, vt *Coruis, ciconiis, hyrundinibus, paſſeribus, &c.* vbi vulgatiſſima illa probatio viget, quòd Aſtra non tantùm in homine, ſed in omnibus etiam animalibus ſuum corpus habeant. Iſtius corporis vi operatur cœlum, & per animal illud prædicit, quidnam regioni illi, domicilióue, aut domino, vel populo ac hoſpiſtibus euenturum ſit. Nec verò de ſenſilibus tantùm hoc verum eſt: Verum etiam de ſenſu deſtitutis, vt *herbis, ſeminibus, fructibus, ligno, lapidibus, &c.* vbi cogitandum eſt, hæc omnia ſuum quoque ſydereum corpus habere.

Auguria quæ ſint. & quid genere portendant.

Corpus ſydereũ etiã inanimatis ineſt.

Ex dictis iam liquet, aſtra de talibus augurari per ſigna. Sic interdum fructus aliquis reperitur, à genere ſuo euarians vel magnitudine, vel formâ, vel re aliâ. Interdum figuræ formæue in ligno aut aliis inueniuntur, ab illorum naturâ deficientes: quæ omnia aſtrorum operatio ſunt, alienum quid portendens. Sic aquarum exundatio, tonitru, grando, nix, &c. & quicquid præter naturam contingit, præſagium ac augurium eſt illius regionis, mutationis, perſecutionis, aut pœnæ alterius, &c. Hinc ſequitur, quòd ſi cœlum in coniunctum incidat, & coniunctum ſit animal, res eodem loco habenda ſit, ac ſi fieret per hominem. Sic ſi pauones aliâ quàm conſuetâ voce clament, domui illi malum præſagiunt. Continent enim in ſe coniunctum naturale ſyderei ſpiritus Augularis. Sic etiam vi eiuſmodi generationis factum aliquoties eſt, vt lignum cruentârit. Quæ omnia futuræ calamitatis & epidemiæ, vt aliàs quoque dixi, auguria ſunt. Quotieſcunque enim huiuſmodi exceſſus acciderunt: toties calamitatem ſequi obſeruatum eſt. Sic anno nonageſimo nono ingens à me obſeruata inundatio præſagium fuit mutationis futuræ in religione, in imperiis, in regionibus, in hominibus. Et in genere perſuaſum cuilibet ſit, huiuſmodi auguria formidabilia eſſe, nec ſine calamitate inſigni vaneſcere.

Lignorũ cruentatio &c.

Sed pergamus in his. Nemo hominum moritur, cuius mors non præſagiatur: nec verò præſagitur tantùm mors, ſed omnia etiam acta & conſilia hominis, quæ is tractaturus eſt. Quæcunque enim facturus eſt, prænuntiis ſuis indicantur. Quóque excellentiùs quid homo deſignaturus eſt, eo illuſtriora præſagia ſunt. Sic ſi (exempli causâ) deſignatura aliquid ciuitas eſt, augurium clarius erit, quàm ſi faciat pagus. Idem reſpectus eſt regionis ad vrbem Magnatum & Principum ad populum, denique Regum & Cæſarum ad inferiores. Ita námque comparatum cum homine eſt, vt ipſius natiuitas, mors, facta & conſilia, vita ac opera, per prænuntios indicentur. Id verò quod præcurrit aut prænuntium eſt, non tantùm conſiſtit in auguriis, ſed & in omnibus aliis membris & ſpeciebus Aſtronomiæ, vt ſunt Cometæ, Aſcendentes, &c. Sed in hâc tamen probatione tractare ſaltem inſtitui de Auguriis, hoc eſt, tantùm de animalibus & creſcentibus naturæ. Tantâ enim hominis curâ afficitur Deus, vt ne vnus quidem in ipſo capillus ſit, quem Deus non numerârit. Si hoc, iam etiam curæ Deo fuerit, vt præſagia condat de hominis ipsâ natiuitate, morte, vitâ, & fine, ſicut ipſius etiam Chriſti aduentus à ſtellâ & Prophetis &c. prædictus eſt. Hæc enim omnia venturi filij Dei, velut & iam nati certa præſagia fuerunt. Iam ſicut per præſagia illa Chriſtus venturus, per ſtellam aut nunc præſens prænuntiatus eſt: ita cum quolibet homine exemplo eodem agitur. Quę autem per animalia ac per inanimitas res alias reuelantur, Pręſagia Augurina ſunt. Et nemini hæc talia ſtupori aut contemptui ſint. Hæc enim operantur Aſtra: non Diabolus, non Spectrum, non Spiritus Infernalis, ſed natura ipſa talia præſagit & preindicat. Tanti enim reſpectus apud Deum homo eſt, vt tam proſperis quàm aduerſis illius rebus prænuntia aſtra mittat. Quæ ſcienda & noſcenda ſunt homini, vt intelligat, quid faciat, & quid opera eius in futurum portendant. Id enim ſi non intelligat, operabitur vt mutus, vt brutum aliquod aut furiens bos, ſine omni intellectu & ratione humanâ. Eius námque præſagia Augurina indicant hominis probitatem, nequitiam, finem & exitum, errorem & imprudentiam, improbam vitam, leuitatem, libidinem, ſuperbiam, degenerationem, & cætera. Neceſſarium itaque eſt, vt homo ſciat præſagia diſcernere. Ex illis enim perſpiciet ſuum cor ac animum, dolum ac fraudem, ſapientiam & dementiam, errorem & ſeductionem: denique quæ Monarchia, quæ Democritia, quæ fœderea, quæ

Hominis vniuerſa prænuntiis ſignis indicãtur.

Deus ſollicitus de homine, præſagia ſtatuit.

Præſagia Augurina quid.

Præſagia Augurina cur noſcẽda.

quæ conſpirationes, quæ renouationes, quæ alterationes præſagiis illis portendantur. Ea námque omnia calamitoſi exitus indicia ſunt. Quiuis ergo, qui nouum quid molitur, attendat, quid præſagia illi denuntient. Ad hominis enim actiones Deus illa omnia diſponit, ſicut fur ſtat iuxta patibulum, & patibulum iuxta furem, vbi vnum ex altero noſcendum eſt. Beatus ille verò eſt, qui gratiam à Deo datam habet, vt præſagia, qualia oſtenduntur, diſcernere & intelligere queat. Sed multò tamen beatior ille eſt, qui ad præſagia eiuſmodi erectum animum concipit, & emendationem, curámque & prouidentiam inſtituit. Quoniam verò a de ò ſtupidi ſumus, & corpori elementari tantopere indulgemus, imaginariam ſapientiam noſtram vero lumini præponentes: hæc cauſa eſt, cur de aſtris nihil ſolidè intelligamus, ſed videntibus oculis turpiter cæcutiamus. Hæc nimirum cæcum eſſe apertis oculis pœna eſt à Deo nobis immiſſa, indignis ſcilicet qui admonitionem intelligamus, ne fors conuertamur, & reſipiſcamus.

De auguriis porrò hoc quoque notate. Si moriturus homo eſt, ſydus ipſius, hoc eſt, ipſius aſcendens, & figura cœli, ante illum frangitur. Etſi enim cœlum ſuam per ſe figuram retineat: cœlum tamen adhuc aliud eſt, in quo conſiſtit homo cum omni ſuâ eſſentiâ. Iam ſi moriturus homo eſt, non niſi vi fit, vt cœlum illud quoque frangatur. Cum homine enim ipſius quoque figura cœli frangitur, cum illo interit, vt cum illo generata eſt. Si homo generatur, cum ipſo generatur etiam ſtellatus ſpiritus. Et quicquid, in homine eſt, cum ipſo generatur, cum ipſo diſſoluitur, in ipſo & extra ipſum. Nec ſine gaudio & prænuntiis id euenit. Quæ enim nato homini euentura ſunt, de illis totum firmamentum gaudet. Et vt ſua ratio gaudij humani eſt: ita etiam aſtralis. Ac veluti ſua mœroris apud hominem indicia ſunt: ita etiam apud aſtra. Exemplo vobis ſit *Stella natiuitatis*, Chriſti index, quæ lætabunda in cœlo ſtetit. Documentum etiam capeſſite ex morte Chriſti, quam ſigna lugubria & formidabilia conſecuta ſunt, nempe tenebræ, terræmotus, diſciſſio veli in templo, mortuorum ex ſepulcris eruptio & apparitio. Per truculenta iſthæc ſigna mors Chriſti nuntiata fuit. Eodem modo cuilibet etiam homini mors ſua quadamtenus præſagitur, non tamen æquè euidentibus cum Chriſto ſignis. Talibus enim Chriſti mors indicata fuit. Sic etiam pro cuiuſlibet hominis conditione prænuntij mittuntur, vel Cometæ vel viſiones, hoc eſt, non tantum per auguria, ſed & per alios modos, quorum nullus negligi temere debet. Adeò enim horrenda mors eſt, vt concutiantur & contremiſcant quęcunque ipſam nôrunt, vidéntque, quis abrepturus hominem ſit. Quatitur autem cumprimis ipſius cœlum, aut coniunctum, & ſi quid aliud cum homine moriturum eſt. De Auguriis itaque hoc ſtatuendum eſt, quod res magnas portendant. tum futuras, tum præteritas, tum præſentes, inſuper ſapientiam, prudentiam. ſcientiam, & ſi quæ alia in naturæ theſauro latent. Non ergo admirationi vobis ſit poſſibilitas, quæ in

Figura cœli cum homine nato generata, cum eodem interit.

Chriſti mortem, quæ ſecuta.

Mortis truculentia quãta ſit.

ſpeciebus auguriorum eſt, ſiue fiant per inſomnia, ſiue per animalia, ſiue per animum, ſiue per cogitationem & ſpeculationem. Hæc enim omnia exercent & operantur in homine ſtellæ ſyderæ, & influentia aſtrorum ſuperiorum propter coniunctionem, quę cum homine vnita adeò eſt, cum ipſo vt ſimul vnà frangatur. Antequam verò frangitur, præſagia promit de ſe. Exemplum. Si decumbens æger moriturus eſt, ſigna lethalia in corpore emergunt, vnum ſubindè poſt alterum. Sic erumpunt etiam ſigna in ipſius figura & coniuncto, quod cum ipſo ſimul frangetur. Hinc demum oriuntur miracula, quę homo per eiuſmodi res edit ac profert. Et rerum mirabilium iſtarum inuentores olim pro diis habiti fuerunt, qui ſcilicet auguriorum cognitionem & intellectum habuerunt. Docet autem Aſtronomia, ipſos haudquaquam Deos, ſed luminis Naturæ & Auguriorum peritos exſtitiſſe. Deus enim hominem, cœlum, terrámque vniuit, & lumen naturę cœlo infudit, vt homo illud indè acciperet. Hæc ergo particula ars eſt naturalis, homini meritò acquirenda, ſcienda & diſcenda, veluti portio magnæ ſapientiæ, quam homo poſſidere debet.

Augures olim pro diis habiti.

DE DONO INEBRIECATO.

Antequã probationẽ hanc in donũ ebriecatũ deducam: neceſſariũ eſt vt probationem illã per exemplũ intelligatis, quo puto vos rectiùs informari poſſe. Itaq; de ebriecato mẽbro ita iudicandũ eſt, quod diſlocata inſana ratio ſit, quã homo nõ more humano agit, ſed vt furioſ⁹ & Maniac⁹, cui intellect⁹ õnis eliſus ſit. Iã ſi quid & quomodo homo operetur, intelligi debet: per exemplũ vtiq; id intelligendũ eſt, quod ſumetur de vino, & ebriis hominibus, ipſorúmq; morib. & geſtibus. Eodẽ enim modo ſe res etiã habet cũ ebriecatis. Pro exẽpli faciliore captu hæc notate. Sobrius homo ratione pollet, quali à Deo donatus eſt. Si is ſe vino inebriat, perdit illã & abit in pecus, & pecoris more ſe gerit. Vinũ autẽ vel aſſumere, vel omittere is poteſt. Si non aſſumit, à vino minimè inebriatur. Si aſſumit, expectãdus ipſe euẽtus eſt. Eadẽ ſors eſt etiã ebriecatorũ ab aſtris, quos haud neceſſe eſt fieri furioſos & agreſtes: ſed tamẽ ſi de illis biberint, expectandũ eſt, quis finis, quæ opera ſecutura ſint, quæ plùs ſẽper mala quã bona ſunt. Sic & de ebriis ruſticis plus mali quàm boni expectandum eſt, quoniam humanâ ratione exuti ſunt. Vnde conſideratè pręcepit *Paulus*, ne vino inebriemur, quia in ipſo omnis luxuria eſt. Hoc vt intellegeretur, placuit mihi probationem hãc inſtituere, quidnã vinũ operetur, & cur id, & quib. ex viribus faciat: vt deinceps exemplo finito etiam doceamus, quidnã aſtra, quę vinũ ſunt, agant in homine, quid operẽtur, & vbi ſeſe exerãt. Quæ explicatio huc cumprimis mihi viſa eſt facere, vt, quid ſobrij, quid ebrij agant, intelligatur. Rem hoc diſcurſu ordiemur. Coit in vino compoſitio ex omnibus proprietatibus ſenſuum, & indè potus vnus tantùm fit, ita intelligendus. Videtis nimirùm, quod in cibo conueniant omnifariæ ſpecies & naturæ carnis, & corporis humani. Si homo cibũ ſimplicẽ edit ex illo

Ebriecatũ quid.

Ebrij plus ſẽper mali, quã boni.

Cibus vnus alimentum omnibus mẽbris.

illo suppeditatur alimentum, cuilibet membro suum & peculiare, carni caro, ossi os, cartilago, venæ vena, oculo oculus, &c. Iam si in cibo tot alimenta, & tam variæ species carnis sunt, cùm tamen cibo simplex & vniformis sit: vtique & in vino tot Naturæ & species ne suum erunt. Sicut cibus abit in carnem & sanguinem: ita & vinum abit in sensus. Etsi verò vinum primò sit nutrimentum: præter id tamen continet etiam in se plenitudinem, hoc est Spiritum repletionis, sicut & quiuis cibus spiritum repletionis habet. Iam si corpus suum nutrimentum assumpsit, repletio abit in ventrem, & venter repletur, seu inebriatur. Ita & vinum, si nutrimentum deposuit, eóque orbatum est, repletio penetrat in sensus hominis, sicut repletio cibi in ventrem. Et sicut replerionis cibi varia signa, ex quibus noscatur, sunt, ita propria quoque sua signa habet repletio in sensibns & cogitatione hominum. Iam erumpunt signa repletionis in ventre, iam sua se signa etiam exerunt in sensibus. Porrò verò ab vsu & experientiâ constat, quæ natura hominis ebrij sit. Quicquid sibi is proponit, confectum dandum est. Quicquid meditatur, rectum est super omnia. Sobriorum nemo quicquam nouit, nouit ebrius solus, non vnum tantùm, sed omnia quæ dicuntur, quæ disceptantur. Cæteris omnibus obmutescendum est. Interim ipse ebrius immemor est sui, non attendens ad mendacia, quę deblaterat, non considerans se contra rationem loqui, non recordans suam conscientiam, suúmque errorem & fatuitatem minimè agnoscens, &c.

Ebriorũ qui mos sit.

Quod iam exemplo de vino & alimento, de repletione alimenti & vini docuimus: id eò referendum est, quod nonnulla etiam sint crescentia, quæ, si rssumantur, maniacos, insanos, furiosos & feros reddant, vt sunt *Cicuta, Harmel, Versatilis, &c.* Sunt etiam nonnulla quæ acuunt memoriam & sensus vltra donũ & mensurã suam. Eiusmodi proprietates sunt etiã in astris. Nõ enim minùs homo ad astris alitur, ac ab elementis. Pars námq; quælibet in corpus ac essentiã suã abit. Hâc ratione vini proprietas etiam in astris est. Et vt est vinũ terrę, sic etiã vinum olympi, vt panis terræ seu agri, ita etiem panis firmamẽti. Sicut nutritur homo ab vno, sic etiam ab altero. Alterum visibile est, alterum inuisibile. Iam quod in principio dixi, repetite vobiscum, posse nempè terrenum vinum hominem vel bibere, vel nõn bibere, cum modo, vel supra modum. Æquè libertatem similem is habet etiam in vino olympico potando vel non potando. Nam humani arbitrij est, alium iugulare, vel non iugulare: furari, vel non furari. Hoc arbitrium autem frangit & inhibet mandatum, quod est: *Non furaberis, non occides.* Præterea mandatum etiam nobis est, ne vinum bibamus, in quo est luxuria. Ex hoc mandato elicitur, viuendum nobis esse sobriè, nec vitio nobis congenito locum morémue dandum esse. His qui paret, nihil mali facit, & probam vitam agit. Qui autem viuit ad impulsum voluptatum, is illis inebriatur, nec pedem figit in eo gradu, in quo se continere debebat. Hoc modo vinum & quiduis aliud vel assumere, vel non assumere possumus. Quâ verò ratione per appetitum à nobis assumitur elementare: ita & firmamentale per appetitum in nos penetrat. Sicut enim vinum notorias suas vires exerit: ita & firmrmẽntum, si Mustum est, vino multò promptiùs & efficaciùs operatur. Firmamentum enim est subtilius, purius, promptius, & plenum sensibus ac cogitatione.

Cicuta Harmel, &c. herbæ maniacæ.

Vinum & panis duplex.

Firmamentum elementis efficacius.

De musto ergo firmamentali, quomodo inebriet, cognoscite. Homo non ampliùs loquitur, sed loquitur mustum. Repletio enim triplex est: Terrena, ex vino: Firmamentalis, ex astris: Æterna, ex cœlo. Iam quæ cœli ebrietas sit, manifestum est. Sicut enim Christus inquit: *Caro & sanguis nihil prodest,* hoc est quod ex terrâ enascitur ad nihil prodest, hoc est ebrietas vini nihil prodest. Præterea nec ebrietas firmamentalis prodest. Illius enim omnia carni & sanguini similia sunt, & carnis ac sanguinis nomine intelligi debent. Et cùm *Spiritus sit, qui viuificat,* hoc est, solum id, quod desuper à Spiritu venit, bonum sit: hinc patet, solam ebrietatem illam è supernis frugi esse, & cæteras omnes ceu nihili sordere, velut & Apostoli ebrij à populo habiti fuerunt. Cęteræ ergo repletiones geminæ, sub carnis & sanguinis vocabulo comprehensæ, nauci sunt. Euidens enim ac in propatulo est, quid terrena ebrietas faciat. Sic etiam notum est, quid faciat ebrietas firmamentalis. Illud enim vinum qui bibit, is humanam naturam exuit, ac euadit Maniacus, Phreneticus, &c. sicut manifestum est ex illis, qui choreâ Viti affliguntur. Hi enim cantillant, subsiliunt, discurrunt, tripudiant, iubilant, non quidem ex iudicio humano, sed ex vi musti firmamentalis, à quo concitantur & impelluntur, velnti & aliàs euenire solet ebriis ex vino. Et hoc membrum cumprimis accuratè explicandum est. Multi namque sunt huius membri ignari, qui naturam vini aut musti Olympici minimè nouerunt, sed illos, qui ex musto illo loquuntur, pro doctis & insignibus Doctoribus habent, cùm tamen nonnisi temulenti blaterones & fanatici consiliarij sint, ex vino ebrij & sapientes, & in illo luxuriantes, sicut & alias temulentos, quibus suis mos, suâ ratio tantùm probatur, facere, passim animaduertimus.

Ebrietas triplex est.

Chorea Viti qualis moribus.

Huius classis sunt Theologi, Concionatores, Iuristæ, Rabulæ, Medici, Empirii, milites, aleatores, &c. quorum quilibet suo genio ac naturâ peculiari vrgetur. Hic plorat, ille deuotus est, iste gemit, alius ridet, nonnemo feriatur, quidã in hanc, alius in aliã partẽ inclinat, & sic quiuis per seipsum doctus fit, sed non ex dono Dei. Hi enim soli ex Deo docti sunt, qui à musto Spiritus sancti inebriantur. Musta reliqua duo nõ sũt nisi sensus erronei, capita distorta, seductores & clamosi, ex seipsis omnia intelligentes, contemnentes libros, respuentes consilia, & oblata auxilia, sibi persuadentes omnia. Et sydereorum huiusmodi ebriorum quouis tempore magnus numerus exstitit. Sed petulantiæ & temulantiæ suæ speratum euentum non semper assecuti sunt. Tales nostrâ etiam memoriâ fœdè eruperunt, quolibet ex musto suo loquente, & id

Ebrietas æterna quid sit.

id blaterante, quod natura illius vini suggessit. Hoc modo patefacta fuerunt corda hominum, quolibet musti sui insaniam proferente. Quo enim aspirabant, eò à vino suo adigebantur. Sicut autem temulentia elementalis proba non est, cum sanguis sit & caro: ita nec illa syderea quicquam profuit. Et sicut alias ebrij in proposito suo pertinaces sunt: ita ebrij Olympici mustei Concionatores, Iuristæ, Senatores, &c. quoque capitis præfracti sunt. Consultum mihi verò visum est, vt *Donum naturæ inebriecatum* distribuerem, & hîc necessaria enumerarem, quò videatur, qualenam illi (*) antecessores, patroni & asseclæ fundamentum habeant, ex quo loquantur: quorum certè opera, signa, & facta nos de ebrietate certos faciunt, quod non ex sobrietate, sed fœdâ & indignâ temulentiâ nugentur. Quilibet ergo hinc discernere discat, quænam opera ac doctrinæ sint temulentiæ, quæ sobrietatis, & qualis sit ebrietas musti Spiritus sancti, qualis musti Olympi, qualis terrę. Ex fructibus enim ac operibus omnes diiudicantur. De syderei ergo vini probatione sic statuite, quòd sensus repleat peruertátque, & quod mustum, non homo loquatur. Et sicut ebrius aliàs sibi quiduis persuadet: ita hi quoque sibi persuadent se illos esse, quos tamen nullo documento præstare vel in minimo possunt.

CAP. X.

De Dono Inclinationis.

INsigne hoc Dei donum est, quòd ex astris inclinetur, quod ad perfectum naturalem hominem spectat, interiùs in carne, in animo, in spiritu, in corde, in intellectu, ita vt homo luminis naturæ cognitionem capiat in iis rebus, quas ex naturæ lumine operari debet. Hoc istâ ratione probatur. Scitis nimirùm, corpora omnia vtilitatem in se aliquam continere. Id, quamdiu in corpore subsistit, nec quicquam præter corpus adest, emoritur. Si verò accesserit motor, aut cocus, ac elaborator, prodit & emergit id, quod latuit, & erumpere debet. Dabimus exemplum. In terrâ multa & admiranda arcana latent. Porrò autem Sol, & Luna, dies & nox, ros & pluuia, totum denique firmamentum motor est, est præparator, est ignis, vt vniuersum, quod in terrâ latet erumpat, pérque ignem in lucem producatur. Elementum enim firmamenti est elementum ignis. Hæc iam vt vera esse constat: ita probant, similem quoque operationem in homine esse, qualis est in terrâ, ac certam terræ hominisque similitudinem esse. Discrimen tamen vtriusque tale est. Quod ex terrâ prodit, est corporalis substantia, crescénsve aut fructus. Quod verò prodit seu emergit ex homine, est doctrina, sapientia, scientia, ratio, iudicium, quousque quidem lumen naturæ extenditur. Sic ergo iam constat, quidnam ex terrâ elementum ignis proferat, quid item ex homine elementum ignis eliciat. Vnum est corporeum: alterum est simile spiritui. Porrò sicut in terrâ varia dona, naturæ, formæ, species, substantiæque conduntur, quarùm nulla similis est alteri, probè tamen & sapienter omnes factæ: sic etiam in homine multæ naturæ, proprietatésque sint in sapientiâ, in scientiâ, in intellectu, &c. quod multis modis confirmari potest. Homo ergo ad seipsum attendat, vt ne operationes eiusmodi aut pruinâ, aut niue, aut eluuione obruat ac corrumpat: sicut enim corruptio eiusmodi attingit terram: ita damnis illis etiam homo obnoxius est, quas tamen ipse tempestates auertere & declinare potest.

Corpus omne, vtile quid cōtinet.

Homo & terra in quo conueniant.

Tot támque mirabiles res creator Deus corporibus indidit, vt satis omnes explorari aut enumerari non possint. Corpora omnia sunt elementaria. Quod autem in ipsis mysterium est, est super elementare, subiectum astris & vi eorundem elicitum. Deus autem in hominem admiranda mysteria multa coniecit, quæ se habent vt semina in terrâ. Sicut semina terræ verno tempore erumpunt: ita iustæ ætatis tempore erumpere debent flores & fructus, quos in hominem Deus conseuit. Fructibus hisce terræ æstate suâ erumpentibus, & fructibus etiam hominis messis horâ prodeuntibus, Deus singulariter gaudet, quia scilicet creaturæ ipsius nihil supprimunt, sed omnia protrudunt. Ita enim Deus in suis operibus laudatur. Iam si terra, quæ minoris est, nihil retinet, sed omnia erumpere facit: quantò magis erumpere debent in homine dona, quæ Deus illi implantauit, vt Deus in Sanctis suis celebretur? Sancti enim sunt illi, ex quibus enascuntur, quæ Deus inseminauit. Sedulò autem operam det homo, ne dormiendo quid transire sinat, sed æstatem suam iugi operatione exigat, nec hyemem vllam admittat. Et memores vos hîc esse velim ficus arboris, ad quem veniens Christus, sterilem ipsam offendit. Etsi enim fructus tempus nondum instaret, ei tamen nihilominùs maledixit, vt in momento illicò exaresceret. Quod si ficui etiam ante tempus, maledixit Christus: quantò magis homini, quem quouis momento maturum & frugiferum esse decet, maledicet, si sterilem illum, ac thesaurum creditum defodientem inuenerit, sicut de talento legimus? Hàc ergo probatione opus est, vt inclinationes intelligantur, quænam iudicandæ sint, cur in nobis existant, quid ex nobis protrudant: vt hinc videamus, sciamúsque, quænam in hominem Deus collocârit, quid sit talentum id, quod inclinatio protrudat. Sicut enim inclinatio protrudit flores & folia, rosásque: ita indies etiam in nobis eruptio fieri debet.

Corpora & mysteria quo differant.

Sancti qui vocandi.

Ficus maledicta à Christo.

Naturalis sapientia & lumen naturæ, quod in nobis est, amœnissimum subindè & florentissimum rosetum parere debent. Vt homo intelligere potest, quomodo natura pyrum faciat ac præparet, quod, cùm initio nihil sit, paulatim tamen ac indies augescit, & processu temporis formatur in pyrum, pyrumque reuerâ est, pyri materiam, gustum, & omnes proprietates habens: ita sydereum quoque lumen in homine fabricat doctrinam, mechanicum opus, quod nec tangibile nec visibile est, vt ex opere illo, intra hominem fabricato, opus visibile fiat & prodeat. Dabimus exemplum. Qui fructus ex homine prodeunt, sunt doctrinæ, & scientiæ, & ipsarum species. Iam si similem scientiam homo

fabricaturus

fabricaturus eſt, neceſſe eſt, vt ipſe eam machinetur. Nec enim ipſa natura operatur, ſed tantùm homo fabricare debet. Pone, loco pyri fabricandam eſſe equi ferream ſoleam, loco pomi, ollam, &c. Hæc iam faciet homo. In ipſo quidem natura ferrum omnium optimè facit aut ollam. Sed per hanc fabricationem eius homo adeò induſtrius fit & peritus, vt vltrò manibus ſuis, & corporeis inſtrumentis faciat, quod natura in illum inclinauit. Eſt ergo inclinatio occulta operatio in homine, quâ per ipſum fabricatur, quod natura fabricare minimè poteſt. Et quæ huius claſſis ſunt, ab inclinatione fiunt. Qui attentus ad furta, prædationes, aleam, ſcortationem, &c. ab inclinatione ſyderum tales eſſe autumant, hallucinantur. Propenſiones eæ non ſunt ex aſtris, ſed à ſpiritu quodam in homine latente. Extra quidem inclinationem & cooperationem naturæ propenſio ad talia, non eſt vis ex naturâ promptâ, ſed ex ſpiritu hominis citra naturam præſente, de quo in hâc probatione minime dicturus ſum. Porrò etſi quidem inclinatio in hominem dirigatur ita, vt aſtrum benignum habeat is, ad quæcunque velit: ipſa tamen hoc caſu ideò deficit, quia homo ipſam aſſumere poteſt, vel non poteſt id facere vel non facere, nec ab aſtro cogitur. Et licèt aſtrum quidem in homine cudat faciàtque ferrum, faciat fabrum, faciat carbonarium, faciat figulum, faciat tornarium, &c. is tamen id facere vel non facere poteſt, poteſt vſurpare vel non vſurpare. Ac quamuis naturæ inſtitutũ voluntâſque ſit illa, cuius gratiâ etiam in homine talia inclinat: penes hominis ipſius tamen arbitrium ſtat an voluntati naturæ aſſentiri, & intra ſe occultatum producere velit vel nolit. Solius enim naturæ illa inclinatio eſt, conferentis in hominem, quod ipſe poſtea ſuo arbitratu tractare & dirigere poſſit.

Inclinatio quid.

Inclinatio curnõ ſemper neceſſaria.

De inclinatione itaque in carnem ſcitote, inclinationem illam procedere ex elementis. Inclinatio autem animi dependet à ſyderibus: & inclinatio ſpiritus prouenit è ſupernis. Inclinat autem elementa in carne diſpoſitionẽ eam, quæ carni debetur, vt eſt *Natiuitas & Actus Corporei.* Hoc loco inclinatio eſt idem quod ſeparatio puri ab impuro, quâlibet naturâ carnis ſecedente in ſuam ſortem, & inclinante in complexionem elementorum. Si non ſeparetur non cõplexionabitur. Sic nimirùm ex elemẽtari inclinatione mores & ingenia hominum oriuntur. Ergo, qui melancholicus eſt, complexionis illius ſuæ cauſam non habet melancholicam: ſed poteſt quidem triſtis eſſe, & tamen cholericus: poteſt verberare, & tamen eſſe melancholicus: poteſt lacrymare, & tamen ſanguineus eſſe. Mores enim hominum ortum ſuum ſumunt ex inclinatione. Et inclinatio eſt ſydus elementale, non terræ, non ſanguinis, non phlegmatis, non choleræ effectus. Eodem modo ſi quis ſublimior ſit animo, quàm in genere natura fert: id ab inclinatione ſyderei corporis eſt, animum inclinantis, non ſecus ac ſi quis rem quampiam concludat in vas, quod vlterius ad loca peregrina tranſmittatur. Sic ſi ex luto conficiatur olla, ollæ illius inclinatio eſt à figulo. Non aliter & animus doctrinâ, induſtriâ & ſcientiâ, &c. imbuitur. Itaque inclinationes huiuſmodi ſunt inſtar vaſis, ex quo eximium quid emergere & inueniri queat. Sic & de inclinatione in ſpiritu, deſuper veniente iudicandum eſt, quod fiat & inclinetur eodem modo in quolibet, nemine interim ſciente, vbi, quomodo, quid, vnde & quò inclinatio fiat. Inclinatur autem in hominem virtus quædam, non ſecus, ac ſi doctrinam Chriſti aliquis audit, vbi ſpiritus ille è ſupernis diſcit ac concipit intra ſe cœleſte, ita vt homo intra ſeipſum intellectum ſupernaturalẽ adipiſcatur, nec ſciat vndè, quorſum, &c. Iam verò internæ inclinationis eadem eſt ratio, quæ externæ. Qui quod aure vnâ admittit, per alteram emittit, is nihil retinet. Hoc modo fit inclinatio à ſpiritu interno. Spirituale autem hoc exemplum affero, vt ex ipſo intelligatis, binas etiam naturales inclinationes ſimiliter pertranſire, impingere & manere: cuius momentum ſitum eſt in eo, in quem inclinatio tranſit aut penetrat.

Inclinationum ſingularum quæ origo.

Inclinatio quid ſit.

Porrò autem de dono inclinationis ſciendum eſt, illud ratione duplici à Deo magnum datum eſſe. Vnum eſt per ſpiritum ipſius Sanctum: alterum à ſydere & elementis naturæ. Nemo autem admiretur de eo, quòd, ſicut inclinatio multiplex eſt, ita multiplex etiam ſemen in hominem ſeminatum ſit. Primò enim quiuis homo inclinationem vnam, vnum inclinationis donum habet, ſicut ſcilicet ſe habet roſa in ſuo ſemine, aut lilium in ſuâ radice, aut arbor in *ſuâ fronde.* Et de hoc tantùm agitur, vt homo inclinationi pareat, aut locum det, nec, quod datur, abiiciat, concordans ſcilicet cum Pſalmiſtâ dicente: Qui plorant ſemper plorabunt, deſerentes ſemen ſuum, idque profundendo diſpergentes. Quæ verba de hoc ſemine intelligenda ſunt, quòd nimirum inclinationi ſuum incrementum non permiſerint illi. Vnde ſemen apud ipſos exaruit, ipſique iam plorant & eiulant eo loco, vbi non niſi ſtridor & rigor dentium gliſcit. Qui autem ſemen per inclinationem accreſcere ſinunt, hi cum gaudio plenos manipulos domum portabunt. Ita nimirùm & in lumine naturæ Deus nos dotat, vt noſtri rationem aliquam habeamus, ſciamúſque inclinationem eſſe bonam, vt quæ proferat roſas, lilia, caryophyllos, &c. à Deo in nobis plantatos. Quod ſi de inclinatione rectiùs inquiratur, Pædagogum illam eſſe inueniemus, talem nimirum, quæ in priuatis nos informet & doceat, ſecus quàm alius Præceptor naturę. Quid enim per ſe ſciret homo? Nihil quicquam. Et ſicut in homine nihil eſſe poteſt ſine numine diuino: ſic etiam ne quicquam ſine lumine naturæ. Numen enim & lumen hominem perficiunt. Ab his duobus omnia deſcendunt. Et illa in homine inſunt. Homo ſine *illis nihil* eſt: ipſa autem extra hominem aliquid ſunt. Homo per ſe nihil quicquam eſt. Quicquid autem eſſe debet, id ab hoſpite intra ſe habitante eſt. Sine hoſpite illo nihil agit, nihil eſt.

Donum Dei duplex eſt.

Homo ſine lumine naturæ ſtipes.

Itaque

Itaque de inclinatione hactenus dictum satis est. Ad cuius probationem quæ requiruntur, vnà quoque satis declarata sunt. Nescimus autem vndenam inclinatio spiret, & cur huic illiue incumbat. Et cur hic ad hoc, ille ad aliud electus sit, carnem ac sanguinem nostrum latet. In his námque rebus dominatur libera voluntas, &c. Et vbi inclinationes volunt, ibi spirant. Ipsarum námque liberum arbitrium est.

De Dono Impreßionis.

QVoniam de *Libero arbitrio* paulò ante constituimus: deinceps iam de illâ Astronomiæ specie dicendum quoque est, quæ liberum arbitrium frangit & elidit, vt homo facere cogatur ea, quæ impressio vult, non quæ vult ipse. Ea vocatur prædestinatio. Hoc idem est, ac si quis dicat: volo, vt iam hoc tu facias, tu exequaris illud. Ita enim fieri oportet: nec quicquam negligi. Necesse enim, est, huiusmodi res successus suos habere complerique & perfici per eos, qui, cùm aliâ pergere viâ velint, hâc vt transeant, omninò opus habent. De dono autem vt probationem addamus, omnium primò notandum est, rem sic se habere. Pone scilicet aliquid propositum esse, quod perficiatur per hominem, quod tamen homo suo arbitratu non faciat: id iam est *Compelle intrare*, hoc est, impressio. Petrus auersabatur id, ad quod prædestinatus erat. Impressio iam ipsius est, abire eò. Itaque cogebatur ad id, quod impressio ferebat. Sed & ipse Christus petiit, vt impressio, hoc est, prædestinatio in calice ab ipso auferretur. Veruntamen, quia prædestinatio & impressio diuina instabat, huic parendum erat, nec calix auferri poterat. Cùm ergo impressio in sacrâ scriptura prædestinatio vocetur, ex illâ sciendum est, impressionem esse violentam perfectricem in lumine naturæ, ad ordinem illius complendum. Iam verò naturæ ordo est, vt inter homines sint fabri, sint agricolę, sint molitores, sint pistores, &c. Homo autem per se adeò piger & ignauus est, vt ex se horum nullus fieri possit. Præpollet enim in homine ignauia adeò, vt nec moleretur nec pinseretur quicquam. Vt verò ignauiam hanc exuat, & liberum arbitrium, à quo instigatur, facessat, facit impressio, à cœlo causata, quasi ita illa mandaret: Tu hoc fac, tu illud. Et hoc illi facere coguntur, quia nihil est, quod obstare illis possit. Hoc modo opificia & exercitia ab hominibus continuantur. Citra impressionem hanc interciderent omnia, & eò deueniretur tandem, vt homo calceos instar marsupij indueret more Hungarico, & vinum ab vuis biberet, & carnes incoctas ederet. Hæc omnia inhibet impressio, quæ cogit seu compellit.

Prædestinatio quid.

Impressio quid.

Impressio est causa durationis rerũ.

Vult ergo Deus, scientias seu artes exerceri ab hominibus in terrâ, nec quicquam sine artibus fieri. Sic rem trutinate. Iussit nos Deus orare de pane quotidiano, non de semine, de pane inquam, qui iam euaserit manus agricolæ, molitoris, pistoris. Ita scilicet nos solicitare perfectum iussit, non imperfectum. Si perfectum: necesse est, id arte à nobis impensa perfici, sine quâ perfici nihil potest. Quem enim præstaret vsum lana, si non esset, qui illam duceret texerétque? Quomodo suis discipulis bibendum dare potuisset vinum Christus, cum dixerat. *Bibite, hic est sanguis meus &c.* si non arte ceu culturâ vineæ, calcatione & despumatione, &c. vinum paratum fuisset? Nec enim vinum natum, sed factitium bibendum Christus dare voluit. Ex quo etsi multa sequantur: attamen non omnia scienda sunt hîc, aut explicanda. Exemplo allato hoc docere saltem voluimus, rerum scilicet eiusmodi certam quandam necessitatem existere. Cúmque diuina prouidentia talia ita ordinârit, hominique tam supina insita sit ignauia, vt aut gramine aut quâcunque aliâ re crudâ vesci, quàm motu proprio huiusmodi artes exercere velit: ne communem is cum brutis vitam viueret, Deus in astra impressionem implantauit, quæ ignauos incitet & stimulet ad laborem, ad artes, ad scientias, ad omnia, quæ in lumen naturæ in gratiam hominis congesta sunt, ne quid horum per supinitatem hominum obscurum & reconditum maneret.

Impressio itaque ætherea instigat & quasi calcar addit ad eruendum & exercendum, quod opus est. Nam & Petrus cingebatur & coërcebatur, vt eò iret, quò nollet, etsi iam aliquoties erupisset. Veruntamen, vt frumentum, si maturuit, ad molam defertur: ita & Petrus. In suâ ergo probatione impressio non est, nisi instigatrix & instillatrix artium sapientiæ, & rerum illarum omnium, quæ ex lumine naturæ in hominem transferri decet. Citra impressionem hanc homo nihil quicquam faceret.

Impressio quid.

Illa verò, quæ homines cogunt & instigant, non sunt nisi potestas superiorum astrorum, quibus Deus vim contulit agendi & ordinandi id, quod, vt fieret, in naturâ prædestinatum est. Sic enim ex terrâ nunquam vel Lauendula vel Spica, vel Cupressus enasceretur, nisi vi quâdam ex illâ protruderetur. Quid verò est, quod protrudit? Sol nimirum & astra. Hæc enim ex terrâ proferunt, quicquid in ipsâ conditum est. Nam & isti sua insita ignauia est, non minùs ac homini. Solis tamen ac cœli calor calcaris more ipsam ad edendos fructus stimulant, sicut eques adactis calcaribus virtutes equi profert, alias occultas futuras. Et impressionis quidem eadem est conditio, quæ vini. Id enim si largiùs potetur, ex potatore expellit, quicquid in ipso virtutis aut vitij latuit. Sed & exemplum aliud huc quadrat. Pone nimirùm, virum quendam frigidum esse, ac Veneris pertæsum. Is nisi ab impressione quâdam in complexum fœminæ pelliceretur, instinctu naturæ ipsius tardè eò pertraheretur. Sic semper & vbique est aliquid, quod instiget, & impressio pertinet ad vniuersos homines, etsi non omnes vincat ac coërceat. Nam & hîc verum est illud Christi: *Multi vocati, pauci electi*: quasi dicatur: Vos omnes vocabimini: non autem omnibus dabitur, quod petunt. Numerus enim prædestinatus est, in quo implebitur, quod impressionis officium est. Quisquis ergo sumere potest, sumat, hoc est, cui aliquid datú est, is id præstet. Porrò sicut Christus tria Eunuchorũ genera constituit:

Impressio est similis calcari & vino &c.

Eunuchi sunt triplices.

constituit:sic pariter & in lumine naturæ intelligendũ est, triplex terræ seu mundi genus esse. Terra vna est fœcunda. Ea sumere potuit, & sumpsit. Deinde sunt scopuli. Hi nihil sumunt, nihil habent. Denique est Vligo, nec ipsa quicquam habens. Eadem etiam sors hominum est: quorum non omnes coniugio ac procreationi sobolis prædestinati sunt, sed quidam etiam regno cœlorum. Et hi quidem fœminis inutiles. Quidam etiam steriles sunt à naturâ. Quos autem ad hoc opus Deus vocauit, ab illis impressio perficitur & completur.

Sic ergo prouidentię diuinæ placuit, vt non quilibet volens, curreret, aut, quod appetit, faceret. Id enim is saltem potest, qui impressionem habet. Et quod placet Deo, id requirit ab eo, quo delectatur, non ab eo, se ipsum qui offert. Nemo enim nouit, quid velit: nemo scit, quid futurum sit ex eo, quod petit. Quod etsi sibi ipsi quidem probetur:non tamen idem probatur etiam Deo,qui ipso homine multò rectiùs quid futurum sit, præuidet. Et consultius multò est, voluntatem acquiescere in eo, qui omnium hominum corda explorauit, quàm illo, qui nullius gnarus est. Illius ergo voluntati & arbitrio obsecundemus. Huius rei exemplum afferamus. Coniugum omnibus & singulis concessum est,ex priuilegio hominum primæuo. Hinc fratres & sorores vno matrimonio coalescunt. Ea iam libertas sublata est,quia displicuit Deo, deinceps promiscuè singulos in coniugio viuere. Vnde potestatem hanc duplici hominum generi ademit. Primi sunt, qui Eunuchi nati sunt. Secundi, qui propter regnum Dei castrati sunt. Duobus his ordinibus nihil datum est, sed re illâ orbati sunt. Qui à naturâ Eunuchi sunt, hi nihil faciunt, nihil appetunt, nihil gignunt. Similiter & propter regnum Dei castrati copulari coniugio, & ante Deum gignere minimè debent. Hoc enim ipsis ademptum est. Horum fructus Deo non placet. Requirit autem ab ipsis fructum illum, quem requisiuit à Petro,cuius illi ordinis sunt, nimirum cingi,duci,quò nolunt,ad Martyrium nempè,ad supplicium mortis,non ad vbera mulieris. Hoc Dei placitum est. Quòd si verò ordini suo non obsecundet,impressioni & prædestinationi contrariantur. Est autem libera prædestinatio, libera impressio, non cogens. Nam sub mandato viuere,est liberum arbitrium frangere. Itaque mandatum, *vt diximus*,prædestinatum est sub potestate mandati, quod non seruatur. Quid ergo persuadeat sibi homo,delectari Deum fructu isto, qui contra ordinem ipsius in peccato transgressionis producitur? Nam in solis tertiis ipsi beneplacitum est.

Coniugiũ quibus non liceat.

Fructus qui Deo grati sint

De impressione ergo sic statuendum est, oportere rem, quæ fieri debet,perfici per eos,per quos impressa est, hoc est, per illos, in quos impressio egit, & non per alios. Res ex exemplo euidens erit. Dirigitur impressio in medicinam, ita vt certus numerus Medicorum fiat. Hi iam Medici ex naturâ producti sunt. Alius autem numerus iam est eorum, qui otio & commodo medicinæ capti, & ipsi fiunt Medici. Sed hi ad perfectionem penetrare minimè possunt. Ita suus etiam est numerus Apostolorum, cui sese ingerere nemo vltra potest. Nec enim numeratum est, alios Apostolos esse Doctores illi quidem sunt, sed non Apostoli. Hinc iam sequitur, illum qui in dono, ad quod natus est, non manet, esse spurium, nec per rectam portam intrare. Sicut enim electio à solo dependet Deo, prædestinante quos vult: ita etiam dependet à naturâ, cuinam illa imprimat. Cui enim illa imprimit, huic confert scientiam & potestatem, omnia huc facientia. Idem & Christus fecit, tribuendo discipulis potestatem eiiciendi Dæmonia. Sic ergò Diabolos nemo eiiciet, qui potestatem istam non habet. Similiter & cœcis visum nemo reddet, claudos ambulare nemo faciet, leprosos nemo mundabit, &c. nisi in numero isto comprehendatur. Qui autem extra hunc numerum constitutus idem facere ac æmulari conatur, huius iam opera fructu carent,vt notum est. Sciendum itaque est, impressionem esse donum, quod cogatur perfici per illos, qui ad hoc deputati, electi & ordinati sunt. His enim illud concedendum est, nec ipsis contrariari oportet. Quicquid enim à Deo & Naturâ est, in solis illis inest, quibus datum est. Itaque quod à Deo est, id manet, nec perit. Quod à naturâ est, id in naturâ manet, nec contra naturam interit. Quod autem à Deo non est, id à vento difflatur, sicut puluis terræ dispergitur. Et quod à naturâ non est,id à naturâ ipsâ proditur ac reuelatur, ac in seipso perit velut impij, quos vento instar pulueris terræ dispergit, solo illo durante & manente, quod datum est.

DE DONO GENERATIONIS.

Fieri quidem posset, vt nos vniuersi homines citra generationem existeremus, solo verbo suo nos perferente & sustentante Deo, generatione omni sublatâ. Sed cùm Deo visum aliter sit, voluntati ipsius necessariò acquiescendum est. Etsi autem verbo eius facta omnia sint: verbum tamen illa manserunt minimè,sed facta sunt *Generatum*. Exempli gratiâ. Si Deus nos verbo suo cibare vellet, iam carere possemus frumento, agro, molâ, pistore. Sed præter ipsius verbum fit, vt panis fiat ab agro, à molâ, à pistore. Vult ergo Deus, res omnes homini necessarias, hoc modo nobis accommodari, panem scilicet, instar panis, vinum instar vini, &c. quod similiter de naturalibus crescentibus omnibus statuendum est. Exemplum ex re maiore ducemus. Dedit Christus Petro claues, & potestatem soluendi ligandique omnibus suis discipulis, vt venenum sine damno biberent,vt impositis manibus infirmos sanarent. Hæc iam potestas solius Dei est: nec præter Deum quisquam id potest. Vult autem Deus requiri quoduis, eo loco, vbi est,& tamen per id Deo nihil decedit, velut exemplum sequens docet. Quem fames vrget,ad Deum non festinat petiturus panem, sed ad pistorem. Iam si panem à pistore accipit:quid per hoc potestati diuinæ derogatur? Nihil quicquam. Et pistor acipit à molitore, molitor ab agricolâ,agricola ab agro, ager à terrâ, terra à Deo. Et licèt Deus ipse quidem posset esse. pistor, molitor, agricola, ager, &c. placuit tamen ipsi ordo iste, ac diuina illa institutio. Etsi autem Christus ipse

Deus ordine & medio gaudet.

Petrus qui petra sit.

ipse petra sit, non Petrus: ac, sicut panem pistor, ita Petrus petram accipiat: hæc tamen regula Deo placuit, vt Petrus esset Petra, sicut panis est pistoris. Et tamen rerum omnium principiũ primum Deus est. Vbi autem is principium est: ibidem est quoque finis. Et finis ex principio æstimandus est.

Deus omnium principium

Porrò, quænam ex illa imperitia, quod dicunt homines: Rem Deo committam, & remedia negligam. Si enim me Deus euadere sanum volet, id ipse faciet. Non equidem inficior, voluntatem Dei fieri, siue mediceris, siue non. Vult tamen idem interim ac requirit, vt morbi medicinis adhibitis pellantur, ipso tamen nihilominùs agente Medicum. Vult inquam, hunc morbum hoc, illum alio remedio profligari. Eiusmodi ergo cùm voluntas diuina sit, adeóque Medicina ex terrâ creata sit: cur homo quæso contra Deum insurgat, & præstitum ab ipso ordinem contemnat? Si famelicus es, non expectas Deum, dum te cibet, sed adis pistorem, ac culinam. Si ergo panem à pistore requiris, nec per ventos aſſatam columbam allatam expectas: cur non & aliàs ad ordinem diuinitus institutum attendis, & facis, quæ Deus vult, non quæ tibi videntur? Ipse nimirum dominus est: in manu eius posita omnia sunt, & imperium eius nos omnes sequi fas est. Quòd siquidem nostrum etiam arbitrium interdum præferri velimus: consilij tamen successus nullus est: ipse solus Doctor est. Sic nimirum Petrus petra, & id, ad quod à Deo vocatus est. Manet & terra id, quod à Deo facta est. Et ex Petro procedunt fructus Petri, ex terrâ fructus terræ. A fructibus his non oportet cibari, potari, satiari, &c. nec ordinem istum transilire possumus. Sic nimirùm puta. Si ad ciuitatem quandam decem milliarium interuallo absitam contendis, passibus continuis, vt pergas, opus habes, nec transilire passum vnicum potes. Sic, si esuris, dispiciendum tibi de pane est: nec hunc ordinẽ transilire potes. Sciendum verò est, Deum omnia, quib. homo opus habet, creâsse, & addidisse insuper artes, quib. quoduis præparetur & optimè conficiatur. Secundum institutum hunc ordinem, Deus hominem sustentaturus est. Et tamẽ nihilominùs potestatẽ in sua manu retinet, & pro suo nutu Medicinam dirigit, vt vel prosit: vel nõ prosit: & panẽ tibi largitur, vel non largitur: Petrum tibi concedit vel non concedit. Is solus etiam, non homo, ordinem hunc inuertere potest. Is ex lapidibus producere potest panem, is, vt loquantur ipsi lapides, facere potest.

Deus omnia homini necessaria produxit.

Deus ordine gaudet.

Constituit ergo Deus ordinem, secundum quem sustentaremur, nec vult nos otio ac desidiâ torpescere, sed victum quærere secundum illud dictum: *In sudore vultus tui comedes panem tuum: & opere manuum tuarum vesceris.* Quòd si ergo secundum præscriptum illum ordinem nobis viuendum est: desistere vtique debemus ab illis verbis, quibus ita loquimur: *Si Deus velit, me sanabit: Si velit me edere, vtique & panem dabit.* Res ita se minimè habet. Nec enim ipse pistor aut triturator est, qui in vultus sui sudore panem comedat, sed nostromet labore & sudore, quæ commoda & vtilia sint, comparanda sunt. Iugum hoc nostris ceruicibus impositum est, & addita sunt simul omnia, quæ ad laborem hunc requiruntur, ferrum nempè aratri, & ars ferrum ex lapide, & ex ferro aratrum faciendi. Hoc fine quatuor à Deo elementa creata sunt. Quatuor ea elementa sunt matrices, ex quibus homini proueniunt vniuersa, & quasi in manus eius indũtur, vt per illa ad sudorẽ ducatur, & manuũ suarum opere vescatur. Quanquam plurima etiam citra laborẽ, vltrò, hominis manibus offerantur. Omnia enim citra opem humanam crescunt. Metalla sine auxilio humano proueniunt: similiter & flores. Istis autem, si vti velit homo iam id laboris principium est. Ferrum quidem ferrum est: nondum tamen est aratrum aut securis. Frumentum panis est: sed vicem panis nondum præstat. De generatis itaque sciendum est, dedisse nobis Deum donum, quod manu tractantes pro regulâ ac tenore artis quærendo victui impendamus. Vnde liquet, decere nos, vt cognitionem & sciẽtiam habeamus omnium naturę crescentium, & calleamus artes diuinitùs nobis concessas, illásque exerceamus tempus nostrum in hoc mundo secundum lumen naturale naturali charitati impendentes, ne quâ fors torpidi & ignaui inueniamur, sed tam in æterno quàm corporali laboremus, ac subindè occupemur, ne pars vlla ferietur. Iste enim nostri sudoris labor Satanam ac eius complices longè à nobis profligat, nullibi durantes, vbi labore & curâ res agitur.

Elemẽta 4 matrices sunt rerum omniũ.

Hominis quod sit officiu n.

Labore Satanas abigitur.

Cæterum Deus id ita distribuit, vt quicquid, vbiuis enascitur, ex gratiâ solâ proueniat citra opem hominis additam, ex quatuor nimirum elementis. Itaque ex terra proueniunt herbæ, ligna, &c. tantâ copiâ, vt necessitatib. humanis omnib. sufficiant. Ex elemento aquæ producuntur omnia mineralia & lapides, & gemmæ, & metalla, eáque ex elemento aquæ homo accipit. Sed & elementum ignis seu firmamentum in nostros vsus Deus creauit non minùs ac terram aquámque, vt scil. debito modo omnia prouenirent & humanis necessitatibus succurrerent. Talis etiam aër est, omnia patefaciens, seruans & conseruans, instar Balsami creaturarum omnium, sine quo nihil subsistere aut fieri potest. Istis iam omnibus gaudet homo, aliúsque in elemento terræ occupatur, ac suam ibi voluptatem quęrit. Alius gaudet aquâ, & inquirendis mineralibus oblectatur. Tertius voluptatem ex igne seu astris astrorumque operationibus venatur. Quartus in aëre Tereniabin mannámque, ceu fructus ipsius inquirit. Hoc modo omnia conduntur constituuntur & cognoscuntur, nec inexploratum quicquam manet. In sua regione quærit Europa: quærit in sua regione Asia, Africáque: quærimus vbiuis locorum, quæ naturæ Arcana sint, idque impulsu naturali. Cùm ergo citra opem nostram donum eiusmodi à Deo nobis insitum sit: illud certè minimè negligere, sed ad sudorem accommodare debemus, sedulò operam dantes, vt ad fundamentum finémque, quem generata habent, penetremus, Quod si fecerimus, tum demum verò gaudio efferri, ac cum Psalmistâ exultare poterimus, qui inquit: *Labore manuum*

Elemẽta in vsum hominis condita.

Aer Balsamus est rerum creatarũ.

manuum tuarum vescere, & beatus eris. Quod si ergo ad beatitudinem hæc via est adeóque elementa quatuor laborem manibus nostris suggerunt: in mundo hoc vtique gaudium aliud nullum, ad beatitudinem illam nos ducere pōtest, quàm quod per sudorem partum sit.

Sudor via ad beatitudinē.

Ex hâc iam probatione elucet, cur creata sint vniuersa, & quomodo sese circa vniuersa gerere debeat homo. Creata sunt autem omnia hâc de causa, vt homo per illa ad sudorem ducatur, & in sudore corpus suum exerceat, nec temerè ferietur. Per huiusmodi enim laborem liberum arbitrium hominis frangitur. Omnino námque conuenit, nos in sudore, non in vmbra versari: non in voluptate propriâ, sed eius, à quo sumus, quique nos tales esse requirit. Cùm enim huius voluntatem fieri necesse sit, non nostram: sequitur, liberum nostrum arbitrium omne veluti captiuum dependere à voluntate supremà, cuius summa est, vt generata cognoscamus, eáque plantemus, præparemus & per laborem sudorémque nostrum variè tractemus. Sed in ipso tamen opere liberum adeò nobis arbitrium est, vt possimus variare, aliud opus aggredi, ex multis, quod placeat, eligere: sed omnia tamen per laborem & sudorem. Sic ergo generatio donum est, circa artem à Deo nobis quidem datum, ex generationibus tamen nobis discendum & cognoscendum. Itaque elementis explorandis vnicè nobis opera danda est. Illa enim hoc à Deo fine creata sunt, vt nobis sint vice librorum, ex quib. discamus, id nempe, quod oculorum fides stabilit, non quod phantasia aut speculatio nobis suggerit. Quicquid enim natura substantialiter & corporaliter offert: id eodem etiam modo cognosci debet. Quod autem inuisibile, impalpabile, corpore & substantiâ caret, id alterius libri rationem habet, & in practica horum donorum, vt sæpiùs dictum est, pertractatur.

Generatio quid sit.

Elemēta sūt libri hominū.

Sed iam abundè satis dictum est de Natura & virtute huius Doni, quod & ipsum est membrum Astronomiæ, adeóque species Philosophiæ, & ideò, quia vtræque partes hîc simul sunt, cœlum nempè in firmamento, & Globus in Elemento.

DE DONO INANIMATORVM.

VT de Inanimatis probationem exordiamur, opus est præmitti explicationem aliquam, quomodo *Lemures Vmbragines, Gnomi, Gigantes, Syluestres & Vulcanales* generentur. Nec enim generatio illorum similis est generationi cæterorum hominum nec ipsi ex Adamo descendunt Vnde nec in numero hominum comprehenduntur. Etsi enim homines & ipsi suo modo sint: in censu tamen cæterorum minimè continentur. Iidem nec morte Christi redempti sunt, nec mandatis etiam Dei cæterorum hominum more subiiciuntur. Et vt ex fundamento loquamur, carent illi animâ, creaturæ quidem homini similes, sed tamen animalia, non homines. Apprimè ergo refert de his cognosci, qualisnam ipsorum sit generatio, habitatio, victatio, mors, multiplicatio, negotiatio, &c. Creaturæ autem mirabiles à Deo conditæ sunt, homini ante omnia considerandæ. Pars enim illarum in vndis habitat. Et has in vndis viuentes, non suffocari, mirum videri debet nemini. Hanc enim naturam cum cum piscibus communem habent. Et sicut in terra communiter, veluti in conclaui aliquo ac mansione simul habitant homines & gallinæ: Sic vnà etiam habitant Nýmphæ & pisces. *Gnomi* intra ipsos montes, non extra habitant. Quod nec ipsum nouum est aut incredibile. Nam & talpa intra terram habitat. Huius naturæ sunt etiam ipsi Gnomi. *Salamandra* in igne habitans, exemplo est, nec ipsos quidem Vulcanales in igne comburi. *Vmbratiles* in aëre habitare posse, docent volucres, quæ & ipsæ in aëre versantur degúntque. Gigantes, hominibus similes, hominum more: super terram degere posse, verisimile est. *Syluestres* in deserto habitant, nec illud egrediuntur. Quod si enim feræ in desertis plus voluptatis, quàm extra capiunt: idem quoque similiter de syluestribus credi par est. *Lemures* habitant apud homines. Vbi enim degere possunt homines: ibidem etiam Lemures.

Inanimati non ex Adamo.

Quales sint.

Vbi habitent. Nymphæ, &c.

Gnomi.

Vulcanales.

Vmbratiles.

Gigātes.

Syluestres.

Lemures.

Inficiari autem nemo potest, huiusmodi res & Generata visa multoties esse. Nam & ex Bibliis constat, illis temporibus in terra ambulasse Gigantes. Tum & monumenta quædam passim ac membra Gigantum, tam muliebris quàm virilis sexus, inuenta sunt. Visi sunt etiam Lemures Dominis suis seruitia præstantes: Conspectæ sunt etiam Nymphæ, viri & fœminæ. Sed & vmbratiles visi sunt: quanquam frequentiùs fœminę quam viri. Et illæ sese etiam matrimonio aliis iunxerunt. Inuenti sunt etiam Gnomi cum hominibus confabulantes, & illis pecuniam aut alia quædam erogantes. Similiter & Vulcanales toti ignei, aut in igne spectati sunt, postea pro spectris habiti. Visi sunt & syluestres, hirsuti, feri inhumani, sine voce & loquelâ, cum quodam latratu.

Ipse quidem Deus admirabilis est in suis operibus, quod quidem ante omnia seriò considerari debet. Deinde, substantialiter non omnia creata sunt: sed progressu temporis generationum diuersitas huiusmodi monstra peperit. Non enim Gigantes, vt herbæ, gramina, ac homo, & animalia terræ creati sunt, veluti nec Nymphæ, & his similia genera alia: Sed generatio illorum ex contrario, ex incongruo processit. Id ergo quînam factum sit, & adhuc fieri possit, explicandum est Astronomicè vnà cum Philosophiâ. Primò autem omnium difficillimum est disserere de ipsorum anima. Probari enim non potest, hanc illas habere: sed moriuntur instar pecudum. Notum quidem est, ipsos genuisse liberos. Sed tamen non par ex ipsis iunctum illud fecit, sed aut fœmina aut vir homini copulatus. Vbi per naturam ipsam patet, huiusmodi generationem esse possibilem, sicut doceri exemplis multis posset. Si in fructu illo seu sobole anima est vel generatur, ex numero hominum censeri non immeritò potest. Res tamen illa admiranda, ac oppidò stupenda est.

Dei opera mira.

Gigantū generatio qualis.

Cæterùm de generatione ac ortu illorum tenendum est, patrem omnino aliquem, ac matrem requiri. Pater autem est ex firmamento: mater ex elementis. Exempli gratiâ.

Inanimatorū generatio quæ requirat.

Mater

Mater *Nympharum* est in elemento Aquæ: pater in firmamento. Mater Gnomorum est in elemento terræ: pater in *firmamento*. Mater *Vulcanalium* degit in igne: pater in firmamento. Mater *Sylvestrium* in elemento aëris, velut & *Gigantum* mater viuit: Vtrorumque autem pater in firmamento. Mater *Lemurum* velut & *Vmbraginum* in elemento aëris agit: Pater in firmamento. Sic ergo duo illi Monstrum gignunt, degenerans in illam naturam, ex quâ & in qua materista constat. Et sicut homo, ex terrâ constans in terram rediturit: ita idem etiam in Monstris verum est. Cur autem homo intra terram non viuat, in causa est ipsius officium. Cætera autem omnia oportet esse in eo, ex quo sunt viuentia. A morte enim nihil deprehendũtur esse aliud, quã genita à monstris, instar hominũ, in terra habitantib., velut *Sylvestres & Gigantes*, & quicquid homini copulatur, hominũmq; ritu moritur. Sed hæc tamen rariùs eueniunt. Quicquid autẽ moritur in eo, in quo habitat, & ex quo constat: id omnino perditur & interit. Illiusmodi námque corpora in viuis tantùm vigent: & post mortem nihil sunt. Dissoluuntur enim instar niuis obiectæ Soli. Sed & ipsorum ossa nihil sunt, quorum nihil post mortem superstes est. Vtuntur humanis opificiis, artibus, cibis, potibus, pro ratione elementi, in quo habitant: velut piscis in aqua, Salamandra in igne, &c. Simili etiam vtuntur vestitu, simili habitatione. Vestiti autem sunt panno, more & formâ hominum, non tamen vt corpora nostra, quibus mortuis vestes exuuntur, sed cum illis moriuntur ac pereunt etiam vestes pecudum ritu, vt quæ cutis more etiam cum illis crescunt. Et sicut corpora illorum post mortem non supersunt: ita nec vestes superstites manent. Habitatio autem illorum superstes manet in aqua, in igne, in terra, in aëre: exemplo testæ cochleæ, quæ superstes manet, ipsâ cochleâ exemptâ & perditâ. Opera ipsorum humanis sunt similia, omnium tamen subtilissimè confecta, ita, vt exquisitam illam subtilitatem nullo ingenio æmulari ipsi homines possint. Quod quidem mirum obuenire nulli debet. Quod si enim animum ac oculos conuertatis ad cochleas, ad araneas, ad paguros, ad testudines marinas, &c. videbitis vtique illas omnès suas secum domos circumferre, cum ipsis simul natas, vt alij animali cutis connascitur, nemine interim cuiusnam materię illa domus sit, effari sciẽte. Idem eodem etiam modo iudicandum est de Gnomis, de Nymphis, de Vulcanalibus, qui domicilia sua in suis elementis habeant. Sic Gnomi domos, fornices, & ædificia mirabilia exstruunt, & nemo, qualinam materiâ vtantur, compertum habet. Aliud enim ac diuersum à nostro est ipsis Alabastrum, Marmor, Cæmentum. Sic Araneæ aliud linteum, testudines marinæ aliam tunicam habent. Adeóque per Naturam huiusmodi ædificia intra terram, velut & alia plura in aquis reperiuntur. *Lemures* in nullo ædificio habitant, sed in aëre oriuntur, & cum aëre intereunt. *Gigantes* & habent & faciunt sibi domos, & hominibus quamproximè conueniunt, cum illis similiter ædificant, loquuntur, habitant, negotiantur, amicitiam colunt, cæterùm nullam Dei notitiam, præterquam quæ animalis sit, habentes. *Sylvestres* habitant in syluis, desertis, & montium cauernis. *Vmbragines* hominum cohabitatione contenti sunt, nullam peculiarem domum curantes. Omnium enim versatio in aëre est. Sed quantũ ad concordantiã attinet, quã respiciunt homines, alius illorum ordo, alia ratio est.

Inanimatorũ quæ conditio post mortem.

Inanimatorũ quis vestitus.

Habitatio qualis.

Opera quã subtilia.

Gnomi ædificia qualia & ex qua materia exstruãt.

Porrò autem in hac præsenti probatione de Inanimatis præcisè tradi singula minimè possunt, sed in alio volumine, scil. in Practica addentur, vbi nihil eorum, quæ scitu necessaria sunt, omittetur. Hoc saltem in hac probatione tenete, huiusmodi res naturam parare & gignere, & fortassè etiam multò plures alias producere, quàm quæ nobis cognitæ sint. Quicquid tamen huius vspiam est, in genere sic statui debet, omnem illorum naturam, vitámque ac habitationem & vestitum habere eandem rationem, quam habent testudines. Sed tamen secundum hominem illi formati sunt, etsi homines minimè sint. Conclusiuè autem de prima illorum materiâ, ex quâ fiunt, qualésue sunt in probationis huius fine, pauca hæc attendite. Mater est elementum, Pater est firmamentum. Ex geminis his oritur huiusmodi generatio. Ita videtis scarabæos, pulices & pediculos, &c. etiam citra sui propagationem ex eo corpore, in quo habitant, & præterea ex ipso firmamento enasci. Hoc in aliis etiam monstris verum est. Scarabæi generatio est ex stercore equino. Stercus ergo equinum & Sol scarabæum producunt. Ex illis geminis oritur animal viuens. Nec verò scarabæus tantum, sed & Bruchus, & genera eiusmodi brutorum alia eodem modo quoque oriuntur. Simile sperma conditur etiam in elementis, in Aëre, &c. ex quo vi Solis huiusmodi monstra prodeunt ac generantur. Homines ergo esse non possunt, sed Bruta sunt. Quæ licèt quidem gignant, geniture tamen illius ratio alia non est quàm quæ de eiusmodi brutis intelligitur. Primæ materiæ est eadem generatio quę scarabæorum & pediculorum. Nam vt ex terrâ & elementis corpus hominis desumptum est, ita & Brutorum illorum corpora ex elementis producuntur, excepta animâ & spiritu, qui à Deo procedit, & ad eundem redit. Brutorum ac inanimatorum Spiritus ac anima vnà cum corpore transit, mortalis existens, æterno carens. Rarò existunt, quod quidem nobis euidens sit. Quoq; hominum numerus maior est, eò minùs ipsis illi cohabitant. Et quò maior hominum inscitia est, eò minùs ipsorum illi familiaritate vtuntur. Fugiunt indoctos, temulentos, temerarios, bardos & pugnaces homines: & gaudent simplicibus ac infantilibus. Quóque minus imposturæ ac fraudis sentiunt, eò promptiùs sese proferunt in lucem, aliàs ferarum instar fugaces & pauidi. Et sicut vnicornu in virginis gremium recumbit, ita & illi promptiùs conuersantur his, quorum intellectus simplex est. Cæterùm, vt quærendi sint, & vbi inueniantur, ac quomodo vel vbi nascantur, quæ ipsorum sit operatio ac potestas in terra, in igne, in aqua, in aëre, apud homines, in desertis, &c. ea vniuersa alio volumine ipsa Practica expediet. Quantum ad probationem huic primo volumini debitam, iam verborum à nobis factum satis est.

Inanimatorũ qui parentes. Scarabęi, pulices &c. vnde generentur.

Inanimatorũ ortus ex quali semine.

Qualis anima.

Qualis natura.

Cap. IX.

DE DONO METEORICO.

Donum Meteoricum seipsum probat in Deo, dum sua opera prodit & hominum oculis obiicit gignendo pluuias, niuem, tonitrua, pruinam, grandinem, & alia his similia. Causa tamen tactæ hic à nobis probationis hæc est. Compertum nimirùm vobis est, firmamẽtum esse elementum ignis, vnum nimirùm quatuor elementorum, vnum inquam quatuor matricum. Quòd verò contrariæ generationes à firmamento producantur, quæ nimirùm ipsius complexioni & qualitati aduersentur (dum nimirum aqua ab igne, nix ab igne, &c. profertur) id per seipsum contra elementa est. De his principiò tale exemplum notate. Terra ipsa quoque elementum est, per se frigida & sicca. Iam si fructus ex hoc elemento productos consideretis, videbitis, alios asse frigidos & humidos, vt Barba Iouis & Solatrum, &c. alios frigidos & siccos, vt verbena: alios calidos & siccos, vt piper, cardamomum: alios calidos & humidos, vt melissa, pulegium, &c. Similiter & aliæ naturæ ex terrâ erumpunt, quæ terræ complexioni oppido aduersantur. Ita flammula vesicas in cute suscitat, velut & *Linum Aquaticum*. Ita multiplicia quoq; sunt laxatiua, vt hermodactyli, Capatutia, Esula, quorum vis terræ ipsi contraria est. Hæc enim per se constipat, miniméque laxat. Huius census sunt etiam illa, quorum origo ex aquâ est, vt sunt mineralia, sulphur scil. Salia. Saturnina, Martialia, quæ omnia aquæ contrariam complexionem habẽt, etsi ex illius matricibus orta processerint. Cùm ergo contrarietas hæc matricis elementi euidens sit: sciendum est, generati ipsius hunc ordinem statúmque esse, vt non matricis naturam induat, sed ipsius firmamenti conditionem subeat. Nonnulla quidem matricem sequuntur, sed ea paucissima. Huius rei exemplum addemus. Si quem filium fœmina peperit, vides vtique, quam parum is similis matri sit. Ita nec filia similis est patri, etsi ex ipsius semine genita sit. Vbi vero gentium inuenies infantem, naturam, substantiam & proprietatem patris sui adeò exquisitè referentem, vt in nullo quicquam diuersi sit? Quilibet enim infans adeò nascitur, vt seipsum in sua natura, non parentem exprimat. Vúltque ipsa natura, aliud fœtum habere, seu aliud in fœtu, quàm in parente educari. Necesse est ergo, illum à naturâ eius degenerare in aliam: sic nimirum omnia in aliam proprietatem à naturâ patris & matris desciscunt, sicut de elementis iam confirmatum satis est, quod ex ipsis contraria nascantur, veluti ex aquâ videmus nasci lapides & metalla. Tu verò iam attende, quàm intra se diuersa sint aqua & ferrum? Similiter etiam quantò interuallo seu discrimine distent *Rosa & Terra, Terra & Spinæ?* Hæc tamen vniuersa diuinæ ordinationis opera sint.

Firmamentum est elementum etiam ignis.

Terra cuius cõplexionis.

Barb. Iouis, Solatr. f. & h. Verbena f. & f piper. card. c. & f. Melis. pulegiũ c. & h.

Mineralia ex aqua oriuntur.

Naturæ mita varietas.

Intellectus horum ex fundamento ita petendus est. Res quælibet seorsim talis creata est, qualis esse debet, non alia. Iam si talis illa creata est, quid ei addet aut demet mater? Nihil vtique. Nec enim ex matre aut patre, sed ex semine infans conditus est. Si enim secundum cursum naturæ concipi & gigni debet. Sic multa ex eâdem terrâ enascuntur, quorum tamen complexio ac qualitas inter se planè contraria est. Ita nimirùm quoduis ex suo semine generatum est, & ex semine, non ex matre, suam proprietatem ac essentiam adipiscitur. A matre res hoc tantùm habent, quòd terra sint, & in terram lutúmque reuertantur. Nam de terra aliud nihil habent. Eadem ratio illorum quoque est, quæ ex aquâ nascuntur. Ab aquâ nihil habent aliud, quàm quod vltima materia in aquam, ceu primitus fuit, redeat. Ex his iam colligite seminum formam & proprietatem ita creatam esse, vt talia sint, & non alia: posita autem seu cõniecta esse in matricem (quæ elementum est) vt in illa secundum cursum naturæ perficiantur, saluis tamen manentib. proprietatib. semini cuilibet concreatis. Nam si quodlibet desciscere oporteret in naturam sui patris & matris, in terra vtique existerent duo tantum capita, duæ sapientiæ, duæ naturæ, duæ proprietates. Quod tamen cùm aliter fieri conueniat, ac filium alium diuersúmque à patre esse deceat, ideò alia natura, alia sapientia, alia proprietas emergit. Vult enim Deus hominem vnum ab alio diuersum esse, & tamen vniuersos secundum legem & voluntatem eius viuere. Neronem fuisse, fuisse Pilatum ac Iudã, omnino oportuit ac necessum fuit. Idem puta etiam de Petro, Andrea, Iacobo, Stephano, &c. Necessum etiam fuit, exstitisse Romanos, Iudæos, Gentes, quorum tamen semper alij ab aliis diuersi fuerunt. Sic nimirùm per eiusmodi proprietates tempus naturæ consumi oportuit. Ipsæ quidem herbę aliæ esse vel fieri non possunt, quã quales sunt. Et siue bonæ, siue malæ, siue pulchrę siue deformes sint, tales eas manere vtique necesse est. Hominis tamen sors eadẽ non est. Is enĩ ex Nerone potest fieri pius, ex lupo ouis &c.

Proprietas cuiuslibet rei ex semine, nõ matre.

Neronẽ, Pilatum, cur esse oportuerit.

Ex cõmemoratis ergo hactenus exemplis euidens est, quod similiter etiã ex igne res diuersæ & contrariæ produci queant, nempe ex igne nix, ex igne pruina, ex igne grando, ex igne pluuia, &c. sicut per opera Meteorica satis clarè demõstratur. Horum autem origo ita se habet. Ipse ignis etsi quidem calidus & siccus sit: non semper tamen vrit, sed in communi naturâ est calidus & siccus. Non enim vrit instar ignis in ligno, qui elementaris ignis spurius est, quoq; ceu seruo, homo ad suum emolumentum vti debet. Originale ac genuinum elem. ignis minimè vrit, calidus tamen & siccus est ignis ex proprietate natiuâ. Sol omnium calidissimus est. Huic proximus est Mars: & sic successiuè. Nec verò omnia calida tantum & sicca sunt: Sed quemadmodũ diuersa temperamenta terræ sunt, vt alia calefaciat, alia humectet, alia siccet, &c. ita etiam stellæ aliter sunt, quæ calidæ & siccæ, & tamen in calore & siccitate constitutæ. Ita Luna stellarũ est frigidissima, huic proximus Saturnus. Quæ nisi subindè renouarentur & renascerentur, frigiditatis eò degenerarent, vt omnia frigore tabescerent, Sole per se calorem non effundente. Iam, de proprietate Solis, qui præ ipso elemento potius considerandus est, dictum est: ita consectario intelligetis, ipsius elementi ignis semen eiusmodi habere proprietatem,

Ignis operã odit sibi contraria.

Ignis elem. nõ vrit.

Sol omniũ calidissimus

Luna omnium frigidissima.

prietatem, vt ex semine quodam oporteat nasci niuem, non secus ac rosa vel lilium, &c. enascitur ex terra. Cuiuscunque enim conditionis terra sit, seminis certè hæc natura est, vt huiusmodi colores, speciem, odorémue gignat, imò etiam aliam naturam, quàm terra ipsa habet. Sic etiam ex stellis oportet procedere proprietatem seminum, in illis latentium. Ita nimirùm semen aliud ad proferendam niuẽ dispositum est, idque semen per vniuersum firmamentum diffusum est. Ita semina quædam etiam ad solas pluuias directa sunt: quædam ad grandinem tantùm, quædam ad tonitru, & generationes alias, sicut desuper illæ in nos incumbunt, & sese manifestant. Quæ verò seminum illorum origo, essentia, generatio, &c. in prima materiâ sit, & quomodo in vltimam materiam deducantur, ac vbinam vita eorum vel mors sit, id Meteorica in altero meo volumine expedit.

Nix vt ex elem. ignis.

Semina cœli varia & variorũ effectũ causa sunt.

Iam verò elementares operationes ignis in sublime collocatæ sunt, vt desuper in nos cadant & destillent. Sic ergo desuper in nos destillat, quod sursum per sublimationem non ascendit. Similiter & semen sursùm ex terrâ in altum ascendere videtis nempè arborem & plantam quamlibet. Ascenditque, quod minimè descendit, velut naturæ etiam ordo est, vt descendat, quod in sublimi est, & ascendat, quod in imo est. Inferiora hominis potestati commissa sunt: superiora non item. Causa hæc est, quòd inferiora homini sint vsui: non item superiora. Horum verò creationis hæc causa est, quòd illa scilicet vsui sint fructib. terræ, qui iterũ vsui sunt homini. Si ergo crescentia terræ, superiora crescentia elem. ignis sibi pro alimento & sustentatione requirunt. Et sicut homo, siti correptus ex alto potum infundit deorsum: ita sitis terræ etiam requirit desuper infundi, vt tota proluatur terra, & madefiat, sicut potu madefit, quicquid interiùs in homine subsistit. Contrariæ enim matres seu matrices vnà consistere minimè possunt: sed necesse est, eas à se inuicem dirimi. Ita terra & elementum ignis in vno corpore permixta stare nequeunt, sed necesse est corpus vtrumque seorsim collocari, & in transmittendo mutuas operas præstare. Rem dilucidiorem faciemus proposito exemplo. Sol in terra defigi aut stare non potest: nec tamen illa Sole carere potest. Solẽ ergo adipiscitur per ipsius radios. Idem etiam de generatione pluuiæ similiter intelligendum est. Terra opus habet pluuiis. Corpus autem, in quo pluuia generatur, propè terram subsistere nequit: pluuiam tamen interim per descensum deorsum destillat in terram. Sic ergo quatuor elementa sunt quatuor corpora, in quibus omnia condita sunt, & ex quibus omnia oriuntur ac proueniunt. Quâ de causa etiam vocantur quatuor matrices, hoc est, 4. genitrices rerum omnium creationis naturalis. Quicquid autem in quolibet elemento est vel generatur, quod alteri vsui est ad corporis sui commodum, id ad locum illum deducitur & deriuatur, velut patet ex allato exemplo de Sole & pluuiâ. Denique si ad vltimam materiam deductum est, vniuersum gratiâ hominis factum est, soliúsque hominis manibus inditum, vt cum illo veluti ludat, hoc est, per naturam sese recreet & reficiat.

Ignis operationes cur in sublimi fiant.

Ignis & terra cur non vna consistat.

Elementum cur vocentur matrices.

Ex Meteoricis ergo impressionibus liquet ac probatur, quòd in igne illarum matrix sit, ipsęque ex igne prodeant, nòn secus ac fumus ex igne erumpit. Quod exemplum huc accommodabimus. Lignum, quod in ignem coniicitur, ardet. Iam ignis est operatio, hoc est matrix. Lignum est semen. Cuius? nimirum fumi, cineris, carbonis, qui omnes ex eo semine procedunt. Einsmodi sunt etiam generata in firmamento, in medium nempè ipsorum corporis collata. Et hinc procedit operatio. Ea incipiente, erumpit id, quod in igne firmamenti latet. Pro conditione enim illius seminis illa eruptio fit. Etsi verò membrum hoc in membro de generationib. quoque comprehendatur: hic tamen peculiarem meteoricam probationem instituì nihilominùs conuenit. In altero autem volumine libri 4. constituentur. Vnus scil. *de Meteoris*, alter *de Plantis*, tertius *de Mineralibus*, quartus *de Manna*. In illis, quæ hîc desiderantur, pleniore tractatione refundentur. Fas autem ac conueniens cumprimis est, Physicum, Medicum seu naturalem Astronomum huiusmodi Meteoricas impressiones rectè intelligere, ac cognoscere. Illæ enim portò deducunt in microcosmum, qui sine ipsis probè cognosci non potest. Quod quidem hoc fine hîc inculco, quia Meteoricam & ipse Aristoteles tradidit, & hanc commentariis vberrimis alij amplificàrunt, in quib. tamen omnibus Meteoricæ causæ, rationes, originésque veræ ne quidem in minimo attinguntur, sed contra genuinas causas & materiam veram omnia docentur. Nequaquam enim pro ipsorum opinione Meteoricæ impressiones fiunt ac oriuntur: sed doctrina illorum ex meris futilibus & inconditis rationibus consuta est: cui similia sunt etiam interpretum cõmentaria, quæ plurimorum errorum fons ac scaturigo sunt. Ex meteoricis námq; rationibus, rationes alias multas intelligi oportet. Quòd si ergo in principiis (quod aiunt) aqua hæreat: quanti quæso errores committentur in medio, ne quid de ipso fine dicam? Sed modo de Meteoricis impressionibus probationem claudamus. Quæ supersunt, in alio volumine tradentur.

Ignis matrix Meteoricarũ impressionum.

Lignũ est semẽ fumi &c.

Arist. & eius interpretes damnantur.

DE DONO ÆGRORVM.

TRansgrediamur iam deinceps ad probationem *Membri ægrorum*, quod & ipsum donũ est, & ex seipso gignitur. Sicut ergo externę 4. matrices sese habẽt aut cõstitutę sunt in suis operationib., ita signa exhibentur in homine adeò vt præsentia, præterita & futura in homine cognosci queant, quantum quidem in elementis ipsa operatio struit ac dictat. Quo pacto ex vino in cella condito sciri potest, quando vitis in agro floreat: sic pariter ex homine iudicium fieri potest, quando & quidnam externa elementa operatura sint. Etsi verò ex quolibet homine coniectura talis desumi possit: in ægrotis tamen, quàm in sanis, eadem sunt multo planiora & euidentiora. Et licet operatio quidem externa vel ad bonum vel ad malum vergat, altera tamen cognoscibiliòr & manifestior est. Doceamus hoc exemplis. Impendente pluuia

Ægrorũ, quam sanorũ signa planiora.

pluuia & mutatione aëris hanc omnium promptissimè præsentiunt ægri.. Idem etiam accidit Lunâ vel Nouâ vel plenâ fiente. Sunt etiam, qui præsentiant appropinquantem diem, noctem, coniunctiones, Aspectus, & operationes his similes & alias, vt Eclipsin Solis aut Lunæ, Æstatem, Hyemem, & horas anni. Nam ista omnia præsagit homo alius tamẽ alio procliuius. Quicquid enim externa Elementa operatura sunt, illius documenta in homine exhibentur, ex quibus iudicium Astronomicum fieri adeóque cursus cœli & Elementorum omnium, vt ita dicam, prognosticari possit. Dubium quidem non est, donum hoc seipsum generare. Potest tamen idem etiam ex parte esse scientia quatenus homo Astrologus & Mathematicus fit ad iudicium æquè idoneus ac alter, qui practicam condit. Nec verò cœli tantùm, sed cuiuslibet etiam Elementi cursus ac natura in homine præsagitur. Si cœli & Elementorum positus sinister sit, ipsius quoque hominis res sinistro loco est. Si illa morbida & pestifera sunt, talis etiam homo est. Si sana sunt: & homo. Nec enim ab illis disiunctus est. Sic per coniunctiones eiusmodi sæpiùs fit, vt sanus ægrotet, aut per operationes eiusmodi ægrotus coualescat; hoc est, si illa malitiosa sunt, bonum in malum statum vertunt: si beneficia sunt, malum in bonum commutant.

Cœli ac Element. motus in homine conspicuus.

Porrò, sicut iam satis demonstratum est, homo compositus est ex quatuor Elementis, & in eadem reuertitur. Qualis fuit is in materia prima, talis fit denuò, quando vltima materia in primam reconuertitur. Sicut ergo de prima & vltimâ materiâ nulla mutatio est, quia sunt necessaria: ita Medium inter primam & vltimam materiam esse oportet: hoc est, commotio non est in materia primâ, nec est in materia vltimâ, sed est in medio inter vtramque materiam. Iam verò commotionis ea conditio est, vt vnum subinde cum altero commoueatur, quæ quidem cohærent inuicem seu cognata sunt. Sic nimirum Equus & Currus inuicem congruunt: vnde etiam vnà commouentur, vnum scilicet ab altero. Sic currus commouetur ab equo. Currui similis est homo. Ipsius motor sunt operationes externæ. Quæ quò vergunt, eò concedit & homo. Sic nimirùm, quò pergunt equi, eò sequitur currus: adeóque ex curru intelligi potest, quò tendant, & quid faciant Equi. Et veluti ex terrâ & crescentibus terræ, quidnam operetur Sol ac Firmamentum, cognosci potest: sic etiam ex ingenio & studio hominis, astrorum ingenium cognosci potest. Quoniam enim Astra hominem (ceu *Impressio* docet) pellunt: commotio certè incitabit etiam ægrotos & sanos, vt, quidnam externa operentur, prodant. Et huius eadem est ratio, quæ Ignis, ad quem aqua ollâ concepta stat. Ex hâc enim Aquâ coniici potest, an ignis plùs minúsve flagret. Sic nimirum homo in medio mundo versatur, cinctus & circundatus, instar ollę tripode medio exceptæ, ac supernè ac infernè adeóque per omnem ambitum igne obseptæ. Et veluti ollæ reique in ipsa contentæ faciendum omnino est, quicquid ignis imperat, siue tepere, siue ebullire, &c. is iubeat: ita ratio eadem etiam corporis est. Et ex commotione istâ

Homo ex 4. Element. cõpositus.

Cõmotio quid.

Homo similis curtui.

Homo similis aquæ in olla.

deprehenduntur signa eius, quod commouet. Ex quo iam liquet, possibile etiam esse, vt ex Microcosmo quoque per ipsius proprietatem, naturam & indicia prognosticon condatur, non minùs, ac ex scientiis & speciebus Astrologicis. Quæ omnia hâc præcipuè de causâ indico, vt homo eò rectiùs cognoscatur, & in ipsum diligentiùs intendatur, ne quà temerario cum errore circa ipsum versemur iudicandum. Quò enim ipsius cognitio certior est: eò feliciore cum successu circa ipsum versamur.

Hominis cognitio quo faciat.

In homine autem commotiones sunt multiplices, prout Elementa multa, hoc est, quatuor numerantur. Et commotio quælibet pręsagiendo intendit in id, ex quo commotio procedit. Porrò, commotiones aliæ sunt spirituales, aliæ corporales. Causam huius hanc tenete. Elementorum omnium operationes in duobus consistunt: In corporib. & non corporib. Sic tempestas, ventus, Luna, &c. operantur corporaliter. Quod corporaliter operatur, corporaliter etiam in corpore commouetur. Sed præterea alia quoque operatio est, non *corporalis*, sed spiritualis, quæ signa exhibet non corporaliter, sed spiritualiter: hoc est. Processus ex homine duo, duæ etiam operationes sumuntur: vna ex visibilibus, altera ex inuisibilibus, signis. Qui commotiones sentit in corpore, corporalia signa & indicia promit. Qui autem visiones habet, is iudicat spiritualiter. Exemplum. Cui stato tempore membrum aliquod dolet, is Astronomo suggerit, commotionem illam externam esse. Quæ quo modo emergat, & quidnam ipsam cieat, id Astronomus ex ægri relatione cognoscet, ac dicet: *Iste Aspectus*, *hæc coniunctio*, illa oppositio, &c. hoc facit. Et quotiescunque concordantia talis in externis coincidet, toties ægro tale iterum continget. Sic ergo per talem ægri relationem necessaria omnia prognosticari possunt. Porrò, spiritualiter etiam cognoscendum est, somnia esse visiones. Sicut ergo visiones somniales sunt & eueniunt: ita sciendum est, Elementa suas operationes præstare & commouere. Exemplum. Pone, visionem tibi offerri, hoc vel illo loco ac monte, &c. latere metallum, tale vel tale, &c. Iam scias, somnium id vanum non esse, modo meditatio diurna phantasticum id somnium tibi non oggesserit. Sic nimirum homo somniat aquam, quia aqua ibi commouetur, sicut tempestas in Lunaticis, aut sicut in ægrotis dirigitur operatio ad concordantiam Elementorum) quæ in visionibus apparuerunt. Multi insignia somnia patiuntur, quæ visiones nocturnales mera dona sunt, ex inclinatione natiuâ profluentia, & seipsa prodentia seu exerentia, sicut vinum in dolio florere vitem indicat proditque. Nec enim harum reuelationum alia ratio est.

Cõmotio est duplex, & qualis vtraque

Hoc certum est, eum, qui per nocturnalem visionem aquam somniat, præsagium præ cæteris peculiare habere, & in aqua ipsi aliquid obuenturum esse, quicquid sit, si modo præsagium sequi, & visioni morem gerere possit. Somniorum interpretatio scientia est ardua. Nec enim suis indiciis carent, vndecunque offerantur, siue ab Elementis, siue à Phantasiâ, siue à reuelatione

Somn. interpretatio ars præstans.

uelatione aliâ emergant. Sic si terra reuelationem offerat: donum ex seipsa spiritualiter per suum spiritum exhibens; visio vtique illa vana adeò non erit, quin aliquid portendat. Eadem & aëris ratio est. Si enim quis somniet se volare, aut in sublime scandere, &c. meræ tempestates & commotiones illæ sunt aëris, significantes, Elementum aëris in illo, cui visio apparet, commotionem & communionem habere. Et ludicrum est, dicere, somniantem aquam vel pisces, ob id phlegmaticum aut pisciuorum esse: vel somniantem Ignem, Cholericum,&c. existere. Veritas longè alia est. Quævis enim complexio contraria somnia experitur. Non enim ex ipso homine vel ex internâ naturâ visiones emergunt: Verùm extrinsecus influunt, sicut Sol per vitrum, calor per fornacem. Quòd si verò ab insitâ naturâ ac proprietate suscitarentur, alia omnino causa & ratio foret: quod tamen haudquaquam fit. Sciendum enim est, propriam hominis naturam somnia nulla ciêre, sed ea omnia aliena esse. Iosepho oblatum est de *Maria* somnium, non ex qualitate interna, sed causâ externâ. Iosephi in Ægypto somnium non ciebat natura interna, sed externa Elementorum, quæ annonæ caritatem futuram præindicabant. Somnia & visiones huiusmodi multæ sunt. Necessarium itaque est, ipsas rectè cognosci, cùm prognosi suâ non destituantur. Quòd verò scientia visionum naturalium nondum satis rectè constituta sit, in causa est, quòd hactenus illæ contemptæ & neglectæ fuerint. Vbi verò contemptus viget: ibi sciendi auiditas alget: & cum nauseâ hâc paulatim etiam obliuio obrepit. Membrum ergo hoc duobus modis intelligendum est, nimirùm secundum prognosticationem corporalem, & spiritualem.

Somniorũ causa externa est.

Iosephi somniũ quale.

Scientia somniorum cur parum exculta.

Adducemus nonnulla exempla. Pone, somniare quendam aquam aut pisces, aut simile quid aliud, quod ex aquâ oriatur. Hoc significat perfectionem alicuius operationis, quam Elementum edidit. Nam ex aquâ oriuntur omnia mineralia & salia, & metalla, ac Gemmæ, lapidésque & arenæ, & quicquid huius generis est. Iam verò successiuè vnum post alterum subindè maturescit, cùm nondum omnia simul maturuerint satis. Ex prædictis ergo si quoddam maturuit vel perfectum est: tunc in se ipso quasi tempestate quâdam concutitur: quas postea tempestates sequuntur visiones nocturnales in coniunctis. Ex hoc iam id sequitur: si perfectum est, & bene successit: somnium captat pisces, & eos coërcet. Si illi effugiunt, opus minimè successit, sed intercidit. Si pisces perfecti non sint, sed informes, nec ordinarij: tunc & generatum (crescens) similiter malè cessit. Dictum iam exemplum Elementis etiam reliquis accommodari potest, nempe aëri. Si quis somniat se volare, & captare aues, aut seipsum auem esse: tunc genus aliquod Tereniabin in exaltatione est. Is autem si cadat, nec feliciter volet: ipsum quoque opus in Elemento aëris non probè cessit. Idem verum est etiam de terra. Cui offertur visio, quod alacriter & expeditè ex loco procurrat: indicio est, ipsum quoque Terræ Elementum simile, & in sua operatione expeditum esse. Si vero is currere quidem annitatur, currere autem non possit, nec se ex loco proferre: tale etiam in sua operatione Elementum erit, prout coniunctum se habuerit. Sic si Elmentum Ignis altè flagrat, ædésque ac domicilia absumit; ipsius etiam operatione eiusmodi erit. Si viuidè non ardeat, nec operatio eius viuida est. Hinc ergo patet, somnia & visiones homini ipsi haudquaquam imputari debere, quandoquidem ex ipsis Elementis oriantur: sed statuendum est, eodem quoque modo operari id ex quo visiones oriuntur. Quæ autem visiones ad hominem attinent, ex visionibus Elementaribus minimè procedunt, sed in suis apparitionibus conditionem aliam habent, de quibus tamen plura hic verba facere non institui. Saltem enim illa, quæ ad Membrum Ægrotorum probandum requirebantur, hoc loco afferre volui: vt nimirùm dona, ex seipsis procedentia, pro donis haberentur, nec temerè contemnerentur, vel ex aliis principiis causisque deducerentur.

Mineralia &c. ex aqua.

Somniũ aquæ aut piscium quid indicet.

Somniũ volatus, &c. quid notet.

Somniũ cursus, &c. quid portẽdit.

Somniũ Ignis quid præsagiat.

DE DONO NOVALIVM.

Membrum Nouale omni iure singulari probatione confirmandum est. Natura námque in suis Mysteriis multa exhibet, quæ scire ac cognoscere hominem decet. Iam verò exhibentur aut indicantur multa, *Naturalia, ordinaria & intelligibilia ex artibus*, seu per artes inuenta. Hoc tamen loco Noualia se aliter habent. Quia enim hoc Membrum Donum est, & scientia; ideò per ipsum etiam plùs, quàm per scientias perficitur. Siquidem si Natura per seipsam, Prophetiam aliquam indicare, aut præsagium annuntiare constituit, sine omni defectu tota perfecta secundum omnia puncta incidit. Quâ de causa Noualia ista approbè cognoscenda sunt. Iam verò Monstra eiusmodi à Naturâ producuntur. Ipsa qualis est: tale etiam est opus ipsius. Quod hoc modo intelligetis. Si Natura futuri alicuius euentûs præsagium molitur, sui ipsius ideam more pictorum & statuariorum sibi proponit, formátque Monstrum, cui opus illud simile futurum sit: quod industriè adeò & ad viuum exprimit, vt pictor ex speculo imaginem fingere non possit rectiùs: sed id tamen citra additam omnem manum ac operam humanam. Natura námque est *Fabricatrix*, scientiam ac artem genuinam callens effigiandi, vltra omnes artes & acumina. Negare autem non possum, ad Donum hoc intelligendum, singularem artem ac industriam requiri. Nec enim quiuis inspiciens, id intelligit. Hoc opus est artis & scientiæ. Sed tamen & hoc verum est, Naturam in huiusmodi Monstris certam explicationem nullam contulisse, aut de iis firmas regulas constituisse: sed huius multum in Fortuna positum esse. Et si verò vel ex tempore ac in continenti etiam intellectus inde hauriri minimè fallibilis possit: nemo tamen sibi ipsi facilè fidit. Id enim quia citra artem fit, nemo sibi ipsi credit. Vnde fit, vt illius etiam nulla cura sit. Tandem verò vera forma ex qua monstrum desumptum ac delineatum est; prodit. Ars illa exprimit vel effigiat hũc vel hoc, quod nondum est id, quod deinceps

Naturæ ostenta quotuplicia.

Natura mõstrorũ genitrix.

Natura fabricatrix solertissima.

fieri debet. Sic Noualista effigiare potest suum sanguinem, qui tamen nondum conceptus aut generatus est. Oportet Noualistam, regnum aut imperium gubernantem, effigiare illum, qui post ipsum regni possessor futurus est. Ita se habent Noualia, quæ membrum sunt Astronomiæ, & Dona, mirabili opere effigiantia futura, quorum forma ac species tamen nondum existit.

Natura ipsa mōstrorum prototypa.

Sed ad exemplum diuertemus. Si Natura productura stultum est, necesse est, vt seipsam primum in stulti formam induat, in naturam, scilicet talem, qualis futura est illa, quam producere satagit. Sic si statuarius sculpturus est stultum, necesse habet, vt suum Ingenium prius in stultum transformet. Si facturus est Leporem, ingenium suum prius in Leporem cōuertet. Idem quoque ipsi Naturæ facto opus est. Ita stulti stultos, &c. producunt. Sed ad propositum. Si Natura præsagiturit aliquid, formam illius induit, & ideam eius in se effingit. Hinc demum fit, vt ex effigie illa materia futuri cognosci possit. Monstra huiusmodi multiplicia sunt inter ea, quæ in aquis degunt, vt pisces admirandi, & similia alia, quæ talia non sunt secundum solitum naturæ ordinem ac cursum. Quæ enim genuini ordinis & modi sunt, ea ad Noualia minimè referuntur, sed ea, tantùm, quæ contra ordinem fiunt, siue sint volucres, siue quadrupedes, siue alia generata, contra naturam emergentia, monstrosaque, ac formam, figuram, speciémque alicuius imaginis, sed ipsam tamen distortam & contrariam habentia. Nec verò in dictis tantùm, sed & in ipsis hominibus huiusmodi peruersiones nascuntur. Vbicunque autem tale quid euenit, insignis ærumna ac calamitas futura impendere putanda est. Conueniret vtique, nos, quidnam huiusmodi Monstra portenderent, inquirere, rimari, & venari, etiam cum sudore & vitæ impendio certissimo. Pestes enim ac Epidemiæ omnes, omnia bella, discordiæ, lites, miseriæ, quibus diuino iudicio ipsimet ceruices nostras oneramus ac torquemus, per huiusmodi monstra manifestantur, triginta, viginti decémve annis antè, quàm calamitas ipsa ingruat. Quæ quò emanet seu differtur diutiùs, eò cumulatiùs postea incumbit, afflictione, peste, bellóve vno subindè aliud excipiente, nec malorum fine sese proferente. Et hæc præsagia hominibus quidem summa sunt, & latissimè diffunduntur. Vnde etiam fas esset, quemlibet Astronomum huiusmodi præsagia studiosè euoluere, declarare, cœlique concordantiam ad hoc genus sequentibus annis rectè accommodare. Quisquis autem palmarij huius articuli ignarus est, is non Magis est Astronomus, quàm Requiem canens clericus Sacerdos est. Membrum vero hoc ista de causa equidem figuræ inserui, quia nimirùm Donum, adeóque præsagium maxime formidandum est.

Ad noualia quæ referantur.

Mōstrorum cōsideratio vtilis & necessaria.

Nec verò in Monstris tantum præsagia huiusmodi eueniunt, verum etiam in genuinis proportionatis corporibus: ratione tamen diuersâ, licet ab eâdem æqualiter Naturâ. Ponemus exemplum. Cuculo adueniente, præsagimus æstatem. Idem facimus etiam visâ ciconiâ, hirundine, &c. Illis à nobis auolantibus, scimus impendere hyemem. Et hæc omnia ipsarum Naturæ conuenire compertum habemus. Iam si præsagia Naturæ in Membro Noualium manifestanda sunt, citra monstra quidem; æquè violenta & maligna minimè existunt. Nec prædictiones quidem sunt in genere, sed ex parte tantùm. Quòd si enim simul ac vnà Ciconię omnes gregatim vno ordine vel aduolent vel auolent, moribus quidem à naturâ ipsarum alienis: id pro præsagio habendum est. Quod, etsi non rarò eueniat, minùs tamen, quàm ipsa Monstra portendit. Nimirùm si quid à fœminâ nascatur, diuersam ac alienam ab homine imaginem exhibens, si id non à spermate fit, intra fœminam assumpto ex quo postea aliquid minus naturale gignitur: Certè ex peruersâ eâ minùsque naturali formâ præsagium constituendum est. Sed & hoc notandum punctum est, quòd scil. id, quod ex Elemento Aquæ oritur, de aqua calamitatem prænunciet. Quæ ex Elemento Terræ procedunt, vt Monstra vermium, præsagiūt de terra, & eius venenò. Quæ monstra fiunt in Aëre, illorum præsagium in aëre perficitur. Quæ in Igne oriuntur, in igne & per ignem cōplentur. Ita vicissim, quæ ex homine, qui Quintum esse est, non Elementum aliquod, sed medium potius ac centrum oriuntur: ea in homine perficiuntur, ab homine promota, sine concursu quatuor Elementorum externorum. Et iudicia quidem accommodantur illorum vel multitudini vel paucitati. Quòd si præsagia eiusmodi homo rectè dignoscat & euoluat; is mirabilia prenuntiabit. Nec enim vno tantùm modo prognostica fiunt, sed planè multis. Et ad regnum hoc non vna sed multiplex via est, ad cœlum quidem vnicà tantùm via est. In Natura verò viæ sunt multiplices. Res euidens est in Medicina, quæ non simplex, sed multiplex est, velut multiplices etiam morbi sunt. Sed potentiâ Christi sanare, tantum hoc est: *Surge & ambula.*

Cuculus, ciconia, & hirūdo temporis indices.

Præsagia accōmodātur suis subiectis.

Porrò, inficiari nemo potest, quin multa ac varia piscium genera in mari versentur. Generationes enim admirabiles ibi fiunt. Interim, quia instar terræ mare non vniuersum ab homine obsidetur, generationes illæ omnes miræ non etiam cognoscuntur: licèt de illis aliquid interdum appareat ac conspiciatur. Quoties autem monstrorum eiusmodi quoddam visitur, rarum quidem & insolens; sciendum est, Noualia quoque simul adduci ac prænuntiari. Similiter & in terra contrariæ generationes fiunt in animalibus & vermibus, naturales quidem, & tamen nihilominus præsagæ. Sic etiam in Firmamento & Aëre. Quæ in aëre fiunt, iudicia velocia præsagiunt. Quæ in Aqua, pestes rapidas, diuturnas, frequentes, &c. Quæ in Terra, bella grauia, longa, damnisque insignibus truculenta. Quæ in Igne, mortes veloces, grauia bella intestina, peregrinos hospites, tam amicos quàm inimicos portendunt. His apparentibus, præsagium non desinit, ac finitur, donec perficiatur eo loco, vbi origo eius fuit. Monstra huiusmodi, vt dictum est, iudicium quoque diuinum extremum prænuntiant, hoc est, damnationem & iudicium æternū illis omnib. præsagiunt,

Maris monstra cur non omnia nota.

Elem. singulorū monstra quid pręsagiunt.

præſagiunt, qui monſtris illis depinguntur.

Monſtra enim eiuſmodi indicant, illos gratiâ Dei excidiſſe, Deúmque in ipſos calamitatem, ſulphur & picem immiſſurum eſſe. Et licèt quidem eiuſmodi monſtra corporea ac materialia ſint: ipſi tamen Apocalypſi in ſignificationibus ſuis minimè diſconueniunt: non quidem, quòd Natura ipſa hæc omnia perficiat & compleat, ſed quòd Instructio diuina ea dirigat, & monſtroſæ illius formæ nuncios præmittat, atteſtantes, monſtroſam talium vitam tragico fine deſtructum ac abolitum iri, ipſóſque non plus miſericordiæ ſenſuros eſſe, quàm experta eſt Sodoma ac Gomorrha: denique ipſos nullis honeſtis negotiis ac contractibus liberè ac ſecurò gauiſuros eſſe. Hi nempè in ſuis nuptiis diſcordiam experientur. Cùm enim ex Deo non ſint, virga eos in medio gaudio opprimet, ſicut factum legimus tempore Nohæ, cum inundatio terram obruit, quòd Deo vniuerſi aduerſarentur, & nullis ſe bene factis ipſi commendarent.

Aſtronomorũ admonitio. Sic ergo vos Aſtronomi, vóſque cæteri omnes, qui circa Naturalia illa diſcenda & tractanda verſamini, oculos tandem veſtros aperite, & videte propiùs, quonam fundamento de venturis iudicetis. Nolite quæſo oculos veſtros tantùm ad Cœlum & Eclipſes coniunctionéſque conuertere, ſed &, quæ ante pedes veſtros iaceant, attendite, vt, quæ oculi veſtri videre, digiti tangere queunt. Nec enim Cœlum in Firmamento ſuo Deus aſſiduè polluturus eſt, ſicut geſta terræ poſcunt. Firmamentum inquam ſuũ damnatis illis hominibus & morti adiudicatis, velut Sodoma & Gomorrha, minimè maculabit, ſed impollutum id relinquet, & præſagia aliis locis ac finibus exhibebit ac perficiet. Quò ergo ſeſe conuertit Deus: eodem ſeſe ingeret etiam Aſtronomus, ad Dei præſagia attendenda. Hæc enim ab interpretis oculis procul non erunt abſita, ſed oculis & aurib. ipſius adeò propinquè ſubiicientur, vt longè faciliùs, quàm in firmamento eadem videre, audire, adeóq, tangere etiam poſſit. Et non vni tantùm loco aduertendi oculi ſunt, ſed per loca varia & diuerſa illi circumferendi: Sed & auribus attentis arrectiſque noua ſubindè audienda ſunt. Nec enim in orbe quicquam vacuum & inane eſt ita, vt aures & oculi non multa vbiuis habeant, quæ audiant & videant. Id ab exemplo notoriũ eſt. Quò longiùs te pedes tui in exteras terras proferunt, eò plùs oculi tui vident, aures tuæ audiunt. Vbiuis locorum in Dei opera & miracula incidis, quorum inſpectio te politiorem & illuſtriorem facit. Debent ergo oculi auréſq; per omnium ſcientiarum & artium, ſapientiæque angulos pervagari. Nec enim in vno campo omnes feræ, ac in vno horto omnes fructus viſuntur & leguntur. Quiſquis ergo Aſtronomiæ cognitionem affectat; hunc neceſſe eſt errare ac diuagari per omnia genera creaturarum, vt eadem quàm optimè ac rectiſſimè à principio (quod aiunt) ad finem cognoſcat. Operatur enim Deus in Terra, in Cœlo, in Aëre, in Igne, quicquid vult. Eò ergo te conuerte: & quære ibi, vbi is operatur.

Dei opera vbiuis manifeſta.

Peregrinatio Aſtronomo apprime neceſſaria.

CONCLVSIO.

HVNC ordinem quo modo incepi: ita filo eodem illum deducere & pertexere, vtile mihi viſum eſt. Ordinis autem hanc metam ſeruaui vt ſpecies vniuerſas, quæ Aſtronomiæ cognatæ ſunt, & per ipſam fiunt vel ſponte vel arte, iuſta & debita ſerie diſtinctè deſcriberem. Interim dum in hoc labore verſarer, viſum mihi eſt neceſſarium, breuem quandam inſtructionem & informationem addi de origine hominum, vt rectiùs intelligeretur, quidnam cognationis, fœderis ac concordiæ exteriores eſſentiæ, tam Elementa ſcilicet, quàm Aſtra, cum ipſo homine alerent: quod quidem ſufficienter & perſpicuè, quantum Aſtronomia ipſa requirit, me definiuiſſe & conſtituiſſe arbitror.

Poſtea res ipſa docuit, requiri etiam, vt non tantùm deſcriberetur Aſtronomia cum ſuis membris, in ipſo Naturæ Lumine fundatis; ſed cùm præterea alia quoque genera Aſtronomiæ eſſent, quæ & ipſa ſimiliter de membris Aſtronomiæ tractarent, certè & iſta, quæ ad idem genus pertinerent, deſcribenda omnino eſſe viſa ſunt. Præter illas autem, quas ope diuina iam compleui, tres inſuper aliæ operationes Aſtronomicæ ſunt: Duæ ſcilicet ſupernaturales, tertia Naturalis quidem, ſed quæ tamen ſupernaturaliter perficitur: Duas illas ſupernaturales naturaliter deſcribere minimè poſſum. Quantum me verò de ſupernaturalibus tradere decuerit, neceſſarij nihil quicquam omittam. De prima, iam dum perfecta, ex lumine naturæ docui naturaliter. Quæ autem ſecutura eſt vltima, vt quidem figura denotat, hanc tractabo naturaliter, cùm ipſius etiam operatio fiat Naturaliter. Sed cur Aſtronomias quatuor ponam, adhuc planiorem cauſam faciam, quòd nimirùm ex illis conſtituantur quatuor Magicæ, quatuor Nigromaticæ, quatuor Nectromanticæ quatuor Aſtrologiæ, quatuor Signatæ, quatuor artes Incertæ, quatuor Philoſophiæ Adeptæ, quatuor Medicinæ Adeptæ, quatuor Mathematicæ Adeptæ. Porrò, de primis quidem nemo forte mihi litem mouebit, velut & ex parte de vltimâ. Mediæ vero duæ an omnibus placituræ ſint, dubito. Sed quid iſtud ad me? Cauſa, quæ me ad eas ſtatuendas compulit, hæc nimirùm eſt. Conſtitutum eſt apud me, per quatuor Aſtronomiæ genera Lectorem eò cognitionis deducere, vt proximè recteque intelligatur, quidnam faciat Natura, quid Deitas, quid Fides, quid Sathanas. Diſtinctè enim internoſci debent operationes Naturæ ex ipſa Naturâ, velut & ex propriis ſuis fontibus operationes Dei accuratè diſcernendæ ſunt. Eodem modo etiam, quænam opera ſint fidei, quæ Sathanæ, diſcretè noſcendum eſt. Quorum omnium cognitio ſi certa & infallibilis haurienda eſt: conuenit vtique nos proceſſui inſtituto inſiſtere, & principio illi finem ipſum rectè accommodare. Ipſe quidem ego fateor, Chriſtum non eſſe Aſtronomiã, nec Deum patrem eſſe Magum, nec inter hos recenſeri poſſe. Ipſa tamen opera in fine conſentiũt, noſq; dicere poſſumus, hoc vel illud non ex iſto, ſed ex alio fundamento procedere. Res plana erit in ſequenti exemplo, Quæ operatus eſt Chriſtus, ea Iudæi ipsũ ex Diabolo facere pronuntiarũt. Sic etiam Diabolus multa ſigna,

Aſtronomiæ quatuor cur ponatur.

signa edit, quæ homines dicunt Deum facere, aut ex Deo fieri. Similiter operatur etiam multa fides. Quæ si ex Diabolo operetur, Deum illa fecisse homines affirmant. Si fides operatur ex Deo, ista per Diabolum fieri homines plerunque asserunt. Iidem etiam dicunt, omnia esse naturalia, cum opera merè sint mortalia. Vt ergo discrimen omnium distinctè teneatur, rectéque internoscatur, qualenam & cuius quodlibet opus sit, ex quóue procedat aut processerit: quadruplicia illa opera peculiariter ac seorsim tradi explicarique necessum est, vt nimirum hoc pacto verus fons ac origo genuina cuiusuis ad vnguem, quasi sciatur & discernatur. Quòd si ergo demonstrare velim Iudæorum verba hæc (quod scilicet Christus Dæmonium habeat, & ex virtute Beelzebub, Diabolorum principis Dæmonia eiiciat) falsa & mendacia esse: ad id certe requiretur explicari naturalem operationem ex suá Astronomiá: deinde etiam Astronomiam Beelzebub, & Fidei, seu bonæ seu malæ, verè, accurateque describi explicarique. Eo facto, iam clarum ac manifestum erit, Christum suá virtute id facere, & virtutem hanc discretè internosci posse. Præterea nihil etiam Diabolicum esse censeri potest, nisi primò tria genera cætera cognoscantur. Sic nimirùm instituti mei initio hæc breuis & plana ratio fuit, describere nempè Naturam secundum suam Essentiam, opera, potestatem, vires, quas habeat ipsa respectu Elementorum & rerum cæterarum omnium in Elementis consistentium. Item quasnam natura vires, quam potentiam habeat respectu hominis, quem cursum teneat, quousque & quomodo excurrat. Posteà necesse etiam est, describi potestatem Dei, & ipsius filij ac vtriusque Spiritus sancti, quid & quantum in homine possit velitve perficere sine auxilio Naturæ aut ope alia qualicunque, cuiuscunque Naturæ. Insuper & vis fidei, vel ad bonum vel ad malum cognoscenda est, quàm scil. ipsa sit industria, quis operetur, & quo modo operatio fiat. Tandem etiam potestas Sathanæ expendi debet, quid satagat in hominem, quídve præstare possit erga Elementa & creaturas vniuersas.

Sanationis modi quatuor.

Cæterùm causas etiam alias mei instituti cognoscite. Ponite nimirum, conualescere aliquem ex morbo quodam Is æger vt conualescat, per solum quendam hominem præstari potest, nimirùm per Medicinam. Iam verò modi ac ordines quatuor sunt, quibus ægrum sanare Medicus potest. Primus refertur ad Naturam, ad eius vim, virtutem ac potestatem, prædestinationémque & ordinationem, qua Deus prudenter & efficaciter morbis omnibus prospexit. Hanc virtutem Medicus vsurpare, ac per illam ægrotum sanare potest.

Secundò, si non per Naturam, attamen per virtutem Dei ægrum idem sanare potest, velut per impositionem manuum, dicens: Surge, tolle lectum tuum, & ambula, *vt videam te videre. Hæc medicatio extranea operá nulla sed solius Dei potentiá perficitur.*

Fides duplex.

Tertiò, si horum modorum nullo Medicus vtitur, sed accedit ad fidem. Iam fides duplex est: vna, nitens Deo: altera, Diabolo. Si rectè credit ad præscriptum Euangelij, montem in sublime elatum, in profundum mare deturbare potest. Quantò autem faciliùs sanare ægrotum? Hæc ipsa quoque medicina nullá operá aliena sit, sed solùm respicit Deum in fide. Si in Deum non intendat, sed fides dirigatur ad inferos: fides illa operatur per Infernalem virtutem, cuius in officina Mysteria Naturæ omnia recondita sunt, quæ ipsi administrant.

Diabolus sine permissu ei nihil potest.

Quartò, si prædictorum nullum adhibeatur: necesse est operationem perfici per ipsum Diabolum, sine omni medio. Si per hunc: iam ægrotus sanatur, permissu Dei plenario accedente. Qui enim in vinculis captiuus detinetur, is citra permissum eius qui vinctum ipsum detinet, nihil quicquam perficere potest. Si autem religetur & dimittatur, tam is fit Naturalis, viresque Naturæ assumens, per illas omnia perficit. Quatuor hæc genera, & quadruplices Medicinæ ex hac conclusione absolutè & integrè intelligi non possunt. Quæ verò omnium rerum origo & causa sit, ex præscriptæ figuræ ordine, ac toto libri discursu plenariè cognosci queunt. Hoc modo institutum meum deducere & complere allubuit. Etsi verò hoc tantùm, quod iam dum perfecimus, Astronomia sit, ac cæteri tres ordines & genera Astronomia verè non sint: attamen, cùm vnum ad alterum referri, adeóque ad alienum fundamentum referri possit ac soleat, non solum describendæ Naturæ gratia opus considerandum est quodlibet, sed sui ipsius quoque causa, quousque nimirum extendatur ac procedat, nimirùm ad ea omnia, ad quæ Natura conuerti & extendi posse videatur: & præterea, vt alia quoque per ipsam rectè cognosci possint. Solemus eandem herbam non pecori solum, cui ea cibus creata est, pro alimento proiicere: sed eandem etiam impendendo vsibus aliis, hoc modo medicinam ac alia inuenire consueuimus. Hoc modo etiam deprehenditur ac inuenitur potestas diuina, virtus Dei in herbis: postea idem etiam finitur in Deo. Ita oportet etiam ædificari domum non tantùm ad habitationem pecudum, sed etiam ad diuerticulum & hospitium egentis, aduenæ, &c. Itaque etsi initium quidem cum Natura fiat: ex eo tamen haud sequitur, in Natura desinendum illicò & quiescendum esse: sed pergendum & inquirendum vlteriùs, ac in æterno, hoc est, in Diuina essentia & natura desinendum est. Naturaliter enim nos homines quidem nati & procreati sumus Moriendum autem esse ob id in eo, in quo & ex quo procreati sumus, longe à vero abest. Abiicienda potius vestis illa est, & vetus fermentum deponendum, vt nouitate induamur, & à veteri generatione in nouam transeamus. Eadem ratio sit etiam nostri huius scripti: quod non in Natura, sed in eo, quod natura plus & potius est, finiri debet. Itaque qui cum Naturæ lumine incepi, iure in Deo, domino nostro, qui lumen est æternum, iam finio & concludo.

Conclusionis Finis.

LIBER SECVNDVS
PHILOSOPHIAE SAGACIS
MAGNÆ ASTRONOMIÆ, DE
SVPERNATVRALIBVS VIRTVTIBVS
seu operationibus Cœlestis Astronomiæ.

PRÆFATIO.
In Philosophiam Cœlestis operationis, Libri Secundi.

ONSVLTVM *mihi visum est, vt post absolutum librum de Naturalibus cœlestibus operationibus, iam deinceps de supernaturalibus operationibus, cœlestis voluntatis etiam explicatio instituatur. Hanc enim primò describi inidoneum fuisset, hac de causa, quia conuenit, hominem omnium primò suam naturam cognoscere, quid nimirùm & qualis sit, & ad quid conditus sit. Postea sequitur id, quod supra naturam est, & in ipso operatur. Id explicabitur hoc secundo libro cœlestium occultarum operationum, quo ea saltem traduntur, quæ cœlum æternum in nobis Astronomicè operatur. Rem illustremus exemplo. Quæ Deus operari & perficere in homine vult, ea per aliquid perfici necesse est, siue sint Elementa, siue corpora alia, & quidem sub specie operationum naturalium. Sic si præsagium aliquod ex cœlo interno dirigitur in hominem: necesse est, vim illam ex interno cœlo deriuari in externum, & in externo manifestari. Stella nimirùm Christi super Bethlehem stans ab externo cœlo orta minimè est, sed processa est ex cœlo interno in externum & in conspectum hominum prodita. Huc facit etiam exemplum Gedeonis, vellius suum rori exponentis. Ros iste non ex cœlo externo, sed interno genitus est, generationis, scilicet illo modo modo ita destinato. Similiter interdum etiam ingentes & insoliti cataclysmi ingruunt, quales nullo sæculo visi auditive sunt, eiusmodi impetum Natura ipsa generare haudquaquam potest, vt potè ad quem nec materiæ, nec formæ, nec virtutis satis habet. Eiusmodi tamen interim nihilominus fiunt, producta nimirùm, ex cœlo nouo, in quo, quæ interna cœlestia Astra latent, effectum talem in cœlum externum, in Elementum scilicet Aquæ, protrudunt. Exemplo nobis est Diluuium factum tempore Noë, quod nulla cœli externi virtute cieri potuisset. Hoc tamen producere potuit cœlum internum, in sua Astronomia. Eadem ratione decidit etiam ignis de cœlo, hoc est, de interno cœlo, velut in Sodoma & Gomorrha. Hinc etiam decidunt de cœlo lapides, sanguis, & similia alia: Cœlum námque internum operatur in externum. Sic cum Sol stetit, cœlum internum rexit externum, & veluti manu sua id direxit.* Dei operara per medium aliquod fiunt. Stella Bethlehemitica vnde nata. Vellus Gedeonis. Diluuiũ Noe, &c. Sodomæ & Gomorrhæ ignis vnde.

Ad hæc iam consequitur. Quoniam ergo processus ac ordo interni cœli, quoad operationẽ, similis est externo: fas vtiq; ac æquum est, internũ etiam cœlum secundum ordinem exterioris cœli describi, hoc est, in decem partes Astronomiæ similiter distribui. Velut in Magiã; vbi tamen discrimen est inter Magiã Naturæ & Magiam cœli interioris. Talis etiã est Nigromantia, Necromantia, Signata, Astrologia. Discrimen tamẽ vtriusq; hoc est, quòd exterius cedere cogitur interiori, quódq; exterius inferius sit interiore, & respectu eius adeò crassum, quã crassum est ferrum, si auro, aut silex si carbunculo, aut olla lutosa, si vasi aureo conferatur. Sic nimirũ virtus vna inferior est altera, vel superior. Itaq; Stella Bethlehemitica, Christum intendens, ad cæteras stellas sese habuit, sicut stella externa ad carbones nostros terrenos: & ignis fulminiens ad nostrũ ignẽ sese habet, velut ignis noster se habet ad ventum calidũ: & ros Gedeonis ad cæteros rores, velut noster ros ad succũ prunorum se habet. Similiter & fortitudo Samsonis ex interno cœlo, ad nostram fortitudinẽ se habuit, sicut nostra fortitudo se habet ad murem. Ita & Magia Moysis ad Magicam nostram collata, fuit instar effigiei, respectu eius, cuius est effigies. Eadem distantia & discrimine nimirùm differunt inter sese, omnia, quæ exempli loco de geminis cœlis proferri queunt. Quæ quidem diuersitas rectè noscenda & declaranda est, vt, vndenam generatio qualibet sit orta, sciatur, & rectè sincereq;, quænam illarum rerum sit generatio, euoluatur. Si operatio aliqua est cœli externi, hominis est, eam explorare, cognoscere, & rimari, vel ad extremum vsq; Iota. Idem similiter etiam de operationib. interni cœli, quales sint, & quid notent, statui debet. Et hanc quidem sapientiam qui callet, is sanctior est regib. de Saba, Tarsis & Oriente, qui internum cœlum cognouerunt, qualisnam ipsius operatio in externũ fuerit. Quam qui secuti sunt, meritò Sancti vocantur. Dionisius Areopagita Eclipsin solis, Christi crucifixionem secutam, ex interno cœlo, non ex externo cognouit. Qua de causa etiã dixit: Aut mundi creator patitur, aut mundus interiturus est. *Quisquis ergo internas huiusmodi operationes considerat, dignus est, vt sanctus in Christo vocetur. Hoc ergo sciendum & discendum homini est.* Cœlũ interi' externo nobilius quanto sit. Reges Sabai sancti. Dionysii Areop. dictum.

Iam porrò verò, vos, fideles simul & infideles, apud animos quæso vestros expendite, quidnam tandem omnibus sæculis externum cœlum in homine operatum fuerit, quid significarit; & hinc oculos vestros conuertite ad cœlum internum, ac euoluite, quanta iam ab initio mundi admiratione id operationes suas exeruerit. Ista omnia, inquam, penitiùs trutinate, & miracula Dei, quæ omnibus sæculis operatus est, & nec dum feriatur, altiùs expendite. Quòd si ea, quæ Deus & Creator noster quotidiè exhibet probè consideraueritis, attendetis etiam eadem opera, quare & quibus ex causis talia fiant. Quæ si seriò meditati fueritis, adueniet vobis paracletus, sensum plenum & cognitionem integram cordibus vestris infundens. Hac etenim ratione quilibet à Deo doctus euadit, in eo, quod inquirit. Qui quærit, inueniet, hoc est, Qui quærit in cœlo interno, nihilominùs tam inuenit, quam qui quærit in cœlo externo. Iam si vos, tam fideles quam infideles, quidnam operationes illæ interni cœli significent, attendatis: inuenietis vtiq;, quænã in terra gubernet Diabolus, quidve malum aut bonum sit. Si enim cognoueritis, quod ignis in Sodomam & Gomorrhã ex cœlo interno irruerit, & quinq; ciuitates vastarit ac oppresserit: iam intelligetis etiam, quòd Sodomæ & Gomorrhæ igni perditæ.

Luxuria,

Luxuria, voluptatibus corporis effera, iam à Deo damnata, & æterno igni adiudicata sit. Hinc ergo iam interpretatio elicitur, cauendum nobis esse & Luxuriam abdicandam pœnámque vitandam, quæ ex irâ Dei, quæ cœlum internum est, procedit. Ita videte etiam, stellam Christi indicare Filium Dei, in Bethlehem natum. Adspicite Eclipsin factam Christo in crucem sublato. Ea notat damnationem eorum, qui filiũ Dei damnarunt, ipsos nimirum æternis tenebris immorituros esse. Et cognitis hoc modo interni cœli operationibus, cognoscimus vnà, quod inter nos supernaturale est, quod aliàs, nec nosse nec intelligere possumus. Sic enim confirmatur scriptura, per potentiam cœli interni, in illis, quæ omnibus sæculis euenerunt in testamento veteri simul & nouo, operante scilicet Deo, per medium cœli naturalis, per medium hominum &c. Sic enim media deprehenduntur esse sancta, ideò, quòd per illa Deus cœlestis sui Firmamenti cursum perficiat. Ita nimirum Medicus per herbas sanat ægrotum. Herba est medium, in quo medicina latet. Ipsa quidem herba medicina non est: & tamen herba sancta seu beata est. Hanc enim ornat Deus in sui laudem, propter id, quod in ipsa latet, quódve Deus in herbam condidit, ac tanquam thesaurum quendam abdidit. Eodem modo beati etiam sunt Diui, per quos Deus visum cæcis restituit, mortuos resuscitauit, claudos ire fecit, &c. Ex fructibus enim ipsorum cognoscimus Diuos & Sanctos Domini.

Interim cœli cognitio quam vtilis.

Media Dei sancta.

Quicunque ergo in mundo viuitis homines, altè ac seriò apud animos vestros expendite totis viribus, quæ de conflagratione & euersione Sodomæ ac Gomorrhæ, ne fandam ac incestam ipsarum libidinem secutâ vobis antea desserui. Quæ ruina vobis exemplo sit, vt ne vos ipsos iisdem quoq; peccatis polluatis, sed iram Dei declinetis, à malis desistatis, & mandata Dei sedulò seruetis. Attendite insuper etiam, quod Satanas instar rugientis Leonis nobis insidietur. Is nimirum fuit, qui Sodomam gubernans, in peccatum eos præcipites egit, sibi nimirum obsequentes, & Deo aduersantes, contra hominum naturam sese permiscentes, ac ordinem mandatúmq; Dei securè ac oscitanter elidentes. Fas enim est, naturæ ordinem vbique seruari, & mandato diuino homines morem gerere. Nec vero iste mundus cœlum ad hanc tantum Influentiam & operationem perducit: sed & omnia bella præposteras huiusmodi naturæ & spreti mandati Diuini noxas sequuntur. Quoties enim bella surgunt, pœna ista regioni alicui immittitur, vt per ipsam mundus renouetur. Hostis enim mensuram illam retribuit, quam malignè Deo cœlesti ad mensi sunt. Qui contra Deum facit, is metitur suam malitiam cumulatá vltra mensurã. Ita superuenit deinde alius qui eidem etiã supra mensuram metitur. Quâque parte is peccauit in Deum: eadem peccat etiam ac vindictas parat illi hostis. Si peccamus luxuria eadẽ nobis remetitur, adeóq; aliena flagitia nostris flagitiis accumulantur, & voluptas nostra fit voluptas nostri hostis, ac ex ( ) sequitur miseria ac ploratus. Et tamen ne sic quidem finis erit, nisi finis nostrorũ peccatorum præfuerit. Nostris enim flagitiis sublatis, tolluntur demum etiam aliena. Ad operationes itaque interni cœli animus conuertendus est, & repetendum paulò altiùs, quàm sæpè & multipliciter illæ nobis exhibitæ sint, & hinc colligendum, eas non temerè ac fortuitò, sed propter ingentia & enormia nostra peccata nobis ostendi. Sermo námque Christi ad cœlum internum directus est, quo inquit: Erunt signa in Sole, Luna, Stellis, &c. *Signa ea non erunt ex cœlo externo, sed interno, cuiusmodi etiam signum fuit Eclipsis facta post Christum cruci suffixum. Signa tamen illa in cœlo externo apparebunt. Sicut tenebræ damnatio fuerunt damnantium Christum: ita damnatio quoque sunt Signa, ex interno cœlo in externum producta, eorum scilicet, ad quos illa spectant. Ex internis autem signis, in cœlo externo apparentibus, deprehenduntur crimina mundi, ex vniuersis scilicet ne vnum quidem probum esse. Peccati ergo manifestata conuersio & renouatio mundi meritò sequi debet. Hoc enim fine peccata nobis ostenduntur, vt visis illiusmodi supernaturalib. signis cogitemus, Deum illa nostris obiicere oculis, quasi diceret: Vestrorum peccatorum (quorum finem non facitis, sed eadem indies grauius cumulatis, ac corda vestra obduratis, ita, vt de nulla gratiâ & veniâ me sollicitetis) signa in cœlo externo vobis proposui, sicut filij mei verbum papyro inscriptum apud vos est, vt videatis & intelligatis, peccata vestra ad me clamare. Et hoc est signum eius, quod vobis stipulatus sum, postquam signum videritis. Hic ergo tam fas ac operæ pretium est, nos intelligere, quænam illius signi cognitio sit, nimirum desistere, & cum Niniuitis pœnitentiam agere.*

Sodomæ euersæ quæ causa.

Diabolus, Leo rugiens.

Rationẽ refundit Deus improbis.

Signorũ cœlestiũ quis finis.

His omnibus mecum cogitatis, commodum & vniuerso mundo vtile quid me facturum esse censui, si interim quoque cœli operationes describendo explicarem. Hanc autem operationem voco cœlestem, ideo, quia operatio illa externo cœlo similis est, ordine & processu. Aut enim procedit illa secundum Elementa aut elementorum morem, aut secundum vires stellarum, aut secundum Naturam hominum, secundũ quæ vniuersa, cœlum quoque externum operationes suas habet. In omnibus enim corporibus operatur externum cœlum, velut & internum. Hi autem vtrique cœli à se inuicem separabuntur, vt liceat homini seorsim cœlũ externum secundum suam naturam cognoscere, & seorsim etiam secundum suam naturã cœlum internũ. Quæ quidem digna ratione explicari hominibus, conducit ad consecrationem & illustrationem Christianismi, quolibet nimirum suscitato ad cognoscenda & attendenda ea, quæ ad ipsum pertinent. Nam si pluuia in terram decidit scire debet homo, ex quonam illa cœlo oriatur. Si illa ex cœlo naturali oritur: homo Deum laudet, illius datorem. Si prouenit ex cœlo interno: cogitet de sua miseria. Pluuia enim illa notat Diluuium, factum tempore Noë. Et licet pluuia quidem non vniuerso orbi inundationem afferat: satis tamen inundationis nobis sunt pestis, bella, fames, annonæ caritas, & mutua contrarietas. Quamdiu enim vitam nostram trahimus, nos inuicem iugulamus, & peccatis nostris immorimur, vt nemo inficiari queat, hoc modo vniuersum tandem mundum interire posse, sicut factum est tempore Noë, quo homines epulabantur, potabant, vxores ducebant, quorum tamen omnium finis ac exitus tragicus subsecutus est. Quòd si imperia mundi, adeóq; singulorũ hominũ vita & facta attentius considerentur, quis negabit, æquè funestis miseriis & ærumnis plena hæc esse tempora nostra ac fuerunt illorum, tempore pluuialis inundationis? Et nisi dies abbreuiarentur: quis in cœlũ penetraret? Abbreuiatio autẽ hæc non est diei cœli externi, sed diei cœli interni. Abbreuiatióq; ista fiet in illis, à quibus peccata & flagitia emergunt. Quærunt enim hi seductionem etiam iusti. Qui seduceretur

Tractatus hui⁹, quæ sit vtilitas.

Tẽpora moderna priscis similia.

ducereretur etiam vtique, nisi dies abbreuiaretur eâ horâ, quâ putaturi illi sunt, quod iustum iam euerterint. Cùm enim vix dum iustus saluetur: necessarium est, vt à tentatione & seductione præseruetur à Deo, qui nos ita orare iussit: Ne inducas nos in tentationem (in doctrinam malignantium) sed libera nos à malo (ab illis, qui aduersantur Naturæ & Doctrinæ Christi, quibus tamen ad modestiam & pietatem opus est.) Certum verò iam est, nos esse illos, quibus Deus misericordiæ fauet. Ipse enim natus & homo factus est: vnde misericordia & remissio peccatorum sequitur. Qui si natus non esset, impossibile foret, istiusmodi peccatis nostris, quæ contra Deum passim ab omnibus in omni mundo, nullo excepto patrantur, Deum non quotidie grauiter irasci & intonare, sicut mundum puniuit in testamento veteri, ante tempus natiuitatis & incarnationis sui filij. Quæ indulgentia & misericordia testimonium est, Dei Filium iam natum esse, & ob hunc, Deum deinceps nostri miserere. Itaque qui bona faciunt, & misericordia Dei freti moriuntur, in regnũ cœlorum penetrabunt. Cæteri autẽ deturbabuntur in Gehennam, cuius non est finis.

(Iustũ.) Dei in homines lenitas. Messiæ nati argumentum.

Cæterùm, Lector, cùm ex hac præfatione intelligas, me philosophiam interni cœli, ope diuina, tradere aggredi: mirum ac alienum videri tibi non debet, cum potius Theologiam quam Naturalem Philosophiam tradam. Causa hæc est. Cœlum nimirum externum diuisum & separatum ab interno. Philosophia ergo naturalis nulla hîc adhiberi potest, sed opus est Theologica. Cœlum enim id est supremum, ac à Deo regitur, nec alienæ manui committitur. Cœlum autem externum præstitutum suum ordinem sequitur, & munus sibi destinatum complet, præsentia Solis diem, absentia noctem producens, omnia, scilicet sua vicißitudine, dans pluuias & serenitatem, æstatem ac hyemem, & nullum tempus transiliens. Cœlum autem internum mouetur & cietur pro voluntate Dei: Voluntas Dei pro nostris factis & patratis. Hoc ergo si describendum sit: necesse est iudicium fieri ex eo, ex quo Impreßiones illæ emergunt. Deus autem est is, qui fundamentum primum ponit, sicut Astronomia cœlestis superorum Diuorum intelligi debet. Ex illo fundamento desumitur postea explicatio. Fundamentum porrò id sola sacra scriptura est, ex qua sola etiam descriptio petenda est. Iam, qui de Influentia cœli loquitur, is Theologus est. Loquitur namque de Deo, & loquitur ea, quæ ex Deo sunt. Quòd si simplicior quis Theologus fors obiiciat, Medicum, Astronomúmve aut Philosophum de Deo loqui minimè decere: is sciat pro responso, talia neminem aut statuere aut obiicere, nisi qui Dei sit hostis, & studiosè hoc agat, ne opera Dei hominibus innotescant, ex quorum notitia postea propria illius vitia & flagitia detegi poßint. Interim Christus ipse dicit: Nihil adeò occultum esse, quod non reueletur. Hoc ergo fundamento freto mihi liceat, vt Theologi vices agam, & per Deum reuelem, quod in multis abditum est. Et nemini isthæc fastidio aut nauseæ sint ob id, quod hic vel iste scripta mea reiiciat.

Quin imò fas est, hæc auidiùs eò legi & euolui, quoniam externum naturæ lumen ipsum ait: Sapientia osorem non habet, nisi insipidum. Sic & veritas osorem non habet, nisi mendacem. Similiter & qui ex & de Deo scribit, hostem non habet, nisi illum, qui ex Deo non est. Cursum ergo præfationis hic inhibens, deinceps illum procedendi ordinem modúmque tenebo, quem in describendo libro primo de Astronomiâ Naturæ seruaui. Inter quem & hunc discriminis hoc intercedit, quòd ille de externo, hic de interno cœlo supernaturali doceat. Qualis verò cœli interni vis sit, & quo modo illius membra diuidantur, deinceps conuenienti serie & ordine planiùs explicabitur.

ARGVMENTVM.

IN ORDINEM TOTIVS LIBRI SECVNDI ASTRONOMIÆ MAGNÆ THEOPHRASTI HOHENHEMII D.

De operatione cœlesti.

RDINEM huiusmodi instituere mihi placuit. *Primò*, quid Anima sit, quæ eius proprietas, natura & conditio sit. *Deinde*, intelligendum est, quæ ratio vnionis sit corporis & animæ. *Tertiò*, de ortu, causâ & generatione carnis immortalis. *Quartò*, de coniunctione & compositione carnis mortalis & immortalis in imaginem vnam. Quatuor hisce capitibus tandem argumentum vlterioris diuisionis libri subnectitur.

CAP. I.

De ortu & generatione Animæ, quæ eius essentia, quis spiritus, quæ natura sit.

Homo ex cœlo & terra compositus.

IN præcedente libro de mortali seu terrena incarnatione & materiâ cognouistis & didicistis, hominem, scilicet non tantùm ex Limo terræ constare, sed non minùs ex cœlo, quàm ipsâ terrâ compositum esse. Quicquid enim ex terrâ constat, in terram reuertitur. Quicquid autem ex cœlo constat, in cœlum quoque redit. Homo autẽ non ideò tantũ homo est, quia est Microcosmus: sed homo est is, qui ex vniuersis rebus cõposit⁹ est, ex cœlo, inquã, nõ minùs quã ex terrâ. Quia enim propter cœlũ homo cõdit⁹ est, necesse est, de cœlo ipsũ aliquid participare, cui⁹ merito in cœlũ perueniat. Nã quod de terrâ est, id animal est, & in terra moritur. Nõ ergo satis est de cõpositione illa scire, qualis ex natura homo sit, & quinã cõpositus & digest⁹ sit in imaginẽ vnã, carnis & sãguinis, ceu antea descripsimus. Limus enim minimè sufficit ad cõstituendũ hominẽ integrũ, aut ad ipsũ cognoscẽdũ, quasi nihil aliud in homine existeret, quã quod de Natura sumptum sit. Quod enim de Naturâ ipsi adest, id omniũ minimũ est. Quod de cœlo sũpsit, id super õnia est. Sicut enim scriptura ait: *Spiritus (scilicet hominis) redit ad illum, qui ipsum dedit.*

Homo qua homo dicatur.

dedit: hoc eſt, à Deo ipſe adeſt, ad Deum ipſe reuertitur. Quod de Limo terræ eſt, redit ad terram, de quâ eſt. Partes ergo in homine duæ ſunt: A terrâ Forma: à Deo ſpiritus, de quo in hoc libro tracto. Iam de formâ imaginis ſcito te, quòd in ipſa Spiritus à Deo datus, aſſeruatur, & velut in hoſpitio quodam ac domicilio retineatur. Omnium, ſcilicet primò de terrâ Deus hominem formauit: Poſtea inſpirauit ipſi Spiritum per ſpiraculum vitæ, cuius medio homo fit capax ſuperiorum, ex quibus deſcendit. Ex ore enim Dei egreſſus, ad idem reuertitur. Et hoc accuratè quidem vos tenere velim, hominem ſecundum ſuam Eſſentiam eſſe inuiſibilem, hoc eſt, id, quod homo eſt, eſſe inuiſibile. Non autem inuiſibile, ſicut de Naturâ ſyderei corporis docui: ſed inuiſibile ideò, quia eſt ſpiritus, à Deo datus, qui inuiſibilis eſt & immortalis. Ita inuiſibile etiam eſt corpus ſydereum, ſed tamen mortale, quod per id, ex quo conſtat ſeu fit, iterum conſumitur, & in nihilum redigitur. Sicut enim cinis & puluis fuit: ita in puluerem denuò reuertitur. Interim tamen nec Elementare, nec ſydereum corpus in cœlum peruenit, ſed homo ſaltem, qui Spiritus eſt, is autem Spiritus, qui ex Deo eſt. Dixit enim Deus, *Faciamus hominem ſecundum imaginem noſtram.* Porrò ex hoc noſcendum eſt, imaginem humanam non incipere in vel ex inferiori, ſed præ ipſo iam extitiſſe. Et imago Adæ, originem ſuam formamque ac ſpeciem ſumit ex Deo, qui imago prima eſt. Eius imago ſimilis eſt imagini hominis. Ideò Chriſtus homo primus fuit, ante ipſum Adamum, non minùs ac ad Iudæos teſtatus eſt: *Priùs quàm Abraham fuit, ego fui.* Imaginis itaque ortus ex Deo eſt. Secundum illam factus eſt homo, ab ipſo Deo, cui ſoli imago cognita fuit, non vlli alij. Et licèt Chriſtus quidem poſt Adamum ac Abrahamum venerit: ante ipſos tamen fuit, hoc eſt Deus non ex Limo, ſed ſine Limo exſtitit. Quòd ſi ergo ex Limo Deus non exſtitit: vtique nec imaginem ſuam ex Limo habebit, ſed citra ipſum, hoc eſt, Deus non ſecundum vel poſt Limum factus eſt homo, ſed ante ipſum exſtitit. Ideò Chriſtus filius eſt hominis, id eſt, primi hominis, illius hominis filius, qui ex Limo terræ hominem ſecundum imaginem ſuam fecit. Quanquàm verum ſit, nec me nec quenquam alium compertum habere de Imagine Dei, qualis illa ſit, niſi quantum de Chriſto & ſacra ſcriptura colligere & iudicare poſſumus. Illam enim hoc fine accepimus, vt ex ipsâ illius inuiſibile cognoſceremus & addiſceremus. Eſt enim illa inuiſibilis. Verum interim eſt, *Deum eſſe perſonam.* Datâ perſonâ, dabitur etiam Imago aliqua. Perſona enim imagine carere nequit: Et Imago eſt forma ac figura. Qualis forma hominis eſt, talis etiam forma Dei eſt, ſecundum cuius imaginem homo factus eſt. Sicut autem Deum nemo vnquam vidit, præterquàm filius: ita ex Deo etiam adeſt ſeu ineſt in homine, quod nemo videt, totum inuiſibile. Videtur autem à Deo, cui nihil quicquã inuiſibile eſt. His poſitis, negari non poteſt, hominem ſecundum Dei Imaginem conditum eſſe: hoc eſt, ſicut homo dat inuiſibilem perſonam Dei, dari etiam perſonæ Dei. Quod idem eſt, ac ſi diceret Deus: *Perſonam meam nemo videt, quæ inuiſibilis eſt. Per Limũ tamen hunc faciã ipſam viſibilem.* Sic procedere oportet formam imaginis, vt homo formam habeat ex ſpecie, ſicut dictũ eſt. Et ſermoni huic eatenus ſaltẽ credendum eſt, quatenus Deus dixit: *Secundum imaginem noſtram facimus hominem.* Hinc homo poteſt homo ſurgere ex Limo, ſecundum imaginem Dei factus ſeu formatus. Cæterum hæc hactenus nondũ ſpectant ad id, quod hoc loco intendo dicere. Intelligendũ eſt enim aliquod inuiſibile, quod inuiſibile ſimile ſit ac conforme viſibili, hoc eſt, ſit inſtar animæ, qualis ipſa eſt, quę nimirũ eſt alterũ, ex quo homo conſtat. Et ſic homo eſt homo ex Naturâ, ſicut in pręcedenti tractatu docuimus: & iam eſt homo ex Æterno, ex ore Dei, quod eſt ſpiraculum vitæ, quod ſpiraculum eſt Limus cœlorum, ex quo homo de cœlo eſt, & reſpectu eius virtutem etiam ad cœlũ habet. Sic ad Naturam abit, quod ex natura eſt, & ad Deũ, quod ex Deo eſt. Probẽ enim hoc notandum eſt, nihil quicquam, quod de Terrâ eſt, reſurrecturũ. Solum enim id reſurget, quod ex Deo eſt. Ideò reſurgemus in Chriſto. Si autem in Chriſto non erimus, reſurgemus quidem, ſed non in Chriſto, non in Naturâ, ſed in ſpiritu inferni, de quo peculiaris tractatus plura ſuggeret.

Porrò autem ſic attendite. Si corpus formatũ eſt ſecundum imaginem Dei, & Deus eſt perſona, eaq; per humanam imaginem in ſuâ imagine cognoſcitur: iam neceſſarium eſt ſcire, etiã extra imaginem oportere aliquid eſſe inuiſibile, quod æternum in homine ſit, & æternum maneat: Caro námq; Limi terræ æterna non eſt. Deus autem hominem ad vitam æternam condidit. Propter hoc ergo æternum requiritur. Vt de æterno idem etiam aliquid habeat, & nõ totus naturalis ſit. Nullum enim naturale æternum eſt: ſed quicquid huius eſt, morti obnoxium eſt & ſubiectũ. Et æternum id tantùm eſt, quod ab æterno dimanat. Itaq; ſi æterni aliquid homini ineſt: homo vtique non tantùm ſecundum naturale homo perfectus erit, quoniam in naturâ æterni nihil eſt. Contrà verò, quia homo æternus eſt, neceſſe eſt, aliquid aliud in homine ineſſe, quod ſit æternum. Id non eſt deſumptũ de Limo terræ, ſed & omnino aliquid, quod Deo ſimile ſit in ſpiritu. Non enim id ſatis eſt ad imaginem, nos ad ſimilitudinem Dei factos eſſe: ſed inſuper de Deo aliquid accedere oportet, cuius gratiâ imago condita eſt. Nam nòn, vt edat ac bibat, &c. homo factus eſt, ſed vt regni Dei hæres ſit. In regno autem Dei hæres nõ eſt, quod de terrâ eſt. Terra enim in cœlũ non peruenit. Itaque hæc ſola homo minimè eſt: ſed multò magis homo erit id, quod in ipſo eſt, ad hæreditatem regni cœleſtis deſtinatum. Quod intelliges de ſpiritu. Spiritus nullus viſibilis: ſed vniuerſi inuiſibiles. Iam ſi ſpiritus inuiſibilis eſt, ſolus autem ſpiritus eſt æternus: ex hoc iam neceſſariò exſtruitur, ipſum hominẽ quoq; oportere eſſe ſpiritum, & ſpiritum quidem talẽ, qui ex Deo ſit, & ad Deum redeat, ac è nobis emigrans in manum Dei, ex quâ proceſſit, reuertatur. Porrò, Deus mundum condidit, non vt viſibilis eſſet, ſed viſibilis, hoc eſt, condidit ipſum,

Marginalia: Hominis partes duæ ſũt. — Terrenũ eſt diuerticulum ſpiritus. — Homo qua homo qualis ſit. — Imago hominis vnde & quid ſit. — Chriſtus fuit ante Adamũ. — Chriſtus quomodo ſit filius hominis. — Imago Dei quatenus cognoſcatur. — Homo vitę æternæ deſtinatus. — Naturale omne corruptibile. — Homo qua ſit homo. — Spiritus inuiſibilis.

ipsum,qui antea nihil fuit. Ex hoc,quod nihil fuit,creauit cœlum ac terram, adeóque suum verbum, quod inuisibile fuit,visibile fecit,verbo nimirùm facto id,quod iam tangimus & videmus.Deus enim non minus delectatur visibili,quàm inuisibili, in eo, scilicet,quòd verbum ipsius materiale & substantiale factum est. Ideò placuit etiam Deo,quod fecit:Inuisibile námq; factum est visibile, & impalpabile factum est tangibile. Postquam autem visibilitaté constituit,inuisibili nimirùm facto visibili:diuisioné postea etiam molitus est in spiritu. Alium enim fecit seu reliquit inuisibilem, alium visibilem. Visibilis est homo. Ipsum enim fecit de visibili. Id auté quod inuisibile esse debebat, de æterno sumpsit, & illud inuisibile manere voluit,vt homo non tantùm constaret ex terreno,sed simul etiam ex æterno,cuius gratiâ spiritum vitæ Deus ipsi inspirauit, vt non esset animal secundum naturam, velut simia, sed vt esset homo ob æternum,quod super omnia est. Secundum hoc viuere & operari debet homo, nec secundum animale quietem & voluptaté sibi quærere. Qui enim in terreno quiescit, is terrenam habitationem & generationé quęrit, similem se faciens ei, qui secundum terrenum epulatur & potat. Vt verò plenè intelligamus rem,sciamúsque hominem finaliter factum esse secundum Deum, & ipsius imaginem, propter quam etiam ab animalibus separatur & discernitur: demonstratur id verbo Dei, quo dixit: *Secundum imaginem nostram faciamus hominem.* Vnde colligitur,hominé non tantùm constare ex terrâ,sed & ex creatione spiritus,eo discrimine,quòd,quia simul visibilis & inuisibilis existit, domum suam acceperit de terrâ, alterum verò, quod in domo illa est (nempe Anima)ex Deo. Vnum à Deo est,ad mortem tamen destinatum,quia ex morte est. Alterum destinatum est ad æternum,quia ex æterno adest. Caro auté ex morte est,& ex morte prouenit. Quam quidem liberam esse,ita vt spiritui suo aut animæ nihil noxæ inde emergat, quicquid faciat, fieri ratione nullâ potest. Carni enim vniuersa Dei mandata incumbunt, quæ omnem illius libertatem elidunt, vt nihil liberi & soluti in ipso homine amplius maneat,quo in carne visibiliter facere audeat vel bonum vel malum, citra animæ noxam ac damnum,sicut nonnulli fecerunt spiritus cœlestes, nimirum Boni, vt *Gabriel, Michael, Raphael, & Mali, vt Lucifer, Satanas, &c.* Ex his Boni libero suo arbitrio vsi non sunt,sed isto excusso, voluntati Dei paruerunt. Hæc enim,non nostra facienda est. Itaq; penes nos voluntas nulla est. Qui tamen eam aut habet aut sibi sumit, is similis euadit Sathanæ & Lucifero, quem liberum suum arbitrium in abyssum inferni præcipitem dedit. Cùm enim homines nos Deus voluerit esse secundum suâ imaginem factos, & ex se nobis spiritum infuderit: vult etiam, vt secundum hunc viuamus ad ipsius voluntatem non ad voluntatem carnis & sanguinis, quæ nihil nisi ad terrena prosunt. Quod in cœlo inuisibiliter factum est,id in hâc terrâ fit visibiliter à carne,hoc est,Luciferi præuaricatio & eiectio nobis visibilis non est. Quod autem nos facimus,visibile est. Sic factus est visibilis lapsus Adæ. Nam in inuisibili,Deo obeditum non est,nec voluntati eius satisfactum, quod exemplo Luciferi constat: nec etiam in visibili, quod notum est in Adamo.Tales ergo vult Deus esse spiritus,alios corporis expertes, alios corpore donatos. Qui corpore donatus est,est homo, caro scilicet & sanguis. Qui corpore carent, sunt Angeli,in cœlis habitantes,sicut nos in terrâ,

Spiritus duplex.

Homo cuius gratia factus.

Homo ex terra & spiritu conflatus.

Caro mandatorũ Dei rea.

Angeli, qui boni & mali.

Homini voluntas libera nulla est.

Lucifeti & Adæ collatio.

Spiritus duplices sunt.

De homine ergo si loquendum sit, intelligi oportet, per ipsum, Deum multa efficere, & ipsius gratiâ multa præstare, sed omnia hoc fine,vt ad æternum is perueniat. Is enim cùm in carne infirmus,in spiritu autem promptus, facilè iram Dei incurrat, ob id varia ostendit Deus, quibus admoniti vitam nostrâ ad ipsius, non propriam nostram voluntaté dirigamus. Nostra námque voluntas nos damnat: Solius autem Dei voluntas nos conseruat,vt de Gabriele,Raphaële,&c. constat. Voluntatem auté propriam nos damnare, exemplo est Lucifer, Iam,cur id fiat,inquirendum est.Id autem non fit propter carnem, quæ tantopere ipsi placeat, sed propter Spiritum,qui æternus est,& ad regnum Dei prædestinatus,etsi in hâc terrâ,velut in Paradiso viuamus. Si enim, quid Paradisus sit, scire volumus: dico, Paradisum esse id, in quo versamur. Et in eo tantùm ex Paradiso eiecti sumus, quòd mors in nos intrauerit,vt iam in sudore vultus nostri victum parare, & cum dolore liberos gignere, adeóque variis morbis subiecti esse cogamur. Quòd si mansissemus in Paradiso,hoc est,in eo, in quo iam versamur, quale ante fuit retento, mortem vtique non haberemus,nec sudore vultus noster difflueret. Cùm ergo ille æternus sit,non item etiam caro: hoc est, In carne de terrâ nihil sit æterni,æternus autem homo sit: Afflictio, quam in terrâ sustinet, crux est sudoris vultus ipsius. Qualis est caro,talis etiam Spiritus: hoc est,Si homo, quæ vult facit,anima in ipso nihili est,& quiescit,non item caro,vt Spiritus, nisi homo carne suâ secundum spiritum viuat in voluntate Dei, tunc corpus Spiritui obsecundat. Id námque debet esse homo, quod est è supernis. Quod ab infernis est, homo esse non debet, sed saltem hominis reseruaculum & imago. Spiritus auté debet esse homo.Caro dies breues habet, citò infirmatur, & vitiis omnibus subiicitur, per quæ homo in perditionem,ad illum,qui Spiritus est,de cœlo eiectus est. Breuiter itaque notandum est, quòd Deus hominem condiderit de terrâ,& de cœlo,vt suo corpore ad æternum de cœlo se accommodaret,& in eo Deum suum redemptorem videret. Talem si sese homo non gerit,spiritus ad Deum reuertitur,homo autem abit eò,quò à Deo iubetur. Id enim hîc serio monendi estis vos hoc loco & vice, quidnam homo perfectè & absolutè sit,planè cognoscere non posse. In conclusione autem huius libri de humanâ compositione, integrum hominem, prout is cognosci debeat, planiùs intelligetis. Porrò ipsum hominem ex creaturis omnibus Deo dilectissimum esse, etiam præ ipsis Angelis, testatur ipsius.Mors, quam hominis non Luciferi gratiâ passus est. Ouis námque perdita, & rursus inuenta, Deo gratior est nonaginta nouem cæteris manentibus. Discrimen inter hominem & Angelum

Voluntas hominis perdit: Dei seruat.

Paradisus quid.

Homo cur de cœlo & terra conditus.

Homo Deo dilectissimus.

hoc eſt, quod nos ſimus oues, Lucifer autem ouis minimè ſit. Nos inuenimur, non item Lucifer. Super nobis gaudium eſt, ſuper Lucifero minimè. Cur autem hominis miſertus Deus, pro ipſo mortuus ſit, cauſa hæc eſt, quia is æternus eſt. Qui cùm breui iſto tempore, quo in terrâ viuit, æternum damnari, & propter ſolam carnem omni luxui obnoxius eſſe deberet: id ne fieret, Deus pro ipſo in cruce mortuus, gaudium æternum impetrauit iis omnibus, quorum ſpiritus peccati carnis pœniteret. Nam in ſpiritu veritatis ipſe nobis adorandus eſt, corde contrito & humili. Ex his iam liquet, in homine eſſe ſpiritum, & carnem ipſius eſſe corpus, eſſéque ipſum viſibilem ideò, quia caro eſt. Deus enim hominem ipſe ita conſiderauit, quòd caro ſit. Spiritus autem à catne exit ad illum, qui ipſum dedit, nec apud ipſam manet carnem. Caro redit in id, quod fuit. Ex maſsâ, vnde vermes naſcuntur, factus, in eandem iterum conuertitur, hoc eſt, in vermes denuò abit. Quod autem in vermes abit, non manet amplius corpus Spiritus. Spiritus autem afflictiones ſuas experitur à carne. Ideo redit ad dominum, qui ipſum dedit, & caro ſortitur portionem ſuam ad ſomnum, ad æternum, aut ad mortem; ad reſurrectionem, ad æternum, aut ad mortem.

Deus pro homine cur paſſus.

Hîc autem in terrâ caro & Spiritus res vna vna ſubſtantia ſunt. Quia verò mortem Deus creauit, diligenter attendite, cur ipſam crearit. Nempè, cùm caro nihil proſit, mors ſeparat eã à Spiritu, hac de causa. Nihil ad cœlũ aut Deum peruenit, niſi de Deo venerit. Spiritus verò ſolus à Deo eſt. Ideò ad Deum redit, qui ipſum deſuper de cœlo immiſit. Caro autem cum ſit terra, cinis, aut puluis, ad illa etiã reuertitur. Sicut ergo carni vitam inſpirauit per ſpiraculum vitę ita eandem rurſus, eximit per ſpiraculum mortis, ſpiritu manente, quod erat ante, hoc ſaltem addito, quòd corpori coniunctus fuerat. Cuius additamenti reſpectu differt ab Angelis, a ſpiritibus cœleſtibus, veluti diremptu peculiari. Pro capiendo planiore intellectu horum, vltimum huius ſecundi libri tractatum, *De humana compoſitione* euoluite, vbi dilucidius iſta omnia declarantur.

Spiritus hominis quo a ſpiritib. reliquis diſtet.

Quod autem ſcriptura ait: *In carne mea videbo Deum & redemptorem meum*: verè rectéq; illa loquitur. Et hoc fundamentum ſolidum eſt totius huius noſtræ Philoſophiæ. Quod tamen vt ſuperuacaneum, hoc loco non explicamus, ſed ad tractatum vltimum referimus. Senſum tamen breuem addimus, memores nos eſſe oportere regenerationis, quæ fit per aquam & ſpiritum. Sic enim caro æterna de cœlo naſcitur, in quâ carne nos Deum redemptorem noſtrum viſuri ſumus. Porrò cùm à me dictum ſit, ſolum ſpiritum eſſe illum, qui ad Deum vadat, ac ipſum videat, non etiam carnem: ſcriptura autem carnis expreſſam mentionem faciat, & quemlibet in ſuâ carne Deum viſurum eſſe teſtetur: id quomodo conciliandum ſit, pluribus verbis hâc ratione expediendum eſt. Hactenus à me tractatum eſt de Carne mortis. Iobus autem differit de Carne vitæ, de qua ſeorſim ego hîc nihil attingo. Caro enim in terrâ duplex eſt: vna ex Adamo, altera ex regeneratione per Chriſtum. Caro Adamica Deum non videt. Caro autem regenerationis per Chriſtum, Deum videt. Ita enim Iobus ſeipſum explicat, dum ait: *Scio quod reſurrecturus ſim in nouiſſimo die, & ſcio, quod redemptor meus, id eſt, Chriſtus, viuat.* Caro, in quâ Deum viſurus eſt, eſt caro, quam per redemptorem ſuum accepturus eſt, in regeneratione. Viſurus ergo Deum eſt in illa carne, quæ per regenerationem naſcitur. Reſpicit enim Iobus ad ſolum redemptorem, ſeu Chriſtum Dei filium, non ad Deum patrem, quem in ſuo vaticinio ſuum Deum appellat. Sic enim intelligenda ſunt verba: *Scio, quod redemptor meus viuit*, id eſt, *Chriſtus.* Hunc verò ſciuit viuere, & ſe in nouiſſimo die reſuſcitaturum, ac propria cute, id eſt, corpore ſuo cincturum eſſe, non corpore Adamico, ſed corpore regenerationis, ſicut dixit, *Et cingar iterum cute mea*, hoc eſt, ſicut 3. Iohann. affirmatur, *Nos omnes regeneratum iri, aliàs regnum Dei minimè eſſe ingreſſuros.* In illâ carne Iobus Chriſtum redemptorem noſtrum videbit, & vnâ cum ipſo nos vniuerſi quoque, qui ex Deo ſumus, veluti omnes Patriarchæ ita veſtiti ſunt etiam ante regenerationis inſtitutionem. Suis autem tantùm oculis hæc talia videbunt illi, qui reſurrecturi ſunt in Deo, ſuo redemptore, vel Chriſto. Huius ergo paragraphi limitatio hæc ſit, quod de Carne ex Limo terræ natâ in Prophetia Iobi mentio nulla fiat, ſed de carne tantum futurâ in regeneratione, quæ à Spiritu S. concipietur, quam omnes ſancti in promiſſione habuerunt, non minùs, ac poſt creationem nouæ carnis ipſam habent hi, qui ex Deo renaſcuntur. Hic enim nouiſſimi erunt primi. Seriò ergo cogitare ſecum debet homo, quis ſit in præſenti, quémue deinceps ipſum fieri ac eſſe neceſſe ſit. Compoſitio enim generationis humanæ latè patet, & ex multis coagmentatur homo in effigiem vnam, ſicut deinceps ſubindè clariùs explicabitur. Nec enim hominis, qualis ſit, cognitio facilis adeò ac obuia eſt: ſed quò quiſque ſeipſum rectiùs cognoſcit, vndenam oriatur, quíſve ſit, eò circumſpectiùs is attendet ad æternum.

Regenerationis effectus.

Contra dict conciliatio.

Caro duplex eſt.

Caro quæ viſura Deum ſit.

Notitia ſui quid præſtet.

Sed vt de generatione animæ (aliud enim eſt anima, aliud ſpiritus) nonnihil etiam deinceps diſſeramus: primo tenendum eſt, inter animam & ſpiritum hoc diſcriminis intercedere. Si ſpiritus carni infuſus eſt, vocatur *Anima*, hoc eſt *Spiritus*, qui poſt formationem hominis inſpiratus eſt à Deo, nempe *Vita*, & eſt *Spiraculum vitæ* Cæterum ſpiritus etiam alius eſt, *Naturalis*, homini cum brutis communis. De hoc nullus hîc ſermo habetur. Is enim vitam naturalem habet, non æternam, moriturq; in natutali corpore, & cũ ipſo interit, carni naturaliter cõgenitus. Spiritus autẽ carni cognatus, vocatur ſpiritus quidem, ſed eo diſcrimine, quia is mortis eſt: cum alter quia à Deo datus eſt, ſit vitæ. Alter *Naturæ*, naturaliter nos ducit ad cognitionem. Alter ex Deo, diuinam cognitionem impertit. Hi vtrique ſpiritus per mortem ab homine ſecedunt: alter tamen moritur, alter manet viuus.

Anima & ſpiritus vt differant.

Spiritus eſt duplex.

Spiritus naturalis quæ conditio.

Generationis autem animæ hæc ratio eſt. Si fœtus

Anima quid, & vt generetur. foetus in carne concipitur, hoc est, ex semine in conceptione illa carni ex Deo egreditur verbũ, quod carni suam animam indit. Iam notate, animam esse hominis centrum, in quo iam omnes alij spiritus habitant: tam boni quàm mali. Ad lemus exemplum. Corpus est domus animæ. Anima est domicilium spirituum, homini consitorum, bonorum malorúmque. Quod deinceps planiùs alio exemplo illustrabimus. Pone, Regem quendam præsidere Senatui, qui ex multis consiliariis constet, quorum alij boni, alij mali sint. Illi consuluntur omnia, quæ bona & mala sunt. Ea consilia spiritualiter Regem ingrediuntur, & sic ille ipsa habet intra se. Agitur iam aut laboratur de electione, vtrius partis suasui obsecuturus sit. Sic omnino est is alius, quàm sunt consiliarij, vt penes quem sit arbitrium, eligendi quod volet. Simili ratione anima quoque vicem regis in homine gerit, in senatu legum naturalium, quidnam facere homo debeat. Hoc suadet spiritus à Deo: hoc alij spiritus, vt deinceps differetur. Hinc intelligendum, quòd, si spiritus ita in animâ conueniant, viuum hominem constituant. Et sicut nouus vetus est, qui antea non exstitit: ita noua quoque est anima, vt quæ antea non fuit. Ipsa tamen manens ac immortalis est. Quòd si mortale à morte aufertur, spiritus naturalis abit in naturam, consumitúrque: spiritus à Deo reuertitur ad Deum. Similiter & cæteri redeunt, vnde prodierunt. Vnum emergit ex naturâ carnis, vitam sortitæ, modo naturali: Alterum oritur ex Deo, ex spiraculo vitæ, & à morte iterum demitur, sed non vincitur, verùm ad Deum pergit. Anima oritur ex verbo Dei, ad quod etiam postliminio redit. Vnde æternùm viuit. De animâ ergo sciendum est, ipsam esse halitum ex ore Dei, per naturam incarnatum, carne nimirum mortali, quæ creata est in fidem ad viuentem carnem regenerationis. Sic nimirùm Deus constituit vt quoties foetus, toties spiritus. Itaque quilibet homo peculiarem spiritum habet: adeóque peculiarem animam, cum suâ proprietate & omni essentiâ. Sic nimirùm imago de Deo fecit naturalem vitam in naturali spiritu, consiliarium Dei in spiritu, qui ad Deum reuertitur. Anima constat per seipsam.

Corpus est animæ domiciliũ: Anima spirituũ.

Animæ definitio.

Animæ quæ sedes sit. Post hæc iam attendite ad sedem aut solium animæ. Nimirum sedet illa in corde, in medio hominis, & consumit inditos spiritus in sese, qui bonum & malum sciunt: occupátque hominis illum locum, in quo vita, (contra quam mors pugnat) hoc est, cor, viget: animaque, est cor in homine, de quo scriptura ait: *Ex toto corde tuo diliges Deum.* Anima enim sedens in homine, cor obsidet. Iam si dilectio seu amor in Deum ex toto corde procedere debet, necesse est, vt ibi ab animâ exulet, quicquid Deo aduersatur: Et quicquid diuinum non est, recedere oportet, vt anima tota pura sit, ac ab extraneis omnibus impolluta, separata, purgata, denique in seipsâ tota munda. Sic demum erit homo, qualis requiritur, si anima in ipso omni macula vacat, ac in omnibus suis viribus & toto pectore pura est. Ibi enim anima sola dominatur, corpore in Deo renouato, instar regis, cuius cor in manu Dei positum est. Verè enim rex est huiusmodi cor purum, quod perfectum hominem reddit, & similem patri nostro, qui est in coelis. Polluta autem corda Reges non sunt, hoc est, in manu Dei non consistunt. Sedet ergo anima in corde, vt nulla manus, nullus pes ipsi præcidatur, sed necesse sit, ipsam vitam totaliter elidi ac tolli. Tunc anima pertinet ad eum, qui ipsam contulit. Sic ergo sese habet generatio hominis de carne, sicut in tractatu primo declaratum est: & de spiritu ex Deo, velut iam comprehendimus. Et velut ex terræ omnibus generibus & proprietatibus in naturâ conditis, & ab elementis omnibus homo in carne naturam vnam, vnúmque intellectum omnium concipit, veluti satis tractatu primo ostensum est: ita vicissim tenendum est, hæc omnia esse spiritus, animam & spiritum, animam & angelum. Vnde anima bono iure spiritus, & spiritus ex Deo angelus hominis idoneè veréque vocari potest. Omnes enim ex ore Dei & ipsius manu procedunt, hoc est spiritus cum omnibus suis spiritualibus viribus ex Deo generatur, sicut caro à mundo omnibus viribus, quæ quidem homini debentur, donatur. Quòd si vires omnes, naturales ac coelestes debito modo impendantur & confirmentur in voluntatem Dei: tunc in vnâ animâ omnia sunt vel consistunt, & in vnâ animâ manent in æternum. Sic nimirùm proferunt vtræque partes suam sapientiam, intellectum, &c. ex eo, ex quo sunt, eâ ratione, quâ sese habent: diuinum ex Deo, naturale ex naturâ. In animâ autem conueniunt in vnum opus, veluti consilium à rege in rem vnam cogitur.

Anima impartibilis.

Anima Angelus hominis

Porrò autem cognouistis etiam de essentiâ & ptoprietate syderei spiritus in homine, de coelo concepti, quidnam in homine operetur. Est nimirùm in illo homine humana ratio, & terrena sapientia, nihil participans de carne, nec de illo corpore, sed de firmamento, quod in homine est instar spiritus sine corpore, sub figurâ tamen humanæ imaginis, velut homo apparet in speculo. Posthæc ergo scitote etiam de animâ in homine, quod homo habeat tertiam quoque sapientiam: primam nempe sapientiam carnalem, hoc est, animalem: secundam autem sydeream, hoc est, scientiam & intellectum terrenum hominum: tertiam denique spiritualem, de spiritu illo, quem Deus homini in conceptione indidit.

Sydereus spiritus quid,

Sapiẽtia hominis triplex.

Primæ sapientiæ duæ mortales sunt, hactenus satis declaratæ. Vt autem de sapientiâ, quæ in spiritu tertio consistit, loquamur, sciendum est, ipsam prodire ex Deo. Si ex Deo procedit, vnà secum etiam afferet diuinas virtutes, sicut spiritus carnalis, carnales virtutes secum fert, & sydereus sydereas. Ita enim diuinus spiritus diuinas etiam virtutes secum omnino attrahet. Cæterùm nos deinceps iam de virtutibus diuini spiritus hoc modo disseremus. Cùm placuisset Deo, hominem post mortem in regnum coelorum transire: eiusmodi ipsum etiam intellectu donauit, vt intelligere posset, quâ ratione in regnum Dei intrare

Dei in hominẽ beneficentia.

intrare posset ac deberet. Rem exemplo elucidabimus. Sydereus spiritus nouit, quæ in astris sint ac omnia sydera cognouit, scitque quid agere ac moliri debeat, vt benè vel malè ipsi succedat. Iam vt sese intellectus hic habet ad istam cognitionem: ita spiritus ettam, à Deo datus, similiter sese habet, nempe quòd doctrina & verbum Dei, firmamentum & sydus interni cœli sit. Ex spiritu ergo, ipsi à Deo dato cognoscit & intelligit illud sydus. Impossibile enim foret nobis hominibus scire, quid in cœlo esset, vel in regno Dei, si nullus desuper de cœli illâ sede venisset, qui id nobis suggereret. Tantum de terrâ si sumus, de eâ etiam tantum loquimur. Cùm verò omnibus etiam compertum esse debeat de cœlo, quod est regnum Dei: necesse vtique est, nos de eodem etiam doceri & informari. Iam primò requiritur intellectus, quo sciamus, si nobis dicatur quid aut suggeratur, nempe per spiritum, quem de cœlo datum in nobis circumferimus. Iste autem est, qui ad Dominum reuertitur, qui nobis omnibus lux æterna est. In spiritu autem illo tantum intellectum habemus, si de regno Dei audimus. Tunc enim per ipsum cognoscimus. Sequuntur deinde Prophetæ scripturæ Biblicæ, &c. Quos si audimus aut legimus, ipsos intelligimus per spiritum, qui nobis à Deo ex cœlo datus est. Sine illo enim res omnes terrenè saltem intelligimus Itaque diuiditur hic intellectus hominis in spiritum naturalem, variis donis insignem, & in spiritus alios, quorum alius à Deo, alius à Diabolo adest. Penes hominem itaque positum est, secundum quem spiritum velit intelligere. Ita enim illius euadet anima, vt ipsam tinxerit. Et fructus eius ac opera talia erunt, qualia ipse intra se conceperit. Quomodo enim animam suam tingit, ita sequuntur opera. Homo námque aliàs inuisibilis est in suo corde: cùm tamen interim fructus & opera animam prodant ac manifestent. Et nihil adeò absconditum est, quod non ante Deum & hominem reueletur, per opera scilicet ac fructus. Itaque sciendum est, debere naturam explicari per spiritum naturæ, verbũ autem Dei per spiritum Dei, Diabolum etiam per suum spiritum. Si quis autem erroneus, seductor aut apostata futurus est: ille satis quidem ex suis operibus & fructibus prodetur. Sic nimirùm Christi verborum quoduis seorsim intelligitur. Scire præterea etiam debetis, hominem, terrenum non intelligere, non intelligere sydereum, quænam ipsorum natura sit, quidue inclinet in hominem. Et qui hæc ignorat, quæ cumprimis scire debebat, is nec de naturâ, nec de Deo quicquam intelligit, quia nimirùm est ebrius, & Epicureus, locum non cedens doctrinæ & experientiæ in illis rebus, in quibus natus est, sed agens scortatorem, helluonem, aleatorem, fœneratorem, &c. quæ omnia bonum spiritum ex homine elidunt, & in ipsius locum spiritum Satanæ sufficiunt. Hæc causa est, cur nihil ille inueniat, cur nihil intelligat, cur denique nihili sit. Eadem etiam ratio est spiritus à Deo egressi. A quo, si quæ in ipso sunt, homo discere & experiri recusat: nihil vtique est, quod in ipso est. Nec enim ipsi vtile est. Debent spiritus ad summum & vltimum vsque cognosci & intelligi: per ipsos debent omnia deliberari & tractari per ebrietatem: per scortationem: per fœnus & auaritiam tale nihil conficitur & impetratur.

Sp. Diuini opus quod.

Porrò de animæ officio tali discursu dicere pergemus. Quicquid nimirum homo in se cõtinet, hoc est, quicquid scit nouitq; id ab externis habet. Quod carnale est, ab elemẽtis habet, quæ quotidianũ conferunt. Sapientia humana ab astris est. Et hanc homo ab illis quotidie accipit. Duorum horum corpora in homine sunt. Ideò ita inclinant, vt ab externis in interna id penetret, quod in externis est: & à seipsis nihil conferunt, nisi apud ipsa quæratur. Debet nimirùm pomum in arbore quæri: id enim sponte suâ in os non inuolat. Eodem modo se res quoque habet cum naturali mortali intellectu, hoc est, cum sapientiâ caducâ. Porrò ergo sic attendite de simili. Quod ex Deo est, in id se confert, quod de Deo in homine est. Vnumquodlibet enim operatur in suum simile, hoc est, in suum corpus, elementa scil. in suum corpus, & sydereum in suum corpus. Similiter & diuinum in suum Deum. Cæterùm de homine peculiariter notandum hoc est, ipsum intellectum habere, etiam ab his omnibus diuersum. Debet enim is rogare, quærere, & pulsare: Sic inueniet, & voti compos fiet, ipsique aperietur. Sic per Angelum, ei qui diuinum operatur, alimentum æternum confertur, velut & elementare, qui spiritu naturali laborat. Nec enim illius saltem spiritus, qui à Deo est, sed & aliorum geminorum hæc ratio est erga suos Præceptores, ex quibus præsto sunt, vt ab illis discant, & inquirant de hoc aut illo, ad quod quidem nati sunt, hoc est, ex elementis homo est, ex illis discere debet, *Naturale* quod est, Musicam nempe ex Venere, bellum ex Marte, œconomiam ex Saturno, &c. Similiter & ex Deo discere debet, quæ ad æternum spectant ac faciunt. Istius autẽ dicti puncti hæc summa est, *Multum orare, pulsare, quærere.* Prima doctrina est, persæpè nobis quærendum esse, cum ipsum nos sectaturum minime sit. Et hoc nobis per conscientiam nostram constat, congenitam scil. nobis ab elementis, ab astris, à spiritu, quem Deus indidit. In primâ enim illicò creatione Deus nobis conscientiam indidit, quâ vniuersi ex lumine naturæ & vi consitæ sensationis, nullo magistro accedente agnoscimus, fas omnino ac æquum esse, vt, quæ nolis tibi fieri ab aliis, eadem nec tu quidem aliis facias. A spiritu, quem Deus nobis indidit, conscientiam hanc habemus, vt intelligamus, quid rectum, quidúe prauũ sit, idq; ex nobismet ipsis citra omnem aliorum doctrinam & institutionem. Et in corde nostro positum est *Esse Quintum*, à Deo nobis congenitum, sine virtute quidem de prædictis istis spiritibus. Itaq; si iudicẽ in nobis reconditum habemus: conueniens vtique est, nos, quod nobis bonum inest, quærere, & malum omittere, atque ab illo discere, à quo sumus, non contrà ab illo à quo minimè sumus. Et cùm à Diabolo minimè simus, ab ipso etiam nihil discere debemus.

Simile agit in simile.

Conscientia omnibus innata.

Quando-

Quandoquidem ergo hanc conſcientiam nobis congenitam habemus, ſcire facilè poſſumus, quòd, ſicut nos erga naturam gerimus, ita eidem aliquando etiam rationem reddere cogemur. Si donis vtriuſque naturæ malè vtimur, iam ipſi intelligimus, rationem certam à nobis omnino extortum iri. Et licet Sol quidem ac Luna Venúſue aut Iupiter rationem à nobis non efflagitabunt: ipſorum tamen loco exiget illam is, qui illos creauit. Venus enim caſta eſt. Illa ſi laſciuiæ impenditur, reſponſum de culpâ admiſsâ dandum eſt, non aliter, ac ſi quis alterum gladio percutit & interimit, facti illius rationem reddere cogitur. Et pax non Martis, ſed eius eſt, qui ipſam creauit. Ex hiſce exemplis patet, nos Spiritum habere à Deo & illi ſimul coniunctam conſcientiam, ſecundum quam nobis viuendum eſt, vtpotè virtutibus diuinis inſignitam. Homines enim ſumus. Quod ſi conſcientiæ nobis nulla cura eſt, obliuiſcimur vtique Spiritus, & ipſius virtutum. Sic nimirum ad generationem peruenimus deputatam. Quòd ſi, quæ ſpiritus in nobis perficere debet, non fiant: dandum de illis reſponſum eſt, non ſpiritui ſed Deo. Itaque, ſi quid à Deo quærere volumus, quærendum id per ſpiritum eſt. Is enim ex Deo eſt, & à Deo per ipſum bona in nos deſcendunt. Sic ab externis in nobis diſcimus per ea media, quæ dicto modo in nobis ſunt. Sciendúmque eſt, nihil à Deo in nos penetrare, niſi nobis ineſſet Angelus, qui à nobis ad Deum, internum cœleſte nuntium afferret: quod quidem medium omni cogitatione velocius eſt. Et tale quidem medium inficiari homo minimè poteſt. Expreſsè enim ſcriptura ait: *Et ſpiritus redit ad eum, qui dedit ipſum.* Quin imò, priùs quàm cogitationes in nobis oriuntur vigéntue, iam ad Deum pridem itum, & ab eo reditum eſt. Sic nimirùm, quod Deus in nobis eſſe requirit, in nobis gignit per ſpiritum, qui inter nos & ipſum mediator aut interpres eſt. Similiter & natura in ſuo lumine. Hoc ſaltem agat homo, vt conſcientiam ſuam ſectetur ſuúmque ſpiritum in illius ſcholam compellat. Quòd ſi talem ſe præſtiterit, & doctrinæ ſeſe accommodauerit, diſcet vtique illa, quæ nullius hominis ſenſus concepit, nedum inuenit.

Spiritus hominis ad Deũ internũtius.

Hoc ergo munus eſt animæ, vt ſit etiam poſt hominis mortem, ſine carne quidem terrenâ. Si eſt propter electos, in carne redemptionis reſurget. Sin minùs, nequaquam. Damnati enim ſolatium reſurrectionis non habent, nec ſpectaturi ſunt Deum redemptorem ſuum. Non enim hi: ſed benedicti viſuri Deum ſunt. Præterea animæ etiam officium eſt, vt ſit Angelus. Et homo iſto Angelo vti debet. Eſt enim is homo, citra quidem mortale. Eſt autem is homo, à quo eſt ille, aut in quo eſt, & qui eſt.

Damnatorum qualis reſurrectio ſit.

CAP. II.

Quomodo hominem ex mortali corpore, & corpore immortali conſtare, intelligendum ſit.

ET ſi, quæ hactenus commentatus ſum, humanam compoſitionem ſatis quidem declarent, addenda tamen & illa videntur eſſe quæ ad ipſum quoque præ cæteris rectè intelligendum hominem requiri videntur. Quid enim porco prodeſt Margarita? Homo, qui ſeipſum non nouit, ſus eſt. Huc reſpiciens Christus, *Margaritas* dixit, *non proiicietis ante porcos, ne eas conculcent*: Quaſi diceret: *Vos Apoſtoli, illis hominibus, qui ſuillam vitam agunt, Euãgelium meum non prædicabitis, quia illud pedibus conculcant.* Ne autem homo euadat porcus, operam det. Porcus enim nemo naſcitur, ita quidem aſſerente Chriſto. *Paruuli mei ſunt: ſinite eos ad me venire.* Et alio loco idem aſſerit: *Melius eſſe tali, ſi lapis molaris de collo eius ſuſpendatur, & in altum mare eiiciatur, quam vt vnum ex illis offendat.* Hinc euidens eſt, homines quidem porcos fieri poſſe. Si porci facti ſunt, nihil eius proferendum eſt, vt pote iam maledictioni obnoxiis illi, vbi dicitur: *Nolo eos conuerti, vt ne ſalui fiant.* Tanto odio Deus flagrat erga eos, qui exuto homine fiunt *Porci, &* his ſimiles, *Lupi, Vulpes, viperæ, Dracones & Baſiliſci.* Vt ergo ſeipſum homo exactiùs cognoſcat, profuſiùs de ipſo, quidnam ſit, explicandum eſt. Spiritum namque, quem cum carne Deus vniuit, & animam vnam creauit, Deus protectione ſuâ multipliciter fouet tuetúrque, eiuſque causâ plurima facit, vt, cum homo vitæ breuis ſit, in illa breuitate reuerti poſſit ad illum, de quo egreſſus eſt, die ſcilicet reſurrectionis. Porrò poſt mortem homini in carne & ſanguine manendum ac die nouiſſimo reſurgendum, vt homini, non vt ſpiritui, & cum carne ac ſanguine in regnum Dei intrandum eſt. Satis clare verò iam ante probatum eſt in prioribus capitibus, quòd caro & ſanguis quæ ab Adamo homo accepit, in regnum Dei minimè penetrent. Nihil enim aſcendit in cœlum, quod de cœlo non deſcendit. Caro verò Adamica de terrâ eſt. Cœlum ergo non intrat, ſed in terram iterum conuertitur. Mortalis námque eſt, & morti ſubiecta. Mortaléque nullum in cœlum venit. Tum & terrena caro in cœlum penetrare non poteſt, quia nihil illa prodeſt, ad nihil conducit. Iam quod nihili eſt, in cœlum non ingreditur, quia omni fœditate, crimine & luxu plenum eſt. Et nullus ignis eſt qui illud à ſuis expurgare ſordibus poſſit ita, vt ad capiendum cœlum idoneum ſit. Id enim nec ignem nec glorificationẽ admittit, ſed omnino ab homine, id eſt ab animâ auferri: debet quod quidem per mortem, quæ hominem à carne ſeparat, fit. Scire ergo conuenit, carnem, ex ſemine Adami natam: totam mortalem & nauci eſſe. Homo autem cœlum ingredi non poteſt, niſi caro & ſanguis ſit, vt homo. Carne enim & ſanguine ſeiungitur homo ab Angelis, aliàs vtrorumque eſſentia eadem foret. In hoc autem Angelis homo plus habet, quia carne & ſanguine præditus eſt, & propter hominẽ Dei filius natus, mortuus & cruci affixus eſt, vt hominem ita redimeret, & regni cœleſtis ipſum capacem faceret. Horum nihil Chriſtus ſubiit propter Angelos ex cœlo eiectos, ſed tantùm propter homines. Tantò ergo ipſis Angelis plus hominem Deus diligit. Quandoquidem ergo tanto amore hominem Deus proſequatur, caro autem mortalis illum è regno cœli excludat: hâc de causâ aliam carnem, alium ſanguinem

Margaritæ porcis non dãdæ.

Deus porcorũ oſor.

Homo quo modo reſurrecturus ſit.

Caro Adamica cœlum non ingreditur.

Igne non purgatur.

Homo vt ab Angelis diſtet.

Chriſtus pro quibus mortuus.

ſanguinem ipſi dedit, vt homo in vno corpore, carne & ſanguine eſſet. Caro ea à filio condita eſt, & filij creatura cœlum ingreditur, non creaturâ patris, reſpiciendo ad carnem & ſanguinem. Caro námque mortalis, vt eſt Adam cum poſteris, à patre eſt, & in id redit, vnde ſumpta eſt. Quòd ſi Adam non peccaſſet: caro Adæ immortalis in Paradiſo perſtitiſſet. Nunc verò per ipſius peccatum morti ea obnoxia facta eſt. Sortem hanc autem miſerans Chriſtus, homini corpus nouum dedit. Caro enim Adami nihil proderat, ſed mortalis erat. Spiritus autem eſt, qui viuificat, hoc eſt, ex ſpiritu caro viua egreditur. In illo mors non eſt, ſed vita. Hæc iam caro eſt caro illa, quâ homo opus habet, vt nouus homo ſit: & in carne eâ ac ſanguine eo die nouiſſimo reſurget, & vnà cum Chriſto regnum cœlorum poſſidebit.

Caro quæ cœlum inret.

Cùm ergo mortalis caro deſerenda ſit, & ſola vivifica caro, hoc eſt, caro, quæ reſurget, regnum Dei ingrediatur: de nouâ illâ creaturâ ſeu creatione plura à nobis diſſerenda ſunt. Cùm enim, quales ſimus, omnino nobis conſtare debeat: neceſſe eſt, vt etiam nouæ creationis explicationem ſuſcipiamus, vt tandem homo, quiſnam per omnia ſit, à quo ſit, & quid ſit, accuratè plenéque exploratum habeat. Quę omnia hoc fine clariùs expedientur, vt, quis aut quid homo ſit, ac fieri poſſit, planè intelligatur. In præcedente autem paragrapho dictum eſt, ſpiritum eſſe, ex quo caro viua egrediatur, & naſcatur. Hæc iam caro, quomodo naſcatur, probè explicandum eſt. Carnem nimirum ac ſanguinem ſpiritualem habemus, à ſpiritu, qui viuificat. Caro enim Adamica nihil prodeſt. Res à principio ita ſe habet. Ex virgine naſcitur nouus partus, & non ex vxore. Hinc ſequitur, virginem illam, ex quâ noua generatio egreſſa eſt, filiam fuiſſe ex Abrahamo ſecundum promiſſionem, non Adamo, hoc eſt, ex Abrahamo fuit nata ſine virili ſemine, in virtute promiſſionis, ſine omni mortali naturâ. Ex virgine hâc, quæ non eſt ex Adamo, non ex ipſius ſemine, tantùm ex eius carne, natus eſt Chriſtus, conceptus à ſpiritu ſancto, & à ſancta carne incarnatus, non ſecundum ordinem carnis mortalis, ſed ſecundum nouam generationem, ex ſpiritu ſancto procedentem. De carne Adæ iudicandum non eſt aliter, ac de vino, quod in vas conditur. Id enim ex vaſe promitur, etſi ex vaſe non ſit natum. Hoc reſpectu iam, quod à Spiritu incarnatur, de cœlo eſt, & in cœlum redit. Quod autem à Spiritu non incarnatur, in cœlum non venit. Et ſicut Chriſtus ſolus ex virgine natus, & ſine virili ſemine ex Adamo homo factus eſt, ac in virgine incarnatus, per Spiritũ ſanctũ homo factus eſt: ita nos etiam homines, qui ad regnum cœlorum aſpiramus, mortalem carnem ac ſanguinem exuere, & ſecundo naſci debemus ex virgine & fide, à Spiritu ſancto nimirùm incarnati. Sic enim regni cœleſtis capaces erimus. Hominem enim oportet eſſe carnem & ſanguinem in æternum. Itaque caro duplex eſt. Adamica, quæ nihil prodeſt. Et Spiritus ſancti, qui carnem viuificam facit. Deſuper enim is incarnat: quæ cauſa etiam incarnatio ipſius per nos in cœlum redit. Baptiſmus ergo loco virginis eſt, in quo à Spiritu ſancto incarnamur, ab eo ſcilicet. Spiritu ſancto, qui ſuper Chriſto apparuit, cùm ipſum Ioannes Baptiſta baptiſaret. Is & nobis præſto erit, nóſque in regenerationem, in quâ non mors, ſed vita eſt, incarnabit. Quod ſi in generatione hâc non naſcamur, non vitæ, ſed mortis filij erimus. Nam in carne illâ, quam à Spiritu ſuſcepimus, Chriſtum redemptorem noſtrum ſpectabimus, non in carne mortali: & in carne viuâ reſurgemus, ac regnum Dei ingrediemur. Qui autem non baptizatur, & Spiritu ſancto incarnatur, damnationi obnoxius eſt. Neceſſe ergo nobis eſt baptizari. Si non baptizemur, æternam carnem & ſanguinem non habebimus. Etſi enim filius quidem Dei aliquis ſit, & creſcat, iuſtámque ætatem ac intellectum illi conuenientem adipiſcatur: ſine baptiſmo tamen corpus illud non habet. Baptiſmus ergo in hoc primarium eſt. quoniam Chriſtus ipſe ait: *Niſi quis renatus fuerit, &c.* Huius ergo verbi mandato Chriſtum imitari, & verbo illi, quæ de baptiſmo & reliquis Chriſtus dixit, cætera omnia includere debemus. Hæc concluſio eſt ſermonum omnium, qui baptiſmum concernunt. Cuiuſlibet ergo Chriſtiani principium à baptiſmo inchoari debet, à quo caro Chriſtiana naſcitur, idque propter incarnationem, à Spiritu ſancto in baptiſmo, qui corpus reſurrectionis confert, factam. Qui autem de ſanguine Chriſtiano non ſunt, repugnant fidei: hi primò ad fidem duci & conuerti debent. Fide conceptâ, baptizari demum debent, non eâ vel dum exulante. Vt ergo iam comprehenſum eſt, debet homo ſecundò naſci ex virgine, non ex muliere, per aquam & per ſpiritum. Spiritus enim viuificat carnem illam, in quâ mors nulla eſt aut eſſe poteſt. Caro ea, in quâ mors eſt, nihil prodeſt, nihil homini confert ad ſalutem æternam. Quoniam ergo homo renaſcitur, aliámque carnem aſſumit à ſpiritu, qui æternus eſt, quæ caro in regno Dei, ſicut mortalis caro hic in terrâ facit, ambulatura eſt: per eiuſdem carnis virtutem alius quoque erit & progenie Adamicâ præſtantior. Per huiuſmodi homines naſcuntur Aſtronomi cœleſtes, qui de Deo loqui & diſſerere queunt. Mortale corpus nihil ſcit, ſcit ſolum corpus æternum. Hoc ſui domini Dei cognitionem habet. Hoc eſt Theologus, eſt Propheta, eſt Apoſtolus. In hoc corpore ſunt Martyres, in hoc ſunt ſancti Dei, hoc eſt, in generatione nouâ, non veteri ſunt. Noua eſt, quæ viuificat. In veteri moriuntur omnes. Sancti autem in veteri generatione in ſpiritũ reſeruati ſunt ad generationem nouam concipiendam, vt in hâc videant Deum, Chriſtum noſtrum dominum & redemptorem. Hunc videt, qui in generatione verſatur: nemo alius. Spem hanc Patriarchæ fouerũt in ſinu ſuo, hoc eſt, in cordibus ſuis, quod ſcilicet renaſcituri ſint in die reſurrectionis, & in carne generationis nouæ reſurrecturi, redemptoremque ſuum Chriſtum in corpore virgineo non à muliere genito, viſuri. Hanc ſpem in ſinu ſuo reconderunt.

Caro hominis ſpiritualis, vnde naſcatur.

Caro hominis duplex.

Baptiſmus eſt virgo renatorũ.

Baptiſmi dignitas.

Homo renaſci debet.

Aſtronomi cœleſtes qui ſint.

Patriarcharum quæ ſpes fuerit.

Quoniam ergo Deus voluit hominem eſſe imortalem, hinc conſecutum eſt, vt caro

de

de terrâ immortalis fieri minimè posset. Immortale námque nihil est, nisi quod è supernis descendit. Homo autem ex inferioribus, non superioribus, factus est in carne & sanguine. Dedit ergo Deus ipsi animam, quæ ex Deo ipso egrederetur. Descendit illa è supernis, vt propter animam seu spiritum homo æternus esset. Huius causam vitâ, hoc est, animam, Deus ei inspirauit. Ea vita caro non est, nec est, in carne sed est anima, & est in anima. Et anima ea est vita hominis. Sic ergo homo propter vim animę immortalis fieri debuit. Sciendum autem præterea est, carnem & sanguinem habuisse hominem, minimè immortalem. Veruntamen vt mulier Ethnica Christiana fit si Christiano nubit marito: ita & caro cum anima facta est æterna, & in Paradysum collocata. Interim, cùm Adam Dei violaret mandata, quæ vel in minimo violari Deus seriò vetuerat: per peccatum hoc postea corporis & animæ separatio introducta est. Anima immortalitatem suam retinuit: corpus autem ex libertate suâ excidit in mortem, non secus, ac fœmina Ethnica, viro Christiano copulata, si adulterio polluitur, Christiana amplius non est, sed beatitudinem, à Christo sibi partam amittit. Scitote ergo Deo beneplacitum fuisse in omnibus suis operibus, quæ fecit, & omnia benè facta esse vidit. Solus homo præuaricatus, in integritate suâ, quâ à Deo donatus erat, non perstitit, sed eâ perditâ periit, & ex parte vna mortalis factus est. Ne ergo propter hunc lapsum homo damnaretur, nouam Deus generationem per filium suum instituit, per quam homo Paradiso restitueretur, & recuperaret, id, quod Adamus perdidit, per Christum nobis scilicet iterum partum. Hinc iam deinceps caro & sanguis æterna sunt, à mortéque exempta in illis vniuersis, quæ cœlestis nostri parentis voluntatem faciunt. Nuda ergo in posterum anima non est, sed veste carnis & sanguinis à Spiritu sancto induta est. Debuit enim carnem & sanguinem habere homo, vt inter ipsum & Angelos discrimen esset. Debuit inquam carnem & sanguinem habere, qualem habuit Christus, qui de cœlo descendit. Huius exemplo & nos è supernis descendere debemus per generationem nouam, in corpus scilicet à Spiritu sancto, in quo manet anima, nec separatur ab illo, quamdiu secundum voluntatem Dei viuit. Si à Deo, instar Luciferi, deflectit: sibi ipsi vestem induit æternæ damnationis. Ad damnationem facit etiam indigna ex manu Christi facta manducatio, &c. Cibus námque & potus huic vesti admodum similes sunt, sunt res vna, processus vnus, vna ratio, vnum est tanquam aliud, & minimè separabilia.

Homo æternus propter animam

Corporis naturalis collatio cum fœmina gentili.

Adā lapsum perditum, Christus qui recuperarit.

Iam si generatio ista noua à Trinitate, quæ longè supra Angelos in cœlo est, antea deliberata non fuisset: quînam pater suum filium gignere, & in mundum mittere decreuisset? Nisi enim generatio noua instituta fuisset: quæ per Christum facta sunt, irrita vniuersa euasissent. Nunquam enim homo cœlum intraret in suo congenito spiritu, qui neque caro nec sanguis esset, sed opus fuerat ingredi illum in eo spiritu, qui caro & sanguis esset. Hominis caro & sanguis ex terrâ & elementis sumpta sunt. Per talem hominem Christus nihil efficere poterat, sed omnia frustranea erant. Itaque per generationem nouam carnem immortalem introduxit, hominésque fecit esse vitæ æternæ participes, esse filios Dei, esse ipsius fratres & sorores. Per illum acquirere potuit homini æternam salutem. Sicut enim aurifaber ex ferro catenam aut vas aliud aureum conficere non potest, sed ad hoc omnino aurum requirit. Sic nec Christus per Adamicam carnem quicquam efficere potuit. Necessaria fuit caro & sanguis qui è supernis per Christum generaretur, in quo numero primogenitus Christus est, primo genitus nempè in generatione nouâ, nos autem omnes eius posteri seu successores sumus. Soli ergo illi, qui in carne antiquâ perstiterunt, & in eâ sapuerunt, à salute excluduntur. Vt enim, qui in carne antiquâ manent, regnum Dei ingrediantur, tantò minùs fieri potest, quantò minùs ex silice fieri potest carbunculus. Iam si opifex seu magister quilibet requirit, quæ opificio suo accommodata sunt, & insuper etiam opus habet seruis, qui operas illas apti tractent & vrgeant: quantò magis requirit Christus hominem, sibi commodum & idoneum? Adamica proles in suo semine pro Christo minimè faciebat. Caro enim (Adamica) non potest quicquam. Et intelligendum est, hoc modo Apostolos cum nouo corpore genitos fuisse, veri omnino obliterato. Qua causâ deseruerunt etiam vxores, liberos, agros, prędia, &c. quia nouum corpus hæc omnia nihili fecit. Per ita compositos suos discipulos officium Apostolicum Christus facile administrare potuit. Quòd si verò illi naturalis corporis voluptatibus indulgendo secum traxissent vxores, commeâssent ad fora, & pensiones, salaria, ac stipendia exegissent: ac sine horum certitudine noluissent esse: Apostoli tunc, Christo nulli vsui fuissent. Nec enim tales is Apostolos querit, qui eiusmodi res sectantur, sed potius fugiunt. Illi enim in naturali corpore captiui tenentur, & in naturali spiritu noui corporis apparent. Sed quæras: *An Apostolicum officium à naturalibus, voluptatibus necessariò impediatur, si interdum recreatio adhibeatur, siue in statu coniugij, siue cœlibatus?* Respondeo, discrimen esse inter commissarios, & non commissarios, quapropter ad officium illis multa sunt interdicta. Illis non concessa sunt omnia, quæ concessa sunt nō commissariis. Quæ ideò hic expedio, vt sciatur, qualenam corpus nouum esse deceat, quidque vetus sit, ac quid per hominem Deus efficiat, qualémque ipsum esse requirat. Plura nimirùm ille largitur & confert, qui sua, hoc. est, ius naturale deserit, ipsúmque sequitur, quâ qui hoc non facit. Res hæc in Apostolis & horum similibus euidens est. Vtræque sapientiæ confundi non debent, hoc est, nemo duobus dominis seruire potest, alterum corpus remouendum est, & officium oportet esse liberum, & curis vacuum. Alimenta expectanda à Deo sunt, non ex quæstoris loculis petenda. Nouum enim corpus hæc officia à Deo administranda accepit. Alterum est me cenarium, de carne, scilicet, hoc est caro est infirma. Et hinc sequitur, vbi caro infirma est ibi etiam spiritum esse celerem ad huc vel illuc volitandum. Iam

Regenerationis decretū ab æterno est.

Christus regenerationis primogenitus.

Apostolos quales esse oporteat

Officia corporis noui qualia sunt.

Iam ſtatum expendite hominum. Factus homo eſt, vt breui tempore in hoc mundo verſaretur. Quicquid hoc tempore impetrat, id ſequitur ipſum in æternum. Iam ſi adipiſci bonum velit, in compoſitione hâc ipſum benè verſatum, ac cœleſtis operationis gnarum eſſe decet, vt ſit cœleſtis Magus, cœleſtis Apoſtolus, cœleſtis Miſſus, cœleſtis Medicus, &c. & denique Dei dona, ad quæ vocatus eſt, rectè cognoſcat, vt ea ſecundum placitum Dei probè adminiſtret. Quicquid enim ad cœleſtia ſpectat, id omne ac totum ex generatione nouâ, nec quicquam ex generatione terrenâ, promanare debet. Generationem hanc oportet eſſe puram, illibatámque, nullius terreni ac naturalis iuris affectantem, ſed id vniuerſum repudiantem. Hoc verò præſtare nemo poteſt, niſi is per generationem nouam factus ſit. Qui ex carne Adæ ſunt, etſi quidem honeſte viuant, flagrant tamen (etſi & iſte malus non ſit) appetitu coniugij, ſani cibi, potus, &c. Porrò, ſi voluntas Dei in nobis perfici debet, per ſolum regeneratum hominem ea perfici poteſt. De cæteris enim ſpei non multum eſt, etſi & ipſi honeſtati addicti ſint. Et hanc tantùm gratiam habent, vt Euangelium audiant, & id auditum vel admittant vel repudient. Si id recipiunt & baptizantur, per generationem illam nouam filij Dei fiunt. Sin minus, ſpe iſtâ orbati & filij mortis facti ſunt.

Hominũ Adamito um & renatorũ diſcrimẽ

Filij Dei, & mortis qui ſint.

Commodum ergo mihi viſum eſt, omnium primò hominem ſecundum naturam & conditionem ſuam deſcribi, vt propiùs intelligatur, quidnam in mortali corpore quærendum ſit, nempè merum mortale: Item, quid quærendum ſit in corpore ſydereo, merum ſcilicet mortale. Poſtea cognoſcenda etiam eſt anima, quæ mortalis minimè eſt, ſed eſt homo ęternus. Sciendum quoque eſt, animam eſſe carnem & ſanguinem, eámque in carne & ſanguine conſiſtere: carnem autem duplicem eſſe, mortem nempè & æternam. Mortalis eſſentiam ſuam aſſumit à carne mortali. Æterna eſt perfecta caro & ſanguis, ad vitam æternam. Quò ſi iſtâ ratione homo, quiſnam & quid ſit, & quæ eius futura conditio ſit, apud ſe conſiderat: facilè inde intelligit, quòd in corpore iſto, à ſpiritu ſancto incarnato, Deum, redemptorem ſuum viſurus ſit, & quòd, quicquid Deus redemptor noſter in nobis operatur, id per hominem nouæ generationis faciat, quia is non mortalis, ſed æterni corporis eſt. Solum hoc corpus à Diabolo ſecurum eſt. Alterum ab Adamo, eſt inſtar arundinis in aquâ. Corpus illud ad opera diuina faciendum idoneum eſt. Mortale enim corpus, nihil eorum quæ cœleſtia ſunt, facit. Terrena ſaltem & firmamentalia id curat, & in naturali lumine gnaros ac peritos homines gignit. Hinc iubet experientiam vberiorem deſumere ab eo, quod naturale conditum eſt, ac ab vno ad aliud tranſire, naturámque æmulari docet. In nouo autem corpore ac in cœleſti Philoſophiâ vita æterna eſt. Mors enim in viribus naturalibus hæret: vt è contrà vita in viribus cœleſtibus conſiſtit. Sic enim Chriſtus ait: Qui ex infernis, de terrâ eſt, de terrâ loquitur, quaſi dicat: *Natura de natura differt, nullius præterea Dei conſcia, niſi quòd in homine illa admiretur eum, qui talia creauit.* Hunc tamen nec ſecundum naturam nec in naturâ cognóſcunt illi. Licet enim ſublimem in naturâ cognitionem habeant: nihil tamen de creatore & redemptore noſtro, quod dicant, habent. Qui autem natus ex ſupernis eſt, is de ſupernis diſſerit. Horum primus Chriſtus eſt. Hunc ſequuntur omnes renati in carne & ſanguine, à ſpiritu ſancto concepti & incarnati. Hi rerum ſuperiorum cognitionem habent. Sunt enim ex illo, qui de ſupernis venit. Hinc iam duæ in terrâ ſcholæ ſunt. Schola terrena de rebus terrenis diſſerit, præceptore vtens naturâ, in ipsâ naturâ, éſtque natura ipſamet, docens ſeipſam, hoc eſt, eos, qui ex ipsâ nati ſunt. Schola altera è ſupernis eſt, quam docet, qui ex ſupernis eſt, ex quo nos ſumus, cuius nos caro & ſanguis ſumus, qui informat regeneratum, non vetus corpus, homini renato inſtillans ſapientiam cœleſtem, per eum, qui ex cœlo eſt. Ex hac ſchola prodeunt Apoſtoli, Prophetæ & cæteri à Deo docti, quorum fructus & opera de ipſis teſtantur.

Caro eſt duplex.

Mortalis & æterni corporis quæ diuerſitas ſit.

Corpus naturale Dei neſcium.

Scholæ huius mundi gemina ſunt.

Sed vt de his pleniùs vos inſtituam: ſciendum eſt, ſcripturam, quæ cœleſtem ſapientiam tradit, per naturalem rationem capi minimè poſſe, ſed in ſpiritu intelligendam eſſe: non quidem in ſpiritu per ſe, ſed in eo ſpiritu, qui in carne & ſanguine incarnatus ſit: hoc eſt, ſicut corpus naturale, ſapientiam naturalem in ſe habet: ſic corpus ſpirituale, ſapientiam ſpiritualem, hoc eſt, cœleſte corpus, cœleſtem ſapientiam in ſe continet. Hinc iam ſequitur, ſcripturas illas per naturalẽ ſapientiã explicari non debere: nec per intellectũ, ſpiritualẽ naturales. Quilibet ſuo corpori ſuam ſapientiam attribuat, & in eâ condignè verſetur, nec quicquam ſpiritu vertiginis agatur. Verum quidem eſt, naturam ipſi ſcriptutæ non ſubiici, ſed ſcripturæ ſapientiæ cœleſtis cognatam eſſe. Quod verò ea ſufficiat, aut margaritam eruere poſſit, probari non poteſt. Corpus enim naturale in ſcripturam domini nihil aut iuris habet. Solum autem renatum corpus ex ſpiritu ſancto, eſt margarita collata ad aurum habens ſe inſtar carbonis ad ſolem. Notate exemplum, ex ſcripturâ promptum: *Famelicum cibabis, & nudum operies veſtibus, &c.* Hoc ipſum etiam natura mandat, idque ius ac fas eſſe agnoſcit, ideò, quia nos tales conſtituti, idipſum etiam ab aliis præſtari peteremus. Hæc iam interpretatio non eſt margarita Euangelij: Sed ſi hoc præſtamus egenis à Deo vtique præſtamus, non pauperibus, Chriſto inquam noſtro redemptori, quem natura in ſapientia ſuâ non agnoſcit. Iam qui Chriſtum cibat veſtitque, hunc Chriſtus ipſe iterum cibat centies largiùs, non in hâc quidem terrâ, ſed in illo regno, quod natura neſcit. Licèt ergo naturæ lumen Euangelium quidem non reiiciat, ſed agnoſcat, talia rectè omnino dici: id tamen margaritæ ſimile non eſt, nec per ipſum etiam Margarita inuenitur.

Sapiẽtia naturalis, cœleſtẽ nõ capit

Adhuc minùs cum non agitur, quòd nihil naturalibus operibus det, ſed interdum totum ſilere cogitur, vt de natiuitate ex virgine, de generatione nouâ, &c. quorũ natura ex ſuo lumine

nem nullam haurit. Quæ omnia hoc ſaltem fine affero, vt diſcatur ab homine diſcrimen, quo ſapientia quælibet ab alterâ diſtet, & vtraque ſeorſim in ſuo corpore conſiſtat, neutra alterius ſapientiam in ſuâ interpretatione inueniente.

Sapiẽtia duplex.

Sic ergo duæ in homine ſcientiæ ſeu ſapientiæ relinquuntur, *Naturalis ſcilicet & cœleſtis.*

Ad hæc iam deinceps ſequitur deſcriptio compoſitionis cœleſtis, cuius hominem peritum gnarúmque eſſe decet, vt Magnalia Dei apud nos explorata & comperta habeantur. Sic nimirùm breuis hæc in terrâ vita inſumenda eſt. Sic ſi viuimus, ad voluntatem Dei ambulamus. Geminæ námque hæ ſapientiæ, naturæ & cœli, ſunt dona illa à Deo nobis data, quibus in hâc terrâ vitam noſtram & temporis breuitaté exerceamus.

Aſtronomia duplex eſt.

Inſuper duæ etiam Aſtronomiæ ſunt, homini cũprimis cognoſcendæ. Vna modis & viribus omnib. vſurpanda eſt. In iſtâ enim vis ac robur omne Chriſtianorum operum conſiſtit. Altera vſurpari non debet, ſed tantùm cognoſci & intelligi, vt homo ab eâ ibi cauere ſciat. Ad hanc ſapientiam pertinet maledictio æterna, includens eos omnes, qui in ipsâ ambulant ac viuunt.

Aſtra & elementa quidnam homini cõferant.

In primo huius Philophiæ tractatu didiciſtis quænam ab externis elementis & aſtris homo ad naturalis corporis ſuſtentationem acquirat, cibum nimirùm potúmque & cætera corpori neceſſaria, quæ largè & multipliciter ipſum ad votum elementa ſuppeditant. Cognouiſtis etiam, quomodo hominem illuſtrent in ſcientiis & ſubtilitatibus luminis naturæ, & eiuſdem admirandis Magnalibus. Summa ergo voluptas homini, viuere. Summus dolor, mori.

Viuere volupta: mori dolor.

Mors enim conſiderationem naturalium *Secretorum & Arcanorum* tollit. Morte nihil abominabilius, ad cuius recordationem Chriſtus ipſe ſudorem ſanguinolentum ſtillauit, cùm eam à nobis auferret. Porrò de naturalibus experientiis, & cœleſtis curſus vtilitate in regenerato corpore etiam intellexiſtis, quòd ab eo cœleſti & æterno motu, influentias cõcipiamus, ita, vt linguæ noſtræ vnum idioma loquantur, quod ab omnibus hominibus & nationibus intelligatur, non ſecus, ac ſi per ſe diuinum idioma vel lingua eſſet. Nec verò lingua ſaltem apud nos ſublimis eſt, ſed, quod linguâ maius eſt, vnà etiam Manna cibamur, quæ cuilibet cibus optimus & deſideratiſſimus obuenit. Sic ſcilicet regeneratũ corpus cibatur, & potũ accipit ex petrâ, quæ aquam fundit, vnicuilibet, quantam qualémque deſiderat. Hoc eſt. Cibus & potus, eſt ille, qui nos redemit, ſeque ipſum obtulit, velut Sampſon problema ſuum Philiſtæis proponit: *De comedente exiuit cibus & de forti egreſſa eſt dulcedo.*

Iudic.14.

Sed & ſumma illuminatio, ex cœleſti ſcholâ emanans, cognitio eſt ſummæ ſapientiæ, ſapientiæ inquam diuinæ, cui reſiſtere nihil poteſt, coram quo creaturæ omnes contremiſcunt, adeóq; ipſe etiam infernus.

Sapientia diuina quanta ſublimitas.

De hâc ſapientiâ Paulus loquitur, cùm exclamat: *O Altitudo diuitiarũ ſapientiæ ſciẽtiæ Dei:* quaſi diceret: quis eſt, qui eam ſcrutari aut penitus explorari queat, quâ ſublimior nulla vnquam fuit, nec eſſe poterit? Adde quod per hanc ſapientiam redempti à morte, à Satanâ, à carne vermium, &c. ac ad regnum cœlorum renati, vinclis infernalibus exempti ſimus.

Quis autem eſt, qui iſta Dei magnalia ſatis dignè commemorare queat? Quis vſpiam ſimilis ipſi eſt Medicus? Huic ſimilem Prophetam quid fugit aut latet? Huic ſimilem Doctorem quis ſuperat? Ex talibus enim radij igniti effulgurant, hoc eſt, ſuis operibus ſimiles ſunt igni. Vt igni nihil reſiſtit, ſed ab eo omnia conſumuntur: ita nec talibus viris quicquam reſiſtit, quod non perrumpant conſumántque, tam in inferno, quàm terrâ. Penes hos ſunt claues regni cœlorum: penes hos eſt remiſſio, eſt benedictio. In his lucet lumen mundi. Ex his procedit via & veritas. Ex his fiunt Apoſtoli & Sancti. Hæc vniuerſa fiunt in corpore generationis nouæ, non Adami, quod nihil prodeſt. Deinceps ergo cœleſtis curſus fundamentum ac origo cognoſci debet, quem proceſſum ac ordinem ſecundum ſuas diſtinctiones iam proximè ſubnectam.

CAP. III.

Quomodo ſe hominibus Deus accommodet, qualem ſe erga illos gerat, quæ per ipſos in futuro nimirùm mundo perficit.

Mundus cur interiturus.

COmpertum nobis eſt vniuerſis, mundum æternum non eſſe, ſed omnino interiturum, quia ſcelera indies non ſecus ac temporibus Nohæ inualeſcunt. Illa autem dies non erit inundationis, ſed erit dies iudicij, quo de ſuis peccatis quilibet examinabitur, & eorum decretam pœnam audiet. Eo tempore homo amplius non renaſcetur, ſed regenerationis eius finis erit. Dum ergo caro Adæ & mundus interibunt, nihilque mortale ſupeſtes erit: circulus terræ replebitur æternâ habitatione, in quâ mors nulla erit: ſed Paradiſus ſine fine in æternum, aut Paradiſo ſimilis Ebron. In hoc non erunt ſcortatores, vſurarij, periuri, mendaces, denique nihil, quod Deo auerſetur. Erit ibi populus, liber & purus impudicitiæ, doli, flagitij, mundus inquam & purus inſtar Angelorum in cœlis.

Mundi alterius incolæ quales futuri.

Populus iſte ecqualis erit? Erunt regenerati, erunt ex virgine nati, non ex fœmina. In his nulla gliſcet libido, nullum mendacium. Sunt enim ex caſtitate & veritate, à ſpiritu ſancto incarnati. Huius pudicitiæ oportet eſſe hominem, non alium. Ea autem ex Adamo non manat: ſed carnem oportet eſſe aliam, ab Adamo alio, qui Chriſtus eſt. Et quia alius imo ſecũdus Adamus eſt, ex eo liquet, nomen Adami ideò hîc poni, vt intelligatur caro alia, quæ de Adamo nihil participat. Immaculatis hiſce hominib. Paradiſum ſuum Deus elocabit: in quem à Chriſto introducti, Adamo noſtro ſeſe ſimiles exhibebũt. Ibi prodibunt Electi, & probati, non verò, qui tales non ſint. Sic vnum ouile, vnus grex erit & paſtor, hoc eſt, vna conditio in nouo corpore, non autem in Adamo veteri. Et ſcriptura nihil loquitur de corpore Adæ, ſed de figurato corpore generationis ſecundæ, corporeis accidentibus Adami carente, ſicut virgo Maria mater noſtra pura fuit, experſque ſanguinis ac carnis Adæ Euæque, quales vtique & nos eſſe oportet.

Mundo intereũte omnia ſimul interibũt.

Hâc de cauſâ & hoc hîc tenendum eſt, quòd & de mundo nihil futurum reliquum ſit, neque elementa, nec ipſa aſtra, nec quicquam ipſis cognatum.

cognatum. Et, quod prædictum est, mundus per ignem consumetur, nec vim ignis effugient vel aqua, vel lapides, vel metalla. Et quicquid antè fuit, id renouabitur, prout scriptura loquitur: *Spiritus Domini ferebatur super aquis*. Sic nihil fiet, quod ire poterit aut moueri: sed spiritui Dei omnia similia erunt. Sicut vitellus in albumine continetur: ita perspicuum erit chaos, in quo feremur instar vitelli in ouo. Perspicuum illud chaos erit aqua, de quâ scriptura ait: *Super ipsá spiritus Dei ferebatur*. Sic omnium renatorum, qui in Christo resurgent, & in nouæ creationis mundo habitabunt, conditio similis erit stellis in cœlo, quæ nulli rei incumbunt, à nullo pendent aut sustinentur nisi solo Deo, qui in chaos illas collocauit, sicut vitellum in ouum. Potestas enim Dei ipsius arbitrio accliuis est. Is vt ea creat, ita constituta sunt. Quandoquidem ergo dicto modo, quicquid mortale creatum est, vniuersum interiturum, solum autem immortale superstes futurum sit: renatum vtique corpus erit id, in quo Sancti resurgent, sed excitabuntur, & ad iudicium sistentur. Resurgit enim id, quod in Christo resurgit ad vitam æternam. Damnatorum resurrectio est descensio in abyssum inferni. Et in passione Domini legimus, quòd Christo supplicio affecto multa sanctorum corpora visa sint, & hominibus apparuerint.

Resurgere qui dicantur

Damnatorum autem corporum & animarum resurrectio nulla fuit. Quod ergo factum est horâ illâ apparitionis sanctorum in suis corporibus: id horâ resurrectionis quoque fiet. Et corpora ea sanctorum, fuerunt corpora nouæ generationis. Nam & ipse Iobus testatur, *quod in carne suá resurrecturus, & redemptorem suum, Christum visurus sit*. Et nemo CHRISTVM deinceps, quàm sancti, videbunt: nullúsque in illo mundo sanctus erit, terrenâ aliquâ contagione imbutus, sed omnes ab illa liberi, ac ex altero Adamo renati erunt. Ita surget nouus mundus, nouus homo, & virgo: ac deinceps nulla amplius generatio erit. Numerus enim sanctorum completus erit, & illi angelis in cœlo assimilabuntur.

Damnati nō resurgēt.

Tædium fors nonnullis creo, quòd ex Astronomiâ tam prolixè dissero de vtroque corpore & illorum proprietatibus. Sed de homine scienda sunt omnia, quidnam is sit, & qualis futurus sit. Et hęc non à solis Clericis describi debent: sed eadem licentia data quoque vniuersis est, qui donum scribendi à Deo acceperunt. Is personam non respicit, sed suam voluntatem. Et quò vult, eò spirat spiritus. Sed iam aliam afferemus explicationem corporum, nimirùm talem. Homo liberum habere arbitrium dicitur. Id habere ipsum, verum est. Cùm verò corpora gemina sint: distinctè intelligendum iam est, quâ ratione liberum arbitrium intelligi debeat. Nam liberum arbitrium in mortali carne inest, sed cum præceptis. Quod verò liberum id arbitrium est, quod præceptis illicò ligatur & adstringitur? Si quis, quod vult facit & contra præceptum peccat: iam tale faciens morti & damnationi adiudicatus est. Quid libertas confert captiuis? Ea enim nihil est. Rectè ergo dici potest, voluntatem liberam nullam esse. Dici etiam hoc potest liberam voluntatem esse quidem, sed nemini conferentem. Cæterùm de libero arbitrio porrò scitote, nouam generationem liberam voluntatem habere, minimè restrictam, nulli astrictam rei, sicut habuit illam Adam, sed cum interdicto, quod ipsum perdidit. In nouâ generatione nihil exceptum, nihil interdictum erit, sed omnia erunt libera. In illâ enim nemo erit, nisi soli electi, qui iam probati sunt. His liberum dabitur arbitrium ad quæcunque voluerunt. Non enim cupient libidinosi esse. Casti & Puri erunt, non voluptuarij. Non delectabuntur aleâ, ludis, voluptatibus, &c. Naturâ enim ad hæc ducente orbati erunt. Hoc modo qui nihil mali appetunt, liberam voluntatem habebunt. Quicquid volent facient, quicquid volent, rectum erit. Mali nihil corde ipsorum versabitur, sed ad voluntatem Dei omnia composita erunt.

Liberū arbitriū an homo habeat.

Lib. arbit. quid sit.

Lib. arbit. quæ opera sunt.

Iam attendite, quidnam sit id, quod quis ex libero arbitrio facere ausit? Non furari, non latrocinari, non mentiri, non scortari, &c. Hi liberi arbitrij fructus minimè sunt. Fructus eius sunt, vt alius alium sanet, quando vult, & mortuos resuscitet, quando vult, & opera diuina faciat, hoc est, quæ Christus fecit, & si quæ alia à Christo dicta sunt. Qui similis Christo est, is quæ vult, facit ex libero arbitrio: mortui nempe resurgunt, leprosi mundantur, cœci vident, claudi ambulant, &c. quinque panibus multa hominum millia cibantur, loquuntur linguis flammeis, potestatem à Deo habent per Christum voluntatem eam perficiendi. Talis nimirum liberi arbitrij homo est.

Ratio eadem etiam prædestinationis est. Quod enim mortale ad prædestinationem prædestinatum sit, vanum est. Quid enim moueat Deum vt corpus, quod vitiis, & peccatis plenum adeóque turgidum est, prædestinet, aut per ipsum multa efficere conetur? Permittit Deus id suo arbitrio agere vel bonum vel malum, vel cum vel contra conscientiam. Quid velit Deus si non velit homo? Sunt ordines, & naturales operationes ex carne & spiritu, ex elementis & astris. Talis est etiam ipsorum proprietas, natura, & essentia. Sic pro suo arbitrio faciunt, quod volunt. Cùm talis homo sit: quid & quò prædestinet ipsum Deus? Qui iusta facit, regni Sanctorum consors est. Qui mala faciunt, gehennę mancipia sunt. Iam ergo operæ pretium est sciri, quidnam prædestinatio comprehendat possitque. Deindè, in quemnā prædestinatio abeat, hoc est, quid prædestinatū sit. Nimirùm, quod Christus ex virgine natus est, prædestinatum vtique fuit, vt virgo hęc generationis Abrahami, nō Adami esset. Præterea, quod filius Dei sanguine suo hominē redemit: Item qui in hunc credit, & ipsum imitatur, vt in cœlum perueniat, hæc iam prædestinatio est. Porrò autem aliàs quendam liberè fieri posse sutorem, sartorem, fabrúmve ferrarium &c. quæ hæc anilitas est? Ea voluntas libera naturalis est, nec *est illa*, de quâ loquimur, quâ dicere liceat, *hic* ad sartorem prædestinatus est. Minimè. Ipsum naturæ lumen suo ordine ita disponit, vt hic calceos suat, ille ligna exasciet, iste pisces capiat, quæ omnia naturæ influentis impressio, inclinatióve sunt, haudquaquam

Prædestinatio, quid & qualis sit.

Christ ex virgine natiuitas prædestinata.

quā vero prædestinatio. Quod Apostoli & Sācti ex Deo operati sunt, prædestinationis fuit. Sic quod Dei est, est prædestinatio. Quicquid vult, facit. Prædestinatio etiam hoc est. Si quis sibi benè esse vult, is orat vt impetret, is quęrit vt inueniat, is pulsat, vt sibi aperiatur. Qui patrem nostrum cœlestē in nomine filii sui rogat, vt hęc non faciat, hoc ipsi nō detur: iā prędest. est, illud ipsi nō dari, nihil ipsū inueniri, ipsi nō aperiri, &c. Prędestinatio *est iudicium Dei, vt quisque facit ipsi fiet ita.* Qui sequitur carnem, is peccat contra Deum suum, quod ipsamet eius testatur conscientia, & euincit, quod, quò bonum, quò malum ordinatum est, ibi prędestinatio quoque fit, & *fit scientia rerum vltima.* Homo ergo iure dicere non potest, quod ex prędestinatione factus sit fur, sutor, scortator, miles, lupus, ouis, &c. Talia impressit ipsi natura, quę legi subiecta esse debet, & operam dare vt suo Domino Deóque obsecundet, non ad mala res omnes conuertat, sed ad ordinem à Deo præscriptum dirigat. Mandatum enim prædestinationem secum trahit, hoc est, ipsius iudicium. Qui bona operatur, bona via ingreditur. Qui mala facit, hunc quoque prædestinatio suā via deducit. Iam hoc pacto prædestinatio post regenerationem est vita æterna. Constitutum námque ita est, vt cuilibet se[cun]dum suam voluntatem eueniat. Præsente voluntate, prædestinatum iam est, quod ipsa vult vt fiat, vt montes transflocentur, & in mare demergantur.

Impressionis & prædestinationis differentia.

Prædest. est iudiciū Dei, &c.

Deus & h[omo] quare similis.

Cum ergo talis homo à Deo in regeneratione constitutus sit: sciendum est, huius gratia hominem adhærere Deo, & Deum homini & vtrosque naturam vnam habere, hac scilicet ratione cōparabilem. Homo ex terra est. Hinc sequitur, *terræ naturam ipsam participare.* Porrò in regeneratione est is ex Deo, itaque hac ratione naturam Dei habet. Et sicut homo à sydereis Spiritibus illuminatur ad cognoscendam naturam: ita illuminatus est etiam à Spiritu sancto ad cognoscendū in sua essentia Deū.

Homo Adami primi & secundi quis sit.

Hinc nemo Deum cognoscit, nisi qui ex Deo est: nemo naturam nisi qui ex natura est. Quodlibet adhæret ei, ex quo ortum est. Sic etiam quodlibet redit ad id, ex quo processit. Homo nimirum ex primo Adamo in terram, ex secundo autem Adamo in vitam æternam, ex quo regeneratio egreditur. Hinc constat, *nobis terrenis hominibus non tantùm corpus naturale cognoscendum esse, nec putandum, nos nihil habere prætereaaliud, quàm illius corporis clarificationem, quam tamen id ferre minimè potest, quia regni cœlestis non est capax.* Nec enim ex supernis, sed ex infernis præsto est, nec de cœlo, sed de terra differt. Et quia hanc naturam non deserit, ad cœlum idoneum non est. Quod in terra Deo peccauit, in cœlum non intromittitur: Id verò corpus facit & fecit, scatens flagitiis & mēdaciis. Itaque illud ineptum est, & indignum iis locis, vbi pax, tranquillitas, gaudium, & voluntas Dei saltem, non etiam hominis dominatur. Non ergo naturali corpori, sed æterno, non terreno, sed cœlesti viuere debet homo, & cœlesti prærogatiuam attribuere. In hoc enim visurus est Deum, nostrum redemptorem, dominúmque & creatorem. Nec verò nos tātùm, qui post natum Christum in ipsum renati sumus, sed & qui in veteri testamēto sancti fuerunt, hi erunt, qui post nos induētur vita æterna cum corpore nouæ generationis. Nos ergo post mortem Christi renati in introitu regni Dei die nouissimo, quem Iobus & Patriarchæ expectarunt, primi erimus. Ingredientur deinde in regeneratione noua Patriarchæ: vbi verificabitur illud dictum, *vltimi erūt primi & primi vltimi*, hoc est, si nos post mortē Christi præcedemus, primi erimus. Sancti autem qui ante nos fuerunt, nos sequentur. Id docet dictum Iobi, spem defigentis suam in vitam sui redemptoris, quòd iterum induetur carne sua, ex nouâ generatione producta, cuius omnes Patriarchæ participes facti sunt. Sic illi erunt vltimi, etsi fuerunt primi. Hoc modo inter Sanctos post resurrectionem pastor erit vnicus, nimirùm Christus, omnibus omnibus veteris & noui testamenti sanctis præfectus, vbi etiam [illegible] constituetur, hoc est, vna maneria, vna essentia, eadem cōditio veterum & recentium, nullo altero meliore, prioréue existente. Tale quid in terra fieri non potest: nec caro Adamica eò dirigi se patitur, vt vnum ouile ingrediatur, & vnum pastorem audiat. Sola caro renata eò peruenit, nulla alia.

Vltimi in cœlo erūt primi, &c.

Iam homo admirari non debet, quod cum Deo commercium habeat, & ipsius virture in terra miracula operetur. Naturam enim Dei participat, dicente quidem scriptura: *Dii estis, & filii excelsi omnes*, quasi diceret, *nos esse illius generationis è supernis.* Ex hoc est, quod Helisęus maledicit liberis ab vrsis deuoratis, cùm caluitiem ei exprobrarent. Caluities enim Helisæus non erat, sed Helisęus erat noua generatio, quā in spiritu promissionis accepit. Deus enim sanctos sui cœlestis corporis contemni non patitur à corpore terreno, hoc est, cœleste à terreno eludi Deus non permittit. Sic in noua generatione post Christum nemo admiretur, sanctos ita operatos esse, vt Helisæus. Deus enim maledixit ficui. Sic quilibet etiam sanctus potest maledicere damnato, qui in cōspectu suo contra cœleste peccat. Hoc fecit Petrus, maledicens viro & vxori eius, propter dictum mendacium, cùm ad pedes Apostolorum, nulla necessitate compulsi pecuniā deponerent. Illorum enim cor terreno, non cœlesti abundat. Cùm ergo ęternum perdere mallent, & per mendacium sese sanctorum numero inserere ac falsi Christiani esse satagerēt: nouæ generationis virtute Petrus, ex potestate illa quæ solus Deus est, potestatem à natura habuit, hoc crimen initio ita puniendi. Sicut enim Astronomus in firmamento Magicam, & cœli ( ) operationem hic in terra adhibere potest eâ vi & ratione, quia ex firmamento est, sic & vos de cœlo non minùs operationes illas cognoscere potestis, modo ex cœlo sitis, sicut ille alter ex terra aut firmamēto est. Virtus enim illa semper inhæret ei, qui ex illa est. Sic sanarunt homines, claudos, cœcos, mortuósque resuscitarunt: Vnaque omnino ac eadem est virtus maledicere & sanare. Execrari enim lasciuum, ęquè necesse est, ac sanare ęgros. Et dolendum est, tantum mali & irrisionis

Homo naturæ diuinæ particeps.

Act. c. 5.

irrisionis inferri Christo & ipsius regenerationis, & damnatis mancipiis. Cæterùm quòd iam nemo faciat ea, quæ fecerunt sancti, causa hæc est, quòd nemo regenerationi adhæreat. Quod etiam Psalmista testatur, dum inquit: *despexit desuper de cœlo, & ne vnicum quidem vidit, qui bonus esset*, hoc est, qui virtutem haberet (*) sanandi, aut citra mendacium concionandi. Hæc enim omnia ex illo & per illum proficiscuntur hominem, qui in noua generatione, nouæ vitæ versatur. Hisce potestas data est, vna asini maxilla mille viros cædendi, Gigantes prosternendi armis ludicris, sicut Goliam strauit Dauid. Hæ enim præfigurationes omnes Christum respiciunt, & robur virtutémque ipsius concernunt. Nec verò Christum saltem, sed eos in super omnes, qui ex ipso nati, & per eiusmodi adumbrationem præfigurati sunt.

Piorum rarus numerus.

Piorum virtus quanta.

Tales ergo nos in terra præstare debemus, vt in præfiguratione illa, in Christum directa, comprehendamur. Cur enim & nosmet nô instar Dauidis Gigantes prosterneremus, cùm æquè Deus nobis ac illi cognatus sit, quæ cognatio ex sola regeneratione dependet? Si dicere nobis licet ad montem, transfer te ex loco isto, & in mare conside, hoc certè robur multò est præstantius, quàm Gigantem fûdâ prosternere. Omnis verò veterum fortitudo, omnis sapientia Salomonis & cæterorum, fortitudo & sapientia generationis est nouæ, in quâ versamur per Christum adducti aqua & spiritu qui nos incarnat ex nouo Adamo, qui est Christus, vt adeò puri in nouo nostro corpore reddamur, quàm purus fuit Christus in suo, quod ex virgine natum est, eaque non quidem ex Adamo, sed Abrahamo, non ex carne Adæ, sed ex carne promissionis, ex qua nihil impuri nasci potest, progenita. Sic nimirùm noua Eua communis omnium mater est, & Spiritus sanctus, qui Christum incarnauit, caro & sanguis noster est, & loco virginis habem⁹ nos Baptismum. Iam ergo in Incarnatione habemus Spiritum sanctum, quemadmodum Christus inquit, *Nisi quis renascatur per aquam & spiritum, regnum Dei minimè ingredietur*. Hic nimirùm est iste Spiritus, qui hominem viuificat, hoc est id corpus dat, in quo nulla mors est. Caro enim, in qua mors est, nihil prodest..

Pios Christo similes esse docet.

Eua, &c. communis omniũ mater.

Ioan. 3.

Velim vos hic recolligere, quæ in primo Astronomico libro diximus, qua scilicet ratione astra suam Influentiam & nutum corpori terreno imprimant, ita vt homo admodum sui Astri (liceat verbũ fingere) naturetur, seu disponatur. Sic homo nascitur in animam, in qua genitus & conceptus est. Sed ille seipsum corrũpit, & ingenium aliud adsciscit: aliàs operatio vna, vna essentia esset in homine & in astris. Quæ sicut prædicto libro de congenitis proprietatibus annotastis: ita scire debetis, corpus nouum quoque simillter nasci, Deo nimirùm secundum suam influentiam cum homine procedente. Hinc filij etiam nascuntur ad vitam æternam, qui vel in cunis sancti sunt manéntque. Sic nimirùm dona Dei cœlestis motus, filiis imprimuntur & inseruntur, ac cũ illis succrescunt vsque ad statutum tempus vel horam. Et nemini absurdum videri debet, à Deo liberos etiam in vtero materno sanctificari. Christus enĩ filius primus est: sic etiã Ioannes Baptista. Si Christus & Ioãnes tales, tales vtique & alij esse poterunt, quod de S. Nicolao & aliis iure dici potest. Si enim Natura in vtero materno ad nutum suum liberos inclinare, & tales seruare potest: multo id magis poterit Deus in generatione nouâ, vt, quò nutus ipsius intendit, is ibi perficiatur. Dona sua Deus distribuit pro arbitrio suo. Nouæ enim generationis homo ipsius, cœli, & inclinationis, & essẽtiæ. Hũc, quò vult, dirigere potest: potest ipsum cinctum huc non illuc conuertere, sicut Petro Pauloque fecit. Hoc tamen omne efficit in carne nouâ. In carne namque veteri nulla est constãtia, nulla fiducia. Ea non compescitur, non regitur, sed fluxa & variabilis instar arundinis est. Super hominem antiquum, quia arena est, ædificari nihil potest. Ideò Christus etiam super veterẽ hominem Ecclesiam nô exstruit, sed super Petrum, qui nouæ generationis est, doli omnis expers. Hinc regenerati etiam ex natis veteribus discere aut audire nihil debent, sed ex Petro, qui ipsorũ esse pastor debet. Nouam enim generationem portæ inferorũ non euertent. Nolite quærere terrena sed quærite, quæ Dei sunt. Qui quærit, quod terrenum est, is Satanicus est. Ideò & Petrus carnali amore ex primo Adamo Christum prosecutus est, cùm vetaret, ne Hierosolymam, vt crucifigeretur, pergeret. Ista enim ex carne regeneratâ non deprompsit. Quâ de causa à Christo etiam Satanas appellatur. Regeneratam carnem Satanas minimè gubernat. Carnem autem Adamicam ducit, quò vult. Itaque Christus carnem Adamicam omnino repudiat. Vult autem in carne noua nos sibi seruire, & ex illa animum roburque desumere, quò Deum ex toto noui corporis pectore celebremus. Mortale enim cor, res mortales amat. Iam si mandatum in nobis perficitur, vt Deum ad modũ præcepti sui laudemus: ipsius vtique instrumenta & sancti sumus, isque per nos mirabilia in terra hac perficit, modisque multis in sanctis suis sese exerit, per opera, miracula & signa. Quorum quòd hodie pauca fiant: causa est, quòd generatio vetus carni veteri quàm maximè obsecundat. Et quia carni nouæ locus nô datur, ideò diuina miracula nulla eduntur. Per terrenum enim cœleste nihil perficitur. Suo instrumento quoduis perficitur. Eo deficiente, per id nihil elaboratur.

Sancti à natiuitate qui.

Deus inclinat, quot & quo vult.

Vetus homo arena & nihil est.

Petri cõsiliũ de fuga Christi Satanicum.

Hac de causa operæpretium me facturum existimaui, si non naturalem tantùm hominem describerem, quod in primo libro præstiti, sed multò accuratius & maiori cum alacritate hominem etiam æternum, hominem cœlestem & nouæ generationis consortem, vt vetus nimirùm homo, quidnam homo sit, videret, & sese ad illum accommodare posset, ac quanta talis regeneratus homo hic in hac terra, & post hanc vitam illic in æternitate præstare & conficere queat, penitiùs introspiceret.

CAP. IV.

De Membris Astronomiæ cœlestis, & ipsius speciebus.

PRimo libro diuisionem institui membrorum & specierum Astronomiæ secundũ lumen Naturę. Distinctio illa hoc quoq; loco nô mi-

minus, ac in lumine naturæ obseruanda est. Diuersitas tamen Astronomiæ cœli & alterius, est in interpretatione. Alia enim huius secundæ Astronomiæ est Magia, ac est Naturalis: alia est Nigromantia, alia Nectromantia. Sic etiam omnes reliquæ species cum suis nominibus & ordinibus sunt: alius tamen est intellectus & operatio. Nulla itaque necessitas postulat figuras eas hic poni. Sufficit interpretatio præsentis Astronomiæ, vt naturalia & cœlestia inter se distingui possint. Iam ex ordine tradetur, quæ eius membra, & quæ species sint.

Quid sit Magia cœlestis, quid Magus cœlestis, & quænam vtriusque operatio.

Magicę species sex. PRo cognoscenda cœlesti Magica, Mago ipso, & totius huius negotij summa: sciendū primò est, Magicam sex speciebus comprehendi. Prima tradit interpretationem stellarum non naturalium, vt stellę Christi, & cæterarū, quę sub nomine signi à Christo includūtur dum inquit: *Erunt signa in Sole & Luna ac Stellis, &c. & pressura populi, fames, sitis, terræmotus, pestis, &c.* Hęc, quę verbo Christi comprehendūtur, præter naturam omnia eueniunt, nec explicatione naturali definiri queunt, sed supernaturali, seu cœlica, hoc est, ex cœlesti Astronomia explicanda sunt. Qui, quænam pestis naturalis sit, quæue ex maledictione oriatur, exploratum habet: is Magus est cœlestis. Si enim naturalis non est, prędicere potest, pestē hanc signum esse dissolutionis mundi, hoc est, centenos aliquot annos ex numero annorum illorum, quibus mundus duraturus erat, exēptos & ablatos esse. Ad quodlibet enim huius Euangelij signum numerus certus annorum ætatis mundi decidi tur.

Magus cœlestis quis.

Secundò, Magica naturalis in hac specie ita se habet, vt vnum mutare possit in aliud, ferrum in cuprum, homines in lupos, Saphyrum in Adamantem, &c. Iam qui per virtutem Dei, inuisibilem se facere potest, sicut Christus: qui veste ea, qua transfiguratus est Christus, indui potest: is Magicæ alterius speciei peritus est.

Species *tertia est*, quę ex influentia cœlesti facere potest id, quod facit naturalis. Sic naturalis facit characteres & consecrationes, hoc est, potest verba promere eiusmodi, surge, & lectū tuum assume, ac ambula, Surge Lazare, &c. Hic tertię speciei Magus cœlestis est.

Quartò, qui characterem (*TAV*) facere, aut *TAV* similibus rebus aliis auertendis adhibere potest, is Magus insignis est.

Quintò, qui facere potest, vt asinus loquatur, sicut locutus est asinus *Baalam*, qui potest facere, hominem nasci ex Deo, ex Deo doctū fieri, qui facultatem habet ex virtute diuina faciendi, quod vult, Magus est.

Sextò, qui loqui potest à terra vsque ad cœlum, vt Deus ipsum internoscat & audiat. Itē, qui quę Deus ipsi respondet, hic in terra audit, &c.

His præconceptis, omnium primò sciendū est, quod Spiritus naturales in lumine naturæ præstare possunt, id ipsum respectu Dei quoque, ex Deo, diuinitus, hoc est, secundum voluntatem & opera diuina eos præstare posse. Et hoc discrimen est *Naturalis & cœlestis operationis.* Quod natura per suas operationes facit, id Magica est naturalis. Quod in nobis operationes cœlestes efficiunt, & quidem per nos, Magica cœlestis est. Quod ex natura procedit, naturale est. Quod est ex Deo, diuinum est. Sic duæ Magicæ inter se differunt, naturalis scilicet, & supernaturalis, vtræque ex vno fonte natę, sicut per ipsarum probationem, quæ cuiusque operatio sit, & vnde emanet, constat.

Magica naturalis & cœlestis quod discrimē.

Quid Nigromātia cœlestis, & cœlestis Nigromanticus sit.

PRincipiò, opus est, vt intellligatis naturale, quale id primo libro traditum est. Ita fiet, vt facilius etiam hoc alterum intelligatis. Iam luminis naturæ Nigromantia species quinque habet. Totidem habet etiam Magia cœlestis. Prima in lumine naturæ species est, spiritus mortuos cognoscere. Ita Nigromantia cœlestis spiritus viuentes cognoscere docet. Magus enim cœlestis scire potest, qui spiritus mortui vel viui sint. Inter hos geminos enim certū discrimen est. Nullus hominum est, qui post mortem apparitionem aliquam dare non possit, vel mortuam, vel viuā. Ita sydereus spiritus si ambulat, cognoscitur à nigromantico naturali. Id verò corpus sydereum non est, sed est sanctus, à Deo excitatus. Talia fuerūt sancta corpora, qui tēpore passionis & mortis Christi multis Hierosolymę apparuerunt. Ea enim mortuorū ambulatio seriò expendenda est.

Species magiæ quę & quot sint

Nigromāticus cœlestis quis sit.

Secundò, Naturalis Nigromantia potestatem habet cum spiritibus illis tractandi. Sic qui à Deo potestatem habet, cum sanctis hominibus colloquendi, eos interrogandi, & respondendi: is Nigromanticus est cœlestis. Et hęc non minus pręstari possunt per Deum, quàm per naturam in naturalibus.

Tertiò. Nigromantia luminis naturæ est, quæ astra gubernat. Ita qui astra supernaturalia gubernare potest, is Nigromanticus cœlestis est, qualis fuit is, qui Iosuæ moderatus est Solem, vt punctis aliquot quiesceret.

Quartò, Naturalis hominis corpus potest lędere citra apertionem. Sic qui scientiam & potentiam habet, hominibus maledicendi, quod fecit Helisæus Prophetarum filiis, & Petrus viro vxorique pecuniam Apostolorum pedibus obiicientibus, &c. is Nigromanticus est cœlestis. Similiter & qui ex virtute Dei alicui maledictionem immittit, quæ citra causas naturales in effectum deducatur, is Nigromāticus est cœlestis.

Quintò, Naturalis Nigromantia per simplicia quędam præstare potest, vt, si illa huc illúcque ponantur, res ea, cui illa apponūtur, minimè conspiciatur. Ita qui hanc artem callet, vt Diabolus ipsum non videat, is Nigromanticus est cœlestis. Et huic valdè bene est. Nimio enim plus potest.

Sciendum ergo est, multum in natura gratiæ contulisse Deum homini. Nec in Natura tantū, sed multò magis in natura cœlesti admiranda facere & apparere docuit. Et placuit Deo, hoc modo cum hominibus colludere: cum his quidem, vt in naturali lumine anxiè laborent, & sublimes appareant his, qui luminis Naturæ ignari sunt, cum illis autem, vt ex cœlesti In-

Inſtientia altè illuminati, admirationi ſint Naturalibus, vt qui pluris ſint & maiora faciant, quam in omni Natura demonſtrari poſſit. Hoc diſcrimine duæ hę Nigromantiæ, mortalis & viua, inuicem diſtant.

Quid cæleſtis Nectromantia & Nectromanticus ſit.

Nectr. natur. ſpecies. 14.

PRædicto modo ipſa quoque Nectromantia & Nectromanticus cognoſcantur. Nectromantia Naturalis ſpecies quatuordecim habet. Totidem habet etiã cœleſtis. Prima eſt apparentia ſpecularis, & ſpecies exhibita in Berillis & in carbonibus, &c. & ſi quid ſimiliter ſpecie ſpeculari apparet, vbi videatur, quod ibi videri Natura conſtituit. Iam iſtarum rerum ſpecies cœleſtis ſimiliter quoque cõſtituta eſt. Cuius etſi tres ſint ſpecies, modus tamen vnus eſt, in viſione corporis varians. Cœleſtis ita ſe habet. Si quis per parietem tranſpicere poteſt, quid in montis altera parte, aut medio ſit, quid ſit in homine, quid in eius corde: huiuſmodi cœleſtis Nectromanticus; nullo ſpeculo, nullo carbone, nullis Berillis opus habet.

Secundò. Species cum dictis ptirs tribus quarta docet naturaliter innenire Theſauros, aut res perditas, abſconditaſque, vbinam lateant. Cœleſtis Theſautinella docet quęrere theſaurum ſcripturæ, & quid in ea occultum eſt, ſcire, cognoſcere, intelligere. Nec verò ſcripturam tãtum, ſed etiam cor Dei erga hominem, eiuſque voluntatem, propoſitum, decretumque ſcire docet, velut & ipſius verbum, doctrinamque quam Deus abſcondit, nec vult eam homines ſcire. Sic qui theſaurum ſuum defodit, is ipſum alteri inuidet, ne habeat, quod luxui ſuo impendat. Ita multa ſunt in ſcriptura, quæ nos omnia ſcire Deus non vult. Si enim malè collocamus, quod minus eſt, quanto magis, quod præſtantius eſt? Hęc autem qui nouit, is Theſaurinella cœleſtis eſt.

Theſautinella cœleſtis quid doceat.

Quinto. Nectromantia Naturæ res furto ſublatas reſtituere docet. Ita Nectromantia cœleſtis docet nos recuperare, quæ Deus nobis abſtulit, vt cum dicit: Quicquid habet, auferte ab ipſo, etiam id, quod non habet. Ablatum illud bonum recuperare, cœleſtis Nectromantiæ ſpecies eſt.

Sexta, Species eſt, res abſconditas inuenire, hoc eſt, quas quis ſecum habet: nec ſe habere nouit. Hanc inuentionem Natura docet, vt quilibet ſciat, quomodo id, quod Natura ei dedit, exuſcitare & proferre debeat, vt ſunt artes & (*). Talis etiãm eſt cœleſtis, docens dona, timorem Dei in homine, &c. qui aliàs ſine arte Nectromantiæ cœleſtis eo penetrare non poſſet, vt ſeipſum vel leuiter ſaltem nôſſet, aut, quod in ipſo eſt, quidnam ſit, & quò conducat, intelligeret. Talis ſine hac ſpecie omninò inutilis foret.

Adech. Plũbeus: & virgulta Directa.

Sic duæ aliæ adhuc ſunt ſpecies conueniẽtes, vt *Adech Plumbeus, & Virgulta Directa.* Duę hæ ſpecies in corpore naturali intellectũ proprium indicant, ſciũtque id, de quo rogantur. Altera eſt plumbum, altera eſt Lignum. Vtræque per ſua ſigna reſponſa dant. Duæ hæ ſpecies indicant, nobis opus etiam illis eſſe, qui viam nobis monſtrent ad ſalutem. Hi ſunt homines, & hominum ritu agunt, ex Adamo orti: ad vitam æternam inutiles, in carne illa tantum intellectus habentes, quantum habet plumbum ac lignum. Cæterùm per ipſa operantur Aſtra: vnde ſunt *Adech & Virgulta.* Similiter & Deus per hominem ex Adamo operatur; vt ſuum ipſius ſanguinem ac carnem indagare non poſſit. Caro & ſanguis non loquuntur, loquitur autem is, qui carne & ſanguine plus eſt. Caro autem mortalis loquitur, & ſeipſam non intelligit, ſicut lignum & plumbum: Eſt etiam Ars Lucis, ſi fax apud theſaurum extinguitur. Sic etiam extinguitur caro mortua, ſi ex illa Deus loquitur. Hęc in numero ſpecies nona eſt.

Ars lucis quid.

Præterea, duę alię ſpecies ſunt, vt *Artes tranſuerſæ, ſuperſtitiones indirecta, Scientia peruerſa,* hoc eſt, à Lumine Naturæ errores introducuntur, qui id obſcurant, & in genuino ſuo fundamento peruertunt. Sicut enim ea hominum diuerſitas eſt, vt ſi viginti rem eadem viderint, nemo tamen idem cum altero de ea ſentiat: ita etiam Nectromanticus cœleſtis eſt, quando is apud ſeipſum errat, & ſereno puroque die nihil videt. Idem in cœleſti quoque Nectromãtia fit, ſi perfectio non eſt in eo, quod Deus dat, & in fine id ſubtrahit.

Artes tranſuerſæ Superſtit indirectæ. Sciẽt. peruerſa.

Vltima & decimaquarta eſt, quod Natura Artem literatam dedit dum nimirum ingeniũ ducit, & ſcribere finit Sic ſi Deus pennam ducit & ſcribere finit, *ars ea literata cœleſtis eſt,* in qua nulla ambiguitas eſt.

Hoc modo Nectromantia cœleſtis intelligenda eſt, quę omnia in probatione euidentiora inueniuntur: multò autem dilucidiora in illa arte, in qua illa diſcitur.

Quid Aſtrologia cœleſtis, & cœleſtis Aſtrologus ſit?

SI, quid Aſtrologia & Aſtrologus cœleſtis ſit, ſcire deſideratis: cognouiſſe antea debetis, quidnam ſit Naturale, & quot ipſius ſpecies ſint, nempe, 13. De prima ſciatur, Summum Motorem eſſe illum, qui omnia mouet, & in ſua poteſtate habet. Etſi enim illam Naturæ quidem conceſſerit: ipſa tamen adeò libera non eſt, vt, quid velit, facere auſit, ſed facere cogitur, quod vult is, in cuius ipſa manu poſita eſt. Hæc ſi ad Aſtrologiam cœleſtẽ referuntur, ſummus motor tantùm Chriſtus eſt, qui inquit: *Omnis mihi à patre meo data Poteſtas eſt, in cœlo & in terra.* Hinc colligitur *Chriſtum eſſe eum, in cuius manu noua omnis Aſtrologica operatio conſiſtit,* ſicut ipſe ait: *Erunt ſigna in Sole, Luna, & Stellis & preſſura in populo.* Talia in nouo cœlo fiunt. Id ſuum motorem habet, proferentem ea, quando & quomodo vult, eaque vel maturat, vel retardat, & in cœlo, quod placet, exhibet. Sicut ergo vetus coelum ſuũ motorem in Deo patre habet: ſic in coelo nouo motor eſt Deus filius.

Motor Summus quid

Naturæ quæ poteſtas ſit.

Deus Pater cœli veteris. Deus filius, noui motor.

Secundò Qui nouorum illorum ſignorum curſum tenet, motum eorum cognouit, ſcitque quònam & quî Chriſtus, ſummus motor ea agat, is Aſtrologus eſt *coeleſtis* in conſideratione nouarum ſtellarum, dum compertum habet, quorſum noua ſigna, vel peſtis, vel terræ motus, vel fames, &c. pergant, quamdiù & quibus locis, duratura ſint, quiue homines

mines illis subiiciantur, in quibus non minùs ac in naturalibus operentur.

Tertiò, Si hoc modo firmamentum nouum supernaturale est, antequam operatio eius incipiat, sciat Astrologus cœlestis, quænam eius natura sit, hoc est, quidnam id operaturum sit mortali, an penetret in homines aut pecudes, an desinat in terræmotum & similia. Qui, qualis ea natura sit prædicit, is Astrologus est cœlestis. Exploratum namque habet, quidnam summus motor Christus, & quomodo & contra quem operaturus sit.

Quartò Ea operatio naturalis est, vt sciatur, quidnam naturale operetur, hoc est, in actum producat, & quod sibi mandatum est, perficiat. Hoc qui intelligit is scit, quinam homines auferantur seu abripiantur, quique superstites maneant, & quale illud opus si confectum est, futurum sit. Ponamus exemplum. Video fabrum ferrum ignitum facere. Ferrum illud malleo quidem tūdi video: sed quid in fine futurum sit, nondum scio. Vel tignarium conspicor exasciare lignum, sed quid ex eo structurus sit, ignoro. Eodem modo, si pestis, terræ motus, fames, bellum, &c. impendet, videmus quidem in illa officina aliquid fabricari. Nemini autem constat, quid in fine fabricationis eius futurum sit. Qui autem in peste, cuiusnam postremò futura domus sit, perspectum habet: is Astrologiam cœlestem nouit, hoc est, scit finem belli, famis, & quicquid fabricatum, aut deinceps etiam fabricandum restat.

Quintò Exploratum etiam habet, quidnam cœlestis cursus pro officio suo seorsim in quolibet operetur, sicut id in suis ipsa etiam natura indicat. Hunc inclinat ad ignem, illum ad aquam, istum ad fidibus canendum, alium ad aliud. Qui ergo, quònam Deus in natiuitate aliquem collocet, nouit, is cœlestis est Astrologus, & de instituto Dei disserere potest,

Sextò, Quomodo Deus cum homine & creaturis omnibus concordet, vbi manum suam aperiat, vbi eandem claudat, qualem se cuivis præbeat, qualis quolibet anno, mense, die, horâ sit, vbi propitium ac benignum se præstet, vbi talem se non pręstet, vbi rerum terrenarum copiam det, vel non det, quantum det, quam parum & quam multum det.

Septimò, Sciat Astrologus cœlestis regna cœlorum nouorum & veterum, videlicet chorum Angelorum, chorum Sanctorum, chorum Trinitatis, chorum Virginum, &c. sicut Astrologus naturæ nouit, quomodo terreni omnes cœli in sua proprietate cōstituti sint: similiter, vbi cœlum credulum vel non credulum sit, vbi huc, vbi illuc incliner. Sicut enim cuilibet homini sua peculiaris est proprietas: sic eadem etiam peculiaris est, cuilibet domui, regioni, ciuitati, pago, &c. Hoc in cœlesti Astronomia vocatur *cœlum*. Eiusmodi cœli distinctio ( ) Astrologica cœlestis est, veluti, vbi crocus, vbi triticum, vbi frumentum nascatur, &c.

Octauò, Cœlestis Astrologia cognoscere docet futura præsagia noui mororis & signa futura, vt fiant. Sic naturalis prædicit, *hoc die, hac hora Eclipsis Solis vel Lunæ fiet.* Similiter & cœlestis prædicit; *Hoc die, hoc tempore apparebunt signa in Sole, Luna, & Stellis, Pestes, terræmotus, &c. in cœlo nouo.*

Nonò, Quoniam secundum naturam omnia mouentur, seque proferunt, vt cognosci queāt: eadem ratione etiā cœlestis scire potest, quidnam laturum tempus sit.

Similiter & decimò, quod ferat iudicium, quod Deus pronuntiat, quando & quàm grauis pœna hominibus incumbat.

Vndecimò Quid extra hæc omnia, coincidat & concurrat, sine prædicto supernaturali ordine, aut supernaturalibus signis & operationibus omnibus absconditis: Item, quomodo cataclysmus Noæ à Deo hominibus omnibus abscōditus acciderit, & quo modo ignis Sodomā Gomorrhāmque ignorantibus omnibus hominibus & prophetis inuaserit, &c.

Duodecimò, Quomodo Deus homines plagis infirmet, quas natura sanare nullo modo potest, vtpotè naturalibus omnibus remediis inuictas, dum iam status melior, iam iterum peior incidit.

Postremò, Cœlestis Astrologus appropinquationem quoque diei nouissimæ ex signis præteritis prænoscit, dum cōsiderat, quantum detractum sit de diebus finis mundi, & quando nouum cœlum Dominaturum sit. Hæc omnia comprehendit Astrologia cœlestis, quæ à solo Deo homini confertur. Solus enim Deus hanc docet & communicat. Sine ipso nemo quicquā est, sed in his rebus vniuersi cœci & obturati existimus.

Quid Signatum Cœleste, & quid Signator Cœlestis sit,

Similiter nobis etiam compertum est, quod natura suos signet, vt quod in homine interiùs lateat, per signa externa cognoscatur. Nihil namque adeo reconditū est, quod hoc modo nō manifestetur. Iam qui hominem per addita ipsi à natura signa hoc modo cognoscere potest: is quod naturaliter in corde eius lateat, perspectum habet. Hic similiter & in cœlesti cognouit, quidnam homo intra seipsum in cœlo supernaturali sit: nimirùm dolosus erga Deū & homines, fallax, aut verax, iustus aut iniustus. Signorum huiusmodi, quæ natura quidē assignauit, genera principalia 4 sunt: totidem etiam in homine supernaturali. *Chiromantia cœlestis* in manu constituta est. Quę vt se habet, ita iudicari debet. Ipse enim Christus ait: *Nesciat læua quod facit dextra.* Illa si id nescit: iam manus proba est, & virtus eius facilè cognosci potest. Si talis nō est, sed cùm dextra læua cognata est: scito re ipsam esse dolosā, hypocriticam, falsam, inconstantem, prout & fructus eius indicant, & consideratio illius hominis pleniùs mōstrat. Sic & *Physionomia* interiorum & abditorum hominis exploratrix est: velut æquè etiā hominis supernaturalis, qualis is sit erga Deum, erga suos, in corde supernaturali, vbi oculus nequam sit, vel non sit, vbi lingua dolosa sit, vel non sit, vbi aures bona audiant vel non audiāt. Ex his iam cognoscitur homo, quomodo cor eius se habeat erga Deum aut proximum, an Deo proximóue propēsus vel infensus sit, quare contra Deum loquatur, faciat, audiat, videat.

Externa interiorū signa.

Signaturæ genera 4.

Ex his signis omib. cor eius innotescit. Quod enim in corde abnndat, id ex ore exũdat. Quod cor desiderat, id audiunt aures, id quærũt oculi. Physionomia itaque cœstis per terrena & cœlestia opera, quale cor sit, prodit. *Ex fructibus enim propriis cognoscetis eos.*

Tertiò, Substantia quoque hominis cor manifestat. Qualis homo à naturâ constitutus est, talis etiam est signatus, sicut de his, pluribus libro primo traditur. Eodem modo & Deus signat eos, quos signari opus est. Sic qui dolosus erga Deum est, & fraudes alit, is vestem gerit lupinam, vt distractè præ aliis internosci queat vestitis. Notandum enim est, quod Deus hominem signârit in substantia, quasi deformitate quadam suæ speciei, signum contra naturam corpori eius appendens. Nonnullos non in corpore sed in vestibus signat, ex quib. ipsius substantię cõditio tamẽ facilè cognosci queat, quasi cœlũ supernaturale dicat: Videte, qui signatus iste sit. Secundum hoc signum iudicate, ipsius quoque corpus simile esse. Et quale corpus: tale etiam cor. Vestitus ergo suus cuilibet homini liber reliuquendus est. Hæc namque signa sunt signati cœlestis. Et signator cœlestis ex his nobis, quid in corde eius lateat, intelligit.

Denique quartò, natura etiam in moribus & gestibus hominem suum naturaliter signat. Similiter & cursus supernaturalis suos quoque notat. Exemplũ. Qui de terra est, terrenus est, & terrenè operatur. Qui de cœlo est, cœlestia facit. Iam viæ in hoc quarto signato geminæ sunt, velut *Mores* & *Consuetudo*. In moribus vidẽdum, an Sanctis conueniant. In consuetudine, an & hæc Sanctis conueniat, hoc est, mores nobiscum nascuntur, & in moribus educamur. Provt educamur, ita consuetudo nostra est. Hinc iam consideratio instituenda est, an mores illi Deo & proximo seruiãt, vel minus: Itẽ, an consuetudo constans sit, aut instar arundinis mobilis. Pro hac obseruatione, ex moribus de homine illo iudicari satis potest. Scitote ergo, æternũ hominem per externa congenita & consita signa, prout ea exterius patent cognosci & iudicari posse. Externa namque signa, quę interius occulta sunt, produnt.

Quid in Cœlesti Astronomia artes incertæ, & quid Cœlestis ille exercitator sit.

POrrò verò etiam notate, quo pacto artes incertæ (quarum quatuor sunt) in lumen naturæ illatæ sint, & in eo sydereum astrum regnet quantum vtriusque concordantia quidem permittit. Hoc etiam in astronomia cœlesti membrum est, non tamen astris subiectum, aut ea forma imbutum, quam naturales artes exhibent. Hęc autem supernaturalia sunt, nec sunt artes incertæ, verùm certę, iis cumprimis, qui illis in cœlesti Astronomia vtuntur. Fundamentum enim ipsarum in hoc positum est, quòd Deus elementa non assumat, per quæ aliquid efficiat: sed is assumat sibi hominem, & per ipsum id eo impleat. Iam Deus suæ voluntatis certus est. Et quod requirit, id fit. Is verò, per quem id perficitur, sperat quidem, sed tamẽ ex parte aliqua dubitat, vnus alio quidem magis minúsue Sic Gedeon ob vellus ambiguus erat, donec tertiò rẽ confirmatam videret. Fiebat interim, quod fieri debeat. (Gedeonis historia.)

Nec hoc saltem modo, verùm multis etiam aliis pactis ex incertâ spe homines vaticinati sunt, sibi quidem ipsis non omnino fidentes, sed fidentes tamen Domino, quod is non falleret. Et tamen cùm operatio illa per Ionam in Niniue fieret, IONAS ipse ob suum vaticinium perterrefactus erat. Ipsius enim verbo euentus minimè respondit. Hinc ergo sunt incertę scientiæ & Prophetię, quoniam fieri, vel non fieri possunt. Siue autem eueniãt, vel non eueniãnt, nihil verbo Dei decedit, sed saltẽ pronũtiatori. Cuius euentus causa hæc est, quòd per contritũ & pœnitẽs cor ista auerti possũt, ne in actũ deducãtur. Omnia ergo vaticinia, quę per homines fiũt, quæq; per humile & pœnitens cor Dei gratia tolli possunt, incertæ Prophetiæ existũt. Is enim quem illę spectant, emendare sese & conuertere potest, vt constituta pœna ab ipso auferatur. In Deo tamen Prophetiæ illæ omnes verę sunt. Ipsius autẽ Prophetæ ea conditio sẽper non est, vt certum prædictionis euentum experiatur, quod & ipsum in Niniue Ionas experiri coact⁹ est. *Incertistæ* huiusmodi multi adhuc in mundo sunt, qui ex diuina Geomantiâ Pyromantia, Hydromãtia, & Chaomantia prę-sagiunt, non per signa in elementis fixa, sed per seipsos in verbis, viua voce annuntiatis. Hęc tamen illis, quibus dicuntur, sunt elementaria, in ipsis autem Prophetarum horũm vaticinia cõplentur, nisi Deus humilitatem ipsorum respiciat. Multi hoc sũt sæculo, quorum Prophetias tales indicãtia verba nemo curat. Quibus, quę dicuntur, ea partim omnino auferuntur, partim nihil deciditur de illis, sed suum ipsa successũ habent, & interdum dictis etiã peiora eueniũt. Si enim humiliatio & contritio pœnam auferre queunt: superbia vtique ac contumacia malorum numerum etiam cumulare & intendere possunt. Hoc iam, prout indicatum est, in homine cœleste incertum est. (Ionas, &c. Artes incertę cur dicãtur.)

Quid Philosophia adepta cœlestis sit, quid item cœlestis adeptus Philosophus.

IAm antea in naturali Philosophia explicui, quidnam Philosophus Adeptus sit. Cũ verò sciam, per mortale lumen eò penetrari non posse, quò penetrare hominem decet: rem paulò meliùs & exactiùs expendendam censui. Vt autem, quidnã cœlestis adeptus Philosophus sit, explanem, res ita se habet. Notum vobis est, Deum lumen naturale condidisse. Hoc verò vnius modi non est, sed multiplicis. Vnum naturale est, vulgatioribus etiam comprehensibile. Aliud non vulgarem, sed eruditum virum requirit, hoc tamen & ipsum intra naturæ limites conclusum. Tertium adhuc sublimiorem hominem, qui naturæ accuratam cognitionem habeat, exposcit. Sic natura in suo lumine se ipsa semper sublimior & excellentior est. Quod si ergo Philosophiæ adeptæ naturalis est conditio, vt non nisi cum exquisita subtilitate tractanda sit: multò magis conueniet id Philosophię adep. cœlesti, quæ nihil de eo, in quo versamur, differit, sed de eo considerat, quod oculis nunquam asspeximus, sed omnis nostra spes eò vergit, quòd is, qui nos creauit, nolit nostri quicquam perire, sed omnia conseruari. (Lumen naturæ a Deo cõditum.) (Philosophię adeptæ cœlestis circa quæ versetur.)

ti. Hoc cum ipsius verbum sit, fas est, nos paulò quid altiùs, quàm hanc mortalem vitam, & eius Philosophiam adeptam curare, & ei, quod postremò considerauimus, ita prouidere, vt quiete fruatur, & suauiter domiat, ac in gaudio viuat sine afflictione, quando caro mortalis ab ipso separabitur. In mortali námque corpore quies quærenda nulla est, vt in qua miseriâ & ærumnis omnia squalent. Caro itaque quærenda alia est, in qua gaudium & exultatio sit: Tale inquam gaudium, quod, si Deo placet, placeat etiam nobis. Iam si etiam in lumine mortali multum sentitur gaudij, quod natura iis omnibus, qui ipsam sectantur, ex lumine naturę percipiendum offert per inuēta varia artificia, industrias, doctrinas, prudentiam, eruditionem & intellectum, &c. quot gradibus illud quæso altius erit, dum (quod in capitis initio dixi) alius in hoc, alius in alio illuminabitur? Vtut autem ista se habeant, si Philosophiam consideramus terrenam, deprehendimus vtique nos nihil esse aliud, quàm cinerem & stercus, adeóque nostra omnia rixis, dissidiis, miseriâ & eiulatu vndiquaque turbari. Si inquam, quales ex Adamo simus, seriò expendimus, quid aliud quæso apud nos iueniemus, quàm iram, inuidiam, mœrorem, odium, discordiam, denique totius vitæ nostræ statum planè plenéque afflictum. Quid ergo tandē in hoc corpore quæremus, in quo queri nihil potest? Quidue illi attribuemus sublimitatis, cum ipsius ne quidem capax sit? Et tamen per se æquum est nos cogitare, quòd patientiâ omnia vincantur, donec mortale corpus obeat & secedat: post quam secessionem in corpore æterno quæri tandem id debet, in quo viuere desideramus, in eoque ea vniuersa compleri, quę Philosophus præcipit, hoc est, cogitandum est de paradiso, in quo nouus mundus viget, & alius fructus, ac aliud officium aliúsque ordo, alia vita, alius Dominus & pater. De isto loco philosophari, eâque Philosophiam nouo mundo prætendere non possum, nisi in lumine naturæ. Expecto tamen finem meæ spei & factæ promissionis, quàm primùm ad expectationis meæ symbolum per fidem in illum, & ad illum, qui me redemit, post resurrectionem meam illo loco cum aliis comparuero, & satis ista omnia expertus fuero. Ex quibus iam dictis velim ita statuatis, Philosophiam cœlestem eò directam esse, vt de eâ disserere nihil possimus, antequam ipsi illic experimentum certum fecerimus. Isto tamen loco nihil ampliùs discendum extabit. Quilibet enim à Deo, non ab homine docetur, quod in hac quidem terra minimè fit.

Quid Medicina Cœlestis adepta, & quid adeptus Medicus sit.

Medicina adepta, mundana & cœlestis vt differant

COelestis & Mundana Medicina inter se distant, eo, quòd Mundana Adepta & non Adepta ex naturali ordine & virtute procedant: Cœlestis autem sine herbis & stellis operatur. Hoc ita accipe. Si Apostolus digitum capiti imponit, æger conualuit. Item, si mortuo dicit, *Surge*, tunc surgit & viuit. In summa, ex verbo Dei vires hæ omnes emanant, & verbum Dei virtutes has omnes in se continet, tantas quidem, vt in vniuersa Natura tantum virtutis non sit, quantum in vnico verbo latet. Virtus hæc est Medicina Cœlestis, præstans ea, quæ præstate Natura minimè potest. Hæc enim nec mortuos resuscitat, nec leprosos mundat, nec mortuo oculo visum reddit, nec mortuum profluuium sanat, nec mortuum morbum, quocunque modo expugnat. Hæc tamen omnia Cœlestis Medicina per verbum efficit. Porrò autem sciendum est, Cœlestem Medicinam in terra nullum agrum habere alium, in quo nascatur, aut iaceat, quàm in solo nouo corpore, in quo verba omnia efficacia & felicis in hac terra successus sunt. Facit ea, quæcunque homo nouæ generationis, in qua vires conditæ sunt, expetit. In corpore enim mortali nihil operatur, sed tantùm in ęterno: nihil in Naturali, sed tantùm in Cœlesti. Itaque etsi homo quidem faciat ea, quę Petrus, Paulus &c. fecerunt: expendendum tamen ibi est, quod isti non in mortali corpore, aut ex eius viribus, sed in viuente corpore, à spiritu regenerato, talia præstiterint. Ex eo procedunt, in eo sunt fiuntque vires eę. Et licèt vetus quidem corpus præsto etiam sit, nihil tamen cum illis commercij habet. Homo ergo ad seipsum attendat, vt Cœlestem Medicinam assumat, mortali ardēriùs amplectatur. Quod enim Natura hodie exstruit: id crastino iterum corruit. Nec quicquam tam solidi natura condit, quod mors non aboleat. In Cœlesti autem Philosophia mors nihil destruit. Is enim qui nouam generationem peperit deditque mortem ipsam quoque vicit. Itaque multò accuratiùs ea consideranda, nec in mortali tantùm corpore potentia illa inquirenda est. Hi quidem, qui ex ęterdo sunt, in mortali corpore eam non quærunt. Qui autem ex mortali corpore sunt, suo corpori, hoc est, terreno ascribunt id, quod in æterna vita est, eique iure attribuitur: adeòque mortali corpori, quod variis phantasmatis sursum deorsum agitur, honorem hunc & potentiam effingere conantur. Obiiciemus exemplum. Quod ex virtute Dei Moses fecerat, idē ex sua arte sinister quoque Magus faciebat. Hoc tantundem est, ac si dicatur, voluisse ipsum in nouo corpore cōstitutum Moysen annihilare, ipsumque mortali corpori annumerare, quasi mortale quoq; corpus idem posset, quod posset viuens. Quia verò mortale corpus aduersus viuificum nihili est: hac de causa etiā Magi incantatoriæ artis contra Moysen nihil efficere poterant. Virtus enim viuentis corporis vbique prępollet. Sic etiam intelligi debet in Medicina operationem ex Cœlesti Medicina adesse, quæ naturalem omnem superet. Quod si quidem vulgaris Naturæ, terręve aut firmamenti Medicus Cœlesti sese æquare annitetur: nihil tamen efficiet. Cogitet is potius, Medicinæ suæ eandem conditionem esse, quæ fuit Magorum incantatorum ad Moysen collatorum. Mortua est nostra Medicina in Natura limi terrę. Medicina autem vitę consistit in generatione noua. Ex illo corpore verus & genuinus Doctor emergit. Doctor Naturalis adhibet *Arsenicum, Auripigmentum, Mercurium, &c.* in quibus mixtim sūt bona, mala, ipsa mors. Talia cōtinet Natu-

Cœlestis Medicinæ virtus ex verbo est.

Cœlesti Philos. a morte libera.

Medicina Cœlesti naturali superior.

Natura corporis mortalis. Æterni corporis vniuersa sunt salutaria, & nimis quàm optima.

Quid Mathematica Adepta Cœlestis quid item Cœlestis ipsius Mathematicus sit.

IAm conuertite vos ad Mathematicam & Mathematicum sydereum. Hæc omnia etsi probè contemplemini, ac opera Dei impendio admiremini, omnia tamen nihili & nauci sunt. Sicut enim Salomon (licèt non ex seipso) hæc omnia vana & nihili esse dixit: ita reuera se res habet. Respexit enim ad mortale, non ad æternum. Si ergo locutus is de mortali est: id exemplo sit homini, vt nihil conetur ædificare super illud corpus, quod mera vanitate fluxū est: sed potius exstruat super corpꝰ aliud à quo vanitas exulat. Postquam ergo Naturale in prioribus cognouistis: hic etiam supernaturale vobis expediendum est, quidnam sit Cœlestis Mathematica & Mathematicus. Mathematica Cœlestis ita constituta est, vt de eâ exclamet Paulus: *O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei.* Quòd si ergo Paulus qui multa vidit, tanti eam æstimauit: cur ego præsumam fieri Geometra, qui demetiar altitudinem Cœlestis Firmamenti, & ipsius fodinarum, aut Cosmographiam) Si paulus inquit, *Quam incomprehensibilia iudicia eius*: cur de iis plura ego disseram, cum sileat is, qui me multo plura vidit? Sed tantundem & me visurum cum( ) & conscientia, spero. Hoc iam hic expresse dico, quòd in Mathematica Cœlesti hic scribere aliud nō possim, nisi quòd ex nouo corpore, & ex spiritu, qui in nouo corpore latet, omnia discenda & cognoscenda sint. Nam nouum corpus suum lumen habet etiam naturale. Æternum autem est nouum, & mortale vetus. Præterea mortale corpus æterni nullius notitiam aut experientiam habet. Oportet ergo simile versari in simili, sic omnia rectè succedent. Si verò de Cœlesti Mathematicâ dicendum sit, id commodè ita fiet. Si sublimitas Dei, & bona illius mundi conscientia noscenda est: debet id omne proficisci tātùm ex corde, ex medullis, ex omnibus viribus nostris, eo modo, vt Deus ipse ad hæc cognoscenda nos illuminet. Ad certam quidem notitiam non penetrabimus, quæ impossibilis est non tantùm angelis ipsis, sed & nouo corpori. Tantum enim Deus sibi reseruat. Et de hoc notate exemplum. In naturalibus abscondita nobis sunt summa arcana, quæ expiscari minimè possumus. Quantò ergo magis is, qui naturalia sua arcana homini abscondita esse voluit, arcana sua cœlestia reticebit? Hoc autem ex lumine missi spiritus per naturalem sanguinem, in quo vermis conscientiæ latet, multa indicans & reuelans, dictu humanum est, debere nempe hoc cumprimis ab homine seriò expendi, quod multæ in regno Dei habitationes sint. Ipse enim Christus ait: *In domo patris mei multæ habitationes sunt.* Quæ enim mundo conditio est, vt multæ passim mansiones reperiantur, quarum semper alterius alia est natura, proprietasque: Sic idem etiam in regno cœlorum ita se habet. Cúmque oremus, *Pater noster qui es in cœlis*, ex eo conuincitur, Deum in omnibus mansionibus Dominum Deúmque esse, nec præter hunc quenquam alium. Cœlum enim & mansio vnum sunt. Hoc modo *Cosmographia cœlestis* intelligitur, velut & Geographia, quæ discriminis gratia *Cœligraphia*, dicitur, qua homines etiam alij atque alij subindè cognoscuntur secundum naturam cœlorum, & mansionum, quæ variè distribuuntur pro voluntate Dei in æterno corpore nouæ generationis. Et hæc omnia perficientur pro iudicij seu sententiæ pronuntiatione, vbi partes separabuntur, alia ad regnum Dei, alia ad infernum. Quemlibet autem sua opera sequentur. Et opera diuina ad regnum Dei concedent. Qui autem opera Pharisaica fecerunt, hi in ęternam damnationem abripientur.

Terrena omnia vana.

Mathemathica nat. & cœlestis quo differant.

Mathematica cœlestis non tota perceptibilis.

Cap. V.

Quomodo virtutes cœlestes nonnulla membra faciant & constituant sine imploratione humana.

IAm deinceps sciendum est, non tantùm in dicta cœlesti operatione secundum prædestinatum ordinem talia perfici vt sunt cœlestis Magica, cœlestis scientia, cœlestis Nectromantia &c. & sic deinceps: Sed insuper & hoc notandum est, cœlestia quoque dona esse, eáque non in prædestinata scientia, sicut nonnulla membra recensita sunt: sed alia ac totidem membra, quæ Deus ipse per se constituit, vt vult, cui vult, per quem vult, & quando vult. Cœlesti enim potestati suus ordo est, qui est *Fiat*. Hoc *Fiat* non tantùm instar imaginis est, sed *Fiat* est omne id, quod ad imaginem spectat, eique adhæret & cognatum est. Exemplo rem docebimus. Elocat quis filium suum, eique dotem assignans, in pactis matrimonialibus concludit, ita vel ita seruari contractum debere, hoc iam *Fiat* est: quo non intenditur tantùm ad coniugium sed ad dotem etiam, & pacatam vitam, mores amabiles, & similia. Sic & homo conditus est, vt ante omnia imago sit, & imago vna cum sapientia, plena gratiæ & veritatis. Hoc *Fiat* est. Hoc iam est *Fiat* prędestinatum, hoc est, quod *Fiat* adhæret, nec ab eo separabitur. In hoc *Fiat* in nouo mundo consistunt, qui noui corporis sunt, vnà cum nouem membris cœlestibus in prædestinato ordine. Porrò præter hanc prędestinationem liberum in Deo arbitrium est. Scriptura enim, *Spiritus*, inquit, *vbi vult, spirat.* Quæ verba hoc sonant. Si prędestinatio nō sufficeret: Dei potestas quidē imminuta nondum est, sed is ipsemet est libera voluntas, nec præter ipsum alius quisquam, quæ vult, facit, quæ vult, frangit. Is potest facere, frangere, prohibere, concedere, dare, auferre &c. Hinc euidens est ex libero arbitrio Dei, quod in solo Deo est, quòd homini quidem extra prædestinationem attribuantur, & per ipsū perficiantur multò maiora & admirabiliora, quā prędestinationis ordo complectitur. Deinceps ergo necesse est, talia quoq; deduci ex Spiritu liberi arbitrij, qui, quò vult, spirat, & quo spiret, aut vndè, nemo tamē nouit. Sic nimirum vniuersa Philosophia cœlestis ex fūdamēto intelligitur, si velut in naturali lumine procedatur. Figura hęc lib. primo cōtinetur. Quod verò

Fiat est potestatis cœlestis ordo

cœlestis & Naturalis discrimen sit, deinceps in explicatione traditur, qualenam quodlibet donum ex libero arbitrio cœlestis artis sit. Vbi subnectemus etiam probationes, quas cum gaudio & alacritate aggredior.

Quid sit Diuinatio & Diuinator cœlestis.

Sicut in naturali lumine, diuinationis species sex sunt: ita totidem etiam in coelesti diuinatione numerantur. Et sicut lumen naturæ ipsum suas operationes manifestat, perque hominem arcana reuelat eiusmodi, quæ aliàs ab homine, nec cognosci nec manifestari queunt: ita coelum quoque in Donis cœlestibus idem perficit. Ponamus exemplum. Si coeleste quid in homine fieri debeat, coeleste autem id non habeat Prophetam, non Apostolum, non Legatum alium, qui aut ore aut re factoque illud expediat, tunc id specie Diuinationis fit. Quod autem diuinationis specie fit, id plerumque ambiguum & dubium cadit, ac pro instituto Dei ægrè intelligitur, priùs quã fiat seu factum sit. Sic apocalypsis est diuinatio ex ( ) ex somniis, velut & sõnia Danielis & his similia alia, vt somnium Iosephi, iusti &c. Et peculiaris operatio est, quæ ( ) à Deo præsto est. Beatus qui eam intelligit. Caiphas ait *Melius esse vnum ex populo mori quam populum vniuersum interire.* Sermo hic non ex ipsius intellectu promptus est, sed per sapientiam coelestem ille diuinauit. Sic si quis in coelestibus phantasias exerceat, illorum verò fundamentum non didicerit, tandem tamen ad fundamẽtum penetret, ita vt in animo, ac phantasia seu speculatione coelestis sit: Verum id quidem & rectum est, sed non intelligibile. Hoc enim modo multa sublimia Arcana & Magnalia Dei inueniuntur. Quæ tamen, quia nimis ardua sunt homo eas omittit, & negligit. Qualis picta imago in illius corde: talis quoque potest ( ) animus fieri, vt maiora præstet, quã animo possibile sit in corpore viuo, eundo in ignem, in mortem in angustias & exilia, in medios hostes, sicut Dauid ad Goliathum. Hæc omnia, sicut diuinatione comprehenduntur, ex potentia & virtute diuina fiunt. Si verò, ceu debebat, homo perfectus esset: tunc quoties vellet, talia præstare posset. Quia autem plus ad generationem veterem, quàm nouam inclinat: ideò vmbræ tantùm specie talia ei exhibentur. Vbi facta sunt, demum intelliguntur. Antequam fiant, sensu nullo eorum pollet.

Diuinatio cælestis 6. species.

Apocalypsis est diuinatio ex sõniis.

Quid Cœlestia auguria, & Cœlestis augurator sit.

Sicut in lumine naturali Auguria ex Firmamento sumuntur: sic ex diuina ordinatione & reuelatione etiam fiunt in illis rebus, si Augurium pro instituto Naturæ operationem suam perficit. Nimirum per Auguria aues se ingesserunt, de quibus satis iam dictum alibi est. Sic aues etiam à Coelo æterno reguntur, per quas Augurium fit. Similiter & alia animalia, monstra, &c. vt Asinus Baalami, &c. Sic & hoc Augurium est, quod interdum aues quoque apparuerunt, speciosę & deformes, &c.( ) non ex natura, sed ex cœlesti reuelatione, pro signo & confirmando vlterius hominis intellectu, quem is habet, aut habere potest. Nam quia noua generatione homo satis indutus & ornatus non est, horum intellectum solidum non habet, sed obiter & quasi per transennam saltem illa aspicit, nec aspicit tantùm, sed plerunque etiam comtemnit & irridet, sicut ipse quoque Christus à Iudęis contemptus est, quasi dicerent: Cur non veros Prophetas & Apostolos Deus ad nos mittit, qui ore eloquantur, quid Augurium portẽdat? Nec cogitant fatui, Prophetam ipsis nullũ missum iri. Si nolint legere veteres, sed illos negligant & careant. Plerũque enim, quæ Deus ex peculiari amore largitur & ordinat ad informationem hominum, quàm maximè ea negliguntur, comtemnuntur, eluduntur. Nec Magnale tale pluris æstimatur, quàm æstimatus Christus fuit à Iudęis, dicentibus: *Si filius Dei es, descende de cruce: alios sanare & saluare potes, non teipsum.* Itaque quò quodlibet apud Deum maius est: eò apud homines est abiectius & contemptius. Hinc à Deo gratia hominibus subtracta & obscurata est. Cęterum, magni ista talia fieri debebant. Sunt enim prodigia minimè fallentia, adeóque sedulò obseruanda.

Quid sit Ebriecatum Cœleste & Ebriecator Cœlestis.

Qua ratione in lumine Naturę à vino homo inebriatur: ita idem inebriatur etiam ab Astris, omnia occulta effutiens, & longè se doctiorem putans, ac est alio tempore ieiunus seu sobrius. Vino autem euicto & excocto, ac Astris elapsis, ad seipsum ac naturam pristinam redit, præteritorum nihil memor. Simili ratione in homine est etiam *Ebriecatum cœleste*, cuius vi homo loquitur, nec tamen seipsum intelligit, etsi ardua proferat. Hoc modo multi ex viribus cœlestibus somnij specie diuinam sapientiam elocuti, seipsos minimè intellexerunt. Talis fuit *Iesus Syrach Cœlestis ebriecator*, ac Salomon. Hi enim seipsos non intellexerunt, ex ebrietate & vino cœlesti locuti. Donec ebrii quidem essent, seipsos intelligebant. Vino autem eo excocto aut subtracto nihil actorum recordabantur. Hac occasione ipsi etiam Apostoli, cùm à Spiritu sancto incitati concionarentur, à populo musto & vino temulenti dicti fuerunt. Sic ergo Spiritus sanctus in operatione sua vinum & mustum esse intelligitur. Sciendum autem est, quæ vi cœlestis musti dicuntur, ea cœlestem esse sapientiã. Quod vi vini terreni dicitur, terrenum est. Hoc iam variis modis accidit. Nonnulli in lumine Naturæ Maniaci fiunt, ac multis modis à solita naturali sapientia deficientes delirant, communique opinione deserta, sententias nouas sectantur. Similiter & Inebriecarii cœlestes aliter ac aliter sese produnt, vt temulenti & vino pleni esse videantur, cùm tamen tales non sint, nec biberint. Huc facit illud, quod obiectum Christo est. Dęmonium habet, &c. quasi dæmonium ex ipso loqueretur. Cum verò sapientia loquatur diuina, non Diabolus, non vinum: iudicare de his homo non debet, nisi sciat, quis loquatur, & quid dicatur. Et cum hominis ea imbecillitas sit, vt nolit ex nouo corpore loqui, sed malit garrire ex veteri: hac de causa intellectu suo orbatus est, & ea facit, quæ ex terra ipsi cógenita sunt, quæque ipsum ad damnationem agunt. Homo enim etsi quidẽ terrenus sit: sub æternæ tamen pœnę intermitationem regno cœlesti operã dare debet. Sunt non pauci, qui

Ebriecatum coeleste quid.

Iesus Syrach quæ ex vi locutus sit.

Spiritus sancti operatio musto confertur.

qui ex cœlesti ebrietate locuti fuerunt. Sed ruditas populi ea non obseruauit. Vt ergo per aurem vnam illa admiserunt, sic per alteram iterum emiserunt, nihilque in hominibus reliquum mansit, sed in lapides & sentes omnia ceciderunt.

Quid cœlestis sit Inclinatio & Inclinator.

CÆterum, vt &, quid inclinatio cœlestis sit, compertum habeatis, cogitate apud vos, quomodo Astra influant, & hominem ad peculiaria quædam inclinent, quibus oblectetur ille. Sic alius ad metalla, alius ad lapides, alius ad ligna alius ad agriculturam, alius ad venationem singulari impetu & amore rapitur. Per huiusmodi amoré ab homine conceptum, influxus & inuentio excitatur, qua excogitantur & proferuntur varia, sicut hoc modo artes omnes inuentę & erutæ sunt. Eodem modo etiam à cœlo ęterno, similis Influentia & Inclinatio fertur in hominem, ita, vt inclinetur alius ad hoc, alius ad aliud donum & studium, prout Deus quemque ducit. Ipse enim est Inclinator, & ex amore hominem inclinat. Sic alius amore rapitur mortis Christi, alius eius crucis, alius resurrectionis, alius doctrinæ, alius huius vel illius Euangelij articuli, vt hoc modo quilibet articulus suum peculiarem amatorem habeat. Sic symbolum nostrum inter duodecim discipulos articulatur. Sic quadruplici modo Euangelistę scripserunt. Sic peculiares etiam, & à cęteris diuersos articulos ipsi inter sese Prophetæ habuerunt. Similiter sunt etiam Inclinatores ab Inclinatore summo, vt hic capiatur amore huius ( ) in nomine Christi, alius alterius, &c. Vniuersi autem ex Deo, & in Deo. Præterea hic inclinatus est ad considerationem cœlestis symphoniæ, alius ad expendendum initium mundi, alius ad perscrutandum ea, quę ante conditum mundum fuerunt. Alius considerat Trinitatem, alius virginem Mariam, aut Angelos, aut Infernum, aut Spiritus. Quicquid autē horum quilibet meditatur & expēdit ex inclinatione, id omne ab ordine diuinitus dato proficiscitur, qui non vult, vnum solum onus omne suo dorso baiulare, cæteros autem otiosos astare. Iubet imò, vt quisque suam crucem suscipiat, & ipsum sequatur. Sic fiet, vt sapientia diuina cognoscatur in omnibus habitationibus, articulis, moribus, naturis, Essentiis, &c. à quolibet scilicet aliquid. Hi autem omnes iuncti sunt Ecclesia, cuius caput est Christus, fundata scilicet super Petram, quā Diabolus non concutiet. Et sicut Petrus victus non fuit, sed in suis donis perfectus inuentus est: ita ipsi similes nos quoque esse debemus. Petrus enim super Christum ædificatus est, Christus ea Petra est, & Petrus manet in Petra, vnde etiam Petrus vocatur, sicut homo appellatur ab humo, in quo is manet. Hoc modo Inclinatio cœlestis, & Inclinator cœlestis intelligi debent.

Inclinator coelestis quis.

Ecclesia quid Ecclesię caput Christus.

Christus est Petra.

Quid cœlestis sit Impressio, & Impressor.

HIs iam enumeratis proxima est *Impressio*. De hac ex lumine naturæ iam dictum satis est, Impressionem cogere, impellere, & instigare. Vbi Impressio dominatur, ibi falsum est Prouerbium, *Vir sapiens dominabitur Astris.* Impressio enim est res necessaria. Sic oportet esse ferrum, quod fit per impressionem, non per inclinationem. Cuprum oportet esse: eius mater impressio est. Aurum oportet esse: hoc filius est impressionis. Impressio enim facit lapides, metalla, herbas, omnia. Si talis est impressio in Natura: similis est etiam in cœlo, quę & quomodo vult. Cœlum est Impressor. Opus est impressio. Hæc per quod fit, est *Athanar*. Sic ergo ( ) qui hæc omnia in vno quolibet secundum suam essentiam facit. Sciendum autem porrò est, quod etiam coelestis impressio sibi proponat id, quod placet, & ex eo faciat, quod visum est. Ita sydus sumit Mercurium, Sal & Sulphur, & ex iis metalla facit. Sumit sibi semen, & facit, vt, quod in ipso conditum est, perficiatur. Nihil enim fit ex quoquam, nisi id in se semen contineat. Cùm ergo Natura hoc faciat, & semina in se creata habeat, sine quibus nihil efficere ea potest. Sciēdum porrò est, semina etiam creata existere, in quæ Impressiones coelestes per Impressorē operentur. Sed dictum habemus Christi, quo ad Petrum ait: *Cingeris Petre, & cogeris facere, quod non vis*, quasi diceret; *Tu iam semen es, ex quo plantem, quod volo. Si semen es, me non te sequeris, projicieris, non in saxa, non in vepreta, sed in agrum bonum.* Sic ergo inuiti trahuntur, qui nolunt. Sic tamen oportet fieri, quia Impressio adest. Ponamus aliquem semen esse ad paupertatem destinatum. Is etsi totius quidem mundi thesauros inueniret: cogeretur tamen mendicare, aliis thesauros inuentos deuorantibus. Sic Lana detrahitur ouibus. Ita quodlibet sua sorte contentum esse oportet, nec eam facilè declinare potest. Hæc est Impressio coelestis & homo est semen. Si inclinatus est, agit secundum inclinationem. Inclinationi enim suū liberum est arbitrium, quam homo sequi potest, vel non potest. Impressio autem coactionē habet. Sic tu ad hoc idoneus es, nemo alius. Hoc ergo facies tu, non alius. Hinc iam patet, quid sit Inclinatio, quid Impressio, &c.

Impressio est res necessaria.

Athanar, &c. Sine semine nihil producitur.

Quid sit generatio, & quid generatum Cœleste generet.

SIcut generata habemus ex 4. elementis: ita generata habemus etiam in hoc mundo, quæ nos alunt, & corpus nutriunt. Corpus enim duplex beati habent: Mortale & Æternum. Vtrumque cibari necesse est. Mortale cibum suum petit è mortali: Æternum ab æterno. Corpus mortale quomodo cibetur, perspicuè satis in primo libro iam traditum est. Corpus alterum cibum suum petit, ac omne alimentum ex æterno, ex quo constat. Quodlibet enim in eo, ex quo constat, sua n oblectationem, habitationem, & nutritionem habet. Sicut autem constat de figura in prodigio exhibita, quòd maiores nostri de Manna ederint, & de rupe biberint, ita sciendum etiam est, nouo corpori terrenum nihil dari, sed illud à solo supernaturali cibari. Tale fuit Manna, panis cœlestis, & aqua à Moyse ex Petra extracta. Hoc modo nouum corpus è supernis cibum ac potum suum accipit, nimirum panem vitæ, qui de cœlo descendit. Iam verò æterni regni corpus cognationem nullam habet cū

Beatorū corpus duplex.

terreno

terreno cibo potuque, hoc est, cum generatis ex quatuor Elementi cibis, sed cibatur illud extra omnia Elementa ex Spiritu. Ex quo noua generatio procedit, ex eodem procedit etiam nouę generationis nutrimentum. Is enim est *Paradysus*, est Ebron regenerationis, in quo crescunt omnia, quæ nouo corpori debētur. Is ergo qualis cibus potúsque sit, & quomodo mortalibus oculis absconditum est, ac per solam sapientiam intelligi debet. Hanc qui accepit, nouit etiam illius alimentum. Sapientia hæc imperatur ab eo, apud quem conditur. Apud hunc de ea solicitandum, orandum & pulsandum est, vt conscij fiamus æterni, nec in mortalibus voluptatem nostram quæramus, sed cognoscamus potius vtilius & nobilius, cibum nempe morbi expertem. Quæ de generatis cœlestibus noscenda sunt satis iam explicauimus hoc loco. Sic quę supersunt, quæ dubium aliquod mouere possint, ea in probatione decidentur. In futuro namque mundo nulla terra, nullus ignis, nullus ventus erit, sed tantum *Ebron* ( ) Essentia & placida vita, ac veluti ex omnibus cœlestibus gaudiis extractū quoddam, instar Margaritæ.

Vitæ æternæ quis status futurus sit.

Quid Cœlesti inanimatum, & quæ eius origo sit.

IN lumine Naturę cognoscitis, aliquid vtique existere, quod ex Adamo quidem non est, sed tamen hominibus simile est. Sic etiā in illo mundo aliquid erit, non ex hominibus quidem natum, sed tamen hominibus simile. Sunt nimirum Nymphæ, sunt Pygmęi, sunt Sylphes sunt Gigantes, &c. de quorum ortu in primo libro satis dictum est. Inter illorum & nostram naturam discriminis multum intercedit. Aspicite Nympham, & cum ea fœminam ex Eua conferte: ibi vtriusque discrimen videbitis. Aspicite Gigantes, & nos Adamicos. Videte, quæ diuersitas sit vitæ Nympharum in aquis, & nostræ in aëre. Sic distant à terrenis nobis etiam, qui in montibus versantur & degunt. Similiter & inter corpus nouū & vetus Adamicum, quantum discrimen sit, euidens est. Eodem modo & in futuro regno alia ac alia creata erunt, ab hominibus diuersa & discrepantia. Talia possunt esse Angeli, sicut dici solet, nos similes fore Angelis, sed nō fore Angelos. Et res eadem est, ac si Nympha aut Lemur ( ) aut simile quid aliud ad nos accederet. Nam & nos ita ad Angelos veniemus, & ipsis similes erimus, sicut dicta inanimata similia sunt nobis. Ibi tamen terrena mortalisque natura & conditio nulla futura est, sed æterna & perfecta creatura. Accessus tamen istius nostri ad regna cœlorum ex hac terra, eadem ratio erit, quę est, si Pygmæi ex cauernis & scrobibus ad nos proreparent. In cauernis enim lumen nullum est. Et illorum oculi in terra, similes sunt oculis talparum, vt Solis radios ferre non possunt. Si in Solem illi egrediuntur, vltra omne Paradisum illis est. Porrò Inanimata animam non habent. Animas autem habemus nos homines, pro quibus Christus in cruce mortuus est. In nouo autem corpore animæ ampliùs non vocamur, sed homines. Anima enim, & sanguis caroque vnum sunt, quod separari non potest, sicut ( ) à niue aut frigore. Sed quamdiu in terra versamur, anima vocatur, corpus enim hic ab anima separari potest, vt anima solitaria sit. Si resurrectionis particeps est, à Spiritu sancto corporata est. Si resurrectionis particeps non est, iam Deus nouit, quis ipsius exitus, quis ploratus & dentium stridor futurus sit. De mortuis autem, vt scribam, mandatum non habeo, cùm penes illos nec gaudium, nec salus sit. Scribendum est de illis, quorum est resurrectio. Scriptura quidā loquitur de *Animabus Sanctorum*. Sed hi sunt illi sancti, penes quos mortale adhuc est, qui nondum resurrexerunt, sed diem domini expectant. Post resurrectionem Imagines Dei sumus, sumus homines diuini & creaturæ cœlestes.

Quid cœlestis Meteorica, & Meteoricus sit.

CVr de cœlesti Meteorica doceam, admirationi vobis ne sit. Pro causa nobis est series luminis naturæ, quod iam ante explicatum est. Cœlestis autem Meteorica duplex est. Altera cum terrenis hominibus Medium quærit: altera cum æterno corpore, quod Medium non sit, conuersatur. Nam ( ) est Medium, sed tantùm in mortali. In æterno similia omnia sunt, filij, fratres, &c. in terra: non fratres, si voluntatem cœlestis mei Patris non facturi estis. Ea si fit; iam fratres sumus. In illo ergo mundo medium nullum est. In hac autem terra in lumine naturæ, & in lumine cœlorum medium habemus, donec resurrectio fiat. Hæc eò dico, vt sciatur, in Meteorica cœlesti operationes geminas esse: vnam scilicet, in hac terra, & alteram, vlterius quàm hanc terram concernentem. Iam naturalis illa est, quæ in motu naturæ aliud indicat, quàm cursus naturalis secundū suum ordinem dictat, hoc est, sua signa exhibet, sed tamen omnia ex natura promit. Cœlestis verò supra naturam est. Qua de causa diligentiùs etiam considerandum est, hanc Meteoricam donum esse, non scientiam. Nec enim nos hanc scientiam callemus, sed à solo Spiritu sancto ea manat. Vbi is sit, vos iam plerique nescitis. Sicut enim nescimus, vndè veniat, & quò vadat ac tendat: ita pariter etiam ignoramus, in quo versetur, ex quo procedat, aut per quem veniat. Quod si ergo per naturalem ordinem constat aliquid de iis, quæ per naturam fiunt, sed ipsius intellectu capi satis non possunt: iam hinc concluditur, in cœlesti Meteorica aliud & diuersum esse. Ponit ipsa signa *in Solem*, *Lunam & Stellas*, *& Populum*, quæ (al. Meteorica) Mathematica omnium maxima est. * Mathematica enim totius Astronomiæ compendium est. Iam verò Meteorica cœlestis nihil aliud, quā verba Christi intelligere docet, quæ hęc sunt: *Erunt Signa in Stellis, & in populo pressura. &c.* Hęc ita euenire, in cœlo decretum est. Qui enim nos redemit, finē etiam prædixit. Beatis quidē signa ea proposita sunt pro admonitione: dānatis verò pro annunciatione pœnæ. Sed operæ preciū est quî signa illa appareant, & quid denotent, deinceps explicari. Hîc enim Meteorica cœlestis sita est, quam nemo nisi beatus, & salutis certus cognoscere potest. Et tamen de eâ disserere nihil potest. Quid ergo de ea scribam ego? Signa autem ea, quæ fient in Sole, Luna, Stellis, popu-

Meteorica cœlestis est duplex.

Cœlestis Meteoricæ operationes geminæ.

populo,&c. & quæ ista à Christo prædicta sequentur, oculis nostris abscondita erunt. Solus is ea scit,cui datur. Et sicut tempus diei nouissimę nemo nouit, & ne filius quidem, sed is tantùm,cui pater id dedit: Sic etiam, quæ cœlestis Meteoricæ sunt,quid signa dicta in Sole, &c. significent,nemo scit, nisi cui Deus dedit. De Meteorica itaque cœlesti hic aliud dici non potest,quàm ipsam omittendam, eiúsque intellectum petendum esse ab eo, qui ipsum habet: & aliis impertire potest.

De Cœlestibus ægrotis,& eorum Medico.

NAtura ipsa probat **nonnullos esse morbos**, imò non aliquot, sed omnes **peculiarem** naturam habentes, vt naturæ futurum institutum, tempestates,pluuias, niuem, ventos & similia præcipiunt.Iam ea naturæ est potentia, vt hominem gubernet,& ex eo in damnum proprium Prophetam faciat. Porrò ipsa quoque Natura ægrotos producit, & illis suum addit Medicum, & insuper aliquot etiam socios.Eadem ratio etiam cœlestium est. Cœlestes morbos nulla natura sanare potest,nisi cœlestis.Iam patet,cœlestes morbos in terra vigere. A terra autem non sanantur, sed tantùm à Cœlo.Sic si Donum aliquod indicant à Natura ex cœlo promptum, si quis ægrotus à cœlo grauatur: tunc morbus iste pręsigium est, directum ad illum locum, quem respicit. Porrò vsu receptum est,vt dicatur, *Hic est S. Valentini morbus.* Is Valentini non est,sed est eius, qui ipsa laborat. Si huius est,& non appellatur secundũ nomen id, secundum quod appellari debet; sed appellatur nomine cœlesti:iam huius morbi cognoscendi ratio alia quàm naturalis est. Cùm enim tot dona & **species concurrant**, hæc rectè cognosci opus est. **Ipsum enim** nomen probat, hoc loco aliud esse, quàm esse debebat. Cùm ergo natura suos morbos modis multis exhibeat,per tempestates,pluuiam,niuem,&c.hinc colligi debet, in illis etiam morbis, quos Deus infligit, verum & proprium nomen homini nõ semper indicari,sed vt ipse illis nomen imponat, liberum relinqui. Quilibet enim ex nomine seu appellatione hominum, vnde morbus sit, cognoscere potest. Vltima ergo explicatio hæc sit. Ex naturalibus morbis discitur, qualis astri cursus sit. Iam si hoc in impossibilibus verum est, penes Deum etiam ita erit, vt ex morbis,à Deo inflictis cognoscamus, quid Deus moliatur ac minetur. Ægrotus tempestalis, pluuiam niuémque &c. præsentit. Sic & ægrotus cœlestis, quid animi Deus habeat, nouit: ab hoc tamen temulentus fit, & ebrius, vt id eloqui nequeat. Hoc discrimen est inter æternum & mortale. Et gemini morbi sunt: quorum vterque sui genitoris,naturam ac proprietatem prodit.

Quid cœlestia sint Noualia: quis item sit, qui ea intelligere doceat,

SIcut natura noua profert, ex quibus, qualem se præstitura sit, prænoscatur, ceu iam antè de naturalibus Noualibus dictum est: ita sciendum est, etiam in cœlestibus operationibus Noualia fieri & sese exerere.Quod Natura per creata indicat & prænunciat:id cœlestia Noualia indicant per verba. Sicut autem Natura adhortatur hominem, quoties ei aliquid ostendit in suis creatis, ipsius oculis obuersantibus: ita occulta quoque operatio in homine à viribus cœlestibus fit, hominem tacitè vellicans, ita, vt obiter & fortuitò in scripturam incidat, ibique aliquid offendat, quod legat, atque attentiùs quàm alia meditetur & euoluat. Hoc modo quicquid inuenit, certum Nouale est, quod ita euenturum sit. Probemus exemplo. Pono, lectitare quendam in Bibliis sacris, & incidere in dictum Prophetę Amos cap. 6. *Væ vobis diuites &c.* Iam si lectori strenua & pertinax sententia oriretur, seriò,quidnam id & vnde esset meditandi: pœnam diuitibus immissum iri, certum est. Idem fit,si aliud etiam inueniat.

Porrò si *Noualia* huiusmodi quocunque modo incidant, timorem in populo suscitant. Si autem causa dependet ex scriptura,vt diximus, *Nouale est*, certo euenturum, vt si legatur, *Væ vobis Scribis, Hypocritis,& Pharisæis*, iam hic sensus iste est: Si verbum æstuat, hi attinguntur, qui in Euangelio nominantur. Qui indicantur, hi sunt Scribæ, Hypocritæ, Pharisæi. Insuper si talia fiunt, plus subinde damni sequitur per signa, quæ huiusmodi Noualia confirmant, eaque plenè indicant ac intelligenda offerunt. Cœlestis ergo Noualis probè memor esse debet, quònam amor eius vergat,aut quò ipsum spiritus rapiat. Hinc enim constat, singulare quid loco illi euenturum esse. Huiusmodi sunt Cœlestia Noualia,in solis Reformationibus, ex diuina prouidentia institutis apparentia.

Et his quidem, non tantùm naturales vires sed etiam cœlestes in nobis operantes describi, consultum mihi visum est: non quòd hęc sufficiant, sed vt pars secunda constituatur, quæ deinceps duabus adhuc aliis partibus cõplenda erit. Cùm enim contra hominem quatuor viæ ineantur, seu quatuor is modis inuadatur; proponi hæc talia opus fuit,vt sciatur, qua tandem ratione is viuat conuersetur & ambulet.Et sedulò danda cura est, vt ne nimiùm natura amet,sed amet adeò, vt etiam Cœlesti plus voluptatis & amoris offeratur, nec hæ saltem duæ in sese ita perficiantur, sed etiam pars tertia perfecta sit,nimirùm vires ex fide procedentes, vt hæ sine medio integrę perfectéque penitùs ipsis rebus & factis sint. Cũ ergo ad horum trium præscriptum nobis in hac terra viuendum ac ambulandum tempúsque deterendum sit: hinc emergit occasio, cur Satanas hominis odio flagret, quia scilicet contendit ad illa loca homo ex quibus Satanas expulsus est & quod nobis regnum promissum est. Nihil ergo is intentatum relinquit,vt nos in irã Dei coniiciat,ac omnes homines promiscuè sibi similes faciat.Quod vt impetrare possit,vias varias aggreditur.Vt nos decipiat,opera Naturę velut etiã Cœlestia adulterat,& sedulò vbiuis id allaborat, vt nos à recto seducat. *Satanas cur hominis hostis.*

Signa ergo operatur in Natura, in fide,sed omnia spuria.Hæc quî ab illo instituantur, volum.4. exponitur.Mihi propositum est persuadere, Deum id daturum esse, quod suum est:& suum etiam Diabolo attributurum esse,hoc est, daturum esse nobis intellectum, cuius agitatione scire possimus, quæ à Deo, quæ à Diabolo

bolo fiant, vt vtriusque opera discernantur & cuilibet, quod suum est assignetur. Sic in nouo corpore sumus Dei: in corpore mortali sumus carnis, hoc est iustitiæ Naturalis.

Cæterùm iam deinceps proponendæ erunt probationes Cœlestium membrorum & donorum, vt declarationibus suis conuenire omnino videantur. Eas in sequentibus ordiemur, vt Lector intelligat, contra scripturam nihil adduci, sed omnia depromi ex Dei verbo, & eius doctrinâ ac illustratione, quæ ex Deo & æterno paracleto procedit.

CAP. VI.

Probatio in cœlestem Magicam & Magum.

ANte omnia rectè cognoscendum est, quidnam Magica sit Cœlestis. Oritur ergo ex virtute diuinâ, primò. Deindè, quod Moyses fecit: idem faciebant etiam malefici. Hinc iam multiplices esse Magos constat. *Est Magus Naturæ*, vt dictum est. *Est Magus Cœlestis*, qualis fuit Moyses. *Est Magus fidei*: Tales sunt, qui per suam fidem conualuerunt. *Est Magus Infernorum*. Tales sunt malefici, quos præsenti eyemplo cum Moyse allego. Probaturus autem hic Moysis saltem Magicam sum, & Magicam eorum, qui Moysis more Cœlestes Magi sunt, rem in id collaturus, vt demonstretur Cœlestem Magicam non artem, sed potestatem diuinam esse. Si Deus ait: Hoc fac: & si id is facit, cui dicitur, iam omne factum est. Probari autem facilè potest, id, quod Deus vult, necessariò fieri, modò fides firma & non ambigua sit, qualis fuit Abrahæ & aliorum. In hoc vno rhombus versatur, vt; quod Deus iubet, firmiter credamus, ita esse, non aliter. Quicquid ergo ex mandato Dei fit, per fidem eius, cui mandatur, id huius Magicæ est. Sic, quod filij Israel sicco pede per mare transierunt, factum est per fidem mandato Dei fultam. Pharaoni autem hæc Magica data non erat: vnde etiam cum suis submersus periit. Quòd vellus Gedeonis madidum & siccum euasit, Magicum fuit. In ipso enim vigebat fides, credens, quæ Deus iuberet, malè cadere non posse. Quod Ionas in ventre piscis iacuit Magicum cœleste fuit.

Magia quid.

Magia est multiplex

Moyses qualis Magus.

Magia cœlestis fide nititur.

Pharao mari mersus Gedeon.

Hæc ergo Magicæ Cœlestis probatio est. Quod Deus vult, fit per medium illud, quod fides est. Quid ergo est, quod fidei resistere possit, cùm creatura Dei simul adstet, & per creaturam fides, velut etiam eius virtus ac debitum roboretur? Ita Helisæus, qui vrsos creauit, vt filios deuorarent, Magus erat. Ex fide enim, quam ille in Deum iactabat, vrsi supra naturam producti sunt, vt filios laniarent. Huiusmodi multa in veteri testamento er Magicâ cœli designata fuerunt, omnia cumprimis bella ferè, & miracula similia alia, sicut aliquot iam Magica opera enumerauimus. Tales Magi fuerunt etiam in nouo testamento, & vel dum hodie sunt, vt Christiani, vt Magi ex Oriente, Saba, & Tharsis. Ita enim scriptura dictat, ipsos non ex vnâ regione, sed ex tribus diuersis Insulis confluxisse. Vnde conijci potest, magnam passim hominum copiam hanc Magicam operationem secutam esse: & non tres saltem hos Magos, sed plebem vniuersam ex Herode quæsiuisse, vbinam Rex Iudæorum natus esset. Non enim naturali intellectu impulsi sectati sunt stellam, quæ Christi Cœlestis ascendens fuit: sed præcepto Dei, cui crediderunt, acti infantem visitârunt, & Magicè equitârunt, vecti sunt, & ambulârunt, quod iam adeò præcisè sciri non potest. Ars Magica sola per Deum auriga & Comes fuit. Sic etiam ficus, cui maledixit Christus, Magicè exaruit. Præsto enim præceptum fuit Christi. Cui cùm Natura crederet, arbor exaruit. Si enim ad Naturam conuersus Deus dicat: *Tolle te mons in medium mare*: tunc mons credit, quòd extra creationem suam sese inde emouere, & in mare præcipitem dare queat. In Naturâ enim est fides, quæ terrena est, & Deo sui creatori credit. Terrenus homo, qui nouæ generationis non est, credit & ipse in Deum, quòd omnipotens sit, vt, si dicat morere, moriatur ipse, hoc fac, facere cogatur. Hæc fides similis est illi, quam habuit ficus, carens amore, carens spe, carens opere: estque mera & simplex fides, quam omnes lapides habent. Cùm Deus inquit: *Crescite & multiplicamini, &c.* Caro id credidit, & mandatum fecit, sine vlteriore consideratione perfectæ fidei, in fide scil. Naturæ, non in fide beatitudinis. Cum tempore Iosuæ Deus Solem ad Gabaon statueret seu inhiberet, factum id est Magicè. Deus enim Soli id imperauit, Solq; credidit & fecit, stetitq;. Sed ista fides solius est luminis Naturæ, quæ etiam in terreno homine inuenitur. Hæc iam Magica attendenda non est: sed considerandа est Magica Cœlestis noua. Vetus enim Magica Cœlestis finita, in Christo & Ioanne Baptista desiit: & nôua deinceps agnosci debet, à Christo scil. vsque ad diem extremum iudicij. Cœlestis hæc Magica iam nobis est Magica Beata in nouo testamento comprehensa. Quod Magica noua operatur, in eo est Beatitudo, vt cum Christus sanans dixit: *Fides tua te sanauit, surge, &c.* Hæc sanatio non ad corpus tantùm pertinuit, & illius bona, sed & ad animam. Item, post Apostolos & ascensionem Christi hactenus similes Magi, sancti & pij viri multi fuerunt, per quos Cœlestem Magicam Deus mirabiliter perfecit. Talis fuit etiam Samuel, qui lacum intactis ab vndâ pedibus transiit, & alij plures, qui naue ipsius mare transnauigârunt. Item illi, qui per verba inimicorum suorum corporibus stigmata impresserunt, tamdiu durantia, quamdiu durauit illa familia. Multis enim familiis hoc modo maledictum est, vt stigmata illis adhæserint, donec totus ille sanguis interiret. Horum multa per Cœlestem Magicam patrata sunt, & hodie adhuc patrantur non minùs ac primo die, si Deus sanctos & pios homines habet. Is enim immortalis est in suis operibus, & in suis Sanctis, iugiter ac continenter operans per viros & fœminas, iuniores & seniores, modis & speciebus planè multis. Sed sciendum est, huiusmodi Cœlestem Magicam fieri etiam per defunctos, vt scilicet ipsa monumenta & sepulchra, &c. Magicas operationes edant. Et hæc causa est, quod sancti sint immortales. Nec enim ista facit corpus terrenum, quod terra est. Cæterum quia vniuersorum resurrectio die vno futura est: tantisper illi à nobis separati non sunt,

Heli-sæus.

Magi ex Oriente &c.

Naturæ seu terrenorũ qualis fides.

Fides etiam in lapidib'.

Cœl. Mag. vetus in quo desiit.

Cœl. Mag noua quando incepit.

Magia stigmata inurens.

Magica sepulcro &c.

ſunt, ſed, quæ fecerunt, dum adhuc in viuis, hoc eſt, in mortali verſarentur, eadem iugiter & inſtanter facere poſſunt. Hic tamen diſcrimen aliquod eſt inter virtutes ſanctorum, dum in terreno corpore conſiſtunt. Ex hoc enim digreſſi, non amplius tam puri ad populum intellectus ſunt, ac fuerunt in corpore terreno. Hinc etiam ex tali ſimplicitate terrenum corpus plus præſtare poteſt ad emolumentum hominum, quàm poſtea: hoc eſt, corpus ſeparatum corda hominum melius internoſcit, & ſcit, an illa in hoc vel illo obtenturum ſit, vel non ſit. Si fieri bonum eſt, fit. Sin minus, non fit. Viuens autem ſanctus in terreno corpore cognitionem illam non habet. Multa ergo facit, quæ minime faceret, ſi ſciret. Sic etiam propter Magicam cœleſtem ſancti in terreno corpore ab igne, ab oleo & ſimilibus intacti & illæſi manſerunt. Quæ omnia probant, hominem ſi Deo placeat ( ) diutius viuere, quàm ſi non placeat. Ipſe enim vitæ præeſt, nec mori ſinit, quando terrenus homo vult, ſed quando ipſemet vult: nec permittit: quam mortem homo eligit, ſed quam ipſe deſtinat. Quæ autem abſolutè & ſimpliciter in hominis manu & voluntate ſita ſunt: ea non ſemper bona ſigna aut indicia haberi debent. Deus enim ſanctos ſuos aliquandiu ſuſtinet, & à multis caſibus eos eripit. Talia ergo ſigna vel non ſigna probè conſideranda ſunt. Porrò autem operam dare debemus, vt Cœleſtem Magicam altiùs expendamus. Eam enim ſi contemnimus, ingens gratia Dei à nobis ſublata eſt, nec minùs ipſis Iudæis cœci ſumus, qui in mediis ſignis & miraculis inſolenter Deum deſpexerunt. Hinc iam æternam maledictionem circumferunt. Idem accidit vniuerſis etiam cœcis, à quibus Deus cognitionem ſuorum Sanctorum ſuſtulit, quique ipſius opera minimè agnoſcunt & conſiderant. Hâc de cauſâ Cœleſtis Magica probè ac ſeriò ruminanda eſt. Ex ea enim indies deprehendemus ingentia miracula, quæ Deus edit, vt ſunt terræmotus, cataclyſmi & alia, quæ Magica ſigna ſunt. Ex Magicâ Cœleſti plura, quam Natura poteſt, proficiſcuntur. Et quoties tale quid apparet: toties calamitas aliqua ſequitur, de quâ nullus Aſtronomus ex lumine Naturæ prædicere poteſt. Poteſt autem is qui in lumine cœleſtis proprietatis verſatur.

Mag cœleſtis cõtemptus fugiendus.

Probatio in Nigromantiam Cœleſtem, & Cœleſtem Nigromanticum.

COeleſte à terrenis hominibus probari non poteſt, niſi per Cœleſte. Et Cœleſte in noſtro intellectu plus non eſt, quàm quantum videmus. Demus exemplum. Quis in terrâ Chriſtum cognouiſſet, niſi per opera? Hæc ſola terrenum hominem excitant. Quis ſpiritum ſanctum noſſet, niſi is per Apoſtolos ignitis linguis locutus eſſet? Quis Chriſti doctrinæ & Euangelio crederet, niſi per opera ſtabilita fuiſſent? Ea enim doctrina non eſt, quæ non facit opera. Niſi ex pari coniugum liberi naſcantur coniugum id inutile, nec voluntati diuinæ conforme eſt. Sic & iſte nauci Doctor eſt, cuius doctrina, & doctrinæ opera non conſentiunt. Qui docet, non adulterandũ eſſe: is ſi non ſimul idem caueat, Diabolicus eſt. Qui docet, non occides, & ipſe interim latrocinatur, is ex Diabolo loquitur. Nam & qui ex Diabolo ſunt, bona & idonea & Euangelica prædicare poſſunt. Cognoſcuntur tamẽ ex hoc, quòd opera verbis diſſentiunt. Ideò in Euangelio dicitur: *Super Cathedrâ Moyſes ſedent Scribæ & Phariſæi: quæ dicunt vobis facite*, hoc eſt, nihil aliud vobis mandabunt, quàm ego facio. Sed Chriſtus porrò inquit: *Secundum opera corũ non facietis*, hoc eſt, fructus doctrinæ ſuæ illi nõ facient. Ex Diabolo enim ſunt. Ideò opera eorũ fugietis & alia facietis. Hæc iam ad Cœleſtem Nigromantiam accõmodemus. Quæ ſi noſtris non obuerſaretur oculis: cuinam de eâ quicquã conſtaret? Sicut enim ipſa natura de ſuâ Nigromantiâ ſatis teſtatur, prout dictum eſt: ita Cœleſtis etiam Nigromantia reuelatur, vnde, qualis ſit, notitiam eius capere poſſumus. Adde ipſum Chriſti teſtimoniũ, in Euangelio promptum, quod illud confirmat: vt iure mihi liceat, Nigromantiã Cœleſtẽ deſcribere & explicare.

Cùm ergo Nigromantia Cœleſtis in corporibus conſiſtat: ante omnia neceſſarium eſt hominem ſcire, quînam illud ſe habeat. Res ita habet. Homo corpus terrenũ habet, quod ex vnâ parte tangibile eſt, ex alterâ tangibile non eſt. Horum corporum quæ ratio ſit, in primo Naturalis luminis libro pridem explicatum eſt. Vbi cùm intellexeritis, quid Nigromantia ſit, & quid operetur: iam in hoc altero Cœleſtis luminis libro ſcitote, regeneratum quoque corpus ſimiliter apparere poſſe: ſic etiam corpora damnata. In initio cognouiſtis, poſt mortem hominem terrenum amplius non eſſe, ſed tamẽ Cœleſtem. Hinc ſequitur, terrenũ corpus interire, & lucere tantum vſq; ad conſummationem ſuam. Corpus Cœleſte eſt æternũ, fine carens. Id verò non ampliùs in terrâ, ſed in ſuo Ebron habitat. Hi tamen apud nos ſuas apparitiones habent, vt, quid ibi agant, quî habeant, nobis renunciari facilè poſſit. Quod hoc modo experimur. Nigromantiæ Cœleſtis eſt. Ponamus exemplum. *Diues in infernum deferebatur. Lazarus autem in ſinum Arahæ.* Alter verſabatur eo loco, vbi nulla reſurrectio eſt. Lazarus ſedebat in Ebron, & in pace diem reſurrectionis expectabat. Hoc vt ſciamus, Nigromantia Cœleſtis facit. Hæc ita eſſe Chriſtus ipſe pandit. Quòd ſi iam per hanc reuelationem ſcimus, etiam in hâc adhuc terrâ conſtituti, vbi ſit habitatio diuitis, vbi pauperis: poterit idem etiã crebriùs fieri, & nobis reuelari, non minùs ac illis, qui primi ad ea cognoſcenda digni fuerunt, maximè cùm ad petitionem diuitis, (*Mitte pater Abraham ad meos fratres, vt admoneantur.*) Abraham reſponderit: *Non, habent Prophetas, hos legant, &c.* Quòd ſi ex Prophetis illa cognoſcere poſſumus: nihil vtique tam occultum in Hebron aut inferno fuerit, quod cognoſci non poſſit, pleuè de noſtris, quid agant, nõ tantũ vt ſcripto acquieſcamus, ſed vt rem ipſam tam accuratè intelligamus, ac ſi ea noſtris oculis obiecta eſſet. Poteſt enim Nigrom. Cœleſtis rem quamlibet, & ſinum Abrahæ, infernúmque tam præſenter videre, quẽ ſuis illa oculis ſpectaret.

Diuitis & Lazari hiſtoria.

Nigromantiæ cœleſtis facultas.

Sed pergamus. De æterno corpore iam notum eſt, ipſum eſſe in Ebron poſt ſeparationem,

nem, quâ per mortem à terreno corpore segregatur. Nihil autem abditum est, quod non reueletur. Adam ac Eua in paradiso erant. Ibi quid egerint, cælari non potuit, quin resciremus. Ita nec occultari hodie potest, quod vel hâc hora in Ebron fit, si Prophetæ tales existant, aut vir ipse Propheta sit. Qui n. abscondita eiusmodi reuelant, Prophetæ Nigrom. Cœlestes sunt. Sic etiam fieri non potest, vt ignoretur, quid nostri agant aut in Ebron, aut in Inferno. Et licèt eò quidem non transpiciamus, nec propiùs accedamus, vel oculis vel pedibus: possunt tamen manifestè ista omnia nobis exhiberi non secus ac in speculo & Adamante. Hæc iam cùm fieri posse, probentur abundè satis: Nigrom. Cœlestis peculiaris conditionis est, quâ, qui Cœlestes Nigrom. sunt, admirando modo explorant, quæ in Ebron agantur. Sed tamen Satanas confusionem molitus, sua mancipia ad Nigrom. Diabolicam pellexit, qui de mortuis concionati sunt, non secus, ac si ex Cœlesti Nigromãtia loquerẽtur. Hoc modo varij Pseudoprophetæ surrexerunt, enormia mendacia fingentes, nec seipsos tamen in damnationem abripientes, sed etiam alios à verâ fide auertentes, dum intercessionem, & liberationem per intercessionem commenti sunt: quod religionis Christianæ venenum est. Opera enim ipsos, non intercessiones sequuntur. Sed hæc hîc latiùs deducere, mei iam instituti non est. Alibi plura. Miseranda autem ea ad impiam ac infernalem Nigrom. defectio est, de quâ ipsâ etiam alibi. Nostram materiam vt clariùs explicemus, sciendum est, fieri etiam posse, vt qui in Ebron sunt, nobis appareant, & plenam sui status cognitionem sine omni dolo & fraude vobis cõmunicent. Apparitiones enim eiusmodi ipsorũ statum & conditionẽ satis nobis reuelare possunt. Id fieri hâc ex causâ potest, quòd ex amore sancti conueniant. Sic illi apparent sanctis tantùm, hoc est, illis, quibus præparatum Ebron est, non aliis. Sic ex eâdem causâ damnati etiam apparent, quærentes sui similes, damnatos. Iam verò accidit, vt damnatus interdum videatur à damnato, interdum à non damnato. Hoc si fit, ideò fit saltem, quod Prophetarum scripta à populo non intelligantur. Itaque si scriptura populo nõ annuntiatur: per huiusmodi apparitiones Deus eam annuntiat. Eâdem de causâ Christus etiam signa exhibet in *Sole, Lunâ, terra, Elementis, &c.* Si enim populus concionatores non habet: signa ea populi oculis ipse rectâ proponit.

Nigromantia Diabolica quæ.

Apparitiones defũctorum cur fiant.

Hoc facit non semel, vt damnati verè oculis spectentur non in sydereo corpore, sed in vero, vt ex damnatis istis rationẽ sancti ineant, qualesnam & quam præstantes sint ipsi, qui liberati, resurrectionem expectent. Quæ de apparitione mortuorum dico, ea admirationi nemini sint, quasi fieri nõ possint. Loquor enim de potestate Dei, quòd talia per hominem, seu ipsius propriam potestatem non fiant, sed per operationem Dei. Sic Christo in cruce pendente multa Sanctorum corpora ex sepulcris surrexerunt, & hominibus passim apparuerunt. Id si pro Euangelistæ dictamine tunc temporis factum est: poterit aliâ ratione, idem fieri etiam frequentiùs. Gratia enim Dei præcisa non est, nec potestas ex manu eius excussa. Res autem ipsa comprobat, hæc potestati Dei facilia esse. Et non saltem ita potest, sed etiam facit, in signum & miraculum. Iam si corpora Sanctorũ ex sepulcris egressa semel sunt: poterit idem etiam denuò fieri, si miraculis opus erit. Si conditio ea Sanctorum est: damnati quoque miraculi diuini causa apparere poterunt. Si Christo de damnatis loqui placuit: id non ore tantùm dicere, sed & facto comprobare potest, vt veritatem verborum Christi ipsismet nostris oculis aspiciamus. Quòd si in Deo deuóti essemus: multò his maiora videremus. Cæterùm, sicut scripturam non intelligimus, ita nec opera scripturæ & verborum Christi videmus, sed ea contemnimus. Nihil ergo credimus, sed arcana Dei spernimus, & contemptores manemus. Quòd si aliquid apparet, & apparens damnatus est: non apparet, vt pro eo intercedamus. Iam enim iudicatus est. Si beatus est, non apparet, vt pro ipso intercedamus. Non etiam sine nostrâ intercessione per Christum redemptorem nostrum, saluatus est.

Probatio in Nectromantiam & Nectromanticum Cœlestem.

SI Cœlestis Nectromantiæ à me probationem requiritis, recurrite ad ea, quæ de Naturali à me scripta sunt. Iis repetitis, sic deinceps attendite. Si in Naturâ possibile est, ipsáq; re demonstratur, in Crystallis ac similibus aliis, hîc minimè percensendis visiones apparere: possibilis etiam erit Nectromantia Cœlestis, donis vtique maioribus, quam Naturalis locupletata. Probatio autem hæc prima est, quòd Natura præstare possit, vt res inuisibilis, in mõte abdita latens, per artem illam manifestetur Naturaliter. Hoc ita esse, res ipsa comprobat. Iam quid sequitur? Hoc scilicet quod Cœlestis etiã Astronomia Cœlestem Nectrom. habeat. Iam ante enim satis confirmatum est, Cœlestia habere eadem membra, quæ lumen Naturæ habet, licèt alio modo. Hinc sequitur, Crystallos etiam ac specula &c. esse cœlestia, hoc est, si Natura mediũ habet, per quod nobis ostendit, quid intra se occultatum habeat: nos quoque media in Cœlestibus habebimus, indicantia, quænam intra sese conclusa habeant cœlestia. Sed cœlestia media ex Exemplo cognoscite. In lumine Naturæ habemus Motorem, qui nos mouet & eò adducit, vt Media nostris votis satisfaciant. Motor iste in Naturâ est Scientia artis. Similiter & Motor cœlestis est, qui & ipse nobis talia perficit. Motor iste est Scriptura sacra. Ipsa enim cœlestem Nectromantiam ita in manus nobis indit, vt nihil nobis absconditum maneat, sed per medium omnia inueniri & cognosci queant. Sed porrò, quid Medium sit, disserendum est. Sciendum primò est, quid desideremus, vel habere optemus. Nempe in cœlestibus non quærimus aurum, argentum, merces, fodinas, &c. Sed ea, quæ in cœlestibus sunt, vt exempli causa. Scire aueo, quibus moribus, ritibus, rebus, vitâ, vsurus sim. Id iã Nectromanticè videre expeto. Hîc visio mea est in Christo, Ioanne Baptista, Apostolis, Prophetis, Sanctis, &c. Porrò si sublimes artes per Nectromantiam cælestem videre & addiscere cupio: exemplo mihi sunt Salomon, Apostoli, quæque illi

Motor naturæ quis.

Motor cœlestis quis.

illi docuerunt. Ibi inuenio, quis ipsos priùs docuerit. Idem præceptor mihi quoque quærendus est. Si eruditus fieri, & doctrinâ cæteris præcellere studeo: tunc quæro & pulso: ita mihi aperitur, & voti compos fio, & inuenio. Hoc quæro in speculo Euangelii. Quę hactenus probationis loco attuli, pro institutione vobis seruiant, vt sciatis, qualia specula, quod Mediũ Nectromantiæ cœlestis sit, in quibus cœlestia spectari debeant. Non enim per media terrena, sed cœlestia quærendum est. Porrò, si in suâ Nectromantiâ multa media Natura habet: multa media habebit etiam cœleste, nempè somnia, Angelos, Figuras, Visiones, Spctra, in quibus multa videre possumus non solùm quid in cœlo sed quid etiam in terrâ cœlum operetur. Nam & hæc Nectromantiæ cœlestis visio est, si quis viuus apparet, siue propria persona. Sic si imagines videntur hominibus similes, non tamen ipsorum personâ præsente: hæ omnes Nectromanticæ species cœlestes sunt, in solius Dei manu, non in hominum potestate sitæ. Sed ad probationis notitiam pleniorem rẽ ita intelligite. Notorium est, Christum à suis discipulis pro spectro habitum fuisse, cùm in mari ambularet. Sed hoc non fuit spectrum, verum visio, in quâ Christus fuit. Hæc Nectromantica cœlestis visio fuit. Præterea Nectromantica cœlestis visio etiam fuit, cum Moyses & Helias apud Christum apparuerunt, & cum ipso collocuti fuerunt, Petro dicente: *Domine, faciamus hic tria tabernacula.* In visione námq; illâ Moysen, & Heliam viderunt. Sic cum Spiritus sanctus specie columbæ visus est, visio ea Nectromantica fuit. Æterna enim videri, naturale non est, nisi fiat per ea, quæ recensuimus, media. Sic & Christus transformatus, Nectromanticâ specie Apostolis visus est, vbi cum Moyse Heliâ loqueretur. An verò hoc satis probationis non est, videri in illo mundo eos, qui nobiscum amplius non sunt, vt Heliam & Moysen, qui ante multa sæcula cum patribus suis obdormierunt, & sepulti sunt? Ita etiã, si causa adsit, fieri potest vt alij quoque viri, his dictis inferiores, appareant. Et, si Spiritum sanctum ipsum, qui tamen omnino inuisibilis est, in specie columbæ vidimus: quantò magis vnâ specie videre poterimus nostros cognatos in illo mundo, qui in sinu Abrahæ sedent? Si ex cœlo Angelus in terram descendere, & nobiscum verba terere potest, sicut Gabriel Angelus cum Mariâ & Ioseph in somno locutus est: cur non similia etiam in aliis fieri queant, cùm tamen hæc omnia à Deo perficiantur? Quinimò, ipse quoque redemptor noster ex mortuis resurrexit, & se fœminis ac Apostolis spectandum exhibuit. Si ipse velut exemplum solus hâc specie visus est: possibile id erit etiam alij per virtutem illam, quâ Christus resurrexit. Christus enim apparuit pro confirmandâ suâ resurrectione, vt nos, qui in ipsum credimus, sciamus, veréque testari possimus, ipsum visibiliter apparuisse, ambulâsse, locutum esse, edisse, denique in cœlum ascendisse, vbi est manetque vsque ad diem resurrectionis. Probationes itaq;, quæ Nectromantiam firmiter stabiliant, oppidò multæ & numerosæ sunt: vt fieri omnino possit, adeóque factum sit, vt illi, qui ex nobis abierunt, & mortui sunt, quorumque corpus terrâ obrutum in terram abiit, visibiliter nobis apparuerint, séque ipsos verè spectandos obtulerint. Et sicut Thomas suos digitos in vulnera Christi immisit: ita apparitiones etiam illas sine omni dolo factas esse credi debet. Hisce iam satis luculenter probata sit apparitio mortuorum in hâc terrâ in nouo, non in veteri corpore facta. Sic Moyses & Helias non in veteri, sed in nouo corpore apparuerunt. Sic Christus non in veteri sed nouo corpore, hoc est, non corpore mortali, sed in corpore à Spiritu sancto incarnato, tactus fuit. Si insuper Spiritus sanctus ipse in hâc terrâ fuit, velut & Angeli à Deo missi, vt ad Lothum, &c. cogitandum est, tam mirabilia etiam deinceps omnino fieri & videri posse. Hæc enim Magnalia Dei sunt, quibus mirabiliter se Deus cognoscendum offert in suis operibus, vt quotidie videamus, Deum Creatorem nostrum adhuc viuere, nec mortuum esse, sed admirandum semper, sicut à mundi initio, ita ad ipsum mundi finem perpetuò manere.

Nectromantiæ cœlestis quæ media.

Christus in mari ambulauit.

Miraculorum Dei quis finis.

CAP. VII.

Probatio in Cœlestem Astrologiam & Astrologum.

IN confesso est, omnem sapientiam humanã, terreno corpori necessariam, in lumine naturæ consistere. Hoc si verum est: consequitur indè, debere hominem in illâ ambulare, vt ipse vult, si modò illâ frui, & ex ipsâ, quod cogitur, viuere velit vt exempli gratiâ: Æstate appropinquante, ad æstatem se componere homo debet. Adueniente hyeme, ad hyemem. Hæc iam manifesta sunt, ac per se probant, ipsam æstatẽ ac hyemem hominem cogere, vt ad ipsas respiciat potiùs homo, quàm ad seipsum. Hæc probatio etsi euidens sit: tamen similes etiam sunt aliæ, minimè negligendæ. Nec enim eæ tantùm Stellæ, qui æstatem & hyemem moderantur, huius sunt generis: sed insuper sunt etiam Stellæ aliæ, quæ sapientiam & mundanam rationẽ gubernant, quibus sese accommodare homo cogitur, modò in lumine Naturæ alicuius pretij esse velit. Sydereæ námque operationes gignunt fabros, ferarios, tignarios, denique opifices omnes, quos lumen Naturæ requirit.

Porrò autem homo non tantum eo fine conditus est, vt faber sit, &c. Sed vt simul etiam sciat, se à sydereis Astris ita dispositum esse, vt artes illas Mechanicas, quæ cœlestes sunt, addiscere possit. Ab illis enim gubernabitur, illis obsequetur. Ibi liberum arbitrium non relinquitur, sed in Naturâ, homo Naturam sequi cogitur, nisi stipes aut Asinus manere malit. Eadem etiam in lumine cœlesti ratio est: vbi homo cogitur obsequi Astris illis, nisi ante Deum maledictus & damnatus esse velit. Hæc vnica via, non alia est. Iam si cœleste Astrum hominem gubernat: homóque illi obsequi cogitur, hæc causa est, quòd iste vel iste bonus Iurista euadat, non tamen ex eorum numero, de quibus Christus dixit: *Væ vobis legum peritis.* Hi enim ex scriptis discunt, Dei auxilio non egentes. Sic etiam regitur quilibet sapiens, qui in Deo doctus est, dum Astrum cœleste in ipso, quę vult operatur, sicut æstas & hyems etiam hominem cogunt. Si enim secundum illud cœli

Lumen naturæ humanæ sapientię parens: cœlesto cœlestis.

Hominis conditi finis.

Homo Astris obnoxius.

Astrum viuimus: tunc complebitur, quod Christus dixit: *Fiat voluntas tua*. Ita & Natura suam à nobis voluntatem extorquet: quæ voluntas bona est, & Deo non aduersatur. Mala autem illa est, quæ illi apponitur, quæ ipsius non est. Sic iam intelligitur, aliquid omnino esse, quod hominem regat, tam in cœlesti, quàm Naturali. Et homo in terrâ suæ voluntatis est, quam liberam habet, vt facere possit aut quæ Astra velint, aut ipsemet. Sed hæc hîc omittimus. Quantum verò ad cœlestis Astrologiæ probationem attinet, breuiter ita informandi estis. Prout sydera inter se conueniunt seu concordant, ita affectus sequitur. Iam non omnia inuicem concordant, sed vnum huc, aliud aliò vergit. Quodlibet tamen suum effectum edit. Suas agunt Synodos, Concilia, Iudicia, condunt præcepta, &c. & ista omnia in lumine Naturæ. Plus autem à Deo potestatis non acceperunt. Iam si hoc sydus ita intelligitis: etiam de cœlestibus Astris, similis operatio credenda est, talis scilicet, quòd Deus ex nobis hominibus Stellas faciat, suam cuilibet stellam cœlestem assignans; quæ omnes in ipsius nomine congregantur. Hinc iam alius talis, alius talis est. Ex Deo autem est, quòd quilibet ab alio diuersus sit. Ita sancti Dei naturas multiplices habent prout à Deo quilibet dispositus est. Accidit quandoque, vt non consentiant, quolibet interim pergente in eo, quod Deus ipsi imposuit, quolibet etiam, sese rectè agere, persuasum habente. Iam si fiat interdum, vt conueniant: nonnunquam consentiunt, interdum dissentiunt, vt *Sutores & Sartores, Feles & Canes, &c.* In hoc momenti nihil positum est, si litigent, pars scilicet quælibet de suo dono. Quam Natura feli indolem dedit, felis est. Quam cani, canis est. In suâ manet vterque. Vtrumque creauit Deus, quemlibet ad id, ad quod visum fuit. Et ipse noluit Deus, vt altera pars alteram vincat, aut exuat, quod datum est. Sic tam in lumine cœlesti quàm naturali quodlibet in suo persistit. Hinc factum est, vt sancti etiam viri inter se conuenire non potuerint, non magis, ac canis & felis. Cuius rei causa est, quòd Deus requirat talem esse quemlibet, qualem ipse vult, non qualem se præbere homo studet. Hæc ergo belligeratio magni momenti non est. Quilibet donum à Deo acceptum tueatur, ita Dei voluntas fiet. Quòd si nostra voluntas non fit, nihil interest. Non ea nostra, sed Dei est. Deus ipse ait: *Necesse est crimina & flagitia venire, &c.* Sic etiam necesse est, bona fieri. Quare bonum etiam non est, nos omnes fieri Medicos, aut Apostolos, aut Prophetas, aut Martyres. Quilibet suo officio præsit. Quòd si non omnibus quidem conuenit, quid interest? Stultitia ipsorum est. Cur Medicus infensus sit Apostolis? Cur Apostolus oderit Medicum naturalem? Quilibet ægros, à Deo sibi commissos sanet, ita voluntatem Dei faciet. Lis ipsorum ad scripturam non pertinet. Quid Lunæ interest, quòd obscuriùs Sole luceat? Quid Stellarum interest, quòd Luna ipsis maior sit? Quâ re Sol præstantior est Luna? Si quilibet sibi commissa expediat, bene est. Lis ista nihili est. Diuersitas hæc in rebus omnibus necessaria est. Sed deinceps porrò de harum rerum ( ) nempè de Astrologiæ cœlestis probationibus attendite. Sicut Astra inter sese mouentur, sic nos etiam ex virtutibus astralibus. Ita non ineptè dicere possim, Petrum & Paulum sibi inuicem aduersos fuisse, & sic etiam de cæteris. Petrus enim peccauit in Christum. Paulus post ipsum. Et hæc non de his saltem vera sunt, sed ea continenter omnium Apostolorum aut Sanctorum conditio est. Quilibet est ASTRVM, Cœlum, Stella. Et ipsi sunt ASTRVM, quod nouum mundum regere debet, sicut sydus Naturæ Naturam. Hinc etiã scriptura, *Vos*, inquit, *Lumina estis mundi*. Si lumina sunt mũdi, nõ terreni, sed cœlestis: ideò noui mundi Astrum sunt. Quilibet, quod faciat, habet. Nemo altero dignior est. Quilibet sit & maneat in suo. Sic lites tollentur. Si enim hæc litis causa foret: quis euitaret? Exempli causa. Ioannes Baptista nihil edebat, nihil bibebat. Christus in publico cum peccatoribus sedebat: edebat, bibebat. Hi duo interim inter se non digladiabantur. Nam qui duo vnquam sanctiores viri existiterunt, & vbi? Responde. Horum ergo duorum concordia nobis exemplo sit, vt lites vitemus, etsi hic talis, ille alius sit. Quales quales sumus: tales omnes in Deo simus. Hoc respiciens etiam Paulus dixit: *qui carnem edit, domino edit: qui non edit, & is domino.* Sic etsi dona quidem sanctorum dissimilia sint, hæc tamen non est discordia, sed concordia, imo probatio, quòd vtrique commodi sint, modo maneat quilibet in eo, quod à Deo impositum accepit. Hanc probationem Astrologiæ etiam cœlesti accommodemus, statuentes, eã in cœlo & in terrâ esse, déque cœlo deorsum tendere in sanctos Dei. *Et hoc est sydus cœleste, hæc est Astrologia cœlestis, hic cœlestis Astrologus.*

Hominis quale liberũ arbitriũ.

Homo quomodo stella sit.

Hominũ diuersæ opiniones vnde.

Dei voluntas quo perficiatur.

Sancti sunt Astra.

Christus & Ioannes duo sanctissimi viri.

Probatio in Cœlestem Signaturam & Signatorem.

HVius membri probatio prima indè sumitur, quòd omnibus in confesso sit, Naturã signare suos, & nihil quicquam, quod non signet, relinquere. Idé facit etiam signatura cœlestis, quæ ipsa quoque suos omnes signat, vt, qualis quisque in suo corde sit, cognosci possit. Et hæc omnibus scitu necessaria sunt. Hæc enim qui nouit, is scit, vbi fallatur, vel non. Sed pergamus. Natura suos signat sedulò ( ) signis, quæ hominis naturale cor produnt. Similiter & signatum cœleste suos signat fructibus & operibus, per quæ noscantur, sicut Christus testatur: Ex fructibus & operibus cognoscetis eos, an à Deo, ex Deo, & in Deo sint, vel minùs. Iam signatum cœleste per Christum probatum satis est, quod id in operibus consistat, & fructibus, non insignis corporis, veluti in crinibus, specie, formâ & similibus. Fructus aspiciendi sunt: & per illos homo æquè ( ) accuratè signatur, qualis sit, ac natura signat suos. Naturæ is mos est, vt per aërem signet Nationes. Sic crinibus discernitur Italus à Germano. Aër enim illo loco nigros facit capillos: in aliis facit rubros: in aliis flauos. Eodem modo etiam formæ hominum diuiduntur: vna secundum Æthiopiam, naso: alia ore, vt in Alacutâ. Tale discrimen est omnium nationum

Signatura cœlestis in quibus cõsistat.

Nationes quæ signatura diuersæ.

tionum, euidens vel in staturâ, vel crinibus, vel barbâ, &c. Vnde Turcæ dissimiles Germanis. Sic sciendum est, ipsa quoque opera minimè abscondi posse, quæ ex formâ non procedant. Operibus enim ex formâ procedentibus, si formæ sunt Turcicæ, ipsa quoque opera Turcica sunt: si sunt Germanæ, Germana etiam opera sunt. In cœlesti autem signato opera ex formâ non desumuntur, sed ex corde nouæ generationis: Et ex illis fructibus homo cognoscitur, an ex Deo sit, vel non sit, hoc est, an filius sit naturæ, an Dei, an sit generationis nouæ vel veteris, hoc est, an sit ex beatis, vel damnatis, ex iustis, aut iniustis, ex Electis vel non electis. Et hæc cognitio omnino necessaria est. Hoc enim est Principium fidendi alicui vel diffidendi. Si in principio erramus: multò magis in medio, & maximè in fine. Hoc respectu Christus dixit: *Cauete vobis ab his, qui veniunt ad vos in vestitu ouium: interiùs enim sunt lupi rapaces.* Ex fructibus iam & ex operibus vestitus ouium cognoscitur. Et qui vestitum ouium cognoscit: is commentatorem & expositorem legat, quid is de illo dicat. Expositor est Christus, dicens, *Interius eos esse lupos rapaces.* Interpretatio ergo Christi docet, quod sub vestitu ouium lupum rapacem occultare sciant, & fructus vestitus ouium tantum in initio dent, non luporum. Si iam vestitus ouium prius cognosci debet: conuenit, nos Christum sequi ne ab eo tam procul abscedamus, vt ab ipsis ceu lupis corripi possimus. Christus hoc dicturus erat. Primò sedulò attendite ad vestitũ ouium. Si depreheṅderitis: missos eos facite. Illo nàmq; habitu vos in laqueos adducent, & postea lupi facti vos deuorabunt. Quòd si semel innassati, opera lupina, quidem postea animaduerteritis: de vobis tamẽ iam actum erit. Laqueis enim suis vos constrictos habent, & rapiunt, quò volunt.

Fructus testantur de homine.

Christũ sequi tutum est.

Sed iam sciendum etiam est, quomodo fructus aspiciendi sint. Statuendum ergo primò, signatum cœleste esse in suis fructibus. Hoc antevertendum, tanquam signatum falsum, quod non Cœleste, sed infernale sit nósque voret. Opus ergo est Cœlestia signata cognosci: nempe vestes ouinas tamdiu ad se trahere, donec lupinę fiant. In initio sunt catuli luporum, ludentes saltẽ, & lupinæ naturę adhuc ignari: Postea quò adultiores fiunt, eò lupi rapaciores. Si rapiunt: id signum est, ipsos, quò grandiores fiunt, eò rapaciores fore. Si cininitio vel iuuentute lupum cognosce ex fructibus, scilicet, rapinâ. Non enim rapere, sed dare, beatius est. Quod dat, lupinæ naturæ non est, sed quod aufert, non solum in vno ( ) in omnibus. Luporum enim natura multiplex est. Similiter & Christus inquit: *Genimina viperarum.* At viperæ non sunt in personâ. Sic nec illi in personâ lupi. Vestitus est ouinus, at cor lupinum. Est enim Animal compositum ad naturam suam. Et componitur ex quãplurimis coloribus, pellibus, moribus diuersis, prout multis nequitiis refertum est. Genimini s viperarum eadem est ratio. Viperæ non sunt: sed ipsarum mores. Qui fructus viperarum nouit, is eosdem etiam in hominibus cognoscit, non ex formâ, imagine, figura, &c. sed ex moribus. hoc est, eorum fructibus. Ita & alibi Christus inquit: *vos luminae estis mundi*, non faces sebaceæ aut Cereæ, sed lumina, quibus noua generatio hîc in terrâ formatur in his tenebris, ne tenebræ illam obducant aut obscurent. Constat ex his, Cœlestem signaturam in solis operibus consistere, non in figurâ seu Imagine. Imago enim hominis ad similitudinem Dei composita est: sed cor non est, vt Dei. Non ergo imago, sed cor, considerari debet. Quanquàm etiam vestitus cor hominis prodat: si nimirum homo aliter se vestiat, quàm natura ipsum docuit. Itẽ, si quis se secundum naturam, secundum labores, ad quos natus est vestiat, quæ vestes etiam eius negotio maximè conueniant. Qui verò occulta sua vestibus velare, non corde, velit: is vestes ouinas parat.

Lupi signatura est Rapere.

Dare beatius, quam accipere.

Non enim parari solent formâ prædonum, latronum, militum, vt cor & persona ad primũ conspectum noscatur, sed formâ ouium ne interiora pateant. Decipiuntur autem per notitiam vestiũ ouinarum, per Cœlestem signaturam, quæ ipsos rectà prodit. Quilibet ergo homo sciat, qui fructus boni sint, vt ab occultis cordibus sibi cauere possit. Et vt cognitio certior sit, opera bona hæc sunt: ægris imponere manus, vt sanentur sine pecunia, cibare famentes: vestire nudos, proximum nostrum sicut nos ipsos diligere, &c. Hæc omnia ex charitate illâ, quam in Deum habemus, & deinde ex naturâ quâ proximum æquè ac nos ipsos amamus proficisci debent. Si hoc ex corde procedit, tibi, velut idem expectas ab alio: iam omni fraude cares. Extra hoc fieri non potest, quin lupus sis, siue in statu Ecclesiastico seu mundano viuas. Et hoc iudicium ad vniuersos pertinet. Nam si Mercator merces vendit, quo pretio sibi eas vẽdi vellet: iustus est. Si Oenopola eo pretio, quod aliis numeraret, vinum vendat, iustus est. Et sic deinceps. Hæc bona opeta sunt. Deinceps ergo sciendum est, Cœlestem Signaturam per Christum tantùm probari. Christus autem intendit ad opera, & de illis dicit, quòd lupina sint. Contrà de se ipso ait: *Ego pastor bonus sum, ponens animam meam pro ouibus.* Vnde iam dignosci possunt opera, quæ Christi vel Lupi sint. Sic quando dixit: *Ego sum vitis vera*, hoc voluit: *De me solo bibitis & editis*: Cæteris à vobis dandum est. Hinc concluditur. Qui dat, iustus est. Qui accipit, iustus non est. Dare enim magni momenti est. Qui dat proximo, idq; ex corde, quale id perfectum esse debet: huic à Deo tantum subrogatur, vt habeat, quod egenis largiatur. Miris enim interdum modis dona sua hominibus Deus confert. Hic in thesaurum incidit: illi fauent fodinæ: isti locuples vxor datur, egestatem eius expians, vt habeat, quod libenter det. Et licèt quidem Datori illi Deus in hoc mundo nihil daret: citiùs tamen ex lapidibus factos panes eidem offerret ad cordis sui voluntatem declarandum, quàm pateretur, vt cor ipsius propter famem egeni non satiatam ploraret. Quod si latro satis subindè hominum iugulandorum habet, vt cordis sui voluntatem perficiat: quanto magis nos, qui cor nostrum Deo & proximo deuouemus, faciendi boni copiam promptam semper habituri præ latronibus sumus? Sed & seipsum exemplo nobis Deus dedit. Is quod fecit, facere nostrum quoque

Opera bona quę sint.

quoque est. Misertus ille est populi, non habentis, quod ederet. Cibauit ergo illos, vt plus superesset, quàm initio adesset. Hæc vestigia si sequemur: inueniemus subindè, quod largè & abundanter demus, non de eo, quod ex quibus ingenio lupino corradimus, sed de hoc, quod ab omni corde lupino immune est. Hæc opera sunt, quæ hominem insignato cœlesti cognoscere docent. Etsi autem prbationes adhuc multæ huc congeri possent: tamen hæc iam ad confirmādam Astrologiam cœlestem satis sint. Cætera Theologiæ committo, quæ ex textu Euangelistarum verum fundamentum eruet.

Bona qualia egenis erogāda.

Probatio in artes Cœlestes Incertas.

INcerti quid & lubrici in manibus habere, homini molestum est. Iam, cùm in hoc mundo bonis multis sæpè abundet homo; illorum autem adeò certus non sit, vt, quomodo & quamdiù ipsis vti possit, indubitatò sciat: ecquînam is in inuisibilibus rebus certi aliquid sibi promittat: Si certò non habet visibile, si inquam, non tantùm, quod visibile est, sed etiam, quod substantiam habet, ex manibus hominis excutitur: quantò magis fugax & volatile, quod substautiam non habet? Itaque etsi non semper res ita certa sit, vt retineri possit: quis cauere poterit id, quod fortè cadit? Gladium quis habet. Is ex manibus eius elabitur. Et licet ad retinendum eum satis validus sit: nihilominus tamen gladius ei excidit. Quòd si adeò incerta naturalia sunt: cur inuisibilia in cuiuslibet animo ita firma stent, vt per illa præstari queant, quæ alius vult aut expetit? Hæc iam probatio est, quod non, vt homo vult, tale aliquid fiat, sed vt vult is, in cuius manu homo positus est. Ec quomodo homo dicere potest, se certum esse, ideò, quod illi homini multa desint vel deficiant? Imo incertus est. Nec enim mortem suam nouit, nec vitæ & sanitatis vllam horam scit. Si hoc ignorat: multò pauciora sciet in artibus & rebus cœlestibus. Nam sine certificatione conditus est. Itaque cum in lumine Naturæ tam incertæ artes sint: incertæ artes inueniendę etiā erunt in Astronomiâ cœlesti. Producendū exēplum est. Nouistis, Deum sibi quotidie in homine aliquid proponere, & quotidie operari. Hoc Dei propositum non semper procedit, sed interdum retrocedit & exorbitat. Quomodo ergo res aliqua certa dici potest, cùm vel propositum non semper certum sit, vt finiatur, sed interdum frangatur? Deus creauit hominem. Et hoc ipsi placuit. Tandem verò malè cessit res. Nec enim successit ipsi Deo, vt succedere debebat. Quis ergo tum temporis certam artem habuit, quæ non falleret? vt si quis dixisset: *Adamus versatur in paradyso, nec in mundum vnquam veniet.* Deus enim ipse in paradysum illum induxit. Hic iam falsus fuisset. Imò quæcunque Deus instituit, ibi resistit ipsi Diabolus, qui in rebus omnibus aduersator est. Et cum huic Deus id permittat: quis quæso, quid cras futurum sit, scire possit? Etsi quidem Angelus ex Deo esset: tamen nesciret. Itaque cœlestes etiam artes & scientiæ incertæ sunt. Quòd si quidem

Tempo ranea bona incerta.

alicui de voluntate Dei constet: de hac tamen certò prædicere non potest. Multa enim incumbunt impedimenta & obstacula, quæ illam infringunt. Sic Ionas Niniuitis annuntiare debuit, quæ euentura essent. Ea ita certa annuntiauit ille, quæ tamen non euenerunt. Obstitit enim Niniuitarum pœnitentia: quæ mandatum illius irritum fecit. Si quis peccatori dicit: *Tu damnatus es*: res ita habet. Id enim scriptura ipsa dictat. Quod autem ille dicit, certum non semper est. Contritio enim & pœnitentia certitudinem illam tollunt, & scripturæ iudicium frangunt. Horum ergo nihil certum est, sed dubia sunt omnia, quæ de futuris dicuntur. Quæ præterierunt, certa per se sunt: sic etiam quæ præsentia sunt. Futurorum autem certitudo nulla est. Nam & ipse Deus incertum se fieri patitur, ac propositum suum infringi fert. Quanto magis nos mortales incertitudinem ferre æquum est? Nulla in natura res aut ars est, quæ ordinarij sui finis perpetuò certa securáque sit. Sic ignis est, res exurere, consumere. Quot autem Sancti sunt, qui carnificis certum institutum incertum fecerunt, dum ignis ipsos nihil lædere potuit? Quot passim certæ morti adiudicantur? Et tamen non omnes moriuntur. Morbis multi ad mortem tentantur: Sed & hoc incerto. Itaque, vt semel dicam, quamdiu hic mundus durat, siue naturalia siue cœlestia spectes, omnia incerta inuenies. Certi enim & incerti permixtio, certi nihil euincit. Cœleste certum est. Incertum autem terrenum. Hæc duo si concurrant, vnum alterum certum & dubium reddit. Sublato autem mortali, alterum omnino certum est: aliàs minimè. Ex lumine Naturæ exemplum depromite. Rex aut Princeps sibi aliquid proponit. Iam scriptura ait: *Cor regis in manu Domini.* Quicquid autem dicatur in cuiuscunque manu id fit, ferenda omnino illa erit practica, quam moliuntur illi, ad quos negotium id, quod rex tractat, attinet. Hinc euidens, oportere illud institutum valdè forte esse, si futurum sit certum & infallibile. Dependet enim ab eo, in cuius manu est.

Dei voluntas interdum impeditur.

Futura omnia incerta.

Hæc autem terrena omnia tam strenuì cordis nunquā sunt, sed plerunque arundo est, ventorum vi quòquo versum agitabilis. De vno saltē hîc dicam homine, cuius res certa erat. Is erat Ioannes Baptista, Præcursor Christi. Is sui negotij ipse certus fuit. Vtut tamen sit: qui eiusdem cum ipso iuris & conditionis non sunt, incertitudinem suam nō semper declinare ita possunt, vt certi sua omnia exequantur. Quoniam ergo vir ille, qui in nouâ vitâ tam fortis & sublimis fuit, talia fecit: cōuenit vtiq; nos, etsi aliquid sit, nō illicò sequi & attolli, sed ita potius apud nos cogitare: Etsi quidē vir iste in rebus certis perstiterit, venit tamen, nō, vt sibi soli. Itaq; hoc loco probationē istā iure effero, quod in cœlestibus artibus incertis nihil agendū sit, siquidē omnia incerta existāt. Hoc res ipsa confirmat non tantùm hic in terrenis: siquidē & ipsum cœleste incertū est, donec in terrâ versamur. Qui in hisce rebus volet esse certus, is certissimum sibi proponet, hoc est, vt in nouum mundum intret, & () tūc certus erit, eóque casu minimè falletur.

Ioannes Baptista, solus certus.

Non vt conditio eius sit, qualis Adami. Is ipse quoque () suæ mansionis incertus erat. In posterum autem certum id est. Et quod iam est, id manebit, & certum erit. In probatione ergo Artium Incertarum Cœlestium per se id satis est, quod in dubio versemur. Ideò spem habemus. Vbi spes: ibi nihil certi. Et licèt quidem certum sit, certò tamen non scimus, ita esse, vt est. Hinc speramus, & spe confidimus, meliore viâ omnia processura esse. Si huius certi essemus: spe nullâ opus haberemus. Satis ergo stabilitum sit, nos in hâc terrâ certò cum incertitudine conflictari. Nec enim, quæ secutura sint, ipsimet scimus, nec nouimus, quales simus, boni an mali, & quæ denique nos mansura sint. Cùm ergo, quales simus, ipsimet ignoremus: nec quisquam seipsum nôsse possit, præter Deum: eo demonstratur, omnia incerta esse. Qui certus esse velit, differat se ad diem iudicij. Ibi quod vnicuique cessurum est, id certum habebit.

Vbi spes: ibi nulla certitudo.

CAP. VIII.

Probatio in Cœlestem Philosophiam Adeptam.

QVid Philosophia Adepta sit in Naturalibus iam antè cognouistis, deinceps etiam, quid Philosophia Adepta Cœlestis sit, attendite. Philosophia autem Adepta Cœlestis non hæc tantùm est, quæ, quid in Ebron sit, nouit: sed etiam scit, quæ Philosophia Cœlestis Adepta sit apud nos, donec mortalem hanc vitam trahimus. De futuris enim noui mundi nihil scire possumus, nisi futura huius caduci mundi sciamus. Sed hæc non est Philosophia, verùm aliud. Cæterùm quid Philosophia Cælestis iam sit apud nos in hoc mundo, sic intelligemus. Hoc pono, *nos homines in terra non solo pane viuere, sed quolibet verbo, quod ex ore Dei egreditur.* Hoc dico propter illud: *Dixit insipiens, non est Deus.* Cur id dixit? Ideò, quia nihil aliud potest, quàm vorare, helluari. Hominum autem genera duo sunt: Destinati saluti, & Damnationi. Vtrique pane viuere debent, hoc est, eo, ex quo prodierunt. Pars autem altera eo viuit ad damnationem: altera ad salutem. Vtraque pars Philosophiâ Adeptâ Cælesti indiget, non minùs ac terrestri. Non enim solo viuit pane, sed quolibet verbo, ex ore Dei egrediente. Sic ergo cibus & vita non de terrâ sunt, sed ex Deo per verbum. Si verbũ non esset, sed panis tantùm per se: Terra noster Deus esset. Sic autem minimè. Non ex terrâ, sed ex Deo per verbum. Hoc iam probationis satis est, quòd nos homines non ex naturali tantùm Philosophiâ, sed etiam ex Cœlesti viuamus. Et licèt panis quidem ex terrâ enascatur: hominis tamen cibus ad vitam aut sanitatem non est. Panis est quidem. Sed virtus, quę in pane est, est verbum Dei. Ab illo est nostra vita, in hoc mundo, tam mortali quàm immortali. Etsi enim peccator & insipiens dicat, *Minimè, ego de terra edo, nec edo verbum,* nihil tamen dicit aliud, quàm hoc, *Non est Deus.* Quid in terrâ est, quod à Deo benedictionem non habeat? *Benedictio hæc est verbum, & benedictio est vita.* Benedictionem suam quam primùm Deus ab aliquo aufert, id illicò arescere incipit, & marcescit. Sic diuites ad paupertatem præcipitantur. Sic exarescunt agri: Sic grando verberat hortos. Etsi panis quidem abundet, & palato omnia sapiant plenissimè: Dei benedictione ablatâ omnia tamen venenum & morbus æternus hîc & illic sunt, quibus à nullo præstari medicina medico potest. In hâc probatione nemo admiretur, quod dico, non id solùm, quod de Terrâ est, hominem sustentare, sed vnà cum illo etiam verbum oris Dei. Hęc enim medicina medicina est, & est terrena, nihil efficere valens, nisi Deus cum ipsâ sit. Deus ergo ægros sanat, non terra, non Elementum. Scriptum in Euangelio legitur, discipulos adhibuisse oleum, & eo ægros inunxisse: Christum item applicuisse saliuam suam terræ permixtam, & eo remedio cœcum sanasse. Cur hoc factum sit, iam causam expendite. Causa hæc fuit, quòd voluerit Christus indicare, seipsum esse Medicum, non oleum, non terram. Ipsius est virtus & potentia, prout terræ eam indidit, vt cœcus inde videret, & oleo ægri sanescerent. Hinc concludite, Medicinam omnem ex Deo esse. Et nisi ipse verbum suum addat, *Vtere, & sanare,* nemo quisquam sanabitur. Docendi estis exemplo. Videtis, nos omnes esse doctos, id, quod quilibet nouit potéstque. Sed quid id est, quod quilibet doctus est? Nihil est. Talem enim oportet esse doctrinam, vt non ex carne, sed ex Deo promanet. Compleri enim debet illud dictum: Quilibet ex Deo doctus est. Hoc si verum est, iam naturale lumen nihili est. Si ex Deo procedat, satis est. Quid ergo prodest panis, verbo Dei destitutus? Inefficax est. Exemplum aliud. Christus ait: *Hoc est meum corpus, hic est sanguis meus,* Item: *Qui edit carnem meam, & bibit meum sanguinem, &c.* Hæc ad Philosophiam cœlestem spectant, & ex illâ intelligi debent, hoc pacto. Si panem editis & vinum bibitis, non putabitis satis esse, quod carnem & sanguinem terrenum retinetis: sed cogitate, quod vnà cum pane illo & sanguine, etiam edatis & bibatis æternum panem, & sanguinem in pane illo & vino latentem, vt nimirũ ex pane illo æterna vestra caro, & ex potu æternus vester sanguis crescat. Vt summatim dicam: non venter tantùm, qui terræ est, implendus est, sed edendus est etiam cibus vitæ æternæ, noui corporis. Itaque panis per se panis est: & verbum in pane panis etiam est, sed non pistoris, verum Dei, quem Deus ipse pinsit. *Philosophia ergo Adepta cœlestis* ita consideranda est, vt non terrenum saltem intelligere nos doceat, sed etiam æternum, hoc est, æternum cibum edere, cum mortali, in mortali, hîc in mortali vitâ. Et quod in hoc mortali corpore de æterno edimus, id manemus in Christo, & Christus in nobis velut secundus Adam, hoc est, Adam nouæ generationis. Iam si in omnibus expendimus, quid nobis naturale lumen præbeat: nihil aliud quicquam, quàm terrenam rem deprehendemus. In terreno autẽ nihil virtutis est: sed est in verbo. Quod enim Sol stetit, stare iussus ab illo, qui ipsum, vt moueretur, creauit: id Sol habuit ab illo verbo. Quamdiu verbum viuit ac vult, tamdiu Sol in suâ potentiâ perseuerat. Sic etiam nos vniuersi ex verbo viuimus, terreni & cœlestes. Ideò dicere non possumus, *Non est Deus,* hoc est, si panem ex terrâ, & vinum ex vite

Homo quibus viuat.

Hominũ duo genera.

Panis cur hominis cibus non sit.

Benedictione Dei omnia sustentantur.

Medicina sine Deo nulla.

Doctrina omnis ex Deo esse debet.

Christus est Adam secundus, &c.

vite habemus, quid opus nobis Deo est? Non ita. Mali boniqúe à verbo alimentum & vitam habent, non tamen omnes ad vitam æternam. Itaque vt etiam de terreno consideratio aliqua instituatur, Philosophia cœlestis iure proponi debet, nec terrenæ tantùm describendæ herbæ sunt, verùm etiam æternum & cœleste, hoc est, is, in cuius manu omnia consistunt. Si enim quis commentatur de Chamomillâ & eius viribus, & obliuiscitur eius, qui ipsam condidit, is de ipsâ mentitur. Hinc enim in Medicinâ remedia falsa euadunt, quod fatuus medicus pręcisè illa præstare conatur, quæ natura Chamomillæ indidit. Interim non expendit, chamomillam in manu Dei positam agere, quod ipse velit, non quod Natura. Et in eo multi seducuntur Medici; quòd plus herbæ & semini, quàm ipsi Deo fidant. Si enim se haberet res, vt natura dictat, operatio certa foret. Sic autem minimè. Qui in altis est, ad suam voluntatem & nutum illa dirigit. Hàc de causâ docuit nos orare: *Fiat voluntas tua*, Tua, inquit, non Naturæ. Etsi enim ipsa multum possit, & insigniter dotata sit, implenda tamen voluntas est eius, qui Naturæ dominus est. Ex hàc etiam probatione liquet, non satis esse, si naturalis Philosophia intelligatur, sed huic adiungi etiam supernaturalem debere. Hoc modo Deus cum suis creaturis operatur.

Herbarũ quæ descriptio recta.

Deus, naturæ Domin⁹.

Probatio in Cœlestem Medicinam Adeptam.

POrrò negare nemo potest, quin Medicina, quæ per verbum Dei sine omni medio summa medicina est, à Deo singulariter nobis data & concessa sit, sicut à Sanctis hoc multoties comprobatum est. Cœcis enim restituerunt visum, mortuos vitæ reddiderunt, leprosos mundârunt, &c. Hæc cum reipsâ ita comprobentur, iure Medicina cœlestis Adepta admittenda est. Sed consideratione paulò altiore opus est, nempè, quod Medicina cœlestis Adepta sit illa, quæ ægros sanat, quos sanare Naturæ impossibile est, hoc est, quæ sanat illos morbos, qui propter sola Dei miracula creati sunt, per quos Deus celebretur. Nam cum ex Christo quæreretur: *Quis iste cœcus natus est? an peccauit, ipse, an eius parentes?* Respondit Christus: *Neutrum; nec ipse, nec eius parentes: sed vt Dei gloria in hoc manifestetur.* Iam si huius morbi nulla alia, præter dictam iam, origo est: exstruitur inde, hunc cœcum nulli alij Medicinæ subiectum fuisse: ac soli medicinæ cœlesti. Mulier, quæ duodecim annis profluuio sanguinis laborârat, & bona sua Medicis impenderat: à nullo tamen Medico sanari poterat. Hinc patet, morbum eius ad Cœlestem Medicinam, non ad naturalem pertinuisse. Huiusmodi morbi in mundo adhuc hodie multi sunt, quibus curandis sola Medicina cœlestis apta est, non item Naturalis. Morbi enim in classes duas digeruntur: In naturam, & in virtutes cœlestes. De Cœlesti medicinâ iam sciendum est, eam sine omni naturali corpore fieri, saltem hoc modo: *Lectum tuum sume, & abi, &c.* Sed & hoc verum est. Sanctos suos Deum manifestari non velle, sed eos occultare. Hinc elicitur, quod contra naturalis medicinæ modum multi sanescant, qui à Naturâ sanari non poterant. Summè ergo expendenda sunt

Morbi medicinæ cœlestes qui.

arcana Dei. *Is operatur, vbi vult, in quo vult, & quando vult.* Ideò nos iussit quærere, pulsare orare, hâc nimirum de causâ quia ex Naturâ impetrare non omnia possumus, sed ipsius auxilio quotidie indigemus. Itaque quotidie ipsum rogare & quærere debemus, vt, quod natura largiri nobis nequit, ab ipso accipiamus. Et in nullâ re sine impetrato eiusmodi auxilio perfecti esse possumus. Verbum enim necesse est concurrere. Nam nullum Elementum esset, nisi verbum id fecisset. Nulla vspiam creatura esset, si non esset verbum. Sic hoc ipso momento vniuersa nihil sunt, nisi verbum adsit. Ipsum enim est vita & virtus. Vbi hæc medicina est, ibi est Medicina Cœlestis Adepta. Dici solet, nec præter veritatem, morbos cogenitos, & à naturâ insitos, naturali Medicinæ non subiici. Huius generis sunt, *Nati cœci, muti, surdi & similes.* His similes etiam morbi alij sunt, non ex naturâ, velut Lepra cum suis speciebus. Hos qui curare aggreditur, nihil in Naturâ quærat, sed quærat in cœlo. Ibi virtus posita est. Ideo honorari debet Medicus Deus enim per ipsum operatur, etiam cum nescit id, cum dormit, eique ministrat medicinam ex terrâ, & verbum è supernis, sine quo nihil præstari potest. Sed & de peste dicendum est, Morbo, non Naturæ subiecto, sed cœlo & eius medicinæ. Iam quæstio est: si verbum tantum sanat cur non æquè etiam per aut vt sunt Diaphoretica? hoc est. Cur verbum non omnibus simile est, vt proximum quoduis manu rapiatur, & eo auxilium præstetur? Causa hæc est. Vbi morbus est, eius origo duplex est: Vna est Naturæ: altera est cœlum. Verbum sanat cœleste: Natura Naturale. Pestis itaque morbus duplex est. A cœlo itaque cœlestis medicina: Et quę in Natura corripit aut lædit, is Naturaliter sanandus est. Hęc enim causa est, cur () quæ naturæ cognata sunt, vsurpari debeant. Sic Deus suos etiã Prophetas aliter docuit, hũc in Prophetiâ, illum in alio. Ita & Angelos præfecit hunc huic, illi aliũ. Idem dic etiã de eius Apostolis & Euangelistis. Hunc nim ordinem in omnibus seruauit. Idem verum etiam in medicinâ est. Cui enim quodlibet prodest, id ei datur. Et dicto modo probatio Medicinę Adeptę Cœlestis intelligẽda est. In omnibus enim operationẽ cœlestẽ cõcurrere oportet eámque vbiuis oportet esse, quę operetur & finiat.

Dei in operãdo summa libertas.

Verbo omnia facta sunt, & sustẽtantur.

Obiectio.

Morbi sunt duplices.

Pestis est morbus duplex.

Probatio in Mathematicam Adeptam Cœlestem.

DE Cœlesti Mathematica scribere, periculosum est. Quis enim ibi est Cosmographus, Geographus, Geometra? Et sic de cæteris speciebus. Mihi verò, quantũ ad eius probationem necessariũ videtur, tantũ est. Possibile est, hominem vniuersũ mundum pugno includere, cum omni cognitione & fundamento solido. Hoc si verum est, vt verum esse per lumen Naturæ patet, adeóq; re ipsâ cõprobatur: Verũ idem etiam hic erit in cœlesti. Quod vt intelligatis, ita accipite. *Vt Cœlestis Mathematica* pugno vno comprehendatur, primo necesse est adsit is, qui Mathematicã illã illuminet. Naturale enim lumen id intelligere nequit. Quia verò nõ è naturali tãtùm lumine, sed etiã ex verbo Dei viuim⁹; ideò possibile nobis est, vt Mathematicam Cœlestem

intelligendi

intelligendi fundamentum assequamur. Etsi enim in carne quidem mortali simus: viuifica tamen nobiscum est, quæ plenis viribus ex nobis loquitur & operatur. Iam Cosmographia Cœlestis nihil est aliud, quàm videre hominem in Ebron. Angeli aliud habent. Sic Geographia nihil est aliud, quàm descriptio loci, in quo peccatum non est. Hic qui Geometriam aggreditur, is metiri nihil potest. Ibi enim nec Principium, nec finis est, & de medio nulli constat vllo. Hæc ergo cœlestis Mathematica à mortali corpore auidè arripienda est, vt hinc intellectum suum acuat & augeat. De probatione autem ita comparatum esse videtis. Si nec principium nec finis est: iam probatum est, in illis locis nullam artem valere. Si etiam nullus numerus adest, non vnum (vnum enim numerus non reperitur) non etiam numerus vltimus: quis ibi poterit Arithmeticum agere? Ibi nulla ars, nulla subtilitas valet. Omnia principio & fine carent. Quî ergò homo in Naturali lumine euadet. Et licèt quidem in æterno versetur, informationem tamen aliam nullam habet, quàm quòd nec Principium, nec finem in vllâ re sciat. Quòd si ergo hæc expendimus; tunc fundamentum hoc est vnicum, quòd non creaturæ, sed Deus considerandus sit. Is si mensuratus est, mensurata omnia erunt. Et hoc corpori nouo, non minùs ac veteri impossibile est. Quantum verò ad Mathematicam cœlestem, probatio est, ibi finem non esse, nec quenquam vel de A. vel de O. vel de principio, vel de fine cogitationem suscipere debere. Sic etiam nihilo magis Mathematica in suâ Cosmographiâ, Geographiâ, &c. ac Deus in seipso; qui est omnia in omnibus, nullo excepto, perscrutabilis est.

Cosmographia cœlestis quid sit.

Probationum in Cœlestia Membra.

FINIS.

CONCLVSIO.

Contrarietas in omnibus rebus.

IN probationibus cœlestibus me hactenus assecuti estis. ( ) His autem multi aduersari possent. Quis enim se aduersus omnes tueri queat? maximè cum hominum verba & cogitationes adeò veloces sint? Et in discordiâ omnia versantur, qualiacumque sunt. Primò, Deus nos vniuersos creauit, & per creationem sibi ipsi dissidium & aduersitatem creauit, sicut in propatulo est. Iam si Deus ipse in dissidio viuit, nec pax ei seruatur: multò minùs homo, Dei creatura, dissidio & contrarietati exemptus erit? Si filio proprio non pepercit, sed discordię ipsum subdidit: crucem certè etiam nobis omnibus imponet, & in eo voluntati suæ parebit, quicquid de voluntate nostrâ agitur. Hæc igitur mihi admonitioni sunt, hoc cũprimis sæculo, quo viuo. Hâc enim meâ ætate tot dissensiones sunt, vt, quæ tempore parentum meorum pax erant, iam hoc meo sæculo discordia sint, & contrà. Et si omnia despicias, mera est *Pressura gentium.* Vnus aduersatur alteri: nec in suo lecto quisquam iam securus agit, aut in molâ, aut apud aratrum. Si nulla securitas est in lecto, in molâ, apud aratrum: ecquis Diabolo aduersante carebit in publico? Hanc rationem ipse mecum iam inij, me sorti communi non exemptum fore, sed crucem mihi quoque subeundam esse. Contradictionem ergo Philosophiæ meæ iam ferre cogor, cum commodissimum est. Tempus autem erit, quo in pace illa dormitura est. Horum passim multa multis accidunt. *Multi vocati, pauci Electi.* Multis quidem clamare licet: pauci verò clamant vtiliter. Omnibus rogare licet: pauci autem impetrabunt. Quilibet suo fungitur? ego itidem meo. Suum cuique ingenium mihi meum. Quilibet autem seipsum probet, quid clamet, quid iactet. Et prout se probauerit: ita clamare, ita se efferre pergat. Nam in eo sitũ erit, quomodo in Fulminatione Saturni quilibet subsistat. Sors eadem etiam luminis Naturæ est. In eo aduersarij multi sunt, ipsi inter sese dissidentes. In causa est Ambitio, Luxus, superbia: Et tamen præter duas vias nulla est, Dextra & Sinistra. Ac superbiâ incitatus homo, æstimare fastidit, quænam vera vel falsa via sit: sed neglectis omnibus bruto suo impetu quòcunque proruit indiscretè. Interim tamen probi nullius est, sibi ipsi patrocinari & applaudere. Æquius est, quemlibet se fateri peccatorem; sic spiritus humilitatis in ipsum ingredietur, docens ipsum verum à falso discernere, vt rectam terere viam possit. Hæc autem à nemine curantur. Nec extra capitis ambitum ratio & intellectus quæritur; quod improbum est. Multa hoc meo sæculo de rebus sacris passim iactantur. Sed ista mera hypocrisis est. Is spiritus vt rectè cognoscatur, scriptionis meæ vnicus ferè finis est. Eloquens non sum. Et quamprimùm vnicum ore verbum emisi: decem illicò insultant, qui verba mille fundunt, quorum nulli probor. Silentium itaque mihi tutius est. Loquentem me, qui bonus est, deseret. Si verò parùm loquar, mecum is manebit. Metitur enim is mea scripta, & de illis iudicat. Apud talem vinco. Qui autem garritum & multa verba præstolantur: hi à me deficiunt. Hæc mihi gratia data à Deo est. Cum hâc durabo, & moriar. Cœlestem vim pro Astronomiâ habendam esse: multis aduersatur. Non autem displicet his, quos suâ gratiâ Deus nondum priuauit. Cur non ponam Magicam Cœlestem, cùm tamen Magus Deus sit, non in suâ personâ, sed per suos? Et tamen is primus est. Alter est secundus. Deus non vocatur Magus: is tantùm, cui is dat. Cur eodem modo non etiam Nigromanticus, cùm Deus subiectum Nigromantiæ tamen proponat? Et de eo non differere liceat? Omnibus modis. Idem iudica & de Nectromantiâ, quod ex Deo ipso profluat. Nomen ergo tantæ ęstimationis non sit, vt æquiparetur tanto auri ponderi, quod nemo soluere possit. Qui enim est Nectromãticus, aut Magus, aut Nigromãticus cœlestis, is est Sãctus. Simile iudiciũ ferendũ est etiam de Astrologiâ Cœlesti, quod Firmamento Deus non omnia attribuerit, sed tantũ sibi ipsi reuersãrit. Vt omniũ dominus sit, nec manum vnquã vacuam habeat. Quis ergo iustius hos homines signet, quàm Deus? An nõ ipsius signũ Naturali plus est? Omnino. Eo ergo maior necessitas est ipsũ quoq; signare. In nullo enim errat: sed exactã amussim tenet. Et ex ipso iudicare bonũ est, vbi nemo mentitur,

mentitur. In artibus etiam incertis, vbi quàm maximè certi eſſe volumus, omnium incertiſſimi ſumus. Itaque pergendum, quò ducit alius. Idem accidit etiã in Philoſophiâ Cœleſti. Quînam homo ſublimiorem Philoſophiam habere poſſit, quàm in nouâ generatione ex Deo? Quæ de Naturalibus tractamus, meræ tenebræ nt: non tenebræ quidem damnationis, ſed minis naturæ, quod in manu Dei adhuc eſt, quo nemo etiam Deum offendit. Quid inuper noſtra eſt Medicina? Huius qui peritus admodum eſt, & herbas omnes, radicéſque ac morbos, &c. nouit, & ex artis ſuæ præſcripto operatur, quid quæſo agit aliud, quàm vt ipſe aduerſetur ægro, æger Medico. In illo autem mundo iſta medicinæ conditio non eſt: ſed, quæ ex Deo profluit, medicina illicò præſto eſt, vbi Medicus ſanctus eſt, & æger Beatus. Hic mederi bonum eſt. Et () Naturæ quidnam eſt? Nihil. Si omnia ſcimus, nihil quicquam ſcimus. Si enim morimur, actum de omnibus eſt, ſuperſtes nihil manet. Præſtantior ergo illa habeatur, quæ nec finem, nec principium, nec medium habet, & æterna eſt.

Hæc ſcribere & commentari intermittere non potui, non vt ſemel ſaltem calamum admouerem, ſed vt inceptam telam renouarem & denuò aggrederer ſecundò, tertiò, vſque ad vicem ſeptenam: vt, quemadmodum aurum probatur igni: ſic mea etiam ſcripta examinarentur & purgarentur, probè limarentur. Hoc mihi bonum viſum eſt. Vos ante natas alas ne volitetis. Res pulchra eſt roſa. Sed anno integro eget, dum prodeat & floreat. Eadem cæterorum omnium ratio eſt. Qui fruticem pro roſâ habet, roſam non habet, nec ipſam nouit. Qui nodum pro roſa decerpit: quid habet? Qui autem tempus expectat, dum Natura roſam explicet, & ad ſuum terminum deducat, is roſam ſuauem adipiſcitur. Si Natura ita ordinariè agit: multò magis Cœleſte ſupernaturale; Nemo ergo ante tempus quicquam iactet, ſed maturitatem expectet. Nihil enim ante iuſtum tempus matureſcit. Qui temporis ignarus eſt, is corruptor & ſeductor eſt, decerpens, quod nondum maturum eſt, auferens, quod ipſi non mandatum eſt. Et hæc ad probationem Membrorum Cœleſtium allata ſufficiant. Dona Cœleſtia ad conuenietem locum differemus. Quibus dictis, iam probationes finiamus.

DE PROBATIONIBVS IN DONA Cœleſtia, Theophraſti Paracelſi

PRÆFATIO.

Reliqua huius Libri ſecundi deſiderantur omnia.

AD LECTOREM.

LIBER TERTIVS
SAGACIS PHILOSOPHIÆ MAGNÆ
ASTRONOMIÆ, HOC EST, DE VIRTVTIBVS Olympi noui ſeu fidei.

QVARTVS LIBER
SAGACIS PHILOSOPHIÆ
PRÆFATIO THEOPHRASTI

In Quartam Aſtronomiam Infernalium.

RES *hactenus magnæ meæ Aſtronomiæ partes deſcriptas vobis communicauimus, in quibus rerum abſconditarum arcana tractauimus, Naturalis nempe luminis poteſtatem in Aſtronomia: Præterea quomodo cœleſtis quoque Aſtronomia ſimiliter Aſtronomicè operetur: vna cum Aſtronomiâ Fidei.*

Sequitur iam quarta Aſtronomia, indicans, quomodo. Infernalis Aſtronomia operationem ſuam perficiat. Ante omnia autem in præfationis huius veſtibulo demonſtrabo, quomodo hæc nec cum fide pugnent, nec aduerſentur ordini creatorum, ſi ſtatuamus, Diabolum aut ei addictos nouem Aſtronomiæ ſpecies perficere poſſe. Negant enim, Diabolũ aut ipſius mancipia eſſe Magos, qui tamen Magi nullâ contradictione eſſe poſſunt. Sic etiã ſunt Nigromantici, ſine incantatione, hoc eſt, præſtigiis. Similiter & in tribus ſpeciebus ſunt Necromantici. Sunt etiã Aſtrologi, & Aſtrologiã ex fundamẽto callent & intelligunt. Ita etiã ſignatis & ſignaturis ſubiecti ſunt, nõ minùs ac homo, aut animalia: vt diſcrimina inter ipſos non minùs ſint certa, quàm hominũ & animaliũ, vbi, quis niger, ruber, paruus, magnus, &c. ſit, apparet: Itẽ quid porcus, vacca, ſerpẽs, &c. ſit. Porro & Artes Incertas æquè ac nos, & nobis quidẽ certius præparare poſſunt. Spiritus enim ſapientior eſt carne. Sic etiam per omnia Philoſophiam intelligunt. Denique quæ ad Mathematicam pertinent, eorum nihil ignorant.

Cum ergo iſtiuſmodi operationũ gnari ſint & ad eas excercendas perficiendáſq; habiles ac potentes, iam deinceps pãdenda cauſa eſt, cur hanc potentia habeant, iſtiuſmodi effectus manifeſtò producendi: quod quidem

dem homini scitu vtile,& cognitu conueniens est.Cur enim in hâc terrâ viuit homo , nisi vt peritiam habeat operum diuinorum,quo modo vniuersa ex Deo procedant ? Et licèt Diabolus quidem cum suis infernalibus , Deo & Deo addictis aduersetur : satis tamen compertum est, quòd nos, vt Leo rugiens sequatur, quemlibet in suo genere statúque Mercatori Mercator est. Deus autem & ipse Mercatori Mercator est:sed alter est ex Diabolo,alter ex Deo.Sic Diabolus Regi est Rex,Prophetæ Propheta, Apostolo Apostolus,Doctori Doctór,Militi Miles,Equiti Eques,&c.Similiter & Deus Regi Rex est,Prophetæ Propheta,Doctori Doctor,Equiti Eques.Hoc modo duplices sunt Reges,Prophetæ,Doctores, Apostoli, &c.hoc est,verus in Deo,falsus in Diabolo. Hominis ergo est,probè accuratéque perspectum habere,quidnā ex Deo, quid ex Diabolo sit. Itē, quāquā diuina regia dominatio sit,quid diuini Prophetæ sint, &c.qui itē Diabolici.Valde enim mihi vtile videtur,mercatorem Diabolum cognouisse, adeóq;quēlibet scire,quomodo Diabolus doceat mercatorē,Doctorē, Prophetā, & quib. artib. ipsum alliciat ac capiat.Hæc inquā,cognitio homini valdè necessaria esse videtur,vt caueat,ne quoquā modo ab ipso ad malū deducatur,cuius causa æternæ damnationi obnoxius fieri possit.Nam (vt exemplo vos doceam) homo, dum tenellus est, audiens seniores discit ex illis,& ab illis se informari patitur. Quòd si homo id præstare potest, vt puerum vel ad verā vel ad ad falsam viam ducat,& instituat :multò magis id præstare poterit diabolus,qui ipsis hominibus lōgè senior est.Et annosissimus quisque senex respectu huius est infans in cunis,& iunior,quàm in vtero materno fuit,iunior inquā recentissimè quouis nato Diabolo.Itaq;tam bonas quā malas artes expeditè callet. Quod bonū est,describit,& eo cōuertit,vt alterū,quod bonū est,per id corrūpatur.Ars nimirū est,& ars quidē diuina,cōparatio victus.Hāc etiā diabolus nouit,& quidē exactiùs,quàm homo illā ex Deo didicit,hoc est, ipse docere potest homine,qui otiando is victū parare queat.Docere ipsū potest,vt decē florenos lucretur,vbi pro præscripto diuino decē Cruciatis ipsū contentū esse deceret,&c.Hoc verò potest nō tantùm in informādis mercatorib.& agitādis cōmerciis:sed docere etiā potest,vt,vbi Christus Apostolos adhortatur, ne baculū aut perā habeāt,&c.asinos cōparēt,qui illa portet.Et vbi Christus inquit.Quod proponitur vobis,edite, ibi docere ille potest,vt omnia,tā cocta quam cruda illis proponātur.Vbi Christus inquit,Tu es Petrus,&c. ibi docere potest, etiā aliū ibidē intendi & intelligi Mihi autē impossibile est,annotare ea vniuersa, quæ ipse peruertere potest, & docere contra & supra id, quod à Deo habemus.

Hæ Causæ ad scribendum me impulerunt, vt homo in animo ac intellectu suo certius sit,sciátq;an officiū suum,quod Deus ipsi imposuit,vltra Dei voluntatem intendat exercéatve,vel minùs.In hoc enim periculum æternæ damnationis positum est. Videte enim astutiam diabolicarū artium saltem in sartorib. Deus & natura docent,vestes ad necessitatem & humilitatem parare.Diabolus autem docet easdem concinnare ad luxum,prætendens,eum mundi ornatum esse,tam viris quā fœminis dignum.Hac persuasione ornatus Deo & Naturæ gratus contemnitur,diabolicus autē receptatur.Peruersionem hanc etiā obtrudit nobilib.ciuib.rusticis,clericis,Monachis,&c.vt decenti ornamēto statúque deserto,aliena & se maiora sectentur.Et hæc saltem apud sartores præuaricatio est,non cogitantes,quod præter ornatum a Deo & Natura constitutū nihil admitti debeat.Vniuersiq;adeò homines obliuiscūtur illius vnitatis & æqualitatis,de quā Propheta ait:Ecce quàm bonū,& quàm iucundū,habitare fratres in vnū:qui versus nihil docet aliud,quàm vniuersos homines figurā vnā,vnā formā habere,quam à sartore quoq;obseruari deceat.Eadem & Sutorum conditio est, qui calceos alios pro fœminis Principum , alios pro fœminis nobilium,ciuium,rusticorum,&c.suunt, & tamen æquè omnes fœminæ sunt.Sic virorum calcei sunt,dissecti,ex holoserico,ex auro constructi,hos osculari oportet,&c.Nec verò de his tantùm,sed de vniuersis opificiis hæc intelligenda sunt.Quo fine aurifaber à Deo & Natura factus est?Vt in eo dona Dei appareant & nihil mali fiat. Sed & hi suos limites transgrediuntur.Quid Phrygio ? Dotib.à Deo acceptis abutitur ad hominem diabolico ornatu corrūpendum. Et ex longâ serie hic percenseri posset , quomodo artes vniuersas vltra constitutam metam , modúmque & finem, Diabolus extendat.Et cuius vita spectandis & expectandis omnib.sufficiat?Ipse enim est Mille artifex,introducendis excessib.tam opificem,quam ornandum ipsum in æternam damnationem præcipitans.

Sed vt in hâc præfatione de Infernalib.paulò planiùs & vberiùs dixeram:sciendum est,ea,quæ iam dixi, à Solis Infernalib.descendere.Et nemini admirationi sit,Diabolum posse eò impellere Doctorem,vt scientiā doctrinámque rebus ac officiis diabolicis impendat. Similiter & Propheta ac Apostolus.Quod enim de falsis Prophetis & Apostolis Christus inquit,id falsū a solo est Diabolo.Iam apud vos ipsos de his iudiciū concipite. Cōparate inter se Prophetā verum & falsum,Petrum primum & secundum, Apostolos primos & secundos, Prophetas primos & secundos.Quos si probè expenderitis:tantò inuicem interuallo distabunt, quāto Lazarus pauper,in sinu Abrahæ sedes, à diuite,in abysso inferni torto.Tale Chaos etiā hic deprehendetur.Ne autē homo per nimiā industriā,quæ à Diabolo additur,in infernum seducatur: legendi sunt Prophetæ,&c.Ex quib. discemus, eos,qui Deo obsequuntur in hâc terrâ sub Lazaro comprehendi,& diuitem , in inferno sedentem, historiâ suâ à Lucâ descriptâ, exprimere & repræsentare eos,qui in additione diaboli viuunt, nec subtractionem ferre volunt. Quâ de causâ etiam damnantur.

Nec verò hi tantùm duo exemplum sunt,Lazarus,scilicet Beatorum, & Purpuratus Damnatorum : sed plura huiusmodi vbiuis prostant,quæ omnia quidem recenseri non debent,ex hoc autem exemplo commodè intelligi possunt Videte & inter se conferte bellatorem Samuelem,& bellatorem Dauidem:aspicite bellatorem Neronem & Alexandrum & similes.Quis bellorum ab his gestorum finis?Sine insigni gloria obierunt. Attendite ad Sapientiam Salomonis,quæ ex Deo fuit,& ad sapientiam Cæsaris Constantini, qui regnum suum Constantinopolim transtulit. Alter laude dignus est;alter ne dignus quidē est,vt ipsius mentio fiat. Nimium enim metam trangressus est.Vellem ergo, hinc modum metámq; veram cognosci:vltra Terminum enim costitutum pergere nemo potest,nisi sapientiam Diaboli, sequi velit, quam,quomodo finitura sit,nemo explorare potest. Semel verum hoc est,finem nullum bonum sequi posse.Est enim arbor mala,fructus bonos nullos proferens,ideóque igne, hoc est, infernali flamma in sua exaltatione digna.

Sed vtut hæc sint , sciendum nobis est porrò, omnes Astronomiæ species hoc modo in Infernalibus perfectas esse, vt ad hanc etiam pertendere metam possint, ita tamen, vt, ceu dictum est , vltra ipsam quoque

ducere posśidt. Et si autem hactenus saltem de ductu aut tractatu eorum disseruerim: sciendum tamen nihilominus est, quòd etiam per se ipsos Magi naturales, Nigromantici, Nectromadrici, &c. sint, velut in vestibulo à nobis constitutum est. Nec id his humana semper illi opera vtuntur, sed eadē per se interdū exercēt. Si Naturalis Magus Magiam per se exercet: per se etiam illi quamlibet Astronomiæ speciem vsurpabunt.

Vt Magica Infernalium vnà cum aliis Astronomiæ speciebus rectè intelligatur, hâc de causa explicare aggressus sum, quomodo agant, quiue in sua Essentiá operentur, vt quæ Impressiones Diabolicæ sint, vel non sint, distinctè sciri posśit? Vbi tamen omnia naturaliter, & ex fundamento deducturi & demonstraturi sumus. Magni enim momenti est, creatorum Dei consideratio, quòd nempè Angeli ipsis hominib. multò sublimiori sapientia præditi & dotati sint. Diabolus autem, qui Lucifer fuit etsi multum quidem perdiderit, locum tamen saltem, conspectúmque Dei regnum perdidit, artes sapientiámq; retinuit. Harum enim priuationis scriptura non meminit. Iam hæc cognitio plana est. Qui artem seu scientiam retinet, is retinet etiam artificium, etsi a Rege expellatur. Quanquam hoc eius officium non fuerit: sed illud, vt ad conspectum Dei staret, & rerum terrenarum curam non haberet. Quibus tamen cum iam amotus sit: terrena deinceps ipsis palmaria facta sunt. Sequentem ergo, Lector, Infernalium potentiarum Astronomicam Philosophiam euolue, vt, quid infernales vires & potentiæ sint, intelligas, & intra modum metámque te cohibeas, ac errores vites. Datum ad S. Vitum in Carinthia.

Finis Præfationis in quartam partem Magnæ Astronomiæ THEOPHRASTI HOHENHEMII, *de Infernalibus viribus secundum* Naturæ *facultatem tractantis.*

CAP. I.

De Compositione Infernalium.

SVPERIVS in prima parte docuimus de Compositione hominum, ex quonam à Deo creatore illi conditi sint. Vbi diximus, ante creatum hominem omnia condita & ex creaturâ, hoc est, ex Limo terræ, tandem ipsum hominem productum fuisse. Hoc idem est ac si dicatur. *Homo factus est ex materia.* Hoc autem loco in creatione Infernalium terrena materia corpus non est, sed verbum tantū, quod inuisibile est, illos creauit. De his autem primò notate. Si notitiā principij Infernalium habere desideremus: necesse est nobis de initio & origine Angelorū ante omnia constare. Sicut enim ex terreno homine, nouus natus cœli fit, & alius nouus natus Inferni: ita hîc etiā scire conuenit, Angelos creatos esse speciosos ac supra modum venustos. Nihil tamen quicquam à Deo aut conditum aut splendidè dotatum est, quod inobedientiâ à Deo statu suo non deiiciatur, si Deus manum suam subducat. Sic Iudas fuit Apostolus. Quem cum Deus desereret, in desperationem is actus seipsum suspendit, & medius crepuit. Petrus cōstans māsit: cui Deus claues regni cœlorum tradidit, nec ab eo iterum abstulit. Christus enim ipse pro eo orauit, vt ne fides eius deficeret. Quos ergo Deus protegit & gubernat, hi Dei viâ incedunt. Qui ex hoc ordine non sunt, hi student vigiliis, ieiuniis, & precationibus, vt ne Deus ipsos in tentationem inducat. Creata enim omnia, nisi vigilent, & ieiunent. & orent, à Deo deseruntur, & præcipites ruunt in adulteria, furta, latrocinia, idololatriam, superbiam, insolentiam, &c. donec manus Dei ipsos obruat. Quæ profero, vt intelligatis, Infernales conditos non fuisse, vt Infernales, sed vt Angelos. Cùm verò non timore Dei flagrarent, sed superbiâ inflati turgerent; è statione suâ eiecti & expulsi; quicquid habuerunt, perdiderunt.

Homo ex qua materia factus. Infernales quo modo creati.

Angeli creati quales.

Homo sine ope diuina nullius.

Infernales cur cœlo eiecti.

Maioris perspicuitatis gratiâ, antequam de ortu Angelorum pertractare pergam, velim ad hoc vos exemplum attendere. Creauit Deus hominem, Mundum & vniuersum Firmamentum, sicut hæc ambitu suo includuntur. Euidens autem est, in mundo duas omnino Naturas esse in omnibus rebus, *Bonas & Malas.* Sic homines boni sunt, sunt mali, beati, reprobati, sancti & damnati. Duplices hæ naturæ sunt etiam in animalibus: sunt in Elementis; sunt in Firmamento. Cùm verò in mundo initium rerum omnium bonum & Deo placens fuisset: Tempus postea bonum corrupit, & id in malū conuertit. Hæ naturæ etiam in cœlo citra contradictionem repertæ sunt. Initio enim Angeli fuerunt supra modum formosi & boni. Horum pars peccauit: pars non peccauit: Et cum Dei voluntas esset regnum suum à non pollutis incoli, sed ab illis, qui pure patrifamilias ministrarent: hinc factum est, vt polluti ex regno Dei exturbarentur, puri autem retinerentur. Et prouidentia diuina deinceps etiam in elocando suo regno hunc morem obseruat, vt, priùs quàm homo cœlum ingreditur, velut aurum inigne probari cogatur: Vbi probationis hæc summa est, vt carnem mundo relinquat, & nouam carnem nouæ generationis induat, conceptam nimirùm à spiritu sancto, sine quâ carne cœlum intrare nemini licet. Commodum enim prudentiæ diuinę visum est, vt creaturæ nulli fideret, nisi ea de cœlo & ex cœlo regenerata esset. Similiter etiam de Angelis intelligendum est, quod scilicet illi, qui Infernales facti non sunt, accuratè rigidéque priùs probati, & demum, postquàm in perfecto Examine rectè steterunt, ad regnum cœlorum confirmati fuerint. Sic etiam soli confirmati homines nouæ generationis regnum Dei, cæteri tartareum infernum possident.

Naturæ in mundo duæ sunt.

Regnum Dei qui possideant.

CAP. II.

PORrò autem homo, vt homo, ex mundo notitiam nullam haurire potest creationis eorum, qui aut in regno Dei versantur, aut ex illo eiecti sunt. Nemo enim de supernis disserere potest, nisi ex supernis sit, hoc est, nisi per Spiritum Dealem in homine. Quantum autem æqualis similitudo & experientia, & à multis seculis prompta historia ac reuelatio dictat: intelligitur quidem, æquè in cœlo ab initio exstitisse bonum & malum, peccatum & non peccatum, probum & non probum, iustum & non iustum. Vnde autem Deus bonum & malum in suum regnum assumpserit, homini absconditum est. Hoc tamen ita se habere, hic in terra demonstratum satis est. Admiratione quidem dignum est, quod Deus sibi ipsi & domui suæ, ex

Lapſus Angelorum quã horrendus.

ex ſe, Angelos creauerit, qui tamen puri, perfecti, mundi, & ſine peccato non fuerint, ſed in horrendum peccatum inciderint, cui peccato ſimile non fuit, quod *Sodoma* ac *Gomorrha* patrauit, aut mundus, qui cataclyſmo totus inundatus eſt. Quale hoc fuerit corpus ſpirituale, in quo tantum peccatum in cœlis exortum eſt: id ex ſe homo ſuo iudicio capere minimè poteſt, Caro námque caro eſt, & inſuper infirma, ex luto facta in lutum rurſus abitura. Vnde in peccatis naſcitur. In cœlo autem ratio alia eſt. Ex tali luto creati Angeli non ſunt, ſed ex puriſſimo puriſſimè facti ſunt. Et tamen ingens ipſorum numerus in peccatum lapſus eſt, vt iam omnis infernus illis repletus ſit. Hinc facilè cogitatu homini eſt, quod Deus in omnibus ſuis creatis, quib. rationem indidit, contrarium concurrere permiſerit: quaſi diceret. *Ecce, ego ſolitarius ſum, penes me nemo eſt, conſortium mihi creabo, ſeruos, &c.* Hi ratione pollebunt, me cognoſcent, voluntatem meam intelligent. Vt verò videam, qui conſtantes futuri ſint vel non ſint, libertatem ipſis relinquã, & quales ſe erga me geſturi ſint, attendam. Qui probi erunt, hos retinebo. Qui mali, eos expellam. Sciendum ergo, creaturas omnes, quib. rationem Deus conceſſit, in ſtatum hunc collocatas eſſe, tam in cœlo, quàm in terra. Iam ſi ratio ambigit, & veluti in arboris ramo, quẽ ventus ſurſum deorſum agit, conſidit, nec in ſtatione firmâ permanet: Deus manum ſuam ſubtrahit, & rationem ſuo arbitrio relinquit. Voluntas ea libera ei, qui taliter in manu Dei non conſiſtit, libera eſt, vt vel labatur, vel maneat. Et de libero arbitrio exemplum notate. Nemo liber eſt, niſi qui dominum non habet. Iam, qui Deum non habet dominum, quem Dominus ſuâ manu non ducit, ſed liberum relinquit: is facere poteſt, quicquid vult Ideò à Chriſto docti ſumus orare, *Ne nos inducas in tentationem.* Ea enim tentatio eſt, ſi manum ſuam nobis Deus ſubducit, liberos nos eſſe ſinit, & nos libero noſtro arbitrio committit. In hanc ne incidamus, oramus, *Ne nos inducas in tentationem, ſed libera nos à malo.* Et hoc malum id eſt, ſi in libero arbitrio verſamur. In hoc verſati ſimiliter ſunt etiam Angeli. Horum pars ſapiens fuit, creatorémque ſuum conſiderauit, nec malo ſe addixit. Pars altera ſuperbiâ elata, Deũ creatorẽ ſuum deſeruit, qui illos fecit, creauit, & ordinauit, ceu Pſaltes ait: *Deſeruiſti eum, qui te creauit, & Dei tui creatoris oblitus es.* Poſtquam ergo Deum deſeruit & oblitus eius eſt: abſtruſit ipſum Deus ad Tartaros, & puros ſecum retinuit. Et tantum nec plus homo de cœleſtibus creatis, eorum principio, & corporibus ſpiritualibus, ceu iam explicuimus, intelligere poteſt.

Homo cur peccabilis.

Contrarieta in omnibus rebus reperitur.

Liberum arbitriũ quid ſit.

Tentatio Dei quid ſit.

CAP. III.

CÆterùm de iam commemoratis rebus paulò clarior explicatio adducenda eſt, & cumprimis de hoc, quod Ratio debeat habere notitiam boni malique, & inſuper etiam Electionem huius vel illius, quando manum ſuam Deus ſubtrahit, & ex ratione arundinem facit. Hic ergo notandum eſt, oportere rationem cognationis nonnihil habere cum ſpiritu ſancto.

Ratio humana quando firma ſit.

Hoc enim abſente, ratio nuda & infirma eſt, vt per ſeipſam brutalis exiſtens. Et licèt quidem inſigni intellectu, ſapientiâ, prudentiâ, perſpicacitate & indole polleat: ſapientia tamen illa non niſi ſtultitia eſt, apud Deum. Præterea nec ipſa Angelorum ſapientia apud Deum aliud, quàm ſtultitia eſt, niſi. ſpiritui ſancto cognata & vnita ſit. Id comprobatur ex eo, quod iam tradetur. Quando nimirùm Angeli in libero arbitrio examinationis ſteterunt, manus Dei adeò abſens fuit, vt ſeipſum quilibet, qualisnam eſſet, ſolidè & verè cognoſcere poſſet. Non tamen in ipſis Lumen fuit, ſed propria tantum cognitio, quæ nonnullos eorum ſeduxit, nimirùm Angelos omnium ditiſſimos maximè & ſplendidiſſimè dotatos, qui ſibi ipſis adeò complacuerunt, vt iam ſibi perſuaſum haberent, nullo ſe Deo opus habere, ſed ipſum etiam à ſe ſuperari. Cæteri, vt (quod opinabile eſt) pauperrimi, in humilitate ſuâ perſiſtentes, loco ſuo perſtiterunt, & poſtea eleuati ſunt, ſicut Beata virgo canit: *Depoſuit potentes de ſede*, (Luciferum intelligit ceu Angelorum potentiſſimum) & exaltauit humiles, id eſt, pauperes Angelos humilitati addictos, in locum illorum ſurrogauit. Nam & in hoc mundo vſus docet, diuitias facere aduerſarios Dei, & parere inſolentiam, contemptúmq; eius, qui illas largitur, adeóque incitare ad inobedientiam & ingratitudinem aduerſus eum, qui opes creauit & contulit.

Sapiẽtia hominũ apud Deũ ſtultitia.

Angeli quinam ſeducti.

Diuitiarũ quis effectus.

Hinc iam, quod dicetur, liquet. Quamprimũ Deus manum ſuam ſubtrahit, nihil facit aliud, quàm quod Spiritum ſanctum ab homine auferat, ipsúmque ſuæ rationis arbitrio committat. Vbi Spiritus ſanctus non adeſt, ibi libera voluntas viget. Vbi Spiritus ſanctus eſt, ibi omnia ad ipſius arbitrium dirigi neceſſe eſt. Sed & hîc libera volũtas eſt in tali homine. Qui enim Spiritum ſanctum habent, habent ſapientiam diuinam. Talibus accepta eſt ſapientia Dei, vt liberâ ſuâ voluntate doctrinam S. ſpiritus non tranſgrediantur. Et ea libera voluntas directa eſt ad bonum, minimè ad malum. Quib. autem Spiritus ſanctus totus ademptus eſt, veluti damnatis; hi ipſi quoque liberum habent arbitrium, ſed ad malum, vt faciant, quod velint, prædentur, furentur, decipiant, &c. Itaque verum liberum arbitrium conſiſtit in probatione & tentatione, facta à ratione propriâ, ſine concurſu Spiritus ſancti.

Liberum arbitriũ hominis duplex.

Hæc eo fine adducuntur, vt per illa conſtet, Spiritum ſanctum initiò, cum Angelis in examinatione non fuiſſe. Fidei autem conſentaneum eſt, quòd poſtea illis Angelis, qui iuſti & humiles manſerunt, Spiritus ſanctus datus ſit. Ipſe námque eſt confirmatio & conſtantia, quæ non labaſcit. Nullus ergo deinceps Angelus lapſurus eſt, quia apud ipſos lumen Spiritus ſancti habitat. Id probatur ex eo, quod ad Apoſtolos, qui cum Chriſto fuerunt, poſt examinationem ab ipſo Chriſto dictum fuit: *Vos mecum habituri eſtis: Vt vbi ego ſum, vos quoque vnà ſitis.* Hæc poſt Aſſcenſionem Chriſti obſirmata fuerunt, poſtquam Spiritum ſanctum ipſis miſit, & eâdem operâ ipſos etiã confirmauit. Ante id tempus Spiritum ſanctum ipſos habuiſſe, nullibi legitur. Mandatum quidem & poteſtatẽ à Chriſto acceperant, ſed ipſam tamen in ratione propriâ conſiſtentem.

Angeli cur non denuo labãtur.

consistentem. Quâ etiam de causa non semper sapientes exstiterũt, sed iam vel in fide vacillantes, vel minus illustrati. Sic Thomas credere noluit: sic Iudas proditorem se præstitit. Post missionem autem Spiritus sancti, omnia in ipsis illuminata, ipsiq; in amore adeò incensi fuerunt, vt nulla deinceps infirmitas in fide, aut defectus in æterna sapientia, aut in vlla re ruditas apud ipsos remaneret, sed ad omnem Dei voluntatem perfecti promptiq; illi existerent. Idem de probatis etiam Angelis intelligendum est, quod tãdem Spiritum sanctum acceperint, vt in æternũ à Deo non ampliùs deficere possent, veluti & Apostoli à Christo adeò non desciuerunt, vt deserere maluerint vxores, liberos, parentes, agros, prata, ipsum denique corpus suum. Itaque deinceps in omnem æternitatem à Christo deficere amplius non poterunt. Virtus námque huius constantiæ à Spiritu sancto manat.

Apostoli cur & quando perfecti sint facti.

CAP. IV.

Agitur deinceps de Spiritibus Infernalibus, cœlo eiectis.

CVm Lucifer iam non amplius in cœlo versetur, sed indè coniectus in Infernum sit: quæ huius expulsionis causa sit, iam satis expositum esse arbitror. Pulchritudo ipsius, & serenitas, & puritas Angelica tota in contrariũ versa est, vt excreta abierit in carbonem, ex carbunculo degenerârit in tophum. Quicquid enim Deus dat deditve sine conformatione Spiritus sancti; istud vniuersum à Deo iterum adimi potest. Nec enim ex manu Dei id remotum est, sed in ea adhuc positum est. Quod verò post confirmationem Deus dat: id nunquam iterum aufert. Sic Petro claues regni cœlestis dedit: eas iterum non aufert ab ipso. Dedit enim eas post examinationem, probationem & confirmationem: cui etiam post examinationem oues tradidit, quas ab ipso iterum non aufert. Affirmo ergo, Luciferum supremum spiritualium infernalium auctorẽ confirmati nihil habuisse, vt qui ad probationem factam illicò delapsus sit in superbiam & mendacia erga Deum, & veraciter cum Deo nihil tractârit, quamdiu in cœlis fuit. *Ipse námque Christus fatetur, Mendacem ipsum fuisse ab initio, & cum veritate nunquam stetisse.* Quibus verbis Christus fatetur, cœpisse ipsum illicò in cœlo mentiri, & à veritate abhorrere. Hinc iam consequitur, illud, quod is contra Deum assumpsit, in ipso confirmatũ esse à Deo, vt scilicet mendax in æternum maneret. Iam cum mendax maneat: mendacium autem in cœlo tolerari non possit, sed sola veritas: ideò foràs ex cœlo ipsum eiici, necesse fuit. Indutus ergo est veste, mendaci conueniente, sicut fur induitur laqueo, latro rotâ, &c. Hæc iam est furtiua & mendax natura, quâ post amissam claritatem indutus est, ita vt Angelici nihil ampliùs ipse cum suis complicibus habeat. Ex die abiit in tenebras. Qui lux erat, factus est nox: qui Sol, abyssus abominandâ caligne horrens. Abstrusus ergo est in ipsa Elementa, ambulans in splendore Solis, in omnibus corporibus, etiam in inferno. Sol tamen eidem nihil prodest: Sed sors eius similis est ei, qui anhelanter potum sitiens, illum quidem ad manus habet, sed ipso tamen potiri nequit, & ob præsentiam multò grauiùs affligitur. Porrò de sapientia eius sciendum est, eam omnem mutatam esse ad promouendas ipsius fraudes, mendacia & deceptiones, ita, vt nulli iam, siue Angelus siue homo sit, ea vsui esse possit, nec ille Angelicam suam sophiam nisi ad malum, hoc est, ad id, quo Deo aduersari annisus est, impendere queat. Nam Angelicam sapiẽtiam Deus illi non ademit, sed in malum & scelus conuertit. Sicut enim, si quis dominus Præfectum aliquem habeat, cui potestatis multum commissum sit, potestate autem acceptâ Præfectus abutatur ad exigendum & opprimendum dominum, à domino tamen superiore subiugetur & vincatur, ac ab eodem canicida & carnifex constituatur: iam præfectus iste omnem suã sapientiam, vafritiem & prudentiam in hoc cõferre debet, vt rectè canes cædat, furésve suspendat, cùm ad res alias vtilis non sit. Tali iam graue obuenit, quod, cùm suâ sapientiâ & versutiâ ita vti possit, vt cuilibet domino æqualis sit, ipsam tamen cædendis canibus & purgandis cloacis impendere cogatur. Idem eodem modo etiam Lucifero accidit, vt vestem iam, gerat non domini, hoc est, Angeli, sed carnificis, & vt sapientiam suam impendere cogatur rebus turpibus, friuolis & pestilentibus, &c. Mallet enim esse Angelus, quàm Diabolns. Et tamen diabolus manere cogitur, & in diabolicis occupatur, etsi Angelicam sapientiam rebus cœlestibus potiùs, quàm infernalibus impendere mallet. Subiectus cogitur esse illi loco, vesti, & operationi, quam omnium maximè odit. Cogitur illa facere, quæ maximè respuit. Cogitur iacere in illa foueâ, in quam præcipitare Deum annisus est. Ita nimirum Angelica ipsius sapientia conuersa est in Diabolicam: quod quidem maledictissimum & turpissimum inter Dei creaturas omnes iure habendum est.

Luciferi eiectipuritas in pollutionẽ abut.

Petro datæ claues cœli.

Lucifer confirmati nihil habuit.

Lucifer mendax ab initio.

Luciferi sophia quo mutata sit.

Diaboli & carnificis collatio.

CAP. V.

De Infernali, vbinam cum suis habitet.

OPus est, vt initio exemplum vobis de diabolorum habitatione, proponam, & tale quidem. Constat hominibus omnibus, nobis Solem conferre diem, qui luce suâ creaturas vniuersas serenat, & in quo opera Dei omnia, sensibilia & insensibilia oppidò gaudent, Deóque gratias de suis operibus agunt, quod is nos tales condiderit. Porrò autem creaturæ, prout se habent, ita solis lumine fruuntur. Quæ bonæ sunt, his illud gaudio est, quæ malæ, terrori. Malum námque, nihil vtile à Sole expectare potest. Ita ligno putrido, & terræ lumbricis Sol minime vtilis est. Sed iam pergamus de his. Sol lucet, & vires suas in omnia corpora, quoquò versùm penetrando, vsq; ad ipsum centrum, transfundit. Quáq; ratione splendor solis transit per vitrum: eâdem ratione vis eius transit per mare vsq; ad imum fundum. Sic etiam per terram. Sic per aëris vniuersum corpus. Sic denique quoquò versùm per ignem. Imo per generationes vniuersas, ab elementis descendentes, illa peruadit, vt per metalla, per montes, per lapides, per saxa, per ligna, &c. ita, vt nec quidquam in medio sit, quod Solis viribus inaccessum sit. Ad Solem enim corpora omnia collata instar vitri sunt. Et licet

Habitatio Diabolorum vbi.

Solis vis quoquo versũ penetrat.

licèt oculi quidem nostri id non comprehendant, sed veluti tenebrosa quædam corpora sint, ipsius tamen Solis respectu omnia sunt Diaphana & perspicua. Eodem modo & Aër per omnia penetrabilis & meabilis est. Exemplum allatum iam ita accommodabitis. Vbi Sol est, ibi sunt Diaboli. Vniuersus enim creaturarum ambitus est mundus, est infernus. Iam vt de mundo creaturæ gaudent (sic nimirum crescentia terræ, sic pecora omnia ob cœlum & diem lætantur) ita de die congaudent etiam cætera omnia, vt homo, & quicquid vbique est.

Infernus vbi,

Sed Diabolis, qui in die versantur etiam, Sol tenebrosus est Hi Solem adspiciunt, sed ad ipsum exhorrescunt. Vident creaturas, sed ad conspectum earum expauescunt. Et quod homini creaturisque cæteris gaudio est, id ipsis est dolori. Quod hominibus voluptati, id ipsis nauseæ est. De hoc ponamus exemplum. Apud animum tuum concipe, quendam in carcere captiuum teneri, propediem capitis pœnam luiturum. Côcipe etiam alium, ante fores carceris saltantem & lætabundum. Hi quanto interuallo distant? Qui ad patibulum ducitur, is ad lucem exhorrescit, nec vllo gaudio afficitur. Alter saltat, iubilat. Vtrique sub Sole eodem sunt, non similiter tamen vtrique animati. Alter lætabundus est, & subsilit, potat, & voluptatibus plenis se proluit. Alter est eneruatus, & mortis horam cum dolore, seu angustia expectat. Horum discrimen valdè magnum est, velut & Christus inquit: *Duo in mola sunt, alter suscipitur, alter minimè. Duo sunt in agro, alter suscipitur alter minimè, &c.* hoc est, alter gaudio, alter mœrore afficitur. Et licèt in vno quidem sint loco, in vno lecto; in vna molâ, in vno agro; non tamen vnius gaudij & sortis participes sunt, sed alter ridet, alter plorat. Multò maius & euidentius discrimen est creaturarum in hoc mundo versantium & infernalium. Duo enim sunt, nos ex parte vnâ in Sole: Infernales ex alterâ parte, sub Sole. Maior autem est horum sub Sole ploratus & stridor dentium, quàm illius, qui sub Sole supplicio afficitur, angustia: tantò inquam maior, vt Christus ipse dicat, *Solem ipsis tenebras esse, de extremis tenebris dum loquitur*. Eæ tenebræ non noctis sunt, sed præter has sunt etiam aliæ, in circulo tamen & ipsæ comprehensæ. In tenebris illis habitant Diaboli. Sed vt cœco Sol est tenebræ, quas non videt: ita Sol etiam est tenebræ Diabolis, tantò grauior, quantò illi acutiùs vident, & tamen videntibus oculis cæci sunt, audiuntq; & multi surdique sunt. Hæc illa miseria & ærumna Diabolorum est, quòd frui non possint præsentibus, sed ipsis omnia contraria sint, velut meretrix in conspectu ferenda. Si enim dilectæ coniugis suæ probra & flagitia videre & tolerare aliquis cogitur, dolor ille nullis verbis satis exprimi potest. Multò grauior iste Diabolorum dolor est, quòd iis, qui vident, frui non possint, aliúsque ipsorum episcopatum occupârit, cùm ipsi interim tam Angelorum quàm hominum otiosi spectatores sint, quæ afflictio ipsis omnium maxima est.

Dies gaudio est omnib., nisi Diabolis.

Diaboli collatio cũ fure.

Sol est tenebræ.

CAP. VI.

De eorum Confœderatione, & Regimento, & Exercitio.

Quæcunque creata Deus Ratione dotauit, ea illam diuersam habent. Quot enim personæ, tot etiam rationes & intellectus. Et hoc non de terrenis saltem hominibus ac pecoribus, sed ipsis etiam Angelis & Infernalib. verum est. Cùm ergo ratio secundum sapientiam suam in infinitas partes distributa sit, adeò, vt quodlibet per se ab alio diuersum sit: hinc iam patet, alia etiam ad alia facere, ac conducere, vt pro cuiuslibet intellectu diuersa à diuersis expectanda sint. Sic ex Angelis in cœlo alius est *Gabriel*, alius *Michael*, & sic deinceps. Sic cum constet, in Deo tres Personas esse, Patrem, Filium, & Spiritum S. ita aliud est officium Patris, aliud Filij, aliud Spiritus sancti. Idem euidens etiam inter nos homines in hoc mundo discrimen est. Hoc ergo discrimen, non in Deo solùm, sed & Angelis, & hominibus, ac animalibus, denique crescentibus vniuersis ratum est. Iam cum Diaboli (qui iam spiritus sunt) Angeli fuerint, & Angeli olim quidem boni, nunc verò mali existant: conditionem tamen Angelorum in se retinent adhuc eo modo, quod velut Angeli boni Angelicâ sapientiâ in rebus & essentiis Angelicis vtuntur, sic illi Angelicam sapientiam reb. Diabolicis impendant. Discretus tamen, vt dictum iam est, ordo & ratio seruatur in officiis, seruitiis, constitutionibus, &c. secundum quæ à Diabolis vniuersa non ad cœlestes virtutes, sed ad infernales, non ad cœlum, sed ad infernum conferuntur & diriguntur. Angelicæ itaque sapientiæ tanta profunditas est, vt illuminatio eiusdem à nullo terreno satis indagari queat. Hoc quidem scire possumus, nullâ ipsos terrenâ sapientiâ vti. Versantur namque in cœlo, non in terra. Nullis ergo terrenis cognoscendis vacant. Nec Medici sunt, quia nullis morbis affliguntur: nec Iureconsulti, quia pace gaudentes litibus carent, nec tignarij, quia domicilio nullo opus habent. Id de terrenis vniuersis æquè intelligite. Hec vt vera sunt de Angelis ita malis etiam Spiritibus conueniunt. Morbis carent: ideò & Medicis. Spiritus namque, ossibus & carne carens, ægrotus non fit. Regnum turbatum & diuisum non habent: itaque non Iuristis egent. Non coquunt, quia non edunt: ergo nec figulo opus habent. Insignem & illustrem sapientiam quidem habent: sed eâ, non vt volunt, vti possunt. Idémque hoc casu patiuntur cum eo, quis coquendi artis peritus est, sed eam cum exercere nequeat, cruda deuorare cogitur. Hìc vos velim attendere tamen, quòd illi quidem possint coquere, mederi, patrocinari seu ius dicere, quod, inquam, quicquid vspiam in terra artium & opificiorum est, calleant, ipsis hominibus longè meliùs & subtiliùs, adeò vt nihil ipsis absconditum sit, nec quicquam homo excogitare possit in natura, quod ipsi non sciant sine defectu. Sed ista tamen nôrunt non vt Angeli vel Spiritus, hoc est ex naturâ propriâ: sed in terra eadẽ didicerunt & cognouerunt, isto temporis interuallo, quo ex cœlo deturbati, apud nos commorati sunt. Hoc vt rectiùs intelligas, animo concipe, quendam ex hominibus, qui exteras terras noscendi gratiâ ex patriâ suâ proficiscatur. Is, si quo loco educatus est, callidus, prouidus & prudens fuit: eò plus alibi cognoscit. Eodem plus modo, quia Spiritus maligni Angeli fuerunt, Angelicam sapientiam secum exportantes, quouis homine exactiùs ipsam Naturę cognitionem haurire

Ratio diuers. ũ diuersa.

Angeli boni & mali, quomodo secũdum sapientiam differant.

Angeli terrena non nouerunt.

Spiritus quomodo terrena nouerint & vnde.

Spiritus cur omnia protissime sciant.

haurire potuerunt. Taceo, quòd Spiritus montes quoq; & saxa, adeóque elementa omnia pertranseat, eadem penitissimè contempletur, ac spirituali suâ indagine vniuersarum rerum *Anatomias, Secreta, Arcana, illustria Magnalia Dei & Mysteria Naturæ*, promptissimè explorare & assequi possit. Qui cum per montem, tanquam per vitrum perspicit, plus in monte illo cognoscit eo, qui forinsecus tantum illius muscum aspicit. Si quid in monte sit, videre cupiat, opus habet, vt foramen sibi moliatur: & tamen eo facto plus non videt, quàm quod foramini propinquum est. Quærit itaque, & quid certo adsit vel absit, ignorat. Sic ergo ipsi sunt Medici, sunt Iuristæ, sunt Figuli, sunt tignarij, &c. Horum tamen, nullum ipsis vsui est, cùm nullo etiam Mysteriorum illorum indigeant. Itaque nullum inde emolumentum capiunt: ista tamen callent & nouerunt.

Spiritus montes perspiciunt.

Spiritib. scientia nulla prodest.

CAP. VII.

De eorum Operationibus, & Artificiis Naturalibus.

Diaboli stultis similes.

PОrrò, etsi quidem, ceu dictum iam, naturalium cognitio ipsis nihil prosit: se tamen in hoc similes præstant morionibus, aut alij cuipiam malitioso homini, qui multos lapides in aceruum vnum congerit, quorum tamen nullum vsum habet. Interim vt alios persequatur ac lædat, aceruum adit, & lapides in obuios coniectat. Cuius suæ malitiæ etsi nullum quidem fructum, attamen gaudium percipit. Illis enim nauci & nihili creaturis hoc ita innatum est, vt, si quidem sibi nō commodantia tamē aliis nocentia temerè moliri satagant, Idem ingenium etiā spirituum malignorum est. Hinc iam ergo coniicere licet, quod, etsi quidem comprehensarum scientiarum nullum vsum sentiant, eas tamen lædendis hominib. studiosè impendant. Hoc ergo fine Astronomi sunt, & cœli cognitione pollent, vt hominem, qui Astronomus est, seducant, impediant, auertant, deniq; sibi similem mendacem faciāt. Hoc modo etiam Medici sunt, vt Medicum aliter, quàm ipsa artis præcepta tradunt, informent, quò scil. is ad mendacia abreptus, medicinis suis ægrotum iugulet, & homicidæ patri seu præceptori suo similem se præstet. Eadem etiam Iurisprudentiæ conditio est. Quid enim iustum fasq; sit, probè quidem illi nouerunt. sed iurisperitū interim à recti tramite seducunt, & ad inanē garritum, ac damnosa diuerticula adigūt, vt lites & dissēsiones exacerbentur subindè mendaciis dolisq;, donec Iuristam sibi similem mendacem reddant. Similiter & Mercaturâ ac negotiationibus omnib. ad suum arbitrium omnia illi dirigunt, seducentes incautos ad vsuram, ad iniustitiam, ad proximi expilationem, ad fastum, insolentiámq; ad luxuriam, deniq; ad vitia & crimina omnia, quæ Deo aduersantur, vt ne quidquam in nobis supersit hominibus, quod Deo placeat, sed, quoties is de cœlo deorsum spectat, toties hominum fraudes, imposturas, Sodomiam ac Gomorrham, &c. videat. Talia moliuntur illi apud Monachos & Ecclesiasticos: talia apud consiliarios & præsides, Reges, Principes, apud viros, apud fœminas: quos vniuersos vno hoc fine seducit, vt ne quis latè, qui Deo placeat, reperiatur. Ad hæc impetranda Naturali scientiâ, sapientiâ prudentiáque vtitur. Nouit enim, quid curæ cordiq; sit homini, & cognoscit illud ex Physionomiâ, Chiromantiâ, cœliq; statu & positu. Hoc ingenio hamum impositâ escâ abscondit, vt hominem à Deo seducat. Huius ergo seductionis vitandæ gratiâ, Deus quotidie adorandus est, vt ne nos seduci sinat, vt ne nos in tentationem agi sinat, sed à malo nos liberet. Vbi iuxta etiam sine intermissione nos decet vigilare, hoc est, in Deo viuere, ac in mandatis eius ambulare, oculos aperire ne erga Deum obdormiscamus, sed vigilemus, hoc est, in Deo maneamus. Nisi enim vigilauerimus, & intentis oculis Deum aspexerimus, in somnum labemur meridianum, quo somno oculi ad infernum diriguntur, & à Deo penitus discedunt. Quantum ergo ad sapientiam Diabolorum, scire conuenit, ipsam initiò fuisse Angelicam, & postea eius auxilio luminis naturalis notitiam Diabolos comprehendisse, vt iam vniuersi ea artificia, quæ exercent homines, ad summum calleant, vno tamen in hoc, alio in alio pollente. Ipsi autem inter sese cùm meris ærumnis & miseriis conflictantur. Quò impensiùs enim in cœlo gauisi sunt: eò grauiùs iam torquentur in inferno, hoc est, in tenebris, in quib. versantur, quę nobis tamen sunt iucundus splendor & lumen maximè amabile. Quantæ autem ipsorum in inferno sint tenebræ, Deus solus nouit. Ipsi autem Dei & Sanctorum eius splendorem ab eiectionis suæ, & humanæ creationis tempore nunquam viderunt.

Diaboli artes suas damnis hominū impendunt.

Diaboli malitiæ quis finis.

Hominē vigilare decet.

Diaboli omnes artes callent, interim miserrimi.

CAP. VIII.

De Simplicibus Naturæ, Dæmonibus subiectis, & quomodo.

Diaboli tonitrua &c. ciere queunt.

INficias ire nemo potest, quin de operib. malignorum spirituum concedat, posse ipsos ciere tonitrua, pruinam, grandinem, niuem, ventum, pluuias, figuras in cœlo varias, & si quæ huius generis alia sunt. Porrò autem, & in hoc confesso est, nobis, si in hac terrâ aliquid operari instituimus, materiâ, omnino aliquâ opus esse, quam tractemus. Sic laboramus in metallis, in lapidibus, in lignis in aliis. Nihil enim est, quod alicui artificio non sit vsui, aut ad aliquod non destinatum sit. Ita se nimirùm nostra in hoc mundo artificia habent. De Firmamento idem similiter intelligendum est: nempe quòd ex illis etiam, quæ in Firmamento sunt, fructus crescant, non minus ac ex illis, quæ in terra sunt. Sic gramen & herbæ, &c. ex terrâ crescunt sursum versus cœlum. Econtrà, *Pluuia, Ros, Tereniabin, Tonitru, Grando, &c.* ex firmamento crescunt deorsum versus terram. Et sicut gramen terræ indolem & conditionem refert: ita & in firmamento Meteoricarum impressionum eadem est ratio. Iam quod ex terrâ crescere debet, suum requirit principium, in quo sit id, quod ex ipso crescit: Et hoc est semen, radix, &c. Similiter & in firmamento aliquid sit oportet, ex quo pluuia, nix, grando, fulmen, ros, pruina, &c. enascantur. Principium ergo hoc, ex quo res enasci oportet, sedulò hic expendēdum est. Rei hæc causa est. Si enim nobis constat, quonam ex semine fiat tonitru, pluuia, grādo, deniq; reliqua omnia:

Ars omnis certā materiā requirit.

Fructuū terræ & firmamēti comparatio.

ex eodem etiam ſcire ac cognoſcere poterimus, quibus ex cauſis Diabolus cùm ſuis ſpiritibus eiuſmodi tempeſtates concitare poſſit.

Impreſſ. firmamẽtales ex trib. reb. fiunt.

Hæc enim Philoſophia Meteorica eſt, quòd ex tribus rebus firmamentales impreſſiones generentur, ſcilicet ex *Sale, Sulphure, & Mercurio.* Hæc tria prout à Naturâ mutuò componuntur, ita prodit generatum Archeo firmamenti operante & fabricante. Iam ſi hæc tria firmamentalis impreſſionis principium ſunt & corpus,& materia:idem vtique fit,ac ſi quiſpiam ſemen ſumeret, illúdq; aliò tranſportans ibi ſeminaret,ac plantaret. Et ſi debita omnia facit is, emergit ex illo ſemine, quod emergere debuit. Porrò verò,ſicut,in mundo homines circa terrena ſe gerunt: ita ſe gerunt etiam in firmamẽto ſpiritus, illius ſcilicet ſimplicia ſumendo, & ex ipſis tonitrua, grandinem, tempeſtates, &c. componendo.Id enim eâdem facilitate poſſunt, quâ lapicida exſtruit turrim, requiſita omnia ſumens, eáque ad turrim coaptans. Tales ergo tempeſtates & impreſſiones fabricant ſpiritus, quas vtiq;Natura minimè produxiſſet,aut compoſuiſſet: velut etiam,ſi Latomus non eſſet, lapides ad turrim non conſtruerentur. Itaq; cùm Naturæ arcanorum omnium ſpiritus conſcij ſint,eiuſque modum & materiam cognitam habeant:hinc iam ſequitur, eoſdem poſſe omnia, quæ poteſt Natura. Habent enim ſemina, habent materiam, & locum, vbi illa præparari oporteat. Hic tamen vos ſcire velim, Deum iſta non ſemper permittere, ſed aliquando impedire. Niſi enim poteſtas diuina iſta declinare poſſet: nulli vtique hominum in terra durare liceret. Si verò fiant eiuſmodi: ſuas habent cauſas, nimirùm vt Diabolicæ illæ tempeſtates & hos ſequentia damna ſint præſagium & indicium horrendi alicuius futuri mali, quod mitius nõ ſit eo, qui tempeſtates illas fabricat. Quæ enim præſagia Deus immittit, de iis gaudet, quòd homini damnum portendant.Et quale opus eſt futurum, quod præſagitur: tale eſt etiam præſagium, talis eius artifex. Nec enim conſtat, Diabolum aliàs talia operari potuiſſe,niſi quando futurum aliquod malum indicandum fuit. Neceſſarium itaque eſt, diſtingui rectè opera manus Dei,ab operibus manus Diaboli. Diuina námque præſagia virtuoſa ſunt & amabilia, vtpote quale etiam futurum opus eſt. Quòd autem ex Diabolo egreditur,Diabolicum eſt.Quę eo fine adduco,vt intelligatur, Diaboli poteſtatem ac ſcientiam extendi etiam ad firmamentum & elementa, eâ ratione, quâ id fieri iam explicatum eſt.

Diaboli naturę ſecretorũ conſcii.

Tẽpeſtates Diabolicæ quid prę ſagiant.

Præſagia Dei & Diaboli vt diſcernenda.

CAP. IX.

De Spirituum malignorum Concordantiâ cum Deo, & Angelis,& Sanctis in Paradiſo, cum omnib. deniq; hominibus in terra, quomodo ſcilicet inter ipſos conueniat.

PRiuſquàm huius libri argumentum finiatur, dicendum priùs aliquid etiam eſt de concordantiâ Diabolorum cum Deo, cum Angelis, cum Sanctis in paradiſo, cum hominibus, cum pecoribus ſeu brutis, deniq; cum creſcentibus omnib.ex elem.productis.Id quod probè expendendum eſt.Duo enim contraria concordare,tam Theologiæ quàm Philoſophiæ repugnat. Et tamẽ id fieri, euidens eſt.Factum id nẽpè eſt inter Chriſtum & Diabolum, cùm iſte Chriſtum tẽtaret,& Chriſtus viciſſim cum ipſo colloqueretur.Idem fieri etiam ſolet circa Sanctos, circa homines,&c.quod ex eo patet,quia ipſos obſidet,ſeducit,ac à propoſito bono auertit. Ita ſeducit etiam bruta,eaq;occupat, velut etiam alias ex 4.elementis productas creaturas. Quæ niſi ita manifeſta eſſent,vt etiam manib. tangi & palpari poſſent,nemo vtiq;crederet,auſum fuiſſe Diabolum cum Chriſto loqui,adeóque ipſum ſeducere voluiſſe. Quâ re docemur, Diabolum,etſi quidem Angelus fuerit,ac Deum nouerit,quo quidem lumine iam orbatus eſt, nihil tamen quicquam nunc notitiæ Cœleſtis habere, niſi quod tentando explorat. Etſi verò perſona Chriſti nõdum nata fuerit,nec ipſe homo factus eo tempore,quo Lucifer eſſet Diabolus:tamen etiã per Prophetas aduentum Chriſti reſcire potuit:ita tamen obſcurè, vt in Chriſto planè ſapiens non fuerit.Iam porrò exemplum Chriſti & Satanæ docet,permittere Deum Satanæ, vt curioſitati ſuæ ſatisfaciat.Hoc enim Diaboli ingenium eſt,vt omnia exploret, indaget, rimetur, expiſcetur,vt ſic etiam à ſe aliena explorata habeat. Indies enim captiuationem ſui regni metuit.Cum enim ſigna diei nouiſſimi (licèt obſcurè)cognita habeat quo nimirùm damnatio eius in ſummo conſtituta erit, iugiter ac perpetuò attendit,quomodo illa ſeſe exhibeant: adeóq;quid vbiuis in omnib.angulis fiat,numero quaſi vno comprehenſum habere ſatagit.Et nullus quidem vel extremus angulus, nulla ſolitudo eſt,vbi ipſe non interſit. Nihil à quoquã verbi editur,quod ipſe ignoret.Nullus denique hominum eſt,quem ipſe non tentet. *Ipſe enim qui non pepercit Chriſto, quînam is parceret homini?* Et curioſitas illa anxia à Deo permiſſa eſt ipſi, ſicut ſpiritui,qui rebus omnib.adeſt. Sicut enim aër omnia peruadit, nec ei quicquam durũ obſtat:ſic duri etiam nihil obſtat ſpiritibus: ſed cũ illis ita comparatũ eſt,vt, velut ſolis ſplẽdor fines omnes ferit, ſic illi apud homines verſentur.Cur verò nos lædat,vel non lædat:hæc cauſa eſt.Si corda noſtra Deo addicta ſunt:nec nocere nobis,nec plus nos ſeducere quã CHRISTVM poteſt,ſed vel nolens à nobis diſcedere cogitur. At ſi homo in viis Dei non ambulat: tunc ipſius gubernator ille ſpiritus eſt,eum reddens talem, qualis ipſe eſt.Tales fiunt obſeſſi, hoc eſt, falſi Doctores & doloſi negotiatores. Hac causâ multi etiam omnino ratione priuantur. Sicut exempla paſſim obuia ſunt.

Cõtraria nunquã iungũtur quomodo intelligatur.

Diabolus curioſus.

Diabolus eſt in omnib. locis.

Quantum ergo ad concordantiam, ſciẽdum eſt,Diabolo nec cum Deo,nec cum Angelis,aut Sanctis conuenire.Iuxta ſe quidem ſtant: nullus tamen in alio. Quod autem in numero Sanctorum, Trinitatis, Angelorum non comprehenditur: id quidem in alio conſiſtere poteſt, hoc eſt, Spiritus malignus in ſibi ſimili homine eſſe poteſt. Extra hæc duo ſemper ſpiritus iuxta ſe ſtant, hoc eſt, hominis Angelus aut ſpiritus: & malus iuxta ipſum. Vbi enim non eſt ſpiritus, qui vitam habet: eo ſe Diabolus non confert. Conſentire enim ac ſe vnire cum nullo poteſt, quod ſpiritum non habet. Sic ſpiritus agit cum ſpiritu: aliàs cum nullo agere poteſt.

Dei & Diaboli cõueniẽtia nulla eſt.

Diabolus cũ quib. conueniat.

potest. Is ergo non cum Christi carne & sanguine, sed cum eius spiritu, quem dicente scripturâ in cruce emisit, collocutus est. Ita quilibet homo spiritum habet: vt simile ad simile, hoc est, spiritus ad spiritum, veniat. Concordantiæ tamen duorum spirituum ipse homo auctor fieri potest. Is prout à Deo declinat, vel non: ita spiritui aditum præbet, vel non præbet. Eadem est ratio brutorum, quæ obsidet. Similis etiam ratio est crescentium, quoniam spiritus illorum Naturæ in vita est.

Hæc iam est ratio concordantiæ Satanæ, cum homine, cum Sanctis, cum Angelis. Nullus enim de Cœlo descendet Angelus, nullus Propheta, iuxta quem se non statuat Diabolus. Videntibus autem oculis non videt Margaritam, & apertis auribus verbum nec audit, nec intelligit. Curiositas tamen illum agit seu ducit ad omnia, quæ in mundo fiunt.

CAP. X.

De Concordantia Mortuorum & Dæmonum.

REquirit locus præsens, vt Diabolorum quoque concordantia cum mortuis rectè intelligatur. Etsi verò passim aliàs quoque de istis tradiderim: hic tamen ex ipso fundamento res illa pleniùs deducetur. Videtis nimirùm, hominum cadauera præter Naturam longè aliter interdum mutari, quàm Natura illa corpora mutare possit. Præterea aliquando etiam spiritus ambulare scitum est. Horum nihil contemnendum est, hâc de causâ. Qui in Domino moritur, is beatus est, & nulli malo obnoxius. Quod in Domino non moritur, moritur in Diabolo. Iam verò Diuos etiam in suo regno Diabolus facere potest. Quibus rebus homo à putredine præseruetur, quouis homine exactiùs nouit, vtpotè veri Balsami gnarus. Facile ergo ipsi est, de suis aliquem sumere, & ita eum conseruare, vt viuentibus suis mancipiis per illum seductionem moliatur. Potest etiam hoc præstare, vt post hominis mortem in spiritu eius aut alterius obambulet. Nam quod dicitur, rectà quemlibet peruenire ad locum sibi destinatum, vel ad cœlum vel infernum: ea opinio vera non est. In Receptaculum quidem quilibet peruenit: Sed ante mortem Christi mortuorum Receptaculum peculiare fuit: aliud autem receptaculum est eorum, qui post mortem Christi defuncti sunt. Qui nempe in Domino moriuntur, perueniunt in Paradisum, qui moriuntur in Satanâ ad suam cistam recipiuntur, vsque ad diem iudicij. Sic ergo Diabolus, qui in terra adhuc est, & suum Condum in terra habet, in cista illâ seu horto, suum *receptum* seu *conseruatum* facilè circumducere potest. Similiter & ex præseruatis illis sui regni *Diuos* facilè constituere potest, qui signent. Quæ omnia, quibus modis fieri possint, in propriis probationibus explicatur. Sciat autem homo, hoc loco talem concordantiam Diaboli intelligi debere, quòd scilicet is continenter iuxta beatos stet, eos citra immissionem tentet. Qui ex numero beatorum non sunt, in illis habitat, eos ducit, prout commodissimum ipsi ad seductionem maiorem fore censet. Posset. sc. is quandoq; etiam prophetã vsq; adeò tentare, & affligere, vt catenis ille vin-

Diabolus sibi diuos vt faciat.

Mortuorũ receptacula diuersa sunt.

Diabolus etiã beatos incessanter tentat.

ciendus sit, exemplo eorum, qui apud Christum comparuerunt. Sed consultius ipsi est, si non obsessi hominis, sed probi alicuius Diui, in quo nullus Diabolus versetur, apparitionem moliatur. Interim tamen verba ipsa alterius, sunt malignus spiritus, suntq; ea verba, de quib. Christus inquit: *Cauete vobis à fermento*, quasi dicat: Cauete vobis ab obsessis, qui Diabolum occultant. Sic is nec in Mercatorib., nec mendacib. ac impostoribus manifestè est, sed tantùm operibus: ex quib. plus lucri accipit, quàm si eos in catenas compingat. Quod ad alios inutile est, id ingerit obsessis, & furiosis. Et hæc de Concordantia hactenus dicta satis sint. Quæ ideò hic repetij, vt in probationib. concordantia & practica eò meliùs intelligeretur. Sicut enim de his hactenus tradidimus: Species Astronomiæ Infernorum arbitror satis abundè probatas esse. In probationibus practica ipsa præcipuè traditur.

Obsessi duplices.

CAP. XI.

De ordine Spirituum & differentia eorum.

CErtum in cœlo Angelorum esse ordinem, euidens ex eo est, quod alius alio superior sit, alius huic, alius alij officio adhibetur. Eodẽ pacto etiam constitutum in mundo est, vt aliud alio dignius & superius sit, nec extra ordinem quicquam adeò remotum est, quin id alteri cuidam subiectum sit. Inter solos diuos ordo nullus est. Hi enim nec ordine nec magistratu opus habent, cùm quilibet, quod facere debet, etiã sine magistratus iussu faciat. Diui ergo exempti & ex lege sunt. Nõ itidem verò etiam Angeli, qui subsunt Deo ad seruitia. Diui autẽ serui adhuc non sunt, nisi quod Christus ipsorum caput sit, in quo gaudent & lætãtur in vnitate. Porrò ordines ita intelligendi sunt. Ordo alius Magistratus est, cui cæteri subiecti sunt, qui ab vno capite omnes reguntur, ita, vt non multa sint capita, sed vnum tantũ, multa autẽ membra seu caudæ. Alius præterea ordo, est ordo sapientię, ostendens, quomodo in lumine versari, & esse prudentem oporteat, vt non ille saltem ordo cõseruetur, verũ etiã intellectus, ratio & sapientia adhibeatur, quomodo in sũmo bono, hoc est, in sũmo gaudio viuendũ sit. Vtriq; hi ordines in cœlo existũt. Vnus, quod Deus solus sit potestas, contra cuius voluntatẽ nemo in cœlis est. Secũdò, ratione sapientiæ supremus est Christus, & intellectus eorũ, qui Christi sapientiã per spiritũ sanctum audiunt: Itẽ, qui Deo obediunt, hi obediũt in Illuminatione spirit⁹ sancti, & per illũ intellectũ sapiētię assequũtur. Similis ordo etiã in mũdo est. Caput vnũ hominum est Cęsar, testante Christo, cui mũdus vniuersus obedire debet. Huic quod non obedit, simile est Lucifero ad Deum, & cũ ipso similem mercedẽ accipiet. Sed præter ordinẽ istum insuper etiã alius est, nempe cognitio Luminis naturæ, ad Cęsarem non spectans, per quod naturæ secreta omnia indagantur. Simile etiã in inferno est Lucifer enim in cœlo supremus fuit, vnde nomẽ quoq; sortitus est. Ex quo patet, ipsum alios quoq; sibi subiectos habuisse. Et quia cũ complicib. suis præuaricatus est, Deóque se opposuit: colligi facilè potest, ipsũ quoq; peccatorẽ fuisse. Iam si in cœlo peccatores fuerunt: necesse fuit, in ipso etiam esse Cęsarem, qui

Ordo apud omnes, nisi Diuos.

Ordinũ quot differentiæ. In cœlo Deus.

In terra Cæsar Caput mundi.

In Inferno, Lucifer.

Deus est.Suam ergo ille potestatem, suum ordinem,qualem in cœlo habuit,etiam in inferno retinet. Christus enim dum mendacem ipsum ab initio fuisse dicit, de supremo saltem diabolo loquitur, qui cæteros seduxit, quem præterea etiam patrem mendaciorum appellat: quæ omnia euincunt ipsum solum esse supremum. Post hunc cæteris quoq; sua potestas est. In nomine enī diabolorū arguebatur Christus eiicere dæmonia. Præterea Legio diabolorum, quos ex obsessis Christus profligauit, euidenter docet, alios quoq;diabolos & aliorum munerum esse. Sicut enim in nobis habitare spiritus sanctus debet:ita cum suis cogitat diabolus quomodo loco illius in nobis habitet. Hoc id peccatum est,quod in æternum non remittetur.Sic ergo non minùs ac in cœlo terràue, potestas est etiam apud diabolum, quâ ipse cæteris omnib. ceu superior imperat.Consequenter itaq; ordo etiam secundus apud illos viget, nempè sapientiæ, quoniam singulari concilio coacti diaboli deliberant,quibus fraudibus hominem seducere queant.Ea sapientia est Infernalis,& ita se habet.Sicut in cœlo ea in solo Christo ad æternam vitam est:ita in Inferno est ad mortem & damnationem. Hæc ratio est duorum ordinum Inferni & Infernalium.Quæ reliqua ad hoc caput conferri poterant, ea in probationibus & practicâ, &c. tradentur.

CAP. XII.

Diaboli cur & quomodo actionum humanarū gnari.

IAm deinceps sciendum etiam est, quod discrimen sit diabolorum & hominum quoad intellectum.*Nouerunt illi hominem*, non tamen ex spiritu diabolico,sed eo tantùm,quod vident. Sic etiam,si alius videat alium furari vel orare, quid is fecerit,iam nouit. Diximus autem diabolos in omnem mundum diffundi, sicut Solis splendor. Iam sicut Sol omnem mundum: sic etiam oculi diabolorum aspiciunt. Quid ergo hic vel iste in occidente faciat,nôrunt,& huius factum vno oculi momento in Orientem renuntiare possunt. Hoc autem aliter accipi non debet,quàm quòd ea saltem sciant, & alibi enūtiare possunt,quæ ab hominib.fieri vident: nec verò hominum tantum facta, sed & crescentia terræ vniuersa,& quicquid aspici potest. Cæterum antea quoq;indicaui,nihil in lapidib.,quod ipsi non sciant.Spiritus enim perspicax est. Hominis tamen ea conditio non est,vt ipsum trāspicere diabolus possit. Ipsius quidem hominis naturalem Essentiam, totam Anatomiam, & vniuersum lumen naturæ cognita ille habet: Quantum verò ad cœleste attinet, id ignorat. Sciendum tamen est diabolum illa colligere & experiri ex externis operibus & indiciis.Insuper attentat etiam artes, per quas lumen sapientiæ æternæ in homine explorare studet, veluti *Magiam,Nectromantiam,Geomantiam,Astronomiam, & Astrologiam.* Sicut enim per artes illas nos in hoc mundo lumen naturæ indagamus: sic is in hoc mundo æmulatur,quod tamen assequi non potest. Sicut enim fieri non potest, vt per *Berillisticam nos videamus Deum* vbi sit,quid agat,quæ paradisi ratio sit (nam hæc omnia impossibilia sunt) ita nec diabolus hominis Christianum cor,quid in illo erga Deum inclusum sit, inspicere potest.Vsq;adeò autem sese intendendis illis artib. excruciant, vt persuasum habeant, se totum hominem explorare, quod tamen non fit.Si quis tamen furari, aut aliud quid contra Deum designare cogitat,hoc nouit ille. Harum namque rerum notandarum Grammatophylacium ipsi commissum est. Is actor & accusator est, & quid in quolibet prauum sit, cognitum habet. Quod autem in Christiano pectore conditum,& à Deo obsignatum est,id expetiri minimè potest. Sciendum ergo illos inter sese mutuò Astronomiæ deditos esse. Quamprimum infans nascitur, natiuitatem seu Genethliacon ipsi erigunt, in qua *practicâ valdè* industrij existunt. Is infans prout constitutus reperitur, ita hi illi postea insidiantur. Sic tentatio Christi, quâ diabolus ipsum exagitauit, *orta est ex stellâ illa, quæ super Bethlehem stetit, & ex antegreßu actis.* Stella ea naturalis non fuit. Ideò de ipsa iudiciū facere non potuit.Illa vero Christū secuta causa fuit, quòd Herodes infantem voluerit occidere. Nihil enim boni de Christo sperauit, nec tamen ab ipso discessit priùs, quàm ipsum tentaret:quod similiter etiam facit in obsessis, &c.Itidem etiam in aliis infantibus. Vbi ergo infantes cum importunitate nascuntur, velut *Alexan. Magnus*, id prodigiosi partus indicium est, in quo gaudet Diabolus,quod per infantem illum multæ dissensiones excitabuntur, quibùs diabolus oppidò gaudet.

Diabolus hominē nō vt saxa perspicit, per omnia.

Diabolus cordis abscōdita v dere nequit.

Diabolus est cācellari' malorū factorum.

Diaboli boni Astronomi.

Alex.Magni partus prodigiosus.

His ergo comprehensis, hactenus initium libri describendæ Astronomiæ infernalis ex debito deductum, & in genere satis explicatum mihi esse videtur. Deinceps nunc opus est, eadem etiam particulariter tractari & compleri,vt Infernalium potestas eò pleniùs & rectiùs intelligatur.

CAP. XIII.

ADeòque vt finem huius initij, infernalium sapientiam & potestatem eò rectiùs intelligendi vobis proponam:sciendum est, Facultates nouem penes ipsos esse, seu in partes seu membra nouem illas diuidi, per quas nouem facultates eos se præstant, qui omnia, quæ hominis sunt, vsurpare & explorare conantur. Quæ vt faciliùs intelligerētur,breui tabula memoriæ gratiâ illas complexus sum. Quanquàm in primo libro figura hæc clariùs proponatur, vbi etiam faciliùs intelligi poterit.Figuræ ipsius constitutio hęc est.

Hic ordo est infernalis Astronomiæ.
- *Magica.*
- *Nigromantia.*
- *Nectromantia.*
- *Astrologia.*
- *Signatum.*
- *Artes incertæ.*
- *Philosophia adepta.*
- *Medicina adepta.*
- *Mathematica adepta.*

Species quarūlibet in prima figura plenius exponuntur.

Proximum ergo nunc est,initiò Infernalium Magicam,& sic consequenter facultatem vnam post alteram ex pręscripto ordine proponi ac tractari,vt melius cognoscatur, qualianam Miracula Deus operetur in suis creaturis omnib., tam malis,quàm bonis: quorum nihil denegatum est nobis,vt sciamus, quàm quod in cœlo est. Et tamen cùm scriptura dicat: *Nihil adeò absconditum esse, quin reueletur,*facilè iudicari potest,id in resurrectione sanctis minimè absconditum iri.

FINIS.

NOBILISSIMI, CLARISSIMI,
ac probatißimi Philosophi & Medici,

D. AVREOLI PHILIPPI

THEOPHRASTI

BOMBAST, AB HOHENHEIM,

DICTI PARACELSI,

Operum Medico-Chimicorum

SIVE

PARADOXORVM,

Tomus Genuinus Vndecimus,

E Philosophicis verò Quartus, continens Astronomiam Magnam Artibus incertis, transmutationibus Metallorum, Magicis aduersus morbos figuris, & Planetarum sigillis.

Recenter Latinè factus, & in vsum Asseclarum Nouæ & Veteris Philosophiæ foràs datus.

ELENCHVS OMNIVM
LIBRORVM IN VNDECIMA PARTE OPERVM PARACELSI CONTENTORVM.

EXPLI-

EXPLICATIO TOTIVS ASTRONOMIÆ DOCT. THEOPHR. HOHENHEMII.

PRÆFATIO

DOCT. THEOPHRASTI PARACELSI IN SCIENTIAM ASTRONOMICAM.

I de Astronomia, qualisnam scientia sit, quidue contineat, ex fundamento ac prima quasi origine disserendum sit, cum artium omnium nobilissima habeatur, & sola illius gnari Sapientes vocentur, secundum vniuersas suas species ipsam describi, vtique necessarium est. Vsque adeo enim lacera, ac ex limitibus suis euulsa illa est, vt iam cognoscibilis prope nulli sit. Species namque septem continet, quæ singulæ iunctæ, Astronomiam integram constituunt, vnde quilibet admirando modo, præterita, præsentia & futura, quid item Naturaliter *vel* Supernaturaliter *in mundo ab hominibus fiat, inuenire ac iudicare potest. Hactenus autem à primis sæculis vsque ad hanc meam ætatem species hæ omnes, quas ego propono, repudiatæ & neglectæ iacuerunt,* præter vnam Astrologiã quæ sola pro integra Astronomia & Mathematica cum habita tum appellata fuit. *Ceteræ species omnes omissæ fuerunt. Nec vero omissæ tantum, verum etiam reiectæ, contemptæ & annihilatæ fuerunt, quæ iactura thesauri maximi iure dolenda est. Hinc factum est, vt scientiæ illæ obliuione mergerentur, & fundamentum ipsarum penitus obliteraretur, cum tamen præcipuæ semper & dignissimæ habitæ fuerint. Tales nimirum illæ fuerunt, in quibus summa quæque Arcana syderum abdita laterent, & per quas sublimia* Secreta reuelarentur. *Hac de causa iure Astronomi veteres, Sapientes dicti fuerant, quod solidam & perfectam cœli sapientiam callerent.*

Sciendum vero est, non in prima tantum specie, vt Astrologia, *quam ipsi totam Astronomiam iudicarunt, Astronomum finire ac subsistere, nec quicquam vlterius inuestigare debere: sed vt longius procedat, omnino opus esse, hoc modo. Sciat primo, Astra quinque esse ex quibus quinque Astrologi emergant. Eas qui omnes nouit, is Astronomus est. Astronomia ergo quinque sub se species complectitur, & quælibet ipsius species peculiarem suam Astrologiam continet, vt sunt* Astrologia Firmamenti seu Olympi, Astrologia Magiæ, Astrologia Diuinationum, Astrologia Nigromantiæ, Astrologia Naturæ. *Iam constat vobis, quinque esse, quæ Astronomium constituant. Quinque hæc nisi vniuersa coniungantur, ibi integra nulla Astronomia, sed species pro toto traditur.*

Mihi ergo constitutum est, ordinem totius Astronomiæ, prout quinque speciebus finitur, explicare, & docere, quid, & qualis quælibet sit, quod illarum inter se discrimen sit, & quomodo vniuersæ figura vna concludi debeant. Præterea etiam, qualisnam cuiuslibet sit operatio, quidque finaliter terminet, hoc est, qualis in suis operibus & virtutibus sit. Quibus subnectemus probationem, quod veræ genuinæ & naturales sint, quod non sint scientiæ impostoriæ, aut inanes, aut naturæ aduersæ, quod imperiti iudicant & nugantur. Hæc vt obtineamus, deinceps iam ordo, Definitiones, Effectus & Probationes addendæ & subnectendæ sunt. Et tale quidem primum initium, ac fundamentum, vt diximus constituendum est, sine quo Astronomus fieri nemo potest.

Finis Prœmij.

ASTRONOMIA 7. in se Definitiones continet, quæ vocantur.

- *ASTROLOGIA, tres in se species continens: vt*
  - *Figuram cœli.*
  - *Proprietates Stellarum.*
  - *Modũ particularẽ.*
- *MAGIA, species 5. complectens: vt*
  - *Imagines.*
  - *Gamaheos.*
  - *Similitudines.*
  - *Verba.*
  - *Herbas.*
- *DIVINATIO, species 4. habens: vt*
  - *Somnia.*
  - *Bruta.*
  - *Animum.*
  - *Speculationem.*

Harum expositio sic se habet.

- *NIGROMANTIA species 4. habens: vt*
  - *Berillisticam.*
  - *Fata.*
  - *Visiones.*
  - *Phantasmata.*
- *SIGNATVM: cuius tres species.*
  - *Chiromantia.*
  - *Physionomia.*
  - *Habitus.*
- *INCERTÆ ARTES, quartum 4. species sunt: vt*
  - *Geomantia,*
  - *Pyromantia.*
  - *Hydromãtia.*
  - *Austromãtia.*
  - (all four:) *Imaginatio.*

MATERIALIS.

MATERIALIS. { *Globus.* *Instrumentum.* *Geometria.* *Cosmographia.* *Mathematica.* }

FIGVRA COELI: est scientia, docens, quæ cœli singulis momentis constitutio sit, adeoque totius firmamenti cognitionem impertiens.

PROPRIETATES STELLARVM, Scientia est, docens Essentiam & proprietatem omnium stellarum, quænam cuiuslibet natura sit.

MODVS PARTICVLARIS, cœli cursum exacte & præcise in vniuerso iudicio & consilio cognoscendum dat.

IMAGINES: sunt effigies Metallicæ vel ceræ, in quas cœlestes virtutes operantur.

GAMAHEOS, Sunt lapides, in quos cœlestis constellatio impressa est, quique secundum artem præparati sunt.

SIMILITVDINES: Sunt figuræ cœlestes, similes iis rebus, quas referunt.

VERBA aut CHARACTERES, Sunt verba, quæ aut scripta aut dicta vim habent.

HERBÆ Sunt eæ, quæ præter suam naturam virtutes cœlestes continent.

SOMNIA. Hæc est operatio Astrorum in somno facta.

BRVTA: Hæc est vis, quam influentia per bruta reuelat.

ANIMVS: Sunt operationes cœlestes, in animum incidentes.

SPECVLATIO: Quod cœlum operatur in eo, qui speculatur.

BERILLISTICA: Sunt artes, quæ in Crystallis, vnguibus, perspicillis, speculis, &c. conspiciuntur.

FATA, Sunt operationes, fortuito incidentes, præter consuetum cursum Naturæ.

VISIONES, Si spiritus aut animæ vel alia spectra videntur.

PHANTASMATA, Sunt generationes, sine homine productæ, & tamen pro hominibus habentur, quorum etiam gestus imitantur.

CHIROMANTIA, Est scientia, qua manus & pedes vna cum omnibus venis in vnum iudicium consumuntur.

PHYSIONOMIA, Est scientia de hominis facie & omnibus membris supra humeros positis iudicium faciens.

HABITVS: Est scientia, qua totum corpus in proportione & statura sua secundum artem Geometricam mensuratur.

GEOMANTIA, Est ars, punctis vtens: sine fundamento naturali, in imaginatione posita, an fiat, vel non fiat.

PYROMANTIA, Est scientia, indicia sua ex igne sumens fundamentoque ac certis notis careus.

HYDROMANTIA: Est ars circa aquam occupata. Vim tamen maiorem non habet, quam quod Imaginatione præstat.

AVSTRIMANTIA: Est scientia ventorum, cadens pro Imaginationis permissu, non pro artis ductu.

Iam cur figuram Definitionis proposuerim, quod scilicet eius species sint, & quomodo quælibet à cæteris diuersa sit, hoc id à me factum fine est, vt Astronomia eo fundamentalius cognosceretur. Membrorum ergo sunt 28. in quibus positæ sunt omnes vires, intellectus, operationes, denique omnia, quæcunque Astra possunt. Suntque ipsa Medium, per quod Astra operantur.

Initio autem octo existentium Astrorum mentionem feci. De quibus hoc notabitis, quod simile quodlibet in suo simili Medium quærat, & sine eo nihil quicquam perficiatur. Exempli loco: Probitas per probos perficitur. Quod autem furto alienandum est, id per furem præstari oportet. Probus nullus furtum facit: nec probitatem facit fur. Sic simile quoduis in suo simili manet ac operatur. *Sine Medio nulla operatio perficitur.*

Sic nimirum in Firmamento Astrum est, quod dominium in omnia possidet, in quo arcana Naturæ omnia condita sunt. Estque id primum, quod operatur, trahit, & regit cetera. In hoc Astro animalis omnis scientia latet. Et velut ex terra carnem & sanguinem habemus, animaliter ita carnis quoque Rationem, Sapientiam, Scientiamque ex his Astris habemus. Sunt enim illa, quæ mortali corpori talia dant & distribuunt, prout quisque concipitur. *Astrũ in Firmamento, quod præcipuum. Et quæ eius ratio.*

Astra 4. cætera in 4. cõsistunt Elementis. Habet enim & terra suum Astrum, suum cursum, ordinem, non minus ac Firmamentum, sed ad Elementum tamen specificatum. Sic & in aqua non minus ac in terra Astrum est. Similiter & in igne ac aere. Hęc causa est, quod Astrum superius hæc Elementorum Astra pro Medio habeat, & per ea operetur, seu prædestinatas operationes perficiat. Ibi enim est Inclinatio, quæ auerti non potest. Et per Operationem illam Superiorum & Inferiorum Astrorum res omnes fœcundantur, & ad finem suum deducuntur. *Astra 4. elementorum 4. sunt Mediũ Astri Firmam.*

Sic nimirum Astra 8. sunt: Supremum, & inferiora quatuor, vna cum tribus, supremum, vt *Operatio*, Inferiora 4. vt *Medium*. Hoc modo simile operatur in similia. Præter hæc tamen aliud adhuc Astrum & Medium est, simile superioribus, quod compositum, ipse Homo, Homo inquam, quem Astra genuerunt. Elementa enim partem vnam in homine complẽt, nimirum corpus animale. Partem alteram, videlicet sapientiam seu intellectum animalem, integrant astra. Quę hoc loco ideo adduco, vt sciatur, in ipso etiam homine astrum esse, cuius causa similitudo quædam & concordantia intercedat inter astra superiora & inferiora. Homo tamen simul cæteris etiam 4. subiectus est, qui in ipsum etiam aliquid regiminis habent. *Homo Astrum compositum, & quomodo.*

Hoc modo ex astris oriuntur 4. complexiones, *Melancholia*, *Phlegma*, *Sanguis*, *Cholera*, non in corpore quidem, sed essentia. Et sic 5. astris homo ceu ex illis genita soboles, subiectus est. Sed hæc de astrorum conditione iam sufficiant. *Complexiones 4. vnde & vbi.*

De Compositione Humanæ Generationis.

QVandoquidem vniuersa Astronomia solius hominis causa facta data & inuenta est:

est:vt eandem homo quoque sciat & intelligat, operæ pretium est. Quam quæso pulcrum suaue & decorum est, si homo penite seipsum nouit, & intelligit, quomodo interius conditus sit? Admodum enim id homini vtile est, si, quisnam & quid sit, in numerato (quod aiunt) habet, & quomodo sapientia æterna omnia moderetur, intelligit. Sic enim, quæ retinere, & quæ omittere debeat, cognoscit. Omnium ergo primum est, vt, quantum ad astrale corpus attinet, id per Astronomiam inueniatur. Vbi requiritur, vt ante omnia sciatur, vnde primus homo, ex quo nos omnes geniti sumus, ortus sit. Is autem fuit opus. Opus autem & nos vniuersi sumus. Nos opus sumus parentum nostrorum, retro vsque ad primum hominum numerando. Iste homo alterius hominis opus non fuit, sed Dei. Hac de causa Euangelista Lucas de Christo tradidit, ipsum esse filium Ioseph, quod pro opere tantum habendum est. Filius enim quilibet opus est sui parentis. Ita Ioseph filius, opus fuit sui patris Heli, &c. Hoc modo quilibet filius sui parentis opus fuit, si enumeratio retro instituatur vsque ad primum hominem, Adamum, qui opus fuit Dei. Hoc iam opus quomodo factum sit, paulo altius nobis expendendum est. Factus homo est a manu Dei. Nemo ergo, nisi Deus, hominem fecit. Factus enim is est primus & vltimus. Deus ipsum etiam formauit ad imaginem suam, & nemo ipsum, nisi Deus format. Et vltimus formatus est cum primo, Fecit autem ipsum ex Massa, ex Limo, ex puluere: Quod ita intelligas. Primo, creauit Deus omnia. Postquam creata omnia fuerunt, ex creatis omnibus fecit Deus hominē. Id cognoscamus ex exemplo. Primo facti sunt colores: post hos pictor. Ita colores seu pigmenta pictorem faciunt. Exemplum aliud. Ex 60. vel 70. ingredientibus componit Medicus Medicinam vnam, & sine his coniunctis Medicina fieri non potest. Quod si ergo in mundo homo facere nihil potest, nisi totam habeat concordantiam, hoc est, integram & vniuersam materiam ad opus requisitum: multo magis cogitandum est, ipsum etiam Deum ad opus suum, hominem scilicet magnam compositionem assumpsisse. Nempe ex omnibus suis creatis sumens, Massā vnam confecit, & ex massa illa hominem finxit. Cętera omnia Deus verbo suo ex nihilo fecit. Hominem a. fecit ex corpore, quod Massa seu puluis vocabatur. Eodem modo & Christo solo verbo alias ægros sanauit: alias autem cœcum etiam addita saliua sanauit, quod solo verbo, etiam sine saliua facere potuisset. Sic tamen facere ipsi placuit. Hoc iam Massæ etiam, ex qua factus homo est, accommodari debet.

Cognitio sui vtrius.

Cognitio sui vnde hauria tur.

Adam opus Dei: nos Adami.

Christus filius Ioseph.

Homo factus ad imaginem Dei.

Homo factus ex luto.

Hominis Massa ex vniuersis creatis sumta.

Quoniam ergo homo a Deo factus est: composuit ipsum Deus ex omnibus simplicibus cœli & terræ. Nam ex omnibus, quæ Deus fecit quintum esse extraxit, hoc est, quintum esse factum est Massa, quæ Massa vocatur microcosmus. Ex microcosmo etenim velut in pugillum vnum congestus est: Et homo est Microcosmus. Sic ergo minor mundus est homo, & maior mundus, est mundus, in quo homo habitat. Homo ex magni mundi quinto esse factus est. Quintum illud esse fuit massa, & Massa facta est homo. Præterea quintum esse nullum est, nisi solus homo. Vocatur autem quintum esse, quod ex 4. extractum sit, & 4. illorum essentiam retinuerit. Multa quidem aliàs etiam de quinto esse prædicantur. Sed id tantū separatio quædam est, & extractio puri ab impuro, non verum quintum esse. Et rectius arcanū vocatur. Homo autem talis non est. Nam in extractione nihil relinquitur. In Massa autem relinquuntur 4. essentiæ incorruptæ, & 4. illas essentias Massa in se perfectas continet. Opus ergo Dei in Adamo ita perfectum est, vt Machina mundi euaserit homo, & in carnem & sanguinē mutata sit. Sic macrocosmus factus est Microcosmus: siciam Microcosmus est homo: sic homo est caro & sanguis.

Hominis Massa fuit quintū esse rerū omniū.

Quintū esse cur dicatur & quid verè sit.

Arcanū quid: & vtaquinto esse differat.

Porro vniuersa mundi Machina hominem ambit, & in eius medio homo creaturarū omnium centrum est, quod sedulo obseruandum est. Quoniam ergo homo centrum est, ideo externæ sphæræ & circuli omnes in centrum abeunt. Vnde consequitur, essentias externas versus centrum contendere, & in hoc suum terminum constituere. Propter centrum enim omnes creatæ sunt. Itaque quia homo centrum est, essentias omnes participat seu concipit, quoniam ad centrum omnes diriguntur operationes tam exteriores quam interiores. Et veluti Sol ex sphæra sua radios in centrum effundit: ita pariter Planetæ omnes a sydere operantē suam influentiam per radios ipsi imprimunt.

Ad centrum omnia contendunt.

Dictum hactenus est, de primi hominis ortu, quod nempe ex Massa factus sit. Postea vero per generationem fieri hominem oportuit. Deinceps ergo Philosophia in partes duas dispescitur: vna in substantiam corporis sensibilis: altera, in substantiam corporis insensibilis. Sensibile factum est ex corpore 4. elementorum. Insensibile ex astris: quæ duo coniuncta Massam vnam constituunt. Massa hæc est semen, quod in patre & matre operatur. Sic homo & sydus prolem vnam generant. Et proles ea sequitur astrum, non patrem & matrem, hoc est, sequitur Massā ex qua facta est. Hinc sciat Astronomus, hominem esse Microcosmum, esse totius Machinæ mundi quintum esse, esse centrum, in quod, sphæræ omnes suos radios effundant, esse illum qui ex istis omnibus conceptus & genitus sit. Dicto ergo modo in sua essentia cognoscendus est secundum generationem. Hoc enim initiū Astronomiæ fundamenti est. Hoc modo suum subiectum nouisse Astronomus debet.

Philosophia hominis duplex.

Homo quid sit.

Pro his iam cognoscendum etiam est. Quomodo astra cum homine, & simul cum eodem, etiam elementa cognata sint. In homine mors nulla est. Mors est in astris & elementis: quatenus vero ex illis generatus homo est, eatenus ex iisdem etiam veluti hereditario mortem sortitur. Hæc nimirum illa duo sunt, quæ hominē iugulant. Quæ quidem eo fine indico, vt primū ac ante omnem Astronomiam sciatis, vndenā homo constitutus sit. Sic postea etiam exploratum habebitis, quidnam elementa & sydera in homine operentur. A patre & matre accipimus humanitatem, imaginem, carnem & sanguinem. Corpus autem est elementorum: & illius sensus est firmamenti. Tales ergo nos ex patre & matre sumus homines, corpore ex elementis, sensu ex astris. Vtraque hæc coniugata,

Homo vnde morti obnoxius.

Homo ex quibus constituatur.

perfectum hominem constituunt. Sicut enim vir & fœmina copulantur: ita copulantur etiam astra cum essentia elementorum. Quale coniugium: talis natura prolis, & sicut ex patre & matre homo homo est, parentibus suis similis: sic idem etiam generatio vna est ex astris & elementis, iisdemque similis. Influit ergo in hominem externi mundi insita Natura, essentia ac proprietas, humana nempe Natura in hominē tanquam centrum. Nam ad centrum omnia contendunt: Et homo est centrum totius mundi, instar essentiæ quintæ ex vniuerso mundo extractus. Secundum figuram tamen mundi factus non est, sed secundum imaginem Dei. In nulloque alias homo a mundo differt. Terra enim est & in terram conuertetur. Iam si terra is & cinis est, est essentia quinta, est Microcosmus, est centrum. In forma tamen mutatus, imaginem Dei habet. Hæc de ortu hominis hactenus dicta sufficiant. Ex quibus cuilibet euidens est. quod astra & elementa in homine sint, & quomodo inuicem copulentur. Hinc iam procedit Astronomia, quæ congenitam illam Naturam, & illius vires, essentiam proprietatemque expendit.

Homo cinis.

Probatio Particularis in Scientiam Astrologicam.

POstquam de Generatione hominis disserui-mus: deinceps etiam de eiusdem sustentatione agendum est. Hoc modo Astrologia satis probata erit: Istam hoc modo intelligite. Videtis nimirum, virtutem quandam congenitam in homine existere, quæ forinsecus ex sphæra externa intro in hominem attrahat. Ex eo, quod attrahitur, homo sustentatur: ex eo sanus vel æger fit, prout attraxerit. Exemplo rem docebimus. Virtus attractrix duplex est: vna corporis elementaris: altera corporis syderei. Ea fames est, ac sitis, ita intelligenda. Radij ex sphæra externa vsque ad nos penetrant. Reliquum intra nos perficitur. Sic sphæra fructum fructus suos, ex medio suæ radicis vsque ad externam locustam porrigit. Hinc iam consequitur porro, Naturam quandam (ea est *Fames & Sitis*) nobis inesse congenitam, quæ nos fructus illos edere cogat. Et ita huius sphæræ radij nos ingrediuntur. Idem similiter etiam iudicanduū de pane est. Hunc sphæra terræ nobis dat: & attractrix nostra virtus illum in nos adigit. Sic & potum ex sphæræ suæ locustis intra nos trahimus. Sciendum itaque est, per talem prædestinationem hominem ali & sustentari, ac vitam suam producere.

Attractrix vis in homine duplex.

Corporis dupli cis duplex alimentū.

Cęterum cum hactenus comprehensum sit, quo pacto corpus ex radiis externis per virtutem attrahentem, quæ specie famis & sitis in nobis est, sustentetur: deinceps iam intelligendum est, corporis quoque syderei hanc rationem & legem esse, vt necessaria sua ex sphæra externa conquirat, per famem scilicet & sitim, sydereo corpori insitam. Itaque velut in omnibus elementis corporeus cibus hominis conditus, vsque ex illis petendus est: ita Deus etiam syderi indidit Naturalem omnem scientiam, sapientiam, prudentiam, artes, denique quicquid homo animaliter & mortaliter scire debet. Et hominem hoc pacto constituit, vt is ex firmamento omnem suam scientiam hauriret, & conquireret, velut pyra decerpit ex arbore, triticumque colligit ex agro, & vuas legit de vite, &c. Hic scilicet nata est Musica, sic ars nata est Metallorum, sic Medicina, sic plantatio, sic denique, quicquid terrenum corpus requirit, id in sapientia Astrorum inuenit. Quicquid enim sapientiæ, siue bonæ siue malæ, homo habet, id ex Astris accipiat necesse est. Duæ tantum, Iustitia scilicet & sacra scriptura, immediate ex spiritu sancto procedunt.

Astra alunt corpus hominis sydereum.

In Astris iam ergo vniuersum Naturæ lumen conditum est, quod inde homo petere debet. Sicut enim cibum petit à terra, in quam natus est: ita etiam ab Astris, in quæ similiter natus est. Et hoc pacto duplex est sapientia, ad quam nascimur. Vna est animalis. De altera Christus ait: *Ego in hoc natus sum*, quasi diceret, *Ego in æternam sapientiam natus sum.* Sapientiam ergo caducam rei alij nulli impendere debemus, quam corporis necessitas requirit. Alteram sapientiam, in quam natus Christus est, discemus & impendemus ad normam verborum Christi, dicentis: *Qui sitit, veniat ad me, &c.* quasi diceret: *Per famem & sitim satiabitis vos de terra: per famem & sitim sapientiam animalem acquiretis: & per famem & sitim sapientiam etiam æternam accipietis.* In fame namque & siti virtus attractiua sita est, per quam vos nutrietis. Hac ratione triplex in nobis fames ac sitis est. Sed de eo, quo sapientia æterna attrahit, hoc loco disserere non constitui. Dicam saltem de Natura animali, vt solidiùs eo intelligamus, vndenam animalem rationem habeamus, quoue modo illa in nobis consistat, vt nimirum animalis & æterna eo rectius discernatur. Sapientianamque syderea coram Deo stultitia est. Vnde conuenienter admodum sapiens ille dixit, *Sapiens dominabitur Astris*, eo nimirum sensu, quod sapientia æterna gubernet animalem.

Sapientia hominis duplex.

Famesac sitis hominis triplex.

Pro his ergo sciendum est. Naturalē sapientiam corpori, & non animæ datam esse. Ea ergo quæ ad animam spectant, lumine naturæ minime polluenda sunt. Hoc enim in Natura tantum vsurpari debet. Sic per lumen naturæ artificia & opificia omnia inuenta sunt. In mansionibus enim Planetarum sunt fabri, qui fabros cęteros omnes docuerunt. Et illi quidem sunt omnium optimi, quoniam artem sibi congenitam habent. Qui si homines essent, ferrum vtique cuderent & tractarent vt ceram. Quod arcanum quidem mortales nondum didicerunt: discerent tamen, si de vero fonte biberent. Similiter & Latomi in Planetarū habitationibus versantur, ex quibus Latomi cæteri omnes discunt. Qui si illos rectè cognoscerent, statuas suas instar imaginū ex luto facturum fingerent. Et hæc de cęteris omnibus etiam vera putanda sunt. Sapientia enim admiranda firmamentum Deus condidit, & illud nobis communem in omnibus artibus magistrum perfecit, modo verum fontem sectemur. Sic summus etiam medicus in Firmamento est, qui morbos omnes cognouit, videns etiam ea, quæ nostris oculis abscondita sunt, & peruidens omnia, quæ in herbis ac lapidibus latent. Hunc enim talem creauit Deus, vt Medicus terrenus ex illo gigneretur, & ex illo fames

Lumen naturæ in quibus locū habeat.

Firmamentum artium Magister

mes eius ac sitis abunde satiaretur. Ex paucis his allatis exemplis intelligere debetis ea omnia, quæ naturaliter intelligi possunt debentque.

Sed hic iam de fontibus etiam malis nonnihil docendum est. Multi etiam vulgares & rudes fabri in cœlo sunt, velut & imperiti Latomi, & inepti Medici Hanc vero imperitiam & inscitiam sapientia animalis ipsamet discernere potest, quæ hoc fine data est, vt bonum, & non malum, seligeretur. Potest enim illa seipsam adverum fontem ducere. Quod si homo ad verum fontem luminis naturalis contendere recusat, & de cisternes ac sentina firmamenti bibere mauult, tunc is asinus manet. Lumen enim naturale semper ad optimum deducit. Ita sciendum est, lumen Naturale gignere etiam Doctores, sapientia omni, in qua quidem animalis homo viuere debet, instructos. Docet etiam fidem, qua credamns in eum, qui ista talia creauit. Docet iustitiam, vt, quod velis tibi fieri, idem facias alteri. Et his quidem plura mandata credere aut scire animali homini opus non est. Deo enim intellectu eo sic satisfecit. Porro, quoniam Lucifer in cœlo cum suis sociis alium se fecit, quam factus erat: sciendum est, idem etiam in stellis euenire posse. Inde conceptiones etiam contrariæ fieri possunt, vt artes aduersariæ & peruersæ, & Medicina, velut etiã scientiæ aliæ hiulcæ. Non ergo cuilibet spiritui credendum est cum illi sint duplices. Et sicut angeli in cœlo sunt duplices, quorum alij, quales facti fuerunt, manent, alij defecerunt a suo statu: ita similiter & sydera faciunt ita & homo, Astrorum filius, si iudicio luminis Naturæ parere detrectat.

Luminis naturæ vis quãta.

Stellarũ & angelorũ collatio.

Homo Astrorũ filius.

Notandum itaque est, scientiam Astronomiæ esse admodum necessariam, & homini sedulo cognoscendam. Ipsa namque geminos spiritus in lumine Naturæ, vel verum & falsum lumen discernere docet, velut & sacra scriptura docet discernere Deum & Diabolum, veros & falsos Prophetas &c.

Astronomiæ vtilitas & dignitas.

Vere affirmare possum, scientiam Astronomicam ingens arcanum continere, nec sine ea quicquam addisci posse: quod hac ratione confirmaturus sum. Sapientia est *Æterna & Naturalis.* Æterna immutabilis est, & constans. Naturalis autem per mutabilem suam conceptionem spiritum falsum gignit. Genitus iste spiritus sapientiam æternam gubernare aggreditur instar Luciferi. Hinc iam oritur contorsio scripturæ, quolibet, prout generatus est, illam ceu nasum cereum flectente, nec vno cum altero consentiente. Quod si Astronomia per horam natiuitatis talia cognoscere, ac simul intelligere potest, qualis ipse homo Massæ sit qualesve ipsum parentes genuerint, qualis homo filius sit: & denique si nihil adeo absconditum est, quod per scientiam istam Astronomicam non reueletur: quis quæso ipsam summis laudibus non extolleret? quis ipsam condignis Encomiis late non illustraret? Per hanc cognoscuntur illi, qui soli numerum pseudoprophetarum adimplent per hanc cognoscuntur etiam falsarij opificiorum, Medicinæ, denique omnium scientiarum.

Sapiẽtia duplex est.

Ostensum hactenus est, quo modo factus sit, quodque famem ac sitim in se habeat, elementare ac sydereum corpus secundum appetitũ nutriendi: denique quod is propendeat ad id, quod ipso conceptionis momento ei inditum ac implantatum est, Ex isto iam consequitur virtutem eam, Naturam, proprietatemque ac conditionem, denique vniuersam concordantiam ac constellationẽ ab Astronomo describi posse. Hoc enim modo varia Natiuitates, tã in probis quã improbis filiis cõstitutę sunt. Quod tem per sapientiam gubernatur, id scientiæ diuinæ, non humanæ, Angelicæ non carnalis est. At qui secundum naturam viuunt, quod plerique omnes faciunt: hi nihil intra se absconditum habent, quod Astrologia ignoret. Et sic ad generationem hominis figura cœli erigitur, proprietates stellarum velut & modum particularem cognoscendi. De Astrologia ergo hoc iudicandum est, intelligere ac cognoscere ipsã omnem Naturam, sapientiam & scientiam stellarum, quomodo nimirum hæ suam in conceptione operationem perficiant, & animalem hominem constituant. Et Astrologus hominem ceu animal facile describere potest, propter coniunctionem talem & ingenuinam (al. genuinam) concordantiam. Quod si Astrologia ex fundamento condigne intelligeretur, & natiuitates infantum recte, ac ex solido iudicio, secundum modum influentiæ conderentur seu erigerentur: multa vtique mala euitarentur, quorum causa alias constellatio est, per quam ad mortem illi contendunt.

(CENTRVM: *quomodo inclinatio hominem ingrediatur a circulo scilicet in centrum.*)

Probatio in Scientiam Magicam.

HOc loco primum, quidnam Magica sit, docendi estis. Est autem Magica quæ virtutem cœlestem in medium cogere & ex eo suam operationem perficere potest. Medium id est centrum. Centrum est homo. Sic ergo per hominem vis Cœlestis in hominem traduci potest, ita, vt in homine illo inueniatur operatio illa, qualem constellatio ipsa edere potest. Præterea in Magica alia adhuc operatio est, quam ea ipsa perficit, dum nimirum hanc attẽ vsurpat, hoc est, dum Natura syderis ipsa hoc facit, quod facere Magus debebat. Et si vero Magus medium ipse sit: ac centrum, adeoque operationem syderis homini per hominem perficere possit: tamen hoc etiam huic arti datũ est, vt aliud medium, quod loco subiecti intelligatur, producere queat, per quod subiectum operatio illa æque perficiatur, ac per hominẽ, qui medium verum est. Sic iam in Magica scientia operationes duæ sunt: vna, quam Natura ipsa edit, proponens sibi hominem, per quem operetur, aut cui suam influentiam, siue bonã, siue malã communicet, altera si subiectum sibi producit per quod operetur, vt statuas, lapides, herbas, verba. Item Cometas, similitudines, Halones, & si quæ aliæ syderis supernaturales generationes sunt. Sic ergo Natura ipsa vires Magicas præparare, & per eas operationes suas perficere potest: non secus, ac si apud rudem populum miraculum aliquod fieret,

Magica quid sit.

Operatio Magicæ duplex.

quod signum sanctuario annumeretur, cum tamen Natura Magice tantum operata sit. Multa namque talia fiunt, quæ male postea intelliguntur.

Sed velim vos rem adhuc planius intelligere. Quicquid Natura in corpore peregrino perficere potest: id ipsum potest etiam homo, vt operationes eo adigat, quo adigi conceptio potest, vt inquam, imago, quæ nec carnem nec sanguinem habet, similis sit Cometæ, vt verba & characteres suas eque, vt remedia, vires habeant. Similiter & herbas ac Gamaheos eo deducere potest, vt subiecta illa similia sint Planetis & ipsorum inquilinis, ac denique vniuersis firmamenti stellis. Et talia hominem præstare posse, vobis quidem admirationi non sit. Si enim verum est, quod scriptura dicit: *Vos Dij estis*: multo vtique plus ipsis astris erimus. Si filij sumus altissimi: longe etiam superiores astris erimus. Si filius patris heres est, eius etiam *Locum tenens* ac *Vicarius* erit, & in bona illius iusque ac potestatem habebit. Quanquam alicui videri possit iniquum, quod astra homini dominentur, eumque regant ac gubernent. Sed quotnam exstiterunt homines, ex Deo & Dei loco locuti? Quot homines excitarunt mortuos, & eosdem vitæ reddiderunt? Quot cæcos sanarunt? quot mundarunt leprosos? Hæc facta omnia sunt per Deum, qui talia ipsis contulit. Quod si ipsa quoque Natura iam artem suam distribuat & conferat iis, qui ipsam quærunt, suasque vires per attractiuam virtutem impertiat: cur quæso & cuinam impossibile videatur, vt cœlestes virtutes Magus in terrenum crescens cogat, quod postea ad similitudinem syderis operetur, non minus ac illi operantur ad similitudinem Dei? Sicut enim ex Deo refecti fuerunt mortui: ita & ex natura vis & potestas illius sanctis & ad hoc electis confertur: cum inter Sanctum & Magum discrimen aliud non sit, quam quod alter per Deum, alter per Naturam operetur. Vt autem ne quicquã de Astronomia aut scriberem, aut cum aliis conferrem, diu equidem me cohibui, dum quas vires & potestates cœlestis operatio haberet, expenderem, & cum hic hominum ruditatem & inscitiam, qua doctrinas omnes respuunt, conferrem. Quibus enim ipsa Astronomia cum suis speciebus cognita non est: quo pacto hi vtrumque lumen intelligent? Quomodo vtrosque spiritus cognoscerent? At quis lubens conferat cum illis, qui sui syderis influxum tantum sequuntur, & cum conscientia nihil expendunt? Multi multa de Magica scientia nugantur, & ex mera temulentia de ipsa iudicium faciunt. Magica res sublimis est, & propter sua opera admodum ardua. Cogitandum est de Christi verbo durabili, quo dixit: *Hoc si credideritis, plura facietis* Christus aliquid præstitit, & tamen discipulos plura præstituros esse promisit. Quod si ergo per suam artem Natura, quoque aliquid præstat: cur nos quoque plura, quam ipsa præstare non possimus? Ipsa propter nos creata est, ideo nobis in ipsam potestas est. Sapiens moderatur ipsam, non ipsa sapientem. Quod si, teste scriptura, per fidem plura præstare possumus, quam ex caritate erga proximum fecit Christus: cur quæso nos plura non præstare possemus astris, cum tamen promissum id & mandatum ad nos, non ad astra pertineat, ac nobis omnia subiecta sint? In nobis enim debet vigere sapientia ea, per quam vniuersa gubernemus non tantum Firmamentales virtutes, sed viuentia etiam animalia, quæ tamen ipso homine longe robustiora sunt. Imperium hominis cum ad abyssum maris, tum ad firmamenti summum extenditur.

Homo cur eadē cum natura facere possit.

Homines Dii. & filij altissimi.

Sanctus & Magus vt differat.

Hominis quāta sit potestas in omnia.

Cæterum vt ex lumine Naturę porro de Magi potestate disserere pergam: præ cæteris hoc quoque sciendum est, ipsam etiam *Naturam* per se *Magam* esse. Quę, si quid annunciatura est, prodromos & prænuncios sibi gignit, vt cometas & visiones cœli alias, de quibus hic fusius disserendum non est. Quinam vero homo fieri vel esse Magus queat, ex sequenti exemplo discite. Nouit scilicet Medicus vires omnes, quæ in herba hac vel illa conditæ sunt. Sic nouit Magus, quid in stellis conditum sit. Medicus ex herba vires extrahit, quas Remedium vocat. Illud pondere exiguum est, sed multa in se prata continet. Eodem modo & *Magus* multa cœli prata in exiguum lapillum cogere potest. Et is vocatur *Gamaheus*, &c. Porro sicut Medicus propinare remedium ægroto potest, vt eo morbus expugnetur: sic in hominem vires illas etiam ingerere potest Magus, prout easdem extraxerit. Medicina quotannis renascitur. Stellæ autem suas exaltationes loco æstatis habent. Nemo autem hanc potentiam admiretur, quæ vires illiusmodi deorsum in Medium induci ac adigi possunt. De hac re exemplum vos doceat sequēs. Sol in se proprietatem aliam non habet, quã quod naturalis ac diurni luminis summus gradus sit: sed adde ei calorem. Vbi enim lux diurna: ibidem etiam calor. In calore namque lumen diurnum viget. Iam quomodo fieri potest, vt lux ista diurna vna cum sibi congenito calore deorsum per hominem in subiectum cogatur, ita, vt oculi nostri eo lumine superentur, & sensus ipsius calorem ferre non possit? Id fit per rotunditatem crystalli, qui deinceps *Berillus* vocatur, qui splendore suo oculos nostros occæcat & incendit, aduritque. Aliter enim sol agere non potest.

Natura est Maga

Medici & Magi collatio.

Gamahe' quid

Solis quæ' sit proprietas.

Quod si ergo Magus quoque virtutem stellarum quamlibet similiter deorsum allicere & dispositum subiectum cogere potest: an quæso non etiam possit idem facere imagines; ad sanitatem vel morbum ducentes, & carnem naturalem horsum vorsum mouentes, aut penitus mortificantes? Nam si velut ex terra, sic etiam ex cœlo oriri potest. Venenum, &c. Cur non etiã similia fiant casu iam dicto, siue subiectum sint imagines, siue herbæ, siue lapides, siue verba? Prout enim sydus imprægnationem suam habet, ita conceptio eidem correspondet. Et non ipse homo tantum talia operatur: verum Natura quoque vario sese modo exercet? Quod si id possibile est Naturę, cur non etiam Homini? Ipsa nobis exemplo est. Sicut operatur ipsa: sic eandem nos imitari debemus. In ipsa latent scientia medica & omnia artificia: in ipsa latent omnes artes, omnes industriæ animales. Frequenter ergo euenit, vt ipsa quendam, præterquam quod is ex homine discit, proferat,

Naturæ opera omnia imitari potest homo.

qui

qui artificio & industria cęteros omnes superat. Talis homo instar Cometæ nascitur. Ideo alia etiam eiusdem, quam alterius stellæ ratio est. Sic etiam fieri potest, vt Magus quoque per scientiam Magicam talem industriũ hominem instar Cometæ gignere possit. *Et hæc Dei Mysteria ac Magnalia sunt. Sic cœlum Dei laudes prædicat. Sic firmamentum opera sua per Magos annunciat. Sic quoque per Magos ex Saba & Tharsis per ascendentem Christi in Bethlehem proditur, quidnam firmamentum & cœlum in Arcanis Dei reuelet.* Sed ad probationem Magicæ hactenus dicta iam satis sint. Si quæ supersunt: de illis in practica seorsim tradetur.

Firmamentum est index Magnaliorum Dei.

Probatio in scientiam Diuinationis.

PORRO fit etiam, vt Astronomia seipsam gignat, & ex seipsa Astronomicas operationes perficiat, arte & industria carentes. Hoc etsi non quidem in omnibus fiat: sæpius tamen euenit in illis, qui bonæ & probæ indolis sunt, vt qui modum exquisite seruant in cibo & potu, & honestam vitam degunt. Et veteres quidem studiose hoc operam dederunt, ne corpus ac animum suum polluerent, quo operationes huiusmodi eo felicius in ipsis perficerentur. Et hæc Astronomia seipsam gignit: hæc seipsam ad operationes cœlestes deducit. Ista species diuinatio appellatur. Cum enim homines sine Astronomiæ cognitione huiusmodi operationes Firmamentales exercerent: miraculosi ab hominibus habiti fuerunt, quasi Dii existerent. De operatione hac tenendum est, eam reuelari per somnium, per animum, per speculationem, & per animalia. Apud Priscos magni pretii diuinatio fuit. Nam si aliquando concordantia incidit: qua cælestis operatio se cum quodam vniuit, & per ipsum operata est: tunc per ignorantiam diuinationi non crediderunt, & ob incredulitatem eam multi homines seducti, & multi errores inducti fuerunt. Si enim istiusmodi hominibus non creditur, & astrum fallax est, multa indecenter ponuntur, quæ alias minime fierent. Ea quidem Astronomię pars est, sed non est scientia, verum ex seipsa enata operatio.

Diuinatio quid & qualis.

Populari sermone passim ita iactari solet: *Meus hoc mihi Angelus dixit.* Hîc operatio vocatur Angelus, quasi illa per Deum fieret: adeoque Angelo imputatur, quasi is inter Deum & talem hominem Medium esset, cum tamen omnis ea operatio mere cœlestis sit. Causa autem & origo Diuinationis ita se habet. Homo corpus sydereum habet, cum externo sydere vnitum. Hæc duo inuicem confabulantur, quando sydereum corpus ab elementari non afficitur. Sic in somno, si elementare corpus quiescit, corpus sydereum in operatione sua versatur. Hinc insomnia: quæ eueniunt talia, qualia sydus ipsa operatur. Qualiter enim vel bene vel male, sydera disposita sunt: taliter etiam se habent insomnia. Multoties euenit, vt per ita dispositum sydus, & per recte natum sydereum corpus futura prædicerentur, quæ reuera deinde ita facta sunt. Hoc modo multa quoque remedia, ad morbos certos expugnandos, inuenta fuerunt, velut etiam abstrusi thesauri, adeoque res absconditæ etiam aliæ, vt maxime huic scientiæ nihil propemodum conferri potuerit. Futura enim omnia Firmamentum præscit, nec quicquam ipsum latet tã præteritorum, quàm præsentium. Tam aptum huiusmodi sydereum corpus, si a syderibus inuenitur, & sydera parata sunt: res vtiq; admirandæ manifestantur, tam præsentes, quam præteritæ. Hoc modo sæpius vetuli, & fœminæ, adeoque alii nulla scientia imbuti, quasi per simplicitatem & fatuitatem vaticinati fuerunt ea, quæ euentus mira ratione vera cõprobauit.

Diuinationis quæ origo sit & modus.

Diuinatione inuenta sunt futura, remedia thesauri &c.

Eodem modo multi quoque in viros doctos euaserunt, qui cum aptum & idoneum sydereum corpus nacti essent, in influentia insuper natiua sese etiam strenue exercuerunt. Quo factum est, vt tandem sui syderis inclinationem ad se attraherent velut Radios a Sole, sicut exemplum de alimentis superius adductum comprobat. Isto modo admiranda scientia, doctrina & sapientia inuenta est, sed omnis tamen animalis tantum, non e supernis, sed ex astris tamen hausta. *Cœlo ita constituto, & sibi ipsi sydereum corpus gignente, multa emergunt stupenda capita, multi Scriptores, multi Doctores, multi scripturarum interpretes, multi Philosophi, &c.* Prout quisque a sua constellatione fingitur. Horum scripta & doctrinæ sanctæ habendæ non sunt, etsi auctoritatem quidem singularem præ se ferant. Sydus namque ac influentia illas dederunt Spiritus inquam Naturæ, non Dei. Operationes huiusmodi nonnunquam etiam ex animo hominis stupendo modo processerunt, quando homines ipsi cor suum ac animum mutantes, sanctis se similes præstiterunt: cum tamen tales non nisi ab Ebrio Astro facti sint. Sicut enim vinum alias homines mutat: ita mutati etiam isti sunt. Operæ ergo pretium est, Astronomiam istam recte intelligi. *Huiusmodi enim ebrii scriptores multos seducũt homines, & in Spiritu Dei velut & in lumine Naturæ errones sunt, somniorum more obuolantes.* Multa enim perferũtur ab illis, quæ tamen nec alicui[9] momẽti sũt, nec ab aliis intelligi possunt.

Constellationis vis quanta ad mutandos homines.

Syderis ea vis & efficacia est, vt in bruta quoque animalia suas operationes imprimat. Quicquid enim viuit, Spiritum sydereum in se continet: & vbicunque operationes sunt, ibi manifestantur, sicut de pauonibus narratur, quod, si intempestiuius clamitent, suis dominis mortem portendant. Iam vero nullus hominum moritur, nisi id per prægressos prodromos aut signa præindicetur. Si enim moriturus homo est, tunc Sidus in ipso suam operationẽ perdit, & perditio seu amissio illa fit per signum & magnam mutationem. Sumamus exemplum de morte Christi, *vbi velum templi discissũ est, & totus orbis contremuit, & Sol vniuersus obscuratus est.* Nam astra ad mortem Christi horruerunt. Nemo itaque hominum sine prodromis moritur: & semper in Natura aliquid mouetur, ex quo hominis mors prænosci queat. Sic mortuorum saltationes visæ, luridã futuram pestem indicarunt. In domibus nonnullis interdum etiam audiuntur, qui instar hominum laborent ac operentur, Paulo post obire solent illi, qui similia opificia exercent. Et sciat hoc loco homo, illa minime esse spectra, sed operationes naturales, quæ taliter in hominibus per astra perficiantur. Hoc enim no-

Constellatio etiã bruta afficiunt.

Homo nullus moritur sine prægressis lignis.

Christi mortem quæ comitata sint.

Cœlum cum homine comparatur.

tatu admodum dignum est, quod astra hominibus singulariter compatiantur: siquidē talis a Deo homo conditus est, vt communi cum ipso dolore firmamentum vniuersum afficiatur, ac dolori illi ex compassione sua præsagia præmittat.

Probatio Particularis in scientiā Nigromanticam.

Nigromantia pars Astronomię.

EX partibus Astronomiæ etiam vna est, quę Nigromantia vocatur. Ea vero hoc nomen sortita est, quod noctu potius quam interdiu exercetur, & quod illi, qui noctu eam primi vsurparunt, ea, quæ interdiu fieri possunt, assumpserint. Scientia hæc passim ab omnibus ceu Diabolica damnata & reiecta est, sed a solis tamen ipsius ignaris. Scientia enim hæc est Naturalis, ex astris nata. Sed ante omnia notate proprietatem Berillorum. Hi sunt, in quibus spectantur præterita, præsentia, & futura. Quod nemini admirationi esse debet, ideo, quia sydus influentiæ imaginem & similitudinem in Crystallum imprimit, similem ei, de quo quæritur. Id fieri oportet per coactionem constellationis, velut in Magica traditur. Sicut enim Solis splendor in Crystallum influit: ita Sydus quoque deorsum in subiectum impingitur. Præterea syderibus nota sunt omnia, quæ in Natura existunt. Cumque Astra homini subiecta sint: potest is vtique illa in subiectum ita cogere, vt voluntati eius ipsa obsecundent. Pro scientiæ enim modo ipsa sese operatio exserit. De fide passim iactatur, ipsam plurima præstare, quod quidem a vero minime abest. Sic namque de ipsa etiam Christus testatur. Et prout fides operatur, euidens est, ipsam nihil esse aliud, quam robur seu efficaciam. Robur id operatur in verbo. Et verba mortuos faciunt viuos. Simili ratione quidnam in Astris est aliud, quam quod per fidem Naturæ, ea vincantur? Et sicut per fidem verbo mons in mare exturbatur: ita circa fidem etiam Naturalem sciendum est, quod per verba astra deorsum trahantur, vt operationem suam secundum nostram imaginationē perficiāt. *Sapiens enim dominatur astris*, is inquam sapiens, qui virtutes illas ad sui obedientiam cogere potest. Hoc modo in *speculis, perspicillis, vitris, aquis seu vndis, & vnguibus: &c.* constituuntur visiones, pro conditione roboris, & vnionis in conceptione factæ.

Cur ita dicta. Nigrom. est ars Naturalis. Berilli quid. Fidei quæ efficacia. Fides duplex, vt duplex etiam operatio

Fit etiam interdum, vt transuersim (quod aiunt) vel fortuna vel infortunium incidat, ex coniunctione Astrorum, vt si quis forte aliquid inueniat, quod nō quæsiuit. Demus exemplum. Finge, quendam emere domum, & in illa de nouo aliquid exstruere, adeoque hac occasione thesaurum grandem reperire. Id fit ex coniunctione Astrorum, quæ tali bene volunt. Similiter & peregrinus sæpe, ad terras 200. milliaribus distantes proficiscens, vxorem sibi commodam inuenit. Hunc astra eo adduxerunt. Sic fortuito casu multa passim eueniunt. Ista autem sunt scientiæ, hic sub *Fato* comprehensæ. Et eiusmodi operationes astrorum Astronomo omnino cognoscendæ sunt, vt, vbi fortuna ista vel infortunium lateat, hominibus indicet, quo eadem vel sectari, vel fugere ipsi possint. Hæc scientia olim pretij maximi fuit. Sed qui mortuos vorant, illam damnarunt suasque nugas orbi vendiderunt, vt nemo quicquam iam aliud, quam ipsorum fermentum Pharisaicum docere aut degustare ausit. Quos tamen hoc quoque præcipue contemptos fecerat, quod, si quæ post obitum hominis vel animæ vel spiritus apparuissent, ad illas redimendas multum operæ impenderent. Hæ vero animæ vel spiritus quid sint, ita nosce. Dictum superius est, hominem habere Spiritum vel corpus sydereum, & insuper elementare. Hæc corpora duo hominem vnum constituunt. Iam si homo moritur, corpus terræ mandatur id, quod ex Elementis natum & productum est, & putredine consumitur. Putredo hæc requirit tempus, alia quidem longius, alia breuius. Similiter autem & *sydereum corpus*, vt elementare, putrescere & consumi debet. *Id vero in cadauere* non manet, sed in propinquo se continet, aut in illis locis, in quibus defunctus habitare solebat, obambulat, donec suæ putrefactionis tempus præteriit. Tunc enim & corpus consumitur, & spiritus. Sydereus iste spiritus pro homine ipso habitus est ab illis, qui syderei corporis proprietatem intellexerunt. Et spiritus huiusmodi varij sunt, quos videmus vel non videmus, audimus vel non audimus, cum noctu, tum interdiu. Vtcunque autem appareant: ista non nisi cœlestis operatio est corporis syderei, ad nihil vtilis, nisi vt ita consumatur.

Nigromantia a quibus hodie dānetur. Hominis corpus est duplex. Corporis syderei quæ conditio post mortem.

Sed & alia Phantasmata apparent, quæ pro hominibus habentur, quorum tamen ortum nemo exploratum habet. Huius classis sunt *Gigantes, Nymphæ, Gnomi, Vmbragines*: quorum quatuor generatio admodum insolita est. De his initio sciēdum, *Gigantes* non ab hominibus descendere, velut nec *Nymphas, nec Gnomos, nec Vmbragines*. Ex Adamico pro generatione non sunt, & tamen omnino sunt homines, suis peculiaribus tamen naturis dotati. Gigantum, qui olim in terra ambularunt, ortus & obitus humanę generationis limites excesserunt. De ortu illorum nulli constat: cum hominibus tamen conuersati & negotiati sunt, cum iisdem ederunt & vixerunt. Vt orti sunt: ita etiam interierunt. Similiter & Nymphæ in aqua & supra eam habitarunt, sed ortum & interitum illarum nemo vidit. Gnomi etiam in cauernis montium domicilia & fornices, staturæ suæ conuenientes sibi condiderunt, & raro cubiti vnius longitudinē superarūt. Similiter & vmbragines hominibus seruierunt, & opera mirabilia exsecuti sunt. De ortu horum repetenda sunt ea, quę docet Philosophia, nēpe quod homo & sydus hominem faciant, veluti de generationibus hominum traditur. De his breuiter ita iudicandum est, generationem illam ex elementari & syderea proportione seu Massa fieri, ab homine seminata, sicut ex sua Massa ipse etiam homo factus est. Ex hoc iam sequitur, quod Massa ea etiam citra hominem in conceptionē vi Influentiæ abire queat. Astra enim comprimunt & impręgnant. Sed imprægnationes vt multiplices sunt: ita multiplices sunt etiam conceptiones, ac consequenter multiplices Generationes. Si enim virtus imprægnatiua Influentiæ citra hominem generat, & ex coniunctione illa Massa vna cogitur: tunc Massa illa induit eam formam, quam imago illa in

De inanimatis Theophrasti iudiciā. Gigantū &c. generatio miraculosa. Nympharum ortus. &c. incertus. &c. Gnomorum itidem Et vmbraginū. Inanimata vt generentur.

in suo sydere habet. Sic varia gignuntur animalia, quæ in prima creatione producta non sunt. Hoc modo in firmamento Massæ exstiterunt, quæ per operationem syderum in *Gigantes* conuersæ sunt: nonnullæ in *Nymphas*, quædam in *Gnomos*, aliquę in *Vmbragines*: quæ postea cum constellatione illa iterum interierunt.

Adamica prole non omnia occupatur.

Verum quidem est, nos ex Adamo vniuersos descendere, & esse illos, qui vocantur homines, quorum patrem sine Astris Deus suis manibus effinxit. Nam ea vera hominis creatio est. Filij tamen Adamici vniuersum orbem minime occuparunt. Ideo terræ quædam abditæ filios Adami etiam non nouerunt, sed creaturas alias, hominibus similes, & præter Adamicæ creationis modum natas acceperunt. Nihil enim Deus inane passus est relinqui, sed admirando consilio abstrusas terras aliis hominibus impleuit, sicut hæc fusius de generationibus docentur. Nobis autem id satis quidem affirmato constat, quod 4. prædicta hominum genera ex sola cœlesti *Influentia* per sponte ordinatam massam ac *Sperma*, ad ea loca, in quibus habitant, prædestinata & collocata sint. Sciendum insuper & hoc est, quod 4. prænominatæ Generationes animam non habeant, sed homines sint anima carentes, in quibus nihil æterni est, nisi fors Deo placeat animam illis infundere præter consuetum modum filiorum Adamicorum, quod penes Deum stat Nam & illos homines, qui in abditis terris habitant, ex Adamo descendere, probari non potest: sed credibile est, ipsos post diluuium ibi natos esse, fortassis anima etiam carentes. Et sermone conueniunt cum psittacis, animæ expertes, nisi Deus vinculo coniugij ipsos copulet cum his, qui animam habent.

Inanimatorũ quæ cõditio.

De Nigromantia, tanquam Astronomiæ Specie, quam mirabiliter constellationes generent, hactenus traditum est. Iam deinceps etiam tractandum est, quomodo coniuratores circa hæc versati fuerint. Hi nimirum ex distantissimis terris, per interualla longissima fecerunt, aduehi vinum, & alia plura fieri, quasi opera illa fierent hominum, non tanquam per spectra & similitudines, sed re vera & ipso facto. Hi tali ratione ista compararunt. Astronomi nimirum non fuerunt illi, sed *Exorcistæ*. Ideo *Exorcistæ* etiam vocantur, non *Nigromantistæ*. Per corpora quidem Astrorum operati non fuerunt, sed per Diabolum, in corporibus illis conditum, hac scilicet ratione. Hominem obsideri posse, Christi testimonio constat. Idem verum etiam est de brutis. Multo ergo promptius syderei Spiritus obsideri possunt post mortem hominis, veluti etiam cætera sine sanguine hominis genita corpora, velut sunt *Onagri*, & his similia alia. Quod si, qui animam habet, obsideri potest, multo facilius obsidebitur anima carens. Et tamen vere nemo adhuc exploratum habet, an Vmbragines, Gigantes, Gnomi & Nymphæ animam habeant, vel non habeant. Cum ergo generata eiusmodi obsideri possint, ex eo iam sequitur, Spiritum malignum, illa obsidentem, voluntatem Exorcistæ perficere, quantum ipsius malitia permittit fieri in illis defunctis sydereis spiritibus, velut Onagris & similibus. Si vero Generatum illud consumitur, tunc etiam illius artificis scientia perit. Hæc pro planius cognoscenda Nigromantia adduco. Circa quam quomodo se gerat exorcista, satis hactenus ostensum est.

Exorcistę & Nigromantistæ vt differãt.

Onagri, &c.

Probatio in scientiam signatam.

QVicquid Natura generat, id secundum Essentiam virtutum formatur. Quod ita intelliges. Prout animus, proprietasque ac Natura hominis alicuius est: secundum id constituitur corpus. Nam idem etiam prouerbio iactatur: Quo distortior, eo nequior. Adamus initio creatus erat, vt nec in anima, nec corpore eius quicquam vitij hæreret. Vbi vero bonum & malum cognouit, cœpit deinceps Natura quemlibet pro sua constitutione signare. Prius, quam sciret Adam bonum & malum: Deo placebat. Postea vero, vbi id cognouisset, facti hominis Deum pœnituit. Homo ergo sub potestatem Naturæ redactus est, ita, vt iam Natura ipsum tractet velut florem in campo, quem signat, & cuilibet cognoscendum offert. Floris instar, inquam, etiam homo ipse signatur, vt alius ab alio discerni queat, velut inter se discernuntur omnes flores & crescentia: Et cum nihil adeo in homine abstrusum sit, quod non reueletur: illud modis tribus fieri sciendum est: vel per signa Naturæ, vel per proprium indicium, vel per Dei iudicium. Duobus posterioribus missis, dicam de primo, de signis videlicet a Natura propositis. Notum est omnibus, quod, si semen in terram coniiciatur & abscondatur, suo tempore Natura seminis illius absondita extra terram proferat, vt quilibet manifesto iam videat, qualenam semen illo loco iacuerit. Hoc respectu cor & semen hominis: & Natura ex illo semine profert corpus, vt quilibet videat, qualenam ibi cor fuerit. Et licet ingens quidem discrimen sit inter herbas seu ligna & hominem: tamen & in homine ars illa satis demonstrat & detegit.

Homo cur potestati Naturæ subiectus.

Absondita tribus modis reuelantur.

Homines nos in hoc mundo exploramus omnia, quæ in montibus latent, per vestigia & signa externa. Peruestigamus etiam omnes proprietates herbarum & lapidum, per ipsorum signum signatum. Eodem modo nihil quicquam etiam in homine latere potest, quod extrinsecus in ipso non signetur. Sicut autem cognitionem suam habet Medicus: ita ex signato etiam explorat Astronomus. Iam vero tria sunt, per quæ Natura hominis & cuiuslibet crescentis reueletur. *Chiromantia*, considerans extrema locustarum in homine, vt manus, pedes, venas & lineas ac rugas, &c. *Phisionomia*, aspiciens constitutionem faciei, & partium ad caput referendarum: *Habitus* denique, totius corporis conditionem expendens. Hæc tria coniungenda sunt. Secundum tria hæc creatum quodlibet cognosci potest, a *Medico* nimirum *Remedium*, ab *Astronomo Homo*, a *metallario metallum*, quolibet suum subiectum tractante. Talis conditio est matris, quæ, quid in qualibet re lateat, manifestat. Qui vero hæc tria intelligendi ineptus est, is nullum Naturalem, vt, nec Naturalem Astronomum nec Naturalem Medicũ, nec denique Naturalem Philosophũ agere, aut quicquã arcanorũ & mysteriorũ Naturę scire, aut de illis differere potest. Fundamentum ergo in

Scientię Signatę tres partes.

in hoc positum est, quod omnia semen habeant, & in semine omnia contineantur, & fabricator ad formam Natura sit, denique ipsam essentiam rei, quæ abscondita est, prodat, & reuelet. Tria ergo hæc ad Astronomiam coniunguntur, vt in conceptione dicto modo aptentur & complicentur. Vnde ipsa etiam explicatio ex Astronomia procedit, vna cum cæteris, quæ sub eodem Horoscopo generantur.

Probatio in Artes incertas.

RES, quæ secundum principij fundamentum incerta est, hoc est contra naturalem ordinem pugnat, & tamen ad verum finem contendit: eius scientia petenda est ex fide, & in fide debet versari, & denique per fidem perfici. Per fidem enim impossibilia multa operabimur. Quid vero aliud est impossibilia facere, quam incerta certa facere, & dubia stabilire, aut præstare, quæ præstare non potest Natura? Multis hic videri absurdum queat, fidem scilicet tantum posse, vt Naturam contra Naturam cogat, fortitudinem contra fortitudinem roboret, vires supra vires conferat. Itaque hæc probatio sedulo attendenda & deducenda est. Hominem siquidem per fidem aliquid operari posse captu difficile est. Notandum autem primum est, quidnam Christus in Euangelio dicat, præstare posse in Deo seu Dei virtute illos, qui in ipsum credunt: nempe quod *fides illa montes transponat, resuscitet mortuos, & cæcis visum reddat.* Sic ergo ipsa Natura vincitur & superatur, dum, quem mortuum vult & facit Natura, fides resuscitat, & cæco a natura visum restituit. *Fides* nimirum *illa est, quæ saluos facit.*

Fidei vis quanta & in quibus.

Fides fortior natura.

Iam si fides illa est, quæ saluos facit: sciendum est, quidnam operetur. Primo fidem in Deum operatur ex Deo: Et vicissim, quod ipsa in Deum credit, Deus operatur. Nec enim Deus vlla alia machina, quam fide, vinci potest. Qui in Deum credit, is id operatur per Deum sicut veteris & noui testamenti dicta satis declarant. *Si credis, fies saluus. Si credis*, inquit Christus, *me te mundare posse: iam mundus es.*

Deus sola fide vincitur.

Cum ergo Deus ibi operetur, & Deo omnia possibilia sint: iam quo modo ista fiant, disquirendum vlterius minime est. In Deo enim operari, & impossibilia possibilia facere, quid id sit, indagare & scrutari satis nemo potest.

Porro credere in rem, est credere in id, quod fidem promouere potest. Sic credere, mortuos velle resuscitare, est sese dirigere ad id, quod mortuos resuscitare potest. Hoc iam nemo, nisi solus Deus potest. *Fides ergo resuscitandi mortuos, claudos restituendi, cæcis visum reddendi, leprosos mundandi, &c.* respicere Deum, qui ista potest, debet. Eadem ratio est etiam fidei in Diabolum directæ. Nam & hinc procedunt opera, quæ Diabolus præstare potest, prout fides tua te ducit. *Fides enim vnum tantum opus est, opus eius in quem creditur.* Fides qualisnam esse debeat, satis iam notum est.

Pergamus iam porro ad scientiam artium incertarum probandam. *Qui artes incertas vsurpare vult, huic opus est, vt credat, non in Deum,* hoc est, *vt per Deum aut eius virtutem operetur, veluti mortuos resuscitando: sed vt credat in Astra, a* Deo condita, quod illa ex prouidentia diuina vires ac potentias eiusmodi habeant. Hoc modo qui credit, is credit naturaliter, hoc est, credit in naturale. Exemplum. Medicus credit in suam Medicinam, & recte facit. A Medicina enim sanatur æger. Huius iam fides dirigitur in Naturam, in opera Dei. *Et vult Deus, credi in Medicinam, quam sapiens non aspernabitur.* Eodem modo is quoque, *qui artes incertas vsurpat, in constellationem credit. Remedium incertum, est & tamen est certum.* Sic hæc quoque scientia certa est, & tamen incerta, finem dans, sed tamen ex dubio initio, cui nemo certo fidere possit vel debeat.

Ad artes incertas, qualis fides requiratur

Fides in naturalia à Deo probatur.

Iam deinceps sciendum est, quomodo fides in Naturam operetur, hoc modo. *Fides dat imaginationē. Imaginatio dat sydus: sydus dat effectum. Sic Fides in Deum, dat imaginationem in Deum: Et Deus finē seu exitum dat.* Exemplū aliud. *Fides in remedium, dat spiritum remedij: spiritus dat cognitionem remedij: remedium dat sanitatem.* Hinc ergo ceu dictum est, sequitur, Medicum constitui ex fide. Prout credit, ita ipsum promouet spiritus, spiritus Naturæ, sydus remedij. Prout creditur in Deum, ita per Deum agitur. Similiter etiam, prout fides iactatur in sydus incertum, ita *certum* id fit, nec incertum manet. Fides in Deum incerta est. Quis enim scit, quomodo consistat? Si probe consistit: bene finitur. Sic & Medicina incerta est, dum medicus sui finis seu euentus incertus est. Si bene consistit in spiritu Medicinæ, in fine bene stabit.

Fidei in naturam qualis processus.

Fides in Deū & naturam qui incerta fit.

Incertæ res sunt, quæ in fidem ponuntur, quoniam, quomodo in fide stemus, incerti sumus. Nec os fidem stabilire potest, etsi quidem dicat, *credo, fides sita est in animo, in corde, in summa hominis scientia, vbi homo totus apud se est, vbi vniuersum eius cor vna est.* Itaque si fides vera, integra & perfecta est, tunc in illa corde operatur is, in quem fides dirigitur. Incertæ ergo artes, quales sunt quatuor, per mentem & cor, hoc est, per summum hominis bonum reguntur. Rem sic accipe. Finge, sibi quendam proponere, hoc videre se velle in aqua, vel illud cognoscere velle per cretam, per ignem, per aerem, &c. iam fides illius nouum sydus gignit, quod nascitur ex superioribus, in quę ille credit. Qui enim tale quid facere vult, necesse habet, vt credat in id, in quo illud est vel esse potest. Astra autem sunt in elementis, in quæ tu fidem tuam ponis. Sic iam imaginatio & id astrum cōiugio copulantur, & in fœdus vnum coeunt. Hæc copulatio causa est generationis. Generatio causa est operis. Opus est in eo, in quod tu credis. Nimirum si in Deum credis, per fidem illam opus tuum perficitur, etiam in eo, in quod tu credis: *vt si credas resuscitationem mortui, iam facis id, non quod in mortuum credas, sed in Deum, per Deum autem datur opus, quod fieri vel futurum, credis, adeoque fit id in sepulcro, in feretro. &c.* vbi ille resuscitatur. Sic fides nimirum naturalis est sydus: & naturaliter sydus operatur generationem, ratione, quod idem etiam naturaliter operatur ibi, vbi vis. Sydus enim te sequitur, non tu ipsum. Sic etiā per fidem in mortuum Deus mortuum adit, descendens deorsum de cœlo.

Sic

Sic iam aliud eſt credere in Deum, aliud credere in Diabolum, aliud credere in Naturam. Quodlibet operatur, quod poteſt. Deus poteſt omnia. Natura poteſt naturalia tantum. Diabolus poteſt, quod ipſi permittitur.

Iam Deus ſcit & poteſt omnia, quæ in cœlo & in terra ſunt, quæ ſunt in ſuo regno & in inferno. Natura tantum Naturę lumen callet, quod a Deo ipſi datum eſt. Diabolus inſtar Angelorum ſciens eſt, vt qui poſt DEVM omnium maxima ſciunt. Permiſſum autem Diabolo non eſt facere, quod Angelicum, ſed quod Diabolicum ſit. Sic vere in Deum credere, miracula operatur. Credere in Naturam, ingentia Naturæ lumina profert. Bene credere in Diabolum, impoſſibile eſt. Nec enim ipſe bonus, ſed leuis: qualis ipſius etiam fides, & illi, qui in ipſum credunt. Quod in DEVM credit, id oportet eſſe integrum immaculatumque: alias nihil fiet. Quod autem in Naturam credit, illud fit, prout fides eſt, in hoc aut illud intendens. Sed & hoc oportet eſſe non mancum & maculatum. Ita tota operatio procedit.

Fides artium in certarum gubernaculū.

Ita ratum ſit, incertas artes per fidem dirigi. Nam prout fides eſt, ita & illæ. Prout fides ſe habet: ita & imaginatio: prout imaginatio, ita & ſydus. Prout ſydus, ita & operatio, hoc eſt, incerta & dubia ſunt, nec certo omnino ſperari poſſunt. Et licet finis quidem certus ſit, in initio tamen omnia ſunt dubia, & ambigua, & incredibilia. Hic hoc vnum requiritur, vt firmiter credatur, & de nullo dubitetur: ita finis tuæ fidei reſpondebit. Dubitatio namque bonum ſydus non gignit: nec ea fides eſt, ſed leuis operatio. Quis autem harum artium proceſſus ſit, vt generationes & operationes eiuſmodi pro fidei tenore (quæ in his artium gubernaculum eſt) ſequantur: id peculiari ſuo libro traditur.

Probatio in Scientiam Coſmographicam & Geometriam Aſtronomicam.

Cœli & terræ cognitio quā vtilis & neceſſaria.

NEceſſitas ipſa requirit, vt certa nobis notitia ſit locorum, ac finium ſphęræ ſuperioris ac inferioris, hoc eſt eorum omnium, quæ illis includuntur, quæ cuiuſlibet conditio, ſtatus, ſitus, & manſio ſit. Sic, exempli gratia, de terra ſciendum eſt, vbi hæ vel illæ regiones iaceant, quales ſint, quam proprietatem, mores, &c. habeāt. Conſideratio enim diuinorū operū nobis digna eſt, nec in ea defatigari debemus. Quod ſi de terra, multo magis de Firmamento Marique ac Aere inquirendum eſt, quo pacto omnia creata & locata ſint, Sol ſcilicet hic, Luna illic, hoc eo, illud alio. Negari vero non poteſt, in aere eſſe loca & materias, ex quibus oriantur venti: Sciendum ergo nobis hoc quoque eſt. Sic loca ſunt in mari, ex quibus pluuiæ oriuntur. Sic loca ſunt in Terra, ex quibus proueniunt Fructus. Sic loca ſunt in Firmamento, ex quibus proueniunt Influentiæ.

Hæc cum ita ſe habeant, multum refert nos ſcire, quo modo ſe erga nos illa, & viciſſim erga ſeſe inuicem habeant. Nam ob harum rerum propinquitatem vel diſtantiam, aliæ ac diuerſæ operationes fiunt: Inſtituti ergo noſtri eſt, hoc loco ſcientiam Coſmographicam & Geometriam Aſtronomicam explicare, quo ſcilicet modo credenda & cognoſcenda ſit. Quod enim nos pedibus ingredimur & ambulamus, artis nō eſt. Artis eſt, id ſcire quod pedibus obire, aut digitis metire non poſſumus. Duo ergo ſunt, Sciētia & Non ſcientia. Nō ſcientię inueniūtur per ſcientias, quas nos ſcire Deus voluit & conſtituit. Hæ ſcientiæ etiā docent, ac inueniunt, quænam forma mundi ſit, & quæ cœli; quænam ratio ſit & conditio ipſius Chiromantiæ, Phyſionomiæ & Habitus, denique quæ omnis eius Eſſentia & Natura ſit. (*Plura de hac probatione non ſcripſit Auctor.*)

CONCLVSIO.

SIc ergo me operæ facturum eſſe pretium exiſtimaui, ſi Aſtronomiam cum ſuis ſpeciebus deſcribens, eandem claris additis probationibus conſtabilirem. Indignum enim erat, eam deſtitui, quæ tanti apud veteres momenti & dignitatis fuit, vt propter ingentia miracula, quæ præter omnem naturam eſſe videri poſſent, a ſolis Regibus & ſacrorum Antiſtitibus olim diſci & tractari ſoleret. Ipſa tamen tandem ſuccedentium principum incuria tota obliterata eſt. Ex illorum ordine fuerunt Magi Orientales, ex Saba & Inſula Tharſis, qui Chriſtum viſitantes, ipſum ex Stella Regem Iudæorum eſſe dinouerunt. *Prout Magica docet noſſe & diſcernere ſtellas noui cœli, in quo ſigna ea ſunt, quæ Deus quotidie producit, & de quibus Chriſtus dixit, inquiens:* Erunt Signa in Sole, Luna, & Stellis, &c. *Hæc ad Magicam Interpretationem referenda ſunt.*

Aſtronomia ortum ſuum accepit in Oriente Solis. In tribus cæteris partibus Aſtronomia nulla nata eſt. Cum mundus impleretur populis, Sapientes in centro manſerunt, cæteros diſtribuentes, non tamen ſimul cum ipſis etiam ſapientiam. Decreuit ergo ſeu defecit mundus omni ſapientia, ſcientia, iuſtitia, doctrina, &c. Etſi hoc noſtro ſæculo multi, hæc omnia ad ſummum aſcendiſſe, inaniter contendant. Verus quidem eſt ſermo Chriſti, qui dixit, Parentem fore contra filium, & filium contra patrem, & regnum vnum contra aliud, & charitatem in multis ſopitum iri. *Hoc enim vaticinium omne completum eſt, nulla tamen mundi cum gloria. Et quando vnquam quæſo ſacra ſcriptura in ſuperiore gradu fuit, quam cum linguæ loquerentur flāmeæ? Quando Medicina ſublimius, niſi tempore* Hippocratis *floruit? Quando Iuſtitia maiore in loco habita fuit, quam cum Cæſar pro ſuo filio ſibi ipſi alterum elidi oculum paſſus eſt? Quando ſapientia ſublimior exſtitit, quā tempore Salomonis? Sola gentiū preſſura aſcendit, præterea nihil. (Sequitur de ſpiritu vertiginis, de falſo viagio ſtellarū.) Hæc eo dicta velim, vt ſapientia huius mundi habeat, nō de quo glorietur, ſed potius ſe ad humilitatē ſubmittat. Nunquā enim, quā hodie infirmior Aſtronomia exſtitit: cum tamen ſcientia oppido neceſſaria ſit, qua carere hominē non decet. Docet enim ipſa gloriam, quam Cœlū annuntiat, apud hominem deprædicare, & ſtellarum præſagia ex operibus diuinis primi & ſecundi Cœli commonſtrat. Per hanc ſcientiam Spiritus vertiginis cognoſcitur, & malus a bono diſcernitur: Quod quidem arduum mihi videtur multos, ſi vellent, a ſeductione præſeruaturū. Ex hac diſci poteſt finis*

finis omnium scientiarum, medicinæ, metallorum, herbarum, opificiorum, denique rerum omnium existentiam. Ex hac cognosci etiam potest natus animus hominis. In initio huius scientiæ liberi omnes Astronomiæ adiudicabantur, vt secundum Influentiam suam discreti, a malis auocarentur, filiique communiter ita informarentur, vt ne quidem à Spiritu vertiginis sese regi paterentur, sed in via recta ambularent.

Sic ergo hactenus, quænam Astronomiæ facultas & potestas sit, satis à me probatum esse autumo. Deinceps autem sequentur septem alij libri, totam Astronomiæ practicam expedientes, quomodo, scilicet quælibet species seorsum ad perfectum Iudicium deduci & erigi poßit: quibus septem libris tota Firmamentalis virtus panditur & reuelatur. Hæc autem ad huius mundi capita & Magnates potius, quam plebem spectant, vt multa hoc medio auertantur, quæ alias per ignorantiam multas secum ruinas trahunt. Ex Christi tamen vaticinio constat, vnum subinde alij aduersarium fore, & liuorem potius odiumque hominum, quam artes & scientias auctum iri. Itaque Magnates sese hisce non valde aggrauabunt, sed scientiæ hæ diuertent apud vulgares, qui sese litium oneribus euoluere studebunt. Dolendum autem cumprimis est, hominem vsque adeo seduci, vt non sectetur ea, in quibus Deo beneplacitum.

PRACTICA IN *SCIENTIAM DIVINATIONIS.*

Secundum caput probationis.

Diuinator qualis esse debeat.

T Diuinatio in practica sua recte intelligatur: hoc modo illa discenda & cóprehendéda est. *Primo*, vir, qui tractat eam, phantasia extranea careat. *Secundo*, crapulæ & gulæ deditus non sit. *Tertio*, careat libidine & tetro amore fœminarum, aleæ, &c. Omnia contra dirigat eo, quo ipsum Naturale lumen spectat. Hoc modis quatuor assequetur: Insomnio, animo, speculatione, denique cognitione cæterarum personarum, siue simplicium, imo, etiam brutorum. Non enim Diuinatoris est, insomnium sibi suscitare externa Phantasia, aut animi a iussu alieno coactione. Speculatio eius debet esse libera ab omnibus illis rebus, quæ lumini Naturæ aduersantur. Purus sit animus, somnus, speculatio, sicut de paruulis Christus inquit: *Nisi paruulorum similes fiatis, &c.* hoc est, *nisi complantata vobis sapientia exsulet, sapientiam cœlestem nunquam accipietis.* Sic hoc etiam loco, nisi extraneam sapientiam deponamus, ipsum Natura Lumen cum sua efficacia non acciperemus. Quisquis enim sapientiæ Diuinæ compos esse satagit, is reliqua omni sapientia carere debet. Idem iudica esse de satagente Lumé Naturæ. Duo quidem Lumina hęc, Dei & Naturæ, vna consistere facile possunt. Nec enim ita differunt inter se, vt vnum alterum tollat. Lumen Naturale, vires naturalis corporis gubernat secundum voluntatem Dei, in prima creatione insitam. Alterum moderâtur animam, æque ad voluntatem Dei, sine quidem Luminis corporis detrimento. Sed de Lumine naturæ porro tractare, mei propositi est. Cæterum, qui per Insomnia, scientiam, sapientiã, luméque Naturæ addiscere possitis, ita expediam. Sydus ipsum per hominem operatur, si Astralis in homine spiritus prædicta moderatione diætę & regimini studet. Exemplo est Daniel, & alij plures, qui ex somniis Naturalia prædixerunt. Taliter namque spiritus sydereus dispositus fuerat. Diuinatores huiusmodi in mundi principio multi exstiterunt. Sed somnia ea talem interpetationem sortita sunt, quasi quod alius quoque somniabat, idem etiam significaret: quod tamen fieri nequit. Quiuis imo ad sua ipsius somnia attendat. Suorum enim quiuis etiam interpres est, nisi fors fieret, vt constellatio similis constellationi Danielis incideret, atque illæ inter se concordarent. Sicut enim interdum accidit, vt duo in persona sibi similes existant: ita fieri etiam potest, vt nonnulli sibi in constellatione mutuo similes reperiantur.

Lumen Dei & Naturæ nō con trariātur.

Diuinatores in mundi initio multi.

Ioseph &c.

Iosepho, pingues & strigosos boues somnianti bene voluit sydus, dum somnio illi Iosephum interpretem addidit. Res spectabat Naturale quiddam, hoc est, annonæ fertilitatem, & difficultatem. Ideoque Lumen Naturæ id interpretatum est. Alius enim, qui alterius somnium interpretatur, ex sydere id desumit, sicut ex sydere ipsum etiam somnium oritur. Et vtrique diuinatores sunt: Vnus instar Cometæ: alius instar interpretis. Sciendum itaque est, somnia ideo euenire vt sydus seipsũ reuelet. Illorum ergo sedula ratio habéda est, quia futura præsagiunt, quæ præscire hominem cómodum est. Per somnia, multa quoque modis aliis reuelata sunt, non tamen per sydus, sed per Angelũ Dei: quod Iosepho accidit cum Maria. Iam si cum homine in somno per Angelũ agere Deus potest: poterit idem etiã Natura. Deus reuelat id animæ in somno, corpore quiescente, & a sua Phantasia libero. Ita etiam corpus sydereo suo spiritui suas vires manifestat.

Somnia diuina seu Angelica.

Hoc modo Apocalyseos liber reuelatus est, in quo nihil continetur, quod nõ etiã leuissimis in mundo hominib. arduum & miraculosũ, videri debet. Iam si Deus in tam abiecta, & vt videri posset, ludicra specie, per somnũ sua arcana reuelat: ipsa quoq; Natura simili forma per sydereũ suum spiritũ res suas manifestabit. Modo tamé prædicto non nisi per Astra ipsa id fit. Itaq; hoc casu practica nulla, sed tantum Interpretatio institui debet, quolibet seipsum explicãte, aut diuinatorem aliũ eligéte, qui Interpretationé suã Influentiæ signis accõmodet. Practicæ tamen ipsius causa exépla quædã cum suis interpretationibus, secundum quę exempla somnia omnia explicari debent, subnectam, vt.

Apocalypsi, &c.

De Bouibus Iosephi.	*Somnia luctuosa.*
Eques Græcensis.	*Somnia ægra.*
Somnia ludicra.	*Somnia Fortunæ.*
Somnia seria.	*Somnia Infortunij.*

Bos in somnis anni iudex.

DE bouibus Iosephi hoc tenendum est, quod quoties bos in somnio offertur: toties annus

annus indicetur. Quæ natura eius bouis est: similis erit etiam anni. Meminimus, Diuinatorem quendam somniasse futuras diuitias. Huic constellatio proposuerat 15. *boues macros*, vnum pinguem. Inde concludebat is, 15. boues macros ipsi datum iri, quos saginaret, & tandem pinguefactos venderet. Interim idem 15. annis strigosa cute deformis oberrare cogebatur. Anno 16. incidit in bouem pinguem, opulentam vxorem. Cum hac vixit vno anno, & postea obiit. De pecudibus ergo, quid significent, attendi decet. De bobus iam dictum est. Pecudes minores aliæ significant anni quadrantem, quædam mensem, nonnullæ septimanam, hæ diem, illæ horam.

II.

Eques Græcensis, &c. Huius interpretatio est, constellationem hominis in sua cogitatione tam magnam esse posse, vt sydereum spiritum in somno alio amandare possit, sine ope corporis Elementaris. Astrale id corpus vim habet veneno inficiendi, infirmandi, distorquendi, excæcandi, occidendi, afflandi, & aspirandi, & verberandi, idque vno momento: & postea ad Elementare suum corpus redeundi. Notorium namque est, per tam fortem Imaginationem veteres vi Astralis corporis contra hostes suos multa huiusmodi molitos esse & præstitisse, ita vt nonnulli derepente in lecto paralytici redderentur, nulla naturali causa concurrente. Quidam visu orbati, quidam leprosi facti, quidam penitus strangulati fuerunt. His similia mala alia multa inflicta sunt, quæ vix longo & diuturno tempore sanari iterum potuerunt. Quibus ergo Medicis huiusmodi morbi occurrunt, hi sciant, horum nihil vel Elementa vel ipsam naturam genuisse, sed hæc solius syderei corporis aliorum opera esse. Somnia autem & hæc sunt, quando hic vel ille tale quid somniat. Secundum hoc somnium alterius morbum iudica.

Astralis corporis quanta potentia

Item vidi fœminam Landouiæ, quæ viro suo hoc pollicebatur, &c. Interpretatio est, sydereum corpus id præstare posse. Et licet corpus quidem ac anima & spiritus sydereus simul vna non sint: Cogitatio tamen, & speculatio Imaginatiove manet in illo spiritu, quantum ad Naturam. Vnde sæpius cum eiusmodi cogitationibus videntur. Quoniam ergo viri cogitatio ita constituta fuit; propterea per sydereũ illum spiritum id ita effatum quoque est, & significatum per somnium, quale spiritus vnus habet aduersus alium ante consumptionem: Quod & hic factum est. Nec enim hoc saltem fieri potest: verum etiam in Montanis, in vepretis & Alpibus, huiusmodi sydereorum spirituum magnus interdum numerus visus est, qui pecora & alia læserunt, quod illorum vicinorum syderei spiritus contra hos vicinos, quorum pecora erant, alerent, & vindictam post mortem exsequerentur. Anima autem Imaginis Dei & ad Deum, qui illam dedit, contendit.

Syderei spiritus magno numero vbi visi.

III.

PORRO Ludicrum etiam somnium aut permixtum offertur, cuius interpretatio in ambiguo est. Hic sciendum, in sydereo illo spiritu perfectionem non esse, sed esse tantum illusionem illius hominis, & somnium illi fors beatum vel fœlix. Nihili ergo hoc est, & somniũ tale spiritum sydereum habet fatuum, volare conans, quo peruenire non potest. Vbi huiusmodi cogitationes sunt: ibi Imaginationes incumbunt. Primo ergo sic statui debet, huiusmodi somnia in illis fatuum amorem & phantasias volaticas, quæ ad fundamentum non quadrant, indicare. Oportet enim eum, qui somnia huiusmodi interpretari velit, syderea ratione luminis naturalis instructum esse, nec circa phantasias rerum impossibilium, aut superbiam, &c. versari. In eiusmodi enim somniis effici nihil potest.

Somnia interim multa sunt, quæ verificantur. Vidi enim, qui per somnia thesauros inuenerint, coniugia inierint, ad honores ascenderint. Vidi etiam, qui per illa, miseria, ærumnis, afflictioneque obruti fuerint, prout syderum constitutio, & cuiuslibet prædestinatio, ac superiorum beneuolentia sese exhibuit. Somnia itaque curanda & non negligenda sunt.

Porro negari non potest, somnia suam habere practicam per quam syderea corpora cogantur, vt alicuius intentum reuelent. Eius practicæ ratio mira est, nec cuilibet obuia aut accepta. Facit tamen, vt per somnia (quorum nonnulla sunt) sydera manifestent, quod rogatur. Fit autem, dum Imaginatio, fiducia, spes, charitas, aut persuasio sydereum spiritum adeo intuetur, vt nihil illis negare possit. Et licet precatio in Deum quidem dirigatur, non tamen est ex anima, sed ex lumine naturæ. Practica ergo illa collocata est super fundamentum Imaginationis, dilectionis, spei, expectationis, & seriæ amicitię. Hic quærendus limes est.

Præter hanc, practica etiam alia est, vtens verbis & characteribus, similibusque aliis. Ea proba est. Verba namque ex cœlo nata sunt. Ideoque id, ad quod nata sunt, perficiunt. Sunt enim verba ad animam efficacia: & sunt alia verba, efficacia ad corpus. Sic quoduis verbum ex suo cœlo, ex quo est, exit. Et licet illi, qui Apocalypsin tractant, ex Angelis habeant somnia certissima, & cum intellectus, tum solatij plenissima: hic tamen de Lumine Naturæ agitur, quod supernis istis inferius est.

Speculatio sua per se practicam habet, ea ratione, vt probe excerceatur, dum sibi aliquis perficere proponit id, quod ignorat. Rei conditio hæc est. Spiritus Astralis speculationem habet. Ex ipso speculatio perficitur. Is enim ipse speculatio est. Iam spiritui omnia explorata sunt: & de hoc saltem agitur, vt speculanti indicentur. Practica iam est, nihil ad nos pertingere nisi cũ labore. Sic panem oportet arari, seminari, meti, moli, coqui ac pinsi; & horum quodlibet cõmodo tempore. Sic hic quoque tempus istius speculationis primo requiritur: Postea accedit labor speculationi illi conueniens. Et sicut ad frumentum & vinum, &c. commoda tempestas requiritur: sic hic etiam requiritur diligentia & occasio, &c. quæ speculationẽ promoueat, sicut Sol cum pluuia, &c. semen terræ promouet.

Et

Et ſemel hoc dictum velim, ſpeculationis magnum momentum eſſe. Ex ea enim emanat bonum & malum. Ex ſpeculatione oritur. *Vſurarius, ſcortator, aleator, blaſphemus, &c.* Ex eadem tamen etiam oritur, quod bonum eſt. Adde, ſicut hæc duo ex ſpeculatione emergunt; ſic ex eadem etiam emergit Inuentio Scientiarum, ſiue ſint Mechanicæ, ſiue aliȩ: Similiter & Sapientia ac Intellectus. Sciendum hic eſt, multos quidem circa hæc ſpeculari, velut circa Alchimiam, &c. Sed nihil inueniunt: quia Aſtrales Spiritus ante tempus debitum nihil diſcunt. Multȩ quidẽ Scientiȩ iam ante ipſis comprehenſæ ſunt: vnde illas facilè diſcere poſſunt. Interim tamen, non omnes ſunt Alchimiſtæ, aut Medici: in quibus tamen diſcipulos agunt, quorum tempus perfectionis hominibus inexploratum eſt. Eiuſmodi ergo ſpeculatio nihil confert, ſed inanis eſt. Speculari enim nemo poteſt, niſi quod Aſtralibus Spiritibus compertum & comprehenſum eſt.

Eadem etiam ipſius *Animi ratio* eſt. Si quis, quod ipſi incidit, facturus eſt: idipſum etiam à ſydereo, quod animum inſtar ſpeculationis regit, prouenit. Practica ergo animi eſt, vt quis mente concipiat probitatem, honeſtatem, veritatem, bonitatem, & in his ſeſe obfirmet. Ita ei ſuccedet. Animus enim noſter gubernat ſydus, ita, vt ſydus animum ſequatur, & cum eo cõcilietur. Sicut, ſi quis crocum iniicit aquæ, aqua, vniuerſa flaueſcit: ita cum ſydere etiã comparatum eſt, vt inſtar croci illud in hominem penetret, & cum homine vniatur, homoque ita tingatur. Sydus enim eſt Tinctura ſpeculationis, animi, hoc eſt, vniuerſorum quæ hominis ſunt. Quoniam ergo Sydus Tinctura eſt, homo autem corpus quod tingitur: nemini id admirationi ſit, quod Aſtrum in homine multipliciter operetur. Sic etiam peculiaria Aſtra ſunt, quæ pecora reſpiciunt & regunt. Eſt tamen ea Influentia & conſtellatio alia, non talis, quæ hominem attingit.

Practica itaque eſt, vt homo verſus aſtra ſe inclinet, cumque illis ſe vniat. Sic fiet, vt illa omnia ad ſuam eſſentiam mutet is & cogat. Ergo de Diuinationis practica ſtatuendum eſt, quod Inuentrix ſit magnarum artium, ſcientiarum, & opificiorum. Et bonum eſſet, mundanos homines tale Lumen naturæ accepiſſe, & non intricatis phantaſiis, aut ſtudio fallendi, decipiendi, ſcortandi, &c. occupari, ſed illis omnibus valere iuſſis, genuinum ſydus amplecti, eidemque obſecundare, ad terreni corporis recreationem & honeſtatem, ſine animæ & ipſius imaginis detrimento.

INTERPRETATIO TOTIVS ASTRONOMIÆ,

Scripta à

Doctore Theophraſto Hohenhemio.

PRÆFATIO. IN VNIVERSAM ASTRONOMIAM DOCTORIS THEOPHRASTI HOHENHEMII.

OMMODVM ſimul ac æquum me facturum exiſtimaui, ſi, quis totius Aſtronomiæ ordo ſit, & qua ratione ipſa doceri ac cognoſci debeat, explicare equidem aggrederer. Nec enim hoc mihi citra cauſam neceſſarium viſum: quandoquidem vniuerſa ſcientia fœdis opinionibus tota corrupta & polluta eſt, vt vero genuinoque ſenſu iure illuſtrari debeat. Prout autem hæc ſæcula ſunt, non dubito, quin conatus iſte & labor meus multis abſurdus & inutilis obuenturus ſit. Sed horum ipſorummet cauſa hæc ſcribo, vt inſcitia ac temeritas eorum in iudicando detegatur, ſimulque ac eadem opera demonſtretur, ipſos non eſſe tanti, quanti ſe venditant. Quanquam id hodie admodum familiare eſt, vt quilibet ſe latè iactet, & de illis ambitioſe nugetur, quorum tamen magna ex parte ignarus eſt. Ea iam mundi cæcitas eſt, vt vbiuis nomen potius, quam id, quod nomen deſignat, ſectari malit. De his Sophiſtis & Clamacibus, quod nec ſeipſos nouerint, nec, quid tractent, ſciant, nec quam artem calleant, intelligant, breui diſcurſu, qualem quidem præfationis Lex feret, vobis expediam. Aſtronomia facultates ſeu Religiones in ſe ſeptem continet. Quas qui non vniuerſas nouit, & callet, is ſe ne quidem Aſtronomum dicat. In Religione & facultate illa quilibet maneat, in qua ſeſe exercet. Sic Aſtrologus circa Aſtrologiam verſatur. Qui Magiæ Religionem tractat, per ſe Magus manet: qui Diuinationem conſiderat, manet Diuinator: qui Nigromantiam, Nigromanticus: qui Signatum, Signator; qui Incertas artes, Incertus: qui Materiam, Materialis. Ne dicat Aſtrologus, Magiam non eſſe Aſtronomiam, veluti nec Diuinationem, nec Nigromantiam, nec Signatum, nec Incertum, nec Materialem. Hæc enim omnia ſub Aſtronomia comprehenduntur non minus, ac ipſe Aſtrologus. Alia quidem eſt Aſtrologia, alia Magia, alia Diuinatio, alia Nigromantia, aliud Signatum, aliud Incertum, alia Materialis: Attamen omnia non niſi Aſtronomia ſunt, ſunt ſpecies & filiæ aut Facultates Aſtronomiæ, Naturales ſcilicet & Eſſentiales ſcientiæ Aſtrorum, ſicut deinceps clarius docebitur. Hos omnes qui callet, Aſtronomus eſt. Qui callet duas, potior eſt callente vnam. Qui tres nouit, maior eſt ſciente binas, & ſic deinceps.

Porrò quod Aſtronomus facit, id in ſola Aſtronomia manet: Quod Magus, in Magia manet: quod Diuinator, in Diuinatione: quod Nigromantiſta in Nigromantia: quod Signator, in Signato: quod Incertus, in Incerto: quod Materialis, in Materiali. In ſuis ſeſe limitibus quilibet contineat, & alium præ ſe non contemnat. Omnia enim ad Aſtronomiam pertinent, & ex parente vno & matre vna ſorores ſunt. Etſi vero ſorores ſint, hactenus tamen cognationis ſuæ ipſæmet ignaræ fuerunt. In cauſa eſt ipſorum ſtolida

Genealogia,

Genealogia, ob quam suam familiam ipsæmet non nouerunt. Quilibet ergo id agat sedulo, vt scientiam alterius non contemnat aut rideat. Ea enim dementia est, si Astrologus sex reliquas suas sorores & consanguineas rideat, aut si Magus Astrologum cognatum suum contemnat. Idem & de cæteris iudica. Multum ergo refert cognationes illas cognosci, vt aliæ ab aliis non despiciantur. Proponamus Exemplum. Ferrum artifices multi tractant. Ex eo alius fabricat pro equis soleas, alius arma, alius seras, alius serras, alius malleos, &c. Hi iam, quales sunt inuicem? An non omnes ferrum recte tractant? An non tractando ferro quilibet sufficiens est? An non omnes nobis vsui sunt? Omnino. Quod si ergo faber malleos cudens, eiusdem bonitatis est cum fabro armorum & solearum: Cur non & Astrũ loco ferri habeamus, vt eidem ceu ferro multos artifices assignemus? Inter quos quis bonus vel nihili, optimus vel pessimus sit, ecquis vspiam affirmare possit? Quilibet enim respectu eius, cuius gratia factus est, est bonus, est verus, est integer. Quilibet suo occupatur subiecto, nec quicquam est inane, sed omnia sunt vtilia, commoda, necessaria. Ita varias Deus operas hominibus diuersis imposuit, vt in illis desudarent, atque hoc remedio flagitia, scelera, crimina, scortatio, aleatio, helluatio, &c. euitarentur, ac in solis viis domini, hoc est, in Naturæ scientiis quilibet seorsum per se versaretur, ibique suam voluptatem captaret, alius scilicet in Astrologia, alius in Magia, alius in Diuinatione, alius in Nigromantia, &c.

Hæc ergo me causa impulit, vt explicandam & in ordinem redigendam Astronomiam aggrederer, si forsan conatu meo id effectum dare posse, vt inutiles doctrinæ, studia, bella, & similia flagitia deinceps vitarentur, & scientiis veris ac genuinis opera impenderetur. Ipse quidã auguror annosiores, qui sunt, hoc meo sæculo de opinione sua recessuros non esse. Vtinam vero saltem iuuentus eorum manibus excuti posset, ne (quod aiunt) patrisarent aut matrisarent & ipsi. Quæ enim pro sapientia huius mundi hodie effertur, vera sapientia non est, sed est stultitia coram Deo. In Lumine autem Naturæ, quænam summa est Sapientia, nisi sola Astronomia? Et post hanc Medicina? Ecquodnam homini ceu mortali sublimius datum donum est, quam naturalis luminis thesaurus? Isti interim clamitant aliud, & hoc summum bonum dicunt, si Tuum Meum faciam. Hoc qui callet, is hodie Luminis filius est: imo vero Pharisæus, qui aliud ore profert, quam ipso opere demonstrat. Ea iam mundi est sapientia, sed apud Deũ mera maledictio. Væ enim vobis Legisperitis, væ vobis Scribis, Hypocritis, Pharisæis. Eo vero deuentum nunc malitiæ est, vt geminæ hæ scientiæ (ita loquor) vniuersum iam mundum, iuniores & adultiores promiscue occuparint. De progressu ergo Astronomiæ spes concipi nulla potest, donec anni 20. numerentur ab eo, qui ipsam reformaturus, restauraturus & renouaturus est. Quod si ergo mortales nos insania huiusmodi ad æternam damnationem ducit: fas vtique est, nos eam deserere, & Lumen naturæ ipsum, quod Deus nullo modo repudiauit, amplecti. Interim etsi hæc quidem Astronomia nobis mortalibus pro sapientia summa sit: ad vitam tamen æternam minime ducit. Qua de causa nec ipsam pro summa sapientia vendito hominum, sed tantum mortalium, in Lumine Naturæ.

Præter hanc sapientia alia est desuper data, extra creatum subsistens, quæ mortalem sapientiam omnẽ longe vincit. Sed quid vos mihi respondebitis? Pater & Lumen Naturæ, & hominem ipsum fecit. Bene isti homini, qui in Lumine illo, ad quod conditus est, ambulat: quoniam ex patre est. Sed quid præterea? Filius Lumen æternæ sapientiæ dedit homini, vt in eo ambularet. Horum iam, vtrum alterum contaminat? Qui in patre ambulat, bene ambulat. Qui in filio: & is bene. Bene in patre: bene in filio. Viuendum in vtroque est: in vno ad mortale: in altero ad æternum. Quod si pater non irascitur filio, nec filius patri, sed vtrique vnũ sunt, filius in patre, pater in filio: quo quæso iure separari poterit lumen Naturæ, a lumine æterno? Vnũ manet in altero. Hæc tamen interim separantur ab illo, qui hoc agit, vt Meum Tuum faciat, quique ore eloquitur, quod ipsius cor non nouit.

Donum suum cuilibet in hac terra datum est, ad quod cum prædestinatus sit, ex eo operari ipsum fas est. Donum hoc in lumine Naturæ respicit proximum. Præter hoc sunt etiam Dona Spiritus sancti, Prophetica scilicet, & Apostolica. Illi ergo donum diuinum non habent, qui proximi bonis inhiant; Et qui hypocrisin loquuntur, dona Spiritus sancti non habent. Hoc aperte profiteor, Prophetas me aut Apostolos vidisse nullos. Vidi tamen illorum scripta, sapientiam æternam dictantia, vt hac de causa ipsi Lumẽ Naturæ præferre minime possim, sed iure pro scabello pedum subiiciam. Vaticinati sunt Prophetæ, quæ nullus vnquam potuisset Astronomus. Sanarunt Apostoli tales ægros, quos nulla vnquam medicina restituere potuisset. Iam ergo qui se habet Medicus ad Apostolum: ita se habet Astronomus ad Prophetam. Quis Medicus in vitam reuocare potest mortuos? Sic quis Astronomus vaticinari, quæ Dauid potest? Medicina fallax est: non itẽ Apostoli. Fallax est Astronomus: non etiam Prophetæ. De nobis ergo mortalibus tantum in Lumine Naturæ dissero, hac limitatione, quod sapientia ex Deo supra omnes sit. Astrologus quidem cœli figuram, formam, speciem & essentiam nouit. Magus Cœlum nouum & vetus deorsum agere potest. Diuinator ex Astris non Consultus loquitur. Nigromanticus sydera corpora cogit, Signator Microcosmicã constellationem callet. Incertus Moderator Imaginationem. Materialis componit. Et hæ Astronomiæ sapientiæ sunt. Quæ tamen omnes nihilẽ sunt, si conferantur cum schola, ex quo docti facti sunt Apostoli, cum linguis loquerentur ignitis. Nostra sapientia ex carne & sanguine orta non est, sed ex Astris. Sed nec Apostolorum sapientia ex carne & sanguine est, sed ex Spiritu sancto. Solius ergo Naturæ thesaurum summum hic aggrediar, Christiano meo corpori nihil temere vel addes vel detrahẽs. Lumen enim Naturæ a patre procedit, in quo, volente Deo ambulo citra errorem. Interim hoc minime affirmo, sapientiam summam, quæ nos ad æternum ducit, ob id deserendam & negligendam esse. Qui enim in hac terra faces in lumine Naturæ lucent, hi per Christum vt stellæ in æterno fulgebunt.

Hoc autem librum hunc ordine contexam. Primo de Astris docebo, quid sint. Deinde Generationem hominis explicabo. Duas has partes enumeratas sequetur distributio, Astronomiæ secundum figuram suam, in singulis facultatibus & religionibus, sufficienti explicatione, quid religio quælibet sit addita.

His vero traditis, nedum omnia expedita erunt: Sed requirit ipsa rei necessitas, vt subnectantur etiam Probationes, quo pacto Religio quælibet in seipsa Naturalis, vera & integra inueniatur & cognoscatur.

Hic enim tuendarum Religionum præcipuum asylum situm erit, quod non sint illæ ex Diabolo, non ex malignis spiritibus, nõ ex superstitiosis sed quod in ipso Naturæ Lumine fundatæ sint, sicut in discursu plenius cõprobabitur. Ad finem descriptionis Luminis naturalis, definiam etiam de Astronomia æterna, vt eo rectius Astronomia vtraque secerni, & quæ cuiusque seorsim dignitas sit, cognosci poßit. Faxit autem Deus, vt turba illa, quæ, quod suum non est, quærit, & vbi non seminauit, colligit, hoc mea vitæ tempore excæcetur ac obmutescat, ne vel mihi, vel illis, quos seducit, impedimento sit. Quod si turba illa balbutiret & membris suis distorqueretur, quia non loquitur, quod in corde conditum est: Vah, quam suauis demum futura vita esset? Sed quid imprecatio hæc mea, nisi inanis aer, & vmbra sine corpore? Quilibet ergo hæc mea eo legat animo, vt plura ex illis colligat, quam scripta sunt. Semen coniicitur in terram. Sed alius est, qui ipsi incrementum dat. Semen equidem vobis propono. Qui in Iulio herbas & gramina, & in messe frumentum profert, is vos ad finem ita deducat, vt ex vite optima large defluatis. Vale Monachij.

Finis præfationis Doctoris Theophrasti, vocati Paracelsi.

INTERPRETATIO DE ASTRIS Doctor. Theophrasti Hohenhemii.

VTante definitionis & probationis aggressum, institutionem plenam vobis communicem, de Astris pũctum peculiare hoc notate. Vniuersa mundi machina in partes diuisa duas est: nempe in corpus *visibile*, & in corpus *inuisibile*. Visibile & tangibile est corpus mundi, constans ex tribus primis, *Sulphure, Mercurio, & Sale*. Hoc iam corpus mundi est, Elementale, ipsaque Elemẽta id corpus sunt. Quod corpus tangibile non est, sed impalpabile, & inuisibile, est Sydus seu Firmamentum. Etsi autem Firmamentum quidem videamus esse corporeũ, visibile & materiale: id tamen, quod videmus Firmamentum non est, sed ipsius corpus. Firmamentum nemo vnquam vidit: sed eius corpus, velut nec anima in homine visibilis est. In duo hæc, in corpus & Firmamentum mũdus vniuersus digestus est. Porro Firmamẽtum duarum partium est: Vna est in cœlo, in stellis: altera est in globulo terrę. Hinc duæ Essentiæ Firmamenti exstruuntur. Peculiaris est in Firmamento cœli: & peculiaris etiam in Firmamento globuli & sphęrę. Firmamentũ sphęræ globuli eius est naturæ, vt ex eo crescat, quicquid corpus Terrę, Elementorumque dat seu constituit. Sic ex terra Firmamentum globuli fructus protrudit, quod sine Firmamento minime fieret. Eadem pariter ratio est rerum omnium, ex terra nascentium. Alterũ Firmamẽtum in cœlo, peculiarem suam operationẽ habet, hoc est, ad solum hominem attinet. Etsi vero vtraque Sydera *Superius* & *Inferius*, inuicem copulata, cõiugataque & vnita sint, ac vna currunt: hoc tamen ipsorum discrimen est, quod Sydus superius sensus, & inferius crescẽtia gubernet, hoc est, superius constituit intellectum Animalem: inferius autem crescentia, ex sphęra prodeuntia.

Mundi partes duę sunt

Mundus corporeus cõstat ex trib. primis.

Firmamentum nemo vidit, & quid sit.

Firmamentum duplicis est naturę.

Ceterum præter iam dicta, de Firmamento globuli nihil dißeram, nisi de fructibus tãtum & eius crescẽtibus. Hæc enim ipsius Philosophia est. De sẽsifico autem sydere talia proferam, vt ex illis sciamus, ipsum quoque hominem in se diuisum esse: Nempe in *Corpus globuli*, & in *Corpus sensuum*, hoc est in corpus visibile & palpabile, & in corpus inuisibile, impalpabile: vel in corpus Elementare trium primorum, Salis, Sulphuris, Mercurii, & in Sydereum. Quousque hominis corpus pertinet, sanguis & caro est. Quod in ipso est impalpabile, vocatur Spiritus: Hoc modo homo est Caro, Sãguis, & Spiritus. Porro Caro & Sãguis homo nõ est, sed in ipso existens Spiritus. Spiritus enim est hominis sapientia sensus, intellectus. Et hæc sunt homo. Corpus est brutum. Preterea, Spiritus est subiectum Syderis: & corpus subiectum Spiritus. Ita regit hominem in spiritu sydus & spiritus regit corpus in carne & sanguine. Spiritus iste mortalis est ob id, quia nõ est anima. Aliud enim Anima est. Anima est supra Naturam, de qua hic non loquor, sed de eo tantum, quod in Adamo creatum Naturam attinet, carnem scilicet & sanguinem, & illum spiritum. Qui ergo non renascitur, is moritur, nec spiritus ipsum sustẽtare potest, sed in mortem rapitur. Sic ergo quædam est coniunctio Syderis & Hominis, & Elementorum ac Hominis. Ibi vnica coniũctio est, vnum fœdus, vt partitio aut separatio nulla inueniri queat, Hoc tamen fieri potest, vt Anima discedat & separetur, & quod ex Machina mundi natum est, deserat, & eternum sibi acquirat. Hæc eo indico, vt sydus recte cognoscatur in supernis cœli cum sua Essentia, & in globo mũdi: & vt vna probe intelligatur etiã in quomodo pars vtraque cum homine vnita sit, vt scilicet hoc modo concordantia & operatio Astri, vnius cũ altero sciatur, & exploratum habeatur, quidnam externa Astra in homine faciant, & quid ea, quæ in homine sunt in externis operentur. Verum namque est, externa Astra in hominem, & interna Astra hominis in externa operari, re & opere, hoc est, plena actione, vnum subinde in aliud. Nã quod in nobis Mars potest: idem potest homo etiam in ipso si in virilibus suis operationibus se contineat. Ita se nimirum gemina Astra mutuo habent. Nec enim minus in cœlum agunt homines, quam in hominem cœlum.

Hominis partes duęsunt.

Homo quid sit.

Spiritus hominis quis mortalis.

Anima vt separabilis.

Astra externa & interna mutuo in se agunt.

Iam deinceps dessẽrẽdum est de Medio, inter Astra Principalia & corpus. Astrum vnum est, quod omnia regit, in homine intellectum animalem: in brutis, sensum in Elementis, operationem eorum. Astrum id est supremum crearum destructionis seu dissolutionis: & est in Olympo, quod sub se ista omnia habet. Huius officium est, operari in homine, operari in Elementis, operari in animalibus, & horum sensus ac animum vertere ac mutare. Hoc iam sine Medio aliquo præstare nequit. Medium hoc

Astri sũmi quæ natura & officiũ.

hoc & ipsum est ac esse oportet Astrum, situm in illis, in quæ supremū operatur. Per hoc Medium editur Effectus, in substantiam & corpus. Rem intelligamus ex exemplo. Si in hominem operari Mars debet, facere id non potest sine Medio, quod Materiale Astrū sit. Per hoc postmodum Mars operatur. Sic si superius Astrum in psittacum acturum est, opus est, vt in psittaco Astrum tanquam Medium sit, per quod superius operetur. Hinc iam patet, Astrum quoddam esse in homine, esse in auibus, esse in omnibus animalibus. Et quicquid hæc faciūt, faciunt impulsu superioris Influentiæ, per constellationem acceptæ, & inæqualem concordātiam directæ.

Medium quid.

Præterea simile Astrum etiam in Elementis, velut in terra, est, idque efficax. Illud Astrum Impressionem concipit ex superiori, & postea per seipsum operatur in terra, ita, vt ex terra eliciatur, quicquid in ipsa consistit vel latet. Idem iudica etiam de Elemento Aquæ, & cæteris. Ideo primum est Astrologus ex Astro superiore: & alius ex Astro hominum: Est Astrologus ex Astro Elementorum, est Astrologus ex Astro animaliū. Hoc modo Astrologi quatuor sunt Elementorum: duo Astrorum hominum & animalium, qui iam sex sunt: denique vnus, Astri superioris, qui septimus. Præter hos alia etiam superest Astrologia, ex Imaginatione homini nata, reliquis omnibus superior, ex ordine octaua.

Astrologi & Astrologia octuplex.

Hæc velut & aliæ ab Astrologis neglecta & omissa est. Quisquis vero Astrologus haberi velit, is omniū octo cognitionem habeat. Quāquam vero nec particularium periti contemni debeant, etsi vniuersaliter minime procedatur: attamen Astrum in octo partes distributum est: Vnum est Efficax: Sex sunt subiecta: octauum etiam ipsum efficax est, & simile primo, & in nonnullis punctis primo superius seu præstantius, sicut de nouo cœlo & Firmamento deinceps clarius demonstrabitur. Fas autem est, Astronomum Olympi de cæteris etiam scire, quomodo Media Astra operentur, sequantur & consentiant. ne quid de superiore Astro prædicetur, cui petficiendo Astrum inferius dissentiat, & aliud, meliusve peiusve, &c. intendat.

Astrologus quæ cognita habere debeat.

Hinc euidens est, Astronomiā magni semper æstimatam fuisse a priscis, à tempore dilurii vsque ad natum Christum. Omnes enim Astronomiæ species valde excultas fuisse, in propatulo est. Sub Christo autem eæ interciderunt. Et dolendum est, sub Christo intercidisse id, quod pater ipsius singulari opera proposuerat hominibus, vt eo tempus teretenr, & alia inutilia omitterentur, quorū tamen multa sub Christo orta auctaque, postea vniuersū mundum inundarunt. Sed, vt recte hæc intelligatis, scire vos velim, Christum æternam sapiētiam docuisse, & consuluisse animæ non immerito, sed vt imago Dei ad regnum sui creatoris promoueretur, adeoque sapientia inferior negligeretur, superiore nauius culta. Etsi vero hæc hoc libro *Ethnice* scribam, qui tamen Christianum me profiteor: Ethnicus tamen gaudere potest in patre, qui contra filium non est, vt nec Ethnicus est, si in dicto Naturę lumine ambulat. Sapiētia tamen interim Christi, vniuersa Naturæ sapientia melior est. Adeo que hoc ipse fateor, Prophetam vnum certius ac vna hora plus veritatis loqui, quam multis annis Astronomi omnes: & Apostolum vnum Magis omnibus in veritate longe præstantiorem existere. Quid enim resistere possit scholæ illi, quæ igneis linguis loquitur? Sed tamen, vtut hęc se habeant, sub Christo secta surrexit quædam, sapientiæ æternæ specie sese venditans; quam etsi minime calleret, prævaluit tamen & late eminuit. Hæc inquam Secta nobilem Astrononomiæ scientiam abscidit, & locum eius occupauit, non aliter ac stercus equinum occupat locum pomi. Hinc factum est, vt progressu temporis non solum æternæ sapientiæ fundamentum & Lumen, verum ipsa quoque vera Astronomia obliteraretur, vniuersumque Naturæ lumen corrumperetur tandem & obscuraretur. Hoc nimirum illud dolendum malum & peccatū est. Væ autem eis, qui in Spiritum sanctum peccant, quod faciunt illi, de quibus hic queror. Fateo autem melius esse loqui, ex Deo, quam ex Astronomia: melius esse sanare ex Deo, quam per herbas, melius esse, concionari ex Deo, quam Pseudoprophetis, quod peccatum in Spiritum sanctum est. Quod enim ex Deo est, mancum non est, sed (vt dicitur) pedes ac manus habet. Quod ex Natura est, plerunque est verminosum & corruptum. Non tamen omnia per Deum. Sed quædam etiam per Naturam. Non omnia per Naturam, sed quædam etiam per Deum. Si Magi, si Astronomi, si Signati, si Nigromantici, si Incerti, si Diuinatores, desertis suis scientiis Prophetas, Apostolos, ipsum præcipue Christum sectati sunt: ecquis quæso vitio id ipsis dabit, quod à minori ad maius, a Natura ad Christum aspirarint? Sed tamen hoc dolendum est, quod ipsi nec ad scholam illam, in qua flammeis linguis loquerentur, penetrarint: & tamen iuxta quoque ipsum Naturæ lumen perdiderint. Hinc factum, vt illi iam vtriusque sapientiæ ad summum osores sint.

Astronomia apud priscos valde exculta.

Astronomia cur sub Christo defecerit.

Astronomia a quibus oppressa.

De Astris ergo hoc trado, esse illa, quæ omnem animalem intellectum conferant sicut corpus a Globulo: ita intellectus ab Astro. Vnum sine altero esse nequit. Fateri autem etiā cogor, quod partem facti hominis, quem filius regenerat, pœnituerit. Consultius ergo est, continere se cum filio, quam cum patre: & tamen patris lumen minimè deserendum est. Pater enim filio aduersarius non est, nec filius patri: Væ tamen illi, qui in Spiritum sanctum peccat Sed & hoc agnosco hominem esse puluerem. Nam sumptus ex Elementis est. Quid Elemēta sunt? Nihil. Quid est Homo? Nihil. Fas ergo est, sectari non id. quod nihil est: Sed id quod est aliquid Attamen cū miracula Dei cognoscenda sint: me in illis laborare, æquum est. Data namque sunt Dona Prophetis: Data sunt Dona Apostolis: Data Dona *Sanctis*. Sic etiam data sunt Dona *Medicis*; ac *Astronomis*, omnia per Deum, ex Deo. Quicquid prædestinatum est *Prophetis & Apostolis*, succedet. Quicquid prædestinatum est *Astronomiæ & Medicinæ*, succedat & ipsum: omne tamen per Deum, & ipsius opera. Non omnia æternū:

Corpus a globo: intellectus ab Astro.

Homo cur puluis?

non omnia Naturam. Quodlibet suum spectat. Itaque, quod hominem, animalem, seu corpus ex Elementis, & Sapientiam ab Astris habere dico. id re ipsa verum est. Et cum homo, qualis initio informatus est, maneat: ideo talem ipsum describo, nullam hoc loco mentionem nouæ generationis faciens. Quod si generatio vetus & noua vna consistere non possent: vtique nec illam describerem, sed vana omnia censerem. Interim, quod, qui Christianus sum, Ethnicum tractem: si patri & filio inter se conuenit, & vnus in altero est, litem, spero, nec hæc res vlli motura est. Quod si non obstaret secta illa, quę Lumen Christi simul cum Lumine Naturæ obscurauit, & intra duas sellas nos residere fecit: magna pol alacritate ad hæc scribenda aliquis accingi posset. Interim tamen si Renouatio mundi instabit: verificabitur demum dictum ab ęterna virgine pronunciatum: *Esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes.* Luc. 1.

Finis ortus & considerationis Astrorum, Doctoris Theophrasti Hohenhemii.

De Massa & Materia, ex qua homo factus est.

QVi fiat, vt caussæ externæ adeo potentes in homine sint: ratio iam subnectēda est. Sciendum est initio, condidisse Deum creata omnia in cœlo & terra, diem & noctem, omnia Elementa, omnia animalia. His omnibus creatis: fecit tandem Deus hominem. Hic in creatione duo notanda sunt. Primo, omnia condita esse ex Nihilo, per solum verbum, præter solum hominem, quem ex Aliquo Deus condidit, nimirum ex Massa, quę corpus, & substantia, vel Aliquid fuit. De hac Massa, quid sit, breuiter disquiremus.

Homo vltima creatura.

Homo solus ex aliquo creatus.

Quoniā Deus ex illis rebus sumsit corpus (ex quo hominem condidit) quod ex Nihilo in aliquid creauit: Massa ea Extractum fuit creaturarum omnium in cœlo & Terra: quasi quis ex corpore extraheret animam aut spiritum, & spiritum illum aut corpus sumeret. *Exemplum.* Homo constat ex carne & sanguine, & præterea ex anima, quæ homo est primis illis longe subtiliori. Hoc modo ex omnibus creaturis, omnibus Elementis, omnibus Astris in Cœlo & Terra, omnibus proprietaribus, Essentiis, Naturis, &c. extractum est id, quod omnium subtilissimum & præstantissimū fuit, & in vnam massam coadunatum est. Ex hac Massa postmodum factus homo est. Hinc iam Homo est Microcosmus seu paruus mundus, ideo, quia Extractum est omnium stellarum, Planetarumque totius Firmamenti, terræ, Elementorum: adeoque ipsorum Quinta Essentia est. Quatuor enim Elementa vniuersus mundus sunt: Et ex illis homo constitutus est. In numero ergo Quintus est, hoc est, Quinta Essentia, extra Elementa quatuor, ex quibus ceu nucleus extractus est. Inter Macrocosmum autem & Microcosmum, vel inter Elementa & Quintam Essentiam hoc saltem discrimen intercedit, quod hominis alia sit forma, imago, species & substantia. Nam in homine Terra est caro: Aqua est sanguis: Ignis est calor ipsius: Aer est Balsamus. Ipsæ quidem proprietates mutatæ non sunt, sed substātia tantum corporis. Ideo Homo Homo est, non mundus, ex mundo tamen factus, factus ad similitudinem non mundi, sed Dei. Mundi tamē omnes proprietates in se homo continet. Vnde rectè scriptura inquit: Puluis & cinis sumus, & in cinerem reuertemur, hoc est, Etsi homo quidem secundum imaginem Dei cōditus sit, & sanguinem ac carnem habeat, nec mundi instar sit, sed mundo plus sit, & mundum gubernet: nihilominus tamen is terra est, est puluis, est cinis. Et hoc probe considerare debet, ne a figura sua se seduci patiatur, sed cogitet, quis fuerit, quis iam sit, & quid denuo futurus sit.

Massa quid & qualis.

Homo cur Microcosmus.

Homo mundi Quinta Essentia

Microcosmi & Macrocosmi quæ differentia

Homo cinis.

Itaque ad hæc exempla attendite. Cum homo nihil sit aliud, quam id ipsum quod erat hoc, ex quo ipse factus est, ne in imagine sua seducatur: cognitio iam huius eo facit, vt fateri is cogatur, se nihil aliud esse quam Massam, ex magno mundo extractam. Et cum talis sit, sciat sibi opus esse vt ex illo sustentetur & nutriatur. Corpus ipsius ex mundo est. Ex illo ergo mundo, ex quo est, ali quoque & nutriri debet. Panis ergo eius & potus, velut alimentum omne ex terra crescit: & magnus mundus minorem cibat alitque. Si homo ex magno mundo non esset, sed ex cœlo, tunc ex cœlo Cœlestem panem sumeret cum Angelis. Sumptus autem est ex terra, ex elementis. Ex illis ergo etiam nutriendus est. Ex qua sine magno mundo viuere non potest, sed sine eo mortuus est: ideoque magni mundi instar puluis & cinis est. Scitum ergo iam est, ex 4. elementis hominem sustentari, & sumere ex terra cibum, ex aqua potum, ex igne calorem, ex aere spiritum. Sed hæc omnia ad solius corporis, carnis scilicet & sanguinis sustentationē faciunt. Iam vero homo non tantum caro & sanguis est, sed eidem etiam inest, *Intellectus*, qui non, vt complexiones, ex elementis prouenit, sed ex Astris. Cæterum Astrorum hęc conditio, est, vt animalis omnis sapientia, intellectus, industria, artes denique omnes, hominis propriæ, in ipsis contineantur. Ex astris autem eadem homo habet. Id vocatur *Lumen naturæ*, nimirum quicquid in lumine Naturæ homo inuenit. Rē illustremus exēplo. Corpus hominis ex terra sumit suum cibū, ad quē secundū conceptionem & concordantiam destinatus est. Hæc causa est, cur alius hoc, alius alio cibo delectetur, vnoquolibet ex terra suam voluptatem sugente. Idem animalia faciunt, suis corporibus insitum terrę cibum potumque venantia. Sicut ergo in homine proprietas est, corpus suum, hoc est carnem & sanguinem sustentandi: ita & de *Intellectu* intelligendum est, ipsum æque suo cibo ac potu familiari sustentari oportere non quidem ex elementis, cum sensus corporales non sint, sed sunt spiritus, sicut ipsa etiam astra spiritus sint. Per suum ergo spiritum syderis attrahit, in quo conceptus & natus est. Spiritus enim in homine æque ac corpus nutritur. Ea nim Natura homini in creatione indite est, vt, licet Diuinę quidem imaginis consors sit, Diuino tamen cibo non alatur, sed elementali. Et diuisus is est in duas partes: *in corpus elementale,*

Homo ex quo constat, ex eo nutritur.

Elementa 4. quo modo hominem sustentant.

Intellectus hominis ex astris.

Lumen naturæ quid.

Intellectus hominis quibus nutriatur.

Hominis Partes duæ.

tale, hoc est, carnem & sanguinem, vnde & eodem etiam corpore nutriri opus habet,& in spiritum, ex spiritu syderis, vnde etiam spiritum suum ex spiritu syderis sustentare cogitur. Puluis enim & cinis terræ est,ac ipse homo. Hominis ergo ea conditio est, vt ex magno mundo cum elementis, tum astris egeat, hac de causa, quia & ipse talis est.

Eua Adamo qui similis fit.

Cæterum deinceps etiam de conceptione hominis, quomodo gignatur & fiat, disserendum est. Primus homo factus est ex Massa, extracta ex totius mundi Machina. Preterea ex ipso condita eius est fœmina, quæ mundi similitudine ipsi correspondet. In posterum ergo ex viro & fœmina procedit generatio omnium liberorum, omnium hominum. Porro manus Dei hominem primum fecit secundum imaginem suam admirando modo, sed in carnem tamen & sanguinem constitutum, vt iam homo fit. Deinceps vero primus homo,& ipsius fœmina Naturæ subiecti, & ex manu Dei sepositi sunt, ita, vt iam non per manum Dei miraculose homo condatur,sed per naturam. Naturæ itaque hominis generatio mandata est, & in vnam Massam congesta, ex qua ille prodierat. Ea Massa in Natura *Semen* vocatur. Proinde sciendum est,virum tantum ac fœminam hominem iam gignere non posse,sed vna cum ipsis geminis etiam elementa, & spiritum Astrorum. Quatuor hæc hominem constituunt. Semen non est in homine, nisi quatenus elementaliter in ipsum ingreditur. Vbi in conceptione non operantur elementa, corpus nullum gignitur. Vbi non operatur Astrũ nullus spiritus fit. Quidquid autem absque elementis, & spiritu Astrorum fit, id monstrum est, est Mola, est Abortus preter Naturam.Et qua ratione Deus Massam sumpsit,eique vitam infudit: sic oportet compositionem procedere in æternũ ex istis quatuor, & Deo, vtpote in cuius manu omnia posita sint. Presto autem esse opus est corpus & spiritum. Duo nãque hec hominem vnum constituunt, hoc est, homo,seu vir & fœmina,semen,quod extrinsecus aduenit, sicut & alimentum, quod intra se homo non habet, sed extrinsecus attrahit, velut & potum. Iam quæ ratio cibi ac potus est: eadem est etiam Spermatis,quod elementa extrinsecus ad corpus conferunt, tanquam Massam. Astrum per suum spiritum confert sensus. Pater & Mater, sunt externorum instrumenta, per quæ illa perficiuntur. Pro re intelligenda simile adducam. In terra nihil crescit, nisi Astra superiora suas vires conferant. He vires iam quid sunt? Tantũ sunt, vt vnum sine altero esse non possit, sed necessario vnum cum altero operari debeat. Hec vt extra fiunt: sic etiam intra, in homine. Hinc iam elicitur, primum hominem mirabiliter factum esse, adeo que Dei opus exsistere. Ab eo homo Naturæ subiectus est, vt cum ipsa liberos gignat. Natura autem est mundus externus, in elementis & Astris Iam euidens hinc est, ipsa elementa suum cursum & operationem habere: velut quotidianum suum cursum habent etiam Astra. Currunt ergo in quotidiana sua concordantia, & singulis momentis noua Natura prodit. Iam si hec operatio, pater & mater,cum hec concordantia in conceptionem vnam conueniunt, tunc fœtus sortitur Naturam eorum, ex quibus genitus est, nempe ex quatuor parentibus, patre, matre, Elementis, Astris. A patre quidem & matre similem Imaginem & Essentiam carnis & sanguinis. Preterea ab illorum Imaginatione, quæ Astrum hominis est, sortitur intellectũ,prout concordantia & constellatio sese exhibuerit. Sic ab elementis complexionem & Naturæ qualitatem. Sic etiam ab externis Astris suum intellectum. Vtut hæc congrediantur, Influentia, quæ fortior est cæteris, excellit in fœtu, aut mutua omnium permixtio fit. Sic homo fit Microcosmus. Pater enim & mater ex mũdo facti sunt,& mundus iugiter confert ad hominis generationem. Hoc pacto corpus vnum constituitur, sed duplex natura, vnus spiritus, sed duo sensus. Postremo redit corpus ad primum corpus, & sensus ad primum sensum, moriunturque ac intereunt, & abeunt, nec reuertuntur. Cinis enim lignum fieri de novo non potest: nec homo ex eo, quo cinis, ad hominem reduci potest.

Semen qui in homine fit.

Generatio perfecta hominis vnde & qui fiat.

Homo post Adamum ex semine gignitur.

Imaginatio est hominis Astrum.

Cæterũ Generationem hominis hic adduximus tanquã generalem ac vniuersalẽ probationẽ totius Astronomiæ,vt ex his intelligatur, cur Astronomus hominem per astra consideret seu cognoscat,nempe quia is ex Astris est Sicut enim quilibet filius per patrem noscitur: ita & hic. Et hæc sciẽtia oppido vtilis est,si homo nouit,quis sit ex Cœlo, ex elementis, ex patre & matre. Cognitio ex patre & matre est stirps. Cognitio ex elementis, est Medicinalis. Cognitio ex Astris, est Astronomica. Cur autem cognitiones hæ vtiles & bonæ sint, causę multæ prostant. Multi enim brutales sunt, qui se Angelos faciunt. Multi ex Matre loquuntur, qui se Samueles & Machabęos vocant. Multi ex terrena complexione ieiunant & orant, & se diuinos nominant. Multi ea tractant, quę talia non sunt, qualia esse dicuntur. Qui ASTRONOMVS est, is scit, quis spiritus loquatur & videatur. Et dolendum est, eos, qui inter vtrumque lumen intersidunt, ab vtroque decerpere & spoliare, vt conspicui fiant. Vtrique quidem spiritus cognoscuntur, sed tamen in spiritu alieno, quem esse non decebat. Vtut hæc se habeant,tamen homo est opus Dei: sed vnus tantum ipsius est filius, nimirum Adam. Ceteri sunt filij Naturæ, velut Lucas in sua Genealogia recenset de Iosepho, filio Heli, qui Helus filius erat MATHAT, qui MATHAT filius erat LEVI, & sic retro vsque ad Adamum, vbi nullius Dei filij mentio fit. Homo itaque est filius in Natura, nec suum genus deserit, sed naturam sequitur suorum parentum, Astrorum. Iam qui patrem & matrem Astrorum & Elementorum cognouit, velut & patrem & matrem carnis & sanguinis: is facultatem habet disserendi de fœtu illo, de eius natura, essentia, proprietate,denique omni conditione. Et veluti medicus simplicia omnia congerit in vnum, ex omnibus remedium vnum concinnãs,quod sine numerosis illis ingredientibus compleri alias non posset: ita miraculum suum Deus mul-

Epilogus

to fecit illuſtrius, hominem in vnam compoſitionem omnium elementorum & ſyderũ concinnando, ita, vt ipſemet ſit cœlum, firmamentum, elementa, denique omnis Natura totius mundi, in exili corpore concluſa & abſcondita. Et licet ipſum etiam hominem ex nihilo facere Deus potuiſſet per verbum *Fiat*: placuit tamen eidem, ipſum in Naturam condere, & Naturæ relinquere ſeu ſubiicere tanquam filium: ita tamen, vt eidem etiam Naturam ſubiecerit, ſed tanquam patrem. Hinc manat, quod Aſtronomus per patrẽ hominis cõceptionẽ cognoſcit. Hęc etiam cauſa eſt, cur ex Natura homo per Medicum ſanetur, tanquã pater filium ſuum iuuat, in foueam delapſum. Hoc modo Natura ſubiecta eſt homini tanquam carni & ſanguini ſuo, tanquam filio ſuo, tanquam fructui ex ſe genito: In elementorum quidem, corpore, in quo morbi ſubſiſtunt: in corpore ſpiritus, in quo intellectus & ratio viget: Et elementa quidem per Medicinam, Aſtra autem per ſuam ſcientiam & ſapientiam. Cæterum cum ſapientia hęc omnis coram Deo nihil ſit, ſed Diuina ſapientia omnibus pręemineat: ideo nomina ſapientiæ diuerſa ſunt, Quę ſapientia ex natura eſt, animalis vocatur, quia mortalis eſt: Quę ex Deo, nominatur æterna, quia mortis expers eſt. Hæ duæ partes ita mihi pertractandæ videbantur prius, quam de ipſa Aſtronomia commentarer, vt ex vniuerſalibus illis probationibus fundamentum omne eo plenius excerpi poſſet.

Finis generationis hominum.

Hi ſunt numeri, Religiones ac facultates totius Aſtronomiæ, quæ naturaliter & artificioſe tractantur. His nec plures, nec pauciores ſunt ac cõſiſtũt in lumine Naturæ, eſſẽtialite & ſpiritualiter. Nomina autem ac diſcrimina earũ hæc ſunt.

- I *Aſtrologia.*
- II. *Magia.*
- III. *Diuinatio.*
- IV. *Nigromantia.*
- V. *Signatum.*
- VI. *Artes Incertæ.*
- VII. *Manualis.*

Quid in qualibet religione tractetur, & quid ipſa ſit, in ſequentibus inquire.

ASTROLOGIA, *Scientia hæc docet ac tractat de toto Firmamento, quomodo ſe id cum terra & homine ſecundum naturalem & primæuum ordinem habeat, & quænam hominis, terræ & Aſtrorum cognatio ſit.*

MAGIA, *Scientia hæc cœlum cum viribus ſuis deorſum in lapides, herbas & verba, &c. ducit ac cogit: docet etiam mutationem vnius in aliud, velut & cognitionem Aſtrorum ſupernaturalium, Cometarum, &c. quæ illorum ſignificatio ſit.*

DIVINATIO, *Scientia hæc citra inſtitutionem cœlitus homini data eſt, ita vt loqui ille ſciat de futuris, præſentibus & præteritis, quorum tamen nullum per ſe exploratum habet, nec quicquam de illis aliud loquitur, quam quod cœlum ipſi imprimit. Hæc omnium maxime apud homines ſimplices viſitur.*

NIGROMANTIA, *Tractat hæc de ſydereis corporibus, corpore, ſanguine & carne carentibus. Hæc operatio ſe habet ad nigromanticum, ſicut ſe habet ſeruus ad ſuum dominum, quorum hic illi imperat.*

SIGNATVM, *Docet hæc ſcientia cognoſcere Aſtra quodnam ipſorum cœlum ſit, quomodo cœlum hominem in conceptione ſua produxerit, eodẽque modo illum conſtellarit.*

ARTES INCERTÆ, *Hæ ſcientiæ fundamento & principiis ſuis quibus nitantur, aut ex quibus procedant, carent, reguntur que ab imaginatione, offerẽtes nouum Spiritum & nouum firmamentum, per quod operantur.*

MANVALIS, *Scientia hæc docet confectionem inſtrumentorum totius Aſtronomiæ: & exili materia exprimit ſeu continet ſyderum formã & in figuram vnam cœlum & terram cogit.*

Plenioris intellect. gratia addem⁹, quot ſpecies quælibet religio habeat hoc mod.

- *ASTROLOGIA, tres ſpecies habet, erga*
  - *Hominem.*
  - *Inferiora corpora.*
  - *Animalia.*
- *MAGIA, ſpecies 6. habet. Eſt enim vel*
  - *Cometarum.*
  - *Imaginum.*
  - *Gamaheorum.*
  - *Characterum.*
  - *Spectrorum.*
  - *Incantationum.*
- *DIVINATIO ſpecies 5. habet.*
  - *Somnia.*
  - *Eruta.*
  - *Animum.*
  - *Speculationem.*
  - *Phantaſiam.*
- *NIGROMĀTIA cuius tres ſpecies.*
  - *Viſiones Materiales, ſpectra. Spiritus Aſtrales.*
  - *Inanimata, Phãtaſtica corpora, id eſt, aſſumpta a mortuis vel*
  - *rebus.*
- *SIGNATVM habet ſpecies 3.*
  - *Chiromantiam.*
  - *Phiſionomiam.*
  - *Proportionem.*
- *ARTES INCERTÆ: quarum ſpecies 4 ſunt.*
  - *Geomantia.*
  - *Pyromantia.*
  - *Hydromantia.*
  - *Ventinina.*
- *MANVALIS habet ſpecies 5.*
  - *Arithmeticam.*
  - *Geometriam.*
  - *Coſmographiam.*
  - *Inſtrumentum.*
  - *Sphærã. (Mathematicum Inſtrumentum.*

Interpretatio Specierum ſecundum quamlibet Religionem.

ASTROLOGIA.

Prima Religio.

SCientia hæc 3. ſpecies complectitur, in quib⁹ occupatur. Operatur enim cõtra hominẽ, contra elementa, contra animalia. Cũ enim cœlũ & inferiora inuicem connectantur: cœlũ docet inferiora cognoſcere per figuram, quæ cœlum totum repræſentat. Ex illa coniicitur proprietas inferiorum, & quod cœlum operetur in Inferioribus.

MAGIA.

COMETARVM. Species hæc ſupernaturalia ſigna omnia in cœlo cognoſcere docet, ac in-

ac intellgere quidnam significent. Huius classis sunt Cometę, Halones, & reliquæ cœli figuræ. Hæc scientia est fundata super Apocalypsim, somnia, & Christi dictum: *Erunt signa, in Sole, Luna & Stellis, &c.* Hæc quia omnia sunt supernaturalia, ad Astrologiam non spectant, sed Magiam.

IMAGINVM. Scientia hęc cœli proprietatẽ effingit & impellit in imagines, ita vt componatur imago magnæ efficacię, mouens se, & significans. Imagines huiusmodi præsignes morbos curant, & casus admirandos multos auertunt, vt vulnera cæsim punctimue facta: quibus similis virtus in nullis herbis reperitur.

GAMAHEORVM. Hi sunt lapides, secundum faciem cœli sculpti. Ita pręparati prosunt aduersus vulnera, venena, veneficia, incantationes faciunt homines inuisibiles, & alia multa præstant, quæ sine hac scientia nec ipsa quidem Natura præstare possit.

CHARACTERVM. Hæ species sunt verba, quę aut dicuntur aut scribuntur. Vim habẽt aduersus omnes morbos, quos etiam auertunt: declinant infortunium & omnes casus, liberant captiuos, vt vinculis soluantur, & ea efficiunt, quæ Natura efficere nequit ipsa, sed sola scientia Magica.

SPECTRORVM. Species hęc similitudines exhibet hominum, vt appareat, quod tamen non adest. Visiones autem hę cum suis indiciis noctu fiunt, non interdiu, & carent corpore, sanguine, carne, anima, spirituque hominis.

INCANTATIONVM. Docet hæc species ex hominibus facere canes, feles, &c. docet hominem in quascunque species & formas se cõuertere, facit inuisibiles hominum mutat animos ad arbitrium artificis, ac impressiones & generationes superiores secundum voluntatẽ suam impellit, ducit, dirigit.

DIVINATIO.

SOMNIA. Si cui aliquid offertur per somnium, siue præsens sit, siue futurum, siue præteritum, siue scientia, siue thesaurus siue aliud quicquam secretum, id ad hanc artem spectat. Astra enim dirigere in somnium potest, vt per ipsum quid reueletur.

BRVTA. Species hæc animalium vaticinia cognoscere docet. ita, vt ex animalibus homo videat & intelligat, quid cœlum operatur, aut operaturum sit. Et hoc operatur in stultis, in animalibus, aut hominibus simplicibus aliis.

ANIMVS. Species hæc circa solũ hominis animum occupatur, ita vt fortuito non pręmeditate hominis animo suggeratur, quid facere debeat. Species hæc magni momenti est, & homini comprimis cognoscenda, vt sciat, quidnam animus ipsi ex vero fundamento suggerat.

SPECVLATIO. Si quis rem sedulo trutinat & speculatur, & per fortem imaginationem, quod quęrit, inuenit: id ad hanc speciem referri debet. Hæc oritur ex Astris, quæ circa hominem occupantur, ac ipsum docent.

PHANTASIA. Si quis ludendo aliquid inuenit, aut cognoscit, hoc ipsum quoque ex Astro est, quãdo maturuit. Hoc multa sępe reuelat, thesauros, fodinas, & alia abscõdita, operãs scilicet sine prænotione, aut facta inquisitione, & largiens non quęrenti.

NIGROMANTIA.

VISIONES. Species hæc in Crystallis, Speculis, Vnguibus, &c. videt, quæ abscondita, quæ secreta, quæ futura, quæ præsentia sunt, vt illa non secus ac ipso corpore præsentia appareant.

SPIRITVS ASTRALES. Hæc species docet cum Sydereis spiritibus, a corpore separatis tractate, vt instar seruorum hominibus seruire cogantur.

INANIMATA. Sunt homines, expertes animæ, ab Astris geniti, & cum hominibus habitãtes ac conuersantes, idemque cũ ipsis facientes.

SIGNATVM.

CHIROMANTIA, qua Astrum exhibetur in homine ea facie, qua cœlum fuit tẽpore ipsius natiuitatis. Apparet autem in manibus, pedibus & cæteris corporis lineis venisque, varie in corpore apparentibus.

PHYSIONOMIA. Species hæc docet hominẽ dignoscere ex vultu, moribus & gestibus, quæ & ipsa causam habet horam natiuitatis, quę signat hominem, & per signa illa naturam eius efformat.

PROPORTIO. Species hæc diiudicat proprietatem ex vniuerso habitu hominis, siue claudus, siue æquolongior aut breuior, &c.

ARTES INCERTAE.

GEOMANTIA. Sciẽtia hæc libero animo absque fundamento & scientia certa aut tesseris exercetur: iudicio autem conuenit cum Astrologia.

PYROMANTIA. Hæc species est sortilegium per Ignem, quoad Ignem videtur, quis cœli motus, quæ eius natura & conditio sit. In hac vero Luna pręcipue adhibetur.

HYDROMANTIA. Species hæc docet videre in aqua, secreta quædam & abscondita, occlusas & obsignatas literas, & in terris distantibus peregrinantes, viuos vel mortuos. Hęc operatio procedit ex constellatione noui firmamenti per imaginationem.

VENTININA. Hæc ex vento docet cognoscere, quis cœli aduersus hominem status futurus sit, bonus vel malus, fœcundus an sterilis, & similia futura alia, quæ per Naturam explorari nequeunt,

MANVALIS.

ARITHMETICA. Hæc species cœli & terrę numerum inuenire docet in stellis & similibus.

GEOMETRIA, docet metiri altitudinem cœli & terræ, & in illis contentorum.

COSMOGRAPHIA, docet rerum omnium situm, distantiam, populorumque mores & naturam

INSTRVMENTVM, Species hæc docet conficere Instrumenta quibus, quomodo cœlum & terra cognatione habeant, cognoscitur.

SPHÆRA, Species hæc per Instrumentum cognoscere docet, quę cœli & terræ cognitio & correspondentia sit.

Hoc breui discursu de religionum speciebus disserere volui, vt ipsa Astronomia eo rectius intelligeretur. Hæ autem omnes Astrono-

Astronomiam constituunt. Cæterum quo pacto quælibet probetur, deinceps traditur, hoc fine, vt de Astronomia constet, ipsam minimè inconstantem & mendacem scientiam esse, sed solido fundamento ex ipso Naturæ lumine prompto niti, quod quidem in qualibet scientia & veritate stabilienda requiritur.

Quæ iam sequuntur, ab Auctore præcedentibus non fuere connexa, sed sparsim foliis peculiaribus annotata.

PROBATIONES IGITVR IN ASTROLOGIAM MAGICAM, Diuinationem hic desiderantur.

IN NIGROMANTIAM.

Nigrom. qualis sit, exemplo docetur.

PRimum Nigromantiam huc spectare sciatis, vt sydereos Spiritus, & eos, qui animam non habent, ex natura syderea cognoscere & iudicare promptum sit. Iudicium autem ad hoc dirigitur, quod dicemus. Qui homo thesaurum defodit & abscondit, is toto animo illi inhiat. Is si moritur, & elementatum ipsius corpus sepelitur, corpusque sydereum ab ipso secedit, & vsque ad consumptionis suę terminum in terra ambulat, hoc autem corpus defuncti hominis cogitationes & cor circumfert: hinc iam intelligitur, ipsum sese continere circa locum illum, vbi thesaurus deffossus est, & cui defūcti hominis cor inhiauit, Iā ergo syderei eiusmodi spiritus apud vel circa thesauri illius locum videntur aut inueniūtur. Idem fit etiam in rebus aliis, quibus aliquis toto pectoris desiderio inhiauit, siue fuerit cibus, siue potus, siue scortum, siue alea, siue venatio. In his enim omnibus spiritus agit pro illius cordis Imaginatione, & vmbratice post mortem eadem facit, donec sydus spirituum ipsum quoque consumat, sicut corpus elementa absumpserunt. Hinc iam consecutum est, vt Nigromantici sydereos eiusmodi tantum Spiritus cognoscerent, & qua causa hic vel illic obambularent, sciscitarentur: similiter etiam Lemures, Gigantes, Gnomosque, quinam essent, explicarent. Est enim Nigromantia Philosophia spiritualium sydereorum corporum, & inanimatorum, qui tamen homines sunt, vt *Onagri*, *Nymphæ*, *Lemures*, *&c.* De his qui disserit, Nigromanticus est. Sicut autem de Exorcistis dictum est, qui huiusmodi corpora & inanimata adiurant: illi a Nigromāticis in hoc differunt, quod Exorcistæ versentur circa corpora a Diabolo obsessa: Nigromantici vero cum illis, qui obsessi non sunt, rē habeant, naturaliter & Philosophice. Inscitia tamen hominum Exorcismum & Nigromantiam confudit, ac pro vno eodemque habuit. De illorum tamen discrimine iam constitutum est. Porro de Exorcistis nihil constitui hic tractare, sed satius est, relegari ipsos ad Diabolum, cui seruiunt. Nigromantiam tamen ceu insignem naturalem scientiam vobis commendatam esse velim, quæ versatur circa admiranda quædam, dum per defunctorum sydereos Spiritus produntur corda illorum hominum, quo inclinent, quid desiderent, quidue affectent.

Nigrom. quid sit.

Nigromantia & Exorcismus quo differunt.

Iucundum sane ac suaue est, recte Nigromantiam intelligi. Nympharum enim cognitio, velut & Lemurum, Gnomorumque ac Gigantium inuentio, subtilis plane & ingeniosa est. Et sane quatuor istorum sine anima Generatorum Philosophia vere nobilis est: quam tamen clamaces illi penitus obtundunt, & nugas suas illi anteferunt. Interim, cum in suis operibus Deus admirabilis sit: forsan horum quoque temeritas in apricum aliquando proferetur, & suo tempore palam innotescet. Porro vsi sunt Nigromantici etiam Berillis, ex hac causa. Quod scilicet, attinuit ad Spiritus Astrales, familiaritatis nonnihil habuerunt cum Magis quoad visiones, quas tamen Magi minime admiserunt: cuius rei caussę in tractatibus illis cognoscentur. Sic ergo hoc discursu, quid Nigromantia, & quodnam ipsius subiectum sit sufficienter a nobis declaratum est.

IN SCIENTIAM SIGNATAM.

BOnis tam amplis lumen Naturæ Deus illustrauit, vt scire possit omnia, quę sunt in eo, qui lumini addictus non est. An hoc non magnum est, quod signa externa hominem cognoscendum offerant? Et hoc Deus ita ordinauit. Tu, qui fiat, mirari fors possis. Sed admirationi finem imponet sequens Exemplū. Tignarius est semen suæ domus. Qualis is est: talis ipsius domus. Huius namque Imaginatio domum facit, & manus perficit. Imaginationi similis domus fit. Iam si Imaginationis ea conditio est, vt domum faciat: Imaginatio etiā Natura erit, faciens filium, & quidem secundū suam Imaginationem. Sic forma & essentia res vna fiunt.

Ad quod aliquid vtile est, ad id assumitur & aptatur. Ita si natura hominem facit, suo instituto illum aptat. Et hic fundamentum positum est. Signato ergo iure merito suus relinqui locus debet. Natura enim quodlibet suo debito aptat.

Si quis Dominus aut princeps ciuitatem exstruit, muros omnes, omnes turres, ac arces, &c. ita condit & exstruit, vt instituto suo quā aptissime conueniant. Id si facit homo quanto magis Natura, homine superior? Alium ergo facit claudum, quia talem claudis rebus adhibitura est. Alium facit cæcum, rebus cæcis destinādū, &c. vt verbo vno dicam: Qualem ipsa quemlibet esse requirit, talē producit.

Cum ergo Naturæ is mos sit, vt talem hominem producat, qualem ipsum esse velit: vestigia vtique illa in homine manifesta & plana erunt. Per illa intelligitur, quibusnam rebus natura talem adhibitura sit.

Quandoquidem ergo palam adeo Natura operetur, opusque suum in publicum edat: fas ac conueniens est, occurrere ei quendam, qui videat, qualem ipsa quemlibet instruxerit, & produxerit, hoc est, quomodo nebulonem opponat viro probo, & versipellem lupum opilioni, &c.

Signatum ergo est, quod versatur circa consideranda signa, quibus *quilibet* alterū cognoscere potest, *qualis interius* sit. Nihil enim adeo absconditum est, quod Natura non manifestarit, & palam proposuerit. Signatū quid?

Iure ergo signato suus locus concedi debet, quia

quia Astronomia est, hac de causa quod Astrũ condat hominem ad suum placitum, cum notis illi couenientibus. Quod nigro tincturũest, id natura nigrum facit: quod cœruleo, cæruleum. Quod vsturum est, vrticam facit. Quod mundaturum est, facit Equisetum. Quod leuigaturum & politurum, facit smiridem: & denique cuilibet rei peculiarẽ suam formã assignat, per quam noscatur, ad quidnam à Natura condita ea sit.

Quicquid rei cuilibet inest, secundum suam proprietatem, qualitatem, formam, speciem, &c. reuelatur, in herbis, seminibus, lapidibus, radicibus, &c. Nam per signatum omnia cognoscuntur. Per signatum eruditi indagarunt, quid latuerit in herbis, seminibus, lapidibus. Postquam vero signatum in exilium actum, & nugæ in eius locum suffectæ sunt: ibi de omnibus iam actum erat, omni vna Philosophia cũ Medicina pessũ eunte.

Passim it clamor, odio me flagrare eruditorum virorum, Doctorum, Magistrorum, Baccalaureorum, Senatorum, Consulum, &c. Quę causa est? Natura eosdem nimis manifeste signauit. Cuius farinę cum ipsos esse videam: ideo domum quamlibet, quę pluuiam transmittit, odi.

Pariter etiam accusor, quòd Medicos & chirurgos oderim. Cur? Ideò, scilicet quòd ad professionẽ suam signati non sint, sed adne bulones & impostores. Idem verum est etiam de aliis. Quorũ multos noui, si eloquitutum esset.

Qui vero fauere possim tali, qui tot stigmatibus ac flagitiosis notis inustus est? velut consul Augustanus, *Niger*, & Norinbergensis, *Muffel*. Quot vero etiam alii sunt, his similes? Ideo nimirum hanc artem oderunt, quia homines nequam nimis certo prodit.

PROBATIO IN SCIENTIAM ARTIVM *incertarum*.

NAtura viam ac ordinem euidentem proponit, quo homo consideret, quæ ad Naturam & eius proprietatem spectant. Sic Astrologia Solis Naturam cognoscere docet per ordinem stellarum solitum. Sic qualis Luna sit, quæ eius sit Natura, Astrologus eius ex cursu discit, quem regularem videt. Idem etiam de cęteris iudicandum stellis est, Similiter & Philosophia discitur ex eo, quo apparet, quomodo Natura terræ sese proferat, vnde cognoscitur, eandem etiam Philosophiæ esse rationem debere. Sic omnium rerum sua euidens est comprobatio & comprehensio. Ita nimirum omnes artes, velut Medicina & cæteræ naturali ordine concipiuntur. Præter hunc ordinem nihil quicquam fieri, aut ad perfectũ finem deduci potest.

Ordo magister rerum.

Porro autem incertæ artes, quarum 4. in figura comprehensæ sunt, hunc ordinem & processum non tenent, qui materialiter probari & demonstrari possit: sed is a dicto ordine diuersus est. Cæterum de hoc ita statui debet, alia quoque plura esse, quæ illi ordini non quadrent quidem, sed tamen naturę ob id non aduersentur, verum diuersa tantum sint ab ordine materialis Naturę, prout Deus illam stabiliuit. Id vero, quod ordine eo plus est, in incertis artibus hoc modo comprehendi debet.

Firmamentum & cœlum nouum constituitur per Imaginationem. Et sciendum est, Imaginationem eam esse efficacem, & multa præstare, ac mirifice operari. Sæpius enim fit, vt imaginatio parentum, patris & matris, fœtui, in illa creatione genito, aliud cœlum, aliam figuram, alium ascendentem, præter quam Astrologia dare potest, cõferat. Sic namque frequenter accidit, vt contra astrum fœtus gignatur, aliter quam figura cœli dictat, constitutus. Et vi huius Imaginationis multi docti viri persæpe nascuntur.

Incertarum artium processus.

Probationis ergo in incertas artes loco nihil præsumi debet, quam operatio, quę fit ex imaginatione per nouum cœlum, nouum Ascendentem & Firmamentum. Illa prout bona, fortis & iusta in operãtibus est, ita etiam Iudicia cadunt. Proferamus Exemplum. Ipsius speculatio est, hoc vel illud scire velle. Speculatio hæc parit imaginationem, imaginatio operationem, operatio iudicium & sententiam. Iam vero Imaginatio in carne & sanguine non versatur, sed in Spiritu Astri, cuilibet homini inexsistente. Spiritus is multa nouit, futura, præsentia, pręterita, omnes artes & scientias. Caro autem & sanguis est rudis & crudis, vt, quod vult spiritus, per ipsum efficere nequeat. Si vero caro & sanguis sensibus subiicitur, & per illos purgatur: tunc per ipsum operantur spiritus, modo corpus consentiat. Et hi in incertis artibus sunt optimi. Hinc vocantur *Artes incertæ*. Quis enim scire potest, qualis Imaginatio in ipsis sit? Quid spiritus imaginetur & operetur, qui ei datus est? Nihilominus tamen ars ipsa certa est. Incertus autem Artista, qui eam vsupat, ad nouorum cœlorum creationem & firmamenti generationẽ, inidoneus esse potest. Quia ergo de his dubitandum est, sentẽtiæ ipsi credi non potest, sed euentus exspectatur. In fine tamen vis & efficacia harum reiũ deprehenditur. Porro contra Deum id non pugnat, si futura explorentur extra illum, quem Deus Naturæ firmamenti indidit. Pone, exempli gratia, quẽdam pugione perfossum iri. Hoc iam illi per alium prędicendum est. Præmonitiones enim eiusmodi multoties verę fuerunt inuentæ, etsi obstinationes minime paruerint, Id si per artes incertas fiat, Deus ipse vaticinium, prædictionem & admonitionem multiplici ratione suggerit. Sic multi Prophetæ etiam per somnia talia pręmonuerunt. Sic per somnium commonefactus Ioseph est, quænam Maria sit. Et quia ista carni & sanguini naturalia non videbantur: ideo annihilabantur, donec euentu respondente tandem crederentur. Iam vero artes incertæ æque ac somnia & reuelationes aliæ intelligibiles sunt. Vult enim Deus in suis operibus mirabilis videri. Qua de causa incertę artes improbandæ minime sunt: quia in fine demum cognoscuntur. Nec enim Deus vult, nos certa semper futura præscire, sicut per ordinem Naturæ fieri potest. Vult nos quidem scire, sed tamen nonnihil ambigere, vt videntes non videamus, velut ipse quoque Christus a Iudæis cognitus & non cognitus, visus & non visus, auditus & non auditus est.

Artes incertę cur ita dictę.

Dei opera mirabilia.

Dictũ superius est, de imaginatione, quod ad se trahat

se trahat astrum, & illud regat, ita, vt ex imaginatione operatio ipsa in sydere inueniatur. Quia ratione homo corpore suo terram ad arbitrium suum excolit: ita etiam imaginatione sua ædificat cœlum in suo sydere. Artistæ itaque imaginatio in incertis artibus ars & caput primarium est. Præterea autem imaginatio quoq; confirmatur & perficitur per fidem, ita vt reuera fiat. Dubitatio nanque omnis opus frangit, & imperfectum illud in spiritu Naturæ reddit. Fides ergo imaginationẽ stabilire debet. Fides enim terminat voluntatẽ. Iã vero fides triplex est. Est fides in Deũ. Hæc quod credit, pręstatur. Sic traiiciuntur montes, vitæ restituuntur mortui, cœcis visus redditur, claudi ambulant, &c. quæ admiranda fides præstat, si Imaginatio in Deum respicit plena fiducia, quæ integra & non mutila sit. Exemplo nobis sunt sancti tam veteris quam noui testamenti, quorum, quæ crediderunt, voti compotes facti sunt, vt in nullo defectus esset. Est alia fides in Diabolum aut eius vires. Hanc ipsam qui habet: ei, prout credit, contingit, si modo Diabolo id pręstare possibile sit. Denique fides etiam est in Naturam, hoc est, in lumen Naturę. In hanc qui credit, tantum à Naturę lumine impetrat quantum credit. Iam vero a Natura impetrari plus non potest, quam a Deo ipsi datum & collatum est. Est itaque Imaginatio, qua quis cogitat, prout intendit, vel in Deum, vel in Naturam, vel in Diabolum. Imaginatio hęc requirit fidem. Sic opus concluditur & perficitur. Quod Imaginatio cõcipit, id ad operationem deducitur.

Fides imaginationem stabilit.

Fides est triplex.

De his notate exemplum. Medicina Imaginatione vtitur, valide intenta in Naturam herbarum, & sanationem. Hic opus est fide, vt Imaginatio eiusmodi in Medico operari possit. Ea præsente, Imaginatio concipit & gignit spiritum. Spiritus iste est Medicus, non corpus. Hinc æstimate, idem similiter in omnibus artibus contingere. Porro sunt etiam *Medici* citra Imaginationem, citra fidem, vocati phantastæ. Phantasia autem non est Imaginatio, sed est limes stultitiæ. Hi in omnem euentum operantur, nec in ea schola erudiuntur, in qua debebant. Qui autem in Imaginatione nascitur, is inuenit vires Naturæ, quæ in ipsa latent, quas per suam phantasiam corpus inuenire nequit. Imaginatio enim & phantasia inter se differunt. Imaginatio est in perfecto spiritu. Phantasia est in corpore sine perfecto spiritu. Iam qui imaginatur, cogit herbas, vt abdita in illis natura prodeat. Sic etiam incertarum artium Imaginatio compellit Astra, vt faciant, quod vult is, qui imaginatur, credit, & operatur. Quia autem homo non semper perfecte imaginatur, perfecte credit: hoc iam in causa est, cur artes vocantur Incertæ, etsi certæ sint, & vere pręstari possint. Ceteræ autem Astronomię scientiæ ordinem suum obtinent, etiam citra fidem & imaginationem, non secus ac Mechanicus, qui si suum in operando ordinem sequatur, imaginatione & consideratione nulla opus habet, & tamen opus perficit.

Imaginatio & phantasia qui differãt.

Sed notandum est, per fidem sępe aquas trãscendi sine suffocatione & madefactione. Idem homo etiam potest sine fide, si ponte aut naue aquam transeat. Sic etiam sanatio ęgrorum fit per medicinam, sine fide. Ex fide tamen inuenitur, quid Medicina sit. Ante omnia præcedit Imaginatio. Hæc quod inuenit & dat, id vsurpat alter, qui phantastice agit.

Cæterum non corpus homo est, sed cor est homo: & cor est integrum sydus ac Astrum, ex quo conditum est. Si ergo in corde est integer, & perfectus homo, tunc nihil in toto Lumine Naturæ ei absconditum est. Sic ex vno puncto in Geomantia voluntas eius perficitur. Similiter & in Austrimantia, & Pyromantia, ac Hydromantia, recens natus ac ex seipso genitus spiritus suam scientiam ac intellectum adumbrat in figura, & per figuram, prout homo imaginatur, & in illa citra omnem dissolutionem constans manet. Eo namque modo illarum scientiarum gignitur spiritus, qui demum operatur & perficit id, quę quæritur. Initium ergo est, gignere spiritum ex Astro aut sydere per Imaginationem, vt ille perfectus adsit. Postea etiam perfectio in artibus incertis adest. Vbi vero spiritus ille non est: ibi nec iudicium, nec scientia perfecta adest. Hinc iam admiranda ab hominibus inueniuntur in futuris & absconditis rebus, quę ab imperitis ridentur & contemnuntur, apud se non expendentibus, quantum Natura in suo spiritu possit, eo inquam spiritu qui dicto iam modo genit⁹, & ad hoc a Deo dat⁹ & tributus est. In Diabolum quidem credere, dubii euentus est, & res fraude permixta est. Cuius ratio a Deo petenda, qui voluit, vt omnes qui in Diabolum credunt, ad ipsius normam quoque mendaces sint fiantque. In Deo autem fides hæc perfecta & defectu carens est. In Natura talis est, qualis illius est potentia. Sic ergo incertæ artes scientiæ sunt, ea tamen conditione addita, vt noua generatio spiritus Prophetici & Sibyllini intercedat, a quo manus & ars regatur, & perducatur. Incertarum harum artium quisnam Inuentor sit, comperrum equidem non habeo. Hoc scio, artes istas admodum vetustas esse apud veteres in magno pretio habitas, & pro singularibus secretis absconditas & traditas. Tempus enim suum impenderunt Imaginationi & Fidei, quibus summa multa indagarunt & commonstrarunt. Hodie vero inter homines tanta Imaginatio & Fides non viget: sed plerique homines intendunt illis, qui carni & sanguini suauiter faciunt. Ea sectantur, illis operam dant. *Artes* ergo hę vel ob id etiam incertę sunt, quod homo intra seipsum adeo dubius sit. Qui ambiguus est, certi nihil instituere: qui dubius, constans nihil perficere: qui corpori studet, solidi nihil in spiritu assequi potest. Quemlibet autem decet esse perfectum in eo, circa quod versatur. Sic enim spiritus integer erit, & vincet corpus, quod nihili est. Spiritus frugi est: hunc in se perfectum habere, ac carnem sanguinemque omittere homo debet.

Homo cor est, non corpus.

Incert. art. quis inuẽtor.

Homines quibus hodie studeant.

Finis probationis super artes incertas.

IMAG-

IMAGINATIO habet Impressionem, & Impressio facit Imaginationem. Ergo eb Impressione descendit Imaginario. Nūc sequitur, qualis impressio, Influentia, constellatio, sydus: talis est Imaginatio.

Inde sequitur, quod Imaginatio parit nouū cœlum super Impressionem: Et qualis imaginatio, talis est figura cœli.

PROBATIO IN SCIENTIAM MANVAlem Mathematicam.

ETsi omnia totius Astronomiæ videantur & inueniantur: oportet tamen esse singularem numerationem, dimensionem, occasionem, & instrumentum. Hæc sunt principia omnium scientiarum, hoc est, sunt illa, quæ cum scientiis omnibus concurrunt.

Stellæ cui sint numerabiles. Porro autem intelligi ægre potest, quo modo numeratio in astris adhiberi possit, propter infinitum stellarum numerum, quarum pars maxima aut nūquam aut difficulter spectatur, quæ tamen omnes etiam in numerum conferendæ sunt. Sed has impossibile est numerare ei, qui non nisi oculis vtitur. Qui autem plura quam oculos adhibet, is eas numerare potest, non item alius.

Eadem etiam Geometriæ ratio est. Dimensio enim altitudinis, profunditatis, & amplitudinis, &c. longe difficilior est, quam vt de omnibus capi queat. Non autem hæc Geometria est, quę in septem liberalibus artibus traditur. Nostra Geometria est astralis, non terrena, soli isti cognita, qui Magice, non elementaliter, sed extra elementa dimensionem facit.

Similiter & Cosmographiæ labor materialis est. Ipsa vero artis inuentio materialis non est, non elementalis, sed plus Nigromantica & diuinatoria. Illi enim conditionem rerum omnium in cœlo & terra explorant, quo situ omnia posita & constituta sint, quaue coniunctione &c. conueniant. Et illa quidem tanta subtilitate inueniuntur, vt inferius etiam in globum, instrumentum, sphæramue describi possint.

Mathematica ex quibus constet. Iam si Manualis Mathematicus tam peritus est Numerator in Arithmetica, & Dimensor in Geometria, & Explorator in Cosmographia, & Præparator in instrumentis: tunc optimo iure sese prędicare Mathematicum potest. In his enim quatuor Mathematica consistit: & quatuor hęc Mathematicum constituunt. Hoc modo scientię Astrologicæ inuisibile corpus, sapientibus cognitum, deduci possunt.

Sed tamen & aliæ sunt Mathemathicæ, quę solos Magos respiciunt: qui & ipsi ad instrumenta Magicæ facienda apti sunt, veluti sunt Gamahei, Imagines, Characteres. Nam & hæ res, Instrumenta sunt. Ars autem quæ huc facit, ex Magica petenda est. Ipsa præparatio, est Mathematicæ. Oportet ergo illos esse certos ac probe constellatos, ac idoneos ad illa præparanda & suo loco disponenda, hoc est, oportet eos esse virgines.

Sic etiam in Nigromantia, Mathematica est, necessaria eius prępararās. Diuinatio & signatum Mathematica nulla indigent. In Nigromantia autem opus est, vt Instrumētum certitudinis, & Regale vna cum aliis Defensiuis vsurpetur. Nam spiritus valde obsidentur. Necesse ergo est, quemlibet contra eos sese recte munire, quia in promptu periculum. Vbi autem genus illud (vt ita loquar) obsessile sit, cognosci operæ pretium est.

Artes Incertę & ipsæ instrumentis vtuntur in suis indagationibus. Illi tamen Mathematici signa tantum & figuras disponunt, prout rei cōditio postulat, fundamentū captantes ex arte speculationis, per Diuinationem inuentæ. Fundamentū enim, quod instrumenta hæc cōficere doceat, aliud non est, quam recta Influētia Diuinationis.

De Mathematicis itaque, quę ad scientiam Astronomiæ, vt dictum est, requiruntur, ratum ac constitutum hoc sit, eas exquisita prudentia intellectu & experiētia opus habere. Vulgato more nihil fiet. Oportet adesse talem, qui illa sublimius quam ex lumine Naturę vulgato & terreno inueniat. Opus est inquam altiore Lumine, Lumine nempe superartificiali.

Hoc modo Mathematicæ in Astronomia per sua Instrumenta, quæ cum magno mundo concordent, probantur. Præterautem hæc omnia, Instrumenta illa cum Elementis & Astris ita cognata sunt aut deuincta, vt similitudinem exhibeant velut Microcosmus, qui & ipse ex maiore mundo factus est, licet minore corpore constet, mundum tamen vniuersum in se continente instar Essentiæ quintæ ex illo extractę.

Sequuntur quædam Fragmenta & Schedula, ejusdem cum præcedentibus materiæ.

De cognitione Astrorum.

DOcendi ante omnia estis de Astris, quidnam sint illa. Ad sola enim Astra non ad aliud, directus est Astronomus. Itaque sciendum, hoc loco corpora Elementaria nihil negotii habere: adeoque carnem & sanguinem hic nihil operari, sed tantum Astra. Quod vt probe intelligatis, scire vos velim, sensus in homine corporis expertes esse. Quicquid corporale non est, est Astrum, sydus, aut Æther. Eorum autem quę corpus non habent, species multę sunt in homine. Vtut tamen ista se habeant sensus certę hominis caro & sanguis non est. Corpus ergo est aliud, aliud sensus. Corpus est caro & sanguis. Sensus est Anima. Anima est subiectum Astronomię, non corpus. Corpus autem ab anima regitur. Ideo & corpus Astronomiæ subiectum est, quia corpus animę subiacet, eique obsecundat, ac ab illa regitur. Porro, anima non est æternum in homine, nō est summum bonū, sed est in homine mortale existens, est homo in Adamo cōditus. Quoniam ergo anima Astronomię subiecta est, & Astronomia solum sydus dominū agnoscit: scitote iam, in sydere multas esse essentias, hoc est, non vnum tantū astrum, sed plura. Scitum nimirum est, Astrum vnum existere, reliquis omnibus superius. Hoc est Astrum Apocalypticum. Secundum Astrum est ascendētis. Tertium est Elementorum, quorum sunt quatuor. Ita Astra 6. constituuntur. Pręter hæc adhuc

Sensus hominis incorporei sunt.

Sensus quid.

Anima in homine quid sit.

Astra quotuplicia sint.

adhuc aliud est Astrum, Imaginatio, quæ nouum Astrum, & nouum cœlum gignit.

Astrologus vere. Etsi vero, vt iam comprehensum est, Astra septem sint: Astrologus tamen eius conditionis non est, vt in hisce septem Astrologum agar. Alius enim est Astronomus Astrologiæ super Natura: alius super ascendente: alius super quatuor Elementis: alius super Imaginatione. Quilibet de sua Astrologia disserit, quilibet est Astrologus, quilibet est in seipso sufficiens. Iam qui est Astrologus, in vno non quiescit, sed in omnibus versatur, si non speciem suã exponat, circa quam versetur. Ille autem non tolerandus error est quod Astrorum speciebus neglectis, solum Horoscopum, ascendentemque & figuram cœli tractent: cum tamen interim vesania sit, ipsos sex reliquarum specierũ ignaros esse. Etsi autem ab Astrologo Horoscopi ceteræ non intelligerentur; id tamen parum referret, modo hoc profiteretur ille, ipsas bonas esse & esse Astrologiæ quoque species. Est enim Astrum Firmamenti, id est, Ignis, ad Horoscopum nihil spectans. Est Astrum terrę quia Terra suum Astrologum non minus ac Olympus habet. Sic Aqua ęque ac Æther proprium suum Astrum habet. Similiter & Aer &c. Nemo cogitet, astrum vnum tãtum esse. Sunt plura Præter dicta omnia est vnũ, numero Quintum. Præter quintum iterum aliud supernaturale. Et præter hoc sextum vnum, quod in homine ipso conditum est, septimum.

Astra numero 7. sunt.

Loquor de 7. Astronomię speciebus quæ integrum hominem constituunt, velut antea indicatum est. Porro hæ septem species, ad septem astra non seruiunt. Sed hoc dico, quod Astrologia hæc septem sub se sola contineat, ac ob id intelligere debeat, quomodo septem astra essentialiter se gerant. Hinc enim perfectum iudicium Astrologicum emergit, quod alias fieri non potest. Oportet enim esse Medium, per quod supremum operetur, & alterum post primum in quatuor, adde etiam in vltimo. Quod eo saltem instituto narro, vt intelligatur, apte ac sufficienter in Astrologia non dici, Martem in cœlo cognoscendum esse, qui tamen carboni ardenti tantum similis apparet. Nam præter istum Martẽ Mars alius etiam existit, & insuper quatuor alij in quatuor elementis, denique vnus adhuc in *Imaginatione*. Qualis vero iste Faber est, qui soleam ferream cudere, nec vero cudere clauũ potest? Qualis iste est tignarius, qui asciare saltem, non etiam aptare potest? Scientia debet in omnibus perfecta esse, nec quicquam excipi. Quæ iungenda sunt, iungantur.

Mars vnus, sed multi.

Hoc loco cumprimis considerandum est, quod ante diluuium maiores nostri vsque ad natiuitatem Christi tot sudoribus ac indefesso labore sapientiæ inueniẽdę studuerint, & nunc post aduentum Christi illa omnis interierit & extincta sit, ita, vt nihil eius iam vbiuis reperire superstes facile sit. Cuius rei hanc vobis causam expediam. Sapientiam æternam Christus mundo obtulit. Hac ergo oblata, fas omnino ac æquum est, minore repudiata superiorem agnosci. Sed & hoc equidem fateor, gentiliter me scribere, etsi Christianus sim. Iure namque inferior sapientia cedit superiori. Et melior est sapientia Christi, sapientia Naturæ. Sic melior est Propheta, melior Apostolus, quam Astronomus, quam Medicus. Melior est prognosticatio ex Deo, quam ex Astronomia. Melior est medicatio ex Deo, quam ex herbis. Prophetæ loquuntur, quę nõ fallunt. Per Apostolos sanantur infirmi, & quæ mortui sunt, resuscitantur. Et nec hoc fallit.

Etsi ergo Astronomia quidem cum suo lumine sub Christo obliterata est: quis illud criminabitur? Sed porro etiam loqui mihi mãdatum est, Infirmi opus habent Medico, non omnes autem Apostolis. Sic etiam prognosticationes opus habent Astronomo, non omnes autem Propheta. Distributione facta, pars alia cessit Prophetis, alia Astronomis: pars alia Apostolis, alia Medicis. Sic suas metas quilibet habet. Ideoque Astronomia nobis quidem Christianis ademta aut interdicta non est, sed, vt ea Christiane vtamur, mandatum est. Nam a patre ad Naturæ lumen procreati sumus: vnde ęquum est, nos illud scire & callere. A filio ad æternum vocati: vnde & hoc sciendum est. Sic ergo hęreditario ad nos a Deo patre lumen transfertur, & lumen de Deo filio hic in mundo ad æternum. Neuter alterum impedit, non patrem filius, non filius patrem. Hac ratione homo vtrobique discere, cognoscere & operari potest.

Astronomia quo modo Christianis concessa.

Hoc ergo discursu facto Astronomiæ iam finem impono, vt sciatis, quid Astra sint, quãque potestatem Astronomus, Astrologusue habeat, & vndenam vterque differat, ac vti Astra sita sint. Nam septenorum mentionem feci, interim non cogitans de vno adhuc Astro quod est Signatum Microcosmi, vt merito octo recenseantur. In sequente tamẽ explicatione & probatione vniuersa illa iuncta inuenietis & cognoscetis. Optarem equidem, eos, qui in Christi locum se collocarunt, genuinos se Christi discipulos pręstare. Sic fieret, vt Naturę lumen rectius cognosceretur, hoc est, Miracula Dei patris multo curiosius inquirerentur: cum interim meræ nugæ & offutiæ obtrudantur, in quibus nullus succus, nulla medulla, nulla sapientia latet. Cuius oscitantiæ & nequitiæ si suus successus conceditur: quis successus esse possit nobilis sapientiæ Naturæ? Interim hoc modo, nec sapientia Naturæ nec æterna consideratur, sed vtræque vna opera vilescunt. Et is iam mundi mos est, vt vtrique sapientię aduersetur. Quę cum ita se habeant: consultum mihi visum est, scribendo nihil fatigari, sed omnino pergere. Nam Renouatio mundi incumbet. Tunc demum inuenietur, quod iam quæritur, & ita proponetur, vt nihil quicquam eius pereat. Thesaurum enim præseruari hęredibus ad id, ad quod is prædestinatus est, bonum est. Is Thesaurus commodus est, qui hoc fine defoditur. Nemo arbitretur, hic me plura, quam de Astris tractaturũ esse: quæ quidem iam satis explicata sunt, addito eo, quod scientiam hactenus obtudit. Quæ necessaria visa sunt, ea inter se copulauimus. Et sciendum hic est, ipsum quoque medium recte intelligi debere. Sine ipso enim nihil fit. Quod ita se habet.

Signatũ Microcosmi astrum est 8.

Astrum

Astrum superius inferiora omnia gubernat. Iam si in terra nullum Astrum est: superius Astrum in terram nihil operabitur. Astrum autem terræ concipit vim Astri superioris, & illud huius capax est, quod alias, minime fieret. Eadem ratio etiam Aquæ est, &c. Vt supra.

Alia Schedula.

I. Triplex hæc operatio Astrologiæ modum vnum in figura Cœli habet: per hanc reprehenditur, quomodo Cœlum erga inferiora se habeat: vt perfectum inde fieri iudicium queat.

Cometæ, Quos intelligimus, sunt recens genitæ stellæ, non in prima creatione productæ, sed à Deo ipso nouiter exhibitæ. Talis fuit stella Christi, & similes.

Imagines, conficiuntur ex rebus terrenis, in quas induntur vires cœlestes, vt morbos sanent, vt vulnera auertant, vt designent, &c.

Characteres sunt verba, quæ sanant morbos, & imaginum more operantur. Ex astris enim superioribus trahuntur, & inferioribus induntur, per artem.

II. *Terrena crescentia* similia sunt Characteribus & Imaginibus. Interdum etiam arbores eo adiguntur, vt flores pariant: interdum crescentia illa mutantur in ranas, serpentes, asiones, scarabæos, dracones, &c.

Spectra, sunt visiones interdum hominibus apparentes. Portendunt bella, & alia futura mala, exemplo Cometarum, &c. Magice explicari debent.

Somnia, hoc est, si cœlum sydereo suo spiritu cum homine ludit, iocatur, &c. de præteritis, præsentibus, & futuris.

Bruta, hoc est, si cœlum operatur per bruta, & præsagit futura, ex quibus præsumi potest, aliquid impendentis mali ac infortunij.

III. *Animus*, hoc est, si animus ipse in homine exspectat vel bonum vel malum. Origo est ex cœlo, quod animum ita gubernat, & ipsi vel fortunam vel infortunium imprimit.

Speculatio est, quando homo apud se speculatur & imaginatur, eoque imaginatio vnitur cœlo, & cœlum in ipso operatur ita, vt plus inueniatur, quam humanitus inquiri posse videatur.

Phantasia est, si morio aut fatuus speculatur, cœlumque simul coniunctionem habet, & per illum operatur ita, vt ex morionis phantasia influentia cœlestis cognoscatur.

Visiones, sunt apparitiones artibus exhibitæ in Speculis, Crystallis, Vnguibus, &c.

Spiritus Astrales, sunt spiritus, in homine terrene habitantes, & ab homine separabiles, eidemque seruientes, quamdiu existunt.

IV. *Inanimata*, sunt homines, qui citra semen Adami gignuntur ex operatione Naturæ, vt sunt Gigantes, Lemures, Nymphæ, Gnomi, &c.

Chiromantia est scientia, Astra in manibus & totius corporis lineis demonstrans, velut & in pedibus. Vt supra in libello, &c. vsque ad finem.

Schedula de probatione Magiæ.

Ex quo fundamento Magia procedat, & quomodo interpretetur noua signa, *Erunt signa.*

Præterea, quomodo impressiones deorsum impingant in inferiora corpora. Porro, Quale cœlum sit cum suis viribus, velut terra cum sua Medicina. Vt fundamentum intelligatis, ex quo Magia interpretationem sumat, ita attendite. Scientiæ omnes, omnes notitiæ hominum ex Deo sunt. Scientiæ hæ vel sunt ex lumine Naturæ vel addiscuntur institutione, vel à Deo secteto instillantur, &c.

Modus primus est, quo homo ex seipso discit citra institutionem hominum. Magia enim ex interpretatione non discitur, nisi ea ex altis afferatur.

Magus nascitur, sicut omnes artes nascuntur, vt illi, qui inueniunt nouas artes, vt Literas, vt Montanica.

Magi habent Spiritum nouum, non creatum ab homine isto. Ille Spiritus nascitur per Petitionem, per Quærite, per Pulsate, ex Corde, per Spiritum.

Nota. Quæ Deus loquitur, illis addit interpretem. Nemo ergo quærat, vnde hoc? Nam ex Deo. Ipse, exempli gratia dixit: *Erunt signa in Sole & Luna, &c.* Hæc interpretatione indigent. Natura ea interpretari non potest, quia ipsius limites transcendunt. Spiritum ergo cum dicto concurrere opus est. Id qui interpretatur, Magus est.

Spiritus sunt in Stellis. *Plura hic non addidit Auctor.*

Alia Schedula.

In hac præfatione tractatur de ordine Astronomiæ, & ipsius vtilitate, quam cæteris artibus eas perficiendo impertit, velut Medicinæ, discernendo æternam sapientiam à mortali, & manifestando naturaliter congenitos animos & corda: præterea, quomodo scientia limes sit, à stultis reiectus: & quod qui eam non cognouerunt, improbe circa religionem suam versentur. Porro, vbi Astronomia desinat, vbi incipiat. Vlterius, de discordia in Astronomia gliscente, Insuper de inutilibus studiis. Præter hoc de duplici mundi sapientia. Adde, Lumen Naturale & Æternum vna recte consistere posse. Denique, de doni explicatione in Lumine naturali.

Alia.

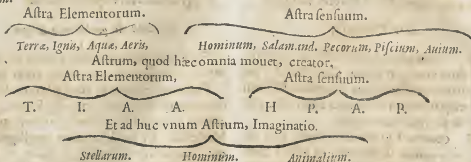
Vt Astronomia eo certius intelligatur, figuram Astronomiæ cum suis speciebus vobis expediam, vt Astronomiæ cum suis filiabus cognationem sapiatis. Postea religiones illas & species declarabo, quid sint, quæ illarum virtus & potentia sit, vt omnia recte comprehendantur. Post figuram subnectam orationem de

vniuersali illa probatione. Denique in qualibet peculiari specie probationes aggrediar, vt omnes vobis intelligibiles reddantur. Porro ergo attendite ad figuram.

Post declarationem Astronomiæ, vt Magiæ & aliarum.

Oratio collecta ex omnibus prætermissis & oblitis, ad formam omnium expositionum.

Astrorum species sunt quatuor ex Elementis, & vna prædominatur, quæ in omnibus mouetur. Ergo 4. Elementorum Astra.

FRAGMENTVM DE DIVINATIONE.

* (Hæc) ad Biblia spectant, & sunt voluntatis diuinæ. Deus sibi sublimiorem librum reseruauit, in quo continentur prophetiæ, hominem singulariter concernentes, eius scilicet fortunam, infortunium, pœnam, odium, ascensum, descensum, mutationem sectarum & statuum, interitum regnorum, politiæ, denique omniferas miserias. Attamen magni æstimari debent. Omnia enim ista sunt opera diuina, a Dei consilio pendentia. Artis autem est, reuelationes illas intelligere. Et de eo quærendum non est, ex quo fundamento manent, sed de eo, quis intellectus sit. Scientiæ diuinationis autem ea est conditio, vt explicentur aut indicentur ab hominibus simplicibus, rudi & in accepto ex fundamento, vt ne conuertantur illi, qui conuersione digni non sunt. Diuinationis ergo fundamentum ita tractandum est, vt videntes non videant, audientes non audiant, &c. rebus tamen ipsis nihilominus oculis ipsorum expositis. Æquum ergo est, diuinationes eas, quas sine Medio Deus dat, recte intelligi, non vt à Prophetis, sed vt à Spiritu, qui in stellis est, & tamen præter ipsius naturam & conditionem. Exempli gratia. Christus cogebat Petrum, vt pergeret, quo nollet. Sic Ionam mittebat in Niniuen. Similiter & alios Prophetas, qui omnes contra morem & naturam suam egerunt. Qua de causa etiam contempti, pro insanis habebantur. Finis autem testabatur de veritate. Et à sepultura demum illi magni fieri cœperant. Ea cæcitate percussi erant, vt viuos Dei legatos spernerent: mortuos honorificis sepulturis afficerent. Quod si ergo Spiritus stellarum immittuntur per somnia, per speculationem, per animum, vt figuris rem aliquam denuntient: fas omnino est, denuntiationes illas prudentibus reuelari. Et licet hora quidem aut dies non designetur: Summa tamen materiæ, in futurum incubituræ prænoscenda est, vt innocens & iustus de sua liberatione gaudeat. Quicquid ergo scientia interpretationis docet, peculiari libro tradetur. Id vt singulariter expendatur, omnino æquum est.

PRÆFATIO IN LIBRVM MAGIÆ.

Hic deficiebat manus Auctoris in medio folij.

ARS SIGNATORIA.

Prologus in Artem Signatoriam. Theophrastus.

ROVIDENTIA *diuina in creatione hominis præuidit, ipsum successu temporis multum mali designaturum esse: quod & Christus testatur, inquiens: Ex abundantia cordis os loquitur, quasi diceret: Erumpat necesse est, quicquid in homine latet, nec id abscondi potest. Cæterum enim talia abscondita sint, ac tum demum reuelentur, vbi ab homine facta & patrata sunt: tunc id minus serum est. Quicquid enim aduersus proximum admissurus homo est, id non cum præmonitione designat, sed insperato velut fur per superiora domus illabitur, ne quid vicini sentiant aut subodorentur. Hac de causa stigmata cordibus humanis Deus immisit, vt ex exterioribus fructus cognoscerentur, in corde illorum latentes, ne oscitanter, dum actum sit, exspectaretur. Hoc ergo absconditum Deus singulariter manifestari voluit, scientiam suggerens, qua talia noscerentur, vel per Astra, vt dictum est, vel per aliam quæ in Astronomia traduntur: omnia tamen hoc fine, vt quilibet seipsum probaret ac alios, ne fors quid fiduciæ temerariæ ponamus in illos, qui ita in cordibus suis signati & constellati sunt, à quibus nulla salus, nullum solatium exspectari debeat. Cum ergo indicia multa Arcanorum hominum noscendorum à Deo data sint, inter quæ hæc quoque signatoria non minima est: ipsam à me describi, necessarium visum est. Ea ad hominem ipsum attinet, docens, quid intus in isto sit, in quo signa ea inueniuntur, velut in manu, in pedibus, in corporis venis. In tribus his consistit ars signata. Quæ vt plenarie addiscatur, breuiter & compendiose à nobis explicabitur.*

Finis Præfationis.

ARTES INCERTÆ.

Prologus in Artes incertas.

CVm ex tempore multa incidant & eueniant, quæ exp rimi Iliastri ordinatione non fiunt, sed modis aliis accidunt: ex vsu rei est, horum etiam scientiam præter reliquas hic proponi. Hic sedulo attendetis. Accidit nonnunquam, vt consilium quoddam ineant nonnulli, diuersum ab eo, quod Influentia Naturalis suggeßit. Quæ etsi illius quidem procuratrix sit: non tamen ita subiicit ipsum, sicut homines deliberant.

Hic deficiebat manus Auctoris.

Aliud Fragmentum.

DE ARTE SIGNATA.

* Hoc habitu incedit latro.
Hoc fur. Hoc scortator, &c.

Qui latrocinari cogitat, hoc scilicet animo ad operationem fertur. Ea operatio oritur ex natura. (vt luxuria) Et veluti luxuria innata est & repræsentata: ita etiam latrocinium, furtum, &c. Porro id est, in carne, & ex carne, id est, ex terra, quia de terra sunt elementata.

Primo autem sciendum est, cur ex terra omne latrocinium, &c. beneficium & maleficium emergat naturaliter, cum tamen illa insensibilis sit, carens intellectu, ratione, &c. vt lignum, nihil est, &c. ex eo tamen nascuntur vermes. En vero, hîc vna natura fit ex alia. Velut Grylli ex luto, quibus nulla inest similitudo: ita homo ex elementis & astris creatura fit. Item ex stercore equino scarabæi, pediculi, pulices, &c. Deinde, quia hæc ita nascuntur, & ibi generatur sensus, intellectus, animus, sapientia, &c. quod Naturale est: in hoc iam est bonum, malum, fraus, mendacium, veritas, &c. Prout Horoscopus demonstrat. Iam signatum etiam additur, qualis is sit in sensibus & animo. Vt Scarabæus signatum suum habet, &c. Porro ex operibus cognoscimus hominem, scil. æternum.

Fragmentum.

Ex Philosophia, super Esaiam Prophetam.

Ille est Augurista, qui seipsum vatem facit, & signa exhibet. Hi scientiam futurorum vndecunque sumunt per diuinationem, per somnia, per nebulas, per Geomantiam, Hydromantiam, Chaomantiam, &c. aues, &c. Harum artium notitiæ non sunt nisi spiritus, qui dirigunt ista ad lubitum suum, ad veritatem aut mendacium. Auguristæ hi à populo magni habiti fuerunt, quorum multos Philistæi habuerunt, ac sibi persuaserunt, illos ex cœlo prodiisse, cum alias talia scire nequeant. Et vnus subinde altero superior fuit, &c. Augurij species est vna, quæ inspicit vnguem pollicis, aut manum, aut Berillum, prius secundum ipsorum artem præparatum. Ad res huiusmodi Iudæi asciuerunt non suos, cum ad illas satis idonei non essent. Vnde etiam crediderunt, Auguristarum liberos Deo propiores esse. Et per Auguria huiusmodi inuenerunt thesauros, aurum, argentum, in fluminibus, in montibus, vt omnis ipsorum regio auro argentoque plena esset: Velut & hodie sunt qui per Auguria eiusmodi ferularum diuinatoriarum, Berillorum &c. metalla, thesauros, &c. inuenerunt, ad quæ Auguristæ instinctu spirituum deducebant, vt Dei veri memoria obliteraretur, quod quidem spirituum studium est. Iudæi Auguristas Deos fecerunt, & post mortem quilibet illi, qui opem sibi contulisset, statuam pro memoria posuit, persuasum habens, in illa istius Auguristæ animam conditam esse, quasi spiritus ipsius, ibi præsens esset: quorum tamen locum Diabolus subiit. Idem & hodie fit, si à Deo discessione facta ad alios properatur: vnde homo in superstitionem abripitur.

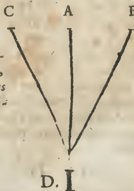
AZOTH
SIVE
DE LIGNO ET LINEA VITÆ THEOPHRAST. BOMBAST AB HOHENHEIM.

CAPVT I.

QVISQVIS Arcana omnium absconditarum rerum scire desiderat, is notitiam illarum alibi non quærat, nisi apud Deum qui solus creator & conscius omnium secretorum est. Nemo enim scituri entibus & quærentibus arcana omnia melius reuelare & manifestare potest eo solo, qui omnium arcanorum & scientiarum, cœlestium & terrenarum auctor est. Arcana apud Deum quærenda.

Primo autem opus est indicari librum, in quo literæ arcanorum visibiliter & noscibiliter, expresse & palpabiliter descriptæ sunt: quo libro omnia, quæ desiderantur, longe expressius digito Dei expressa inueniuntur, quam in vllo alio libro eadem inueniri possint. Cæteri libri omnes, si cum hoc probe lecto, conferantur, non nisi mortua litera sunt. Et hæc quidem in nullo alio libro, quam homine, inuestigari debent. Is enim liber est, in quo arcana omnia descripta continentur. Illius autem interpres Deus est.

C. Hac est æstiua, hoc est, dextra pars cranij hominis.

B. Est craniũ sinistræ, hoc est, hyemalis partis.

A. Est futura cranij humani.

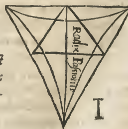
D. Homo charactere isto à manu Dei signatus est. Hic ergo character nobis principium sit, omnia Arcana Naturæ, quæ Deus creauit discendi. Hinc etiam cognoscitur Magister, hoc est, Deus, qui omnia bene fecit. Ex fructu enim

noſcitur, quæ arbor illam protulerit. Sic ex opere cognoſcitur Artifex, vt pellio ex pelle, ſutor ex calceo, ſartor ex tunica, faber ex ferro, aurifaber ex auro & argento, &c. & ſic deinceps.

Lignum vitæ.

Auris dextra. *Auris ſiniſtra.*

Muſica etiam, hoc eſt tonus huc pertinet. Ex illo enim menſura intelligitur.

I *D. velut punctum, quod menſor aut menſura vocari debet.*

Quoniam ſine aëre nullus ardere ignis poteſt: ideo iam diſſerendum eſt de elemento ignis, quod per ſe nihil eſt aliud, quam corpus animæ, aut domicilium, in quo anima hominis habitat. Et ſic ignis iſte eſt verus homo, de quo in vniuerſa noſtra Philoſophia diſſeretur. Cumque, vt dictum eſt, nullus ardere ignis ſine aere poſſit: Velim me hoc loco diſtincte ita intelligi, quod ſcilicet, per illud ardere, nihil aliud deinceps, quam ipſam vitam complectar: vt, ſi dicam, *Ardere non poteſt, idem ſit, ac hoc, non poteſt viuere.*

Ardere quid Theophraſto.

Sic ergo ſuperior linea, E ſignata, eſt linea vitæ, ianua aeris, aut perſpiraculum, quo reſpiraculum vitæ ſuum aerem attrahit, in quo viuit, tanquam piſcis in vnda.

Iam cuilibet notum eſt, quod res mortua, & vitæ expers, iugulari aut occidi non poſſit, cum iam antea mortua ſit. Quod cum ita ſe habet: velim ex diſcurſu meo intelligi eiuſmodi vitam vel ignem, hoc eſt, corpus animæ, quod ex triplici igne cōſtitutū eſt, nēpe ex igne ſulphuris, ex igne ſalis, ex igne Mercurij. Eiuſmodi enim ignis triplici corpore ex Yliaſtro opus habet.

Corpus ex 3 conſtat.

Yliaſtrum eſt prima Materia, ex qua 🜍 🜔 ☿ condita ſunt. Ex quo intelligimus quomodo verbum *Fiat* materiale, tangibile & corpus factum ſit, in quo nunc prædeſtinata omnia, quæ deinceps ex Yliaſtro per *Cagaſtrum* Necrolice, Necromantice & Necrocomice gignuntur, abſcondita ſunt.

Yliaſtrū quid.

Cagaſtrū quid.

Sed notandum eſt, *Cagaſtrum* alias à nobis etiam S. Nitri vocari: vt, ſi Cagaſtrum aut S. Nitri dicimus, idem ſit, ac ſi dicamus, Yliaſtrum eſt genuinum Argentum, ſed Cagaſtrum eſt *Mica*, aut Yliaſtrum eſt verus Propheta, & Cagaſtrum eſt falſus Propheta, aut verius Prophetæ Monſtrum.

Hoc modo Caro vel Limbus Adami primi poſt lapſum factum eſt Cagaſtricum ex Yliaſtro verbi *Fiat*. Qua de cauſa etiam vita hominis dupliciter intelligenda erit, vt: *Vita* Animalis eſt *Cagaſtrica*, & vita Dealis eſt vita Yliaſtrica. Hinc patet de Linea vitæ omnium primo philoſophandum eſſe.

CAP. II.

COr hominis eſt domicilium animæ hominis animalis, hoc eſt, vitæ aut corporis, quod animale eſt, in quo vera anima, à Deo Adamo inſpirata, habitat. Rem ita intelligite, quaſi Terra magni mundi eſſet Cor, Aqua eſſet vita animalis hominis: Aer eſſet vera anima. Aer autem ſemper inſtar venti ſuper aquis fertur. Itaque ſicut aer ſuper Aquis fertur, quaſi vnitum, & tamen impalpabile cor: ita vita quoque & ſpiritus animalis hominis fertur ſuper aquis, ſeu capſula cordis, & capſula cordis inſuper alia adhuc eſſentia circundata eſt. Rem ſic concipe, quaſi homo in aqua ambularet, & ſupra ipſum in aere volarent aues, poſt, infra, & ante ipſum in aqua piſces natarent: iam is certe variis animalibus, & rebus viuentibus circumdatus eſſet. Eodem modo & animalis vita vel ſpiritus, ad ſimilitudinem hominis formatus, licet paruus, & minor hominis corde, fertur ſuper aqua capſulæ cordis, cui ceteræ cohabitant vitę vt muſculi omnium membrorum, ceu manuum, pedumque, dorſi & ventris, vniuerſi carne & ſanguine veſtiti. Spiritus vero aut anima Rexque animalis hominis, carne & ſanguine veſtitus non eſt, ſed libere fertur ſuper aquis capſulæ. Et ſpiritus iſte non eſt anima ſeu viuens Dei ſpiritus, ſed eſt anima Elementalis, & animalis hominis vita, habitans in aqua, & ſuper aqua, circa cor collecta. Sic ergo ſpiritus iſte iuxta cor, intra tenuem membranam capſulæ intra cor, ſuper aqua habitat. Vera autem hominis anima, quæ ſpiritus Dei eſt, occidi non poteſt vel igne, vel aqua, vel terra, vel aere, mortis expers (niſi quod imaginatio mors ipſius ſit) habitans in centro noctes atque dies, cuius tam ſublime officium eſt, vt de eo Philoſopho Theologice non naturaliter diſſerendum ſit.

Anima hominis duplex.

De animali ergo, & non vera anima iam tracto, Quod ſi de vera anima Cœleſtis vitæ philoſophamur, tunc vocamus *Necrocomicum*. Si autē philoſophamur de anima & ſpiritu genuini animalis hominis: intelligimus illum ſpiritum & animā, quæ in aqua capſulæ habitat, & parua eſt, non maior minimo cuiuſlibet hominis manus digito. Huiuſmodi animam ac ſpiritū vocamus *Necrocomicum*. Cum vero tres vitæ aut Eſſentię ſint, quæ omnes diſcrete ſpiritus vocari poſſunt (vt ſpiritus Cœli, & ſpiritus Microcoſmici cœli, qui ſpiritus eſt hominis animalis, & Muſculi totius hominis, qui multiplicē vitam habent) ideo multiplicem hanc vitam vocamus Necrocomicum, hac de cauſa, vt ex diſcreto quolibet nomine intelligatur eſſentia eius, de quo ſeorſim philoſophamur.

Necrocomicū quid.

Necrocomicū quid.

Nam dubito, quin hic poſtulaturi multi ſint, vt ſcripta ac Philoſophiam meam de vtraque tam Necrococomica quam Necrocomica anima-

anima ex sacra scriptura probem ac confirmem. Nam & ipse cogitare facile possum, inscitis & imperitis hæc minime probatum iri. Quibus etsi nihil ad palatum dictari sapidum satis possit: Philosopho tamen sublimi & à Deo illuminato satis fuerit, si sententiam meam ex historicis sacrarum literarum libris stabiliam. *Meæ* autem velut & Philosophorum vniuersorum rationes hæ sunt. *Moyses* creationem mundi & hominis describit. Iam vero bonus ille & à Deo doctus *Moyses* creationi mundi & hominis coram non interfuit: & tamen nihilominus vere, accurate & solide creationem cœli & terræ descripsit. Iam inter nos Philosophos lis agitatur, quanquam sobria & consulta, vndenam Moyses creationem mundi sciuerit, vt tanta perspicuitate illam describeret. Iam vero Naturalibus omnibus, solidæ, firmæ & cuilibet rationali homini acceptabiles & immotæ causæ sunt, cur Moysi in illustri mundi mundi & hominis creationis descriptione iure merito credere & astipulari cogantur. Qua etiam de causa vniuersi Naturales Moysen agnoscunt authenticum & à Deo summe illuminatum virum seu Philosophum, Physicum aut Prophetam, qui velut Naturalis Magus & Yliaster Diuinus, nostra in Adepta Philosophia Necroleus & Antesignanus factus sit. Vnde etiam Necrolice, Necromantice, & Necrocomice historiam creationis Macro & Microcosmi nobis scribit & proponit.

Moyses Necroleus.

Iam quæritur: si Etynicus, paganus aut infidelis insignis viris Moysis scriptis assentiri recuset, quo tandem adminiculo ad assensum ille adduci & compelli possit? Nam & ipsi hoc scimus, non cuilibet promiscue hominis satis tuto credi: multo minus vero à Deo datum omnib. est, vt Moysis scripta capiant. Nec enim scripta sua Moyses librorum aliorum auctoritate confirmauit.

Moysis scripta non pro simplicioribus.

Hoc quidem nobis constat, Moysen instinctu & afflatu spiritus sancti, vniuersi mundi velut ipsius etiam Adæ ac Euę creationem intellexisse & sciuisse. Et licet vere quidem ac insigniter ad veritatem omnia descripserit: scripta tamen eiusdem adeo sublimia sunt, vt simplici nulli satisfaciant, cum interprete accurato potius, quam simplici Lectore opus habeant. Id demonstrat Physica vna cum sociis scientiis, quæ sunt Astronomia, Astrologia, Pyromantia, Chaomantia, Hydromantia, Geomantia, Alchimia, Spagyrica, veluti Matrices nobilis scientiæ Cabalisticæ. Super has prædictas scientias omnes fundatur Magia Naturalis. Quod si *Magia Cagastrica more Necrocomico à Necroleo* recte addiscatur & cognoscatur: tunc cognita etiam erit Magia Necrocomica more Yliastrico & Aquastrico. Hinc ad Nicodemum Christus ait: *Si nescis, de rebus terrenis quid dicas: quid tandem de rebus intelliges diuinis?*

Si ergo ab homine acquiritur intellectus rerum Naturalium per Magiam Cagastricam: tunc Aquaster viam ipsi commonstrat, qua Magicam Diuinam indagare possit. Quando autem Aquastricus Magus Aquastricæ & Pyromanticæ scientiæ scopum assecutus est: licet eidem *Trarames, Durales,* & postea *Turbam magnam* adire, pro fundamento Theologiæ comparando, vt Cœlestem *Thesaurinellam* addiscere possit, cuius quidem partem magnam ac præcipuam calluit *Sampson, Dauid, Salomon, Helyseus, Elias, Enoch, Adam, Moyses.*

Aquaster, &c.

Trarames, &c. Durales, &c.

Turba magna, &c.

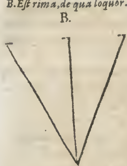
His ita obseruatis, iam facile intelligetis, vbi, & quomodo, ac vnde Philosophicus Theologus nascatur, qui Cœleste & terrenum per Cœlestem Thesaurinellam & Spagyricam Cabaliam discernere possit. Qui ista potest: hunc nos *Necrolei* pro Theologo habebimus *Necrolei* enim nomen Christianum nomen notat, vnde id suũ ortum nanciscatur. Ad id confert etiam Necromanticus. Alauda namq; insigne nobis fundamentum manifestat, quod *Scayolicus Aquaster* ope *Traramum* nobis & nostro Cagastrico intellectui ponit. Quisquis ergo Moysi credere vult: is ipsum etiam intelligat. Huc enim tota Biblia ipsum vocant. Quæ enim Propheta Moyses miracula operatus est Necrocomice & Aquastrice, dum aquas in sanguinem conuertit, petras dirupit, vt aquam funderent, & si quæ alia *Necrocomice & Aquastrice* miraculosa facit, ad id viam ipsi monstrante *Trarame & Turba magna*: ista qui non intelligit, aut taceat aut discat, aut Theologiam ne attingat. Turba namque magna à Deo mandatum habet, Trarames instigandi, vt Cagastricum tuum intellectum ex Aquastrica Necrolica schola exstinguant, & facem lampademque tuam abs te auferant & alij tradant, *Vide & Lege* Apocalypsin. Porro si hoc capitulum deducendum mihi est Necrocomice Pyromantice, sicut *Necroleum* decet, & non Cagastrice, auxilio Aquastricæ scientiæ: opus mihi erit, vt causam Charactericam proponam, quæ me impulerit. *vt de Ligno & Linea vitæ* philosophari aggrederer. Hoc enim scholæ *Necrolicæ* principium est. Deus enim literas & characteres hominibus proposuit, vt ex illis Alphabetum (quod vocant) addiscerent. Eo percepto discent postea artem illam legere, & tandem de illa scribere, quod & ego feci, & nunc facio.

Necroleus.

Deinceps ergo adeundum ipsum cor est, ex quo Linea à Turba magna signata est, hoc modo. Notum vobis est, mandasse Paulum, vt mulieres capita sua velent: vir contra capite nudo & intecto sit. Id citra euidentem causam factum non est, quam tamen Carnales Theologi ne quidem olfaciunt, quod notabitis. Suum etiam mulieribus mandatum datum est. Ne quid sacræ scripturæ tractent. *Aquaster* enim in ipsis *Cagastricus & S. Nitreus* factus est. Etsi enim ante lapsum quidem Necrocomicus exstiterit, diabolice tamen Turbæ magnæ adeo iam subiectus est, vt nihil firmi in Cagastrico ipsorum Aquastro inueniri liceat. In cuius rei testimonium Nicrocolicum *Alpha*, quod æque ac vir antea in fronte gerebat, retro ad occiput conuersum est: ita, vt iam characterem suum & Aquastricam fissuram cranij in anteriore capite occlusam, & in postico cranio apertam gerat, quod in viro contrario modo fit. Hoc vobis, o Naturales Necrolici, principium & momentum magnum sit, cur Aquastricam scientiam sectemini, donec *Aquastrum Pyromanticum* scrutari possitis. Huius namque Aquastricæ rimæ ea conditio est, vt pro malo

Aquastrica rima similis pomo Medico.

B. Est rima, de qua loquor.

malo Granato habenda sit quod quidem ab initio vsque ad suæ maturitatis tempus occlusum crescit. Si vero maturuit, vt aut remedio eligatur, per medium funditur rima, qua similitudine hiscit etiam nux iuglans, ad diductionem tempore maturitatis naturaliter propensa.

Hinc iam causam æstimate, cur mulieri findatur venter, si ad fœtus sui maturitatem peruenit. Hinc tibi scientiæ Necrolicæ calumniatori ansa porrigetur ad exactius trutinandum, cur mulier B. Aquastricam rimam posterius & non anterius gerat. Vir enim illam gerit ante, & gignit Necrocomicam animam vel spiritum vitę Microcosmi, non Cagastrice, sed necrocomice, spiritum inquam vitæ Yliastricum in suo corde. Quamprimum per Imaginationem fit, vt *Turba* magna Cagastricum homunculum & Aquastricum incitet ad Necrocomicum Yliastricum spiritum tuum vel Pyromanticum spiritum & animam Cagastrica carne inuestiendũ: tunc euestigio Natura seu genitura homini defluit, quę flos est & essentia Limbi Cagastri. Qua causa mulier etiam Cagastricam Matricem in sinu suo gerit. Matrix enim ante lapsum Euæ nondum data erat; Sicut enim nec virgines mamillas suas secum in lucem afferunt: ita nec matricem ad partum necessariam, sed ea demum sub ætatis vigorem non secus ac mamillæ enascitur ac protuberat.

Eua ante lapsum matricẽ non habuit.

Sic ergo ante lapsum Eua secundum matricem, velut & Adam in magna matrice, quę ipsis paradisus fuit, Necrocomice puris & plane impollutis membris fuerunt. Post lapsum autẽ dictu ocyus omnia ad terrenam generationem excreuerunt. Hac de causa etiam homo in lucem editus nudus prodit. Vbi adolescente ipso primum crines oriuntur in capite, mento, sub axillis, ad pubem, velut & cætera omnia, quæ ad animalis hominis decus seruiũt. Sic enim oportet Cagastricam essentiam post, non ante Yliastricam nasci. Sic etiam Necromantico suum semper deputatum manet. Hac de causa etiam Necrocomica (al. Necromantica) nobilior anima est, & à Deo plus quã Cagastrica dilecta. Hoc modo Deus in rubo ardente illusit Moysi modo Necrocomico, & siuit eum Cagastricam suã natiuitatem cognoscere ratione corporis. Et quia Christus quoq; corpus suum per processum spiritus sancti ex cœlesti Aquastro accepit, ideo in Tabor monte secuta quoque est transfiguratio. Similiter, etsi Christus quoque in cruce mortuus est, Cœlestis tamen parens per officiũ spiritus S. ipsum resuscitauit. Nisi enim mortuus fuisset, prædestinationi suæ vtiq; non satis fecisset, qua Cœlesti patri multos liberos per semen suum suscitaret, qui Christi fratres & sorores essent. Et quoniã Christi pili, vngues, manus, &c. vna cum corporis incremento simul enatæ sunt: ideo iam vlterius ad Lineam & Lignum vitæ pergemus.

Maria quo differsafuerit a ceteris fœminis.

Christi enim corpus cagastricũ nihil habuit. Sic etiam corpus Marię Aquastrice & Necrocomice, haudquaquam cagastrice natum est. Qua causa etiam Maria nec ante, nec retro in capite fissuram suam habuit. Odit enim luxuriem Cagastricæ Naturæ, quod non ex terreno Aquastro verbi. *Fiat S. S.* nata esset. Itaq; & Cranium ipsius ante & post occlusum fuit, & Cagastricus Spiritus ac Anima animalis hominis hoc nobile pudicitiæ & virginitatis vas in desideriũ Cagastricæ procreationis minime egit, sed ad vnius Christi Iesu conceptionem, quẽ pareret, & præterea nullum. Sic ergo adhuc Craniũ ipsius ante & retro indiuisum manet, in ternario sancto absconditum. Et hoc Spiritus sanctus aduentu suo nobis commonstrabit, vbi terræ omnes generationes plorabunt, plangent & eiulabunt.) Si viderunt, quam grauiter in natiuitatem & ortum Mariæ peccarint & impegerint, quod castissimã hanc virginem, in qua omnis virginitas (mortua) est, Cagastricam generationem seu partum esse crediderint. Notandum enim est, quod non frustra persona ipsius super Luna stans pedibus suis præfigurata in Apocalypsi sit. Illo enim indicatur, ipsam Cagastricum, quod plenũ peccatis est, pedib. conculcare, & odisse. Yliastrum vero amat, hoc est, Solem, quo amicta est. Vnde nec mẽsuram Cagastricæ personæ similem habuit. Virgo enim quælibet corporis sui proportionis mensuram amittit, si imprægnata est. Maria autem, non Eua, mensuram illam non amisit: vnde etiam ex Yliastro Aquastro prodiit, & partum suum concepit. Amandatos ergo vos volo ad 11. caput Apocalypseos Ioannis: vbi plura inuenietis, qualenam templum Ioannes mensus sit. Offeretur enim vobis passio morsq; Christ ad viuũ expressa & depicta, quo scilicet pacto Cagastricum corpus Yliastricæ passionis æterni corporis Christi causa fuerit, vt in cruce moreretur. Quãquam Christus quidem secundum prędestinationem æternam verum & tangibile corpus habuerit, ac à *Longino*, cœco Iudæo, latus eius hasta traiectũ sit, vt illico aqua & sanguis profflueret. Aquastrum enim oportuit fieri visibilem. Itaq; ad Aquastri explicationem intelligendam, porro de linea vitæ tradenda pergam. *Linea illa & Lignum* vitæ dupliciter intelligi debet. *Linea* vitæ Necrocomici corporis peculiare suum Lignum vitę habet, pro quo ipsi suus cibus crescit. Et Linea vitæ Cagastrici corporis & ipsa peculiare suum Lignum vitæ habet, per quod viuit. Itaq; à cibo exordium facientes, rem accuratius explicando vnicuiq; corpori suũ desiderium supplebimus. Quodlibet enim sibi simile cibũ appetit. Tum etiã quodlibet animal, qualẽ stomachũ habeat, ex cibo noscitur. Quid erga per ista velim, paucis iam deinceps vobis explicabitur.

Maria cur in Apocalypsi Lunę insistat.

Longin⁹ Christi latus perfodit.

Linea & Lignum vitæ duplex.

Notum vobis est, quod scriptura dictat, hominem non solo pane viuere, sed quolibet etiã verbo, quod per os Dei egreditur. Memores etiam estis eius, quod Christus cum suis discipulis ederit de fauo & piscibus assis. Itaq; etiam edere duplex est, Ieiuniũ enim Christi occasionem nobis amplam suppeditat, cur deinceps hoc fundamentum accuratius expendamus. Ista quidem omnia posterius plana fient. Linea saltem ac Lignum vitæ nobis præ oculis iam obuersetur. Est enim illa Iris, ex aduerso Solis ideo nobis apparens, vt videamus, quod etiã in Luna lucente (al. homine)

homine) in supremo Lunæ cœlo eiusmodo Linea sit. Et iste ≡.p. est etiam Lignum & Linea vitæ, vbi Cagastricus spiritus vitæ inde nutritur: idemq; fit in homine, quod in magno mūdo: estq; *Vis Mercurij*, sicut *Necrolei* omnes sciunt.

Iris quadruplex.

Est autem quadruplex: vna in aqua: vna in terra: vna in aere: & Maxima visibilis in cœlo. Vnde etiam cap. 10. Ioannis Apocalyps. mentio fit, Angeli caput Iride cinctum fuisse, quod ibi prolixius legetis. Iris enim rimam *Cagastrici Aquastri* in Microcosmo denotat. Aquaster enim Naturaliter homines punire coactus est, postquam *Turba* magna hominū vitam & flagitia diutius intueri non potuit. Ideo Iris in signum posita est, vt nos homines vniuersi non secundum Cagastricum Aquastrum, sed potius secundū Necrocomicum Aquastrum viueremus. Itaq; ad explicationem Lunę paradigma vobis tale proponā.

Si mulier quæ inconsideranter & nullo sui respectu habito Cagastro vtitur, intētius aliquid intuetur, velut caput ouinū, aut quicquid sit, aut si rem aliquam profundius imaginatur, siue cibus sit, siue quid aliud: iam præsto causa est, cur fœtui in vtero vestigiū imprimat, quod toto vitę suæ tempore ille circumferre cogitur. Hoc exēplum vos cōmonefaciat, vt penitius euoluatis, quidnā sit, quod edat. Si enim edere vel appetitus edendi à corpore elementari esset: tū & mortuus homo ederet, quod colligi facile potest. Iā vero nihil edit, nisi quod viuit. Ipsa enim vita, hoc est

Edere est viuentū.

Cagastricus Aquaster edere appetit, & edit de *Ligno vitę*, quod *Iris* est, alias Linea vitæ vocata. Et sicut Iris illustrib. suis colorib. in Macrocosmo inuitat ad se conspiciendum: ita accidit etiam in Microcosmo, vt Linea vitæ secundum cursum temporis Microcosmici syderis singulis 24. horis semel nascatur, vnde Aquastricus homunculus edit more Cagastrico Lignum vitę, & eodem quidē loco, vbi Linea vitæ patens est. Iam quæritur, quis iste cibus sit? Sic attendite iam. Homunculus aut Aquaster, hoc est spiritus hominis animalis, edere debet, & non solo Cagastrico pane viuit, sed etiam quolibet verbo quod per os Dei egreditur. Verbum autē quod per os Dei egreditur, est Æternum, id est, verbū *Fiat*, ex quo anima Adami cōdita est velut in Euangelio Ioānis clare scribitur, quod *Deus verbum* fuerit, & adhuc sit. Et illud verbum caro factum est.

Porro vobis etiam constat, qui flos ex herba enascatur, & in se contineat nobilissimum odorem & rorem, ex quo nobili rore apes mel cōficere admodū auidæ sunt. Eædem etiā auidæ sunt multum mellis cōgerere, quia ex melle sunt & nascuntur. Itaq; mel iterum edunt, & denuo se tingunt ex eo, ex quo suū corpus habent. Et veluti exiles mole, magnū tamen mellis thesaurū cōportant: ita & Aquaster, ipse inquā, non alius, tēporalis Cagastrici cibi auidus est. In caduco tamē illo cibo Cagastrico, cib⁹ Aquastrici corporis, *verbum Fiat*, *Cagastrico* primū Homunculo per Mercuriū vitę administratur, & in illo Mercurio est verbū Fiat, quod ex ore Dei egressum est, & adhuc egreditur. Sic quoniam anima ex Cœlesti Aquastro condita est, hoc est, ex eo corpore, ex quo factus Christus est: sequitur inde, quod etiā Necrocom. anima quotidie verbū Fiat edat. Et sic non solo pane, sed quolibet verbo, quod per os Dei egreditur, viuat. Verbū Fiat sustentat eius vitam dissolubiliter, nisi secūdo tingatur per Limbum Adami secundi, hoc est, per aquam & spiritum in cœna Christi. Alias enim de æterno moriens abit, & ex Paradiso eiicitur. Id enim si non credit, ei mors fit. Quanquā fides non Cagastrico Aquastro, sed Yliastro imponatur. Eius autē, quē Cagastricus Homunculus, instituit seu perficit, cibi tantum aspectus est, & similis apparet Homunculo in forma Iridis. Quod si deinde Cagastricus cibus in hominis stomachum descendit, alimentum optimū more Mercurij instar fumi sursū dat. Tunc in Oesophago vapor & fumus ille ascendit, & secum tacite latentē spiritū Limbi, ad Cagastricū corpus Cagastrici Aquastri ducit aut vehit. Priusquā autē Cagastricus Homūculus illud concipit, columellam in collo attrahit instar nobilis ex rosa odoris. Tum demū sub Linea vitę separatur, vbi Cagastricus spiritus sibi simile, Fiat, assumit, & Necromāticæ animæ præbet verbū Domini. Vt ergo Homunculus & Cagastricus Aquaster publicum suum ius exsequi possint, ideo Deus prohibuit nimia crapula se implere, quo verbū Fiat, quod æternū, & cibus anima est, non in abusū vertatur. Fermentū enim est Christus, & verbū Domini est verbum patris, quod factum est materiale & materialiter est cibus animæ: Et sciendum est, verbum id essentialiter, substantialiter, in re qualibet inesse, & habitare, quemadmodum & anima. Sic anima Necrocomica edit Mannā cœli, hoc est, materiale, substantiale verbū Domini: & anima Cagastrica, hoc est, media & vera anima animalem cibū edit: & anima, quæ ex Deo ac ipsius materia, edit ex Limbo, ex quo facta est, hoc est, ex Deo: Et Tertiū esse, Salis Nitri dictum, sunt musculi omniū partium, qui edunt cibum Salnitreū, particulariter, non vniuersaliter. Qua de causa etiā particulariter incipiam de proportione corporis philosophari, vnius cuiusq; musculi proportionē descripturus, & peculiarem propriumq; cuiusuis cibū explicaturus. Particulare id ideo primum proponā, quia est multiplex per quaternariū & ternarium. Salnitreū autem illud esse distribuam in partes quatuor, etiā in partes tres vbi Sal, Sulphur & Mercuriū descripturus sum. In quatuor partib. esse elementorū quatuor expeditū. Hoc autē volo, vt ne credatis quatuor Elementa esse.

Elementū tantū vnum non 4.

Minime enim quatuor, sed vnum tantum est, in quatuor tamē corpora diuisum, hoc est, pars vna habitat in terra: pars altera elemēti habitat in aqua: pars tertia in aere: pars quarta in cœlo. Stultus ille homo est, qui vel 4. vel 3. vel 2. Elementa credit. Hoc enī nihili est. Rei causa hęc est. Homo viuit ex omnib. quatuor virib. vnius elemēti, & easdem etiā essentialiter in suo corpore habet, hoc modo. Terrenam Elementarem essentiā in carne habet, in musculis, in sanguine extra venas. Aqueam autem Elementi partem habet in sanguine venarum. In sanguine magnam etiam partem habet essentiæ aeris. Maxima autē pars aeris est in stomacho & intestinis. Et de aere omnium maxime & exquisitissime philosophandum est, plus quidem quam de vlla alia parte, vt Physica de corpore Physico integre & non mutile cognosci possit. Qua de causa etiam omnium prolixissime de aere tractaturus, & discursu illo caput integrū consūpturus sum, quod fusius in aliquot volumina distrahetur. In aere enim est vis vitæ omniū siue ea Cagastricæ vitæ sit, siue alterius, quam SS. Nitri appellamus.

Quantum ad quartam Elementarem essentiam, ignem attinet, habitat ille in omnibus ossibus, & in eorum medullis, fines & vltimam regionem habens in corde & capite, vnde Elementũ scaturit, in oculos ad visum, in Cagastricum Aquastrum, ad vitam eius, in Essentiam Salnitream, ad eius vitam, sanitatem, morbos, denique omnia accidentia, bona & mala.

DE LIGNO ET LINEA VITÆ PER △ Ternarium.

DE hoc tali Philosophia disquiramus. Sulphur est Lignum vitæ, habetq; ac facit Lineam vitæ in homine, & extra hominem, hoc modo. In homine multiplex Sulphur est, quia is ex multiplici sulphure compositus est. Vnius sulphuris ea est Natura, vt officium suum versus orientẽ exsequatur. Aliud in homine sulphur reperitur, quod suam naturam, essentiã ac officium præstat versus occidentem. Tertium versus meridiem. Quartum versus septentrionẽ.

Itaque de Linea & Ligno vitæ tractaturus. initiũ faciã à meridie, & fissura magni characteris hominis, anterius in fronte viri. Nam hinc Philosophiæ nostræ exordium dabitur.

Fissura quomodo in Elemẽtis. Fissura ea non in solo homine, aut eius cranio, sed etiam in omnibus herbis reperitur, velut & in Elemẽtis omnib. Vt in Aqua est Linea, quam Ileidam (al. Mediam) vocamus, vbi duæ aquæ diuiduntur, & lineam constituunt, quod in Oceano & Mari videre est. In Aere & Igne est Iris. In terra sunt Motus terræ, id est, pulsus fiunt. Cur vero in homine is toties fiat, hæc causa est, quod Aer Microcosmi vno die, ne quid de anno dicam, frequentius & iteratus reuoluatur, quã in Macrocosmo 1000000. annorũ circuitu vertitur. Is nimirum pulsus est, & est vita Cagastrrica, ita, vt Sal nitri, velut Musculi peculiarem etiam ac particularẽ vitam ac pulsum habeant, Hinc si putredo in brachio, pede aut aliquo corporis musculo oritur, tunc vita aduersa gignitur, quam nos morbum vocamus: alias vocatur Hirbel. Si consistit in Venis, vocatur *Hirbel Aquastri Cagastri.* Si est in sanguine extra Venas, hoc est, in carne, est *Hirbel Igneus.* Si est in stomacho aut intestinis, aut aliis membris aeris, vocatur *Hirbel Ares.* Quid autem Ares sit, dicere hic nihil attinet, cùm ad Philosophiam aliam spectet.

[Margin: Pulsus cur in se minefie quentior terræmotu.]

[Margin: Hirbel quid & quæ eius species.]

Pergens itaq; de Linea, dico, in qualibet herba est Linea versus Meridiem. Non tamen in qualibet herba est Linea occidentis & orientis vel Septentrionis, quod studiose obseruandum est. Hic breuis introitus sit pro herbis. Porro ipsa quoq; animalia cum sua forma spectate. Pisces nimirum Aquastricam suam rimam aut Lineam vitæ gerunt pone, ad occiput. Fere gerunt rimam Igneam. Ibi variorum eiusmodi animalium capita inspicite. Sed & animalia fera volatilia rimam hanc duplicem ferunt. In capite & cauda. Notatis id in pauonibus, qui pennarum fulgore colorem Iridis referunt, vnde etiam caudam suam in orbem concinne rotant. Et sicut pennæ Pauonis Imaginationem eriguntur, ita etiam per imaginationem animæ maioris mũdi. Iris in cœlo apparet in aqua: Aquæ æstuant & intumescunt, quod à Luna fit. Ideo linea vitæ maioris mundi sese exhibet.

Sic etiam omnes colores, omnes flores nihil sunt aliud, quam indicia terrenæ rimæ & Iridis. Et numerus foliorum cuiuslibet floris indicat ad quam regionem flos pertineat. Sic quinque folius flos aut ipsius vis refertur ad Quinarium. Paulo post de cœlo Lunæ numerare incipiemus, quodnam Quintum cœlum post Lunã in Microcosmo sit. Porro ergo virtus florum, quatuor tantum folia habentium, ad cœlum Quartum spectat. Hic ordo Cabalæ erit, vt 3. ad 3. 4. ad 4. 5. ad 5. referantur, quolibet numero, suo cœlo assignato, quod quidem cognitu facile ac promptum est.

Sequitur iam in Linea vitæ consideratio cuiuslibet herbæ altitudinis, quę Cabala est. Huc facit baculus mensuralis. Porro in homine duo cœli reperiuntur: Luna cerebrum, cœlum Cagastricum; & cor hominis, Yliastricum Necrocomicum cœlum. Cœlum in corde hominis modis omnib. est verũ cœlum Essentiæ æternæ, vnde anima ne semel quidem egressa est. Vera enim anima semper in suo folio immota sedet Sicut nauis quidem à loco vno subinde ad aliam mouetur, nauta tamen in naui immoto manente: ita & anima, ex Deo Patre suam substantiã sortita, radice sua semper in corde desigitur & tingitur Manna cœli per verbum, *Fiat.* Manna ea à Cagastrica anima ipsi præparatur, velut apes præparant homini mel. Et sicut in melle verbum domini Substantialiter, Materialiter, Essentialiter adhuc est, ex quo Cagastrica anima formatur: ita etiam Cagastrica anima in capsula cordis Cagastricum suum cibum, quem Mannam vocamus, retinet, & veræ animæ Mannam cœlestem porrigit. Vnde sequitur, ipsam quoq; animam per corpus Christi tingi & fermentari oportere. Corpus enim Christi est summa & genuina Manna & fermentum ad vitam æternam.

[Margin: Cor hominis cœlu Essentiæ æternæ.]

Hæc iam sit sententia (introitus alias) Physice tradita de anima Microcosmi Essentiæ, arboris cognitionis Boni. Cagastrica namq; anima cognitionem boni integram non habet. Vnde etiam Cagastrica natura à Christo arbor scientiæ mali vocatur, & sic in Adamo ac Eua Cagastrica ac animalis anima ante lapsum à Deo Patre nondum creata fuerat. Adam enim non genitus, sed creatus erat, secundũ animalem rationem loquendo. Cæterum de Philosophia nostra hoc vos iudicare velim, intendere nos ex Angelica & Cabalistica scientia vobis tradere fundamentum, quod Adam per animam maioris mũdi conceptus sit per verbum *Fiat*, non secus, ac quilibet homo à viro & fœmina per fœminam concipitur. Matrix enim animæ maioris mundi, & matrix animæ minoris mundi nullo discrimine distant, sed vnum sunt, non distincta, quod tali discursu probamus.

[Margin: Arbor scientiæ boni & mali est Cagastrica Natura.]

Compertum vobis est, Animam Cagastricam maioris mundi, quæ Sol est, in causa esse, vt, quoties Sol nouum signum ingreditur, toties fœmina Menstruum emittere cogatur. Quoties enim anima maioris mundi menstruum patitur, quod nos Ares partuum vocamus: toties quoque minor mundus hoc est minoris mundi compatitur. Nam idem sunt. Et notate. Sicut Aquaster Salis nitri, hoc est vita musculorum hominis super vrina vesicæ fertur, & vir aduersus Lunam maioris mundi aquam reddit, maxime si id in

[Margin: Ares partuum quid.]

Ermel, &c. in oppositione & coniunctione fit, ita tunc Luna ab Ermel linea sulphuris, Salis & Mercurij partem vnam lineæ vitæ oblique attrahit in vesicam. Itaque quælibet etiam fœmina, quæ à tali viro imprægnatur, filium concipit, qui nec Cagastricam nec Necrocomicam animam habeat. Vnde etiam dierum 30. spatio ex corpore & matrice fœminæ expellitur. Est enim Salnitreum, & non Cagastricum. Et sicut mare ac vesica Microcosmici corporis cadauer nullum vltra diem naturalem intra se retinent, quin id eiiciant in terram: ita mulieris quoque matrix Salnitreum illud menstruum retinere non potest, sed mensis spatio foras in auram eiaculatur. Matrix enim Macrocosmicæ & Microcosmicæ mulieris eadem est. Vnde sequitur etiam, quod Enur, &c. Enur matricis minoris mundi mortuum sit, si Enur matricis maioris mundi granum vnum vitæ amittit, cuius rei explicationi breue caput debetur.

ENVR est vis & robur, & spirituale semen roboris, vniuiuslibet arboris radicis. Quamprimum enim arboris radix periit: tunc & rami, & fructus, adeoque tota arbor periit: Similiter & matrix, quæ nihil est aliud, quam ramus Veneris in cœlo. Matrix, ramus Veneris in cœlo. Enur enim matricis maioris mundi est Venus & Luna: & illius radicis ac arboris ramus est quælibet matrix cuiuslibet fœminæ, id est, Veneris, maioris mundi. Et sicut pyrum est fructus arboris, ita etiam matrix cuiuslibet fœminæ pyrum est & fructus suæ arboris, & arbor ista est Venus & matrix maioris mundi, in partes tamen 4. distributa secundum 4. Elementa. Et matrix parua minoris mundi fructus est & ramus matricis aut arboris, quæ matrix est. Et sicut homo non nisi hominem generat: ita matrix etiam maioris mundi nihil aliud, nisi matricem minoris mundi generat. Et sicut ex vna arbore pyra multa dependent, quorum vnum altero citius decidit, cum vnum altero citius etiam maturescat, eodē plane modo quadruplex etiam arbor matricis maioris mundi multos ramos & fructus fert, qui nihil quam matrices minoris mundi sunt. Itaque oculos conuertite ad arbores maioris mundi: hic interdum arescit ramus, vt fructus non proferat: illic interdū arbor à grandine aut re alia verberatur, vt rami nonnulli decutiantur & emoriantur, vt arbor non quidem penitus sed suprema tantū parte exarescat. Sic etiā interdum accidit, vt & minoris mūdi radix instar matricis maioris mundi fructus non ferat, aut tota emoriatur. Ramus enim seu frons radicē suam quā proxime apud caudicē habet, ex quo frons enata est. Id nos vocamus *Enur Cagastri & Ili*: Necrocomice. Itaq; si *Enur & radix* frondis matricis maioris mundi exarescit & emoritur, fit, vt matrix etiam minoris mundi sterilescat & emoriatur. Quod quatuor modis fieri potest, vt supra dictū est. Et quemadmodū magni mundi radicis noxa ac venenū, matrici quoq; minori veneno & morti est: ita nec minor matrix, quod mortuum est, tolerare potest. Quam enim ipsi grauis mors ipsa est: tam grauis eidem etiā est res mortua. Et quēadmodū viuens odit mortuum: ita Adamus etiā in viuo suo semine mortiferam tentationē serpentis sustinere non potuit, sed mortale eiecit, & eiectus ipse quoque est. Sic iam Adam rimam in fronte contraxit: & rimam contraxit etiam maior mundus. Ea est Linea vitæ nostri principij.

Deinceps iam vobis doctrinam aliam impertiam, cur nimirum hæc linea sit, quid denotet, quo modo in creatura qualibet noscenda, & ad quid vtilis sit, & quomodo per characterem huius lineę id noscatur non in viuentib. tantum, sed etiam mortuis rebus, velut in herbis, arboribus, & omnibus terræ fructibus. Rem sic in vnum conferemus. Certa prostant indicia, Mundi animam ingenio adeo miro & solerti esse, vt imaginatione omnia exprimat, quæcunq; homo noua & inaudita operatur, facit aut proponit, siue in pictura, siue sculptura, siue artificiis aliis similibus sit. Hæc omnia quoque anima maioris mundi per similis fructus & viuentis creaturæ generationem æmulari solet; quicquid sit, nullo excepto. Exemplo nobis sunt mulieres: Quæ si noui quid aspiciunt, & adeo admirantur, vt sui ipsius obliuiscantur: tunc per imaginationem illam fœtui quoq; suo signum illud imprimunt. Anima ergo Cagastrica animæ mūdi maioris, & anima cagastrica minoris mundi eædem & similes sunt sibi inuicem; & quoad imaginationem, inter se omnino conueniunt; Vt Simia, quæ ab homine fieri videt, omnia æmulari studet: ita ingeniata est etiam matrix animæ maioris mundi cum suo fructu in aqua, vbi recens natus piscis signū ferre cogitur eius, quod anima maioris mundi vidit. Et imaginatio ea fit in quatuor Elementis, aliusque fructus gignitur in aqua, alius in aere, alius in terra, alius in cœlo. Iam si anima mundi aliquid noui imaginatur: fit, vt signum illud, ceu Cometa, in cœlo appareat. Sic & in aqua prius inauditi pisces prodeunt in aere antea non visæ volucres, in terra insoliti vermes: quæ præsagia sunt, prout ab homine cognoscuntur. Et quemadmodum recens natus fœtus suę matris immoderatam imaginationem expiare cogitur: ita Adam etiam ac Eua in vna carne filij fuerunt matricis & animæ maioris mundi, quantū ad corpus terrenum. Vnde circumferre etiam coguntur signum, quod Imaginatio & anima maioris mundi ipsis impressit. Vtriq; enim erant in aqua. Ibi assumebant prima signa imaginationis Matricis suæ maioris mundi, quod nulla eiusmodi creatura ante Adamum & Euam à Mundi anima, ceu dictum est, prius visa esset. Sic Adam ac Eua animæ maioris mundi admodum noui & insoliti fuerant. Vnde etiam Macrocosmi anima in duobus illis creaturis sese nimium intuendo ipsam oblita est. Et sicut minor anima Microcosmi in muliere fœtui tale signum imprimit, vt is monstrosus fiat: ita Adam etiam ac Eua, filius & fructus Matricis Macrocosmi erant, & monstrosum in suo corpore signum nanciscebantur. Illud quidem ex matrice Macrocosmi super aqua in Adamo ac Eua nondum apparebat. Quamprimum vero in terram producti arborem attigerunt, notam eam adepti sunt, & Aquatile terrenumque signum vna conspiciebantur. Sic & in Microcosmi sobole vestigium nullum apparet, quamdiu intra matris vterum clauditur. Vbi autem in mundum editur terrenum signum illico ipsi imprimitur,

mitur, vt appareat. Similiter & Adam ac Eua, postquam instinctu serpentis arboré attigerunt, terrenum signum illius imaginationis adepti sunt. Et Macrocosmi anima æque ac anima Microcosmi fœtus erat. Qua de causa Satanas geminos istos fœtus facile seducere potuit.

Porro notandum est, Adamum omnium ante se creatorum animalium Imaginationem, animam, naturam ac formam sibi quidem insitam habuisse, nullum tamen particulariter in ipso cum sua natura erupit, aut in Adamo se exserere potuit. Ipsorum enim multa in vnum composita fuerant. De hoc deinceps ita attendite. In Adamo ac Eua omnium etiam herbarum formæ & Essentiæ Essentialiter creatæ fuerunt, & adhuc sunt. Iam sicut videtis, eas omnes in hominis vsum creatas esse, vt corpus eius tingant ex infirmitate ad sanitatem: sic quoniam Diabolus id sciuit, nec mandati insuper à Deo Adamo ac Euæ dati, ne de arbore vetita ederent, ignarus fuit, prooterea magno molimine conatus est arborem vetitam adulterare. Cuius rei conditio hæc est. Creauit Deus hominem non ad vitam hanc terrenam, sed cœlestem, vt is sui creatoris maiestatem aspiceret, cognosceret, & prædicaret, sine fine in æternum. Intra seipsum ergo deliberans dixit: *Non est bonum, hominem esse solum, faciam ei adiutorium.* Eo verbo Deus, metuens lapsum Adæ & Euæ, filium suum Christum adiutorium intellexit, vt damnato & eiecto Diabolo aduersarium suscitaret, qui duobus hominibus Adamo ac Euæ opitularetur, vt illi eo fortius Diabolo resisterent. Et hoc factum est, propter nouam generationem, & nouum corpus. Præsciuit enim Deus fraudem Satanæ, adeoque metuit, vt creaturam suam decipere conaretur. Vt ergo terrenus homo solus non esset: Deus creator ipsi Adamo adiutorem creauit & fecit in cœlesti Aquastro, qui Christus erat. Is non carni terrenæ Adami adiutor factus erat. Minime. Caro enim terrena nihil est, nisi cœlum & domicilium veri cœlestis hominis & ipsius Necrocomicæ animæ, quod & adhuc est. Et verbum illud, *Crescite & multiplicamini*, non terreno, sed nouo cœlesti homini dictum est. Hanc multiplicationem & incrementum expendens Satanas, lapsus sui & eiectionis terrore perculsus, impedimentum illi obiicere molitus est. Respexit enim ad radicem arboris cœlestis noui hominis, animam nempe Necrocomicæ & cœlestis naturæ. Itaque radicem illius arboris, quæ est anima ex Deo, ex qua fructus ad vitam æternam enasci debebat, adulterare & corrumpere, conatus est, hoc modo.

Adam ad vitã æternã creatus.

Christus adiutorium Adami.

Nullum semen ferre fructum potest, nisi in agro aut terra intra seipsum emoriatur. Post mortem seminis, multa illius grana proueniunt. Ea vero seminis illius mors vera non est, sed potius auctio quædam & multiplicatio vocanda. Iam si mors illa debet esse multiplicatio: agrum certe oportet esse bonum. Qualecunque enim semen sit, fructum bonum in malo agro ferre minime poterit.

Sic ergo Adam est caro terrena, seu ager, in quo semen, tanquam in bono agro fructus proferre, debet. Hunc agrum Satanas corrumpere cogitauit, cum arborem *Coralli* inficeret. Id qui factum sit, peculiari capite explicabitur.

Porro opus est, vt quælibet arbor vitam in se contineat, modo fructus ferre debeat. Vitam concipit arbor ex agro. Quod si ager ipse vitiosus & mortuus est, tunc & semen moritur, nec fructus profert. De agro ergo & semine hoc notate. Satanas agri, S. Nitri, & illius vitæ satis gnarus fuit. Sed de vita & anima Cagastri, sibi non cauit: ideo deceptus est, ita. Constitit ipsi de multiplicatione Necrocomicæ animæ, cuius anima est verbum Domini, & excrementum eius est cibus animæ Yliastri, sicut apes nobis præparant mel, quod nobis & Cagastricæ nostræ animæ admodum sapit.

Iam vero vita hominis est triplex: Necrocomica, Cagastrica, & Salnitrea. Sic etiam triplex cibus est. Ideo Salnitreum hominis cibum corrumpere tentauit, Cagastricum enim corrumpere non poterat, quod nesciret, illius cibi essentiam esse verbum domini. Credebat ergo, Salnitreo cibo corrupto, ipsum quoque Cagastricum corruptum iri. Et cum secum expenderet, duplicem hominem Adamum, non tantum quouis verbo ex ore Dei egresso viuere, verum etiam cibo Salnitreo: cogitauit allicere hominem ad cibum Salnitreum, & non cœlestem. Hinc videtis, quomodo ipsum Dei filium ad Salnitreum cibum sollicitarit. Cum enim ipsum videret esurire cibum cœlestem, ad cibum caducum ipsum deducere voluit, ita iubens: *Dic, vt lapides hi panes fiant*, Ideo Salnitreus cibus ingestus nimium noxam accersit: cum copia illius cibi homini impedimento sit. Mandauit ergo Christus hominibus, vt ieiunarent & orarent, metu Diaboli, vt ne vita cibi Salnitrei Spiritum Cagastrici cibi suffocet, & sic corporis Salis nitri incrementum pergat. Hac de causa Salnitreo corpori modus ac mensura data est, quantum & quousque crescere debeat. Cagastricæ autem animæ modus plene nullus datus est, nec magnitudinis, nec temporis. Et hæc est mensuratio, quam Ioannes in Apocalipsi in templo fecit. *Lege 10. & 11. cap. Apocal.*

Vita hominis triplex, vt etiam cibus triplex.

Solum autem Salnitreum corpus Essentiæ Salnitrei cibi capax est. Hinc iam sequitur, quod & Cagastrica anima finem nullum vitæ temporalis habeat. Ideo solum Salnitreum corpus mensuram suam post lapsum amittit in collo. Imaginatio enim animæ Yliastri est semen, quod à Cagastrica anima concipitur, & in matrice, hoc est stomacho matricis Cagastri emoritur, & digeritur ac corrumpitur ab Archeo, *Yliastri & Cagastri*, vt multos fructus & grana proferat. Sic iam matrix est Stomachus Cagastri minoris mundi, quem fœmina in sinu & matrice spiritualiter gerit extra capsulam suam eo tempore, quo fœmina semen in spermate Salnitreo concipit, Matrix ergo illa scortationi impendenda non est. Cæterum Adam dormiit, cum Eua ex ipso conderetur. Ibi semen Yliastri sibi ipsi matrix exsistit, sui agri, in quo Yliastricum semen mortuum, putrefactum & multiplicatum est. Ibi enim ex Vnario factus est Binarius: & sic vnarius, id est, semen

ſemen Yliaſtri, Agrum Cagaſtri genuit. Hoc factum eſt dormiente Adamo. Eua ergo in capſula concepit animam Cagaſtricam, velut & corpus Cagaſtri: Stomachum autem Cagaſtri ante lapſum in capſula habuit, vt Adam. Poſt lapſum vero ſemen id Cagaſtri in vterum aſciuit ab Adamo. Matrix enim aut Stomachus digerere ſemen nullum poſſunt, niſi id prius ſtomacho detur. Sic nec Stomachus quicquam digerere poteſt, niſi id habeat. Hoc modo digeſtio illa & Archeus animæ Cagaſtri in matrice exiſtit, Materia tutem corporis Cagaſtri non eſt in matrice & ſtomacho animæ Cagaſtri ſed ei à viro demum inditur. Et notandum eſt, virum ferre ſemen Animæ Cagaſtri: fœminam autem, non niſi ſemen S. nitri autem S. nitri animam Cagaſtricam concipit. Et hæc eſt compoſitio Limi hominis.

Res ergo hoc ſe modo habet. Si mulier ſola, ſine viro, imaginando emitteret Sperma. S. nitri: matricem ſuam impregnaret fœtu ſalnitreo, qui Mola eſt, & monſtrum. Qua de cauſa etiam ſerpens Satanas adeo ſollicite fœminas impellit Baſiliſcicas imaginationes ipſis imprimendo, vt ad Salnitreum Sperma animam & materiam intendant, & appetant. Nouit enim ſibi conceſſum eſſe, monſtroſa animalia per Imaginationem maioris & minoris mundi obſidere, & in ea ſeſe ingerere. Studioſe ergo id in coniugio agendum eſt, vt ad normam precationis Dominicæ illud colatur, vbi oramus: *Domine tua voluntas fiat, non noſtra*. Tenendum etiam eſt, Imaginationem vſque adeo eſſe fortem, vt ſi vir de ſpecioſa fœmina tantum cogitet, cogitatio & imaginatio eius illico tam valide tingatur, vt noctu per ſomnium aliter ei non fiat, ac ſi cum ſpecioſa fœmina rem haberet: quo actu ſemen quoque Cagaſtri & S. nitri ipſi decedit. Sed & hoc ipſum Deus quoque auerſatur. Nam quam primum homo huiuſmodi Imaginationem concipit, & in actum deducit, tunc in Cagaſtrica ipſius anima quidam veluti ſomnus oboritur. Et ſomnus iſte eſt mortificatio Cagaſtrici grani & ſeminis, eſtque pars de Paradiſo, in quo Adam ac Eua fuerunt. Nam, ſicut per Imaginationem ſuam nouit homo hortum, in quo fructus boni & ſuauia poma creſcant, ipſe tamen hortum ingredi non poteſt, vel ex cauſa non audet, quia hortum adire ei interdictum eſt: tunc fructus ille quidem auide expetet, ingrediendi tamen licentiam non habebit. Precando autem apud hortulanum id impetrat tandem, vt manum vltra ſeptum exſerendo, fructus aliquos decerpere ei liceat. Etſi autem is hortum quidem ipſum ingredi minime audet, ſed tantum forinſecus immiſſa manu fructum carpit, ſeque illo cibat, ac ex ipſius fructus guſtu percipit, illum in iſto horto enatum eſſe, ex quo fructum petiit: attamen fructus iſte guſtus naturam terræ horti refert.

Hoc iam accommodemus Adamo ac Euæ. Hi in tali horto, Paradiſo, poma & fructus ipſi erant, ex Limbo Domini, qui eſt arbor Coralli producti. Sapientibus autem vniuerſis notum eſt, Adamo ac Euæ interdictum fuiſſe, ne de arbore illa guſtarent. Et tamen illi inſtinctu. Satanæ mandatum id tranſgreſſi ſunt. Hac de cauſa ex Paradiſo eiecti, & extra hortum, in quo boni fructus creuerant, excluſi fuerunt, velut & paulo ante Exempli ſpecie diximus: & tamen illi ipſimet fructus erant. Poſt eiectionem hanc Adam ac Eua, vbi Satanæ paruiſſent, Eſſentiam arboris ſibi imaginando, ſcientiam boni & mali conſecuti ſunt, ac tum demum, quidnam perdidiſſent, nimirum ſuauia poma & fructus, apud ſe penitius expenderunt: velut & ſomnium Paridis ad hoc intelligendum non parum conferet. Quod equidem lapſui Euæ & ADAMI accommodabo, eique peculiare caput aſſignabo.

Sic ergo Adam ac Eua appetitum & deſiderium cœperunt ad fructus in horto ſeu paradiſo, cui adhuc obnoxij ſunt. Appetitus iſte quomodo ſe in Adamo habeat, quilibet in ſe iuuenis ſentit ipſo, ſi ſpecioſam fœminam intuetur. Eadem & fœminæ ratio eſt. Ipſa enim hortum, in quo Adam creuit, natus ac genitus eſt, ſecum adhuc particulariter fert in ſinu ſuo, qui eſt matrix minoris mundi. Porro Eua in ſua matrice guſtum ad huc habet Eſſentiæ Terræ *Limbi Cagaſtri*, quæ & ipſa pars de horto eſt, in quo Limbus Animæ Yliaſtri Necrocomico more creuit. Adam autem partem optimam de Eſſentia Limbi æterni habet, ſi cum Eua conferatur. Qua de cauſa Adamum etiam tantopere amat, hoc eſt, amat tantopere id, quod in Adamo eſt Limbus æternus. Nam & Adam ſpiritualem Cagaſtricum Limbum, & ſtomachum Cagaſtri Matricis amat. Limbus enim iſte Limbum æternum adhuc reſipit. Sic Adam ſemper aſpirat ad horti pomum, hoc eſt, ad matricem, ex qua egreſſus eſt. Nouit enim guſtum pomorum, quæ in bono fundo Paradiſi Dei creuerunt. Et quia Adam partem aliquam de Limbo æterno retinuit: ideo & Eua appetitum deſideriumque habet limbi æterni, qui in Adamo eſt. Et hunc appetitum male impendi Deus prohibet. Hoc namque modo quilibet infans ex matrice expellitur, ex paradiſo minoris mundi. Sicut autem ſuperius diximus, hortum hunc Adamo fuiſſe interdictum: attamen, etſi quidem ingredi non audeat, manum tamen poteſt immittere per ſeptum, & poma carpta deguſtare. Itaque etſi Adamus manum quidem ſuam, virgam Aaronis, in hortum, Matricem, Paradiſum inſerat: ipſe tamen toto corpore minime ingreditur. Sic ergo matrix minoris mundi hortus eſt. Septum autem ipſum cingens, eſt totum Salnitreum corpus Euę, conditione Microcoſmica. Porro ſicut homo lapidem manu compreſſum abſcondit, eumque cum manu in aquam immittit, manum autem extrahens, lapidem in aqua relinquit: ſic etiam Adam ſemen Cagaſtrice, Necrocomice, & Yliaſtrice ex virga Aaronis elabi ſinit in matricem, in hortum & paradiſum, hoc eſt, in ſtomachum Cagaſtri, qui ſpiritualiter in matrice mulieris eſt, manumque, virgam Aaronis, inde rurſus extrahit.

Sed alia adhuc abſcondita Philoſophia detegenda eſt, vt ſenſus huius Philoſophię planior ſit, & magis acuatur, hoc modo. Dixi de homine, qui manu lapidem prehendit, ipſumque cum manu in aquam abdidit, & manum rurſus

rursus extrahit. De hac aqua curiose attendite. Spiritus Dei, in creatione mundi & Adami ferebatur super aquis, & aqua erat sepes Paradysi. Spiritus autem Dei erat appetitus & fructus bonæ arboris ad illum hortum. Et semen fructus illius arboris, boni fructus animæ Yliastri, cinctum erat regno (*al. consilio*) Dei, & regnum Dei cingebat spiritum Dei: spiritus Dei erat semen animæ Yliastri: Regnum Dei autem est & erat verbum Domini, *Fiat*, quod omnibus adhuc inest. Ideo Deus etiam non vult, vt verbum Domini meretricum semen circumdet. Spiritus enim Domini est Sol, per quem spiritus Dei, semen Yliastri animæ Nicrocomici hominis maturatur. Verbum Domini est regnum Dei, quod nullum semen meretricium cingere vult. Quod si fiat: grande peccatum est. Porro, vt spiritus Dei ferebatur super aquis, & matrice maioris mundi: sic etiam fertur semen Adami Cagastri in quo Limbus æternus & spiritus Dei, semen animæ Yliastri occulte habitat & considit, super aqua & matrice matricis minoris mundi. Et hoc primum fit in Adamo. Semen id prius in Adamo ipso fertur super aqua capsulæ cordis, putrescitque & moritur in Paradiso, hoc est, capsula cordis, quæ matrix animæ Yliastri est & fit Necrocomice, moriturque in momento, & putrescit repente in capsula matricis Adami, & velut granum in agro multiplicatur, quod surgens multa grana in caule suo & Ares fert, prout Archeus animæ Cagastri Ares Yliastr. præparat. Hoc modo auima Yliastr. seminatur in agrum & stomachum animæ Cagastr. ibique putrescit, & moritur. Et licet terra nullum fructum intra se fert, sed illum protrudit, & in conspectum profert: corpus tamen fructus saltem videtur, cum Essentia Archei fructus à nemine conspiciatur. Sic verbum DOMINI est Archeus, quem non videmus. Ita Archeus animæ Cagastri ex capsula, ex Paradiso ADAMI protrudit semen Ylia: ex aqua in aquam capsulæ super vesicæ aquam, per peculiarem ad id paratum ductum. Et quoniam ob insignem perspicuitatem semen Ylia: in Diaphano semine & spermate animæ Cagastri videri potest, ob id Archeus animæ Cagastri, id est, verbum DOMINI præsto est, & semen ex vesica per virgam Aaronis, in qua coralli creuerunt, exigit in matricem & Paradisum, & vice tertia ad quam redit, & tertio fertur, spiritusque ac verbum Domini semper præsto sunt, vt ne meretricij actus instituantur. Vide exemplum Tobiæ, & lege totam historiam, quæ frustra annotata non est.

Sic ergo semen hoc regno Dei, hoc est, verbo Domini circumdatur. In fœmina porro iste Limbus non est: inest tamen ipsi Limbi spiritus. Iam ergo docebo vos quomodo spiritus ille inuisibilis sit. Nos enim matricem illius spiritus in hac vita non videmus. Quis enim videat, quod ante ipsum fuit? Nos omnes ex matrice processimus: nemo tamen illam vidit, præter solum Deum, & Adamum ante lapsum. Hæc tamen notitia post lapsum ipsi excussa est. Matrix ergo hæc ante ipsum hominem fuit. Et licet homo ex ipsa egrediatur, continenterque ex illa producatur? nobis tamen omnibus ea inuisibilis est. Maior & minor mundus quoque ex matrice natus est: & sic consequenter omnes creaturæ. Pro his ergo vobis explicaturus sum quid matrix sit, idq; gratia Lineę vitæ.

Est ergo MATRIX, ex qua homo nascitur & producitur. Oportet itaque ibi inuisibile esse, quicquid in quatuor Elementis continetur. Matrix enim malæ arboris Diaboli est extra Elementa, de qua re peculiarem librum conditurus sum. Et matrix verbi Domini est in Elementis. Et quemadmodum vniuersus Macrocosmus Matrix est rerum omnium crescentium, ita etiam matrix est in corpore mulieris. Has duas matrices eadem Anatomia tractare, nos vniuersi sciamus. *Nota.* Antequam cœlum & terra crearentur, spiritus Domini ferebatur super aquis, & supra se hoc verbum Domini, spiritum Domini, portabat. Aqua hæc erat Matrix, aqua viuens, non quam oculi vident, sed verbum Domini, quod Cagastr. oculi non vident. De hoc hęc Philosophia tractat. In ea autem aqua, quam nos videmus, genuinum aquæ Elementum est, hoc est, verbum Domini, Fiat, quod naues in aqua portat seu sufferet, &c. Matrix quid.

Hæc ferebat etiam spiritum Dei, & in Aquositate illa creabatur cœlum & terra, & in nulla alia matrice. In hac ferebatur spiritus Dei, hoc est, spiritus Dei, qui in homine est, quem ceteræ, omnes creaturæ non habent. Propter hunc spiritum, ne solus esset, dicebat Deus: *Non est bonum, hominem esse solum, faciemus ei adiutorium.* Iam sibi ipsi, spiritui in Adam, Eua adiutorium facta est, hoc est, Maria 000 000 000. & spiritus DOMINI, in ipsa, in ipso. Ideo spiritus Dei in hominem penetrat, & ex Deo est, & ad eundem reuertitur. Cum ergo mundus nihil esset, nisi aqua, & spiritus Domini ferretur super aqua: aqua ea facta est mundus. Ea iam matrix est mundi, & in eo omnes pręterea creaturæ. Iam vero, omnia adhuc in matrice hominis erant. In hac creabat Deus spiritui suo domicilium, in carnem illius hominis. Matrix vniuersus mundus. Eius semen erat Limbus, semen in quo totus mundus consistebat. Et hæc primi hominis origo est. Deinceps autem homo ab illa matrice separatus est, & ex illo ipso facta matrix est, quæ est fœmina, quæ in posterum nihil est aliud, quam matrix, totus mundus, & in illo est spiritus domini, qui se imprimit, & in fructum collocat. Qua ratione ille portatur super aqua: sic nos homines portamus illum super terra, & aqua, quem spiritum nemo vnquam vidit, aut videt. Et est is, qui est in matrice hominum, nempe in fœmina, vnde ad scortationem illæ adhibendæ non sunt. Ibi enim spiritus est, à Domino egrediens, ad quem etiam reuertitur. In fœmina quidem, non est Limbus, sed tamen spiritus. Quid Limbus est, nisi semen? Quemadmodum ex Deo ille sumptus, & ex ipso homo factus est: ita in suum, hoc est, Dei locum substituit virum, vt ipse sit Limbus, & hominem ipse faciat, &c. secundum imaginem, quam Deus primo fecit. Cumque non conueniret. Adamo, vt ex elementis magni

gni mundi, vt terra, aere, aqua, igne, hominem faceret, & vitam ei inderet: ideo matricem peculiarem Deus ei ordinauit, quam ipse & Eua habent, & alium etiam Limbum, ad illum ita seminandum. Hoc pacto homo in Natura mundi manet. Et sicut Deus cœlum occlusit,& in cœlo fuit, cum in cœlo hominem faceret: ita sciendum est, nos hominem gignere non posse, nisi in matrice simus, prout potentia admittit. Deus enim in creatione illa non se totum solio suo extulit, (*sed tantum manum*)Ita nec homo totus ex solio suo in hortum aut matricem ingreditur, sed ad id tantum ordinata manu, id est, virga Aaronis.

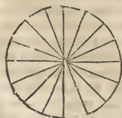
Matrices quot.

Sic iam tres Matrices sunt: *Prima* est aqua, super qua ferebatur spiritus Dei. Ea aqua est matrix (*al. Et ea erat prima matrix*) in qua cœlum & terra,& matrix Adæ,qui per manum Dei factus est. Et viro fiebat fœmina, matrix omnium hominum, vsque ad mundi finem.Quid claudebat primam matricem? Regnum Dei circumdabat spiritum Dei. Sic etiam maiorem mundum & matricem claudit æternum, quod illam ambit. Fœminam claudit cutis propria. Quicquid enim intra eam est, est matrix. Corpus ergo illius cum viris conferendum non est. Quia tamen à viro est & procedit, imagine similis ipsi est. Imago enim & similitudo conuenire debent. In cæteris omnibus differunt Essentiæ, Proprietate, Natura, conditione.

Finis declarationis vitæ Yliastri, Cagastri & S S. nitri.

PRACTICA LINEÆ VITÆ.

CVm in prægresso capite dictum sit, tria esse, per quæ homo nascatur, vt Macrocosm. & Microcosm. Adami, & Microcosm. Euæ: iam omnium primo Matricem Macrocosmi explicandam suscipiam, physice descripturus materialem Limbum, quem Deus Matrici Microcosmi implantauit. Deus enim semen illud sumebat ex Elementis, & ex omnibus mundi partibus in locum vnum illud congerens, ex eo faciebat hominem, quod fiebat super aqua. Hæc erat matrix maioris mundi. In hac matrice erat cœlum: & Adam ac Eua in hoc cœlo creabantur ex Limbo, qui multiplex erat ex multis millenis partibus, materiebus & viribus conflatus & compositus, veluti superius docuimus, Deum ex omnibus totius mundi locis, ex omnib. maioris mundi partib., vno loco congestis partem vnam constituisse, quæ erat Adam. Sicut circulus in planitie descriptus, in sui medio punctum habet: ex vno tamen puncto lineæ multæ egrediuntur ad ambitum seu extremitatem circuli. quæ reconuersæ in vnum punctum redeunt: ita Deus ex omnibus locis vires omnes omnium viuentium, sese mouentium, fixarum & non fixarum creaturarum sumens, rem vnam, vnas vires ex illis Adamo fecit. Vires hæ omnes per verbum

Fiat pars fuerunt vna, quæ vocabatur, AZOT; & erat 🜍 ♀ ☿ 1. 2. 3. velut in arca conclusa. Pars ea vnica primo erat per se in sua materia prima ▽ △ ⊖ & ☉: Deus autem inde faciebat.

🜍 Prædestinatum erat ad multas 1000. formas recipiendum. Et tamen sulphur, cabalisticum vnarium in se reconditum habebat, semperque iam vocatur vnarius, ab ipsa etiam Natura nota 1. signata.

□ Continebat in sese Cabalisticum Binarium. Notatur nota 2. ad multas T 1000. formas prædestinatum.

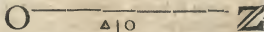
Sed Azot Mundi est ☿, habens Cabalisticum ternarium, notata. 3. aut △ aut ▽. & ad multas 1000. formas destinatus sine fine.

Et hæc de Materia Limbi Hominis dicta sint. Quomodo vero Elementa inde oriantur, vt multiplices inde vires emergant: id nomen △ZOT indicat, quod rebus, formis, creaturis omnibus per Dei digitum inscriptum est. Et signa ista non sunt literæ scripturæ hominum, sed est ea scriptura Cœlestis Dei creatoris.

Itaque primum attendite ad signa AZOT. Hic enim abscondita latent omnia arcana & secreta, iis, qui quærunt. Hoc est Arcanum sanctum. Ab hoc Arca fœderis Iudæorum suum nomen habet, ab Arcano. Itaque animum aduertite ad signa 🜍 ♀ ☿, quomodo nempe suis propriis characterib. designentur. Quod si enim in textu hoc signum ⦶ pono, intelligo sulphur: si hoc ⊖, puto salem. Si vero istud ⊕, est

△ℤOT MERCVRIVS.

Linea hæc ♆ ideo ab inferiore sede sursum ducitur, vt sciatur, quodlibet sulphur Ignis ascendere, & subleuari. Quia corpus igneum est, & in igne omnium promptissime sentitur, quomodo in sublime tolli cupiat. Quod sursum est seu sublime intelligitur à puncto, vbi punctum X sui circuli est. Itaque figuram aspicite.

Etiam de Menstruo cogitandum. NB.

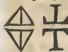
Eua animam ab Adamo hereditario post lapsum accepit, quod punctum magnum est.

NB. O Z est Linea vitæ, à sinistra aure hominis vsq; ad dextrã. T△ est linea vitę à naso vsq; ad lineę vitæ mediũ: hæc est Triualis linea. Tũ ab vno puncto egrediuntur tres lineæ, vna ad leuã, Z est: vna ad dextrã, est O: tertia nec ad dextram nec ad sinistram vergit. Medium enim occupat inter Z & O. Ideoque hanc formam inspice.

His Ternarius apertus est, quod est in Adamo. Itaque & illum in honorem Dei apertum, non tectum esse decet.

Hic Terminus clausus est antica parte capitis fœminæ , & postica apertus. Hoc si non esset nullus homo morte temporanea interiret. Hæc enim est arca Naturæ, Linea 4. dotata per instinctum Sathanæ. Videte itaque, quid hoc signum velit, quod considerandum vobis proponitur.

Eua, Frons

Adam, integra aut vera arbor.

Linea vitæ . Euæ, non intendit ad Lineam vitæ Vliastri, sed ad Lineam vitæ S. Nitri. Nam linea centri vitæ mulieris pone in occipite stat, & ab Yliastro abducit. Hoc quid sit, deinceps inuenietur. Sulphur habuit primam materiam suæ Essentiæ, vbi ignis & aer sunt. Sal primam materiam suæ Essentiæ habuit vbi aqua erat. Et hæc duo prima erant materia MERCVRII. Sic in Sulphure erant Ignis & Aer, nulla autem terra. Quia vero. Eua hereditario accepit lineam vitæ ante & retro in capite occlusam ante lapsum, non vtique ex terra ea prodierit, ex qua Adam est. Ipsi enim Limbus alius datus est. Adam erat ex Terra aut Limbo maioris mundi. Sed Eua erat ex Terra & Limbo minoris mundi. ex Limbo Adami. Vitam hic voco Hominem, Adam aut Euam, & non corpus. Hoc cur fiebat? Eua virgo erat in spiritu suo & vita. Lucifer autem virginitatem ab initio odit. Nam & ipse secundum rationem suam in cœlo creatus erat, vt virgo esset, & nulli malo assentiretur: ipse autem violauit eam. Quæ vero huius violationis causa fuerit, character Naturæ Cabalisticus inspiciendo vos docebit. Et non in verbis, sed in sensu id capiendum est.

Lucifer ab initio virgo.

Sciat autem hoc etiam homo, quod ex caducis rebus corpus suum acceperit. Ideo Deus etiam illico à creatione, Adæ & Euæ mandatum præfixit, vt non terrenis, sed cœlestibus rebus operam darent. Et Lucifer iam dum eiectus, & in terram expulsus erat, ipsiusque ratio cœlestis in terrenam commutata est, hoc est, loco æternæ sapientiæ, sapientiam caducam pœnæ vice accepit, quia creatorem suum debito honore non affecerat. Itaque etsi quidem creaturæ Dei, Adam & Eua boni, & in se integri creatĩ fuerint; venustas tamen & elegans species Adami Euam tam potenter allexit, vt oculis suis in desiderium abturetur. Sathanas namque ipsi in ea Adami forma, qualem post lapsum adeptus est, apparuit. Ante lapsum enim, virgam Naturæ Adam non habebat, qua de causa eius desiderio etiam abrepta non est. Quali enim membro virili iam spectatur Adã: id in illo primo signum monstrosum erat. Cæterum, cum serpens animal glabrum sit à capite ad caudam sicut in Melosinis apparet, superne hominibus, inferne piscibus ideo singularem philosophiam & arcanum hic latere credibile est.

Adam ante lapsum virgam caruit.

Audite ergo, & attendite. Membrum virile punctum simplicem Vnarij, in duas partes diuisum indicat. Id ex hoc signo deprehendetis. Vnde etiam duo Renes in homine inueniuntur, cum tamen ante lapsum talem formam Adam non habuerit, quoad virgam & renes. Hoc & commonstrat fructus Aquastricus, velut piscis & Melosina. Videte oua in pisce, & Lactes, quid sint. In illis Magna Naturę præfiguratio. Aspicite etiam aues, quæ membrum peculiare nullum habent, quo aquam emittant. Ex quibus colligi potest, homines quoque sese inuicem procreaturos fuisse, etsi tale quidem membrum non habuissent. Cibum etiam & potum emittere potuissent, etsi caducum cibum comedissent. Et hoc apprime obseruandum est.

Procreatio etiã sine pudendo.

Præterea, cum alia quoque multa animalia sint, quæ non nostro more inprægnantur, seq; procreant: mandatum illud vtique *Crescite & multiplicamini*, etiam sine tali membro obseruari potuisset. Quod enim piscis (al. ceruus) generet, etsi non hominum ritu concipiat, id in propatulo est. Et qui Arcanum de Vnicornu & Basilisco non intellgit, is de Theologia sileat, cum tempus est. Vnicornu autem mentionem facio, vt per id castitas Adæ ac Euæ indicetur, quomodo ex inspiratu Sathanæ illa violata sit. Quod enim Lineam vitæ tractandam mihi proposui: factum hac de causa est, quod pecora cornua gemina soleant habere, vnicornu autem tantum vnum: quod ita frustra constitutum non est. Lineæ enim fractio per bicornes bestias indicatur. Per vnicornu vero indicatur forma Adami. Vnicornu enim cornu suum in fronte media gestat: cætera bicornia, vtrinque vnum. Itaque Monocerotis cornu recta in linea vitæ figitur, vbi Yliastrum ad Cagastrum Caos intendit. A Cao enim & casu Linea illa nomen habet. Et Monoceros castitatem suam suo cornu indicat, & tuetur. Iam porro audite, quid de Melosinis vobis explicaturus sim. Hæ natant super aquis: Viuunt tamen ex aere, non ex aqua. Pudendum non habent. Legenda hic est historia de vera Melosina, quæ in Galliæ arce quadam Losinier dicta, cum viro Christiano cohabitans, liberos peperit, & singulis diebus Saturni in monstrosum animal conuersa est. Infra piscis, supra homo erat, Hęc qui credere nolit, & simul Deum creatorem suum mendacij arguere velit, is videat, qui de temeritate dignam Deo rationem reddat.

Vnicornu arcanũ quale.

Melosinæ &c. historia vera.

Vt vnicornu æternam Mariæ castitatem: ita Melosina primorum parentum nostrorum lapsum indicat. Hæc enim anima à Raymundo expetiuit: vnde matrimonij vinculo sese quoq; cum ipso iunxit. Ethnicas has mulieres, si Christianos maritos habuerint, regni Dei coheredes fore, putatum est. Et Ionas quidem Propheta in ceto, ex quibus Melosinæ oriuntur, id perspicue vidit. Nam illic Mysteria admiranda conspexit. Eadem fors etiam conscripsit, si modo ipsius scripta superessent. Et in Apocalypsi multa horum arcanorum reuelata sunt. Quod si Theologus ego Esdram explicaturus sum, quid ibi de Elemento aquæ tradatur: tum pro necessitate ista omnia designabuntur.

Melosinæ quomodo saluæ fiant.

Porro

Porro peculiare genus hominum eſt in quolibet Elemento, qui pudenda non habent, quo ſe imprægnent & multiplicent. Nec enim eo opus habent. Præterea comedunt etiam, & tamen aluum non exonerant, ſicut nos facimus, & tamen, vt nos viuunt.

Hæc omnia hactenus recenſui propter eos, qui fors negaturi fuerant, Adamum & Euam ſine pudendo conditos eſſe, ante lapſum: & vt vna intelligeretur, quod nihilominus multiplicari, edere, bibere potuerint, etſi nullis deiectionibus laceſſerentur. Sed omnia fuſius adhuc demonſtrabuntur.

Vnicornu in ſinu Mariæ figura Chriſti.

Vt autem in Linea vitæ deſcribenda & explicanda pergamus, de Monocerote adhuc plura cognoſcite, cur à veteribus in ſinum Mariæ depictum, figura de Chriſto exſtiterit. Ea enim præfiguratio ſingulariter ad Chriſtum & caſtitatem Mariæ ſpectat. Nam quod ſcribunt, Phœnicem ſeipſum exurere, & ex cinere eius pullum emergere: id eo modo intelligi non debet.

Phœnicis hiſtoria quid.

Vbi autem, & quid, Phœnix vere ſit, attendite. Multis ex cauſis & circumſtantiis euincitur, Salamandram hunc eſſe Phœnicem, in Igne degentem. Animalis vita eſt quadruplex: quadruplex etiam eſt vita Yliaſtrica. Et hoc de anima dictum eſt, quæ viuere non poteſt, niſi ſit in quadruplicibus viribus & vitis (al. corporibus) quatuor Elementorum. Sicut ignis ardere non poteſt, niſi habeat lignum, aerem, &c. Talis eſt etiam vita Salamandræ, quæ eſt Phœnix magnæ Naturæ Igneæ:

Phœnix eſt Salamandra.

Ignis Phœnici cibus & refectio eſt: cur ergo ignis Phœnicem exureret? Si ipſum Ignis combureret: ignis eius mors foret. Euentus autem docet, Ignem Phœnicis vitam eſſe. Cur vero hanc vobis Philoſophiam expediam, hæc cauſa eſt: quod velim, vos Naturæ Myſteria recte intelligere.

Phœnicis vita Ignis.

Multo enim hodie accuratior & ſublimior Philoſophia eſt, quam fuit tempore Ariſtotelis & Platonis. Virum enim eſſe oportet, qui talia intelligat, qui à Deo ita donis cumulatus ſit, vt expreſſe ſciat, & nihil fingat ex Cagaſtrica ſua Philoſophia, aut ſpeculatione, aut Phantaſia. Scitote ergo, Phœnicem eſſe animam Yliaſtri.

Phœnix eſt anima Yliaſtri.

Anima viuit in Igne, hoc eſt, in corde, vbi ſummus calor Ignis Microcoſmici ſedem elegit, & habitat. Sed plura. Anima ideo habitat in Igne, quia nihil ſentit, & nullis armis aut iniuriis lędi poteſt. Cagaſtrica autem anima Spiritum ſenſibilitatis habet, ideoque ſentit mortem, dolores, morbos. Qua de cauſa ipſam etiam oportet ſuper aqua Capſulę obnatare, vt ſeſe refrigeret & reficiat. Ideo etiam pulmo cordi toties aerem afflat. Cagaſtrica enim anima opus habet aere & frigore. Vnde, ſi vel calor eius vel frigus immodice præter temperamentum intenditur, exceſſum non ſemper ferre poteſt. Et licet frigus ipſius vita ſit: idem tamen, ſi gradus nimium excedatur, ei aduerſum eſt. Yliaſtricæ contra Animæ ea natura eſt, vt nullo frigore nulloq; calore afficiatur: Sed calor eſt eius vita & cibus, & aer, & recreatio, & gaudium, &c. Hic eſt Salamandricus Phœnix, qui in Igne habitat, & eſt anima Yliaſtri in homine. Hinc ſequitur, quod anima creſcat in formam hominis, ſuamque radicem in corde habeat, licet ramuli diſtribuantur in ſanguinem & venas, vbi ſpiritus igneus & ignis ipſe habitat, velut alia arbor cum ſuis ramis. Vera itaque anima ſedem & habitationem ſuam habet in ſanguine venarum. Tantum de Phœnice.

Vnicornu Philoſophia hæc eſt. Intra ſe gerit Limbum, ex quo Cagaſtrica anima deſumpta eſt, particulatim, ad teſtificandam Caſtitatem Euæ ante lapſum, velut & Mariæ poſt lapſum Euæ; vt ex eo videant homines innocentiam caſtitatis Mariæ, & præfigurationem, innocentiæ Dei, qui nihil culpæ habuit in violatione Caſtitatis Euæ & Adami, aut mandatorum diuinorum tranſgreſſione. Neminem enim Deus punit ob id, ad quod faciendum aliquem cogit. Prædeſtinatio namque Adami & Euæ non erat, vt viueret animaliter ritu Salnitreo, ſed more Yliaſtrico. Itaque ad generationem Monocerotis deuenimus.

Monocerotis Allegoria.

Quo modo generatur Monoceros eodem generati etiam fuiſſent homines. Videtis, Solem creaturis omnibus vitam impertire, ope ſtellarum.

Sol vita rerum.

Teſtantur hoc ſcarabęi & vermes, muſcæ, culices, mureſve, qui per Solem in aere vitam concipiunt. In Hiſpania ad Oceanum orientalem ſi faſciculum ſtraminis longa haſta ſurrigas in altum: aer eiuſmodi mures gignit, qui ope Solis vitam accipiunt.

Murium in Hiſpania mira generatio.

Sic Leo rugitu matris viuificatur. Sic Anſeres arborei vitam per aquam accipiunt. Nam ſi in aquam illabitur, hæc ei vita eſt. Si in terram, illa ei mors. Sic & anſer arboreus vitæ humanæ & mandatorum violationis figura eſt. Vita Adami in cœlo erat, velut Yliaſtricæ animæ & Phœnicis vita in Igne. Et Adami vita, quam ex Aqua accepit, in aqua ſimilis erat vitæ anſeris arborei, in aqua. Sicut Anſeri arboreo ad mortē & formę mutationē cauſa Terra eſt: ita etiā Adamō Terra cauſa eſt mortis & trāſmutationis formæ & proportionis corporum. Arboreus enim anſer putreſcit, & in nonnullis locis ex ipſo fit teſtudo. Harum multas equidem in Hiſpania, & locis aliis ſeptentrionalibus, vt Lappia Suecia, Finmarchia, Curlandia, Finlandia, &c. vidi.

Cæterum arborei anſeris mentionem ideo feci, quoniam teſtudo ex ipſo gignitur. Vobis enim notum eſt, etiam ranam ex anate, & murem ex anguilla naſci. Anguilla enim corpus ſuum ex aere & aqua habet: id quod ex muris generatione colligi poteſt, qui ex ſtramine in aere generatur. Si vero ſtramen ex dimidio in aqua, ex dimidio in aere eſt, ex ipſo generatur Anguilla, & ex anguilla in terra poſtmodum generantur mures.

Teſtudo ex Anſere. Rana ex anate. Mus ex Anguilla. Anguilla ex ſtramine, &c.

N B. Anguilla ſectatur terrenos cibos, ſicut mus aut volucris. Idem & rana facit; ideo ex aqua pabulatum ad gramen pergit, velut & Anguilla. Cur id faciat, vobis abſconditum eſt. Rana vero ideo facit, quia cum cauda generatur. Et ſicut Anguilla ſinē pedibus in terra ſeſe volutando promouet extra aquam, ſic ſe etiam rana volutat, & poſtea vi terræ quadrupes fit.

Sic etiam *Behamoth*, vnicornu ex aqua genitum eſt, & tamen quadrupes fit, ex vi terræ: Nam in aqua vnicornu habet caudam &

Behamoth ſeu Behamond. &c quid.

ſquamas, quas tamen in terra amittit, & quadrupes fit, & loco caudæ vnum, non duplex ei enaſcitur. Itaque plura attendite. Anſer arboreus eſt in terra. Ideo etiam in terra mortem ſuæ formæ adipiſcitur. Et tamen vitam ſuam non perdit, ſed ex illo generatur teſtudo Sic etiam *Behamoth* (al. *Behamond.*) ſecundum formam & vitam tranſmutatur in terra. Itaque de Behamoth legite *capitulo quadrageſimo, libro Iobi.* In Cabaliſtico enim volumine Iobum explicaturus, dicam, quid in ipſo de vnicornu, nouo corpore, & Maria præfiguratum eſt. Nam ad lapſum Adæ & Euæ omnia directa ſunt. Sic Linea vitæ explicanda eſt.

Iam vero Adam ac Eua Imaginem Dei, hoc eſt, Imaginem Animæ Yliaſtr. in Paradiſo amiſit, & per hunc lapſum cœlum quoque velut habitatio (quæ pro creaturis animalibus facta non eſt) ei ademptum eſt. Sic Adam & Eua locum ſaltem cœli, & imaginem figuræ cœleſtis amiſit: Vita autem cœleſtis Yliaſtri extincta penitus non eſt, ſed imago tantum vitioſa euaſit, ſicut pluribus de vnicornu tradetur.

Porro Yliaſtrum in loco capitis Adami ſimile eſt cornui, quod recta in media fronte ſuper Yliaſtr. Behamoth enatum eſt. Duo enim cornua laſciuiam denotant: & bicornia animalia omnia laſciua ſunt. Vnicornu vero ad notandam pudicitiam creatum eſt. Vnde nullam multiplicationem & libidinem notat, ſed caſtitatem: & non eſt Mas & Fœmina, ſed tantum Mas. Vnde aliam etiam ferre perſonam nullam potuit præter Mariam, veram virginem. Poſtquam enim in Iudæa Maria viſa eſt, ibidem etiam vnicornu apparuit, & in Mariæ ſinum decubuit, atteſtans, partum nullum animalem bicornem in ſinu eius decubiturum eſſe, qui per terrenum Sal nitreum ſemen & bicorne corpus ſe multiplicaturus ſit. Itaque Chriſtum indicauit per Mariæ partum proditurum.

Bicornia omnia libidinoſa. Vnicornu ſignũ caſtitatis.

Sed pergam diſſerere de Teſtudine, quæ ſolido & firmo domicilio ac oſſe donata, vniuerſa ſua carne abſcondita latet ita, vt nihil eius appareat. Teſta enim cum ipſa creſcit, ſicut cum homine vngues, & pili. Et licet ſint quadrupedes, cum teſta tamen ſua ex ouo, velut gallina ſeu pullus enaſcitur aut excluditur. Excluditur autem à Sole, diuturnitate temporis. Si enim teſtudo oua, quæ in aqua concepit, paritura eſt, in arenam, ſolis radiis maxime expoſitam, eadem deponit. Sol itaque cum ſtellis tamdiu calore ſuo operatur, donec pulli matureſcant, & fracta teſte prodeant. Eadem & hominis Adami ratio fuit. Is perfectam ſuam ſtaturam & proportionem ſtatim accepit, & tamen infans ac noua creatura exſtitit. Et quemadmodum teſta oui teſtudo non eſt, ſed pulli domicilium tantum: ſic etiam teſta ſeu Cranium Adami & Euæ oui teſtæ ſimile fuit. Et quemadmodum pullus viuificatur radiis ſolis, ita vt teſta frangatur & pullo egreſſum præbeat: ſic etiam Sol Microcoſmi per Diabolum diſſolutionem accepit in excludendo, vt Cranium in Adamo rumperetur. Vnde etiam Crux dimidia T in Adami Cranio apparet. Et licet quidem in generatione particulari gallinarum pullus ex teſta erumpat, quod tamen in Adamo & Eua factum non eſt, qui in ſua teſta manſerunt: teſta tamen rimam egit, quam forma mediæ crucis Adamus adhuc circumfert. Alteram partem mediam Eua fert. Quod ſi duo homines, mas & fœmina, oculis & faciebus ſibi obuerſi ſimul inſpiciantur: tunc Eua rimam & ſignum Yliaſtri poſterius, Adam vero anterius habebit. Et ſic ſigna ipſa arcanam interpretationem & accuſationem, qua vnus alterum violationis mandati Dei inſimulat, ſecum ferunt. Horum autem omnium cauſa Diabolus eſt. Vnde euidens eſt, in veteri corpore fructum nullum quæri debere. Quiuis enim vel ſimplicior ac rudior facile intelligit bonum, quod ex corpore veteri prodit, nihili eſſe. Hinc etiam in nullo, vtcunque venuſtus ſit, reſpectu pulchritudinis probitas quærenda eſt. Nec enim ſecundum formam, ſed cor, homo iudicandus eſt.

Teſtudinis qualis generatio.

Iam ſicut calor Solis creaturarum omnium pullos excludit: ita ſciendum eſt, creaturam nullam, quæ excludi debeat, eſſe, quæ Solem eſſentialiter ſibi non innatum habeat. Ex quo etiam conſequitur, pullos vitam ſuam aliter non adipiſci, quam per excluſionem Solis ſuæ Naturæ: cuius rei explicatione magnum capitulum inſumpturus ſum.

Eo autem tempore, quo Adam ac Eua creati ſunt, Sol alius, creaturas illas excludens, nullus fuit, quam Deus. Sicut enim in prima parte huius Philoſophiæ dictum eſt, iſto tempore ſalnitrea vita. Eſſentia ac Spiritus, velut & Caſtigatricum ipſum nondum exſtitit: Et tamen Phœnicem ac Salamandram, quorum vita in Igne eſt, hoc eſt, Animam Yliaſt. excludi oportuit. Et Deus pullos ſuos in teſta velut Sol illuſtrauit, ſicut & Spiritus ſanctus obumbrauit Mariam, cum conciperet. Et ſic Deus creaturas ſuas excludere incepit. Præſenſit autem Diabolus, duas has creaturas cœlum, ex quo ille eiectus fuerat, occupaturas eſſe. Ideo Solem Iuſtitiæ, hoc eſt, Deum patrem turbare & obſcurare cœpit, & ſuis præſtigiis irrepens, Euæ faciem ſerpentinam propoſuit, à qua decepta Eua, deſiderium animale concepit, ſicut porro fuſius explicaturus ſum.

Attendite. Quotquot pulli à ſuis parentibus gignuntur, hos omnes oportet per extraneos parentes excludi, cuius rei exempla multa tam de bipedibus quam quadrupedibus proſtant. Cuculi pulli per auem aliam excluduntur. Si nec Teſtudo ſuos pullos ipſamet excludit, & tamen illi viuificantur. Ita etiam notandum eſt, Cuculum in aere volitare, & alis ſuis excluſionem Spiritus ſancti, qui hominem creauit, demonſtrare. Idem etiam facit alauda, quæ in ſublime euolans, voce ſua S. ſpiritus & Solis excluſionem teſtatur.

Præterea cum compertum vobis ſit, tonitru lædere fructus, vt verminoſi fiant, ſicut in nucibus & aliis euidens eſt: velim ad ſequentem meam *Philoſophiam* vos ſedulo attendere. Cum Adam ac Eua crearetur, Anima mundi AZOT ſpecie ſpermatis in Matricem Maioris Mundi, inſtar roris, prout ſemini

conuenit,

conuenit, illa ipsa est. Sed & hoc palam notum est, quod, si semen in vitiosam matricem incidat, Ex ipso monstrum gignatur. Iam ergo, sperma & ros, tanquam semen ex terra, aere, aqua, Igne in Matricem corruptibilem incidit, quæ Matrix polluta & defœdata fuit monstroso partu, qui Diabolus est. Is impediuit lumen, hoc est, exclusionem S. spiritus, & ipsius visum, sicut gallina aut anser de suis pullis sollicita est, quamdiu ouis incubat. Intelligit enim, proposito ipsius remoram & impedimentum iniici posse. Simili ratione Diabolus matricem terreni quoque hominis contaminauit. Ipsa enim matrix est, quæ Diabolum in se continet. Diabolus namque in matrice adhuc habitat, in magno mundo: Vnde etiam maioris mundi matrix Infernus vocatur, & est. In ea enim Diabolus habitat. Res ergo ita intelligatur. Quoniam filius Dei in mundum venit, & patriarchis seu maioribus nostris, qui in Messiam sperauerunt, nouum corpus dedit: ideo ex inferno educti & egressi sunt, ex quorum numero sunt Dauid Enoch, Elias, Moyses, Aaron, &c. Quoniam ergo matrix illa, in qua creatus Adam est, cœlum erat super aqua, adeo lucidum, vt creationem aspicere diabolus facile potuerit: vidit & audiuit Deum dicere, *Creata sua bona esse.* Quo audito, vsque adeo incanduit & ira percitus fuit, vt nunquam à condito mundo furiosiorem & sæuiorem se præstiterit. Sciuit enim, bonas illas creaturas cœlum occupaturas esse. Ideoque Euæ, etiam dum virgineæ imaginationi vacaret, adeo horribilis apparuit specie serpentis, specie Adami, hoc est, Adamum, aut arborem, in qua Adam creatus est, obumbrauit, id est, occupauit, vt Ouidius inquit, homines in arbores, ceruos, vrsos, mutatos esse, &c. Fraudulentus nequam sciuerat, Adamum terrenos cibos manducaturum esse, & in terreno cibo, verbum Dei ipsi vnitum iri. Ideoque in Principio illico radicem & semen arboris obscurauit; & cum eam cogitaret deiicere in illam sese insinuauit. Sic ergo Eua monstrosum fructum esitauit, & in peccatum lapsa est. Hoc ita intellige. Verbum Domini debebat Animæ esse cibus, & adhuc est. Non autem obsessus, sed purus & impollutus debebat esse cibus. Verbum enim Domini est panis Angelicus, est Manna, &c. Illam adhuc hodie Diabolus adulterat. Quia enim nouit, Christum eam esse *Mannam*, similem *Elixiri* & *Fermento*, futurum cibum & panem animæ: ideo cogitauit hunc cibum, quo victurus esset homo, inficere & venenare. Non enim solo pane viuit homo, sed quolibet verbo, quod ex ore Dei egreditur.

Infernus quid & vbi.

Cæterum, quia iam incidimus in mentionem hominum cibi à Deo concessi: ad eius explicationem Theologia mihi assumenda est. Nam Linea vitæ, Yliast. & Cagast. alias intelligi diuisa non posset. Cagast. enim & Yliast. animæ mens & sensus ante lapsum, vnum, & non duo fuerunt, quod factum est per cibum, dicente id scriptura. Ante autem à me dictum est, commode potuisse viuere homines, etsi aluum minime exonerassent. Nec etiam ad sui multiplicationem pudendis opus habuissent: vt quæ post lapsum demum illis enata fuerunt, sicut nonnullis videmus oboriri strumas, si certas quasdam aquas bibant: de quo accuratius philosophandum est.

Iam quærere aliquis posset, hoc modo. Si ergo homines non debuissent in magnum stomachum edere seu cibum ingerere, nec etiam aluum ponere: cur Deus tam varios cibos creauit, & illis vti vescique hominem iussit? Sed qui ita quærit, is de lapsu Adami & Euæ nihil compertum habet, quales scilicet ante lapsum fuerint, quales apparuerint. Hoc si nescitis: nescietis etiam, quomodo Adam & Eua in peccatum lapsi sint. Nemo enim adeo cœcus est, qui non videat, quod vel adhuc hodie Imaginatio in multis prægnantibus, fœtibus monstrosa signa & vestigia imprimat, vt multa passim monstra gignantur. Ranam intuere: ea sine pedibus nascitur, & pedes nanciscitur. Pecora omnia sine cornibus nascuntur, suo tamen tempore illa demum adipiscuntur. Ideo dico, Adamum & Euam lapsos esse antequam eiusmodi ipsis membra enata sint. Et licet quidem cornua ipsis non eruperint: monstrosa tamen membra, qualia sunt *Virga Aaronis*, & *pudendum muliebre, &c.* ipsis enata sunt.

De cibo porro discursum Theologicum attendite: etsi Philosophiæ nihil ademptum velimus. Theologia enim nihil est aliud, quam Philosophia de lapsu Adæ. Cabala docet, creasse Deum hominem, vt non animaliter, sed Angelice viueret. Vnde etiam ad Iobum Deus ait: Behemoth fœnum, vt bos edit, quo vnicornu intelligit. Ideo cibum etiam Angelicum creauit, velut ipsos Angelos, qui cibum Angelicum esuri essent; Et hi fuerunt Adam ac Eua. Tales cum essent, Deus ipsos bonos vocauit. Quia autem Angelice edere & viuere illi debuerunt: ideo opus est, vt hoc loco prius panem Angelicum describam, quo vos quoque credere possitis, debuisse Adamum Angelice manducare & viuere cum sua coniuge. Hoc fine etiam mandatum acceperunt, ne de arbore Animalis scientiæ, ex qua Animale corpus tingeretur, ederent, sed manducarent cibum cœlestem. Hæc mandati diuini summa erat. Et si pro mandato Dei Angelico ritu edissent: vixissent vtique quolibet tantum verbo, quod per os Dei egrederetur. Hoc autem à Diabolo impeditum est. Sed quo modo, id ignoratis. Quare de Manna.

De Manna, cibo Angelico.

PHilosophia probat, hominem viuere posse, etiam si in ventriculum nihil edat vel ingerat. Id docet ars separationis, hoc est, Alchimia, tam hominum quam brutorum, naturaliter à Deo creata. Videte enim Apes. Mel illæ conficiunt ex Manna nobilissima omnium florum. Id non illarum, sed noster cibus est. Apes namque alium & peculiarem cibum habent, qui mel non est. Etsi enim mel quidem in corpore habeant: cibis tamen aliis vtuntur, quibus corpus sustentant. Oportet enim omne mel prius in corpore apum digeri in mel, quod nobis postmodum ab apibus suppeditatur. Sicut vacca lac fundit nobis pro cibo: sic etiam mel apum Nutrimentum non

Mellis materia, Manna. Mel apū cibus non est.

non est, sed cibi nostri & medicinæ, vt ita dicam, præparamentum.

Ioannis cibus quis.

Edere duplex est: oris & stomachi.

Voluntas autem Dei fuit, vt homo Angelice ederet. Id docet Ioannes Baptista. Ipse enim locustas & mel *syluestre* edit, locustas ab arboribus decerptas in mel intingens, non, vt multi somniant, cicadas comedens. Iste Ioannes Angelice edit, in ore, non in stomacho. Nec enim aluum deposuit. Ita nos etiam vniuersi similiter cum Ioanne edere possumus. Os enim non minus ac stomachus corporis suum ad coquendos cibos Archeum & stomachum habet, quod illico Magice à Natura adumbratum est. Quod si quis rudior his contradicere cupiet: is aspiciat simiam, quæ quod assumpsit, prius ore concipit, vt notum est. Illud autem si in ore edit, tunc demum in stomachum demittit. Idem etiam facit vacca ruminando. Qui esus etsi demum verus sit, est tamen animalis. Homo autem visceribus & intestinis non eget, multo minus membris cæteris. Arduum enim hoc consideratu est, quoniam Adam ex imagine Dei in aliam transmutatus est.

Esus quis Angelicus, quis Animalis.

Fortunati historia quid indicat.

Etsi enim historia de Fortunato, fors fidem non inueniat, vbi narratur, quod *Andolosia* in sylua poma ederit, postquam Agrippinam virginem, quam rapuerat, perdidisset: credibile tamen est, historiam illam à sapientibus sanctisque viris Poetice descriptam, duorum primorum hominum lapsum præfigurare. Poma enim, quæ Andolosia edit, ex quibus cornua ipsi enata sunt, indicant, ipsum formam animalem induisse. Per hunc simul intentum fuit quasi digito in Adamum, qui per esum suum monstrosam formam adeptus est. Sed quod Andolosia per fraudem Agrippinæ poma vendidit, vt ei cornua erumperent. Sicut euenisse legimus: per id intellecta Eua fuit. Cumque historia tradat, id ita institutum fuisse propter pileum optionis recuperandum, quem Agrippina secum auexerat: sciendum est, rei sensum istum esse. Quod Andolosia per liberum aerem tranauit, & in eo illico loco fuit, in quo esse voluit, quoties pileo illo tectus optauit: figmento eo præfiguratum est, Adamum ac Euam, ante lapsum, cum optionis pileo adhuc tecti essent, hoc est, antequam lineam vitæ violassent, similes esse potuisse Angelis, modo voluissent, & non animalem potius quam Angelicum ingressum elegissent. Sed per lapsum linea ea fracta est. Et sicut in historia narratur, Andolosiam suum pileum recuperasse: ita Adamum quoque, quod perdidit, per Christum recuperasse intelligi debet. Et sicut Andolosia marsupium vna cum pileo recuperauit: ita figmento eo notatur, Adamum quoque tam æternum quam mortale recuperaturum esse, si de admisso peccato pœnitentiam agat. Marsupium enim bona temporalia & opes notat. Sed etsi quis omnia vniuersi mundi bona haberet, & pileum optionis redimere illis vellet: Pretio tamen nullus emi posset. Itaque nec cœlum opibus redimi potest, sed thesauro marsupij æterni hominis, qui est, purum humileque cor, & Fides. Pileus namque fidem notat. Membrum enim nullum videre potest, quam caput, aut eius oculi. Historia ergo illa lapsus Adæ præfiguratus est, ceu totam historiam deinceps melius enarraturus sum.

Iam vero Mannæ ea est conditio, vt homo, qui semel de ea ederit, denuo non esuriat. Et Christus ipse panis is ac potus est. De quo qui semel edit, amplius non esuriet. Rem porro ita cognosce.

Qui edit homo, edere ita potest, vt vel minus vel plus æquo edat, ac paulo post famem iterum sentiat. Temporalis enim cibus corpus æternum non dat. Præterea mundanus cibus ita etiam vsurpari potest, vt per illum homo peccet. Et tamen hoc viuere non est nisi animale, haudquaquam Angelicum: Et animalibus quidem peccato non est, quia ipsa anima carent. Quia vero homo animam habet; ideo Deum immoderatione cibi potusque offendere potest. Hinc & Adamo esus ille ad peccatum imputatus est.

Æquum erat, Adamum Angelico modo edere, & mandati diuini memorem esse, nec id transgredi. Angeli autem edunt Mannam: & esus iste ipsorum nihil est aliud, quam Dei Maiestatis intuitus. Oculos namque nunquam claudunt, sed Deum creatorem suum perpetuo intuentur, diligentia quam accuratissima. Hinc etiam in oratione dominica Deum ita appellamus: *Fiat voluntas tua, sicut ab Angelis in cœlo, & in terra à nobis hominibus.*

Porro voluntatem Dei Angeli perpetuo faciunt, oculos namque suos à Deo creatore suo nunquam auertunt. Hanc Mannam panes oblationis indicauerunt, quos Exemplo fuisse in Bibliis legimus. Sed & de Manna Diabolo compertum erat, quod boni intuendo Deum & eius Maiestatem illa satiarentur, tanquam cibo suo. Ideo de terreno pane tentationem quoque Christo obiecit: licet ars ipsum fefellerit. Christus enim panem terrenum non esuriit, sed sitiit calicem, quem cum suis Apostolis bibiturus erat: adeoque cœlestis Aquaster & Archeus passionis suæ appetitum habuit, qua cœlestis parentis voluntati satisfaceret. Vnde etiam discipulis suis dicit: *Desiderio desideraui hoc pascha manducare vobiscum, antequam patiar.* Non autem cibum corporalem, sed cibum sui Martyrij Christus intellexit, vt passione sua restauraret, quod per lapsum Adæ & Euæ perditum erat. Luc. 22.

Insuper de terreno cibo hoc constat, quod hominis somnum conciliet ac inducat. Id temere non fit. Hominis enim somnus, mortem notat. Etsi enim terrenus cibus hominem quidem aliquandiu sustentet: nihil tamen hic solidi & perfecti est. Ea enim mera sartura est, qua fames nunquam ita compescitur, vt secundo aut tertio die non redeat. Cibus autem cœlestis & Angelicus hominem ita satiat, vt nouum hominem fames deinceps nulla vnquam premat. Vnde & Christus inquit: Qui de pane meo (Christus seipsum panem vocat) semel

mel

mel edit, denuo non esuriet, nec mortem gustabit in æternum. Vbi Christus dicit, mortem æternam hominem sensurum minime esse. Vnde euincitur, velle Christum, nos Mannam, quæ ipsius corpus est, edere. Vt autem Angeli corpus Christi edant, nulla necessitas est. Non enim pro Angelis Christus mortuus est, cum ipsi non peccarint, nec, quo peccent, corpus habeant. Carnem & sanguinem instar hominis non habent: Et tamen non sunt spiritus, quia corpus habent: non quidem corpus ex carne & sanguine, sed corpus ex Essentia cœlesti conflatum, corpus peculiaris Limbi, de quo in alio capite Philosophabimur.

Homo Adam, ac Eua, Angelice quidem cum Necrocomica anima creati fuerunt: Sed Limbum peculiarem habuerunt, eumque separatum & diuisum à Limbo Adami terreni. Et sciendum est, vel dum nobis potestatem datam esse fieri filios Dei, Angelos & fratres Christi. Vnde Angelicus etiam cibus nobis concessus est. Cumque Christus dixerit: Sanus non opus habet Medico, sed ægrotus: per sanos intelligit Angelos, qui nihil peccarunt. Lucifer quidem peccauit: sed & ob id damnatus, & extra cœlum exturbatus est. Si Deus non pepercit istis: quid faciat nobis, qui sumendæ medicinæ tempus habemus, vbi Angelicum cibum spreuerimus.

Porro de Manna Deum non sciuisse, quod Diabolus ipsam voraturus esset, credi non potest. Nam & Adamo ac Euæ Deus interdixit, ne panem illum ederent, per quem mortem corporalem contracturi essent. Sic enim inquit: *De arbore scientiæ boni & mali non comedetis, &c.* vbi Philosophiam meam attendetis.

Scriptura inquit, Deum suas creaturas aspexisse, & eas bonas esse dixisse. Hic videtur esse contrarietas, cum & Moyses dicat, Deum arborem scientiæ boni & mali intellexisse, quando Adamo interdiceret, ne illius fructibus vesceretur. Itaque Philosophia tali opus est. Deus res omnes secundum naturam suam bonas vocauit: sic & Diabolus bonus fuit; quia Deus ipsum creauit. Ipse autem malus factus est, & malo se polluit, qua de causa etiam ex cœlo exturbatus est. Porro Diabolo Deus minime vetuit, vt ne ederet. Nam Angeli nihil edunt, sed illorum iste cibus est, quod vultum Dei intueantur: nec ab initio cibus vllus, quam intuitus pro Angelis creatus est. Ideoque animum aduertite ad serpentem, quem Moyses in deserto erexit. Factum enim hoc est propter *Aspectum.* Quod autem ille in cruce erectus est: id denotat T in fronte Adam enatum post lapsum, nimirum propter Aspectum serpentis. Valde ergo diligenter considerandum est, cur Moyses serpentem præfigurauit. Cum enim serpens figura Christi fuerit: notum vniuersis est, Christum non esse vermem. Nam serpens vermis est. Interpretatio hæc est. Moyses ideo serpentem erexit, quia sciuit, pro genere humano Christum passurum esse. Ideo crucem pro signanda Christi passione finxit. Serpens autem significat lapsum primorum parentum, qui Aspectu serpentis decepti sunt, vt mandatum Dei violarent. Sic & Basiliscus serpens est, omnia, quæ intuetur, interimens, quod experientia testatur. Et licet serpens quidem ab Eua conspectus sit: ipsa tamen Diabolum esse ignorauit. Angelica namque & cœlestis natura Diabolum non nouerat: vsque adeo Deus non vult, homines noscendo malo operam dare. Adam ergo ac Eua à Basilisco Infernali per Aspectum seducti sunt, quia instar recens natorum infantum erant. Nisi enim intellectum puerilem habuissent, Diabolus ipsos seducere minime aggressus fuisset. Vt summatim dicam, prodeundum Basilisco erat. Vnde prodiit, iam notum est. Per Imaginationem primo peccauit in Deum, dum sibi ipsi, vt Deus, pulcher videretur: Sic factus est Basiliscus, & Angelicam speciem amisit. Formam enim habuit, qualem Adam ante lapsum. Et sicut Adam veram imaginem & formam diuini hominis amisit: ita suam formam etiam Diabolus perdidit. Et sicut Basiliscus monstrum est, sic & Adam monstrum erat post lapsum. Sicut mulieres vel dum semen suum monstrosum faciunt: ita semina omnium fructuum monstrosa fiunt propter tonitru Maioris mundi, verbum, Dei, in quo sermo Dei erat verbum *Fiat*, quod bonum erat, & per quod homo vitam suam cœlestem accepit. Deus enim Matrix erat Animæ Yliastri: vnde & in verbo Caro & Limbus cœlestis hominis caro facta est. Cæterum cum ipse quoque Diabolus sermonem habeat, & sermo ipsius tonitru sit: sciendum est, matricem macrocosmi quoque tonitru habere, quod eius sermo est, sicut hominis sermo tonitru microcosmi est. Itaque quemadmodum tonitru poma ac pyra æstuosa sua grandine, & fulgure vermiculosa facit, quod in nucibus videre est: Ita Diabolus quoque suo tonitru & & sermone, veluti verbo Fiat, cibum hominis infecit. Et primum oculos fœminę Adami monstrosos fecit, veluti fœdam imaginē nostris quoque mulieribus fructum suum fœdare & monstrosum facere videmus. Deceptus autem est Adam cum Eua in cœlo, & ex dimidia in terra. Nam capite suo & corpore dimidio Adamus in cœlo fuit: inferiore autem parte ipse cum Eua in matrice maioris mūdi super aqua fuit. Cum vero æternū & mortale in vno consistere non possint, adeoq; cibus æternus & mortalis sese inuicē non ferrent: Sathanas ex Deo audiuit, Deū ipsi omnia animalia proposuisse, vt ipsis nomina inderet. Ibi Adamus terrenus & cœlestis erat, velut & Eua. Sic Adam Euę quoq; nomen dabat, dicens: *Hoc os est de meo osse: ideo vocabitur virago.* Insultans ergo Diabolus, & ipse de sermone cogitabat. Cœleste enī Fiat intelligere nō poterat: Cum vero Adam *Fiat* suū Microcosmi pronunciaret: minoris terreni mūdi id tonitru, is sermo erat, quē Diabolus intelligebat, seq; Adamo, ac ante hunc Euæ proponebat, & suū Fiat faciebat. Famē namq; vtriusq; hominis videbat, ac per suū Fiat aut sermonem, Euam vt fœminā, non vt virginem decepit. Quomodo enim manere virgo potuit, cum deberet gignere liberos? Et tamen

si filios genuisset, & fructus arboris non infecto modo inspexisset, virginitatem nihilominus retinuisset. Nec enim animalem, verum humanam impraegnationem passa fuisset. Iam vero conceptio & impraegnatio monstrosa facta est, contra imaginem Dei, quare ipsam etiam monstrosam voco. Hinc etiam omnes mulieres non tantum per inspectionem ciborum terrenorum, verum etiam per eorundem fortem imaginationem & frustrationem foetibus suis talem formam imprimunt. Porro autem Deus maiori mundo sermonem & imaginationem dedit, & Imaginationem illam, terrenam matricem Elementaris corporis Adami fecit. Ibi matrix & anima maioris mundi hominem generare admodum desiderauit. Verbum autem Domini, *Fiat*, Factum est caro, & caro coelestis. Sed verbum Domini incitabat *Fiat* & Imaginationem Animae maioris mundi: & tunc aquea matrix & anima quoque impraegnabatur & terrenam carnem gignebat. Haec simul omnia facta sunt: & Diabolis cum suo *Fiat* se quoque permiscuit. Hoc modo Eua euasit monstrum: non quod Eua de *Fiat* aliquid Diabolici concepisset, quod minime asserimus; sed quod Anima & Matrix maioris mundi inde facta sit secundum terrenum Limbum, arborem scil. quam vos corallum vocatis, quasi diceretis *Carollium*, à carne. Haec arbor erat, super qua Adamus creabatur, sicut arboreus anser indicat.

Oportet autem Phantasiam hominum prius impraegnari & concipere. Phantasia hac Adam ac Eua donata fuit, vt multiplicarentur per ipsam sicut tignarius domum, Imaginatione & forma prius concipit, & eam qualis esse debet, fingit facitque, sic etiam Animam mundi in Imaginatione & Phantasia terreni corporis prius impraegnari oportet. Vtraeque enim humanae (Microcosmica & Macrocosmica) Imaginationes secundum terrenum Aquastrum vnum sunt, ex multis causis. Ideo etiam animam maioris mundi matricis Aquastrum appello. Est enim Luna in qua Fiat animae mundi absconditum est. Ad haec porro consequitur, Aquastrum maioris mundi omnia etiam imaginari & videre, velut homo omnia in somnio videt. Iam Deus expresse homini vetuit, vt sculptile sibi non faciat: quod nec ipsum citra euidentem causam factum est: vt ne scil. animae mundi ea gloria assignaretur, quae ipsa hominem formasset, aut in formam humanam compegisset. Is honor Deo patri debitus est in omnibus. Nam verus Yliastricus coelestis homo ante lapsum à mundo formatus non est, aut per eius animam in Imaginem coaluit: sed Adam ac Eua praecise ad similitudinem Dei facti sunt, ac in illa etiam mansissent, nisi imago serpentis in arbore delituisset. Intellexit ergo Diabolus, *Azoth* mundi hanc habere virtutem, vt omnia imaginando in viuentem potestatem deducere queat. Quicquid homo facit, formatue: idem format & facit etiam Azoth ad viuentem creaturam in aqua, in terra, in aere, in igne, vt illam videamus. Eandem vim etiam anima mundi habet, sicut id in aqua notum est, etsi oculis minime videatur: vbi multae huiusmodi creaturae ex vi & imaginatione animae mundi prodierunt, sicut in mari euidens est.

Porro sicut imaginando non sibi, sed foetui suo imprimit: ita & matrix animae Azoth & imaginatio maioris mundi, imaginando non seipsam monstrosam fecit, sed foetum suum & sobolem, Adamum ac Euam.

Eua enim ac Adam in *Matrice Paradisi*, seu in matrice Macrocosmica adhuc erant. Notum vero est, quamlibet mulierem, si Foetum monstrosum paritura est, aliquid monstrosi intueri debere. Quoniam ergo Imaginatio & anima mundi maioris, cum Imaginatione minoris mundi vnum est, Eua autem monstrosum serpentem, qui formae & imagini Dei contrarius erat, aspexit: aspectu illa seipsam offendit Eua, & tamen nihilominus animae & matricis maioris mundi fructus fuit. Sic ergo iunctim Imaginatio magna & parua monstrosum serpentem aspexit, & intuitum illum damnum secutum est. Sicut iuuenculae mulieres oculis primum luxuriant: ita etiam maioris mundi anima & matrix, velut & minoris, Eua, instar infantum erant, nec pauciorum annorum esse poterant. Cumque anima & Imaginatio Macrocosmi & Microcosmi vnum essent, & Eua Macrocosmi secundum terrenum corpus infans esset: ideo serpentem vtrique inspiciebant. Sic nimirum Eua in Imaginatione monstrosa euasit, velut & Adam, Aspiciendo enim serpentem Eua fiebat monstrum, sicut & monstrum fieri foetus solet, quoties mater monstrosa imaginatione efficitur. Quod si ipsorum oculi tam per aspectum, quam per sermonem serpentis non fuissent facti Basilisci: esus ille nec Euae nec Adamo quicquam nocuisset. In plena autem imaginatione Eua edit, & monstrum euasit, & arborem ipsam monstrosam fecit, velut & bolum, quem comedit, non secus ac Necromantista vuam arte sua in mensa crescere iubet, in quam, si quis assidens cultrũ iniiciat, sibi ipsi nasum incidit, quod quidem per Imaginationẽ *Necromantista* facit. Sicut ergo vuam praecisurus homo, sibi ipsi monstrosum nasum facit: sic eadem etiam ratio fuit esus Euae, cum ante ipsam simili facie arbor staret.

Ita in Philosophia sic deinceps pergo. Quicquid seipsũ edit, monstrũ fit. Yliastrica autẽ anima Euae Angelica erat, ex eodem Limbo ex quo serpens producta. Et angeli perpetuo apertos habent oculos, nunquam clausos. Quod sciens serpens, Angelicae imaginationi sese exhibuit, & non terrenae.

Porro narrant, Basiliscum si in speculo seipsum intueatur, mori. Hoc verum esse, vetus experientia docet. Ideo Eua vidit Limbũ, hoc est serpentem esse monstrum. Sicut quaelibet mulier terrenum Limbum videt esse monstrosum ex quo secundum terrenum corpus facta est: ita & Eua Coelestem Limbum, ex quo Necrocomica ipsius anima & corpus prodiit, monstrosũ quoq; vidit. Qua ratione mulier terrenos cibos intuetur, & foetus adipiscitur signũ eius, quod mater aspexit: aut veluti virgae Iacobi variegatae in causa fuerũt, vt per imaginationẽ oues varios foetus conciperent, quod quidẽ super aqua fieri oportuit: sic & Eua serpentẽ aspexit, & mõstrosa euasit. Quanquã nõ anima aut Necrocomicũ corp⁹,

sed

sed terrena animalis anima, homo, fructus matricis verbi Domini instar infantis fuerit. Ideo terrena quoque & animalis anima Salis Nitri monstrosa facta est, quæ debebat effigiata esse secundum imaginem Dei; hoc est secundum imaginem illam, quam anima & angelicum corpus ante lapsum habebant. Et quemadmodum fieri potest, vt vtræque animæ iunctim imaginentur N. S. ita etiam vtræque Salnitreæ animæ sese mutuo monstrosas fecerunt. Cumque soli angelici oculi, non etiam cæteri aperti essent: serpenti, cum ipsum Eua intueretur, angeli oculi adempti fuerunt. Solum namque terrenum Limbum in Eua vidit, non Cœlestem aut angelicum. Angelici enim oculi in serpente fracti erant. Quod autem serpens Cagastricis terrenis oculis, hoc est oculis animalibus viderit, id ex nostris oculis patet, quando ceu animales à nocte obscurantur: tunc enim animæ & Necrocomici corporis visus viget, & fraudem serpentis adhuc metuit. Ideoque in tenebris sollicitudo curaq; animæ verè sentitur. Qua causa etiam animalia omnia, quæ cœca nata sunt, valde imaginationi nostræ aduersantur, & passim multis timorem incutiunt. Et Basiliscus in Paradiso tantum nocuit animæ, vt mortales fieri, fecerit, vnde etiam mors peccati stipendium factum est, hoc est vt terrenum corpus per mortem iam deponendum sit. Quia vero verbo Domini cibamur, per Mannam in Eucharistia: ideo Imaginatio nostra est Matrix, & imprægnatur corpore & sanguine Christi, hoc est Limbo vitæ æternæ, & in hac vita nouum parit corpus, quod adolescit, ex terreno agro in horreum æternum, hoc est nouum separatur à veteri, & gloriam creatoris ingreditur. Itaque qui credit, is iam prægnans est, & corpus Christi vere accepit, hoc est quotidie apud Deum Mannam manducat. Sic nimirum filij Dei gemini enascuntur. Talis seminator (al. semen) est Christus.

Sed pergamus de pane Angelico, seu Manna. Nullus angelus edit ore: sed quilibet angelus edit scientia in Imaginatione. Ideoq; oculos etiã perpetuo apertos habet, quia somno nõ opus habet, cum ad vigilandũ creatus sit. Quod si fieret, vt angelus ad quendam hominẽ visibiliter accederet, ille autem homo mortalis honorem ei deferret vel genua inflectendo, vel aliud quid faciendo: angelus tamen id minime admitteret. Sic enim illico responderet: Deum honora, eius honor est. Angeli namque perpetuo in spiritu suo Imaginationis cogitant & loquuntur de illa maiestate. Vnde etiam ipsorum hæc cantio est, *Sanctus, sanctus Dominus.* Hinc etiam angeli, velut *Raphael.* qui iunioris Tobiæ comes fuit, non nisi ministros, & haudquaquam Dominos sese prædicant. Humiliant enim se ad potentiam, virtutem & maiestatem Dei: quæ humilitas ipsorum cibus est, ad voluntatem Dei complendam. Itaque humilitas, & mandatorum Dei complendam. Itaque humilitas, & mandatorum Dei impletio angelorum æterna Manna est. Vnde etiam Elementarem panem nullum esuriunt.

Itaque cum etiam in oratione Dominica precemur: *Domine fiat voluntas tua; adueniat regnum tuum, &c.* eo vtiq; fatemur, quod nostræ quoq; Imaginationi ad Christum perpetuo respiciendum sit. Is enim perpetuo noster cibus esse debet, vt nunquam amplius nos terreni cibi Dominos arbitremur, sed humiles nos seruos præbeamus, qui voluntatem Domini exequantur. Sic enim in humilitate etiam angeli manent, dum voluntatem Dei perpetuo considerant, & oculos suos ad maiestatem Dei semper intendunt. Et hæc scientia angelorum visus est. Vnde etiam ipsorum oculi non horsum, vorsum, ad dextram vel sinistram contorquentur: sed sicut se habet scientia: ita & oculi. Rei documentum captari potest à quolibet homine sedente in mensa, qui, quo delectatur cibo, eum appetit, & ad illum oculos suos conuertit.

Sic etiam, si vir speciosam fœminam, aut fœmina venustum virum amat, oculos suos eo dirigit. Angelorum autem oculi simpliciter suum cibum aspiciunt, Deum scil. creatorem, & hoc vnum cogitant, vt prompta obsequentia voluntatem Dei expleant. Hic est ipsorum panis, seu Manna Cœlestis. Sic enim corpus ipsorum in forma Angelica inuiolatum conseruatur.

Et hæc de Manna Angelorum, in terreno corpore creatorum, dicta sint. Adami vero ac Euæ ratio longe alia est. Corpus enim terrenum ipsi habuerunt, ex viribus quatuor Elementorum conflatum, quod iam pridem demonstratum est. Multum ergo discriminis intercedit inter Angelum & hominem: vt alia etiam vtrobique Philosophia opus sit.

DE PANE HVMANO, PRO CORpore Hominis in paradiso creato.

CVm Deus hominem crearet, homo in cœlo fuit cum corpore suo Angelico, hoc est, ea parte, quæ supra cingulum est: altera parte sui fuit super aqua, sicut herba aut arbor radice sua defigitur in terram, parte autem altera in libero aere promanet. Vniuersam ergo Physicam hoc sensu explicaturus sum. Mihi namq; ceu Physico iure ac omnino explicandum est, quidnam inter cibum humanum & Angelicum discriminis sit.

Moyses Physice nihil tractauit: sed particulariter tractat Theologica. Ideo noui quoque testamenti fundamentum omittit. quod per Apostolos & Euangelistas proponendum fuerat. Et Christum oportuit prius implere, quicquid Prophetæ ante eius natiuitatem vaticinati fuerunt. Itaque Moyses donum intelligentiæ Creationis particulariter tantum habuit, non totaliter, qualiter id pro rei necessitate describendum fuerat. Rem eam forsan exactius non nouerat.

Nec enim mentionem facit, illius proportionis, qualitatis, primæ materiæ Limbi æterni & Limbi Elementorum: sed tantum indicat Materiam terræ, ex qua homo factus est, tantum secundum vnam partem. Tres reliquas partes, aerem, aquam & ignem subticuit. Nec enim à puero (quod aiunt) Physicus fuit: sed à Deo vocatus est Dux

&

& Antecessor filiorum Israel, more Theologico. Itaque descriptio etiam illius Laicis comprehensibilis non est. Valde enim infirmum id Physico fundamentum futurum sit, si textui secundum creationem citra Interpretationem Moysis credat. Nec enim Physicus, vt Theologus, fidei acquiescit, sed ipsius operis probationi & experientiæ euidentiæ Moyses autem Theologice ad fidem pro simplicioribus scripsit, quod notandum est.

☉ Adam vmbilicum non habuit, qualem nos nunc homines habemus. Causa autem hæc est. Adam à nulla fœmina genitus, sed à Deo creatus fuit, & formatus per & ex radice Matricis Microcosmi. Nec enim cultro aut nouacula adacta à sua matrice liberatus est, veluti vmbilicus infantum præcidi solet. Et in hoc quidem Arcanum singulare conditum est, cur Adam illico à creatione locutus sit, quod tamen minime fecisset, si per sectionem vmbilici ab vtero liberandus fuisset. Hic Rhombus & neruus veri Physici situs est. Sed hanc rem ita expediemus. Infans, qui fortiter clamat, rumpitur, & tumidum vmbilicum adipiscitur. Idem similiter etiam accidisset Adamo, illico locuturo, si vmbilici tam longum ductum habuisset. Id autem factum non esse, ostendit *Nymphæa aut Nenuphar, Corallis, Carabe, & Vnicornu, &c.* vbi Paradisus in aqua fuit, & adhuc etiam, etsi Adam humanum membrum non habuisset (sicut ipsum non habuisse certum est) secundum quod rumpi potuisset. Inde sequitur ipsi fuisse moriendum, si sub aqua loqui debuisset. Cur autem liberi adhuc hodie baptizentur, reuelari omnibus tutum non est propter secuturum abusum.

Imaginationis vis exẽplum. Iam descendemus ad causam imaginationis per visum & cogitationem. Duplici ratione mulier sæpius fœtui suo deformitatem & monstrositatem imprimit. Exemplum adducemus cuiusdam in Bohemia degentis: cuius mater cum propendens membrum equi attentius inspexisset, tale pudendum filio impressit, quod equino aliquanto grandius esset. Id credent, qui viderunt, hoc nimis molestum fuisse ferre ei, qui illud habuit, quique ob familiæ præstantiam nominari non debet. Hac ergo ratione homo formam ac imaginem suam amittere, & monstrosam speciem matris imaginationem suscipere potest.

Hic si quis respondeat, verum id quidem esse de matre & infante, sed adultis quoque idem similiter euenire non posse, rem ridiculam is proponere iure videatur. Fieri enim potest, vt in regione quadam pestis grassetur, & illa exstinguantur cognati, fratres, sorores, &c. eius, qui in terris exteris moratur, aut aliquo negotiorum causa profectus est. Si huic absenti sano, vel à nunciis, vel per literas significetur, peste grassante cognatos, fratres, sorores, &c. abreptos esse: tunc ille perculsus pestis tam fortem imaginationem concipit, vt & ipse vlceribus aut bubonibus illico corripiatur, sicut hoc modo multos interiisse euentus docuit. Ex quo coniicere licet, per Imaginationem multa homini euenire posse, quæ minime credi solent, quæ omnia reuelari, satis tutum non est. Nam & per Imaginationem fidei saluamur, quod plus est. Exemplo autem vobis sint vngues hominis: ex quibus videte, quidnam creturum sit, si vngues præcidi non deberent, quod crassiorum & rudiorum causa adducimus. Vngues enim ante lapsum Adamo dati non fuerunt, vt nec dentes, eo modo, & forma, qua nunc apparent, sed integri & indiuisi. Duo saltem ossa fuerunt, vnum superius, alterum inferius, sicut & tali habitu alios quoque homines post Adamum natos esse, historiæ comprobant.

Quod autem dentes in ore diuidantur, velut & linguæ tempore Nimrodi: id Arcanum quî & cur accidat, satis nobis compertum est. Sed de labore Sophiæ silendum est, quoniam mundani Deunculi imperant, quod nobis non leui dolori est. Itaque si fundamentum Imaginationis à nobis ita explicandum est, vt intelligatur: attendemus primum ad brutalem Imaginationem Animalium. Cur auibus, cuiuscumque generis sint, rostrum iugiter crescit? Citra Magiam hic nec vos, nec ego, quicquam intelligemus. Nam ex acuendo intelligitur, quamdiu creturum sit rostrum siue gallinis, siue passeribus siue ciconiis, &c. Si non *terendo* illud quocunque modo acuerunt: cuius consideratio quidem momenti haud leuis est. Auiculas Syluestres aspicite, quomodo rostrum acuant, si cibum sumpturæ sunt. Cur id fiat, ignoratis. Cur autem maiora volatilia idem similiter non faciant, quod minora, in causa est *Cubitus Linearum Vitæ, & longum senium illorum.* Quod quidem Cabalistice explicari posset, si propter euidentes explicationes non illico Diabolici iudicaremur. Quia autem Apocalypsis pro libro Diabolico habetur, silendum nobis est. Illius enim etiam Propheta Hesekiel & Esdra mentionem faciunt. Dolendum vero est, abscondita hæc Arcana non concedi explicanda illis, quibus ea intelligenda à Deo data sunt. Nam & ex hoc vno fundamento deducitur Regeneratio Phœnicis, Halcyonis, cancrorum & aliorum infinitorum animalium. Cur ergo prohibitum sit, veritatem Regenerationis & Imaginationis describi; quia transfiguratio Christi sua causa non caret?

Integrum non esse hunc librum, ex locis aliquot superioribus coniicere licet. Hæc igitur boni consulere æqui Lectoris est, donec & reliqua in lucem prodeant.

PHILIP-

PHILIPPI THEOPHRASTI PARACELSI MEDICI ET PHILOSOPHI.

ARCHIDOXIS MAGICÆ.

LIBER I.

VBIVM mihi non est, quin si ſcripta hæc noſtra in lucem proferentur, quamplurimi oppido admiraturi ſint inſignes has & abſconditas virtutes, in metallis, artificio manuali præparatis, latentes. Pars namque alia illas pro ſuperſtitioſis, Magicis & ſupernaturalibus habitura eſt: Pars alia inter abominanda & idololatrica media illas recenſebit, quaſi coniurationibus Diabolicis ad illarum rerum confectionem opus eſſet. Sic enim illi inſtabunt: Qui quæſo fieri poſſet, vt metalla cum ſuis aſſignatis Characteribus, literis & nominibus eiuſmodi virtutes operarentur, niſi Magica & Diabolica opera interueniente præpararentur & conficerentur?

Obiectio.

Reſponſio.

Sed his reſponſo tali occurro. Credis ergo, vt audio, quod, ſi Diaboli ope talia conficiantur, ſuas virtutes & operationes habeant? Quin igitur hoc credis, quod Creator quoque Naturæ, Deus in cœlis habitans, adeo potens ſit, vt virtutes & operationes illiuſmodi metalli radicibus, herbis, lapidibus & ſimilibus aliis ſimiliter indere & conferre poſſit? Quaſi vero Diabolus fortior, ingenioſior, omnipotentior & valentior ſit vnico, æterno, omnipotente & miſericorde Deo, qui dicta hæc metalla, lapides, herbas, radices, ſimilia omnia, quæ ſupra & intra terram, in aquis & aere viuunt vigentque, in ſalutem & commoditatem hominis creauit, & gradibus ſuis exegit?

Deus Diabolo potentior.

Hominis cauſa omnia creata.

Præterea certum omnino, ac per ipſam experientiam euidens eſt, mutationem temporis ſingulares vires & operationes habere, maxime ſi metalla quædam peculiaribus temporibus mutuo confundantur & elaborentur. Nam hoc multis modis per experientiam conſtat, & in propatulo eſt. Porro etiam demonſtrare nemo poteſt, metalla ipſa mortua & vitæ expertia eſſe.

Metalla curviuāt.

Illorum namque olea, ſalia, ſulphura, Quintæque Eſſentiæ, quæ Reſeruatiua ſumma ſunt, ad vitam humanam fouendam & ſuſtentandam vim maximam habent, & in hoc cæteris ſimplicib. omnibus præpollent, ſicut hoc in omnibus noſtris remediis euidens eſt. Quicquid ſi illa vitæ quidem expertia eſſent, quo quæſo pacto in ægris & iam prope emortuis hominum membris ac corporibus recentem, viuidamque vim reſuſcitare, & quaſi poſtliminio reſtituere poſſent? Notum enim hoc eſt, de reſolutis & contractis, de Calculoſis; de Gallicis, de Hydropicis, de Epilepticis, de Maniacis, de Podagricis, & cæteris omnibus, quos breuitatis cauſa hoc loco omitto. Audacter ergo aſſero, metalla ac lapides æque ac radices, herbas, & fructus ceteros vita ſua pollere, diſcrimine tamen interueniente illo, prout metalla ſecundum tempus præparantur & elaborantur. Tempus enim notoriam efficaciam ac vim habet: quod multis quidem doceri argumentis poſſet, niſi illa, ceu publice iam nota, omitti hic ſatius eſſet. Quæ enim communia, & publice nota ſunt hoc loco tradere minime decreuimus: ſed tantum illa, quæ difficilia, & ſenſibus incomprehenſibilia & propemodum aduerſa occurrunt.

Tēporis vires quantæ.

Porro ſuas vires & efficacias habent etiam Signa & Characteres, & literæ. Iam ſi metalli natura ac proprietas, cœli item ac Planetarum Influentia & operatio, characterum denique, ſignorumque & literarum ſignificatio & conditio, vna cum obſeruatione temporum, dierum & horarum conſentiunt ac concordant, quid obſtet obſecro, cur confectum huiuſmodi Signum aut Sigillum ſuam vim & operationem non haberet? Cur hoc ſuo tempore non prodeſſet capiti, aut ſuo tempore illud non cōmodaret viſui? aut iſtud ſuo tēpore non vſui eſſet renibus & calculo? Et iis quidem comprimis, qui intro in corpus aſſumere remedia alia faſtidiunt? Nihil tamen horum fieri aut ſperari debet ſine addita ope aut auxilio ipſius Medicinæ parentis, *Ieſu Chriſti*, veri & vnici Medici.

Chriſtus vnicus Medicus.

Inſurgunt hic illi, & obiiciunt, Verba ſiue Characteres vim nullam habere, & Nullam (*ceu vocant*) æque efficacem eſſe, ac eſt crux, cum mera ſigna ſeu figuræ ſint. Obtendunt præterea ὀθοχυνδ ξ in Græca lingua plus non ſonare, quam in Latina, *ſerpentes occidere*. Sic apud Germanos [illegible] idem eſſe quod apud Latinos *Ardens*. Sed reſponde tu mihi, vndenam ſit hoc, quod ſerpens in Heluetia, Algouia aut Sueuia Idioma Græcum, *Oſy, Oſya, Oſy, &c.* intelligat, cum tamen nec apud Heluetios, nec Algouios, nec Sueuos hoc ſeculo adeo vulgaris lingua Græca ſit, vt venenoſi vermes eam addiſcere queant? Dic, inquam, mihi, qui, aut vbi, quibuſue ex cauſis, ſerpentes verba hæc intelligunt, aut quibus in Academiis ea didicerunt, vt ad primum illico illorum auditum cauda retorta aures ſibi obſtruant, ne iterato verba illa audire cogantur? Quamprimum enim illa audiunt, præter ſuam naturam & ingenium e veſtigio immoti iacent, & morſu venenato nullum hominem inſectantur læduntque, cum tamen alias, ad quemlibet ingreſſum hominis auditum derepente aufugiunt, & ad cauernas ſuas deuertunt. Si reſponderis mihi. Id quidem facere naturam: Bene eſt. Hoc vnum enim abs te exſpecto. Si ergo natura id facit in ſerpentibus, cur ſimilia non faciat etiam in aliis? Si reſpondes aliud, in cauſa eſſe terrorem, quo ſerpentes perculſi, hominis aſpectum vereantur, obmuteſcant, & quieti iaceant: iam mihi reſpondebis etiam, cur, ſi magno cum tumultu

Oſy, Oſya, Oſy ligamentum ſerpentum.

tu, vel clamitans, vel tormentum elidens, vel aliter alte crepitans, homo incedat, non simili quoque modo serpens immotus iaceat? vnde euincitur, characteres, verba, & sigilla reconditam latentemque in sese vim habere, quæ naturæ ipsi minime aduersetur, nec cum superstitione coniuncta sit. [Quod si tu vrgeas, non ipsa per se verba, sed concurrentem hominis clamorem talia præstare: iam aperte tibi contradico. Nam etsi verba hæc tantum in membranam seu pergamenum aut chartam idoneo tempore describas, & illam serpenti imponas, tamen non minus immobilis ille iacebit, ac si alta voce verba eadem ingeminares. Præterea mirum admodum & incredibile tibi videri nõ debet, à Medicina iuuari posse hominem, etsi intro illam in corpus non assumat, sed sigilli modo & more de collo tantum suspensam gestet. Vides enim similem operationem fieri etiam in vesica à Cantharidibus. Nam vrina sanguinolenta fit, si cantharides saltem [manu contineas, cum tamen vesica, quæ conceptaculum vrinæ est, interius in imo corpore consistat, manus vero, extra corpus posita, à vesica quam longissime absit,

Cantharides vrinã cruentam faciunt.

Quod vero mortuis etiam rebus vis aliqua insit, alcedinis adducto exemplo probo. Illius enim mortui cutem si distringas, & suspendas: videbis, ipsam etiam resiccatam quotannis plumas veteres excutere, & eiusdem coloris alias recentes producere. Nec vno tantum id anno, verum continuis aliquot fieri obseruabis. Hic si tu porro quæras, apud quemnam scriptorem auctoremue ista legerim, & talia reuera fieri compererim. Sophistæ tibi, & diuinorum operum contemptori ita respondeo. Dic, amabo, mihi, quisnam vso inspirarit, vt quoties ex immoderata sanguinis copia hebetari sibi visum intelligit, ad apum alueos festinet, & ab apibus venas turgidas sibi pungi tundique, expetat, donec humorum & sanguinis copia extracta, visum acutiorem recipiat? Quis ceruo, Diptamum sibi medicinam esse, prodidit? Quis angui serpentariam, quis cani gramen, theriacam sibi ac purgationem esse, ostendit? Quis Ardeam docuit, vt aqua marina rostro hausta, & in anum profusa, veluti clystere anum sibi proluat? Et animalium quidem istorum, quæ singula singulas suorum morborum curas norunt & moliuntur, nullus plane numerus est. Quæ vbi nam illas hausisse artes dices? Si dixeris, istos instinctus Naturæ esse: laudo proboque. Interim si in animalibus ista Natura præstat, quanto magis in homine, qui secundum imaginem rerum vniuersarum creatoris factus, cerebrum insuper etiam rationale ad hæc omnia consideranda & effingenda accepit? Cæterum, res quidem extra corpus positas, pro sanandis morbis nihil facere, id vero falsum & temerarium est. Sol enim splendorem & lucem nobis afferens, res occultas quoque ita penetrat, vt vel intimas quasque sedes, & cauernas calore suo late feriat. Nemo enim inficiari potest, verno tempore penitissimas etiam terræ partes vndiquaque incalescere: cum tamen supernas & extimas tantum Sol collustret. Vnde crescentia omnia vim suam, succumque ac veluti nouam vitam suscipiunt. An non

Mortuis etiã vim occultã inesse rebus.

Halcedinis mira Historia.

Vrsarum sagacitas.

Diptamus, &c. Serpẽtaria, &c.

Homo creatura rationalis.

igitur Naturæ quoque ver, & Influentia cœlestium Astrorum ac Planetarum, vna cum remediis aliis, quæ ex metallis, herbis, lapidibus & similibus aliis depromimus, intro in corpus fulgere queat, ad abdita scilicet membra, neruos, venas, & ipsos morbos, qui in carne & sanguine hominis vndecunque progressu temporis ex causis variis colliguntur & fiunt? Vt enim morbi & accidentia sunt varia: ita variæ quoque sunt curationes & auxilia, quæ ipsis opponuntur secundum qualitates, & peculiaria tempora, & dies.

Tẽporis obseruatio quãti momenti.

Quæ morbis sunt contraria, veluti metalla, alia sunt alio tempore, quoad præparationem vsumque. Quod si lepram auro expugno, quid obstaret, quo minus & oleo, ex auro præparato, ac lepræ illito, malum id emendari posset? Aut si oleum Mercurij lui Gallicæ illinerem, putasne illam eo remedio sanatum iri? Haud dubio, isto tamen discrimine, vt debitum tempus diligenter obseruetur & æstimetur. Sine hac enim cautela, inunctio omnis irrita foret. Et licet totus quidem in oleo Mercurij lauissem, alia tamen remedia, quæ viribus Mercurij in nonnullis casibus aduersarentur, adhibenda essent. Quod si non fieret: non saltem obseruatio [temporis, sed omnis etiam inunctionis labor & opera irrita esset, & æger subinde infirmaretur.

Absolute enim verum est, quod ab astris superioribus, & horum viribus maxima morborum pars hominibus infligatur, & in corpora illorum penetret. Hi tamen nec adeo violenter, nec tam sensibiliter irruunt, vt confestim sentiantur, veluti à percussione aut horrore Epilepsia concitatur: Sed colliguntur illi sensim, citra manifestum sensum, donec collecta labes inualescat, sicut oleum, quod guttatim stillat, & tandem iusta mole collectum sentitur. Sic enim & homo tandem malum suum persentiscit, nempe vel paralysin membrorum, vel in appetentiam cibi, vel auersionem potus, vel quemcumque alium affectum, pro cuiuslibet natura & conditione, prout longo temporis protractu astra operata fuerint adiuta aliis accidentibus, per attractum aerem præparatis.

Astra pleræque morborũ causæ.

Astra sensim agunt in corpora.

De Cephalia seu dolore capitis.

Dolores capitis multiplices sunt. Alios nobis ipsimet immoderatione cibi potusque conciliamus. Alij oriuntur à malignis exhalationibus & vaporibus, à male coctis cibis exspirantibus, ac ex ventriculo in caput ascendentibus, &c. Sed hos silentio prætereuntes, capitis grauiores & sæuiores affectus aggrediemur.

Dolores capitis varii.

Contra Morbum caducum seu Epilepsiam.

OBseruandũ diligenter est in hoc morbo, an Epilepticus singulis mensibus, & iisdem dieb. horisq; & quoties cadat, an ęquali vel in æquali tempore sternatur, an ante lapsũ prius aliquantũ titubet, aut derepẽte & illico deiiciatur. Istis obseruatis, ita rationẽ tecum inito. Si certis horis cadit, derepente, & vno quasi momento minime id faciet. Si vero incertis horis ac momentis cadit, contrarium eueniet, nimirum, vt subito ac derepente prosternatur. Primi modi

Sigill. ad remedium aduersus Epilepsiam. Epilepticorum quæ differentiæ.

di Epilepsia est lethalis; nimirum si sonticus ante lapsum nonnihil tremit, quasi malum præsentisceret. Quæ vero subito prosternit ægrum, pessima non est, sed saluberrima. Prima à natura est. Vltima cum natura commercij nihil habet, ac complexionem omnium minime labefactat. Prima mentem & sensus elidit seu obscurat: non item vltima. Huic tali ope obuia.

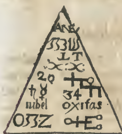
Epilepsiæ curatio. Primo curiose dispice, qua die, quaue hora, nouissime ceciderit. Id si annotaueris, de hora illa obserua, ad quemnam planetarum pertineat. Attendes etiam, quo in signo ac gradu Luna versetur. Hisce cognitis, ægri ætatis annum vtcunque supputa, & an vir vel fœmina sit, ascribe, ac discerne. Tandem curam incipe, & quotidie mane sequentem Medicinam ei edendam offer, nempe.

De Spiritu Vitrioli, gutt. v.
De 5. Essent. Antimonij, gutt. v
De 5. Essent. Margaritarum, gutt. iiij.

Mixta iniice in cyathum plenum aqua rosarum optima, & in Paroxysmo propina, qualibet aurora. Post haustum te iuuet horis quatuor. Continuetur diebus viginti nouem. Interea Laminam hanc conficies.

℞. *Auri puri seu fini* ℥ ß.

Quod si Luna gradum duodecimum cancri occupauerit, liquefac illud in fictili, & in aquam puram effunde. Sedulo autem obserua, quando duorum Planetarum in cœlo coniunctio incidat. Ea hora aurum denuo liquefac, & in congressu Planetarum auro in fictili fuso, adde ℥ß. argenti fini, ita vt massa ex dimidio aurea, ex dimidio argentea sit. Effunde, & malleo in laminam tunde, vt transuersæ manus latitudinem habeat. Illam circumcide, vt triangularis fiat, & formam infra descriptam sortiatur.

Postea in igne candescat, & extracta relinquatur, donec linei idem signum, & eundem gradum occupat, quem occupauit antea, cum paroxysmus insultaret. In illa hora inspice, & designa vel incide præsentes Characteres, signa vel literas, (vt supra in laminam ex auro argentoque confectam. Festinabis tamen, vt prædicta illa hora designatio illa absoluatur. Alias enim res irrita erit. Signum Planetæ illius, in cuius hora paroxysmus insultauit omnium primo in laminæ medium consignabis.

Hic descripta figura directa est ad *Iacobum Seizen*, Principis Salisburgensis aulicum, qui in hora ☿ cecidit. Signa cætera colloca, vt in figura annotatur. Si tamen laborans, fuerit mulier huius signi [signum] loco tale [signum] substitue. Hic continetur etiam ætas ægri. Tot enim annos habuit dictus Jacobus Seitz/ quot reperies eo loco, vbi numerus XXIV. designatur. Hunc annorum numerum cuilibet paroxysmo in figura assignabis: ita tamen, vt cuilibet sua priuatim ætas ascribatur.

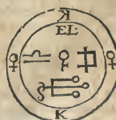
Iacobus Seitz/ Epilepticus, &c.

Figura iam dicto modo præparata; post paroxysmum pro magnitudine laminæ derades in capite capillos, & quamprimum senseris ægrum cadere, prædictum Arcanum, dum adhuc prostratus iacet, ægro infundes, ipsumque, donec deglutiat, arcte tenebis, & laminam confectam capitis rasæ parti impones ita, vt sculptura nudum caput tangat. Ipsam fasciis deliga, & ægrum ad lectum produc. Hac cura adhibita, denuo haud dubio non cadet, etsi morbus ille 30. annos durarit. Laminam hanc semper super capite gestabit. Et si renascantur pili, singulis elapsis mensibus, illos tondebis, in ea mansione seu meta, qua antea illi rasi sunt.

Ad conseruationem visus Figura.

Sigill. ad visum. Ex probo puroque plumbo rotundum tibi sigillum confice, in hora Veneris, Luna in signo arietis versante, & in hora Veneris signa (qua forma inferius describuntur) hæc incide. Postea hora Saturni conficies laminam ex cupro, eadem cum illa ex plumbo magnitudine. Præterea Saturni hora, Luna signum capricorni tenente, sequentia signa insculpes. Hoc facto, vtrasque relinques, donec ☿ cum ♄ coniunctione coeat. Tunc ipsius coniunctionis hora punctoque, bina hæc signa coniunge, ita, vt Characteres, & signa sibi inuicem obuertantur. Ipsa obducito cera, ne humectentur. In sue insericum, & suspende de collo hora Mercurij, die etiam Mercurij. Sigillo hoc visus amissus recuperatur, & dolor oculorum omnis arcetur, senumque oculi, non secus ac iuuenum perspicere redduntur. Sequitur Forma.

Contra Consumptionem seu Tabem Cerebri, & alios Cerebri morbos.

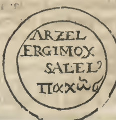
Sigill. ad cerebri tabem.

℞. *Sequentia metalla, omnia prius depurata nimirum.*

Aurum ℥ ß. *Argentum* ℥ ij.
Cuprum ℥ j. *Iouem* ℥ iij.

Mixtim omnia liquefiant eo momento, quo Luna in Cœlo renouatur. Effunde & ex massa fac nummos, quantos voles. Semel autem liquata, denuo in ignem non indes. Quod si Planeta ♃ in sua domo, hoc est, in piscibus versatur characteres & signa hæc sculpe in nummos, vno quidem latere, sed in altero describe illa verba, sicut in sequenti figura inuenies. Margini nummi circulum adde ex auro puro factum, & decrescente luna agglutina, vt ex ipso suspendatur.

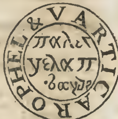
Nihil inter est qua hora id fiat, modo fiat hora Solis. Sic numiſma paratum eſt. Poſtea ſuſpende id de collo ægri in ipſo nouilunij puncto. Sigilli huius vis admiranda eſt contra varios morbos capitis & cerebri. Forma hac eſt.

Contra Paralyſin arcanum præſtans.

Sigill. ad Paraly. ſin.

QVos apoplexia ſemel corripuit, in horum gratiam remedium præſens conferam, ne fruſtra Archidoxum vocetur. Id enim curis omnibus præpollet. Veteres quidem (ſed falſo) putarunt, Apoplexia ſemel correptum, curam nullam admittere facile. Quos ergo truculentum hoc malum feriit, hi modum hunc ſeruent. ℞. *Auri fini* ℥ *ij. Plumbi* ʒ *ij. bene purgatorum & mundatorum. Primo ſi Sol infra terram mouetur, ea hora (ſupputabis autem pro tempore anni) aurum in nouo ac id parato fictili liqua. Facto deſcenſu plumbum in aurum coniice, & repente effunde.* Plumbum enim cum auro primo illico momento vnitur. Maſſam hanc reſerua. Deinde Luna in ſigno Leonis, gradum circiter duodecimum peragrante, materiam illam Solis & Saturni iterum liqua, quæ ſimilis erit æri caldario. Huic adde ʒ iij. ♀. nec diu vrge, ſed repente effunde, & reſerua. Porro Luna Scorpij ſignum tenente, & eius gradum fere duodecimum, prædictam materiam iterum funde, & in liquefactam ipſam iniice ℥ j. ♃. ac iterum ſubito effunde & reſerua. Ita tamen effundes, vt late diffluat. Nam maſſa alias nec ducitur, nec ſcinditur. Sole autem Arietis ſignum intrante, quod plerunque quotannis circa diem Martij decimum euenit: ſigna hæc in fuſum numiſma incides, ſicut deinceps deſcribentur. Sculptura autem ipſa hora Solis inchoari, & in eadem perfici debet. Diei nullum diſcrimen eſt, modo Sol in Ariete conſtitutus ſit, vt diximus. Signum hoc modo præparatum, aſſeruare potes. Quod ſi quem Apople-

xia inuaſit, tempus, diem, & horam inuaſionis diligenter explorabis, vt eodem tempore ſeu eadem diei hora ſigillũ appendas. Hoc miſteriũ magnum eſt. Ægro tamen interim auro quoq; potabili, à nobis deſcripto, nõ lęte opitulaberis &c.

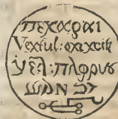
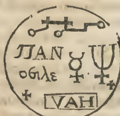
Sigill. ad Calculũ.

Contra Renum Calculum & Arenas.

NVmmus hic paratur pro calculoſis, ex auro, argento, ſtanno, plumboq;, hoc modo.

℞. *Auri* ʒ *iiij.* *Argenti* ʒ. *iij.*
Stanni ʒ *j.* *Plumbi* ʒ *j. ß.*

Metalla hæc omnia mixtim in nouum fictile (quali aurifices vtuntur) coniecta, liqua die Saturni, hora decima ante meridiana, augeſcente Luna, & metallorum fuſioni iniice Salem petræ Tartaro permixtum, hoc fine, vt promptius duci & ſcindi poſſit. Fuſum quod eſt, hora ♂. diei Veneris ſcindes & limabis ea forma, quam expetes. Nummo autem nihil dum incides. Annulum ſeu auriculum non agglutinabis, ſed limando finges, ne poſt fuſionem igni iterum indi neceſſe ſit. Maſſam ergo eo latiorem facies, vt auricula & nummus pars vna ſit. Seduloque operam dabis, vt ita fundatur. Ex permixtione namque metallorum, plumbi comprimis & ſtanni, dura admodum, aſpera & impenetrabilis materia oritur, quæ facile malleo duci aut ſcindi non poteſt. His omnibus dicto modo præparatis, attendes ad plenilunium, Luna in ipſo fractionis puncto verſante in cœlo. Tunc incipies in orbem illum ſigna ſequentia incidere, & operam maturabis ita, vt in hora vna vniuerſa ſculpta ſint, vni lateri litera A addita. Hunc nummum probe aſſerua & cuſtodi, donec die Iouis Luna benignum aſpectum habeat à quodam Planetarum, vt ſunt ♃. ♀. aut ☿. Hoc facto lateri alteri, litera B. deſignato hora ☿ ſequentes characteres integros, vt hic finguntur, incides. Hunc nummum ægro, Lithiaſi torto die Lunæ, Luna decreſcente, ipſa Lunæ hora, appende. Auricula autem ex qua ſigillum dependet, ferrea ſit. De hoc ſigillo patiens quoq;

bibere poteſt, ſi per noctem in vino ſuſpenſum ſit, ac mane vinum bibatur, ſigillum autem denuo appendatur. Hoc modo, mira efficacia arena & tartarus in renibus comminuetur, huc quoque ſingulariter facit ſpiritus vitrioli Romani, &c. Sequitur forma characterum & & ſigilli.

De Membris Genitalibus.

Sigill. ad impotẽtiam.

ERectio pudendi, eſt ſympathia quædam, orto à flatu craſſo, ſpaſmi more corpus extendente. A variis autem cauſis appetentia hæc & purigo interuertitur: Aliquæ ſunt Naturales, vt ſi cui virilitas adimatur, &c. pro naturali ffecti ſequenti remedio vtimur. In pergamenum recens ſequentia verba & ſigna deſcribe: & id peni circumliga, &c.

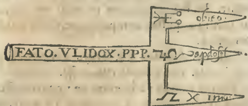
AVGALIRTOR ϐλιχοκομφιλι.

Membranam hanc renouabis quotidie, & continuabis nouem diebus, faciendo id mane, antequam Sol terram irradiat. Obuolues autem membranam illi loco, qui pateſcit præputio nonnihil retracto. Sine ibi per diem & noctem & ſemper ſub auroram renoua, vetus autem quod aufers, combure, cineremque relictum in calido vini hauſtu ebibe remedium hoc præſtans ſimul & non magni ſumptus eſt. Qui de malo hoc ſibi metuit, is verba & ſigna hæc, in lamina argentea inciſa de collo geſtare poteſt; ita tamen, vt ante Solis ortum ea deſi-

gnata-

gnata sint. Cuilibet, laminam ex auro parare, & characteres incidere potes. Nam & sic certum iuuamen est, &c.

Quod si per præstigias & veneficium, malitia ac arte perditorum hominum virilitas adempta sit: ex solea ferrea equi, in via inuenta, ferream furculam tricuspidem, die Saturni, ipsa hora ♄. fabricari curabis, ita:

Ei fabricatæ tres ipsos characteres & verba die solis, mane ante solis exortum, tribus cuspidibus suos deinde etiam characteres manubrio, incides. Eo facto furcam in fluentum defiges ita, vt nulla parte manubrium emineat ne facile inueniatur. Sic dierum nouem spatio liberaberis, a cilli, qui te læsit malum aliud infligetur, quod tam cito ab ipso non recedet. Sic nimirum per Naturam Diabolicis illis artibus occurrendum est, quemadmodum Christus in deserto Diabolum citata scriptura repressit, &c.

Vt Equus diu durare seu viuere possit.

Sigill. pro equis.

SVspicabuntur fors aliqui, me præstigias aut alia similia Magica tradere. Affirmate autem semel attestatus sum, me nihil quicquam hic scripturum esse; quod ex Natura, & virtutibus Cœlestibus, ipsisque influentiis demonstrari non possit, aut cuius ipsi experimentum non fecerimus. Idem de re præsenti etiam repetimus. Quod si enim frænum ex pelle Leonina tuo equo facias, & verba characteresque istos iusto tempore addas: videbis equum illum non equo saltem, sed ipso etiam homine viuatiorem & durabiliorem fore. Nec eius etiam virtus, vt alias solet, deficit. Vteris tamen eo debito modo. Vi fræni huius roboratum, triginta vel quadraginta annis, præter communem equorum ætatem, vsurpare poteris. Frænum hoc ita fiat, vt vice capistri quoque sit, quo, si oream remoueas, frænum maneat &c. Frænum hoc parandum est ex pelle Leonina. Coriarius autem pellem sub horam Iouis macerabit. Corio à coriario præparato, ephippiarius hora Solis lorum scindet. Frænum autem concinnabit, quando volet. Fræno confecto, ex stanno hora Mercurij laminas tales addes [characters] S. V. R. [characters] L. R. E. E. Et has quidem allues fræni partibus capitalibus. Sequentes autem laminæ parari debent ex ♀ hora Lunæ, ita vt sint in [characters] anteriore parte frontis scilicet & nasi regione. [characters] TO. S E L E. Hæ autem sequentes laminæ ex argento confici debent. Z. ss. A. K. R. X. X. X. X. X. Porro hæ sequentes ex auro hora sagittarij oreæ affigi debent. [characters] 3. 9. n H. Frænum hoc hora ☿ equo indue, & videbis quantum Natura per signa, characteres, & verba præstare possit, si debiti temporis ratio obseruetur.

Vnguentum Vulnerarium.

Vnguentum ad vulnera.

SYmpathia seu consensus rerum multorum euentuum causa est. Id experimur vetum etiam esse in vsnea, reperta in cranio humano aliquandiu sub cœlo relicto: Ex hac remedium tale componitur.

℞. *Vsneæ huius* ℥ ij. *Mumiæ* ℥ ß.
Adipis humani ℥ ij. *Sangis humani* ℥ ß.
Ol. Lini ℥ ij. *Ol. Rosar.* ℥ j. *Boli Armeni* ℥ j.

Hæc omnia in mortario tunde tamdiu, donec in purum vnguentum redigantur, quod recondes in pyxidem. Quod si tibi vulnus exhibeatur, sangine eius tinge lignum, idque cruentum defige in vnguentum postquam sanguis in ligno prius reficcatus est. Vulnerati autem vulnus quotidie mane deliga fascia noua, in ægri lotio prius imbuta, & sanabitur vulnus vtcunque magnum sit, sine emplastris & omni dolore. Hoc modo sanare potes etiam illos, qui 20. milliarium interuallo à te absunt, modo sanguinis ægri copiam habere possis. Hoc idem remedium aliis quoque malis prodest veluti dolori dentium, & aliis. Quicunque enim dolores sint, sanabuntur, si cruentum lignum in vnguentum defigas, & ibi relinquas. Quod si clauo profundius adacto equus corruptus sit, lignum sanguine tinctum in vnguentum mitte, & nullo damno equus afficietur. Quę certę omnia miracula & dei dona sunt.

Vnguentum Armorum.

Vnguentum Armorum.

HOc modo vnguentum quoque parare potes, quo vulnera citra omnem dolorem sanescant, si arma, quibus aliquis vulneratus est, vnguento illo oblinas. Hoc vnguentum idem est cum superiore, saltem addas ℥ j. *mellis, &* ʒ j. *pinguedinis tauri.* Cum vero arma non semper ad manus sint: cura, quę per lignum fit, optima est.

Contra Podagram.

Sigill. & arcanum ad podagrā.

Primo ℞. *Mumiæ. Masticis. Myrrhæ rubeæ.*
Olibani Ammoniaci. Opopanacis. Bdellij.
an. ʒ ij.
Vitrioli ℔ j. *Mellis* ℔ ij. *Tartari* ℥ j. ß.
Aquæ vitæ ℔ ½.

Ex his omnibus destillatis fiat oleum. Postea.

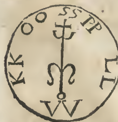
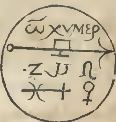
℞. *Inferiorem mandibulam equi, redige in tenuem pulu erem, & fac oleum.* Huius olei equini ℞. ℥ ij. *Olei superioris* ℥ iiij. Misce, & vna adhuc semel destilla & reserua. Insuper characteres ita confice.

℞. *Auri fini* ʒ j. *Argenti* ʒ j.
Limaturæ Martis ʒ j *Saturni* ʒ ij.

Metalla hæc colliqua hora nouæ Lunæ ad fortem ignem, vt limatura Martis fusa simul coire possit. Tarde namque fluit. Itaque cum momento (*vt vocant*) *Borracis* liquanda est, quo promptius diffluat. Omnibus liquefactis liquamen effunde in latum lapidem, vt lamina tenuis fiat. Nec enim facile tunditur. Martis enim limatura ductioni ipsam ineptam reddit. Postea si Saturnus Marti coniungitur, ea ipsa hora characteres, verba & signa imprime, & absolue. Nummorum horum, qui sequentur, duo erunt, quorum quilibet seorsim in vno latere tantum incidetur & consignabitur, hoc modo.

Prædicti duo nummi si constituta hora coniunctionis Saturni & Martis signati & absoluti sunt, separatim vtrosque ita reserua, vt neuter alterum contingat. Postea sigillum fac ex puro laudatoque auro, non admodum crassam. Et si Venus Cœlestis Marti aut Saturno coniungitur, hos characteres, vel signa ac nomina in sigillum incide. Quod si vero sigilla propius complicueris, ad hoc potissimum attendes. Nempe si Venus coniunctionem habuerit cum Saturno, id numisma, quod numero 2. signatum est, in superioris sigilli, num. 4. notati, faciem seu latus conuertes. Si autem Venus vltimam cum Marte coniunctionem habuit, marginem nummi inferius numero 2. designati ad nummum, num. 5. signatum applicabis. Quod si Luna 6. gradum Cancri ingreditur, tria dicta numismata omnia iuxta sese ex ordine pone, ita, vt aureum in medio sit & verte ipsa ratione prædicta. Postea per tria illa sigilla in medio foramen pertunde, & ferreo filo transmissa ac veluti conglutinata de collo patientis suspende, ac membra illius prædicto oleo inunge. Sic fiet, vt operationes naturæ insignes etiam in sexagenariis animaduertas. Sequitur forma nummi aurei.

Vnguentum Sympathicum ad Podagram.

Vnguentum ad podagrā

QVod si homini, hoc morbo laboranti, vel sanguinem miseris, vel cucurbitas affixeris, sanguinem emissum, ipso inscio, asserua, vt nesciat, quem in vsum id facias. Hunc vice tertia destilla igne lento, aut Balneo aquæ. ℞. *Huius aquæ* ℥ vij. *quibus adde, adipis humani* ℥ j. *Olei rosat.* ℥ ß. *Saponis Venetiani tenuissime liquati* ℥ ß. *Adipis vrsini* ℥ j. *Succi sedi maioris* ℥ j. *medullæ tauri* ℥ ß. Mixtim omnia inde in cacabum cupreum, coque sensim, donec crassitiem pultis adipiscantur, agita continenter admota spatha. Si vnguenti crassitiem accepit, coctionis satis est. Postea singulis septimanis semel augescente Luna scalpello ægri plantam, & vbi podagram sustinet, vulnera, & in loco calido vulnusculis vnguentum illine. Sic fiet, vt nouem septimanarum spatio podagra expugnetur. Vnguentum hoc, quo euadit vetustius, eo fit præstantius. Integris viribus durat 10. annis, si in loco frigido asseruetur.

Contra Resolutionem aut Contracturam.

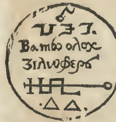
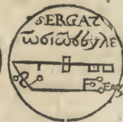
COntra hanc remedium principale est *Oleum Sulphuris*, minime contemnendum. Hoc ita parabis. ℞. *Subtilissime pulueratum Sulphur quantitate* ℔ ß. Conde in vas fictile, cui vitreum alembicum impones, & sublimabis. Quid quid sulphuris ascendit in Alembicum, & remanet repone in cellam humidam, vt soluatur. Ita fiet vt temporis successu resoluatur in oleum, postea compositionem hoc modo concinna. — Remediū paralyseos.

℞. *Ol. sulphuris* ℥ ij. *Saponis Hungarici* ℥ iij. *Aq. vitæ* ℥ iiij. *Ol. Oliuar.* ℥ j. *Rosat.* ℥ j.

Coque omnia vt superius de vnguento Podagrico ostendimus. Cauendum tamen est, ne flagrare incipiat. Prompte enim flammam concipit. In balneo sicco vnguento hoc inunge membra dierum 30. spatio. Apprime confert membris immobilibus.

Contra Contracturam Sigillum.

℞. *Auri quantum voles, pondere scilicet aurei Hungarici.* Id purum, & omnibus sordibus expurgatum sit, & per Antimonium tertio transmissum. Adde nonnihil Boracis, vt vocant, & liqua, si Luna 19. aut 20. grad. capricorni pererrat. In liquatum eadem hora grana 30. limaturæ Veneris iniice, & effunde. Sic sine donec Luna in similem gradum Scorpionis intret: Liqua iterum. & adde 30. grana limati ferri. Effunde denuo, & reserua, donec Leonem Luna intret. Postea tunde, & perfice, vsque ad signa, quæ incidi debent. Id facito hora Iouis. Hic enim ad Lunam amplius non respiciendum est, donec sigillum appendi debeat. Si hora Iouis instat, signum in vtroque latere sculpi curabis, prout deinceps tradetur. Hoc sigillum linteo inuolutum seu insutum tecum gestabis, ita vt nullibi adhæreat. Appendi autem debet die Iouis, hora Iouis, angescente Luna. Formæ sigilli hæ sunt. — Sigill. ad paralysin.

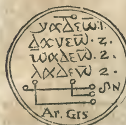

Ad Menstruum Mulierum.

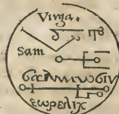
VItium hoc minime leue est, quo persepe & peculiarib. annis sexus muliebris tentatur. Hæ tamen eo saniores & fortiores sunt, quæ constituto tempore menstruis aut abundant, aut carent. Modi ergo curationis duo sunt: vnus, vt menstruorum fluxus immoderatus coerceatur, & ad modum Naturæ reducatur. Alter, vt si menstrua deficiant, promoueantur, & cieantur. Vtriusque finis est, præparatio ad mortem, si contra naturam fiant. — Sigill. ad menstrua.

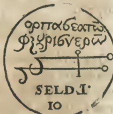
Primo vt restitantes menses promoueantur, ex cupro puro & probo omnis metallicæ additionis experte sigillum conficies hora Veneris, ea ratione, vt iam demonstrabitur. Quod si hoc

si hoc vna hora absolui non possit relinque, donec hora eadem redeat. Tunc opus inceptum integra. Sigilli forma hæc est.

Sigillum hoc ex fragmento vno ita limari debet. Id mulier vtraque auricula filo transmissum ita alligabit, vt pone in dorso iuxta os sacrum in fine spinæ dorsi figatur. Scriptura autem seu literæ introrsum ad corpus conuerti debent. Hoc faciendum est hora Lunæ, ipsa aut deficiente aut iam silente. Si immoderatius quam pro naturæ modo menses fluant, characteres hos ex puro argento hora Solis confice.

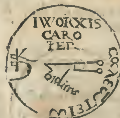

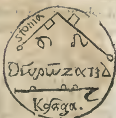
Hunc nummum mulier non in nuda cute gestabit sed in serico inuolutum & super vmbilicum deligatum, ita vt margo nu. 10. signatus, corpus respiciat. Si profluuium adhuc tardetur, iterum 30. diebus sigillum gestabit, & postea remouebit. Si enim diutius gereret, menses omnino subsisterent. Quod si fieret, res postremo multo peiore loco esset, quam primo.

Ad Lepram.

Sigill. ad Lepram. QVi ab vtero materno leprosi sunt, his præsentibus remediis auxilium non facile ferri potest. Sunt tamen nobis alia etiam remedia, quæ huc faciunt. Certum est, lepram solo potu, cui aurum iniectum erat, repressam quidem, non tamen ex sanguine radicaliter expulsam esse. Huius rei hæc causa est. Homo purus quilibet, peculiarem in sese Balsamum continet. Leprosus vero nullum habet. Vnde etiam sanus non est: Nullum Balsamum habet etiam membrum perfrigeratum. Vnde non sentit etiam, si vis auri in ventriculum descendit. Is si aurum postea in membra distribuit, humor quidam (quem aurum reddit aut de se fundit) Balsamo similis emergit. Generatio itaque ac incrementum lepræ tam diu differtur, donec vis auri exspirauerit. A Medicis lepra cognosci non potest, si triduo ante inspectionem seu visitationem æger aurum adhibuit. Non autem hic loquimur de omnino corruptis, sed de illis, quos lepra contaminatos esse ambigitur. Quo casu, si remedia & sigillum iunctim seu simul vsurpentur, de auxilio nihil dubij erit. Sigillum hoc maiusculum fit ex puro finoque auro, hora Saturni ducto. Characteres autem hora solis insculpuntur, Luna ac Sole in Leone versantibus, quod mense fit Iulio.

Leprosi carent Balsamo.

Sigillum hoc leproso appende, hora Veneris, augescente Luna. De eodem in potum coniecto potest etiam bibere, & idem denuo appendere. Quotannis autem mense Iulio renouari debet. Vis enim eius post annum marescit, ita valide operatur lepra in corpore humano, quod semel obsedit & occupauit.

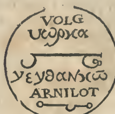
Ad Vertiginem.

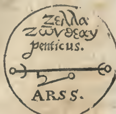
Quos vertigo corripit, his cœlum ac terra in orbem agi videntur. Sunt alij, quibus muscæ aut fumi volitare præ oculis videntur. Qui talia patiuntur, proni sunt aut in Epilepsiam, aut in Apoplexiam. Ista namque peruersio est cerebri, qua spiritus vel oculorum vel sensuum aliorum à crasso vapore, ex stomacho, per neruum opticum deorsum ex cerebro in stomachum descendentem, sursum in caput ascendente, obscurantur. Contra affectum illum sigillum tale concinnato. Sigillum ad vertiginem.

In hora Martis, diei Iouis, Luna versante in Ariete (Martis enim nullus benignior aspectus est, nec ab vllo Planeta tum temporis male respicitur) hora inquam dicta.

℞. *Auri* ℥ ß. *Martis* ʒ ij. *Lunæ* ʒ v.

Tria hæc pura & exquisita colliqua. Post fusionem malleo duc in laminam tenuem, & auriculam seu annulum adde. Luna gradum Tauri tertium occupante, signa sequentia insculpe, & hora Plenilunij in puncto mutationis appende.

Gestato sigillo poteris etiam hoc remedium addere.

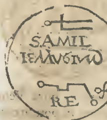
℞. *Origani gr. iiij.*
Vnicornu gr. ij.
Musci gr. j.
Spiritus vitrioli g. vj.

De hoc quotidie propina in cochleari argenteo, mane circa horam tertiam, spatio dierum tredecim, ita, vt semper postea horæ vnius spatio quiescatur.

Ad Spasmum.

EX Auro, Luna, Venere & Marte confice mixturam, quam malleo duces in longum & latum. Fac inde sigillum hora Saturni, Sole infra terram latente. Postea hora Iouis incidi Characteres, signa & verba. Appende hora Solis, Sole infra terram latente, &c. Ex prædictis etiam metallis annulum facere potes, eique signa sequentia incidere, ipsum denique digito auriculari sinistro proximo indere. Fieri au- Sigill. ad Spasmum.

tem debent omnia prædicto tempore, die, & hora. Signa autem hæc sunt.

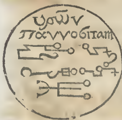

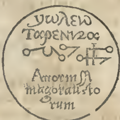

Contra tremorem Cordis.

Sigill. ad tremorem cordis.

COr hominis aliquando sensibili motu palpitat, quem nos tremorem cordis appellamus. Malum hoc proceribus præcipue ac Principibus familiare est, ac in plebeis non facile animaduertitur. Vnde liquet, cuilibet ordini mira prouidentia Deum sua mala ac passiones peculiares contulisse, nec vllius parcendo respectum habere. Morbus hic adeo leuis non est. Si enim radices egit, non saltem crebra syncope lancinat ægrum, sed ipsum deniq; totum interimit. Sedem habet suam in reticulo cordis, quo cor obseptum est. Contra id considerato tempore, sigillum tale para. Primo ℞. *Die Lunæ, hora Lunæ Argenti ℥ß.* Coniice in fictile fusorium, & relinque, donec instet hora Solis, id est, quatuor horis in ordine horarum inæqualium. Hoc momento dictum argentum pone in ignem, & liqua. In liquatum iniice ʒij. auri boni finique, & vna vrge simul, nec effunde. Sine, vt in fictili vna refrigerentur. Sepone, vsque ad horam Veneris. Postea iterum liqua, & ʒij. Veneris Puræ iniice. Eo facto effunde, tenuiter tunde, & ad signaturam præpara. Attende postea, quando Veneris & Lunæ benignus aspectus sit. Sub istum priora duo signa incide post verbum pannositam, nec quicquam aliud. Finge ea ad Formam præscriptam. Postea sub nouilunij punctum tria inferiora sequentia signa insculpe inferius, ita vt præcedentia duo supereminieant. Elapso nouilunio relinque, vsque ad plenilunium proximum. Deinde iterum in puncto plenilunij supra hæc omnia signa in eodem latere describe sequentia verba, quæ figura subnexa præsentabit.

Post hæc omnia attende, quando Sol in Leone versetur, & sub primum illius ingressum in latus alterum Characteres & signa hæc incide. Dicta autem hora omnia incipi simul & perfici debent. Sigillum hoc integre præparatum & absolutum appendes ægrotanti supra præcordium nudum, hora plenilunij, in puncto fractionis. Contra tremorem hunc cordis, aurum nostrum potabile, velut & Quinta Essentia Margaritarum, nostra arte præparata, præstans Arcanum sunt.

Præparatio Olei Corallorum & Succini.

Ol. Corallorũ & succini quæ præparatio & vis sit.

℞. *Corallorum ℔ j.*
Salis commun. M ij. Contunde vna, & in tenuissimum puluerem redige. Inde in vitrum, & luto sequenti obline.

℞. *Luti communis aut argillæ. Ossa de capitibus quadrupedum. Limaturam ferri. Vitrum. Salem commun. Cerussam. Simul madefiant.*

Postea lutatum vitrum pone in capellam (*vt vocant*) arena refertam. Subiice primo ignem lentum. Hunc postea intende sensim, donec Spiritus & radij in Recipientem ascendant. Auge subinde ignem, donec nulla amplius aqua supersit. Oleum hoc corallorum insignis præstansque medicina est etiam ad prædictum tremorem cordis, si solitarium fine additamento vsurpetur.

Ad fracturam Ossium.

Remed. ad fracturam.

Quomodocunque confracta, contusa, & comminuta ossa sint, sicut varie ipsa affici solent: ista coniuncta iterum & vnita sequenti vnguento illine. Et sic fragmenta omnia probe iterum consolidabuntur.

℞. *Mellis ℥ij.*
Antimonij ol. vitrioli ʒ ij.
Adipis Melis. ℥j.
Seui ceruini ℥j.
Ceræ ℥ ij.
Saponis ℥j.
Terebinthin. ℥ j ß.
Adipis vrsini ʒ j.

Vnguentum hoc mririfice sanat, si in loco calido, calida manu probe illinatur, ita vt penetret.

LIBER SECVNDVS ARCHIDOXIS MAGICÆ.

De Sigillis duodecim, Signorum & Secretis illorum.

ARIES.

COELI motus rotunditate eius perficitur secundum signa duodecim, quibus cœlum, velut corpus circulo cingitur, quod cingulum seu quandã viam, nos Zodiacum appellamus. Signum primum est *Aries*, quod vndecim deinde alia consequuntur ex ordine; velut.

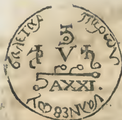
Aries.	♌ *Leo.*	♐ *Sagittarius.*
♉ *taurus.*	♍ *Virgo.*	♑ *Capricornus.*
♊ *Gemini.*	♎ *Libra.*	♒ *Aquarius.*
♋ *Cancer.*	♏ *Scorpio.*	♓ *Pisces.*

Sigilli Arietis præparatio.

Arietis sigillum ex rebus sequentibus concinnatur, nempe.

℞. *Ferri ʒ ß. Auri ʒ ij.*
Argenti ʒ j. Cupri ʒ ß.

Quatuor

Quatuor hæc metalla hora & die, si sol in signo Arietis versatur, quod decimo fere die Martij accidit, in puncto ingressus Solis in primum gradum Solis, per validum & fortem ignem colliquari debent. Ferrum oportet esse limatum. Alias ab igne minus liquefieret. Fusis & præparatis omnibus, sigillum die Martis, Luna signum Arietis occupante (quod singulis mensibus semel accidit) circa gradum nonum vel decimum Arietis signari, eademq; hora perfici, ac demum appendi debet, quando Mars in die nono domicilij cœlestis in octauo cœlo errat. Sigilli Characteres hi sunt.

Sigillum hoc certum est Experimentum contra defluxiones omnes, à capite in ceruicem & scapulas descendentes. Purgat enim cerebrum, & phlegma eius vniuersum resiccat. Hæc præstat, si proxime contingens caput gestetur die & nocte, signo Arietis deorsum à cerebro spectante.

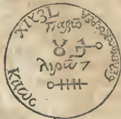
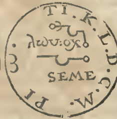
TAVRVS.

Sigillum Tauri cōfectio.

Sigillum hoc ex metallis deinceps tradendis conficitur.

♃. Veneris ℥ j. *Iouis* ʒ j.
Martis ℥ ß. *Solis* ℥ ij.

Metalla hæc vniri, & vna liquefieri debent, Sole Taurum ingrediente, quod quotannis circa diem Aprilis octauum euenit. Fieri autem hoc debet, recta sub solis in hoc signum introitum. In eodem puncto sigillum incipiendum, signandum, & totum denique perficiendum est. Alias inefficax foret. Luna autem decimum gradum Tauri tenente sigillum hoc appendendum est. Conficiantur etiam signacula ferrea similia iis, quibus monetæ signantur. In illa incidantur, quæ oportet: vt postmodum sigillo fuso, illico & quasi in momento imprimantur inferius præscripti Characteres. Sic enim expeditius opus procedit. Hoc obseruari etiam in aliis omnibus sigillis potest. Hora enim nonnunquam effluunt citius, quam sigilla parari queant. Vnde impedimentum illis non leue accidit. Notandum enim est, solius temporis in hisce rebus efficaciam esse maximam. Figura.

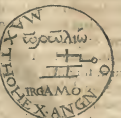
Huius Sigilli ea est natura & proprietas, vt remedij præstantis loco sit illis, quibus adempta virilitas est. Si enim ita suspendatur, vt ad vmbilicum vsque pertineat, & Tauri signum corpori obuertatur: certo tam viris quam fœminis auxilio est.

GEMINI.

Sigilli geminorum cōfectio.

GEminorum sigillum parari debet, ex metallis Auri & Argenti an. ℥j. pondere per sigillum transmitti debet arundo longiuscula, quæ recipiendo calamo scriptorio satis sit. Ita vero transire debet, vt signa in numismate stent, & calamus immittatur, isque ex altera parte mastiche obturetur, & calamus Mercurio viuo impleatur, & postea superius quoque foramen occludatur. Hoc primum est, quod post elaboratum nummum fieri debet. Prædictum aurum argentumque vna liquabis, Sole signum Geminorum intrante, quod fieri solet die 10. aut 11. Maij pro ratione anni. Id enim non semper ita euenit. Attendi ergo debet ad conditionem anni, si tale quid faciendum est. Signa & literas sequentes incides, Luna signum

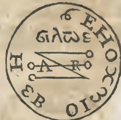
Leonis & piscium pererrante. Appendes autem, Planeta Mercurio in prima cœli domo versante, ipso cœlo claro, puro & limpido existente. Gestari autem debet ita, vt signum Geminorum versus corpus conuertatur. Mercurius autem die ☿, horaque eiusdem decrescente Lunæ in calamum immitti debet.

CANCER.

Sigilli cancri cōfectio.

SIgillum hoc ex bono, exquisito finoque argento conficitur, ea magnitudine, quam eliges, hora ingressus Solis in signum cancri. Id contingit die circiter 10. aut 12. Iunij. Quod si inter Lunam & cæteros Planetas nullus malignus aspectus intercedit hora Lunæ hoc signum incides. Fieri tamen debet Luna crescente, & eadem hora cum inchoari tum perfici debet. Alias enim frustraneum foret.

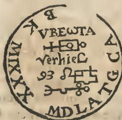
Hoc sigillum hora decrescentis Lunæ, ipso die Lunæ, appendas. Munde autem seruandum & gestandum est. Peregrinantibus pro fido comite, & hydropicis pro tuto remedio est. Prodest etiam contra corporis affectus omnes, ab humorum & phlegmatis immoderatione genitos.

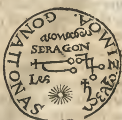
LEO.

Sigilli Leonis cōfectio.

SIgillum Leonis singulari diligentia tantum, mense Iulio, quando Sol propriam domum, Leonis scilicet, die nimirum 13. aut 14. dicti mensis ingreditur, ex puro finoque auro confit, si nimirum in dicti signi gradu primo funditur,

ditur, & postea in eadem hora signatur. Postea si Planeta Iupiter in propria domo, scil. in piscibus versatur, signa hæc tantum in vnum latus incidenda sunt. Signatura autem alterius lateris fieri debet, Luna in domo Ionis nempe in piscibus versante. Studiose vero cauere oportet, vt ne post fusionem sigillum denuo in ignem ingeratur. Alias lusa opera & oleum erunt.

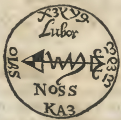

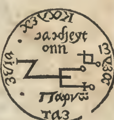

Latus alterum signari debet modo, iam in figura præscripto. Hora & die Solis suspendatur de collo. Sigillum hoc si gestetur, vim admirandam præstat in omnibus iudiciis, fauorem & gratiam gestatori suo apud omnes tam viros, quam fœminas concilians. Iuuamentum etiam singulare est febris Quartanæ. Super illo etiam bibere licet, pro peste ita facit mira opera, illa comprimis, quæ interius grassando iugulat. Est etiam inflammationi oculorum, & ardorum corporis aliorum, quos nos vagantes seu inconstantes vocitare solemus. Contra ambusta, sigillum parti læsæ imponendum est, & ardor miro auxilio extrahetur. Hoc modo M. Nicholai Schereri conterranei nostri vxori in Villach, cum feruida metallorum materia combusta esset, ardorem extraximus, citra remedia alia omnia, ita vt locus affectus nec inflammaretur, nec suppuraret. Sigillum tamen vsque ad plenam conualescentiam postea gestauit.

VIRGO.

Sigilli virginis cōfectio. VIrginis sigillum ex cupri ℥ j. Aur. ℥ß. Argenti ℥ ij. Stanni ℥ ß. præparatur. Metalla hæc 12. 13. 14. Augusti, hora ingressus Solis in signum virginis fundenda, & eadem illico hora, post fusionem tenuiter tundenda sunt. Quod si Mercurij cum alio Planetarum aspectus benignus sit, & ipsius hora insuper instet secundum iudicium horarum inæqualium Planetarum in cœlo: hæc signa & nomina prædicto sigillo insculpes, ita tamen, vt eadem hora perficiantur.

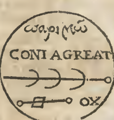

Planeta Mercurio in prima domo cœli stante, & tempestate cœli placida, pura & lucida (hoc enim melius) vigente, sigillum hoc appendi debet. Appendendo autem hora Mercurij exspectanda est, modo tempus cursus cœli ratione primæ domus id ferre possit. Sin minus eiusdem horæ tantum momentum non est. Illud tamen conducibilius foret, si appensio in horam Mercurij incideret.

LIBRA.

LIbræ cum suis signis & sigillo hæc conditio est. Ex puro & exquisito cupro hora, qua sol libram ingreditur, liquatur & funditur. Sigilli libræ cōfectio. Ingressus iste solis in libram fit mense Septembri, die 12. 13. & 14. post initium anni. Sed ad hoc attendi oportet. Si Venus hoc anno dominus aut reseruator est, sigilli huius vis mirifica deprehenditur esse in illis hominibus (comprimis qui ex natiuitate soboles Veneris sunt) qui gestant illud ratione dicta cœlatum & præparatum. Si Venus in signo libræ versatur, Characteres hi ac verba signaque cœlari, ac deinceps hora Veneris, diei eiusdem circa nonam aut primam horam (quæ horæ sunt regentis Veneris) appendi debent, vt sequitur.

Sigillum hoc efficacissimum est contra omnes mulierum incantationes, quibus virilitatem viris adimunt. Prodest etiam contra omnia mala pudendorum, &c.

SCORPIO.

SCorpionis sigillum ex puro ferro fac hora & die Martis, quando sol Scorpionem intrat, quod fere quotannis fit die 12. 13. aut 14. Octobris. Facies vna illico signanda est. Postea Sole ingrediēte Arietem, signa faciem alteram & appendente quando voles. Sigill. Scorpionis confectio.

Remedium hoc singulare est contra morbos omnes venenatos. Mirabilia operatur apud illos vniuersos, qui de collo ipsum gestant, veluti sunt milites, capitanei, & qui perpetuis dissidiis aut bellis obteruntur. Hoc enim casu vim mirificam præstat. Vt dixi, sigillum hoc ex ferro præparandum est, & prædicto modo formandum, si Mars illius anni dominus est, & Sol eiusdem anni Scorpionis gradum primum intrat. Postea si Mars in domo propria, Ariete scilicet, consistit, signa, vt prædictum est, & hora Martis appende. Hoc si in domum inferatur, scorpio viuus ibi nullus manet. Iuuamentum etiam præstans est contra ictum Scorpionis: & robur insigne addit in pugnis militibus. Peculiariter tamen prodest leprosis, si gestetur, & simul de auro bibatur. Alterum latus ita descriptum est.

Caudæ

Caudæ extimæ assui debet auricula ex puro auro, ex quo deligatum gestetur ita, vt caput deorsum vergat. Hoc experimentum certum est contra cimices, si ex sponda suspendatur.

Sagittarius.

Sigill. Sagittarii cõfectio. SAgittarij sigillum para hora introitus Solis in Sagittarium (Id quotannis fit 12. vel 13. die Nouembr.) & eius quidem gradum primum. Signa hora Iouis, & eadem hora appende, Luna crescente. Hoc sigillum alterum est, quod post longa demum tempora comperi, & ad artis leges expendi.

Hoc sigillo sæpius vsus sum ad aduersariorum meorum elusionem: cuius vi instar onagrorum obstupuerunt, ita vt ne hiscere quidem auderent. Annulus ei debet esse argenteus, ipso alioquin toto ex stanno, citra aliorum metallorum additionem, concinnato. Mundum seruari & gestari expetit. Nam si congressus tempore non seponatur, vim & efficaciam suam perdit.

Capricornus.

Sigill. Capricorni cõfectio. HIc negotium nobis est cum Saturno, & eius genere. Sigillum conficitur ex auro. Plumbum enim cæteris metallis operationis vim nullam confert. Auricula debet esse cuprea. Para hora introitus Solis in capricornum, Sole longissimum à nobis distante. Signa die Saturni, & eiusdem hora. Postea si forte fortuna Saturnus cum Planetis ceteris bono aspectu pollet, decrescente Luna ipsa aspectus hora appende. Perinde enim est, seu Luna sit, seu Planeta alius. Posset iure vocari nummus

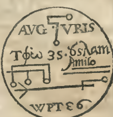

fauorabilis ad plebem. Sigillum hoc sine dubio Lupum, quem vocant, in cruribus persanat. Cuius maiores quidem nostri ignari fuerunt, persuasum habentes, nullam medelam contra morbum illum præstare, cum tamen hoc vnicum etiam, citra aliorum opem, remedium certissimum sit.

AQVARIVS.

Sigill. Aquarii cõfectio. SOle in Aquarium intrante mense Ianuario sigillum ex mixtura tali facito. ℞. *Auri* ß. *Argenti* ℥ j. *Saturni* ʒ ij. *Martis* ʒ j. prædicta hora fundatur, signetur, cœletur. Planeta verò Saturno in nona domo cœli versante, signa & verba ex ordine festinanter incide. Appendere autem non debes, nisi Sol infra terram sit constitutus. Sic demum obseruabitur hora Saturni. Hoc sigillum proderit tibi contra paralisin, & podagram frigidam, ac tensionem neruorum tendinumque. Facit etiam ad con-

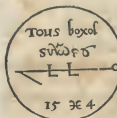

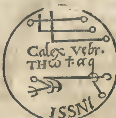

seruationem memoriæ & gestatores hominibus gratiosos facit. Remedio etiam est contra omnia venena. Documentum deprehenditur in araneis. Quas si propius sigillo admoueas, rapide cedunt, nec loco illo persistunt.

PISCES.

SIgillum piscium mense Februario, Sole piscium signum intrante, ex huiusmodi metallis conficiendum est, nimirum ex *Auri* ʒ j. *Argenti* ʒ ij. *Stanni* ʒ iiij. *Ferri* ʒ j. *Cupri* ʒ j. Eadem hora parari & fundi debet. Postea si benignus Iupiter domum octauam cœli occupat, die & hora Iouis sigillum appendi debet. Hoc instrumentum efficacissimum est ad domandam & reprimendam iram, quam alias sequuntur contractura, Apoplexia, colica, & morbi alij. Hæc omnia auertit gestatum sigillum tam à fœminis quam viris. Lenit Podagram, Spasmum, & dolores omnes alios pedum. Sigill. Piscium cõfectio.

Sigillum hoc adeò promissum dependere debet, vt infra vmbilicum proximè ad ventrem hæreat, &c. Et sic finitur liber de duodecim signis & illorum secretis.

LIBER TERTIVS ARCHIDOXIS MAGICÆ.

ITEM, si, coniungi in cœlo Martem & Saturnum videris, sume ferrum, & finge formaue ex eo Murem, operamque da, vt perficiatur, antequam coniunctio vanescat aut finiatur. In ventrem ipsius hora Iouis hæc verba signa ALBAMATATOX. Postea Luna in Cancro versante, & eius quidem gradu nono vel decimo, in latus sinistrum describe IYKΘEMΩXAXIX. Luna deinde decrescente & in piscium nono vel decimo gradu versante, scribe in latus sinistrum בחמשגב: In dorsum autem sub plenilunium & ipsius punctum,

punctum, recta per spinam dorsi vsque ad caudam, locum cum hoc signo quod spectare caput debet, NATVRA SVA

Postea ex mero plumbo monile seu millum fac pro collo muris, & crescente Luna, die Saturni, horâ primâ nocturnâ (quæ hora Saturni prima est) insculpe illi hos characteres IL CON. ABEλια. Quibus omnibus confectis, muri monile innecte, coniunctione Saturni & Martis, vt ante existente. Murem in medium circiter domus colloca, & abigentur fugientq; omnes glires muresque ex ædibus. Quod si mus quidam extraneus irrepat, vltra horam intus non manebit. Si murem viuum, ad hunc murem metallicum filo deliges, vltra horæ momentum non viuet, sed illico morietur, & intumescet, quasi venenati quidpiam deuorasset.

DE OVIBVS.

Sigill. pro sanitate ouiũ, boum, &c.

Contra vero, vt non expellenda tantùm, sed etiam conseruanda & acquirenda discamus: attendendum est ad tempus, quo quasi contagione quadam oues confertim moriuntur. Tunc ex archilla agnum vel ouem tibi confice, vt iam docebimus. Ex villæ seu prædij tui confinio terram triplicem sume, & ex flumine deprome arenam, illo scil. quod villæ tuæ vicinum est: & in quod plerunq; potatum aguntur oues. Omniaque pinsendo subige, Luna decrescente. Ex terra hac vel luto figuram tibi concinna similem oui, & hora decrescentis Lunæ passim & discretè in oue hæc signa describe, EFFERET. HOGERET.

πυρωτε βαλετι γῶρὼλ.

Sanor. Panor. Tanor. ιλῶνφ.

Ouem hanc colloca in stabulũ, consperge ipsam sale, vt inde lingant oues, & salem instratum delibent. Sic fiet, vt non ægrescant facile aut moriantur. Quę verò iam ante ægrotæ sunt, hæ lambant salem, & conualescent. Tantum nimirum potest in huiusmodi rebus natura.

Hoc modo Tauris quoque, & porcis, animalibusque cæteris remedia parari possunt, cuilibet tamen pro sua conditione, tempore & die. Si boues sanguine (vt vulgò aiunt) laborant: morbus is æquè ipsis pestilens est, ac equis est morbus, quem Germani Feiffel vocant.

Ad sanguinem ergo in recens partum ouum ita inscribe.

Ambramo Corelis Vortix

σελμυωνπαειχ ϑαμωχ

Deduc os pecoris, & inhiatu eius ouum ita frange, vt liquor per linguam deorsum in fauces manet. Ita conualescet ex tempore. Cauendum tamen, ne 12. horarum spatio superbibat.

Idem fac equo prædicto morbo laboranti. Confringe in eius collum ouum, hoc tamen præobseruato, vt pro verbo AMBRAMON, prioris crucis verbum & signum facias aut substituas KVPFAMILON: Sic equus illico vomet. Postea pabulum ipsi offer, cum Sale & aceto, & elapsis 12. horis potet. A consumpto pabulo illico equum foras ambulatum age, vt sudet: deinde quiescat. Et hæc Naturæ arcana sunt, quæ præstat per dies & tempora: quorum nullum sine temporis obseruatione continget.

Ad Muscas.

Sigill aduerius muscas.

Muscæ persæpe molestant hominem, & damno insuper in æstate sunt eduliis. Si tibi tædiosæ sunt, sume frameam seu acum, ex mero chalybe factam, & sub plenilunium præparatam. Illius capulo seu manubrio hęc signa inscribe.

Postea à manubrio vsque ad cuspidem, tres, oblongas virgulas duces, vnam in nouilunio, Deinde si Coniunctio ♄ & ☾ fit, verba hæc secundum longitudinem frameæ describe, vt sequetur.

Frameam hanc si in parietem quampiam defigas, vbicunque fit, & per ambitum eius creta circulum ducas latitudine disci seu orbis, in hunc muscæ omnes conuolabunt, & morabuntur, donec frameam iterum extrahas. Id enim si facias, effundent se iterum quocunque, & homines more suo torquebunt, &c.

LIBER QVARTVS ARCHIDOXIS MAGICÆ.

DE TRANSMVTATIONE METALLORVM *& Temporeorum.*

Si aurum mutare vis in argentum, aut argentum in aurum, aut quoduis aliud metallum in aliud: ad sequentem tabulam sedulo respicies. Nec enim momenti leuis est, quoad finem propositi promptius & honestius peruenire queas.

Tabula

Tabula transmutationis Metallorum.

Ad transmutandum Solem in	☾ ♀ ♂ ♃ ♄ ☿	Incipe, Luna in sexto gradu versante.	♋ ♉ ♈ ♓ ♒ ♍	Semper in hora Planetæ illius in quem ☉ aut cætera mutas.	☾ ♀ ♂ ♃ ♄ ☿
♄	☉ ☾ ♂ ♀ ♃ ☿	Incipe ☾ in 20. gradu agente.	♌ ♏ ♋ ♉ ♃ ☿	Hora	☉ ☾ ♂ ♃ ♓ ♍
☿	☉ ☾ ♀ ♂ ♃ ♄	1. Gradu	♌ ♍ ♋ ♉ ♓ ♒	Hora	☉ ☾ ♀ ♂ ♃ ♄
☾	☉ ♀ ♂ ♃ ♄ ☿	12. Gradu	♌ ♎ ♏ ♐ ♈ ♊	Hora	☉ ♀ ♂ ♃ ♄ ☿
♀	☉ ☾ ♂ ♃ ♄ ☿	9. Gradu	♌ ♋ ♑ ♒ ♓ ♐	Hora	☉ ☾ ♂ ♃ ♄ ☿
♂	☉ ☽ ♀ ♃ ♄ ☿	81. Gradu	♌ ♋ ♉ ♐ ♏ ♍	Hora	☉ ☽ ♀ ♂ ♄ ☿
♃	☉ ☽ ♀ ♂ ♄ ☿	3. Gradu	♑ ♋ ♎ ♍ ♒ ♓	Hora	☉ ☾ ♀ ♂ ♄ ☿

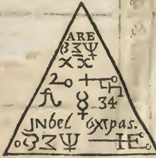
Exemplum.

SI aurum mutaturus es in argentum, initium facies hora Lunæ, Luna 6. gradum Cancri occupante. Sic præcedentem tabulam de mutatione metallorum quoque intelliges. Terrena enim omnia, molimina, negotia & commercia omnium commodissime & felicissime perficiuntur secundum motum cœli & Planetarum. Vniuersi enim homines, ordinante ita Deo supremo, vi & operatione firmamenti regimur ac ducimur vel ad morbos vel ad sanitatem. Et ad operationem hanc in medendo cumprimis attendendum est. Simplicia enim persæpe pro ratione temporis suas vires exserunt, &c.

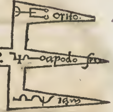
LIBRI

LIBRI PRIMI ARCHIDOXIS
Magicæ Sigilla, à ſuperioribus Euariantia.

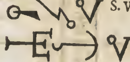
Contra Caducum.

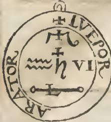
Ibid.

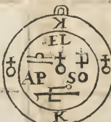

Pro viuacibus & Durabilibus Equis.

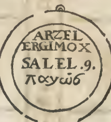
Ad Conſeruationem Viſus.

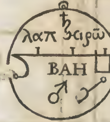

Ad Tabem Cerebri.

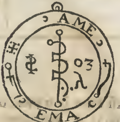

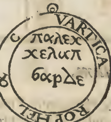
Ad Podagram.

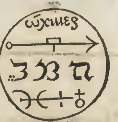
Contra Paralyſin.

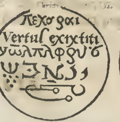

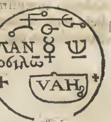
Ad Podagram.

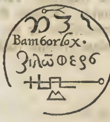

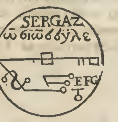
Contra Calculum.

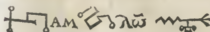
Ad Contracturam.

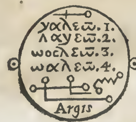

Ad Membra Genitalia.

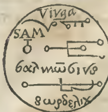
AVGALLIRIOR

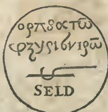

Ad profluuium Menſtrum Mulierum.

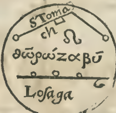
Ad profluuium Menstrum mulierum.

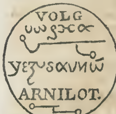

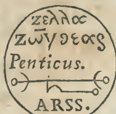
Ad Lepram.

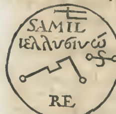

Ad Vertiginem.

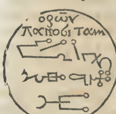

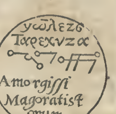
Ad Spasmum.

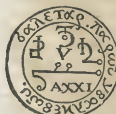
Ad Palpitationem Cordis.

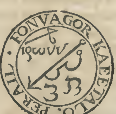

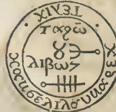
LIBRI SECVNDI SIGILLA nempe 12. Signorum Zodiaci.

ARIETIS.

TAVRI.

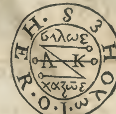
GEMINORVM.

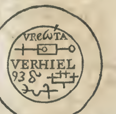

CANCRI.

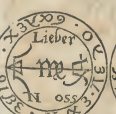

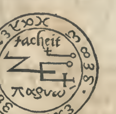
LEONIS.

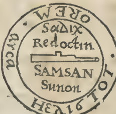

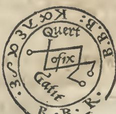
VIRGINIS.

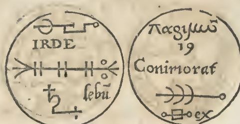

LIBRÆ.

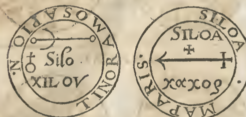

SCORPIONIS.

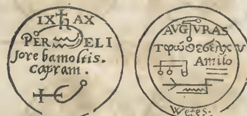
SAGITTARII.

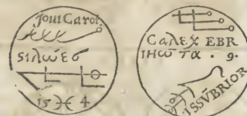
CAPRICORNI.

AQVARII.

PISCIVM.

LIBRI TERTII CHARACTERES à superioribus quodammodo variantes.

Contra MVRES.

ALBOMATATOX.

Χυθεμῶραλιξ.

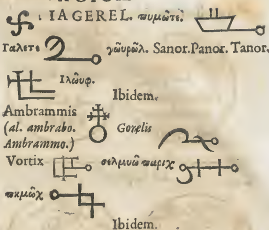
יורשתחב

IO. NATVRA SVA.

IL. Con.3. ♃. A B Ελια

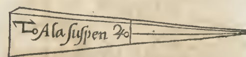
Pro OVIBVS.

 EFFERRET. HOGERET.

Kupfamilon.

Contra MVSCAS.

Ibidem.

LIBER QVINTVS ARCHIDOXIS MAGICÆ.

De Speculi Constellatione.

REGII huius Instrumenti præparandi principiò ratio hæc est, vt singulis mensibus per vniuersum annum incoëtur, modo sedulo dispiciatur quodnam in cœlo signum a scendens sit. Diligenter etiam obseruandum est initium cuiuslibet signi, & huius gradus super Horizonte, vnà cum signis meridionalibus, quod Medium cœli nuncupatur. Pręterea noscendum etiam est, in quanam cœli parte Planeta quiuis versetur, horâ & die initij seu incoationis huius mysterij. Item, an Planeta supra vel infra terram sit, & quando sit ascensurus supra horizontem nostrum. Insuper sciendum etiam coniunctiones Planetarum quóue in signo aut gradu Sol vel Luna consistat. Exquisitè etiam compertas esse decet facies & mutationes Lunę quaslibet, sicut & ipsa Æquinoctia, licet haudquaquam secundùm regulas aut tabulas Ptolomæi computata huius rei causa est. Tabulę Ptolomæi confectæ sunt Anno à nato Christo 140. Illo tempore Æquinoctium fuit die 31. Mart. hora 2. minut. 4. à meridie. Itaque hoc nostro seculo, nimirum Anno 1537. dies fere 5. horæ 7. minut. 36. interciderunt. In machinatione ergo huius tam præclari operis ad verum quoque æquinoctium attendendum est, locusque æquinoctij sumi debet in Ecliptica cœli octaui, quod ergo appello initium Arietis, propter diuisionem seu partitionem. Pars enim prima apud æquinoctium ex Ecliptica continet 24. Minut. declinationis. Et hunc habemus diem Æquinoctij. Ibi

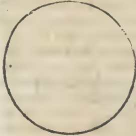
Æquinoctii hodierni quanta diuersitas à veteri.

ibi Solis locus propinquus est Eclipticæ diuisioni, & Æquinoctij sexti circuli in cœlo octauo. Et hoc punctum certum est. Vbicunq; ergo ponitur Sol, siue in Ascensu, siue in medio cœli, siue etiam in occasu; ibi initium erit Arietis & Signorum: Et Sole in hoc loco constituto, expressè cognoscitur hora diei, ex quo postmodum initium Arietis & Signorum, vbicunque in cœlo consistant, secundùm sensibilem locum sciri, ac deinceps secundum id per vniuersum annum ex motu & loco Solis ascendens in Oriente inueniri potest. Loca etiam nonnulla Planetarum sumi debent secundùm æqualitatem Eclipticæ. Quæ æqualitas distributionis in cœlo octauo à me Theophrasto descripta est. Sed his omnibus suo modo & ambitu comprehensis, iam ad ipsum artificium progrediemur. Septem hæc sequentia metalla pondere præscripto sumuntur, ita tamen, vt quoduis debito suo modo, vt deinceps tradetur, purgatum sit & depuratum.

℞. *Auri partes seu semuncias decem,*
Argenti part. decem.
Cupri part. quinque.
Stanni part. duas.
Plumbi part. duas.
Ferri part. vnam.
Mercurij part. quinque.

Horum purgatorum metallorum quoduis seorsim in papyro asseruandum est. Hic etiam de vno tantùm speculo mentio fit. Tantùm enim auri assumitur ad vnum speculum, cuius magnitudo hæc ferè est, quam deinceps designabimus.

Magnitudo Speculi.

Semper autem horum speculorum tria esse debent. Nam in vno spectantur omnes imagines hominum, vt furum, vt inimicorum & aliorum. Similiter & formę seu figuræ pecudùm, armorum, pugnarum, obsidionum. Præterea omnia quæ homines patrant, faciunt, aut fecerunt. Et siue dies siue nox sit, id in hoc speculo spectatur. In altero spectantur omnes scripti & dicti sermones, verba, consilia, vbi & à quo ea dicta & instituta sint, cum illis omnibus, quę in consiliis illis decreta & conclusa sint, cum causis illorum omnibus. Sed hæc iam facta & præterita esse oportet, nihil namque futuri ex illis videri & cognosci potest. In tertio spectantur omnia scripta in literis librisque, & quicquid calamo consignatum est, vtcunque secretissimum & abditissimum sit. In summa, homini illi, ad quem huiusmodi specula directa sunt, apparent omnia, quæ sub Horizonte fiunt aut facta sunt, tam in distanti, quam propinquo, siue diu, siue noctu, siue clam, siue palàm facta sint. Specula hæc pro certis & definitis hominibus confici debent. Cæteri, pro quibus specula confecta non sunt, nihil ex illis spectare possunt. Sciendum etiam est, quod, si specula ampliora fieri debent, plus etiam metallorum sumendum sit. Quóque maius speculum est, eò plus in illo spectari potest. Si enim congregationes magnæ, quales fiunt in bellis, conflictibus & congressibus aliis similibus, videndæ sunt: tam arcto complexu, nec personæ, nec equi, nec pecora ac res aliæ adeo distinctè videri possunt, quæ tamen in speculo spatiosiore multò grandiora omnia offeruntur. Et tamen in speculo spatiosiore multò grandiora omnia offeruntur. Et tamen in speculo arctiore non minus quàm in ampliore parando laboris insumendum est. Hoc discriminis est, quod minus metalli, minusque in poliendo laboris requirat speculum maius minore.

Postquam metalla formata, purgata & deputata sunt, debent deinde ad hoc opus ita purgari. Multum etiam conducit, si metallum quodlibet in Planetæ appropriati horâ ipsâ purgari incipiatur, & insuper Aspectus ad illum Planetam, boni vel mali, bonorum vel malorum Planetarum obseruentur. Sigill septē metallorum seu planetarum cōfectio.

Aurum.

Aurum si ter per Antimonium fundatur, & postea per Saturnum transmittatur & depuretur, purgatione alia nulla opus habet. Hoc saltem agendum, vt tenuiter tundatur, & horis 24. in aqua salis maceretur, & tandem aquâ purâ abluatur, linteóque puro exquisitè abstergatur, & ad tempus vsus reseruetur.

Argentum.

Purgandi argenti hęc ratio est. Postquam in laminam tenuem ductum est, coquitur in aqua, in qua solutum sit Tartarum & Sal. Coctio duret, ad horæ circiter partem quartam. Extrahatur, & purâ aquâ abluatur, pannóque mundo abstergatur, & seorsim seruetur ad tempus vsus.

Cuprum.

Cuprum ponendum est in Aquam Vitrioli (al. Camphoræ) permixtam aceto, horarùm sex vel octo spatio. Ita purgabitur. Abluatur mundè, & siccetur, reserueturque.

Ferrum.

Hoc debet esse limatum. Puluis tamen studiosè abluendus, idque super prunis iterum siccandum est.

Plumbum.

Liquefac plumbum in cochleari ferreo. Iniice ceram quantitate fabæ, vt ibi comburatur. Postea effunde in aquam puram.

Stannum.

Stannum liquefac, & iniice seuū, cerā aut mel, quæ super illo comburantur: Stannū effundatur in aquam purā, postea, resiccetur, & seruetur.

Argentum viuum.

Hoc ter per corium exprime in vas ligneum purum. Quod transmittitur, bonum & purgatum satis ad hoc opus est. Quod in corio relinquitur, nauci est. Horum metallorum quodlibet seorsim per se asseruandum est. Sic ergo ad initium omnia præparata sunt.

Hoc facto, studiosè & exactè noscenda est cōplexio personæ, siue vir siue fœmina fit, cui hoc speculū fabricandū est, nimirum per erectionē natiuitatis sicutante clarè docuimus. Nec enim, quod nonnulli faciunt, decernendū de complexione est ex erecta hora partûs: Sed tum demū verè de illa constituitur, si iudicium fiat ex hora & puncto illo, quo Deus omnipotens fœtui in vtero materno immisit animam viuentem, adeóque primò viuere incipit. Quæ quidem

horæ ex fundamentis illis, quæ ego Theophraſtus poſui & reliqui, exactè & verè cuilibet homini, ſiue ſenex ſiue iuuenis ſit, præſagiri ſeu diuinari poſſunt. Porro Natiuitate hominis erectâ, eiuſque complexione vnà cum Planetis & ſignis percognitâ, iam ad hoc opus adiumenti ſatis comparatum eſt. Nec attinet hoc loco ſcire, quæ ipſius fortuna, quod infortunium, quæ mors, quæ vita, qui morbi ſint, ſatis eſt ſciri reuolutionem anni, in quo homo natus eſt.

Sequitur deinceps tabula, ex qua patet principium ſpeculi erga quemlibet hominem, cuiuſcunque ille Planetæ ſit.

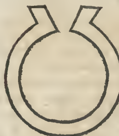
♄	♒ 12. Grad.	12.7.	☉ 5. Grad.	♒ ☽ 12.Grad.
♃	♐ 11.Grad.	11. 3.	☉ 15. Grad.	♐ ☽ 19.Grad.
♂	♈ 10. Grad.	10.8.	☉ 9.Grad.	♈ ☽ 10. Grad.
☿	♍ 3. Grad.	6.2.	☉ 13.Grad.	♍ ☾ 7. Grad.
☉	♌ 12. Grad.	1.5.	☉ 12.Grad.	♌ ☽ 4.Grad.
♀	♉ 7. Grad.	9.7.	☉ 1.Grad.	♉ ☽ 20. Grad.
☽	♎ 6. Grad.	4.1.	☉ 20.Grad.	♎ ☽ 6.Grad.
Si homo eſt ſoboles Planetæ: tunc principium eſt in gradu huius ſigni.	Gradus ſignorũ Planetarum.	Domicilia cœli.	Sol in gradibus ſignorum.	Luna in gradibus ſignorum.

SI homo ſoboles eſt Saturni, primum initium fieri debet, ſi Planeta Saturnus in propria ſua domo, hoc eſt, in Aquario eſt; aut ſi ratione temporis, Saturni non ſit, ita tamen, vt ad minimum in 12. domicilio cœli, hoc eſt, in domo infortunij, inimicitiæ, inuidiæ, omnium denique malorum conſtituatur, atque inſuper Sol in 5. gradu Aquarij, Luna verò in medio, ſeu gradu 12. Aquarij verſetur: tunc accipe prius ponderatum & purgatum plumbum, eo ipſo puncto & momento, quo Luna apparet in primo limine 12. gradus Aquarij, & nouo fictili fuſorio inde in ignem, quæ omnia iam ante prompta & parata eſſe oportet. Liquefiat plumbum; ſic quamprimum fluxile factum eſt, remoue ab igne, & fictile diligenter contege, ſepoſitumque relinque tamdiu, donec Planeta Iupiter attingat 11. domicilium cœli, aut 11. gradũ Sagittarij, & Luna 19. gradũ Sagittarij teneat; Sol quoque in eiuſdem ſigni ſagittarij 13. gradu curſum ſuum faciat. Tunc enim ſumitur Stannũm, ante ponderatum & purgatum, vt ad manum ſit. Cúmque prædictum plumbum fuſum, in fictili, denuò igni dato, de nouo ita liqueſcat, vt fluat: iniicitur ipſi ſtannum quoq;, vt vnà colliquentur. Quæ ſi ligno bene agitaueris, vt exquiſitè fluant, eximes & conteges, vt ante, ſineſque ſtare, vſque ad Martem, more iam dicto. Ita agitur etiam cum cæteris metallis omnibus ſecundùm tenorem tabulæ, donec metalla omnia congerantur & coeant.

Si autem Domina natiuitatis Venus ſit, initium fit à cupro, & proceſſus talis ſeruatur: Venus, Mercurius, Sol, Luna: & ſuperiùs à Saturno iterum numeratio fit per Iouem, per Martem, vſque ad Venerem, numerandóque omnes repetuntur, ſi modò ſemper à domino complexionis aut natiuitatis initium fiat. Mercurius Solus, ſi dominus natiuitatis eſt, ſemper vltimus eſt, ideò, quia metallum ipſius in igne non permanet, ſed vniuerſum effumat. Aliàs tamen ſemper ſuum tenere ordinem debet, ſi modò non eſt natiuitatis dominus. Tunc enim vltimus eſt, ſuo tamen tempore.

Septem metallis omnibus, dicta ratione, congeſtis, læuigatæ duæ tabulæ ferreæ in promptu ſint; & primùm ferreo filo clauſtrum ſeu repagulum ita ſtringes ſeu reduces, vt ſpeculi amplitudo requiret: vt, ſi intra duas ferreas tabulas immittatur, ſpeculum ipſi infuſum, iuſtam & optatam latitudinem acquirat. Ipſius tamen orificium ſeu introitus ſupernè anguſtus ſit, vt metalla infundi queant, vt ſequens figura, quæ Lagenæ ſimilis eſt, exhibet. Tabulas autem ferreas ante infuſionem calefacies, & ſeuo inunges, vt metalla non adhæreſcant, & ſpeculum glabrum, approbéque lucidum euadat.

Forma Lagenæ fuſoriæ, in quam ſpeculum effingitur.

His omnibus confectis, ad tempus diligenter reſpiciendum eſt. Quod ſi Dominus natiuitatis infra terrã, hoc eſt, in 1. 2. 3. 4. 5. vel 6. domo cœli verſatur, Luna verò in domo Domini natiuitatis grad. 10. tenet, & præterea malignus nullus alius aſpectus, vt ſunt □ & △ aut ☍ adſit: hunc metalla, quæ omnia in fictili mixtim congeſta ſunt & in nomine Domini in formam illam effunde. Hoc iam primum ſpeculum eſt, in quo ſpectantur vniuerſa, quæ corporaliter & ſubſtantialiter videri deſiderant, velut homines, Imagines, ædes, animalia. Fuſio tamen fiet eo præcipuè

puncto

puncto & momento quo Luna gradum decimum attinget. Id siue diu siue noctu fiat, perinde est.

Postea speculum exime ex forma, & seorsim colloca. Reliqua autem metallorum grana seu detrimenta confunde in fictile, nec tamen priùs, quam coniunctio fiat Domini Natiuitatis cum Luna. Huius coniunctionis horâ metalla iterum in massam vnam confunde. Ita confusa, relinque in fictili, & formam adorna. Et si natiuitatis dominus decimam in cœlo domum occupat hoc est in medio aut summo cœli versatur, speculum secundum funde. Tum temporis Luna in altera domo seu signo Planetæ eius, qui natiuitatis dominus est, cõstituta esse debet. Et sicut antea Luna in grad. 10. Capricorni fuit: ita iam in grad. 10. Aquarij versari debet. Si enim Saturnus natiuitatis Dominus esset: Domicilia duo haberet, nempe Capricornum & Aquarium. Si Sol & Luna natiuitati præsunt, vtrique vna saltem domus est, Soli nempe Leo, & Lunæ Cancer. Hoc modo omnia tria specula fundenda sunt, si nimirum Luna in decimo gradu Leonis, aut in decimo gradu Cancri incedit. Dicta iam ratione speculum conficitur secundum, ex quo cognosci possunt omnes sermones, verba, cantusque iam præteriti, adde & dies, tempora horasque, quibus quodlibet horum factum est.

Postea metalla iterum in vna coniunctione confunde, recta cum Domino natiuitatis in illa comprehenso: Quod si Planeta alius cum Luna coniunctionem habet, res eadem est. Exemptum speculum seorsim asseruatur, & rursus ratione dicta sua forma adornatur. Si Planeta penetrat in 7. 8. 9. 10. 11. aut 12. domum, supra terram iam versatur. Insuper si Luna iterum primum signum seu domum, Planeta autem gradum 10. tenet, & nullus aspectus teter intercidit, speculum tertium funditur. In hoc videntur omnia scripta, delineata, picta, in literis & libris, ac summatim res absconditę omnes, quæ viuunt, & à viuentibus factæ sunt. Post hæc si quid metalli superstes est, id impendere potes, quò voles. Specula autem suis numeris, 1. 2. 3. signata seruari debent.

Porro, si Sol in signo aut domo natiuitatis domini à 5. ad 7. gradum versatur, specula ex vno latere super cotem exquisitè læuiganda & polienda sunt, ita vt nulla amplius asperitas ac macula deprehendatur; hoc enim inspectioni valde officeret. Eo facto, nullum deinceps alteri apponendum est, sed quodlibet per se seorsim asseruandum: Initium autem læuigationis fieri potest, quandocunque tempus concesserit. Licèt enim nondum omnia tria tùm temporis fusa sint, id tamen nihil incommodat, modò tempus instet. Læuigatis illis, attendendum est, quando primum post læuigationem nouilunium futurum sit. Tunc enim poliuntur. In puncto, quo Luna noua fit, molli ligno adiecto puluere aliquo, primum speculum molliter fricandum est, ita clarum & nitidum euadet. Proximo nouilunio sequente in ipso fracturæ puncto, poliendum est speculum secundum & tertium, quæ à politura ita dirimantur, vt nunquam ampliùs conueniant seu coniungantur, sed vtrunque seorsim asseruetur. Quod si præterea natiuitatis Dominus in domo quarta, hoc est in domo omnis secreti & absconditi persistit, Sol verò vel Luna tum temporis adhuc in domibus Domini natiuitatis morantur, insuper duorum benignorum Planetarum coniunctio accedit; tunc specula hæc tria in claram, puram, fluidamq; aquam fontanam coniunctim ita poni debent, vt sub aqua demum iterum conueniant. In hac iaceant duarum circiter horarum spatio donec coniunctio præterierit, post eximantur inde, & linteo puro inuoluantur, ac ita asseruentur.

Sic ergo Regium hoc Instrumentum tredecim mensium spatio præparari potest, si idoneo tempore initium fiat, & temporis proba ratio obseruetur. Id autem quotannis fieri potest. Vnus tamen annus altero ad hoc commodior est, maximè, si Dominus Natiuitatis gubernator illius anni, aut præfectus partis Fortunæ est.

LIBER SEXTVS ARCHIDOXIS MAGICÆ.

De compositione Metallorum.

INficiari nemo potest, quin compositiones Metallorum res miras in supernaturalibus operentur, quod rationibus multis stabiliri potest, sicut deinceps clariùs docebitur. Quod si enim omnia septem metalla commodâ serie & iusto tempore componas, & veluti in massam vnam colliques: tale vtique metallum habebis, in quo virtutes omnes metallorum septem consertæ & reconditæ lateant. Has vniuersas in hoc vnico metallo, quod nos ELECTRVM vocamus, inuenies. Id vero non purorum saltem metallorum naturales vires in se continet, sed pręter has accepit etiam alias supernaturales. Pura namque & simplicia metalla plures per & in se virtutes non habent, quàm quas Deus & natura illis indidit, quæ tamen omnes tantùm Naturales existunt. Ita compertum vobis est, aurum, quod metallorum omnium nobilissimum, præstantissimum & excellentissimum est, cum omnibus suis speciebus sanare Lepram: & Cuprum Mercuriumq; omnia externa vlcera & vulnera consolidare. Similiter & metalla cætera peculiares suas vires habent, quas hoc loco non recensemus, sed de virtutibus metallorum ponimus. Et tamen indissolutâ & inalteratâ suâ metallicâ Essentiâ, citra noxam in medicina nihil quicquam præstare aut expedire. Sed necesse omnino est, vt, si vires suas medicas exserere debeant metallica ipsorum Essentia prius destruatur, & in aliam speciem ipsa mutentur in sua nimirum Arcana, velut Olea, Balsamos, Quintas Essentias, Tincturam, Calcem, & similia: ac tum demum patienti administrentur. Et citra præparationem eiusmodi, natiuis suis dotibus, supernaturali modo, auxilij nihil quicquam afferre possunt, sicut nostrum facit Electrum. quod secundùm cursum cœli compositum & coagmentatum est, sicut deinceps in illius practica disseremus.

Electrũ quid.

Aurum lepram, cuprum vulnera, &c. curat.

Metalla non destructa nil boni agũnt.

Electro itaque nostro non immeritò amplam laudem assignamus. Virtus enim ipsius magna, & nimis magna est.

Arbitror autem apprimè necessarium esse, vt vires & facultates Electri nostri describantur, &, de puris metallis tractatione omissa, de hoc solo nobis commentari proponamus. Nec enim vel in minimo cum Electro nostro conferri possunt, quod luce meridianâ clariùs constat. Electri mira cũ homine sympathia. Si poculum vel patina ex hoc Electro concinnetur, nemini vel venenum propinari, vel veneficio & incantatione noxa inferri potest, si res animaduertatur. In nostro enim Electro ineffabilis quædam sympathia, quam cum homine, cooperantibus 7. Planetis & Astris superioribus, habet, latet: ita, vt ob consensum & condolentiam singularem cùm sudet tùm maculetur, quàm primùm ab homine contingitur, aut manu prehenditur. Et hæc causa est, Vasa ex Electro ex terra eruta. cur à priscis Electro nostro multa attributa sint: ex quo etiam multa vasa pro cibis ac potibus capiendis confecerunt: quorum nonnulla etiam nostro seculo ex terra, in quam reconderunt, ipsa eruta & producta sunt. Ex eodem Electro alia quoque olim ornamenta ac clenodia concinnata fuerunt, vt Annuli, armillæ, numismata, sigilla, Imagines, Figuræ, Campanæ, Specula, monetæ, &c. quorum nonnulla celandi arcani causâ argento interdum auróq; obducta sunt. Sed mos iste nostrâ ætate omnino exoleuit, resque ipsa in contemptum & obliuionem abiit.

Vt verò tantùm Naturæ Mysterium, ac præstantia illa Dei Magnalia postremis his temporibus diutiùs in occulto non laterent, sed publicè innotescerent, & in apricum reproducerentur: non facere, potui quin, quæ in Sophistarum tenebris iam diu oppressa & obscurata hæserunt, explanatione meâ describerentur & patefierent. Quamquam fas non videatur esse, vires ac virtutes vniuersas nostri Electri hîc recenseri: Id enim si fiat, studium nostrum calumniabitur Sophista, inscius eo offendetur, Idiota irridebit, proteruus & impius abutetur. Contra hos omnes silentio se munire tutius est.

De Electri vi quædam exẽpla. Interim tamen hoc loco non possum non indicare admirandas quasdam vires virtutesque Electri nostri, quas fieri his nostris oculis vidimus, adeóque cum hora veritatis conscientia proferre attestaríque possumus. Vidimus enim huius generis annulos. Quos qui induit, hunc nec spasmus conuulsit, nec Paralysis corripuit, nec dolor vllus torsit, similiter nec apoplexia, nec Epilepsia inuasit. Et si annulus huiusmodi, Epileptici digito annulari etiam in paroxysmo sæuissimo insertus fuit: remittente illicò paroxysmo æger à lapsu illicò resurrexit. Vidimus etiam ac comperimus, quòd, si quis huiusmodi annulum in digito annulari gestans, occulto aliquo morbo corripiendus iamiam fuerit, annulus desubito non modò sudarit, sed ob ingentem sympathiam etiam maculas & deformitatem contraxerit: sicut hoc ipsum adhuc clariùs in libello de sympathia deducimus.

Porro autem & hoc sciendum est, Electrum nostrum spiritus malignos omnes arcere. In Electro enim nostro cœlestis Operatio, & Influentia omnium 7. Planetarum recondita est. Ideò veteres in Persia Magi & Chaldæi, huius opera multa præstiterunt & inuenerunt. Quæ omnia si sigillatim vobis recenserem, Chronicam miram vobis conderem, quam tamen vitandi scandali gratiâ omitto. Fieret enim, vt à Sophista maximus & summus Magus incantatorque proclamarer.

Silere hic etiam non possum miraculum Historia Hispani cuiusdã Nigromantici. summum, quod vidi in Hispania fieri à quodam Nigromantico, qui Campanam habebat, duarum librarum pondus non excedentem. Quam quoties pulsaret, plurima ac varia spectra visionesque spirituum ciere ac allicere poterat. Quando enim libebat, verba nonnulla ac Characteres in Campanæ superficiem internam describebat: Illam postea si impellebat & pulsabat, spiritus illico prodibat, quacunque ipsum forma & specie volebat. Eiusdem Campanæ sonitu multas alias quoque visiones & spiritus, adeóque homines & pecudes vel ad se allicere, vel à se abigere poterat, sicut multa horum ab ipso fieri his oculis conspexi: Quotiescunque tamen aliquid noui moliebatur, toties verba quoque & characteres renouabat. Arcana tamen illa verborum & characterum mihi reuelare nolebat, donec ipsemet profundiùs rem rrutinans & rimans, fortuitò tandem illa inueni. Quę tamen aut quorum exempla studiosè hîc dissimulo. Iuxta tamen haud obscurè animaduerti, plus momenti in Campana; quàm in ipsis verbis situm fuisse. Nam Campana ista certè omninóque ex hoc nostro Electro concinnata fuerat.

Hinc etiam inuenta est Campana Vergilij, Cãpana Vergilii miræ virtutis. cuius sonitu adulteros ac adulteras omnes in Regis Artus aula agentes adeò perterrefecit, vt constellata vertigo ipsis obreperet, qua de ponte in subiectam aquam non aliter ac fulmine percussi præcipites exturbarentur. Nec enim ista fabula est, sed res verè gesta, & Chronico digna. Itaque nec vobis creditu indignum id videatur: cum Naturę talia omnia possibilia sint. Si enim visibilis homo alium sono sui verbi vocare, ac ita cogere potest, vt, quod Verborũ quanta vis sit. iusserit, ille faciat, cùm tamen nudum verbum, adeóque nudus verbi & fluxilis sonus adhibeatur, citra omnem armorum aut alterius violentiæ interuentum: multò certè faciliùs idem poterit homo inuisibilis, qui visibilem simul & inuisibilem non verbo tantùm, sed etiam verbi cogitatione cogere potest. Semper enim inferius superiori obsequi ac subiici oportet. Nam quid inuisibilis homo est, aliud, quàm Inuisibilis homo quid sit. ipsum Astrum, inuisibilis hominis animo & cogitationibus latens, & per Imaginationem hominis sese prodens & exserens? Iam si Astrum homini inesse & per olympicum spiritum duci ac deportari potest in alterum: tunc idem poterit etiam inesse metallis, & suam impressionem edere, ita, vt longè sublimiùs exaltentur vi & ope syderum, quàm à Natura ipsa exaltata sint: Sicut in aliis huius Archidoxis Magicæ libris docemus. Exemplo vobis est Aurum, & Mercurius viuus. Quæ duo metalla si per Amalgama in coniunctione Solis & Mercurij componantur & vniantur, adeóque in coniunctione illa Sol super Mercurium dominetur;

minetur: facilè deinceps vnà fixari possunt, ita, vt Tinctutam reddant ad Mercurium viuum, quæ deinde vberiùs cum Mercurio viuo in tali coniunctione augmentari possit, quod secretum Naturæ maximum est, &c.

Autũ & argentũ, &c. quomodo fiant fragilia. Magnesia Philosoph. Similiter & citra hanc coniunctionem Aurum & Argentum cum Mercurio Fulgi componi & vniri potest, hoc pacto. Si aurum supra Mercurium Fulgi teneatur, tunc Mercurius fumi specie totus ascendit in antum, & illud facit album, fragile & fluxile instar ceræ. Eodem modo tractari quoque argentum potest. Hoc vocitare solemus Magnesiam Philosophorum, in qua quidem inuenienda Philosophi comptimis Thomas de Aquino, & Rupescissa cum suis sectatoribus anxiè laborarunt, sed frustrà. Et hoc arcanum memorabile omninò ac singulare est, Mercurium viuum cum ægrè fluidis metallis, argento, cupro, ferro, chalybe, &c. in igne ita vnire, vt vnà liquescant, & facilè fluant. Hoc modo multæ tincturæ & Elixiria pro mutandis metallis præparantur, sicut aliàs fusiùs in libris de transmutationibus Metallorum docemus.

Mercurius calidissimus quo frigore côgeletur. De Mercurio autem Vulgi porro hoc quoq; tenendum est, quod, quemadmodum ille fumo suo metalla omnia penetrat, calcinat, & ad suam naturam disponit, ita metalla quoque fumo suo Mercurium viuum coagulent. Compertum namque habemus Mercurium interius caloris maximi esse, & nullâ ratione aliâ, quàm frigore maximo coagulari posse, quod plenè & perfectè in igne & fusione specie fumi ex metallis defluit seu exspirat. Nihil enim in igne ac calore minimè tolerari potest ex Metallis defluit. Huius generis est Arsenicum metallorum, qui instar spiritus ex metallis liquescentibus ascendit.

Insuper hoc quoque sciendum est, Mercurium esse spiritum Metallicum. Et sicut spiritus plus est corpore: ita Mercurius etiam cæteris metallis. Ac veluti spiritus muros omnes penetrat: ita Mercurius peruadit metalla. Mercurii quanta vis sit. Mercurius enim admirandâ operâ præstat & operatur in metallis: quod tamen vniuersum hîc non explicamus, sed in locum alium reiicimus. Vidimus enim ac comperimus ipsimet, quòd Mercurius viuus, si ex calcinato metallo aliquoties, vt cinnaberis sublimetur, & postea calcinatum metallum in fundo iterum in suum metallum reducatur, deinceps quouis plumbo fluxilior fiat, siue exstiterit aurum, siue argentum, siue cuprum, siue ferrum aut chalybs, ita vt ad candelam seu cereum ceræ modo fluxile fiat, ac ad solis ardorem instar niuis ac glaciei liquescat, & deinceps per digestionem aliquanti temporis totum in Mercurium viuum vertatur. Metalla ad candelã liquescũt. Huius autem mentionem etiam facimus in libello de Resuscitatione rerum naturalium, vbi de Mercurio metallorum loquimur.

Sic nimirum præparatur Mercurius auri, Mercurius argenti, Mercurius cupri, Mercurius ferri, Mercurius stanni, Mercurius plumbi, &c. de quibus Arnoldus, Aristotelesque ac Philosophi cæteri multa quidem tradiderunt; sed ea aut ratò aut nunquam oculis conspexerunt: Hoc ergo pro summo & nobilissimo Arcano ac Mysterio naturæ habendum est, studio summo celandum, necin manus aduersariorum meorum, vtpote indignorum, temerè committendum. Arnold', Aristoteles &c. eleuantur. Quid enim anseri prosit gemma ac Margarita? Hanc enim nec internoscit, nec vsurpare potest, sed ei quoduis rapum præfert. Idem ingenium etiam sophistarum est. Ideóque arcanis his digni minimè sunt. Id enim ni fiat: margaritæ obiicientur porcis, & sacrum canibus. Quod ne fieret, Deus seriò prohibuit.

Potto autem vt ad practicam nostri Electri, de quo loqui superiùs incepimus, quodque secundùm motum cœli, & coniunctionem septem Planetarum compositum & concinnatum esse debet, tandem redeamus, processus illius practicæ hic est.

Electrum quomodo præparandũ. Primùm attende coniunctionem Saturni fientem cum Mercurio; eâ incipiente, iam instrumenta omnia in promptu habenda sunt, vt Ignis, fictile fusorium, plumbum purum, tenuiter in laminas aut grana comminutum, Mercurium viuum, &c. ne quicquam impedimenti habeas. Incipiente, vt dixi, coniunctione, plumbum fluat frigide, vt, si Mercurius superfundatur, non exiliat, aut exspiret. In primóque coniunctiouis puncto fictile fusorium cum plumbo liquefacto exime ex igne, & infunde Mercurium, postea vnà frigesieri permitte: Postea similiter attende ad coniunctionem Iouis cum Saturno, aut Mercurio. Ac si dicto modo omnia prompta & parata habueris, sedulò operam da, vt sub coniunctionis punctum vtrunque metallum, purum stannum Anglicum & plumbum cum Mercurio vnitum, seorsim in peculiari fictili diffluat, quæ postea ex igne extracta frigidè confunde, & permitte, donec vnà refrigerentur. Hoc modo tria fluidissima metalla in vno corpore coniuncta habebis, quæ primò semper coniungi oportet. Postea iterum attende ad coniunctionem aliam, an cæterorum Planetarum quispiam, siue Sol, siue Luna, siue Venus, seu Mars sit, cum reliquorum Planetarum aliquo, vtpote Saturno, Mercurio aut Ioue coniungatur. Tunc enim iterum dicto modo in promptu sint, & seorsim vtrunque diffluat, ac in coniunctionis puncto confundantur, ac reseruentur. Eâdem arte metalla omnia tractabis, donec omnia septem secundùm debitam coniunctionem Planetarum in vnum metallum confuderis, & vniueris. Tunc enim paratum Electrum habebis. Sed his perceptis, iam libellum hunc claudamus.

LIBER SEPTIMVS ARCHIDOXIS MAGICÆ.

De Sigillis Planetarum.

Sigilli certæ vires in sunt. CERTVM est, ipsis quoque sigillis Planetarum, si idoneâ horâ ac tempore secundùm Planetarum cursum debitâ ratione concinnentur & gestentur, vim ac virtutem magnam inesse: Inficiari namque nemo potest, quod Astra superiora ac Influentiæ cœli in caducis ac mortalibus rebus plurimum possint. Quòd si enim superiora Astra ac Planetæ hominem

minem animalem moderari, regere, ac ad suum arbitrium cogere possunt, ipsum tamen ad Imaginem Dei factum, ac vitâ rationéque dotatum: quantò magis poterunt eadem regere minus quiddam, nempe metallum, lapides, Imagines, quibus sese imprimunt, aut quæ cum omni sua virtute ac efficacia secundum Influētiæ modum ita occupant, quasi cum omni sua substantia illis inessent, quemadmodum insunt ipsi Firmamento: Et ipsi etiam homini possibile est, eadem in Medium aliquod ita inducere, vt in illo efficaciter operentur, siue Medium id sit Metallum, siue Lapis, siue Imago, siue quiduis aliud simile.

Astra inferiorib. reb. dominātur.

Sed & hoc plurimùm scitu dignum est, Planetas septem in nullo vires maiores habere, quàm in suis metallis propriis, Solem scilicet in auro, Lunam in argento, Venerem in cupro, Iouem in Stanno, Mercurium in hydrargyro, Martem in ferro, Saturnum in plumbo. Ipsorum ergo sigilla huc congeremus, & cuiuslibet Planetæ sigillum ex proprio suo metallo conficere docebimus.

Planetæ cuiusli. betquod metallū sit.

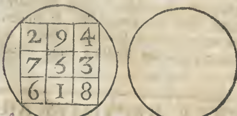
SIGILLVM SATVRNI.

Sigill. Saturni materia & confectio.

Sigillum hoc fieri debet ex puro sinóque villacensi plumbo, ita vt rotunditas eius quadratura designata sit; Quadratura hæc tribus plagis distincta sit, & plagæ cuilibet trinis numeris quindecim inscribantur: In altera Sigilli facie sculpenda est Planetæ Imago, senex nimirum Barbatus vir, cum Ligone, eo habitu, quasi terram foderet, cuius capiti incumbat stella, addito nomine, Saturnus. Pro Sigillo autem hoc imprimendo, ferra signatoria gemina tibi parari & cœlari curabis, vt instante obsignandi Sigilli tempore Sigillum imprimas, eâ ratione, qua monetæ obsignantur, vt nimirum hoc pacto expeditius opus procedat. Deinde attende, quando die Saturni Luna Tauri vel Capricorni gradum primum ingrediatur, & Planeta Saturnus boni cursus & naturæ sit. Tunc sigillum funde, & intra gemina dicta ferra signatoria tundendo finge. Sigillum autem diligenter in mundo nigróque panno, ex serico facto asserua.

Forma.

Sigillum Saturni.

Sigill. Saturni operatio quæ sit.

Primò, sigillum hoc prodest prægnantibus. Quod si secum gestant, in partu nihil difficultatis sentient. Deinde, cuicunq; sigillum hoc apponitur id multiplicabitur & augescit. Quod si eques, idem in ocrea sinistra secum ferat, huius Equum nemo lædere potest. Si verò sigillum hoc conficiatur Saturno retrogrediente, die, & hora Saturni; inceptis bonis omnibus resistit. Et si cui apponatur, id in dies deficit, minuitur & perit. Idem si in bellis defodiatur loco eo, vbi milites morantur, hi nulla fortuna vtentur, sed festinanter castra mouebunt & recedent.

SIGILLVM IOVIS.

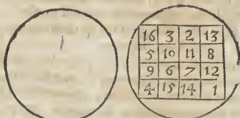
Sigill. Iouis materia & cōfectio.

Hoc sigillum ex probo Anglico stanno conficiendum est. In alterius lateris rotunditate extendi debet quadrangulum, quaternario numero multiplicandum, cuius linea quælibet 34. complecti debet. In sigilli altero latere Planetæ imago fingenda est, sacerdotalis nempe & literatus vir, in libro manibus prehenso legens, cuius capiti stella & nomen Iouis addita sint. Pro hoc quoque sigillo instrumenta duo percussoria præparari debent, modo prædicto. Porro die Iouis Luna Libræ primum gradum intrante, & Planeta Ioue bene constituto, finde & percute sigilla, eáque in Cyaneo serico asserua.

Forma.

Sigillum Iouis.

Sigill. Iouis quæ vis.

Sigillum hoc si gestetur, gratiam, amorem & fauorem apud vniuersos conciliat. Cui apponitur, id multiplicatur, & indies augescit, gestoremque suum in omnibus negotiis felicem facit, & abigit curas omnes, metumque.

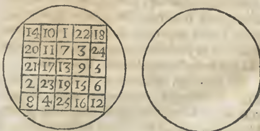
SIGILLVM MARTIS.

Sigill. Martis materia & fabricatio.

Sigillum hoc ex optimo & tenacissimo ferro Carinthio in orbem cudi, & ad iustum tempus asseruari debet: Sigilli latus vnum quadrangulum, & hoc numero, 5. multiplicatum esse debet, vt linea quælibet vel latus 65. comprahendat. In latere altero ipsius Planetæ imago conspici debet, nimirum armatus miles, læua clypeum, dextra gladium vibrans, supráque caput stellam & nomen Martis præferens. Pro sigillo hoc facienda sunt duo peculiaria instrumenta percussoria, optimè indurata. Illis factis attende diem Lunæ, quando Luna gradum aut punctum primum Arietis, aut Sagittarij intret, & Planeta probum motum, statumque ac aspectum benignum habeat. Tum temporis cusum ante ferrum in fornace ignitum fac vt melius signetur; Signatum, & refrigeratum in serico rubro custodi.

Figura.

Sigillum Martis.

Sigillum Martis quid præstat.

Hoc sigillum gestori suo confert robur & victoriam in pugnis & certaminibus, vt in omnibus præliis triumphet, & minimè lædatur. Si sigillum idem in castellum vel arcem aliquam

quam defodiatur, in expugnando eo hostes vniuersi confundentur, tantum vitium Planeta iste huic sigillo confert. Si autem sigillum paretur, Marte retrogrediente, sub aspectu feruido, maligno & infelici, contrarium accidit: Hoc vbicunque deponatur, mera ibi bella, dissidia odia & inuidiæ, denique infausta omnia gliscunt.

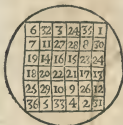
SIGILLVM SOLIS.

EX optimo lectissimóque Arabico vel Hungarico auro hoc sigillum conficiendum est, ex altera parte quadrangulare, cuius quadratura numero 6. multiplicetur, ita, vt in qualibet linea transuersum crucis modo numerentur III. Et scire debetis, numeros in quolibet sigillo secretos & absconditos esse numeros cęterarum stellarum, illi Planetæ subiectarum & à Deo attributarum, sicut de hoc lib. de stellis docemus. Planeta enim dicitur præcursor, aut stella primaria. Ideò oportet alias quoque stellas sub se habeat, quas moderetur, &c. Sigill. Solis materia & fabricatio.

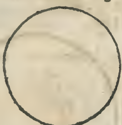
Ex latere sigilli altero Imago Planetæ ipsius sculpi debet, coronatus nempe Rex, in solio regali sedens, maiestate regiâ fulgens, sceptrumque manu dextrâ premens, supra caput solem & nomen Iouis, ante pedes autem imaginem Leonis ostendens. Ad hoc etiam sigillum duo signa requiruntur. Postea obserua, quo die Solis Luna primum Leonis gradum intret. Quod si tum temporis benigni motus Planeta est, imprime sigillo imaginem. Impressum autem sigillum in sindone lutea conserua, &c. Forma.

Sciendum verò est, percussionem sigillorum non tantùm ideo institui, vt temporis ratione nihil impedimenti intercidat, sed expeditè & festinanter omnia perficiantur: sed hæc ipsa impressio simul est impressio virtutum cœlestium. Sicut enim impressiones cœlestes & Astrorum superiorum Influentiæ celerrimè & vno momento fiunt supernaturaliter, vt non telum ab arcu, aut glans à tormento rapidiùs feratur: ita celeriter quoque ac festinanter hanc quoque impressionem fieri oportet. Sigillorũ percussio quid præstet.

Sigillum Solis.

6	32	3	34	35	1
7	11	27	28	8	30
19	14	16	15	23	24
18	20	22	21	17	13
25	29	10	9	26	12
36	5	33	4	2	31

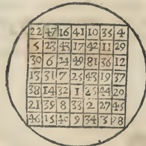

Gestatum hoc Sigillum, gratiam & fauorem conciliat apud Magnates, Reges, Principes, Cæsares, &c. ac indies hominem extollit, ita vt tam bonis quàm honore subinde auctior, apud omnes homines magni fiat. Sigill. Solis efficacia.

SIGILLVM VENERIS.

SIgillum hoc ex cupro fabricatur, facie alterâ figurâ quadrangulâ designatum, numero 7. multiplicatâ, qualibet lineâ 152. circiter complectente. Alterâ facie exhiberi debet figura Planetæ, nimirum fœminæ, cui astet infans cum arcu & telo igniuomo. Fœmina gestet Læua psalterium aut instrumentum aliud Musicum. Supra caput stella stet, & nomen Venus. Pro hoc Sigillo vbi duo instrumenta percussoria feceris, & postea die Veneris Luna in Tauri aut Virginis primo puncto versetur, Planetæque commoda constitutio sit: Sigillum obsigna, & in Sindone viridi asserua. Sigil. Veneris paratio. Sigil. Veneris forma.

Sigillum Veneris.

22	47	16	41	10	35	4
5	23	48	17	42	11	29
30	6	24	49	18	36	12
13	31	7	25	43	19	37
38	14	32	1	26	44	20
21	39	8	33	2	27	45
46	15	40	9	34	3	28

Gestans hoc Sigillum, miræ & insignis gratiæ est, & amorem tam à viris, quam fœminis sibi comparat. Idem omnem inuidiam ac odium propulsat. Si iubeas, vt infensus tuus hostis de hoc sigillo bibat, amicus tibi certissimus fiet, nihil malitiæ amplius cogitans, sed omnia bona moliens. Industriam etiam & felicitatem confert proficiendi in Musica. Sigil. Veneris vis.

SIGILLVM MERCVRII.

SIgillum hoc ex coagulato Mercurio fundi debet. Nullum enim nisi ductile metallum percuti potest. Ita nec coagulatus hic Mercurius (nisi præscripto à nobis modo conficiatur) duci potest. Requiritur itaque forma ex duabus partibus: in quarum vna numerus, in altera imago spectetur, sicut de metallorum reliquorum percussione diximus. Hoc quoque sigillum in facie altera quadrangulare est: cuius quadrangulum numero 8. multiplicatum est, qualibet lineâ 260. circiter continente. In altera facie stet imago ipsius Planetæ nimirum Angeli pone in dorso & calcibus alati, & dextra manu baculum geminis serpentibus crucis in modum intortis obseptum ferentis, in capite autem stellam & nomen Mercurij exhibentis. Ductilia sola obsignari queunt. Sig. Mercurii confectio & forma.

Porro Mercurium coagulabis cum plumbo. Nullum enim metallum Mercurio affinius est plumbo. Coagulatio ista hoc modo fit. Accipe plumbi fini ℥ij. Fluxile fiat in fictili fusorio. Inde eximе ex igne, & sine nonnihil refrigescere. Si condensationi iam vicinum est, infunde Mercurij viui ℥ij. Insuper attende, quando die Mercurij Planeta benignus fulgeat, Luna primum gradum Geminorum aut Scorpionis intrante. Sine Mercurium viuum fluere frigidum, & infunde ipsum in formam, quam concute, vt subtiliùs elabatur. Is in forma refrigescat probè. Forma hęc etiam primùm ad cereum seu facem ardentem præparanda est. vt de Mercurio fuso formæ nihil adhærescat, sed lubricè & promptè effluat. Si verò Sigillum in fundendo non satis purum & exquisitum euasit, Mercurii coagulatio vt fiat.

euasit, pro tuo arbitrio id incidere licet. Postmodum asserua in sindone purpurea.

Sigillum Mercurij.

8	58	59	5	6	62	63	1
49	15	14	52	53	11	10	56
41	23	22	44	45	19	18	48
32	34	35	29	28	38	39	25
40	26	27	37	36	30	31	33
17	47	46	20	21	43	42	24
9	55	54	12	13	51	50	16
64	2	3	61	60	6	7	7

Si sigillum hoc gestetur, magnam gratiam & intellectum confert ad discendam Philosophiam, & cæteras naturales artes vniuersas. Si quis de hoc sigillo bibat, felicem memoriam concipit, & liberatur à febri. Si substernatur capiti dormientis, quicquid is precatus sit Deum vt videat, id verè videbit & experietur.

SIGILLVM LVNÆ.

Sigill. Mercurii vis.

SIgillum hoc ex puro argento conficitur, quadratura eius numero 9. multiplicato, ita, vt quælibet linea 369. circiter contineat. In sigilli altero latere stet Imago Planetæ, nimirum fœmina veste vagabunda & laxa, stans in Luna dimidiata, & Lunam dimidiatam etiam manu ferens dextrâ. Supra caput est Stella & nomen, Luna. Ad hoc sigillum duo similiter instrumenta signatoria parata haberi oportet. Deinde attendendum est, quando Lunæ benignus cursus & habitus sit die Lunæ, Lunâ in punctum capricorni aut virginis ingrediente. Tunc signa sigillum, & in sindone candida asserua.

Sigill. Lunæ materia & præparat.

Sigillum Lunæ.

37	78	29	70	21	62	13	54	5
6	38	79	30	71	22	63	14	46
47	7	39	80	31	72	23	55	15
16	48	8	40	81	32	64	24	56
57	17	49	9	41	73	33	65	25
26	58	18	50	1	42	74	34	66
87	27	59	10	51	2	43	75	35
36	68	19	60	11	52	3	44	76
77	28	69	20	61	12	53	4	45

Hoc gestatum præseruat à multis morbis. Prodest etiam peregrinantibus, & agriculturam exercentibus, præseruans à latronibus & prædatoribus. Facit etiam omnia constare, & in vna natura perdurare, quibus apponitur.

FINIS.

INDEX

INDEX
In Libros Sex Posteriores Medico-Chymicos
THEOPHRASTI PARACELSI.

Numerus paginam, litera *a* primam paginæ columnam, *b* verò secundam indicat.

in

iuratus

F.

Generatio

in

I.

media

consilium

Promissa

Q.

R.

re

sanctorum

in

FINIS.

